

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

က - ဝဂ်

အတွဲ - ၆

ကိလေသ—၄ ကာရ

(အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်ပေါင်း-၁၁၀၅၃ ပါဝင်သည်)

မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့
ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၁၆

ကောဇာနှစ် ၁၃၃၄

ဩဂုတ်လ ၁၉၇၂

အိမ်ရှေ့မှ ဟိန္ဒူ-ဗြိတိသေ့အာဏာကို

အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂူရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး ဦးသူရိယာဘိဝံသ
(မဟာနာယက ဆရာတော်ကြီး)

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက **ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်** **က - ဝဂ်**

အတွဲ - ၆

ကိလေသ—င-ကာရ

(အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်ပေါင်း-၁၁၀၅၃ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့

အဘိဓမ္မဟာရဌဂုရု မစိုးရိမ် ဆရာတော်ဘုရားကြီးကို အမှူးထား၍
 မစိုးရိမ် နာယက စာချအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်

၅၂၀

မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့
 ပံ့ပိုးတိုက်ပွဲ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၁၆

ဂေါစာနှစ် ၁၃၃၄

၅၂၀

ဩဂုတ်လ ၁၉၇၂

အဘိဓာန် ၂-မျိုး

ကမ္ဘာ၌ ထွက်ပေါ်တည်ရှိသည့် အဘိဓာန်များကို အမျိုးအစား ခွဲခြားကြည့်မည်ဆိုလျှင် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ၂-မျိုး ၂-စားသာ တွေ့ရပါသည်။ ယင်းတို့မှာ—

(၁) ဘာသာရပ်တခုခုကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ယင်းဘာသာရပ်ဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော အဘိဓာန်။ ဥပမာ—အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ် ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော (OXFORD) စသော အဘိဓာန်၊ ဟိန္ဒူဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ဟိန္ဒူဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဟိန္ဒူသဒ္ဒတ္ထပါရိဇာတစသော အဘိဓာန်၊ သက္ကတဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ သက္ကတဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ထောမနိဓိစသော အဘိဓာန်၊ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ ပါဠိဘာသာဖြင့်ပင် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာ အဘိဓာန်၊ သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိ မဟာပါဠိ အဘိဓာန် စသည်။

(၂) ဘာသာရပ်တခုကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အခြားဘာသာရပ်တခုဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဘာသာပြန် အဘိဓာန်။ ဥပမာ—အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ် အဖြစ်ထား၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဦးထွန်းငြိမ်းအဘိဓာန်၊ မြန်မာဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဂျပ်ဆင်အဘိဓာန်၊ သက္ကတဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဝီလျံအဘိဓာန်၊ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ်ထား၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ပြသော P.T.S.(Pāli Text Society) အဘိဓာန်၊ ပါဠိဘာသာကို အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်အဖြစ် ထား၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်လည် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသော ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်၊ ဦးမောင်ကြီး ပါဠိ အဘိဓာန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ထို ၂-မျိုးအနက် ဤတိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်သည် ဒုတိယအမျိုးအစားတွင် ပါဝင်သည့် ဘာသာပြန် အဘိဓာန်ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာပြန်မှု အခက်အခဲ

သက်ဆိုင်ရာဘာသာကို ပြောဆိုရေးသားနေကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး တိတိကျကျ ရှင်းရှင်း လင်းလင်း နားလည်အောင် ဘာသာရပ်တခုကို အခြားဘာသာရပ်တခုသို့ ပြန်ဆိုရေးသားရသော ဘာသာပြန်လုပ်ငန်းဟူသည်မှာ လွယ်ကူသည် မဟုတ်ပါ။ ကမ္ဘာပေါ်၌ လက်ရှိသုံးစွဲနေကြသည့် ဘာသာ အသီးသီးသည် သူ့ဘာသာနှင့်သူ အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံနေပြီ၊ ဝေါဟာရကြွယ်ဝလှပြီဟု ထင်စရာရှိသော်လည်း ဘာသာပြန်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်သောအခါ၌ကား ပြန်ဆိုမည့်ဘာသာနှင့် အဓိပ္ပါယ်တူညီသည့် ထိမိတိကျသော ဝေါဟာရကို ရှာဖွေရာ၌ မတွေ့ရသဖြင့် များစွာအခက်အခဲနှင့် ရင်ဆိုင်ရတတ်ကြောင်းကို ဘာသာပြန်လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ဘူးသူတိုင်းပင် သိကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် ပါဠိဘာသာကို အခြားဘာသာရပ်တခုသို့ ပြန်ဆိုရာ၌ ပို၍ခက်ခဲသည်ဟု ဆိုချင် ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်နည်း။

အဘိဓမ္မာဝေါဟာရများ။ ။ပါဠိဘာသာသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဘာသာများအနက် အခိုင်မာဆုံး၊ အသိပ်သည်းဆုံး၊ အကျစ်လစ်ဆုံး၊ ဝေါဟာရအကြွယ်ဝဆုံး ဘာသာတရပ် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် အဘိဓမ္မာပိုင်းဆိုင်ရာ “ခန္ဓ၊ ကုသလ၊ ကုက္ကုစ္စ”စသော အချို့ ပါဠိဝေါဟာရ များသည် ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူပြီးမှ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ဖြင့် အထူးရွေးချယ်၍ ဟောတော်မူထားသည့် ဝိသေသဝေါဟာရ(=အမည်ထူး)များ ဖြစ်ကြပါသည်။ အဆိုပါ အရွေးချယ်ခံ ပါဠိဝေါဟာရများကို ဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ ယင်းဝေါဟာရပုဒ်များနှင့် အဓိပ္ပါယ်တူညီသည့် ထိရောက်သော မြန်မာဝေါဟာရ စကားလုံး ရှာဖွေရသည်မှာ ခက်ခေါင့် ခက်ခဲဖြစ်လှသည်။ မြန်မာဘာသာကို မဆိုထားဘိ ကမ္ဘာပေါ် တွင် ဝေါဟာရ ပြည့်စုံကြွယ်ဝလှပါသည်ဟု ပညာရှင်အများက လက်ခံထားသည့် ကမ္ဘာသုံး အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်စသော ဘာသာကြီးများ၌ပင် “ခန္ဓ၊ ကုသလ၊ ကုက္ကုစ္စ”စသော အဘိဓမ္မာပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရပုဒ်များကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ရေးသားကြရာတွင် တိကျတူညီထိရောက်သော(အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်) စကားလုံးများ မရှိသလောက် ရှားပေလိမ့်မည်။

ဤအဘိဓာန်၌ အဘိဓမ္မာပိုင်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများကို မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ် နားလည်အောင် အတတ်နိုင်ဆုံးကြိုးစား၍ အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းချက်နှင့်တကွ ပြန်ဆိုရေးသားထားပါသည်။ (ခန္ဓ၊ ကုသလ၊ ကုက္ကုစ္စ စသည်ကြည့်။)

ဆေး၊ ဗိသုကာ စသည် ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ။ ။အဘိဓမ္မာပိုင်းဆိုင်ရာ ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များကို ဘာ သာပြန်ဆိုရာ၌သာ အခက်အခဲ တွေ့ရသည်မဟုတ်။ ပါဠိဘာသာသည် ပညာရပ်အမျိုးမျိုးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဝေါဟာရပုဒ်တို့၏ စုဝေးရာ ဘာသာဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ပါဠိဘာသာ၌ အနုပညာနှင့်သက်ဆိုင်သော ပါဠိဝေါဟာရလည်း များစွာပင် ပါဝင်သည်။ ထို့အတူ နက္ခတ်ဗေဒနှင့် သက်ဆိုင်သော ပါဠိဝေါဟာရများ၊ ဆေးပညာနှင့် သက်ဆိုင်သော ပါဠိ ဝေါဟာရများ၊ ဗိသုကာပညာနှင့်သက်ဆိုင်သော ဝေါဟာရများ စသည်ဖြင့် ထိုထိုပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ပါဠိ ဝေါဟာရပုဒ်များကို များစွာပင် တွေ့ရသည်။ ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည် အတတ်ပညာအား လုံးကို ကျွမ်းကျင်နေသည့် စွယ်စုံအတတ်ပညာရှင် အသိပညာရှင်များ မဟုတ်ကြပါ။ သို့ရာတွင် ထိုထို ပညာရပ်နှင့် သက်ဆိုင်သော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များကို တွေ့ရှိရလျှင် သက်ဆိုင်ရာ ပညာသည်များနှင့် ဆွေးနွေး၍ လူများစုနားလည်နိုင်အောင် ဘာသာပြန်ဆိုကြရပါသည်။

ကျေးဇူးရှင်နိဿယများ။ ။အဘိဓာန်ရေးသားရာ၌ နိဿယများသည် ကျေးဇူးရှင်ကြီးများ ဖြစ်ပေ သည်။ နိဿယများ၌ ဖွင့်ဆိုဖော်ပြထားသော အနက်အဓိပ္ပါယ်များကို မူတည်၍ ဝေါဟာရပုဒ်တို့၏အနက်ကို ဖော်ထုတ်ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော်ငြားလည်း—ပညာရပ် တခုခုနှင့်သက်ဆိုင်နေသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များကို ဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ နိဿယများကိုချည်း အားကိုး ၍လည်း မဖြစ်ပါ။ နိဿယများသည် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၁၀၀-ကျော်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ကျမ်းစာ များဖြစ်ကြပါသည်။ နိဿယခေတ်က နိဿယဆရာတော်များ ပြန်ဆိုခဲ့သည့် မြန်မာဝေါဟာရများသည် သူ့ခေတ်နှင့်သူ အလွယ်တကူ နားလည်ကြမည်ပင် ဖြစ်သော်လည်း ယခုခေတ်လူများသည် နိဿယ ဆရာတော်များပြန်ဆိုခဲ့သည့် မြန်မာဝေါဟာရများကို ကောင်းစွာနားလည်ကြမည် မထင်ပါ။ ဥပမာ— ဂလိတဝတ္ထ-ကြည့်ပါ။

ဤ ဂလိတဝတ္ထပုဒ်ကို နိဿယဆရာတော်က “အရိုင်းရွတ်ဆိုရသောဝတ်”ဟု မြန်မာပြန်ဆိုပါသည်။ အရိုင်းရွတ်ဆိုခြင်း၊ အရိုင်းရွတ်ဖတ်ခြင်းဟူသော မြန်မာဝေါဟာရကို ခေတ်လူများ နားလည်ပါမည်လော။ ရွတ်ဆိုခြင်း ရွတ်ဖတ်ခြင်းဟူသော နောက်ဆက်မြန်မာစကားကို လူတိုင်းနားလည်မည်ပင် ဖြစ်သော်လည်း “အရိုင်း”ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရကိုကား နားလည်သူရှားလိမ့်မည် ထင်ပါသည်။ ရှင်းရှင်းဝန်ခံ ရလျှင် ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည်ပင် “အရိုင်း”ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရကို နားမလည်ပါ။ ယနေ့အထိ အားကိုးလောက်သည့် မြန်မာအဘိဓာန်ကလည်း မရှိသေးသဖြင့် မြန်မာဝေါဟာရများ အတွက် အခက်အခဲ တွေ့ရဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဤ ဂလိတဝတ္ထပုဒ်သည် အနုပညာ (သဘင်သည်များ)နှင့် ပတ်သက်သော ပါဠိဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုပုဒ်မျိုးကို မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ နိဿယ၏ မြန်မာပြန်ဆိုချက်ကို ထည့်သွင်း စေကာမူ နိဿယကိုချည်း အားမကိုးပဲ သက်ဆိုင်ရာ သဘင်ပညာသည်များနှင့် ဆွေးနွေး၍ သဒ္ဒါရေးလည်း မလွတ်အောင်၊ ခေတ်လူများ နားလည်အောင်၊ သဘင်ဝေါဟာရနှင့်လည်း ဆီလျော်အောင် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစား၍ မြန်မာပြန်ဆိုထားပါသည်။ ဂရုသက်နွှီး၊ ဂေါဝိထိ စသော ပုဒ်များလည်းကြည့်။

နိဿယနှင့်ကွဲလွဲသောယူဆချက်များ။ ။ အချို့ ပုဒ်များ၌ နိဿယအနက်ကို လုံးဝကျောခိုင်းကာ တမျိုးတဖုံ မြန်မာပြန်ဆိုထားသည်ကို စာရှုသူများ တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ယင်းသို့ တွေ့ရှိရသောအခါ နိဿယနက်အားလုံးသည် အမှန်ချည်းသာ ဖြစ်ရမည်ဟု စွဲမြဲစွာ ယုံကြည်နေကြသည့် တယူသန်ပုဂ္ဂိုလ်များက ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များအား “သူတို့က နိဿယဆရာတော်များထက်ပင် တော်နေ၊ တတ်နေကြသလော”ဟု အပြစ်ပြောကြ လေမလား မသိ။ နိဿယဆရာတော်များထက် တော်၍ တတ်၍ သိ၍ မဟုတ်ပါ။ ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည် နိဿယဆရာတော်များအား ကျေးဇူးရှင်များအဖြစ် အမြဲတမ်း ဦးခိုက်ပူဇော်လျက်ပင် ရှိကြပါသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဤသို့သော ပြဿနာ ပေါ်ပေါက်ရပါသနည်း၊ ရှင်းပြပါအံ့။

နိဿယကိုမှတ်တမ်းအဆင့်ဆင့်တင်ပုံ။ ။ ရှေးကနိဿယရေးရိုး အစဉ်အလာမှာ နိဿယကျမ်းပြုဆရာတော်များက ကန့်ကူဆံဖြင့် ပုရပိုက်ထည်း၌ ပဌမရေးသားရသည်။ ထို့နောက် ကျောင်းစာရေးဟုခေါ်ဆိုသော ပေစာကို အခဖြင့်ရေးကူးသည့် ဆရာများက နိဿယဆရာတော်များ ရေးသားထားသည့် စာများကို ပုရပိုက်ထည်းမှတဆင့် ပေရွက်ပေါ်သို့ ကူးပြောင်းရေးသားကြရပြန်သည်။ အချို့သောကျောင်းစာရေးများသည် လက်ရေးလက်သား ကောင်းရုံမျှသာမက လောကုတ္တရာစာပေအရာ၌လည်း အရည်အချင်းနှင့် ပြည့်စုံကြသည်။ အချို့သော ကျောင်းစာရေးများကား လက်ရေးလက်သား ကောင်းရုံသာ ရှိကြသည်။ လောကုတ္တရာစာပေအရာ၌ အရည်အချင်းနှင့် မပြည့်စုံရှာကြပေ။ အရည်အချင်းနှင့်ပြည့်စုံသည့် ကျောင်းစာရေးများ ရေးကူးသောအခါ၌ အမှားအယွင်း ပါဝင်မည် မဟုတ်သော်လည်း အရည်အချင်းနှင့် မပြည့်စုံသည့် ကျောင်းစာရေးများ ရေးကူးသောအခါ၌ကား အမှားအယွင်းများ ပါဝင်လာနိုင်ပါသည်။ တခါတရံ ကျောင်းစာရေးများ ရေးကူးမှုကို စောင့်မနေတော့ပဲ စာပေဝါသနာပါသည့် ရဟန်းငယ်များက လာရောက်ကူးယူ ရေးသားကြသည်လည်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မူလနိဿယဆရာတော်ရေးသားစဉ်က အမှားအယွင်းပါဝင်မည် မဟုတ်သော်လည်း အဆင့်ဆင့်ရေးကူးသောအခါ၌ အမှားအယွင်းများ ပါဝင်လာနိုင်သည်။ ပေစာကူးရာ၌ အမှားအယွင်းများသဖြင့် ရှေးပညာရှိကြီးများက သတိပေးသည့် အနေဖြင့် “ခွေးတိရစ္ဆာန် မဟာဒါန၊ နိဗ္ဗာန်နှင့်ခဝး ကျောင်းစာရေး”ဟူ၍ပင် ဆောင်ပုဒ်လင်္ကာ ဖွဲ့ဆိုရေးသားထားခဲ့ကြပေသည်။

တဖန် စာအုပ်ခေတ်သို့ ရောက်လာသောအခါ ပေစာများကို စာအုပ်အဖြစ် ပုံနှိပ်ရေးအတွက် ပုံနှိပ်စက်စာရေးများက ပေစာမူမှတ်ဆင့် ရေးကူးကြရပြန်သည်။ စာပြင်အယ်ဒီတာဆရာများက စာရေး များရေးကူးထားသည့်စာများကို ပေစာမူနှင့် တိုက်ဆိုင်၍ အမှားအမှန် ပြင်ဆင်ကြရသည်။ ထို့နောက် စာစီသမားများက စာစီကြရသည်။ ပေစာမူမှတ်ဆင့် ရေးကူးသောအခါ၊ စာပြင်သောအခါ၊ စာစီသော အခါများ၌လည်း ပေါ့ပေါ့ဆဆဖြစ်ကတတ်ဆန်း လုပ်တတ်သောစာရေးစာပြင်စာစီသမားများကြောင့် အမှားအယွင်းများ ရှိလာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နိဿယပြန်ဆိုထားသည့် အချို့ပုဒ်များ၏ အနက်ကို အမှန်ဟု ယူဆရန် ခဲယဉ်းလှသည်။

အနက်အဓိပ္ပါယ်ဖော်ပုံ။ ။ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များသည် ပုဒ်တစ်ခုကို အဓိပ္ပါယ်ဖော်ဆောင်ရာ၌ ထိုပုဒ်နှင့်ဆက်နွှယ်လျက်ရှိသည့် ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်များ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ် ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည်။ သက္ကတ၊ မာဂဓ အဘိဓာန်တို့၏ အဆိုအမိန့်တို့ကိုလည်း သတိပြုရ သည်။ အဓိပ္ပါယ်ဖော်ဆောင်ရမည့်ပုဒ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဘာသန္တရစာပေရှိနေလျှင် ထိုဘာသန္တရစာပေ နှင့်လည်း ညှိနှိုင်းရသည်။ သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၏ ရှေ့နောက် စကားအသွားအလာကို လည်း ထောက်ဆရသည်။ ယင်းသို့ အရပ်ရပ်စာပေများနှင့် ညှိနှိုင်းထောက်ဆလိုက်သည့်အခါ နိဿယ၏ အနက် မြန်မာပြန်ဆိုချက်သည် ယုတ္တိမရှိဟုအခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်နိုင်လျှင် နိဿယဆရာတော်ရေးသား စဉ်က အမှားမဟုတ်နိုင်သော်လည်း မကျမ်းကျင်သော ပေါ့ပေါ့တန်တန်ပြုလုပ်တတ်သော စာရေး စာပြင် စာစီဆရာတို့၏လက်ထက်မှ မှားယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်သဖြင့် နိဿယအနက် မြန်မာပြန်ဆိုချက်ကို လုံးဝကျော်ခိုင်းကာ တမျိုးတဖုံ ကဲ့လဲ့စွာ မြန်မာပြန်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါ လိမ့်မည်။ [ကုဏ္ဍဓာနမိဿက၊ ကုဏ္ဍဓာနဝန၊ ဂဏ္ဍိကာ၊ ဂဟေတဗ္ဗကုတူဟလ စသောပုဒ်များကြည့်။]

နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များ ဘာသာပြန်ပုံနှင့် နှိုင်းယှဉ်ချက်

သစ်ပင်ဟော၊ ငှက်ဟောအစရှိသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များကို ဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ သက္ကတ၊ အင်္ဂလိပ်စသော နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များနှင့် ဤတိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်များ၏ ဘာသာပြန်ဆိုပုံ ခြားနားချက်ကို အနည်းငယ် ဖော်ပြလိုပါသည်။

သက္ကတ၊ အင်္ဂလိပ်စသော နိုင်ငံခြားဘာသန္တရအဘိဓာန်များသည် သစ်ပင်ဟော၊ ငှက်ဟောစသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များကို ဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ အချို့ပုဒ်များဝယ် မည်သည့်သစ်ပင် မည်သည့်ငှက်ဖြစ် သည်ဟု သစ်ပင်အမည် ငှက်အမည်ကို အတိအကျဖော်မပြပဲ မထင်မရှား ခတ်ဝါးဝါး ပြန်ဆိုကြသည်။

ဤတိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်များ၌ကား နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များကဲ့သို့ ခတ်ဝါးဝါးပြန်ဆို၍ မဖြစ်ပါ။ သစ်ပင်အမည်၊ ငှက်အမည်ကို အတိအကျဖော်ပြ၍ ပြန်ဆိုရပါသည်။ ခတ်ဝါးဝါးပြန်ဆိုလျှင် မြန်မာစာဖတ် ပရိသတ်ကလည်း လက်ခံမည် မဟုတ်ပါ။ ယင်းသို့ နာမည်ကိုဖော်ပြ၍ တိတိကျကျ ပြန်ဆို ရသဖြင့် အချို့သော သစ်ပင်ဟော၊ ငှက်ဟော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များကို ဘာသာပြန်ဆိုရာ၌ အတော်ပင် အခက်အခဲ တွေ့ရသည်။

ဥပမာ—ကုဋေ

ဤကုဋေပုဒ်ကို ထောမနိမိအဘိဓာန်၌ ရုက္ခဘေဒေ (သစ်ပင်အထူး) ဟု ဘာသာပြန်ဆိုထားပါ သည်။ ဆရာကြီးချစ်လ်ဒါက a plant ဟု၎င်း၊ P.T.S. ၌ a kind of root ဟု၎င်း ပြန်ဆိုပါသည်။

သစ်ပင်အထူးဟူသည် တမာပင်များစွာပေါက်နေသောအရပ်၌ တပင်တည်း ထူးခြားစွာပေါက်နေသည့် မန်ကျည်းပင်ကိုပင် ဆိုလိုသလော။ တဖန် တမာပင်ကိုထောက်လျှင် မန်ကျည်းပင်သည် သစ်ပင်အထူးပင်ဖြစ်သည်။ မန်ကျည်းပင်ကို ထောက်ပြန်လျှင်လည်း တမာပင်သည် သစ်ပင်အထူးပင်ဖြစ်နေပြန်ရကား သစ်ပင်အထူးဟူသော ဘာသာပြန်ဆိုချက်ကို မြန်မာစာဖတ်ပရိသတ်အဖို့ ကျေနပ်လိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ ကျမ်းပြုအဖွဲ့ကလည်း ယင်းသို့ မတိမကျ ပြန်ဆိုချက်မျိုးကို ကျေနပ်အားရခြင်း မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ယင်းပုဒ်မျိုးကိုတွေ့ရှိသောအခါ နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များက မတိမကျပြန်ဆိုကြစေကာမူ ဤတိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်များ၌ကား သစ်ပင်အမည် စသည်တို့ကို တိတိကျကျ ဖော်ပြ၍ ပြန်ဆိုထားပေသည်။

အချို့ပုဒ်များ၌ နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များ ပြန်ဆိုထားသည်ကတမျိုး၊ ဤအဘိဓာန်ပြန်ဆိုထားသည်ကတဖို့ ဤသို့ ဘာသာပြန်ဆိုပုံ နှစ်မျိုးကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ဤအဘိဓာန်သည် တိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ဟူသော နာမည်နှင့်အညီ ပိဋကကျမ်းလာ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာအဖွင့်ရှိနေလျှင် ယင်းအဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာအဖွင့်များ၏ အဆိုအမိန့်ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဘာသာပြန်ဆိုသည်။ နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များ၏ အဆိုအမိန့်ကို ဦးစားမပေးပါ။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံခြားအဘိဓာန်များ၏ အဆိုအမိန့်ကို စာရှုသူများ အလွယ်တကူသိရှိနိုင်ရန် ဝါဒန္တရအဖြစ်ဖြင့် လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပြဆိုထားပါသည်။

တန်းတူလေးစားလောက်သော ဋီကာနှင့်အဋ္ဌကထာနိဿယများ တကျမ်းနှင့်တကျမ်း မတူညီပဲ အဆိုကွဲပြားနေသည့် ပုဒ်များ၌ကား မည်သည့်ကျမ်းစာ၏အဆိုအမိန့်ကိုမှ ဦးစားမပေး အဖန်ဖန်စိစစ်ပြီးမှ သာမညထင်ရှားရုံမျှသာ ပြန်ဆိုလိုက်ရသည်။ ယင်းသို့ ပြန်ဆိုရခြင်းမှာ တနေရာထည်း၌ ဖြစ်ပါလျက် ကျမ်းတစောင်နှင့်တစောင် ဖွင့်ပုံ အနက်မြန်မာပြန်ဆိုပုံချင်း ကွာခြားလွန်း၍ဖြစ်ပါသည်။ စာရှုသူများအဖို့ မိမိနှစ်သက်ရာ ကျမ်းစာ၏ အဆိုအမိန့်ကို လက်ခံရန် သက်ဆိုင်ရာကျမ်းများ၏ အဆိုအမိန့်ကို လက်သည်းကွင်းဖြင့် ပြဆိုထားသည်။ [ကောဠ၊ ကောဠက စသော ပုဒ်များကြည့်။]

သမိုင်းကို ညွှန်းပြနေသည့် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များသည် သမိုင်းကိုဖော်ပြ ညွှန်းပြနေသည်ဟု ဆိုလျှင် ယုံကြည်ကောင်းမှ ယုံကြည်ကြပေမည်။ အချို့အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များသည် သမိုင်းကြောင်းအမှန်ကို တကယ်ပင် ဖော်ဆောင်နေကြောင်းကို ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့ရပေသည်။

အထက်၌ ဖော်ပြရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္ဘာ၌ ပါဠိစာပေပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းရာထောင်ချီ၍ ကြာမြင့်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း မည်သည့်ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်သည် မည်သည့်ခေတ်လောက်က စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်း သမိုင်းအထောက်အထား ရှာဖွေသူကား မရှိသလောက် ဖြစ်သည်။ သမိုင်းပညာရှင်များသည် အခြားသော ကိစ္စရပ်များ၌ သမိုင်းအထောက်အထား ရှာဖွေကြသော်လည်း ပါဠိစာပေနှင့် စပ်လျဉ်း၍မူကား သမိုင်းအထောက်အထား သုတေသနရှာဖွေသည်ဟု ကျေနပ်အားကိုးရအောင် လုံးဝမရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်တစ်စုံ၏ စတင်ပေါ်ပေါက်ရာ ခေတ်အပိုင်းအခြား သမိုင်းအထောက်အထားတို့ကို အတိအကျရှာဖွေရန် မဖြစ်နိုင်သော်လည်း အသုံးများ၍ ခေတ်စားသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်များ၏ စတင်ပေါ်ပေါက်ရာ ခေတ်အပိုင်းအခြား သမိုင်းအထောက်အထားကိုကား တတ်နိုင်သမျှ ရှာဖွေသင့်လှပေသည်။

ဥပမာ အနတ္တ—

ဤအနတ္တဟူသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်သည် မြတ်ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၏ အသက်သဖွယ်အသုံးများ၍ ခေတ်စားသော ဝေါဟာရစကားဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်း၏ ပါးစပ်ဖျား၌ ရေပန်းစားသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်တခုဖြစ်သည်။ ယင်းအနတ္တဟူသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်သည် ပါဠိဘာသာဖြစ်ပေါ်စကတည်းကပင် အတူတူ၍ ပါဝင်လာသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ် ဟုတ်ပါ၏လော။ ဗုဒ္ဓပွင့်တော်မမူမီက အနတ္တဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိဘာသာ၌ ထင်ရှားရှိပါ၏လော။ အခြားဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာမှတစ်ပါး အခြားဘာသာကို တည်ထောင်သူ ဘုရားအမည်ခံ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အနတ္တဟူသော ပါဠိဝေါဟာရစကားလုံးကို ဟောကြားနိုင်ပါ၏လော။ ဤသို့အစရှိသော ပြဿနာရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်မည့် သမိုင်းအထောက်အထား အချက်အလက်များကို သနဝိနိဗ္ဗောဂ-စသော တည်ပုဒ်များ၌ အမှန်အတိုင်း အတိအကျ တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိ အဋ္ဌကထာရေးသားပုံ။ ။ထို့ပြင် အဋ္ဌကထာ ၃၅-အုပ်ကို^၁ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိ ပွင့်ဆိုရေးသားသော ကျမ်းများဖြစ်သည်ဟု ကမ္ဘာ့ ပါဠိပညာရှင်များက လက်ခံထားကြသည်။ ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာကိုလည်း ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိ ပွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာကျမ်းများစာရင်း၌ ထည့်သွင်းထားကြလေသည်။ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိသည် အဋ္ဌကထာကျမ်းစာတခု၌ အကျယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီးပုဒ်များကို နောက်ရေးအဋ္ဌကထာကျမ်းစာများ၌ ဖွင့်ပြခဲ့လှ၏။ ဖွင့်ပြလျှင်လည်း ရှေး၌ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီးသည့် အဋ္ဌကထာများအတိုင်း ကူးယူထည့်သွင်းသည်ကသာ များလေသည်။ သာဓကပြရမည်ဆိုသော်—ကေသာ၊ လောမာ စသော ၃၂-ကောဋ္ဌာသအကြောင်းကို ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောဓိသည် ရှေးဦးစွာ ရေးသားခဲ့သည့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ်ဖွင့်ပြခဲ့သည်။ သမ္မော-အဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြရာ၌ ၃၂-ကောဋ္ဌာသအစဉ်သို့ ရောက်သောအခါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ အကျယ်ဖွင့်ပြခဲ့သည့်အတိုင်းပင် တလုံးမကျန် ကူးယူထည့်သွင်း လိုက်ပေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၌ အသေးစိတ်အကျယ်ဖွင့်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်၍ နောက်နောက်ဖွင့်ဆိုသည့် အဋ္ဌကထာများ၌ အဖွင့်သစ် အဖွင့်ဆန်းများ ဝေါဟာရအသစ် ဝေါဟာရအဆန်းများ ထည့်သွင်းရေးသားစရာလည်း မလိုတော့ပေ။

ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာ။ ။သို့ရာတွင် ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြရာ၌ ၃၂-ကောဋ္ဌာသအစဉ်သို့ ရောက်သောအခါ အသေးစိတ် အကျယ်ဖွင့်ပြထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ အချို့နေရာ၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ သမ္မောအဋ္ဌကထာများနှင့် စကားအသွားအလာ မတူသည်ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ စိတ်ကို မျောက်ဥပမာဖြင့် နှိုင်းခိုင်း၍၎င်း၊ ၃၂-ကောဋ္ဌာသကို ထန်းပင် ၃၂-ပင်ဖြင့် နှိုင်းခိုင်း၍ ဥပမာပေးရာ၌၎င်း တမျိုးတဖုံ ကွဲပြားနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရပေသည်။

အထူးအားဖြင့် လူ၏အဆီခဲ အသုံးမဝင်ပုံ ပြဆိုရာ၌ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မောအဋ္ဌကထာများ၌—

ပရမဇေဂုစ္ဆတ္တာ နေဝ မုဒ္ဓနိ တေလတ္တာယ^၁ န နာသတေလာဒီနံ အတ္တာယ ဂဏ္ဍန္တိ။
(အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၄) ဟူ၍သာ တွေ့ရသည်။

ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ၌ကား—ပရမဇေဂုစ္ဆတ္တာ န မတ္တကတေလတ္တံ န ဂဏ္ဍုသ-
တေလတ္တံ န ဒီပဇာလနတ္တံ သင်္ဂယုတိ။ (ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၅၁) ဟူ၍ တွေ့ရ၏။

၁။ တိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် ပဌမအုပ် နိဒါန်း ၃၁-၃၁။

မတ္တကတေလတ္တံ ဒီပဇာလနတ္တံ ပုဒ်များသည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မောအဋ္ဌကထာများနှင့် အဆိုအမိန့်အလွန်ကြီး မကွဲပြားလှ၊ အဓိပ္ပါယ်ညီ၍ ရနိုင်သည်။ ဂဏ္ဍူသတေလတ္တံ ပုဒ်သည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ သမ္မောအဋ္ဌကထာများ၌ မပါဝင်။ ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ၌သာ ထူးထူးခြားခြား ပါဝင်နေသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့အဆို အမိန့်ကွဲပြားသော စကားရပ်များ အချို့နေရာ၌ အပိုအလွန် ပါဝင်နေသောပုဒ်များကို ထောက်ဆလျှင် ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာသည် ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသ ဖွင့်ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာ ဟုတ်ကောင်းမှ ဟုတ်ပေမည်။ ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသကဲ့သို့သော ဉာဏ်ထက်မြက်သူ ပညာရှိကဝိတဆူဖြစ်သည့် အခြားပညာရှင် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးက ဖွင့်ပြခဲ့သော အဋ္ဌကထာမြတ် ကျမ်းတဆူဖြစ်လေမည်လားဟု တွေးဆနိုင်ပေသည်။ ဤသည်မှာ ဂဏ္ဍူသတေလ ဟူသော အဘိဓာန်ပုဒ်မှ ဖော်ညွှန်းပြနေသော သမိုင်းတရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူ သမိုင်းကို ဖော်ညွှန်းပြသနေသည့် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များကိုလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ များစွာပင် တွေ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

လိုကွက်ကို ဖြည့်စွက်ခြင်း

သင်္ဂြိုဟ်မှာ သရုပ်-သဒ္ဒါမှာ ရုပ်-ဟု ဆိုရိုးစကားရှိသည့်နည်းတူ၊ ဝိနည်းမှာ သိမ်,သဒ္ဒါမှာ လိင် ဟု ဆိုရိုးစကားတခုလည်း ရှိသေးသည်။

အဓိပ္ပါယ်မှာ ဝိနည်းနှင့်စပ်လျဉ်းလျှင် သိမ်နုတ် သိမ်သမုတ်စသော ကိစ္စရပ်များကို အတော်အတန် ဝိနည်းကျွမ်းကျင်ရုံမျှနှင့် မဆောင်ရွက်တတ်၊ မပြုလုပ်တတ်။ ထို့အတူ သဒ္ဒါအရာ၌လည်း လိင်နှင့်စပ်လျဉ်းလာလျှင် အဆုံးအဖြတ် ခဲခက်လှသည်ဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။

လိင်ပုဒ်ခွဲပုံ အခက်အခဲ။ ။အဘိဓာန်ကျမ်းပြုစုရာ၌လည်း ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များသည် လိင်နှင့်ပတ်သက်၍ အတော်ပင် ငြင်းကြခုံကြရ၏။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပါဠိစာပေပေါ်ထွန်းခါစ ခေတ်ကစ၍ လိင်နှင့်ပတ်သက်လာလျှင် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း တခုတည်းကိုသာ အားကိုးအားထားပြုခဲ့ကြရသည်။ ရှေးဆရာ အစဉ်အဆက်ကလည်း လိင်နှင့်ပတ်သက်လျှင် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကိုပင် တခုတည်းသော အားကိုးစရာအဖြစ် ညွှန်းပြခဲ့ကြ၏။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပါဠိစာပေ သင်ကြားသူများသည် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်းကို ငယ်စဉ်ကစ၍ လေ့လာခဲ့ကြသည်။ အာဂုံအရ ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း၏ လိင်နှင့်ပတ်သက်သော မှတ်ချက်များသည် ပါဠိစာပေ လေ့လာသူများအပေါ်၌ အတော်ပင် ဩဇာစူးရှလျက်ရှိပေသည်။ မည်မျှအထိ ဩဇာစူးရှသနည်းဟူမူ မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန်သည်ဖြစ်စေ လိင်အဆုံးအဖြတ်နှင့်ပတ်သက်လာလျှင် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း၏ အဆိုပြုချက်သည် ဘုရားဟောလောက်နီးနီး မှန်ကန်သည်ဟု ယူဆထားကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ယောဇနာ၊ အနု၊ မဇု-စသော ကျမ်းတို့၌ မည်သည့်လိင်ရှိနေစေကာမူ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ ဆိုထားသည့်လိင်ကိုသာလျှင် အမှန်ဟု အတည်ပြုလေ့ရှိကြသည်။ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ-စသည်တို့၌ လာရှိသော ပုဒ်တခုခု၌ အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း၏ အဆိုပြုချက်နှင့် မညီညွတ်သော လိင်ထားပုံကို တွေ့ရှိရပါက လိင်ဝိပလ္လာသဟူ၍ပင် ဆုံးဖြတ်တတ်ကြသည်။

ဤကျမ်း၌ လိင်အဆုံးအဖြတ်နှင့် ပတ်သက်လျှင် အဘိဓာန်ပုဒ်ပိကာကျမ်း၏ အဆိုပြုချက်ကိုသာ တဖက်သတ် ဦးစားမပေးပါ။ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ-စသည်တို့၌လာရှိသော ပုဒ်များ၌ ရုပ်နေပုံကို ကြည့်၍ ရှင်းရှင်း ပြတ်ပြတ် လိင်ဆုံးဖြတ်နိုင်လျှင် လိင်ဝိပလ္လာသဟု အထူးဖွင့်ဆိုချက်မရှိလျှင် ပါဠိ၊

အဋ္ဌကထာ, 'ဋီကာ-စသည်တို့၌ လာရှိသော လိင်ကိုလည်း အတည်ပြုပြီး ထည့်သွင်းဖော်ပြ ရေးသား ပါသည်။

ဥပမာ—ကုဋ္ဌ။

ဤ ကုဋ္ဌ ပုဒ်၌ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ (၂၄၀) ဂါထာအရ နပုလ္လိင်သာ ရှိသည်။ နပုလ္လိင်တမျိုး တည်းကိုသာ ညွှန်ပြရမည်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ သို့ရာတွင် ဝိနည်း ပါဠိတော်, ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် အဋ္ဌကထာ တို့၌ ကုဋ္ဌော ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ရုပ်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။ လိင်ဝိပလ္လာသဟု အထူးဖွင့်ဆို ထားချက်လည်းမရှိ။ ထို့ကြောင့် လိင်ကိုပြရာ၌ ကြွင်းကျန်နေသော အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၏ အဆို ပြုချက်ကို ဖြည့်စွက်လျက်(ပု၊န)ဟု ပြထားသည်။

အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ လိင်ထားပုံ။ ။အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်းသည် ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာအား လုံးကို ကြည့်ရှုရေးသားထားသည့် ကျမ်းစာမဟုတ်ရကား လိင်အဆုံးအဖြတ်နှင့် ပတ်သက်လျှင် ယင်းကျမ်း၏ အဆိုပြုချက်သည် အားလုံးပြည့်စုံနေပြီဟု မယူဆ နိုင်ချေ။ ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၌ လိင်တမျိုးတွေ့ရလျှင် မပြည့်စုံသော အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၏ အဆိုပြုချက်ကို ဖြည့်စွက်ပေးရမည်သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤအဘိဓာန်၌ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ မပါသော လိင်အဆုံးအဖြတ်များကို လိင်ဝိပလ္လာသဟု မှတ်ချက်မပြပဲ ဖြည့်စွက်၍သာ ရေးသားလိုက်ရ ပေသည်။

အမှာအထားများ

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ၌ အမှာအထား ရေးသားသည့်ကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဝေဘန်ကောင်း ဝေ ဘန်ကြပေလိမ့်မည်။ ဝေဘန်သူများကိုလည်း အပြစ်မဆိုသာပေ။ အချို့ အဘိဓာန်ပုဒ်များ၌ ရှည်လျားစွာ အမှာအထားများ ရေးသားထားသဖြင့် ဝေဘန်မည်ဆိုကလည်း ဝေဘန်စရာပင် ဖြစ်နေပေသည်။ ဤသို့ အမှာအထား ရေးသားရာ၌ ကျမ်းပြုအဖွဲ့၏ စေတနာကို အကျဉ်းမျှဖော်ပြပါဦးအံ့။

ကျမ်းပြုအဖွဲ့၏စေတနာ

ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, ယောဇနာ, အနု, မဓုစသော ပါဠိကျမ်းစာများကို ကြည့်ရှု နိုင်သည်အထိ ပါဠိဘာသာလေ့လာသင်ကြားရသော အလုပ်ဟူသည်မှာ လွယ်ကူသည် မဟုတ်ပေ။ သာမန်လူ ဒါယကာ ဒါယိကာမများကို မဆိုထားဘိ ရဟန်းတော်များသည်ပင် ပါဠိကျမ်းဂန်အားလုံးကို ကြည့်ရှုနိုင်သည်အထိ နှစ်ပေါင်းများစွာ နေ့မအား ညမအား ကြိုးစားသင်ယူကြရပေသည်။ လူဒါယကာ ဒါယိကာမများအဖို့ ပါဠိကျမ်းဂန်အားလုံးကို ကြည့်ရှုနိုင်သည်အထိ ပါဠိဘာသာ လေ့လာသင်ကြားဖို့ ဆိုသည်မှာ လုံးဝဖြစ်နိုင်စရာ အကြောင်းမရှိပေ။ ပါဠိဘာသာကို ကျေကျေပွန်ပွန် မတတ်မြောက်ပါက လည်း ပိဋကသုံးပုံလာ မှတ်သားဖွယ် အဆီအနှစ်များကို သိဘို့မလွယ်ကူတော့ပေ။ အတော်အတန် အသိဉာဏ်ရှိသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်၎င်းများဖြစ်ကြပါလျက် ပိဋကသုံးပုံလာ မှတ်သားဖွယ် အဆီ အနှစ်များကို မသိရှိရခြင်းမှာလည်း လူဖြစ်ကျိုးဆုံးရှုံးခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ပိဋကကျမ်းစာများကို မြန်မာပြန်ဆိုသည့် လုပ်ငန်းကလည်း ပါဠိတော်များကိုသာ ပြန်ဆိုနိုင်သေးသည်။ ပါဠိတော်များသည် ပင် အကုန်အစင် မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုပြီး မရှိသေးပေ။ အဋ္ဌကထာ, ဋီကာစသော ကျမ်းဂန်များကို

မြန်မာဘာသာပြန်ဆိုရေးအတွက်ကား ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ကြီးက ကြိုးပမ်းဆဲဖြစ်သည်။ အကောင်အထည် ပေါ်လာအောင် များစွာလိုပေသေးသည်။ ပြီးစီးပြည့်စုံမည့်အချိန်ကိုပင် မှန်းဆ၍ မရနိုင်သေးပေ။

ကျမ်းပြုအဖွဲ့၏ စေတနာမှာ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာစသည်တို့၌ လာရှိသော မှတ်သားဖွယ်ရာ မြတ်ဗုဒ္ဓ ရှင်တော်ဘုရားအဆုံးအမ သာသနာတော်၏ အဆီအနှစ်များကို ပါဠိမတတ်သော ဒါယကာ ဒါယိကာမ များ သိရှိနားလည်စေလိုသည်။ ယင်းသို့ သိရှိနားလည်ရေးအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီနိုင်သည့် နည်းလမ်းမှာ သက်ဆိုင်ရာ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၌ မှတ်သားဖွယ်ရာများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရေးသား၍ ဖော်ပြပေး ခြင်းမှတစ်ပါး အခြားနည်းလမ်းမရှိပေ။ ပါဠိဘာသာတတ်မြောက်ပြီး ရဟန်းတော်များအတွက်လည်း နှစ်ပေါင်းများစွာ ရှာဖွေကြည့်ရှုမှ သိနိုင်ရနိုင်သည့်ကျမ်းအိပ်(အကြည့်အရှုနည်းသည့်ကျမ်း)အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာလာ မှတ်သားဖွယ်များကိုလည်း အခက်အခဲမရှိပဲ တထိုင်တည်းဖြင့် သိရှိစေလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များ၌ အမှာအထားကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရေးသားလိုက်ရတော့သည်။

အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ်များ

မည်သည့်ဘာသာဝင်မဆို မိမိတို့ဘာသာရေးခံယူချက်အရ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလုပ်ကြ၏။ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင်၊ ရအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ကြ၏။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် အလိုတော်အရ ကုသိုလ်သည် မည်သို့သဘောရှိသည်၊ ကုသိုလ်၏ အစွမ်းသတ္တိသည် မည်သို့ရှိသည်၊ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် မည်သို့မည်ပုံ နေထိုင်ကျင့်ကြံသင့်သည်၊ ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်းကား မည်သည့်တရားများဖြစ်သည်၊ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်သည် မည်သည့်တရားက အားကောင်းသည်စသည်ဖြင့် ကုသိုလ်နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သိမှတ်ဖွယ် များကား ကျယ်ဝန်းများပြားလှချေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်းသည် ကုသိုလ်နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သိမှတ် ဖွယ်ရာ အဖြာဖြာကို သိသင့်သိထိုက်လှပေသည်။ သိအောင် ကြိုးစားသင့်လှပေသည်။ ယင်းသို့ သိလိုသူ တို့သည် ကုသလပုဒ် အမှာအထားကို ကြည့်လျှင် ကုသိုလ်နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သိမှတ်ဖွယ်ရာ အဖြာဖြာကို အလွယ်တကူပင် တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အကုသိုလ်၏ အကြောင်းကိုလည်း သိအပ်ပေသေးသည်။ အကုသိုလ်၏အမည်နာမ အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် ကိလေသာဟူသော အမည်သည် အထင်ရှားဆုံး၊ လူသိအများဆုံး၊ အရာအကျယ်ဆုံးပင် ဖြစ်၏။ ကိလေသပုဒ်၌ ကိလေသာ၏ သဘာဝ ၃-ပါး၊ ၈-ပါး၊ ၁၀-ပါး၊ ၁၇-ပါးစသည် ပြားသော ကိလေသာ၏ နာမည်အမျိုးမျိုး၊ ၁၅၀၀-ကိလေသာဖြစ်အောင် မြှောက်ပွားပုံ နည်းစံနစ်စသည်တို့ကို အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ကိလေသာ၏ အပြစ် အနာအဆာ၊ ကိလေသာ၏ ဥပမာအမျိုးမျိုး၊ ကိလေသာ၏ အကျိုးစီးပွားမဲ့ ဖြစ်စေနိုင်ပုံ အလုံးစုံကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန် သက်သေသာဓက ဝတ္ထုအသွယ်သွယ် ညွှန်းပြလျက် မကျဉ်းမကျယ် ခပ်လွယ် လွယ် စကားလုံးများဖြင့် ပေါ်လွင်စွာ ရေးသားထားသည့်အပြင် ကိလေသာသဘောမှန်ကို သိရှိပြီး နောက် သံသရာထွက်ရပ်လမ်းကို ရှာလိုသူတို့အတွက် ကိလေသာပယ်နည်း ၇-မျိုးကိုပါ တွဲဖက်ဖော်ပြ ထားရာ လက်တွေ့ကျင့်သုံး လိုက်နာမည်ဆိုလျှင် ပါရမီမြောက်ရုံမျှသာမက မဂ်ပေါက် ဖိုလ်ဝင် နိဗ္ဗာန် မြင်သည်အထိ ရှင်သန်ထက်မြက်သော အကျိုးကို ရနိုင်ကြောင်း တွေ့ရပေမည်။

ကိလေသာတရားများတွင် မပါဝင်ပဲ အပါယ်ဆွဲတတ်သည့် အကုသိုလ်တရားများလည်း ရှိသေး ၏။ ယင်းကား ကုက္ကုစ္စဖြစ်သည်။ ကုက္ကုစ္စပုဒ်၌ စေတသိက်ကုက္ကုစ္စ၊ ဝိနယကုက္ကုစ္စ၊ အသံယတကုက္ကုစ္စဟု ကုက္ကုစ္စ ၃-မျိုးရှိပုံကို၎င်း၊ ယင်းတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ခြားနားချက်နှင့်တကွ တရားကိုယ် အရကောက် မတူကြ

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု မစိုးရိမ်စာချ နာယကဆရာတော်များ

ရွှေတန်းဝဲမှ ယာ = ဦးသီရိန္ဒူ။ ဦးကုသလ။ ဦးဉာဏဝံသ။ ဦးကောသလ္လ။ ဆရာတော်ကြီးဦးသူရိယ။ ဦးစန္ဒောဘာသ။ ဦးဝိစိတ္တ။ ဦးနာရဒ။
 နောက်တန်းဝဲမှ ယာသို့ = ဦးပညာဝံသ။ ဦးတေဇောသာရ။ ဦးနာယက။ ဦးရာဇဓမ္မ။ ဦးသုမန။ ဦးသာဂရ။ ဦးကောဝိဒ။ ဦးယေဒိသ။

ပုံကို၎င်း၊ ကုက္ကုစ္စရှိလျှင် မလွတ်လပ်ပုံကို၎င်း၊ ဉာဏ်ကြီးသော ရဟန္တာကြီးများပင် ဝိနယကုက္ကုစ္စ ဖြစ်တတ်ပုံကို၎င်း စုံလင်စွာ အကျယ်ဖော်ပြထားသည်။

ကုက္ကုစ္စ၊ ကိလေသာစသော အကုသိုလ်များကို တားဆီးနိုင်သော တရားတို့အနက် သည်းခံခြင်း ခန္တီတရားသည် ထိပ်ဆုံးမှ ပါဝင်လျက်ရှိကြောင်း လူတိုင်းသိကြပေသည်။ ခန္တီ၏အရေးပါပုံကို “ခန္တျာ ဘိယျော န ဝိဇ္ဇတိ=သည်းခံခြင်းထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိ” ဟူသော ဗုဒ္ဓဘာသိတ ပါဝစန ကပင် ဖော်ပြလျက်ရှိ၏။ “ခန္တီဗလံ ဗလာနိကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ပြာဟူဏံ” ဟူသော ဒေသနာတော်ကလည်း သည်းခံခြင်းအားသည် ပြာဟူဏ (ရဟန္တာ) အဆင့်ထိ ပို့ဆောင်နိုင်ကြောင်း သက်သေခံလျက် ရှိပေသည်။

ထိုမျှအရေးပါ အရာရောက်သော သည်းခံခြင်း အဓိဝါသနခန္တီကို၎င်း၊ လူသိနည်းသော အခြား ခန္တီအမျိုးမျိုးကို၎င်း နားလည်သိရှိလိုသူတို့သည် ခန္တီပုဒ်ကိုကြည့်ရှုနိုင်သည်။ ယင်းပုဒ်၌ ခန္တီ၏အဓိပ္ပါယ် အပြည့်အစုံနှင့်တကွ လက္ခဏာ၊ ရသစသည်တို့ကို၎င်း၊ ကမ္မာယတန၊ သိပ္ပါယတန၊ ဝိဇ္ဇာဌာန၊ ကမ္မဿကတာ၊ သစ္စာနုလောမိကအားဖြင့် ၅-ဌာနတို့၌ဖြစ်သော အနုလောမခန္တီ၏ သရုပ်အကျယ်ကို၎င်း၊ တရား သဘောကို မှန်ကန်စွာရှုနိုင်စွမ်းရှိသည့် ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တီကို၎င်း အယူစွဲဖြင့် မှားသည်ဖြစ်စေ၊ မှန်သည်ဖြစ်စေ ဤကား အမှန်ဟု လက်ခံကျေနပ် နှစ်သက်တတ်သော ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တီကို၎င်း၊ နေက္ခမ္မခန္တီ အဗျာပါဒ-ခန္တီစသော ခန္တီများစွာတို့ကို၎င်း စွမ်းအားရှိသမျှ မကျန်ရအောင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။

သည်းခံခြင်းခန္တီတရားဖြင့်သာ ကုက္ကုစ္စ ကိလေသာစသော အကုသိုလ်တရားများဝင်မလာအောင် တားဆီးနိုင်သည်မဟုတ်သေး၊ ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့်လည်း ကုက္ကုစ္စ ကိလေသာစသော အကုသိုလ် တရားများ ဝင်မလာအောင် တားဆီးနိုင်သေးသည်။ မှန်၏။ ဘုရားရှင်သည် တသံသရာလုံး အနှောက် အယှက်ပေးနေသည့်ကိလေသာ ကုက္ကုစ္စစသောအကုသိုလ်ရန်သူများကို ပယ်သတ်ရေးအတွက် နည်းလမ်း အမျိုးမျိုး ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ထိုနည်းလမ်းများအနက် ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းလမ်းလည်း တခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ယင်း ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၃၂-ကောဠာသဆိုလျှင် လူတိုင်း ကြားဘူးမည် ဖြစ်သော်လည်း ၄၂-ကောဠာသကိုမူ ကြားဘူးသူ ရှားပေလိမ့်မည်။ ကောဠာသပုဒ်၌ လူသိနည်းသော ၄၂-ကောဠာသကို ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးဖြင့် အုပ်စုခွဲ၍ အနုစိတ် ဖော်ပြထားသည့်အပြင် သမုဋ္ဌာန်၊ ကလာပ်စည်းအားဖြင့်လည်း ရသင့်သမျှဖော်ပြထားသည်။

ဘုရားဟောဒေသနာ၌ မတ္ထလုဂ် မပါပုံ၊ ထိုမတ္ထလုဂ်ကို အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာဆရာများက အဋ္ဌိမိဉ္ဇ ပုဒ်၌သွင်းယူသောကြောင့် သီးခြားမဟောဟု ဖွင့်ပြကြပုံကိုလည်း တိတိကျကျ ရှင်းပြထား၏။ ထို့ပြင် ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းနည်း ၁၀-မျိုးကို ပွားများပုံနှင့်တကွ အကျယ်ပြဆိုထားရာ အားထုတ်လိုသူ တို့အဖို့ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ စီးဖြန်းနည်း ၁၀-မျိုး၌ ဝိပဿနာစိတ်ကို သမာဓိ ဝိရိယ ဥပေက္ခာတို့ဖြင့်၎င်း၊ ဗောဇ္ဈင်တို့ဖြင့်၎င်း သင့်လျော်သလို အလှည့်ကျ အလုပ်လုပ်မှ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ရနိုင် ကြောင်း အဓိစိတ္တသုတ် သီတိဘာဝသုတ် ဗောဇ္ဈင်ကောသလ္လသုတ်တို့ကို ကိုးကား၍ အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်း ချက်တို့ဖြင့် ဖော်ပြထားပေသည်။ မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်သူပင်ဖြစ်စေ လိုက်နာကျင့်သုံး နှလုံးသွင်းမှု လိမ္မာလျှင် အကျိုးထင်ကြောင်းကိုလည်း သိမြင်ခွင့် ရရှိနိုင်ပေသည်။

ဝိနည်းပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ်များ။ ။ဝိနည်းပိုင်းဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ်များကိုလည်း အနည်းငယ် ဖော်ပြပါဦးအံ့။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်း သင်္ကန်းဝတ်ဘူး၏။ သင်္ကန်းချုပ်ပုံနှင့်တကွ သင်္ကန်း၌ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းများ၏အမည်ကို သိသူကား ရှားပေလိမ့်မည်။ ရဟန်းတော်များသည်ပင် သင်္ကန်း၌ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းများ၏အမည်ကို အကုန်အစင်သိမည်မထင်၊ သင်္ကန်းပုံစံနှင့်တကွ သင်္ကန်း၌ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်း ၁၅-မျိုး၏အမည်များကို ကုသိ-ပုဒ်၌ စုံစုံလင်လင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရေးသားပြဆိုထား၏။ ယင်းအမှာအထားကို ဖတ်ရှုရသောအခါ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ကြပေမည်။ အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ သတိမမူမိသည့် အကြောင်းအချက်များကို သိလိုက်ရသဖြင့် ဆင်တဲဆရာတော်၊ စလင်းဆရာတော်၊ မိုင်းခိုင်းဆရာတော်စသည်တို့၏ အဆုံးအဖြတ်နှင့်တကွ သင်္ကန်းအကြောင်းကို တနေရာတည်း၌ ဤမျှ စုံလင်စွာရေးသားထားခြင်းမျိုးကား ရှားပါသည်။ ထို့ကြောင့် “သင်္ကန်းအရာ ငါဆရာ” ဖြစ်လိုသူတို့သည် ကုသိပုဒ်-အမှာအထားကို ကြည့်ကြပါဟု တိုက်တွန်းလိုက်ရပေသည်။ ယင်းကုသိ-ပုဒ်၌ ဤမျှစုံစုံလင်လင် တင်ပြနိုင်အောင် အချက်အလက်ရှာဖွေရသည်မှာ လွယ်ကူသည်မဟုတ်ပါ။ ပေမူနှင့်သာရှိသော ဂဏ္ဍိ၊ နိဿယ၊ ဋီကာ အစောင်စောင်တို့ကို ကြည့်ရှုသည့်အပြင် ထိုမျှနှင့်မကျေနပ်သေးသဖြင့် ရှေးဆရာတော်တို့၏ပုံစံနိဂုံးရသေးသည့် လက်ရေးမူ မှတ်စုမှတ်ရာ အဖြာဖြာကိုလည်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ခက်ခက်ခဲခဲ ရှာဖွေကြည့်ရှုရပါသည်။ စာရှုသူများအနေဖြင့် ပင်ပန်းခက်ခဲမှုမရှိပဲ တဆိုင်တည်းဖြင့် သင်္ကန်းနှင့်ပတ်သက်သော ဗဟုသုတအထွေထွေကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

ရဟန်းသုံးဖြစ်သော ဝေါဟာရအထူးကို ဖော်ပြသည့်ပုဒ်တို့၌ အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရုံမျှသာမက လူတိုင်းနားလည်စေနိုင်ရန် အဓိပ္ပါယ်သရုပ်ကောက်တို့ကိုပါ ပူးတွဲဖော်ပြထားသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဘာကိုဆိုလိုသည်ဟု တချက်တည်း သိရှိနားလည်စေနိုင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။

ပုံစံထုတ်ပြရသော်— ခုဒ္ဒါနုဒ္ဒကပုဒ်၌ ငယ်သော၊ အလွန်ငယ်သောဟု အနက်ထွက်ရာ ရဟန်းလောက၌မူ ခုဒ္ဒါနုဒ္ဒကအာပတ်၊ ခုဒ္ဒါနုဒ္ဒကသိက္ခာပုဒ်ဟု သုံးနှုန်းပြောဆိုကြသည်။ ထိုအာပတ်သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ဤကား ခုဒ္ဒ၊ ဤကား အနုဒ္ဒဟု ပါဠိ အဋ္ဌကထာလာသည့် နည်းမျိုးစုံ ဖော်ပြထားရာ သုတေသီတို့အဖို့ ယင်း ခုဒ္ဒါနုဒ္ဒကပုဒ်ကို ကြည့်ရှုရုံမျှဖြင့် သရုပ်ကုန် သိနိုင်လေတော့သည်။ ထို့ပြင် ခုဒ္ဒသိက္ခာဟူသောပုဒ်ကို ကြည့်ပါက ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်း၏ သမိုင်းကြောင်းတရားကို တွေ့ရမည့်အပြင် ထိုကျမ်း၏ အဖွင့်ဋီကာများ၊ နိဿယများရှိသမျှကိုလည်း ကျမ်းပြုဆရာနှင့်တကွ တွဲဖက်ဖော်ပြထားရာ ပါဠိသမိုင်းကိုလေ့လာသူတို့အဖို့ အားကိုးလောက်သော သမိုင်းအထောက်အထား ဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပေမည်။

ဂဗ္ဘဝိသ— ပုဒ်၌လည်း ဂဗ္ဘဝိသတွက်ပုံ အမျိုးမျိုးကို အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ဖော်ပြထားပါသည်။

အရေးကြီးသည့်ပုဒ်အဆုံးအဖြတ်။ ။ဗုဒ္ဓစာပေသည် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀-ကျော်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ရှေးဟောင်းစာပေ ဖြစ်၏။ ယင်းစာပေကို မျက်မှောက်ခေတ်ရောက်အောင် ဗုဒ္ဓ၏တပည့်သာဝက ရဟန်းတော်များက အသက်ပေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်သယ်ဆောင်လာခဲ့ကြ၏။ စာပေ ချွတ်ချော် တိမ်းပါး မှားယွင်းမှုမရှိအောင်လည်း သံဂါယနာအဆင့်ဆင့်ဖြင့် သုတ်သင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓစာပေ၌ ဗုဒ္ဓညွန့်ပြဟောကြားလိုရင်းဖြစ်သော အတ္ထရသ၊ ဓမ္မရသ၊ ဝိမုတ္တိရသများပျက်ပြားလောက်အောင် ချွတ်ယွင်းတိမ်းပါးသည်ဟူ၍ကား မရှိခဲ့ချေ။ သို့သော် ပါဠိသတ်ပုံကွဲလွဲချက် အတော်အတန်ကားရှိ၏။ ပုံစံပြရသော် ခမတိ-ပုဒ်ကြည့်ပါ။

ခမတိ-ပုဒ်သည် ကမ္မဝါစာတိုင်း၌ပါရှိ၏။ ယင်းပုဒ်၌ ခမတိရှိရမည်ဟူ၍၎င်း၊ ခမတိရှိရမည်ဟူ၍၎င်း ရှေးအစဉ်အဆက်ကစ၍ ငြင်းခုံ ခုံခဲ့ကြ၏။ ယနေ့အထိလည်း တိကျသောအဆုံးအဖြတ် မပေးနိုင်သေး။ ငြင်းဆဲ ခုံဆဲအဆင့်၌သာ ရှိသေး၏။ ခမတိပုဒ် ငြင်းခုံခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍—ကမ္မဝါပါဠိ၊ ခမတိပုဒ်နေ၊ စာတွေက လွန်များ။ မဒွေးဘော်၊ ရှိခဲ့လျော် မလျော်နှင့်၊ ရွှေမြို့တော်သဒ္ဒါတတ်ကယ်၊ ဆုံးဖြတ်ပါ လား—ဟုပင် ပြဿနာတင်ခဲ့သေးသည်။ ဤကျမ်း၌ ခမတိပုဒ် အဆုံးအဖြတ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ယတိပြတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးမထားစေကာမူ ငြင်းကြ ခုံကြပုံ ဝါဒစုံကို ကျမ်းကိုးကျမ်းကားနှင့်တကွ ဗဟုသုတအဖြစ် တင်ပြထားသည်။

ဇာတကမှတ်ဖွယ်များ။ ။ဝိနည်းအဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ်များကိုသာမက ဇာတကမှတ်သား ဖွယ်များကိုလည်း ဤကျမ်းစာ၌ တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ အချို့ဇာတကများသည် ကမ္ဘာ့ပုံပြင်(အထူးအားဖြင့် အာရေဗျပုံပြင်)များနှင့် အတော်အတန် တူညီလျက်ရှိ၏။ ယင်းသို့ တူညီ သည်ကိုအစွဲပြု၍ အချို့က ဇာတကများကို ပုံပြင်အဖြစ်သာ မှတ်ထင်နေကြသည်။ ထိုသို့ မှတ်ထင်လျှင် အမှားကြီးမှားပေတော့မည်။ ဇာတကဟူသည် ဘုရားအစရှိသော အလောင်းတော်တို့၏ ကျင့်စဉ်အဖြစ် အပျက်များကို အမှန်အတိုင်း ဖော်ပြထားသည့် ကျမ်းဂန်ပင်ဖြစ်သည်။ ယင်း ဇာတကများကို ဗုဒ္ဓ ကိုယ်တော်တိုင် ဟောတော်မူခဲ့ကြောင်း သံဂါယနာအထောက်အထားဖြင့် ခိုင်ခိုင်မာမာ ဆုံးဖြတ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဇာတကစာပေသည် အပျင်းပြေ ပြောဆိုနားထောင်စရာ ပုံပြင်အဆင့်၌ ရပ်တည်နေသော စာပေမဟုတ်ချေ။ ယင်း ဇာတကများ၌ ရှောင်ကြဉ်ဖွယ်၊ လိုက်နာဖွယ်၊ အတုယူဖွယ်၊ နည်းယူဖွယ် သင်ခန်းစာများ ပါရှိ၏။

အနည်းငယ် ပုံစံထုတ်ပြရသော် ကိသဝစ္ဆဇာတ်....။ ယင်း ဇာတ်၌ တိုင်းပြည်တပြည်သည် ပျက်စီး ချိန်တန်လျှင် မကောင်းသောစံနစ်ကို ကောင်းသောစံနစ်၊ မကောင်းသောဝါဒကို ကောင်းသောဝါဒ၊ နည်းမှားလမ်းမှားကို နည်းမှန်လမ်းမှန်၊ မကောင်းသောအမူအကျင့်ကို ကောင်းသောအမူအကျင့်အဖြစ် ထင်မြင်လာတတ်ကြောင်း၊ ယင်းသို့ ထင်မြင်လာကြ၍ မကောင်းသောစံနစ်၊ မကောင်းသောဝါဒတို့ကို နည်းမှန် လမ်းမှန် ကောင်းသော အမူအကျင့်အဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးလိုက်သော် မကြာမီပင် ပျက်စီး တတ်ကြောင်း သင်ခန်းစာ ရရှိနိုင်သည်။

ထို့ပြင် “ပညာလွန်သော် မာန”ဟု ဆိုရိုးစကားရှိ၏။ ရှေးကပညာကျော်များသည် ပညာတတ်သော် လည်း မာန်မတက်ကြောင်း ကုဋဒန္တသုတ်က ညွှန်ပြလျက်ရှိ၏။ သင်ခန်းစာပေးလျက်ရှိ၏။ ယခုခေတ် ပညာရှိအမည်ခံများ နည်းယူစရာပင်တည်း။ အလားတူ မှတ်သားဖွယ် ဇာတကများကိုလည်း ဤကျမ်း ၌ ရေးသားထားပါသည်။

အထွေထွေ မှတ်သားဖွယ်များ

သင်ခန်းစာပေး ဇာတကများကို သက်ဆိုင်ရာပုဒ်၌ ရေးသားထားသည့်နည်းတူ အခြားပုဒ်များ၌ လည်း မှတ်သားဖွယ်များပါရှိပါက အနည်းငယ်ရေးသား ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ—ကုသိနာရ၊ ကော သမ္မိ၊ ကောသလ၊ ဂန္ဓာရပုဒ်တို့၌ ထိုထိုတိုင်းပြည်တို့၏ ပထဝီဝင်နှင့်တကွ သမိုင်းကြောင်းတစ်ခုလုံးကို ပါဠိ၊

အဋ္ဌကထာ၊ဋီကာ အဆိုအမိန့် လက်ရှိ ပထဝီဝင် အဆိုအမိန့်များနှင့် ညှိနှိုင်း၍ စုံလင်စွာ ရေးသား ဖော် ပြထားရာ မဇ္ဈိမဒေသ သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာလိုက်စားလိုသူ သုတေသီတို့သည် ဤတိပိဋက- အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို အားကိုးတခု ပြုနိုင်ကြပေသည်။ (ဂင်္ဂါ၊ ဂယာ၊ ကုဋ္ဌာဂါရသလာ ပုဒ်များ လည်း ကြည့်။)

ကေသရသီဟ-ပုဒ်၌ ခြင်္သေ့ ၅-မျိုးနှင့်တကွ ကေသရာ ခြင်္သေ့မင်း၏ အရောင်အဆင်း၊ ရဲစွမ်းသတ္တိ၊ ဟောက်သံ ရောက်နိုင်သည့်အကွာအဝေး၊ ခုန်လျှင် ရောက်နိုင်သောပမာဏ၊ အလေ့အကျင့်စသည်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။

ကောလာဟလ-ပုဒ်၌လည်း ကပ္ပကောလာဟလ၊စက္ကဝတ္တိကောလာဟလ၊ဗုဒ္ဓကောလာဟလ၊မင်္ဂလ- ကောလာဟလ၊မောနယျကောလာဟလ-ဟူသော ကောလာဟလ ၅-မျိုး၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အကျယ်ဖော် ပြထား၍ ယခုခေတ်၌ မဟုတ်မမှန် လုပ်ကြံပြောဆိုသော သတင်းစကားများကို ကောလာဟလဟု ပြော ဆိုကြရာ ပါဠိသုံးကောလာဟလနှင့် ခေတ်သုံး ကောလာဟလ မည်သို့ ကွာခြားကြောင်းကို နှိုင်းယှဉ် ကြည့်နိုင်သည်။

ခုဒ္ဒကပဋ္ဌာန-ပုဒ်၌ “ပဋ္ဌာန်းငယ်”ဟု အနက်ပြန်ဆိုရာ ထိုပဋ္ဌာန်းငယ်ဟူသည် အနုလုံစသော နည်း ၄- မျိုးကို တိကပဋ္ဌာန်းစသောပဋ္ဌာန်း ၆-မျိုးဖြင့် မြှောက်ပွား ဖြစ်ပေါ်လာသော ၂၄-ပစ္စည်းနည်းကို ခေါ် သည်။ ထို ၂၄-နည်းကို ၂၄-ပစ္စည်းဖြင့် မြှောက်ပွားက ပဋ္ဌာန်းကြီးဟု ခေါ်သည့် အငယ်အကြီးပဋ္ဌာန်း သရုပ်ကိုပါ တင်ပြထားသည်။ (ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ၊ ခုဒ္ဒကပါဌ၊ ခုဒ္ဒကမဏ္ဍလ၊ ခုဒ္ဒကဝတ္ထ- စသော ပုဒ်များကိုလည်း ကြည့်။)

ဂဏ္ဍိပဒ-ပုဒ်၌ ဂဏ္ဍိကျမ်း ၄-မျိုးနှင့်တကွဋီကာကျမ်းများ၌ “ဂဏ္ဍိပဒေ ဝုတ္တိ”ဟု ဆိုလေသမျှ မည်သည့် ဂဏ္ဍိကျမ်းကို ယူရမည် ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြထားသည်။ ထိုနည်းအတူ သရုပ်အရကောက်တို့ကို သိသင့်သိ ထိုက်သော ပုဒ်ဟူသမျှတို့၌ ကျမ်းဂန်နှင့်အညီ ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

နေမင်းတဆူ ထွက်ပြုလာပြီ

ကမ္ဘာတည်ခါစ သမယ၌ ကမ္ဘာဦးသူလူအများတို့သည် အမှောင်ထုကြီးအတွင်းဝယ် ကြောက်ရွံ့ စိုး ထိတ် အားငယ်စိတ်တို့ဖြင့် နေထိုင်ကြစဉ် အရှေ့လောကဓာတ်မှ ရောင်ခြည်တထောင် အလင်းဆောင် သော နေမင်းကြီးသည် ထွက်ပေါ်လာခဲ့၏။ ထိုအခါ လူအများသည် “အမှောင်ကင်း၍ အလင်းရပေ ပြီ”ဟု ဝမ်းသာအားရ ရဲရင့်တက်ကြွစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာရကား နေမင်းကြီးကို သူရိယ(ရဲရင့်ခြင်းကို ဖြစ် စေသူ)ဟု သမုတ်ဝေါဟာ အမည်သညာပြုခဲ့ကြ၏။ ထို့အတူ အနက်မထင် ပုဒ်မမြင်၍ ပင်ပန်းနွမ်းဟိုက် အမှောင်တိုက်ဝယ် စမ်းတဝါးဝါး စခန်းသွားနေကြရသည့် ပါဠိသုတေသီ ပညာရှင်များအဖို့ ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည် အတ္ထပဒအလင်းပြ၍ အားရရွှင်လန်း ရဲစွမ်းသတ္တိ ရာနှုန်းပြည့်ဖြစ် စေလျက် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ရကား “နေမင်းတဆူ ထွက်ပြုလာပြီ”ဟူ၍ပင် ဆိုသင့်ဆိုထိုက်လှပေ၏။ ကမ္ဘာ့ ပါဠိစာပေ ပညာရှင်များသည် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်း တည်းဟူသော နေမင်းကြီးကို အားကိုး အားထားပြု၍ ပိဋကသုံးသွယ် ကျမ်းပင်လယ်ကို အလွယ်တကူ ကူးမြောက်နိုင်ကြပါစေဟု ဆန္ဒ ပြုလိုက်ရပေသတည်း။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော

ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့်

ကျမ်းမည် သင်္ကေတများ

ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုရသော ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တစ်ခုအတွက် ပါ-ဋ္ဌ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်း ပဓာနကျသော ကျမ်းစာအလိုက် ကိုးကားထားသည်။ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနု အရင့် အဆင့်အတန်း ၃-မျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ— ပါဠိတော်, ပြီးမှ အဋ္ဌကထာ, ပြီးမှ ဋီကာကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်း ပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋက ၃-ပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန်ခုဒ္ဒက-နိကာယ်ဝင် ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်ပုံဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပြီးမှ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရ-ပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍ ၎င်း၊ အခြားအဘိဓမ္မာဝေါဟာရ, သုတ္တန္တဝေါဟာရ-ပုဒ်ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း, သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစား ပေး၍ ၎င်း ကိုးကားထားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းမည်သင်္ကေတ။ ။ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြပဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာ အရေအတွက် အလိုက် ၁-၂-၃-၄-၈၈န်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားသည်။

ဥပမာ—ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို ‘ဝိ၊၁’-ဟု သင်္ကေတပြု၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယားများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားထားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်များကို အက္ခရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါဇယားကို မူထား၍ အက္ခရာ စဉ်ထားပါ သည်။ (ဇယားကို ကြည့်။)

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်း ၅-ကျမ်း					
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။	၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။	၂	။ (ဒ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။	၃	ပါစိတ္တိယဒိ ။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။	၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိ ။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊၅။	၅	ကခါဝိတရဏီ ။	ကခါ။
			၆	ဝိနယသင်္ဂဟ ။	ဝိ၊သင်္ဂဟ။
သုတ် ၃-ကျမ်း					
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။	၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။	၈	မဟာဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။	၉	ပါထိကဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။	၁၀	မူလပဏ္ဏာသ ။ (ပ)	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။	၁၁	။ (ဒ)	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။	၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ။	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
			၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ ။	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၂	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊၁။	၁၄	သံယုတ္တ ။ (ပ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃	။ (ဒ)	သံ၊၂။	၁၅	။ (ဒ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄	။ (တ)	သံ၊၃။	၁၆	။ (တ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။	၁၇	အင်္ဂုတ္တရ ။ (ပ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆	။ (ဒ)	အံ၊၂။	၁၈	။ (ဒ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇	။ (တ)	အံ၊၃။	၁၉	။ (တ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အဘိဓမ္မာနှင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ					
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ဓ။	၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ဝိ။	၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀	ဓာတုကထာ + ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ပု။	၂၂	ပဉ္စပကရဏ ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။	၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ။ (ပ)	ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊၁။	၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ဒ)	ပဋိသံ၊၁။
၂၃	။ (ဒ)	ယမက၊၂။	၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ။ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၄	။ (တ)	ယမက၊၃။	၂၆	။ ။ (ဒ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။	၂၇	ခုဒ္ဒကပါဌ ။	ခုဒ္ဒက၊၁။
၂၆	။ (ဒ)	ပဋ္ဌာန၊၂။	၂၈	ဓမ္မပဒ ။ (ပ)	ဓမ္မ၊၁။
၂၇	။ (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။	၂၉	။ ။ (ဒ)	ဓမ္မ၊၂။
၂၈	။ (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။	၃၀	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊၁။
၂၉	။ (မ)	ပဋ္ဌာန၊၅။	၃၁	ဣတိဝုတ္တက ။	ဣတိဝုတ်၊၁။
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။	၃၂	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊၁။
၃၁	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။	၃၃	။ ။ (ဒ)	သုတ္တနိ၊၂။
၃၂	ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။	၃၄	ဝိမာနဝတ္ထု ။	ဝိမာန၊၁။
၃၃	ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။	၃၅	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊၁။
၃၄	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။	၃၆	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊၁။
၃၅	သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။	၃၇	။ ။ (ဒ)	ထေရ၊၂။
၃၆	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။	၃၈	ထေရီဂါထာ ။	ထေရီ၊၁။
၃၇	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။	၃၉	အပဒါန ။ (ပ)	အပ၊၁။
၃၈	ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။	၄၀	။ ။ (ဒ)	အပ၊၂။
၃၉	ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။	၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ ။	ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။
၄၀	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။	၄၂	စရိယာပိဋက ။	စရိယာ၊၁။
၄၁	အပဒါနပါဠိ (ဒ)	အပ၊၂။	၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ ။	မဟာနိ၊၁။
၄၂	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။	၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ ။	စူဠနိ၊၁။
၄၃	စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။	၄၅	ဘေတက ။ (ပ)	ဘေ၊၁။
၄၄	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။	၄၆	။ ။ (ဒ)	ဘေ၊၂။
၄၅	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။	၄၇	။ ။ (တ)	ဘေ၊၃။
၄၆	ဘေတကပါဠိ (ပ)	ဘေ၊၁။	၄၈	။ ။ (စ)	ဘေ၊၄။
၄၇	ဘေတကပါဠိ (ဒ)	ဘေ၊၂။	၄၉	။ ။ (မ)	ဘေ၊၅။
၄၈	နေတ္ထိပါဠိ	နေတ္ထိ။	၅၀	။ ။ (ဆ)	ဘေ၊၆။
၄၉	ပေဋကောပဒေသပါဠိ	ပေဋကော	၅၁	။ ။ (သ)	ဘေ၊၇။
၅၀	မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိ	မိလိန္ဒ။	၅၂	နေတ္ထိ ။	နေတ္ထိ၊၁။

အက္ခရာဝေဖန်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်		
မ	...	ယော	ဃ	...	ဇ္ဇော	သု	...	—
မံ	...	—	ဃု	...	—	သ္မ	...	သော
မ္မ	...	ယော	ဝ	...	ဝေါ	ဟ	...	ဟော
မ္မံ	...	—	ဝု	...	ဝေါ	ဟု	...	—
မ္မု	...	ယော	သ	...	သော	ဟူ	...	—
မ္မု	...	ရာ	ဃ	...	—	ဇ္ဇ	...	ဇ္ဇော
မ္မု	...	လော	သု	...	သော	ဇ္ဇ	...	ဇ္ဇော
မ္မု	...	—	သု	...	သော			

မှတ်ချက်

အက္ခရာစဉ်ရာ၌ သရဆုံးသောပုဒ်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသော ပုဒ် ၂-မျိုးတွင် သရဆုံးသောပုဒ်ကို ရှေးဦး ထား၍ နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသောပုဒ်ကို နောက်ထားသည်။ ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် နိဂ္ဂဟိတ် ၁ သည် ရှေ့သရကို မှီသော ပုဗ္ဗသယ-ဗျည်း ဖြစ်သောကြောင့် ကျန် ဗျည်း ၃၂-လုံးတို့၏ ရှေ့ဦးထား၍ စဉ်သည်။

ပုံစံ—အ=အ

အံသ=အ + ခ + သ + အ

အနေက= န + ဧက + အ

အနေကံသ= န + ဧက + အ + ခ + သ + အ

အနေကကပ္ပ= န + ဧက + အ + က + အ + ပွ + အ

က=က + အ

ကံ=က + အ + ခ

ကရေယျ=ကရ် + ယေျ + အ

ကရေယံ=ကရ် + ယေျ + အ + ခ

ဤ အက္ခရာစဉ်ပုံ၌ ကျန် သံယုဂ်လုံးဆင့်များကို နည်းမှီး ယူနိုင်လောက်ပြီ ဖြစ်၍ မထည့်သွင်း လိုက်ပြီ။

သင်္ကေတအချုပ်

ပ	ပုလ္လိင်	ကာ၊ကြိ	ကာရိုက်ကြိယာ
ထ	ဣတ္ထိလိင်	ကြိ၊ဝိ	ကြိယာဝိသေသန
န	နပုလ္လိင်	ဗျ	အဗျယပုဒ်
တိ	တိလိင်၊ လိင် ၃-ပါး	သံ	သက္ကတ
ကြိ	ကြိယာပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်	ပြာ	ပြာကြိနှင့်
ကမ္မ၊ကြိ	ကံဟောကြိယာ		

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ကိလေသ (ပု) [ကိလိသ+ဏ။ ကိလိသ ဗာဓ-
နေ။ ကိလိသတိ။ ကိလေသော။ နိတိ၊ ဓာ။
၁၇၉။ ကိလိသ ဥပတာပေ။ ကိလိသတိ၊
သံကိလိသတိ၊ ကိလေသော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၈။
ကိလိသ ဝိဗာဓနေ။ ကိလိသ္မာတိ။ ကိလေ-
သော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅၅။ (ဧကေဝ-သံ)] (၁)
ပူပန်စေတတ် - နှိပ်စက်တတ် - ညစ်ညူး
ကြောင်းဖြစ် - သောတရား၊ ကိလေသာ။
(၂) ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်း။ (၃) အနာရောဂါ။
(၁) ကိလေသာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓာ။ ၁၁။ (-
၂၉၁။ မဟာနိ။ ၃၀၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။) ဩဠာ-
ရိကေဟိ ဝါ ကိလေသေဟိတိ ကာယဒုစ္စရိ-
တာဒိကေဟိ ဝါ ဥပတာပေဟိ။ မဟာနိ၊ ဌ။
၃၆၈။ တေယေဝ ကိလိသန္တိ တေဟိ သတ္တာ-
တိ ကိလေသာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိမတိ၊ ၁။
၃။ (- သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၁။) သံကိလေသ-
လည်း ကြည့်။ (၂) ကိသ္မိံ ဝိယာတိ ကိံသု
ဝိယ၊ ကိလေသော ဝိယ ဟိရောတ္တပ္ပဝသေန
ကမ္မနံ ဝိယ သင်္ကမ္မနံ ဝိယ ဟောတိတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။ ကိသ္မိံ ဝိယာ-
တိတ္ထေ “ကိသ္မိံ ဝိယာ”တိ နိပါတဝသေန
သမာနတ္ထံ “ကိံသု ဝိယာ”တိ နိပါတပဒန္တိ

အာဟ “ကိံသု ဝိယာ”တိ။ ကိံ ဝိယာတိ
အတ္ထော၊ ဒုက္ခံ ဝိယာတိ အဓိပ္ပာယော။ တေ-
နာဟ “ကိလေသော ဝိယာ”တိအာဒိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၁-၂။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇၉၊ ၂၅၅။
ထောမ။) (၃) ထောမ။

ကိလေသာ၏သဘာဝ။ “အပ္ပတွင်ကိလေ
သာ၊ အအေးတွင် မေတ္တာ”ဟု ဆိုရိုးရှိသည်။
သတ္တဝါတို့၏စိတ်ကို ပူပန်စေတတ်၊ ဆင်းရဲ
စေတတ်၊ ညစ်နွမ်းစေတတ်သော သဘောကို
ကိလေသာဟု ခေါ်ဆိုသည်။ တရားကိုယ်
အားဖြင့် လောဘ-စသော တရားများကို
ကောက်ယူရသည်။ အရာဌာနသို့ လိုက်၍
ကိလေသကိုပင် သံကိလေသဟု၎င်း ဥပက္ကိ-
လေသဟု၎င်း သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
၅၈။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၃၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၉။

ကိလေသာ၏သရုပ်သင်္ချာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၉-
၌ ကိလေသာ ၂-မျိုးပြသည်။ ဒုစရိုက် ၁၀-ပါး
လွန်ကျူးခြင်းကို လောကပြစ် (လောကဝဇ္ဇ)
ကိလေသာ၊ ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ် လွန်ကျူးခြင်း
ကို ပညပ်တော်ပြစ် (ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇ) ကိလေသာဟု
ဆိုသည်။

(၁) မဟာနိ။၃၀၁။ မဟာနိ။၃၆၈-၌ ကိလေသာ ၃-မျိုးပြသည်။ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ် ဒုစရိုက် ၃-မျိုးသည် ကမ္မပထမြောက်လျှင် အပါယ်သို့ ကျရောက်အောင် အကျိုးပေး ရန်ရင်း ပြင်းထန်သောကြောင့် ဩဇ္ဇာရိက ကိလေသာမည်၏။

(၂) ကာမဝိတက်၊ ဗျာပါဒဝိတက်၊ ဝိဟိ သာဝိတက် ၃-မျိုးသည် ဝဋ်ဆင်း ရဲ၏ အကြောင်းရင်း မူလဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးပေး အလယ် အလတ်စား ရှိသော မဇ္ဈိမကိလေသာ မည်၏။

(၃) “ငါ့အမျိုး၊ ငါ့တိုင်းပြည်ကား ချမ်းသာ ကြွယ်ဝပေစွ” စသည်ဖြင့် အစွဲရှိ သော ကြံစည်ခြင်း (ဉာတိဝိတက္က၊ ဇနပဒ- ဝိတက္က)၊ (ဒုက္ကရစရိယာ စသော) အကျင့် လမ်းစဉ်မှားဖြင့် ချမ်းသာလိမ့်မည်၊ နတ်ဖြစ် လိမ့်မည်ဟု တွေးခေါ်ကြံစည်ခြင်း၊ သက်ဝင် ယုံကြည်မှု မပြတ်သားသော လက်ဆုပ်လက် ကိုင် ဖမ်း၍မရနိုင်သော အယူဝါဒမှားနှင့် စပ်၍ ကြံစည်ခြင်း (အမရာဝိတက္က)၊ အပေါင်းအဖော် ပတ်ဝန်းကျင်တို့ အပေါ်၌ သနားကြင်နာမှုနှင့်စပ်၍ အစွဲမကင်းသော ကြံစည်ခြင်း (ပရာနုဒ္ဓယတာပဋိသညတ္တ- ဝိတက္က)၊ လာဘ်ပူဇော်ကျော်စောမှုနှင့်စပ်၍ မြှော်ခေါ် တွက်ဆ ကြံစည်ခြင်း (လာဘ- သက္ကာရ သိလောကပဋိသညတ္တ ဝိတက္က)၊ မိမိ ကို သူတပါးတို့က မထိမဲ့မြင်ပြုမှု၊ အထင်- အမြင်သေးမှု၊ ရှုတ်ချဝေဖန်မှု ပြုလုပ်မည့် အရေးနှင့်စပ်၍ တွေးတော ကြံစည်ခြင်း (အနဝညတ္တိပဋိသညတ္တဝိတက္က) ၆ မျိုးသည် မိမိသန္တာန်၌ မသိမသာ ညစ်နွမ်း ပူလောင် စေတတ်သဖြင့် သိမ်မွေ့သော သုခုမကိလေ- သာမည်၏။

တနည်း— ကိလေသာသည် ၃-မျိုးရှိ သည်။ ၃-မျိုးကား— (၁) အနုသယ

ကိလေသာ၊ (၂) ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာ၊ (၃) ဝိတိက္ကမ ကိလေသာတို့ ဖြစ်၏။ ထို ၃- မျိုးတွင် (၁) အနုသယကိလေသာကို မဂ် ပညာဖြင့် ပယ်သတ်ရသည်။ (၂) ပရိယုဋ္ဌာန- ကိလေသာကို သမာဓိဖြင့် ထိန်းချုပ်ရသည်။ (၃) ဝိတိက္ကမကိလေသာကို သီလဖြင့် တား မြစ်ရသည်။

ပိဋက ၃-ပုံရှိရာတွင် ဝိနည်းပိဋက၌ ဝိတိက္ကမကိလေသာကို တားဆီးရန် သီလ- ကို ပဓာနထား၍ ဟောကြားတော်မူသည်။ သုတ္တန်ပိဋက၌ ပရိယုဋ္ဌာနကိလေသာကို ထိန်း ချုပ်ရန် သမာဓိကို ဦးစားပေး၍ ဟောတော် မူသည်။ အဘိဓမ္မာပိဋက၌ အနုသယကိလေ- သာကို ပယ်သတ်ရန် ပညာဉာဏ်ကို ဦးတည်၍ ဟောတော်မူသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅။ သာရတ္ထ၊၁။၇၆။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၉၉။

တနည်း— ကိလေသာသည် ၈-မျိုးရှိ၏။ ၈-မျိုးကား— (၁) ကလဟ=ငြင်းခုံခြင်း၊ (၂) ဝိဝါဒ=ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ (၃) ပရိ- ဒေဝ=ငိုကျွေးခြင်း၊ (၄) သောက=စိုးရိမ် ပူပန်ခြင်း၊ (၅) မစ္ဆရိယ=နှမြောဝန်တိုခြင်း၊ (၆) မာန=ထောင်လွှား မာန်မူခြင်း၊ (၇) အတိမာန=အလွန် ထောင်လွှားမာန်မူခြင်း၊ (၈) ပေသုည=ချောပစ် ကုန်းတိုက်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ မဟာနိ။၁၉၈။

တနည်း— ကိလေသာသည် ၁၀-မျိုးရှိ၏။ ၁၀-မျိုးကား— (၁) လောဘ=လိုချင်တပ် မက်ကပ်ငြိခြင်း၊ (၂) ဒေါသ=အမျက်ထွက် ခြင်း၊ (၃) မောဟ=မသိခြင်း၊ တွေ့ဝေခြင်း၊ (၄) မာန=မာန်မူခြင်း၊ (၅) ဒိဋ္ဌိ=အမှား စွဲယူခြင်း၊ (၆) ဝိစိကိစ္ဆာ=ယုံမှားခြင်း၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း၊ (၇) ထိန=ထိုင်းမှိုင်း ပျင်းရိခြင်း၊ (၈) ဥဒ္ဓစ္စ = မတည်မငြိမ် ပျံ့လွင့်ခြင်း၊ (၉) အဟိရိက = မကောင်းမှု ပြုလုပ်ရမည်ကို မရှက်ခြင်း၊ မရွံရှာခြင်း၊ (၁၀) အနောတ္တပ္ပ=မကောင်းမှု ပြုလုပ်ရ

မည်ကို မကြောက်မရွံ့ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။
အဘိဓမ္မာ ၂၄၃။

တနည်း— ကိလေသာသည် ၁၇-မျိုး ရှိ၏။ ၁၇-မျိုးကား— (၁) လောဘ၊ (၂) ဒေါသ၊ (၃) မောဟ၊ (၄) ကောဓ= အမျက်ထွက်ခြင်း၊ (၅) ဥပနာဟ=ရန်ငြိုး ဖွဲ့ခြင်း၊ (၆) မက္ခ=သုပြုဘူးသော ကျေးဇူးကို ချေဖျက်ခြင်း၊ (၇) ပဋ္ဌာသ=ဖက်ပြိုင် ခြင်း၊ (၈) ဣဿာ = ငြူစူခြင်း၊ မနာ လိုခြင်း၊ သူတထူး ပျက်စီးစေလိုခြင်း၊ (၉) မစ္ဆရိယ=မိမိစည်းစိမ်သည်ကိုလျှိုဝှက် ခြင်း၊ ဝန်တိုခြင်း၊ (၁၀) မာယာ=မိမိ၌ ရှိ သော အပြစ်ကို လှည့်ပတ် ဖုံးကွယ်ခြင်း၊ (၁၁) သာဠေယျ=မိမိ၌ မရှိသော ဂုဏ်ကို ထုတ်ဖော် ဟန်ဆောင်ခြင်း၊ (၁၂) ထမ္ဘ= စိတ်ဓာတ် ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းခြင်း၊ (၁၃) သာရမ္ဘ=သူတပါးကို ပြိုင်ဆိုင် ထိပါးချုပ် ချယ်ခြင်း၊ (၁၄) မာန၊ (၁၅) အတိမာန၊ (၁၆) မဒ=အမျိုးဇာတ်စသည်ကိုစွဲ၍ မာန် ယစ်မှုခြင်း၊ (၁၇) ပမာဒ=ကာမဂုဏ်၌တွယ် တာသဖြင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ မေ့လျော့ ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ မဟာနိဿိ ၁၀။ စူဠနိဿိ ၅၉။ (မာ ၁။ ၁၉၊ ၄၃-၌ မောဟလျော့၍ ၁၆ - မျိုး လာသည်။)

ယင်း ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ပုံ အမျိုး အစား အပြစ်များ ပုံဝတ္ထု သက်သေ စသည်တို့ကို အောက်ပါ ကျမ်းညွှန်းအတိုင်း အကျယ်ယူရန် ဖြစ်သည်။

ကိလေသာသရုပ်နှင့်သိဖွယ်—(၁) လော-
ဘ—မျောက်နှဲစေး၊ သားတစ်၊ ဆီ၊ မင်စွန်း
ဥပမာ — အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၂၉၁၊ ၂၉၅။ ကုသိုလ်
ရေး၌လိုချင်မှု (ကုသလစွန္ဒ) သည် လောဘ
မဟုတ်—မာဠ ၂။ ၁၆၉။ သာရတ္ထ ၁။ ၃၅၇။
လောဘအပြစ်—ဓမ္မ ၄၃၊ ၄၉။ ဓမ္မာဠ ၂။
၂၁၉။ ရာဂကြောင့် အသက် သေရသော
ဘိက္ခုနီမ—အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၄၇၀။ သာရတ္ထ ၃။

၂၁၁။ လောဘဆိုး ၃-မျိုး— ဒီ၊ ၃။ ၅၇။
အံ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၃၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇-၉။

(၂) ဒေါသ—မြေ၊ အဆိပ်၊ တောမီး၊
ရန်သူ ဥပမာ—အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၂၉၉။ ဒေါသ
ကြောင့် မိမိသားကိုသတ်—ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၅။
ဒေါသကြောင့် မနောပဒေါသိက နတ်များ
စုတေ—ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ သာရတ္ထ ၃။ ၂၁၁။

(၄) မောဟ—လက္ခဏာ သန်ကောင် တိမ်
တောင် တောအုပ် တည်းဟူသော မှောင်ကြီး
၄-ခု ဥပမာနှင့် ၉-ဌာန မသိမှု— မာ၊ ၁။ ၆၇။
အဘိဓမ္မာ ၂၁၆။ အဘိဝိ၊ ၁၄၂။ မိလိန္ဒ ၃၁၅။
အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၁၂၇၊ ၁၃၁၊ ၄၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၆၁။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂၂၇။ မူလဒီ၊ ၁။
၁၂၀။ မူလဒီ၊ ၂။ ၈၉။ အနုဒီ၊ ၁။ ၁၂၇။ မော-
ဟအပြစ် (ဟရိတစရသေ့နှင့်မိဖုရား)—ဇာ၊
၄။ ၃။ ၄၇၃။ ပညာတု=မိစ္ဆာဉာဏ်=မောဟ
—အဘိဝိ၊ ၄၀၅။ မဟာနိ၊ ၁၇၈။ အဘိဋ္ဌာ၊
၂။ ၉၅။ မာဠ ၁။ ၁၉၂။ မာဠီ၊ ၁။ ၂၉၀။ မူလဒီ၊
၂။ ၂၂၉။ သဒ္ဓါတု (အမှားယုံကြည်မှု) =
မောဟ —အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၂၉၂။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၂၀။
အနုဒီ၊ ၁။ ၁၂၆။ မသိတိုင်း မောဟမဟုတ်—
မိလိန္ဒ ၄၂။ ဓမ္မာဠ ၂။ ၂၆၆။

(၄) ကောဓ—ဒေါသနှင့်တူသည်။ မဟာ-
နိ၊ ၂၀၆။ ပျက်စီးစေလိုမှု ၇-မျိုး—အံ၊ ၃။
၄၆၉။ အာသာတဝတ္ထု-လည်း ကြည့်။

(၅) ဥပနာဟ—ဦးစွာ အမျက်ထွက်ခြင်း
သည် ကောဓ၊ နောက်မှ အမျက်ထွက်ခြင်း
သည် ဥပနာဟ—အဘိဝိ၊ ၃၇၁။ မဟာနိ၊
၄။ ၅၃။

(၆) မက္ခ—မစင်ဖြင့် ပစ်သူ ဥပမာ—
အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၄၇၃။ အရိပ်နေနေ အခက်ချိုး
ချိုး—ဇာ၊ ၂။ ၅၀ - ၁၄၉။ တရားကိုယ် ဒေါ-
သ—မာဠီ၊ ၁။ ၂၀၁။

(၇) ပဋ္ဌာသ—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၇၄။ တရားကိုယ် ဒေါသ—မဒ္ဓိ၁။၂၀၁။

(၈) ဣဿာ—အဘိဋ္ဌာ၁။၂၉၉။၄၀၅။ မဒ္ဓါ၁။၁၁၁။၁၇၄။ မဟာနိဋ္ဌာ၅။၂။ ဣဿာ အပြစ်—ပေတဋ္ဌာ၇။၇။

(၉) မစ္ဆရိယ—ခါးစပ်သော အရသာ ဥပမာ—အဘိဋ္ဌာ၁။၂၉၉။ မစ္ဆရိယ ၂-မျိုး—အဘိဋ္ဌာ၁။၄၀၇။ ယင်း ၅-မျိုး—အဘိဋ္ဌာ၁။၄၀၅-၆။ လာဘမစ္ဆရိယ အပြစ်—ဇာဋ္ဌာ၁။၂၅၁-၉။ဓမ္မမစ္ဆရိယအပြစ်—အဘိဓမ္မာ၂၂၆။ ဒီပာ၁၉၅။ အံ၂။၂၃၈။ ဒီဋ္ဌာ၂။၃၁၁။ ဒီဋ္ဌာ၃။၂၀၉။

(၁၀) မာယာ—မျက်လှည့် ဥပမာ—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၇၄-၅။ မဒ္ဓါ၁။၁၁၁။၁၇၄။ မာယာရှိသူ အသိခက်ပုံ ဥပမာ ၃-မျိုး—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၇၅။ရသေ့မာယာ—ဇာဋ္ဌာ၁။၃၉၈။ မာယာ ၄၀—ဇာဋ္ဌာ၅။၄၆၇။၄၇၀။ တရားကိုယ် လောဘ—မဒ္ဓိ၁။၁၁၁။

(၁၁) သာဠေယျ—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၇၅။ မဒ္ဓါ၁။၁၁၁။ ဝက်ဘီလူး ဥပမာ—ဒီဋ္ဌာ၂။၂၅၀။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၇၅။ မဟာနိဋ္ဌာ၃၇၁။ အာယတနငါး ဥပမာ—မဒ္ဓါ၁။၁၇၄။ သာရတ္ထာ၁။၃၀၁။ မဒ္ဓိ၁။၂၇၃။ ရဟန္တာဟန် ဆောင်ခြင်း—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၅၈။တရားကိုယ် လောဘ—မဒ္ဓိ၁။၂၀၁။

(၁၂) ထမ္ဘ—ထွန်တုံး မျိုထားသော စပါးကြီးမြေနှင့် ကော်ရည် တင်ထားသော အဝတ် ဥပမာ—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၅၁။ မဒ္ဓါ၁။၁၁၁။၁၇၄။ တရားကိုယ် လောဘ—မဒ္ဓိ၁။၂၀၁။

(၁၃) သာရမ္ဘ—စီးပွားရေး၊ ပညာရေး စသည်၌ သူ့ထက်သာအောင် ပြုလုပ်ပုံနှင့် ကုသိုလ်မှု၌ စေတနာကောင်းဖြင့် ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် သာရမ္ဘမဟုတ်ပုံ—အဘိဋ္ဌာ၂။၄၅၁။

မဒ္ဓါ၁။၁၇၄-၅။ တရားကိုယ် ဒေါသ—မဒ္ဓိ၁။၂၀၁။

(၁၄၅) မာန၊ အတိမာန—ရှိထိုက်သော (ယာထာဝမာန)မာန၊ မာန ၉-မျိုး—အဘိဓမ္မာ၂။၃၆၇-၉။ အဘိဋ္ဌာ၁။၂၉၇။၄၀၄။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၆၇-၉။ မာနအပြစ်(ကာလိဂ်မင်း)—ဇာဋ္ဌာ၄။၂၃၀၊၂၃၅။ ပဲဝက်သော အသပြာ ကြောင့် မာနတက်သော ပုတ်သင်—ဇာဋ္ဌာ၆။၁၈၅။ ရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ စကား ၃-ခွန်းနှင့် မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကစ္စ—အံဋ္ဌာ၃။၂၂၅။

(၁၆) မဒ—တရားကိုယ် မာန—အဘိဓမ္မာ၂။၃၆၇။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၄၇၊၄၅၀။ (မဒ္ဓိ၁။၂၀၁-၌ တရားကိုယ်ကို လောဘ၊ မာန အထူးဟု ၂-မျိုး ကောက်သည်။) မဒ ၂၇-မျိုး စသည်—သာရတ္ထာ၁။၃၀၂-၃။

(၁၇) ပမာဒ—ပုတ်သင် ဥပမာ—အဘိဓမ္မာ၂။၃၆၇။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၅၀-၁။ တရားကိုယ် လောဘ—မဒ္ဓိ၁။၂၀၁။

(၁၈) ဒိဋ္ဌိ—(အပဏ္ဏက၊ တိတ္ထိယ၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာန၊ ဒိဋ္ဌိဝဂ္ဂ-စသည်တို့လည်း ကြည့်။) ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ကြောင်း ၆-မျိုး—မဒ္ဓါ၁။၁၈၈။ မဒ္ဓါ၂။၁၆။ ယင်း ၈-မျိုး—မဒ္ဓါ၁။၉၄။ ပဋိသံ။၁၃၄-၁၅၇။ ဒီဋ္ဌာ၁။၉၉။ မဒ္ဓါ၁။၃၁၇။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၄၅။ ဒိဋ္ဌိဖြစ်ပုံ ၁၈-မျိုး—အံဋ္ဌာ၃။၄၁၇။ ပဋိသံ။၁၃၄။အံဋ္ဌာ၃။၃၃၂။ ဒိဋ္ဌိ ၁၆-မျိုး—ပဋိသံ။၁၂၉။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၄၁။ ယင်း ၆၂-မျိုး—ဒီဋ္ဌာ၁။၁၁၁။မဒ္ဓါ၁။၁၈၈။သံ၂။၁၄၈၊၁၅၃။ အံဋ္ဌာ၁။၁၇၄၊ ၅၆၀။ အဘိဓမ္မာ၂။၄၁၄။ ဒီဋ္ဌာ၁။၉၂-၅။ မဒ္ဓါ၁။၃၁၁။ မဒ္ဓါ၄။၁၀။ အံဋ္ဌာ၁။၃၉၂။ အဘိဋ္ဌာ၂။၄၇၈-၉။ သဿတ၊ ဥစ္ဆေဒ အပြစ်—ဣတိဝုတ်။၂၂၄။ ယင်း ဋ္ဌာ။၁၆၉။ ဘဝ၊ ဝိဘဝ—မဒ္ဓါ၁။၉၄။ မဒ္ဓါ၁။၃၁၇။ ဥစ္ဆေဒ အပြစ်—မဒ္ဓါ၁။၁၆၅-၉။ နိယတ၊ အနိယတ ဖြစ်ပုံ (ကေန အကျိုးပေး၊မပေး)—ဒီဋ္ဌာ၁။၁၅၀။ မဒ္ဓါ၁။၂၀၅။ မဒ္ဓါ၃။၈၅။

အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ နိယတ
အပြစ်-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဒိဋ္ဌိ စင်ကြယ်မှု (ဒိဋ္ဌိ-
ဝိသုဒ္ဓိ)-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၂-၈။

(၁၉) ဝိစိကိစ္ဆာ— (ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ-
လည်း ကြည့်။) ယုံမှားခြင်း-၈-မျိုး၊ ၁၆-မျိုး
-အဘိ၊ဓ၊၂၃၃။ မ၊၁။၁၀။ သံ၊၁။၂၆၅။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ ယုံမှားတိုင်း ဝိစိကိစ္ဆာ
မဟုတ်- ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၈၃-၄။ ဥဒ္ဓစ္စနှင့်
ဝိစိကိစ္ဆာထူးပုံ- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ မူလဋီ၊၁။
၁၂၂။

(၂၀) ထိန-အဘိ၊ဓ၊၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။ ထိနမိဒ္ဓဖြစ်ချိန်၊
၂-မျိုးအထူး၊ အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းဖြစ်တိုင်း ထိန
မိဒ္ဓမဟုတ်- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉၊၄၁၃။ ဝိဘာ-
ဝိနီ၊၁၀၈-၉။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၀၃။ ထိနမိဒ္ဓ-
အပြစ်—သံ၊၃။၈၆။

(၂၁) ဥဒ္ဓစ္စ- တံခွန်စသည် ဥပမာ -
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂၊၃၀၁။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၉၈။

(၂၂) အဟိရိက- မကောင်းမှုပြုရာ၌
ဆင်ခြင်ထောက်ဆရန်— အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈၊
၁၇၀၊၂၉၁။ ဝက်နှင့်မစင် ဥပမာ-ဝိဘာဝိနီ။
၁၀၇။

(၂၃) အနောတ္တပ္ပ- ကြောက်ဖွယ်ဘေး
၄-မျိုး - အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉၊၁၇၀၊၂၉၁။ ပိုးပရံ
ဥပမာ- ဝိဘာဝိနီ။၁၀၇။ ကမ္မာဖျက်တရား
ဆိုးကြီး ၂-ခု (အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ)-
အံ၊၁။၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃-၄။

၁၅၀၀- ကိလေသ - ကိလေသသည်
၂-မျိုး၊ ၃-မျိုး၊ ၁၀-မျိုး၊ ၁၇-မျိုးဟု အသုံး
ရှိသကဲ့သို့ ၁၅၀၀-ဟုလည်း ကျမ်းဂန်တို့၌
သုံးစွဲသည်။ ဒိယစုကိလေသသဟဿ-ဟု ပါဠိ
သိကုံးသည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။
ယင်း ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၁၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၊၂၄၂၊၃၄၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄၊၃၁၅၊၃၃၃။

ယင်း ဋ္ဌ၊၂။၈၀၊၁၆၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၃။

၁၅၀၀-ကိလေသ ဖြစ်ရန် မြှောက်ပွား
နည်းမှာ—စိတ်-၁၊ စေတသိက်-၅၂၊ နိပ္ပန္နရုပ်-
၁၈၊ အာကာသဓာတ်-၁၊ ဇာတိ၊ ဇရတ၊
အနိစ္စတာ လက္ခဏာရုပ်-၃-ပါး၊ ပေါင်းအာရုံ
တရား-၇၇။ ယင်းသည် အတွင်း (အဇ္ဈတ္တ၊
အပြင်(ဗဟိဒ္ဓ)၂-မျိုးလုံး၌ရှိသဖြင့် $၇၇ \times ၂ =$
 ၁၅၀ ၊ ယင်းကို ကိလေသ ၁၀-ပါးတို့က
သင့်သလို အာရုံပြုသဖြင့် $၁၅၀ \times ၁၀ = ၁၅၀၀$
ဖြစ်သည်။ အနုဋီ၊၁။၁၉။ (ကိလေသ
မြှောက်ပွားနည်းအမျိုးမျိုးကို မူလဋီ၊၁။၁၈။
အနုဋီ၊၁။၁၉၊၂၀-တို့၌ ကြည့်။)

ကိလေသသည် ၁၅၀၀-ကျော်ရှိပုံကို—
အနုဋီ၊၁။၁၉၊၂၀-၌ ဖွင့်ပြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၀-တို့၌ ကိလေ-
သသည် အသိန်းမက မရေမတွက်နိုင်
အောင် များပြားကြောင်း ပြသည်။ (ဒိယစု-
ကိလေသသဟဿ-လည်း ကြည့်။) အချုပ်
အားဖြင့် စိတ်ကိုပူပန် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော
တရားသဘော အားလုံးကို ကိလေသဟူ၍
ပင် သုံးစွဲသည်။

ကိလေသ၏ အမည်များ—ကိလေသ
သည် စွမ်းအင်သတ္တိ အမျိုးမျိုးသို့ လိုက်၍
အခြားအမည်ထူးများပါ ရရှိသည်။ အင်္ဂဏ=
ယုတ်နိမ့်သောဘဝသို့ ရောက်စေတတ်သော
တရား (အဘိ၊ဝိ၊၃၈၂။ မ၊၁။၃၂)။ ရဏ=
သတ္တဝါတို့ကို ငိုကြွေးစေတတ်သော တရား
(အဘိ၊ဓ၊၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃)။ အည=
အကျိုးမပြု တစိမ်းပြင်ပြင် ဖြစ်သော တရား
(အနုညပေါသီ-ကြည့်)။ အပါရ = နိဗ္ဗာန်
တည်းဟူသော ဤမှာဖက်ကမ်း (ပါရ) နှင့်
အလွမ်းဝေးကွာသော တဖက်ကမ်း တရား
(စူဠနိ၊၂၀၁)။ ကိဉ္ဇန=ပူပန်ကြောင့်ကြခြင်း
ကို ဖြစ်စေတတ်သောတရား (ကိဉ္ဇန-ကြည့်)
စသည်ဖြင့် အမည်အမျိုးမျိုး သုံးစွဲသည်။

တဖန်—ဖော်ပြပါ ကိလေသ တရား
တို့တွင် စွမ်းရည်သတ္တိတရား အလိုက် ၂-မျိုး
၃-မျိုး စသည်ကို တွဲစပ်၍ အာသဝ=အရက်
နှင့်တူသော၊ အရက်ကဲ့သို့ သတ္တဝါတို့ကို ယစ်
မူးစေသောတရား၊ သံယောဇန=တုပ်နှောင်
တတ်သောတရား၊ ဂန္ထ=နှောင်ဖွဲ့တတ်သော
တရား၊ ဩသ=ရေအယဉ် (သမုဒ္ဒရာ) ကဲ့သို့
နှစ်မြုပ်စေတတ်သောတရား၊ ယောဂ=တွယ်
စပ်ဖွဲ့ချည်သည့် ထမ်းပိုးနှင့် တူသောတရား၊
နိဝရဏ=ပိတ်ဆို့တတ် သောတရား၊ ဥပါဒါန
=(ဖားကို မြွေဖမ်းသကဲ့သို့) စွဲစွဲမြဲမြဲ အပြင်း
ဖမ်းတတ်သောတရားစသည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်သုံး
စွဲသည်။ အဘိဓမ္မာ ၅-ဂ။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၉၀၊ ၉၂။

ကိလေသ၏ ဥပမာများ— ကိလေသ
သည် သတ္တဝါတို့အား မည်မျှ အကျိုးယုတ်
ပျက်စီးစေတတ်ကြောင်း ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊
ဋီကာတို့၌ အရာဌာနအလိုက် ဥပမာ အမျိုး
မျိုးတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆိုတင်စားကြသည်။ ထိုဥပမာ
တို့ကို ထောက်ဆ၍ ကိလေသ၏ အကျိုးမဲ့
စေနိုင်ပုံကို သိရမည်။ ဥပမာတို့ကား—

ကိလေသသည် မြား၊ ငြောင့်တံကျင်
ကဲ့သို့ စူးဝင်တတ်၍ နှုတ်ပစ်ရန် ခဲယဉ်းသည်
(ကိလေသကဏ္ဍာ...ဝိသုကာယိကာ ... သလ္လ-
ပုဒ်တို့ကြည့်)။

ကိလေသသည် မိကျောင်း၊ ပိုး၊ ယင်မဲ
ရိုင်းကောင်၊ ဦးချိုရှိသောသတ္တဝါ၊ မြေဘုတ်
ဘီလူး၊ ရက္ခိသ်တို့ကဲ့သို့ နှောက်ရှက် ကိုက်ခဲ
ဖမ်းစားတတ်သည် (ကိလေသဂါဟ...ပါဏ-
ကာ ... မက္ခိကာ ... သိင်္ဂါရ ... ပိသာစာ...
ရက္ခသ)။

ကိလေသသည် မီးကျိုး မီးတောက် မီး
လျှံကဲ့သို့ ပူကျက်လောင်မြိုက် အိုက်စပ်စေ
သည် (ကိလေသဂ္ဂိ... ဒရထာ... ဒါဟာ ...
သန္တာပ)။

ကိလေသသည် ဖျားနာခြင်း အနာ
ပေါက်ခြင်းကဲ့သို့ နာကျင်နှိပ်စက်ခြင်း လွတ်

မြောက်နိုင်ခဲခြင်း သဘောရှိ၍ (ကိလေသ-
ဂေလညာ...ဗျာဓိ...ရောဂါကိလေသတရ)။
ကြွေးမြီတင်သကဲ့သို့ ကြေလည်အောင် ပေး
ဆပ် လျှော်နိုင်ခဲသည် (ကိလေသ ဣဏ)။
လေးလံလှသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးကဲ့သို့ ပစ်
ချနိုင်ခဲသည် (ကိလေသ ဘာရ)။

ကိလေသသည် သမုဒ္ဒရာ၊ ရေအယဉ်၊
လှိုင်း၊ ဝဲဂယက်၊ မိုး၊ ရွှံ့နွံကဲ့သို့ မျောပါး
နှစ်မြုပ် စွတ်စိုစေတတ်သည် (ကိလေသ-
သမုဒ္ဒါ...သောတာ...ဩဿ...ဦမိ...အာဝဇ္ဇာ...
...ဝဿ... ပင်္က... ကဒ္ဒမ)။

ကိလေသသည် ဘေး၊ ဥပဒ်၊ ရန်သူ၊
ခိုးသူ၊ မာရ်နတ်၊ သေမင်း၊ ရန်သူစစ်တပ်
စစ်သည်ကဲ့သို့ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်သည် (ကိ-
လေသဘယာ ... ဥပဒ္ဒဝါ ... ဝေရ...သတ္တု...
စောရ...မစ္စု...မာရ...ဗလ...သေနာ)။

ကိလေသသည် တော၊ တောင်၊ ချုံပုပ်၊
ခရီးဆိုးကဲ့သို့ ပိတ်ဆို့ တားဆီးခြင်း၊ လွဲမှား
ရာသို့ ရောက်စေခြင်း သဘောရှိ၍ အသိ
ဉာဏ်အမြင် အလင်းမရအောင် မှောင်ထူကြီး
ဖုံးအုပ် ထားသကဲ့သို့သော သဘောရှိသည်
(ကိလေသပဗ္ဗတ...ကန္တာရ...ဂဟန...
ဝန... မဂ္ဂ... တမ... အန္ဓကာရ)။

ကိလေသသည် ကျော့ကွင်း၊ လွန်ကြီး၊
လှောင်ချိုင့်၊ ထောင်အိမ်၊ ပိုက်ကွန်ကဲ့သို့
တုပ်နှောင် လှောင်ပိတ်တတ်သည် (ကိလေသ-
ပါသ...ဝရတ္ထ...ဗန္ဓန...ဇာလ)။

ကိလေသသည် မြူ အညစ် အကြေး၊
အစေးအညော်ကဲ့သို့ ညစ်ပေ လိမ်းကျံ၍ ဖွပ်
လျှော်ဆေးကြောရန် ခဲယဉ်းသည် (ကိလေ-
သမလ...အသုစိ...သွေဟ...ရဇ...ဇလ္လ)။

ကိလေသသည် အတွင်းလှိုက်ပုပ်သိုး၍
(ကိလေသပူတိ)၊ ဆိုးရွားသော အနံ့ရှိသည်
(ကိလေသဒုဂ္ဂန္ဓ)။

ကိလေသာသည် အရက်စသည်ကဲ့သို့၎င်း၊ အဆိပ်အတောက်ကဲ့သို့၎င်း မူးယစ်တွေဝေ၍ သေစေတတ်သည် (ကိလေသာသဝါ.... မဒါ.... မုဠာ... မုစ္ဆာ၊....ဝိသ)။

ကိလေသာသည် ပြေပျောက် ခဲသော ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း၊ ဖြောင့်နိုင်ခဲသော အကောက်အကွေးကဲ့သို့ ပြင်းစွာဆာလောင် မွတ်သိပ်ခြင်း၊ ကွေးကောက်ခြင်း (ကောက် ကျစ်ခြင်း) သဘောရှိသည် (ကိလေသ ဆာ-တဇ္ဈတ္တ၊....ဇိမ္မ၊....ဝကံ)။

ကိလေသာသည် သတ္တဝါတို့အား တုန် လှုပ်ခြင်း (ကိလေသက္ခောဘ၊.... ဝိပ္ပန္နိတ)၊ ချောက်ချားခြင်း (ကိလေသကာလုဿိယ)၊ ကြောင့်ကြခြင်း (ကိလေသကိဉ္ဇန)၊ ဖောက် ပြန်ခြင်း (ကိလေသဝိရူပ)၊ နယ်ချဲ့ခြင်း (ကိလေသပပဉ္စ)၊ ပင်ပန်းခြင်း (ကိလေသ-ပရိဿမ) ကျန်အဖြစ်စေခိုင်းခြင်း (ကိလေသ-ဒါသဗျ)၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် မရအောင် တား ဆီးခြင်း၊ အန္တရာယ် ပြုခြင်း (ကိလေသနီဝ-ရဏ၊....အန္တရာယ) စသည်ကို ပြုတတ်သည်။

ကိလေသာပယ်သတ်နည်း — ကိလေသာ ပယ်သတ်နည်း ၆-မျိုးရှိသည်။ (တနည်း အားဖြင့် ကိလေသာငြိမ်ဝပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်ရှိသည်။) ၆-မျိုးကား— (၁)ဝတ် အကျင့် ပြုလုပ်ခြင်း၊ (၂) ပရိယတ်သင်ကြား လေ့လာခြင်း၊ (၃) ဓုတင်ဆောက်တည်ခြင်း၊ (၄) သမာပတ် ဝင်စားခြင်း၊ (၅) ဝိပဿနာ ရှုပွားခြင်း၊ (၆) နဝကမ္မအမှု ပြုခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃-၄။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၁၅၆-၇။ အံ၊ ၁။ ၂၇-၃၅။ ယင်း ၆-မျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းသည် ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂအား ဖြင့် ပယ်သတ်နိုင်သည်။ ထိုအမှု ၆-မျိုးကို ပြု လုပ်နေသူများ၌ ကိလေသာတို့ ငြိမ်ဝပ်သည်။

(၁) ဝတ်အကျင့်ဟူသည် တံမြက်လှည်း ခြင်းအစ ဆရာ့ဝတ် တပည့်ဝတ် စသော ၈၂-မျိုးသော ဝတ်အကျင့်ငယ် (ဝိ၊ ၄။ ၂၃၉)၊

၁၄-မျိုးသော ဝတ်အကျင့်ကြီး (ဝိ၊ ၄။ ၃၇၃) တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုဝတ် အကျင့်မှ တဆင့် တက်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသော် မိလက္ခတိဿ-မထေရ်ကဲ့သို့ ရဟန္တာ ဖြစ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၂၇-၉။

(၂) ပရိယတ်—စာပေကျမ်းဂန် သင် ကြား လေ့လာခြင်းမှ တဆင့်တက်၍ ဝိပဿ-နာရှုပွားသော် မလိယဒေဝမထေရ်၊ တိဿ-ဘူတိမထေရ်ကဲ့သို့ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၂၉-၃၀။

(၃) ဓုတင်—၁၃-မျိုးသော ဓုတင် အကျင့်တို့တွင် တခုခုသော ဓုတင်ကို ကျင့်သုံး ခြင်းဖြင့် မဟာသီဝ မထေရ်ကဲ့သို့ ရဟန္တာ ဖြစ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၃၁-၂။

(၄) သမာပတ်—သမာပတ် ၈-ပါးကို ဝသီဘော်နိုင်အောင် လေ့လာ ဝင်စားခြင်း ဖြင့် မဟာတိဿ မထေရ်ကဲ့သို့ ရဟန္တာဖြစ် နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၃၂-၃။

(၅) ဝိပဿနာ— ဝိပဿနာ ရှုပွားနေ ခြင်းဖြင့် ၆-ကျိပ်သော ရဟန္တာ တို့ကဲ့သို့ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၃၃-၄။

(၆) နဝကမ္မ—ကျောင်းဆောက်ခြင်း စသော အမှုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကိလေသာ ငြိမ်ဝပ်နိုင်သည်။ တဆင့်တက်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသော် တိဿမထေရ်ကဲ့သို့ ကိလေသာကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၃၄-၅။

(၇) ရှင်မဟာကဿပကဲ့သို့ ဗြဟ္မာ့ပြည် မှ လာသော ပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ကိလေသာ များ ငြိမ်ဝပ်နေတတ်သည်။ ထိုမှတဆင့်တက် ၍ ဝိပဿနာရှုပွားသော် ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည်။ အံ၊ ၁။ ၃၅။

ဤကား တဒင်္ဂ၊ ဝိက္ခမ္ဘနအားဖြင့် ကိ-လေသာ ငြိမ်းအေး ငြိမ်ဝပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်ရန် မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးဖြစ်

ပေါ်အောင် ရှုပွားရသည်။ မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး သည်သာကိလေသာတို့ကို အဆင့်ဆင့် အမြစ် ပြတ် ပယ်သတ်နိုင်သည်။ မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး အဆင့်ဆင့် ကိလေသာ ပယ်သတ်ပုံကား—

ကိလေသာ ၁၀-မျိုးတို့တွင် ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိ- ကိစ္ဆာကို သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်၊ ဒေါသကို အနာဂါမိမဂ်ဖြင့်၊ လောဘ၊ မောဟ၊ မာန၊ ထိန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ ၇-မျိုး ကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ် သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၅။

ဒေါသကို အနာဂါမိမဂ်၊ လောဘကို အရ- ဟတ္တမဂ်က ပယ်သတ်သည် ဆိုသော်လည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်သည်ကိုသာ ဆိုလိုသည်။ စင်စစ် အပါယ်သို့ ကျစေ နိုင်လောက်သော လောဘ ဒေါသကို သောတာပတ္တိမဂ်ကင်း၊ ကြမ်းတမ်းသော လောဘ ဒေါသကို သကဒါ- ဂါမိမဂ်ကင်း၊ သိမ်မွေ့သော လောဘ ဒေါသ ကို အနာဂါမိမဂ်ကင်း ချိုးနှိမ်ပယ်သတ်ပြီး ဖြစ်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၅။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၇၃။

ကိလေသာ ၁၇-မျိုးတို့တွင် အတိမာန၊ မက္ခ၊ ပလာသ၊ ဣဿ၊ မစ္ဆရိယ၊ မာယာ၊ သာဌေယျ ၇-မျိုးကို သောတာပတ္တိမဂ်က ကင်း။ ဒေါသ၊ ကောဓ၊ ဥပနာဟ၊ ပမာဒ ၄-မျိုးကို အနာဂါမိမဂ်ကင်း။ ရာဂ၊ မောဟ၊ ထမ္မ၊ သာရမ္မ၊ မာန၊ မဒ ၆-မျိုးကို အရဟတ္တမဂ်ကင်း အသီးအသီး ပယ်သတ် သည်။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၄၄။ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅-၆-၌ အတိမာနကို အရဟတ္တမဂ်ပယ်ရာ၌ ထည့်သွင်း တားသည်။ အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက် ပိုင်းသံယောဇဉ် ၅-မျိုးကို ပယ်ပြီးဖြစ်သော် လည်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-မျိုးတို့၌ သိမ်မွေ့သော အသိမာနများ ဖွပ်လျှော်ပြီးသော အဝတ်၌ ဆပ်ပြာနဲ့ ကျန်သကဲ့သို့ ကျန်ရှိနေကြောင်း သံ၊ ၂။ ၁၀၇ (ခေမကသုတ်) ၌ ဟောသည်။

ထိုမှတစ်ပါး သံယောဇဉ်၊ ကိလေသာ၊ မိစ္ဆတ္တ၊ လောကဓံ ၈-မျိုး၊ ဝိပလ္လာသ၊

ဂန္ဓ၊ အာသဝ၊ နိဝရဏ၊ ဥပါဒါနိ၊ အနုသ- ယ၊ မလ၊ အကုသလကမ္မပထ၊ အကုသလ- စိတ္တုပ္ပါဒ-စသော အကုသိုလ်အစုနှင့် မဂ်ပယ် စဉ် အသေး စိတ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၅-၇-နှင့် ပရမတ္ထသရူပဘေဒနိ၊ ၂။ ၆၂၆-၌ကြည့်။)

မည်သည့်မဂ်က မည်သည့်ကိလေသာကို ပယ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ပဟာနေကဋ္ဌ (ပယ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးတည်းဖြစ်ခြင်း) သဟဇေကဋ္ဌ (အတူတကွ တခုတည်းသော စိတ်၌ဖြစ်ခြင်း) ၂-မျိုးဖြင့်လည်း ဖြည့်စွက် မှတ်သားရသည်။ ဥပမာ—သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိကိုသာ ပယ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း အပါယ်သို့ကျစေ နိုင်လောက်သော ကြွင်း ကိလေသာတို့ကို လည်း ဒိဋ္ဌိနှင့် တပြိုင်နက်ပင် ပယ်သတ်ပြီး ဖြစ်သည် (အပါယ်သို့မချနိုင်အောင်ဟန့်တား တားလိုက်သည်ဟု ဆိုလိုသည်)။ ယင်းသို့ပယ် သည်မှာ ကြွင်းကိလေသာ ၉-မျိုးတို့သည် ဒိဋ္ဌိနှင့် တည်ရာ မှီရာ ဖြစ်ရာ ခန္ဓာချင်း တူ သောကြောင့် (ဝါ) ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်း ဖြစ် ခြင်းကြောင့် ပယ်သတ်ပြီး ဖြစ်ရသည် (ပဟာ- နေကဋ္ဌနည်း)။

အတူတကွ တခုတည်းသောစိတ်၌ ပူးတွဲ ဖြစ်ပုံချင်းတူလျှင်လည်း ဖြစ်ဖော်ဖြစ်ဖက် ကိလေသာတို့ကိုပါ ပယ်သတ်သည်။ ဥပမာ— သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အ- သင်္ခါရိက စိတ်၌ရှိသော ဒိဋ္ဌိကိုပယ်သောအခါ ထိုစိတ်၌ ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်ဖော်ယှဉ်ဖက် ဖြစ်သော လောဘ၊ မောဟ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပူးတွဲ၍ ဟန့်တား ပယ် သတ်ပြီးဖြစ်သည် (သဟဇေကဋ္ဌနည်း)။ (သသင်္ခါရိက စိတ်လည်းနည်းတူ။) ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄-၅။ ယမိုက်အရကောက်၊ အနုသယ၊ ပဗဟနဝါရ-လည်းကြည့်။ ပဟာနေကဋ္ဌ၊ သဟဇေကဋ္ဌ-တို့လည်း ကြည့်။

ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်— အရိယသာဝကတို့ မည်သည့် ကိလေသာကို ပယ်သတ်ရာတွင်

ကိလေသာသည် မိမိသန္တာန်၌ ဤယနေ့ မည်မျှကုန်ပြီ၊ နက်ဖြန် မည်မျှကုန်လတ္တံ့ ဟုကား မသိချေ။ ကိလေသာကုန်သောအခါ ကုန်ပြီဟူ၍သာ သိသည်။ ဥပမာ— လက်သမား ဆရာသည် နေ့စဉ် ခုတ်ရွှေရန် ကိုင်တွယ်သော ပဲကွပ်ရိုး၌ လက်ချောင်းရာများ ချိုင့်ခွက်၍ ထင်ကျန်နေရာ ပဲကွပ်ရိုး၌ ယနေ့မည်မျှ ကုန်သွားပြီ စသည်ဖြင့်မသိပဲ ကုန်ပြီဟူ၍သာ သိသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ သံ၊ ၂။ ၁၂၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂ (ဝါသီဇေသုတ်)။

ကိလေသာကို ပယ်သတ်ပြီးသော အရိယာတို့သည် မိမိသန္တာန်၌ ကိလေသာ မည်မျှ ကုန်ပြီဟုသိရ၏။ မည်မျှလောက်သော ကိလေသာများ ကျန်သေးသည်ဟုသိရ၏ ဆင်ခြင်စဉ်းစားသော ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထိုဉာဏ်ကို ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဟု ခေါ်သည် (ဝိမုတ္တသ္မိဝိမုတ္တမီတိ ဉာဏံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀)။ ဥပမာ— ပစ္စန္တရစ်အရပ်၌ သူပုန်ရန်ကိုနှိပ်နင်းပြီးသော ဘုရင်သည် မိမိ၏ အောင်မြင်မှုကို ပြန်လည် ဆင်ခြင်၍ ဝမ်းမြောက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။

ယင်းသို့ကုန်ပြီး ကိလေသာ ကျန်သော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သည်ဆိုရာ၌ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ဆင်ခြင်ကြသည် မဟုတ်။ အချို့ကမူ ကုန်ပြီးကိလေသာကိုသာ ဆင်ခြင်၏။ အချို့ကမူ ကြွင်းကျန်သော ကိလေသာကိုသာ ဆင်ခြင်၏။ ဆင်ခြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ လျှင်သိနိုင်သည်။ မဆင်ခြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မသိနိုင်။ ဘုရားရှင်နှင့် ညီအစ်ကို တော်စပ်သော အရိယာဖြစ်သူ မဟာနာမ သာကီဝင် မင်းသားသည် မိမိသန္တာန်၌ ကိလေသာကုန် ခန်းမှုနှင့်စပ်၍ မသိသဖြင့် ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားဘူးသည်။ မ၊ ၁။ ၁၂၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၇၄။

အတုအစစ်— ကိလေသာ မကုန်ခန်းပဲ ရဟန္တာဖြစ်ပြီဟု အထင်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်

တို့ကို—မဟာနာဂတ္ထေရာ၊ မဟာဒတ္တတ္ထေရာ၊ စူဠသုမတ္ထေရာ၊ ဓမ္မဒိန္နတ္ထေရာ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၀)နှင့် ဝိ၊ ၁။ ၁၃၉-၁၅၀ (စတုတ္ထပါရာဇိက ဝိနိတဝတ္ထု) တို့ကိုကြည့်။

ကိလေသာကုန်ခန်း၍ ဘုရားရဟန္တာဖြစ် ရာ၌ ဟုတ်မဟုတ် စူးစမ်းရှာဖွေနည်းများကို အဘယူပရတသမန္နေသန-နှင့် ဆဗ္ဗိသောဓန-တို့ကြည့်။

ကိလေသာကုန်ခန်းသူအဖြစ် (ဝါ) အရဟန္တာအဖြစ် ဟန်ဆောင်တတ်ပုံကို စာဠိအရဟန္တာ၊ ပါရောဟ အရဟန္တာ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၇) နှင့် ဗာဟိယ ဒါရုစိရိယတ္ထေရာ (ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၂) တို့ကြည့်။

စင်စစ်—ကိလေသာ ကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာ ဟုတ်မဟုတ် သိရှိရန်မှာ လူသာမန်တို့ သိရန် မလွယ်ကူပေ။ ကြာရှည်စွာ အတူတကွ နေထိုင်ခြင်း၊ သတိထား စူးစမ်းခြင်း၊ ပညာရှိခြင်း၊ ဝေါဟာရ နားလည်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးခြင်း ပြုလုပ်မှသာလျှင် အတုအစစ်ကို ခွဲခြား သိမြင်နိုင်သည်။ သံ၊ ၁။ ၇၇ (သတ္တဇဋီလသုတ်)။

ကိလေသအန္ဓာသုဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသ-အန္ဓာသုဝ + ဝိရဟိတ] ကိလေသာဖြင့် စွတ်စိုခြင်းမှ ကင်းသော။ အနုဝဿုတ(သ) ကြည့်။

ကိလေသဣဏ(န) [ကိလေသ + ဣဏ] ကိလေသာ - ကြွေး - မြို့။ ဣဓ ကိလေသဣဏာနံ အဘာဝံ သန္ဓာယ “အဏဏော” တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၇။

ကိလေသဤတိဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသဤ-တိ + ဝိရဟိတ] ကိလေသာဘေးရန်မှ ကင်းဝေးရာဖြစ်သော။ အနိတိက(ခ) ကြည့်။

ကိလေသ ဥပသမ (ပု) [ကိလေသ + ဥပသမ] ကိလေသာငြိမ်းအေးခြင်း။ ဥပသမေနာတိ

ကိလေသဥပသမေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈၄။

ကိလေသဥဿုက္က (ပု) [ကိလေသ+ဥဿုက္က] ကိ-
လေသာကြောင့်ကြမူ။ သဗ္ဗေဿုက္ကာ ပ-
ဋိပ္ပဿဒ္ဓတ္တာတိ သဗ္ဗေသံ ကိလေသဥဿုက္ကာနံ
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓတ္တာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၄။

ကိလေသဦမိ (တိ၊ပု) [ကိလေသ+ဦမိ] ကိလေ-
သာလှိုင်းတံပိုး။ သဦမိန္ဒိအာဒိသု ကိလေသဦ-
မိဟိ သဦမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၅။

ကိလေသ ကလလ (ပု၊န) [ကိလေသ+ကလလ] ကိ-
လေသာညွန့်။ ကိလေသကလလိဘူတ-
ကြည့်။

ကိလေသ ကလလိ (တိ) [ကိလေသကလလ+ဤ] ကိ-
လေသာညွန့်ရှိသောသူ။ ကိလေသကလ-
လိဘူတ-ကြည့်။

ကိလေသကလလိဘူတ (တိ) [ကိလေသကလလိ
+ဘူတ] ကိလေသာညွန့် ရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်
သောသူ။ ကိလေသကလလိဘူတော (ပဋိသံ။
၁၂၂) တိ အဝိဇ္ဇာဒိမ္မလကာ ကိလေသာ ဝေ
ဩသိဒနဋ္ဌေန ကလလံ ကဒ္ဓမောတိ ကိလေ-
သကလလံ၊ တဒဿ အတ္တိတိ ကိလေသကလ-
လံ၊ ဝေဘူတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

ကိလေသကဏ္ဍ (ပု၊န) [ကိလေသ+ကဏ္ဍ] ကိ-
လေသာမြား။ မဟာရာဇ တေန ဟိ ကိလေ-
သကဏ္ဍေန ဟဒယေ ဝိဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

ကိလေသကဒ္ဓမ (ပု) [ကိလေသ+ကဒ္ဓမ] ကိ-
လေသာညွန့်။ ကိလေသကဒ္ဓမာနံ အဘာဝေ-
န အနာဝိလံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ကိလေသကန္တန (တိ) [ကိလေသ+ကန္တန] ကိ-
လေသာကို ပယ်ဖြတ်တတ်သော။ ကိလေသ-
ကန္တနံ ဉာဏံ၊ လဘာမိ အတုလံ သုစိ။ အပ၊
၁။၃၆၆။

ကိလေသကန္တာရ (ပု) [ကိလေသ+ကန္တာရ] ကိ-
လေသာခရီးခဲ။ ဒိဋ္ဌိကန္တာရံ။ ကိလေသ-

ကန္တာရံ။ ဒုစ္စရိတကန္တာရံ တာရေတိ။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၆။

ကိလေသကမ္မဝိပါကဝနုပစ္စယ (တိ) [ကိလေသ-
ကမ္မဝိပါကဝနု+ပစ္စယ] ကိလေသာဝဋ်၊ ကမ္မ
ဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်လျှင် အကြောင်းရှိသော။
ဩရမ္ဘာဂိယုဒ္ဓမ္ဘာဂိယဝိဘာဂံ ဒသဝိဓမ္မိ ဘ-
ဝေသု သံယောဇနံ ကိလေသကမ္မဝိပါကဝနု-
ပစ္စယော ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

ကိလေသကမ္မသာဓာရဏ (တိ) [ကိလေသ+
ကမ္မ+သာဓာရဏ] ကိလေသာကံနှင့်ဆက်ဆံ
သော။ ကမ္မေပိ ယုဇ္ဇတိ ဒုက္ခပ္ပသဝနဿ ကိ-
လေသကမ္မသာဓာရဏတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

ကိလေသကမ္မသာမည (န) [ကိလေသကမ္မ +
သာမည] ကိလေသာ၊ ကံ အဖြစ် တူခြင်း။
တဏှုပါဒါနကဝါ ဂဟိတာ ကိလေသကမ္မ-
သာမညတော တဒဝိနာဘာဝတော စ။ ဝိ-
မတိ၊၁။၄၈။

ကိလေသကာမ (ပု) [ကိလေသ+ကာမ] လို
ချင်-စုံမက်-နှစ်သက်-တတ်သော ကိလေ-
သာ။ ကာမေ ပဟန္တာနာတိ ကာမရာဂ-
သင်္ခါတေ ကိလေသကာမေ အနာဂါမိမဂ္ဂေန
ပဇဟိတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၈။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၁၀)။ ကိလေသကာမာ ဆန္ဒာဒယော သဗ္ဗေပိ
ရာဂပ္ပဘေဒါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၀။ မူလဋ္ဌ၊၂။၄၄။)

ကိလေသကာမဒဿန (န) [ကိလေသကာမ+
ဒဿန] ကိလေသာကာမကို ပြခြင်း။ နနု
အတ္တိတိအာဒိ ကိလေသကာမဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ကိလေသကာမပက္ခ (ပု) [ကိလေသကာမ+ပက္ခ] ကိ-
လေသာကာမ-အဖို့-ဖက်။ ကိလေသကာ-
မပက္ခေ ပန ဆန္ဒောတိ စ ရာဂေါတိ စ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။

၁၃၇။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၀၉။ (-နေတ္တိဋ္ဌ၊ ၁၆၄။
နေတ္တိဋ္ဌ၊ ၉၄။)

ကိလေသကာမဘာဝသိဒ္ဓိ (တိ) [ကိလေသကာ-
မဘာဝ+သိဒ္ဓိ] ကိလေသကာမ၏အဖြစ် ပြီး
စီးခြင်း (ကိလေသကာမဖြစ်ခြင်း)။ တဒါ-
ရမ္မဏာနံ ရူပါရူပရာဂါနဉ္စ ကိလေသကာမ-
ဘာဝသိဒ္ဓိတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ကိလေသကာမယုတ္တ (တိ) [ကိလေသကာမ+
ယုတ္တ] ကိလေသကာမနှင့်ယှဉ်သော။ ကိလေ-
သကာမသုခ-ကြည့်။

ကိလေသကာမသံယုတ္တ (တိ) [ကိလေသကာမ+
သံယုတ္တ] ကိလေသကာမနှင့် ယှဉ်သော။
ကိလေသကာမသံယုတ္တဿ သုခဿ အနုဂ-
တော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၉။

ကိလေသကာမသမုစ္စယ (ပု) [ကိလေသကာမ+
သမုစ္စယ] ကိလေသကာမကို ပေါင်းဆည်း
ခြင်း။ ကိလေသကာမသမုစ္စယတ္ထ-ကြည့်။

ကိလေသကာမသမုစ္စယတ္တ (တိ) [ကိလေသကာမ-
သမုစ္စယ+အတ္တ] ကိလေသကာမကိုပေါင်း
ဆည်းခြင်းအနက်ရှိသော။ န ကိလေသကာ-
မသမုစ္စယတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၁။

ကိလေသကာမသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကိလေသကာ-
မ+သမ္ပယုတ္တ] ကိလေသကာမနှင့် ယှဉ်
သော။ ကိလေသကာမေဟိ စေဝ ကိလေသ-
ကာမသမ္ပယုတ္တေဟိ သညာဝိတက္ကေဟိ စ
အညတြ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၈၅။)

ကိလေသကာမသဟိတ (တိ) [ကိလေသကာမ+
သဟိတ] ကိလေသကာမနှင့်တကွဖြစ်သော။
ကိလေသကာမသဟိတတ္တာ ကာမူပသံဟိ-
တာ။ နေတ္တိဋ္ဌ၊ ၂၄၅။ (- နေတ္တိဋ္ဌ၊ ၄၄။
နေတ္တိဝိ၊ ၃၁၁။)

ကိလေသကာမသုခ (န) [ကိလေသကာမ+
သုခ] ကိလေသကာမနှင့် ယှဉ်သော ချမ်း
သာ၊ ကိလေသကာမချမ်းသာ။ ကိလေသ-

ကာမသုခဿာ (သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇) တိ ကိလေ-
သကာမယုတ္တဿ သုခဿ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၄၀။

ကိလေသကာမသုခနိဿယ (တိ) [ကိလေသကာမ-
သုခ+နိဿယ] ကိလေသကာမချမ်းသာကို
မှီသော။ ကာမသုခလ္လိကာနုယောဂေါတိ
ကိလေသကာမသုခနိဿယဿ ဝါ အနုယော-
ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။

ကိလေသကာမာဝန (တိ) [ကိလေသကာမ+
အာဝန] ကိလေသကာမဟူသော ဝဲဂယက်
ရှိသောသူ။ ပတရန္တပုရိသော ဝိယ ကိလေ-
သကာမာဝနတာယ ပတရန္တော သကဒါဂါ-
မိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။

ကိလေသကာယ (ပု) [ကိလေသ+ကာယ] ကိ-
လေသာအပေါင်း။ တဉ္စိ ကိလေသကာယ-
တောဝ ဝိမုတ္တံ၊ န ရူပကာယတော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၁။)

ကိလေသကာလုသိ(သိ)ယ (န) [ကိလေသ+
ကာလုသိယ] ကိလေသာ - တုန်လှုပ် -
ချောက်ချား - လှုပ်ရှား - မငြိမ်ဝပ် - သည်၏
အဖြစ်၊ ကိလေသာချောက်ချားမှု။ န ကိ-
လေသကာလုသိယဿာ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉) တိ
ဥပစာရက္ခဏေ ဝိယ နီဝရဏသင်္ခါတဿ
ကိလေသသင်္ခါတဿ ဥပသမာနသမ္ပသာဒ-
နန္တိ အတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၈။

ကိလေသကာလုသိယပရာမဋ္ဌ (တိ) [ကိလေသ-
ကာလုသိယ + ပရာမဋ္ဌ] ကိလေသာချောက်
ချားမှုကြောင့် မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်အပ်
သော။ ကိလေသကာလုသိ(သိ)ယပရာမဋ္ဌာ-
ပိ စဿ ဒုဗ္ဗလာ သဒ္ဓါ ဗလဝတိယာ ပညာယ
သဟသာ ဝတ္တမာနာ အတ္ထသိဒ္ဓိ န ကရော-
တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၉။

ကိလေသကာလုသိယဘာဝ (ပု) [ကိလေသ-
ကာလုသိယ + အဘာဝ] ကိလေသာချောက်

ချားမှု၏ မရှိခြင်း။ သဗ္ဗသော ကိလေသ-
ကာလုသိ(သိ)ယာဘာဝေန ဝိပ္ပသန္နစိတ္တ-
တာယ ဝိပ္ပသန္နံ ဝိမာနာဌ။ ၂။

ကိလေသကာလုသိယာဘိဘဝန (န) [ကိလေသ-
ကာလုသိယ + အဘိဘဝန] ကိလေသ-
ချောက်ချားမှုကို-လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-ခြင်း။
ပဋိလာဘောပိ ဟိ ကိလေသကာလုသိယာ-
ဘိဘဝနတော စိတ္တဿ သုပ္ပသန္နဘာဝါဝ-
ဟတ္တာ “သမ္ပဿဒေါ”တိ ဝုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌါ၊ ၂။
၂၅၃။

ကိလေသကိဉ္စန (န) [ကိလေသ + ကိဉ္စန] ကိလေ-
သာဟူသော-ကြောင့်ကြ-နှိပ်စက်-နှောက်
ယက်-ခြင်း။ မာနကိဉ္စနံ ဒိဋ္ဌိကိဉ္စနံ ကိလေသ-
ကိဉ္စနံ ဒုစ္စရိတကိဉ္စနံ။ မဟာနိ၊ ၃၄၃။ (-
စူဠနိ၊ ၈၄၊ ၁၃၃၊ ၁၃၉။)

ကိလေသက္ခယ (ပု) [ကိလေသ + ခယ] (၁)
ကိလေသတို့ကိုကုန်စေခြင်း (ပဟာနကိစ္စ)။
(၂) ကိလေသတို့ကို ကုန်စေတတ်သောမဂ်။
(၃) ကိလေသကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ (၁) ကိလေ-
သက္ခယာယ ဝါ မဂ္ဂဘာဝနာကိစ္စံ မေ နတ္ထိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဥဒါန၊ ၁၅၇။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌါ၊ ၁။ ၁၅၇။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၀။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၃။ သံ၊ဋ္ဌါ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၀။) (၂)
ခယောတိ ကိလေသက္ခယော၊ မဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌါ၊
သစ်၊ ၁။ ၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌါ၊ ၁။ ၁၃၂။ (၃) ခယေ
ရတောတိ ကိလေသက္ခယေ ရတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၃၂၀။ ကိလေသာ ခိယန္တိ ဧတ္ထာတိ ကိလေ-
သက္ခယော၊ နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ္ဌါ၊ ၂။ ၅၃၆။

ကိလေသက္ခယကရ (တိ) [ကိလေသက္ခယ +
ကရ + အ] ကိလေသကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်
သော (အရိယမဂ်)။ ခယေ ဉာဏန္တိ
ကိလေသက္ခယကရေ အရိယမဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆၉။

(- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀၊ ၂၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၀၉။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁။)

ကိလေသက္ခယကရဏ (န) [ကိလေသက္ခယ +
ကရဏ] ကိလေသကုန်ခန်းအောင်ပြုခြင်း။
အန္တောဝသေ တေမာသံ ဒိန္နပိဏ္ဏဿ ကိလေ-
သက္ခယကရဏေန အပစိတိ ပူဇံ ကတွာ။ အံ၊
ဋ္ဌါ၊ ၁။ ၈၁။

ကိလေသက္ခယပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊န) [ကိလေသက္ခ-
ယ + ပစ္စဝေက္ခဏ] ကိလေသကုန်ခြင်းကို
ဆင်ခြင်ခြင်း။ ကုန်ပြီးသော ကိလေသကို
ဆင်ခြင်ခြင်း။ “ခိဏာ ဇာတိ”တိ ဇာနနံ
ကိလေသက္ခယပစ္စဝေက္ခဏဝသေန။ ဝိမတိ၊ ၁။
၈၅။

ကိလေသက္ခယပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကိလေသက္ခယ + ပတ္တိ]
ကိလေသကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း။
နိဗ္ဗာနာရမ္ပဏကရဏေန ဂေါတြဘုက္ခဏေ ကိ-
လေသက္ခယပ္ပတ္တိတာ စ အာပန္နာတိ အာဟ။
သံ၊ဋ္ဌါ၊ ၂။ ၃၆၆။ (- မူလဋ္ဌါ၊ ၂။ ၄၁။)

ကိလေသက္ခယဝိသေသ (ပု) [ကိလေသက္ခယ +
ဝိသေသ] ကိလေသကုန်စေခြင်း အထူး။
ပဌမာရမ္မာဒိတော ပဘုတိ ခဏေ ခဏေ
ဉာဏဝိသေသံ ကိလေသက္ခယဝိသေသဉ္စ လ-
ဘတိတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌါ၊ ၂။ ၈၄။ (- အနုဋ္ဌါ၊
၂။ ၉၁။)

ကိလေသက္ခယာဓိဂမ (ပု) [ကိလေသက္ခယ + အ-
ဓိဂမ] ကိလေသကုန်စေတတ်သော မဂ်ကို
-သိသော - ရသော၊ သူ။ ကိလေသက္ခယာဓိ-
ဂမဿ ဟိ ကိလေသာဝရဏံ အဋ္ဌာနံ။ မူလဋ္ဌါ၊
၂။ ၁၉၈။

ကိလေသက္ခယာဝဟ (တိ) [ကိလေသက္ခယ +
အာဝဟ] ကိလေသကုန်ခြင်းကို ဆောင်
တတ်သော။ ဝါသနာယာတိ ကိလေသက္ခ-
ယာဝဟာယ ပဋိပတ္တိယာ ဝါသနာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌါ၊
၃။ ၁၃။

ကိလေသက္ခယာသမ္ဘဝ (ပု) [ကိလေသက္ခယ + အသမ္ဘဝ] ကိလေသာ ကုန်စေတတ်သော မဂ်၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ တံ တေသံ မတိမတ္တံ ပဏ္ဏကဿ ကိလေသက္ခယာသမ္ဘဝတော ခိဏ- ကိလေသဿ စ ပဏ္ဏကဘာဝါနုပပတ္တိတော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၆။

ကိလေသက္ခောဘ (ပု) [ကိလေသ + ခေါဘ] ကိလေသာ - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - မငြိမ်ဝပ် - ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသက္ခောဘဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသ- က္ခောဘ + ဝိရဟိတ] ကိလေသာ - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - ခြင်းမှကင်းသော။ ဝိတက္က- သမ္ပန္နန္တိ ကိလေသက္ခောဘဝိရဟိတတ္တာ ဝိ- တက္ကေန သုန္နရဘာဝံ ပန္နံ ဂတံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၈။)

ကိလေသခန္ဓ (ပု) [ကိလေသ + ခန္ဓ] ကိလေ- သာ - အပေါင်း - အစု။ ကိလေသနီဝရဏေန နိဝုတာနန္တိ ကိလေသခန္ဓာ ကိလေသနီဝရ- ဏံ၊ တေန နိဝါရိတာနံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။

ကိလေသခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန (န) [ကိလေသခန္ဓ + ပရိ- နိဗ္ဗာန] ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်၊ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်။ နိဗ္ဗာယိဿတိတိ ကိလေသခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗာယိဿတိတိ သမ္ပန္နော။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။

ကိလေသခေါဘ (ပု) [ကိလေသ + ခေါဘ] ကိ- လေသာ - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - မငြိမ်- ဝပ် - ခြင်း။ ခေါဘယမာနာတိ ကိလေသ- ခေါဘဝသေန ခေါဘယမာနာ စိတ္တံ သခေါ- တံ ကရောန္တာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။

ကိလေသဂဏ (ပု) [ကိလေသ + ဂဏ] ကိလေ- သာအပေါင်း။ တသ္မိံ ယော နီဝရဏသင်္ခါ- တော ကိလေသဂဏော တဿ ဈာနဿ ပရိပန္နော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။)

ကိလေသဂဏဝိဇ္ဈန (န) [ကိလေသဂဏ + ဝိဇ္ဈ- န] ကိလေသာအပေါင်းကို - ပစ်ခတ် - ထွင်း- ဖောက် - ခြင်း။ အန္တဒ္ဓယဝဇ္ဇိတာ မဇ္ဈိမာ ပဋိပတ္တိတိ ကတွာ ကိလေသဂဏဝိဇ္ဈနံ ပဟာ- နာဘိသမယော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၇။

ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတ (တိ) [ကိလေသဂဏ္ဌ + ရဟိတ] ကိလေသာအထုံးအဖွဲ့မှ ကင်းသော။ သူ။ ကိလေသဂဏ္ဌရဟိတာ မယန္တိ ဝေဝါဒိ- တာယ လဒ္ဓနာမဝသေန နိဂဏ္ဌော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။

ကိလေသဂဏ္ဌိရဟိတ (တိ) [ကိလေသဂဏ္ဌိ + ရဟိတ] ကိလေသာအထုံးအဖွဲ့မှ ကင်းသော။ သူ။ ကိလေသဂဏ္ဌိရဟိတာ မယန္တိ ဝေဝါဒိ- တာယ လဒ္ဓနာမဝသေန နိဂဏ္ဌော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၃-၄။

ကိလေသဂဟန (န) [ကိလေသ + ဂဟန] (၁) ကိလေသာတောချုံ။ (တိ) (၂) ကိလေ- သာတောချုံရှိသောသူ။ (၁) ဒိဋ္ဌိဂဟနံ။ ကိလေသဂဟနံ။ ဒုစ္စရိတဂဟနံ တာရေတိ။ မဟာနိ၊ ၃၅၃။ စူဠနိ၊ ၂၂၆။ (တိ) (၂) တဿ ဟိ သဗ္ဗညုတံ ပတွာ သတ္တာနံ ကိ- လေသဂဟနတံ ဓမ္မဿ စ ဂမ္ဘီရတံ ပစ္စ- ဝေက္ခန္တဿ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၄။

ကိလေသဂဟနပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊ န) [ကိလေသ- ဂဟန + ပစ္စဝေက္ခဏ] ကိလေသာတောချုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသဂဟနပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝ (ပု) [ကိ- လေသဂဟနပစ္စဝေက္ခဏ + အာနုဘာဝ] ကိ- လေသာတောချုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း၏ - အာနု- ဘော - အစွမ်း - သတ္တိ။ တေ “ကိ” နာမ ပဋိဝိဇ္ဈိယန္တိ”တိ စိန္တယတော ကိလေသဂ- ဟနပစ္စဝေက္ခဏာနုဘာဝေနာပိ ဝေ စိတ္တံ နမိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။

ကိလေသဂါဟ (ပု) [ကိလေသ+ဂါဟ] စွဲလမ်း
ဖမ်းယူတတ်သော (မိကျောင်းမကားရဲနှင့်
တူသော) ကိလေသာ။ ကိလေသဂါဟဟိ
သဂါဟံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉။

ကိလေသင်္ဂဏ (န) [ကိလေသ+အင်္ဂဏ] ကိလေ-
သာအညစ်အကြေး၊ ထက်မြက်-ပြင်းထန်
-သော ကိလေသာ။ “သင်္ဂဏောဝသမာ-
နော”တိ အာဂတဋ္ဌာနေ နာနပ္ပကာရော
တိဗ္ဗကိလေသော။ ဣဓာပိ တဒေဝ ကိလေ-
သင်္ဂဏံ အဓိပ္ပေတံ။ တေနေဝ ရာဂေါ အင်္ဂ-
ဏန္တိအာဒိမာဟ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၄၄။)

ကိလေသဂ္ဂဟဏ (န) [ကိလေသ+ဂဟဏ] ကိ-
လေသသဒ္ဓါ။ ကိလေသဂ္ဂဟဏေန ဝိစိကိစ္ဆာ-
ဒယော သေသကိလေသာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၆။ (-အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။)

ကိလေသဂ္ဂိ (ပု) [ကိလေသ+အဂ္ဂိ] ကိလေသာ-
မီး။ ကိလေသဂ္ဂိ* ပရိယာဒိယိတော ဌိတော။
မဟာနိ၊ ၁၇။ စူဠနိ၊ ၈၅။ ကိလေသဂ္ဂိန္တိ ရာဂါ-
ဒိကိလေသဂ္ဂိ*။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၇။

ကိလေသဂ္ဂိဇာလာ (ထိ) [ကိလေသအဂ္ဂိ+ဇာ-
လာ] (၁) ကိလေသာမီးလျံ။ (တိ) (၂)
ကိလေသာမီးလျံရှိသော။ ပကတိဓူမော ဝိယ
အဂ္ဂိယ ကိလေသဂ္ဂိဇာလယ ပညာဏဘာ-
ဝတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။

ကိလေသဂ္ဂိဝုပသမ (ပု) [ကိလေသဂ္ဂိ+ဝုပသမ]
ကိလေသာမီးငြိမ်းအေးခြင်း။ ပရိနိဗ္ဗုတော-
တိ ကိလေသဂ္ဂိဝုပသမေန သီတိဘူတော။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (-၁၃၁။)

ကိလေသဂ္ဂိသံဝဒ္ဓန (န) [ကိလေသဂ္ဂိ + သံဝဒ္ဓ-
န] ကိလေသာမီးကို ပူးစေခြင်း။ သုက္ခတိ-
ဏဒါယော ဝိယ အာရမ္မဏံ ကိလေသဂ္ဂိသံဝဒ္ဓ-
နဋ္ဌေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။

ကိလေသဂ္ဂိသန္တတ္တ (တိ) [ကိလေသဂ္ဂိ+သန္တတ္တ]
ကိလေသာမီးဖြင့် ပြင်းစွာပူလောင်သော။ သူ။

နိဗ္ဗာပယန္တော ဟဒယန္တိ ကိလေသဂ္ဂိသန္တတ္တ-
သဗ္ဗဇနမာနသံ ဓမ္မကထာမတဓာရာယ သိတိ-
ဘာဝံ ဗနယန္တောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၈၃။

ကိလေသဂေလည (န) [ကိလေသ+ဂေလည]
ကိလေသာအနာရောဂါ။ ကိလေသဂေလ-
ညယ စ ကိလေသဗျာဓိနော အဘာဝေန။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၅။

ကိလေသဂေလညရဟိတ (တိ) [ကိလေသဂေလ-
ည+ရဟိတ] ကိလေသာအနာရောဂါမှ ကင်း-
သော။ ကိလေသဂေလညရဟိတဘာဝေ ကု-
သလတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၁၅။

ကိလေသဂေါစရ (ပု) [ကိလေသ+ဂေါစရ] ကိ-
လေသာ၏ ကျက်စားရာအာရုံ။ ဣန္ဒြိယာနိ
သဒ္ဓမ္မဂေါစရော ဝိပရိယာသာ ကိလေသ-
ဂေါစရော။ နေတ္တိ၊ ၁၀၃။ (-နေတ္တိဝိ၊ ၂၆၉။)

ကိလေသဂေါစရပညတ္တိ (ထိ) [ကိလေသဂေါစ-
ရ+ပညတ္တိ] ကိလေသဂေါစရပညတ်။ ဣမေ
ကာမပ္ပစာရပညတ္တိယာ ကိလေသဂေါစရ-
ပညတ္တိယာ ပညတ္တာ။ ပေဋကော၊ ၂၇၁။

ကိလေသဂေါစ္စက (ပု) [ကိလေသ+ဂေါစ္စက]
ကိလေသာဂေါစ္စက။ (ကိလေသဒုက္ခံ စသော
ဒုက္ခရှစ်ခုကို ပန်းခိုင်ကဲ့သို့ ဟောထားသော
ကြောင့် “ကိလေသဂေါစ္စက” ဟု ခေါ်
သည်။) တတော ကိလေသဒုက္ခာဒယော အဋ္ဌ
ဒုကာ ကိလေသဂေါစ္စကော နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၈၀။ (-မူလ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇။)

ကိလေသဂေါစ္စကပရိယောသာန (န) [ကိလေ-
သဂေါစ္စက + ပရိယောသာန] ကိလေသ-
ဂေါစ္စက၏အဆုံး။ ကိလေသဂေါစ္စကပရိ-
ယောသာနေ စတ္တာရော ဒုကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၈၀။

ကိလေသစလန (န) [ကိလေသ+စလန] ကိလေ-
သာတုန်လှုပ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကိလေသစလနရဟိတ (တိ) [ကိလေသစလန + ရဟိတ] ကိလေသာတုန့်လှုပ်ခြင်းမှ ကင်းသောသူ။ အနေစော ကိလေသစလနရဟိတော ဥပသမ္ပတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၈။

ကိလေသစရိတ (တိ) [ကိလေသ + စရိတ] ကိလေသာစရိက် - ရှိသော - ပြောသော - များသောသူ။ သတ္တသန္တာနဉ္စ ကိလေသစရိတံ ရာဂါဒိကိလေသသံကိလိဋ္ဌံ ကဠိယပုဏ္ဏလာဗုံ ဝိယ တက္ကဘရိတစာဋိံ ဝိယ ဝသာပိတပိလောတိကံ ဝိယ စ ဒုဗ္ဗိနိမောစိယံ ဒိသ္မာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၃၈။

ကိလေသစိတ္တ (န) [ကိလေသ + စိတ္တ] ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊ ကိလေသာစိတ်။ ကိလေသစိတ္တံ အနုပ္ပါဒေတွာ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ မောနေယျပဋိပဒံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၄။

ကိလေသစောရ (ပု) [ကိလေသ + စောရ] ကိလေသာဟူသော ခိုးသူ။ ကိလေသစောရေ ဃာတေန္တော ခေမေန ယောဂါဝစရော နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏ္ဏာတိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၈။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၄၀၄။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၀၈။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅၀။ (-သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၉။ ၀၆။ ၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၀။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၁၆။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၂၉။ ၁၉။ အနု၊ ဌ။ ၃။ ၄၅။)

ကိလေသစောရဂဏ (ပု) [ကိလေသစောရ + ဂဏ] ကိလေသာခိုးသူ အပေါင်း။ ပရံ ဝါ အတ္တဘူတတော ဓမ္မကာယတော အညံ ပဋိပက္ခံ ဝါ တဒနတ္ထကရံ ကိလေသစောရဂဏံ မိနာတိ ဟိံသတိတိ ပရမော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၆၉။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၆၇။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅၄။

ကိလေသစ္စဒနစ္ဆန္ဒ (တိ) [ကိလေသစ္စဒန + ဆန္ဒ] ကိလေသာအမှီးဖြင့် မှီးအပ်သော။ တဿေဝ အဓိဝါသိတကိလေသစ္စဒနစ္ဆန္ဒာ အတ္တဘာဝကုဋိပုနပုနံ ကိလေသဝဿံ အတိဝဿတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၉။

ကိလေသစ္စေဒက (တိ) [ကိလေသ + ဆိဒိ + ကျ] ကိလေသာကို ဖြတ်တတ်သော။ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂက္ခဏေ ကိလေသစ္စေဒကံ ဉာဏံ အဒန္တံ တိခိဏံ သူရံ ဟုတွာ ဝဟတိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၇၄။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၃။

ကိလေသစ္စေဒကဉာဏ (န) [ကိလေသစ္စေဒက + ဉာဏ] ကိလေသာကို ဖြတ်တတ်သော ဉာဏံ။ ဒိဋ္ဌိပုတ္တဿ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ္ဂက္ခဏေ ကိလေသစ္စေဒကဉာဏံ အဒန္တံ တိခိဏံ သူရံ ဟုတွာ ဝဟတိ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၁၃၂။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၄၇။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၃။ (-သံ၊ ဌ။ ၂။ ၄၉၁။)

ကိလေသစ္စေဒန (တိ) [ကိလေသ + ဆေဒန] ကိလေသာကို ဖြတ်တတ်သော။ ကိလေသစ္စေဒနံ ဉာဏံ သုခုမံ အတုလံ သုစိံ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၉။

ကိလေသစ္စေဒနဌ (ပု) [ကိလေသစ္စေဒန + အတ္ထ] ကိလေသာကို ဖြတ်တတ်သော - အနက် - သဘော။ ကိလေသစ္စေဒနဌေန ပညာဝ သတ္တံ ပညာသတ္တံ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၂။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၃။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၃။

ကိလေသဆဒန (န) [ကိလေသ + ဆဒန] ကိလေသာအမှီး။ ဝိဝဋ္ဌန္တိ တဏှာဆဒနံ ဒိဋ္ဌိဆဒနံ ကိလေသဆဒနံ ဒုစရိတဆဒနံ အဝိဇ္ဇာဆဒနံ။ မဟာနိ၊ ၇၄။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၉။)

ကိလေသဆဒနဝိဂမ (ပု) [ကိလေသဆဒန + ဝိဂမ] ကိလေသာ အမှီးမှ ကင်းခြင်း။ ကိလေသဆဒနဝိဂမော ဝေ ဟိ အာလောကော။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၄၃။

ကိလေသဆန္ဒ (ပု) [ကိလေသ + ဆန္ဒ] လိုချင်စုံမက်တတ်သော ကိလေသာ၊ ကိလေသာဟူသောဆန္ဒ။ တထာဘူတဿ ပန ကိလေသဆန္ဒဿ ဝသေန ရူပါဒိပရိယေသနာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၂၈။

ကိလေသဆာတဇ္ဈတ္တ (တိ) [ကိလေသ + ဆာတဇ္ဈတ္တ (ဆာတ + ဈပ + တ)] ကိလေသာ

ဆာလောင်မှုဖြင့် - လောင်ကျွမ်းသော - မှတ်သိပ်မှုရှိသော။ ယေ ကေစိ ကိလေသဆာတဇ္ဈတ္တာတဏှာပရေတမာနသာ သစေတနာဗုဓာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၁။

ကိလေသဇနက (တိ) [ကိလေသ + ဇနက] ကိလေသာကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသဇနကနိမိတ္တ (န) [ကိလေသဇနက + နိမိတ္တ] ကိလေသာကိုဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော - အာရုံ - အကြောင်း - နိမိတ်။ နိမိတ္တန္တိ ကိလေသဇနကနိမိတ္တံ။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂၆။

ကိလေသဇယ (ပု) [ကိလေသ + ဇယ] ကိလေသာကို အောင်ခြင်း။ ယော ပန ကိလေသဇယေန အတ္တာနံ ဇိနာတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၉။

ကိလေသဇလ္လ (န) [ကိလေသ + ဇလ္လ] ကိလေသာ - မြူ - အညစ်အကြေး။ ကိလေသဇလ္လ (သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅) နှိ ပရိမသိဒ္ဓိံ၊ ပဋိလဗ္ဘမာနံ ဝါ ကိလေသမလံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။

ကိလေသဇာတ (န) [ကိလေသ + ဇာတ] ကိလေသာ၊ ကိလေသာအပေါင်း။ တံ တံ ကိလေသဇာတံ ဝန္တံ မုတ္တံ ပဟိနံ ပဋိနိဿဋ္ဌံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။) ကိလေသော ဝေ ကိလေသဇာတံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။

ကိလေသဇာလ (န) [ကိလေသ + ဇာလ] ကိလေသာ - ကွန်ရက် - ပိုက်ကွန်။ တေ အရိယာ မစ္စုနော ဇာလသင်္ခါတံ ကိလေသဇာလံ ဆိန္နိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။)

ကိလေသဇိမ္မ (တိ) [ကိလေသ + ဇိမ္မ] ကိလေသာဟူသောအကောက်။ ကိလေသဇိမ္မဝသေန အန္တဒ္ဓယဂါဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၉။

ကိလေသဇီရဏကပဋိပဒါ (ထိ) [ကိလေသ + ဇီရဏက + ပဋိပဒါ] ကိလေသာတို့ကို ဆွေးမြေ့

စေတတ်သောအကျင့်။ နိဇ္ဇရာယ ဝိသုဒ္ဓိယာတိ ကိလေသဇီရဏကပဋိပဒါယ ကိလေသေ ဝါ နိဇ္ဇီရဏတော နိဇ္ဇရာယ သတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ (-၃၆၇။)

ကိလေသဇေဂ္ဂန္တိ (တိ) [ကိလေသ + ဇေဂ္ဂန္တိ] ကိလေသာကို စက်ဆုပ်လေ့ရှိသော။ သူ။ ကိလေသေ သမ္မာ လိခတိ တစ္ဆတိတိ သလ္လေခေါ၊ ကိလေသဇေဂ္ဂန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။

ကိလေသဇေဋ္ဌက (ပု) [ကိလေသ + ဇေဋ္ဌက] ကိလေသာတို့၏ - အကြီးအကဲ - ခေါင်းဆောင်။ အဟံ ကိလေသဇေဋ္ဌကံ ရာဂဉ္စဒေါသဉ္စ စိစ္စိဋ္ဌိံ စိစ္စိဋ္ဌိတိ ဣမိနာ သဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ဝိဟနာမိ။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ကိလေသဉ္စဟ (တိ) [ကိလေသ + ဇဟ] ကိလေသာကို စွန့်တတ်သော။ ရဏဉ္စဟာတိ ကိလေသဉ္စဟာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။

ကိလေသဋ္ဌာန (န) [ကိလေသ + ဌာန] ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာအရပ်။ ကိလေသဋ္ဌာနေဟိ (နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉) တိ ကိလေသာနံ ပဝတ္တိဋ္ဌာနေဟိ။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။

ကိလေသဋ္ဌာနိယ (တိ) [ကိလေသ + ဌာ + အနိယ] ကိလေသာတို့၏ - အာရုံ - အကြောင်း - ဖြစ်သော။ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ကိလေသေ ကိလေသဋ္ဌာနိယေ စ ဓမ္မေ အဘိဘဝိတွာ 'အဘိဘူတိသင်္ခံ' ဂတော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။

ကိလေသဏ္ဍဝ (ပု) [ကိလေသ + အဏ္ဍဝ] ကိလေသာသမုဒ္ဒရာ။ ဝေမေဝ ကိလေသဏ္ဍဝံ တရိတုကာမေန "တရုဏော တာဝမ္ပိ၊ မဟလ္လကကာလေ အဋ္ဌဂီကမဂ္ဂကုလ္လံ ဗန္ဓိဿာမိ" တိ ပပဉ္စော န ကာတဗ္ဗော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၄။ (-၆၅။)

ကိလေသတ္တ (ပု) [ကိလေသ + အတ္တ] ကိလေသာသဘော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသတန (တိ) [ကိလေသ+တန] ကိလေသ-
သာခေါင်းပါးသော၊ ခေါင်းပါးသော ကိ-
လေသာရှိသော၊ သူ။ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂလော
ကိလေသတနတာယ ဥဋ္ဌဟိတော ဂန္ထဗ္ဗဒိသာ-
ဘိမုခေါ ပတရတိ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။

ကိလေသတမ (ပု၊ န) [ကိလေသ+တမ] ကိလေ-
သာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက်။ ဒိဋ္ဌိ-
တမံ ကိလေသတမံ ဒုစရိတတမံ။ မဟာနိ။
၃၆၁။ (-စူဠနိ။ ၁၄၄၊ ၂၀၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။
၂၇၆။ အပ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၃။)

ကိလေသတမသောဓန (တိ) [ကိလေသတမ+
သောဓန] ကိလေသာ-အမှိုက်မှောင်-အမှိုက်
တိုက်-ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ အထဒ္ဓ-
သံ သကျမုနိ* ကိလေသတမသောဓန။
အပ၊ ၁။ ၄၅။ အထ တဒနန္တရံ ကိလေသတမ-
သောဓနံ ကိလေသန္ဓကာရနာသကံ သကျ-
မုနိ* အဒ္ဓသန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၁။ ၁၃၅။

ကိလေသတာပန (တိ) [ကိလေသ + တာပန]
ကိလေသာတို့ကို - ပူပန် - ပူလောင် - စေတတ်
သော။ နိဒ္ဒေသေ အာတပ္ပန္တိ ကိလေသတာ-
ပနံ။ စူဠနိ၊ ၁။ ၂၅။

ကိလေသတာပနဝီရိယ (န) [ကိလေသတာပန
+ ဝီရိယ] ကိလေသာတို့ကို - ပူပန် - ပူလောင်
- စေတတ်သော (သမ္ပပ္ပဓာန်) လုံ့လဝီရိယ။
အာတပ္ပန္တိ ကိလေသတာပနဝီရိယမေဝ။ သံ၊
၄။ ၂။ ၁၁၈။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၁၆၄။)

ကိလေသတိကိစ္ဆက (ပု) [ကိလေသ+တိကိစ္ဆက]
ကိလေသာတို့ကို ကုစားတတ်သော ဆေး
သမား။ ပတိရူပဥပဋ္ဌာကာနံ အလာဘော
ဝိယ ဩဝါဒါနုသာသနီဟိ ကိလေသတိကိစ္ဆ-
ကာနံ အဘာဝေါ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၅၈။

ကိလေသတိန္တ (တိ) [ကိလေသ+တိန္တ] ကိလေ-
သာတို့ဖြင့် စွတ်စိုသော။ ကိလေသတိန္တ (သံ၊
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂ - ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀) န္တိ ကိလေသေဟိ အဝဿုတံ။ သံ၊
၄။ ၂။ ၁၀၃။

ကိလေသတိမိရ (န) [ကိလေသ+တိမိရ] ကိလေ-
သာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက်။ တမံ
အန္ဓကာရံ ကိလေသတိမိရံ။ အပ၊ ၁။ ၁၃၅။

ကိလေသတိမိရပဟာန (န) [ကိလေသတိမိရ+
ပဟာန] ကိလေသာ-အမှိုက်မှောင်-အမှိုက်
တိုက်-ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ကိလေသ-
တိမိရပဟာနတော “ဗုဒ္ဓါဒိစ္စေ” တိ ဝုတ္တံ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၇။

ကိလေသတေမန (န) [ကိလေသ + တေမန]
ကိလေသာဖြင့် စွတ်စိုခြင်း။ သမုဒနံ ကိလေ-
သတေမနံ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၃၇။

ကိလေသတ္တသမ္ဘဝ (ပု) [ကိလေသတ္တ+သမ္ဘဝ]
ကိလေသာသဘော၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ သောပိ
ဟိ ဝိဗာဓတိ၊ ဥပတာပေတိ စာတိ ကိ-
လေသတ္တသမ္ဘဝတော ကိလေသကာမော
ဝုတ္တော။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၃၇။

ကိလေသတ္တိက (တိ) [ကိလေသ+အတ္တိက] ကိ-
လေသာကို - အလိုရှိသော - လိုလားသော၊
သူ။ ဝေသိယာ နိစ္စကာလံ ကိလေသဝသေန
ကိလေသတ္တိကံ ဇနံ အဝုယန္တူတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၉။

ကိလေသဒန္ဓာယိတ (တိ) [ကိလေသ + ဒန္ဓာ-
ယိတ] ကိလေသာဖြင့် - လေးဆေး - ဖြေးနှေး
- သော။ ကိလေသဒန္ဓာယိတတ္ထသ စ အဘာ-
ဝါ လဟုသညာ နာမ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။

ကိလေသဒမန (န) [ကိလေသ+ဒမန] ကိလေ-
သာကို - ဆုံးမ - ကံမြစ် - ခြင်း။ တတ္ထ ယံ
သမာဓာနဝသေန ကိလေသဒမနံ။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၇၄။ (-ဝဇီရ။ ၂၆။)

ကိလေသဒရထ (ပု) [ကိလေသ + ဒရထ] ကိ-
လေသာအပူ၊ ပူပန်စေတတ်သောကိလေသာ။
ကိလေသဒရထာ (မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈) တိ အနုနယ-
ပဋိသသမ္ဘဝါ ကိလေသဒရထာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၂။

ကိလေသဒရထကရဏ (န) [ကိလေသဒရထ + ကရဏ] ကိလေသာအပူကို ပြုခြင်း။ ကိလေသဒရထကရဏဌေန ဒရထာ။ မဟာနိဌ။ ၅၄။

ကိလေသဒရထဇာတ (န) [ကိလေသဒရထ + ဇာတ] ကိလေသာအပူ၊ ပူပန်စေတတ်သော ကိလေသာအပေါင်း။ ယံ ကိလေသဒရထဇာတံ၊ တံ ဣမိဿာ ဒရထသညာယ န ဟောတီတိ ယောဇနာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၂။

ကိလေသဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (ထိ) [ကိလေသဒရထ + ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ] ကိလေသာအပူအေးငြိမ်းခြင်း။ သဗ္ဗပဒေဟိပိ တိဏ္ဏံ ခန္ဓာနံ ကိလေသဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ဝေ ကထိတာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ (-အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊ ၉။ ၁။ ဝဇီရ။ ၁၆။)

ကိလေသဒရထပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကိလေသဒရထ + ပရိဋ္ဌာဟ] ကိလေသာအပူဖြင့် လောင်မြိုက်ခြင်း။ သာ ဝေ ကိလေသဒရထပရိဋ္ဌာဟာဒိဝသေန ဥပါယာသဒုက္ခာ၊ ကုစ္ဆိတာ ဝါ ဂတိပဝတ္တိ၊ ဒုဂ္ဂတိဟေဘူတိ ဝါ ဒုဂ္ဂတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၇၀။

ကိလေသဒရထရဟိတ (တိ) [ကိလေသဒရထ + ရဟိတ] ကိလေသာအပူမှ ကင်းသော။ ယော ပန ကိလေသဒရထရဟိတံ ဈာနသုခံ အာဟရိတုံ သမတ္ထော၊ သော ရာဇာ သုခိ ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။

ကိလေသဒရထဝုပသမ (ပု) [ကိလေသဒရထ + ဝုပသမ] ကိလေသာအပူ၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ သီတိဘာဝန္တိ နိဗ္ဗာနံ ကိလေသဒရထဝုပသမံ ဝါ။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၂။

ကိလေသဒရထသန္တ (တိ) [ကိလေသဒရထ + သန္တ] ကိလေသာအပူမှ ငြိမ်းအေးသော။ ကိလေသဒရထသန္တတာယာတိ ကိလေသဒရထပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊ ၉။ ၁။

ကိလေသဒရထသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကိလေသဒရထ + သမ္ပယုတ္တ] ကိလေသာအပူနှင့် ယှဉ်သော။ ကိလေသဒရထသမ္ပယုတ္တာ (ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၇) တိ ကိလေသဒရထသဟိတာ တံသမ္ပန္နနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂။

ကိလေသဒါသဗျဝိမောစန (န) [ကိလေသဒါသဗျ + ဝိမောစန] ကိလေသာကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ကိလေသဒါသဗျဝိမောစနတ္ထံ ဒါသာနံ ဘုဇိဿတာဒါနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၂၉၈။

ကိလေသဒါဟ (ပု) [ကိလေသ + ဒါဟ] ကိလေသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း။ ကိလေသာဖြင့် ပူလောင်ခြင်း။ ရာဂါဒိကိလေသပရိဋ္ဌာဟော ကိလေသဒါဟော။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၀။

ကိလေသဒါဟသမာယောဂ (ပု) [ကိလေသဒါဟ + သမာယောဂ] ကိလေသာ ပူလောင်မှုနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကိလေသဒါဟသမာယောဂေါ ဝါ သန္တာပဋ္ဌောတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။ မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၀။

ကိလေသဒုက (န) [ကိလေသ + ဒုက] ကိလေသဒုက်။ (ပရမတ္ထတရားလေးပါးကို ကိလေသာမည်သောတရား၊ ကိလေသာ မမည်သောတရားဟု နှစ်စု - နှစ်ဖွဲ့ - နှစ်ပိုင်း - ခွဲခြား၍ ကိလေသဂေါစက၌ အစစွာ ဟောကြားအပ်သောဒုက်) ကိလေသဂေါစကကြည့်။

ကိလေသဒုက္ခ (တိ) [ကိလေသ + ဒုက္ခ] ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ ကိလေသဒုက္ခ (မ၊ဌ၊ ၄။ ၁၈၁) နှ့် ကိလေသသမ္ဘဝရာဂပရိဋ္ဌာဟဒုက္ခ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၇၇။

ကိလေသဒုက္ခဂတိက (တိ) [ကိလေသဒုက္ခ + ဂတိက] ကိလေသာဒုက္ခလျှင် အလားရှိသော။ ကိလေသာဆင်းရဲနှင့် အလားတူသော။ ပရိလာဘတော ဘာယံတဗ္ဗံ ကိလေသဒုက္ခဂတိကတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၇၇။

ကိလေသဒုက္ခဒရထပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + ဒရထ + ပရိဋ္ဌာဟ] ကိလေသာဆင်းရဲသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။
သဝိကာရော ဝိယ ကိလေသဒုက္ခာနုဗန္ဓော။
ဋီ၊ ၂။ ၄၀၀။

သဒုက္ခဘာဝ (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + ဘာဝ] ကိလေသာဆင်းရဲမရှိခြင်း။ ဝုတ္တိယန ဆန္ဒတ္တာ ဧဝ ကိလေသဒုက္ခဘာဝဘာ နိရုဗ္ဗိယသုခသမဂ္ဂိတာယ စ သုခါသုခတ္တာ။ ထေရါဌ၊ ၁။ ၂။ (-ထေရါဌ၊ ၂။ ၂၉။)

သဒုက္ခပစ္စယ (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + ပစ္စယ] ကိလေသာဆင်းရဲ၏ - ပွားစီးခြင်း - ပွားခြင်း။ ကိလေသဒုက္ခပစ္စယတော ဟေတုတော စ ဒိဋ္ဌိယော ဗြဟ္မစရိယေသနာတိ ဣတိ ဟောတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။

သဒုက္ခပစ္စယဟေတု (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + ပစ္စယ + ဟေတု] ကိလေသာဆင်းရဲပွားခြင်း၏အကြောင်း။ ကိလေသဒုက္ခပစ္စယဟေတုဘူတာ စ ဒိဋ္ဌိယော ဗြဟ္မစရိယသနာတိ ဝုတ္တိ ဟောတိ။ ဣတိ ဝုတ်၊ ဌ။

သဒုဂ္ဂ (ပု၊ န) [ကိလေသ + ဒုဂ္ဂ] ကိလေသာ ခရီးခဲ။ တုမေ ပန ကိလေသဒုဂ္ဂေ နန္ဒာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။ (-၄၂၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။)

သဒုဂ္ဂန္ဓ (ပု) [ကိလေသ + ဒုဂ္ဂန္ဓ] ကိလေသာဟူသော မကောင်းသောအနံ့၊ ကိလေသာအနံ့ဆိုး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သဒုဂ္ဂန္ဓဘာဝ (ပု) [ကိလေသဒုဂ္ဂန္ဓ + ဘာဝ] ကိလေသာအနံ့ဆိုးမရှိခြင်း။ သုဂန္ဓဝန္တိ သုစိဂန္ဓဝါယနကထံ ကိလေသဒုဂ္ဂန္ဓဘာဝတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၄။

သဒုရိဘာဝ (ပု) [ကိလေသ + ဒုရိဘာဝ] ကိလေသာတို့မှဝေးသည်၏အဖြစ်။ ကမ္မတော

သဒုရိဘာဝ (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + ဒရထ + ပရိဋ္ဌာဟ] ကိလေသာ ဆင်းရဲအပူဖြင့် လောင်မြိုက်ခြင်း။ သဗ္ဗသော ကိလေသဒုက္ခဒရထပရိဋ္ဌာဟာနံ ဝိဂတတ္တာ လောကီယသမာဓိဿ သာတိသယမေတ္တ သုခန္တိ ဝုတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၄။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁။)

ကိလေသဒုက္ခဗဟုလ (တိ) [ကိလေသဒုက္ခ + ဗဟုလ] ကိလေသာဆင်းရဲ များပြားသော။ တေရဟိ စ ကိလေသဒုက္ခဗဟုလတာယ ကာမာနံ ဒုက္ခသမ္ဘယတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။

ကိလေသဒုက္ခရဟိတ (တိ) [ကိလေသဒုက္ခ + ရဟိတ] ကိလေသာဆင်းရဲမှ ကင်းသော။ အနာယာသောတိ အပရိဿမော၊ ကိလေသဒုက္ခရဟိတောတိ အတ္ထော။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၄၀၄။

ကိလေသဒုက္ခဝိဝိတ္တ (တိ) [ကိလေသဒုက္ခ + ဝိဝိတ္တ] ကိလေသာဆင်းရဲမှ ကင်းဆိတ်သော။ “သံကိလေသတော” တိ ဣမိနာ ကိလေသဒုက္ခဝိဝိတ္တတံ။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၉။

ကိလေသဒုက္ခဝိတိက္ကမ (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + ဝိတိက္ကမ] ကိလေသာဆင်းရဲကို လွန်မြောက်ခြင်း။ ကိလေသဒုက္ခဝိတိက္ကမဿ ဒုက္ခာနုပဿနာဗဟုလ္လတ္တာ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမုခတာ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။

ကိလေသဒုက္ခသန္တာပ (ပု) [ကိလေသဒုက္ခ + သန္တာပ] ကိလေသာဆင်းရဲကြောင့်ဖြစ်သော ပြင်းစွာပူပန်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကိလေသဒုက္ခသန္တာပဝူပသမန (န) [ကိလေသဒုက္ခသန္တာပ + ဥပသမန] ကိလေသာဆင်းရဲကြောင့်ဖြစ်သော ပြင်းစွာပူပန်ခြင်းမှ ငြိမ်းအေးခြင်း။ စတုသစ္စဒဿနေ ကိလေသဒုက္ခသန္တာပဝူပသမနေ စ အာဓိပစ္စံ ကရေန္တိ။ မူလ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁။

ဥပပတ္တိတော ဣန္ဒြိယပရိပါကတော ကိလေသ-
ဒ္ဓရိဘာဝတောတိ ဣမေဟိ ပနေတ္ထ ကာ-
ရဏေဟိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၁၁၇။ (- သိဒ္ဓါသစ်၊ ၁။ ၂၇၁။
မူလဋီ၊ ၂။ ၇၆။)

ကိလေသဒ္ဓရိဘာဝသိဒ္ဓ (တိ) [ကိလေသဒ္ဓရိ-
ဘာဝ+သိဒ္ဓ] ကိလေသာတို့မှ ဝေးသည်၏
အဖြစ်ဖြင့်ပြီးသော။ ပကတိသုဒ္ဓိယာတိ ပုဗ္ဗ-
စရိယတော ကိလေသဒ္ဓရိဘာဝသိဒ္ဓါယ သုဒ္ဓိ-
ပကတိတာယ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။

ကိလေသဒ္ဓသိတ (တိ) [ကိလေသ+ဒ္ဓသိတ]
ကိလေသာသည်ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ဒုဠုလ္လန္တိ
ဒုဠု စ ကိလေသဒ္ဓသိတံ ထူလဉ္စ အသုခုမံ။
ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ (- ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၂။)

ကိလေသဒေါသ (ပု) [ကိလေသ + ဒေါသ]
ကိလေသာဟူသောအပြစ်။ ကိလေသဝဇ္ဇဿ
ပန ကိလေသဒေါသဿ ကိလေသဒရထဿ စ
အဘာဝါ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ။ အဘိ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၀၅။

ကိလေသဒေါသဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသ+
ဒေါသဝိရဟိတ] ကိလေသာအပြစ်မှ ကင်း
သော။ အနဝဇ္ဇာတိ ကိလေသာနံ အာရမ္မဏ-
ဘာဝါနုပကမနေန ကိလေသဒေါသဝိရဟိတာ။
ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၂။

ကိလေသဒ္ဓယသဟိတ (တိ) [ကိလေသဒ္ဓယ
+ သဟိတ] ကိလေသာနှစ်ပါးအပေါင်းနှင့်
တကွဖြစ်သော။ ကိလေသဒ္ဓယသဟိတဿေဝ
စိတ္တုပ္ပါဒဿ အဘာဝေပိ ပါဠိယံ ဒွိဂ္ဂဟဏံ
ကတံ။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၈။

ကိလေသဓမ္မ (ပု) [ကိလေသ+ဓမ္မ] ကိလေသာ
တရား။ တဒေကဋ္ဌတာယ သဗ္ဗေသံ ကိလေသ-
ဓမ္မာနံ ဝုပသမသိဒ္ဓိတော။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၇။
(- မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၃၀၈။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၂၀၁။)

ကိလေသဓမ္မဝိဒါလန (န) [ကိလေသဓမ္မ+ဝိဒါ-
လန] ကိလေသာတရားကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီး
ခြင်း။ ဉာဏံ ဟိ ကိလေသဓမ္မဝိဒါလနပဒါ-
လနေဟိ သိင်္ဂံ ဝိယာတိ သိင်္ဂံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၃၇။

ကိလေသဓနန (န) [ကိလေသ+ဓနန] (၁)
ကိလေသာကို - ခါတွက် - လွှင့်စင်စေ - ခြင်း။
(တိ) (၂) ကိလေသာကို - ခါတွက် - လွှင့်
စင်စေ - ခြင်းရှိသော။ (၁) ဓုတဂုဏေတိ
တ္ထေ ကိလေသဓနနတော ဓမ္မော ဓုတော
နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ၊ ၆၈။ (- မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၁၇၀။)
(တိ) (၂) ကိလေသဓနနော ဝါ ဓမ္မော၊
ကိလေသဓနနေ ဓမ္မောတိ စ သပုဗ္ဗဘာဂေါ
အရိယမဂ္ဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။

ကိလေသဓနနက (တိ) [ကိလေသ+ဓနနက]
ကိလေသာတို့ကို - ခါတွက် - လွှင့်စင်စေ -
တတ်သော။ ဝေရူပံ ကိလေသဓနနကံ ပဋိ-
ပဒါဓမ္မံ သာဝယာမိ ဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၀၃။

ကိလေသဓနနကဓမ္မ (ပု) [ကိလေသဓနနက +
ဓမ္မ] ကိလေသာတို့ကို - ခါတွက် - လွှင့်စင်
စေ - တတ်သောတရား။ ဓုတော ဝုစ္စတိ ဓုတ-
ကိလေသော ပုဂ္ဂလော၊ ကိလေသဓနနက-
ဓမ္မော ဝါ။ ဥဒါန၊ ဋီ၊ ၂၂၉။ (- သိဒ္ဓါသစ်၊ ၁။
၃၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁။)

ကိလေသဓောဝန (တိ) [ကိလေသ+ဓောဝန]
ကိလေသာကို - ဆေးကြော - ဖွပ်လျှော် -
တတ်သော။ ဣမေဟိ ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ ကိလေ-
သဓောဝနေဟိ ဓမ္မေဟိ ဥပေတော ဟောတိ။
မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၁၇၉။

ကိလေသနတပ (တိ) [ကိလေသန + တပ]
ညစ်နွမ်း - ညစ်ညူး - သောအကျင့်ရှိသော၊
သူ။ ကိလိဋ္ဌတပ-ကြည့်။

ကိလေသနာယက (ပု) [ကိလေသ+နာယက] ကိ-
လေသာတို့၏ - အကြီးအမှူး - ခေါင်းဆောင်။

“တယောမေ ဘိက္ခုဝေ အဂ္ဂိ ရာဂဂ္ဂိ ဒေါသဂ္ဂိ မောဟဂ္ဂိ”တိ ပန ကိလေသနာယကာ တယော ဝေ ကိလေသာ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံဠာ ၂။၃၁၈။

ကိလေသနိဂ္ဂဏှနယောဂ (တိ) [ကိလေသ + နိဂ္ဂဏှန + ယောဂ] ကိလေသာကို နှိပ်နင်းရန် - ခံသော - သင့်လျော်သော - လျှောက်ပတ်သော၊ ကိလေသာကိုနှိပ်နင်းခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ သပ္ပာယ် ဓုတင်္ဂန္တိ အတ္တနော ကိလေသနိဂ္ဂဏှနယောဂံ ဓုတင်္ဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၈။

ကိလေသနိဂ္ဂဟ (ပု) [ကိလေသ + နိဂ္ဂဟ] ကိလေသာကို - နှိပ်နင်း - နှိပ်ကွပ် - ခြင်း။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကိလေသနိဂ္ဂဟံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၅၂၆။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၁၆။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၁၁၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။)

ကိလေသနိဒ္ဓါ (ထိ) [ကိလေသ + နိဒ္ဓါ] ကိလေသာဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်း။ ယာယ ဝါသော သတိအာဒိကာယ သတ္တဓမ္မသာမဂ္ဂိယာ သမ္ပုဇ္ဈတိ ကိလေသနိဒ္ဓါတော ဥဋ္ဌာတိ။ မ၊ဠာ၊၁။၂၉၃။ (-ဥဒါန၊ဠာ၊၁။၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။)

ကိလေသနိဒ္ဓါပဂမန (န) [ကိလေသနိဒ္ဓါ + အပဂမန] ကိလေသာဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ - ကင်း - နှိုးချပ် - နှိုးကြား - ခြင်း။ ဗုဒ္ဓိ အာဒိစ္စဗန္ဓုနန္တိ ကိလေသနိဒ္ဓါပဂမနေနာပိ ဗုဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဠာ၊၃။၁၄၅။

ကိလေသနိဒ္ဓါဝိဂမ (ပု) [ကိလေသနိဒ္ဓါ + ဝိဂမ] ကိလေသာဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်းမှ - ကင်း - နှိုးချပ် - နှိုးကြား - ခြင်း။ န သမ္မောဓာယာတိ န ကိလေသနိဒ္ဓါဝိဂမေန ဝဋ္ဋတော ပဗုဇ္ဈနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၂၆၄။

ကိလေသနိဒ္ဓါနနက (တိ) [ကိလေသ + နိဒ္ဓါနနက] ကိလေသာတို့ကို - ခါတုက် - လွှင့်စင်

စေ - တတ်သော။ ဓုတဂုဏေတိ ကိလေသနိဒ္ဓါနနကေ ဂုဏေ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၁၇၃။

ကိလေသနိဗ္ဗာန (န) [ကိလေသ + နိဗ္ဗာန] ကိလေသာငြိမ်းအေးမှု။ သော ဣမံ ပါပကံ ဇဟိတော ရာဂါဒိနံ ခယာ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၁၆၃။ (-သံ၊ဠာ၊၁။၁၉။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၀၁။) ရာဂါဒိနံ ခယာ ကိလေသနိဗ္ဗာနေန သဗ္ဗသော ကိလေသဝုပသမေန နိဗ္ဗုတော ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။)

ကိလေသနိဗ္ဗာနကိတ္တန (န) [ကိလေသနိဗ္ဗာန + ကိတ္တန] ကိလေသာငြိမ်းအေးမှုကို ပြောကြားခြင်း။ စတုတ္ထပဉ္စမဆဋ္ဌဝါရာ တတ္ထ တတ္ထ ကိလေသနိဗ္ဗာနကိတ္တနဝသေန ပဝတ္တတ္တာ နိဗ္ဗာနဝါရာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။

ကိလေသနိဗ္ဗာနန္တ (ပု၊ န) [ကိလေသနိဗ္ဗာန + အန္တ] ကိလေသာ ငြိမ်းအေးမှု၏အဆုံး။ တံ ကိလေသနိဗ္ဗာနန္တေ ဇာတတ္တာ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။)

ကိလေသနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တ (တိ) [ကိလေသနိဗ္ဗာန + ပတ္တ] ကိလေသာငြိမ်းအေးမှုသို့ရောက်သော။ ယော သဗ္ဗသော ကိလေသနိဗ္ဗာနပ္ပတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

ကိလေသနိဗ္ဗာပန (န) [ကိလေသ + နိဗ္ဗာပန] ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း။ ယထာရဟံ ကိလေသနိဗ္ဗာပနတော ပတိမောက္ခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။)

ကိလေသနိဗ္ဗိဒါ (ထိ) [ကိလေသ + နိဗ္ဗိဒါ] ကိလေသာ - ကို - ချွဲ - ငြီးငွေ့ခြင်း။ သာ ဟိဿ ကာမဝိဝေကေန ပတ္တဗ္ဗတ္တာ ကိလေသနိဗ္ဗိဒါယ သံဝတ္တတိ။ အဘိ၊ဠာ၊၂။၃၉၉။

ကိလေသနိမိတ္တ (န) [ကိလေသ + နိမိတ္တ] ကိလေသာဟူသောအကြောင်း။ (တိ) (၂)

ကိလေသာဟူသောအကြောင်းရှိသော။ ကိလေသေသု ပဟိနေသု ကိလေသနိမိတ္တဿ ကမ္မဿ အနုပ္ပဇ္ဇနတော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၁၄။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၇၅။ (-သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၄၅။)

ကိလေသနိရောဓ (ပု) [ကိလေသ+နိရောဓ] ကိလေသာ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်။ နိရောဓံ ဖုသေဟိတိ ကိလေသနိရောဓံ ဖုဿ ပဋိလဘ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၃။

ကိလေသနိရောဓန (န) [ကိလေသ+နိရောဓန] ကိလေသာ၏ချုပ်ခြင်း။ ဧဝံ အညတိတ္ထိယာ ဒုက္ခံ နိရောဓေတုကာမာ ကာယဓေဒမနုယဇ္ဇန္တိ၊ န ကိလေသနိရောဓနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၈။

ကိလေသနိဿိတ (တိ) [ကိလေသ+နိဿိတ] ကိလေသာကိုမှီသော။ ဂေဟနိဿိတန္တိ ကိလေသနိဿိတံ။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၅၈။ (-ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၅၂၆။)

ကိလေသနိဟိတ (တိ) [ကိလေသ+နိဟိတ] ကိလေသာသည်ချန်ထားအပ်သော။ ဝါသနာ စ နာမ နိက္ကိလေသဿာပိ သကလဉေယျာနဝဗောဓာဒိ ဒွါရတ္တယပ္ပယောဂဝိဂုဏတာဟေတုဘူတော ကိလေသနိဟိတော အာကာရော...အာကာရော ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၄။

ကိလေသနီယ (တိ) [ကိလေသ+အနီယ] ပူပန်စေအပ်သော (ဝတ္ထု)။ ကိလေသနီယေ န ကိလိဿတိ။ မဟာနိ၊ ၁၈၆။ စူဠနိ၊ ၆၅။ ကိလေသနီယေ န ကိလိဿတိတိ ဥပတပနီယသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ န ဥပတပတိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၀၄။

ကိလေသနိဝရဏ (န) [ကိလေသ + နိဝရဏ] ကိလေသာဟူသော အပိတ်အဆို့၊ ကိလေသာနိဝရဏ။ ကိလေသနိဝရဏေန နိဂုတာ-

န(သံ၊ ဌ။ ၃။ ၄၅)န္တိ ကိလေသခန္ဓာ ကိလေသနိဝရဏံ၊ တေန နိဝါရိတာနံ။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၁၅။

ကိလေသန္တ (ပု) [ကိလေသ+အန္တ] စွတ်စို-ညစ်နွမ်း-ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသော။ ဘဿန္တံ ဝါ သောသန္တံ ဝါ ကိလေသန္တံ ဝါ ဝိဌတံ ဝါ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၆၉။

ကိလေသန္တရာယ (ပု) [ကိလေသ+အန္တရာယ] ကိလေသာဟူသော အန္တရာယ်။ ဧဝံ ကိလေသန္တရာယမိဿကံ ကမ္မန္တရာယံ ဒေသေတွာ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၆၆။ (-နေတ္ထိ၊ ဇီ။ ၉၅။)

ကိလေသန္တရာယိက (တိ) [ကိလေသန္တရာယ + ဣက] (မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၏) အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်သောကိလေသာ။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဓမ္မာ ကိလေသန္တရာယိကာ နာမ။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၃၈။ ကခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၄၁၀။

ကိလေသန္ဓကာရ (ပု) [ကိလေသ + အန္ဓကာရ] (၁) ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက်။ (တိ) (၂) ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက် - ရှိသော။ (၁) ဣဒမ္ပိ ပိတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂရတနံ တာယ ဧကန္တကုသလတ္တာ ကိလေသန္ဓကာရံ ဝိမေတိ။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၉၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၄။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၅၆။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၁။ အနုဇီ၊ ၂။ ၆၄။) (တိ) (၂) ကိလေသန္ဓကာရလောက-ကြည့်။

ကိလေသန္ဓကာရဂ္ဂါဟ (ပု) [ကိလေသန္ဓကာရ + ဂါဟ] ဖမ်းစားတတ်သော ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက်။ တမဂ္ဂါဟေန ကိလေသန္ဓကာရဂ္ဂါဟေန ပိဋိတော။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၃၁၄။

ကိလေသန္ဓကာရနာသက (တိ) [ကိလေသန္ဓကာရ + နာသက] ကိလေသာ - အမှိုက်

မှောင် - အမှိုက်တိုက် - ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ ကိလေသတမသောနေ-ကြည့်။

ကိလေသန္ဓကာရလောက (ပု) [ကိလေသန္ဓကာရ+လောက] ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက် - ရှိသော လောက။ သတ္တဟိ ပဋိစ္ဆန္နေ ကိလေသန္ဓကာရလောကေ တံ ဆဒနံ ဝိဝဇ္ဇေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။

ကိလေသန္ဓကာရဝိဂမ (ပု) [ကိလေသန္ဓကာရ+ဝိဂမ] ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက် - မှ ကင်းခြင်း။ ကိလေသန္ဓကာရဝိဂမ-တော သပ္ပဘာသမုဇ္ဈလမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။

ကိလေသန္ဓကာရဝိဓမန (န) [ကိလေသန္ဓကာရ+ဝိဓမန] ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက် - ကို - မှတ်လွင့် - ဖျောက်လွင့် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ ဝေံ ကိလေသန္ဓကာရဝိဓမနေန ဉာဏာလောကဖရဏေန စာပိ စန္ဒူပမာ ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၅။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။)

ကိလေသန္ဓကာရာဘာဝ (ပု) [ကိလေသန္ဓကာရ+အဘာဝ] ကိလေသာ - အမှိုက်မှောင် - အမှိုက်တိုက် - ၏ မရှိခြင်း။ သဗ္ဗတော ပဘန္တိ ကိလေသန္ဓကာရာဘာဝတော စ သမန္တတော ပဘဿရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။

ကိလေသပက္ခ (ပု) [ကိလေသ+ပက္ခ] ကိလေသာ - အပေါင်းအဖော် - အသင်းအပင်း။ ယထာ ယုဂနန္ဓသမထဝိပဿနာဗလေန ဂန္တဗ္ဗံ ကိလေသပက္ခံ သမုစ္ဆန္တန္တေန၊ တထာ ဂတောတိ တထာဂတော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၄။

ကိလေသပက် (ပု) [ကိလေသ + ပက်] ကိလေသာညွန့်၊ ညွန့်နှင့်တူသောကိလေသာ။ ကိလေသပက် သောသေတိ၊ မတိရံသီဟိ နာယကော။ အပ၊၂။၁၁၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။)

ကိလေသပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊န) [ကိလေသ+ပစ္စဝေက္ခဏ] ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ပစ္စဝေက္ခဏေသု ပဌမံ ကိလေသပစ္စဝေက္ခဏံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ (-၃၀၊၂၆၂။)

ကိလေသပဗဟန (န) [ကိလေသ + ပဗဟန] ကိလေသာတို့ကို - ပယ် - စွန့် - ခြင်း။ တေန ဟိ အတိတေ ကိလေသေ ပဗဟတိတိအာဒိ ပန ယသ္မာ “နတ္ထိ ကိလေသပဗဟနာ”တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ (-မူလဋီ၊၃။၁၀၉။)

ကိလေသပဗဟနကထာ (ထိ) [ကိလေသပဗဟန + ကထာ] ကိလေသာတို့ကို - ပယ် - စွန့် - ခြင်းကို ဆိုသောစကား။ ဣဒါနိ ကိလေသပဗဟနကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။

ကိလေသပဉ္စရပက္ခိတ္တ (တိ) [ကိလေသပဉ္စရ + ပက္ခိတ္တ] ကိလေသာဟူသော - ချိုင့် - နှောင်အိမ် - ၌ - ထည့်သွင်းအပ် - ကျစေအပ် - သော။ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဝရဏော လောကသန္တဝါသော အဏ္ဏဘူတော ကိလေသပဉ္စရပက္ခိတ္တော။ ပဋိသံ၊၁၂။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၂၆။) ကိလေသပဉ္စရပက္ခိတ္တောတိ ကိလေသာ ဧဝ ကုသလဂမနသန္တိရုဇ္ဈနဋ္ဌေန ပဉ္စရောတိ ကိလေသပဉ္စရော၊ အဝိဇ္ဇာပဘာဝေ ကိလေသပဉ္စရေ ပက္ခိတ္တော ပါတိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

ကိလေသပဉ္စရပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ကိလေသပဉ္စရ + ပရိက္ခိတ္တ] ကိလေသာဟူသော - ချိုင့် - နှောင်အိမ် - ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရာဝရဏော ကိလေသပဉ္စရပရိက္ခိတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၈။

ကိလေသပဉ္စရဝိဒ္ဓိသနဌာန (န) [ကိလေသပဉ္စရ + ဝိဒ္ဓိသန + ဌာန] ကိလေသာဟူသော - ချိုင့် - နှောင်အိမ် - ကို ဖျက်ဆီးရာဌာန။ ဣဒံ

သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ အဝိဇ္ဇဟိတံ အစလဋ္ဌာနံ ကိလေသ-
ပဉ္စရဝိဒ္ဓိသနဋ္ဌာနံ။ အပါဠာ၁။၈၅။ ဇာ၊ဠာ၁။
၈၃။

ကိလေသပဋိပက္ခ (ပု) [ကိလေသ + ပဋိပက္ခ] ကိ-
လေသာဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်။ ပဋိပက္ခန္တိ
ကိလေသပဋိပက္ခံ။ မဟာနိ၊ဠာ။၃၇၂။

ကိလေသပဋိပဿဒ္ဓိ (ပု) [ကိလေသ + ပဋိပဿဒ္ဓိ]
ကိလေသာငြိမ်းခြင်း။ ကိလေသပဋိပဿဒ္ဓိ-
တ္တာ အရိယဖလတ္ထော ဝေါဒါနော။ ပဋိသံ၊ဠာ။
၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဠာ။၂၅၇။

ကိလေသပဋိပါဠိ (ထိ) [ကိလေသ + ပဋိပါဠိ]
ကိလေသာအစဉ်။ တတ္ထ ကိလေသပဋိပါဠိ-
ယာ မဂ္ဂပဋိပါဠိယာတိ ဒ္ဓိဓာ ပဟာနံ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ မ၊ဠာ။၁။၁၇၅။ (- အဘိ၊ဠာ။၁။၄၀၃။
သုတ္တနိ၊ဠာ။၂။၁။ မဟာနိ၊ဠာ။၂၀၄။ စူဠနိ၊ဠာ။
၁၂၉။) ကိလေသပဋိပါဠိ ဣဓ ကိလေသာနံ
ဒေသနာက္ကမော။ မ၊ဠာ။၁။၂၇၄။

ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (ထိ) [ကိလေသ + ပဋိပ္ပ-
ဿဒ္ဓိ] (၁) ကိလေသာတို့ငြိမ်းရာ။ (၂) ကိ-
လေသာငြိမ်းခြင်း။ (၁) ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၂)န္တိ သဗ္ဗကိလေသဒရထပရိ-
ဠာဟဝပသမဘာဝတော ကိလေသာနံ ပဋိပ္ပ-
ဿဒ္ဓိဘူတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ။၂။၅၀၄။ (၂) ကိလေ-
သပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ လဒ္ဓတ္တာ ကိလေသပဋိပ္ပ-
ဿဒ္ဓိဘာဝံ ဝါ လဒ္ဓတ္တာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိလဒ္ဓေါ။ ဒိ၊
ဠာ။၂။၂၄၅။ အံ၊ဠာ။၂။၈။ (- အဘိ၊ဠာ။၂။
၄၀၂။ နေတ္တိ၊ဠာ။၁၅၁။) ကိလေသပဋိပဿဒ္ဓိ-
ယာတိ ကိလေသာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိနေ လဒ္ဓိ-
တ္တာ။ ဒိ၊ဠာ။၂။၂၄၅။ (- အံ၊ဠာ။၂။၁၄၂။)

ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိပရိယောသာန (တိ) [ကိလေ-
သပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ + ပရိယောသာန] ကိလေသာ
ငြိမ်းခြင်း အဆုံးရှိသော။ အရိယပုဂ္ဂလာနံ
မဂ္ဂါနန္တရေ ဖလေ ဥပ္ပန္နေ ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ-

ပရိယောသာနံ ဘာဝနာကိစ္စံ နိပ္ပန္နံ နာမ
ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ဠာ။၁။၁၉၇။

ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဘာဝ (ပု) [ကိလေသပဋိပ္ပ-
ဿဒ္ဓိ + ဘာဝ] ကိလေသာငြိမ်းသည်၏ အ
ဖြစ်။ ကိလေသပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (၂) ကြည့်။

ကိလေသပဋိဗာဟန (န) [ကိလေသ + ပဋိဗာ-
ဟန] ကိလေသာတို့ကို တားမြစ်ခြင်း။ ဘာ-
ဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ကိလေသပဋိဗာဟ-
နာယ သဒတ္ထပ္ပသုတာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၇။

ကိလေသပဋိသတ္တုနိမ္မဒ္ဓန (န) [ကိလေသပဋိ-
သတ္တု + နိမ္မဒ္ဓန] ကိလေသာဟူသော ဆန့်
ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကို - နှိပ်နင်း - ဖျက်ဆီး -
ခြင်း။ ကုဉ္ဇရန္တိ ကိလေသပဋိသတ္တုနိမ္မဒ္ဓနေန
ကုဉ္ဇရသဒိသံ၊ မဟာနာဂန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာ-
န၊ဠာ။၂၆၃။

ကိလေသပဋိသတ္တုသာသန (န) [ကိလေသ-
ပဋိသတ္တု + သာသန] ကိလေသာ ဟူသော
ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူတို့ကို ဆုံးမခြင်း။ တဿာ
ပဋ္ဌာစာရာယ ထေရိယာ ကိလေသပဋိသတ္တု-
သာသနဋ္ဌေန သာသနဘူတံ ဩဝါဒဝစနံ။
ထေရီ၊ဠာ။၁၂၂။

ကိလေသပတိရူပက (တိ) [ကိလေသ + ပတိရူပ-
က] ကိလေသာနှင့် အလားတူသော၊ ကိလေ-
သာအတူ။ အတ္ထိ န ကိလေသော ကိလေသ-
ပတိရူပကောတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၄၅၃။
(- အဘိ၊ဠာ။၂။၂၄၄။)

ကိလေသပဒ (န) [ကိလေသ + ပဒ] ကိလေသာ
အစု။ အပဒံ ဝဓိတာတိ ကိလေသပဒံ ဟန္တာ
နာသေတွာ။ စူဠနိ၊ဠာ။၇၄။

ကိလေသပဒါလန (န) [ကိလေသ + ပဒါလန]
ကိလေသာကို - ဖောက်ခွဲ - ချိုးဖဲ့ - ဖျက်ဆီး

ခြင်း။ ကိလေသပဒါလနေနေဝ ဟိ ကမ္မော-
ပပတ္တိဘပါ ပဒါလိကာ နာမ ဟောန္တိ။ ထေရ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။

ကိလေသပပဉ္စ (ပ) [ကိလေသ + ပပဉ္စ]
ချဲ့ထွင်တတ် - ကြာမြင့်စွာထားတတ် - သော
ကိလေသာ၊ နယ်ချဲ့တတ်သော ကိလေသာ၊
ကိလေသာနယ်ချဲ့တရား။ ပပဉ္စောတိ တဏှာ-
ဒိဋ္ဌိမာနဝသေန ပဝတ္ထော မဒနာကာရ-
သဏ္ဌိတော ကိလေသပပဉ္စော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၆။
(ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၃၈-လည်း ကြည့်။)

ကိလေသပဗ္ဗတ (ပ) [ကိလေသ + ပဗ္ဗတ] ကိ-
လေသာဟူသောတောင်၊ တောင်နှင့်တူသော
ကိလေသာ။ ကိလေသပဗ္ဗတေ စုဏ္ဏယမာနံ-
ယေဝ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဝိ-
သင်္ဂဟ။ ၁၅၈။

ကိလေသပမောစနဟေတု (ပ) [ကိလေသပမော-
စန + ဟေတု] ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်
ခြင်း၏ အကြောင်း။ တဿ ကိလေသပမော-
စနဟေတု။ ဒေသယိ သုတ္တဝရံ ဒွိပဒဂ္ဂေါ။
သုတ္တနိ။ ၄၅၄။

ကိလေသပယောဂ (ပ) [ကိလေသ + ပယောဂ]
ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကိလေသပယော-
ဂေန ဝိပါကဝဋ် နိဗ္ဗတ္တံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။

ကိလေသပရိခေါဘဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသပရိ-
ခေါဘ + ဝိရဟိတ] ကိလေသာချောက်ချား
ခြင်းမှကင်းသော။ အနိယန္တိ နိဗ္ဗုက္ခံ၊ ခေါ-
ဘဝိရဟိတံ ယာနံ ဝိယ ကိလေသပရိခေါဘ-
ဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၃၅။

ကိလေသပရိခေါဘဘာဝ (ပ) [ကိလေသပရိ-
ခေါဘ + အဘာဝ] ကိလေသာချောက်ချား
ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ပရိက္ခောဘ (ဥဒါန၊ ဌ။
၃၃၆) ကြည့်။

ကိလေသပရိစာရိက (တိ) [ကိလေသ + ပရိစာရိ-
က] ကိလေသာ အလုပ်အကျွေး၊ ကိလေသာ

အနှောင်အဖွဲ့။ ပရိစာရိကေတိ ကိလေသပရိ-
စာရိကေ ကိလေသဗန္ဓကေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။

ကိလေသပရိစ္စာဂ (ပ) [ကိလေသ + ပရိစ္စာဂ]
ကိလေသာတို့ကို စွန့်ပယ်ခြင်း။ တတိယေန
အာမိသပရိစ္စာဂံ အာဒိ ကတော အဂ္ဂမဂ္ဂေန
ကိလေသပရိစ္စာဂေါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၅။ (-မ၊ ဌ၊
၄။ ၂၀၈၊ ၂၁၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၁၃၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။) ကိလေသပရိစ္စာဂံ
ဗြူဟေယျာတိ တဒင်္ဂါဒိဝသေန ကိလေသာနံ
ပရိစ္စဇနဝိဓိ ဝဇေယျ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၈။ သမ-
ထဝိပဿနာဝသေန ကိလေသပရိစ္စာဂတော-
တိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန တဒင်္ဂပုဟာနဝသေန စ
ကိလေသာနံ ပရိစ္စဇနတော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၃။

ကိလေသပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂ (ပ) [ကိလေသ-
ပရိစ္စာဂ + ဝေါဿဂ္ဂ] ကိလေသာတို့ကိုစွန့်ခြင်း
ဟူသော ပယ်ခြင်း။ (ဝေါဿဂ္ဂသဒ္ဓါ - ပရိစ္စာ-
ဂတ္ထ၊ ပက္ခန္ဓနတ္ထ နှစ်မျိုးတို့တွင် ပရိစ္စာဂတ္ထ-
တည်း။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။)
အယံ ဟိ အရိယမဂ္ဂဘာဝနာနုယုတ္တော ဘိက္ခု-
ယထာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ကိလေသပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ
နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဓနဝေါဿဂ္ဂတ္ထဉ္စ ပရိပစ္စတိ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၄၆။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၇၁။) (မ၊ ဌ၊ ၁။
၈၉-၌ ကိလေသပရိစ္စာဂဝေါဿဂ္ဂတ္ထံ-ရှိ၏။)

ကိလေသပရိတာပိတာဒီပန (သိ၊ န) [ကိလေသ-
ပရိတာပိတာ + ဒီပန] ကိလေသာတို့ကို ပူပန်
စေတတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အာတာ-
ပိတိ ဣမိနာ နယေနဿ ကိလေသပရိတာ-
ပိတာဒီပနေန သမထဝိပဿနာဘာဝနာနု-
ယုတ္တတာ ဒဿိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၀၀။

ကိလေသပရိဒဟနလက္ခဏ (တိ) [ကိလေသပရိ-
ဒဟန + လက္ခဏ] ကိလေသာဟူသော ပူပန်
ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ကိလေသပရိဒဟန-
လက္ခဏော ဥပါယာသော။ ပေဋကော။ ၁၇၁။

ကိလေသပရိဒီပန (ထိန) [ကိလေသ+ပရိဒီ-
ပန] ကိလေသာတို့ကိုပြခြင်း။ စူဠအဿပူရေ
ဟေဋ္ဌာ ကိလေသပရိဒီပနေန ဥဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀၀။

ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန (န) [ကိလေသ+ပရိနိဗ္ဗာန]
(ရာဂစသော) ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းခြင်း၊
ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်။ ပရိနိဗ္ဗုတောတိ ကိလေ-
သပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇၊၂၄၉။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၉၉။ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေနာတိ သဗ္ဗ-
သော ရာဂဒိကိလေသဝူပသမေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၇။

ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဒိဝေသ (ပု) [ကိလေသပရိ-
နိဗ္ဗာန+ဒိဝေသ] ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းရာဖြစ်
သောနေ့၊ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောနေ့။
ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဒိဝေသေ ဝိယ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာ-
နဒိဝေသေပိ သရိရာဘာ ဝိသေသတော ဝိပ္ပ-
သန္နာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၉၉။

ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဓမ္မ (တိ) [ကိလေသပရိ-
နိဗ္ဗာန+ဓမ္မ] ကိလေသ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုခြင်း
သဘောရှိသော၊ သူ။ သသင်္ခါရေန ဒုက္ခေန
ကသိရေန အဓိမတ္တပယောဂံ ကတွာဝ
ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဓမ္မောတိ သသင်္ခါရပရိ-
နိဗ္ဗာယိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။

ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနနဂရ (ထိန) [ကိလေသပရိ-
နိဗ္ဗာန+နဂရ] ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းရာမြို့။
ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနနဂရံ ပဝိသိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂။

ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနနိမိတ္တ (တိ) [ကိလေသပရိ-
နိဗ္ဗာန+နိမိတ္တ] ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းခြင်း
လျှင် အကြောင်းရှိသော။ ပုန တေ တာဒိ-
သေ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနနိမိတ္တေန ခန္ဓပရိ-

နိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတေပိ ပူဇယတော န သက္ကာ
သင်္ခါတုန္တိ ဘေဒါ ယုဇန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

ကိလေသပရိပန္န (ပု) [ကိလေသ+ပရိပန္န]
ကိလေသာဘေးရန်။ ဗဟူဟိ ပရိပန္နယောတိ
သဂ္ဂမဂ္ဂံ အာဝရိတွာ ဌိတာ တဝ ဗဟူ
ကိလေသပရိပန္နာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁။

ကိလေသပရိဘောဂ (ပု) [ကိလေသ+ပရိဘော-
ဂ] ကိလေသာတို့ကို သုံးဆောင်ခြင်း။ မမ
သိပ္ပဿ အာဒိတောဝ ပရမာရဏံ ပညာ-
ယတိ၊ မဇ္ဈေ ကိလေသပရိဘောဂေါ၊ ပရိ-
ယောသာနေ နိရယမိ ပဋိသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၃၉။

ကိလေသပရိယာဒါန (န) [ကိလေသ+ပရိယာ-
ဒါန] ကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့-ကုန်ရာ-
ကုန်ကြောင်း-ကုန်ခြင်း။ ယထာ သိနေဟံ
ပရိယာဒိယတိ၊ ဧဝံ ကိလေသပရိယာဒါနံ
နိရောဓံ သစ္စိကရေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၁။
ကိလေသပရိယာဒါနေန ပန မဂ္ဂစိတ္တေန
အတ္တနော အနန္တရံ ဝိယ နိပ္ပါဒေတဗ္ဗာ
ပစ္စဝေက္ခဏဝါရာ စ ကိလေသပရိယာဒါ-
နဿေဝ ဝါရာတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ မူလဋ္ဌ၊၃။၃၄။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၉။)

ကိလေသပရိယာယ (ပု) [ကိလေသ+ပရိယာ-
ယ] ကိလေသာ၏-ပရိယာယ်-စကားလွယ်။
ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တအတ္တဝသေန ပန သမ္ပုဓေနပိ
နေသံ ကိလေသပရိယာယော လဗ္ဘတေဝ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။

ကိလေသပရိယုဋ္ဌာန (န) [ကိလေသ+ပရိယု-
ဋ္ဌာန] ကိလေသာတို့၏-ထကြွ-ထိုးကျင့်-
ခြင်း။ သဟာပိ ဒုက္ခေန သဟာပိ ဒေါမ-
နဿေနာတိ ကိလေသပရိယုဋ္ဌာနေ သတိ
ဥပ္ပန္နေန ဒုက္ခဒေါမနဿေန သဒ္ဓိမ္မိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊

၃။၉၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။ (-ထေရ၊ဌ၊၁။၂၀၈။
ထေရီ၊ဌ၊၈၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၈။)

ကိလေသပရိယုတ္တိတ (တိ) [ကိလေသ+ပရိယုတ္တိ-
တ] ကိလေသာတို့သည် - ထိုးကျင့် - နှိပ်
စက် - အပ်သော၊ သူ။ အန္တဗာလာ ဟိ အတ္ထ-
ဒိပိမိဂမက္ကဋ္ဌာဒယောပိ ကိလေသပရိယုတ္တိတာ
ဝတ္ထု ပဋိသေဝန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၅၀။ (-ဥဒါန၊
ဌ၊၁၃၈။)

ကိလေသပရိရုဒ္ဓ (တိ) [ကိလေသ+ပရိရုဒ္ဓ]
ကိလေသာတို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှပိတ်ဆို့
အပ်သော။ ဧဝံ ကိလေသပရိရုဒ္ဓေါ၊ ဝိဇ္ဇ-
မာနေ သိဝေ ပထေ။ အပါ၊၂။၃၀၇။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၉၂။ အပါ၊ဌ၊၁။၆။

ကိလေသပရိသမပ္ပတ္တ (တိ) [ကိလေသပရိသမ
+ပတ္တ] ကိလေသာဖြင့်ပင်ပန်းခြင်းသို့ရောက်
သော၊ သူ။ ဧဝံ ကိလေသပရိသမပ္ပတ္တော ကိရိ-
ယာပရာဓေန ခလိတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၄၆။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကိလေသ+ပရိဋ္ဌာဟ]
ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်း။ စတ္တာရော
အာသဝါ စ အညေ စ ဝိဿာတတရာ
ကိလေသပရိဋ္ဌာဟာ ဝိပါကပရိဋ္ဌာဟာ စ။
မ၊ဌ၊၁။၈၀။ (-သံ၊ဌ၊၃။၉၅။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၇။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၉၂။ ထေရီ၊ဌ၊၄၂။ အပါ၊ဌ၊၂။
၁၀၆။ စူဠနိ၊ဌ၊၂၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။၆၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋီ၊
၃။၁၂၆။)

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟကာလ (ပု) [ကိလေသပရိ-
ဋ္ဌာဟ+ကာလ] ကိလေသာ ပူပန်ရာအခါ။
တေသံ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟကာလေ မေထုန-
ဓမ္မပဋိသေဝနဝသေန တာနိ အာရဗ္ဘ။ ဇာ၊
ဌ၊၃။၃၇၄။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (ထိ) [ကိလေသ-
ပရိဋ္ဌာဟ+ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ] ကိလေသာ ပူပန်ခြင်း

၏ ငြိမ်းခြင်း။ ဥပသမာယာတိ ကိလေသ-
ပရိဋ္ဌာဟပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ ဝုတ္တာ။ ဝဇီရ၊၄၀၂။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟဝိဂမ (ပု) [ကိလေသပရိ-
ဋ္ဌာဟ+ဝိဂမ] ကိလေသာ ပူပန်ခြင်းမှ ကင်း
ခြင်း။ နန္ဒ သဗ္ဗသော ကိလေသပရိဋ္ဌာဟ-
ဝိဂမေ သီတိဘာဝေါ နာမ ဝေဒနာနိရောဓ-
မတ္တေန အဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၁။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသ-
ပရိဋ္ဌာဟ+ဝိရဟိတ] ကိလေသာ ပူပန်ခြင်းမှ
ကင်းသော၊ သူ။ သော စ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟ-
ဝိရဟိတတ္တာ နိဗ္ဗုတောတိ သန္တော။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၁။၃၅။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟဝုပသမ (ပု) [ကိလေသပရိ-
ဋ္ဌာဟ+ဝုပသမ] ကိလေသာ ပူပန်ခြင်း၏
ငြိမ်းခြင်း။ ကိလေသပဿဒ္ဓိ-ကြည့်။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟာဘာဝ (ပု) [ကိလေသပရိ-
ဋ္ဌာဟ+အဘာဝ] ကိလေသာ ပူပန်ခြင်း၏
မရှိခြင်း။ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟာဘာဝေန
နိဗ္ဗုတော သီတိဘူတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၁၁။
(-ထေရီ၊ဌ၊၂၃။ အပါ၊ဌ၊၁။၃၁၆။ အပါ၊ဌ၊
၂။၁၆၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။)

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကိလေသပရိဋ္ဌာဟ
+ဥပ္ပတ္တိ] ကိလေသာ ပူပန်မှုဖြစ်ခြင်း။ ဆသု
ဒ္ဒါရေသု အာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ ကိလေ-
သပရိဋ္ဌာဟုပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဌ၊၃။၆၃။

ကိလေသပရိဋ္ဌာဟုပသမ (ပု) [ကိလေသပရိ-
ဋ္ဌာဟ+ဥပသမ] ကိလေသာ ပူပန်မှု ငြိမ်း
ခြင်း။ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတာနိ သစ္စ-
စာဂပညာဓိဋ္ဌာနာနိ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟုပ-
သမတော၊ ကာမူပသမတော၊ ကာမပရိဋ္ဌာ-
ဟုပသမတော စ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၆။

ကိလေသပဝတ္ထ (န) [ကိလေသ+ပဝတ္ထ]
ကိလေသာ၏အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်း။ ပဝတ္ထ-

ပရိယာဒါနေတိ.... ကိလေသပဝတ္ထံ ခန္ဓပ-
ဝတ္ထု။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၈။

ကိလေသပဝတ္ထနဌာန (န) [ကိလေသပဝတ္ထန+
ဌာန] ကိလေသတို့၏ဖြစ်ရာဌာန။ ကိလေသ-
ဘူမိ-ကြည့်။

ကိလေသပဝတ္ထသီသ (န) [ကိလေသပဝတ္ထ+
သီသ] ကိလေသ၏ဦးခေါင်း၊ ဝဋ်၏ဦးခေါင်း
(အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ)။ ကိလေသပဝတ္ထ-
သီသာနန္တိ ကိလေသသီသပဝတ္ထသီသာနံ။
အနုဋီ၊ ၃။ ၄၆။ (-မူလဋီ၊ ၃။ ၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၃။
၁၄၉။) သီသ (သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၁၈)လည်း ကြည့်။

ကိလေသပဿဒ္ဓိ (ထိ) [ကိလေသ+ပဿဒ္ဓိ]
ကိလေသ(ပူပန်ခြင်း)၏ ငြိမ်းခြင်း။ တထာ
ယာ စ ကိလေသပဿဒ္ဓိယာ စ ဝိတက္ကဝိစာ-
ရာနံ ပဿဒ္ဓိ။ ပေဋကော၊ ၂၈။ (-မ၊ ၄။ ၄။
၂၃၂။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၁၉။) ကိလေသပဿဒ္ဓိတိ
ကိလေသပရိဋ္ဌာဟဝူပသမော။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၉၆။

ကိလေသပဟာန (န) [ကိလေသ+ပဟာန]
ကိလေသကိုပယ်ခြင်း။ ယံ ပုန ဣမာယ ဓမ္မ-
ဒေသနာယ တီသု ဌာနေသု ဒိဋ္ဌောဂမန-
ကိန္ဒြိယံ ကိလေသပဟာနေန စ သေက္ခသီလံ။
ပေဋကော၊ ၂၈။ (-သံ၊ ၃။ ၁။ ၉၇။)

ကိလေသပဟာနကိစ္စ (န) [ကိလေသပဟာန+
ကိစ္စ] ကိလေသကိုပယ်ခြင်းကိစ္စ။ ပဌမမဂ္ဂေါ
ဟိ ကိလေသပဟာနကိစ္စံ သာဓေဇ္ဇော ပဌမံ
နိဗ္ဗာနံ ပဿတိ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၉၇။

ကိလေသပဟာနပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊ န) [ကိလေသ-
ပဟာန+ပစ္စဝေက္ခဏ] ပယ်ပြီးသောကိလေ-
သကို ဆင်ခြင်ခြင်း (ပစ္စဝေက္ခဏဘူတံ)။
တေနဝေတ္ထ နိဗ္ဗာနသတ္တိကိရိယာ ကိလေသ-
ပဟာနပစ္စဝေက္ခဏာတိ သဗ္ဗံ ဒဿိတံ။ သံ၊ ၃။
၃။ ၁၈၂။

ကိလေသပဟိန (န) [ကိလေသ+ပဟိန] ပယ်
အပ်ပြီးသော ကိလေသ။ ဣဒါနိ အညဿ
သရိရဿ နိက္ခေပေါ ဝါ ပဋိဇ္ဇဂ္ဂနံ ဝါ နတ္ထိ
ကိလေသပဟိနတ္တာ အာနန္တ တထာဂတဿာ-
တိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၈။

ကိလေသပါဏကခါဒနဘယ (န) [ကိလေသ-
ပါဏက + ခါဒနဘယ] ကိလေသပိုးတို့၏
ကိုက်ခဲခြင်းဘေး။ ကိလေသပါဏကခါဒန-
ဘယံ သမ္ပဿမာနော တေဘူမကဖဿေန
အနတ္တိကော ဟောတိ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၃။

ကိလေသပါရိစရိယာ (ထိ) [ကိလေသ+ပါရိ-
စရိယာ] ကိလေသဖြင့် လုပ်ကျွေးခြင်း။
ပါရိစရိယာယာတိ ကော န ကိလေသပါရိ-
စရိယာယ ဣတော ပုဗ္ဗေ မမ စိတ္တံ ပလော-
ဘယိတိ ပရိဒေဝတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၇၀။

ကိလေသပါသ (ပု) [ကိလေသ + ပါသ]
ကိလေသ ကျော့ကွင်း။ မာရပါသေနာတိ
ကိလေသပါသေန။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၁၅၇။ (-အဘိ၊
၄။ ၃။ ၁၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၀။ ဝိမတိ၊ ၂။
၉၄။) ကိလေသပါသေနာတိ ကိလေသ-
မာရဿ ဥပါယဘူတေန။ ကိလေသမာရော
ဟိ သတ္တေ ကာမဂုဏပါသေဟိ နိဗန္ဓတိ၊
န ပန သယမေဝ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၄။

ကိလေသပိသာစ (ပု) [ကိလေသ + ပိသာစ]
ကိလေသမြေတုတ်ဘီလူး၊ မြေတုတ်ဘီလူး
နှင့်တူသော ကိလေသ။ ဧတံ ပိသာစန္တိ
အဇကလာပက ဧတံ တယာ ဝုတ္တံ ပိသာစံ
ကိလေသပိသာစဉ္စ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄၁။ (-
နေတ္ထိဝိ၊ ၃။ ၁၀၆။)

ကိလေသပီတိ (ထိ) [ကိလေသ+ပီတိ] ကိလေ-
သနှင့်ယှဉ်သော - နှစ်သက်ခြင်း - ပီတိ။
အတ္တပီတိရတ (ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၈၅)ကြည့်။

ကိလေသပုဉ် (ပု) [ကိလေသ+ပုဉ်] ကိလေ-
သ - အစု - အပုံ။ တေ ကတ္ထ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊

ဒသဝတ္ထုကေ ကိလေသပုဉ္ဇေ။ နေတ္ထိ။ ၉၄။
(-နေတ္ထိ၊ ၁၉၈။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၆၄။)

ကိလေသပူတိ (တိ) [ကိလေသ+ပူတိ] (၁)
ကိလေသာအပုပ်။ (၂) ကိလေသာအပုပ်
ရှိသော။ အန္တောပူတိ(ဝိ၊ ၁၄၇။ ၁၂၃)ကြည့်။

ကိလေသပူတိက (တိ) [ကိလေသ+ပူတိ+က]
ကိလေသာအပုပ်ရှိသော။ ဒုဋ္ဌ၊ စရိတ်၊ ဒုဋ္ဌံ ဝါ
စရိတ် ကိလေသပူတိကတ္တာတိ ဒုစရိတ်။ ဝိ၊ ၁၄၇။
ပဋိသံ၊ ၁၄၇။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၅။
(-ဣတိဝုတ်၊ ၁၄၇။ မဟာနိ၊ ၅၂။ နေတ္ထိ၊
၁၄၇။ အံ၊ ၁၄၇။ ၁၆။)

ကိလေသပူတိသဘာဝ (ပု) [ကိလေသ+
ပူတိသဘာဝ] ကိလေသာတည်းဟူသော ပုပ်
ခြင်းသဘော။ အန္တောကသမ္ပုတိ အန္တော-
ကိလေသပူတိသဘာဝေန ပူတိကော။ သံ၊ ၁၄၇။
၁။ ၂၃။ အန္တောကိလေသေဟိ ပူတိကော
သဘာဝေန ပူတိကော။ သံ၊ ၁၄၇။ ၁။ ၂၃။

ကိလေသပ္ပစ္စယ (ပု) [ကိလေသ+ပစ္စယ] ကိလေ-
သာဟူသောအကြောင်း။ ဣစ္စဿ ကိလေ-
သပ္ပစ္စယာ ဝဋ်ဝစုတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၄၇။ ၅။

ကိလေသပ္ပဗဟန (န) [ကိလေသ+ပဗဟန]
ကိလေသာတို့ကိုပယ်စွန့်ခြင်း။ ယထာ အရိယ-
မဂ္ဂါနံ ဩဓိသော ကိလေသပ္ပဗဟနတော
ပဟာတဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု နိယမော အတ္ထိ။
နေတ္ထိ၊ ၁၄၇။

ကိလေသပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ကိလေသ+ပဝတ္တိ]
ကိလေသာ၏ဖြစ်ခြင်း။ သညောဂါဘိနိဝေ-
သန္တိ ကာမယောဂါဒိကံ ကိလေသပ္ပဝတ္တိ။
ပဋိသံ၊ ၁၄၇။ ၁၂၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇။)

ကိလေသပ္ပဟာန (န) [ကိလေသ+ပဟာန]
(၁) ကိလေသာတို့ကိုပယ်ခြင်း။ (တိ) (၂)
ကိလေသာတို့ကိုပယ်တတ်သော။ (၁) ဖလ-
သစ္စိကိရိယာ ကိလေသပ္ပဟာနံ ဝိနိဝရဏတာ

စိတ္တဿ သုညာဂါရေ အဘိရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇။
ဝိ၊ ၂။ ၁၃၇။ (-အဘိက။ ၈၄။ ပဋိသံ၊ ၁၃၇။
ဝိ၊ ၁၂။ ၁၇။ ဒီ၊ ၁၂။ ၁၄၇။ မ၊ ၁၂။ ၁၇၄။
သံ၊ ၁၄၇။ ၁၃၇။ အံ၊ ၁၄၇။ ၁၃၇။ အဘိ၊ ၁၄၇။
၆၂။ ပဋိသံ၊ ၁၄၇။ ၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄။ ဥဒါန၊ ၁၄၇။
၂၄၆။ သုတ္တနိ၊ ၁၄၇။ ၂။ သံ၊ ၁၄၇။ ၂။ ၅၅။)
ကိလေသပ္ပဟာနန္တိ ရာဂဿ ပဟာနံ ဒေါ-
သဿ ပဟာနံ မောဟဿ ပဟာနံ။ ဝိ၊ ၁။
၁၁၉။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၇။ (တိ) (၂) ဖရုသာပိ
မဟာရာဇ တထာဂတဿ ဝါစာ သတ္တာနံ
ကိလေသပ္ပဟာနာ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၂။

ကိလေသပ္ပဟာနကရဏရသ (တိ) [ကိလေသပ္ပ-
ဟာန+ကရဏ+ရသ] ကိလေသာပယ်ခြင်း
ကို ပြုခြင်းကိုစွဲရှိသော။ နိယျာနလက္ခဏံ မဂ္ဂ-
သစ္စံ၊ ကိလေသပ္ပဟာနကရဏရသံ။ အဘိ၊ ၁၄၇။
၂။ ၈၀။

ကိလေသပ္ပဟာနကရဏသရသ (ပု) [ကိလေသပ္ပ-
ဟာနကရဏ+သရသ] ကိလေသာပယ်ခြင်း
ကိုပြုခြင်းဟူသော မိမိကိုစွဲ။ ယထာဝသ-
ရသလက္ခဏတောတိ ယထာဘူတံ ကိလေ-
သပ္ပဟာနကရဏသရသတော စေဝ နိယျာ-
နဟေတုဒဿနာဓိပတေယျလက္ခဏတော စ
နပ္ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁၄၇။ ၂။ ၅၆။

ကိလေသပ္ပဟာနကိစ္စကရဏ (န) [ကိလေသပ္ပ-
ဟာန+ကိစ္စ+ကရဏ] ကိလေသာပယ်ခြင်း
ကိုစွဲကိုပြုခြင်း။ ကိလေသပ္ပဟာနကိစ္စကရဏ-
ဝသေန စ ပညိန္ဒြိယမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ။
ပဋိသံ၊ ၁၄၇။ ၁၆၂။

ကိလေသပ္ပဟာနဇာနန (န) [ကိလေသပ္ပဟာန
+ဇာနန] ကိလေသာပယ်ခြင်းကို သိခြင်း။
ကိလေသဝိမုတ္တိဉာဏ-ကြည့်။

ကိလေသပ္ပဟာနဒဿန (န) [ကိလေသပ္ပဟာန+
ဒဿန] ကိလေသာပယ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ဝိ-
ညာဏဓာတုယာတိ ဣဓ ဝိညာဏံ ကသ္မာ

ဂဟိတံ? ကိလေသပ္ပဟာနဒဿနတ္ထံ။ သံ၊ဌ၊၂။
၂၃၉။ မဟာနိ၊ဌ။၂၆၉။ (-သံ၊ဌိ၊၂။၂၁၀။)

ကိလေသပ္ပဟာနပကာရ (ပု) [ကိလေသပ္ပဟာန
+ ပကာရ] ကိလေသပယ်ခြင်း အပြား။
“ကထံ ကေန ပကာရေန ဇိနော”တိ ဥပ-
ကေန ကတံ ပုစ္ဆန္တံ “ကိလေသပ္ပဟာနပကာ-
ရေန ဇိနော”တိ ဝိဿဇ္ဇနိယတ္တာ ဝိဿဇ္ဇနိယံ။
နေတ္ထိဝိ။၃၃၄။

ကိလေသပ္ပဟာနပစ္စဝေက္ခဏမုခ (န) [ကိလေ-
သပ္ပဟာန+ပစ္စဝေက္ခဏ+မုခ] ပယ်အပ်ပြီး
သော ကိလေသကိုဆင်ခြင်ခြင်းကို အဦးပြု
ခြင်း။ အတ္တနော ကိလေသပ္ပဟာနပစ္စဝေက္ခ-
ဏမုခေန ဝိဘာဝေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၄၂။

ကိလေသပ္ပဟာနယုတ္တိသဗ္ဗာဝ (ပု) [ကိလေသပ္ပ-
ဟာန+ယုတ္တိသဗ္ဗာဝ] ကိလေသကို ပယ်
သော အကြောင်း၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ
ကိလေသပ္ပဟာနယုတ္တိသဗ္ဗာဝတော ဧဝံအတ္ထိ
မဂ္ဂဘာဝနာတိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၃၀၅။

ကိလေသပ္ပဟာနဝဏ္ဏ (ပု) [ကိလေသပ္ပဟာန+
ဝဏ္ဏ] ကိလေသ ပယ်ခြင်း၏ ဂုဏ်ကျေး
ဇူး၊ ကိလေသပယ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍
ချီးမွမ်းအပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဣတိ ပဋိ-
သမ္ဘိဒါဝိသယေ ဌတော ပဒသတေန ဒသ-
ဗလဿ ကိလေသပ္ပဟာနဝဏ္ဏံ ကထေန္တော။
မ၊ဌ၊၃။၆၉။ ကိလေသပ္ပဟာနဝဏ္ဏံ ကထေ-
န္တောတိ ကိလေသပ္ပဟာနံ ဝိသယံ နိမိတ္တံ
ကတော ဝဏ္ဏံ ကထေန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃။

ကိလေသပ္ပဟာနဝိသေသာဘာဝ (ပု) [ကိလေ-
သပ္ပဟာန+ဝိသေသ+အဘာဝ] ကိလေသ
ကို-ပယ်ခြင်း၏ - ပယ်ပုံ - အထူးမရှိခြင်း။
တေန တေန မဂ္ဂေန ကိလေသပ္ပဟာနေန
ဝိသေသော နတ္ထိတိ ဣဒံ.... န သာဝကေဟိ

ဗုဒ္ဓါနံ ကိလေသပ္ပဟာနဝိသေသာဘာဝတော။
မ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။

ကိလေသပ္ပဟိန (တိ) [ကိလေသ+ပဟိန] ကိ-
လေသကို ပယ်ပြီး-ပယ်အပ်ပြီးသော ကိ-
လေသရှိ-သော၊ဿ။ ရဇဝိပ္ပဟိနောတိ ကိ-
လေသပ္ပဟိနော။ စူဠနိ၊ဌ။၄၄။

ကိလေသဖန္ဒနာ (ထိ) [ကိလေသ + ဖန္ဒနာ]
(ရာဂစသော) ကိလေသဟူသော တုန့်လှုပ်
ခြင်း။ ကိလေသဖန္ဒနာယ ဖန္ဒမာနံ။ မဟာနိ။
၃၅၊၃၁၉။ (-စူဠနိ။၂၂၁။) ကိလေသဖန္ဒ-
နာယ ဖန္ဒမာနန္တိ ရာဂါဒိကိလေသစလနာယ
စလမာနံ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၇၆။

ကိလေသဖလ (န) [ကိလေသ+ဖလ] ကိလေသ
၏အကျိုး။ ပဋိကာရာဘိလာသာယ ကိလေ-
သဖလေ အနုသိက္ခတော။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၉။
(-ဝိမတိ၊၁။၈၅။)

ကိလေသဖာသုကာ (ထိ) [ကိလေသ + ဖာသု-
ကာ] ကိလေသဟူသောအခြင်ရနယ်။ ကိ-
လေသဖာသုကာ မယာ ဘဂ္ဂါ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၈၁။ (-သာရတ္ထ၊၁။၆၅။)

ကိလေသဗန္ဓက (တိ) [ကိလေသ + ဗန္ဓက]
ကိလေသဖြင့် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော။ ကိလေ-
သပရိစာရိက-ကြည့်။

ကိလေသဗန္ဓန (န) [ကိလေသ+ဗန္ဓန] ကိလေ-
သာအနှောင်အဖွဲ့ (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါး)။
ဒိဋ္ဌိဗန္ဓနံ ကိလေသဗန္ဓနံ ဒုစ္စရိတဗန္ဓနံ။မဟာနိ။
၃၄၂။ (-ပဋိသံ၊၁၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄။ သံ၊ဌ၊
၁။၁၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၃၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၆။
ထေရ၊ဌ၊၂။၂၆၂။ ထေရီ၊ဌ။၂၃၃။ မဟာနိ၊
ဌ။၃၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၀၀။) ကိလေသဗန္ဓနာတိ တဏှာဗန္ဓနတော။
တဏှာဗန္ဓနံ ယိရိဒဗန္ဓနံ ဒုမ္မောစနိယံ....ကိ-

လေသဗန္ဓနာတိ ဝါ ဒသဝိသေယောဇနတော။
ဒါဠိ၊ ၃။ ၁၁။

ကိလေသဗန္ဓနမောက္ခ (ပု) [ကိလေသဗန္ဓန +
မောက္ခ] ကိလေသအနှောင်အဖွဲ့မှလွတ်ခြင်း။
ဝေမိဒံ မဟတော ဇနကာယဿ ကိလေသ-
ဗန္ဓနမောက္ခော ဘဝိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၅။

ကိလေသဗန္ဓနဘာဝ (ပု) [ကိလေသဗန္ဓန + အ-
ဘာဝ] ကိလေသအနှောင်အဖွဲ့ မရှိခြင်း။
သဗ္ဗေ တေ ကိလေသဗန္ဓနဘာဝေန မာရ-
ဗန္ဓနသင်္ခါတာ တေဘူမကဝဇ္ဇာ မုစ္ဆိဿန္တိတိ။
ဓမ္မာဠ၊ ၁။ ၁၉၄။

ကိလေသဗလ (န) [ကိလေသ + ဗလ] (၁)
ကိလေသာ၏ အားအစွမ်း။ (၂) ကိလေသာ
စစ်သည် ဗိုလ်ပါ။ ကိလေသာစစ်တပ်။ (၃)
အထဿ ကိလေသဗလံ ဒဿေန္တော ဟရိတော
စတုတ္ထံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ဠ၊ ၃။ ၄၇၆။ (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသဗလကာယ (ပု) [ကိလေသဗလ + ကာ-
ယ] ကိလေသာစစ်သည်ဗိုလ်ပါ အပေါင်း။
ကိလေသဗလကာယော “သေနာ” တိ ဝုစ္ဆတိ။
ဒါဠိ၊ ၁။ ၁၃။ မ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၃။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊
ဠ၊ ၁။ ၁၅။ (- သံ၊ ဠ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁။)

ကိလေသဗလနိဓနကရသမတ္တ (တိ) [ကိလေသ-
ဗလ + နိဓန + ကရ + သမတ္တ] ကိလေသာ
စစ်သည်ဗိုလ်ပါ၏ သေဆုံးခြင်းကို - ကိလေ-
သာ စစ်သည်ဗိုလ်ပါကို သတ်ခြင်း ဖျက်ဆီး
ခြင်းကို - ပြုစုစားနိုင်သောသူ။ ကိလေသဗလ-
နိဓနကရသမတ္တံ ဝါ ယောဂါဝစရယောဓဝရံ
ဌပေတွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၁၄။

ကိလေသဗဟုလ (တိ) [ကိလေသ + ဗဟုလ]
ထူပြော - များပြား - သော ကိလေသာ
ရှိသော၊ ကိလေသာ - ထူပြော - များပြား -

သော၊ သူ။ ကိလေသဗဟုလတာယ ဟိရောတ္တပွံ
ဘိန္နိတွာ။ ဇာ၊ ဠ၊ ၅။ ၄၅၇။ (- မ၊ ဠ၊ ၃။ ၂၂။)

ကိလေသဗဟုလပုဂ္ဂလ (ပု) [ကိလေသဗဟုလ +
ပုဂ္ဂလ] ကိလေသာ - ထူပြော - များပြား -
သောပုဂ္ဂိုလ်။ အနုသိက္ခတောတိ ကိလေသ-
ဗဟုလပုဂ္ဂလေ အနုသိက္ခတော။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၂၅၇။

ကိလေသဗျသန (န) [ကိလေသ + ဗျသန]
ကိလေသာဟူသောပျက်စီးခြင်း။ ပရသန္တာန-
ဂတံ ဝါ ကိလေသဗျသနံ ဥပတာပေတိ။
မူလဠိ၊ ၂။ ၁။ (- နေတ္ထိ၊ ဠိ၊ ၄။)

ကိလေသဗျသနုပတာပန (န) [ကိလေသဗျသန
+ ဥပတာပန] ကိလေသာဟူသော ပျက်စီး
ခြင်းကို ပူပန်စေခြင်း။ ကိလေသဗျသနုပတာ-
ပနဿ၊ ဟိတပဋိပတ္တိယာစနဿ စ မတ္ထကံ
ပတ္တော။ အနုဠိ၊ ၂။ ၂။

ကိလေသဗျာဓိ (ပု) [ကိလေသ + ဗျာဓိ] ကိလေ-
သာဟူသော အနာရောဂါ။ ဧဝံ ကိလေသ-
ဗျာဓိဟိ၊ ဒုက္ခိတော ပရိပိဋိတော။ အပ၊ ၂။
၃၀၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆။ (- သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၅၆။)

ကိလေသဗျာဓိတိကိစ္ဆန (န) [ကိလေသဗျာဓိ +
တိကိစ္ဆန] ကိလေသာအနာရောဂါကို ကုစား
ခြင်း။ ကိလေသဗျာဓိတိကိစ္ဆနတ္ထံ ဓမ္မဿဝန-
ပဉ္စပုစ္ဆနာဒိကာရဏေဟိ ဘဂဝါ ဥပသင်္ကမိ-
တဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၈။

ကိလေသဗျာဓိပရိပိဋိတ (တိ) [ကိလေသဗျာဓိ +
ပရိပိဋိတ] ကိလေသာအနာရောဂါသည် နှိပ်
စက်အပ်သောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသဗျာဓိပိဋိတ (တိ) [ကိလေသဗျာဓိ + ပိ-
ဋိတ] ကိလေသာအနာရောဂါသည် နှိပ်စက်
အပ်သောသူ။ ယေ ကေစိ ကိလေသဗျာဓိပိ-

ဦးတာ သစေတနာ ဗုဒ္ဓါ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၁။ (- အပါဠာ ၁။ ၅။ ဇာ ၁။ ၅။)

ကိလေသဗျာဓိဝိနာယက (တိ) [ကိလေသဗျာဓိ + ဝိနာယက] ကိလေသာ အနာရောဂါကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ သူ။ ဝေမေဝ ပန ယော ကိလေသဗျာဓိပရိပိဋိတော ကိလေသ- ဝူပသမမဂ္ဂကောဝိဒံ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ အာစရိယံ န ဂဝေသတိ၊ တဿေဝ ဒေါသော၊ န ကိလေသဗျာဓိဝိနာယကဿ အာစရိယဿ ဒေါသော။ ဗုဒ္ဓဝါဠာ။ ၉၂။

ကိလေသဗျာဓိဝူပသမ (ပု) [ကိလေသဗျာဓိ + ဝူပသမ] ကိလေသာအနာရောဂါကို ငြိမ်းစေခြင်း။ သြသဓေသမော သတ္တာနံ ကိလေသဗျာဓိဝူပသမေ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၃။ (- ၃၃၇။)

ကိလေသဗျာသေကရဟိတ (တိ) [ကိလေသဗျာသေက + ရဟိတ] ကိလေသာနှင့် - ရောနှော - ရောပြွမ်း - ရောရှက် - ခြင်းမှ ကင်းသောသူ။ အဗျာသေက (ထေရါဠာ ၂။ ၃၅၂) ကြည့်။

ကိလေသဘက္ခ (ပု) [ကိလေသ + ဘက္ခ] ကိလေသာအစာ။ တထာ တာပိ ကိလေသဘက္ခံ ဂဏှမာနာ ရူပါဒီဟိ အာဝုဇေဟိ ပဟရိတွာ ဂဏှန္တိ။ ဇာ ၁။ ၅။ ၄၆၄။

ကိလေသဘဉ္ဇန (တိ) [ကိလေသ + ဘဉ္ဇန] ကိလေသာကို ချိုးဖဲ့တတ်သော။ ကိလေသဘဉ္ဇနံ ဉာဏံ၊ လဘာမိ အတုလံ သုစိ။ အပါ ၁။ ၃၆၆။

ကိလေသဘဉ္ဇနဝိဒ္ဓံသနဋ္ဌာန (န) [ကိလေသဘဉ္ဇန + ဝိဒ္ဓံသန + ဋ္ဌာန] ကိလေသာကို ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးရာအရပ်။ ဣဒံ ဋ္ဌာနံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ကိလေသဘဉ္ဇနဝိဒ္ဓံသနဋ္ဌာနန္တိ။ မာဠာ ၂။ ၈၈။

ကိလေသဘယ (န) [ကိလေသ + ဘယ] ကိလေသာ ဟူသော - ကြောက်ဖွယ် - ကြောက်

စရာ - ဘေး။ စတ္တာရိ ဟိ ဘယာနိ ကိလေသဘယံ ဝဇ္ဇဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယံ ဥပဝါဒဘယန္တိ။ မာဠာ ၂။ ၂၈၃။ (- သံ၊ ၁။ ၃။ ၅။) သဗ္ဗမ္ပိ အကုသလံ ဟိ ကိလေသဘယံ နာမ။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၃၆။ ကိလေသာ ဝေ ဘာယိတဗ္ဗတော ကိလေသဘယံ။ မာဠာ ၂။ ၃၀၁။ (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။)

ကိလေသဘရိတ (တိ) [ကိလေသ + ဘရိတ] ကိလေသာဖြင့် ပြည့်သော။ အဉ္ဇနမက္ခိတဟတ္တာ ဝိယ ကိလေသဘရိတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။ (- မာဠာ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ၁။ ၁၈၁။)

ကိလေသဘာဂိယပညတ္တ (တိ) [ကိလေသဘာဂိယ + ပညတ္တ] ကိလေသာအဖို့၌ ဖြစ်သော ပညတ်။ ဆန္ဒမတိဝဿတိတိ ကိလေသဘာဂိယပညတ္တံ။ ပေဋကော။ ၃၀၂။

ကိလေသဘာရ (ပု) [ကိလေသ + ဘာရ] ကိလေသာဝန်ထုပ်၊ ဝန်ထုပ်နှင့်တူသောကိလေသာ။ တယော ဘာရာ ခန္ဓဘာရော ကိလေသဘာရော အဘိသင်္ခါရဘာရော။ မဟာနိ။ ၂၆၀။ မာဠာ ၁။ ၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၅၈။ (- ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊ ၁။ ၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၂။) သြသိဒါပနဋ္ဌေန ဘာရာ ဝိယာတိ ဘာရာ၊ ကိလေသာ၊ ခန္ဓာ စ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၉။

ကိလေသဘာဝနာ (ထိ) [ကိလေသ + ဘာဝနာ] ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော သတ္တိ၊ ကိလေသာအထုံ၊ ကိလေသာတို့၏ သတ္တိ၊ ကိလေသာတို့ဖြင့် ထုံအပ်သောသတ္တိ အထူး။ ကိလေသဘာဝနာ ဝါသနာ နာမ။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၃၆။

ကိလေသဘာဝါပတ္တိ (ထိ) [ကိလေသဘာဝ + အာပတ္တိ] ကိလေသာ၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ တထာ ဂဏှာတိ တဿပိ ကိလေသဘာဝါပတ္တိတော။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၉၉။

ကိလေသဘိန္ဒန (န) [ကိလေသ + ဘိန္ဒန] ကိလေသတို့ကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ ယော သတိပဋ္ဌာနေဘာဝေတိ။ သော ကိလေသဘိန္ဒနေန ဘိက္ခုယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။

ကိလေသဘူမိ (ထိ) [ကိလေသ + ဘူမိ] ကိလေသတို့၏ဖြစ်ရာ - ဘုံ - ဌာန - အခိုက်အတန့်။ စတုရော စ ဝိပလ္လာသာ၊ ကိလေသဘူမိ နဝ ပဒါနိ။ နေတ္ထိ။၃။ ပေဋကော။၃၄၀။ (- နေတ္ထိ။၁၃၉၊၁၆၆။) ကိလေသဘူမိတိ သံကိလေသဘူမိ သဗ္ဗေသံ အကုသလဓမ္မာနံ သမောသရဏဌာနတ္တာ။ နေတ္ထိ။၄။၁၉။ ကိလေသဘူမိဟိတိ ကိလေသဌာနေဟိ ကိလေသာဝတ္ထာဟိ ဝါ။ နေတ္ထိ။၄။၂၄၉။ ကိလေသာဘဝန္တိ ဧတ္ထ နဝပဒေသုတိ ဘူမိ၊ ကိလေသာနံ ဘူမိတိ ကိလေသဘူမိ၊ ကိလေသပဝတ္တနဌာနာနိ နဝ ပဒါနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နေတ္ထိ။၀။၂၆။

ကိလေသဘောဒ (ပု) [ကိလေသ + ဘောဒ] ကိလေသတို့ကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ ကိလေသဘောဒါယာ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃)တိ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆိန္နနာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

ကိလေသဘောဒနသမ္ဘဝ (ပု) [ကိလေသဘောဒန + သမ္ဘဝ] ကိလေသတို့ကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ သာတိသယံ သံသာရေဘယဿ ဣက္ခန္တတော ကိလေသဘောဒနသမ္ဘဝတော စ “ဘိက္ခု”တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။

ကိလေသမက္ခိကာ (ထိ) [ကိလေသ + မက္ခိကာ] ကိလေသာဟူသော ယင်ကောင်။ ယဒိ တတ္ထ ကိလေသမက္ခိကာ ဗဇ္ဈန္တိ၊ တတ္ထေဝ ဘာတေတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။၃၉၃။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။)

ကိလေသမဂ္ဂ (ပု) [ကိလေသ + မဂ္ဂ] ကိလေသာဟူသော လမ်းခရီး။ ကိလေသမဂ္ဂေါ ဒုဟိတိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ ဒုဂ္ဂတိဂါမိတာယ

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကိလေသော ဧဝ ကိလေသမဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

ကိလေသမစ္စု (ပု) [ကိလေသ + မစ္စု] ကိလေသာဟူသောသေမင်း။ မစ္စုဟာယိနောတိ မရဏမစ္စု ကိလေသမစ္စု ဒေဝပုတ္တမစ္စုဟာယိနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

ကိလေသမစ္စုမာရဝိဇယ (ပု) [ကိလေသမစ္စု + မာရ + ဝိဇယ] ကိလေသမာရ်၊ မစ္စုမာရ်ကို အောင်ခြင်း။ ကိလေသမစ္စုမာရဝိဇယေနဝ အဘိသင်္ခါရခန္ဓမာရာ ဇိတာဝ ဟောန္တိတိ တေသံ ဒွိန္ဒ ဣဓ အဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

ကိလေသမစ္ဆေရာဘိဘူတ(တိ) [ကိလေသ + မစ္ဆေရာ + အဘိဘူတ] ကိလေသာ၌ ဝန်တိုခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော။ ကိလေသမစ္ဆေရာဘိဘူတော တိခိဏေန သိဂေန အန္တရသတ္ထိမ္ပိ၊ ပဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၇။

ကိလေသမညနာ (ထိ) [ကိလေသ + မညနာ] ကိလေသာ ဟူသော - ကြံဆ - မှတ်ထင် - ခြင်း။ ကိလေသမညနာယာ(မဟာနိ။၉၆)တိ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ ဥပတာပနဋ္ဌေန ကိလေသမညနာယ မညတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ကိလေသမဒ (ပု) [ကိလေသ + မဒ] ကိလေသာဟူသော ယစ်ခြင်း။ သုရာပါနမဒမတ္တာ ဝိယ ကိလေသမဒေန မတ္တာ ဟုတွာ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတုံ သမတ္တာ နာမ နာဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၂။

ကိလေသမယ (တိ) [ကိလေသ + မယ] ကိလေသာဖြင့်ပြီးသော။ ဧတံ ကိလေသမယံ ဗန္ဓနဉ္စ ပဏ္ဍိတပုရိသာ ဒဠန္တိ ဝဒန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၆။)

ကိလေသမရိယာဒါ (ထိ) [ကိလေသ + မရိယာဒါ] ကိလေသာအပိုင်းအခြား။ ဝိမရိယာဒိကတံ စိတ္တံ ကိလေသမရိယာဒေ န ဣဉ္စတိတိ အာနေဉ္စ။ ပဋိသံ၊၃၈၅။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။

သံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၄။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။) ကိလေသမရိယာ-
ဒေတိ တေန တေန ပဟိနေန ကိလေသမရိ-
ယာဒေန။ လိဂံဝိပလ္လာသော စေတ္တ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၆၇။

ကိလေသမလ (န) [ကိလေသ+မလ] (တဏှာ-
သံကိလေသ စသော) ကိလေသာ အညစ်
အကြေး။ ကေဒိဝသမ္ပိ စ ကိလေသမလေန
အမလိနံ ကတွာ စရိမကစိတ္တံ ပါပေတဗ္ဗတာ-
ယ ကေန္တပရိသုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။
၁၆၃။ မ၊ဌ၊၂။၂၀။ သံ၊ဌ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဌ၊
၂။၂၇၄။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၂၆။) ကိလေသမလေ-
န အမလိနံ ကတွာတိ တဏှာသံကိလေသာ-
ဒိနာ အသံကိလိဋ္ဌံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။)

ကိလေသမလကိလိဋ္ဌ (တိ) [ကိလေသမလ +
ကိလိဋ္ဌ] ကိလေသာ ဟူသော အညစ်
အကြေးဖြင့်-ညစ်နွမ်း-ညစ်ညမ်း-သော၊
သူ။ ယေ ကေစိ ကိလေသမလကိလိဋ္ဌာ
သစေတနာ ဗုဓာ။ မိလိန္ဒ။၂၄၀။

ကိလေသမလဈာပန (န) [ကိလေသမလ+ဈာ-
ပန] ကိလေသာအညစ်အကြေးကို လောင်
ကျမ်းစေခြင်း။ ဝေမေဝ ခေါ် မဟာရာဇ
ဓုတဂုဏ် သာမညဗီဇဝိရူဟနာယ၊ ကိလေသ-
မလဈာပနာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။

ကိလေသမလဒုက္ခန္ဓဝိမေက (တိ) [ကိလေသမလ +
ဒုက္ခန္ဓ+ဝိမေက] ကိလေသာ အညစ်အကြေး
ဟူသောမကောင်းသောအနံ့ကို-မုတ်လွင့်-
ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊သူ။ ဘိက္ခု။...ကိလေ-
သမလဒုက္ခန္ဓဝိမေကာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၇။

ကိလေသမလဇောဝ (တိ) [ကိလေသမလ+ဇော-
ဝ] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို - ဆေး

ကြော-သုတ်သင်-တတ်သော။ ဧဝံ ကိ-
လေသမလဇောဝံ၊ ဝိဇ္ဇန္တေ အမတန္တဋ္ဌေ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။
(-အဘိ၊ဌ၊၁။၃၅။ အပါ၊ဌ၊၁။၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၆။) ကိလေသမလဇောဝန္တိ ကိလေသမလ-
သောဓနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၉၃။

ကိလေသမလဇောဝန (တိ) [ကိလေသမလ +
ဇောဝန] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို-
ဆေးကြော - သုတ်သင် - တတ်သော၊သူ။
တသ္မိ ပသန္နော သုဂတေ၊ ကိလေသမလ-
ဇောဝနေ။ အပါ၊၁။၃၃၆။ (-၃၄၂။ ထေရ၊
ဌ၊၁။၄၃၇။ အပါ၊ဌ၊၁။၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၉၂။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၅။)

ကိလေသမလပက္ခာလန (န) [ကိလေသမလ +
ပက္ခာလန] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို
ဆေးကြောခြင်း။ ဓမ္မော ရဟဒေါတိ အဿဒ္ဓိ-
ယာဒိအာလသိယာတာဝတော ကိလေသ-
မလပက္ခာလနကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

ကိလေသမလပ(ပု)ဝါဟန (တိ) [ကိလေသ-
မလ+ပဝါဟန] ကိလေသာအညစ်အကြေး
ကိုမျှောခြင်း။ နဒီသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏ်
ဝိသုဒ္ဓိကာမာနံ ကိလေသမလပဝါဟနဋ္ဌေန။
မိလိန္ဒ။၃၃၆။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၂၂၁။)

ကိလေသမလပ္ပဟာန (န) [ကိလေသမလ + ပ-
ဟာန] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို ပယ်
ခြင်း။ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယာတိ ဧဝံ ကိ-
လေသမလပ္ပဟာနေနေဝ သဗ္ဗဿ ကမ္မဝဋ္ဋဿ
ပရိက္ခိဏတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၅၁။

ကိလေသမလပ္ပဟိန (တိ) [ကိလေသမလ + ပဟိန]
ကိလေသာအညစ်အကြေးကို ပယ်ပြီးသော၊
ပယ်အပ်ပြီးသောကိလေသာ အညစ်အကြေး
ရှိသော၊သူ။ မလဝိပ္ပဟိနောတိ ကိလေသ-
မလပ္ပဟိနော၊ စူဠနိ၊ဌ။၇၉။

ကိလေသမလရဟိတ (တိ) [ကိလေသမလ+ရ-ဟိတ] ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ ကင်းသောသူ။ သုဒ္ဓါတိ ကိလေသမလရဟိတာ အနာဂါမိဓိကာသဝါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄။)

ကိလေသမလဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသမလ+ဝိရဟိတ] ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ ကင်းသော၊ ကင်းသောကိလေသာအညစ်အကြေး ရှိသောသူ။ အမလောတိ ကိလေသမလဝိရဟိတော။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၉။

ကိလေသမလဝိသုဒ္ဓိ (တိ) [ကိလေသမလ+ဝိသုဒ္ဓိ] ကိလေသာအညစ်အကြေး၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ တေန ဝိသုဒ္ဓဇာတိကုလဂေါတ္တာဒိနံ ကိလေသမလဝိသုဒ္ဓိယာ၊ ပူဇာရဟတာယ ဝါ အကာရဏတံ ဒဿေတွာ။ ဝဇီရ၊ ၄။

ကိလေသမလဝိသောဓန (တိ) [ကိလေသမလ+ဝိသောဓန] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်တတ်သော။ သီလသမံ ကိလေသမလဝိသောဓနံ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၆။

ကိလေသမလသမုစ္ဆေဒကရဏ (န) [ကိလေသမလ+သမုစ္ဆေဒ+ကရဏ] ကိလေသာအညစ်အကြေးကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ သုစိန္တိ ကိလေသမလသမုစ္ဆေဒကရဏတော အစူန္တဝေါဒါနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။

ကိလေသမလသုဒ္ဓ (တိ) [ကိလေသမလ+သုဒ္ဓ] ကိလေသာအညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သောသူ။ နိမ္မလောတိ ကိလေသမလသုဒ္ဓေါ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၉။

ကိလေသမလသောဓန (တိ) [ကိလေသမလ+သောဓန] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်တတ်သော။ ကိလေသမလဇောဝကြည့်။

ကိလေသမလဟာရက (တိ) [ကိလေသမလ+ဟရ+ဏှ၊] ကိလေသာအညစ်အကြေးကို-ပယ်ဖျောက် - ပယ်ရှား - တတ်သောသူ။ သိန္န၊ ၀ ဝနရာဇီနံ၊ ကိလေသမလဟာရကော။ အပါ၊ ၂။ ၁၆၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။

ကိလေသမလဟာရီ (တိ) [ကိလေသမလ+ဟရ+ဏှ၊] ကိလေသာ အညစ်အကြေးကို-ပယ်ဖျောက်-ပယ်ရှား-တတ်သော။ သရေနရဇနီယေန၊ ကိလေသမလဟာရီနာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၃၇။

ကိလေသမလာပဂမန (န) [ကိလေသမလ+အပဂမန] ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ ကင်းခြင်း။ ပသာဒဝသေန ကိလေသမလာပဂမနေန သုစိမနေော ဝိသုဒ္ဓမနေော အဟောသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၆၄။

ကိလေသမလာဘာဝ (ပု) [ကိလေသမလ+အဘာဝ] ကိလေသာ အညစ်အကြေး၏ မရှိခြင်း။ ကိလေသမလာဘာဝေန ဝိသုဒ္ဓစိတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁။)

ကိလေသမလီန (တိ) [ကိလေသ+မလီန] ကိလေသာဖြင့် ညစ်နွမ်းသော။ အပိ စခေါ ကိလေသမလီနတ္တာ အသုဒ္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၅။ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂-၅ မလီန ဟု ရှိ၏။)

ကိလေသမလီနစိတ္တသန္တာန (န) [ကိလေသမလီန+စိတ္တသန္တာန] ကိလေသာဖြင့်ညစ်နွမ်းသော စိတ်အစဉ်။ ဧဝံ ကိလေသမလီနစိတ္တသန္တာနံ အဝိသောဓေတွာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။

ကိလေသမဟာဝန (န) [ကိလေသ+မဟာဝန] ကိလေသာတောအုပ်ကြီး။ ဝနထ(သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇)ကြည့်။

ကိလေသမာရ(ပု) [ကိလေသ+မာရ] ကိလေသမာရ၊ ကိလေသာအနှောင်အဖွဲ့၊ ဒါနစသော

ကောင်းမှုတို့ကို သတ်တတ်၊ တားမြစ်တတ်
သော ကိလေသ။ ကိလေသမာရဿ စ
သတ္တမာရဿ စ ဝသံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္ထိ။ ၇။
(-ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၁၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၈။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၄၀။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ၊ ၁၄၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၇။ စူဠ၊ ဌ၊ ၇၄။
ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၃၇။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၆၆။)
ကိလေသမာရေန ဗဒ္ဒေါတိ ကိလေသမာရေန
တေနော ကိလေသဗန္ဓနေန ဗဒ္ဒေါ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။
၃၅၁။ ကိလေသမာရဿာတိ ကိလေသော
ဒါနာဒိပုညေ မာရေတိ နိဝါရေတိတိ အတ္ထေန
မာရေတိ ကိလေသမာရော။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၂၄။

ကိလေသမာရနိဟန (တိ) [ကိလေသမာရ +
နိဟန] ကိလေသမာရ်ကို သတ်တတ်သော။
ဣဒံ ကိလေသမာရနိဟနံ ဉာဏံ သဗ္ဗာ-
သဝက္ခယဉာဏံ နာမ။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၄၀။

ကိလေသမာရဗန္ဓန (န) [ကိလေသမာရ + ဗန္ဓန]
ကိလေသမာရ်ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့။ ခိဏာ-
သဝေါ သဗ္ဗညာပိ ကိလေသမာရဗန္ဓနာ
မုတ္တော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။

ကိလေသမာရမစ္စမာရဝိဇယ (ပု) [ကိလေသ-
မာရ + မစ္စမာရ + ဝိဇယ] ကိလေသမာရ်၊
မစ္စမာရ်ကို အောင်ခြင်း။ ကိလေသမာရမစ္စ-
မာရဝိဇယေနော ပနေတ္ထ အဘိသင်္ခါရက္ခန္ဓ-
မာရာပိ ဝိဇိတာဝ ဟောန္တိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄။

ကိလေသမာရဝိဇယ (ပု) [ကိလေသမာရ +
ဝိဇယ] ကိလေသမာရ်ကို အောင်ခြင်း။ မဟာ-
ဗောဓိမဏ္ဍေ ကိလေသမာရဝိဇယံ ကတာ
သဗ္ဗညုတံ ပတ္တော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ (-ဒိ၊ ဌိ၊
၂။ ၆၆။)

ကိလေသမိဿန (န) [ကိလေသ + မိဿန]
ကိလေသာရောနှောခြင်း။ သဗ္ဗာ ပနိတ္တိယော

ပုရိသေ ကိလေသမိဿနေန မိဿနတော
“မိဿာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၃။

ကိလေသမုစ္ဆာ (ထိ) [ကိလေသ + မုစ္ဆာ] ကိလေ-
သာဟူသော တွေဝေ မိန်းမောခြင်း။ မုစ္ဆိ-
တာတိ ကိလေသမုစ္ဆာယ မုစ္ဆိတာ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၀၇။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၅။) ကိလေသ-
မုစ္ဆာယာတိ မဟိစ္ဆာသင်္ခါတာယ တဏှာ-
မုစ္ဆာယ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၅၈။

ကိလေသမူလ (န) [ကိလေသ + မူလ] ကိလေသာ
ဟူသော အကြောင်းရင်း။ ကိလေသမူလာနိ
ဘိန္နိတော။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၁၀။ (-အံ၊ ဌိ၊ ၂။
၁၁၀။)

ကိလေသမူလက (တိ) [ကိလေသ + မူလ +
က] ကိလေသာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။
ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ကိလေသေ စေဝ ကိလေသ-
မူလကေ စ ဓမ္မေ အပစိနတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၉၉။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၈၈။) ကိလေသမူလ-
ကေ စာတိ နိဝရဏမူလကေ စ ကာမဘဝ-
ဓမ္မေ။ မူလဌိ၊ ၂။ ၂၀၄။

ကိလေသယုဒ္ဓ (န) [ကိလေသ + ယုဒ္ဓ] ကိလေသာ
ကို စစ်ထိုးခြင်း။ သတိပဋ္ဌာနာနုပဿနာ၊
အာရမ္မဏသာရဂါဟော၊ ကိလေသယုဒ္ဓံ၊ သ-
ဒတ္ထမနုယုဉ္ဇနာ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၇။ (-၂၃၈။)

ကိလေသရက္ခသ (ပု) [ကိလေသ + ရက္ခသ]
ကိလေသာရက္ခိသ်ဘိလူး။ ကိလေသရက္ခ-
သေဟိ သရက္ခသံ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ။
၂၄၅။

ကိလေသရဇ (ပု) [ကိလေသ + ရဇ] ကိလေသာ
မြူ။ တဏှာပိပါသာယ ပိပါသိတော စ
ဟောတိ ကိလေသရဇေန သံကိလိဋ္ဌစိတ္တော
စ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၄။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၇၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၉၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၂၇။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။
၆၉။)

ကိလေသရဇဝါဟန (တိ) [ကိလေသရဇ + ဝါဟန] ကိလေသာမြို့ကို-မျှောပြီး-ဆေးကြောပြီး-သောသူ။ ဝဇ္ဇိတော သန္တိတော ထေရော ကိလေသရဇဝါဟနော။ ထေရ။ ၂၆၂။

ကိလေသရဇ္ဇ (န) [ကိလေသ+ရဇ္ဇ] ကိလေသာ ဟူသောတပ်မက်ခြင်း။ သဗ္ဗေ ကိလေသရဇ္ဇော ဝိရဇ္ဇန္တိ။ မဟာနိဌ။ ၇၀။

ကိလေသရဇ္ဇနပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကိလေသရဇ္ဇန + ပရိဋ္ဌာဟ] ကိလေသာဖြင့် တပ်မက်ခြင်း ပူလောင်ခြင်း။ တတ္ထ ယဒိပိ ကိလေသရဇ္ဇန-ပရိဋ္ဌာဟော ကာယမိ ဗာဓတိ။ ထေရ။ ၂၂၅။

ကိလေသရတိ (ထိ) [ကိလေသ+ရတိ] ကိလေသာဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း။ သမဏေန ဂေါတမေန သဒ္ဓိံ ကေဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတွာ တံ ကိလေသရတိယာ ရမာပေတွာ အာဂတာ။ ဓမ္မာဌ။ ၂။ ၂၉၆။ (-ထေရ။ ၁။ ၂၁၄။ ဇာ။ ၁။ ၂၁၇။ ၂၁၈။ ၂၁၉။ ၂၂၀။)

ကိလေသရတိကာရဏ (န) [ကိလေသရတိ+ ကာရဏ] ကိလေသာဖြင့် မွေ့လျော်လိုခြင်း အကြောင်း။ နရော ဟိ နာမ နာရိံ ကိလေသရတိကာရဏာ ဓနေန နိဇ္ဈာပေန္တော သညာပေန္တော ယတ္ထ နာရိယာ ဆန္တိ ကရောတိ။ ဇာ။ ၁။ ၂၁၀။

ကိလေသရဟိတ (တိ) [ကိလေသ+ရဟိတ] ကိလေသာမှကင်းသော။ ကိလေသရဟိတံ ဈာနသုခံ။ ဇာ။ ၁။ ၂၁၁။ (-မာဠိ။ ၂။ ၂၀၈။ မူလဋီ။ ၂။ ၁၈၄။)

ကိလေသရဟိတစိတ္တ (တိ) [ကိလေသရဟိတ+ စိတ္တ] ကိလေသာမှ ကင်းသောစိတ်ရှိသော။ သူ။ အတ္တမနောတိ သကမနော၊ ဘဂဝတိ ပဿဒေန ကိလေသရဟိတစိတ္တောတိ အတ္တော။ ဥဒါနိဌ။ ၁၃၈။

ကိလေသရာဂ (ပု) [ကိလေသ+ရာဂ] ကိလေသာ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သောရာဂ။ ကိလေသာဟူသော ရာဂ။ သဗ္ဗေ ကိလေသရာဂါ ဝိရဇ္ဇန္တိ။ မာဠိ။ ၂။ ၈၀။ သံ၊ ၁။ ၁၈၀။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၅၂။ သဗ္ဗေ ကိလေသရာဂါတိ ကာမရာဂရူပရာဂါဒိ-ဘေဒါ သဗ္ဗေပိ ကိလေသဘူတာ ရာဂါ။ သဗ္ဗေပိ ဝါ ကိလေသာ ဣဓ “ကိလေသ-ရာဂါ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ န လောဘဝိသေသာ ဝေ စိတ္တဿ ဝိပရိဏတဘာဝါပါဒါနတော။ မာဠိ။ ၂။ ၁၃၁။ (-သံ၊ ၁။ ၂၃၁။)

ကိလေသရာသိ (ပု) [ကိလေသ+ရာသိ] ကိလေသာအစု။ အနေကကပ္ပကောဋိသတသဟဿ-သဉ္စိတော ဝတ မေ ကိလေသရာသိ အဇ္ဇပဟိနော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၁။ (-သံ၊ ၁။ ၁၆။ အံ၊ ၁။ ၂၁၅။ သံ၊ ၁။ ၄၆။)

ကိလေသရောဂ (ပု) [ကိလေသ+ရောဂ] ကိလေသာဟူသော ရောဂါ။ ကိလေသရောဂါနံ အဝိဂမာ သရောဂမေဝ စန္ဒာဘံ ပြာဟူဏံ အညံ ဝါ ဝေရူပံ ဒိသ္မာ။ သုတ္တနိဌ။ ၂။ ၂၄၁။ (-ထေရ။ ၁။ ၂၁၈။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၇၄။ စရိယာ၊ ၁။ ၄၅။ မာဠိ။ ၂။ ၁၈၄။)

ကိလေသရောဂတိကိစ္ဆန (န) [ကိလေသရောဂ+ တိကိစ္ဆန] ကိလေသာရောဂါကို ကုစားခြင်း။ တတော ဝေ သဗ္ဗလောကဿ ကိလေသ-ရောဂတိကိစ္ဆနတော သဗ္ဗလောကတိကိစ္ဆ-ကော။ ထေရ။ ၁။ ၂၂၁။

ကိလေသရောဂဝူပသမန (န) [ကိလေသရောဂ+ ဝူပသမန] ကိလေသာရောဂါ၏ - ငြိမ်း - ပျောက်-ခြင်း။ သော “အက္ခိရောဂဝူပ-သမနတော ကိလေသရောဂဝူပသမနမေဝ မယံ ဝရ”န္တိ အက္ခိရောဂံ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ။ ထေရ။ ၁။ ၂၄၈။

ကိလေသရောဒန (န) [ကိလေသ+ရောဒန] ကိလေသာဟူသော ငိုကြွေးခြင်း။ တထာ

ဘဂဝါ ကိလေသရောဒနေန ရောဒန္တံ ယက္ခံ သညာပေတုံ ယံ သော ဘဏတိ၊ တံ အကာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။)

ကိလေသလုဉ္ဇန (တိ) [ကိလေသ+လုဉ္ဇန] ကိလေသာကို ပယ်နုတ်တတ်သော။ ကိလေသလုဉ္ဇနံ ဉာဏံ၊ လဘာမိ အတုလံ သုစိ။ အပါ၊၁။၃၆၆။ (-သိ၊သျှ၊၁။ဣ၊မူကံ။)

ကိလေသလေခန (န) [ကိလေသ+လေခန] ကိလေသာ၏ခေါင်းပါးခြင်း။ သလ္လေခညေဝါတိ ကိလေသလေခနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၉။

ကိလေသလေပ (ပ) [ကိလေသ+လေပ] ကိလေသာလိမ်းကျံခြင်း။ ကိလေသလေပေန အလိတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၆၄။ ဝိမတိ၊၂။၈၉။) အနုပလိတ္တ-လည်းကြည့်။

ကိလေသလေပန (န) [ကိလေသ+လေပန] ကိလေသာလိမ်းကျံခြင်း။ ကိလေသလေပနေန အနုပလိတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

ကိလေသလောက (ပ) [ကိလေသ+လောက] (ရာဂ စသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ညစ်နွမ်းသောသတ္တဝါ၊ ကိလေသာများသော - ဆင်းရဲများသော - သတ္တဝါ (ကာမဘုံသား၊ အပါယ်ဘုံသား)။ လောကော တိဝိဇော ကိလေသလောကော ဘဝလောကော ဣန္ဒြိယလောကော။ နေတ္ထိ၊၁။ တတ္ထ ရာဂါဒိ- ကိလေသဗဟုလတာယ ကာမာဝစရသတ္တာ ကိလေသလောကော။ အထ ဝါ ကိလိဿနံ ကိလေသော၊ ဝိပါကဒုက္ခန္တိ အတ္တော။ တဿ ဒုက္ခဗဟုလတာယ အပါယေသု သတ္တာ ကိလေသလောကော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၆၃။ ကိလိဿ- တိ ရာဂါဒိဝသေန ကာမာဝစရသတ္တာတိ ကိလေသော၊ ကိလေသော စ သော လောကော စာတိ ကိလေသလောကော၊ ကာမာ-

ဝစရသတ္တာ။ သော ဟိ ရာဂါဒိကိလေသဗဟုလတာယ ကိလေသလောကောတိ။ နေတ္ထိဝိ၊၈၅-၆။

ကိလေသလောလ (တိ) [ကိလေသ+လောလ] ကိလေသာဖြင့် - လျှပ်ပေါ် - လော်လည် - သော။ အာမိသစက္ခုနာတိ ကိလေသလောလေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၅။

ကိလေသဝဂ္ဂဂတ (တိ) [ကိလေသဝဂ္ဂ+ဂတ] ကိလေသာဟူသော - အပေါင်းအဖော် - အသင်းအပင်း - သို့ကပ်ရောက်သော။ န စ ဝဂ္ဂဂတဿ ကုဟိန္တိတိ တေသံ ဝဆေန န ကတ္ထစိ ကိလေသဝဂ္ဂဂတော ဘဝေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၄။) ကိလေသဝဂ္ဂဂတောတိ ကိလေသသင်္ဂဏိကံ ဥပဂတော န ဘဝေယျ၊ ကိလေသဝိတက္ကာ န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာတိ အတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။

ကိလေသဝင်္က (တိ) [ကိလေသ+ဝင်္က] ကိလေသာဟူသော အကောက်။ ကိလေသဝင်္ကဿ ကာယဝင်္ကာဒိနဉ္စ ပဟာနေန ဥဇုဘူတေ သဝိပဿနေ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂေ အနုဿရန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

ကိလေသဝင်္ကာဘာဝ (ပ) [ကိလေသဝင်္က+အဘာဝ] ကိလေသာဟူသော အကောက်၏ မရှိခြင်း။ ဒိဋ္ဌိဝင်္ကာဘာဝတော ကိလေသဝင်္ကာဘာဝတော စ ဥဇုဘူတံ အကုဋိလံ အဇိမံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ကိလေသဝဇ္ဇ (န) [ကိလေသ+ဝဇ္ဇ] ကိလေသာဟူသောအပြစ်။ ကိလေသဒေါသ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅)ကြည့်။

ကိလေသဝဇ္ဇရဟိတ (တိ) [ကိလေသဝဇ္ဇ+ရဟိတ] ကိလေသာအပြစ်မှကင်းသော၊ သူ။ နိဒ္ဒေါသသုခန္တိ နိရာမိသသုခံ ကိလေသဝဇ္ဇရဟိတတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။

ကိလေသဝဇ္ဇသဗ္ဗာဝ (ပု) [ကိလေသဝဇ္ဇ+သဗ္ဗာဝ] ကိလေသအပြစ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ကိလေသာတရတယ အနာရောဂျဋ္ဌေန ကိလေသဝဇ္ဇသဗ္ဗာဝတော သာဝဇ္ဇဋ္ဌေန။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၆။

ကိလေသဝဇ္ဇ (ပု၊ န) [ကိလေသ+ဝဇ္ဇ] (၁) ကိလေသာဝဋ်၊ အဖန်ဖန် လည်တတ်သော ကိလေသာ။ (၂) ကိလေသာနှင့်ဝဋ်။ (၁) ဣမေ တယော ဝဇ္ဇာ ဒုက္ခဝဇ္ဇော ကမ္မဝဇ္ဇော ကိလေသာဇ္ဇော။ နေတ္ထိ၊ ၇၉။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၆။ သင်္ဂဟ၊ ၅၃။) ကိလေသကမ္မဝိပါကာ ဝိပါကကိလေသကမ္မေဟိ သမ္ပန္နာ ဟုတွာ ပုနုပ္ပန် ပရိဝတ္တန္တိတိ တေသု ဝဇ္ဇနာမံ အာရောပေတွာ “တိဝဇ္ဇ” ဟိ ဝတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။ (၂) ကိလေသဝဇ္ဇမရိယာဒါ-ကြည့်။

ကိလေသဝဇ္ဇပရိပုဗ္ဗိ (ဝိ၊ ဝိ) [ကိလေသဝဇ္ဇ+ပရိပုဗ္ဗိ] ကိလေသာဝဋ်၏ ကြီးပွားမှု။ ဧတံ ဝတ္တန္တိ ဧတံ ကိလေသဝဇ္ဇပရိပုဗ္ဗိဒီပနံ “တံ ဇီဝံ တံ သရီရံ” ဟိ အာဒိကံ ဒိဋ္ဌိသံ ကိလေသနိဿိတံ ဝစနံ ဝတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၁။ ၃၄၅။ (-သီ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၄။)

ကိလေသဝဇ္ဇပရိယာဒါန (န) [ကိလေသဝဇ္ဇ+ပရိယာဒါန] ကိလေသာဝဋ်၏ ကုန်ခန်းခြင်း။ ကိလေသဝဇ္ဇပရိယာဒါနေန မဂ္ဂဿ ဣတရဝဇ္ဇာနမ္ပိ ပရိယာဒိယနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၆။

ကိလေသဝဇ္ဇပ္ပဟာန (န) [ကိလေသဝဇ္ဇ+ပဟာန] ကိလေသာဝဋ်ကိုပယ်ခြင်း။ ဝေမဿ ကိလေသဝဇ္ဇပ္ပဟာနံ ဒဿေတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂၂၀။)

ကိလေသဝဇ္ဇမရိယာဒါ (ထိ) [ကိလေသဝဇ္ဇ+မရိယာဒါ] ကိလေသာနှင့် ဝဋ်အပိုင်းအခြား၊ ကိလေသာအပိုင်းအခြား၊ ဝဋ်အပိုင်းအခြား။ ဣမ ပန သဗ္ဗသော ကိလေသာနဉ္စေ ဝဇ္ဇဿ

စ ပဟိနတ္တာ ဝိမရိယာဒိကတေန ကိလေသဝဇ္ဇမရိယာဒံ အတိက္ကန္တေန စိတ္တေန ဝိဟရိသုတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။)

ကိလေသဝဇ္ဇမူလက (တိ) [ကိလေသဝဇ္ဇ+မူလ+က] ကိလေသာဝဋ်လျှင် - အကြောင်းရင်း - မူလ - ရှိသော။ ယသ္မာ ကိလေသဝဇ္ဇမူလကံ ကမ္မဝဋ်။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၁။

ကိလေသဝဇ္ဇသမုစ္ဆေဒ (ပု) [ကိလေသဝဇ္ဇ+သမုစ္ဆေဒ] ကိလေသာဝဋ်ကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ ဆိန္နံ ဝဋ် န ဝတ္တတိတိ ဧဝံ ကိလေသဝဇ္ဇသမုစ္ဆေဒေန ဆိန္နံ ဝဋ်။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၀။

ကိလေသဝဇ္ဇာနုဂတ (တိ) [ကိလေသဝဇ္ဇ+အနုဂတ] ကိလေသာဝဋ်သို့အစဉ်လိုက်သော။ ဝဇ္ဇာနုဂတန္တိ ကိလေသဝဇ္ဇာနုဂတံ။ ဝဇ္ဇိ၊ ၄၂။

ကိလေသဝဇ္ဇာဘာဝ (ပု) [ကိလေသဝဇ္ဇ+အဘာဝ] ကိလေသာဝဋ်၏ မရှိခြင်း။ သဗ္ဗသော ကိလေသဝဇ္ဇာဘာဝတော ကမ္မဝဋ်ဿ အပ္ပဝတ္တနံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၀။

ကိလေသဝတ္ထု (န) [ကိလေသ+ဝတ္ထု] ကိလေသာဝတ္ထု။ (က) ကိလေသာဟူသော - ဖြစ်ရာ - တည်ရာ။ (ခ) ကိလေသာတို့၏ အကြောင်း။ ဒသ ကိလေသဝတ္ထုနိ လောဘော....အနောတ္တပ္ပံ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၉၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၂၅။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၉၄။) (က) ကိလေသဂေါစ္စကေ ကိလေသာ ဧဝံ ကိလေသဝတ္ထုနိ။ ဝသန္တိ ဝါ ဧတ္ထ အခိဏာသဝါ သတ္တာ လောဘာဒိသု ပတိဋ္ဌိတတ္တာတိ ဝတ္ထုနိ။ ကိလေသာ စ တေ တပုတိဋ္ဌာနံ သတ္တာနံ ဝတ္ထုနိ စာတိ ကိလေသဝတ္ထုနိ။ (ခ) ယသ္မာ စေတ္ထ အနန္တရပစ္စယာဒိဘာဝေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ကိလေသာပိ ဝသန္တိ ဧဝံ နာမ။

တသ္မာ ကိလေသာနံ ဝတ္ထုနီတိပိ ကိလေသ-
ဝတ္ထုနီ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၄၁၆။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၃၂။

ကိလေသဝတ္ထုဟေတုက (တိ) [ကိလေသဝတ္ထု
+ ဟေတု + က] ကိလေသာဝတ္ထုဟူသော
အကြောင်း ရှိသော။ ကိလေသဝတ္ထုဟေတု-
ကတ္တာ သေသပဒဒ္ဒယဿ ကိဉ္ဇာပိ သဗ္ဗံ သံ-
သာရဒုက္ခံ ကိလေသဟေတုကံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၆။

ကိလေသဝန (န) [ကိလေသ + ဝန] ကိလေ-
သာတော။ ဥစ္ဆန္ဒမူလံ မေ ဝနန္တိ မယံ ကိလေ-
သဝနံ ဥစ္ဆန္ဒမူလံ။ သံ၊ဋ္ဌာ၁။၂၄၃။ (-သံ၊ဋ္ဌာ
၂။၁၃၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌာ၁။၁၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌာ၂။၂၆၀။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၃။)

ကိလေသဝနထ (ပ) [ကိလေသ + ဝနထ] ကိလေ-
သာတော။ ဝနထောတိ ယာဝ သေ အဏု-
မတ္တောပိ ကိလေသဝနထော နရဿ နာရီသု
န ဆိဇ္ဇတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌာ၂။၂၆၆။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌာ
၁။၇၇။)

ကိလေသဝနဒဟန (တိ) [ကိလေသဝန + ဒဟန]
ကိလေသာတောကို လောင်ကျွမ်း စေတတ်
သော။ ဝနဒါဟကပုရိသော ဝိယ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဝန-
ဒဟနဂ္ဂိ ဝိယ ကိလေသဝနဒဟနော ဓမ္မော။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌာ၁။၁၁။

ကိလေသဝနရဟိတ (တိ) [ကိလေသဝန + ရဟိ-
တ] ကိလေသာတောမှ ကင်းသော။ ဝနာ
နိဗ္ဗာနမာဂတန္တိ ကိလေသဝနတော နိဗ္ဗာနံ
ကိလေသဝနရဟိတံ နိဗ္ဗာနံ အာဂတံ သမ္ပတ္တံ။
အံ၊ဋ္ဌာ၁။၁၁၂။

ကိလေသဝနဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသဝန + ဝိရ-
ဟိတ] ကိလေသာတောမှ ကင်းသော။ နိဗ္ဗ-
နောတိ ကိလေသဝနဝိရဟိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ
၂။၃၂၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌာ၂။၇၉။

ကိလေသဝရတ္တာ (ထိ) [ကိလေသ + ဝရတ္တာ]
ကိလေသာ - သားရေလွန် - သားရေကြိုး။

ဣတိ ကိလေသာဝရတ္တဉ္စ ဆေတွာတိ အတ္ထော။
သံ၊ဋ္ဌာ၁။၅၁။

ကိလေသဝဝတ္တာန (န) [ကိလေသ + ဝဝတ္တာန] ကိ-
လေသာအပိုင်းအခြား။ သစ္စာဘိသမယော
ဝုတ္တော၊ ကိလေသဝဝတ္တာနံ ဝုတ္တံ။ ပေဋ-
ကော။၂၅၉။

ကိလေသဝသ (ပ) [ကိလေသ + ဝသ] (၁) ကိ-
လေသာ၏အစွမ်း။ (၂) ကိလေသာ - အ
လို - နိုင်ငံ။ (၁) ဣဒါနိ ကိလေသဝသေန
ပရိယာယတော ဒဿေန္တော “ဣမေ အာသ-
ဝါ”တိအာဒိမာဟ။ မ၊ဋ္ဌာ၁။၁၃၁။ (-မ၊
ဋ္ဌာ၁။၁၀၈။ သံ၊ဋ္ဌာ၁။၁၄၃။) ကိလေသဝသေ-
နာတိ အာသဝသင်္ခါတကိလေသဝသေန။ မ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၇။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၇၂။)
(၂) လောကုတ္တရဓမ္မာ ဟိ ကိလေသဝသံ
အဂမနတော သေရိနော တေဟိ သမန္နာဂ-
တာ ပုဂ္ဂလာ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ၁။၇၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌာ
၁၀၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၄၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၂။၂၂၁။)

ကိလေသဝသိက (တိ) [ကိလေသဝသ + ဣက]
ကိလေသာ - အလို - နိုင်ငံ - သို့ လိုက်သော၊
သု။ ဣဒါနိ ဣတော ပဋ္ဌာယ မာ ကိလေသ-
ဝသိကော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၂၂၇။
(-ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၅၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၁။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌာ
၅။၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၆။၂၂၃။)

ကိလေသဝဿ (န) [ကိလေသ + ဝဿ] ကိလေ-
သာမိုး။ တတော ပရံ တတော ပရန္တိ
ဧဝံ အာပတ္တိဝဿံ ကိလေသဝဿံ အတိဝိယ
ဝဿတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌာ၂။၇၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ၁။
၂၉။)

ကိလေသဝဿန (န) [ကိလေသ + ဝဿန] (၁)
ကိလေသာဖြင့် စွတ်စိုခြင်း။ (၂) ကိလေသာ
မိုး။ (၁) ကိလေသဝဿနတော ဝါ သယ-
မေဝ ဝသလော ဓမ္မောတိ ဝသလဓမ္မော။
ဝိ၊ဋ္ဌာ၁။၂၂၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌာ၁။၁၂၃။) (၂) ကိ-

လေသဝဿနဝသေန န ဝဿတိန တေမေတိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၆။)

ကိလေသဝဿပိဓာန (န) [ကိလေသဝဿ + ပိ-
ဓာန] ကိလေသာမိုးကို - တားမြစ် - ပိတ်ပင် -
ခြင်း။ အထ ဝါ “ဆန္ဒာ မေ ကုဋိကာ သုခါ
နိဝါတာ” တိ ဣမိနာ အနိမိတ္တဝိဟာရံ ဒဿေ-
တိ ကိလေသဝဿပိဓာနမုခေန နိစ္စာဒိနိ-
မိတ္တုဂ္ဂါဋ္ဌနဒီပနတော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။

ကိလေသဝါတ (ပု) [ကိလေသ + ဝါတ] ကိလေ-
သာလေ။ ဧဝံ ကိလေသဝါတေဟိ တိတ္ထိယ-
ဝါဒဝါတေဟိ စ အကမ္မနိယတော ဌိတော
အနေဇော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။
၃၉၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၁၄။)

ကိလေသဝါသ (ပု) [ကိလေသ + ဝါသ] ကိလေ-
သာဖြင့် - ပေါင်းဖော်ခြင်း - နေခြင်း။ အရိ-
ယေသု ဝါ ကိလေသဝါသံ ဒုတိယကဝါသံ
အဝသန္တေသု ယေန ဝါသေန တေ အဝသမာ-
နာ နာမ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၁။

ကိလေသဝါသနာ (ထိ) [ကိလေသ + ဝါသနာ] ကိလေ-
သာ - အထုံ - သတ္တိ။ အယံ ဝစ္ဆော
ကိလေသဝါသနာယ ဝသလဝါဒံ န ပရိစ္စတေတိ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၀၈။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။)

ကိလေသဝါဟိနီ (ထိ) [ကိလေသ + ဝါဟိနီ] ကိ-
လေသာစစ်သည်။ ပဗုရဇနေဟိ ဇေတုံ အ-
သက္ကုဏေယျံ ကိလေသဝါဟိနီ* အဘိဘဝိ
အဇ္ဈောတ္တရိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ (-ထေရ၊
၄။ ၂။ ၄၈၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂။)

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန (န) [ကိလေသ + ဝိက္ခမ္ဘန] ကိလေ-
သာကို ပယ်ခွါခြင်း။ အထ ဝါ အ-
နုက္ကမေန ကသိဏပရိကမ္ပံ ကတွာ အဋ္ဌသမာ-
ပတ္တိနိဗ္ဗတ္တနေန ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနံ။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၄၇။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ၁၀။

သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၅။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၉။)

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနပဋိပဒါ (ထိ) [ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန
+ ပဋိပဒါ] ကိလေသာကို ပယ်ခွါခြင်းအ-
ကျင့်။ အယံ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနပဋိပဒါယ
ဒုက္ခတ္တာ... ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ နာမာတိ
ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ အံ၊ ၄။
၂။ ၃၃၉။ (-ဒုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂။ ၀၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၁၇၉။)

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမတ္ထ (တိ) [ကိလေသဝိက္ခမ္ဘ-
န + သမတ္ထ] ကိလေသာကို ပယ်ခွါခြင်းငှါ စွမ်း
နိုင်သော။ တထာ ပညာယ ပဝတ္တိတော
ဘာဝနာမနသိကာရော ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန-
သမတ္ထော ဟုတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၈၈။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၇။)

ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒန (န) [ကိလေသ-
ဝိက္ခမ္ဘန + သမုစ္ဆေဒန] ကိလေသာကို ပယ်ခွါ
ခြင်း၊ ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ခြင်း။
ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနသမုစ္ဆေဒနေဟိ ဝါ ကာယ-
ဒွယတော ဝိမုတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၇၂။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ မူလဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။)

ကိလေသဝိဂမ (ပု) [ကိလေသ + ဝိဂမ] ကိလေ-
သာမှ ကင်းကွာခြင်း။ ယထာ ကိလေသဝိဂ-
မေန နိဗ္ဗိသေဝနံ ဟောတိ၊ တထာ ဒမေဟိ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

ကိလေသဝိဂမနဓမ္မ (ပု) [ကိလေသဝိဂမန + ဓမ္မ] ကိလေ-
သာမှ ကင်းကွာကြောင်းတရား။ သတံ
ဝါ သပ္ပုရိသာနံ ကိလေသဝိဂမနဓမ္မံ ပဋိပဋိ-
တွာ ဝသန္တံ တံ သာရယာမ ဝဋ္ဋဒုက္ခံ။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂၉၇။

ကိလေသဝိစာရ (ပု) [ကိလေသ + ဝိစာရ] ကိ-
လေသာနှင့် တကွ ဖြစ်သောသုံးသပ်မှု။ ကိလေ-
သဝိတက္ကကြည့်။

ကိလေသဝိဇယယောဂ (တိ) [ကိလေသ + ဝိဇ-
ယ + ယောဂ] ကိလေသာကို အောင်မြင်ရန် -

ခံသော - သင့်လျော်သော - လျှောက်ပတ်
သော။ ကိလေသေ အဇေတွာ ကိလေသ-
ဝိဇယယောဂံ ဝိဝေကဋ္ဌာနံ န ဝိဿဇ္ဇေမိတိ။
ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။

ကိလေသဝိတက္က (ပု) [ကိလေသ + ဝိတက္က] ကိ-
လေသာနှင့်တကွဖြစ်သောအကြံ၊ ကိလေသာ
ဝိတက်။ န စ ဝိတက္ကေတိ န ဝိစာရေတိတိ
ကိလေသဝိတက္ကံ န ဝိတက္ကေတိ။ ကိလေသ-
ဝိစာရံ န ဝိစာရေတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ န စ
ဝိတက္ကေတိ န စ ဝိစာရေတိတိ ကိလေသ-
သဟဂတေ ဝိတက္ကဝိစာရေ န ပဝတ္တေတိ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၃။

ကိလေသဝိဒ္ဓံသန (န) [ကိလေသ + ဝိဒ္ဓံသန] ကိ-
လေသာကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ အရိယဖလရသာနု-
ဘဝနန္တိ န ကေဝလဉ္စ ကိလေသဝိဒ္ဓံသနညေ-
ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၀။ (- ဝဇီရ၊ ၁။ ၂။ ဝိမတိ၊
၁။ ၄။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁။)

ကိလေသဝိဒ္ဓံသနကိစ္စ (န) [ကိလေသဝိဒ္ဓံသန +
ကိစ္စ] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးခြင်း - အမှု-
ကိစ္စ။ ကိလေသဝိဒ္ဓံသိ-ကြည့်။

ကိလေသဝိဒ္ဓံသနဋ္ဌာန (န) [ကိလေသဝိဒ္ဓံသန +
ဋ္ဌာန] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးရာအရပ်။
မဟာပုရိသော “ဣဒံ ဋ္ဌာနံ ကိလေသဝိဒ္ဓံ-
သနဋ္ဌာန” နှိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကတော တာနိ တိ-
ဏာနိ အဂ္ဂေ ဂဟေတွာ စာလေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၉။ (- သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၂၄၀။)

ကိလေသဝိဒ္ဓံသနသမတ္တ (တိ) [ကိလေသဝိဒ္ဓံ-
သန + သမတ္တ] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးခြင်း
ငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အလံ ပရိယတ္တံ ကိလေသ-
ဝိဒ္ဓံသနသမတ္တံ အရိယဉာဏဒဿနမေတ္တ
ဈာနာဒိဘေဒေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ... အလ-
မရိယဉာဏဒဿနော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။ ကင်္ခါ။
၁၂၄။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။ ထေရါဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၇။
သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၈၆။)

ကိလေသဝိဒ္ဓံသနသီလ (တိ) [ကိလေသဝိဒ္ဓံသန
+ သီလ] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးလေ့ရှိ
သော။ ပရိယတ္တိဓမ္မောပိ ကိလေသဝိဒ္ဓံသနဿ
သုတ္တန္တနယေန ဥပနိဿယပစ္စယတ္တာ ကိလေ-
သဝိဒ္ဓံသနသီလတာယ “အဝိဇ္ဇာဒိကိလေသ-
ဇာလဝိဒ္ဓံသိ” တိ ဝတ္ထု သမ္ဘဝတိ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၂။

ကိလေသဝိဒ္ဓံသိ (တိ) [ကိလေသ + ဝိ + ဓံသ +
ဏိ] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးလေ့ရှိသော။
မဂ္ဂဿ ကိလေသဝိဒ္ဓံသနကိစ္စံ ဖလေန နိဗ္ဗန္တိ
ဖလမ္ပိ “ကိလေသဝိဒ္ဓံသိ” တိ ဝုစ္စတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄။

ကိလေသဝိနယ (ပု) [ကိလေသ + ဝိနယ] ကိလေ-
သာကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ကိလေသဝိနယေ
သန္နိဿတိ။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၀။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။)

ကိလေသဝိနယန (န) [ကိလေသ + ဝိနယန]
ကိလေသာကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဝိနိတာတိ
တထေဝ ကိလေသဝိနယနေန ဝိနိတာ၊ ၂။ ၃။
၄။ ၂၉၆။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။
သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၈၅။)

ကိလေသဝိနာသက (တိ) [ကိလေသ + ဝိနာသ-
က] ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သောသူ။ န
ကိလေသဝိနာသကဿ အာစရိယဿ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၅။

ကိလေသဝိနိဗန္ဓန (န) [ကိလေသ + ဝိနိဗန္ဓန]
ကိလေသာအနှောင်အဖွဲ့။ ရူပနိမိတ္တနိကေတမ္ပိ
ဥပ္ပန္နေန ကိလေသဝိသာရေန စေဝ ကိလေ-
သဝိနိဗန္ဓနေန စာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၄။
၂၆၉။

ကိလေသဝိနောဒန (န) [ကိလေသ + ဝိနောဒန]
ကိလေသာကို - ပယ်နုတ် - ပယ်ဖျောက် -
ခြင်း။ န ဟိ မဂ္ဂဘာဝနံ ဝိနာ ကိလေသဝိ-
နောဒနံ အတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။
၂၃၈။

ကိလေသဝိပါကပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကိလေသဝိပါ-
က + ပရိဋ္ဌာဟ] ကိလေသာကြောင့် ဖြစ်
သော အကျိုးဟူသော ပုလောင်ခြင်း။
ယထာဝုတ္တကိလေသဟေတုကာ ဒါဟာနုဗန္ဓာ
ဝိပါကာ ဧဝံ ဝိပါကပရိဋ္ဌာဟာ။ ယထာ
ပနေတ္ထ အာသဝါ အညေ စ ဝိသာတကရာ
ကိလေသဝိပါကပရိဋ္ဌာဟာ သမ္ဘဝန္တိ။ မဒ္ဓိ၊
၁။၁၆၇။

ကိလေသဝိပုမုတ္တ (တိ) [ကိလေသ + ဝိပုမုတ္တ]
ကိလေသာမှလွတ်သော။ သဗ္ဗသော ကိလေ-
သဝိပုမုတ္တံ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၇။ မဒ္ဓိ၊၃။၃၆။

ကိလေသဝိပုယုတ္တ (တိ) [ကိလေသ + ဝိပုယုတ္တ]
ကိလေသာနှင့် မယှဉ်သော။ ကိလေသဝိပု-
ယုတ္တာ ခေါ် ပန ဓမ္မာ သံကိလေသိကာပိ။
အဘိ၊ဓ၊၁။ (- အဘိ၊ဝိ၊၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၆၉။အနုဋ္ဌိ၊၁။၅၉။)

ကိလေသဝိပုယောဂ (တိ) [ကိလေသ + ဝိပုယော-
ဂ] ကိလေသာနှင့်မယှဉ်သော။ ဧဝံ ပဝတ္ထ-
မာနော ပုဂ္ဂလော ကိလေသဝိပုယောဂေါ န
ဟောတီတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၃။

ကိလေသဝိပုန္ဒရဟိတစိတ္တ (တိ) [ကိလေသဝိပုန္ဒ-
ရဟိတ + စိတ္တ] ကိလေသာဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း
မှ ကင်းသော စိတ်ရှိသော။ ကိလေသ-
ဝိပုန္ဒရဟိတစိတ္တတာယ ဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။

ကိလေသဝိပုန္ဒိတ (တိ) [ကိလေသ + ဝိပုန္ဒိတ]
ကိလေသာသည် တုန်လှုပ်စေ အပ်သော။
တဿ ကိလေသဝိဿန္တနံ ကိလေသဝိပုန္ဒိတံ
ဣန္ဒြိယသံဝရူပနိဿယာယ ပဋိသင်္ခါနုပညာယ
ဆိန္ဒိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၈။

ကိလေသဝိဘင်္ဂဒေသနာ (ထိ) [ကိလေသ +
ဝိဘင်္ဂဒေသနာ] ကိလေသာတို့ကို အကျယ်
ဟောကြောင်း တရား။ တေ စိမေ ဉာဏဝိ-
သေသာ ဣမေသု ကိလေသေသု ပဟိယန္တေ-

သု စ သမ္ဘဝန္တိ၊ နာညထာတိ ကိလေသ-
ဝိဘင်္ဂဒေသနာ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၅။

ကိလေသဝိမုစ္စန (န) [ကိလေသ + ဝိမုစ္စန] ကိလေ-
သာမှ လွတ်ခြင်း။ သာမာယိကန္တိ သမယေ
ကိလေသဝိမုစ္စနံ အစ္စန္တမေဝါတိ သာမာယိ-
ကံ။ မဒ္ဓိ၊၃။၃၂၅။

ကိလေသဝိမုတ္တိ (ထိ) [ကိလေသ + ဝိမုတ္တိ]
ကိလေသာမှ လွတ်ခြင်း။ ဝိမုတ္တိသုခန္တိ သဗ္ဗ-
သော ကိလေသဝိမုတ္တိယံ နိဗ္ဗာနေ စ ဥပ္ပန္နံ
သမ္ပတိ အရဟတ္တဖလသုခံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၆၆။

ကိလေသဝိမုတ္တိဉာဏ (န) [ကိလေသဝိမုတ္တိ +
ဉာဏ] ကိလေသာမှ လွတ်ခြင်းကို သိသော
ဉာဏ်။ ကိလေသဝိမုတ္တိဉာဏေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇)-
တိ ကိလေသပ္ပဟာနဇာနနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၇၇။

ကိလေသဝိရဟ (ပု) [ကိလေသ + ဝိရဟ] ကိလေ-
သာကင်းခြင်း၊ ကိလေသာမရှိခြင်း။ န ဣတ-
ရေသု ကိလေသဝိရဟေ တာဒိသဟသနပစ္စ-
ယဘာဝါဘာဝတော။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၉၁။

ကိလေသဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသ + ဝိရဟိတ]
ကိလေသာကင်းသော။ နိက္ကိလေသောဝါတိ
ကိလေသဝိရဟိတော ဝိပဿနာ ဝိယ။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၈။

ကိလေသဝိရူပပတ္တဝိရဟ (ပု) [ကိလေသ + ဝိရူ-
ပတ္တ + ဝိရဟ] ကိလေသာဟူသော ဖောက်
ပြန်မှုသဘော - ကင်းခြင်း - မရှိခြင်း။ သော-
ဘနံ ဝါ တံ ကိလေသဝိရူပပတ္တဝိရဟတော
ပဓာနဉ္စ ဟိတသုခနိပ္ပါဒကတ္တေန သေဋ္ဌ-
ဘာဝါဝဟနတော ပဓာနဘာဝကရဏတော
ဝါ သမ္ပပ္ပဓာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၃၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၆။

ကိလေသဝိရူပပတ္တဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသ-
ဝိရူပ + ပတ္တ + ဝိရဟိတ] ကိလေသာဟူသော
ဖောက်ပြန်သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းမှ ကင်း

သော။ သောဘနံ ဝါ တံ ကိလေသဝိရူပ-
ပဝတ္တဝိရဟိတတော ပဓာနဉ္စ ဟိတသုခနိပ္ပါ-
ဒကဋ္ဌေန သေဋ္ဌဘာဝါဝဟနတော ပဓာန-
ဘာဝကရဏတောဝါတိ သမ္ပပ္ပဓာနံ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။

ကိလေသဝိဝဏ္ဏတာ (ထိ) [ကိလေသ + ဝိဝဏ္ဏ-
တာ] ကိလေသာဟူသော ဖောက်ပြန်ခြင်း။
ကိလေသရာဂေဟိ ကိလေသဝိဝဏ္ဏတာဟိ။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၈၀။

ကိလေသဝိဝဏ္ဏိတစိတ္တ (တိ) [ကိလေသဝိဝဏ္ဏိတ
+ စိတ္တ] ကိလေသာသည် ဖောက်ပြန်စေအပ်
သော စိတ်ရှိသောသူ။ ကိလေသာနုရဉ္စိတ-
ကြည့်။

ကိလေသဝိဝိတ္တ (န) [ကိလေသ + ဝိဝိတ္တ] ကိလေ-
သာမှကင်းဆိတ်ခြင်း။ ဝိဝေကကာမဿာတိ
ကိလေသဝိဝိတ္တံ စိတ္တဝိဝေကံ ဣစ္ဆန္တဿ။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။

ကိလေသဝိဝေက (တိ) [ကိလေသ + ဝိဝေက]
ကိလေသာမှကင်းဆိတ်ကြောင်း။ ဝိဝေကမာ-
ပန္နောတိ ကိလေသဝိဝေကံ သမထဝိပဿနာ-
ဘာဝနမာပန္နော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။

ကိလေသဝိသ (ပု၊ န) [ကိလေသ + ဝိသ] ကိလေ-
သာအဆိပ်။ ဝိသေဝမာနာတိ ကိလေသ-
ဝိသေ အဝမာနေန္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၇။

ကိလေသဝိသဒေါသ (ပု) [ကိလေသဝိသ +
ဒေါသ] ကိလေသာအဆိပ်ဟူသော အပြစ်
ဒေါသ။ ကိလေသဝိသဒေါသံ ပဝါဟနော
ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။

ကိလေသဝိသနာသက (တိ) [ကိလေသဝိသ +
နာသက] ကိလေသာအဆိပ်ကို ဖျက်ဆီး
တတ်သော သူ။ အဂဒေါ ဝိယ သဗ္ဗတ္ထ။
ကိလေသဝိသနာသကော။ အပ၊ ၂။ ၁၆၅။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။

ကိလေသဝိသနိမ္မထန (တိ) [ကိလေသဝိသ +
နိမ္မထန] ကိလေသာအဆိပ်ကို - ကြိတ်ချေ -
ဖျက်ဆီး - နိုင်သော။ ဝေမေဝါယံ ကိလေ-
သဝိသသမ္ပုဋ္ဌော ယောဂါဝစရော ကိလေသ-
ဝိသနိမ္မထနံ အမတောသဓံ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တေတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၄။

ကိလေသဝိသပဋိပက္ခ (န) [ကိလေသဝိသ + ပဋိ-
ပက္ခ] ကိလေသာအဆိပ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။
ကိလေသဝိသပဋိပက္ခတ္တာ အဂဒန္တိပိ အမတံ။
စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊
၈၈၊ ၂၉၉။

ကိလေသဝိသမာဘာဝ (ပု) [ကိလေသဝိသမ +
အဘာဝ] ကိလေသာဟူသော မညီညွတ်မှု၏
မရှိခြင်း။ ကိလေသဝိသမာဘာဝေန သမ-
ဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။

ကိလေသဝိသယ (ပု) [ကိလေသ + ဝိသယ] (၁)
ကိလေသာဟူသော အာရုံ။ (၂) ကိလေသာ၏
အာရုံ။ (၃) ကိလေသာ၏ - ဖြစ်ရာ - အလို
နိုင်ငံ။ (၄) ကိလေသဝိသယံ ဉာဏာစာရံ
ပေသေတွာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၆။ (၅) အောက်
ပုဒ်ကြည့် (၃) မာရဝိသယေတိ ကိလေသ-
ဝိသယေ ကိလေသမာရဿ ပဝတ္တိဋ္ဌာနေ၊
တဿ ဝသံ ဂတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၇။

ကိလေသဝိသယာတိလဃ်န (တိ) [ကိလေသဝိသ-
ယ + အတိလဃ်န] ကိလေသာ၏အာရုံကို -
ခန့်လွှား - ကျော်လွန် - သော။ ကိလေသ-
ဝိသယာတိလဃ်နဘာဝေန ပန ပဝတ္တတိတိ
ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။

ကိလေသဝိသဝိနာသန (န) [ကိလေသဝိသ +
ဝိနာသန] ကိလေသာအဆိပ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။
သီလဝါ မဟာရာဇ သီလသမ္ပန္နော အဂဒ-
သမော သတ္တာနံ ကိလေသဝိသဝိနာသနေ။
မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၁၉၃။

ကိလေသဝိသသမ္ပုဋ္ဌ (တိ) [ကိလေသဝိသ + သမ္ပုဋ္ဌ] ကိလေသာအဆိပ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်သော၊ ကိလေသာအဆိပ်သင့်သော၊ သူ။ ကိလေသဝိသနိဗ္ဗဏန-ကြည့်။

ကိလေသဝိသာရ (ပု) [ကိလေသ + ဝိသာရ] ကိလေသာ-ကြဲပြန်-ပြန်နဲ့-ခြင်း။ ကိလေသဝိနိဗ္ဗဏန-ကြည့်။

ကိလေသဝိသာရဝိနိဗ္ဗဏ (ပု) [ကိလေသ + ဝိသာရ + ဝိနိဗ္ဗဏ] ကိလေသာ ပြန်နဲ့ နှောင်ဖွဲ့မှု။ ပဟိနာတိ တေ ရူပနိမိတ္တနိကေတေ ကိလေသဝိသာရဝိနိဗ္ဗဏာ ပဟိနာ။ မဟာနိဗ္ဗာ ၂၆၉။

ကိလေသဝိသုကာယိက (န) [ကိလေသ + ဝိသုကာယိက] ကိလေသာ-ငြောင့် - တံကျင်။ ဝိသေဝိတဝိပွန့်တာနီတိ ကိလေသဝိသုကာယိကာနိ စေဝ ဒုစ္စရိတဝိပွန့်တာနိ စ။ မဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၂။

ကိလေသဝိသေဝိတ (တိ) [ကိလေသ + ဝိသေဝိတ] ကိလေသာကို အလွန်မှီဝဲသော၊ သူ။ ပညာ “ဒမော”တိ ဝုတ္တာ ကိလေသဝိသေဝိတာနံ ဒမနတော ဝူပသမနတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇။

ကိလေသဝိသောဓန (န) [ကိလေသ + ဝိသောဓန] ကိလေသာတို့ကို-စင်ကြယ်စေ-ဆေးကြော - သုတ်သင် - ခြင်း။ ကိံ သုန္တရိကာ ကရိဿတိတိ သုန္တရိကာ ကိလေသဝိသောဓနေ ကိံ ကရိဿတိ။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၂။

ကိလေသဝိသန္ဓန (တိ) [ကိလေသ + ဝိသန္ဓန] ကိလေသာသည် ယိုစီးစေအပ်သော။ ကိလေသဝိပွန့်တ-ကြည့်။

ကိလေသဝုဋ္ဌာနသိနာန (န) [ကိလေသ + ဝုဋ္ဌာန + သိနာန] ကိလေသာမှ - ထမြောက် - လွတ်ကင်း - ရန် (အရိယာမဂ်) ရေချိုးခြင်း။ ကိလေသဝုဋ္ဌာနသိနာနော (မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၀)။

တိ ကိလေသမလပဝါဟနေန ဣဂပရိဋ္ဌာဟာဒိဂူပသမကရေန စ အဋ္ဌကိကအရိယမဂ္ဂသလိလသိနာနေန။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၀။

ကိလေသဝူပသမ (ပု) [ကိလေသ + ဝူပသမ] (၁) ကိလေသာငြိမ်းအေးခြင်း။ (၂) ကိလေသာငြိမ်းအေးရာ။ (၁) သန္တိန္တိ ကိလေသဝူပသမံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၅။ မဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂၁၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဥဒါန၊ ဋီ၊ ၂၄၆။ မဟာနိဗ္ဗာ၊ ၂၀၉။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။ သိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။) ကိလေသဝူပသမန္တိ သဗ္ဗသော သဗ္ဗေသံ ကိလေသာနံ ဝူပသမံ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ပတုာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။ (၂) ကိလေသဝူပသမနိဗ္ဗာန-ကြည့်။

ကိလေသဝူပသမကရဏ (န) [ကိလေသဝူပသမ + ကရဏ] ကိလေသာငြိမ်းအေးမှုကို ပြုခြင်း။ ကိလေသဝူပသမကရဏံ အဘိဝိနယော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၁။

ကိလေသဝူပသမကာရဏ (န) [ကိလေသဝူပသမ + ကာရဏ] ကိလေသာ ငြိမ်းအေးခြင်း၏အကြောင်း။ ကိလေသဝူပသမကာရဏံ အဘိဝိနယော။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၆။)

ကိလေသဝူပသမကာရိ (တိ) [ကိလေသဝူပသမ + ကရ + ဣ] ကိလေသာငြိမ်းအေးမှုကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ သမိတာဝိနောတိ သမိတဝန္တော၊ ကိလေသဝူပသမကာရိနောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၂။

ကိလေသဝူပသမန (တိ) [ကိလေသ + ဝူပသမန] (က) ကိလေသာငြိမ်းအေးကြောင်း။ (ခ) ကိလေသာငြိမ်းအေးခြင်း။ (က) ကိလေသဝူပသမနံ သိက္ခေယျာ (မဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂၀၀)တိ ယထာ....ဧဝံ ကိလေသာနံ ဝူပသမနဝိဓိံ သိက္ခေယျ။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၈။ (ခ) သမေန္တိတိ

အတ္တနော စိတ္တံ ကိလေသဝူပသမနေန
သမေန္တိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၁၃။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။)

ကိလေသဝူပသမနိဗ္ဗာန (န) [ကိလေသဝူပသမ
+နိဗ္ဗာန] ကိလေသာငြိမ်းအေးရာနိဗ္ဗာန်။
ကိလေသဝူပသမနိဗ္ဗာနရတိ* ပန သန္ဓာ-
ယေတံ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၄၇။

ကိလေသဝူပသမမဂ္ဂ(ပု) [ကိလေသဝူပသမ+မဂ္ဂ]
ကိလေသာငြိမ်းအေးကြောင်းလမ်းစဉ်။ ဝေ-
မေဝ ယော ကိလေသဗျာဓိပိဋိတော ကိလေ-
သဝူပသမမဂ္ဂကောဝိဒံ ဝိဇ္ဇမာနမေဝ အာစရိ-
ယံ န ဂဝေသတိ။ အပ၊ဌ၊ ၁။၁၅။ (-ဇာ၊ဌ၊
၁။၅။)

ကိလေသဝူပသမသန္တဘာဝ (ပု) [ကိလေသဝူပ-
သမ+သန္တဘာဝ] ကိလေသာ ငြိမ်းအေးမှု
ဟူသောငြိမ်သက်ခြင်း။ နိရုဿာဟသန္တဘာ-
ဝေနာတိ တေတန...နိရုဿာဟော သန္တဘာ-
ဝေါ ဟောတိ၊ န ကိလေသဝူပသမသန္တ-
ဘာဝေါ။ မူလ၊ဋီ၊ ၃။၁၇၂။

ကိလေသဝေဂ (ပု) [ကိလေသ + ဝေဂ] ကိလေ-
သအဟုန်။ ဝူပသန္တမတ္တယေဝ ကိလေသ-
ဝေဂေ ပုန တံ ဝိသေသံ အပ္ပကသိရေနေဝါ-
မိဂစ္ဆန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၂၀၇။

ကိလေသဝေရ (န) [ကိလေသ + ဝေရ] ကိလေ-
သာရန်။ ပုဂ္ဂလဝေရံ ကိလေသဝေရံ အတ္တာ-
နုဝါဒါဒိဘယဉ္စ အတိက္ကန္တန္တိ ဝေရဘယာတိ-
တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊ ၂၀၆။

ကိလေသသံကိလေသ (ပု) [ကိလေသ + သံကိ-
လေသ] ကိလေသအညစ်အကြေး။ ကိလေ-
သသံကိလေသော ဝေ ပန ဒုဗ္ဗိသောဓနီယ-
တရော အနာဒိကာလိကတ္တာ အနုသယိတတ္တာ
စ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၃။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။)

ကိလေသသံသ (ပု) [ကိလေသ + သံသ] ကိလေ-
သာအပေါင်း။ ကိလေသသံသဿ ဘိတာသ-

ကေဟိ၊ တပဿိသံသေဟိ နိသေဝိတံ ဝနံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊ ၃၄။

ကိလေသသံယုတ္တ (န) [ကိလေသ + သံယုတ္တ]
ကိလေသသံယုတ်။ ခန္ဓဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၆-
သံယုတ်၊ ၁-၁၀-သုတ်၊သံ၊ ၂။၁၉၄-၁၉၆။ ကိ-
လေသသံယုတ္တေ စိတ္တဿေသော ဥပက္ကိလေ-
သောတိ ကတရစိတ္တဿ စတုတေဘူမက-
စိတ္တဿ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၃၁၈။

ကိလေသသံသဂ္ဂ (ပု) [ကိလေသ + သံသဂ္ဂ]
ကိလေသာဖြင့် - နှိုးနှော - ရောယှက် -
ပေါင်းဖက် - ခြင်း။ သမထပဋိပန္နဘာဝ-
တော ဝေ စဿ ကိလေသသံသဂ္ဂံ ပဟာယ။
ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၄။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၇၇။ (-ဇာ၊ဌ၊ ၃။၈၃။ ဝဇီရ၊ ၁၄၆။
ဝိမတိ၊ ၁။၂၀၈။ အနုဋီ၊ ၁။၉၈။)

ကိလေသသံသဂ္ဂမဒ္ဒန (န) [ကိလေသသံသဂ္ဂ +
မဒ္ဒန] ကိလေသာဖြင့် နှိုးနှောမှုကို နှိပ်နင်း
ခြင်း။ သီလသံသဂ္ဂမဒ္ဒနန္တိ အရိယံ လော-
ကုတ္တရသီလံ ကိလေသသံသဂ္ဂမဒ္ဒနတ္ထာယ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊ ၃၁၄။

ကိလေသသင်္ခါရသမူဟ (ပု) [ကိလေသ သင်္ခါရ +
သမူဟ] ကိလေသဟူသော သင်္ခါရ အပေါင်း
အစု။ သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဉ္ဇေတိ ရူပါရူပဝိဘာဂေ
ကိလေသသင်္ခါရသမူဟေ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၇။

ကိလေသသင်္က (ပု) [ကိလေသ + သင်္က] ကိလေသ
ဟူသော ငြိမ့်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိသင်္ကံ ကိလေသ-
သင်္ကံ ဒုစ္စရိတသင်္ကံ န တရန္တိ။ မဟာနိ၊ ၇၀။
(-၃၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊ ၂၀၅။)

ကိလေသသင်္ကဏ (ပု) [ကိလေသ + သင်္ကဏ]
ကိလေသအပေါင်းအဖော်။ သင်္ကဏိကာ-
ယာတိ ကိလေသသင်္ကဏဂဏသင်္ကဏဝိဟာ-
ရာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၇။

ကိလေသသင်္ကဏိကဝိဟာရ (ပု) [ကိလေသ-
သင်္ကဏိကာ + ဝိဟာရ] ကိလေသာတို့နှင့်

ပေါင်းစည်းစုဝေး၍နေခြင်း၊ ကိလေသာအပေါင်းအဖော်နှင့်နေခြင်း။ သင်္ကဏိကာယာတိ ကိလေသသင်္ကဏိကဝိဟာရာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

ကိလေသသင်္ကဏိကာ (ထိ) [ကိလေသ + သင်္ကဏိကာ] ကိလေသာတို့နှင့် ပေါင်းစည်းစုဝေးခြင်း၊ ကိလေသာအပေါင်းအဖော်။ ကိလေသသင်္ကဏိကာယ စ သံဝတ္ထတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ (-ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆။) သတ္တေဟိ ကိလေသေဟိ စ သင်္ကဏနံ သပေဓာနံ သင်္ကဏိကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅။ ကိလေသသင်္ကဏိကန္တိ ကိလေသသဟိတစိတ္တတံ။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။

ကိလေသသင်္ကဏိကာဘာဝ (ပု) [ကိလေသသင်္ကဏိကာ + အဘာဝ] ကိလေသာအပေါင်းအဖော်မရှိခြင်း။ ကိလေသသင်္ကဏိကာဘာဝေါ ပန “အပ္ပမတ္တော” တိ အာဒိဟိ ပကာသိတော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၉။

ကိလေသသင်္ဂါမ (ပု) [ကိလေသ + သင်္ဂါမ] ကိလေသာစစ်ပဲ့။ အနုတ္တရတ္တာ ကိလေသသင်္ဂါမဿ စ ဝိဇိတတ္တာ အနုတ္တရော သင်္ဂါမဝိဇယော ဣတိပိ ဝတ္ထု ဝနုတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။)

ကိလေသသင်္ဂါမဝိဇယ (တိ) [ကိလေသသင်္ဂါမ + ဝိဇယ] ကိလေသာစစ်ပဲ့ကို - အောင်မြင် - အောင်နိုင် - ကြောင်းဖြစ်သော။ အနုတ္တရော သင်္ဂါမဝိဇယောတိ အနုတ္တရဘာဝတော ကိလေသသင်္ဂါမဝိဇယော “ဝိဇေတိ ဇေတေနာ” တိ ကတော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၃။

ကိလေသသညာ (ထိ) [ကိလေသ + သညာ] (၁) ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သောအမှတ်သညာ။ (၂) ကိလေသာဟူသော အမှတ်သညာ။ သညာတိ ကိလေသသညာ။ ကိလေသာယေဝ ဝါ ဣဓ သညာနာမေန ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၉။)

ကိလေသသတ (န) [ကိလေသ + သတ] ကိလေသာတရာ။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂေ အာဂတေသု ကောမိကေသု အဋ္ဌသု ကိလေသသတေသု အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ အပနေတော။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈။ (-အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။)

ကိလေသသတ္တု (ပု) [ကိလေသ + သတ္တု] ကိလေသာရန်သူ။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ကိလေသသတ္တုမှိ ဩပတန္တေ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၅၀။

ကိလေသသတ္တုဃာတ (ပု) [ကိလေသသတ္တု + ဃာတ] ကိလေသာရန်သူကိုသတ်ဖြတ်ခြင်း။ သောယေဝ စ ဓမ္မော ကိလေသသတ္တုဃာတာယ ပဝတ္တနတော ပဟရဏစက္ကံ ဝိယာတိ စက္ကဉ္စ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁-၂။

ကိလေသသဒန (န) [ကိလေသ + သဒန] (၁) ကိလေသာရေး။ (တိ) (၂) ကိလေသာရေးရှိသော။ ကိလေသဝဿနေန သတ္တသန္တာနဿ ကိလေသသဒနတောတိ အတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၆။

ကိလေသသန္တ (တိ) [ကိလေသ + သန္တ] ကိလေသာ ငြိမ်းအေးသော။ သန္တောတိ ကိလေသသန္တတာယ သန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ (-ဥဝ၊ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၉၄၊ ၃၈၃။)

ကိလေသသန္တာန (ပု) [ကိလေသ + သန္တာန] ကိလေသာအစဉ်။ အန္တာသဝန္တိတိ ကိလေသသန္တာနံ အနုဂန္တာ ဘုသံ သဝန္တိ အနုဗန္တန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၀။)

ကိလေသသန္တာနက (ပု) [ကိလေသ + သန္တာနက] ကိလေသာဟူသော ပင့်ကူချည်။ ကိလေသသန္တာနကနိ စ ပဒါလေတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ (သန္တာနကနိ-ဟု ရှိသည်ကား လိင်္ဂဝိပလ္လာသ-သာ။)

ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါ (ထိ) [ကိလေသသန္တာန + နိဒ္ဒါ] ကိလေသာအစဉ်ဟူသော အိပ်ပျော်

ခြင်း။ ဗုဇ္ဈတိတိ ကိလေသသန္တာနနိဒ္ဒါယ ဥဋ္ဌဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၆။

ကိလေသသန္တာနပတိတ (တိ) [ကိလေသသန္တာန + ပတိတ] ကိလေသာအစဉ်၌ ကျရောက်သောသူ။ တေသံ မဇ္ဈဂတာ ကိလေသသန္တာနပတိတာ....ဗျသနာနိပါပုဏန္တိ။ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၈၅။

ကိလေသသန္တာပ (ပု) [ကိလေသ + သန္တာပ] ကိလေသာအပူ။ အဗ္ဘန္တရေ ပန ကိလေသသန္တာပဿ အဘာဝေန အတိဝိယ ဝိရောစတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။)

ကိလေသသန္တာပက (တိ) [ကိလေသ + သန္တာပက။ ထိ-၌ ကိလေသသန္တာပိကာ] ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော။ ယောဂါဝစရော ကိလေသသန္တာပကံ မဂ္ဂတေဇံ ပတ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။ ဣဓ ပန ဌပေတွာ ဒုက္ကရကာရိကံ သဗ္ဗာပိ ကိလေသသန္တာပိကာ ပဋိပဒါ ဝဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။

ကိလေသသန္တာပကဝီရိယ (န) [ကိလေသသန္တာပက + ဝီရိယ] ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော လုံ့လ။ အာတပ္ပါယာတိ ကိလေသသန္တာပကဝီရိယကရဏတ္ထာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။

ကိလေသသန္တာပန (န) [ကိလေသ + သန္တာပန] ကိလေသာကို ပူပန်စေခြင်း။ အာတာပေါ ဝုစ္စတိ ကိလေသသန္တာပနဋ္ဌေန ဝီရိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၃၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။)

ကိလေသသန္တာပရဟိတ (တိ) [ကိလေသသန္တာပ + ရဟိတ] ကိလေသာအပူမှ ကင်းသောသူ။

နိဗ္ဗုတောတိ ကိလေသသန္တာပရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ (-အနုဋီ၊၂။၆၀။)

ကိလေသသန္တာပဝိရဟ (တိ) [ကိလေသသန္တာပ + ဝိရဟ] ကိလေသာအပူမှ ကင်းခြင်း။ ကိလေသသန္တာပဝိရဟတော သအဿာဒံ သုဂတိသမ္မာပနေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇။

ကိလေသသန္တာပဝူပသမန (န) [ကိလေသသန္တာပ + ဝူပသမန] ကိလေသာအပူမှ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ကိလေသသန္တာပဝူပသမနတော ဒုက္ခသန္တာပဝူပသမနတော စ သဗ္ဗသော နိဗ္ဗုတတ္တာ “ပရိနိဗ္ဗုတ” န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

ကိလေသသန္တာပဟရ (တိ) [ကိလေသသန္တာပ + ဟရ + အ] ကိလေသာအပူကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော။ ယသ္မာ ပန မဂ္ဂေါ ကိလေသသန္တာပဟရော သုသိတလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃။ ဝဇ္ဇိ၊ဋ္ဌ၊၄၂။ (-ဝိမတိ၊၁။၆၁။)

ကိလေသသန္တိ (တိ) [ကိလေသ + သန္တိ] ကိလေသာ ငြိမ်းအေးမှု။ တေ အဂတိပဟာနေန ကိလေသသန္တိယဉ္စ သုသိလျသင်္ခါတေ သောရဇ္ဇေ စ ကေဂ္ဂတာသမာဓိမိ စ သဏ္ဌိတာ ပတိဋ္ဌိတာ ဓမ္မိကရာဇာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။

ကိလေသသန္တိဝ (ပု) [ကိလေသ + သန္တိဝ] ကိလေသာဖြင့် - နှိုးနှော - ရောယှက် - ပေါင်းဖက် - ခြင်း။ ဣမေ နိလ္လဇ္ဇာ နိက္ကရဏာ မယာ သဒ္ဓိံ ကိလေသသန္တိဝံ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ မူလဋီ၊၂။၄၄။ အနုဋီ၊၂။၅၄။)

ကိလေသသန္တိသိတ (တိ) [ကိလေသ + သန္တိသိတ] ကိလေသာကိုမှီသောသူ။ ဝိမံသနဝသေန ကိလေသသန္တိသိတော ဝိယ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။)

ကိလေသသန္တိသိတပဒ (န) [ကိလေသသန္တိသိတ + ပဒ] ကိလေသာကိုမှီသောပုဒ်။ ပက္ခိ-

ပိတုတိ အဋ္ဌကာဒီဟိ ဂန္ထိတမန္တပဒေသု
ကိလေသသန္ဓိသိတပဒါနံ တတ္ထ တတ္ထ ပဒေ
ပက္ခိပနံ ကတုာ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၂။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၇။

ကိလေသသဘာဝ (တိ) [ကိလေသ+သဘာဝ]
ကိလေသသဘောရှိသော။ “မညတိ”တိ
ဣမိနာ မညနာကိစ္စေန တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော
ဂဟိတာ တာသံ ကိလေသသဘာဝတ္တာ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၅-၆။

ကိလေသသမဏ (ပု) [ကိလေသ+သမဏ]
ကိလေသာ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဟေတုဓမ္မနိရော-
ဓာယ၊ ကိလေသသမဏာယ စ။အပ၊၁။၃၉၇။

ကိလေသသမုတ္တိတန (န) [ကိလေသ+သမုတ္တိ-
တန] ကိလေသာကို-ပယ်နုတ်-ပယ်ခွါ-
ခြင်း။ ဝိရိယံ ထိရံ ကတုာ မဂ္ဂေန ကိလေသ-
သမုတ္တိတနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။

ကိလေသသမုစ္ဆိန္နန (န) [ကိလေသ+သမုစ္ဆိန္နန]
ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ ကိ-
လေသသမုစ္ဆိန္နနဋ္ဌေန ကိလေသက္ခယကရေ
အရိယမဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ (-
အနုဋ္ဌိ၊၂။၈၉။)

ကိလေသသမုစ္ဆေဒ (ပု) [ကိလေသ+သမုစ္ဆေဒ]
ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ သီတိ-
ဘာဝေါပိ ကိလေသသမုစ္ဆေဒနေဝါတိ အာ-
ဟ“ဝေဒယိတာနိပိ”တိအာဒိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၀၁။

ကိလေသသမုစ္ဆေဒက (တိ) [ကိလေသ+သမုစ္ဆေ-
ဒက] ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်တတ်
သော။ ကိလေသသမုစ္ဆေဒကဿ မဂ္ဂဿ
နိယျာနသဘာဝေနော ဘဝိတဗ္ဗံ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။
၁၃၆။ (- နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၇။၈။)

ကိလေသသမုစ္ဆေဒန (န) [ကိလေသ+သမုစ္ဆေ-
ဒန] ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။
ကိလေသသမုစ္ဆေဒနတော အရိယမဂ္ဂတ္ထော
နိက္ကိလေသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၇။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄- ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကိလေသသမုဋ္ဌာန (န) [ကိလေသ+သမုဋ္ဌာန]
ကိလေသာထကြွဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ပုထုဇ္ဇေနော
ပန ကိလေသသမုဋ္ဌာနာယ ကာမေ ပဋိသေ-
ဝတိ။ ပေဋကော။၂၇၁။

ကိလေသသမုဒါစာရ (ပု) [ကိလေသ+သမုဒါ-
စာရ] ကိလေသာထကြွဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ သော
ဟိ ဒသပိ ဝိသတိပိ တိ သမ္ပိ ဝဿာနိ ကိလေ-
သသမုဒါစာရံ အပဿိတုာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (-
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၂။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၂၁။)

ကိလေသသမုဒါစာရသင်္ခေါဘရဟိတ (တိ) [ကိ-
လေသသမုဒါစာရသင်္ခေါဘ+ရဟိတ] ကိလေ-
သာထကြွဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ တုန်လှုပ် ချောက်
ချားခြင်းမှ ကင်းသော၊သူ။ သတိပိ ခရ-
ဘာဝေ သုခုမပဝတ္တိဝသေန ကိလေသသမု-
ဒါစာရသင်္ခေါဘရဟိတတာယ သဒ္ဓိန္ဒြိယ-
ဝသေန ပသန္နဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၇။

ကိလေသသမုဒါစာရဟေတုက (တိ) [ကိလေသ-
သမုဒါစာရ + ဟေတုက] ကိလေသာထကြွ
ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ဣတ္ထိ-
ပုရိသသံယောဂါဒိကံ ကိလေသသမုဒါစာရ-
ဟေတုကံ ပဋိဘာနစိတ္တကမ္မံ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၈၉။

ကိလေသသမုဒ္ဒ (ပု) [ကိလေသ+သမုဒ္ဒ] ကိလေ-
သာသမုဒြာ၊ သမုဒြာနှင့်တူသော ကိလေ-
သာ။ တေ ဥဘောပိ ကိလေသသမုဒ္ဒံ အနော-
တရိတုာ ဗြဟ္မာနော ဝိယ ဧကေတော
ဝသိ သု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၄၉။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၉၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၇။)

ကိလေသသမူဟ (ပု) [ကိလေသ + သမူဟ]
ကိလေသာအပေါင်း။ အနန္တရံ ဝက္ခမာနေန
အာဟာရာဒိစတုက္ကမဂ္ဂေန ဒသဝတ္ထုကေ ကိ-
လေသသမူဟေ နိဒ္ဓိသတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၂၃။

ကိလေသသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကိလေသ + သမ္ပယုတ္တ]
ကိလေသာနှင့် ယှဉ်သော။ ကိလေသသမ္ပ-
ယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိဓမ္မာ။ (- ၂၄၆၊ ၂၄၇။
အဘိဝိ။ ၁၈။ ဒီဌ၊ ၂။ ၁၂၆။ မ၊ ၂။ ၂၇၉။
အဘိဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ မ၊ ၂။ ၂၇၉။)

ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက (တိ) [ကိလေသသမ္ပ-
ယုတ္တ + ဒုက] ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက။ ဓမ္မ-
သင်္ဂဏ်ပါဠိ၊ ဒုကမာတိကာ၊ ကိလေသ-
ဂေါစ္ဆက၊ ၇၈-ဒုက။ အဘိဓမ္မာ။ တထာ
ကိလေသာ စေတ သံကိလိဋ္ဌနီဝရဏာ စေတ
နီဝရဏသမ္ပယုတ္တကိလေသာ စေတ ကိလေသ-
သမ္ပယုတ္တဒုကာ။ အဘိဌ၊ ၂။ ၄၉၁။

ကိလေသသမ္ပယုတ္တပဒ (န) [ကိလေသသမ္ပယုတ္တ
+ ပဒ] ကိလေသသမ္ပယုတ္တပဒ။ သံကိလိဋ္ဌပဒ
ကိလေသသမ္ပယုတ္တပဒေန အသမာနတ္ထံ။ မူလ-
ဋီ၊ ၁။ ၂၀၂။

ကိလေသသမ္ပယောဂ (ပု) [ကိလေသ + သမ္ပ-
ယောဂ] ကိလေသာနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ သဒရဏာ-
ဒိဘာဝေါ အဝိသေသေန ကိလေသသမ္ပ-
ယောဂတော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။

ကိလေသသမ္ပိဋ္ဌန (န) [ကိလေသ + သမ္ပိဋ္ဌန]
ကိလေသာနိပိစက်မှု။ သမ္မာဓောတိ ပုတ္တ-
ဒါရာဒိသမ္ပိဋ္ဌနေန ကိလေသသမ္ပိဋ္ဌနေန စ
ကုသလကိရိယာယ ဩကာသရဟိတော။
သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၁၀။

ကိလေသသမ္ပာဓာဘာဝ (ပု) [ကိလေသ-
သမ္ပာဓ + အဘာဝ] ကိလေသာဖြင့် ကျဉ်း
မြောင်းမှုမရှိခြင်း။ ကိလေသသမ္ပာဓာဘာဝ-
တော အသမ္ပာဓံ။ ထေရီဌ၊ ၂၉၈။

ကိလေသသမ္ဘဝ (တိ) [ကိလေသ + သမ္ဘဝ]
ကိလေသာကြောင့်ဖြစ်သော။ ကိလေသဒုက္ခ-
ကြည့်။

ကိလေသသမ္ပုဋ္ဌ (တိ) [ကိလေသ + သမ္ပုဋ္ဌ]
ကိလေသာကြောင့် - တွေဝေ - ထိုင်းမှိုင်း -

ငေးမှိုင်း - သော၊ သူ။ သမ္ပုဋ္ဌရူပေါတိ ကိလေ-
သသမ္ပုဋ္ဌော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၁။

ကိလေသသလ္လ (ပု၊ န) [ကိလေသ + သလ္လ]
ကိလေသာမြား။ ဒိဋ္ဌိသလ္လံ ကိလေသသလ္လံ
ဒုစရိတသလ္လံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။

ကိလေသသလ္လဝိဒ္ဓ (တိ) [ကိလေသသလ္လ + ဝိဒ္ဓ]
ကိလေသာမြားစူးသောသူ။ ဧဝံ ကိလေသ-
သလ္လဝိဒ္ဓါနံ ဟိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ကာလော
ပဗ္ဗဇ္ဈိတံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။

ကိလေသသလ္လိခန (န) [ကိလေသ + သလ္လိခန]
ကိလေသာကို - ခေါင်းပါး - နည်းပါး - စေ
ခြင်း။ ဣဒံ မေ အာရညိကံ ကိလေသသလ္လိ-
ခနတ္တာယ သံဝတ္တိသတိ။ အံ၊ ၃။ ၅၆။

ကိလေသသလ္လိခနသမတ္တ (တိ) [ကိလေသသလ္လိ-
ခန + သမတ္တ] ကိလေသာကို - ခေါင်းပါး -
နည်းပါး - စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ သုစိ-
သလ္လေခဝုတ္တိနာတိ သုစိဘူတာ ကိလေသ-
သလ္လိခနသမတ္တာ ဝုတ္တိ ပဋိပတ္တိ တေဿာတိ
သုစိသလ္လေခဝုတ္တိ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၂၃။

ကိလေသသလ္လေခန (န) [ကိလေသ + သလ္လေခန]
(၁) ကိလေသာကို ခေါင်းပါးစေခြင်း။ (တိ)
(၂) ကိလေသာတို့ကို ခေါင်းပါး စေတတ်
သော။ (၁) ဣဒံ မေ ပိဏ္ဏပါတိကံ ကိလေ-
သသလ္လေခနတ္တာယ သံဝတ္တိသတိ ပိဏ္ဏပါ-
တိကော ဟောတိ။ အဘိဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ (တိ)
(၂) ယသ္မာ ပန အသံဝရံ ပဟာယ သံဝရေ
ဌိတဿ အတ္တာ ကိလေသသလ္လေခနတာယ
စေတ နိဒ္ဒါနနတာယ စ သံဝတ္တိတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၈၇။

ကိလေသသလ္လေခနပဋိပတ္တိ (တိ) [ကိလေသ-
သလ္လေခန + ပဋိပတ္တိ] ကိလေသာကို ခေါင်း
ပါးစေတတ်သောအကျင့်။ စတုသုပစ္စယေသု
မဟိစ္ဆတာ အသန္တဌိတာ ကိလေသသလ္လေ-

ခနပဋိပတ္တိယာ အဂေါပါယနာ။ ဝိဠာဠာ။
၁၆၃။

ကိလေသသလ္လေခိက (တိ) [ကိလေသ + သလ္လေ-
ခိက] ကိလေသကို ခေါင်းပါးစေတတ်
သော။ အဘိသလ္လေခိကာတိ အတိဝိယ
ကိလေသသလ္လေခိကာ။ အံဠာဠာ။ ၁၆၄။

ကိလေသသဟဂတ (တိ) [ကိလေသ + သဟ-
ဂတ] ကိလေသနှင့်တကွဖြစ်သော။ ကိလေ-
သသဟဂတေ ဝိတက္ကဝိစာရေ န ပဝတ္တေတိ။
သံဠာဠာ။ ၁၆၅။

ကိလေသသဟဂတစိတ္တ (န) [ကိလေသသဟ-
ဂတ + စိတ္တ] ကိလေသနှင့်တကွ ဖြစ်သော
စိတ်။ တမ္ပိ စ ကိလေသသဟဂတစိတ္တေနဝ
ဟောတိ။ မဠာဠာ။ ၁၆၆။ ကိလေသသဟဂတ-
စိတ္တေနဝါတိ ဒုက္ခသမ္ပယာယ အသဟန-
နိမိတ္တေန ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တေနဝ။
မဠာဠာ။ ၁၆၇။

ကိလေသသဟိတ (တိ) [ကိလေသ + သဟိတ] ကိ-
လေသနှင့်တကွဖြစ်သော။ ကိလေသသဟိ-
တဉ္စေဝ ကမ္ပံ ဝိပါကဿ ဟေတု။ နေတ္ထိဠာ။
၁၆၈။ (-မဠာဠာ။ ၁၆၉။ အနုဠာဠာ။ ၁၇၀။)

ကိလေသသဟိတစိတ္တ (တိ) [ကိလေသသဟိတ
+ စိတ္တ] ကိလေသနှင့်တကွ ဖြစ်သောစိတ်
ရှိသောသူ။ ကိလေသသင်္ဂဏိကာ-ကြည့်။

ကိလေသသိင်္ဂ (န) [ကိလေသ + သိင်္ဂ] ကိလေ-
သဟူသော ဦးချို၊ ဦးချိုနှင့်တူသော ကိ-
လေသ။ နာဂရိကဘာဝသင်္ခါတဿ ကိလေ-
သသိင်္ဂဿေတံ နာမံ။ အဘိဠာဠာ။ ၁၇၁။ အံ
ဠာဠာ။ ၁၇၂။

ကိလေသသိင်္ဂါရ (န) [ကိလေသ + သိင်္ဂါရ] ကိ-
လေသဟူသော ဦးချို၊ ဦးချိုနှင့်တူသော
ကိလေသ။ ဧဝံ သဗ္ဗေဟိပိ ပဒေဟိ ကိလေသ-
သိင်္ဂါရတာဝ ကထိတာ။ အဘိဠာဠာ။ ၁၇၃။
(-အံဠာဠာ။ ၁၇၄။)

ကိလေသသိဉ္စနဝိရဟိတ (တိ) [ကိလေသသိဉ္စန +
ဝိရဟိတ] ကိလေသ သွန်းလောင်းမှုမှ ကင်း
သော။ အာနေဉ္စာဓိမုတ္တဿာတိ ကိလေသ-
သိဉ္စနဝိရဟိတာသု ဟေဉ္စမာသု ဆသု သမာ-
ပတ္တိသု အဓိမုတ္တဿ။ မဠာဠာ။ ၁၇၅။

ကိလေသသိမာ (ထိ) [ကိလေသ + သိမာ] ကိ-
လေသအပိုင်းအခြား။ ကောပိ ဟိ ကိလေ-
သသိမာ ဌိတာ နာမ နတ္ထိ။ အဘိဠာဠာ။ ၁၇၆။
(-သုတ္တနိဠာဠာ။ ၁၇၇။ မဟာနိဠာဠာ။ ၁၇၈။
ဇာဠာဠာ။ ၁၇၉။)

ကိလေသသိသ (န) [ကိလေသ + သိသ] ကိ-
လေသ၏ဦးခေါင်း၊ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်
သော အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော ကိလေသ။
တ္ထေ စ ပဝတ္တိသိသံ ကိလေသသိသန္တိ ဒွေ
သိသာနိ။ တတ္ထ ပဝတ္တိသိသံ နာမ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ
ကိလေသသိသံ နာမ အဝိဇ္ဇာ။ သံဠာဠာ။ ၁၈၀။
(-အဘိဠာဠာ။ ၁၈၁။ ပဋိသံဠာဠာ။ ၁၈၂။ နေတ္ထိ-
ဠာဠာ။ ၁၈၃။ သံဠာဠာ။ ၁၈၄။)

ကိလေသသုခနိဿိတ (တိ) [ကိလေသသုခ +
နိဿိတ] ကိလေသဟူသော ချမ်းသာကိုမှီ
သောသူ။ ကေသ္မိဉ္စိ ကာလေ 'ရာဇာ ဣဿ-
ရိယမဒမတ္တော ကိလေသသုခနိဿိတော
ဝိနိစ္ဆယမ္ပိ န ပဉ္စပေသိ။ ဇာဠာဠာ။ ၁၈၅။

ကိလေသသုဒ္ဓိ (ထိ) [ကိလေသ + သုဒ္ဓိ] ကိလေ-
သ - ၏ - မှ - စင်ကြယ်ခြင်း။ န သုဇ္ဈတိတိ
ကိလေသသုဒ္ဓိ န ပါပုဏာတိ။ မဠာဠာ။
၁၈၆။ (-၁၈၇။ အဘိဠာဠာ။ ၁၈၈။ သုတ္တနိ-
ဠာဠာ။ ၁၈၉။ မဟာနိဠာဠာ။ ၁၉၀။)

ကိလေသသေဒ (ပု) [ကိလေသ + သေဒ] ကိလေ-
သဟူသောချေး။ ကိလေသသေဒါ မုစ္ဆန္တိ။
ဇာဠာဠာ။ ၁၉၁။

ကိလေသသေနမဒ္ဒန (တိ) [ကိလေသသေနာ +
မဒ္ဒန] ကိလေသစစ်တပ်ကို နှိပ်နင်း တတ်
သောသူ။ ဝေမေဝ ကိလေသသေနမဒ္ဒနာ

ယောဂီနော ဣဓ ဝုတ္တဝသေန ဝိဿနံ ပဂ္ဂ-
ဟေတုာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။

ကိလေသသေနာ (ထိ) [ကိလေသ + သေနာ]
ကိလေသာဟူသောစစ်သည်။ ကိလေသာစစ်
တပ်။ သေနန္တိ ကိလေသသေနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၆၄။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။) ကိလေသသေနန္တိ
ကာမဂုဏသင်္ခါတံ ပဌမံ ကိလေသသေနံ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ကိလေသသေနာပတိ (ပု) [ကိလေသ + သေနာ-
ပတိ] ကိလေသာဟူသောစစ်သူကြီး။ ကိလေ-
သသေနာပတိနာ မာရေန သသင်္ဂါမေ ဘော-
သိတေ ဝိယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။

ကိလေသသောတ (ပု) [ကိလေသ + သောတ]
ကိလေသာရေအလျဉ်။ တဏှာသောတော
ဒိဋ္ဌိသောတော ကိလေသသောတော ဒုစ္စရိ-
တသောတော အဝိဇ္ဇာသောတော။ စူဠနိ။
၂၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။)

ကိလေသသောတစ္ဆေဒ (ပု) [ကိလေသသောတ
+ ဆေဒ] ကိလေသာရေအလျဉ်ကိုဖြတ်ခြင်း။
တဿ ကိလေသသောတစ္ဆေဒေန ဆိန္ဒသော-
တဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ကိလေသသ္မေဟပရိယာဒါန (န) [ကိလေသသ္မေ-
ဟ+ပရိယာဒါန] ကိလေသာအစေး၏ ကုန်
ခန်းခြင်း။ တေန တေန မဂ္ဂေန ယထာယထာ
နိရောဓဿ သစ္စိကိရိယာ၊ တထာတထာ ကိ-
လေသသ္မေဟပရိယာဒါနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၀၄။

ကိလေသဟေတု (ပု) [ကိလေသ + ဟေတု]
ကိလေသာဟူသောအကြောင်း။ ဣတိဣမိနာ
သုတ္တပ္ပဒေသေန... သံကိလေသော ကိလေ-
သဟေတု ဒဿိတော။ နေတ္တိဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၁။

ကိလေသဟေတုက (တိ) [ကိလေသ + ဟေတု +
က] ကိလေသာဟူသော အကြောင်းရှိသော။
ကိဉ္ဇာပိ သဗ္ဗံ သံသာရဒုက္ခံ ကိလေသဟေတု-
ကံ၊ ဝိသေသတောပန ပါပဓမ္မာ အပါယူပ-
ပတ္တိ* နိဗ္ဗုတ္တန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၃၀။)

ကိလေသဟေတုဝိနာသနမုခ (န) [ကိလေသ-
ဟေတုဝိနာသန+မုခ] ကိလေသာ ဟူသော
အကြောင်း၏ ပျက်စီးခြင်းကို အဦးမူခြင်း။
“ယာ ပနာ”တိအာဒိနာ ပန မဂ္ဂဘာဝနာယ
ကိလေသဟေတုဝိနာသနမုခေန အနာဂတ-
ဇာတိယာ ဧဝ ခိဏဘာဝေါ ပကာသိ-
တောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၅၉။

ကိလေသာတပါဘာဝ (ပု) [ကိလေသာတပ +
အဘာဝ] ကိလေသာ အပူ မရှိခြင်း။ သီတိ-
ဘူတောတိ ကိလေသာတပါဘာဝေန သီတိ-
ဘူတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။

ကိလေသာတုရ (ပု) [ကိလေသ + အာတုရ]
(၁) ကိလေသာဖြင့် နာကျင်ခြင်း၊ ကိလေ-
သာအနာ။ (တိ) (၂) ကိလေသာဖြင့် နာ
ကျင်ခြင်းရှိသော၊ ကိလေသာအနာရှိသော၊
သူ။ (၁) စိတ္တေ စ ကိလေသာတုရေနော
အလဒ္ဓံ ဈာနာဒိဘေဒံ လာဘံ ဥပ္ပါဒေတုံ
သက္ကောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈-၉။ (တိ) (၂)
အာတုရန္တိ ဇရာတုရတာယ ရောဂါတုရတာ-
ယ ကိလေသာတုရတာယ နိစ္စာတုရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၈။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၂၈၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။

ကိလေသာဓိက (တိ) [ကိလေသ + အဓိက] ကိ-
လေသာ လွန်ကဲခြင်းရှိသော။ ဒေါသုဿ-
န္တတာယာတိ ကိလေသာဓိကတာယ။ အနုဋ္ဌိ၊
၂။၁၀၈။

ကိလေသာဓိဂမ (ပု) [ကိလေသ + အဓိဂမ]
ကိလေသာကို ရခြင်း၊ ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်
ခြင်း။ ပရိယုဋ္ဌာနံ ပုန စိတ္တေ ကိလေသာ-
ဓိဂမော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။

ကိလေသာဓိမုစ္စန (ထိ၊န) [ကိလေသ + အဓိ-
မုစ္စန] ကိလေသာ အစွမ်းအားဖြင့် - စိတ်
ညွတ်ခြင်း - နှလုံးသွင်းခြင်း။ အဓိမုစ္စတိတိ
ကိလေသာဓိမုစ္စနေန အဓိမုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၉၅။ အဓိမုစ္စတိ(၄)လည်း ကြည့်။

ကိလေသာနုဂတ (တိ) [ကိလေသ + အနုဂတ]
ကိလေသာသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ကိလေသာ-
နုဂတဉ္စိစိတ္တံ ပကတိဘာဝံ ဝိဇဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။)

ကိလေသာနုဂတစိတ္တ (တိ) [ကိလေသာနုဂတ +
စိတ္တ] ကိလေသာသို့ အစဉ်လိုက်သောစိတ်
ရှိသောသူ။ ကိလေသာနုရဉ္စိတ-ကြည့်။

ကိလေသာနုဗန္ဓ (တိ) [ကိလေသ + အနုဗန္ဓ]
ကိလေသာအစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ကိလေသာနုဗန္ဓနိမိတ္တ (န) [ကိလေသာနုဗန္ဓ +
နိမိတ္တ] ကိလေသာ အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော
နိမိတ်။ ဝေမိဒံ သင်္ခေပတော ရူပါဒီသု ကိ-
လေသာနုဗန္ဓနိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟပရိဝဇ္ဇနလက္ခဏံ
ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ ကိလေ-
သော အနုဗန္ဓော တေသာတိ ကိလေ-
သာနုဗန္ဓော၊ သော ဝေ နိမိတ္တာဒိဂါဟော၊
တတော ပရိဝဇ္ဇနလက္ခဏံ ကိလေသာနုဗန္ဓ-
နိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟပရိဝဇ္ဇနလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၅၁။

ကိလေသာနုဗျဉ္ဇန (န) [ကိလေသ + အနုဗျဉ္ဇန]
ကိလေသာ (ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း) - အမှတ်
အသား - အခြင်းအရာ။ သရေ နိမိတ္တံ ဂဟေ-
တူတိ “ဓမ္မော သော ဝုစ္စတိ” တိ ဓမ္မဿ-

ရဝသေန နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ၊ န ကိလေသာ-
နုဗျဉ္ဇနဝသေန။ မူလဋီ၊၁။၁၈။

ကိလေသာနုရဉ္စိတ (တိ) [ကိလေသ + အနုရဉ္စိ-
တ] ကိလေသာဖြင့် တပ်စွန်းသောစိတ်ရှိ
သော၊ ကိလေသာသို့ အစဉ်လိုက်သော စိတ်
ရှိသောသူ။ ဣဒါနေဝ သော နိဒ္ဒါယိတွာ
ကိလေသာနုရဉ္စိတောဝ ပဗုဇ္ဈိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၈။ (-၂၃၉)။ ကိလေသာနုရဉ္စိတော
ဝါတိ ယောနိသောမနသိကာရဿ အဘာ-
ဝေန ကိလေသာနုဂတစိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။
၃၃၂။ (-၄၇၃။)

ကိလေသာနုဝတ္ထက (တိ) [ကိလေသ + အနု-
ဝတ္ထက] ကိလေသာသို့အစဉ်လိုက်တတ်သော၊
သူ။ တဒါ ဟိ မနုဿာ တိဗ္ဗရာဂဇာတိကာ
ကိလေသာနုဝတ္ထကာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၈။)

ကိလေသာပနယန (န) [ကိလေသ + အပနယန]
ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ကိလေသာပနယနပဋိပတ္တိ (ထိ) [ကိလေသာပန-
ယန + ပဋိပတ္တိ] ကိလေသာ ပယ်ကြောင်း
အကျင့်။ ဧဝံ သော စရတိ သတောတိ ဧဝံ
ကိလေသာပနယနပဋိပတ္တိယာ သတော သမ္ပ-
ဇာနော ဟုတွာ စရတိ ဝိဟရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။
၂။၃၀၄။

ကိလေသာပရာဓပ္ပဟာန (န) [ကိလေသာပရာ-
ဓ + ပဟာန] ကိလေသာအပြစ်ကို ပယ်ခြင်း။
ကိလေသာပရာဓပ္ပဟာနေန အာသယသုဒ္ဓိ-
ဝစနတော....သီလဿ အနန္တရံ နေက္ခမ္မံ ဝုတ္တံ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၉။)

ကိလေသာဘာဝ (ပု) [ကိလေသ + အဘာဝ]
ကိလေသာတို့၏ မရှိခြင်း။ ကိလေသာဘာဝေ
ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကမ္မံ အာယတိ* အပ္ပဋိသန္နိကံ

ဟောတိ။ ဝိဠာသေ။ ၁၃၇။ မဠာသေ။ ၁၃၈။ သံဠာသေ။ ၁၃၉။ အံဠာသေ။ ၁၄၀။ သာရတ္ထာသေ။ ၁၄၁။
(-မဠာသေ။ ၁၃၇။ သံဠာသေ။ ၁၃၈။ အံဠာသေ။ ၁၃၉။ ဇာဠာသေ။ ၁၄၀။ မဠာသေ။ ၁၄၁။ အနုဠာသေ။ ၁၄၂။ နေတ္တိဝိ။ ၁၄၃။)

ကိလေသာဘိနိဝေသ (ပု) [ကိလေသ+အဘိနိဝေသ] ကိလေသာဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း။ ကာမသံယောဂါဒိကဿ ကိလေသာဘိနိဝေသဿ ကိလေသပဝတ္တိယာ ပဟာနံ ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၃၃၇။ နိဝိဠာဘာဝေန ဩဂါဠာဘာဝေန ပဝတ္တသံယောဇနာဒိကိလေသာ ဝေ ကိလေသာဘိနိဝေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၅၁၀။

ကိလေသာဘိဘဝ (ပု) [ကိလေသ+အဘိဘဝ] ကိလေသာနှိပ်စက်ခြင်း။ ကိလေသာဘိဘဝေန စေတောသမာဓိ အလဘန္တော။ ထေရဂါဠာ။ ၂။ ၉၇။

ကိလေသာဘိဘဝနပဋိပတ္တိ (ထိ) [ကိလေသာဘိဘဝန+ပဋိပတ္တိ] ကိလေသာကိုလွှမ်းမိုးနှိပ်စက်တတ်သောအကျင့်။ ယသ္မာ သုဝိသုဒ္ဓသီလော သတ္တရိ အဘိပ္ပသန္တော ကိလေသာဘိဘဝနပဋိပတ္တိယဉ္စ ဌိတော။ ထေရဂါဠာ။ ၂။ ၁၅၇။

ကိလေသာဘိဘူတ (တိ) [ကိလေသ+အဘိဘူတ] ကိလေသာလွှမ်းမိုး နှိပ်စက်ခံရသောသူ။ သုခသညာယ စေဝ ကိလေသာဘိဘူတတာယ စ ဒွါရတ္ထယပဝတ္တမ္ပိ အပုညဘိသင်္ခါရံ အာရဘတိ။ အဘိဠာ။ ၂။ ၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၆၃။ (-ဣတိဝုတ်။ ၉။ ၃၃၀။ ဇာဠာ။ ၂။ ၉၇။ သံဠာ။ ၂။ ၃၂၁။ မူလဠာ။ ၂။ ၉၈။)

ကိလေသာဘိရတ (တိ) [ကိလေသ+အဘိရတ] ကိလေသာ၌ မွေ့လျော်သောသူ။ သော တံ အဝန္တိတော ကေမန္တံ နိသိဒ္ဓိတော အတ္တနော ကိလေသာဘိရတတ္တာ တံ “ကပဏော”တိ

မညမာနော။ ဇာဠာ။ ၅။ ၂၆၅။ (-၂၆၆။ ဇာဠာ။ ၇။ ၁၆၁။)

ကိလေသာဘိသင်္ခါရဒုက္ခ (တိ) [ကိလေသာဘိသင်္ခါရ+ဒုက္ခ] ကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရဟူသောဆင်းရဲ။ တထာ မဟတိ သံသာရဒုက္ခေ တဿ စ နိမိတ္တဘူတေ ကိလေသာဘိသင်္ခါရဒုက္ခေ နိမိဂ္ဂံ သတ္တနိကာယံ ဒိသ္မာ။ စရိယာ။ ၉။ ၃၁၀။ (-ဒိဠာ။ ၁။ ၉၁။)

ကိလေသာဘိသင်္ခါရနိမိတ္တ (န) [ကိလေသာဘိသင်္ခါရ+နိမိတ္တ] ကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ကိလေသာဘိသင်္ခါရနိမိတ္တံ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏသောကပရိဒေဝါဒိဒုက္ခဉ္စ ပစ္စက္ခတော ဒိသ္မာ။ ဥဒါနာ။ ၉။ ၂၄၆။

ကိလေသာဘိသင်္ခါရနိမ္မထန (န) [ကိလေသာဘိသင်္ခါရ+နိမ္မထန] ကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရတို့၏ - လုံးထွေး - ရပ်ပတ် - မူမရှိခြင်း။ ကိလေသာအဘိသင်္ခါရတို့ကို - ပွတ်တိုက် - ကြိတ်ချေ - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ သဗ္ဗသော ကိလေသာဘိသင်္ခါရနိမ္မထနေန လဒ္ဓသင်္ဂါမဝိဇယေန စ။ ထေရဂါဠာ။ ၁။ ၄၅၂။

ကိလေသာဘိသင်္ခါရပဝတ္တိ (ထိ) [ကိလေသာဘိသင်္ခါရ+ပဝတ္တိ] ကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အထ ဝါ ကိလေသာဘိသင်္ခါရပဝတ္တိသင်္ခါတံ ခန္ဓပဝတ္တိသင်္ခါတမေဝ ဝါ ပဉ္စသုပ္ပံ ဂတိသု ဂတံ ဂမနံ တေဿ နတ္ထိတိ အာဂတော။ ဥဒါနာ။ ၉။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်။ ၉။ ၁၃၁။

ကိလေသာဘိသင်္ခါရမာရ (ပု) [ကိလေသာဘိသင်္ခါရ+မာရ] ကိလေသာမာရ်၊ အဘိသင်္ခါရမာရ်။ ကိလေသာဘိသင်္ခါရမာရနံ ဝါ အဂ္ဂဟဏတော ပုနဗ္ဗဝေါ န ဟောတိ။ ဥဒါနာ။ ၉။ ၁၉၅။ (- မူလဠာ။ ၂။ ၁။ အနုဠာ။ ၃။ ၁။)

၂။၆၀။ သံ၊ဠ၊၁။၁၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၉။
 (- အဘိ၊က။၈၀။ ပဋိသံ၊၁၁၉။မိလိန္ဒ၊၁၅၅။
 ဒီ၊ဠ၊၂။၂၅၉။ မ၊ဠ၊၂။၆၆။ အံ၊ဠ၊၃။၁၄၀။
 ဥဒါန၊ဠ၊၁၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဠ၊၁၂၃။) ကိလေ-
 သာဝရဏေနာတိ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ။ အဘိ၊
 ဠ၊၂။၄၄၂။ အဘိ၊ဠ၊၃။၃၆။ ပဋိသံ၊ဠ၊၂။၁၁။
 ဒီ၊ဠ၊၂။၆၅။ မ၊ဠ၊၂။၁၃၇။ သံ၊ဠ၊၁။၂၃၇။
 ကိလေသာဝရဏံ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ အံ၊ဠ၊၃။
 ၃၁၉။

ကိလေသာဝရဏပက္ခိက (တိ) [ကိလေသာဝရ-
 ဏပက္ခ + ဣက] ကိလေသန္တရာယ် အဖို့ရှိ
 သော၊ ကိလေသန္တရာယ်အသင်းအပင်း၌ ဝင်
 သော။ သမ္ပယုတ္တစေတနာယ ပနတ္ထေ ကိ-
 လေသာဝရဏပက္ခိကတာ ဒဠဗ္ဗာ။ အနုဠ၊
 ၃။၂၄၈။

ကိလေသာဝဿန (န) [ကိလေသ + အဝဿန]
 ကိလေသာစုတ်စိုခြင်း။ အဝဿုတန္တိ ကိလေ-
 သာဝဿနေန တိန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၆၁။

ကိလေသာဝိလတ္တရဟိတ (တိ) [ကိလေသာဝိ-
 လတ္တ + ရဟိတ] ကိလေသာ နောက်ကျ
 သည်၏အဖြစ်မှ ကင်းသော၊သူ။ အနာဝိလန္တိ
 ကိလေသာဝိလတ္တရဟိတံ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၄၂၆။

ကိလေသာသဝ (ပု) [ကိလေသ + အာသဝ]
 ကိလေသာအရက်၊ အရက်နှင့်တူသော ကိ-
 လေသာ။ ယေသု ဒိဠဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာ
 ဒုက္ခာသဝါကိလေသာသဝါ စ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၅၉။

ကိလေသာသုစိ (တိ) [ကိလေသ + အသုစိ] ကိ-
 လေသာအညစ်အကြေး။ အစူန္တမေဝ ကိ-
 လေသာသုစိတော ဝိသုဇ္ဈနေန သုစိသု။
 ဝိမာန၊ဠ၊၂။၁၅။ (- သီ၊ဠ၊သစ်၊ ၂။၁၇၅။)

ကိလေသာသုစိဒ္ဓသိတ (တိ) [ကိလေသာသုစိ +
 ဒ္ဓသိတ] ကိလေသာ အညစ်အကြေးသည်
 ဖျက်ဆီးအပ်သော၊သူ။ ဝိပုန္နစိတ္တာတိ ကိလေ-

သာသုစိဒ္ဓသိတတာယ ကုထိတစိတ္တာ။ မ၊ဠ၊
 ၁။၂၁၄။

ကိလေသာသုစိပဋ္ဌရဏ (န) [ကိလေသာသုစိ +
 ပဋ္ဌရဏ] ကိလေသာအညစ်အကြေးကို ယိုစီး
 စေခြင်း။ ကိလေသာသုစိပဋ္ဌရဏတော ဥပ္ပါဒ-
 ဇရာဘင်္ဂေဟိ ဥဒ္ဓုမာတပရိပက္ကပရိဘိန္နဘာဝ-
 တော စ။ သုတ္တနိ၊ဠ၊၁။၈၉။ ထေရ၊ဠ၊၂။
 ၂၉။ (- ထေရ၊ဠ၊၂။၂၁။ ထေရီ၊ဠ၊၂။၁၄၊
 ၂၆၄၊၂၉၃။ စရိယာ၊ဠ၊၁၃၉။ ပဋိသံ၊ဠ၊၂။
 ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ ဒီ၊ဠ၊၂။၂၁၂၊၂၉၇။
 မ၊ဠ၊၃။၆၈၊၂၂၅။ အနုဠ၊၂။၆၆၊၁၀၇။)

ကိလေသာသုစိမိဿ (တိ) [ကိလေသာသုစိ +
 မိဿ] ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့နှင့် ရော
 နှောသော။ အသုစိန္တိ ကိလေသာသုစိမိဿ-
 တာယ န သုစိ။ ဝိမာန၊ဠ၊၂။၂၂။

ကိလေသာသုစိဝိဂမ (ပု) [ကိလေသာသုစိ +
 ဝိဂမ] ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ ကင်း
 ခြင်း။ သုစိဘာဝေါတိ ကိလေသာသုစိဝိဂ-
 မေန သုဒ္ဓဘာဝေါ အသံကိလိဋ္ဌဘာဝေါ။ ဒီ၊
 ဠ၊၃။၂၁၄။ အံ၊ဠ၊၂။၂၀၇။

ကိလေသာသုစိဝိမိဿိတ (တိ) [ကိလေသာ-
 သုစိ + ဝိမိဿိတ] ကိလေသာအညစ်အကြေး
 နှင့် ရောနှောအပ်သော။ ကိလေသာသုစိဝိ-
 မိဿိတေ သင်္ခါရေ အဓိမုစ္ဆိတော။ ထေရ၊ဠ၊
 ၂။၄၉၂။

ကိလေသာသုစိသံကိလိဋ္ဌ (တိ) [ကိလေသာ-
 သုစိ + သံကိလိဋ္ဌ] ကိလေသာအညစ်အကြေး
 ဖြင့် ညစ်နွမ်းသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓကထန္တိ ကိလေသာ-
 သုစိသံကိလိဋ္ဌတာယ ဂူထံ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယန-
 ကထံ။ အံ၊ဠ၊၂။၉၄။

ကိလေသာသုစိသန္တိသိတ (တိ) [ကိလေသာ-
 သုစိ + သန္တိသိတ] ကိလေသာအညစ်အကြေး

ကိုမို့သော။ ကိလေသာသုစိသန္နိသိတတ္တာ စ အသုစိသန္နိသိတသုခံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄။

ကိလေသိဉ္ဇနရဟိတ (တိ) [ကိလေသိဉ္ဇန+ရဟိ-
တ] ကိလေသာဟူသောတုန့်လှုပ်ခြင်းမှ ကင်း
သော။ အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိပဋိသံယုတ္တာယာ-
တိ ကိလေသိဉ္ဇနရဟိတတာယ ဣဓ အာ-
နေဉ္ဇာတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၈။

ကိလေသိဉ္ဇိတ (တိ) [ကိလေသ+ဣဉ္ဇိတ] ကိလေ-
သာကြောင့်တုန့်လှုပ်ခြင်း။ မာနိဉ္ဇိတံ ကိလေ-
သိဉ္ဇိတံ ကာမိဉ္ဇိတံ။ စူဠနိ၊၄၁၊၄၃။

ကိလေသိယတိ (ကြိ) [ကိလိသ+ယ+တေ]
ပူပန်စေအပ်၏။ နှိပ်စက်အပ်၏။ ကိလိသ-
တိ-ကြည့်။

ကိလေသုပက္ခိလေသ (ပု) [ကိလေသ+ဥပက္ခိ-
လေသ] ညစ်ညူးကြောင်းကိလေသာ၊ ကိလေ-
သာအညစ်အကြေး။ သဗ္ဗေပိ ဒုဿီလျဟေ-
တုဘူတေ ကောဓုပနာဟာဒိကေ ကိလေသု-
ပက္ခိလေသေ ပဇဟတိ ဝိနောဒေတိ။ သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၂၈။

ကိလေသုပတာပ (ပု) [ကိလေသ+ဥပတာပ]
ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်း။ ကိလေသုပ-
တာပါဘာဝေန အဿတ္တဘာဝပစ္စယတာယ
ဥပ္ပါဒါဒိရဟိတမ္ပိ နိဗ္ဗာနံ။ အနုဋီ၊၁။၁၉၅။

ကိလေသုပမိ (ထိ၊ပု) [ကိလေသ+ဥပမိ] ကိလေ-
သာဟူသော ဥပမိ၊ (ဆင်းရဲ၏) တည်ရာဖြစ်
သော ကိလေသာ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲကို တည်
ဆောက်တတ်သော ကိလေသာ။ ခန္ဓုပမိ
ကိလေသုပမိ အဘိသင်္ခါရပမိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။
သာရတ္ထ၊၃။၂၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၃။ သဗ္ဗသော
ကိလေသုပမိယာ ပဟိနာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။

ကိလေသုပမိပဟာန (န) [ကိလေသုပမိ+ပဟာ-
န] ကိလေသာဟူသောဥပမိကို ပယ်ခြင်း။
ဝေ ဇာနိတွာ ကိလေသုပမိပဟာနာ နိရုပမိ
ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၄။၃၇။

ကိလေသုပသမ (ပု) [ကိလေသ+ဥပသမ] (၁)
ကိလေသာ၏ငြိမ်းခြင်း။ (တိ) (၂) ကိလေ-
သာ၏ငြိမ်းရာဖြစ်သော။ (၁) ဥပသမောတိ
ကိလေသုပသမော။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ (တိ) (၂)
ဥပသမသုခန္တိ ကိလေသုပသမံ ဖလသမာပတ္တိ-
သုခံ။ စူဠနိ၊၄။၁၂၄။

ကိလေသုပ္ပဇ္ဇနပထ (ပု) [ကိလေသုပ္ပဇ္ဇန+ပထ]
ကိလေသာကို ဖြစ်စေတတ်သော လမ်း
ကြောင်း။ ဥမ္မဂ္ဂပထန္တိ အနေကာနိ ကိလေ-
သုပ္ပဇ္ဇနပထာနိ။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၅၃၀။ (-သံ၊
ဋီ၊၁။၂၅၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၂-တို့၌ ကိလေ-
သုပ္ပဇ္ဇနသတ-ဟူရှိသည်။ ပထာနိကား လိင်-
ဝိပလ္လာသ)။

ကိလေသုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကိလေသ+ဥပ္ပတ္တိ] ကိလေ-
သာ၏ဖြစ်ခြင်း။ အပိစ ယထာ တထာ ကိ-
လေသုပ္ပတ္တိ နိဝါရေန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၆။ (-
သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၃၇။ မ၊ဋီ၊၂။၆၅၊
၂၉၂၊၃၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၆၊၃၈၉၊၄၃၁။ သံ၊ဋီ၊
၂။၁၇၁၊၃၂၃၊၃၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၈။)

ကိလေသုပ္ပတ္တိကာရဏ (န) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ +
ကာရဏ] ကိလေသာဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။
အာယတနေတိ တေသုယေဝ ကာမဂုဏေ-
သု ကိသ္မိဉ္ဇိဒေဝ ကိလေသုပ္ပတ္တိကာရဏေ။
မ၊ဋီ၊၄။၁၁၆။ ကိသ္မိဉ္ဇိဒေဝ ကိလေသုပ္ပတ္တိ-
ကာရဏေတိ တဿ ပုဂ္ဂလဿ ကိလေသုပ္ပတ္တိ-
ကာရဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ အညထာ သဗ္ဗေပိ
ပဉ္စ ကာမဂုဏာ ကိလေသုပ္ပတ္တိကာရဏမေဝ။
မ၊ဋီ၊၃။၃၂၇-၈။

ကိလေသုပ္ပတ္တိက္ခဏ (ပု) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ+ခဏ]
ကိလေသာဖြစ်သောအခါ။ သောတာပန္နာဒ-
ယော ကိလေသုပ္ပတ္တိက္ခဏေ ပတိတာ နာမ။
အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။

ကိလေသုပ္ပတ္တိနိဒ္ဒယန (န) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ +
နိဒ္ဒယန] ကိလေသာဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း။
အတ္တနော ကိလေသုပ္ပတ္တိနိဒ္ဒယနေန ကိလေ-

သေ အနုဝတ္တေန္တဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော နတ္ထေဝ
သိသုက္ခိပနံ။ ထေရါဌာ၁။၂၅၅။

ကိလေသုပ္ပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ + နိ-
မိတ္တ] ကိလေသာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။
ရူပါဒယော သဝိသေသံ ကိလေသုပ္ပတ္တိနိ-
မိတ္တန္တိ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ (-သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ အနုဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။)

ကိလေသုပ္ပတ္တိပစ္စယ (ပု) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ + ပစ္စ-
ယ] ကိလေသာဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ အာ-
ရမ္မဏန္တိ ကိလေသုပ္ပတ္တိပစ္စယံ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၃။
(-ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၂၆။)

ကိလေသုပ္ပတ္တိရဟ (တိ) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ +
အရဟ] ကိလေသာဖြစ်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။
တိဏှကာ ဝိယ ကိလေသုပ္ပတ္တိရဟံ အာရမ္မဏံ။
သံ၊ဌ၊၃။၉၅။

ကိလေသုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ကိလေသုပ္ပတ္တိ + ဟေ-
တု] ကိလေသာ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။
ယောစ သဗြဟ္မစာရိဟိပိ ကိလေသုပ္ပတ္တိဟေ-
တုဘူတော သံသဂ္ဂေါ။ ဥဒါန၊ဌ၊၂။၁။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

ကိလေသုပ္ပါဒ (ပု) [ကိလေသ + ဥပ္ပါဒ] ကိလေ-
သာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ အပရာဓော နာမ သုပ္ပဋ္ဌိ-
ပတ္တိယာ ဝိရဇ္ဈဟေတုဘူတော ကိလေသုပ္ပါ-
ဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

ကိလေသုပ္ပါဒန (န) [ကိလေသ + ဥပ္ပါဒန] ကိ-
လေသာဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ကိလေသုပ္ပါဒနေ ဟိ
သမ္မဒေဝ အာဒိနဝဒဿနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။)

ကိလေသုဿဒ (ပု) [ကိလေသ + ဥဿဒ] ကိလေ-
သာ - ထူပြော - များပြား - ခြင်း။ ဒိဋ္ဌဿ-
ဒေါ ကိလေသုဿဒေါ ကမ္မဿဒေါ။ မဟာနိ။
၅၅၊၁၀၀။ (-၂၇၅။ အဘိ၊ဌ၊၃။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂၃။)

ကိလေသုဒက (န) [ကိလေသ + ဥဒက] ကိလေ-
သာရေ။ ဧဝံ အတ္တနိ ပဝတ္တံ ကိလေသုဒကံ
သိဉ္စိတော။ နေတ္တိဝိ။၆၀။

ကိလေသုဒကဂရုက (တိ) [ကိလေသုဒက + ဂရု-
က] လေးသော ကိလေသာရေ။ ဝေမေဝ
အတ္တဘာဝနာဝံ ကိလေသုဒကဂရုကံ သိဉ္စိ-
တော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၃၀။ မဟာနိ၊ဌ၊၆၇။
နေတ္တိ၊ဌ၊၄၄။

ကိလေသုပဒ္ဒဝ (ပု) [ကိလေသ + ဥပဒ္ဒဝ] ကိ-
လေသာဘေးရန်။ အဗ္ဘန္တရေ ဥပုန္နေန ကိ-
လေသုပဒ္ဒဝေန အာစရိယဿပဒ္ဒဝေန။ မ၊ဌ၊
၄။၁၁၇။ ကိလေသုပဒ္ဒဝေနာတိ ကိလေသ-
သင်္ခါတေန ဥပဒ္ဒဝေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။

ကိလေသုပမိ (ထိ၊ပု) [ကိလေသ + ဥပမိ] ကိလေ-
သာဟူသောဥပမိ၊ (ဆင်းရဲ၏) တည်ရာဖြစ်
သော ကိလေသာ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲကို တည်
ဆောက်တတ်သော ကိလေသာ။ ဒသ ဥပမိ
တဏှူပမိ ဒိဋ္ဌူပမိ ကိလေသုပမိ ကမ္မူပမိ။
စူဠနိ၊၆၉။ (-မ၊ဌ၊၂။၁၀။ မ၊ဌ၊၄။၂၁၄။ သံ၊
ဌ၊၁။၃၀။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၂။
ဥဒါန၊ဌ၊၃၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၈၀၊၂၃၁၊၂၄၇။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄၀။ ထေရါဌ၊၁။၃၄၅။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။
နေတ္တိဝိ။၁၉၄။) ရာဂါဒိကိလေသာ ဧဝံ ကိ-
လေသုပမိ။ စူဠနိ၊ဌ၊၂၀။

ကိလေသုပမိရဟိတ (တိ) [ကိလေသုပမိ + ရဟိ-
တ] ကိလေသုပမိမှ ကင်းသော။ နိရူပမိန္တိ
ကိလေသုပမိရဟိတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၄၇။

ကိလေသုပသံဟိတ (တိ) [ကိလေသ + ဥပသံဟိ-
တ] ကိလေသာနှင့်စပ်သော။ စိတ္တဝိဟေသာ-
တိ စိတ္တဒေဒေါ၊ သာ ကိလေသုပသံဟိတတ္တာ
ဗုဒ္ဓါနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

ကိလေသုပသမ (ပု) [ကိလေသ + ဥပသမ] ကိ-
လေသာ၏ငြိမ်းခြင်း။ စတုတ္ထေန ကိလေ-

သုပသမော ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၀၅။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
၇။ ၁၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇။ ၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၉။) ကိ-
လေသုပသမောတိ ကိလေသာနံ အစူန္တဝူ-
သမော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၀။

ကိလေသုပသမကရ (တိ) [ကိလေသုပသမ +
ကရ + အ] ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းကို ပြုတတ်
သော။ သြပသမိကောတိ ကိလေသုပသမ-
ကရော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၅။)

ကိလေသုပသမန (န) [ကိလေသ + ဥပသမန]
ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်း။ ဒမောတိ ဒမနံ၊
ကိလေသုပသမနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၁၈၇။

ကိလေသုပသမနိဗ္ဗာန (န) [ကိလေသုပသမ +
နိဗ္ဗာန] ကိလေသာငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်။ ဥပသ-
မဿ စာတိ ကိလေသုပသမနိဗ္ဗာနဿ စ ရသံ
ပိတု။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။

ကိလေသုပသမသာမည (န) [ကိလေသုပသမ +
သာမည] ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းတူသည်၏
အဖြစ်။ သပ္ပဋိသန္တိကာနမ္ပိ သုဒ္ဓါဝါသာနံ
ခန္ဓဘေဒဿ ပရိနိဗ္ဗာနပရိယာယော သြဋ္ဌာရိ-
ကဒေါသပ္ပဟာနတော ကိလေသုပသမသာမ-
ညေန ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနု၊ ၄။ ၃။ ၁၇၇။

ကိလေသုပသမာဝဟ (တိ) [ကိလေသုပသမ +
အာဝဟ] ကိလေသာ ငြိမ်းခြင်းကို ရွက်
ဆောင်သော။ သြပသမိကောတိ ကိလေသု-
ပသမာဝဟော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၄။

ကိလေသုပါဒိသေသ (ပု) [ကိလေသ + ဥပါဒိ-
သေသ] ကိလေသာ တည်းဟူသော ဥပါဒိ-
သေသ၊ ကိလေသာတည်းဟူသော ခန္ဓာအ-
ကြွင်း။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေတိ သတိ
ဝါ ကိလေသုပါဒိသေသေ ပဟာတုံ အသက္ကု-
ဏေယျေ သတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆၁။

ကိလေသုပါယာသ (ပု) [ကိလေသ + ဥပါယာ-
သ] ကိလေသာဟူသော - ပြင်းစွာ - အား
ကြီးသော - ပူလောင်ခြင်း။ သဥပါယာသန္တိ
ကိလေသုပါယာသဝသေန ဥပါယာသံ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၂။

ကိလေသေတိ (ကြိ) [ကိလိသ + အ + တိ] ပူပန်
စေတတ်၏။ နှိပ်စက်တတ်၏။ နေဝ ဝိသော-
ဓေတိ၊ န ကိလေသေတိတိဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၁၀၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၁။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၅၃။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆၊ ၂၇၃။) သမ္မာ ကိလေသေတိ
ဗာယေတိ ဥပတာပေတိ စာတိ သံကိလေ-
သော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀။)
ကိလေသေန္တိ ဥပတာပေန္တိ ဝိဗာဓေန္တိ ဝါတိ
ကိလေသာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၁၉၁။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ မူလ၊ ၄။ ၂။
၁၈၄။)

ကိလေသောသ (ပု) [ကိလေသ + သြသ] ကိ-
လေသာရေအလျဉ်။ အဝီစိတော ယာဝ ဘ-
ဝဂ္ဂါ ပတ္တဋ္ဌံ ကိလေသောသံ ကိလေသရာသိ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ (-ဘု၊ ၂။ ၂၇၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၁၄၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။)

ကိလေသောဓိ (ပု) [ကိလေသ + သြဓိ] ကိလေ-
သာအပိုင်းအခြား။ ကိလေသောဓိ ဇိနိတွာ
ဌိတတ္တာ ခိဏာသဝေါ သြဓိဇိနော နာမ။
မ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၇။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၂၂၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၂။ မူလ၊ ၄။
၁။ ၁၀၇။)

ကိလေသောပက္ကိလေသ (ပု) [ကိလေသ + ဥပက္ကိ-
လေသ] ညစ်ညူးကြောင်းကိလေသာ၊ ကိလေ-
သာအညစ်အကြေး။ သန္တတတိ ကိလေ-
သောပက္ကိလေသေ ပလာပေတွာ။ မဟာနိ၊
၄။ ၆၈။

ကိလောမ (န) [ကလု + မ + သံ] အမြေး။ ကိ-
လောမသဒိသိ ဝါစာ၊ ကိလောမံ သမ္ပ-
ဒမ္ပိ တေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၆။

ကိလောမက (န) [ကိလောမ+က] အမြေး။
 ကိလောမကံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ။ဂ။ (-ဒိ၊
 ၂။၂၃၃။ ဒီ၊၃။၆။ မ၊၁။၇။ မ၊၂။၈။မ၊
 ၃။၁၃၂။၂၃။ သံ၊၂။၃၂။ သံ၊၃။၂၄၃။အံ၊
 ၂။၂၇။ ခုဒ္ဒက။၂။ အဘိ၊ဝိ။ဂ၊၄။၂၀။
 နေတ္တိ။၆။ မိလိန္ဒ။၂။) ကိလောမကံ ဟဒ-
 ယဝက္ကနိ ပဋိစ္စာဒေတွာ ဌိတံ ပဋိစ္စန္ဓကိ-
 လောမကသင်္ခါတဉ္စ သကလသရီရေ စမ္ပဿ
 ဟေဋ္ဌတော မံသံ ပရိယောနန္တိတွာ ဌိတံ အပ္ပ-
 ဋိစ္စန္ဓကိလောမကသင်္ခါတဉ္စာတိ ဒုဝိမံ ပရိ-
 ယောနဟနမံသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၂၄၈။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
 ၄၃။)

ကိလောမကဇ္ဈ (ပု၊န) [ကိလောမက+ဇ္ဈ]
 အမြေးပိုင်း၊ အမြေးတုံး။ နိရသံ နိမံသလော-
 ဟိတံ ကိလောမကဇ္ဈံ ဥက္ခိပိတွာ အဒါသိ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

ကိလောမကဘာဂ (ပု) [ကိလောမက+ဘာဂ]
 အမြေးအဖို့အစု။ တိရိယံ ကိလောမကဘာ-
 ဂေန ပဋိစ္စန္ဓံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၂၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၃။

ကိဝန္တ (တိ) [ကု+အန္တ] အသံပြုသော။ ကိ-
 ဝန္တော တတ္ထ ဘေရဝါတိ ကိဝန္တောတိ ကိ-
 ဝန္တော ကူဇန္တောနဒန္တော သဒ္ဓံ ကရောန္တော။
 အထ ဝါ ကိဝန္တောတိ ကတိ ကိတ္တကာ ကိဝ-
 တကာ ကိဝဗဟုကာ တေ။ မဟာနိ။၃၇။
 (အဋ္ဌကထာ၌ ကိဝန္တ-ရီ၊။)

ကိဝန္တ၊ (တိ) [ကိ+ရိဝန္တ။ နိရုတ္တိ။၂၁၅။]
 အဘယ်မျှလောက်ရှိသော။အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကိသ (ပု) [ကိသ+က] (၁) ကိသမည်သူ။
 (တိ) (၂) ပိန်သော၊ ကြုံလိုသော၊သူ။ (၃)
 မလွန်းသော၊ ညီမျှသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။
 (ဘုရား)။ (၄) နည်းသော (အနဲ)။ (၁)
 နန္ဒော၊ ဝစ္ဆော ကိသော။ မ၊၁။၃၀၀။
 အံ၊၂။၃၃၇။ (-မ၊၂။၁၉၃။ ဇာ၊၂။၁၁၊

၆၁။) ကိသောတိ နာမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။
 (တိ) (၂) တေန ဝိပ္ပဋိသာရေန ကိသော
 အဟောသိလူခေါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော။ ဝိ၊၁။၂။ (-
 ၂၂၀။ ဝိ၊၃။၇၀၊၁၃၇၊၂၉၀။ မ၊၂။၃၂၃။ ဓမ္မ၊
 ၇၀။ သုတ္တနိ။၃၇။ ပေတ။၁၃၇၊၁၃၈၊၁၄၀၊
 ၁၅၁၊၁၅၂၊၂၁၄။ ထေရ။၂၆၅။ ထေရီ။၃၈၉။
 အပ၊၁။၃၈၇။ အပ၊၂။၂၂၆၊၂၃၈။ ဇာ၊၁။
 ၂၅၊၂၅၁၊၂၃၁၊၁၅၉၊၁၇၁။ ဇာ၊၂။၈။ မိလိန္ဒ။
 ၂၉၂၊၃၀၀။) ကိသော အဟောသိတိ ခါဒိတုံ
 ဝါ ဘူတုံ ဝါ အသက္ကောန္တော တနုကော
 အဟောသိ အပ္ပမံသလောဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၈၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၇။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၁၅၁။) (၃) ဧကိဇဉ် ကိသံ ဝိရိယအပ္ပါဟာ-
 ရံ အလောလုပံ။ သံ၊၁။၁၅။ သုတ္တနိ။၃၀၄။
 ကိသန္တိ အထူလံ သမသရီရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။
 ကိသာ စ ဗုဒ္ဓါ ဟောန္တိ ဒီဃရဿသမဝဋ္ဌိတ-
 ယုတ္တဋ္ဌာနေသု တထာရူပါယအင်္ဂပစ္စင်္ဂသမ္ပတ္တိ-
 ယာ၊ န ဝဋ္ဌရပုရိသာ ဝိယထူလာ။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ကိသန္တိ ထူလဘာဝပဋိက္ခေပပရာ
 ဇောတနာ၊ န သုဋ္ဌ၊ ကိသဘာဝဒီပနပရာတိ
 အာဟ“အထူလံသမသရီရံ”န္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။
 (၄) ပရိတ္တံ သုခမံ ခုဒ္ဓံ၊ ထေးကမပွံ ကိသံ
 တနု။ဓာနံ။၇၀၄။

ကိသက (တိ) [ကိသ+က] ပိန်သော၊ကြုံလို
 သော၊သူ။ ဂဏှာဟိ နာဂ ကဗဋ္ဌံ၊ မာ နာဂ
 ကိသကော ဘဝ။ ဇာ၊၁။၂၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၉၃။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ကိသကောဝဒါန (တိ) [ကိသက+သြဝဒါန]
 ကြုံလိုသူတို့ကို ဆုံးမတတ်သော၊ အကျင့်ဖြင့်
 ကြုံသောကိုယ်ရှိသော ရသေ့တို့ကိုဆုံးမတတ်
 သော၊သူ။ ကိမေဝ ဒိသ္မာ ဥရုဝေလဝါသိ၊
 ပဟာသိ အဂ္ဂိ ကိသကောဝဒါနော။ ဝိ၊၃။
 ၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၉၆။ ကိသကောဝဒါနောတိ တာပသစရိယာ-
 ယ ကိသသရီရတ္တာ “ကိသကော”တိ လဒ္ဓနာ-

မာနံ တာပသာနံ ဩဝါဒကော အနုသာသ-
ကော သမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။
ကိသကောဝဒါနောတိ ဧတ္ထ ကိသကာနံ ဩဝ-
ဒါနော ကိသကောဝဒါနောတိ ဣမံ တာဝ
အတ္ထဝိကပုံ ဒဿေတုံ “တာပသစရိယာယ
ကိသသရီရတ္တာ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၁၄။

ကိသထဒ္ဓမံသလောဟိတ (တိ) [ကိသထဒ္ဓ+
မံသလောဟိတ] ကြုံလို့ ကြမ်းတမ်းသော
အသားအသွေးရှိသောသူ။ နာတိကိသာတိ
အတိဝိယ ကိသထဒ္ဓမံသလောဟိတာ ဒိဿ-
မာနာ အဋ္ဌိသရီရာ ဇာလသရီရာ န ဟောတိ။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇၁။

ကိသထူလဒေါသာဘာဝဝစန (န) [ကိသထူ-
လဒေါသာဘာဝ+ဝစန] ကြုံလို့ ဆူဖိုဗိုးသော
အပြစ်မရှိခြင်းကို ဆိုသောစကား။ ကိသထူ-
လဒေါသာဘာဝဝစနေန ပရိဏာဟသမ္ပတ္တိ
ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇၂။

ကိသထူလဘာဝဝဇ္ဇိတပရိဏာဟ (ထိ) [ကိသ-
ထူလဘာဝဝဇ္ဇိတ+ပရိဏာဟ] ကြုံလို့ ဆူဖိုဗိုး
သည်၏အဖြစ်သည် ကြည်အပ်သောကိုယ်လုံး
ကိုယ်ထည်ရှိသော၊ ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည် ချော
မောပြေပြစ်သောသူ။ ပရိဏာဟသမ္ပတ္တိ ကိ-
သထူလဘာဝဝဇ္ဇိတပရိဏာဟတာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၁၇၂။

ကိသထူလဘာဝါပဂတ (တိ) [ကိသထူလဘာဝ+
အပဂတ] ကြုံလို့ ဆူဖိုဗိုးသည်၏အဖြစ်မှ ကင်း
သောသူ။ ပရိဏာဟန္တိ ကိသထူလဘာဝါ-
ပဂတံ ပရိက္ခေပသမ္ပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။

ကိသဒုဗ္ဗလသရီရ (တိ) [ကိသဒုဗ္ဗလ+သရီရ]
ကြုံလို့ အားနည်းသော ကိုယ်ရှိသောသူ။
ကိသဒုဗ္ဗလသရီရဿ ပန ဂရူပတ္တော အသပ္ပါ-
ယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။

ကိသဒုသဏ္ဌိတသရီရာဝယဝ (တိ) [ကိသဒုသဏ္ဌိ-
တ + သရီရာဝယဝ] ကြုံလို့သော အသွင်
သဏ္ဌာန်မလှသော ကိုယ်အင်္ဂါရှိသောသူ။
ကာလပဗ္ဗင်္ဂသင်္ကာသောတိ မံသုပစယဝိဂမ-
မေန ကိသဒုသဏ္ဌိတသရီရာဝယဝတာယ ဒန္တိ-
လတာပဗ္ဗသဒိသင်္ဂေါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။

ကိသဒေဟ (တိ) [ကိသ+ဒေဟ] ကြုံလို့သော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ ကိသာတိ အဋ္ဌိတ္တစမတ္တသ-
ရီရတာယ ကိသဒေဟာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။

ကိသဓာတုက (တိ) [ကိသ+ဓာတု+က] ကြုံ
လို့သော သဘောရှိသောသူ။ ထောက် ကိ-
သဓာတုကတ္တာ ပန ကိသာဂေါတမီတိ ဝုစ္စ-
တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

ကိသဖရုသကာဠင်္ဂပစ္စင်္ဂ (တိ) [ကိသဖရုသကာဠ-
+အင်္ဂပစ္စင်္ဂ] ကြုံလို့ ကြမ်းတမ်း မည်းနက်
သောအင်္ဂါကြီးငယ် ရှိသောသူ။ တတော
မုဉ္ဇိတွာ ကိသဖရုသကာဠင်္ဂပစ္စင်္ဂေါ သူနုဒ္ဓု-
မာတသုသိရုတ္တမင်္ဂေါ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။

ကိသဘာဝဒဿန (န) [ကိသဘာဝ+ဒဿန]
ကြုံလို့သည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ အတိဝိယ
ကိသဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၃။

ကိသဘာဝဒိပနပရ (တိ) [ကိသဘာဝဒိပန +
ပရ] ကြုံလို့သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းလျှင်
ပြခန်းခြင်းရှိသော။ ကိသ (၃) ကြည့်။

ကိသလယ (ပု) [ကိသ+ယ။ ကိသ ဂမနေ၊ယော၊
လာဂမော မဇ္ဈေ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၅၄၃။] ရွက်နု။
ဗုဒ္ဓဿ တေ ကိသလယာ၊ ဂစ္ဆတော ယန္တိ
ပစ္ဆတော။ အပါ၊၁။၂၂၃။ တေ ကိသလယာ-
တိ တေ အသောကပလ္လဝါ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။

ကိသလယပူဇက (ပု) [ကိသလယ+ပူဇက] ရွက်
နုဖြင့်ပူဇော်သော-သော်ကရွက်နုဖြင့် ပူဇော်
သော-မထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ၉၄-ကမ္ဘာ

ထက်၌ပွင့်တော်မူသော သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်အား
သော်ကရွက်နုကို ကောင်းကင်၌ မြှောက်
၍ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ယင်းရွက်နုတို့သည်
ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွသွားတော်မူသော
ဘုရားရှင်၏နောက်မှ လိုက်ပါသွားလေသည်။
ထိုကောင်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ မလား
မရောက်ရပဲ ဤကမ္ဘာမှအထက် ၃၇-ကမ္ဘာ
ထက်ဝယ် ရတနာ ၇-ပါး အတိပြည့်သော
စကြဝတေးမင်းဖြစ်၍ ဤဂေါတမဘုရားရှင်
လက်ထက်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာအဖြစ်သို့
ရောက်လေသည်။ အပါ။ ၂၂၃။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ
အာယသ္မာ ကိသလယပုဇကော။ အပါ။ ၂၂၃။

ကိသလူခသရီရဝေသ (တိ) [ကိသလူခသရီရ+
ဝေသ] ကြုံလို့ ခေါင်းပါးသော ကိုယ်အ
သွင်ရှိသောသူ။ ဩကလ္လကောတိ ခုပွဲပါသာ-
ဒိဒုက္ခာတုရာနံ ကိသလူခသရီရဝေသာနံ ဂ-
ဟဋ္ဌမနုဿာနံ အဓိဝစနံ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၃၅။

ကိသဝစ္ဆ (ပု) [ကိသ + ဝစ္ဆ] ကိသဝစ္ဆရသေ။
(ဤရသေသည် သရဘင်္ဂရသေ၏ တပည့်ကြီး
ဖြစ်သည်။ ဆိပ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ ပျော်မွေ့သဖြင့်
ကာလိဂ်တိုင်း ကုမ္ဘဝတီ (= ကုမ္ဘပုရ။ မ၊ ၄၊
၃။ ၄၂) မြို့အနီး ဒဏ္ဍကီမင်း၏ ဥယျာဉ်
တွင်း၌ နေထိုင်သည်။ တနေ့သ၌ အရာကျပြီး
ပြည့်ကန်ဆာမ တယောက်သည် ကိသဝစ္ဆ
ရသေနေထိုင်လျက်ရှိသော ဥယျာဉ်တွင်းသို့
ရောက်လာ၏။ သူမသည် ရသေ့ကို မြင်ဘော
အခါ အမင်္ဂလာကောင်ကို မြင်ရသည်ဟု မှတ်
ထင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ရသေ့ကြီးကို
တံထွေးဖြင့်ထွေးပက်သည့်ပြင် ခဲစားပြီးသော
ဒန်ပူကိုလည်း ရသေ့ကြီး၏ ဦးခေါင်းပေါ်ပစ်
ချခဲ့၏။ ထိုနေ့၌ပင် သူမသည် မူလရာထူး
(ပြည့်တန်ဆာမရာထူး)ဖြင့် ပြန်လည် ချီး
မြှောက်ခြင်းကို ခံရ၏။ မူလရာထူးဖြင့် ပြန်
လည်ချီးမြှောက် ခံရခြင်းသည် ရှေးက

ကြောင့်သာဖြစ်၏။ သို့သော်သူမက “အမင်္ဂ-
လာကောင် ရသေ့ကြီးကိုတံထွေးဖြင့် ထွေး
ပက်ခဲ့သောကြောင့်သာ မူလရာထူးဖြင့် ပြန်
လည်ချီးမြှောက်ခြင်း ခံရသည်”ဟု လွဲမှား
စွာကောက်ယူလေသည်။

ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီး ရာထူးချခံရသော
အခါ၌လည်း ပြည့်တန်ဆာမက ရာထူးပြန်
ရရှိရေးအတွက် သူမနည်းတူ ပြုလုပ်ရန်အကြံ
ပေး၏။ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားလည်း သူမအကြံ
ပေးချက်အတိုင်း ကိသဝစ္ဆရသေ့ကို တံထွေး
ထွေးပက်သဖြင့် ထိုနေ့၌ပင် မူလရာထူးဖြင့်
ပြန်လည် ချီးမြှောက်ခြင်း ခံရ လေသည်။
များမကြာမီ ဒဏ္ဍကီမင်းအုပ်ချုပ်ရာ နိုင်ငံနယ်
စပ်၌သူပုန်ထကြွသောင်းကျန်းမှု ဖြစ်၏။ မင်း
ကြီးသည် သူပုန်များကို နှိမ်နင်းရန် စစ်ထွက်
ဖို့ ပြင်ဆင်နေစဉ် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားက စစ်
အောင်နိုင်ရေးအတွက် အမင်္ဂလာကောင်
ကိသဝစ္ဆရသေ့ကို တံထွေးဖြင့် ထွေးပက်ခဲ့ရန်
အကြံပေး၏။ မင်းကြီးလည်း ထိုအကြံပေး
ချက်အတိုင်း ရသေ့ကြီးကိုတံထွေးဖြင့် ထွေး
ပက်၏။ ဒန်ပူဖြင့် ပစ်ချ၏။ စစ်သားများကို
လည်း ထိုနည်းတူ ပြုလုပ် စေလေသည်။
ရသေ့ကြီး၏ တကိုယ်လုံး တံထွေးဒန်ပူတို့ဖြင့်
ဖုံးအုပ်နေ၏။ ကိသဝစ္ဆရသေ့၏ ဒါယကာရင်း
စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် အကြောင်းစုံကြားသိ
သောအခါ စိတ်မချမ်းသာရှာချေ။ ထို့ကြောင့်
ဥယျာဉ်သို့ သွား၍ တံထွေးဒန်ပူတို့ဖြင့် ဖုံး
အုပ်နေသော ရသေ့ကြီးကို ရေချိုးပေး၏။
နံ့သာအမျိုးမျိုးဖြင့် လိမ်းကျံပေး၏။ ရသေ့
ကြီးက “သူတော်ကောင်းကို ပြစ်မှားသဖြင့်
နတ်များ စိတ်ဆိုးကုန်ကြပြီ ဖြစ်ကြောင်း၊
မကြာမီ ဤတိုင်းနိုင်ငံအားလုံးကို နတ်များက
ဖျက်ဆီးပစ်ကြမည်ဖြစ်ကြောင်း”ကို အမိန့်ရှိ
လေသည်။ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် မင်းကြီးထံ
သွား၍ အကြောင်းစုံ သံတော်ဦးတင်၏။
တောင်းပန်က အပြစ်ပြေပျောက်မည် ဖြစ်၍

ရသေ့ကြီးကို တောင်းပန်ရန်လည်း ဖျောင်း
ဖျ နားချ၏။ သို့သော် မရချေ။ မကြာမီပင်
ရေမိုး၊ ပန်းမိုး၊ ပဲမိုး၊ ငွေမိုး၊ ရွှေမိုး၊ တန်
ဆာမိုး၊ လက်နက်မိုး၊ မီးကျိုးမိုး၊ ကျောက်ခဲ
မိုး၊ သဲမိုးရွာချသဖြင့် ဒဏ္ဍကိမင်း အုပ်ချုပ်
သော နိုင်ငံနယ်ပယ်အားလုံး ပျက်စီးလေ
သည်။ ကိသဝဏ္ဏရသေ့ကြီး၊ စစ်ဗိုလ်ချုပ်၊
မာတုပေါသကရာမ ပေါင်းသုံးယောက်သာ
လျှင် ရောဂါဘယ ကင်းဝေးကြ၍ အသက်
ဘေးမှချမ်းသာရာရကြ၏ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂-၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၁-၂)။

မင်းကြီးသည် သူတော်ကောင်းကို ပြစ်
မှားသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ကုက္ကုဋ္ဌငရဲ၌
ကျ၏ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၉)။ ကိသဝဏ္ဏရသေ့ကွယ်
လွန်သောအခါ သရဏင်္ဂဆရာကြီးကိုယ်တိုင်
ကြီးမှူး၍ ဈာပနပွဲကျင်းပ၏။ ကိသဝဏ္ဏရသေ့
ကို မီးသဂြိုဟ်သော သုသာန်ပတ်ဝန်းကျင်
၂-ဂါဝုတ်အတွင်း၌ နတ်ပန်းမိုးရွာချ၍ ပူဇော်
လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၃)။ အနုသိဿော
စ အာနန္ဒော၊ ကိသဝဏ္ဏော စ ကောလိ-
တော။ ဇာ၊၂။၁၂။ (-၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၁၉၊၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၄)။

ကိသဝဏ္ဏဂေါတ္ထ (န) [ကိသဝဏ္ဏ+ဂေါတ္ထ] ကိသ-
ဝဏ္ဏအနွယ်၊ ကေသဝေါတိ ကိသဝဏ္ဏဂေါတ္ထေ
ဇာတတ္တာ ကေသဝေါ၊ နာရဒကေသဝေါ
ဣတိ မံ ဇနာ ဝိဒူ ဇာနန္တိတိ အတ္ထော။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။

ကိသဝဏ္ဏတာပသ (ပု) [ကိသဝဏ္ဏ+တာပသ] ကိသ-
ဝဏ္ဏရသေ့။ ရညော ဝိဇိတဋ္ဌာနေကိသ-
ဝဏ္ဏတာပသော သေနာပတိ မာတုပေါသက-
ရာမောတိ တယောဝ မနုဿဘူတာ အရော-
ဂါ အဟေသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၄၁။)

ကိသသရီရ (တိ) [ကိသ+သရီရ] ကြုံလို့သော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ ကိသကောဝဒါန-ကြည့်။

ကိသာဂေါတမိပ္ပမုခ (တိ) [ကိသာဂေါတမိ +
ပမုခ] ကိသာဂေါတမိ အကြီးအမှူးရှိသော။
(ကိသာဂေါတမိသည် ဖုဿဘုရားလောင်း၏
မိဘုရားကြီးဖြစ်သည်။ သူမသည် အနုပမမည်
သော သားတယောက် ဖွားမြောက် ခဲ့၏။)
ကိသာဂေါတမိပ္ပမုခါနိ တိံသ ဣတ္ထိသ-
ဟဿာနိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာနိ အဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။၂၇၃။

ကိသာဂေါတမိ (ထိ) [ကိသာ+ဂေါတမိ] ပိန်
သောကြုံလို့သော ဂေါတမိ၊ ကိသာဂေါတမိ။
ကိသာဂေါတမိသည် အမည်တူ ၃-ဦးရှိသည်။

ကိသာဂေါတမိ-ဂေါတမိသည် သူမ၏ နာ
မည်ရင်းဖြစ်သည်။ ပိန်သောကြောင့် ကိသာ-
ဂေါတမိဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။ သူမသည် သာဝတ္ထိ
ပြည် ဆင်းရဲသောအမျိုးမှ (မူလက ပစ္စည်း
ဥစ္စာ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသော အမျိုးဖြစ်
သော်လည်း စည်းစိမ်ပျက်မှု မွေးဖွားလာသူ၊
အပ၊၂။၂၂၄။) ဖြစ်သည်။

သူမသည် လူချမ်းသာတဦးနှင့် လက်ထပ်
ခဲ့၏။ လင်ဖြစ်သူမှတစ်ပါး လင်၏ဆွေမျိုးအား
လုံးက သူမကို မထေမဲ့မြင် ပြုကြ၏။ ကြမ်း
တမ်းစွာ ဆက်ဆံကြ၏။ ကျွန်မကဲ့သို့ပြုမူကြ
၏။ သားတယောက်ဖွားမြင်သောအခါမှသာ
လျှင် ယဉ်ကျေးစွာ ဆက်ဆံ ကြလေသည်။
သူမ၏သားကလေးသည် မတ်တတ်ပြေး အ
ရွယ်တွင် သေဆုံး ပျက်စီးရှာ၏။ ကိသာဂေါ-
တမိလည်း ချစ်လှစွာသောသား သေဆုံးသ
ဖြင့် အရူးတပိုင်းဖြစ်ကာ သားသေကိုပွေ့ချီ
၍ စိတ်ထင်ရာ လျှောက်သွား နေရှာသည်။
ရောက်လေရာတိုင်း၌ သေသူကို ပြန်ရှင်စေနိုင်
သည့် ဆေးကိုလည်း မေးမြန်းစုံစမ်း ရှာဖွေ
၏။ လူအားလုံးက သူမကို ရယ်စရာကောင်း
သော အရူးမတဦးအဖြစ်သာ သဘောထား
ကြလေသည်။ သို့သော် သူမ၏အခြေအနေကို
ကောင်းစွာသိသော ပါးနပ်သူတယောက်က

ဘုရားရှင်ထံသွား၍ သေသူကို အသက်ပြန် ရှင်စေနိုင်သော ဆေးတောင်းရန် ညွှန်ကြား လိုက်သည်။ ကိသာဂေါတမိလည်း ဘုရားရှင် ထံသွားလေသည်။ လူမသေဘူးသော အိမ်မှ မုန့်ညင်းစေ့ရအောင် ယူခဲ့ရန် ဘုရားရှင်က စေခိုင်းလိုက်၏။ မုန့်ညင်းစေ့ရဖို့ရန် အတွက် တအိမ်ဝင် တအိမ်ထွက် ရှာဖွေလေသည်။ သို့ သော် လူမသေဘူးသောအိမ်ဟူ၍ မရှိသဖြင့် မည်သည့်အိမ်ကမှ သူမ အလိုရှိသော မုန့်ညင်း စေ့ကို မပေးနိုင်ပေ။ ဘုရားရှင် ဆေးအရှာ ခိုင်းခြင်းကြောင့် “အော် လူမသေဘူးသော အိမ်ဟူ၍ မရှိပါကကား၊ ငါတယောက်သာ မဟုတ်၊ လူအားလုံး ဉာတိဗျသနနှင့် တွေ့ဘူး ကြသူချည်းပင်” ဟု အမြင်မှန်ရလေပြီ။ ထိုခဏ ၌ပင်သူမ၏အရူးတပိုင်းဝေဒနာသည် ပျောက် ကင်း၏။ သားသေကို သုသာန်၊ (တော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄၅) ၌ ပစ်ချခဲ့၏။ ဘုရားရှင်ထံ ပြန် လာသောအခါ ဘုရားရှင်က တဂါထာကို ဟောရုံမျှဖြင့် သောတာပန် ဖြစ်လေသည် (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၂)။ ထို့နောက် ဘိက္ခုနီမ ပြုပေး ရန် ခွင့်ပန်၏။ ဘိက္ခုနီမ ပြု၍ မကြာမြင့်မီပင် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာမအဖြစ်သို့ ရောက် လေ၏ (သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၄-၅။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄၃-၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၊ ၄၀၄-၅။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၁-၉)။ ကိသာဂေါတမိသည် ခေါင်းပါးသောသင်္ကန်း (=လူစီဝရ ပုံသကူ သင်္ကန်း) ကို ဆောင်သူများတွင် အမြတ်ဆုံး (တေဒဂ်) ဘွဲ့ထူးဖြင့် ချီးကျူးခံရသူ ဖြစ် သည် (အံ၊ ၁။ ၂၆)။ အခါတပါး၌ ကိသာ- ဂေါတမိသည် အန္တဝန်တော၌ တဦးတည်းနေ စဉ် မာရ်နတ်သည် (ထိတ်လန့်စေ သမာဓိ ပျက်စေရန်) လာ၍ နှောက်ယှက်ဘူးလေ သည် (သံ၊ ၁။ ၁၃၀-၁)။ ကဿပဘုရား လက်ထက်၌ ကိကိမင်းကြီး၏သမီး ၇-ယောက် တွင် ၅-ယောက်မြောက် ဓမ္မာမည်သော သမီး (အပ၊ ၂။ ၂၄၅)။ ၄-ယောက်မြောက် ဘိက္ခု-

ဒါယိကာ မည်သော သမီး (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၃) ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။ ကိသာဂေါတမိ^၂ — သူမသည် ဘုရားရှင်ဘ ထွေးတော်၏သမီးဖြစ်၍ ဘုရားရှင်နှင့် မောင် နှမ တဝမ်းကွဲ တော်စပ်သည်။ သိဒ္ဓတ္ထမင်း သားသည် ရာဟုလာ ဖွားမြင်သော နေ့၌ ဥယျာဉ်တော်သို့ ထွက်နေ၏။ ဥယျာဉ်တော် မှုနန်းတော်သို့ ပြန်ဝင်လာသောအခါ ကိသာ- ဂေါတမိသည် သူမ စံရာ တပင်တိုင်နန်းမှ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား၏ တင့်တယ်ခြင်းကို မြင်သ ဖြင့် အလွန်ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ရကား “နိဗ္ဗုတာ နန္ဒ သာ မာတာ” အစချီသော ဂါထာကို ဥဒါန်းကျူး ရွတ်ဆို၏။ သိဒ္ဓတ္ထ မင်းသားသည် ကျက်သရေရှိသော “နိဗ္ဗုတ= ငြိမ်းချမ်းပေစွ” ဟူသော စကားကို ဥဒါန်း ကျူးဖော်ရပေသည်ဟု ကိသာဂေါတမိအား အလွန်ကျေးဇူးတင်သဖြင့် သူဝတ်ဆင်ထား သော တသိန်းတန် ပုလဲကုံးကို သူမအား ဆရာခအဖြစ် ပေးကမ်းစေသည်။ ကိသာ- ဂေါတမိသည် သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားက သူမအား ချစ်လက်ဆောင်ပေးသည်ဟု ထင်မှတ်သဖြင့် အလွန်ဝမ်းမြောက် ရှာ၏ (အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၃၂၈-၉)။ ကိသာဂေါတမိ^၃ — သူမသည် တိဿဘုရား၏ မြတ်သောအလုပ်အကျွေးမ (=အဂ္ဂပဋ္ဌိကာ) ဖြစ်သည်။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၁)။ ကိသာဂေါတမိထေရီ (ထိ) [ကိသာဂေါတမိ+ ထေရီ] ကိသာဂေါတမိထေရီမ။ ကိသာဂေါ- တမိထေရီ၊ ဝိမုတ္တစိတ္တာ ဣမံ ဘဏိ။ ထေရီ။ ၄၀၃။ ကိသာဗလက (တိ) [ကိသ+အဗလက] ကြုံလို့ အားနည်းသော။ အထာပရေ ပတာရေသိ၊ ဝစ္ဆကေ ကိသာဗလကေ။ မ၊ ၁။ ၂၇၇။ ကိ- သာဗလကေတိ အပ္ပမံသလောဟိတေ မန္တ- ထာမေ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။ ကိသာဗလကေတိ ဒုဗ္ဗလေ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ကိသိက (တိ) [ကိသ+ဣက] ပိန်သော-ကြုံလို့
သော-ကိုယ်ရှိသော။ သူ။ ဥပ္ပါသုလိကေ ကိ-
သိကေ၊ ကာနု တံ ဣဓ တိဋ္ဌသိ။ ပေတ။ ၁၃၈။
(-ထေရီ။ ၃၈၂။) ကိသိကေတိ ကိသသရီရေ။
ပေတ။ ၁၃၉။ ကိဉ္ဇာပိ ခေါမိ ကိသိကာတိ
ယဒိပိ အဟံ ဇရာဇိဏ္ဏာ အပ္ပမံသလောဟိတ-
ဘာဝေန ကိသသရီရာ အမှိ။ ထေရီ။ ၁၃၉။

ကိသိတ္ထော (ကြိ) [ကိသ+ထော။ ကိသ +
ဩ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၇၀-အလို ပရောက္ခာဝိဘတ်
အတ္တနောပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် ကေဝုဏ် ဟော ဟု
ဆို၍ မောက်၊ ၆။ ၄၂-အလို အဇ္ဈတ္တနီ၊ ဟိယျတ္တ-
နိဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် ကေဝုဏ်
ဩ၊ ယင်းကို ထွော-ပြုဟု ဆိုသည်။] ကြုံလို့
ပြု၊ ပင်ပန်းပြီ။ အညံ ဘတ္တာရံ ပရိယေသ၊
မာ ကိသိတ္ထော (=မကြုံလို့ရစ်လင့်ဟု ပေး။)
မယာ ဝိနာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။ မာ ကိသိတ္ထော
မယာ ဝိနာတိ မယာ ဝိနာ ဟုတော့ မာ
ကိသာ ဘဝိ၊ မာ ကိလမိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊
၄။ ၇။ ၂၆၀။ (-နိတိ၊ ဓာ။ ၂၇၀။)

ကိသိယ (တိ) [ကိသ + ဣယ] ကြုံလို့
သော။ ပဏ္ဍု ကိသိယာ'သိ ဒုဗ္ဗလာ၊ ဝဏ္ဏရူပံ
န တဝေဒိသံ ပုရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂။ (-ဇာ၊ ၁။
၇၇။) ကိသိယာတိ ကိသာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၅၉။

ကိသောရ (ပု) [ကသ + ဩရ။ ကိ*+သရ+
အ။ ကသ ဂမနေ၊ ဩရော၊ အသိ၊ ကိဉ္ဇိ သရ-
တိတိ ဝါ ကိသောရော၊ ဗိန္နုလောပေါ၊
အသော စ။ ဓာန်၊ ၄။ ၃၆၉။] မြင်းငယ်။ ဣဓ
ဝဋ္ဋဝံ ဂဒြဘေန သမ္ပယောဇေယျံ၊ တေသံ
သမ္ပယောဂမန္နာယ ကိသောရော ဇာယေထ။
မ၊ ၂။ ၃၆၀။

ကိသ္မိဝိယ (ဗျ) [ကိသ္မိ*+ဝိယ] အဘယ်ကဲ့သို့၊
အသရေပျက်ရှက်ဖွယ်ကဲ့သို့၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်ပင်
ပန်းသကဲ့သို့၊ ညစ်နွမ်းသကဲ့သို့။ ကိသ္မိဝိယ
ကုမာရိကာယ ဝတ္ထု။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇။ (- ၃၁၂။
ဝိ၊ ၂။ ၁၀၆။) ကိသ္မိဝိယာတိ ကိစ္ဆံ ဝိယ၊

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကိလေသော ဝိယ၊ ဟိရီ ဝိယ အမှာကံ ဟော-
တိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ ကိသ္မိ*
ဝိယာတိ ကိ*သု ဝိယ၊ ကိလေသော ဝိယ
ဟိရောတ္တပ္ပဝသေန ကမ္မနံ ဝိယ သင်္ကမ္မနံ ဝိယ
ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ ကိသ္မိ*
ဝိယာတိ ကိဒိသံ ဝိယ၊ လဇ္ဇေနကံ ဝိယ ဟော-
တိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ ကိ*သုဝိယ-
လည်းကြည့်။

ကိဿတိ (ကြိ) [ကိသ+ယ+တိ] ပင်ပန်း၏၊
ညစ်နွမ်း၏။ (သျှ-၌ ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်
၏။) ဝေဓိ ကိဿတိ ပရိကိဿတိ ပရိကိလိ-
ဿတိ။ မဟာနိ၊ ၁၁၉။ (- မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၀။)

ကိဿဝါ (ထိ) [ကိ*+သု+ဏ+အာ] ပညာ။
အကိဿဝန္တိ ကိဿဝါ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ နိပ္ပညော-
တိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇။ ကိ*ကုသလဂ-
ဝေသိတာယ “ကိ*ကုသလံ အကုသလ”န္တိ-
အာဒိနာ ကိန္တိသုဏာတိ တောယာတိ ကိဿ-
ဝါ ဝုစ္စတိ ပညာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၆။

ကိဟ (ဗျ) [ကိ*+ဟ] အဘယ်နည်း။ ဧတ္ထ စ
“ကေ နာမကိ”န္တိ စ “ကိဟာ”တိ စ ဒုဝိဓော
ပါဌော၊ တတ္ထ သိဟဋ္ဌာနံ ကိဟာတိ ပါဌော။
တေ ဟိ “ကိ”န္တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ “ကိဟာ”တိ
ဝဒန္တိ။ ကေစိ ဘဏန္တိ “ဟဏ္တိ နိပါတော၊
ထေရိယာနမ္ပိ အယမေဝ ပါဌော”တိ။ ဥဘ-
ယထာပိ ပန ဧကောဝ အတ္ထော။ ယထာ
ရုစ္စတိ၊ တထာ ပဋိတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၆၄။

ကိဋ္ဌဉ္စ (ပုန) [ကိလ+ဇန+ကို] ဖျာ၊ သင်ဖြူး။
တတ္ထ ပူရေတွာ ဂူထကူပဿ ဥပရိတလေ
ယန္တိဖလကာဟိ ပိဒဟိတွာ ကိဋ္ဌဉ္စေန ပဋိစ္စာ-
ဒေတွာ သဗ္ဗံ နိဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၁၁။
ကိလဉ္စ-လည်းကြည့်။

ကိကသ (န) [ကိက(=ကိက?) + အသ။ ဓာန်၊
၄။ ၁။ ၂၇၈။ ကိ*+အသ + အစ်။ ထောမ။]
အရိုး။ ကိကသံ ကုလ္လံ ပျတြိ (=ကိကသံပိ၊

....သည့်၎င်း။ ကုလ္လံပိ၊....သည့်၎င်း။ အတြ၊
ဤအရိုးဟော ပရိယာယ်၌ ဖြစ်၏-ဟုပေး။
ဓာန်၊ဋီ။၂၇၈။ (ဝါစပုတိ၊ ထောမ-တို့၌ (ပု)
(၁)ပိုးကောင်အထူး။ (န) (၂)အရိုး။ (တိ)
(၃) ခက်မာကြမ်းတမ်းသော-ဟုဆို၍ ကိက-
ရကိုမူ (ပု) လိင်ထား၍ ဒွန်းစဏ္ဍား-ဟုအနက်
ပြန်ဆို၏။)

ကိစက (ပု) [စကိ+ဏ္ဍ။ စန္ဒကိ ရှေ့နောက်
ပြန်။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၀။ ကိ+စက+အစ်။
ထောမ။] အသံမြည်သောဝါး။ ကိစကာ ဝတ
သိယံ ဝေဏ္ဍ၊ ယေ နဒန္တျာ'နိလဒ္ဓုတာ။
ဓာန်။၆၀၀။

ကိဋ္ဌ (ပု) [ကိဋ္ဌ+အ။ ကိဋ္ဌ ဗန္ဓုနော၊ အ။ ကိဋ္ဌ
ဂမနော ဝါ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၂၃။ ကိဋ္ဌ+အစ်။ ဝါ-
စပုတိ၊ ထောမ။] (၁) ပိုး။ (က) ပေါက်
ဖက်။ (ဤပိုးကောင်မှာ သူ့ အမွေးနှင့်လူများ
ကိုထိလျှင် အလွန်နာကျင်စေသော သစ်ရွက်
တွင် ကပ်၍နေတတ်သော ကြက်မောက်ဆူး
များကဲ့သို့ အမွေးရှိသော ပိုးစိမ်းကောင်တ
မျိုး-ဟု သပြေကန်၊ သဒ္ဓါ၊ သျှ-၌ မှာထား
သည်။ ရှု၊ဋီနှင့် ပယောဂသိဒ္ဓိတို့၌ ကြော၌
အခွံရှိသောပိုး-ဟု ဆိုသည်။ ဝါစပုတိ-၌ ပိုး
ကောင်ငယ်အထူးဟု အနက်ဆို၍ ပိုးကောင်
လက္ခဏာနှင့် ပိုးမျိုးများကို သုဿုတ အဆို
အတိုင်း ပြဆိုသည်။ ပါဠိ၌ အရာဌာနအ
လျောက် ကိဋ္ဌသဒ္ဓါကို သုံးစွဲသွားကြသည်ဟု
ယူဆသင့်သည်။) (ခ) နွားချေးပိုး။ (၂)
အိုးခွက်လက်စွဲသောသူရဲ၊ အိုးခွက်ထမ်းသော
စစ်သည်သူရဲ။ (၁) တတော ကိဋ္ဌေ ပဋ္ဌဂေ စ။
မ၊၂။၄၀၈။ သုတ္တနိ။၃၇၄။ (- အဘိ၊က။၄၃၂။
ဇာ၊၂။၂၃၆၊ ၂၆၄၊ ၃၂၅။ ထေရ။၃၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၁၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။) ကိဋ္ဌာတိ ကိမ-
ယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ န ခုဒ္ဒကပါဏာ
ကိဋ္ဌာ နာမ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။ (က) ကိဋ္ဌာတိ
ကပါလပိဋကပါဏာ။ ရှု၊၃၅၉။၂၁၁။ (ခ) ကိ-
ဋ္ဌော ပိယတရော မမ။ ဇာ၊၁။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁၄၄။ (၂) ကိဋ္ဌ (ဇာ၊၂။၉၄) နှိ ကိဋ္ဌ စာဋိ-
ကပါလာဒိ ဝုစ္စတိ စာဋိကပါလဟတ္ထာပိ တေ
သန္တိကေ နတ္ထိတိ ဒီပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၇။

ကိဋ္ဌက (ပု) [ကိဋ္ဌ+က] (၁) ပိုးသေးပိုးမွှား။
(တိ) (၂) ပိုးသေး ပိုးမွှား သဏ္ဌာန် ရှိသော
(အဝတ်)။ (၁) ကိဋ္ဌကမ္ပိ အက္ကမိတွာ မာ-
ရေန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၇၆။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။) (တိ)
(၂) “ကိဋ္ဌကာ ဘဝန္တိ” တိ ဝါ ပါဌော၊ ခါဒ-
ကပါဏကဝဏ္ဏာနိ ဘဝန္တိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊
ဋ္ဌ။၄၂။

ကိဋ္ဌကိမိအာဒိပါဏကဤတိ (ထိ) [ကိဋ္ဌ+ကိမိ-
အာဒိ + ပါဏက + ဤတိ] ပိုးကောင် ပိုး
လောက်အစရှိသော သတ္တဝါငယ် ဘေးရန်။
အနီတိသမ္ပဒါ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌကုလာဝက (ပု) [ကိဋ္ဌ + ကုလာဝက] ပိုး
အိမ်၊ ခက်မာ ကြမ်းတမ်းသော နှုတ်သီးရှိ
သောပိုးအိမ်။ သန္တာနကန္တိ ယံ ကိဋ္ဌိ ကိဋ္ဌ-
ကုလာဝကမက္ကဋ္ဌသုတ္တာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။ ကိ-
ဋ္ဌကုလာဝကသဏ္ဌာန-လည်း ကြည့်။

ကိဋ္ဌကုလာဝကသဏ္ဌာန (တိ) [ကိဋ္ဌကုလာဝက
+ သဏ္ဌာန] ပိုးအိမ်သဏ္ဌာန် ရှိသော၊
ခက်မာကြမ်းတမ်းသော ပိုးအိမ်နှင့်တူသော။
မုခတ္တစော ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓေါ ကိဋ္ဌကုလာဝက-
သဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၄၄။ ကိဋ္ဌကုလာဝက ခရမုခကုဋ္ဌိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ကိဋ္ဌကုလာဝကသဏ္ဌာနောတိ
ကိဋ္ဌာနံ ကုလာဝကေန သဒိသော။ သမ္မော၊
ယော။၁၅၇။

ကိဋ္ဌာဂီရိ (ပု) [ကိဋ္ဌ+ဂီရိ] ကိဋ္ဌာဂီရိ-ဇနပုဒ်
-နိဂုံး-ရွာ-ကျောင်း။ အဿဇိပုနဗ္ဗသုကာ
နာမ ကိဋ္ဌာဂီရိသ္မိ* အာဝါသိကာ ဟောန္တိ။
ဝိ၊၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၂။ (-မ၊၂။၁၃၈။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။) ကိဋ္ဌာဂီရိသ္မိန္တိ
ဝေန်နာမကေ ဇနပဒေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ကိဋ္ဌာ-

ဂိရိတိ တဿ နိဂမဿ နာမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။
န ကေဝလံ ဝိဟာရော ဝေ ကိဋ္ဌာဂိရိ၊ သောပိ
ဂါမော “ကိဋ္ဌာဂိရိ” စေဝ ဝုစ္စတိ။ ဂါမဉ္ဇိ
သန္ဓာယ ပရတော “န အဿဇိပုနဗ္ဗသုကေဟိ
ဘိက္ခုဟိ ကိဋ္ဌာဂိရိသ္မိ” ဝတ္ထဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။
ဝဇီရ၊၂၀၇။

ကိဋ္ဌာဂိဝိဝတ္ထု (န) [ကိဋ္ဌာဂိရိ+ဝတ္ထု] ရှင်သာ-
ရိပုတ္တရာနှင့် ရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်တို့အား
သံဃိကညောင်စောင်းစသော ဂရုဘဏ်များ
မပေးရအောင် ခွဲဝေယူငင်သုံးစွဲနှင့်ကြသော
ကိဋ္ဌာဂိရိဇနပုဒ်နေ အဿဇိပုနဗ္ဗသုကရဟန်း
တို့ကိုအကြောင်းပြု၍ဟောသောဝတ္ထု၊အဝေ-
ဘဂီယဝတ္ထု-ခေါ် ကိဋ္ဌာဂိဝိဝတ္ထု။စူဠဝဂ္ဂပါဠိ၊
၆-ခန္ဓက၊ ၃-ဘာဏဝါရ။ ဝိ၊၄။၃၂၂-၃၂၄။
ဣဒံ ဟိ သဗ္ဗမ္ပိ ဂရုဘဏံ ဣဓ အဝိဿဇိယံ၊
ကိဋ္ဌာဂိဝိဝတ္ထုသ္မိ အဝေဘဂီယန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊
၄၊၄။၇၇။(-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၀၂။)

ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ္တ (န) [ကိဋ္ဌာဂိရိ+သုတ္တ]နေလဲ့ညဉ့်
စာစားခြင်းမှမရှောင်ကြဉ်လိုကြသောအဿ-
ဇိပုနဗ္ဗသုက ရဟန်းတို့အား ကိဋ္ဌာဂိရိဇနပုဒ်
၌ ဟောသောသုတ်၊ ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ်။ မဇ္ဈိမ-
ပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ မ၊၂။၁၃၀-
၁၄၇။ ဝေ မေ သုတန္တိ ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ္တံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။
မူလဋ္ဌ၊၃။၃၄။)

ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ္တ+
ဝဏ္ဏနာ] ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ်ကိုဖွင့်ရာဖွင့်ကြောင်း
ဖြစ်သောစကား။ အဘိဓမ္မနယေန ပရတော
ကိဋ္ဌာဂိရိသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဒဿယိဿာမ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၇၀။

ကိဏိတော (ကြိ၊ဝိ) [ကိ+နာ + တော] ဝယ်၍၊
လဲလှယ်၍။ ဓနေန ကိဏိတော ပရိဝတ္တေတွာ
ဂဟိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။)

ကိတ (တိ) [ကိ+တ] ဝယ်အပ်သော။ ကိတ္တ-
ကေန တေ ဘန္တေ ကိတာနိ။ ဝိ၊၁။၃၄၀။
(-အံ၊၁။၁၁၄။ အံ၊၂။၄၆၇။ မဟာနိ၊၉။
ဇာ၊၁။၅၉။ ဇာ၊၂။၂၈၆။ မိလိန္ဒ၊၃။၁၈။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၆။
သာရတ္ထ၊၂။၃၂၈။)

ကိတကာလ (ပု) [ကိတ+ကာလ] ဝယ်ပြီးသော
အခါ။ ကိတကာလတော ပဋ္ဌာယ အနာထ-
ပိဏ္ဍိကဿေဝ တံ ဝနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ကိတဒါသ (ပု) [ကိတ+ဒါသ] ဝယ်အပ်သော
ကျွန်။ ဘန္တေ မယံ ကော သဒ္ဓိဝိဟာရိ-
ကော ကေသ္မိံ ဌာနေ သတေန ကိတဒါ-
သော ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

ကိတဘဏ္ဍ (န) [ကိတ+ဘဏ္ဍ] ဝယ်ယူအပ်ပြီး
သောဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ ယထာ ဝါဏိဇေန ကိတ-
ဘဏ္ဍံ တတ္ထေဝ အဝိက္ကိဏိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၆၂။

ကိဒိသ (တိ) [ကိ+ဒိသ+ကိ။ ကိ-ချေ၊ဣ-ကို
ဤ-ပြု။ ပု-၌ ကိဒိသော။ ထိ-၌ ကိဒိသာ၊
ကိဒိသိ။ န-၌ ကိဒိသံ။ ကိမိဝ နံ ပဿတိ၊
ကော ဝိယ ဒိဿတိတိ ဝါ ကိဒိသော၊ ကိဒိ-
သာ၊ ကိဒိသိ၊ ကိဒိသံ။ ရှူ၊၅၈၈။ မောဂ်၊၃။
၈၇-လည်းကြည့်။]အဘယ်ကဲ့သို့-ရှုအပ်သော
- ရှုအပ်သနည်း၊ အဘယ်ကဲ့သို့ - သဘော
ရှိသော - သဘောရှိသနည်း။ ကိဒိသာ နာမ
တာ အယုပုတ္တ အစ္စရာယော။ (တာ
အစ္စရာယော၊ထိုနတ်သမီးတို့သည်။ ကိဒိသာ
နာမ၊ အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုမြင်အပ်ကုန်သနည်း။
ဘယ်သဘောရှိပါကုန်သနည်း-ဟု ပေး။) ဝိ၊
၁။၂၀။ (-ဝိ၊၂။၂၃၃။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိ၊၅။
၂၇၉။ မ၊၁။၄၁၃။ သံ၊၁။၃၁။ ဝိမာန၊၄၈။
ပေတ၊၁၄၉။ အပ၊၁။၂၇။ မဟာနိ၊၁၆၁။
စူဠနိ၊၁၅။ ဇာ၊၁။၈၀။ ဇာ၊၂။၂၀၆။ မိလိန္ဒ။
၂၆၉။) ကိဒိသက-လည်း ကြည့်။

ကိဒိသက (တိ) [ကိဒိသ+က] အဘယ်သို့
- ရှုအပ်-သဘောရှိ-သော။ ကိဒိသကော-
(ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၉၉)တိ ကိဒိသော ကိံသရိက္ခကော
ကိံသဒိသော ကိံဝဏ္ဏော ကိံသဏ္ဌာနော
ဒိဃော ဝါ ရသော ဝါတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ။
ဌ။ ၃၉။

ကိဒိသစ္ဆန္တ (တိ) [ကိဒိသ+ဆန္တ] အဘယ်ကဲ့သို့-
ရှုမြင်အပ်သော-အလိုဆန္တရှိသော။ အဘယ်သို့
နှလုံးသွင်းခြင်း ရှိသော။ ကိံဆန္တာတိ
ဣမသ္မိံ သာသနေ အနာဂတေ ဘိက္ခု။ ကိဒိ-
သစ္ဆန္တာ ကိဒိသာဓိမုတ္တိကာ။ ထေရ။ ဌ။ ၂။
၃၅၉။

ကိဒိသဇ္ဈာသယ (တိ) [ကိဒိသ+အဇ္ဈာသယ] အဘယ်သို့အလိုရှိသော။ ကိမဓိပ္ပါယာတိ
ကိဒိသာဓိပ္ပါယာ ကိဒိသဇ္ဈာသယာ။ ကိံသံ-
ကိလေသဇ္ဈာသယာ ဥဒါဟု ဝေါဒါနဇ္ဈာသ-
ယာတိ အတ္ထော။ ထေရ။ ဌ။ ၂။ ၃၅၉။

ကိဒိသဓမ္မကထ (တိ) [ကိဒိသဓမ္မ+ကထ+အ] အဘယ်သို့သောတရားကို ဟောတတ်သော။
သု။ (အဘယ်သို့သောဓမ္မကထိက။) ကိမက္ခာ-
ယိတိ ကိမာစိက္ခကော ကိဒိသဓမ္မကထော။
မာဠိ။ ၂။ ၅၇။

ကိဒိသပကတိက (တိ) [ကိဒိသ+ပကတိ+က] အဘယ်သို့သော သဘောရှိသော။ ကိံ-
သီလ-ကြည့်။

ကိဒိသသံယောဇန (တိ) [ကိဒိသ+သံယောဇ-
န] အဘယ်သံယောဇနဉ်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။
အဘယ်သို့သော အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော။ ကိံသံ-
ယောဇန-ကြည့်။

ကိဒိသကပ္ပ (တိ) [ကိဒိသ+အာကပ္ပ] အဘယ်
သို့ အသွင်အပြင်ရှိသော။ ကိမာကပ္ပိတိ
ကိဒိသကပ္ပိ။ အာကပ္ပိတိ စ ဝေသဂဟဏာ-
ဒိဝါရိတ္တစာရိတ္တဝန္တောတိ အတ္ထော။ ထေရ။
ဌ။ ၂။ ၃၅၉။

ကိဒိသာဓိပ္ပါယ (တိ) [ကိဒိသ+အဓိပ္ပါယ] အ
ဘယ်သို့အလိုရှိသော။ ကိဒိသဇ္ဈာသယ-
ကြည့်။

ကိဒိသာဓိမုတ္တိက (တိ) [ကိဒိသ+အဓိမုတ္တိက] အဘယ်သို့
နှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော။ ကိဒိ-
သစ္ဆန္တ-ကြည့်။

ကိဒိသာဘူတ (တိ) [ကိဒိသ+ဘူတ] အဘယ်
သို့ ဖြစ်သော။ အဘယ်သို့သဘောရှိသော။
သု။ ကထံဘူတာတိ ကိဒိသာဘူတာ။ ဒီ။ ဌိ။
၂။ ၁၇၇။

ကိဒိသိ (ထိ) [ကိံ+ဒိသ+ကိံ+ဤ] အဘယ်သို့
သဘောရှိသော။ ဒသ ပါရမီ တယာ ဓီရ။
ကိဒိသိ လောကနာယက။ အပ။ ၂။ ၃၀၆။ (-
ဇာ။ ၂။ ၂၇၇။ သံဌ။ ၂။ ၂၇၇။ ဓမ္မာဌ။ ၂။ ၆၈။
ဥဒါန။ ၄။ ၉၀။ ဝိမာန။ ၄။ ၆၈။) ကိဒိသ-လည်း
ကြည့်။

ကိရ (ပု) [ကိ+ကရ+အ။ ကရ+အ။ ဓာနံ။ ဌိ။
၆၄၀။ ကိ+ဣရ+အစ်။ ထောမ။] ကျေး
(ကြက်တူရွေး)။ “ကိ” ဣတိ သဒ္ဓံ ကရေတိ-
တိ ကိရော။ ကရေတိ မနုဿသဒ္ဓန္တိ ဝါ ကိ-
ရော။ အ။ အသိ။ ဓာနံ။ ဌိ။ ၆၄၀။ (ထောမ-၌
(ပု) (၁) ကျေး(ကြက်တူရွေး)။ (၂) ကိရ
နိုင်ငံ။ (န) (၃) အသား-ဟု အနက်ဆို
သည်။)

ကိရတိ (ကြိ) [ကိရ+အ+တိ] ပြီး၏။ ကိံ
တေ န ကိရတိ ဣဓ (ထေရီ။ ၄၂၇) တုယံ
ကိံ နာမ န ကိရတိ န သာဓိယတိ၊ ဘဏ
ဓိပုံ။ ထေရီ။ ဌ။ ၂၇၄။

ကိရန္တိ (ကြိ) [ကိရ+ယ+အန္တေ။ တဿ စဝဂ္ဂ-
သုတ်ဖြင့် ရ+ယ-ကို ယ-ပြုရသကဲ့သို့ ဤ၌
လည်း ရ+ယကို ကွစိဓာတု-သုတ်ဖြင့် ရ-ပြုဟု
ကြံဆသင့်သည်။ အန္တေကို အန္တိ-ပြု။] (၁)
ထည့်အပ်ကုန်၏။ (၂) ပြုအပ်ကုန်၏။ (၁)
(၂) တေပိ တတ္ထေဝ ကိရန္တိ (ထေရီ။ ၂၅၀)တိ

တေ ဝုတ္တပ္ပကာရာ ပုဂ္ဂလာ...သယမ္ပိ ကိရန္တိ ပက္ခိယန္တိ၊ တထာရူပယေဝ ဒုက္ခံ အနုဘဝန္တိတိ အတ္ထော။ “တထေဝ ကိရန္တိ”တိ စ ပါဠော၊ ယထာ သယံ အညေသံ ဒုက္ခံ အကံသု၊ တထေဝ အညေဟိ ကရိယန္တိ၊ ဒုက္ခံ ပါပိယန္တိ-တိ အတ္ထော။ ထေရါဠာ၊ ၁။ ၃၃၆။

ကိရိသ (တိ) [ကိ + ဒိသ + ကံ] အဘယ်သို့ သဘောရှိသော။ နပိ နံ ဇာနာမိ ကိရိသော- (ထေရီ၊ ၄၂၂)တိ နံ ရာဂံ ကိရိသောတိပိ န ဇာနာမိ။ ထေရီဠာ၊ ၂၆၃။ ကိဒိသ-လည်း ကြည့်။

ကိလ (ပု) [ကိလ + အ] သိဝနတ်၊ ပရမိသွာ နတ်။ သိပိဝိဇ္ဇော၊ ကိလော၊ ဓမ္မဝါဟနော ဣစ္စာဒိနိပိ ဟရနာမာနိ။ ဓာန်၊ ၁၆-၇။

ကိလိတ (တိ) [ကိလ + တ။ ဓာန်၊ ၁၆။ ၇၇။] နှောင်ဖွဲ့အပ်သောသူ။ ကိလိတော သံယ-တော ဘဝေ။ ဓာန်၊ ၇၇။

ကိဝ (ဗျ) [ကိ + ဝိဝ။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၃။ ယာဝ-တာဝ ကိဝ ဣစ္စေတေ ပရိစ္ဆေဒနုတ္ထေ။ ရှုန္တာ-၁၃၄။] အဘယ်မျှလောက်။ ကိဝမဟပ္ပလ-ကြည့်။

ကိဝစိရံ (ဗျ) [ကိဝ + စိရံ] ဘယ်မျှလောက် ကြာမြင့်သောအခါ၊ အဘယ်မျှလောက် အတိုင်းအရှည်ရှိသောအခါ။ ကိဝစိရံ (ဝိမာန။ ၂၉)န္တိ ကိတ္တကံ အဒ္ဓါ။ ဝိမာန၊ ၁၀၆။

ကိဝစိရံ (တိ) [ကိဝ + စိရံ] အဘယ်မျှလောက် ကြာမြင့်သော။ ကိဝစိရံ ပဗ္ဗဇိတဿာ(သံ၊ ၂။ ၄၇၉)တိ ကိဝစိရော ကာလော ပဗ္ဗဇိတဿာ-တိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄၇၉။ ၁၃၉။

ကိဝစိရကာလ (ပု) [ကိဝစိရ + ကာလ] အဘယ် မျှလောက်ကြာမြင့်သောအခါ။ ကိဝစိရကာ-လတော? အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ မဂဓရဋ္ဌေ မစလ-ဂါမကေ မဿမာဏဝကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီဠာ၊ ၂။ ၃၀၂။

ကိဝစိရေန (ဗျ) [ကိဝ + စိရေန။ စိရဿံ တု စိရံ တထာ၊ စိရေန စိရရတ္တာယ။ ဓာန်။ ၁၁၃၆။] အဘယ်မျှလောက်ကြာမြင့်သောအခါ။ ကိဝစိရေန နု ခေါ ဘန္တေ ဘိက္ခု... ပဗ္ဗဇန္တိ။ မ၊ ၂။ ၂၉၇။

ကိဝတက (တိ) [ကိ + ဝိဝတက။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၄။] အဘယ်မျှလောက်သော။ ကိဝတ-ကံ ပဟောတိ သရေန ဝိညာပေတုံ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၀။ (-မဟာနိ၊ ၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၃။)ကိ-ဝတကံ ပဟောတိ သရေန ဝိညာပေတုန္တိ ကိတ္တကံ ဌာနံ သရိရောဘာသေန ပိဟတန္တ-ကာရံ ကတော သရေန ဝိညာပေတုံ သက္ကော-တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄၄၅။) ကိဝတကာတိ ပရိစ္ဆေဒပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၂။

ကိဝတိက (တိ) [ကိ + ဝိဝတက။ ဣလာ] အဘယ်မျှလောက်သော။ ကိဝတိကာ ဘန္တေ ဘိက္ခု။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၇။ (-၁၉၁။)

ကိဝဒိသ (တိ) [ကိဝ + ဒိသ] အဘယ်မျှလောက် ရှည်သော၊ အဘယ်မျှလောက် ရှည်ကြာသ သနည်း။ ကိဝဒိသံ နု ခေါ ဘန္တေ ပဒုမေ နိရ-ယေ အာယုပ္ပမာဏံ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၃။ သုတ္တနိ။ ၃၀၀။

ကိဝဒူရ (တိ) [ကိဝ + ဒူရ] အဘယ်မျှလောက် ဝေးသော။ ကိဝဒူရော ပန တံ အာဝုသော ဣမာနိ ငွေကလောမာနိ အာဘရိတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၀။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၅၊ ၁၀၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၄။)

ကိဝန္တ (တိ) [ကိ + ဝန္တ။ နိရုတ္တိ၊ ၁၂၅။ ၁၂၅။ ကိ + ဝိဝန္တ-ဟု ခွဲ၊ ဤ “ကိဝန္တော” ဝယ်ကိ-၌ ရဿနှင့် ပါဌ်ရှိစေလိုသည်။ သို့သော် ယခုဆဋ္ဌ-မူများ၌ ဒိသနှင့် ပါဌ်များ ရှိကြသည်။] အဘယ်မျှလောက်ရှိသော၊ အဘယ်မျှလောက်ရှိ သနည်း။ ကိဝန္တော တတ္ထ ဘေရဝါ။ သုတ္တနိ။

၄၂၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၇၅။) ကိဝန္ဓော တတ္ထ
ဘေရဝါတိ ကိတ္တကာ တတ္ထ ဘယကာရဏာ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၂။ ကိ-
ဝန္ဓောတိ ကိတ္တကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၃၈။

ကိဝဗဟုက (တိ) [ကိဝ + ဗဟုက] အဘယ်မျှ
လောက်များပြားသော၊ အဘယ်မျှလောက်
များပြားသနည်း။ ကိဝဗဟုကာ ပန ဘော
အာနန္တ ဣမသ္မိ ဓမ္မဝိနယေ နိယျာတာရော-
တိ။ မ၊ ၂။ ၁၉၃။ (-ဥဒါန၊ ၁၉၀။ မဟာနိ။
၃၇၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၅။) ကိဝဗဟုကာတိ
ပမာဏပရိစ္ဆေဒပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၉၂။

ကိဝမဟန္တ (တိ) [ကိဝ + မဟန္တ] အဘယ်မျှ
လောက်ကြီးသော။ ကိဝမဟန္တာ ပန ပုဉ္ဇာ
အဟေသန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ (-မဟာနိ၊ ၄။
၂၇၅။)

ကိဝမဟပ္ပလ (တိ) [ကိဝ + မဟပ္ပလ] အဘယ်မျှ
လောက် ကြီးမြတ်သော အကျိုးရင်းရှိသော၊
အဘယ်မျှလောက် အကျိုးကြီးသော။ ကိဝ-
မဟပ္ပလော ဟောတိ၊ ကိဝမဟာနိသံသော၊
ကိဝမဟာဇုတိကော၊ ကိဝမဟာဝိပ္ပါရော။ အံ၊
၁။ ၂၃၃။ အံ၊ ၃။ ၈၁။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။) ကိဝ-
မဟပ္ပလောတိ ကိတ္တကံ မဟပ္ပလော။ သေသ-
ပဒေသပိ သေဝ နယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။
“ကိဝါ”တိ အယံ နိပါတော “ကိတ္တက”န္တိ
ဣမဿ အတ္ထံ ဗောဓေတိတိ အာဟ “ကိဝ-
မဟပ္ပလောတိ ကိတ္တကံ မဟပ္ပလော”တိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။

ကိဝမဟာဇုတိက (တိ) [ကိဝ + မဟာဇုတိက]
အဘယ်မျှလောက် ကြီးမြတ်သော (အကျိုး
ဟု ဆိုအပ်သော) အရောင်ရှိသော။ ကိဝ-
မဟပ္ပလ-ကြည့်။

ကိဝမဟာနိသံသ (တိ) [ကိဝ + မဟာနိသံသ]
အဘယ်မျှလောက် ကြီးမြတ်သော-အကျိုး

ဆက်-အာနိသင်-ရှိသော။ ကိဝမဟပ္ပလ-
ကြည့်။

ကိဝမဟာဝိပ္ပါရ (တိ) [ကိဝ + မဟာဝိပ္ပါရ] အ
ဘယ်မျှလောက်ကြီးမြတ်သော (အကျိုးဟု
ဆိုအပ်သော) ပြန့်နှံ့ခြင်းရှိသော။ ကိဝ-
မဟပ္ပလ-ကြည့်။

ကိဝရူပ (တိ) [ကိဝ + ရူပ] အဘယ်သို့သဘော
ရှိသောသူ။ ကိဝရူပဿာ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၁)တိ
ကိဝိသဿ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၈။

ကိဋ္ဌတိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဇာ။
၂၀၀။ ကိဋ္ဌာလည်းကြည့်။] ကစား-မြူးတူး-
မွေ့လျော်- ပျော်ပါး- တင့်တယ်-စမ္ပယ်-
၏။ ဟေဋ္ဌာဂေါပ္ပကေ ဥဒကေ ကိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊
၂။ ၁၄၉။ ဝိ၊ ၅။ ၆၇။ မ၊ ၁။ ၃၃၃။ အံ၊ ၃။ ၄၂၁။
ဇာ၊ ၂။ ၃၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဝိမာ-
န၊ ၄။ ၁။ ၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၆၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ ကိဋ္ဌန္တိ ရမန္တိတိ အတ္ထော။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ ကိဋ္ဌန္တိ လဋ္ဌန္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။
ကိဋ္ဌန္တိ-ဝိ၊ ၁။ ၂၇၅။ ကိဋ္ဌသိ-ဇာ၊ ၁။ ၉၁။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။ ကိဋ္ဌထ-အပ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၃၂၂။ ကိဋ္ဌာမိ-ပေတ၊ ၁၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၁၉၅။ ကိဋ္ဌာမ-ဝိ၊ ၂။ ၈၉။ ကိဋ္ဌထ-ဝိ၊ ၄။ ၁။
၃၀၀။ ကိဋ္ဌဿ-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ၄။
၁၅။ ကိဋ္ဌေ-ဇာ၊ ၂။ ၂၉၁။ ကိဋ္ဌေယျ-အံ၊ ၃။
၄၂၀။ ကိဋ္ဌေယျာမ-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၄။ ကိဋ္ဌေ-
ယျ-အံ၊ ၃။ ၄၂၀။ ကိဋ္ဌိ-မ၊ ၂။ ၂၆၅။ မ၊ ၄။
၃။ ၂၁၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။
ကိဋ္ဌိ-သု-ဝိ၊ ၅။ ၃၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ မ၊ ၄။ ၃။
၇၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၃၂၂။ ကိဋ္ဌိမှ-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ ကိဋ္ဌိဿတိ-
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၇၀။ ကိဋ္ဌိဿန္တိ-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။ ကိ-
ဋ္ဌိဿသိ-မ၊ ၄။ ၄။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။ ဝိမာန၊
၄။ ၅။ ၆။ ကိဋ္ဌိဿထ-ဝိ၊ ၂။ ၁၄၈။ ကိဋ္ဌိဿာမိ-
မ၊ ၁။ ၂၉၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။

ပေတ၊ဌ၊၆၈။ အပါဌ၊၁။၁၇၉။ စရိယ၊
ဌ၊၁၄၉။ ကိဋ္ဌိယာမ—သံ၊ဌ၊၂။၁၇၃။ အံ၊ဌ၊
၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၃၇။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၈၀။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၆၈။ အပါဌ၊
၁။၁၇၉။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၇၂။

ကိဋ္ဌတိ (က၊ကြိ) [ကိဋ္ဌ+ဏေ+တိ] ကစား
စေ၏။ ရာဇဒွါရမှ ကိဋ္ဌတိ (စရိယ၊၁၄၀၀)တိ
ဗာရာဏသီယံ ဥဂ္ဂသေနရညော ဂေဟဒွါရေ
ကိဋ္ဌာပေတိ။ စရိယ၊ဌ၊၁၂၈။

ကိဋ္ဌထ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+အ+ထ] (၁) ကစား
ကြကုန်၏။ (၂) ကစားကြကုန်လော။ ကိဋ္ဌ-
တိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌန (ထိ၊န) [ကိဋ္ဌ+ယ] (၁) မြူးတူး-ပျော်
ပါး-ကစား-ခြင်း။ (၂) ကစားကြောင်း၊
ကစားဖွယ်၊ ကစားစရာ (အရာဝတ္ထု)။ (၃)
ကစားရာ (အရပ်)။ (၁) တတ္ထ ယာ ဣစ္ဆာ
မုစ္ဆာ ပတ္တနာ ပိယာယနာ ကိဋ္ဌနာ။ နေတ္ထိ။
၁၇။ (-ဒိ၊ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၄။ အဘိ၊
ဌ၊၂။၄၅၉။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၄၄။ စူဠနိ၊ဌ၊၁၀၇။
ဝိမတိ၊၁။၁၁၅။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၃၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၂။) ကိဋ္ဌ-
နာတိ ဂေဓကိဋ္ဌနာ။ နေတ္ထိဝိ၊၁၀၉။ (၂)
ကိဋ္ဌနက-ကြည့်။ (၃) ကိဋ္ဌနကဋ္ဌာန-ကြည့်။

ကိဋ္ဌနဥဒက (န) [ကိဋ္ဌန+ဥဒက] ကစားရာ
ရေ။ အညေဟိ အသာဓာရဏံ ကိဋ္ဌနဥဒကံ
စ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၁။

ကိဋ္ဌနဥပဝန (န) [ကိဋ္ဌန+ဥပဝန] ကစားရာ
ဥယျာဉ်၊ ကစားရန် မြို့တွင်း၌ ပြုလုပ်ထား
အပ်သော-ဥယျာဉ်-အရာမ။ အာရာမန္တိ
ကိဋ္ဌနဥပဝနံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၁၂။ ကခါ၊၃၃၀။
ကိဋ္ဌနဥပဝနံ နာမ ကိဉ္စိ နဂရဿ နဂရပဝနံ
ဝိယ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊၃၈၀။ ကိဋ္ဌနဥပဝနန္တိ
အန္တောနဂရေ ဌိတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၁၂၆။ ကိဋ္ဌနဥပဝနန္တိ ကိဋ္ဌနတ္ထံ

အန္တောနဂရေ ကတံ အာရာမံ။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၄၇၆။

ကိဋ္ဌနက (ထိ၊န) [ကိဋ္ဌန+က။ ကိဋ္ဌန္တိ
တေနာတိ ကိဋ္ဌနံ၊ ကိဋ္ဌနမေဝ ကိဋ္ဌနကံ။ မ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၂၂၈။] (၁) ကစားကြောင်း၊ ကစား
ဖွယ်၊ ကစားစရာ (ဂေါလိလုံးစသည်)။ (တိ)
(၂) ကစားသောသူ။ (၁) စန္ဒံ ကိဋ္ဌနကံ
ဂဝေသတိ။ ထေရီ၊၄၂၂။ (-ဇာ၊၂။၃၅၈။
ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၅။ မ၊ဌ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဌ၊၃။၃၃၃။)
စန္ဒမဏ္ဍလံ ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကံ ကာတုကာမော-
သိ။ ထေရီ၊ဌ၊၂၆၃။ (-ဇာ၊ဌ၊၇။၃၄၃။)
(တိ) (၂) ကုမ္မထူဏိက (ဝိ၊ဌ၊၃။၂၀၇)
ကြည့်။

ကိဋ္ဌနကဗုဒ္ဓကဓနက (န) [ကိဋ္ဌနက+ဗုဒ္ဓက+
ဓနက] ကစားစရာဒူးလေးငယ်။ ဓနကဒဏ္ဍ
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၆)ကြည့်။

ကိဋ္ဌနကဇူတကိဋ္ဌာ (ထိ) [ကိဋ္ဌနက+ဇူတ+ကိ-
ဋ္ဌာ] ကစားဖွယ်ဖြစ်သော အံစာကို(ချ၍)က
စားခြင်း။ သာရိယော အပနေတွာ ကိဋ္ဌန-
ကဇူတကိဋ္ဌာယ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၂။

ကိဋ္ဌနကဗာလက (ပု) [ကိဋ္ဌနက+ဗာလက]
ကစားသောသူငယ်။ မမ သဟာယော လာ-
ခါဂေါဋ္ဌကေဟိ ကိဋ္ဌနကဗာလကနံ ဝိယ မယံ
လာခါဂေါဋ္ဌကေ ပေသေသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။
၂၉၂။

ကိဋ္ဌနကာလ (ပု) [ကိဋ္ဌန+ကာလ] ကစား
သောအခါ။ အာဓာဝိတာ ဝိဓာဝိတာ ကိဋ္ဌန-
ကာလေ ပန လောဘနိယဝယသ္မိံ ဝါ။ အံ၊
ဌ၊၂။၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၃၁၈။ (-ဝိမာန၊ဌ။
၁၃။ ထေရီ၊ဌ၊၁၈၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၆၀။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၃၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၆။၈။)

ကိဋ္ဌနကုမာရီ (ထိ) [ကိဋ္ဌနာ+ကုမာရီ]
ကစားသောအမျိုးသမီး၊ ကစားဖော် ကစား
ဖက် အမျိုးသမီး။ အညာ တယာ သဒ္ဓိံ ကိ-

ဋ္ဌနကုမာရိယော တေမနဘယေန ဝေဂေန
အာဂန္ဓာ သာလံ ပဝိဋ္ဌာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

ကိဋ္ဌနဂေါဋ္ဌက (န) [ကိဋ္ဌန+ဂေါဋ္ဌက] ကစား
စရာဂျင်ငယ်။ ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာန-ကြည့်။

ကိဋ္ဌနသရ (န) [ကိဋ္ဌန+သရ] ကစားရာ-
ကွန်း-အိမ်၊ ကစားရုံ။ ရာဇာဂါရ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁၂)ကြည့်။

ကိဋ္ဌနစိတ္တသာလာ (ထိ) [ကိဋ္ဌန+စိတ္တသာလာ]
ကစားရန် ဆန်းကြယ်သောစရပ်၊ ဆန်းကြယ်
သောကစားရုံ။ ကိဋ္ဌနစိတ္တသာလ (ကခါ။
၃၃၀)နိ န ရညောဝ ကိဋ္ဌနစိတ္တသာလံ၊
အထ ခေါ ယေသံ ကေသဉ္စိ မနုဿာနံ ကိဋ္ဌ-
နတ္ထံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကတသာလံ။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊
သစ်။၄၇၆။

ကိဋ္ဌနဇူတ (န) [ကိဋ္ဌန+ဇူတ] အန်ကစား
ခြင်း။ ဒသပဒ(သာရတ္ထ၊၂။၃၇၃)ကြည့်။

ကိဋ္ဌနဌာန (န) [ကိဋ္ဌန+ဌာန] ကစားရာ အရပ်
ဌာန။ တတ္ထ နာဂါနံ ကိဋ္ဌနဌာနေ သော
ဥဒကဒဟော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၁၉၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၁။)

ကိဋ္ဌနတ္ထ (န) [ကိဋ္ဌန+အတ္ထ] (၁) ကစား
ခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) ကစားခြင်းအ
ကျိုးရှိသောသူ။ (၁) ဝိမာနေသု ခေါဘိတေ-
သု ဒေဝတာနံ ကိဋ္ဌနတ္ထာယ စိတ္တာနိ န နမန္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။
သာရတ္ထ၊၃။၂၂၄။) (တိ) (၂) ဒေဝတ္တာတိ န
ကိဋ္ဌနတ္ထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။

ကိဋ္ဌနဒိဝသ (ပု) [ကိဋ္ဌန+ဒိဝသ] ကစားသော
နေ့။ သာဓုကိဋ္ဌနဒိဝသ (သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၄)
ကြည့်။

ကိဋ္ဌနပစ္စယ (ပု) [ကိဋ္ဌန+ပစ္စယ] ကစားခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ ကိဋ္ဌနပစ္စယာ ပန
ဒုက္ကဋ် ဟောတိတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ကိဋ္ဌနပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ကိဋ္ဌန+ပေါက္ခရဏီ] က
စားရန်ရေကန်။ ပေါက္ခရဏီတိ ကိဋ္ဌနပေါက္ခ-
ရဏီ။ တသ္မာယေဝ ပဒဘာဇနေ “ယတ္ထ
ကတ္ထစိ ရညော ကိဋ္ဌတု”နိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၁၂။ (-ကခါ။၃၃၀။)

ကိဋ္ဌနပ္ပသုတ (တိ) [ကိဋ္ဌန+ပသုတ] ကစား
မြူးတူးခြင်း၌ လေ့ကျက်သောသူ။ မယံ ပန
ပုဗ္ဗေ ကေဝလံ ကိဋ္ဌနပ္ပသုတာ ဟုတွာ သာပ-
တေယျံ ပဟာယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

ကိဋ္ဌနဗေလုဝ (ပု) [ကိဋ္ဌန+ဗေလုဝ] ကစားစ
ရာဥသျှစ်သီး။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ကိဋ္ဌနဗေလုဝံ
ပရိဂဋ္ဌိတွာ ပတိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၃။

ကိဋ္ဌနဘဏ္ဍက (န) [ကိဋ္ဌန+ဘဏ္ဍက] ကစား
စရာ အသုံးအဆောင် ဘဏ္ဍာ။ ဖလာဖလံ
ပိယာယန္တိ၊ ကိဋ္ဌနဘဏ္ဍကံ ပိယာယန္တိ။
ဘောဇနံ ပိယာယန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၈။)

ကိဋ္ဌနယာနက (န) [ကိဋ္ဌန+ယာနက] ကစား
စရာယာဉ်ငယ်။ ကုမာရကာနံ ကိဋ္ဌနယာနကံ
ဝိယ ဥက္ခိပိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၁၄။

ကိဋ္ဌနယုဂဋ္ဌ (န) [ကိဋ္ဌန+ယုဂဋ္ဌ] ကစားစရာ
(လျင်လုံး)အစုံ၊ ကစားသော(လျင်လုံး)အစုံ။
ယမကဂေါဋ္ဌကာတိ ဒါရကာနံ ကိဋ္ဌနယုဂဋ္ဌာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။

ကိဋ္ဌနဝတ္ထု (န) [ကိဋ္ဌန+ဝတ္ထု] ကစားခြင်း
ဟူသောအကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ သတ္တရသ-
ဝဂ္ဂိယေ ဘိက္ခု အာရဗ္ဗ ဥဒကေ ကိဋ္ဌန-
ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ။၂၃၉။

ကိဋ္ဌနဝယ (ပု) [ကိဋ္ဌန+ဝယ] ကစားသည့်အ
ရွယ်။ အထ အပရဘာဂေ တေသံ ကုမာရာနံ

ကိဋ္ဌနဝယေ သမ္ပတ္တေ ရာဇာ ဥယျာနေ နာ-
နာဝိဓံ ကိဋ္ဌနဋ္ဌာနံ ကာရေသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။
ထေရီ၊ ဌ၊ ၁၉၅။

ကိဋ္ဌနဝါပီ (ထိ) [ကိဋ္ဌနာ+ဝါပီ] ကစားစရာ-
ရေကန် - ရေအိုင်။ ဌိတံ ပန အန္တမသော
သုကရတယပိ ဂါမဒါရကာနံ ကိဋ္ဌနဝါပိ-
ယမ္ပိ တခံဏညေဝ ပထဝီယံ အာဝါဠကံ
ကတ္တာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၂။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၄။
ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၁၄၂။)

ကိဋ္ဌနသံသဋ္ဌ (တိ) [ကိဋ္ဌန+သံသဋ္ဌ] ကစား
ခြင်းဖြင့်ရောနှောသောသူ။ အညာဟိ ဒါရိ-
ကာဟိ သဒ္ဓိံ ရထိကာယ ကိဋ္ဌနသံသဋ္ဌာ
အဟောသိ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၆၂ (က၊ မူကွဲ)။

ကိဋ္ဌနသဇ္ဇ (တိ) [ကိဋ္ဌန+သဇ္ဇ] ကစားရန်စီရင်
သောသူ။ သေဋ္ဌိပုတ္တော “ဟောတု ဘဒ္ဒေ၊
မာ သောစိ၊ ကိဋ္ဌနသဇ္ဇာ ဟောဟိ၊ နက္ခတ္တံ
ကိဋ္ဌိဿာမာ”တိ အာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။
အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။

ကိဋ္ဌနသမတ္ထ (တိ) [ကိဋ္ဌန+သမတ္ထ] ကစား
ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ကစားနိုင်သောသူ။
အညာဟိ ဒါရိကာဟိ သဒ္ဓိံ ရထိကာယ
ကိဋ္ဌနသမတ္တာ အဟောသိ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၆၂။

ကိဋ္ဌနိစ္ဆာ (ထိ) [ကိဋ္ဌန+ဣစ္ဆာ] ကစားလို
ခြင်း။ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တာနံ ကိဋ္ဌနိစ္ဆာဝသေန
နဂရံ ဝိယ အာကာသေ ဥပဋ္ဌာနမတ္တံ ဂန္ဓဗ္ဗ-
နဂရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၂၆။

ကိဋ္ဌနုယျာန (န) [ကိဋ္ဌန+ဥယျာန] ကစားရန်
ဥယျာဉ်။ ဥယျာနန္တိ ကိဋ္ဌနုယျာနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၂၁၂။ ကခါ၊ ၃၃၀။ ကိဋ္ဌနုယျာနန္တိ ဗဟိနဂ-
ရေ ဌိတံ သန္ဓာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၆။
(-ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၄၇၆။) ကိဋ္ဌနဥပဝန-လည်း
ကြည့်။

ကိဋ္ဌနေယျ (တိ) [ကိဋ္ဌန+ဧယျ] ကစားအပ်
သည့်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကစားထိုက်သောသူ။

န တေ နဋ္ဌာ နော ပန ကိဋ္ဌနေယျာ။ ဇာ၊
၁။ ၂၈၈။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၀၁။ န တေနဋ္ဌာ နော-
တိ ဒေဝရာဇ မယံ တဝ နဋ္ဌာ ဝါ ကိဋ္ဌိတဗ္ဗ-
ယုတ္တကာ ဝါ ကေစိ န ဟောမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၃၁၃။ (-စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၀၂။)

ကိဋ္ဌန္တ (တိ) [ကိဋ္ဌ+အန္တ။ ထိ-ဌ် ကိဋ္ဌန္တိ] က
စားသော၊ တင့်တယ်စံပယ်သောသူ။ တေန
ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ ဘိက္ခုနော
ဥဒဉ္ဇလံ ကိဋ္ဌန္တဿ အသုစိ မုစ္စိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၀။
သာ တေန ဂေဏ္ဍုကေန ကိဋ္ဌန္တိ စင်္ဂမကော-
ဋ္ဌိယံ ဩတရိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၀၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၄၈။
ဝိ၊ ၅။ ၆၇။ အပ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၇။ ဝိ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၆။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁။ ဥဒါန၊ ဌ၊
၁၆၂။) ကိဋ္ဌန္တာလဋ္ဌန္တာ သမန္တတော ပတန္တိ
ဝိစရန္တိ။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၅၀-၁။

ကိဋ္ဌန္တိ (ကြံ) [ကိဋ္ဌ+အ+အန္တိ] ကစားကုန်၏။
ကိဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌမာန (တိ) [ကိဋ္ဌ+အ+မာန] ကစား-
ပျော်မြူး-လိုသောသူ။ ယော ကိဋ္ဌမာနော
ပကရေတိ ပါပံ။ ပေတ၊ ၁၈၄။ (-အပ၊ ၁။
၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၉။ မိလိန္ဒ၊ ၂၅၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၃၈၉။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၁။ ၃၈၅။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၄၀။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂၀၉။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။)

ကိဋ္ဌယမာန (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏယ+မာန။ သုဒ္ဓ-
ကတ္တုရုပ်ကို စုရာဒိတောဏိ (မောဂ်၊ ၅။ ၁၅)
သုတ်၌ “ဏိ” ဟူသော သုတ်ခွဲဖြင့် ဏိပစ္စည်း
သက်၊ ဣကို ပြေ၊ ဧကို အယပြု၍ ဖြစ်စေ၊
စုရာဒိတော ဧကဏယာ (ကစ္စည်း) သုတ်၌
“ဏယာ” ဟူသော သုတ်ခွဲဖြင့် ဏယပစ္စည်း
သက်၍ ဖြစ်စေ ပြီးစေရမည်။ ကာရယန္တ-
လည်းကြည့်။] (၁) ကစားသောသူ။ (၂)
ကစားစေသောသူ။ (၃) သော ကိရ ကေ

နဋ္ဌကိဋ္ဌံ ကိဋ္ဌယမာနော ဝိစရန္တော။ ဓမ္မာ
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၇။ (-စရိယာ၊ ၂။ ၂၄။) (၂)
ဗာလကိဋ္ဌနကေဟိ ကိဋ္ဌယမာနေ သာဒုရသ-
ဘောဇနံ ဘောဇယမာနော သုခေန ပရိဟ-
ဋ္ဌော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။

ကိဋ္ဌသိ (ကြံ) [ကိဋ္ဌ+အ+သိ] ကစား၏။ ကိ-
ဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌဿ (ကြံ) [ကိဋ္ဌ+အ+ဟိ] ကစားလော။
ကိဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာ (ထိ) [ကိဋ္ဌ+အ+အာ။ ကိဋ္ဌ ပိတိယ-
ကိဋ္ဌနေသု၊ ကိဋ္ဌ ဝိဟာရေတိ ဝါ၊ ကိဋ္ဌနံ
ကေဋ္ဌိ ကိဋ္ဌာ စ ကိဋ္ဌတဉ္စ။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၇၆။]
(၁) မြူးတူး-ပျော်ပါး- ကစား- ခြင်း၊
ပျက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်ခြင်း။ (၂)
ကစားကြောင်း၊ ကစားစရာ။ (၃) ကစား
ရာ။ (၁) နိစ္စမေတ္ထ ကိဋ္ဌာ၊ နိစ္စံ သမ္ပတ္တိယော
လဗ္ဘန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။ (-အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။)
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၃) ကိဋ္ဌာဝန-
ကြည့်။

ကိဋ္ဌာဥဒက (န) [ကိဋ္ဌာ+ဥဒက] ကစားစရာ
ရေ။ အညေဟိ အသာဓာရဏံ ကိဋ္ဌာဥဒ-
ကဉ္စ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။

ကိဋ္ဌာဂုဋ္ဌ (ပု) [ကိဋ္ဌာ+ဂုဋ္ဌ] ကစားစရာအလုံး
(ဂျင်၊ အံစာ၊ ဂေါလီလုံး စသည်)။ ဒွိဟိ
ဟတ္ထေဟိ ဒွေ ပါသာဏေ ဥက္ခိပိတော ကိဋ္ဌာ-
ဂုဋ္ဌေ ဝိယ ခိပိတော အဂမာသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။

ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌက (န) [ကိဋ္ဌာ+ဂေါဋ္ဌက] ကစားစ
ရာဂျင်ငယ်။ ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာန-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာန (တိ) [ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌက+
သဏ္ဌာန] ကစားစရာဂျင်ငယ် - သဏ္ဌာန်ရှိ
သော - နှင့်တူသော။ တဿ ကဋ္ဌိဋ္ဌိမိ ပတိဋ္ဌိ-
တဋ္ဌာနံ ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။ ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကနိ

သုတ္တေန ဗန္ဓိတွာ အညမညံ ဃနေတွာ ကိဋ္ဌ-
နဂေါဋ္ဌကနိ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
၃၀၆။ ကိဋ္ဌာဂေါဋ္ဌကသဏ္ဌာနန္တိ သုတ္တေန ဗန္ဓိ-
တွာ အညမညံ ဝနေတွာ ကိဋ္ဌနဂေါဋ္ဌကနိ၊
တေဟိ သဏ္ဌာနံ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၁။ ၅၉။

ကိဋ္ဌာဓိပ္ပါယ (ပု) [ကိဋ္ဌာ+အဓိပ္ပါယ] (၁) က
စားခြင်း၌အလို၊ ကစားလိုခြင်း။ (တိ) (၂)
ကစားခြင်း၌အလိုရှိသော၊ ကစားလိုသော၊
သု။ (၁) နိဝါသနတ္ထံ ကိဋ္ဌာဓိပ္ပါယေန အပနိ-
ဓာယ တံ ဒုက္ခာပေတွာ အဒါသိ။ ပေတ၊ ၄။
၂၀၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၇၊ ၃၁၉။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၃၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၁။ ကခါ၊ ၄။ ၁၈။ ၁၈၂။)
(တိ) (၂) အန္တမသော ဟသာပေက္ခောပိတိ
ကိဋ္ဌာဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။
၁၂၈။ ကခါ၊ ၄။ ၁၈။ ၄၀၃။)

ကိဋ္ဌာနိမိတ္တ (န) [ကိဋ္ဌာ+နိမိတ္တ] ကစားခြင်းဟု
သောအကြောင်း၊ မြူးတူးပျော်ပါးကစားလို
သောအကြောင်း။ နေဝ ဒဝါယာတိ န ဂါမ-
ဒါရကာဒယော ဝိယ ဒဝတ္တံ၊ ကိဋ္ဌာနိမိတ္တန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။

ကိဋ္ဌာနဘဝန (န) [ကိဋ္ဌာ+အနဘဝန] ကစား
ခြင်းကို ခံစားခြင်း။ တသ္မိံ နိဗ္ဗိ ဩက္ကန္တေ
ပရိဝါရမနဿာ ကိဋ္ဌာနဘဝနဝသေန တတ္ထ
တတ္ထ အဂမံသု။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၆။

ကိဋ္ဌာနုရူပ (တိ) [ကိဋ္ဌာ+အနုရူပ] ကစားခြင်း
ငှါသင့်လျော်လျောက်ပတ်သော၊ ပျော်ပါးဘို့
ကောင်းသော၊ သု။ အတ္တနော ကိဋ္ဌာနုရူပံ
ဣတ္ထိံ ဒိသ္မာ ဥယျောဇေယျ ပဟိဏေယျ။
ကခါ၊ ၄။ ၁၈။ ၃၉၇။

ကိဋ္ဌာပန (န) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+ယ] မြတ်နိုး
စေခြင်း၊ တင့်တယ်စေခြင်း။ ကေဋ္ဌနာ (၁)
ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပနက (တိ) [ကိဋ္ဌာပန+က။ ထိ-၌ ကိဋ္ဌာ-
ပနိကာ] ကစားစရာ။ ယာနိ တာနိ ကုမာ-
ရကာနံ ကိဋ္ဌာပနကာနိ၊ တေဟိ ကိဋ္ဌတိ။

မ၊၁။၃၃၃။ ယာ တေ ကုမာရိကာယ ကိဋ္ဌာ-
ပနိကာ ဘဝိဿတိ။ မ၊၂။၄၇။ (- အံ၊၃။
၄၂၁။) (မ၊၃။၂။၂၂၇-၌ ကိဋ္ဌန္တိ တေနာတိ
ကိဋ္ဌနံ၊ ကိဋ္ဌနမေဝ ကိဋ္ဌနကံ-ဟု ကိဋ္ဌနက-
ပါဌ်ကိုသာ ဖွင့်သည်။)

ကိဋ္ဌာပယန္တ (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပယ+အန္တ] က
စားစေသော၊ ကစားခိုင်းသော၊ သူ။ အဇ္ဈတ္တိ-
ကေ တာဝ... လောလဘာဝေန ဝါ ကိဋ္ဌာပ-
ယတော အသုစိ မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

ကိဋ္ဌာပယမာန (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပယ+မာန] က
စားစေသော၊ ကစားခိုင်းသော၊ သူ။ သာ
ဣတ္ထိ ပုတ္တံ ကိဋ္ဌာပယမာနာ တထာ ဒဝတိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။)

ကိဋ္ဌာပယောဂ (ပု) [ကိဋ္ဌ+ပယောဂ] ကစား
မှုကို အားထုတ်ခြင်း။ ကာယိကဝါစသိက-
ကိဋ္ဌာသုခ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပရိယောသာန (န) [ကိဋ္ဌ+ပရိယော-
သာန] ကစားခြင်း၏အဆုံး၊ ကစားမှုပြီးဆုံး
ခြင်း။ တေ ကိဋ္ဌာပရိယောသာနေ ဇာလမှိ
ဥက္ခိပိယမာနေ တံ ဒိသ္မာ ပုစ္ဆိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁၀။

ကိဋ္ဌာပသုတ (တိ) [ကိဋ္ဌ+ပသုတ] ကစား
ခြင်း၌ လေ့လာအားထုတ်သော၊ သူ။ ယော
ပန အရညပါလေသု နိဒ္ဒါယန္တေသု ဝါ ကိဋ္ဌာ-
ပသုတေသု ဝါ ကတ္တစိ ပက္ကန္တေသု ဝါ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။)

ကိဋ္ဌာပသုတကုမာရက (ပု) [ကိဋ္ဌာပသုတ+ကု-
မာရက] ကစားခြင်း၌ လေ့လာအားထုတ်
သော သတို့သားငယ်၊ အားကစားလူငယ်။
ဝေမေဝါတိ အဋ္ဌကထာယံ ကိဋ္ဌာပသုတကု-
မာရကာ ဝိယ မိစ္ဆာဝိတက္ကာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၀။

ကိဋ္ဌာပိတ (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+တ] ကစား
စေအပ်သော၊ ကစားခံရသော၊ သူ။ ဝေရူပေါ
နာမ နာဂေါ ကေနစိဓ အဟိတုဏ္ဏိကေန
ကိဋ္ဌာပိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆။

ကိဋ္ဌာပိတဂါမ (ပု) [ကိဋ္ဌာပိတ+ဂါမ] ကစား
စေအပ်သောရွာ၊ အလမ္ဗာယ်ပြသောရွာ။
အလမ္ဗာယနဿ ဂတမဂ္ဂေန ဝဌမံ ကိဋ္ဌာ-
ပိတဂါမံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆။

ကိဋ္ဌာပိယမာန (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+ယ+
မာန] ကစားစေအပ်သော၊ သူ။ အထဿ
မာတာ ဒါရကံ အလကံရိတွာ ကိဋ္ဌာပိယမာနံ
ဒိသ္မာဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၆။)

ကိဋ္ဌာပုရက္ခာရ (တိ) [ကိဋ္ဌ+ပုရက္ခာရ] ကစား
ခြင်းကို-ရွှေပြသော - ရွှေထားသော၊ သူ။
လောကဿာဒမိတ္တသန္တဝေသေန ကိဋ္ဌာပု-
ရက္ခာရာ သံဝိဒဟိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ (-
ကခါ၊၂။၁၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၅။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၃၇၇။)

ကိဋ္ဌာပေတဗ္ဗ (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] က
စားစေအပ်သော။ န ဟတ္ထေန နိမိတ္တံ ကိဋ္ဌာ-
ပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၂၇။

ကိဋ္ဌာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+တိ] က
စားစေ၏။ ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပေတု (ကာ၊ကြိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+တု] က
စားစေလော။ ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+တွာ] က
စားစေပြီး၍၊ နိလ္လာဋ္ဌေတွာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇)
ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပေန္တ (တိ) [ကိဋ္ဌ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-၌
ကိဋ္ဌာပေန္တိ] ကစားစေသော၊ သူ။ ဟတ္ထံ ဝါ
ပါဒံ ဝါ ကိဋ္ဌာပေန္တော ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၂၄၁။
ဓာတိယာ ဒါရကံ ဥဒကေနိမုဇေနမုဇေနဝေသေန

ကိဋ္ဌာပေန္တိယာ ဧကော မစ္ဆော ဒါရကံ ဒိ-
သွာ။ မဠာဌာ၁၃၆။ (-ဝိ၊ ၅။ ၄၄၊ ၇၃။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၃၁၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။ မဠာဌာ၁၂၆၆။ သံ၊ ၄။
၂။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၄။)

ကိဋ္ဌာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ကိဋ္ဌ + ဇာပေ + ဤ]
ကစားစေပြီ။ ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပေဿန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ကိဋ္ဌ + ဇာပေ +
ဿန္တိ] ကစားစေကုန်လတ္တံ့။ ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ကိဋ္ဌ + ဇာပေ +
ဿာမိ] ကစားစေအံ့။ ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ကိဋ္ဌ + ဇာပေ + ဟိ]
ကစားစေလော့။ ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာဗဟုလ (တိ) [ကိဋ္ဌာ + ဗဟုလ] ကစား
ခြင်းများသောသူ။ ကာလေန ကာလံ ကိ-
ဋ္ဌာဗဟုလာ ဝိစရန္တိ။ စရိယာဌာ။ ၂၅၉။

ကိဋ္ဌာဘဏ္ဍက (န) [ကိဋ္ဌာ + ဘဏ္ဍက] ကစား
စရာ အသုံးအဆောင်ဘဏ္ဍာ။ ယထာ မဟာ-
ရာဇ မနုဿာ တရုဏဒါရကာနံ ပဌမံ တာဝ
ကိဋ္ဌာဘဏ္ဍကာနိ ဒေန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၃။

ကိဋ္ဌာဘူမိ (ထိ) [ကိဋ္ဌာ + ဘူမိ] ကစားရာမြေ။
ဂစ္ဆ တာတ၊ မဟာသတ္တဿ ကိဋ္ဌာဘူမိယံ
ပေါက္ခရဏိယော မာပေဟိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၄။

ကိဋ္ဌာမ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ + အ + မ] ကစားကုန်အံ့။
ကိဋ္ဌေတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာမဏ္ဍလ (န) [ကိဋ္ဌာ + မဏ္ဍလ] ကစားရာ
အဝန်း၊ ကစားကွင်း၊ ကစားဝိုင်း။ သော
ကိဋ္ဌာမဏ္ဍလေ ဒါရကေ ပဟရိတွာ။ ဓမ္မာဌာ။
၂။ ၉၃။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။)

ကိဋ္ဌာမိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ + အ + မိ] ကစား၏။ ကိဋ္ဌ-
တိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌာမိဂ (ပု) [ကိဋ္ဌာ + မိဂ] ကစားစရာ သား
ကောင်။ မံသံ ဝါ မေ ခါဒ၊ ကိဋ္ဌာမိဂံ ဝါ
ကရေဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။

ကိဋ္ဌာယန္တိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌာ + အာယ + အန္တိ]
ကစားခြင်းကိုပြုကုန်၏။ ကစားကုန်၏။ နိစ္စ-
ကိဋ္ဌံ ကရေန္တိဟိ အသန္နိတာနိပိ နိစ္စကာလံ
ကိဋ္ဌာယန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၁၆။

ကိဋ္ဌာဝန (န) [ကိဋ္ဌာ + ဝန] ကစားရာတော။
ဝသန္တဝန(ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃)ကြည့်။

ကိဋ္ဌာဝိဂမ (ပု) [ကိဋ္ဌာ + ဝိဂမ] ကစားခြင်းမှ
ကင်းခြင်း၊ ကစားခြင်းကို-ပယ်-ကြဉ်-
ခြင်း။ ကိဋ္ဌာဝိဂမ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈)န္တိ ကိဋ္ဌာယ
အပနယနံ ဩရမဏံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။

ကိဋ္ဌာဝိသေသ (တိ) [ကိဋ္ဌာ + ဝိသေသ] ကစား
ခြင်းအထူး။ ပုပ္ဖါဝလီတိ ကိဋ္ဌာဝိသေသဿာ-
မိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၆။ (-ဝိမတိ၊ ၁။
၂၅၇။)

ကိဋ္ဌာဝိဟာရ (ပု) [ကိဋ္ဌာ + ဝိဟာရ] မြူးတူး
ပျော်ပါးကစား၍နေခြင်း။ ကိဋ္ဌာဝိဟာရတ္ထံ
ဥယျုတ္တာ ယန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ တေန္တိ ဥယျာနံ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၅ (-၁၉၀။)

ကိဋ္ဌာသပ္ပ (ပု) [ကိဋ္ဌာ + သပ္ပ] ကစားစရာမြေ။
ကိဋ္ဌာသပ္ပံ ဝါ ကာတုကာမာ ကိဋ္ဌာသပ္ပံ
ကရေန္တိ။ စရိယာဌာ။ ၁၂၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄။
၄၅၈။)

ကိဋ္ဌာသဟိတ (တိ) [ကိဋ္ဌာ + သဟိတ] ကစား
ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ ဒဝသဟဂတံ ကတွာ-
တိ ကိဋ္ဌာသဟိတံ ကတွာ။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၇၈။

ကိဋ္ဌာသာလာ (ထိ) [ကိဋ္ဌာ + သာလာ] ကစား
ရာအိမ်၊ ကစားရုံ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကိဋ္ဌာ-
သာလံ ကာတုံ ဝန္တတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၆၅။

ကိဋ္ဌာဟံသ (ပု) [ကိဋ္ဌာ + ဟံသ] ကစားစရာ
ဟင်္သာ။ ကိဋ္ဌာဟံသေ ဝါ ဝေါ ကရေယျံ
မာရာပေယျံ ဝါ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၆၈။

ကိဋ္ဌာဟဿပယောဂ (ပု) [ကိဋ္ဌာဟဿ + ပယော-
ဂ] ကစားမှု ရယ်ရွှင်မှုကို အားထုတ်ခြင်း။
ကေဋ္ဌိဟဿသုခ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိ (ထိ) [ကိဋ္ဌ+ဣ] ကစားမြူးတူးခြင်း။
(ဇာတ်ဝတ္ထု၊ သျှ-၌ ကစားမြူးတူးသံ။) ကာ
နု ဂါမေဝ ကိဋ္ဌိယာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀) တိ ကာ
နု သော တယာ သဒ္ဓိ အာဂစ္ဆန္တာနံ ဂါမေ
ဝိယ ကိဋ္ဌိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇၀။

ကိဋ္ဌိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+ဤ] ကစားပြီ။ ကိဋ္ဌိတိ-
ကြည့်။

ကိဋ္ဌိ သု (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+ဥ] ကစားကုန်ပြီ။ ကိဋ္ဌိ-
တိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိကာ (ထိ) [ကိဋ္ဌ+က+အာ] ကစားခြင်း။
ဂင်္ဂါမဟကိဋ္ဌိကာယာတိ ဂင်္ဂါမဟေ ကိဋ္ဌိ-
ကာယ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၄။

ကိဋ္ဌိတ (န) [ကိဋ္ဌ+တ] (၁) ကစားခြင်း။ (တိ)
(၂) ကစားအပ်သော။ (၃) ကစားသော၊
သု။ (၁) ပုဗ္ဗေ ဟသိတံ လပိတံ ကိဋ္ဌိတံ
သမနုဿရာမိတိ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။
၃၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။) (တိ)
(၂) ယေသံ နော မူလပုပ္ဖလောနိ ဂဏှန္တေ-
ဟိ စိရံ ကိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၃၁။ (၃) ဘဂ-
ဝါ စ ဇာနေယျ “ဣမေ ဘိက္ခု ဥဒကေ
ကိဋ္ဌိတာ” တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၈။

ကိဋ္ဌိတကိဋ္ဌိတ (န) [ကိဋ္ဌိတ+ကိဋ္ဌိတ] ကစား
ခဲ့ဘူးသော ကစားခြင်း။ အာဝုသော သေ
တယာ ကိဋ္ဌိတကိဋ္ဌိတံ ကိဋ္ဌိတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၄၄၈။

ကိဋ္ဌိတဇာတ (န) [ကိဋ္ဌိတ+ဇာတ] ကစား
ခြင်းမျိုး၊ ကစားနည်း အမျိုးအစား။ ဝေ-
မေဝါဟံ သမဏံ ဒဂါတမံ သာဏဓောဝိကံ
မညေ ကိဋ္ဌိတဇာတံ ကိဋ္ဌိဿာမိ။ မ၊ ၁။ ၂၉၁။
မ၊ ၂။ ၃၈။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။)

ကိဋ္ဌိတပုဗ္ဗ (တိ) [ကိဋ္ဌိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ ကစား
သော၊ ကစားဘူးသော၊ သု။ ကိ န ခေါ
ဣမေဟိ ပုဗ္ဗေပိ ဝေ ကိဋ္ဌိတပုဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၂၀၄။

ကိဋ္ဌိတဗ္ဗ (တိ) [ကိဋ္ဌိ+တဗ္ဗ] ကစားအပ်သော။
ယောဂါဝစရကိဋ္ဌာ ကိဋ္ဌိတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၃။
(-အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။ ဝိမာန၊
၄။ ၅၆။)

ကိဋ္ဌိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ကိဋ္ဌိတဗ္ဗ+ယုတ္တက]
ကစားအပ်သည်နှင့် ယှဉ်သော၊ ကစားထိုက်
သော၊ သု။ ဒေဝရာဇ မယံ တဝ နဋ္ဌာ ဝါ
ကိဋ္ဌိတဗ္ဗယုတ္တကာ ဝါ န ဟောမ။ စရိယာ၊
၄။ ၂၀၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၁၃။)

ကိဋ္ဌိဘာနုကိဋ္ဌိတ (တိ) [ကိဋ္ဌိတ+အနုကိဋ္ဌိတ]
ကစားအပ်၊ အဖန်တလဲလဲကစားအပ်သော။
နိကိဋ္ဌိတန္တိ နိစ္စံ အဟော စ ရတ္တိ စ နာဂ-
ကညာဟိ ကိဋ္ဌိတာနုကိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၂၁။

ကိဋ္ဌိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ကိဋ္ဌ+တုံ] ကစားခြင်းငှါ။ ရာ-
ဇာဂါရံ နာမ ယတ္ထ ကတ္တစိ ရညော ကိဋ္ဌိတုံ
ရမိတုံ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၂။ (-ဝိ၊ ၄။
၃။ ၂၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။ သံ၊ ၄။
၂။ ၈၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။ ထေ-
ရိ၊ ၄။ ၁။ ၉၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃၄။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၉။)

ကိဋ္ဌိတုကာမ (တိ) [ကိဋ္ဌိတုံ+ကမ+ဏ] ကစား
ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ကစားလိုသော၊ သု။
ဥယျောဇေယျာတိ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိ ဟ-
သိတုကာမော ကိဋ္ဌိတုကာမောရဟော နိသိ-
ဒိတုကာမော။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၅။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁၂၅။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၄။
ဝိမာန၊ ၄။ ၅၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၁၇၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၇၈။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။)

ကိဋ္ဌိတုကာမတာစိတ္တ (န) [ကိဋ္ဌိတုကာမတာ+
စိတ္တ] ကစားခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်
တည်းဟူသော-ကစားလိုသော-စိတ်။ ဒေ-
ဝိယာ တံဒိသ္မာ သာလဝနကိဋ္ဌိ ကိဋ္ဌိတုကာမ-
တာစိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ (-အံ၊ ၄။
၃။ ၇၁။)

ကိဋ္ဌိတော (ကြိဝိ) [ကိဋ္ဌ+တော] ကစား၍။ ကဏ္ဍ-
သံဓောဝိကမ္ပိ ခိဋ္ဌိ ကိဋ္ဌိတော။ အံ၊ ၃။ ၄၂၀။
(-ထေရီ။ ၃၉၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၇၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၂၉၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။
ပေတ၊ ၄။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။)

ကိဋ္ဌိမ္ပ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+အ+မ္ပ] ကစားကုန်ပြီ။ ကိ-
ဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိသတိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+သတိ] ကစားလတ္တံ့။
ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိသထ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+သထ] ကစားကုန်
လတ္တံ့။ ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိသန္တိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+သန္တိ] ကစားကုန်
လတ္တံ့။ ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိသသိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+သသိ] ကစားလတ္တံ့။
ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိသမ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+သမ] ကစားကုန်
အံ့။ ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌိသမိ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+သမိ] ကစားအံ့။
ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌေ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+အ+ယေ] ကစားရာ၏။
ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌေတိ (ကာကြိ) [ကိဋ္ဌ+ဇော+တိ] ကစား
စေ၏။ ကိဋ္ဌေတိ မံ တဟိံ တဟိံ။ စရိယာ။
၄၀၀။ ကိဋ္ဌတိ ကိဋ္ဌာပေတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၂။ ကိဋ္ဌာပေတု-ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၇။
ကိဋ္ဌာပေတိ-စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၀။ ကိဋ္ဌာပေသံ-
စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၁။ ကိဋ္ဌာပေသန္တိ-ဥဒါန၊ ၄။
၃၀၃။ ကိဋ္ဌာပေသမံ-စရိယာ၊ ၄။ ၁၂၀။

ကိဋ္ဌေတော (ကြိဝိ) [ကိဋ္ဌ+တော] ကစား၍။
သာဓကိဋ္ဌိကံ ကိဋ္ဌေတော စျာပေတော အဋ္ဌိနိ
အာဒါယ စေတိယံ ကရောန္တိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၆။

ကိဋ္ဌေယျ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+အ+ယေ] ကစားရာ
၏။ ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌေယျံ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+အ+ယေ] ကစားအံ့။
ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကိဋ္ဌေယျာမ (ကြိ) [ကိဋ္ဌ+အ+ယေျာမ] က
စားကုန်ရာ၏။ ကိဋ္ဌိတိ-ကြည့်။

ကု (ထိ) [က+ဥ။ ကာ သဒ္ဓေ၊ ကာယတိ
ဇ္ဇေ၊ ကာယတိ မာရဝိယေကာလေတိ ဝါကု။
ဓာန၊ ၄။ ၁၀၀။] (၁) မြေ၊ မြေကြီး။ (၂)
လက်နက်။ (တိ) (၃) ရုပ်နာမ်အစဉ်။ (၁)
ဥဗ္ဗိဝသုမတိ ဂေါ ကု။ ဓာန၊ ၁၀၀။ ကုဇ္ဈာ
ကုဒါလ-တို့လည်း ကြည့်။ (၂) ကုဘာဝေန
သတ္တဘာဝေန ဓာရိယတိတိ ကုဓာရိ။ သူစိ။
၁၃၃။ ကေကွရ၊ ၄။ ၁၉။ (တိ) (၃) ကုသ
(၂) ကြည့်။

ကု (ဗျ) [ကု ပါပေသတ္တကုစ္ဆနေ။ ဓာန။
၁၁၉၇။] (၁) မကောင်းမှု။ (၂) အနည်း
ငယ်။ (၃) စက်ဆုပ်ဖွယ်။ (၄) သေးငယ်
သော။ (၁) ကုရ-ကြည့်။ (၂) ကုဏ္ဍစေတသ
အပ္ပတ္တေ ဝတ္တမာနသ ကာ ဟောတိ တပျရိ-
သေ ဥတ္တရပဒေ ပရေ အပ္ပကံ လဝဏံ
ကာလဝဏံ။ ရှု၊ ၃၄၇။ (၃) ကုမ္မဂ္ဂ-ကြည့်။
(၄) ကုသမုဒ္ဒ-ကြည့်။

ကုကတ (တိ) [ကု+ကတ] (၁) စက်ဆုပ်ဖွယ်
-အပြုအမူ-ပြုအပ်သောအမှု (ပြုပြီးသော
ဒုစရိုက်၊ မပြုလိုက်မီသော သုစရိုက် စသည်။)
(၂) စက်ဆုပ်ဖွယ်အမှုကို (ပြုပြီးသော ဒုစ
ရိုက်၊ မပြုလိုက်မီသော သုစရိုက်ကို) အာရုံပြု
၍ဖြစ်သော နှလုံးမသာယာသောစိတ်။ (၁)
(၂) ကုက္ကုစ္စ (၁) ကြည့်။

ကုကုဋ္ဌ (တိ) [?] ကုကုဋ္ဌမည်သော (မြစ်)။
အထ ခေါ် ဘဂဝါ မဟတာ ဘိက္ခုသံသေန
သဒ္ဓိံ ယေန ကုကုဋ္ဌာ နဒီ၊ တေနုပသင်္ကမိ။
ဥဒါန၊ ၁၀၀၊ ၁၀၂။ (ဒီ၊ ၂။ ၁၀၇၊ ၁၂၂-တို့၌
ကကုဓာ နဒီ-ဟု ရှိ၏။)

ကုကုတ္တ (ပု) [ကုသ+ထက။က-ချေ။ကုကုတ္တက-
ကြည့်။] ဘုတ်ငှက် (ရေအနီးမြစ်အနီး၌ ကျက်
စားသော ငှက်တမျိုး)။ ကုကုတ္တာ စ နဒိ-
စရာ။ အပါ။၁။၄၀၇။ (-၁၉၉။)

ကုကုတ္တက (ပု) [ကုသ+ထက။ ကုသ သဒ္ဓေ
ထကော၊ ဒွိတ္တံ၊ ကုသဿ သဿ တော၊
ကုကုတ္တကော။ ဓာနံ၊၉။၆၂၆။] ဘုတ်ငှက်၊
ကုကုတ္တကငှက် (ရေအနီးမြစ်အနီး၌ကျက်စား
သောငှက်တမျိုး)။ ကုကုတ္တကာ ကုဋ္ဌိရကာ။
အပါ။၁။၁၈။ ဇာ၊၂။၃၄၆၊၃၄၇။ ကုကုတ္တ-
ကာတိ ဝေန်နာမိကာ ပက္ခိ စ။ အပါ၊၄။၁။
၂၃၉။ ကုကုတ္တကာတိ ကုကုတ္တသကုဏာ။
ဇာ၊၄။၇။၃၁၆။ (ဇာတ်ဝတ္ထု၌ ကုကုတ္တက-ပါဌ်
ရှိ၍တနေရာ၌ ငှက်ကုလား၊ ငှက်မိန်၊ တနေ
ရာ၌ ဖုတ်လူးငှက်-ဟု ပြန်ဆို၏။)

ကုကုတ္တသကုဏ (ပု) [ကုကုတ္တက + သကုဏ]
ဘုတ်ငှက်။ ကုကုတ္တက-ကြည့်။

ကုကုတ္တ (ကုကု) (ပု) [ကုက+ဥ။ဓာနံ၊၉။၂၆၈။]
(၁) တတောင်၊ ၂၄-လက်သစ်အတိုင်းအရှည်
ပမာဏ။ (၂) ကုကုဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊
၇-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-ဇာတ်။ (၃) လက်။
(၄) ကျီ။ (တိ) (၅) စက်ဆုပ်အပ်သော။
(၁)အဋ္ဌ ကုကုဇာတ် နေမင်္ဂမာ၊ အဋ္ဌကုကု
ဥပရိနေမဿ။ သံ၊၃။၃၈၉။ အံ၊၃။၂၀၄။
ပမာဏမဇ္ဈိမဿ ပရိသဿ စတုဝိသတင်္ဂလိ-
ကော ဟတ္ထော ကုကု။ “ကုကု”တိပိ
တဿေဝ နာမံ။ အံ၊၃။၂၉၄။ ကုကုက-
လည်း ကြည့်။ (၂)ကုကု မနောဇေတနော။
ဇာ၊၄။၃။၄၀၀။(၃) (၄) (တိ) (၅) “ကုကု
ဝိဒတ္တိယံ ဟတ္ထော၊ ပကောဋ္ဌေ ကုဋ္ဌိတေပိ
စေ”တိ ဟိ နာနတ္ထသင်္ဂဟေ ဝုတ္တံ။ ဓာနံ၊၉။
၃၆။ ကုကုဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ကုကုတ္တ (တိ) [ကုကု+ကတ။ ကတ-ကျေ။] အ
ခိုက်အတန်-ဖြစ်-ငါး-သော ပုဆိုးအဝတ်။

ကုကု သန္နိမိ နိဿဂိ။ ဝိ၊၃။၃၇၄။ ကုကုကတ-
လည်း ကြည့်။

ကုကုက (ပု) [ကုကု + က] (၁) တတောင်၊
၂၄-လက်သစ် အတိုင်းအရှည်ပမာဏ။ (၂)
(ငှက်ပျော ရွက်လိပ်တို့၏ အတိုင်း၌ ပေါ်
ပေါက်သော) ညှာတ်၊ ဖူးတံ။ (၁) သေယျ-
ထာပိ ဘိက္ခဝေ သိလာယူပေါ သောဋ္ဌသ-
ကုကုကော။ သံ၊၃။၃၈၉။ (-အံ၊၃။၂၀၄။)
သောဋ္ဌသကုကုကောတိ သောဋ္ဌသဟတ္ထော။
သောဋ္ဌသကုကုတိပိ ပါဌော။ သံ၊ ၄။ ၃။
၃၃၁။ (- အံ၊၄။၃။၂၇၅။) ကုကုကော
ပမာဏမဇ္ဈိမဿ ပရိသဿ ဟတ္ထောတိ
အတ္ထော။ ကုကုတိတဿေဝ နာမံ။ သံ၊၃။
၂။၅၄၄။ (၂) ကုကုကံ ဝုတ္တတိ ကဒလိက္ခန္ဓ-
ဿ သဗ္ဗပတ္တဝနိနံ အဗ္ဘန္တရေ ဒဏ္ဍကန္တိ
အာဟ “အကုကုကဇာတန္တိ အန္တော အ-
သဉ္ဇာတသနဒဏ္ဍက”န္တိ။ သံ၊၃။၂။၂၅၁။

ကုကုကတ (တိ) [ကုကု+ကတ] အခိုက်အတန်
-ဖြစ်-ငါး-သော ပုဆိုး အဝတ်။ န ကုကု-
ကတေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။
၃၅၂။ ဝိ၊၅။၃၁၂။ (-၃၀၈။) ကုကုကတေ-
နာတိ တာဝကာလိကေန။ ဝိ၊၄။၃။၃၉၂။

ကုကုစ္စ (န) [ကုကတ+ဏ္ဍ။ ကုကုတ+ဏ္ဍ။
ကုဋ္ဌိတံ ကရေတိတိ ကုကုတံ၊ စိတ္တံ၊ တံသ-
မင်္ဂိ ဝါ၊ တဿ ဘာဝေါ ကုကုစ္စံ။ ဓာနံ၊၉။
၁၆၉။] (၁) စက်ဆုပ်အပ်သော အပြုအမူ၊
စက်ဆုပ်ဖွယ်အမူ၏အဖြစ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်အမူ
ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော စိတ်၏အဖြစ်၊ စက်
ဆုပ်ဖွယ် ပြုတတ်သော-စိတ်၏-သု၏-အ
ဖြစ်၊ နောင်တတဖန် ပူပန်မှု၊ နှလုံးမသာယာ
ခြင်း၊ ကုကုစ္စ။ (၂) ယုံမှားခြင်း။ (“အပ်
သလော၊ မအပ်သလော”ဟု ယုံမှားခြင်း
စိတ္တုပ္ပါဒ်) ဝိနယကုကုစ္စ၊ အလ္လိလ္လိဖြ်ခြင်း။
(၃) စက်ဆုပ်ဖွယ် အမူအရာ၊ ခြေလက်-
စသည် ထိုမှ ဤမှ လှုပ်ရှားခြင်း၊ ဆော့

ခြင်း။ (၄) ယုံမှားခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါရာဒိကပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၈-ဝဂ်၊ ၇-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၁၉၅-၁၉၇။

ကုက္ကုစသည် (၁) နောင်တဖန် ပူပန်မှု သဘောရှိသော စေတသိက် ကုက္ကုစ။ (၂) ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယုံမှားမှု သံသယသဘောရှိသော ဝိနယကုက္ကုစ။ (၃) ခြေလက်အင်္ဂါ မငြိမ်မသက် လှုပ်ရှားခြင်း (ခြေလက်ဆော့ခြင်း) သဘောရှိသော အသံယတကုက္ကုစဟု ၃-မျိုးရှိသည် (မဟာနိ။ ၂၉၂)။ ထိုတို့—

(၁) စေတသိက်ကုက္ကုစ— ပြုပြီးဒုစရိုက် မပြုလိုက်မိသော သုစရိုက်သည် မချကုကတမည်၏။ ပြုအပ်ပြီး၊ ပြုခဲ့ဘူးသော မကောင်းမှု ဒုစရိုက်၊ မပြုအပ်မိ မပြုလိုက်ရသော ကောင်းမှုသုစရိုက်ကို ပြန်လည် နှလုံးသွင်း အာရုံပြု၍ “ကတံ မေ ပါဒံ = ငါသည် မကောင်းမှုကို ပြုမိခဲ့လေပြီ၊ ပြုမိလေခြင်း” ဟူ၍၎င်း၊ “အကတံ မေ ကလျာဏံ = ငါသည် ကောင်းမှုကို (ပြုနိုင်ခွင့် ကြံပါလျက်) မပြုလိုက်ရ၊ မပြုမိသေခြင်း” ဟူ၍၎င်း နောင်တတဖန် ပူပန်သော စိတ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်။ ၎င်းစိတ်မျိုးကို ပါဠိလို “ကုကတ” ဟု ခေါ်သည်။ ထို ကုကတခေါ် စိတ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော နောင်တတဖန် ပူပန်မှု သဘော တရားကို ကုက္ကုစဟု ခေါ်သည်။ ကုက္ကုစရှိနေသူသည် ငွေဝယ်ကျွန်နှင့်တူ၍ ကုက္ကုစသည် ကိုယ်ဘိုးငွေနှင့် တူသည်၊ ငွေဝယ်ကျွန်သည် ကိုယ်ဘိုးငွေ မကြေသေးသမျှ မိမိဆန္ဒအတိုင်း မပြုလုပ် မဆောင်ရွက်နိုင်၊ သခင်အလိုကျသာ ဆောင်ရွက်ရသဖြင့် သူတပါးနှင့်စပ်နေသည်၊ သူတပါးအနှောင်အဖွဲ့ ခံနေရသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ကုက္ကုစရှိနေသူမှာလည်း ကုက္ကုစကို မဖျောက်နိုင်သေးသ၍ ယင်း၏ အနှောင့်အယှက် အနှောင်အဖွဲ့ ခံနေရသည်ဖြစ်ရာ

ကုသိုလ် ကောင်းမှုများ မိမိသဘောအတိုင်း မပြုလုပ်နိုင်ချေ (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂)။

တနည်း— စက်ဆုပ်အပ် ကဲ့ရဲ့အပ် ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော အပြုအမူ အမူအယာကို ပါဠိလို “ကုကတ” ဟူ၍၎င်း “ကုက္ကုစ” ဟူ၍၎င်း ခေါ်သည်။ ဥပမာ— သူတပါးဥစ္စာကို ခိုးယူမိသူသည် အပြစ်ဒဏ်ခံရသောအခါ ဖြစ်စေ၊ မိမိအလိုလို သံဝေဂရရှိလာသောအခါဖြစ်စေ “ပြုမိလေခြင်း၊ ပြုမှားမိပလေ” ဟု ပြုမိဘူးသော မကောင်းမှုကို သတိရကာ စိတ်နှလုံး မသာမယာ နောင်တတဖန် ပူပန်သော အမူအရာ ပေါ်ပေါက် လာတတ်သည်။ ထို့ပြင် အချိန်အရွယ်၊ ပစ္စည်း ဥစ္စာ၊ ကျန်းမာရေး စသည် ပြည့်ပြည့်စုံစုံရှိသည့်အခါက ကောင်းမှု ကုသိုလ်ကိုမပြုမိပဲ အချိန်အရွယ်လွန်ခါမှ “ကောင်းမှုကုသိုလ်မပြုလိုက်ရလေခြင်း၊ မပြုလိုက်ရပလေ” ဟု စိတ်နှလုံး မသာမယာ နောင်တတဖန် ပူပန်သော အမူအရာ ပေါ်ပေါက် လာတတ် ပြန်သည်။ ဤအမူအရာ ၂-မျိုးလုံးကိုပင် ပညာရှိများ နှစ်သက်ဖွယ် မဟုတ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ် ကဲ့ရဲ့ဖွယ်သာ ဖြစ်သဖြင့် ကုကတ=ကုက္ကုစဟု ခေါ်သည် (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅)။ ၎င်းသည်ပြုပြီးသော မကောင်းမှု မပြုလိုက်ရသော ကောင်းမှု ဟူသော အတိတ်ကို အာရုံပြုသည် (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၁၀၂)။ ၎င်းကို အနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ပယ်သတ် နိုင်သည် (အဘိ၊ ၀တာရ၊ ၂။ ၃၅၇)။

(၂) ဝိနယကုက္ကုစ— ရဟန်းတော်များသည် ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဉာဏ်မမှီသဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်ခွင့် ရှိသလော? မရှိသလော? အပ်သလော? မအပ်သလော? ယုံမှားသံသယ ရှိတတ်ကြသည်။ ရှင်သာရိပုတ္တရာသည်ပင် သိက္ခာပုဒ်တခု၌ “အပ်မှ အပ်ပါမလား” ဟု သံသယရှိဘူးသည် (ဝိ၊ ၁။

၉၆)။ ယင်းသို့သော ယုံမှား သံသယမျိုးကို ဝိနယကုက္ကုစဟုခေါ်သည်။ ဝိနယသံသယဟုလည်း သုံးနှုန်းသည်။ ၎င်းသည် အကုသိုလ်မဟုတ်၊ အပ်မအပ်စူးစမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်ပြဓာန်းသည့် ကုသိုလ်ကြိယာစိတ္တပ္ပုဒ်သာတည်း (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၄။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၁၀၃)။

(၃) အသံယတကုက္ကုစ — ဘုရားစသော လေးစား လောက်သူများ မျက်မှောက်တွင် လက်တလှုပ်လှုပ် ခြေတလှုပ်လှုပ် လှုပ်ရှားနေခြင်းမှာ ယဉ်ကျေးသူများ၏ အပြုအမူမျိုး ပညာရှိများ နှစ်သက်လောက်သော အမူအရာမျိုး မဟုတ်၊ စက်ဆုပ် ကဲ့ရဲ့စရာသာ ဖြစ်သဖြင့် ယင်းအမူအရာမျိုးကို အသံယတကုက္ကုစ (အသံယတ=စောင့်စည်း ထိန်းချုပ် မှုမရှိသော၊ ကုက္ကုစ=ခြေလက် မငြိမ်မသက် လှုပ်ရှားမှု၊ ဆော့မှု)ဟု ခေါ်သည်။ (ကုက္ကုစနှင့် ပတ်သက်၍ အယူအဆ မတူညီကြပုံကို ပရမတ္ထဒီပနီ၊ မင်းခင်းဋီကာကျော် ဂဏ္ဍိသစ်စသည်တို့၌ ရှိလေ။)

(၁) (၂) (၃) ဝိရမေ ကုက္ကုစာနပ္ပမဇ္ဇေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ မဟာနိ၊ ၂၉။ ကုက္ကုစန္တိ ဟတ္ထကုက္ကုစမိ ကုက္ကုစံ ပါဒကုက္ကုစမိ ကုက္ကုစံ...စေတသော ဝိပုဋ္ဌိသာရော မနောဝိလေခေါ၊ ဣဒံဝုစ္စတိ ကုက္ကုစံ။ မဟာနိ၊ ၂၉။ ဝိရမေ ကုက္ကုစာ န ပမဇ္ဇေယျာတိ ဟတ္ထကုက္ကုစာဒိကုက္ကုစံ ဝိနောဒေယျ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၀။ မဟာနိ၊ ၄၂။ ၃၅။

(၁) အထ ခေါ် အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ အဟုဒေဝ ကုက္ကုစံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂။ (- သံ၊ ၂။ ၉၈၊ ၂၇။ အံ၊ ၁။ ၁၃၃၊ ၂၃၈၊ ၂၈၆။ အံ၊ ၂။ ၃၆။ အဘိ၊ က။ ၃၄၇။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၇။) ကုက္ကုစန္တိ အဇ္ဈာစာရဟေတုကော ပစ္ဆာနုတာပေါ၊ ဝိပုဋ္ဌိသာရောတိပိ တဿေဝ နာမံ။ သောဟိ ဝိညဟိ အကတ္တဗ္ဗတာယ ကုက္ကုစ-

ကိရိယဘာဝတော ကုက္ကုစံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၂-၃၊ ၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။) ကတာကတာနုသောစနလက္ခဏံ ကုက္ကုစံ ဣဓာမိပ္ပေတန္တိ အာဟ “အဇ္ဈာစာရဟေတုကော ပစ္ဆာနုတာပေါ”တိ။... ကုက္ကုစံကတံ ကိရိယာတိ ကုကတံ၊ ကုကတမေဝ ကုက္ကုစန္တိ အာဟ “ကုက္ကုစကိရိယဘာဝတော ကုက္ကုစ”န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။ ကုက္ကုစံကတံ ကုကတံ၊ ဒုစ္စရိတံ သုစရိတဉ္စ။ အကတမ္ပိ ဟိ ကုကတမေဝ။ ဧဝံ ဟိ ဝတ္ထာရော ဟောန္တိ “ယံ မယာ န ကတံ၊ တံ ကုကတ”န္တိ။ ဧဝံ ကတာကတံ ဒုစ္စရိတံ သုစရိတဉ္စ ကုကတံ၊ တံ အာရဗ္ဗ ဝိပုဋ္ဌိသာရဝသေန ပဝတ္တံ ပန စိတ္တံ ဣဓ ကုကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ တဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုစံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၊ ၂၀၀။) ကုက္ကုစာယနာလည်း ကြည့်။ (၂) တဿ ကုက္ကုစံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၄။ (- ၁၀၅။ ဝိ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဝိ၊ ၅။ ၃၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၇၊ ၁၄၈၊ ၂၆၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။ ကခါ၊ ၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၉၊ ၄၀။) ကုက္ကုစေတိ ဝိနယသံသယေ။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ (- ၄၁၆။) (၃) တတ္ထ ဟိ ကေဘိက္ခုဿပိ ဟတ္ထကုက္ကုစံ ဝါ ပါဒကုက္ကုစံ ဝါ ခိပိတသဒ္ဓေါ ဝါ နတ္ထိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ ကုက္ကုစံ ကတ္တဗ္ဗန္တိ ကုကတံ၊ တဿ ဘာဝေါ ကုက္ကုစံ၊ ကုက္ကုစကိရိယာ၊ ဣတော စိတော စ စဉ္ဇလနန္တိ အတ္ထော။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇။ (- ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။) (၄) ကုက္ကုစံ ဓမ္မိကံ စိဝရံ ဒေတွာ (ဝိ၊ ၅။ ၁၅၈)တိ ကုက္ကုစဥပဒေဟနဉ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။

ကုက္ကုစဥပဒေဟန (န) [ကုက္ကုစ + ဥပဒေဟန] ယုံမှားခြင်းကို ဖြစ်စေသော သိက္ခာပုဒ်။ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၈-ဝဂ်၊ ၇-သိက္ခာပုဒ်။ ကုက္ကုစ (၄) ကြည့်။

ကုက္ကုစွက (တိ) [ကုက္ကုစွ+က။ ထိ-၌ ကုက္ကုစွ-
 ကာ] ဝိနယကုက္ကုစွ - ရှိ-ဖြစ်-သော၊အပ်
 သလော၊ မအပ်သလောဟု စူးစမ်းခြင်း ယုံ
 မှားခြင်းကို-ပြုလေ့ရှိသော - ဖြစ်စေသော၊
 ဖြစ်သော ယုံမှားသံသယရှိသောသူ။ သန္တိ
 ဘန္တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ လဇ္ဇိနော ကုက္ကုစွ-
 ကာ သိက္ခာကာမာ။ ဝိ၊၁။၅၄။ (-ဝိ၊၂။
 ၂၇၇။ ဝိ၊၃။၅၆။ ဝိ၊၄။၂၀။ ဝိ၊၅။၁။၇၇။ ၂၀၀။
 ဝိ၊၆။၂။၆၄။ ဝိ၊၆။၃။၉၈။ ဒီ၊၆။၃။၁၆၃။ မ။
 ၄။၂။၂။ သံ၊၄။၁။၂၃၇။ အံ၊၄။၁။၁၈၀။ အ-
 ဘိ၊၄။၁။၁၉၅။) ကုက္ကုစွကာ သိက္ခာကာမာ။
 ဝိ၊၂။၂၇၇။ (-၃၃၀။) ကုက္ကုစွကေသုတိ
 “ကပ္ပတိ န ကပ္ပတိ”တိ ဝိမံသကုက္ကုစွကာရိ-
 သု။ ဝိမတိ၊၁။၃၇။ ကုက္ကုစွကောတိ အဏု-
 မတ္တေသုပိ ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿနဝသေန
 ကုက္ကုစွ ဥပ္ပါဒေန္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၈။ အ-
 ဟံ ကုက္ကုစွကောတိ...ဝေံ ဇာတကုက္ကုစွ-
 ကော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၃။

ကုက္ကုစွကတာ (ထိ) [ကုက္ကုစွက+တာ] ဝိနယ-
 ကုက္ကုစွ-ရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ တေနဿ
 ကုက္ကုစွကတာ အတိပါကဋ္ဌာ ဇာတာ။ အံ၊၄။
 ၁။၁၈၀။

ကုက္ကုစွကရဏာကာရ (ပု) [ကုက္ကုစွကရဏ +
 အာကာရ] ကုက္ကုစွကို ပြုခြင်းဟူသော အ
 ခြင်းအရာ။ ကုက္ကုစွာယနာကာရ-ကြည့်။

ကုက္ကုစွဂမနာကာရ (ပု) [ကုက္ကုစွဂမန + အာ-
 ကာရ] ကုက္ကုစွသို့ ရောက်သောအခြင်းအရာ။
 ကုက္ကုစွာယနာကာရ-ကြည့်။

ကုက္ကုစွဂဟဏ (န) [ကုက္ကုစွ + ဂဟဏ] ကုက္ကုစွ-
 သဒ္ဓါ၊ ကုက္ကုစွ (စေတသိက်)ကို ယူခြင်း။
 ဥဒ္ဓစ္စဂဟဏေနေဝ ကုက္ကုစွဂဟဏံ ကတံ
 ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၄။၂။၁၁၉။

ကုက္ကုစွတာ (ထိ) [ကုက္ကုစွ + တာ] ထိုမှဤမှ
 လှုပ်ရှားခြင်း၊ ဆော့ခြင်း။ ဟတ္ထဿ ကုက္ကုစွ-

တာ အသံယမော အသမ္ပဇဉကိရိယာ ဟတ္ထ-
 ကုက္ကုစွ။ သံ၊၄။၁။၂၈၉။

ကုက္ကုစွဒဿန (န) [ကုက္ကုစွ + ဒဿန] ယုံမှား
 သံသယ - ဝိနယကုက္ကုစွ-ကိုပြုခြင်း။ အ-
 ကပ္ပိယေ ကပ္ပိယသညိတာတိအာဒိနိ မူလ-
 တော ကုက္ကုစွဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊၄။၁။
 ၄၁၃။ (-ဝဇ္ဇိ၊၄။၄၈၄။)

ကုက္ကုစွနိဝါရဏ (တိ) [ကုက္ကုစွ + နိဝါရဏ]
 ကုက္ကုစွကို တားမြစ် ပိတ်ဆို့ တတ်သော။
 ကုက္ကုစွာနံ နိဝါရဏန္တိ ကုက္ကုစွနိဝါရဏဿ
 မဂ္ဂဿ အနန္တရံ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဖလမေဝ အဓိပ္ပေ-
 တံ။ အံ၊၄။၂။၁၀၃။

ကုက္ကုစွနိဝရဏ (န) [ကုက္ကုစွ + နိဝရဏ] (ဈာန်
 မဂ်ဖိုလ်ကို) တားမြစ်တတ်သော ကုက္ကုစွ။
 အထ ကုက္ကုစွနိဝရဏံ ဥဋ္ဌာယာဟ။ သံ၊၄။၃။
 ၇၈။ (-ဣတိဝုတ်၊၄။၃၄၃။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၂။
 မ၊၄။၂။၂၃၇။)

ကုက္ကုစွပကတ (တိ) [ကုက္ကုစွ + ပကတ] (အပ်
 မအပ်ကို မှီ၍ဖြစ်သော) ယုံမှားသံသယ-ဝိ-
 နယ ကုက္ကုစွ-သည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။
 ကုက္ကုစွပကတာ ဥပေါသထံ ကရေန္တိ။ ဝိ၊၃။
 ၁၇၉။ (-၂၃၉။ ဝိ၊၅။၂၃၆၊၃၂၀။ ဝိ၊၆။၁။
 ၇၇။ ဝိ၊၆။၃။၁၄၁။ ဝိ၊၆။၄။၁၇၂။ သံ၊၄။၃။
 ၇၈။ ထေရ၊၄။၂။၂၀။ ကုက္ကုစွပကတာနန္တိ
 ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နကုက္ကုစွေန
 အဘိဘူတာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၀။ ကုက္ကုစွ-
 ပကတာနန္တိ ကပ္ပိယာကပ္ပိယံ နိဿာယ ဥပ္ပန္န-
 န ကုက္ကုစွေန ပကတာနံ ဥပဗ္ဗုတာနံ အဘိဘူ-
 တာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၇။

ကုက္ကုစွဘာဝနာကာရ (ပု) [ကုက္ကုစွဘာဝနာ +
 အာကာရ] ကုက္ကုစွကို ဖြစ်စေသော အခြင်း
 အရာ။ ကုက္ကုစွာယနာကာရ-ကြည့်။

ကုက္ကုစွဝိနောဒက (တိ) [ကုက္ကုစွ + ဝိနောဒက]
 ဝိနယကုက္ကုစွကို ပယ်ဖျောက်တတ်သောသူ။

ဝုဒ္ဓတ္တံ ပန အနပေက္ခိတော ကုက္ကုစုံနောဒကာ
ဝိနယဓရာ ကလျာဏမိတ္တာ ဝုတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၇။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၇၆။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၃။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၆၀။)

ကုက္ကုစုံနောဒန (န) [ကုက္ကုစုံ + ဝိနောဒန]
ကုက္ကုစုံကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ကုက္ကုစွာယန္တံ-
နံ ကုက္ကုစုံနောဒနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ။၂။၃၁။
(-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ ဝဇီရ။
၅၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။၇၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၇။)

ကုက္ကုစုံပုဋ္ဌိသာရ (ပု) [ကုက္ကုစုံ + ဝိပုဋ္ဌိသာရ]
ကုက္ကုစုံ - ဟူသော နှလုံးမသာယာခြင်း။
ကုက္ကုစုံပုဋ္ဌိသာရော(ကင်္ခါ။၂။၅၂)တိ ကုက္ကု-
စုံသင်္ခါတော ဝိပုဋ္ဌိသာရော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၄၁၄။

ကုက္ကုစုံဝပသန္တံ (တိ) [ကုက္ကုစုံ + ဥပသန္တံ] ငြိမ်း
ပြီးသော (လက်လှုပ်ခြင်းစသော) ကုက္ကုစုံ
ရှိသော၊ ကုက္ကုစုံငြိမ်းပြီးသော၊သူ။ ခိဏာ-
သဝံ ကုက္ကုစုံဝပသန္တံ။ သံ၊၁။၁၆၉၊၁၇၂။
သုတ္တနိ။၂။၉၂၊၃၄၉။ ကုက္ကုစုံဝပသန္တံ ဟတ္ထ-
ကုက္ကုစုံဒိနံ ဝသေန ဝပသန္တံ ကုက္ကုစုံ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။)

ကုက္ကုစုံသဗ္ဗာဝ (ပု) [ကုက္ကုစုံ + သဗ္ဗာဝ]
ကုက္ကုစုံ-ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်း။ ကုက္ကုစွာယန္တံ
ကုက္ကုစုံကာတိ ဣမံနာ အတ္တနာပိ တတ္ထ
ကုက္ကုစုံသဗ္ဗာဝံ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၁။

ကုက္ကုစုံဟေတုက (တိ) [ကုက္ကုစုံ + ဟေတု + က]
ကုက္ကုစုံလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဝိက္ခေပေါ
စ ပဗ္ဗဇိတာနံ ယေဘုယျေန ကုက္ကုစုံဟေတု-
ကော ဟေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၈။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၇၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၄၃။)

ကုက္ကုစုံနုပစိတ္တံ (န) [ကုက္ကုစုံ + အနုပစိတ္တံ]
ကုက္ကုစုံဖြင့် ကပ်ငြိသောစိတ်။ အတ္တသညာနု-

ပစိတ္တံ ကိလမထော ကုက္ကုစုံနုပစိတ္တံ ထိနံ
ယာ စိတ္တဿ လိယနာ။ ပေဋကော။၂၇၂။

ကုက္ကုစွာယတိ (ကြိ) [ကုက္ကုစုံ + အာယ + တိ]
အလို့လျှင်ပူ၏။ ယုံမှားသံသယ - ရှိ - ဖြစ် - ၏။
ယော စ န ကုက္ကုစွာယိတဗ္ဗံ ကုက္ကုစွာယတိ။
ဝိ၊၅။၂၁၆။ အံ၊၁။၈၄။ အဘိ၊ပု။၁၂၉။ (-
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၅၅၊၅၆။ န ကုက္ကုစွာယိတဗ္ဗံ ကုက္ကုစွာယတိ-
တိ န ကုက္ကုစွာယိတဗ္ဗံ ကုက္ကုစွာယိတော က-
ရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။ ကုက္ကုစွာယန္တံ - ယုံ
မှားသံသယ - ရှိ - ဖြစ် - ကုန်၏။ ဝိ၊၂။၁၅၃။
ဝိ၊၄။၂၄၁၊၂၄၃၊၂၅၉၊၂၆၈၊၂၇၀၊၃၂၀။
ကုက္ကုစွာယသိ - ယုံမှားသံသယ - ရှိ - ဖြစ် -
၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ ကုက္ကုစွာယိ သု - ယုံမှား
သံသယ - ရှိ - ဖြစ် - ကုန်ပြီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။
သာရတ္ထ၊၃။၇၀။

ကုက္ကုစွာယနာ (ထိ) [ကုက္ကုစုံ + အာယနာ။
ကုက္ကုစုံ + အာယ + ယု + အာ] နောင်တတဖန်
ပူပန်မှုသဘော၊ နောင်တတဖန် ပူပန်သော
အခြင်းအရာ။ ယံ ဝေရူပံ ကုက္ကုစုံ ကုက္ကုစွာယ-
နာ ကုက္ကုစွာယိတတ္ထံ စေတသော ဝိပုဋ္ဌိသာ-
ရော မနောဝိလေခေါ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ကုက္ကုစုံ။
အဘိ၊ဓ။၂၃၃။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၄။ မဟာနိ။
၁၆၇၊၂၉၂။ စူဠနိ။၁၅၇။ ကုက္ကုစွာယနာ-
ကာရ-လည်း ကြည့်။

ကုက္ကုစွာယနာကာရ (ပု) [ကုက္ကုစွာယနာ +
အာကာရ] ကုက္ကုစုံကို ဖြစ်စေသောအခြင်း
အရာ၊ ကုက္ကုစုံကိုပြုခြင်းဟူသော အခြင်းအ-
ရာ၊ ကုက္ကုစုံသို့ ရောက်သော အခြင်းအရာ၊
နောင်တတဖန် ပူပန်သော အခြင်း အရာ။
ကုက္ကုစွာယနာကာရော ကုက္ကုစွာယနာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။ (- မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၂။)
ကုက္ကုစွာယနာကာရေတိ ကုက္ကုစုံဘာဝနာ-
ကာရော ကုက္ကုစုံကရဏာကာရော ကုက္ကုစုံ-
ဂမနာကာရော ဝိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၇၂။

ကုက္ကုစာယန္တ (တိ) [ကုက္ကုစာ + အာယ + အန္တ။
ထိ-၌ ကုက္ကုစာယန္တ] ကုက္ကုစာ-ယံမှားသံသ-
ယ - ကိပ္ပုသောသု။ ကုက္ကုစာယန္တ န
ပဋိဂ္ဂဟန္တ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၂။ (-ဉာဝ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၊
၇၉၊ ၉၆၊ ၄၆၆။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၄၊ ၂၆၁။
ဝိ၊ ၅။ ၂၅၆။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၄၄၄။ ဇာ၊ ၅။ ၂။
၃၄၁။) သန္တရိနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ ကုက္ကုစာယန္တ
န ပဋိဂ္ဂဟာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀။ ကုက္ကုစာယန္တော-
တိ ကုက္ကုစာ ကရောန္တော။ ဝိ၊ ၅။ ၃။ ၇၇။

ကုက္ကုစာယိတ (တိ) [ကုက္ကုစာ + အယိတ။
ကုက္ကုစာ + အာယ + တ] (၁) အလိုလိုဖြစ်တတ်
သော၊ နောင်တတဖန် ပူပန်တတ်သောသု။
(၂) အလိုလိုပြုအပ်သော။ (၁) ကုက္ကုစာယိ-
တတ္ထံ စေတသော ဝိပဋိသာရော။ အဘိ၊ ၈။
၂၃၃။ ကုက္ကုစာန အယိတဿ ဘာဝေါ
ကုက္ကုစာယိတတ္ထံ။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၄၄၄။ (၂)
အဋ္ဌာနေ ကုက္ကုစာယိတံ ကုမာရေန။ ဝိ၊
၅။ ၁။ ၄၁။

ကုက္ကုစာယိတဗ္ဗ (တိ) [ကုက္ကုစာ + အယ + တဗ္ဗ]
အလိုလို - ယံမှားသံသယ - ရှိသင့် - ဖြစ်သင့်
- သော။ ကုက္ကုစာယိတိ-ကြည့်။

ကုက္ကုစာယိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ကုက္ကုစာယိတဗ္ဗ
+ ယုတ္တက] အလိုလို - ယံမှား - ဖြစ်သင့်
သည်နှင့်ယှဉ်သော။ န ကုက္ကုစာယိတဗ္ဗ-
ယုတ္တကံ ကုက္ကုစာယိတိ။ အဘိ၊ ၅။ ၃။ ၅၅။

ကုက္ကုစာယိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ကုက္ကုစာ + အယ +
တုံ] ယံမှားသံသယဖြစ်ခြင်းငှါ။ န ကုက္ကုစာ-
ယိတုံ ယုတ္တကံ ကုက္ကုစာယိတိ။ အဘိ၊ ၅။ ၂။ ၅၃။

ကုက္ကုစာယိတု (ကြိ၊ ဝိ) [ကုက္ကုစာ + အယ +
တု] ယံမှားသံသယဖြစ်၍။ ကုက္ကုစာယိတိ-
ကြည့်။

ကုက္ကုစိယ (န) [ကုက္ကုစာ + ဣယ] ဆော့ခြင်း၊
လှုပ်ခြင်း၊ (လက်လှုပ်ခြင်းစသော) ကုက္ကုစာ။

ဟတ္ထကုက္ကုစာဒိ* ကုက္ကုစိယဉ္စ ဥပဆိန္နေယျ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၀။

ကုက္ကုစုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုက္ကုစာ + ဥပ္ပတ္တိ] ယံ
မှားမှု - ကုက္ကုစာ - ဖြစ်ခြင်း။ ဟတ္ထိတိအာဒိ
ကုက္ကုစုပ္ပတ္တိမတ္တံ ဂဟေတွာ ပရဝါဒိနာ
လဒ္ဓိပတိဋ္ဌာပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ၅။ ၃။ ၂၃၅။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၁။)

ကုက္ကုစုပ္ပတ္တိကာရဏ (န) [ကုက္ကုစုပ္ပတ္တိ + ကာရ-
ဏ] ကုက္ကုစုဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ထေရဿ
ကုက္ကုစုပ္ပတ္တိကာရဏေန ဘတ္တေန သော နိ-
မန္တိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၄။

ကုက္ကုစုပ္ပါဒန (န) [ကုက္ကုစာ + ဥပ္ပါဒန] ကုက္ကုစာ
ကိုဖြစ်စေခြင်း။ ဥပသမ္ပန္နတာ အဖာသုကာမ-
တာ ကုက္ကုစုပ္ပါဒနန္တိ ဣမာနေတ္ထတိဏိ အင်္ဂါ-
နိ။ ကခါ၊ ၂။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၄။ (- ဝဇီရ၊
၃။ ၃၇၂၊ ၄၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၂။)

ကုက္ကုစုပ္ပါဒနဝတ္ထု (န) [ကုက္ကုစုပ္ပါဒန + ဝတ္ထု]
ကုက္ကုစာကို ဖြစ်စေသော အကြောင်း။ သာ-
ဝတ္ထိယံဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ အာရဗ္ဗ ကုက္ကုစုပ္ပါဒန-
ဝတ္ထုသ္မိ* ပညတ္တံ။ ကခါ၊ ၂။ ၄။

ကုက္ကုဇက (န) [ကု + ကုဇိ + ကျ?] ငှက်ပျောဖူး
ရိုး။ ကုက္ကုဇကံ နာမ ကဒလိယာ ပုပ္ဖနာ-
ဋ္ဌံ။ အာ၊ ၅။ ၂။ ၃၁၂။ (- နေတ္ထိ၊ ၅။ ၂။ ၄။
နေတ္ထိ၊ ၅။ ၁။ ၃၁။ ၎င်းကျမ်းတို့၌ ပါဠိမတူ။)
ကုက္ကုဇက (၂) လည်း ကြည့်။

ကုက္ကုဋ (ပု၊ န) [ကု + ကုဋ + အ။ ကုက + အဋ္ဌ။
ကုက္ကုဋတိတိ ကုက္ကုဋော။ ကုကဝက အာဒါ-
နေ ဝါ၊ အဋ္ဌော။ ဓာနိ၊ ၅။ ၆၄၀။ ကံ ကုဋ-
တိတိ ကုက္ကုဋော။ ကုဋဆေဒနေ၊ အ။ သူစိ။
ကုက + ကုဋကံ။ ကုက ဝက အာဒါနေတိ-
မသ္မာ ကုဋကံ။ ကုကတိ ဂေါစရမာဒဒါတိတိ
ကုက္ကုဋော၊ တမ္မစုဋော။ မောဂ်၊ ၇။ ၅၄။ ထိ-
၌ ကုက္ကုဋံ (ပ) (၁) ကြက်၊ တောကြက်။
(၂) ကုက္ကုဋတောင်။ (တောင်နံပါးနှစ်ဘက်၌

ကြက်မောက်သဏ္ဌာန်တောင်ထွတ်ရှိ၍ ကုက္ကု-
 ဒ္ဒတောင်ဟု ခေါ်သည်။ အပါဠာ ၂။ ၁၆၅။
 (၃) ကုက္ကုဒ္ဒထေရ်။ (၄) တွန့်တိုဆုတ်နစ်သူ။
 (၅) (၆) တွန့်တိုဆုတ်နစ်သူ၏ဈာန်။ ကုက္ကု-
 ဒ္ဒဈာန်။ (၇) (၈) ကုက္ကုဒ္ဒသူကရာ သော-
 ဏာ။ မပါဠာ ၂။ ၁၆၆။ ကုက္ကုဒ္ဒိယာ အဏ္ဏာနိ
 အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဒွါဒသ ဝါ။ ဝိသါ ၄။ မါသ။
 ၁၄၉။ မပါဠာ ၂။ ၁၆၇။ သံ၊ ၂။ ၁၂၄။ အံ၊ ၂။ ၄၉၃။
 အံ၊ ၃။ ၂၁။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂၄၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၉။
 အပါဠာ ၂။ ၁၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၈၅၊ ၁၄၄၊ ၂၁၆။ မိလိန္ဒ။
 ၄၉၊ ၅၊ ၁၃၁၊ ၃၄၃၊ ၃၄၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ မါဠာ
 ၁။ ၃၁၉။ သံ၊ ၄။ ၁၆၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၉။
 ကုက္ကုဒ္ဒ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆) တိ ဝနကုက္ကုဒ္ဒ။
 ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၆။ (၂) ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ
 ကုက္ကုဒ္ဒော နာမ ပဗ္ဗတော။ အပါဠာ ၂။ ၆။
 (၃) ကဟံ ဥပစာလော၊ ကဟံ ကုက္ကု-
 ဒ္ဒော။ အံ၊ ၃။ ၃၆၂။ (၄) ကုက္ကုဒ္ဒဈာယိ-ကြည့်။
 (၅) (၆) ကုက္ကုဒ္ဒံ ဝုစ္စတိ အဇ္ဈာဝိဂ္ဂန္တန-
 မုခေနေ တပုရမတာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆၈။ ကုက္ကု-
 ဒ္ဒဈာယိ-လည်း ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒအဏ္ဏခါဒက (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒအဏ္ဏ+ခါဒ-
 က။ ထိ-ဌ-ခါဒိကာ] ကြက်ဥကိုစားသော၊
 သူ။ ကေကုက္ကုဒ္ဒအဏ္ဏခါဒိကံ အာရဗ္ဗ က-
 ထေသိ။ ဓမ္မာ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၀။

ကုက္ကုဒ္ဒက (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+က] (၁) ကြက်၊
 တောကြက်။ (၂) ကုက္ကုဒ္ဒမိုးကြိုး၊ အတောင်
 ဖြန့်သောကြက်နှင့် တူသော မိုးကြိုး။ (၃)
 ကုက္ကုဒ္ဒကာ ကုဋ္ဌိရကာ၊ ဝနေ ပေါက္ခရသာ-
 တကာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၃။ ကုက္ကုဒ္ဒကာတိ ဝန-
 ကုက္ကုဒ္ဒကာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၉။ (၂) ကုက္ကုဒ္ဒ-
 ကာကုက္ကုဒ္ဒသဒိသာ ဟုတော့ ပတတိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၁၆၀။ ကုက္ကုဒ္ဒသဒိသာတိ ပသာရိတပက္ခ-
 ကုက္ကုဒ္ဒကာရာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။

ကုက္ကုဒ္ဒဂန္ဓ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+ဂန္ဓ] ကြက်နံ့၊ ကုက္ကု-
 ဒ္ဒဂန္ဓံ ဂါဟာပိတာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။

၁။ ၁၀၈။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၆။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၀။ မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ အံ၊ ၄။ ၃။
 ၁၉၄။)

ကုက္ကုဒ္ဒဂန္ဓပရိဘာဝနာ (ထိ) [ကုက္ကုဒ္ဒဂန္ဓ+ပရိ-
 ဘာဝနာ] ကြက်နံ့ကို ပြန့်နှံ့ထံ စေခြင်း။
 ထွေ စ သမ္မာ ပရိသေဒနံ ကုက္ကုဒ္ဒဂန္ဓပရိဘာ-
 ဝနာ သမ္မာ အဓိသယနနိပ္ပတ္တိယာ အာနု-
 ဘာဝနိပ္ပာဒိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၀။
 (- မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၄။)

ကုက္ကုဒ္ဒဂိရိ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+ဂိရိ] ကုက္ကုဒ္ဒတောင်၊
 ကြက်ကို ဘေးမဲ့ပေးရာတောင်၊ ကြက်လွတ်
 တောင်။ တဿ ကုက္ကုဒ္ဒဿ အဘယဒိန္နဌာနံ
 ကုက္ကုဒ္ဒဂိရိ နာမ ဇာတံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၇၀။

ကုက္ကုဒ္ဒစူဠာ (ထိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ+စူဠာ] ကြက်ဦး
 စွန်း၊ ကြက်မောက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒစူဠာကာရ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒစူဠာ+အာကာ-
 ရ] ကြက်မောက်အသွင်သဏ္ဌာန်။ ကုက္ကုဒ္ဒ-
 စူဠာကာရေန ပဗ္ဗတကုဋ္ဌာနံ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။
 အပါဠာ ၂။ ၁၆၅။

ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆာပက (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+ဆာပက] ကြက်
 ငယ်၊ ကြက်ပေါက်စ။ တေသံ ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆာပ-
 ကာနံ ပဌမတရံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ အံ၊ ၃။ ၂၁။ (-
 ဝိ၊ ၁။ ၅။ မါ၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၃။ ၂၁။ မါဠာ၊ ၃။ ၂၃။
 မာ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၆။) ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆာ-
 ပကာနန္တိ ကုက္ကုဒ္ဒပေါတကာနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
 ၁၀၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၃။

ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆိ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒ + အစ္ဆိ] (၁) ကြက်
 မျက်စိ။ (၂) ကြက်နင်းကွက်၊ ကြက်မျက်
 ကွက်။ ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆိကဂေဟ-ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆိက (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆိ+က] ကြက်နင်း
 -ကြက်မျက်ကွက်-ရှိသော၊ ကြက်နင်းတင်
 ထားသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆိကဂေဟ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒစ္ဆိက+ဂေဟ]
 ကြက်နင်း တင်ထားသော (အမိုးရှိသော)

ကျောင်း။(သက်ငယ်၊ ဓနိ၊ အင်ဖက်စသည်မိုး
 ပြီးသောအခါ လေတိုက်လျှင် လန်မသွားစေ
 ရန် ဝါးကိုစိတ်လျက် လေးကွက်ကြား ရက်
 ထားသော ကြက်နင်းဖြင့်ဖိ၍ မိုးအပ်သော
 ကျောင်း။ မအူသျှ-သစ်၌ကား ကြက်နင်း
 မျက်ကွက် လေးထောင့်ရှက်၍ မြက်သစ်ရွက်
 တို့ဖြင့်မိုးအပ်သောကျောင်းဟု ဆို၏။) အဋ္ဌ-
 ကထာသု ပန ကုက္ကုဒုဗျာနကဂေဟန္တိ ဆဒနံ
 ဒဏ္ဍကေဟိ ဇာလဗန္ဓ ကတွာ တိဏေဟိ ဝါ
 ပဏ္ဍေဟိ ဝါ ဆာဒိတကုဋိကာဝ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၅၉။ (-ဝဇီရ။၁၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၃၆။
 ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၈။)

ကုက္ကုဒုဗျာန (န) [ကုက္ကုဒု + ဗျာန] တွန့်တို
 ဆုတ်နစ်သု၏ဗျာန၊ ကုက္ကုဒုဗျာန။ ကုက္ကုဒု-
 ဗျာယိ-ကြည့်။

ကုက္ကုဒုဗျာယိ (တိ) [ကုက္ကုဒု+ဗျေ+ဏီ] တွန့်
 တိုဆုတ်နစ်စွာ ဗျာနဝင်စားလေ့ရှိသော၊ သူ။
 (ဗျာန ၄-ပါးတို့တွင် တပါးပါးကို ရရှိပြီးသူ
 သည် အထက်အထက်ဗျာနကို လိုလား နှစ်
 သက်မှုမရှိ၊ ရရှိအောင်လည်း အားမထုတ်၊
 “ဤမျှလောက်ဖြင့် တော်လောက်ပါပြီ”ဟု
 မိမိရရှိသော ဗျာနဖြင့်သာ ရောင့်ရဲ တင်းတိမ်
 ကြေနပ်နေ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို မုချအား
 ဖြင့် ကုက္ကုဒု=တွန့်တိုဆုတ်နစ်သူ၊ မတိုးတက်
 လိုသူဟု ခေါ်သည်။ လေ့လာ ပွားများမှုမရှိ
 သော ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်၏ဗျာနကိုလည်း ဥပစာရ-
 အားဖြင့် ကုက္ကုဒု ဟု ခေါ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်
 ကုက္ကုဒု၊ ဗျာနကုက္ကုဒု ၂-မျိုးဟု ဆိုလိုပေ
 သည်။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကုက္ကုဒု၏ ဗျာနကိုလည်း
 “ကုက္ကုဒုဿ ဗျာနာနိ”အရ ကုက္ကုဒုဗျာနဟု
 ခေါ်သည်။ ထိုကုက္ကုဒု ကုက္ကုဒုဗျာန ၂-မည်
 ရ ဗျာနကို ရရှိထားသူကို “ကုက္ကုဒုဗျာယိ”
 ဟု ခေါ်သည်။ ဆိုလိုရင်း အကျဉ်းချုပ်မှာ
 လက်ရှိ ဗျာနဖြင့်သာ ကြေနပ်နေသူ၊ မတိုး
 တက်သူကို ကုက္ကုဒုဟူ၍၎င်း ကုက္ကုဒုဗျာယိ
 ဟူ၍၎င်း၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုး၏ဗျာနကို ကုက္ကုဒု-

ဟူ၍၎င်း၊ ကုက္ကုဒုဗျာနဟူ၍၎င်း ခေါ်သည်ဟု
 ဆိုလိုပေသည်။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ နေတ္ထိ။၈၃-
 သျှ၌ကား ဥတ္တရိ ဝိသေသာဘာဝတော ကု
 အပ္ပံ ဗျာနသင်္ခါတံ ကူဋံ ဧတေသန္တိ ကုက္ကု-
 ဒု၊ ကုက္ကုဒုနံ ဗျာနာနိ ကုက္ကုဒုဗျာနာနိ၊
 ကုက္ကုဒုဗျာနေဟိ သမန္နာဂတာ ကုက္ကုဒုဗျာ-
 ယိ-ဟု ဆိုလိုသည်။ ၎င်းအလို ကုက္ကုဒုပုဒ်ကို
 နည်းသော ဗျာနအထွတ်ရှိသူ ပြန်ဆိုသင့်
 သည်။) ယေစ ကုက္ကုဒုဗျာယိ ဒွေ ပဌမကာ
 ယော ဝါ ပန ကောစိ ဟာနဘာဂိယော
 သမာဓိ။ နေတ္ထိ။၈၃။ ကုက္ကုဒုဗျာယိတိ ပုဂ္ဂ-
 လာဓိဋ္ဌာနေန ဗျာနာနိ ဝုတ္တာနိ၊ ဒွေ ပဌမ-
 ဒုတိယဇ္ဈာနာနိတိဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယော ပဌမံ
 ဒုတိယံ ဝါ ဗျာနံ နိဗ္ဗုတ္တေတွာ “အလမေတ္တာ-
 ဝတာ”တိ သင်္ကေတံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဥတ္တရိ န
 ဝါယမတိ၊ တဿ တာနိ ဗျာနာနိ စတ္တာရိပိ
 “ကုက္ကုဒုဗျာနာနိ”တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တံသမဂီနော
 စ ကုက္ကုဒုဗျာယိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။

ကုက္ကုဒုဏ္ဍ (န) [ကုက္ကုဒု+အဏ္ဍ] ကြက်ဥ။ မယူ-
 ရဏ္ဍ အတိမဟန္တိ၊ ကုက္ကုဒုဏ္ဍ အတိခုဒ္ဒကံ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ ကင်္ခါ။၂၇၂။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၁၀၇။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၉။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၃။
 ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၂။)

ကုက္ကုဒုဏ္ဍသဏ္ဌာန (န) [ကုက္ကုဒုဏ္ဍ+သဏ္ဌာန]
 (၁) ကြက်ဥ-ပုံပန်း-သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၂)
 ကြက်ဥ-ပုံပန်း-သဏ္ဌာန်- ရှိသော။ (၁)
 ကုက္ကုဒုဏ္ဍသဏ္ဌာနံ ပရိမဏ္ဍလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၅၄။ (-အနုဋီ၊၁။၁၄၈။) (တိ) (၂)
 တတောပိ ပေသိတော သတ္တာဟစူယေန
 ကုက္ကုဒုဏ္ဍသဏ္ဌာနော သနော နာမ မံသ-
 ပိဏ္ဍော နိဗ္ဗုတ္တတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

ကုက္ကုဒုနာမက (တိ) [ကုက္ကုဒု + နာမ + က]
 ကုက္ကုဒု အမည်ရှိသော။ ကုက္ကုဒုနာမကေ
 နဂရေ ရာဇဂဟေ နိဗ္ဗုတ္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၉။

ကုက္ကုဒ္ဒနိကာယ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ + နိကာယ]
ကြက်အပေါင်း။ တမှာ အဏ္ဏကောသမှာ
အဘိနိဗ္ဗိဒါ နိက္ခန္တိ ကုက္ကုဒ္ဒနိကာယေ ပစ္စဇာ-
တိတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ကုက္ကုဒ္ဒပတ္တ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ပတ္တ] ကြက်တောင်။
တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခု ကုက္ကုဒ္ဒ-
ပတ္တေနပိ ဝေဠုပေသိကာယပိ စိဝရံ သိဗ္ဗန္တိ။
ဝိ၊၄။၂၅၂။ (-အံ၊၂။၄၃၃။ မဟာနိ။၁၀၀။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂၊၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၄။)

ကုက္ကုဒ္ဒပဗ္ဗတ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ပဗ္ဗတ] ကုက္ကုဒ္ဒ
တောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒပဗ္ဗတ + ပါဒ]
ကုက္ကုဒ္ဒတောင်ခြေ။ သတ္တ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတသ္မိံ
ကုက္ကုဒ္ဒပဗ္ဗတပါဒေ ပဏ္ဏသာလာယံ ဝသန္တိတိ
အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ကုက္ကုဒ္ဒ (၂)
လည်းကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒပေါတက (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ပေါတက]
ကြက်ငယ်၊ ကြက်ပေါက်စ။ ယဒါ ခေါ သော
ဘန္တေ ကုက္ကုဒ္ဒပေါတကော ကာကဝသံ ဝသိ-
တုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၉။ (-မ၊၁။
၁၄၉။ မ၊၂။၂၀။ အံ၊၂။၄၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄-၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၆၊၁၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။)

ကုက္ကုဒ္ဒပေါတကဥဒါဟရဏ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒပေါတ-
က + ဥဒါဟရဏ] ကြက်ငယ်-ဥဒါဟရဏ-ပုံစံ-
-ပြယုဂ်၊ ကြက်ငယ်ပုံဆောင်ခြင်း။ ကုက္ကုဒ္ဒ-
ပေါတကဥဒါဟရဏေန ဣဒံ ဒဿေတိ ယထာ
သော နေဝ ကာကဝသိတံ၊ န ကုက္ကုဒ္ဒဝသိတံ
အကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။

ကုက္ကုဒ္ဒပေါထ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ပုထ + အ။
ထိ-ဒွံ-ပေါထိနိ] ကြက်တို့ကို - ပုတ်ခတ် -

သတ်ဖြတ်-တတ်သောသူ။ စောရိ ကုက္ကုဒ္ဒ-
ပေါထိနိ။ ဇာ၊၁။၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။

ကုက္ကုဒ္ဒမံသ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒ + မံသ] ကြက်သား။
သာ ကုက္ကုဒ္ဒမံသဉ္စ ဘတ္တဉ္စ သမ္မာဒေတွာ
“ဘူဉ္စ သာမိ”တိ တဿ ဥပနာမေသိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။

ကုက္ကုဒ္ဒမိတ္တ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ + မိတ္တ] ကုက္ကုဒ္ဒမိတ္တ
မည်သောသူ။ သတ္တာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တေ
ကုက္ကုဒ္ဒမိတ္တံ နာမ နေသာဒံ အာရဗ္ဗ ကထေ-
သိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ (-၁၇၊၁၈။)

ကုက္ကုဒ္ဒယုဒ္ဓ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ယုဒ္ဓ] ကြက်တိုက်
ခြင်း။ ကုက္ကုဒ္ဒယုဒ္ဓံ ဝနုကယုဒ္ဓံ။ ဒိ၊၁။၆၊၆၁။
မဟာနိ။၂၈၅၊၃၇၈။ စူဠနိ။၂၈၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၆။

ကုက္ကုဒ္ဒယောနိ (ထိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ယောနိ] ကြက်
မျိုး။ ဗောဓိသတ္တော အရညေ ကုက္ကုဒ္ဒယော-
နိယံ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၅၅။)

ကုက္ကုဒ္ဒရာဇ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ + ရာဇ] ကြက်မင်း။
သမ္မ ကုက္ကုဒ္ဒရာဇ တံ မယံ ကသ္မာ ဘာယသိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။

ကုက္ကုဒ္ဒလက္ခဏ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒ + လက္ခဏ] ကြက်
လက္ခဏာ။ ကုက္ကုဒ္ဒလက္ခဏံ ဝနုကလက္ခဏံ။
ဒိ၊၁။၉၊၆၄။ (-မဟာနိ။၂၉၈။)

ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိနရ (ထိ၊န) [ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိ + နရ]
ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိမြို့။ သော ကိရ ဂိဟိကာလေ
ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိနရေ တိယောဇနသတိကံ ရဇံ
အကာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။)

ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိရာဇ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိ + ရာဇ]
ကုက္ကုဒ္ဒဝိတိမင်း။ မဟာကပ္ပိနော နာမ ကုက္ကု-
ဒ္ဒဝိတိ ရာဇာ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၄။

ကုက္ကုဒ္ဓဝသိတ (န) [ကုက္ကုဒ္ဓ + ဝသိတ]
ကြက်တုန်သံ။ ကုက္ကုဒ္ဓပေါတကဥဒါဟရဏ-
ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဓဝသိတပရိစ္ဆိန္ဒ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဓဝသိတ +
ပရိစ္ဆိန္ဒ] ကြက်တုန်သံဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်
သော။ ကုက္ကုဒ္ဓဝသိတပရိစ္ဆိန္ဒော မဟာ-
အဋ္ဌကထာယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၃၀၉။

ကုက္ကုဒ္ဓဝါသနာ (ထိ) [ကုက္ကုဒ္ဓ + ဝါသနာ]
ကြက်နံ့ထုံခြင်း။ သမ္ပဒေဝ သဗ္ဗသော ကုက္ကု-
ဒ္ဓဝါသနာယ ဝါသိတာနိ။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၃၅၀။
မ၊ ၅။ ၂။ ၅၅။ (- သံ၊ ၅။ ၂။ ၅၄။)

ကုက္ကုဒ္ဓသဒိသ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဓ + သဒိသ] ကြက်
နှင့်တူသော။ ကုက္ကုဒ္ဓက (၂) ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဓ + သမ္ပာတ] (၁)
ကြက်ပျံတကျ၊ ကြက်ပျံမကျ။ (ရွာအကွာ
အဝေးကိုပြရာ၌ “ကြက်ပျံတကျ” စည်ကား
ပုံကိုသုံးနှုန်းရာ၌ “ကြက်ပျံမကျ” ဟု မြန်မာမှု
ကွဲပြားသည်။ ဤသည်ကိုရည်၍—“ရွာချင်း
ဆက်မျှ၊ ကြက်ပျံမကျ၊ သာမောလှသား၊
မြို့ပြကျေးရွာ” ဟု ဥမ္မာဒန္တိပျို့၊ ပိုဒ်ရေ ၈-၌
ဆို၏။) (တိ) (၂) ကြက်ပျံတကျ ရှိသော၊
ကြက်ပျံတကျဝေးသော။ (၁) ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာ-
တိက-ကြည့်။ (တိ) (၂) ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတေ
ဂါမေ ဂါမန္တရေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊
၂။ ၈၈၊ ၁၇၂၊ ၃၉၀။ တတ္ထ ယဿ ဂါမဿ ဂေ-
ဟစ္ဆဒနပိဋ္ဌိတော ကုက္ကုဒ္ဓော ဥပ္ပတိတော
အညဿ ဂေဟစ္ဆဒနပိဋ္ဌိယံ ပတတိ၊ အယံ
ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၇၂။

ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတိက (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတ +
ဣက] ကြက်ပျံတကျရှိသော၊ ကြက်ပျံတကျ
ဝေးသော၊ ကြက်ပျံမကျ စည်ကားသော။
အယံ ဇမ္ဗုဒီပေါဣဒ္ဓေါ စေဝ ဘဝိဿတိ ဖိ-
တော စ၊ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတိကာ ဂါမနိဂမရာဇ-
ဓာနိယော။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။ (- အံ၊ ၁။ ၁၅၉။)

ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတိကာတိကေဂါမဿ ဆဒနပိဋ္ဌိ-
တော ဥပ္ပတိတော ဣတရဂါမဿ ဆဒနပိဋ္ဌေ
ပတနသင်္ခါတော ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတော တောသု
အတ္တိတိ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတိကာ။ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာ-
ဒိကာတိပိ ပါဌော၊ ဂါမန္တရတော ဂါမန္တရံ
ကုက္ကုဒ္ဓာနံ ပဒသာ ဂမနသင်္ခါတော ကုက္ကုဒ္ဓ-
သမ္ပာဒေါ တောသု အတ္တိတိ အတ္ထော။ ဥဘ-
ယမ္ပေတံ သနနိဝါသတံယေဝ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၃၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁-၂။

ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဓ + သမ္ပာဒ] (၁)
ကြက်သွားခြင်း။ (တိ) (၂) ကြက်သွားရာ-
ကြက်သွားခြင်း- ရှိသော၊ ကြက်သွားနိုင်
လောက်သော။ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒေတိ ဧတ္ထ
ယသ္မာ ဂါမာ နိက္ခမိတော ကုက္ကုဒ္ဓော ပဒသာ-
ဝ အညံ ဂါမံ ဂစ္စတိ၊ အယံ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာ-
ဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော—
သမ္ပဒန္တိ ဧတ္ထာတိ သမ္ပာဒေါ။ ကေ သမ္ပ-
ဒန္တိ? ကုက္ကုဒ္ဓာ။ ကုက္ကုဒ္ဓာနံ သမ္ပာဒေါ
ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒေါ။ အထ ဝါ သမ္ပာဒေါတိ
ဂမနံ၊ ကုက္ကုဒ္ဓာနံ သမ္ပာဒေါ ဧတ္ထ အတ္တိတိပိ
ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒေါ။ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာတေ ဣတိပိ
ပါဌော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၇၂။

ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒဂါမ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒ + ဂါမ]
ကြက်သွား နိုင်လောက်သောရွာ။ ယဿာ
နဒိယာ ကေ တိရံ ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒဂါမေဟိ
နိရန္တရံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၇၄။

ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒိက (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဓသမ္ပာဒ + ဣ-
က] ကြက်သွားနိုင်လောက်သော။ ကုက္ကုဒ္ဓ-
သမ္ပာတိက-ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဓသုကရပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ကုက္ကုဒ္ဓသုကရ
+ ပဋိဂ္ဂဟဏ] ကြက်၊ ဝက်ကို-ခံယူခြင်း-
အလှူခံခြင်း။ ကုက္ကုဒ္ဓသုကရပဋိဂ္ဂဟဏာ
ပဋိဝိရတော သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊ ၁။ ၅။
(- ဖိ၊ ၁။ ၆။ ၃၃၅။ မ၊ ၂။ ၃၇၁။ မ၊ ၃။ ၁၃။
သံ၊ ၃။ ၄၁၀။ အံ၊ ၁။ ၅၃၀။ အံ၊ ၃။ ၄၂၃။)

ကုက္ကုဒ္ဒသေဋ္ဌိ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+သေဋ္ဌိ] ကုက္ကုဒ္ဒ သူဌေး။ တေန စ သမယေန ကောသမ္ဗိယံ ယောသကသေဋ္ဌိ ကုက္ကုဒ္ဒသေဋ္ဌိ ပါဝါရိက- သေဋ္ဌိတိ တယော ဇနာ အညမညံ သဟာ- ယကာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၃၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉၊၃၄၁။)

ကုက္ကုဒ္ဒာရာမ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+အာရာမ] ကုက္ကု- ဒ္ဒာရုံကျောင်းတိုက်။ အထ ခေါ ဒသမော ဂဟ- ပတိ အဋ္ဌကနဂရော ယေန ကုက္ကုဒ္ဒာရာမော၊ ယေန အညတရော ဘိက္ခု တေနပသကံမိ။ မ၊၂။၁၂။ အံ၊၃။၅၄၃။ (-ဝိ၊၃။၄၁၅။ သံ၊၃။ ၁၃။ အံ၊၂။၅၀၊၅၁၊၅၂။) ကုက္ကုဒ္ဒာရာမောတိ ကုက္ကုဒ္ဒသေဋ္ဌိနာ ကာရိတော အာရာမော။ မ၊ဌ၊၃။၉။ (-အံ၊ဌ၊၃။၃၄၆။) ကုက္ကုဒ္ဒာရာ- မောတိ ပါဠိလိပုတ္တေ ကုက္ကုဒ္ဒာရာမော၊ န ကောသမ္ဗိယံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၆၁။ (ဤကား ပါဠိလိပုတ်ပြည်၌ရှိသော ကျောင်း တိုက်တည်း။) ကုက္ကုဒ္ဒသေဋ္ဌိနာ ကာရိတော ကုက္ကုဒ္ဒာရာမော နာမ ဇာတော။ အံ၊ဌ၊၁။ ၃၃၄။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၁။) (ဤကား ကောသမ္ဗိပြည် ၌ရှိသော ကျောင်းတိုက်တည်း။)

ကုက္ကုဒ္ဓိကာ(ထိ) [ကုက္ကုဒ္ဓိ+က+အံ] ကြက်မ။ ကုက္ကုဒ္ဓိကာရဝ-ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဓိကာက (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဓိ+ကာက] ကြက်နှင့် ကျီးရောစပ် မြည်တုန်သံ၊ အောက်ကလိ၊အာ။ (ကြက်မနှင့် ကျီးဖို ပေါင်းဖက်သဖြင့် ပေါက် ဖွားလာသောကြက်ငယ်သည် ကျီးသံတုန်မြည် လိုသောအခါ ကာကကုက္ကုဒ္ဓိ=အာ၊ အောက် ကလိဟု ကျီးသံကို ရွှေထားကာ ကြက်သံ နှင့် ရောစပ်တုန်မြည်သည်။ ကြက်သံတုန်မြည် လိုသောအခါ ကုက္ကုဒ္ဓိကာက = အောက် ကလိ၊ အာ ဟု ကြက်သံကို ရွှေထား၍ ကျီးသံ

နှင့် ရောစပ်တုန်မြည်သည်။ ဝိ၊၄။၃၉။) ကုက္ကု- ဒ္ဓိဝဿ-ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဓိကာရဝ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဓိကာ+ရဝ] ကြက်မ သံ။ သာတဿ သမ္ပုခါ ရဝိတုံ အသက္ကောန္တိ တသ္မိံ ပက္ကန္တေ ရဝမာနာ ကုက္ကုဒ္ဓိကာရဝ- ယေဝ ရဝိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၁။

ကုက္ကုဒ္ဓိဂဟဏ (န) [ကုက္ကုဒ္ဓိ+ဂဟဏ] ကုက္ကုဒ္ဓိ သဒ္ဓါ။ ကုက္ကုဒ္ဓိဂဟဏေန သဗ္ဗာပိ ကာက- ကပေါတာဒိဘေဒါ ပက္ခိဇာတိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၀၄။ (-သာ- ရတ္ထ၊၂။၈၅။)

ကုက္ကုဒ္ဓိဝဿ (န) [ကုက္ကုဒ္ဓိ+ဝဿ] ကြက်သံ။ ယဒါ ကုက္ကုဒ္ဓိဝဿံ ဝဿိတုကာမော ဟောတိ၊ ကုက္ကုဒ္ဓိကာကာတိ ဝဿတိ။ ဝိ၊၄။၃၉။ (ဝိ၊ ၄။သျှ-၌ ကုက္ကုဒ္ဓိဝဿံ-ရှိ၏။)

ကုက္ကုတ (တိ) [ကု + ကရ + တ] စက်ဆုပ် ဖွယ် ပြုတတ်သောသူ။ ကုက္ကုစု-ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ကုက္ကုရ (ပု) [ကုက+ဥရ] ကုက အာဒါနေ၊ ဥရော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ၊၅၁၉။ ကုကတိ သသာဒ- ယော အာဒဒါတိတိ ကုက္ကုရော။ မောဂံ၊၇။ ၁၄၈။ ထိ-၌ ကုက္ကုရိနီ ခွေး။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ စဏ္ဍဿ ကုက္ကုရဿ နာသာယ ပိတ္တံ ဘိန္ဒေယျ။ ဝိ၊၄။၃၄၆။ ယာ တာ သန္တိ သိဟိ- နိယောပိ ဗျုပ္ပိနိယောပိ ဒိပိနိယောပိ ကုက္ကု- ရိနိယောပိ။ မိလိန္ဒ၊၆၉။ (-မ၊၁။၁၃။ မ၊၂။ ၅၀၊၁၀၈။ သံ၊၁။၁၇၈၊၄၃၇။ သံ၊၂။၄၀၂။ အံ၊၂။၃၄၂။ အံ၊၃။၄၀၀။ ပေတ။၁၇၇။ ထေရီ။ ၄၁၃။ ဇာ၊၁။၆။ ပေဋကော။၂၀၁။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၉။)

ကုက္ကုရကိရိယ (ထိ၊န) [ကုက္ကုရ+ကိရိယ] ခွေး အမူအရာ။ အယမ္ပိ ကုက္ကုရကိရိယံ ကရိယာ-

မိတိ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ သမ္မောဒိတုာ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၁။

ကုက္ကရကုဏပ (ပု၊န) [ကုက္ကရ + ကုဏပ] ခွေး
သေကောင်။ အဟိကုဏပေန ဝါ ကုက္ကရ-
ကုဏပေန ဝါ မနုဿကုဏပေန ဝါ ကဏ္ဍေ
အာသတ္တေန အနိဗ္ဗေယျ။ ဝိ၊၁။၈၆။ အံ၊၃။
၁၇၃။ (-မ၊၁။၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၆၁။)

ကုက္ကရကုဇိတ (န) [ကုက္ကရ + ကုဇိတ] ခွေး
မြည်သံ၊ ခွေးဟောင်သံ။ သုနခေါ နာမ သာ-
မိကဿ သန္တိကေ နိသိဒန္တော ဒွိဟိ ပါဒေဟိ
ဘူမိယံ ဝိလေခိတုာ ကုက္ကရကုဇိတံ ကုဇန္တော
နိသိဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။

ကုက္ကရရုဏ (ပု) [ကုက္ကရ + ရုဏ] ခွေးအ
ပေါင်း။ ကုက္ကရရုဏဿ မဇ္ဈေ အပ္ပောကာ-
သေ နိပဇ္ဇာပေတုာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၁။

ကုက္ကရရစရိယ (န) [ကုက္ကရ + စရိယ] ခွေးအ
ကျင့်။ ကုက္ကရရစရိယာဒိယေဝ ဒုက္ကရတပ-
စရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ကုက္ကရရစိတ္တ (န) [ကုက္ကရ + စိတ္တ] ခွေးစိတ်။
ပရိပုဏ္ဏံ အပ္ပောကိဏ္ဏံ ကုက္ကရရစိတ္တံ ဘာဝေ-
တုာ။ မ၊၂။၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။ ကုက္ကရ-
စိတ္တန္တိ “အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ကုက္ကရေဟိ ကာတဗ္ဗံ
ကရိဿာမိ”တိ ဝေ ဥပ္ပန္နစိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။

ကုက္ကရပဏ္ဍိတ (ပု) [ကုက္ကရ + ပဏ္ဍိတ] ခွေး
ပညာရှိ။ ကုက္ကရပဏ္ဍိတော ပန အဟမေဝ
အဟောသိန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

ကုက္ကရပဗ္ဗတ (ပု) [ကုက္ကရ + ပဗ္ဗတ] ကုက္ကရ
တောင်၊ခွေးသဏ္ဌာန် အထွတ်ရှိသောတောင်။
ကုက္ကရေ နာမ ပဗ္ဗတောတိ ပဗ္ဗတဿ သိခ-

ရံ ကုက္ကရကောရေန သုနခါကာရေန သဏ္ဌိ-
တတ္တာ ကုက္ကရပဗ္ဗတောတိ သင်္ချံ ဂတော။
အ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

ကုက္ကရဘာဝ (ပု) [ကုက္ကရ + ဘာဝ] ခွေးအမူ
အရာ။ ကုက္ကရဝတ-ကြည့်။

ကုက္ကရဘာဝသမာဒါန (န) [ကုက္ကရဘာဝ +
သမာဒါန] ခွေးအမူအရာကို ဆောက်တည်
ခြင်း၊ ခွေးကျင့် ကျင့်ခြင်း။ ကုက္ကရဝတ-
ကြည့်။

ကုက္ကရဘာဝါဓိဋ္ဌာန (န) [ကုက္ကရဘာဝ + အဓိ-
ဋ္ဌာန] ခွေးအမူအရာကို ဆောက်တည်ခြင်း။
ကုက္ကရဝတ-ကြည့်။

ကုက္ကရဘာဝါဓိဋ္ဌာနစိတ္တ (န) [ကုက္ကရဘာဝါ-
ဓိဋ္ဌာန + စိတ္တ] ခွေးအမူအရာကိုဆောက်တည်
သောစိတ်၊ ခွေးကျင့်ကျင့်သော စိတ်။ ကုက္ကရ-
ရသီလ-ကြည့်။

ကုက္ကရယောနိ (ထိ) [ကုက္ကရ + ယောနိ] ခွေး
မျိုး။ ဗောဓိသတ္တော တထာရူပံ ကမ္မံ ပဋိစ္စ
ကုက္ကရယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတုာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉၁။

ကုက္ကရဝတ (န) [ကုက္ကရ + ဝတ] ခွေးအကျင့်၊
ခွေးကျင့်။ တဿ တံ ကုက္ကရဝတံ ဒီသရတ္တံ
သမတ္တံ သမာဒိန္နံ။ မ၊၂။၅၀။ (-၅၁-၂။
မဟာနိ။ ၇၁၊၂၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၇၂။) ကုက္ကရဝတန္တိ ကုက္ကရဝတသမာ-
ဒါနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ ကုက္ကရဝတသမာဒါနန္တိ
ကုက္ကရဘာဝသမာဒါနံ “အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ အဟံ
ကုက္ကရေ”တိ ကုက္ကရဘာဝါဓိဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၄။

ကုက္ကရဝတသမာဒါန (န) [ကုက္ကရဝတ + သမာ-
ဒါန] ခွေးအကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ ခွေး
ကျင့် ကျင့်ခြင်း။ ကုက္ကရဝတ-ကြည့်။

ကုက္ကရဝတမိဋ္ဌာန (န) [ကုက္ကရဝတ + အမိဋ္ဌာန] ခွေးအကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ ခွေးကျင့် ကျင့်ခြင်း။ ဝတသမာဒါနေနာတိ ကုက္ကရဝတမိဋ္ဌာနေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ကုက္ကရဝတိက (တိ) [ကုက္ကရဝတ+ဣက] ခွေးအကျင့်ရှိသော၊ ခွေးကျင့် ကျင့်သောသူ။ တေန ခေါ် ပန သမယေန အစေလောကောရက္ခတ္တိယော ကုက္ကရဝတိကော....မုခေနေဝ ခါဒတိ။ ဒီ၊၃။၄။ (-မ၊၂။၅၀၊၅၁၊၅၄။ မဟာနိ။၆၈။ နေတ္ထိ။၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၉၅။) ကုက္ကရဝတိကောတိ သမာဒိန္နကုက္ကရဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။)

ကုက္ကရဝတိကသုတ္တ (န) [ကုက္ကရဝတိက + သုတ္တ] နွားကျင့်ကျင့်သောပုဏ္ဏ၊ ခွေးကျင့်ကျင့်သော အဝတ်မဝတ်သော သေနိယဟိုအား ယင်းသို့ ကျင့်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဟောတော်မူသော သုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ ကုက္ကရဝတိကသုတ်။ မ၊၂။၅၀။ (ယင်းသုတ်ကို ဘုရားရှင် ကောလိယဇနပုဒ် ဟလိဒ္ဒဝသန နိဂုံး၌ နေတော်မူစဉ် ပုဏ္ဏ-က အရှင်ဘုရား တပည့်တော်၏နွားအကျင့်၊ သေနိယ၏ ခွေးအကျင့်တို့ကို စွန့်လွှတ်ရန် ဘုရားရှင်သည် တရားဟောစွမ်းနိုင်ပါသည်ဘုရားဟုလျှောက်ထားသောကြောင့် ၎င်းတို့အား လျှောက်ပတ်သော စတ္တာရိမာနိ ပုဏ္ဏ ကမ္မာနိ အစချီသော ကဏ္ဍ ကဏ္ဍဝိပါက၊ သုက္က သုက္ကဝိပါက၊ ကဏ္ဍသုက္က ကဏ္ဍသုက္ကဝိပါက၊ အကဏ္ဍအသုက္က အကဏ္ဍအသုက္ကဝိပါက-ဟူသော ကမ္မစတုက္ကကို အကျဉ်းအကျယ်အားဖြင့် ဟောတော်မူရာ ဒေသနာအဆုံး၌ ပုဏ္ဏကား သရဂုဏ်တည်၍ သေနိယကား ရဟန်းအဖြစ်ရပြီး တရားအားထုတ်၍ ရဟန္တာ ဖြစ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀-၇၁။) ဝေ မေ သုတန္တိ ကုက္ကရဝတိကသုတ္တ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။

ကုက္ကရဝိကာရ (ပု) [ကုက္ကရ+ဝိကာရ] ခွေးတို့၏ ထူးခြားသော အပြုအမူ၊ ခွေးအမူအရာ။ ပရိပုဏ္ဏန္တိ ယတ္တကာ ကုက္ကရဝိကာရာ၊ တေဟိ ပရိပုဏ္ဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ကုက္ကရသံသ (ပု) [ကုက္ကရ+သံသ] ခွေးအပေါင်း။ ကုက္ကရသံသံ ကေမန္တံ ဥယျောဇေတွာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသက်မိသု။ အံ၊၂။၆၇။

ကုက္ကရသံသပရိဝုတ (တိ) [ကုက္ကရသံသ+ပရိဝုတ] ခွေးအပေါင်းခြံရံသောသူ။ လိစ္ဆဝိကုမာရကာ သဇ္ဇာနိ နေန္နိ အာဒါယ ကုက္ကရသံသပရိဝုတာ မဟာဝနေ အနုစက်မမာနာ။ အံ၊၂။၆၆။

ကုက္ကရသီလ (န) [ကုက္ကရ+သီလ] ခွေး-အလေ့အထ - အလေ့အကျင့်။ ပရိပုဏ္ဏံ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ ကုက္ကရသီလံ ဘာဝေတွာ။ မ၊၂။၅၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ မူလဋီ၊၂။၁၂၃။) ကုက္ကရသီလန္တိ ကုက္ကရဓာရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ ကုက္ကရဓာရန္တိ ကုက္ကရနံ ဂမနာကာရေတိအာဒိအာစာရေန ကုက္ကရဘာဝါမိဋ္ဌာနစိတ္တမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ကုက္ကရသီလဝတ (န) [ကုက္ကရ + သီလဝတ] ခွေးအလေ့အကျင့်။ သော ဟိ သမာဒိယန္တိ တေန ကုက္ကရသီလဝတာဒိနီတိ “သမာဒါန”န္တိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။

ကုက္ကရသီလာစာရ (ပု) [ကုက္ကရ+သီလအာစာရ] ခွေးအလေ့အကျင့်။ အာစာရေနာတိ ကုက္ကရသီလာစာရေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ကုက္ကရကပ္ပ (ပု) [ကုက္ကရ+အာကပ္ပ] ခွေးအမူအရာ။ ပရိပုဏ္ဏံ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ ကုက္ကရကပ္ပံ ဘာဝေတွာ။ မ၊၂။၅၀။ ကုက္ကရကပ္ပန္တိ ကုက္ကရနံ ဂမနာကာရေ အတ္ထိ၊တိဋ္ဌနာကာရေ အတ္ထိ၊ နိသိဒ္ဓနာကာရေ အတ္ထိ၊ သယနာကာရေ အတ္ထိ၊ ဥစ္စာရပဿာဝကရဏာ-

ကာရော အတ္ထိ၊ အညေ ကုက္ကရေ ဒိသ္မာ
ဒန္တေ ဝိဝရိတော ဂမနာကာရော အတ္ထိ၊ အယံ
ကုက္ကရာဇာပေါ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။

ကုက္ကရာဇာရ (ပု) [ကုက္ကရ+အာကာရ] ခွေး-
-အသွင်အပြင်-ပုံပန်းသဏ္ဌာန်။ ကုက္ကရ-
ပဗ္ဗတ-ကြည့်။

ကုက္ကရာဇာရ (ပု) [ကုက္ကရ+အာဇာရ]
ခွေးအကျင့်။ ကုက္ကရသီလ-ကြည့်။

ကုက္ကရောဝါဒ (ပု) [ကုက္ကရ+သြဝါဒ] ခွေး-
အဆုံးအမ-သြဝါဒ။ ကုက္ကရောဝါဒေါ ဒသ
ဝဿသဟဿာနိ ပဝတ္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

ကုက္ကလ (ပု) [ကုက္က+လာ+အ] ပြာပူ။ အစု-
ဏှာ ကုက္ကလာ အာကာသေနာဂန္ဓာ ဒသ-
ဗလဿ ပါဒမူလေ စန္ဒနုဇ္ဈိဟုတော နိပတိ-
သု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။) ကုက္ကဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ကုက္ကလနိရယ (ပု) [ကုက္ကလ+နိရယ] ပြာပူ
ငရဲ။ ကုက္ကလနိရယော (မ၊ဇ၊၂။၂၃)တိ
ယောဇနသတပုမာဏောဝ အန္တောကုဋ္ဌာဂါ-
ရမတ္တဝိတစိတအင်္ဂါရပုဏ္ဏော အာဒိတ္တဆာရိ-
ကနိရယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၈။

ကုက္ကလဝဿ (န) [ကုက္ကလ+ဝဿ] ပြာပူမိုး။
တတော ကုက္ကလဝဿံ သမုဋ္ဌာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။

ကုက္ကသ (ပု) [ကု+ကုသ+အ?] ဖွဲနု၊ဖွဲညက်။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကုက္ကသံ မတ္တိကန္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၇၅။ ကုက္ကသံ မတ္တိကန္တိ ကုဏ္ဍကဉ္စေ
မတ္တိကဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၂။

ကုက္ကဟ (ပု) [ကုက္က+ဟ။ ကုက+ဥဟ။ ကု-
က+ဥဟ+အ။ ကုက္ကဏ္ဍတိ သဒ္ဓါယတီတိ
ကုက္ကဟော၊ ဟော၊ ကုက အဂ္ဂါနေ ဝါ၊ ဥ-
ဟော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၆၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်။] ဘုတ်
ငှက်။ (ဇာ၊သျှ၊ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်-ထို၌ ဥဘုတ်
ငှက်။ ဓာနံ၊သျှ-၌ ဘုတ်ငှက်။ဓာနံ၊သျှ-သစ်၌

ရေကြက်။ တောင်ပေါက်၊သျှ-၌ ဝန်လိုငှက်ဟု
အသီးသီးပြန်ဆိုကြသည်။) ဟံသာ ကောဉ္ဇာ
မယုရာ စ၊ စက္ကဝါကာ စ ကုက္ကဟာ။ ဇာ၊
၂။၁၀၉၊၂၀၂။ (-၃၄၇။)ကုက္ကဟာတိ ဝေ-
နာမကာ သကုနာ၊ ကုကတ္တာယ ဂေါစရဿ
ဂဟဏတ္တာယ ဥဟန္တိ စိန္တေန္တိတိ ကုက္ကဟာ၊
ဥကာရဿ ပန ရဿတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မရမ္မ-
ဝေါဟာရေန ပန ဥဘုတ်ဣတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊ဇု-ကျော။

ကုက္ကဋ္ဌ (ပု၊န) [ကုက္က+လာ+အ။ ကုက္က+လု
+အ။ဥဏ္ဍတ္တာ ကုက္ကဝါဟတ္တံ ကုစ္ဆိတံ လာ-
တီတိ ကုက္ကလော။ ကုက္ကဝါ ဟတ္တံ လုနာ-
တိ ဆိန္တတိ ဒဟတီတိ ကုက္ကလော၊ သော
ဝေ ကုက္ကဋ္ဌော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၆။ ကုက+ဋ္ဌ။
ကုက-ဓာတ်နောင် ကု-လာ။ မောဂ်၊၇။
၂၂၇။(ကုကုလ-သံ)](ပု) (၁) ပြာပူ။ (၂)
ပြာပူငရဲ။ (၃) ဖွဲမီး။ (န) (၄) ဆူးငြောင့်
ပြွမ်းသော-ထုံးအိုင်-တွင်း-မြောင်း။ (တိ)
(၅) ပြာပူနှင့်တူသော။ (၆) ပြာပူငရဲနှင့်တူ
သော။(ပု) (၁) ပြာပူ။ တေလကဉ္စိကေန
မက္ခေတော ကုက္ကဋ္ဌေ တာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၆။ ကုက္ကဋ္ဌော တုဏှာသဿိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၆။
(-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။) (၂) ပြာပူငရဲ။
ကုက္ကဋ္ဌာဒယော သောဋ္ဌသ ဥဿဒနိရယာ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၂၃။ (၃) ဖွဲမီး။ ကုက္ကဋ္ဌေ=ထု-
သဂ္ဂိ။ မောဂ်၊၇။၂၂၇။ P.S.E.D။ S.E.D။
(န) (၄) ဆူးငြောင့်ပြွမ်းသော-ထုံးအိုင်-
တွင်း-မြောင်း။ကုက္ကတိ ပါပကာရိဟိ အာဒိ-
ယတီတိ ကုက္ကဋ္ဌံ။ မောဂ်၊၇။၂၂၇။ P.S.E.
D။S.E.D။(တိ) (၅) ပြာပူနှင့်တူသော။
ရူပံ ဘိက္ခဝေ ကုက္ကဋ္ဌံ။ သံ၊၂။၁၄၅။(-အဘိ၊
က၊၁၆၀။ နေတ္ထိ၊၂၆။) ကုက္ကဋ္ဌန္တိ သန္တတံ
အာဒိတ္တံ ဆာရိကရာသိ ဝိယ မဟာပရိဋ္ဌာ-
ဟံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ ကုစ္ဆိတံ ကုဋ္ဌန္တိ ကုက္ကဋ္ဌံ
....ကုက္ကဋ္ဌံ ဝိယာတိ ကုက္ကဋ္ဌံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀-

၁။ (၆) ပြာပူငရဲနှင့် တူသော။ ကုက္ကုဒ္ဒာ ဥဗ္ဗတော တာတ ကုက္ကုဒ္ဒံ ပတိတုမိစ္ဆသိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၃၁။ ထေရီဠာ၊ ၁။ ၁၄၃။ အဟောရတ္တံ အာဒိတ္တံ ဝိယ ဟုတွာ ဥဟနဋ္ဌေန ကုက္ကုဒ္ဒနိရယသဒိသတ္တာ ကုက္ကုဒ္ဒာ ဂိဟိဘာဝါ။ ထေရီဠာ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-သံ၊ ၁။ ၂၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၄။)

ကုက္ကုဒ္ဒကထာ (ထိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ+ကထာ] ပြာပူ နှင့် တူသည်ဟုဆိုသောစကား။ “သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အာဒိတ္တံ၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ အစရှိသောသုတ်တို့ကို မသင့်သောအားဖြင့် ယူ၍ မချအားဖြင့် သင်္ခါရတရား အားလုံးတို့သည် ပြာပူကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အလျှံကင်း၍ ရဲရဲညီးသော မိကျီးနှင့် ရောကုန်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ပြာပူငရဲနှင့်တူကုန်၏ဟု အယူရှိကြကုန်သော ဂေါကုလိကဂိုဏ်းသား ပရဝါဒီ ဆရာတို့၏ အယူအဆကို အထူးထူး အပြားပြားသော သုခကို ပြခြင်းဖြင့် ပယ်ဖျက်လွှင့်စင် စေတော်မူလို၍ ဤကုက္ကုဒ္ဒကထာကို (အဘိ၊ က။ ၁၆၀-၃။) ဟောတော်မူသည်။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၃-၄။) ဣဒါနိ ကုက္ကုဒ္ဒကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၃။

ကုက္ကုဒ္ဒနာမ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ+နာမ] ကုက္ကုဒ္ဒမည်သော။ ကုက္ကုဒ္ဒနာမေ နိရယမိ ပစ္စတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၈။ မ၊ ၁။ ၃။ ၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ၁၅၁။ ကုက္ကုဒ္ဒနာမေ နိရယမိ ယောဇနသတပုမာဏေ ကပ္ပသဏ္ဌိတေ ဥဏှာဆာရိကနိရယေ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ၁၅၂။

ကုက္ကုဒ္ဒနိရယ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+နိရယ] ပြာပူငရဲ။ ဓမ္မမစ္ဆရိယေန ကုက္ကုဒ္ဒနိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၁။ မဟာနိ၊ ၁။ ၉၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၆။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၄၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ၁၁၉။)

ကုက္ကုဒ္ဒနိရယသဒိသ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒနိရယ+သဒိသ] ပြာပူငရဲနှင့် တူသော။ ကုက္ကုဒ္ဒ(၆) ကြည့်။

ကုက္ကုဒ္ဒဝဂ္ဂ (ပု) [ကုက္ကုဒ္ဒ+ဝဂ္ဂ] ကုက္ကုဒ္ဒသုတ်စသော ၁၄-သုတ်တို့၏ - အပေါင်း - အစု၊ ကုက္ကုဒ္ဒဝဂ္ဂ။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၄-ဝဂ္ဂ။ သံ၊ ၂။ ၁၄၅-၈။ ကုက္ကုဒ္ဒဝဂ္ဂဿ ပဌမေ ကုက္ကုဒ္ဒန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၆။

ကုက္ကုဒ္ဒဝဿ (န) [ကုက္ကုဒ္ဒ+ဝဿ] ပြာပူမိုး။ တတော ကုက္ကုဒ္ဒဝဿံ သမုဠာပေသိ။ အပါ၊ ၁။ ၈၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၈၅။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၉၀။)

ကုက္ကုဒ္ဒသဒိသ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ+သဒိသ] ပြာပူငရဲနှင့်တူသော။ ဝေဠု ပန ဝတွာ သရာဝါသံ ကုက္ကုဒ္ဒသဒိသဉ္စေဝ နရကသဒိသဉ္စေ ကတွာ သရာဝါသေ အာဒိနဝံ ဒဿေန္တိ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၃၁၉။

ကုက္ကုဒ္ဒာနုဂတ (တိ) [ကုက္ကုဒ္ဒ+အနုဂတ] ပြာပူကဲ့သို့ဖြစ်သော။ အင်္ဂါရဇာတာ ပထဝီ၊ ကုက္ကုဒ္ဒာနုဂတာ မဟိ။ အပါ၊ ၂။ ၃၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၉။ ထေရီဠာ၊ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၄၅၅။ ကုက္ကုဒ္ဒာနုဂတာတိ အာဒိတ္တဆာရိကသင်္ခါတေန ကုက္ကုဒ္ဒေန ဝိယ ဥဏှဝါလုကာယ အနုဂတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၄၅၅။

ကုက္ကုမ္မ (န) [ကုက+ဥမ။ ကု-ထက် နိဂ္ဂဟိတ်လား။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၄၇။ ကမ္မ+ဥမ။ ကမိဿ ကုက္ကံဒေသော၊ ကမိယတိတိ ကုက္ကံမံ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၃၁။ ကုကျတေ အာဒိယတေ ကုက္ကံမံ။ ထောမ။ (ကုက္ကံမံ၊ P.S.E.D.)] ကုက္ကံမံ၊ ကုကံမံ၊ ကုဂံမံ၊ မာလာကျိကျ။ (ကသ္မိရတိုင်းထွက် နံ့သာတမျိုး။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၄၇။ ၃၀၃။ ဝတ်ဆံကို ဘယဆေး အဖြစ် ဖြင့်၎င်း၊ နံ့သာအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ လိမ္မော်ဝါရောင် ဆိုးဆေးအဖြစ်ဖြင့်၎င်း အသုံးပြုရသည်။ စွယ်စုံ၊ ၁။ ၄၄၆-၅၅ အကျယ်ကြည့်။) ကုက္ကံမံ ဝါ ကပ္ပုရံ ဝါ ဝါသစုဏ္ဏာဒိနိဝါ အဏုမတ္တမ္ပိ သုစိဘာဝံ ပဿတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၉၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၂။ ၉။

ဝိသုဒ္ဓိဝါ။ ၂၃၃။ ကသ္မိရဇံတုကုက္ကမံ။ ဓာနံ။
၃၀၃။

ကုက္ကမ (တိ) [ကုက္ကမ + က] ကံကမံနှင့် တူ
သော (အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်၊ ဆူဆူညံညံ)။
ကုက္ကမိယဇာတ၊ ကုက္ကမိ-တို့ကြည့်။

ကုက္ကမစုဏ္ဏ (န) [ကုက္ကမ + စုဏ္ဏ] ကံကမံမှန်။
ကုက္ကမစုဏ္ဏကဏိကာရပုပ္ဖသမ္ပရိကိဏ္ဏာ ဝိယ
စ ဝိရောစိ သု။ အဘိဋ္ဌာဝါ။ ၁၄။ ပဋိသံဋ္ဌာ ၂။
၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၆။

ကုက္ကမပုပ္ဖ (န) [ကုက္ကမ + ပုပ္ဖ] ကံကမံပွင့်။
ကုက္ကမပုပ္ဖန ဝဇ္ဇတိတိ ဝဒန္တိ။ ဝဒီရ။ ၄၉၇။

ကုက္ကမရာသိ (ပု) [ကုက္ကမ + ရာသိ] ကံကမ
(မှန်)အစု။ ကုက္ကမရာသိဿ ဝိယဿာ သရီရ-
ဝဏ္ဏော အဟောသိ။ အံဋ္ဌာဝါ။ ၂၆၈။ (-
ထေရီဋ္ဌာ။ ၁၉၁။)

ကုက္ကမိယ (ပု) [ကုက္ကမ + ဣယ] အုတ်အုတ်
ကျက်ကျက်၊ ဆူဆူညံညံ။ ကုက္ကမိယဇာတ-
ကြည့်။

ကုက္ကမိယဇာတ (တိ) [ကုက္ကမိယ + ဇာတ] အုတ်
အုတ် ကျက်ကျက်-ဆူဆူညံညံ- ဖြစ်ခြင်းရှိ
သော၊ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်-ဆူဆူညံညံ-
ဖြစ်သော။ ပရိဝတ္တကဇာတာ ခေါ် ပန
ဟောတိ ကုက္ကမိယဇာတာ။ ဇာ၊ ၁၅။ ၄၆၈။
ကုက္ကမိယဇာတာတိ ကောလာဟလဇာတာ။
ဇာ၊ ၁၅။ ၄၇၁။ ကုက္ကမိယဇာတာတိ ဧတ္ထ
ကုက္ကမံ ဝုစ္စတိ ကသ္မိရဇံ နာမ သုဂန္ဓဒဗ္ဗ
ကာမိယတိတိ ကုက္ကမန္တိ ကတွာ။ ဧတ္ထ စ
ကကာရဿ ကုကာဒေသော ကတော။ ယ-
ထာ ပန ကုက္ကမဂန္ဓေန တံတံဒိသံ ဖရတိ၊
ဧဝံ အပ္ပတ္တသဒ္ဓေန တံတံဒိသံ ဖရတိတိ ဧဝံ
တဒါကာရတ္တာ ကောလာဟလော ကုက္ကမိ-
ယောတိ ဝုစ္စတိ ကုက္ကမံ ဝိယာတိ ကုက္ကမိ-
ယောတိ ကတွာ။ ဇာတော ကုက္ကမိယော
ယဿာတိ ကုက္ကမိယဇာတာ ဝိသေသနပရနိ-

ပါတဝသေန။ တေနာဟ ကုက္ကမိယဇာတာတိ
ကောလာဟလဇာတာ။ ဇာ၊ ၁၅။ ၄၈၆။ စျ။
ကျော။

ကုက္ကမိ (ထိ) [ကုက္ကမ + ဣ] အုတ်အုတ်ကျက်
ကျက်-ဆူဆူညံညံ-ဖြစ်သောမိန်းမ။ ပရိ-
ဝတ္တဇာတာ စ ဘဝတိ ကုက္ကမိ၊ ဒီသဉ္စ အဿ-
သတိ ဒုက္ခဝေဒိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဇာ၊ ၁၅။
၅။ ၄၆၈။

ကုစ (ပု) [ကုစ + အ] ဓာနံ၊ ၁၅။ ၂၇၀။ ထောမ။
နိ၊ သားမြတ်။ ထနော ကုစ ပယောဓရာ။
ဓာနံ။ ၂၇၀။

ကုစန္ဒန (န) [ကု + စန္ဒန။ ကုစ္ဆိတံ ဂန္ဓဟိ-
နတ္တာ စန္ဒနံ။ ထောမ။] (၁) စန္ဒကူးနီ၊ နံ၊ သာ
နီ။ (၂) ဝကပင်။ (၁) ထောမ။ အမရ-
ကောသ။ ၄၊ ၁၃၂။ ဓာနံ၊ ၁၅။ ၂၇၀။ (၂)
ထောမ။

ကုစဖလ (ပု) [ကုစ + ဖလ။ ကုစာ ဝိယ ဖလ-
မဿ၊ ဒါဠိမရုက္ခေ။ ထောမ။] တလည်းပင်၊
သလဲပင်။

ကုစ္ဆ (န) [ကုစ + ဆ] (၁) ကြာ၊ ကြာပင်။
(၂) ကြာရွက်သဏ္ဌာန်ပြုလုပ်ထားသော အင်္ဂ
တေကိုင်စရာ အရာဝတ္ထု၊ သံလက်။ (၁)
P.S.E.D.။ (၂) ကော အရိယသာဝကော
ကေန ဟတ္ထေန သုဓာတာဇနံ၊ ကေန
ကုစ္ဆံ ဂဟေတွာ သုဓာကမ္ပံ ကရိယာမိတိ
စေတိယင်္ဂဏံ အာရုဇော။ မ၊ ၁၅။ ၂။ ၃၀၈။

ကုစ္ဆကရဏ (န) [ကုစ္ဆ + ကရဏ] သံလက်-ပြု
လုပ်-စီရင်-ခြင်း။ ဟလိဒ္ဓိဝဏ္ဏဓာတုလေပ-
နတ္တံ(မ၊ ၁၅။ ၂။ ၃၀၈) ကုစ္ဆကရဏံ။ မ၊ ၁၅။
၃၀၉။

ကုစ္ဆနတ္ထ (တိ) [ကုစ္ဆန + အတ္ထ] စက်ဆုပ်ခြင်း
အနက်-ရှိ-ကိုဟော-သော။ ကုစ္ဆိတံ ဝိနိ-
လန္တိ ဝိနိလကန္တိ ကုစ္ဆနတ္ထော ဝါ အယံ
ကကာရေတိ ဒေသေတုံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၁၅။ ၃၀၉။

ကတော သိပ္ပိတမတ္တေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁)တိ
ထိရဇိဏ္ဏာနံ စိမိလိကာနံ ဧကတော ကတော
သိပ္ပနဿေတံ အဓိဝစနန္တိ ဂဏ္ဍိပဒေသု
ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၃။
ကထိနစိဝရဿ အပ္ပတာယ ပဌမံ ဗဒ္ဒဒဿံ
ကုမ္ဘိစိမိလိကာ ဟောတိ။ ဝဇီရ။ ၄၉၁။

ကုမ္ဘိဋ္ဌ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဋ္ဌ+အ။ ကုမ္ဘိမိ ဥဒရေ
တိဋ္ဌတိတိ ကုမ္ဘိဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၈။] (၁)
ဝမ်း၌ဘည်သောလေ။ (တိ) (၂) ဝမ်း၌
တည်သော၊သု။ (၁) ကုမ္ဘိဋ္ဌော စ ကောဋ္ဌာ-
သယော။ ဓာန်။၃၈။ (တိ) (၂) ဂဗ္ဘော
ကုမ္ဘိဋ္ဌသတ္တေသု။ ဓာန်။၉၄၄။

ကုမ္ဘိဋ္ဌာ(ဒါ)ဟ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဋ္ဌာဟ] ဝမ်း၌ ပူ
လောင်ခြင်း။ ပုတ္တသောကေန သဒ္ဓိံ သော
သောကော ဧကတော ဟုတွာ ကုမ္ဘိဋ္ဌာဟံ
ဥပ္ပါဒေတွာ အတိသာရံ ဇနေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၇။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀-၌ ကုမ္ဘိဒါဟရိဏိ။)

ကုမ္ဘိတ (တိ) [ကုမ္ဘိ+တ။ ကုမ္ဘိ သဉ္ဇာ-
တာ အဿ ကုမ္ဘိတော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၉။ ကုမ္ဘိ
+တ္တ။ ထောမ။ (ကုတ္တိတ-သံ)] (၁) ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - အပ် - ဖွယ်ဖြစ် - သော။
(၂) ယုတ်ညံ့သော။ (၁) ကုမ္ဘိတံ ကတံ ကိ-
ရိယာတိ ကုကတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅။ ကုက္ကုစ္စ
(၁) လည်း ကြည့်။ (၂) နိဟိနော ဟိနလာ-
မကာ။ ပတိကိဋ္ဌံ နိကိဋ္ဌဉ္စ၊ ဣတ္တရာ'ဝဇ္ဇေ ကုမ္ဘိ-
တာ။ ဓာန်။၆၉၉။

ကုမ္ဘိတကိရိယ (ထိ၊န) [ကုမ္ဘိတ+ကိရိယ] စက်
ဆုပ်ဖွယ်အပြုအမူ။ ကုက္ကုစ္စ (၁) ကြည့်။

ကုမ္ဘိတဂတိ (ထိ) [ကုမ္ဘိတ+ဂတိ] စက်ဆုပ်
ဖွယ်သွားလာရာအရပ်၊ ခဲယဉ်းစွာသွားလာရ
သည့်အရပ်။ ကုမ္ဘိတဂတိပရိယာယေန သမုဒ္ဒ-
နဋ္ဌေန သမုဒ္ဒေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

ကုမ္ဘိတစ (တ္တစ) (ပု) [ကုမ္ဘိ+တစ] ဝမ်း၏အ
ရေ၊ ဝမ်းရေပြား။ အထ နံ ကုမ္ဘိတစော

ပဋိစ္စာဒေတုံ န သက္ကောတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၄။

ကုမ္ဘိတတိတ္တကရသ (တိ) [ကုမ္ဘိတ+တိတ္တက+
ရသ] စက်ဆုပ်ဖွယ် ခါးသော အရသာရှိ
သော။တိတ္တကာလာဗု(မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇)ကြည့်။

ကုမ္ဘိတတိတ္တ (န) [ကုမ္ဘိတ+တိတ္တ] (၁) ကဲ့ရဲ့
စက်ဆုပ်အပ်သောဆိပ်။ (၂) ကဲ့ရဲ့စက်ဆုပ်
အပ်သောအယူဝါဒ၊ မိစ္ဆာဝါဒ။ ကုတိတ္တေ
ကုမ္ဘိတတိတ္တေ နိန္ဒိတဗ္ဗတိတ္တေ သဉ္ဇရိ'။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။

ကုမ္ဘိတဓမ္မ (ပု) [ကုမ္ဘိတ+ဓမ္မ] စက်ဆုပ်အပ်
သောတရား။ ကုမ္ဘိတဓမ္မာနံ အာယဿ အဓိ-
ဝစနံ၊ ကထနန္တိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၀။

ကုမ္ဘိတပထ (ပု) [ကုမ္ဘိတ+ပထ] (၁) ကဲ့ရဲ့စက်
ဆုပ်အပ်သောခရီးလမ်းကြောင်း။ (၂) ကဲ့ရဲ့
စက်ဆုပ်အပ်သော အယူဝါဒ၊မိစ္ဆာဝါဒ။ ကုပ-
ထေ ဝိပုနဋ္ဌဿာတိ ကုမ္ဘိတပထေ သောပုဒ္ဒဝ-
မဂ္ဂေ မဉ္ဇဿ မိစ္ဆာပဋိပန္နဿ။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။

ကုမ္ဘိတဘူမိဘာဂ (ပု) [ကုမ္ဘိတ+ဘူမိ+ဘာဂ]
စက်ဆုပ်ဖွယ်သော မြေအဖို့။ ဒုဗ္ဗု၊မေတိ
ကုမ္ဘိတဘူမိဘာဂေ၊ သဿ ကုမ္ဘိတဘာဝေါ
အသာရတာယ ဝါ သိယာ နိန္ဒတာဒိဒေါသ-
ဝသေန ဝါ။ ဒိ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။

ကုမ္ဘိတရဇ (ပု) [ကုမ္ဘိတ+ရဇ] စက်ဆုပ်ဖွယ်
သော-မြူ-အညစ်အကြေး။ ကုမ္ဘိတရဇ-
ဘူတာယ ပါပိစ္ဆတာယ နိရတ္တကကာယဝစိ-
ဝိပုန္နနိဂ္ဂဟဏံ ကောရဇံ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၉။

ကုမ္ဘိတသမဏဝေသဓာရီ (တိ) [ကုမ္ဘိတသမဏ-
ဝေသ+ဓရ+ဏိ] စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ရဟန်း
အသွင်ကိုဆောင်သော၊သု။ ကုမ္ဘိတသမဏ-
ဝေသဓာရီတာယ န သမဏန္တိ အဿမဏံ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၇။

ကုမ္ဘိတသယန (န) [ကုမ္ဘိတ+သယန] စက်ဆုပ်
ဖွယ်-ကိန်းခြင်း-ဖြစ်ခြင်း။ ကုမ္ဘိတသယန-
တော (မ၊ဌ၊၁။၂၀၈)တိ ကုမ္ဘိတေနာကာရေ-
န သယနတော အနုသယနတော၊ ပဝတ္တန-
တော ဝါ။ မ၊ဌ၊၁။၃၀၆။

ကုမ္ဘိတသလန (န) [ကုမ္ဘိတ+သလန] စက်ဆုပ်
ဖွယ်(အကုသိုလ်)ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ အရိယ-
မဂ္ဂေါ ဟိ နိပ္ပရိယာယတော ကုမ္ဘိတသလနာ-
ဒိအတ္ထေန ကုသလော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၀။
(-၉၇။ ဝိမာန၊ဌ။၁၅၃။)

ကုမ္ဘိတာကာရ (ပု) [ကုမ္ဘိတ+အာကာရ] စက်
ဆုပ်ဖွယ်အခြင်းအရာ။ ကာနန-ကြည့်။

ကုမ္ဘိဒေသ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဒေသ] ဝမ်းပိုက်အရပ်။
န တေ ခတ္တိယဓိတာဒိနံ ကုမ္ဘိဒေသာ။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၄၈၄။

ကုမ္ဘိပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ကုမ္ဘိ+ပဋိသန္ဓိ] ဝမ်း၌တည်
သော ပဋိသန္ဓေ။ ယံ မေ ကုမ္ဘိပဋိသန္ဓိံ ၊ အန-
ပေက္ခာ ပဗ္ဗဇသိဒေဝ။ ဇာ၊ ၂။၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၁၉၃။

ကုမ္ဘိပ(ပု)ဒေသ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ပဒေသ] ဝမ်းပိုက်
အရပ်။ ကုမ္ဘိပဒေသောပိ ဈာယိ။ ထေရ၊ဌ၊
၂။၂၁၃။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၃၃။ မဟာနိ၊ဌ။
၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၀။)

ကုမ္ဘိပ(ပု)မာဏ (န) [ကုမ္ဘိ+ပမာဏ] ဝမ်း၏-
အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ အတ္တနော ကုမ္ဘိ-
ပမာဏံ နာမ န ဇာနာတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၂။
မဟာနိ၊ဌ။၃၀၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၂၁။)

ကုမ္ဘိပရိဟရဏ (န) [ကုမ္ဘိ+ပရိဟရဏ] ဝမ်းကို
-ဆောင်-မွေးမြူ-ခြင်း။ ဝမ်းကို မျှတစေ
နိုင်ခြင်း။ ကုမ္ဘိပရိဟရိက-ကြည့်။

ကုမ္ဘိပရိဟရိက(ယ) (တိ) [ကုမ္ဘိပရိဟရ+ဏိ-
က။ ကုမ္ဘိ ပရိဟရတိ ပေါသေတိတိ ကုမ္ဘိ-
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၇-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ပရိဟာရိကံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၈၅။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၆။
အံ၊ဌ၊၂။၃၈၀။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၈။] ဝမ်းကို-
ဆောင်-မွေးမြူ-တတ်သော၊ ဝမ်းကို မျှတ
စေနိုင်လောက်သော။ သန္တုဋ္ဌော ဟောတိ
ကာယပရိဟာရိကေန စိဝရေန ကုမ္ဘိပရိဟာ-
ရိကေန ပိဏ္ဍပါတေန။ ဒီ၊၁။၆၇၊၁၉၃။ မ၊၁။
၃၃၅။ မ၊၂။၉၊၃၇၁။ မ၊၃။၁၃။ အံ၊၁။၅၃၀။
အဘိ၊ပု။၁၆၇။ (-မဟာနိ။၃၉၇။)ကုမ္ဘိပရိ-
ဟာရိကေနာတိ ကုမ္ဘိပရိဟရဏမတ္တကေန။
ဒီ၊ဌ၊၁။၁၈၆။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၇။ အံ၊ဌ၊၂။၃၈၁။
အဘိ၊ဌ၊၃။၉၁။ (- သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၁၁၅၊
၁၁၆။)

ကုမ္ဘိပဝိဋ္ဌသတ္တ (တိ) [ကုမ္ဘိ + ပဝိဋ္ဌ + သတ္တ]
ဝမ်းတွင်းသို့ စင်သောသတ္တဝါရှိသော၊ ကိုယ်
ဝန်ဆောင်သောသူ။ အာပန္နသတ္တာတိ ကုမ္ဘိ-
ပဝိဋ္ဌသတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၁၉။

ကုမ္ဘိပူရ (တိ) [ကုမ္ဘိ + ပူရ + အ] ဝမ်းပြည့်
လောက်သော၊ ဝမ်းပြည့်လောက်ရုံ၊ ဝမ်းပြည့်
လောက်အောင်။ အဇကရော ကုမ္ဘိပူရံ
အာဟာရံ န လဘတိ။ မိလိန္ဒ။၃၉၂။ (-ဒီ၊
ဌ၊၃။၆။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၂။ သံ၊ဌ၊၂။၁၄၂။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၃၃၊၄၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၅၃၊၅၁၈။ ဇာ၊ဌ၊
၂။၃၂၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၆။၄၃၊
၂၄၇။ ဒီ၊ဌ၊၃။၅။ သံ၊ဌ၊၂။၆၂။)

ကုမ္ဘိပူရက (တိ) [ကုမ္ဘိ + ပူရ + ကျ] ဝမ်းပြည့်
လောက်သော။ သြဒရိကတ္တံ ဃသ္မရဘာဝေါ
ကုမ္ဘိပူရကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၉၇။

ကုမ္ဘိပူရဏ (န) [ကုမ္ဘိ+ပူရဏ] ဝမ်းပြည့်စေခြင်း၊
ဝမ်းဝခြင်း။ ဃံသဟေတူတိ နိဿိရိကော
ကုမ္ဘိပူရဏတ္ထာယ ခါဒနီယဘောဇနီယေ ပရိ-
ယေသန္တော စရတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၈၆။

ကုမ္ဘိပတ္တ (တိ) [ကုမ္ဘိ + ပတ္တ] ဝမ်းသို့ရောက်
သောသူ။ တေ စ နေသံ ကုမ္ဘိပတ္တာဝ ဝိလိ-
ယန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၂၁၁။ (- သံ၊ဌ၊၂။၂၂။အဘိ၊
ဌ၊၁။၃၆၇။)

ကုမ္ဘိဘရဏ (န) [ကုမ္ဘိ+ဘရဏ] ဝမ်းကိုမွေးမြူခြင်း။ ထွက်ကံ ကုမ္ဘိဘရဏာယ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၉၅။

ကုမ္ဘိဘာဂ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဘာဂ] ဝမ်းဘက်၊ အတွင်းဘက်။ သော ဝိလိဝိကာရော ပိဋ္ဌိဘာဂံ ဌပေတွာ ကုမ္ဘိဘာဂံ အာဒါယ နာနပ္ပကာရံ ဝိလိဝိကတံ အကာသိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၂၃။

ကုမ္ဘိမန္တု (တိ) [ကုမ္ဘိ+မန္တု။ ထိ-၌ ကုမ္ဘိမတိ] ကိုယ်ဝန်ရှိ - ကိုယ်ဝန်ဆောင် - သော၊သု။ ကုမ္ဘိမတိ (မ၊၂။၃၀၀)တိ အာပန္နသတ္တာ။ မ၊ဌ၊၃။၂၂၆။ ကုမ္ဘိသန္နိဿိတော ဂဗ္ဘော နိဿယဝေါဟာရေန ကုမ္ဘိတိ ဝုစ္စတိ သော တေဿာ အတ္တိတိ ကုမ္ဘိမတိ။ တေနာဟ “အာပန္နသတ္တာ”တိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၄။

ကုမ္ဘိရောဂ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ရောဂ] ဝမ်း၌ဖြစ်သော ရောဂါ၊ ဝမ်းအနာ။ ဇရော ကုမ္ဘိရောဂေါ။ မဟာနိ၊၁၀။ စူဠနိ၊၂၇၊၂၄၉။ (-မဟာနိ။ ၂၇၈၊၂၀၊၂၇၀။ စူဠနိ။ ၂၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၆၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၅၀။)

ကုမ္ဘိဝတ္ထု (န) [ကုမ္ဘိ+ဝတ္ထု] ဝမ်းပိုက်ဟူသော တည်ရာ။ န တာနိ ခတ္တိယဓိတာဒိနံ ကုမ္ဘိဝတ္ထုနိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၇၄။

ကုမ္ဘိဝသ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဝသ] ဝမ်း၏ အလို၊ ဝမ်း၏တောင့်တချက်၊ ဝမ်းရေး။ ကုမ္ဘိဝသေနာဟံ ဒါသဗျ ဥပဂတော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၃။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၉။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၇၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၂။

ကုမ္ဘိဝါစက (တိ) [ကုမ္ဘိ+ဝါစက] ဝမ်းကို ဟောသော။ ဒါဋ္ဌိနံ ဂိရိဂဗ္ဘရေတိအာဒိနာ ဂဗ္ဘရော စ ကုမ္ဘိဝါစကော အာဂတော။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀၆။

ကုမ္ဘိဝါတ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဝါတ] ဝမ်း၌ ဖြစ်သော လေ၊ ဝမ်းလေ။ ထေရဿ စ ကုမ္ဘိဝါတော

အတ္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ မဟာနိ၊ဌ၊၅၁။)

ကုမ္ဘိဝါသ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဝါသ] ဝမ်း၌ - ကိန်းအောင်း - တည်နေ - ချိန်။ မာတုကုမ္ဘိယံ ပဋိသန္နိဂ္ဂဟဏေပိ ကုမ္ဘိဝါသေပိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉၃။

ကုမ္ဘိဝိကာရ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဝိကာရ] ဝမ်းဖောက်ပြန်-ဝမ်းသွန်-ဝမ်းသက်-ခြင်း။ ကုမ္ဘိဝိကာရော မေ ဘဂဝါတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၇။

ကုမ္ဘိဝိကာရာဗာဓ (ပု) [ကုမ္ဘိဝိကာရ+အာဗာဓ] ဝမ်းဖောက်ပြန် - ဝမ်းသွန် - ဝမ်းသက် - သောရောဂါ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ ဘိက္ခုနော ကုမ္ဘိဝိကာရာဗာဓော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၇။

ကုမ္ဘိဝိတ္တတ (န) [ကုမ္ဘိ + ဝိတ္တတ] ဝမ်း၏-ကျယ်ပြန့် - ကား - ခြင်း၊ ဗိုက်ကားခြင်း။ န ဟိ အဇ္ဈောဟဋ္ဌမတ္တာဝ မဏ္ဍုကာဒယော ကုမ္ဘိဝိတ္တတံ န ကရေန္တိ။ မူလ၊ဌ၊၃။၂၄၂။

ကုမ္ဘိဝိတ္တမ္ဘန (တိ) [ကုမ္ဘိ+ဝိတ္တမ္ဘန] ဝမ်းပိုက်ကို-ပြည့်ဝ-တောင့်တင်း-ထောက်ပံ့-ခိုင်မာ - စေတတ်သော၊ ဗိုက်ပြည့်စေတတ်သော။ ဒန္တဝိခါဒနံ ဂလဇ္ဈောဟရဏိယံ ကုမ္ဘိဝိတ္တမ္ဘနံ။ အဘိ၊ဓ၊၁၆၉။

ကုမ္ဘိဝိရေစန (န) [ကုမ္ဘိ + ဝိရေစန] ဝမ်း(သွေး) - ကျ-သွန် - ခြင်း၊ ဝမ်းလျော့ခြင်း။ ကုမ္ဘိဝိရေစနမ္ပိ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀၆။ မဟာနိ၊ဌ၊၉၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၆။

ကုမ္ဘိဝေဌနသာဋ္ဌက (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဝေဌန+သာဋ္ဌက] ဝမ်းပိုက်ကို ရပ်ပတ်သောပုဆိုး။ ကုမ္ဘိမိ ကုမ္ဘိဝေဌနသာဋ္ဌကော ဝိယ ကဏ္ဍေသု ကဏ္ဍစူဠိကာ ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၃။၅၅။

ကုမ္ဘိဝေဒိကာ (ထိ) [ကုမ္ဘိ+ဝေဒိကာ] စေတိ ဝမ်းကို ရံ၍ ပြုအပ်သော ပစ္စယံ (ပုတ်တိုင်၊

သျှ)။ ကုမ္ဘိဝေဒိကာ သိဟာသနံ သိဟသော-
ပါနံ ကာရိတံ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၄၃။ (- သံ၊ ငွါ၊ ၃။
၂၁၈။) စေတိယဿ ကုမ္ဘိ° ပရိက္ခိပိတော
တံသမ္ပန္နမေဝ ကတော ကာတဗ္ဗဝေဒိကာ
ကုမ္ဘိဝေဒိကာ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၁၉။

ကုမ္ဘိဝေဒိကာဘူမိ (တိ) [ကုမ္ဘိဝေဒိကာ + ဘူမိ]
စေတိ၏ဝမ်းကိုရုံ၍ ပြုအပ်သော ပစ္စယံဟူ
သော ဘုံအဆင့်။ (အတွင်းပွတ်တိုင်ရုံသော
မြေ။ သျှ။) ထေရော ပစ္စိမမုခနိဿိတေန
သောပါဏေန အာရုယှ ကုမ္ဘိဝေဒိကာဘူမိယံ
ပုပ္ဖပူဇံ ကာတုံ အာရဒ္ဓေါ။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၇၀။
အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၇၉။

ကုမ္ဘိဝေမဇ္ဈ (န) [ကုမ္ဘိ + ဝေမဇ္ဈ] ဝမ်းပိုက်၏အ
လယ်၊ ဝမ်းတွင်း။ ဥဒရန္တရန္တိ နာဘိဌာန-
သညိတံ ကုမ္ဘိဝေမဇ္ဈံ၊ ဥဒရဿ ဝါ အဗ္ဘန္တရံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၀၇။

ကုမ္ဘိသံယမ (ပု) [ကုမ္ဘိ + သံယမ] ဝမ်းကိုစောင့်
စည်းခြင်း။ (အစားအသောက်၌ အတိုင်း
အရှည်ကို သိခြင်း၊ ချင့်ချိန် စားသောက်
ခြင်း။) ကုမ္ဘိသညမနဗ္ဘန္တ-ကြည့်။

ကုမ္ဘိသညမနဗ္ဘန္တ (တိ) [သုမ္ဘိသညမန + အ-
ဗ္ဘန္တ] ဝမ်းကို စောင့်စည်းခြင်းဟူသော ဆီ
ဆွတ်သော ပုံတောင်းရှိသော။ ကုမ္ဘိသညမ-
နဗ္ဘန္တော (ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄)တိ ကုမ္ဘိသံယမ-
သင်္ခါတေန မိတဘောဇနမယေန တေလေန
အဗ္ဘန္တော။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဘောဇနမတ္တ-
ညတာ ကုမ္ဘိသံယမော နာမ။ ဇာတ်၊ ငွါ၊ သစ်။
ထေ၊ ဝမ်း။

ကုမ္ဘိသန္နိဿိတ (တိ) [ကုမ္ဘိ + သန္နိဿိတ] ဝမ်း၌
မှီသော။ ကုမ္ဘိမန္တ-ကြည့်။

ကုမ္ဘိသမယ (ပု) [ကုမ္ဘိ + သမယ] အတွင်းဖြစ်
သောအခါ။ (နယုန်လဆုတ် ၁-ရက်နေ့မှစ၍
တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့အထိ ၅-လသည်
မိုးရေခံ သက်န်းရှာမှီးချုပ်ဆိုးခြင်း စသည်ကို

ပြုပြင်နိုင်သောအခါ 'ကုမ္ဘိသမယ' မည်၏။)
ဇေဋ္ဌမူလပုဏ္ဏမာသိယာ ပန ပစ္စိမပါဠိပဒဒိဝ-
သတော ပဌာယ ယာဝ ကတ္တိကပုဏ္ဏမာဣမေ
ပဉ္စ မာသာ ကုမ္ဘိသမယော နာမ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။
၂၉၉။ (- ၂၉၈။) ကုမ္ဘိသမယောတိ အန္တော-
သမယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၆။

ကုမ္ဘိသမယစတုက္က (န) [ကုမ္ဘိသမယ + စတုက္က]
အတွင်း ဖြစ်သော အခါ၌ ၄ - မျိုးတို့၏
အပေါင်း၊ မိုးရေခံသက်န်းကို ရှာမှီးခြင်း
စသည်ကို ပြုနိုင်ရာအခါတွင်း၌ အာပတ်သင့်
မသင့် ၄-မျိုးတို့၏အပေါင်း။ (အကျယ်ကို။
ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၉၉-၌ ကြည့်။) ဧဝံ ကုမ္ဘိသမယ-
စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၉၉။

ကုမ္ဘိသမာဝါသ (ပု) [ကုမ္ဘိ + သမာဝါသ။ သမာ-
ဝသန္တိ ဧတ္တာတိ သမာဝါသော၊ ဘာဇနံ၊
ကုမ္ဘိ ဧဝ သမာဝါသော.... ကုမ္ဘိသမာဝါ-
သော။ ထေရ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၆၁။] ဝမ်းဟူသော
တည်ရာ။ ဓမ္မကုမ္ဘိသမာဝါသ (ထေရ၊ ငွါ၊ ၂။
၂၆၁။) ကြည့်။

ကုမ္ဘိသမ္ပန္န (ပု) [ကုမ္ဘိ + သမ္ပန္န] ဝမ်းနှင့် - စပ်
ခြင်း - စပ်ဆိုင်ပတ်သက်ခြင်း။ တဒုဘယမ္ပိ
အတ္တတော ဧကမေဝ ဥဘယတ္တာပိ ကုမ္ဘိ-
သမ္ပန္နမတ္တံ ဟရဏဿေဝ အဓိပ္ပေတတ္တာ။
သီ၊ ငွါ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၃။

ကုမ္ဘိသယ (တိ) [ကုမ္ဘိ + သိ + အ။ ကုမ္ဘိယံ သ-
ယတိတိ အသကပဒေန ဝိဂ္ဂဟော။ မောဂ်၊ ပဉ္စိ-
ကာ၊ ၃။ နာ-၁၈၉။] ဝမ်း၌ - ကိန်းသော - တည်
သော။ (အူအတွင်း၌ တည်သော လေကို
ကောဠာသယလေ-ဟု ခေါ်၍ အူမှအပ ဝမ်း
တွင်း၌ တည်သောလေကို ကုမ္ဘိသယလေ-ဟု
ဆိုသည်။) ကုမ္ဘိသယာ ဝါတာ၊ ကောဠာသ-
ယာ ဝါတာ။ မ၊ ၁။ ၂၄၆။ မ၊ ၂။ ၈၅။ မ၊ ၃။
၂၈၄။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၈၆။ နေတ္ထိ၊ ၆၃။ မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၄။ အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၈၂။ ကုမ္ဘိသယာ
ဝါတာတိ အန္တာနံ ဗဟိ ဝါတာ။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။

၆၆။ နေတ္တိ၊ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၂၄၅။ မ၊ ၁။ ၇၈။ ယဒိပိ ကုမ္ဘာသဒ္ဓေါ ဥဒရပရိယာ-
ယော၊ ကောဠသဒ္ဓေန ပန အန္တရန္တရသ
ဝုစ္စမာနတ္တာ တဒဝသိဋ္ဌော ဥဒရပဒေသော
ကုမ္ဘာသဒ္ဓေန ဝုစ္စတိတိ အာဟ “ကုမ္ဘာသယာ
ဝါတာတိ အန္တာနံ ဗဟိ ဝါတာ” တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၄၃၁။

ကုမ္ဘာတို (ပု) [ကုမ္ဘာ + တို] ဝမ်းဟူသော
အကြောင်း၊ ဝမ်းရေးအတွက်။ ယံ ရတ္တန္တကာ-
ရတိမိသယံ ကုမ္ဘာတို ပိဏ္ဏာယ စရ-
သိတိ။ မ၊ ၂။ ၁၁၂။ (-ဒိ၊ ၁။ ၁၇၃။ အဘိ၊
၁။ ၂။ ၄၆၉။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၇၂။ ပဋိသိ၊ ၁။
၃၂။)

ကုဇ (ပု) [ကု + ဇ + ကိ။ ကုတော ဘူမိတော
ဇာယတိတိ ကုဇော၊ အင်္ဂါရေပိ။ ဓာန၊ ၁။
၅၄၀။] (၁) သစ်ပင်။ (၂) အင်္ဂါဂြိုဟ်။
(၁) ဒုမော တရု ကုဇော သာခိ။ ဓာန၊ ၅၄၀။
(၂) ဓာန၊ ၁။ ၅၄၀။ ထောမ၊ P.S.E.D.။

ကုဇာတိက (တိ) [ကု + ဇာတိက] စက်ဆုပ်-ကဲ့
ရဲ-အပ်သောဇာတ်ရှိသော၊ ဇာတ်-ညွှတ်-ယုတ်
-နိမ့်-သော၊ သူ။ ဟိနော ကုဇာတိကော
ခတ္တိယာဘိသေကေန အဘိသိဉ္စတိ။ မိလိန္ဒ၊
၃၃၈။

ကုဇ (ပု) [ကု + ဉ္ဇ။ ကု ဤသံ ဉ္ဇံ အဇ္ဇံ
အသ၊ ထောမ။ (ကုဇ-သံ)] (၁) သံလျက်။
(၂) စစ်သိမ်း၊ တောကြက်မောက်။ (တိ)
(၃) ကုန်းသော၊ ခါးကုန်းသော၊ သူ။ (၁)
(၂) ထောမ။ (တိ) (၃) ထောမ။
S.E.D; P.S.E.D. (ကုဇ-ကို အပါမဂ္ဂ-ဟု
ထောမ-၌ ဖွင့်ရာ အပါမဂ္ဂ-ကို စစ်သိမ်း၊ တော
ကြက်မောက်ဟု အမျိုးမျိုး ပြန်ကြသည်။
အပါမဂ္ဂ-လည်း ကြည့်။)

ကုဇက (ပုန) [ကုဇ + က] (ပု) (၁) နှင်းဆီ
ပင်။ (န) (၂) နှင်းဆီပန်း။ (တိ) (၃)
ကုန်းသော၊ ခါးကုန်းသော၊ သူ။ (ပု) (၁)

(န) (၂) ထောမ။ (တိ) (၃) S.E.D;
P.S.E.D.။

ကုဇကကုလိသကမစ္ဆသဃံတပိဋ္ဌ (န) [ကုဇက
+ ကုလိသက + မစ္ဆ + သဃံတ + ပိဋ္ဌ] ခါး
ကုန်းသော ကုလိသက ငါးအပေါင်း၏ -
ကျောက်ကုန်း - ကျောပြင်။ နန္ဒိယာဝဋ္ဌမစ္ဆ-
ပိဋ္ဌေနဝါတိ ကုဇကကုလိသကမစ္ဆသဃံ-
တပိဋ္ဌေနဝါတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၁။

ကုဇ္ဈတိ (ကြိ) [ကုဇ + ယ + တိ။ ကုဇ ကောပေ။
နိတိ၊ ဓာ၊ ၂၃၁။ ကုဇ ကောပေ၊ ကုဇ္ဈတိ၊
ကုဇ္ဈန္တိ။ ရှု၊ ၃၁၀။] (၁) အမျက်ထွက်၏၊
စိတ်ဆိုး၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ (၁)
အထ စ ပန ဘဝံ ဂေါတမော ကုဇ္ဈတိတိ။
သံ၊ ၁။ ၁၆၄။ (-အံ၊ ၁။ ၂၇၆၊ ၄၂၆။ အဘိ၊ ပု၊
၁၃၇၊ ၁၅၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၅။)
(၂) ဘိယျော ဗာလာ ပကုဇ္ဈေယျ။ ဇာ၊ ၁။
၈၂။ ဗာလာ အညာဏသတ္တာ ပုနပုနံ
ကုဇ္ဈေယျံ ဘဇ္ဇေယျံ ဝိဟေဋ္ဌေယျံ ဝေါတိ ဒိ-
ပေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၄၆။ ကုဇ္ဈန္တိ - အံ၊ ၂။ ၄၇၁။
ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၁။ ကုဇ္ဈသိ - သံ၊ ၁။
၄၆၉။ နေတ္တိ၊ ၁၂၄။ အံ၊ ၁။ ၁၃၁။ ဓမ္မ၊ ၁။
၁။ ၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃၊ ၂၉၉။ ဇာ၊ ၁။
၄၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၀၉။ နေတ္တိဝိ၊ ၂၉၈။
ကုဇ္ဈာမိ - သံ၊ ၁။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၉၊ ၃၉၈။
ကုဇ္ဈာမ - ဇာ၊ ၁။ ၂၅၄။ ကုဇ္ဈတု - ဇာ၊ ၁။ ၃၄၇။
ကုဇ္ဈ - ဇာ၊ ၁။ ၇၄၉၉။ ဇာ၊ ၂။ ၇၂။
ဇာ၊ ၁။ ၄၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၃၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
၁၇၁။ ကုဇ္ဈေယျ - ဓမ္မ၊ ၄၆။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၈။
သံ၊ ၁။ ၃၀၀။ အဘိ၊ ၁။ ၈၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။
၂၀၄၊ ၂၅၄။ ကုဇ္ဈေယျံ - ဇာ၊ ၁။ ၂၁၄၆။ ဇာ၊
၁။ ၄၆၃။ ကုဇ္ဈေယျာသိ - ဝိ၊ ၁။ ၁၇၇။
ကုဇ္ဈေယျာထ - ဇာ၊ ၁။ ၃၉။ ကုဇ္ဈေယျ -
စရိယာ၊ ၁။ ၇၃၊ ၁၃၁၊ ၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉။
ကုဇ္ဈိသတိ - မ၊ ၁။ ၂၅၄။ အံ၊ ၁။ ၃၄၁။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၄၆၊
၁၀၊ ၂၀၄။ ဝဇီရ၊ ၁၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဒီ၊ဋီ၊ဝါ၊ဂါ။ ကုဋ္ဌိယန္တိ—ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂။ ကုဋ္ဌိယာမိ—
စရိယာဋ္ဌ၊၁၁။၂၁။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂။၃၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉။ ကုဋ္ဌိ—သံ၊၁။၄၆။ ထေရိ။
၄၁။ ဇာ၊၁။၁၃။ ဇာ၊၂။၃၁။ နေတ္ထိ။
၁၂။ နေတ္ထိဝိ။၂၉။ ကုဋ္ဌိသု—ဓမ္မာဋ္ဌ၊
၁။၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂။ ကုဋ္ဌိတ္ထ—သံ၊၁။၂၄။ ဇာ၊
၁။၁၃။ စရိယာဋ္ဌ၊၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈။

ကုဗ္ဗန (ထိ၊န) [ကုဓ+ယ+ယ] (၁) အမျက်
ထွက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း။ (တိ) (၂)
အမျက်ထွက်သော၊ စိတ်ဆိုးသောသူ။ (၁)
ကုဗ္ဗနာ ကုဋ္ဌိတတ္ထံ။ အဘိ၊ပု။၁၂။ အဘိ၊
ဓ။၂၁၆။ မဟာနိ၊၁၆၅။ စူဠနိ၊၆၀။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊
၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။
၄၀။) ကုဗ္ဗနာကာရေ ကုဗ္ဗနာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ (၂) ကုဗ္ဗနပုရိသ-ကြည့်။

ကုဗ္ဗနက (တိ) [ကုဗ္ဗန+က] အမျက်ထွက်သော၊
စိတ်ဆိုးသောသူ။ ကောဓနောတိ အပ္ပမတ္တ-
ကေနာတိ ကုဗ္ဗနကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။
(-သာရတ္ထ၊၃။၄၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆။ အံ၊ဋီ၊
၃။၂၉။)

ကုဗ္ဗနကာလ (ပု) [ကုဗ္ဗန+ကာလ] အမျက်
ဒေါသထွက်သော - စိတ်ဆိုးသော - အခါ၊
အမျက်ထွက်ချိန်၊ စိတ်ဆိုးချိန်။ ဝေဿ-
ဝဏေန ကုဗ္ဗနကာလေ ဝိဿဇ္ဇိတံ ဂဒါဝုခံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

ကုဗ္ဗနပုရိသ (ပု) [ကုဗ္ဗန + ပုရိသ] အမျက်
ထွက်သော - စိတ်ဆိုးသော - ယောက်ျား။
အရေ ကုဗ္ဗနပုရိသ နနု ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။

ကုဗ္ဗနလက္ခဏ (တိ) [ကုဗ္ဗန+လက္ခဏ] အမျက်
ထွက်ခြင်း - စိတ်ဆိုးခြင်း - သဘောလက္ခ-
ဏာရှိသော။ ကုဗ္ဗနလက္ခဏော ကောဓော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၄၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၇။)
ကုဗ္ဗနလက္ခဏောတိ ကုပ္ပနသဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊
၁။၁၉။

ကုဗ္ဗနသီလ (တိ) [ကုဗ္ဗန+သီလ] အမျက်ထွက်
လေ့ - စိတ်ဆိုးလေ့ - ရှိသောသူ။ ကောဓနာ-
တိ ကုဗ္ဗနသီလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀။)

ကုဗ္ဗနကာရ (ပု) [ကုဗ္ဗန+အာကာရ] အမျက်
ထွက်သော အခြင်းအရာ၊ စိတ်ဆိုးသော အ-
ခြင်းအရာ။ ကုဗ္ဗန(၁)-ကြည့်။

ကုဗ္ဗန္တိ (တိ) [ကုဓ+ယ+အန္တိ] အမျက်ထွက်
သော၊ စိတ်ဆိုးသောသူ။ မာ စ ကုဋ္ဌိတ္ထ
ကုဗ္ဗတ (သံ၊၁။၂၄)န္တိ ကုဗ္ဗန္တနံ မာ ပဋိ-
ကုဋ္ဌိတ္ထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ နေတ္ထိဝိ။၃၂။)

ကုဗ္ဗန္တိ (ကြိ) [ကုဓ+ယ+အန္တိ] အမျက်ထွက်
ကုန်၏၊ စိတ်ဆိုးကုန်၏။ ကုဗ္ဗတိ-ကြည့်။

ကုဗ္ဗမာန (တိ) [ကုဓ+ယ+မာန] အမျက်ထွက်
သော၊ စိတ်ဆိုးသောသူ။ သယမေဝ ဝါ
ပရေသံ အပရာဓံ အနုဿရိတွာ ကုဗ္ဗမာနဿ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၉။)

ကုဗ္ဗာပန (တိ) [ကုဓ+ယ+ဏာပေ+ယု] အ
မျက်ထွက်စေသော၊ စိတ်ဆိုးအောင်ပြုသော၊
သူ။ ယာယ ဂိရာယ အညံ ကုဗ္ဗာပနဝသေန န

လဂေယျ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၄၂၀။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။
၁၈၉။ အံဠာ ၁။ ၁၈၀။

ကုဠာပိတ (တိ) [ကုဓ + ယ + ဏာပေ + တ] အမျက်ထွက်စေအပ်သော၊ စိတ်ဆိုးစေအပ်သော။ ပရေသံ အကုသလကမ္မေ သုဠာဗာဠံ အဓိကောပိတံ ကုဠာပိတံ ဟုတွာ မာမုဠ။ ဇာဠာ ၅။ ၁၂၄။

ကုဠာပေတိ (ကာကြိ) [ကုဓ + ယ + ဏာပေ + တိ] အမျက်ထွက်စေ၏။ စိတ်ဆိုးအောင်ပြု၏။ တေန ဟိ အဟံ နံ ကုဠာပေဿာမိတိ သစေသက္ကောသိ၊ ကုဠာပေဟိတိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၉၈။ ကုဠာပေဟိ—ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၉၈။ ကုဠာပေဿာမိ—ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၉၈။

ကုဠာပေန္တ (တိ) [ကုဓ + ယ + ဏာပေ + အန္တ] အမျက်ထွက်စေသော၊ စိတ်ဆိုးအောင် ပြုသော။ နံ ကုဠာပေန္တော န ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၉၈။

ကုဠာမ (တိ) [ကုဓ + ယ + မ] အမျက်ထွက်ကုန်၏။ စိတ်ဆိုးကုန်၏။ ကုဠတိ-ကြည့်။

ကုဠာမိ (ကြိ) [ကုဓ + ယ + မိ] အမျက်ထွက်၏။ စိတ်ဆိုး၏။ ကုဠတိ-ကြည့်။

ကုဠိ (ကြိ) [ကုဓ + ယ + ဤ] အမျက်ထွက်ပြီ။ စိတ်ဆိုးပြီ။ ကုဠတိ-ကြည့်။

ကုဠိတ (တိ) [ကုဓ + ယ + တ] အမျက်ထွက်သော၊ စိတ်ဆိုးသော။ ကုဠိတဿ ဘာဝေါ ကုဠိတတ္ထံ။ အဘိဠာ ၁။ ၃၉၉။ (- ၁၈၁။ မဟာနိဋ္ဌာ ၁၆။ ဒီဠိ ၃။ ၁၂၁။)

ကုဠိတဗ္ဗ (တိ) [ကုဓ + ယ + တဗ္ဗ] အမျက်ထွက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုဠိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ကုဠိတဗ္ဗ + ယုတ္တက] အမျက်ထွက်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သည်နှင့်ယှဉ်သော၊ စိတ်ဆိုး-အပ်-သင့်-ထိုက်-

သည်နှင့်ယှဉ်သော။ ကောပနေယျေတိ ကုဠိတဗ္ဗယုတ္တကေ ပုဂ္ဂလေ။ ဇာဠာ ၇။ ၁၅၃။

ကုဠိတုံ (ဗျ) [ကုဓ + ယ + တုံ] အမျက်ထွက်ခြင်းငှါ၊ စိတ်ဆိုးခြင်းငှါ။ မေ အတ္တာနံ အဟံ န ဒေဿိယံ န ကုဠေယျံ န ကုဠိတုံ အရဟာမိ န သော မယာ ကုဠိတဗ္ဗောတိ။ စရိယာဠာ ၇။ ၇၃။ (- ဇာဠာ ၂။ ၃၂၁။)

ကုဠိတုကာမ (တိ) [ကုဠိတုံ + ကာမ] အမျက်ထွက်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ စိတ်ဆိုးလိုသော။ သူ။ သော သိဟောဝ သဒ္ဓေသု အာသံဘာဝတ္ထုသု ကုဠိတုကာမတာယ န သန္တသတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၁။ ၁၁၄။ အပါဠာ ၁။ ၂၂၉။ (- ဇာဠာ ၃။ ၃၉။)

ကုဠိတွာ (ကြိဝိ) [ကုဓ + ယ + တွာ] အမျက်ထွက်၍၊ စိတ်ဆိုး၍။ တေ တဿ ကုဠိတွာ ပရိသာယ အာကစ္ဆိတွာ တံ ဂဟေတွာ သာမိနော ဥပနေန္တိ။ မိလိန္ဒ ၁။ ၁၅၅။ (- ဝိဠာ ၂။ ၁၄၇။ ဒီဠာ ၂။ ၁၀၆။ ဒီဠာ ၃။ ၁၆၈။ မာဠာ ၁။ ၁၁၈။ မာဠာ ၃။ ၅၀။ မာဠာ ၄။ ၁၇၆။ သံဠာ ၁။ ၂၀၉။ သံဠာ ၂။ ၂၂၀။ သံဠာ ၃။ ၂၃။ အံဠာ ၁။ ၁၈၄။ အံဠာ ၂။ ၃၄၉။ အံဠာ ၃။ ၅၀။ အဘိဠာ ၂။ ၉။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၇။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၂၃။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၂။)

ကုဠိကာရကုက္ကုဒ္ဓိ (ထိ) [ကုဠိကာရ + ကုက္ကုဒ္ဓိ] အသံပြုသောကြက်မ၊ ကတော်သံပြုသောကြက်မ။ “ကောရိယာရိဝါ”တိ ဝါ ပါဠိ၊ ကုဠိကာရကုက္ကုဒ္ဓိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ထေရီဠာ ၂။ ၂၆၂။

ကုဠိကစ္ဆိဒ္ဒ (ပု) [ကုဠိကာ + ဆိဒ္ဒ] သံကောက်ပေါက်၊ သေပေါက်။ အာကောဠေဟိတိ အဂ္ဂနဓေဟိ သဏိကံ ကုဠိကစ္ဆိဒ္ဒသမိပေ အာကောဠေဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီဠာ ၁။ ၂၂၅။ (- ဒီဠာ ၂။ ၂၇၉။ မာဠာ ၃။ ၂၄၁။ အံဠာ ၃။ ၃၀၆။ သာရတ္ထာ ၃။ ၃၃၁။ သီဠာ သစ် ၂။ ၂၄၇။)

ကုဉ်ကမ္ဘိဒသမိပ (တိ) [ကုဉ်ကမ္ဘိဒ + သမိပ]
သေ့ပေါက်အနီး။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကုဉ်ကတ္ထဝိကာ (ထိ) [ကုဉ်ကာ + ထဝိကာ]
သံကောက်အိတ်၊ သေ့အိတ်။ အတ္တနော
ဘောဇနတ္ထာယ သမ္ပတ္တံ ထေယျစိတ္တေန
ကုဉ်ကတ္ထဝိကာယ ပက္ခိပိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။
၁၄၃။

ကုဉ်ကပဏာ(နာ)လိ (ထိ၊ပု) [ကုဉ်ကာ+ပဏာ-
လိ] သံကောက်ပေါက်၊ သေ့ပေါက်။ အနိ-
မိတ္တာသီတိ နိမိတ္တရဟိတာသိ၊ ကုဉ်ကပဏာ-
လိမတ္တမေဝ တဝ ဒကသောတန္တိ ဝုတ္တံ ဟော-
တိ။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၁၃၄။ ကုဉ်ကပဏာဋ္ဌမတ္တ-
(ပနာဋ္ဌ။ ဝိမတိ) နန္တိ ကုဉ်ကာဆိဒ္ဓမတ္တံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၄။

ကုဉ်ကမုဒ္ဓိကာ (ထိ) [ကုဉ်ကာ + မုဒ္ဓိကာ] သံ
ကောက်၊ မင်းတုတ်။ သော တမ္ပလောဟ-
ဒ္ဒါရံပိ ပိဒဟိတော အာဝိဉ္ဇနရဇ္ဈယံ ကုဉ်က-
မုဒ္ဓိကံ ဗန္ဓိတော။ ဒီဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၀၄။ (- ၂၀၆။
ဝိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၁၁။ မဋ္ဌာ၊ ၂။ ၅၇။ အံဋ္ဌာ၊ ၃။ ၁၈။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၉။) ကုဉ်ကမုဒ္ဓိကန္တိ ဒ္ဒါရဝိဝရ-
ဏတ္ထံ ကုဉ်ကဉ္စေဝ မုဒ္ဓိကဉ္စ။ ဒီဋ္ဌာ၊ ၂။ ၁၉၂။

ကုဉ်ကဟတ္ထ (တိ) [ကုဉ်ကာ + ဟတ္ထ] သံ
ကောက်-သေ့-လက်၌ရှိသော၊ သံကောက်
-သေ့-လက်စွဲသော၊ သူ။ တေ ကုဉ်က-
ဟတ္တာ ပရိဝေဏဒ္ဒါရာနိ ဝိဝရိတော။ ဓမ္မဋ္ဌာ၊
၁။ ၃၉၀။

ကုဉ်ကာ (ထိ) [ကုဉ်+ဏှ။ ကုဉ် ကောဋိလျေ၊
ဏှ။ ဓာနိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၂။] သံကောက်၊ သေ့။
ကုဉ်ကံဓာရေတိ။ မဟာနိ၊ ၁၇၃၊ ၃၆၈။ စူဠ-
နိ၊ ၂၇၄။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၄၆၃။ (- အပါ၊ ၁။
၃၅၂၊ ၃၆၄။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၅၃၊ ၂၆၇၊ ၃၁၁။ ဝိဋ္ဌာ၊
၄။ ၄၈၊ ၅၉၊ ၈၀။ ဒီဋ္ဌာ၊ ၁။ ၁၇၉။ မဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၇။
သံဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၉။ အံဋ္ဌာ၊ ၃။ ၂၇။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။
၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၅။ ဓမ္မဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၆၈။)
ကုဉ်ကန္တိ အဝါပုရဏံ။ မဟာနိဋ္ဌာ၊ ၂၉၃။

ကုဉ်ကာကောသ (ပု) [ကုဉ်ကာ + ကောသ]
သံကောက်အိမ်၊ သေ့အိမ်၊ သေ့ခလောက်။
သုကရန္တကံ နာမ ကုဉ်ကာကောသော ဝိယ။
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၀၇။

ကုဉ်ကာကောသက (ပု) [ကုဉ်ကာ+ကောသ+
က] သံကောက်အိမ်၊ သေ့အိမ်၊ သေ့ခ-
လောက်။ ဧသေဝ နယော ကုဉ်ကာကော-
သကေပိ။ ဝိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၇။

ကုဉ်ကာကောသကသဏ္ဌာန (တိ) [ကုဉ်ကာ-
ကောသက + သဏ္ဌာန] သံကောက်အိမ် -
သေ့အိမ် - သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဟတ္ထဂုံလိတ္တ-
စော ကုဉ်ကာကောသကသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၄၄။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၃၅-၌ ကုဉ်ကာကောသသဏ္ဌာန-ဟု ရှိ၏၊
အနက်အတူပင်။)

ကုဉ်ကာသရ (န) [ကုဉ်ကာ + သရ] သံ
ကောက်အိမ်၊ သေ့အိမ်၊ သေ့ခလောက်။
ကုဉ်ကာ ပဉ္စဝဏ္ဏေဟိ၊ သိဗ္ဗိတေ ကုဉ်ကာ-
သရေ။ အပါ၊ ၁။ ၃၅၂။

ကုဉ်ကာဆိဒ္ဓ (ပု) [ကုဉ်ကာ+ဆိဒ္ဓ] သံကောက်
ပေါက်၊ သေ့ပေါက်။ ကုဉ်ကပဏာဋ္ဌ-ကြည့်။

ကုဉ်ကာဝိဝရ (န) [ကုဉ်ကာ+ဝိဝရ။ ကုဉ်ကာယ
ဝိဝရံဆိဒ္ဓံ ကုဉ်ကာဝိဝရံ။ ဓာနိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၂။] သံ
ကောက်ပေါက်၊ သေ့ပေါက်။ ကုဉ်ကာဝိ-
ဝရံ တာဠ-စိဂ္ဂဋ္ဌောယျံ။ ဓာနိ၊ ၂။ ၂၂။

ကုဉ်တ (တိ) [ကုဉ်+တ] ကောက်သော။ မူလ-
တော ပဋ္ဌာယ ယာဝအဂ္ဂါ ကုဉ်တာ ဝလ္လိ-
တာတိ အတ္ထော။ ထေရီဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၇။

ကုဉ်တဂ္ဂ (တိ) [ကုဉ်တ+အဂ္ဂ] ကောက်သော
အဖျားရှိသော (နားဆွဲ၊ နားသန်သီး စ
သည်)။ ကဏ္ဍေသု လမ္မန္တိ စ ကုဉ်တဂ္ဂါ။ ဇာ၊
၂။ ၃၄။ ဇာဋ္ဌာ၊ ၅။ ၂၁၂။ (- ထေရီဋ္ဌာ၊ ၂။ ၂၇။)
ကုဉ်တဂ္ဂါတိ သိဟကုဏ္ဍလံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။
ဇာဋ္ဌာ၊ ၅။ ၂၁၆။

ကုဉ္ဇ (ပု၊န) [ကုဉ္ဇ+ဏ] (၁) နွယ်၊ သစ်ညွန့်၊ မြက်စသည်တို့ဖြင့် ပိတ်ဖုံးသောလိုဏ်။ နွယ်၊ သစ်ခက်၊ မြက်စသည်တို့ဖြင့် ပိတ်ဖုံးသောချုံ၊ အိမ် (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ)။ တောင်ကျွေ (ဓာန်၊ သျှ)။ (၂) တောင်ကမ်းပါးပြတ်။ (၃) တောင်အပြင်။ (၄) တောင်ထွတ်။ (ပု) (၅) မေး။ (၆) အစွယ်။ (၁) နွယ်၊ သစ်ညွန့်၊ မြက်စသည်တို့ဖြင့် ပိတ်ဖုံးသောလိုဏ်။ ကုဉ္ဇ နိကုဉ္ဇမိတ္တိန။ ဓာန်၊ ၆၀၉။ ဒွယံ ပဗ္ဗတာဒိနံ ဂဗ္ဘရဒေသေ လတာပလ္လဝတိကာဒီဟိ ပိဟိတောဒရေ ဂဗ္ဘ- ရေ။ ဓာန်၊ ၆၀၉။ (၂) တောင်ကမ်းပါး ပြတ်။ (၃) တောင်အပြင်။ ကုဉ္ဇရ-ထောင့် ကွင်း-ကြည့်။ (၄) တောင်ထွတ်။ ကုဉ္ဇေ ဂိရိ- ကုဉ္ဇေရမတိ အဘိရမတိ....ကုဉ္ဇရေ။ အံ၊ ၆၀၊ ၁။ ၆၀။ (ပု) (၅) မေး။ (၆) အစွယ်။ ကုဉ္ဇရ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကုဉ္ဇရ (ပု) [ကုဉ္ဇ+ရ။ ကုဉ္ဇော ဟနုဒန္တော စ တံယောဂါ ကုဉ္ဇရော၊ အတိသယေ ရော။ ဓာန်၊ ၆၀၊ ၁။ ကုဉ္ဇ+ရမု+ကွံ။ ကုဉ္ဇ+ရူ+ ကွံ။ ကု+ဇရ+အ။ ကုဉ္ဇေ ဂိရိတဋ္ဌေ (ဂိရိတ- ဋ္ဌေ(ဂိရိတလေ။ မူကွံ) ရမတိ အဘိရမတိ၊ တတ္ထ ဝါ ရဝတိ ကောဉ္ဇနာဒံ နဒန္တော ဝိစရ- တိ၊ ကု ဝါ ပထဝီ* တဒဘိဿာတေန ဇရယ- တိတိ ကုဉ္ဇရေ။ ဝိမာန၊ ၁၁၀။] (၁) ဆင်။ (တိ) (၂) ဆင်နှင့်တူသော။ (၃) မြတ် သော။ (၄) ကုဉ္ဇရမည်သော၊ သူ။ (၁) ဒုက္ခံ ဟိကုဉ္ဇရနာဂမာသဒေါ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၇။ (-မ၊ ၁။ ၂၉၁။ သံ၊ ၁။ ၁၅၀။ အဘိ၊ က။ ၁၅၆။ ဓမ္မ။ ၅၉။ ဥဒါန။ ၁၃၁။ ဝိမာန။ ၅။ ပေတ။ ၁၃၇။ ထေရ။ ၂၅၇၊ ၂၆၇၊ ၂၇၉။ အပါ၊ ၁။ ၄၉၊ ၇၅။ အပါ၊ ၂။ ၁၄။ မဟာနိ၊ ၁၀၇။) (တိ) (၂) တမဒ္ဒသံကုဉ္ဇရ မောဿာတိတ္ထံ။ ဝိမာန။ ၉၄။ ကုဉ္ဇရန္တိ ကိလေသပဋိသတ္တုနိမ္မဒ္ဒနေန ကုဉ္ဇရ- သဒိသံ၊ မဟာနာဂန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ၁၁။ ၂၆၃။ (၃) ပေသေဟိ ကုဉ္ဇရံ ဒန္တိ*။ ဇာ၊ ၁။

၂၆၅။ ဇာ၊ ၁၁၄။ ၂၃၃။ ကုဉ္ဇရန္တိ ဥတ္တမံ။ ဇာ၊ ၁၁၄။ ၂၃၄။ (၄) ပဒုမော ကုဉ္ဇရော စေဝ အဟေသု အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၉၀။

ကုဉ္ဇရက္ခိ (န) [ကုဉ္ဇရ+အက္ခိ] ဆင်မျက်စိ၊ ဆင် မျက်ကွင်း၊ ဆင်မျက်စိ-ဆင်မျက်ကွင်း- သဏ္ဌာန်။ အတ္ထိတိ ကုဉ္ဇရက္ခိ။ ဝဇီရ။ ၁၂၂။

ကုဉ္ဇရန္တိက (န) [ကုဉ္ဇရ+အန္တိက] ဆင်မျက်စိ၊ ဆင်မျက်ကွင်း။ သေသာ ကုဉ္ဇရန္တိကာဒိဘေ- ဒါ န ဝဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၄။

ကုဉ္ဇရန္တိကာဒိဘေဒ (တိ) [ကုဉ္ဇရန္တိက+အာဒိ+ ဘေဒ] ဆင်မျက်ကွင်းသဏ္ဌာန်စသည် အပြား ရှိသော (ခါးပန်းပြား)။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကုဉ္ဇရန္တိသဏ္ဌာန (န) [ကုဉ္ဇရန္တိ + သဏ္ဌာန] ဆင်မျက်စိ - ဆင်မျက်ကွင်း - သဏ္ဌာန်။ အတ္ထိနိတိ ကုဉ္ဇရန္တိသဏ္ဌာနာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။

ကုဉ္ဇရမတ္တကရေဏုလောဠိတ (တိ) [ကုဉ္ဇရမတ္တ- ကရေဏု+လောဠိတ] အမုန့်ယစ်သော ဆင် ပေါက်ဆင်မတို့သည်- ချောက်ချား-နှောက် ယှက် - အပ်သော။ ဝါဠမိဂသံဃသေဝိတံ၊ ကုဉ္ဇရမတ္တကရေဏုလောဠိတံ။ ထေရီ၊ ၄၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၅၄။

ကုဉ္ဇရဝရ (ပု) [ကုဉ္ဇရ+ဝရ] ဆင်မြတ်။ တဿာ ပုညာနုဘာဝေန ဟေမဇာလသဉ္ဇန္တော ကုဉ္ဇရ- ဝရော နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိမာန၊ ၁၁၆၅။

ကုဉ္ဇရဝိမာန (ပု၊န) [ကုဉ္ဇရ + ဝိမာန] ဆင် ဗိမာန်။ သာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ* အနုဘာဝန္တိ အန္တ- ရန္တရာ တံ ကုဉ္ဇရဝိမာနဿ ဥပရိ ရတနဝိစိတ္တံ ပလ္လက္*။ ဝိမာန၊ ၁၁၂၉။

ကုဉ္ဇရသေဝိတ (တိ) [ကုဉ္ဇရ+သေဝိတ] ဆင်တို့ သည် မှီဝဲအပ်သော၊ ဆင်သောက်သုံးအပ် သော။ တတော သော နဋိနိ* ဂန္ဓာ၊ သီတံ ကုဉ္ဇရသေဝိတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဇာ၊ ၁၁၄။ ၉၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၁။ ဇာ၊ ၁၁၅။ ၂၀၄။)

ကုဉ္ဇရာဥပသယာနုစိန္တ (တိ) [ကုဉ္ဇရာဥပသယာ
+အနုစိန္တ] ဆင်, အာဇာနိမြင်းတို့ဖြင့် ပြည့်
စုံသော။ တံ ကုဉ္ဇရာဥပသယာနုစိန္တံ ပါ-
ဝေက္ခိ အန္တေပုရမရိယသေဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၂။
၂၀၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၉။ ကုဉ္ဇရာဥပသယာနု-
စိန္တန္တိ ကုဉ္ဇရေဟိ စ အာဇဉ္ဇဟယေဟိ စ
အနုစိန္တံ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၉။

ကုဉ္ဇရာဘိရုဒ (တိ) [ကုဉ္ဇရ+အဘိရုဒ] ဆင်မြည်
သံ ရှိသော၊ ဆင်မြည်သံတို့ဖြင့် ချီးကျူး
အပ်သော။ ကုဉ္ဇရာဘိရုဒါ ရမ္မာ၊ တေ
သေလာ ရမယန္တိ မံ။ ထေရ၊ ၂၊ ၁။ ထေရ၊
၄၊ ၂။ ၄၄၇။ ကုဉ္ဇရာဘိရုဒါတိ ပဋိသောသဒိ-
ဂုဏိဘူတေဟိ ဟတ္ထိနံ ဂေါစရေသိနံ ဂဠိ-
တေဟိ အဘိတ္ထနိတာ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၂။

ကုဉ္ဇရာသန (ပု) [ကုဉ္ဇရ + အသန။ ကုဉ္ဇရာနံ
အသနော ဘက္ခောတိ တပုရိသော။ ဓာန၊ ၄၊
၁။ ၅၅၁။] ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ၊ ဗောဓိညောင်၊
ဗောဓိပင်။ ယံ တု လောကေ “ စလဒလော၊
ကုဉ္ဇရာသနော ” တိပိ ဝဒန္တိ။ သိ၊ ၄၊ ၁။ ၁။
၂၄။ (-ဓာန၊ ၄၊ ၅၅၁။)

ကုဉ္ဇလ (န) [ကု+ဇလ။ ကုစ္ဆိတံ ဇလံ ကုဉ္ဇလံ၊
နိဂ္ဂဟိတာဂမော။ ဓာန၊ ၄၊ ၁။ ၄၆၀။] ပအုံး
ရည်။ ကုဉ္ဇလံ၊ ကဉ္ဇိကံ၊ မဏ္ဍော။ ဓာန၊ ၄၊
၄၆၀။

ကုဉ္ဇဝါသီ (တိ) [ကုဉ္ဇ+ဝါသီ] ကုဉ္ဇဝါသီမည်
သော၊ သူ။ စေလာပိကာ လာမဏိကာ ကုဉ္ဇ-
ဝါသီတိ မဇ္ဈိကာ။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၀။

ကုဉ္ဇ (ပု၊ န) [ကုဉ္ဇ+အ။ ကုဉ္ဇ ကောဋိလျေ။
ဓာန၊ ၄၊ ၁။ ၄၅၇။] အိုး၊ သောက်ရေအိုး။
ပေါက္ခရဏိ သောဓေန္တေဟိ ယော ကုဉ္ဇေဟိ
ဥသိဉ္ဇိတုံ သက္ကာဟောတိ တနုကကဒ္ဒမော။
ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ (-အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂။) ကုဉ္ဇေဟိတိ
သဋ္ဌေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။ ကုဉ္ဇန္တိ ပါနိယ-
သဋ္ဌံ။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၉။ (ထောမ-၌ တောင်ကို
လည်း ဟောသည်ဟု လာသည်။)

ကုဉ္ဇဇ (ပု) [ကုဉ္ဇ+ဇ။ ရောဂံ ဆိန္ဒတီတိ ကုဉ္ဇ-
ဇော။ ဓာန၊ ၄၊ ၁။ ၅၇၃။ ရောဂံ ကုဉ္ဇတိ
ဆိန္ဒတီတိ ကုဉ္ဇဇော၊ ကုဉ္ဇ ဆေဒနေ၊ ဇော။
သုစိ။ ကုဉ္ဇ + ဇန + ကိ။ ကုဉ္ဇေ ပဝီတေ
ဇာယတေ။ ထောမ။] လက်ထုတ်ပင်။
သလ္လကီ စ ကုဉ္ဇဇော စာ(ဇာ၊ ၁။ ၂၂၆)တိ
ဣန္ဒသာလရက္ခာ စ ကုဉ္ဇဇရက္ခာ စ။ ဇာ၊ ၄၊
၄။ ၉၂။

ကုဉ္ဇဇကသာဝ (ပု၊ န) [ကုဉ္ဇဇ + ကသာဝ] လက်
ထုတ်ဖန်ရည်။ နိမ္မကသာဝံ ကုဉ္ဇဇကသာဝံ
ပဋ္ဌောလကသာဝံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။
၁၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၆။

ကုဉ္ဇဇပဏ္ဏ (န) [ကုဉ္ဇဇ + ပဏ္ဏ] လက်ထုတ်ရွက်။
နိမ္မပဏ္ဏံ ကုဉ္ဇဇပဏ္ဏံ ပဋ္ဌောလပဏ္ဏံ။ ဝိ၊ ၃။
၂၉၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၇။

ကုဉ္ဇဇပုပ္ဖ (န) [ကုဉ္ဇဇ + ပုပ္ဖ] လက်ထုတ်ပွင့်။
သုဒဿနံ နာမ ပစ္စေကသမ္ပုဉ္ဇံ ဒိသ္မာ ပသန္န-
မာနသော ကုဉ္ဇဇပုပ္ဖေဟိ ပူဇိကတော။ ထေရ၊
၄၊ ၁။ ၁၀၉။ (-ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၄။ အပါ၊ ၄၊ ၂။
၁၇၉။)

ကုဉ္ဇဇပုပ္ဖိယ (ပု) [ကုဉ္ဇဇ + ပုပ္ဖိယ] ကုဉ္ဇဇပုပ္ဖိယ
မထေရိ၊ လက်ထုတ်ပွင့်ကို လှူခဲ့ဘူးသော
မထေရိ။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကုဉ္ဇဇပုပ္ဖိ-
ယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာ-
သိတ္ထ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၃။ အပါ၊ ၂။ ၉၇။

ကုဉ္ဇဇရက္ခ (ပု) [ကုဉ္ဇဇ + ရက္ခ] လက်ထုတ်ပင်။
ကုဉ္ဇဇ-ကြည့်။

ကုဉ္ဇဇိ (ထိ) [ကုဉ္ဇဇ + ဣ] ကုဉ္ဇဇိမည်သော(တခု
သော)သစ်ပင်။ ကုဉ္ဇဇိ ကုဉ္ဇတဂရာ (ဇာ၊
၂။ ၃၄၀)တိ ကုဉ္ဇဇိ နာမေကာ ရက္ခဇာတိ
ကုဉ္ဇဂစ္ဆာ စ တဂရဂစ္ဆာ စ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၀၅။

ကုဉ္ဇဋ္ဌာနကထာ (ထိ) [ကုဉ္ဇဋ္ဌာန + ကထာ]
(၁) အိုးတို့၏ တည်ရာကိုဆိုသော စကား၊
ရေဆိပ်ကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ (၂)

အိုးထိန်းကျန်မကို ဆိုသော စကား။ (၁) ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ နာမ ကုဋ္ဌဋ္ဌာနကထာ ဥဒကတိတ္ထကထာ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာတိ ကုဋ္ဌဋ္ဌာနကထာ ဥဒက-တိတ္ထကထာ ဝုစ္စတိ။ (၂) ကုမ္ဘဒါသိကထာ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၉။

ကုဋ္ဌဓာရိကာ (ထိ) [ကုဋ္ဌ+ဓာရိကာ။ ကုဋ္ဌံ ဥဒ-ကကုမ္ဘံ ဓာရေတိတိ ကုဋ္ဌဓာရိကာ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။ ၂၃၆။] ကျန်မ။ ဒုတိ သဉ္ဇာရိကာ ဒါသိ၊ တု စေဋ္ဌိကုဋ္ဌဓာရိကာ။ ဓာနံ။ ၂၃၆။

ကုဋ္ဌန္တု— (ဇ၊၂။၃၄၆။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၄-၌ လာသော) ပုဒ်သည် ကုဋ္ဌန္တု-ပုဒ်မှ ပျက်လာဟန် ရှိသည်။

ကုဋ္ဌန္တု (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ+နန္တု။ ကုဋ္ဌ ဆေဒနေ၊ နန္တု အဝဗန္တုနေ။ နန္တု နန္တုနေ ဝါ။ ကုဋ္ဌန္တုန္တိ သမုဒိတနာမံ၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။ ၅၉၂။] (ပ) (၁) ကြောင်လျှာပင်။ (န) (၂) နွားမြေရင်းသိမ်။ (ပ) (၁) နဂွေ ကုဋ္ဌန္တုပိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။ ၅၇၂။ (န) (၂) ဝါနေယျံ တု ကုဋ္ဌန္တု။ ဓာနံ။ ၅၉၂။

ကုဋ္ဌဘေရိဝါဒိတ (န) [ကုဋ္ဌဘေရိ + ဝါဒိတ] အိုးစည်တီးခြင်း။ ယံ ကိဉ္စိ ဝါဒိတန္တိ တန္တိ-ဗဒ္ဓါဒိဝါဒနိယဘဏ္ဍာဝါဒိတံဝါ ဟောတု ကုဋ္ဌ-ဘေရိဝါဒိတံဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂ-ဟ။ ၄၃၉။)

ကုဋ္ဌဘေရိသဒ္ဓ (ပ) [ကုဋ္ဌဘေရိ + သဒ္ဓ] အိုးစည် သံ။ “ကုဋ္ဌဘေရိသဒ္ဓေါ” တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ။ ၂။၁၇၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၃၃။) ကုဋ္ဌဘေရိ-သဒ္ဓေါ ကုမ္ဘထူဏသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၁။

ကုဋ္ဌဝ (ပ) [ကုဋ္ဌ + အဝ?] အသိုက်၊ အိမ်။ သိတဝါတပရိတ္တာဏံ၊ ကရဿု ကုဋ္ဌဝံ ကပိ။ ဇ၊၁။၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၃၈၄။) ကုဋ္ဌဝံ ကပိတိ သိတဝါတဿ ပရိတ္တာ-ဏသမတ္ထံ အတ္တနော ကုဋ္ဌဝံ ကုလာဝကံ ကေ ဝသနာဂါရံ ကရေဟိတိ။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။

ကုဋ္ဌသဟဿ (န) [ကုဋ္ဌ + သဟဿ] အိုးတ ထောင်။ ပဉ္စဟိ ကာဇသတေဟိ သုသင်္ခတဿ ဗဒရပါနဿ ကုဋ္ဌသဟဿံ ဂါဟာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၂။

ကုဋ္ဌိ (ထိ) [ကုဋ္ဌ+ဣ။ ကုဋ္ဌ ဆေဒနေ၊ဣ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။ ၂၀၇။ ကုဋ္ဌတိ ဆိန္ဒတိတိ ကုဋ္ဌိ။ သူစိ။] (၁) အိမ်။ (က) တဲ၊ လယ်တဲ။ (ခ) ကျောင်း။ (၂) ခန္ဓာကိုယ်၊ အတ္တဘော။ (၃) တကုဋ္ဌေ။ (၁) ဆန္ဒာ ကုဋ္ဌိ အာဟိ-တော ဂိနိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၂။ (-ဓာနံ။ ၂၀၇။) ကုဋ္ဌိတိ ဝသနသရဿေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ (က) ကုဋ္ဌိ ပဝေသကပါရုတ-ကြည့်။ (ခ) တေန ခေါ ပန သမယေန အာဠဝကာ ဘိက္ခု သညာစိကာယော ကုဋ္ဌိယော ကာရာ-ပေန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၁၈။ (-ဝိ၊၅။၃၇၃၊၃၇၄။ မ၊ ၂။၂၄၃။ ပေတ။၁၄၀။ ထေရ။၂၉၃။ မဟာ-နိ၊၅၁။) ကုဋ္ဌိ နာမ ဥလ္လိတ္တာ ဝါ ဟောတိ အဝလိတ္တာ ဝါ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တာ ဝါ။ ဝိ၊၁။ ၂၂၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။ ကင်္ခါ။၁၃၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။) (၂) ဝိဝဋ္ဌာ ကုဋ္ဌိ နိဗ္ဗုတော ဂိနိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၂။ ကုဋ္ဌိတိ ဝါ ဂန္ဓောတိ ဝါ ကုမ္ဘောတိ ဝါ နာဂေါတိ ဝါ ကာယဿေတံ အဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊၁၈။ ကု-ဋ္ဌိတိ အတ္တဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ပဋိသန္ဓိယာ နိဝါသဂေဟဋ္ဌေန ကုဋ္ဌိ “ပဉ္စ-ဒ္ဓါရာယံ ကုဋ္ဌိကာယံ ပသက္ကိယာ” တိအာဒိသု ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၀။ (၃) ကုဋ္ဌိကဏ္ဍ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌိ (တိ) [ကုဋ္ဌိ+ဣ] ရွာ။ တက္ကရာနံ ကုဋ္ဌိ-ကတ (ဇ၊၁။၃၂၈) န္တိ သော ရာဇာ တတ္ထ အရညေ စောရာနံ ဝသနတ္တာယ ကတံ ဂါမ-ကံ အဒ္ဓဿ။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၄။

ကုဋ္ဌိသြဝါဒ (ပ) [ကုဋ္ဌိ+သြဝါဒ] လယ်တဲကိုမှီ ရှိရအပ်သော အဆုံးအမ။ ကုဋ္ဌိသြဝါဒေန လဒ္ဓဝိသေသတ္တာ စဿ ကုဋ္ဌိဝိဟာရိတွေဝ သမညာ အဟောသိတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။

ကုဋိကဏ္ဍ (တိ) [ကောဋိကဏ္ဍ+ဏ] ကုဋေထိုက်သောနားတန်ဆာ ပန်ဆင်သောသူ။ တေနခေါ ပန သမယေန သောဏော ဥပါသကော ကုဋိကဏ္ဍော အာယသ္မတော ကစ္စာနဿ ဥပဋ္ဌကော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၇။ (-အံ၊၁။၂၄။ ဥဒါန။၁၄၄၊၁၄၅။) ကောဋိအဋ္ဌနကံ ပန ကဏ္ဍပိဋန္တနကံ ဓာရေတိ။ တသ္မာ “ကုဋိကဏ္ဍော” တိ ဝုစ္စတိ။ ကောဋိကဏ္ဍောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ကောဋိအဋ္ဌနကဿ ကဏ္ဍပိဋန္တနဿ ဓာရဏေန “ကောဋိကဏ္ဍော” တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ “ကုဋိကဏ္ဍော” တိ ဝေ အဘိညာတော၊ န သုခမာလသောဏောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၆။)

ကုဋိကဏ္ဍသောဏထွေရ (ပု) [ကုဋိကဏ္ဍ+သောဏထွေရ] ကုဋေထိုက်သော နားတန်ဆာကိုဆင်သောသောဏထေရ်၊ ကုဋိကဏ္ဍသောဏထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ဘုရားဖူးလာစဉ် ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးတော်မူသောကျောင်း၌ တည်းခိုခွင့်ရသူ၊ မိုးသောက်ချိန်၌ ဘုရားရှင် တိုက်တွန်းချက်အရ ဘုရားရှင်အား သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကဝဂ်လာ ၁၆-သုတ် (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၄) ကို ဟောကြားခဲ့သူ၊ တရားဟောပြီးသောအဆုံး၌ ဘုရားရှင်က သာဓုခေါ်တော်မူ၍ ချိုသာသောစကားကို ပြောဆိုသူများတွင် အမြတ်ဆုံး၊ အသာလွန်ဆုံး အဖြစ် (ကလျာဏဝါက္ကရဏတေဒဂ်ဘွဲ့ထူးဖြင့်) ချီးကျူးခံရသူ(အံ၊၁။၂၄) ဖြစ်သည်။ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမှာ ရှင်မဟာကစ္စည်းဖြစ်သည်။

ကုဋိကဏ္ဍသောဏထေရ် ရဟန်းခံဖို့ ကြံရွယ်စဉ်က အဝန္တိတိုင်း ဒက္ခိဏာပထဇနပုဒ်၌ သံဃာရှားပါးနေချိန် ဖြစ်ရကား ကာရကသံဃာ ၁၀-ပါးပြည့်စုံဖို့အတွက် (ထိုစဉ်က သံဃာ ၁၀-ပါးရှိမှ ရဟန်းခံခွင့်ရ၏။) ၃-နှစ်တိုင်တိုင် စုဆောင်းခဲ့ရသည်။ ထို့ပြင် အဝန္တိတိုင်း ဒက္ခိဏာပထဇနပုဒ်သည် တထပ်သာရှိ

သော ဘိနပ်စီးမရလောက်အောင် မြေကြမ်းတမ်းသည်၊ အဝန္တိတိုင်း ဒက္ခိဏာပထဇနပုဒ်သားများသည် ရေဖြင့် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်အောင် ပြုလုပ်မှု (ရေချိုးခြင်း)ကို အလေးဂရုပြုသူများ၊ ဖျာသင်ပြီးအစား သားရေနယ်ကို အခင်းအဖြစ် အသုံးပြုသူများဖြစ်ကြသည်။ ခရီးထွက်နေသော ရဟန်းများအား ဒါယကာ ဒါယိကာမများက သင်္ကန်းလှူဒါန်းကြ၏။ အဆိုပါ သင်္ကန်းများကို ခရီးထွက်နေသော ရဟန်းများက “၁၀-ရက်ကျော်လွန်နေပြီလော” ဟူသော သံသယဖြင့် အလှူမခံရဲ ကြပေ။ (ရဟန်းများသည် သင်္ကန်းသစ်ရလျှင် ၁၀-ရက်အတွင်း အဓိဋ္ဌာန်တင်ကြရ၏၊ မတင်လျှင် နိဿဂိုပါစိတ်အာပတ် သင့်သည်။) သောဏထေရ်က ဘုရားဖူးသွားမည် ဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထားသောအခါ အထက်ပါ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ဘုရားရှင်အား အကြောင်းစုံလျှောက်ထားခဲ့ရန် ဥပဇ္ဈာယ် ရှင်မဟာကစ္စည်းမထေရ်က မှာကြားလိုက်၏။ အဆိုပါ မှာကြားချက်ကို သောဏထေရ်သည် မိမိတရားဟောပြီးသောအဆုံး၌ ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထား၏။ ထိုအခါမှစ၍ ဘုရားရှင်က “သံဃာနည်းပါးသော ပစ္စန္တရဇ်အရပ်၌ ကာရကသံဃာ ၅-ပါးဖြင့် ရဟန်းခံခွင့်၊ အထပ်ထပ်သော ဘိနပ်စီးခွင့်၊ အမြဲရေချိုးခွင့်၊ သားရေနယ်အခင်းကို အသုံးပြုခွင့်၊ မိမိသင်္ကန်းသစ်ရရှိကြောင်း မသိရသေးသမျှ အဓိဋ္ဌာန်မတင်ပဲ ထားနိုင်ခွင့်” ရှိကြောင်းများကို ပညတ် ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ သောဏထေရ်၏ မိခင်သည် ဤဘုရားရှင်၏လက်ထက်တော်၌ မိန်းမများတွင် ပဌမဦးဆုံးသောတာပန် တည်သူဖြစ်သည်။ သောတာပန် တည်သောနေ့၌ပင် သောဏထေရ် အလောင်းလျာ မောင်သောဏကို မွေးဖွားခဲ့သည်။ ဘုရားဖူးရာမှပြန်လာသောအခါ ဘုရား

ရှင် ရွှေမှောက်၌ ဟောခဲ့သော တရားကို မိခင် ကြီးအားပြန်၍ ဟောကြား၏ (ဝိ၊ ၃။ ၂၈၃-၂၈၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၅-၁၉၀)။ မထေရ်သည် ထိုနေ့၌ပင် ခိုးသား ၅၀၀-ကို ရဟန်းပြုပေးခဲ့၏ (အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁)။ လူ့ဘဝနှင့် ကုန်ရောင်းသွားစဉ်က မိမိအသားကို မိမိပြန်စားသော ပြိတ္တာနှင့် သွေးနက်ယိုစီးသော ပြိတ္တာများကို တွေ့ခဲ့ဘူး၍ ကြီးစွာ သံဝေဂ ရသူဖြစ်သည် (ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၉)။ သာ သဗ္ဗေပိ ဂဟေတွာ ကုဋ်ကဏ္ဍသောဏတ္ထေရဿ သန္တိကေ ပဗ္ဗာဇေသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။

ကုဋ်ကမ္မ (န) [ကုဋ်+ကမ္မ] ကျောင်းဆောက်လုပ်ခြင်း။ အနိဋ္ဌိတေ ကုဋ်ကမ္မေ(ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇)တိ လေပပရိယောသာနေ ကုဋ်ကမ္မေ ကေပိဏ္ဏမတ္တေနပိ အနိဋ္ဌိတေ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၈။

ကုဋ်ကရဏ (န) [ကုဋ် + ကရဏ] ကျောင်းဆောက်လုပ်ခြင်း။ ပုန ကုဋ်ကရဏတ္ထာယ ဥဿာဟဉ္စ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၀။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၄၄၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။)

ကုဋ်ကရဏကိရိယာ (ထိ) [ကုဋ်ကရဏ+ကိရိယာ]ကျောင်းဆောက်လုပ်ခြင်း(ဟူသောမပြုသင့်သည်)ကိုပြုခြင်း။ အကိရိယာယ ကုဋ်ကရဏကိရိယာယ စ သမုဋ္ဌာနတော ကိရိယာကိရိယတောဝ သမုဋ္ဌာတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။ (-၃၄၂။)

ကုဋ်ကရဏပစ္စယ (ပု) [ကုဋ်ကရဏ + ပစ္စယ] ကျောင်း ဆောက်လုပ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အာဒိကမ္မိကတ္တာ အနာပတ္တိတိ ကုဋ်ကရဏပစ္စယာ အနာပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၈။

ကုဋ်ကရဏဝတ္ထု (န) [ကုဋ်ကရဏ + ဝတ္ထု] ကျောင်း ဆောက်လုပ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အာဠဝိယံ အာဠဝိကေ ဘိက္ခု

အာရဗ္ဘ သညာစိကာယ ကုဋ်ကရဏဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၃၅။

ကုဋ်ကာ (ထိ) [ကုဋ်+က+အာ။ ကုဋ် ဧဝ ဟိ ကုဋ်ကာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။] (၁) အမိဝမ်း။ (၂) ခန္ဓာကိုယ်။ (၃) (က) အိမ်။ (ခ) ကျောင်း။ (၁) မာတရံ ကုဋ်ကံ ပြုသိ။ သံ၊ ၁။ ၈။ (၂) အဋ္ဌိကကံလကုဋ်ကေ၊ မံသန္တာရုပသိဗ္ဗကေ။ ထေရ၊ ၃။ ၆၂။ (၃) ဆန္ဒာ မေ ကုဋ်ကာ သုခါ နိဝါတာ။ ထေရ၊ ၂။ ၁၉။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။) (၁) (၂) (၃) (က) ကုဋ်ကာတိ ပန မာတုကုဋ္ဌိပိ ကရဏာယောပိ တိဏာဒိစ္ဆဒေနော ပတိဿယောပိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ (ခ) ဂါမံ ပိဏ္ဏာယ ပဝိဋ္ဌာယ ကုဋ်ကံ ပဝိသိတာနိလိနော အစ္စ္စိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၃။ (-၅၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၀။) ကုဋ်ကာယ ကရဏဘာဝန္တိ ကုဋ်ယာကတဘာဝံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၅။

ကုဋ်ကာရ (ပု) [ကုဋ် + ကရ + ဏ] ကျောင်းဆောက်လုပ်ခြင်း။ ဧကံ သဉ္စရိတ္တံ ဧကံ ကုဋ်ကာရံ ဧကံ ဝိဟာရကာရံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၇၈။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၆။)

ကုဋ်ကာရဏ (န) [ကုဋ်+ကရ+ဏ] ကျောင်းဆောက်လုပ်သောသူ။ ဘိက္ခု အဘိနေတဗ္ဗာ ဝတ္ထုဒေသနာယာတိ တေန ကုဋ်ကာရကေန ဘိက္ခုနာ ကုဋ်ဝတ္ထု သောဓေတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၅။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။)

ကုဋ်ကာရသိက္ခာပဒ (န) [ကုဋ်ကာရ+သိက္ခာပဒ] လှူဒါန်းသူ ဒါယကာမရိပဲ ကျောင်းဆောက်ရန် သစ်ဝါးစသည်ကို ကိုယ်တိုင် အလှူခံ၍ကျောင်းဆောက်လုပ်ခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ကုဋ်ကာရသိက္ခာပုဒ်၊ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ၊ ၃-

သိက္ခာပုဒ်။ တေန သမယေနာတိ ကုဋိကာ-
ရသိက္ခာပဒ်။ ဝိဠာ ၂။ ၁၄၇။ (-ဇာဠာ ၂။
၂၅၇။ ဇာဠာ ၂။ ၇၂။ ဝဇီရ ၁။ ၂၁။)

ကုဋိကာရသိက္ခာပဒ္ဒကထာ (ထိ) [ကုဋိကာရ-
သိက္ခာပဒ် + အဋ္ဌကထာ] ကုဋိကာရသိက္ခာ
ပုဒ်၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်း ဖြစ်သော
စကား။ ဝဇီရဟတ္ထေန ဒိယဇော ဟတ္ထော
ဟောတီတိ ကုဋိကာရသိက္ခာပဒ္ဒကထာယံ
ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ ၂။ ၃၈၆။

ကုဋိကာရာပတ္တိ (ထိ) [ကုဋိကာရ + အာပတ္တိ]
(ဒါယကာမရှိပဲ) ကျောင်းဆောက်လုပ်ခြင်း
ကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ ကိရိယာကိရိ-
ယတောတိ ယံကရောန္တောစ အကရောန္တော
စ အာပဇ္ဇတိ ကုဋိကာရာပတ္တိ ဝိယ။ ဝိဠာ
၄။ ၁၅၇။ (-ကခါ ၁။ ၁၂။ သာရတ္ထ ၂။ ၉၆။
ကခါ ၂။ ၁၁၈။)

ကုဋိဂေဟ (န) [ကုဋိ + ဂေဟ] မြေအောက်တိုက်
ခန်း (ဝဇီရ)။ (မြေပေါ်၌ ဆောက်လုပ်ထား
သော) မြက်မိုးကျောင်း (ဝိမတိ)။ ကုဋိဂေ-
ဟ (ဝိဠာ ၂။ ၂၂၄) တိ ကုဋိသရေ ဘူမိသရေ။
ဝဇီရ ၄၅၄။ (-သာရတ္ထ ၂။ ၂၇၁။) ကုဋိဂေ-
ဟတိ ဘူမိယံ ကတတိဏကုဋိယံ။ ဝိမတိ။
၂။ ၁၄၄။ ဝိနယဠာ ၁။ ၃၀၉။

ကုဋိဂေါပက (တိ) [ကုဋိ + ဂုပ + ကျ] ကျောင်း
ကို စောင့်ရှောက်သောသူ။ ကုဋိဂေါပကော-
(အပါ ၁။ ၂၅၂) တိ သေနာသနပါလကော။
အပါ ၁။ ၂။ ၁၈၈။

ကုဋိသရ (န) [ကုဋိ + သရ] မြေအောက်တိုက်
ခန်း။ ကုဋိဂေဟ-ကြည့်။

ကုဋိဈာပက (တိ) [ကုဋိ + ဈာပက] ကျောင်း
ကိုမီးတိုက်သောသူ။ တဒါ မက္ကဋ္ဌော ကုဋိ-
ဈာပကော အဟောသိ။ ဇာဠာ ၂။ ၆၉။

ကုဋိဒ (တိ) [ကုဋိ + ဒါ + အ] ကျောင်း ပေး
လှူသောသူ။ ပါနဓိ မဇ္ဈီ ပဏ္ဍိ၊ ကုဋိဒေါ
အဂ္ဂပုပ္ဖိယော။ အပါ ၁။ ၂၅၉။

ကုဋိဒါန (န) [ကုဋိ + ဒါန] ကျောင်းကို ပေး
လှူခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ* နာဘိဇာနာမိ၊ ကုဋိဒါ-
နသိဒိ ဖလံ။ အပါ ၁။ ၂၅၈။

ကုဋိဒါယက (ပု) [ကုဋိ + ဒါယက] ကျောင်း
ပေးလှူသော (မထေရ်)။ ကုဋိဒါယက
မထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ဉာ-ကမ္မာထက်၌
ပွင့်တော်မူသော ဝိပဿိမြတ်စွာဘုရားအား
(သစ်ရွက်မိုး) ကျောင်းဆောက်လုပ်လှူဒါန်း
ခဲ့ဘူးလေသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်
လေးပါး လားရောက်ရသည် ဟူ၍ မရှိစဘူး
ပေ။ ဤဘဒ္ဒကမ္မာမှနောက် ၂၈-ကမ္မာထက်၌
စကြဝတေးမင်း ၁၆-ကြိမ် ဖြစ်ခဲ့ဘူး၏။ ဤ
ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ
ဆဋ္ဌဘိည ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်၍ ကုဋိ-
ဒါယကထေရ်ဟု သာသနာတွင် ထင်ရှား
လေသည်။ အပါ ၁။ ၂၅၉။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာ-
ယသ္မာ ကုဋိဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါ-
ထာယော အဘာသိတ္တာတိ။ အပါ ၁။ ၂၅၉။

ကုဋိဒူသက (တိ) [ကုဋိ + ဒူသက] ကျောင်းကို
ဖျက်ဆီးတတ်သောသူ။ န ဘိက္ခဝေ ဣဒါ-
နေဝ သော ကုဋိဒူသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုဋိဒူသ-
ကောယေဝ။ ဇာဠာ ၂။ ၆၇။

ကုဋိဒူသကဘိက္ခု (ပု) [ကုဋိဒူသက + ဘိက္ခု]
ကျောင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ရဟန်း။
(ရှင်မဟာကဿပကြီး ပိပ္ပလိလိဏ်ဂူ၌သီတင်း
သုံးနေထိုင်စဉ် အတူနေတပည့် (သဒ္ဓိဝိဟာ-
ရိက) ရဟန်းနှစ်ပါးရှိသည်။ ထိုရဟန်းနှစ်ပါး
တွင် ဤကုဋိဒူသကရဟန်းတပါးလည်း အပါ
အဝင်ဖြစ်သည်။ ရှင်မဟာကဿပကြီးအတွက်
သူတပါးပြုလုပ်ထားသော ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်
များကို သူကိုယ်တိုင် ပြုလုပ်သယောင် ဟန်
ဆောင်တတ်သော ဉာဉ်ဆိုးရှိ၏။ ရှင်မဟာ-
ကဿပကြီးက ရဟန်းဖြစ်လျက် လိမ်လည်
ဟန်ဆောင်မှုမျိုးကို မပြုလုပ်ရန် ဆုံးမခဲ့
သည်။ အခါတပါး၌လည်း ရှင်မဟာကဿပ

ကြီး၏ ဒါယကာရင်း အိမ်သို့သွား၍ ရှင်
မဟာကဿပကြီး နေထိုင်မကောင်းလေဟန်
ပြောဆို ပြီးလျှင် မိမိစားသောက်လိုသော
ကောင်းနိုးရာရာ စားသောက်ဖွယ် များကို
ရှင်မဟာကဿပကြီးက မှာသည့် အနေဖြင့်
လိမ်လည် လှည့်ဖျား၍ အလှူခံစားသောက်
ဘူးလေသည်။ ယင်းကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍
ရှင်မဟာကဿပကြီး သိသောအခါ ရဟန်း
ဖြစ်ပါလျက် ဤကဲ့သို့မပြုမူရန် ဆုံးမဩဝါဒ
ပေးရပြန်၏။ ကုဋ်ဒွါသကရဟန်းသည် အဆိုပါ
ဆုံးမချက်များကို ရိုသေစွာ မနာယူသည့်အ
ပြင် ဆရာသမားအပေါ် စိတ်ဆိုး၍ ရန်ငြိုးဖွဲ့
လေသည်။ တနေ့ ရှင်မဟာကဿပကြီး ရွာ
တွင်း ဆွမ်းခံဝင်နေခိုက် မိမိတဦးတည်း
ကျောင်း၌ရှိစဉ် ကျောင်းပရိဘောဂများကို
တုတ်ဖြင့်ရိုက်ခွဲ၍ ကျောင်းကိုလည်း မီးရှို့
ထွက်ပြေးလေသည်။ သေသောအခါ အဝိစိ
ရေ၌ကျ၏။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘုရားရှင်
က “ဤကဲ့သို့သော တပည့်မိုက်နှင့် အတူနေရ
ခြင်းထက် တဦးတည်း နေရသည်က ကောင်း
သေးသည်”ဟု မိန့်တော်မူ၏ (ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။
၂၉၅-၆)။ တဒါ မက္ကဋ္ဌော ကုဋ်ဒွါသကဘိက္ခု
အဟောသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။

ကုဋ်ဒွါရ (န) [ကုဋ်+ဒွါရ] (၁) (က) အိမ်တံခါး။
(ခ) ကျောင်းတံခါး။ (၁) (က) အဟော
ဒုက္ခံ အယျော နော မဟာကဿပတ္ထေရော
စိရဿံ မေ ကုဋ်ဒွါရံ အာဂတော။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။
၂၆၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၇၉။ (ခ) အဇ္ဇ ပန ပဏ္ဏ-
သာလတောပိ န နိက္ခမတိတိ ကုဋ်ဒွါရံ ကမ္မေ-
တွာ ဩလောကန္တော။ သံ၊ ၁။ ၂၅၉။

ကုဋ်ဓူပ (ပု) [ကုဋ် + ဓူပ] ကျောင်း-၌-
အတွက်- နံသာ အခိုးအထုံ၊ ကျောင်း၌
အမွှေးအကြိုင်လိမ်းကျံခြင်း။ ကုဋ်ဓူပံ မယာ-
ဒိန္နံ၊ ဝိပုသန္နေန စေတသာ။ အပါ၊ ၁။ ၈၇။

ကုဋ်ဓူပက (ပု) [ကုဋ်+ဓူပက] ကျောင်း၌ ထုံ
စေတတ်သော၊ ကျောင်း၌ အခိုးအထုံပေး

လှူခဲ့သော (မထေရ်)။ (ဤမထေရ်သည်
၉၄-ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော သိဒ္ဓတ္ထ
ဘုရားရှင်၏ကျောင်းတော်ကို စောင့်ရှောက်
တတ်သော မထေရ်ဖြစ်သည်။ အခွင့်သင့်တိုင်း
ဘုရားရှင်၏ ဂန္ဓကုဋ်ကိုအကျော်အခိုးအထုံဖြင့်
မွှေးကြိုင်အောင် ပြုခဲ့ဘူး၏။ အခိုးအထုံကို
ပေးလှူခဲ့ဘူး၏။ ထိုကောင်းမှုကြောင့်အပါယ်
လေးပါး လားရောက်ရသည်ဟူ၍ မရှိစဘူး
ပေ။ ဤဂေါတမဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌
ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်၍
ကုဋ်ဓူပကထေရ်ဟု သာသနာတွင် ထင်ရှား
လေသည်။ အပါ၊ ၁။ ၂၅၂။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၈။)
ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကုဋ်ဓူပကော ထေ-
ရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာတိ။
အပါ၊ ၁။ ၂၅၂။

ကုဋ်ပရိက္ခေပ (ပု) [ကုဋ်+ပရိက္ခေပ] ကျောင်း
အရံအတား။ သမန္တတော ပံသုံ အပနေတွာ
လေဏံ သောဓေတွာ ကုဋ်ပရိက္ခေပံ ကတွာ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၁။

ကုဋ်ပရိဘဏ္ဍကရဏကာလ (တိ) [ကုဋ် + ပရိ-
ဘဏ္ဍ+ကရဏ+ကာလ] ကျောင်းကိုအပြေ
အပြစ်ပြုသောအခါ။ ကုဋ်ပရိဘဏ္ဍကရဏ-
ကာလေ စ ကာယပရိဟာရိကော ဟောတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၁၈၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ မဟာနိ၊ ၁။
၄၀၉။ ကုဋ်ပရိဘဏ္ဍကရဏကာလေတိ ကုဋ်-
ယာ သမန္တတော ဝိလိမ္ပနေန သမ္ပဋကရဏ-
ကာလေ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၁၅။

ကုဋ်ပရိဘောဂ (ပု) [ကုဋ်+ပရိဘောဂ] လယ်
တဲကို သုံးဆောင်ခြင်း (နေထိုင်ခြင်း)။ အထ
နံ အတ္တနော အနုတ္တရဒက္ခိဏေယျဘာဝ-
တော တံ ကုဋ်ပရိဘောဂံ အနုမောဒါ-
ပေတွာ။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၂-၃။

ကုဋ်ပရိဝေဏ (န) [ကုဋ်+ပရိဝေဏ] ကျောင်း
ပရိဝုဏ်၊ ကျောင်းဝင်း။ ဟတ္ထသာရံ အာဒါယ

ပလာယိတွာ ထေရဿ ကုဋိပရိဝေဏံ ပဝိ-
သိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။

ကုဋိပ(ပွ)ဝေသက (တိ) [ကုဋိ + ပဝေသက]
လယ်တဲသိုဝင်သောသူ။ ကုဋိပဝေသကပါရု-
တ-ကြည့်။

ကုဋိပ(ပွ)ဝေသကပါရုတ (န) [ကုဋိပဝေသက
+ ပါရုတ] လယ်တဲသို ဝင်သောသူ၏ဝတ်ရုံ
ခြင်း။ မဟာဇေဋ္ဌကပါရုတံ ကုဋိပဝေသကပါ-
ရုတံ ပြာဟ္မဏပါရုတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ ကုဋိပ-
ဝေသကပါရုတံ။ ကင်္ခါ။၂၇။ ယထာ စ
ကဿကာ ခေတ္တကုဋိ ပဝိသန္တာ သာဠကံ
ပလိဝေဋ္ဌေတွာ ဥပကစ္ဆကေ ပက္ခိပိတွာ
တဿေဝ ဧကေနန္တေန သရီရံ ပါရုပန္နိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၅။ ကင်္ခါ။၂၇။

ကုဋိပုရိသ (ကုဋိ + ပုရိသ) ရွာ၌ (အကြီးအမှူး
ဖြစ်သော) ယောက်ျား၊ ခေါင်းဆောင်
ယောက်ျား။ ဣတိ သော မဟာရာဇ ဂါမ-
ဿာမိကော ကုဋိပုရိသေ သန္နိပါတေန္တော
သဗ္ဗေ ဂါမိကေ အာဏာပေတိ။ မိလိန္ဒ။
၁၄၉။

ကုဋိဘတ္တ (န) [ကုဋိ + ဘတ္တ] ကျောင်းကို ရည်
စူး ရည်ရွယ်၍လှူအပ်သောဆွမ်း။ ကုဋိဘတ္တ
နာမ ယံ သံသဿ အာဝါသံ ကာရေတွာ
“အမှာကံ သေနာသနဝါသိနော အမှာကံ-
ယေဝ ဘတ္တံ ဂဏန္တူ”တိ ဧဝံ နိဗန္ဓာပိတံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇။ (- ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။) ကုဋိ ဥဒ္ဓိဿဒါတဗ္ဗံ
ဘတ္တံ ကုဋိဘတ္တံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇။

ကုဋိဘေဒက (တိ) [ကုဋိ + ဘေဒက] ကျောင်း
ကိုဖျက်ဆီးသောသူ။ ဧတေန ကုဋိဘေဒက-
နံ ဂိဝါဒိဘာဝံ ပရိသင်္ကတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။

ကုဋိမဏ္ဍနာနုယတ္တ (တိ) [ကုဋိမဏ္ဍန + အနုယတ္တ]
ကျောင်းကိုတန်ဆာဆင်ခြင်း၌ အဖန်တလဲလဲ

အားထုတ်သော၊ ကျောင်းကို အလှပြင်
သောသူ။ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ကုဋိ-
မဏ္ဍနာနုယတ္တော ဝိဟရန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၄၄-၅။

ကုဋိမဏ္ဍပသံကိဏ္ဍ (တိ) [ကုဋိမဏ္ဍပ + သံကိဏ္ဍ]
ကျောင်း၊ မဏ္ဍပ်ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ ကုဋိ-
မဏ္ဍပသံကိဏ္ဍံ၊ ယောဂီဝရဝိရာဇိတံ။ အပ၊
၂။၂၂။

ကုဋိရက္ခဏ (န) [ကုဋိ + ရက္ခဏ] ကျောင်းကို
စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ကထံ? ကုဋိရက္ခဏတ္ထံ
ဘဂဝတာ ပဋိဂ္ဂိဒါနာဒိ အနုညာတံ။ ဝဇီရ။
၁၆၉။

ကုဋိလ (တိ) [ကုဋိ + လူလ။ ကုဋိလံ ဗိမ္ဗုကုဋိတံ။
ကုဋ္ဌ ဆေဒနေ၊ ဣလော၊ ကုဋ္ဌ ကောဋိလေျ
ဝါ။ ဓာနံ။ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။၇၀၉။] (က) ကောက်
သော။ (ခ) လက်ကောက်ကွင်းနှင့်တူသော။
(က) ဗိမ္ဗုတာ ဝက်တာ ကုဋိလတာ၊ အယံ
ဝုစ္စတိ အနုဇ္ဇဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ (- မ၊၁။
၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၂။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၇၉။) ကုဋိလတာတိ နဂ်လကောဋိဝက်တာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။ (ခ) ကုဋိလော (မဟာနိ။
၁၁၈)တိ ဝက်ကဋကသဒိသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၂၃၈။

ကုဋိလအက္ခိကောဋိပါတ (ပ) [ကုဋိလ + အက္ခိ
+ ကောဋိ + ပါတ] ကောက်သော မျက်
ထောင့်ကိုကျစေခြင်း၊ မျက်စောင်းထိုးခြင်း။
တေနာဟ “ဝက်က္ခိကောဋိယာ”တိ ကုဋိ-
လအက္ခိကောဋိပါတေနာတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၁၂၀-၁။

ကုဋိလကဏ္ဍက (ပ) [ကုဋိလ + ကဏ္ဍက]
ကောက်သောဆူး၊ ဆူးကောက်။ နာဘိသဇ္ဇိ-
တိ ကုဋိလကဏ္ဍကော ဝိယ တတ္ထ တတ္ထ မမ္ပံ

တုဒန္တော ဝိယ န လဂ္ဂိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၆။
(-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃၆၉။)

ကုဋိလကဏ္ဍကသခါ (တိ) [ကုဋိလကဏ္ဍ + သခါ] ကောက်သောဆူးခက်။ ပရာဘိသဇ္ဇ-
နီတိ ကုဋိလကဏ္ဍကသခါ ဝိယ စမ္ပေသု
ဝိဇ္ဇိတော ပရေသံ အဘိသဇ္ဇနီ။ အဘိ၊ဌ၊
၁။၄၂၅။

ကုဋိလကဏ္ဍပတ္တ (တိ) [ကုဋိလကဏ္ဍ + ပတ္တ] ကျောင်း၏ လကဏ္ဍသို့ ရောက်သော၊
ကျောင်းလကဏ္ဍနှင့် ပြည့်စုံသော။ (အလျား
၂၇-တောင် အနံ ၁၅-တောင်၊ ၁-ထွာ၊ ၆-
လက်သစ်ပမာဏရှိသောကျောင်းကိုကျောင်း
လကဏ္ဍနှင့် ပြည့်စုံသည်ဟု ဆိုသည်။ ဝိ၊
၁။၂၂၄။) အညဿတ္ထာယာတိ ကုဋိလကဏ္ဍ-
ပတ္တမ္ပိ ကုဋိ အညဿတ္ထာယ ဥပဇ္ဈာယဿ
ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ (သာရတ္ထ၊၂။၃၃၇။)

ကုဋိလဂတ (တိ) [ကုဋိလ + ဂတ] ကောက်
ကောက် ကွေ့ကွေ့ သွားတတ်သော၊ သူ။
ကသ္မာ? နေတ္ထေ ဇိမ္မံ ဂတေ သတိ တဿ
ကုဋိလဂတတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၁၃။

ကုဋိလစိတ္တ (တိ) [ကုဋိလ + စိတ္တ] ကောက်ကျစ်
သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ကသ္မာ? အယဉ္ဇိ
အတိသဋ္ဌော ကုဋိလစိတ္တော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၆။

ကုဋိလဇ္ဈာသယ (တိ) [ကုဋိလ + အဇ္ဈာသယ] ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သောအလိုရှိသော၊
သူ။ နဂ္ဂဘောဂ္ဂန္တိ အဝသနဘာဝေန နဂ္ဂံ၊
ကုဋိလဇ္ဈာသယတယ ဘောဂ္ဂံ။ သံ၊ဌ၊၂။
၃၇၇။

ကုဋိလပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကုဋိလ + ပရိစ္ဆေဒ] ကောက်သောအပိုင်းအခြား။ တထာပိ စေသ
ကုဋိလပရိစ္ဆေဒေန မိနိယမာနော ပရိယန္တပရိ-
က္ခေပတော နဝယောဇနသတိကော ဟော-
တိ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၆၂။

ကုဋိလဘာဝကရ (တိ) [ကုဋိလဘာဝ + ကရ + အ] ကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်
သော၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲအောင် ပြုတတ်
သော။ အန္တဒ္ဓယပရိဝဇ္ဇနေန ကုဋိလဘာဝ-
ကရနံ မာယာဒီနံ ကာယဝင်္ကာဒီနဉ္စ ပဟာ-
နေန အကုဋိလံ။ ဝိမာန၊ဌ၊၇၆။ (-ဒီ၊ဌ၊
၃။၁၂၁။)

ကုဋိလဘာဝကရဒေါသ (ပု) [ကုဋိလဘာဝကရ + ဒေါသ] ကောက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြု
တတ်သော အပြစ်။ အကုဋိလ (၁) ကြည့်။

ကုဋိလယောဂ (ပု) [ကုဋိလ + ယောဂ] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲမှုနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ မရိုးဖြောင့်ခြင်း။
သာဝိယောဂေါတိ ကုဋိလယောဂေါ။ ဒီ၊ဌ၊၁။
၇၈။ သံ၊ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၉။ အဘိ၊
ဌ၊၃။၉၁။ (-သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၃၅၃။)

ကုဋိလဝိသုက (တိ) [ကုဋိလ + ဝိသုက] ကောက်
သော မေးရှိသော၊ သူ။ ဝက်ဟနုကာ ကေ-
ပဿေန ကုဋိလဝိသုကာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၂၄။

ကုဋိလသင်္ကုဋိလ (တိ) [ကုဋိလ + သင်္ကုဋိလ] ကောက်သော အလွန်ကောက်သော။ ဥန္န-
တာဝနတာယ ကုဋိလသင်္ကုဋိလာယ ဥပရိ-
တော ပရိတ္တံ ဥဒကံ။ မိလိန္ဒ။၂၈၇။

ကုဋိလသရီရ (တိ) [ကုဋိလ + သရီရ] ကောက်
သောကိုယ် ရှိသော၊ သူ။ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ
အဗ္ဘဂ္ဂတာယ ကုဋိလသရီရတာယ ဝက်။ ဒီ၊
ဌ၊၂။၄၅။

ကုဋိလကာရ (တိ) [ကုဋိလ + အာကာရ] ကောက်သော အခြင်းအရာရှိသော။ တာနိပိ
အသိတာဒီနိ ကုဋိလကာရတော ခုဇ္ဇကာနိ-
တိ ဝုတ္တံ “တိဟိ ခုဇ္ဇကေဟိ” တိ။ ထေရ၊ဌ၊
၁။၁၄၁။

ကုဋိလစာရ (တိ) [ကုဋိလ + အာစာရ] ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သော အကျင့်ရှိ

သော၊ သူ။ တေသံ မဟာရာဇာနံ ကတပါပ-
ပဋိစ္စာဒနလက္ခဏာယ မာယာယ ယုတ္တာ
ကုဋိလာစာရာ ဒါသာ အတ္ထိ။ ဒိ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၇၀။

ကုဋိဝတ္ထု (န) [ကုဋိ + ဝတ္ထု] ကျောင်းရာ၊
ကျောင်းဆောက်မည့်မြေနေရာ။ တေန ကုဋိ-
ကာရကေန ဘိက္ခုနာ ကုဋိဝတ္ထု သောဓေ-
တွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၅၅။ ကခါ၊
ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၃၈။)

ကုဋိဝတ္ထုဩလောကန (န) [ကုဋိဝတ္ထု + ဩ-
လောကန] ကျောင်းနေရာကို ကြည့်ခြင်း။
သောဟံ ဘန္တေ သံသံ ကုဋိဝတ္ထုဩလောကနံ
ယာစာမိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၄။ ကခါ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၃၈။

ကုဋိဝတ္ထုဒေသနာ (ထိ) [ကုဋိဝတ္ထု + ဒေသနာ]
ကျောင်းနေရာကို ပြောကြားခြင်း။ သော
သံသံ ကုဋိဝတ္ထုဒေသနံ ယာစတိ။ ဝိ၊ ၁။
၂၂၅။ ကခါ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၃၉။ (-ဝိ၊ ငွ၊ ၄။ ၄၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၅။ ကခါ၊ ၂၅၉။)

ကုဋိဝတ္ထုသမ (တိ) [ကုဋိဝတ္ထု + သမ] ကျောင်း
ရာ မြေနှင့်ညီသော။ ဘူမိသမံ ကတွာတိ ကုဋိ-
ဝတ္ထုသမံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၆။

ကုဋိဝတ္ထုသာမန္တာ (ဗျ) [ကုဋိဝတ္ထု + သာမန္တာ]
ကျောင်းနေရာ၏ အနီး၌။ ပါစိနန္တိ ကုဋိဝတ္ထု-
သာမန္တာ စိနိတဗ္ဗအဓိဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၃၅။

ကုဋိဝိဟာရိတ္ထေရ (ပု) [ကုဋိဝိဟာရိ + ထေရ]
လယ်တဲကျောင်း၌နေစဉ် တရားထူးရသော
မထေရ်၊ ကုဋိဝိဟာရိမထေရ်။ (ဤမထေရ်
သည် ဝဇ္ဇီတိုင်းမှလူကြီးလူကောင်းတယောက်
၏သားဖြစ်သည်။ အပ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၂၄။ ရတန-
သုတ်တရားဒေသနာကို နာကြားပြီးနောက်
တောထွက် သွားသည်။ တနေ့တွင် တရား
အားထုတ်စဉ် မထေရ်သည် မိုးမိ၍ လယ်
စောင့်ယောက်ျား၏ တဲတွင် မိုးဝင်ခဲ့သည်။
တဲအတွင်းရှိ မြက်ခင်းပေါ်တွင် ထိုင်မိလျှင်

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-ဂ-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ထိုင်မိခြင်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။
မထေရ် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးနောက်
လယ်စောင့်ယောက်ျားသည်လာ၍ တဲတွင်း၌
နေသူသည်မည်သူနည်းဟု မေးသည်။ မထေရ်
က ရာဂကင်းပြီး ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း ဖြေဆို
တော်မူသည်။ ဘုရားရှင်သည် မထေရ်နှင့်
လယ်စောင့်ယောက်ျားတို့မေးဖြေသံကို ဒိဗ္ဗ-
သောတအဘိညာဉ်ဖြင့် ကြားသိတော်မူသည်။
လယ်စောင့်ယောက်ျား လွန်စွာဝမ်းမြောက်
ဝမ်းသာဖြစ်နေသည်ကို သိရှိတော်မူသဖြင့်
အနာဂတ်၌ လယ်စောင့်ယောက်ျားရမည့် အ-
ကျိုးတရားများကို ထင်စွာ ပြတော်မူလို၍
“ဝိဟာသိကုဋိယံ ဘိက္ခု” စသော ၂-ဂါထာကို
ဟောတော်မူသည်။ လယ်စောင့်ယောက်ျား၏
မြက်မိုးတဲတွင်း၌ပင် တရားထူးရသောကြောင့်
မထေရ်ကို “ကုဋိဝိဟာရိမထေရ်”ဟု ခေါ်
ကြသည်။ ထေရ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၆၁ - ၃။ အပ၊ ၁။
၅၇၁-လာ ဥဒကပူဇကမထေရ်နှင့် ဤကုဋိဝိ-
ဟာရိ မထေရ်သည် တဦးတည်း ဖြစ်သည်။
ပဒမုတ္တရဘုရားအား ရေလှူခဲ့ဘူးသည်ကို အ-
ကြောင်းပြု၍ အပဒါန်၌ ဥဒကပူဇကနာမည်
ပေးထားသည်။) ကော ကုဋိကာယန္တိ အာ-
ယသ္မတော ကုဋိဝိဟာရိတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၆၁။ ကုဋိကာယံ လဒ္ဓဝိသေ-
သတ္တာ ပန ထေရဿ တတော ပဘုတိ ကုဋိ-
ဝိဟာရိတွေဝ သမညာ ဥဒပါဒိ။ ထေရ၊ ငွ၊
၁။ ၁၆၃။

ကုဋိဝိဟာရိ (ပု) [ကုဋိ + ဝိဟာရ + ဤ] လယ်တဲ
၌နေစဉ် တရားထူးရသော မထေရ်၊ ကုဋိဝိ-
ဟာရိမထေရ်။ ကုဋိဝိဟာရိတ္ထေရ-ကြည့်။

ကုဋိသင်္ချာ (ထိ) [ကုဋိ + သင်္ချာ] ကျောင်းဟူ
သော ရေတွက်ခြင်း၊ ကျောင်းဟု ခေါ်ခြင်း။
အယံ ကုဋိသင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ။ ကခါ၊ ၁၃၄။

ကုဋိသောဝန (န) [ကုဋိ + သောဝန] ကျောင်း
ကို - သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ခြင်း။ “စောရိ-

ကာယ ဂဟိတတ္တာ န ပါပုဏာတိ”တိ ဝစန-
တော ကုဋိသောဓနံ ဝဋ္ဋတိတိ စ ဒီပဝါသိ-
နော ဝဒန္တိ ကိရ။ ဝဇီရ။၅၃၀။

ကုဋိစက (ပု) [ကုဋိ+စက။ ကုဋိ(ဋိ) စ(ရ)က-
(သံ)] ကုဋိစကပရိဗိုဇ်။(ကုဋိသခမ်းကျောင်း
ငယ်၌ တရားအားထုတ်ကာ နေသောသူ။)
တတ္ထ ဟောတိက၊ ကုဋိစက၊ ဗဟူဒက။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၁၂။ ကုဋိစကာဒိကာ စတုတ္ထိ သ ဒွါသဋ္ဌိ-
ဒိဋ္ဌိယော။ ဓာန်။၄၄၁။ ဆဋ္ဌ-မူ ဓာန်-၌ ကုဋိ-
သကာဒိကာဟု ပါဌ်ရှိသည်။

ကုဋုမလ(က) (ပု) [ကုဋု+မလ။ ကုဋု ဆေဒ-
နော၊ မလော၊ အဿ၊ ကုဋုမလော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။
၅၄၄။] စဉ်းငယ်ပွင့်သောအင်္ဂု၊ ပွင့်ခါနီး
အင်္ဂု။ မကုလံ ဝါ ကုဋုမလော၊ ခါရကော တု
စ ဇာလကံ။ ဓာန်။၅၄၄။

ကုဋုမလကဇာတ (တိ) [ကုဋုမလက+ဇာတ]
ဖြစ်သော ပွင့်ခါနီးအင်္ဂုရှိသော။ န စိရဿေဝ
ဒါနိ ကုဋုမလကဇာတော ဘဝိဿတိ။ အံ၊၂။
၄၇၆။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။) ကုဋုမလကဇာတော-
တိ သဉ္ဇာတမကုဋ္ဌော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ ကုဋု-
မလကဇာတောတိ သဉ္ဇာတမဟာမကုဋ္ဌော။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၃။ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၂၆၈-၌ ကုဋုမလကဇာတ-ဟု ပါဌ်ပျက်လျက်
ရှိသည်။)

ကုဋုမလသဏ္ဌာန (တိ) [ကုဋုမလ+သဏ္ဌာန]
ပွင့်ခါနီး အင်္ဂုသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ကဏေရုကာ-
ကြည့်။

ကုဋုမ္မ (ပု၊န) [ကုဋု+ဗ။ ကုဋိဿ ဥမုက်၊ ဇနေဟိ
ကောဋိယတိ ပဝတ္တိယတိတိ ကုဋုမ္မ=စတုပ္ပါ-
ဒေါ၊ ခေတ္တံ၊ သရံ၊ ကလတ္တံ၊ ဒါသာ စ။
မောဂါ၊၇။၁၂၂။] (၁) ခြေ ၄-ချောင်း
သတ္တဝါ။ (၂) လယ်။ (၃) အိမ်။ (၄) မယား။
(၅) ကျွန်။ (၆) ဥစ္စာ။ (၇) ဖျဉ်းအိုး။
(၁) (၂) (၃) (၄) (၅) ထောင့်ကွင်း

ကြည့်။ (၆) ဥစ္စာ။ ကုဋုမ္မ ဝုစ္စတိ ဓနံ။ သိ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၅၇။ ကုဋုမ္မ သဏ္ဌာပေတိတိ ဓနံ
ပတိဋ္ဌာပေတိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၆၉။ (၇)
ဖျဉ်းအိုး။ ဂဟေတွာ ကုဋ္ဌေ ဝါ ကုဋုမ္မေ ဝါ
ပူရေတွာ သေဝိ ပုနဒိဝသေဝိ ခါဒိဿာမာတိ
န ဝဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ (ထောမ-၌ ကုဋုမ္မ-
သဒ္ဓါသည် (၁) အိမ်သားစု။ (၂) ဆွေမျိုး။
(၃) အဆက်အနွယ်။ (၄) ကုဋုမ္မဂ္ဂိဟ်(လက်
မှ ထောက်လျှင် ၂-ခုမြောက်ဂ္ဂိဟ်)ကို ဟော
ကြောင်းဆို၏။)

ကုဋုမ္မဘာရ(ပု) [ကုဋုမ္မ+ဘာရ] ဥစ္စာဟူသော
ဝန်။ ဂေဟေ ကုဋုမ္မဘာရဿ နိတ္ထရဏသ-
မတ္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၇။)

ကုဋုမ္မမဇ္ဈ (ပု၊န) [ကုဋုမ္မ+မဇ္ဈ] ဥစ္စာ၏အ
လယ်။ ကုဋုမ္မ သဏ္ဌာပေတွာ ကုဋုမ္မမဇ္ဈေ
ဝသတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။

ကုဋုမ္မရိယဂါမ (ပု) [ကုဋုမ္မရိယ+ဂါမ] ကုဋုမ္မရိ-
ယရွာ။ ကုဋုမ္မရိယဝိဟာရ-ကြည့်။

ကုဋုမ္မရိယဂါမသန္နိဿိတဝိဟာရ (ပု) [ကုဋုမ္မရိ-
ယဂါမ + သန္နိဿိတ + ဝိဟာရ] ကုဋုမ္မရိယ
ရွာကို မှီသော ကျောင်း၊ ကုဋုမ္မရိယရွာ
ကျောင်း။ ကုဋုမ္မရိယဝိဟာရ-ကြည့်။

ကုဋုမ္မရိယဝိဟာရ (ပု) [ကုဋုမ္မရိယ + ဝိဟာရ]
ကုဋုမ္မရိယရွာကို မှီသောကျောင်း၊ ကုဋုမ္မရိ-
ယရွာကျောင်း။ (ဤကျောင်းသည် ဧရာ-
ဏဇနပုဒ်၌ တည်ရှိသော ကုဋုမ္မရိယရွာကို
ဆွမ်းခံရွာအဖြစ် မှီခိုနေရသော ကျောင်းဖြစ်
သည်။ ဤကျောင်းမှ သာမဏေငယ်တပါး
သည် ကုဋုမ္မရိယရွာ၌ နေထိုင်သော အလုပ်
သမားတယောက်အိမ်၌ အမြဲတမ်း ဆွမ်းခံ
သည်။ အလုပ်သမားသည် “သာမဏေ ဘုဉ်း
ပေးရန် ဆွမ်းတဇွန်း၊ ယူသွားရန် ဆွမ်းတဇွန်း
အားဖြင့်” နေ့စဉ် ဆွမ်းနှစ်ဇွန်း လောင်း
လှူနေကျ ဖြစ်၏။ တနေ့သ၌ သာမဏေ

သည် ထိုအိမ်၌ ဧည့်သည်ရောက်နေသည် ကိုမြင်သဖြင့် ဆွမ်းတဇွန်းမျှသာ အလှူခံ သည်။ အကြောင်းကို မေးလျှောက်သောအ ခါ ဒါယကာအိမ်၌ ဧည့်သည်ရောက်နေသော ကြောင့်ဟု ဖြေဆို၏။ ထိုအခါ အလုပ်သမား ဒါယကာသည် “အလိုနည်းသောကိုရင်ပေတ ကား”ဟု သာမဏေအပေါ် လွန်စွာ ကြည်ညို ခြင်းဖြစ်၏။ မိမိနှင့် အကျွမ်းဝင်သော မိတ် ဆွေများကိုလည်း အဆိုပါသာမဏေကလေး အလိုနည်းပုံကို ပြောပြ၏။ သာမဏေ၏ အလိုနည်းသော ဂုဏ်သတင်းကို ကြားတိုင်း ကုန်သော ဒါယကာ ဒါယိကာမများသည် သာမဏေကို အလွန်ကြည်ညိုကြသဖြင့် နေ့ စဉ် ဆွမ်းအုပ် ၆၀-သာမဏေအတွက် တာ ဝန်ခံ လှူဒါန်းကြသည်။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇၄။) ကုဋမ္မရိယဝိဟာရေ (အံ၊ဌ၊၁။၁၇၄) တိ ကုဋမ္မရိယဂါမသန္နိဿိတဝိဟာရေ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၃၀။

ကုဋမ္မဿမိက (ပု) [ကုဋမ္မ+ဿမိက] ဥစ္စာ ရှင်၊ ဓနရှင်။ တသ္မိံ သမယေ မဟာနာမော ကုဋမ္မဿမိကော ဟောတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ (-အပ၊ဌ၊၁။၃၀၃။)

ကုဋမ္မဿမိနီ (ထိ) [ကုဋမ္မ+ဿမိနီ] ဥစ္စာရှင် မ၊ ဓနရှင်မ။ ကုဋမ္မဿမိနီ ဘဝိဿတိတံ နံ ဂဟေတွာ ဃရံ အာနေသိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၇၂။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၂။)

ကုဋမ္မိက (တိ) [ကုဋမ္မ+ဣက။ ကုဋမ္မိ ဝုစ္စတိ ဓနံ၊ တဒဿတ္ထိတိ ကုဋမ္မိကော။ သိ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၅၈။] ဥစ္စာရှိသောသူ (ဥစ္စာရှင်၊ ဓနရှင်၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်)။ အတ္တနော နဂရေ ဝိဟာရဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သောဘနံ နာမ ကုဋမ္မိကဿ ဥယျာနံ ဒိသ္မာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၈၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၈၁။ မ၊ဌ၊၃။၂၀၀။ သံ၊ဌ၊၃။၂၇၂။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂။ ပေတ၊ဌ၊၂။၉။ ထေရီ၊ဌ၊၄။၈။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၇။)

ကုဋမ္မိကကုလ (န) [ကုဋမ္မိက+ကုလ] ဥစ္စာ ရှင်မျိုး၊ ဓနရှင်မျိုး၊ သူဌေးမျိုး၊ သူကြွယ် မျိုး။ ကုဋမ္မိကကုလေ ဖီတေ၊ သုခိတော သော သဘာတုကော။ အပ၊၂။၂၆၂။ ထေရီ၊ဌ၊၇၃။ (-အပ၊ဌ၊၁။၃၀၀။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၁၈၈။)

ကုဋမ္မိကဂေဟ (န) [ကုဋမ္မိက+ဂေဟ] ဥစ္စာ ရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - အိမ်။ ကော ဗာဟိယရဋ္ဌေ ကုဋမ္မိကဂေဟ နိဗ္ဗတ္တော။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၃၅၂။ အပ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ အပ၊ဌ၊၂။၂၁၉။ ဇာ၊ ဌ၊၃။၁၄၄။)

ကုဋမ္မိကသရ (န) [ကုဋမ္မိက+သရ] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - အိမ်။ တုမ္မာကံ ဓရဂါမေ ကုဋမ္မိကသရေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၅၄။

ကုဋမ္မိကဇန (ပု) [ကုဋမ္မိက+ဇန] သူဌေး သူကြွယ်ဖြစ်သောသူ။ နေဂမာတိ ကုဋမ္မိက-ဇနာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၆။

ကုဋမ္မိကဓိတု (ထိ) [ကုဋမ္မိက + ဓိတု] ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - သမီး။ သာဝတ္ထိယံ ကိရေကိဿာ ကုဋမ္မိကဓိတယ သာမိကော သတ္တု ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ။ အံ၊ဌ၊၁။၂။

ကုဋမ္မိကပုတ္တ (ပု) [ကုဋမ္မိက + ပုတ္တ] ဓနရှင် သား၊ သူဌေးသား၊ သူကြွယ်သား။ သာ-ဝတ္ထိယံ ကိရ တိဿော နာမ ကုဋမ္မိကပုတ္တော စတ္တာလိသဟိရညကောဋိယော ပဟာယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၉။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။ ၄၇၇။)

ကုဋမ္မိကပုတ္တတိဿတ္ထေရ (ပု) [ကုဋမ္မိကပုတ္တ+ တိဿတ္ထေရ] ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - သားတိဿထေရ်။ ဤထေရ်သည် သာဝတ္ထိ ပြည်သား၊ ကုဋေ ၄၀ ကို ပယ်စွန့်၍ ရဟန်း ဝတ်လာသူ၊ ရဟန်းဖြစ်လျက် ရာဂနှင့်တကွ

သေရမ္မ (သရာဂ မရဏ)ကို ရှက်တတ်သူ၊ မိမိကို သတ်ရန်လာသော ခိုးသားများယုံကြည်စေဖို့အတွက် မိမိပေါင်ကို ခဲများဖြင့် ကိုယ်တိုင်ထုချိုး၍ ဒုက္ခဝေဒနာခံစားနေရစဉ် ရဟန်းတရားကို တညလုံး အားထုတ်သဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်လာသူ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇)။ စေတသိကဝိရိယနှင့် ပြည့်စုံသူအဖြစ် စံတင်ခံရသူ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇)။ ဒုက္ခဝေဒနာချုပ်ငြိမ်းကွယ်ပျောက်ဖို့ ကျင့်သူများတွင် “စံတင်” ခံရသူ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂) ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄-၇-၌ကား သာဝတ္ထိပြည်မှ မိတ်ဆွေ ၂၉-ယောက်နှင့်အတူ တကွ ဘုရားသခင် တရားတော်ကို နာယူပြီး နောက် ရဟန်းဝတ်လာသူ၊ သူနှင့်အတူ ရဟန်းဘောင် ရောက်လာသူများ ရဟန်းတရားကို အားထုတ်၍ အသီးသီး ရဟန္တာဖြစ်ကြသော်လည်း ဤမထေရ်မှာ “ပျင်းရိသူ၊ ဝိရိယယုတ်လျော့သူ၊ အစားမက်သူ” ဖြစ်သဖြင့် ရဟန္တာမဖြစ်ပဲ တဦးတည်းကျန်နေသူ၊ ဘုရားရှင်က မိတ်ဆွေရဟန္တာများကို ချီးကျူးနေသံကြားရမှ အပြင်းအထန် ရဟန်းတရားအားထုတ်ချင်စိတ် ပေါ်လာသူ၊ ထိုစိတ်ဓာတ်အရ ညဉ့်၌ပျဉ်ပြားကို မှီရပ်လျက် ရဟန်းတရားကို လွန်လွန်ကဲကဲ အားထုတ်စဉ် ငိုက်မြည်း၍လဲကျသဖြင့် ပေါင်ကျိုးသူအဖြစ် ဖော်ပြ၏။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုဋ္ဌမ္ဗိယပုတ္တတိဿတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

ကုဋ္ဌမ္ဗိယ (တိ) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+တိ] ကကို-ယပြု] ဥစ္စာရှိသောသူ (ဥစ္စာရှင်၊ ဓနရှင်၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်)။ အယံ ကိရပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဟံသာဝတီနဂရေ ဝိဘဝသမ္ပန္နော ကုဋ္ဌမ္ဗိယော ဟုတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။)

ကုဋ္ဌမ္ဗိယကုလ (န) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+ကုလ] ဓနရှင်မျိုး၊ သူဌေးမျိုး၊ သူကြွယ်မျိုး။ သော တေန

ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ကုဋ္ဌမ္ဗိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။)

ကုဋ္ဌမ္ဗိယဂဏ (ပ) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+ဂဏ] သူဌေး - သူကြွယ် - အပေါင်း။ နေဂမောတိ ကုဋ္ဌမ္ဗိယဂဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။

ကုဋ္ဌမ္ဗိယဂေဟ (န) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+ဂေဟ] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - အိမ်။ အယံကုလပုတ္တော ဗန္ဓုမတီနဂရဿ ဒွါရသမိပေ ဂါမေ ကုဋ္ဌမ္ဗိယဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (- ၁၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၃။)

ကုဋ္ဌမ္ဗိယသရ (န) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+သရ] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - အိမ်။ ဒွိန္ဒုဗုဒ္ဓါနံ အန္တရေ ဗာရာဏသီယံ ကုဋ္ဌမ္ဗိယသရေ နိဗ္ဗတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ကုဋ္ဌမ္ဗိယဓိတု (ထိ) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+ဓိတု] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - သမီး။ တဒါ စ ဥရုဝေလဂါမေ သုဇာတာ နာမ ကုဋ္ဌမ္ဗိယဓိတာ ကေသ္မိံ နိဂြောဓရက္ခေ ပတ္တနံ အကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။)

ကုဋ္ဌမ္ဗိယပုတ္တ (ပ) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယ+ပုတ္တ] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - သား။ ဗာရာဏသီယံ နန္ဒိယော နာမ ကုဋ္ဌမ္ဗိယပုတ္တော သံဃဿ ဣသိပတနမဟာဝိဟာရေ စတုသာလံ ကာရေသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။)

ကုဋ္ဌမ္ဗိယပုတ္တတိဿတ္ထေရ (ပ) [ကုဋ္ဌမ္ဗိယပုတ္တ+တိဿတ္ထေရ] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် - သူဌေး - သူကြွယ် - သား တိဿမထေရ်။ ကုဋ္ဌမ္ဗိယပုတ္တတိဿတ္ထေရော အညေ စ ဝေရူပါ စေတ-

သိကဝီရိယေန အာရဒ္ဓဝီရိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။) ကုဋ္ဌမ္ပိယပုတ္တတိဿတ္ထေရ-
လည်းကြည့်။

ကုဋ္ဌမ္ပိယပုတ္တမဟာတိဿတ္ထေရ (ပု) [ကုဋ္ဌမ္ပိယ-
ပုတ္တ + မဟာတိဿတ္ထေရ] ဥစ္စာရှင် - ဓနရှင် -
သူဌေး - သူကြွယ် - သား မဟာတိဿမထေရ။
ပဋိပန္နော နာမ ဝုစ္စတိ ပိတမလ္လတ္ထေရော ဝိယ
ကုဋ္ဌမ္ပိယပုတ္တမဟာတိဿတ္ထေရော ဝိယ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ကုဋ္ဌမ္ပိယပုတ္တတိဿတ္ထေရ-လည်း
ကြည့်။

ကုဋ္ဌမ္ပိယဘရိယာ (ထိ) [ကုဋ္ဌမ္ပိယ + ဘရိယာ]
သူဌေးမယား၊ သူဌေးကတော်။ သော ကိရ
နာဋကဒဿနာယ အာဂတံ အညတရံ ကုဋ္ဌမ္ပိ-
ယဘရိယံ ဒိသ္မာ ရာဂံ ဥပ္ပါဒေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁၊၂၁၈။)

ကုဋ္ဌမ္ပိ (တိ) [ကုဋ္ဌမ္ပိ + ဤ] ဥစ္စာရှိသော၊သူ
(ဥစ္စာရှင်၊ ဓနရှင်၊ သူဌေး၊ သူကြွယ်)။ တတ္ထ
ကုဋ္ဌမ္ပိနော “ဣမေ သံသဿ ကဟာပဏာ
အာဟဋ္ဌာ” တိ ဝဒန္တိ။ ဝဇီရ၊၂၅၀။

ကုဋ္ဌေဋ္ဌိတိဿမဟာဝိဟာရ (ပု) [ကုဋ္ဌေဋ္ဌိတိဿ +
မဟာဝိဟာရ] ကုဋ္ဌေဋ္ဌိတိဿ ကျောင်းတိုက်
ကြီး။ (ဤကျောင်းသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ
ကျောင်းတကျောင်းဖြစ်သည်။ ဤကျောင်း၌
မြေလျှိုးမိုးပျံ တန်ခိုးဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော
သာမဏေတပါးနေထိုင်ခဲ့ဘူးသည်။ တနေ့သ၌
၎င်းသာမဏေသည် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်သွား
နေစဉ် ကမ္မုဗိန္ဒု (ကမ္မုပေန္ဒ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊) ရွာမှ
ချောမောလှပသော ရက်ကန်းသည်မလေး
တဦး၏အသံကို စွဲလမ်းမိသဖြင့် တန်ခိုးအား
လုံး ကွယ်ပပျောက်ဆုံးရှုံးလေသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။) အနုပုဗ္ဗေန ကုဋ္ဌေ-
ဋ္ဌိတိဿမဟာဝိဟာရံ အဂမာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

ကုဋ္ဌေဏ္ဍ (ပု) [?] ကုဋ္ဌေဏ္ဍ မည်သော
နတ်။ (မဟာသမယသုတ် ဟောကြားစဉ်လာ

ရောက်နာယူသော စတုမဟာရာဇ် နတ်မင်း
ကြီးများ၏ကျွန် နတ်သားတဦး ဖြစ်သည်။)
မာယာ ကုဋ္ဌေဏ္ဍ၊ ဝိဋ္ဌေဏ္ဍ၊ ဝိဋ္ဌ၊စွ ဝိဋ္ဌ၊ဋ္ဌော
သဟာ (ဒီ၊၂။၂၀၆) တိ တေ ဒါသာ သဗ္ဗေပိ
မာယာကာရကာဝ။ နာမေန ပနေတ္ထ ဧကော
ကုဋ္ဌေဏ္ဍ၊ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

ကုဋ္ဌ (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ + အ။ ကုဋ္ဌ ဆေဒနေ၊ ကုဋ္ဌတိ
ဆိန္ဒတိ မဂ္ဂန္တိ ကုဋ္ဌံ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၂၀၄။] (၁) နံရံ။
(၂) တံတိုင်း။ (၃) ဖြတ်ခြင်း၊ သွေးခြင်း။
(တိ) (၄) ငယ်သော။ (၁) ကုဋ္ဌံ တု ဘိတ္တိ
နာရိယံ။ ဓာနံ၊၂၀၄။ ကုဋ္ဌော နာမ တယော
ကုဋ္ဌာ ဣဋ္ဌကာကုဋ္ဌော သိလာကုဋ္ဌော ဒါရု-
ကုဋ္ဌော။ ဝိ၊၂။၃၄၈။ တိရောကုဋ္ဌံ တိရောပါ-
ကာရံ။ ပဋိသံ၊၁၀၇။ (-ဝိ၊၁။၈၂။ ဝိ၊၄။
၂၄၀။ သံ၊၁။၃၂၃။ အံ၊၂။၂၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၄။ ကုဋ္ဌောတိ စ ဂေဟဘိတ္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။
သာရတ္ထ၊၂။၁၆၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။ ဝိမတိ၊
၂။၁၄၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁၁၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၉၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂၊၁၇၄။) (၂) ကုဋ္ဌကဝါဋ္ဌာ
သေလာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၄။ ကုဋ္ဌာတိ ပါကာရာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၂၇။ (၃) ကုဋ္ဌိမ-ကြည့်။ (တိ) (၄)
ကုဋ္ဌရာဇ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌက (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ + က] နံရံ။ အစုကုဋ္ဌက-ကြည့်။

ကုဋ္ဌတိဿတ္ထေရ (ပု) [ကုဋ္ဌ + တိဿ + ထေရ]
ကုဋ္ဌတိဿမထေရ။ (ဤမထေရသည် သီဟိုဠ်
ကျွန်း မင်္ဂလ (မင်္ဂဏ၊သီ) အရပ်၌ သီတင်းသုံး
နေထိုင်သော ရဟန္တာမထေရ် ဖြစ်သည်။
သဒ္ဓါတိဿမင်းသည် သီလနှင့် ပြည့်စုံသော
ရဟန်းကိုသာ ရှိခိုးဦးချလို၍ ရဟန်းများထံ
ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ရှိခိုးဦးချရမည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို
ညွှန်ကြားရန် လျှောက်ထား၏။ ရဟန်းများ
က ဤကုဋ္ဌတိဿ (ကုဋ္ဌတိဿ၊သီ) မထေရ်
ကို ရှိခိုးဦးချရန် ညွှန်ကြားလိုက်သည်။ မင်း

ကြီးသည်မထေရ်ကိုဖူးမြော်ကန်တော့ရန် ၅-ယူဇနာဝေးကွာသော အရပ်သို့ အခြံအရံနှင့် တကွ ထွက်တော်မူသည်။ ကုဋ္ဌတိသမထေရ် သည်မင်းကြီးဖူးမြော်ကန်တော့ရန်လာသည် ဟု ကြားသိသောအခါ (ကြည်ညိုရန် နန်းတော်ပင့်မည့်အရေးကို တွေးမိသဖြင့်) နေ့အခါအပန်းဖြေနားနေရာဖြစ်သော ခုတင်ပေါ်၌ လည်းလျောင်း၍ မြေကြီးကို ရေးခြစ်နေလေသည်။ သဒ္ဓါတိဿမင်းသည် မထေရ်၏ အပြုအမူကို မြင်သောအခါ “ရဟန္တာ မည်သည် လက်ဆော့ခြေဆော့ မရှိသင့်၊ ဤမထေရ် သည်ရဟန္တာမဟုတ်နိုင်” ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ ရှိမခိုး ဦးမချပဲ ပြန်လည်ထွက်ခွာ သွားသည်။ ထိုအခါ သီတင်းသုံးဖော်သံဃာတော် များက “သဒ္ဓါတရားနှင့် ဖူးမြော် ကန်တော့ ရန်လာသူမင်းကြီးအားစိတ်နှလုံးမသာမယာ ဖြစ်အောင်မလုပ်ထိုက်ကြောင်း” ကုဋ္ဌတိသ မထေရ်အား လျှောက်ထားကြသည်။ ကုဋ္ဌတိသမထေရ်က “မင်း၏သဒ္ဓါတရားကို စောင့်ရှောက်ဖို့အတွက် သင်တို့မှာ တာဝန်မရှိကြောင်း၊ မထေရ်ကြီးမှာသာ တာဝန် ရှိကြောင်း” ပြန်လည်အမိန့်ရှိ၏။ မထေရ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုချိန် နီးသောအခါ သူ့နေရာ ကျောင်းခန်း၌ အပိုခုတင်တလုံး ပြင်ထားရန် သံဃာများအား အမိန့်ရှိ၏။ ပြင်ဆင်ပြီးသော အခါ “ဤကျောင်းခန်းသည် သဒ္ဓါတိဿမင်း မမြင်မချင်း မြေသို့မကျစေသတည်း” ဟု အမိန့်ပြု၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူသည်နှင့် တပြိုင်နက် မထေရ်အလောင်း ပါဝင်သော ကျောင်းခန်းသည် ၅-ယူဇနာဝေးသော အနုရာဓမြို့တိုင်အောင် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ပျံတက်သွား၏။ သစ်ပင်ချုံနွယ် အပေါင်းလည်း အလောင်းတော်ရှိရာ စံကျောင်းတော်ကို ဖူးမြော်ပူဇော်သောအားဖြင့် ရှေးရှုတည်နေကြသည်။ မင်းကြီးထံ “မထေရ်၏စံကျောင်း တော် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်လာနေကြောင်း”

သဝဏ်လွှာပေးပို့ကြ၏။ သို့သော် သဒ္ဓါတိဿ မင်းကြီးက မယုံကြည်ပေ။ စံကျောင်းတော် သည် ထူပါရုံစေတီကိုလကျာရစ်လှည့်၍ ပျံဝဲ၏။ သိလာစေတီတည်ရှိရာ အရပ်သို့ ရောက်သောအခါ သိလာစေတီသည် မြေမှပျံတက်၍ စံကျောင်းတော် အထက်၌ တည်လေ၏။ ဖူးမြော်ရသူဒါယကာ ဒါယိကာမအားလုံးကပင် ကောင်းချီးဩဘာထောမနာပြုကြ၏။ ကြေးပြာသာဒ်၌ ရဟန်းများနှင့် ဝိနည်းကံဆောင် နေသော ရှင်မဟာဗျဂ္ဂမထေရ်သည် ကောင်းချီးပေးသံများကို ကြားသောအခါ ကုဋ္ဌတိသမထေရ်သည် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုပြီဖြစ်ကြောင်း သိရှိသဖြင့် ဈာန်အဘိညာဉ်ဖြင့် ကောင်းကင်သို့ ကြွတော်မူ၍ စံကျောင်းတော်အတွင်း အပိုပြင်ဆင်ထားသော ခုတင်ပေါ်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည်။ သဒ္ဓါတိဿမင်း သည် မထေရ်၏စံကျောင်းတော်ကို ပန်းနံ့သာများဖြင့် ပူဇော်စဉ်ပင် စံကျောင်းတော် သည် ကုဋ္ဌတိသမထေရ်၏ အဓိဋ္ဌာန်အတိုင်း မြေသို့ သက်ဆင်း တည်လေသည်။ မင်းကြီး သည်မထေရ်၏ ဓာတ်တော်များကို ဌာပနာ၍ စေတီတည်ထား ကိုးကွယ်လေသည်။) ဘိက္ခု “မင်္ဂလဝါသီ ကုဋ္ဌတိသထေရော” တိ အာဟံသု။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။ (- ၁၃၄။)

ကုဋ္ဌဒါရ (န) [ကုဋ္ဌ + ဒါရ] နံရံသစ်၊ နံရံခြေဖြစ်သောသစ်။ တတ္ထ ယထာ ငလ္လိဟိ ဝိနဒ္ဓေသု ကုဋ္ဌဒါရသု န ကုဋ္ဌဒါရနိ ဇာနန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၀။ (- ခုဒ္ဒက၊ဌ၊ ၃၇။) ကုဋ္ဌဒါရသုတိ ဒါရကုဋ္ဌိကာယ ကုဋ္ဌိယာ ဘိတ္တိပါဒဘူတေသု ကဋ္ဌေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။ ၄၄၀။

ကုဋ္ဌန (န) [ကုဋ္ဌ + ယု] ဖြတ်တောက် - နုတ်စဉ်း - ခြင်း။ အဓိကုဋ္ဌနဋ္ဌ - ကြည့်။

ကုဋ္ဌနိဿိတ (တိ) [ကုဋ္ဌ + နိဿိတ] နံရံကိုမှီသော၊သူ။ ယေ ကုဋ္ဌနိဿိတာ ပါဏာ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၃။ ကုဋ္ဌနိဿိတာ ပါဏာ နာမ ဥဏ္ဏနာဘိသရဗုဗ္ဗသိကာဒယော။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။

ကုဋ္ဌပရိက္ခေပ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ပရိက္ခေပ] နံရံအကာ
အရံ၊ နံရံဖြင့် ကာရံခြင်း။ လေဏံ သောဓေ-
တွာ ကုဋ္ဌပရိက္ခေပံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။

ကုဋ္ဌပါဒ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ပါဒ] နံရံခြေ။ တေန ခေါ
ပန သမယေန ဝိဟာရဿ ကုဋ္ဌပါဒေါ ဇီရတိ။
ဝိ၊၄။၂၉၈။ (-ဝဇီရ။၅၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။
၃၇၇။)

ကုဋ္ဌမူလ (န) [ကုဋ္ဌ+မူလ] နံရံခြေ၊ နံရံ၏အနီး။
ကုဋ္ဌမူလဉ္စ နိဿာယ၊ အာလောပံ တံ
အဘူဉ္စိသံ။ ထေရ၊၃၅၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ သာရတ္ထ၊၂။၈။
သာရတ္ထ၊၃။၂၂၆။) ကုဋ္ဌမူလံ နိဿာယာတိ
တဿ ပရိသဿ ပသာဒဇနနတ္ထံ တာဒိသေ
သရတိတ္ထိသမိပေ နိသိဒိတွာ အာလောပံ တံ
အဘူဉ္စိသံ ပရိဘူဉ္စိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။

ကုဋ္ဌရာဇ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ရာဇ] ငယ်သောမင်း၊
မင်းငယ်။ ကုဋ္ဌရာဇာနော(သံ၊၃။၄၁)တိ ခုဒ္ဒ-
ကရာဇာနော “ခုဒ္ဒရာဇာနော”တိပိ ပါဒဌာ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။

ကုဋ္ဌလေပန (န) [ကုဋ္ဌ+လေပန] နံရံကိုလိမ်း
ကျံခြင်း။ ကုဋ္ဌလေပနမတ္တေနပိ။ ဒွါရဋ္ဌပန-
မတ္တေနပိ။ ဝိ၊၄။၃၂၄။

ကုဋ္ဌိက (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဣက] နံရံရှိသော။ ကုဋ္ဌ-
ဒါရု-ကြည့်။

ကုဋ္ဌိမ (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဣမ] ဖြတ်ခြင်း-သွေးခြင်း-
ဖြင့်-ယူအပ်-အညီအညွတ်ပြုအပ်-သော၊
သွေးထားသော (ပတ္တမြား)။ ကုဋ္ဌေန ဂဟိ-
တော သမံ ကတောတိကုဋ္ဌိမော၊ ကောဋ္ဌိ-
မော ဝါ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၇၃။ (အမရကောသ
၌ ထိလိင်၊ သမံတလင်းဟောဟု ဆို၏။)

ကုဋ္ဌ (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ+ဌ။ ကုဋ္ဌတိ ဆိန္ဒတိတိ
ကုဋ္ဌော၊ ဗျာဓိ။ ရူ၊၆၊၈၂။ ကုသ + ဌ။
ကုသိယတိ အက္ခောသိယတိတိ ကုဋ္ဌံ၊ ဆဝိ-

ရာဒေါ။ မောဂ်၊၇။၅၆။ ကုယံ ပထဝိယံ တိဋ္ဌ-
တိတိ ဝါ ကုဋ္ဌံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၅၉၂။ (ကုဗ္ဗ-သံ)]
(၁) နူနာ။ (နူနီ၊နူနက်၊ ဆိတ်လည်နူ၊ ပေး၊
ဝဲစသော နူနာအားလုံးကို ဟောနိုင်သည်။)
(န) (၂) ပန်းမ။ ပန်းနူ။ ပန်းဉ္စ။ (၁)
တေန ခေါ ပန သမယေန မဂဓေသု ပဉ္စ
အာဗာဓာ ဉဿန္နာ ဟောန္တိ ကုဋ္ဌံ ဂဏ္ဍော
ကိလာသော သောဓသာ အပမာရော။ ဝိ၊၃။
၁၀၁။ (-ဝဇီရ၊၄၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။
ဝိမတိ၊၂။၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၂၉၀။ ဓာန်၊၃၂၉။) ကုဋ္ဌန္တိ ရတ္တကုဋ္ဌံ ဝါ
ဟောတု ကာဋ္ဌကုဋ္ဌံဝါ၊ ယံ ကိဉ္စိ ကိဋ္ဌိဘဒ္ဒု-
ကစ္ဆ၊အာဒိပုဘေဒမ္ပိ သဗ္ဗကုဋ္ဌမေဝတိ ဝုတ္တံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၃၃။ (န) (၂)
ကုဋ္ဌံ တု အဇပါလကံ။ ဓာန်၊၃၀၃။ ကုဋ္ဌဉ္စ
ဗျာဓိ ကထိတော။ ဓာန်၊၅၉၂။ ဝိဘေဒိကာ
စောရကာ ကုဋ္ဌာ၊ ကပ္ပုရာ စ ကလိဂုံကာ။
ဇာ၊၂။၃၄၆။

ကုဋ္ဌဂစ္ဆ (ပု) [ကုဋ္ဌ + ဂစ္ဆ] ပန်းနုပင်။ ကုဋ္ဌဇိ-
ကြည့်။

ကုဋ္ဌစိဝရ (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ+စိဝရ] လူနုတို့၏အဝတ်
သင်္ကန်း၊ လူနုအဝတ်။ “ကုဋ္ဌိကုဋ္ဌစိဝရေနာ”-
တိအာဒိသု နိန္ဒာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၉။

ကုဋ္ဌဇာတိကာ (ထိ) [ကုဋ္ဌ+ဇာတိကာ] နူနာ
မျိုး။ တာ သဗ္ဗာ ကုဋ္ဌဇာတိကာ ဝေ။ တာသု
သတိ န ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။
(-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၃၄။)

ကုဋ္ဌဗျာဓိ (တိ) [ကုဋ္ဌ + ဗျာဓိ] နူနာရှိသော
နူနာ နှိပ်စက်ခံရသောသူ၊ ကုဋ္ဌဗျာဓိနော
ဝဏာနံ ပဋိစ္ဆာဒနတေလပိလောတိကဉ္စ-
မဉ္စ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၄။

ကုဋ္ဌဘေသဇ္ဇပုဂ (တိ) [ကုဋ္ဌဘေသဇ္ဇ + ဥပ +
ဂမု + ကွံ] နူနာဆေးအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်
သော၊ နူနာဆေးဖော်စပ်ရန် သင့်လျော်

သော။ ကောလရုက္ခော နာမ ကုဋ္ဌဘေ-
သဇ္ဇုပဒေါ ကော ရုက္ခဝိသေသော။ သိဒ္ဓိ၊
သင်္ခါ ၂။ ၂၅။

ကုဋ္ဌရောဂ (ပု) [ကုဋ္ဌ + ရောဂ] နူနာရောဂါ။
ကုဋ္ဌရောဂဿ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ ပန ဝနုတိ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိသင်္ခါ ၂။ ၂၅။ (-ဒိဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၂။
သိဒ္ဓိ၊ သင်္ခါ ၂။ ၂၅။) ကုဋ္ဌရောဂဿာတိ
နိဒဿနဇ္ဇေ၊ တာယ ဝူပသဇေတဗ္ဗဿ
ယဿ ကဿမိ ရောဂဿတ္ထာယပိ ဝနုတိ-
ယေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဝိနယ၊ ၁။ ၈၃။

ကုဋ္ဌရောဂသမပ္ပိတ (တိ) [ကုဋ္ဌရောဂ + သမပ္ပိတ]
နူနာရောဂါနိပင်စက်ခံရသော။ ပဉ္စ ဇာတိ-
သတာနေဝ၊ ကုဋ္ဌရောဂသမပ္ပိတော။ အပ၊ ၂။
၁၄၁။

ကုဋ္ဌရောဂါဓိဘူတ (တိ) [ကုဋ္ဌရောဂ + အဓိဘူတ]
နူနာရောဂါနိပင်စက်ခံရသော။ ကုဋ္ဌရောဂါ-
ဓိဘူတောဟံ၊ န ရတိ န သုခံ လဘေ။
အပ၊ ၂။ ၁၄၁။

ကုဋ္ဌရောဂါဘိဘဝ (ပု) [ကုဋ္ဌရောဂ + အဘိဘဝ]
နူနာရောဂါနိပင်စက်ခံရခြင်း။ ပက္ကန္တော စ
ကုဋ္ဌရောဂါဘိဘဝေန ဆိန္ဒာတ္ထပါဒဂုံလိဉက္ကာ-
ရဂတ္တာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၂။

ကုဋ္ဌရောဂါဘိဘူတ (တိ) [ကုဋ္ဌရောဂ + အဘိဘူ-
တ] နူနာရောဂါနိပင်စက်ခံရသော။ တာတ
သောတ္ထိသေန တယိ ကုဋ္ဌရောဂါဘိဘူတေ
အရည် ပင်သန္တေ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၀၁။

ကုဋ္ဌရောဂိ (တိ) [ကုဋ္ဌရောဂ + ဤ] နူနာရောဂါ
ရှိသော၊ နူနာနိပင်စက်ခံရသော။ တေန စ
သမယေန ရာမော နာမ ဗာရာဏသီရာဇာ
ကုဋ္ဌရောဂိ နာဋကိတ္တိဟိ စ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။
(-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။)

ကုဋ္ဌသရိရ (န) [ကုဋ္ဌ + သရိရ] နူနာ-ရိ-စွဲကပ်
-သောကုယ်။ ပံသုကုလစိဝရေရတ္တာ ဝါ

အဂ္ဂဋ္ဌာနံ အနေကဝဏ္ဏဘာဝေန ကုဋ္ဌသရိရ-
သဒိသောတိ ဟိဋ္ဌေန္တော “ကုဋ္ဌစိဝရေနာ”တိ
အာဟ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၅။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။)

ကုဋ္ဌိက (တိ) [ကုဋ္ဌ + ဣက] နူနာ-ရိ-စွဲကပ်
-သော။ သူ။ ကုဋ္ဌိကံ ဂဏ္ဍိကံ ကိလာသိကံ။
ဝိ၊ ၂။ ၁၂။

ကုဋ္ဌိကာလ (ပု) [ကုဋ္ဌိ + ကာလ] နူနာ-ရိ-
စွဲကပ် - သောအခါ။ ပုရိသဿ ကုဋ္ဌိကာ-
လော ဝိယ ဟိ ဗောဓိသတ္တဿ အဂါရမဇ္ဈေ
ဝသနကာလော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။

ကုဋ္ဌိစိဝရ (ပု၊ န) [ကုဋ္ဌိ + စိဝရ] နူနာရှိသောသူ
တို့၏ သက်န်းအဝတ်။ ကုဋ္ဌိစိဝရေနာ (ဥဒါန၊
၁၃၆)တိ ကုဋ္ဌိနံ စိဝရေန။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၅။

ကုဋ္ဌိပုရိသ (ပု) [ကုဋ္ဌိ + ပုရိသ] နူနာ-ရိ-စွဲ
ကပ် - သော ယောက်ျား။ အညံ ကုဋ္ဌိပုရိသံ
ဒိသွာ အပတ္တနကာလော ဝိယ။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၅၂။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၁။)

ကုဋ္ဌိဘာဝပုတ္တိ (ထိ) [ကုဋ္ဌိဘာဝ + ပုတ္တိ] နူနာ-
ရိ-စွဲကပ် - သောသူ၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊
နူနာစွဲကပ်ခြင်း။ ဒိသရတ္တံ နိရယေ ပစ္စိတာ
ဝိပါကာဝသေသေန ဣဒံ နိ ကုဋ္ဌိဘာဝပုတ္တိ
စ ဗျာကရိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၃။

ကုဋ္ဌိ (တိ) [ကုဋ္ဌ + ဤ။ ကုဋ္ဌံ အဿ အတ္ထိတိ
ကုဋ္ဌိ။ မူ၊ ၃။ ၁၅၄။] နူနာ-ရိ-စွဲကပ် - သော၊
သူ။ ကုဋ္ဌိ(ဥဒါန၊ ၁၃၆)တိ အကုဋ္ဌိယေဝ တံ
သေဋ္ဌိ ကုဋ္ဌရောဂံ အက္ခောသဝတ္ထံ ပါပေန္တော
ဝဒတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၅။

ကုဋ္ဌာရ (ထိ၊ ပု) [ကုဋ္ဌ + ကရန်။ ထေးမ။] လက်
နက်အထူး (ပုဆိန်-ဓားမသည်)။ သတ္တဇ္ဈေ-
ဒေါတိ သတ္တေန ဂဏ္ဍဗာလနံ ကုဋ္ဌာရာယ
သတ္တေန ဆေဒေါ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၈။

ကုဋ္ဌာရိနိက္ခေပဝေဂ (ပု) [ကုဋ္ဌာရိနိက္ခေပ + ဝေ-
ဂ] ပုဆိန် ပစ်ချသောအဟုန်၊ ပုဆိန် - ခုတ် -

ရမ်း - သောအဟုန်။ ဒေဝတာယ ဥပနိတံ ပုတ္တံ ဒိသ္မာပိ ကုဋ္ဌာရိနိက္ခေပဝေဂံ နိဝတ္တေတုံ အသက္ကောန္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀။

ကုဋ္ဌာရိပါသ (ပု) [ကုဋ္ဌာရိ+ပါသ] ဓားနှောင့်။ သော ယံ ယဒေဝ ရုက္ခံ ကုဋ္ဌာရိပါသေန အာ- ကောဋေယျ။ အံ၊ ၃။၁၇။

ကုဋ္ဌာရိဟတ္ထ (တိ) [ကုဋ္ဌာရိ+ဟတ္ထ] လက်၌ ဓားရှိသော၊ ဓားလက်စွဲသော၊ သူ။ ကုဋ္ဌာရိ- ဟတ္ထော ပုရိသော၊ ဝနမောဂယှ တိဋ္ဌသိ။ ဇာ၊ ၁။၂၅။ ဇာ၊ ၄။၄။၂၀။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။၉၀။ ဒီ၊ ၄။၂။၂၃။ သံ၊ ၄။၁။၁၁၀။)

ကုဋ္ဌာရိ (ထိ) [ကုဋ္ဌာရ+ဤ။ထောမ။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်နှင့် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ-တို့၌ “ကုဋ္ဌာရိ” သာ ပါဌ်မှန် ဖြစ်ကြောင်း ဆုံ ဖြတ် ကြသည်။ “ဤကုဋ္ဌာရိသည် ကုဋ္ဌာရပုဒ်မှ ဆင်းသက်လာသော ပုဒ်ဖြစ်၏။ ထောမ၌ “ကုဋ္ဌာရ” ကို ကုဋ္ဌ+ကရန်ဟု ပုဒ်ခွဲသည်ကို ထောက်လျှင် ကုဋ္ဌာရိပုဒ်သာ အမှန်ဖြစ်သင့် သည်။ တောင်ပေါက် ဓာန်၊ သျှ-၌ ရဲတင်း၊ ပုဆိန်ဟု အနက်မှန်ပြန်တတ်စေရမည်ဟု မှာ သည်။] (၁) ပုဆိန်။ (ပေါက်ဆိန်)။ (၂) ဓား။ (၃) ဓားနှင့်တူသော ကြမ်းထမ်းသော စကား။ (၁) ကုဋ္ဌာရိတ္ထိ ဖရသု သော။ ဓာန်၊ ၃။၉၃။ (၂) ဝါသံ ပရသု ကုဋ္ဌာရိ ကုဒါ- လော နိခါဒနံ။ ဝိ၊ ၁။၁၁၅။ (-ဝိ၊ ၂။၂၃။ မ၊ ၃။၂၂။ မဟာနိ၊ ၃။၁၇။ ဝိ၊ ၄။၂။၇။) ကုဋ္ဌာရိဟိတိ ဖောတိဟိ ဂေဟဿ ဧကပက္ခ- ဆဒနမတ္တာဟိ ကုဋ္ဌာရိဟိ တစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၄။၄။ ၁၅၀။ အံ၊ ၄။၂။၁၂။ (-မဟာနိ၊ ၄။၃၇။) (၃) ပုရိသဿဟိ ဇာတဿ၊ ကုဋ္ဌာရိ ဇာယ- တေ မုခေ။ သံ၊ ၁။၁၅၁။ အံ၊ ၃။၃၉၄။ သုတ္တနိ၊ ၃။၈။ နေတ္ထိ၊ ၁။၁။ ကုဋ္ဌာရိတိ ကုဋ္ဌာရိသဒိသာ ဖရုသာ ဝါစာ။ သံ၊ ၄။၁။ ၁၉၇။ အံ၊ ၄။၃။၃၂။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။၉၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။၂၂။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂။၉။)

ကုဋ္ဌာပ (ဝ) (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဝ။ ကုဋ္ဌိ ဘေဒေါဝေါ၊ ကုဋ္ဌိယ ကုဋ္ဌ။ ဓာန်၊ ၄။၄၇။ ကဏ္ဍ+ဗ။ ကဏ္ဍိယ ကုဋ္ဌ။ “တဏှုလာ” ဒယော အနေန ကဏ္ဍန္တိ ပရိစ္ဆန္တိတိ ကုဋ္ဌဗော = မာနံ။ မောဂ်၊ ၇။၁၂။ (ကုဋ္ဌပ(ဝ)-သံ)] တကုဋ္ဌ။ (=တလက်ဖက်၊ တလမြက်၊ တလက်ဆွန်း။ ဝဇီရ၊ သာရတ္ထ၊ ဝိမတိ-တို့၌ လေးလက် ဆုပ်=လေးလက်ဖက် ပမာဏကို တကုဋ္ဌဟု ဆိုသေး၏။ ကုဋ္ဌ၊ ၀-ကြည့်)။ စတုဘာဂမတ္တန္တိ ကုဋ္ဌဗမတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။၁။၁၂၆။

ကုဋ္ဌဝ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဝ။ ကုဋ္ဌဗ-ကြည့်။] တကုဋ္ဌ။ (တလက်ဖက်၊ တလမြက်၊ တလက်ဆွန်း)။ ကုဋ္ဌဝေါ ပသတော ဧကော။ ဓာန်၊ ၄။၄၇။ သံ၊ ၄။သစ်၊ ၁။၃၅။ ကုဋ္ဌဝေါ စတုပလေ- ယျော၊ ကုဋ္ဌဝါနံ စတုဂ္ဂုဏံ။ ဝဇီရ၊ ၂၆၇။ ပကတိယာ စတုမုဋ္ဌိကံ ကုဋ္ဌဝံ၊ စတုကုဋ္ဌဝံ နာဋိကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂။ နဝ ဝါဟသဟ- သာနီတိ ဧတ္ထ စတဿော မုဋ္ဌိယော ဧကော ကုဋ္ဌဝေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂။ (-မ၊ ၄။၃။၁၃၉။ အံ၊ ၄။၃။၃၄။)

ကုဋ္ဌ (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဏျ (ကုဋ္ဌ-သံ)] လိမ်းကျ ထားသော။ ကုဋ္ဌမုခိ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌမုခိ (ထိ) [ကုဋ္ဌ+မုခ+ဤ] လိမ်းကျထား သော မျက်နှာရှိသူ၊ မုန့်ညင်းမုန့်ဖြင့်လိမ်းကျ ထားသော မျက်နှာရှိသူ။ ကုဋ္ဌမုခိ(ဇာ၊ ၂။ ၂၆၃)တိ သာသပကက္ကေဟိ ပသာဒိတမုခ- တာယ တံ ဝေမာဟ။ ဇာ၊ ၄။၇။၁၂။

ကုဏ (ပု) [ကုဏ+အ] (၁) ကောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ကောက်သော၊ မဖြောင့်သော။ (၁) ကုဏိ ထောင့်ကွင်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ကေန တေ အင်္ဂုလိ ကုဏာ၊ မုခဉ္စကုဏလိ ကတံ။ ပေတ၊ ၁၅၇။ ကုဏာတိ ကုဏိကာ ပဋိကုဏိကာ အနုဇဘူတာ။ ပေတ၊ ၄။၁၁၆။

ကုဏန (န) [ကုဏ+ယု] ကောက်ခြင်း၊ မဖြောင့်ခြင်း။ ကုဏိ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကုဏန္ဒ (ကြိ) [ကုဏ+အ+အန္ဒ] အသံပြုကုန်၏။ ကေတော ကုဏန္ဒ သဒ္ဓံ ကရေန္တိတိ သကုဏာ။ အပါဠာ ၂။ ၁၀၂။

ကုဏပ (ပု+န) [ကုဏပ + အ။ ကုဏပ ပူတိ-ဂန္ထေ။ ကု+နိ+အပ။ ကုစ္ဆိတံ နေတိတိ ဝါကုဏပေါ၊ အပေါ၊ ဣတ္ထံ။ ဓာနံ၊ ဣ၊ ၄၀၅။ ကုထ+အပ။ ကုထ ပူတိဘာဝေ၊ ထဿ ဣော၊ အကုထိ ပူတိဘာဝမမိတိ ကုဏပေါ၊ တေ-ကော။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၁၉။ ကဏ+ကပနံ။ ထောမ။] (၁) သူသေကောင်၊ အပုပ်ကောင်။ (၂) အပုပ်နံ။ (၃) သားတစ်။ (တိ) (၄) အကောင်ပုပ်နှင့်တူသော။ (၅) အပုပ်နံ၊ ဖြင့်ပြည့်သော၊ ပုပ်သော။ (၁) နိတ္ထိယံ ကုဏပေါ ဆဝေါ။ ဓာနံ၊ ၄၀၅။ ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ မဟာသမုဒ္ဒေါ န မတေန ကုဏပေန သံဝသတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၀။ အံ၊ ၃။ ၃၉။ ဥဒါနံ၊ ၁၄၀။ (-မ၊ ၁။ ၃၆။ သံ၊ ၁။ ၂၃၀။ အပါ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁။) ကုဏပန္တိ မတကဋ္ဌေဝရံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၀၊ ၄၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။) (၂) ကုဏပပူရိတ-ကြည့်။ (၃) ဒိဇာ ဒိဇံ ကုဏပမာဟရန္တံ၊ ကေ သမာနံ ဗဟုကာ သမစ္စ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆။ ကုဏပ'မာဟရန္တန္တိ မံသပိဏ္ဍိ အာဒါယ အာ-ဟရန္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၉။ (တိ) (၄) ကုဏ-ပေနာ (စရိယာ။ ၄၀၂)တိ ကိလေသာသုစိ-ပဉ္စရဏေန သုစိဇာတိကာနံ သာဓုနံ ပရမ-ဇိဂုစ္ဆနိယတာယ အတိဒုဂ္ဂန္ဓဝါယနေန စ ကုဏပသဒိသတာယ ကုဏပေန။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၃၉။ (၅) ကုဏပံ အဘိသံဝိသေယျ ဘတ္ထ- (ထေရီ၊ ၄၃၀)န္တိ ကုဏပဘရိတံ စမ္ပသိဗ္ဗ-ကံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၉။

ကုဏပခါဒက (တိ) [ကုဏပ + ခါဒ + က] အကောင်ပုပ်ကို စားသောသူ။ ကုဏပါဒ-ကြည့်။

ကုဏပခါဒန (န) [ကုဏပ+ခါဒန] အကောင်ပုပ်ကိုစားခြင်း။ စိတ္တပ္ပဒေါသမတ္တမ္ပိ အက-တွာ ကုဏပခါဒနတ္ထံ အာဂတာနံ သိင်္ဂါလာ-နံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅။

ကုဏပဂန္ဓ (ပု) [ကုဏပ + ဂန္ဓ] (မြေစသော) အကောင်ပုပ်တို့၏အနံ့။ အကောင်ပုပ်နံ့၊ အပုပ်နံ့။ ဟိမဝန္တေ ဝိသရက္ခာနံ မူလာဒိဂန္ဓာ၊ ကုဏပဂန္ဓာ စ အမနာပဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ ပေတ၊ ၄။ ၁၃။) ကုဏပဂန္ဓာ စာ-တိ အဟိအာဒိကုဏပါနံ ဂန္ဓာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၁။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၂။)

ကုဏပဂန္ဓဂန္ဓိ (တိ) [ကုဏပဂန္ဓဂန္ဓ+ဤ] အကောင်ပုပ် အနံ့နှင့်တူသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓောတိ အနိဋ္ဌဂန္ဓော၊ ကုဏပဂန္ဓဂန္ဓိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၉၀။

ကုဏပဂန္ဓပဋိက္ကုလ (တိ) [ကုဏပဂန္ဓ+ပဋိက္ကု-လ] အကောင်ပုပ်နံ့ဖြင့် စက်ဆုပ်ဖွယ်ရှိသော။ တေသံ ကုဏပဂန္ဓပဋိက္ကုလတာယ သတ္တာနံ အဟိဝါတရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။

ကုဏပဌာန (န) [ကုဏပ+ဌာန] အကောင်ပုပ် ရှိရာအရပ်။ ဤဒိသံ နာမ ကုဏပဌာနံ အာ-ဂတောမ္ပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ကုဏပပူရ (တိ) [ကုဏပ+ပူရ] အကောင်ပုပ် ဖြင့်ပြည့်သော။ ကံ* တေ ဣဓ သာရသမ္ပတံ၊ ကုဏပပူရမ္ပိ သုသာနဝစုနေ။ ထေရီ၊ ၄၂၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၅၅။

ကုဏပပူရိတ (တိ) [ကုဏပ+ပူရိတ] အပုပ် နံ့ဖြင့်ပြည့်သော။ ကုဏပပူရိတော၊ ဒုဂ္ဂန္ဓော၊ ဇေဂုစ္ဆော၊ ပဋိက္ကုလော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၂။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။)

ကုဏပဗလ (န) [ကုဏပ + ဗလ] အပုပ်သီး။ ကုဗလပူရိတ-ကြည့်။

ကုဏပဘရိတ (တိ) [ကုဏပ + ဘရိတ] အ
ပုပ်နံ ဖြင့် ပြည့်သော။ ကုဏပ (၅) ကြည့်။

ကုဏပဘက္ခ (တိ) [ကုဏပ + ဘက္ခ] အကောင်
ပုပ်ကို စားသောသူ။ ယေ စညေတိ တတ္ထ
ယေ စ အညေပိ ကာကကုလလာဒယော ကု-
ဏပဘက္ခာ ပါဏိနော သန္တိ။ သုတ္တနိဌာ။
၂၄၁။

ကုဏပရစနာ (ထိ) [ကုဏပ + ရစနာ] အကောင်
ပုပ်ကိုပြုပြင်စီရင်ခြင်း။ ကုဏပရစနံ ဝိယ
ဣစ္ဆာဝစရာနံ အပ္ပဟာနံ။ မဋ္ဌာ။ ၁၁၅၅။
(- မဋ္ဌာ။ ၁၁၅၂။)

ကုဏပရာသိ (ပု) [ကုဏပ + ရာသိ] အကောင်
ပုပ်အစုအပုံ။ တေသု ပန ဝစိတေသု ကုဏ-
ပရာသိယေဝ ဝစတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁၁၀၈။

ကုဏပလောဟိတ (န) [ကုဏပ + လောဟိတ]
ပုပ်သောသွေး၊ သွေးပုပ်။ ပူတိလောဟိတ-
ကော ပတိတိ ကုဏပလောဟိတံ ဟုတွာ
ဂဗ္ဘော ပရိပတိ။ ပေတ။ ၄။ ၃၆။

ကုဏပသရီရ (န) [ကုဏပ + သရီရ] ပုပ်သော
ခန္ဓာကိုယ်။ ဣမဿ ဝါ ပူတိကာယဿာတိ
ဣမဿ စာတုမဟာဘူတမယဿ ကုဏပသရီ-
ရဿ။ မဟာနိဌာ။ ၃၆၄။

ကုဏပါဒ (တိ) [ကုဏပ + အဒ + အ။ ထိ-၌ ကုဏ-
ပါဒိနီ] အကောင်ပုပ်ကို စားသောသူ။
ဝန္တာဒံ ကုဏပါဒဉ္စ၊ အညမညံ ပသံသကေ။
ဇော။ ၁၁၈၉။ (- ၁၅၂။) ကုဏပါဒိနီ လောဟိ-
တပေ၊ စောရိ ကုဏ္ဍုဋ္ဌပေါထိနိ။ ဇော။ ၁၁
၁၄၄။ ကုဏပါဒဉ္စာတိ ကုဏပခါဒကံ သိင်္ဂါ-
လဉ္စ။ ဇော။ ၁၁၂။ ၃၉၇။ (- ဇော။ ၁၁၂။ ၂၉၂။)

ကုဏလိ (ပု) [ကုဏ + အလိ] ကောက်ခြင်း၊
တွန့်ရှုံ့ခြင်း၊ မဲ့ရှုံ့ခြင်း။ အကသိ* ကုဏလိ*
မုခ (ပေတ။ ၁၅၇၇) နှိ ဝိကုဏိတံ သင်္ကုဏိတံ
မုခ အကသိ*။ ပေတ။ ၁၁၁၇။

ကုဏလိကတ (တိ) [ကုဏလိ + ကတ] ပြုအပ်
သော - ကောက်လိမ် - တွန့်ရှုံ့ - မဲ့ရှုံ့ - ခြင်းရှိ
သော၊ ကောက်လိမ် - တွန့်ရှုံ့ - မဲ့ရှုံ့ - သော၊
သူ။ ကုဏလိကတ (ပေတ။ ၁၅၇၇) နှိ မုခဝိကာ-
ရေန ဝိကုဏိတံ သင်္ကုဏိတံ။ ပေတ။ ၁၁၁၆။
မုခဉ္စ ကုဏလိကတံ ဝိရူပရူပံ သင်္ကုဏိတံ။
ပေတ။ ၁၁၁၇။

ကုဏာလံ (ပု) [ကုဏ + အလ။ ကုဏ သဒ္ဓေါပ-
ကရဏေသု၊ အလော။ ဓာနံ၊ ၆၇၃။] ဥဩ
ငှက်။ ကုဏာလော ကောကိလော ပိကော။
ဓာနံ၊ ၆၇၃။ ဧဝရူပေ ခလု ဘော ရမ္မေ ဝန-
သဏ္ဍေ ကုဏာလော နာမ သကုဏော ပဋိ-
ဝသတိ။ ဇော။ ၂။ ၁၁၃။

ကုဏာလံ (ပု) [ကုဏာလ + အ။ ကုဏာလသ-
ကုဏာ ဗဟဝေါ ယတ္ထ သန္တိ ကုဏာလော။
ဓာနံ၊ ၆၇၆။ ကုဏ + ကာလ။ ကုဏ သဒ္ဓေါ။
ဝါတသမုဋ္ဌိတာ ဝိစိမာလာ ဧတ္ထ ကုဏန္တိ နဒန္တိ-
တိ ကုဏာလော၊ ကော မဟာသရော။
မောဂ်၊ ၇။ ၁၈၆။] ကုဏာလအိုင်။ ဆဒ္ဓန္တော
စ ကုဏာလော စ။ ဓာနံ၊ ၆၇၆။ အနော-
တတ္တာ သိဟပပါတာ ရထကာရာ ကဏ္ဍ-
မုဏ္ဍာ ကုဏာလာ ဆဒ္ဓန္တော မန္တကိနိယာ။
အံ၊ ၂။ ၄၇၄။

ကုဏာလက (ပု) [ကုဏာလံ + က] (က)
ဥဩ။ (ခ) ဥဩနက်။ (က) ကုဏာလကာ-
(ဇော။ ၂။ ၁၀၉) တိ ကောကိလော။ ဇော။ ၄၇၄။
(ခ) ကုဏာလကာ (ဇော။ ၂။ ၂၈၂) တိ
ကာဠကောကိလော။ ဇော။ ၇။ ၁၇၇။

ကုဏာလကထာ (ထိ) [ကုဏာလ + ကထာ] ကု-
ဏာလဇာတ်ဒေသနာ။ အဟံ ဣမေ ဘိက္ခု။
ဟိမဝန္တံ နေတွာ ကုဏာလကထာယ နေသံ
မာတုဂါမဒေါသံ ပကာသေတွာ။ ဇော။ ၄၇၄။

ကုဏာလကောလ (ပု) [ကုဏာလ + ကောလ] ဥဩ
ငှက်ဖြစ်သောအခါ။ အတ္တနော ကုဏာလကော-
လေ နိသိန္ဒပုဗ္ဗေ ပါသာဏတလေ နိသိဒ္ဓိတော။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၆။

ကုဏာလဇာတက (န) [ကုဏာလ + ဇာတက]
ကုဏာလဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊၂။(အသိတိ)
နိပါတ်၊ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၂။၁၁၃-၁၃၁။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၄၄၀-၄၉၅။ (ရောဟ်နီမြစ်ရေနှင့် ပတ်
သက်၍ ကပိလဝတ်နှင့် ကောလိယ နှစ်ပြည်
ထောင်တို့သည် သူရထိုက်၊ ငါရထိုက် အငြင်း
ပွားကြ၏။ ဘုရားသခင်သည် အငြင်းပွားခြင်း
၏အပြစ်၊ ညီညွတ်ခြင်း၏ အကျိုးများကို
ဇာတ်ဒေသနာတို့ဖြင့် သက်သေပြ၍ ဟော
တော်မူ၏။ ဘုရားရှင် တရားဟောချက်
ကြောင့် နှစ်ပြည်ထောင် စစ်ပြေငြိမ်းသော
အခါ မင်းသား ၅၀၀-တို့သည် သာသနာ
ဘောင်ဝင်၍ ရဟန်းပြုကြ၏။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၈။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀-၌ ဟေိဘိက္ခုရဟန်း
များဟု ဆို၏။) ထိုရဟန်း များသည်
ရဟန်းပြုစဉ် သာသနာဘောင်တွင် မွေ့လျော်
ပျော်ပိုက်ကြ၏။ အတန်ကြာသော အခါ
မယားဟောင်းများ၏ ဖြားယောင်း သွေး
ဆောင်မှုကြောင့် သာသနာဘောင်တွင်ငြီး
ငွေ့စ ပြုလာကြသည်။ ဘုရားသခင်သည် ထို
ရဟန်းများကိုအကြောင်းပြု၍ ဤကုဏာလ
ဇာတ်ကို ဟောတော်မူ၏။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ
မိန်းမများ၏အပြစ်ကိုမြင်၍သာသနာဘောင်
တွင် ပျော်ရွှင်လာစေရန်ဖြစ်သည်။ ဤဇာတ်
၌ မိန်းမများသည် လင်ယောက်ျား၏ မျက်
ကွယ်၌ (သယောက်လင်) လင်ငယ်များနှင့်
ဖောက်ပြားတတ်ပုံ၊ မိန်းမများနှင့် အကျွမ်း
မဝင်သင့်ပုံ၊ မိန်းမများကို မချီးကျူးသင့်ပုံ၊
ဆင်းရဲခြင်း၊ ရောဂါရခြင်း၊ အိုမင်းခြင်း၊
သေသောက်ကြွေးခြင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း၊ မိုက်မဲ
ခြင်း၊ အလိုလိုက်ခြင်း၊ ရသမျှဥစ္စာ အကုန်

အပ်ခြင်းဟူသောအကြောင်း ရှစ်မျိုးကြောင့်
လင်အပေါ်၌ မထေမဲ့မြင်ပြုမူတတ်ပုံ၊ ပန်းခြံ
သို့ သွားလေ့ လာလေ့ရှိခြင်း စသော
အကြောင်း ၉-မျိုးဖြင့် လင်ယောက်ျား
အပေါ်၌ အပြစ်ကို ဆောင်တတ်ပုံ၊ လင်
ယောက်ျားများ မျက်မှောက်၌ပင် တခြား
သော ယောက်ျားများအား မာယာ ၄၀-ဖြင့်
လှည့်ဖြားတတ်ပုံ၊ အခြင်း အရာ ၂၅-မျိုးဖြင့်
မိန်းမများ ပျက်စီးသည်ကို သိနိုင်ပုံ အလုံး
စုံကို ဟောကြားတော်မူ၏။ ကုဏာလဇာတ်
ကို ဟောတော်မူသောခန့်၌ပင် ရဟန်းအား
လုံး ရဟန္တာ ဖြစ်ကြသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆-
၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄-၈။ ဇာ၊၂။၁၁၃-၁၃၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၀-၄၉၅။) ထိုရဟန်း ၅၀၀-၏
မယားဟောင်းများလည်း ရဟန်းမိန်းမပြု
လုပ်ကြ၍ နန္ဒကမထေရ်၏ တရားကို နာ
ကြားပြီးနောက် ရဟန္တာမ ဖြစ်ကြသည်။
(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂-၃။) တေန ဟိ သုဏာထာတိ
တိဟိ ဂါထာသတေဟိ မဏ္ဍေတွာ ကုဏာလ-
ဇာတကံ ကထေန္တော အနဘိရတိ* ဝိနော-
ဒေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ (- ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။)

ကုဏာလဇာတကကထာ (ထိ) [ကုဏာလဇာ-
တက + ကထာ] ကုဏာလဇာတ်ကို ဟော
ခြင်း။ ပါသာဏတလေ နိသိဒ္ဓိတော ကုဏာ-
လဇာတကကထာယ တေသံ အနဘိရတိ*
ဝိနောဒေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၃၆။

ကုဏာလဇာတကဒေသနာ (ထိ) [ကုဏာလဇာ-
တက + ဒေသနာ] ကုဏာလဇာတ်ဒေသနာ။
သတ္တာရာ ကုဏာလဒဟတိရံနေတွာ ကုဏာ-
လဇာတကဒေသနာယ ဣတ္ထိနံ ဒေါသဝိဘာ-
ဝနေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ကုဏာလဒဟ (ပု) [ကုဏာလ + ဒဟ] (၁)
ကုဏာလအိုင်။ (၂) ကုဏာလအိုင်၏ကမ်းပါး။

(၁) ပဉ္စသတေ ဒဟရဘိက္ခုနံ ကုဏာလဒဟေ
 နေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၆။
 (၂) အာကာသေ ဥပ္ပတိတွာ ကုဏာလဒဟေ
 ပတိဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ (-
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။) ကုဏာလဒဟေတိ ကုဏာလ-
 ဒဟတီရေ ပတိဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၁၀။ ကုဏာလဒဟန္တိ ကုဏာလဒဟတိ-
 ရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။

ကုဏာလဒဟတီရ (န) [ကုဏာလဒဟ + တီရ]
 ကုဏာလအိုင်၏ ကမ်းပါး။ ကုဏာလဒဟ
 (၂) ကြည့်။

ကုဏာလဓမ္မဒေသနာ (ထိ) [ကုဏာလ + ဓမ္မဒေ-
 သနာ] ကုဏာလဇာတ်တရားဒေသနာ။ “က-
 ထံရူပါ န ခေါ တေသံ ဓမ္မကထာ သပ္ပိယာ”-
 တိ ဥပဓာရေန္တေ ကုဏာလဓမ္မဒေသနံ ပဿိ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၄။

ကုဏာလရာဇ (ပု) [ကုဏာလ + ရာဇ] ဥဩဋ္ဌာန်
 မင်း။ ကစ္စိ ဘန္တေ ဘဂဝါပိ ဣဓ ကုဏာလ-
 ရာဇာ ဘူတပုဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (-
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။)

ကုဏာလဝံသ (ပု) [ကုဏာလ + ဝံသ] ဥဩဋ္ဌာန်
 အမျိုးအနွယ်။ အာမ ဘိက္ခဝေ မယာဝေသ
 ကုဏာလဝံသော ကတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၉၁။

ကုဏာလသကုဏ (ပု) [ကုဏာလ + သကုဏ]
 ဥဩဋ္ဌာန်။ သဗ္ဗေသဉ္စ ပစ္စတော ကုဏာလ-
 သကုဏောတိ အဓိဋ္ဌာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။
 (-၉၁။)

ကုဏာလသကုဏရာဇ (ပု) [ကုဏာလသကုဏ +
 ရာဇ] ဥဩဋ္ဌာန်မင်း။ ဂဟိတဒဏ္ဍကေ နိ-
 သိန္နော ကုဏာလသကုဏရာဇော ပုရတော
 ပစ္စတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။)

ကုဏိက (တိ) [ကုဏ + ဣက] (လက်စသည်)
 ကောက်သော၊ မဖြောင့်သော၊သူ။ ကုဏ
 (၂) (တိ)ကြည့်။

ကုဏိတ (တိ) [ကုဏ + တ] (လက်စသည်)
 ကောက်သော၊ မဖြောင့်သော။ တသ္မာ
 ဟတ္ထင်္ဂုလိယော စ ပါဒင်္ဂုလိယော စ ကုဏိ-
 တာ ဇာတာ။ ဧပတ၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။

ကုဏိဟတ္ထက (တိ) [ကုဏိ + ဟတ္ထ + က] ကောက်
 သော လက်ရှိသော၊ လက်ကောက်သော၊သူ။
 ကဏ္ဍရစ္ဆိန္နော၊ ကုဏိဟတ္ထကော၊ ဖဏဟတ္ထ-
 ကော။ အဘိ၊က။၃၂။

ကုဏိ (တိ) [ကုဏ + ဤ]။ ကုဏနံ ကုဏော၊
 ဟတ္ထဝေကလ္လံ၊ သော ဧတဿ အတ္ထိတိ။
 ကုဏိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉၊၃၁၇။]
 (လက်ခြေစသည်) ကောက်သော၊သူ။ ကုဏိ
 ပဗ္ဗာဇေန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၂၇။ (-ဝိ၊၄။၂၁၅။မ၊၃။
 ၂၀၈။ သံ၊၁။၉၄။ အံ၊၁။၁၀၆၊၃၉၇။ အဘိ၊
 ပု။၁၅၉။ မဟာနိ။၆၇။ ဇာ၊၁။၁၈။) ကုဏိတိ
 ဟတ္ထကုဏိဝါ ပါဒကုဏိ ဝါ အင်္ဂုလိကုဏိ ဝါ၊
 ယဿ ဧတေသု ဟတ္တာဒိသု ယံ ကိဉ္စိ ဝက်
 ပညာယတိ၊ သော ကုဏိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၃၁၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၇၆၊၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
 ၁၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။
 မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။)

ကုဏ္ဏ (တိ) [ကုဏ္ဏ + အ]။ ယော ကြိယာသု
 မန္တော၊ သော ကုဏ္ဏော၊ ကုဏ္ဏ ပဋိဃာတေ၊
 အာလသျေ စ၊ အ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။၇၂၉။ ကုဏ +
 ဌ။ ကုဏ သဒ္ဓေါ ပရုပ္ပါတာဝေါ ဩတ္တာဘာ-
 ဝေါစ၊ ကုဏတိ နဒတိတိ ကုဏ္ဏော၊ အတိခိ-
 ကော။ ကုဏိယတိ အက္ခောသိယတိတိ
 ကုဏ္ဏော၊ ဆိန္ဒဟတ္ထပါဒါဒိကော။ မောဂ်၊၇။
 ၅၆။] (၁) (က) ပျင်းရိ-ထိုင်းမှိုင်း-အစွမ်း
 သတ္တိညံ့-အစွမ်းသတ္တိတုံး-သော၊သူ။ (ခ)
 လက်ခြေစသည်-တုံးသော-ပြတ်သော၊သူ။

(ဂ) တုံးသော။ (သန်လျက်၊ မြားစသည်)။
(၂) ခွင်သော၊ ကောက်သော။ (၁) (က)
ဂိဇ္ဈေါ တု လုဇ္ဈေါ လောလော'ထ၊ ကုဏ္ဍော
မန္တော ကြိယာသု ဟိ။ ဓာန်။ ၇၂၉။ (ခ)
ဝေရူပံ နာမ ဒုဿိလံ ကုဏ္ဍံ ဂင်္ဂါယ အာဝါ-
ဟေတွာ ပဋိဇ္ဇေဒန္တာ ဝိစရတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။
၁၀၇။ (ဂ) ယထာ ဟိဒ္ဓိသု တရုဏေသု သိပုံ
ဒဿေန္တေသု ကေဿ ဟတ္ထေ တိခိဏော
အသိ၊ ကေဿ ကုဏ္ဍော။ အဘိ၊ ၄၊ ၃၊ ၄၃။
(-မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၃။ အံ၊ ၄၊ ၃။
၂၁၇၊ ၃၁၆။) (၂) ခဉ္စာတိ ကုဏ္ဍပါဒါ။
ကုဏ္ဍိတိ ကုဏ္ဍဟတ္တာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၄။

ကုဏ္ဍကုဒါ(ဒွါ)လ (ပု၊ န) [ကုဏ္ဍ + ကုဒါလ] တုံး
သောပေါက်တူး၊ ပေါက်တူးတုံး။ အဟံ ဟိ
အနုနာဠိမတ္တံ ဝရကစောရကံ ကုဏ္ဍကုဒါလဉ္စ
နိဿာယ ဆ ဝါခရ ပဗ္ဗဇိတွာ ဥပ္ပဗ္ဗဇိတ-
ပုဗ္ဗောတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၇။ “ကုဏ္ဍကုဒါလာ-
သု” တိပိ ပါဠိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၁။

ကုဏ္ဍကုဒါ(ဒွါ)လက (ပု၊ န) [ကုဏ္ဍ + ကုဒါလ-
က] တုံးသောပေါက်တူး၊ ပေါက်တူးတုံး။
ဂေဟေ မေ အနုနာဠိမတ္တော ဝရကစောရ-
ကောစ ကုဏ္ဍကုဒါလကော စ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊
၁။ ၁၉၇-ဂ။ ကုဏ္ဍကုဒါလကံ နိဿာယ။ ဇာ၊
၄၊ ၁။ ၃၃၁။

ကုဏ္ဍဉာဏ (တိ) [ကုဏ္ဍ + ဉာဏ] တုံးသောဉာဏ်
ရှိသော၊ ဉာဏ်တုံးသော၊ သူ။ န သလ္လက္ခေသိ
ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသေန ကုဏ္ဍဉာဏတ္တာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။
၇၀။

ကုဏ္ဍတရ (တိ) [ကုဏ္ဍ + တရ] အထူးသဖြင့်
တုံးသော။ “ဒုက္ခံ ဖရိဿန္တိ” တိ ကုဏ္ဍတရံ ဝါ
ကဓောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၆။

ကုဏ္ဍတိဏ (န) [ကုဏ္ဍ + တိဏ] တုံးသောမြက်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ သု၊ ၂-၌ မြက်သောက်ဟု ထပ်ဆင့်

ပေးသည်။) တတ္ထ ယထာ ဝမ္ပိကမတ္ထကေ
ဇာတေသု ကုဏ္ဍတိဏေသု န ဝမ္ပိကမတ္ထကော
ဇာနာတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၀။
(-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၂။)

ကုဏ္ဍပါဒ (တိ) [ကုဏ္ဍ + ပါဒ] (က) ပြတ်သော
ခြေရှိသော၊ သူ။ (ခ) ခွင်သော - ကောက်
သော - ခြေရှိသော၊ သူ။ (က) ကုဏ္ဍပါဒေါ
ဟိ ခဉ္စပါဒေါ ဝါ ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။
သံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၄။ ကုဏ္ဍပါဒေါတိ ဆိန္ဒပါဒေါ
ဟုတွာ ဂတိဝိကလော၊ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၉။ (ခ)
ကုဏ္ဍ (၂) ကြည့်။ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၅-၌
ကုဏ္ဍပါဒ-ဟု ရှိသည်။)

ကုဏ္ဍပါဒက (တိ) [ကုဏ္ဍ + ပါဒ + က] ခွင်သော
- ကောက်သော - ခြေရှိသော၊ သူ၊ ခြေခွင် -
ခြေကောက် - သူ။ မဇ္ဈေ သံကုဋ္ဌိတပါဒတ္တာ
ကုဏ္ဍပါဒကော ဝါ ပိဋ္ဌိပါဒမဇ္ဈေန စင်္ဂမန္တော။
အဂ္ဂေ သံကုဋ္ဌိတပါဒတ္တာ ကုဏ္ဍပါဒကော ဝါ
ပိဋ္ဌိပါဒဂ္ဂေန စင်္ဂမန္တော။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄၄။
(ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၂-၌ ကုဏ္ဍပါဒက-ရှိသည်။)

ကုဏ္ဍသတ္တက (န) [ကုဏ္ဍ + သတ္တက] တုံးသော
ဓားငယ်။ တံ မံ ကုဏ္ဍသတ္တကေန မုဏ္ဍေန္တော
ဝိယ အတိဖရသံ ကထေသိတိ ဝတွာ စတုတ္ထံ
ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၃၄၇။

ကုဏ္ဍဟတ္ထ (တိ) [ကုဏ္ဍ + ဟတ္ထ] ခွင်သော -
ကောက်သော - လက်ရှိသော၊ သူ။ ကုဏ္ဍ(၂)-
ကြည့်။

ကုဏ္ဍိဘာဝဟေတုက (တိ) [ကုဏ္ဍိဘာဝ + ဟေ-
တု + က] (ဉာဏ်) တုံးသည်၏အဖြစ်လျှင် အ
ကြောင်းရှိသော။ ကုဏ္ဍိဘာဝဟေတုကော
ဝိသယဿ အနဘိသမယော ပဋိဿာတော။
ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၄။

ကုဏ္ဍ (ပ) [ကုဏ္ဍ + အ။ ကုဏ္ဍ ဒါဟေ၊ အ၊
ကုဏ္ဍော။ ဓာန်၊ ၄၊ ၆၂၂။] (၁) ဖွတ်။ (၂)

ကုဏ္ဍဘိလူး။ (၃) အမျိုးမစစ်သောသား၊ စပ်သား။ (ထောမ-၌ လင်ကြီးမသေခင် လင်ငယ်နှင့်မွေးဖွားသော သားကို ကုဏ္ဍ-ဟု ဆိုသည်။) (၄) ဆန်ကျိုး။ ဆန်ကဲ့။ (၁) ဂေါဇာ ကုဏ္ဍောပျံထော ကုဏ္ဍ-လူက သတပဒျာ-ထ။ ဓာန်၊ ၆၂၂။ (၂) ပုဗ္ဗေ ကိရ ကုဏ္ဍော နာမ ကော ယက္ခော တသ္မိံ ဝနသက္ခော ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဥဒါန၊ ၄၁၀၇။ (၃) ကုဏ္ဍံ ဟိ သော ဘော ဂေါတမ အဿတရော ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၃၆၀။ (၄) ကုဏ္ဍပူဝ-ကြည့်။

ကုဏ္ဍ (န) [ကမ+၃။ ကာမိယတိတိ ကုဏ္ဍ= ဘောဇနံ။ မောဂ်၊ ၇။ ၅၉။ ကုဏ္ဍ+အ။ ကုဏ္ဍဒါဟေ။ ဓာန်၊ ၆၂။ ၄၅၆။] (က) ထမင်းအိုး။ (ခ) ဖျဉ်းအိုး။ (ဂ) ယဇ်မီးအိုး။ (က) ကုမ္ဘိတ္ထိ ပိဌရော ကုဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ၄၅၆။ (ခ) န ကေဝလံ ပတ္တေယေဝ၊ ကုဏ္ဍေပိ ပစ္ဆိယမ္ပိ ယတ္ထ ကတ္တစိ ပုရတော ဌပေတွာ။ ဝိဠာ၊ ၃။ ၉၆။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၃၂။ (- ကခါ၊ ၆၂။ သစ်။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၆၁။ ၆၅။ သီ၊ ၆၁။ သစ်၊ ၁။ ၂၄၃။) (ဂ) ကုဏ္ဍဓာနမိဿက-ကြည့်။

ကုဏ္ဍက (ပ) [ကုဏ္ဍ+က။ ကုဏ္ဍ ဒါဟေ၊ သ-ကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ ၆၂။ ၄၅၄။] (၁) ဆန်ကျိုး။ ဆန်ကဲ့။ (ထိုမင်း ထိုစိုး၊ ကြောင့်ကြမျိုးလည်း၊ ဆန်ကျိုးရှိမျှ၊ မတရတည်း၊ နေမိငရဲခန်းပျို။ ဆန်မှည့်ဆန်နာ၊ ဆန်ညှာ ဆန်ကဲ့၊ ဆုပ်ကာကြဲလျက်။ ဇနကပျို။ အထက်ပါပျိုလာစကားရပ်များအရ ဆန်ကျိုးနှင့် ဆန်ကဲ့သည် မြန်မာမှုကဲ့သော်လည်း ပါဠိ၌ “ကုဏ္ဍက” သဒ္ဒါ တခုတည်းက ဟောသည်။) (၂) ဖွဲ့နု။ (၃) ဖျဉ်းအိုး။ (၁) က-ဏ္ဍောတိ ကုဏ္ဍကော။ ဒီ၊ ၆၁။ ၈၈။ (- ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂၆၄။ ဒီ၊ ၆၁။ ၄၆။) ကုဏ္ဍကောတိ တဏှုလခဏ္ဍံ။ သီ၊ ၆၁။ သစ်၊ ၁။ ၃၇၁။ ကုဏ္ဍကန္တိ တနုတရံ တဏှုလသကလံ၊ တဏှုလခဏ္ဍကန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ ၆၁။ သစ်၊ ၂။ ၃၅၆။ ကုဏ္ဍကန္တိ

တနုတရံ တဏှုလပုကရဏံ။ အံ၊ ၆၂။ ၂။ ၁၉၂။ (၂) ကုဏ္ဍသ-ကြည့်။ (၃) စာဠိယံ ကုဏ္ဍကော ဝါ ဌပေတွာပိ။ ဝိဠာ၊ ၃။ ၁၁၆။ ကုဏ္ဍကောတိ မဟာသဇ္ဇေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၇။ ဝိနယ၊ ၆၂။ ၁။ ၂၁၈။

ကုဏ္ဍကအင်္ဂါရပူဝ (ပ) [ကုဏ္ဍက+အင်္ဂါရပူဝ] မီးကျိုး၌ (ကင်အပ်သော) ဆန်ကဲ့မဲ့။ သတ္တာ ကုဏ္ဍကအင်္ဂါရပူဝေန ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၀၈။

ကုဏ္ဍကကုမ္ဘိသိန္နဝပေါတက (ပ) [ကုဏ္ဍကကုမ္ဘိ+သိန္နဝပေါတက] ဆန်ကဲ့-ကြောင့်-ဖြင့်-ဝမ်းပြည့်သော သိန္နောမြင်းငယ်။ ဗောဓိသတ္တော ကုဏ္ဍကကုမ္ဘိသိန္နဝပေါတကံ ဒိသ္မာ လက္ခဏာနိ သမာနေတွာ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၆၃။

ကုဏ္ဍကခဇက (ပ) [ကုဏ္ဍက+ခဇက] ဆန်ကဲ့ဖြင့် ပြုလုပ်သောခဲဖွယ်၊ ဆန်ကဲ့ခဲဖွယ်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကိရ မဟာဒုဂ္ဂတဿ ကုဏ္ဍကခဇကံ အဇီဂုစ္ဆိတွာ အမတံ ဝိယ ပရိဘုတ္တိ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၁။ ၄၄၇။

ကုဏ္ဍကခါဒက (တိ) [ကုဏ္ဍက+ခါဒက] ဆန်ကဲ့ကိုစားသောသူ။ ကုဏ္ဍကခါဒကဿ သိန္နဝပေါတကဿ ဌိတဋ္ဌာနတော။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၆၂။

ကုဏ္ဍကပူဝ (ပ) [ကုဏ္ဍက + ပူဝ] ဆန်ကဲ့မဲ့။ အာဝုသော သတ္တာ မဟာဒုဂ္ဂတေန ဒိန္နံ ကုဏ္ဍကပူဝံ အဇီဂုစ္ဆန္တော အမတံ ဝိယ ပရိဘုတ္တိ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၁။ ၄၄၇။

ကုဏ္ဍကဘတ္တ (န) [ကုဏ္ဍက+ဘတ္တ] ဆန်ကဲ့ထမင်း။ တတ္ထ ပေါသေန္တဿာတိ မံသုပဏ-ပရိဗြဟ္မာနာယ ကုဏ္ဍကဘတ္တကပ္ပါသဌိအာဒိဟိ သံဝဇ္ဇေန္တဿ။ ဒီ၊ ၆၁။ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ၆၁။ ၁။ ၃၆၅။

ကုဏ္ဍကမတ္တိက (န) [ကုဏ္ဍက+မတ္တိက] ဆန်ကဲ့ဖြင့် ရောသောမြေညက်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခ-

ဝေ ကုဏ္ဍကမတ္တိကံ ဒတာ ပါဏိကာယ ပဋိ-
ဗာဟေတွာ ဂေရုကံ နိပါတေတန္တိ။ ဝိ၊ ၄။
၂၉၆။ ကုဏ္ဍကမတ္တိကန္တိ ကုဏ္ဍကမိဿကမတ္တိ-
ကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၆။

ကုဏ္ဍကမိဿကမတ္တိက (န) [ကုဏ္ဍကမိဿက +
မတ္တိက] ဆန်ကဲ့နှင့်ရောသောမြေညက်။ အ
ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိ (ထိ) [ကုဏ္ဍက + မုဋ္ဌိ] ဆန်ကဲ့လက်တ
ဆုပ်။ ကဿဒိဒေဝ အာမိဿယ ဟေတု
အန္တမသော ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိနောပိ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၉၃။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၅။)

ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိဟေတု (ပု) [ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိ + ဟေတု]
ဆန်ကဲ့တဆုပ်ဟူသော အကြောင်း၊ ဆန်ကဲ့
လက်တဆုပ်အတွက်။ တဒါ ကုဏ္ဍကမုဋ္ဌိဟေ-
တုပိ မုဿာ ဘာသတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။

ကုဏ္ဍကယာဂု (ထိ) [ကုဏ္ဍက + ယာဂု] ဆန်ကဲ့
ယာဂု။ ဒေါဏိယံ ကုဏ္ဍကယာဂု အာကိရာ-
ပေတွာ ဒါပေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၃။

ကုဏ္ဍကောလိယ (ပု) [ကုဏ္ဍ + ကောလိယ]
ကုဏ္ဍကောလိယပြည်။ ယော ဣမန္တိ ဣမံ
ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ကုဏ္ဍကောလိယံ နိဿာယ
ကုဏ္ဍဓာနဝနေ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၆။

ကုဏ္ဍဓာန (ပု) [ကုဏ္ဍ + ဓာန] (၁) ကုဏ္ဍဓာန
မထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် အသီတိမဟာ-
သာဝက(=ဂဝ-သော တပည့်ကြီး)များတွင်
တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။
ပဌမသလာကဂ္ဂါဟတေဒဂ်ရ=ရှေးဦးစွာ စာ
ရေးတံမဲကို ယူသူများတွင် အမြတ်ဆုံးဟု
ချီးကျူးခံရသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ အံ၊ ၁။
၂၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ သာဝတ္ထိပြည် ပုဏ္ဏားမျိုး
၌ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ငယ်မည်မှာ “ဓာန” ဖြစ်
သည်။ အရွယ်ရောက်၍ လူလားမြောက်သော
အခါ ဘုရားသခင်၏တရားတော်ကို နာကြား
ရ၍ “သဒ္ဓါပဗ္ဗဇ္ဇိတ” ရဟန်းအဖြစ်ကို ခံယူ

ခဲ့သည်။ ရဟန်းဖြစ်သောနေ့မှစ၍ “ဓာန”
မထေရ်သွားလေရာ လာလေရာ ဌာနတိုင်း၌
တန်ဆာဆင်ပြီး မိန်းမတယောက်က နောက်
မှ အစဉ်တစိုက် လိုက်နေခဲ့သည်။ မထေရ်က
ထိုမိန်းမကို မမြင်၊ မထေရ်၏ ရှေးကံအကျိုး
ဆက်ကြောင့် တပါးသူများက နောက်မှ
အစဉ်တစိုက် လိုက်နေသော ထိုမိန်းမကို
မြင်ကြသည်။ ကျောင်းသို့ ရောက်သော
အခါ၊ သာမဏေနှင့် ရဟန်းငယ်များက
“ဓာနော ကောဏ္ဍော(ကုဏ္ဍော?) ဇာတော
(အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ အပါ၊ ၄။
၂။ ၅၀။ ကောဏ္ဍော (ကုဏ္ဍော?) ဇာတောတိ
ဓုတ္တော ဇာတော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၆။) ရှင်ဓာန-
ဟာမိန်းမကြွေးသည်။ မိန်းမလိုက်စားသည်ဟု
ဝိုင်းဝန်း၍ ပျက်ရယ်ပြောင်လှောင်မှု ပြုကြ
သည်။ ထိုပျက်ရယ် ပြောင်လှောင်မှုကို စွဲ၍
ဖြစ်သော ကောဏ္ဍ= (ကုဏ္ဍ?) ဟူသော
အမည်နှင့် ငယ်မည် “ဓာန” ကို ပေါင်း၍
ကောဏ္ဍဓာန = ကုဏ္ဍဓာန-ဟု အမည်တွင်
သည်။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃-၂၀၆။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၇၆-၈၃။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၊ ၅၂။) (၂) မရွေး
ပေါက်ပေါက်နှင့်ရောသော ယင်မီးအိုး။ (၁)
ပဌမံ သလာကံ ဂဏန္တာနံ ယဒိဒံ ကုဏ္ဍဓာ-
နော။ အံ၊ ၁။ ၂၅။ ကုဏ္ဍဓာနောတိ ပနဿ
နာမံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ (၂) ကုဏ္ဍဓာနမိဿ-
က-ကြည့်။

ကုဏ္ဍဓာနထွေရ (ပု) [ကုဏ္ဍဓာန + ထေရ]
ကုဏ္ဍဓာနမထေရ်။ ဝံဒိဝသံ ကုဏ္ဍဓာနထွေ-
ရော ပဌမံ သလာကံ အဂ္ဂဟေသိ။ မ၊ ၄။ ၄။
၂၃၇။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။)

ကုဏ္ဍဓာနမိဿက (တိ) [ကုဏ္ဍဓာန + မိဿက]
မရွေးပေါက်ပေါက်နှင့် ရောသောယင်မီးအိုး၊
မရွေးပေါက်ပေါက်မို့ ပါဝင်သောယင်မီးအိုး။
(ကုဏ္ဍ-ပုဒ်သည် ယင်မီးထားရာဌာန အထူး
(=ယင်မီးအိုး)ကို ဟောနိုင်ကြောင်း ထော-
မ၌ဆိုသည်။ ဓာနပုဒ်သည် ဓာန။ ၄၆၃။

ဂါထာ၌မရွေးပေါက်ပေါက်ကိုဟောကြောင်း
လာသည်။ ဤ“ကုဏ္ဍဓာနမိဿက”ပုဒ်သည်
သဒ္ဒါအားဖြင့် ဝိသေသနနောက်နေသော
ကမ္မဓရည်းသမာသိဖြစ်သည်။ အနက်မြန်မာ
ပြန်ဆိုသောအခါ ဝိသေသနပုဒ်ကို ရွှေက
ထား၍ ပြန်ရသော ထုံးစံအရ “မရွေးပေါက်
ပေါက်နှင့်ရောသော ယဇ်မီးအိုး၊ မရွေးပေါက်
ပေါက်မှပါဝင်သော ယဇ်မီးအိုးဟု အနက် မြန်
မာပြန်လိုက်သည်။ VESSELS CON-
TAINING RICE-POWDER, D.
P.P.N.) ကုဏ္ဍဓာနဝန-ကြည့်။

ကုဏ္ဍဓာနဝန (န) [ကုဏ္ဍဓာန + ဝန] (က)
ကုဏ္ဍဓာနတော။ (မရွေးပေါက်ပေါက်ပါဝင်
သော ယဇ်မီးအိုးဖြင့် ယဇ်ပူဇော်(=ဗလိနတ်
စာကျွေး)မှုကို နှစ်သက်သဘောကျသော
ဘိလူး၏နေထိုင်ရာ တောဖြစ်သည်။) (ခ)
ကုဏ္ဍဓာနတောကျောင်း။ (က) ကုဏ္ဍဓာန-
ဝန(ဥဒါန။၉၃)တိ တဿ နဂရဿ အဝိဒ္ဓရေ
ကုဏ္ဍဓာနသင်္ခါတေ ဝနေ။ ပုဗ္ဗေ ကိရ
ကုဏ္ဍော နာမ ကော ယက္ခော တသ္မိံ ဝန-
သဏ္ဍေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ၊ ကုဏ္ဍဓာနမိဿကေန
စဗလိကဓမ္မေန တုဿတိတိ တဿ တထာ
တတ္ထ ဗလိံ ဥပဟရန္တိ၊ တေနေတံ ဝနသဏ္ဍံ
ကုဏ္ဍဓာနဝနန္တေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဥဒါန၊ဌ။
၁၀၇။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၃၁။)
(ခ) တသ္မိံ စ ဝနသဏ္ဍေ ကောလိယရာဇာ-
နော ဘဂဝတော ဘိက္ခုသံဃဿ စ ဝသ-
နတ္ထာယ ဝိဟာရံ ပတိဋ္ဌာပေသံ၊ တမ္ပိ ကုဏ္ဍ-
ဓာနဝနန္တေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၀၈။

ကုဏ္ဍန (န) [ကုဏ္ဍ + ယု] သွားခြင်း၊ လှည့်လည်
ခြင်း။ စတူဟိ သရီရာဝယဝေဟိ ကုဏ္ဍနံ
ဂမနံ စတုက္ကောဏ္ဍော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄။

ကုဏ္ဍနက (တိ) [ကုဏ္ဍန + က] လှည့်လည်သွား
လာတတ်သောသူ။ စတုက္ကုဏ္ဍကောတိ ဒွိဟိ
ပါဒေဟိ ဟတ္ထေဟိတိ စတူဟိ အင်္ဂေဟိ ကုဏ္ဍ-
နကော အာဟိဏ္ဍနကော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၃။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကုဏ္ဍပူဝ (ပ) ဆန်ကဲ့မို့။ ကုဏ္ဍပူဝ (ဇာ၊၁။၂၅)န္တိ
တေ ကုဏ္ဍကေန ပက္ကပူဝံ အာနေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊
၁။၄၄၈။

ကုဏ္ဍလ (ပု၊န) [ကုဋိ + အလ။ ကုဋိ ဒါဟေ၊
အလော။ ဓာနံ၊ဋီ၊၂၇။ ကုဏ္ဍ + အလ။ ခံ-
သေန ကုဏ္ဍတိ ဒဟတိတိ ကုဏ္ဍလံ၊ ကဏ္ဍာ-
ဘရဏံ။ မောက်၊၇။၁၀၂။] နားသောင်း။ ပဿ
စိတ္တိကတံ ရူပံ၊ မဏိနာ ကုဏ္ဍလေန စ။ မ၊
၂။၂၇၃။ ထေရ၊ဉ္စ၊၂၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ (-
မ၊ဉ္စ၊၂၇၇။ သံ၊၁။၇၇။ အံ၊၂။၁၄။ မ၊ဌ၊၃။
၃၁။ သံ၊ဌ၊၃။၁၃၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၂၀။ ဇာ၊
ဌ၊၂။၁၂၈။ ဇာ၊ဌ၊၄။၆၀။) ပတိရူပကော
မတ္တိကာကုဏ္ဍလောဝ။ သံ၊၁။၇၉။ မဟာနိ။
၃၅၅။

ကုဏ္ဍလက (န) [ကုဏ္ဍလ + က] ဆံစည်း၊ ဆံစု။
ပဉ္စဟိ ကုဏ္ဍလကေဟိ ပိဋ္ဌိယံ ဝတ္တမာနေဟိ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၀။ ပဉ္စကုဏ္ဍလိက-လည်း ကြည့်။

ကုဏ္ဍလကုမာရ (ပ) [ကုဏ္ဍလ + ကုမာရ] ကုဏ္ဍ-
လသတို့သား။ (ဤသူသည် ဗာရာဏသီပြည်
မှ ကုဋေ ၈၀-ကြွယ်ဝချမ်းသာသော ပုဏ္ဏား
သူဌေး၏သား ဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက်၍
လူလားမြောက်သောအခါတက္ကသိုလ်ပညာရပ်
အားလုံးကို သင်ယူတတ်မြောက်ခဲ့သည်။ မိဖ
နှစ်ပါး ကွယ်လွန်သောအခါ ပစ္စည်းအားလုံး
ကိုစွန့်၍ရသေ့ရဟန်းပြုလုပ်ပြီးလျှင် ကလာဗု
မင်း၏ ဥယျာဉ်တော်တွင်း၌ နေထိုင်သည်။
တနေ့သ၌ ကလာဗုမင်းသည် ဥယျာဉ်တော်
ထွက်၍ ပျော်ပါး၏။ သုရာယဏ်မူး အပျော်
ကြွေးသော မင်းကြီးသည် မောင်းမတဦး၏ရင်
ခွင်၌ အိပ်ပျော်စဉ် ကချေသည် ရံရွှေတော်
အပေါင်းသည် ရသေ့ကလေးထံပါး၌ လာ၍
တရားနာယူကြ၏။ မင်းကြီးနိုးသောအခါ
ဒေါသအမျက် ချောင်းချောင်း ထွက်လေ
သည်။ မင်းကြီးသည် ခိုးသူသတ်ယောက်ျား
အာဏာပါးကွက်သားကို ခေါ်၍ ရသေ့လေး

ကို အမျိုးမျိုးနှိပ်စက်စေ၏။ ဆူးကြိမ်လုံးဖြင့် အချက်ပေါင်း ၂၀၀၀-ရှိက်စေ၏။ အရေခွါ၊ လက်ဖြတ်၊ ခြေဖြတ်၊ နားဖြတ်စသော ညှဉ်း ပန်းနှိပ်စက်မှုများပြုလုပ်စေ၏။ ရသေ့ကလေး ကား “ခန္တီ”တရား လက်ကိုင်ထားသူတည်း။ မင်းကြီးကို လုံးဝပြန်၍ အမျက်မထွက် အပြစ် မယူရှာပေ။ ကလာဗုမင်းလည်း ထိုအကုသိုလ်ကံကြောင့် ထိုနေ့၌ပင် မြေမျို၍ အဝီစိ ငရဲကျလေသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇-၄၀။) တဒါ ဗောဓိသတ္တော အသီတိကောဋိဝိဘဝေ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတော ကုဏ္ဍလကုမာရော နာမ မာဏဝေါ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

ကုဏ္ဍလကေသာ (ထိ) [ကုဏ္ဍလ + ကေသာ] ကုဏ္ဍလကေသာ ထေရီမ။ (ထိုထေရီမသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သူဌေးမျိုး၌ မွေးဖွား၍ ဘဒ္ဒါ အမည်ရှိ၏ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇)။၁၆-နှစ်အရွယ် ရောက်သောအခါ ရုပ်ရေအဆင်းလွန်စွာလှပ တင့်တယ်၍ မိဘတို့က ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိပြာသာဒ် ၏အထက်ဆုံးထပ်၌ အလုပ်အကျွေးကျွန်မတ ယောက်နှင့်အတူနေစေ၏။ တနေ့သောအခါ ခိုးသားတယောက်ကိုလက်ပြန်ကြိုးတုပ်လျက် လမ်းလေးခုဆုံရာ အရပ်တို့၌ ကြိမ်ချက်တ ထောင် တထောင် ရိုက်၍ သူသတ်ကုန်းသို့ ဆောင်သည်ကို ပြတင်းပေါက်မှ မြင်ရသော အခါ အချစ်စိတ်သက်ဝင်၍ အစာမစားပဲ ခုတင်ပေါ်၌ မှောက်လျက်အိပ်၏။ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၃။ ထိုခိုးသား အ ကြောင်းဝတ္ထုကို အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇-၄-၌ကြည့်။) မိဘတို့သည် အိပ်ရာထဲနေနေသော သမီးအား အကြောင်းမေးမြန်းရာ “သူသတ်ကုန်း ထုတ် သွားသောခိုးသားကို ရလျှင်ရ၊ မရလျှင်သေ ရပါလိမ့်မည်”ဟု ပြောလေလျှင် မသင့်တော် ကြောင်း၊ ဂုဏ်ရည်တူ သတိုးသားကို ရှာပေး မည်ဖြစ်ကြောင်း အမျိုးမျိုးဖျောင်းဖျသော် လည်း မရသည့်အဆုံး မြို့စောင့်ဝန်အား အသပြာတထောင် လာဘ်ထိုးကာ ခိုးသား

ကို ယူဆောင်၍ သမီးအားပေးသည် (အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၃)။ ဘဒ္ဒါသည် နှစ် သက်ဝမ်းမြောက်၍ ချစ်လင်သဘောကျ စေ ရန်ကိုယ်တိုင်ပင် စားသောက်ဖွယ်တို့ကို စီရင် လုပ်ကျွေးပြုစုသည်။ ၂-ရက် ၃-ရက်ကြာသော အခါ ခိုးသားသည် “ဘယ်အခါ ဤသူဌေး သမီးကိုသတ်၍ လက်ဝတ်တန်ဆာတို့ကိုယူပြီး လျှင် သေတင်းကုပ်၌ရောင်းကာ သောက်စား မူးယစ်ရပါမည်နည်း”ဟု ကြံစည်လျက် ဘဒ္ဒါ အား “တောင်စောင့်နတ် ကယ်တင်၍ ငါ အသက်ရှင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုတောင်စောင့် နတ်ကိုဗလိနတ်စာပူဇော်ပသရန် တောင်ပေါ် သို့ သွားကြပါစို့။ သင့်ကိုယ်မှာ အဖိုးထိုက်အ ဖိုးတန်ရတနာများ ဝတ်ဆင်ပြီး ပျော်ရွှင်စွာ သွားကြပါစို့”ဟုပြောရာ ဘဒ္ဒါလည်း ပြော သည့်အတိုင်း လိုက်နာပြုလုပ်သည်(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၃-၄)။ ထိုတောင်၏ တဖက်က လူသွား လမ်း၊ တဖက်က ချောက်ကမ်းပါးပြတ်ရှိ၍ ထို ကမ်းပါးပြတ်မှ ခိုးသားတို့ကို တွန်းချသတ် ဖြတ်လေ့ရှိရကား “သူခိုးချ”ချောက် အမည် တွင်သည်။ ထိုချောက်အနီး တောင်ထိပ်သို့ ရောက်သောအခါ “လက်ဝတ်လက်စားတွေယူ ပြီး သင့်ကိုသတ်ရမည်”ဟု ခိုးသားက ပြော ဆိုရာ ဘဒ္ဒါက အမျိုးမျိုး တောင်းပန်သော် လည်း နားမဝင်၍ ဥပါယ်တမျှဖြင့် “အရှင့် သားကို နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ပွေ့ဖက်ကန် တော့ပါရစေ”ဟု ခွင့်တောင်း၍ ခိုးသားလင် ကိုရှေ့ကဖက် နောက်ကဖက်ပြုကာ အလစ် တွင်ချောက်ထဲသို့ တွန်းချလိုက်ရာ အပိုင်းပိုင်း ပြတ်၍ ခိုးသား သေဆုံးသည်။ ဘဒ္ဒါ၏အံ့ဖွယ် အမှုကို မြင်ရသော တောင်စောင့်နတ်သည် “နေရာတကာမှာ ယောကျ်ားသာ ပညာရှိ သည်မဟုတ်၊ မိန်းမသည်လည်း ပညာရှိပါပေ ၏။ ရုတ်တရက် ချက်ချင်း ဖန်တည်းနိုင်သော တံခံဏ္ဍပုတ္တိဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံပါပေ၏”ဟု ဥဒါန်

ကျူးသည်။(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။)

ထို့နောက်အိမ်မပြန်တော့ပဲ နိဂဏ္ဌတို့အ
ထံသွား၍ ရဟန်းပြုခွင့်တောင်းရာ (နိဂဏ္ဌတို့
ထုံးစံအတိုင်း)ဆံပင်တို့ကို ထန်းစေ့ဖြင့် (မွေး
ညှပ်ဖြင့်။ အပ၊၂။၂၄၃။) ကုန်စင်အောင်
နုတ်၍ ရဟန်းပြုပေးကြသည်။ ဆံပင်ပြန်
ပေါက်လာသောအခါ အလိပ်လိပ်အခွေခွေ
နားသောင်းသဏ္ဌာန်ဖြစ်နေရကား ကုဏ္ဍလ-
ကေသာ (နားသောင်းပုံစံ ဆံရှိသူ) အမည်
ရသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။)
ဓမ္မပဒဝတ္ထု၌ ကုဏ္ဍလကေသီဟူ၍ရာ အဓိပ္ပါယ်
အတူပင် ဖြစ်၏။ နိဂဏ္ဌတို့၏ ဝါဒတထောင်ကို
သင်ယူတတ်မြောက်ပြီးသောအခါ နိဂဏ္ဌတို့
က သပြေခက်ကို ပေးအပ်လျက် “သင်နှင့်
ဝါဒပြိုင်ဘက်ကို ဇမ္ဗူဒိပ်လှည့်လည် ရှာဖွေ
ချေ၊ သင့်ဝါဒဖြေဆိုနိုင်သူတွေ့လျှင် လူဖြစ်က
ခင်ပွန်းပြုလုပ်ကျွေးလေ၊ ရဟန်းဖြစ်က ထို
ရဟန်းထံ ရဟန်းပြုလေ”ဟု မှာကြား၍စေ
လွှတ်ကြသည်။ သပြေခက်ကိုင်၍ဝါဒပြိုင်ဘက်
ရှာသောကြောင့် ဇမ္ဗူပရိဗိုဇ်မအမည်ရသည်။
ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သူတယောက်မျှ မတွေ့ရပဲ ဇမ္ဗူပရိ
ဗိုဇ်မ လာပြီကြားလျှင်ပင် လူတွေ့ထွက်ပြေး
ကြသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။)။ ထိုပရိဗိုဇ်မ
သည် ရွာနိဂုံးတို့သို့ ရောက်လျှင် ရွာတံခါး၌
သပြေခက်စိုက်၍ “ဝါဒပြိုင်လိုသူရှိက ဤသ
ပြေခက်ကို နင်းချေချိုးဖျက်စေသတည်း”ဟု
ဆို၍ ရွာထည်းသို့ဝင်လေ့ရှိသည်။ ဤနည်း
အားဖြင့် လှည့်လည်ခဲ့ရာ သပြေခက်သာသနီး
၍ တခက်ပြီးတခက်လဲရသည်။ ပြိုင်ဘက်မတွေ့
ရပေ။ သာဝတ္ထိပြည်ရောက်သောအခါ၌လည်း
ရှေးနည်းတူပင် ရွာတံခါး၌ သပြေခက်စိုက်
သည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဆွမ်းကိစ္စပြီး
၍ မြို့မှထွက်အလာ သပြေခက်ကို ဝိုင်းရံနေ
ကြသောသူငယ်တို့ကိုမြင်၍ မေးမြန်းစုံစမ်းရာ
အကြောင်းစုံသိရလျှင် သပြေခက်ကို သူငယ်

တို့အား နင်းချေစေသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို
ပရိဗိုဇ်မ တွေ့မြင်သဖြင့် သူငယ်တို့ကို ကြိမ်း
မောင်းရာ အရှင်သာရိပုတ္တရာက ခိုင်းစေ၍
နင်းချေရကြောင်း ပြောပြသည်။ ပရိဗိုဇ်မ
သည် သာဝတ္ထိပြည်တွင်းဝင်၍ တလမ်းဝင်
တလမ်းထွက် လှည့်လည်ကာ “သာကီဝင်
ရဟန်းနှင့် ငါ၏ဝါဒပြိုင်ပွဲကြည့်လှည့်ကြကုန်”
ဟု ကြွေးကြော်၍ လူအပေါင်း ခြံရံလျက်
သစ်ပင်ရင်း၌ နေသော အရှင်သာရိပုတ္တရာထံ
ချဉ်းကပ်ကာ ဝါဒပြိုင်ပွဲ နှံ့ကြရာ အရေးရှုံးနိမ့်
၍ မထေရ်၏ ခြေရင်း၌ ဝပ်စင်း၍ “အရှင်
ဘုရားအား ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ပါ၏”ဟု
လျှောက်ထားသဖြင့် “ငါ့ကို ကိုးကွယ်ဘို့မလို၊
ဘုရားရှင်ကိုသာ ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ပါ”ဟု
ပြောကြား၍ ဘုရားရှင်ထံ စေလွှတ်သည်။
ညနေချမ်းတရားဟောချိန် ဘုရားရှင်ထံ သွား
ရောက်ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်တော်ရာ အရပ်၌
နေသောအခါ ဘုရားရှင်က ကုဏ္ဍလကေသီ
၏ ဉာဏ်ရင့်ကျက်ခြင်းကို သိတော်မူ၍ “သ-
ဟဿမပိ စေ ဂါထာ”စသော ဂါထာကို
ဟောတော်မူရာ ဂါထာအဆုံး၌ ပဋိသမ္ဘိဒါ
၄-ပါးနှင့်တကွ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်
(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇-၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။)

ထို့နောက် ရဟန်းပြုခွင့်တောင်း၍ ခွင့်ပေး
တော်မူသည်။ ပရိသတ် ၄-ပါး အလယ်၌
“တဂါထာတည်းဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်
သော ကုဏ္ဍလကေသီထေရီမသည် တော်ပါ
ပေစွ”ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြသည်။ ဘုရားရှင်
သည် ထိုအကြောင်းကြောင့်ပင် ကုဏ္ဍလကေ-
သီအား တရားထူးကိုလျင်စွာသိသူ ထေရီမတို့
တွင် အသာဆုံး အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ခိပ္ပါ-
ဘိည တေဒဂ်အရာ ထားတော်မူသည် (အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈)။ ဝါဒပြိုင်ပွဲ ရှုံးနိမ့်သောအခါ
ရဟန်းပြုခွင့်တောင်းလျှင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ
က ဘိက္ခုနီမတို့အား အကြောင်းကြား၍
ရဟန်းပြုစေသည်။ ရဟန်းပြုပြီးနောက် ကုဏ္ဍ-

လကေသိထေရီအမည်ရ၍ ၂-ရက် ၃-ရက်လွန်လျှင်ပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်။ ရဟန်းတို့သည် တရားသဘင်၌ “ကုဏ္ဍလကေသိသည်တရားများစွာမနာရပုံနှင့် ရဟန်းကိစ္စအပြီးရောက်ပေသည်။ ခိုးသားကိုအနိုင်ယူသူဖြစ်ပါပေသည်”ဟု သတင်းစကားဖြစ်ပွားစေသည်ကို ဘုရားရှင် သိကြားတော်မူလျှင် “ရဟန်းတို့၊ ငါဟောသောတရားကို အနည်းအများ ပမာဏမစွဲယူကြလင့်၊ အကျိုးမရှိသော ပုဒ်တရာသည် မမြတ်၊ အကျိုးပြီးစေတတ်သော တပုဒ်တဂါထာသည်သာ မြတ်သည်။ ကိလေသာခိုးသူကိုအောင်နိုင်မှ အောင်ပွဲရဖြစ်သည်။ အခြားခိုးသူများကို အောင်နိုင်၍ အောင်ပွဲရမဟုတ် အောင်ခြင်းမမည်”ဟု မိန့်တော်မူ၍ “ယောစ ဂါထာသတံ ဘာသေ” စသော ၂-ဂါထာကို ဟောတော်မူသည် (ဓမ္မာဠှ ၁။ ၄၁၇)။ ရဟန်းပြုပြီးနောက် ခြေဆေးရေ အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပျက်သဘော သိမြင်ကာ ရဟန္တာမ အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်က ခိပ္ပါဘိည တေဒဂ် ထားတော်မူသည် (အပ၊ ၂။ ၂၃၄)။ ဤဝတ္ထုကား တကျမ်းနှင့်တကျမ်း အကြောင်းအရာပြဆိုချက် မတူကြ၊ ထိုသို့မတူသော်လည်း သံသယမဝင် ထိုက်ကြောင်းကို အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၁၉၈-၌ ဆို၏။ အကျယ်ကို အပ၊ ၂။ ၂၄၀-၄။ အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၂၇၃-၈။ ဓမ္မာဠှ ၁။ ၄၁၃-၈-တို့၌ ကြည့်။) ခိပ္ပါဘိညာနံ ယဒိဒံ ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာ။ အံ၊ ၁။ ၂၆။ (-ထေရီ၊ ဠှ၊ ၁၀၂။) ကေသာပုန ဝစ္ဆန္တာ ရာသိရာသိဝသေန ကုဏ္ဍလာဝတ္တာ ဟုတွာ ဝဇ္ဇိသု။ သာ တေနော ကာရဏေန ကုဏ္ဍလကေသာ နာမ ဇာတာ။ အံ၊ ဠှ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-ထေရီ၊ ဠှ၊ ၁၀၄။)

ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထရီ (ထိ) [ကုဏ္ဍလကေသိ+ထေရီ] ကုဏ္ဍလကေသိထေရီမ။ ထေရီဂါထာသံဝဏ္ဏနာယံ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေနပိ

ကုဏ္ဍလကေသိတ္ထရီယာ ဝတ္ထုမ္ပိ အယမေဝ ဂါထာ ဝုတ္တာ။ အံ၊ ဠိ၊ ၁။ ၁၉၈။

ကုဏ္ဍလကေသိ (ထိ) [ကုဏ္ဍလ+ကေသိ] ကုဏ္ဍလကေသိထေရီမ။ ယောစ ဂါထာသတံ ဘာသေတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကုဏ္ဍလကေသိ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မာဠှ ၁။ ၄၁၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၇။) ကုဏ္ဍလကေသာ-လည်း ကြည့်။

ကုဏ္ဍလသဏ္ဌာန (တိ) [ကုဏ္ဍလ+သဏ္ဌာန] နားဇောင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ကုဏ္ဍလိနိ-ကြည့်။

ကုဏ္ဍလာ (ထိ) [ကုဏ္ဍလ+အာ] ကုဏ္ဍလကေသာ (ကေသိ) ထေရီမ။ အဟံ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ပဋ္ဌာစာရာ စ ကုဏ္ဍလာ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၄။ ထေရီ၊ ဠှ၊ ၁၃၄။

ကုဏ္ဍလာဒိအလင်္ကာရဝိဘူသိတ (တိ) [ကုဏ္ဍလ+အာဒိ+အလင်္ကာရ+ဝိဘူသိတ] နားဇောင်းစသော တန်းဆာဖြင့် တန်းဆာ ဆင်အပ်သော။ တိလက္ခဏဗ္ဗာဟတာယ ကုဏ္ဍလာဒိ-အလင်္ကာရဝိဘူသိတံ ဝိယ စ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဠိ၊ ၁။ ၃၇၃။

ကုဏ္ဍလာဒိဥပနစ္ဆိဒ္ဓ (န) [ကုဏ္ဍလာဒိ+ဥပန+ဆိဒ္ဓ] နားဇောင်းစသည် ဝတ်ဆင်ရန် အပေါက်(နားပေါက်)။ ယဿ ပန ကဏ္ဍဝိဒ္ဓေတိ ဟေဋ္ဌာ ကုဏ္ဍလာဒိဥပနစ္ဆိဒ္ဓံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၇။

ကုဏ္ဍလာဒိပသာဓန (န) [ကုဏ္ဍလာဒိ+ပသာဓန] နားဇောင်းစသောတန်းဆာ။ အလင်္ကာရဏံ ဝိဘူသနံ အလင်္ကာရော၊ ကုဏ္ဍလာဒိပသာဓနံ ဝါ။ ဒီ၊ ဠိ၊ ၁။ ၆၂။ (-သီ၊ ဠိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၃၃။)

ကုဏ္ဍလာဒျာလင်္ကာရဝိဘူသိတ (တိ) [ကုဏ္ဍလာဒိ+အလင်္ကာရ+ဝိဘူသိတ] နားဇောင်းစသော တန်းဆာဖြင့် တန်းဆာ ဆင်အပ်

သော။ တိလက္ခဏဗ္ဗာဟတယ ကုဏ္ဍလာ-
ဒျာလင်္ကာရဝိဘူသိတံ ဝိယ စ ဟောတိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇။

ကုဏ္ဍလဝဋ္ဌ(တ္တ) (တိ) [ကုဏ္ဍလ+အာဝဋ္ဌ]
နားဇောင်းကဲ့သို့လည်သော။ ဥဒ္ဓဂါနိ လော-
မာနိ ဇာတာနိ နီလာနိ အဉ္စနဝဏ္ဏာနိ ကုဏ္ဍ-
လာဝဋ္ဌာနိ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဌကဇာတာနိ။ ဒီ၊၂။
၁၅။ ဒီ၊၃။၁၁၇။ မ၊၂။၃၃၇။ ကုဏ္ဍလ-
ကေသာ-လည်း ကြည့်။

ကုဏ္ဍလိနီ (ထိ) [ကုဏ္ဍလ+ဤ+ဣနီ] နားအ
ပြင်၌ နားဇောင်းသဏ္ဌာန်အရေးရှိသောငှက်
မ၊ ကုဏ္ဍလိနီငှက်မ။ (နားနှစ်ဖက်တို့၌ ထိန်
လက်ရောင်မောင်း၊ နားဇောင်းသဏ္ဌာန်၊ အ
လျှံစွေးစွေး၊ နှစ်ခုသောအရေးကြောင့်၊ မည်
ပေးသည်၊ရှင်မကုဏ္ဍလိနီ။ဇာတ်ဝတ္ထု။)ကုဏ္ဍ-
လိနီ(ဇာ၊၂။၂)တိ တဿာ သလိင်္ဂတော
အာဂတနာမေနာလပတိ။ တဿာ ကိရ ဒွိသု
ကဏ္ဍပိဋေသု ကုဏ္ဍလသဏ္ဌာနာ ဒေ လေခါ
အဟေသံ။ တေနဿာ “ကုဏ္ဍလိနီ” တိ နာမံ
ကာရေသံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၁။

ကုဏ္ဍလိယ (ပု) [ကုဏ္ဍလ+ဣယ] ကုဏ္ဍလိယ
ပရိပိုင်။ အထ ခေါ် ကုဏ္ဍလိယော ပရိဗ္ဗာဇ-
ကော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသကံမိ။ သံ၊၃။
၆၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၄။)

ကုဏ္ဍလီ (တိ) [ကုဏ္ဍလ+ဤ] (၁) နားဇောင်း
ရှိသော၊ နားဇောင်းကို ဝတ်ဆင်သောသူ။
(၂) မြေ။ (၁) ဒိဿတိ ခေါ် ပန ဂါမဏိ
ဣဓေကစွော မာလီ ကုဏ္ဍလီ။ သံ၊၂။၅၂၃။
(-ဇာ၊၂။၅၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၈၉။) မာလီ ကုဏ္ဍလိတိ မာလာယ
မာလီ၊ ကုဏ္ဍလေဟိ ကုဏ္ဍလီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၆။ (၂) စက္ကိ ကုဏ္ဍလီ....ကုဏ္ဍလမိဝ ဝပု
အဿတ္တိတိ တယောဂါ ကုဏ္ဍလီ။ ဓာန်၊ဋီ။
၆၅၄။

ကုဏ္ဍိကဌပနတ္ထ (ပု) [ကုဏ္ဍိကာ+ဌပန+အတ္ထ]
ကရားကိုထားခြင်းအကျိုး။ တေဒဏ္ဍိကော-
တိ ကုဏ္ဍိကဌပနတ္ထာယ တိဒဏ္ဍကံ ဂဟေတွာ
စရန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

ကုဏ္ဍိကနဂရ (တိ) [ကုဏ္ဍိကနဂရ+ဏ] ကုဏ္ဍိမြို့
သားဖြစ်သောသူ။ ကုဏ္ဍိနဂရိယ-ကြည့်။

ကုဏ္ဍိကာ (ထိ) [ကုဋိ+အ+က။ ကုဋိ ရက္ခ-
ဏေ၊ သကထေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၄၃။ က+
ဥဒိ+ဏ္ဍ။ ကုဏ္ဍိကာ ကမဏ္ဍလု၊ သာ ဟိ ကံ
ဥဒကံ ဥဒေတိ ပသဝေတိ၊ ရက္ခတိတိ ဝါ
ကုဏ္ဍိကာ နိရုတ္တိနယေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၉၅။] (၁) ကရား။ (က) သံကရား။ (ခ)
ကြေးနီကရား။ (ဂ) ရွှေကရား။ (ဃ) ရေ
ဗူး။ (၁) ကုဏ္ဍိကာ ကဉ္စနကော ဥဒက-
တုဗ္ဗောတိ တေသံယေဝ အနုလောမာနိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၄။) (က)(ခ)
ဝေံ လောဟဘဏ္ဍေပိ ကုဏ္ဍိကာ ဘာဇနီယ-
ကောဋ္ဌာသမေဝ ဘဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။ကခါ။
၂၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၉။ ကုဏ္ဍိကာတိ အယော-
ကုဏ္ဍိကာ စေဝ တမ္ပလောဟကုဏ္ဍိကာ စ။
ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၇။ ဝိနယ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။ (ဂ)
ကရကော ကုဏ္ဍိကာပျတြ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၉။
(ဃ) ဥဒကတုဗ္ဗကန္တိ ကုဏ္ဍိကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၀၁။ (ကမဏ္ဍလံ ဌပေတွာန၊ ဝါကစိရဉ္စ
ကုဏ္ဍိကံ။ အပ၊၂။၁၉-၌ ကုဏ္ဍိက-ကို မိုးထိမူ
သျှ၊ ဆဋ္ဌမူ မြန်မာပြန်တို့၌ “သံကောက်”ဟု
ပြန်ဆိုသည်။)

ကုဏ္ဍိကာ (ထိ) [ကုဏ္ဍိက+အာ] ကုဏ္ဍိကာမြို့။
ကုဏ္ဍိကာယ (ဥဒါန။၉၃)န္တိ ဝေံနာမကေ
ကောလိယာနံ နဂရေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၇။

ကုဏ္ဍိကာဒိအနုကပရိက္ခာရ (ပု) [ကုဏ္ဍိက +
အာဒိ+အနုကပရိက္ခာရ] ရေကရားစသော
တပါးမက များစွာသော အသုံးအဆောင်။

ကုဏ္ဍိကာဒိအနေကပရိက္ခာရသင်္ခါတံ ဘာရံ
ဘရတိ ဝဟတိတိ ဂဟိတ။ပ။ဘာရဘရိတာ။
သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၉၅။

ကုဏ္ဍိနဂရ (ထိ၊န) [ကုဏ္ဍိ + နဂရ] ကုဏ္ဍိမြို့။
ဣမသ္မိ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုဏ္ဍိနဂရဿ သမိပေ
ကေဝဇ္ဇဂါမေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၅။

ကုဏ္ဍိနဂရိယ (တိ) [ကုဏ္ဍိနဂရ + ဣယ] ကုဏ္ဍိ
မြို့သားဖြစ်သော၊ ကုဏ္ဍိမြို့၌ - မွေးဖွား - ကြီး
ပွား - သော၊ သူ။ ကုဏ္ဍိနဂရိယော ထေရော-
(ပေတ။၁၆၈) တိ ဇေနာမကေ နဂရေ ဇာ-
တသံဝစ္စတ္ထေရော၊ “ကုဏ္ဍိကနဂရော ထေ-
ရော” တိပိ ပါဠော၊ သော ဇေတ္ထော။ ပေတ၊
ဋ္ဌ၊၁၆၆။

ကုဏ္ဍိယ (တိ) [?] ကုဏ္ဍိယမည်သော(နိဂုံး)။
ကုရုရဋ္ဌေ ကုဏ္ဍိယဿ နာမ နိဂမဿ အဝိ-
ဒူရေ အရညေ ဝသန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၃၄-၅။

ကုဏ္ဍိယနဂရ (ထိ၊န) [ကုဏ္ဍိယ + နဂရ] ကုဏ္ဍိယ
မြို့။ အသာတံ သာတရူပေနာတိ ဣဒံ သတ္တာ
ကုဏ္ဍိယနဂရံ ဥပနိဿာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။

ကုဏ္ဍောပဒေါဟိနီ (ထိ) [ကုဏ္ဍ + ဥပ + ဒေါဟိနီ]
နို့ ရည်ခံငွေဖျဉ်းနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဖျဉ်းအိုး
ပြည့်မျှ နို့ ယိုခြင်းရှိသော (နွားမ)။ ဝရ-
ဥသဘဇေဋ္ဌကာနံ ကုဏ္ဍောပဒေါဟိနီနံ ဓေနနံ
သတ္တသတာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၂။

ကုဏ္ဍောလိကာ (ထိ) [ကုဏ္ဍ + ဥက္ခလိကာ]
အကျယ်သော ဖျဉ်းနှင့်တူသောအိုး။ ပတ္တ-
ကုဏ္ဍောလိကာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈) ကြည့်။

ကုတိတ္ထ (န) [ကု + တိတ္ထ] (၁) မညီမညွတ်
သော - သွားလာခက်ခဲသော - ဆိပ်ကမ်း။
(၂) ယုတ်မာသော - မှားသော - (အယူ
ဟူသော) ဆိပ်ကမ်း၊ မိစ္ဆာအယူဆိပ်ကမ်း။

(၁) ကုတိတ္ထေ နာဝိကော အာသိ (အပါ
၁။၅၅) နို့ တဿာ ဂင်္ဂါယ စက္ကသောတ-
သမာပန္နေ ဝိသမတိတ္ထေ ကေဝဇ္ဇကုလေ
ဥပ္ပန္နော နာဝိကော အာသိ အဟောသိနို့
အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ (၂) ကုတိတ္ထေ
သဉ္ဇရိ အဟ (အပါ၊၁။၂၆) နို့ လာမကေ
တိတ္ထေ ဂမနမဂ္ဂေ အဟံ သဉ္ဇရိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၅။

ကုတိတ္ထိယ (ပု) [ကု + တိတ္ထိယ] ယုတ်မာသော -
မှားသော - အယူရှိသောတိတ္ထိ။ အဘိဘုယျ
ကုတိတ္ထိယေ။ အပါ၊၂။၁၁၊ ၁၂၃၊ ၁၄၄။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ (-မိလိန္ဒ။၁၀၉။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၇၁။)

ကုတုက (န) [ကုတု + ကေ + အ] အုတ်အုတ်
ကျက်ကျက်၊ မမြင်စဘူး အထူးထူးအဆန်း
ဆန်းကို စုံစမ်း ကြည့်ရှု လိုခြင်း။ ကော-
တုကံ၊ ကုတုကဉ္စ ဧတေသံ ပရိယာယာနိ။
ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၁၇၃။

ကုတုမ္ပဒိန္ဒိမ (န) [ကုတုမ္ပ + ဒိန္ဒိမ] ကြေးစည်။
ဒိန္ဒိမာနိ စ ဟညန္တု၊ ကုတုမ္ပဒိန္ဒိမာနိ စ။
ဇာ၊၂။၃၇၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၀။)

ကုတူဟလ (န) [ကု + တူလ + အ။ ကံ ပါပံ
တူလယတိတိ ကုတူဟလံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၁၇၃။]
(၁) အုတ်အုတ် ကျက်ကျက်၊ မမြင်စဘူး
အထူး အဆန်းကို စုံစမ်း ကြည့်ရှု လိုခြင်း။
(တိ)(၂) အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဖြစ်သော၊
သူ။ (၁) ကောတူဟလံ ကုတူဟလံ။ အပုဗ္ဗ-
ဝတ္ထုပရိက္ခာတိသယေ ကောတူဟလာဒိဒ္ဓယံ။
ဓာန်၊ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၁၇၃။ (တိ)(၂) ကုတူဟလာ-
(ဇာ၊၂။၃၃၃) တိ ကောတူဟလဇာတာ ဝိယ
ဟုတုာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၄။ (P, S, D. ၌ (၁)
အံသြခြင်း။ (၂) အကောင်းဆုံး။ (၃) ချီး
မွမ်းခြင်းစသော အနက်များကိုလည်း ဖော်ပြ
သည်။)

ကုတူဟလ^၂ (တိ) [ကုတူဟလ+ဏ] ဖရိဖရဲပြန်
ကြဲ-ပြန်ကား-သော စကားရှိသော၊ သူ
တပါးမပြောမီ ရှေးဦးစွာ ပြောကြားတတ်
သော၊ သူ။ ကုတူဟလော နာမ ဝိပုကိဏ္ဍဝါ-
စော။ ရာဇာနော ဟိ အမစေ ပုစ္ဆန္တိ...အယံ
ကုတူဟလော နာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။

ကုတူဟလဇာတ (တိ) [ကုတူဟလ+ဇာတ]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်သော၊ သူ။ မဟာ-
ဇနောပိ ကုတူဟလဇာတော နိက္ခမိ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။ ကုတူဟလ^၃ (တိ) (၂) လည်း
ကြည့်။

ကုတူဟလပုဝတ္တိ (ထိ) [ကုတူဟလ + ပဝတ္တိ]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဖြစ်ခြင်း။ သုဒ္ဓါဝါသ-
ဒေဝါနံ ကုတူဟလပုဝတ္တိံ ဒဿေန္တော
သုတ္တန္တပရိယောသာနေ ဝိစာရေယတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၀။

ကုတူဟလမင်္ဂလ (န) [ကုတူဟလ + မင်္ဂလ]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဖြစ်သော (ဒိဋ္ဌ၊ သုတ၊
မုတ) မင်္ဂလာ။ (ကောင်းသော အဆင်းကို
မြင်ရခြင်းသည် ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာ။ ကောင်းသော
အသံကို ကြားရခြင်းသည် သုတမင်္ဂလာ။
ကောင်းသောအနံ့ကို ရှုရှိုက်ရခြင်း၊ ကောင်း
သောအရသာကို သုံးဆောင်ရခြင်း၊ ကောင်း
သောအတွေ့အထိကို တွေ့ထိရခြင်း တို့သည်
မုတမင်္ဂလာမည်၏။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၀၀။) ကုတူ-
ဟလမင်္ဂလေန သုဒ္ဓိံ ပစ္စေယျာ (နေတ္ထိ။
၇၇) တိ “ဣမိနာ ဣဒံ ဘဝိဿတိ” တိ ဝေ
ပဝတ္တတ္တာ ကုတူဟလသင်္ခါတေန ဒိဋ္ဌသုတမု-
တမင်္ဂလေန အတ္တနော သုဒ္ဓိံ ဝေါဒါနံ သဒ္ဓ-
ဟေယျ။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၅၀။

ကုတူဟလယုတ္တ (တိ) [ကုတူဟလ + ယုတ္တ]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်နှင့် ယှဉ်သော။ ကုတူ-
ဟလသာလာ-ကြည့်။

ကုတူဟလဝိပ္ပါရ (ပု) [ကုတူဟလ + ဝိပ္ပါရ]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ပြန့်နှံ့ခြင်း။ ကော-
လာဟလ (အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁) ကြည့်။

ကုတူဟလသာလာ (ထိ) [ကုတူဟလ+ယုတ္တ+
သာလာ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်နှင့် ယှဉ်
သောစရပ်၊ အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် စကား
ပြောဆိုရာစရပ်။ (အမျိုးမျိုးသောအယူဝါဒ
ရှိသော သူတို့၏ အထူးထူးအပြားပြားသော
စကားပြောဆိုရာ အရပ်ကို ကုတူဟလသာ-
လာဟု ဆိုသည်။) ကုတူဟလသာလာယ-
(မ၊ ၂။ ၁၉၅။ သံ၊ ၂။ ၅၆၃) နှ့် ကုတူဟလသာ-
လာ နာမ ပစ္စေကသာလာ နတ္ထိ...ကုတူဟ-
လပုတ္တိဋ္ဌာနတော “ကုတူဟလသာလာ” တိ
ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၃။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။ ကုတူ-
ဟလယုတ္တာ သာလာ ကုတူဟလသာလာ
ယထာ “အာဇညရထော” တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၁၃။

ကုတူဟလပုတ္တိဋ္ဌာန (န) [ကုတူဟလ+ပုပ္ပတ္တိ+
ဋ္ဌာန] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် ဖြစ်ရာအရပ်။
ကုတူဟလသာလာ-ကြည့်။

ကုတူဟလပ္ပပါဒန (န) [ကုတူဟလ + ပုပ္ပါဒန]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ခေါ-
ဘေတွာတိ ကုတူဟလပ္ပပါဒနဝသေန စိတ္တံ
ခေါဘေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၂။

ကုတော (ဗျ) [ကိ + တော။ (ကုတသ်-သံ)]
(၁) (က) အဘယ်မှ။ (အဘယ်ဖြင့်၊ အဘယ်
၏၊ အဘယ်၌-စသည်ဖြင့်တတိယာဆဋ္ဌိသတ္တမိ-
ဝိဘတ်နက်များလည်း ဌာနအားလျော်စွာ
ရနိုင်သည်။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၄၉၃။) (ခ) အဘယ်
အကြောင်းကြောင့်။ (ဂ) အတိမှ၊
အဘယ်မှ။ (၂) ငြင်းကွယ်ခြင်း။ (၁) (က)
ကုတော စ တံ ဘိက္ခု အာဂစ္ဆသိတိ။ ဝိ၊ ၁။
၂၂၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆။ (-မ၊ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၁။ ၁၅။
အံ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။

ဝိမာန၊ ငွေ၊ ၇၃။ ဇာ၊ ငွေ၊ ၁၅၆။ ဇာ၊ ငွေ၊ ၇။
 ၁၃၅။) (ခ) တံ ကုတေတ္ထ အာနန္ဒ လဗ္ဘာ။
 ဒီ၊ ၂။ ၉၉။ (- ဒီ၊ ၃။ ၂၁၈။ သံ၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၃။
 ၂၀၈။ ပေတ၊ ၁၄၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၅။) ကုတော
 လဗ္ဘာ ကေန ကာရဏေန သက္ကာ လဒ္ဓါ။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၆။ (- သံ၊ ၄။ ၃။
 ၂၆။ ပေတ၊ ၄။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၁၉။) (ဂ)
 ကုတော ဣမေသံ သာမညံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၃။
 (- ဒီ၊ ၁။ ၁၆၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃၃။)
 (ဃ) ထောမ။

ကုတောအဘိနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ကုတော + အဘိ-
 နိဗ္ဗတ္တ] အဘယ်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ အဘယ်
 အလွန်ဖြစ်ခြင်း သဘောသို့ ရောက်သော၊
 အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း။ ကုတော-
 နိဗ္ဗတ္တာ ကုတောအဘိနိဗ္ဗတ္တာ။ မဟာနိ။
 ၁၉၈။ ဥပသဂ္ဂေန ပဒံ ဝဇေတွာ “ကုတော-
 အဘိနိဗ္ဗတ္တာ”တိ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၈။
 ကုတောနိဗ္ဗတ္တ-လည်း ကြည့်။

ကုတောဥပ္ပန္န (တိ) [ကုတော + ဥပ္ပန္န] အဘယ်
 အကြောင်း - ကြောင့် - မှ - ဖြစ်သော။
 တဿ ကုတောဇာတာ ကုတောဥပ္ပန္နာတိ
 ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၉။

ကုတောစိ (ဗျ) [ကုတော + စိ] တစုံတခု - မှ -
 ကြောင့်၊ တစုံတယောက် - မှ - ကြောင့်။
 ဘိက္ခု ဝေ သီလသမ္ပန္နော န ကုတောစိ ဘယံ
 သမနုပဿတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၆။ (- သံ၊ ၂။ ၃၉၁။
 အံ၊ ၂။ ၁၅၂။ ထေရီ၊ ၃။ ၉၄။ မိလိန္ဒ၊ ၂၈၈။ ဝိ၊
 ၄။ ၂။ ၂၄၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။) တံ ကုတောစိ
 ကေသံဝရတောပိ န သမနုပဿတိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၁။ ၁၆၄။ ကုတောစိတိ နိရယာဒိတော ယ-
 တော ကုတောစိ ဂတိတော။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၇။
 နိဗ္ဗာနေ ကုတောစိ ဘယံနတ္ထိတိ ကုတောစိပိ
 ကာရဏတော နိဗ္ဗာနေ ဘယံ နတ္ထိ အသင်္ခတ-
 ဘာဝေန သဗ္ဗသော ခေမတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၉၁။

ကုတောစိဇာတတ္ထ (န) [ကုတောစိဇာတ + တ္ထ]
 တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်
 ၏အဖြစ်။ “ဣမေ ဓမ္မာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ”တိ-
 အာဒိသု ဇာတိယာ ကုတောစိဇာတတ္ထံ
 အနုညာတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၂။

ကုတောဇ (တိ) [ကုတော + ဇာတ] အဘယ်-
 မှ - ကြောင့် ဖြစ်သနည်း။ အရတိ ရတိ
 လောမဟံသော ကုတောဇာ။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၀။
 နေတ္ထိ၊ ၁၂၆။ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ကုတော-
 ဇာ ကုတော ဇာတာတိ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။
 ၂။ ၃၉။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၃၆။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၀၂။)

ကုတောဇာတ (တိ) [ကုတော + ဇာတ] အဘယ်
 မှဖြစ်သနည်း၊ အဘယ်မှ ရအပ်သောသဘော
 ရှိသနည်း။ ကုတောဇာတာ (မဟာနိ။ ၁၉၆)-
 တိ ကုတော ပဋိလဒ္ဓဘာဝိ။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၃၀၈။

ကုတောနိဒါန (တိ) [ကိ + နိဒါန။ နိတိ၊ သုတ္တ။
 ၅၁၉။] အဘယ် အကြောင်းရှိသနည်း၊
 အဘယ် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သနည်း။
 ရာဂေါစ ဒေါသော စ ကုတောနိဒါနာ။ သံ၊
 ၁။ ၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၀။ နေတ္ထိ၊ ၁၂၆။ (-
 ဒီ၊ ၁။ ၁၆၇။ မဟာနိ၊ ၂၀၀။) ကုတောနိဒါ-
 နာတိ ကိနိဒါနာ၊ ကိပစ္စယာတိအတ္ထော။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ ကုတောနိဒါနာတိ ကိနိဒါ-
 နာ ကိဟေတုကာ။ ကုတောတိ ပစ္စတ္တဝစ-
 နဿ တောအာဒေသော ဝေဒိတဗ္ဗော....
 ကုတောဥပ္ပန္နာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၂။ ၃၉။ (- မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။
 ၂၃၆။)

ကုတောနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ကုတော + နိဗ္ဗတ္တ] အဘယ်
 ကြောင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောသို့ ရောက်သော၊
 ကုတောနိဗ္ဗတ္တာ (မဟာနိ။ ၁၉၆) တိ ကုတော-
 နိဗ္ဗတ္တလက္ခဏံ ပတ္တာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၈။
 ကုတောအဘိနိဗ္ဗတ္တ-လည်း ကြည့်။

ကုတောပဘဝ (တိ) [ကုတော+ပဘဝ] အဘယ်
မှစ၍ ဖြစ်သနည်း။ အဘယ်သူ ထားအပ်
သနည်း။ အဘယ်သူ ဟောအပ်သနည်း။
အထာပရေ ဒွါစတ္တာလီသသုတ္တန္တိကဒုကာ
ကုတောပဘဝါ ကေန ဌပိတာ ကေန ဒေသိ-
တာတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။

ကုတောပဘူတိက (တိ) [ကုတောပဘူတိ+က]
အဘယ်ကာလမှစ၍ ဖြစ်သနည်း။ ကုတောပ-
ဘူတိကာ ကဏှာယနာ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၉။

ကုတောပဟူတ (တိ) [ကုတော + ပဟူတ]
အဘယ်မှစ၍ ဖြစ်သနည်း။ ကုတောပဟူတာ
ကလဟာ ဝိဝါဒါ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁၃။ မဟာနိ၊
၁၉၆။ ကုတောပဟူတာ ကုတောဇာတာ။
မဟာနိ၊ ၁၉၆။ ကုတောပဟူတာ....တိ ကလ-
ဟော စ ကုတောဇာတာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။
၂၆၆။ (-မဟာနိ၊ ၄၂။ ၃၀၈။) ကုတောဘူ-
တ-လည်း ကြည့်။

ကုတောပါကဋ္ဌိဘူတ (တိ) [ကုတော+ပါကဋ္ဌိ-
ဘူတ] အဘယ်မှ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်သနည်း။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကုတောပါတုဘူတ (တိ) [ကုတော+ပါတုဘူတ]
အဘယ်မှ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း။
ကုတောပါတုဘူတာ (မဟာနိ၊ ၁၉၆)တိ ကု-
တော ပါကဋ္ဌိဘူတာ။ မဟာနိ၊ ၄၂။ ၃၀၈။

ကုတောဘူတ (တိ) [ကုတော+ဘူတ] အဘယ်
မှဖြစ်သနည်း။ ကုတောပဟူတာတိ ကုတော-
ဘူတာ။ မဟာနိ၊ ၄၂။ ၃၀၈။

ကုတောမုခ (တိ) [ကုတော+မုခ] (၁) အဘယ်
ကိုမျက်နှာပြင်သနည်း။ အဘယ်အရပ်သို့ မျက်
နှာပြင်သနည်း။ (၂) အဘယ်သို့ ဉာဏ်အဦး
ပြင်သနည်း။ (၃) ကုတောမုခါ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၆)တိ
ဘဂဝတိ အဘိမုခေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တေ တုမေ
ကုတောမုခါ ကိ အညာဝိဟိတာ ဣတော
စိတော စ ဩလောကယမာနာ ဥဒါဟု နိဒ္ဒါ-

ယမာနာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။ (၂) ကုတောမုခါတိ
ကုတောပဝတ္တဉာဏမုခါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။

ကုတောလဗ္ဘာ (ဗျ) [ကုတော+လဗ္ဘာ] အဘယ်
မှာရနိုင်အံ့နည်း။ အဘယ်အကြောင်းကြောင့်
ရခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်အံ့နည်း။ ကုတော (ခ)
ကြည့်။

ကုတောသဉ္ဇာတ (တိ) [ကုတော+သဉ္ဇာတ]
အဘယ်မှ ဖြစ်သနည်း။ အဘယ်မှ ရအပ်သော
သဘောရှိသနည်း။ ကုတောသဉ္ဇာတာတိ ဥပ-
သဂ္ဂေန ပဒံ ဝစိတံ။ မဟာနိ၊ ၄၂။ ၃၀၈။ ကု-
တောဇာတ-လည်း ကြည့်။

ကုတ္တ (န) [ကရ+တ။ ကရဏံ ကုတ္တံ ကိရိယာ။
မောဂ်၊ ၇။ ၈၄။] (၁) ပြုခြင်း၊ အပြုအမူ၊ အမူ
အရာ။ (၂) (ကခြင်းကို) ပြုရာ အခင်း။
(တိ) (၃) ရိတ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော။ (၁) ဣတ္ထိ-
နိမိတ္တံ ဣတ္ထိကုတ္တံ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆၈။ (-ဒီ၊ ၄။ ၃။
၁၇။) ကုတ္တန္တိ ကိရိယာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။
(-ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄။) (၂) ကုတ္တက-ကြည့်။ (တိ)
(၃) ကုတ္တဝါလ-ကြည့်။

ကုတ္တက (န) [ကုတ္တ+က။ ကရေန္တိ တွေ
နစန္တိ ကုတ္တကံ။ သကတွေ ကော။ ဓာနံ၊ ၄။
၃၁၄။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၆၄။] (ကခြင်းကို)
ပြုရာအခင်း၊ တကျိပ်ခြောက်ယောက်သော
ကချေသည်မတို့ ကလောက်သော သားမွေး
အခင်း။ ကဋ္ဌိသံ ကောသေယျံ ကုတ္တကံ။
ဝိ၊ ၃။ ၂၀၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၇။ ၆၂။ (-မ၊
ဒီ၊ ၃။ ၁၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၇။) အံ၊ ၁။ ၁၀၂-၌
ကုန္တက-ရှိ၏။ ကုတ္တကန္တိ သောဠသန္တံ နာဠ-
ကိတ္တိနံ ဌတော နစွနယောဂံ ဥဏ္ဏာမယအတ္ထ-
ရဏံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၂။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၈၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။

ကုတ္တဝါလ (တိ) [ကုတ္တ+ဝါလ] ရိတ်ဖြတ်အပ်ပြီး
သော-မြီးဆံ-အမွှေး-ရှိသော။ ကုတ္တဝါ-
လေဟိ (ဒီ၊ ၁။ ၉၈)တိ သောဘာကရဏတ္ထံ

ကပေတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနေသု ကပ္ပိတဝါလေဟိ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

ကုတ္တိ (ထိ) [ကရ+တိ။ ကရဏံ ကုတ္တိ။ နိတိ၊
သုတ္တ။၁၂၇။] (၁) ပြုခြင်း၊ အပြုအမူ၊
အမူအရာ။ (၂) ကုန်းနှိုး၊ ခင်းနှိုး၊ ဆင်စ
သည်တို့၏ ကျောက်ကုန်းထက်၌ ခင်းအပ်
သောအခင်း။ (၁) သရကုတ္တိ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈)
ကြည့်။ (၂) ကုတ္တိယော ပဋိယာနိ စ။ ဇာ၊
၁။၂၉၉။ ကုတ္တိယောတိ ဟတ္ထတ္ထရာဒယော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။

ကုတ္တိမ (န) [ကရ+တ္တိမ။ ကုတ္တိ+ဣမ။ ကု+
တ္တိမ။ ကုတ္တိ ကရဏံ၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ ကုတ္တိမံ။
“ကု”ဣတိနိပါတနတော ကရဿ ကုတ္တိ။ ရူ။
၆၆။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂၇။ ကရဏံ ကုတ္တိ၊
ကုတ္တိယာ နိဗ္ဗတ္တံ ကုတ္တိမံ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂၇။
ကုတ္တိမန္တိ ကု ကရဏေတိမဿ ရူပံ။ နျာ-
သ။၆၄၄။] ပြုခြင်းဖြင့် ဖြစ်သော - အတု
ပြုလုပ်ထားသော - ပစ္စည်းဝတ္ထု၊ ပစ္စည်း
အတု။ ဇာတိဝစနေန စေတ္တ ကုတ္တိမံ နိဝတ္ထေ-
တိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၇၇။

ကုထ (တိ) [ကစ+ထ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၆၅။ ကုထ
(ပု၊ထိ) ကုထ+အစ်။ ထောမ။] (၁) ဆင်
ကုန်းနှိုး၊ ဆင်ကျောက်ကုန်း၌ ခင်းအပ်သော
ဆန်းကြယ်သော ကမ္မလာ။ (၂) သမန်း
မြက်။ (၁) ကုထော နာမ ဟတ္ထိပိဋ္ဌတ္တရိတ-
စိတြကမ္မလံ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၆၅။ အာရောဟန-
သဇ္ဇနံ ကုထာဒိနံ ဗန္ဓနမေဝ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၂၂။ (၂) ကုထော၊ ပဝိတြမ္ပိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၆၀၂။

ကုထိတ (တိ) [ကုထ+တ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၇၄၃။
(ကုသိတာ-သံ)] (၁) ကျိုက်ကျိုက်ဆူသော၊
လောလောပူသော၊ပွက်ပွက်ထသော၊ပြင်းစွာ
ပူသော။ (၂) ဖူးဖူးရောင်သော၊ ပုပ်သော၊
အမြှုပ်တစိစိထသော။ (၃) ဆွေးမြေ့သော။
(၁) အထ စ ပနာယံ တပေါဒါ ကုထိတာ
သန္တတိ။ ဝိ၊၁။၁၄၉။ (-သံ၊၂။၄၈၀။ ထေရီ။

၄၃၃။ အပ၊၂။၁၉၈၊၂၀၂။ ဇာ၊၂။၁၈၇။
မိလိန္ဒ။၁၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။)ကုထိတာ သန္တတိတိ တတ္တာ
သန္တတ္တာ ဟုတွာ သန္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၆။) ကုထိ-
တန္တိ ပက္ကထိတံ နိပက္ကတေလသဒိသဇာလံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၇။) (၂)
ကုထိတေ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ကင်္ခါ၊၁၁၄။ (-မူလဋ္ဌ၊
၁။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၁။) ကုထိတေတိ
ဥဒ္ဓါမာတကဘာဝပုတ္တေ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၉၂။
(၃) ဖေဂ္ဂရုက္ခဿ ပန ကုထိတဿ အဏ္ဏာနိ
ဝိယ ဥဋ္ဌိတာ စုဏ္ဏပိဏ္ဏိယော ဂဏ္ဏိယော
ဝါ “အဏ္ဏကာနိ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၇။

ကုထိတကုဏပ (ပု၊န) [ကုထိတ + ကုဏပ]
ဖူးဖူးဆောင်သော အကောင်ပုပ်။ ကုထိတကု-
ဏပေ ပန ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနော သဗ္ဗတ္ထ
ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။)

ကုထိတဂေါမယ (ပု၊န) [ကုထိတ + ဂေါမယ]
ပုပ်သောနွားချေး၊ နွားချေးပုပ်။ ဆကဏ-
ကာယာတိ ကုထိတဂေါမယေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၂။

ကုထိတစိတ္တ (တိ) [ကုထိတ+စိတ္တ] ပုပ်သော-
ပြကတေသဘောကို စွန့်သော - စိတ်ရှိသော၊
သူ။ ဝိပန္နစိတ္တာတိ ကိလေသာသုစိဒ္ဓသိတ-
တာယ ကုထိတစိတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။

ကုထိတတ္ထ (န) [ကုထိတ + တ္ထ] ဖူးဖူးရောင်
သည်၏အဖြစ်။ ပက္ကတ္တာတိ ကုထိတတ္တာ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။

ကုထိတပနသတစ (ပု) [ကုထိတ+ပနသ+တစ]
ဆွေးမြေ့သော ပိန္နဲခွံ။ ကုထိတပနသတစဿ
အဗ္ဘန္တရသဒိသန္တိပိ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။

ကုထိတပနသဖလ (န) [ကုထိတ+ပနသ+ဖလ]
ဆွေးမြေ့သော - ပုပ်သော - ပိန္နဲသီး။ ကုထိ-

တပနသဖလဿ အဗ္ဗန္တရသဒိသန္တိပိ ဧကေ။
ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၄၅။ (-သံ၊၃။၂။၃၂၅။)

ကုထိတသရီရ (တိ) [ကုထိတ+သရီရ] ပုပ်သော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ သဗ္ဗသော ကုထိတသရီရာ-
တိပိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၁။၂၀၆။

ကုထိတုဒက (န) [ကုထိတ+ဥဒက] ကျိုက်
ကျိုက်ဆူသောရေ။ ပုပ္ဖိအတ္ထာယ ဘတ္တံ နာမ
ပုပ္ဖခဇ္ဇကတ္ထာယ ကုထိတုဒကေ ပက္ခိပိတော
သေဒိတတဏှုလာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၂၅။

ကုဒဏ္ဍက (ပု) [ကုဒဏ္ဍ+က] တုတ်တို၊ တောက်၊
၄-တောင်အောက် ယုတ်လျော့သောတုတ်။
ကုဒဏ္ဍကဗန္ဓန-ကြည့်။

ကုဒဏ္ဍကဗန္ဓန (န) [ကုဒဏ္ဍက+ဗန္ဓန] ၄-တောင်
အောက် ယုတ်လျော့သောတုတ်-တောက်-
ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ ကုဒဏ္ဍကဗန္ဓန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၅) နှိ ဂဒ္ဒုလဗန္ဓနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ကုဒဏ္ဍ-
ကော နာမ စတုဟတ္ထတော ဦးနှော ရဿ-
ဒဏ္ဍကော၊ “ယော ဂဒ္ဒုလော” တိပိ ဝုစ္စတိ၊
တေန ဗန္ဓနံ ကုဒဏ္ဍကဗန္ဓနံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၃၀၄။

ကုဒဏ္ဍပါဒ (တိ) [ကုဒဏ္ဍ+ပါဒ] စက်ဆုပ်
အပ်သော- ကောက်သော-ခွင်သော-မြေ
ရှိသောသူ။ ကုဒဏ္ဍပါဒတာယ ကာရဏံ
ဝိဘာဝေတိ “မဇ္ဈေ သင်္ကုဋိတပါဒတ္တာ” တိ။
သာရတ္ထ၊၃။၂၆၅။

ကုဒါ (ဗျ) [ကိ°+ဒါ] အဘယ်အခါ၌။ ကုဒါ-
ဿု-ကြည့်။

ကုဒါစနံ (ဗျ) [ကိ°+ဒါစနံ။ ရှု။၂၇၇။ နီတိ၊
သုတ္တ။၄၆၀။ ကု + ဒါစနံ။ ရှု။ရှု၊ဋ္ဌ၊၂၇၆။]
(က) ဘယ်အခါ၌။ (ခ) တရံတဆစ်-တရံ
တခါ-မျှ။ (က) ကသ္မိ° ကာလေကုဒါစနံ။
ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ (ခ) မနာပမေဝ ဘာသေ-
ယျ၊ နာမနာပံ ကုဒါစနံ။ ဝိ၊၂။၈။ (-မ၊

၃။၁၉၂။ သံ၊၁။၆၁။ အံ၊၁။၂၇၃။ ဓမ္မ၊၁၄။
ဣတိဝုတ်။၁၉၅။ တေရီ၊၃၇၄။ အပ၊၂။၂၂၆။
ဇာ၊၁။၅၀။ ဇာ၊၂။၇၉။) ကုဒါစနံ ကိသ္မိဉ္စိ
ကာလေ အဓမ္မေန န ဇိနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၃။
ကုဒါစနန္တိ ကဒါစိပိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၀။
ဝိမတိ၊၁။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။

ကုဒါရ (ပု) [ကု+ဒါရ] (၁) စက်ဆုပ်အပ်သော
မယား။ (တိ) (၂) စက်ဆုပ်အပ်သော
မယားရှိသောသူ။ (၁) ကုစ္ဆိတာ ဒါရာ
ကုဒါရာ။ ရှု၊ဋ္ဌ၊၃၄၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၀၂။
(တိ) (၂) ကုစ္ဆိတာ ဒါရာ ယေသံ အပုည-
ကာရာနံ တေ ဟောန္တိတိ ကုဒါရာ။ ဧဝံကု-
ပုတ္တာ၊ ကုဂေဟာ၊ ကုဝတ္တာ၊ ကုဒါသာ။
ကစ္စည်း။၃၃၅။

ကုဒါလ (ပု၊န) [ကု+ဒလ+ဏ။ ကုံ ပတဝိ°
ဒါလယတိ ပဒါလေတိ ဘိန္ဒတိ ဧတေနာတိ
ကုဒါလော။ နီတိ၊ပဒ။၃၁၇။] (၁) ပေါက်
တူး၊ ပေါက်ချွန်း။ (၂) တူရှင်း။ ကုဒါလံ
ဝါ ပိဋကံ ဝါ ပရိယေသတိ။ ဝိ၊၁။၅၈။ (-
ဝိ၊၂။၂၇၃။ ဝိ၊၄။၃၂၂။ သံ၊၃။၄၉။ အပ၊၁။
၁၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။၁။) ကု
ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တံ ဝိဒါလနေ ပဒါလနေ ဆိန္ဒနေ
အလန္တိ ကုဒါလံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ တတ္ထ ကု
ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊ တဿာ ဒါလနတော ဝိဒါလန-
တော အယောမယော ဥပကရဏဝိသေသော
ကုဒါလံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၃။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၉၇။) (၂) ခဏိတ္တိန္တိ ကုဒါလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။

ကုဒါလက (ပု၊န) [ကုဒါလ+က] ပေါက်တူး။
သော ဘိက္ခု ပစ္စာဘတ္တံ ဝိဟာရဇ္ဇနတ္ထာယ
ကုဒါလကံ ဒေသာတိ သရဒ္ဒါရံ အာဂတော။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၆။

ကုဒါလဒဏ္ဍ (ပု) [ကုဒါလ+ဒဏ္ဍ] ပေါက်တူး
ရိုး။ အကပ္ပိယပထဝီ° ဝါ ကုဒါလဒဏ္ဍာဒိနံ

အတ္ထာယ ဘူတဂါမံ ဝိကောပေန္တဿ ပါစိတ္တိ-
ယမေဝ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၃၀။

ကုဒါလပဏ္ဍိတ (ပု) [ကုဒါလ + ပဏ္ဍိတ]
ကုဒါလပညာရှိ။ အတိတေ ဗာရာဏသိယံ
ဗြဟ္မဒတ္တေ ရဇံ ကာရေန္တေ ကုဒါလပဏ္ဍိ-
တော နာမ ဗာဟိရကပဗ္ဗဇံ ပဗ္ဗဇိတော။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။

ကုဒါလပဏ္ဍိတကာလ (ပု) [ကုဒါလပဏ္ဍိတ +
ကာလ] ကုဒါလ ပညာရှိ ဖြစ်သော အခါ။
မဟာဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတကာလေ ကုဒါလပဏ္ဍိတ-
ကာလေ အရကပဏ္ဍိတကာလေ။ အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၇၃။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၅။

ကုဒါလပဏ္ဍိတဇာတက (န) [ကုဒါလပဏ္ဍိတ +
ဇာတက] မြတ်စွာဘုရား ဇေတဝန်ကျောင်း
တော်၌ နေတော်မူစဉ် ၆-ကြိမ် လူထွက်၍
၇-ကြိမ်မြောက်ရဟန်းပြုသောအခါ၌ရဟန္တာ
အဖြစ်သို့ ရောက်သော စိတ္တဟတ္ထ သာရိပုတ္တ-
မထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောသော
ဇာတ်၊ ကုဒါလပဏ္ဍိတဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ
၁-နိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။ ပေါက်တူးတုံး
ကို မစွန့်နိုင်၍ ၆-ကြိမ်တိတိ ရသေ့အဖြစ်မှ လူ
ထွက်၍ ၇-ကြိမ်မြောက် ရသေ့ပြုသောအခါ၌
ထိုပေါက်တူးတုံးကို ဂင်္ဂါရေ၌ ပစ်ချသော
ဇာတ်လမ်းဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။ (ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၉၇-ဂ-၌ စိတ္တဟတ္ထမထေရ်-ဟု လာ
သည်။ ဝရက စောရကဗိဇ-ဟူ ၍လည်း ပါ
ရှိသည်။ သျှ-က ပြောင်းမျိုး၊ လူးမျိုးဟု ဆို
သည်။ P.T.S ၌ စောရကကို အမွှေး
အကြိုင် ပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုသော သစ်ပင်
ငယ်ဟု ဆိုသည်။ မျိုးစေ့နှင့် တုံးသော
ပေါက်တူး ၂-မျိုးလုံးကို စွန့်သည်။) ဓမ္မပဒ-
ဌကထာယံ ပန ကုဒါလပဏ္ဍိတဇာတကေ စ
ဆက္ခတ္တုမေဝ ဝိဗ္ဗမနဝါရော ဝုတ္တော။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၁။

ကုဒါလပ္ပဟာရ (ပု) [ကုဒါလ + ပဟာရ] ပေါက်
တူး ပေါက်ခြင်း။ ကေသိမ္ပိ ကုဒါလပ္ပ-
ဟာရေ ဒိန္နေ သစေ ကောစိ တတ္ထ ပက္ခ-
လိတော ပတိတော မရတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၈။)

ကုဒါလဖရသုကမ္မ (န) [ကုဒါလ + ဖရသု +
ကမ္မ] ပေါက်တူး ပေါက်ဆိန်အမှု။ ဩကာ-
သတော ကုဒါလဖရသုကမ္မာဒိနိ ကရေန္တာနံ
ယန္တာကဗုဒ္ဓကာလေ ယန္တသုတ္တမိဝ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၄၇။

ကုဒါလဖလက (န) [ကုဒါလ + ဖလက] ပေါက်
ပြား။ နာဠိမတ္တံ ဗီဇံ ပိလောတိကာယ
ဗန္ဓိတော ပိလောတိကံ ကုဒါလဖလကေ
ဗန္ဓိတော ကုဒါလံ အဂ္ဂဒဏ္ဍကေ ဂဟေတော။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။

ကုဒါလာဒိဟတ္ထ (တိ) [ကုဒါလာဒိ + ဟတ္ထ]
ပေါက်တူးစသည်-လက်၌ ရှိသော-လက်စွဲ
သော၊ သူ။ တေ သဗ္ဗေပိ ကုဒါလာဒိဟတ္တာ
မဂ္ဂံ သမံ ကရေန္တာ ကေယောဇနဒ္ဓိယော-
ဇနမတ္တဌာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။

ကုဒါသ (တိ) [ကု + ဒါသ] စက်ဆုပ်အပ်သော
ကျန်ရှိသော၊ သူ။ ကုဒါရ (တိ) (၂)-ကြည့်။

ကုဒါဿု (ဗျ) [ကုဒါ + သု] အဘယ်အခါ၌။
ကုဒါဿု နာမာဟံ သတေန ဝါ သဟဿေန
ဝါ ပရိဝုတော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-သံ၊ ၁။ ၂၄၆။
ထေရ၊ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁။ နေတ္ထိ၊ ၁၂၀။)
ကုဒါဿု နာမာဟန္တိ ဧတ္ထ သုဗ္ဗတိ နိပါတော၊
ကုဒါနာမာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၅။

ကုဒိဋ္ဌိ=ကုဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ကု + ဒိဋ္ဌိ။ ကုစ္ဆိတာ ဒိဋ္ဌိ
ကုဒိဋ္ဌိ။ ရှု၊ ဋီ၊ ၃၄၆။] (၁) စက်ဆုပ်အပ်-မှား
-သောအယူ။ (တိ) (၂) မှားသောအယူရှိ
သော၊ သူ။ (၁) ဘဂ္ဂါ ကုဒိဋ္ဌိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၉။
(တိ) (၂) ဝါဟာဝဟန္တိ ကုဒိဋ္ဌိ။ ထေရ၊
၃၂၄။ ကုဒိဋ္ဌိ မံ ဝဟန္တိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။

ကုဒိဋ္ဌိအပ္ပဋိနိဿဇ္ဇန (န) [ကုဒိဋ္ဌိ+အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇ-
န] မှားသောအယူကို မစွန့်ခြင်း။ ဥက္ခေပ-
နိယကမ္မဉ္စ.... ကုဒိဋ္ဌိအပ္ပဋိနိဿဇ္ဇနမတ္ထေ စ
ကရိယတိ။ ဝဇီရ။ ၃၅၆။

ကုဒုဝဝလိ (ပု) [ကုဒုဝ+ဝလိ] မှီချွန်။ (သျှဉ်)
မှီချွန်ခွေးတောက်။ ကာသမဒ္ဒက-ကြည့်။

ကုဒ္ဒါလ (ပု၊န) [ကု+ဒလ+ဏ] (၁) ပေါက်
တူး။ (၂) စွယ်တော်ပင်။ (၃) ကျီးနှာခေါင်း။
(၁) အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ကုဒ္ဒါလ-
ပိဋကံ အာဒါယ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-သံ၊ ၂။
၃၉၅။ နေတ္ထိ။ ၁၄၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၄၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၁၂၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။) (၂) (၃)
ထောမ။

ကုဒ္ဒါလက (ပု၊န) [ကုဒ္ဒါလ+က] (၁) ပေါက်
တူး။ (တိ) (၂) ကုဒ္ဒါလက မည်သော၊ သူ။
(၁) တဿ ပန ဒန္တိဂ္ဂဟတဿ ပုဗ္ဗေ ပဏ္ဍိ-
တာ ဧကံ ကုဒ္ဒါလကံ နိဿာယ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၃၃၀။ (တိ) (၂) ကုဒ္ဒါလကော နာမ သတ္တာ
အဟောသိ။ အံ၊ ၂။ ၃၂၆။

ကုဒ္ဒါလကမ္မ (န) [ကုဒ္ဒါလ+ကမ္မ] ပေါက်တူး
အမှု၊ ပေါက်တူးအလုပ်။ အတ္တာနံ ခုဇ္ဇံ ကတွာ
ဒဿေတိ လာယနေ ကသနေ ကုဒ္ဒါလကမ္မေ
စ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၉။)

ကုဒ္ဒါလကမ္မကာရ (တိ) [ကုဒ္ဒါလကမ္မ+ကာရ]
ပေါက်တူးအမှုကိုပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ (မြေ
တူးသမား)။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကုဒ္ဒါလကမ္မကာရက (ပု) [ကုဒ္ဒါလကမ္မ+ကာရ-
က] ပေါက်တူးအမှုကို ပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ
(မြေတူးသမား)။ တတော ရာဇာ ကုဒ္ဒါလ-
ကမ္မကာရကေ သန္တိပါတေတွာ ပေါက္ခရဏိ-
ဌာနာနိ ဂဏှာပေသိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၄။ ကုဒ္ဒါ-
လကမ္မကာရေတိ ခဏကေ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၉။

ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတ (တိ) [ကုဒ္ဒါလ+ပဏ္ဍိတ] ကုဒ္ဒါ-
လပညာရှိ။ “ကုဒ္ဒါလပဏ္ဍိတော” တိဿ နာမံ
အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။

ကုဒ္ဒါလပိဋ္ဌ (န) [ကုဒ္ဒါလ+ပိဋ္ဌ] ပေါက်တူး
အနှောင့်။ တတ္ထ နံ ပက္ခိပိတွာ ကုဒ္ဒါလပိဋ္ဌေန
မတ္ထကံ ဘိန္နိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၂။

ကုဒ္ဒါလဝါသိဖရသုအတ္ထ (န) [ကုဒ္ဒါလ+ဝါသိ+
ဖရသု+အတ္ထ] ပေါက်တူး ပဲခွပ်ပေါက်ဆိန်
အကျိုး။ “ကုဒ္ဒါလဝါသိဖရသုအတ္ထာယာ” တိ
ဝေ ဂဏိယမာနေ တံ ကဟာပဏသတံ နပ္ပ-
ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၅။

ကုဒ္ဒါလိက (တိ) [ကုဒ္ဒါလ+ဏိက] ပေါက်တူး
ဖြင့် တူးတတ်သော၊ သူ (မြေတူးသမား)။
ကုဒ္ဒါလိကော။ မောဂ်၊ ၄။ ၂၉။

ကုဒ္ဒ (ပု) [ကုဒ+တ။ ရှု။ ၆၁၄။] (၁) အမျက်
ထွက်ခြင်း။ (တိ) (၂) အမျက်ထွက်သော၊
သူ။ (၁) ပဒုဋ္ဌေနာတိ ကုဒ္ဒေန။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၂၉၁။ (တိ) (၂) ပဋိဿာတော ကုဒ္ဒေါ
ကောဓာဘိဘူတော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၉၃။ (-သံ၊ ၁။
၁၆၄။ အံ၊ ၂။ ၄၇၁။ ထေရ၊ ၂။ ၈၈။ အပ၊ ၂။
၃၉၃။ မဟာနိ၊ ၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇၉။ ဇာ၊ ၂။
၉၈။ နေတ္ထိ။ ၁၄၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၉။)

ကုဒ္ဒကာလ (ပု) [ကုဒ္ဒ+ကာလ] အမျက်ထွက်
သော အခါ။ ကုဒ္ဒကာလေ ဟိ ပရိပုဏ္ဏဝစနံ
နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။
၂၇၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၁၆။)

ကုဒ္ဒစိတ္တ (တိ) [ကုဒ္ဒ+စိတ္တ] အမျက်ထွက်သော
စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဒုဋ္ဌမနံ ကုဒ္ဒစိတ္တံ နာဂံ
ဒိသ္ဗာ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၆။

ကုဒ္ဒပဒါပေက္ခာ (တိ) [ကုဒ္ဒပဒ+အပေက္ခာ]
ကုဒ္ဒပုဒ်ကိုင့်ခြင်း။ ဘဂဝတောတိ သမ္ပဒါန-
ဝစနံ ကုဒ္ဒပဒါပေက္ခာယ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။

ကုဒ္ဒပုရိသ (ပု) [ကုဒ္ဒ+ပုရိသ] အမျက်ထွက်
သော ယောက်ျား။ ပဋိကုဇ္ဈန္တော စ ကုဒ္ဒ-

ပုရိသတောပိ ပါပိယော ဟုတွာ န ဒုဇ္ဈယံ သင်္ဂါမံ ဇေယသိ။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ။ ၂၉၁။

ကုဒ္ဒပုဗ္ဗ (ပု) [ကုဒ္ဒ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌အမျက်ထွက်- အမျက်ထွက်ဘူး-သော။ သူ။ ကိသ္မိဉ္စိ ဒေါသေ ဝုစ္စမာနေ န ကုဒ္ဒပုဗ္ဗောတိ။ ဓမ္မာဠာ။ ၂၄၇။

ကုဒ္ဒမာနသ (တိ) [ကုဒ္ဒ+မာနသ] အမျက် ထွက်သော စိတ်ရှိသော။ သူ။ မဟာထေရေ တံ သုတွာဝ ကုဒ္ဒမာနသော ဒဏ္ဍာဘိဟတံ ကုလာသဘာဇနံ ဝိယ ဘိဇ္ဇိ။ ဓမ္မာဠာ။ ၂။ ၂၆၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံဠာ။ ၃၄၀။)

ကုဒ္ဒါသေ (တိ) [ကုဒ္ဒါ (ဗဟုဝဏ်)+သေ။ သေတိ ဟိ နိပါတမတ္တံ။ အက္ခရစိန္တကာ ပန ဤ- ဒိသေသု ဌာနေသု သေကာရာဂမံ ဣစ္ဆန္တိ။ ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၄၁။] အမျက်ထွက်ကုန်သော။ သူ။ ယေန ကောဓေန ကုဒ္ဒါသေ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိံ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၉၆။

ကုဒြုသ (ပု၊ န) [ကောရ+ဒုသ+အ။ ကောရံ ရုဓိရံ ဒုသတိတိ ကုဒြုသော။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၄၅၀။] လူး။ ကရံ ကုဒြုသော ဝရကော။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၃။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၇။)

ကုဒြုသက (ပု) [ကောရ+ဒုသ+ဣ။ ကော- ရံ ရုဓိရံ ဒုသတိတိ ကုဒြုသကော၊ ဝဏ္ဏ- သင်္ကမနေန ယော “ဂေါဝစုနော” တိပိ ဝုစ္စတိ။ သိ၊ ဋီ၊ သင်္က၊ ၁။ ၃၅၀။] လူး (မည်း နက်သောလူး။ သမန်းစသောမြက်မှ ဖြစ် သော စပါးမျိုး)။ ကရံ ဝရကော ကုဒြု- သကော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၆။ (-ဒီ၊ ၃။ ၅၉။ စူဠနိ။ ၂၇၁။ ကင်္ခါ။ ၂၂၀။) ကုဒြုသကောတိ ကာ- ဌကော ခြဝေါ စေဝ သာမာကာဒိဘေဒါ စ သဗ္ဗာပိ တိဏဓညဇာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။ ဝိ၊ သင်္က၊ ၁။ ၂၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္က၊ ၃။ ၈၄။

ကုဒြုသကပ္ပဘေဒ (တိ) [ကုဒြုသက+ပဘေဒ] လူးအပြားရှိသော။ ဓညာနိတိ သာလိ.... ကုဒြုသကပ္ပဘေဒါနိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂၇။

ကုဒြုသကဘတ္တ (န) [ကုဒြုသက+ဘတ္တ] လူးထမင်း၊ လူးဆွမ်း။ ကုဒြုသကဘတ္တာဒိနိ ဟိ ဘုဉ္စိတွာ မုဟုတ္တေနော ဆာတော ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၇။

ကုဒြုသကဘောဇန (န) [ကုဒြုသက+ဘော- ဇန] လူးအစာ၊ လူးဘောဇဉ်။ အဘိ- ဒေါသိကန္တိ အဘိညာတဒေါသိ ကုဒြုသက- ဘောဇနံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၂။

ကုဒြုသကရာသိ (ပု) [ကုဒြုသက+ရာသိ] လူးအစု၊ လူးအပုံ။ ယတ္ထ ပတိတပတိတာ ကုဒြုသကရာသိမိ ခိတ္တဖာလဝါသိသိလာဒိနိ ဝိယ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၈။

ကုဒြုသကာဒိဘောဇန (န) [ကုဒြုသကာဒိ+ ဘောဇန] လူးအစရှိသော ဘောဇဉ်။ ယတ္ထ ကတ္တစိ ကုဒြုသကာဒိဘောဇနံ လဘိတွာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅။

ကုဒြုသကုမုဒဗီဇ (န) [ကုဒြုသ+ကုမုဒ+ ဗီဇ] လူးမျိုးစေ့၊ ကုမုဒြာကြာမျိုးစေ့။ ဟိမဝန္တပူဒေသတော ကုလူပကတာပသေဟိ ကုဒြုသကုမုဒဗီဇာနိ အာဟရာပေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၃၄။ (-၂၄၆။)

ကုဓာရ (ပု) [ကု+ဓာရ] ပေါက်ဆိန်။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ကုဓာရိ (ထိ) [ကု+ဓာရ+ဤ။ ဆေဒကတ္တာ ကုစ္ဆိတာ ဓာရာ ယဿာတိ ကုဓာရိ။ ကုဓာ- ရောပိ။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၃၉၃။] (၁) ပေါက်ဆိန်။ (၂) ဓားမ။ (၁) ကုဓာရိတ္ထိ ဖရသု သော။ ဓာနံ၊ ၃၉၃။ (၂) တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယ- ပါလာ သံကမ္ဘိတွာ ကုဓာရိဟိ တစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၁၄၀။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁-၌ ကုဌာရိ-ရိ သည်။ ကုဌာရနှင့် ကုဌာရိလည်း ကြည့်။)

ကုမိတ (တိ) [ကုထ+တ။ ထ-ကို ဓ-ပြု။] (၁) ကျိုက်ကျိုက်ဆူသော၊ ပြင်းစွာပူသော။ (၂) စုန်စုန်တက်သော။ (၁) ကုမိတော- (အံ၊ ၄။ ၃။ ၆၈) တိ တတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၅၉။

ကုမ္ပဏီ (သံ၊ဌ၊၃။၁၃၁)န္တိ ဗလဝတာ သူရိ-
ယသန္တာပေန သကုထိတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁-
၂။ (၂) ဩလောဏိ ဝုစ္စတိ ကုမ္ပဏိ၊ ဂေါရသ-
တော ပုရာ ထူပိတောတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။
၃၄၆။

ကုမ္ပဏီမုခ (တိ) [ကုမ္ပဏီ+မုခ] စုန့်စုန့်တက်
သောန္တတ်ခမ်းရှိသော၊ နှုတ်ခမ်းစုသော၊သု။
ဥပက္ကမုခေါ နာမ ကုမ္ပဏီမုခေါ ဝုစ္စတိ။
ဝဇီရ။၄၃၉။

ကုန္တ (ပု) [ကန္တ+အ။ ကမ+တ။ ကု+
ဥန္တ+တ။ ကန္တ ဆေဒနေ၊ အဿ၊ ကုန္တော
ဒီသဒ္ဒဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉၄။ ကမတိ ယာတိ-
တိ ကုန္တော၊ အာဝုဓဝိသေသော။ မောဂ်၊
၇။၈၄။ထောမ။] (၁) လုံ။ (၂) ကြိုးကြာ
ငှက်။ (တိ) (၃) လုံနှင့်တကွဖြစ်သော၊ လုံ
ကိုင်သော၊သု။ (၁) ဌပိတံ ကုန္တ ဝါ ဘိန္ဒဝါလံ
ဝါ အဂ္ဂေ ဝါ ဗုန္နေ ဝါ ဂဟေတွာ အာကမ္မ-
တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀၄။(-ဇာ၊ဌ၊၁။၂၉၁။) (၂)
ကုန္တသကုဏ-ကြည့်။ (တိ) (၃) တံသမ္ပ-
ယုတ္တောတိ ဣမိနာ ကုန္တသဟစရဏတော
ပုရိသော ကုန္တော ဝိယ မနသဟစရဏ-
သမာဓိ “မနော”တိ ဝုတ္တောတိ ဒေသေတိ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၆၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၀။)

ကုန္တဂ္ဂ (ပု) [ကုန္တ+အဂ္ဂ] လုံဖျား။ သိသ-
ကပါလံ သုဝဏ္ဏခမိတံ ကာရေတွာ ကုန္တဂ္ဂေ
ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၅၄။

ကုန္တနီ (ထိ) [ကန္တ+ယု+ဤ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၄၁။]
ကြိုးကြာ။ ကိကီ ကုန္တနီ ပြာဟ္မဏာတိ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၁။

ကုန္တလ (ပု) [ကတိ+အလ] ဆံပင်။ ကေသော
တု ကုန္တလော ဝါလော-တ္တမဂ်ရဟမုဒ္ဒဇာ။
ဓာန်။၂၅၆။

ကုန္တသကုဏ (ပု) [ကုန္တ+သကုဏ] ကြိုးကြာ
ငှက်။ ကောဉ္ဇသကုဏ-ကြည့်။

ကုန္တသဟစရဏ (န) [ကုန္တ+သဟစရဏ] လုံနှင့်
တကွ ဖြစ်ခြင်း။ ကုန္တ(တိ) (၃) ကြည့်။

ကုန္တာလ (ပု) [ကတိ+အလ] မင်းဘော၊ ကွမ်း
သောင်။ ကုန္တာလ (ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၀) တော-
ဟော တိလိသတာ ပဒိကဋ္ဌိရော ပဋ္ဌသေဝ-
လကဋ္ဌိ။ ဝဇီရ။၃၂၀။

ကုန္တနီ (ထိ) [ကန္တ+အ+ဣနီ] ကြိုးကြာငှက်မ။
ဧဝံ တံ သမ္ပတိ ဝေရံ၊ ဝသ ကုန္တနီ မာ'ဂမာ။
ဇာ၊၁။၁၁၅။

ကုန္တနီသကုဏိကာ (ထိ) [ကုန္တနီ+သကုဏိကာ]
ကြိုးကြာငှက်မ။ ကောသလရညော ဂေဟေ
နိဝုတ္တံ ကုန္တနီသကုဏိကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။
ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂၃။

ကုန္တိ (ထိ) [ကန္တ+အ+ဤ] ကြိုးကြာငှက်မ။
ဂဏ္ဍုပ္ပါဒေါ ကိကီ စေဝ၊ ကုန္တိ ပြာဟ္မဏဓမ္မိ-
ကော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၂။နေတ္ထိ၊ဋီ။၁၀၉။

ကုန္တ (ပု) [ကုထိ+အ] ပိုးရွှ၊ သိမ်မွေ့ သေးငယ်
သော ပိုးကောင်။ ယာဝ ကုန္တကိပိလ္လိကေ(မ၊
၂။၄၀၈)တိ ကုန္တကိပိလ္လိကံ ပရိယန္တံ ကတွာ-
တိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၃။၂၉၆။ ကုန္တာ ကိဋ္ဌကာ။
မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။တတ္ထ ကုန္တာ သုခမကိပိလ္လိကာ။
ရူ၊၃၅၉။(P.T.S. ဌံ ပရုဏ်ဆိပ် အမျိုးအစား
ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

ကုန္တကိပိလ္လိကဿာတ (ပု) [ကုန္တကိပိလ္လိက+
ဿာတ] ပိုးရွှခြပုန်းတို့ကို သတ်ခြင်း။ ခိဏာ-
သဝေါ ပန ပါသံသော ကုန္တကိပိလ္လိကဿာ-
တာဒိနိပိ န ကရေတိတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁၁။ အံ၊
ဋီ၊၃။၂၈၄။

ကုန္တကိပိလ္လိကပါဏ (ပု) [ကုန္တကိပိလ္လိက+ပါဏ]
ပိုးရွှခြပုန်းသတ္တဝါ။ ဧတ္တန္တရေ သဉ္စိစ္စ ကေ
ကုန္တကိပိလ္လိကပါဏမ္ပိ ဟိ သိတံ နာဘိဇာနာ-
မိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၄၅။

ကုန္တကိပိလ္လိကာဒိသဒ္ဒ (ပု) [ကုန္တ+ကိပိလ္လိက+
အာဒိ+သဒ္ဒ] ပိုးရွှခြပုန်း စသည်တို့၏ အသံ။

အာတပေ သုဿမာနတာလပဏ္ဏသဒ္ဓေါ ကုန္တ-
ကိပိလ္လိကာဒိသဒ္ဓေါတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။

ကုန္တတိက (န) [ကုန္တ+တိက] သမန်းမြက်။
တတ္ထ ယထာ ဝဗ္ဗိကမတ္တကော ဇာတေသု
ကုန္တတိကေသု န ဝဗ္ဗိကမတ္တကော ဇာနာတိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၂။ (မာဂဓ သက္ကတ ဓာန်
များ၌ ကုထပုဒ်သာ သမန်းမြက်ဟော
ရှိသည်။) ကုထ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

ကုန္တ (ပု၊ န) [ကုဏ + ဒ၊ က + ဒ၊ ကု + ဒေ
(ဒေါ) + အ။ ဓာန်၊ ၁။ ၅၇၀။ ကာမိယတိတိ
ကုန္တော၊ ပုပ္ဖဝိသေသော။ မောဂ်၊ ၇။ ၉၆။
ထောမ။] သင်းခွေပင်။ ကုန္တ တု မာဃုမစ္စ-
တေ။ ဓာန်၊ ၅၇၀။ ကဏဝီရ-လည်း ကြည့်။

ကုန္တဒသန (တိ) [ကုန္တ+ဒသန] သင်းခွေပန်း
ကဲ့သို့ (ဖြူဖွေးသော) သွားရှိသော၊ သူ။
ဗိမ္မောဠိ ကုန္တဒသနာ၊ မနောနေတ္တရသာယ-
နာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၂၆။

ကုန္တမက္ခရာသိ (ပု) [ကုန္တ+မက္ခ+ရာသိ]
သင်းခွေအစု။ သုဝိသဒံ ကုန္တမက္ခရာသိသ-
ဒိသံ အဝဿာဝိတောဒနံ ပစိတော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။
၂၀၂။ ကခါ၊ ၁၇၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၆။

ကုန္တာလပုပ္ဖ (န) [ကုန္တာလ+ပုပ္ဖ] မိုးစေ့ပွင့်။
သတ္တလိယောထိကဉ္စာတိ ကုန္တာလပုပ္ဖ သု-
ဝဏ္ဏယောထိကဉ္စ ဩစိနန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄၄၄။

ကုန္တဒိသမာကိဏ္ဍ (တိ) [ကုန္တဒိ+သမာကိဏ္ဍ]
မြစ်ငယ်နှင့် ရောပြွမ်းသော။ ဝိဟာရေ ကုန္တ-
ဒိသမာကိဏ္ဍမ္ပိ အရည် နာမ။ ကခါ၊ ၁။ ၃၄။

ကုန္တဒိ (ထိ) [ခုဒ္ဒါ+နဒိ။ ခုဒ္ဒသဒ္ဓါကို ကုန်ပြု။
ခုဒ္ဓါ စ သာ နဒိ စာတိ ကုန္တဒိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၇၄၃။] မြစ်ငယ်။ ကုန္တဒိယော ပရိပူရေန္တိ။
သံ၊ ၁။ ၂၆၉။ သံ၊ ၃။ ၄၄။ အံ၊ ၁။ ၂၄၆၊ ၄၅၇။
(-အံ၊ ၂။ ၄၇၄။ အံ၊ ၃။ ၃၄၇။ ထေရ၊ ၂၅၀။
အပါ၊ ၂။ ၂၃၀။ မဟာနိ၊ ၃၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၃။ ကုန္တဒိယောတိ ခုဒ္ဒကနဒိ-

ယော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၃။ (-အံ၊
၁။ ၃။ ၁၀၀။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၀။ မဟာနိ၊ ၁။
၁၃၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁။ ၂၀၉။)

ကုပထ (ပု) [ကု+ပထ] စက်ဆုပ်အပ်သော -
-မှားသော - လမ်းခရီး၊ ဘေးရန်ရှိသော
လမ်းခရီး။ ကုပထေ ဝိပုနဋ္ဌဿ၊ သရဏံ
ဟောတိ ဂေါတမ။ အပါ၊ ၂။ ၁၂၉။ ကုပထေ
ဝိပုနဋ္ဌဿာတိ ကုစ္ဆိတပထေ သောပဒ္ဒဝမဂ္ဂေ
မူဠဿ မိစ္ဆာပဋိပန္နဿ မေ သရဏံ ဟောဟိ
ပတိဋ္ဌာ ဟောဟိ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၇။

ကုပထပက္ခန္တ (တိ) [ကုပထ+ပက္ခန္တ] စက်ဆုပ်
အပ်သော - မှားသော - ခရီးသို့ ပြေးသွား
သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌိသင်္ခာသုပဋိမုက္ခေ ကုပထ-
ပက္ခန္တေ ကုမ္ပဂ္ဂပဋိပန္နေ သတ္တေ ဒိသ္မာ။
မိလိန္ဒ၊ ၃၇၃။

ကုပိ (ကြိ) [ကုပ+ဤ] အမျက်ထွက်ပြီ၊ ဆူပူ
သောင်းကျန်းပြီ၊ ပုန်ကန်ပြီ။ တသ္မိံ တတ္ထ
ဝသန္တေ ဗာရာဏသီရညော ပစ္စန္တော ကုပိ။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၅။

ကုပိတ (တိ) [ကုပ+တ] (၁) အမျက်ထွက်
သော၊ (ဒေါသဖြင့်) ပျက်စီးသော၊ (ဒေါသ
သည်) ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ သူ။ (၂) ပင်
ပန်းသော၊ သူ။ (၁) ဒုဋ္ဌော ဒေါသောတိ
ကုပိတော အနတ္တမနော အနာဘိရဒ္ဓေါ။ ဝိ၊
၁။ ၂၄၉၊ ၂၅၇။ (-၃၆၇။ ဝိ၊ ၂။ ၆၄။ ဝိ၊ ၃။
၁၀၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၇။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁။ ဒီ၊ ၁။ ၈၅။
ဒီ၊ ၃။ ၁၉၀။ မ၊ ၁။ ၃၂။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၇၉။ မ၊ ၁။ ၂။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၆၃။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၁၀။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၀။) တတ္ထ ကုပိတော-
တိ ကုပ္ပဘာဝံ ပကတိတော စဝနဘာဝံ
ပတ္တော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။ ကုပိတောတိ ကုဒ္ဓေါ။
ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၀။ (-မ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၀။) (၂) ကုပိ-
တိန္ဒြိယ-ကြည့်။

ကုပိတစိတ္တ (န) [ကုပိတ+စိတ္တ] (၁) အမျက်ထွက်သော စိတ်။ (တိ) (၂) အမျက်ထွက်သော စိတ်ရှိသောသူ။ (၁) အကြောသိ-တဗ္ဗော ပရော၊ ကုပိတစိတ္တံ၊ အကြောသနန္တိ။ ဒါဠာ။ ၇၄။ မဠာ။ ၂၀၄။ ပဋိသံဠာ။ ၂၀၆။ မဟာနိဠာ။ ၁၀၁။ ကုပိတစိတ္တန္တိ အကြော-သာဓိပ္ပာယ်နေဝကုပိတစိတ္တံ၊ န မရဏာဓိပ္ပာ-ယေန။ ဒါဠာ။ ၁၂၁။ (-သိဠာသစ်။ ၃၄။) (တိ)(၂) တေတိ တေ ဣသိနံ ဂုဏံ ဥတှာ တဝ ပုတ္တံ ဒုဠစိတ္တံ ကုပိတစိတ္တံ ဝိဒိတှာ။ ဇာဠာ။ ၄၇၆။

ကုပိတပစ္စန္တ (တိ) [ကုပိတ+ပစ္စန္တ] ပျက်သော ပစ္စန္တရာဇ်ရှိသော၊ သူပုန်ထသော တိုင်းစွန်ပြည်ဖျားရှိသော။ တဒါ ကုပိတပစ္စန္တော၊ အမေ အာဟ မဟိပတိ။ အပ။ ၂။ ၁၃၅။

ကုပိတမာနသ (တိ) [ကုပိတ+မာနသ] အမျက်ထွက်သော စိတ်ရှိသောသူ။ ရာဇာ ပန တံ အနုဠဟန္တံ ဒိသ္မာ ကုပိတမာနသော သတ္တာရံ ဝန္တိတှာ ကေမန္တံ နိသိဒိ။ ဓမ္မဠာ။ ၂၄၀။

ကုပိတဝစန (န) [ကုပိတ+ဝစန] အမျက်ထွက်သော စကား၊ စိတ်ဆိုးသောစကား။ ဣဒါနိ တံ သိက္ခာပေဿာမိတိအာဒိနိ ဝဒမာနာ ကုပိတဝစနံ နိစ္ဆာရေသိ။ မဠာ။ ၂။ ၅။

ကုပိတသိက္ခ (တိ) [ကုပိတ+သိက္ခာ] ပျက်စီးသောအကျင့်သိက္ခာရှိသောသူ။ အသိက္ခိ-တသိက္ခန္တိ ပဒဘာဇနေ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိန္နသိက္ခံ ဝါ ကုပိတသိက္ခံ ဝါ။ ကခါ။ ၃၄၂။

ကုပိတာကာရ (ပု) [ကုပိတ+အာကာရ] အမျက်ထွက်သော အခြင်းအရာ၊ စိတ်ဆိုးသော အခြင်းအရာ။ ကုပိတာကာရော ပညာ-ယတိ။ အနုဠာ။ ၁။ ၂၀။

ကုပိတာဝိလစိတ္တ (တိ) [ကုပိတ+ အာဝိလ + စိတ္တ] အမျက်ဖြင့် - နောက်ကျ - နောက်အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၀ - ပ-မ-၈-သ-၈

ရှက် - သောစိတ်ရှိသောသူ။ ယဒိ အသုရာ ကုပိတာဝိလစိတ္တာ ဒေဝပုရံ ဥပယန္တိ ယုဒ္ဓေ-သု။ သံဠာ။ ၂၁၀။ (-အံဠာ။ ၂၀၂။) ကုပိတာဝိလစိတ္တာတိ ကုပိတေန ကောပေန အာကုလစိတ္တာ။ သံဠာ။ ၂၃၀။

ကုပိတိန္ဒြိယ (တိ) [ကုပိတ+ဣန္ဒြိယ] ဖောက်ပြန်သော ဣန္ဒြိယရှိသော၊ ပင်ပန်းသော ဣန္ဒြိယရှိသောသူ။ ဝိဗ္ဗန္တစိတ္တော ကုပိတိန္ဒြိယောသိ၊ နေတ္တေဟိ တေ ဝါရိဂဏာ သဝန္တိ။ ဇာ။ ၁။ ၁၆၀၊ ၂၃၀။ ကုပိတိန္ဒြိယောသိတိ စက္ခုန္ဒြိယ-မေဝ သန္ဓာယ “ကုပိတိန္ဒြိယောသိ” တိ အာ-ဟ။ ဇာဠာ။ ၂။ ၂၄။ ကုပိတိန္ဒြိယာတိ ကိ-လန္တိန္ဒြိယာ။ ဇာဠာ။ ၄။ ၄၆၂။

ကုပိတှာ (ကြိ၊ ဝိ) [ကုပ+တှာ] အမျက်ထွက်၍၊ စိတ်ဆိုး၍။ ဒဏ္ဍကေန သဋ္ဌိတအာသိ-ဝိသော ဝိယ ကုပိတှာ ဣမံ ဂါထမာဟ။ မ၊ ဠာ။ ၂။ ၅။

ကုပ္ပ^၁ (ပု) [ကုပ+ယ+အ] (၁) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (တိ)(၂)(က) ပျက်စီးသော၊ ပျက်စီးစေအပ်သော၊ ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (ခ) (ဖျက်ဆီးသောအမှုအရာ) အသံ။ (၁) ကုပ္ပ-သန္တိ-ကြည့်။ (တိ) (၂) (က) ကုပ္ပေါ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။ ၂၃။ (- ၂၃၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁၀၃၊ ၂၇၃။ မဠာ။ ၂၂၂။ သံဠာ။ ၂။ ၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၅။ ကခါ၊ ၄။ ၁၂။) ကောပေတုံ ဘဠိတုံ သက္ကု-ဏေယျတာယ ကုပ္ပေါ။ ပဋိသံဠာ။ ၂။ ၁၅၀။ (ခ) ဣဒါနာဟံ အတ္တနော နခေဟိ ဂတ္တာနိ ဝိလိခိတှာ ကုပ္ပံ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၃။ ကုပ္ပံ ကရိဿာမိတိ သဒ္ဓံ ကရိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၃။

ကုပ္ပ^၂ (န) [ကုပ+ပ။ ကုပ ရက္ခဏေ၊ ကုပ္ပတေတိ၊ ပေါ၊ ကတ္တဉ္စ ဂဿ။ ဓာနံဠာ။ ၄၇၆။ (ကုပ္ပ-သံ)] ရွှေငွေမှတစ်ပါး ကြေးနီစသော သတ္တု။

ကုပ္ပံ တဒညံ တမ္မာဒိ။ ဓာနံ။၄၈၆။ ဇာတ-
ရူပရဇတတော ဟိ အညံ လောဟအယ-
ဒါရုဝိသာဏဝတ္ထာဒိကမသာရဒဗ္ဗံ ဂေါပ-
တဗ္ဗတော ဂ-ကာရဿ က-ကာရံ ကတွာ
ကုပ္ပံ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၀၃။

ကုပ္ပကမ္မ (န) [ကုပ္ပ+ကမ္မ] ပျက်စီးသောကံ၊
ပျက်ဆီးအပ်သောကံ (ဝိနည်းကံ)။ ကုပ္ပ-
ကမ္မေ ကမ္မံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၃၉၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂။ (-ဝဇီရ။
၉၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄။)

ကုပ္ပကာရဏ (န) [ကုပ္ပ + ကာရဏ] ပျက်စီး
ခြင်း၏အကြောင်း။ အကုပ္ပတိ အကုပ္ပါရမ္မ-
ဏတ္တာ ကုပ္ပကာရဏာနံ ကိလေသာနဉ္စ အ-
ဘာဝေန အကုပ္ပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။

ကုပ္ပတိ (ကြံ) [ကုပ္ပ+ယ+တိ] (၁) (က)
အမျက်ထွက်၏၊ စိတ်ဆိုး၏၊တုန်လှုပ်၏။ (ခ)
(အနာ)ထကြွ၏၊ မြှဲ၏ (သျှ)။ (၂)(က)
ပျက်စီး၏။ (ခ) ပျက်စီးစေ၏၊ ပျက်ဆီး၏။
(၁) (က) အပ္ပမ္ဘိ ဝုတ္တော သမာနော အဘိ-
သဇ္ဇတိ ကုပ္ပတိ ဗျာပဇ္ဇတိ ပတိတ္ထိယတိ။
အံ၊၁။၁၂၂။၅၂၄။ အဘိ၊ပု။၁၃၃။ (-ဝိ၊၄။
၃၆၅။ ဝိ၊၅။၃၄၃။ မ၊၃။၂၄၅။ သံ၊၁။၁၂။
အံ၊၂။၉၇၊၁၅၉။ အံ၊၃။၃၈။ ဥဒါနံ။၁၂၅။
သုတ္တနိ။၄၀၈။ ထေရ။၂၅၇။ စူဠနိ။၆၅။
မဟာနိ။၄၊၄၇။ ဇာ၊၁။၁၄၂။ နေတ္ထိ။၁၂၉။
ပေဋကော။၂၉၁။) ကုပ္ပတိတိ ကောပဝသေ-
န ကုပ္ပတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။
ကုပ္ပတိတိ လေတိ၊ ကောပံ ဥပ္ပါဒေတိ။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ကုပ္ပတိတိ ကုဇ္ဈတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၂။
ကုပ္ပန္တိ-အပ၊၁။၅၀။ စူဠနိ။၁၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၅။ ကုပ္ပသိ-
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ ကုပ္ပိမိ-စရိယာ။၄၀၀။ အ-
ဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ကုပ္ပေယျ - ဇာ၊၂။၂၉၄။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။ ကုပ္ပေ-

ဇာ၊၁။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ကုပ္ပေယျ-
စရိယာ။၄၀၁၊၄၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၇။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၈၊၁၆၁။ ကုပ္ပိ - ဒီ၊၃။၁၃၀။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ကုပ္ပိ - အံ၊၁။၅၂၆။
ကုပ္ပိသတိ-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။
ကုပ္ပိသမိ-အံ၊၁။၅၂၆။ (ခ) အထဉာဏ
ကုပ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ (-ကင်္ခါ၊၁၅၈၊
၁၇၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၈။) (၂) (က)
ပိတ္တံ မဟာရာဇ ကုပ္ပမာနံ တိဝိဓေန ကုပ္ပတိ
သိတေန ဥဏှေန ဝိသမဘောဇနေန။ မိလိန္ဒ။
၁၃၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။) ယသ္မိ - ဟိ အင်္ဂ
ဝိဝရိယမာနေ ဟိရိ ကုပ္ပတိ ဝိနဿတိ။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ။၄၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။
ယဿ အဓိဂတော သမာပတ္တိဓမ္မော ကုပ္ပတိ
နဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ကုပ္ပတိတိ လုပ္ပတိ။
မ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ (-၁၇၈။) ကုပ္ပန္တိ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၅၈။ ကုပ္ပေယျ-ဝိ၊၅။၃၇၅။ အံ၊၂။၈၉။
အံ၊၃။၁၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊၂။၈၄။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၆၃။ ကုပ္ပေယျ-အံ၊၂။၈၉။ အံ၊၃။
၁၃၉။ အဘိ၊ပု။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၈။ မူလ-
ဋီ၊၃။၃၂။ ကုပ္ပိ - သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ကုပ္ပိ - သု-
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ (ခ) ယဿ သဝိသံ ဘောဇနံ
ဘုဉ္ဇိတွာ ဌိတဿ တံ ဒုဋ္ဌံ ကက္ခန္ဓံ ဟလာ-
ဟလံ ဝိသံ ကုပ္ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၈။

ကုပ္ပဓမ္မ (တိ) [ကုပ္ပ+ဓမ္မ] ပျက်စီးသောတရားရှိ
သော၊သု။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ကုပ္ပဓမ္မော။
အဘိ၊ပု။၁၁၄။ (-၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။
အနုဋီ၊၃။၄၅။) ကုပ္ပဓမ္မာ ကုပ္ပဓမ္မနိဓ္ဓေသေသု
ယဿ အဓိဂတော သမာပတ္တိဓမ္မော ကုပ္ပတိ
နဿတိ၊ သော ကုပ္ပဓမ္မော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

ကုပ္ပန (န) [ကုပ္ပ+ယ+ယ] (၁) အမျက်ထွက်
ခြင်း။ စိတ်ဆိုးခြင်း။ (၂) ပျက်စီးခြင်း။
(၁) ကုပ္ပနာကာရ-ကြည့်။ (၂) အဋ္ဌန္နံ သ-

မာပတ္တိနံ ကုပ္ပနံ နဿနံ ဘဝေယျ၊ လော-
ကုတ္တရဓမ္မဿ ပန သကိံ ပဋိဝိဒ္ဓဿ ကုပ္ပနံ
နဿနံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၄။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌာ၂။၃၄၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၉။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၃၂။)

ကုပ္ပနဋ္ဌ (ပု) [ကုပ္ပန+အတ္တ] ပျက်စီးတတ်သော
သဘော။ အန္တော ဒေါသဋ္ဌေနာတိ အဗ္ဗန္တ-
ရေ ဝေ ဒုဿနဋ္ဌေန ကုပ္ပနဋ္ဌေန။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၅၉။

ကုပ္ပနဒုက္ခ (န) [ကုပ္ပန + ဒုက္ခ] ပျက်စီးခြင်း
ဆင်းရဲ။ သရီရေ တေသံ ကုပ္ပနဒုက္ခဿ အ-
ဘာဝေါ အပ္ပိတကံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၃။

ကုပ္ပနသဘာဝ (တိ) [ကုပ္ပန+သဘာဝ] ပျက်
စီးခြင်းသဘောရှိသော။ လောကီယဓမ္မော
နာမ ကုပ္ပနသဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၇၆။ (-
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၉။)

ကုပ္ပနာကာရ (ပု) [ကုပ္ပန+အာကာရ] အမျက်
ထွက်သောအခြင်းအရာ၊ စိတ်ဆိုးသော အ-
ခြင်းအရာ။ ကောပဉ္စ ဒေါသဉ္စ အပ္ပစ္စယဉ္စ ပါ-
တွာကာသီတိ ကုပ္ပနာကာရံ ကောပံ။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊
၃။၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇။)

ကုပ္ပနီယ (တိ) [ကုပ္ပ+ယ + အနီယ] အမျက်
ထွက်ဖွယ်-စိတ်ဆိုးဖွယ်-ဖြစ်သော (အာရုံ
အကြောင်း)။ ဝိရတ္တံ ရဇနီယေသု၊ ကုပ္ပနီယေ
န ကုပ္ပတိ။ ထေရ၊၂၅၇။ (-အံ၊၂။၉၇။
ပေဋကော၊၂၉၃။) ကုပ္ပနီယေတိ ပဋိသဋ္ဌာ-
နီယေ၊ သဗ္ဗသ္မိမ္မိ အာသာတဝတ္ထုသ္မိ။ ထေ-
ရ၊ဋ္ဌာ၊၁။၄၀၄။

ကုပ္ပန္တ (တိ) [ကုပ္ပ+ယ + အန္တ] အမျက်ထွက်
သော၊ စိတ်ဆိုးသော၊ သူ။ လဂတိတိ ကော-
ဓာသင်္ဂဝေနေ ကုပ္ပန္တော ပုဂ္ဂလော သမ္မုခါ၊
“ကိံ ဝဒသီ”တိအာဒိနာ ပရမ္မုခါ၊ စ ဥပ-
နယှနဝေနေ လဂတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၂။

ကုပ္ပန္တိ (ကြိ) [ကုပ္ပ+ယ+အန္တိ] (၁) အမျက်
ထွက်ကုန်၏၊ စိတ်ဆိုးကုန်၏၊ တုန်လှုပ်ကုန်၏။
(၂) ပျက်စီးကုန်၏။ (၁) ကုပ္ပတိ (၁) (က)
ကြည့်။ (၂) ကုပ္ပတိ (၂) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပဘဏ္ဍဋ္ဌပနဋ္ဌာန (န) [ကုပ္ပဘဏ္ဍ+ဋ္ဌပနဋ္ဌာန]
ရွှေငွေမှတပါး ကြေးနီစသော သတ္တုဘဏ္ဍာ
ထားရာအရပ်။ ဝတ္ထကောဋ္ဌာဂါရဂ္ဂဟဏေ-
နေဝ သဗ္ဗဿပိ ကုပ္ပဘဏ္ဍဋ္ဌပနဋ္ဌာနဿ ဂဟိ-
တတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၀၃။ ကုပ္ပ-လည်း
ကြည့်။

ကုပ္ပမာန (တိ) [ကုပ္ပ+ယ + မာန] (၁) အ
မျက်ထွက်သော၊ စိတ်ဆိုးသော၊ သူ။ (၂)
ပျက်သော။ (၁) ရာဇာ ကုပ္ပမာနော ယံ
အမှာကံ ဒေတိ၊ တံ အတ္ထိန္နေယျ။ မ၊ဋ္ဌာ၊၂။
၂၄၄။ (၂) ကုပ္ပတိ (၂) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပဝိရဟိတ (တိ) [ကုပ္ပ + ဝိရဟိတ] ပျက်စီး
ခြင်းမှကင်းသော။ အကုပ္ပန္တိ ကုပ္ပဝိရဟိတံ
အစလိတံ လောကုတ္တရမဂ္ဂံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌာ၊၁၂၄။

ကုပ္ပသန္တိ (ထိ) [ကုပ္ပ+သန္တိ] တုန်လှုပ်မှု၏ငြိမ်း
ခြင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်း၏ငြိမ်းရာ။ ကုပ္ပပဋိစ္စ-
သန္တိန္တိ ကုပ္ပသန္တိ။ မဟာနိ၊၅၇။ ကုပ္ပသန္တိန္တိ
ဝိပါကဇနကဝသေန ပရိဝတ္တနဝသေန စလ-
သန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌာ၊၁၇၆-၇။

ကုပ္ပသိ (ကြိ) [ကုပ္ပ+ယ+သိ] အမျက်ထွက်၏၊
စိတ်ဆိုး၏။ ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပိကုပ္ပဘာဝဒဿန (န) [ကုပ္ပိကုပ္ပ + ဘာဝ-
ဒဿန] ပျက်စီးသည် မပျက်စီးသည်၏
အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ပဋိကုဋ္ဌကတကမ္မဿ ကုပ္ပိ-
ကုပ္ပဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၄၂၈။

ကုပ္ပမိ (ကြိ) [ကုပ္ပ+ယ+မိ] အမျက်ထွက်၏၊
စိတ်ဆိုး၏။ ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပိံ (ကြိ) [ကုပ္ပ+ယ+ဣံ] အမျက်ထွက်ပြီး၊
စိတ်ဆိုးပြီး။ ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပိသု (ကြိ) [ကုပ+ယ+ဉ်] ပျက်စီးကုန်
ပြီ။ ကုပ္ပတိ(၂)(က)ကြည့်။

ကုပ္ပိ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ဤ] (၁) အမျက်ထွက်
ပြီ၊ စိတ်ဆိုးပြီ၊ ဆူပူသောင်းကျန်းပြီ။ (၂)
ပျက်စီးပြီ။ (၁) ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။
(၂) ကုပ္ပတိ (၂) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပိတ (တိ) [ကုပ+ယ+တ] (၁) (က) အ
မျက်ထွက်သော၊ စိတ်ဆိုးသော၊ ဆူပူသောင်း
ကျန်းသော။ (ခ) (အနာ) ထကြွသော။
(၂) ပျက်စီးသော။ (၁) (က) အဝသံ
ခေါ် ပန ရညော ပစ္စန္ဓော ကုပ္ပိဿတိ၊ တသ္မိံ
ကုပ္ပိတေ ရထဓုရေ ကမ္မံ ကတွာ။ အဘိ၊ ငွါ
၂။ ၂၉၂။ (-အံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၄၆။) (ခ) န ကေ-
ဝလံ တသ္မိံ ယေဝ ရောဂေ ကုပ္ပိတေ။ ကင်္ခါ၊
ဋ္ဌိသစ်။ ၃၁၈။ (၂) အာဒိတော စတူဟိ
သိက္ခာ ကုပ္ပိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃၅၁။
(-သံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၆၁။)

ကုပ္ပိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ကုပ+ယ+တွာ] အမျက်
ထွက်၍၊ စိတ်ဆိုး၍။ တတ္ထေဝ ကုပ္ပိတွာ အ-
နယဗျသနံ ပါပေန္တိ။ သံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၆၀။ (-၆၁)။

ကုပ္ပိဿတိ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ဿတိ] အမျက်
ထွက်လတ္တံ့၊ ဆူပူသောင်းကျန်းလတ္တံ့၊ ပုန်
ကန်လတ္တံ့။ ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပိဿာမိ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ဿာမိ] အမျက်
ထွက်လတ္တံ့၊ စိတ်ဆိုးလတ္တံ့။ ကုပ္ပတိ (၁)
(က) ကြည့်။

ကုပ္ပိလ (ပ) [ကုပ္ပ+လုလု] နတ်ပန်းငုံ။ (ကုပ္ပိ-
လကို မန္ဒာလကဟု ဖွင့်လိုရင်း ဖြစ်သည်။
ဓာန်၊ ငွါ။ ၂၈-နှင့် ၅၈-ဂါထာများ၌ နတ်သစ်
ပင်နှင့် ပင်လယ်ကသစ် (တောင်ကသစ်)
ဟောမန္ဒာရပုဒ်ကို တွေ့ရသည်။ သက္ကတ-ဓာန်
များ၌ မန္ဒာရ၊ မန္ဒာရက ၂-ပုဒ်စလုံး အနက်တူ
ကြသည်။ မန္ဒာလကပုဒ်ကို သက္ကတ၊ မာဂဓ
ဓာန်များ၌ မတွေ့ရ။ ကုပ္ပိလကို ဖွင့်ကြရာ၌

မန္ဒာရက-သာ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ရ-ကို လ-ပြု၍
မန္ဒာလကပြီးသည်ဟု ယူသော် သင့်တန်ရာ
သည်။ ဤ၌ မန္ဒာရက=မန္ဒာလက ဟူသော
အဖွင့်ကို ရှု၍ ဘာသာပြန်လိုက်သည်။ P.T.S.
၌ ကုပ္ပိလကို ပန်းတမျိုးဟု ပြန်ဆို၏။) ဘာ-
သမာနဿ သောတန္တိ၊ ဒန္တော ကုပ္ပိလသာဒိ-
သာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၇။ ၆၈။ ကုပ္ပိလ-
သာဒိသာတိ မန္ဒာလကမကုလသဒိသာ။ ဇာ၊
ငွါ၊ ၇။ ၆၉။

ကုပ္ပေ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ယျောမိ] အမျက်
ထွက်၏၊ စိတ်ဆိုး၏။ ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပေယျ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ယျေ] (၁) အမျက်
ထွက်ရာ၏၊ စိတ်ဆိုးရာ၏။ (၂) ပျက်စီးရာ
၏။ (၁) ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။ (၂)
ကုပ္ပတိ (၂) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပေယျံ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ယျေ] အမျက်ထွက်
အံ့၊ စိတ်ဆိုးအံ့။ ကုပ္ပတိ (၁) (က) ကြည့်။

ကုပ္ပေယျံ (ကြိ) [ကုပ+ယ+ယျေ] ပျက်စီး
ကုန်ရာ၏။ ကုပ္ပတိ(၂)(က)ကြည့်။

ကုပ္ပလပူရိတ (တိ) [ကုပ္ပလ+ပူရိတ] အသီးပုပ်
ဖြင့် ပြည့်သော။ ကုပ္ပလပူရိတော (ကုဏပ-
ပူရိတော။ မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၉၂) တိ ပက္ခေဟိ ကုဏ-
ပဗလေဟိ ပုဏ္ဏော။ မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၇၄။

ကုပ္ပတိ (ကြိ) [ကရ+ဩ+တိ] ပြုလုပ်၏။ ဆသု
လောကော သမုပ္ပန္နော၊ ဆသု ကုပ္ပတိ သန္တဝံ။
သံ၊ ၁။ ၃၈။ သုတ္တနိ။ ၃၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၉။
မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၅၇။ အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၇၂။
(-အံ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဇာ၊ ၂။ ၄၈။) ဆသု ကုပ္ပ-
တိတိ တေသုယေဝ ဆသု သန္တဝံ ကရေတိ။
သံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၉၀။ န စ ပုညာနိ ကုပ္ပတိတိ ပုညာနိ
စ န ကရေတိ။ အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၉၆။ ကုပ္ပတိတိ
ကရေတိ။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၅။ ၂၅၀။ ကုပ္ပန္တိ-သံ၊ ၁။
၁၂၂။ အပါ၊ ၁။ ၃၆၊ ၆၁။ အပါ၊ ၂။ ၈၄၊ ၁၄၄၊
၁၇၄၊ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၂၊ ၃၉၈။ သံ၊ ငွါ၊ ၁။

၆၂။ ဓမ္မာဠာ၁။၂၇၃။ ထေရဠာ၁။၁၈၅။
 ထေရဠာ၂။၁၂၈၄၄၄။ ထေရဠာ၁၅၉။
 ၂၄၅။၂၄၈။ အပါဠာ၂။၄။ ဇာဠာ၅။၁၀၇။
 ကုဗ္ဗသိ—ဇာ၁။၁၆၅။ မဠာ၂။၂၁၈။ ဇာဠာ
 ၃။၃၄၆။ ကုဗ္ဗယျ—သံဠာ၁။၅၃။ ကုဗ္ဗယေ
 —သုတ္တနိ။၄၂၅။ မဟာနိ။၃၃၅။၃၃၆။၃၃၇။
 ၃၃၈။ ကုဗ္ဗထ—သံဠာ၁။၁၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၄။
 သုတ္တနိ။၃၈၉။ ထေရ။၂၈၅။ မဟာနိ။၂၇၁။
 ဇာ၂။၁၃၆။ သံဠာ၁။၅၃။ ဣတိဝုတ်ဠာ။
 ၂၆၇။ သုတ္တနိဠာ၂။၂၁၇။ ထေရဠာ၂။၉၈။
 စရိယာဠာ၂။၄၄။ မဟာနိဠာ၂။၃၉။ ဇာဠာ
 ၂။၁၀၂။ ဇာဠာ၅။၅၂၃။ ဇာဠာ၇။၁၆၇။
 သာရတ္ထာ၃။၄၂၀။

ကုဗ္ဗနက (န) [ကု+ဝန+က] ငယ်သောတော၊
 တောငယ်။ ဒီဇော ယထာ ကုဗ္ဗနကံ ပဟာယ
 ဗဟုပ္ပလံ ကာနနမာဝသေယျ။ သုတ္တနိ။၄၅၀။
 စူဠနိ။၂၂၂၀၈။ ကုဗ္ဗနကန္တိ ပရိတ္တဝနံ။
 သုတ္တနိဠာ၂။၃၂၁။ စူဠနိဠာ၈၂။

ကုဗ္ဗန္တိ (တိ) [ကရ+ဩ+အန္တိ] ပြုလုပ်သော၊
 သူ။ အရိယော အနရိယံ ကုဗ္ဗန္တိ။ ယော
 ဒဏ္ဍေန နိသေဓတိ။ ဇာ၁။၇၁။ (-ဓမ္မာဠာ
 ၁။၉၃။၂၄၂။ ဇာဠာ၃။၂၅။ မဠာ၃။၄၂၈။)
 ကုဗ္ဗန္တိန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိကံ ပဉ္စဝိဒဒုဏ္ဍိလျ-
 ကမ္ပံ ကရေန္တိ။ ဇာဠာ၂။၂၅၆။

ကုဗ္ဗန္တိ (ကြိ) [ကရ + ဩ + အန္တိ] ပြုကုန်၏။
 ကုဗ္ဗတိ-ကြည့်။

ကုဗ္ဗမာန (တိ) [ကရ+ဩ+မာန] ပြုသော၊
 သူ။ န ဟိ ဇီဝိတေ အာလယံ ကုဗ္ဗမာနော
 သူရော ကယိရာ သူရကိစ္စံ ကဒါစိ။ ဇာ၁။
 ၇၇။ န ဟိ ဇီဝိတေ အာလယံ ကုဗ္ဗမာနောတိ
 ဇီဝိတသ္မိဉ္စိ နိကန္တိ* ကုရုမာနော ပုရိသကိစ္စံ
 ကဒါစိပိ န ကရေတိ။ ဇာဠာ၂။၃၀၄။

ကုဗ္ဗယေ (ကြိ) [ကရ + ဩ + ယေ] ပြုရာ၏။
 ကုဗ္ဗတိ-ကြည့်။

ကုဗ္ဗရ (ပု) [ကု+ဝု+ရ။ ကံ ပထဝိ* ဝုဏောတိ
 အတ္ထာဒယတိတိ ကုဗ္ဗရော။ ဝု သံဝရဏေ၊
 ရော၊ ဥဿတ္တံ။ ဓာနိဠာ။၃၇၄။ (ကုဗ (ဝ)
 ရ-သံ)] ရထား-လှည်း-၏ အစိတ်အပိုင်း။
 (က) ရထား-လှည်း-အုပ်ဆုံ(ဓာနိဠာ၊
 သစ်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာနိဠာ)။ ဝက်စွယ်
 (ဓာနိဠာ)။ (ခ) ပုံတောင်း (ပဒေါင်း)။
 (ဂ) အကွပ်တကူ။ (ဃ) ရထားပွတ်တိုင်၊
 လှည်းရံတိုင်။ (င) လှည်းတံ။ (ထောမ-
 ဌိ ပု န ရှိ၏။) (၁) လှည်းအုပ်ဆုံ။ (၂)
 ချပ်ဝတ်စစ်ဝတ်ဟု ၂-နက်လာ၏။ (P.T.S-
 နှင့် P.S.E.D-၌ The pole of Carria-
 ge- ဟု ပြန်သည်။) (က) ကုဗ္ဗရော တု
 ယဂန္ဓရော။ ဓာနိ။၃၇၄။ (ခ) ယထာ-
 ဒိဝသံ ဂစ္ဆယ ရထယ စက္ကနေမိ ကုဗ္ဗရံ
 အနုပရိယာယတိ န ဝိဇဟတိ။ သံဠာ၁။
 ၁၆၁။ (ဂ) ပစ္ဆာ လသံတိ၊ ကုဗ္ဗရံ ဟနတိ။
 အံ၊၃။၃၃။ ကုဗ္ဗရံ ဟနတိတိ ဒွေ ပစ္စိမပါ-
 ဒေ ဥက္ခိပိတော တေဟိ ပဟရိတော ရထ-
 ကုဗ္ဗရံ ဘိန္နတိ။ အံဠာ၃။၂၁၆။ (ဃ)(င)
 ရထကုဗ္ဗရာ ဥဘော(ဝိမာန။၉၀)တိ ရထယ
 ဥဘောသု ပဿေသု ဝေဒိကာ။ ယော ဟိ....
 ရထယ အဝယဝိသေသော၊ ဣဓ သော
 ဝေ ကုဗ္ဗရောတိ အဓိပ္ပေတော။ တေနောဟ
 “ဥဘော”တိ။ အညတ္ထ ပန ရထိသာ ကုဗ္ဗ-
 ရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမာနဠာ။၂၅၆။

ကုဗ္ဗရဖလ (န) [ကုဗ္ဗရ+ဖလ] ရထားပွတ်တိုင်
 - လှည်းရံတိုင် - အစွန့်။ အံသေဟိတိ
 ကုဗ္ဗရဖလေ ပတိဋ္ဌိတေဟိ ဟေဋ္ဌိမအံသေဟိ။
 ဝိမာနဠာ။၂၅၆။

ကုဗ္ဗသိ (ကြိ) [ကရ+ဩ+သိ] ပြု၏။ ကုဗ္ဗတိ-
 ကြည့်။

ကုဗ္ဗာန (တိ) [ကရ+ဩ+မာန။ မာနဿ အာ-
 နာဒေသော။ ရှ။နာ-၃၉၉။] ပြုသော၊သူ။
 ကာနိ ကမ္မာနိ ကုဗ္ဗာနံ ကထံ ဝိညူ ပရက္ကမေ။

ဇာ၊၁။၂၅။ တဿတ္ထော—ကာနိ ကမ္မာနိ
ကရေန္တိ မေဓာဝီ ပဏ္ဍိတော ပုရိသော
စက္ခုနာ ဒိသ္မာ ဝါ။ ဇာ၊၄။၄။၁၉။

ကုဗ္ဗေထ (ကြိ) [ကရ+ဩ + ထေ] ပြုရာ၏။
ကုဗ္ဗတိ-ကြည့်။

ကုဗ္ဗေယျ (ကြိ) [ကရ+ဩ + ယေျ] ပြုရာ၏။
ကုဗ္ဗတိ-ကြည့်။

ကုမဂ္ဂ (ပု) [ကု+မဂ္ဂ] စက်ဆုပ်အပ်သော ခရီး၊
မှားသောခရီး။ ကုမဂ္ဂမာရယ ပရေန္တိ ဒုဂ္ဂ-
တိ။ ဇာ၊၂။၁၀၆။ ဇာ၊၄။၅။၄၂။

ကုမာ (ထိ) [?] ကုမာမည်သော မိန်းမ။
ကုမာပုတ္တ-ကြည့်။

ကုမာပုတ္တ (ပု) [ကုမာ+ပုတ္တ] ကုမာမည်သော
မိန်းမ၏သား။ မာတာ ပနဿ ကုမာ နာမ၊
တေန ကုမာပုတ္တောတိ ပညာယိတ္ထ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ (-၁၂။)

ကုမာပုတ္တတ္ထေရ (ပု) [ကုမာပုတ္တ+ထေရ] ကု-
မာပုတ္တထေရ၊ ကုမာမည်သော မိန်းမ၏သား
ဖြစ်သောထေရ်။ (ဤထေရ်သည် ရှင်သာ-
ရိပုတ္တရာ၏တရားတော်ကို ကြားနာပြီးနောက်
ကြည်ညိုသဖြင့် သင်္ကန်းဝတ်လာသူ၊ တောင်
ခါးပန်း၌ တရားအားထုတ်ခဲ့သော်လည်း
တရားထူးမရသဖြင့် ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်၍
ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်းပြီးလျှင် သင့်လျော်ရာဌာန
၌နေလျက် တရားအားထုတ်သဖြင့် ရဟန္တာ
အဖြစ်သို့ ရောက်လာသူ၊ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး
နောက် ကြောင့်ကြမဲ့ အချိန်ဖြုန်းနေသော
ရဟန်းများအား ဆုံးမဩဝါဒပေး၍ တရား
ဟောခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဤထေရ်၏ လူမည်မှာ
နန္ဒဖြစ်၏။ မိခင်မှာ ကုမာမည်သော မိန်းမ
ဖြစ်လေသည်။ ရဟန်းဝတ်သောအခါ မိခင်
အမည်ကိုစွဲ၍ ကုမာပုတ္တထေရ်ဟု နာမည်
တွင်သည်။ ဝိပဿီဘုရားရှင်အား ခြေနယ်ဆီ
လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့် ၃၁-

ကမ္ဘာတိုင်တိုင် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ မလားရောက်ခဲ့
ပေ။ အပ၊၂။၁၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂-၆။
အပဒါနိ၌ကား ခြေနယ်ဆီ လှူခဲ့ဘူးသည်ကို
အကြောင်းပြု၍ အဗ္ဘဉ္ဇနဒါယက-မထေရ်ဟု
အမည်ပေး၏။) သာဓု သုတန္တိ အာယသ္မ-
တော ကုမာပုတ္တတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ကုမာပုတ္တသဟာယတ္ထေရ (ပု) [ကုမာပုတ္တ +
သဟာယတ္ထေရ] ကုမာပုတ္တထေရ်၏ သူငယ်
ချင်းဖြစ်သော ထေရ်။ (ဤထေရ်သည်
ကုမာပုတ္တထေရ်၏ ရင်းနှီးသော သူငယ်ချင်း
ဖြစ်သည်။ ကုမာပုတ္တ ရဟန်းပြုသည်ဟု ကြား
သောအခါ မိမိလည်း ရဟန်းပြုလိုသဖြင့်
ဘုရားရှင်ထံ ချဉ်းကပ်သည်။ ဘုရားရှင်၏
တရားကို နာကြားပြီးနောက် ရဟန်းပြုပြီး
လျှင် ကုမာပုတ္တထေရ်နှင့်အတူ တောင်စွန်
တောင်ခါးပန်း၌ နေ၍ ရဟန်းတရား အား
ထုတ်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ရဟန်းတရားအား
ထုတ်စဉ် ဟိုသွား ဒီသွား လမ်းသလားခြင်း
ဖြင့် အချိန်ဖြုန်းနေသော ရဟန်းများကိုမြင်
၍ “ဤရဟန်းများကား လမ်းသလား၍
သမာဓိကို ဖျက်ဆီး နေသူများ”ဟု ရှုတ်
ချကာ သံဝေဂဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။ ထိုသံဝေဂ
သည်ပင် မိမိစိတ်ကို ဆုံးမပုံ ပြင်သောချွန်း
တောင်းဖြစ်တော့၏။ ဤထေရ်၏လူမည်မှာ
သုဒန္တဖြစ်၍ (သုဒတ္တ၊သီ။ဝါသုလ၊ကေစိ။)
ဖွားမြင်ရာမြို့မှာ ဝေဠုကဏ္ဍက-ဖြစ်သည်။
၉၄-ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော သိဒ္ဓတ္ထ
ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ သံဃာတော်များအား
တောင်ဝေး လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှု
ကြောင့် ၉၄-ကမ္ဘာတိုင်တိုင် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့
မလားမရောက်ခဲ့ပေ။ အပ၊၂။၁၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၂-ဂ။) နာနာဇနပဒိယန္တိတိ အာယသ္မ-
တော ကုမာပုတ္တသဟာယတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ကုမာရ (ပု) [ကုမာရ+အ။ ကုမာရေတိ ကိဠ-
 တီတိ ကုမာရော။ ဓာနံ၊ ဝိ၊ ၁၇။] (၁)
 (က) သူငယ်၊ သတို့သား။ (ခ) မင်း
 သား။ (၂) ခန္ဓနတ်၊ ကဒဲနတ်၊ ကုမာရ
 နတ်။ (ထောမ-၌ အထက်ပါ အနက်များ
 အပြင် ကုမာရသဒ္ဒါသည် (၁) ကျေး၊
 ကြက်တူရွေး။ (၂) မြင်းစီးသူရဲ။ (၃)
 သိန္နုမြစ်။ (၄) ခံတက်ပင်-တို့ကိုလည်း
 ဟောကြောင်းဆို၏။ (၁) (က) သေယျ-
 ထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒဟရော ကုမာရော မန္တော
 ဥတ္တာနသေယျကော။ မ၊ ၁။ ၃၉၉။ (-ဒီ၊
 ၁။ ၈၆၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၃။ မ၊ ၂။ ၉၆၊ ၂၁၆။
 မ၊ ၃။ ၂၁၇။ သံ၊ ၂။ ၅၁၂။ အံ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၃။
 ၄၂၁။ ဝိမာနံ၊ ၁၁၈။ ပေတံ၊ ၁၇၃။ အပ၊
 ၁။ ၂၉၇။ ဇာ၊ ၁။ ၅၉၊ ၂၁၂။ ပေဋကော။
 ၃၂၆။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂၇။) ကုမာရေတိ န
 မဟလ္လကော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။ ကုမာရေတိ
 ဒါရကော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၉။ (ခ) ဒိသ္မာန
 ယေန ဇေတော ကုမာရော တေနုပသကံမိ။
 ဝိ၊ ၄။ ၃၀၆။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၃၊ ၂၅။ ဒီ၊ ၃။ ၄၉။
 သုတ္တနိ၊ ၃၈၆။ အပ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၂။ ၇၀၊
 ၂၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၆။) ယသ္မာ ရာဇပုတ္တာ
 လောကေ “ကုမာရေ”တိ ဝေါဟရီယန္တိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၀။ (၂) ဟရော ဝုတ္တော ကု-
 မာရော တု၊ ခန္တော သတ္တိဓရော ဘဝေ။
 ဓာနံ၊ ၁၇။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။) ကုမာရာဒိတ္တ-
 ယံ ဟရဿ ပုတ္တေ။ ဓာနံ၊ ဝိ၊ ၁၇။

ကုမာရက (ပု) [ကုမာရ+က] (က) သူငယ်၊
 သတို့သား။ (ခ) သာမဏေငယ်၊ ကိုရင်
 ငယ်။ (ဂ) မင်းသား။ (က) သမ္မဟုလာ
 ကုမာရကာ အန္တရာ စ သာဝတ္ထိ* အန္တရာ
 စ ဇေတဝန် မစ္ဆကေ ဗာဓေန္တိ။ ဥဒါနံ။
 ၁၃၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇၊ ၂၈၅။ ဒီ၊ ၂။ ၅၃။
 မ၊ ၁။ ၃၃၃။ မ၊ ၂။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၁၂၄၊ ၂၀၉။
 သံ၊ ၂။ ၁၅၅။ အံ၊ ၃။ ၄၂၁။ အဘိ၊ က။ ၃၉။
 သုတ္တနိ၊ ၃၂၀။ အပ၊ ၂။ ၄၁၆။ စူဠနိ၊ ၂၅၂။

မဟာနိ၊ ၁၃၊ ၆၇။) ကုမာရကာတိ တရုဏပုဂ္ဂ-
 လာ။ ယေ သုဘာသိတဒုဗ္ဗာသိတဿ အတ္တံ
 ဇာနန္တိ၊ တေ ဣဓ ကုမာရကာတိ အဓိပ္ပေ-
 တာ။ ဣမေ ဟိ သတ္တာ ဇာတဒိဝသတော
 ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပဉ္စဒသဝဿကာ၊ တာဝ
 “ကုမာရကာ၊ ဗာလာ”တိ စ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဥဒါ-
 နံ၊ ၄။ ၂၆၇။ ကုမာရကံ ခန္တေ အာရောပေ-
 တော ဂစ္ဆန္တိန္တိ တရုဏဒါရကံ အံသေ ဥဿာ-
 ပေတွာ ဂစ္ဆမာနံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၈၇။ (ခ)
 ကုမာရကောတိ မံ ဓာရေဟိ....ဝေံ သာမ-
 ဏေရဝေဝစနေန သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ ဟော-
 တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။ ကုမာရကောတိ ကုမာ-
 ရာဝတ္တော အတိဝိယ ဒဟရသာမဏေရော။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၅။ (ဂ)
 ကုမာရကပဗ္ဗဇ-ကြည့်။

ကုမာရကထာ (ထိ) [ကုမာရ+ကထာ] သူငယ်
 နှင့်စပ်သောစကား။ ဣတ္ထိကထံ ပုရိသက-
 ထံ ကုမာရကထံ။ ကုမာရိကထံ။ (က-မူကွဲ)။
 ဒီ၊ ၁။ ၆၂။

ကုမာရကပဗ္ဗဇ (ထိ) [ကုမာရက+ပဗ္ဗဇ] မင်း
 သား၏ရသေ့ရဟန်းပြုခြင်း။ ရာဇဂေဟတော
 အာဟဋဘိက္ခာယ ယာပေန္တောတိ ဣမိနာ
 ကုမာရကပဗ္ဗဇာယ ဥပဂတဘာဝံ ဒဿေတိ။
 မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၈။

ကုမာရကပရိဟာရ (ပု) [ကုမာရက+ပရိဟာရ]
 မင်းသားအား ကြည့်ရှု စောင်မခြင်းကဲ့သို့
 သော ကြည့်ရှုစောင်မခြင်း၊ မင်းသားအ
 ဆောင်အယောင်။ ရာဇာ တံ ပုတ္တံ ပဿိတွာ
 ပုတ္တသိနေဟံ ပဋိလဘိတွာ ကုမာရကပရိ-
 ဟာရေန ဝဇေသိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၄၀။

ကုမာရကရူပ (န) [ကုမာရက+ရူပ] သူငယ်အ
 သွင်သဏ္ဌာန်။ “ကုမာရကရူပါဒိဒဿန”န္တိပိ
 ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၁။

ကုမာရကဝဏ္ဏ (ပု) [ကုမာရက+ဝဏ္ဏ] သူငယ်
 အသွင်သဏ္ဌာန်။ အထ ခေါ ဒေဝဒတ္တော

သကဝဏ္ဏံ ပဋိသံဟရိတော ကုမာရကဝဏ္ဏံ အ-
ဘိနိမ္မိနိတော။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ (-ပဋိသံ။၃၈၈။
သံ၊၄။၁။၂၀၁။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၇၇။ ဓမ္မ၊၄။၁။
၈၉၊၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၊၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၆။)

ကုမာရကဝါဒ (ပု) [ကုမာရက+ဝါဒ] သူငယ်
ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း။ အထ စ ပန
မယံ အဇ္ဇာပိ အာယသ္မတော မဟာကဿ-
ပဿ ကုမာရကဝါဒါ န မုစ္စာမ။ သံ၊၁။၄၁၈။
သာရတ္ထ၊၁။၄၇။ သီ၊ဇီ၊သစ်၊၁။၆၀။(-ဝိ၊၄။
၁။၆။ ဒီ၊၄။၁။၅။ ခုဒ္ဒက၊၄။၇၈။) ကုမာရ-
ကဝါဒါ န မုစ္စာမာတိ ကုမာရကဝါဒတော
န မုစ္စာမ။ သံ၊၄။၂။၁၆၆။

ကုမာရကသံသဋ္ဌ (တိ) [ကုမာရက + သံသဋ္ဌ]
သူငယ်တို့နှင့် ရောနှောသောသူ။ (ဤနေရာ
၌ အသက် ၂၀-ပြည့်ပြီးသူကို ပုရိသ၊ အသက်
၂၀-မပြည့်သေးသူကို ကုမာရက-ဟု ခွဲခြား
ထားသည်။ ဝိ၊၂။၄၄၆။) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ
ပုရိသသံသဋ္ဌံ ကုမာရကသံသဋ္ဌံ။ ဝိ၊၂။၄၄၆။
(-ဝိ၊၅။၁၂၀၊၁၃၈။)

ကုမာရကဿပ (ပု) [ကုမာရ+ကဿပ] ကုမာရ-
ကဿပရဟန်း။ ဧကံ သမယံ အာယသ္မာ
ကုမာရကဿပေါ ကောသလေသု စာရိကံ
စရမာနော။ ဒီ၊၂။၂၅၃။ (-ဝိ၊၄။၃။၁၃၆။
ဥဒါန၊၄။၅၄၊၇၃။ ဝိမာန၊၄။၂၇၇၊၃၁။
ထေရ၊၄။၁။၅၃။ အပါ၊၄။၂။၂၈။) ကုမာ-
ရကဿပေါတိ တဿ နာမံ။ ကုမာရကလေ
ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ပန ဘဂဝတာ.... “ကုမာရ-
ကဿပဿာ”တိ ဧဝံ ဂဟိတနာမတ္တာတတော
ပဋ္ဌာယ ဝဇ္ဇကာလေပိ “ကုမာရကဿပေါ”-
တေဝ ဝုစ္စတိ အပိစ ရညော ပေါသာဝနိက-
ပုတ္တတ္တာပိ တံ ကုမာရကဿပေါတိ သဉ္ဇာနိ-
သု။ ဒီ၊၄။၂။၃၉၆။ မ၊၄။၂။၂၆။ (-အံ၊၄။
၁။၂၂၁။ ဓမ္မ၊၄။၂။၉၃။ အပါ၊၄။၂။၂၃၁။)

ကုမာရကဿပတ္ထေရ (ပု) [ကုမာရကဿပ+ထေ-
ရ] ကုမာရကဿပထေရ်။ (ဤထေရ်သည်
ဥပမာ ဥပစာတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်၍ ဆန်း
ကြယ်စွာတရားဟောတတ်သူများတွင်အမြတ်
ဆုံး အသာလွန်ဆုံးဟု ချီးကျူးခံရသူ (စိတ္တ-
ကထိကတေဒဂ်ရ) ဖြစ်သည် (အံ၊၁။၂၅။
အံ၊၄။၁။၂၂၀)။ ထေရ်၏မိခင်မှာ ရာဇဂြိုဟ်
ပြည် သူဌေးတဦး၏ သမီးဖြစ်၏။ သူမသည်
ဘိက္ခုနီမဝတ်ခွင့်ပြုဖို့မိဖုရားထံ အကြိမ်ကြိမ်
ခွင့်တောင်းခဲ့ဘူးသည်။ မိဖုရားက ခွင့်မပြု
ပေ။ နောက်ဆုံးတွင် မိဖုရားအလိုကျ အမျိုး
သားတဦးနှင့် လက်ထပ်ခဲ့ရရှာသည်။ လင်နှင့်
အတန်ကြာ ပေါင်းသင်း နေထိုင်ပြီးနောက်
သူမ၌ ကိုယ်ဝန်တည်ရှိနေသည်ကို မသိသဖြင့်
ဘိက္ခုနီမဝတ်ခွင့်ပြုဖို့ လင့်ထံခွင့်တောင်းပြန်
သည်။ သူမ၏လင်က အသာတကြည် ခွင့်ပေး
လိုက်၏။ သူမသည် ဒေဝဒတ်၏ လမ်းစဉ်ကို
နာခံကုန်သော ဘိက္ခုနီမများထံ ရဟန်း
မိန်းမပြုလုပ်သည်။ လူ့ဘဝက ပါလာသော
ကိုယ်ဝန်သည် တဖြည်းဖြည်း ရင့်မာလာ၏။
ထိုအကြောင်းကို ဘိက္ခုနီမများက ဒေဝဒတ်
အား လျှောက်ထားကြသောအခါ ဒေဝဒတ်
သည် “သူတပည့်မများ နာမည်ပျက်မည့်
အရေးကို တွေးကြောက်မိသဖြင့်” လူဝတ်
လဲဖို့ အမိန့်ချသည်။ သူမက ဒေဝဒတ်၏အမိန့်
ကို မနာခံလိုသဖြင့် ဘုရားရှင်ထံ အပို့ခိုင်း
သည်။ ဘုရားရှင်ထံ ရောက်သောအခါ ဘုရား
ရှင်က ဘိက္ခုနီမလေး၏ကိုယ်ဝန်မှုကို ဆုံးဖြတ်
ပေးရန်အတွက် ဥပါလိအား လွှဲအပ်တော်မူ
၏။ ဥပါလိသည် ပသေနဒီကောသလမင်း
အနာထပိဏ်တို့ မျက်မှောက်၌ပင် ဝိသာခါ၏
အကူအညီဖြင့် လူ့ဘဝက ရလာသော ကိုယ်
ဝန်ဖြစ်၍ ဘိက္ခုနီမလေး၌ အပြစ်မရှိကြောင်း
ဆုံးဖြတ်သည်။ မကြာမီ ဤကုမာရကဿ-
ပထေရ်၏ အလောင်းလျာကလေးကို မွေး
ဖွား၏ (ဓမ္မ၊၄။၂။၉၂)။ ဘိက္ခုနီမကလေး

အား သားကလေးအတွက် အနှောက်အရှက် ဖြစ်နေမည်စိုး၍ ပသေနဒီကောသလမင်းကြီး က အဆိုပါကလေးကို မွေးစား၏။ နာမည်ကို လည်း “ကဿပ” ဟု ပေးထား၏။ ကဿပ သည် မိမိ၏မိခင် ဘိက္ခုနီမတဦးဖြစ်ကြောင်း သိသောအခါ ကြီးစွာသံဝေဂဖြစ်၏ (ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၉၇)။ မင်းကြီးအား ရှင်ပြုပေးဖို့ ခွင့်တောင်း ၏။ မင်းကြီးက ဘုရားရှင်ထံ ခေါ်ဆောင်၍ ရှင်ပြုပေးလိုက်၏။ ၇-နှစ်အရွယ် (ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၅။) ငယ်စဉ်ကပင် ရှင်ပြုသောကြောင့် ကုမာရကဿပ၊ သို့မဟုတ် မင်းမွေးစားခံရ သောကြောင့် ကုမာရကဿပ (အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၁။) မဟာကဿပကိုထောက်၍ ကုမာရ- ကဿပ (အပ၊ ၂။ ၁၂၆။) ဟု နာမည်တွင်သည်။

ကဿပဘုရားရှင် လက်ထက်က ရဟန်း ၅-ပါးသည် တောင်ပေါ်တက်၍ တရားအား ထုတ်ကြ၏။ အကြီးဆုံးရဟန်းသည် ၃-ရက် မြောက်နေ့၌ အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာဖြစ် သည်။ ဒုတိယအကြီးဆုံးရဟန်းသည် စတုတ္ထ မြောက်နေ့၌ အနာဂါမ်တည်၍ ကွယ်လွန် သောအခါ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်၏။ ကျန် ၃-ပါးမှာ တရားထူးမရကြပေ။ ၎င်း ၃-ပါး ကား ဤသာသနာတော်တွင် ထင်ရှားသော ပုတ္တုသာတိမင်းကြီး၊ ဗာဟိယမထေရ်နှင့် ရှင် ကုမာရကဿပတို့ပင် ဖြစ်ကြသည် (မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇-၃၃)။ တည၌ ရှင်ကုမာရကဿပသည် အနွှပ်တော၌ နေ၍ တရားအားထုတ်စဉ် ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်က တရားအား ထုတ်ဖက်ဖြစ်သော သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာသည် လာ၍ ဘုရားရှင်သာဓြေဆိုနိုင်သော ပြဿနာ ၁၅-ရပ် မေးမြန်းသည်။ ရှင်ကုမာရကဿပ သည် နံနက်လင်းသောအခါ ဘုရားရှင်အား အဆိုပါပြဿနာများကို လျှောက်ထား မေး မြန်း၏။ ဘုရားရှင်က အသေးစိတ်ဖြေဆိုတော် မူသည်။ ထိုမေးမြန်းဖြေဆိုချက်များသည်ပင် ဝဗ္ဗိကသုတ် ဖြစ်လာသည် (မ၊ ၁။ ၁၉၅-ဂ။

မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆-၄၀)။ ဤသုတ်ကို ကြားနာပြီး သောအဆုံး ရှင်ကုမာရကဿပ ရဟန္တာဖြစ် လာသည် (အပ၊ ၂။ ၁၂၆)။

ရှင်ကုမာရကဿပမိခင် ဘိက္ခုနီမသည် သားနှင့်ကွေ့ကွင်းနေရသဖြင့် ၁၂-နှစ်တိုင်တိုင် သောက ရောက်ရ ရှာသည်။ တနေ့တွင်သား နှင့်လမ်းပေါ်၌ ဆုံတွေ့သဖြင့် “သား” ဟု တ ကြော်ကြော်ခေါ်၍ သင်္ကန်းစွန်းကို လိုက်ဆွဲ စဉ် မတော်တဆချော်လဲသဖြင့် နို့ ရည်များ ယိုစီးဖြာကျလာသည်။ သူမသင်္ကန်းများ စို့၍ ကုန်၏။ ရှင်ကုမာရကဿပက “စိတ်နာပြီး သံ ယောဇဉ်ပြတ်မှ ရဟန္တာမ ဖြစ်မည်ကို သိရှိသ ဖြင့်” မိခင်ကြီးကို ကြမ်းတမ်းသော စကား များဖြင့် ပြောဆိုလိုက်သည်။ မိခင်ကြီးသည် သားအပေါ်တွင် စိတ်နာ၍ သံယောဇဉ်ပြတ် ကာ ထိုနေ့၌ပင် ရဟန္တာမ ဖြစ်သည် (ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၉၃-၄)။ အသက် ၂၀-ပြည့်မှ ရဟန်းခံရ မည်ဟု ဘုရားရှင်ပညတ်ချက်ရှိ၏။ ရှင်ကုမာရ- ကဿပ ရဟန်းခံစဉ်က မွေးဖွားသည့်နေ့မှစ ၍ ရေတွက်သော် အသက် ၂၀-မပြည့်သေး ပေ။ ပဋိသန္ဓေလပါရေတွက်ပါမှ အသက် ၂၀- ပြည့်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှင်ကုမာရကဿပ ရဟန်းဖြစ်မဖြစ် သံသယဖြစ်နေ၍ ဘုရားရှင် အားလျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်က ပဋိ- သန္ဓေမှစ၍အသက် ၂၀-ပြည့်ကလည်း ရဟန်း ခံခွင့်ရှိကြောင်း မိန့်တော်မူသည် (ဝိ၊ ၃။ ၁၂၉)။

ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီးနောက် ရှင် ကုမာရကဿပသည် သေတဗျမြို့ ယင်းတိုက် တော၌ ရဟန်း ၅၀၀-နှင့် သီတင်းသုံးနေထိုင် သည်။ ပါယာသိမင်းသည် အခြံအရံနှင့်တကွ ရှင်ကုမာရကဿပထံလာ၍ “တမလ္လနံလောက = နောက်ဘဝမရှိ” ဟူသော မိမိ၏မိစ္ဆာအယူ များကိုလျှောက်ထားသည်။ ရှင်ကုမာရကဿ- ပက လ၊ နေဥပမာတို့ဖြင့် တမလ္လနံလောက = နောက်ဘဝရှိကြောင်း အခိုင်အမာ ပြဆို

သည့်ပြင် မိစ္ဆာအယူဟူသမျှကို ဖြိုခွင်းဖောက်
ခွဲနိုင်သော ပါယာသိသုတ် (ဒိ၊ ၂။ ၂၅၃ -
၂၀၂။)ကို ဟော၍ မင်းကြီး၏အယူမှားကို
ပယ်ရှားပေးလိုက်သည် (ဝိမာန၊ ၁၉။ ၂၇၇-
၈)။ ရှင်ကုမာရကဿပသည် ပါယာသိသုတ်
ကို ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူပြီးနောက်မှ
ဟောခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်သက်တော်
ထင်ရှားရှိစဉ်ကပင် စိတ္တကထိကတေဒဂ်ဘွဲ့ထူး
ကို ရပြီးဖြစ်၍ ပါယာသိမင်းကြီးအား ပါ-
ယာသိသုတ် ဟောခြင်းကို အကြောင်းပြု၍
ရှင်ကုမာရကဿပအား စိတ္တကထိက တေဒဂ်
ပေးသည် ဟူသော (အံ၊ ၁၁။ ၂၂၂-လာ။)
စကားရပ်ကို စဉ်းစားထိုက်ပေသည်။)သတ္တာ
ကုမာရကဿပတ္ထေရဿ အရဟတ္တံ ပါပေတွာ
ပဉ္စေ ကထေသိ။ အံ၊ ၁၁။ ၂၂၂။ (-ဓမ္မ၊
၁၂။ ၉၂။ ဇာ၊ ၁၁။ ၁၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉။)

ကုမာရကဿပဝတ္ထု (န) [ကုမာရကဿပ +
ဝတ္ထု] ကုမာရကဿပ၏ အကြောင်းအရာ။
ဘာရုကစ္ဆကဝတ္ထု၊ အဇ္ဈကဝတ္ထု၊ ကုမာရ-
ကဿပဝတ္ထု၊ နိဗ္ဗာန်၊ တိဏိ ဝတ္ထု၊ နိ သဗ္ဗ-
ညုတဉာဏေန သဒ္ဓိ သံသနေတွာ ကထေသိ။
အံ၊ ၁၁။ ၂၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၉။ ၇၀။ (-ထေရ၊ ၁၁။
၁၁၄၇။ အပါ၊ ၁၁။ ၃၀၉။)

ကုမာရကာလ (ပု) [ကုမာရ + ကာလ] သူငယ်
ဖြစ်သောအခါ၊ ငယ်စဉ်အခါ။ အသောကော
ကိရ ကုမာရကာလေ ဇနပဒံ လဘိတွာ။ ဝိ၊
၁၁။ ၅၂။ (-ဒိ၊ ၁၂။ ၃၉၆။ မ၊ ၁၂။ ၂၅။
အံ၊ ၁၁။ ၂၂၁။ ထေရ၊ ၁၁။ ၄၁၃။ အပါ၊ ၁၁။
၂။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၁၁။ ၄၃၂။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၄၅။
မ၊ ၁၁။ ၁၄၇။)

ကုမာရကိဋ္ဌာ (ထိ) [ကုမာရ + ကိဋ္ဌာ] သူငယ်
၏အဖြစ်ဖြင့် ကစားခြင်း၊ သူငယ်၏ကစား
ခြင်း၊ ငယ်ရွယ်စဉ်ကစားခြင်း။ သော ဗော-
ဓိသတ္တေန သဒ္ဓိ ကုမာရကိဋ္ဌံ ကိဋ္ဌန္တော ဝုဒ္ဓိ
အဂမာသိ။ အံ၊ ၁၁။ ၂၃၄။ ထေရ၊ ၁၁။

၁၆၅။ အပါ၊ ၁၁။ ၂၅၂၊ ၂၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၂၄၄။ (-ထေရ၊ ၁၁။ ၂၉၂။ စရိယာ၊ ၁၁။ ၅၃။
ဇာ၊ ၁၁။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ၁၁။ ၆။
၁၁၉။)

ကုမာရကိဋ္ဌိတ (န) [ကုမာရ + ကိဋ္ဌိတ] သူငယ်
၏အဖြစ်ဖြင့် ကစားခြင်း၊ သူငယ်၏ ကစား
ခြင်း၊ ငယ်ရွယ်စဉ်ကစားခြင်း။ ရာဇေ ခေါ
ပနာနန္တ မသဒေဝေါ စတုရာသိတိဝဿသ-
ဟဿာနိ ကုမာရကိဋ္ဌိတံ ကိဋ္ဌိ။ မ၊ ၁၂။ ၂၆၃။
(-၂၆၅။)

ကုမာရတ္တဘာဝ (ပု) [ကုမာရ + အတ္တဘာဝ]
သူငယ်၏ခန္ဓာကိုယ်။ တသ္မာ ဗြဟ္မဘူတောပိ
တာဒိသေန ကုမာရတ္တဘာဝေန စရတိ။ မ၊
၁၁။ ၁၉။

ကုမာရ(က)ပဉ္စ (တိ) [ကုမာရ + ပဉ္စ] သူငယ်
အားမေးသော ပြဿနာ၊ ကုမာရပဉ္စာ။
ရာဟုလာ ၇-နှစ်အရွယ်တွင် ရာဟုလာအား
(မ၊ ၁၁။ ၈၉။)၊ သောပါကအား (ခုဒ္ဒ၊ ၁၁။
၆၃။) ဘုရားရှင်ကမေးသောပြဿနာကို “ကု-
မာရပဉ္စာ”ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းပဉ္စာ၌ “ကေ
နာမ ကိ” စသည်ဖြင့် အမေး ၁၀-ချက် ပါ
ဝင်သည် (ခုဒ္ဒ၊ ၁၁။ ၃)။ ဘုရားရှင်သည် ဤ
ပြဿနာများကို ဖြေဆိုစေခြင်းဖြင့် သောပါ-
ကအား ရဟန်းအဖြစ်ကို ခွင့်ပြုတော်မူရကား
သောပါကသည် သာသနာတော်တွင် ပဉ္စာ-
ဗျာကဏရဟန်း (ပြဿနာကို ဖြေဆို၍
ရဟန်းဖြစ်လာသူ) အဖြစ် ထင်ရှားသည်
(ထေရ၊ ၁၁။ ၁၃၈)။ သောပါက “ဥဒ္ဓါမာတ-
ကသညာ”ဟူသော အမည်နှင့် ‘ရူပသညာ’
ဟူသော အမည်သည် အနက်ထူး သဒ္ဓါထူး
ဖြစ်ကြသလော၊ သို့မဟုတ် “အနက်တူသဒ္ဓါကို
ဖြစ်ကြသလော”ဟူသော ပြဿနာများကို
ဖြေဆိုသဖြင့် သောပါက ရဟန်းဖြစ်လာသည်
ဟု (ဝိ၊ ၁၁။ ၂၀၆-၅) ဆို၏။ ဣဒါနိ “ကေ
နာမ ကိ” နှစ် ဝေမာဒိနိ ကုမာရပဉ္စာနံ အတ္ထ-

ဝဏ္ဏနာက္ကမော အနုပ္ပတ္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၆၂။
(သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၃၄။ ထေရ၊ဌ။၂။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၅၉။) ကုမာရကပဉ္စ ဣဒဉ္စ အဗ္ဗလဋ္ဌိက-
ရာဟုလောဝါဒသုတ္တံ။ မ၊ဌ။၃။၈၉။

ကုမာရပဉ္စာနန္တရ (န) [ကုမာရပဉ္စ + အနန္တရ]
ကုမာရပဉ္စာ၏အခြားမဲ့၊ သူငယ်အား မေး
သောပြဿနာ၏အခြားမဲ့။ ဣဒါနိ ကုမာရ-
ပဉ္စာနန္တရံ နိက္ခိတ္တဿ မဂ်လသုတ္တဿ အတ္ထ-
ဝဏ္ဏနာက္ကမော အနုပ္ပတ္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၇၅။

ကုမာရပရိဟာရ (ပု) [ကုမာရ + ပရိဟာရ] မင်း
သားအား ကြည့်ရှုစောင့်မခြင်းကဲ့သို့သော
ကြည့်ရှုစောင့်မခြင်း၊ မင်းသားအဆောင်အ
ယောင်။ ကုမာရပရိဟာရေန၊ နာမေနာဟန္တ
ကဿပေါ။ အပ၊၂။၁၂၆။ ထေရ၊ဌ။၁။၄၁၅။
(-ဓမ္မ၊ဌ။၁။၂၂၀။ ဓမ္မ၊ဌ။၂။၉၃။ စရိယာ၊
ဌ။၁၈၃။ ဇာ၊ဌ။၁။၁၆၅။ ဇာ၊ဌ။၄။၁၄၉၊
၁၇၀၊၄၄၈။ ဇာ၊ဌ။၆။၃၂၃။)

ကုမာရပသာဓန (န) [ကုမာရ + ပသာဓန] မင်း
သား၏ အဆင်တန်းဆာ။ ပဉ္စန္ဒံ ဒါရက-
သတာနံ ပဉ္စဓာတိသတာနိ ပေသေတွာ ကု-
မာရပသာဓနာနိ စ ပေသေသိ။ စရိယာ၊ဌ။
၂၁၀။ (-ဇာ၊ဌ။၆။၃။)

ကုမာရပိဋန္တန (န) [ကုမာရ + ပိဋန္တန] မင်းသား
၏ အဆင်တန်းဆာ။ တဿ ရာဇာ သတ-
ဟဿဂ္ဂနကံ ကုမာရပိဋန္တနံ ကာရာပေတွာ
အဒါသိ။ စရိယာ၊ဌ။၈၀။ (-ဇာ၊ဌ။၇။
၂၄၉။)

ကုမာရပေတဝတ္ထု (န) [ကုမာရ + ပေတဝတ္ထု]
သူငယ်၏ ပြိတ္တာဖြစ်ခြင်း အကြောင်းအရာ
ဝတ္ထု။ (ဤ ပေတဝတ္ထုလာ ပြိတ္တာသည်
သာဝတ္ထိပြည်တွင် လူဖြစ်စဉ်အခါက ဘုရားနှင့်
ဘုရားတပည့်သား သံဃာများအား ဆွမ်း
လောင်းလှူသူများကို ဆဲရေးတိုင်းထွာခဲ့ဘူး
သည်။ နောက်တွင် မိခင်၏ တရားဟော
ဖျောင်းဖျံချက်အရ ဆဲရေးမိသူများကို ဝန်

ချတောင်းပန်၍ သူကိုယ်တိုင် ဘုရားအမှူးရှိ
သော သံဃာများအား ၇-ရက်တိုင်တိုင်
ယာဂုဆွမ်း ကပ်လှူခဲ့သည်။ နောက်ဘဝတွင်
ပြည့်တန်ဆာမတဦး၏သားဖြစ်၍ သုသာန်၌
စွန့်ပစ်ခံရသည်။ ဘုရားရှင်သည် ကလေးစွန့်
ထားရာ သုသာန်သို့ကြွတော်မူ၍ “ဤသူငယ်
သည် ဤမြို့၌ အမျိုးမြတ်သူ ဖြစ်လိမ့်မည်” ဟု
ပရိသတ်အလယ်၌ မိန့်တော်မူ၏။ သူဌေး
တဦးက ၎င်းသူငယ်ကို ကောက်ယူ မွေးစား
သည်။ ထိုသူ(သုသာန်စွန့်ပစ်ခံရသူ)သည် အ
နှစ် ၁၀၀-တိုင်တိုင် လူစည်းစိမ် ခံစားရပြီး
နောက် သေလွန်သောအခါ သိကြားမင်း၏
သားဖြစ်လေသည်။ ပေတ။၁၇၃-၁၇၅။
ပေတ၊ဌ။၁၇၉-၁၈၅။) အစ္ဆေရရူပံ သုဂ-
တဿ ဉာဏန္တိ ဣဒံ ကုမာရပေတဝတ္ထု။
ပေတ၊ဌ။၁၇၉။

ကုမာရဘဒ္ဒိက (တိ) [ကုမာရ + ဘဒ္ဒိက] ခန္ဓနတ်
အား - ခစား - ကိုးကွယ် - သော၊ သူ။ ဘဒ္ဒိ-
ပုတ္တကာနံ ကုမာရဘဒ္ဒိကာနံ ဂဏာ ဘဒ္ဒိ-
ပုတ္တဂဏာ။ဝဇီရ၊၃၅၇။ ကုမာရ (၂) လည်း
ကြည့်။

ကုမာရဘတ (တိ) [ကုမာရ + ဘတ] (၁) မင်း
သားသည် - မွေးမြူအပ် - မွေးစားအပ် -
သော၊သူ။ (၂) သူငယ်ကို မွေးမြူတတ်
သော၊သူ။ (၁) ကုမာရေန ဘတောတိ
ကုမာရဘတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၉။ ကုမာရေန
ဘတော ပေါသာပိတောတိ ကုမာရဘတော။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄။ (၂) ကုမာရံ ဘရတိတိ ကုမာ-
ရဘတော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၇၇။

ကုမာရဘတ္တိ (တိ) [ကုမာရ + ဘတ္တိ] ခန္ဓနတ်
အား ခစားခြင်းရှိသော၊ ခန္ဓနတ်အားခစား
သော၊သူ။ ကုမာရဘတ္တိဂဏ-ကြည့်။

ကုမာရဘတ္တိက (တိ) [ကုမာရ + ဘတ္တိက] ခန္ဓ
နတ်အား ခစားသော၊သူ။ တဿ ကုမာရ-
ဘတ္တိကော စ ဂဏော ဘဒ္ဒိပုတ္တဂဏောတိပိ

ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၂။ ကုမာရ(၂) လည်း
ကြည့်။

ကုမာရဘတ္တိကဂဏ (ပု) [ကုမာရဘတ္တိက+ဂ-
ဏ] ခန္ဓနတ်အား စားသောသူ အပေါင်း။
ဘဠိပုတ္တဂဏော နာမ ကုမာရဘတ္တိကဂ-
ဏော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၇။ ကခါ၊ ၆။ သစ်။
၄၅၇။

ကုမာရဘတ္တိဂဏ (ပု) [ကုမာရဘတ္တိ+ဂဏ] ခန္ဓ
နတ်အား စားသူအပေါင်း။ ကုမာရဘတ္တိ-
ဂဏာနံ ဂါဝိသု ကတံ။ မ၊ ၆။ ၂။ ၁၉၃။ အံ၊ ၆။
၃။ ၃၆၄။ ကုမာရ(၂)လည်း ကြည့်။

ကုမာရမာတု (ထိ) [ကုမာရ + မာတု] မင်း
သား၏မိခင်။ ကုမာရမာတာ ဒေဝီ ပုတ္တဿ
ပန္နရသသောဌသဝဿကာလေ “ရဇ္ဇံ ဓာ-
ရေဿာမီ”တိ ရာဇာနံ ဥပသကံမိတွာ အာ-
ဟ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။)

ကုမာရလက္ခဏ (န) [ကုမာရ+လက္ခဏ] သတို့
သား၏လက္ခဏာ၊ သတို့သား၏ ကြီးပွားမှု
ဆုတ်ယုတ်မှုကို သိကြောင်း အမှတ်အသား။
ဣတ္ထိလက္ခဏံ ပုရိသလက္ခဏံ ကုမာရလက္ခဏံ
ကုမာရိလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၉။ ၆၄။ (-မဟာနိ။
၂။ ၉၇။) ဣတ္ထိလက္ခဏာ-ကြည့်။

ကုမာရဝဏ္ဏ (ပု) [ကုမာရ + ဝဏ္ဏ] သူငယ်အ
သွင်သဏ္ဌာန်။ သော ပန ပကတိဝဏ္ဏံ ဝိဇ္ဇ-
ဟိတွာ ကုမာရဝဏ္ဏံ ဝါ ဒေသေတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၄၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၀။)

ကုမာရဝဏ္ဏီ (တိ) [ကုမာရ + ဝဏ္ဏီ] သူငယ်
အသွင် သဏ္ဌာန် ရှိသော၊ သူ။ ကုမာရဝဏ္ဏီ
ဟုတွာ ပဉ္စသိခေါ ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ
ပါတုရဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၀၊ ၁၇၅။

ကုမာရဝယ (ပု) [ကုမာရ+ဝယ] သူငယ် အ
ရွယ်။ ကုမာရဝယေ ဥဠိတဒန္တာနံ ပတိတတ္တာ
ပုန ဥဠိတဒန္တာ ဒီဇာ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။

ကုမာရဝါဟန (န) [ကုမာရ+ဝါဟန] သတို့
သားယာဉ်။ ကုမာရဝါဟနေပိ ဒေသေ န-
ယော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၇။

ကုမာရသတ (န) [ကုမာရ+သတ] (က) သူ
ငယ်တရာ၊ သတို့သားတရာ။ (ခ) မင်းသား
တရာ။ (က) အလင်္ကာတပဋိယတ္တေဟေဝ ပဉ္စ-
ဟိ ကုမာရသတေဟိ သဒ္ဓိံ ပေသေသိ။
အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ (ခ) ဒေ-
သနံ သုတွာ ဥဘယနဂရဝါသိနောပိ အစုတိ-
ယာနိ အစုတိယာနိကုမာရသတာနိ ကုမာ-
ရသတာနိ ဒဿန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ သံ၊ ၄။ ၁။
၆၅။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၄၂၊ ၄၄၃။)

ကုမာရသမ္ပန္န (တိ) [ကုမာရ+သမ္ပန္န] မင်းသား
နှင့်စပ်သော။ ပုရိမဉ္စ ကုမာရသမ္ပန္နမေဝ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။

ကုမာရာဝတ္ထ (တိ) [ကုမာရ+အဝတ္ထာ] သူငယ်
၏ အခိုက်အတန့်ရှိသော၊ သူငယ် အခိုက်
အတန့်ဖြစ်သော၊ သူ။ ကုမာရက(ခ)ကြည့်။

ကုမာရိအတ္တဘာဝ (ပု) [ကုမာရိ+အတ္တဘာဝ]
သတို့သမီး၏ခန္ဓာကိုယ်၊ အပျိုစင်၏ ခန္ဓာ
ကိုယ်။ ကုမာရိဝဏ္ဏသတ-ကြည့်။

ကုမာရိကထာ (ထိ) [ကုမာရိ+ကထာ] သတို့
သမီးနှင့်စပ်သောစကား။ ကုမာရကထာ-
ကြည့်။

ကုမာရိကပဉ္စ (တိ) [ကုမာရိကာ+ပဉ္စ] သတို့သမီး
၌ မေးခြင်း၊ သတို့သမီး၏ကိုယ်၌ နတ်ကိုပူး
ဝင်စေလျက် ပြဿနာကိုမေးခြင်း။ အာဒါ-
သပဉ္စ ကုမာရိကပဉ္စ ဒေဝပဉ္စ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၊ ၆၅။
ကုမာရိကပဉ္စန္တိ ကုမာရိကာယသရီရေ ဒေဝတံ
ဩတာရေတွာ ပဉ္စပုစ္ဆနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၁။

ကုမာရိကဝဏ္ဏ (ပု) [ကုမာရိကာ+ဝဏ္ဏ] သတို့သ
မီးအသွင်သဏ္ဌာန်၊ အပျိုစင်အသွင်သဏ္ဌာန်။
အာဂတာဟိ မာရမီတာဟိ ကုမာရိကဝဏ္ဏာ-
ဒိဝသေန ပယောဇိတံ ပလောဘနံ အာစိက္ခိ-

တော။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၂၉။ (-ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၂၈။ အပါဠာ ၁။ ၉၃။)

ကုမာရိကာ (ထိ) [ကုမာရိ+က+အာ။ ကုမာရ + ကျ + အာ။ ဓာနံ ၁။ ၂၃၁။] သတို့သမီး၊ သူငယ်မ၊ အပျိုစင်။ ဒဇ္ဇေယျာမ မယံ ဣမံ ကုမာရိကံ တဿ ကုမာရကဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၇။ (-ဒီ၊ ၃။ ၅၉။ အံ၊ ၂။ ၅၀၃။ အဘိ၊ က။ ၃၉။ အပါ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄။) ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဣတ္ထိကံ ပုရိသန္တရဂတာ၊ ဣတရာ ကုမာရိကာ နာမ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။

ကုမာရိက(ကာ)ကာလ (ပု) [ကုမာရိကာ + ကာလ] သတို့သမီးဖြစ်သောအခါ၊ အပျိုရွယ်။ ကုမာရိကကာလေယော သဒ္ဓိ* မာတာပိတူဟိ သောတာပတ္တိဖလံ ပတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။ သာ ကိရ ကုမာရိကာ-ကာလေယော ပဗ္ဗဇိတုကာမာ ဟုတော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၂။ (-အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။)

ကုမာရိကာဓမ္မ (ပု) [ကုမာရိကာ+ဓမ္မ] သတို့သမီးတို့၏ ကျင့်ဝတ်တရား။ (ထိုကျင့်ဝတ်များကား— (၁) အမှုကြီးငယ်ကောင်းစွာ စီမံဆောင်ရွက်တတ်ခြင်း၊ (၂) နှစ်ဖက်သောဆွေမျိုးကို ချီးမြှောက်တတ်ခြင်း၊ (၃) တပါးသော ယောက်ျားတို့နှင့် မလွန်ကျူးရခြင်း၊ (၄) ရရှိလာသော ပစ္စည်းဥစ္စာကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်တတ်ခြင်း၊ (၅) ခပ်သိမ်းသော အမှုကိစ္စတို့၌ လိမ်မာကျွမ်းကျင်ခြင်း၊ မပျင်းရိခြင်း။ ဤကျင့်ဝတ်တရား ၅-ပါးကို သတို့သမီး ကျင့်ဝတ် ၅-ပါးဟု ဆိုသည်။ မယားဝတ် ၅-ပါးပင်ဖြစ်သည် (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၈)။ အံ၊ ၂။ ၃၀-၃၂-၌ကား— (၁) လင်၏ နောက်မှ အိပ်ရခြင်း၊ လင်၏

ရှေးဦးစွာထရခြင်း၊ လင့်စကားနားထောင်ရခြင်း၊ ချစ်ခင်နှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကိုဆိုတတ်ရခြင်း၊ (၂) လင်က ရိုသေလေးစားသော အမိအဖ ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်များကို ရိုသေလေးစားရခြင်း၊ (၃) လင်ယောက်ျား၏လုပ်ငန်း၌ ကျွမ်းကျင်လိမ်မာသည့်ပြင် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း စီမံဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းသူ ဖြစ်ရခြင်း၊ (၄) အစေခံများ ပြုလုပ်ပြီး၊ ပြုလုပ်ဆဲအမှုကိစ္စများကို သိအောင်ပြု၍ အစေခံများ ဖျားနာသောအခါ၌ ဆေးဝါးစသည်ဖြင့် ကူညီတတ်ရခြင်း၊ ရထိုက်သော အခွင့်အရေးအားလျော်စွာ အစေခံများအပေါ် ဝေဘန်တတ်ရခြင်း၊ (၅) ရရှိလာသော ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် တတ်ရခြင်း၊ ၎င်းပစ္စည်းဥစ္စာများကို လင်မသိအောင် ခိုးဝှက်၍ မယူရခြင်း။ ဤကျင့်ဝတ် ၅-ပါးကို သတို့သမီးကျင့်ဝတ်ဟု လာသည်။) 'အတ္ထိနု ခေါ် ဣမိဿာ ကုမာရိကာဓမ္မော၊ နတ္ထိတိ ဝိမံသိဿာမိ နံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၅။

ကုမာရိကာလ (ပု) [ကုမာရိ+ကာလ] အပျိုစင်ဖြစ်သောအခါ။ ကောမာရိတိ ကုမာရိ-ကာလေ ဂဟိတာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။

ကုမာရိကာသတ (န) [ကုမာရိကာ + သတ] သတို့သမီးတရာ။ တံဒိဝသံ သေဋ္ဌိဘရိယာ ရောဒမာနာ ပဉ္စဟိ ကုမာရိကာသတေဟိ သဒ္ဓိ* ကိဋ္ဌိတော အာဂတံ မိတရံ အာဟ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃။ (-အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။)

ကုမာရိဂ္ဂဟဏ (န) [ကုမာရိ+ဂဟဏ] ကုမာရိသဒ္ဓါ၊ ကုမာရိသဒ္ဓါကိုယူခြင်း။ ကုမာရိဂ္ဂဟဏံ စေတ္ထ ဥပလက္ခဏံ ဒဠဗ္ဗံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။

ကုမာရိတ္ထိ (ထိ) [ကုမာရိ+ဣတ္ထိ] သတို့သမီးမိန်းမ။ ကုမာရိဣတ္ထသတ-ကြည့်။

ကုမာရိဘာဝပုတ္တိ (ထီ) [ကုမာရိဘာဝ+ပုတ္တိ] အပျိုစင်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ အပျိုဘော် ဝင်ခြင်း။ ဣတ္ထိနဉ္စိ ကုမာရိဘာဝပုတ္တိတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။

ကုမာရိဘူတ (ထီ) [ကုမာရိ+ဘူတ] (၁) အပျို စင်သာမဏေမ။ (၂) အပျိုစင်သိက္ခမာန်။ (၃) အပျိုစင်နှင့်တူစွာ ဖြစ်တတ်သောသိက္ခ- မာန်။ (ဤအနက်အလို ကုမာရိဘူတသဒ္ဒါ သည် အပျိုစင်သိက္ခမာန်ဟူသော အနက်ကို မဟော၊ “ဘူတသဒ္ဒါရှိလေရာဥပမာရွှေနေမြဲ” ဟူသော နိယာမနှင့်အညီ အပျိုစင်သိက္ခမာန် နှင့် အသက်အရွယ်အားဖြင့် တူသော ယောက်ျားတပါး သွားလာဘူးသော ဂိဟိ- ဂတသိက္ခမာန်ဟူသော အနက်ကို ဟော သည်။ ဂိဟိဂတသိက္ခမာန်သည် ၁၀-နှစ်မှ ၁၇-နှစ်အရွယ်အထိတမျိုး၊ ၁၈-နှစ်မှ အနှစ် ၂၀-အရွယ်အထိတမျိုးဟု နှစ်မျိုးရှိရာ ၁၈- နှစ်မှ ၂၀-အထိ ဂိဟိဂတသိက္ခမာန်ကို အပျို စင်သိက္ခမာန်နှင့် အသက်အရွယ်ပမာဏတူ သောကြောင့် ကုမာရိဘူတ=အပျိုစင်သိက္ခ- မာန်နှင့် တူစွာဖြစ်တတ်သော သိက္ခမာန်ဟု ခေါ်ဆိုရလေသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ ကင်္ခါ။ ၃၄၅။) (၁) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥိနဝိသတိ- ဝဿံ ကုမာရိဘူတံ ဝုဋ္ဌာပေယျ ပါမိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၄၃၃။ (-၄၃၈။ ဝိ၊၅။၁၁၈၊၁၃၈။) ကုမာရိဘူတာ နာမ သာမဏေရီ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၄၃၃။ (၂) ကုမာရိဘူတာ ပန ဂိဟိဂ- တာတိ န ဝတ္တဗ္ဗာ၊ ကုမာရိဘူတာဣစ္စေဝ ဝတ္တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ ကင်္ခါ။၃၄၅။ (၃) အဋ္ဌာရသဝဿကာလတော ပဋ္ဌာယ စ ပနာ- ယံ ဂိဟိဂတာတိပိ ကုမာရိဘူတာတိပိ ဝတ္တံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ ကင်္ခါ။၃၄၅။

ကုမာရိလက္ခဏ (န) [ကုမာရိ+လက္ခဏ] သတို့ သမီး၏ လက္ခဏာ၊ သတို့သမီး၏ ကြီးပွားမှု ဆုတ်ယုတ်မှုကို သိကြောင်း အမှတ်အသား။ ကုမာရလက္ခဏ-ကြည့်။

ကုမာရိဝဏ္ဏ (ပု) [ကုမာရိ+ဝဏ္ဏ] အပျိုစင်အ သွင်သဏ္ဌာန်၊ သတို့သမီးအသွင်သဏ္ဌာန်။ ကေမေကာ ကုမာရိဝဏ္ဏာဒိဝသေန သတံ သတံ အတ္တဘာဝေ အဘိနိမ္မိနိတော။ ဇာ၊ ၄။၁။၉၁။

ကုမာရိဝဏ္ဏသတ (န) [ကုမာရိဝဏ္ဏ + သတ] အပျိုစင်အသွင်သဏ္ဌာန်တရာ။ ယံ နန္တ မယံ ကေသတံ ကေသတံ ကုမာရိဝဏ္ဏသတံ အဘိ- နိမ္မိနေယျာမ။ သံ၊၁။၁၂၅။ ကုမာရိဝဏ္ဏသ- တန္တိ ဣမိနာ နယေန ကုမာရိအတ္တဘာဝါနံ သတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ကုမာရိဝဏ္ဏသတန္တိ ကုမာရိတ္တိနံ အတ္တဘာဝါနံ သတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၀။

ကုမာရိသတ (န) [ကုမာရိ+သတ] သတို့သမီး တရာ။ အထ ခေါ စုန္တိ ရာဇကုမာရိ ပဉ္စဟိ ရထသတေဟိပဉ္စဟိ စ ကုမာရသတေဟိပရိဝု- တာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသက်မိ။ အံ၊ ၂။၂၉။

ကုမာရိ (ထီ) [ကုမာရ+အ+ဤ] သတို့သမီး၊ သူငယ်မ၊ အပျိုစင်။ (P-S-E-D-၌— (၁) သူငယ်မ (၁၀-နှစ်မှ ၁၂-နှစ်အထိ)။ (၂) အ ပျိုစင်ဟုနှစ်နက်ခွဲသည်။) (ထောမ-၌ ၎င်းအ နက်အပြင် (၁)ကြက်ရုံး။ (၂) ရှားစောင်း လက်ပပ်။ (၃) သိန္နမြစ်။ (၄) အောက် မည်းညို။ (၅) သခွားဖို။ (၆) ဖာလာကြီး။ (၇) ခံတက်ပွင့်။ (၈) သာမာငှက်မတို့ကို လည်း ဟောကြောင်း ဆိုသေး၏။) တံ ကိ မညသိ မဟာရာဇ၊ ပိယာ တေ ဝဇီရိ ကု- မာရီ။ မ၊၂။၃၁၂။ (-အံ၊၂။၇၉၊၈၀။ အံ၊၃။ ၁၅၃။ အဘိ၊ပု၊၁၇၆။ စူဠနိ၊၂၃၄။ မဟာနိ။ ၁၇၇။ ဇာ၊၁။၁၆၉၊၂၁၀၊၂၇၁။ ဇာ၊၂။၁၅၇၊ ၂၄၂၊၂၇၇၊၃၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၉၃။ ထေရ၊ ၄။၁။၁၆၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၉။)

ကုမာရိပုရမန္တရ (န) [ကုမာရိ+ပုရမန္တရ] သတ္တိ
သမီးတို့၏အိမ်အကြား။ သော အာဠာရိ-
ကော ပေါသော၊ ကုမာရိပုရမန္တရေ။ ဇာ၊ ၂။
၇၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၂၄။ ကုမာရိပုရမန္တရေတိ
ဝါတပါနေ ဌိတာ တဝ မိတာနံ ကုမာရိနံ
ဝသနဌာနန္တရေ နံ ဩလောကေဟိ။ ဇာ၊ ၄၊
၅။ ၂၂၄။

ကုမာရိဘာဝပုတ္တိ (ထိ) [ကုမာရိဘာဝ+ပုတ္တိ]
အပျိုစင်အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ အပျိုဘော်
ဝင်ခြင်း။ ဣတ္ထိနံ ကုမာရိဘာဝပုတ္တိတော
ပဋ္ဌာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။

ကုမိတ္တ (ပု၊န) [ကု+မိတ္တ] စက်ဆုပ်အပ်သော
-ယုတ်မာသော-မိတ်ဆွေ။ ပစ္စာ တေန
ကုမိတ္တေန၊ ပယုတ္တော မာတုဃာတနံ။ အပါ၊
၂။ ၆၉။

ကုမိ(မိ)န (န) [ကမ + ဣန။ ကမ ပဒဝိက္ခိပေ
အဿ ဥက္ကံ၊ ကမန္တိတ္ထေ မိနာဒယောပဝိသန္တိ-
တိ ကုမိနံ=မစ္ဆဗန္ဓနောပကရဏဝိသေသော။
မောဂ်၊ ၇။ ၁၀၃။ ကု+မိန။ ဝဇ္ဇပုတ္တတာယ
ကုစ္ဆိတာ မိနာ ယသ္မိံ ကုမိနံ။ ကမု+ဣန။
ကမု ပဒဝိက္ခေပေ ဝါ၊ ဣနော။ ဓာနိ၊ ၄။
၅၂၁။] မြူး (ငါးထောင်ရန် အရာဝတ္ထုတ
မျိုး)။ ကုမိနေ ဗန္ဓေ မစ္ဆေ “ပုရေ သာမိကာ
ပဿန္တိ”တိ ထေယျစိတ္တော မုဉ္ဇိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၉။
(-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၈။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။
၂၄၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၅၁။
ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၄၃။) ဇာလေန
ဝါ ကုမိနေန ဝါ ဟတ္ထေန ဝါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၇။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၇။
အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၉။)

ကုမိနာမုခ (န) [ကုမိန+မုခ] မြူးဝ၊ မြူး၏
အပေါက်ဝ။ ပမတ္တဗန္ဓုနာ ဗဒ္ဒါ၊ မစ္ဆာဝ ကု-
မိနာ မုခေ။ ထေရီ၊ ၂။ ၂၂။ ဥဒါန၊ ၁။ ၇၂။
နေတ္ထိ၊ ၃။ ပေဋကော၊ ၁၈၄။ အပါ၊ ၄၊ ၂။
၁၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၄။ ဇာ၊ ၄၊

၂။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၃၂။) ပမတ္တဗန္ဓုနာ
ဗဒ္ဒါ၊ မစ္ဆာဝ ကုမိနာမုခေတိ ဣမိနာ မုခေ
မစ္ဆဗန္ဓာနံ မစ္ဆပသိဗ္ဗကမုခေ။ ထေရီ၊ ၄၊ ၂။
၂၃။ မစ္ဆာဝ ကုမိနာမုခေ ယထာ နာမ မစ္ဆ-
ဗန္ဓကေန ဩဉ္စိတဿ ကုမိနဿ မုခေ ပဝိဋ္ဌာ
မစ္ဆာ တေန ဗဒ္ဒါ ဟုတ္တာ မရဏမန္တေန္တိ ပါပု-
ဏန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၃။

ကုမိနမုခ (န) [ကုမိန+မုခ] မြူးဝ၊ မြူး၏
အပေါက်ဝ။ ကုမိနမုခံ ဝိဝရိတွာ ဝါ ပစ္စာ
ပုဋ္ဌကံ မုဉ္ဇိတွာ ဝါ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၈။ (-ဇာ၊
၄၊ ၂။ ၂၁၈၊ ၂၁၉။) ကုမိနမုခန္တိ ကုမိနဿ
အန္တော မစ္ဆာနံ ပဝိသနမုခံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၆၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။

ကုမိနသုလမတ္တက (ပု၊န) [ကုမိနသုလ+မတ္တက]
မြူးတံကျင်(တိုင်)ထိပ်။ နိလမဏ္ဍုကောပိ
တသ္မိံ ခဏေ ဥပုတိတွာ ကုမိနသုလမတ္တကေ
နိပန္နော ဟောတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၈။

ကုမုဒ (ပု၊န) [ကု+မုဒ+ဏ။ ကုယံ ပထဝိယံ
မောဒတေ ကုမုဒေါ။ ဓာနိ၊ ၄။ ၃၀။ (-၆၈၈။)]
(ပု) (၁) ကုမုဒဆင်။ (၂) ကုမုဒရဲ။ (-ကု-
မုဒရဲဟူ၍ သီးခြားမရှိ၊ အဝိစိင်ရဲကိုပင် ကုမု-
ဒသင်္ချာနှင့် အညီအမျှ နှစ်ပေါင်းကြာအောင်
ခံရသောကြောင့် ကုမုဒရဲဟု ခေါ်သည်။
သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။) (၃) ကုမုဒပြာသာဒ်။ (န)
(၄) ကုမုဒြာကြာ။ (၄င်းကြာသည် အဖြူ၊
အနီ ၂-မျိုးရှိ၏။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၆။) (၅) ကု-
မုဒသင်္ချာ။ (၄င်းသင်္ချာသည် ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ
နည်းအားဖြင့် ၃၂-နောက် သုည ၄၇-လုံး
အရေအတွက်ရှိသည်။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀-၁။ အံ၊
၄၊ ၃။ ၂၃၉။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၃။ ၂၅၆။ သဒ္ဒါနည်း
အားဖြင့် ၁-နောက် သုည ၁၅၀-လုံးရှိသည်။
ကစ္ဆည်း ၃၉၅။ ရူ၊ ၄၁၇။) (တိ) (၆) ကုမုဒြာ
ကြာအဆင်းရှိသော၊ သူ။ (ထောမ-၌ ကုမုဒ-
သဒ္ဒါသည် (ပု) (၁) ပရုပ်။ (၂) မျောက်
တမျိုး (ကုမုဒမျောက်)။ (၃) ကုမုဒအသု-

ရာ။ (တိ) (၄) နှမြောစေးနဲ့သူ။ (၅) မပြည့်ဖြိုး မရွှင်လန်းသူများကိုလည်း ဟောကြောင်းဆိုသေး၏။)

(ပ) (၁) ကုမုဒဆင်။ ရောဝဏော ပုဏ္ဏရိကော၊ ဝါမနော ကုမုဒေါဉ္ဇနော။ ဓာန်။ ၂၀။ (၂) ကုမုဒငရဲ။ ကုမုဒေါ နိရယော။ သံ၊ ၁။ ၁၅၄။ အံ၊ ၃။ ၃၉၆။ သုတ္တနိ။ ၃၇၁။ နေတ္တိ။ ၁၅၃။ (၃) ကုမုဒပြာသာဒ်။ ကုမုဒေါ နာဠနော ပဒုမော၊ တယော ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၅။ (န) (၄) ကုမုဒြာကြာ။ ဥပ္ပလံ ပဒုမံ ကုမုဒံ ပုဏ္ဏရိကံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၆။ (-ဓမ္မ။ ၅၄။ အပါ၊ ၁။ ၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၀။ ပေဋကော။ ၃၀၀။ မ၊ ၁။ ၃၇၅။ အံ၊ ၁။ ၃၁၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။) (၅) ကုမုဒသင်္ချာ။ ကုမုဒံ ပုဏ္ဏရိကဉ္စ၊ ပဒုမံ ကထာနမ္ပိ စ။ ဓာန်။ ၄၇၆။ (-နိတိ၊ သုတ္တ။ နာ-၂၅၅-၆။) (တိ) (၆) ကုမုဒြာကြာအဆင်းရှိသောသူ။ တတြာ'သုံ ကုမုဒါယုတ္တာ၊ စတ္တာရော သိန္ဓဝါဟယာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၉။ ကုမုဒါတိ ကုမုဒဝဏ္ဏာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၀။

ကုမုဒဂူဟဏ (န) [ကုမုဒ+ဂဟဏ] ကုမုဒသဒ္ဓါ၊ ကုမုဒသဒ္ဓါကိုယူခြင်း။ ကုမုဒဂူဟဏေန သေတရတ္ထဘေဒါနိ သဗ္ဗာနိ ကုမုဒါနိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၆။

ကုမုဒဒါယက (ပ) [ကုမုဒ+ဒါယက] ကုမုဒဒါယကရဟန်း၊ ကုမုဒြာကြာပန်းကို လှူဘူးသောရဟန်း။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကုမုဒဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၁။ ၂၀၀။

ကုမုဒဒါယကံတ္ထေရ (ပ) [ကုမုဒဒါယက+ထေရ] ကုမုဒဒါယကမထေရ်၊ ကုမုဒြာကြာပန်းကို လှူဘူးသောမထေရ်။ (ဤမထေရ်သည်ဘဒ္ဒကမ္ဘာမှအထက် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၌ ပွင့်တော်မူသော ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရားရှင်

လက်ထက် ဟိမန္တာတော၏အနီး ရေအိုင်ကြီး၌ ဘုတ်ငှက်ဖြစ်ခဲ့၏။ အမှတ်မထင် တခုခုသောအကုသိုလ်ကံကြောင့် ဘုတ်ငှက်ပင်ဖြစ်လင့်ကစား ဘဝအဆက်ဆက်က ဖြည့်ဆည်းပူးခဲ့သော ကုသိုလ်အဆောက်အဦ ရှိသဖြင့် အသိဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံသည့်ပြင် ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့ကို ခွဲခြား၍ သိရှိနားလည်၏။ အကျင့်သီလနှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏။ သတ္တဝါတို့ကို သတ်ဖြတ်စားသောက်မှုမှရှောင်ကြဉ်၏။ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်သည် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် လာ၍ ထိုရေအိုင်အနီး၌ စင်္ကြံသွားလျက်ရှိ၏။ ထိုအခိုက်၌ မထေရ်လောင်းဘုတ်ငှက်သည် ဘုရားရှင်ကို မြင်သဖြင့် ကြည်ညိုစိတ် ရှိရကား ကုမုဒြာကြာပန်းကို နှုတ်သီးဖြင့်ကိုက်ချီလျက် ဘုရား၏ ခြေတော်ရင်းဝယ် တင်လှူပူဇော်ခဲ့၏။ ဘုရားရှင်လည်း ဝမ်းမြောက်စေဖို့အတွက် ခံယူတော် မူသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် ကမ္ဘာတသိန်း ပတ်လုံး အပါယ်လေးပါးသို့ မလားမရောက်ရပေ။ ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ အထက်ကမ္ဘာပေါင်း ၁၆၀၀-ထက်၌ ဝရုဏမည်သော စကြာမင်း ဂ-ကြိမ်တိတိဖြစ်ခဲ့၍ ဤဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်လျက် ကုမုဒဒါယကမထေရ်ဟု သာသနာတွင် ထင်ရှားလေသည်။ အပါ၊ ၁။ ၁၉၉-၂၀၀။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈-၉။) ဟိမဝန္တာသာဝိဒရေတိအာဒိကံ အာယသ္မာတော ကုမုဒဒါကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။

ကုမုဒနာဠ(လ) (န) [ကုမုဒ+နာဠ] ကုမုဒြာကြာရိုး။ ဗာလာ ကုမုဒနာဠေဟိ၊ ပဗ္ဗတံ အဘိမတ္ထထ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၇။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။) ကုမုဒနာဠကလာပလည်း ကြည့်။

ကုမုဒနာဠ(လ)ကလာပ (ပ) [ကုမုဒနာဠ+ကလာပ] ကုမုဒြာကြာရိုးအစည်း။ သော ပုစ္ဆိ-

တပဉ္စေ တိဏ္ဍေန အသိနာ ကုမုဒနာဠုက-
လာပံ ဝိယ ဆိန္ဒိတော။ မ၊ဠု၊၁။၁၈၉။ တံတံ-
ပရိသမဇ္ဈေ ကုမုဒနာလကလာပံ ဝိယ။ စရိ-
ယာ၊ဠု၊၁၂၄။

ကုမုဒနာဠုစ္ဆေဒန (န) [ကုမုဒနာဠု+ဆေဒန] ကု-
မုဒြာကြာရိုးကိုဖြတ်ခြင်း။ ယထာ နိသိတဿ
ခဂ္ဂဿ ကုမုဒနာဠုစ္ဆေဒနေ ကိမတ္ထိ ဘာရိယံ။
မ၊ဠု၊၂။၂၀၁။

ကုမုဒပတ္တ (န) [ကုမုဒ + ပတ္တ] ကုမုဒြာကြာ-
ရွက်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကုမုဒပတ္တဝဏ္ဏ (တိ) [ကုမုဒပတ္တ+ဝဏ္ဏ] ကုမု-
ဒြာကြာရွက်အဆင်းရှိသော၊ သူ။ ကုမုဒပတ္တ-
ဝဏ္ဏေ စတ္တာရော မင်္ဂလသိန္ဓဝေ ယော-
ဇေတွာ။ အပါဠု၊၁။၇၁။ ဇာ၊ဠု၊၁။၆၉။

ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာနထလ (န) [ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာ-
န+ထလ] ကုမုဒြာကြာရွက်အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိ
သော ကြည်းကုန်း။ နာနပွကာရေန ကဏ္ဍေန
ကုမုဒပတ္တသဏ္ဌာနထလေန ဥဇုကဂမနေနေဝ
သလ္လေန စ သမန္နာဂတံ။ ဇာ၊ဠု၊၁။၁၇၁။

ကုမုဒပုပ္ဖ (န) [ကုမုဒ+ပုပ္ဖ] ကုမုဒြာကြာပန်း။
အထ သော သကုဏော ဘဂဝန္တံ ဒိသ္မာ
ပသန္တစိတ္တော ကုမုဒပုပ္ဖံ ခွံသိတွာ ဘဂဝတော
ပါဒမူလေ ပူဇေသိ။ အပါဠု၊၂။၁၆၈။

ကုမုဒဗန္ဓဝ (ပု) [ကုမုဒ+ဗန္ဓဝ] (၁) လ၊ စန်း။
(၂) ပရုပ်။ ထောမ။

ကုမုဒဗန္ဓု (ပု) [ကုမုဒ+ဗန္ဓု] လ၊စန်း။ (လ-သည်
ကုမုဒြာကြာကို ပွင့်စေတတ်သဖြင့် ကုမုဒြာ
ကြာ၏ အဆွေခင်ပွန်းကဲ့သို့ဖြစ်သောကြောင့်
“လ”ကို ကုမုဒဗန္ဓု-ဟု ဆိုသည်။ ထောမ။)
စန္ဒော ပန ကုမုဒဗန္ဓုတိ။ သီ၊ဠု၊သစ်၊၂။
၂၉၂။

ကုမုဒဘဏ္ဍိကာ (ထိ) [ကုမုဒဘဏ္ဍ + ဣက +
အာ?] ကုမုဒဘဏ္ဍိကစပါးမျိုး၊ သက်နုစပါး။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၁-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(၎င်းစပါးသည် စိုက်၍ တလကြာလျှင် ရိတ်
သိမ်းရသည်။) ယထာ မဟာရာဇ အပရန္တေ
ဇနပဒေ ကုမုဒဘဏ္ဍိကာ နာမ ခညဇာတိ
မာသလူနာ အန္တောဂေဟဂတာ ဟောတိ။
မိလိန္ဒ။၂၈၂။

ကုမုဒမာလီ (တိ) [ကုမုဒမာလ+ဤ] ကုမုဒြာ
ကြာပန်းရှိသော၊ ကုမုဒြာကြာပန်းကို ပန်ဆင်
သော၊ သူ။ သော သတ္တော အဒ္ဓသ ပုရိသံ
ကာဠု လောဟိတက္ခံ သန္ဓုဒ္ဓကလာပံ ကုမုဒ-
မာလီ အလ္လဝတ္ထံ အလ္လကေသံ။ ဒီ၊၂။၂၇၂။

ကုမုဒမာလိယ (ပု) [ကုမုဒမာလာ+ဣယ] ကုမု-
ဒမာလိယရဟန်း၊ ကုမုဒြာကြာပန်း လှူဘူး
သောရဟန်း။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ ကုမု-
ဒမာလိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော
အဘာသိတ္တ။ အပါ၊၁။၂၀၇၊၂၉၄။

ကုမုဒမာလိယတ္ထေရ (ပု) [ကုမုဒမာလိယ+ထေ-
ရ] ကုမုဒမာလိယမထေရ်၊ ကုမုဒြာကြာပန်း
လှူဘူးသောမထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ဘဒ္ဒ-
ကမ္ဘာမှအထက် ၁၈-ကမ္ဘာထက်ဝယ် ပွင့်
တော်မူသော အတ္ထဒဿီ မြတ်စွာဘုရားရှင်
လက်ထက်ဟိမဝန္တာတောင်အနီး ရေအိုင်ကြီး
အတွင်း ကြမ်းကြုတ်ခက်ထန် အားမန်ပြင်း
သောရေစောင့်ဘီလူးမင်း ဖြစ်ခဲ့ဘူး၏။ ထိုရေ
အိုင်၌ လှည်းဘီးပမာဏရှိသော ကြာပန်းတို့
သည် ပွင့်ကုန်၏။ ထိုအရပ်သို့ ကြွလာသော
အတ္ထဒဿီဘုရားကို မြင်၍ ကြည်ညိုစိတ်ဖြင့်
ကုမုဒြာကြာပန်းတို့ကို ဆွတ်ခူး၍ ပူဇော်ခဲ့
လေသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်
လေးပါး မလားမရောက်ရပဲ နတ်ပြည်လူ့ ရပ်
စကြဝတေးမန္တာတ် အထပ်ထပ်ဖြစ်၍ ဤ
ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ
ရဟန်း အဖြစ်သို့ ရောက်လျက် ကုမုဒမာလိယ
မထေရ်ဟု သာသနာတွင် ထင်ရှားလေ
သည်။ အပါ၊၁။၂၀၇။ အပါ၊ဠု၊၂။၁၇၇-ဂ။)
ပဗ္ဗတေ ဟိမဝန္တာမှီတိအာဒိကံ အာယသ္မာ-

ကုမ္ပ (ပ) [က + ဘူ + ကွံ။ ကေ သိရသိဘဝတိတိ
 ကုမ္ပေ၊ အဿ၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော စ။ ဓာန်၊
 ဋီ။ ၃၆၃။] ဆင်ဦးကင်း။ အထ ခေါ ဘဂဝါ
 ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန နာဠာဂိရိယ ဟတ္ထိယ
 ကုမ္ပ ပရာမသန္တော နာဠာဂိရိ ဟတ္ထိ ဂါထာ-
 ဟိ အဇ္ဈဘာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၇။ (- သံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၅၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၂။ ၁၀၀၊ ၁၁၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
 ၂၀၅၊ ၃၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉။)

ကုမ္ပအဏ္ဍက (တိ) [ကုမ္ပ + အဏ္ဍ + က] အိုး
 ပမာဏလိင်ဥရိသော၊ သူ (ကုမ္ပဏ္ဍနတ်)။
 မနုဿာ ဒေဝါ နာဂါ စ၊ ဂရုဠာ ကုမ္ပအဏ္ဍ-
 ကာ။ အပါ၊ ၁။ ၇၉။

ကုမ္ပက (န) [ကုမ္ပ + က။ ကမု ဣစ္ဆာယံ၊ ဘော၊
 သကတ္ထေ ကော၊ အဿ၊ စ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၆၆၆။]
 ရွက်တိုင်၊ လင်းယဉ်တိုင်။ ကူပကော တု စ
 ကုမ္ပကံ။ ဓာန်၊ ၆၆၆။

ကုမ္ပကဏ္ဍ (ပ) [ကုမ္ပ + ကဏ္ဍ] ကုမ္ပကဏ္ဍဘိလူး။
 (ဤဘိလူးသည် သုမေဓာဘုရားရှင်မိမိနေရာ
 ဘုံဗိမာန်တိုင်း၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်သည်ကို
 မြင်သဖြင့် ပြင်းစွာအမျက်ထွက်ခဲ့သည်။ ဘုရား
 ရှင်ကို ချောက်လှန်ရန်အတွက် မိမိခန္ဓာကိုယ်
 ကို ကြမ်းသည်ထက်ကြမ်းအောင်၊ ဦးခေါင်း
 ကို တောင်ပမာခန့်ရိုအောင် ဖန်ဆင်း၍ အခိုး
 များလွှတ်သည်။ ကျောက်မိုးစသောမိုး ၉-မျိုး
 ကို ရွာစေ၍ ဘုရားရှင်အား တုန်လှုပ်ချောက်
 ချားအောင် ပြုလုပ်သည်။ သို့သော် ဘုရား
 ရှင်၏ မွေးညင်းဖျားမျှကိုပင် လှုပ်ချောက်
 ချားအောင် မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထို့နောက် ဘုရား
 ရှင်အား ပြဿနာမေး၍ သတ်မည်ဟုကြံရွယ်
 ချက်ဖြင့် အာဠာဝကဘိလူးနည်းတူ ပြဿနာ
 မေးသည်။ ဘုရားရှင်က ပြဿနာဖြေ၍ ဆုံးမ
 တော်မူသည်။ နောက်နေ့၌ မိမိစားရန် ဆက်
 သလာသည့် မင်းသားကို ဘုရားရှင်အားလှူ
 ဒါန်းသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဘိလူး၏စရိုက်

အားလျော်စွာ တရားဟောတော်မူသည်။ ထို
 အခါ ကုဋေကိုးထောင် ကျွတ်တမ်းဝင်ကြ
 သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၃၅-၆။) ပုနာပရံ ကုမ္ပကဏ္ဍံ၊
 ယက္ခံ သော ဒမယိ ဇိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၄။ ၂၃၆။ (- ၂၃၅။)

ကုမ္ပကပလ္လ(ကပါလ) (န) [ကုမ္ပ + ကပလ္လ]
 အိုး၏ အစိတ်၊ အိုး။ (ရုက္ခေသာခါကဲ့သို့
 အဘေဒဘေဒပစာ ပုဒ်မျိုးတည်း။) ကပလ္လာ-
 နီတိ သဟ မုခဝနိယာ ကောဗဒ္ဓါနိ ကုမ္ပက-
 ပလ္လာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ ကုမ္ပဿ ပဒေသဘူတ-
 တာယ အာဗဒ္ဓါ အဝယဝါ “ကုမ္ပကပါလာ-
 နီ”တိ အဓိပ္ပေတာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။

ကုမ္ပကာရ (တိ) [ကုမ္ပ + ကရ + က] (၁) အိုး
 ကို ပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ။ (အိုးထိန်းသည်၊
 အိုးလုပ်သမား။) (၂) ကကုဘဌက်။ (၁)
 အညတရေန ကုမ္ပကာရေန ဘိက္ခု ပဝါရိ-
 တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၅၅။ (- ဝိ၊ ၂။ ၁၂။ ဒီ၊
 ၁။ ၄၈၊ ၅၆၊ ၁၉၉။ မ၊ ၂။ ၂၁၀၊ ၂၃၇၊ ၂၃၉။ မ၊
 ၃။ ၁၅၉။ သံ၊ ၁။ ၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၃၇၁။ အပါ၊ ၁။
 ၂၄၅။ အပါ၊ ၂။ ၈၇။ မဟာနိ၊ ၉၃။ ဇာ၊ ၁။
 ၁၆၇။ မိလိန္ဒ၊ ၅၄၊ ၂၁၇၊ ၃၁၅။) ယထာပိ
 ကုမ္ပကာရဿာတိ ယထာ နာမ မတ္တိကာ-
 ဘာဇနံ ကရောန္တဿ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၆။ (၂)
 ထောမ။

ကုမ္ပကာရက (တိ) [ကုမ္ပ + ကရ + ကျ] အိုး
 ပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ။ (အိုးထိန်းသည်၊ အိုး
 လုပ်သမား။) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကုမ္ပကာရကဥဒ္ဓနသဏ္ဌာန (တိ) [ကုမ္ပကာရ-
 က + ဥဒ္ဓန + သဏ္ဌာန] အိုးထိန်းသည်တို့၏
 ဖိုခနောက်အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ကဋိကဋိနိ
 ဒွေပိ ကောဗဒ္ဓါနိ ဟုတွာ ကုမ္ပကာရကဥဒ္ဓန-
 သဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၆။

ကုမ္ပကာရကမ္ပ (န) [ကုမ္ပကာရ + ကမ္ပ] အိုး
 ထိန်းသည် - အမှု - အလုပ်။ အဟံ ခေါ

ပန သုသိက္ခိတော....ကုမ္ဘကာရကမ္မေ ပရိ-
ယောဒါတသိပ္ပေါ။ ဝိ၊၁။၅။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃။ ဇ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၊၂၃။) ကုမ္ဘကာရ-
ကမ္မေတိ ကုမ္ဘကာရာနံ ကမ္မေ၊ ကုမ္ဘကာရေ-
ဟိ ကတ္တဗ္ဗကမ္မေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ (န) [ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ +
ကုမ္ပဏီ] အိုထိန်းသည် အမှုကို ပြုခြင်း။
မဟောသဗေဏ္ဍိတဿ ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ-
ဏံ ဝိယ ယံ ကိဉ္စိ သိက္ခိတသိပ္ပံ အတ္ထာဝဟံ
ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။

ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ (ပု) [ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ]
စင်ရော်။ ကောဉ္ဇမယူရစကောရသံဃစရိတ-
ကြည့်။

ကုမ္ဘာကုလ (န) [ကုမ္ဘာကု+ကုလ] အိုး
ထိန်းသည်မျိုး။ ကုမ္ဘာကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတော။
ထေရ၊ဌ၊။ ၃၃။ (-ဇာ၊ဌ၊ ၃။ ၃၅၅။)

ကုမ္ဘာကရဂါမမဂ္ဂ (ပု) [ကုမ္ဘာကရ+ဂါမ+မဂ္ဂ]
အိုးထိန်းသည်ရွာသို့ သွားရာခရီး။ ကုမ္ဘာ-
ကရဂါမမဂ္ဂ ပဋိပဋိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၇။

ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ (န) [ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ] အိုး
ထိန်းသည်အိမ်။ ဗာရာဏသီယံ ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ
ကုမ္ပဏီ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၂။)

ကုမ္ပဏီကရဂေဟသဘာဂ (တိ) [ကုမ္ပဏီကရ-
ဂေဟ+သဘာဂ] အိုးထိန်းသည်အိမ်နှင့် တူ
သောအဖို့ရှိသော(အိမ်)။ ကုမ္ပဏီကရဂေဟ-
သဘာဂံ ဂန္ဓာ ကတ္တစိ အဒိသ္မာ။ အံ၊ဌ၊။
၃၂၇။

ကုမ္ပဏီ (န) [ကုမ္ပဏီ + စက] အိုး
ထိန်းစက်။ ယံ ပန တေ လူဒံ စကံ သိရသ္မိံ
အာဝိဒ္ဓံ ကုမ္ပဏီမိဝ ဘမတိ။ ဇာ၊
၄၂။ ၆။

ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ (န) [ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ+နိုဝေသ-
န] အိုးထိန်းသည်-အိမ်-အလုပ်ရုံ။ ပစ္စန္ဓိမေ

ဩကာသေ ကုမ္ဘာကရနိဝေသနေ အညာ-
တကဝေသေန ပရိဗ္ဗာဇကစ္ဆန္နေ ပဋိဝသတိ။
ဝိ၊ ၃။ ၄၇။ (- သံ၊ ၂။ ၉၇။) ကုမ္ဘာက-
ရနိဝေသနေတိ ကုမ္ဘာကရသာလာယံ....သာ စ
သာလာ တေသံ ကမ္မသာလာ၊ န နိဝသန-
သာလာ။ သံ၊ ၉။ ၂။ ၂၇။

ကုမ္ဘာကုမ္ဘာဝါသီ (တိ) [ကုမ္ဘာကုမ္ဘာ+အန္တ
ဝါသီ] အိုးထိန်းသည်၏အနီး၌ နေသောသူ။
(အိုးထိန်းသည် တပည့်။) ဒက္ခေ ကုမ္ဘာ-
ရော ဝါ ကုမ္ဘာကုမ္ဘာဝါသီ ဝါ သုပရိကမ္မ-
ကတာယ မတ္တိကာယ ယံ ယဒေဝ ဘာဇန-
ဝိကတိ° အာကဓေယျ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၄၊ ၁၉၉။
မ၊ ၂။ ၂၁၀။

ကုမ္ဘာကရပါက (ပု) [ကုမ္ဘာကရ+ပါက] အိုး
ထိန်းသည်၏ အိုးဖုတ်ရာအရပ်။ ပုရိသော
ကုမ္ဘာကရပါကာ ဥဏှံ ကုမ္ဘံ ဥဒ္ဓရိတော သမေ
ဘူမိဘာဂေ ပဋိသိဿေယျ။ သံ၊ ၁။ ၃၁၀။
(-အံ၊ ၂။ ၄၇၅။) ကုမ္ဘာကရပါကာတိ ကုမ္ဘာ-
ကာရဿ ဘာဇနပစနဋ္ဌာနတော။ သံ၊ ၄။ ၂။
၇၄။ ကုမ္ဘာကရပါကာတိ ကုမ္ဘာကရပါက-
တော။ ဧတ္ထ ပစ္စတိတိ ပါကော၊ ပစနဋ္ဌာနံ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။

ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ (ပု) [ကုမ္ပဏီကု + ပု] အိုး
ထိန်းသည့်သား။ အာယသ္မာပိ ဓနိယော
ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီ တိဏကုမ္ပဏီ ကရိတော
ဝသံ ဥပဂစ္ဆိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄၇၃။ ဝိ၊
၅။ ၈၄။) ကုမ္ပဏီကုမ္ပဏီတိ ကုမ္ပဏီကုသ
ပုမ္ပဏီ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။

ကုမ္ပဏီကဏ္ဍ (၃) [ကုမ္ပဏီကဏ္ဍ+ကဏ္ဍ]
 အိုးထိန်း သည်၏ အိုးခွက်။ ပါကတော
 ကုမ္ပဏီကဏ္ဍနာနံ နိဟရဏဒဏ္ဍကော ဝိယ
 အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇။ (-သံ၊ ၄၊
 ၁။ ၁၉၆။)

ကုမ္ဘာကရသလ (ထီ) [ကုမ္ဘာကရ + သ-
လ] အိုးထိန်းသည် - အိမ် - အလုပ်ရုံ။
ကုမ္ဘာကရနီဝေသန-ကြည့်။

ကုမ္ဘာကရသိပ္ပ (န) [ကုမ္ဘာကရ + သိပ္ပ] အိုး
ထိန်းသည်အတတ်။ ဟိန် နာမ သိပ္ပ နဋ္ဌ-
ကာရသိပ္ပ ကုမ္ဘာကရသိပ္ပ ပေသကာရသိပ္ပ။
ဝိ၊ ၂။ ၉။ ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၁။ ၂။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၃၉၃။)

ကုမ္ဘာကရာဝါသ (ပု) [ကုမ္ဘာကရ + အာဝါသ]
အိုးထိန်းသည်၏ - နေရာအရပ် - အိုးပုတ်ရာ
အရပ်။ တဒေဝ ပါနဝသေန အာဝသန္တိ
တ္ထောတိ အာဝါသော၊ တသ္မာ ကုမ္ဘာကရာ-
ဝါသတော။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၉၄။

ကုမ္ဘာကရာဝေသန (န) [ကုမ္ဘာကရ + အာဝေ-
သန] အိုးထိန်းသည်-အိမ်-အလုပ်ရုံ။ သော
တသ္မိ ကုမ္ဘာကရာဝေသနေ ပဌမံ ဝါသုပ-
ဂတော ဟောတိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၀၄။

ကုမ္ဘာကရိက (တိ) [ကုမ္ဘာကရ + ကုမ္ဘာ] အိုး
ထိန်းသည် - ပြုလုပ်အပ် - ပြီးစေအပ် -
သော။ ကုမ္ဘာကရိကဉ္စာ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁။) တိ
ဓနိယသေဝ သဗ္ဗမတ္တိကာမယကုဋိ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅။ ကုမ္ဘာကရိကဥဒ္ဓနသဏ္ဌာန-
လည်း ကြည့်။

ကုမ္ဘာကရိကဥဒ္ဓန (န) [ကုမ္ဘာကရိက + ဥဒ္ဓန] အိုး
ထိန်းသည်တို့ ပြုလုပ်သော - ခုံလောက် - ဖိုခ
နောက်။ ကုမ္ဘာကရိကဥဒ္ဓနသဏ္ဌာန-ကြည့်။

ကုမ္ဘာကရိကဥဒ္ဓနသဏ္ဌာန (တိ) ကုမ္ဘာကရိက-
ဥဒ္ဓန + သဏ္ဌာန] အိုးထိန်းသည် ပြုလုပ်
သော - ခုံလောက် - ဖိုခနောက် - အသွင်
သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ကဋ္ဌိဋ္ဌိနိ ဒွေပိ ကောဗဒ္ဓါနိ
ဟုတွာ ကုမ္ဘာကရိကဥဒ္ဓနသဏ္ဌာနာနိ။ ဝိ-
သုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂။ ၄၆။ ကုမ္ဘာကရေန နိပ္ပာဒိတံ ဥဒ္ဓနံ
ကုမ္ဘာကရိကဥဒ္ဓနံ။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂။ ၄၆။

ကုမ္ဘာကရိ (ထီ) [ကုမ္ဘာ + ကရ + က + ဤ] (၁)
ဆေးဒန်းမြင်းသီလာ။ (၂) မျက်စဉ်း
ကျောက်ညို။ (၃) အိုးထိန်းသည်မ။ (၁)
(၂) ထောမ။ (၃) ကုမ္ဘာကရိ။ ရှု၊ ၅။ ၆၃။

ကုမ္ဘဂတ (တိ) [ကုမ္ဘာ + ဂတ] အိုး၌ဖြစ်သော။
ကုမ္ဘဿ ဝဇ္ဇာနိ အနပ္ပကာနိ၊ ဒေါသေ ဗဟူ
ကုမ္ဘဂတေ သုဏ္ဍာတ။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၆။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၁။ ၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၆။ ၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁။ ၆။)

ကုမ္ဘဂ္ဂ (န) [ကုမ္ဘာ + အဂ္ဂ] (ထမင်း)အိုး၏အဦး၊
ထမင်းဦးပေါင်း။ ဥက္ခလိကကာလေ ကုမ္ဘဂ္ဂံ
နာမ ဒေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၇။

ကုမ္ဘသောသက (ပု) [ကုမ္ဘာ + သောသက] ကုမ္ဘ-
သောသကမည်သူ။ (ယင်း ကုမ္ဘသောသက
သည် ရာဇဂြိုဟ်သူဌေးသား ဖြစ်သည်။ ငယ်
စဉ်က အဟိဝါတရောဂါခေါ် မြွေဆိပ်နှင့်တူ
သောရောဂါ သို့မဟုတ် ယဉ်းနာရောဂါ အနှိပ်
စက်ခံနေရသည့် မိဘများ၏ အကြံပေးချက်
အရ အဆိုပါရောဂါမှ လွတ်မြောက်ရန် အိမ်နံ
ရံကို ဖောက်ဖျက် ထွက်ပြေးရသူ ဖြစ်သည်။
ရောဂါငြိမ်း၍ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသောအ
ခါ မှတ်ဆိတ်မွေး ပမိုးမွေးများဖြင့် အသွင်
တမျိုးဖြစ်နေသောသူကို မည်သူမျှ မမှတ်မိ
ကြပေ။ မိဘများ မြှုပ်နှံထားခဲ့သောပစ္စည်း
ဥစ္စာများ (ကုဋေ-၄၀) နေရာမပျက်ရှိနေသည်
မှန်သော်လည်း တကောင်ကြွက် အထီးကျန်
သူဖြစ်နေ၍ တူးဖော်မယူဆောင်ဝံ့ ရှာပေ။
ထို့ကြောင့် အလုပ်သမားများ ရပ်ကွက်၌
ဗောနေစောဒနခေါ် အရုဏ်ဆော် အလုပ်ကို
လုပ်ကိုင်ရရှာသည်။ အရုဏ်ဆော်အလုပ်ဆို
သည်မှာ “အမောင်တို့ထကြ၊ လှည်းပြင်ကြ၊
နှားတပ်ဆင်ကြ၊ အမိတို့ထကြ၊ ချက်ပြုတ်
ကြ” ဟု နံနက်စောစောထ၍ အော်ဟစ်တိုက်
တုန်းနှိုးဆော်ရသော အလုပ်ဖြစ်သည်။

“ဤသူ၏အသံသည် ပစ္စည်းဥစ္စာ ရှိတတ်
သောသူ၏အသံမျိုးဖြစ်သည်” ဟု ဗိမ္ဗိသာရ

ဘုရင်ကြီး၏ မိန့်မြှောက်သံကို ကြားသိရသော ကိုယ်လုပ်တော်တဦးက စုံစမ်းစေရာ ဆင်းရဲသားတဦး၏ အသံဖြစ်ကြောင်း ပြန်လည်လျှောက်ထား ပါသော်လည်း ယုံကြည်တော်မမူပဲ ထပ်တလဲလဲသာ ထိုစကားမျိုးကို မိန့်ဆိုတော်မူနေသည့်အတွက် ကိုယ်လုပ်တော်သည် အသပြာငွေ ၁၀၀၀ နှင့် (ဘုရင်ကြီးနှင့် သင့်မြတ်ရာမှ ဖွားမြင်ခဲ့သော သူမ၏) သမီးကို တောင်းခံအခွင့်ပြုစေပြီးလျှင် ကုမ္ပဇောသကအိမ်၌ ညွှတ်သည်အနေဖြင့် တည်းခိုနေထိုင်သည်။

နန်းသုံးစားဘွယ်များ ချက်ပြုတ် ကျွေးမွေးခြင်းဖြင့် ကုမ္ပဇောသက၏စိတ် နူးညံ့လာသည်ကို သိရှိရသောအချိန်တွင် သူ့အိပ်ရာညောင်စောင်းကို အိပ်မဖြစ်အောင် ဖျက်ဆီးလျက် သမီးဖြစ်သူနှင့် တအိပ်ရာတည်း အိပ်စေရန် ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ကုမ္ပဇောသကနှင့် သူမ၏သမီးတို့ ဇနီးမောင်နှံ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားကြသည်။

ထို့နောက် သူမတို့နေရာအလုပ်သမားရပ်ကွက်၌ “ပွဲသဘင်မလုပ်မနေရ” ဟူသော အမိန့်ကို ဘုရင်ကြီးအား ထုတ်ဆင့်စေလျက် သူမ၏သမက်ထံမှ ရရှိသော အသပြာငွေများကို ဘုရင်ကြီးထံဆက်သွယ်ထားနှင့်ပြီးလျှင် သမက်ဖြစ်သူကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင် စစ်မေးစေသည်။ သူ၏အသပြာငွေကိုပြု၍ အချက်ကျကျ စစ်မေးတော်မူသော ဘုရင်ကြီး၏ အားပေးကူညီချက်အရ ကုဋေ ၄၀-သော ပစ္စည်းဥစ္စာများတူးယူ သယ်ဆောင်စေ၍ သွီးတော်နှင့် ထိမ်းမြားပြီးနောက် သူဌေးအရာကို ပေးအပ်ခန့်ထား အသနားခံရသူ ဖြစ်သည်။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၇ - ၁၅၂။ ဘိက္ခု၊ ဓမ္မသဘာယံ နိသိန္နာ ကုမ္ပဇောသကံ အာရဗ္ဗ။ အံဋ္ဌ၊ ၁။၆၅။ (-ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၇။)

ကုမ္ပဇေတိယ (ပု၊န) [ကုမ္ပ+ဇေတိယ] အိုးစေတီ။ (ယင်းစေတီသည် ဘုရားရှင်၏ဓာတ်တော်

ထည့်သော အိုးကိုဌာပနာ၍ တည်တားသောကြောင့် ကုမ္ပဇေတိအမည်တွင်သည်။) အဋ္ဌ သာရိရိကာ ထူပါ။ နဝမော ကုမ္ပဇေတိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၃။

ကုမ္ပဇာတက (န) [ကုမ္ပ+ဇာတက] မြတ်စွာဘုရား ဇေတဝန်ကျောင်း၌ နေတော်မူစဉ် ဝိသာခါဒါယိကာမ၏ သေသောက်သူ သူငယ်ချင်းမ ၅၀၀-တို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောသောဇာတ်၊ ကုမ္ပဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၃၀-နိပါတ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းချုပ်မှာ သုရာမုဆိုးနှင့် ဝရုဏရသေတို့ သစ်ပင်ခွံ၌ ရှိသော အရည်ကိုသောက်သည်မှစ၍ သာဝတ္ထိမြို့ သဗ္ဗမိတ္တမင်းအထိ သေသောက်မှု ဖြစ်ပွားလာသည်ကို တားဆီးရန် သိကြားမင်းက သေရည်၏အပြစ်ကို ဟောသောဇာတ်လမ်း ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂-၂၂။ အတိတ် အာဟရိတွာ ကုမ္ပဇာတကံ ကထေသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။ (-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၁။)

ကုမ္ပဋ္ဌာန (န) [ကုမ္ပ+ဋ္ဌာန] (၁) အိုး၏တည်ရာအရပ်=ရေဆိပ်။ (ဤ၌ အိုး၏တည်ရာအရပ်=ကုမ္ပဋ္ဌာန ဟူသည် ဥပစာအားဖြင့် ရေတည်ရှိရာအရပ်၊ ရေဆိပ်အရပ်ဖြစ်သည်။) (၂) အိုးပြုလုပ်ရာအရပ်၊ အိုးလုပ်ငန်းဌာန။ (ဤ၌ အိုးလုပ်ငန်းဌာန ဟူသည် ဥပစာအားဖြင့် အိုးထိန်းသည်ကျွန်မ (အိုးလုပ်သားမ) ဖြစ်သည်။) ကုမ္ပဋ္ဌာနကထာ-ကြည့်။

ကုမ္ပဋ္ဌာနဥဒကတိတ္ထကထာ (ထိ) [ကုမ္ပဋ္ဌာန+ဥဒကတိတ္ထ+ကထာ] အိုး၏တည်ရာ ရေဆိပ်ကိုအကြောင်းပြု၍ ဆိုသောစကား။ ကုမ္ပဋ္ဌာနကထာ-ကြည့်။

ကုမ္ပဋ္ဌာနကထာ (ထိ) [ကုမ္ပ+ဋ္ဌာန+ကထာ] (၁) အိုး၏တည်ရာ အရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုသောစကား (ရေတည်ရာရှိရာ အရပ်-ရေဆိပ်အရပ်-အကြောင်းကို ပြောဆိုသောစကား)။ (၂) အိုးပြုလုပ်ရာအရပ်-

အိုးလုပ်ငန်းဌာန - ကို အကြောင်းပြု၍ ပြောဆိုသောစကား။ (အိုးလုပ်ငန်းဌာနရှိ အိုးထိန်းသည် ကျွန်မ = အိုးလုပ်သားမ အကြောင်းကို ပြောဆိုသောစကား။) (၁)(၂) ဝိသိခါကထံ ကုမ္မဋ္ဌာနကထံ ပုဗ္ဗပေတကထံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၇။ မ၊ ၂။ ၁၀၁။ သံ၊ ၃။ ၃၆၈။ အံ၊ ၃။ ၃၅၈။ (- မဟာနိ၊ ၂၆၆။) ကုမ္မဋ္ဌာနကထာတံ ဥဒကဋ္ဌာနကထာ၊ ဥဒကတိတ္ထကထာတံပိ ဝုစ္စတိ၊ ကုမ္မဒါသိကထာ ဝိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၂၄၇။ ကုမ္မဋ္ဌာနကထာတံ ကုမ္မဋ္ဌာနဥဒကတိတ္ထကထာ ဝိ ဝုစ္စတိ ကုမ္မဒါသိကထာ ဝိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၆။ (- သံ၊ ၁။ ၂၃၆။ အံ၊ ၁။ ၃၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၄။) အပိစ ကုမ္မဿ ကရဏဋ္ဌာနံ ကုမ္မဋ္ဌာနံ။ တဒပဒေသေန ပန ကုမ္မဒါသိယော ဝုတ္တာ။ သီ၊ ၃။ ၁၆၇။

ကုမ္မဋ္ဌာနပုဒေသ (ပု) [ကုမ္မဋ္ဌာန + အပဒေသ] အိုးပြုလုပ်ရာအရပ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ကုမ္မဋ္ဌာနပုဒေသေန ကုမ္မဒါသိယော ဝုတ္တာတိ အာဟ “ကုမ္မဒါသိကထာ ဝိ”တိ။ မ၊ ၃။ ၁၀၈။ အံ၊ ၃။ ၃၃၈။

ကုမ္မဋ္ဌာနာပဒေသ (ပု) [ကုမ္မဋ္ဌာန + အပဒေသ] အိုးပြုလုပ်ရာအရပ်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ကုမ္မဋ္ဌာနာပဒေသေန ကုမ္မဒါသိယော ဝုတ္တာတိ အာဟ “ကုမ္မဒါသိကထာ ဝိ”တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၉။ သံ၊ ၃။ ၂၄၀။

ကုမ္မဏ္ဍ (ပု) [ကုမ္မ + ဏ္ဍ။ ကုမ္မ + ခိ + အ။ ကုသ + အဏ္ဍ။ က + ဥမ္မ + အဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ၃။ ၅၉၇။] ဖရုံ(ဓာန်၊ သျှ)။ ကျောက်ဖရုံ(ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။ တောင်ပေါက်၊ သျှ)။ ဖရုံမဲ့(ဓာန်၊ ၃။ သျှ)။ ကပိတ္ထလာဗု ကုမ္မဏ္ဍ ပုဿဖလ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၂။ (- ၃၀၉။ ကခါ၊ ၂၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၀၊ ၁၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၆၆။ ၂၄၆။) ကုမ္မဏ္ဍော တု စ ဝလ္လိဘော။ ဓာန်၊ ၅၉၇။

ကုမ္မဏ္ဍ(ပု) [ကုမ္မ + အဏ္ဍ။ ကုမ္မမတ္တာနိ အဏ္ဍာနိ ယေသံ ဒေဝါနံ တေ ကုမ္မဏ္ဍာ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။] ကုမ္မဏ်၊ ကုမ္မဏ္ဍနတ်။ (အိုးပမာဏ လိင်ဥရှိသောကြောင့် ကုမ္မဏ္ဍ ခေါ်သည်။) ကုမ္မဏ္ဍာနံ အဓိပတိ၊ ဝိရုဇ္ဇောဣတိ နာမသော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၀။ (- အပါ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။) ကုမ္မဏ္ဍာနန္တိ တေ ကိရ ဒေဝါ မဟောဒရာ ဟောန္တိ၊ ရဟဿင်္ဂမ္ပိ စ နေသံ ကုမ္မော ဝိယ မဟန္တံ ဟောတိ။ တဿ ကုမ္မဏ္ဍာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၆။ (- ဇာ၊ ၁။ ၁၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။)

ကုမ္မဏ္ဍက (ပု) [ကုမ္မဏ္ဍ + က] ကုမ္မဏ္ဍနတ်။ မနုဿာ ဒေဝနာဂါစ၊ ဂရုဠာစ ကုမ္မဏ္ဍကာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၈၀။

ကုမ္မဏ္ဍဒေဝ (ပု) [ကုမ္မဏ္ဍ + ဒေဝ] ကုမ္မဏ္ဍနတ်။ ကုမ္မဏ္ဍာနန္တိ ကုမ္မဏ္ဍဒေဝါနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။

ကုမ္မဏ္ဍဒေဝတာ (ထိ) [ကုမ္မဏ္ဍ + ဒေဝတာ] ကုမ္မဏ္ဍနတ်။ ဝိရုဇ္ဇကော ကုမ္မဏ္ဍရာဇာ ကုမ္မဏ္ဍဒေဝတာနံ ကောဋီသတသဟဿေန ပရိဝုတော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၁။

ကုမ္မဏ္ဍပစာရ (တိ) [ကုမ္မဏ္ဍ + ဥပစာရ] ကုမ္မဏ်တို့၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သောသူ။ ကုမ္မဏ္ဍော ဝိ ကုမ္မဏီ ဝိ ကုမ္မဏ္ဍပေါတကော ဝိ ကုမ္မဏ္ဍပေါတိကာ ဝိ ကုမ္မဏ္ဍမဟာမတ္တော ဝိ ကုမ္မဏ္ဍပါရိသဇ္ဇော ဝိ ကုမ္မဏ္ဍပစာရော ဝိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၄။

ကုမ္မဏ္ဍပါရိသဇ္ဇ (တိ) [ကုမ္မဏ္ဍ + ပါရိသဇ္ဇ] ကုမ္မဏ်၏ အမှုကြီးငယ်ကို စီရင်နိုင်သောသူ။ ကုမ္မဏ္ဍပစာရ-ကြည့်။

ကုမ္မဏ္ဍပေါတက (ပု) [ကုမ္မဏ္ဍ + ပေါတက။ ထိန္ဒ - ပေါတိကာ] ကုမ္မဏ်ငယ်။ ကုမ္မဏ္ဍပစာရ-ကြည့်။

ကုမ္ပဏိမဟာမတ္တ (ပု) [ကုမ္ပဏိ + မဟာမတ္တ]
ကုမ္ပဏိအမတ်ကြီး။ ကုမ္ပဏိပစာရ-ကြည့်။

ကုမ္ပဏိရာဇာ (ပု) [ကုမ္ပဏိ + ရာဇာ] ကုမ္ပဏိတို့
၏မင်း၊ ဝိရုဠကနတ်မင်း။ ကုမ္ပဏိဒေဝတာ-
ကြည့်။

ကုမ္ပဏိလတာ (ထိ) [ကုမ္ပဏိ + လတာ] ဖရုံနွယ်။
ကေစိ “ကာလိဂိနိ” နှစ် ပါဌံ ဝတော တဿ
ကုမ္ပဏိလတာသဒိသန္တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ထေရီ၊
၄။ ၂၃၄။

ကုမ္ပဏိသဟဿ (န) [ကုမ္ပဏိ + သဟဿ] ကုမ္ပဏိ
တထောင်။ ယမေန ဒုဋ္ဌေန နယနာဝုဓေန
ဩလောကိတမတ္တေ အနေကာနိ ကုမ္ပဏိသ-
ဟဿာနိ တတ္ထကပါလေ တိလာ ဝိယ ဖရန္တာ-
နိ ဝိနဿန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။
၁။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၈။)

ကုမ္ပဏိသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ကုမ္ပဏိသဟဿ +
ပရိဝါရ] ကုမ္ပဏိတထောင် အခြံအရံရှိသော၊
သူ။ တံ ပန မဏိရတနံ ကုမ္ပဏိရော နာမယက္ခော
ကုမ္ပဏိသဟဿပရိဝါရေ ရက္ခတိ။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၁၇၁။

ကုမ္ပဏိသာမိ (ပု) [ကုမ္ပဏိ + သာမိ] ကုမ္ပဏိတို့
၏အရှင်၊ ဝိရုဠကနတ်မင်း။ ဓတရဋ္ဌော စ
ဂန္ဓဗ္ဗာ-ဓိပေါ ကုမ္ပဏိသာမိ တု။ ဓာနံ၊ ၃။ ၁။

ကုမ္ပဏိသေနာ (ထိ) [ကုမ္ပဏိ + သေနာ] ကုမ္ပဏိ
စစ်သည်။ မဟတိယာ စ ကုမ္ပဏိသေနာယ
မဟတိယာ စ နာဂသေနာယ စတုဒ္ဓိသံ ရက္ခံ
ဌပေတွာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၈၊ ၁၆၆။

ကုမ္ပဏိ (ထိ) [ကုမ္ပဏိ + က + ဤ] (၁) ကုမ္ပဏိ
မ။ (၂) ဖရုံနွယ်။ (၃) ကုမ္ပဏိပစာရ-ကြည့်။
(၂) လာဗု ဝါ ကုမ္ပဏိ ဝါ သာမာ ဝါ ကာဠု-
ဝလ္လိ ဝါ ပူတိလတာ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၈။

ကုမ္ပ(ထု)ထုဏ(န) (ပု၊ န) [ကုမ္ပ + ထုဏ]
(၁) အိုးစည်။ (အိုးထုန်။ ဓာနံ၊ ၄။ ၁။)

(၂) လေးထောင့် ရှိသောစည်။ ထက်စည်။
(အရာ ဌာနအား လျော်စွာ “ထက်စည်
တီးခြင်း၊ ထက်စည်တီးသံ” စသည် ဌာနီ၊ သျ-
တိဉ္စ ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ကေ (ကေစိ) အလို
အိုးစည်သံဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ထက်စည်ဆိုသည်
မှာ သစ်သားနှစ် ဆင်စွယ် စသည်တို့တွင်
တမျိုးမျိုးကို လေးထောင့်ရှိသော တင်း
တောင်းသဏ္ဌာန်ပြု၍ နံပါးလေးဘက်၌ အ
ပေါက်ဖောက်ကာ ၎င်းအပေါက်တို့ကို သား
ရေကျက်ထားသော စည်မျိုးတည်း။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။
၃၅၉။) (၁) ကုမ္ပထုဏဒဒ္ဓရိကာဒိကံ။ ကုမ္ပ-
သဏ္ဌာနတ္တာ ကုမ္ပော စ တံ ထုနနဂရသမ္ပူ-
တတ္တာ ထုနဉ္စေတိ ကုမ္ပထုနံ၊ တဒေဝ
ကုမ္ပထုဏံ။ အထ ဝါ ထု အဘိတ္ထဝေ၊
ကမ္ပနိ ဧကော။ ကုမ္ပော စ သော ထုဏော
စေတိ ကုမ္ပထုဏော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။
(၂) ဝေတာဋ္ဌံ ကုမ္ပထုဏံ သောဘနကံ။ ဒီ၊
၁။ ၆၆၁။ မဟာနိ၊ ၂၇။ စူဠနိ၊ ၂၇။ ခုဒ္ဒက၊
၄။ ၂၆။ (- ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၅၄၇။) ကုမ္ပထုဏန္တိ စတုရဿအဗ္ဗဏက-
တာဋ္ဌံ၊ ကုမ္ပသဒ္ဓန္တိပိ ကေ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၄။ ကုမ္ပထုနန္တိ စတုရဿအဗ္ဗ-
ဏကတာဋ္ဌံ။ “ကုဋ္ဌဘေရိသဒ္ဓေါ” တိ ကေစိ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ (- သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၅၉။)
ကုမ္ပထုဏိက-လည်း ကြည့်။

ကုမ္ပထုဏိ(နိ)က (တိ) [ကုမ္ပထုဏ + ဣက]
(၁) အိုးစည်သံဖြင့် - လှည့်လည်တတ် - က
စားတတ် - သော၊ အိုးစည် တီးတတ်သော၊
သူ(အိုးစည်တီးသမား)။ (၂) ထက်စည်တီး
တတ်သောသူ (ထက်စည်တီးသမား)။ (၁)
(၂) သောကဇ္ဈာယိကာနမ္ပိ ကုမ္ပထုဏိကာနမ္ပိ
သဟတ္တာ ခါဒနီယံ ဘောဇနီယံ ဒေတိ။ ဝိ၊
၂။ ၃၉၇။ (၁) ကုမ္ပထုဏိကာ နာမ သဋ္ဌကေန
ကိဋ္ဌနကာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၇။ ကုမ္ပထုနိကေ-
(ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂) တံ သဋ္ဌဒဒ္ဓရိဝါဒကေ။ ဇာ၊

၄၂၇။၁၇၆။ ကုမ္ဘာဏိယ နာမ ကုမ္ဘာသဒ္ဒေါ၊
တေန စရန္တိ ကိဋ္ဌန္တိ၊ တံ ဝါ သိပ္ပံ တေသန္တိ
ကုမ္ဘာဏိယက။ တေနာဟ “သံဋ္ဌကေန
ကိဋ္ဌနက”တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၆။ ဝိမတိ၊
၂။၇၈။ သဋ္ဌဒြုဒြိတဝါဒကေတိ သဋ္ဌသဏ္ဌာ-
နေန သဋ္ဌာယ ဒြုဒြိတိယာ ဘေရိယာ
ဝါဒကေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ဒါ၊ဝမ်း။ (၂) ဗိမ္ဗိ-
သကဝါဒကတိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ကုမ္ဘာဏိယ (တိ) [ကုမ္ဘာဏ+ဏိယ] အိုးစည်
တီးသောသူ (အိုးစည်တီးသမား)။ ပါ-
ဏိယရာ ကုမ္ဘာဏိယော၊ မဏ္ဍကော သော-
ကဇ္ဈာယိက။ ဇာ၊၂။၃၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၉။
(ကုမ္ဘာဏိယာဟု ရှိသင့်သည်။)

ကုမ္ဘထေ(ထွေ)နက (တိ) [ကုမ္ဘ + ထေနက]
အိုးထဲ၌ မီးထွန်း၍ခိုးတတ်သော၊ အိုးမီးဖြင့်
ခိုးသောသူ။ တာနိ သုပ္ပဓံသိယာနိ ဟောန္တိ
စောရေဟိ ကုမ္ဘထေနကေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၄၆။
(-သံ၊၁။၄၅၅။ အံ၊၃။၁၀၅။) ကုမ္ဘထေန-
ကေဟိတိ ကုမ္ဘေ ဒိပံ ဇာလေတွာ တေန
အာလောကေန ပရသရေ ဘဏ္ဍံ ဝိစိနိတွာ
ထေနကစောရေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။)

ကုမ္ဘဒါသ (ပု) [ကုမ္ဘ+ဒါသ။ ထိဉ္ဇ-ဒါသိကာ၊
-ဒါသိ] အိုးထိန်းကျန်။ နာဟံ တုမေဟိ
ဥဒကတိတ္ထတော ကုမ္ဘဒါသိကာ ဝိယ အာ-
နိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။

ကုမ္ဘဒါသိကထာ (ထိ) [ကုမ္ဘဒါသိ+ကထာ] အိုး
ထိန်းကျန်မကို အကြောင်းပြု၍ ပြောသော
စကား။ ကုမ္ဘဋ္ဌာနကထာ-ကြည့်။

ကုမ္ဘဒါသိဂီတ (န) [ကုမ္ဘဒါသိ+ဂီတ] အိုးထိန်း
ကျန်မ၏သီချင်းသံ။ ယံ ပန အတ္ထနိဿိတံ
ဓမ္မနိဿိတံ ကုမ္ဘဒါသိဂီတမ္ပိ သုဏန္တဿ
ပသာဒေါဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ သိ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၁။၃၄၈။

ကုမ္ဘဒါသီ (ထိ) [ကုမ္ဘ+ဒါသီ] အိုးထိန်းကျန်မ။
ဂဟပတိနာ ဝါ၊ဂဟပတိပုတ္တေန ဝါ အန္တမ-
သော ကုမ္ဘဒါသိယာပိ။ ဒိ၊၁။၁၅၉။ (-အပ၊
၁။၃၇၁။ အပ၊၂။၁၉၉။ ဇာ၊၂။၁၀၇။ မိလိန္ဒ။
၃၁၆။)

ကုမ္ဘဒူဟန (တိ) [ကုမ္ဘ+ဒူဟန] အိုးဖြင့်နို့ညှစ်ခံ
သော၊ ယဉ်ပါးသော။ဂါဝေါ ဋ္ဌေကသမာနာ၊
သောရတာ ကုမ္ဘဒူဟနာ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။

ကုမ္ဘဒေါဟန (တိ) [ကုမ္ဘ+ဒေါဟန] အိုးပြည့်
ညှစ်အပ်သော နို့ရည် ရှိသော။ နို့ထွက်
ကောင်းသော။ ကုမ္ဘဒေါဟနဓေန-ကြည့်။

ကုမ္ဘဒေါဟနဓေန (ထိ) [ကုမ္ဘဒေါဟန + ဓေန]
အိုးပြည့် ညှစ်အပ်သော နို့ရည်ရှိသော
နွားမ။ ကုမ္ဘဒေါဟနဓေနယောခိရံ န ဒေန္တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ကုမ္ဘဒေါဟ-
နာတိ ကုမ္ဘပူရခိရာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

ကုမ္ဘပမာဏ (တိ) [ကုမ္ဘ+ပမာဏ] အိုးအတိုင်း
အရှည်ရှိသော၊အိုးလောက်ရှိသော။ ကဏ္ဍော
နာမ ဥယျာနပါလော ပိဏ္ဍိပက္ကမေဝ ကုမ္ဘ-
ပမာဏံ မဟန္တံ အဗ္ဗပက္ကံ ရညော ဟရန္တော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။

ကုမ္ဘပရိမာဏ (တိ) [ကုမ္ဘ+ပရိမာဏ] အိုးအ-
တိုင်းအရှည် ရှိသော၊ အိုးလောက် ရှိသော။
သုမနုပ္ပကုမ္ဘေနာတိ ကုမ္ဘပရိမာဏေန သုမ-
နုပ္ပရာသိနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

ကုမ္ဘပူရ (ထိ၊န) [ကုမ္ဘ + ပူရ] ကုမ္ဘပူရမြို့။
ကလိင်္ဂရဋ္ဌေ ဒဏ္ဍကိရညော ကုမ္ဘပူရံ နာမ
နဂရံ ဥပနိဿာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။

ကုမ္ဘပူရခိရ (တိ) [ကုမ္ဘ+ပူရ + ခိရ] အိုး
ပြည့် နို့ရည်ရှိသော။ ကုမ္ဘဒေါဟနဓေန-
ကြည့်။

ကုမ္ဘဘာရ (ပု) [ကုမ္ဘ+ဘာရ] တကုမ္ဘရှိသော
ဝန်။ ကိတ္တကံ ဘာရံ ဝဟတိတိ။ ကုမ္ဘဘာ-
ရန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

ကုမ္ဘာရဂါဟိတ (တိ) [ကုမ္ဘာရ+ဂါဟိတ] တကုမ္ဘဝန်ကို-ဆောင်နိုင် - ယူနိုင် - သော၊ တကုမ္ဘဝန်ဆန်သော။ တာတာ အမှတ်ကုမ္ဘာရဂါဟိတံ စမ္ပဘတ္တံ ကာတုံ ဝနုတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၆။

ကုမ္ဘာရမတ္တ (တိ) [ကုမ္ဘာရ+မတ္တ] တကုမ္ဘဝန်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ကုမ္ဘာရမတ္တံ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၆။

ကုမ္ဘမတ္တ (တိ) [ကုမ္ဘ+မတ္တ] အိုး-အတိုင်း အရှည်-ပမာဏ-ရှိသော (ဗေဗျူသပြေသီး)။ ကုမ္ဘမတ္တံ ဂဟေတွာန၊ ပနသံ ဇီဝဇီဝကံ။ အပါ၊ ၁။ ၃၄၅။ (-၄၀၉။ အပါ၊ ၂။ ၉၀။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။)

ကုမ္ဘမတ္တရဟဿင်္ဂ (တိ) [ကုမ္ဘမတ္တ+ရဟဿင်္ဂ] အိုးပမာဏလိင်ဥရှိသော။ သူ။ ကုမ္ဘဏှကြည့်။

ကုမ္ဘဝဏ္ဏ (ပု) [ကုမ္ဘ+ဝဏ္ဏ] ဆင်ဦးကင်းအဆင်း။ ပဒုမိတိ ပဒုမသမာနဝဏ္ဏတယ “ပဒုမ” နှိ လဒ္ဒနာမေန ကုမ္ဘဝဏ္ဏေန သမန္တာဂတတ္တာ ပဒုမိ။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃။ ၁။

ကုမ္ဘဝတိနဂရ (ထိ၊ န) [ကုမ္ဘဝတိ+နဂရ] ကုမ္ဘဝတိမြို့။ ကိသဝဇ္ဇော နာမ ဣသိ ကေကောဝဒဏှကိရညော ကုမ္ဘဝတိနဂရံ နိဿာယ ဥယျာနေ ဝသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၉။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၀။)

ကုမ္ဘဝတိနဒီတီရ (န) [ကုမ္ဘဝတိ + နဒီတီရ] ကုမ္ဘဝတိမြစ်ကမ်း။ တတော ဇာတိမန္တတာပသံ အဒ္ဓသ ဗန္ဓုမတိနဂရံ နိဿာယ ကုမ္ဘဝတိနဒီတီရေ ဝိဟရန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။

ကုမ္ဘသဏ္ဌာန (တိ) [ကုမ္ဘ+သဏ္ဌာန] အိုးအသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ကုမ္ဘ၊ ၂ ကြည့်။

ကုမ္ဘသတ (န) [ကုမ္ဘ+သတ] အိုးတရာ၊ တရာသောအိုး။ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာ သပ္ပိဿ

တာဝ ကုမ္ဘသတမ္ပိ ကုမ္ဘသဟဿမ္ပိ ဝိဟာရံ ပေသေန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၂။

ကုမ္ဘသဒ္ဓ (ပု) [ကုမ္ဘ + သဒ္ဓ] အိုးစည်သံ။ ကုမ္ဘ(ထု)ထူဏ(န)(၂) ကြည့်။

ကုမ္ဘသဟဿ (န) [ကုမ္ဘ + သဟဿ] အိုးတထောင်၊ တထောင်သောအိုး။ ကုမ္ဘသတကြည့်။

ကုမ္ဘသီသ (ထိ) [ကုမ္ဘ+သီသ] အိုးနှင့်တူသော ဦးခေါင်းရှိသော။ သူ။ ကေစိ ကုမ္ဘသီသာ၊ ကေစိ ပဗ္ဗာရသီသာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၅။

ကုမ္ဘာတိရေကဒ္ဓေသကဋ္ဌ (တိ) [ကုမ္ဘ + အတိရေက+ဒ္ဓေသကဋ္ဌ] တကုမ္ဘလွန်သောလှည်းနှစ်စီးတိုက်ရှိသော၊ တကုမ္ဘနှင့် လှည်းနှစ်စီးတိုက်ရှိသော။ ကေစိ ပန “ဝိဟော နာမ ကုမ္ဘာတိရေကဒ္ဓေသကဋ္ဌ” နှိ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၃၂။

ကုမ္ဘာလင်္ကာရ (ပု) [ကုမ္ဘ+အလင်္ကာရ] ဆင်ဦးကင်းတန်းဆာ။ ကုမ္ဘာလင်္ကာရော သတသဟဿံ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၈၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၅၂။

ကုမ္ဘာလင်္ကာရဒိဟတ္တာလင်္ကာရ (ပု) [ကုမ္ဘာလင်္ကာရ+အာဒိ + ဟတ္တိ + အလင်္ကာရ] ဆင်ဦးကင်းတန်းဆာစသော ဆင်၏ တန်းဆာ။ နာနာရတနကပ္ပန (ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃။ ၁) ကြည့်။

ကုမ္ဘိအဂ္ဂ (န) [ကုမ္ဘိ+အဂ္ဂ] (ထမင်း) အိုးဦး၊ ထမင်းဦးပေါင်း။ ခေတ္တဂ္ဂံ ရာသဂ္ဂံ ကောဠဂ္ဂံ ကုမ္ဘိအဂ္ဂံ ဘောဇနဂ္ဂန္တိ ဣမာနိ ပဉ္စ အဂ္ဂါနိ ဒေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ (-၂၅၇။)

ကုမ္ဘိအဂ္ဂဒါန (န) [ကုမ္ဘိအဂ္ဂ+ဒါန] (ထမင်း) အိုးဦးအလှူ။ ဣဒမဿ ကုမ္ဘိအဂ္ဂဒါနံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။

ကုမ္ဘိက (တိ) [ကုမ္ဘ+ဏိက] (၁) တကုမ္ဘအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၂) အိုးအစုအပုံ။ (၃) တကုမ္ဘထိုက်သော။ (၄) မှော်ကြီး။ (၅)

သခွတ်ဖို့။ (၆) ဒေါနပန်း။ (၁) (၂)
(၃) ကုမ္ပဏိ အသွယ် ပရိမာဏန္တိ ကုမ္ပဏိ။
ကုမ္ပဏိ ရာသီ ကုမ္ပဏိကော။ ကုမ္ပဏိ အရဟတိ-
တိ ကုမ္ပဏိကော။ ရှုနာ-၂၂၅။ (၄) (၅) (၆)
ထောမ။

ကုမ္ပဏိ (တိ) [ကုမ္ပဏိ+ဂတ] အိုး-သို့-ဦး-
ရောက်သော။ ကုမ္ပဏိကံ ကုမ္ပဏိယမေဝ ဘာဇ-
နဂတမ္ပိ ဘာဇနေယေဝ ဟောတိ။ ဝိဇ္ဇာ။
၂၇၅။ (-၂၇၈။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၇၇။)

ကုမ္ပဏိတဘဏ္ဍ (န) [ကုမ္ပဏိတ+ဘဏ္ဍ] အိုး-သို့-
ဦး - ရောက်သောဘဏ္ဍာ။ အသက္ခောန္တော
ကုမ္ပဏိတဘဏ္ဍဂဟဏတ္ထိ အတ္တနော ဘာဇနံ
ပဝေသေတွာ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၇၅။

ကုမ္ပဏိတသင်္ချာ (ထိ) [ကုမ္ပဏိတ+သင်္ချာ] အိုး
သို့ရောက်ပြီဟူ၍ ရေတွက်ခြင်း။ န ကုမ္ပဏိတ-
သင်္ချာ လဘတိ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၇၈။

ကုမ္ပဏိဇေရ (တိ) [ကုမ္ပဏိ + ဇေရ] အိုး၏
ဆွေးမြေ့ကွဲအက်ခြင်း။ တဉ္စိ ကုမ္ပဏိဇေရကရ-
ဏေန စ မာတိကာဥဇကရဏေန စ သဒ္ဓိ
ကေလက္ခဏံ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၇၉။

ကုမ္ပဏိဋ္ဌာနဂမန (န) [ကုမ္ပဏိ+ဋ္ဌာန+ဂမန] အိုး
ပြုလုပ်ရာ အရပ်သို့ သွားခြင်း။ ယထာ ဒွါရ-
ပိဒဟနေ ကုမ္ပဏိဋ္ဌာနဂမနသု အနုပကာရတ္တာ
အနာပတ္တိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၂။

ကုမ္ပဏိတလ (န) [ကုမ္ပဏိ+တလ] အိုးအပြင်၊
အိုး၏အောက်အဖို့။ အစော ဂန္ဓာ ကုမ္ပဏိတလံ
အာဟစ္စ ဥဒ္ဓံ အာရောဟန္တာ။ ဇာဠာ
၃။ ၄၃။

ကုမ္ပဏိမတ္တက (တိ) [ကုမ္ပဏိ+မတ္တက] အိုး၏အ
ထက်။ ကေစိ ပန နိမိတ္တတ္ထာယ ကုမ္ပဏိမတ္တ-
ကေ နိဂြောဓရက္ခာဒိနိ ရောပေန္တိ။ ဝိဇ္ဇာ။
၂၇၅။ (-ကခါ၊ ၉။ ၄၁။)

ကုမ္ပဏိမုခ (န) [ကုမ္ပဏိ+မုခ] (၁) ထမင်းအိုးဝ။
(၂) အိုးဝ၊ အိုးမျက်နှာဝ။ (၁) သော န

ကုမ္ပဏိမုခါ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၃။
၃၃။ မ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ၁။ ၃၀၀။ အဘိ၊ ပ။ ၁၆၃။
မဟာနိ၊ ၃၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၅၉။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၃၀၁။
၃၈၂။) န ကုမ္ပဏိမုခါတိ ကုမ္ပဏိတော ဥဒ္ဓရိတွာ
ဒိယျမာနံ ဘိက္ခုနံ ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၂။
မ၊ ၁။ ၃၄၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၈၂။
မဟာနိ၊ ၁။ ၃၈၀။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကုမ္ပဏိမုခဝနိ (ထိ) [ကုမ္ပဏိမုခ+ဝနိ] အိုးမျက်နှာဝ
ရေး၊ အိုးလည်ပင်း။ ယဒိ ပန ကုမ္ပဏိမုခဝနိယာ
ပါသံ ကတွာ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၇၄။ (-ဇာ၊ ၁။
၃။ ၄၁။)

ကုမ္ပဏိမူလ (န) [ကုမ္ပဏိ+မူလ] အိုး၏အနီး။ သ-
စေ ပနသု သဗ္ဗဒိသာသု ခဏိတွာ ကုမ္ပဏိမူလံ
ပတ္တဿာပိ လဇ္ဇိမေမ္မာ ဩက္ကမတိ။ ဝိဇ္ဇာ
၁။ ၂၇၂။

ကုမ္ပဏိ (ထိ) [ကမု+ဘ+ဤ။ ကု+ဘူ+ကံ+
ဤ။ က+ဘဏ+ကံ+ဤ။ က+ဥမ္မ+အ+
ဤ။ ကာမိယတိတိ ကုမ္ပဏိ၊ ကုယာ ပထဝိယာ
ဘဝတိတိ ဝါ ကုမ္ပဏိ၊ ကေန အဂ္ဂိနာ ဘဏ-
တိတိ ဝါ ကုမ္ပဏိ၊ ကေန ဇလေန ဥမ္မိယတိ
ပူရိယတိတိ ဝါ ကုမ္ပဏိ။ ဓာန်၊ ၉။ ၄၅၆။] (၁)
အိုး။ (၂) ထမင်းအိုး။ (ချက်ပြီးထမင်း
ထည့်သော အိုးကို ကုမ္ပဏိ၊ ထမင်းချက်သော
အိုးကို ဥက္ကလိ-ဟု ဆို၏။ သိ၊ ၉။ သစ်၊ ၂။
၃၅၅။) (၁) ကုမ္ပဏိ အာမသတိ၊ အာပတ္တိ
ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၈။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၉၉။ ဒီ၊ ၂။
၁၄၄။ မ၊ ၂။ ၁၁၄။) ကုမ္ပဏိတ္ထိ ပိဋရော ကုဏ္ဍံ၊
ခဋ္ဌောပျု၊ ကွလိ ထာလျု၊ ခါ။ ဓာန်၊ ၄၅၆။
ကုမ္ပဏိမုခ (၁) လည်း ကြည့်။

ကုမ္ပဏိ (ထိ) [ကု+ဥမ္မ+အ+ဤ] ကပ္ပိလံ။
ကုမ္ပဏိ ကုမုဒိကာ ဘဝေ။ ဓာန်၊ ၈။ ၉။ ၅၆၄။

ကုမ္ပဏိရ (ပု) ကုမ္ပဏိရဘိလူး။ ကုမ္ပဏိရော ရာဇဂဟိ-
ကော၊ ဝေပုလ္လဿ နိဝေသနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၅။
(-ထေရီ၊ ၁။ ၄၀။ ဒီ၊ ၉။ ၂။ ၂၄၀။) ကုမ္ပဏိရော

ရာဇဂဟိကောတိ ရာဇဂဟနဂရေ နိဗ္ဗတ္တော
ကုမ္ဘိရော နာမ ယက္ခော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၉။

ကုမ္ဘိလ (ပု) [ကုမ္ဘိ+ဥလ+အ။ ကုမ္ဘိ+လာ+
အ။ ကေန ဥဘတိ ပူရေတိတိ ကုမ္ဘော၊ ဇလာ-
သယော၊ တတြ ဥလတိ ဂစ္ဆတိတိ ကုမ္ဘိလော၊
ကုမ္ဘိ ဝါ သဋ္ဌော၊ တံ လာတိတိ ကုမ္ဘိလော။
ဓာနိ၊ဋီ၊၆၇၄။] မိကျောင်း။ တတ္ထန္တိ သတ္တု-
ဝဓကော၊ ကုမ္ဘိလော လုဒ္ဒဒဿနော။ စရိယာ။
၄၁၄။ (-ဇာ၊၂။၅၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဌ၊၁။
၂၁။)

ကုမ္ဘိလက (ပု) ကုမ္ဘိလကမည်သော ငှက်ငယ်။
ကုမ္ဘိလကာ (ဇာ၊၁။၂၉၇)တိ ဝေန်နာမကာ
ခုဒ္ဒကသကုဏာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၇။

ကုမ္ဘိလဂါဟသဒိသ (တိ) [ကုမ္ဘိလ+ဂါဟ+သ-
ဒိသ] မိကျောင်း၏ဖမ်းယူခြင်းနှင့် တူသော။
ကုမ္ဘိလသဒိသ-ကြည့်။

ကုမ္ဘိလဂါဟ (ပု) [ကုမ္ဘိလ+ဂါဟ] မိကျောင်း၏
ဖမ်းယူခြင်း(မိကျောင်း၏ ဖမ်းယူခြင်းနှင့်တူ
သော ဖမ်းယူခြင်း)။ ကုမ္ဘိလဂါဟံ ဂဏန္တိ န
ဝိဿဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၁၉၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၃၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။) ကုမ္ဘိလဂါဟန္တိ သံသု-
မာရဂါဟံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။

ကုမ္ဘိလဇာတက (န) [ကုမ္ဘိလ+ဇာတက] ဘုရား
ရှင် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ နေတော်မူစဉ်
ဒေဝဒတ်၏ဘုရားရှင်အား သတ်ဖြတ်ရန် လုံ
လပြုခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောသော
ဇာတ်၊ ကုမ္ဘိလဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊၂-နိပါတ်၊
၆-ဝဂ်၊ ဂ-ဇာတ်၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။
၅၅၊၆၁။ (ဇာတ်ပါဠိတော်ခေါင်းများ၌ ၆-
ဝဂ်၊ ဂ-ဇာတ်ကို သုသုမာရဇာတ်၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၄-
ဇာတ်ကို ကုမ္ဘိလဇာတ် အမည်တပ်သည်၊ အဋ္ဌ-
ကထာ၌ ၂-ဇာတ်လုံး ကုမ္ဘိလဇာတကဟု ဆိုလို-
ဟန်ရှိသည်။) သေသမေတ္တ သဗ္ဗံ ဟေဋ္ဌာ

ကုမ္ဘိလဇာတကေ ဝုတ္တနယမေဝ သဒ္ဓိံ သ-
မောဓာနေနာတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၇၉။

ကုမ္ဘိလဘယ (န) [ကုမ္ဘိလ + ဘယ] (၁)
မိကျောင်းဘေး၊ မိကျောင်းမှ ဖြစ်သော
ဘေး။ (၂) မိကျောင်းဘေးနှင့် တူသော
ဘေး၊ ဝမ်းကိုမွေးမြူခြင်းဘေး (သာသနာ၌
လာဘ်လာဘကို ငဲ့ကွက်တပ်မက်၍ ဗေဒင်
ဟောခြင်း၊ ဆေးကုခြင်းစသော မိစ္ဆာဇီဝဖြင့်
အသက်မွေးခြင်း မျိုးတည်း။ မ၊ဋီ၊၃။၇၉။)
(၁) ဦးမိဘယံ ကုမ္ဘိလဘယံ အာဝဇ္ဇဘယံ သု-
သုကာဘယံ။ မ၊၂။၁၂၂။ အံ၊၁။၄၃၇။ အဘိ၊
ဝိ၊၃၉၁။ မဟာနိ၊၂၇၉။ စူဠနိ၊၂၄၁၊၂၆၁။
(-ထေရီ၊၄၃၃။ မိလိန္ဒ၊၁၉၄။) ကုမ္ဘိလဘ-
ယန္တိ သံသုမာရဘယံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၂၃။ ကုမ္ဘိ-
လတော ဥပ္ပန္နံ ဘယံ ကုမ္ဘိလဘယံ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၄၇၄။ (-မဟာနိ၊ဌ၊၃၄၇။) (၂) ကတမဉ္စ
ဘိက္ခဝေ ကုမ္ဘိလဘယံ။ မ၊၂။၁၂၃။ ကုမ္ဘိလ-
ဘယန္တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ သြဒရိကတ္တဿေတံ
အဓိဝစနံ။ မ၊၂။၁၂၄။ အံ၊၁။၄၄၀။ (-ထေ-
ရီ၊၄၃၃။) သြဒရိကတ္တဿေတံ အဓိဝစနန္တိ
ယထာ ဟိ ဗာဟိရံ ဥဒကံ သြတိဇ္ဇော ကုမ္ဘိ-
လေန ခါဒိတော မရတိ၊ ဧဝံ ဣမသ္မိံ သာသ-
နေ သြဒရိကတ္တေန ခါဒိတော ဝိဗ္ဗမတိ။ တဿ
သြဒရိကတ္တံ “ကုမ္ဘိလဘယ”န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌ၊
၃။၁၂၃။ ကုမ္ဘိလဘယာနီတိ ဥဒရပေါသနတ္ထံ
အကိစ္စကာရိတာဝသေန သြဒရိကတ္တဘယာ-
နိ။ ထေရီ၊ဌ၊၂၉၅။

ကုမ္ဘိလမံသ (န) [ကုမ္ဘိလ + မံသ] မိကျောင်း
သား။ ကပ္ပိယေ အကပ္ပိယသညိတိ ကုမ္ဘိလ-
မံသဗိဇ္ဇာရမံသာဒိမ္ပိ ကပ္ပိယေ “အကပ္ပိယံ
ဣဒ”န္တိ ဧဝံသညိ။ အံ၊ဌ၊၂။၅၆။

ကုမ္ဘိလမစ္ဆ (ပု) [ကုမ္ဘိလ+မစ္ဆ] မိကျောင်းဟူ
သောငါး။ တတ္ထ ကုမ္ဘိလမစ္ဆာ မကရမစ္ဆာ စ
သုသုမာရာ စဏ္ဍမစ္ဆာ စ။ အပါဠ၊၁။၂၃၆။

ကုမ္ဘိလရာဇ(ပု) [ကုမ္ဘိလ+ရာဇ] မိကျောင်းမင်း။
ကုမ္ဘိလရာဇ ဂင်္ဂါ မဟောဒကာ ဝိတ္ထိဏ္ဍာ၊
ကထံ တတ္ထ ဂမိဿာမိတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။

ကုမ္ဘိလသဒိသ (တိ) [ကုမ္ဘိလ+ဂါဟ+သဒိသ]
မိကျောင်း၏ ဖမ်းယူခြင်းနှင့် တူသော။
နိမိတ္တဂါဟော ကုမ္ဘိလသဒိသော သဗ္ဗမေဝ
ဂဏှာတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။ ကုမ္ဘိလသဒိသောတိ
ကုမ္ဘိလဂါဟသဒိသော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။

ကုမ္ဘိလာဒိဘတ္တ (န) [ကုမ္ဘိလ+အာဒိ+ဘတ္တ]
မိကျောင်း စသည်တို့၏ အစာ။ ဣတော
စိတော စ သြလောကေန္တော ပရိပတိတွာ
ကုမ္ဘိလာဒိဘတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၄။

ကုမ္ဘုပမ (တိ) [ကုမ္ဘု + ဥပမာ] အိုးဥပမာရှိ
သော၊ အိုးနှင့်တူသော။ ကုမ္ဘုပမံ ကာယမိမံ
ဝိဒိတွာ၊ နဂရူပမံ စိတ္တမိဒံ ဌပေတွာ။ ဓမ္မ။
၁၈။ ပေဋကော။ ၁၇၇။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၄၉။ နေတ္ထိ၊
ဝိ။ ၆၇။ (- အံ၊ ၁။ ၄၁၈။ အဘိ၊ ပု။ ၁၀၈။ အ-
ဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၆။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၈၀။) တတ္ထ ကုမ္ဘု-
ပမန္တိ အဗလဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန အနဒ္ဒနိယတာဝ-
ကာလိကဋ္ဌေန ဣမံ ကေသာဒိသမူဟသင်္ခါတံ
ကာယံ ကုမ္ဘုပမံ ကုလာလဘာဇနသဒိသံ
ဝိဒိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။

ကုမ္ဘောဒရ (တိ) [ကုမ္ဘု + ဥဒရ] အိုးနှင့်တူသော
ဝမ်းပိုက်ရှိသော၊ အိုးစရည်းလောက်နီးနီး
အိုင်ကြီးသော ဝမ်းရှိသောသူ။ ကုမ္ဘောဒ-
ရော ဘဂ္ဂပိဋ္ဌိ၊ အထော ဝိသမစက္ခုကော။
ဇာ၊ ၂။ ၃၅၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၂၈။

ကုမ္ဘ (ပု) [ကု+ဦမိ။ ကရ+မ။ ကုမ္ဘိတော ဦမိ-
ဝေဂေါ အဿ ကုမ္ဘော။ ဓာန်၊ ဌ။ ၆၇၄။ က-
ရောတိတိ ကုမ္ဘော=ကစ္ဆပေါ။ မောဂ်၊ ၇။
၁၃၇။ (ကုမိ-သံ)] (၁) လိပ်။ ကျောက်
ကုန်း၌ ထက်သော - အရိုး - အခွံ - ရှိသော
လိပ်။ (တိ) (၂) လိပ်နှင့်တူသော (ဥပါဒါ-
နက္ခန္ဓာငါးပါး)။ (၁) ကုမ္ဘောဝ အင်္ဂါနိ

သကေ ကပါလေ။ သံ၊ ၁။ ၇။ (- ၄၂၅။
သံ၊ ၂။ ၃၈၅။ အပ၊ ၂။ ၉၈။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၃။ မ၊ ဌ၊
၁။ ၁၉၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၃၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။
၁၀၇။) ကုမ္ဘောဝါတိ ကစ္ဆပေါ ဝိယ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၃၅။ ကုမ္ဘောတိ အဋ္ဌိကုမ္ဘော။ သံ၊ ဌ၊ ၃။
၇၃။ အဋ္ဌိကုမ္ဘောတိ ပိဋ္ဌိယံ တိခိဏဋ္ဌိကော
ကုမ္ဘော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၁။ (တိ) (၂) ကော
ကုမ္ဘော။ မ၊ ၁။ ၁၉၇။ “ကုမ္ဘော”တိ ခေါ
ဘိက္ခု ပဉ္စန္ဓေတံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ အဓိဝစနံ။
မ၊ ၁။ ၁၉၈။ (- မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉။)

ကုမ္ဘ (ကြိ) [ကရ+အ+မ] ပြုကုန်၏။ ပြုကြ
ကုန်စို့။ ကရောတိ ကြည့်။

ကုမ္မဂ္ဂ (ပု) [ကု+မဂ္ဂ] (၁) စက်ဆုပ်အပ်သော -
မှားသော - ခရီးလမ်း၊ လမ်းမှား။ (၂) လမ်း
မှားနှင့်တူသော - မိစ္ဆာမဂ် - အပါယ်လမ်း -
အပါယ်ခရီး။ (၃) မှားသောအယူ၊ အယူမှား။
(၁) ဝိဝရေယျ ကုမ္မဂ္ဂံ၊ သြဒဟေယျ သြက-
စရံ။ မ၊ ၁။ ၁၆၆။ (- ပေတ။ ၂၀၂။ ပေတ၊ ဌ။
၄၁၊ ၂၂၉။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၆၃။) (၂) န ကုမ္မဂ္ဂေါ
သေဝိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈။ ကုမ္မဂ္ဂေါတိ
ခေါ ဘိက္ခုဝေ အဋ္ဌဂိကဿေတံ မိစ္ဆာမဂ္ဂဿ
အဓိဝစနံ။ မ၊ ၁။ ၁၆၆။ (- သံ၊ ၂။ ၃၉၉။
အံ၊ ၂။ ၃၆၇။ အဘိ၊ ဓ။ ၉၄။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၈၈။
အဘိ၊ ပု။ ၁၂၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၃။ ထေရ။
၃၆၄။ အပ၊ ၁။ ၃၅၀။ မဟာနိ။ ၃၇။ စူဠနိ။ ၄၅။
ဇာ၊ ၁။ ၁၉၁၊ ၃၈၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄။) ကုမ္မဂ္ဂေါတိ
....အပါယသမ္မာပကတ္တာ ကုမ္မဂ္ဂေါ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၀၆။ ကုမ္မဂ္ဂေါတိ မိစ္ဆာမဂ္ဂေါ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၃၇။ အနတ္တာဝဟတ္တာ ကုမ္မိတော မဂ္ဂေါ၊
ကုမ္မိတာနံ ဝါ အပါယာနံ မဂ္ဂေါတိ ကုမ္မဂ္ဂေါ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၃၉။ (-
ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၃၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၂။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၆၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၄၈။) ကုမ္မဂ္ဂမိစ္ဆာမဂ္ဂ-
ပဋိပန္န-လည်း ကြည့်။ (၃) ကုမ္မဂ္ဂပဋိပန္န
(၂) ကြည့်။

ကုမ္ပဏိပစ္စည်း (တိ) [ကုမ္ပဏိ + ပစ္စည်း] စက်ဆုပ်အပ်သော ခရီး၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော၊ ခရီးလုံ ခရီးကောက်အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်တတ်သော၊ လမ်းမှားဟု (ဉာဏ်အား) ရှေးရှု ထင်တတ်သော။ ဒုက္ခာနုဗန္ဓနရသော ကုမ္ပဏိပစ္စည်းနော။ ပဋိသံဠာ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၄၉။ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂဿ ဥပ္ပထဘာဝတော ကုမ္ပဏိပစ္စည်းနော။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၂၇။

ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိ (ထိ) [ကုမ္ပဏိ + ပဋိပတ္တိ] လမ်းမှား - အကျင့်မှား - အယူမှား - ကို ကျင့်ခြင်း။ မိစ္ဆာဘိနိဝေသကိတ္တနံ ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိယာ ပကာသနာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိနိဝါရဏ (န) [ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိ + နိဝါရဏ] လမ်းမှား - အကျင့်မှား - အယူမှား - ကို တားမြစ်ခြင်း။ အတ္တာဒိမိစ္ဆာဘိမာနနိဝါရဏတ္ထံ ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိနိဝါရဏတ္ထံ အန္တဒ္ဓယဝဇ္ဇနံ ဝတော။ ဝဇ္ဇီ၊ ၄၀၂။

ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိပကာသန (ထိ၊ န) [ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိ + ပကာသန] လမ်းမှား - အကျင့်မှား - အယူမှား - ကို ပြခြင်း။ မိစ္ဆာဘိနိဝေသကိတ္တနံ ကုမ္ပဏိပဋိပတ္တိပကာသနံ။ သီ၊ ၁။ ၁၄၇။

ကုမ္ပဏိပဋိပန္န (တိ) [ကုမ္ပဏိ + ပဋိပန္န] (၁) စက်ဆုပ်အပ်သော - မှားသော - ခရီး - အပါယ်လမ်းအပါယ်ခရီး - သို့ သွားသော၊ သူ။ (၂) စက်ဆုပ်အပ်သော - မှားသော - အဟူကို ကျင့်သော၊ အယူမှားကိုယူသော၊ သူ။ (၁) ကုမ္ပဏိပဋိပန္နာ သော၊ မောဟနေယျသုမုစ္ဆိတော။ အံ၊ ၁။ ၃၂၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၃။ မိလိန္ဒ၊ ၃၇၃။ ဥဒါန၊ ၁၂၅။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆။) ကုမ္ပဏိပဋိပန္နောတိ ကုမ္ပဏိတံ မိစ္ဆာမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၁၅။ (-အံ၊ ၁။ ၂၂၃။) (၂) ကုမ္ပဏိပဋိပန္နံ မ (ထေရီ၊ ၄၀၆) နိဗ္ဗာနဘိသေစနေန သုဒ္ဓိ ဟော-

တီ”တိ ဣမံ ကုမ္ပဏိ မိစ္ဆာဂါဟံ ပဋိပန္နံ ပဂ္ဂယုဋ္ဌိတံ မံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၂။

ကုမ္ပဏိပရိဟရဏ (န) [ကုမ္ပဏိ + ပရိဟရဏ] စက်ဆုပ်အပ်သော - မှားသော - ခရီး - အပါယ်လမ်း အပါယ်ခရီး - ကို ပယ်ခြင်း။ ကုမ္ပဏိပရိဟရဏဝသေန မဂ္ဂသမ္ပုဋ္ဌိပတ္တိတိ မဂ္ဂေ ကုသလော။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၃၆။

ကုမ္ပဏိပိဓာန (န) [ကုမ္ပဏိ + ပိဓာန] စက်ဆုပ်အပ်သော - မှားသော - ခရီး - အပါယ်လမ်း အပါယ်ခရီး - ကို ပိတ်ဆို့ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ ခေမမဂ္ဂဝိစရဏံ ကုမ္ပဏိပိဓာနံ သဗ္ဗလောကသမာဓာရဏမ္ပိ အတ္တတော ဝေနေယျပုဂ္ဂလာပေက္ခမေဝ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၂။

ကုမ္ပဏိမိစ္ဆာမဂ္ဂပဋိပန္န (တိ) [ကုမ္ပဏိ + မိစ္ဆာမဂ္ဂ + ပဋိပန္န] စက်ဆုပ်အပ်သောခရီး၊ ဖောက်ပြန်သောခရီးကို သွားသော၊ သူ။ (အပါယ်လားကြောင်း ဖြစ်သော မိစ္ဆာမဂ္ဂင် ဂ-ပါးသည် ကုမ္ပဏိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-အစရှိသော ဂ-ပါးသော မိစ္ဆတ္တဓမ္မသည် မိစ္ဆာမဂ္ဂ။) ဝေ ကုမ္ပဏိမိစ္ဆာမဂ္ဂပဋိပန္နဿ မေ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၄၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၄။ မ၊ ၁။ ၁၃၇။ သံ၊ ၁။ ၁၂၅။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄၀။ သဗ္ဗောအပါယ်ဂါမိမဂ္ဂေါ ကုမ္ပဏိ “ကုမ္ပိတော မဂ္ဂေါ”တိ ကတော။ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိနံ ဥဇ္ဇပဋိပက္ခတာယ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအာဒယော အဋ္ဌ မိစ္ဆတ္တဓမ္မာ မိစ္ဆာမဂ္ဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၅။ မ၊ ၁။ ၂၃၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ (-သီ၊ ၁။ ၁၄၇။)

ကုမ္ပဏိသေဝနာ (ထိ) [ကုမ္ပဏိ + သေဝနာ] စက်ဆုပ် အပ်သောခရီး - မှားသောခရီး - အပါယ်လမ်း အပါယ်ခရီး - ကို မှီဝဲခြင်း။ တတ္ထကတမာ ကုမ္ပဏိသေဝနာ ... ယာ ဣမဿ ကုမ္ပဏိဿ သေဝနာ နိသေဝနာ။ အဘိဝိ၊ ၃၈၈။ (-အံ၊ ၁။ ၃၇၁။) ယံ ကုမ္ပဏိ သေဝ-

တော သေဝနာ ကုမ္ပဏသေဝနာတိ ဝုစ္စတိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈၂။

ကုမ္ပဏ (န) [ကုမ္ပ+လက္ခဏ] လိပ်၏ မှတ်
ကြောင်းလက္ခဏာ။ ကမ္ဘာပလက္ခဏ-ကြည့်။

ကုမ္ပဏနုဗ္ဗသုတ္တက (န) [ကုမ္ပ+အနုဗ္ဗသုတ္တက]
လိပ်ကို အစဉ်ဖွဲ့သောကြိုး၊ လိပ်ချည်ကြိုး။
အနုယဗျသနပါပနဋ္ဌေန ကုမ္ပဏနုဗ္ဗသုတ္တကံ
ဝိယာတိ သုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ မဟာနိ၊
၄။ ၃၃။

ကုမ္ပဏ (ပ) [ကုလ+သ။ ကုလတိ ပတ္တရတိတိ
ကုမ္ပဏသော=ဘက္ခဝိသေသော။ မောဂ်၊ ၇။
၂၁၅။ (ကုလ္လမ-သံ)] (၁) မုယောမ္ပ။ (၂)
ပအုံးရည်၊ ပုန်းရည်။ (၁) အာယသ္မတော
သုဒ္ဓိန္နဿ ဉာတိဒါသိ အဘိဒေါသိကံ ကုမ္ပဏ-
သံ ဆဇ္ဇေတုကာမာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇။
(-မ၊ ၂။ ၂၄၃၊ ၂၅၁။ အံ၊ ၃။ ၁၉၁။ ဝိမာန။
၂၊ ၁၀၉။) ကုမ္ပဏန္တိ ယဝကုမ္ပဏသံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၇၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။ (-ဝိ၊
၄။ ၃။ ၉၀။ ကခိ၊ ၂။ ၂၀။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၄။ ဝိ-
မာန၊ ၄။ ၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၈။) (၂) ကုမ္ပဏ-
သော၊ အဘိသုတံ၊ အဝန္တိသောမံ။ ဓာနိ၊
၄။ ၄၆၀။

ကုမ္ပဏကောဋ္ဌာသ (ပ) [ကုမ္ပဏ+ကောဋ္ဌာ-
သ] မုယောမ္ပ-အပ္ပိ-အစု။ ဘာဂန္တိ ကုမ္ပဏ-
သကောဋ္ဌာသံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၅၆။

ကုမ္ပဏဒါန (န) [ကုမ္ပဏ+ဒါန] မုယောမ္ပ
အလှူ။ သုဒ္ဓိန္နံ ဝတ မယာဏ္ဍိဒိသဿ ကုမ္ပဏ-
သဒါနံ ဒေန္တေနာတိ စိတ္တံ ပဿာဒေတွာ။
ဝိမာန၊ ၄။ ၂၇၄။

ကုမ္ပဏဒါနန္တရာယ (ပ) [ကုမ္ပဏဒါန+အန္တ-
ရာယ] မုယောမ္ပပေးလှူခြင်း၏ အန္တရာယ်။
ထေရေ ပန ဂတေ ကုမ္ပဏဒါနန္တရာယော
မေ သိယာ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၈၉။

ကုမ္ပဏဒါယက (တိ) [ကုမ္ပဏ+ဒါယက]
မုယောမ္ပ ပေးလှူသောသူ။ (ကုမ္ပဏသ-
ဒါယက ယေရံ။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ
ကုမ္ပဏဒါယကော ထေရေ ဣမာ ဂါထာ-
ယော အဘာသိတ္တာတိ။ အပ၊ ၂။ ၅၀။

ကုမ္ပဏသိပ္ပံ (ပ) [ကုမ္ပဏ+သိပ္ပံ] (၁) မုယော
မ္ပဆွမ်း။ (၂) မုယောမ္ပအစိုဉ်အခဲ၊ မုယော
မ္ပဆုပ်။ (၁) ကုမ္ပဏသိပ္ပံ ဒတွာန၊ မောဒါမိ
နန္ဒနေ ဝနေ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၅၅။
(၂) ကုမ္ပဏသိပ္ပံ-ကြည့်။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၈၁။)

ကုမ္ပဏသိပ္ပံကာ (တိ) [ကုမ္ပဏ+သိပ္ပံကာ]
မုယောမ္ပအစိုဉ်အခဲ၊ မုယောမ္ပဆုပ်။ သာ ပန
တထာဂတဿ တိဏ္ဍံ ကုမ္ပဏသိပ္ပံကာနံ ဒါ-
နာနုဘာဝေန တံဒိဝသညေဝ ရညော အဂ္ဂ-
မဟေသိဘာဝံ ပတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၉၂။

ကုမ္ပဏသိပ္ပံဇာတက (န) [ကုမ္ပဏသိပ္ပံ+ဇာ-
တက] ဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌
နေတော်မူစဉ် မုယောမ္ပ ၃-ဆုပ်ကို ဘုရား
ရှင်အား လှူ၍ ထိုနေ့၌ပင် ကောသလဘုရင်
ကြီး၏ မိဖုရားဖြစ်ရသော မလ္လိကာကို အ
ကြောင်းပြု၍ ဟောသော ဇာတ်၊ ကုမ္ပဏသ-
သိပ္ပံဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၇-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊
၁၀-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၂-၃။ ဇာတ်လမ်း
အကျဉ်းချုပ်မှာ -- မုယောမ္ပ ၄-ဆုပ် လှူခဲ့
ဘူးသော အလောင်းတော် ဆင်းရဲသားနှင့်
ဆွမ်းလှူခဲ့ဘူးသော ယသောဓရာအလောင်း
ကျွန်မကို ဗာရာဏသီပြည်၌ ဗြဟ္မဒတ်မင်းနှင့်
မိဖုရားဖြစ်သောအခါ မိမိတို့၏ ရှေးက ပြုခဲ့
ဘူးသော ကောင်းမှုကို ၁၂-ယူဇနာရှိသော
ဗာရာဏသီပြည်သူအားပြန်လည်ပြောပြသော
ဇာတ်လမ်း ဖြစ်သည်။ (ဇာ၊ ၄။ ၃၈၄ -
၃၉၃။) သောမုသာဝါဒဘယေန “သာမူ”တိ
သမ္ပုဋ္ဌိစ္စိတွာ ကုမ္ပဏသိပ္ပံဇာတကေ ဝုတ္တန-
ယေန ဝ သဗ္ဗံ သံဝိဒဟာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
၄၂၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၉၂။)

ကုမ္မာသပိဏ္ဍိ (ထိ) [ကုမ္မာသ+ပိဏ္ဍ+ဤ]
 မုယောမ္ပံအစိုဉ်အခဲ၊ မုယောမ္ပံဆုပ်။ သုက္ခာယ
 အလောကိကာယ စ၊ ပဿ ဖလံ ကုမ္မာသ-
 ပိဏ္ဍိယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၂။ ဝိမာန။ ၅၉။ ဝိမာန၊
 ၄။ ၁၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။ ကုမ္မာသပိဏ္ဍိယာတိ
 စတ္တာရော ကုမ္မာသပိဏ္ဍော ကေတော ကတွာ
 ဂဟိတံ ကုမ္မာသံ သန္ဓာယ ဝေမာဟ။ ဇာ၊ ၄။
 ၃။ ၃၈၇။

ကုမ္မာသပူရ (တိ) [ကုမ္မာသ+ပူရ] မုယောမ္ပံ
 ဖြင့်ပြည့်သော။ ကေ ဆာတဇ္ဈတ္တံ ဇနပဒ-
 မနုဿ ကုမ္မာသပူရံ ကပလ္လကပူဝံ ခါဒန္တံ
 ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။

ကုမ္မာသာဘိသင်္ခတ (တိ) [ကုမ္မာသ+အဘိသင်္ခ-
 တ] အထူးပြုပြင် စီရင်ထားသောမုယောမ္ပံ။
 ကုမ္မာသာဘိသင်္ခတေဟိ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသသမ္ပန္ဓေ-
 ဟိ ပူဝေဟိ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၂၈။

ကုမ္ပိ (ကြိ) [ကရ+ဩ+မိ] ပြု၏။ ကရေတိ-
 ကြည့်။

ကုမ္ပိဂ (ပု) [ကု+မိဂ] သားကောင်ငယ်။ အနု-
 မာနေန ဇာနန္တိ၊ ဘိတေ ဒိသ္မာန ကုမ္ပိဂေ။
 မိလိန္ဒ။ ၃၂၈။

ကုမ္ပုပမသုတ္တန္တ (န) [ကုမ္ပု+ဥပမာ+သုတ္တန္တ]
 လိပ် ဥပမာထား၍ ဟောသောသုတ်။ (၎င်း
 သုတ်ကို သံ၊ ၁။ ၇-၌ ဒုက္ကရသုတ်ဟု ဆိုသည်။)
 သံယုတ္တနိကာယဝရေ ကုမ္ပုပမသုတ္တန္တေ။
 မိလိန္ဒ။ ၃၅၃။

ကုယျက (ပု) [?] ဆူးရစ်။ အသောက-
 ဗကုလကုယျကပုန္နာဂစမ္ပကဇာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
 ၁၀၂။ ကုယျက ပုနုပုန္နာမပုန္နရာ။ ဝဇီရ။
 ၃၂၀။

ကုယျကပုပ္ဖ (န) [ကုယျက+ပုပ္ဖ] ဆူးရစ်ပွင့်။
 ဗောဓိသတ္တဿ သိသံ ကိဉ္ဇုက္ခဂဝစ္ဆိတံ ဝိယ
 ကုယျကပုပ္ဖံ အဟောသိ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၁။

ကုရ (န) [ကုရ+အ။ ကရ+အ။ ကိရ+အ။
 ကု+ရ။ မောက်၊ ၇။ ၁၄၃။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၆၅။]
 ထမင်း။ ဒေါဏပါကံ ကုရံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။
 ဩဒနော ဝါ ကုရံ ဘတ္တံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၆၅။

ကုရင်္ဂ (ပု) [ကု+ရင်္ဂ+အ။ ကုယံ ပထဝိယံ ရင်္ဂ-
 တိတိကုရင်္ဂေ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၆၁၇။] (၁) ဒရယ်။
 (၂) သမင်။ (၁) ကုရင်္ဂေ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၆၁၉။
 (၂) ကုရင်္ဂေ ဝါတာယုပိ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၆၁၇။

ကုရင်္ဂမိဂ (ပု) [ကုရင်္ဂ+မိဂ] ဒရယ်သားကောင်။
 ကေမိဂေါ ဝါတမိဂေါ ပသဒမိဂေါ ကုရင်္ဂ-
 မိဂေါ မိဂမာတုကော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၁။

ကုရဉ္စိ (ဉ္စိ) ယဖလ (န) [ကုရဉ္စိယ + ဖလ]
 ကုရဉ္စိ(ဉ္စိ)ယမည်သောအသီး။ ကုရဉ္စိယဖလံ
 ဂယ၊ ဗုဒ္ဓသေဠဿဒါသဟံ။ အပ၊ ၂။ ၉၃။
 သတ္တာရံ ဒိသ္မာ ပသန္တစိတ္တော ကုရဉ္စိယဖလံ
 သတ္ထုနော အဒါသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၄။

ကုရဉ္စိယဖလဒါယက (တိ) [ကုရဉ္စိယဖလ+ဒါ-
 ယက] ကုရဉ္စိယအသီးကို ပေးလှူဘူးသော၊
 သူ။ အာယသ္မာ ကုရဉ္စိယဖလဒါယကော
 ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာ-
 တိ။ အပ၊ ၂။ ၉၃။

ကုရဏ္ဏက(ကုရဏ္ဏက) (ပု) [ကုရ + ခု + က။
 ဓာနံ၊ ၄။ ၅၇၉။ ကုရ+အဏု+က။ ထောမ။]
 (၁) လိပ်ဆူးရွှေ (လိပ်ဆူးညို။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၂)။
 (၂) တောက်။ (၃) ကောရဏ္ဏပုပ္ဖိယထေ-
 ရပဒါနံ။ (၁) သိန္နိဝါ ကရမန္တော ဝါ ကဏ-
 ဝီရော ဝါ ကုရဏ္ဏကော ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၈။
 တတြာမ္မာနေ ပီတပဏ္ဏေ ကုရဏ္ဏကဏ္ဍတျေ-
 ကံ၊ ကုရဏ္ဏက ဣတျပိ။ မဟေသ္မာရဋ္ဌိကာ။
 ကဏ္ဏကသာခါ (၂) လည်း ကြည့်။ (၂) ကု-
 ရဏ္ဏကဗန္ဓနံ ဂဒ္ဓုလဗန္ဓနံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။
 (၃) သလလော စ ကုရဏ္ဏကော။ အပ၊ ၁။
 ၂၃၂။

ကုရုဏ္ဏကအဿမပဒ (န) [ကုရုဏ္ဏက + အဿ-
မပဒ] ကုရုဏ္ဏကသင်္ခမ်းကျောင်း။ ဗောဓိ-
သတ္တော...ကုရုဏ္ဏကအဿမပဒ နာမဂတော။
စရိယာဌ။ ၁၁၅။

ကုရုဏ္ဏကဗန္ဓန (န) [ကုရုဏ္ဏက + ဗန္ဓန] တောက်
ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ တောက်ဆွဲခြင်း။ ကုရုဏ္ဏ-
က (၂) ကြည့်။

ကုရုဏ္ဏကမဟာလေဏ (န) [ကုရုဏ္ဏက + မဟာ-
လေဏ] ကုရုဏ္ဏကလိုဏ်ကြီး။ ကုရုဏ္ဏကမဟာ-
လေဏ ကံရ သတ္တန္တ ဗုဒ္ဓါနံ အဘိနိက္ခမနစိတ္တ-
ကမ္ပ မနောရမံ အဟောသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၆။
(-၃၇။)

ကုရုဏ္ဏကမဟာလေဏဝါသီ (တိ) [ကုရုဏ္ဏက-
မဟာလေဏ + ဝသ + ဏီ] ကုရုဏ္ဏကလိုဏ်
ကြီး၌နေလေ့ရှိသောသူ။ အပိ စ ဣန္ဒြိယ-
သံဝရပူရကေန ဘိက္ခုနာ ကုရုဏ္ဏကမဟာ-
လေဏဝါသီနာ စိတ္တဂုတ္တတ္ထေရေန ဝိယ။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၆။

ကုရု (ပု) [ကုရ + အရ။ ဓာန်၊ ငြိ။ ၆၄၀။ ကု +
ကြရ။ ကဝတိ နဒတိတိ ကုရရော၊ ပက္ခိ၊ ဣတ္ထိယံ
ဝိမ္ဗိ၊ ကုရရိ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၅၅။] ဝန်လိုငှက်။
(ဥက္ကဿ၊ ကုရရတို့ကို ဓာန်၌ ဝန်လိုငှက်ဟု
ဆိုသော်လည်း ဥက္ကဿ-ဝန်လိုငှက်နက်၊ ကု-
ရရ-ဝန်လိုငှက်ဖြစ်ဟု ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၈-၌ ဆို၏။)
ကောသိကာ ပေါဋ္ဌသိသာ စ၊ ကုရရာ သေန-
ကာ ဗဟူ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၀။
ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၉။) ကုရရော-
တိ ဥက္ကဿရာဇာ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၉၂။

ကုရုဗရ (န) ကုရုဗရမည်သောမြို့။ အာယသ္မာ
မဟာကစ္စာနော အဝန္တိသု ဝိဟရတိ ကုရု-
ဗရေ ပဝတ္တေ ပဗ္ဗတေ။ ဥဒါန။ ၁၄၄။ (-ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၇။) ကုရုဗ-
ရေတိ ဝေန်နာမကေ နဂရေ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၈။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကုရုဗရနဂရ (ထိ၊ န) [ကုရုဗရ + နဂရ] ကု-
ရုဗရမြို့။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုရုဗရ-
နဂရေ နိဗ္ဗုတ္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၉။ (-၃၅။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၀။)

ကုရုဗရိက (တိ) [ကုရုဗရ + ဣက] ကုရု-
ဗရမြို့၌ နေသောသူ (ကုရုဗရမြို့သူမြို့-
သား)။ ကာဠိယာ နာမ ကုရုဗရိကာယ
ဥပါသိကာယ ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၈၆။ (-၃၅၀။)

ကုရုဗရိယ (တိ) [ကုရုဗရ + ဣယ] ကုရု-
ဗရမြို့၌ နေသောသူ (ကုရုဗရမြို့သူမြို့-
သား)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုရုဗရိယသောဏတ္ထေရ (ပု) [ကုရုဗရိယ +
သောဏတ္ထေရ] ကုရုဗရမြို့သား သောဏ
ထေရ်။ အမိတ္တာ နပ္ပသာဟန္တိတိ တ္ထေ ကုရု-
ဗရိယသောဏတ္ထေရဿ မာတု ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌ-
စောရဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၈။

ကုရရိ (ထိ) [ကုရရ + ဤ။ ကုရရ-ကြည့်။] (၁)
ဝန်လိုငှက်မ။ (၂) သိုးမ။ (၃) ကုရရိ
ဟတဆာပါဝ၊ သညံ ဒိသ္မာ ကုလာဝကံ။ ဇာ၊
၂။ ၂၂၇၊ ၃၂၁။ (၁) (၂) ထောမ။

ကုရဝက (ပု) [ကု + ရဝ + က။ ထောမ။] မညှိုး
ပန်းနီ။ အဟန္တိဒံ ကုရဝကမောစိနာမိ။ ဇာ၊
၁။ ၃၃၂။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄၄၂။
ဇာ၊ ၄။ ၄၄၉။) ကုရဝက-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ကုရဿု (ကြိ) [ကရ + ဩ + သု။ ဩနမဝဏ္ဏေ
(မောဂ်၊ ၁။ ၃၇) ဖြင့်ဩ-ကို အ-ပြု။] ပြုလော။
ကရေတိ-ကြည့်။

ကုရု° (ပု) [ကုရ + ကု။ ကု + ရုဓ + ကိ။ ကုရတိ
ကိစ္စာတိကိစ္စံ ဝဒတိတိ ကုရု၊ ရာဇာ။ ကုရဝေါ၊
ဇနပဒေါ။ မောဂ်၊ ၇။ ၅။ ကံ ပါပံ ရုန္တတိတိ ကုရု၊
ခတ္တိယကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ကုရု၊ ပစ္စ-
ယလောပတော န ဝုဒ္ဓိ။ ဓာန်၊ ငြိ။ ၁၈၄။] (က)

ကုရတိုင်း၊ ကုရဇနပုဒ်။ (ခ) ကုရမင်းသား။
 (ဤ “ကုရ” အမည်ကား ကုရအနွယ်မင်း
 သားတို့၏ မူရင်းအမည်တည်း။ ယင်းမင်း
 သားတို့နေရာ ဇနပုဒ်ကို ဌာနျူပစာရဋ္ဌိနည်း
 အားဖြင့် “ကုရ”ဟု ခေါ်၏။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၂။
 မ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ အဋ္ဌကထာဆရာ
 တို့ဝါဒ—ပုဗ္ဗဝိဒေဟ၊ အပရဂေါယာန၊ ဥတ္တ-
 ရကုရ သုံးကျွန်းသားတို့သည် “ဇမ္ဗူဒိပ်မည်
 သည် ဗုဒ္ဓ၊ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ မဟာသာဝက၊ စကြာ
 မင်းစသော သူမြတ်တို့ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်
 ရာ ကျွန်းမြတ်ဖြစ်၏”ဟုကြားဘူးကြ၍ဘုရား
 လောင်း “မန္တာတု” စကြာမင်းဖြစ်စဉ်စကြာ
 ရတနာဖြင့် လေးကျွန်းလုံးကို လှည့်လည်ရာ
 ဝယ်မန္တာတုမင်းနှင့်အတူ လိုက်ပါကြကာဤ
 ဇမ္ဗူဒိပ်သို့ ရောက်သောအခါ မိမိတို့ကျွန်းသို့
 မပြန်နိုင်ကြပဲ နေရာအသီးသီး တောင်း၍
 နေထိုင်ကြရ၏။ ယင်း သုံးကျွန်းသားတို့
 တွင် ပုဗ္ဗဝိဒေဟ (အရှေ့) ကျွန်းသားတို့နေ
 ထိုင်ရာအရပ်သည် “ဝိဒေဟရဌ = ဝိဒေဟ
 တိုင်း”ဟု အမည်ရ၍ အပရဂေါယာန (အ
 နောက်)ကျွန်းသားတို့ နေထိုင်ရာ အရပ်ကို
 “အပရန္တဇနပဒ = အပရန္တဇနပုဒ်”ဟု၎င်း၊
 ဥတ္တရကုရ (မြောက်)ကျွန်းသားတို့နေထိုင်ရာ
 အရပ်ကို “ကုရရဌ=ကုရတိုင်း”ဟု၎င်း အ
 သီးသီး ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ ကုရတိုင်းသည်
 ရာသီဥတုကောင်းမွန်၍စားဘွယ်ဘောဇဉ်နှင့်
 ပြည့်စုံ၏။ ယင်းသို့ ဥတုဘောဇဉ်ကောင်းမွန်
 သဖြင့် ကုရတိုင်းသားတို့ ကိုယ်၊စိတ်ကျန်းမာ
 မှုနှင့် ပြည့်စုံကြရာ ဘုရားရှင်၏ နက်နဲခက်ခဲ
 သော ဒေသနာကို သင်ယူနိုင်စွမ်း ရှိကြ၏။
 ထို့ကြောင့် နက်နဲခက်ခဲသော (၁)မဟာနိ-
 ဒါနသုတ် (၂) မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် (၃)
 မာဂဏ္ဍိယသုတ် (၄) ရဋ္ဌပါလသုတ် (၅)
 အာနေဉ္ဇသပ္ပါယသုတ် (၆) သာရောပမသုတ်
 (၇) ရက္ခပမသုတ် (ယင်း ၂-သုတ် ပဏ္ဏာသ
 ၃-ကျမ်း၌ မတွေ့) တို့ကို ဤကုရတိုင်း၌ပင်

ဟောတော်မူ၏။ ထို့ပြင် နိဒါနသုတ် သမ္မ-
 သနသုတ်တို့ကိုလည်း ကုရတိုင်း၌ပင် ဟော
 ကြောင်းတွေ့ရ၏။ ကုရတိုင်းသည် ယူဇနာ
 သုံးရာကျယ်၍ မြို့တော်ဣန္ဒပတ္တ (ပတ္တ)ကား
 ခုနစ်ယူဇနာ ကျယ်၏။ စရိယာ၊ဌ။၂၄၅။
 ရှေးမြို့တော်ဟောင်း အမည် ဣန္ဒပတ္တ၊ ဟတ္ထိ-
 နာပုရ၊ ဟတ္ထိပုရ၊ ယခုမြို့အမည် ဒလ္လိ(ဒေလီ)
 မြို့၊ ရှေးအရံမြို့အမည်ကမ္မာသဓမ္မ၊ ကမ္မာသ-
 ဒဓ္မ။ ၎င်းတိုင်းသည် ပဉ္စာပ် = ပန်ဂျပ်နယ်
 အရှေ့တောင်ပိုင်းမှာ တည်ရှိ၏။ ဗုဒ္ဓသာသ-
 နိက ပဌဝိဝင်။) (က) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ
 ကုရသု ဝိဟရတိ ကမ္မာသဓမ္မံ နာမ ကုရနံ
 နိဂမော။ ဒီ၊၂။၄၇၊၂၃၁။ မ၊၁။၇၀။ မ၊၂။
 ၁၆၉။ မ၊၃။၄၈။ သံ၊၁။၃၁၇၊၃၂၉။ (-မ၊
 ၂။၂၄၄။အံ၊၁။၂၁၃။ ဇာ၊၂။၂၈၀။ စူဠနိ။
 ၁၅၀။) ကုရယော (ဇာ၊၁။၆၂)တိ ကုရရဋ္ဌံ။
 ဇာ၊ဌ၊၂။၁၉၆။ (က) (ခ) ကုရသု ဝိဟရ-
 တီတိ ကုရ နာမ ဇနပဒိနော ရာဇကုမာ-
 ရာ၊တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ
 ရဋ္ဌိသဒ္ဓေန “ကုရ”တိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ ကုရ-
 သု ဇနပဒေ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၂။ (-ဉ္ဇ၊မ၊ဌ၊၁။
 ၂၃၀၊၂၃၁။ သံ၊ဌ၊၂။၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။)

ကုရ^၂ (ပ) [က+ဥရ။ ကု+ရဓ+ကိ။ ဓမ္မတာ-
 သိဒ္ဓဿ ပဉ္စသီလဿ အာနုဘာဝေန ကံ
 သုခံ ဥရ မဟန္တမေတ္တာတိ ကုရ၊ ကံ ပါပံ
 ရန္တန္တိ တောတိ ဝါ ကုရ၊ ကိ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။
 ၁၈၃။] မြောက်ကျွန်း။ ကုရယော ဇမ္ဗူဒိပ်ပဉ္စ၊
 မဏိမှီ ပဿ နိမ္မိတံ။ ဇာ၊၂။၂၈၃။ (- နေတ္ထိ။
 ၁၂၀။) ကုရယောတိ ဥတ္တရကုရ စ ဒက္ခိဏ-
 တော ဇမ္ဗူဒိပ်ပဉ္စ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၇၉။ (- နေတ္ထိ၊
 ဌ။၂၃၂။ နေတ္ထိဝိ။၂၉၅။)

ကုရ^၃ (ကြိ) [ကရ+ဩ+ဟိ။ ဥတ္တမောကာ-
 ရော(ကစ္စည်း။၅၁၁)ဖြင့် ဩ-ပစ္စည်းကို ဥ-ပြု၊
 ကရဿာကာရော စ (ကစ္စည်း။၅၁၂)ဖြင့်
 က-၌ အ-ကို ဥ-ပြု၊ ဟိလောပံ ဝါ(ကစ္စည်း။

၄၇၉) ဖြင့် ဟိဝိဘတ်ကိုချေ။] ပြုလော့၊ ပြုစေသတည်း။ သုဝဏ္ဏရာသိသင်္ကာသံ၊ သရီရံ ကုရ ပါကဋံ။ အပါ ၂။ ၂၁၀။

ကုရ (တိ) [ကရ+ကု။ သိန္ဒာဒယော (မောက်၊ ၇။ ၆) ဖြင့် ကု-ပစ္စည်းသက်။] ပြုသော၊ စီရင်သော၊ သူ။ ကုရနာ ပတ္တံ ပညံ၊ သုခါယ တံ ဟောတု လောကဿ။ အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၂၃။

ကုရကစ္ဆ (န) [ကုရ+ကစ္ဆ?] ကုရကစ္ဆသဘော ဆိပ်ရွာ။ ကုရကစ္ဆာ ပယာတာနံ၊ ဝါဏိဇာနံ ဓနေသိနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၆၊ ၂၃၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁၄၀။)

ကုရကစ္ဆနဂရ (ထိ၊ န) [ကုရကစ္ဆ+နဂရ] ကုရကစ္ဆမြို့။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကုရကစ္ဆနဂရေနိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၇။

ကုရကစ္ဆပဉ္စန (န) [ကုရကစ္ဆ+ပဉ္စန] ကုရကစ္ဆသဘောဆိပ်ရွာ။ သော ကုရကစ္ဆပဉ္စနမေဝ ပစ္စာဂမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၁။ (-၁၄၅) ကုရကစ္ဆ-လည်း ကြည့်။

ကုရကစ္ဆဝါဏိဇ (ပု) [ကုရကစ္ဆ+ဝါဏိဇ] ကုရကစ္ဆ(သဘောဆိပ်ရွာသား)ကုန်သည်။ တဒါ ကုရကစ္ဆဝါဏိဇာ နာဝါယ သုဝဏ္ဏဘူမိံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။

ကုရဂ် (ပု) [ကု+ရဂ်+ဏ။ ရ-၌ အ-ကို ဥ-ပြု၊ ဥ-မပြုလျှင် ကုရဂ်။ ကုယံ ရဂ်တိတိ ကုရဂေါ၊ အဿ၊ ဥတ္တာဘာဝေ ကုရဂေါ။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၆၁၉။] ဆတ်။ (ကုရဂ်-မည်သောသမင်။ ဓာနံ၊ သျ။ ဒရယ်။ ဓာနံ၊ သျ။ သစ်။ တောင်ပေါက်၊ သျ။) ကုရဂ်ဿာ(ဇာ၊ ၁။ ၆) တိ ကုရဂ်-မိဂဿ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။

ကုရဂ်မိဂ (ပု) [ကုရဂ်+မိဂ] ဆတ်မည်သော သားကောင်။ ဗောဓိသတ္တော ကုရဂ်မိဂေါ ဟုတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၉။ (-ကရိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၃။)

ကုရဂ်ဒေဝိ (ထိ) [ကုရဂ်+ဒေဝိ] ကုရဂ်ဒေဝိမည်သူ။ ကောသလမင်းကြီး၏သား စဏ္ဍာလ မွေးစားသော ဇဠိကကုမာရနှင့် ဗြဟ္မဒတ် မင်း၏သမီး ကုရဂ်ဒေဝိတို့ ကောသလတိုင်းကို ထီးနန်းစိုးစံကြရာ ပုရောဟိတ် ဆဠှင်ကုမာရနှင့် ဖောက်ပြန်သော ဇာတ်လမ်း ဖြစ်သည်။ ဒိဋ္ဌာ မယာ သမ္ပ ပုဏ္ဏမုခ ကုရဂ်ဒေဝိ နာမ လောမသုဒ္ဓရိ ဇဠိကကုမာရံ ကာမယမာနာ ဆဠှင်ကုမာရဓနေန္တေဝါသိနာ ပါပမကာသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၅၅။

ကုရတံ (ကြိ) [ကရ+ဩ+တံ။ ကုရ-ကြည့်။] ပြုလော့၊ ပြုစေသတည်း။ ကာမေသု တိဗ္ဗံ ကုရတံ အပေက္ခံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၉၇။ တတ္ထ တိဗ္ဗန္တိ ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု ဗဟလံ အပေက္ခံ ကရေတု။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၉၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀၈။)

ကုရတု (ကြိ) [ကရ+ဩ+တု။ ကုရ-ကြည့်။] ပြုလော့၊ ခံယူလော့။ အတ္ထံ ကုရတု နောဘဝံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၉၆၊ ၄၈၁။ အတ္ထံ ကုရတု နော ဘဝံ၊ ပဋိဂ္ဂဏာတု နော ဘဝံ ဣဒမန္တန္တိ ဝတ္ထံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၅။ ၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၉၆၊ ၄၈၁။)

ကုရတေ (ကြိ) [ကရ+ဩ+တေ။ ကုရ-ကြည့်။] ပြု၏။ (က) ပြုနိုင်၏။ (ခ) မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-၏။ တံ ဇနော ကုရတေ ပိယံ။ ဓမ္မ၊ ၄၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁၊ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂။) တံ ဇနော-တိ တံ ပုဂ္ဂလံ လောကိယမဟာဇနော ပိယံ ကရေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၈။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂၀။) (က) တဏှာ န ကုရတေ ဝသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၆။ (-၂၉၇။) န ကုရတေ ဝသန္တိ တာဒိသဉ္စိ ပုရိသံ တဏှာဝသေ ဝတ္တေတုံ န သက္ကောတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၅။ (-၃၄၇။)

(ခ)သန္တေန ကုရုတေ ပိယံ။ သုတ္တနိ။၂၉၅။
 (-ဇာ၊၂။၈၄။) အထ ဝါ သန္တေန ကုရုတေ-
 တိ သန္တေန သေဝတိတိ အတ္ထော ယထာ
 “ရာဇာနံ သေဝတိ”တိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၅၁။
 (-ဇာ၊ဌ၊၅။၃၆၄။)

ကုရုဓမ္မ (ပု) [ကုရု+ဓမ္မ] မြောက်ကျွန်းကျင့်ဝတ်
 (ငါးပါးသီလ)။ ဗောဓိသတ္တော.... ကုရုဓမ္မ
 ဝတ္တိတ္ထ။ ကုရုဓမ္မော နာမ ပဉ္စသီလာနိ။ ဓမ္မ၊
 ဌ၊၂။၃၆၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၃၁။

ကုရုနာမက (တိ) [ကုရု+နာမ+က] ကုရုအမည်
 ရှိသော၊သူ။ ကုရုသုဝိဟရတိတိ ကုရုနာမကာ
 ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၀။

ကုရုန္တ (ပု) [ကု+ရုဒိ+အ] အိမ်ငှက်ပျောပင်။
 ကုရုန္တ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၉၀)န္တိ ကုလစောစရက္ခံ။
 ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၉၆။

ကုရုန္တကဝါသိ (တိ) [ကုရုန္တက+ဝသ+ကိ] ကုရုန္တ
 ရွာ၌ သီတင်းသုံးလေ့ရှိသော၊သူ။ ကုရုန္တက-
 ဝါသိ ဖုဿမိတ္တတ္ထေရော ပနာဟ။ အံ၊ဌ၊၁။
 ၄၀၊၄၅။

ကုရုန္တဋ္ဌကထာ (ထိ) [ကုရုန္တ+အဋ္ဌကထာ] ကု-
 ရုန္တအဋ္ဌကထာ။ ကေမေဝ ဒေသေတွာ မုစ္စ-
 တိတိ ကုရုန္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၃။
 (-၃၄၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၉၊၁၁၈။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၄။ ဝဇီရ။၁၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၁၂၄၊၁၃၅၊၂၇၄၊၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉။ ဝိမ-
 တိ၊၁။၁၇၀၊၁၇၆၊၃၁၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၆။ ကခါ၊
 ဋီ၊၃၂။) ကုရုန္တ-လည်း ကြည့်။

ကုရုန္တဋ္ဌကထာနယ (ပု) [ကုရုန္တဋ္ဌကထာ+နယ]
 ကုရုန္တအဋ္ဌကထာ၌ လာသောနည်း။ ကုရုန္တအ-
 ဋ္ဌကထာနည်း။ ကုရုန္တဋ္ဌကထာနယံ ပတိဋ္ဌ-
 ပေန္တော “ကုရုန္တိယံ ပနာ”တိအာဒိမာဟ။
 သာရတ္ထ၊၂။၃၅၅။

ကုရုန္တိနယ (ပု) [ကုရုန္တိ+နယ] ကုရုန္တိ (အဋ္ဌက-
 ထာ၌ လာသော)နည်း။ တတ္ထ ကုရုန္တိနယော
 ပစ္ဆာ ဝုတ္တတ္တာ သာရတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝဇီရ။
 ၂၂၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၄၆။)

ကုရုန္တိဝစန (န) [ကုရုန္တိ+ဝစန] ကုရုန္တိ(အဋ္ဌက-
 ထာ၌ လာသော)စကား။ ကုရုန္တိဝစနဿာ-
 ယမတ္ထော ဒိဿတိ။ ဝဇီရ။၂၂၇။ (-၃၄၀၊
 ၄၈၇။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၅။)

ကုရုန္တိဝစနဝိရောဓ (ပု) [ကုရုန္တိဝစန+ဝိရောဓ]
 ကုရုန္တိ(အဋ္ဌကထာ၌လာသော)စကားနှင့်ဆန့်
 ကျင်ခြင်း။ “ပစ္စုဒ္ဓရဏံ ဝတ္တမတ္တ”န္တိ ဝါဒေါ
 ဣဝံ သမ္ဘဝတိတိ စေ? န၊ကုရုန္တိဝစနဝိရော-
 ဓတော။ ဝဇီရ။၂၂၈။

ကုရုန္တိဝလ္လိဝိဟာရ (ပု) [ကုရုန္တိဝလ္လိ + ဝိဟာရ]
 ကုရုန္တိဝလ္လိကျောင်း။ ကုရုန္တိ-ကြည့်။

ကုရုန္တိဝါဒ (ပု) [ကုရုန္တိ+ဝါဒ] ကုရုန္တိ (အဋ္ဌက-
 ထာ၌လာသော)အယူဝါဒ။ ကိဉ္စာပိ ကုရုန္တိ-
 ဝါဒံ ပစ္ဆာ ဝဒန္တေန။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၄။
 (-ဝဇီရ။၁၁၈၊၅၇၆။)

ကုရုန္တိ (ထိ) [ကုရုန္တိ+ဝလ္လိဝိဟာရ] ကုရုန္တိဝလ္လိ
 ကျောင်း။ ကုရုန္တိ-ကြည့်။

ကုရုန္တိ (ထိ) [ကုရုန္တိ+ဏ+ဤ။ မောဂ်၊၄။
 ၂၀။ ဝရဏ၊ဂေါဒါ၊ ပဉ္စာလာ သဒ္ဓါများသည်
 အစဉ်တိုင်း ရေခတ်က်၊ ဂေါဒါဝရိမြစ်၊ ပဉ္စာ-
 လာမင်းဟူသော အနက်များကိုသာ ဟော
 သည်မဟုတ်၊ ဝရဏ၊မြို့ ဂေါဒါဝရိရွာပဉ္စာလာ
 ဇနပုဒ်များကိုလည်း ဟောသည်ဟု ပါဏိနိ၊
 စန္ဒြ၊ ကာတန္တဆရာတို့ ဆိုသကဲ့သို့ ဤကုရုန္တိ
 သဒ္ဓါသည်လည်း ကျောင်းကိုမုချ၊ အဋ္ဌကထာ
 ကိဋ္ဌာနူပစာအားဖြင့်ဟော၏ဟုယူလျှင်လည်း
 တဒ္ဓိတ်ခွဲခွဲဘို့ လိုမည်မထင်၊ အကျယ်ကိုမောဂ်၊
 ၃။ သျှ။၁၉-အမှာ ကြည့်။] ကုရုန္တိဝလ္လိကျောင်း
 ၌-ပြုစု-ရေးသား-အပ်သော (ကုရုန္တိအဋ္ဌ-
 ကထာ)။ ကုရုန္တိနာမာဒိသု ဝိဿုတာသု၊

ဝိနိစ္ဆယော အဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တော ယော
ယုတ္တမတ္တံ အပရိစ္ဆေဒန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂-၌ ကျမ်း
ပြုစုသူ ရှင်ဗုဒ္ဓဃောသကိုယ်တိုင် ဝန်ခံချက်
နှင့်အညီ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ရေးသား စီရင်သော
သမန္တပါသာဒိကာဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၌မကြာ
ခဏအရာဌာနအားလျော်စွာ “ကုရန္တိယံ ဝုတ္တံ”
စသည်ဖြင့် ပြလေ့ရှိသော ရှေးဟောင်းဝိနည်း
အဋ္ဌကထာတစောင်၏ အမည်ဖြစ်၏။

ယင်းကုရန္တိအဋ္ဌကထာကို ကုရန္တိဝလ္လိဝိဟာ-
ရ၌ရေးသားပြုစုသဖြင့် “ကုရန္တိ” ဟုခေါ်သည်။
ဝဇီရ။၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၆။ သိ
ဟိန္ဒူကျန်းကုရန္တဝေလဝိဟာရ၌ ရေးသားစီရင်
သည် (D.P.P.N.)။ ကုရန္တိယမ္ပိ “န မုစ္စတိ”-
တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၃။ ကခါ။ ၂၆၄။) ကုရန္တိဝလ္လိဝိဟာ-
ရော နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ကဘတ္တာ ကုရန္တိတိ
နာမံ ဇာတန္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀။ ဝိမ-
တိ၊၁။ ၆။ (-ဝဇီရ။၁၈။)

ကုရမာန (တိ) [ကရ+ဩ+မာန] ပြုသော။
(က) ပြုလတ်သော်။ (ခ) ပြုလိုသော။ (ဂ)
ပြီး-ပြည့်စုံစေ-သော။ (ဃ) ဖြစ်စေသော။
(င) စောင့်ရှောက်၍တည်သော၊ စောင့်သုံး
သော၊ ပြုသော။ သော မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ
ကုရမာနော အညတရံ ဒေဝနိကာယံ ဥပ-
ပဇ္ဇတိ။ အံ၊၁။ ၅၀၅။ (-အံ၊၃။ ၁၈၅။ အပ၊
၂။ ၃၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၂။) မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ
ကုရမာနော တိ...ပုထုဇ္ဇနော ဟိ မုဋ္ဌဿတိ
ကာလံ ကရောတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၄။ (က)
ပြုလတ်သော်။ ကုရမာနော စာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈)တိ တံ သဗ္ဗံ ဝတ္တံ ကရောန္တော စ။ လက္ခ-
ဏေဟိ အယံ မာနသဒ္ဓေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၆၈။ (ခ) ပြုလိုသော။ ကုရမာနာ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၉)တိ ကတ္တုကာမာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၇၂။
(ဂ) ပြီး-ပြည့်စုံစေ-သော။ သမာနံ ကုရ-
မာနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၁)တိ ဩမတ္တတံ အဓိ-
မတ္တတဉ္စ သမကိစ္စတံ သမ္မာဒေန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။

၈၄။ (ဃ) ဖြစ်စေသော။ ကုရမာနော-
ယေဝါ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၅)တိ ဥပ္ပါဒေန္တော ဝေ။
သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၂၄။ (င) စောင့်ရှောက်၍ တည်
သော၊ စောင့်သုံးသော၊ ပြုသော။ ဣဒံ ဝေါ
ကုရမာနာန (နေတ္ထိ။ ၇၆)န္တိ ဣဒံ သရဏဂမနံ
သီလာဒိဉ္စ တုမှာကံ အနုတိဋ္ဌန္တာနံ။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ။ ၁၅၆။

ကုရရဋ္ဌ (န) [ကုရ+ရဋ္ဌ] ကုရတိုင်း။ ဒေသနံ ပန
သာဝတ္ထိယံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ပုန ကုရရဋ္ဌေ
မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၅။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၀။)

ကုရရဋ္ဌဝါသိက (တိ) [ကုရရဋ္ဌဝါသိ+က] ကုရ
တိုင်း၌ နေသောသူ (ကုရတိုင်းသား)။ တတ္ထ
န ကောရဗျဿေဝါတိ ကုရရဋ္ဌဝါသိကဿေဝ
တဝ ဝစနံ န ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၇၂။

ကုရရဋ္ဌဝါသိပရိသာ (ထိ) [ကုရရဋ္ဌဝါသိ + ပရိ-
သာ] ကုရတိုင်းသား ပရိသတ်။ ဧဝံ ဘဂဝါ
ကုရရဋ္ဌဝါသိပရိသံ လဘိတွာ ဂမ္ဘီရဒေသနံ
ဒေသေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။

ကုရရဋ္ဌဝါသိ (တိ) [ကုရရဋ္ဌ+ဝသ + ထိ] ကုရ
တိုင်း၌ နေသောသူ (ကုရတိုင်းသား)။
သစေ ဝေါ ရာဇာ ကုရရဋ္ဌဝါသိ၊ ဇနသန္ဓော
ပုစ္ဆေယျ ပဟူတကာမော။ ဇာ၊၂။ ၂၉၀။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၈၀။ မ၊ဋီ၊
၁။ ၃၂၉။)

ကုရရာဇ (ပု) [ကုရ+ရာဇ] ကုရမင်း။ ကုရရာ-
ဇာ ဗောဓိသတ္တော၊ ဧဝံ ဓာရေထ ဇာတကံ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၄၀။)

ကုရရာဇစရိတ [ကုရရာဇ+စရိတ] ကုရမင်း၏အ
ကျင့်။ တတ္ထ “ကလိင်္ဂရဋ္ဌဝိသယာ”တိအာဒိ

ဂါထာ ဟေဋ္ဌာ ကုရုရာဇစရိတေပိ အာဂတာ
ဝေ။ စရိယာဠာ။၈၂။

ကုရုဝက (ပု) [ကု+ရု+က။ ဥဝ-လာ၊ ထောမ။
ကု+ရု+ဏ္ဍ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။] မညှိုးပန်းနီ။
(ထောမ၌ လိပ်ဆူးနီ၊ လိပ်ဆူးရွှေဟု ၂-မျိုး
ပြန်ဆို၏။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၈-၌ ကုရုဝ-
ကသာတိ အတသိဗီဇဿဟု ဖွင့်ဆိုသဖြင့်
အောက်မည်းညို သို့မဟုတ် နှမ်းကြပ်ဟု ယူဆ
ဖွယ်ရှိသည်။ ကုရုဝက၊ ကုရုဝက ပါဠိ ၂
မျိုးပင် ရှိသင့်သည်။) ပါဠိယံ ကုရုဝကန္တိ အမိ-
လာတံ။ အယံ ဟိ ကုရုဝက-သဒ္ဓေါ သောဏ-
ပုဗ္ဗေ အမိလာတေ ပဝတ္တတိ။ ကုရုဏ္ဍက-
သဒ္ဓေါ ပန ပီတပုဗ္ဗေတိ။...ကယံ ပထဝီယံ
ရုဝတိ ရုဟတိတိ ကုရုဝကော၊ ယော မညှိုး-
ပန်းဣတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ပါ၊ဝမ်း-
ကျော။ ရတ္တပုဗ္ဗ၊ကုရုဗကး၊ ပီတပုဗ္ဗး၊ ကုရုဏ္ဍ-
ကး။ ဂါလိ၊ကြမ၊ နိဗ္ဗဏ္ဍ။ တတြာဗ္ဗာနေ
သောဏော ရတ္တေ ကုရုဝကဣတျေ၊ ကု-
ရုဝကဣတျပိ။ မဟေသုရဋ္ဌိကာ။

ကုရုဝတ္တဓမ္မ (ပု) [ကုရု+ဝတ္တ+ဓမ္မ] မြောက်
ကျွန်း ကျင့်ဝတ်တရား (ငါးပါးသီလ)။
ကုရုရဋ္ဌဝါသိနံ ကိရ ကုရုဝတ္တဓမ္မော တသ္မိ-
ကမ္မာသော ဇာတော။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၇၄။ မ၊ဠာ၊
၁။၂၃၂။ (-ဒီ၊ဠာ၊၂။၈၀။ မ၊ဠာ၊၁။၃၂၉။)

ကုရုဝိန္ဒ (ပု) [ကုရု+ဝိဒ+အ။ ထောမ။] (၁)
သင်ဇုန်းဓားသွေးကျောက်၊ မှတ်ကျောက်။
(၂) ကုရုဝိန္ဒသစ်ပင်။ (၁) ကုရုဝိန္ဒေ မဇု-
သိတ္တေ၊ တေလံ ဟတ္ထပူတာပကံ။ အပါ၊၁။
၃၅၂။ (၂) ကုရုဝိန္ဒကရဝိရာ ဘိသသာမာ စာ-
(ဇာ၊၁။၂၂၆)တိ ကုရုဝိန္ဒရက္ခာ စ ကရဝိရ-
နာမကာနိ မဟာတိဏာနိ စ ဘိသာနိ စ
သာမကာနိ စာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၉၃။

ကုရုဝိန္ဒကစုဏ္ဏ (န) [ကုရုဝိန္ဒက+စုဏ္ဏ] သင်ဇုန်း
ဓားသွေးကျောက်မှုန့်၊ မှတ်ကျောက်မှုန့်။
(ကုရုဝိန္ဒကမည်သော ကျောက်မှုန့်။ ဇာတ်

ဝတ္ထု။ ကုရုဝိန္ဒကသစ်မှုန့်။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။စား၊
ကျော။) တတ္ထ သုမဇ္ဇဉာတိ ကုရုဝိန္ဒကစုဏ္ဏေ-
န သုဠု မဇ္ဇိတံ။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၂၆၆။

ကုရုဝိန္ဒကပါသာဏစုဏ္ဏ (န) [ကုရုဝိန္ဒကပါသာဏ
+စုဏ္ဏ] သင်ဇုန်းဓားသွေးကျောက်မှုန့်၊ မှတ်
ကျောက်မှုန့်။ ကုရုဝိန္ဒကသုတ္တိ-ကြည့်။

ကုရုဝိန္ဒကသုတ္တိ (ထိ) [ကုရုဝိန္ဒက+သုတ္တိ] မှတ်
ကျောက်မှုန့်တို့ကို ချိတ်ဖြင့် ထွေးဖဲ့၍ပြုအပ်
သောအလုံး၊ မှတ်ကျောက်မှုန့်လုံး၊ ရေချိုးရာ
၌ အသုံးပြုသောချေးပွတ်လုံး။ (ယင်းချေး
ပွတ်လုံး၏ အစွန်းနှစ်ဖက်၌ ကိုင်၍ ကိုယ်ကို
ချေးပွတ်ရသည်။) ဆဗ္ဗဂိုယာ ဘိက္ခု ကုရု-
ဝိန္ဒကသုတ္တိယာ နဟာယန္တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၂၄၀။
ကုရုဝိန္ဒကသုတ္တိယာတိ ကုရုဝိန္ဒကပါသာဏ-
စုဏ္ဏာနိ လာခါယဗန္ဓိတော ကတဂုဠိကကလာ-
ပကော ဝုစ္စတိ၊ တံ ဥဘောသု အန္တေသု
ဂဟေတော သရိရံ ဗံသန္တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၄၄။ (-
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၅။ မ၊ဠာ၊၃။၁၉၄။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၁။)

ကုရုဝိန္ဒကသောတ္တိ (ထိ) [ကုရုဝိန္ဒက+သောတ္တိ]
မှတ်ကျောက်မှုန့်လုံး၊ ချေးပွတ်လုံး။ သောတ္တိ-
န္တိ ကုရုဝိန္ဒကသောတ္တိ။ အံ၊ဠာ၊၂။၁၉၅။

ကုရုဝိန္ဒဂုဠိကာ (ထိ) [ကုရုဝိန္ဒ+ဂုဠိကာ] မှတ်
ကျောက်မှုန့်လုံး၊ ချေးပွတ်လုံး။ နှာနစုဏ္ဏေန
သုတ္တေန ကတာ သောတ္တိ၊ ကုရုဝိန္ဒဂုဠိကာ။
မ၊ဠာ၊၃။၁၃၆။

ကုရုဝိန္ဒဇာတိ (ထိ) [ကုရုဝိန္ဒ+ဇာတိ] သင်ဇုန်း
ဓားသွေးကျောက်မျိုး၊ မှတ်ကျောက်မျိုး။
ကုရုဝိန္ဒဇာတိအာဒိ ဇာတိဝိသေသောပိ မဏိ-
နော အာကရပရိသုဒ္ဓိမူလကော ဝေ။ ဒီ၊ဠာ၊
၁။၂၆၆။ (-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၄၅။ မ၊ဠာ၊၃။
၁၂၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၆။)

ကုရုဝိန္ဒရက္ခ (ပု) [ကုရုဝိန္ဒ+ရက္ခ] ကုရုဝိန္ဒသစ်
ပင်။ ကုရုဝိန္ဒ (၂) ကြည့်။

ဟိ ကုလသဒ္ဓေါ မဟာကုလမေဝ ဝဒတိ၊
“ကုလပုတ္တော”တိအာဒိသု ဝိယ။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၈၈။

(၄) အိမ်။ ယော ပန ဘိက္ခု သဘော-
ဇနေ ကုလေ အနုပဇ္ဇ နိသဇ္ဇံ ကပ္ပေယျ၊
ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၁၂၇။ (-ဝိ၊၃။၃၃၃။ကခိ။
၃၂၀။) ကုလန္တိ နိဝေသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။
(-ဝဇိရ။၃၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၇။ ကခိ။
ဋီ၊၁၁၅။ ကခိ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၃။)

(၅) ဘဝ။ ဒွေ ဝါတိဏိ ဝါ ကုလာနိ
သန္ဓာဝိတွာ။ အံ၊၁။၂၃၄။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။
ကုလန္တိ စေတ္တ ဘဝေါ အဓိပ္ပေတော၊ တသ္မာ
ဒွေ ဝါတိဏိ ဝါကုလာနိတိ ဧတ္ထာပိ ဒွေ ဝါ
တယော ဝါ ဘဝေတိအတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။) (၆)
အစုအပေါင်း။ ကုလန္တု ဂေါတ္တရာသိသု။
ဓာနံ၊၁၀၆၀။ (-ဓာနံ၊ဋီ။၆၃၂။)

ကုလအာဒိပရိဒီပန (န) [ကုလအာဒိ + ပရိ-
ဒီပန] အမျိုးအစကို ပြသောစကား။ ကုလ-
ကောဠိပရိဒီပန-ကြည့်။

ကုလကံ (ပ) [ကုလ+က။ ခုဒ္ဒကတ္ထ-၌ က-
ပစ္စည်း။] ငှက်ငယ်။ ယဒါကုလကော သကု-
ဏော၊ ပဗ္ဗတံဂန္ဓမာဒနံ။ ဇာ၊၁။၁၈၅။ ကုလ-
ကောတိ ကော ခုဒ္ဒကသကုဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၅၄။

ကုလကံ (ပု၊န) [ကုလ+ဏ္ဍ။ ကုလ + အ +
က။ သညာ၌ က-ပစ္စည်း။ ကုလ သင်္ချာနေ၊
ဏ္ဍ။ ဓာနံ၊ဋီ။၅၆၀။ ထောမ။] (၁) မျောက်
တည်။ (၂) ပြူးတား၊ ဗုံလုံခါး။ (ထောမ၌
(၁) အထပ်အလွှာ။ (၂) တခုသော ဝါကျ
အဖြစ်သို့ ရောက်သော ပဉ္စာဒိကဂါထာ
အပေါင်း။ (၃) တောင်ပို့။ (၄) လိပ်ဆူး
ရွှေ-အနက်များဆိုသေး၏။) (၁) ကုလ-
ကော ကာဠတိန္ဒြကော။ ဓာနံ၊၅၆၀။ (၂)
တိတ္ထရသတာယ တိတ္ထကော။ သကတ္ထေ
ကော။ ကုလကံ၊ ပဋ္ဌ၊ပိ။ ဓာနံ၊ဋီ။၅၉၅။

ကုလကုမာရက (ပ) [ကုလ+ကုမာရ+က။ထိ-၌
—ကုမာရိကာ၊—ကုမာရိ] အမျိုးသားငယ်။
သေယျထာ ဝါ ပန ကုလကုမာရကေ ဝါ
ကုလကုမာရိကာယော ဝါ ဒုဿိလေ ပါပဓမ္မေ
ဒိသ္မာ မာတာပိတရော ဂရဟန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။)

ကုလကုမာရိ (ထိ) [ကုလ + ကုမာရိ] အမျိုး
သမီး၊ သတို့သမီး၊ အပျိုစင်။ န ဟိ သက္ကာ
ကုလိတ္တိဟိ ကုလဓိတာဟိ ကုလကုမာရိဟိ
ကုလသုဏ္ဍာဟိ ကုလဒါသိဟိ အာရာမံ ဝါ
ဝိဟာရံ ဝါ ဂန္တု။ ဝိ၊၁။၁၇၃။ (-ဝိ၊၄။၂၃။
ဒီ၊၂။၆၃။ သံ၊၂။၅၅၅။ အံ၊၂။၄၀၈။ မဟာ-
နိ၊၁၇၆။) ကုလကုမာရိယော နာမ အနိ-
ဝိဒ္ဓါ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။)

ကုလကေတု (ပ) [ကုလ+ကေတု] (၁) အမျိုး
၏-တန်ခွန်-အလံ။ (တိ) (၂) အမျိုး၏-
တန်ခွန် - အလံ - သဖွယ်ဖြစ်သောသူ။
သကျာနံ ကုလကေတုဿာ (အပါ၊၁။၅၈)တိ
သကျရာဇုနံ ကုလဿ ဓဇဘူတဿ ဗုဒ္ဓဿ
ဉာတကော ဘဝိဿတိတိ အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၅၂။

ကုလကောဠိ (ထိ) [ကုလ + ကောဠိ] အမျိုး
အစ။ အနုဿရတောတိ အနုဿရန္တဿ
ကုလကောဠိ သောဓေန္တဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။
“ကုလကောဠိ သောဓေန္တဿာ”တိ၊ ကုလဂ္ဂံ
ဝိသောဓေန္တဿာတိ အတ္ထော။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၂၅၄။

ကုလကောဠိပရိဒီပန (န) [ကုလကောဠိ + ပရိ-
ဒီပန] အမျိုးအစကိုပြသောစကား။ (အမျိုး
အဆက်ကို ပြတတ်သောစကား။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၉။သျှ၊သစ်။) ကုလကောဠိပရိဒီပန (ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉)န္တိ ကုလအာဒိပရိဒီပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၁၉။ (-သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၆။)

ကုလဂဏနာ (ထိ) [ကုလ+ဂဏနာ] အမျိုးအ
ရေအတွက်၊ အမျိုးတို့ကို ရေတွက်ခြင်း။ ဧဝံ
ကုလဂဏနာယ အသိတိမတ္တာနိ ကိမိကုလ-
သဟဿာနိ အန္တောကာယသ္မိယေဝ ဇာ-
ယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ကုလဂဏ္ဍိက (န) [ကုလ+ဂဏ္ဍိက။ပမဒဝန-ရုပ်
ပြီးပုံ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၅၊၅၄၈-ကြည့်။] (၁) ရက်
ကန်းသည်ချည်ထွေး။ (၂) ငှက်သိုက်၊ စာ
ပေါင်း-စာဗူးတောင်း-သိုက်။ ကုလဂဏ္ဍိ-
ကဇာတ-ကြည့်။

ကုလဂဏ္ဍိကဇာတ (တိ) [ကုလဂဏ္ဍိက+ဇာတ]
(၁) ရက်ကန်းသည် ချည်ထွေးကဲ့သို့ ဖြစ်
သော။ (၂) ငှက်သိုက်-စာပေါင်းသိုက်-ကဲ့
သို့ဖြစ်သော။ ကုလဂဏ္ဍိကဇာတ-ကြည့်။

ကုလဂန္ဓ (တိ) [ကုလ + ဂန္ဓ + အ။ ထိ၌-
ဂန္ဓနိ] အမျိုးကို - ဖြတ်တတ် - ဖျက်ဆီး
တတ်-သော။ အဒ္ဓ၊သိ ကုလဂန္ဓနိ (ဇာ၊
၂။၇၁)တိ ဥဒါဟု တံ ကုလဒ္ဓသိကာ။ ဇာ၊
၄။၅။၃၂၅။

ကုလဂန္ဓန (တိ) [ကုလ+ဂန္ဓ+ယု] အမျိုးကို
-ဖြတ် - ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ အမျိုး
ဖျက်သော။ ယော ဟောတိ ကုလဂန္ဓ-
နော(ဣတိဝုတ်။၂၃၉)တိ ကုလစ္ဆေဒကော
ကုလဝိနာသကော။ ဆေဒနတ္ထော ဟိ ဣဓ
ဂန္ဓသဒ္ဓေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

ကုလဂါမ (ပု) [ကုလ+ဂါမ] အမျိုးရွှာ။ ကုလ-
ဂါမံ ဂစ္ဆန္တေန နာမ အတ္တနော ပရိဝစ္ဆံ
ကတွာ ဂန္တိ ဝန္တတိတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ (-
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။)

ကုလဂါရဝ (န) [ကုလ+ဂါရဝ] အမျိုး၌-ရို
သေ - ကိုင်းရှိုင်း - လေးမြတ် - မူ။ တေန
သာသနေ အပ္ပသန္နာပိ ကုလဂါရဝေန ဘဂ-
ဝတိ အပစိတိ ကရောန္တေဝါတိ ဒေသေတိ။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၃။ (- သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၂။)

ကုလဂေဟ (န) [ကုလ+ဂေဟ] အမျိုး-တ
ကာ-အိမ်။ ကုလဂေဟံ ပဝိဋ္ဌကာလေ
ဒက္ခိဏောဒကဂ္ဂဟဏံ အာဒိ ကတွာ သဗ္ဗံ
ဩလောကေန္တော နိသိဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။
(-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၄။)

ကုလဂေါတ္တ (န) [ကုလ+ဂေါတ္တ] အမျိုး၊ အ
နွယ်။ ကုလဂေါတ္တံ နိဿာယ မာနံ ကရော-
တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၈။

ကုလဂ္ဂ (န) [ကုလ+အဂ္ဂ] (၁) မြတ်သောအ
မျိုး။ (၂) အမျိုး၏အစ။ (၁) တိဏိကုလဂ္ဂါ-
နိ စ ဆ ကာမသဂ္ဂါနိ စ န ဥပနေတိတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၉။ (၂) ကုလကော-
ရိ-ကြည့်။

ကုလသရ (န) [ကုလ+သရ] အမျိုးအိမ်။ အည-
တရော ပုရိသော ကုလသရေ ဟတ္ထပါဒစ္စိန္တော
ဉာတကေဟိ သံပရိကိဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။
၁၁၂။ (-အပ၊၂။၃၈၄။ ထေရီ၊၄၂၈။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ မ၊
ဋီ၊၂။၃၀၅။) ကုလသရသ္မာတိ မမ ဇာတ-
ကုလဂေဟတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ (- ဒီ၊ဋီ၊
၂။၃၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။)

ကုလသရမန (န) [ကုလသရ+ဂမန] အမျိုး
အိမ်သို့သွားခြင်း။ ဒုတ္တိံသာယ မေ သုဏိ-
သာနံ မမဉ္ဇ ကုလသရမနံ အနုဇာနာထ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။)

ကုလသရဏိ (ထိ) [ကုလ+သရဏိ] အိမ်ရှင်မ၊
ဇနီး။ ယာ တသ္မိ ကုလေ ကုလသရဏိ။ သံ၊
၁။၂၀၃။

ကုလသရိက (တိ) [ကုလသရ+ဣက] အမျိုး
အိမ်၌ဖြစ်သော၊ အိမ်ရှင်ဖြစ်သော။ (အိမ်
ရှင်မ၊ဇနီး)။ တေသံ ဒွိန္ဒပိ အဂ္ဂဗလကာယာ
ကုလသရိကာယ ကာဠိဥပါသိကာယ နိဝေသ-
နမတ္ထကေသမာဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ ကုလ-
သရေ ဘဝါ ကုလသရိကာ။ သာ ကိရ

အဝန္တိရဋ္ဌေ ကုလသရေ မဟာဝိဘဝဿ
သေဋ္ဌဿ ဘရိယာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။

ကုလင်္ကာပါဒက (ပု) [ကုလင်္ကာ+ပါဒက?] ကျား
ကန်စရာသစ်သားတိုင်၊ သစ်သားကျား။ (ရွှေ
ပြီး အနှစ်ရှိသစ်သားကို အဖျားဖက်အနီး၌
ဖောက်ထွင်းပြီး သစ်သားငုတ်နှစ်ငုတ် စိုက်
ကာ ပြုလုပ်ထားသော သစ်သားတိုင်။ ယင်း
ကို ဆွေးမြေ့သော နံရံခြေ၌ ထောက်ထား
ကန်ထားရန် အသုံးပြုရ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။
သာရတ္ထ၊၃။၃၉၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၉-တို့၌ အဖွင့်
အကျယ်ကြည့်။ P.T.S-၌လည်း သစ်သား
ကျားဟု ပြန်၍ ဝိ၊၄။သျှ-၌ တိုက်နံရံခြေဟု
ပြန်၏။) ကုလင်္ကာပါဒက (ဝိ၊၄။၂၉၈) ၏ ရုက္ခ
ဝိဇ္ဇိတော တတ္ထ ခါဏကေ အာကောဋေတော
ကတံ၊ တံ အာဟရိမံ ဘိတ္တိပါဒံ ဇိဏ္ဏကုဋ္ဌ-
ပါဒဿ ဥပတ္တမ္ဘနတ္ထံ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ
အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။

ကုလင်္ကာရ (တိ) [ကုလ+ကရ+အ] အမျိုးကို
ဖျက်ဆီးတတ်သောသူ။ ကုလင်္ကာရ-ကြည့်။

ကုလင်္ကာရ (တိ) [ကုလ+အင်္ကာရ] အမျိုး၏ အ
ညွန့်သဖွယ်ဖြစ်သောသူ (မျိုးညွန့်)။ တာ-
တ ပိယပုတ္တက တာတကုလင်္ကာရ တာတနယ-
န တာတ ဟဒယ တာတ ပါဏသဒိသ
တယာ ဝိနာ ကထံ ဇီဝါမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၅။

ကုလင်္ကာရ (ပု) [ကုလ+အင်္ကာရ] အမျိုး၏
မီးခဲသဖွယ် ဖြစ်သောသူ၊ အမျိုးကို ဖျက်ဆီး
တတ်သောသူ (အမျိုးမီးခဲ)။ ကုလေ ဝါ ကု-
လင်္ကာရော ဥပ္ပဇ္ဇတိ(မဟာနိ၊၄)တိ ခတ္တိယာ-
ဒိကုလေ ကုလဈာပကော ကုလေ အန္တိမပုရိ-
သော နိဗ္ဗတ္တတိ။ “ကုလင်္ကာရော”တိပိ ပါဠိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄။ ကုလင်္ကာရော (သံ၊ ၂။၅၀၉)-
တိ ကုလဿ အင်္ကာရသဒိသော ဝိနာသက-
ပုဂ္ဂလော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၈၃။

ကုလစာရိတ္တ (န) [ကုလ+စာရိတ္တ] အမျိုးအ
ကျင့်။ တေံ ဒါနံ နာမ မယံ ကုလဝံသော

ကုလတန္တိ ကုလပဝေဏီ ကုလစာရိတ္တံ။ ဒိ၊
ဋီ၊၃။၂၀၆။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။)

ကုလစ္ဆေဒ (ပု) [ကုလ + ဆေဒ] အမျိုးပြတ်
ခြင်း။ ဥစ္ဆိန္နောတိ ကုလစ္ဆေဒေန ဥစ္ဆိန္နော။
သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၃၂။

ကုလစ္ဆေဒက (တိ) [ကုလ+ဆိဒိ+ဏ္ဍ] အမျိုး
ကိုပြတ်တတ်သော။ ကုလဂန္ဓန-ကြည့်။

ကုလဇ (တိ) [ကုလ+ဇန+ကံ] အမျိုးကောင်း
၌ ဖြစ်သောသူ။ မနုဿော ကုလဇော
ဟုတော ဇာတိယာ လက္ခဏာကိတော။ အပ၊
၂။၁၄၀။ ကုလဇေ ကုလိနေ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၁၀၇၄။

ကုလဇာတ (တိ) [ကုလ+ဇာတ] အမျိုး၌ ဖြစ်
သော။ ယသ္မိံ ကသ္မိံဉ္စိ ဇာတိယေတိ ယတ္ထ
ကတ္ထစိ ကုလဇာတေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။ (-
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၉။)

ကုလဇေဋ္ဌက (တိ) [ကုလ+ဇေဋ္ဌက] အမျိုး၌-
အကြီးအမှူး - ဦးစီး - နာယက - ဖြစ်သော၊
သူ။ ကုလပတိ-ကြည့်။

ကုလဈာပက (တိ) [ကုလ+ဈာပက] အမျိုး
ကို မီးတိုက်တတ်သောသူ။ ကုလင်္ကာရ-ကြည့်။

ကုလတန္တိ (ထိ) [ကုလ+တန္တိ] အမျိုးအစဉ်
အဆက်။ ကုလစာရိတ္တ-ကြည့်။

ကုလတာပသ (ပု) [ကုလ + တာပသ] ရသေ့
မျိုး။ ယထာ တံ ကေစ္စေ ကုလတာပသ။
မ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ (- သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၂။)

ကုလတ္တယ (န) [ကုလ+တယ] အမျိုးသုံးပါး
အပေါင်း၊ အမျိုးသုံးပါး။ ဣဒမေဝ ဟိ ကု-
လတ္တယံ “မဟာကုလ”န္တိ ဂုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၆၇။

ကုလတ္တ (ပု) [ကုလ+ထာ+အ။ ကုလေတိဋ္ဌတိ။
ထောမ] ပဲပိစပ်။ (P.T.S။P.T.C-၌ ပဲ
တောင့်တမျိုး။ မိလိန္ဒမြန်မာပြန်၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊

၁။ ၃၁၂-သျှ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၈-သျှ တို့၌ ကုလား
ပဲဟု ပြန်ဆိုကြသည်။) အတ္ထိ သာလံ ဝိဟိ
ယဝေါ ကရံ ကုဒြူသော ဝရကော ဂေါဓု-
မောမုဂ္ဂေါ မာသော တိလံ ကုလတ္ထံ။ မိလိန္ဒ။
၂၅၉၊ ၂၆၀။

ကုလတ္တဂစ္ဆ (ပု) [ကုလတ္တ + ဂစ္ဆ] ပဲပိစပ် - ပင် -
ချို။ တတ္ထ ကုလတ္တဂစ္ဆဿ ဥတ္တရဂ္ဂဘာဝေါ။
အဘိ၊ ၁။ ၃၁၂။

ကုလတ္တယူသ (ပု၊ န) [ကုလတ္တ + ယူသ] ပဲပိစပ်
ပြုတ်ရည်။ ကဋ္ဌာယယူသ-ကြည့်။

ကုလတ္တယူသဝဏ္ဏ (တိ) [ကုလတ္တယူသ + ဝဏ္ဏ]
ပဲပိစပ်ပြုတ်ရည်အဆင်းရှိသော။ ဝိတက္ကစရိ-
တဿ ကုလတ္တယူသဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၂၈။
ခုဒ္ဒက' ၁။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၈။

ကုလတ္ထေရ (ပု) [ကုလ + ထေရ] ကုလထေရိ။
ဥဒကံ ဟိ နယန္တိတိ အာယသ္မတော ကု-
လတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၁။ ၈၈။

ကုလဒတ္တိက (တိ) [ကုလ + ဒိန္န။ ဒိန္န-ကို ဒတ္တိယ-
ပြု၊ ယ-ကို က-ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၉။] အမျိုး
သည် ပေးအပ်သော၊ ဆွေမျိုးတို့ပေးသော။
ကုလဒတ္တိကေန ရတ္တကမ္မလေနော တံ အစ္ဆာ-
ဒေတွာ အဝိစိမ္မိ ပက္ခိပိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-
အပါ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂။
၁၆၈၊ ၂၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆။
၁၈၇။)

ကုလဒတ္တိကနာမ (န) [ကုလဒတ္တိက + နာမ]
အမျိုးသည် - ပေးအပ် - မှည့်အပ် - ခေါ်အပ်
- သော - အမည်။ ကုလဒတ္တိကနာမေန မံ
အာလပိဿတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၈၈။

ကုလဒတ္တိယ (တိ) [ကုလ + ဒိန္န။ ဒိန္န-သဒ္ဓါကို
ဒတ္တိယ-ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၉။] အမျိုးသည်
ပေးအပ်သော။ ကုလဒတ္တိယံ ပန သိရိဂဗ္ဗေ-
ယေဝ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၃။ (- သံ၊ ၁။
၂၈၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၁၈။)

ကုလဒမက (တိ) [ကုလ + ဒမု + ကျ] အမျိုးကို
ဆုံးမတတ်သောသူ။ ဘိက္ခဝေ ကုလဒမကေ-
န နာမ ဘိက္ခုနာ အနုပဟစ္စ သဒ္ဓံ။ ဓမ္မ၊ ၁။
၁။ ၂၃၆။ (- ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀။)

ကုလဒဿန (န) [ကုလ + ဒဿန] အမျိုးကို
ကြည့်ရှုခြင်း။ ဟတ္ထိရတနမဘိရုယ ကုလဒဿ-
နာယ ဂစ္ဆန္တော။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၉။

ကုလဒါရက (ပု) [ကုလ + ဒါရက။ ထိ-၌ -
ဒါရိကာ] အမျိုးသူငယ်၊ အမျိုးသားငယ်။
ကုလဒါရကနံ အဗျုဓာနံ သဟဿာနံ ပဗ္ဗ-
ဇိသု။ ဝိ၊ ၁။ ၅၂။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂၁၂။ ဝိ၊ ၁။
၃၁၁။ ဒီ၊ ၁။ ၉၁။ မ၊ ၁။ ၆၈။ အံ၊ ၁။
၂၁၂။ အဘိ၊ ၁။ ၂၄၆။ ပေတ၊ ၁။ ၁၆၁။
ဇာ၊ ၁။ ၁၇၈။) ကော ရာဇဂဟေ ကေ-
ဿာ ကုလဒါရိကာယ ကုစ္ဆိမ္မိ ဥပ္ပန္နော။
ဒီ၊ ၁။ ၃၉၆။ (- အံ၊ ၁။ ၂၂၁။ ဓမ္မ၊ ၁။
၂၄၅။ ထေရ၊ ၁။ ၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဇာ၊
၁။ ၄၃။ ဒီ၊ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ၁။ ၁၈၂။)

ကုလဒါသိ (ထိ) [ကုလ + ဒါသိ] အမျိုးကျွန်မ။
ကုလကုမာရိ-ကြည့်။

ကုလဒူသက (တိ) [ကုလ + ဒူသ + ကျ] (၁)
အမျိုးကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ တကာ၊
တကာမတို့၏ သဒ္ဓါတရားကို ဖျက်ဆီးတတ်
သောသူ။ (၂) အမျိုးကို ဖျက်ဆီးကြောင်း
အမှု၊ ကုလဒူသကအမှု။ (၃) ကုလဒူသက
အာပတ်၊ အမျိုးကို ဖျက်ဆီးခြင်းကြောင့်
သင့်သော အာပတ်။ (၁) ဣမေ အဿဇိ-
ပုနဗ္ဗသုကာ ဘိက္ခု ကုလဒူသကာ ပါပသ-
မာစာရာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၉။ (- ဝိ၊ ၁။ ၄၅၇။ ဝိ၊
၄။ ၂၈။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၄။ အံ၊ ၁။
၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဝဇီရ၊ ၅၀၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၄၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၄။) ကုလဒူသကော-
တိ ကုလာနိ ဒူသေတိ ပုပ္ဖေန ဝါ ဖလေန ဝါ
စုဏ္ဏေန ဝါ မတ္တိကာယ ဝါ ဒန္တကဋ္ဌေန ဝါ
ဝေဠုယာ ဝါ ဝေဠုကာယ ဝါ ဇဗ္ဗပေသနိ-

ကေန ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၈။ ကုလနိ ဒူသေတိ-
 တိ ကုလဒူသကော။ ဒူသေန္တော စ န အသု-
 စိကဒ္ဓမာဒိဟိ ဒူသေတိ၊ အထ ခေါ အတ္တ-
 နော ဒုပ္ပဋိပတ္တိယာ တေသံ ပသာဒံ ဝိနာ-
 သေတိ။ ဝိ၊၄။၂။၂၀၉။ (- ကခါ။၁၄၃။)
 စတုန္နမ္ပိ ခတ္တိယာဒိကုလနံ ဥပ္ပန္နံ ပသာဒံ
 အနန္တုပပဋိပတ္တိယာ ဒူသေတိတိ ကုလဒူသ-
 ကော။ သုတ္တနိ၊၄။၁။၁၄၇။ (၂) တဉ္စ ယသ္မာ
 ကုလဒူသကံ အကရေန္တော ပုဂ္ဂလော အာ-
 ပတ္တိဗဟုလောပိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၆။ (၃) ကေ
 ဒုဗ္ဗံ ကေ ကုလဒူသကံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇၈။

ကုလဒူသကကမ္မ (န) [ကုလဒူသက + ကမ္မ]
 အမျိုးကို ဖျက်ဆီးကြောင်းအမှု၊ တကာ၊
 တကာမတို့၏သဒ္ဓါတရားကိုဖျက်ဆီးကြောင်း
 (ကုလဒူသက)က။ ယသ္မိံ ဂါမေ ကုလဒူ-
 သကကမ္မံ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၂။၂၀၈။
 (- ၂၇၂။ ဓမ္မ၊၄။၁။၃၄၉။ ကခါ။၁၄၄။
 ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၊၆၇။ ဝဇီရ။၂၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၃၇၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၅။)

ကုလဒူသကဒုက္ခန္ဓ (န) [ကုလဒူသက + ဒုက္ခန္ဓ]
 ကုလဒူသက အမှုကြောင့် သင့်သော ဒုက္ခန္ဓ။
 သစေ ပန တတော အဗ္ဗပက္ကာဒိ ကုလသင်္ဂ-
 ဟဏတ္တာယ ဒေတိ၊ ကုလဒူသကဒုက္ခန္ဓံ။
 ဝိ၊၄။၁။၃၃၆။ (- ဝိ၊၄။၂။၇၇။အဘိ၊၄။၂။
 ၃၂၀။ မဟာနိ၊၄။၃၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈။
 ဝိမတိ၊၁။၂၀၂။)

ကုလဒူသကဘာဝ (ပု) [ကုလဒူသက + ဘာဝ]
 အမျိုးကို ဖျက်ဆီး တတ်သော ရဟန်း၏
 အဖြစ်။ ပဗ္ဗာဇနိယကမ္မဿ နိမိတ္တဘာဝေန
 ပါဠိယံ ဝုတ္တတ္တာ အသာဓာရဏဘူတေန ကုလ-
 ဒူသကဘာဝေန။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၅။

ကုလဒူသကဘာဝလက္ခဏ (န) [ကုလဒူသက-
 ဘာဝ + လက္ခဏ] ကုလဒူသက ရဟန်းအဖြစ်
 မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ ပဗ္ဗာဇနိယကမ္မဿ

အာဝေဏိကဘူတေန ကုလဒူသကဘာဝလက္ခ-
 ဏေန။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၇။

ကုလဒူသကဝိဟာရ (ပု) [ကုလဒူသက + ဝိဟာ-
 ရ] ကုလဒူသကရဟန်းတို့၏ နေရာ ကျောင်း၊
 ကုလဒူသကကျောင်း။ တဿ သာမန္တဂါမေ
 ကုလဒူသကဝိဟာရဿ သာမန္တဝတ္ထုဝိဟာ-
 ရေ ဝသန္တေန တသ္မိံ ဂါမေပိ စရိတုံ ဝနုတိ။
 ဝဇီရ။၂၀၈။

ကုလဒူသကသိက္ခာပဒ (န) [ကုလဒူသက +
 သိက္ခာပဒ] ကိဋ္ဌာဂီရိဇနပုဒ်နေ အဿဇိန္ဒံ
 ပုနဗ္ဗသုကရဟန်းတို့၏ ပန်းပေးခြင်း၊ သစ်သီး
 ပေးခြင်း၊ စသော ကုလဒူသကအမှု လွန်
 ကြွေးခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်တော်မူ
 အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ ကုလဒူသကသိက္ခာပုဒ်။
 ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၂-ကဏ္ဍ၊၁၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။
 ၂၇၁-၂။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝတိ
 ကုလဒူသကသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊၄။၂။၁၉၈။ (-
 ဝဇီရ။၃၆၂။)

ကုလဒူသကပတ္တိ (ထိ) [ကုလဒူသက + အာ-
 ပတ္တိ] ကုလဒူသကအာပတ်။ တာဝ စတ္တာ-
 ရော ပစ္စယေ အာဟာရာပေန္တဿ အကတ-
 ဝိညတ္တိ ဝါ ဘေသဇ္ဇံ ကရေန္တဿ ဝေဇ္ဇကမ္ပံ
 ဝါ ကုလဒူသကပတ္တိ ဝါ န ဟောတိ။
 ဝိ၊၄။၂။၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀။ မဟာနိ၊၄။
 ၃၅၄။ (- သာရတ္ထ၊၂။၂၇၅။ ဝိမတိ၊၁။
 ၂၃၅။)

ကုလဒူသန (န) [ကုလ + ဒူသန] အမျိုးကို
 ဖျက်ဆီးခြင်း၊ တကာ၊ တကာမတို့၏ သဒ္ဓါ
 တရားကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ကုလဒူသနတ္တာယ
 ပန ပါစိတ္တိယဉ္ဇေ ဒုက္ခန္ဓု။ ဝိ၊၄။၂။၂၀၀။
 (- ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉။ ဝဇီရ။၂၀၈။ ဝိမတိ၊၁။
 ၂၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၊၂၉၂။)

ကုလဒူသနကမ္မ (န) [ကုလဒူသန + ကမ္မ] အမျိုး
 ကို ဖျက်ဆီးခြင်းအမှု၊ တကာ၊ တကာမတို့၏

သဒ္ဓါတရားကို ဖျက်ဆီးခြင်းအမှု၊ ကုလဒူသန အမှု။ တဿ ဝဇနဿ ပဋိနိဿဂ္ဂါယ ဧဝံ ဝစနိယော၊ န ကုလဒူသနနိဝါရဏတ္ထာယ။ ကုလဒူသနကမ္မေန ဟိ သော အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ အာပတ္တိယော ပုဗ္ဗေဝ အာပန္နော။ ကခါ။ ၁၄၄။ (-ဝဇိရ။၂၀၈။)

ကုလဒူသနနိဝါရဏ (န) [ကုလဒူသန + နိဝါရဏ] အမျိုးကို ဖျက်ဆီးခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ကုလဒူသနကမ္မ-ကြည့်။

ကုလဒူသိကာ (ထိ) [ကုလ + ဒူသိကာ] အမျိုးကို ဖျက်ဆီးသောမိန်းမ။ ကုလဂန္ဓန-ကြည့်။

ကုလဒေသပါသဏ္ဌ (တိ) [ကုလ + ဒေသ + ပါ-သဏ္ဌ] အမျိုး၊ အရပ်ဒေသ၊ တိတ္ထိအကျင့် ရှိသော၊ သူ။ အမျိုးလိုက် ကျင့်သောသူ၊ အရပ်လိုက် ကျင့်သောသူ၊ ပါသဏ္ဌအယူလိုက် ကျင့်သောသူ (သျှ)။ ကုလဒေသပါသဏ္ဌာနံ အတ္တနော အတ္တနော မရိယာဒါစာရိတ္တံ အာစာရသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇-လည်း ကြည့်။

ကုလဒေသပါသဏ္ဌဓမ္မ (ပု) [ကုလဒေသပါသဏ္ဌ + ဓမ္မ] အမျိုး၊ အရပ်ဒေသ၊ တိတ္ထိတို့၏ အကျင့်၊ အမျိုးအကျင့်၊ အရပ်ဒေသအကျင့်၊ တိတ္ထိအကျင့်။ ကုလဒေသပါသဏ္ဌဓမ္မော ဟိ အာစာရသီလန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇။

ကုလဒွါရ (န) [ကုလ + ဒွါရ] အိမ်တံခါး။ န နေ ကောစိ နိဝါရေသိ၊ ကုလဒွါရေသု သဗ္ဗသော။ သုတ္တနိ။ ၃၂၃။ (- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၉၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။ ဇ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။)

ကုလဓံသန (တိ) [ကုလ + ဓံသန] အမျိုးကို ဖျက်ဆီးတတ်သောသူ။ ကေစိ ပန ကုလဓံသနောတိ ပဌန္တိ၊ သော ဝေတ္ထော။ ဣတိ-ဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၅။

ကုလဓန (န) [ကုလ + ဓန] အမျိုး၏ဥစ္စာ။ ကသ္မာ ရာဇာ ပရမ္မရာဂတံ ကုလဓနံ ဝိနာ-သေတိ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၃။

ကုလဓနရက္ခက (တိ) [ကုလဓန + ရက္ခ + က] အမျိုး၏ ဥစ္စာကို စောင့်ရှောက် တတ်သော၊ သူ။ ဧဝံ မဟန္တံ အမှာကံ ဝိဘဝံ အပုတ္တကံ ကုလဓနရက္ခကေန ပုတ္တေန ဝိရဟိတံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။

ကုလဓမ္မ (ပု) [ကုလ + ဓမ္မ] အမျိုး၏ အကျင့်။ အယံ တေသံ ကုလဓမ္မောတိ အဓိပ္ပာယော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၆။

ကုလဓိတု (ထိ) [ကုလ + ဓိတု] အမျိုးသမီး (ယောက်ျားရဘူးသော အမျိုးသမီး)။ န ဟိ သက္ကာ ကုလိတ္တိဟိ ကုလဓိတာဟိ...အာရာမံ ဝါ ဝိဟာရံ ဝါ ဂန္တု။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၃။ (- ၂၇၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅။ မဟာနိ။ ၁၇၆။ ဇ၊ ၂။ ၁၁၆။) ကုလဓိတရော နာမ ပုရိသန္တရဂတာ ကုလ-ဓိတရော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ ကုလကုမာရိ-လည်း ကြည့်။

ကုလနဂရ (ထိ၊ န) [ကုလ + နဂရ] ဆွေမျိုး၏မြို့၊ ဆွေစုမျိုးစု ရှိသောမြို့။ ကထံ န ခေါ ပုဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓါ ကုလနဂရေ ပိဏ္ဏာယ စရိံသု။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၈။ (- အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဇ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။) ကုလနဂရေတိ ဉာတိကုလဿ နဂရေ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၅။ ကုလနဂရေတိ ဉာတိကုလန္တကေ နဂရေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၃။

ကုလနဂရဂမန (န) [ကုလနဂရ + ဂမန] ဆွေမျိုး၏မြို့သို့ သွားခြင်း။ သော ဧဝံ စိန္တေတွာ ကုလနဂရဂမနတ္ထာယ သဋ္ဌိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဂမနဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅။

ကုလနဂရဂမနဝဏ္ဏ (ပု) [ကုလနဂရဂမန + ဝဏ္ဏ] ဆွေမျိုး မြို့သို့ သွားခြင်း၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။

သဋ္ဌိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဒသဗလဿ ကုလန-
ဂရမနဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေသိ။ အပါဠာ၁။၁၀၂။

ကုလနာမ (န) [ကုလ+နာမ] အမျိုး၏အမည်။
သကျာတိပိဘဂဝန္တမေဝ ကုလနာမေန အာ-
လပတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ကုလနာသက (တိ) [ကုလ+နာသ+က] အမျိုး
ကို ဖျက်ဆီးတတ်သောသူ။ ကောသလရဋ္ဌေ
ကောအတ္တနော ကုလနာသကော ကေဝဇ္ဇ-
ပုတ္တကော အလာဘိ ဘိက္ခု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

ကုလနိဝေသန (န) [ကုလ+နိဝေသန] အမျိုး
အိမ်၊ မိဘအိမ်။ သာ ပရိပဇက္ခ ဂဗ္ဘေ ရာဇဂ-
ဟနဂရေ အတ္တနော ကုလနိဝေသနံ အာဂ-
တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။

ကုလန္တရ (န) [ကုလ+အန္တရ] အခြားတပါး
သော အိမ်။ ကုလန္တရသောက္ခမနေ၊ အာ-
ပတ္တိမတယော ဟိ တေ။ ဝဇီရ။၂၂၆။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊၉၅။

ကုလန္ဓယ (ပု) [ကုလ+အန္ဓယ] အမျိုးအစဉ်အ
ဆက်။ တဿ ပန ဝံသဿ ကုလန္ဓယံ၊ ဂုဏန္ဓ-
ယဉ္ဇ နိဒဿနဝသေန ဒဿေတုံ “ယထာ ဟိ”-
တိအာဒိဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။

ကုလပဋိပါဋိ (ထိ) [ကုလ+ပဋိပါဋိ] (၁) အမျိုး
အစဉ်။ (၂) အိမ်အစဉ်။ (၃) ကုလပဋိပါဋိ-
ယာ ကေမေကံ ဇိဏ္ဏကံ ပေသေမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ (၂) ဧဝံ သေခါ-
သေခဘေဒေါ အနာဂါရိယမုနိ ကုလပဋိပါဋိ-
ယာ ဂါမေ ဘိက္ခု ဂဏန္တော ဝိစရတိတိ
အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။
၂၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၅၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၈။)

ကုလပတိ (ပု) [ကုလ+ပတိ] အမျိုး၏အရှင်၊
အမျိုး၌-အကြီးအမှူး-အကြီးအကဲ။ တ-
ထေဝ သီလသမ္ပန္နံ၊ သဋ္ဌိ ကုလပတိံ ဣဓ။
အံ၊၁။၁၅၁။ ကုလပတိန္တိ ကုလဇေဋ္ဌကံ။ အံ၊

ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ကုလဇေဋ္ဌကန္တိ တသ္မိံ ကုလေ
ဇေဋ္ဌဘူတံ သာမိဘူတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။

ကုလပ(ပု)ဒေသ (ပု) [ကုလ+ပဒေသ] ညွှန်း
ပြအပ်သော အမျိုး၊ အမျိုးအနွယ်။ မဟာ-
ပုရိသဿာတိ ဇာတိဂေါတ္တကုလပဒေသာဒိ-
ဝသေန မဟန္တဿ ပုရိသဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။
(- ဝိ၊၅။၂၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၆၄။) ပေါဏိကာ စိက္ခလ္လိကာ သာကိယာ
ကောဋ္ဌိယာတိဝေမာဒိ ကုလပဒေသော။ ဒီ၊
ဋီ၊၂။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သင်္၊၂။၂၂၈။ (-ဝိမတိ၊
၂။၂၉၉။) ကုလပဒေသ-လည်းကြည့်။

ကုလပဒေသသီလာစာရာဒိဂုဏ (ပု) [ကုလပဒေ-
သသီလာစာရာဒိ+ဂုဏ] အမျိုးအနွယ် သီလ
အကျင့်စသောဂုဏ်။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဥဇ္ဇေ-
နိယံကုလပဒေသသီလာစာရာဒိဂုဏေဟိ အ-
ဘိသမ္ပတဿ ဝိဘဝသမ္ပန္နဿ သေဋ္ဌိဿ ဓိတာ
ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။

ကုလပဒေသာနုရူပ (တိ) [ကုလပဒေသ +
အနုရူပ] အမျိုးအနွယ်အားလျော်သော။ ဥပ-
ဂစ္ဆန္တာ စ ပါဠိယေက္ကံ အတ္တနော ကုလပဒေ-
သာနုရူပေန ဗြဟ္မုနာ ဝုတ္တနိယာမေနေဝ
ဥပဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။ (-၁၆၄။)

ကုလပယိရူပါသက (တိ) [ကုလ+ပယိရူပါသက]
အမျိုး-အိမ်-သို့ကပ်ရောက်တတ်သောသူ။
ကုလပက(မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၀)ကြည့်။

ကုလပယိရူပါသနက (တိ) [ကုလ+ပယိရူပါသ-
နက] အမျိုး-အိမ်-သို့ ကပ်ရောက်တတ်
သောသူ။ ကုလပက(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆) ကြည့်။

ကုလပရမ္မရာ (ထိ) [ကုလ+ပရမ္မရာ] အမျိုး
အစဉ်အဆက်၊ အမျိုးအဆက်ဆက်။ မယံ
ဧတံ ကုလပရမ္မရာယ ဇာနာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၉။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၆။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၈။) ကုလပရိဝဇ္ဇ-လည်း ကြည့်။

ကုလပရမ္မရာဂတ (တိ) [ကုလပရမ္မရာ + အာဂတ] အမျိုးအစဉ်အဆက်မှ လာသော။ ဥဋ္ဌာရေန ပုညာနုဘာဝေန အဓိဂတေ ကုလပရမ္မရာဂ-
တေ စ မဟန္တေ ဘောဂက္ခန္ဓေ ဆဋ္ဌေတွာ။
ထေရ်ဌာဝါ။ ၃၅၀။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၂၅။ အံ၊ ၂။
၃။ ၁၁၀။)

ကုလပရိယန္တ (တိ) [ကုလ + ပရိယန္တ] အမျိုး
အပိုင်းအခြားရှိသော။ အတ္ထိ ဘိက္ခုသမ္မုတိ
အာပတ္တိပရိယန္တာ န ကုလပရိယန္တာ။ ဝိ၊ ၂။
၄၇။ ကုလပရိယန္တာ နာမ ကုလာနိ ပရိဂ္ဂဟိ-
တာနိ ဟောန္တိ ဧတ္ထေကေသု ကုလေသု အာ-
ရောစေတဗ္ဗောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၇။

ကုလပရိယာယ (ပု) [ကုလ + ပရိယာယ] အမျိုး
အစဉ်အဆက်။ တေ တာဝ ကုလပရိယာယေန
အာဂတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၃။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။)
ကုလပရိယာယေနာတိ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာ-
ဇဿ အသမ္ဘိန္နခတ္တိယကုလာနုက္ကမေန။ သိ၊
ဒီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၉။ ကုလပရိယာယေနာတိ ကု-
လာနုက္ကမေန။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၁။

ကုလပရိယေသနကာလ (ပု) [ကုလ + ပရိယေ-
သနကာလ] အိမ်ကိုရှာသောအခါ။ နဂရဿ
အဂါရကရဏတ္ထံ ကုလပရိယေသနကာလော
ဝိယ သတ္ထု ဖလသမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ
ဝေနယျသတ္တေ ဝေါလောကနကာလော။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။

ကုလပရိဝန (ပု၊ န) [ကုလ + ပရိဝန] အမျိုး
အစဉ်အဆက်။ ယသ္မာပိ ဒီသကုလပရိဝနာ
ဧတေ တယော ကုလပုတ္တာ အဂါရသ္မာ အန-
ဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။
၆၅။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂။) ကုလ-
ပရိဝနောတိ ကုလာနံ ပဋိပါဒိ၊ ကုလပရမ္မရာ-
တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၇။

ကုလပရိဝတ္တ (ပု၊ န) [ကုလ + ပရိဝတ္တ] အမျိုး
အစဉ် အဆက်၊ အမျိုးတူသူ အပေါင်း။

ကုလပရိဝတ္တသော ကုလပရိဝတ္တသော ဌပေ-
တွာ(ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၂၂)တိ ဧကေကံ 'ကုလပရိဝတ္တံ
ကုလသင်္ခေပံ ဝိထိသဘာဝေန စေဝ ရစ္ဆာ-
သဘာဝေန စ ဝိသု ဝိသု ဌပေတွာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၁၇၉။ ဉာတိသလောဟိတဘာဝေန ကုလံ
ပရိဝတ္တတိ ဧတ္တာတိ ကုလပရိဝတ္တံ၊ တံတံ-
ကုလီနဘာဝေန ဌိတော သတ္တနိကာယော
“ကုလပရိဝတ္တသော”တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ
“ကုလပရိဝတ္တ”န္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၂။

ကုလပလိဗောဓ (ပု) [ကုလ + ပလိဗောဓ] အ
မျိုး၌ ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း၊ တကာ၊ တကာမ
ဟူသော အနှောက်အရှက်။ သော ပစ္စေက-
သမ္ပုဒ္ဓေါ ကုလပလိဗောဓေန အပ္ပဋိဗဒ္ဓမိတ္တော
ဟောတိ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၉၃။

ကုလပဝေဏိရက္ခက (တိ) [ကုလပဝေဏိ + ရက္ခ
+ ကျ] အမျိုး-အစဉ်အဆက်-အကျင့်-ကို
စောင့်ရှောက် တတ်သောသူ၊ မျိုးရိုးစရိုက်
စောင့်ထိန်းသူ။ ကုလပဝေဏိရက္ခကော ပန
အနုဇာတော။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၂၄။

ကုလပ(ပု)ဝေဏိ (ထိ) [ကုလ + ပဝေဏိ]
အမျိုး အစဉ်အဆက်၊ အမျိုး၏ အကျင့်။
ကုလပဝေဏိ သန္တာနကဋ္ဌေန ပုတ္တေ သန္တာ-
နကေ ကတွာ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၆။ (-အံ၊ ၁။ ၁။
၂။ ၉၇၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၉။) ကုလပဝေဏိန္တိ
ကုလာစာရံ ကုလတန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၁။

ကုလပုတ္တ (ပု) [ကုလ + ပုတ္တ] အမျိုးသား၊
အမျိုးကောင်းသား။ (က) အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံ
-အကျင့်ကောင်း-သောအမျိုးသား။ (ခ)
ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံ-ဇာတ်မြင့်-သော အမျိုး
သား။ (ဂ) ဇာတ်၊ အကျင့်နှစ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
-ဇာတ်မြင့်၊ အကျင့်ကောင်း-သော အမျိုး
သား။ (က) နှစ်ရသေဝ ယဿတ္တာယ
ကုလပုတ္တာ သမ္ပဒေဝ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ
ပဗ္ဗဇန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၆၆။ ဒီ၊ ၃။

၆၄။ မ၊၁။၄၈။ သံ၊၁။၁၄၂။ သံ၊၂။၂၉။
 သံ၊၃။၁၄၃။ (- သံ၊၁။၂၆၆။ အံ၊၂။၅။)
 ကုလပုတ္တတိ အာစာရကုလပုတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊
 ၁။၂၉၉။ သံ၊ဌ၊၁။၁၈၇။ (- သံ၊ဌ၊၂။၄၆။
 အံ၊ဌ၊၃။၂။ အံ၊ဌီ၊၃။၂။) (ခ) ဣဓ ဘိက္ခဝေ
 ကေစော ကုလပုတ္တော သဒ္ဓါ အဂါရသ္မာ
 အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော ဟောတိ။ မ၊၁။
 ၂၅၀။ (- မ၊၂။၂၄၅။ အံ၊၃။၁၄။) သော
 ဟိ အသမ္ဘိန္နာယ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ
 ဩက္ကာကဝံသေ ဇာတတ္တာ ဇာတိကုလ-
 ပုတ္တော။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၄။ ကုလပုတ္တောတိ
 ဇာတိမတ္တေန ကုလပုတ္တော။ မ၊ဌီ၊၂။၁၇၇။
 (- အံ၊ဌီ၊၃။၂၀၆။) (ဂ) ယေမေ ဘော
 ဂေါတမ ကုလပုတ္တာ ဘဝန္တိ ဂေါတမံ
 ဥဒ္ဓိဿ သဒ္ဓါ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိ-
 တာ။ မ၊၁။၂၀။ (- ဝိ၊၃။၁၃။ မ၊၃။၂၈။
 အံ၊၃။၁၇၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃။
 ဒီ၊ဌ၊၁။၈၈။) ကုလပုတ္တာတိ ဒုဝိဓာ ကုလ-
 ပုတ္တာ ဇာတိကုလပုတ္တာ အာစာရကုလ-
 ပုတ္တာ....ဣဓ ပန ဒီဟိပိ ကာရဏေဟိ ကုလ-
 ပုတ္တာယေဝ။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၅။ (- မ၊ဌ၊၄။
 ၁၉၄။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၇၇။
 သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ သီ၊
 ဌီ၊သစ်၊၁။၃၇၁။)

ကုလပုတ္တက (ပု) [ကုလပုတ္တ+က] အမျိုးကောင်း
 သား။ ကုလပုတ္တကော လဇ္ဇိ ကုက္ကစ္စကော။
 မ၊ဌ၊၂။၂။

ကုလပုတ္တဘာဝဒဿန (န) [ကုလပုတ္တဘာဝ +
 ဒဿန] အမျိုးကောင်းသား၏အဖြစ်ကို ပြ
 ကြောင်းသဒ္ဓါ။ “ယထာ ဂေါတ္တာ”တိ ဣဒံ
 ကုလပုတ္တဘာဝဒဿနံ ကုလာပဒေသကိတ္တ-
 နတော။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၆။

ကုလပုတ္တရူပ (တိ) [ကုလပုတ္တ+ရူပ] အမျိုး
 ကောင်းသားသဘောရှိသောသူ။ န တွေဝ
 ပိဏ္ဏံ လုဠိတံ အနရိယံ၊ ကုလပုတ္တရူပေါ သပ္ပ-

ရိသော န သေဝေ။ ဇာ၊၂။၁၇၂။ ဇာ၊ဌ၊၆။
 ၇၈။

ကုလပုတ္တသဟဿ (န) [ကုလပုတ္တ+သဟဿ]
 အမျိုးကောင်းသား-အထောင်-တထောင်။
 စမ္မက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တနယေန အသီတိယာ ကုလ-
 ပုတ္တသဟဿေဟိ သဒ္ဓိံ သောဏဿ အာဂ-
 မနံ အကာသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၁။

ကုလပုရိသ (ပု) [ကုလ + ပုရိသ] အမျိုး
 ယောက်ျား၊ အမျိုးသား။ ကုလမာတု-
 ကြည့်။

ကုလပ္ပသာဒက (တိ) [ကုလ+ပ+သဒ+ဏ္ဍ]
 အမျိုး-တကာ တကာမ-ကို ကြည်ညိုစေ
 တတ်သောသူ။ တေဒဂ္ဂံဘိက္ခဝေ မေ သာဝ-
 ကာနံ ဘိက္ခူနံ....ကုလပ္ပသာဒကာနံ ယဒိဒံ
 ကာဠုဒါယိ။ အံ၊၁။၂၅။ (- အပ၊၂။၁၅၇။
 ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၇။) ကုလပ္ပသာဒကာနန္တိ ကုလံ
 ပသာဒေန္တာနံ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၃၃။

ကုလပ္ပသုတ (တိ) [ကုလ + ပသုတ] အမျိုး၌
 ထင်ရှားသောသူ။ သညဗ္ဗိ န ကရေတိတိ
 “ဣမေ ကုလပ္ပသုတာ”တိ သညာမတ္တဗ္ဗိ န
 ကရေတိ။ မ၊ဌီ၊၃။၃၄။

ကုလပ္ပသုတမနုဿ (ပု) [ကုလပ္ပသုတ+မနုဿ]
 အမျိုး၌ ထင်ရှားသောလူ။ မနုဿမံသံ ဟိ
 ကုလပ္ပသုတမနုဿာနံ အမနုညံ ဟောတိ
 အပရိစိတဘာဝတော ဂါရယုဘာဝတော စ။
 သံ၊ဌီ၊၂။၁၁၀။

ကုလဘာတု (ပု) [ကုလ+ဘာတု] အမျိုးသားညီ
 နောင်။ အတီတေ ကိရ ကဿပဘဂဝတော
 ပရိနိဗ္ဗုတကာလေ ဒွေ ကုလဘာတရော
 နိက္ခမိတွာ သာဝကာနံ သန္တိကေ ပဗ္ဗဇိံ သု။
 ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၂၇။

ကုလဘာရ (တိ) [ကုလ+ဘာရ] အမျိုး၏
 ဝန်ထုပ်သဖွယ်ဖြစ်သောသူ။ ကုလဘာရော
 အဝဇာတော။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၂၄။

ကုလဘေဒ (ပု) [ကုလ+ဘေဒ] အမျိုးအထူး၊ ပိုင်ရှင်အထူး။ ကုလံ ဝုစ္စတိ သာမိကော.... သတ္တေ၊ ရုက္ခမူလေ စ ကုလဘေဒတောဝ ဘေဒေါ၊ နောပစာရဘေဒတော။ ဝဇီရ။ ၂၃။

ကုလဘောဂရူပဘောဂသမ္ပဒါ (ထိ) [ကုလဘော-ဂ+ရူပဘောဂ+သမ္ပဒါ] အမျိုး ဟူသော ဥစ္စာ၊ အဆင်း ဟူသော ဥစ္စာတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ သမ္ပတ္တိဒါယက (သံ၊ ဒွိ၊ ၁။ ၁၀၀)-ကြည့်။

ကုလမစ္ဆရ (ပု၊ န) [ကုလ+မစ္ဆရ] အမျိုး၌ - အမျိုးကို - ဝန်တိုခြင်း။ ကုလမစ္ဆရိ - ကြည့်။

ကုလမစ္ဆရာယနဝတ္ထု (န) [ကုလမစ္ဆရာယန + ဝတ္ထု] အမျိုး၌ ဝန်တိုခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ အညတရံ ဘိက္ခုနီ အာရဗ္ဗ ကုလမစ္ဆရာယနဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တိ။ ကင်္ခါ။ ၃၃၇။

ကုလမစ္ဆရိယ (န) [ကုလ+မစ္ဆရိယ] အမျိုး၌ ဝန်တိုခြင်း။ အာဝါသမစ္ဆရိယံ ကုလမစ္ဆရိယံ လာဘမစ္ဆရိယံ ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယံ ဓမ္မမစ္ဆရိယံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၂။ မဟာနိ။ ၉၉။

ကုလမစ္ဆရီ (တိ) [ကုလမစ္ဆရ+ဤ။ ကုလ+မသု + ဣ။ ထိ-၌-မစ္ဆရီနီ] အမျိုး၌ ဝန်တိုခြင်း ရှိသော၊ အမျိုးကို ဝန်တိုသော၊ သူ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ကုလမစ္ဆရီနီ အဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁။ ကုလမစ္ဆရီ ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၅။ (-၁၂၂။ ပေတ။ ၂၁၂။ ပေတ၊ ၄။ ၂၅၀။) ကုလေ မစ္ဆရော ကုလမစ္ဆရော၊ ကုလမစ္ဆရော ဧတိဿာ အတ္တိတိ ကုလ-မစ္ဆရီနီ။ ကုလံ ဝါ မစ္ဆရာယတိတိ ကုလ-မစ္ဆရီနီ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇။ ကင်္ခါ။ ၃၃၇။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။) ကုလေ မစ္ဆရော ကုလမစ္ဆရောတိ ပုရိမသ္မိ ပက္ခေ သကတ္ထေ ဣနိပစ္စယော။ ကင်္ခါ၊ ဒွိ၊ သင်္ခ။ ၄၇၉။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကုလမဒ (ပု) [ကုလ+မဒ] အမျိုးမာန်ယစ်ခြင်း။ မဒနိယဋ္ဌ (မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄)-ကြည့်။

ကုလမနုဿ (ပု) [ကုလ+မနုဿ] အမျိုးဖြစ်သောလူ။ ဇာနာတိကိရိသာ “ကုလမနုဿာနံ ပမုဋ္ဌာဏ္ဍကံ ထေရော ပဋိသမေတိ” တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။

ကုလမရိယာဒ (ပု) [ကုလ+မရိယာဒ] အမျိုး၏ - အပိုင်း အခြား - စည်းကမ်း။ ကေသ-ဝိဿဇ္ဇန (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၇) ကြည့်။

ကုလမာတု (ထိ) [ကုလ + မာတု] အမျိုး၏မိခင်၊ အမျိုးသူငယ်-အမျိုးယောက်ျား-၏မိခင်။ ကုလမာတရော (ပေတ။ ၁၆၇) တိ ကုလဒါရကာနံ မာတရော၊ ကုလပုရိသာနံ ဝါ မာတရော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆၁။

ကုလမာန (ပု) [ကုလ + မာန] အမျိုးမာန်။ “န မာဒိသော ဥဘတော သုဇာတော အညော အတ္တိ” တိ ကုလမာနေန မတ္တော မာနထဒ္ဓေါ အစာရိန္တိ ယောဇနာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။

ကုလမာနုသက (ပု) [ကုလ+မာနုသက] အမျိုးဖြစ်သောလူ။ သော ကုလမာနုသကေဟိ ဝိနာ ဓမ္မဿဝနာယ သာမန္တဝိဟာရမ္ပိ န ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၉။

ကုလမူလ (န) [ကုလ+မူလ] အမျိုးအိမ်။ ကုလမူလ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၅) နှိ ကုလသရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၀၈။

ကုလရုက္ခပတိဋ္ဌာပန (န) [ကုလရုက္ခ+ပတိဋ္ဌာပန] အမျိုးဟူသောသစ်ပင်ကို တည်တံ့စေခြင်း။ ကုလဝံသဗီဇက-ကြည့်။

ကုလရူပပရိဝါရသမ္ပဒါ (ထိ) [ကုလရူပ+ပရိဝါရ+သမ္ပဒါ] အမျိုး၊ အဆင်း၊ အခြံအရံနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ကုလရူပပရိဝါရသမ္ပဒါယ အညေ သတ္တေ အဘိဘဝိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။

ကုလရူပဘောဂသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုလရူပဘောဂ + သမ္ပတ္တိ] အမျိုး၊ အဆင်း၊ စည်းစိမ်နှင့်ပြည့်စုံရာ (အဆင့်အတန်း)။ တတော မနုဿ-လောကံ အာဂစ္ဆန္တော ကုလရူပဘောဂ-သမ္ပတ္တိယံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၃။

ကုလရူပယောဗ္ဗနဝိလာသသမ္ပန္န (တိ) [ကုလရူပ-ယောဗ္ဗန + ဝိလာသ + သမ္ပန္န] အမျိုး၊ အဆင်း၊ အရွယ် တင့်တယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဝယပ္ပတ္တေ ပန ကုလရူပယောဗ္ဗ-နဝိလာသသမ္ပန္နံ ကာမာဘိမုခံ ဓမ္မသညာ-ဝိမုခံ ကညံ အာနေသုံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၃။

ကုလရူပသီလာစာရာဒိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုလရူပ + သီလာစာရ + အာဒိ + သမ္ပတ္တိ] အမျိုး၊ အဆင်း၊ သီလ၊ အကျင့်အစရှိသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ မာယနာမာတိ ကုလရူပသီ-လာစာရာဒိသမ္ပတ္တိယာ ဉာတိမိတ္တာဒိဟိ “မာယာဟိ”တိ ဝတ္ထုဗျူဟတာယ “မာယာ”တိ လဒ္ဓနာမာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

ကုလရူပါစာရာဒိဂုဏဝိသေသသမ္ပန္န (တိ) [ကုလ-ရူပါစာရာဒိ + ဂုဏဝိသေသ + သမ္ပန္န] အမျိုး၊ အဆင်း၊ အကျင့် အစရှိသော ဂုဏ်ထူးနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ သတိပိ ကုလရူပါစာရာဒိဂု-ဏဝိသေသသမ္ပန္နော အန္တေပုရုဇေန သဘာဝ-လဟုကဿ ပန ဒုဒ္ဓမဿ စိတ္တဿ ဝသေန။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

ကုလရောဂ (ပု) [ကုလ + ရောဂ] အမျိုးအစဉ် အဆက် - လိုက်သော - ဆင်းသက်သော - အနာရောဂါ၊ မျိုးရိုးလိုက်သော ရောဂါ။ ဗန္ဓုကရောဂေါ နောတိ ကုလရောဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၃။ ကုလသန္တာနာနုဗန္ဓော ရောဂေါ ကုလရောဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။

ကုလလ (ပု) [ကုလ + ကလ။ ကုလ + လူ + အ။ ကုလတိ ပက္ခေ ပသာရေတိတိ ကုလလော၊ ပက္ခိဇာတိ။ မောက်၊၇။၁၈၅။ ကုက္ကုဋ္ဌာဒိနံ

ကုလံ လုနာတိ ဆိန္ဒတိတိကုလလော။ ဓာန်၊ ဋီ၊၆၃၇။] (က) စွန်၊ စွန်ရဲ။ သိန်း(ဧကေ-ဝါဒ)။ လင်းယုန် (တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျှ)။ (ခ) ဘီလူး-နတ်-ဖြစ်သောစွန်ရဲ။ (က) အညတရော ဘိက္ခု ကုလလေန ဥက္ခိတ္တံ မံသပေသိ “သမိကာနံ ဒဿာမိ”တိ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊၁။၇၉။ (- ဝိ၊၂။၅၈။ ဒီ၊၂။ ၂၃၅။ မ၊၁။၇၄။ သံ၊၃။၃၂၂။ သုတ္တနိ၊၃၈၄။) ကုလလာတိ ကုလလပက္ခိဇော၊ “သေနာန-မေတံ နာမ”န္တိ ဧကေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (ခ) ကာက(၂) ကြည့်။

ကုလလပက္ခိ (ပု) [ကုလလ + ပက္ခိ] စွန်ရဲငှက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုလလသေနက (ပု) [ကုလလ + သေနက] စွန်ရဲ ငှက်၊ သိန်းငှက်။ ကုလလသေနက(စရိယာ။ ၄၁၅)တိ ကုလလာ စေဝသေနာ စ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

ကုလဝံသ (ပု) [ကုလ + ဝံသ] အမျိုးအနွယ် အစဉ် အဆက်။ ကုလဝံသံ ဌပေဿာမိ။ ဒီ၊၃။၁၅၄။ (- အံ၊၂။၃၇။ အံ၊၃။၆၉။) ကုလဝံသန္တိ ကုလပဝေဏိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ ကုလဝံသံ ဌပေဿာမိတိအာဒိသု ကုလ-နွယေ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။ ကုလဝံသော ကုလာ-နုက္ကမော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅။

ကုလဝံသင်္ကရ (ပု) [ကုလဝံသ + အင်္ကရ] အမျိုးအစဉ်အဆက်၏အညွန့်၊ မျိုးနွယ်ညွန့်။ ကုလဝံသင်္ကရဿ ဒါရကဿ ဗီဇံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

ကုလဝံသဇ္ဈေဒကရ (တိ) [ကုလဝံသဇ္ဈေဒ + ကရ + အ] အမျိုး အစဉ်အဆက် ဖြတ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ အမျိုးအစဉ်အဆက် ဖြတ် တတ်သော၊ သူ။ ယော ပုတ္တံ န ဥပ္ပါဒေတိ၊ သော ကုလဝံသဇ္ဈေဒကရော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။

ကုလဝံသဌပန (န) [ကုလဝံသ+ဌပန] အမျိုး
အစဉ်အဆက်ကို - တည်တံ့စေခြင်း-ထား
ခြင်း။ သော ကံရ သစေ ပဌမဝယေ ကုလ-
ဝံသဌပန ဥဿုက္ကံ အကရိယ။ ပေတ၊ ဌ။ ၅။

ကုလဝံသဓရ (တိ) [ကုလဝံသ + ဓရ+အ] အ
မျိုးအစဉ်အဆက်ကို ဆောင်တတ်သောသူ။
အတြဇေ အဝိဇ္ဇမာနေ ခေတ္တဇောပိ ကုလဝံ-
သဓရေ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၇၀။ အပါ၊
ဌ။ ၁။ ၁၀၁။

ကုလဝံသပတိဌာပက (တိ) [ကုလဝံသ+ပတိဌာ-
ပက] အမျိုးအစဉ်ကို တည်တံ့စေသောသူ။
အတ္တနော ကုလဝံသပတိဌာပကံ ပုတ္တံ။ ဝိ၊ ဌ။
၁။ ၅။ ဒိ၊ ဌ။ ၁။ ၄။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၇၇။ (-သံ၊ ဌ။ ၃။
၁၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။) ကုလဝံသပတိဌာပ-
ကန္တိ ကုလဝံသဿ ကုလပုဝေဏိယာ ပတိ-
ဌာပကံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၃။

ကုလဝံသပတိဌာပကပိယပုတ္တ (ပု) [ကုလဝံသ-
ပတိဌာပက+ပိယပုတ္တ] အမျိုးအစဉ်အဆက်
ကို တည်တံ့ စေတတ်သော သားချစ်။ ကုလ-
ဝံသပတိဌာပကပိယပုတ္တပရိစ္စာဂံ မနာပစာ-
ရိနိပိယဘရိယာပရိစ္စာဂန္တိ ဣမေ ပဉ္စ မဟာ-
ပရိစ္စာဂေ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၉၇။

ကုလဝံသပဒီပက (တိ) [ကုလဝံသ+ပဒီပက]
အမျိုးအစဉ်အဆက်ကို ပြဘတ်သောသူ။
ကုလဝံသပဒီပကံ ပုတ္တံ မနာပစာရိနိ ဘရိ-
ယန္တိ ဝေမာဒီနိ ဒေန္တဿ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၅၆။

ကုလဝံသပုဒီပ (တိ) [ကုလဝံသ+ပဒီပ] အမျိုး
အစဉ်အဆက်ကို ပြတတ်သော၊ အမျိုးအစဉ်
အဆက်၌ ဆီမီးသဖွယ် ဖြစ်သောသူ။ အက္ခိနိ
ဥပ္ပါဋေတွာ ကုလဝံသပုဒီပံ ပုတ္တံ မနာပစာ-
ရိနိ ဘရိယန္တိ ဝေမာဒီနိ ဒေန္တဿ။ မ၊ ဌ။ ၂။
၈၁။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၀။

ကုလဝံသဗီဇက (တိ) [ကုလဝံသ+ဗီဇက] အမျိုး
အနွယ်၏ - မျိုးစေ့နှင့်တူသော - မျိုးစေ့ဖြစ်
သောသူ။ အမှာကံ ပန ကုလဝံသဗီဇကံ ကေ

ပုတ္တံ ဒေဟိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၇။ ကုလရုက္ခပတိ-
ဌာပနေ ဗီဇသဒိသတ္တာ ကုလဝံသပုတိဌာ-
ပကော ပုတ္တော ဣဓ ဗီဇကောတိ အဓိပ္ပေ-
တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀။

ကုလဝံသသုဒ္ဓိဒဿန (န) [ကုလဝံသ+သုဒ္ဓိ+
ဒဿန] အမျိုးအစဉ်အဆက်၏ စင်ကြယ်ခြင်း
ကိုပြကြောင်းစကား။ မဟာသမ္မတဿ ဝံသေ
ဥပ္ပန္နောတိအာဒိ ကုလဝံသသုဒ္ဓိဒဿနံ။ သံ၊
ဌိ၊ ၁။ ၁၁၁။

ကုလဝံသဟေတု (တိ) [ကုလဝံသ+ဟေတု]
အမျိုး အစဉ် အဆက်လျှင် အကြောင်း ရှိ
သော။ တေ ဒါနံ နာမ မယံ ကုလဝံသ-
ဟေတု ပဝေဏိစာရိတ္တံ။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၃၉။

ကုလဝံသာဂတ (တိ) [ကုလဝံသ+အာဂတ]
အမျိုး အစဉ် အဆက်မှ လာသော။ ပဏ္ဍိ-
တော ကုလဝံသာဂတံ သေဌံ ဥတ္တမံ သတ္တ-
ရတနဓနံ ဝိယ အပ္ပမာဒံ ရက္ခတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။
၁။ ၁၆၄။ (-ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၀။)

ကုလဝံသာနုဂတ (တိ) [ကုလဝံသ+အနုဂတ]
အမျိုးအစဉ်အဆက်သို့ အစဉ်လိုက်သော။
ရတနကောဌာဂါရကမ္ပိကေန ဒဿိတံ အပရိ-
မာဏံ ကုလဝံသာနုဂတံ ဓနံ ဒိသ္မာ။ ထေရ၊
ဌ။ ၂။ ၂၈၈။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၀။

ကုလဝံသာနုပါလက (တိ) [ကုလဝံသ+အနု-
ပါလက] အမျိုး အစဉ် အဆက်ကို စောင့်
ရှောက်တတ်သောသူ။ ဒေဝ ကုလဝံသာနု-
ပါလကော ပုတ္တော ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊
ဌ။ ၁။ ၇၀။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၁။

ကုလဝံသာနုရူပ (တိ) [ကုလဝံသ + အနုရူပ]
အမျိုးအစဉ်အဆက်အား - သင့်လျော် -
လျောက်ပတ် - သောသူ။ ဗောဓိသတ္တာနဉ္စိ
ကေသ္မိံ ကုလဝံသာနုရူပေ ပုတ္တေ ဇာတေ
နိက္ခမိတွာ ပဗ္ဗဇိတဗ္ဗံ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၅။ (-အံ၊
ဌ။ ၃။ ၂၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၈။)

ကုလဝံသာနုဿရဏက္ခန္ဓာ (ပု) [ကုလဝံသ + အနုဿရဏက္ခန္ဓာ] အမျိုးအစဉ်အဆက်ကို အောက်မေ့သော အခါ။ အနုဿရဏဟေတု ကုလဝံသာနုဿရဏက္ခန္ဓာ ခတ္တိယောတိ- အာဒိနာ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။

ကုလဝံသုပစ္ဆေဒဘယ (န) [ကုလဝံသ + ဥပစ္ဆေဒ- ဘယ] အမျိုးအစဉ်အဆက် ပြတ်မည်ကို ကြောက်ခြင်း။ ပြာဟူဏာ ကုလဝံသုပစ္ဆေဒ- ဘယေန ဒါရံ ပရိယေသန္တိ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၅၂။

ကုလဝံသုပစ္ဆေဒနဘယ (န) [ကုလဝံသ + ဥပစ္ဆေဒနဘယ] အမျိုးအစဉ်အဆက် ပြတ် မည်ကို ကြောက်ခြင်း။ အထ သော ကုဠုမ္ပိ- ကော ကုလဝံသုပစ္ဆေဒနဘယေန သဒိသ- ကုလတော တိဿံ နာမ အညံ ကညံ အာနေ- သိ။ ပေတ၊၄။၇၆။

ကုလဝ (ပု) [ကု + လဝ] စက်ဆုပ်အပ်သော - အကျိုးမဲ့ - ပျက်စီးခြင်း။ န ကုလဝံ ဂမေန္တိ- တိ။ ဝိ၊၄။၄၇၉။ န ကုလဝံ ဂမေန္တိတိ နိရတ္တ- ကဝိနာသနံ န ဂမေန္တိ။ ကုစ္ဆိတော လဝေါ ကုလဝေါ၊ အနယဝိနာသောတိ ဝုတ္တံဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၁။ ကုစ္ဆိတော လဝေါ ဆေဒေါ ဝိနာသော ကုလဝေါ၊ နိရတ္တကဝိနိယောဂေါ။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၇။ (- ဝဇီရ၊၅၄၀။)

ကုလဝဂ္ဂ (ပု) [ကုလ + ဝဂ္ဂ] အမျိုးအစု၊ လူမျိုး စု။ စတ္တာရောမေ ဘော ဂေါတမ ဝဏ္ဏာတိ ဝေမာဒိသု ကုလဝဂ္ဂေ။ ဒီးဌ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဌ၊ ၂။၃၁။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၉၇။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၆။ ကုလဝဂ္ဂေတိ ခတ္တိ- ယာဒိကုလကောဌာသေ။ ဒီးဋီ၊၃။၁၄၇။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၃၂။

ကုလဝဇုက (န) [ကုလ + ဝဇုက] ကုလဝဇုက အမည်။ ဟိနံ နာမ နာမံ အဝကဏ္ဍကံ ဇေ- ကဏ္ဍကံ ဓနိဋ္ဌကံ သဝိဋ္ဌကံ ကုလဝဇုကံ။ ဝိ၊၂။ ၇။ သိရိဝဇုကနာမံ ကုလဝဇုကဿေဝ နာမံ။ ဝဇီရ၊၂၇၇။

ကုလဝဇုနကမ္ပ (န) [ကုလဝဇုန + ကမ္ပ] အမျိုး ၏ ကြီးပွားကြောင်းအမှု၊ အမျိုးကို ကြီးပွား စေသောအမှု။ ကုလဝဇုနကမ္ပံ နာမ တာတ ကာတံ ဝဇ္ဇတိတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၀၁။

ကုလဝဇုနသေဋ္ဌိ (ပု) [ကုလဝဇုန + သေဋ္ဌိ] ကုလ- ဝဇုနသုဌေး။ တသ္မိံ အပဂတေ ကုလဝဇုန- သေဋ္ဌိ နာမ ဥဋ္ဌာယ ဝန္တိတော။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၁၉၆။ (- ၂၀၂။)

ကုလဝတ္တ (န) [ကုလ + ဝတ္တ] အမျိုး၏ကျင့်ဝတ်။ ကုလဝတ္တံ အဓာရေသိ၊ ယညော ဥဿာ- ဟိတော မယာ။ အပါ၊၁။၂၉၆။ (- ဇာ၊ဌ၊ ၄။၃၅။) (ဇာ၊၁။၂၁၀-၌ ကုလဝတ္တ- ရှိ၏။)

ကုလဝဒ္ဒန (ဝဇုန) (ပု) [ကုလ + ဝဒ္ဒန] ကုလ- ဝဒ္ဒနသုဌေး။ ဇာနာမိ ဓနံ ပဟူတံ၊ ကုလ- ဝဒ္ဒန ပူဇိတော တယာ စ'သ္မိ။ ဇာ၊၂။၂၇။ (= ဇာ၊ဌ၊၅။၁၉၇-၌ ကုလဝဇုန- ရှိ၏။)

ကုလဝဇ္ဇ (ထိ) [ကုလ + ဝဇ္ဇ] (၁) အမျိုးကောင်း သမီး၊ အမျိုးကောင်းမိန်းမ။ (၂) အမျိုး ကောင်းချွေးမ၊ အမျိုးကောင်းမယား။ (၁) အတ္တာနံ ဂရံ ကတာ ဟိရိယာ ပါပံ ဇဟာတိ ကုလဇ္ဇေ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ (- ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၁၀။) ကုလဘူတာ ဝဇ္ဇ ကုလေ ဝါ၊ ကု- လဿ ဝါ ဝဇ္ဇ ကုလဝဇ္ဇ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၃၇။ (၂) ကုလဝဇ္ဇနံ သာမိကသဿုသသုရာတိ ဝေမေတ္ထ ပူဇနေယျာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒက၊၄။ ၁၁၀။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၁၅။

ကုလဝရ (တိ) [ကုလ + ဝရ] မြတ်သောအမျိုး။ တတ္ထ ကုလဝရေ သေဌေ မဟာသာလေ အဇာယဟံ။ စရိယာ။၄၁၁။ ကုလဝရေတိ အဂ္ဂကုလေ။ စရိယာ၊၄။၂၀၂။

ကုလဝေတ္တာန (န) [ကုလ + ဝေတ္တာန] အမျိုး ကို - မှတ်သား - ပိုင်းခြား - ခြင်း၊ အမျိုးအ ဆင့်အတန်း ခွဲခြားခြင်း။ ဥစ္စနိစတ္တဇာနနတ္ထဉ္စ ကုလဝေတ္တာနံ ကုတံ ဟောတိတိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၆။

ကုလဝိဇ္ဇာမဒ (ပု) [ကုလဝိဇ္ဇာ+မဒ] အမျိုး
မာန်ယစ်ခြင်း၊ ပညာမာန်ယစ်ခြင်း။ န တထာ
ကုလဝိဇ္ဇာမဒါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ဝ။ ၂၃၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၇၀။)

ကုလဝိနာသက (တိ) [ကုလ+ဝိနာသက] အမျိုး
ကို ဖျက်ဆီး တတ်သော၊ သူ။ ကုလဂန္ဓန-
ကြည့်။

ကုလဝိပတ္တိ (ထိ) [ကုလ+ဝိပတ္တိ] အမျိုး၏ ပျက်
စီးခြင်း။ တွေ့ဝတာ ကုလဝိပတ္တိံ ဒဿေတွာ
ဣဒါနိယသ္မာ နိစကုလေ ဇာတောပိ ဧကေစော
အစော ဟောတိ မဟဒ္ဒနော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၆။

ကုလဝေမတ္တ (န) [ကုလ+ဝေမတ္တ။ ဝိသိဋ္ဌာ
မတ္တာ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာဝ ဝေမတ္တံ၊ ဝိသဒ္ဓိ-
သတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။] အမျိုး
မတူခြင်း၊ အမျိုးထူးခြားခြင်း။ ကုလဝေမတ္တံ
ပဓာနဝေမတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇။ (-ဥဒါန၊ ဋီ။
၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ။ ၁၃၁။) ကုလဝေမတ္တံ
နာမ ဧကေ ခတ္တိယကုလေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ၊ ဧကေ
ဗြာဟ္မဏကုလေ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ။ ၃၄၈။

ကုလဝေမတ္တတာ (ထိ) [ကုလဝေမတ္တ + တာ]
အမျိုးမတူခြင်း၊ အမျိုးထူးခြားခြင်း။ ကုလ-
ဝေမတ္တတာပဓာနဝေမတ္တတာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။
ခတ္တိယကုလေ ဝါ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။
အယံ ကုလဝေမတ္တတာ။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၄။

ကုလဝေါဟာရာဘာဝ (ပု) [ကုလဝေါဟာရ +
အဘာဝ] အမျိုးဟူသော - အခေါ်အဝေါ်
-အမည်သည် - ၏ မရှိခြင်း။ “ကုလံ နာမ
စတ္တာရိ ကုလာနိ”တိ ဝုတ္တတ္တာ တိတ္ထိယာ-
ရာမေ ကပ္ပတိ တဿ ကုလဝေါဟာရာ-
ဘာဝတောတိ ဧကေ။ ဝဇီရ။ ၃၇၄။

ကုလသံသဂ္ဂဒေါသ (ပု) [ကုလသံသဂ္ဂ+ဒေါသ]
အမျိုး - တကာ တကာမ - နှင့် ရောနှော -
ဆက်ဆံ - ခြင်း၏အပြစ်။ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိယံ

ကုလသံသဂ္ဂဒေါသံ ဒဿေန္တော ပုစ္ဆတိ။
သံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉။

ကုလသံသဂ္ဂပသုတ (တိ) [ကုလသံသဂ္ဂ +
ပသုတ] အမျိုး - တကာတကာမ - နှင့် ဆက်
ဆံခြင်း၌ အားထုတ်သော၊ အမျိုး - တကာ
တကာမ - နှင့် အဆက်အဆံများသော၊ သူ။
ပုစ္ဆတိတိ ဘန္တေ တထာ ကုလသံသဂ္ဂပသု-
တော ကထံ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိတိ ပုစ္ဆတိ။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂။

ကုလသင်္ခေပ (ပု) [ကုလ + သင်္ခေပ] အမျိုး
တူသူအပေါင်း။ ကုလပရိဝတ္တ-ကြည့်။

ကုလသင်္ဂဏက (တိ) [ကုလ+သင်္ဂဏက] အမျိုး
- တကာ တကာမ - အား ချီးမြှောက်တတ်
သော၊ သူ။ ဥပလာပကာတိ မိစ္ဆာဇီဝဝသေန
ကုလသင်္ဂဏကာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆။

ကုလသင်္ဂဏန (န) [ကုလ+သင်္ဂဏန] အမျိုး
- တကာတကာမ - အားချီးမြှောက်ထောက်
ပံ့ခြင်း။ သော စ ပနာယံဣမံ ဂရုဘဏ္ဍံ ကုလ-
သင်္ဂဏနတ္ထံ ဝိဿဇ္ဇေန္တော ကုလဒ္ဓသကဒုက္ကဋ်
အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။ (-ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၄၇။)

ကုလသင်္ဂဏနပရိဟာရ (ပု) [ကုလသင်္ဂဏန +
ပရိဟာရ] အမျိုး - တကာ တကာမ - အား
ချီးမြှောက်မှု အစီအရင်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။
ကုလသင်္ဂဏနပရိဟာရ (သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀) နှိ
လာဘုပ္ပါဒနတ္ထံ ကုလာနံ သင်္ဂဏနဝိမိနော
ပရိဟာရဏံ တန္တိယမိတံ ဧကန္တိကံ ကုလသင်္ဂ-
ဟဏဝိမိ*။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။

ကုလသင်္ဂဟ (ပု) [ကုလ+သင်္ဂဟ] အမျိုး
- တကာ တကာမ - အား ချီးမြှောက်ခြင်း
- ထောက်ပံ့ခြင်း။ ဣမာနိ ပဉ္စပိ ကုလသင်္ဂ-
ဟတ္ထာယ ရောပနေ န ဝဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။
(-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၉။
အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀။ မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၃၅၀။ သာရတ္ထ၊

၂။၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၀၅။) ကုလသင်္ဂဟောတိ ပုပ္ဖလာဒိဟိ ကုလနံ သင်္ဂဟော ကုလသင်္ဂဟော။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၈။ ကုလသင်္ဂဟတ္ထာယာတိ ကုလနုဒ္ဒယတာဝသေန ကုလနံ အနုဂ္ဂဏှနတ္ထာယ။ ဒီ၊ ၂။၈၁။ (-သံ၊ ၂။၉၈။)

ကုလသင်္ဂဟဏ (န) [ကုလ+သင်္ဂဟဏ] အမျိုး-တကာ တကာမ-အား ချီးမြှောက်ခြင်း။ ကုလဒူသကဒုက္ကဋ္ဌ-ကြည့်။

ကုလသင်္ဂဟဏဝိမိ (ပု) [ကုလသင်္ဂဟဏ+ဝိမိ] အမျိုး-တကာ တကာမ-အား ချီးမြှောက်မှု အစီအရင်။ ကုလသင်္ဂဟနုပရိဟာရ-ကြည့်။

ကုလသင်္ဂဟပစ္စယ (ပု) [ကုလသင်္ဂဟ+ပစ္စယ] အမျိုး-တကာ တကာမ-အား ချီးမြှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ကုလသင်္ဂဟပစ္စယာ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၇၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၂၀၂။)

ကုလသင်္ဂဟပုသင်္ဂ (ပု) [ကုလသင်္ဂဟ+ပုသင်္ဂ] အမျိုး-တကာ တကာမ-အား ချီးမြှောက်မှု၌ - ကပ်ငြိခြင်း - လျဉ်းပါးခြင်း၊ တကာ တကာမအား ချီးမြှောက်မှု ဖြစ်လေမည်လားဟု ယုံမှားခြင်း။ ပုပ္ဖာဒိဟိ ကုလသင်္ဂဟပုသင်္ဂ “မာလာဝစ္ဆ” နှ့် ဝိသေသိတတ္တာ ကုလသင်္ဂဟတ္ထမေဝ ရောပနံ အဓိပ္ပေတန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၉၉။

ကုလသင်္ဂါဟက (တိ) [ကုလ+သင်္ဂါဟက] အမျိုး-တကာ တကာမ-အား ချီးမြှောက်တတ်သောသူ။ လပါတိ ဥပလာပကာ မိစ္ဆာဇီဝဝသေန ကုလသင်္ဂါဟကာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၃၂။

ကုလသတ(န) [ကုလ+သတ] (၁) အမျိုး-အရာ -တရာ၊ လူဦးရေတရာ။ (၂) အိမ်ခြေ-အရာ-တရာ။ (၃) ပုန စပရံ ယဒါ ဒေဝဒတ္တော နာဝိကော အဟောသိ ပဉ္စန္ဒံ ကုလသတာနံ ဣဿရော။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀၀။ (၂)

တတ္ထ သတ္ထ ကုလသတာနိ ဟောန္တိ။ မ၊ ၄။၁၉၄။

ကုလသတသဟဿ (န) [ကုလ+သတသဟဿ] အမျိုးတသိန်း၊ လူဦးရေတသိန်း။ ကုလသတသဟဿံ ပဗ္ဗဇိ။ ဝိ၊ ၄။၁။၅၀။ (-ဝိ၊ ၄။၂။၁၉၉။ မ၊ ၄။၁။၁၁၁။ ဒီ၊ ၄။၁။၃၁၆။ မ၊ ၄။၃။၃၂၄။)

ကုလသတိက (တိ) [ကုလသတ+ဣက] အိမ်ခြေတရာရှိသော။ ဘောတိ ကုလသတိကေ ဂါမေ ဂါမဒ္ဓါရမ္ပိ တာဝ ပိဒဟိတုံ ဝါယမန္တိ။ သံ၊ ၄။၁။၂၀၇။ (-အံ၊ ၄။၁။၁၄၇။ ဓမ္မ၊ ၄။၂။၃၈၄။)

ကုလသဒ္ဓါပေက္ခ (တိ) [ကုလသဒ္ဓါ+အပေက္ခ] ကုလသဒ္ဓါကိုဉ်ခြင်း။ ကာဠာဝကန္တိ ကုလသဒ္ဓါပေက္ခာယ နပုံသကနိဇ္ဈေသော။ သံ၊ ၄။၂။၅၄။

ကုလသန္တက (တိ) [ကုလ+သန္တက] အမျိုး၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ အမျိုးပိုင်ဆိုင်သော။ ဣဒဉ္ဇိဿ ကုလသန္တကံ။ ဒီ၊ ၄။၂။၃၃။ (-မ၊ ၄။၂။၇၈။ သံ၊ ၄။၂။၂၄၅။ အံ၊ ၄။၁။၁၁၆။ ဓမ္မ၊ ၄။၂။၇။ စရိယာ၊ ၄။၁၄၃။ ဇာ၊ ၄။၁။၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၆။ အံ၊ ၄။၂။၁၉။)

ကုလသန္တတိ (ထိ) [ကုလ+သန္တတိ] အမျိုးအစဉ် အဆက်။ ဥန္တိန္နိဿာမိတိ ဥမ္မူလနဝသေန ကုလသန္တတိ ဆိန္နိဿာမိ။ ဒီ၊ ၄။၂။၁၂၂။ အံ၊ ၄။၂။၁၆၁။

ကုလသန္တာန (ပု) [ကုလ+သန္တာန] အမျိုးအစဉ်အဆက်။ အသမ္မာပဋိပတ္တိယာ ကုလသန္တာနတော ဗာဟိရော ဟုတွာ ပိတု သန္တိကာ ဒါယဇဿ န ဘာဂီ။ အံ၊ ၄။၁။၂၅၈။

ကုလသန္တာနာနုဗန္ဓ (တိ) [ကုလသန္တာန+အနုဗန္ဓ] အမျိုးအစဉ်အဆက်လိုက်သော။ ကုလရောဂ-ကြည့်။

ကုလသန္နိဟိတ (တိ) [ကုလ+သန္နိဟိတ] ဆွေ
မျိုး၏ စုဝေးရာဖြစ်သော။ တဒေတံ ဂါမကံ
ဉာတိကုလံ၊ ကုလသန္နိဟိတံ ဂါမကံ အဂမာ-
သိတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၃၅၈။

ကုလသဘာဂ (ပု) [ကုလ+သဘာဂ] အိမ်အနီး။
သာ ဝေံ ဝိလပမာနာဝ သာဝတ္ထိံ* ပတွာ
ကုလသဘာဂံ ဂန္ဓာပိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇၆။ ကုလ-
သဘာဂန္တိ အတ္တနော ဂေဟသမိပံ။ အံ၊ဋီ၊
၁။၁၉၄။ (မူကွဲ၌ ကုလဂေဟံ ရှိသည်။)

ကုလသမုဒါဂတ (တိ) [ကုလ + သမုဒါဂတ]
အမျိုးမှ ကောင်းစွာ လာသော၊ အမျိုးမှ
ဆင်းသက်လာသော။ ပါဝါရံ ပါရုပတိတံ
ပါဝါရိကော၊ ဣဒံ တဿ ကုလသမုဒါဂတံ
နာမံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇။

ကုလသမုဒါစာရကမ္မ (န) [ကုလ+သမုဒါစာရ+
ကမ္မ] အမျိုး၏ အကျင့်ဟူသော အမှု၊ အမျိုး
အလေ့အကျင့်။ ပုန ဗြာဟ္မဏော ယံ လော-
ကေ ဝယောဝုဇာနံ အဘိဝါဒနာဒိကုလသမု-
ဒါစာရကမ္မံ လောကိယာ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။
၁၀၅။ အံ၊ဌ၊၃။၂၀၀။ ကုလသမုဒါစာရကမ္မန္တိ
ကုလာစာရကမ္မံ။ ဝိမတိ၊၁။၆၉။ ကုလသမု-
ဒါစာရကမ္မန္တိ ကုလာစာရသင်္ခါတံ ကမ္မံ၊
ကုလစာရိတ္တန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။

ကုလသမ္ပဒါ (ထိ) [ကုလ+သမ္ပဒါ] (မင်းမျိုး
စသော) အမျိုး-မျိုးရိုး-၏ ပြည့်စုံခြင်း၊
မြတ်သော အမျိုးတို့၌ဖြစ်ခြင်း၊ အမျိုးမြတ်
ခြင်း။ ဘဝေ ပစ္ဆိမကေ မယံ၊ အဟောသိ
ကုလသမ္ပဒါ။ အပါ၊၁။၃၈။ (-သံ၊ဌ၊၁။၉၁။
ဇာ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။
၂၆၉။) ကုလသမ္ပဒါ နာမ ဥဠာရေသုကုလေ-
သု အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ စရိယာ၊ဌ။၃၂၃။ သံ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၃၀၁။ ကုလသမ္ပဒါတိ ခတ္တိယာဒိ-
သမ္ပတ္တိယော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။

ကုလသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုလ+သမ္ပတ္တိ] ပြည့်စုံ-
ကြယ်ဝ-သော အမျိုး။ ယတ္ထ ယတ္ထူပပဇ္ဇ-
တိတိ တီသု ဝါ ကုလသမ္ပတ္တိသု ဆသု ဝါ
ကာမသဂ္ဂေသု ယတ္ထ ယတ္ထ ဥပုဇ္ဇတိ။ အံ၊ဌ၊
၃။၂၄။ (-သံ၊ဌ၊၁။၁၂၄။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။
အဘိ၊ဌ၊၃။၇၈။ စရိယာ၊ဌ။၂၈၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၁၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၇။) တီသု ဝါ ကုလသမ္ပတ္တိသု-
တိ ဗြာဟ္မဏာဂ္ဂတ္တိယဝေဿသင်္ခါတေသု သမ္ပန္န-
ကုလေသု။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀။

ကုလသမ္ပန္န (တိ) [ကုလ+သမ္ပန္န] ပြည့်စုံ-ကြယ်
ဝ-သော အမျိုး။ ခတ္တိယေ ကုလသမ္ပန္နေ၊
ဣဒ္ဓေ ဖိတေ မဟဒ္ဓနေ။ အပါ၊၂။၁၄၆။ ထေရ၊
ဌ၊၁။၄၁။ ကုလသမ္ပန္နာ (ဒီ၊ဌ၊၃။၄၄)တိ
သမ္ပန္နကုလာ ဥဒိတောဒိတေ ဗြာဟ္မဏကုလေ
ဥပုန္နာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၆။

ကုလသမ္ပန္န (ပု) [ကုလ+သမ္ပန္န] ဆွေမျိုးစပ်
ခြင်း။ ဉာတိမိတ္တာ သုဟဇ္ဇာ စာတိ ကုလ-
သမ္ပန္နဝသေန ဉာတိ စ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၉၁။

ကုလသမ္ပဝ (တိ) [ကုလ+သမ္ပဝ] အမျိုးကောင်း
၌ ဖြစ်သောသူ။ အနုမောဒိဿရေ ဒေဝါ၊
သမ္ပတ္တေ ကုလသမ္ပဝေ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၃၁။

ကုလသဟဿ (န) [ကုလ+သဟဿ] အမျိုး
သား-အထောင်-တထောင်။ ကုလသဟ-
ဿဿ နိဿယော ဟုတွာ။ မ၊ဌ၊၃။၂၇၃။

ကုလသဟဿနိဝါသ (ပု) [ကုလသဟဿ +
နိဝါသ] အမျိုး-အထောင်-တထောင်-၏
နေရာ၊ လူဦးရေ တထောင်၏ နေရာ။ ဗာရာ-
ဏသိတော အဝိဒ္ဓူရေ ကုလသဟဿနိဝါသော
မဟာဝဇုကီဂါမော အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၁၆၁။

ကုလသဟဿဝါသ (ပု) [ကုလသဟဿ+ဝါသ]
အမျိုး-အထောင်-တထောင်-၏ နေရာ၊
လူဦးရေ တထောင်၏ နေရာ။ ကေသ္မိ* ကုလ-
သဟဿဝါသေ ကေဝဇ္ဇဂါမေ ကေဿာ

ကေဝဠိယာ ကုဏ္ဍိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၂၅၂။

ကုလသုဏှာ (ထိ) [ကုလ + သုဏှာ] အမျိုးကောင်း
ချေးမ။ (ချေးမ သာမန်ကိုပင် ယဉ်ကျေးမှု
တရပ်အနေနှင့် ကုလသုဏှာ = အမျိုးကောင်း
ချေးမဟုတ်သုံးနှုန်းထားသည်။ ကုလိတ္ထိ-စသည်
တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်းပင်။) န ဟိ
သက္ကာ ကုလိတ္ထိဟိ ကုလဓိတာဟိ ကုလကုမာ-
ရိဟိ ကုလသုဏှာဟိ ကုလဒါသိဟိ အာရာမံ ဝါ
ဝိဟာရံ ဝါ ဂန္ဓိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂၃၊
၂၄၊ ၂၅၊ ၂၇၊ ၂၈။ မဟာနိ၊ ၁၇၆၊ ၃၀၇။)
ကုလသုဏှာ နာမ ပရကုလတော အာနိတာ
ကုလဒါရကာနံ ဝဇယော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။

ကုလသုဒ္ဓိဝိမံသန (န) [ကုလသုဒ္ဓိ + ဝိမံသန]
အမျိုးစင်ကြယ်မှုကို စူးစမ်းခြင်း။ အထ ခေါ
ကုလသုဒ္ဓိဝိမံသနဝသေနာတိ အာဟ။ ဒီ၊ ၄၊
၁။ ၃၀၀။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ ၂၅၄။

ကုလာ (ထိ) [ကုလ + အ + အာ] (၁) ယက်ကန်း
သည် (၂) ငှက်မ။ (ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၆-သျှ၌
ပြတ်ကလုံ - ဗုတ်ကလုံ - ငှက်။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၆-
သျှ၌ မိုးစာငှက်ငယ်ဟု အသီးသီး ပြန်ဆိုကြ
သေး၏။) ကုလာဂဏှိကဇာတ-ကြည့်။

ကုလာဂဏှိက (န) [ကုလာ + ဂဏှိက] (၁)
ယက်ကန်းသည် ချည်ထွေး။ (၂) ငှက်သိုက်၊
စာပေါင်း - စာဗူးတောင်း - သိုက်။ ကုလာ-
ဂဏှိကဇာတ-ကြည့်။

ကုလာဂဏှိကဇာတ (ထိ) [ကုလာဂဏှိက + ဇာ-
တ] (၁) ယက်ကန်းသည် ချည်ထွေးကဲ့သို့ ဖြစ်
သော။ (၂) ငှက်သိုက် - စာပေါင်းသိုက် -
ကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ ကုလာဂဏှိကဇာတာ (ဒီ၊
၂။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၃၁၈) တိ ကုလာဂဏှိကံ ဝုစ္စတိ
ပေသကာရကဋ္ဌိယသုတ္တံ။ ကုလာ နာမ သကု-
ဏိကာ၊ တဿာ ကုလာဝကောတိပိ ဧကေ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။ ဝိနနတော
“ကုလာ” တိ ဣတ္ထိလိဂံဝသေန လဒ္ဓနာမဿ

တန္တဝါယဿ ဂဏှိကံ နာမ အာကုလဘာဝေန
အဂ္ဂတော ဝါ မူလတော ဝါ ဒုဝိညေယျာ-
ယေဝ ခလိတတန္တသုတ္တန္တိ အာဟ “ကုလာ-
ဂဏှိကံ ဝုစ္စတိ ပေသကာရကဋ္ဌိယသုတ္တံ” န္တိ။
သကုဏိကာတိ ကုလာဝကသကုဏိကာ။ သာ
ဟိ ရုက္ခသာခါသု သြလမ္ပနကုလာဝကာ
ဟောတိ။ တဉ္စိ သာ ကုလာဝကံ တတော
တတော တိဏဟိရာဇိကေ အာနေတွာ တထာ
ဝိနန္တတိ ယထာ တေသံ ပေသကာရကဋ္ဌိယ-
သုတ္တံ ဝိယ အဂ္ဂေန ဝါ အဂ္ဂံ မူလေန ဝါ မူလံ
သမာနေတုံ ဝိဝေစေတုံ ဝါ န သက္ကာ။ ဒီ၊ ၄၊
၂။ ၉၀-၁။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၃-၄။ (ဒီ၊ ၂။ ၄၇။ သံ၊
၁။ ၃၁၈။ သံ၊ ၂။ ၃၆၇-တို့၌ ရဿနှင့် “ကုလ-
ဂဏှိကဇာတ” ဟု ရှိသော်လည်း ယင်းတို့၏
အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ “ကုလာဂဏှိကဇာတ”
ဟု ဒီသနှင့်သာ ဖွင့်ပြကြသည်။ ထံပြင် ဤ
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို မသိရာဝယ် ဥပမာပြရာ၌
ဖော်ပြပါအတိုင်း ပါဌ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြား
လျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အတ္ထယုတ္တိမှာမူ
ပြန်ဆိုပြီးသော အနက်အတိုင်းသာ သင့်
သည်။ ကွဲပြားနေသော ပါဌ်များ— (၁)
ကုလဂဏှိကဇာတ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၃၁၈။
သံ၊ ၂။ ၃၆၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉။ (၂) ကုလာ-
ဂဏှိကဇာတ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၉၀။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၄။
(၃) ကုလဂဏှိကဇာတ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၂၆။
(၄) ဂုလာဂဏှိကဇာတ။ အံ၊ ၁။ ၅၃၂။ အံ၊
၄။ ၂။ ၃၈၆။ (၅) ကုလိကုဏှိကဇာတ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၂။ ၃၄၈။ (၆) ဂုဏာဂုဏှိက(ဇာတ)။
မူလဒီ၊ ၂။ ၁၃၂။)

ကုလာစာရ (ပ) [ကုလ + အာစာရ] အမျိုး
အလေ့အကျင့်။ ကုလပဝေဏီ-ကြည့်။

ကုလာစာရကမ္မ (န) [ကုလာစာရ + ကမ္မ] အမျိုး
အလေ့အကျင့် ဟူသောအမှု၊ အမျိုးအလေ့
အကျင့်။ ကုလသမုဒါစာရကမ္မ-ကြည့်။

ကုလစာရယုတ္တ (တိ) [ကုလစာရ + ယုတ္တ] အမျိုးအလေ့အကျင့်နှင့် ယှဉ်သော၊ မျိုးရိုး အလိုက် ဝတ်ဆင်သော။ ပါမဂ္ဂေါ နာမ ကုလစာရယုတ္တော အာဘရဏဝိသေသော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၃။

ကုလဓိမုတ္တ (တိ) [ကုလ + အဓိမုတ္တ] အမျိုး၌ ညွတ်သော၊ အမျိုး - တကာ တကာမ - ကို - အလေးပြု - ဦးစားပေး - သော၊သု။ ကုလဓိမုတ္တော (စူဠနိ။၁၇၀)တိအာဒိနိ တိဏိ ခတ္တိယာဒိကုလဂရုကဝသေန ဝုတ္တာနိ။ စူဠနိ၊ ၄။၆၄။

ကုလနုကမ္ပက (တိ) [ကုလ + အနုကမ္ပက] အမျိုး - တကာ တကာမ - ကို - အစဉ်သနား - သနားညွှတ် - သော၊သု။ ကုလနုဒ္ဓယတ - ကြည့်။

ကုလနုကမ္ပာ (ထိ) [ကုလ + အနုကမ္ပာ] အမျိုး - တကာ တကာမ - ကို - အစဉ်သနား - သနားညွှတ် - ခြင်း။ ကုလနုရက္ခာယ ကုလနုကမ္ပာယ ပဋိဂ္ဂဟာတိ။ မဟာနိ။၃၉၇။

ကုလနုကုလ (န) [ကုလ + အနုကုလ] အမျိုး သို့ အစဉ်လိုက်သောအမျိုး၊ ဆွေမျိုးအစဉ် အဆက်၊ ဆွေစဉ်မျိုးဆက်။ အနုကုလယည - ကြည့်။

ကုလနုက္ကမ (ပု) [ကုလ + အနုက္ကမ] ဆွေစဉ် မျိုးဆက်။ အနုကုလယညနှင့် ကုလပရိယာ - ယ-တို့ကြည့်။

ကုလနုဂတ (တိ) [ကုလ + အနုဂတ] ဆွေစဉ် မျိုးဆက်။ အနုဂတံ ကုလန္တိ အနုကုလံ၊ ကုလနုဂတန္တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။

ကုလနုဂတဂန္တ (ပု) [ကုလနုဂတ + ဂန္တ] ဆွေ စဉ်မျိုးဆက် - ဖြစ်သော - စောင့်ရှောက်ထား

သော - ကျမ်းဂန်။ အတ္တနော ကုလနုဂတ - ဂန္တံ ဝိယ ဘဂဝတော ဝစနံ န နာသေယျ။ ဝိမတိ၊၁။၉၃။

ကုလနုဂ္ဂဏှန (န) [ကုလ + အနုဂ္ဂဏှန] အမျိုး - တကာ တကာမ - တို့အား ချီးမြှောက်ခြင်း။ ကုလသင်္ဂဟတ္ထိယာတိ ကုလနုဒ္ဓယတ - ဝသေန ကုလနုဂ္ဂဏှနတ္ထာယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ကုလနုဂ္ဂဟ (ပု) [ကုလ + အနုဂ္ဂဟ] အမျိုး - တကာ တကာမ - တို့အား ချီးမြှောက်ခြင်း။ တတိယေန ပစ္စယေန နိရပေက္ခေန ကုလ - နုဂ္ဂဟော ကာတဗ္ဗော။ ဝဇီရ။၃။

ကုလနုဒယာ (ထိ) [ကုလ + အနုဒယာ] အမျိုး - တကာ တကာမ - ကို - အစဉ်သနား - သနားညွှတ် - ခြင်း။ ကုလနုဒယာယာ (မဟာနိ။ ၃၉၇)တိ ကုလနံ အနုဒယတာယ။ မဟာနိ၊ ၄။၄၀၀။

ကုလနုဒ္ဓယတာ (ထိ) [ကုလနုဒ္ဓယ + တာ] အမျိုး - တကာ တကာမ - ကို - အစဉ် သနား - သနားညွှတ် - ခြင်း။ “မာပါပိစ္ဆာ - ပက္ခံ နိဿာယ သံဃံ ဘိန္ဒေယျ”န္တိ ကုလ - နုဒ္ဓယတာယ စ။ ဝိ၊၅။၂၂၃။ သံ၊၁။၄၁၀။ (-ကင်္ခါ။၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁၀။) ကုလနုဒ္ဓယတာယာတိ ကုလနု - ကမ္ပကတာယ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၆၁။ (-ဝဇီရ။ ၅၃၃။)

ကုလနုပုဗ္ဗိ (ထိ) [ကုလ + အနုပုဗ္ဗိ] အိမ် အစဉ်။ ကုလကုလန္တိ ကုလတော ကုလံ၊ ကုလနုပုဗ္ဗိယာ ဃရပဋိပါဋိယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

ကုလနုရက္ခ (ပု) [ကုလ + အနုရက္ခ] အမျိုး - တကာ တကာမ - ကို - အစဉ်စောင့်ရှောက် ခြင်း။ ကုလနုရက္ခာယာ (မဟာနိ။၃၉၇)တိ ကုလနံ အနုရက္ခဏတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။

ကုလနုရူပ (တိ) [ကုလ + အနုရူပ] မျိုးရိုး အား - လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ သော

အတ္တနော ကုလနုပ္ပါနိ ဝိဇ္ဇာဌာနာနိ သိပ္ပါနိ
စ သိက္ခန္ဓော ဝစုတိ။ ထေရဂ္ဂဌာ ၂။ ၇၅။ (-
၄၅၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။)

ကုလပဒေသ (ပု) [ကုလ+အပဒေသ] ညွှန်ပြ
အပ်-ညွှန်ပြထိုက် - သော အမျိုး၊ ထူးခြား
-ထင်ပေါ်-သော အမျိုး။ ဝေမေဝ ဂေါတ္တံ
ကုလပဒေသေန ကုလပဒေသံ ဥဋ္ဌာ-
ပေတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ (-သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။
၂၅၁။)

ကုလပဒေသကိတ္တန (န) [ကုလပဒေသ +
ကိတ္တန] ထူးခြား-ထင်ပေါ်-သော အမျိုး
ကို ပြောကြားခြင်း။ “ယထာဂေါတ္တာ”တိ
ဣဒံ ကုလပုတ္တဘာဝဒဿနံ ကုလပဒေသ-
ကိတ္တနတော။ ထေရဂ္ဂဌာ ၁။ ၁၆။

ကုလဘိမာနိ (တိ) [ကုလ+အဘိ+မန+ဏိ]
(မိမိကိုယ်ကို) အမျိုးကောင်းဟု မှတ်ထင်
သော၊ အမျိုးမာန်တက်သော၊ သူ။ ကုလဘိ-
မာနိနော ဟိ ယေဘုယျေန ပရေသံ ဥစ္စာဝစံ
ကုလံ တထာ တထာ ဥဒါဟရန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၂၉၉။

ကုလယ (ပု) [ကုလ+အယ+အ။ ကု+လာယ။
ထောမ။ ကုလံ ပက္ခိသန္တာနော ယတြ။
မဟေသ္မရ၊ ဋီကာ။] (၁) အသိုက်၊ ငှက်သိုက်။
(၂) တည်ရာ၊ ဌာန။ (န) (၃) ခန္ဓာကိုယ်။
ထောမ။

ကုလလ (ပု) [ကု+လလ+ဏ။ ကုလ+ကာလ။
ကုလလယတိ ဣစ္ဆတိတိ ကုလလော။ ဓာန်၊
ဋီ၊ ၅၀၇။ ကုလတိ အတ္တနော သိပ္ပံ ပတ္ထရ-
တိတိ ကုလလော။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၈၅။] (၁)
အိုးထိန်းသည်၊ အိုးလုပ်သား။ (၂) တော
ကြက်။ (၃) ဇီးကွက်။ (၁) ကုမ္ဘာကော
ကုလလောထ။ ဓာန်၊ ၅၀၇။ (၂) ထောမ။
P. S. E. D; S. E. D.။ (၃) P. S. E. D;
S. E. D.။

ကုလလစက္က (န) [ကုလလ+စက္က] အိုးထိန်း
စက်၊ အိုးလုပ်သောစက်။ မဟာပထဝီ
ကုလလစက္ကံ ဝိယ ပရိဝတ္တေတွာ မဟာဇနံ
ပထဝေါဇံ ခါဒါပေဿာမိတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။
(-အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။)

ကုလလဘဏ္ဍ (န) [ကုလလ+ဘဏ္ဍ] (၁)
အိုးထိန်းသည်၏ ပစ္စည်းဘဏ္ဍာ။ (၂) အိုး
ထိန်းစက်၊ အိုးလုပ်သောစက်။ (၁) သဋ္ဌာဒီနိ
ကုလလဘဏ္ဍာနိ ပဝဇ္ဇန္တာနိ အညမညံ
ပဟရန္တာနိ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏာနိ အဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝ၊
ဌ၊ ၁၄၀။ (၂) ကုလလဘဏ္ဍေ အာဏာယံ။
ဓာန်၊ ၇၈၂။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၂။ ကုလလော
ကုမ္ဘာကော၊ တဿ ဘဏ္ဍေ ကုလလစက္ကန္တိ။
ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၈၂။

ကုလလဘဏ္ဍဝါဏိကောပဏ (ပု) [ကုလလ-
ဘဏ္ဍ+ဝါဏိကော+အာပဏ] အိုးထိန်းသည်
ဘဏ္ဍာကို ရောင်းသောကုန်သည်တို့၏ဈေး၊
အိုးကုန်သည်ဈေး။ အာမတ္တိကာပဏ (ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၈၁) ကြည့်။

ကုလလဘာဇန (န) [ကုလလ+ဘာဇန]
အိုးထိန်းသည်၏ အိုးခွက်။ ယထာ နာမ
ကုလလဘာဇနံ သဗ္ဗံ ဘေဒနပရိယန္တံ၊ ဝေ-
မေဝ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ ဘေဒနပရိယန္တံ။ ပေတ၊
ဌ၊ ၂၅၆။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။
အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၈။)

ကုလဝက (န) [ကု+လု+ဏ္ဍ။ လုဉ္စံ ဥကိုဩ၊
ဩကို အဝ၊ ဏ္ဍကို အက၊ အဝဉ္စံ အကို
အာပြု။ ကုဉ္စိတံ အဏ္ဍဝိနာသနာဒိကံ လုနာ-
တိတိ ကုလဝကံ၊ ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၆၂၇။] (၁)
အသိုက်၊ ငှက်သိုက်။ (၂) ဂဠုန်ငယ်။
(၁) လဠုကိကာပိ ခေါ် အဗ္ဗဋ္ဌ သကုဏိကာ
သကေ ကုလဝကေ ကာမလာပိနီ ဟောတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၈၆။ (-သံ၊ ၁။ ၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၇၊

၇၈၉၄။ ဇာဠာ၄။၂၇၆။၂၈၉။) ကုလဝ-
ကေတိ နိဝါသနဌာနေ။ ဒီဠာ၁။၂၂၉။ (၂)
တတ္ထ ကုလဝကာ (ဇာ၁။၈)တိ သုပဏ္ဏ-
ပေါတကာ။ ဇာဠာ၁။၂၁၉။

ကုလဝကဝိဒ္ဓိသန (န) [ကုလဝက+ဝိဒ္ဓိသန]
အသိုက်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဧတံ ဗန္ဓရံ ပက္ခော-
သာပေတွာ ကုလဝကဝိဒ္ဓိသနတော ဝါရေ-
ဟိတိ။ ဇာဠာ၂။၄၀၉-၁၀။

ကုလဝကသကုဏိကာ (ထိ) [ကုလဝက +
သကုဏိကာ] အသိုက်လုပ်သောငှက်မ၊ မိုးစာ
ငှက်ငယ်မ။ ကုလ (၂)နှင့် ကုလဝဏ္ဏိက-
ဇာတ-တို့ ကြည့်။

ကုလဝရ (ပု) [ကု+လု+အရ?] ကန့်ပလူပင်။
မံသိကဋ္ဌာ ကုလဝရာ (ဇာ၂။၃၄၄)တိ
မံသိဂစ္ဆာ စ ကုဋ္ဌဂစ္ဆာ စ ကုလဝရာ စ။
ဇာဠာ၇။၃၁၂။ ကုလဝရာတိ ဧဝံနာမကာ
ဂစ္ဆဇာတိကာ ရုက္ခာဝ၊ ယေ ကန့်ပလူဣတိ
ဝုစ္ဆန္တိ။ ဇာဠာသစ်။နိ။ကျော။

ကုလသယ (န) [ကုလ+အာသယ] ဆွေမျိုး
တို့၏ နေရာ။ ပုရံ ဟံသဝတီ နာမ သမ္ပုဒ္ဓဿ
ကုလသယံ။ အပ၊၂။၂၈။ (ထိုထိုအဘိဓာန်
များ၌ အာသယ-သဒ္ဒါ ပုလ္လိင်ဟု လာသော်
လည်း ဤ၌ နုပုလ္လိင်ဖြင့် တွေ့ရသည်။)

ကုလိ (ထိ) [ကုလ+ဣ] (၁) ငှက်မ။ (တိ)
(၂) လက်။ (၁) ကုလိက-ကြည့်။ (တိ)
(၂) ထောမ၊ ကုလိသ-ကြည့်။

ကုလိက (ပု) [ကုလ+ဣက။ အကိုးပါဠိ၌ ဆန်း
ကြောင့် ဒီသ။] (၁) ငှက်။ (၂) ကုလိက
နဂါး။ (၃) ဟင်းရွက်တမျိုး။ (၄) အခါ
အထူး။ (တိ) (၅) အမျိုးမြတ်သော။ (၁)
ဗဒ္ဒါ ကုလိကာ (ဇာ၁။၁၉၉)တိ သကုဏိ-
ကာပိ (သကုဏာပိ?) ကိရ တေန ဗဒ္ဒါ။
ဇာဠာ၃။၅၁၅။ (၂), (၃), (၄), (တိ) (၅)
ထောမ။

ကုလိက (န) [ကုလိ+ဣက] ငှက်သိုက်။ ကုလိ-
ယာ သကုဏိယာ နိဉံ (နိဉံ?) ကုလိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဇီ၊၂။၃၄၈။

ကုလိကုဏ္ဏိက—ကုလဝဏ္ဏိကကြည့်။

ကုလိကုဏ္ဏိကဇာတ—ကုလဝဏ္ဏိကဇာတ-ကြည့်။

ကုလိဂံ (ပု) [ကု+လိဂံ+အ။ ကုယံ ပထဗျ
လိဂံတိ စရဏတ္ထံ ဂစ္ဆတိ။ ထောမ။] (၁)
နွားမြီးဆွဲ-လင်းမြီးဆွဲ-ငှက်။ (၂) အိမ်
စာ၊ စာကလေး။ (န) (၃) စက်ဆုပ်ဖွယ်
အသွင်။ (ထိ) (၄) ပုဇွန်ဆူးတောင်။ (တိ)
(၅) စက်ဆုပ်ဖွယ်အသွင်ရှိသောသူ။ (၁)
မေဏုန္တရံ အစွဲပတိ ကုလိဂေါ။ ဇာ၁။၂၆၉။
ဇာဠာ၄။၂၅၀။ (၂), (န) (၃), (ထိ) (၄),
(တိ) (၅) ထောမ။

ကုလိဂံသကုဏ (ပု) [ကုလိဂံ+သကုဏ] နွားမြီး
ဆွဲ-လင်းမြီးဆွဲ-ငှက်။ ဧကော ကုလိဂံ-
သကုဏော....ဥဘိန္ဒမ္ပိ သိသန္တရံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊
ဠာ၄။၂၅၀။

ကုလိတ္ထိ (ထိ) [ကုလ+ဣတ္ထိ။ ကုလနုရူပါ ဣတ္ထိ
ကုလိတ္ထိ။ ဓာနံ၊ဠာ။၂၃၄။] အိမ်ရှင်မ၊ အမျိုး
ကောင်းမိန်းမ၊ လင်မြဲသောမိန်းမ။ ကုလိတ္ထိ-
ဟိ (ဝိ၊၁။၁၇၃)တိအာဒိသု ကုလိတ္ထိယော
နာမ သရဿာမိနိယော။ ဝိဠာ၊၂။၁၁၉။
ကုလိတ္ထိယော (ဒီ၊၂။၆၃။ အံ၊၂။၄၀၈)တိ
ကုလသရဏိယော။ ဒီဠာ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဠာ၊၃။
၁၅၃။ ကုလိတ္ထိ ကုလပါလိကာ။ ဓာနံ၊၂၃၄။

ကုလိသ (ပု၊န) [ကုလိ+သိ+အ။ ကု+လိသ+
အ။ ကုလ+သက်။ ကုလိမ္ပိ သက္ကဿ ဟတ္ထေ
သေတိ တိဋ္ဌတိတိ ကုလိသံ၊ ကုလိဟတ္ထော
ဘုဇာဒလောတိ ဟိ တိကဏ္ဍသေသော။
ကုယံ ဝါ ပထဝိယံ လိသတိ တနုဘဝတိတိ
ကုလိသံ။ ဓာနံ၊ဠာ။၂၄။ ကုလသံဝရဏေဣကံ၊
ကုလိယတိ သံဝရိယတိတိ ကုလိသံ၊ ဝဇီရံ။
မောဂ်၊၇။၂၁၅။] မိုးကြိုး၊ ဝဇီရစိန်လက်နက်။

အသနိ ဒိသု ကုလိသံ၊ ဝဇိရံ ပုန္နပုံသကေ။
ဓာန်။၂၄။

ကုလိန် (ကုလိန်) (ပု) [ကုလ+ဤန။ ကုလေ
ဘဝေါ ကုလိနော။ မဟေသ္မရ၊ ဋီကာ။
ကုလဿာပစ္စံ ကုလိနော။ ဣနော အပစ္စေ။
ဤနော ဝါ။ သူစိ။] (၁) အမျိုးကောင်း
သား၊ အမျိုးမြတ်သူ။ (၂) မြင်းမျိုးကောင်း။
(တိ) (၃) အမျိုးကောင်းသော၊ အမျိုးမြတ်
သောသူ။ (၁) ပြာဟ္မဏကုလိနာတိ ပြာဟ္မ-
ဏေသု ကုလိနာ ကုလသမ္ပန္နာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄။
(-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၊ ၃၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၇။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၈၊ ၃၁၀။) ကုလိ-
နော သဇ္ဇနော သာဓု။ ဓာန်။ ၃၃၃။ (၂)
ထောမ။ (တိ) (၃) ကုလိနပုရိသ-ကြည့်။

ကုလိန်ကံ (ပု) [ကုလိန်+က။ ကုလေ သမ္ပူ-
တော ကုလိန်ကော၊ ဤနော၊ သကတ္ထေ
ကော။ ဓာန်၊ ၃။ ၃၆။] မြင်းမျိုးကောင်း။
ဘေဒေါ အဿတရော တဿာ၊ ဇာနိယော
တု ကုလိန်ကော။ ဓာန်။ ၃၆။

ကုလိန်ကံ (ပု) [ကု+လိန်+က] တောပဲနောက်။
ထောမ။

ကုလိန်ပုရိသ (ပု) [ကုလိန် + ပုရိသ] အမျိုး
ကောင်းသော ယောက်ျား။ တေ စ ကုလိန်-
ပုရိသာ ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၃၅၈။ အံ၊ ၃။ ၆၅။

ကုလု (လု) ပစ္ဆေဒ (ပု) [ကုလ + ဥပစ္ဆေဒ]
အမျိုးအနွယ်ကို-ပြတ်စေခြင်း-ဖြတ်ခြင်း-
ဖျက်ဆီးခြင်း။ ကုလုပစ္ဆေဒါယ ပဋိပန္နော
သမဏော ဂေါတမော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၄။ တယာ
မေ ကုလုပစ္ဆေဒေါ ကတော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃။
(-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။ ဝဇိရံ၊ ၄။ ၆။ သံ၊ ၃။ ၂။
၃၈၃။)

ကုလုမ္မ (မု) (ပု) [ကုလ+ဗ။ လဉ္ဇိအ-ကိုဥမ၊ ပြ၊
လ-ကိုဥ-သို့ကပ်၊ မ-ကို ဗ-သို့ကပ်။ ကုလုမ္မ

ကဲ့သို့။ ကုလ+ဥ+အမ္မ+အ။] ကိုယ်ဝန်၊
အမိဝမ်း၌ တည်သောသူငယ်၊ အမျိုးသား။
ဝေမ္မိ ဘိက္ခဝေ ကုလုမ္မဿ (ကုလုမ္မဿ။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၄) ဥပဿာတော ဟောတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ ကုလုမ္မဿာ-
တိ ဂဗ္ဘဿ ကုလဿေဝ ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၈။ (-
ဝဇိရံ၊ ၁၅၇။)

ကုလုမ္မ (မု) သုတ္တ (န) [ကုလုမ္မ+သုတ္တ] ကုလုမ္မ
သုတ်။ (အကုသိုလ် ကာယကံသည် မနော-
ဒွါရ၌လည်း ဖြစ်၏ဟု ယူသော ဝိတဏှဝါဒီ
ပုဂ္ဂိုလ် ကိုးကားသောသုတ်။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၁၃၃။ ယင်း-သုတ်သည် သင်္ဂါယနာ သုံးကြိမ်
တင်ရာ၌ မပါဝင်။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉။) တိဿော
သင်္ဂီတိယော အနာရုဠေပိ ကုလုမ္မသုတ္တံ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ၊ ၂။ ၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၅။)

ကုလု (လု) ပက (တိ) [ကုလ+ဥပ+ဂမု+ကိ။
ကုလာနိ ဥပဂစ္ဆတိတိ ကုလုပကော။ သံ၊ ၃။
၂။ ၁၅၉။ ထိဉ္ဇိ-ကုလုပိကာ] အိမ်သို့ ချဉ်းကပ်
တတ်သော၊ အိမ်လည်သောသူ။ အာယသ္မာ
ဥဒါယိ သာဝတ္ထိယံ ကုလုပကော ဟောတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂။ တုမေဟိ အဟံ
ဉာယာမိ “အသုကဿ ကုလုပကော အသု-
ကာယ ကုလုပကော”တိ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၉၃။ ထုလ္လ-
နန္ဒာ ဘိက္ခုနီ အညတရဿ ကုလဿ ကုလု-
ပိကာ ဟောတိ နိစ္စဘတ္တိကာ။ ဝိ၊ ၂။ ၉၁။
(-ဝိ၊ ၄။ ၄၀၆။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃၀၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၁၃၀။) တတ္ထ ကုလုပကောတိ ကုလပယိ-
ရူပါသနကော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။ (-မဟာနိ၊
ဌ၊ ၃။ ၇၀။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၁၅။)

ကုလုပကတာပသ (ပု) [ကုလုပက + တာပသ]
အိမ်သို့ချဉ်းကပ်တတ်သော ရသေ့။ အမှာကံ
ကုလုပကတာပသော နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၉။

(-အံ၊ဌ၊၁။၁၉၈။ စရိယ၊၁။၁၅၅။ ဇာ၊ဌ၊
၄။၃၆။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၃၄။)

ကုလုပကတ္ထေရ (ပု) [ကုလုပက+ထေရ] အိမ်
သို့ ချဉ်းကပ်တတ်သောထေရ်။ ကုဟိန္ဒ န
ခေါ် အမှကံ ကုလုပကတ္ထေရော။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၁၉၄။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၀။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၉။ ဇာ၊
ဌ၊၃။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၈။ မ၊ဌ၊၃။၃၄၄။)

ကုလုပကပစ္စေကဗုဒ္ဓ (ပု) [ကုလုပက+ပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓ] အိမ်သို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော ပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓ။ အတ္တနော ကုလုပကပစ္စေကဗုဒ္ဓေ အနု-
ဿရိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၅၅။

ကုလုပကဗြာဟ္မဏ (ပု) [ကုလုပက+ဗြာဟ္မဏ]
အိမ်သို့ချဉ်းကပ်တတ်သော ပုဏ္ဏား။ အတ္တိ
ပန တေ ဗြာဟ္မဏ ဘရိယာယ ကုလုပက-
ဗြာဟ္မဏော။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂၉။

ကုလုပကဘဒ္ဒန္တ (ပု) [ကုလုပက+ဘဒ္ဒန္တ] အိမ်
သို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော အရှင်။ အမှကံ
ကုလုပကဘဒ္ဒန္တော ဝေရူပေါ နာမ။ အံ၊ဌ၊
၁။၃၇၄။

ကုလုပကဘိက္ခု (ပု) [ကုလုပက+ဘိက္ခု] အိမ်
သို့ချဉ်းကပ်တတ်သော ရဟန်း။ တဉ္စေ မာတု-
ဂါမော ကဿစိ သံသဠဝိဟာရိကဿ ကုလု-
ပကဘိက္ခုနော ပေသေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁၆။
(-မ၊ဌ၊၂။၅၂။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၇။)

ကုလုပကသမဏ (ပု) [ကုလုပက+သမဏ] အိမ်
သို့ ချဉ်းကပ်တတ်သော ရဟန်း။ အမှကံ
ကုလုပကသမဏဿ အဇ္ဇ သတ္တမော ဒိဝသော
ဂေဟံ အနာဂစ္ဆန္တဿ အဖာသု န ခေါ ဇာတံ။
ဒီ၊ဌ၊၃။၆။

ကုလုပကာဒိနဝ (ပု) [ကုလုပက+အာဒိနဝ]
အိမ်သို့ချဉ်းကပ်တတ်သူ၏ အပြစ်။ ကုလာနံ
သင်္ဂဏနသံသဠတာဒယော ကုလုပကာဒိနဝိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။

ကုလုပကာဒိနဝဝိပ္ပမုတ္တ (တိ) [ကုလုပကာဒိနဝ+
ဝိပ္ပမုတ္တ] အိမ်သို့ချဉ်းကပ်တတ်သူ၏ အပြစ်မှ
လွတ်သောသူ။ ကုလုပကာဒိနဝဝိပ္ပမုတ္တော၊
ဟောတိဓ ဘိက္ခု သပဒါနစာရိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၆၆။

ကုလုပဃာတ (တိ) [ကုလ+ဥပဃာတ] အမျိုး-
တကာ၊ တကာမ-တို့ကို-ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-
ဖျက်ဆီး-သောသူ။ ကုလုပဃာတံ မညေ
စရသိ (သံ၊၁။၄၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၇။ သိ၊
ဇ္ဇိ၊သစ်၊၁။၆၀)တိ ကုလာနိ ဥပဃာတေန္တော
ဝိယ ဟနန္တော ဝိယ အာဟိဏ္ဏသိ။ သံ၊ဌ၊
၂။၁၆၆။ (-သာရတ္ထ၊၁။၄၈။ သိ၊ဇ္ဇိ၊သစ်၊
၁။၆၀။)

ကုလုပသင်္ကမန (န) [ကုလ+ဥပသင်္ကမန] အိမ်
သို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ သော ဥဿုက္ကော ကုလုပ-
သင်္ကမနေ ဥဿုက္ကံ အာပဒန္နာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။
၄၅၀။

ကုလုပသင်္ကမနာပဒေသ (ပု) [ကုလုပသင်္ကမန+
အပဒေသ] အိမ်သို့ ချဉ်းကပ်မည်ဟု-အမြက်
ထောင်ခြင်း-ယိုးမယ်ဖွဲ့ခြင်း-အကြောင်းပြ
ခြင်း။ ရထိယာယ ဂမိဿန္တိတိ ဘိက္ခာစရိ-
ယာယ ကုလုပသင်္ကမနာပဒေသေဟိ မဟာ-
ရစ္ဆာယ ဣတော စိတော စ ပရိဗ္ဗမိဿန္တိ။
ထေရ၊ဌ၊၂။၃၆၄။

ကုလ္လ (ပု) [ကုလ+အ။က+ဥလ+အ။ကုလ+
ဏျ။ ကုလ သန္တာနေ၊အ။ ကေ ဥလတိ ဂစ္ဆ-
တိတိ ဝါ ကုလ္လော၊ အ၊ ဒိတ္တံ။ ဓာနံ၊ဇ္ဇိ၊၆၆၅။
ကုလံ ပရတိရံ ဝဟတိ ပါပေတိတိ ကုလ္လော။
အံ၊ဇ္ဇိ၊၂။၁၅၀။ (ကောလ-သံ)] (၁) ဖောင်၊
တဖက်ကမ်းကူးရန် ဝါးကျူစသည်တို့ကို နှယ်
ကြိုး စသည်တို့ဖြင့်-စုစည်း-ချည်နှောင်-
တုပ်ဖွဲ့-ထားသော အရာဝတ္ထု။ (တိ) (၂)
ပေါ်လွင်သော၊ တိမ်သော၊ မနက်နဲသော။
(၁) ကုလ္လံ ဟိ ဇနော ဗန္ဓတိ။ ဝိ၊ဉာ၊၃၂၅။

ဒီ၊ ၂။ ၇၆။ ဥဒါနံ၊ ၁၀၀။ (-မ၊ ၁။ ၁၀၀။ စူဠနိ၊ ၂၀၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၃။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂။ ၆၈။) ကုလ္လန္တိ ဝလ္လိအာဒိဟိ ဗန္ဓိတော ကတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ ကုလ္လန္တိ ဝေဠု-နဠာဒိကေ သသံရိတော ဝလ္လိအာဒိဟိ ကလာ-ပဝသေန ဗန္ဓိတော ကတံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။) (တိ) (၂) ကုလ္လကဝိဟာရ-ကြည့်။

ကုလ္လ (ပု၊ န) [ကု+လု+အ။ ကုစ္ဆိတံ လုနာ-
တျပနေတိတိ ကုလ္လော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၅။
(ကုလျ-သံ)] မန်း၊ ဆန်ကော (စကော)။
ကုလ္လော သုပ္ပမနိတ္ထိယံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၅။

ကုလ္လ (န) [ကုလ+ဏျ] အမျိုးအနွယ်။ ကုလ္လ-
ဝတ္ထ-ကြည့်။

ကုလ္လ (ပု) [ရုဠိနာမ်ပုဒ်] ကုလ္လထေရ်။ (ယင်း
မထေရ်သည် သာဝတ္ထိပြည်သား သူကြွယ်
တဦးဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်တရားတော် ကြား
နာရသဖြင့် သာသနာ့ဘောင်သို့ ဝင်ရောက်
လာသည်။ ကာမရာဂ နှိပ်စက်သော ထို
မထေရ်အား ဘုရားရှင်က အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း
စီးဖြန်းစေသည်။ သို့သော် သုသာန်အတွင်း
စက်ဆုပ်ဖွယ်အကောင်ပုပ်ကို ရှုမြင်စဉ် အ
ခိုက်အတန့်၌သာ အသုဘဟု နှလုံးသွင်းနိုင်
၍ သုသာန်မှ ထွက်လျှင်ထွက်ခြင်း ကာမရာဂ
စိတ် ပြန်ပေါ်လာသတတ်။ မထေရ်၏ ဖြစ်
ပုံကို သိတော်မူသော ဘုရားရှင်က ထိုရဟန်း
သုသာန်သို့ ရောက်နေခိုက် လတ်တလော
သေခါစ မိန်းမပျိုသဏ္ဌာန် ဖန်ဆင်းပြတော်
မူပြီးနောက် ထိုမထေရ် ကြည့်ရှုနေစဉ်ပင်
အလွန်စက်ဆုပ်စရာကောင်းပုံကို တဖန် ပြ
တော်မူပြန်သဖြင့် ကာမရာဂစိတ်ကင်းကာ
ရဟန္တာ ဖြစ်သွားသည်။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။)

ကုလ္လော သိဝထိကံ ဂန္ဓာ၊ အဒ္ဓသဏ္ဌိမုဇ္ဈိတံ။
ထေရ၊ ၂။ ၃။ (-၂။ ၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။)

ကုလ္လက (တိ) [ကုလ္လ+က] ပေါ်လွင်သော၊
တိမ်သော၊ မနက်နဲသော။ ကုလ္လကဝိဟာရ-
ကြည့်။

ကုလ္လကဝိဟာရ (ပု) [ကုလ္လက+ဝိဟာရ] ပေါ်
လွင်သော-တိမ်သော-မနက်နဲသော (=
ငယ်သော)-နေခြင်း။ (မေတ္တာဈာန် ဝင်
စားခြင်း။) ကုလ္လကဝိဟာရေန ကိရ တံ ဘူမိ
ဧတရဟိ ဗဟုလံ ဝိဟာရသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅။ ၃၃။
ကုလ္လကဝိဟာရေနာတိ ဥတ္တာနဝိဟာရေန။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၄။ “ကုလ္လကဝိဟာရေနာတိ ခုဒ္ဒက-
ဝိဟာရေနာ”တိ လိခိတံ ရူပါဝတာရတ္တာ
ကုလ္လကဝိဟာရော နာမ။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၄၁။ (-
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅၄။)

ကုလ္လတ္ထေရ (ပု) [ကုလ္လ+ထေရ] ကုလ္လထေရ်။
ကုလ္လော သိဝထိကန္တိအာဒိကာ အာယသ္မု-
တော ကုလ္လတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၉၁။ ကုလ္လ-ကြည့်။

ကုလ္လနာဝါ (ထိ) [ကုလ္လ+နာဝါ] ဖောင်ဟူ
သောလှေ၊ ဖောင်။ ဧတ္ထ စ နာဝါ နာမ
ပမာဏယုတ္တသဗ္ဗသာဓာရဏာ ထမ္မနာဝါ
အဓိပ္ပေတာ၊ န ကုလ္လနာဝါတိ နော တက္ကော-
တိ အာစရိယော။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၅၅။

ကုလ္လဝတ္ထ (န) [ကုလ္လ+ဝတ္ထ] အမျိုးအနွယ်
ကျင့်ဝတ်။ တံ ကုလ္လဝတ္ထံ အနုဝတ္ထမာနော။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၊ ၂။ ၂။ တံ ကုလ္လဝတ္ထန္တိ တံ ကုလ-
ဝတ္ထံ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၄။ (-၃။ ၄။ ၆။)

ကုလ္လသဒိသ (တိ) [ကုလ္လ+သဒိသ] ဖောင်နှင့်
တူသော။ ကုလ္လပမ-ကြည့်။

ကုလ္လပရိ (ဗျ) [ကုလ္လ+ဥပရိ] ဖောင်ပေါ်၌။
ကုလ္လပရိဝိယနိစ္စလာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၀။

ကုလ္လပမ (တိ) [ကုလ္လ+ဥပမာ] ဖောင်လျှင်
ဥပမာရှိသော၊ ဖောင်နှင့်တူသော။ ကုလ္လပမံ

ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ နိတ္ထ-
ရဏတ္တာယ၊ နော ဂဟဏတ္တာယ။ မ၊၁။၁၇-
၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၅။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၇၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၄၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၉။ ကုလ္လုပမန္တိ ကုလ္လ-
သဒိသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

ကုလျ (န) [ကုလ+ဏျ] အမျိုးအနွယ်၏ ပြည့်စုံ
ခြင်း၊ အမျိုးမြတ်ခြင်း။ သိပေန ကုလျာဟံ
ဓနေန ဇစ္စာ။ ဇာ၊၁။ ၂၂၂။ “အဟံ ကုလီနော၊
ဣမေ န ကုလီနာ” တိ ဝေံ ကုလသမ္ပတ္တိသင်္ခါ-
တာဟံ ကုလျာဟံ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။

ကုဝံ (ဗျ) [ကိ°+ဝ။ ကတ္တေတ္ထ ကုတြတြ
ကွေဟိဓ။... ကုဝန္တိပိ သိဇ္ဈတိ။ နိရုတ္တိဒီပနီ။
၂၇၉။] (က) အဘယ်(သူ)သည်။ (ခ) အ
ဘယ်ကြောင့်။ (ဂ) အဘယ်၌။ (ဏ) (ခ)
ကုဝံ သတ္တဿ ကာရကော။ ကုဝံ သတ္တော
သမုပ္ပန္နော၊ ကုဝံ သတ္တော နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊၁။
၁၃၆။ (ဂ) ကုဝံ ဝါ အသိဿ (သုတ္တနိ။၄၂၇) န္တိ
ကုဟိ° ဝါ အသိဿာမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

ကုဝ (န) [ကု+ဝါ+အ။ ကုံ ဘူမိ° ဝါတိ ဂစ္ဆတိ။
ထောမ။] (၁) ရေ၌ပေါက်သောပန်း၊ ရေ
ပန်း။ (၂) ပန်းသာမန်။ (၃) ကြာ။ (၁)
ထောမ။ (၂) ထောမ။ P.S.E.D. (၃)
ကုဝလံ၊ကုဝံ။ နိတိ၊သုတ္တ။နာ-၄၂၄။ ထောမ။
P.S.E.D.။

ကုဝန္တ (တိ) [ကု+အန္တ] အသံ-မြည်-ပြု-
သော။ ကုဝန္တောတိပိ ပါဌော၊ ကုဇန္တောတိ
ဓဿ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ကုဝန္တော-
တိ သဒ္ဒါယန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၉၂။

ကုဝလ (န) [ကု+ဝလ+အ။ ထိဉ္ဇ-ကုဝလိ] (၁)
ကြာ။ (နိတိ၊သုတ္တ၊သျှ-၌ ကုဝလံ၊ ကုဝံ=
ကြာညိဟု ပြန်သည်။) (၂) ပုလဲ။ (၃) ဆီး
သီး။ (ထိ)(၄) ဆီးပင်။ ထောမ။

ကုဝလယ (န) [ကု+ဝလယ။ ကုယာ ပထဝိယာ
ဝလယံ ဣဝ သောဘာကရတ္တာ ကုဝလယံ။

ဓာနိ၊ဋ္ဌိ။၆၈၈။] ကြာညိ။ (ထောမ-၌ ကြာ
သာမန်၊ ကြာ-ဖြူ၊ ကြာညိ-ဟု ၃-နက်လာ
၏။) ပဒုမကုမုဒုပ္ပလကုဝလယံ။ ဝိမာန။၅၁။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အလင်္ကာရ။၂၈၀။) ကုဝလ-
ယဂ္ဂဟဏေန နီလုပ္ပလမေဝ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၄၆။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၁၄။
အလင်္ကာရ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၈၀။)

ကုဝလယကလာပ (ပု) [ကုဝလယ+ကလာပ]
ကြာညိပန်းစည်း။ နီလုပ္ပလဟတ္ထကန္တိ ကုဝ-
လယကလာပံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၈၁။

ကုဝလယဂ္ဂဟဏ (န) [ကုဝလယ+ဂဟဏ]
ကုဝလယသဒ္ဒါ။ ကုဝလယ-ကြည့်။

ကုဝါဒ (ပု) [ကု+ဝါဒ။ ကု+ဝဒ+ဏ] (၁)
မိစ္ဆာအယူ။ (၂) မကောင်းသောစကား။
(တိ) (၃) သူ့အပြစ်ကို ပြောတတ်သော၊
သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂)(တိ) (၃)
ထောမ။

ကုဝါဒဂစ္ဆဒဟန (တိ) [ကုဝါဒ+ဂစ္ဆ+ဒဟန]
မိစ္ဆာအယူဟူသော တောချုံကို လောင်ကျွမ်း
စေတတ်သော။ ကုဝါဒဂစ္ဆဒဟနော၊ အဂ္ဂိ-
က္ခန္ဓောဝ သောဘတိ။ အပ၊၂။၁၆၅။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၉။

ကုဝါဠိယ (ပု၊န) [ရုဠိနာမ်ပုဒ်] ကုဝါဠိယအိုင်။
(ကဏ္ဍမဏ္ဍ၊ ရထကာရ၊ အနောတတ္ထ၊ သိဟ-
ပုပါတ၊ ဆဒ္ဒန္တ၊ မန္ဒာကိနီ၊ ကုဏာလဟူသော
အိုင်ကြီး ၇-အိုင်တို့တွင် ဆဒ္ဒန်အိုင်ကို ကုဝါ-
ဠိယ ဟူ၍၎င်း၊ မန္ဒာကိနီအိုင်ကို မုစသိန္ဒ ဟူ၍
၎င်း သာသနာပ ဗာဟိရက ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ခေါ်
ဆိုကြသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၅။)
ဆန္ဒန္တဒဟမန္ဒာကိနီယော ကုဝါဠိယမုစလိန္ဒ-
နာမေန ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၅။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၄၄။)

ကုဝိတက္က (ပု) [ကု+ဝိတက္က] စက်ဆုပ်အပ်-
ယုတ်မာ-မကောင်း-သော အကြံအစည်။

ကုဝိတက္ကေ ဝိနောဒေသိံ၊ နာဂေါ တုတ္တန္တိ-
တော ယထာ။ အပါ၂။၈၀။ (-မိလိန္ဒ။
၃၂၀၊၃၉၁။)

ကုဝိတက္ကစ္ဆေဒန (န) [ကုဝိတက္က+ဆေဒန]
စက်ဆုပ်အပ် - ယုတ်မာ - မကောင်း - သော
အကြံအစည်ကို ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ မာနပုဟာနံ
ကုဝိတက္ကစ္ဆေဒနံ ကခါဝိတရဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၃၃။

ကုဝိန္ဒ (ပု) [ကု+ဝိဒ+အ။ ကုစ္ဆိတံ ဝိန္ဒတိတိ
ကုဝိန္ဒော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၀၇။] ရက်ကန်းသည်။
ထောမ။ P.S.E.D.။

ကုဝေဏီ (ထိ) [ကု+ဝေဏီ။ ကုစ္ဆိတာ ဝေဏီ
အဿာ ကုဝေဏီ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၂၁။] မြူး။ ထိယံ
ကုဝေဏီ ကုမိနံ။ ဓာန်။၅၂၁။ ထောမ။
P.S.E.D.။

ကုဝေရ (ပု) [ကု+ဝေရ။ တိစရဏာဌာဒါဌာ-
ဘယာနကမတ္တိတာယ ကုစ္ဆိတံ ဝေရော သရိ-
ရမဿ ကုဝေရော။ဓာန်၊ဋီ။၃၂။] (၁) ကုဝေရ
-ဝေဿဝဏ် - နတ်မင်း။ (၂) ကုဝေရ
ပုဏ္ဏား။ (၁) ကုဝေရံ စေတရဌာ၊ ဝိရူပက္ခံ
ဝိရူဠကံ။ ပေတ။၁၂၈။ (-ဒီ၊၂။၂၀၆။ ဒီ၊၃။
၁၆၂၊၁၇၀။ သုတ္တနိ။၃၃၆။ ဇာ၊၂။၂၃၁။
ဒီ၊ဌာ၊၂။၂၈၀။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၄၈။) ကုဝေရန္တိ
ဝေဿဝဏ်။ ပေတ၊ဌာ။၁၆။ (၂) ကုဝေရော
နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတော။ ဒီ၊ဌာ၊၃။၁၄၈။
(-သုတ္တနိ၊ဌာ၊၂။၁၀၁။)

ကုဝေရနဋ္ဌိနီ (ထိ) [ကုဝေရ+နဋ္ဌိနီ] (ရေဏီမည်
သော) ကုဝေရနတ်မင်း၏ ပဒုမ္မာကြာအိုင်။
ကုဝေရနဋ္ဌိနီ (ဒီ၊၃။၁၆၃) တိ ကုဝေရဿ နဋ္ဌိနီ
ပဒုမသရဘူတာ၊ သာ ဓရဏီ နာမ ပေါက္ခဏီ
သဒါ နိရန္တရံ သောဘတိ။ ဒီ၊ဌာ၊၃။၁၄၉။

ကုဝေရ (ပု) [ရူဠိနာမ်ပုဒ်] ကုဝေရတောင်။
သုဒဿနော နိသဘော ကုဝေရ။ဇာ၊၂။၂၃၃။
၂၃၈။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၆၁။

ကုသ^၁ (ပု၊န) [ကုသ+အ။ဓာန်၊ဋီ။၆၀၂။ ကု+
သက်။ကဝတိ ဝါတေန နဒတိတိ ကုသော=
တိဏဝိသေသော။ မောဂ်၊၇။၂၁၄။ (ကု ၈-
သံ)] (ပု) (၁) (က) သမန်းမြက်။ (ခ)
သက်ကယ်မြက်။ (၂) ကမ္မည်းတံ၊ စာရေးတံ
မဲ၊ မဲလိပ်။ (၃) ကုသမင်း။ (န) (၄) ရေ။
(ပု) (၁) (က) သမန်းမြက်။ ကုသော ဝရ-
ဟိသံ ဒဗ္ဗော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၂။ (-ဇာ၊၁။၇။
အံ၊ဌာ၊၁။၃၇၂။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၃၀၂။ ဇာ၊ဌာ၊၁။
၂၀၆။) (ခ) သက်ကယ်မြက်။ ကုသ(ထေရ၊
၂၂၆)န္တိ ကုသတိဏံ၊ ယော ကာသောတိ
ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၁၀၆။ (၂) ကမ္မည်းတံ၊
စာရေးတံမဲ၊ မဲလိပ်။ သလာကာယံ ကုသော
ဒဗ္ဗော။ ဓာန်။၁၀၇၉။ (၃) ကုသမင်း။ ပဋိဂစ္ဆ
တံ ခိပ္ပံ ကုသာဝတိ ကုသ။ ဇာ၊၂။၆၆။ (-
၆၇၊၇၁၊၇၃။) (န) (၄) ရေ။ ထောမ။
ကုသေသယ-လည်း ကြည့်။

ကုသ^၂ (ပု) [ကု+သိ+အ။ အဘိ၊ဌာ၊၁။၈၁။
ကု+သသ+ကံ။ ကု+သာ+အ။ မ၊ဋီ၊၁။
၂၉၈။] အကုသိုလ်တရား။ ကုသလ-ထောင့်
ကွင်း ကြည့်။

ကုသ^၃ (န) [ကု+သာ+အ။ အဘိ၊ဌာ၊၁။၈၁။
မ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။] (၁) ဉာဏ်ပညာ။ (၂) သဒ္ဓါ
စသော ဣန္ဒြေ။ ကုသလ-ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ကုသက (ပု) [ကုသ+ဏ္ဍ] (ထန်းအုန်းစသော)
မြက်မျိုး။ ကုသကသုဗ္ဗလ္လိတလတာဝလမ္ဗိနီဟိ
(ဝိမာန။၅၁)တိ ကုသကေဟိ တာဠနာဠိကေ-
ရာဒီဟိ တိဏဇာတိဟိ။ ဝိမာန၊ဌာ။၁၄၇။

ကုသကဏ္ဍက (ပု) [ကုသ+ကဏ္ဍက] (၁) သမန်း
ဆူး။ (တိ) (၂) သမန်းဆူးရှိသော။ (၁)
တဿ ကုသကဏ္ဍကာ စေဝ ပါဒေ ဝိဇ္ဈေယျ။
သံ၊၂။၄၀၁။ (-သံ၊ဌာ၊၃။၁၁၀။) တေ ကုသာ
“ကဏ္ဍကာ”တိ အဓိပ္ပေတာ ကဏ္ဍကသဒိ-
သတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။ (တိ) (၂) သက္ကဓရေ
ကုသကဏ္ဍက(ပေတ။၁၇၁)တိ သက္ကရဝတိ

ကုသကဏ္ဍကဝတိ စ ဘူမိဘာဂေ။ ပေတ၊ဌ။
၁၇၁။

ကုသကဏ္ဍကဝန္တ (တိ) [ကုသကဏ္ဍက+ဝန္တ]
သမန်းဆူးရှိသော။ ကုသကဏ္ဍက (တိ)(၂)
ကြည့်။

ကုသကုမာရ (ပု) [ကုသ+ကုမာရ] ကုသမင်း
သား။ ကုသကုမာရဿ ပဒသာ ဂမနကာလေ
ဣတရော ဒေဝပုတ္တော တဿာ ကုစ္ဆိယံ ပဋိ-
သန္တိ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၀၀။

ကုသဂ္ဂ (န) [ကုသ+အဂ္ဂ] သမန်းမြက်ဖျား။
ပူတိမစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေန၊ ယော နရော ဥပနယုတိ။
ဣတိဝုတ်။၂၄၁။ ဇာ၊၁။၃၃၀။ ဇာ၊၂။၂၆၅။
ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၀၆။ (-ဝိ၊၂။၁၁၁။ သံ၊၁။၃၅၂။
သံ၊၃။၄၀၀။ ဓမ္မ၊၂။ အပ၊၂။၅၉။ ဝိ၊ဌ၊
၃။၁၀၇။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၁။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၄၆၅။) ပူတိမစ္ဆံ ကုသဂ္ဂေနာတိ ယထာ
ကုစ္ဆိတဘာဝေန ပူတိဘူတံ မစ္ဆံ ကုသတိဏ-
ဂ္ဂေန ယော ပုရိသော ဥပနယုတိ ပုဋ္ဌဗန္ဓ-
ဝသေန ဗန္ဓတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၃၀။

ကုသဂ္ဂိရတ္တ (တိ) [ကုသဂ္ဂိ+ရတ္တ] သမန်းမြက်
မီးလျှံကဲ့သို့ နီမြန်းသော။ ကုသဂ္ဂိရတ္တ(ဇာ၊
၂။၁၀၆)န္တိ ကုသတိဏဂ္ဂိသိခါဝဏ္ဏ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၄၂၆။

ကုသစီရ (န) [ကုသ+စီရ] သမန်းမြက်တို့ကို -
ထုံးဖွဲ့ - သိကုံး - ကျစ်လိန် - ရှိ ပြုအပ်သော
သင်္ကန်း၊ သမန်းမြက်သင်္ကန်း။ (သမန်းစစ်
သင်္ကန်း။ ဝိ၊၃။သျှ။) အညတရော ဘိက္ခု
ဧဝံ မေ အနာပတ္တိ ဘဝိယတိတိ ကုသစီရံ
နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊၁။၄၃။ (-ဝိ၊၃။၄၂၁။
ဒီ၊၁။၁၅၇။ မ၊၁။၁၁၁။ မ၊၂။၆။ အံ၊၁။၂၄၂။
အဘိ၊ပု၊၁၆၄။ မဟာနိ၊၃၂၇။ ဇာ၊၂။၃၂၀။)
ကုသစီရန္တိ ကုသေ ဂန္ဓေတွာ ကတစီရံ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၃၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။
အံ၊ဌ၊၂။၂၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။
၂၂၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၇။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကုသဇာတက (န) [ကုသ+ဇာတက] ဘုရားရှင်
ဇေတဝန်ကျောင်း၌ နေတော်မူစဉ် ငြီးငွေ့
ဆန့်ကျင် လူထွက်ချင်သော ရဟန်းကို အ
ကြောင်းပြု၍ ဟောသောဇာတ်၊ကုသဇာတ်။
ဇာတကပါဠိ၊ ၇၀-နိပါတ်၊ ၁၊ဇာတ်။ ဇာ၊၂။
၆၆-၇၄။ ဝတ္ထု ကုသဇာတကေ အာဝိ ဘဝိ-
ယတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၈။ (-သံ၊ဌ၊၁။၂၉၅။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁။)

ကုသဋ္ဌက (န) [ကုသ+အဋ္ဌက] ဂ-ကြိမ်သော
စာရေးတံဆွမ်း၊ စာရေးတံဆွမ်း ရှစ်ကြိမ်။
ကုသဋ္ဌကမဒါသဟ(အပ၊၂။၅၀)န္တိ ပက္ခိက-
ဘတ္တ ဥပေါသထိကဘတ္တ ဓုရဘတ္တ သလာက-
ဘတ္တာဒိသု ကုသပဏ္ဏဝသေန ဒါတဗ္ဗံ အဋ္ဌ-
သလာကဘတ္တံ အဟံ အဒါသိန္တိ အတ္တော။
အပ၊ဌ၊၂။၂၀၉။

ကုသဋ္ဌကဒါယက (ပု) [ကုသဋ္ဌက+ဒါယက]
စာရေးတံဆွမ်း ဂ-ကြိမ် လှူဘူးသူ။ ဣတ္ထိ
သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကုသဋ္ဌကဒါယကော ထေ-
ရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာတိ။
အပ၊၂။၅၁။

ကုသတိ (ထိ) [ကု+သိ+တိ။ ကုစ္ဆိတကာရေန
သေတိ ပဝတ္တတိတိ ကုသတိ။ ဓာန်၊ဌ၊သျှ။
(ကုသ္မတိ-သံ)] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲခြင်း။
ကပဋ္ဌော ဗျာဇော ဥပဓိ ကုသတိ ဣစ္စာဒီနိပိ
ကေတဝဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဌ၊၁၇၇။

ကုသတိဏ (န) [ကုသ+တိဏ] သမန်းမြက်။
ကုသတိဏာနိ ဂန္ဓေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၀။

ကုသတိဏဂ္ဂ (န) [ကုသတိဏ+အဂ္ဂ] သမန်း
မြက်ဖျား။ ကုသဂ္ဂ-ကြည့်။

ကုသတိဏဂ္ဂိသိခါဝဏ္ဏ (တိ) [ကုသတိဏဂ္ဂိသိခါ
+ဝဏ္ဏ] သမန်းမြက်မီးလျှံ အဆင်းရှိသော။
ကုသဂ္ဂိရတ္တ-ကြည့်။

ကုသတိဏဇာတိ (ထိ) [ကုသတိဏ+ဇာတိ]
သမန်းမြက်မျိုး။ ကုသတိဏဇာတိတယ
တထာ ဝုတ္တာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

ကုသတိဏမုဋ္ဌိ (ထိ၊ပု) [ကုသတိဏ+မုဋ္ဌိ] သမန်း
မြက်ဆုပ်။ သောတ္ထိယေန နာမတိဏဟာရက-
ဗြာဟ္မဏေန ဒိန္နာ အဋ္ဌ ကုသတိဏမုဋ္ဌိယော
ဂဟေတွာ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၄၀။

ကုသဒဏ္ဍက (ပု) [ကုသ+ဒဏ္ဍက] ကမ္မည်းတံ၊
စာရေးတံ။ (မဲနိုက်ရာတွင် အသုံးပြုရန် အက္ခ-
ရာဖြင့် မှတ်သားထားသော ဝါးတံ။) အတ္တ-
နော ကောဋ္ဌာသေ ပတိတံ ကုသဒဏ္ဍကံ ပရ-
သ ကောဋ္ဌာသေ ပါတေတုကာမော ဥဒ္ဓရတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၅၀။)

ကုသနရိန္ဒ (ပု) [ကုသ+နရိန္ဒ] ကုသမင်း။
ကုသာဝတိနဂရ-ကြည့်။

ကုသနာဋ္ဌိ (ထိ) [ကုသ+နာဋ္ဌိ] (၁) သမန်း
မြက်ရိုး။ (၂) သမန်းမြက်ရိုးစောင့်နတ်။
(၁) ကုသနာဋ္ဌိဒေဝတာ-ကြည့်။ (၂) ယထာ
အဟံ ကုသနာဋ္ဌိ ရုစာယန္တိ။ ဇာ၊၁။၂၀။

ကုသနာဋ္ဌိဂစ္ဆ (ပု) [ကုသနာဋ္ဌိ+ဂစ္ဆ] သမန်း
မြက်ရိုးချို။ ဗောဓိသတ္တောရညောဥယျာနေ
ကုသနာဋ္ဌိဂစ္ဆ ဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၇။

ကုသနာဋ္ဌိဒေဝတာ (ထိ) [ကုသနာဋ္ဌိ+ဒေဝတာ]
သမန်းမြက်ရိုး စောင့်နတ်။ ကုသနာဋ္ဌိဒေ-
တာ ပန အတ္တနော ဉာဏသမ္ပတ္တိယာ အမေ
ဝိမာနသာမိကေ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၈။
(-၄၆၉။)

ကုသပဏ္ဏ (န) [ကုသ+ပဏ္ဏ] စာရေးတံစာရွက်၊
မဲစာရွက်။ ကုသဋ္ဌက-ကြည့်။

ကုသပတ္တ (န) [ကုသ+ပတ္တ] သမန်းရွက်။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုသပတ္တပရိတ္တတ (တိ) [ကုသပတ္တ+ပရိတ္တတ]
သမန်းရွက်တို့ဖြင့် ဖြန့်ခင်းထားအပ်သော။
ကုသပတ္တပရိတ္တတော(ဒိ၊၂။၁၉၆)တိ ကုသ-
ပတ္တေဟိ ပရိတ္တတော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။

ကုသပါတ (ပု) [ကုသ+ပါတ] စာရေးတံ မဲချ
ခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝိကလကေ
တောသေတွာ ကုသပါတံ ကာတုန္တိ။ ဝိ၊၃။
၃၉၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅၊၄၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၄၇၊၂၄၈။)

ကုသမယ (တိ) [ကုသ+မယ] သမန်းမြက်ဖြင့်
ပြီးသော။ ကထံ ကုသမယံ စီရံ၊ မဒ္ဒိ ပရိဒ-
ဟိဿတိ။ ဇာ၊၂။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၆။

ကုသမာလီ (တိ) [ကုသမာလာ+ဤ။ ကုသာ
ဝိယာတိ ကုသာ။ ကုသာနံ မာလာရာသိ
ကုသမာလာ၊ သာ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ကုသမာ-
လီ။ ခုရမာလီ-ကြည့်။] သမန်းမြက်ကဲ့သို့
စိမ်းညိုသော ရေအစု ရှိသော (သမုဒြာ)။
နာဝါယ ဝိပ္ပနဋ္ဌာယ ကုသမာလီတိ ဝုစ္စတိ။
ဇာ၊၁။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။

ကုသမုဒ္ဒ (ပု) [ကု+သမုဒ္ဒ] ငယ်သောသမုဒြာ၊
ပင်လယ်-သမုဒြာ-ငယ်။ ကုသမုဒ္ဒေါ(ဇာ၊
၁။၁၂၆)တိ ခုဒ္ဒကသမုဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။

ကုသမ္မ (ပု) [ကုသ+ဗ။ ကောသမ္မနှင့် ယှဉ်
ကြည့်။] (၁) ကြို့ပင်။ (၂) ကုသမ္မမည်သူ
(ရသေ့)။ ကောသမ္မိ-ကြည့်။

ကုသမ္မရက္ခ (ပု) [ကုသမ္မ+ရက္ခ] ကြို့ပင်။
ကောသမ္မိ-ကြည့်။

ကုသမ္မရက္ခဝန္တ (တိ) [ကုသမ္မရက္ခ+ဝန္တ] ကြို့ပင်
-ရှိသော-ပေါက်ရောက်သော။ ကောသမ္မိ-
ကြည့်။

ကုသရာဇ (ပု) [ကုသ+ရာဇ] ကုသမင်း။ ကုသ-
ရာဇာတိ ကတွာန၊ ကရယု ရုစိရေ ပိယံ။
ဇာ၊၂။၆၈။ (-မိလိန္ဒ။၁၃၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဇာ၊ဌ၊၄။၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၁၇၇။)

ကုသရာဇကုလ (န) [ကုသရာဇ+ကုလ] ကုသ
မင်း-မျိုး-အနွယ်။ ကုသရာဇကုလေ သာ-
ယံ ပါတော ပဝတ္တနစ္စဂီတဝါဒိတူပဟာရံ ပ-
ဋိပ္ပရန္တိ ဝိယ ကောကိလေဟိ အဘိနိကူဇိတေ။
ဇာ၊ဌ၊၅။၃၂။

ကုသလ (န) [ကု+သလ+အ။ ကုစ္ဆိတေ
ပါပကေ ဓမ္မေ သလယန္တိ စလယန္တိ ကမ္မေန္တိ
ဝိဒ္ဓိသေန္တိတိ ကုသလာ။ ကုသ+လ+အ။
ကုစ္ဆိတေန ဝါ အာကာရေန သယန္တိတိ
ကုသာ။ တေ အကုသလသင်္ခါတေ ကုသေ
လုနန္တိ ဆိန္နန္တိတိ ကုသလာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၈။
ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၂။ ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ ပါဏာတိ-
ပါတာဒီနံ သာနတော နိသာနတော တေဇ-
နတော ကုသာ၊ ဒေါသလောဘာဒယော။
....။တေ ကုသေ လုနာတိ ဆိန္နတိတိ ကုသလံ။
မ၊ဋီ၊၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၃-၄။ “ကု”-
ဣတိ ဝါ ဘူမိ ဝုစ္စတိ၊ အဓိဋ္ဌာနဘာဝေန
တံသဒိဿ အတ္တနော နိဿယဘူတဿ
ရူပါရူပပဗန္ဓဿ သမ္ပတိ အာယတိဉ္စ အနုဒ-
ဟေန ဝိနာသနတော ကံ သသန္တိတိ ကုသာ၊
ရာဂါဒယော။ တေ ဝိယ အတ္တနော နိဿယ-
ဿ လဝနတော ဆိန္နနတော ကုသလံ။ မ၊ဋီ၊
၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ ကုသ+လာ+
အ။ ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ သာနတော တနုကရဏ-
တော ဩသာနကရဏတော ဉာဏံ ကုသံ
နာမ။ တေန လာတဗ္ဗာတိကုသလာ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၂။ ကုစ္ဆိတာနံ ဝါ
သာနတော အန္တကရဏတော ဝိနာသနတော
ကုသာနိ။ ပုညကြိယဝသေန ပဝတ္တာနိ သဒ္ဓါ-
ဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ။ တေဟိ လာတဗ္ဗံ ပဝတ္တေ-
တဗ္ဗန္တိ ကုသလံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၁၄။ (ကုလ-သံ)] (၁) ကောင်းမှုကုသိုလ်
ကံ။ (၂) နိဗ္ဗာန်။ (၃) အနာကင်းခြင်း၊
ကျန်းမာခြင်း၊ ကျန်းမာရေး။ (၄) ကောင်း

ခြင်း၊ ဘေးကင်း-ချမ်းသာ-ခြင်း။ (၅)
ဉာဏ်ပညာ။ (တိ) (၆) အနာကင်းသော၊
အပြစ်ကင်းသော၊ ကောင်းသောအကျိုးရှိ
သော(ကုသိုလ်)။ (၇) လိမ္မာ-ကျွမ်းကျင်
-သော၊ သူ။

(၁) ကောင်းမှုကုသိုလ်ကံ။ အကတံ ကု-
သလံ။ အံ၊၁။၄၉၄။ ပုညကမ္မမေဝ ဟိ ကော-
သလ္လသမ္ဘုတတ္တာ ကုသလံ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅။
ကုသလံ သုကတံ သုက္ကံ၊ ပုညံ ဓမ္မမနိတ္ထိယံ။
ဓာန်။၇။

(၂) နိဗ္ဗာန်။ ကုသလရတ-ကြည့်။

(၃) အနာကင်းခြင်း၊ ကျန်းမာခြင်း၊
ကျန်းမာရေး။ ကစ္စိ နု ဘောတော ကုသလံ
ကစ္စိ ဘောတော အနာမယံ။ ဇာ၊၁။၃၂၇။
ဇာ၊၂။၇၇။ အဘိ၊ဌ၊၁။၈။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊
၂၇။ ဝိမာန၊၃၆။ ဇာ၊၂။၃၃၀။) ကုသ-
လန္တိ အာရောဂျံ။ ဣတရံ တဿေဝ ဝေဝစ-
နံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၂၉။ “ကစ္စိ နု ဘောတော
ကုသလံ”န္တိ ဝေပုစ္ဆိတမေဝတ္ထံ ပါကဋံ ကတော
ပုစ္ဆိတံ ကစ္စိ နု ဘောတော အနာမယန္တိ
ဝုတ္တံ၊ တသ္မာ ကုသလသဒ္ဓေါ အနာမယတ္ထော
ဟောတိ။ မူလာ၊ဋီ၊၁။၂။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။
၁၂၀၊၁၈၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၇၇။ ဝိမာန၊ဌ။
၁၁၆။ဇာ၊ဌ၊၇။၂၇။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၃။)

(၄) ကောင်း-ဘေးကင်း-ချမ်းသာ-
ခြင်း။ ဣစ္စေတံ ကုသလံ။ ဝိ၊၁။၂၆၅။ ဝိ၊၄။
၄၄။ ဣစ္စေတံ ကုသလန္တိ ဧတံ ပဋိနိဿဇ္ဇနံ
ကုသလံ ခေမံ သောတ္ထိဘာဝေါ တဿ
ဘိက္ခုနော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၉၃။ ဣစ္စေတံ ကုသလံ
သာဓု သုဠု သုန္နရံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၅၃။

(၅) ဉာဏ်ပညာ။ ကုသလန္တိ ဉာဏံ။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၄၆။

(တိ) (၆) အနာကင်းသော - အပြစ်
ကင်းသော-ကောင်းသော-အကျိုးရှိသော
(ကုသိုလ်)။ ကုသလာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၁။

(-၁၇။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၄-၅။ ပဋိသံ၊ ၄၀၊ ၆၀။
ဝိမာန၊ ၃၇။ ပေတ၊ ၁၂၇။) ကုသလန္တိ ကုန္တိ-
တာနံ သလနာဒိဟိ အတ္ထေဟိ ကုသလံ။
အပိစ အာရောဂျဋ္ဌေန၊ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန၊ ကော-
သလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန စ ကုသလံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။
၁၀၅။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၉။
ဝိမာန၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၉။ ပေတ၊ ၄၊ ၈။)

(၇) လိမ္မာ - ကျမ်းကျင် - သော၊ သူ။
ကုသလေဟိ သုသမန္နာဟတဿ သဒ္ဓေါ
ဟောတိ ဝဂ္ဂ၊ စ။ အံ၊ ၃၊ ၉၂။ (-သံ၊ ၁။ ၁၄။
ပဋိသံ၊ ၅၊ ၆။ ဓမ္မ၊ ၁၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၊ ၆၊ ၃၆။
ဝိမာန၊ ၇၊ ၁။ ပေတ၊ ၁၂၈။ အပါ၊ ၁။ ၂၉။ ဇာ၊
၁။ ၃၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၆။ နေတ္ထိ၊ ၁၈။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။
၁၈၉။) ကုသလေဟိ သုသမန္နာဟတဿာတိ
ယေ ဝါဒေတုံ ကုသလာ ဆေကာ၊ တေဟိ
ဝါဒိတဿ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၂၃၄။ (-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၀။
ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄၊ ၁၅၇။
ဝိမာန၊ ၄၊ ၁။ ၁၉၉။ ပေတ၊ ၄၊ ၁၄။ အပါ၊ ၄၊ ၁။
၂၅၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၇၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၃။ ဒီ၊ ၄၊
၃။ ၂၁၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၁၁။)

(ကုသိုလ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သိမှတ်ဖွယ်များ
စွာရှိသည်တို့ သင့်လျော်သည့် အချက်အ
လက် အကြောင်းအရာများကို—

- (၁) ကုသိုလ်အယူအဆ။
- (၂) ကုသိုလ်အမျိုးအစား။
- (၃) ကုသိုလ်၏လက္ခဏာစသည်။
- (၄) ကုသိုလ်ဖြင့် အကုသိုလ်ပယ်ပုံ။
- (၅) ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ထက် အား
ကြီးပုံ။
- (၆) ကုသိုလ်ဖြစ်ရန်အကြောင်းများ။
- (၇) ကုသိုလ်ဖြစ်ရန်အခါအခွင့်။
- (၈) ကုသိုလ်၏အကျိုး။
- (၉) တိုက်တွန်းချက်—ဤသို့ ၉-ပိုင်း
ခွဲကာ အစဉ်အတိုင်း မကျဉ်းမကျယ် သင့်
လျော်ရုံ ရေးသားဖော်ပြပေအံ့—

၁-ကုသိုလ်အယူအဆ

ကုသိုလ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိ
သက် စကားဖြစ်၍ မြန်မာစစ်စစ်အဓိပ္ပါယ်မှာ
“အကောင်း=ကောင်းသော သဘော” ဖြစ်
သည်။ ထိုကောင်းသော သဘော ဆိုရာ၌
အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုး ရှိသည့်အနက်—

(က) အပြစ်ကင်းခြင်း၊ အပြစ်ကင်း၍
ကောင်းခြင်း။

(ခ) အပူအပင် ကင်းခြင်း၊ အပူအပင်
ကင်း၍ ကောင်းခြင်း။

(ဂ) အနာရောဂါကင်းခြင်း၊ အနာရော
ဂါ ကင်း၍ ကောင်းခြင်း။

(ဃ) ကောင်းကျိုး ပေးစွမ်းနိုင် ၍
ကောင်းခြင်း။

(င) ကောသလ္လ မည်သော ဉာဏ်ပညာ
ကြောင့်ဖြစ်၍ ကောင်းခြင်း-ဟု အကောင်း
သဘော (၅) မျိုး ပါဝင်သက်ဆိုင်သည်။

(က) (ခ) လောက၌ အပြစ်ကင်းလွတ်
သော ပစ္စည်း ဝတ္ထု တခုခုကို တွေ့မြင်လျှင်
“ကောင်းသားပဲ၊ အကောင်းပဲ” ဟု သုံးစွဲ
ပြောဆိုလေ့ရှိသည်။ ထို့အတူ အပူအပင်ကင်း
ခြင်းကိုလည်း “အကောင်း” ဟု သမုတ်ကြ
သည်။ ဤနည်းအတိုင်းပင် ကိလေသာ အ
ပြစ် ကိလေသာ အပူ ကင်းသောကြောင့်
ကုသိုလ်ကို “အကောင်း = ကောင်းသော
သဘော” ဟုဆိုသည် (ကိလေသာသည် စိတ်
ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်၊ ပူပန်စေတတ် သော
ကြောင့် စိတ်၏အပြစ်၊ စိတ်၏ ပူပန်ခြင်းဟု
ဆိုရသည်။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၅-၌ ဤ ၂-မျိုးကို
အပြစ်ကင်းခြင်းတမျိုးတည်းဖြင့်ပြ၍ ဒီ၊ ၄၊
၃။ ၆၇-၌ ၂-မျိုးခွဲပြသည်။)

(ဂ) လောက၌ လူချင်းတွေ့၍ နှုတ်ဆက်
ရာတွင် “နေကောင်းရဲ့လား? - ကောင်းပါ
တယ်” စသည်ဖြင့် ပြောဆို သုံးနှုန်းကြရာ

ရောဂါကင်းခြင်း ကျန်းမာခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ “ကောင်း” ကို သုံးခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အတူပင် ကိလေသာရောဂါကင်းသောကြောင့် ကုသိုလ်ကို “အကောင်း=ကောင်းသော သဘော” ဟု ဆိုသည်။ (ကိလေသာသည် စိတ်ကို နာကျင်စေတတ်၊ နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့် စိတ်၏ အနာရောဂါဟု ဆိုရသည်။)

(ဃ) လောက၌ “စပါးစိုက်တာကောင်းသည်၊ ကုန်သည်လုပ်တာ ကောင်းသည်” စသည်ဖြင့် သုံးစွဲပြောဆိုရာ၌ နောင်အခါကောင်းကျိုး ဖြစ်ထွန်းမည်၊ ကောင်းကျိုးခံစားရမည်ကို ရည်ရွယ်၍ စိုက်ပျိုးခြင်းစသော အသက်မွေးအတတ်အလုပ်အကိုင်တို့ကို “ကောင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထား၍ ပြောဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းအတူ နောင်သောအခါအကြောင်းညီညွတ်ပြည့်စုံလျှင် ကောင်းကျိုးပေးလတ္တံ့၊ ကောင်းကျိုး ကေန့် ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ကုသိုလ်ကို “အကောင်း=ကောင်းသောသဘော” ဟုဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(င) လောက၌ ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်သော လိမ်မာကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို တွေ့မြင်သိရှိသောအခါ၌ “ကောင်းပါပေသည်” ဟု ချီးမွမ်းပြောဆိုကြသည်။ ထို့အတူ ဉာဏ်ပညာကြောင့်ဖြစ်ရ၍ ကုသိုလ်ကို “အကောင်း=ကောင်းသောသဘော” ဟုဆိုရသည်။ (ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၆၄-၌ လိမ်မာ ကျွမ်းကျင်ခြင်းကို ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်ခြင်း၌ သွင်းယူသည်။ ဤအရာ၌ ဉာဏ်ယှဉ်ကုသိုလ်ကို မုချ၊ ဉာဏ်မယှဉ်ကုသိုလ်ကို ဥပစာအားဖြင့် ယူရမည်ဟု အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၅-၌ ပြဆို၏။ ဉာဏ်သည် ဉာဏ်မယှဉ်သော ကုသိုလ်တို့ကိုလည်း ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ဟု မူလဋီ၊ ၁။ ၂၈-၌ ဆိုသောကြောင့် “ဉာဏ်ပညာကြောင့်ဖြစ်၍ ကုသိုလ်မည်၏” ဆိုရာ၌ မုချအားဖြင့် ဉာဏ်ယှဉ်၊ မယှဉ် ကုသိုလ်အားလုံး သက်ဆိုင်

သည်ဟု ယူဆသင့်သည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၁၊ ၁၀၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇။ ကုသလကို ဝိဂြိုဟ်အမျိုးမျိုးပြု၍ သဒ္ဓတ္ထအမျိုးမျိုးကြံစည်ပြဆိုထားရာ ထောင့်ကွင်း၌ ပါသော အကိုး သာဓကကျမ်းညွှန်းများကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် စုံလင်စွာ သိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓတ္ထအကျယ်မရေးတော့ပေ။ အကျဉ်းချုပ်ဆိုရလျှင် အကုသိုလ်ကို ပယ်တတ်သောကြောင့် ကုသိုလ်မည်၏။ ဉာဏ်သည် ယူအပ်ဖြစ်စေအပ်သောကြောင့် ကုသိုလ်-မည်၏ ဟု အဓိပ္ပါယ် ၂-မျိုးသာ ရသည်။)

၂-ကုသိုလ်အမျိုးအစား

ကုသိုလ်သည် (က) ကာမာဝစရကုသိုလ်၊ (ခ) မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်၊ (ဂ) လောကုတ္တရာကုသိုလ်ဟု ၃-မျိုး ၃-စားရှိသည်။

(က) ကာမာဝစရကုသိုလ်=ကာမကုသိုလ် — အပါယ်လေးဘုံ လူ့ဘုံ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ် ပါဝင်သော ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ အဖြစ်များသော ကုသိုလ်သည် (ဝါ) ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံသို့ ရောက်စေတတ်၊ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးတတ်သော ကုသိုလ်သည် ကာမာဝစရကုသိုလ် (အတိုသုံး) ကာမကုသိုလ်မည်၏ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄-၅)။

ထိုကုသိုလ်သည် ဒါနမူ သီလမူ ဘာဝနာမူ အားလျော်စွာ ၃-မျိုးရှိသည်။ ထိုအမှုတို့ကား မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ဖြစ်သောကြောင့် ကောင်းမှုဟု မြန်မာသက်သက်ဖြင့်၎င်း၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုဟု ပါဠိသက်စကားနှင့်တွဲဖက်၍၎င်း ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုသုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။

ထို ၃-မျိုးတို့သည်လည်း ဖြစ်ရာဒွါရလိုက်၍ ကိုယ်ဖြင့်ပြုသော ကောင်းမှု၊ နှုတ်ဖြင့်ပြုသောကောင်းမှု၊ စိတ်ဖြင့်ပြုသောကောင်းမှု (ဝါ) ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဟု ၃-မျိုးအသီးသီးပြားသည်။

ထိုမှတစ်ပါး အဆင်းကိုအာရုံပြု၍ဖြစ်သော ကုသိုလ်၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့၊

(ပသာဒရုပ် သုခုမရုပ် စိတ်စေတသိက် နိဗ္ဗာန် ပညတ် ၆-မျိုးပါဝင်သော) ဓမ္မကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော ကုသိုလ်ဟု အာရုံလိုက်၍ ၆-မျိုး ကွဲပြားသည်။

အဆင်းစသော အာရုံ ၆-ပါးကို အာရုံပြု၍ ဒါနကုသိုလ် သီလကုသိုလ်၊ ဘာဝနာကုသိုလ်တို့၏ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ ဖြစ်ပုံ ၅၄-မျိုးကို အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၈-၁၂၃-၌ အကျယ် ပြထားသည်။ ယင်း ကာမကုသိုလ်သည် ဒါန-စသော ၃-ပါးနှင့် မြှောက်သော် (၁×၃=၃) ၃-ပါးဖြစ်သည်။ ယင်း ၃-ပါးကို ကာယကံစသော ကံ ၃-ပါးနှင့် မြှောက်ပြန်လျှင် (၃×၃=၉) ၉-ပါးဖြစ်သည်။ ယင်း ၉-ပါးကို ရူပါရုံစသော အာရုံ ၆-ပါးနှင့် မြှောက်ပါးက (၉×၆=၅၄) ၅၄-ပါး ဖြစ်သည်။

သင်္ကတိသုတ်(ဒီ၊ ၃။ ၁၈၂)၌ ဒါန၊ သီလ၊ ဘာဝနာဟု ကုသိုလ် ၃-မျိုးသာပြသော်လည်း အဋ္ဌကထာ ဆရာတို့က—အရိုအသေ ပြုခြင်း (အပစာယန)၊ ကိစ္စကြီးငယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း (ဝေယျာဝစ္စ)၊ မိမိပြုသော ကုသိုလ်အဘို့ကို အမျှဝေခြင်း (ပတ္တိဒါန)၊ သူတပါး ပေးဝေသော ကုသိုလ်အဘို့ကိုသာစုခေါ်ခြင်း (ပတ္တာနုမောဒန)၊ တရားနာယူခြင်း (ဓမ္မဿဝန)၊ တရားဟောခြင်း (ဓမ္မဒေသနာ)၊ အယူကို ဖြောင့်စွာထားခြင်း (ဒိဋ္ဌဇုကမ္မ)၊ ဤ ၇-ပါးကို ဖြည့်စွက်လျက် ၁၀-ပါး ပြဆိုကြသည်။ ထိုဆယ်ပါးကို (ကုသိုလ်ဖြစ်၍ ပုည၊ မချွတ် ကေနံပြုသင့်၍ ကိရိယ၊ အကျိုးအာနိသင် တို့၏ တည်ရာဖြစ်၍ ဝတ္ထု၊ ဤ ၃-မျိုးကို တပေါင်းတည်းပြုကာ) ပုညကိရိယဝတ္ထုဟု သုံးသည်။ ထို ၁၀-ပါးတို့၏ အဓိပ္ပါယ်၊ အရ ကောက်ကိုင်း၊ အပစာယန ဝေယျာဝစ္စ စသော ၇-ပါးကို ဒါန သီလ ဘာဝနာတို့၌ သွင်းပုံတို့ကိုင်း အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁-၃။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၇၅-ဂ။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၅-၉-တို့၌ကြည့်။

ထိုကာမကုသိုလ်သည် ဆန္ဒစသည်ကို အကြီးအမှူးပြု၍ ဖြစ်သောအခါ သာဓိပတိ ကုသိုလ် (အဓိပတိပစ္စည်း ရသောကုသိုလ်)၊ အကြီးအမှူးမပြုမူ၍ ဖြစ်သောအခါ နိဗ္ဗာဓိပတိ ကုသိုလ် (အဓိပတိပစ္စည်းကင်းသောကုသိုလ်) ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။

အယုတ် အလတ် အမြတ် အားဖြင့်လည်း ၃-မျိုးခွဲနိုင်သည်။ ကောင်းမှုကို ပြုလုပ်သော အခါ ဆန္ဒ စိတ် ဝီရိယ ပညာတို့တွင် တပါးပါး ယုတ်ညံ့လျှင် ဟိနကုသိုလ်၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်လျှင် မဇ္ဈိမကုသိုလ်၊ လွန်မြတ်လျှင် ပဏိတကုသိုလ် ဟု ၃-မျိုးပြားသည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၇)။ မရိုမသေပြုလျှင် ဟိနကုသိုလ်၊ လျစ်လျူရှု၍ ဘာသိဘာသာပြုလျှင် မဇ္ဈိမကုသိုလ်၊ ရိုရိုသေသေပြုလျှင် ပဏိတကုသိုလ် ဟူ၍၎င်း။ နည်းနည်းပြုလျှင် ဟိနကုသိုလ်၊ အတိုင်းအရှည်အားဖြင့်ပြုလျှင် (စံချိန်မှီ ပြုလျှင်) မဇ္ဈိမကုသိုလ်၊ အတိုင်းအရှည်ထက် လွန်ကဲပိုမိုစွာပြုလျှင် ပဏိတကုသိုလ်ဟူ၍၎င်း အနုဋီကာ၌ မိန့်ဆိုသည် (အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၇)။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် သီလနိဒ္ဒေသ၌လာသည့်အတိုင်း အယုတ်၊ အလတ်၊ အမြတ်ခွဲနည်း ၃-မျိုးကိုလည်း မှတ်သားနည်းယူဘွယ်ဖြစ်၍ ဖော်ပြလိုပေသည်။ အကျော်အစောကိုရလိုစိတ်ဖြင့် ပြုလုပ်သောကုသိုလ်သည် ယုတ်သောကုသိုလ်မည်၏။ ကုသိုလ်၏အကျိုးကို လိုလားတပ်မက်စိတ်ဖြင့် ပြုလုပ်သောကုသိုလ်သည် အလယ်အလတ်ကုသိုလ်မည်၏။ “ဤအမှုသည် ပြုသင့်ပြုထိုက်သော အမှုဖြစ်သည်” ဟု နှလုံးသွင်း၍ အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ အလေ့ သဘောကို မှီ၍ ပြုလုပ်သောကုသိုလ်သည် မြတ်သော ကုသိုလ်မည်၏။ (ဤ ၃-မျိုးတို့တွင် ပဌမကုသိုလ်ကား ပကာသနစိတ်နှင့် ပြုသောကုသိုလ်ကည်း၊ ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိကိုမျှ လှလှပေးနိုင်သော ကုသိုလ်မျိုးမဟုတ်၊ ပါရမီအဖြစ်နှင့် ဝေးစွာ။

ဒုတိယကုသိုလ်ကား အကျိုးကို လိုလားသောစိတ်ဖြင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို အယုတ်အမြတ်ရွေးချယ်မှု၊ အကျိုးကြီးရာသောနည်းလမ်းကို ရွေးချယ်မှုတို့နှင့် ပြုသော ကုသိုလ်တည်း။ ဘဝသမ္ပတ္တိ၊ ဘောဂသမ္ပတ္တိကိုကား ပေးနိုင်၏။ ပါရမီကုသိုလ်မျိုးမဟုတ်။

တတိယကုသိုလ်ကား အလုပ်အမှုကိုသာ အလေးဂရုပြုသည်။ အကျိုးကို မမြော်လင့်။ “မိမိလက်ရှိ ပစ္စည်းဝတ္ထုကို သူတပါးတို့နှင့် ဆက်ဆံသည်ကိုပြု၍ သုံးဆောင်မှုသည် အရိယာ သူမြတ်တို့၏ အစဉ်ထုံးတမ်းကျင့်မြဲလမ်းပေတည်း။ ငါသည်လည်း အလောင်းအလျှာ အရိယာတို့၏လမ်းကို လိုက်ထိုက်သည်။ မိမိပိုင်သော ပစ္စည်း ဥစ္စာကို သူတပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံသည်ကိုပြု၍ သုံးဆောင်ခြင်းသည် အန္တဗာလပုထုဇဉ်တို့၏ အစဉ်ထုံးတမ်းကျင့်မြဲလမ်းပေတည်း။ ငါသည် အန္တဗာလပုထုဇဉ်တို့လမ်းကို လိုက်ခြင်းငှါ မထိုက်” ဤသို့ နှလုံးထား၍ မိမိပိုင်သောပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို အယုတ်အလတ် အမြတ်မရွေး လှူဒါန်းပေးကမ်းစွန့်ကြဲသော ဒါနကုသိုလ်သည် အရိယာသဘာဝကိုမှီ၍ပြုသော ကုသိုလ်မည်၏။ ပါရမီကုသိုလ်မျိုးတည်း။ သီလမှု နိက္ခမမှု စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း အကျိုးကို မမြော်ကဲ့ပဲ အလုပ်အမှုကိုသာ အလေးဂရုပြု၍ ပြုလုပ်နိုင်မှသာ ပါရမီကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်သည်ဟု မှတ်လေ။ ဤကား ဥတ္တမပုရိသဒီပနီ၌ လယ်တီဆရာတော်ကြီး၏ အဓိပ္ပါယ် ရှင်းလင်း ပြဆိုချက်တည်း။ ဒါနကုသိုလ်ကို မူတည်၍ ရှင်းလင်းချက် ဖြစ်သည်။)

တနည်းကား တဏှာ အစွမ်းဖြင့် ဘဝသမ္ပတ္တိ ဘောဂသမ္ပတ္တိပြည့်စုံရန် ရည်ရွယ်၍ ကျင့်သော သီလသည် ယုတ်သော ကုသိုလ်မည်၏။ မိမိဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရန် ရည်ရွယ်၍ ကျင့်သောသီလသည် အလယ်အလတ်ကုသိုလ်မည်၏။ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ရန်ရည်ရွယ်၍ ကျင့်သော ပါရမီမြောက် သီလသည် မြတ်သော ကုသိုလ်မည်၏။ (ဤနေရာ၌လည်း လယ်တီဆရာတော်ကြီးက “ရွေးသုံးမျိုး၌ ပါသော အကျိုးကို လိုလား၍ပြုသော ဒုတိယကုသိုလ်သည် ဤနောက် ၃-မျိုးမှာ ဟိနကုသိုလ် ဖြစ်လာ၏။ ပါရမီ မြောက်သော ကုသိုလ်မျိုးမဟုတ်။ အယုတ်အညံ့ မျိုးသာတည်း။ မိမိကိလေသာမှလွတ်ရန်ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကိုကား အလတ်ကုသိုလ်ဆိုလို၏။ ပစ္စေကဗောဓိ၊ သာဝကဗောဓိ လမ်းတည်း။ ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့ ကိလေသာမှလွတ်ရန် ပြုလုပ်သော ကုသိုလ်ကိုကား အမြတ်ကုသိုလ် ဆိုလို၏။ မဟာဗောဓိလမ်းတည်း” ဟု ဥတ္တမပုရိသဒီပနီ၌ မှတ်ချက်ချတော်မူသည်။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် (၁။၁၃)၌ သီလကုသိုလ် အတွက် ဟိန၊ ပဏိတ၊ မဇ္ဈိမခွဲပုံတို့ကို ပြဆိုခြင်း ဖြစ်သော်လည်း အခြားသော ဒါနစသော ကုသိုလ်အားလုံးနှင့်ပင် သက်ဆိုင်၏ဟု မှတ်သားရသည်။ ကာမကုသိုလ်အတွက် ဤခွဲနည်းမျိုးနှင့် သဘောတူသော ခွဲနည်းမျိုးကို အနုဋီ၊ ၁။၁၁၇-၌လည်း ပါရှိသည်။ စကားသုံးအနည်းငယ် ကွဲပြားသည်။

(လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ မှတ်ချက်ကို ပြလိုသောကြောင့်၎င်း၊ ဋီကာထက် အဋ္ဌကထာကို ဦးစား ပေးလိုသောကြောင့်၎င်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ်လာခွဲနည်းကို ပြဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ပါရမီရှင် ဖြစ်လိုသူများ၊ ပါရမီမြောက် ကျင့်ကြံအားထုတ် ကုသိုလ်ပြုလုပ်လိုသူများအား အထူး ရည်ရွယ်၍ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ရေးသားချက်တို့ကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြလိုက်ရပေသည်။)

ထိုကာမကုသိုလ်တို့ကို သရုပ်အရကောက်သော် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ တိုက်တွန်း၍ဖြစ်ရသောစိတ် ၁-ခု စသည်ဖြင့် ၈-ပါးရှိသည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၅)။ (ပြဇာနီး

သော သဘောကြောင့်သာ စိတ်ကိုမူတည်ဆိုသည်။ စင်စစ် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များပါကုသိုလ်အရည်ပါဝင်သည်။ ထိုကမကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးကို အထက်၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ပုညကိရိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး၊ အာရုံ ၆-ပါး၊ အဓိပတိ ၄-ပါး (ဉာဏ်ကင်းသော ကုသိုလ်၌ အဓိပတိ ၃-ပါး) ကံ ၃-ပါး အယုတ်အလတ် အမြတ်ဟူသော အဆင့်အတန်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် မြောက်ပွားလိုက်လျှင် ၁၅၁၂၀ ရှိသည်။ အဓိပတိကို (ဉာဏ်ကင်းသောကုသိုလ်၌) မလျော့ပဲ တွက်လျှင် ၁၇၂၈၀ ရှိသည်။ ကာလ ဒေသ စသည်တို့ဖြင့် မြောက်ပွားလျှင်မူ မရေတွက်နိုင်အောင် များပေသည် (ဝိဘာဝိနိ။ ၈၈-၉။ ဝတာရ၊ ဇူ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၆)။

ကာမကုသိုလ်စိတ်တို့တွင် သောမနဿသဟဂုတ် စိတ်ထက်ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ်က အားကြီးသည်။ (ဤနေရာ၌ သောမနဿဥပေက္ခာတို့၏ အယုတ်အမြတ်၊ အားရှိအားမဲ့ ပြဿနာဖြစ်ပွား၍ လယ်တီဆရာတော် ဘုရားအား လျှောက်ထားရာ သောမနဿဥပေက္ခာဒီပနီဖြင့် ဖြေရှင်းပေးတော်မူသည်။ သို့ဖြစ်၍ အလိုရှိသူတို့သည် ယင်းဒီပနီကို ကြည့်ရှုရာသည်။ ဤ၌ ပြဆိုချက်မှာ အဘိဓမ္မာဝတာရဇူကာသစ်ဆရာအလိုသာ ဖြစ်၏။)

ဉာဏ်မယှဉ်သော စိတ်ထက် ဉာဏ်ယှဉ်သော စိတ်က အားကြီးသည်။ တိုက်တွန်းမှုရှိသောစိတ်ထက် တိုက်တွန်းမှုမရှိသောစိတ်က ယှဉ်ဘက်ဝေဒနာ၊ ဉာဏ်တူလျှင် အားကြီးသည် (ဝတာရ၊ ဇူ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၅)။

သောမနဿသဟဂုတ် ဖြစ်ခြင်း စသော အင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံလုံလောက်သောကြောင့် ကာမကုသိုလ်စိတ်ကို “မြတ်သောကုသိုလ်စိတ် (ဝါ) မဟာကုသိုလ်စိတ်” ဟု ခေါ်သည်။ တနည်းဆိုရသော် ပစ္ဆိမဘဝိက ဘုရားလောင်းတို့၏ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်

“ပူဇော်အပ်သောစိတ် (ဝါ) မဟာကုသိုလ်စိတ်” ဟုခေါ်သည်။ ဝတာရ၊ ဇူ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၀၃။

ကာမကုသိုလ်စိတ်သည် အကျိုးပေးရာ၌ အလွန်ကျယ်ပြန့်သည်။ အရာကျယ်လှသည်။ ပဋိသန္ဓေအကျိုး ဇနကသတ္တိလည်း ရှိသည်။ နိဗ္ဗာန်ရောက်သည့်တိုင်အောင် ဘဝအဆက်ဆက်တို့၌ ပဝတ္တိအကျိုးပေးသည်။ အပရာပရိယကံအဖြစ်ဖြင့်လည်း သတ္တိရှိသည်။ ထို့ပြင် ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘူ ဝေါဒါန် ဇောစိတ်တို့အဖြစ်ဖြင့် ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ် ရရာရကြောင်း အခြေခံဖြစ်သည်။ ဈာန်ဝင်စားခြင်း၊ ဖလသမာပတ်၊ နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားရာ၌လည်း ကာမကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ပါရသည်ချည်းဖြစ်သည်။ ဤသို့ အရာကျယ်တွင်ကျယ်လှသဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်ဟုခေါ်တွင်ပေသည်။

လောက၌ သူသူငါငါ ပြုလုပ်နေသော ကုသိုလ်တို့သည် ကာမကုသိုလ်သာ များကုန်၏။ ထိုကုသိုလ်ပြုရာ၌ အမွန်အမြတ် ဖြစ်နိုင်သမျှဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပုံကိုစွဲ၍၎င်း၊ အသိဉာဏ်စိတ်ဓာတ်ရှိမရှိကို အကြောင်းပြု၍၎င်း ကွဲပြား ခြားနားသော ကုသိုလ် ၆-မျိုးကို နိဂုံးအနေဖြင့် ပြလိုသည်။ ထို ၆-မျိုးကား—

(၁) မိမိသဘောအလျောက် ပြုသော ကုသိုလ် (=သယံကာရကုသိုလ်)

(၂) သူတပါးပြုသည်ကို မြင်၍ပြုသော ကုသိုလ် (=ပရိကာရကုသိုလ်)

(၃) မိမိလက်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပြုသော ကုသိုလ် (=သဟတ္ထိကကုသိုလ်)

(၄) သူတပါးကိုစေခိုင်း၍ပြုသောကုသိုလ် (=အာဏတ္ထိကကုသိုလ်)

(၅) ကံကံ၏အကျိုးကိုသိမြင်နားလည်၍ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ပြုသောကုသိုလ် (=သမ္မဇာနကကုသိုလ်)

(၆) ကံကံ၏ အကျိုးကိုမသိပဲ ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ပြုသောကုသိုလ် (=အသမ္ပဇာန ကုသိုလ်)တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုကုသိုလ်တို့တွင် (၁)(၃)(၅) ကုသိုလ်တို့သည် အစဉ်အတိုင်း (၂) (၄) (၆) ကုသိုလ်တို့ထက် သာလွန်မှုန် မြတ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ် ပြုရာ၌ သူတပါးကို ကြည့်မနေပဲ ကိုယ့်သဘော အလျောက် ကိုယ်တိုင် ကိုယ်ကျ ကံကံ၏ အကျိုးကို သိရှိနားလည်သော အသိဉာဏ် စိတ်ဓာတ် ပြည့်ပြည့်ဝဝဖြင့် အားထုတ်ပြုလုပ် ကြကုန်ရာသည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၅-၆)။

(ခ) မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်—ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ ဝေဒနာ၊ ဧကဂ္ဂတာတို့ကို ကသိုဏ်း စသော အာရုံကို စူးစိုက်တတ်သောကြောင့် ၎င်း၊ ကာမစွန္ဒစသော နိဝရဏတို့ကို လောင် မြှိုက် စေတတ်သောကြောင့်၎င်း “ဈာန = (မြန်မာလို) ဈာန်”ဟု ခေါ်သည်။ (ဈာန သဒ္ဒါကား စူးစိုက်ခြင်း၊ လောင်မြှိုက်စေခြင်း ၂-နက် ဟောသည်။)

ဝိတက်စသော တခုတခုသော အစိတ်အပိုင်းကို ဈာနင်္ဂ (ဝါ) ဈာနင်ဟု ခေါ်သည်။ ထိုဝိတက်စသည်တို့နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ် ၉-ပါး ရှိသည်။ ရှေ့ပိုင်း ၅-ပါးကို ဟောစဉ် ရစဉ် အားလျော်စွာ ပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်၊ ပဉ္စမဈာန်ဟု အမည်ပေးသည်။ ဈာနင်ပါဝင်မှု လည်း ၅-ပါး ၄-ပါး ၃-ပါး ၂-ပါးအားဖြင့် အသီးသီးမတူကြ။ (စတုတ္ထ ပဉ္စမတို့ကား ဈာနင် ၂-ပါးရှိချင်းတူသော်လည်း ဝေဒနာ မတူ၍ ခွဲထားသည်။) နောက်ပိုင်း ၄-ပါးမှာ ဝေဒနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဈာနင် ၂-ပါးရှိချင်း တူသော်လည်း အာရုံကွဲပြား၍ ၄-ပါးဖြစ်သည်။ ရှေ့ပိုင်း ၅-ပါးကို ရူပဘုံ၌ အဖြစ်များသော ကြောင့်၎င်း၊ ရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေး တတ်သောကြောင့်၎င်း ရူပါဝစရကုသိုလ်(အတိုသုံး) ရူပကုသိုလ်ဟု ဆိုသည်။ နောက်ပိုင်း

၄-ပါးကို အရူပဘုံ၌ အဖြစ်များခြင်းကြောင့် ၎င်း၊ အရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးတတ်သော ကြောင့်၎င်း အရူပါဝစရကုသိုလ် (အတိုသုံး) အရူပကုသိုလ်-ဟု ဆိုသည် (အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ သင်္ဂဟ။ ၄-၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇၆၊ ၉၂)။ ဈာန-လည်း ကြည့်။

ထိုကုသိုလ် ၉-ပါးသည် ကိလေသာကိုပယ် ချီနိုင်စွမ်း ရှိသောကြောင့်၎င်း၊ ကျယ်ပြန့်သောအကျိုးရှိသောကြောင့်၎င်း၊ ရှည်လျားသော စိတ်အစဉ်ရှိသောကြောင့်၎င်း (ကာမကုသိုလ်ဇောတို့ကဲ့သို့ ၇-ကြိမ်မျှသာမဟုတ်ပဲ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ သမာပတ် ဝင်စားစဉ် ဖြစ်နိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်) မြတ်သော သဘောသို့ ရောက်သည်ဖြစ်၍ မဟဂ္ဂုတ (ဝါ) မဟဂ္ဂုလ်ကုသိုလ်၊ မြတ်သောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသောကုသိုလ်မည်၏။ တနည်းဆိုရလျှင် မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကျင့်အပ်သော ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် မည်၏ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၇)။ (ဤအရာ၌ အဓိပတိ ၄-ပါး ထက် သန်သူကို မြင့်မြတ်သူဟု ဆိုလို၏။)

ထိုကုသိုလ်တို့ကိုလှူဒါန်းမှု သီလဆောက်တည်မှုဟူသော ဒါနသီလဖြင့် မရနိုင်၊ ဘာဝနာဖြင့်သာ ရနိုင်သည်။ စိတ်၌သာဖြစ်၍ မနောက် တပါးသာရှိသည် (သင်္ဂဟ။ ၃၅)။ ရံခါမျှသာဖြစ်လျှင် အယုတ်၊ သင့်တော်ရုံသာ ပွားများလျှင် အလတ်၊ လွန်စွာပွားများအား ထုတ်၍ ကျွမ်းကျင်လျှင် (ဝသီဘော်မြောက်လျှင်) အမြတ်ဟု ၃-မျိုးကွဲပြားသည်။ ကာမကုသိုလ်၌ဆိုခဲ့သော ဆန္ဒစသောအဓိပတိတို့၏ အယုတ်အလတ်အမြတ်လိုက်၍လည်း ၃-မျိုး ခွဲနိုင်သည် (အနုဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၇)။

(အခြားသော ခွဲနည်း ၃-မျိုးကိုလည်း အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ် ၁။ ၂၀၈-၌ ပြဆိုထားသေးသည်။ ချမ်းသာစွာ အားထုတ်၍ လျင်မြန်စွာသိခြင်း (သုဓပ္ပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိညာ) စသော ကျင့်ကြံ အားထုတ်မှု သိမြင်ရရှိမှုတို့

ကို စွဲ၍ ပဋိပဒါအားဖြင့် ၄-ပါးပြားပုံ အာရုံ အကြောင်းပြု၍ ၄-ပါးပြားပုံ စသည်တို့ကို အဘိဋ္ဌာ၁။၂၂၇-၉။ ဝတာရ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၀၉-၁၀။ ဝိဘာဝိနီ။၉၄-တို့၌ ကြည့်။ ဤ၌ ကျယ် အံ့စိုး၍ ချင်းချန်ခဲ့သည်။)

(ဂ)လောကုတ္တရာကုသိုလ်— လောကကို လွန်မြောက်တတ်သော လောကကို လွန်မြောက်လွှမ်းမိုး၍ တည်သော ကုသိုလ်သည် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ် မည်၏။ ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်တတ်သောကြောင့်နိယျာနိကကုသိုလ် ဟုလည်းဆိုရ၏ (အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၅၉)။ နိဗ္ဗာန်ကို ရှာမှီးတတ်သောကြောင့် (တနည်းအားဖြင့်) ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်တတ်သောကြောင့် မဂ်ကုသိုလ်ဟုလည်း ဆိုရ၏ (အဘိဋ္ဌ၊၁။၈၇)။ ကိလေသာတို့ကို မဂ်ဖြင့် ပယ်ပုံကို ကိလေသ-၌ကြည့်။

လောကသည် သင်္ခါရလောက၊ သတ္တလောက၊ သြကာသလောကဟု ၃-ပါးရှိသည်။ မဂ် ၄-ပါးတို့သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော သင်္ခါရလောက(လောကီနယ်)မှ လွန်မြောက်သည်။ သတ္တလောကမှ လွန်မြောက်ရာ၌ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပုထုဇဉ် လောကမှ ၎င်း၊ သကဒါဂါမိမဂ်သည် သောတာပန် လောကမှ၎င်း၊ အနာဂါမိမဂ်သည် သကဒါဂါမိလောကမှ၎င်း၊ အရဟတ္တမဂ်သည် အနာဂါမိလောကမှ၎င်း လွန်မြောက်သည်။ တည်ရာဌာန ဖြစ်ရာဘုံဘဝဟူသော သြကာသလောကမှ ထွက်မြောက်ရာ၌ သောတာပတ္တိမဂ်သည် အပါယ်လောကမှ၎င်း၊ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ကာမလောက (တစိတ်တဒေသ)မှ ၎င်း၊ အနာဂါမိမဂ်သည် အလုံးစုံသော ကာမလောကမှ၎င်း၊ အရဟတ္တမဂ်သည် ကာမ ရူပ အရူပ လောကတို့မှ၎င်း လွန်မြောက်သည် (ဝတာရ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၃၃)။ (အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၉၇-၌မူ သောတာပတ္တိမဂ်သည် အပါယ်ဘဝမှ ထ၏ စသည်ဖြင့် သုံးစွဲသည်။)

အမှန်တရားကိုသိမြင်မှု စသော မဂ္ဂင် ၈-ပါးနှင့်ယှဉ်သော ထိုကုသိုလ်သည် သဒ္ဓါ စသော ဣန္ဒြေ တို့၏ ထက်မြက်မှု သတ္တိ၊ ကိလေသာကို ပယ်နိုင်သောသတ္တိ ၄-မျိုး ၄-ဆင့် ကွဲပြားသောကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ် စသည်ဖြင့် ၄-မျိုးကွဲပြားသည် (ဝိဘာဝိနီ။၉၉။ ဝတာရ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၄၀)။ ထို ၄-မျိုးတို့တွင် အရဟတ္တမဂ်ကုသိုလ်သည်နောက်ထပ် ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်စရာမရှိ၍ ပစ္ဆိမကုသလ-စိတ္တ=အဆုံးစွန်သော ကုသိုလ်စိတ်မည်၏။ ဓမ္မယမိုက်အရကောက်လည်း ကြည့်။

ထိုမဂ်ကုသိုလ်သည် မှန်သော သဘောရှိသောကြောင့်၎င်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသောကြောင့်၎င်း သမ္မတ္တနိယတမည်၏ (အဘိဋ္ဌ၊၁။၈၇)။ တရားတော်၏ ဂုဏ်တော် ၆-ပါးအနက် အကာလိက ဂုဏ်တော်သည် မဂ်ကုသိုလ်နှင့်သာ သက်ဆိုင်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မဂ်သည်သာ ကာလမခြားပဲ အကျိုးပေးသောကြောင့်တည်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၉)။ မဂ်ကုသိုလ်သည် ကိလေသာကိုပယ်ရာ၌ တကြိမ်တည်းဖြင့်ပင် အပြီးအပိုင် နောင်တဖန် မဖြစ်ရအောင်ပယ်သည် ဖြစ်၍ ကာမ၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် တို့ကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ်မဖြစ်ပဲ တကြိမ်သာ ဖြစ်သည် (တကြိမ်ဖြင့် မိမိပြုအပ်သောကိစ္စ ကုန်သောကြောင့် ထပ်မံမဖြစ်ဟူလို) (အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ ဝိဘာဝိနီ။၉၉)။

(မဟဂ္ဂုတ် ကုသိုလ်ကဲ့သို့ပင် ပဋိပဒါအပြား စသည်ကို၎င်း၊ အခြေခံဝိပဿနာ၏ ဂုဏ်သတ္တိ၊ နိဗ္ဗာန်အာရုံတို့ကို အကြောင်းပြု၍ သုညတအမည်၊ အနိမိတ္တအမည်၊ အပ္ပဏိဟိတအမည် ရပုံတို့ကို၎င်း ကျယ်အံ့စိုး၍ မဖော်ပြတော့ပေ။ သိလိုသူတို့သည် အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ သင်္ဂဟ။၆၆(ကမ္မဋ္ဌာန်ပိုင်း)တို့ကို ကြည့်ကုန်ရာသည်။) ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်တို့သည် ကာမကုသိုလ် ၈-ပါး မဟဂ္ဂုတ်

ကုသိုလ် ၉-ပါး လောကုတ္တရာကုသိုလ် ၄-ပါး ပေါင်း ၂၁-ပါးဖြစ်သည်။

ထိုထို ပါဠိတော်တို့၌ ကုသိုလ်အမည်ဖြင့် ဟောသော တရားအမျိုးမျိုး တို့ကိုလည်း အမြက်မျှ ပြဦးအံ့—သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ် (မ၊၁။ ၅၈)ကုသလသုတ် (အံ၊၃။ ၄၇၃)တို့၌ သူတပါး၏ အသက်ကိုသတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းစသော သုစရိုက်၁၀-ပါးကို ကုသိုလ်ဟု ဟောတော်မူ၏။

အကုသလသုတ်(အံ၊၃။ ၄၇၃)၌ မှန်သော အမြင်၊ မှန်သောအကြံ၊ မှန်သောစကား၊ မှန်သော ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်မှု၊ မှန်သော အသက်မွေးမှု၊ မှန်သောဝီရိယ၊ မှန်သော သတိ၊ မှန်သော သမာဓိ၊ မှန်သော ဉာဏ်၊ မှန်သော လွတ်မြောက်မှု ၁၀-ပါးကို ကုသိုလ် ဟု ဟောတော်မူ၍ မဟာစတ္တာရီသကသုတ် (မ၊၃။ ၁၁၆-၁၂၁။ မ၊၄။ ၄၈၅)၌ မှန်ကန်သော အမြင်အစရှိသော တရား၂၀-ကို “ကုသိုလ်အဘို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ်အသင်း ဝင်တရားများ”ဟု ဟောတော်မူသည်။

သလ္လေခသုတ် (မ၊၁။ ၅၂-၃)၌ “ကောင်းမှုတို့၌ စိတ်ဖြစ်ခြင်းမျှသည်ပင် ကျေးဇူးများလှ၏။ ကာယကံ ဝစီကံမြောက် ပြုလုပ်ပြောဆို စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့ပါလျှင် ပြောဘွယ်ရာမရှိတော့ပေ”ဟု အစချီ၍ “သူတပါးတို့သည် ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ကြကုန်၏။ ငါတို့သည် မညှဉ်းဆဲ မနှိပ်စက်ပဲနေကုန်အံ့”စသည်ဖြင့် သလ္လေခဌာန ၄၄-ပါးတို့၌ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် စိတ်ထားနည်းတို့ကို ဟောတော်မူသည်။ သလ္လေခ ၄၄-ပါးသည်ပင် ကုသိုလ် ၄၄-ပါး ဖြစ်သည်။

သမ္မသာဒနီယသုတ် (ဒီ၊၃။ ၈၄)၌ သတိ-ပဋ္ဌာန်၊ သမ္ပပဓာန်၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်၊ ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင်၊ မဂ္ဂင်၊ ဟူသော ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါးကို ကုသိုလ်ဟု ဟောတော်မူသည်။

ဒသတ္ထရသုတ် (ဒီ၊၃။ ၂၂၇။ ဒီ၊၄။ ၃။ ၂၃၉)၌ သီလဖြည့်ကျင့်ခြင်း၊ ဣန္ဒြေစောင့်စည်းခြင်း၊ ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိခြင်း၊ နှိုးကြားခြင်း၊ သဒ္ဓါ သီလ စသော သူတော်ကောင်းတရား ၇-ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ ဝိဇ္ဇာ ၈-ပါး စသည်တို့ကို ကုသိုလ်ဟု ဖွင့်ပြသည်။

ကုသိုလ်အရ အနုစိတ်ဟောတော်မူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ “အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း? ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်သနည်း?ဟု”ပုစ္ဆာထုတ်၍ “ကာမကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ပေါ်သောအခါ ဖဿ ဝေဒနာစသော ၆၅-ပါးသော တရားတို့သည် အတူတကွ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုတရားအစုသည် ကုသိုလ်မည်၏။ ကုသိုလ်ဖြစ်၏”ဟု ဟောတော်မူသည်။ ရူပကုသိုလ် စသည်တို့ကိုလည်း ရသင့်သမျှ သရုပ်အကျယ်ထုတ်၍ ဟောတော်မူသည် (အဘိ၊ဓ၊၁၇-၉၀)။ ၆၅-ပါး၌ အမည်ဖော်၍ ဟောသောတရား ၅၆-ပါးနှင့် ဆန္ဒ၊ အဓိမေက္ခ၊ မနသိကာရ၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ကာယဒုစ္စရိတဝိရတီ (သမ္မာကမ္မန္တ)，ဝစီဒုစ္စရိတဝိရတီ (သမ္မာဝါစာ)，မိစ္ဆာဇီဝဝိရတီ (သမ္မာအာဇီဝ)ဟူ၍ အမည်မဖော်ပဲ ဟောသောတရား ၉-ပါး ပါဝင်၏။ ထို ၉-ပါးကို ယေဝါပနဖြင့် ဟောသောကြောင့် ယေဝါပနက-ဟု ဝေါဟာရ ထူးတပ်၍ သုံးစွဲသည်။ ထိုတရားတို့ကို ဟောရာ၌ ဖဿ-စသော ငါးပါးအုပ်စု၊ ဈာန်အုပ်စု၊ ဣန္ဒြေအုပ်စု၊ မဂ္ဂင်အုပ်စု-စသည်ဖြင့် ၁၇-အုပ်စုခွဲကာ ဟောတော်မူ၍ အချို့သော တရားတို့မှာ ရသင့်သော ကိစ္စအလျောက် အုပ်စု ၂-ခု၊ ၃-ခု စသည်တို့၌ ပါဝင်သောကြောင့်(သင်္ဂြိုဟ်စေတသိက်ပိုင်း အရကောက်နှင့်မတူပဲ) ၅၆-ပါးအထိ ပါဝင်ခြင်းဖြစ်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉၊၁၈၀)။ ဖဿ-စသော ၆၅-

ပါးတို့၏လက္ခဏာစသည်တို့နှင့်တကွအဓိပ္ပါယ်
အကျယ်ကို အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀-၂၀၆-၌ ကြည့်။

၃-ကုသိုလ်၏လက္ခဏာ-စသည်

ကုသိုလ်၌ အပြစ်ကင်းခြင်း၊ ကောင်းသော
အကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်ခြင်းသည် အမှတ်
လက္ခဏာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကုသိုလ်သည်
အပြစ်မရှိခြင်း၊ ကောင်းကျိုးပေးခြင်း လက္ခ-
ဏာရှိ၏ (=အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ)။

အကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးပယ်ရှားခြင်းသည်
ကုသိုလ်၏ အလုပ်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
ကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ
ရှိ၏ (=အကုသလဝိဒ္ဓိသနရသ-ကိစ္စရသ)။

ကုသိုလ်ကိုဉာဏ်ဖြင့်ရှုလျှင် ကိလေသာအ
ညစ်အကြေးမကပ်ပဲ ဖြူစင်သော သဘောကို
တွေ့မြင်ရသောကြောင့် ကုသိုလ်သည် ဖြူစင်
သော အခြင်းအရာရှိ၏။ (လောက၌စိတ်ထား
ဖြူစင်သည်၊ စေတနာဖြူစင်သည်ဟု သုံးနှုန်း
ပြောဆိုရာ၌ ဉာဏ်နီဉာဏ်နက် ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲမှု(ကိလေသာ)မပါသော စိတ်စေတ-
နာကို ရည်ရွယ်သုံးစွဲ ပြောဆိုသကဲ့သို့ မှတ်ယူ
ရာ၏။) (=ဝေါဒါနပစ္စုပ္ပန်)။

အသင့် လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုမရှိ
လျှင် ကုသိုလ်မဖြစ်နိုင်၊ ရှိမှသာ ကုသိုလ်ဖြစ်
နိုင်သောကြောင့် ကုသိုလ်သည် အသင့် လမ်း
မှန်စွာ နှလုံးသွင်းခြင်းလျှင် အနီးကပ်ဆုံး
အကြောင်းဖြစ်သည်(=ယောနိသောမနသိ-
ကာရပဒ္ဓာန)။

တနည်းအားဖြင့် အပြစ်ကင်းခြင်းသည်
ကုသိုလ်၏ အမှတ်လက္ခဏာ(=အနဝဇ္ဇလက္ခ-
ဏာ)၊ ဖြူစင်ခြင်းသည် ကုသိုလ်၏ပြည့်စုံခြင်း
ဂုဏ် (=ဝေါဒါနဘာဝရသ-သမ္ပတ္တိရသ ဖြစ်
သည်)၊ ကောင်းသော အကျိုးတရားသည်
ကုသိုလ်၏ အကျိုး(=သုခဝိပါကပစ္စုပ္ပန်၊
ဖလပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သည်)၊ အသင့်လမ်းမှန်စွာ

နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ကုသိုလ်၏အနီးကပ်ဆုံး
အကြောင်း ဖြစ်သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၅။
မူလဋီ၊ ၁။ ၃၁။ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၂-၅)။
ပဌမနည်း၌ ကုသိုလ်၏ လက္ခဏာကို အပြစ်
ကင်းခြင်း၊ ကောင်းကျိုး ပေးစွမ်းနိုင်ခြင်းဟု
၂-မျိုးပြဆိုရာ ရည်ရွယ်ချက် အမျိုးမျိုးကို
မူလဋီ၊ ၁။ ၃၁-၂-၌ရှု။ ဒါနစသောပါရမီ ၁၀-
ပါး၏ လက္ခဏာ ရသ စသည်တို့ကိုလည်း
သီလက္ခန်ဋီကာသစ် ပဌမအုပ် ဗြဟ္မဇာလ
သုတ်အဖွင့်၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ဖွင့်ပြထားသည်။
(ဥတ္တမပုရိသဒီပနီ၌လည်း ပါရှိ၏။ အလိုရှိသူ
တို့သည် ထိုကျမ်းတို့ကို ကြည့်ကုန်ရာသည်။)

၄-ကုသိုလ်ဖြင့် အကုသိုလ်ပယ်ပုံ

ကုသိုလ်သည် အကုသိုလ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း
ကိစ္စရှိရကား အကုသိုလ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်
ဖြစ်သည်။ ဆန့်ကျင်သည် ဆိုရာ၌လည်း အမြဲ
တမ်း ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို ပယ်တတ်၊
ဖျက်ဆီးတတ်သော သတ္တိရှိ၍ အကုသိုလ်မှာမူ
အပယ်ခံ အဖျက်ဆီးခံ ပယ်အပ် ဖျက်ဆီးအပ်
သော သဘောရှိခြင်းကြောင့် ကုသိုလ်ကို
အကုသိုလ်နှင့် ဆန့်ကျင်သည်ဟု မှတ်ယူရာ
သည်။ အကုသိုလ်ကမူ ကုသိုလ်ကို ပယ်ရှား
ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ပေ (မူလဋီ၊ ၁။ ၂၉။
ဝိဘာဝိနီ၊ ၈၁)။ အကယ်၍ အပြန်အလှန်
သဘောအားဖြင့် အကုသိုလ်ကလည်း ကု-
သိုလ်ကို ပယ်ရှား ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ပါမူ ကုသိုလ်
အမြစ်ပြတ်၍ သတ္တဝါတို့သည် အပါယ်လေး
ပါး၌ ပြည့်ကုန်ရာသည် (အနုဋီ၊ ၁။ ၂၉)။
(သတ္တဝါတို့၌ အကုသိုလ် အဖြစ်များ၍ ကု-
သိုလ်ဖြစ်ခွင့်နည်းသော ဓမ္မတာသဘောကို
ရည်ရွယ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။)

ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ကို ပယ်ရာ၌ (က)
အကုသိုလ်ဖြစ်မှုကိုပယ်ခြင်း၊ (ခ) အကုသိုလ်
၏ အကျိုးပေးမှုကို ပယ်ခြင်း-ဟု ၂-မျိုး
ခွဲခြား မှတ်သားသင့်၏။

(က) မှာ ကုသိုလ်ဖြစ်နေလျှင် အကုသိုလ် ဖြစ်ခွင့်မရခြင်း၊ အကုသိုလ် မဖြစ်နိုင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ရာဂစိတ်ပေါ်လာလျှင် ရာဂစိတ် ဟူ၍မှတ်ရမည်စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသော သတိပဋ္ဌာနသုတ်လာ စကားတို့သည် အထက် ပါ အကုသိုလ်ပယ်နည်းကို ပြခြင်းဖြစ်သည် (ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇)။

(ဤနေရာ၌ အကုသိုလ် ဖြစ်ခိုက်လည်း ကုသိုလ် မဖြစ်သောကြောင့် အကုသိုလ်က လည်း ကုသိုလ်ကိုပယ်သည် မဟုတ်ပါလော့? ပယ်ရာမရောက်ပါသလော့? ဟု စောဒနာ နိုင် ၏။ တပြိုင်နက် စိတ် ၂-ခု မဖြစ်ကောင်းရ ကား အကုသိုလ်ဖြစ်ခိုက် ကုသိုလ်မဖြစ်သည် မှာ မှန်၏။ သို့သော် ကုသိုလ်သာ ဖြစ်ခဲ့လျှင် ထိုအကုသိုလ်သည် ပျောက်ရမည်ဖြစ်ရကား ကုသိုလ်မရှိကာမျှဖြင့် ကုသိုလ်ကို ပယ်သည်ဟု မဆိုသင့်။

ဥပမာ—“ကြောင်ရှိသောကြောင့်ကြွက် ပြေးသည်” ဆိုရာ၌ မပြေးလျှင် ကြောင်စား ခံရမည်ဖြစ်၍ ပြေးခြင်း၊ ချပျောက်ခြင်း ဖြစ် သည်။ “ကြောင်မရှိ ကြွက်ထ” ဆိုရာ၌မူ ကြွက်၌ ကြောင်ကို သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးနိုင်စွမ်း ရှိသောကြောင့် ကြောင်မရှိသည် မဟုတ်ပေ။ ကြောင်လာလျှင် ထိုကြွက်များသာ ပြေးကုန် ပျောက်ကုန်ရာသည်၊ ကြွက်ထသောကြောင့် ကြောင်မရှိမဟုတ်၊ ကြောင်မရှိသောကြောင့် သာ ကြွက်ထခြင်းဖြစ်သည်။ ကြောင်မရှိကာ မျှဖြင့် ကြွက်၌ ကြောင်ကိုနိုင်သော သတ္တိ ရှိသည်ဟု မဆိုထိုက်၊ ကြောင်၏ ကြွက်နိုင် သောသဘော၊ ကြွက်၏ ကြောင်ကြောက် သော သဘောတို့သည် ပြောင်းလဲခြင်း မရှိ ပေ။ ထို့အတူ ကုသိုလ်၏ပယ်နိုင်စွမ်း (ပဟာ-ယကသတ္တိ) ရှိပုံ အကုသိုလ်၏ အပယ်ခံအဖျက် ဆီးခံ (ပဟာတဗ္ဗ) ဖြစ်ပုံတို့ကို နားလည်ရာ သည်။)

(ခ) မှာ ကုသိုလ်ကြောင့် အကုသိုလ် အကျိုးပေးခွင့် မရခြင်း၊ အကုသိုလ်ကျိုး မဖြစ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဤအရာ၌ ထင်ရှား အောင် မင်္ဂကုသိုလ်တို့ကြောင့် အကုသိုလ် အကျိုးပေးခွင့် ပယ်ပုံကို တင်ပြလိုသည်။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ၄-ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာ ၁-ပါး၊ ဤငါးပါးကိုပယ်သည်။ မင်္ဂဖြစ်ဆဲ၌ ထို ၅-ပါးတို့ ရှိသည်မဟုတ်ကြ၍ အဘယ်ကို ပယ်ပါသနည်း? ဟု ပုစ္ဆာထုတ် နိုင်၏။

အဖြေကား မင်္ဂက ကိလေသာကို ပယ်၏ ဆိုခြင်းသည် လောက၌ သစ်ပင်ကို အမြစ်ပါ မကျန် ဖျက်ဆီးသကဲ့သို့ သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီး နေရသည်မဟုတ်ပါ။ ခန္ဓာသန္တာန်၌ မင်္ဂစိတ် ဖြစ်ပေါ်ပြီးသည့်အချိန်မှစ၍ ဆိုင်ရာ ကိလေ- သာတို့ ဘယ်သောအခါမှ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင် သည်ကိုပင် မင်္ဂက ကိလေသာကို ပယ်သည် သတ်သည်ဟု တင်စား၍ ခေါ်ကြခြင်း ဖြစ် သည်။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၅။ ၎င်းဋီ၊ ၉၂) အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂။ ၂၀၇-စသည်လည်း ကြည့်။ ဤနည်း အတိုင်းပင် တရားတခုက တရားတခုကို ပယ် သည် သတ်သည်ဟု ဆိုရာတို့၌ မှတ်ကုန်ရာ သည်။

ဤကား (က) အမျိုးအစားဖြင့်ပယ်ရာ၌ ကာမ မဟဂ္ဂုတ်တို့နှင့် မတူပုံကို ပြခြင်းဖြစ် သည်။ အကုသိုလ် အကျိုးပေးခွင့် ပယ်ပုံကို ဆက်လက်ပြဆိုဦးအံ့— အကြင် (သောတာ- ပန်) ပုဂ္ဂိုလ်အားသောတာပတ္တိမဂ်မဖြစ်ခဲ့လျှင် သောတာပတ္တိမဂ် မရခဲ့လျှင် ထိုပုဂ္ဂိုလ်အဘို့ အပါယ်ကျဦးမည်၊ ၇-ဘဝထက်အလွန် သံသ- ရာ လည်ရဦးမည်၊ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အပါယ်ကျရန် ၇-ဘဝထက်ဖြစ်ရန်အကြောင်း တရားများ (ကိလေသာ) ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သောတာပတ္တိမဂ် ဖြစ်သောအခါ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာတို့ လုံးဝဖြစ်ပေါ်မလာသော ကြောင့် အပါယ်မကျ၊ ၇-ဘဝထက် အလွန်

သံသရာလည်ခြင်းလည်း မရှိတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်က အပါယ်ကျခြင်း၊ ၇-ဘဝထက်ကျော်လွန်၍ သံသရာလည်ခြင်းဟူသော အကုသိုလ်အကျိုးတရား ဖြစ်ခြင်းကို ပယ်ရာရောက်ပေသည်။ ၇-ဘဝထက်လွန်၍ အကုသိုလ်အကျိုးပေးခွင့် ရှိနိုင်တော့မည် မဟုတ်ပေ-ဟု ဆိုလို၏။ (ဤအရာ၌ အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်စေသော ကံသာ အကုသိုလ်ကံမဟုတ်လော? သုဂတိဘုံ၌ ၇-ဘဝထက်အလွန်ဖြစ်စေသော ကံသည်ကား လောကီကုသိုလ်ကံဖြစ်၍ ကုသိုလ်၏အကျိုးကိုပါ ပယ်ရာ မရောက်ပြီလော? ဟု စောဒနာဘွယ်ရှိ၏။ ထိုလောကီကုသိုလ်ကံ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာစသည်ကို ပယ်ခြင်းကြောင့် ၇-ဘဝထက်အလွန် အကျိုးမပေးသည် ဖြစ်ရကား အကုသိုလ်ကျိုးကိုပင် ပယ်သည်မည်၏။ ပယ်သည်သတ်သည်ဟုဆိုသော စကားများကား လောကဝေါဟာရ စကားများဖြစ်၍ အဘိဓမ္မာ၌ ဥပစာဟု သဘောပေါက်လျှင် ဤပြဿနာများ အလိုလိုပြီးနိုင်ပါသည်။ အတက်မဂ် ၃-ပါးတို့၌လည်း ထိုနည်းတူစွာ မှတ်သားရာ၏။ အကျယ်ကို အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇-၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။ မဇ္ဈိမဋီ၊ ၂၀၆-တို့၌ကြည့်။)

ကာမကုသိုလ်၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် တို့သည်လည်း မဂ်ကုသိုလ်ကဲ့သို့ အကုသိုလ် အကျိုးပေးမှုကို ပယ်၏ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် မဂ်ကုသိုလ်ကဲ့သို့ တဖန် မဖြစ်ပေါ်အောင် မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် မဂ်ကုသိုလ်ကိုသာ တင်ပြခြင်း ဖြစ်၏။ ခိုးသူဘဝက ပြုခဲ့သော ပါဏာတိပါတကံ များစွာတို့သည် (အရဟတ္တ)မဂ် ကုသိုလ်ကြောင့် ပဋိသန္ဓေကျိုးပေးခွင့်မရပဲ အဟောသိကံ ဖြစ်သွားသော အရှင်အင်္ဂုလိမာလ မထေရ်၏ ဝတ္ထုသည် ထင်ရှားသော သာဓကဖြစ်သည်။ ထို့အကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ “ယဿ ပါပံ ကတံ

ကမ္မံ၊ ကုသလေန ပိဓိယတိ=အကြင်သူသည် ပြုအပ်သော မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို (အရဟတ္တမဂ်) ကုသိုလ်ဖြင့် ပိတ်ဆို့ ပယ်ဖျက်ရာ၏”ဟု ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသည်။ (မ၊ ၂။ ၃၀၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၅။ ဓမ္မ၊ ၃၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၁)။

အကုသိုလ်ပယ်ရာ၌ ကာမကုသိုလ်ကတဒဂ်-ပဟာနသတ္တိ၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်က ဝိက္ခမ္ဘန-ပဟာနသတ္တိ၊ မဂ်ကုသိုလ်က သမုစ္ဆေဒပဟာနသတ္တိဖြင့် ပယ်သည်ဖြစ်၍ ပယ်ပုံခြင်း ကွဲပြားခြားနားသည်။ တဒဂ်ပဟာနသတ္တိဆိုသည်မှာ ဒါနစေတနာစသောကုသိုလ်အင်္ဂါက မစ္ဆေရစသော အကုသိုလ်အင်္ဂါများကို ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကာမကုသိုလ်သည် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် မဂ်ကုသိုလ်တို့နှင့် နှိုင်းစာလျှင် တန်ခိုးအာနုဘော်နည်းပါးသောကြောင့် မီးရောင်ရှိခိုက်အမှောင်ပျောက်၍မီးရောင်မရှိက မှောင်မြဲ မှောင်ပြန်သကဲ့သို့ မိမိတည်ဆဲ ဖြစ်ဆဲခဏ၌သာ အကုသိုလ်ကို ပယ်နိုင်သည်။ မိမိဖြစ်ဆဲခဏ၌ ပယ်ခြင်းကို “တဒဂ်ပဟာနသတ္တိ”ဟု မှတ်သင့်၏။

ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနသတ္တိဆိုသည်မှာ ကာမစ္ဆန္ဒစသော အကုသိုလ်တို့ကို ခွါခြင်း၊ မဖြစ်အောင် တားမြစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်သည် သမာဓိပြဓာန်း အားကောင်းသော ဈာန်ပင်ဖြစ်၍ အကုသိုလ်မဝင်အောင် အတန်ကြာကြာတားထားနိုင်သည်။ ဥပမာ-ရေပြင်ရှိမှော်များကို အိုးဖြင့်ပုတ်ခတ်ဖယ်ရှားသောအခါမှော်များသည် အဝေးရောက်သွားလျက် (အိုးပြန်ယူပြန်ရုတ်လိုက်သော်လည်း) ရုတ်တရက် ပြန်ရောက်စုဝေးမလာပေ။ ထို့အတူ ဥပစာရဈာန် အပူနာဈာန်တို့ဖြင့် ပယ်သော ကာမစ္ဆန္ဒစသော နီဝရဏအကုသိုလ်တို့သည် ဈာန်ဝင်စားခိုက် မဟုတ်စေကာမူ (ဈာန်လာဘိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား) လွယ်လွယ်ကူ

ကုလွမ်းမိုးဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန-ကို ခွါသောအားဖြင့် ပယ်ခြင်း=ခွါ၍ပယ်ခြင်းဟု ခရီးဆရာတော်များ အနက်ပြန်ဆိုကြသည်။

သမုစ္ဆေဒပဟာနသတ္တိဆိုသည်မှာ ကောင်းစွာ ဖြတ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပယ်ပြီးအကုသိုလ်တို့ကို နောင်တဖန် မဖြစ်ရအောင် အပြီးအပိုင်လက်စသတ် ပယ်ရှား ပျက်ဆီးခြင်းကို ကောင်းစွာ ဖြတ်ခြင်းဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပမာ—မိုးကြိုးပစ်ခံရသော သစ်ပင်သည် အမြစ်ပါ ပျက်စီးသည်ဖြစ်၍ နောင်တဖန် ရှင်သန် ပေါက်ရောက်မလာနိုင်တော့ပဲ တခါတည်း သေဆုံးသကဲ့သို့ မဂ်ကုသိုလ်ဖြင့် ပယ်သော အကုသိုလ်တို့သည် (တရံတခါမျှ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်တော့ပဲ) ပြန်လမ်းမရှိသော ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ပျက်စီးပျောက်ကွယ်သွားရသည် (ဖြစ်ခွင့်ရှိလျှင် ဖြစ်နိုင်သော အကုသိုလ်ကို အနုသယခေါ်၏) (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၆-၇။ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၃-၄။ ၎င်း ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၅။) (အနုသယသဘောကို မှန်ကန်စွာ သိလိုပါလျှင် ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်ကို လေ့လာပါ။)

၅-ကုသိုလ်က အကုသိုလ်ထက်အားကြီးပုံ

ကုသိုလ်သည် (အထက် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း သတ္တိ ၃-မျိုးဖြင့် အကုသိုလ်ကို ပယ်ဖျောက်နိုင်ခြင်းကြောင့်) အကုသိုလ်ထက် အားကြီးပုံ အကုသိုလ်၏ ကုသိုလ်အောက် အားနည်းပုံတို့ကို သိမြင်နိုင်သည် (မူလဋီ၊ ၁။ ၂၉။ ဝတာရ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၆။) ကုသိုလ်သည် အဖန်တလဲလဲ ပွားများအပ်၊ ထုံအပ်သောကြောင့် (အာသေဝနသတ္တိရသောကြောင့်) အားကြီး၍ အကုသိုလ်မှာမူ ပွားများအပ်၊ ထုံအပ်သော သဘောမရှိသောကြောင့် (အာသေဝန သတ္တိကင်းသောကြောင့်) အားနည်း

သည် (အလင်္ကာ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ဟောင်း၊ ၁။ ၅၁)။ (ဤအရာ၌ ကုသိုလ်ကဲ့သို့ အာသေဝနသတ္တိများစွာ မရခြင်းကို ကင်းသည်ဟု ဆိုလို၏။ လုံးဝမရဟုမမှတ်ယူသင့်။) ကုသိုလ်တို့၌ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ၊ ဟိရီ၊ ဩတ္တပ္ပဟူသော အား ၇-ပါး ပါဝင်ခြင်းကြောင့် အားကြီးသည်။ အကုသိုလ်၌ကား အထက်ပါ အားများမရှိ၊ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပ အား ၂-ပါးသာ ရှိ၍ ထိုအားများသည်လည်း ဆန့်ကျင်ဘက် တွေ့လျှင် မတုန်မလှုပ် ခံနိုင်ရည်ရှိသော အားများမဟုတ်ကြ။ ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို ခိုင်ခံ့ရုံသာ စွမ်းနိုင်သော တရားများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်သည် အားနည်း၏ဟု လည်း မှတ်ယူနိုင်သည် (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇-၈၊ ၂၉၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၂၃)။ အကုသိုလ်ကို အားနည်း၏ ဟူ၍ မထေမဲ့မြင် မပြုသင့်။ မိမိသန္တာန်၌ သဒ္ဓါ-ဗိုလ်စသော ကုသိုလ်အားမရှိခဲ့လျှင် အားမရှိသော ကိလေသာတို့၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း ခံရတတ်သည် (သုတ္တနိ၊ ၃၉၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀)။ မိလိန္ဒပဉ္စာ၌— မိလိန္ဒမင်းကြီးက “အကုသိုလ်သည် ဒိဋ္ဌဓမ္မ အကျိုးပေးများခြင်းကြောင့်၎င်း၊ အကျိုးပေး မြန်သောကြောင့်၎င်း၊ ကုသိုလ်ထက် အားကြီးသည် မဟုတ်လော”ဟု သာဓက ဥပမာများစွာတို့ဖြင့် လျှောက်ထားရာ အရှင်နာဂသေနက ကုသိုလ်ကသာလျှင် အကုသိုလ်ထက် အားကြီးကြောင်းကို အထောက် အထားယုတ္တိ သာဓက ဥပမာတို့ဖြင့် ဖြေကြားတော်မူရာ မိလိန္ဒမင်းကြီးသည် သာဓုခေါ်၍ ကုသိုလ်၏ အားကြီးသည့် အဖြစ်ကို ဝန်ခံရသည်။ အကျယ်ကို—မိလိန္ဒ။ ၂၈၀-၄-၌ ကြည့်။

၆-ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် အကြောင်းများ

ကုသိုလ်၏အကြောင်းတရားများကိုသုတ္တန်၊ အဘိဓမ္မာ ၂-မျိုးခွဲလျက် ဖော်ပြလိုပေသည်။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌ “ရဟန်းတို့—မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တို့ဖြစ်ပေါ်ရန်၊ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲ အကုသိုလ်တို့ဆုတ်ယုတ်ရန် မမေ့မလျော့ခြင်း (အပ္ပမာဒ) မှလွဲ၍ အခြားတရားကို ငါဘုရား မြင်တော်မမူ၊ မမေ့ မလျော့သောသူအား မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဖြစ်ဆဲ အကုသိုလ်တို့သည် ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏”ဟု အပ္ပမာဒ (သတိ)ကို ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းတရား အဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။

ထိုနည်း အတူပင်အားထုတ်ခြင်း (ဝီရိယ) အလိုနည်းခြင်း (အပ္ပိစ္ဆတာ)၊ ရောင့်ရဲခြင်း (သန္တုဋ္ဌိတာ)၊ အသင့် လမ်းမှန်စွာနှလုံးသွင်းခြင်း (ယောနိသောမနသိကာရ)၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိခြင်း (သမ္ပဇည)၊ မိတ်ဆွေကောင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း (ကလျာဏမိတ္တတာ)၊ ကုသိုလ် မှုတို့ကို အားထုတ်ခြင်း (ကုသလာနုယောဂ)တို့ကိုလည်း ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းတရားများဟု ဟောတော်မူသည် (အံ၊ ၁။ ၁၀-၁၃)။

“မှန်သောအမြင် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ) နှင့်ပြည့်စုံသူအား မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တို့လည်း ဖြစ်ကုန်၏။ ဖြစ်ပြီးကုသိုလ်တို့သည်လည်း အတိုင်းထက်အလွန်ပြန့်ပွား များပြားရန် ဖြစ်ကုန်၏”ဟု သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းဟု ဟောတော်မူသည် (အံ၊ ၁။ ၃၂)။

ပဌမပါပဏိကသုတ်၌ “နံနက်အခါ နေ့လယ်အခါညချမ်းအခါတို့၌ သမာဓိ၏အာရုံကို ရှိသေစွာ ဆောက်တည်သော ရဟန်းသည် မရသေးသောကုသိုလ်ကိုရရန် ရပြီးကုသိုလ်ကို တိုးပွားစေရန် ထိုက်၏” ဟူ၍၎င်း၊ ဒုတိယပါပဏိကသုတ်၌ “ရဟန်းတို့—ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ပညာမျက်စိအမြင်ရှိ၏ (သစ္စာ၄-ပါးကို မှန်စွာသိ၏)၊ ထူးမြတ်သော ဝီရိယရှိ၏ (ဉာဏ်ယှဉ်သောဝီရိယရှိ၏)၊ အမှီ

ကောင်းနှင့်ပြည့်စုံ၏ (သံသယဝင်၍မေးမြန်းသောအခါ ကောင်းစွာ ဖြေကြားနိုင်သော သီတင်းသုံးဖော်ရှိ၏)၊ ဤ၃-မျိုးနှင့် ပြည့်စုံသောရဟန်းသည် မကြာမီကုသိုလ်တို့၌များ မြတ်ပြန့်ပြောခြင်းသို့ ရောက်၏” ဟူ၍၎င်း သမာဓိထူထောင်မှုနှင့် ပညာမျက်စိ ရှိခြင်းစသော အင်္ဂါ ၃-ပါးတို့ကို ကုသိုလ်ဖြစ်ရန်အကြောင်းဟု ဟောတော်မူသည် (အံ၊ ၁။ ၁၁၄၊ ၁၁၅)။ သံယုတ္တနိကာယ်လာ အဝိဇ္ဇာသုတ်၌ “ပညာသည် ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် ရွှေသွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်၏”ဟူ၍၎င်း၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂသံယုတ်ပဌမကုသလသုတ်၌ “ခပ်သိမ်းကုန်သော ကုသိုလ်တို့သည် မမေ့မလျော့ခြင်း (သတိ) လျှင် အကြောင်းရင်း မူလရှိကုန်၏”ဟူ၍၎င်း၊ ဒုတိယကုသလသုတ်၌ “ခပ်သိမ်းကုန်သောကုသိုလ်တို့သည် အသင့်လမ်းမှန်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း (ယောနိသောမနသိကာရ)လျှင် အကြောင်းရင်း မူလရှိကုန်၏”ဟူ၍၎င်း ပညာ၊ သတိ၊ ယောနိသောမနသိကာရတို့ကို ကုသိုလ်ဖြစ်၍ အကြောင်း ဟု ဟောတော်မူသည် (သံ၊ ၃။ ၂၊ ၁၀)။ ဤကားသုတ္တန်လာ ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းတို့တည်း။

အဘိဓမ္မာနည်းကို ဆက်လက်ပြဦးအံ့၊ ယမိုက်ပါဠိတော်၌ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ၃-ပါးတို့ကို ကုသိုလ်၏အကြောင်းများဟု ဟောတော်မူသည် (ယမက၊ ၁။ ၆)။ ကုသိုလ်စိတ်အစု ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ပါဝင်သော စိတ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာစသော တရားအသီးသီးတို့သည် မိမိတို့၏ ပစ္စယသတ္တိအား လျော်စွာ သဟဇာတမျိုး ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၎င်း၊ အာရုံ ၆-ပါး အကြောင်းတရားတို့က ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အာရမ္မဏမျိုး ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၎င်း၊ ဝုဋ္ဌော-မနောဒွါရဝဇ္ဇန်းစသော ရှေးရှေးစိတ်တို့က အနန္တရမျိုးပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူး ပြုသောကြောင့်၎င်း၊ ရှေးရှေးစိတ်နှင့်အတူဖြစ်သောဟဒယဝတ္ထုက

ဝတ္ထုမျိုးပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသော ကြောင့်၎င်း၊ အားကြီးသော (အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်မှတစ်ပါး) စိတ်ဂ္ဂ၊ စေတသိက် ၅၂၊ ရုပ် ၂၀၊ အကြောင်းဖြစ်ထိုက်သော ကာလ ဒေသ စသော ပညတ်တို့က ပကတူ-ပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောကြောင့် ၎င်း ကုသိုလ်ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းဖြစ်သည်။

အကျဉ်းချုပ်မှာ ကုသိုလ်သည် ပစ္စာဇာ-တ ဝိပါကမှတစ်ပါး ၂၂-ပါးသော အကြောင်း ပစ္စည်းတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ ဤကား ပဋ္ဌာန်းနည်းအရပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ (ပဋ္ဌာန်း ပဉ္စာဝါရနှင့် အဘိဋ္ဌာ၁။၁၀၁-တို့ကို ကြည့်။) (ဤကား ပါဠိတော် တိုက်ရိုက်ပါ သော ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို သင့်လျော် ရုံအမြက်မျှပြဆိုခြင်းဖြစ်၏။ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ တို့၌လည်း ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို အရာ ဌာန အားလျော်စွာ ဖွင့်ပြကြ၏။ ဤ၌ အ ကျယ် မပြသာပေ။)

၇-ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် အခါအခွင့်

ဩကာသ ဘုရားရှိခိုးဆိုသော အခါတိုင်း “ရပ်ပြစ် ဂ-ပါးမှ လွတ်ရပါလို၏” ဟူသော ဆုတောင်းကို ဆိုမိကြပေလိမ့်မည်။ ထိုရပ်ပြစ် ဂ-ပါးမှ လွတ်သောအခါကောင်းကား ဘုရား ပွင့်သောအခါ သာသနာတည်သောအခါဖြစ် ပေသည်။ ထိုအခါကို ရပ်ပြစ် ဂ-ပါးမှရေတွက် သော် ၉-ခုမြောက်ကျ၍ “ဘုရားပွင့်ရာ ကိုးခု မြောက်အခါ (ဝါ) “ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏ”ဟု ဆိုရသည်(အံ၊ ၃။ ၆၀-၁)။ (မြတ်သောအကျင့် ဟူသော မဂ်လမ်း ဖိုလ်လမ်း ကျင့်စဉ်များကို ကျင့်ခွင့်မရသော အရပ်မျိုး၊ ဘဝမျိုးကို အ ပြစ်ရှိသောအရပ် (ဝါ) ရပ်ပြစ် ဂ-ပါးဟု ခေါ်ဆိုသည်။)

မဂ်ဖိုလ်ဟူသော မြတ်သော အကျင့်များ ကို ကျင့်သုံးခွင့်ရသော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝမက္ခဏ-သည် ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် အခွင့်ကောင်း အခါ

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၅—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကောင်းဖြစ်သည်။ ဘုရားမပွင့်သော သာသ-နာပအခါတို့၌လည်း ကုသိုလ်ဖြစ်သည်မဟုတ် ပါလော့? ဟု စောဒနာ ဝင်လိုသူတို့အတွက် စက် ၄-ပါးဟူသော အခွင့်ကောင်း အခါ ကောင်းကြီးကို ထပ်မံပြဆိုသည်။ သင့်လျော် သော အရပ်၌ နေထိုင်ရခြင်း၊ သူတော် ကောင်းတို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ရခြင်း၊ မိမိ၏ ကိုယ်စိတ် ၂-ပါးကို ကောင်းစွာဆောက်တည် ထားခြင်း၊ ရှေးက ပြုဘူးသော ကောင်းမှု ရှိခြင်းဟူသော စက် ၄-ပါးတို့သည် ကုသိုလ် ဖြစ်ခြင်း၏ အခွင့်ကောင်း အခါကောင်း ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်ပေးသော ခဏကောင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုစက် ၄-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသူသည် ကေနမုချ ကုသိုလ် ဖြစ်ပါးမည် ဖြစ်သည်။ အောက်ထစ် အနည်းဆုံး မိမိကိုယ်စိတ်ကို ကောင်းစွာ ဆောက်တည်ခြင်း (နေရာမှန် ထားခြင်း)ဟူသော အတ္တသမ္မာပဏိဓိစက်နှင့် ကင်း၍ ကုသိုလ်ဖြစ်ရိုး ထုံးစံမရှိပေ (အံ၊ ၁။ ၃၄၁။ အဘိဋ္ဌာ၁။ ၁၀၀-၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၀)။

၈-ကုသိုလ်၏အကျိုး

ကုသိုလ်၏အကျိုးများကို ကမ္မ၊ စေတနာ ပုဒ်တို့၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ဖော်ပြထားပြီး ဖြစ်၍ ဤ၌ မရေးပဲ ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။ အလို ရှိသူတို့သည် ထိုပုဒ်တို့၏ အမှာစကားတို့ကို ကြည့်ရှုကြရန်သာ ဖြစ်သည်။

၉-တိုက်တွန်းချက်

ကုသိုလ်ပြုရန် မည်မျှအရေးကြီးသည်ကို သိနိုင်ကြရန် ဘုရားရှင်၏ တိုက်တွန်းချက် ဒေသနာတော်အချို့ကိုဖော်ပြ၍ နောက်ဆုံး ပိုင်းအနေဖြင့်တိုက်တွန်းချက်ကိုဖော်ပြလို၏။ ကုသိုလ် ကာယကံ ဝစီကံ မဒနာကံတို့နှင့် ပြည့်စုံလျှင် ပညာရှိမည်၏ဟု အကုသလသုတ် ၌ ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် လူမိုက်စာရင်း မဝင်လိုသူတို့သည် ကုသိုလ်ကို ကြိုးစားအား

ထုတ်ကုန်ရာ၏ (အံ၊ ၁။ ၁၀၂)။ သက္ကပဉ္စသုတ် (ဒီ၊ ၂။ ၂၂၁-၂၂၅)၌ “နတ်တို့အရှင်သိကြားမင်း-မှီဝဲအပ် မှီဝဲသင့်သော သောမနဿဝေဒနာ၊ မမှီဝဲအပ် မမှီဝဲသင့်သော သောမနဿဝေဒနာတို့ကို ငါဟောမည်။ အကြင်သောမနဿကို မှီဝဲသော် ငါအား အကုသိုလ်တို့သည် တိုးပွားကုန်၏။ ကုသိုလ်တို့သည် ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏။ ထိုသောမနဿမျိုးကို မမှီဝဲအပ် မမှီဝဲသင့်။ အကြင်သောမနဿကို မှီဝဲသော် ငါအား အကုသိုလ်တို့သည် ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏။ ကုသိုလ်တို့သည် တိုးပွားကုန်၏။ ထိုသောမနဿမျိုးကို မှီဝဲအပ် မှီဝဲသင့် မှီဝဲထိုက်သည်။ မှီဝဲရမည်” ဟု အစချီလျက် ကုသိုလ်တိုးပွားအောင် ပြုတတ်သော ဝေဒနာတို့ကို မှီဝဲရှာမှီးရန်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်မည့် ဝေဒနာတို့ကို ရှောင်ကြဉ်ရန် တိုက်တွန်းတော်မူသည်။

ထိုဝေဒနာတို့ကိုသာ မဟုတ်သေး၊ ကိုယ်ဖြင့်ကျင့်အပ်သောအမှု (=ကာယသမာစာရ) နှုတ်ဖြင့်ကျင့်အပ်သောအမှု (=ဝစီသမာစာရ) ရှာမှီးခြင်း (=ပရိယေသန) ၃-ပါးတို့ကို၎င်း၊ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့ (ပသာဒရုပ်သုခုမရုပ် စိတ်စေတသိက် နိဗ္ဗာန် ပညတ်-ဟူသော) ဓမ္မ-ဟု ဆိုအပ်သောအာရုံ ၆-ပါးတို့ကို၎င်း၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ပွားမည်ဆိုက မှီဝဲသုံးဆောင် ရှာမှီးရန်၊ အကုသိုလ်ဖြစ်မည်ဆိုက ရှောင်ကြဉ်ရန် တိုက်တွန်း ဟောကြားတော်မူသည်။

ဝိပဿီ-အစရှိသော ရှေးဘုရားရှင်တို့သည် အာဏာပါတိမောက်ခေါ် အဆုံးအမ သြဝါဒကို ၇-နှစ်တကြိမ်-စသည်ဖြင့် ပေးတော်မူကုန်၏။ (ဝိပဿီ ဘုရားရှင်သည် ၇-နှစ်တကြိမ်၊ သီခီနှင့် ဝေဿဘူ ဘုရားရှင်တို့သည် ၆-နှစ်တကြိမ်၊ ကကုသန်နှင့် ကောဏာဂုမ် ဘုရားရှင်တို့သည် ၁-နှစ်တကြိမ်၊ ကဿပ ဘုရားရှင်သည် ၆-လ တကြိမ် အာဏာပါတိမောက် ပြ

တော်မူ၏။) ထိုဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမ သြဝါဒဖြစ်သော ၃-ဂါထာတို့တွင် “သဗ္ဗပါပဿ အကရဏံ၊ ကုသလဿ ဥပသမ္ပဒါ။ သစိတ္တပရိယောဒပနံ၊ တေ ဗုဒ္ဓါန သာသနံ” ဟူသောဂါထာသည် ပဓာနဖြစ်သည်။ မြန်မာပြန်ဆိုရသော် (၁) အလုံးစုံသော မကောင်းမှုကို မပြုရခြင်း (၂) ကုသိုလ်ကို ပြည့်စုံစေခြင်း (၃) မိမိစိတ်ကို ဖြူစင်စေခြင်း၊ ဤ ၃-ပါးသည် ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမပေတည်းဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်သည်။

ထို ၃-မျိုးတို့တွင်ကုသိုလ်ကိုပြည့်စုံစေခြင်းဟူသော (၂) အချက်ကို လိုက်နာကျင့်သုံးက (၁) (၃) အချက်များဖြစ်သော အကုသိုလ်မကောင်းမှု မပြုခြင်း၊ မိမိစိတ် ဖြူစင်စေခြင်းတို့ကို အလိုလိုကျင့်သုံးပြီးဖြစ်၍ ၁-ချက်ခုတ် ၃-ချက်ပြတ်သဘော သက်ရောက်သည် (ဒီ၊ ၂။ ၄၂။ ဓမ္မ။ ၄၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃)။

“ကုသိုလ်တို့မှ မကြောက်ကုန်လင့်၊ ကုသိုလ်ဟူသော အမည်သည် လူ့နတ် နိဗ္ဗာန် ၃-တန်သော ချမ်းသာ၏ အမည်ပေတည်း၊ လူ့နတ်နိဗ္ဗာန် ၃-တန်သော ချမ်းသာကို ရခြင်း၏ နီးစွာသောအကြောင်းတည်း” ဟု ကုသိုလ်ကို ကြောက်ရွံ့ နောက်တွန့်နေသူတို့အား ကောင်းကျိုးချမ်းသာ ညွှန်ပြလျက် ကုသိုလ်တရား ပွားများအားထုတ်ကြရန် ဘုရားရှင်က တိုက်တွန်းနှိုးဆော်တော်မူသည်။ ကုသိုလ်ပြုလုပ်ရမှ အကြောက်ရွံ့သူသည် ချမ်းသာရမည်ကို ကြောက်ရာရောက်ပေလိမ့်မည်။ (အံ၊ ၂။ ၄၆၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၇၀-၁)။

ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒေသနာတော်တို့ကို ထောက်ဆ၍ “ကုသိုလ်မူသည် ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့ကိုးကွယ်ရာဖြစ်သည်” ဟူသော အသိဉာဏ်စိတ် (ကမ္မဿကတာဉာဏ်) ဖြင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို တတ်စွမ်းသမျှ ကြိုးပမ်းအားထုတ်ပြုလုပ်ဆည်းပူးကြကုန်ရာသည်။ အကု-

သိုလ်မူသည် အကျိုးစီးပွားကို ဖျက်ဆီးတတ်၊ အကျိုးမဲ့ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့် ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါလုပ်ရမည့် အလုပ်မဟုတ်။ ကုသိုလ်မူသည် သာ အကျိုးမဲ့ကို ဖျက်ဆီးတတ်၊ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်စေတတ်၍ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါလုပ်ရမည့် အလုပ်ဟူ၍ အမှန်အတိုင်း သိမြင်သောဉာဏ် သည် ကမ္မဿကတာဉာဏ်မည်၏။ ထိုဉာဏ်ဖြင့် ကုသိုလ်ကောင်းမှု အားထုတ်၍ သံသရာ၌ ချမ်းသာသုခ စံစားကြကုန်လျှင် အရဟတ္တ-ဖိုလ်စခန်းသို့ မြန်းကြကုန်သူတို့ကား မရေမတွက်နိုင်အောင်ပင် ရှိကြလေကုန်ပြီ (အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၃-၄)။

ကုသလ^၂ (တိ) [ကုသလ+ဏ] (၁) ကုသိုလ် ရှိသော၊ ဘုန်းကြီးသော၊ ဘေးကင်း - ချမ်းသာ - ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၂) ကျန်းမာရေးကို ပြောဆို (မေး၊ ဖြေ) လေ့ရှိသော၊ သူ။ (၃) ကုသိုလ် - လျှင် အာရုံရှိ - ကို အာရုံပြု - သော၊ ကုသိုလ်ကို ရည်မှန်း၍ ဖြစ်သော။ (၄) ကုသိုလ်ကို ဟောတတ် သိစေတတ်သော (သုတ်)။ (၅) ဉာဏ်ပညာ သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော။ (၆) ဉာဏ်ပညာနှင့် - ပြည့်စုံ-ယှဉ်-သော၊ ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ သူ။

(၁) ကုသိုလ်ရှိသော၊ ဘုန်းကြီးသော၊ သူ။ ဘေးကင်း - ချမ်းသာ - ခြင်းရှိသော၊ သူ။ မေတ္တာယတိ ကုသလော တေန ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၉။ ကုသလောတိ အတိသယေန ကုသလဝါ မဟာပုညော၊ ပဋိဃာဒိအနတ္တဝိဂမေန ဝါ ခေမိ။ ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၈၉။

(၂) ကျန်းမာရေးကိုပြောဆို(မေး၊ဖြေ) လေ့ရှိသော၊ သူ။ “ကစ္ဆိ ကုသလံ? အာမ ကုသလ”န္တိ ဝစနပဋိဝစနဝသေန ပဝတ္တ-ကုသလဝါဒိတာယ တေ မနဿာ အာဒိ-တော “ကုသလာ”တိ သမညံ လဘိံသု။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၂။

(၃) ကုသိုလ် - လျှင် အာရုံရှိ - ကို အာရုံပြု - သော၊ ကုသိုလ်ကို ရည်မှန်း၍ဖြစ်သော။ တဏှာ ဒုဝိဓာ ကုသလာပိ။ နေတ္ထိ။ ၇၃။ ကုသလာတိ ကုသလဓမ္မာရမ္မဏာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၇။ ကုသလဓမ္မာရမ္မဏာတိ ကုသလဓမ္မေ ဥဒ္ဓိဿ ပဝတ္တမတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈၉။

(၄) ကုသိုလ်ကို ဟောတတ် သိစေတတ်သော(သုတ်)။ တတ္ထ ကတမံ...ဣဒံ ကုသလံ။ နေတ္ထိ။ ၁၅၈။ ဣဒံ “ဝါစာနုရက္ခ”တိအာဒိကံ သုတ္တံ ကုသလေ ဝါစကဉာပကဘာဝေန ပဝတ္တနတော ကုသလံ နာမ။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၃၉။

(၅) ဉာဏ်ပညာသည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဉာဏ်ပညာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော။ ဝါစံ ပမုဉ္ဇေ ကုသလ (သုတ္တနိ။ ၄၂၈။ မဟာနိ။ ၄၀၅)န္တိ ဉာဏသမုဋ္ဌိတံ ဝါစံ ပမုဉ္ဇေယျ။ သုတ္တနိ။ ၄။ ၂။ ၂၉၀။ မဟာနိ။ ၄၁၄။

(၆) ဉာဏ်ပညာနှင့် - ပြည့်စုံ - ယှဉ် - သော၊ ဉာဏ်ပညာရှိသော၊ သူ။ ကုသလော စ ဟောတိ ပါပကံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဥဒါန။ ၁၈၃။ ပေဋကော။ ၁၈၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၆။ ကုသလော စ ဟောတိ ပါပကန္တိ ကုသလော ပန ဉာဏသမ္ပန္နော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၇။) ကောသလံ ဝုစ္စတိ ဉာဏံ၊ တေန ယုတ္တော ကုသလောတိ အာဟ “ကုသလော ပန ဉာဏသမ္ပန္နော”တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၅။)

ကုသလအနုဝဇ္ဇဓမ္မ (ပု) [ကုသလ+အနုဝဇ္ဇဓမ္မ] ကောင်းသော အပြစ်ကင်းသော တရား၊ အပြစ်ကင်းသော ကုသိုလ်တရား။ ကုသလ-အနုဝဇ္ဇဓမ္မဟိ ဒုရဝဂါဟဋ္ဌေန သဂဟနော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၅။

ကုသလအနုဝဇ္ဇပက္ခ (ပု) [ကုသလအနုဝဇ္ဇ + ပက္ခ] ကောင်းသော အပြစ်ကင်းသောအဖို့။ ကုသလပက္ခတော ကုသလအနုဝဇ္ဇပက္ခဘာဝ-တော။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၄၅။

ကုသလအာဇီဝ (ပု) [ကုသလ + အာဇီဝ] ကောင်းသော အသက်မွေးမှု။ သမ္မာအာဇီဝေနာတိ ဗုဒ္ဓပသတ္တေန ကုသလအာဇီဝေန။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။

ကုသလကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒ (ပု) [ကုသလကတ္တု-ကမ္ပတာ + ဆန္ဒ] ပြုခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ကုသိုလ်ဆန္ဒ။ ဆန္ဒသမ္ပဒါတိ ကုသလကတ္တုကမ္ပတာဆန္ဒော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၉။

ကုသလကထာ (ထိ) [ကုသလ + ကထာ] ကုသိုလ်ကို ဆိုရာဖြစ်သောစကား။ ကုသိုလ်အဖွင့်။ ဣဒါနိ ကုသလကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။

ကုသလကမ္မ (န) [ကုသလ + ကမ္မ] အပြစ်ကင်းသောကံ၊ ကုသိုလ်ကံ။ ကုသလကမ္မဿ ဇဝနက္ခဏေ တယော ဟေတူ။ ပဋိသံ၊ ၂၆၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၁။) ကုသလကမ္မဿ ဇဝနက္ခဏေတိ အတိတဇာတိယာ ဣဓ တိဟေတုကပဋိသန္ဓိဇနကဿ တိဟေတုကကာမာဝစရကုသလကမ္မဿ စ ဇဝနဝီထိယံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၁။)

ကုသလကမ္မကရဏ (န) [ကုသလကမ္မ + ကရဏ] ကုသိုလ်ကံကိုပြုခြင်း။ ဧဝံ သန္တေ ကုသလကမ္မကရဏံ နာမ မယံ ဘာရော ဘန္တေ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။ (- ပေတ၊ ၄။ ၁၆၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၉။)

ကုသလကမ္မကရဏကာလ (ပု) [ကုသလကမ္မ-ကရဏ + ကာလ] ကုသိုလ်ကံကို ပြုရာအချိန်အခါ။ ကုသလကမ္မကရဏကာလေယေဝ ဟိ စိတ္တံ ကုသလေ ရမတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄။

ကုသလကမ္မကရဏဌာန (န) [ကုသလကမ္မကရဏ + ဌာန] ကုသိုလ်ကံပြုရာအရပ်။ ယသ္မာ ပနေတံ ဝီရိယံ ကုသလကမ္မကရဏဌာနေ ဆန္ဒံ န နိက္ခိပတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၀။

ကုသလကမ္မဇ (တိ) [ကုသလကမ္မ + ဇန + ကိ] ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော။ ကုသလကမ္မဇပန အနိဋ္ဌံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၈။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၈။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၃။)

ကုသလကမ္မနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ကုသလကမ္မ + နိဗ္ဗတ္တ] ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော။ သာ ဟိ ကုသလကမ္မနိဗ္ဗတ္တေ အတ္တဘာဝေ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၀၄။

ကုသလကမ္မပစ္စယ (တိ) [ကုသလကမ္မ + ပစ္စယ] ကုသိုလ်ကံလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ကေဝလဉ္စိ တာနိ ကုသလကမ္မပစ္စယာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။

ကုသလကမ္မပဋိပတ္တိ (ထိ) [ကုသလကမ္မ + ပဋိပတ္တိ] ကုသိုလ်ကံအကျင့်။ ယာယံ ဣတော ပုဗ္ဗေ နာနပ္ပကာရေန ကုသလကမ္မပဋိပတ္တိ ဒဿိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၈။

ကုသလကမ္မပထ (ပု) [ကုသလကမ္မ + ပထ] (သုဂတိသို့) ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်ကံ။ ဒဿ ကုသလကမ္မပထာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၅။ ဒီ၊ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ၃။ ၄၇၇။

ကုသလကမ္မပထကမ္မ (န) [ကုသလကမ္မပထ + ကမ္မ] ကမ္မပထမြောက်သော ကုသိုလ်ကံ။ ဒဿဝိဓဿ ကုသလကမ္မဿာတိ ဒဿဝိဓဿ ကုသလကမ္မပထကမ္မဿ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၁။

ကုသလကမ္မပထဓမ္မ (ပု) [ကုသလကမ္မပထ + ဓမ္မ] ကုသိုလ်ကမ္မပထတရား၊ သုဂတိသို့ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ်ကံတရား။ ဒဿဝိဓေ ကုသလကမ္မပထဓမ္မေ အဋ္ဌသမာပတ္တိဈာနေသု စ ရတာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၂။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၆၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၀၅။)

ကုသလကမ္မပထပညတ္တိ (ထိ) [ကုသလကမ္မပထ + ပညတ္တိ] ကုသလကမ္မပထပညတ်။ ဓမ္မာတိ ကုသလကမ္မပထပညတ္တိယာ ပညတ္တံ။ ပေဋကော၊ ၂၇၇။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၅။)

ကုသလကမ္မပုဒ်သုတ (တိ) [ကုသလကမ္မ+ပုဒ်-
သုတ] ကုသိုလ်ကံ-၌-ကို-အားထုတ်-လေ့
ကျက်-ကြောင့်ကြစိုက်-သောသူ။ ဧဝံ
ကုသလကမ္မပုဒ်သုတော ဟုတွာ သုဂတိတော
သုဂတိံ ဥပဂစ္ဆန္တော။ ထေရ်၊ ဌ၊ ၁။ ၈၅။

ကုသလကမ္မဗလ (န) [ကုသလကမ္မ+ဗလ]
ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုး။ ရူပါဒီနံ ဒေဝမနုဿ-
သမ္ပတ္တိဘဝေ ကုသလကမ္မဗလတာ သမိဒ္ဓ-
သောဘနတာ စ သမ္ပတ္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈။

ကုသလကမ္မဘဝ (ပု) [ကုသလ+ကမ္မဘဝ]
ဘဝဟူသော အကျိုးဖြစ်ကြောင်းကုသိုလ်ကံ၊
ကုသိုလ်ကမ္မဘဝ။ ဥပါဒါနံ ကုသလကမ္မ-
ဘဝဿ ဥပနိဿယဝသေနော ပစ္စယော
ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၈။)

ကုသလကမ္မဝီရိယ (န) [ကုသလကမ္မ+ဝီရိယ]
ကောင်းသောအမှုနှင့် ယှဉ်သော လုံ့လ၊
ကုသိုလ်ကံနှင့်ယှဉ်သော ဝီရိယ။ အာတပန္နိ
ကုသလကမ္မဝီရိယံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၅။

ကုသလကမ္မဟေတုက (တိ) [ကုသလကမ္မ+
ဟေတု+က] ကုသိုလ်ကံလျှင် အကြောင်းရှိ
သော။ ကမ္မပစ္စယတာယာတိ ကုသလကမ္မ-
ဟေတုကဘာယ။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁၀၃။

ကုသလကမ္မိက (တိ) [ကုသလကမ္မ+ဣက]
ကောင်းသော-အလုပ်-အမှု-ရှိသောသူ။
သုစိစာရိတ္တသမ္ပန္နော၊ လေခေါ ကုသလ-
ကမ္မိကော။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၃၉။

ကုသလကရဏ (န) [ကုသလ+ကရဏ] ကုသိုလ်
ကိုပြုခြင်း။ ကုသလကရဏေ စိတ္တံ နိယမိတံ
ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ (-၄၃၅။ ဥဒါန၊
ဌ၊ ၁၈၀။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၆၃၊ ၃၅၈။)

ကုသလကရဏဝန္တ (တိ) [ကုသလကရဏ+
ဝန္တ]။ ထိ-၌ ကုသလကရဏဝတိ ကုသိုလ်ပြု
ခြင်းရှိသော။ ကုသလကရဏဝတိ အရဏဝတိ
နဂရေ ပရမဂုဏဝတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၇၅။

ကုသလကာယကမ္မ (န) [ကုသလ+ကာယကမ္မ]
ကုသိုလ်ကာယကံ။ ကုသလကာယကမ္မာဒိသု-
ပိ ဒေသေ နယော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၈။ (-မူ-
လဋီ၊ ၁။ ၈၃။)

ကုသလကာယဝစိဘဝ (ပု) [ကုသလ+ကာယ-
ဝစိဘဝ] ကုသိုလ်ကာယကံ ဝစိကံ၏အဖြစ်။
သီလဿ ကုသလကာယဝစိဘဝံ ဒေသေတွာ။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၁။

ကုသလကာရက (တိ) [ကုသလ+ကရ+ဣ] ကုသိုလ်ကို
ပြုတတ်သောသူ။ ဒုတိယော
အန္တရန္တရာ ကုသလကာရကော လောကီယ-
ပုထုဇ္ဇေနော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၇။

ကုသလကာရိ (တိ) [ကုသလ+ကရ+ဏိ] ကုသိုလ်မှုကို-ပြုလေ့ရှိ-ပြုတတ်-သောသူ။
ကုသလကာရိဿပိ အကုသလကာရိဿပိ
ဝိပါကော သမသမော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၇။

ကုသလကိစ္စ (န) [ကုသလ+ကိစ္စ] ကုသိုလ်မှု။
ဒါနာဒိကံ ကုသလကိစ္စံ ပဌမတရံ ကရေတိ။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၂။

ကုသလကိစ္စကရ (တိ) [ကုသလကိစ္စ+ကရ+အ] ကုသိုလ်မှုကိုပြုသောသူ။ အတ္တနာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စ-
ကရေ စေဝ ကုသလကိစ္စကရေ စ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၄၇။ ကုသလကိစ္စကရေတိ အတ္တနာ
ကာတဗ္ဗပုညကရေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၃။

ကုသလကိရိယာ (ထိ၊ န) [ကုသလ+ကိရိယာ]
(၁) ကုသိုလ်ကိုပြုခြင်း။ (၂) ကုသိုလ်၊ ကြိ-
ယာစိတ်။ (၁) သာဓု သမစရိယာ သာဓု
ကုသလကိရိယာ သာဓု ပုညကိရိယာ။ ဒီ၊ ၂။
၂၄။ (-မ၊ ၃။ ၂၀၇။ သံ၊ ၁။ ၁၀၁။ သံ၊ ၃။
၃၉၇။) (၂) ကုသလကိရိယဈာနံ သမာ-
ပန္နဿ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၈၄။ (- အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၆။)

ကုသလကုသလမူလ (န) [ကုသလ+ကုသလ-
မူလ] ကုသိုလ်နှင့် ကုသိုလ်မူလ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ကုသလကုသလမူလဝိသေသ (ပု) [ကုသလ-
ကုသလမူလ+ဝိသေသ] ကုသိုလ်နှင့် ကုသိုလ်
မူလ အထူး။ ဉာတုံ ဣစ္ဆိတာနံ ဒုတိယပဌမ-
ပုစ္ဆာသု ဝုတ္တာနံ ကုသလကုသလမူလဝိသေ-
သာနံ ကုသလမူလကုသလဝိသေသေဟိ ဝါ
ဉာတုံ ဣစ္ဆိတာနံ ပဌမဒုတိယပုစ္ဆာသု သန္နိ-
ဌာနပဒသင်္ဂဟိတာနံ ကုသလကုသလမူလာနံ
ဝသေန အတ္တယမကဘာဝဿ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊
၃။၁၁၈။ (-အနုဋီ၊၃။၁၆၁။)

ကုသလကောဠာသ (ပု) [ကုသလ+ကောဠာ-
သ] ကုသိုလ်အဖို့အစု။ သုက္ကံသန္တိ ကုသလ-
ကောဠာသံ။ ဓမ္မာဠာ၊၁။၃၂၆။

ကုသလက္ခေတ (တိ) [ကုသလ+အက္ခေတ] အပြစ်
ကင်း၍ မဘူးဖြစ်အပ် မထိခိုက်အပ်သော။
(ဘုရားရှင် ဟောတော်မူအပ်သော တရား
တော်သည် အပြစ်ကင်းသောကြောင့် ဆန့်
ကျင်ဖက် ရာဂစသော ကိလေသာတို့နှင့် ခပ်
သိမ်းသောတိတ္ထိအယူဝါဒတို့၏ အတူးမြို့အထိ
ခိုက်ကိုမခံရဟု ဆိုလိုသည်။) ဓမ္မောစ ကုသ-
လက္ခေတော(နေတ္ထိ။၁၆၃)တိ တဿ သတ္တု-
နော ဓမ္မော စ ကုသလော အနဝဇ္ဇော အန-
ဝဇ္ဇတ္တာ ဝေ ပဋိပက္ခေဟိ ရာဂါဒိဟိ ကိလေ-
သေဟိ သဗ္ဗတိတ္ထိယဝါဒေဟိ စ အပရိက္ခ-
တော။ နေတ္ထိ၊၄။၂၆၇။

ကုသလက္ခန္ဓ (ပု) [ကုသလ+ခန္ဓ] ကုသိုလ်ခန္ဓာ၊
ကုသိုလ်တရားစု။ စတုဘူမကေသုပိ ကုသ-
လက္ခန္ဓေသု ဧကော ခန္ဓော တိဏ္ဏန္တံ ခန္ဓာနံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ အနုဋီ၊
၃။၃၀၈။)

ကုသလဂမနသန္နိရုဇ္ဈန (န) [ကုသလ+ဂမန+
သန္နိရုဇ္ဈန] ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းကို ပိတ်ပင်တား
မြစ်ခြင်း။ ကိလေသပဉ္စရပက္ခိတ္တ-ကြည့်။

ကုသလကုသဂ္ဂဟ (ပု) [ကုသလ+အကုသဂ္ဂဟ]
လိမ္မာသော ချွန်းကိုင်ဆင်ဆရာ။ ဂဇံဝ မတ္တံ
ကုသလကုသဂ္ဂဟော (ထေရ၊ ၃၆၀)တိ

ယထာ ကုသလော ဆေကော အင်္ဂုသဂ္ဂ-
ဟော ဟတ္တာစရိယော အတ္တနော သိက္ခာဗ-
လေန မတ္တဟတ္တိ အတ္တနော ဝသံ အာနေ-
တိ၊ တထေဝါတိ အတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၇၇။

ကုသလင်္ဂ (ပု) [ကုသလ+အင်္ဂ] ကုသိုလ်အင်္ဂါ၊
ကုသိုလ်အစိတ်။ ကုသလင်္ဂေသု ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ
ဥတ္တမင်္ဂါ သဗ္ဗသေဋ္ဌတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၆။

ကုသလစက္က (န) [ကုသလ+စက္က] ကုသိုလ်စက်၊
ကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်းစက်။ ဧဝံ သာ ကာဠ-
ကဏ္ဍိ မဟာရာဇေ ရမတိ ပဋိရူပဒေသဝါသာ-
ဒိနော ကုသလစက္ကဿ ဘဉ္ဇနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၂၀။

ကုသလစရိယာ (ထိ) [ကုသလ + စရိယာ]
ကောင်းသော အကျင့်၊ အပြစ်ကင်းသော
အကျင့်။ ဓမ္မစရိယာ သမစရိယာ ကုသလ-
စရိယာ။ ပေဋကော၊၁၂၉၈။

ကုသလ(လာ)စာရ (န) [ကုသလ+စာရ]
ကုသိုလ်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အပ္ပဒါနေန
ကုသလစာရံဂဏှာတိတိ အတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၉၈။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁) ပရိယုဋ္ဌိတာ-
နန္တိ ကုသလာစာရံ ပရိယာဒိယိတော။မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၂၂၇။ ကုသလစာရန္တိ ကုသလဿ
ပဝတ္တနံ၊ အဋ္ဌသာ၊ယော။၂၁၁။

ကုသလစိတ္တ (န) [ကုသလ+စိတ္တ] (၁) ကုသိုလ်
စိတ်။ (တိ) (၂) ကုသိုလ်စိတ်ရှိသောသူ။
(၁) ကာမာဝစရာနိ ပန အဋ္ဌ ကုသလစိတ္တာ-
နိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၄၆။) (တိ) (၂) အရဟာ ကုသလ-
စိတ္တော ပရိနိဗ္ဗာယတိတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊
က။၄၄၃။ (-ဝိ၊၄။၂၁၆၊၂၁၇။ ဝိ၊၅။၂၁၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။)

ကုသလစိတ္တကထာ (ထိ) [ကုသလစိတ္တ + က-
ထာ] ကုသိုလ်စိတ် ရှိသူကို ဆိုရာစကား။
(ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ပြည့်စုံ

လျက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည်ဟူသော ပြဿနာကို
ဖြေဆိုရာ စကားဖြစ်သည်။) ဣဒါနိ ကုသလ-
စိတ္တကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၀။ (- မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၄။)

ကုသလစိတ္တက္ခန္ဓာ (ပု) [ကုသလစိတ္တ + ခဏ]
ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ဆဲအချိန်အခါ၊ ကုသိုလ်စိတ်
ဖြစ်ခိုက်။ ပထဝီခဏနာဒီသု ကုသလ-
စိတ္တက္ခန္ဓာ ဝိတိက္ကမဝသေန ပဝတ္တရူပသမ္ဘ-
ဝတော။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၅၁။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇။)

ကုသလစိတ္တဂတိက (တိ) [ကုသလစိတ္တဂတိ +
က] ကုသိုလ်စိတ်၏ အလားနှင့် တူသော
အလားရှိသော၊ ကုသိုလ်စိတ်၏ အာရုံပြုပုံ
နှင့်တူသော။ အဋ္ဌ မဟာကိရိယာ ကုသလ-
စိတ္တဂတိကာ ဝေ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅၀။

ကုသလစိတ္တဂဟဏ (န) [ကုသလစိတ္တ + ဂဟဏ]
ကုသိုလ်စိတ်ကိုယူခြင်း။ ကုသလစိတ္တဂဟဏေန
စ တီဏိ ကုသလမူလာနိ ဂဟိတာနိ ဝေ
ဟောန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၆၃။ (- ၆၄။)

ကုသလစိတ္တဒီပန (န) [ကုသလစိတ္တ + ဒီပန]
ကုသိုလ်စိတ်ကို ပြခြင်း။ သတော သမ္ဘာ-
နောတိ ဣဒံ ဇဝနက္ခန္ဓာ ကိရိယသတိ-
သမ္ပဇညာနံ ဝသေန အသမ္မောဟမရဏ-
ဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ န ကုသလစိတ္တဒီပနတ္ထံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။

ကုသလစိတ္တပရိယာဒါန (န) [ကုသလစိတ္တ + ပရိ-
ယာဒါန] ကုသိုလ်စိတ်ကို ထက်ဝန်းကျင်
သိမ်းကျုံးယူခြင်း။ ကုသိုလ်စိတ်ကို ကုန်ခန်း
စေခြင်း။ ပရိယာဿ ကုသလစိတ္တပရိယာဒါ-
နေနာဿ ရူပဿ အညရူပါသာဓာရဏတာ
ဒဿနာပဒေသေန။ အံ၊ ၁။ ၅၄။

ကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ကုသလစိတ္တ + ပဝတ္တိ]
ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ ရာဂေါ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇမာ-
နောဝ ကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိယာ ဩကာသံ
အဒေန္တော တံ ဝိဗာဓတိ။ မ၊ ၁။ ၂၄၉။
(- သံ၊ ၁။ ၁၃၉။)

ကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိကာရဏ (န) [ကုသလစိတ္တပ္ပ-
ဝတ္တိ + ကာရဏ] ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ခြင်း အ-
ကြောင်း။ ကုသလနိဿိတံ နိမိတ္တန္တိ ကုသ-
လစိတ္တပ္ပဝတ္တိကာရဏံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ စိတ္တေ
ဌပေတဗ္ဗံ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၂။

ကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိကာလ (ပု) [ကုသလစိတ္တပ္ပ-
ဝတ္တိ + ကာလ] ကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်ရာ အခါ။
ဝေမေတေသု ကာလသင်္ခါတော သမယော
ကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိကာလဿ အတိပရိတ္တတံ
ဒီပေတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ (- မူလဋီ၊
၁။ ၆၂။)

ကုသလစိတ္တဝိဘဇန (န) [ကုသလစိတ္တ + ဝိဘ-
ဇန] ကုသိုလ်စိတ်ကို ဝေဘန်ခြင်း။ ယဉ္ဇိ
တတ္ထ ဝုတ္တံ ကုသလစိတ္တဝိဘဇနတ္ထံ။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၁။ ၁၃၅။

ကုသလစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [ကုသလစိတ္တ + သမင်္ဂီ]
ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ယံ သိက္ခာ-
ပဒသိသေန ဂဟိတံ အာပတ္တိ ကုသလစိတ္တ-
သမင်္ဂီ အာပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၈။ (-
ဝဇီရ၊ ၅။ ၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၁။)

ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကုသလစိတ္တ + သမု-
ဋ္ဌာန] ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော၊
ကုသိုလ်စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ကိ-
သမုဋ္ဌာနံ သီလန္တိ ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနံ
ကုသလသီလံ။ ပဋိသံ၊ ၄၃။

ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနက္ခန္ဓာ (ပု) [ကုသလစိတ္တ-
သမုဋ္ဌာန + ခဏ] ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်
သော - ခဏ - အခါ။ ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာ-
နက္ခန္ဓာပိ ရူပါဗျာကတတ္ထံ အာပတ္တိယာ
သမတ္တေတုံ ယံ ကုသလစိတ္တေန အာပဇ္ဇတိ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၁။

ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ (န) [ကုသလစိတ္တသမု-
ဋ္ဌာန + ရူပ] ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော
ရုပ်၊ ကုသိုလ်စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော

ရုပ်။ ကုသလသမုဋ္ဌာနန္တိ ကုသလစိတ္တသမု-
ဋ္ဌာနရုပ် ဒဿိတံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁၃။ ၂၉၀။

ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ကုသလစိတ္တ + သမု-
ဋ္ဌိတ] ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ အာ-
ပတ္တိယာ ဟိ ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌိတတ္ထေပိ
ဘဂဝတာ ပဋိက္ခိတ္တဘာဝေန။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၅၁။

ကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကုသလစိတ္တ +
သမ္ပယုတ္တ] ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော။ ကုသ-
လစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ဝိရတိ။ မ၊ ၁။ ၂၀၇။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၂၃။

ကုသလစိတ္တပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုသလစိတ္တ + ဥပ္ပတ္တိ]
ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်ခြင်း။ ကာမေဟိ စ ဘဝေ-
ဟိ စ နိက္ခမနဝသေန ပဝတ္တာ ကုသလ-
စိတ္တပ္ပတ္တိ နေက္ခမ္ပပါရမီ။ စရိယ၊ ၁။ ၃၀၆။
(-မ၊ ၁။ ၁၇၇။)

ကုသလစိတ္တပ္ပါဒ (ပု) [ကုသလစိတ္တ + ဥပ္ပါဒ]
ကုသိုလ်စိတ္တပ္ပါဒ၊ ကုသိုလ်စိတ်၊ စေတသိက်။
နေက္ခမ္ပနာတိ အလောဘပုဓာနေန ကုသ-
လစိတ္တပ္ပါဒေန။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၃။ သီ၊ ၁။ ၁၁၆။
၁။ ၃၀၇။ မ၊ ၁။ ၁၀၁။ အံ၊ ၁။ ၁၂၈။

ကုသလစိတ္တပ္ပါဒဂတိက (တိ) [ကုသလစိတ္တပ္ပါဒ
+ ဂတိ + က] ကုသိုလ်စိတ္တပ္ပါဒ အလားရှိ
သော။ ကိရိယတော အဋ္ဌ သဟေတုက-
စိတ္တပ္ပါဒါ ကုသလစိတ္တပ္ပါဒဂတိကာ ဝေ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၄။

ကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထိ) [ကုသလစိတ္တ +
ဧကဂ္ဂတာ] ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂ-
တာ စေတသိက်။ ကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာ
သမာဓိ၊ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၁။
မဟာနိ၊ ၁။ ၃၄၁။ ကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာတိ
ကုသလာ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာစိတ္တေ-
ကဂ္ဂတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၇။

ကုသလစေတနာ (ထိ) [ကုသလ + စေတနာ]
ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။ တိသုပိ

ဒွါရေသု ကာယသုစရိတာဒိဘေဒါ ကုသလ-
စေတနာဝ သင်္ခါရာတိ ဝေဒိတဗျာ။ မ၊ ၁။ ၃။
၇၄။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅၊ ၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊
၁။ ၇၀။)

ကုသလစ္ဆန္ဒ (ပု) [ကုသလ + ဆန္ဒ] ကုသိုလ်ဆန္ဒ၊
ကုသိုလ်ပြုခြင်း၌ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ၊ ကုသိုလ်
ပြုလိုခြင်း။ အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ-ကြည့်။

ကုသလစ္ဆန္ဒပတ္တနာ (ထိ) [ကုသလစ္ဆန္ဒ + ပတ္တနာ]
ကုသိုလ်ဆန္ဒဟူသော တောင့်တခြင်း။ ကတ္တု-
ကမ္ပတာကုသလစ္ဆန္ဒပတ္တနာ-ကြည့်။

ကုသလစ္ဆေဒက (တိ) [ကုသလ + ဆိဒ + ကျ]
ကုသိုလ်ကိုဖြတ်တတ်သော။ တတ္ထ အဘေတ-
သတ္တုနော ကမ္ပံ ကုသလစ္ဆေဒကံ အဟောသိ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀-၁။

ကုသလစ္ဆေဒန (န) [ကုသလ + ဆေဒန] ကုသိုလ်
ကို - ဖြတ်ခြင်း - လုယက်ခြင်း။ ပဟာယိမံ
ဂမိဿာမိ၊ ကုသလစ္ဆေဒနာ ဘယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၃၀၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။ အပ၊ ၁။ ၇။ ဇာ၊
၁။ ၇။ ကုသလစ္ဆေဒနာ ဘယာတိ ကုသလ-
ဓမ္မဝိလောပနဘယေနာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၁။ ၉၅။

ကုသလဆက္က (ပု၊ န) [ကုသလ + ဆက္က] ကုသလ-
သဒ္ဓါစသော ၆-ပုဒ်တို့၏အပေါင်း၊ ကုသလ-
သဒ္ဓါ ၆-ခု။ ကုသလတ္တိကာဒီနံ ကုသလဆက္ကာ-
ဒိဘာဝေါ ဟေတုဒုကာဒီနန္တ ဟေတုစတုက္ကာ-
ဒိဘာဝေါ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၃၃။

ကုသလဇေန (ပု) [ကုသလ + ဇေန] လိမ်မာ
ကျမ်းကျင်သောလူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုသလဇနာဘိသိဉ္ဇိတ (တိ) [ကုသလဇေန +
အဘိသိဉ္ဇိတ] လိမ်မာကျမ်းကျင်သောသူ
သည် သွန်းလောင်းအပ်သော။ ယထာ
အနိဝတ္တိတာ ကုသလဇနာဘိသိဉ္ဇိတာ သဝန္တီ
တေလဓာရာ အဝိစ္ဆန္တာ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၂။

ကုသလဇေန (န) [ကုသလ + ဇေန] ကုသိုလ်
ဇော။ အယံ တာဝ ဣဋ္ဌဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရမ္ပဏေသု

ကုသလဇနဝသေန ကထာမဂ္ဂေါ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၃၁၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၅၀။)

ကုသလဇနဓမ္မ (ပု) [ကုသလဇန + ဓမ္မ]
ကုသိုလ်ဇောဖြစ်သော တရား။ ဆသု ဒွါရေ-
သုပိ အနန္တရာတိတာ ကုသလဇနဓမ္မာ
ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၆၃။

ကုသလဇနပဋိပါဋိ (ထိ) [ကုသလဇန + ပဋိ-
ပါဋိ] ကုသိုလ်ဇောအစဉ်။ ကုသလဇန-
ပဋိပါဋိဝသေနောပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၃။
သာရတ္ထ၊၂။၂၂၁။

ကုသလဇနပွဝတ္တိ (ထိ) [ကုသလဇန + ပဝတ္တိ]
ကုသိုလ်ဇောဖြစ်ခြင်း။ အာဝဇ္ဇနာယ ပစ္စယ-
ဘူတာ တတော ပုရိမုပ္ပန္နာ မနောဒွါရိကာ
ကုသလဇနပွဝတ္တိ ဖလဝေါဟာရေနော တ-
ထာ ဝုတ္တာ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၂။

ကုသလဇနသဉ္ဇရဏ (န) [ကုသလဇန + သဉ္ဇ-
ရဏ] ကုသိုလ်ဇောဖြစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ကုသလဇနသဉ္ဇရဏာနန္တရ (န) [ကုသလဇန-
သဉ္ဇရဏ + အနန္တရ] ကုသိုလ်ဇောဖြစ်ခြင်း၏
အကြားမရှိခြင်း။ ကုသိုလ်ဇော အဆက်
မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ နိရန္တရန္တိ ကုသလဇန-
သဉ္ဇရဏာနန္တရဘာဝတော နိရန္တရံ။ ဗုဒ္ဓဝါ၊
ဌ၊၁၀၆။

ကုသလဇာတိ (ထိ) [ကုသလ + ဇာတိ] ကုသိုလ်
ဇာတိ။ ဇာတိဘူမိဝသေန ဝုတ္တေသု ဘေဒေ-
သု ကုသလဇာတိယံ ရူပါဝစရကုသလမေဝ
အာရုပ္ပေ ဌပေတဗ္ဗံ။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၉၁။

ကုသလဇိဝိတနာသန (န) [ကုသလဇိဝိတ +
နာသန] ကုသိုလ်ဟူသောအသက်ကို ဖျက်
ဆီးခြင်း။ ကုသိုလ်ဟူသော ရှင်သန်မှုကို
ဖျက်ဆီးခြင်း။ အဝိဇ္ဇာယေဝ အကုသလပ္ပဒိ-
နေန ကုသလဇိဝိတနာသနတော ဝိသန္တိ
အဝိဇ္ဇာဝိသံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၀။

ကုသလဇ္ဈာန (န) [ကုသလ + ဇ္ဈာန] ကုသိုလ်
နှင့် ယှဉ်သော ဇ္ဈာန်။ ကုသိုလ်ဇ္ဈာန်။ ကု-
သလဇ္ဈာန် အနုဓမ္မော။ မ၊ဌ၊၄။၂၁၀။ (-သံ၊
ဌ၊၁။၁၀၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁၀။)

ကုသလဇ္ဈာနသမဂ္ဂိ (တိ) [ကုသလဇ္ဈာန +
သမဂ္ဂိ] ကုသိုလ်ဇ္ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
ပဌမံ ဇ္ဈာန် သမာပန္နဿာတိ ကုသလဇ္ဈာန-
သမဂ္ဂိဿ။ မဟာနိ၊ဌ၊၀၄။

ကုသလဇ္ဈာနသဟဂတ (တိ) [ကုသလဇ္ဈာန +
သဟဂတ] ကုသိုလ်ဇ္ဈာန်နှင့်တကွ ဖြစ်သော။
ကုသလဇ္ဈာနသဟဂတာ သုခါ ဝေဒနာ
ဇာတိဝသေန သြဋ္ဌာရိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၀။

ကုသလဇ္ဈာသယ (ပု) [ကုသလ + အဇ္ဈာသယ]
(၁) ကုသိုလ်၏ တည်ရာ အကြောင်း။ (၂)
ကုသိုလ်ပြုခြင်း၌ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ။ ကုသိုလ်
ပြုလိုခြင်း။ (တိ) (၃) ကုသိုလ်ပြုခြင်း၌
ဖြစ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသော၊ ကုသိုလ်ပြုလို
သော၊ သူ။ (၁) ကုသလမူလန္တိ ကုသလဇ္ဈာ-
သယော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃၄။ (၂) (တိ) (၃)
ကုသလဇ္ဈာသယ မဟာရာဇ ပတိရူပဒေသ-
ဝါသာဒိကံ စတုဗ္ဗိမံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္တေဟိ။
ဇာ၊ဌ၊၃။၃၉၁။

ကုသလဇ္ဈာနဂံ (န) [ကုသလ + ဇ္ဈာနဂံ] ကုသိုလ်
နှင့်ယှဉ်သောဇ္ဈာန်အင်္ဂါ။ ဧဝံ ဘိန္ဒေ ပနေတ္ထ
စတုဘူမကမ္ပိ ကုသလဇ္ဈာနဂံ ပဉ္စဝေါ-
ကာရေ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနဉ္စေဝ စိတ္တသမုဋ္ဌာန-
ရူပဿ စ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၀၀။

ကုသလဉာဏ (န) [ကုသလ + ဉာဏ] ကုသိုလ်နှင့်
ယှဉ်သောဉာဏ်။ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ အတိ-
တံ ကုသလဉာဏံ ဝိပါကဉာဏံ ကိရိယဉာဏဉ္စ
ပစ္စဝေက္ခန္တဿ အတိတာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၃၇၀။

ကုသလဉာဏဝန္တ (တိ) [ကုသလဉာဏ + ဝန္တ]
လိမ္မာသောဉာဏ် ရှိသော၊ အလိမ္မာဉာဏ်
ရှိသော၊ သူ။ ကောဝိဒ-ကြည့်။

ကုသလတာပတ္တိဒေါသ (ပု) [ကုသလတာပတ္တိ + ဒေါသ] ကုသိုလ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း ဟူသော အဖြစ်။ တေသမ္ပိ ကုသလတာပတ္တိ-ဒေါသံ ဒိသ္မာ တံ ပရိဟရိတံ သုခဝိပါကဝစနံ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၁။

ကုသလတ္တိက (ပု၊ န) [ကုသလ + တိက] ကုသလ-ဟူသော အစပုဒ်ဖြင့် ရအပ်သော အမည်ရှိ သောပုဒ် ၃-ခုတို့၏ အပေါင်း။ ကုသလတိကံ။ အာဒိပဒေန လဒ္ဓနာမော ကုသလတ္တိကော နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။) ကုသလပဒေန လဒ္ဓ-နာမော တိကော ကုသလတ္တိကော။ အဋ္ဌ-သ၊ ၁။ ယော။ ၅၉။

ကုသလတ္တိကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကုသလတ္တိက + နိဒ္ဒေ-သ] ကုသလတိကံကို အကျယ်ပြုခြင်း။ ကုသ-လာဒိလက္ခဏေ သမာနေတော ဗောဓနတ္ထံ ဣဓ ကုသလတ္တိကနိဒ္ဒေသော ပုန ဝိဘတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ကုသလတ္တိကပဒ (န) [ကုသလတ္တိက + ပဒ] ကုသလတိကံပုဒ်။ ကိဉ္စာပိ ကုသလတ္တိက-ပဒါနိယေဝ ဥဒ္ဓရိတော စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍေ စိတ္တာ-နိ ဝိဘတ္တာနိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈။

ကုသလတ္တိကပဒဘာဇန (န) [ကုသလတ္တိကပဒ + ဘာဇန] ကုသလတိကံပုဒ်ကို ဝေဘန်-ခြင်း။ ဟဒယဝတ္ထုဿ ပဒုဒ္ဓါရေန ကုသလတ္တိ-ကပဒဘာဇနေ နိဒ္ဒေသာနရဟတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။

ကုသလတ္တိကပဒုဒ္ဓါရ (ပု) [ကုသလတ္တိကပဒ + ဥဒ္ဓါရ] ကုသလတိကံပုဒ်ကို ထုတ်ဆောင် ခြင်း။ ကုသလတ္တိကပဒုဒ္ဓါရေန နယဒဿန-ဘူတေန ဣတရတ္တိကဒုကပဒါနိပိ ဥဒ္ဓဋ္ဌာနေ-ဝါတိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈။

ကုသလတ္တိကပရိယာပန (တိ) [ကုသလတ္တိက + ပရိယာပန] ကုသလတိကံ၌ အကျုံးဝင် သော။ တဒတ္ထမေဝ စ တံ ဂဟိတန္တိ နာ-

မဿ ကုသလတ္တိကပရိယာပနတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။

ကုသလတ္တိကပရိဟိန (တိ) [ကုသလတ္တိက + ပရိဟိန] ကုသလတိကံမှ ယုတ်သော။ တေန ကုသလတ္တိကပရိဟိနာနံ သဗ္ဗဋ္ဌာနိကာနံ စတုန္တံ သဗ္ဗတိကာဒိသု ပရိဟာနိ ဒဿိတာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၈။

ကုသလတ္တိကဘေဒ (ပု) [ကုသလတ္တိက + ဘေဒ] ကုသလတိကံအပြား။ ကုသလတ္တိကဘေဒေါ စ၊ ဝေဒနာတ္တိကဘေဒေါပိ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၅၈။

ကုသလတ္တိကမာတိကာ (ထိ) [ကုသလတ္တိက + မာတိကာ] ကုသလတိကံမာတိကာ။ ကုသ-လတ္တိကမာတိကာယ ဟိ ကုသလာ ဓမ္မာတိ ဣဒံ အာဒိပဒံ နိဿာယ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၈။ (- မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။)

ကုသလတ္တိကမုခ (န) [ကုသလတ္တိက + မုခ] ကုသလတိကံကို အဦးပြုခြင်း။ တထာ ဟိ ကုသလတ္တိကမုခေန ကာမာဝစရကုသလ-တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၄။

ကုသလတ္တိကလက္ခဏ (န) [ကုသလတ္တိက + လက္ခဏ] ကုသလတိကံ၏ အမှတ်လက္ခဏာ။ ကုသလာဒိနံ ကုသလတ္တိကလက္ခဏေန သုခါ-ဒိနံ ဝေဒနာတ္တိကလက္ခဏေန သြဋ္ဌာရိကသုခ-မတံ ကထေန္တော န ဘိန္ဒတိ နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။

ကုသလတ္တိကဝိတ္ထာရ (ပု) [ကုသလတ္တိက + ဝိတ္ထာရ] ကုသလတိကံ၏အကျယ်။ ယဒိပိ ကုသလတ္တိကဝိတ္ထာရော ပုဗ္ဗေ ဝိညာတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ကုသလတ္တိကဝိနိမုတ္တ (တိ) [ကုသလတ္တိက + ဝိနိမုတ္တ] ကုသလတိကံမှ လွတ်သော။ တံ ကုသလတ္တိကဝိနိမုတ္တံ သိယာ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၀၈။

ကုသလတ္တိကဝိသုဇ္ဇန (ထိ၊ န) [ကုသလတ္တိက + ဝိသုဇ္ဇန] ကုသလတိကံ၏အဖြေ။ ပဋိစ္စဝါရဿ

ကုသလတ္တိကဝိသုဇ္ဇနော အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၇။

ကုသလတ္တိကဝေါဟာရ (ပု) [ကုသလတ္တိက +
ဝေါဟာရ] ကုသလတိက်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။
ကုသလတိက် ဟူသောအမည်။ အာဒိပဒ-
ဝသေန နာမလာဘော ဒဠဗ္ဗော ကုသလာ-
ဒိတ္တိကဿ ကုသလတ္တိကဝေါဟာရော ဝိယ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၈။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁၉၇။)

ကုသလတ္တိကသာဓာရဏ (တိ) [ကုသလတ္တိက +
သာဓာရဏ] ကုသလတိက်နှင့်ဆက်ဆံသော။
စုဒ္ဓသ ကုသလတ္တိကသာဓာရဏာ ဥပစယာ-
ဒိဒ္ဓယံ ကေ ကတွာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၉။

ကုသလတ္တိကာနန္တရ (န) [ကုသလတ္တိက +
အနန္တရ] ကုသလတိက်၏အခြားမဲ့။ ကသ္မာ
ပနေတ္ထ ကုသလတ္တိကာနန္တရံ ဝေဒနာတ္တိ-
ကောဝ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၄၀။

ကုသလတ္တ (ပု) [ကုသလ + အတ္တ] (၁) ကုသိုလ်
အကျိုး (၂) ကုသိုလ်အနက်။ (၁) ကေ
ခေါမံ မယာ ဒိန္နံ၊ ကုသလတ္တယ သတ္တု-
နော။ အပါ၊ ၁။ ၉၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုသလတ္တသင်္ဂဟ (ပု) [ကုသလတ္တ + သင်္ဂဟ]
ကုသိုလ်အနက်ကို အကျဉ်းချုံး၍ ယူခြင်း။
အယံ အနုဂီတိ ဝုတ္တတ္တသင်္ဂဟာ အဝုတ္တတ္တ-
သင်္ဂဟာ ကုသလတ္တသင်္ဂဟာ အကုသလတ္တ-
သင်္ဂဟာတိအာဒိနာ အနုဂီတိဝိစယော။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၃။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၀။

ကုသလတ္တိက (တိ) [ကုသလ + အတ္တိက]
ကောင်းမှု ကုသိုလ် - ဖြင့် - ကို - အလိုရှိ
သောသူ။ နိမိ နာမ မဟာရာဇာ၊ ပဏ္ဍိ-
တော ကုသလတ္တိကော။ စရိယာ၊ ၃၈၉။
(-ဇာ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဝိ၊ ၁။ ၁။) ပဏ္ဍိတော
ကုသလတ္တိကောတိ အတ္တနော စ ပရေသဉ္စ
ပုညတ္တိကော။ စရိယာ၊ ၄။ ၅၃။

ကုသလဓမ္မ (ပု) [ကုသလ + ဓမ္မ] အပြစ်မရှိ
သောတရား၊ ကုသိုလ်တရား။ ပုထုဇ္ဇန-
ကလျာဏကာနံ ကုသလဓမ္မေ ယုတ္တာနံ။
ပဋိသံ၊ ၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄။ (-ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၅၈။
မ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။)

ကုသလဓမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [ကုသလဓမ္မ + ခန္ဓ] ကုသိုလ်
တရားစု၊ ကုသိုလ်ဓမ္မက္ခန္ဓာ။ အပ္ပမာဒေါ
သတိ စ တထာ ပဝတ္တာ စတ္တာရော ကုသ-
လဓမ္မက္ခန္ဓာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။

ကုသလဓမ္မစာရိ (တိ) [ကုသလဓမ္မ + စာရ + ဇာ] ကုသိုလ်တရားကို ကျင့်လေ့ရှိသောသူ။ ဓမ္မ-
စာရိနောတိ ကုသလဓမ္မစာရိနော။ ဥဒါန၊
၄။ ၂၃၅။

ကုသလဓမ္မစ္စေဒန (န) [ကုသလဓမ္မ + စေဒန] ကုသိုလ်တရားကို ဖြတ်ခြင်း။ အသိသုန္နပမာ
ကုသလဓမ္မစ္စေဒနဋ္ဌေန။ ဝဇီရ၊ ၃၃၄။

ကုသလဓမ္မဇာနနပညာ (ထိ) [ကုသလဓမ္မဇာ-
နန + ပညာ] ကုသိုလ်တရားကိုသိသောပညာ။
ပညာတိ ကုသလဓမ္မဇာနနပညာ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၆၂။

ကုသလဓမ္မဒေသနာ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ + ဒေသ-
နာ] ကုသိုလ်တရားကို ဟောခြင်း။ ကုသလ-
ဓမ္မဒေသနာယ ဟိ ကုသလာ ဓမ္မာ ဝိသ-
ယော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။

ကုသလဓမ္မဒေသနာဟေတု (ပု) [ကုသလဓမ္မဒေ-
သနာ + ဟေတု] ကုသိုလ်တရားကို ဟောခြင်း
ဟူသောအကြောင်း။ တသ္မာ ကုသလဓမ္မ-
ဒေသနာဟေတုပိ ဘဂဝါဝ အနုတ္တရောတိ
အတ္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။

ကုသလဓမ္မနိမိတ္တ (န) [ကုသလဓမ္မ + နိမိတ္တ] ကုသိုလ်တရားဟူသော အကြောင်း။ ကုသ-
လေသု ဓမ္မေသုတိ ကုသလဓမ္မနိမိတ္တံ။ နိမိတ္တ-
တ္ထေ ဟိ တေ ဘုမ္မံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ (-အံ၊ ၄။
၃။ ၃၀၉။)

ကုသလဓမ္မနိရုတ္တ (တိ) [ကုသလဓမ္မ+နိရုတ္တ]
ကုသိုလ်တရား၌ မွေ့လျော်သော။ ယာဝဇီဝ
ဓမ္မပုဇိဝိနီ ကုသလဓမ္မနိရုတ္တာ ဟုတွာ။
ထေရီ၊ ဌ။ ၂၇၈။

ကုသလဓမ္မနိဿိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ကုသလဓမ္မနိဿိ-
တ+ပုဂ္ဂလ] ကုသိုလ်တရား-၌-ကို-မှီသော
ပုဂ္ဂိုလ်။ အနုဝဇ္ဇဥတ္တမဓမ္မသင်္ခါတော သေ-
ယျော အံသော ကောဌာသော အဿာတိ
သေယျံသော၊ ကုသလဓမ္မနိဿိတပုဂ္ဂလော။
ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၆၁။

ကုသလဓမ္မပဋိပတ္တိ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+ပဋိပတ္တိ]
ကုသိုလ်တရားကို ကျင့်ခြင်း။ ကုသလဓမ္မပဋိ-
ပတ္တိယာ ပဌပနသဘာဝတာယ တပုဋိပက္ခာနံ
ဝိသောသနသဘာဝတာယ စ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
၃၁၇။ (မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၅။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၈၅-တို့၌
ကုသလဓမ္မသမ္ပုဋိပတ္တိယာ-ရှိ၏။)

ကုသလဓမ္မပဋိသေဝနာ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+
ပဋိသေဝနာ] ကုသိုလ်တရားကို မှီဝဲခြင်း။
ကိဿ ပဒဌာနံ၊ ကုသလဓမ္မပဋိသေဝနာယ။
ပေဋကော။ ၂၃၂။

ကုသလဓမ္မပဒ (န) [ကုသလဓမ္မ+ပဒ] (က)
ကုသလာ ဓမ္မာ-ဟူသောပုဒ် (ခ) ကုသလပုဒ်၊
ဓမ္မပုဒ်။ (က) ဣတော ပဌာယာတိ ကုသလ-
ဓမ္မပဒတော ပဌာယ။ မူလဌ။ ၁။ ၂၇။ (ခ)
ကုသလာတိ ဝါ ဓမ္မာတိ ဝါတိအာဒိနိတိ
ကုသလဓမ္မပဒါနိ ဒွေ၊ အကုသလဓမ္မပဒါနိ
ဒွေ၊ အဗျာကတဓမ္မပဒါနိ ဒွေတိ။ မူလဌ။ ၁။
၃၂။

ကုသလဓမ္မပရိယာပန (တိ) [ကုသလဓမ္မ+ပရိ-
ယာပန] ကုသိုလ်တရား၌ အကျုံးဝင်သော။
နေက္ခမ္မဓာတုဂ္ဂဟဏေန ဟိ ဣတရာပိ ဒွေ
ဓာတုယော ဂဟဏံ ဂစ္ဆန္တိ ကုသလဓမ္မပရိ-
ယာပနတ္တာ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၇။

ကုသလဓမ္မပရိယေသနာ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+ပရိ-
ယေသနာ] ကုသိုလ်တရားကို ရှာမှီးခြင်း။

ယထာ အနုဝဇ္ဇဓမ္မေ ပရိပူရေတုကာမေန
ကိ* ကုသလဂဝေသိနာ ဟုတွာ ကုသလဓမ္မ-
ပရိယေသနာ ကာတဗ္ဗာဝ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၁၄၃။

ကုသလဓမ္မပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+ပဝတ္တိ]
ကုသိုလ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဥပါယမနသိ-
ကာရောတိ ကုသလဓမ္မပ္ပဝတ္တိယာ ကာရဏ-
ဘူတော မနသိကာရော။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၁။

ကုသလဓမ္မပူရဏ (န) [ကုသလဓမ္မ+ပူရဏ]
ကုသိုလ်တရားကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ ကုသလ-
ဓမ္မပူရဏေ အသန္တုဌိဘာဝေါ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။
၉၆။

ကုသလဓမ္မဘာဝနာ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+ဘာဝ-
နာ] ကုသိုလ်တရားကို ပျိုးများခြင်း။ ပဉ္စသု
ကာမဂုဏေသု ဝိဿဋ္ဌစိတ္တဿ ကုသလဓမ္မ-
ဘာဝနာယ အနန္တယောဂဝသေန လိနဝုတ္တိ-
တာ ကောသဇ္ဇံ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၄၈၁။ (-ဇာ၊
ဌ။ ၂။ ၃၆၁။)

ကုသလဓမ္မမရိယာဒ (ပု) [ကုသလဓမ္မ+မရိယာ-
ဒ] ကုသိုလ်တရားဟူသော အပိုင်းအခြား။
ကုသလဓမ္မမရိယာဒံ အတိက္ကန္တဿ အကုသ-
လဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတဿ ပုဂ္ဂလဿ မန္တောသဓာ-
ဒီဟိ ကာ နာမ တိကိစ္ဆာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၇။

ကုသလဓမ္မမလိနကရဏ (န) [ကုသလဓမ္မမလိန
+ကရဏ] ကုသိုလ်တရားကို ညစ်နွမ်းအောင်
ပြုခြင်း။ ဒုတိယံ ကုသလဓမ္မမလိနကရဏ-
ဝသေန အတ္တာနတ္ထဿ အဇာနနဝသေန စ။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၉။

ကုသလဓမ္မမူလက (တိ) [ကုသလဓမ္မ+မူလ+
က] ကုသိုလ်တရားလျှင် မူလရှိသော။ ယဿ
ဝါ ပန အကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ တဿ
ကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ကုသလဓမ္မမူလ-
ကာနိ ဒွေ ယမကာနိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၅။

ကုသလဓမ္မဝစုန (ထိ၊ န) [ကုသလဓမ္မ+ဝစုန]
ကုသိုလ်တရား၏ တိုးပွားခြင်း။ ကုသလဓမ္မ-

ဝစုနံ အကုသလဓမ္မဟာယနဉ္စ ပဋိစ္စ ကာယ-
သမာစာရာဒယော သေဝိတဗ္ဗာတိ သလ္လ-
က္ခေတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၄၄။

ကုသလဓမ္မဝိရဟိတ (တိ) [ကုသလဓမ္မ+ဝိရဟိ-
တ] ကုသိုလ်တရားမှကင်းသော။ အဗ္ဘန္တရေ
ကုသလဓမ္မဝိရဟိတတ္တာ အန္တောပူတိဘာဝ-
မာပန္နော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၉၅။

ကုသလဓမ္မဝိလောပနဘယ (န) [ကုသလဓမ္မ-
ဝိလောပန+ဘယ] ကုသိုလ်တရားကို လုယက်
ခြင်းမှကြောက်ခြင်း။ ကုသလဓမ္မဒန-ကြည့်။

ကုသလဓမ္မသမန္နာဂတ (တိ) [ကုသလဓမ္မ+
သမန္နာဂတ] ကုသိုလ်တရားနှင့် ပြည့်စုံသော၊
သူ။ သဗ္ဗာကုသလဓမ္မပဟိနော ခေါ် မဟာ-
ရာဇ တထာဂတော ကုသလဓမ္မသမန္နာ-
ဂတောတိ။ မ၊ ၂။ ၃၁၈။

ကုသလဓမ္မသမာပတ္တိ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+သမာ-
ပတ္တိ] ကုသိုလ်တရားသို့ရောက်ခြင်း၊ ကုသိုလ်
တရား၏ဖြစ်ခြင်း။ ကုသလဓမ္မသမာပတ္တိယာ
ဣမာနိ အဋ္ဌင်္ဂါနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၄။

ကုသလဓမ္မဟာယန (န) [ကုသလဓမ္မ+ဟာယန]
ကုသိုလ်တရား၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ အကုသ-
လဓမ္မဝစုနံ ကုသလဓမ္မဟာယနဉ္စ ပဋိစ္စ။
နေတ္ထိဝိ။ ၃၄၄။

ကုသလဓမ္မာနုယောဂ (ပု) [ကုသလဓမ္မ+အနု-
ယောဂ] ကုသိုလ်တရားကို အားထုတ်ခြင်း။
သတိသမ္ပဇညံ နာမ ကုသလဓမ္မာနုယောဂေ
ကာရဏန္တိ အာဟ ဒသကုသလဓမ္မကမ္မပထ-
ကာရဏန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၉။

ကုသလဓမ္မာဘိဘဝ (ပု) [ကုသလဓမ္မ+အဘိ-
ဘဝ] ကုသိုလ်တရားဖြင့်-နှိပ်နင်း-လွှမ်းမိုး-
ခြင်း။ တေသံ ဝိဇယော ကုသလဓမ္မာဘိ-
ဘဝေါ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။

ကုသလဓမ္မာရမ္မဏ (တိ) [ကုသလဓမ္မ+အာ-
ရမ္မဏ] ကုသိုလ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော။
ကုသလာတိ ကုသလဓမ္မာရမ္မဏာ။ နေတ္ထိ၊

၄။ ၁၄၇။ ကုသလဓမ္မာရမ္မဏာတိ ကုသလ-
ဓမ္မ ဥဒ္ဓိဿ ပဝတ္တိမတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈၉။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၂၈။

ကုသလဓမ္မာသေဝန (တိ) [ကုသလဓမ္မ+အာ-
သေဝန] ကုသိုလ်တရားကို မှီဝဲတတ်သော။
ကုသလဓမ္မာသေဝနဘာဝတော ပန ဝိမုတ္တာ-
ယတနသီသေ ဌတော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၇။

ကုသလဓမ္မုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+ဥပ္ပတ္တိ]
ကုသိုလ်တရား၏ဖြစ်ခြင်း။ ကုသလဓမ္မုပ္ပတ္တိ
အာဒိတော ဝါရေန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၃၁။
(- အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂။)

ကုသလဓမ္မုပထမ္ဘ (ပု) [ကုသလဓမ္မ+ဥပထမ္ဘ]
ကုသိုလ်တရား၏ အထောက်အပံ့။ အပါယာ-
ဒီနဝပစ္စဝေက္ခဏာ ကုသလဓမ္မုပထမ္ဘဘာဝ-
ပစ္စဝေက္ခဏာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၁။

ကုသလဓမ္မုပသမ္ပဒါ (ထိ) [ကုသလဓမ္မ+ဥပ-
သမ္ပဒါ] ကုသိုလ်တရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊
ကုသိုလ်တရားကို ရခြင်း။ အကုသလဓမ္မုပ-
ဟာနာယ ကုသလဓမ္မုပသမ္ပဒါယ။ အံ၊ ၁။
၅၁၅။ ကုသလဓမ္မုပသမ္ပဒါယာတိ ကုသလ-
ဓမ္မာနံ သမ္ပာဒနတ္ထာယ၊ ပဋိလာဘတ္ထာယာ-
တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၆။

ကုသလဓမ္မောသဂ္ဂ (ပု) [ကုသလဓမ္မ+ဩသဂ္ဂ]
ကုသိုလ်တရားကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ ကုသလ-
ဓမ္မောသဂ္ဂေါ ပန ကိဿ ပဒဋ္ဌာနံ အကုသ-
လဓမ္မပဋိသေဝနာယ။ ပေဋကော။ ၂။ ၃၂။

ကုသလဓာတု (ထိ၊ ပု) [ကုသလ+ဓာတု] ကု-
သိုလ်ဖြစ်သောဓာတ်။ သင်္ဂီတိပရိယာယေန
ပန တိဿော ကုသလဓာတုယော နေက္ခမ္မ-
ဓာတု အဗျာပါဒဓာတု အဝိဟိံသာဓာတု။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။

ကုသလနဒ္ဒိ (ထိ) [ကုသလ+နဒ္ဒိ] ကုသိုလ်မြစ်၊
အယဉ်မစဲဖြစ်၍ မြစ်နှင့်တူသော ကုသိုလ်။
ပုညာဘိသန္ဓာ ကုသလာဘိသန္ဓာတိ ပုညနဒ္ဒိ-

ယော ကုသလနိဒ္ဒေသ။ သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၃၁၉။
သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၁၅။

ကုသလနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကုသလ + နိဒ္ဒေသ]
ကုသိုလ်ကိုအကျယ်ပြရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုသလနိဒ္ဒေသပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ကုသလနိဒ္ဒေသ +
ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ကုသလနိဒ္ဒေသလျှင် - ရွှေသွား -
ပြဋ္ဌာန်းခြင်း - ရှိသော။ တေသုပိ ဗောဇ္ဈင်္ဂ-
ဒဿနတ္ထံ ကုသလနိဒ္ဒေသပုဗ္ဗင်္ဂမာယ ဝေ
တန္တိယာ ဝိပါကနယော အာရဒ္ဒေါ။ အဘိ၊
၄၊ ၂၊ ၃၀၃။

ကုသလနိဿန္တ (ပု) [ကုသလ + နိဿန္တ] ကုသိုလ်၏
အကျိုးဆက်။ အကုသလနိဿန္တေန ဝိရူပ-
ရူပတာ ဝိယ ကုသလနိဿန္တေန။ အနုဋီ၊ ၂။
၁၃။

ကုသလနိဿိတ (တိ) [ကုသလ + နိဿိတ]
ကုသိုလ် - ဌ - ကို - မှီသော၊ ကုသိုလ်သည် မှီ
အပ်သော၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏အကြောင်း
ဖြစ်သော။ ကုသလူပသံဟိတ(က)ကြည့်။

ကုသလန္တရာယ (ပု) [ကုသလ + အန္တရာယ]
ကုသိုလ်၏ အန္တရာယ်။ သတ္တာနံ သကိဉ္ဇန-
ဘာဝေန ကိစ္စပသုတတာယ ကုသလန္တရာ-
ယော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၀၂။

ကုသလပက္ခ (ပု) [ကုသလ + ပက္ခ] အပြစ်
မရှိသော အဖို့အစု၊ ကုသိုလ်အဖို့အစု။ ဣတိ
ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိသတိ ကုသလပက္ခာ ဝိသတိ
အကုသလပက္ခာ။ မ၊ ၃၊ ၁၂။ (-နေတ္ထိ၊ ၃၄။
မ၊ ၄၊ ၉၅။ သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၀၇။) ကုသလပက္ခာတိ
အနဝဇ္ဇကောဌာသာ။ မ၊ ၃၊ ၂၊ ၃၀၉။

ကုသလပက္ခဝစုန (ထိန) [ကုသလပက္ခ + ဝစုန]
ကုသိုလ်အဖို့အစုကိုတိုးပွားစေခြင်း။ ကုသလ-
ပက္ခဝစုနေန မနော ဘာဝေန္တိတိ မနော-
ဘာဝနီယာ။ သံ၊ ၃၊ ၂၊ ၂၀၂။

ကုသလပက္ခဝိဇ္ဈန (န) [ကုသလပက္ခ + ဝိဇ္ဈန]
ကုသိုလ် အဖို့အစုကို - ထိုးဖောက် - စူးဝင် -
ခြင်း။ ယဿ ဇိတော ကာမကဏ္ဍကောတိ

ကုသလပက္ခဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ကဏ္ဍကဘူတော ကိ-
လေသကာမော။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၆၈။

ကုသလပက္ခိက(ပက္ခိယ) (တိ) [ကုသလပက္ခ +
ဣက] ကုသိုလ် - အဖို့ - အသင်းအပင်း - ဌ
ဖြစ်သော။ ယေ ကေစိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ
ကုသလာကုသလဘာဂိယာ ကုသလပက္ခိကာ။
သံ၊ ၃၊ ၈၁။ အံ၊ ၁၊ ၁၀။ စူဠနိ၊ ၄၈။ ကုသလ-
ပက္ခိယာ မဟာစတ္တာရိသကသုတ္တေ ဝုတ္တာ။
သံ၊ ၃၊ ၂၊ ၃၉၅။

ကုသလပညတ္တိ (ထိ) [ကုသလ + ပညတ္တိ]
ကုသိုလ်ကို အပြား အားဖြင့် သိစေခြင်း၊
ကုသိုလ်ဟူသော ဝေါဟာရ၊ ကုသိုလ်ဟု
ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်း။ ကုသလပညတ္တိယံ
အနုတ္တရော မယံ သတ္တာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃၊ ၅၉။
ကုသလပညတ္တိယန္တိ ကုသလဓမ္မာနံ ပညာ-
ပနေ။ ဒီ၊ ၃၊ ၂၊ ၅၆။ ကုသလပညတ္တိ (မူလ-
ဋီ၊ ၃၊ ၅၉) ကုသလဝေါဟာရံ။ အနုဋီ၊ ၃၊ ၈၀။

ကုသလပညာ (ထိ) [ကုသလ + ပညာ] ကုသိုလ်
စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ပညာ၊ ကုသိုလ်ပညာ။
ကုသလပညာ ဝိပါကသင်္ခါတဿ.... အတ္တဿ
နိဗ္ဗတ္တနုတော အတ္တဇာပိကာတိ ဝုတ္တာ။
အနုဋီ၊ ၂၊ ၁၉၈။

ကုသလပဉ္စ (တိ) [ကုသလ + ပဉ္စ] ကုသိုလ်ကို
မေးခြင်း၊ ကုသိုလ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ မေးခြင်း။
ကုသလပဉ္စေ ကုသလေဟိ စတုန္နမ္ပိ ခန္ဓာနံ
ဂဟိတတ္တာ သမ္ပယောဂေါ ပဋိက္ခိတ္တော။
အဘိ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၆။

ကုသလပဋိပက္ခ (ပု) [ကုသလ + ပဋိပက္ခ]
ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။ လောဘာဒိပဋိ-
ပက္ခာ အလောဘာဒယော ဝိယ စ ကုသလ-
ပဋိပက္ခာတိ အတ္တော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၈၁။ (-
ဥဒါန၊ ၄၊ ၁၉၈။ သံ၊ ၃၊ ၂၊ ၁၅၉။ မ၊ ၃၊ ၁၊
၁၇၁။ အံ၊ ၃၊ ၂၊ ၁၃၁။)

ကုသလပဋိပက္ခဒိဋ္ဌိက (တိ) [ကုသလပဋိပက္ခ +
ဒိဋ္ဌိ + က] ကုသိုလ်၏ဆန့်ကျင်ဖက် အယူ

ရှိသောသူ။ သော စ ကေန္တတော ကုသလ-
ပဋိပက္ခဒိဋ္ဌိကောတိ အာဟ “အကုသလ-
ဒဿနော”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

ကုသလပဋိပဒါ (ထိ) [ကုသလ+ပဋိပဒါ] အပြစ်
မရှိသော အကျင့်၊ ကောင်းသောအကျင့်။
သမ္မာပဋိပတ္တိန္တိ နိယျာနိကံ ကုသလပဋိပဒါ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

ကုသလပဋိလာဘကထာ (ထိ) [ကုသလပဋိ-
လာဘ+ကထာ] ကုသိုလ်ရခြင်းကို ဆိုသော
စကား။ ဣဒါနိ ကုသလပဋိလာဘကထာ
နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

ကုသလပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ကုသလ+ပဋိသံယုတ္တ]
ကုသိုလ်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ကုသလပဋိသံယုတ္တ
ကမ္မံ ကရေတုယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၇။

ကုသလပဋိသေဓ (ပု) [ကုသလ+ပဋိသေဓ]
ကုသိုလ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ ကုသလပဋိသေ-
ဓေနော တေန သမာနဂတိကတ္တာ ကိရိယာ-
ဗျာကတာနမ္ပိ ပဋိသေဓော ဝေဒိတဗျော။
ဝဇီရ၊၅။၅၁၈။

ကုသလပဋိသေဓန (န) [ကုသလ+ပဋိသေဓန]
ကုသိုလ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ အကုသလာတိ
ကုသလပဋိသေဓနမတ္တံ ကုသလာဘာဝမတ္တ-
ဝစနံ။ မူလဒီ၊၁။၂၉။ (-အနုဒီ၊၁။၂၈။)

ကုသလပဌမဇ္ဈာန (န) [ကုသလ+ပဌမဇ္ဈာန]
ကုသိုလ်ပဌမဇ္ဈာန်။ ပဌမဇ္ဈာနသုခန္တိ ကုသ-
လပဌမဇ္ဈာန်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ကုသလပထ (ပု) [ကုသလ+ပထ] (နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ခြင်း၏) အကြောင်းဖြစ်သော ကု-
သိုလ်၊ ကုသိုလ်လမ်းခရီး၊ နိဗ္ဗာန်သို့ဝင်ရန်
လမ်း တည်းဟူသော ကုသိုလ်။ သဗ္ဗသတ္တေ
နိဗ္ဗာနပဝေသနုပါယေ ကုသလပထေ မဂ္ဂေ
ဓမ္မဒေသနာယ ယောဇေတိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

ကုသလပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကုသလပဒ+နိဒ္ဒေသ]
ကုသလပဒကိုအကျယ်ပြုရာ။ ကုသလပဒနိဒ္ဒေ-
သေ တာဝ တိဏိတိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။

ကုသလပရ (တိ) [ကုသလ+ပရ] ကုသလသဒ္ဓါ၏
နောက်၌ဖြစ်သော။ အညောဝ ကုသလပရော
ဓမ္မော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ (-မူလဒီ၊၁။၃၅။)

ကုသလပရိဟာနိ (ထိ) [ကုသလ+ပရိဟာနိ]
ကုသိုလ်မှ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ယာယ လဗ္ဗ-
မာနအကုသလာဘိဝုဒ္ဓိံ ကုသလပရိဟာနိဉ္စ
ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။

ကုသလပါထေယျ (န) [ကုသလ+ပါထေယျ]
ကုသိုလ်ရှိကွာ။ တဝ ပရလောကဂမနာယ
ကုသလပါထေယျံ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

ကုသလပုဂ္ဂလယောဂ (ပု) [ကုသလပုဂ္ဂလ+
ယောဂ] လိမ္မာသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။
ဉာဏမ္ပိ ဟိ ကုသလပုဂ္ဂလယောဂတော
ကုသလံ ယထာ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂလယောဂတော
“ပဏ္ဍိတာ ဓမ္မာ”တိ။ တသ္မာ ကောသလ္လ-
ဝသေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။

ကုသလပုစ္ဆာ (ထိ) [ကုသလ+ပုစ္ဆာ] ကုသိုလ်
ကို မေးခြင်း၊ အပြစ်မရှိသော တရားကို
မေးခြင်း။ ကုသလပုစ္ဆာ (မဟာနိ၊၂၆၄)တိ
အနဝဇ္ဇဓမ္မပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၇။

ကုသလပုဗ္ဗ (တိ) [ကုသလ+ပုဗ္ဗ] ကုသလသဒ္ဓါ
ရှေးရှိသော။ န စာယံ ကုသလာဓမ္မာတိအာ-
ဒိသု ကုသလပုဗ္ဗော ဓမ္မာဘိလာပေါ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၂။

ကုသလပွဲတော် (ထိ) [ကုသလ+ပဝတ္တိ] ကုသိုလ်
ဖြစ်ခြင်း။ ယေ စ ကုသလပွဲတော်ယံ အာနိ-
သံသံန ပဿန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ (-ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၃၅၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၁။)

ကုသလပ္ပဝတ္တိသမယ (ပု) [ကုသလပ္ပဝတ္တိ + သမယ] ကုသိုလ်ဖြစ်ရာအခါ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ချိန်။ ဒေါသစရိတဿ ကုသလပ္ပဝတ္တိသမယေ ပညာ ဗလဝတိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၈။

ကုသလပ္ပသတ္တ (တိ) [ကုသလ + ပသတ္တ] လိမ္မာသောသူ - ပညာရှိ - တို့သည်ချီးမွမ်း အပ်သော။ န တဿ ဝုဇ္ဈိ ကုသလပ္ပသတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၃။ ကုသလပ္ပသတ္တာတိ ကုသ- လေဟိ ပသတ္တာ... တဿ ဝုဇ္ဈိပဏ္ဍိတေဟိ န ပသတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၄။

ကုသလဖလ (န) [ကုသလ + ဖလ] ကုသိုလ်၏ အကျိုး၊ ကောင်းကျိုး။ ယသ္မိံ ဟိ ကမ္မေ ကတေ ဇနကနိဗ္ဗတ္တံ ကုသလဖလံ ဝါ အကု- သလဖလံ ဝါ ဗျာဓိ ဓာတုသမတာဒိနိမိတ္တံ ဝိဗာဓိယတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၈၀။) ကုသလဖလေ (မူလ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၁) တိ ကုသလဝိပါကပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ ဂဟိတ- တ္တာ တဿ သာဒုရသဝိသရက္ခဗီဇသဒိသတာ ဝုတ္တာ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၄၈။

ကုသလဖဿ (ပု) [ကုသလ + ဖဿ] ကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿ။ စတုသု ဘူမိသု ကုသလန္တိ ကေဝစနနိဒ္ဒေသော စတုဘူမကာနံ ကုသလ- ဖဿာဒိနံ ကုသလဘာဝေ ကေတ္တုပဂမ- နတော။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၉။

ကုသလဗီဇ (န) [ကုသလ + ဗီဇ] ကုသိုလ်မျိုး စေ့။ ကုသလဗီဇံ အတ္တနော သန္တာနေ ချေ- ပေန္တိယေဝ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၅၄၁။ (- အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၆။)

ကုသလဗီဇရောပန (န) [ကုသလဗီဇ + ရောပန] ကုသိုလ်မျိုးစေ့ကိုစိုက်ပျိုးခြင်း။ သောပိ ကိရ ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ကုသလ- ဗီဇရောပနံ ကတွာ။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၆။ (- ၁၂၀။ ထေရီ၊ ၁။ ၄၇။)

ကုသလဗျဉ္ဇန (န) [ကုသလ + ဗျဉ္ဇန] ကုသလ- သဒ္ဓါ။ ကုသလဗျဉ္ဇနေန ဟိ ပုစ္ဆာယ ကတာ- ယ “အဝသေသာ” တိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ “အဝ- သေသာ ကုသလာ ဓမ္မာ” တိ ဝတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၈-၉။

ကုသလဘဏ္ဍ (န) [ကုသလ + ဘဏ္ဍ] ကုသိုလ်- ဥစ္စာ - ဘဏ္ဍာ။ ကုသလဘဏ္ဍဿ ဘုသံ ဝိလုပ္ပနဋ္ဌေန လောလုပ္ပံ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။

ကုသလဘဏ္ဍစ္စေဒန (န) [ကုသလဘဏ္ဍ + ဆေ- ဒန] ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို - ဖြတ် - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ မာနေန အတ္တုက္ကံသနပရဝမ္ဘနာဒိဝ- သေန ကုသလဘဏ္ဍစ္စေဒနေန ဝိပုလဒ္ဓါ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ (- မူလ၊ ၁။ ၂။ ၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၈၇။)

ကုသလဘဏ္ဍဝိနာသန (န) [ကုသလဘဏ္ဍ + ဝိ- နာသန] ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို - ဖျက်ဆီးစေခြင်း - ဖျက်ဆီးခြင်း။ ကုသလဘဏ္ဍဝိနာသနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၆။ (- မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၆။)

ကုသလဘဏ္ဍဟရဏ (န) [ကုသလဘဏ္ဍ + ဟရ- ဏ] ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို - ဆောင်ခြင်း - ခိုးယူ ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကုသလဘဏ္ဍဟရဏသဘာဝ (တိ) [ကုသလ- ဘဏ္ဍဟရဏ + သဘာဝ] ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို - ဆောင်ခြင်း - ခိုးယူခြင်း - သဘောရှိသော။ မောသဓမ္မာတိ မောသနပကတိကာ၊ ကုသ- လဘဏ္ဍဟရဏသဘာဝါတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၂၅၁။

ကုသလဘဏ္ဍပစ္စေဒ (ပု) [ကုသလဘဏ္ဍ + ဥပစ္စေဒ] ကုသိုလ်ဘဏ္ဍာကို ကပ်၍ - ဖြတ် ခြင်း - ဖျက်ဆီးခြင်း။ တေ အာယသ္မတော မေဃိယဿ မိစ္ဆာဝိတက္ကစောရေဟိ ကုသလ- ဘဏ္ဍပစ္စေဒသင်္ခါတံ အတ္ထံ ဇာနိတွာ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၁၄။

ကုသလဘာဂီယ (တိ) [ကုသလဘာဂ + ဣယ။
ကုသလ + ဘဇ + ဣ] ကုသိုလ်အဖို့အစဉ်ဖြစ်
သော၊ ကုသိုလ်သို့ ဆည်းကပ်တတ်သော။
ကုသလပက္ခိက-ကြည့်။ အကုသလဘာဂီယ
(အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၅။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁) လည်း ကြည့်။

ကုသလဘာဝ (ပု) [ကုသလ + ဘာဝ] (၁)
ကုသိုလ်၏အဖြစ်။ (၂) လိမ္မာ - စွမ်းနိုင် -
သည်၏အဖြစ် (ဉာဏ်ပညာ)။ (၃) ကုသလ-
ဇယ-ကြည့်။ (၂) သမာပတ္တိဟိ ဝုဋ္ဌာနေ
ကုသလဘာဝေါ သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနေကုသလ-
တာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာ-
ဝေါ ပုဗ္ဗေ ဝုဋ္ဌာနေ ပရိစ္ဆေဒကရဏဉာဏ်။
မူလဋီ၊ ၁။ ၅၇။ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ
ဝုဋ္ဌာနဝသိတာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၃။

ကုသလဘာဝဒီပက (တိ) [ကုသလဘာဝ + ဒီပ-
က] ကုသိုလ်၏အဖြစ်ကိုပြတတ်သော။ ကုသ-
လမူလဝစနံ ကေမူလဝစနဉ္စ ကုသလဘာဝ-
ဒီပကံ န ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။

ကုသလဘာဝနာ (ထိ) [ကုသလ + ဘာဝနာ]
ကုသိုလ်ပျိုးများခြင်း၊ ဗောဓိပက္ခိယတရားကို
ပျိုးများခြင်း။ အရတိန္တိ ကုသလဘာဝနာယ
ဥက္ကဏ္ဍိတံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၇၆။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၁။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉။
မူလဋီ၊ ၁။ ၅၇။) ကုသလဘာဝနာယာတိ ကာ-
ယဘာဝနာဒိကုသလဓမ္မဘာဝနာယ ဥက္ကဏ္ဍိ-
တံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ ကုသလဘာဝနာ ဗောဓိ-
ပက္ခိယဓမ္မာနံ ဝနနာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၄။

ကုသလဘာဝနာရဟိတ (တိ) [ကုသလဘာဝနာ
+ ရဟိတ] ကုသိုလ်ပျိုးများခြင်းမှ ကင်း
သော၊ သူ။ ပမတ္တန္တိ ကာမဂုဏေသု ဝေါဿဋ္ဌ-
စိတ္တံ၊ ကုသလဘာဝနာရဟိတံ ဝါ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၉၈။

ကုသလဘာဝပ္ပတ္တ (တိ) [ကုသလဘာဝ + ပတ္တ]
ကုသိုလ်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ကုသလ-

ဘာဝပ္ပတ္တော ပသတ္တော သင်္ကပ္ပေါတိ သမ္မာ-
သင်္ကပ္ပေါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။

ကုသလဘာဝသံသိဒ္ဓိ (ထိ) [ကုသလဘာဝ +
သံသိဒ္ဓိ] ကုသိုလ်အဖြစ်၏ ပြီးခြင်း။ န
ပန တဿာ ကုသလဘာဝသံသိဒ္ဓိဒဿနတ္ထံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။

ကုသလဘာဝသာဓနေ (န) [ကုသလဘာဝ + သာ-
ဓနေ] ကုသိုလ်အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း။ သဗ္ဗေသံ
စတုဘူမကကုသလဓမ္မာနံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတဘာဝ-
သာဓနေန ပတိဋ္ဌာဘူတာ၊ န တေသံ ကုသ-
လဘာဝသာဓနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။

ကုသလဘာဝသိဒ္ဓိဝစန (န) [ကုသလဘာဝသိဒ္ဓိ
+ ဝစန] ကုသိုလ်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်
သောစကား။ ဧတေနာတိ ဟေတုပစ္စယ-
တော အညနေဝ ကုသလဘာဝသိဒ္ဓိဝစ-
နေန။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၂၇။

ကုသလမဂ္ဂင်္ဂ (န) [ကုသလ + မဂ္ဂင်္ဂ] ကုသိုလ်
မဂ္ဂင်္ဂ၊ ကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောမဂ္ဂင်္ဂ။ ဧဝံ
ဘိန္ဒေ ပနေတ္ထ စတုဘူမကမ္ပိ ကုသလမဂ္ဂင်္ဂ*
ပဉ္စဝေါကာရေ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနဉ္စေဝ စိတ္တသ-
မုဋ္ဌာနရူပဿ စ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။

ကုသလမန (ပု၊ န) [ကုသလ + မန] ကုသိုလ်
စိတ်။ ဧဝံ ကုသလမနံ အကုသလဝိတက္ကာ
ကုတော သမုဋ္ဌာယ ဩဿဇန္တိတိ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၀။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၃၆။

ကုသလမူလ (န) [ကုသလ + မူလ] ကုသိုလ်မူလ၊
ကုသိုလ်ဟူသောအကြောင်း၊ ကုသိုလ်၏ -
အကြောင်းရင်း - အခြေအမြစ်။ တိဏိ ကုသ-
လမူလာနိ အလောဘော အဒေါသော
အမောဟော။ အဘိ၊ ဓ၊ ၂၀၅။ (-ဝိ၊ ၅။
၂၂၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၀။ မ၊ ၁။ ၅၇၊ ၅၈။ သံ၊ ၁။
၄၃၅။ အံ၊ ၁။ ၂၀၃။ အံ၊ ၂။ ၃၇၄။ အဘိ၊ က။
၃၇၇။ ယမက၊ ၁။ ၁။ ပဋိသံ၊ ၂၆၄။ ဝိမာန။
၁၁၁။ အပ၊ ၁။ ၆၂။ နေတ္ထိ၊ ၁၀၅။) ကုသလ-

နိ စ တာနိ မူလာနိ စ, ကုသလာနံ ဝါ ဓမ္မာနံ ဟေတုပစ္စယပဘဝဇနကသမုဋ္ဌာန-
နိဗ္ဗတ္တကဋ္ဌေန မူလာနိတိ ကုသလမူလာနိ။
အဘိဋ္ဌာ၁။၃၈၀။ (-မဋ္ဌာ၁။၂၀၉။ အံဋ္ဌာ၂။
၁၃၄။ ဝိမာနဋ္ဌာ၂။၂၉၈။ အပါဋ္ဌာ၂။၂။ မဋ္ဌိ
၁။၂၉၉။)

ကုသလမူလက (တိ) [ကုသလ+မူလ+က]
ကုသိုလ်အခြေခံ အကြောင်းရင်း- ကုသိုလ်
မူလ-ရှိသော။ ကုသလမူလကာ (ယမက၊
၁။၇)တိ ဟေတုပစ္စယဋ္ဌေန ကုသလံ မူလံ
ဧတေသန္တိ ကုသလမူလကာ။ အဘိဋ္ဌာ၂။
၂၉၁။

ကုသလမူလစန္ဒေဒန (န) [ကုသလမူလ+ဆေဒန]
ကုသိုလ်မူလကိုဖြတ်ခြင်း။ ကုသလမူလစန္ဒေဒ-
နေန သံကိလေသဓမ္မသမာပဇ္ဇနေန စ မရဏံ
ဝါ မရဏမတ္တံ ဝါ ဒုက္ခံ ပါပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၃၂၈။

ကုသလမူလတံသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကုသလမူလ +
တံသမ္ပယုတ္တ] ကုသိုလ်မူလ, ထိုကုသိုလ်မူလနှင့်
ယှဉ်သော။ တေ ကုသလမူလတံသမ္ပယုတ္တာ
သမုဋ္ဌာနံ ဧတဿာတိပိ အတ္ထော သမ္ဘဝတိ။
မူလဋ္ဌာ၁။၁၅၉။

ကုသလမူလတိက (ပု၊န) [ကုသလမူလ+တိက]
ကုသိုလ်မူလ ၃-ခုတို့၏အပေါင်း၊ ကုသလ-
မူလတိက။ တိဏိ ကုသလမူလာနိတိအာဒိနာ
ဝေါဒါနပက္ခေ ကုသလမူလတိကာဒိနံ ဒွိန္ဒ
ဒွါဒသန္တံ တိကာနံ။ နေတ္တိဝိ။၂၇၂။

ကုသလမူလပစ္စယ (ပု) [ကုသလမူလ+ပစ္စယ]
ကုသိုလ်မူလဟူသော အကြောင်း။ တသ္မိ
သမယေ ကုသလမူလပစ္စယာ သင်္ခါရော။
အဘိဝိ။၁၇၅။ (-ပဋိသံ။၂၆၆။ မူလဋ္ဌာ၁။
၁၂၈။) ကုသလမူလပစ္စယာတိ ဣဒမ္ပိ ဥပနိ-
ဿယပစ္စယတံ သန္နာယ ဝုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌာ၂။
၂၀၂။

ကုသလမူလပဋိဗ္ဗေဒ (တိ) [ကုသလမူလ+ပဋိဗ္ဗေဒ]
ကုသိုလ်မူလနှင့် စပ်သော။ ယဒိ ဟိ တေ-
သံ ကုသလဘာဝေါ ကုသလမူလပဋိဗ္ဗေဒေါ
သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၄။

ကုသလမူလပုဗ္ဗယောဂါဝစရ (ပု) [ကုသလမူလ +
ပုဗ္ဗယောဂ+အဝစရ] ရှေး၌ ကုသိုလ်မူလရှိ
သော-ကုသိုလ်မူလရှိဘူးသော- ကမ္မဋ္ဌာန်း
အားထုတ်မှု။ တဿ ပသာဒေါ ဥပ္ပန္နော
ကုသလမူလပုဗ္ဗယောဂါဝစရေပိ။ ပေဋ-
ကော။၂၇၈။

ကုသလမူလမူလ (န) [ကုသလမူလ+မူလ]
ကုသိုလ်မူလဟု ဆိုအပ်သောမူလ။ သဗ္ဗေ တေ
ကုသလမူလမူလာ (ယမက၊၁။၈)တိ သဗ္ဗေ
တေ ကုသလမူလသင်္ခါတာ မူလာတိ ပုစ္ဆတိ။
အဘိဋ္ဌာ၂။၂၉၁။

ကုသလမူလမူလက (တိ) [ကုသလမူလ+မူလ
+က] ကုသိုလ်မူလဟူသော မူလရှိသော။
ကုသလမူလမူလကာ (ယမက၊၁။၇)တိ ကုသ-
လာနံ မူလံ ကုသလမူလံ။ ဟေတုပစ္စယဋ္ဌေ-
နေဝ ကုသလမူလံ မူလံ ဧတေသန္တိ ကုသလ-
မူလမူလကာတိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၂၉၁။

ကုသလမူလရောပန (ထိ၊န) [ကုသလမူလ+
ရောပန] ကုသိုလ်မူလကို စိုက်ပျိုးခြင်း၊
ကုသိုလ်မျိုးစေ့ကိုစိုက်ပျိုးခြင်း။ ဓမ္မသွာက္ခာ-
တတာ ကုသလမူလရောပနာယ စ ဖလသမာ-
ပတ္တိယာ စ သာဓာရဏံ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။၄၃။
(-ဒိ၊ဋ္ဌာ၁။၁၈၉။ သိ၊ဋ္ဌာ၊သင်္ခါ၊၁။၄၇၇။ နေတ္တိ၊
ဋ္ဌိ။၇၄။) သွာက္ခာတဓမ္မဿဝနာနုသာရေန
ပဝတ္တကုသလမူလကာ လောကီယလော-
ကုတ္တရသမ္ပတ္တိ ကုသလမူလရောပနာ နာမ။
နေတ္တိဝိ။၁၇၈။

ကုသလမူလသံရောပန (ထိ၊န) [ကုသလမူလ +
သံရောပန] ကုသိုလ်မူလကို ကောင်းစွာစိုက်
ပျိုးခြင်း၊ ကုသိုလ်မျိုးစေ့ကို ကောင်းစွာစိုက်

ပျိုးခြင်း။ အကုသလမူလသမုဒ္ဓရဏတော
ကုသလမူလသံရောပနတော အပါယဒ္ဓါရိပိ-
ဓာနတော သဂ္ဂမဂ္ဂဒ္ဓါရိပိဝရဏတော။ ဒီ၊ ဋီ၊
၁။ ၂၇၄။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆။ ကုသ-
လမူလသမာရောပန-နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်။

ကုသလမူလသဉ္ဇောဒိတ (တိ) [ကုသလမူလ+
သဉ္ဇောဒိတ] ကုသိုလ်မူလသည် တိုက်တွန်း
အပ်သော၊ အကြောင်းကုသိုလ်သည် တိုက်
တွန်းအပ်သော၊ သူ။ အယံ အတ္တနော ကုသလ-
မူလသဉ္ဇောဒိတံ ဥပဂတံ မံ သာရဇ္ဇမာနော။
ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။

ကုသလမူလသမာယောဂ (ပု) [ကုသလမူလ+
သမာယောဂ] ကုသိုလ်မူလနှင့် ကောင်းစွာ
ယှဉ်ခြင်း။ ယောနိသောမနသိကာရဗဟုလိ-
ကာရော ကုသလမူလသမာယောဂေါ ဩလိ-
ယနာတိဓာဝနာဝိသဇ္ဇနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။

ကုသလမူလသမာရောပန (ထိ၊ န) [ကုသလမူလ
+ သမာရောပန] ကုသိုလ်မူလကို ကောင်းစွာ
စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ကုသိုလ်မျိုးစေ့ကို ကောင်းစွာ
စိုက်ပျိုးခြင်း။ အကုသလမူလသမူဟနနံ ကု-
သလမူလသမာရောပနံ အပါယဒ္ဓါရိပိဒဟနံ။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၃။ ကုသလမူလသံ-
ရောပန-နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်။

ကုသလမူလသဟဇာတ (တိ) [ကုသလမူလ+
သဟဇာတ] ကုသိုလ်မူလနှင့်တကွဖြစ်သော။
အဝသေသာ ကုသလမူလသဟဇာတာ ဓမ္မာ
ကုသလမူလေန ကေမူလာ၊ န စ အညမည-
မူလာ။ ယမကာ၊ ၁။ ၇။

ကုသလမူလုပစ္ဆေဒါဝဟ (တိ) [ကုသလမူလု-
ပစ္ဆေဒ+အာဝဟ] ကုသိုလ်မူလပြတ်ခြင်းကို
ဆောင်တတ်သော။ တေ သုတ္တာ ကုသလ-
မူလုပစ္ဆေဒါဝဟဿာပိ ကမ္မဿ ကရဏတော။
ဣတိဝုတ်၊ ဋီ၊ ၁၅၃။

ကုသလရတ (တိ) [ကုသလ+ရတ] နိဗ္ဗာန်၌
မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ပါသာဒိကေ ကုသလရ-
တေ စ ဘိက္ခဝေါ။ ဝိမာန၊ ၁၉။ ကုသလရ-
တေတိ ကုသလေ အနဝဇ္ဇေဓမ္မံ နိဗ္ဗာနေ
ရတေ။ ဝိမာန၊ ဋီ၊ ၇၇။

ကုသလရာသိ (ပု) [ကုသလ+ရာသိ] ကုသိုလ်
အစု။ ကုသလရာသိတိ ဘိက္ခဝေ ဝဒမာနော
ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ သမ္မာ ဝဒ-
မာနော ဝဒေယျ။ သံ၊ ၃။ ၁၂၇၊ ၁၆၃။

ကုသလလက္ခဏ (န) [ကုသလ + လက္ခဏ]
ကုသိုလ်၏လက္ခဏာ။ ဣမ စ ကုသလလက္ခဏံ
သဗ္ဗကုသလသာဓာရဏသဘာဝတ္တာသာမညံ
ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၄။

ကုသလလက္ခဏာဘာဝ (ပု) [ကုသလလက္ခဏ+
အဘာဝ] ကုသိုလ်လက္ခဏာ၏ မရှိခြင်း။
တထာ တံ သမုဋ္ဌာနရူပဿာပိ၊ ကုသလ-
လက္ခဏာဘာဝေန ပန တံ န ကုသလံ။
အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၀။

ကုသလဝစိုကာမ (တိ) [ကုသလဝစို+ကာမ]
ကုသိုလ်ပျိုးခြင်းကို အလိုရှိသော၊ ကုသိုလ်
ပျိုးများလိုသော၊ သူ။ ပိတုသမံ မဟာရာဇ
ဓုတဂုဏံ ဝိသုဒ္ဓိကာမာနံ ကုသလဝစိုကာမာနံ
သဗ္ဗသာမညဂုဏဇနကဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၅။

ကုသလဝန္တ (တိ) [ကုသလ+ဝန္တ] ကုသိုလ်
ရှိသော၊ သူ။ ကုသလံ (၂)-ကြည့်။

ကုသလဝရပုညသမ္ဘဝ (တိ) [ကုသလ+ဝရ+
ပုည+သမ္ဘဝ] ကုသိုလ်တို့တွင် မြတ်သော
ကုသိုလ်(ဘုန်းတော်)ကြောင့် ဖြစ်သော၊ သူ။
အဂ္ဂပုဂ္ဂလဝရဿ ကုသလဝရပုညသမ္ဘဝဿ
အသမသမဿ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၇။

ကုသလဝါဒ (တိ) [ကုသလ+ဝါဒ] တတ်သိ
လိမ္မာ၏ဟု ပြောဆိုသော၊ ပညာရှိဟု ပြော
ဆိုသော၊ သူ။ ကုသလဝါဒါန-ကြည့်။

ကုသလဝါယာမ (ပု) [ကုသလ + ဝါယာမ] ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သောလုံ့လ။ နိယျာနိကော ကုသလဝါယာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။ (-နေတ္ထိဝိ။၁၁၀။) ကုသလဝါယာမောတိ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တောဝ ကောသလ္လသမ္ပူတော ဝါယာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ကုသလ^၁ (၅) လည်းကြည့်။

ကုသလဝါရ (ပု) [ကုသလ + ဝါရ] ကုသိုလ်အလှည့်အကြိမ်၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ရာအခါ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်။ ကုသလဝါရေ စ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။) ကုသလဝါရေတိ ကုသလပ္ပတ္တိသမယေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

ကုသလဝါရပစ္စိန္နန (န) [ကုသလဝါရ + ပစ္စိန္နန] ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်ကို ဖြတ်ခြင်း။ ကုသလဝါရပစ္စိန္နနမေဝ စေတ္တ အနုဒ္ဓံသနံ ဒဠဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။

ကုသလဝါသနာ (ထိ) [ကုသလ + ဝါသနာ] ကုသိုလ် - အဆုံး - ဝါသနာ။ တတော ဝေသဗ္ဗသော ကုသလဝါသနာယ၊ ကုသလဘာဝနာယ စ ပူရဏေန ဝါသိတဝါသနော ဘာဝိတဘာဝနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ကုသလဝိညာဏ (န) [ကုသလ + ဝိညာဏ] ကုသိုလ်ဝိညာဏ်၊ ကုသိုလ်စိတ်။ ဣဒံ ပန ကုသလဝိညာဏန္တိ ကိဉ္စာပိ ကုသလဝိညာဏံ၊ တံသရိက္ခတာယ ပန ဝိညာဏာဟာရေတွေဝ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၀။)

ကုသလဝိညာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကုသလဝိညာဏ + သမ္ပယုတ္တ] ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော။ တတ္ထ ကုသလဝိညာဏသမ္ပယုတ္တာ ကုသလာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၂။

ကုသလဝိတက္က (ပု) [ကုသလ + ဝိတက္က] ကုသိုလ်ဝိတက်၊ အပြစ်မရှိသော အကြံ။ တယော

ကုသလဝိတက္ကာ နေက္ခမ္မဝိတက္ကော အဗျာပါဒဝိတက္ကော အဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ ဒီ၊၃။၁၈၀။ နေတ္ထိ။၁၀၅။ နေတ္ထိဝိ။၂၇၆။ (-ဣတိဝုတ်။၂၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။)

ကုသလဝိတက္ကတ္တယ (န) [ကုသလဝိတက္က + တယ] ကုသိုလ်ဝိတက် ၃-ခုအပေါင်း၊ ကုသိုလ်ဝိတက် ၃-ခု။ ကုသလဝိတက္ကတ္တယဿ စ ပါသာဒိကဿ ပသာဒနိယဿ သန္တဿ သာရုပ္ပဿ ပါရိပုရိယာ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၈။)

ကုသလဝိပါက (ပု၊န) [ကုသလ + ဝိပါက] (၁) ကုသလဝိပါကံ၊ ကုသိုလ်၏ အကျိုး။ (၂) ကုသိုလ်စိတ်၊ ဝိပါကံစိတ်။ (၁) သော ပငတ္ထိယံ ကုသလဝိပါကေန ဒေဝသမ္ပတ္တိသဒိသံ ဣဿရိယသမ္ပတ္တိ အနုဘောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ ကုသလဝိပါကနိ ပဉ္စဝိညာဏာနိ။ အဘိ၊ဓ။၁၀၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၆။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ မူလဋ္ဌ၊၂။၁၀။) (၂) ပါဒကဇ္ဈာနာဒိဝသေန ဂဏနဝုဓိကုသလဝိပါကေသွေဝသမ္ပဝတိတိ။ ဝိဘာဝိနိ။၁၀၃။

ကုသလဝိပါကကိရိယစေတနာ (ထိ) [ကုသလ + ဝိပါက + ကိရိယ + စေတနာ] ကုသိုလ်၊ ဝိပါကံ၊ ကိရိယာ၌ ရှိသော စေတနာ။ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဟိ တိသော ကုသလဝိပါကကိရိယစေတနာ ဒွါဒသ အရူပါဝစရစေတနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

ကုသလဝိပါကကိရိယဉာဏ (န) [ကုသလဝိပါက + ကိရိယ + ဉာဏ] ကုသိုလ်၊ ဝိပါကံ၊ ကိရိယာ၌ ရှိသောဉာဏ်။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ကုသလဝိပါကကိရိယဉာဏံ ပစ္စဝေက္ခဏကာလေ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။

ကုသလဝိပါကကိရိယဓမ္မ (ပု) [ကုသလဝိပါက-
ကိရိယ+ဓမ္မ] ကုသိုလ်, ဝိပါက, ကိရိယာ
တရား။ အနဝဇ္ဇနိက္ခိလေသဝေါဒါနာ ပရိ-
ယာယဝသေန ဝုတ္တာ၊ ကုသလဝိပါကကိရိယ-
ဓမ္မဝသေန ဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇။
အနုဋီ၊ ၁။ ၂။

ကုသလဝိပါကကိရိယ(ယာ)ဘေဒ (ပု) [ကုသလ-
ဝိပါကကိရိယ + ဘေဒ] ကုသိုလ်, ဝိပါက,
ကိရိယာအပြား။ သဒ္ဓိံ အာရမ္မဏေန
ကုသလဝိပါကကိရိယဘေဒေါ တိဝိဇ္ဇောပိ
အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တုပ္ပါဒေါ နတ္ထိတိ
အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၅၄။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂၀၉။)

ကုသလဝိပါကစက္ခုဝိညာဏ (န) [ကုသလဝိပါ-
က+စက္ခုဝိညာဏ] ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုး
ဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်၊ ကုသလဝိပါက
စက္ခုဝိညာဏ်။ ကုသလဝိပါကစက္ခုဝိညာဏဉ္စိ
စက္ခုပသာဒံ ဝတ္ထု ကတော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။

ကုသလဝိပါကစိတ္တ (န) [ကုသလဝိပါက+စိတ္တ]
ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးဖြစ်သောစိတ်၊ ကုသလ-
ဝိပါကစိတ်။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေဟိတဒိသေဟေဝ
ကုသလဝိပါကစိတ္တေဟိ သဒိသာနိ။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၃၃၁။

ကုသလဝိပါကဌာန (န) [ကုသလဝိပါက+ဌာန]
ကုသိုလ်ဝိပါကအရာ။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ ကုသလ-
ဝိပါကဌာနေ ဥတ္တမံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။

ကုသလဝိပါကပဉ္စဝိညာဏ (န) [ကုသလဝိပါက+
ပဉ္စဝိညာဏ] ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော
ငါးပါးသော ဝိညာဏ်။ ကုသလဝိပါကပဉ္စ-
ဝိညာဏာ ကုသလဝိပါကမနောဓာတုယာ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၀။

ကုသလဝိပါကပဋိဗာဟက (တိ) [ကုသလဝိပါက
+ပဋိဗာဟက] ကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးကို တား

မြစ်တတ်သော။ ဥပပိဋ္ဌကုပဿတာ နာမ
ကုသလဝိပါကပဋိဗာဟကတိ အဓိပ္ပါယေန
“ဒွေ အကုသလာနေဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၂။
၃၇၄။

ကုသလဝိပါကပဋိသန္ဓိဝိညာဏ (န) [ကုသလ-
ဝိပါက + ပဋိသန္ဓိဝိညာဏ] ကုသိုလ်ကံ၏
အကျိုး ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်။ ကုသလ-
ဇလ-ကြည့်။

ကုသလဝိပါကမနောဓာတု (ထိ၊ ပု) [ကုသလ-
ဝိပါက + မနောဓာတု] ကုသလဝိပါက
ဖြစ်သော မနောဓာတ်။ (ကုသလဝိပါက-
သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်းစိတ်။) ကုသလဝိပါကပဉ္စဝိညာ-
ဏ-ကြည့်။

ကုသလဝိပါကသတိပဋ္ဌာန (ပု၊ န) [ကုသလ-
ဝိပါက+သတိပဋ္ဌာန] ကုသိုလ်သတိပဋ္ဌာန်
ဝိပါကသတိပဋ္ဌာနံ။ ကုသလဝိပါကသတိ-
ပဋ္ဌာနာနံ နိဗ္ဗေသဝသေန ဒုဝိဇ္ဇော ကာယာ-
နုပဿနာဒိဝသေန စ သုဒ္ဓိကဝသေန စ
ကုသလေ ပဉ္စန္ဒ ဝိပါကေ ပဉ္စန္ဒန္တိ။ အဘိ၊ ၄။
၂။ ၂၇၄။

ကုသလဝိပါကသန္တာန (ပု) [ကုသလဝိပါက+
သန္တာန] ကုသလဝိပါကအစဉ်။ (ကုသလ
ဝိပါကကာယဝိညာဏဝိသိသိကာဆက်ကာ
ဖြစ်သည်ကိုဆိုသည်။) ဒုက္ခဝေဒနာ ဟိ သုခ-
ဝေဒနာယ ကုသလဝိပါကသန္တာနဿ ဝိရော-
ဓိတာယ ဝိသဘာဝါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၉။ (-သီ၊
၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၂၇။)

ကုသလဝိပါကာနန္တရ (န) [ကုသလဝိပါက+
အနန္တရ] ကုသလဝိပါက (ပဉ္စဝိညာဏ်)၏
အခြားမဲ့။ တေသညေဝ ဝိသယံ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စမာ-
နာ ကုသလဝိပါကာနန္တရံ ကုသလဝိပါကာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၉။

ကုသလဝိပါကရမ္မဏ (န) [ကုသလဝိပါက+အာရမ္မဏ] ကုသလဝိပါက၏အာရုံ။ ကုသလဝိပါကရမ္မဏာ ဝါ ရူပါဒယော ဧဝံ သုဘဓာတူတိ ရူပါဒိမတ္တမေဝေသာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၈။)

ကုသလဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [ကုသလ + ဝိပ္ပယုတ္တ] ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော။ န ဟိ ကုသလဝိပ္ပယုတ္တာဒိနံ ဓမ္မာနံ အကုသလဘာဝေါ ယုဇ္ဇတိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၉။

ကုသလဝိမုတ္တိ (ထိ) [ကုသလ+ဝိမုတ္တိ] (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ)လွတ်မြောက်ကြောင်းကုသိုလ်။ ကုသလဝိမုတ္တိ(သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၀)တိ ပကတိပုရိသသန္တရဇာနနံ၊ ဂုဏဝိယုတ္တဿ အတ္တနော သကတ္တနိ အဝဋ္ဌာနန္တိ ဝေမာဒိ အကုသလပဝတ္တိ “ကုသလဝိမုတ္တိ”တိ ဂဟေတွာ ဌိတာ မိစ္ဆာဝိမုတ္တိကာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၆။

ကုသလဝိထိ (ထိ) [ကုသလ + ဝိထိ] ကုသိုလ်ဝိထိ၊ ကုသိုလ်စိတ်အစဉ်။ ဥပစာရသမာဓိ ကုသလဝိထိယံ ဇဝိတွာ ဘဝဂံ ဩတရတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၀။)

ကုသလဝိမံသာ (ထိ) [ကုသလ + ဝိမံသာ] ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ပညာ။ ကုသလဝိမံသာယာ (နေတ္ထိ၊ ၄၃)တိ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာယ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၄။ (-နေတ္ထိဝိ၊ ၁၇၈။)

ကုသလဝိရိယ (န) [ကုသလ+ဝိရိယ] ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရိယ။ ကိစ္စသာဓနဝသေန မဂ္ဂဂံ ပူရယမာနံ ဧကမေဝ ကုသလဝိရိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၉၄။)

ကုသလဝေဒနာ (ထိ၊ န) [ကုသလ+ဝေဒန] (၁) ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ။ (တိ) (၂) ကုသိုလ်ဝေဒနာရှိသောသူ။ (၁) ဝေမဿ

ကုသလဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၄။) (တိ) (၂) ဧဝံဝေဒနောတိ ကုသလဝေဒနော ဝါ သုဝေဒနော ဝါ သိယန္တိ ပတ္တေတိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၅၂။

ကုသလဝေဒယိတ (န) [ကုသလ+ဝေဒယိတ] ကုသိုလ်ဝေဒနာ။ တတောတိ ကုသလဝေဒယိတတော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၉။

ကုသလဝေရမဏိ (ထိ) [ကုသလ + ဝေရမဏိ] ကုသိုလ်ဖြစ်သော ရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊ ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိရတိ။ အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန မဂ္ဂဂံ ပူရယမာနာ ဧကော ကုသလဝေရမဏိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၂။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။)

ကုသလဝေါဟာရ (ပု) [ကုသလ + ဝေါဟာရ] ကုသိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း၊ ကုသိုလ်ဟူသော ဝေါဟာရ။ ဧဝံဓိဓာပိ ကုသလဝေါဟာရော အယုတ္တော ဝိရဒ္ဓတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၁။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၅။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၈၀။)

ကုသလဝေါဟာရာရဟ (တိ) [ကုသလဝေါဟာရ + အရဟ] ကုသိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်းငှါ ထိုက်သော။ တသ္မိ အာပတ္တာဓိကရဏေ ဝိဇ္ဇမာနေ ကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌိတတ္တေန ကုသလဝေါဟာရာရဟာယ အာပတ္တိယာ ဝိဇ္ဇမာနာယာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၄။

ကုသလသင်္ကပ္ပ (ပု) [ကုသလ+သင်္ကပ္ပ] ကုသိုလ်ဝိတက်၊ အပြစ်မရှိသောအကြံ။ အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန မဂ္ဂဂံ ပူရယမာနော ဧကော ကုသလသင်္ကပ္ပေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၁။)

ကုသလသင်္ကပ္ပမူလက (တိ) [ကုသလသင်္ကပ္ပ + မူလ+က] ကုသလသင်္ကပ္ပပုဒ်လျှင် အကြောင်း

ရှိသော။ ဣမံ ဧကပဒံ နိဿာယ ကုသလ-
သင်္ဂပ္ပမူလကာ အကုသလသင်္ဂပ္ပမူလကာ
စာတိ ဣမေ ဒွေ ပစ္ဆိမစတုက္ကာ ဌပိတာ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၂၉။

ကုသလသင်္ခါရ (ပု) [ကုသလ + သင်္ခါရ] (၁)
ကုသိုလ်သင်္ခါရ၊ ကုသိုလ်စေတနာ။ (တိ) (၂)
ကုသိုလ်သင်္ခါရရှိသော၊ သူ။ (၁) ဧဝံ အဝိဇ္ဇာ
ကုသလသင်္ခါရနမ္ပိ အကုသလသင်္ခါရနမ္ပိ
သာဓာရဏပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၂။ (တိ) (၂) ကုသလသင်္ခါရော ဝါ
တိဓိဏထိရဝိသဒသင်္ခါရော ဝါ။မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၃။

ကုသလသဉ္စေတနိက (တိ) [ကုသလသဉ္စေတနာ
+ ဣက] ကုသိုလ်စေတနာရှိသော၊ အပြစ်မရှိ
သော - ကောင်းသော - စေတနာအားထုတ်
မှုရှိသော။ တတြ ဘိက္ခဝေ တိဝိဓာ ကာယ-
ကမ္မန္တသမ္ပတ္တိ ကုသလသဉ္စေတနိကာ သုခုဒ္ဓိ-
ယာ သုခဝိပါကာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၄၉၉။

ကုသလသညာ (တိ) [ကုသလ + သညာ] (၁)
ကုသိုလ်သညာ၊ အပြစ်မရှိသော အမှတ်
သညာ။ (တိ) (၂) ကုသိုလ်သညာရှိသော၊
သူ။ (၁) တိဿော ကုသလသညာ နေကမ္မ-
သညာ အဗျာပါဒသညာ အဝိဟိ သာ-
သညာ။ နေတ္ထိ။၁၀၅။ (တိ) (၂) ကုသလ-
သညော ဝါ ထိရဝိသဒနိပုဏသညော ဝါ။ မ၊
ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၃။

ကုသလသညိ (တိ) [ကုသလသညာ + ဤ]
ကုသိုလ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ သံသာရမော-
စကာဒယော ပနေတ္ထ ကုသလသညိနော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။

ကုသလသတိ (တိ) [ကုသလ + သတိ] ကုသိုလ်
သတိ၊ အပြစ်မရှိသော အောက်မေ့မှု။ ယာ-
ထာဝသတိ နိယျာနိကသတိ ကုသလသတိတိ
သမ္မာသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။

ကုသလသဒ္ဓတ္ထ (ပု) [ကုသလသဒ္ဓ + အတ္ထ]
ကုသလသဒ္ဓါ၏ အနက်။ ကုသလသဒ္ဓတ္ထ-
ဝသေန ဟံ အဝိညာတာ ကုသလာ လက္ခ-
တဗ္ဗာ ဟောန္တိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၃၁။

ကုသလသဒ္ဓပ္ပဝတ္တိ (တိ) [ကုသလသဒ္ဓ + ပဝတ္တိ]
ကုသလသဒ္ဓါ၏ ဖြစ်ခြင်း။ တဿ စ ဘာဝါ
ကုသလသဒ္ဓပ္ပဝတ္တိတိ ကောသလ္လယောဂါ
ကုသလန္တိ အယံ အဘိဓမ္မပရိယာယော
ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၆၄။

ကုသလသဒ္ဓယောဂ (ပု) [ကုသလသဒ္ဓ + ယောဂ]
ကုသလသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကုသလသဒ္ဓ-
ယောဂေန သာမိဝစနံ ဘုမ္မတ္ထေ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၃၆၅။ (-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၇၅။ မူလဋ္ဌိ၊၁။
၂၈။)

ကုသလသန္တာန (ပု) [ကုသလ + သန္တာန]
ကုသိုလ်အစဉ်။ ကုသလသန္တာနံ ဓာရေတိတိ
ဓိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။

ကုသလသန္နိဿိတ (တိ) [ကုသလ + သန္နိဿိတ]
ကုသိုလ် - ဌ - ကို - မှီသော၊ အပြစ်မရှိသော
တရားကိုမှီသော။ ကုသလသန္နိဿိတ (သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈၃)န္တိ အနဝဇ္ဇဓမ္မနိဿိတံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၆၈။

ကုသလသဘာဝ (ပု) [ကုသလ + သဘာဝ] (၁)
ကုသိုလ်သဘော။ (တိ) (၂) ကုသိုလ်သဘော
ရှိသော။ (၁) ကုသလတ္တိကဿ ပဒဘာဇနေ
ဝုတ္တလက္ခဏာ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကာ ကုသလ-
သဘာဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၃၀၀။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၃၂၊၃၅။) (တိ) (၂) ယထာ-
ဝုတ္တအဘိညာစေတနာပိ ပဋိသန္နိဝိညာဏဿ
ပစ္စယော သိယာ ကုသလသဘာဝတ္တာ။
အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၀၀။

ကုသလသမင်္ဂီ (တိ) [ကုသလ + သမင်္ဂီ] ကုသိုလ်
နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ နိဒ္ဒါယန္တောပိ အပ္ပမာ-

ဒတာယ ကုသလသမာဒိတာယ ဇာဂရေ
နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

ကုသလသမာဒါန (န) [ကုသလ + သမာဒါန]
ကုသိုလ်ကို ဆောက်တည်ခြင်း။ န သက္ကာ
ကေနစိ သမဏေန ဝါ... ကုသလသမာဒါနံ
ဝိဿဇ္ဇာပေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (-စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၃၂၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၀၁။)

ကုသလသမာဒါနာဓိဋ္ဌာန (န) [ကုသလသမာဒါန
+ အဓိဋ္ဌာန] ကုသိုလ်ဆောက်တည်မှုကို-အဓိ
ဋ္ဌာန်ခြင်း - ခိုင်မြဲအောင်ပြုခြင်း။ ကုသလ-
သမာဒါနာဓိဋ္ဌာနံ တဿ တဿ ပါရမိသမာ-
ဒါနဿ တဒုပကာရကသမာဒါနဿ စ အဓိ-
ဋ္ဌာနံ ဒဋ္ဌတရံ အသိထိလံ ကတွာ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၂၆၆။

ကုသလသမာဓိ (ပု) [ကုသလ + သမာဓိ]
ကုသိုလ်သမာဓိ၊ အပြစ်မရှိသော တည်ကြည်
မှု။ ယာထာဝသမာဓိ နိယျာနိကသမာဓိ
ကုသလသမာဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။(-ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၈၆။)

ကုသလသမာပတ္တိ (ထိ) [ကုသလ + သမာပတ္တိ]
ကုသိုလ်သမာပတ်၊ ကုသိုလ်ကို (မိမိသန္တာန်
၌) အဖန်ဖန် ဖြစ်စေခြင်း။ ကုသလသမာ-
ပတ္တိ ပန ဣမိနာ ပရိယာယေန သိယာ
အသာဓာရဏာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂။

ကုသလသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကုသလ + သမုဋ္ဌာန]
ကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ကုသိုလ်လျှင်ဖြစ်
ကြောင်းရှိသော။ ကာယဝစီဝိညတ္တိသင်္ခါတံ
ရူပမေဝ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ နာမ၊ တဉ္စ
ကုသလသမုဋ္ဌာနံ ကုသလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။
(-အနုဋ္ဌိ၊၂။၄၁။)

ကုသလသမူဟဓမ္မဇာတ (န) [ကုသလသမူဟ-
+ ဓမ္မဇာတ] ကုသိုလ်အပေါင်း ဟူသော
တရားသဘော၊ ကုသိုလ်တရား အပေါင်း။

ကုသလသမူဟဓမ္မဇာတံ...ဝေါဒါနံ ဟောတိ-
တိ။ နေတ္ထိဝိ။၂၇၈။

ကုသလသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုသလ + သမ္ပတ္တိ]
ကုသိုလ်-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ အကုသလ-
သာတဉ္စေဝ ကုသလသမ္ပတ္တိဉ္စ သာဓေတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (-သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။)

ကုသလသမ္ပဒါ (ထိ) [ကုသလ + သမ္ပဒါ]
ကုသိုလ်-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ သမ္ပဒါနန္တိ
တိဝိဓံ ကုသလသမ္ပဒိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

ကုသလသမ္ဘာရ (ပု) [ကုသလ + သမ္ဘာရ]
ကုသိုလ် အဆောက်အဦ။ သော တေန
ကုသလသမ္ဘာရေန ဒေဝမနုဿေသု သံသ-
ရန္တော ဥဘော သမ္ပတ္တိယော အနုဘဝိတွာ။
အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

ကုသလသဿ (န) [ကုသလ + သဿ] ကုသိုလ်-
ဟူသော ကောက်စပါး၊ ကောက်စပါးနှင့်
တူသောကုသိုလ်။ တေန မေ ရာဂါဒိ-
အကုသလဓမ္မဂေါမဟိ သမိဂဂဏာ ပဝေသံ
အလဘန္တာ နာနပ္ပကာရကံ ကုသလသဿံ
န ဝိလုမ္ပန္တိတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။

ကုသလသဿဒူသက (တိ) [ကုသလသဿ +
ဒူသက] ကုသိုလ်နှင့်တူသော ကောက်စပါးကို
ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ကသိ ကတွာ ကုသလ-
သဿဒူသကာနံ ဝိသံဝါဒနတိဏာနံ သစ္စေန
နိဒ္ဒါနံ ကရေမိတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။(-သုတ္တန်၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။)

ကုသလသာရ (ပု) [ကုသလ + သာရ] ကုသိုလ်
အနှစ်။ ကာလံ ဇာနိတွာ ကတေန စိတ္တေန
ကုသလသာရေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၁၄၇-၈။

ကုသလသိက္ခာပန (န) [ကုသလ + သိက္ခာပန]
ကုသိုလ်ကို ကျင့်စေခြင်း။ အာစရိယသမော
သတ္တာနံ ကုသလသိက္ခာပနေ။ မိလိန္ဒ။၁၉၄။

ကုသလသီလ (န) [ကုသလ+သီလ] (၁) ကုသိုလ်သီလ၊ အပြစ်ကင်းသော-ဝါသနာနှင့်တကွ ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော-အလေ့အကျင့်။ (တိ) (၂) အပြစ်ကင်းသော သီလနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) ကုသလသီလေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈။ အံ၊ ၃။ ၃၀၈။ (-ပဋိသံ၊ ၄၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။) ကုသလသီလေနာတိ အနုဝဇ္ဇေန ဝိဒ္ဓတ္ထသဝါသနကိလေသေန သီလေန။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၉၀။ (တိ) (၂) ပုန စပရံ ဘန္တေ ဘဂဝါ သီလဝါ ဝုဒ္ဓသီလော အရိယသီလော ကုသလသီလော။ အံ၊ ၃။ ၃၀၈။ ကုသလသီလောတိ အနုဝဇ္ဇဟိ သီလေဟိ သမန္နာဂတော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၇။

ကုသလသီလမူလက (တိ) [ကုသလသီလ+မူလက] ကုသလသီလပုဒ်လျှင် အရင်းရှိသော။ ဣမာနိ တိဏိ ပဒါနိ နိဿာယ ကုသလသီလမူလကာ စ အကုသလသီလမူလကာ စာတိ ဒွေ ပဌမစတုက္ကာ ဌပိတာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။

ကုသလသီလဝိရဟ (ပု) [ကုသလသီလ+ဝိရဟ] ကုသိုလ်သီလမှ ကင်းခြင်း။ ကုသလသီလဝိရဟေန ဒုဿီလော။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။

ကုသလသီလိ (တိ) [ကုသလသီလ+ဤ] ကုသိုလ်သီလရှိသော၊ အပြစ်ကင်းသော သီလရှိသော၊ သူ။ သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော သီလဝါ အရိယသီလိ ကုသလသီလိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈။ မ၊ ၂။ ၃၇၉။ တဒေတံ အနုဝဇ္ဇေန ကုသလံ တေနာဟ ကုသလသီလိတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။

ကုသလသုခ (န) [ကုသလ+သုခ] ကုသိုလ်ချမ်းသာ၊ ကုသိုလ် သောမနဿဝေဒနာ။ ကုသလသုခတော စ ဝိပါကသုခံ သန္တတရတာယ ပဏိတတရန္တိ ဝုဇ္ဈိပုတ္တာဝ တေ ဓမ္မာ

ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၂။ (-အနုဋီ၊ ၂။ ၈၄။)

ကုသလသောမနဿ (န) [ကုသလ+သောမနဿ] ကုသိုလ်သောမနဿ၊ အပြစ်မရှိသော - ကောင်းသော - ဝမ်းမြောက်မှု။ တံ ဟိ လောဟိတံ ကုသလသောမနဿေ ဝတ္တမာနေ နေတ္တံ ဟောတိ နိဂြောဓပက္ကဝဏ္ဏံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၂။)

ကုသလဟေတု (ပု) [ကုသလ + ဟေတု] ကုသိုလ်ဟိတ်၊ ကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သောဟိတ်၊ ကုသိုလ်၏-အကြောင်းရင်း-အခြေအမြစ်။ (အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ စေတသိက် သုံးလုံးသည် ကုသိုလ်ဟိတ်မည်၏။ သင်္ဂဟ။ ၄၂။) တယော ကုသလဟေတု။ ဝိ၊ ၅။ ၁၈၃။ အဘိ၊ ၈။ ၂၁၄။ မ၊ ၄။ ၄။ ၅၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၇။ ဝဇီရ။ ၅၄၈။)

ကုသလဟေတုက (တိ) [ကုသလ+ဟေတု+က] ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ကုသလဟေတုကာနိ စ သာမညဗလာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။

ကုသလာကာရ (ပု) [ကုသလ + အာကာရ] ကုသိုလ်အခြင်းအရာ။ တဉ္စ ဝိသေသိတဗ္ဗာနပေက္ခံ ကုသလာကာရမေဝ အတ္တနော သဘာဝေ ဌိတံ ဂဟေတွာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။)

ကုသလာကုသလကမ္မ (န) [ကုသလာကုသလ+ကမ္မ] ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ။ အပရဿမရဏကာလေ ဒွေ ဗလဝမလ္လာ ဝိယ တေ ဒွေပိ ကုသလာကုသလကမ္မာနိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၅။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။)

ကုသလာကုသလကမ္မကရဏ (န) [ကုသလာ-
ကုသလကမ္မ+ကရဏ] ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်
ကံကို ပြုခြင်း။ ပုထုဇ္ဇနဿ တဏှာဒိဝသေန
ဆဟိ ဒွါရေဟိ ကုသလာကုသလကမ္မကရဏံ။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။)

ကုသလာကုသလကမ္မက္ခယ (ပု) [ကုသလာကု-
သလကမ္မ+ခယ] ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ၏
ကုန်ခြင်း။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ စ ကုသလာကု-
သလကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတီတိ ဧဝံ တေန
တံ ဘိဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂။

ကုသလာကုသလကမ္မနိဿိတ (တိ) [ကုသလာ-
ကုသလကမ္မ+နိဿိတ] ကုသိုလ်ကံ၊ အကု-
သိုလ်ကံကို မှီသော။ ကုသလာကုသလကမ္မ-
နိဿိတော ဝိပါကောကမ္မံ အမုဉ်တော။ စူဠနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၉။

ကုသလာကုသလကမ္မပထ (ပု) [ကုသလာကုသ-
လကမ္မ+ပထ] ကမ္မပထမြောက်သောကုသိုလ်
အကုသိုလ်၊ သုဂတိသို့ ရောက်ကြောင်း
ကုသိုလ်ကံ ဒုဂ္ဂတိသို့ရောက်ကြောင်း အကု-
သိုလ်ကံ။ ကုသလာကုသလပဒ-ကြည့်။

ကုသလာကုသလကမ္မပ္ပဘောဒ (ပု) [ကုသလာ-
ကုသလကမ္မ+ပဘောဒ] ကုသိုလ်ကံ၊ အကု-
သိုလ်ကံ အပြား။ သံသာရပထံ တိဏ္ဍော
ကုသလာကုသလကမ္မပ္ပဘောဒေနာတိ။ စူဠနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၅။

ကုသလာကုသလကမ္မဗီဇ (န) [ကုသလာကုသလ-
ကမ္မ+ဗီဇ] ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံမျိုးစေ့။
ကုသလာကုသလကမ္မဗီဇဿ ခိဏတ္တာ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၉။

ကုသလာကုသလကမ္မဝဋ္ဋ (ပု၊ န) [ကုသလာ-
ကုသလ + ကမ္မဝဋ္ဋ] ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
ဟူသော ကမ္မဝဋ္ဋ။ ဝဋ္ဋမန္တိ ကုသလာကုသလ-
ကမ္မဝဋ္ဋံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈။ ကမ္မဝဋ္ဋ-လည်း
ကြည့်။

ကုသလာကုသလကမ္မဝိညာဏာယူဟန (န) [ကု-
သလာကုသလကမ္မဝိညာဏ + အာယူဟန] ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ဟူသော ကမ္မဝိညာဏ်ကို
အားထုတ်ခြင်း။ တေန ယထာက္ကမံ ကုသလာ-
ကုသလကမ္မဝိညာဏာယူဟနံ ဒဿိတံ။ အနုဋီ၊
၂။ ၉၃။

ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနက္ခဏ (ပု) [ကုသ-
လာကုသလကမ္မ+အာယူဟနက္ခဏ] ကုသိုလ်
ကံ၊ အကုသိုလ်ကံကို အားထုတ်ဆဲခဏ။ ကုသ-
လာကုသလကမ္မာယူဟနက္ခဏေ (မ၊ ဌ၊ ၄။
၈၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၄) တိ ကုသလကမ္မဿ စ
အကုသလကမ္မဿ စ သမိဟနက္ခဏေ။ မ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၀၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀-၁။

ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနဌာန (န) [ကုသ-
လာကုသလကမ္မ+အာယူဟနဌာန] ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ကံကို အားထုတ်သောအရာ။ ကု-
သလာကုသလကမ္မာယူဟနဌာနံ ပတော။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ (-၁၅၅။)

ကုသလာကုသလကရဏ (န) [ကုသလာကုသလ
+ ကရဏ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပြုခြင်း။
တဿ ဣတရေန အနုဝတ္တေတဗ္ဗဘာဝေ
ကုသလာကုသလကရဏေန နေသံ ဝသေန။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၂။

ကုသလာကုသလကာရီ (တိ) [ကုသလာကုသလ
+ ကရ+ဏီ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပြုလေ့ရှိ
သော၊ သူ။ ဒွယကာရီနောတိ ဒုဝိဓကာရီနော၊
ကုသလာကုသလကာရီနောတိ အတ္ထော။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။

ကုသလာကုသလကိရိယဇဝန (န) [ကုသလာ-
ကုသလကိရိယ+ဇဝန] ကုသိုလ် အကုသိုလ်
ကိရိယာဇော။ သော ကုသလာကုသလကိရိ-
ယဇဝနဝသေန တိဝိဓော ဟောတိ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၉။ (-မူလဋီ၊ ၁။
၁၃၄။)

ကုသလာကုသလကိရိယဝေဒနာ (ထိ၊န) [ကုသ-
လာကုသလကိရိယ + ဝေဒနာ] ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ကိရိယာနှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ။
ကုသလာကုသလကိရိယဝေဒနာနံ ရူပဿ
ဝိယ ဝိပါကာနံ ဝိယ စ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၈။

ကုသလာကုသလဂ္ဂဟဏ (န) [ကုသလာကုသလ
+ ဂ္ဂဟဏ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ယူခြင်း။
ကုသလာကုသလဂ္ဂဟဏေန ဘဝဂ္ဂဟဏေန။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၀။

ကုသလာကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ကုသလာ-
ကုသလစိတ္တ + ပဝတ္တိ] ကုသိုလ်စိတ်အကုသိုလ်
စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဇ္ဇာဝိဇ္ဇာယ ကုသလာ-
ကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိယာ အလောဘာဒေါသ-
လောဘဒေါသပိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၀၀။

ကုသလာကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကုသလာ-
ကုသလစိတ္တ + သမုဋ္ဌာန] ကုသိုလ် အကုသိုလ်
စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ကုသိုလ်
အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ စိတ္တသမု-
ဋ္ဌာနန္တိ ကုသလာကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနမေဝ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။

ကုသလာကုသလစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ကုသလာကု-
သလစိတ္တ + ဥပ္ပါဒ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်-
စိတ္တုပ္ပါဒ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ်စေတ-
သိက်။ သင်္ခါရာတိ စေတ္တ သဗ္ဗော လောကိ-
ယော ကုသလာကုသလစိတ္တုပ္ပါဒေါ အဓိပ္ပေ-
တော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၈။

ကုသလာကုသလစေတနာ (ထိ) [ကုသလာ-
ကုသလ + စေတနာ] ကုသိုလ်စေတနာ အကု-
သိုလ်စေတနာ။ ဝိသတိ ကုသလာကုသလ-
စေတနာတိပိ ဝတ္တံ၊ ဝဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၉။ မူလ-
ဋ္ဌိ၊၂။၂၂၇။)

ကုသလာကုသလဇဝန (န) [ကုသလာကုသလ +
ဇဝန] ကုသိုလ်ဇော အကုသိုလ်ဇော။ ဇေ-

မေတ္တ မနောတိကုသလာကုသလဇဝနံ ဝုတ္တံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၃။ မူလဋ္ဌိ၊
၁။၁၃၄။)

ကုသလာကုသလဇေယျတ္တိ (ထိ) [ကုသလာကုသ-
လဇဝန + ဥပုတ္တိ] ကုသိုလ်ဇော အကုသိုလ်
ဇောဖြစ်ခြင်း။ အဇာနန္တဿေဝ ပဉ္စဝိညာ-
ဏဝီထိယံ ကုသလာကုသလဇေယျတ္တိဝစန-
တော။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၃။

ကုသလာကုသလဇောတက (တိ) [ကုသလာ-
ကုသလ + ဇောတက] အပြစ်ကင်းမှု အပြစ်
မကင်းမှုကို ထွန်းပြတတ်သော၊ အကောင်း
အဆိုးကို ထွန်းပြတတ်သော။ ဓမ္မန္တိ ကုသ-
လာကုသလဇောတကံ ကာရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၅၄၃။

ကုသလာကုသလတဏှာ (ထိ) [ကုသလာကုသ-
လ + တဏှာ] ကုသိုလ်တဏှာ၊ အကုသိုလ်
တဏှာ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ရည်၍ဖြစ်
သောတဏှာ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အတွက်
ဖြစ်သောတဏှာ၊ (ကုသိုလ်ကို လိုလား
တောင့်တမှု ပတ္တနာ၊ ကုသိုလ် ရချင်သည့်
သဘောကို ဤအရာ၌ ကုသိုလ်တဏှာဟု ဆို
သည်။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၈။ နေတ္ထိဝိ၊၂၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၈၆။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၈၃-တို့ ကြည့်။) ကတ-
မော ကုသလာကုသလတဏှာနံ ဝိသေသော။
နေတ္ထိဝိ၊၂၂၈။

ကုသလာကုသလဓမ္မ (ပု) [ကုသလာကုသလ +
ဓမ္မ] ကုသိုလ်အကုသိုလ် တရား။ ဝိပဿနာ-
ယုတ္တာ ကုသလာကုသလဓမ္မာနံ ဂတိယော
သမန္နေသမာနာ သတိ တေသံ သောတာနံ
နိဝါရဏံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၃။

ကုသလာကုသလဓမ္မဂတိ (ထိ) [ကုသလာကုသ-
လဓမ္မ + ဂတိ] ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရား၏
ဖြစ်ခြင်း။ ကုသလာကုသလဓမ္မဂတိယော
သမန္နေသမာနာယ သတိယာ သိဇ္ဈမာနာယ

ကေန္တေန သမာဓိ နိပ္ပါဒေတဗ္ဗော။ နေတ္ထိဝိ။
၁၀၀။

ကုသလာကုသလဓမ္မပဋိဝိဇာနန (န) [ကုသလာ-
ကုသလဓမ္မ+ပဋိဝိဇာနန] ကုသိုလ် အကုသိုလ်
တရားကို သိခြင်း။ သဗ္ဗမ္ဘိ ဟေတု ကုသလာ-
ကုသလဓမ္မပဋိဝိဇာနနာဒိစဝနပရိယောသာနံ
ကိစ္စံ မနောဒွါရိကစိတ္တေန ဟောတိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၈။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။ (-အနုဋီ၊
၂။ ၁၁၆။)

ကုသလာကုသလပစ္စယ (ပု) [ကုသလာကုသလ
+ပစ္စယ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်၏ အကြောင်း။
ယောနိသောမနသိကာရအယောနိသောမန-
သိကာရသင်္ခါတာနမ္ဘိ ကုသလာကုသလပစ္စ-
ယာနံ အဘာဝါ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁-၂။

ကုသလာကုသလပဋိသန္ဓဟနကထာ (ထိ) [ကု-
သလာကုသလပဋိသန္ဓဟန+ကထာ] ကုသိုလ်
အကုသိုလ်၏စပ်ခြင်းကို ဆိုရာစကား၊ ကုသိုလ်
အကုသိုလ်(အချင်းချင်း)ဆက်စပ်၏ ဟူသော
အယူဝါဒကို ဆိုသောစကား။ ဣဒါနိ ကုသ-
လာကုသလပဋိသန္ဓဟနကထာ နာမ ဟော-
တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။

ကုသလာကုသလပဒ (န) [ကုသလာကုသလ+
ပဒ] ကုသလပုဒ် အကုသလပုဒ်။ ကုသလာ-
ကုသလပဒါနံ ကုသလာကုသလကမ္မပထ-
ဝသေနေဝ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၃။

ကုသလာကုသလပဝတ္တိ (ထိ) [ကုသလာကုသလ
+ပဝတ္တိ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်း။
ဣဒဉ္စိ ဒွယံ ကုသလာကုသလပဝတ္တိယာ ဗလ-
ဝပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၉။

ကုသလာကုသလပ္ပဟာန (န) [ကုသလာကုသ-
လ+ပ္ပဟာန] ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပယ်
ခြင်း။ ကုသလာကုသလပ္ပဟာနေန ကိစ္စာ-
ကိစ္စပ္ပဟိနဿ ရာဂဇော ဝါ ဒေါသဇော ဝါ
အပ္ပမတ္တကောပိ ပရိဋ္ဌာဟော န ဝိဇ္ဇတိ။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၁၆။

ကုသလာကုသလမန (ပု၊ န) [ကုသလာကုသ-
လ+မန] ကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်။ ကမ္မဒွါ-
ရန္တိ ကုသလာကုသလမနံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၇။

ကုသလာကုသလမူလ (န) [ကုသလာကုသလ+
မူလ] ကုသိုလ်မူလ၊ အကုသိုလ်မူလ။ ကိရိယ-
ဓမ္မာနံ ပန ယသ္မာ နေဝ အဝိဇ္ဇာ န ကုသလာ-
ကုသလမူလာနိ ဥပနိဿယပစ္စယတံ လဘန္တိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၈။ ဒီ၊ ၁။
၁၂၅။)

ကုသလာကုသလဝစန (န) [ကုသလာကုသလ+
ဝစန] ကုသလသဒ္ဓါ၊ အကုသလသဒ္ဓါ။ ကုသ-
လာကုသလဝစနာနိ ပန ဣဓ ဝုတ္တတ္တာ အနု-
ဝတ္တန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၀။

ကုသလာကုသလဝိညာဏပတိဋ္ဌာန (န) [ကုသ-
လာကုသလဝိညာဏ+ပတိဋ္ဌာန] ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ဝိညာဏ်၏တည်ရာ၊ ကုသိုလ် အကု-
သိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်၏
တည်ရာ။ စတုတ္ထံ စတုဗ္ဗိအောဟာရဝသေ-
န ကုသလာကုသလဝိညာဏပတိဋ္ဌာနဝသေန
ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၈၂။

ကုသလာကုသလဝိပါကဇာနနပညာ (ထိ) [ကု-
သလာ ကုသလ ဝိပါက ဇာနန + ပညာ] ကုသိုလ်
အကုသိုလ်၏ အကျိုးကို သိတတ်
သောပညာ၊ ကောင်းကျိုး ဆိုးကျိုးကို သိ
တတ်သောပညာ။ အဇ္ဇ မမ တဝ ဝစနံ
သုဏန္တဿေဝ ကုသလာကုသလဝိပါကဇာန-
နပညာ ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၇။

ကုသလာကုသလဝိဘာဂ (ပု) [ကုသလာကု-
သလ+ဝိဘာဂ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ဝေ
ဘန်ခြင်း။ န ဟိ တံ ကုသလာကုသလဝိဘာဂံ
ဝိယ သဝိတက္ကာဒိဝိဘာဂံ ကမ္ဘံ ဝိဘာဝေတုံ
အသမတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။

ကုသလာကုသလဝိရဟိတ (တိ) [ကုသလာကုသ-
လ+ဝိရဟိတ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်မှ ကင်း

သော။ ကုသလာကုသလဝိရဟိတဿ ဇေ-
နဿ တေသံ အဘာဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၃။

ကုသလာကုသလဝိတိဝတ္ထ (တိ) [ကုသလာကု-
လ + ဝိတိဝတ္ထ] ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကို လွန်၍
ဖြစ်သော။ ကုသလာကုသလဝိတိဝတ္ထဟိ
အန္တိမဒေဟဓာရိဘိ ဣမေဟိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ။
နေတ္တိဝိ။ ၂၉၅။

ကုသလာကုသလဝေဒနာ (ထိ၊ န) [ကုသလာ-
ကုသလ + ဝေဒနာ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်နှင့်
ယှဉ်သော ဝေဒနာ။ ကုသလာကုသလဝေ-
ဒနာပိ ဝနုတိ ဝိပါကဝေဒနာပိ။ သံ၊ ၄။ ၃။
၁၆၆။

ကုသလာကုသလသဒ္ဓ (ပု) [ကုသလာကုသလ +
သဒ္ဓ] ကုသလသဒ္ဓါ၊ အကုသလသဒ္ဓါ။
ကုသလာကုသလသဒ္ဓါ ဝိယ ကုသလာကုသ-
လသဘာဝါနံ တဒုဘယဝိပရိတသဘာဝါနံ
ဓမ္မာနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၉-၃၀။

ကုသလာကုသလသဘာဝ (တိ) [ကုသလာကု-
သလ + သဘာဝ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်သဘော
ရှိသော။ ကုသလာကုသလသဒ္ဓ-ကြည့်။

ကုသလာကုသလသာဓာရဏ (တိ) [ကုသလာ-
ကုသလ + သာဓာရဏ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်
နှင့်ဆက်ဆံသော။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကာတိ ကုသ-
လာကုသလသာဓာရဏာ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၉။

ကုသလာကုသလာဗျာကတန္တ (တိ) [ကုသလာ-
ကုသလာဗျာကတ + အန္တ] ကုသလ အကုသ-
လ အဗျာကတပုဒ် အဆုံးရှိသော။ ကုသလာ-
ကုသလာဗျာကတန္တာ တိဿော ပုစ္ဆာ။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၆။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၅။)

ကုသလာကုသလာဗျာကတပစ္စုပ္ပန် (တိ) [ကု-
သလာ ကုသလာ ဗျာကတ + ပစ္စုပ္ပန်]
ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတ၏ အဖြစ်ဖြင့်
ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်သော။ ကုသလာကုသ-

လာဗျာကတပစ္စုပ္ပန်နော၊ ဥပါဒါနပဒဋ္ဌာ-
နော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၀။

ကုသလာကုသလူပနိဿယ (ပု) [ကုသလာကုသ-
လ + ဥပနိဿယ] ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၏
အားကြီးသော အကြောင်း။ ကုသလာကု-
သလူပနိဿယဘာဝမုခေန စတုဘူမကဝိပါ-
ကဿ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၈၇။

ကုသလာဓိကာရ (ပု) [ကုသလ + အဓိကာရ]
(၁) ကုသိုလ်အရာဌာန၊ ကုသိုလ်ကိုပြရာ
အခန်း။ (၂) လိုက်သောကုသလသဒ္ဓါ၊ ကုသ-
လဟူသောလိုက်ပုဒ်။ (၁) ယသ္မိံ သမယေ
ကာမာဝစရံ ကုသလန္တိ ဣမသ္မိံ ကုသလာ-
ဓိကာရေ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။ (-၂၉၁၊ ၃၂၈။)
(၂) ကုသလာဓိကာရဿ စ အနုဝတ္တမာ-
နတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၆၆။

ကုသလာဓိပ္ပိယ (တိ) [ကုသလ + အဓိပ္ပိယ]
ကောင်းသော အလိုဆန္ဒရှိသော၊ သူ။ ကုသ-
လာဓိပ္ပိယော အဟံ ပေသေသိံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၄၂။ ကုသလာဓိပ္ပိယောတိ မနာပဇ္ဈာသ-
ယော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀။

ကုသလာနန္တရ (န) [ကုသလ + အနန္တရ] ကုသိုလ်
၏ အခြားမဲ့။ အဗျာကတနန္တိ ဣဒံ ပန
ကုသလာနန္တရံ တဒါရမ္မဏဘဝင်္ဂဖလသမာ-
ပတ္တိဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၃။ (-မူလ-
ဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။)

ကုသလာနုဿေ (တိ) [ကုသလ + အနုဿေ]
ကုသိုလ်ကိုအစဉ်ရှာမှီးသော၊ သူ။ အထာပ-
ရာနိ အဘိသမ္ဘဝေယျ၊ ပရိယယာနိ ကုသ-
လာနုဿေ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၇။ မဟာနိ၊ ၃၈၇။
ကုသလာနုဿေတိ ကုသလဓမ္မေ အန္ဓေသမာ-
နော။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၇။ မဟာနိ၊ ၄၀၄။

ကုသလာနုဂတိက (တိ) [ကုသလ + အနုဂတိ-
က] ကုသိုလ်နှင့် အလားတူသော။ အတ္တနော

ကုသလသဒိသမေဝ ဟောတိတိ ကုသလာ-
နဂတိကံ ကတော ဘာဒိတံ။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၂။

ကုသလာနုပုတ္တိ (ထိ) [ကုသလ + အနုပုတ္တိ]
ကုသိုလ်မဖြစ်ခြင်း။ နိဗ္ဗယော ကိလေသုပုတ္တိ-
တော ကုသလာနုပုတ္တိတော စ ဘယရဟိ-
တော။ သံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၅၂။

ကုသလာနုပ္ပါဒန (န) [ကုသလ + အနုပ္ပါဒန]
ကုသိုလ်မဖြစ်ခြင်း။ ကုသလာနုပ္ပါဒနမ္ပိ ဟိ
သာဝဇ္ဇမေဝ အညာဏာလသိယဟေတု-
ကတ္တာ။ သံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၅၆။

ကုသလာနုဘာဝ (ပု) [ကုသလ + အနုဘာဝ]
ကုသိုလ်၏ အာနုဘော၊ ကုသိုလ်၏ အစွမ်း
သတ္တိ။ ကုသလာနုဘာဝေန လဒ္ဓမ္ပိ ဣဒံ
မနုဿတ္တိ ဒုလ္လဒ္ဓံ ဝတ မေ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂။

ကုသလာနုယောဂ (ပု) [ကုသလ + အနုယောဂ]
ကုသိုလ်ကို ပွားများ အားထုတ်ခြင်း။ ဂဏာ-
ရာမတာ ကုသလာနုယောဂေ အရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၀၃။ ကုသလာနုယောဂေတိ ကုသလ-
ဓမ္မဘာဝနာယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၂။

ကုသလာနုယောဂသာတစ္စ (န) [ကုသလာနု-
ယောဂ + သာတစ္စ] ကုသိုလ်ကို ပွားများအား
ထုတ်ခြင်း၌ မပြတ် ဖြစ်ခြင်း။ အပ္ပမာဒ-
လက္ခဏန္တိ သတိအဝိပ္ပဝါသံ ကုသလာနု-
ယောဂသာတစ္စံ ဝါ။ မူလ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၂၆။ ကုသ-
လာနုယောဂေ သာတစ္စံ ကုသလာနုယောဂ-
သာတစ္စံ။ အနု၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၂၂။

ကုသလာနုရူပ (တိ) [ကုသလ + အနုရူပ] (က)
လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်အားလျော်သော။ (ခ)
ကုသိုလ်တရားအား သင့်လျော်သော။ (က)
ဆေကဘာဝါနုရူပတာ စေတ္တ ကုသလာနုရူပံ။
သီ၊ ငွါ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၅။ (ခ) န စေတ္တ ပဋိပဒါ-
ဘေဒေါ ဝိယ ကုသလာနုရူပေါ ဝိပါကဿ
အာရမ္မဏဘေဒေါပိ န ပရမတ္ထိကော သိယာ။
အနု၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၄၂။

ကုသလာနေဉ္စသဘာဝပဂတ (တိ) [ကုသလ +
အာနေဉ္စ + သဘာဝ + ပဂတ] တုန့်လှုပ်မှုမရှိ
သောကုသိုလ်သဘောသို့ ကပ်ရောက်သော၊
ပဌမာရူပဝိညာဏ် ကုသိုလ်သဘောသို့ ကပ်
ရောက်သော၊ သူ။ အာနေဉ္စပူဂန္တိ ကုသလာ-
နေဉ္စသဘာဝပဂတံ အဿ။ မ၊ ငွါ၊ ၄။ ၄၁။

ကုသလာပဒါန (န) [ကုသလ + အပဒါန]
ကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်းအရာ။ ဗုဒ္ဓါ-
ပဒါနံ ကုသလာပဒါနဝသေန နိဋ္ဌာပေတွာ။
အပ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၂။

ကုသလာဗျာကတစိတ္တက္ခန္ဓ (ပု) [ကုသလာဗျာ-
ကတစိတ္တ + ခဏ] ကုသိုလ် အဗျာကတစိတ်
ဖြစ်သော - ခဏ - အခါ။ တသ္မိံ သမယေတိ
ကုသလာဗျာကတစိတ္တက္ခန္ဓေ။ အနု၊ ငွါ၊ ၂။
၁၃၈။

ကုသလာဗျာကတစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [ကုသလာ-
ဗျာကတစိတ္တ + သမင်္ဂီ] ကုသိုလ် အဗျာကတ
စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ကုသလာဗျာကတ-
စိတ္တသမင်္ဂီ ပုဂ္ဂလော သရာဂေါ သဒေါသော
သမောဟောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၃၀။
(- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၈။)

ကုသလာဗျာကတမူလက (တိ) [ကုသလာဗျာ-
ကတ + မူလ + က] ကုသိုလ်အဗျာကတလျှင်
မူလရှိသော။ ကုသလာဗျာကတမူလကံ အ-
ကုသလာဗျာကတမူလကဉ္စာတိ ဧဝံ နဝ။
အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၄၅၀။

ကုသလာဗျာကတသာဓာရဏ (တိ) [ကုသလာ-
ဗျာကတ + သာဓာရဏ] ကုသိုလ်အဗျာက-
တနှင့် ဆက်ဆံသော။ ပဉ္စဝိသတိ ကုသလာ-
ဗျာကတသာဓာရဏာ။ အနု၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၉။

ကုသလာဘာဝမတ္တဝစန (န) [ကုသလ + အဘာ-
ဝ + မတ္တ + ဝစန] ကုသိုလ်၏ မရှိခြင်းမျှကို
ဟောသောသဒ္ဓါ။ အကုသလာတိ ကုသလ-
ပဋိသေနေမတ္တံ ကုသလာဘာဝမတ္တဝစနံ တဒ-

ညမတ္တဝစနံ ဝါ တေ န ဟောတိ။ မူလဋီဝ။
၂၉။

ကုသလာဘိသန္ဓက (တိ) [ကုသလ+အဘိသန္ဓ-
က] ကုသိုလ်ကို အလိုရှိသောသူ။ ယေ ကု-
သလာဘိသန္ဓကာ၊ တေ အဋ္ဌဂီကံ မဂ္ဂံ ဘာ-
ဝေသန္တိ အဋ္ဌန္တံ မိစ္ဆတ္တာနံ ပဟာနာယ။
ပေဋကော။ ၃၂၅။

ကုသလာဘိနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ကုသလ+အဘိနိဗ္ဗ-
တ္တ] ကုသိုလ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ယာဝ ပန
ကုသလာဘိနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ ဓရန္တိ။ ဓမ္မာဋ္ဌာ။
၃၂၃။

ကုသလာဘိရတ (တိ) [ကုသလ+အဘိရတ]
ကုသိုလ်၌ မွေ့လျော်သောသူ။ ယော ပုနပု-
နံ တံ သေယျံ ကုသလဓမ္မဘာဝနံ ကုသလာ-
ဘိရတံ ဝါ ဥတ္တမပုဂ္ဂလမုပသေဝတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၀။)

ကုသလာဘိလာပ (ပု) [ကုသလ+အဘိလာပ]
ကုသလသဒ္ဓါ။ ကုသလပုဗ္ဗော ဓမ္မာဘိလာ-
ပေါ ဓမ္မပရော စ ကုသလာဘိလာပေါ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။

ကုသလာဘိဝနီ (ထိ) [ကုသလ+အဘိဝနီ]
ကုသိုလ်တိုးပွားခြင်း။ ပရစိတ္တာနုရက္ခဏာ ဟံ
ဗောဓိသတ္တာနံ ယာဝဒေဝ ကုသလာဘိဝနီ-
ယာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၅။

ကုသလာဘိဝနီအာကင်္ခါ (ထိ) [ကုသလာဘိဝနီ
+အာကင်္ခါ] ကုသိုလ်တိုးပွားခြင်းကို အလိုရှိ
ခြင်း။ ယာယ ကုသလာဘိဝနီအာကင်္ခါယ
တေသံ ဥပဋ္ဌာကာနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

ကုသလာဘိဝုနီ (ဋီ) (ထိ) [ကုသလ+အဘိဝုနီ]
ကုသိုလ်တိုးပွားခြင်း။ အယံ ပတိဋ္ဌာ ဓရဏီဝ
ပါဏိနံ၊ ဣဒဉ္စ မူလံ ကုသလာဘိဝုနီယာ။
မိလိန္ဒ။ ၃၃။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၈။) ကုသလာ-
ဘိဝုနီ အာကင်္ခန္ဓော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၇၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၂။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈၈။)

ကုသလာဘိသင်္ခါရ (ပု) [ကုသလ+အဘိသင်္ခါရ]
ပြုပြင်စီရင်တတ်သော ကုသိုလ်။ (ပဋိသန္ဓေ
ကျိုးကို ပေးတတ်သော တေဘူမကကုသိုလ်
ကို ကုသလာဘိသင်္ခါရ ခေါ်သည်။) ပုညံ
ဝုစ္စတိ ယံ ကိဉ္စိ တေဓာတုကံ ကုသလာဘိ-
သင်္ခါရံ။ မဟာနိ၊ ၆၉။ တေဓာတုကံ ကုသလာ-
ဘိသင်္ခါရန္တိ ကာမဓာတုရူပဓာတုအရူပဓာတု-
သု ပဋိသန္ဓိဒါယကံ ကောသလ္လသမ္ဘူတံ ပစ္စ-
ယာဘိသင်္ခါရံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၉။

ကုသလာဘိသန္ဓ (ပု) [ကုသလ+အဘိသန္ဓ]
ကုသိုလ်အယဉ်၊ ကုသိုလ်မြစ်၊ အယဉ်မင်္ဂုဖြစ်
၍မြစ်နှင့်တူသော ကုသိုလ်။ ပုညာဘိသန္ဓာ
ကုသလာဘိသန္ဓာ သုဿာဟာရာ။ သံ၊ ၃။
၃၄၁။ အံ၊ ၁။ ၃၆၅။ အံ၊ ၂။ ၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၄။ (-အံ၊ ၃။ ၇၆။ အဘိ၊ က။ ၂၅၉။)
ပုညာဘိသန္ဓာ ကုသလာဘိသန္ဓာတိ ပုည-
နဒိယော ကုသလနဒိယော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၉။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။ ပုညာဘိသန္ဓာတိ ပုညဿ
အဘိသန္ဓာ၊ ပုညပဝတ္တိယောတိ အတ္ထော။
ကုသလာဘိသန္ဓာတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။ ကုသလာဘိသန္ဓာတိ ကုသ-
လာနံ ပဝါဟာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။

ကုသလာယတန (န) [ကုသလ+အာယတန]
ကုသိုလ်၏-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ။ တေ ပရမံ
ပုညဓေတ္တံ အနုတ္တရံ ကုသလာယတနံ ဥတ္တမံ
ဂါရဝဋ္ဌာနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၉၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၃။
သီ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၂၆၉-၂၇၀။

ကုသလာယတိက (တိ) [ကုသလာယတ+ဣက]
ကုသိုလ်မှ-လာ-လာခြင်းရှိ-သော။ ဣမေ
ခေါ တေ အာနန္ဒ ဓမ္မာ ဧကန္တကုသလာ
ကုသလာယတိကာ အရိယာ လောကုတ္တရာ
အနဝက္ကန္တာ ပါပိမတာ။ မ၊ ၃။ ၁၅၆။ ကုသလာ-
ယတိကာတိ ကုသလတော အာဂတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၁၆။ ကုသလတော အာယာတိတိ အာ-
ယတော၊ သော ဧတေသန္တိ ကုသလာယတိ-

ကော။ တေနာဟ “ကုသလတော အာဂ-
တာ”တိ။ မဒ္ဒါဉ္စ၊ ၂၂၇။

ကုသလာယူဟန (န) [ကုသလ+အာယူဟန]
ကုသိုလ်ကို - အားထုတ်ခြင်း - ဖြစ်စေခြင်း။
အဝိဇ္ဇာဝတောယေဝ ဟိ ကုသလာယူဟနံ
ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

ကုသလာရမ္မ (ပု) [ကုသလ+အာရမ္မ] ကုသိုလ်
ကို အားထုတ်ခြင်း။ ကုသလာရမ္မေ အည-
ဒတ္တု အစလာဓိဋ္ဌာနောဝ ဟောတိ။ စရိယာ၊
ဌ။ ၃၁၉။

ကုသလာရမ္မဏ (တိ) [ကုသလ+အာရမ္မဏ]
ကုသိုလ်လျှင် အာရုံရှိသော၊ ကုသိုလ်ကိုအာရုံ
ပြုသော။ ဝိပါကော ဟိ ကမ္မံ အာရမ္မဏံ
ကတွာ ဂဟိတပဋိသန္ဓိကဿ ကုသလာရမ္မ-
ဏော ဟောတိယေဝ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။ (-
၄၉၇။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။)

ကုသလာရမ္မဏဝိပါက (ပု) [ကုသလာရမ္မဏ+
ဝိပါက] ကုသိုလ်လျှင် အာရုံရှိသော-ကုသိုလ်
ကိုအာရုံပြုသော - ဝိပါက။ အကုသလဇေနာ-
ဝသာနေ ကုသလာရမ္မဏဝိပါကံ ဒဿေတုံ
ဝုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။

ကုသလာရမ္မဏာဓိပတိ (ပု) [ကုသလ+အာရမ္မ-
ဏာဓိပတိ] ကုသိုလ်အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း။
ရူပါဝစရာရူပါဝစရေပိ ကုသလာရမ္မဏာဓိပ-
တိမိ ဒေသဝ နယော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၂။

ကုသလာဝဒါန (တိ) [ကုသလ+ဝဒ+ယု] တတ်
သိ လိမ်မာ၏ဟု ပြောဆိုသော၊ ပညာရှိဟု
ပြောဆိုသော၊ သူ။ ပသံသကာမာ ကုသလာ-
ဝဒါနာ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၈။ မဟာနိ။ ၁၂၆။
(-သုတ္တနိ။ ၄၁၈။ မဟာနိ။ ၂၄၀။) ကုသ-
လာဝဒါနာတိ ကုသလဝါဒါ ပဏ္ဍိတဝါဒါ။
မဟာနိ။ ၂၄၁။ ပသံသကာမာ ကုသလာဝဒါ-
နာတိ ပသံသတ္ထိကာ ဥဘောပိ “မယံ ကုသ-
လာဒါနာ ပဏ္ဍိတဝါဒါ”ထိ ဧဝံသညိနော

ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ၄။
၂၄၆။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၇၃။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၂၁။)

ကုသလာဝသာန (န) [ကုသလ+အဝသာန]
ကုသိုလ်၏ အဆုံး။ တဒါ ကုသလာဝသာနေ
အာစိဏ္ဏသဒိသမေဝ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။

ကုသလာဟာရ (ပု) [ကုသလ+အာဟာရ] ကု
သိုလ် - အာဟာရ - အကြောင်း။ စတုဘူ-
မကာပိ တယော ကုသလာဟာရာ ပဉ္စဝေါ-
ကာရေ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနဉ္စေဝ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၇။

ကုသလာဟေတုကဝိပါက (ပု) [ကုသလာဟေ-
တုက+ဝိပါက] ကုသိုလ်အဟိတဝိပါက။ တံ
လက္ခဏာဒိတော ကုသလာဟေတုကဝိပါ-
ကေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၈၆။

ကုသလိန္ဒြိယပစ္စယ (ပု) [ကုသလ+ဣန္ဒြိယ+
ပစ္စယ] ကုသိုလ်ဣန္ဒြိယပစ္စည်း။ စတုဘူမ-
ကာပိ ကုသလိန္ဒြိယပစ္စယော ပဉ္စဝေါကာ-
ရေ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနဉ္စေဝ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၉။

ကုသလိဿာသ (ပု) [ကုသလ + ဣဿာသ]
လိမ်မာသောလေးသမား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုသလိဿာသခိတ္တဉ္စသုပဋိဝေဓေ (ပု) [ကုသ-
လိဿာသခိတ္တဉ္စသု+ပဋိဝေဓေ] လိမ်မာသော
လေးသမားသည် ပစ်လွှတ်အပ်သော မြှား၏
စူးဝင်ခြင်း။ အက္ခလိတပဋိဝေဓလက္ခဏာ ဝါ
ကုသလိဿာသခိတ္တဉ္စသုပဋိဝေဓော ဝိယ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၇။ မဟာ-
နိ၊ ၄။ ၄၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၁။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။)

ကုသလီ (တိ) [ကုသလ+ဤ] (၁) ဘေးကင်း
မှုကို ရလိုခြင်းရှိသော၊ အကျိုးလိုလား စိတ်
ကောင်းထားနိုင်သော၊ သူ။ (၂) ကုသိုလ်ရှိ

သော၊ ကုသိုလ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) ယထာပိ ကေပုတ္တသ္မိံ၊ ပိယသ္မိံ ကုသလီ သိယာ။ ထေရ။ ၂၂၇။ (-အပါဠာ ၂။ ၂၆။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၅။) ကုသလီတိ ကုသလံ ဝုစ္စတိ ခေမံ သောတ္တိဘာဝေါ၊ တံ လဘိတဗ္ဗံ တေဿ အတ္တိတိ ကုသလီ၊... မာတာပိတာ ကုသလီ ကေန္တဟိတေသီ ဘဝေယျ။ ထေရ။ ၄၁။ ၁၁၉။ (၂) မေတ္တာယတိ ကုသလီ တေန ဟောတိ။ အံ၊ ၃။ ၂။ သုတ္တနိ ၄၁။ ၂၇၁။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၀။) ကုသလီတိ အတိသယေန ကုသလဝါ မဟာပုညော။ အံ၊ ၆။ ၃။ ၂၀၄။ သာတိသယဿ ကုသလဿ ဝသေန ကုသလိဘာဝဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၃၆၂။

ကုသလပ္ပတ္တိ (ထိ) [ကုသလ+ဥပ္ပတ္တိ] ကုသိုလ်-
ဖြစ်ခြင်း။ တာနိ ဟိ ကုသလပ္ပတ္တိယာ ဩ-
ကာသဘူတာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၁။ သီ၊ ၆။
သစ်၊ ၁။ ၁၇၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂၇၄။ ဒီ၊ ၆။
၂။ ၂၁၂။ အံ၊ ၆။ ၁။ ၅၀။ မူလ၊ ၆။ ၁။ ၆၂။ အနု-
၆။ ၁။ ၂၀။)

ကုသလပ္ပတ္တိကာရဏ (န) [ကုသလပ္ပတ္တိ +
ကာရဏ] ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။
ကုသလပ္ပတ္တိကာရဏံ ယထာဝုတ္တအသုဘ-
နိမိတ္တာဒိမေဝ ဝဒတိ။ မ၊ ၆။ ၂။ ၇၅။

ကုသလပ္ပတ္တိက္ခဏ (ပု) [ကုသလပ္ပတ္တိ + ခဏ]
ကုသိုလ်ဖြစ်သောအခါ။ ကုသလပ္ပတ္တိက္ခဏသိဉ္စိ
ဝတ္ထု နိဿာယ ကုသလာ ခန္ဓာ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၄၂၇။

ကုသလပ္ပတ္တိနိဝါရဏ (န) [ကုသလပ္ပတ္တိ+နိဝါ-
ရဏ] ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းကို - တားမြစ်ခြင်း -
ပိတ်ပင်ခြင်း။ မဒ္ဒန္တိ ကုသလပ္ပတ္တိနိဝါရဏေန။
မဟာနိ၊ ၄။ ၄၇။

ကုသလပ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာန (န) [ကုသလပ္ပတ္တိ+ပဒ-
ဋ္ဌာန] ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ နီးစွာသော အ
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၇—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကြောင်း။ ယေန ကုသလပ္ပတ္တိပဒဋ္ဌာနာ
ဟောန္တိ။ တေနာကာရေန မနသိ ကာတဗ္ဗာ။
မ၊ ၄။ ၁။ ၆၉။

ကုသလပ္ပတ္တိသမယ (ပု) [ကုသလပ္ပတ္တိ+သမယ]
ကုသိုလ်ဖြစ်ရာ အခါ။ ကုသလဝါရ-ကြည့်။

ကုသလပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ကုသလပ္ပတ္တိ+ဟေတု]
ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ စက္ခုသော-
တာနံ ဝါ အညတရသ္မိံ ကုသလပ္ပတ္တိဟေတု-
ဘူတံ ပဏိတမာရမ္မဏံ အာပါဏမာဂစ္ဆတိ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၃။ (-သီ၊
၆။ ၁။ ၁၂၀။)

ကုသလပ္ပိဒနကာလ (ပု) [ကုသလပ္ပိဒန+ကာ-
လ] ကုသိုလ်ဖြစ်ရာ အခါ။ ဆန္တံ ဓူရံ ကတွာ
ကုသလပ္ပိဒနကာလေ ဆန္တိဒ္ဓိပါဒေါ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၀။

ကုသလူပဒေသ (ပု) [ကုသလ+ဥပဒေသ] လိမ္မာ-
သောသူတို့၏ - ညွှန်ကြားချက် - အဆုံးအမ။
ကုသလူပဒေသေ ဓိတိယာ ဒဠာယ စ။ ဇာ၊
၁။ ၃။ ၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၅။
ကုသလူပဒေသေတိ ကုသလာနံ ဥပဒေသေ
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ဩဝါဒေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၄၉၆။

ကုသလူပနိဿယသမ္ပဒါ (ထိ) [ကုသလ+ဥပနိ-
ဿယ+သမ္ပဒါ] ကုသိုလ်၏ အားကြီးသော
အကြောင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ တဿ ကုသလူပ-
နိဿယသမ္ပဒါ၊ သာ ကိရိယာပရာဓေန ဘိန္နာ
ဝိနာသိတာ ဧတေနာတိ ဘိန္နပတိဋ္ဌော။ သီ၊
၆။ ၁။ ၂။ ၁၉၅။

ကုသလူပပရိက္ခာ (ထိ) [ကုသလ+ဥပပရိက္ခာ]
ကုသိုလ်အခြံအရံ။ တိဿော ကုသလူပပရိက္ခာ
ကုသလံ ကာယကမ္မံ ကုသလံ ဝစီကမ္မံ ကုသ-
လံ မနောကမ္မံ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၅။

ကုသလူပသံဟိတ(သဉ္စိတ) (တိ) [ကုသလ+
ဥပသံဟိတ] ကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်စပ်သော၊
ကုသိုလ်သည် မှီအပ်သော၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ပေါ်

ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော။ တေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ တမ္မာ နိမိတ္တာ အညံ နိမိတ္တံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ ကုသလူပသံဟိတံ။ မ၊၁။၁၆၇၊ ၁၆၈။ (-သံ၊၁။၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ထေ- ရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၉။) အညမ္ပိ နိမိတ္တံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ ကုသလူပသံဟိတန္တိ တတော နိမိတ္တတော အညံ ကုသလနိဿိတံ နိမိတ္တံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ ကုသလူပသံဟိတန္တိ ကုသလ- နိဿိတံ ကုသလဿ ပစ္စယဘူတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၂။၅၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။) ကုသလနိဿိတံ နိမိတ္တန္တိ ကုသလစိတ္တပဝတ္တိကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ကုသလနိဿိတန္တိ ကုသလေန နိဿိတံ နိဿ- ယိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ကုသလူပသဉ္စိတံ ဝတ- သမာဒါနမ္ပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ကုသလူပေက္ခာ (ထိ) [ကုသလ + ဥပေက္ခာ] ကုသိုလ်ဖြစ်သောဥပေက္ခာ။ ကုသလူပေက္ခာ- ယ ဝတ္တမာနာယ ပသန္နံ ဟောတိ တိလ- တေလဝဏ္ဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ (-အနုဋ္ဌိ၊ ၂။၈၄။)

ကုသသင်္ကာမန (န) [ကုသ + သင်္ကာမန] ကမ္မည်းတံ - မဲလိပ် - ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကုသသင်္ကာမနကရဏ (န) [ကုသသင်္ကာမန + ကရဏ] ကမ္မည်းတံ - မဲလိပ် - ပြောင်းရွှေ့မှု ကို ပြုလုပ်ခြင်း။ ကုသသင်္ကာမနကရဏေ သစေ ပရော “နာယံ မမ သန္တကော”တိ ဇာနာတိ။ ဝဇီရ၊၁။၄၂။

ကုသသင်္ကာမနဝတ္ထု (န) [ကုသသင်္ကာမန + ဝတ္ထု] ကမ္မည်းတံ - မဲလိပ် - ပြောင်းရွှေ့သော - အကြောင်းအရာ - အတ္ထုပ္ပတ်။ တေသ္မိ* ကုသသင်္ကာမနဝတ္ထုသ္မိ* ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄-၅။

ကုသဟတ္ထ (တိ) [ကုသ+ဟတ္ထ] သမန်းမြက် လက် - ခွံရှိ - စွဲ - သော၊သု။ ကုသိနာရ- ကြည့်။

ကုသာ (ထိ) [ကုသ+အ+အာ] မြင်းနှာရှုပ် ကြိုး။ ကုသာ တု နာသရဇ္ဇမ္ပိ။ ဓာန်၊၃၇၁။

ကုသာဋ္ဌက (ပု) [ကု+သာဋ္ဌက] စက်ဆုပ်ဖွယ် သောပုဆိုး၊ ပုဆိုးနွမ်း။ ကုသာဋ္ဌကံ ဂဟေ- တ္တာန၊ ဥပဇ္ဈာယဿဟံ ပုရေ။ အပါ၊၁။၂၃၇။

ကုသာမယ (တိ) [ကုသ+မယ] သမန်းမြက်ဖြင့် ပြီးသော။ ကုသာမယ (ဇာ၊၂။၁၁၀)န္တိ ဥသိရာဒိမိဿကကုသတိဏမယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၃၅။

ကုသာဝတီ (ထိ) [ကုသ+ဝန္တ+တ္ထိ။ကုသ+ မတုပ်+တ္ထိ။ မ-ကို ဝ-ပြု။ ထောမ။ (ကုဂါ- ဝတီ-သံ)] ကုသာဝတီမြို့။ မဟာသုဒဿန စကြာမင်း၏ နေပြည်တော်ဖြစ်၍ ဂေါတမ ဘုရားရှင်လက်ထက် ကုသိနာရပြည် ဖြစ်၏။ ကုသာဝတီ နေပြည်တော်၏ အကြောင်း အကျယ်ကို မဟာသုဒဿနသုတ် (ဒီ၊၂။ ၁၃၉-၁၆၁) ၌ ပြဆိုထား၏။ ၎င်းမြို့သည် မလ္လတိုင်း၌ တည်ရှိ၏ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၇)။ မဟာသမ္မတမင်းမှစ၍ အဆက်ဆက်သော မင်း (ကုသမင်း၏ခမည်းတော် ဥက္ကာကမင်း အပါအဝင်) တို့၏ နန်းစိုက်ရာ မြို့တော်ဖြစ် ၏ (မဟာဝင်)။ အရိမေတ္တေယျဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောအခါ ၎င်းမြို့သည် ကေတု- မတီမြို့ဟု ထင်ရှား ကျော်ကြားလိမ့်မည် (အနာဂတဝင်)။ ကုသာဝတီမှ နဂရေ၊ ယဒါ အာသိ* မဟီပတိ။ စရိယာ။၃၈၇။ (- ဒီ၊ ၂။၁၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။) ကုသာဝတီမှ နဂရေတိ ကုသာဝတီနာမကေ နဂရေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၀။

ကုသာဝတီနဂရ (ထိ၊န) [ကုသာဝတီ+နဂရ] ကုသာဝတီမြို့။ ပုဗ္ဗေ ကုသာဝတီနဂရေ

ကုသနရိန္ဒယ သန္တိကေ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁၆။
(- ဒီ၊ဌ၊၂။၁၇၁။)

ကုသဝတိနာမက (တိ) [ကုသဝတိ+နာမ+က] ကုသဝတိအမည်ရှိသော။ ကုသဝတိ-ကြည့်။

ကုသဝတိရာဇကုလ (န) [ကုသဝတိ+ရာဇ-ကုလ] ကုသဝတိမင်းမျိုး မင်းနွယ်။ တမှာ နာနာဘေရိသဒ္ဓေန စေဝ မတ္တဝါရဏကောဉ္ဇ-နာဒေန စ နိန္ဒာဒိတာ ကုသဝတိရာဇကု-လာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၂၃။

ကုသဝတိရာဇဓာနိပ္ပမုခ (တိ) [ကုသဝတိ-ရာဇဓာနိ+ပမုခ] ကုသဝတိ မင်းနေပြည်လျှင် အဦးအမြတ်ရှိသော။ ရညော အာနန္ဒမဟာသုဒဿနဿ စတုရာသီတိ နဂရသ-ဟဿာနိ အဟေသုံ ကုသဝတိရာဇဓာနိပ္ပ-မုခါနိ။ ဒီ၊၂။၁၅၃။ (- သံ၊၂။၁၁၇။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၇။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၀။) ကုသဝတိ-ရာဇဓာနိပ္ပမုခါနိတိ ကုသဝတိ ရာဇဓာနိတေသံ နဂရာနံ ပမုခါ သဗ္ဗသေဌာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၂၅။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၇။

ကုသဝတိရာဇဓာနိ (ထိ) [ကုသဝတိ+ရာဇ-ဓာနိ] ကုသဝတိမင်းနေပြည်။ အတိတေ မလ္လရဋ္ဌေ ကုသဝတိရာဇဓာနိယံ ဩက္ကာ-ကော နာမ ရာဇာ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇိကာရေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၇။

ကုသဝဟာရ (ပု) [ကုသ+အဝဟာရ] ကမ္ပည်း-မဲ-ပြောင်းရွှေ့၍ ခိုးခြင်း၊ ကမ္ပည်း-မဲ-ဖြင့် ခိုးခြင်း။ (မဲချ၍သင်္ကန်းစသည့်ပစ္စည်းများကို ပေးရာ၌ မိမိမဲကျသည့် ပစ္စည်းထက် တန်ဖိုးကြီးသော သို့မဟုတ် တန်ဖိုးညီမျှသော အခြားသောသူများ မဲကျသည့် ပစ္စည်းကိုရလိုသဖြင့် မဲလိပ်ချင်းရွှေ့ပြောင်း၍ ခိုးယူခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ မဲလိပ်ရွှေ့ပြောင်းခိုးယူရာ၌ အခြားသူများ မဲကျသည့်

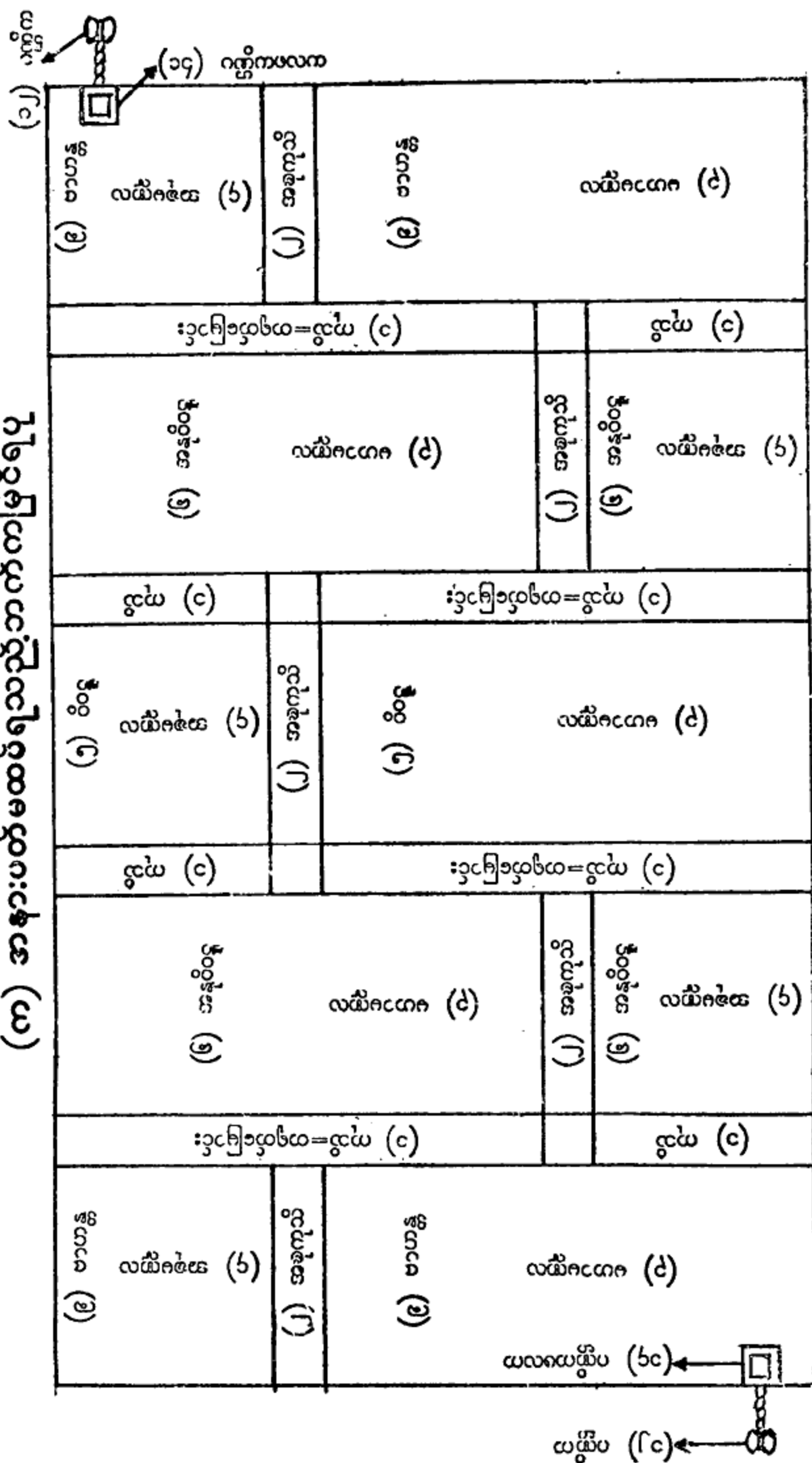
ပစ္စည်းပေါ် ရွှေ့ပြောင်းရန် မိမိမဲလိပ်ကို ယူစဉ်ခဏ၌လည်း ပါရာဇိကမကျသေး၊ အခြားသူများ မဲကျသည့်ပစ္စည်းပေါ် မိမိမဲလိပ်ကို ရွှေ့ပြောင်းချသောအခါ၌လည်း ပါရာဇိကမကျသေး၊ အခြားသူများ မဲကျသည့် ပစ္စည်းပေါ်မှ မဲလိပ်ကို မိမိမဲကျသည့် ပစ္စည်းပေါ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းရန် ယူသောအခါ၌ကား ယူလျှင် ယူခြင်း ပါရာဇိကကျ၏။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃၂-၃။) ပရိကပ္ပိဝဟာရော ပဋိစ္ဆန္ဒာ-ဝဟာရော ကုသဝဟာရော။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၄၁။ (- ဒီ၊ဌ၊၁။၇၀။ မ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဌ၊၂။၁၃၄။ မဟာနိ၊ဌ။၉၉။) ကုသံ သင်္ကာမေတာ ပန အဝဟရဏံ ကုသဝဟာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃၂။ (- ကင်္ခါ၊၁။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၀။ သီ၊ဌ၊၁။၁၂၃။) ကုသေန အဝဟာရော ကုသဝဟာရော။ ကင်္ခါ၊ဌ၊၁။၂၀၃။

ကုသိ (ထိ၊ပု) [ကုသ+ဣ။ ကုသိ ပုမိတ္ထိယံ။ ဓာနိ၊ဌ။၂၉၆။] (၁) အလျား အနားပတ်။ (၂) အနံအနားပတ်။ (၃) တလုပ်မြောင်းရှည်၊ မြောင်းလွှာ။ (၄) အိမ်ဝန်းကြီး။ ကုသိမ္ပိနာမ ကရိယတိ။ ဝိ၊၃။၄၀၀။ (၁) (၂) ကုသိတိ အာယာမတော စ ဝိတ္တာရတော စ အနုဝါတာဒိနံ ဒီသပတ္တာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၂။၃၇၇။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌ၊၁။၂၇၄-၅။ (၃) (အနုဝါတာ-ဒိနန္တိ ဧတ္ထ) အာဒိသဒ္ဓေန ဒိန္တံ ခန္ဓာနံ (ခဏှာနံ?) အန္တရာ မာတိကာကာရေန ဌပိတပတ္တဉ္စ ဒီသပတ္တန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၇။ (- ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌ၊၁။၂၇၄။ ဓာနိ၊ဌ။၂၉၆။ (၄) ကုသိဗန္ဓနကာလ-ကြည့်။

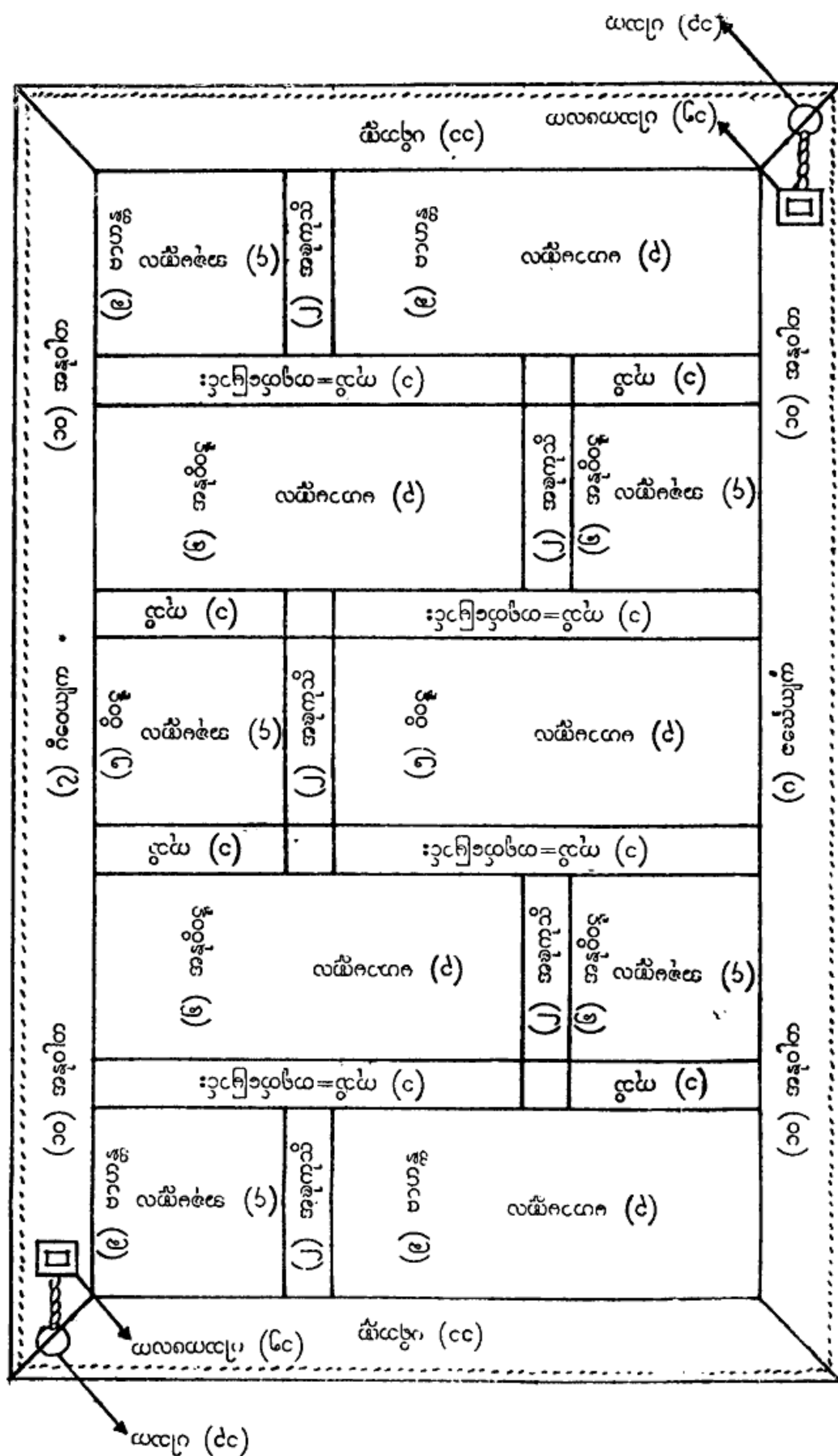
သင်္ကန်းချုပ်ရာ၌ လိုအပ်သော ကုသိအနက်မှန်ကို သိရှိနိုင်ရန် သင်္ကန်းပုံများ၊ ပုံဟောင်းများကို မှီငြမ်းခြင်းနှင့် စိစစ်ချက်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

(အခန်းရှေ့ ၅-ခန်းအကြား တရုတ်မြောင်းရှေ့ ၄-ခုခြားထားပြီး။ အခန်းရှေ့ထဲ၌ တရုတ်မြောင်းတို့ ခြားထားပုံ)

(က) အနားပတ်မထပ်ရသည့်ဘက်ကမြင်ရပုံ

(ခ) အနားပေးတင်သည့်အကြောင်း

ပုံဟောင်းများကို မှီငြမ်းခြင်းနှင့် သင်္ကန်း
အခန်းများ စိစစ်ချက်—

သင်္ကန်းပုံများကို (၁) ၁၂၃၃-ခုနှစ်
တော်သလင်း လပြည့်ကျော် ၁၀-ရက်နေ့
သုဒဿနဓဇ အတုလာဓိပတိ သိရီပဝရမဟာ-
ဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု စံကျောင်း ဆရာတော်
ဘုရားကြီးက မင်းတုံးမင်းကြားကြီးထံ တင်
သွင်းသောပုံစံ (ဝိနယသမ္မဟဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။
၄၃၅-၆။) (၂) ကျိဝန်မှတ်စု ပုံစံများကို
မှီငြမ်း ပြုလုပ်ထားပါသည်။ (၁)မှတ် ပုံစံ၌
၁-မှ ၉-အထိ အမည်များသာ ပါဝင်သည်။
(၂)မှတ် ပုံစံ၌ ၁-မှ ၁၅-အထိ အမည်များ
ပါဝင်သည်။ သင်္ကန်း အစိတ်အပိုင်း အမည်
များကို ပါဠိတော်စဉ်အတိုင်း ဂဏန်းထိုးပြပါ
မည်။

သင်္ကန်း၌ အသေးစိတ်အဓိပ္ပါယ်များထက်
ပဓာန အချက်အချာကျသော အခန်းကြီး
များ ဖြတ်တောက်ရပုံကို ရှေးဦးစွာ သိထား
ရပါမည်။ (က)မှတ် သင်္ကန်းဖြတ်ချုပ်ပုံ၌
သင်္ကန်း လောင်း (လျှာ) ပိတ်သားကို ပဉ္စ
ခန်း(= ၅-ခန်း) ဖြတ်တောက်ထားသည်ကို
တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ အလျားလိုက် ကြည့်လိုက်
လျှင် အလယ်ခေါင်တည့်တည့် အခန်းအမှတ်
(၅)ဂဏန်း ၂-လုံးကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။
၎င်းကို ဝိဝဇ္ဇဟု ခေါ်သည်။

ထိုအမှတ်(၅) ဝိဝဇ္ဇမှ ယာဘက်၌အမှတ်
(၆) ဂဏန်း ၂-လုံး ဝဲဘက်၌ အမှတ်(၆)
ဂဏန်း ၂-လုံးပါ အခန်း ၂-ခန်းကို တွေ့ရပါ
လိမ့်မည်။ ၎င်းတို့ကို အနုဝိဝဇ္ဇဟု ခေါ်သည်။
ယာဘက်အမှတ်(၆) အနုဝိဝဇ္ဇမှ ယာဘက်
အစွန်၌ အမှတ်(၉)ဂဏန်း ၂-လုံး၊ ဝဲဘက်
အမှတ်(၆) အနုဝိဝဇ္ဇမှ ဝဲဘက်အစွန်၌
အမှတ်(၉)ဂဏန်း ၂-လုံးပါ အခန်း ၂-ခန်းကို
တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ၎င်းတို့ကို ဗာဟန္တဟု
ခေါ်သည်။

ဂဏန်း အမှတ် အနေဖြင့် ၉၊ ၆၊ ၅၊ ၆၊ ၉
အဖြစ်အပိုင်းကြီးများ ဖြစ်နေသည်ကို ငါး
ခန်းဖြတ်ပုံ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဤနည်းတူ အမှတ်(၆) အနုဝိဝဇ္ဇကို
အမှတ်(၅) ဝိဝဇ္ဇမှ ယာဘက်၊ ဝဲဘက်၌ ၂-
ခန်းစီ၊ ၃-ခန်းစီ၊ ၄-ခန်းစီတိုး၍ ၉၊ ၆၊ ၆၊ ၅၊ ၆၊
၆၊ ၉ ဖြတ်လျှင် ၇-ခန်း၊ ၉၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၅၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၉-
ဖြတ်လျှင် ၉-ခန်း၊ ၉၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၅၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၆၊ ၉-
ဖြတ်လျှင် ၁၁-ခန်း ဖြစ်၏ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၁၊
၄၀၈-၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၇၇-၈။)
အမှတ် ၉၊ ၆၊ ၅၊ အခန်းကြီးများ၏ အတိုင်း
အတာကို ကျမ်းစာများ၌ မတွေ့ရ။

အဋ္ဌကထာ၌ (စုံဖြစ်သော) ၆-ဂ-၁၀-
အခန်းကို မပြ၊ ထိုသို့မပြသော အခန်းသည်
လည်း အပ်၏ဟု ဝိနယဂုဠပကာသနီ၌ ပြ၏။
ယင်းသို့ ပြသော်လည်း ကျမ်းအနုအရင့်ကို
ထောက်၍ အဋ္ဌကထာ (စိဝရဝိစာရဏ-
မတ္တေနာတိ “ပဉ္စကံ ဝါ သတ္တကံ ဝါ နဝကံ
ဝါ ကောဒသကံ ဝါ ဟောတူ”တိ ဧဝံ
ဝိစာရိတမတ္တေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၁)၌ ပြသည်ကို
သန္နိဋ္ဌာန် ကျ မှတ် (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ၃။ သျှ၊ ၂။
ကထိနက္ခန္ဓက။ ၁၁၆)။

သင်္ကန်းအခန်းကို အဋ္ဌကထာ၌ ပဉ္စကမ
စ၍ ကောဒသကအထိ ပြဆိုထားသော်လည်း
ယခုခေတ်၌ အခန်း ၁၂၅-ခန်း သို့မဟုတ်
ထိုထက်အလွန်အထိ ချုပ်လုပ်လျှူဒါန်း သုံးစွဲ
နေကြသည်မှာ “ပဉ္စကေန ဝါ အတိရေကပဉ္စ-
ကေန ဝါ တဒဟေဝ သဉ္စိန္နေန သမဏ္ဍလီက-
တေန အတ္တတံ ဟောတိ ကထိနံ။ (ဝိ၊ ၃။
၃၅၃)” ၌ ‘အတိရေကပဉ္စကေန ဝါ’ စကား
အရ သုံးစွဲနေကြဟန် ရှိသည်။ ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ၃။
သျှ၊ ၂။ ကထိနက္ခန္ဓက။ ၁၁၅-၌ အတိရေက-
ပဉ္စကေန ဝါ-အရကို ဒုက္ခိကုရိသတည်းဟု
ဆိုသည်။ ထိုဆင်တဲ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏
အလိုတော်မှာ ၅-ခန်းမှ လွဲ၍ ၇-ခန်းမှ

အထက် သင်္ကန်းမှန်သမျှကို ဒုက္ခသင်္ကန်း
တွေချညှပ်ပဲဟု ဆိုလိုရိပ်ရှိပုံရသည်။

အသေးစိတ်အမည်များနှင့် အဓိပ္ပါယ်စိစစ်
ချက်—

(၁) ကုသိ = တလုပ်မြောင်းရှည်
(ဆင်တဲ၊ဝိ၊၃၊သျှ၊၂။၁၅၂)။ မြောင်းလွှာ
(မဟာဝါဂဏ္ဍိသစ်။၃၃၃-၄-၅)။ ကုသိပုဒ်၏
အနက် ၄-မျိုးတွင် အမှတ်(၃) မြောင်းလွှာ
အနက်ကိုသာ ဤ၌ ယူရမည်။ အခြားအနက်
များမှာ အမည်သီးခြားရှိပြီး ဖြစ်သော
ကြောင့်တည်း။ မြောင်းလွှာဆိုသည်မှာ (က)
မှတ် သင်္ကန်းဖြတ်ချုပ်ပုံစံကို ကြည့်ပါ။ ဝဲမှ
ယာသို့ ၉-အမှတ်နှင့် ၆၊၆-အမှတ်နှင့် ၅၊၅-
အမှတ်နှင့် ၆၊၆-အမှတ်နှင့် ၉-အမှတ်စပ်ကြား
ထောင်လိုက် အထက်နှင့် အောက် ပေါက်
သည်အထိ အခန်းကြီးများကို ဆက်စပ်
ထားသည့် ၂-လက်မခန့်ရှိ အဝတ်ရှည်၄-ခု
ဖြစ်သည်။ (ခ)မှတ်ပုံစံ၌ အလျားအနားပတ်
ဖုံးအုပ်နေသည့်အတွက် အထက်နှင့်အောက်
သင်္ကန်းစွန်းအထိ မပေါ်ပါ။

(၂) အစုကုသိ = တလုပ်မြောင်းငယ်
(ဆင်တဲ၊ဝိ၊၃၊သျှ၊၂။၁၅၂)။ တလုပ်လွှာ
(မဟာဝါဂဏ္ဍိသစ်။ ၃၃၃-၄-၅)။ (က)မှတ်
ပုံစံ၌ ဝဲမှယာသို့ ၉၊၅၊၉-အခန်းကြီးများ၏
အထက်နားကျကျ၌ (၃) မဟာမဏ္ဍလနှင့်
(၄) အစုမဏ္ဍလတို့ကို ခြားနားအောင် ကန့်
လန့်ဖြတ်ထားသော အဝတ်ပိုင်းတို့ ၃-ခုနှင့်
၆၊၆ အခန်းကြီးများ၏ အောက်နားကျကျ၌
(၃) မဟာမဏ္ဍလနှင့် (၄) အစုမဏ္ဍလတို့ကို
ခြားနားအောင် ကန့်လန့် ဖြတ်ထားသော
အဝတ်ပိုင်းတို့ ၂-ခု စုစုပေါင်း အဝတ်ပိုင်းတို့
၅-ခုတို့ ဖြစ်သည်။

မဟာဝါဂဏ္ဍိသစ်၊၃၅၈-၉၂၅ “အန္တရန္တရာ၊
ရှည်စွာကုန်သော မြောင်း ကံသင်းတို့၏
အကြား အကြား၌။ ဌိတံ၊ တည်သော။

ရဿမရိယာဒဗန္ဓံ၊ ဖီလာ ကန့်လန့်သွယ်အပ်
သော တိုသော မြောင်း ကံသင်း အဖွဲ့ကို
(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။) သိသာဓကဗန္ဓံ၊ ခရီးလေးခု
အဆုံအဖွဲ့ သဏ္ဌာန်ရှိသည်ကို။ (ဝိ၊၃။၄၀၈။)
ရှည်ကုန်သော မြောင်း ကံသင်းတို့၏အကြား
အကြား၌ တိုကုန်သော မြောင်း ကံသင်း
အပိုင်းအခြားဖြင့် ရှည်ကုန်သော မြောင်း
ကံသင်းတို့၏ အတွင်းအပိုင်းအခြားကို ထွင်း
ဖောက်၍ သွားရာအရပ်၌ ခရီးလေးဆုံအဖွဲ့
သဏ္ဌာန်ရှိသည် ဟူသတည်း။ ဤကိုထောက်၍
တလုပ်လွှာကို မြောင်းလွှာပြင်နခမ်းထိအောင်
ချုပ်အပ်၏”ဟု ဆိုသည်။

ထိုသို့ဆိုသော်လည်း ပုံစံ၌ ၅-အမှတ် ဝိဝဋ္ဌ
ဘေး ၂-ဘက်စပ်ကြားရှိ မြောင်းလွှာများကို
တလုပ်လွှာက ခရီးလေးဆုံသဏ္ဌာန်၊ ၉ အမှတ်
ဗာဟန္တနှင့် ၆-အမှတ် အနုဝိဝဋ္ဌများ၏
စပ်ကြားရှိ မြောင်းလွှာများကို အောက်နား
ကျကျ တလုပ်လွှာများက ခရီးလေးဆုံ
သဏ္ဌာန် ထွင်းဖောက်ထားသည်ကို တွေ့ရ
သည်။ ၉-အမှတ် ဗာဟန္တနှင့် ၆-အမှတ် အနု-
ဝိဝဋ္ဌများ၏ စပ်ကြားရှိ အထက်နားကျကျ
တလုပ်လွှာများက ခရီးလေးဆုံသဏ္ဌာန်
ထွင်းဖောက်ထားသည်ကို မတွေ့ရ၊ အဋ္ဌ-
ကထာဋီကာများကလည်း မဖွင့်ကြ ဆရာစဉ်
ဆက် အလေ့အတိုင်း ချုပ်ကြဟန်တူသည်။

(၃)မဟာမဏ္ဍလ=အိမ်ဝန်းကြီး(ဆင်တဲ၊
ဝိ၊၃။သျှ၊၂။၁၅၂)။ အိမ်ကြီး (မဟာဝါဂဏ္ဍိ-
သစ်။၃၆၁)။ အခန်းကြီး ၅-ခန်းဝယ် အခန်း
တိုင်း အခန်းတိုင်း တလုပ်လွှာဖြင့် ကန့်လန့်
ဖြတ်ထားရာ ကျယ်ပြန့်သော အပိုင်းကြီး
ဖြစ်သည်။ ပုံစံ၌ ၃-အမှတ်များကို ရှာကြည့်
ပါ။

(၄) အစုမဏ္ဍလ=အိမ်ခွဲ (ဆင်တဲ။ ဝိ၊
၃၊သျှ၊၂။၁၅၂)။ အိမ်ငယ် (ရွှေဥမင်၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃၊သျှ၊၃၈၈)။ အခန်းကြီး ၅-ခန်းဝယ်
အခန်းတိုင်း အခန်းတိုင်း တလုပ်လွှာဖြင့်

ကန့်လန့်ဖြတ်ထားရာ တိုကျဉ်းသောအပိုင်း ဖြစ်သည်။ ပုံစံ၌ ၄-အမှတ်များကို ရှာကြည့် ပါ။

(၅) ဝိဝဇ္ဇာ = အလယ်ခေါင် (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ဝါ၊ သျ၊ ၂။ ၁၅၂)။ ခေါင် (ရွှေဥမင်၊ ဝိ၊ ဌ၊ ၃၊ သျ၊ ၃၈၈)။ ခေါင်စပ် (မဟာဝါ-ဂဏ္ဍိသစ်။ ၃၆၁)။ အခန်းကြီး ၅-ခန်းအနက် အလယ်ခေါင် တည့်တည့် အခန်းဖြစ်သည်။ ၇-ခန်း၊ ၉-ခန်း၊ ၁၁-အခန်း စသည်ဖြင့် အခန်း မည်မျှလောက် များစေကာမူ သင်္ကန်း ဟူသမျှ မ-ခန်းချည့်ဖြစ်၍ အလယ်ခေါင်တည့် တည့်အခန်းကို ဝိဝဇ္ဇာဟု မှတ်ပါ။

(၆) အနုဝိဝဇ္ဇာ = ခေါင်ရံ (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ဝါ၊ သျ၊ ၂။ ၁၅၂)။ ခေါင်ရံစပ် (မဟာဝါ-ဂဏ္ဍိသစ်။ ၃၆၁)။ အခန်းကြီး ၅-ခန်းအနက် အမှတ် ၅- ဝိဝဇ္ဇာဝေယာ၌ တည်ရှိနေသော အမှတ် ၆ အခန်းကြီးများကို အနုဝိဝဇ္ဇာဟု မှတ်ပါ။

၇-ခန်းသင်္ကန်း ပြုလုပ်လိုလျှင် အမှတ် ၅-ဝိဝဇ္ဇာ = ခေါင်စပ်၏ ဝဲ၊ ယာ ၂-ဘက်က ဤအနုဝိဝဇ္ဇာကို ၂-ခန်းစီ ၂-ခန်းစီ ဖြတ် ထည့်ရမည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ကန်းဖြတ်ပုံကို ပြန်လည် ဖတ်ရှုပါ။ ထို့ကြောင့် “အထ ဝါ အနုဝိဝဇ္ဇာန္တိ ဝိဝဇ္ဇာယ ဧကပဿတော ဒိန္တိ ဧကပဿတော ဒိန္တိန္တိ စတုန္တမ္ပိ ခဏ္ဍာနမေတံ နာမံ”ဟု (ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၈)၌ ဆိုပြီး၊ အမှတ် ၅-ဝိဝဇ္ဇာ၏ ဘေး ၂-ဘက်စီဝယ် အမှတ် ၆- အနု-ဝိဝဇ္ဇာများကို ၂-ခန်းစီ ဖြတ်ထည့်ရာ၌ ဝိဝဇ္ဇာနှင့် ဝဲ၊ ယာ တဆက်တည်း တည်ရှိနေသော အခန်းကြီးများသည် မဟာနုဝိဝဇ္ဇာ = ခေါင် ရံကြီး၊ ထိုခေါင်ရံကြီးများနှင့် ဝဲ၊ ယာ တဆက်တည်း တည်ရှိနေသော အခန်းကြီး များသည် စူဠာနုဝိဝဇ္ဇာ = ခေါင်ရံထွေး မည် ၏ (ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၇၅)။

(၉) ဗာဟန္တ = လက်လိပ် (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ဝါ၊ သျ၊ ၂။ ၁၅၂)။ လက်လိပ်စပ်။ (မဟာ-

ဝါဂဏ္ဍိသစ်။ ၃၆၂)။ အခန်းကြီး ၅-ခန်း အနက် အမှတ် ၆- အနုဝိဝဇ္ဇာ = ခေါင်ရံစပ် ၂-ခန်း၏ ဘေးအစွန် ၂-ဘက်ရှိ အမှတ် ၉- အခန်းကို ဗာဟန္တဟု မှတ်ပါ။ ဤဆိုခဲ့ပြီး သည်ကား (က)မှတ် သင်္ကန်းဖြတ်ချုပ်ပုံ၌ အဓိပ္ပါယ်နှင့် စိစစ်ချက်ဖြစ်သည်။

(ခ) မှတ်ပုံပါ အမည်နှင့် အဓိပ္ပါယ်စိစစ် ချက်--

(၇) ဂီဝေယျက = လည်ထိရာ၌ခံသော -ပြင်ဝတ်-အနားပတ် (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ဝါ၊ သျ၊ ၂။ ၁၅၂)။ လည်ခံအပြားပေါ်က ပြင်ထပ် (ရွှေဥမင်၊ ဝိ၊ ဌ၊ ၃၊ သျ၊ ၃၈၈)။ လည်ကုတ်ဖုံး (ကျိဝန်ဆရာတော်)။ သင်္ကန်းများ၌ အနား ပတ် မထပ်ရသည့် ချုပ်ရိုးအစအန မပေါ် သောဘက်ကို အပြင်သား၊ အနားပတ်ထပ် ရသည့် ချုပ်ရိုးအစအန ပေါ်သောဘက်ကို အတွင်းသားဟု ခွဲခြား မှတ်သားကြပြီးလျှင် အနားပတ် မထပ်ရသည့်ဘက်ကို အပြင်က ထား၍ အနားပတ် ထပ်ရသည့်ဘက်ကို အတွင်းကထားလျက် ဝတ်ရုံသုံးဆောင်ကြရိုး ရှိသည်။

ဂီဝေယျကကို အပြင်၊ အတွင်း ၂-မျိုး အနက် မည်သည့်ဘက်က ထပ်ရမည်ကို သံသ-ယဖြစ်နေလျှင် “ဂီဝေယျကန္တိ ဂီဝါဝေဌာန-ဌာနေ ဒဠိကရဏတ္ထံ အညံ သုတ္တသံသိဗ္ဗိတံ အာဂန္တုကပတ္တံ” (ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၈) စကား၌ ဂီဝါဝေဌာနဌာနေ-အရ လည်ပင်းနှင့် ထိတွေ့ ရာဌာနဟု ယူဆနိုင်သောကြောင့် ဂီဝေယျ-ကကို အတွင်းသားဘက်ကသာ ထပ်ပိုးရမည် ဟု သံသယကင်းစွာ မှတ်ယူသင့်သည်။

ယင်း အဝတ်ပိုင်းကို အတွင်းသားဘက် က ထပ်ပိုးရမည်ဆိုရာ၌ အလျားအနားပတ် ပေါ်တွင်လော ? ဝိဝဇ္ဇာ = ခေါင်စပ် အမှတ် ၅-ထည့်တွင်လော ? ဟု တွေးစရာဖြစ်နေသေး

လျှင် အဓိဋ္ဌာန်တင်ရမည့်သင်္ကန်း၏ အနည်းဆုံး ပမာဏမှာ ဒုက္ခိ ကိုယ်ရုံသင်္ကန်းများအတွက် မိမိတို့၏ အတောင်ဖြင့် အလျား “မုဋ္ဌိပဉ္စက” အနံ “မုဋ္ဌိတ္တိက” သင်းပိုင်အတွက် အလျား ဒုက္ခိနှင့်ကိုယ်ရုံအတိုင်း အနံ “အစုတေယျ” သို့မဟုတ် “ဒိဟတ္ထ” ဟု ကင်္ခါ။ ၁၅၄။ ဝိသင်္ကဟ။ ၃၂။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၃၂၊ ၃၇၊ ၃၈။ ဝိဝိနိစ္ဆယ၊ ၁၇၂။ ၅၃-တို့၌ တညီတညွတ်ထည်း ဆိုထားကြရာ၊ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၃၁။ ၃၀-၌ မုဋ္ဌိပဉ္စကအရ လက်ဆုပ်တောင် ၅-ခု မုဋ္ဌိတ္တိကအရ လက်ဆုပ်တောင် ၃-ခု ဟု ဖွင့်ပြ၍ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၃၁။ ၂၇၁-၂။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ ၁။ ၉၀-တို့၌ မုဋ္ဌိပဉ္စကအရ ၄-တောင် အပြည့်နှင့် လက်ဆုပ်တောင် ၁-ခု၊ မုဋ္ဌိတ္တိကအရ ၂-တောင် အပြည့်နှင့် လက်ဆုပ်တောင် ၁-ခု ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။

ထိုတွင် ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၃၁။ သစ်-ဆရာအလိုမှာ အလျားအနံ အတိုဆုံးဖြစ်သည်။ ထိုဆရာအလိုအရ လက်ဆုပ်အတွက် ၁-တောင်လျှင် ၁.၈-လက်မ အလျော့ထား၍ တောင်ဆုပ် ၁-ခုလျှင် ၁၆.၂-လက်မ ကျန်ရှိတော့သဖြင့် ဒုက္ခိနှင့် ကိုယ်ရုံအလျားအတွက် လက်ဆုပ်တောင် ၅-ခုကို တောင်ပြည့်ဖွဲ့လျှင် ၄-တောင်ထွာ၊ အနံအတွက် ၂-တောင် ၁၂.၆-လက်မရှိသည်။ ဤအလျားအနံအတိုင်း ပြုလုပ်၍ သင်္ကန်းရုံကြည့်သောအခါ အောက်တွင် ဒူးအထိသာ သင်္ကန်းအတွင်း အနားပတ်သား ဆင်းသည်။ အထက်တွင်လည်း လည်ကုတ်ပေါ်တွင်သာ သင်္ကန်းအတွင်း အနားပတ်သား ရောက်နေသည်ကို ထောက်၍ အဆိုပါ အဝတ်ပိုင်းကို အလျား အနားပတ်ပေါ်တွင် သာထပ်ပိုးရမည်ဟု ယုံကြည်စွာ မှတ်သားရမည်။ ထိုဂီဝေယျက၏ ပမာဏကို “တထွာလောက်” ဟု ကျိဝန်ဆရာတော် မိန့်ဆိုသည်။

လည်ပင်း၊ ခြေသလုံး တွေထိရာ ပကတိအထက် အနားပတ်၊ အောက် အနားပတ်

ကိုပင် ဂီဝေယျက၊ ဇေယျက မည်၏ဟု ဝဒန္တဝါဒကို ထည့်သွင်းပြဆိုသည် (ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၄၀၈)။

(ဂ) ဇေယျက = မြင်းခေါင်း ထိရာ၌ ခံသော အနားပတ် (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ၃၊ သျှ၊ ၂။ ၁၅၂)။ မြင်းခေါင်းဖုံး (ကျိဝန်ဆရာတော်)။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၃၁။ ၃၀-၌ ပြအပ်သော ဒုက္ခိနှင့် ကိုယ်ရုံများမှာ အမှတ်(၇) ဂီဝေယျက၌ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သလုံး မြင်းခေါင်းပေါ်ရောက် အတွင်းသား အနားပတ်ပေါ်က ထပ်ပိုးပေးရသော သင့်လျော်သည့် အလျားအနံ ပမာဏရှိ အဝတ်ပိုင်းများ ဖြစ်သည်။

အမှတ် (၇) ဂီဝေယျက၊ အမှတ် (ဂ) ဇေယျကများကို ယခု မလေ့ကုန်ဟု သက္ကရာဇ် ၉၉၁-ခုနှစ် နန်းတက်သော သာလွန်မင်းကြီးကြီးလက်ထက်ရေး ရွှေဥမင်၊ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ သျှ၊ ၃၃၈-၌ မှာတော်မူသည်။ (အမှတ် (၇) ဂီဝေယျကကိုလည်း ပြန်ဖတ်ပါ)။

(၁၀) အနုဝါတ = အလျား အနားပတ်။

(၁၁) ပရိဘဏ္ဍ = အနံအနားပတ် (ဆင်တဲ၊ ဝိ၊ ၃၊ သျှ၊ ၂။ ၁၅၂)။ အနုဝါတနှင့် ပရိဘဏ္ဍမှာ ၂-မျိုးရှိသည်။

(၁) ပဌမအမျိုးအစားမှာ အရှင်မဟာကဿပမထေရ်၏ သင်္ကန်းအနားစွန်းမှ ချည်မျှင်များ ထွက်သည့်အတွက် ခွင့်ပြုရသော အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍမျိုး (ဝိ၊ ၃။ ၄၁၂)။ (၂) ရဟန်းများ သင်္ကန်းချုပ်သောအခါ ကထိနခေါ် ကန်ရင်းပေါင် (=ကားပေါင်)၌ကျက်၍ ချုပ်ကြရာတွင် သင်္ကန်းလျှာ ပိတ်သား၏ အစွန်းများ စုတ်ပြတ်ဆွေးမြေ့သဖြင့် ခွင့်ပြုရသော အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍမျိုး (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၂) အားဖြင့် ၂-မျိုးရှိသည်။

(၁) အမျိုးအစားမှာ (ခ) မှတ်ပုံ၌ ပါသည့် ယခုထိ သုံးစွဲနေသော အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍမျိုးဖြစ်သည်။

အလျား အနံ အနားပတ် ၂-မျိုးလုံးခွင့် ပြုတော်မူရာ၌ ထိုအနားပတ်တို့၏ အနံပမာ-
ဏ မပါ “ဟေဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒေန စတုရဂုံလ-
ဝိတ္ထာရမ္ပိ အနုဝါတပဟောနကာယာမံ ခဏ္ဍိ
ကတွာ ဒါတုံ ဝဇ္ဇတိ” (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇)။
စကားအရ အယုတ်ဆုံး အနံလက် ၄-သစ်ရှိ
သော အလျား၊ အနံ အနားပတ် တင်
လောက်သော အပိုင်းကို ပေးဝေရမည်ဟု
ဆိုသောကြောင့် အနားပတ်များ အနံလက်
၄-သစ်ရှိမှ အပ်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်ယူ (ဆင်
တဲ၊ဝိ၊၃၊သျှ၊၂။၁၆၅)။

အဆိုပါ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇) စကားသည် အ
လျော် အားဖြင့်သာ ဆိုသော စကားဖြစ်
သည်။ ချည်စ မထွက်စေခြင်းငှါ အနားပတ်
ကို ပညတ်တော်မူသော အရာဖြစ်သော
ကြောင့် (ချည်စ မထွက်ပါက) အနားပတ်
အနံ လက် ၄-သစ်ထက် လွန်သော်၎င်း၊ ယုတ်
သော်၎င်း အပ်၏ဟု မှတ်ကြဟု စံကျောင်း
ဆရာတော်ဘုရားကြီး အမိန့်တော်ရှိသတည်း
(မဟာဝါဂဏ္ဍိသစ်။၃၅၄)။

(၂) အမျိုးအစား အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍ
များမှာ ကထိနပုဒ်၏ အမှတ် (၂) အနက်
ဖြစ်သော ဖျာအနားကွပ် မျိုးသည် (၂)
အမျိုးအစား အနုဝါတပရိဘဏ္ဍ ဖြစ်သည်ဟု
ဂဏ္ဍိပဒကျမ်းများ၌ ဆိုသည် (- သာရတ္ထ၊
၃။၃၈၈။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၂။၃၂၈)။

အမှတ် (၂) အနက် ဖျာအနားကွပ်မျိုး
ကို (၂) အမျိုးအစား အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍ
ဆိုသည်မဟုတ်။ အမှတ် (၃) အနက်ဖြစ်သော
သင်္ကန်း ပိတ်သားနှင့် ကားပေါင်ကို ကြိုးဖြင့်
နှောင်ဖွဲ့ ချည်တုပ်ထားရသဖြင့် သင်္ကန်းပိတ်
သား အစွန်းများ စုတ်ပြတ် ဆွေးမြေ့နိုင်
သည်။ ထိုသို့မဖြစ်စေရန် အမှတ်မရှိ တခုခု
သော အဝတ်အထည်စဖြင့် (သင်္ကန်းပိတ်
သား၏) ပတ်ပတ်လည် အလျား၊ အနံများ

တွင် အနားပတ်တပ်ခြင်းမျိုးသည် (၂) အ
မျိုးအစား အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍ ဖြစ်သည်။
ထိုအနားပတ်မျိုး၌ ကြိုးများကိုသွင်း၍ ကား
ပေါင်၌ရစ်ပတ် ချည်နှောင်ထားလျှင် သင်္ကန်း
ပိတ်သားများ ညီညီညာညာ တင်းတင်း ရင်း
ရင်း ရှိသဖြင့် ဆွဲငင်၍ ချုပ်လို့ကောင်းသည်
(ဝိမတိ၊၂။၂၃၂)။

ဤ ဝိမတိဆရာ အယူအတိုင်း ဆိုလျှင်
သင်္ကန်း ပိတ်သား တင်းပြီး ချုပ်ကောင်း
အောင် တင်ထားသော ယာယီ (ခဏ)
အနားပတ်မျိုး ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

(၁၂) ဂဏ္ဍိက=ကမ္ပတ်သီး (စံကျောင်း၊
ဝိ၊၄၊သျှ၊၁။၂၃၄)။ ယခုခေတ် အနားပတ်
သီးဟု ခေါ်ကြသည်။

(၁၃) ပါသက=ကမ္ပတ်ကွင်း(စံကျောင်း၊
ဝိ၊၄၊သျှ၊၁။၂၃၄)။

(၁၄) ဂဏ္ဍိကဖလက=ကမ္ပတ် - သီး -
ပြား - အိမ်။

(၁၅) ပါသကဖလက=ကမ္ပတ် - ကွင်း -
ပြား - အိမ်(စံကျောင်း၊ ဝိ၊၄၊သျှ၊၁။၂၃၄)။
ဤ ၂-မျိုးလုံးကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂-၌ ဂဏ္ဍိက-
ပဋ္ဌက၊ ပါသကပဋ္ဌက-ဟု သုံးသည်။ နိဿယ
အမျိုးမျိုးတွင် ခုဒ္ဒါ၊သျှ၊၃၅၊၂၉၅-ဝယ် ဂဏ္ဍိ-
ကပဋ္ဌက=ကမ္ပတ်သီးတပ်သောအိမ်၊ ပါသက-
ပဋ္ဌက=ကမ္ပတ်ကွင်းတပ်သောအိမ်ဟု အပေါ်
လွင်ဆုံးရေးသားခဲ့သည်။

ဆိုခဲ့ပြီးသော ၁၂၊၁၃၊၁၄၊၁၅၊ ဖြစ်ပေါ်
လာရပုံ အကျဉ်းချုပ်ကား - အရှင်အာနန္ဒာ
မထေရ်သည် ပေါသော ဒုက္ခသင်္ကန်းတို့ကို
ရုံ၍ ရွာတွင်းသို့ ဆွမ်းခံဝင်သောအခါ လေ
ပွေများ သင်္ကန်းတို့ကို ပင့်တိုက်သည့်အတွက်
ဘုရားရှင် သိတော်မူသဖြင့် ၁၂၊ဂဏ္ဍိက။၁၃၊
ပါသကကို ခွင့်ပြုတော်မူသည်။

ကမ္ပတ်သီး၊ ကမ္ပတ်ကွင်းများကို သက်န်း
 (ထောင့်အစွန်း)၌ တပ်ဆင်ကြရာ သက်န်း
 (ထောင့်အစွန်း)များ ဆွေးမြေ့စုတ်ပြတ်
 သည့်အတွက် ၁၄၊ ဂဏ္ဍိက ဖလက=ကမ္ပတ်
 သီးအိမ်။ ၁၅၊ ပါသကဖလက=ကမ္ပတ်ကွင်း
 အိမ်များကို ခွင့်ပြုရပြန်သည်။ ထို့နောက်
 အဆိုပါ အိမ်များကို (သက်န်း) အစွန်း၌
 တပ်ဆင်ကြရာကောဇု=အနားပတ်(ဆဋ္ဌမူ။)
 ကောဏ=အထောင့်(သီ၊ သျှာမူ။) ပွင့်ထွက်
 သွားပြန်သဖြင့် ကမ္ပတ်သီးအိမ်ကို (သက်န်း)
 အစွန်း၌ ကမ္ပတ်ကွင်းအိမ်ကို လက် ၇-သစ်၊
 ၈-သစ် လျှော့ဆုတ်၍ တပ်ဆင်ရန် ခွင့်ပြု
 တော်မူသည် (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၇)။

(ဂ) ပုံစံပါ (က) တွဲများကို စိစစ်ချက်
 ဤအထိသက်န်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ဝေါဟာ-
 ရများ ကိစ္စပြီးပြီဟု မှတ်ယူနိုင်သော်လည်း
 (က) ၁၂၊ ဂဏ္ဍိက၊ ၁၄၊ ဂဏ္ဍိကဖလက
 (ခ) ၁၃၊ ပါသက၊ ၁၅၊ ပါသကဖလက
 အားဖြင့် အတွဲ ၂-တွဲရှိနေရာ မည်သည့်အတွဲ
 ကို မည်သည့်နေရာက တပ်ဆင်ရမည်ဟု
 ဝိသေသမပါ။ ပါဠိတော်၌ “အန္တေ ကောဇော
 (သီ၊ သျှာမူ၌) ကောဏော” မျှသာ ပါသည်။
 သက်ဆိုင်ရာ ဌာဋီ၊ ဂဏ္ဍိ-တို့၌လည်း အသေ
 အချာမဖွင့်ဆိုကြ။

စံကျောင်း ဆရာတော်ဘုရားကြီး ရေး၍
 မြန်မာနှစ် ၁၂၇၇ ခုနှစ်၊ ခရစ်နှစ် ၁၉၁၅-ခုနှစ်
 ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်သော စူဠဝဂ္ဂ
 ပါဠိတော်နိဿယ၊ ၁။ ၂၃၄-၌ “ထို့ကြောင့် တခု
 သော အနံအနားပတ်ထောင့်အစွန်း၌ ကမ္ပတ်
 သီးအိမ်တပ်ပြီးလျှင် ထိုအိမ်နှင့် ရှေးရှုသော
 အနံအနားပတ်စွန်းမှ လက်ခုနစ်သစ် လက်ရှစ်
 သစ်လျှော့ဆုတ်ရာ အလျား အနားပတ်၌
 ကမ္ပတ်ကွင်းအိမ်ကို စပ်ဖက်လျက် အထက်
 အောက်တစ်၊ ကြွင်းအစွန်း နှစ်ထောင့်တို့၌
 ထိုနည်းအတူ တစ်တပ်အပ်သည်ဟု မုချဆတ်
 ဆတ်မှတ်ယူအပ်၏”ဟု မှာတော်မူသည်။

ထိုမှာထားချက်ကို ကောက်ချက် ချလျှင်
 ၁၊ သက်န်းအတွင်းသား၊ အပြင်သားအား
 ဖြင့် ၂-ဖက်ရှိသည့်အနက် အတွင်းသားဖက်၌
 (က) တွဲကို တပ်ဆင်လျှင် အပြင်သားဖက်၌
 (ခ) တွဲကို တပ်ဆင်ရမည်။ ထို့အတူ အတွင်း
 သားဖက်၌ (ခ) တွဲကို တပ်ဆင်လျှင် အပြင်
 သားဖက်၌ (က) တွဲကို တပ်ဆင်ရမည်။ တ
 ဖက်ထည်း၌ (က) တွဲ(ခ) တွဲကို မတပ်ဆင်ရ။
 ၂၊ ထိုသို့ တပ်ဆင်ရာဝယ် (က) တွဲကို အနံ
 အနားပတ်ထောင့်အစွန်း၌သာ အမြဲတပ်ဆင်
 ရမည်။ (ခ) တွဲကို အလျား အနားပတ်၌သာ
 အမြဲတပ်ဆင်ရမည်-ဟူသော လိုရင်းအဓိပ္ပါယ်
 ကို ရရှိပါသည်။ (ဂ) ပုံစံကို ကြည့်ပါ။

ဆိုခဲ့သော အမှတ် ၂- အဓိပ္ပါယ်မျိုးကို
 သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိကျမ်းစာများ၌ ရှာမတွေ့ပါ။
 “ယံ ပန အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကဏ္ဍသုတ္တက-
 (ဝိ၊ ၃။ ၄၀၀) န္တိ ဧဝံ အနုညာတံ၊ တံ အနု-
 ဝါတေ ပါသကံ ကတွာ ဗန္ဓိတဗ္ဗံ၊ ရဇနကာ-
 လေ လဂ္ဂနတ္ထာယ(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂)။” ။ အနု-
 ဝါတေ ပါသကံ ကတွာ စကားရိပ်ကို ထောက်
 ၍ ဆိုတော်မူလေသလောဟုထင်ဘွယ်ရှိသည်။
 သို့သော် ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂-စကားသည် သက်န်း
 ချုပ်မှု အစိတ်အပိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော
 စကားမဟုတ်၊ သက်န်းဆိုးမှုနှင့်သာ သက်
 ဆိုင်သော စကားဖြစ်သည်။ သို့သော် နိဿယ
 အမှာများသည် ဆရာစဉ်ဆက် ကျင့်သုံးခဲ့
 ကြသော အာစရိယဝါဒများဖြစ်၍ လေး
 လေးစားစား မှတ်သား နာယူအပ်ပေ
 သတည်း။

မြောင်းလွှာ တလုပ်လွှာ ဖြတ်သင့် မသင့်
 စိစစ်ချက် — ဝိ၊ ၃။ ၄၀၁။ (အနုဇာနာမိ
 ဘိက္ခဝေ ဆိန္နကံ သံဃာဋီ* ဆိန္နကံ ဥတ္တရာ-
 သင်* ဆိန္နကံ အန္တရဝါသကန္တိ) အရ
 သက်န်း၏ အစိတ်အပိုင်း ၁၅- ခုအနက်
 အမှတ် (၁၂) ဂဏ္ဍိက၊ အမှတ် (၁၃)
 ပါသကမှတစ်ပါး ကျန် ၁၃-ခုလုံးကို ဖြတ်ရမည်

ဟု ဆိုရာကျသည်။ သို့သော် “မဟာမဏ္ဍလ-
အစုမဏ္ဍလာနိ ဒဿေတွာ-ဟု ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂-၌
ပြသောကြောင့် မြောင်းတလုပ်မှာ မဖြတ်ပဲ
စပ်ကြောင်း ပြကာမျှပင် အပ်၏ဟု အဓိပ္ပါယ်
ယူရမည်”ဟု ဆင်တဲ၊ ဝိ၊၃၊သျ၊၂။၁၁၆-၌
မှာထားတော်မူ၏။

ဆင်တဲ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ အလို
မှာ မဟာမဏ္ဍလနှင့် အစုမဏ္ဍလ ဖြစ်အောင်
ကြားထည်း၌ အစုကုသိခေါ် ကန့်လန့်ဖြတ်
တလုပ်လွှာ၊ ဘေးက ကုသိခေါ် မြောင်းလွှာ
များ ရှိပေးရသည်။ သို့သော်လည်း အဋ္ဌက-
ထာ ဆရာက “မဟာမဏ္ဍလအစုမဏ္ဍလာနိ
ဒဿေတွာ”သာ ဆိုသည်။ ဆိန္ဒိတွာ-ဟု မဆို
သည့်အတွက် မြောင်းလွှာ၊ တလုပ်လွှာကို
ဖြတ်စရာမလို စပ်ကြောင်းသာပြ (မဖြတ်ပဲ
မြောင်းလွှာပုံ တလုပ်လွှာပုံချုပ်) ဟု ယူ
တော်မူလိုဟန်တူသည်။

ထိုအယူကို စလင်းဂဏ္ဍိခေါ် မဟာဝါ-
ဂဏ္ဍိသစ်က မကျေနပ်ပေ။ အဆိုပါ ဂဏ္ဍိ၏
ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ သင်္ကန်း ဝေပေးရ
သော ရဟန်းက ကုသိ၊အစုကုသိ၊ အနုဝါတ၊
ပရိဘဏ္ဍတို့ကို ပေးရမည် ဟူသော (ဝိ၊၄။
၃၃၂) စကား၊ အာဂန္တုကပတ် တင်အံ့ဟု
လာရောက် တောင်းဆိုသော ရဟန်းအား
ကုသိ၊ အစုကုသိများကို လုံလောက်အောင်
ပေးရမည်။ အနုဝါတ၊ ပရိဘဏ္ဍအတွက် လာ
ရောက်တောင်းဆိုသော ရဟန်းအားသင်္ကန်း
တထည်၏ အနားပတ်လုံလောက်အောင်ပေး
ရမည် ဟူသော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉) စကား
များ အရ ကုသိ၊ အစုကုသိ၊ အနုဝါတ၊
ပရိဘဏ္ဍများ မဖြတ်ပဲနှင့် ပေးမဖြစ်သည်ကို
ထောက်၍ အလွှာဟူသမျှ ဖြတ်ရမည်။
မြောင်းလွှာ တလုပ်လွှာများကိုလည်း ဖြတ်
လောက်က ဖြတ်ရမည်ဟု ဆုံးဖြတ်တော်မူခဲ့
သည် (မဟာဝါဂဏ္ဍိသစ်၊၃၃၃-၄၊၅)။

ကုသိနာရ (ထိ၊န) [ကုသနရ+ဏ။ ယဿ
မာပိတကာလေ နိမိတ္တမောလောကေန္တာ
ဗြာဟ္မဏာ ကုသဟတ္ထံ နရံ ပဿိတွာ မာ-
ပေန္တိ၊ တံ ကုသိနာရံ။ ဓာနံ၊ဋီ။၂၀၀-၁။]
ကုသိနာရံမြို့။ ကေမိဒါဟံ အာဝုသော
သမယံ ပါဝါယ ကုသိနာရံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိ-
ပန္နော။ ဝိ၊၄။၄၈၀။ (-ဒိ၊၂။၁၂၂။သံ၊၁။
၁၅၉။ အံ၊၁။၂၇၇။ ဥဒါနံ၊၁၂၁။) ကုသိနာ-
ရာယန္တိ ဝေန်နာမကေ နဂရေ။ တဉ္စ နဂရံ
ကုသဟတ္ထံ ပုရိသံ ဒဿနဋ္ဌာနေ မာပိ-
တတ္တာ ကုသိနာရန္တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၃၇။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။)
ကုသိနာရံသည် မလ္လာတိုင်း မြို့တော် ဘုရား
ရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရာမြို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
သံဝေဇနီယဋ္ဌာန ၄-ပါးတို့တွင် တပါး အပါ
အဝင်ဖြစ်သည် (ဒိ၊၂။၁၁၆။ အဘိ၊က။
၄၀၅)။ ရာဇဂြိုဟ်၊ သာဝတ္ထိ စသော မြို့ကြီး
များရှိပါလျက် ဤသို့သော မြို့သိမ်မြို့ငယ်၌
ပရိနိဗ္ဗာန်မပြုပါလင့်ဟု လျှောက်ထားသော
အရှင်အာနန္ဒာအား မဟာသုဒဿနသုတ်ကို
ဟောတော်မူ၍ ဤကုသိနာရံသည် နေပြည်-
တော်ကြီးဖြစ်ဘူးကြောင်း သိစေတော်မူသည်
(ဒိ၊၂။၁၂၁)။ ပါဝါမြို့မှ ကုသိနာရံသည်
၃-ဂါဝုတ်ဝေးသည်။ ထိုခရီးအကြား၌ ဘုရား
ရှင်သည် ၂၅-နေရာတို့၌ ထိုင်နေ (နားနေ)
လျက် ကြွတော်မူရာ နေဝင်ချိန်၌ ကုသိနာရံ
ပြည် ဟိရညဝတီမြစ် တဘက်ကမ်း၊ အကွေ့
ဖြစ်သော မလ္လာမင်းတို့၏အင်ကြင်းတောသို့
ရောက်တော်မူသည် (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ ဒိ၊၂။
၁၁၃)။ အင်ကြင်းတော ဥယျာဉ်သည် ကုသိ
နာရံ၏အနောက်တောင် အရပ်၌ရှိသည် (အံ၊
ဋီ၊၂။၃၁၄)။ (၁) မဟာသုဒဿနသုတ်ဟော
တော်မူရန် (၂) ဗုဒ္ဓဝေနေယျ (ဘုရားဟော
မှ ကျွတ်တမ်းဝင်မည်) ဖြစ်သော သုဘဒ္ဒ-
အား တရားဟောရန် (၃) ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး
နောက် ဓာတ်တော်ဝေရာ၌ ခိုက်ရန်ငြင်းခုံ

ဖြစ်ခြင်းကို ဒေါဏပုဏ္ဏားဖြန်ဖြေ၍ ဓာတ်တော် ဝေစေရန် ဤ အကြောင်း ၃-ချက်ကြောင့် ဤမျှ အားထုတ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရန် ကုသိနာရုံသို့ ကြွတော်မူခြင်း ဖြစ်သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄-၅)။ ဗန္ဓုလ စစ်သူကြီးနှင့် မယား မလ္လိကာမင်းသမီးတို့၏ မွေးဖွားရာ ဖြစ်သည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅၊၂၂၂)။ ကုသိနာရုံနှင့် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သည် ၂၅ - ယူဇနာဝေးသည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂)။ သမန်းမြက်ကိုင်စွဲသော ယောက်ျားကို မြင်ရာအရပ်၌ တည်ထောင်သောကြောင့် ကုသိနာရ အမည်တွင်သည် (သီ၊ဋီသစ်၊၁။၃၇) ။ဂေါရဂါးလူမျိုးတို့ မသိမ်းပိုက်မီ နိပေါနိုင်ငံကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့ ပိုင်ဆိုင် အုပ်ချုပ်စဉ်အခါက ကုသိနာရုံပြည်သည် နိပေါနိုင်ငံအတွင်းပါဝင်သည်။ ယခုအခါ ကာဆိယာ၏ အနောက်ဘက် တမိုင်ခွဲလောက်အရပ်၌ရှိသော ဗိရုန်-ပုရရွာငယ်သည် ကုသိနာရုံပြည်တည်ရာ ဖြစ်သည် (ဗုဒ္ဓသာသနိကပဌဝိဝင်)။

ကုသိနာရာနဂရ (ထီးန) [ကုသိနာရ+နဂရ] ကုသိနာရုံမြို့။ ပါဝါနဂရတော တီဏိ ဂါဝုတာနိ ကုသိနာရာနဂရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ (- အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။)

ကုသိဗန္ဓနကာလ (ပု) [ကုသိဗန္ဓန+ကာလ] အိမ်အဝန်းကို ယှဉ်စပ်၍ ချုပ်သောအခါ။ ကုသိဗန္ဓနကာလေ ပန အင်္ဂုလမတ္တေ သတ္တဝါ-ရေ န ဝိဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ (- စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။) ကုသိဗန္ဓနကာလေတိ မဏ္ဍလာနိ ယောဇေတွာ သိဗ္ဗနကာလေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။

ကုသိတ (တိ) [ကု+သဒ+အ။ ကုသ+တ။ကု+သိတ။ ဟိနဝိရိယတ္တာ ကုစ္ဆိတေန အာကာရေန သိဒတိတိ ကုသိဒေါ၊ ကုသိဒေါ ဝေ ကုသိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ကုသိယတိ အက္ခောသိယတိတိ ကုသိတော။ အလသော။

မောဂ်၊၇။၈၄။ ကုစ္ဆိတေဟိ ပါပဓမ္မေဟိ သိတော သမ္ပန္နော ယုတ္တောတိ ကုသိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၁။] (၁) စက်ဆုပ်ဖွယ် ဆုတ်နစ်တတ်သော၊ ပျင်းရိသော၊ လုံ့လ ဝီရိယမရှိသော၊သူ။ (၂) ပျင်းရိသောသူ၏ အဖြစ်၊ ပျင်းရိခြင်း။ (၁) ပရေ ကုသိတာ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၂။ (- အံ၊၁။၃၁၉။ ပဋိသံ၊၁၁၆။ ဓမ္မ၊၂၉။ ဣတိဝုတ်။၂၆၆။ ၂၇၂။ ထေရ။၂၄၁၊၃၄၂၊၃၄၄။ စူဠနိ၊၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။) ကုစ္ဆိတာ သိဒန္တိတိ ကုသိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ကုသိ-တောတိ နိဗ္ဗိရိယော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ကုသိ-တော ဟိနဝိရိယောတိ....ကုစ္ဆိတံ သိဒနတော ကောသဇ္ဇသမန္နာဂမေန စ ကုသိတော။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၄၊ ၃၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅၊ ၃၉၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။) (၂) ကုသိတဝတ္ထု-ကြည့်။

ကုသိတစိတ္တ (န) [ကုသိတ+စိတ္တ] ပျင်းရိသော စိတ်။ ထိနမိဒ္ဓါဘိဘူတေန သသင်္ခါရိကစိတ္တေန ကုသိတစိတ္တေန တံစိတ္တသမင်္ဂီပုဂ္ဂလော မာ-ရဿ ကိလေသာဒိမာရဿ ဝသံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိဝိ။၂၂၀။

ကုသိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ကုသိတ+ပုဂ္ဂလ] ပျင်းရိသောပုဂ္ဂိုလ်။ ကုသိတပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇန္တဿာပိ အာရဒ္ဓဝိရိယေ ပဟိတတ္ထေ ပုဂ္ဂလေ သေ-ဝန္တဿာပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ (- ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။)

ကုသိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ (ထိ) [ကုသိတပုဂ္ဂလ+ပရိဝဇ္ဇနာ] (၁) ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ (၁) (တိ) (၂) သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ ကုသိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ အာရဒ္ဓဝိရိယပုဂ္ဂ-

လသေဝနတ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇။ မ၊ဌ၊၁။
၂၉၇။ သံ၊ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဌ၊၁။၃၉၂။
အလသာနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဒုရတော ဝဇ္ဇနာ
ကုသိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇၀။ မ၊
ဌ၊၁။၃၇၇။ သံ၊ဌ၊၂။၄၃၆။အံ၊ဌ၊၁။၂၅၈။

ကုသိတဘာဝ (ပု) [ကုသိတ+ဘာဝ] ပျင်းရိ
သောသူ၏အဖြစ်၊ ပျင်းရိခြင်း။ ကောသဇ္ဇန္တိ
ကုသိတဘာဝေါ။ အံ၊ဌ၊၁။၅၆။

ကုသိတဘာဝဝတ္ထု (န) [ကုသိတဘာဝ+ဝတ္ထု]
ပျင်းရိခြင်း၏ - တည်ရာ - ဖြစ်ပေါ်ရာ -
အကြောင်း။ ကုသိတဝတ္ထု-ကြည့်။

ကုသိတဘာဝါနုဂတ (တိ) [ကုသိတဘာဝ+အနု-
ဂတ] ပျင်းရိခြင်းသို့အစဉ်လိုက်သော။ ကော-
သဇ္ဇာနုပတိတန္တိ ကုသိတဘာဝါနုဂတံ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၇၃။

ကုသိတမာဏဝ (ပု) [ကုသိတ+မာဏဝ] ပျင်း
ရိသောလုလင်။ ကုသိတမာဏဝေါ ဝုဋ္ဌာယ
အက္ခိနိ ပုဉ္ဇိတော။ ဇ၊ဌ၊၁။၃၃၆။

ကုသိတမာဏဝက (ပု) [ကုသိတ+မာဏဝက]
ပျင်းရိသောလုလင်။ ကုသိတမာဏဝကော
အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅၇။

ကုသိတမူလက (တိ) [ကုသိတ+မူလ+က] ပျင်း
ရိသော သူလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။
ကုသိတမူလကော ဧကော တိကော ဝုတ္တော။
သံ၊ဌ၊၂။၁၃၂။

ကုသိတဝတ္ထု (န) [ကုသိတ+ဝတ္ထု] ပျင်းရိခြင်း
၏- တည်ရာ- ဖြစ်ပေါ်ရာ- အကြောင်း။
အဋ္ဌကုသိတဝတ္ထုနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဝိ။
၄၀၀။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၄၇။) ကုသိတဝတ္ထုနိတိ
ကုသိတဿ အလသဿ ဝတ္ထုနိ ပတိဋ္ဌာ၊
ကောသဇ္ဇကာရဏာနိတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဌ၊၃။
၂၂၆။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၉၂။
ကုစ္ဆိတံ သိဒ္ဓတိတိ ကုသိတော ဒကာရဿ
တကာရံ ကတော။ ယဿ ဓမ္မဿ ဝသေန

ပုဂ္ဂလော ကုသိတောတိ ဝုစ္စတိ၊ သော
ကုသိတဘာဝေါ ဣမ ကုသိတသဒ္ဓေန
ဝုတ္တော။ ဝိနာပိ ဟိ ဘာဝဇောတနံ သဒ္ဓံ
ဘာဝတ္တော ဝိညာယတိ ယထာ “ပဋိဿ
သုက္က”န္တိ၊ တသ္မာ ကုသိတဘာဝဝတ္ထုနိတိ
အတ္တော။ တေနာဟ “ကောသဇ္ဇကာရဏာ-
နိတိ အတ္တော”တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၆၁။ အံ၊ဌ၊၃။
၂၆၄-၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၅။ ဝိမတိ၊၁။
၁၀၄။)

ကုသိတသံသဂ္ဂ (ပု) [ကုသိတ+သံသဂ္ဂ] ပျင်းရိ
သောသူနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်း။ ဧဝံ
အနတ္တာဝဟော ကုသိတသံသဂ္ဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ၊၂။၃၄။

ကုသိတသေဝနာ (ထိ) [ကုသိတ+သေဝနာ]
ပျင်းရိသောသူကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း။ ကုသိ-
တသေဝနာယ တာဝ အာဒိနဝံ ပကာသေတုံ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂။၃၄။

ကုသိဒ (ပု) [ကု+သဒ+အ] ပျင်းရိသော၊သူ။
ကုသိတ-ထောင့်ကွင်း-ကြည့်။

ကုသုမ (န) [ကုသု+ဥမ။ ကသ+ဥမ။ ကာသ+
ဥမ။ ဇာနိ၊ ဌ၊၅၄၅။] (၁) ပန်း။ (၂) မိန်းမ
ဥတု၊ ရာသီပန်း။ (၁) မုဒိတမနာ ကုသုမေဟိ
အဗ္ဗုကိရိ*။ ဝိမာန၊၅၂။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၄၇။
(၂) ကုသုမံ ထိရဇေ ပုပ္ဖေ။ ဇာနိ၊၁၁၀၅။

ကုသုမကုက္ကမဓူပသုဂန္ဓီ (တိ) [ကုသုမ+ကုက္ကမ+
ဓူပ+သုဂန္ဓီ။ ထိဉ္ဇ-သုဂန္ဓီနိ] ပန်း၊ ကုကမံ
အခိုး အထုံ တို့ဖြင့် ကောင်းသော အနံ့
ရှိသော။ သုရဘိစန္ဒနုစုဏ္ဏသမာကုလာ၊ ကု-
သုမကုက္ကမဓူပသုဂန္ဓီနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၀၄။

ကုသုမကေတုကာမဒေဝ (ပု) [ကုသုမကေတု+
ကာမဒေဝ] ပန်းတံခွန်ရှိသော ကာမနတ်။
နန သေ ကုသုမကေတုကာမဒေဝေါ ဝေဿန္တိ-
ရမာဒါယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၃၃၄။

ကုသုမဂန္ထသုဂန္ထ (တိ) [ကုသုမဂန္ထ+သုဂန္ထ] ပန်းနံသာတို့ဖြင့် ကောင်းသော အနံ့ရှိသော။ တသ္မိံ ဘဂဝါ ကုသုမဂန္ထသုဂန္ဓေ စမ္ပက-
ဝနေ ဝိဟရတိ။ ဒိ၊ဌ၊၁။၂၄၉။ မ၊ဌ၊၃။၁။
သာရတ္ထ၊၃။၃၄၆။ ကုသုမဂန္ထသုဂန္ဓေတိ
ကုသုမာနံ ဂန္ဓေဟိ သုဂန္ဓေ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၂၇၂။

ကုသုမဒါမ (န) [ကုသုမ+ဒါမ] ပန်းကုံး ပန်း
ဆိုင်း။ ကဿစိ ဒိဿပါမင်္ဂသုတ္တံ ဝိယ ကုသု-
မဒါမံ ဝိယ ဓူမသိခါ ဝိယ စ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၇။

ကုသုမဒါမဩလမ္ပက (န) [ကုသုမဒါမ+ဩ-
လမ္ပက] တွဲရရွဲဆွဲအပ်သောပန်းဆိုင်း၊ တွဲရရွဲ
ကျသော ပန်းကုံး။ ကုသုမဒါမာနံ စ တာနိ
ဩလမ္ပကာနိ စာတိ ကုသုမဒါမဩလမ္ပကာနိ။
တ္ထေ စဝိသေသနဿ ပရနိပါတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊
ဩလမ္ပကကုသုမဒါမာနိတိ အတ္ထော။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၅၇။ (ဝိ၊ဌ၊၁။၉-၌ ကုသုမဒါမော-
လမ္ပက-ဟူရှိသည်။)

ကုသုမနာမ (တိ) [ကုသုမ+နာမ] ကုသုမသဒ္ဓါ
ဖြင့် မှည့်ခေါ်အပ်သောအမည်ရှိသော၊ ကုသု-
မ-မည်သော။ နဂရမိ ကုသုမနာမေ (ထေ-
ရီ၊၄၂၅)တိ “ကုသုမပုရ”န္တိ ဝေ ကုသုမ-
သဒ္ဓေန ဂဟိတနာမကေ နဂရေ။ ထေရီ၊ဌ။
၂၇၁။

ကုသုမပလ္လဝမကုလသမလင်္ကတ (တိ) [ကုသုမ+
ပလ္လဝ+မကုလ+သမလင်္ကတ] ပန်းအညွန့်
အင်္ဂုတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ တန်းဆာဆင်အပ်
သော။ ကုသုမပလ္လဝမကုလသမလင်္ကတံ နာ-
ဂရက္ခံ မဇ္ဈေ ကတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၀၀။

ကုသုမပုရ (ထိ၊န) [ကုသုမ+ပုရ] ကုသုမမြို့။
ကုသုမနာမ-ကြည့်။

ကုသုမမဉ္ဇရီ (ထိ) [ကုသုမ+မဉ္ဇရီ] ပန်းညှာတံ။
မဉ္ဇရီ ဝိယာတိ ကုသုမမဉ္ဇရီ။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၇၀။

ကုသုမမာလာ (ထိ) [ကုသုမ+မာလာ] ပန်း
ကုံး။ နဝလောကုတ္တရဓမ္မသင်္ခါတံ ကုသုမမာ-
လံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၁၄။

ကုသုမမာလာပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ကုသုမမာလာ+
ပဋိမဏ္ဍိတ] ပန်းကုံးတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်
သော။ မာလာဓရေ ကုသုမမာလာပဋိမဏ္ဍိ-
တေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၈။

ကုသုမမိဿကသုဂန္ဓ (တိ) [ကုသုမမိဿက+
သုဂန္ဓ] ပန်းနှင့်ရောသည်ဖြစ်၍ ကောင်းသော
အနံ့ရှိသော။ ကုသုမမိဿကသုဂန္ဓော ဒကပူ-
ရိတံ သုဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။
၂၅၂။

ကုသုမမိဿဂန္ဓ (တိ) [ကုသုမမိဿ+ဂန္ဓ] ပန်း
နှင့်ရောသည်ဖြစ်၍ (ကောင်းသော) အနံ့
ရှိသော။ ကုသုမမိဿဂန္ဓောဒကဘရိတံ သု-
ဝဏ္ဏဘိင်္ဂါရံ ဂဟေတွာ။ စရိယာ၊ဌ။၈၂။

ကုသုမရဇ (ပ) [ကုသုမ+ရဇ] ပန်းဝတ်မှု။
ကုသုမရဇေန သမုဋ္ဌိတာ ဒုမာ။ ထေရီ။
၄၂၀။ ထေရီ၊ဌ။၂၅၄။

ကုသုမရေဏု (ထိ၊ပ) [ကုသုမ+ရေဏု] ပန်း
ဝတ်မှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုသုမရေဏုဩကိဏ္ဏ (တိ) [ကုသုမရေဏု+ဩ-
ကိဏ္ဏ] ပန်းဝတ်မှုတို့ဖြင့် ပြုမီးသော။ တဿ
ကုသုမရေဏုဩကိဏ္ဏာနိ နဝကနကဝိမာနာ-
နိ ပိဉ္ဇရာနိ ဟုတွာ ခါယန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၅၃။

ကုသုမဝဿ (ပ၊န) [ကုသုမ+ဝဿ] ပန်းမိုး။
တဟိ ကုသုမဝဿော မေ၊ အဘိဝဿတိ
သဗ္ဗဒါ။ အပ၊၂။၃၆။ ထေရီ၊ဌ။၂။၄။

ကုသုမဝိဘူသိတာဘရဏ (တိ) [ကုသုမဝိဘူသိ-
တ+အာဘရဏ] (နတ်) ပန်းတို့ဖြင့် တန်း
ဆာဆင်အပ်သော (နတ်)တန်းဆာရှိသော၊
သူ။ ကုသုမဝိဘူသိတာဘရဏာ (ဝိမာန။
၇၇)တိ ဝိသေသတော သုရဘိဝါယနတ္ထံ

- ဒိဗ္ဗကုသုမေဟိ အလင်္ကတဒိဗ္ဗာဘရဏာ။
ဝိမာနာဌ။၂၁၉။

ကုသုမသန္တ (တိ) [ကုသုမ+သန္တ] ပန်းတို့
ဖြင့် ကောင်းစွာ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဝနေ
ကုသုမသန္တန္တေ၊ ပဗ္ဗာရေ နန္တ သီတလေ။
ထေရ။၃၀၂။ ထေရ။၄၂။၁၇၇။

ကုသုမသမလင်္ကတ (တိ) [ကုသုမ+သမလင်္က-
တ] ပန်းတို့ဖြင့် ကောင်းစွာတန်းဆာဆင်အပ်
သော။ ကုသုမသမလင်္ကတေ သာလဝနေ
ဒိဝါဝိဟာရံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။၂၇၇။

ကုသုမာကုလ (တိ) [ကုသုမ + အာကုလ]
(အပင်မှကြွေကျသော) ပန်းတို့ဖြင့် ရေယှက်
သော။ ကုသုမာကုလာန (ထေရ။၂၉၈) နှို
တရူဟိ ဂဠိတကုသုမေဟိ သမောဟိတာနံ။
ထေရ။၄၂။၁၆၄။

ကုသုမာဘိကိဏ္ဍသောတ (တိ) [ကုသုမ+အဘိ-
ကိဏ္ဍ+သောတ] ပန်းတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော
ရေအယဉ်ရှိသော။ အစ္စာ သဝန္တိ ဂိရိဝနနဒိ-
ယော၊ ကုသုမာဘိကိဏ္ဍသောတာယော။ဇာ၊
၁။၂၇၉။ ဇာ၊၄၂။၂၆၆။

ကုသုမာရကဝိဇ္ဇာ (တိ) [ကုသုမာရက+ဝိဇ္ဇာ]
ကုသုမာရကအတတ်။ (ဘေးဥပဒ်ဖြစ်စေ
တတ်သော မန္တန်ကို ငြိမ်းစေတတ်တားဆီး
တတ်သော အတတ်မျိုးကို ကုသုမာရကဝိဇ္ဇာ
ဟု ဆိုသည်။) ဝေရူပါနဉ္စိ မန္တာနံ ကေသေ-
နေဝ ပဋိပ္ပဿမ္မကဝိဇ္ဇာ ဟောန္တိယေဝ
ယထာ တံ ကုသုမာရကဝိဇ္ဇာနံ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၃၀၄။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၆၃။)

ကုသုမာသန (န) [ကုသုမ+အာသန] ပန်းခင်း
သောနေရာ၊ ပန်းနေရာ။ ဟာသယန္တော
မမံ စိတ္တံ၊ နိသီဒ ကုသုမာသနေ။ အပါ၊၁။
၇၆။ ထေရ။၄၁။၂၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံဌ။၃၂။)

ကုသုမာသနိယ (တိ) [ကုသုမာသန+ဣယ]
ပန်းနေရာ လှူခဲ့ဘူးသော၊ ကုသုမာသနိယ
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၁၈-ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

မည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ
ကုသုမာသနိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာ-
ယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊၁။၁၇၆။

ကုသုမိတ (တိ) [ကုသုမ + ဣတ] ပွင့်ခြင်းသို့
ရောက်သော၊ ပွင့်သော၊ ဆန်းကြယ်သော
လက္ခဏာ စသည်တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်
သော။ လက္ခဏန္တ ကုသုမိတ (ဗုဒ္ဓဝံဌ။၃၆၆) နှို
စိတ္တလက္ခဏာဒီဟိ ဖုလ္လိတံ မဏ္ဍိတံ ဘဂဝတော
သရီရန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။၂၈၄။

ကုသုမိတအတိမုတ္တက (ပု) [ကုသုမိတ+အတိ-
မုတ္တက] ပွင့်ခြင်းသို့ရောက်သော စစ်ကြီးပင်၊
ပွင့်သော စစ်ကြီးပင်။ သံကုသုမိတလတာတိ
တေသု တေသု ဌာနေသု ကုသုမိတအတိ-
မုတ္တကေဟိ ဧဝံ။ ဇာ၊၄၂။၄၅၃။

ကုသုမိတရုက္ခ (တိ) [ကုသုမိတ+ရုက္ခ] ပွင့်ခြင်း
သို့ရောက်သော - ပွင့်သော - သစ်ပင်ရှိသော။
ထေရဿ ကုသုမိတရုက္ခေ ဥပဝနေ ပုပ္ဖုနိ
ဥစ္စိနန္တဿ မဓုရေန သရေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၀။
(-သုတ္တနိ၊၄၁။၆။)

ကုသုမိတလတာ (တိ) [ကုသုမိတ+လတာ]
ပွင့်ခြင်းသို့ရောက်သော - ပွင့်သော - နွယ်။
သုဋ္ဌ၊ ကုသုမိတလတာဟိ စ သံယုတ္တာ။
ဝိမာနာဌ။၁၄၇။

ကုသုမိတသိခရ (တိ) [ကုသုမိတ + သိခရ]
(ကောင်းစွာ) ပွင့်သော အဖျားရှိသော၊
အဖျား၌ ပန်းပွင့်နှင့်ပြည့်စုံသော။ ကုသုမိတ-
သိခရာ (ထေရီ။၄၂၀) တိ သုပုပ္ဖိတဂ္ဂါ။ ထေ-
ရီ၊၄၂။၂၆၀။

ကုသုမောဒက (န) [ကုသုမ+ဥဒက] ပန်းဖြင့်
ထုံသောရေ။ ကုသုမောဒကမာဒါယ၊ ဗော-
ဓိယာ ဩကိရိ* အဟံ။ အပါ၊၁။၁၄၅။ (-
၃၀၈။)

ကုသုဗ္ဗ (ပု) [ကု+သောဗ္ဗ။ ခုဒ္ဒကာ သောဗ္ဗာ
ကုသုဗ္ဗာ ဩကာရဿ ဥကာရံ ကတွာ။ သံ၊

ဋီ၊ ၂။၆၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၄။] ထုံးအိုင်၊ ရေအိုင်
ငယ်။ ကုသုဗ္ဗေ ပူရေတွာ တတော ဘသိ-
တွာ ကုန္ဒဒိယော ပူရေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၃၂၇။ ကုသောဗ္ဗ-လည်း ကြည့်။

ကုသုမ္မ (ပု) ကုသုမ္မရသေ။ ကောသမ္မိ-ကြည့်။

ကုသုမ္မ (ပု၊န) [ကုသ + ဘ။ ကုသုမ္မ+ဏ]
(ပု) (၁) ထုံးအိုင်။ (၂) ရွှေ။ (န) (၃)
ဝတ်ပန်း၊ ဆူးပန်းပွင့်။ (၄) ဝတ်ပန်းပုဆိုး။
(ပု) (၁) စန္ဒဘာဂမဟာနဒိ* ကုသုမ္မာ ဝါ
ကန္တရာ ဝါ သမုဋိစိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ ၄။
၃။၆၁။ (၂) ကုသုမ္မော=ကနကံ။ မောဂံ၊
၇။၁၂၉။ (န) (၃) ကုသတိ အဝါယတိတိ
ကုသုမ္မ=မဟာရဇနံ။ မောဂံ၊ ၇။၁၂၉။ (၄)
ဘဒ္ဒေ ကုတော အမှာကံ ဒလိဒ္ဓါနံ ကုသုမ္မံ။
ဇာ၊ ၄။၁။၅၂၅။

ကုသုမ္မကပဋ္ဌဓရ (တိ) [ကုသုမ္မကပဋ္ဌ+ဓရ+အ]
ဝတ်ပန်းပုဆိုးကို-ဆောင်-ဝတ်ဆင်-သော၊
သူ။ အညေ ဗြဟ္မစာရိနော သုနိဝတ္ထေ
သုပါရုတေ ကုသုမ္မကပဋ္ဌဓရေ ဂါမနိဂမာဒိသု
ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂၇။

ကုသုမ္မဂါမိ (တိ) [ကုသုမ္မ+ဂါမိ။ထိ-၌-ဂါမိနိ]
ထုံးအိုင်သို့ စီးဝင်တတ်သော။ သာခါတိ
ကုသုမ္မဂါမိနိယော ခုဒ္ဒကမာတိကာယော။
သံ၊ ၄။၂။၅၁။ ကုသုမ္မ(၁)လည်း ကြည့်။

ကုသုမ္မပရိကိဏ္ဍမဿ (တိ) [ကုသုမ္မ+ပရိကိဏ္ဍ
+မဿ] ဝတ်ပန်း၏ ဝတ်ဆံနှင့်တူသော
ပြွမ်းသော မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊ သူ။ ကုသုမ္မ-
ပရိကိဏ္ဍမဿ (ဇာ၊ ၁။၃၅)တိ သန္နိသိန္နဋ္ဌေန
သုခမဋ္ဌေန စ တရုဏကုသုမ္မကေသရသဒိသ-
ပရိကိဏ္ဍမဿ။ ဇာ၊ ၄။၄။၄၇၇။

ကုသုမ္မပုပ္ဖ (န) [ကုသုမ္မ + ပုပ္ဖ] ဝတ်ပန်းပွင့်။
ကုသုမ္မပုပ္ဖ ၄ပေတွာ သဗ္ဗံ ပုပ္ဖရဇနံ ဝဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ ၄။၃။၄၀၇။ ဝိ၊ သဂ်ဟ။ ၅။

ကုသုမ္မရ (ပု) [ကုသုမ္မ+ရာ+အ?] ဝတ်ပန်းပင်။
(ဇာ၊ ၄။၁။၁၆၄။) ကုသုမ္မရာ-ဟု ရှိသည်။

ကုလားဆောင်းမေးခါးဟု ပြန်သည်။ ပျဉ်း
တော်သိန်-ဟုလည်း တနည်းပြန်သေးသည်။)
ကုသုမ္မရာ (ဇာ၊ ၂။၃၄၄)တိ ကေဂစ္ဆာ။ ဇာ၊
၄။၇။၃၁၂။

ကုသုမ္မရတ္တ (တိ) [ကုသုမ္မ+ရတ္တ] ဝတ်ပန်းဖြင့်
ဆိုးအပ်သော။ သော ကိရ ဗာရာဏသိတော
ကုသုမ္မရတ္တာနံ ဝတ္တာနံ ပဉ္စ သကဋသတာနိ
ပူရေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။၂။၂၆၈။ (-ဇာ၊ ၄။၁။
၅၂၅)။

ကုသုမ္မရတ္တဝတ္ထ (န) [ကုသုမ္မရတ္တ+ဝတ္ထ] ဝတ်
ပန်းဖြင့်ဆိုးအပ်သော အဝတ်။ ဥဿဝဒိဝသေ
ပုညသမ္ပန္နာ ဣတ္ထိယော ကုသုမ္မရတ္တဝတ္ထံ
နိဝါသေတွာ။ ဇာ၊ ၄။၅။၂၂၂။ (-ဇာ၊ ၄။
၇။၁၆၁။)

ကုသုမ္မဝတ္ထု (န) [ကုသုမ္မ+ဝတ္ထု] ဝတ်ပန်းခင်း၊
ဝတ်ပန်းစိုက်သောမြေ။ နနု ရညော ကုသုမ္မ-
ဝတ္ထုသ္မိ* ဗဟု ကုသုမ္မန္တိ။ ဇာ၊ ၄။၁။၅၂၅။

ကုသုမ္မသုမနပူဇာ (ထိ) [ကုသုမ္မသုမန+ပူဇာ]
ဝတ်ပန်း မြတ်လေးပန်းတို့ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။
စတုပစ္စယဒါနံ ကုသုမ္မသုမနပူဇာ ဒီပသ-
ဟဿဇာလန္တိ ဝေမာဒိပုညကာရကာ။ သံ၊ ၄။
၁။၃၂၂။

ကုသု(သု)လ (ပု၊န) [ကုသ + ဦလ။ ဓာနံ၊ဋီ၊
၄၅၈။] (၁) ကျီ၊ ကျီကြ (ဓာနံ၊သျ၊သစ်)၊
စည့်။ (၂) ကောက်ရိုးဖျာ။ (၁) ကုသုလေ
ဒဋ္ဌကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။၁။
၅၂၈။ ဇာ၊ ၄။၄။၃၂၇။ ကုသုလော ဘိဇ္ဇတိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၆၃။ ကောဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။
(၂) ကုသုလော ဝိဟျဂါရဉ္စ။ ဓာနံ၊ဋီ၊ ၄၅၅။

ကုသေတိ (ကြိ) [ကုသ+အ+တိ] ပယ်တတ်၏။
ပုဏ္ဏဘိ ကရိသဿ နာမံ၊ တံ ကုသေန္တိ အပ-
နေန္တိတိ ပုဏ္ဏုသ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊
၂။၇၉၊ ၃၁၇။

ကုသေန္တိ (ကြိ) [ကုသ+အ+အန္တိ] ပယ်တတ်
ကုန်၏။ ကုသေတိ-ကြည့်။

ကုသေသယ (န) [ကုသ+သိ+ရ။ ကုသေ ဇလေ
သေတိ တိဋ္ဌတိတိ ကုသေသယံ၊ ရော။ ဓာနံ၊
ဋီ၊ ၆၇။] ကြာ။ မုဋ္ဌာလပုပ္ဖံ ကမလံ၊ ဘိသ-
ပုပ္ဖံ ကုသေသယံ။ ဓာနံ၊ ၆၇။

ကုသောဗ္ဘ (ပု) [ကု + သောဗ္ဘ] ထုံးအိုင်၊ ရေ
အိုင်ငယ်၊ တွင်းငယ်။ ကုသောဗ္ဘာ ပရိပူရာ။
သံ၊ ၁။ ၂၆၉။ သံ၊ ၃။ ၃၄၅။ အံ၊ ၁။ ၂၄၅၊ ၄၅၇။
အံ၊ ၃။ ၃၄၇။ (-အံ၊ ၂။ ၄၇၄။ ဒီ၊ ၁။ ၅၇။)
ကုသောဗ္ဘာတိ ခုဒ္ဒကအာဝါဠာ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၅၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၃။ ကုသောဗ္ဘာတိ ဌပေ-
တော သတ္တမဟာသရေ အဝသေသာ ရဟဒါ-
ဒယော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၀။ (- သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။
၂၄၃။)

ကုဟံကုဟံ (ဗျ) [ကုဟံ + ကုဟံ] ကုဟံကုဟံ။
(ပါဠိဘာသာ၌သုံးသော ရယ်သံ)။ လော-
ကိယမနုဿာ ဥရံ ပဟရန္တာ “ကုဟံကုဟ”န္တိ
ဟသန္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၃။ ကုဟံကုဟန္တိ ဟာသ-
သဒ္ဓဿ အနုကရဏမေတံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၅။

ကုဟ (ပု) [ကုဟ + အ။ ကုဟနံ ကုဟော။
မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၀။] (၁) အံဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေ
ခြင်း။ (တိ) (၂) အံဖွယ်သရဲကို-ပြု-ဖြစ်
စေ - သော၊ အံဩစေသော၊ ဟန်ဆောင်
ဝါကြွားသော၊ သူ။ (၁) ကုဟာယနာ-ကြည့်။
(တိ) (၂) ကုဟာ ထဒ္ဓါ လပါ သိဂီ။ အံ၊ ၁။
၃၃၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၀။ ထေရ၊ ၃၄၁။ မဟာ-
နိ၊ ၉၇။ ကုဟာတိ ကုဟကာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။
ကုဟာတိ သာမန္တဇပုနာဒိနာ ကုဟနဝတ္ထုနာ
ကုဟကာ၊ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနိစ္ဆာယ ကော-
ဟညံ ကတွာ ပရေသံ ဝိမ္မာပကာတိ အတ္ထော။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၂၄။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၄။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၊ ၃၆၇။)

ကုဟက (ပု) [ကုဟ + က] အံဖွယ်သရဲ။ ကုဟ-
ကဝုတ္တိ-ကြည့်။

ကုဟက (တိ) [ကုဟ+ဏ္ဍ] အံဖွယ်သရဲကို
ဖြစ်စေသော၊ အံဩစေသော၊ ဟန်ဆောင်
ဝါကြွားသော၊ သူ။ တေ ကုဟကာစ ဟောန္တိ။
ဒီ၊ ၁။ ၇၊ ၆၃။ (- ဒီ၊ ၃။ ၇၇။ အံ၊ ၂။ ၉၇။
နေတ္တိ၊ ၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။) တိဝိဓေန ကုဟ-
နဝတ္ထုနာ လောကံ ကုဟယန္တိ ဝိမ္မာပယန္တိတိ
ကုဟကာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၇။
နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၆၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ အံ၊ ၄။ ၃။
၃၄။)

ကုဟကကမ္မ (န) [ကုဟက+ကမ္မ] အံဖွယ်သရဲ
ကို ဖြစ်စေသောသူ၏အမှု၊ ဝါကြွားမှု။ ပဏ္ဏ-
သာလဒ္ဓါရေ အဂ္ဂိဿ ကာရဏာ ကုဟကကမ္မ
ကတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၆။ (-ဇာ၊
၄။ ၃။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၆၄။)

ကုဟကကာက (ပု) [ကုဟက+ကာက] အံဖွယ်
သရဲကို ဖြစ်စေသော ကျီး၊ ဟန်ဆောင် ဝါ
ကြွားသော ကျီး။ တဒါ ကုဟကကာကော
ဣဒါနိ ကုဟကဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။
၃။ ၂၅၄။

ကုဟကကုဟက (တိ) [ကုဟက+ကုဟက] လွန်
ကဲစွာ အံဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေသော၊ အလွန်
ဝါကြွားသော၊ သူ။ ဘာကုဋိကဘာကုဋိ-
ကော ကုဟကံကုဟကော လပကလပကော။
မဟာနိ၊ ၁၇၄။ စူဠနိ၊ ၂၇၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၃။
ကုဟကကုဟကော အတိဝိယ ဝိမ္မာပကော။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၉၄။

ကုဟကစောရ (ပု) [ကုဟက+စောရ] အံဖွယ်
သရဲကို ဖြစ်စေသော-ဝါကြွားသော-သူခိုး။
န ဘိက္ခဝေ ဣဒါနေဝ သော ကုဟကစော-
ရော၊ ပုဗ္ဗေပိ ကုဟကစောရေယေဝ အဟော-
သိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၃။

ကုဟကတာပသ (ပု) [ကုဟက+တာပသ] အံ
ဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေသော - ဟန်ဆောင်ဝါ
ကြွားသော-ရသေ့။ တဿ ရညော ပတိ-

ကရော၊ အဟောသိ ကုဟကတာပသော။
အပါ၊ ၂။ ၄၀၈။ (-ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၃။)

ကုဟကပုဂ္ဂလ (ပ) [ကုဟက+ပုဂ္ဂလ] အံဘွယ်
သရဲကို ဖြစ်စေ-ဟန်ဆောင်ဝါကြား-သော
ပုဂ္ဂိုလ်။ သော ပန ကုဟကပုဂ္ဂလော ဘဝေ-
ယျ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။ အဘိ၊
၁။ ၂။ ၇၈။ (-ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄။
၅၇။)

ကုဟကဗြာဟ္မဏ (ပ) [ကုဟက+ဗြာဟ္မဏ]
အံဘွယ်သရဲကိုဖြစ်စေ-ဟန်ဆောင်ဝါကြား-
သောပုဂ္ဂိုလ်။ ကေ ဝဂ္ဂုလိဝတံ ကုဟက-
ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၂။

ကုဟကဘိက္ခု (ပ) [ကုဟက+ဘိက္ခု] အံဘွယ်
သရဲကို ဖြစ်စေ-ဟန်ဆောင်ဝါကြား-သော
ရဟန်း။ ကုဟကကာက-ကြည့်။

ကုဟကဝတ္ထ (န) [ကုဟက+ဝတ္ထ] အံဘွယ်သရဲ
ကို ဖြစ်စေသောအကျင့်။ ဣရိယာပထသဏ္ဌ-
ပနာဒိနိ ကုဟကဝတ္တာနိ သိက္ခာပေတွာ။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၅။)

ကုဟကဝတ္ထု (န) [ကုဟက+ဝတ္ထု] ဟန်ဆောင်
ဝါကြားသူ၏အကြောင်းအဋ္ဌပ္ပတ်။ ကုဟက-
ဝတ္ထု ဥဒ္ဒါသဇာတကေ . အာဝိ ဘဝိသတိ။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၉၆။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၀။)

ကုဟကဝုတ္တိ (ထိ) [ကုဟက+ဝုတ္တိ] ဟန်ဆောင်
ဝါကြားမှုကို - ဖြစ်စေခြင်း - ပြုလုပ်ခြင်း။
ကုဟကပုဂ္ဂလော အတ္တနော ကုဟကဝုတ္တိယာ
လောကံ ဝဇ္ဇေန္တော။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၀။

ကုဟန (ထိ၊ န) [ကုဟ+ယု] (၁) အံဘွယ်သရဲ
ကို - ဖြစ်စေခြင်း - ဖြစ်စေကြောင်း၊ အံဩ
စေခြင်း၊ ဟန်ဆောင်ဝါကြားခြင်း။ (၂)
ကုဟနဝတ္ထုသုံးပါး။ (၄င်းသုံးပါးကို ကုဟန-
ဝတ္ထု၌ကြည့်။) (ထိ) (၃) ကောက်ကျစ်စဉ်း
လဲသော အကျင့်။ (တိ) (၄) ဟန်ဆောင်

ဝါကြားသောသူ။ (၁) ကုဟနာ လပနာ
နေမိတ္တိကတာ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၉။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၇။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၁၃။ (- သံ၊ ၂။ ၃၃၅။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၆၅။
မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၇၄။) ကုဟနံ ကုဟော။ မူလဋီ၊
၂။ ၂။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၅၄။ တိဝိဓေန ကုဟန-
ဝတ္ထုနာ လောကံ တောယ ကုဟယန္တိ ဝိမာ-
ပယန္တိတိ ကုဟနာ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၉၄။ ကုဟနာတိ
ဝိမာပနံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၆၄။ (- သံ၊ ၁။ ၁။
၄၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၉၃။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၈၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၃၈။) (၂) ကုဟန (အံ၊ ၂။
၃၇၅)န္တိ တိဝိဓံ ကုဟနဝတ္ထု။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၃၉။
(ထိ) (၃) ကုဟနာ ကုဋ္ဌစရိယာယံ။ ဓာန်။
၉၈၄။ (တိ) (၄) ကုဟနော ကုဟကေ တိသု။
ဓာန်။ ၉၈၄။

ကုဟနကမ္မ (န) [ကုဟန+ကမ္မ] ဟန်ဆောင်
ဝါကြားမှု။ ဒါရုစီရိယံ သုပ္ပါရကပဋ္ဌနံ ဥပ-
နိဿာယ ကုဟနကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တိ
ဒိသော။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၉။ (-အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၄။
ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၁၀။)

ကုဟနဝတ္ထု (န) [ကုဟန+ဝတ္ထု] အံဩစေခြင်း
၏ အကြောင်း၊ ဟန်ဆောင်ဝါကြားခြင်း၏
အကြောင်း။ (ကုဟနဝတ္ထုသည် ၃-ပါးရှိ
သည်။ ယင်းတို့မှာ— (၁) ဒါယကာတို့က
ပစ္စည်းလေးပါး အလှူခံရန် ဖိတ်မန်သောအ
ခါ မိမိကို အလိုနည်းသူ၊ ခြိုးခြံစွာ ကျင့်သူ
ဟု အထင်ရောက်၍ အမြောက်အမြား လှူ
ဒါန်းမှ အလှူခံမည် ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်
ဖြင့် ရှေးဦးစွာ လှူဒါန်းသည့် ပစ္စည်းကို
အလှူမခံပဲ ပယ်လှန်ပြီးလျှင် ‘ရဟန်းများ
မှာ ပစ္စည်းလေးပါးပေါများခြင်းဖြင့် အကျိုး
မရှိ’ဟု ပြောဆို ဝါကြား၍ ဒါယကာများ
မြင်သာအောင် သက်န်းစုတ်၊ ကျောင်းအို
စသော ဟောင်းနွမ်းသည့် ပစ္စည်းများကို
သာ ဝတ်ဆင်သုံးဆောင်ပြန်၊ ဒါယကာများ
က အလိုနည်းသူ ခြိုးခြံစွာ ကျင့်သူဟု အ

ထင်ရောက်၍ ပစ္စည်း အမြောက်အမြား လှူဒါန်းသောအခါ “မိမိအဖို့ ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် အလိုမရှိ၊ ဒါယကာများအား ချီးမြှောက်လို၍သာ အလှူခံခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိအလှူမခံပါကလည်း ဒါယကာများ ကုသိုလ်ခံကောင်းမှုမှ ဆုတ်ယုတ်ကြတော့မည်”ဟု ဒါယကာများအကျိုးအတွက် အလှူခံရလေသယောင် ပြောဆို ဝါကြွား၍ (အံ့ဖွယ်ဖြစ်စေ၍) အမြောက်အမြား လှူဒါန်းသည့် ပစ္စည်းများကို အလှူခံခြင်းသည် ပစ္စယပဋိသေဝနကုဟနဝတ္ထု-မည်၏။ ဟောင်းနွမ်းသည့် ပစ္စည်းများကို သုံးဆောင်ပြခြင်းဖြင့် အံ့ဖွယ်ဖြစ်စေ၍ ပစ္စည်းအမြောက်အမြား အလှူခံခြင်းတည်း။ (၂) ဒါယကာများ၏ အချီးမွမ်းကို ခံလိုသဖြင့် ကြည်ညိုဖွယ် ဖြစ်အောင် တမင်ဟန်ဆောင်၍ သွားခြင်း၊ ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ သျှောင်ခြင်း၊ တကယ်ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးမသွင်းပါပဲလျက် ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးသွင်းလျက် သမာဓိရှိလေသော ဟန်ဆောင်၍ သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းခြင်း၊ ဈာန်သမာပတ်ဝင်စားသူကဲ့သို့ ဟန်ဆောင်၍ သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းခြင်းမျိုးသည် ဣရိယာပထကုဟနဝတ္ထု-မည်၏။ (၃) ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်မရပါပဲလျက် ရလေသယောင် ဟန်ဆောင်၍ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်နှင့် စပ်ဆိုင်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်း၊ မိမိသင်္ကန်းညှိဝတ်နေကျ ဖြစ်လျှင် “သင်္ကန်းညှိဝတ်သော ရဟန်းသည် တန်ခိုးကြီးသူတည်း။ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ် ရသူတည်း” စသည်ဖြင့် မိမိကို ရည်ညွှန်း၍ ပရိယာယ်ဖြင့် ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ် ရလေသယောင် ဟန်ဆောင် ပြောဆိုခြင်း၊ ဤသို့ ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ် တရားနှင့် နီးစပ်လေသယောင် ဟန်ဆောင် ပြောဆိုခြင်းမျိုးသည် သာမန္တဇပုနကုဟနဝတ္ထု-မည်၏။ မဟာနိ။၁၇၂-၄။ အကျယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝင် (ပ) တွဲ အနုဒီပနီခန်း (ဓေ-ဓော)၌ ကြည့်။ တိဏိ ကုဟနဝတ္ထုနိ

ပစ္စယပဋိသေဝနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ ဣရိယာပထသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ သာမန္တဇပုနသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ မဟာနိ။၁၇၂။ စူဠနိ။ ၂၇၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၇။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၁၃။) တိဏိ ကုဟနဝတ္ထုနိတိ တိဏိ ဝိမ္မာပနကာရဏာနိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၂။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၄၁၄၄။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၂၀။)

ကုဟနဝတ္ထိက (တိ) [ကုဟန+ဝတ္ထိ+က] ဟန်ဆောင်ဝါကြွား၍ -ပြောဆိုခြင်း ရှိသော -ပြောဆိုတတ်သောသူ။ လပါတိ လပနကာကုဟနဝတ္ထိကာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

ကုဟနာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကုဟနာ+နိဒ္ဒေသ] ကုဟနာပုဒ်ကို အကျယ်ပြရာ။ ကုဟနာနိဒ္ဒေသေ လာဘသက္ကာရသိလောက သန္နိသိတဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၁။

ကုဟနာပရိဝါရိတ (တိ) [ကုဟနာ+ပရိဝါရိတ] ဟန်ဆောင်ဝါကြွားခြင်း - သည် - ဖြင့် - ခြံရံအပ်သောသူ။ အန္တောကသမ္ပု သံကိလိဋ္ဌော၊ ကုဟနာပရိဝါရိတော။ သံ၊၁။၁၆၈။

ကုဟယတိ (ကာ၊ကြိ) [ကုဟ+ဏယ+တိ] အံ့ဘွယ်သရဲကိုဖြစ်စေ၏။ အံ့ဩစေ၏။ တိဝိဓေန ကုဟနဝတ္ထုနာ လောကံ ကုဟယတိ ဝိမ္မာပယတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၄။ ကုဟယန္တိ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။

ကုဟယန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ကုဟ+ဏယ+အန္တိ] အံ့ဘွယ်သရဲကို ဖြစ်စေကုန်၏။ အံ့ဩစေကုန်၏။ ကုဟယတိ-ကြည့်။

ကုဟရ (န) [ကုဟ+အရ] (၁) အပေါက်၊ အခေါင်း၊ တွင်း။ (၂) လိုဏ်ဂူ။ (၁) (၂) ကုဟရံ သုသိရံ ဗိလံ။ ဓာန်။၆၄၉။ ကုဟရံ ဂဗ္ဘရေ ဗိလေ။ ဓာန်။၁၀၉၂။

ကုဟာယနာ (ထိ) [ကုဟ+အာယနာ။ ကုဟ+အာယနာ] အံ့ဖွယ်သရဲကိုဖြစ်စေသော အခြင်းအရာ၊ အံ့ဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေသော-ဟန်ဆောင် ဝါကြားသော-ပုဂ္ဂိုလ်၏ အပြုအမူ။ ကုဟနာ ကုဟာယနာ ကုဟိတတ္ထံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၅။ မဟာနိ၊၁၇၄။ စူဠနိ၊၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂။ (-သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၅။) ကုဟဿ အာယနာကုဟာယနာ၊ ကုဟိတဿ ဘာဝေါ ကုဟိတတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၃။ ကုဟနံ ကုဟော၊ တဿ အာယနာ ပဝတ္ထိ ကုဟာယနာ။ ကုဟဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ အာယနာ ဂတိကိရိယာ ကုဟာယနာ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၀။

ကုဟိံ (ဗျ) [ကိံ+ဟိံ။ ကိသ္မိန္တိ ကုဟိံ။ ရူ။ ၂၇၂။] (၁) အဘယ်၌၊ အဘယ်အရပ်၌။ (၂) အဘယ်သို့၊ အဘယ်အရပ်သို့။ (၁) ကုဟိံ အကုပ္ပပဋိဝေဓောတိ တတ္ထေဝ။ အဘိ၊က။၈၄။ (-မ၊၂။၁၅၄။ ဝိမာန၊၆၁။ အပ၊၂။၃၉၄။) (၂) ကုဟိ(မ၊၂။၂၁၇)န္တိ ကတရံ ဌာနံ ပါပုဏိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။

ကုဟိဉ္စနံ (ဗျ) [ကိံ+ဟိဉ္စနံ။ ရူ။ ၂၇၂။] အဘယ်အရပ်၌။ ကုဟိဉ္စနာဒယော သတ္တ ဌာနာဒိ-ပုစ္ဆနတ္ထာ။ ဓာနိ၊ဋီ။၁၁၆၀။

ကုဟိဉ္စိ (ဗျ) [ကိံ+ဟိဉ္စိ။ နိတိ၊သုတ္တ။၅၀၀။] တစုံတခု(အာရုံစသည်)၌။ ယဿဿဒါ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ လောကေ။ ဝိ၊၃။၃။ ဥဒါန၊၈၀။ နေတ္ထိ၊၁၂၉။ (-၃။၉၃။ သံ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ ၁။ ၁၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၃။ ထေရ၊ ၃၆၉။ မဟာနိ၊ ၄၇။ စူဠနိ၊ ၈။ ဇာ၊ ၂။ ၃၀၁။ နေတ္ထိ၊ ၅၈။ မိလိန္ဒ၊ ၂၈၇။) နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိတိ ကတ္တမိ ကောရမ္မဏေပိ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။၂၄၁။)

ကုဟိတ (တိ) [ကုဟ+တ] အံ့ဩစေ-ဟန်ဆောင်ဝါကြား-သော၊သူ။ ကုဟာယနာ-ကြည့်။

ကုဟိတတ္ထ (န) [ကုဟိတ+တ္ထ] အံ့ဩစေ-ဟန်ဆောင် ဝါကြား- သော သူ၏အဖြစ်၊ အံ့ဩစေ - ဟန်ဆောင် ဝါကြား - ခြင်း။ ကုဟာယနာ-ကြည့်။

ကုဟိတော (ကြိ၊ဝိ) [ကုဟ+တော] အံ့ဩစေ၍၊ ဟန်ဆောင်ဝါကြား၍။ အနွာနိ ဘုတော ကုဟကာ ကုဟိတော(ဇာ၊၂။၂၃၈)တိ တေ ကုဟကာ နာနပ္ပကာရံ ကုဟကကမ္မံ ကတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

ကုဠ (န) [ကု+လာ+အ] ပြာ။ ကုဏ္ဍုဠ-ကြည့်။

ကုဠိရ (ပု) [ကုလ+ဤရ။ ကု+လု+ဤရ။ ဓာနိ၊ဋီ။၆၇၅။] (၁) ပုဇွန်လုံး၊ ဂဏန်း။ (၂) ကုဠိရအိုင်၊ ဆဒ္ဒန်အိုင်၏ အမည် တမျိုး။ (၁) ယေ ကုဠိရာ သမုဒ္ဒသ္မိံ၊ ဂင်္ဂါယ ယမုနာယ စ။ ဇာ၊၁။၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (၂) ကုဠိရ-မုစလိန္ဒနာမ-ကြည့်။

ကုဠိရအဋ္ဌ (ပု) [ကုဠိရ+အဋ္ဌ] ပုဇွန်လက်မ။ ကုဠိရအဋ္ဌော သာမိတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

ကုဠိရက (ပု) [ကုဠိရ+က] (၁) ပုဇွန်လုံး၊ ဂဏန်း။ (၂) ကုဠိရကမည်သောငှက်။ (၁) ကုဏ္ဍုဠကာ ကုဠိရကာ၊ ဝနေ ပေါက္ခရသာ-တကာ။ ဒီ၊၃။၁၆၃။ (-ဇာ၊၂။၃၄၇။) ကုဠိရကာတိ သုဝဏ္ဏကက္ကဋ္ဌကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၈။) (၂) ကုဠိရကာ(အပ၊ ၁။၁၈)တိ ဝေန်နာမိကာ ပက္ခိ စ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။

ကုဠိရဒဟ (ပု) [ကုဠိရ + ဒဟ] ကုဠိရအိုင်။ သော တဿ နိဝါသဘာဝေန “ကုဠိရ-ဒဟော”တိ ပညာယိတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ (- သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။) ကုဠိရ (၂) လည်း ကြည့်

ကုဠိရပါဒ (ပု) [ကုဠိရ + ပါဒ။ ကုဠိရော ကက္ကဋ္ဌကော တဿ သဏ္ဌာနပါဒတ္တာ ကုဠိရ-

ပါဒေါ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၁၀။] ပုဇွန်နှင့်တူသော အခြေရှိသော ညောင်စောင်း၊ (ပုဇွန်ခြေ သဏ္ဌာန် အခြေရှိသော ညောင်စောင်း။ ဓာန်၊ သျ၊ သစ်နှင့် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျ)။ ကုဠိရပါဒေါ အာဟစ္စ-ပါဒေါ စေဝ မသာ-ရကော။ ဓာန်၊ ၃၁၀။

ကုဠိရပါဒက (ပု) [ကုဠိရပါဒ+က] ပုဇွန်နှင့် တူသော အခြေရှိသော ညောင်စောင်း၊ ပုဇွန် ခြေသဏ္ဌာန် အခြေရှိသော ညောင်စောင်း၊ ကောက်သော အခြေရှိသော ညောင်စောင်း။ စတ္တာရော မဉ္ဇာ မသာရကော ဗုဒ္ဓိကာဗဒ္ဓေါ ကုဠိရပါဒကော အာဟစ္စပါဒကော။ ဝိ၊ ၂။ ၅၇၊ ၂၁၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၂။ ဝိ၊ မတိ၊ ၂။ ၁၅။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၆၃။) ကုဠိရပါဒကောတိ အဿမေဏ္ဍ-ကာဒိနံ ပါဒသဒိသေဟိ ပါဒေဟိ ကတော။ ယော ဝါ ပန ကောစိ ဝက်ပါဒကော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ကုဠိရပါဒကော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။

ကုဠိရမုစလိန္ဒနာမ (န) [ကုဠိရမုစလိန္ဒ+နာမ] ကုဠိရအမည် မုစလိန္ဒအမည်။ ဆဒ္ဒန္တဒဟ-မန္တာကိနိယော ကုဠိရမုစလိန္ဒနာမေန ဝဒတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။) ကုဝိ-ဠိယ-လည်း ကြည့်။

ကူဇတိ (ကြိ) [ကူဇ + အ + တိ] အသံပြု၏၊ မြည် - တွန် - ဟောက် - ဟောင် - အူ - ၏။ ဝါတဝေဂေန ကူဇန္တိ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ (-၄၃၂။ အပါ၊ ၂။ ၆၅။ ဇာ၊ ၁။ ၈၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။ ထေရာ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။) ကူဇန္တိ သဒ္ဓံ ကရေန္တိတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။

ကူဇနသဒ္ဓ (ပု) [ကူဇန + သဒ္ဓ] မြည်သံ၊ ယောင် ယမ်းသံ။ သုတ္တပ္ပမတ္တာဒိနံ ကူဇနသဒ္ဓံ သုတော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀။

ကူဇန္တိ (တိ) [ကူဇ + အန္တိ၊ ထိ-၌ ကူဇန္တိ] အသံ ပြုသော၊ ဟောက်သော၊ ဟောင်သော၊ အူ

သော၊ သူ။ ကိဝန္တော ကူဇန္တော နဒန္တော သဒ္ဓံ ကရေန္တော။ မဟာနိ၊ ၃၇၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၃၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။) ကူဇန္တောတိ အဗျတ္တသဒ္ဓံ ကရေန္တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂။ ၉၀။)

ကူဇန္တိ (ကြိ) [ကူဇ + အ + အန္တိ] အသံပြုကုန် ၏၊ မြည်တွန်ကုန်၏။ ကူဇတိ-ကြည့်။

ကူဇမာန (တိ) [ကူဇ + အ + မာန] မြည်တွန် သော။ ပဌမံ ကူဇမာနံ ပက္ခိ ပစ္ဆာ ဥပကူ-ဇန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂။ ၉၀။

ကူဇိတ (တိ) [ကူဇ + တ] မြည်တွန်အပ်သော (အသံ)။ ကူဇိတာ ဟံသပူဂေဟိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၀။ (- မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇။) ကူဇိတာ ဟံသ-ပူဂေဟိတိ ဟံသဂဏေဟိ ဥပကူဇိတာ ဝိရဝ-သံသနိတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀။ (- အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။)

ကူဋ္ဌ (ပု၊ န) [ကု + အဋ္ဌ + အ။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၇၇။ ကုဋ္ဌ + အ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၂၆။ သူစိ။ ကုဋ္ဌ + ဏ။ ဓာန်၊ ၄။ ၂။ ၉၆၀။] (၁) ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲခြင်း။ (၂) လှည့်ပတ်ခြင်း။ လိမ် လည်လှည့်စားခြင်း။ (၃) အထွတ် (တောင် ထွတ် အိမ်ထွတ်စသည်)။ (၄) ကျော့ကွင်း။ (၅) ပိုက်ကွန်။ (၆) တောက်။ (၇) သံတူ။ (၈) အသပြာတု၊ ငွေတု။ (၉) အစုအပုံ။ (၁၀) အမြဲတည်ခြင်း။ (၁၁) မမှန်ကန် ခြင်း။ (၁၂) ထွန်ကိုင်ခြင်း။ (၁၃) ယန္တရား။ (တိ) (၁၄) ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော၊ သူ။ (၁) ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲခြင်း။ ထိယံ နိကတိ ကူဋ္ဌဉ္စ။ ဓာန်၊ ၁၇၇။

(၂) လှည့်ပတ်ခြင်း။ လိမ်လည် လှည့် စားခြင်း။ တုလာကုဋ္ဌကံသကုဋ္ဌမာနကုဋ္ဌာ ပဋိဝိရတော။ ဒီ၊ ၁။ ၅။ အံ၊ ၁။ ၅၃၀။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၇။ ကူဋ္ဌန္တိ ဝဇ္ဇနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၀။

ဝါ ဝဉ္ဇေတွာ ဂဏှာတိ။ ကင်္ခါ။၁၁၇။ သာ
အသုဝဏ္ဏမေဝ “သုဝဏ္ဏ”န္တိ ကုဋကဟာပဏံ
“ကဟာပဏော”တိ ဒတွာ ပရသန္တကဂ္ဂဟ-
ဏေ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ တဗ္ဗကံသာ-
ဒိမယော ကုဋော ကဟာပဏော ကုဋက-
ဟာပဏော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁၁၈။၂၀၃။

ကုဋကရီ (တိ) [ကုဋ+ကရ+ဏီ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲမှုကို ပြုတတ်သောသူ။ ကုဋကရီ-
(ဇာ၊၂။၆၄)တိ ကုဋဝိနိစ္ဆယဿစေဝ တုလာ-
ကုဋာဒိနဉ္စ ကာရကေ သန္တာယေတံ ဝုတ္တံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၂။)

ကုဋကုဋ (တိ) [ကုဋ+ကုဋ] ကောက်တုံ
ကောက်သော၊ ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသူကို
တုံပြန်၍ ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသောသူ။
ကုဋဿ ဟိ သန္တိ ကုဋကုဋာ (ဇာ၊၁။၅၉)-
တိ တံ အဟမေဝ.... ကုဋဿ ကုဋာတိ ကုဋ-
ပဋိကုဋာနံ တေ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။

ကုဋကုဋသီသ (တိ) [ကုဋကုဋ+သီသ] အထွတ်
အထွတ် (အဖုအဖု) ဖြစ်သော ဦးခေါင်းရှိ
သော၊ ဦးခေါင်းစုန်ရရန်ရှိသောသူ။ ကုဋ-
ကုဋသီသော ဝါ တာလဖလပိဏ္ဍိသဒိသေန
သီသေန သမန္တာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၂။ ကုဋကုဋသီသောတိ အနေ-
ကေသု ဌာနေသု ပိဏ္ဍိတမံသတံ ဒသေတုံ
အာမေဋိတံ ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရာဋ္ဌိ၊၁။၂၃၅။

ကုဋကုဋတ္တ (ပု) [ကုဋ+အကုဋတ္တ] ကောက်
ကျစ် စဉ်းလဲသော ကြွေအန်ကြူးသမား၊
ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော လောင်းကစား
သမား။ အထာပရော ကုဋကုဋတ္တော ဗောဓိ-
သတ္တေန သဒ္ဓိံ ကိဋ္ဌန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။

ကုဋဂဒြာ (ပု) [ကုဋ+ဂဒြာ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသောမြည်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကုဋဂဒြာယုတ္တရထ (ပု) [ကုဋဂဒြာယုတ္တ+
ရထ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော မြည်းက

သော ရထား။ ယထာ ကုဋဂဒြာယုတ္တ-
ရထော မဂ္ဂါ သြက္ကမိတွာ ဥပ္ပထေယေဝ
ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၄။

ကုဋဂေါ (တိ) [ကုဋ+ဂေါ] ကောက်ကျစ် စဉ်း
လဲသောနွား၊ ဆုံးမခက်သောနွား။ ကုဋစိတ္တ-
ကြည့်။

ကုဋဂေါဏ (ပု) [ကုဋ+ဂေါဏ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသောနွား၊ ဆုံးမခက်သောနွား။ ဒုဒ္ဓ-
မော ဒမထံ အနုပဂတော ဂေါဏော ကုဋ-
ဂေါဏော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၀။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၅။

ကုဋဂေါဏယုတ္တရထ (ပု) [ကုဋဂေါဏယုတ္တ+
ရထ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော-ဆုံးမခက်
သော-နွားကသော ရထား။ ကုဋဂေါဏ-
ယုတ္တရထောဝိယဥပ္ပထမေဝ ဓာဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။ အထက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ကုဋဂ္ဂဟဏ (န) [ကုဋ+ဂ္ဂဟဏ] အထွတ်အထိပ်
ကို ယူခြင်း။ “ဣမေသ”န္တိအာဒိနယတ္တယ-
ဒိသာဘူတဓမ္မာနံ မတ္တကပါပနေန တိဏ္ဍံ
နယာနံ ကုဋဂ္ဂဟဏံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၂၈။

ကုဋဂ်(န) [ကုဋ+အဂ်] ပခုံးစွန်းအစိတ်အပိုင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုဋဂ်စ္ဆိ (တိ) [ကုဋဂ်+ဆိဒိ+ဣ] ပခုံးစွန်း
အစိတ်အပိုင်းကို ဖြတ်သော၊ ပခုံးရိုးကျိုး
အောင်ရိုက်သောသူ။ ကုဋဂ်စ္ဆိ အဝဓိ မ-
(ဝိမာန။၃၄)န္တိ ဧတ္ထ ကုဋန္တိ အံသကုဋံ ဝုတ္တံ
ပုရိမပဒလောပေန၊ ကုဋမေဝ အဂ်န္တိ ကုဋဂ်
တံ ဆိန္ဒတိတိ ကုဋဂ်စ္ဆိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။

ကုဋဂ်မ (တိ) [ကုဋ+ဂမု+အ။ ကုဋံ ဂစ္ဆန္တိတိ
ကုဋဂ်မာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆၊၃၀၃။] အထွတ်သို့
ရောက်သော။ သဗ္ဗာ တာ ကုဋဂ်မာ ကုဋ-

သမောသရဏာ။ သံ၊၁။၄၅၄။ (-သံ၊၂။
၁၂၇။ သံ၊၃။၄၀။ အံ၊၂။၃၂၁။ အံ၊၃။၂၇၃။)
ကုဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တိတိ ကုဋ္ဌစိတ္တဿ အနုပဝိသနဝသေန
ကုဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တိ။ ယာ စ ဂေါပါနသိယော ဂေါ-
ပါနသန္တရဂတာ၊ တာပိ ကုဋ္ဌံ အာဟစ္စ
ဌာနေန ကုဋ္ဌင်္ဂမာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။ ကုဋ္ဌင်္ဂ-
မာတိ ပါရိမန္တေန ကုဋ္ဌံ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။
၁၁၇။

ကုဋ္ဌစိတ္တ (န) [ကုဋ္ဌ+စိတ္တ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ
သောစိတ်၊ ဆုံးမခက်သောစိတ်။ ကုဋ္ဌဂါဝေါ
ဝိယ ကုဋ္ဌစိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ကုဋ္ဌစိတ္တပ္ပါဒ (ပု) [ကုဋ္ဌစိတ္တ+ဥပပါဒ] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသောစိတ် ဖြစ်ခြင်း။ ကုဋ္ဌရာဇ-
ပုတ္တ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌစိတ္တ (န) [ကုဋ္ဌ+ဆိတ္တ] အထွတ်၌ဖောက်အပ်
သောအပေါက်။ ကုဋ္ဌင်္ဂမ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌစိတ္တမဂ္ဂ (ပု) [ကုဋ္ဌစိတ္တ+မဂ္ဂ] အထွတ်ပေါက်
လမ်း၊ အထွတ်လမ်းပေါက်။ ကုဋ္ဌနိန္ဒ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌဇဋိလ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဇဋိလ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသောရသေ့။ ရာဇယျာနေ အနဉ္စိတ-
ကာဠကဏ္ဍိ ကုဋ္ဌဇဋိလော ကော အတ္ထိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၇၂။)

ကုဋ္ဌဇဋိလက (ပု) [ကုဋ္ဌဇဋိလ+က] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသော ရသေ့။ အရဟတိ ဝတ
ကုဋ္ဌဇဋိလကေ ခေဋ္ဌပါတနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။

ကုဋ္ဌဇဋိလဘာဝပရိဂ္ဂဏှန (န) [ကုဋ္ဌဇဋိလ-
ဘာဝ+ပရိဂ္ဂဏှန] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော
ရသေ့ အဖြစ်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ တဿ
တာပသဿ ကုဋ္ဌဇဋိလဘာဝပရိဂ္ဂဏှနံ။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။

ကုဋ္ဌဇာနနက (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဇာနနက] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲမှုကို သိတတ်သော၊ ကောက်ကျစ်

စဉ်းလဲနည်းကိုသိတတ်သော၊ သူ။ ကုဋ္ဌဝေဒိ-
ကြည့်။

ကုဋ္ဌနုကရဏ (န) [ကုဋ္ဌ+အနုကရဏ] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသောအားဖြင့် တရား (စီရင်ဆုံး
ဖြတ်မှု)ကိုပြုခြင်း။ အထေကဒိဝသံ ဝိနိစ္ဆယေ
ကုဋ္ဌနုပရာဇိတာ မနုဿာ ဗန္ဓုလံ အာဂစ္ဆန္တိ
ဒိဿာ မဟာဝိရဝံ ဝိရဝန္တာ ဝိနိစ္ဆယအမစ္စာနံ
ကုဋ္ဌနုကရဏံ တဿ အာရောစေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၂၄။

ကုဋ္ဌနုကာရက (တိ) [ကုဋ္ဌ+အနုကာရက]
(၁) ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသောအားဖြင့်
တရား (စီရင်ဆုံးဖြတ်မှု) ကိုပြုတတ်သော၊
သူ။ (၂) ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသောအားဖြင့်
တရားတွေတတ်သော၊ သူ။ (၁) ကုဋ္ဌဝေဒိ-
ကြည့်။ (၂) ဣဒါနိ ပဉ္စဟိ အမစ္စေဟိ
ကုဋ္ဌနုကာရကဿ ဟတ္ထတော လဉ္စံ ဂဟေတွာ
သာမိကောဝ သမာနော အသာမိကော
ကတောတိ ပရိဒေဝိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၁။

ကုဋ္ဌနုပရာဇိတ (တိ) [ကုဋ္ဌ+အနုပရာဇိတ]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသောအားဖြင့် တရားစီ
ရင်ခြင်းကြောင့်ရှုံးသော၊ သူ။ ကုဋ္ဌနုကရဏ-
ကြည့်။

ကုဋ္ဌဋ္ဌ (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဋ္ဌ+အ] တောင်ထွတ်
ကဲ့သို့တည်သော။ ဝဉ္ဇော ကုဋ္ဌဋ္ဌော သေက-
ဋ္ဌာယံ ဌိတော။ ဒီ၊၁။၁၂။ ဒီ၊၃။၉၀။ (-မ၊
၂။၁၇၅။ သံ၊၂။၁၇၃။) ပဗ္ဗတကုဋ္ဌံ ဝိယ
ဌိတောတိ ကုဋ္ဌဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။) ပဗ္ဗတကုဋ္ဌံ ဝိယ
ဌိတာတိ ကုဋ္ဌဋ္ဌာ၊ ယထာ ပဗ္ဗတကုဋ္ဌံ ကေနစိ
အနိဗ္ဗတ္တိတံ၊ ကဿစိ စ အနိဗ္ဗတ္တကံ၊ ဝေမေ-
တေပီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ (-
သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။)

ကုဋ္ဌဋ္ဌ (ပု) [ကုဋ္ဌ+အတ္ထ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ
သောသဘော။ သော ဟိ ဂါမဇနကာယံ

ကုဋ္ဌဋ္ဌေန ဝဉ္စေတိတိ “ဂါမကုဋ္ဌော”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၄။

ကုဋ္ဌနိစ္စ (တိ) [ကုဋ္ဌ+နိစ္စ] တောင်ထွတ်ကဲ့သို့ တည်သောအားဖြင့် မြဲသော။ အဘိဏ္ဍနိစ္စတာ ဟိ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ၊ န ကုဋ္ဌနိစ္စတာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁။

ကုဋ္ဌဋ္ဌိတိကာ (ထိ) [ကုဋ္ဌ+ဋ္ဌိတိကာ] ကောက် ကျစ်စဉ်းလဲသော ထေရ်စဉ် ဝါစဉ်။ ကော ကုဋ္ဌဋ္ဌိတိကာ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၆၇။ (- ဝဇီရ။ ၅၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၆။)

ကုဋ္ဌ (န) [ကုဋ္ဌ+အ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ သော တရားမူခင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုဋ္ဌကရဏနိဿန္တ (ပု) [ကုဋ္ဌကရဏ+နိဿန္တ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော တရားစီရင်ခြင်း ၏အကျိုးဆက်။ လဉ္စ ဂဟေတွာ ကုဋ္ဌ- ကရဏနိဿန္တေန ပန ပိဋ္ဌိမံသံ ဥပ္ပါဋေတွာ ခါဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂။

ကုဋ္ဌကာရက (တိ) [ကုဋ္ဌ+ကာရက] (၁) ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော တရား (စီရင် မှုဆုံးဖြတ်မှု) ကိုပြုတတ်သော၊ သူ။ (၂) ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသောအားဖြင့် တရား တွေ့တတ်သော၊ သူ။ (၁) ကုဋ္ဌကာရက နာမ နာဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ (၂) သယံ ပရာဇယံ ပါပုဏာတိတိ ကုဋ္ဌကာရကော ပရာဇယံ ပါပုဏာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၃။

ကုဋ္ဌကာရဏ (န) [ကုဋ္ဌ+ကာရဏ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော တရားစီရင်ခြင်း ၏ အကြောင်း။ အထေကဒိဝသံ ဝိနိစ္ဆယေ ကုဋ္ဌပရာဇိတာ မနုဿာ ဗန္ဓုလံ အာဂစ္ဆန္တိ ဒိဿာ မဟာရဝံ ဝိရဝန္တာ ဝိနိစ္ဆယအမစ္စာနံ ကုဋ္ဌကာရဏံ တဿ အာရောစေသုံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၅၂။

ကုဋ္ဌပရာဇိတ (တိ) [ကုဋ္ဌ+ပရာဇိတ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော တရားစီရင်ခြင်း ကြောင့် ရှုံးသော၊ သူ။ ကုဋ္ဌကာရဏ- ကြည့်။

ကုဋ္ဌတာပသ (ပု) [ကုဋ္ဌ+တာပသ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသောရသေ့။ ကုဋ္ဌတာပသ အတိ- ဝိယ မံ ဝိဟေဌယံ သူ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇။ (- ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။)

ကုဋ္ဌတိတ္ထိရ (ပု) [ကုဋ္ဌ+တိတ္ထိရ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသောခါ၊ တယ်ခါ။ (ခါရိုင်းများကို များ၍ ခေါ်ယူတတ်သော ခါကို တယ်ခါဟု ဆိုသည်။) ဒီပကတိတ္ထိရေတိ ကုဋ္ဌတိတ္ထိရေ။ ဝဇီရ။ ၂၇။

ကုဋ္ဌတိတ္ထိရကမ္မ (န) [ကုဋ္ဌတိတ္ထိရ+ကမ္မ] တယ်ခါ အလုပ်။ အယံ ပန ကုဋ္ဌတိတ္ထိရကမ္မ နိယုတ္တောပိ သုဒ္ဓစိတ္တော။ ဝဇီရ။ ၂၇။

ကုဋ္ဌဒန္တ(ဒဏ္ဍ) (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဒန္တ] ကုဋ္ဌဒန္တပုဏ္ဏား။ (ဤပုဏ္ဏားသည် ခါဏမတ ရွာသား ဖြစ် သည်။ ၎င်းရွာကို ဗိမ္ဗိသာရ မင်းကြီးက ပုဏ္ဏားကြီးအား အပိုင်စားပေးသနားထား သည်။ ကျောင်းသား ၃၀၀-ကိုလက်ခံ၍ ဝေဒ- အတတ်များ သင်ကြား ပို့ချ ပေးနေသူ ဆရာကြီး ဖြစ်သည့်အပြင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး နှင့် အမွတ္တ၏ဆရာ ပေါက္ခရသာတိ ပုဏ္ဏား တို့၏ ရိုသေ လေးစားမှုကို ခံရသူလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပုဏ္ဏားကြီးကို “အာ- စရိယ ပါစရိယ=ဆရာဆရာ”ဟု အများက ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ မင်း၏ အချီးအမြှောက်ကို ခံရသူ ဆရာဆရာကြီး ဖြစ်နေသော်လည်း ကုဋ္ဌဒန္တပုဏ္ဏားကြီးသည် မာနကြီးသူ မဟုတ် ပေ။ မိမိအောက် အသက်အရွယ်အားဖြင့် ငယ်စေကာမူ မိမိထက် ပညာကြွယ်သူများကို ကိစ္စတိုင်း၌ တိုင်ပင်ဆွေးနွေး မေးမြန်းရန် ဝန်လေးသူလည်း မဟုတ်ပေ။ ပုဏ္ဏားကြီး သည် သားကောင်များကိုသတ်၍ ကြီးကျယ်

စွာယဇ်ပူဇော်ရန် စီမံနေစဉ် ဘုရားသခင်သည် ခါဏုမတရွာသို့ ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူ လာ၏။ ပုဏ္ဏားကြီးက ဘုရားရှင်နှင့် သွား တွေ့မည်ဖြစ်ကြောင်း ရွာသူရွာသား တပည့် များအား အသိပေး ကြေညာလိုက်သည်။ တပည့်များက မသွားစေချင်ကြ၊ သွားလျှင် ဆရာကြီး ဂုဏ်ပျက်မည် ဖြစ်ကြောင်း၊ ငယ် ရွယ်သူဖြစ်၍ အရှင်ဂေါတမကသာ ဆရာ ကြီးထံ လာတွေ့သင့်ကြောင်း စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြောဆိုတားမြစ်ကြ၏။ ထိုအခါ ပုဏ္ဏားကြီးက “အရှင်ဂေါတမထံ အတိုင်း တိုင်း အပြည်ပြည်မှ လာရောက်၍ ပြဿနာ အထွေထွေကို မေးမြန်းကြသည်။ ဤအချက် ဖြင့်ပင် အရှင်ဂေါတမသည် အရွယ်ငယ် သော်လည်း ပညာကြွယ်သူ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ထို့ပြင် အရှင်ဂေါတမသည် ဆရာတို့ရွာကို လာလည်သူ ဧည့်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ဆရာတို့က အိမ်ရှင်များဖြစ်ကြ သည်။ သို့အတွက် ဆရာတို့ကသာသွား၍ တွေ့သင့်သည်”ဟု ဖျောင်းဖျ နားချသဖြင့် တပည့်များက ဘုရားရှင်ထံ သွားရောက် တွေ့ဆုံရန် သဘောတူကြ၏။ ယင်း သဘော တူညီချက်အရ တပည့်များနှင့်အတူ ဘုရားထံ လာရောက်ချဉ်းကပ်၍ ကိစ္စနည်းနည်းနှင့် အကျိုးကြီးကြီး ရနိုင်သည့် အကောင်းဆုံး ယဇ်ပူဇော်နည်းကို မေးမြန်းလျှောက်ထား သည်။ ဘုရားရှင်က ရဟန္တာဖြစ်နိုင်သည် အထိ ကိစ္စနည်းနည်းနှင့် အကျိုးကြီးကြီး ရနိုင်သော ယဇ်ပူဇော်ပုံ နည်းလမ်းများကို အဆင့်ဆင့် ဟောကြားတော်မူ၏။ ထိုဟော ကြားချက်များသည်ပင် ကုဋဒန္တသုတ် ဖြစ် လာသည်။ ဒေသနာအဆုံး၌ ပုဏ္ဏားကြီး သောတာပန်တည်သည်။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၀ - ၁၄၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၃ - ၂၇၅။) တေန ခေါ ပန သမယေန ကုဋဒန္တော ပြာဟုဏော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၀။ (- ဝိ၊ ၁။ ၉၃။ မ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၁။

၁။ ၃၈၄။) ကုဋဒန္တောတိ တဿ ပြာဟုဏဿ နာမံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၃။

ကုဋဒန္တသုတ္တ (န) [ကုဋဒန္တ + သုတ္တ] ကုဋဒန္တ သုတ်။ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၅-သုတ်။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၀ - ၁၄၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၃ - ၂၇၅။ ဧဝံ မေ သုတ်။ ပ။ မဂဓေသုတိ ကုဋဒန္တသုတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၃။ (- ဗုဒ္ဓဝိ၊ ၅၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၂။ သီ၊ ၁။ ၁၆၇။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကုဋဒန္တသုတ္တဋ္ဌကထာ (ထိ) [ကုဋဒန္တသုတ္တ + အဋ္ဌကထာ] ကုဋဒန္တသုတ်အဋ္ဌကထာ။ တေ- နေဝ ဒီသနိကာယေ ကုဋဒန္တသုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁။ (- သီ၊ ၁။ ၁၆၇။)

ကုဋဓေန (ထိ) [ကုဋ + ဓေန] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော နွားမ။ (နို့ရည်အကုန်အစင် ညှစ်မရအောင် အောင့်ချုပ်တတ်သော နွားမ ဖြစ်သည်။) သေယျထာပိ နာမ ဂေါပေါ ကုဋဓေနယာ သဗ္ဗံ ခိရံ ပိဝိတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၃။ မ၊ ၁။ ၂၅၂။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၀။ ယထာ ထနေဟိ သဗ္ဗသော ခိရံ န ပဋ္ဌရတိ။ ဧဝံ ဒေါဟပဋိ- ဗန္ဓိနိ ကုဋဓေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၁၅။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀။ မ၊ ၁။ ၃၄၈။)

ကုဋနိန္ဒ (တိ) [ကုဋ + နိန္ဒ] အထွတ် - ဌ် - သို့ - ညွတ်သော။ ကုဋဂံမာ ကုဋနိန္ဒာ ကုဋသ- မောသရဏာ။ သံ၊ ၂။ ၁၃၇။ အံ၊ ၂။ ၃၂၀။ ကုဋနိန္ဒာတိ ကုဋံ ပဝိသနဘာဝေန ကုဋေ နိန္ဒာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၃။ ကုဋနိန္ဒာတိ ကုဋစိဒ္ဓိ- မဂ္ဂေ ပဝိသနဝသေန ကုဋေ နိန္ဒာ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၇။

ကုဋန္တရ (န) [ကုဋ + အန္တရ] အထွတ်ကြား၊ တောင်ထွတ် ၂-ခုတို့၏ အကြား။ တဿ ကုဋန္တရံ စိနိတွာ ဝါ ပူရေတွာ ဝါ ဧကဗဒ္ဓံ ကတွာ ဥပရိ သိမာ သမ္ပန္နိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၉။

ကုဋ္ဌပဋိကုဋ္ဌ (တိ) [ကုဋ္ဌ + ပဋိကုဋ္ဌ] ကောက်တုံ
ကောက်သော၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသူကို
တုံပြန်၍ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော၊ သူ။
ကုဋ္ဌကုဋ္ဌ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌပဏ္ဏ (န) [ကုဋ္ဌ + ပဏ္ဏ] လိမ်လည်လှည့်စား
ထားသော စာလွှာ၊ လိမ်ညာသော စာလွှာ။
အယံ မေ ကုဋ္ဌပဏ္ဏံ ဝါ ကုဋ္ဌလဉ္စ ဝါ ကတွာ
ပုတ္တေ သာတာပေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။

ကုဋ္ဌပဗ္ဗာရ (တိ) [ကုဋ္ဌ + ပဗ္ဗာရ] အထွတ်သို့
ရှိုင်းသော။ သဗ္ဗာ တာ ကုဋ္ဌနိန္နာ ကုဋ္ဌပေါ-
ဏာ ကုဋ္ဌပဗ္ဗာရာ။ သံ၊၃။၆၈။

ကုဋ္ဌပါသ (ပု) [ကုဋ္ဌ + ပါသ] လိမ်လည် လှည့်
စားထားသော ကျော့ကွင်း။ ကုဋ္ဌပါသော
နာမ ယဿ အန္တေ ဓနုကံ ဝါ အကုသကော
ဝါ အညော ဝါ ကောစိ ဒဏ္ဍကော ဗဒ္ဓေါ
ဟောတိ၊ ယော တတ္ထ တတ္ထ ရုက္ခာဒီသု
လဂ္ဂိတွာ သုကရဿ ဂမနံ နိဝါရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇။)

ကုဋ္ဌပါသဗဒ္ဓ (တိ) [ကုဋ္ဌပါသ + ဗဒ္ဓ] လိမ်လည်
လှည့်စားထားသော ကျော့ကွင်းဖြင့်-ဖွဲ့အပ်
သော - ဖမ်းမိသောသူ။ ကုဋ္ဌပါသဗဒ္ဓဿ
ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဂစ္ဆတိ။ တံ တဒေဝ ဌာနံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။

ကုဋ္ဌပေါဏ (တိ) [ကုဋ္ဌ + ပေါဏ] အထွတ်သို့
ကိုင်းသော။ ကုဋ္ဌပဗ္ဗာရ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌဗဒ္ဓ (တိ) [ကုဋ္ဌ + ဗဒ္ဓ] အထွတ်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်
သော၊ အထွတ်တပ်သော။ တဿှာ ဥဘတော-
ပက္ခံ ဝါ ကုဋ္ဌဗဒ္ဓံ ဝါ ဝနံ ဝါ စတုရဿံ ဝါ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

ကုဋ္ဌမန္တ (ပု) [ကုဋ္ဌ + မန္တ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ
သော ဗေဒင်မန္တား၊ လိမ်ညာသော ဗေဒင်
မန္တား။ ဓမ္မယုတ္တေ ပုရာဏမန္တေ နာသေတွာ

အဓမ္မယုတ္တေ ကုဋ္ဌမန္တေ ဂန္တေတွာ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (-၅၇)

ကုဋ္ဌမာန (န) [ကုဋ္ဌ + မာန။ ကုဋ္ဌံ မာနံ ကုဋ္ဌ-
မာနံ။ ကင်္ခါ၊ယော၊ မဟာဋ္ဌ၊၂။၄၁။] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသောတင်း၊ တင်းစဉ်းလဲ။ ကုဋ္ဌ-
ကဟာပဏ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌမာသ (ပု) [ကုဋ္ဌ + မာသ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသော ပဲ၊ ပိုက်ဆံပဲတု။ ကုဋ္ဌမာသ-
ကုဋ္ဌကဟာပဏာဒီဟိ ဝါပိ လဗ္ဘတိတိ ဥဇ္ဈေ-
သေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။

ကုဋ္ဌမာသက (ပု) [ကုဋ္ဌ + မာသက] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသော ပဲ၊ ပိုက်ဆံပဲတု။ ကုဋ္ဌ-
မာသကကုဋ္ဌကဟာပဏာဒီဟိပိ လဗ္ဘတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၅၈။

ကုဋ္ဌယတိ (ကြိ) [ကုဋ္ဌ + ယတိ + တိ] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲ၏။ ကုဋ္ဌေတိ ကုဋ္ဌယတိ။ နိတိ၊
ဓာ။၂၉၇။ ကုဋ္ဌေယျ-ပေဋကော။၃၀၀။

ကုဋ္ဌရာဇ (ပု) [ကုဋ္ဌ + ရာဇ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသောမင်း၊ မင်းယုတ်။ ရဋ္ဌသ္မိံ ကုဋ္ဌ-
ရာဇဿ၊ ဗဟု အဓမ္မိကော ဇနော။ ဇာ၊၁။
၃၉၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။) ကုဋ္ဌရာဇဿာတိ
ပါပရညော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၇။

ကုဋ္ဌရာဇပုတ္တ (ပု) [ကုဋ္ဌ + ရာဇပုတ္တ] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသော မင်းသား။ တသ္မိံ နဂရေ
ကုဋ္ဌရာဇပုတ္တော ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော
ကုဋ္ဌစိတ္တုပ္ပါဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

ကုဋ္ဌဝစ္ဆ (ပု) [ကုဋ္ဌ + ဝစ္ဆ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ
သော နွားငယ်။ ဝဓိတံ ကုဋ္ဌဝစ္ဆံ ဒမေတု-
ကာမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၂။

ကုဋ္ဌဝဿ (န) [ကုဋ္ဌ + ဝဿ] ကောက်ကျစ်စဉ်း
လဲသောရဟန်း ဝါ(နှစ်)၊ လိမ်ညာသော ဝါ။
ကုဋ္ဌဝဿာနိ ဂဏေတွာ ဝါ ဂဏှန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၀။)

ကုဋ္ဌဝါဏီဇ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဝါဏီဇ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော ကုန်သည်၊ လိမ်ညာတ်သော ကုန်သည်။ အယံ ပုရေ မာတရံ ဟိ သတိ၊ အယံ ပန ကုဋ္ဌဝါဏီဇော။ ပေတ။ ၁၇၃။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅၊ ၃၀၁။) ကုဋ္ဌဝါဏီဇောတိ ခလ-ဝါဏီဇော၊ ဝဉ္စနာယ ဝဏိဇကောရကောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၃။

ကုဋ္ဌဝါဒ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဝါဒ] ကောက်ကျစ်စဉ်း လဲ၏ဟုပြောဆိုခြင်း။ ကိဿ ပန တံ ပြာဟ္မဏ အကုဋ္ဌံ ကုဋ္ဌဝါဒေန ပါပေသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၇။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။)

ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ကုဋ္ဌ+ဝိနိစ္ဆယ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော အဆုံးအဖြတ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိက (တိ) [ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယ+ဏိက] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော အဆုံးအဖြတ်ကို ပြုတတ်သော၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော အဆုံးအဖြတ်၌ ယှဉ်သောသူ။ အတ္ထသာဓ-နေ ပဝတ္တာနံ ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိကာနမ္ပိ ကုဋ္ဌသက္ခိ-နမ္ပိ သဗ္ဗေသံ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၅။ (-ပေတ၊ ၄။ ၁၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။) ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိကာနန္တိ ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယေ နိယုတ္တာနံ ဝိနယဓရာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၃။

ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိကပေတ (ပု) [ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိက+ပေတ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော အဆုံး အဖြတ်ကို ပြုဘူးသော ပြိတ္တာ။ သတ္တရိ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တေ ကုဋ္ဌဝိနိစ္ဆယိကပေတံ အာရဟ္မ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၉၄။

ကုဋ္ဌဝေဒီ (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဝိဒ+ဏီ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲမှုကို သိတတ်သော၊ ကောက်ကျစ်စဉ်း လဲနည်းကို သိသောသူ။ ကုဋ္ဌဝေဒီ ပုရေ အာသိ၊ ပိသုဏော ပိဋ္ဌိမံသိကော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။ ကုဋ္ဌဝေဒီတိ ကုဋ္ဌဇာနနကော ဂါမ-

ကုဋ္ဌကော ဝါ လောကဿ အနတ္ထကာရ-ကော ဝါ တုလာကုဋ္ဌာဒိကာရကော ဝါ ကုဋ္ဌကာရကော ဝါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၁၀၀။

ကုဋ္ဌသက္ခိ (ပု) [ကုဋ္ဌ+သက္ခိ] ကောက်ကျစ်စဉ်း လဲသော သက်သေ၊ မတရားသက်သေ။ ကုဋ္ဌ-ဝိနိစ္ဆယိက-ကြည့်။

ကုဋ္ဌသက္ခိဩတာရဏ (န) [ကုဋ္ဌသက္ခိ+ဩတာ-ရဏ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော သက်သေ ကို ချသွင်းခြင်း။ မတရားသက်သေ - ထူ-ပြ - ခြင်း။ အဇိနိတိ ကုဋ္ဌသက္ခိဩတာရဏေန ဝါဝါဒပဋိဝါဒေန ဝါ ကရဏုတ္တရိယကရဏေန ဝါ အဇေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၀။)

ကုဋ္ဌသက္ခိ (တိ) [ကုဋ္ဌသက္ခိ+တ္တိ] ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲသော သက်သေရှိသော၊ မတရား သက်သေရှိသောသူ။ နေကတိကာ ဝဉ္စနိ-ကာ၊ ကုဋ္ဌသက္ခိ အပါဠိကာ။ ထေရ၊ ၃၉၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၀။ ကုဋ္ဌသက္ခိတိ အယာထာ-ဝသက္ခိနော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။

ကုဋ္ဌသင်္ဂဟိတ (တိ) [ကုဋ္ဌ+သင်္ဂဟိတ] အထွတ် ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ကုဋ္ဌာဂါရိ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌသမုဏ္ဍိတ (တိ) [ကုဋ္ဌ+သမုဏ္ဍိတ] အထွတ် ၏ပျက်စီးခြင်း။ ကုဋ္ဌသမုဏ္ဍိတာ သဗ္ဗာ တာ သမုဏ္ဍိတံ ဝစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၄၅၄။ ကုဋ္ဌသမုဏ္ဍိ-တာတိ ကုဋ္ဌဿ သမုဏ္ဍိတေန။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ ကုဋ္ဌဿ သမုဏ္ဍိတေန ဝိနာသေန ဘိဇ္ဇနေန။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။

ကုဋ္ဌသမောသရဏ (တိ) [ကုဋ္ဌ+သမောသရဏ။ ကုဋ္ဌံ သမောသရန္တိတိ ကုဋ္ဌသမောသရဏာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။] အထွတ်သို့ ကောင်းစွာစုဝေး သော။ သဗ္ဗာ တာ ကုဋ္ဌဂံမာ ကုဋ္ဌသမော-သရဏာ။ သံ၊ ၁။ ၄၅၄။ (-သံ၊ ၂။ ၁၂၇။ အံ၊ ၂။ ၃၂၀။) ကုဋ္ဌသမောသရဏာတိ ကုဋ္ဌေ

သမောသရိတော ဌိတာ။ သံဠု၂။၃၀၃။
ကုဋသမောသရဏာတိ ဆိဒ္ဓေ အနုပဝိသန-
ဝသေန စ အာဟစ္စ အဝတ္ထာနေန စ ကုဋေ
သမောဒဟိတော ဌိတာ။ အံဠု၂။၁၁၇။

ကုဋသဟဿ (န) [ကုဋ + သဟဿ] သံတူ
တထောင်။ တတ္ထ သဌိကုဋသဟဿာနီ-
(ပေတ။၂၁၇)တိ သဌိမတ္တာနံ အယောကုဋ-
သဟဿာနီ။ ပေတဠု။၂၆၇။ ကုဋသဟဿ
(မဠု၂။၂၃၃-လာ) ပါဠိသည် အိုးတထောင်
ဟော ကုဋသဟဿမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်
ဖြစ်သည်။

ကုဋသိမ္ဗလီ (ပု) [ကုဋ+သိမ္ဗလီ။ (ကုဋဂါလုလီ-
သံ)] ကုတ်ဟံ၊ သဘောလဲ။ (ထောမဉ္ဇ
လက်ပံနက်။ P.S.E.D. ၌ လက်ပံတမျိုး။
ဓာန်၊သျှ၊၌ ကုတ်သျှင်း ဟု အမျိုးမျိုး ပြန်
ဆိုကြသည်။) ကုဋသိမ္ဗလီ တေသံ အဂ္ဂမက္ခာ-
ယတိ။ သံဠု။၂၀၉။

ကုဋသိသ (ပု) [ကုဋ+သိသ] အထွတ်ကို-အဦး
-မူခြင်း-ပြုခြင်း၊ အထွတ်ကိုပဓာနပြုခြင်း။
မဟာနေရုနော ကုဋန္တိ ကုဋသိသေန သက-
လမေဝ သိနေရုပဗ္ဗတရာဇံ ဝဒတိ။ ထေရဠု၊
၂။၅၀၁။ (-အပဠု၁။၂၇၇။)

ကုဋသုတ္တ (န) [ကုဋ+သုတ္တ] ကောက်ကျစ်စဉ်း
လဲသောသုတ်၊ မှားသော-မမှန်ကန်သော-
သုတ်။ ယံ ကိဉ္စိ ကုဋသုတ္တံ ဗာဟိရကသုတ္တာ-
ဒိဝစနံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၃။
(-၂၀၂။)

ကုဋသုဝဏ္ဏ (န) [ကုဋ+သုဝဏ္ဏ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသောရွှေ၊ ရွှေတူ။ သုဝဏ္ဏန္တိ ကုဋ-
သုဝဏ္ဏမ္မိ ဝုစ္စတိ။ ဒီဠု၊၂။၂၆၆။ မဠု၊၁။
၃၃၆။

ကုဋဿ (ပု) [ကုဋ+အဿ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲသော မြင်း။ သော တံ ဒမေတုံ၊
အသက္ကောန္တော “ကုဋဿော အယံ မဟာ-
ရာဇာ”တိ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ မဠု၂။၁၁၂။

ကုဋဟတ (တိ) [ကုဋ+ဟတ] တောက်ဖြင့်ညှဉ်း
ဆဲအပ်သော(နှား)။ ဂါဝေါ ကုဋဟတာဝ န
ဟိ ဝါရုဏိယာ။ ဇာ၊၁။၃၆၄။ ဇာ၊ဠု၊၅။၁၈။
ကုဋဟတာဝါတိ ဂီဝါယ ဗဒ္ဓေန ကုဋေန
ဟတာ ဂါဝေါ ဝိယ။ ဇာ၊ဠု၊၅။၂၀။

ကုဋာကာရ (ပု) [ကုဋ+အာကာရ] ကောက်
ကျစ်စဉ်းလဲသော အမူအရာ။ ယထာ အဒန္တ-
ဟတ္ထိဒမ္မာဒယော ကုဋာကာရံ အကတွာ။
မဠု၊၄။၁၄၁။ (-မဠု၂။၂၄၇။) ကုဋာကာ-
ရန္တိ ဂါဠုသာဌေယျံ အပ္ပတိရူပေ ဌာနေ
ခန္ဓဂတပါတနာဒိ။ မဠု၊၂။၃၄၅။

ကုဋာဂါရ (န) [ကုဋ+အဂါရ] (၁) အထွတ်
တပ်သော- အိမ်- ကျောင်း- အဆောင်-
ပြာသာဒ် (ထောမ-၌ လသာဆောင်။ ပျော်
ပွဲ ကစားရုံများကိုလည်း ဟောကြောင်း
ဆိုသေး၏)။ (တိ) (၂) အထွတ်တပ်သော
အဆောင်ရှိသော။ (က) သေယျထာပိ
ဘိက္ခဝေ ကုဋာဂါရံ ဝါ ကုဋာဂါရသာလံ ဝါ။
သံ၊၁။၃၂၆။ (- အံ၊၁။၉၉။ မဟာနိ။၅၁၊
၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂၅။) ကုဋာဂါရန္တိ ကေကဏ္ဍိကံ
ဂါဟာပေတွာ ကတံ အဂါရံ။ သံဠု၊၁။၁၀၆။
ကုဋာဂါရနီတိ ကုဋသင်္ဂဟိတာနိ အဂါရနိ။
အံဠု၊၂။၆၉။ ကုဋာဂါရတိ ကဏ္ဍိကံ အာ-
ရောပေတွာ ကတဂေဟတော။ မဟာနိ၊ဠု။
၁၇၁။ ကုဋာဂါရံ ဒွိဟိ ကဏ္ဍိကာဟိ ကာ-
တဗ္ဗပါသာဒေါ.... ကုဋာဂါရံ ယော ကောစိ
ကဏ္ဍိကာဗဒ္ဓပါသာဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠု၊၁။၅၃။
(တိ) (၂) ကုဋာဂါရ နိဝေသာ မေ၊
ဝိဘတ္တာ ဘာဂသော မိတာ။ ဝိမာန။၁၀။
ကုဋာဂါရတိ သုဝဏ္ဏမယကဏ္ဍိကာဗဒ္ဓဂေဟ-
ဝန္တော။ ဝိမာန၊ဠု။၄၄။

ကုဋာဂါရ (န) [ကုဋာဂါရ+ဂဗ္ဘ] အထွတ်
တပ်သော အိမ်၏ တိုက်ခန်း။ ဣဒမဿ
ကုဋာဂါရံ၊ သောဝဏ္ဏပုပ္ဖမာလျဝိတိကိဏ္ဍိ။
ဇာ၊၂။၂၉။ ဇာ၊ဠု၊၅။၁၉၉။ ကုဋာဂါရန္တိ

သတ္တရတနဝိစိတ္တော သယနကုဋ္ဌာဂါရဂဗ္ဗော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၀။

ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကာ (ထိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ကဏ္ဍိ-
ကာ] အထွတ်တပ်သော ကျောင်း၏အထွတ်။
ထေရော တဿ စိတ္တံ ဥတု အာကာသေ
ဥပ္ပတိတု ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကံ နိဿာယ
ပလ္လင်္ကေန နိသိဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀၊၂၂၅။) ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိ-
ကတ္ထာယာတိ ကုဋ္ဌာဂါရဿ ကုဋ္ဌတ္ထာယ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈။

ကုဋ္ဌာဂါရကုဋ္ဌိ (ထိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ကုဋ္ဌိ] အထွတ်
တပ်သောအိမ်၏ ဝမ်း၊ အထွတ်တပ်သော
အိမ်၏ လသာဆောင်။ သီဟပဉ္စရေန နိက္ခ-
မိတု ကုဋ္ဌာဂါရကုဋ္ဌိယံ နိသိဒ္ဓိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၂၆၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၇။)

ကုဋ္ဌာဂါရကုဋ္ဌိပမာဏ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရကုဋ္ဌိ+
ပမာဏ] အထွတ်တပ်သော အိမ်၏ လသာ
ဆောင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဘောဂေဟိ
ပရိက္ခိပိတု ကုဋ္ဌာဂါရကုဋ္ဌိပမာဏံ ဖဏံ
မာပေတု ထေရဿ ဥပရိ ဓာရေသိ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

ကုဋ္ဌာဂါရဂတ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ဂတ] အထွတ်
တပ်သောကျောင်းသို့ ရောက်သော၊ အထွတ်
တပ်သော ကျောင်း၌နေသော၊ သူ။ ဘဂဝါ
ကုဋ္ဌာဂါရဂတေဟိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ
သဒ္ဓိ* ဝါဏိဇဂါမံ ဂန္ဓာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

ကုဋ္ဌာဂါရဂဗ္ဗ (ပု) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ဂဗ္ဗ] အထွတ်
တပ်သော အိမ်၏ အခန်း။ ဟမ္မိယဂဗ္ဗောတိ
အာကာသတလေ ကုဋ္ဌာဂါရဂဗ္ဗော ဝါ မုဏ္ဍ-
စွဒနဂဗ္ဗော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။

ကုဋ္ဌာဂါရဂဗ္ဗသတ (န) [ကုဋ္ဌာဂါရဂဗ္ဗ+သတ]
အထွတ် တပ်သော ကျောင်းခန်း တရာ။

မိဂါရမာတုပါသာဒဿ စ ဟေဋ္ဌာ ပဉ္စကုဋ္ဌာ-
ဂါရဂဗ္ဗသတနိ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

ကုဋ္ဌာဂါရဌာန (န) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ဌာန] အထွတ်
တပ်သော စံကျောင်းရှိရာ အရပ်။ အထ နံ
ရာဇာ ထေရဿ ကုဋ္ဌာဂါရဌာနံ ပေသေသိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။

ကုဋ္ဌာဂါရထူပိကာ (ထိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ထူပိကာ]
အထွတ်တပ်သော ကျောင်း၏အထွတ်။ ပိဋ္ဌ-
ဝံသဿ ဝါ ကုဋ္ဌာဂါရထူပိကာယ ဝါ ပဿေ
နိသိန္ဓော။ ကခါ။၂၀၈။ ကဏ္ဍိကံ ဂါဟာပေ-
တု ကတသေနာသနဿပိ အတ္ထိတာယာတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တေနာဟ ကုဋ္ဌာဂါရထူပိ-
ကာယ ဝါတိ။ ကုဋ္ဌာဂါရကဏ္ဍိကာယ ဥပရိ
ထူပိကာယ ဝါတိ အတ္ထော။ ကခါ၊ ယော၊
မဟာဋီ၊၃။၃၉၆။

ကုဋ္ဌာဂါရဒွါရ (ထိ၊န) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ဒွါရ] အထွတ်
တပ်သော ပြာသာဒ် တံခါး။ နယိဒံ တယာ
သဒ္ဓိ* ဝသနဌာနန္တိ ဧဝံ တယော ဝိတက္ကေ
ကုဋ္ဌာဂါရဒွါရေယေဝ နိဝတ္တေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။)

ကုဋ္ဌာဂါရပမာဏ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ပမာဏ]
အထွတ်တပ်သော အိမ်အတိုင်းအရှည် ရှိ
သော။ တဒနန္တရံ ကုဋ္ဌာဂါရပမာဏေပါသာ-
ဏေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၃။)

ကုဋ္ဌာဂါရမတ္ထက (ပု) [ကုဋ္ဌာဂါရ+မတ္ထက]
အထွတ်တပ်သော စံကျောင်း၏ အထက်။
စေတိယံ သဟ ဝတ္ထုနာ ဥပ္ပတိတု ကုဋ္ဌာဂါ-
ရမတ္ထကေ အဋ္ဌာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။

ကုဋ္ဌာဂါရမဟာဂေဟစန္ဒာယာ (ထိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ-
မဟာဂေဟ+ဆာယာ] အထွတ်တပ်သော
ကျောင်းကြီးရိပ်။ ကုဋ္ဌာဂါရမဟာဂေဟစန္ဒာ-
ယာယ ဖရိတောကာသေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၇၇။

ကုဋ္ဌာဂါရယာန (န) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ယာန] အထွတ်တပ်သော ပြာသာဒ်ယာဉ်။ သတ္တာပဉ္စဟိ ဆဋ္ဌဘိညသတေဟိ ပရိဝုတော ကုဋ္ဌာဂါရယာနေန မဏိဝဏ္ဏံ အာကာသံ ဝိလေခန္တော ဝိယ သာကေတနဂရံ အဂမာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။

ကုဋ္ဌာဂါရဝရ (ပု) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ဝရ] မြတ်သော အထွတ်တပ်သော ပြာသာဒ်။ ကုဋ္ဌာဂါရဝရေရမ္မေ၊ သဗ္ဗသောဝဏ္ဏမယေ သုဘေ။ အပ၊၂။၂၁၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၀။

ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပမ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရဝရ+ဥပမာ] မြတ်သော အထွတ်တပ်သော အိမ်နှင့် တူသော။ နီလဗ္ဗကုဋ္ဌသဒိသာ၊ ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပမာ။ ထေရ၊၂၅၁။

ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပေတ(တိ)[ကုဋ္ဌာဂါရဝရ+ဥပေတ]
(က) မြတ်သောအထွတ်တပ်သောအဆောင်နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ခ) မြတ်သော အထွတ်တပ်သော အိမ်၌ - ကပ်ရောက်သော - နေသော။ သူ။ (က) ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပေတာ၊ သတ္တရတနဘူသိတာ။ အပ၊၁။၂။ ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပေတာ ကုဋ္ဌာဂါရဝရေဟိ ကဏ္ဍိကကုဋ္ဌာဂါရဝရေဟိ ဥပေတော သမန္နာဂတော သောပါသာဒေါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။
(ခ) ကုဋ္ဌာဂါရဝရူပေတ (ဇာ၊၁။၃၀၆) နှိ ကုဋ္ဌာဂါရဝရေန ဥပဂတံ၊ ဧကံ ဝရကုဋ္ဌာဂါရဝါသိနန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။

ကုဋ္ဌာဂါရဝရေစိတ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရဝရ+ဩစိတ] မြတ်သော အထွတ်တပ်သော အဆောင်ဖြင့်-စီအပ်-တိုးပွားစေအပ်-သော။ ကုဋ္ဌာဂါရဝရေစိတ(ဇာ၊၂။၁၉၆) နှိ ဝရကုဋ္ဌာဂါရေဟိ ဩစိတံ သမောစိတံ၊ ဝစိတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၉။

ကုဋ္ဌာဂါရသဏ္ဌာန (န) [ကုဋ္ဌာဂါရ+သဏ္ဌာန] အထွတ်တပ်သော အိမ်အသွင် သဏ္ဌာန်။

ဝိမာနေ အာဂစ္ဆန္တေ ကုဋ္ဌာဂါရသဏ္ဌာနံ ပညာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။

ကုဋ္ဌာဂါရသတ (န) [ကုဋ္ဌာဂါရ+သတ] အထွတ်တပ်သော ကျောင်းတရား။ ပဉ္စပိ ကုဋ္ဌာဂါရသတာနိ အာကာသေ ဥပ္ပတိ သု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

ကုဋ္ဌာဂါရသမ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+သမ] အထွတ်တပ်သော အိမ်နှင့်တူသော။ သနနိစိတပတ္တသဉ္စန္ဒသာခါပသာခါ ကုဋ္ဌာဂါရသမာ မနောရမာ ရုက္ခာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။

ကုဋ္ဌာဂါရသဟဿ (န) [ကုဋ္ဌာဂါရ+သဟဿ] အထွတ်တပ်သော အိမ်တထောင်။ တေသံ ခေါ ပန ဘိက္ခု စတုရာသီတိယာ ကုဋ္ဌာဂါရသဟဿာနံ ဧကညေဝ တံ ကုဋ္ဌာဂါရဟောတိ။ သံ၊၂။၁၁၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၅။)

ကုဋ္ဌာဂါရသလာ (ထိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+သလာ]
(က) အထွတ်တပ်သောကျောင်း။ (ခ) အထွတ်တပ်သောကျောင်းကို အတွင်းပြု၍ ဆောက်လုပ် အပ်သော ကျောင်း။ (ဤနေရာ၌ဥပစာဖြစ်၍ သံသာအရံတခုလုံးကိုယူရမည်။ဤကျောင်းတိုက်သည်ဝေသာလီပြည်အနီး မဟာဝုန်တောမှ ကျောင်းတိုက်ကြီးတခုဖြစ်သည်။ ဤကျောင်းတိုက်၌ ဘုရားရှင်အကြိမ်ပေါင်းများစွာ သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူခဲ့ဘူးသည်။ ဘုရားရှင် ဤကျောင်းတိုက်၌သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူစဉ် မကြာခဏလာ၍ တရားဓမ္မနှင့် ပတ်သက်သော ပြဿနာအထွေထွေကို မေးမြန်း လျှောက်ထားကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကား— မဟာလိဩဒ္ဓဒ္ဓ(ဒီ၊၁။၁၄၃-၁၅၀။) သုနက္ခတ္တ (ဒီ၊၃။၇-၈။ မ၊၃။၃၉-၄၈။) စူဠသစ္စကနှင့် မဟာသစ္စက (မ၊၁။၂၈၉-၃၁၇။) ဝဿကာရပုဏ္ဏား (မ၊၃။၆၄။) စူဠကောကနဒါနတ်သမီး (သံ၊၁။၂၇-၈။) ဥဂ္ဂသုကြွယ် (သံ၊၂။၃၂၇။)

နန္ဒက (သံ၊ ၃။ ၃၄၀။) ဘဒ္ဒိယ (အံ၊ ၁။ ၅၁။) ပိဂိယာနိပုဏ္ဏား (အံ၊ ၂။ ၂၀၆-၉။) သီဟ စစ်သူကြီး (အံ၊ ၃။ ၂၄။) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဤကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူစဉ် နေအခါ၌ စာပါလ စေတီသို့ ကြွ၍ အပန်းဖြေ နားနေတော်မူ လေ့ရှိ၏ (သံ၊ ၃။ ၂၂၆။)။ ယင်းစေတီ၌ နေသန့် နေခိုတော်မူစဉ် မာရ်နတ်လာ၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုချိန် တန်ပြီ ဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထားသည် (သံ၊ ၃။ ၂၂၇။)။ မာရ်နတ်အလိုအတိုင်း နောက် ၃-လကြာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း မိန့်ဆိုတော် မူသည်။ (သံ၊ ၃။ ၂၃၀။)။ ဘုရားရှင်သည် တချိန်က အချင်းချင်း စကားကျယ်လောင်စွာ ပြောဆို နှုတ်ဆက်ကြသဖြင့် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းမှ နှင်ထုတ်ခဲ့ဘူးသော ရဟန်းများကို ဤကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်တော်မူစဉ် ပြန်၍ ခေါ်တော်မူသည် (ဥဒါန။ ၁၀၅-၆)။ မဟာပဇာပတိဂေါတမီနှင့် အပေါင်းအသင်း သာကီဝင် မင်းသမီးများကို ဤကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်တော်မူစဉ် ဘိက္ခုနီမ ဝတ်ခွင့်ပြုတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ဤကျောင်းတိုက်သည် ဘိက္ခုနီသာသနာ စ၍ဖြစ်ပေါ်ရာ ကျောင်းတိုက်ကြီးဖြစ်သည် (ဝိ၊ ၄။ ၄၄၂-၇)။ ဘုရားရှင်နှင့်အတူ ဤကျောင်းတိုက်၌ အခါအားလျော်စွာ သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသည့် ထင်ရှားသော ရဟန်း သာမဏေများကား— အာနန္ဒာ (သံ၊ ၃။ ၂၂၆၊ ၃၅၄။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁။) အနုရာဇ (သံ၊ ၂။ ၉၄။) နာဂိတနှင့် သီဟသာမဏေ (ဒီ၊ ၁။ ၁၄၄။) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ရှင်အာနန္ဒာ ဤကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးစဉ် အဘယနှင့် ပဏ္ဍိတကုမာရ (လိစ္ဆဝိမင်း) တို့သည် ရှင်အာနန္ဒာထံလာ၍ “ဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်မှု နည်းလမ်းနှင့် ပတ်သက်၍ နိဂဏ္ဌတက္ကတွန်း အယူဝါဒနှင့် ဘုရားအယူ

ဝါဒ မည်သို့ ကွာခြားချက်ရှိကြောင်း” မေးမြန်း လျှောက်ထားဘူးသည် (အံ၊ ၁။ ၂၂၁-၂)။ ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနွှစ် ၁၁၀-အကြာတွင် ဤကျောင်းတိုက်၌ ယသကာကဏ္ဍက-ပုတ္တထေရ် သီတင်းသုံး နေထိုင်သည်။ (ဝိ၊ ၂။ ၄၀၅။) (က) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ကုဋ္ဌာဂါရံ ဝါ ကုဋ္ဌာဂါရသလံ ဝါ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၆။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။) ကုဋ္ဌာဂါရသလံတိ ဒွေကဏ္ဍိကေ ဂဟေတွာ ကတသာလာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ ကုဋ္ဌေန ယုတ္တော အဂါရော၊ သောယေဝ သာလာတိ ကုဋ္ဌာဂါရသလာ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉။ (ခ) ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ မဟာဝနေ ကုဋ္ဌာဂါရသလာယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၃။ သံ၊ ၃။ ၂၇၇။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁။ ဥဒါန။ ၁၀၅။ ကုဋ္ဌာဂါရသလာ ပန မဟာဝနံ နိဿာယ ကတေ အာရာမေ ကုဋ္ဌာဂါရံ အန္တောကတွာ ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆဒနေန ကတာ သဗ္ဗကာရသမ္ပန္နာ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋ္ဌိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁-၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၆။ ကုဋ္ဌာဂါရသလာယန္တိ တသ္မိံ ဝနသဏ္ဍေ သံဃာရာမံ ပတိဋ္ဌပေသု၊ တတ္ထကဏ္ဍိကံ ယောဇေတွာ ထမ္မာနံ ဥပရိ ကုဋ္ဌာဂါရသလာသင်္ခေပေန ဒေဝဝိမာနသဒိသံ ပါသာဒံ အကံသု၊ တံ ဥပါဒါယ သကလောပိ သံဃာရာမော ကုဋ္ဌာဂါရသလာတိ ပညာယိတ္ထ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၂။ (- အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၅။)

ကုဋ္ဌာဂါရသလနိယာမ (ပ) [ကုဋ္ဌာဂါရသလ+နိယာမ] အထွတ်တပ်သော ကျောင်းအသွင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကုဋ္ဌာဂါရသလသင်္ခေပ (ပ) [ကုဋ္ဌာဂါရသလ+သင်္ခေပ] အထွတ်တပ်သော ကျောင်းအသွင်။ ကုဋ္ဌာဂါရသလသင်္ခေပေန (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆) တိ ဟံသဝဋ္ဌကစ္ဆန္နေန ကုဋ္ဌာဂါရသလနိယာမေန။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ (- သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃၀။)

ကုဋ္ဌာဂါရာကာရ (ပု) [ကုဋ္ဌာဂါရ+အာကာရ] အထွတ်တပ်သော အိမ်အသွင်။ ပဒုမပုဗ္ဗေဟိ ကုဋ္ဌာဂါရာကာရေန သဉ္ဇာဒေတွာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။

ကုဋ္ဌာဂါရာဘိမုခ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+အဘိမုခ] အထွတ်တပ်သော စံကျောင်းသို့ ရှေးရှုသော။ ဂစ္ဆာပိ ဂုမ္မာပိ သဗ္ဗေ ကုဋ္ဌာဂါရာဘိမုခါ ဟုတွာ အဋ္ဌသု။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။

ကုဋ္ဌာဂါရူပမ (တိ) [ကုဋ္ဌာဂါရ+ဥပမာ] အထွတ်တပ်သော အိမ်နှင့်တူသော။ သနစိတပတ္တသဉ္ဇန္တသာခါပသာခါ ကုဋ္ဌာဂါရူပမာ မနောရမာ ရုက္ခာ တေသံ မနုဿာနံ နိဝေသနကိစ္စသာဓေန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၆။

ကုဋ္ဌာလိဝိဟာရ (ပု) [ကုဋ္ဌာလိ+ဝိဟာရ] ကုဋ္ဌာလိကျောင်း။ တတော သာကိယဝံသဝိဟာရေ၊ ကုဋ္ဌာလိဝိဟာရေ၊ အန္တရသောဗ္ဗေ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၆။

ကုဋ္ဌာသိဉ္ဇနယောဂ္ဂ (တိ) [ကုဋ္ဌာသိဉ္ဇန+ယောဂ္ဂ] အိုးဖြင့် (ရေ) သွန်းလောင်းခြင်းအားလျော်သော၊ အိုးဖြင့် (ရေ) သွန်းလောင်းခြင်းကြောင့် ကျသွားနိုင်သော။ ဝေမာဒိသဒ္ဓေန ကုဋ္ဌာသိဉ္ဇနယောဂ္ဂတနုကဒ္ဓမာဒိနံ ဂဟဏံ။ ကခါ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။

ကုဋ္ဌေတိ (ကြိ) [ကုဋ္ဌ+ဧတ+တိ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ၏။ ကုဋ္ဌယတိ-ကြည့်။

ကုဋ္ဌေယျ ခ (န) [ကုဋ္ဌ+ဧယျ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသည်၏ အဖြစ်၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ-ခြင်း-မှု။ သာဌေယျာနိ ကုဋ္ဌေယျာနိ။ မ၊ ၂။ ၃။ အံ၊ ၃။ ၃၂၊ ၃၉၂။ ကုဋ္ဌေယျာနိတိ ကုဋ္ဌတ္တာနိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅။ ကုဋ္ဌေယျာနိတိ ကုဋ္ဌဘာဝါ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၅၊ ၃၂၅။

ကုဋ္ဌေယျ ၂ (ကြိ) [ကုဋ္ဌ+ဧတ+ယျ] ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲရာ၏။ ကုဋ္ဌယတိ-ကြည့်။

ကူပ^၁ [ကု+ပ။ ကဝန္တိ နဒန္တိ ဧတ္တာတိ ကူပေါ၊ ဥဒပါနေ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၁၅။] တွင်း။ (က) ရေတွင်း။ (ခ) ကျင်ကြီးတွင်း၊ အိမ်သာတွင်း။ ကဒ္ဓမေ လဂ္ဂိယပိ ကူပေ ပတိတာယပိဓေသေ နယော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၅။) (က) ဧကေကဿ စက်မဿ ကောဋ္ဌိယံ ဧကေကော ဥဒကဘရိတော ကူပေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၉၃။ (-အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၃။) (ခ) ကူပေ ကဋ္ဌံ န ပါတေယျ၊ ခေဋ္ဌံ ပဿာဝဒေါဏိယာ။ ခုဒ္ဓသိက္ခာ။ ၁၅၉။ ကူပေတိ ဝစ္စာဝါဋ္ဌေ။ ခုဒ္ဓသိက္ခာ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၃၃၃။

ကူပ^၂ (ပု) [ကူပ+အ] ရွက်တိုင်၊ လင်းယဉ်တိုင်။ ကူပဿ ဧကံ အင်္ဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၄။ အာဝါဋ္ဌေ ဥဒပါနေ စ၊ ကူပေါ ကုမ္ဘေ စ ဒိဿတိ။ ဓာန်၊ ၉၃။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ကူပက (ပု) [ကူပ+ဏ္ဍ။ ကူပ+က။ ကူပ ဂမနေ၊ ဏ္ဍ၊ ကူပကော၊ အပစ္စယော ဝါ၊ တဒါ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ ဌီ၊ ၆၆၆။] ရွက်တိုင်၊ လင်းယဉ်တိုင်။ တယော ကူပကာ ဣန္ဒနိလမဏိမယာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၄၃။ ဓာန်၊ ၆၆၆။)

ကူပကမတ္ထက (ပု) [ကူပက+မတ္ထက] ရွက်တိုင်ထိပ်၊ လင်းယဉ်တိုင်ထိပ်။ မဟာသတ္ထော ကူပကမတ္ထကေ ဌိတောဝ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၄၃။

ကူပကယဋ္ဌိ (ထိ) [ကူပက+ယဋ္ဌိ] ရွက်တိုင်၊ လင်းယဉ်တိုင်။ သော ကူပကယဋ္ဌိတော အာကာသံ လမ္ပိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၅။

ကူပကယဋ္ဌိမတ္ထက (ပု) [ကူပကယဋ္ဌိ+မတ္ထက] ရွက်တိုင်ထိပ်၊ လင်းယဉ်တိုင်ထိပ်။ တေန သဒ္ဓိံ ကူပကယဋ္ဌိမတ္ထကံ အာရုယျ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇။

ကုပခဏ (တိ) [ကုပ+ခနု+အ] တွင်းတူးတတ်
သော၊ သူ။ ယေ ကေစိ ကုပါ ဣဓဇီဝလော-
ကေ၊ လောဏုဒကာ ကုပခဏေဟိ ခါတာ။
ဇာ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၆၀။

ကုပတဋ္ဌ (တိ) [ကုပ+တဋ္ဌ] တွင်းကမ်းပါး။
သစေပိ ကေော ကုပေ ဟောတိ၊ ကေော
ကုပတဋ္ဌေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၃။
ကင်္ခါ။ ၂၃၀။

ကုပတလ (န) [ကုပ+တလ] တွင်းအပြင်၊ တွင်း
မျက်နှာပြင်။ တတ္ထ ယထာ အဗ္ဗောဓိန္ဒုဥဒက-
နိဿန္တေ နဒီတိရကုပကေန ကုပတလံ ဇာနာ-
တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၃၅၇။ (-
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၃။)

ကုပသယ (တိ) [ကုပ+သိ+ဏ] တွင်း၌-နေ
သော-တည်သော၊ သူ။ ဆန္ဒော ကုပသ-
ယောဝ ကဏ္ဍသပ္ပေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅။ ကုပသ-
ယောတိ ဗိလာသယော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။

ကုရ (ပ) [ကု+ဥရ။ ကု သဒ္ဓေါ၊ ကုရော။ ရှု။
၆၀။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၁၃၁၆။] ထမင်း။ ပုန
အပရံဝိထံ စရိတွာ သုက္ခံ ကုရံ အာဒါယ
ဝိဟာရံ ဟရိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၆။ (ဩဒနော
ဝါ ကုရံ ဘတ္တိဟု ဓာနံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၄၆၅-၌ ကုရ
ဟု ရဿန္တံ ရှိသည်။)

ကုလ (န) [ကုလ+ဏ။ ကုလ အာဝရဏေ၊
ဏော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၆၆၄။] (၁) ကမ်းပါး။ (၂)
စုံစုံတက်ခြင်း၊ မို့မောက်ခြင်း။ (၁) အထ
နာဝါ ကုလံ လဘတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၂၁၆။ (၂) ဥဂ္ဂတံ ကုလံ ဥဿိတ-
ဘာဝေါ တေဿာတိ ဥက္ကုလံ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၃၁။

ကုလင်္ကသ (တိ) [ကုလင်္က+သ?] ကမ်းအမှတ်
အသားရှိသော။ နဒီ နဝေါဒကဿ ပူရာ ဟာ-
ရဟာရိနိ ကုလင်္ကသံ မံ ရမေတိ။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၃၁။

ကုလဇ (တိ) [ကုလ+ဇန+ကိ] ကမ်းပါး၌
ပေါက်သော။ ပဋေဝ ဓုတ္တဿ ဒုမောဝ
ကုလဇော (ဇာ၊ ၁။ ၃၅၅) တိ နဒီကုလေ
ဇာတဒုမောဝ ကုလေ လုဇမာနေ လုဇတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀၃။

ကုလဋ္ဌာန (န) [ကုလ+ဋ္ဌာန] ကမ်းပါးအရပ်။
နိစဝတ္ထုကောတိ ကုပဿ သမန္တာ ကုလ-
ဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၃။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။)

ကုလပလ္လဂ္ဂ (န) [ကုလ+ပလ္လဂ္ဂ] ကမ်းပါးပျက်၊
ကမ်းပြိုသောမြေ။ ယံ ဟောတိ ကုလပလ္လဂ္ဂံ
ဝါ မူသိကုက္ကရော ဝါ။ မ၊ ၂။ ၂၄၂။

ကုလေရုက္ခ (ပ) [ကုလ+ရုက္ခ] ကမ်းပါး၌ပေါက်
သောသစ်ပင်၊ ကမ်းနားသစ်ပင်။ ယထာ
ဝနေကုသလော ကုလေရုက္ခာ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၃၁၆။

ကေက (ပ) [က+ကေ+အ] ကေကပင်၊
တောဆတ်သွားပင် (ဇာတ်ဝတ္ထု၌ ထောက်
ရှာပင်)။ ကေကာ စ ဘင်္ဂါ (ဇာ၊ ၂။ ၁၀၀)-
တိ ဝေန်နာမကာ ရုက္ခာ ဝေါ (ဇာ၊ ၄။ ၅။
၄၃၃) တိ ဧတ္ထ ကေကာတိ ဝန်ကေတကာ၊
မရမ္မဝေါဟာရေန ပန တောဆပ်သွားဣတိ
ဝုစ္စန္တိ။ ကေ ဥဒကေ ကာယန္တိ ယေဘုယျေန
ဇာယန္တိတိ ကေကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

ကေကက (ပ) (၁) ကေကကတိုင်း။ (၂) ကေ-
ကကမင်း။ (၁) ကေကကေ စာ (ဇာ၊
၁။ ၆၂) တိ ပစ္စတ္တေ ဥပယောဂဝစနံ၊ တေန
ကေကကရဋ္ဌံ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။
(၂) ကေကကေဘိ-ကြည့်။

ကေကကရဋ္ဌ (န) [ကေကက+ရဋ္ဌ] ကေကက-
တိုင်း။ ကေကက (၁) ကြည့်။

ကေကကရဋ္ဌာဓိပတိ (ပ) [ကေကကရဋ္ဌ+အဓိ-
ပတိ] ကေကကမင်း။ ကေကကာဓိပ-ကြည့်။

ကေကကရာဇာနိ (ထိ) [ကေကက+ရာဇာနိ]
ကေကကမင်းနေပြည်။ တတ္ထ ကေကကရာဇာနိယေဝ နဂရံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၉၆။

ကေကကာမိပ (ပု) [ကေကက+အမိပ] ကေကကမင်း။ ကေကကာမိပေါ (ဇာ၊၂။၆၁)တိ ကေကကရဋ္ဌာမိပတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၀။

ကေကကေဘိ (ပု) (၁) ကေကကေဘိဇနပုဒ်။ (၂) ကေကကေဘိမင်း။ (၁) (၂) ပဉ္စာလ-ပစ္စုဂ္ဂတသုရသေန၊ မစ္ဆာ စ မဒ္ဒါ သဟ ကေကကေဘိ။ ဇာ၊၂။၂၇၅။ သဟ ကေကကေဘိတိ ကေကကေဘိနာမေန ဇနပဒေန သဟ ဝတ္တမာနကေကကေဘိရာဇ တဉ္စ။ အထ ဝါ သဟသဒ္ဓံ “ကေကကေဘိ”တိ ပဒဿ ပစ္ဆတော ဌပေတွာ ပစ္စုဂ္ဂတသဒ္ဓန္တ သုရသေနဝိသေသနံ ကတွာ ပဉ္စာလပစ္စုဂ္ဂတ-သုရသေန မစ္ဆာ စ မဒ္ဒါ စ ကေကကေဘိ သဟ သေသရာဇာနော စာတိ ဝေမေတ္ထ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၈၁။ (-ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ဒီ၊ဝမ်း။)

ကေကရ (တိ) [ကု+ကရ+အ။ ကုစ္ဆိတံ ကရေ-တိတိ ကေကရော၊ ဥဿေ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၂၀။] စေသော-မျက်စိစေသော-တစောင်း ဖိလာ ကြည့်တတ်သော-သူ။ ကေကရော ဝါ ဂမ္ဘိ-ရက္ခံ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄၂။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၃၇၄။) ကေကရေတိ တိရိသံ ပဿန္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၁၂၇။ ဝိနယာလင်္ကာရာဋီ၊၁။၂၃၆။ဝိဝိနိစ္ဆ-ယ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။)

ကေကရက္ခ (တိ) [ကေကရ + အက္ခိ + အ] စေသောမျက်စိရှိသောသူ။ ကာကက္ခိ-ကြည့်။

ကေကာ (ထိ) [ကေ+ကာ+အ+အာ။ က+ကာ။ ကာ သဒ္ဓေ၊ ကေလ္လတိ ကာယတိတိ ကေကာ၊ ကမ္ပနိ အ၊ အထ ဝါ ကာယတိ၊ ကာယနံ ဝါ ကာ၊ ကေ မယူရေ ပဝတ္တာ

ကာ ကေကာ။ အလုတ္တသမာသော။ ဓာန်၊ဋီ၊၁၁၉။] ဥဒေါင်းတွန်သံ။ ကေကာ နာဒေါ သိခဏ္ဍိနံ။ သိခဏ္ဍိနံ မယူရာနံ နာဒေါ နဒ-ရဝေါ ကေကာ နာမ။ ဓာန်၊ဓာန်၊ဋီ၊၁၁၉။

ကေကာရဝ (ပု) [ကေကာ + ရဝ] ဥဒေါင်းတွန်သံ။ မယူရဿ ဝနေ တဒါ ပန ဂိရိဂဗ္ဘရေ ရုတံ ကေကာရဝံ သုတွာ။ ထေရာ၊ဌ၊၂။၄၆၈။

ကေကာသဒ္ဓ (ပု) [ကေကာ + သဒ္ဓ] ဥဒေါင်းတွန်သံ။ ကေကာသဒ္ဓံ ကရေန္တာ။ ထေရာ၊ဌ၊၁။၉၇။ (-၄၂၆။)

ကေကီ (ပု) [ကေကာ+ဤ။ ကေကာ အဿ အတ္တိတိ ကေကီ။ သူစိ။ (ကေကိနိ-သံ)] ဥဒေါင်း။ ကလာပိ (၁) ကြည့်။

ကေစန(ဗျ)[ကေ(=ကိ*+ယော)+စန] အချို့သူတို့သည်။ ကေစနာ(သင်္ဂဟ၊၃၅)တိ ဟိ ကေစိတိနိပါတပဒေန သမာနတ္ထော နိပါ-တော။ ဂရုဝသေန ဗဟုဝစနံ ကတံ။ မဏိ-မဉ္ဇူ၊၂။၇၂။ သင်္ဂဟဒီပနီ၊၁၉၁။

ကေစိ (ဗျ)[ကေ(=ကိ*+ယော)+စိ] အချို့သူတို့သည်။ ကေစန-ကြည့်။

ကေစိဝါဒ (ပု) [ကေစိ+ဝါဒ။ ကေသဉ္စိ ဝါဒေါ ကေစိဝါဒေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၆၀။] အချို့သူတို့၏- အယူအဆ- အယူဝါဒ၊ ကေစိဝါဒ။ တေန ကေစိဝါဒေါ မဟာပစ္စရိဝါဒေနပိ န သမေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၆။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၄။သံ၊ဋီ၊၁။၇၄။ အနုဋီ၊ ၂။၉၀။)

ကေစိဝါဒပတိဋ္ဌာပက (တိ) [ကေစိဝါဒ+ပတိ-ဋ္ဌာပက] ကေစိဝါဒကို-တည်တံ့စေနိုင်သော-အထောက်အကူပြုသော။ ယဒေကေ ဝဒေ-ယျု “ကေစိဝါဒပတိဋ္ဌာပကောယံ ပါဌော”-တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၅။

ကေစိဝါဒသမဝရောဓန (န) [ကေစိဝါဒ+သမ-ဝရောဓန] ကေစိဝါဒသို့ သက်ဝင်ခြင်း။

အတ္ထိကေဟိ ပန တဿ ကေစိဝါဒသမဝ-
ရေဓနံ အန္တေ ဣတိသဒ္ဓေါ ယောဇေ-
တဗ္ဗောတိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၂၅။

ကေဋ္ဌဘ (ပု) [ကိဋ္ဌ+ဘာ+အ။ (ကဲဋ္ဌဘ-သံ)]
ကေဋ္ဌဘအသုရာ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကေဋ္ဌဘဇိ (ပု) [ကေဋ္ဌဘ+ဇိ+ကိ။ ကေဋ္ဌဘံ
ဇိတဝါ။ ထောမ။ ကေဋ္ဌဘံ နာမ အသုရံ
ဇိနာတိတိ ကေဋ္ဌဘဇိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊သျ။] ဗိသ-
နိး။ သဗ္ဗမ္ဘရော၊ ကေဋ္ဌဘဇိ၊ ဝိဓု။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။
၁၆။

ကေဋ္ဌဘ (န) [ကိဋ္ဌ+အဘ။ ကိဋ္ဌ+ဥဘ+အ။
ဝစနတ္ထတော ပန ကိဋ္ဌယတိ ဂမေတိ ဉာပေတိ
ကိရိယာဒိဝိဘာဂန္တိ ကေဋ္ဌဘံ၊ ကိဋ္ဌဓာတု-
တော အဘပစ္စယဝသေန အကာရဿ စ
ဥကာရော၊ အထ ဝါ ကိရိယာဒိဝိဘာဂံ
အနဝသေသပရိယာဒါနတော ကိဋ္ဌေန္တော
ဂမန္တော ဩဘေတိ ပူရေတိတိ ကေဋ္ဌဘံ၊
ကိဋ္ဌသဒ္ဓုပပဒ ဥဘဓာတုဝသေန၊ အပိ စ
ကိဋ္ဌန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ကဝယော ဗန္ဓေသု ကောသလ္လ-
မေတေနာတိ ကေဋ္ဌဘံ၊ ပုရိမနယေနဝေတ္ထ
ပဒသိဒ္ဓိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၂၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၇။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၆။] (၁) ကဗျာ
ဖွဲ့ထုံးကျမ်း၊ ကေဋ္ဌဘကျမ်း၊ အလင်္ကာကျမ်း။
(၂) ကတ္တားဟော စသော သုတ်နှင့်
ယှဉ်သောကျမ်း၊ သဒ္ဓါကျမ်း။ တိဏ္ဍံ ဝေဒါနံ
ပါရဂူ သနိသဏ္ဍကေဋ္ဌဘာနံ သက္ကရပဘေ-
ဒါနံ။ ဒီ၊၁။၂။ မ၊၂။၃၃၄။ အံ၊၁။၁၆၃။
သုတ္တနိ၊၃၆၅။ စူဠနိ၊၅၆။ (-အပ၊၁။၁၉။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။) (၁) ကေဋ္ဌဘန္တိ ကိရိယာကပ္ပ-
ဝိကပ္ပေါ ကဝိနံ ဥပကာရာဝဟံ သတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၂၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃။ ကေဋ္ဌဘံ နာမ
ကဗျာကရဏဝိမိယုတ္တံ သတ္ထံ။ ဝဇီရ၊၂၆။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၇။) (၂) ကိရိယာ-
ကပ္ပံ ဣတျေကေ၊ ကတ္တာချာတာဒိလက္ခဏ-
ယုတ္တသတ္ထံ။ ဝဇီရ၊၂၆။

ကေဋ္ဌဘဝိဒ္ဓ (ပု) [ကေဋ္ဌဘ+ဝိဒ္ဓ] အလင်္ကာ
ပညာရှိ၊ ကဗျာဆရာ။ ပဒကော ကေဋ္ဌဘ-
ဝိဒ္ဓ၊ ဆန္ဒောဝိစိတိကောဝိဒေါ။ အပ၊၂။၁၅၉။

ကေဏိ (ထိ) [ကိ+နာ+ဣ။ (ကြေဏိ-သံ)]
(၁) ဝယ်ခြင်း။ (၂) ပေးဆောင်ရမည့်
အခွန်အတုတ်။ (၁)သံသိကေ ပန စေတိ-
ယသန္တကေ စ ကေဏိယာ ဂဟေတွာ
ရက္ခန္တသေဝ ဒါနံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၄၃၁။ (၂) နိဗ္ဗိဋ္ဌော ရာဇဘဋ္ဌော
ရညော ဘတိ ကေဏိ ဧတေနာတိ နိဗ္ဗိဋ္ဌရာ-
ဇဘဋ္ဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ (-၂၇၉။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၃၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၉၈။ ဝဇီရ၊၂၅၀။)
ကေဏိတိ ရညော ဒါတဗ္ဗဿ အာယသေတံ
အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။ (-ဝိမတိ၊
၂။၇၆။)

ကေဏိယ (ပု) [ကေဏိ+ဣယ] ကေဏိယမည်
သူ။ (အဝယ်တော်ဖြစ်ဘူး၍ ကေဏိယအမည်
ရသည်။) အသောသံ ခေါ် ကေဏိယော
ဇဋိလော။ မ၊၂။၃၄၇။ ဝိ၊၃။၃၄၂။ သုတ္တနိ။
၃၆၄။ (- အပ၊၁။၃၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅၊၃၁၄။)
ကေဏိယောတိ တဿ နာမံ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃)
ပုဗ္ဗေ ကေဏိယာ ဇိဝိကာကပ္ပနတောတိ
ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၈၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။
သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။)

ကေဏိယဇဋိလ (ပု) [ကေဏိယ+ဇဋိလ] ကေ-
ဏိယရသေ့။ ယထာ အညေ ကေဏိယဇဋိ-
လာဒယော သမဏဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။
(-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။)

ကေဏိယဇဋိလဝတ္ထု (န) [ကေဏိယဇဋိလ +
ဝတ္ထု] ကေဏိယရသေ့၏-အကြောင်းအရာ
-ဝတ္ထု။ ကေဏိယရသေ့သည် အင်္ဂုတ္တရာပ
တိုင်း အာပဏနိဂုဏ်းသားဖြစ်သည်။ ဘုရား
အမှူးရှိသော သံဃာတော် ၁၂၅၀-ကို ပဌမ
ဦးဆုံး အဖျော်ရည်လှူဒါန်းသည်။ ထိုအဖျော်

ရည် လှူမှုကို အကြောင်းပြု၍ အဖျော်
ဂဗျိုးကို ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ ထို့နောက်
ဘုရားအမှူးရှိသောသံဃာတော်များကိုဆွမ်း
လုပ်ကျွေးသူဖြစ်သည်။ ဝိ၊၃။၃၄၂။ အကျယ်
ကို မ၊၂။၃၄၇-ကြည့်။ ကေဏိယဇဇိလဝတ္ထု
ခန္ဓကဝဏ္ဏနာယ ဂဟေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၂၇၀။

ကေဏု (ပု) [က+နီ+ဥ] တောပဲ။ ကေဏု
(ဇာ၊၂။၁၀၉)တိ အရညမာသာ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၃၃)တိ အရညေ ဇာတာ ဗဟုလောမာ
ဝဇ္ဇသဏ္ဌာနာ မာသဝိသေသာ။ ယေသံ
ဖလေသု လောမေဟိ သံသဋ္ဌယန္တာ ကဏ္ဍု-
ကာ ဟောန္တိ။ ကေ ဥဒကေ နေတဗ္ဗာတိ
ကေဏု၊န-ကာရဿ ဏ-ကာရံ ကတွာ။ ဇာ၊
ဋီ၊သစ်၊ဇု၊ကျော။

ကေတ (ပု) [ကိတ+ဏ။ကေတ+အ] (၁) ဆပ်
သွားပင်။ (၂) ပဒုမာကြာ။ (၁)ကေတကိ^၂-
ကြည့်။ (၂) ကေတော ဝုစ္စတိ ပဒုမံ။ ဇာ၊
ဋီ၊သစ်၊ဒု၊ဝမ်း။

ကေတက (ပု) [ကိတ+ဏ္ဍ။ကေတ+ဏ္ဍု] ဆပ်
သွားပင်။ ကန္ဓလိ-ကြည့်။

ကေတကကန္ဓ (ပု) [ကေတက+ကန္ဓ] ဆပ်သွား
-အဖု-ဥ။ အမ္မာဋကကန္ဓော ကေတက-
ကန္ဓော မာလုဝကန္ဓော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၅။

ကေတကပါရောဟ (ပု) [ကေတက+ပါရောဟ]
ဆပ်သွားပင်၏ - ပါးပျဉ်း - မြစ်ပျဉ်း။
ဝါကမယဗီဇနိယာ ကေတကပါရောဟကုန္တာ-
လပဏ္ဏာဒိမယာပိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၅။

ကေတကပုပ္ဖ (န) [ကေတက+ပုပ္ဖ] ဆပ်သွား
ပန်း။ တထာ ဟိ သော ဝိပဿိယ ဘဂဝ-
တော ကေတကပုပ္ဖေဟိ ပူဇမကာသိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ (-၂၊၉၊၄၀၉။)

ကေတကပုပ္ဖနေတ္တ (တိ) [ကေတကပုပ္ဖ+နေတ္တ]
ဆပ်သွားပွင့်ချပ်သဖွယ် (ကျယ်ပြန့် ရှည်
လျားသော)မျက်လုံးရှိသောသူ။ ကေတက-
ပုပ္ဖနေတ္တ (ဇာ၊၁။၃၅၁)န္တိ ကေတကပုပ္ဖပတ္တံ
ဝိယ ပုထုလာယတနေတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၇။

ကေတကပုပ္ဖပတ္တ (န) [ကေတကပုပ္ဖ+ပတ္တ] ဆပ်
သွားပွင့်ချပ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတကရာဇောနိ (ထိ) [ကေတက+ရာဇောနိ]
ကေတကမင်းနေပြည်။ သော ကိရ အဇ္ဈနော
နာမ ရာဇာ မဟိသကရဋ္ဌေ ကေတကရာဇ-
ောနိယံ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော မိဂဝံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၁၅၃။

ကေတကရုက္ခ (ပု) [ကေတက+ရုက္ခ] ဆပ်သွား
ပင်။ နာဂရုက္ခာ ပုန္နာဂရုက္ခာ စ သုဂန္ဓ-
ယန္တာ ကေတကရုက္ခာ စ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။

ကေတကဝန (န) [ကေတက+ဝန] ဆပ်သွား
တော။ ဝေဉ္ဇ ပန ဝတွာ ကေတကဝနံ
ပဝိသိတွာ ယထာရူစိ ပက္ကန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။)

ကေတကီ (ထိ) [ကိတ+ဏ္ဍု+ဤ။ကိတ နိဝါ-
သေ၊ ရောဂါပနယနေ စ၊ ဏ္ဍု၊ နဒါဒိတ္တာ ဤ၊
ကေတကီ အယံ နာရီ။ ဇာန်၊ဋီ၊၆၀၄။] ဆပ်
သွားပင်။ တာဠိ စ ကေတကီ နာရီ၊ ပူဂေါ
စ တိဏပါဒပါ။ ဇာန်၊၆၀၄။

ကေတကီ (ထိ) [ကေတ+ဤ။က-လာ] ဆပ်
သွားပန်း။ ကေတကီ ပုပ္ဖိတံ ဒိသ္မာတိ
ကုစ္ဆိတာကာရေန ဂဏ္ဍန္တာနံ ဟတ္ထံ ကဏ္ဍ-
ကော ဆိန္ဒတိ ဝိဇ္ဈတိတိ ကေတံ၊ ကေတဿ
သော ကေတကီ၊ ပုပ္ဖံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။
(အပ၊၁။၁၈၁-၌ ကေတကံ ပုပ္ဖိတံ ဒိသ္မာ-ဟု
ရှိသည်။)

ကေတကိပဏ္ဏ (န) [ကေတကီ+ပဏ္ဏ]ဆပ်သွား
ရွက်။ ကေတကိပဏ္ဏံ ကစ္ဆန္တရေ ဩလမ္ပေန္တိ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ကေတကိပါရောဟင်္ဂရ(ပု)[ကေတကိ+ပါရော-
ဟ+အင်္ဂရ] ဆပ်သွားပင်၏ မြစ်ပျဉ်းနှင့်
အညွန့်။ ပုပ္ဖုဋ္ဌကာ ဟုတွာတိ ကေတကိ-
ပါရောဟင်္ဂရ ဝိယ ဥဒကပုပ္ဖုဋ္ဌကာကာရာ
ဟုတွာ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၅။

ကေတန (န) [ကိတ + ယု။ ဓာနံ၊ ခု။ ၃၉၇။]
(၁) အလံ၊ တံခွန် (တမ်းခွန်)။ (၂) အိမ်။
ကေတုမိ ကေတနံ ဂေဟေ။ ဓာနံ။ ၁၀၉၈။

ကေတမိ (တိ) [ကေတဝ+ဤ] ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲခြင်း ရှိသော၊ ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲ
တတ်သော။ သဌာ မာယာဝိနော ကေတ-
မိနော ဥဒ္ဓတာ ဥဒ္ဓဋ္ဌာ။ မ၊ ၁။ ၃၈။ မ၊ ၃။ ၅၇။
အံ၊ ၂။ ၁၇၄။ (-မ၊ ၁။ ၂၀၇။) ကေတမိနော-
တိ သိက္ခိတကေရာဋ္ဌိကာ၊ နိပ္ပန္နထာမဂတ-
သာဌေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၆။
(-မ၊ ၁။ ၂။ ၆၇။)

ကေတဝ (န) [ကိတဝ+ဏ။ ကိတဝဿ ဇုတ-
ကာရဿ ကမ္ပံ ကေတဝံ၊ ဇော။ ဓာနံ၊ ခု။
၅၃။ (ကိတဝ-သံ)] လောင်းတမ်းကစား
ခြင်း။ ဇုတံ တွံနိတ္တိ ကေတဝံ။ ဓာနံ။ ၅၃။

ကေတု (ဗျ) [ကိ+တု] ဝယ်ခြင်းငှါ၊ ဝယ်ရန်။
ဣဓ ဘိက္ခဝေ ပါပဏိကော ကုသလော
ဟောတိ ပဏိယံ ကေတုဉ္စ ဝိက္ကေတုဉ္စ။ အံ၊ ၁။
၁၁၄။ (-အဘိ၊ က။ ၂၆၃။)

ကေတု (ပု) [ကိတ+ဥ။ ကိ(ကိ)+တု။ ကိတတိ
အပနေတိတိ ကေတု။ ဓာနံ၊ ခု။ ၃၉၇။ ယင်း၌
ကေတုသဒ္ဓါ ပုံ နပုံဟုဆိုသေး၏။ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆတိ
ပဝတ္တတိတိ ကေတု။ ကစ္ဆည်း။ ၆၇၁။ ရူ။
၆၈။] (၁) အလံ၊ တံခွန်(တမ်းခွန်)။ (၂)
တုရိဏ်တိုင်။ (၃) အမှတ်တံဆိပ်။ (၄) ကိတ်
ဂြိုဟ်။ (၁) (၂) ကေတုမတီပုရုတ္တမ-ကြည့်။
(၃) ကေတု တု စိဟနေ ဓဇေ။ ဓာနံ။ ၁၁၀၅။
(၄) သူရ၊ စန္ဒ ... ကေတုတိ ဇေတ သူရာ-
ဒယော နဝဂ္ဂဟာ နာမ။ ဓာနံ၊ ခု။ ၆၁။

ကေတု (တိ) [ကေတု+ဥ] တံခွန်နှင့်တူသော၊
တံခွန်သဖွယ် ဖြစ်သော။ (အရာဌာနအား
လျော်စွာ ဘုရား၊ ပညာ၊ မာနတို့ကို ကေတု
အရကောက်ယူရမည်။) တုဝံ သတ္တာ စ ကေတု
စ။ အပါ။ ၂။ ၁၄၂။ အပါ။ ၂။ ၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၀။ (-ထေရ။ ၂၃၄။) ကေတုတိ ကေတု-
နော အပစိတိကာတဗ္ဗဋ္ဌေန ကေတု ဝိယာတိ
ကေတု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၅၆။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၄၉။
ထေရ၊ ၁။ ၁၈၄။)

ကေတုကမ္ပ (န) [ကေတုကာမ+ဏ္ဍ] (၁)
တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်သော မာနကို အလိုရှိသော
စိတ်၊ မာန်တက်သောစိတ်။ (၂) တံခွန်သဖွယ်
ဖြစ်သော မာနကိုအလိုရှိသောစိတ်၏အဖြစ်။
မာန်တက်သော စိတ်၏အဖြစ်၊ မာန်မာန။
(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ကေတု ကာ-
မေတိတိ ကေတုကာမော၊ တဿ ဘာဝေါ
ကေတုကမ္ပံ။ ကေတုကမ္ပံ ဝေ ကေတုကမ္ပ-
တာ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၅၀။

ကေတုကမ္ပတာ (ထိ) [ကေတုကမ္ပ+တာ] မာန်
တက်သောစိတ်၏အဖြစ်၊ မာန်မာန။ ယော
ဝေရူပေါ မာနော...ကေတုကမ္ပတာ စိတ္တဿ။
အဘိ၊ ဓ။ ၂၂။ မဟာနိ။ ၆၂၊ ၃၃၆။ စူဠနိ။
၂၀၅။ (-မဟာနိ။ ၁၃၂။) ကေတု ဝိယာတိ
ကေတု၊ ကေတု ကုစ္ဆတိတိ ကေတုကမ္ပံ၊
တဿ ဘာဝေါ ကေတုကမ္ပတာ။ အဘိ၊ ဌ။
၁။ ၄၀၄။ မဟာနိ၊ ၁၈၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ခု။ ၂။
၁၅၁။) ကေတုကမ္ပ (၂) လည်း ကြည့်။

ကေတုကမ္ပတာစိတ္တ (န) [ကေတုကမ္ပတာ+
စိတ္တ] မာန်မာနနှင့်ယှဉ်သောစိတ်။ ကေတု-
ကမ္ပတာစိတ္တံ အစူဂ္ဂတဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၇၁။

ကေတုကမ္ပတာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ကေတုကမ္ပ-
တာ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] တံခွန်သဖွယ် ဖြစ်သော
မာနကို အလိုရှိသောစိတ်-မာန်တက်သော
စိတ် - ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်

သော အခြင်းအရာ ရှိသော၊ ထောင်လွှား
သည်၏ အဖြစ်လျှင် ထင်သော အခြင်းအရာ
ရှိသော။ သမ္ပဂ္ဂဟရသော၊ ကေတုကမ္ပတာ-
ပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၉၉။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၄၇။)

ကေတုကာမ (တိ) [ကေတု+ကမ္ပ+ဏ] တံခွန်
သပ္ပယ်ဖြစ်သော မာနကိုအလိုရှိသော၊ မာန
တက်သော။ ကေတုကမ္ပ (၂) ကြည့်။

ကေတုကိစ္စ (န) [ကေတု+ကိစ္စ] တံခွန်၏-
အမှု - ကိစ္စ - အလုပ်၊ တံခွန်ကဲ့သို့ အပေါ်သို့
တက်ခြင်းကိစ္စ။ ဓူမော ကေတုကိစ္စံ အဿ
သာဓေတိတိ ဓူမကေတု။ ဇာ၊ ၄၁၅။ ၆၅။

ကေတုမတိ (ထိ) [ကေတုမန္တု+တ္တိ] (၁)
ကေတုမတိ - မင်းနေပြည် - မြို့တော်။ (၂)
ကေတုမတိမြစ်။ (၃) ကေတုမတိဗိမာန်။
(၁) အသိတိဝဿသဟဿာယုကေသုဘိက္ခဝေ
မနုဿေသု အယံ ဗာရာဏသီ ကေတုမတိ
နာမ ရာဇဓာနီ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။
(- သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။) (၂)
နဒိံ ကေတုမတိ နာမ၊ ဂမ္ဘီရံ ဂိရိဂဗ္ဘရံ။
ဇာ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဇာ၊ ၄၁၇။ ၂၂၉။ (၃) အတ္ထာ-
ဝုသော တာဝတိံသဘဝနေ ဝေဇယန္တဿ
ပါစိနတော ကေတုမတိ နာမ ဝိမာနံ။
မိလိန္ဒ။ ၆။

ကေတုမတိနဒိတိရ (န) [ကေတုမတိနဒိ+တိရ]
ကေတုမတိမြစ်ကမ်း။ ကေတုမတိနဒိတိရေ
နိသိဒိတော။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၀။

ကေတုမတိပုရုတ္တမ (န) [ကေတုမတိ+ပုရုတ္တမ]
မြတ်သော ကေတုမတိမြို့။ ကေတုမတိပုရုတ္တ-
မေ (အပါ၊ ၁။ ၄၁၅) တိ ကေတု ဝုစ္စန္တိ ဓဇပ-
ဋ္ဌာကာ။ အထ ဝါ နဂရသောဘနတ္ထာယ
နဂရမဇ္ဈေ ဥဿာပိတရတနတောရဏာနိ၊
တေ ကေတု နိစ္စံ ဥဿာပိတာ သောဘယ-
မာနာ အဿာ အတ္ထိတိ ကေတုမတိ။ ပုရေ-

တိ ဓနဓညေဟိ သဗ္ဗဇနာနံ မနန္တိ ပုရံ။
ကေတုမတိ စ သာ ပုရဉ္စ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဥတ္တ-
မဉ္ဇေတိ ကေတုမတိပုရုတ္တမံ၊ တသ္မိံ ကေတု-
မတိပုရုတ္တမေ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။

ကေတုမတိရာဇဓာနီပမုခ (တိ) [ကေတုမတိရာဇ-
ဓာနီ+ပမုခ] ကေတုမတိမြို့တော် အမှူးရှိ
သော။ ဣမသ္မိံ ဇမ္ဗုဒ္ဓိပေ စတုရာသိတိနဂ-
ရသဟဿာနိ ဘဝိဿန္တိ ကေတုမတိရာဇဓာ-
နီပမုခါနိ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၂။ ၃။

ကေတုမတိဝိမာန (ပု၊ န) [ကေတုမတိ+ဝိမာန]
ကေတုမတိ ဗိမာန်။ သော ခေါ ဘန္တေ
ကေတုမတိဝိမာနေ မဟာသေနေ နာမ
ဒေဝပုတ္တော ပဋိဝသတိ။ မိလိန္ဒ။ ၇။

ကေတုမာ (ပု) [ကေတု+မန္တု] ကေတုမာမည်
သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ တဒါဓိမုတ္တော ဝိမလော
စ ကေတုမာ။ မ၊ ၃။ ၁၁၅။ (- အပါ၊ ၄။ ၁။
၁၄၄။)

ကေတုမာလာ (ထိ) [ကေတု+မာလာ] ရောင်
လျှံတော်။ (မြတ်စွာဘုရား၏ ဦးခေါင်းတော်
မှ ထွက်၍ ဦးထိပ်ထက်ဝယ် အစုအပုံသဖွယ်
ထင်ရသော ရောင်ခြည်တော်ကို “ကေတုမာ-
လာ=ရောင်လျှံတော်” ဟု ခေါ်သည်။ ဝဇီရ။
၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀။
ယင်း ကေတုမာလာ=ရောင်လျှံတော်သည်
လက္ခဏာတော် ဂဝ-၌ တပါးအပါအဝင်ဖြစ်
သည်။ ဇိနာလင်္ကာရ၊ ဝိဇာတမင်္ဂလာဝဏ္ဏနာ။
ဦးခေါင်းတော်၏ အလယ်၌ ရောင်ထုံးကဲ့သို့
မြင့်မောက်သော အရပ်ကိုလည်း ကေတုမာ-
လာဟုပင် ခေါ်သေးသည်။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၂၅။) ကေတုမာလာ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃) တိ
“သီသတော ဥဋ္ဌဟိတော ဌိတော ဩဘာသ-
ပုဉ္ဇော” တိ ဝဒန္တိ။ ဝဇီရ။ ၂၆။

ကေတုမ္မရာဂ (ပု) [ကေတုမ္မ+ရာဂ ?] ကေ-
တုမ္မရာဂပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ကေတုမ္မရာဂေါ စ

မာတင်္ဂေါ အရိယော (မ၊၃။၁၁၅)တိ ဣမေ
တယော ဇနာ။ မ၊၄။၄။၉၁။

ကေတုသိမာန (တိ) [ကေတု+အသိမာန] တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်သော ငါဟူသောမာန်မာန ရှိသော။ သူ။ ကိဉ္ဇာပိ ဧတ္ထ အညေပိ စတ္တာရော ကိလေသာ ရူပရာဂေါ ဘဝရာဂေါ အဝိဇ္ဇာ-
ဥဒ္ဓစ္စံ ကေတုသိမာနဘူတာ နပုဋိဗလာ အသိ-
မာနံ ဝိနိဝတ္တေတုံ။ ပေဋကော။ ၁၉၅။

ကေတုဟ (တိ) [ကေတု+ဟ+အ] တံခွန် သဖွယ်ဖြစ်သော မာန်မာနကို ပယ်သော။ သူ။
ကေတုဟာ (ထေရ။ ၂၃၄)တိ မာနပ္ပဟာယိ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။

ကေဒါရ (န) [က္လေဒ(က္လိဒ)+အာရ။က+ဒါရ။
က္လေဒ က္လိဒ အလ္လဘာဝေါ လလောပေါ။ က္လေ-
ဒိယတိတိ ကေဒါရံ။ ကေ ဇလေ သတိ ဒါရော
ဝိဒါရဏမဿာတိ ဝါ ကေဒါရံ။ သညာသဒ္ဓ-
တ္တာ သတ္တမိယာန လောပေါ။ ဓာနံ၊ ၄၄၇။]
လယ်။ အတ္တနော အတ္တနော ကေဒါရေသု
ဥဒကံ ပဝေသေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။ (-ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၅၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။
၂၆၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၁။)
ခေတ္တံ ကေဒါရမုစ္စတေ။ ဓာနံ၊ ၄၄၇။

ကေဒါရကောဋိ (ထိ) [ကေဒါရ+ကောဋိ]
လယ်အပိုင်းအခြား၊ လယ်ကန်သင်း။ ကေ-
ဒါရကောဋိယာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄)တိ ကေဒါရ-
မရိယာဒါယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၂။

ကေဒါရခါဒနကာလ (ပု) [ကေဒါရခါဒန+ကာ-
လ] လယ်ကိုစားသောအခါ၊ လယ်၌ရှိသော
စပါးကိုစားသောအခါ။ ဥဒကဿ အာဒိတ္တ-
ကာလော ဝိယ ဝတိယာ ဥဌာယ ကေဒါရခါ-
ဒနကာလော ဝိယ စ ဇာတော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၃၈၉။

ကေဒါရန္တရ (န) [ကေဒါရ+အန္တရ] လယ်
အတွင်း။ ဆေကော ဂေါပါလော ကေဒါရန္တရံ

ပဝိသန္တိယော ဂါဝေါ ဒဏ္ဍေန နိဝါရေတွာ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။

ကေဒါရပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ကေဒါရ+ပရိစ္ဆိန္န] လယ်
ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ ကေဒါရပရိစ္ဆိန္န-
(မ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၈)န္တိ တတ္ထ တတ္ထ ကေဒါရဘူမိ-
ယာ ပရိစ္ဆိန္နံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။

ကေဒါရပါဠိ (ထိ) [ကေဒါရ+ပါဠိ] လယ်ကန်
သင်း။ ခေတ္တမရိယာဒံ ကေဒါရပါဠိ ယထာ
ပရဿ ခေတ္တံ အတိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။
(-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၁၄၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၆။ ဝိတိ၊ ၁။ ၁၈၄။
မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။)

ကေဒါရပါဠိကုဋိ (ထိ) [ကေဒါရပါဠိ+ကုဋိ]
လယ်ကန်သင်း၌ ဆောက်လုပ်ထားသောတံ၊
လယ်တံ။ ပုရိသဿ ခေတ္တေ ကေဒါရပါဠိ-
ကုဋိယော တတ္ထ သယိတမနုဿာ စ န ပညာ-
ယန္တိ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။

ကေဒါရပူရဏ (န) [ကေဒါရ+ပူရဏ] လယ်ကို
(ရေ) ပြည့်စေခြင်း၊ လယ်ရေသွင်းခြင်း။
ဥဘောသု တိရေသု ကေဒါရပူရဏံ ဝိယ
ဇဝနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။

ကေဒါရဗဒ္ဓ (တိ) [ကေဒါရ+ဗဒ္ဓ] လယ်၌ဖွဲ့ထား
သော(ကန်သင်း)။ ဧဝံ ကေဒါရဗဒ္ဓံ ဝိယ
စိဝရံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ (-ကခါ၊ ၁၈၅။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၂။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၉။)

ကေဒါရဗန္ဓနကာလ (ပု) [ကေဒါရ+ဗန္ဓန+
ကာလ] လယ်(ကန်သင်း)ဖွဲ့ချိန်၊ ကန်သင်း
တင်ချိန်။ ခေတ္တဿ သောဓနကာလေ ကသ-
နကာလေ ကေဒါရဗန္ဓနကာလေ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၁၆၈။

ကေဒါရဘူမိ (ထိ) [ကေဒါရ+ဘူမိ] လယ်မြေ။
ကေဒါရပရိစ္ဆိန္န-ကြည့်။

ကေဒါရမရိယာဒါ (ထိ) [ကေဒါရ+မရိယာဒါ] လယ်အပိုင်းအခြား၊ လယ်ကန်သင်း။ ကေဒါရကောဋ္ဌိ-ကြည့်။

ကေဒါရသီမာ (ထိ) [ကေဒါရ+သီမာ] လယ်အပိုင်းအခြား။ ရာဇာ အတ္တနော အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနဿ ကေဒါရသီမံ ဂန္ဓာ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၉။

ကေနစိ (ဗျ) [ကေန (=ကိ+နာ)+စိ] တစုံတခုသည်။ (အရာဌာနအားလျော်စွာ “တစုံတခုဖြင့်” စသည် တတိယာနာဝိဘတ်အနက် အလုံးစုံပြန်နိုင်သည်။) ကိနှင့် ကေနစိ-ဝိညေယျ-တို့ကြည့်။

ကေနစိနဝိညေယျ (တိ) [ကေနစိ+န+ဝိညေယျ] (စက္ခုဝိညာဏ်စသော) တစုံတခုသော စိတ်သည် မသိအပ်သော။ ကေနစိနဝိညေယျာ(အဘိ၊ ဓ။ ၅)တိ တေနော စက္ခုဝိညာဏေန ဝါ သောတဝိညာဏေန ဝါ န ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀၊ ၄၀၀။

ကေနစိဝိညေယျ (တိ) [ကေနစိ + ဝိညေယျ] (စက္ခုဝိညာဏ်စသော) တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော။ ကေနစိဝိညေယျာ(အဘိ၊ ဓ။ ၅)တိ စက္ခုဝိညာဏာဒီသုကေနစိ ကေန စက္ခုဝိညာဏေန ဝါ သောတဝိညာဏေန ဝါ ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၀၊ ၄၀၀။

ကေနစိဝိညေယျဒုက (န) [ကေနစိဝိညေယျ+ဒုက] ကေနစိဝိညေယျဒုကံ။ သဗ္ဗသ္မိမ္မိ ပန ပဋ္ဌာနေ ကေနစိဝိညေယျဒုကံ န လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၁။

ကေနစိဝိညေယျဒုကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေနစိဝိညေယျဒုက + နိဒ္ဒေသ] ကေနစိဝိညေယျဒုကံကို အကျယ်ပြုရာ အခန်း။ ကေနစိဝိညေယျဒုကနိဒ္ဒေသေ စက္ခုဝိညေယျာတိ စက္ခုဝိညာဏေန ဝိဇာနိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၀။

ကေနိပါတ (ပု) [က+နိပါတ။ ကေ ဇလေနိပါတိယတေ ကေနိပါတော၊ အလုတ္တသမာသောယံ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၆၆၇။] (လှေ)-ထိုး-လှော်-ခတ်-ပဲ့-စရာ အရာဝတ္ထု။ (ထိုးဝါး၊ လှော်တက်၊ ခတ်တက်၊ ပဲ့တက်၊ တက်မ။) အရိတ္တံ ကေနိပါတောယ။ ဓာန်၊ ၆၆၇။

ကေပု (န) [က+ပု+ဥ] ရေ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပုက (န) [ကေပု+က။ ကံ ဝုစ္စတိ မလံ၊ တံ ပုနာတိ သောဓေတီတိ ကေပု၊ အကာရဿ ကောရာဒေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကေပုယေဝ ကေပုကံ။ ဇာ၊ ဋီ၊ သစ်။ ဋွေ၊ ဝမ်း။] (၁) ရေ။ (၂) ကေပုကမြစ်။ (၁) ကေပုကေ- (ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၄၇)တိ ကေပုကံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၅၂။ (၂) ကေပုကံ နာမ နဒိံ ပဗ္ဗတန္တရေသု ဌိတာနိ သတ္တ သမုဒ္ဒါနိ စ ကထံ အတရိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၄။

ကေယူရ (ပု၊ န) [ကေ+ဥရ။ က+ယာ+ဥရ။ ကေသဒ္ဓေ၊ ဥရော၊ ယာဂမော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၂၇၇။ ကေဗာဟု သိရသိ ယာတိ။ ယောမ။] လက်ကြပ်၊ လက်မောင်းဝတ် တန်းဆာ။ ဟတ္ထေသု ဟတ္ထကဋကံ ဝိယ ဗာဟာသု ကေယူရံ ဝိယ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၅။

ကေယူရဝန္တ (တိ) [ကေယူရ+ဝန္တ] လက်ကြပ်ရှိသော၊ လက်မောင်းဝတ်တန်းဆာ ဝတ်ဆင်ထားသောသူ။ ကာယူရိ-ကြည့်။

ကေယျ (တိ) [ကိ + ကျ] ရောင်းအပ်သော၊ ရောင်းစရာ။ နေဝ ကေယျော(ဇာ၊ ၂။ ၂၂၄)-တိ အယဉ္ဇ မမ မဏိ လက္ခဏသမ္ပန္နော။ တဿ နေဝ ကေယျော။ ကေနစိ ဝတ္ထုနာပိ ဝိက္ခိဏိ-တဗ္ဗော နာမ န ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၅။

ကေရဋ္ဌဘောဂ (ပု) [ကေရဋ္ဌ+ဘောဂ] ကေရဋ္ဌမင်း၏ စည်းစိမ်။ ရဇ္ဇသီမာ နာမ စောဋ္ဌဘောဂေါ ကေရဋ္ဌဘောဂေါတိ ဧဝံ ကေ-

ကဿ ရညော အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၉၄။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၂၉၄။)

ကေရာဋိက (န) [ကိရာဋ + ကိက] (၁)
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း၊ လိမ်လည်လှည့်ပတ်
ခြင်း။ (တိ) (၂) ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော၊
လိမ်လည် လှည့်ပတ်တတ်သော။ (၁)
ကေရာဋိကံ ဝုစ္ဆတိ သာဌေယျံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၅၃။ (တိ) (၂) ယေ ပန တုဏှိဘူတာ
နိသိဒ္ဓိံသု၊ တေ ကေရာဋိကာ ဝေဝ အန္ဓ-
ဗာလာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁)။ ကေရာဋိ-
ကဿာတိ သဌဿ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၁။ ဝိမတိ၊
၁။၂၄၁။ ကေရာဋိကာတိ ဝဉ္စကာ။ ဝိမတိ၊
၁။၁၄၇။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၉၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၅၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၅၇။)

ကေရာဋိကပက္ခ (ပု) [ကေရာဋိက + ပက္ခ]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော အဖို့။ ဗလဝ-
ပညော၊ မန္တသဒ္ဓေါ ကေရာဋိကပက္ခံ ဘဇတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၃။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ ဝဇိရ၊၅၀၁။) ကေရာဋိက-
ပက္ခန္တိ သာဌေယျပက္ခံ ဘဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၀။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၁၅၃။

ကေရာဋိကပညာ (ထိ) [ကေရာဋိက + ပညာ]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော ပညာ၊ အကောက်
ဉာဏ်။ တေသံ အန္တရေ ကော အဘိရူပါ
ကုမာရိကာ ကေရာဋိကပညာယ သမန္နာ-
ဂတာ စိန္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁။

ကေရာဋိကပုဂ္ဂလ (ပု) [ကေရာဋိက + ပုဂ္ဂလ]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော ပုဂ္ဂိုလ်။ အဝိဇ္ဇေ-
မာနဂုဏ္ဍပကာသနလက္ခဏေန သာဌေယျေန

သမန္နာဂတော ကေရာဋိကပုဂ္ဂလော။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၃၆၅။

ကေရာဋိကယုတ္တ (တိ) [ကေရာဋိက + ယုတ္တ]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။
ကေရာဋိကယုတ္တာနမေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၃။

ကေရာဋိကလက္ခဏ (တိ) [ကေရာဋိက + လက္ခဏ]
ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲခြင်း အမှတ်အသားရှိ
သော။ ကေရာဋိကလက္ခဏံ သာဌေယျံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၆။)

ကေရာဋိကဝတ (န) [ကေရာဋိက + ဝတ]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသော အကျင့်။ ရဟော
ပါပါနိ ကရေန္တဿ ဝတံ ကေရာဋိကဝတံ
နာမ ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။

ကေရာဋိယ (န) [ကိရာဋ + ကိက။ က-ကို ယ-ပူ။]
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း၊ လိမ်လည်လှည့်ပတ်
ခြင်း။ သဌန္တိ အသန္တဂုဏ္ဍိပနံ ကေရာဋိယံ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၇၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၁၉။)

ကေရာဋိယသာဌေယျ (န) [ကေရာဋိယ + သာ-
ဌေယျ] အလွန်ယုတ်မာသော ကောက်ကျစ်
စဉ်းလဲမှု။ ကေရာဋိယသာဌေယျေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၀) တိ နိဟိနသဌေန ကမ္မေန။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၂၄၀။

ကေလ (တိ) [ကေလိ + က] မြူးတူး - ပျော်ပါး -
ကစား - ခြင်း - အကျိုးရှိသော။ ကေလာသ-
ထောင့်ကွင်း - ကြည့်။

ကေလနာ (ထိ) [ကေလေ + ယု + အာ] စုံမက်
- မြတ်နိုး - တွယ်တာ - ခြင်း။ ကေလနာတိ
ကိဋ္ဌနာ ကေလာယနာတိပိ ပဌန္တိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၂၉၁။ ကေလာယိတနှင့် ကေဋ္ဌနာ-
လည်း ကြည့်။

ကေလာယတိ (ကြိ) [ကေလေ+အ+တိ] စုံမက်
 -မြတ်နိုး-တွယ်တာ-၏။ န ကေလာယတိ-
 (မဒ္ဒါ၄။၁၃၆)တိ န မမာယတိ ကိသ္မိန္ဒိ န
 မညတိ။ မဒ္ဒါ၃။၃၄၃။ ကေလာ(ဌာ)ယန္တိ-
 ဒိ၊ဌာ၃။၁၃၉။ ဒိ၊ဌာ၃။၁၄၃။ ကေလာယသိ
 -ဒိ၊ဌာ၂။၃၈၄။ မဒ္ဒါ၁။၃၀၃။ သံ၊ဌာ၃။
 ၂၀၀။ အံ၊ဌာ၁။ ၄၀၂။ အဘိ၊ဌာ၂။၂၇၂။
 ကေလာယထ-မိလိန္ဒ။၇၈။ ကေလာယေထ
 -မ၊၁။၃၂၇။ မဒ္ဒါ၂။၁၅၊၂၀၈။

ကေလာယထ (ကြိ) [ကေလေ+အ+ထ]
 စုံမက်-မြတ်နိုး-တွယ်တာ-ကုန်၏။ ကေ-
 လာယတိ-ကြည့်။

ကေလာယနာ (တိ) [ကေလေ+ယု+အာ]
 စုံမက်-မြတ်နိုး-တွယ်တာ-ခြင်း။ ဣမဿ
 ဝါ ပူတိကာယဿ ကေလာယနာ မဏ္ဍနာ။
 မဒ္ဒါ၃။၁၂၉။ (-နေတ္တိ၊ဌာ။၁၁၈။ သိ၊ဌိ၊
 သစ်၊၂။၂၉၁။ မဒ္ဒါ၃။၁၇၉။)

ကေလာယန္တိ (တိ) [ကေလေ+အန္တိ] ပြက်
 ရယ်-ကျီစယ်-ပြောင်လှောင်-သော၊သူ။
 သံကေလာယတိတိ သဗ္ဗသော မာတုဂါမံ
 ကေလာယန္တော ဝိဟရတိ။ အံ၊ဌိ၊၃။၁၇၄။

ကေလာယန္တိ (တိ) [ကေလု+ဏယ+အန္တိ?]
 ထွန်ယက်သော၊သူ။ (D.P.P.N-၌ လယ်
 လုပ်ငန်း ပြုလုပ်နေစဉ်-ဟု ပြန်ဆိုသည်။)
 အတ္တနော ခေတ္တံ ကေလာယန္တော ဥဇ္ဈေါသနံ
 သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဌာ၂။၃၈။

ကေလာ(ဌာ)ယန္တိ (ကြိ) [ကေလေ+အ+အန္တိ]
 စုံမက်-မြတ်နိုး-တွယ်တာ-ကုန်၏။ ကေ-
 လာယတိ-ကြည့်။

ကေလာယသိ (ကြိ) [ကေလေ+အ+သိ] စုံမက်
 -မြတ်နိုး-တွယ်တာ-၏။ ကေလာယတိ-
 ကြည့်။

ကေလာယိတ (တိ) [ကေလေ+တ] စုံမက်-
 မြတ်နိုး-တွယ်တာ-သော၊သူ။ ကေလာယိ-

တော (ဇာ၊၁။၂၅၅)တိ ကေလာယတိ
 မမာယတိ ပတ္တေတံ ပိဟေတိ ဣစ္ဆတိတိ
 အတ္တော။ ဇာ၊ဌာ၄။၂၀၀။

ကေလာယေထ (ကြိ) [ကေလေ+အ+ယျော-
 ထ]စုံမက်-မြတ်နိုး-တွယ်တာ-ကုန်ရာ၏။
 ကေလာယတိ-ကြည့်။

ကေလာသ (ပု) [ကေလ+အာသ။က+လာသ။
 ကေလိ ပယောဇနံ အဿကေလော၊ အာသ-
 တေ အသ္မိန္ဒိ အာသော၊ ကေလော စ သော
 အာသော စေတိ ကေလာသော။ ဓာနံ၊ဌိ။
 ၃၂။ ကေ ဇလေ လာသော လသနံ ဒိတ္တိ
 အဿာတိ ကေလာသော။ လသ ကန္တိယံ။
 ဧာ။သုစိ။ (ကဲလာသ-သံ)] ကေလာသ
 တောင်။ ယင်းသည် ဟိမဝန္တာတောင်ထွတ်
 အများတွင် တလုံး အပါအဝင် ဖြစ်သည်။
 (ဓာနံ၊ဇိဝဂ္ဂ)။ဗိသဏိုးနတ်နှင့် ကုဝေရနတ်တို့
 နေထိုင်ရာဖြစ်သည် (ထောမ။ P.S.E.D)။
 ယင်းကို အဋ္ဌကမန္တာဟုလည်း ခေါ်သည်။
 (ဓာနံ၊ဌိ။၃၂)။ ဂတောနု စိတ္တံ ကုဋံ ဝါ၊
 ကေလာသံ ဝါ ယုဂန္ဓရံ။ ဓမ္မ၊ဌာ၂။၁၄၁။
 (-သံ၊ဌာ၁။၁၁၈။ သံ၊ဌိ၊၁။၁၆၈။)

ကေလာသကူဋ (ပု၊န) [ကေလာသ + ကူဋ]
 ကေသာလ တောင်ထွတ်။ ကေလာသကူဋ
 ရဇတမယံ။ မဒ္ဒါ၃။၂၅။ အံ၊ဌာ၃။၂၁၉။
 ဥဒါန၊ဌာ။၂၇၂။ သုတ္တနိ၊ဌာ၂။၁၆၁။ (-အံ၊
 ဌာ၃။၂၁၈။ သုတ္တနိ၊ဌာ၂။၁၆၀။ ဇာ၊ဌာ၅။၄၀၊
 ၅၃။ သံ၊ဌိ၊၁။၁၆၈၊၃၀၆။)

ကေလာသကူဋပဋိဘာဂ (တိ) [ကေလာသကူဋ
 +ပဋိဘာဂ] ကေလာသတောင်ထွတ်နှင့် တူ
 သော။ ကေလာသကူဋပဋိဘာဂံ ပန မဟာ-
 စေတိယံ ဩလောကေန္တော။ အဘိ၊ဌာ၁။
 ၃၇၀။ (-ဓမ္မ၊ဌာ၁။၁၂၄။ ဇာ၊ဌာ၄။၂၃၂။)

ကေလာသပဗ္ဗတ (ပု) [ကေလာသ + ပဗ္ဗတ]
 ကေလာသတောင်။ ကေလာသပဗ္ဗတေ နာဂ-

ဒတ္တော နာမ ဒေဝပုတ္တော ဝသတိ။ သံဠါ
၁။၂၅၈။

ကေလာသပဗ္ဗတကူဋ (ပုန) [ကေလာသပဗ္ဗတ +
ကူဋ] ကေလာသတောင်ထွတ်။ ဒက္ခိဏပါဒေ-
န သဠိယောဇနမတ္တံ ကေလာသပဗ္ဗတကူဋ
အက္ခမိ။ သံဠါ ၁။၂၆၄။ သုတ္တနိဠါ ၁။၂၁၇။
အံဠါ ၁။၂၀၄။

ကေလာသမုဒ္ဒ (ပု) [ကေလာသ + မုဒ္ဒ] ကေလာ-
သတောင်ထိပ်။ ယဉ္ဇ ကေလာသမုဒ္ဒနိ ဌတော
အာဠာဝကောတိ။ သံဠါ ၁။၂၆၅။ (-သုတ္တနိ၊
ဠါ ၁။၂၁၈။)

ကေလိ (ပု) [ကိလ + လ] မြူးတူး - ပျော်ပါး -
ကစား - ခြင်း။ ကေလာသ ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။

ကေဝုဒ္ဓ (တ္ထ) (ပု) [ကိဝုဒ္ဓ + ဣ။ က + ဝတု + တ။
က + ဝုဒ္ဓ + အ။ ကံ ဇလံ၊ တဿ ဤ လက္ခိ၊
တာယ ဝဇ္ဇော ဝုဒ္ဓနံ အဿတ္တိတိ ကေဝုဒ္ဓော။
ကေဝုတ္တောပိ၊ ဣ။ ဓာနိဠါ ၆၇၀။ ကေ
ဥဒကေ ဝတ္တနတော ဂဟဏတ္ထံ ပဝတ္တနတော
ကေဝုဒ္ဓော။ နိတိ၊ ပဒ။ ၃၁၃။ ကေ ဥဒကေ
ဝုဒ္ဓတိ ပရိစရတိတိ ကေဝုဒ္ဓော၊ မစ္ဆဗန္ဓော။
သီဠါသစ်၊ ၁။၄၇၀။] (၁) တံငါသည်။ (တိ)
(၂) ကေဝုဒ္ဓမည်သော၊ တံငါသည် စောင့်
ရှောက်ထားသော၊ တံငါသည်တို့ထံ၌ ကြီး
ပွားသောသူ။ (သုကြွယ်သား၊ ပုရောဟိတ်
ပုဏ္ဏား)။ (၁) ကေ ပနေတေ အာနန္ဒ
ဥစ္စာသဒ္ဓါ မဟာသဒ္ဓါ ကေဝုဒ္ဓာ မညေ
မစ္ဆဝိလောပေ။ မ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဥဒါန။ ၁၀၄။
သံဠါ ၂။ ၂၇၄။ သံဠါ ၃။ ၃၁၄။ (-ဒီ၊ ၁။
၄၂။ အံ၊ ၂။ ၂၅၊ ၃၀၀၊ ၄၆၇။ အံ၊ ၃။ ၁၅၄။ မ၊
ဠါ ၃။ ၁၂၁။ မ၊ ၄။ ၂၂၃။ အံဠါ ၁။ ၃၃၀။)
(တိ) (၂) အထ ခေါ် ကေဝုဒ္ဓော ဂဟပတိ-
ပုတ္တော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဒီ၊
၁။ ၂၀၅။ (- ၂၀၇။ အဘိ၊ က။ ၂၅၄။ ဇာ၊ ၄။
၆။ ၂၃၇၊ ၂၄၇၊ ၂၄၈၊ ၂၅၁။) ကေဝုဒ္ဓောတိ

ဣဒံ တဿ ဂဟပတိပုတ္တဿ နာမံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၃၂၁။ ကေဝုဒ္ဓောတိ ဣဒံ တဿ နာမံ
ကေဝုဒ္ဓောဟိ သံရက္ခိတတ္တာ၊ တေသံ ဝါ
သန္တိကေ သံဝဇ္ဇိတတ္တာတိ ကေဝိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၃၈၈။ (- သီဠါသစ်၊ ၂။ ၄၀၉။)

ကေဝုဒ္ဓကုလ (န) [ကေဝုဒ္ဓ + ကုလ] တံငါသည်
မျိုး၊ တံငါမျိုး။ ကေဝုဒ္ဓကုလေ ဥပ္ပန္နော
နာဝိကော အာသိ။ အပါဠါ ၁။ ၃၄၃။

ကေဝုဒ္ဓဂါမ (ပု) [ကေဝုဒ္ဓ + ဂါမ] တံငါရွာ။
အဟံ ကေဝုဒ္ဓဂါမသ္မိ။ အဟံ ကေဝုဒ္ဓဒါရ-
ကော။ အပါ၊ ၁။ ၃၄၉။ အပါဠါ ၁။ ၁၃၉။ အံ၊
ဠါ ၃။ ၃၃၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၄၁။

ကေဝုဒ္ဓဂါမဝါသိ (တိ) [ကေဝုဒ္ဓဂါမ + ဝသ + ဣ]
တံငါရွာ၌နေသောသူ။ တံ ဒိသ္မာ သဗ္ဗေ
ကေဝုဒ္ဓဂါမဝါသိနော ဥစ္စာသဒ္ဓမ္မကံသု။ ဓမ္မ၊
ဠါ ၂။ ၃၂၉။

ကေဝုဒ္ဓဇေဋ္ဌ (တိ) [ကေဝုဒ္ဓ + ဇေဋ္ဌ] တံငါသည်
အကြီးအမှူး။ အထ ကေဝုဒ္ဓဇေဋ္ဌော...ဝိစိ-
နန္တော တေ ဒါရကေ ဒိသ္မာ။ သုတ္တနိဠါ
၂။ ၄၃။

ကေဝုဒ္ဓဇေဋ္ဌက (တိ) [ကေဝုဒ္ဓဇေဋ္ဌ + က] တံငါ
သည် အကြီးအမှူး။ ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော
ကေဝုဒ္ဓဇေဋ္ဌကဿ ဂေဟေ ပဋိသန္နိ ဂဏှိ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။

ကေဝုဒ္ဓဒါရက (ပု) [ကေဝုဒ္ဓ + ဒါရက] တံငါသည်
မျိုး၌ဖြစ်သော လူငယ်၊ တံငါသည်ကလေး။
ကေဝုဒ္ဓဂါမ-ကြည့်။

ကေဝုဒ္ဓဒ္ဓါရ (န) [ကေဝုဒ္ဓ + ဒ္ဓါရ] (၁) ကေဝုဒ္ဓ
တံခါး။ (၂) ကေဝုဒ္ဓဒ္ဓါရရွာ။ (၁) ကေဝုဒ္ဓ-
ဒ္ဓါရာ နိက္ခမ္မာ (ဝိမာန။ ၂၃)တိ ကေဝုဒ္ဓဒ္ဓါရ-
တော နိက္ခမနဌာနေ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၈၉။ (၁)
(၂) ဘဂဝတိ ဗာရာဏသီယံ ဝိဟရန္တေ
ကေဝုဒ္ဓဒ္ဓါရံ နာမ ဗာရာဏသီနဂရဿ ကေ

ဒွါရံ၊ တဿ အဝိဒ္ဓရေ နိဝိဋ္ဌဂါမောပိ “ကေ-
ဝန္နဒွါရ”န္တေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဝိမာနဌ။ဂဂ။

ကေဝန္နန္တဝါသီ (ပု) [ကေဝန္န+အန္တဝါသီ]
တံငါသည်တပည့်။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ
ဒက္ခော ကေဝန္နော ဝါ ကေဝန္နန္တဝါသီ ဝါ
သုခုမစ္ဆိကေန ဇာလေန ပရိတ္တံ ဥဒကဒဟံ
ဩတ္တရေယျ။ ဒီ။၁။၄၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၄၇၀။)

ကေဝန္နပုတ္တ (ပု) [ကေဝန္န + ပုတ္တ] တံငါသည်
သား။ တေပဉ္စသတာ ကေဝန္နပုတ္တာ သံဝေဂ-
ဇာတာ ဟုတွာ။ ဥဒါနဌ။၁၆၂။ (-ပေတ၊
ဌ။၁၆၅။ ထေရဌ။၁။၄၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၁၉။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၁၂။)

ကေဝန္နပုတ္တက (ပု) [ကေဝန္နပုတ္တ + က] တံငါ
သည်သားငယ်။ ကောသလရဋ္ဌေ ဧကော
အတ္တနော ကုလနာသကော ကေဝန္နပုတ္တ-
ကော အလာဘိ ဘိက္ခု။ ဇာ၊ဌ။၁။၂၅၁-၂။

ကေဝန္နပုရိသ (ပု) [ကေဝန္န+ပုရိသ] တံငါသည်
ယောက်ျား။ သော ကေဒိဝသံ ကေဝန္နပုရိ-
သေဟိ သဒ္ဓိံ မစ္ဆမာရဏဌာနံဂန္ဓာ။ အပါ၊
ဌ။၁။၁၃၈-၉။

ကေဝန္နသုတ္တ (န) [ကေဝန္န + သုတ္တ] ကေဝန္န
သုတ်။ ဘုရားရှင် နာဠန္ဒမြို့ ပါဝါရိကသူဌေး
၏ သရက်ဥယျာဉ်၌ နေတော်မူစဉ် ဣဒ္ဓိပါဠိ-
ဟာရိယ၊ အာဒေသနာပါဠိဟာရိယ၊ အနု-
သာသနီပါဠိဟာရိယ ၃-မျိုးသော ပြာဋိဟာ
တို့အနက် ရှေ့ ၂-မျိုးကိုကဲ့ရဲ့ပြီး အနုသာသ-
နီပါဠိဟာရိယကို ချီးမွမ်း၍ ကေဝန္နသုဌေး
သားအား ဟောသောသုတ်၊ ကေဝန္နသုတ်။
သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁၁-သုတ်၊ ဒီ။၁။၂၀၅-
၂၁၃။ ဧဝံ မေ သုတ်။ပ။ နာဠန္ဒယန္တိ
ကေဝန္နသုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ။၁။၃၂၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၄၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၈။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၁။)

ကေဝန္နိ (ထိ) [ကိဝန္န+ဏ+ဤ] တံငါသည်မ။
ကောသလရဋ္ဌေ ကေသ္မိံ ကုလသဟဿဝါ-
သေ ကေဝန္နဂါမေ ကေိဿာ ကေဝန္နိယာ
ကုစ္ဆိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဌ။၁။၂၅၂။

ကေဝလံ (ဗျ) သာလျှင်။ သဘာတ္တောဟံ
ကေဝလံ။ သင်္ဂဟ။၄၂။ ကေဝလန္တိ ဝေ-
သဒ္ဓတ္တေ နိပါတော။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၁၉၆။

ကေဝလ (န) [ကေဝ+အလ။ မောဂ်၊၇။၁၈၂။
က + ဝလ + အ။ ထောမ။] (၁) (အလုံးစုံ
သောသင်္ခတတို့မှ ကင်းဆိတ်ရာ) နိဗ္ဗာန်။
(အရာဌာနအားလျော်စွာ မဂ်ဖိုလ်ကိုလည်း
အရကောက်သေးသည်။) (တိ) (၂) များ
စွာသော။ (၃) မရောနှောသော၊ သက်သက်
သော။ (၄) မယှဉ်သော၊ ကင်းဆိတ်သော။
(၅) မြဲမြံသော။ (၆) မပိုလွန်သော။ (၇)
အလုံးစုံသော၊ အကြွင်းအကျန် မရှိသော။

(၁)(အလုံးစုံသောသင်္ခတတို့မှကင်းဆိတ်
ရာ)နိဗ္ဗာန်။ ဝိဝဋ္ဌံ ခေမ ကေဝလံ။ ဓာန်။ဂ။
ကေဝလီ-လည်းကြည့်။

(တိ)(၂) များစွာသော။ ကေဝလကပ္ပါ
စ အင်္ဂမာဂဓာ ပဟူတံ ခါဒနိယံဘောဇနိယံ
အာဒါယ အတိက္ကမိတုကာမာ ဟောန္တိ(ဝိ၊
၃။၃၆)တိ....ဝေမာဒိသုယေဘုယျတာ။ ဒီ၊ဌ။
၃။၁၄၃။ မ၊ဌ။၂။၃၁။ သံ၊ဌ။၁။၁၄။ အံ၊ဌ။၂။
၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၉၇။ သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၆-၇။
ကေဝလသဒ္ဓေါ ဗဟုလဝါစိတိ အာဟ “ယေ-
ဘုယျတာအတ္ထော”တိ။ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ အံ၊ဋီ၊
၂။၂၁၃။ယေဘုယျတာ ဗဟုလဘာဝေါ။ မ၊
ဋီ၊၂။၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၂။

(၃) မရောနှောသော၊ သက်သက်သော။
ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကံ နူန အယမာယသ္မာ
နိဿာယ နေက္ခမ္မာဓိမုတ္တော။ ဝိ၊၃။၂၇၀။
အံ၊၂။၃၃၁။ (- ၁၉၈။ပေတ။၁၇၇။ ဇာ၊
၁။၁၃၉။ မ၊ဌ။၄။၁၀၁။ သံ၊ဌ။၃။၁၇။ အံ၊ဌ။

၂။၃၂။) ကေဝလံ သဒ္ဓါမတ္တကန္တိ ပဋိဝေဓ-
ရဟိတံ ကေဝလံ ပဋိဝေဓပညာယ အသမ္ပိဿံ
သဒ္ဓါမတ္တကံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။(-
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁။)
ကေဝလဿာတိ သကလဿ၊ သုဒ္ဓဿ ဝါ
သတ္တဝိရဟိတဿာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၅။

(၄) မယှဉ်သော၊ ကင်းဆိတ်သော။
ယေဘုယျတာဗျာမိဿေသု၊ ဝိသံယောဂေ စ
ကေဝလံ။ ဓာန်။၇၆။

(၅) မြဲမြံသော။ အာယသ္မတော ဘန္တေ
အနုရုဒ္ဓဿ ဗာဟိယော နာမ သဒ္ဓိဝိဟာရိ-
ကော ကေဝလကပ္ပံ သံသဘေဒါယ ဌိတော-
(အံ၊၁။၅၆၂)တိ ဝေမာဒီသု ဒဠတ္ထတာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။
ကေဝလကပ္ပန္တိ ကေဝလံ ဒဠ္ဋံ ကတွာတိ
အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။

(၆) မပိုလွန်သော။ ကေဝလံ သဒ္ဓါ-
မတ္တကံ နန္တံ အယမာယသ္မာ (အံ၊၂။
၃၃၁)တိ ဝေမာဒီသု အနတိရေကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။
အနတိရေကတာ တံ ပရမတာ ဝိသေသာ-
ဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၃၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။)

(၇) အလုံးစုံသော၊ အကြွင်းအကျန်မရှိ
သော။ ဝေမေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ
သမုဒယော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဒီ၊၂။၂၇။
သံ၊၁။၂၄၃-၄၊၃၁၆။ သံ၊၂။၁၂။ ပဋိသံ။
၁၀၉။ ဥဒါနံ၊၇၇။ နေတ္တိ၊၂၇။ မိလိန္ဒ၊၅၃။
(-ဝိ၊၄။၂၄၅။မ၊၁။၄၀၂။ သံ၊၁။၁၄၄။ သံ၊
၂။၃၄၂။ အံ၊၁။၄၅။ သုတ္တနိ၊၃၅၉။ ထေရ။

၂၂၄။ဇာ၊၁။၅၄။ဇာ၊၂။၂၇၆။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။)
ကေဝလဿာတိ သကလဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။
ကေဝလာနိ အနဝသေသာနိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇၄၂။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၄။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။)

ကေဝလကပ္ပ (တိ) [ကေဝလ+ကပ္ပ] (၁) မြဲမြံ
သော။ (၂) အလုံးစုံသော-အကြွင်းအကျန်
မရှိသော-ထက်ဝန်းကျင်။ (၃) အနည်းငယ်
ယုတ်လျော့သောအလုံးစုံ၊အလုံးစုံလောက်နီး
နီး။(၄)များစွာသော။(၅)များစွာ အပြား
အားဖြင့်သိစေအပ်သော။(၁)ကေဝလ (၅)
ကြည့်။ (၂) (၃) ကေဝလကပ္ပံ ဝနသဏ္ဌံ
ဩဘာသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ (-ဒီ၊၂။
၁၇၇။ ဒီ၊၃။၁၅၇၊၁၆၆။ မ၊၁။၁၉၅။ မ၊
၂။၄၂။ မ၊၃။၂၃၂။ သံ၊၁။၁၀၊၁၆။ သံ၊
၂။၉၉။ အံ၊၁။၂၇၀။ အံ၊၂။၄၄၊၂၇၂။ အံ၊
၃။၂၉၊၃၉၅။ ဥဒါနံ၊၁၀၃။ သုတ္တနိ၊၂၉၅၊
၃၁၇။)ကေဝလကပ္ပန္တိ အနဝသေသံ သမန္တ-
တော။ အနဝသေသတ္ထော တေ ကေဝလ-
သဒ္ဓေါ ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ တေ ဝိယ။ သမန္တ-
တော အတ္ထော ကပ္ပသဒ္ဓေါ ကေဝလကပ္ပံ
ဇေတဝနန္တိအာဒီသု ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။
ကေဝလကပ္ပန္တိ သကလံ သမန္တတော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၇။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ။
၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။) ကေဝလကပ္ပန္တိ ဝါ
မနံ ဥိနံ အဝသေသံ၊ ဤသကံ အသမတ္တန္တိ
အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဤသံ အသမတ္တံ
ကေဝလံ ဝါ ကေဝလကပ္ပံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။
(-သာရတ္ထ၊၃။၂၀၅။ ဝိမတိ၊၂။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၉၉။) မောဂ်၊သျှ၊ နှာ၊၆၆၅-၌-စဉ်းငယ်
အလုံးစုံ မဟုတ်သော၊ ဝါ-အားလုံးနီးပါး
သော-ဟုအနက်ပေးသည်။ (၄)(၅) ကေ-

ဝလကပ္ပိတိ ကပ္ပသဒ္ဓေါ နိပါတော ပဒပူရဏ-
မတ္တံ၊ ကေဝလံ ဣစ္ဆေဝ အတ္ထော။ ကေဝလ-
သဒ္ဓေါ ဗဟုလဝါဓိတိ အာဟ “ယေဘုယျတာ
အတ္ထော” တိ....အထ ဝါ ကပ္ပနိယတာ ပညာ-
ပေတဗ္ဗတာ ကေဝလကပ္ပိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၈-၉။
(-မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၀၂။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၁၃။) ကေဝလ
(၂) လည်း ကြည့်။

ကေဝလဂါထာဗန္ဓ (တိ) [ကေဝလဂါထာ+ဗန္ဓ]
သက် သက် သော ဂါ ထာ ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော၊
ဂါထာသက်သက် သိကုံးထားသော။ တထာ
ဟိ ဓမ္မပဒါဒိသု ကေဝလဂါထာဗန္ဓေသု
သဂါထကတ္ထေပိ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၄။

ကေဝလဇာတိ (ထိ) [ကေဝလ+ဇာတိ] (ဂုဏ်
နှင့်) မရောမယှက်-သက်သက်-သောဇာတ်။
ဝေံ ကေဝလဇာတိဝေသေန ပဌမဝိကပ္ပံ ဝတော။
သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၇။

ကေဝလဓမ္မဒဿီ (တိ) [ကေဝလဓမ္မ+ဒိသ+ဏီ]
အလုံးစုံသော တရားကို - မြင်တတ်သော -
မြင်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ကေဝလဓမ္မဒဿီ (ဇာ၊
၁။ ၃၁၉) တိ သဗ္ဗဓမ္မဒဿီ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၉၆။

ကေဝလပညာပ္ပဓာန (တိ) [ကေဝလ+ပညာ+
ပဓာန] (ကရုဏာနှင့်) မရောမယှက်-သက်
သက် - သော ပညာပြဓာန်းခြင်းရှိသော။
အဘိဓမ္မဒေသနာ ပန ကေဝလပညာပ္ပဓာ-
နာ ပရမတ္ထဓမ္မာနံ ယထာသဘာဝပဋိဝေဓ-
သမတ္တာယ ပညာယ တတ္ထ သာတိသယပ္ပ-
ဝတ္တိတော။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆။

ကေဝလပဏာမ (ပု) [ကေဝလ+ပဏာမ]
(ထောမနာပုဗ္ဗင်္ဂမနှင့်) မရောမယှက်-သက်
သက် - သော ရှိခိုးခြင်း။ ကေဝလပဏာမ-
တော ထောမနာပုဗ္ဗင်္ဂမောသတိသယော။
သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆။

ကေဝလပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ကေဝလ+ပရိပုဏ္ဏ] (က)
အလုံးစုံ - အကြွင်းအကျန်မရှိ - ထက်ဝန်း
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၀-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ကျင်-ပြည့်စုံသော။ (ခ) စင်စစ်ထက်ဝန်းကျင်
ပြည့်စုံသော။ (က) သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ ကေဝ-
လပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓိံ ဗြဟ္မစရိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။
ဒီ၊ ၃။ ၆၃။ မ၊ ၁။ ၂၇၄။ သံ၊ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊
၁။ ၁၂၀။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၄၈။
စူဠနိ၊ ၇၅။ ကေဝလပရိပုဏ္ဏန္တိ သကလပရိ-
ပုဏ္ဏံ အနန္တံ ကတွာ ဒေသေန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၇။
အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၄။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၂။
စူဠနိ၊ ၄။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၉၉။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၈။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၃၅-၆။ အံ၊ ဇီ၊
၂။ ၂၁၃။) ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ အနဝသေသေန
သမန္တတော ပုဏ္ဏံ ပူရိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂၇၇။
(ခ) သာတ္ထံ သဗျဉ္ဇနံ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိ-
သုဒ္ဓိံ။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ဥပနေတဗ္ဗာဘာဝတော
ကေန္တေန ပရိပုဏ္ဏန္တိ ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ။ နေတ္ထိ၊
၄။ ၄၂။

ကေဝလီ (တိ) [ကေဝလ+ဤ] အလုံးစုံသော
ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ မဂ်-ဖိုလ်-နိဗ္ဗာန်-ကို
ရခြင်းရှိသော၊ သူ။ အရဟံ ဘော ကထံ
ဟောတိ၊ ကထံ ဘဝတိ ကေဝလီ။ မ၊ ၂။
၃၄၅။ (-သံ၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၁၆၂၊ ၃၁၆၊ ၃၃၁။
အံ၊ ၃။ ၂၆၉။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၉၂၊ ၃၅၂၊ ၃၇၃။ ထေရ၊
၃၁၇။ မဟာနိ၊ ၁၆၊ ၆၆။) ကေဝလီတိ သက-
လဂုဏသမ္ပန္နော။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၁။ ဗြဟ္မစရိ-
ယဿ ကေဝလီတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အနဝ-
သေသံ၊ အနဝသေသတော ဝါ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိ-
ယဿ ပါရိပူရကော။ အထ ဝါ ကေဝလီ နာမ
ကိလေသေဟိ အသံမိဿတာယ မဂ္ဂဉာဏံ
ဖလဉာဏဉ္စ၊ တံ ဣမသ္မိံ အတ္ထိတိ ကေဝလီ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅-၆။ ကေဝလံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ
သဗ္ဗသင်္ခတဝိဝိတ္တတ္တာ။ တံ တေဿ အဓိဂတံ
အတ္ထိတိ ကေဝလီ၊ သစ္စိကတနိရောဓော
ခိဏာသဝေါ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၉။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၄၄။
အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၁၄။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၄၃၊ ၂၅၅၊ ၂၆၈။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၉။ သုတ္တနိ၊

ဌ၊၁။၁၃၇။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၄၁၊၁၈၄။မဟာနိ၊
ဌ၊၇၆၊၁၈၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။
အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၉၊၂၄၉။)

ကေဝလောဒက (န) [ကေဝလ+ဥဒက] (နိ.
ရည်စသည်နှင့်) မရောမယှက်-သက်သက်-
သောရေ။ ခိရောဒကံ ဂန္ဓောဒကံ ကေဝ-
လောဒကန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။

ကေသ (ပု) [က+သိ+အ။ ကေ မတ္တကေ သေတိ
တိဋ္ဌတိတိ ကေသော။ သတ္တမိယာလောပေါ။
ဓာနိ၊ဋီ။၂၅၆။] ဆံပင်။(ထောမဋ္ဌ(၁) ဝရုဏ
နတ်။ (၂) ပန်းမ။ (၃) ကေသအသုရာ။
(၄)ဗိဿဏိုးအနက်များကိုလည်းဆိုသည်။)
န ကေစွဿ ကေသာ ဆေဒေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဉ္ဇ၊၂။
၆၂။ (-ဒီ၊၁။၂၂၁။ မ၊၁။၇၂၊၂၃၈။ သံ၊၁။
၂၀၈။ အံ၊၂။၂၇၅။ အဘိ၊က။၃၅၈)။

ကေသကမ္မလ (ပု၊န) [ကေသ+ကမ္မလ] ဆံပင်
ဖြင့်-ပြုလုပ်အပ်-ရက်အပ်-သော ကမ္မ-
လာ။ ကေသကမ္မလံ နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊၁။
၄၃။ (-ဒီ၊၃။၃၄။ မ၊၁။၁၁၁၊၃၈၂။ မ၊၂။
၆။ အံ၊၁။၂၄၂၊၂၉၀၊၃၀၀၊၅၂၇။ အဘိ၊ပု။
၁၆၄။ မဟာနိ၊၃၂၈။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဌ၊
၂။၂၇၇။ စူဠနိ၊ဌ၊၁၁၀။) ကေသကမ္မလော-
တိ ကေသေဟိ တန္တေ ဝါယိတွာ ကတကမ္မ-
လော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃၇။ ကေသကမ္မလန္တိ မနု-
ဿကေသေဟိ ကတကမ္မလံ။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။
အံ၊ဌ၊၂။၂၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၃။ (-ဒီ၊ဌ၊
၁။၁၃၂၊၂၉၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄၂-၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၂၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။)

ကေသကမ္မလ (တိ) [ကေသကမ္မလ+ဏ] ဆံပင်
ဖြင့်-ပြုလုပ်အပ်-ရက်အပ်-သော ကမ္မလာ
ကို ဆောင်သောသူ။ အဇိတော ကေသ-
ကမ္မလော။ ဝိ၊၄။၂၄၆။ ဒီ၊၁။၄၅။ ဒီ၊၂။
၁၂၄။ မ၊၁။၂၅၈။ မ၊၂။၁၉၅။ သံ၊၁။၆၈။
သံ၊၂။၅၆၄။ သုတ္တနိ၊၃၅၅။ မိလိန္ဒ၊၄။
ကေသကမ္မလံ ဓာရေတိတိ ကေသကမ္မလော။

ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၃။ (-သံ၊ဌ၊
၁။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၄၈။)

ကေသကလာပ (ပု) [ကေသ + ကလာပ] ဆံ
အပေါင်းအစည်း၊ ဆံထုံး၊ ဆံစု။ အဝိနဋ္ဌေပိ
ဝါ ကေဝလံ ပုပ္ဖမိဿကော ကေသကလာပေါ
ဣဓ “ဝေဏီ”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၂။
၁၂၁။ (-မ၊ဌ၊၄။၂၀၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၄။
ထေရီ၊ဌ။၉၁၊၂၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၀။)

ကေသကလျာဏ (န) [ကေသ + ကလျာဏ]
ဆံပင်၏ ကောင်းခြင်း။ (ကောင်းခြင်း ငါး
ဖြာကို ဆဝိကလျာဏ-ကြည့်။) ကေသက-
လျာဏံ၊ မံသကလျာဏံ၊ အဋ္ဌိကလျာဏံ၊
ဆဝိကလျာဏံ၊ ဝယကလျာဏန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၂၄၄။

ကေသကာယ (ပု) [ကေသ + ကာယ] ဆံပင်
အပေါင်း။ တေဇောကာယံ ဝါယောကာယံ
ကေသကာယံ လောမကာယံ။ ပဋိသံ၊၄၀၆။
ဒီ၊ဌ၊၂။၃၄၈။ မ၊ဌ၊၁။၂၄၇။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၂၀၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉၆။
မဟာနိ၊ဌ။၃၉။ နေတ္ထိ၊ဌ။၉၆။

ကေသကာရ (တိ) [ကေသ+ကရ+ဏ။ ထိ-၌
ကေသကာရီ] ဆံပင်ကို ပြုပြင်တတ်သော၊
သူ။ တသ္မိဉ္စ ဂေဟေ ဗြာဟ္မဏဿ မိတာ
ကေသကာရီ နာမ။ ဝိမာန၊ဌ။၇၈။

ကေသကာရက (တိ) [ကေသ + ကရ + ဣ။
ထိ-၌ ကေသကာရိကာ] ဆံပင်ကို ပြုပြင်
တတ်သောသူ။ ကေသကာရိကာတိ ပုရိ-
မတ္တဘာဝေ အတ္တနော နာမံ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊
ဌ။၈၁။

ကေသကာရီဝိမာန (ပု၊န) [ကေသကာရီ +
ဝိမာန] ကေသကာရီ ဗိမာန်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ကေသကာရီဝိမာန^၂(တိ) [ကေသကာရီဝိမာန + ဝတ္ထု] ကေသကာရီ ဗိမာန်ဟူသော အကြောင်းအရာရှိသော၊ ကေသကာရီဗိမာန် အကြောင်းကို ဟောသော (ဒေသနာ)။ ဣဒံ ဝိမာနံ ရုစိရံ ပဘဿရန္တိ ကေသကာရီ-ဝိမာနံ။ ဝိမာနာဠာ ၇၀။ ဆတ္တမာဏဝက-ဝိမာန-လည်း ကြည့်။

ကေသကူပ (ပု) [ကေသ + ကူပ] ဆံပင်ပေါက် ရာတွင်း။ ဝေမေဝ သရီရံ ကေသကူပါဒိဝိဝ-ရေဟိ ဥပရိ ဟေဠာ တိရိယဉ္စ ဝိသမံ ပဉ္စ-ရတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၀။)

ကေသကောဠာသ (ပု) [ကေသ + ကောဠာသ] ဆံပင် အဘို့အစု။ ကထံ? ကေသကောဠာ-သော လောမကောဠာသောတိ သဇ္ဈာယံ ကရောဟိတိ ဝတ္ထဗော။ အဘိ၊ ၁။ ၂၃၀။

ကေသဂ္ဂ (န) [ကေသ + အဂ္ဂ] ဆံပင်ဖျား၊ ဆံခြည်ဖျား။ ပါဒန္တတော ပဠာယ ယာဝ ကေသဂ္ဂါ တထာဂတဿ သရီရံ ဩလော-ကေန္တော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၂။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၃၄၊ ၃၀၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၀။)

ကေသဂ္ဂပမာဏ (တိ) [ကေသဂ္ဂ + ပမာဏ] ဆံခြည်ဖျား အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒိန္တံ အံသကုဋ္ဌာနံ အန္တရေ သုဝဏ္ဏာဝဋ္ဌံ ဝိယ ကေသဂ္ဂပမာဏံ ဝလိယာဝဋ္ဌံ ဒိသ္မာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၆။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၉၉။)

ကေသဂ္ဂမတ္တ (ထိ၊ န) [ကေသဂ္ဂ + မတ္တ။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၂။ ၂။] ဆံခြည်ဖျားမျှ၊ ဆံခြည်ဖျား အတိုင်းအရှည်။ အန္တမသော ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ကုမ္ပိမုခါ မောစေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၉။ (-၂၂၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၄၊ ၂၃၆။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၇၊ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၁၊ ၂၄၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၁။ အဘိ၊

ဠာ၊ ၂။ ၄၅၀။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၉၄။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၅။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၄၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၂။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၄၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။ ၇၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။ ၄၅။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃။ ၄၁။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၇။)

ကေသဂ္ဂမတ္တုက္ခိပန (န) [ကေသဂ္ဂမတ္တ + ဥက္ခိ-ပန] ဆံခြည်ဖျားမျှ ချီမခြင်း။ ဥဒ္ဓံ ဥက္ခိ-ပန္နဿ ကေသဂ္ဂမတ္တုက္ခိပနေန ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၃။

ကေသဂ္ဂမတ္တုဒ္ဓါရ (ပု) [ကေသဂ္ဂမတ္တ + ဥဒ္ဓါရ] ဆံခြည်ဖျားမျှ ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ပစ္ဆာ ပထဝိတော ကေသဂ္ဂမတ္တုဒ္ဓါရေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၂။

ကေသဂ္ဂဟဏ (န) [ကေသ + ဂဟဏ] (၁) ဆံပင်ကိုကိုင်ခြင်း။ (၂) ဆံထုံးထုံးခြင်း။ (၁) ကေသဂ္ဂဟဏမုက္ခေပါ၊ ဘူမျှာ စ ပရိ-သုမ္ဘနာ(ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၇)တိ အသာမိကံ ဣတ္ထိ ဟတ္ထပါဒေဟိ ကေသဂ္ဂဟဏံ၊ ဥက္ခေပါ၊ ဘူမိယံ ပါတနန္တိ တောနိ အဝမညနာနိ ကတော အတိက္ကမန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၇၀။ (၂) မာတုလဓိတာနံ ပန ဝေါ ဝေရူပံ နာမ ကေသဂ္ဂဟဏံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၄။ ကေသဂ္ဂဟဏန္တိ ကေသဝေဏိဗန္ဓနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၅၉။

ကေသစန္ဒေဒ (ပု) [ကေသ + ဆေဒ] ဆံဖြတ်ခြင်း၊ ခေါင်းရိတ်ခြင်း၊ ဦးပြည်းခြင်း။ ကေသစန္ဒေဒါဒိကံ ကမ္ပံ အနုဇာနာမိ သာဒိတုံ။ ဝဇီရ၊ ၅၃၀။

ကေသစန္ဒေဒန (န) [ကေသ + ဆေဒန] ဆံဖြတ်ခြင်း၊ ခေါင်းရိတ်ခြင်း၊ ဦးပြည်းခြင်း။ ဧတ္ထ စ ကိဉ္ဇာပိ ဝတ္ထဓောဝနေ ဝါ ကေသစန္ဒေဒနေ ဝါ ဘူမိသောဓနာဒိနဝကမ္ပေ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၅၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၄၀။)

ဝိသင်္ဂဟ။၁၅၆။ သံဠာဉာ။၂၀၁။ အံဠာဉာ။
၄၀၂။ အဘိဠာဉာ။၂၂၂။ သာရတ္ထဉာ။၂၀၁။)

ကေသစ္စေဒနကာလ (ပု) [ကေသစ္စေဒန +
ကာလ] ဆံဖြတ်ရာ အချိန်အခါ၊ ခေါင်း
ရိတ်ချိန်။ ကေသစ္စေဒနကာလေ ဝါ သိရံ
ပုရိသာနံ ဟတ္ထေဟိ မိဿိတံ ဟောတိ။
ဝဇီရ။၃၅၂။

ကေသစ္စေဒနကိစ္စ (ပု) [ကေသစ္စေဒန + ကိစ္စ]
ဆံဖြတ်ခြင်း အမှုကိစ္စ။ တဿ ကေသစ္စေ-
ဒနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိဠာဉာ။၂၀၅။

ကေသစ္စေဒနာပုစ္ဆန (န) [ကေသစ္စေဒန + အာ-
ပုစ္ဆန] ဆံဖြတ်မှုကို ပန်ကြားခြင်း။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ-
ပေက္ခဿ ကေသစ္စေဒနာပုစ္ဆနံ ဘဏ္ဍုကမ္ပံ
နာမ။ ကင်္ခါ။၂၅၆။ (ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ဂ။၄၁၇-
၈-၉-၉ အဓိပ္ပါယ်ကြည့်။)

ကေသဇ္ဇောဝိဇ္ဇေန (န) [ကေသ + ဇ္ဇော + ဝိဇ္ဇေန]
ဆံခြည်ထွေးကို ဖြေရှင်းခြင်း၊ ရှုပ်ထွေးသော
ဆံပင်ကို ဖြေရှင်းခြင်း။ ပုဗ္ဗေ ကောစ္စေန
သုဝဏ္ဏသုဓိယာ စ ကေသဇ္ဇောဝိဇ္ဇနေန ဝိစိ-
တဂ္ဂံ ဟုတော သောဘိတံ။ ထေရီ၊ဠာ။၂၁၈။

ကေသဓာတု (ထိ၊ပု) [ကေသ + ဓာတု] ဆံတော်
ဓာတ်။ တေ ကေသဓာတုယော လဘိတော
အမတေနေဝ အဘိသိတ္တာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ ဘဂ-
ဝန္တံ ဝန္တိတော ပက္ကမိသု။ ဝိဠာဉာ။၂၄၂။ (-
အံဠာဉာ။၂၅၅။ ထေရီ၊ဠာ။၁၁၅၉။ အပါဠာဉာ။
၉၅။ ဇာဠာဉာ။၉၃။ အံဠာဉာ။၂၀၀။)

ကေသနခစ္စေဒန (န) [ကေသ + နခ + ဆေဒန]
ဆံပင်၊ ခြေသည်းလက်သည်း ဖြတ်ခြင်း။
ဝတ္ထုဝိသဒကိရိယာ နာမ ကေသနခစ္စေဒနာ-
ဒီဟိ အဇ္ဈတ္တိကဿ သရီရဝတ္ထုဿ.... ဝိသဒ-
ဘာဝကရဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၉။

ကေသနခလိခန (န) [ကေသနခ + လိခန] ဆံပင်၊
ခြေသည်း လက်သည်းတို့ကို ပြုပြင်ခြင်း။

ခေါင်းဖီးခြင်း လက်သည်းခြေသည်းဆေးဆိုး
ခြင်း။ ကပ္ပကံ (၂)ကြည့်။

ကေသနခသဏ္ဌပန (န) [ကေသနခ + သဏ္ဌပန]
ဆံပင်၊ ခြေသည်းလက်သည်းတို့ကို - ကောင်း
စွာတည်စေခြင်း - ပြင်ဆင်ခြင်း။ ကေသနခ-
သဏ္ဌပနာဒိဝသေန မနုဿာနံ အလင်္ကာရ-
ဝိမိံ ကပ္ပေန္တိ သံဝိဒဟန္တိတိ ကပ္ပကာ။ သိ၊
ဋီ၊သင်္ဂ။၂။၃၃။

ကေသနိဝါသန (တိ) [ကေသ + နိဝါသန] (မိမိ)
ဆံပင်ဟူသော အဝတ်ရှိသော၊ ဆံပင်တို့ဖြင့်
ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အင်္ဂါဇာတ်ရှိသော၊သူ။
ကေသနိဝါသနာ (ပေတ။၁၆၇)တိ ကေသေ-
ဟေဝ ပဋိစ္စာဒိတကောပိနာ။ ပေတ၊ဠာ။၁၆၀။

ကေသန္တ (ပု၊န) [ကေသ + အန္တ] (၁) ဆံစ၊
ဆံစွန်း။ (၂) ဆံပင်ဖျား၊ ဆံပင်၏အဆုံး။
(၁) ကေသန္တံ ဝိဝရာပေတွာ ဒေသေတိ။ဝိ၊
၂။၂၆၆။ ကင်္ခါ။၂၀၆။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သင်္ဂ။၁၉၈။
မ၊ဋီ၊၃။၁၇၁။) (၂) ရာဟုအသုရိန္ဒော ပန
ပါဒန္တတော ယာဝကေသန္တာ ယောဇနာနံ
စတ္တာရိ သဟဿာနိ အဠာ စ သတာနိ
ဟောတိ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၇၈။ သံဠာ၊၂။၈၂။ (-ဒီ၊
ဠာ၊၂။၂၄၉။ မ၊ဠာ၊၃။၉၂။သံဠာ၊၃။၉၀။)

ကေသန္တပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကေသန္တ + ပရိစ္ဆေဒ]
ဆံစွန်းအပိုင်းအခြား။ ကေဝံ ရတနမတ္တာ-
ယာမံ စတုရင်္ဂလဝိတ္ထတံ ကေသန္တပရိစ္ဆေဒံ
ဒဿေတွာ မေဃမုခေ ဝိဇ္ဇုလတံ ဝိယ နလာ-
ဇ္ဇေ ဥဏှိသပနံ ဗန္တန္တိ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၈၅။ (-မဟာ-
နိ၊ဠာ။၃၆၄။ သိ၊ဋီ၊သင်္ဂ။၁။၃၆၆။)

ကေသန္တပရိယောသာန (တိ) [ကေသန္တ + ပရိ-
ယောသာန] ဆံစွန်းအဆုံးရှိသော။ ပုထု-
လတ္တာ ကေသန္တပရိယောသာနံ ကေဝလမ္ပိ
နလာဋံ ပဋိစ္စာဒေတိ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၄၂။ မ၊ဠာ၊၃။
၂၆၂။

ကေသပါသီ (ထိ) [ကေသ+ပါသီ] ဦးစွန်းဖုတ်။
ကေသပါသီပျဉ်း၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ ငို။ ၂၅၈။

ကေသဗန္ဓ (ပု) [ကေသ + ဗန္ဓ] ဆံထုံးခြင်း။
ကေသဗန္ဓဝတ္ထုဂဟဏမ္ပိ န ပုရိသာနံ ဝိယ
ဟောတိ။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၅၇။

ကေသမဇ္ဇနိ (ထိ) [ကေသ+မဇ္ဇနိ] ဆံပင်ဖီး
သောဘီး၊ ခေါင်းဘီး။ ကောစ္စ-ထောင့်
ကွင်းကြည့်။

ကေသမဏ္ဍန (န) [ကေသ + မဏ္ဍန] ဆံပင်ကို
တန်းဆာဆင်ခြင်း။ အာဟရိမေန ရူပေနာတိ
ကေသမဏ္ဍနာဒိနာ သရီရဇဂ္ဂနေန စေဝ။
ထေရီ၊ ငွါ၊ ၂၃၄။

ကေသမတ္တက (ပု) [ကေသ + မတ္တက] ဆံပင်
ဖျား။ ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ အဓော ကေသမတ္တကာ
တစပရိယန္တံ ပူရံ နာနပ္ပကာရဿ အသုစိ-
နော ပစ္စဝေက္ခတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဒီ၊ ၃။ ၈၆။
မ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ၃။ ၁၃၂။ သံ၊ ၂။ ၃၂၉။ အံ၊ ၂။
၂၇၅။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၂၀၀။ (-ထေရီ၊ ၃၇၂။
စူဠနိ၊ ၁၅၂။) အဓော ကေသမတ္တကာတိ
ကေသဂ္ဂတော ဟေဋ္ဌာ။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၃။ (-စူဠနိ၊ ၄၂။)

ကေသမဿုဩရောပန (န) [ကေသမဿု+ဩ-
ရောပန] ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ကို-ပယ်-ချ-ခြင်း။
ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ရိတ်ခြင်း။ ကေသမဿုဩရော-
ပနေန သရီရဝေဝဏ္ဏိယံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ငွါ၊
၃။ ၃၁၃။ (-ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၉၈။)

ကေသမဿုဩရောဟန (န) [ကေသမဿု+ဩ-
ရောဟန] ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ကို-ပယ်-ချ-ခြင်း။
ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ရိတ်ခြင်း။ ကေသမဿုဩရော-
ဟနံ အကတွာ အသတိယာ သရဏာနိ
ဒတွာ ပဗ္ဗာဇေတိ၊ ရူပတေဝါတိ ဝဒန္တိ။
ဝဇီရ၊ ၄၂၄။

ကေသမဿုကမ္မ (န) [ကေသမဿု+ကမ္မ] ဆံ၊
မုတ်ဆိတ်ကို ရိတ်ဖြတ်နုတ်ပယ်ခြင်း အမှုကိစ္စ။

ရဇ္ဇံ ပဋိစ္စာပေတွာ တခံဏညေဝ ကေသမဿု-
ကမ္မာဒိနိ ကာရာပေတွာ။ စရိယာ၊ ငွါ၊ ၁၀၂။

ကေသမဿုကရဏကမ္မ (န) [ကေသမဿုကရဏ
+ကမ္မ] ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ကို ပြုပြင်ခြင်း အမှု
ကိစ္စ။ ဒေဝါနံ ပန ကေသမဿုကရဏကမ္မ
နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၇။ ၁၆၈။

ကေသမဿုလုဉ္ဇန (န) [ကေသမဿု + လုဉ္ဇန]
ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်နုတ်ခြင်း။ “ကေသမဿုလုဉ္ဇ-
နာဒိနိ”တိ ဝုတ္တော ကေကေသမ္ပိ လုဉ္ဇာ-
ပေတိ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၁။
(-မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၁၇။)

ကေသမဿုလောစက (တိ) [ကေသမဿု +
လောစက] ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ကို - နုတ် - ရိတ် -
- သော၊ သူ။ ကေသမဿုလောစကောပိ
ဟောတိ ကေသမဿုလောစနာနုယောဂမနု-
ယုတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဒီ၊ ၃။ ၃၄။ မ၊ ၂။ ၆၊
၃၆၈။ အံ၊ ၁။ ၃၀၁၊ ၅၇၇။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၄။
မဟာနိ၊ ၃၂၈။ (-မ၊ ၁။ ၁၁၁။)

ကေသမဿုလောစန (န) [ကေသမဿု+လော-
စန] ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်- နုတ်ခြင်း- ရိတ်ခြင်း။
ဥက္ကုဋ္ဌိကပ္ပဓာနံ ကေသမဿုလောစနံ။ မ၊ ၂။
၁၈၃။

ကေသမဿုလောစနာနုယောဂ (ပု) [ကေသ-
မဿုလောစန+အနုယောဂ] ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်
- နုတ်ခြင်း- ရိတ်ခြင်း- ဌ် အားထုတ်ခြင်း။
ကေသမဿုလောစက-ကြည့်။

ကေသမိဿ (တိ) [ကေသ + မိဿ] ဆံပင်
(မိဿ အနက်မရှိ)၊ ဆံပင်နှင့် ရောနှော
သော (ဝိမတိ)။ အထ ခေါ် တေ ဇဋ္ဌိ-
လာ ကေသမိဿံ ဇဋ္ဌာမိဿံ ခါရိကာဇမိဿံ
အဂ္ဂိဟုတမိဿံ ဥဒကေ ပဝါဟေတွာ။ ဝိ၊ ၃။
၄၂။ အပါ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၇၅။ ကေသမိဿန္တိအာဒိသု
ကေသာ ဝေ ကေသမိဿံ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၅၃။
ကေသမိဿန္တိအာဒိမ္ပိ အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ ဝိသု

ဝိသုံ ဗန္ဓိတော ပက္ခိတ္တတ္တာ ကေသဒယောဝ
ကေသမိဿာတိ ပေါရာဏာ။ ဝဇီရ။ ၄၁၄။
ကေသမိဿံ သဗ္ဗံ ပရိက္ခာရံ ဥဒကေ ပဝါ-
ဟေတုတိပိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၉၈။

ကေသမိဿက (တိ) [ကေသမိဿ+က] ဆံပင်
နှင့်ရောနှောသော။ မနုဉ္ဇေပိ ဟိ ယာဂု-
ပတ္တေ ဝါ ဘတ္တပတ္တေ ဝါ ကေသဝဏ္ဏံ ကိဉ္စ
ဒိသ္မာ “ကေသမိဿကမိဒံ၊ ဟရထ န”န္တိ
ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၂။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၁။

ကေသမုတ္တ (န) [ကေသ+မုတ္တ] ကေသမုတ္တ
နိဂုံး။ ကာလာမ (၁) ကြည့်။

ကေသမုတ္တနိဂမဝါသီ (တိ) [ကေသမုတ္တနိဂမ+
ဝသ+ဏိ] ကေသမုတ္တနိဂုံး၌ နေသောသူ။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကေသမုတ္တိယ (တိ) [ကေသမုတ္တ+ဣယ] ကေသ-
မုတ္တနိဂုံးလျှင် နေရာရှိသော၊ ကေသမုတ္တ-
နိဂုံး၌နေသောသူ။ အထ ခေါ် ကေသ-
မုတ္တိယာ ကာလာမာ ယေန ဘဂဝါ တေနုပ-
သကံမိ သူ။ အံ၊ ၁။ ၁၈၉။ ကေသမုတ္တိယာတိ
ကေသမုတ္တနိဂမဝါသီနော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၁။
ကေသမုတ္တံ နိဝါသော ဧတေသန္တိ ကေသ-
မုတ္တိယာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၅။

ကေသမူလ (န) [ကေသ+မူလ] ဆံပင်ရင်း။
သာ တေန ကေသမူလေသု တေမေတွာ
ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိ။ ပေတ၊ ၁။ ၄၄။

ကေသရံသိ (ထိ) [ကေသ+ရံသိ] ဆံပင်မှထွက်
သော ရောင်ခြည်၊ ဆံတော်ရောင်။ တေသံ
သံဝေဂဇနနတ္ထံ ဒိဝါ အန္ဓကာရံ ကာတုံ
ကေသရံသိယော ဝိဿဇ္ဇေန္တော နိသီဒိ။ ဇာ၊
၁။ ၅။ ၄၄၂။

ကေသရံ (ပု၊ န) [က+သရ+အ။ ကံ ဝုစ္စတိ
ကမလာဒိ၊ တသ္မိံ သရတိ ဝိရာဇတိတိ ကေ-

သရံ၊ ကိဉ္စက္ခော။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၅။ ဓာန်၊
၁။ ၆၆၆။] (၁) ဝတ်ဆံ (ကြာဝတ်ဆံစသည်)။
(၂) လည်ဆံ (ခြင်္သေ့လည်ဆံစသည်)။ (၁)
ကေသရံ ဩဂတံ ဒိသ္မာ၊ ပတပတ္တံ သမုဋ္ဌိတံ။
အပါ၊ ၁။ ၂၅၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၇၉။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဝိမာန၊ ၁။ ၉၉။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၀၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၃။) ကေသရံ ဩဂတံ
ဒိသ္မာတိ သုပ္ပပိတံ ခုဒ္ဒကသရံ (ခုဒ္ဒကေသရံ?)
ဒိသ္မာ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၈။ (၂) ကေသရံ (၁)
(က) ကြည့်။

ကေသရံ (ပု) [ကေသရ+ဏ။ ကိသ+အရ။
ကေသ+ရ။ အတိသယပုပ္ဖကေသရဝန္တတာယ
ကေသရော၊ ကိသ တနုကရဏေ ဝါ၊ အရော၊
ပုပ္ဖကေသယတ္တတာယ ဝါ ကေသရော၊ ရော။
ဓာန်၊ ၁။ ၅၅၆။] (၁) ပုန်းညက်။ (၂)
ချွယ်း (ခရေ)။ (၃) ဆတ်သွားဖူး၊
ဆတ်သဖူး။ (၄) ဗိဿဏိုး။ (တိ) (၅)
လည်ဆံရှိသော (ခြင်္သေ့)။ (၁) ပုနွှာဂေါ
တု စ ကေသရော။ ဓာန်၊ ၅၅၆။ (၂)
ဝကုလော တု စ ကေသရော။ ဓာန်၊ ၅၇၂။
(၃) ကေသရပုပ္ဖ-ကြည့်။ (၄) နရကဇီ၊
ကေသရော၊ ဇာတိကီလော။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၆။
(တိ) (၅) ကေသရသီဟ-ကြည့်။

ကေသရကလာပ (ပု) [ကေသရ+ကလာပ]
လည်ဆံအပေါင်းအစု။ ကေသရံ (၁) (က)-
ကြည့်။

ကေသရစနာ (ထိ) [ကေသ+ရစနာ] ဆံပင်ကို
ပြုပြင်ခြင်း။ အဋ္ဌပဒကတ-ကြည့်။

ကေသရဒဏ္ဍကပတ္တန္တရိကာ (ထိ) [ကေသရဒဏ္ဍက-
ပတ္တ+အန္တရိကာ] ဝတ်ဆံ၊ အရိုး၊ အရွက်
တို့၏အကြား။ ကေသရဒဏ္ဍကပတ္တန္တရိကာ-
ဒီနိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၇။

ကေသရနာမက (တိ) [ကေသရ+နာမ+က]
ကေသရ အမည်ရှိသော၊ သူ (စကြဝတေး

မင်း)။ တေသတ္တတိမိ ကပ္ပမိ၊ သတ္တ ကေသရ-
နာမကာ။ အပါ။ ၂၅၀။

ကေသရနိပါတ (ပ) [ကေသရ+နိပါတ] ကြေကျသော (ကံကော်) ဝတ်ဆံ။ အနု-
သံဝစ္ဆရံ ဘူမိယံ ကေသရနိပါတံ ဒိဿာ-
ဝဿ ပုပ္ဖိတဘာဝံ ဇာနာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၇။

ကေသရပရိဝါရိတ (တိ) [ကေသရ+ပရိဝါရိတ] (ကြာ) ဝတ်ဆံတို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်ခြံရံ
အပ်သော။ ကေသရပရိဝါရိတာ ဝိယ ကဏ္ဍိ-
ကာ။ ဒီးဌ၊ ၃။ ၁၅၅။ မဌ၊ ၃။ ၁၅။ သံ၊ ၃။ ၃။
၉၀။ ဥဒါန၊ ၃။ ၃၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၉။

ကေသရပုပ္ဖ (န) [ကေသရ+ပုပ္ဖ] ဆတ်သွားဖူး
ပန်း။ တိဏိ ကေသရပုပ္ဖနိ၊ သီသေ ကတုာ-
နဟံ တဒါ။ အပါ။ ၃၃၁။

ကေသရပုပ္ဖိယ (ပ) [ကေသရပုပ္ဖ+ဣယ] ကေ-
သရပုပ္ဖိယမည်သောမထေရ်။ (ယင်းမထေရ်
သည် ဤကမ္ဘာမှ ၃၁-ကမ္ဘာထက်၌ ဝိဇ္ဇာဓိရ်
ဖြစ်စဉ် ဝေဿဘူတုရားရှင်အား ဆတ်သွားဖူး
ပန်းသုံးပွင့် ပေးလှူခဲ့ဘူးသောကြောင့် ကေ-
သရပုပ္ဖိယ အမည်ရသည်။) ဣတ္ထိ သုဒ္ဓိ
အာယသ္မာ ကေသရပုပ္ဖိယော ထေရော ဣမာ
ဂါထာယော အဘာသိတ္တာတိ။ အပါ။ ၃၃၁။

ကေသရဘာရ (ပ) [ကေသရ+ဘာရ] (၁)
လည်ဆံဟူသောဝန်။ (၂) ဝတ်ဆံဟူသော
ဝန်။ (၁) သီဟဝိဇ္ဇမ္ဘိတံ ဝိဇ္ဇမ္ဘိတော ကေသရ-
ဘာရံ ဝိဇ္ဇနိတော တိက္ခတ္ထံ သီဟနာဒံ နဒိတော
ဂေါစရာယ ပက္ကမတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၆။ သံ၊ ၃။
၁။ ၇၅။ သံ၊ ၃။ ၃။ ၇၅။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၇၅။ အဘိ၊
၃။ ၃။ ၃။ ၇၅။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၇၅။ သံ၊ ၃။ ၃။ ၇၅။
အံ၊ ၃။ ၃။ ၇၅။) (၂) ကေသရဘာရေဟိ
သဉ္စာဒိတဝသေန ပူရိတာ။ ပေတ၊ ၃။ ၁၇၁။

ကေသရလောမ (ပ၊ န) [ကေသရ+လောမ] လည်ဆံမွေး။ ရတ္တကမ္မလဿ ဝိယ ကေသ-
ရော ကေသရလောမော တေဿ အတ္ထိတိ
ကေသရီ။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၀၂။

ကေသရဝန္တ (တိ) [ကေသရ+ဝန္တ] လည်ဆံ
ရှိသော။ ကေသရသီဟ-ကြည့်။

ကေသရသဉ္စန္ဒ (တိ) [ကေသရ+သဉ္စန္ဒ] (ကြာ)
ဝတ်ဆံဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကေသရ-
သဉ္စန္ဒန ဝါရိနာ ပရိပုဏ္ဏာ။ ပေတ၊ ၃။ ၇၁။

ကေသရသီဟ (ပ) [ကေသရ+သီဟ] ကေသရာ
ခြင်္သေ့၊ လည်ဆံရှိသောခြင်္သေ့။ (ကေသရာ
ခြင်္သေ့သည် နှုတ်သီး၊ အမြီးဖျား၊ ခြေ ၄-
ဘက်အဖျားတို့၌ ချိပ်ရည်အဆင်းကဲ့သို့နီမြန်း
၏။ ဦးထိပ်မှစ၍ အနီစင်း-၃-ကြောင်းတို့
သည် ကျောက်ကုန်းလယ်အတိုင်း သွား၍
ပေါင်ကြား၌ လက်ျာရစ်လည်လျက် တည်၏။
အဘိုးတသိန်းထိုက်သော ကမ္မလာနီကဲ့သို့
လည်ဆံရှိ၏။ ကြွင်းကျန်သောကိုယ်အရပ်တို့၌
ဝါဂွမ်းစုကဲ့သို့ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူ၏ (သံ၊ ၃။ ၂။
၂၆၁။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၆၁။) (ဒီ၊ ၃။ ၃။ ၉၅။ အဖြူ
ရောင်ခြင်္သေ့၊ အနီရောင်ခြင်္သေ့၊ ၂-မျိုးရှိ
ကြောင်း ပြဆို၏။) ခြင်္သေ့ ၄-မျိုးတို့တွင်
အမြတ်ဆုံး ဖြစ်၏။ ဖွားစအရွယ် ငယ်ငယ်က
ပင်လျှင် အကြောက်အလန့်မရှိ (သုတ္တနိ၊ ၃။
၁။ ၁၁၃။) အစွမ်းသတ္တိ ထက်မြက်သည်ဖြစ်၍
တကောင်တည်းသာ နေလေ့ရှိ၏။ မိုးကြိုး
ထစ်ချုန်းသော်လည်း မကြောက်ချေ (အံ၊
၁။ ၇၇။ ထေရ၊ ၃။ ၁။ ၆၆။)။ ဟောက်သံသည်
၃-ယူဇနာ တိုင်တိုင် ရောက်၍ ထိုအသံကို
ကြားကုန်သော ၃-ယူဇနာတွင်းရှိ သတ္တဝါတို့
သည် ထောက်တည်ရာမရ ထိတ်လန့်ကြကုန်
၏။ လက်ဝဲ လက်ျာ ဘေးတိုက် ခုန်လျှင်
၁-ဥသဘ၊ အထက် ခုန်လျှင် ၄-ဥသဘ
၈-ဥသဘ၊ မြေညီ၌ ဖြောင့်ဖြောင့်ခုန်လျှင်
၁၆-ဥသဘ ၂၀-ဥသဘ၊ ကုန်းမှ ဖြစ်စေ၊
တောင်ပေါ်မှ ဖြစ်စေ အနိမ့်သို့ခုန်လျှင် ၃သဘ
၆၀-ဥသဘ ၈၀-ခန့် အရပ်သို့ ရောက်နိုင်၏
(သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၆၂။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၆၂။)။ အလင်း
ရောင်လိုသောအခါ၊ ကျင်ကြီးကျင်ငယ် စွန့်
လိုသော အခါ၊ အစာ ရှာဖွေ ကျက်စား လို

သောအခါ၊ မေထုန်မှီဝဲလိုသောအခါတို့၌
 သာလျှင် မိမိအောင်းရာဂူမှ ထွက်လေ့ရှိ၏
 (သံ၊ ၁။ ၂၆။ အံ၊ ၁။ ၂၂၉)။ သိဟ-
 သုတ်၌ ဘုရားရှင်၏ တန်ခိုးအာနုဘော်
 ကြီးမားပုံ ကေသရာခြင်္သေ့နှင့် ဥပမာပြု၍
 ဟောတော်မူ၏ (သံ၊ ၂။ ၇၀။ အံ၊ ၁။ ၃၄၂)။
 (အကျယ်ကို သံ၊ ၁။ ၂၆-၃။ အံ၊ ၁။
 ၂၉၁-၃-တို့၌ ကြည့်။) သိဟဿာတိ စတ္တာ-
 ရော သိဟာ တိဏသိဟော စ ကာဠသိဟော
 စ ပဏ္ဍုသိဟော စ ကေသရသိဟော စ။
 ဒီ၊ ၁။ ၁၁။ (-မ၊ ၁။ ၂၆။ သံ၊ ၁။ ၂၆။
 အံ၊ ၁။ ၂၉၁။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၅၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။
 ၁၁၁။ ထေရ၊ ၁။ ၁၆။ အပ၊ ၁။ ၁၂၀။
 အပ၊ ၁။ ၂၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၅၃။ စူဠနိ၊
 ၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၄၃၇။
 ဇာ၊ ၁။ ၅၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅၄၉။ ဇာ၊ ၁။
 ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈။) ကေသရသိ-
 ဟောတိ ကေသရဝန္တော သေတဝန္တော
 လောဟိတဝန္တော ဝါ သိဟော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆။

ကေသရသီဟရာဇ (ပု) [ကေသရ+သီဟရာဇ]
 လည်ဆံရှိသော ခြင်္သေ့မင်း၊ ကေသရာ
 ခြင်္သေ့မင်း။ ဇာတိသမ္ပန္နာတိ သုရတ္တဟတ္ထ-
 ပါဒါ ကေသရသီဟရာဇာနော တာဒိဿဿ
 ဇရသိင်္ဂါလဿ အာဏံ န ကရိဿန္တိတိ။ ဇာ၊
 ၁။ ၂၂၄။

ကေသရာယတန (န) [ကေသရ+အာယတန]
 ရှည်သောလည်ဆံ။ သိဟဿ ကေသာ နာမ
 ကေသရာယတနာ ခန္ဓလောမာ။ မ၊ ၁။ ၂၅။

ကေသရီ (ပု) [ကေသရ+ဤ။ ကေသရောဇဋ္ဌာ၊
 တံယောဂါ၊ ဤ၊ ကေသရီ။ ဓာန်၊ ၁။ ၆၁။]
 (၁) (က) ခြင်္သေ့။ (ခ) ကေသရာခြင်္သေ့။
 (၂) ပဒုမ္မာကြာ။ (၁) (က) မိဂိန္ဒော
 ကေသရီ သိဟော။ ဓာန်၊ ၁။ ၆၁။ (ခ) ရတန-
 ဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ၊ ကေသရီဝ ဂုဟာသယာ။
 အပ၊ ၁။ ၃။ (-၂၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၁၂၃၊ ၁၂၃။

အပ၊ ၂။ ၅၆၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ မ၊ ၁။ ၁၇။
 သံ၊ ၁။ ၂၆။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၇၃။ ထေရ၊ ၁။
 ၂၅၊ ၁။ ထေရ၊ ၁။ ၂၂၃၊ ၁။ ထေရီ၊ ၁။
 ၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၁။ မ၊ ၁။ ၂၁၈။)
 ဂုဟာသယာ ဂုဟာယ သယမာနာ ကေသ-
 ရီဝ ကေသရသီဟာ ဣဝ။ အပ၊ ၁။ ၁၂၀။
 (-အပ၊ ၁။ ၂၆။) ရတ္တကမ္မလဿ ဝိယ
 ကေသရော ကေသရကလာပေါ တေဿ
 အတ္ထိတိ ကေသရီ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂။ (-အံ၊
 ၁။ ၂၂၂။) (၂) အညေ ပုပ္ဖန္တိ ပဒုမာ၊
 အညေ ဇာယန္တိ ကေသရီ။ အပ၊ ၁။ ၁၇။
 (-၃၀။ ထေရ၊ ၁။ ၂၃၀။) ကေသရီတိ
 ပဒုမံ။ အပ၊ ၁။ ၂၆၀။ (-၂၃၈။)

ကေသလုန (န) [ကေသ+လုန] ဆံပင်နုတ်
 ခြင်း။ တာလဠိခဏ္ဍေန ကေသလုနံ ပတ္တော။
 ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၁၈။

ကေသလုန (တိ) [ကေသ+လုန] နုတ်အပ်သော
 ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ ကေသလုနနဆိန္နတဠိ-
 တာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃၀)တိ အာကဗ္ဗိတွာ လုန-
 ကေသာ နခေဟိ ဆိန္နဂတ္တာ တဠိတာ ပါဒါ-
 ဒီဟိ စ တာဠိတာဝ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၁။
 ၄၉၃။

ကေသလောမကူပဝိဝရ (န) [ကေသလောမ+
 ကူပဝိဝရ]ဆံပင်၊ မွေးညှင်းတို့၏တွင်းပေါက်။
 သေဒေါ အဂ္ဂိသန္တာပါဒိကာလေသု ကေသ-
 လောမကူပဝိဝရနိ ပူရေတွာ တိဠိတိ စေဝ
 ပဏ္ဍရတိ စ။ အဘိ၊ ၁။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၆။
 (-အဘိ၊ ၁။ ၂၃၃။)

ကေသဝိ (တိ) [ကေသိ+ဟန+အ။ ကေသိ*
 နာမ အသုရံ ဟတဝိတိ ကေသဝေါ၊ ဤ-
 ကာရဿ အကာရေ၊ ဟနဿ စ ဝေါ။ ဓာန်၊
 ၁။ ၁၆။] ဗိသဏိုးနတ်။ ဝါသုဒေဝေါ ဟရိ-
 ကဏှော၊ ကေသဝေါ စက္ကပါဏျထ။ ဓာန်၊
 ၁၆။

ကေသဝ^၂ (တိ) [ကေသ+ဝ။ ကေသာ အဿ အတ္ထိတိ ကေသဝေါ။ ရှု။၃၉၈။] ဆံပင်ရှိ- ဆံပင်ကောင်း - သော။သု။ တဿ ဝါတာ ဗလီယန္တိ၊ ဘဋ္ဌော ဇပုတိ ကေသဝ။ ပေတ။ ၁၄၉။ ဇာ။၁။၂၂၃။ ကေသဝါတိ သော ကိရ ကေသာနံ သောဘနာနံ အတ္ထိတာယ “ကေသဝေါ”တိ ဝေါဟရီယတိ။ ပေတ။၉။၈၉။ (-ဇာ။၉။၄။၈၅။)

ကေသဝ^၃ (တိ) [ကိသ+ဝ] ကိသဝစ္ဆအနွယ်၌ ဖြစ်သော၊ ကေသဝမည်သော။ (ရသေ့၊ မင်း)။ နာရဒေါလ္လတိ မေ နာမံ၊ ကေသဝေါ- လ္လတိ မံ ဝိဒ္ဓ။ အပါ။၁။၁၈၅။ ထေရ။၉။၁။ ၂၃၃။ (-သံ၊၉။၁။၁၉၄။ ဇာ။၉။၃။၁၃၁။) ကေသဝေါတိ ကိသဝစ္ဆဂေါတ္ထေ ဇာတတ္တာ ကေသဝေါ နာရဒကေသဝေါလ္လတိ မံ ဇနာ ဝိဒ္ဓ ဇာနန္တိတိ အတ္ထော။ အပါ။၉။၂။၁၅၁။ အတိတေ ဗာရာဏသီယံ ဗြဟ္မဒတ္ထေ ရဇ္ဇံ ကာရန္တေ ကေသဝေါ နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ပဟာယ လူသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိ။ ဓမ္မ။၉။၁။၂၁၈။

ကေသဝ^၄ (ထိ) [ကေသ+ဝ^၄] ကျစ်ထားသော ဆံပင်၊ ဆံကျစ်၊ ဆံအစု။ (ဝိ၊၁။သျှ-၌ ဆံခွေ ဟု၎င်း။ ပါ၊၉။သျှ၊သစ်၊ဟောင်း၌ ဆံရေး ဟု၎င်း။ သာရတ္ထ၊သျှ-၌ ဆံစဉ်ဟု၎င်း ပြန်ဆို ကြသည်။) ဟေိ ဘန္တေ ကေသဝ^၄ယံ ဘဋ္ဌေ- ဟိ။ ဝိ၊၁။၄၉။ (-ဝိ၊၉။၂။၁၂၁။ ထေရ။၉။ ၁။၅၀။ ဇာ။၉။၅။၄၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၂၉။)

ကေသဝစုန (န) [ကေသ + ဝစုန] ဆံပင်ဖြတ် ခြင်း။ ဝစုနသဒ္ဓေါ ဝါ ဆေဒနတ္ထော ကေသ- ဝစုနာဒိသု ဝိယာတိ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဿ အဂ္ဂဟဏံ ဆိန္ဒနံ ဝစုနံ။ မူလဋီ၊၂။၂၉။

ကေသဝဏ္ဏ (တိ) [ကေသ+ဝဏ္ဏ] ဆံပင် အဆင်း ရှိသော။ ကေသမိဿက-ကြည့်။

ကေသဝတာပသ (ပု) [ကေသဝ + တာပသ] ကေသဝရသေ့။ ကေသဝတာပသော ပရိ-

သာယ သဒ္ဓိ* အဋ္ဌမာသေ ဟိမဝန္တေ ဝသိ- တွာ။ ဓမ္မ။၉။၁။၂၁၈။ (-ဇာ။၉။၃။၁၃၁။)

ကေသဝတာပသကာလ (ပု) [ကေသဝတာပသ + ကာလ] ကေသဝရသေ့ ဖြစ်စဉ် အခါ။ မဟာဗြဟ္မေ အဟံ အတိတေ တဝ ကေသ- ဝတာပသကာလေ ကပ္ပေါ နာမ အန္တေဝိ- သိကော ဝေယျာဝစ္စကရော ဟုတွာ။ ဇာ။၉။ ၃။၃၄၂။

ကေသဝိဿဇ္ဇန (န) [ကေသ+ဝိဿဇ္ဇန] ဆံထုံး ကို ဖြေချခြင်း။ (ငယ်စဉ်က ငါးစုခွဲ၍ထုံးထား သော ဆံထုံးကိုဖြေချ၍ တထုံးတည်းထုံးခြင်း သည် ကေသဝိဿဇ္ဇန။ ဝဇီရ။ မင်းအဆောင် အယောင် ဥသျှောင်ထုံးဖွဲ့ဘို့အတွက် ငယ်စဉ် က ထုံးထားသော ဆံထုံးကို ဖြေခြင်းသည် ကေသဝိဿဇ္ဇန။ ဝိမတိ။) တံဒိဝသမေဝ စ နန္ဒရာဇကုမာရဿ ကေသဝိဿဇ္ဇနံ၊ ပဋ္ဌဗန္ဓော ဘရမင်္ဂလံ အာဝါဟမင်္ဂလံ ဆတ္တမင်္ဂလန္တိ ပဉ္စ မဟာမင်္ဂလာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၉။၃။၂၉၀။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၈၇။ ကေသဝိဿဇ္ဇနန္တိ ပဉ္စသိခါကာရံ ဝဇ္ဇေတွာ ကေသိခါကာရံ။ ဝဇီရ။၄၂၇။ ကေသဝိဿဇ္ဇနန္တိ ကုလမရိယာဒဝသေန ကေသောရောပနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၃။ ကေသဝိဿဇ္ဇနန္တိ ရာဇမောဠိဗန္ဓ- နတ္ထံ ကုမာရကာလေ ဗန္ဓိတသိခါဝေဏီမော- စနံ၊ တံ ကိရ ကရေန္တာ မင်္ဂလံ ကရေန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၃။ တတ္ထ ကုလမရိယာဒဝသေန ကေသောရောပနံ ကေသဝိဿဇ္ဇနံ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၇။

ကေသဝေဏီဗန္ဓန (န) [ကေသဝေဏီ + ဗန္ဓန] ဆံထုံးထုံးခြင်း။ ကေသဂ္ဂဟဏ (၂) ကြည့်။

ကေသဝေဏီ (ထိ) [ကေသ+ဝေဏီ] ဆံထုံး။ ယာ ဝေဏီသု ပိဋန္နနာတိ ယာနိ တေ ကေသ- ဝေဏီသု ပိဋန္နနာနိ။ ဝိမာန၊၉။၁၅၉။ (- ထေရီ၊၉။၂၁၈။)

ကေသသံဝိဇာန (န) [ကေသ + သံဝိဇာန] ဆံပင်ကို ပြုပြင်ခြင်း၊ ဆံပင်ပြင်ဆင်ခြင်း။ အလင်္ကာရာဒိဟိ မဏ္ဍိတော ကေသသံဝိဇာနာဒိဟိ ပသာမိတော။ ဝဇိရ။ ၁၉၀။

ကေသသညာ (ထိ) [ကေသ + သညာ] ဆံပင်ဟူသော အမှတ်။ တထာ ဟိ ရတ္တိ ပါနဘောဇနေ ပတိတံ ကေသသညာနံ ဝါကံ ဝါ သုတ္တံ ဝါ ဖုသိတွာ ကေသသညာယ မနောရမဗ္ဗိ ပါနဘောဇနံ ဆဋ္ဌေန္တိ ဝါ ဇိဂုစ္ဆန္တိ ဝါ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၈။

ကေသသဏ္ဌာန (တိ) [ကေသ + သဏ္ဌာန] ဆံပင်အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ရတ္တိ ဘုဉ္ဇန္တပိ ကေသသဏ္ဌာနံ အက္ကဝါကံ ဝါ မကစိဝါကံ ဝါ ဆုပိတွာပိ တထေဝ ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၁-၂။

ကေသသဏ္ဌာပန (န) [ကေသ + သဏ္ဌာပန] ဆံပင်ကို ကောင်းစွာတည်စေခြင်း၊ ခေါင်းဖီးခြင်း။ ဥလ္လိခနန္တိ စ ဖဏကာဒိဟိ ကေသသဏ္ဌာပနံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၃။

ကေသသောဘာ (ထိ) [ကေသ + သောဘာ] ဆံပင်၏ တင့်တယ်ခြင်း။ အထဿာ တံ ကေသသောဘံ အသဟမာနာ ဣဿာပကတာ ကတိပယာ ဣတ္ထိယော မန္တေတွာ။ ပေတ၊ ၄။ ၄၃။

ကေသဟတ္ထ (ပု) [ကေသ + ဟတ္ထ] ဆံထုံး၊ ဆံစည်း။ ဣမာ တဝ ကေသဟတ္ထေ ရတနမာလာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၅၂။

ကေသဟရဏသတ္တက (ပု) [ကေသဟရဏ + သတ္တက] ဆံပင်ကို ပယ်ဖြတ်ကြောင်း ဓား၊ ခေါင်းရိတ်ဓား။ ပစ္စာ ပန ကာသာယာနိ စ ကေသဟရဏသတ္တကဉ္စ ဒိသွာ ဥတြသန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၉။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၅၇။

ကေသာကေသိ (တိ) [ကေသာကေသ + စိ။ မောဂ်၊ ၃။ ၅၁။] အချင်းချင်း ဆံပင်ကိုကိုင်၍ စစ်ထိုးခြင်း။ ကေသေသု စ ကေသေသု စ ဂဟေတွာ ယုဒ္ဓံ ပဝတ္တံ ကေသာကေသိ။ မောဂ်၊ ၃။ ၁၈။ (-ရူ၊ ၃။ ၂၀၇။ နီတိ၊ သုတ္တံ။ ၇၀၈။)

ကေသာလင်္ကာရ (ပု) [ကေသ + အလင်္ကာရ] ဆံပင်ကို တန်းဆာဆင်ခြင်း။ တိဏဏ္ဍုပကန္တိ ဟိရိဝေရာဒိမူလေဟိ ကေသာလင်္ကာရတ္ထာယ ကတဓမ္မဋ္ဌကံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၀။

ကေသာဝဋ္ဋ (ပု) [ကေသ + အာဝဋ္ဋ] ဆံဗွေ။ အာဝဋ္ဋသီသော ဝါ ဂုန္တံ သရီရေ အာဝဋ္ဋသဒိသေဟိ ဥဒ္ဓဂ္ဂေဟိ ကေသာဝဋ္ဋေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၄၂။

ကေသိ (ပု) [?] ကေသိမည်သူ။ အထ ခေါ ကေသိ အဿဒမ္မသာရထိ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊ ၁။ ၄၂၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။) ကေသိတိ တဿ နာမံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။ ကေသိဝိနယသုတ္တလည်း ကြည့်။

ကေသိက (တိ) [ကေသ + ဣက။ ရူ၊ ၄၀၀။] (၁) အစေ့ရှက်သော (အသီး)။ (၂) ဆံပင်ကောင်းသောသူ။ (၁) တတော ယံ ဣစ္ဆသိ၊ ဧတ္တကံ ဖလံ ဂဏှာဟိ သလာဇ္ဈကံ ဝါ ဒေါဝိလံ ဝါ ကေသိကံ ဝါ အာမံ ဝါ ပက္ကံ ဝါ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၁၈။ (၂) ကေသိကော၊ ကေသိ။ ရူ၊ ၄၀၀။

ကေသိနီ (ထိ) [ကေသိ + ဣနီ] ကေသိနီ မိဖုရား။ (ဆံပင်ကောင်းသောကြောင့် ကေသိနီမည်ဟန် ရှိသည်။ ဝသဝတ္တိမင်း၏ သား ကေရာဇ်မင်း၏ မိဖုရားလေးယောက်တွင် တယောက်အပါအဝင် ဖြစ်သည်။) ဝိဇယမ္ပိ မယံ မဟေသိ၊ ရောဝတိ ကေသိနီ သုနန္ဒဉ္စ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၇၇။

ကေသိဝိနယသုတ္တ (န) [ကေသိဝိနယ + သုတ္တ]
 ကေသိကို ဆုံးမကြောင်းသုတ်၊ ကေသိသုတ်။
 အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာ-
 သက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၂၇-ဂ။
 (မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် တပည့်တို့အား အနု-
 နည်း၊ အကြမ်းနည်း၊ အနုအကြမ်းနည်းတို့ဖြင့်
 ဆုံးမကြောင်း ကေသိမည်သော မြင်းထိန်း
 အား ဟောကြားသော သုတ် ဖြစ်သည်။ ဤ
 သုတ်၌ သုစရိုက်သုံးပါးနှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုး
 ကိုပြ၍ ဆုံးမခြင်းသည် အနုဆုံးမနည်း မည်၏၊
 ဒုစရိုက်သုံးပါးနှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုးကိုပြ၍
 ဆုံးမခြင်းသည် အကြမ်းဆုံးမနည်း မည်၏၊
 သုစရိုက် ဒုစရိုက်တို့နှင့် ယင်းတို့၏ အကျိုးကို
 ပြ၍ ဆုံးမခြင်းသည် အနုအကြမ်း နှစ်စုံ
 ပြုမိ၍ ဆုံးမနည်းမည်၏။ အံ၊ ၁။ ၄၂၇-ဂ။)
 ကေသိဝိနယသုတ္တဉ္စတ္ထ နိဒ္ဒဿနံ။ ဒီ၊ ၁။
 ၅၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၆။

ကေသိ (ပု) [ကေသ + ဤ။ ရှု။ ၄၀၀။]
 (၁) ကေသဝရသေ့။ (၂) ကေသိပစ္စေက-
 ဗုဒ္ဓါ။ (ထောမ၌ (၁) ဗိဿဏိုး။ (၂)
 ကေသိအသုရာ။ (၃) ခြင်္သေ့ အနက်တို့ကို
 လည်း ဆိုသည်။) (တိ) (၃) ဆံပင်ကောင်း
 သောသူ။ (၁) ကထံ နု ဘဂဝါ ကေသိ၊
 ကပ္ပဿ ရမတိ အဿမေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၆။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၂၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၁၉။ ကထံ နု
 ဘဂဝါ ကေသိတိ ကေန နု ခေါ ဥပါယေန
 အယံ အမှာကံ ဘဂဝါ ကေသဝတာပသော
 ကပ္ပဿ အဿမေ ရမတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၃။
 (၂) ကေသိ သိခိ သုန္ဒရေ ဘာရဒွါဇော။
 မ၊ ၃။ ၁၁၅။ (တိ) (၃) ကေသိက (၂)
 ကြည့်။

ကေသုစိ (ဗျ) [ကေသု + စိ။ ကေသုစိ-ကား
 ကိံ သဒ္ဓါနောင် သု-ဝိဘတ်သက်၍ ကေသုပုဒ်
 ပြီးနောင် စိ-နိပါတ် ကပ်ထားသောပုဒ်
 ဖြစ်သည်။] အနည်းငယ်သော...အချို့သော
 ...တို့၌။ (ကေသုစိ-သဒ္ဓါသည် ပဓာနအားဖြင့်

အပ္ပတ္တကို ဟောသည်၊ အပဓာနအားဖြင့်
 အလိုရှိရာ အနက်ခြစ်ကို ဟောသည်၊ ယင်း
 အပဓာနဖြစ်သော လိုရာအနက်ခြစ်ကို စွဲနိုင်
 ရန် ပေယျာလအစက်ပြု၍ ပြန်ဆိုသည်။)
 ကေသုစိ ဌာနေသု ဝါလမိဂါ ဝါ အမနုဿာ
 ဝါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၁၇။ (-အံ၊ ၁။
 ၁၂၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝဇီရ။ ၃၃၃။)

ကေသုပပါတန (တိ) [ကေသ + ဥပပါတန]
 ဆံပင်ကို ကျွတ်ကျစေတတ်သော (ဆေး)။
 တဿာ ဧဝ ပရိစာရိကဒါသိ* အာမိသေန
 ဥပလာပေတွာ တာယ တဿာ ကေသုပပါ-
 တနံ ဘေသဇ္ဇံ ဒါပေသုံ။ ပေတ၊ ၁။ ၄၃။

ကေသောရောပန (န) [ကေသ + ဩရောပန]
 (၁) ဆံချခြင်း၊ ဆံပင်ရိတ်ခြင်း။ (၂)
 ဆံထုံးကို ဖြေချခြင်း။ (၁) ကေသောရော-
 ပနံ ယေန ကေနစိ ကတံ သုကတံ။ ဝိ၊ ၁။
 ၃။ ၂၄၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၇။ (-ဓမ္မ၊ ၁။
 ၃၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ၁။ ၂၃၉။) (၂)
 ကေသဝိဿဇ္ဇန-ကြည့်။

ကေသောရောပနသတ္တက (န) [ကေသောရောပန
 + သတ္တက] ဆံပင်ကို ပယ်ချကြောင်း ဓား၊
 ခေါင်းရိတ်ဓား။ ကေသောရောပနသတ္တကံ
 ဂဟေတွာ ဂလနာဠိ* ဆိန္ဒိတုံ မဉ္ဇကေ
 နိပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၇၃။

ကေသောရောဟနက္ခဏ (ပု) [ကေသောရော-
 ဟန + ခဏ] ဆံချ-ခေါင်းရိတ်-သောခဏ။
 ခုရဂ္ဂေယေဝါတိ ခုရသိခေ ဧဝ၊ ကေသော-
 ရောဟနက္ခဏေ ဝေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၁။
 ၂၂၄။

ကေသောဟာရဏ (န) [ကေသ + ဩဟာရဏ]
 ဆံချခြင်း၊ ခေါင်းရိတ်ခြင်း။ ဝုတ္တောတိ အယံ
 ဝုတ္တသဒ္ဓေါ ကေသောဟာရဏဝပ္ပနဝါပသ-
 မိရဏ ဇီဝိတဝုတ္တိပမုတ္တဘာဝ ပါဇစနဘာဝေန
 ပဝတ္တနအဇ္ဈေနကထနာဒိသု ဒိဿတိ။ ဥဒါန၊

၄၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။) ကေသော-
ဟာရဏံ (ဓာန်၊ ၇၉။) ကေသာနံ လဝနံ။
ဓာန်၊ ၇၉။

ကေဠာ (ထိ) [ကေလေ+ယု+အာ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၁၆၆။ ကိဠ+ယု+အာ။ ဓာန်၊ ၇၉။
ကိလေ+ယု+အာ။ ကိလေ ကိဠာယံ ပေမနေ
စ။ နိရုတ္တိ၊ ၃၆။] (က) မြတ်နိုးခြင်း၊
တွယ်တာခြင်း။ (သျှများ၌ မြူးတူးခြင်း၊
စမ္ပယ်ခြင်းဟု ပြန်ဆိုကြ၏။ P.T.S. ၌
DESIRE, GREED ဟု ပြန်ဆိုသည်။
ရှေ့နောက်စာသွားကို ထောက်လျှင် မြတ်နိုး
ခြင်း၊ တွယ်တာခြင်းအနက်သာ သင့်ဖွယ်ရှိ
သည်။) (ခ) မြတ်နိုးစေခြင်း၊ မြတ်နိုး
အောင်ပြုလုပ်ခြင်း။ (ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ပြင်ပ
အသုံးအဆောင်များကို မြတ်နိုးအောင် တန်း
ဆာဆင်မှု ပြုလုပ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။)
ဣမဿ ဝါ ပူတိကာယဿ ဗာဟိရာနံ ဝါ
ပရိက္ခာရာနံ ဝါ မဏ္ဍနာ ဝိဘူသနာ ကေဠာ
(ကေလာယနာ?) ပရိကေဠာနာ။ အဘိ၊ ဝိ။
၃၆၅။ မဟာနိ၊ ၂၉၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၅။ (က)
ကေဠာတိ ကေဠာယနာ ဓနာယနာ။ ဒီ၊ ၁။
၁။ ၃၁၇။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၉။) (ခ)
ကေဠာတိ ကိဠာပနာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၄။

ကေဠာပယိတုံ (ဗျ) [ကိဠ+ဏာပယ+တုံ] သုံး
သပ်ကိုင်တွယ်ခြင်းငှါ၊ ထိုမှ ဤမှ ပြောင်းရွှေ့
စေခြင်းငှါ။ စေတိယသရဂေါပကာ ပန
ရူပိယဆန္ဒကဋ္ဌာနေ ဌိတာ။ တသ္မာ တေသံ
ကေဠာပယိတုံ ဝဋ္ဋတိတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀။ “ကေဠာပယိတုံ ဣတော
စိတော စ သဉ္ဇရန္တေဟိ အာမသိတုံ ဝဋ္ဋတိ”-
တိ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၂။ ကေဠာပယိတုံ အာမသိတော ဣတော
စိတော စ သဉ္ဇာရေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၂။

ကေဠာယတိ (ကြိ) [ကေလေ+အ+တိ] နှစ်သက်
၏၊ မြတ်နိုး၏၊ တွယ်တာ၏။ သေဌိဘရိယာပိ

အညေသု ဒိဝသေသု မစ္ဆေ န ကေဠာယတိ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၈။ န ကေဠာယတိတိ န နန္ဒတိ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ ကေဠာယန္တိ - သံ၊ ၂။ ၁၅၅။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။

ကေဠာယနာ (ထိ) [ကေလေ+ယု+အာ] မြတ်
နိုးခြင်း၊ တွယ်တာခြင်း။ ကေဠာ (က)
ကြည့်။

ကေဠာယန္တိ (တိ) [ကေလေ+အန္တိ] မြတ်နိုး
သော၊ တွယ်တာသော။ ဒိဝသေ ဒိဝသေ
သဟဿက္ခတ္တံ ကေဠာယန္တောပိ ဥဒကေန
သိဉ္ဇန္တောပိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။ (- အပ၊ ၄။ ၁။
၁၅၆။)

ကေဠာယန္တိ (ကြိ) [ကေလေ+အ+အန္တိ] မြတ်
နိုးကုန်၏၊ တွယ်တာကုန်၏။ ကေဠာယတိ-
ကြည့်။

ကေဠာယိတ (တိ) [ကေလေ+တ] မြတ်နိုးအပ်-
တွယ်တာအပ်-သော၊ သူ။ ဂဟဋ္ဌဿ ပုတ္တာ-
ဒယော ဟတ္ထိအဿာဒယောဝါ သတ္တာပိယာ
ဟောန္တိ ကေဠာယိတာ မမာယိတာ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၃၁၁။ ကေဠာယိတာတိ ဓနာယိတာ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

ကေဠိ (ထိ) [ကိဠ+ဣ။ ကိဠ ပီတိယကိဠနေသု၊
ကိဠ ဝိဟာရေတိ ဝါ ကိဠနံ ကေဠိ။ ဓာန်၊ ၇၉။
၁၇၆။] (က) ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်
ခြင်း။ (ခ) မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်း။
(တိ) (ဂ) မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်းရှိ
သော၊ သူ။ (က) ယော ပန သာမဏေရေန
“အပိ ဘန္တေ မယံ ဥပဇ္ဈာယံ ပသိတ္တာ”-
တိ ဝုတ္တော ကေဠိ ကုရုမာနော တဝ
ဥပဇ္ဈာယော ဒါရုသကဋံ ယောဇေတောဂတော
ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၆-၇။
(ခ) အထနံ ဟတ္ထဂဟဏာဒိဝသေန ကေဠိ
ကာတုံ အာရဒ္ဓံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။ (- ဇာ၊
၄။ ၃။ ၄၅၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၀၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။)

ကေဠီဟဿသုခလည်း ကြည့်။ (တိ) (ဂ)
ကေဠီဟဿသုခ-ကြည့်။

ကေဠီကရဏ (န) [ကေဠီ+ကရဏ] ပြက်ရယ်
ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်ခြင်း။ မာ မေ ကုဇ္ဈိတိ
ကေဠီကရဏမတ္တေန မာ ယေံ ကုဇ္ဈိ။ ထေရီ၊
ဌ။ ၂၃၃။

ကေဠီနိဿယ (တိ) [ကေဠီ+နိဿယ] ပြက်ရယ်
ပြုခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ ပြောင်လှောင်
စရာဖြစ်သော၊ သူ။ သော တာယ ကေဠီသိ-
လတာယ ပရေသံ ကေဠီနိဿယောဇာတော။
ဇာ၊ဌ။ ၂။ ၁၃၂။

ကေဠီပုရေက္ခာရ (တိ) [ကေဠီ+ပုရေက္ခာရ] မြူး
တူးပျော်ပါး ကစားခြင်းကို ရှေးဦးပြုသော၊
သူ။ “လောကဿာဒမိတ္တသန္တဝဝသေန ကေ-
ဠီပုရေက္ခာရာ သံဝိဒဟိတော”တိ ဝုတ္တတ္တာ။
ဝဇီရ။ ၃၁၀။

ကေဠီမဏ္ဍလ (န) [ကေဠီ+မဏ္ဍလ] ကစားဝိုင်း၊
ကစားပွဲ။ အတ္တနော ဇယေ ဝတ္တမာနေ
ကေဠီမဏ္ဍလံ န ဘိန္နတိ။ ဇာ၊ဌ။ ၁။ ၄၀၃။

ကေဠီဝတ (န) [ကေဠီ+ဝတ] ကစားသော
အကျင့်။ ယံ ပုဗ္ဗေ တဝ ကေဠီသီလံ ကေဠီ-
ဝတံ၊ တံ မယံ တေရဟိ န ရမာမ။ ဇာ၊ဌ။ ၂။
၄၀၅။

ကေဠီသီလ (န) [ကေဠီ+သီလ] (၁) ကစား
သောအလေ့။ (တိ)(၂)(က)ပြက်ရယ်ပြုလေ့-
-ပြောင်လှောင်လေ့-ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ကစား
လေ့ရှိသော၊ သူ။ (၁) ကေဠီဝတ-ကြည့်။
(တိ) (၂) (က) ကေဠီသီလော ရာဇာ
ဧကေန ပုရိသေန သာဝတ္ထိယာ သဗ္ဗေ ဇစ္စန္ဓေ
သန္နိပါတာပေတွာ။ ဥဒါန၊ဌ။ ၃၁၁။ (-ဇာ၊ဌ၊
၂။ ၁၃၀၊ ၁၃၁၊ ၁၃၂။ ဇာ၊ဌ။ ၅။ ၁၁၉။) (ခ)
ယထာ နာမ ကေဠီသီလာ ရက္ခဿာ ဘိ-
သက္ကရဟိတေ ဥမ္မတ္တေ အာဝိသိတွာ။ ထေရ၊
ဌ။ ၂။ ၃၅၃။ (-ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၄၀၄၊ ၄၀၅။)

ကေဠီသီလက (တိ) [ကေဠီ+သီလ+က] မြူးတူး
ပျော်ပါး ကစားလေ့ရှိသော၊ သူ။ န ဘိက္ခ-
ဝေ ဣဒါနေဝ၊ ပုဗ္ဗေပေတေ ကေဠီသီလ-
ကာယေဝ။ ဇာ၊ဌ။ ၂။ ၄၀၄။ (-ဇာ၊ဌ။ ၃။
၂၉၂၊ ၂၉၃။)

ကေဠီဟဿာဓိပ္ပါယ(တိ)[ကေဠီဟဿ+အဓိပ္ပါယ]
ပြောင်လှောင်ရယ်မြူးလိုသော၊ သူ။ ဒဝက-
မ္ပတာ နာမ ကေဠီဟဿာဓိပ္ပါယတာ။ ဝိ၊ဌ၊
၃။ ၆။ ကင်္ခါ၊ဌိ၊သစ်။ ၃၄၈။

ကေဠီဟဿ(ပု)[ကေဠီ+ဟဿ]မြူးတူးပျော်ပါး
ကစားခြင်းရှိသောသူတို့၏ ရယ်ရွှင်ခြင်း၊ က
စားသူတို့၏ရယ်ရွှင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ကေဠီဟဿသုခ (န) [ကေဠီဟဿ+သုခ] မြူးတူး
ပျော်ပါး ကစားခြင်းရှိသောသူတို့၏ ရယ်ရွှင်
ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောချမ်းသာ၊ ကစားမြူး
တူးသူတို့၏ ရယ်ရွှင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော
ချမ်းသာ။ ကေဠီဟဿသုခဉ္စေဝ ကာယိက-
ဝါစသိကကိဋ္ဌာသုခဉ္စ အနုယုတ္တာ။ ဒိ၊ဌ၊
၁။ ၁၀၄။ ကိဋ္ဌာ ယေသံ တေ ကေဠီနော၊
တေသံ ဟဿော တယာ။ ကိဋ္ဌာဟဿ-
ပယောဂေန ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခဉ္စေတ္ထ ကေဠီဟဿ-
သုခံ။ သိ၊ဌိ၊သစ်။ ၁။ ၄၂၂။

ကော (ဗျ) [ကွကို ကောပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၅၂၂။
ကော-သဒ္ဒါသည် အချို့အရာ၌ ကွ-သဒ္ဒါ၏
အနက်၊ အချို့အရာ၌ ကထံသဒ္ဒါ၏ အနက်
ယင်းနှစ်နက်၌ ဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်တည်း။
နီတိ၊ပဒ။ ၃၆၉-၃၇၀။ ကောဣတိ သတ္တမိ-
ယတ္ထေ။ နီတိ၊သုတ္တ၊ ၃။ ၃၈၀။] (က) အဘယ်
အရပ်၌။ (ခ) အဘယ်သို့၊ ဘယ်ပုံဘယ်နည်း။
(က) ကော တေ ဗလ(ဇာ၊ ၂။ ၃၃၀)န္တိ ကုဟိ*
တဝ ဗလကာယော။ ဇာ၊ဌ။ ၇။ ၂၈၅။ (ခ)
ကော နု တွ (ဇာ၊ ၂။ ၁၈၃)န္တိ ကထံ နု တွံ
ဇီဝိတံ ပဋိလဘသိတံ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဌ။ ၆။ ၁၁၅။
(ကိ*မှလာသော သဗ္ဗနာမ် ကော ကို ကိ*
ပုဒ်တွင်ကြည့်။)

ကောက (ပု) [ကုက+က။ဒွယံ ကောကော၊ အယံ ကုက္ကုရပ္ပမာဏော ကပိလော ဟရိဏော။ ကုက ဝက အာဒါနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၅။ နိတိ၊ ဓာ။၁၆။] (၁) ဝံပုလွေ။ (ဓာန်၊သျ၊သစ်။ တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျ)။ သစ်ကြွတ် (ဓာန်၊ သျ)။ သစ်တက်ခွေး (ဓာန်၊သျလ၊ဆရာ နက်)။ (၂) တောခွေး။ (၃) ကောကမည်သူ။ (၄) ကောကပြာသာဒ်။ (၁) အစ္ဆာ တရစ္ဆာ ကောကာ မဟိံ သာ။ မဟာနိ။၁၀။ (-ဓာန်၊၆၁၅။) ကောကာတိ ကောက (ဝက?)။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၁။ (၂) တံ ပဝိဋ္ဌံ ဗြဟ္မာရညံ၊ ကောကာ နံ ပရိဝါရယံ။ ဇာ၊၂။၃၃၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၇၆။) ကောကာ နံ ပရိဝါရယန္တိ သော ဟိ အရညံ ပဝိသိတွာ ဝက်ပဗ္ဗတဂါမိမဂ္ဂံ အဇနန္တော မဂ္ဂမူဠော ဟုတွာ အရညေ ဝိစရိ၊ အထ နံ အာရက္ခ-ဏတ္ထာယ နိသိန္ဓဿ စေတပုတ္တဿ သုနခါ ပရိဝါရယိံ သူတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၉၈။ ကောကောတိ အရညသုနခါ။ နိတိ၊ဓာ။၁၆။ (၃) သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကောကံ နာမ သုနခလုဒ္ဓကံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။၂၀။ (၄) ကောကာ သုပ္ပလ ကောက-နဒါ၊ တယော ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၈။

ကောကန(နာ)ဒ (ပု၊န) [ကောက+နဒ+က။ က+ကန+ဒ။ကောကေနာဒယတိတိ ကော-ကနာဒံ၊ ဏော....ကောကနတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ဝါ ကောကနဒံ၊ဘူဝါဒါဒေါ၊ အသော။ကန ဒိတ္ထိ-ကန္တိဂတိသု။ ဓာန်၊ဋီ။၆၈၆။ ကောကာနံ စကြဝါကာနံ နဒတိ နာဒယတိ။ ထောမ။] (န)(၁) ပဒုမ္မာကြာနိ။ပဒုမ္မာကြာဖြူ။(ဝဒန္တိ-ဝါဒ။)(ဓာန်၊သျ၊များ၌ကြာနိဟု သာမန်သာ ပြန်ဆိုကြ၏၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာများ၌ကား ပဒုမ္မာကြာနိဟု တိကျစွာ ဖွင့်ကြသည်၊ ယင်း အဖွင့်သို့လိုက်၍ ဘာသာပြန်လိုက်သည်။) (ပု) (၂) ကောကနဒပြာသာဒ်။ (ဤ ပြာသာဒ်ကို ဗောဓိမင်းသားပိုင်ဆိုင်သည်၊

မင်းသားသည် ဘုရားအမျိုးရှိသော သံဃာ များကိုပင့်ဖိတ်၍ ဆောက်လုပ်ပြီးစပြာသာဒ် ပေါ်၌ ဆွမ်းကျွေးပွဲကျင်းပသည်၊ ဘုရားရှင် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးသောအခါ မင်းသားက “သုခဖြင့်ရင်းနှီး၍ ချမ်းသာကိုမရနိုင်၊ ဒုက္ခ ဖြင့် ရင်းနှီးမှသာ ချမ်းသာကိုရနိုင်သည်” ဟု အယူရှိကြောင်း လျှောက်ထားသည်။ ဘုရား ရှင်ကလည်း မင်းသားနည်းတူ အယူရှိ ကြောင်း မိန့်တော်မူ၍ ချမ်းသာစစ်ချမ်းသာ မှန်ရရှိရေးအတွက် တောထွက်ရဟန်းပြုသည် မှစ၍ ဒုက္ခရစရိယာ (ခဲယဉ်းသောအကျင့်) ကျင့်ခဲ့ပုံ အလုံးစုံကို ဟောတော်မူသည် (မ၊၂။၂၇၇-၃၀၀)။ ယင်း ဆွမ်းကျွေးပွဲ၌ ရဟန်းများသည် လက်မဆေးပဲ သောက်ရေ ခွက်ကို ကိုင်ကြ၏၊ အသန့်ရှင်းကြိုက်သူ ဒါယကာ ဒါယိကာမများက ထိုအပြုအမူကို ကဲ့ရဲ့ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်က “လက် မဆေးပဲ သောက်ရေခွက်ကို မကိုင်ရ” ဟု ပညတ်တော်မူသည် (ဝိ၊၂။၂၆၀)။ ဗောဓိ မင်းသားသည် မနာလို ဝန်တိုတတ်သူဖြစ်၏။ အခြားမင်းများအတွက် ပိသုကာဆရာကြီး က ကောကနဒပြာသာဒ်နှင့် ပုံစံတူပြာသာဒ် မျိုး ဆောက်လုပ်ပေးမည်ကို မကြည့်လို မရူ လို၊ ထို့ကြောင့် ပြာသာဒ်ကြီးကြပ်ဆောက် လုပ်ပေးသူ ပိသုကာဆရာကြီး၏ မျက်လုံး အစုံကို မင်းသားကိုယ်တိုင် ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီး ပစ်သည် (ဇာ၊ဌ၊၃။၁၄၆-၇)။ အလှူကြည့် ရှုရန် အတူပြုလုပ်ထားသည့် ပဒုမ္မာကြာပန်း တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင် ဆောက်လုပ်ထား သောကြောင့် ဤပြာသာဒ်ကို ကောကနဒ ပြာသာဒ်ဟု ခေါ်သည် (မ၊ဌ၊၃။၂၂၂)။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၇-၌ကား ပဒုမ္မာကြာပွင့်ချပ် သဏ္ဌာန် ဆောက်လုပ်ထားသောကြောင့် ကောကနဒ ခေါ်သည်ဟု ဆို၏။ (န) (၁) ပဒုမံ ယထာ ကောကနဒံ သုဂန္ဓံ။ သံ၊၁။၈၁။ အံ၊၂။၂၀၉။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊

၂။၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆။ ဓမ္မာဠာ၊၁။၁၅၅။
 ထေရ၊ဠာ၊၂။၁၈၉။ အပါဠာ၊၂။၈။ ဇာ၊ဠာ၊၁။
 ၁၃၂။ (-အပါ၊၁။၆၄။ သံ၊ဠာ၊၃။၉၃။ ဥဒါန၊
 ၄။၃၇၄။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၁၂၄။ ဓာန်၊၆၈၆။)
 ကောကနဒန္တိ ပဒုမသေဝေတံ ဝေဝစနံ။ သံ၊
 ၄။၁။၁၃၉။ ပဒုမံ ယထာတိ ယထာ သတပတ္တံ
 ရတ္တပဒုမံ။ ကောကနဒန္တိ တသေဝ ဝေဝစနံ။
 အံ၊ဠာ၊၃။၇၁။ (-အပါ၊ဠာ၊၂။၁၂။ ဝိမတိ၊၂။
 ၂၂။ မ၊ဠာ၊၃။၁၂။ သံ၊ဠာ၊၂။၃၃၇။ အံ၊ဠာ၊
 ၃။၆၀။) ကောကနဒံ နာမ သေတပဒုမန္တိပံ
 ဝဒန္တိ။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၆၁။ (ပု)(၂) တေန ခေါ
 ပန သမယေန ဘိက္ခု ကောကနဒေ ပါသာ-
 ဒေ။ ဝိ၊၂။၂၆၀။ (-ဝိ၊၄။၂၆၆၊၂၆၇။ မ၊
 ၂။၂၇၇။ အပါ၊၂။၃၅၈။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၁၄၆။)
 ကောကနဒေတိ ဝေဝနာမကေ။ ကောကနဒန္တိ
 ပဒုမံဝုစ္စတိ၊သော စ ပါသာဒေါ ပဒုမသဏ္ဌာ-
 နော၊ တေနဿ ကောကနဒေါတွေဝ နာမံ
 အကံသု။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၁၆၇။ (-မ၊ဠာ၊၃။၂၂၂။
 သာရတ္ထ၊၃။၃၈၉။)

ကောကနဒသဏ္ဌာန (တိ) [ကောကနဒ+
 သဏ္ဌာန] ပဒုမ္မာကြာပွင့်ချပ် သဏ္ဌာန်ရှိ
 သော။ တသ္မာတိ ကောကနဒသဏ္ဌာနတ္တာ
 ကောကနဒေါတိ သမ်*လဘိ။ မ၊ဠာ၊၃။၁၅၂။

ကောကနဒါ (ထိ) [ကောကနဒ+အာ] ကော-
 ကနဒနတ်သွီး။ အထ ခေါ ကောကနဒါ
 ပဇ္ဇန္နဿ မိတာ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ။
 သံ၊၁။၂၇။

ကောကနာမက (တိ) [ကောက+နာမ+က]
 ကောက အမည်ရှိသော။ ကောကာသက-
 ကြည့်။

ကောကနဒ (ပု၊န) [ကောက + နဒ + က။
 က+ကန+ဒ။ ကောကနဒံ ကောကနဒန္တိပံ
 ပါဠော။ ဓာန်၊ဠာ၊၆၈၆။ ကောကနဒ-ကြည့်။]
 (န)(၁) ပဒုမ္မာကြာနီ။ ပဒုမ္မာကြာဖြူ (ဝဒန္တိ-
 ဝါဒ။) (ပု) (၂) ကောကနဒ ပြာသာဒ်။

(၃) ကောကနဒပရိပိုင်။ (ဤပရိပိုင်သည်
 တပေါဒါမြစ်သို့ ရေချိုးသွားစဉ် မြစ်ဆိပ်၌
 ရှင်အာနန္ဒာနှင့် ဆုံမိသည်။ ရှင်အာနန္ဒာထံ
 ခွင့်တောင်း၍ “ကမ္ဘာကြီး မြဲ မမြဲ၊ အဆုံးရှိ
 မရှိ၊ သတ္တဝါသည် သေလွန်ပြီးနောက်ဘဝ
 ရှိ မရှိ” စသော ပြဿနာများကို မေးမြန်း
 လျှောက်ထားသည်။ ရှင်အာနန္ဒာက ကမ္ဘာ
 ကြီး မြဲသည်ဟု ယူကလည်း မိစ္ဆာအယူ
 ဖြစ်ကြောင်း၊ မမြဲဟုယူကလည်း မိစ္ဆာအယူ
 ပင်ဖြစ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ဖြေဆိုတော်မူ
 သည်။ ထိုဆွေးနွေးမေးမြန်း ဖြေဆိုချက်များ
 သည်ပင် ကောကနဒသုတ် (အံ၊၃။၄၁၅-၇)
 ဖြစ်လာသည်။)(န)(၁) ပဒုမံ ယထာ ကော-
 ကနဒံ သုဂန္ဓံ။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၆၈။ ကောကနဒန္တိ
 ပဒုမံဝိသေသနံ ယထာ “ကောကာသယ”န္တိ။
 တံ ကိရ ဗဟုပတ္တံ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ အတိဝိယ
 သုဂန္ဓဉ္စ ဟောတိ။ “ကောကနဒံ နာမ
 သေတပဒုမ”န္တိပံ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။
 (ပု)(၂) သော ကိရ ပထဝိတလေ အညေဟိ
 ပါသာဒေဟိ အသဒိသရူပံ အာကာသေ ဥပ္ပ-
 တမာနံ ဝိယ ကောကနဒံ နာမ ပါသာဒံ
 ကာရေတွာ ဝစုကိ* ပုစ္ဆိ။ ဓမ္မာဠာ၊၂။၈၅။
 (၃) အဒ္ဓသာ ခေါ ကောကနဒေါ ပရိဗ္ဗာဇ-
 ကော အာယသ္မန္တံ အာနန္တံ ဒုရတောဝ
 အာဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊၃။၄၁၅။

ကောကနဒါ (ထိ) [ကောကနဒ+ဏ+အာ]
 ကောကနဒမည်သောစောင်း။သော“သာဓု”-
 တိ ဝတော တဿာ ကုသတိဏံ ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ ဒိဗ္ဗ-
 စန္ဒနံ ပါရိစ္ဆတ္တကပ္ပံ ကောကနဒဉ္စ နာမ ဝိဏံ
 ဒတွာ။ ဇာ၊ဠာ၊၅။၂၉၉။ (-၃၀၇။)

ကောကဝိဿာသ (ပု) [ကောက+ဝိဿာသ]
 ဝံပုလွေစားကြွင်း။ ကောကဝိဿာသံ ပဿိ-
 တွာ ပစာလေတွာ ပရိဘုဉ္ဇိ*သု။ ဝိ၊၁။၇၃။
 ကောက (၁) လည်းကြည့်။

ကောကသုနခိ (ထိ) [ကောက+သုနခိ] တော
 ခွေးမ။ ယော ပန ဂါမသုနခိယာ ဝါ ကော-

ကေန ကောကသုနခိယာ ဝါ ဂါမသုနခေန သံယောဂါ ဥပ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။

ကောကာလိက (ယ) (ပု) [?] ကောကာလိက ရဟန်း။ (သာသနာတွင် ကောကာလိက အမည်နှင့် နှစ်ဦးတွေ့ရသည်။ တဦးမှာ ဒေဝဒတ်၏တပည့် ကောကာလိကဖြစ်သည်။ ထိုရဟန်းကို မဟာကောကာလိကဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ ပုဏ္ဏား၏သားဖြစ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ တဦးမှာ ကောကာလိကတိုင်း ကောကာလိကမြို့ ကောကာလိကသူဌေးသား စူဠကောကာလိက ဖြစ်သည်။ ထိုစူဠကောကာလိကသည် အဂ္ဂသာဝကနှစ်ဦးကို “ယုတ်မာ သူများ ယုတ်မာသောအလိုဆိုးသို့ လိုက်သူများ” ဟု ဆဲရေးသဖြင့် သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ ပဒုမဇရေသို့ကျရောက်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၅၁-၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈၊၂၀၁။ အံ၊၃။၃၉၃-၃၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆-၃၂၉။ သုတ္တနိ၊၃၇၉၊၃၈၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄၊၂၀၂။) အယျော ဒေဝဒတ္တော အယျော ကောကာလိကော အယျော ကဋ္ဌမောဒကတိဿကော။ ဝိ၊၂။ ၉၁။ အထ ခေါ ကောကာလိကော ဘိက္ခုယေန ဘဂဝါ တေနုပဿင်္ကမိ။ သံ၊၁။၁၅၂။ နန္ဒ ဂေါဃာတက ကောကာလိယ သုပ္ပဗုဒ္ဓ ဒေဝဒတ္တ စိဉ္ဇမာနဝိကာနံ ဝိယ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄။

ကောကာလိကနဂရ (ထိ၊န) [ကောကာလိက+နဂရ] ကောကာလိကမြို့။ အယံ ကိရ ကောကာလိကရဋ္ဌေ ကောကာလိကနဂရေ ကောကာလိကသေဋ္ဌိဿ ပုတ္တော ပဗ္ဗဇိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ကောကာလိကနာမက (တိ) [ကောကာလိက+နာမ+က] ကောကာလိက အမည်ရှိသော သူ။ ဒွေ ကောကာလိကနာမကာ ဘိက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။)

ကောကာလိကရဋ္ဌ (န) [ကောကာလိက+ရဋ္ဌ] ကောကာလိကတိုင်း။ ကောကာလိကနဂရ-ကြည့်။

ကောကာလိကရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ကောကာလိက-ရဋ္ဌ+ဝသ+ဏီ] ကောကာလိကတိုင်း၌ နေသော သူ။ အာဝုသော ကောကာလိကရဋ္ဌ-ဝါသီနော မနုဿာ တုမေ ပက္ခောသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ကောကာလိကဝတ္ထု (န) [ကောကာလိက+ဝတ္ထု] ကောကာလိက၏ အကြောင်း၊ ကောကာလိက၏ အတ္ထုပ္ပတ်။ ကောကာလိကဝတ္ထု တေရသကနိပါတေ တက္ကာရိယဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ကောကာလိကသေဋ္ဌိ (ပု) [ကောကာလိက+သေဋ္ဌိ] ကောကာလိကသူဌေး။ ကောကာလိကနဂရ-ကြည့်။

ကောကာသက (ယ) (ပု) [က+ကာသ+ဏ္ဍ] ကောကာသတိတိ ကောကာသကော၊ ဏ္ဍ။ ကာသ ဒိတ္တိယံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၈၆။ ကောက+အသ+ဏ္ဍ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀။] ပဒုမ္မာ-ကြာနိ။ လောကေ ပန “ရတ္တံ ပဒုမံ၊ သေတံ ပုဏ္ဏရိက” နှိ ဝဒန္တိ ဝုတ္တံ “ပုဏ္ဏရိကံ သိတံ ရတ္တံ၊ ကောကနဒံ ကောကာသကော” (ဓာန်၊ ၆၈၆) တိ ရတ္တဝဏ္ဏတာယ ဟိ ကောကနာမကာနံ သုနခါနံ နာဒယတော သဒ္ဓါပယတော၊ တေဟိ စ အသိတဗ္ဗတော “ကောကနဒံ၊ ကောကာသကော” တိ စ ပဒုမံ ဝုစ္စတိ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၀။) ကောကနဒန္တိ ပဒုမ-ဝိသေသနံ ယထာ “ကောကာသယ” နှိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆။

ကောကိလ (ထိ၊ပု) [ကုက+လူလ။ ကုက၊ဝက အာဒါနေ၊ လူလော၊ ကောကိလော။ ဓာန်၊ ဋီ၊၆၃၃။ ကုကတိ အတ္တနော နာဒေန

သတ္တာနံ မနံ ဂဏှာတီတိ ကောက်လော= ပရပုဋ္ဌော။ မောဂ်၂။၁၈၉။ ကုက+လူရ။ ရှူ။၆၇၁။] (၁) ဥဩဌှက်။ (ယင်းသည် ဥဩနက်၊ ဥဩဖြူဟု ၂-မျိုးရှိ၏။) (ထိ) (၂) ကောက်လာမင်းသွီး။ (၁) ဝဂ္ဂုဿရာ ကောက်လာ သမ္ပတန္တိ။ ဝိမာန။၁၂။ (-ဒိ၊ ၃။၁၆၃။ ထေရီ။၄၀၉။ အပါ။၁။၁၈။ သံ၊ ၄။၂။၂၁၈။ အံ၊၄။၁။၁၅၃။ ထေရီ။၄။၂၁၆။ အပါ။၄။၁။၁၂၂။၂၃၉။ ဓာန်။၆၃၃။) ကောက်လာတိ ကာဠကောက်လာ စေ သုက္ကကောက်လာစ။ ဝိမာန။၄။၅၀။ ကာကိယာ ပဋိဇဉ်တော ကောက်လာယ အဗ္ဘန္တရေ ဇာတော ကောက်လပေါတကော ဝိယ။ မဟာနိဋ္ဌ။၄၁၆။ (ထိ) (၂) ကုမာရိယောပိ ဝဒေထ၊ ဥပသေနံ ကောက်လဉ္စ မုဒိတဉ္စ။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ ဇာ၊၄။၇။၇၇။

ကောက်လအဏ္ဏက (န) [ကောက်လာ + အဏ္ဏက] ဥဩဌှက်ဥ။ ကာကိ တံ ကောက်လအဏ္ဏကံ ပဋိဇဉ်။ ဇာ၊၄။၃။၉၄။

ကောက်လဂ္ဂဏသောသိတ (တိ) [ကောက်လဂ္ဂဏ + သောသိတ] ဥဩဌှက်အပေါင်း၏ တွန်မြူး ရာဖြစ်သော။ နဝပတ္တဝနံ ဖုလ္လံ၊ ကောက်လဂ္ဂဏသောသိတံ။ ဇာ၊၂။၁၅။ ဇာ၊၄။၅။၁၆၈။

ကောက်လပေါတက (ပု) [ကောက်လ + ပေါတက] ဥဩဌှက်ငယ်။ ကောက်လ (၁) ကြည့်။

ကောက်လရဝ (ပု) [ကောက်လ + ရဝ] ဥဩဌှက်သံ။ အဝိရူဠပက္ခော အကာလေယေဝ ကောက်လရဝံ ရဝိ။ ဇာ၊၄။၃။၉၄။

ကောက်လဝဓူ (ထိ) [ကောက်လာ + ဝဓူ] ဥဩဌှက်မ။ ကာကလိသဒိသမဓုရဝိရုတာဟိ ကောက်လဝဓူဟိ ဥပဂီယမာနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၁၄။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂.၂၁—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကောက်လသဃ် (ပု) [ကောက်လ + သဃ်] ဥဩဌှက်အပေါင်း၊ ဥဩဌှက်အုပ်။ နဇ္ဈဟာ ကောက်လသဃံ၊ သမ္ပတန္တိ ဒုမာ ဒုမံ။ ဇာ၊၂။၃၃၉။၃၄၃။ ဇာ၊၄။၇။၃၀၂။၃၀၉။

ကောက်လာဂိတ (န) [ကောက်လ + ဂိတ] ဥဩဌှက်၏သီချင်းသံ။ ကောက်လာဂိတသဟိတံ၊ မယူရဂဏနစ္စိတံ။ အပါ၊၂။၂၂၅။ ထေရီ။၄။၁၃၆။

ကောက်လာဘိနိက္ကဇိတ (တိ) [ကောက်လ + အဘိနိက္ကဇိတ] ဥဩဌှက်တို့ မပြတ်တွန်မြူး အပ်သော၊ ဥဩဌှက်တို့ မပြတ်တွန်မြူးရာ ဖြစ်သော။ မယူရကောဉ္စဘိရုဒေ၊ ကောက်လာဘိနိက္ကဇိတေ။ ဇာ၊၂။၇၀။ ဇာ၊၄။၅။၃၂၃။ ကောက်လာဘိနိက္ကဇိတေတိ ကုသရာဇကုလေ သာယံ ပါတော ပဝတ္ထနစ္စဂီတဝါဒိတူပဟာရံ ပဋိပ္ပရန္တိ ဝိယ ကောက်လေဟိ အဘိနိက္ကဇိတေ။ ဇာ၊၄။၅။၃၂၃။

ကောက်လာဘိရုဒ (တိ) [ကောက်လ + အဘိရုဒ] ဥဩဌှက်သည် တွန်မြူးအပ်သော၊ ဥဩဌှက်တို့တွန်မြူးရာဖြစ်သော။ ကောက်လာဘိရုဒ- (ဇာ၊၂။၂၃၀) နှိ ကောက်လာဟိ အဘိရုဒံ။ ဇာ၊၄။၇။၄၅။

ကောစ (ပု) . [ကုစ + က] ချပ်မိန်ညို။ နိဝတ္ထကောစောဝ သရေ'ဘိဟန္တာ။ ဇာ၊၁။၂၈၂။ ကောစောတိ ကဝစော။ ဇာ၊၄။၄။၂၉၅။ နိဝတ္ထကောစောတိ ဧတ္ထ ကုစတိ သင်္ကေတတိ ဧတေနာတိ ကောစော၊ ကဝစော။ ကုစ သင်္ကောစနေတံ တာလုဇပထမက္ခရန္တဓာတု၊ တေနာဟ “ကောစောတိ ကဝစော”-တိ။ နိဝတ္ထကောဇောတိ ဝါ ပါဌော၊ တဒါ စ-ကာရဿ ဇ-ကာရတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ယထာ ကာစော ကာဇောတိ။ ဇာ၊၄။၁။၁၆။ဒု၊ကျော။

ကောစရဟိ (ဗျ) [ကွ + စရဟိ။ ကော-ကြည့်။] အဘယ်.....၌။ အထ ကောစရဟိ ဒေဝမနုဿ-

လောကောရတော မနော ကဿပ ဗြဟ္မဟိ
မေတန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၆။ အထ ကောစရဟိတိ
အထ ကုစရဟိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၄။

ကောစိ (ဗျ) [ကော+စိ] (၁) တစုံတခု၊ တစုံ
တယောက်။ (၂) အချို့၊ အနည်းငယ်။ (၁)
မာ ဇာတု ကောစိ လောကသ္မိံ၊ ပါပိစ္ဆော
ဥဒပဇ္ဇေယ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၆။ (-ဝိမာန။ ၅၇။ ဇာ၊
၁။ ၁၈၈။) မာ ဇာတု ကောစိ လောကသ္မိန္တိ
မာ ကဒါစိပိ ကောစိ သတ္တော လောကသ္မိံ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ ကောစိတိ ယော ကောစိ။
ဝိမာန၊ ၄။ ၁၆၄။ (-ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၆၄။) ကော-
စိတိ သဗ္ဗသင်္ဂါဟကဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၈။
(၂) နေဝမှာကံ ဘယံ ကောစိ၊ ဝနေ ဝါဠေသု
ဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၀။ တတ္ထ ကောစိတိ ဣမသ္မိံ
ဝနေ ကတ္ထစိ ကေသ္မိံ ပဒေသေပိ အမှာကံ
ဝါဠေသု ဘယံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။
(၁) (၂) နိတိ၊ ပဒ၊ ၄၀၆-လည်း ကြည့်။
ကောစိ ကောစိ—အချို့ အချို့၊ အနည်းငယ်
အနည်းငယ်။ ဝိမာန။ ၅၄။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၅၂။
ကောစိဒေဝ — တစုံတခုသာလျှင်။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၃၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၆။ ဇာ၊
၄။ ၄။ ၉၃။

ကောစ္စ (ပု၊ န) [ကုစ+ဆ။ ကုစ သံပစ္စနကော-
ဋ္ဌိလျပတိထမ္ဘဝိလေခနေသု၊ ဆော။ ဘဒ္ဒိ
ကလျာဏံ ပိဋံ ဘဒ္ဒိပိဋံ။ ဂဇဒန္တာဒိမယ-
ကေသမဇ္ဇနိယမ္ပိ ဒွယမိဒမာဟု။ ဓာနံ၊ ၄။
၃၁။ ကုစိယတိ သံကောစိယတိတိ ကော-
စ္စော၊ ဘဒ္ဒိပိဋံ။ မောဂ်၊ ၇။ ၄၃။] (၁) ဘီး။
(ခေါင်းဘီး၊ ဝက်မှင်ဘီး။) (၂) ကပ်ကျစ်၊
ကပ်(ခပ်)အခင်း၊ ထိုင်စရာတမျိုး။ (၃)
ခေါင်းဖီးခြင်း။ (၁) တေန ခေါ ပန သမ-
ယေန ဆဗ္ဗဂိုယာ ဘိက္ခု၊ ကောစ္စေန ကေသေ
ဩသဏ္ဏေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၂။ (-ထေရီ။ ၄၂၅။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၈၆။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၄။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။)

ကောစ္စန္တိ မဿနံ ကေသာနဉ္စ ဥလ္လိခန-
ကောစ္စံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၃။ ကောစ္စေနာတိ
ဥသိရတိဏာဒိနိ ဗန္ဓိတွာ သမံ သိန္နိတွာ ဂဟိ-
တကောစ္စေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၂၈။ (၂) ယော
ပန ဘိက္ခု သံဃိကံ မဉ္စ ဝါ ပိဋံ ဝါ ဘိသိံ ဝါ
ကောစ္စံ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၉။ (-
ဝိ၊ ၄။ ၂၉၄။ ဇာ၊ ၂။ ၉၆၊ ၁၁၀၊ ၂၉၁။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၈၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၄။) ကောစ္စံ
ပန ဝါကဉ္စသိရမုဉ္စပဗ္ဗဇာဒိနိ အည-
တရမယံ အန္တော သံဝေလ္လိတွာ ဗဒ္ဓံ ဟေဋ္ဌာ
စ ဥပရိ စ ဝိတ္တတံ ပဏဝသဏ္ဌာနံ မဇ္ဈေ
သီဟစမ္မာဒိပရိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁၁။
ကောစ္စန္တိ ဘဒ္ဒိပိဋံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၉၈။ (-
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၀၁၊ ၄၃၅။) (၃)
ကောစ္စပလိဗောဓ-ကြည့်။

ကောစ္စက (ပု၊ န) [ကောစ္စ+က] ကပ်ကျစ်၊
ကပ်အခင်း။ ဗျုပ္ပစမ္ပုဋ္ဌနဒ္ဒမ္ပိ ဝါဠေပပရိက္ခိတ္တံ
ရတနပရိသိဗ္ဗိတံ ကောစ္စကံ ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၄။

ကောစ္စကာရ (တိ) [ကောစ္စ+ကာရ+ဏ] ဘီး
လုပ်သောသူ။ (ဘီးလုပ်သမား။) ရထကာ-
ရာ ဒန္တကာရာ ရဇ္ဇကာရာ ကောစ္စကာရာ
သုတ္တကာရာ ဝိလိဝကာရာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၅။

ကောစ္စဂတ (တိ) [ကောစ္စ+ဂတ] ကပ်ကျစ်
အခင်း၌ရောက်သော၊ ကပ်ကျစ်အခင်း၌ထိုင်
နေသောသူ။ တဿာ တဒါ ကောစ္စဂတာယ
ကောသိယော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၃၄။

ကောစ္စပလိဗောဓ (ပု) [ကောစ္စ+ပလိဗောဓ]
ခေါင်းဖီးခြင်း၌ ကြောင့်ကြမှု၊ ခေါင်းဖီးရ
ခြင်း ဒုက္ခ။ ဗန္ဓနပလိဗောဓော ကောစ္စပလိ-
ဗောဓော ကပ္ပကပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁။

ကောစ္စပလ္လပဇီဝိ (တိ) [ကောစ္စ+ပလ္လ+ဥပ+
ဇီဝ+ဏိ] ဘီး၊ ပျဉ်ချပ်ကိုမှီ၍ အသက်မွေး
သော၊ ခေါင်းဖီးရန်ဘီး၊ ထိုင်ခုံပျဉ်ချပ်ကိုမှီ၍

အသက်မွေးသောသူ။ (ခေါင်းဖီး အတတ်
ဖြင့် အသက်မွေးသူကိုဆိုလိုသည်။) ကောစ္စ-
ဖလ္လပဇီဝီ (ဝိမာန။၁၂၃)တိ ကောစ္စဉ္စ ဖလ္လဉ္စ
ဥပနိဿယ ဇီဝနကော။ တတ္ထ ကောစ္စံ
နာမ အာဠကဒိသဏ္ဌာပနတ္ထံ ကေသာဒိနံ
ဥလ္လိခနသာဓနံ။ ဝိမာန၊ဌ။၃၂၈။

ကောစ္စသုစိဝိစိတဂ္ဂ (တိ) [ကောစ္စသုစိ+ဝိစိ-
တဂ္ဂ] ခေါင် ဘီး၊ ဆံထိုးတို့ဖြင့် (ဆံပင်အရှုပ်
ကို) ဖြေရှင်းအပ်ပြီးသော အဖျားရှိသော။
ကောစ္စသုစိဝိစိတဂ္ဂသောဘိတ (ထေရီ။
၄၀၈)န္တိ ပုဗ္ဗေ ကောစ္စေန သုဝဏ္ဏသုစိယာ
စ ကေသဇဠာဝိဇဠနေန ဝိစိတဂ္ဂံ ဟုတွာ
သောဘိတံ။ ထေရီ၊ဌ။၂၁၈။

ကောဇေ (ပု) [ကုဇု + ဣ။ ကု+ဇု+ဣ။
ကုဇု ထေယျကရဏေ၊ ဣော၊ ကုယံ ပထ-
ဝိယံ ဇေတိတိ ဝါ ကောဇဝေါ၊ ဇု ဂတိယံ။
ဓာနံ၊ဋီ။၃၁၂။] ကော်ဇော။ အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ ကောဇဝံ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၃၉၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။
၂၂၇။ ကင်္ခါ။၂၀၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၆။) ကော-
ဇေန္တိ ဧတ္ထ ပကတိကောဇေမေဝ ဝန္တတိ၊
မဟာပိဋိယကောဇဝံ န ဝန္တတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၄၀၁။ (- သာရတ္ထ၊၃။၃၃၉။ ဝိမတိ၊၂။
၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။)

ကောဇေက (ပု) [ကောဇေ+က] ကော်ဇော။
အမစ္စာ ပထဝိယံ တဒ္ဓိကံ ပညပေတွာ ဥပရိ
ကောဇေကာဒိနိ စိတ္တတ္ထရဏာနိ ပညပေသုံ။
ဝိ၊ဌ၊၁။၅၉။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁၃။)

ကောဇေတ္ထရဏ (န) [ကောဇေ+အတ္ထရဏ]
ကော်ဇောအခင်း။ ကောဇဝေါတိ ဥဒ္ဒ-
လောမိကေန္တလောမိအာဒိကောဇေတ္ထရဏံ။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။)

ကောဉ္ဇ (ထိ၊ပု) [ကောဉ္ဇ+အ။ ကောဉ္ဇ ကောဉ္ဇိ-
လျပ္ပိဘာဝေသု၊ ကောဉ္ဇာ။ ဓာနံ၊ဋီ။၆၄၁။
(ကြော်ဉ္ဇ-သံ)] (၁) ကြိုးကြာ။ (ခေါက်ရှာ

ငှက်၊ ဝဒန္တိဝါဒ)။ (၂) ကြိုးကြာသံ။ (ပု)
(၃) ကောဉ္ဇမင်း။ (၄) ကောဉ္ဇပြာသာဒ်။
(၁) ကောဉ္ဇာ မယုရာ ဒိဝိယာ စ ဟံသာ။
ဝိမာန။၁၂။ (- ဥဒါန။၁၈၉။ ဇာ၊၁။၂၆၅။)
ကောဉ္ဇာတိ ကောဉ္ဇသကုဏာ ယေ “သာ-
ရသာ”တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမာန၊ဌ။၅၀။ (-
ဥဒါန၊ဌ။၃၈၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃၄။) (၂)ကောဉ္ဇံ
ကရေန္တာန (ဝိ၊၁။ ၁၄၉)န္တိ နဒိတီရေ
ဌတွာ.... ကောဉ္ဇနာဒံ ကရေန္တာနံ။ ဝိ၊ဌ၊
၂။၁၀၁။ (ပု) (၃) ဟံသာဝတီယာ နဂရေ
ရညော ကောဉ္ဇဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ။ထေရီ။
၄၂၉။ ရညော ကောဉ္ဇဿာတိ ကောဉ္ဇဿ
နာမ ရညော။ ထေရီ၊ဌ။၂၈၆။ (၄) ဟံသာ
ကောဉ္ဇာ မယုရာ စ၊ တယော ပါသာဒမုတ္တ-
မာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၂။

ကောဉ္ဇဇာတိက (တိ) [ကောဉ္ဇ+ဇာတိက] ကြိုး
ကြာဇာတ်ရှိသော၊ ကြိုးကြာမျိုး၌ဖြစ်သော၊
သူ။ တဿ ကောဉ္ဇဇာတိကာနံ မုခတုဏ္ဏ-
သင်္ခါတာနံ ရူပဓမ္မာနံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၆။

ကောဉ္ဇနာဒ (ပု) [ကောဉ္ဇ+နာဒ။ ကောဉ္ဇနာဒ
+နာဒ။ ကောဉ္ဇာယ နာဒေါ ကောဉ္ဇနာ-
ဒေါ။ ကောဉ္ဇနာဒေါ ဝိယ နာဒေါ ကောဉ္ဇ-
နာဒေါ။ ပါ၊ဌ၊သျ၊သစ်၊၄။၂၉၆။ ဂဇာနံ
နာဒေါ ကောဉ္ဇနာဒေါ နာမ။ ကောဉ္ဇသကု-
ဏနာဒသဒိသော နာဒေါ ကောဉ္ဇနာဒေါ။
ဓာနံ၊ဋီ။၁၁၉။] (၁) ကြိုးကြာသံ။ (၂)
ကြိုးကြာသံနှင့်တူသောအသံ၊ ဆင်မြည်သံ။
ပမုဒိတော နာဂေါ ကောဉ္ဇနာဒံ နဒိ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၆၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၁။ မ၊ဌ၊၃။၁၁၁။
အဘိ၊ဌ၊၂။၄၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၃၄၈။)

ကောဉ္ဇနာဒသဒ္ဒ (ပု) [ကောဉ္ဇနာဒ+သဒ္ဒ] ကြိုး
ကြာသံနှင့်တူသောအသံ။ သဒ္ဒံ အသောသိန္တိ
တံ ကောဉ္ဇနာဒသဒ္ဒံ အသောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။
၁၀၁-၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၈၇။)

ကောဉ္ဇမယူရစကောရသံသစရိတ (တိ) [ကောဉ္ဇ-
မယူရစကောရသံသ+စရိတ] ခေါက်ရှာငှက်၊
ဥဒေါင်း၊ စင်ရော် အပေါင်းတို့သည် လှည့်
လည် အပ်သော။ ကောဉ္ဇမယူရစကောရ-
သံသစရိတ (ဝိမာန။၅၂) နှို သာရသသိ-
ခဏ္ဍိကုမ္ဘကာရကုက္ကုဒ္ဓဂဏေဟိ တတ္ထ တတ္ထ
ဝိစရိတံ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၄၇။

ကောဉ္ဇရာဇ (ပု) [ကောဉ္ဇ+ရာဇ] ကောဉ္ဇမင်း။
သော အနိကရက္ခော အဿာ သုမေဓာယ
ပိတရံ ကောဉ္ဇရာဇာနံ ယာစတိ။ ထေရီ၊ဌ။
၂၉၈။

ကောဉ္ဇသကုဏ (ပု) [ကောဉ္ဇ+သကုဏ] ကြိုး
ကြာငှက်၊ ခေါက်ရှာငှက်။ ကောဉ္ဇသကု-
ဏာနံ ခီရမိဿကေ ဥဒကေ ခီရမေဝ ပဝိ-
သတိ။ ဒီ၊ဌ။၁။၂၇၂။ (- ဒီ၊ဌ။၁။၁၄၉။
မ၊ဌ။၂။၂၂၅။ ဓမ္မ၊ဌ။၂။၈၃။ ဥဒါန၊ ဌ။
၃၈၄။) ကောဉ္ဇသကုဏာနံ နှို ကုန္တသကု-
ဏာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၄။ ကောဉ္ဇသကု-
ဏေဟိတိ သာရသသကုန္တေဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၅၉။ (- မ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။)

ကောဉ္ဇိ (ထိ) [ကောဉ္ဇ+အ+ဤ] ကြိုးကြာ
ငှက်မ။ ကောဉ္ဇိ သမုဒ္ဒတိရေဝ၊ ကပဏာ နှို
ရုစ္ဆတိ။ ဇာ၊၂။၉၂။ (- ဇာ၊ဌ။၅။၃၈၉။)

ကောဉ္ဇ (တိ) [ကုဋ္ဌ+ဏ။ ဓာနံ၊ဋီ။၅၆၅။] (၁)
ကောဉ္ဇမည်သော။ (၂) ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ
သော၊ အတုဖြစ်သော။ (၃) ကြီးသော။
(၁) ကောဉ္ဇပဗ္ဗတဝါသီဒဟရ-ကြည့်။ (၂)
ကောဉ္ဇသိမ္ဗလိ - ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၃)
ကောဉ္ဇသိမ္ဗလိ (၃) ကြည့်။

ကောဉ္ဇစိကာ (ထိ) [ကု+တစ+ဏ္ဍ။ ကုန္တိ-
တတ္တာ တစိတဗ္ဗာ သံဝရိတဗ္ဗာ ဝတ္ထေန
ပိဒဟိတဗ္ဗာတိ ကောဉ္ဇစိကာ။ ပါစိတ်၊ဂဏ္ဍိ။
ဏီ၊ ကျော။] မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်။ ကာဉ္ဇ-
ကောဉ္ဇစိကာ-ကြည့်။

ကောဉ္ဇန (န) [ကုဋ္ဌ+ယု] ထိပါးခြင်း၊ ညှဉ်း
ဆဲခြင်း။ ကတ္တဗ္ဗကမ္မတော ဥဒ္ဓံ ကောဉ္ဇနံ
ပဋိဟနနံ ဥက္ကောဋ္ဌနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၂။

ကောဉ္ဇပဗ္ဗတဝါသီဒဟရ (ပု) [ကောဉ္ဇပဗ္ဗတဝါသီ
+ဒဟရ] ကောဉ္ဇတောင်၌ နေလေ့ရှိသော
ရဟန်းငယ်။ တာဒိသဉ္စ အာဂမ္မ ကောဉ္ဇ-
ပဗ္ဗတဝါသီဒဟရသေဝ သမာပတ္တိပိ နဿတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၄။ (- သာရတ္ထ၊၂။၂၂၂။)

ကောဉ္ဇပဗ္ဗတဝိဟာရဝါသီတိဿတ္ထေရ(ပု)[ကော-
ဉ္ဇပဗ္ဗတဝိဟာရဝါသီ+တိဿတ္ထေရ] ကောဉ္ဇ
တောင်ပေါ်ကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော တိဿ
မထေရ်။ ကောဉ္ဇပဗ္ဗတဝိဟာရဝါသီတိဿ-
တ္ထေရော ဝိယ။ အဘိ၊ဌ။၃။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၈၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၇။

ကောဉ္ဇရ (ပု၊န) [ကုဋ္ဌ+အရ။ ဓာနံ၊ဋီ။၅၄၇။
(ကောဉ္ဇ + ရာ + က။ သံ)] သစ်ခေါင်း။
ကောဉ္ဇရေဟိတ-ကြည့်။

ကောဉ္ဇရဂ္ဂိ (ပု) [ကောဉ္ဇရ+အဂ္ဂိ] သစ်ခေါင်း
မီး။ ကောဉ္ဇရဂ္ဂိ ဝိယ အန္တောဒါဟကာ။ စရိ-
ယာ၊ဌ။၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၂၈၃။

ကောဉ္ဇရေဟိတ (တိ) [ကောဉ္ဇရ+ဩဟိတ]
သစ်ခေါင်း၌ထားအပ်သော။ ကောဉ္ဇရေဟိ-
တာ (ထေရီ၊၄၂၄) တိ ကောဉ္ဇရေ ရုက္ခသုသိ-
ရေ ဌပိတာ။ ထေရီ၊ဌ။၂၆၅။

ကောဉ္ဇလ (ပု) [?] ကောဉ္ဇလလူမျိုး။ အန္ဓကာ
မုဏ္ဍကာ သဗ္ဗေ၊ ကောဉ္ဇလာ ဟနုဝိန္ဒကာ။
အပ၊၁။၄၂၁။

ကောဉ္ဇသိမ္ဗလိ (ပု) [ကောဉ္ဇ+သိမ္ဗလိ။ ကော-
ဉ္ဇော အသိမ္ဗလိသမာနောပိ သိမ္ဗလိသဒိသာ-
ကာရဒဿနတော ကောဉ္ဇသိမ္ဗလိ။ ဓာနံ၊ဋီ။
၅၆၅။] (၁) အတုဖြစ်သော လက်ပံ၊ ကုတ်
ဟဲ၊ သင်္ဘောလဲ။ ကုဋ္ဌသိမ္ဗလိ-လည်းကြည့်။
(၂) လက်ပံတော။ (၃) လက်ပံပင်စောင့်

နတ်။ (၁) တေနောပုဗ္ဗေပိ ကောဋ္ဌသိမ္ဗလိယံ
 နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ ကေ သကုဏံ နိဂြောဓဗီဇာနိ
 ခါဒိတာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၅။ (၂) ဣဏံ မုဉ္ဇာမိ-
 ဏံ ဒမ္မံ၊ သမ္ပတ္တော ကောဋ္ဌသိမ္ဗလိ။ ဇာ၊ ၁။
 ၂၇၆။ (၃) ကောဋ္ဌသိမ္ဗလိ (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀) တိ
 ရုက္ခနာမေန ဒေဝပုတ္တံ အာလပတိ။ သော ဟိ
 သိမ္ဗလိရုက္ခော ခန္ဓသာခမဟန္တတာယ ကော-
 ဋ္ဌသိမ္ဗလိနာမံ လဘတိ၊ တသ္မိံ အဓိဝတ္ထု-
 ဒေဝပုတ္တဿပိ တဒေဝ နာမံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၆။

ကောဋ္ဌာပေမိ (ကာ၊ ကြိ) [ကုဋ္ဌ + ကာပေ + မိ]
 ရှင်းလင်းစေ၏။ ခုတ်ထွင်း၏။ ခေတ္တဋ္ဌာနံ
 ကောဋ္ဌာပေမိ ဘော ဂေါတမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
 ၁၆၈။

ကောဋ္ဌိ (ထိ) [ကုဋ္ဌ + ဣဏံ။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌိ။ ၃၉၄။
 ဒသဂုဏံ ကုဋ္ဌတိတိ ကောဋ္ဌိ။ ဓာနံ၊ ဋ္ဌိ။ ၄၇၄။]
 (၁) အစွန်း၊ အစွန်အဖျား၊ အဆုံး၊ အပိုင်း
 အခြား။ (၂) အထွတ်အထိပ်၊ အလွန်
 အကဲ။ (၃) အထွတ်၊ ထုပ်ကာ။ (၄)
 အကြောင်း။ (၅) အဖို့အစု။ (၆) ကုဋ္ဌေ။
 (၁) အစွန်း၊ အစွန် အဖျား၊ အဆုံး၊
 အပိုင်း အခြား။ ပုဗ္ဗာကောဋ္ဌိ န ပညာယတိ။
 သံ၊ ၁။ ၃၈၇။ (- နေတ္ထိ။ ၉၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။
 ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၂၁၀။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၇၊
 ၃၅၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၃။ အံ၊ ဌ၊
 ၂။ ၁၁၁၊ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
 ၁၈၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။) ပုဗ္ဗာကောဋ္ဌိ န
 ပညာယတိတိ ပုရိမမရိယာဒါ န ဒိဿတိ။
 သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။ ကောဋ္ဌိယန္တိ ပရိယန္တကော-
 ဋ္ဌိယံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅၅။ သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။
 ၁၉၁။ (- နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၂၁၃။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၂၊ ၃၀၅။
 မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၄၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။
 ၃၃၀။) (၂) အထွတ်အထိပ်၊ အလွန် အကဲ။
 ဗုဒ္ဓစရိယာယ ကောဋ္ဌိံ ပတော အာဂတော။
 ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၀။ (-
 ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀။) ကောဋ္ဌိန္တိ ပရိယန္တော၊ ဥဏံ-

သောတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၀၂။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။
 ၁၀၀။ (- သီ၊ ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၃။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၀။
 အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၂၇။) (၃) အထွတ်၊ ထုပ်ကာ။
 ကောဋ္ဌိဂါမ-ကြည့်။ (၄) အကြောင်း။
 တိဟိ ကောဋ္ဌိဟိ ပရိသုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။
 တိဟိ ကောဋ္ဌိဟိတိ တိဟိ အာကာရေဟိ
 တိဟိ ကာရဏေဟိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၃၅၉။ (- ဝဇီရ၊ ၂။ ၀၄။) (၅) အဖို့အစု။
 ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၉။ အဘိ၊
 ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဥပနိဿယကောဋ္ဌိယာတိ ဥပ-
 နိဿယံသေန၊ ဥပနိဿယလေသေနာတိ
 အတ္ထော။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၂၄။ ကောဋ္ဌိက (၂)
 လည်းကြည့်။ (၆) ကုဋ္ဌေ။ နဝုဘာနိ ဟိ
 ကောဋ္ဌိယော ပဉ္စ ဘဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၃၈၄။
 (- ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၉။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၂၄။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၈၁။)

ကောဋ္ဌိအဋ္ဌနက (တိ) [ကောဋ္ဌိ + အဋ္ဌနက]
 ကုဋ္ဌေထိုက်တန်သော။ ကောဋ္ဌိကဏ္ဍ-ကြည့်။

ကောဋ္ဌိအဒဿန (န) [ကောဋ္ဌိ + အဒဿန]
 အစွန်းကိုမမြင်ခြင်း။ နော န ယုတ္တော အနာ-
 ဂတေ ကောဋ္ဌိအဒဿနတော။ ဒိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၉။

ကောဋ္ဌိက (တိ) [ကောဋ္ဌိ + ကိက] (၁) အစွန်း
 နှင့်ယှဉ်သော၊ အစွန်းရှိသော၊ အစွန်းမလွတ်
 သော။ (၂) အဖို့ရှိသော။ (၁) ဥဘတော
 ကောဋ္ဌိကံ ပဉ္စ (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉) နိ ဥဘေဟိ
 ကောဋ္ဌိဟိ ယုတ္တံ ပဉ္စ။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၉။ (၂)
 ဒွိကောဋ္ဌိက (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၁) နိ ဒွိအံသိကံ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၄၅၅။

ကောဋ္ဌိကဏ္ဍ (တိ) [ကောဋ္ဌိ + ကဏ္ဍ] ကုဋ္ဌေထိုက်
 သော နားတန်းဆာကို - ဆောင်သော - ဆင်
 သော၊ သူ။ ကောဋ္ဌိအဋ္ဌနကံ ပန ကဏ္ဍပိဋန္တ-
 နကံ ဓာရေတိ၊ တသ္မာ “ကုဋ္ဌိကဏ္ဍော” တိ
 ဝုစ္စတိ၊ ကောဋ္ဌိကဏ္ဍောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊
 ၃။ ၃၇၀။ (- အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။

ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၇၈။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၇၀။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၉၆။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၄။)

ကောသိုကရ (တိ) [ကောသို+ကရ+အ] အဆုံးကို
ပြုတတ်သော၊ သူ။ အန္တကရော သိယာတိ
ကောသိုကရော ပရိစ္ဆေဒကရော ပရိဝဋ္ဌမ-
ကရော ဘဝေယျာတိ။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၉၈။ (-အံ၊
ဌ။ ၃။ ၁၃၃။)

ကောသိုဂတ (တိ) [ကောသို+ဂတ] အဆုံးသို့
ရောက်သော၊ သူ။ ကောသိုဂတော (မဟာနိ။
၁၆) တိ မဂ္ဂေန သင်္ခါရကောသို* ဂတော။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၇၁။

ကောသိုဂါမ (ပု) [ကောသို+ဂါမ] ကောသိုရွာ၊
မဟာပနာဒမင်း၏ ပြာသာဒ်အထွတ်ထုပိကာ
ကျရာအရပ်၌ တည်ထောင်သော ရွာ။ အထ
ခေါ် ဘဂဝါ ယေန ကောသိုဂါမော တေနုပ-
သင်္ကမိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၂၅။ (-ဒိ၊ ၂။ ၇၆။ သံ၊ ၃။
၃၇၇။ ဒိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၀။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆၂။)
ကောသိုဂါမောတိ မဟာပနာဒဿ ပါသာဒ-
ကောသိုယံ ကတဂါမော။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၂။
(-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၀။) ပါသာဒကောသိုယံ
ကတဂါမောတိ ပါသာဒဿ ပတိတထုပိ-
ကာယ ပတိဋ္ဌိတဌာနေ နိဝိဋ္ဌဂါမော။ ဒိ၊ ဌ။
၂။ ၁၄၀။

ကောသိုဂါမဝါသီ (တိ) [ကောသိုဂါမ+ဝသ+ဏိ]
ကောသိုရွာ၌နေသော၊ သူ။ ကောသိုဂါမဝါသီ-
နော ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗဓဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ
ပဝတ္တေသုံ။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆၅။ (-အပါ၊ ဌ။
၂။ ၂၉၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၀။)

ကောသိုတိခိဏ (တိ) [ကောသို+တိခိဏ] အစွန့်-
အဖျား-ထက်သော (ဆူး)။ ကဏုကဿ
ကောသိုတိခိဏဘာဝံ၊ ကပိဋ္ဌလဿ ဝနုဘာဝံ။
အနု၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၀။

ကောသိုဓန (န) [ကောသို+ဓန] (၁) ကုဋေသော
ဥစ္စာ။ (တိ) (၂) ကုဋေသောဥစ္စာ ရှိသော၊

တကုဋေချမ်းသာသော၊ သူ။ (၁) ဂါမဝါသီ
ပန ကောသိုဓနံ ပက္ခိပိတာ ဇေဋ္ဌကော ဇာ-
တော။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉။ (တိ) (၂) ဘိက္ခာစရိ-
ယန္တိ ကောသိုဓနေနပိ ဟိ ပြာဟူဏေန ဘိက္ခာ
စရိတဗ္ဗာဝ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၉၂။

ကောသိုဓနပရိစ္စာဂ (ပု) [ကောသိုဓန+ပရိစ္စာဂ]
ကုဋေသောဥစ္စာကို စွန့်ကြဲခြင်း။ ရာဇာ
ကောသိုဓနပရိစ္စာဂေန ဘောဇကဂိရိဝိဟာရံ
နာမ ကာရေတွာ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၈။

ကောသိုပကောသို (ထိ) [ကောသို+ပကောသို]
ကောသိုပကောသိုသင်္ချာ၊ တစ်နောင်သုည
၂၁-လုံးရှိသောသင်္ချာ။ သတံ သတသဟဿ-
ပကောသိုယော ကောသိုပကောသို နာမ။ သံ၊
ဌ။ ၁။ ၂၀၀။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂။ ၆၀။ (-အပါ၊ ဌ။ ၁။
၁၁၅။ ဝဇီရ၊ ၄၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၆။)

ကောသိုပကောသိုသတသဟဿ (န) [ကောသို-
ပကောသို+သတသဟဿ] ကောသိုပကောသို-
တသိန်း။ ကောသိုပကောသိုသတသဟဿာနံ
သတံ နဟုတန္တိ ဝေဇိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊ ၄၁၆။
(-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၆။)

ကောသိုပဋိပါဒန (န) [ကောသို+ပဋိပါဒန] အစွန့်
အဖျားကို ထိစေခြင်း။ သတဓာ ဘိန္ဓဿ
ဝါလဿ ကောသိုယာ ကောသိုပဋိပါဒနံ ဝိယ
ဒုရနုဗောဓော။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၈၂။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၈၁။
(-ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅၂။)

ကောသိုပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ကောသို-
ပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရ + ဝသ + ဏိ] ကောသို-
ပဗ္ဗတကျောင်းကြီး၌ နေသော၊ သူ။ အထ နံ
ကောသိုပဗ္ဗတမဟာဝိဟာရဝါသီ မဟာအနု-
ရုဒ္ဓတ္ထေရော နာမ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၄။

ကောသိုပဗ္ဗတဝိဟာရ (ပု) [ကောသိုပဗ္ဗတ +
ဝိဟာရ] ကောသိုပဗ္ဗတကျောင်း။ ကောသို-
ပဗ္ဗတဝိဟာရေ ကိရ နာဂလေဏဒ္ဓါရေ နာဂ-
ရုက္ခေ ကော ဒေဝဓိတာ ဝသတိ။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။
၂၈၈။

ကောဠိပါဒန (န) [ကောဠိ+ပါဒန] အစွန်
အဖျားကို ထိစေခြင်း။ သတဓာ ဘိန္ဓဿ
ဝါလဿ ကောဠိယာ ကောဠိပါဒနံ ဝိယ စ
ဟေတိ။ ဒီဌ၊ ၂။ ၃၉၂။

ကောဠိပုတ္တ (တိ) [ကောဠိ+ပုတ္တ] အထွတ်
အထိပ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ ကောဠိဂတော
ကောဠိပုတ္တော ပရိယန္တဂတော။ မဟာနိ။
၁၆။ စူဠနိ။ ၆၄၊ ၈၆၊ ၁၅၆။ (-ဝိဌ၊ ၁။ ၁၃၆။
ဒီဌ၊ ၂။ ၂၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၁။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၇။
အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၆။ အဘိဌ၊ ၁။ ၂၆၅။) ကော-
ဠိပုတ္တောတိ တမေဝ ကောဠိ ဖလေန
ပတ္တော။ မဟာနိဌ၊ ၇။ ကောဠိပုတ္တော-
တိ မတ္တကံ ပတ္တော။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၁။ ကော-
ဠိပုတ္တတိ မောက္ခာဓိဂမေန သမဏဓမ္မေ
ပတ္တဗ္ဗမရိယာဒပတ္တာ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၇။

ကောဠိပုတ္တစိတ္တ (တိ) [ကောဠိပုတ္တ+စိတ္တ]
အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော စိတ်ရှိသော၊
မြတ်သော အပိုင်းအခြားသို့ ရောက်သော
စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ကောဠိပုတ္တစိတ္တော (ဒီဌ၊
၁။ ၁၅၁) တိ မောက္ခာဓိဂမေန ဥတ္တမ-
မရိယာဒပုတ္တစိတ္တော။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂၃၀။

ကောဠိပုတ္တသလ္လေခဝုတ္တိ (တိ) [ကောဠိပုတ္တ+
သလ္လေခဝုတ္တိ] အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော
ခေါင်းပါးသော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ အထာ-
နေန ဥပစ္ဆိန္နပလိဗောဓေန အနုပစ္ဆိန္နနေက္ခ-
မ္မာဘိလာသေန ကောဠိပုတ္တသလ္လေခဝုတ္တိတံ
ပရိဂ္ဂဟေတော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၉။ သုစိသလ္လေခ-
ဝုတ္တိ (ကရိ၊ ၄၊ သစ်။ ၁၂၃) လည်း ကြည့်။

ကောဠိပုမာဏ (န) [ကောဠိ+ပမာဏ] အစွန်
အဖျား အတိုင်းအရှည်။ ဝါလဂုမတ္တမ္ပိတံ
ဝါလဓိလောမဿ ကောဠိပုမာဏမ္ပိ။ သီ၊ ၄၊
သစ်။ ၁။ ၃၁၅။

ကောဠိဘိက္ခု (ပု) [ကောဠိ+ဘိက္ခု] ကုဋေသော
ရဟန်း၊ ရဟန်းတကုဋေ။ မနသာ စိန္တယိ-

တွာန၊ ကောဠိဘိက္ခု။ သမာနယိ။ အပ၊ ၂။
၃၃၉။

ကောဠိမဇ္ဈိကူပမာ (ထိ) [ကောဠိမဇ္ဈိက +
ဥပမာ] အစွန်းသည်ပင် အလယ်ဖြစ်သော
ဥပမာ။ (မြားတံနှစ်ခု၏ အစွန်းနှစ်ခုကို
စပ်၍ ချည်ထားသောအခါ အစွန်းနှစ်ခုသည်
အလယ်၌ ထိပ်တိုက်ဆိုင်မိနေကြသည်။ ယင်း
သို့ အစွန်းနှစ်ခု အလယ်၌ ထိပ်တိုက်ဆိုင်မိ
နေခြင်းကိုပင် “ကောဠိမဇ္ဈိက=အစွန်းသည်
ပင် အလယ်ဖြစ်နေသည်” ဟု ဆိုထားခြင်း
ဖြစ်သည်။ ချည်ထားသောကြိုး ပြတ်သော
အခါ မြားတို့သည် တဘက်တစင်းစီကျကုန်
၏။ တဏှာသည်ကြိုးနှင့်တူ၍ တဏှာပြတ်လျှင်
မြားနှင့်တူသော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ အနာဂတ်ဘဝ
တို့ ချုပ်ကုန်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ အံ၊ ၄၊ ၃။
၁၃၃။) ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကောဠိမဇ္ဈိကူပမံ
ဂဏ္ဌန္တိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၃၃။

ကောဠိမတ္တ (တိ) [ကောဠိ+မတ္တ] တကုဋေ
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဗောဓိသတ္တဿ ဒိန္န-
ဓနံ ကောဠိမတ္တံ အဟေသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၈၁။
(-ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၆၉။)

ကောဠိဝိသ (တိ) [ကောဠိဝိသ+ဏ] ကောဠိ-
ဝိသအမျိုး၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ ထေရော ကောဠိ-
ဝိသော သောဏော၊ ဘိက္ခုသံဃဿ အဂ္ဂ-
တော။ အပ၊ ၁။ ၃၄၆။ ကောဠိဝိသ-လည်း
ကြည့်။

ကောဠိဝေဿ (ပု) [ကောဠိဝေဿ + ဏ]
အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော ကုန်သည်၊
အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော ကုန်သည်
မျိုး၏ သားငယ်။ ကောဠိဝိသောတိ ဂေါတ္တံ။
ကောဠိဝေဿောတိ ဝါ အတ္ထော၊ ဣဿရိ-
ယေန ကောဠိပုတ္တဿ ဝေဿကုလဿ ဒါရ-
ကောတိ အဓိပ္ပါယော။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၁။

ကောဠိသင်္ခန္ဓာပါဒန (န) [ကောဠိသင်္ခန္ဓာ+ဥပ္ပါ-
ဒန] တကုဋေ အရေအတွက်ရှိသော ဥစ္စာကို

ဖြစ်စေခြင်း။ တဒဟေဝံ တံ ဒုဂ္ဂတံ သေဋ္ဌိ-
ဌာနံ ပါပေတွာ ကောသိသင်္ချာနောပုဒေနေန စ။
အပါဠာ ၁။ ၂၂၆။

ကောသိသင်္ချာ (တိ) [ကောသိ+သင်္ချာ] ကုဋေ
အရေအတွက်ရှိသော။ သုဝဏ္ဏမေဝ ဟိဿ
ကောသိသင်္ချာ အဟောသိ။ အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၄၅။
(-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၁၀၆။)

ကောသိသတ (န) [ကောသိ+သတ။ ကောသိနံ
သတနိ ကောသိသတနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌာ၊ ၂၀၇။]
(၁) ကုဋေအရာ၊ ကုဋေတရာ။ (တိ) (၂)
ကုဋေတရာရှိသော။ (၁) ကောသိသတနိ
အဘိသမိသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၆။ (-အပါ၊ ၁။ ၁၁၄။
အပါ၊ ၂။ ၃၂၁။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၇၈။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၂။
အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၅။) (တိ) (၂) ကောသိသတ
အရဟန္တာ။ မိလိန္ဒ၊ ၆။

ကောသိသတခိဏာသဝ (ပု) [ကောသိသတ+
ခိဏာသဝ] ကုဋေတရာသော ရဟန္တာ။ ပဌမ-
သန္နိပါတေ သုဒဿနနဂရေ ကောသိသတ-
ခိဏာသဝါ အဟောသံ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၆၅။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၁။ ၄၅။

ကောသိသတဓန (န) [ကောသိသတ+ဓန] ကုဋေ
တရာသော ဥစ္စာ။ ယဿ ပန ဂေဟေ ပစ္စိ-
မန္တေန ကောသိသတဓနံ နိဓာနဂတံ ဟောတိ။
အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၅၀၂။

ကောသိသတမတ္တ (တိ) [ကောသိသတ+မတ္တ]
ကုဋေတရာအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဗဟိနဂရ-
တော အန္တောနဂရေ ယာဝ မဏ္ဍပါ အာ-
ဂစ္ဆန္တိယာ လဒ္ဓဓနံယေဝ ကောသိသတမတ္တံ
အဟောသိ။ မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၅၄။

ကောသိသတသဟဿ (န) [ကောသိ+သတ-
သဟဿ] (၁) ကုဋေတသိန်း။ (တိ) (၂)
ကုဋေတသိန်း အရေအတွက် ရှိသော (ပျဉ်
ချပ်)။ (၁) ဓတရဋ္ဌော ဂန္ဓဗ္ဗရာဇာ ဂန္ဓဗ္ဗ-
ဒေဝတာနံ ကောသိသတသဟဿေန ပရိဝု-

တော ကောသိသတသဟဿသုဝဏ္ဏမယာနိ
ဖလကာနိ စ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၄၁။ (တိ) (၂)
ကောသိသတသဟဿေကံ၊ စက္ကဝါဠံ ဝိလိ-
ယတိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၈။

ကောသိသတသဟဿဂုဏ (တိ) [ကောသိသတ-
သဟဿ+ဂုဏ] ကုဋေတသိန်း အကျိုးရှိ
သော။ ဗာဟိရကေ ကာမေသု ဝိတရာဂေ
ဒါနံ ဒတွာ ကောသိသတသဟဿဂုဏာ ဒက္ခိ-
ဏာ ပါဠိကခိတဗ္ဗာ။ မ၊ ၃။ ၂၉၈။

ကောသိသတသဟဿစက္ကဝါဠ (န) [ကောသိသတ-
သဟဿ + စက္ကဝါဠ] ကုဋေတသိန်းသော
စကြဝဠာ၊ စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်း။ ကော-
သိသတသဟဿ စက္ကဝါဠံ ပန အာဏာဇေတ္တံ
နာမ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၃။ ၈၁။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၅၈။ အဘိ၊ ဌာ၊
၂။ ၄၁၁။ (-သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၁၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၁၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ နေတ္ထိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၂၉။ မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၇၅။)

ကောသိသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိယန္တ (တိ)
[ကောသိသတသဟဿစက္ကဝါဠ + ပရိယန္တ]
ကုဋေတသိန်းသော စကြဝဠာအပိုင်းအခြား
ရှိသော (အာဏာဇေတိ)။ အာဏာဇေတ္တံ
ကောသိသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိယန္တံ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၄၄။ (-အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၈၈-၉ အာဏာဇေတိ
စကြဝဠာကုဋေတထောင်ဟု ဆိုသည်။)

ကောသိသတသဟဿစက္ကဝါဠဗုဒ္ဓန္တရ (န) [ကောသိ-
သတသဟဿစက္ကဝါဠ + အဗုဒ္ဓန္တရ] ကုဋေ
တသိန်းသောစကြဝဠာ၏အတွင်း။ ကောသိ-
သတသဟဿစက္ကဝါဠဗုဒ္ဓန္တရေ ယာဝ အဝိ-
နဋ္ဌဗြဟ္မလောကာ ပူရေတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ ဌာ၊
၂။ ၅။

ကောသိသတသဟဿဒေဝတာ (တိ) [ကောသိ-
သတသဟဿ + ဒေဝတာ] ကုဋေတသိန်း
သောနတ်။ တထာ ဟိဿ သမစိတ္တသုတ္တ-
ဒေသနာဒိဝေ ကောသိသတသဟဿဒေဝ-

တာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ (-သံ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၀၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။)

ကောဠိသတသဟဿနေ (တိ) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + နေ] ကုဋေတသိန်းဥစ္စာရှိသော။
တဉ္စိ ကောဠိသတသဟဿနေနာနဗ္ဗိ သတ္တ-
ဘူမိကပါသာဒဝရတလေ ဝသန္တာနဗ္ဗိ။ သုတ္တ-
နိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။

ကောဠိသတသဟဿနေပရိစ္စာဂ (ပု) [ကောဠိ-
သတသဟဿနေ + ပရိစ္စာဂ] ကုဋေတသိန်း
သော ဥစ္စာကိုစွန့်ကြဲခြင်း။ ကောဠိသတ-
သဟဿနေပရိစ္စာဂေန သံဃာရာမံ ကာရေ-
တော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။

ကောဠိသတသဟဿပရိမာဏ (တိ) [ကောဠိ-
သတသဟဿ + ပရိမာဏ] ကုဋေတသိန်း
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကောဠိသတသဟဿ-
ပရိမာဏာ ဟိ ဒေဝတာ အဘိဏှံ ပရိဝါရေန္တိ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။

ကောဠိသတသဟဿပဝါဠမယ (တိ) [ကောဠိ-
သတသဟဿ + ပဝါဠမယ] ကုဋေတသိန်း
သော သန္တာဖြင့် ပြီးသော။ ကောဠိသတ-
သဟဿပဝါဠမယာနိ မဟာဖလကာနိ စ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။

ကောဠိသတသဟဿဘိက္ခု (ပု) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + ဘိက္ခု] ကုဋေ တသိန်းသော
ရဟန်း။ ပဌမသန္နိပါတေ ကောဠိသတသဟ-
ဿဘိက္ခု အဟေသံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၇။ (-
အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁။)

ကောဠိသတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရ (တိ) [ကော-
ဠိသတသဟဿဘိက္ခု + ပရိဝါရ] ကုဋေ တ
သိန်းသောရဟန်းခြံရံအပ်သော။ ကော-
ဠိသတသဟဿဘိက္ခုပရိဝါရဿ တဿ ဘဂ-
ဝတော ဒိဗ္ဗတူရိယေဟိ ဥပဟာရံ ကာရာပေ-
တော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။

ကောဠိသတသဟဿမဏိမယ (တိ) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + မဏိမယ] ကုဋေတသိန်းသော
ပတ္တမြားဖြင့်ပြီးသော (ပျဉ်ချပ်)။ ကောဠိ-
သတသဟဿမဏိမယာနိ မဟာဖလကာနိ
စ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။

ကောဠိသတသဟဿမာရ (ပု) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + မာရ] ကုဋေတသိန်းသော မာရ်
နတ်။ သစေပိ ကောဠိသတသဟဿမာရာ
ကောဠိသတသဟဿသိနေရံ ဥက္ခိပိတော။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၇။

ကောဠိသတသဟဿရဇတမယ (တိ) [ကောဠိ-
သတသဟဿ + ရဇတမယ] ကုဋေတသိန်း
သော ငွေဖြင့်ပြီးသော (ပျဉ်ချပ်)။ ကောဠိ-
သတသဟဿရဇတမယာနိ ဖလကာနိ စ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၁။

ကောဠိသတသဟဿသင်္ခ (တိ) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + သင်္ခ] ကုဋေတသိန်းအရေအတွက်
ရှိသော။ သူ။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဝိဇီတာဝီ
နာမ စက္ကဝတ္တိ ဟုတွာ ကောဠိသတသဟဿ-
သင်္ခဿ ဗုဒ္ဓပ္ပမုဿ ဘိက္ခုသံဃဿ မဟာဒါနံ
အဒါသိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁။)

ကောဠိသတသဟဿသင်္ချ (တိ) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + သင်္ချ] ကုဋေတသိန်း အရေအ
တွက်ရှိသော။ ကေစ္ဆရက္ခဏေ ကောဠိသတ-
သဟဿသင်္ချာ ဥပ္ပဇ္ဈိတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၁။ ကောဠိသတသဟဿသင်္ချာတိ ဣဒံ
န ဂဏနပရိစ္ဆေဒဒဿနံ၊ ဗဟုဘာဝဒဿန-
မေဝ ပနေတံ ဒဠဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၆-၇။

ကောဠိသတသဟဿသိနေရ (ပု) [ကောဠိသတ-
သဟဿ + သိနေရ] ကုဋေတသိန်းသော
မြင်းမိုရ်တောင်။ ကောဠိသတသဟဿမာရ-
ကြည့်။

ကောဋိသတသဟဿသုဝဏ္ဏ (န) [ကောဋိသတ-
သဟဿ+သုဝဏ္ဏ] ကုဋေတသိန်းသောရွှေ။
ကောဋိသတသဟဿ (၁) ကြည့်။

ကောဋိသတသဟဿဟတ္ထိနာဂ (ပု) [ကောဋိ-
သတသဟဿ + ဟတ္ထိနာဂ] ကုဋေတသိန်း
သော ဆင်ပြောင်။ ကဿ အာဂီလာယတိ
ကောဋိသတသဟဿဟတ္ထိနာဂါနံ ဗလံ ဓာ-
ရေန္တဿာတိ စောဒကဿ အဓိပ္ပါယော။
ဒိ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။

ကောဋိသတသဟဿိယ (တိ) [ကောဋိသတ-
သဟဿ+ဣယ] ကုဋေတသိန်းသော။ (မြင်း
မိုရ်တောင်ကို ကုဋေတသိန်း အရေအတွက်ရှိ
သော အမွန်ပြု၍ ထိုအမွန်တို့ကို တခုစီ ယူပစ်
ခဲ့သော် ကုန်ခန်းရာ၏။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်
ကား မကုန်ခန်းနိုင်-ဟု ချီးကျူးသောနေရာ
ဖြစ်သည်။) ဧဝံ မဟန္တော သိနေရုရာဇာ
ကောဋိသတသဟဿိယော သင်္ခါဏုဘေဒေန
စုဏ္ဏိတော စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကတော အသိ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ (-အပ၊၁။၂၃-၌ ကောဋိသတ-
သဟဿသော-ဟု သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ရှိသည်။)
အပ၊၁။ ၂၂-လာ ဂါထာ-၂၂၀-၂၂၁-၂၂၂-တို့
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ကောဋိသန္တရ (သန္တရ) (န) [ကောဋိ+သန္တရ]
(အသပြာ) အစွန်းချင်းထိအောင်ခင်းခြင်း။
အဒေယျော ဂဟပတိ အာရာမော အပိ
ကောဋိသန္တရေနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ (-၃၀၇။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅။၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။) ကောဋိသန္တရံ သန္တရာပေသီတိ
ကဟာပဏကောဋိယာ ကဟာပဏကောဋိ*
ပဋိပါဒေတွာ သန္တရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။

ကောဋိသန္တိစယ (ပု) [ကောဋိ + သန္တိစယ]
(ဥစ္စာ) ကုဋေတို့၏အစုအပုံ။ အနေကကော-
ဋိသန္တိစယ-ကြည့်။

ကောဋိသန္တိစိတဓနရာသိ (ပု) [ကောဋိသန္တိစိတ-
ဓန + ရာသိ] ကုဋေဖြင့် စုဆောင်းထား
သော ဥစ္စာအစုအပုံ။ စုဆောင်းထားသော
ဥစ္စာ ကုဋေ အစုအပုံ။ သော ကောဋိသန္တိ-
စိတဓနရာသိ* ဩလောကေတွာ ရဟော
နိသိန္နော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

ကောဋိသမ္ပုဉ္ဇနီ (ထိ) [ကောဋိ+သမ္ပုဉ္ဇနီ]
တံမြက်စည်း - အစွန်း - အဖျား - တစိတ်
တဒေသ။ ကောဋိသမ္ပုဉ္ဇနီယာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၈)တိ သမ္ပုဉ္ဇနီကောဋိယာ၊ သမ္ပုဉ္ဇနီယာ
ဧကဒေသေနဝါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။
၃၀၁။

ကောဋိသဟဿ (န) [ကောဋိ+သဟဿ] ကုဋေ
တထောင်။ တဒါ ကောဋိသဟဿာနံ၊ ဒုတိ-
ယာဘိသမယော အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၂။ (-မ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။)
ကောဋိသဟဿစက္ကဝါဠပရိယန္တ (အံ၊ဋီ၊၂။
၁၈၈)သည် ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိ-
ယန္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၄။) မှ ပျက်ယွင်းလာသော
ပုဒ်ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ကောဋိသဟဿဗလပုမာဏ (တိ) [ကောဋိ-
သဟဿဗလ+ပမာဏ] (ဆင်) ကုဋေ တ
ထောင် ခွန်အား အတိုင်းအရှည် ရှိသော။
ပကတိဟတ္ထိနံ ကောဋိသဟဿဗလပုမာဏံ
ဗလံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။)

ကောဋိသဟဿဟတ္ထိ (ပု) [ကောဋိသဟဿ+
ဟတ္ထိ] ကုဋေတထောင်သောဆင်။ ဗောဓိ-
သတ္တော ပန ထာမဗလသမ္ပန္နော ဟတ္ထိဂဏ-
နာယ ကောဋိသဟဿဟတ္ထိနံ ဗလံ ဓာရေ-
သိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။)

ကောဋိသရ (တိ) [ကောဋိ+သရ] ကုဋေ-
သော ဥစ္စာနှစ်ရှိသောသူ။ မြာဟူဏဇာတိ-
ကတ္တာ ကောဋိသရတာယ စ မြာဟူဏ-
မဟာသာလော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။

ကောသုမ္ပရ (န) [ကုသုမ္ပ+ရာ+အ။ ကုသုမ္ပ
ရာတိဂဏာတိတ္ထောတိ ကောသုမ္ပရ?] ကော-
သုမ္ပရတိုင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောသုမ္ပရ (န) [ကောသုမ္ပရ+ဏ။ ကုသု+အမ္ပ-
ရ။ မိဂလောမာနိ ကောသုမ္ပရတော သုခမာနိ
ကတော ကတမ္ပရ ကောသုမ္ပရ။ ဓာနိဒ္ဓိ။
၂၉၁။] ကောသုမ္ပရတိုင်းဖြစ်အဝတ်။ နူးညံ့
သော သားမွေးထည်အဝတ်။ ခေါမကော-
သုမ္ပရနိ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၀၁။
ကောသုမ္ပရနိတိ ကောသုမ္ပရရဋ္ဌေ ဥဋ္ဌိတ-
ဝတ္ထာနိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၆၅။

ကောသုမ္ပရရဋ္ဌ (န) [ကောသုမ္ပရ+ရဋ္ဌ] ကော-
သုမ္ပရတိုင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောသုမ္ပရသမာကုလ (တိ) [ကောသုမ္ပရ+
သမာကုလ] ကောသုမ္ပရတိုင်းဖြစ်အဝတ်ဖြင့်
-ပြမ်းသော-ထုပ်ထားသော။ သတ္တ ပုပ္ဖါနိ
ပဂ္ဂယ၊ ကောသုမ္ပရသမာကုလံ။ အပါ၊ ၁။
၂၁၄။

ကောသုမ္ပရိက (တိ) [ကောသုမ္ပရ + ကိက]
ကောသုမ္ပရတိုင်း၌ ဖြစ်သော (အဝတ်)။
ကာသိကကောသုမ္ပရိကာဒိနာနာဝိဝေတ္တာပ-
ဏသမ္ပန္နံ သုပ္ပသာရိတရုစိရပဟုဝိပေပုဂန္ဓာ-
ပဏံ။ မိလိန္ဒ။ ၂။

ကောသုမ္ပရိယ (ပု) [ကောသုမ္ပရ+ဣယ] ကော-
သုမ္ပရိယမထေရ်၊ ကောသုမ္ပရတိုင်းဖြစ် အဝတ်
ဖြင့်ထုပ်၍ ပန်း ၇-ပွင့်လှူဘူးသော မထေရ်။
ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကောသုမ္ပရိယော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာ-
တိ။ အပါ၊ ၁။ ၂၁၄။

ကောသုတဗ္ဗ (တိ) [ကုသု+ဇေ+တဗ္ဗ] ခေါက်
အပ်သော။ တထာ အနာကောသုတော မဇ္ဈေ
ဆိဒ္ဓသမိပေ ကောသုတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅။
(- မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။)

ကောသုတိ (ကြိ) [ကုသု+ဇေ+တိ] (၁)
ခေါက်၏။ (၂) ခုတ်ထွင်၏။ သုတ်သင်ရှင်း
လင်း၏။ (၁) ဒွါရံ ကိရ အတိဥပရိ အမ-
နုဿာ၊ အတိဟေဋ္ဌာ ဒိသဇာတိကာ ကော-
သုန္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ ကောသုတိ-မ၊ ၄။ ၂။
၂၄၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၁။
(၂) ကော ကိရ သာဝတ္ထိဝါသီ ပြာဟုဏော
အစိရဝတိတိရေ ခေတ္တကရဏတ္ထာယ အရညံ
ကောသုသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၈။

ကောသုန္တ (တိ) [ကုသု+ဇေ+အန္တ] ရိုက်နှက်
သော။ သူ။ ဗလဝတိ အာဏိ ကောသုန္တော
တတော နိဟရတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

ကောသုန္တိ (ကြိ) [ကုသု+ဇေ+အန္တိ] ခေါက်
ကုန်၏။ ကောသုတိ (၁) ကြည့်။

ကောသုသိ (ကြိ) [ကုသု+ဇေ+ဤ] ခုတ်ထွင်
ပြီ။ ကောသုတိ (၂) ကြည့်။

ကောသုဟိ (ကြိ) [ကုသု+ဇေ+ဟိ] ခေါက်
လော့။ ကောသုတိ (၁) ကြည့်။

ကောနု (ပု) [ကောနု+အ] (၁) အနားပတ်၊
အလျားအနားပတ်။ (၂) လက်မောင်း
ရင်း၏ နောက်အပြင်၊ လက်ပြင်။ (၁)
ကောနော ဝိဝရိယတိ (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၇) တိ အနု-
ဝါတော ဝိဝရိယတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၆။ (၂)
အန္တရံသံ ဝုစ္စတိ ဒွိန္ဒ ကောနုနံ အန္တရံ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ (- မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။) ဒွိန္ဒ
ကောနုနံ အန္တရန္တိ ဒွိန္ဒ ပိဋ္ဌိဗာဟာနံ
ဝေမဇ္ဈံ၊ ပိဋ္ဌိမဇ္ဈဿ ဥပရိဘာဂေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၄၀။ (- မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၄။)

ကောနုက (ပု) [ကောနု+ဏု] (၁) ကျောက်
ဆစ်သမား။ (၂) တာတမန်။ (၁) အာဒိ-
သဒ္ဓေန ကောနုကလေခကဝိလိဝကာရဏုဋ္ဌ-
ကကာရဒါရုကာရာဒိနံ သင်္ဂဟော။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၂။ ၃၄။ (၂) ကောနုကဗန္ဓနံ ကြည့်။

ကောနုကမ္မ (န) [ကောနုက+ကမ္မ] ကျောက်
ဆစ်သမား အလုပ်၊ ကျောက်ဆစ်လုပ်ငန်း။
ကောနုကမ္မန္တိ ဝါ ပါသာဏကောနုကမ္မံ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃။

ကောနုကဗန္ဓန (န) [ကောနုက+ဗန္ဓန] ကျောက်
သရိုင်း၊ တာတမန်-တုတ်ခြင်း-ဖွဲ့ခြင်း၊
ကျောက်တုတ်ချခြင်း။ ကောနုကဗန္ဓနေန ဝါ-
(ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၇) တိမတ္တိကာ-
ဒိဟိ ပူရေတွာ ကတသေတုဗန္ဓေန။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၆၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၃၄၂။

ကောနုဋ္ဌိ (န) [ကောနု+အဋ္ဌိ] လက်ပြင်ရိုး။
ဒေ အက္ခကဋ္ဌိနိ၊ ဒေ ကောနုဋ္ဌိနိ၊ ဒေ ဗာဟု-
ဋ္ဌိနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။

ကောနုန (န) [ကောနု+ယု] (၁) ခုတ်ဖြတ်
ခြင်း။ (၂) နှက်ခြင်း၊ ရိုက်သွင်းခြင်း။ (၃)
ထောင်းထုခြင်း၊ ဖွပ်ခြင်း။ (၁) ကောနုန-
(ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈) န္တိ သယံ
ဆိန္ဒနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၈။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
၁။ ၁၇၀။ (၂) ကောဗဒ္ဓံ ကရေန္တိ အယသု-
လဿ ကောနုနေန။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။
(၃) တဿာ ကိရ ကေဒိဝသံ ကောနုနတ္ထာယ
ဗဟုဝိဟိ အဒံသု။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ (-
ကခါ၊ ဌ၊ သစ်။ ၄၆၉။)

ကောနုနဃနုနဓမ္မ (တိ) [ကောနုနဃနုန+ဓမ္မ]
ထုခတ်ခြင်းငှါ-ခံသော-သင့်လျော်လျောက်
ပတ်သော။ မယံ သရီရေ သောဝဏ္ဏမယာနိ
ပတ္တာနိ ကောနုနဃနုနဓမ္မာနိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၅၀၁။

ကောနုယန္တ (တိ) [ကောနု+ဏယ+အန္တ] တိုး
ဆွသော၊ သူ။ သူလေဟိ ဝိနိဝိဇ္ဈန္တေ၊ ကောနု-
ယန္တေပိ သတ္တိဘိ။ စရိယာ။ ၄၀၇။

ကောနုယမာန (တိ) [ကောနု+ဏယ+မာန]
(၁) ခုတ်စင်းသော။ (၂) (ခြေ) ဆောင့်
သော၊ သူ။ (၁) ဖလကေ မံသံ ကောနု-

ယမာနာ ဝိယ ပါတယိံသု။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၅။
(- မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၆၈။) (၂) အဿော ဝိယ
ပါဒေ ကောနုယမာနော ဂန္တာ ရာဇာနံ
ပဿ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။

ကောနုပန (န) [ကောနု+ဏာပေ+ယု] ခုတ်
ဖြတ်စေခြင်း။ အကပ္ပိယဝေါဟာရော နာမ
အလ္လဟရိတာနံ ကောနုနံ ကောနုပနံ။ ဝိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈။ ကောနုပနန္တိ
“ဣမံ ဆိန္ဒ ဘိန္ဒာ” တိ အညေဟိ ဆေဒါပနံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၈။ (- ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။
၇၀။)

ကောနုပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ကောနု+ဏာပေ+
တိ] ရိုက်ခတ်-ပွတ်တိုက်-ထောင်းထု-စေ
၏။ ဟတ္ထံ ကောနုပေန္တိ (ဝိ၊ ဌ၊ ၄၅၈) တိ
အဂ္ဂဗာဟံ ကောနုပေတွာ မောရပတ္တာဒိဟိ
စိတ္တာလင်္ကာရံ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂၉။
ကောနုပေယျာ (အံ၊ ၁။ ၂၄၄) တိ ဥဒုက္ခလေ
ပက္ခိပါပေတွာ မုသလေဟိ ပဟရာပေယျ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ကောနုပေန္တိ-ဝိ၊ ဌ၊ ၄၅၈။
ကောနုပေယျ - အံ၊ ၁။ ၂၄၄။

ကောနုပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ကောနု+ဏာ-
ပေ+တွာ] (က) ထောင်း-ထု-ရိုက်-
ခတ်-စေ၍။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်စေ၍။ (ဂ) နှက်
စေ၍၊ စိုက်စေ၍။ (က) ကောနုတွာ ဝါ
ကောနုပေတွာ ဝါ ပစိတွာ ဝါ ပစာပေတွာ
ဝါ ဘုဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၆။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။
ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၀။) (ခ) သံသိ-
ကေ ရုက္ခေ ကောနုပေတွာ သံသံ အနာ-
ပုစ္ဆိတွာပိ သံသိကံ အာဝါသံ ကာတု
လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ (ဂ) ဗဟိ
အာဝါဇေ ဒွိသု ပရိယန္တေသု ခါဏုကေ
ကောနုပေတွာ တေသု ရဇ္ဇုယော ဗန္ဓာ-
ပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၆။
၁၇၈။)

ကောနုပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ကောနု+ဏာပေ+အန္တိ] ရိုက်ခတ်-ပွတ်တိုက်-ထောင်းထု-စေ့ကုန်၏။ ကောနုပေတိ-ကြည့်။

ကောနုပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ကောနု+ဏာပေ+ယေျ] ထောင်းထုစေ့ရာ၏။ ကောနုပေတိ-ကြည့်။

ကောနိတ (တိ) [ကောနု+တ] (၁) (က) ထောင်း - ထု - ကြိတ် - ချေ - အပ်သော။ (ခ) ကျစ် - ထိုး - ယက် - အပ်သော။ (ဂ) ခုတ်ဖြတ်အပ်သော။ (ဃ) စိုက်အပ်သော။ (၂) ခဲ့ဝေအပ်သော။ (၁) (က) အသွေ့န ကောနိတာ ကေစိ၊ ပဝတ္ထုဖလဘောဇနာ။ အပါ၁။၂၀။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၄-၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၇၉။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၅၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။) ကေစွေ အသွေ့န ကောနိတာ ပါသာဏေန ကောနောတော ခါဒန္တိ။ အပါ၁။၂၄၅။ (ခ) သုကရန္တကံ နာမ ကုဉ္ဇိကာကောသော ဝိယ အန္တောသုသိရံ ကတော ကောနိတံ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၇။ (ဂ) သော ဝဇုကီဟိ အန္တောဂဟနေ ကောနိတံ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ အာဟရိတော အင်္ဂဏဌာနေ ရာသိကရေတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၅၅။ (ဃ) ကောနိတခါဏုက-ကြည့်။ (၂) ကောနိတာ (မ၊ဌ၊၂။ ၃၉)တိ ဗိုလသော ဝိဘဇိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၇။

ကောနိတဥစ္ဆုဖာဏိတ (န) [ကောနိတ+ဥစ္ဆု-ဖာဏိတ] ကြိတ်အပ်သောကြံရည်ဖြင့်ပြုအပ်သော တင်လဲ။ ဈာမဥစ္ဆုဖာဏိတံ ဝါ ကောနိတဥစ္ဆုဖာဏိတံ ဝါ ပုရောဘတ္တမေဝ ဝဇုတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၆။ (-ဝဇီရ။၂၇၁၊၄၈၁။) ကောနိတဥစ္ဆုဖာဏိတန္တိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကံ ဆိန္နိတော ကောနောတော နိပ္ပိဋ္ဌေတော ပက္ကံ ယေဘုယျေန စ သကသဋ္ဌိဖာဏိတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၃။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၃၅၃။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။)

ကောနိတကာယဗန္ဓန (န) [ကောနိတ+ကာယ-ဗန္ဓန] ကျစ်အပ်သော ခါးပန်းကြိုး။ တတ္ထတတ္ထ အတ္ထိနိ ဒသေတော၊ မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒိနိ ဝါ ကတော ကောနိတကာယဗန္ဓနမ္ပိ န ဝဇုတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆။)

ကောနိတခါဏု(န)က (ပု၊န) [ကောနိတ+ခါဏုက] စိုက်အပ်သောသစ်ငှက်။ ထုသရာသိမ္ပိ ကောနိတခါဏုကော ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၉၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၆။ ထုသရာသိမ္ပိ ကောနိတခါနုကော ဝိယ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၇။

ကောနိတစုဏ္ဏပရိဿာဝနိ (ထိ) [ကောနိတစုဏ္ဏ+ပရိဿာဝနိ] ထောင်းအပ်ပြီးသော ဆေးမှုန့်ကို စစ်ရန်အရာဝတ္ထု၊ ဆေးချ - အဝတ် - ဆန်ကာ။ စုဏ္ဏစာလိနိန္တိ ဥဒုက္ခလေ ကောနိတစုဏ္ဏပရိဿာဝနိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။

ကောနိတဌာန (န) [ကောနိတ+ဌာန] ခုတ်ဖြတ်-ထိုးဆွ-ရာအရပ်။ အာဝုဇေဟိ ကောနိတကောနိတဌာနေ သဉ္ဇာတေဟိ မဟာဒေါဏိပုမာဏေဟိ ကိမိဟိ ဘရိတံ ပဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၄။

ကောနိတုံ (ဗျ) [ကောနု+တုံ] ကျစ်ခြင်းငှါ။ မဋ္ဌပဋိကံ ဝါ ကတော ကောနိတုံ ဝဇုတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၃။

ကောနိမ(တိ) [ကောနု+ဏမ] (ပတ္တမြားတို့ကို) ဖြတ် - ထောင်းထု - ခြင်းဖြင့် - ယူအပ် - အညီ အညွတ်ပြုအပ် - သော။ ကုဋိမ-ကြည့်။

ကောနိယန္တ (တိ) [ကောနု+ယ+မာန။ မာနကို အန္တပြု] ထိုးဆွအပ်သော။ သူလေဟိပိ ဝိဇ္ဇိယန္တော၊ ကောနိယန္တောပိ သတ္တိဟိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၇၃။ (-အပါ၊ဌ၊၁။၅၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၅၄။)

ကောနိယမာန (တိ) [ကောနု + ယ + မာန] (က) ထုခတ်အပ်သော။ (ခ) ထိုးဆွ - ခုတ် -

ဖြတ်-အပ်သော။ (က) ဟညမာနေတိ သဏ္ဌာသေန ဂဟေတွာ မုဋ္ဌိကာယ ကောဇ္ဇိယမာနေ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၂။ (ခ) တသ္မာ အဇ္ဇသတ္တိဟိ ကောဇ္ဇိယမာနောပိ န ကုဇ္ဈိယာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၉၂။ (- ဇာ၊ဌ၊၅။၂၇၈။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၃၉။)

ကောဇ္ဇေတဗ္ဗ (တိ) [ကောဇ္ဇ+ဏေ+တဗ္ဗ] (က) စည်းအပ်သော။ (ခ) ထောင်းထုအပ်သော။ (က) သာမဏေရေဟိ ပဉ္စ ပဉ္စ ဥက္ကာ ကောဇ္ဇေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၇၂။ (- ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၂၁။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဇ္ဇေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ကောဇ္ဇေတဗ္ဗ+ယုတ္တက] ထောင်းထုအပ်သည်နှင့်ယှဉ်သော၊ ထောင်းထုထိုက်သော။ သတ္တသု ပန ရတနေသု ကောဇ္ဇေတဗ္ဗယုတ္တကံ ကောဇ္ဇေတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၃၄။

ကောဇ္ဇေတိ (ကြိ) [ကောဇ္ဇ+ဏေ+တိ] (က) ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-၏။ (ခ) ထောင်း၏။ (ဂ) ထု၏။ (ဃ) ကျစ်၏။ (င) စိုက်သွင်း၏။ ဝင်စေ၏။ (စ) ဖြတ်-ခွဲ-ဆစ်-၏။ (ဆ) ထိုး-ဆွ-၏။ (ဇ) ခုတ်-ထစ်-ဖြတ်တောက်-စင်း-၏။ (ဈ) ပေါက်ခွဲ၏။ (က) ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-၏။ ဣဒါနိ သယံ ကောဇ္ဇေတိ။ မ၊ဌ၊၃။၅၁။ (ခ) ထောင်း၏။ ဝိဟိံ ကောဇ္ဇေတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၆၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၀၂။ ကောဇ္ဇေန္တိ-ထေရိ။ ၃၉၂၊၃၉၉။ ထေရိ၊ဌ၊၁၂၁။ ကောဇ္ဇေသိ-ဒိ၊၂။၂၇၁။ (ဂ) ထု၏။ ပါသာဏေဟိ ကောဇ္ဇေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၄။ (- ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၇။) (ဃ) ကျစ်၏။ ကာယဗန္ဓနဿ သောဘနတ္ထံ တဟိံ တဟိံ ဒိဂုဏံ သုတ္တံ ကောဇ္ဇေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။ (င) စိုက်သွင်း၏။ ဝင်စေ၏။ အယသ္မုလာနိ ကောဇ္ဇေန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၆၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။ အယသ္မုလာနိ ကောဇ္ဇေ-

န္တိတိ....အယသ္မုလာနိ ပဝေသေန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ (စ) ဖြတ်-ခွဲ-ဆစ်-၏။ ပါသာဏေ ဥပ္ပါဋေတွာ ကောဇ္ဇေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၀၄။ (ဆ) ထိုး-ဆွ-၏။ ကေစိ ကတ္တရယဋ္ဌိယာ ဘူမိံ ကောဇ္ဇေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၆။ ကောဇ္ဇေယျ-စရိယာ။၄၀၂။ စရိယာ၊ဌ။၁၃၄။ (ဇ) ခုတ်-ထစ်-ဖြတ်တောက်-စင်း-၏။ ကဟာပဏမတ္တံ ပါတေန္တာ ကောဇ္ဇေန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၆၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂။ ကောဇ္ဇေန္တိတိ ဆိန္ဒန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂။ (ဈ) ပေါက်ခွဲ၏။ ယဒိ တေ မံ တတ္ထ ကောဇ္ဇေယျံ၊ ဖရသုဟိ တောမရေဟိ စ။ စရိယာ။၃၉၉။ ကောဇ္ဇေယျန္တိ ဘိန္ဒေယျံ။ စရိယာ၊ဌ။၁၁၃။

ကောဇ္ဇေတုံ (ဗျ) [ကောဇ္ဇ+ဏေ+တုံ] (က) ကျစ်ခြင်းငှါ။ (ခ) စိုက်ခြင်းငှါ။ (ဂ) ခုတ်ဖြတ်ခြင်းငှါ။ (က) ဥဘောသု ပန အန္တေသု ဒသာမုဿ ထိရဘာဝါယ ဒိဂုဏံ ကောဇ္ဇေတုံ ဝန္တတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။ (ခ) ကိံ အညံ ကေ ခါဏုကံ ကောဇ္ဇေတုံ န ဝန္တတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၅၁-၂။ (ဂ) သစေ ကောဇ္ဇေတုံ န ဣစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၀။

ကောဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ကောဇ္ဇ(ကုဇ္ဇ)+ဏေ+တွာ] (က) ရိုက်နှက် ပုတ်ခတ်၍။ (ခ) ထောင်း၍။ (ဂ) ထု၍။ (ဃ) ကျစ်လိမ့်၍။ (င) စိုက်သွင်း - ဝင်စေ - ထိုးလျှို - ၍။ (စ) ဖြတ်တောက်-ခုတ်စင်း-၍။ (ဆ) ပေါက်ခွဲ၍။ (ဇ) ကြိတ်ချေ၍။ (ဈ) တီးခေါက်၍။ (ည) တူး၍။ (ဋ) သိပ်၍။ (ဌ) ဆတ်၍၊ ခြစ်၍။ (ဍ) ထိုးဆိတ်၍။ (က) ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်၍။ သဗ္ဗေဝ ကောဇ္ဇေတွာ မာရေသိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၃၂။ (- သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၆၁။ အပ၊ဌ၊၁။၂၇၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇၈။ ဥဒါန၊ဌ။၃၈၃။ မူလဋီ၊၂။၈၇။) (ခ) ထောင်း၍။

ဥဒုက္ခလေ ကောဇေတော ကောဇေတော ပရိ-
 ဘုဒ္ဓန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓါ။ ဝိသုဒ္ဓါ။ (ဝိသုဒ္ဓါ။ ၃။
 ၉၀။ ကင်္ခါ။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓါ။ ၁၂။ ဒိသုဒ္ဓါ။
 ၂၄။ ဒိသုဒ္ဓါ။ ၂၂။ ၂၄။ ဓမ္မာဠာ။ ၂။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓါ။
 ၁။ ၃၃။) (ဂ) ထု၍။ ခံသိတော ကောဇေ-
 တော ယုတ္တမေဝ ဂဏန္တိ။ သံဠာ။ ၂။ ၃၅။ ဒိသု-
 ၁။ ၂၉။ စူဠနိ။ ၁၁၀။ ခံသိတော ကောဇေ-
 တောတိ ယထာ သုဝဏ္ဏံ နိဗ္ဗာသိတော အဓိ-
 ကရဏိယာ ကောဇေတော နိဗ္ဗေသမေဝ
 ဂယုတိ။ သံဠာ။ ၂။ ၄၄။ (- သံဠာသစ်။ ၂။
 ၃၆။) (ဆ) ကျစ်လိမ့်၍။ ယထာ တာနိ
 တိဏာနိ ကောဇေတော ကတရဇ္ဈ။ ဒိသု-
 ၂။ ၆၆။ သံဠာ။ ၂။ ၆၉။ ပဋိသံဠာ။ ၂။ ၁၇။ (င)
 စိုက်သွင်း - ဝင်စေ - ထိုးလျှိုး - ၍။ နဒီ-
 တီရေ ပန ခါဏုကံ ကောဇေတော တတ္ထ
 ဗဒ္ဒနာဝါယ န ဝဇ္ဇတိယေဝ။ ဝိသုဒ္ဓါ။ ၃။ ၃၃။
 ဝိသုဒ္ဓါ။ ၁၉။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၁၄။ (-
 ဒိသုဒ္ဓါ။ ၂။ ၁၃။ မာဠာ။ ၃။ ၁။ သံဠာ။ ၂။ ၆၉။
 ဥဒါနာဠာ။ ၃။ ၉။ ဝိမာနာဠာ။ ၃။ ၁။ စရိယာဠာ။
 ၁။ ၁။ မဟာနိဠာ။ ၂။ ၄၂။ ဇာဠာ။ ၆။ ၁၆။)
 (စ) ဖြတ်တောက် - ခုတ်စင်း - ၍။ အတ္တ-
 နော ကမ္မံ ပဟာယ ဒဗ္ဘသမ္ဘာရံ ကောဇေ-
 တော ပဏ္ဏသာလံ ကတော။ ဒိသုဒ္ဓါ။ ၂။ ၂၄။
 (- သံဠာ။ ၂။ ၁၀။ အဘိဠာ။ ၂။ ၃၃။ ဓမ္မာ-
 ၃။ ၁။ ၁၄။ မဟာနိဠာ။ ၃။ ၁။ မူလဠာ။ ၂။
 ၁၉။) (ဆ) ပေါက်ခွံ၍။ သင်္ကနာ အာ-
 ကခွံတော ဗဟိ ခိပိတော ဖရသုနာ ကော-
 ဇေတော။ ဓမ္မာဠာ။ ၃။ ၄၄။ (ဇ) ကြိတ်ချေ၍။
 ကောဇိတဥစ္ဆုဗာဏိတ-ကြည့်။ (ဈ) တီး
 ခေါက်၍။ ယာမသဏ္ဍိကံ ကောဇေတော။
 ခုဒ္ဒကဠာ။ ၁။ ၉။ (- မာဠာ။ ၃။ ၄၇။) (ည)
 တူး၍။ အယမုသလေဟိ ကောဇေတော
 ကောဇေတော သုဠ နိခါတတ္တာ။ အံဠာ။ ၃။
 ၂၇။ (ဋ) သိပ်၍။ ကောဇေတော ကော-
 ဇေတော ပူရေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓါ။ ၁။ ၂၀။ (-
 ဝိမတိ။ ၁။ ၂၃။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၁၆။) (ဌ)

ဆတ်၍၊ ခြစ်၍။ ဗန္ဓန္တေဟိ ပါသာဏပိဋိယံ
 ရာဇိ* ဝါ ကောဇေတော ဥဒုက္ခလံ ဝါ ခဏိ-
 တော နိမိတ္တံ န ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓါ။ ၃။ ၂၄။ (-
 ဝိသုဒ္ဓါ။ ၁။ ၁၀။)

ကောဇေန္တိ (တိ) [ကောဇ + ဧ + အန္တိ]
 (က) ရိုက်နှက် - ပုတ်ခတ် - သော၊ သူ။ (ခ)
 ထောင်းထုသော၊ သူ။ (ဂ) ခုတ်ဖြတ်သော၊
 သူ။ (ဆ) ပေါက်သော၊ သူ။ (င) ခေါက်
 သော၊ သူ။ (စ) ဆောင့်သော၊ သူ။ (ဆ)
 နင်းသော၊ ခြေရာချင်းထပ်သော၊ သူ။ (ဇ)
 ထိုးလျှိုးသော၊ သူ။ (ဈ) ထိုးဆိတ်သော၊ သူ။
 (က) ရိုက်နှက် - ပုတ်ခတ် - သော၊ သူ။
 သိင်္ဂါနိ ဝါ ခုရာနိ ကောဇေန္တော။ မာဠာ။
 ၁။ ၂၃။ (- ထေရာဠာ။ ၂။ ၁၅။ ဇာဠာ။ ၄။
 ၄၅။ မူလဠာ။ ၃။ ၁၀။) ကောဇေန္တောတိ
 ပဟရန္တော။ မာဠာ။ ၂။ ၁၀။ (ခ) ထောင်းထု
 သော၊ သူ။ ပတ္တပတ္တပုလကံ ကောဇေန္တနံ
 ဘိက္ခုနံ။ ဝိသုဒ္ဓါ။ ၁။ ၁၄။ (- ဝိသုဒ္ဓါ။ ၃။ ၁၃။
 ဝိသုဒ္ဓါ။ ၁။ ၁၇။ မာဠာ။ ၃။ ၇။ ဓမ္မာဠာ။ ၁။ ၁၀။
 ထေရာဠာ။ ၂။ ၄၉။ သံဠာသစ်။ ၂။ ၁၆။)
 (ဂ) ခုတ်ဖြတ်သော၊ သူ။ အစေတနံ
 ကောဇေန္တော တိဏေန ဖရသုနာ မမံ။ အဘိ-
 ၃။ ၁။ ၇။ အပာဠာ။ ၁။ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။ ၁။ ၈။
 စရိယာဠာ။ ၂။ ၆၆။ ဇာဠာ။ ၁။ ၅။ (ဆ)
 ပေါက်သော၊ သူ။ ဟတ္ထိ* တုတ္တတောမရက်-
 သေဟိ ကောဇေန္တောပိ ဥပနေတုံ န သက္ကာ-
 နန္တိ။ ဒိသုဒ္ဓါ။ ၂။ ၃၀။ (- စရိယာဠာ။ ၁။ ၂။
 ဇာဠာ။ ၇။ ၃၀။) (င) ခေါက်သော၊ သူ။
 မဓံ ဂဏန္တော ဝိယ ရုက္ခေ ကောဇေန္တော
 ဝိစရတိ။ ဇာဠာ။ ၃။ ၁၆။ (စ) ဆောင့်
 သော၊ သူ။ အဿမပဒံ ကောဇေန္တော
 ဝိယ ပဝိသိတော။ ဇာဠာ။ ၆။ ၁၀။ (ဆ)
 နင်းသော၊ ခြေရာချင်းထပ်သော၊ သူ။ ပဒံ
 ကောဇေန္တော သိန္နဝါဇာနိယော ဝိယ
 ဂစ္ဆတိ။ မာဠာ။ ၂။ ၁၅။ (- သာရတ္ထာ။ ၃။ ၄။
 မာဠာ။ ၂။ ၁၆။) (ဇ) ထိုးလျှိုးသော၊ သူ။

ပဏ္ဏာသဇနာ သိသာဘိမုခါ ကောဇ္ဇေန္တာ
ဂစ္ဆန္တိ။ ထေရဌာ ၂။ ၄၉၅။ (ဈ) ထိုးဆိတ်
သော၊ သူ။ အထ နံ ကာကာ ပရိဝါရေတွာ
တုဏ္ဏေဟိ ကောဇ္ဇေန္တာ ပါတေသုံ။ ဇာဌာ ၂။
၁၉၁။

ကောဇ္ဇေ (ကြိ) [ကောဋ္ဌ + ဇေ + အန္တိ]
(က) ထောင်းကုန်၏။ ကောဇ္ဇေတိ (ခ)
ကြည့်။ (ခ) ထုကုန်၏။ ကောဇ္ဇေတိ (ဂ)
ကြည့်။ (ဂ) ကျစ်ကုန်၏။ ကောဇ္ဇေတိ (ဃ)
ကြည့်။ (ဃ) စိုက်သွင်းကုန်၏။ ကောဇ္ဇေ-
တိ (င) ကြည့်။ (င) ထိုး - ဆွ - ကုန်၏။
ကောဇ္ဇေတိ (ဆ) ကြည့်။ (စ) ခုတ် - ထစ်
- ဖြတ်တောက် - စင်း - ကုန်၏။ ကောဇ္ဇေတိ
(ဇ) ကြည့်။

ကောဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ကောဋ္ဌ + ဇေ + ယျေ]
ထိုး - ဆွ - ရ၏။ ကောဇ္ဇေတိ (ဆ) ကြည့်။

ကောဇ္ဇေယျံ (ကြိ) [ကောဋ္ဌ + ဇေ + ယျေ]
ပေါက်ခွဲကုန်ရ၏။ ကောဇ္ဇေတိ (ဈ) ကြည့်။

ကောဇ္ဇေသိ (ကြိ) [ကောဋ္ဌ + ဇေ + ဘိ]
ထောင်းပြီ။ ကောဇ္ဇေတိ (ခ) ကြည့်။

ကောဋ္ဌ (ပု၊ န) [ကုသ + တ (ဌ)]။ ကုသ အက္ခော-
သေ၊ တော၊ ဌော ဝါ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၇၁၊ ၄၅၈။
ကုသိယတိ အက္ခောသိယတိတိ ကောဋ္ဌော =
ဓညနိလယော။ မောဂ်၊ ၇။ ၅၅။ (ကောဗ္ဗ-
သံ)] (ခ) ကြိုကြ၊ စည့်။ (ပု) (၂) ဝမ်း၊
ဝမ်းပိုက်။ (က) အူ။ (ခ) ဝမ်းတွင်းအစာ
အိမ်။ (၃) အိမ်အတွင်း။ (၄) သမင်စာပင်။
(၅) ငှက်တမျိုး (ဝံလိုငှက်။ ငှက်။) (န)
(၆) ကိုယ်ခန္ဓာ။ (၇) ရင့်သောအမြစ်၊ အမြစ်
ရင့်။ (၁) ကြိုကြ၊ စည့်။ ကောဋ္ဌော (ဥဒါန။
၁၆၀) တိ ကုသုလော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၁။ ကော-
ဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ ဓညဿ အာဌပနဌာနံ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၄၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၀၃။) (ပု) (၂) ဝမ်း၊ ဝမ်း

ပိုက်။ ကုသတိတိ ကောဋ္ဌော။ ဥဒါန။ ရူ။
၆၈၂။ (က) အူ။ ကောဋ္ဌာသယ ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။ (ခ) ဝမ်းတွင်းအစာအိမ်။ ကောဋ္ဌ-
မနုပဝိဋ္ဌော (မ၊ ၁။ ၄၀၇) တိ ကုစ္ဆိ* ပဝိသိ-
တွာ အန္တာနံ အန္တော အနုပဝိဋ္ဌော၊ ပဏ္ဏာ-
သယဌာနေ နိသိန္နော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၂။ (-မ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀။) (၃) အိမ်အတွင်း။ အန္တော-
သရေ ကုသုလေ စ၊ ကောဋ္ဌော* နန္တကုစ္ဆိယံ-
ပျထ။ ဓာန်၊ ၈၆၂။ (၄) သမင်စာပင်။ ကော-
ဋ္ဌဗလ-ကြည့်။ (၅) ငှက်တမျိုး (ဝံလိုငှက်။
ငှက်။) ကောဋ္ဌာတိ ဥက္ကုသသကုဏာ။
ဇာတ်၊ ဋီ၊ သစ်၊ နေ၊ ကျော၊ ၁။ ငှက်။ ဇာဌာ
၇။ ၃၁၈။ သျ။) ကောဋ္ဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇) တိ-
အာဒယော သကုဏာဝ။ ဇာဌာ၊ ၇။ ၃၁၈။
(န) (၆) ကိုယ်ခန္ဓာ။ ကောဋ္ဌာသ-ထောင့်
ကွင်း ကြည့်။ (၇) ရင့်သောအမြစ်၊
အမြစ်ရင့်။ ကောဋ္ဌံ ဇရဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ။
၃၁၉။

ကောဋ္ဌက (ပု၊ န) [ကောဋ္ဌ + က] (ခ) ကြိုကြ၊
စည့်။ (၂) ငှက်တမျိုး။ (P.T.S. -၌ ကော-
ယဗ္ဗိကဟု သက္ကတပုံစံပြု၍ The paddy
bird = ဥဗျိုင်းဟု အနက်ပြန်ဆိုသည်။ အပ၊
၁။ ၄၀၇။ မြန်မာပြန်၌လည်း ၎င်းအတိုင်းပင်
ပြန်ဆိုသည်။ အမရကောသ-သျှဉ်ကား ရေ
ကြက်ဟု ပြန်သည်။ ကောဋ္ဌ (၅) နှင့်ယှဉ်
ကြည့်။) (ခ) တတော ကောဋ္ဌကဿ ဟေဋ္ဌိ-
မတလေ ဂန္ဓေ သန္တရိတွာ ဥပရိ သာလိသိ-
သာနိ သန္တရန္တိ။ အ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။ (-ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၁၆၅။) (၂) ကောဋ္ဌကာ သုကပေါတာ
စ၊ တုလိယာ စမရာ ဗဟူ။ အပ၊ ၁။ ၄၀၇။

ကောဋ္ဌက (ပု) [ကုသ + ဌက။ ကုသ အက္ခော-
သေ ဌကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၀၄။] (ခ) အိမ်
အထူး။ (က) တံခါးမုခ်။ (ခ) သစ်ခက်
တံအုံ၊ လူနေအုံ။ (ဂ) ရေချိုးအိမ်။ (၂)
ရေအုံ၊ ရေလှောင်ကျင်း။ (၃) လက်သမား။
(၁) အိမ်အထူး။ ကောဋ္ဌကောတိ ဂေဟ-

ဝိသေသော။ ဓာနိဒ္ဓိ။ ၂၀၄။ (က) တံခါး
မုခ်။ ကောဠကော န ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၀။
(-၃၀၇။ ထေရ၊ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၈။)
ကောဠကောတိ ဒွါရကောဠကော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
၅၀။ (-၆၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ မဟာနိ၊ ၄။
၄၆။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၇။) (ခ) သစ်ခက်တံအံ၊ လူနေအံ။
(မုဆိုး သားကောင်လိုက်ရာ၌ သားကောင်
များမမြင်စေရန် သစ်ခက်စိမ်းတို့ဖြင့် ပြုလုပ်
ထားသော လူပုန်းအောင်းသည့်ချုံ။) မိဂ-
ပဒဝလံ၌ ဒိသွာ မဏိဝဏ္ဏဟိ သာခါဟိ
ကောဠကံ ကတော။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၉။ (-ဇာ၊ ၄။
၁။ ၁၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၅၃။)
(ဂ) ရေချိုးအိမ်။ ကောဠကံ ဥပသင်္ကမ္မ၊
ဥဒကံ ပဋ္ဌပေသဟံ။ အပ၊ ၂။ ၁၉၇။ (-ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၅၇။) (၃) ရေအံ၊ ရေလှောင်ကျင်း။
(ရေနေစေရန် သစ်ပင်ရင်း၌ ပြုလုပ်ထား
သော ကျင်းအိုင်။) ကောဠကံ ကတော ဥဒကံ
အာသိဉ္စိတော ကိတ္တေတုံ ဝနတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။ ဥဒက-
ကောဠကန္တိ ဇလာဝါဋ္ဌံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၉။ (၃)
လက်သမား။ ကောဠကံ ပုပ္ဖဆန္ဒကံ “ကောဠ-
ကောသိ ပုပ္ဖဆန္ဒကောသိ” တိ ဘဏတိ။
ဝိ၊ ၂။ ၁၁။ (-ဝဇီရ၊ ၂။ ၈။)

ကောဠကမ္မ (န) [ကောဠက+ကမ္မ] လက်
သမား-အမှု-အလုပ်။ ကောဠကမ္မ (ဝိ၊
၂။ ၉) နှိ တစ္ဆကမ္မ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅။ တစ္ဆက-
မ္မန္တိ ဝနကိကမ္မ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃။ တစ္ဆက-
မ္မ-လည်း ကြည့်။

ကောဠကစ္ဆာယာ (ထိ) [ကောဠက+ဆာယာ]
ကျိရိပ်။ ကောဠကစ္ဆာယာ ဘိတ္တိစ္ဆာယာဒိသု
တတ္ထ တတ္ထ လဂ္ဂိတော နိသိဒန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။

ကောဠကန္တရ (န) [ကောဠက+အန္တရ] ကျိ
အတွင်း။ အန္တကာရေ နိက္ခိတ္တောတိ ကောဠ-
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကန္တရာဒိဘေဒေ အနာလောကဌာနေ ဌပိ-
တော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၆။

ကောဠကပမုခ (န) [ကောဠက+ပမုခ] တံခါး
မုခ်ဦး၊ တံခါးမုခ်ဝ။ သာပိ တထေဝ တေ
ဘိက္ခု။ အာဂတေ ကောဠကပမုခေ နိသိဒါ-
ပေတွာ ဘောဇေသိ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။

ကောဠကဗန္ဓန (န) [ကောဠက+ဗန္ဓန] ရေအံ၊
ဖွဲ့ခြင်း။ ရုက္ခဿ သမန္တတော ကောဠကဗန္ဓနံ
ဝိယ ဟိ သီလံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။ အံ၊ ၄။
၃။ ၈။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀။)

ကောဠကမတ္ထကပဿ (ပု၊ န) [ကောဠက+မတ္ထ-
ကပဿ] ကျိ (အတွင်း) အပေါ်-နံပါး-
အပြင်။ တတ္ထ ယထာ ကောဠကမတ္ထက-
ပဿံ နိဿာယ ဌိတာယ ဂေါမယပိဏ္ဍိယာ န
ကောဠကမတ္ထကပဿံ ဇာနာတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၅၀။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၄၃။)

ကောဠကဝတ္ထု (န) [ကောဠက+ဝတ္ထု] တံခါး
မုခ်တည်ရာမြေ။ ဝတ္ထုန္တိ သရဝတ္ထု ကောဠက-
ဝတ္ထု ပုရေဝတ္ထု။ မဟာနိ၊ ၈။ ကောဠကောတိ
ဒွါရကောဠာဒိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၆။

ကောဠကသာမန္တာ (ဗျ) [ကောဠက+သာ-
မန္တာ] တံခါးမုခ်အနီး။ သကိ နိဟဋ္ဌံ ဟိရညံ
ထောကဿ ဩကာသဿ ကောဠကသာ-
မန္တာ နပ္ပဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၇။

ကောဠဂ္ဂ (န) [ကောဠ+အဂ္ဂ] ကျိဦး၊
ကျိ - ထုတ်ဦး - သွင်းဦး။ ကလာပါဒိသု
ကလာပဂ္ဂံ ခလဂ္ဂံ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ ကောဠဂ္ဂန္တိ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ ကောဠေသု ဟိ ခညဿ ပက္ခိ-
ပနဒိဝသေ ကောဠဂ္ဂံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ (-
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၂၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၃။)

ကောဠဂ္ဂ (န) [ကောဠ+အဂ္ဂ] ကျိဦးအလှ။
(စပါးကို ကျိသွင်းစ၊ ကျိမှထုတ်စတို့၌ လှ။

ဒါနံသညံ အလှူမုနိ။) ခညဿ ခလတော
ကောဠု ပက္ခိပနော အဂ္ဂဒါနံ ကောဠုဂ္ဂံ။ ဒီ၊ ဣ၊
၂။၁၇၂။ (-မ၊ ဣ၊ ၂။၁၄၀။) ကလာပဂ္ဂ-
လည်း ကြည့်။

ကောဠုဒါန (န) [ကောဠု+ဒါန] ကျိဦး
အလှူ။ ပုန တေဟိ ခညေဟိ ကောဠုဂါ-
ရာနိ ပုရာပေတွာ ပဌမကောဠုဂါရဝိဝရဏေ
ပဌမနိဟဋ္ဌာနိ ခညာနိ ဂဟေတွာ တထေဝ
ဒါနံ ဒေတိ။ ဣဒမဿ ကောဠုဒါနံ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၇။

ကောဠုစွာယာ (ထိ) [ကောဠု+ဆာယာ] ကျိရိပ်။
ကောဠုစွာယာဘိတ္တိစွာယာဒိသု တတ္ထ တတ္ထ
လဂ္ဂိတွာ နိသိဒန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။၇၁။

ကောဠုဒဋ္ဌ (ပု) [ကောဠု+ဒဋ္ဌ] အစာအိမ်-
ပျက်စီးသော-ညှံသော-မကောင်းသော။
ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ကောဠုဒဋ္ဌတာယ
ဝါ ဘောဇနံ ဝိသမံ ပရိဏမတိ အာဟာရ-
ဒဋ္ဌတာယ ဝါ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၇။

ကောဠုဒွါရ (န) [ကောဠု+ဒွါရ] ကျိတံခါး။
ကောဠုပုရဏကာလေပိ ကောဠုဒွါရံ ဟတ္ထေန
ဖုဿပေန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၂။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
၁။၁၇၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၃၊
၁၂၄။)

ကောဠုန္တရ (န) [ကောဠု+အန္တရ] ကျိအတွင်း။
အန္တကာရေ နိက္ခိတ္တောတိ ကောဠုန္တရဒိဘေ-
ဒေ အနာလောကဋ္ဌာနေ ဌပိတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။၂၁၀။

ကောဠုပက္ခိတ္တနိယာမ (ပု) [ကောဠုပက္ခိတ္တ+
နိယာမ] ကျိဉ်ထည့်သွင်းသည့် အစဉ်အလာ။
စတ္တာရော မာသေ ကောဠုပက္ခိတ္တနိယာမေ-
နေဝ သုခသယိတာနိ။ အံ၊ ဣ၊ ၂။၁၀၁။

ကောဠုပုရဏကာလ (ပု) [ကောဠုပုရဏ+ကာလ]
ကျိပြည့်ချိန်၊ ကျိဉ်စပါးပြည့်ချိန်။ ကောဠုဒွါရ-
ကြည့်။

ကောဠုဖလ (န) [ကောဠု+ဖလ] သမင်စာသီး။
ကောဠုဖလန္တိ ကောဠုရက္ခဿ ဖလံ။ ဝဇီရ၊
၄၇၁။

ကောဠုဗ္ဗန္တရဂတ (တိ) [ကောဠုဗ္ဗန္တရ+ဂတ]
(က) ဝမ်းတွင်းသို့ဝင်သော။ (ခ) အူတွင်းသို့
ဝင်ရောက်သော။ (က) ဘေသဇ္ဇက္ခန္ဓကေ
ပိတ္တံ ကောဠုဗ္ဗန္တရဂတံ ဟောတိ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၇၂) တိ ဗဟိသရီရေ ဗျာပေတွာ ဌိတံ အဗဒ္ဓ-
ပိတ္တံ ကောဠုဗ္ဗန္တရဂတံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၇၆။ (ခ) ကံ ပန တာနိ တာသံ ကုမ္ဘိယံ
ကောဠုဗ္ဗန္တရဂတာနိ ဝိလယံ ဂစ္ဆန္တိတိ။
မိလိန္ဒ၊ ၆၉။

ကောဠုမတ္တကပဿ (ပု၊ န) [ကောဠု+မတ္တက+
ပဿ] ကျိ(အတွင်း)အပေါ်-နံပါး-အပြင်။
ကောဠုမတ္တကပဿ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၅၂) န္တိ ကုသု-
လဿ အဗ္ဗန္တရေ မတ္တကပဿံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၄၄၀။

ကောဠုရက္ခ (ပု) [ကောဠု+ရက္ခ] သမင်စာပင်။
ကောဠုဖလ-ကြည့်။

ကောဠုလိကာ (ထိ) [ဟင်ဒီဘာသာ၌ ကောဠုလီ
(=တိုက်ခန်းလေး) ဟူသော ဝေါဟာရတခု
ရှိသည်။ ပုဒ်ရင်းကို ဆက်လက် ကြံဆသင့်၏။]
ရိုင်၊ ရိုင်ပတ်။ ရုက္ခေန ဝါ ထမ္ပေန ဝါ
ကောဠုလိကာယ ဝါ ယေန ကေနစိ ပဋိစ္ဆန္တံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅။

ကောဠုဝတ္ထု (န) [ကောဠု+ဝတ္ထု] တံခါးမုခ်
တည်ရာမြေ။ ဝတ္ထုန္တိ ဘရဝတ္ထု ကောဠုဝတ္ထု
ပုရေဝတ္ထု ပစ္ဆာဝတ္ထု။ မဟာနိ၊ ၁၉၁။

ကောဠုသ (ပု) [ကောဠု+အသ?] ရင်ခတ်ပင်။
ကောဠုသေ ကိရ အစ္စိဝ။ ဝဇီရ၊ ၃၂၀။

ကောဠုသတ (န) [ကောဠု+သတ] ကျိတရာ၊
ကျိအရာ။ အစုတေရသာနိ ကောဠုသတာနိ
ကာရေတွာ သဗ္ဗကောဠုကေ ဝိဟိဟိ ပရိ-
ပူရေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၃။

ကောဠာဂါရ (န) [ကောဠ+အဂါရ။ ကောဠံ ဝုစ္ဆတိ ခညဿ အာဠပနဠာနံ၊ ကောဠဘူတံ အဂါရံ ကောဠာဂါရံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။ သီ၊ ၁။ ၁၈။ ၂။ ၃၀၃။ အံ၊ ၁။ ၄၅။] ကျီ၊ ကျီအိမ်၊ ဘဏ္ဍာ တိုက်။ ကောဠာဂါရ (မဟာနိ၊ ၁) နှိ တိဝိဓံ ကောဠာဂါရံ ဓနကောဠာဂါရံ ခညကောဠာဂါရံ ဝတ္ထကောဠာဂါရံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ (- အံ၊ ၁။ ၄၅။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၀။)

ကောဠာဂါရဒ္ဒါရ (န) [ကောဠာဂါရ+ဒ္ဒါရ] ကျီ တံခါး။ သော ကိရ ကေဒိဝသံ ကောဠာဂါရဒ္ဒါရေ နိသိဒ္ဓိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၀။

ကောဠာဂါရသတ (န) [ကောဠာဂါရ+သတ] ကျီအရာ။ အထဿ သာ အနုတေဠသနိ ကောဠာဂါရသတာနိ ဝိယ ဥပဠာတိ။ မဠ၊ ၃။ ၁၁၈။ (- မဠ၊ ၃။ ၇၆။)

ကောဠာဂါရိက (တိ) [ကောဠာဂါရ+ဣက] ကျီ စိုး၊ ဘဏ္ဍာစိုး။ တေသံ ပန တိဏ္ဍမ္ပိ ကောဠာဂါရိကော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၆၄။ (- ၆၅။)

ကောဠာလက (ပု) [ကောဠ+အလက] မြေ ခွေး၊ ခွေးရူး။ ကေဝလံ ပန တဿေဝ နိဂဏ္ဌဿာယံ ကောဠာလကသဒ္ဓိသော သမုဒါစာရေတိ။ မဠ၊ ၃။ ၂။ (အဠကော'တိ သုနော မတော။ အလကောပိ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၆၆။ ၅၁၉-ကို ထောက်၍ ကောဠလက၊ ကောဠာလကဟု ရှိသင့်သည်။)

ကောဠာသ (ပု) [ကောဠ+သိ+အ။ ကောဠ+အံသ။ ကောဠံ ဝုစ္ဆတိ သရိရံ၊ တတ္ထ သေတိတိ ကောဠာသော အာတ္တံ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၄၈၅။ ကောဠန္တိ ဝါ သရိရံ၊ တဿ အံသာ ကေသာဒယော ကောဠာသ။ မဠ၊ ၂။ ၁၉၄။ အံ၊ ၁။ ၃၆၅။] အဖို့၊ အစု၊ အစိတ်၊ အပိုင်း၊ အင်္ဂါ။ (ဆံသော ကောဠာသ။) (ကော-

ဠာသ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ “အဖို့ အစု” သာမန်သာ ဖြစ်သော်လည်း ကောဠာသ ဟူသော စကားသည် မြန်မာစကား အဖြစ် တွင်နေပေပြီ။ ထို့ကြောင့် ကောဠာသ ဟူသော စကားသံကို ကြားရလျှင် ဆံသော ၃၂-ကောဠာသဟု လူတိုင်းလိုလိုပင် နားလည်ကြသည်။ ငယ်စဉ်ကပင် ကေသာ၊ လောမာစသော ၃၂-ကောဠာသကို အာဂုဏ်ရသူ များ၍ ရှင်ပြု ခေါင်းရိတ်သောအခါ၌လည်း တစပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်းခေါ် “ကေသာ၊ လောမာ၊ နခါ၊ ဒန္တာ၊ တစော” ၅-မျိုးတွဲကိုပါ သင်ကြား ရွတ်ဆိုရပြန်ရာ ဆံသောကောဠာသသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တိုင်းအဖို့ ရင်းနှီးသော စကားလုံးပင် ဖြစ်သည် (ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၂၄၉)။ ၃၂လုံးပါသော စိပ်ပုတီးသည်လည်း ၃၂-ကောဠာသအတွက် ရည်ရွယ်ခြင်းဖြစ်ရာ ထိုပုတီးကိုင်တိုင်း ကေသာ၊ လောမာစသည်ကို စီးဖြန်းပွားများကြရသည်။ ထို ၃၂-ကောဠာသကို အဆင်း၊ သဏ္ဌာန်၊ အနံ့၊ ဖြစ်ရာအရပ်၊ တည်ရာအရပ်တို့ဖြင့် ဝေဘန်၍ ကာယဂတာသတိအရာ၌ “ကောဠာသဝဝတ္ထာပနကထာ” ဟူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အခန်းကဏ္ဍသီးခြားရေးသားပြီး အကျယ်ပြဆိုထားသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၁-၂၅၇)။ ဓာတ်လေးပါးကို ပိုင်းခြားပြသောအရာ၌ ပထဝီကောဠာသ ၂၀၊ အာပေါကောဠာသ ၁၂၊ တေဇောကောဠာသ-၄၊ ဝါယောကောဠာသ-၆-အားဖြင့် ကောဠာသ-၄၂-ပါးတို့ကို ပြဆိုသည်။ ထိုကောဠာသတို့၏ သရုပ်နှင့် တကွ ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန်၊ ကလာပ်၊ ရုပ်အရေအတွက်တို့ကို (အဖျောက် ဆရာတော်စီရင်သော ကောဠာသ ၆၀၊ ဝေဘန်ခန်းမှ သံပေါက်တို့ကို ထုတ်နုတ် အသုံးပြု၍) မကျဉ်းမကျယ် ရေးသားပြဆိုပေအံ့။

ပထဝီကောဠာသ-၂၀-ကောဠာသစုတွင်၊ ဆံလျှင်ဘာဝိ၊ ဦးနှောက်ထိ၊ ဝိသတိ မြေ ဓာတ်လွန်—ဆံပင်၊ အမွေး၊ ခြေသည်း၊

လက်သည်းသွား၊ အရေအသား၊ အကြော၊ အရိုး၊ ရိုးတွင်းခြင်ဆီ၊ အညှို့၊ နှလုံး၊ အသည်း၊ အမြေး၊ အဖျဉ်း၊ အဆုတ်၊ အူမ၊ အူသိမ်၊ အစာဟောင်း၊ အစာသစ်၊ ဦးနှောက်၊ ဟု ဆိုအပ်သော ကောဠာသ-၂၀-တို့၌ အာပေါတေဇောဝါယော ဓာတ်တို့ပါရှိသော်လည်း ပထဝီဓာတ် လွန်ကဲသောကြောင့် ယင်း-၂၀ အစုသည် ပထဝီကောဠာသ-မည်၏။

အာပေါကောဠာသ-၁၂—သည်းခြေအစ၊ ကျင်ငယ်ကျ၊ ဒွါဒ ရေဓာတ် လွန် — သည်းခြေ၊ သလိပ်၊ ပြည်၊ သွေး၊ ချွေး၊ အဆီ၊ မျက်ရည်၊ ဆီကြည်၊ တံထွေး၊ နှပ်၊ အစေး၊ ကျင်ငယ်ဟု ဆိုအပ်သော ကောဠာသ-၁၂-ပါးတို့၌ ပထဝီ တေဇော ဝါယောဓာတ်တို့ပါရှိသော်လည်း အာပေါဓာတ်လွန်ကဲသောကြောင့် ယင်း ၁၂-ပါးအစုသည် အာပေါကောဠာသမည်၏။

တေဇောကောဠာသ-၄—သန္တပွန်၊ ဇီရဏနှင့်၊ ဥာဟ ပါစက၊ လေးကောဠာ၊ မှတ်ရာမီးဓာတ်လွန်—ခန္ဓာကိုယ်၌ အအေးအပူဟု ဆိုအပ်သော တေဇောဓာတ်သည် ပူလောင်ခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တပါးသာဖြစ်သော်လည်း အပူခြားနားချက်ကို လိုက်၍ “သာမန်အပူချိန်ထက် ပူသော အပူဓာတ် (=သန္တပွန်တေဇော)၊ ရင့်ယော် အိုမင်းခြင်းကို ဖြစ်စေသော အပူဓာတ် (=ဇီရဏတေဇော)၊ မြောမေ့ စေလောက်အောင် လွန်ကဲပြင်းထန်သော အပူဓာတ် (=ဥာဟတေဇော)၊ အစာကို ကြေကျက်စေသော ဝမ်းမီး အပူဓာတ် (=ပါစကတေဇော)ဟု ၄-ပါး အပြားရှိ၏။ ထိုလေးပါးတို့တွင် ကိုယ်လက် အင်္ဂါတို့၏ ကိုက်ခဲညောင်းညာခြင်း၊ ရက်ခြားဖျားခြင်း၊ တက်ဖျား ကျဖျားစသည်တို့၏ ကိုက်ခဲသော တေဇောဓာတ် လွန်ကဲသော ရုပ်အစုသည် သန္တပွန်တေဇောကောဠာသ-မည်၏ (ကိုက်ခဲ

ညောင်းညာ၊ ဖျားရက်ခြာ၊ ပူရာသန္တပလွန်)။

ခန္ဓာကိုယ် ရင့်ယော်အိုမင်းခြင်း၊ ခါးကိုင်းနားထိုင်း မျက်စိမှန် သွားကျိုး ဆံဖြူ အရေတွန့်ခြင်း စသည်ကို ဖြစ်စေသော တေဇောဓာတ်လွန်ကဲသော ရုပ်အစုသည် ဇီရဏတေဇောကောဠာသမည်၏ (ရင့်ယော်အိုမင်း၊ ခါးကိုင်းခြင်းနှင့်၊ နားထိုင်းအစ၊ ပသာဒဦး၊ မလည်း၍၊ သွားကျိုးဆံဖြူ၊ ရေတွန့်ဟူ၊ မှတ်ယူ ဇီရဏလွန်)။ အူအသဲ နှလုံးကဲ့၍ မြောမေ့မတတ် လောင်ကျွမ်း ပူပြင်းစေတတ်သော တေဇောဓာတ်လွန်ကဲသော ရုပ်အစုသည် ဥာဟတေဇောကောဠာသ-မည်၏ (နှလုံးအသဲ၊ လောင်ကျွမ်းကဲ့မူ၊ ဝမ်းထဲလိုက်ဆူ၊ ပြင်းထန်ပူလှ၊ မြည်အော်ရ၊ ဥာဟမီးဓာတ်လွန်)။ အစာအာဟာရကို ကြေကျက်အောင် ချေတတ်သော ဝမ်းမီးဟူသော တေဇောဓာတ်လွန်ကဲသော ရုပ်အစုသည် ပါစကတေဇောကောဠာသမည်၏ (စားမျို အစာ၊ ကောင်းစွာ ကျက်မူ၊ လောင်ကျွမ်းပြုတတ်၊ စာအိမ်ရပ်၊ မီးဓာတ်ပါစကလွန်)။

ဝါယောကောဠာသ ၆ — ဥဒ္ဓံ ဓောဂမ၊ ကုစ္ဆိဋ္ဌနှင့်၊ ကောဠာသယ၊ အင်္ဂသာရီ၊ အဿာမည်၊ ခြောက်လီ လေဓာတ်လွန်—ဝါယောဓာတ်သည် ဥဒ္ဓင်္ဂမဝါယော၊ အဓောဂမဝါယော၊ ကုစ္ဆိဋ္ဌဝါယော၊ ကောဠာသယ-ဝါယော၊ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရီဝါယော၊ အဿာသပဿာသဝါယော-ဟု ၆-ပါး အပြားရှိ၏။ ထို၆-ပါးတို့တွင် ကြို့ထိုးခြင်း၊ သမ်းဝေခြင်း၊ အော့အန်ခြင်း၊ အထက်လှန်ခြင်း စသော အထက်သို့ဆန်တက်သော လေသည် ဥဒ္ဓင်္ဂမဝါယောမည်၏။ (ကြို့ထိုးသမ်းလှန်၊ အထက်ဆန်၊ ဥဒ္ဓံ လေဓာတ်လွန်)။ ကျင်ကြီးကျင်ငယ် ထွက်စေခြင်း၊ လေသက်ခြင်း စသော အောက်သို့စုန်သောလေသည် အဓောဂမဝါယော မည်၏ (ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်၊ ထုတ်

သွယ်သက်လျှော၊ အောက်စုန်မျော၊ အခေါ
လေဓာတ်လွန်)။

ဝမ်းခေါင်း၌ အစဉ်တည်သော လေသည်
ကုဏ္ဍိဋ္ဌဝါယော မည်၏။ အူအတွင်း၌ အစဉ်
တည်သောလေသည် ကောဠာသယ ဝါယော
မည်၏ (ဝမ်းခေါင်း၊ အူကြောင်း၊ အစဉ်
အောင်းမှာ၊ ကုဏ္ဍိဋ္ဌနှင့် ကောဠာသယ၊ မည်
နာမ၊ ဝါတလေဓာတ်လွန်)။ ခြေလက်မြှောက်
ခြင်းနှင့် ကွေးခြင်းဆန့်ခြင်း စသည်တို့ကို ဖြစ်
စေတတ်သော အင်္ဂါကြီးငယ်၌ အစဉ်လျှောက်
၍ သွားလာနေသောလေသည် အင်္ဂမင်္ဂါနု-
သာရီဝါယောမည်၏။ ဤလေ မလျှောက်လျှင်
ခြေလက်အင်္ဂါ စသည်တို့မှာ မလှုပ်မရွှားနိုင်၊
ခြေသေသည်၊ လက်သေသည်၊ လေဖြတ်သည်
ဟု ပြောစမှတ်ပြုသည်။ (ကိုယ်အင်္ဂါလျှောက်၊
ခြေလက်မြှောက်ရေး၊ ကွေးဆန့်သွားလာ၊
ဖြစ်စေရာ၊ သာရီ-လေဓာတ်လွန်)။ ထွက်သက်
ဝင်သက်လေသည် အဿာသ ပဿာသ ဝါ-
ယောမည်၏ (ထွက်သက်ဝင်သက်၊ ဖြစ်ချက်
အရာ၊ ကောဠာမှာ၊ အဿာ-လေဓာတ်လွန်)။
ထိုလေ ၆-မျိုးတို့သည်ပင် ဝါယောကောဠာသ
၆-မျိုးဖြစ်၏။

သမုဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဝေဘန်ပုံ-ကောဠာသ
၄၂-ပါး တို့တွင် ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်၊ အစာ
ဟောင်း၊ အစာသစ် ၄-ပါးတို့သည် ဥတုတည်း
ဟူသော အကြောင်းတပါးကြောင့်သာ ဖြစ်
၏။ ပါစကတေဇောသည် ကံတည်းဟူသော
အကြောင်းတပါးကြောင့်သာ ဖြစ်၏။ ထွက်
သက်ဝင်သက်လေသည် စိတ်တည်းဟူသော
အကြောင်းတပါးကြောင့်သာဖြစ်၏ (တေ-
ဇောကောဠာသ ၆-ပါး)။

ချွေး၊ တံထွေး၊ နှပ်၊ မျက်ရည် ၄-ပါးတို့
သည် စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်၊ ဥတုကြောင့်
လည်းဖြစ်ရကား အကြောင်း ၂-ပါးကြောင့်
ဖြစ်၏ (ဒွိဇကောဠာသ ၄-ပါး)။

ကြွင်းကျန်သော ကောဠာသ ၃၂-ပါးတို့
သည် ကံစိတ်ဥတု အာဟာရ တည်းဟူသော
အကြောင်း ၄-ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏
(စတုဇ ကောဠာသ ၃၂-ပါး)။ ထို့ကြောင့် -
ဒွေးတာလီဟု၊ ကောဠာစုတွင်၊ ပြည်၊ ကျင်၊
အစာ၊ နှစ်ဖြာဟောင်းသစ်၊ ဥကြောင့်ဖြစ်၊
မှတ်လစ်ကေဇာ။ ပါစကဓာတ်၊ ကံကြောင့်
မှတ်လေ၊ အဿာသေမှု၊ စိတ်ကြောင့်ဟူ၊
မှတ်ယူကေဇာ။ ချွေး၊ တံထွေး၊ နှပ်၊ မျက်ရည်
ဓာတ်စု၊ ဤ ၄-ခုမျှ၊ စိတ်ဥ-ဟူ၊ မှတ်ယူဒွိဇသာ။
ယင်းကေဇာ၊ ဒွိဇပယ်ချန်၊ ဒွတ္တိံ သံ၊ မှတ်ရန်
စတုဇာ - ဟု သံပေါက်သိကုံးတော်မူသည်။

ကလာပ်အားဖြင့် ဝေဘန်ပုံ-ကေဇာ
ကောဠာသ ၆-ပါးတို့တွင် ကျင်ကြီး၊ ကျင်
ငယ်၊ အစာသစ်၊ အစာဟောင်းတို့၌ ဥတုဇ-
သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်တစည်းစီ၊ ပါစက တေ-
ဇောဓာတ်၌ ဇီဝိတနဝက ကလာပ်တစည်း၊
ထွက်သက်ဝင်သက်၌ စိတ္တဇသုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်
တစည်းရှိ၍ ကေဇကောဠာသ၌ ကလာပ်
ပေါင်း ၆-စည်းဖြစ်၏။

ဒွိဇကောဠာသဖြစ်သော ချွေး၊ တံထွေး၊
နှပ်၊ မျက်ရည်တို့၌ စိတ္တဇသုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်၊
ဥတုဇသုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်အားဖြင့် ကလာပ်
၂-စည်းစီရှိကြ၍ ပေါင်း ၈-စည်းဖြစ်၏။

စတုဇကောဠာသ ၃၂-ပါးတို့၌ တပါး
တပါးလျှင် စိတ္တဇသုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်၊ ဥတုဇ-
သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်၊ အာဟာရဇသုဒ္ဓဋ္ဌက
ကလာပ်အားဖြင့် ကလာပ် ၃ စည်းစီ ရှိကြ၍
ပေါင်း ၉၆-စည်း ဖြစ်၏။

ပါစကတေဇောမှတပါး တေဇော ကော-
ဠာသ ၃-ပါး၊ ထွက်သက်ဝင်သက်လေမှတပါး
ဝါယော ကောဠာသ ၅-ပါးတို့၌ ဇီဝိတနဝက
ကလာပ်တစည်းစီရှိရကား ပေါင်း ၈-စည်း
ဖြစ်၏။ ထိုမှ ကြွင်းကျန်သော စတုဇ ကော-
ဠာသ ၂၄-ပါးတို့၌ ကံကြောင့် ဖြစ်သော

ကာယဒသက ကလာပ်, အာဝဒသက ကလာပ်
အားဖြင့် ကလာပ် ၂-စည်းရှိရကား ပေါင်း
ကမ္မဒသက ကလာပ် ၄၈-စည်းဖြစ်၏။

မျက်စိ, နား, နှာ, လျှာ, နှလုံးတို့၌ အသီးအ
ခြားတည်သော စက္ခုဒသက ကလာပ်, သော-
တဒသက ကလာပ်, သာနဒသက ကလာပ်,
ဇိဝှါဒသက ကလာပ်, ဝတ္ထု ဒသက ကလာပ်
အားဖြင့်ပဒေသကလာပ် ၅-စည်းဖြစ်၏။ စိတ်
ကြောင့်ဖြစ်သော အသံ၌ သဒ္ဒနဝက ကလာပ်
တစည်း, ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောအသံ၌ သဒ္ဒ-
နဝက ကလာပ် တစည်း အားဖြင့် အသံ၌
ကလာပ် ၂ စည်းဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင်ခန္ဓာကိုယ်
၌ ဒသက ကလာပ် ၅၃-စည်း၊ နဝကကလာပ်
၁၁-စည်း၊ အဋ္ဌကကလာပ် ၁၀၉-စည်းအားဖြင့်
ကလာပ်စည်း ပေါင်း ၁၇၃-စည်းဖြစ်၏။ ထို
ကလာပ်တို့၌ပါဝင်သောရုပ်တို့ကို တခုစီတခုစီ
ရေတွက်လျှင်ဒသကကလာပ်စည်း ၅၃-စည်း၌
ရုပ် ၅၃၀ ($၅၃ \times ၁၀ = ၅၃၀$) + နဝက ကလာပ်
၁၁-စည်း၌ ရုပ် ၉၉ ($၁၁ \times ၉ = ၉၉$) + အဋ္ဌက
ကလာပ် ၁၀၉-စည်း၌ ရုပ် ၈၇၂ ($၁၀၉ \times ၈ =$
 ၈၇၂) ရှိ၍ စုစုပေါင်း ရုပ် ၁၅၀၁-ပါးဖြစ်သည်
(သစ္စသင်္ခေပအဋ္ဌကထာ၊ ရူပသင်္ခေပ။ ဂါထာ
၄၀-၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၆၂)။

ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ တည်ရှိသော ထို
၄၂-ကောဠာသတို့တွင် ဆံစသောကောဠာသ
၂၀-တို့၌ ခက်မာကြမ်းတမ်းသော အခြင်း
အရာကို ပထဝီဓာတ်ဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားရ
သည်။ သည်းခြေစသော ကောဠာသ ၁၂-ပါး
တို့၌ အရည်ဟူသော ဖွဲ့စည်း ယိုစီးသော
အခြင်းအရာကို အာပေါဓာတ်ဟု ပိုင်းခြား
မှတ်သားရသည်။ ဘေဇောကောဠာသ ၄-ပါး
၌ အပူကို တေဇောဓာတ်ဟု ပိုင်းခြား မှတ်
သားရသည်။ ဝါယောကောဠာသ ၆-ပါး၌
ထောက်ကန် လှုပ်ရှားသော အခြင်းအရာကို
ဝါယောဓာတ်ဟု ပိုင်းခြား မှတ်သားရသည်။
ထိုကဲ့သို့ ပိုင်းခြား မှတ်သားက ဓာတ်ကြီး

လေးပါးတို့သည် ထင်ရှားလာ၍ ထိုဓာတ်တို့
ကို အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်း စီးဖြန်း ပွားများခဲ့
သော် ဥပစာရသမာဓိ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ထိုကဲ့သို့ အားထုတ်၍ မပြည့်စုံသေးပါက
ဆံစသော ကောဠာသ ၄၂-ပါးတို့ကို တခုစီ
တခုစီ အဆင်း, သဏ္ဌာန်စသော ၅-ပါးတို့ဖြင့်
ဓာတ်သို့ဆိုက်အောင် ဆင်ခြင်ပွားများ အား
ထုတ်ရမည်။ (အားထုတ်ပုံအကျယ်ကို ကာယ-
ဂတာသတိ၌-ကြည့်။)

ထိုနည်းအားဖြင့် အားထုတ်၍ မပြည့်စုံ
သေးပါက ဆံစသော ကောဠာသ ၂၀-တို့၌
ကြမ်းတမ်းခက်မာခြင်း လက္ခဏာသည် ပထဝီ
ဓာတ်, ဖွဲ့စည်းခြင်း လက္ခဏာသည် အာပေါ-
ဓာတ်, ရင့်ကျက်ခြင်း လက္ခဏာသည် တေ-
ဇောဓာတ်, ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်း လက္ခ-
ဏာသည် ဝါယောဓာတ်ဟု လက္ခဏာ အ
ကျဉ်းအားဖြင့် ရှုမှတ် ပွားများရမည်။

ထို့အတူ သည်းခြေစသော ကောဠာသ
၁၂-ပါးတို့၌ အာပေါဓာတ်၏ လက္ခဏာကို
အဓိက ထား၍၎င်း, တေဇောကောဠာသ
၄-ပါး၌ တေဇောဓာတ်၏လက္ခဏာကို အဓိက
ထား၍၎င်း, ဝါယောကောဠာသ ၆-ပါး၌
ဝါယောဓာတ်၏လက္ခဏာကို အဓိကရှေ့သွား
ပြု၍၎င်း ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးကို ပွားများ အား
ထုတ်ရမည်။

ထိုကဲ့သို့ အားထုတ်၍ မပြည့်စုံသေးပါက
ဆံပင်၌ ကြမ်းတမ်းခက်မာခြင်း လက္ခဏာ
သည် ပထဝီဓာတ် စသည်ဖြင့် ကောဠာသ
တခုတခု၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို ပိုင်းခြား
မှတ်သားရမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပိုင်းခြားမှတ်သား
သူအား ဓာတ်လေးပါး ထင်ရှားလာ၍ အဖန်
ဖန် ပွားများ အားထုတ်ခဲ့သော် ဥပစာရ-
သမာဓိဖြစ်လာသည်။

ဤကား သသမ္ဘာရသခေပ၊ သသမ္ဘာရ-
ဝိဘတ္တိ၊ သလက္ခဏသခေပ၊ သလက္ခဏဝိဘတ္တိ
ဟူသော ဘာဝနာပွားနည်း ၄-မျိုးတို့ဖြင့် ပွား
များပုံအမြက်မျှဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၄၇-၃၆၀-၌ ကြည့်။ (ကောဠာသ ၄၂-
ပါးတို့၌ ဓာတ် ၄-ပါးဝေဘန်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်း
ရှုခြင်းသည် ဉာဏ်မထက်မြက်သော သူတို့အဖို့
သာဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ထက်မြက်သူအဖို့ ခန္ဓာ
ကိုယ်တခုလုံး၌ ပထဝီ အာပေါ တေဇော
ဝါယော ဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါး ရှိ၏ဟု
အကျဉ်းအားဖြင့် ရှုလျှင်ပင် ကိစ္စပြီးသည်။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၄၃၊ ၃၄၄၊ ၃၄၇။) ဆံအစ ကျင်ငယ်
အဆုံးရှိသော ၃၂-ကောဠာသတို့၌ စက်ဆုပ်
ဖွယ်ထင်မြင်အောင် အဆင်း၊ သဏ္ဌာန်စသော
၅-မျိုးတို့ဖြင့် ပွားများနည်းကို ကာယဂတာ-
သတိ၌ ကြည့်။ ကောဠာသတို့၌ စက်ဆုပ်ဖွယ်
နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ကာယဂတာသတိ သမ-
ထကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၍ ဓာတ်ကြီးလေးပါး ထင်
မြင်လာအောင် နှလုံးသွင်းခြင်းသည် (စတု-
ဓာတုဝေဒနာ) ဝိပဿနာ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း
ဖြစ်၏ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၄၈)။

ပြဆိုခဲ့သော ၄၁-ကောဠာသတို့သည် မ-
ဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ် (မ၊ ၃။၂၁-၉၀)တို့
၌ ပါရှိ၏။ (ထိုသုတ်တို့၌မတ္ထလုင် (=ဦး
နောက်) မပါသောကြောင့် ၄၁-ကောဠာသ
ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၃၂-၌ အဋ္ဌိမိဉ္ဇ (=ရိုးတွင်း
ခြင်ဆီ)၌ မတ္ထလုင်ထည့်သွင်း၍ ၃၂-ကောဠာ-
သကိုပြသည်။ မူလဋီ၊ ၂။၄၂-၌လည်း “မတ္ထ-
လုင်ကို အဋ္ဌိမိဉ္ဇ၌ သွင်းယူသောကြောင့် သီး
ခြားမဟော”ဟုပြဆို၏။ မ၊ ၄။၂။၁၂၆-လည်း
ကြည့်။ မိလိန္ဒ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်တို့၌မူ မတ္ထ
လုင်ပုဒ်ပါရှိ၍ ၃၂-ကောဠာသ၌ နောက်ဆုံး
ထားဆို၏။) အမျိုးကောင်းသားတို့သည်
၃၂-ကောဠာသ ၄၂-ကောဠာသတို့ကို နား
လည်သိရှိအောင် အားထုတ်၍ ကာယဂတာ-
သတိ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာဓာတ်-

ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို စီးဖြန်းပွားများ ကြိုးစား
အားထုတ်ကြ ကုန်ရာ သည်။ ရှင်လောင်းကို
ဆံချခါနီး၌ ကေသာ၊ လောမာ အစရှိသော
တစပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်ကြားပေးရမည်။
ထိုသို့ သင်ကြားသောအခါ အဆင်း၊ ပုံ
သဏ္ဌာန်၊ ဖြစ်တည်ရာအားဖြင့် မစင်မကြယ်
စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်အဖြစ်ကို၎င်း၊ အသက်ဇီဝ-
အတ္တမှ ကင်းသောအဖြစ်ကို၎င်း၊ ထင်ရှား
ပြတ်သားစွာ နားလည်အောင် သင်ပေးရ
မည် (ဝိ၊ ၄။၃။၂၄၉)။ ခုနစ်နှစ်အရွယ် သီဝလီ
သတို့သားကို ရှင်ပြုသောအခါ ကေသာ၊
လောမာ အစရှိသော တစပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်း
ကို သင်ပေး၍ ဆံချပေးရာ ဆံပင်အားလုံး
ရိတ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ရဟန္တာအဖြစ်သို့
ရောက်၏ (အံ၊ ၄။၁။၁၉၃)။

ဤကောဠာသ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလို
သောယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် နိမိတ်ယူရာ၌ လိမ္မာ
ကြောင်း အစီအရင် (ဥဂ္ဂဟကောသလ္လ) ၇-
ပါးနှင့် နှလုံးသွင်းခြင်း၌ လိမ္မာကြောင်း အစီ
အရင် (မနသိကာရကောသလ္လ) ၁၀-ပါးကို
ဆရာသမားထံမှသင်ယူအပ်၏။ ထိုနှစ်ပါးတို့
တွင် နိမိတ်ယူရာ၌ လိမ္မာကြောင်းအစီအရင်
(ဥဂ္ဂဟကောသလ္လ) ၇-ပါးကို ဤအဘိဓာန်
ကာယဂတာသတိပုဒ်၌ ပြဆိုပြီးဖြစ်၍ နှလုံး
သွင်းခြင်း၌လိမ္မာကြောင်းအစီအရင် (မနသိ-
ကာရကောသလ္လ) ၁၀-ပါးကိုသာပြဆိုပါအံ့။

(၁) အနုပုဗ္ဗနည်း။ ဆံပင်၊ အမွေး၊ ခြေ
သည်း လက်သည်း၊ သွား၊ အရေစသည်ဖြင့်
အနုလုံအားဖြင့်၎င်း၊ ကျင်ငယ်၊ အစေး၊ နှပ်၊
တံထွေးစသည်ဖြင့် ပဋိလုံအားဖြင့်၎င်း အစဉ်
အတိုင်း အပြန်ပြန်အလှန်လှန် ပွားများရာ၏။
ဆံပင်၊ ခြေသည်းလက်သည်းဟူ၍၎င်း၊ ဆံပင်၊
သွားဟူ၍၎င်း တခုကျော် နှစ်ခုကျော် ခုန်
ကျော်မှုမပြုပဲ အစဉ်အတိုင်းသာလျှင် အနု
လုံ ပဋိလုံပွားများခြင်းသည် အနုပုဗ္ဗနည်း
မည်၏။ ဥပမာ ၃၂-ထစ်ရှိသော လှေကားကို

မကျွမ်းကျင်မီ တတစ်ကျော်တက်လျှင် မောပန်းကာ လန်ကျသကဲ့သို့ ဘာဝနာမူ၌မကျွမ်းကျင်မီ တခုကျော်နှစ်ခုကျော် ပွားများသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား စိတ်ပင်ပန်းခြင်းဖြစ်၍ ဘာဝနာပွားများမှုကို ပြီးဆုံးအောင် မစွမ်းနိုင်ချေ။

(၂) နာတိသီသနည်း။ ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းကို အနုလုံပဋိလုံပွားများရာ၌ မမြန်လွန်းစေရ။ ဥပမာ-အပြေးသန်သူတယောက်သည် သုံးယူဇနာခရီးကို ခေါက်တံ့ခေါက်ပြန်ပြေးရာ ၇-ကြိမ်တိုင်အောင် ပြေးပြီးသော်လည်း လမ်းခရီးကြောင်း၌ တွေ့မြင်ရသော အရာတို့ကို ထင်ထင်ရှားရှားမှတ်သားခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်။ ထို့အတူ လျင်မြန်စွာပွားများသော ယောဂီအား ကြိမ်ဖန်များစွာ စီးဖြန်းပြီးသော်လည်း နိမိတ်မထင်နိုင်ရှိတတ်၏။ (န + အတိ + သီသ = လွန်စွာမမြန်လွန်း။)

(၃) နာတိသဏိကနည်း။ မနှေးလွန်းစေရခြင်း။ ဥပမာ-သုံးယူဇနာခရီးကို တရက်တည်းဖြင့် သွားလိုသော ယောက်ျားသည် လမ်းခရီးအကြား၌ သစ်ပင်တောတောင်တို့၏ အရိပ်ခိုကာ နားနားနေနေသွားရာ ခရီးမဆုံးနိုင်ပဲ တရက်ခရီးကို သုံးလေးရက် သွားရ၏။ ထို့အတူ အလွန်နှေးစွာ ပွားများသော ယောဂီအား ကမ္မဋ္ဌာန်းမပြီးဆုံးပဲ ရှိတတ်၏။ (န + အတိ + သဏိက = လွန်စွာမနှေးလွန်း။)

(၄) ဝိက္ခေပပဋိဗာဟနနည်း။ အာရုံပျံ့လွင့်မှုကို တားဆီးခြင်း။ ဥပမာ - အသူတရာနက်သော ချောက်ကမ်းပါးထိပ်၌ ခရီးသွားသော ယောက်ျားသည် ခြေလှမ်းတိုင်း ခြေလှမ်းတိုင်း မိမိခြေဘဝါး ချရမည့် နေရာကို မကြည့်ပဲ ထိုထိုဤဤ ဘေးဘီကိုကြည့်မိသည်ရှိသော် အသူတရာနက်သောချောက်ထဲသို့ လိမ့်ကျရာ၏။ ထို့အတူ မိမိကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှတခြားသော အပြင်အပအာရုံသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်ခဲ့သော် ကောဠာသစီးဖြန်းမှု ပျက်စီး၍

အလိုရှိအပ်သော စွာန်မဂ်ဖိုလ် အကျိုးထူးမှ ဆုတ်ယုတ်၏။ ထို့ကြောင့် မိမိစိတ်ကို ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှ အခြားတပါးသို့ မပျံ့လွင့်အောင် တားမြစ်ရာ၏။ (ဝိက္ခေပ = ပျံ့လွင့် + ပဋိဗာဟန = တားမြစ်။)

(၅) ပဏ္ဏတ္တိသမတိက္ကမနနည်း။ အမည်နာမပညတ်ကို ကျော်လွန်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်အခြင်းအရာ ထင်မြင်အောင်ပွားခြင်း။ နှုတ်မတက်ခင် ပဉ္စကဆက္ကတခုတခု၌ အသွားအပြန် အနုလုံ ပဋိလုံ အဖန်ဖန်ရွတ်လျက် အစဉ်အတိုင်းတက်၍ ပွားများအပ်၏။ တစပဉ္စကကမ္မဋ္ဌာန်းကို အနုလုံ ၅-ရက်၊ ပဋိလုံ ၅-ရက်၊ အနုလုံပဋိလုံ ၅-ရက် ပေါင်း ၁၅-ရက်နှုတ်ဖြင့် ရွတ်ဆို၍ ရှုပွားဆင်ခြင်ရသည်။ ထိုနောက် ဒုတိယပဉ္စကဖြစ်သော ဝက္ကပဉ္စက ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အနုလုံ ၅-ရက်၊ ပဋိလုံ ၅-ရက်၊ အနုလုံပဋိလုံ ၅-ရက်၊ ပေါင်း ၁၅-ရက် နှုတ်ဖြင့်ရွတ်ဆို၍ ရှုပွားရသည်။ ထိုနောက် ပဌမဖြစ်သော တစပဉ္စကနှင့် ဒုတိယဖြစ်သော ဝက္ကပဉ္စကကို ၂-ခုပေါင်းပြီးလျှင် အနုလုံ-ပဋိလုံ ၁၅-ရက် ထပ်မံ၍ နှုတ်ဖြင့် ရွတ်ဆိုရှုပွားရသည်။ ဤနည်းအတိုင်း ပပ္ပါသပဉ္စက၊ မတ္တလုဂ်ပဉ္စက၊ မေဒဆက္က၊ မုတ္တဆက္ကတို့ကို နှုတ်ဖြင့် ရွတ်ဆိုပွားများရသည်။ ငါးလခွဲ ရွတ်ဆိုမှသာ ဒုတ္တိ*သာကာရ ပြည့်စုံသည် (မူလဋီကာ၊ နာ-၁၅၁)။ ရှင်သီဝလိ၊ ရှင်နိတ (သံ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၇၃) ရှင်နိဂြောဓ (ဝိ၊ ငွ၊ ၁။ ၃၄) ရှင်သံဃရက္ခိတ (ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၄၉) တို့သည် ဒုတ္တိ*သာကာရကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းကာရဟန္တာ ဖြစ်ကြသည်။ ငါးလခွဲခန့်ကြာ၍ လွန်စွာ နှုတ်တက်ရုံမျှမက စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းလည်း ကင်းလတ်သော် စိတ်ဖြင့်သာလျှင် အစမှအဆုံး၊ အဆုံးမှအစ အပြန်ပြန် အလှန်လှန် ဆင်ခြင်အောက်မေ့အပ်၏။ အဆင်း၊ သဏ္ဌာန်၊ အနံ့၊ ဖြစ်ကြောင်း၊ တည်ရာဟူသော အခြင်းအရာ ငါးပါးတို့ဖြင့် စက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ်ကို

ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပွားများရာ၏။ ဤသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပွားများဖန်များသော ယောဂီသည် ဆံပင်စသော အမည်နာမ ပညတ်ကို စွန့်လွှတ်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်အခြင်းအရာမျှကိုသာ ရှုဆင်ခြင် လေ တော့ သည်။ ဥပမာကား - ရေရှားသောအခါ တောအုပ်တခု အတွင်းရှိ ရေတွင်းကို ထန်းရွက်စသည်ဖြင့် ပန်းတုံးတိုင်ထူ၍ အမှတ်အသားပြထား၏။ ထိုအမှတ်အသားဖြင့် ထိုရေတွင်းသို့သွား၍ သောက်သုံးချိုးကြရကုန်၏။ သွားဖန်များ၍ လူလမ်း၊ လှည်းလမ်းဖုံလာသောအခါ ပန်းတုံးတိုင် အသုံးမကျတော့ပြီ။ သွားနေကျလမ်းကြောင်းအတိုင်း ဝင်ထွက်သွားလာ ခပ်ယူသုံးစွဲလေတော့သည်။ ထိုနည်းအတူ ဘာဝနာရင့်သန်လာသောအခါ ဆံပင် အမွှေး စသော နာမပညတ်ကိုစွန့်လွှတ်၍ ကျော်လွန်၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်အခြင်းအရာမျှကိုသာ ရှုဆင်ခြင်တော့၏။ ထိုအခါ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါဟူသော အမှတ်သညာ ကင်းစင်သဖြင့် မြင်မြင်သမျှကို ကောဠာသအစုသာ မြင်နေရ၏။ သတ္တဝါတို့ အစာအာဟာရ စားသောက်မှုကို သစ်ခေါင်း ဝါးလုံးခေါင်းထဲသို့ အမှိုက်သလဲများ ထည့်သွင်းနေသကဲ့သို့ ထင်မြင်၏။

(၆) အနုပဗ္ဗမုဉ္ဇနနည်း။ အစဉ်အတိုင်း ပွားများမှုကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ အစဉ်အတိုင်း ရှုဆင်ခြင်နည်းဖြင့် ပွားများဖန်များသော အခါ အချို့သော ကောဠာသသည် ပိုမိုထင်ရှားလာ၍ အချို့မှာ မထင်မရှားဖြစ်လာ၏။ ထိုအခါ မထင်ရာ၊ မထင်ရာ ကောဠာသကို စွန့်လွှတ်ဖယ်ထား၍ ဉာဏ်တွင် ထင်ရှားသော ကောဠာသကိုသာ ကွက်ကြား ကွက်ကြား ရွေးချယ်၍ ပွားများရာ၏။ ဤနည်းအားဖြင့် နောက်ဆုံး၌ ကောဠာသတပါးတည်းကျန်သည်တိုင်အောင် ပြု၍ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်းပွားများအပ်၏။ ဥပမာကား - ထန်းပင် ၃၂-ပင်ရှိသော ထန်းတော

၌နေသော မျောက်ကိုဖမ်းလိုသောမုဆိုးသည် အစထန်းပင်၏ ထန်းရွက်ကို မြားဖြင့်ပစ်၍ ဟပ်အော် ချောက်လှန့်ရာ၏။ ထိုအခါ မျောက်သည် ထန်းပင်အစဉ်အတိုင်း ခုန်လွှား၍ အဆုံးအပင်၌ နေလေရာ၏။ မုဆိုးသည် ထိုအဆုံးထန်းပင်သို့သွား၍ ရှေးနည်းအတိုင်း ချောက်ထုတ်ပြန်၏။ မျောက်သည် ရှေးနည်းအတိုင်း အစထန်းပင်သို့သွားရာ၏။ ဤနည်းအားဖြင့် ကြာရှည်လတ်သော် မျောက်သည် မောပန်း၍ မပြေးနိုင်တော့ရကား တခုသော ထန်းပင်၏ထန်းဖူးကို မြဲစွာကိုင်၍ ဝပ်နေ၏။ မြားဖြင့်ပစ်ခတ်သော်လည်းထ၍ မပြေးတော့ချေ။ ထိုနည်းအတူ ၃၂-ကောဠာသတွင် တခုသော ကောဠာသ၌သာ ဘာဝနာစိတ် တည်ငြိမ် စူးစိုက်နေတော့၏။

(၇) အပ္ပနာနည်း။ ဈာန်ရသည်တိုင်အောင် ပွားများခြင်း။ ထိုသို့အထူးထင်ရှားသော တခုတည်းသော ကောဠာသအာရုံကို အထပ်ထပ် အခါခါ ပွားများသည်ရှိသော် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သမာဓိနှင့်ယှဉ်သော စိတ်အစဉ်သည် လွန်စွာဖြူစင် ကြည်လင်တောက်ပသည်ဖြစ်၍ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါငါးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော အပ္ပနာဈာန်ကိုရ၏။ ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများအားထုတ်ရာ၌ ပဌမဈာန်ကိုသာရနိုင်၏။ ကောဠာသတခု၌ ပဌမဈာန်ရလျှင် ကြွင်းသောကောဠာသ သုံးဆဲ့တပါးတို့၌လည်း လွယ်ကူစွာ ပဌမဈာန်ဝင်စားနိုင်၏။

(၈) အဓိစိတ္တသုတ္တန္တနည်း။ အဓိစိတ္တသုတ် (အံ၊ ၁။ ၂၅၈) ၌ ဟောတော်မူသော နည်းအရ ပွားများခြင်း။ သမာဓိ၊ ဝီရိယ၊ ဥပေက္ခာတို့ကို သင့်လျော်သောအခါ၌ အလှည့်ကျဖြစ်စေရမည်။ သမထဝိပဿနာပွားရာ၌ သမာဓိကို လွန်ကဲစွာဖြစ်စေလျှင် ပျင်းရိဆုတ်နစ်မှုဖြစ်၏။ အားထုတ်မှုဝီရိယလွန်ကဲ

လျှင် ပျံလွင့်မှု ဥဒ္ဓစ္စဖြစ်၏။ လျစ်လျူရှုမှု ဥပေက္ခာလွန်ကဲလျှင် တည်ကြည်မှု သမာဓိ မရပဲ ရှိတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ ပွားများသူသည် ရံခါ တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ရံခါ အားထုတ်မှုဝီရိယကို ဖြစ်စေအပ်၏။ ရံခါ လျစ်လျူရှုမှု ဥပေက္ခာ ကိုဖြစ်စေအပ်၏။ ဥပမာကား - ရွှေကောင်း ကို အလိုရှိသော ရွှေပန်းထိမ်သည်သည် ရွှေကို ရံခါ မိုက်ခွက်၌ထည့်၍ ဖိုဝ်၌ မီးပြင်း တိုက်၏။ ရံခါ ရေဖျန်းပေး၏။ ရံခါ လျစ် လျူရှုကာ အသာနေ၏။ ဖိုဝ်၌ အမြဲတမ်း မီး ပြင်းတိုက်နေလျှင် ရွှေကို မီးလောင်ကျွမ်းရာ ၏။ အမြဲမပြတ် ရေဆွတ်ဖျန်းနေလျှင် အေး ၍ မာဆတ်လေရာ၏။ အမြဲတမ်းလျစ်လျူရှု ကာ အသာနေလျှင် ရွှေရည်မတက် မရင့် ကျက်ပဲ ရှိလေရာ၏။ ထို့ကြောင့် လိမ္မာသော ရွှေပန်းထိမ်သည်သည် ဖိုဝ်၌ မီးပြင်းမှုတ်ခြင်း၊ ရေဆွတ်ဖျန်းခြင်း၊ လျစ်လျူရှုကာ အသာ ထားခြင်းတို့ကို အလှည့်ကျ သင့်လျော် အောင် ပြုလုပ်ပေးရမည်။ ထိုအခါ ရွှေရည် တက်ကာ ပြောင်လက်တောက်ပ၍ မိမိတို့လို ရာ ပုတီး လက်ကောက် နားဇောင်း စသော လက်ဝတ်တန်းဆာ ရတနာများ ပြုလုပ်ဝတ် ဆင်ရခြင်းအကျိုးကို ခံစားရ၏။ ထိုနည်း အတူ သမာဓိ၊ ဝီရိယ၊ ဥပေက္ခာတို့ကို အလှည့် ကျ လျော်အောင်ဖြစ်စေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် ၏ ဝိပဿနာစိတ်သည် ဈာန်အဘိညာဉ် သမာပတ် မဂ် ဖိုလ်တရားထူးကို မျက်မှောက် ပြုနိုင်၏။

(၉) သီတိဘာဝသုတ္တန္တနည်း။ သီတိ- ဘာဝသုတ် (အံ၊ ၂။ ၃၇၉)၌ ဟောတော်မူ အပ်သောနည်းဖြင့် ပွားများခြင်း။ (က) ပျံ လွင့်သော စိတ်ကို နှိပ်ခြင်း၊ (ခ) တွန့်တို ဆုတ်နစ်သောစိတ်၊ ပျင်းရိသောစိတ်ကို လုံ့ ဆော်ချီးပင့်ခြင်း၊ (ဂ) ဘာဝနာစိတ်ကို ရှင် လန်းထက်မြက်စေခြင်း၊ (ဃ) ဘာဝနာလမ်း

အတိုင်း ဖြောင့်တန်းစွာ သွားနေသောစိတ် ကို လုံ့လမပြုပဲ လျစ်လျူရှုထားခြင်း၊ (င) မြတ်သော မဂ်ဖိုလ်တရားသို့ စိတ်ညွတ်ကိုင်း စေခြင်း။ (စ) နိဗ္ဗာန်၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဤ အင်္ဂါခြောက်ပါးနှင့်အညီ အားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မကြာမြင့်မီ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။ (သီတိ = ငြိမ်းအေးမှု။ ဘာဝ = ဖြစ်ကြောင်း။ သီတိဘာဝ = ငြိမ်း အေးမှုဖြစ်ကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း။)

(၁၀) ဗောဇ္ဈင်္ဂကောသလ္လသုတ္တန္တနည်း။ (ဆဋ္ဌမ္ပ၌ အဂ္ဂိသုတ်ဟု ခေါ်သည်။) ဗောဇ္ဈင်္ဂ- ကောသလ္လသုတ် (သံ၊ ၃။ ၉၉)၌ ဟောတော် မူသောနည်းအရ ပွားခြင်း။ အနည်းငယ်သော မီးကို မီးပုံကြီးအဖြစ် တောက်စေခြင်းငှါ ခြောက်သွေ့သောမြက်၊ သစ်ရွက်၊ နွားချေး၊ ထင်းတို့ကိုထည့်၍ ပါးစပ်ဖြင့် မှုတ်ပေးလျှင် မီး ထတောက်သကဲ့သို့ ဝိပဿနာစိတ်သည် တွန့်တို ဆုတ်နစ် ပျင်းရိသောအခါ၌ ပညာပီတိ ဝီရိယ ဟူသော ဗောဇ္ဈင်သုံးပါးကိုပွား၍ ဝိပဿနာ စိတ်ကို ထက်သန်ထကြွစေရာ၏။ မီးပုံကြီးကို ငြိမ်းစေခြင်းငှါ စိုသော မြက် သစ်ရွက် နွား ချေး ထင်းတို့ကိုထည့်၍ မြေမှုန့်ဖြင့် ဖြူးလျှင် ထိုမီးပုံကြီးသည် ငြိမ်းအေးသကဲ့သို့ ဝိပဿနာ- စိတ်သည် ပျံလွင့်သောအခါ ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာဟူသော ဗောဇ္ဈင်သုံးပါးကို ပွား၍ ထိုပျံလွင့်သောစိတ်ကို ငြိမ်းအေးစေရာ၏။

ဤသုံးသုတ်လုံး၏ အဓိပ္ပါယ်အကျဉ်းချုပ် ကား - ကောင်းမြတ်သော အကြံဖြင့် နိဗ္ဗာန် ကို လွန်စွာလိုလားသော အမျိုးသားသည် သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့လျက် စိတ်၏ဖြစ်ဟန် အခြင်းအရာကို အခါမပြတ် ရှုမှတ်ဆင်ခြင်၍ ပန်းထိမ်သည်နှင့် မီးမွှေးယောက်ျားတို့ကို ဥပမာပြုလျက် ဝိပဿနာစိတ် တွန့်တိုလျှင် မြှောက်ပင့်ရာ၏။ ပျံလွင့်လျှင်နှိပ်ရာ၏။ ကမ္မ- ဌာန်းသို့ ဖြောင့်တန်းထင်မြင်စွာ မသက်မဝင် လျှင် ဇာတိဒုက္ခစသည်ကို ဆင်ခြင်၍ စိတ်ကို

ရွှင်လန်းတက်ကြစေရ၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ
သို့ဖြောင့်တန်းစွာ သက်ဝင်နေလျှင်လျစ်လျူ
ရှုနေရ၏။ သဒ္ဓါနှင့်ပညာ၊ ဝီရိယနှင့်သမာဓိ
ကို စောင်းကြိုးညှိသည့်ပမာ ညီမျှစေလျက်
သတိတရားကိုမူကား အခါခပ်သိမ်း လွန်စွာ
ထက်မြက်စေ၍ ပျားများ အားထုတ်ရမည်ဟု
ဆိုလိုသည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆-၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။
၁။ ၂၃၆-၂၄၀)။

ကေဿ ရညော ရဇ္ဇေ ဧကေကော ကော-
ဠာသော။ ဝိဠ၊ ၂။ ၁၆၀။ (-ဒိဠ၊ ၂။ ၉၀၊
၃၁၆။ ဒိဠ၊ ၃။ ၂၇၊ ၁၇၉။ မဠ၊ ၂။ ၁၆၃။ မဠ၊
၃။ ၂၃၄၊ ၂၉၂။ အံဠ၊ ၁။ ၅၅။ အံဠ၊ ၃။ ၃၅၂။)
ဧကေကော ကောဠာသောတိ ဧကေကော
ဘာဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၂။ ကောဠာသောတိ
စ အံသာ၊ အဝယဝါတိ အတ္ထော။ မဇ္ဈိမ၊ ၂။
၁၉၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။ ဒိဠ၊ ၂။ ၁၀၀၊ ၂၆၃။
ဒိဠ၊ ၃။ ၂၂၊ ၂၀၁။ မဇ္ဈိမ၊ ၃။ ၁၅၆၊ ၁၉၅။ အံ၊
ဠ၊ ၁။ ၁၁၈။ အံဠ၊ ၃။ ၃၇၅။)

ကောဠာသကတ (တိ) [ကောဠာသ+ကတ] အဖို့အစုပြုအပ်သော။ အတ္တနော ဝုဇ္ဈိယာ
ဟတတ္တာ ဘူနဟုနော ကောဠာသကတာ
မစ္ဆာ ဝိယ ပစ္စန္နိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၉၀။

ကောဠာသကရဏ (န) [ကောဠာသ+ကရဏ] အဖို့အစုပြုခြင်း။ ဧဝံ ကောဠာသကရဏေန
ဌပနံ ဥပပန္နံ ဟောတိ။ သိ၊ ဠ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၁။

ကောဠာသကိစ္စ (န) [ကောဠာသ+ကိစ္စ] အဖို့
အစု-ဝေစု-ပြုဘွယ်ကိစ္စ။ ထေရော မယံ
ဝိသု ကောဠာသကိစ္စံ နတ္ထိ။ မဠ၊ ၄။ ၂၃၇။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂။

ကောဠာသဂဏန (ထိ၊ န) [ကောဠာသ+ဂဏန] ကောဠာသအရေအတွက်။ တဿ မလ္လကတ္ထေ-
ရဿ ဝိယ ကောဠာသဂဏနာယ ပဌမဇ္ဈာ-
နာနိ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၇။

ကောဠာသဂ္ဂါဟ (ပု) [ကောဠာသ+ဂ္ဂါဟ] အ
စိတ်အပိုင်းအားဖြင့် ယူခြင်း။ ကောဠာသဂ္ဂါ-

ဟော (မဟာနိ၊ ၅၇)တိ အဝယဝဝသေန
ဂါဟော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၇။

ကောဠာသတ္ထ (တိ) [ကောဠာသ+အတ္ထ] အဖို့
အစုဟူသော အနက်ရှိသော။ ကောဠာ-
သတ္ထော ဟေတ္ထ အဂ္ဂသဒ္ဓေါ။ ကင်္ခါ၊ ဠ၊ သစ်၊
၄၀၁။ (-သိ၊ ဠ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇၈။ မဇ္ဈိမ၊ ၁။
၁၄၄။ မဇ္ဈိမ၊ ၃။ ၄၀၉။)

ကောဠာသဒ္ဓယ (န) [ကောဠာသ+ဒ္ဓယ] ကော-
ဠာသ နှစ်ခုအပေါင်း၊ ကောဠာသနှစ်ခု။
ယာဝ ကောဠာသဒ္ဓယေ ပရိကမ္မကရဏံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။

ကောဠာသဓာတုမနသိကာရ (ပု) [ကောဠာ-
သ + ဓာတု + မနသိကာရ] (ဆံအစရှိသော)
ကောဠာသကို ဓာတ်အားဖြင့် နှလုံးသွင်း
ခြင်း။ တဿ တာနိ အနာမသိကာယ ဒိပိ
ကောဠာသဓာတုမနသိကာရဝသေန ဝေတ္ထ
ဒေသနာ ပဝတ္တာ။ အနုဠ၊ ၂။ ၁၅၁။

ကောဠာသန္တရ (န) [ကောဠာသ+အန္တရ] (၁)
ကောဠာသ အတွင်း၊ အူအတွင်း။ (၂)
ကောဠာသ တမျိုး။ (၁) ခါဒနိယဘောဇ-
နိယံ ကောဠာသန္တရေ ပက္ခိပမာနံ ဝိယ
ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ (၂) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ကောဠာသန္တရသင်္ကမန (န) [ကောဠာသန္တရ+
သင်္ကမန] ကောဠာသတမျိုးသို့ပြောင်းရွှေ့မှု။
အဝဓာရဏေန တေသံ ကောဠာသန္တရသင်္က-
မနာဘာဝမာဟ။ သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၀၇။

ကောဠာသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကောဠာသ+ပရိစ္ဆေ-
ဒ] အဖို့အစု၏ အပိုင်းအခြား။ ကောဠာသ-
ပရိစ္ဆေဒေါ (မဠ၊ ၂။ ၂၄၇)တိ တတ္ထ လဗ္ဘမာန-
ဗဿပဉ္စမကာဒိ ဓမ္မကောဠာသပရိစ္ဆေဒေါ
ဇာနိတဗ္ဗော။ မဇ္ဈိမ၊ ၂။ ၂၇၀။

ကောဠာသပါဠိ (တိ) [ကောဠာသ+ပါဠိ] ကော-
ဠာသ-ပါဠိ-အစဉ်။ ကောဠာသပါဠိယာ
ဟိ ဝါစုဂ္ဂတကရဏံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။

ကောဠာသမနသိကာရ (ပု) [ကောဠာသ+မန-
သိကာရ] (ဆံအစရှိသော) ကောဠာသကို
နှလုံးသွင်းခြင်း။ ကောဠာသမနသိကာရေ-
ယေဝ ပန ယောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌ၊
၂။ ၂၄၂။

ကောဠာသယ (တိ) [ကောဠာသ+သိ+ဏ။ ကော-
ဠာ အန္တေ သေတိ တိဋ္ဌတိတိ ကောဠာသ-
ယော။ ဓာနိ၊ ၁။ ၃၈။] အူတွင်း၌တည်
သော (လေ)။ ကောဠာသယာ ဝါတာ-
(မ၊ ၁။ ၂၄၆။ အဘိ၊ ၁။ ၈၆။ နေတ္ထိ၊ ၆၃။
မ၊ ၁။ ၃၂) တိ အန္တနံ အန္တောဝါတာ။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၁၃၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၇၈။

ကောဠာသရာသိ (ပု) [ကောဠာသ+ရာသိ]
ကောဠာသအစု။ သတ္တာကာရံ ဝိဇဟိတော
ကောဠာသရာသိဝသေနော ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ အဘိ၊
၁။ ၂။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၇။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၁။
၅၆။)

ကောဠာသလက္ခဏ (တိ) [ကောဠာသ+လက္ခ-
ဏ] အဖို့အစုဟူသော လက္ခဏာရှိသော။ ဣတိ
“ကောဠာသလက္ခဏာ ခန္ဓာ” တိပိ ဝတ္ထု
ဝနုတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။

ကောဠာသဝစန (တိ) [ကောဠာသ+ဝစန] အဖို့
အစုကို ဟောခြင်းရှိသော၊ အဖို့အစုကို ဟော
သော။ တတ္ထ ကောဠာသဝစနံ သင်္ခါသဒ္ဓံ
သန္ဓာယာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၇။ (- အံ၊ ၁။
၃။ ၂။ ၂။)

ကောဠာသဝန္တ (တိ) [ကောဠာသ+ဝန္တ] အဖို့
အစုရှိသော။ သုဠ၊ ဝိဘတ္တံ ဝိဘာဂတော
ကောဠာသဝန္တံ အန္တရာပဏံ အနေကာပဏ-

သဟဿံ ကာရာပေယျာတိ အတ္ထော။ အပ၊
၁။ ၁။ ၂၂၀။

ကောဠာသဝါစက (တိ) [ကောဠာသ+ဝါစက]
အဖို့အစုကိုဟောသော။ အန္တသဒ္ဓေါ စ ကော-
ဠာသဝါစကော။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၃၉၂။ (-
သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၃၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၈။)

ကောဠာသဝါရ (ပု) [ကောဠာသ+ဝါရ] ကော-
ဠာသဝါရ။ (ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ-၌ ဟောကြား
ခဲ့သော စိတ်စေတသိက်တို့ကိုစုပေါင်း၍ တဖန်
ခန္ဓာအားဖြင့် မည်မျှ အာယတနအားဖြင့်
မည်မျှ စသောအားဖြင့် ၂၃-ပါးသောအစုတို့
ဖြင့် ရေတွက်၍ပြသောဝါရကို “ကောဠာသ-
ဝါရ”ဟု ခေါ်သည်။) ကောဠာသဝါရေတိပိ
တေသေဝ နာမံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၈။

ကောဠာသသဘာဝပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကောဠာသ+
သဘာဝ+ပရိဂ္ဂဟ] ကောဠာသ၏ သဘော
ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ ပါဠိပုဂ္ဂလိဘာဝတ္ထု
ဝစသော ကောဠာသသဘာဝပရိဂ္ဂဟတ္ထံ မန-
သာ စ အဒ္ဓမာသံ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။
၃။

ကောဠာသသမ္ပတ္တိ (တိ) [ကောဠာသ+သမ္ပတ္တိ]
ကောဠာသ-အင်္ဂါကြီးငယ်-၏ပြည့်စုံခြင်း။
ကောဠာသသမ္ပတ္တိ (ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၃) တိ သက-
လာ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမ္ပတ္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၀။
(- ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၄။)

ကောဠာသသမ္ပန္န (တိ) [ကောဠာသ+သမ္ပန္န]
ကောဠာသ-အင်္ဂါကြီးငယ်-နှင့် ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ ကောဠာသသမ္ပန္နာ (မ၊ ၁။ ၂။
၉၄) တိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသင်္ခါတအဝယဝသမ္ပန္နာ။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၁။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၆၅။)

ကောဠာသိက (တိ) [ကောဠာသ+ဣက] (၁)
အဖို့အစုရှိသော။ (၂) အဖို့အစု၌ ဖြစ်စေ
တတ်သော။ (၃) ဣမေ ဝိညာဏာဒယော
ပဉ္စ ကောဠာသိကာ ဓမ္မာ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၁၄။ (-

မူလဋီ၊ ၂။၁၈၆။) (၂) ဟေဋ္ဌာ ကောဋ္ဌာသိ-
ကာနိ ကာမဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိသံဝတ္တနိကာနိ။
မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။ (-မ၊ဋီ၊ ၂။၆၆။)

ကောဠိက (ပု) [ကောဋ္ဌ+ဏိက] ကောဠိက-
ထေရ်။ ကောဠိကော နာမ နာမေန၊ ဟေဿ-
တိ သတ္တုသဘာဝကော။ အပါ၊ ၂။၁၃၂။

ကောဠု (ပု) [ကုသ+တု။ (ကြောမု-သံ)]
မြေခွေး၊ တောခွေး။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။

ကောဠုက (ပု) [ကောဠု+က] မြေခွေး၊ တော
ခွေး။ မိဂါနံ ကောဠုကော အန္တော။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၁။၂၇၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၀။

ကောဠေန္တ (တိ) [?] ထိုးသောသူ။ ဒိဋ္ဌဒိဋ္ဌေ
ဇနေ မုခသတ္တိဟိ ကောဠေန္တော (ကောဠေ-
န္တော?) ပက္ခောဠေန္တော ဝိတုဒန္တော ဝိစရ-
တိ။ အပါ၊ ၁။၂၄၀။

ကောဏ (ပု) [ကုဏ+ဏ။ ကု+ဏ။ ဝိဏာဒိနံ
ဝါဒနကဋ္ဌကုဋ္ဌိလာဒိကံ ကောဏော၊ ကုဏျ-
တေ သဒ္ဓါယဒတနေနာတိ ကောဏော၊
ဏော။ ဓာနံ၊ဋီ၊ ၁၄၄။ တိကံ ကောဏဘာ-
ဂေ။ ကုဏ သဒ္ဓေါပကရဏေသု၊ ကုဏ
သင်္ကောစနေ ဝါ၊ နော။ ဓာနံ၊ဋီ၊ ၂၉၄။
ကဝတိ နဒတိ တောတိ ကောဏော။ မောဂါ၊
၇။၆၅။] (၁) တူရိယာလက်ခတ်။ (၂) လက်
နက်ဖျား။ (၃) ထောင့်၊ အထောင့်၊ ထောင့်
စွန်း။ (၁) ကောဏ (သံ၊ ၂။၄၀၁) နှိ စတု-
ရဿ သာရဒဏ္ဍကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။ ကော-
ဏော ဝိဏာဒိဝါဒနံ။ ဓာနံ၊ ၁၄၄။ (-သံ၊
ဋီ၊ ၂။၃၄၆။) (၂) ကောဏောဿော ကောဠိ
နာရိယံ။ ဓာနံ၊ ၂၉၄။ (၃) သရဿ ပုရ-
တော ဒွိသု ကောဏေသု သမ္ပန္နိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၀၉၊ ၁၈၂။ စရိယာ၊ ၁။၅၅။) ကောဏန္တိ
သီမာယ စတုသု ကောဏေသု ဒိန္နံ ဒိန္နံ မဂ္ဂါနံ

သမ္ပန္နဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၂။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
ဋီ၊ ၁။၃၀၂။

ကောဏပ (ပု၊န) [ကုဏပ+ဏ] အကောင်ပုပ်။
ကဋ္ဌသီသု ခိတ္တာနိ စ ကောဏပါနိ (ဒီ၊ ၂။
၂၁) တိ သုသာနေသု ဆန္ဒိတကုဏပါနိ စ
ခါဒိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။

ကောဏပဒေသ (ပု) [ကောဏ+ပဒေသ] ထောင့်
စွန်းအရပ်။ သံဝိဓာယာတိ အန္တရဝါသကဿ
ကောဏပဒေသဉ္စုတရပဒေသဉ္စု သမံ ကတွာ
ဝိဓာယ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၀။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၅။

ကောဏသုတ္တ (န) [ကောဏ+သုတ္တ] (ကမ္မတ်
သီးအိမ်၊ ကမ္မတ်ကွင်းအိမ်) ထောင့်မှ ထုတ်
ထားသော-ချည်-ချည်စွန်း။ (ဝိမတိ၊ ၁။
၁၆၆၊ ၁၆၇-ပဌမကေစိဝါဒ၊ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊
သစ်။ ၂၆၄-တို့၌ ကမ္မတ်သီးအိမ်၊ ကမ္မတ်ကွင်း
အိမ် ၄-ထောင့်မှ အပြင်ဖက်သို့ ထုတ်ထား
သော ချည် ချည်စွန်းကို “ကောဏသုတ္တ” ဟု
ဆို၍၊ ၎င်းဝိမတိ ဒုတိယကေစိဝါဒ၊ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆ-
ယ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၃၇-မှာမူ ကမ္မတ်သီးအိမ်၊ ကမ္မတ်
ကွင်းအိမ်၌ ထောင့်တန်းချုပ်ရာတွင် ၄-
ထောင့်မှ ထုတ်ထားသောချည်ကို “ကောဏ-
သုတ္တ” ဟု ဖွင့်၏။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဏသုတ္တပိဋက (ထိ) [ကောဏသုတ္တ+
ပိဋက] (ကမ္မတ်သီးအိမ်၊ ကမ္မတ်ကွင်းအိမ်)
ထောင့်မှထုတ်ထားသော-ချည်ထုံး-ချည်
ဖု။ (ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၆၊ ၁၆၇-ပဌမကေစိဝါဒ၊
သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၉။ ဝဇီရ၊ ၁၂၂-တို့၌ ကမ္မတ်
သီးအိမ်၊ ကမ္မတ်ကွင်းအိမ် ၄-ထောင့်မှ အပြင်
ဖက်သို့ ထုတ်ထားသော ချည် ချည်စွန်းကို
ထုံးဖွဲ့ပြုလုပ်ထားသည့် ရွဲသေးသဏ္ဌာန်အထုံး
အဖုငယ်သည် “ကောဏသုတ္တပိဋက” မည်၏
ဟု ဆို၍၊ ၎င်းဝိမတိဒုတိယကေစိဝါဒ-မှာမူ
ကမ္မတ်သီးအိမ်၊ ကမ္မတ်ကွင်းအိမ်၌ လောင့်
တန်း ချုပ်ရာတွင် ၄-ထောင့်မှ ထုတ်ထား
သော ချည်နှင့် ယင်းအိမ်ထက်ဝန်းကျင် ပတ်

ပတ်လည်ချုပ်ရာတွင် ၄-ထောင့်မှ ထုတ်ထားသော ချည်သည် “ကောဏသုတ္တပိဋက”မည်၏ဟု ဖွင့်ပြန်သည်။) ကောဏသုတ္တပိဋက- (ဝိဇ္ဇာဝါဒ။၂၅၂) တိ ဂဏ္ဍိကပါသကပနာနံ ကောဏေဟိ ဗဟိနိဂ္ဂတသုတ္တာနံ ပိဋကကာရေန ဌပိတကောဋိယောတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ တေ ပိဋကေ ဆိန္ဒိတွာ ဒုဝိညေယျာ ကာတဗ္ဗာတိ တေသံ အဓိပ္ပါယော။ ကေစိ ပန “ကောဏသုတ္တာ စ ပိဋကတိ ဒေယေဝါ”-တိ ဝဒန္တိ။ တေသံ မတေန ဂဏ္ဍိကပါသကပနာနံ ကောဏတော ကောဏေဟိ နိဟတသုတ္တာ ကောဏသုတ္တာ နာမ။ သမန္တတော ပန ပရိယန္တေန ကတာ စတုရဿသုတ္တာ ပိဋက နာမ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၆၆-၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၁။ ၁၂၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉-၁၂၀။)

ကောဏာ (ထိ) [ကောဏ+အာ] ကောဏမည်သောမိန်းမ။ သိရိမာ ကောဏာ ဥပဋ္ဌိတာ၊ ဒီပင်္ကရဿ သတ္တုနော။ အပ၊ ၂။ ၃၂၃။ အပ၊ ၁။ ၁၂၇။

ကောဏာဂမန (ပု) [ကနက+အာဂမန။ ကနကာဂမနတော ကောဏာဂမနော နာမ သတ္တာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ တတ္ထ ကကာရဿ ကောဏာဒေသံ ကတွာ နကာရဿ ကာဒေသံ ကတွာ ကေဿ ကကာရဿ လောပံ ကတွာ နိရုတ္တိနယေန ကနကဿ ကနကာဒိ-အာဘရဏဿ အာဂမနံ ပဝဿနံ ယဿ ဘဂဝတော ဥပ္ပန္နကာလေ သော ကောဏာဂမနော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၀၁။] ကောဏာဂံ မြတ်စွာဘုရား။ ကောဏာဂမနော နာမ ဇိနော လောကဇေဋ္ဌော နရာသဘော။ အပ၊ ၂။ ၃၇၃။ (ကောဏာဂံ မြတ်စွာဘုရားသည် ၂၇-ဆူတွင် ၂၆-ဆူမြောက် ဘုရားဖြစ်သည်။ ဂေါတမ ဘုရားအလောင်းကို ဗျာဒိတ်ပေးတော် မူသော ဘုရား ၂၄-ဆူတွင်

၂၃-ဆူမြောက်ဘုရားဖြစ်၍ (ဥဒါန၊ ၁။ ၁၁၈။ စရိယ၊ ၁။ ၁၅) ဝိပဿီ စသော ၇-ဆူတွင် ၅-ဆူမြောက် ဖြစ်သည် (ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၅၃)။ ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ ဘုရားငါးဆူတွင် ဒုတိယမြောက် ပွင့်တော်မူသော ဘုရားဖြစ်သည် (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၆၆)။ အနှစ် ၃၀၀၀၀-တမ်းတွင်ပွင့်တော်မူသည်။ ခမည်းတော်မှာ သောဘဝတိ မြို့သား ယညဒတ္တမည်သော ပုဏ္ဏားဖြစ်၍ မယ်တော်မှာ ဥတ္တရာပုဏ္ဏေးမ ဖြစ်သည်။ သုဘဝတိဥယျာဉ်၌ ဖွားတော်မူသည်။ ဖွားတော်မူသောနေ့၌ ဇမ္ဗူဒိပ်တကျွန်းလုံး ရွှေမိုးရွာသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ကနကာဂမနဟု ဆိုလိုလျက် နိရုတ္တိနည်းအရ ကောဏာဂမနဟု အမည်တွင်သည်။ အနှစ် ၃၀၀၀-ကာလပတ်လုံး တုသိတ၊ သန္တုသိတ၊ သန္တုဌ အမည်ရှိသော ပြာသာဒ်သုံးဆောင်၌ ရုစိဂတ္တပုဏ္ဏေးမ အမူးရှိသော မောင်းမပေါင်း ၁၆၀၀၀-ခြံရံလျက် လူ့စည်းစိမ် ခံစားတော်မူသည်။ သတ္တဝါဟုမည်သောသားတော် ဖွားမြင်တော်မူသောနေ့၌ နိမိတ် ၄-ပါးမြင်တော်မူသဖြင့် ဆင်ယာဉ်ကိုစီး၍ တောထွက်တော်မူပြီးလျှင် ရဟန်းပြုသည်။ နောက်လိုက်ယောက်ျား ၃၀၀၀၀-လည်း ဘုရားလောင်းနှင့် အတူ ရဟန်းပြုကြသည်။ ၆-လပတ်လုံး “ပဓာနစရိယ”ခေါ် ဒုက္ကရစရိယာ (သာမန်လူတို့ ကျင့်နိုင်ခဲ့သောအကျင့်)ကို ကျင့်တော်မူ၍ ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ အဂ္ဂိသောနပုဏ္ဏား၏ သမီး အဂ္ဂိသောနပုဏ္ဏေးမ လှူဒါန်းသော နို့ဃနာဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးတော် မူပြီးလျှင် ညချမ်းအချိန်၌ ဇဋ္ဌာတိန္ဒြက မည်သော မုယောခင်းစောင့်လှူဒါန်းသောမြက်ရှစ်ဆုပ်ကို (ပလ္လင်အလို့ငှါ) အလှူခံတော်မူ၍ ထိုမြက်ရှစ်ဆုပ်ကို ဖြန့်ခင်းအပ်သောပလ္လင်ထက်၌ပင် ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ဗောဓိပင်မှာ ရေသဖန်းပင်ဖြစ်သည်။ မိမိနှင့် အတူ ရဟန်းပြုကြသော နောက်လိုက်ရဟန်း

၃၀၀၀၀-ကို သုဒဿနမြို့အနီး လူသိပတန မိဂဒါဝုန်၌ ဓမ္မစကြာတရား ဟောတော်မူ သည်။ ထိုတရားပွဲ၌ ကုဋေ ၃၀၀၀၀-အရေ အတွက်ရှိသော နတ်လူပရိသတ်များ ကျွတ် တမ်းဝင်ကြသည်။ ဘုရားရှင်၏ အရပ်တော် မှာ အတောင် ၃၀-ရှိသည်။ အဂ္ဂသာဝက များမှာ ဘိယျသနှင့် ဥတ္တရဖြစ်၍ အဂ္ဂသာဝိ- ကာများမှာ သမုဒ္ဒါနှင့် ဥတ္တရာဖြစ်ကြသည်။ ဥပဋ္ဌက အလုပ်အကျွေးမှာ သောတ္တိဇ ဖြစ် သည်။ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဒါယကာ များမှာ ဥဂ္ဂ၊ သောမဒေဝဖြစ်၍ အလုပ်အ ကျွေးဒါယိကာမများမှာ သီဝလာနှင့် သာမာ ဖြစ်ကြသည်။ အပါ၊ ၂။ ၃၇၃-၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၀၁-၅။)

ကောဏာဂမနတာဒိ (ပု) [ကောဏာဂမန+ တာဒိ] တာဒိဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ကောဏာဂုံ မြတ်စွာဘုရား။ ကကုသန္ဓဿ မုနိနော၊ ကောဏာဂမနတာဒိနော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၇။

ကောဏာဂမနနာယက (ပု) [ကောဏာဂမန+ နာယက] ကောဏာဂုံမြတ်စွာဘုရား။ ဣမ- သ္မိယေဝ ကပ္ပမိ၊ ကောဏာဂမနနာယကော။ အပါ၊ ၂။ ၂၀၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၆၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၃။)

ကောဏာဂမနဗုဒ္ဓ (ပု) [ကောဏာဂမန+ ဗုဒ္ဓ] ကောဏာဂုံမြတ်စွာဘုရား။ ကောဏာဂမန- ဗုဒ္ဓဿ၊ မဏ္ဍပေါ ကာရိတော မယာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၇။

ကောဏ္ဍ (တိ) [ကုဏ္ဍ+ဏ] သီလ-တုံး-ကင်း -မဲ့-မရှိ-သော၊ သူ။ ကောဏ္ဍောတိ မံ ဓာရေဟိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၁။) ကောဏ္ဍောတိ ဒုဿိလာဓိဝစနမေတံ။ သာ- ရတ္ထ၊ ၂။ ၈၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၅။ (-၂၉၂။)

ကောဏ္ဍ (တိ) [ကု+ဒိ+ဏ] (၁) ယုတ်မာ သော၊ သူ။ (၂) မိန်းမ-ကြူး-လိုက်စား-

သော၊ သူ။ (၃) မယဉ်ကျေး-ရိုင်းစိုင်း- ရိုင်းပြ-သော၊ သူ။ (၁) ကောဏ္ဍည-ထောင့် ကွင်းကြည့်။ (၂) ကောဏ္ဍော ဇာတော- (အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆) တိ ဓုတ္တော ဇာတော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၆။ ကုဏ္ဍဓာန-လည်း ကြည့်။ (၃) တဠေကော ပဉ္စပုစ္ဆကော ကောဏ္ဍော ဝသ- တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၂။ ကောဏ္ဍဒမက-လည်း ကြည့်။

ကောဏ္ဍည (ပု) [ကောဏ္ဍ+အည။ ကောဏ္ဍည +ဏ။ တတ္ထ ကောဏ္ဍညဿာတိ ကုစ္ဆိတော ဟုတွာ ခေတိ ပဝတ္တတိတိ ကောဏ္ဍော၊ လာမကသတ္တော၊ ကောဏ္ဍတော အညောတိ ကောဏ္ဍညော၊ အလာမကော ဥတ္တမပုရိ- သောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ မြာဟုဏ- ဂေါတ္ထေသု ကောဏ္ဍညဂေါတ္ထေ ဥပန္နတ္တာ “ကောဏ္ဍညော”တိ ဂေါတ္ထဝသေန တဿ နာမံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။] ကောဏ္ဍညဘုရား။ ကောဏ္ဍညဿ ဘဂဝတော၊ လောကဇေဋ္ဌဿ တာဒိနော။ အပါ၊ ၁။ ၂၀၇။ (ကောဏ္ဍည ဘုရားရှင်သည် ဒီပင်္ကရာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီးနောက် ကမ္ဘာအသင်္ချေ အ လွန်တွင် ပွင့်တော်မူသည် (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၁)။ ကမ္ဘာမှာ သာရ-ကမ္ဘာဖြစ်၍ ၎င်းဘုရား တဆူဘည်းသာ ပွင့်တော်မူသည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄)။ ၂၈-ဆူတွင် ၅-ဆူမြောက် ဘုရားဖြစ် သည် (စရိယာ၊ ၄။ ၁၅)။ ဂေါတမဘုရားကို ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူသော ဘုရား ၂၄-ဆူတွင် ၂-ဆူမြောက် ဖြစ်သည် (ဥဒါန၊ ၄။ ၁၁၈။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၅)။ အနှစ်တသိန်းတမ်းတွင် ပွင့် တော်မူသည် (အပါ၊ ၂။ ၃၂၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၇)။ ခမည်းတော်မှာ ရမ္မဝတိမြို့၌ နန်းစိုက် စိုးစံတော်မူသော သုနန္ဒမင်းဖြစ်၍ မယ်တော် မှာ သုဇာတာမိဖုရားဖြစ်သည်။ ကောဏ္ဍည ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေနေသောအခါ ၃၂- ပါးသော ပြာဠိဟာတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ ကြသည် (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၆၀)။ ဆယ်လစေ့သော

အခါ ဖွားမြင်တော်မူသည်။ အနွယ်ကိုစွဲ၍ ကောဏ္ဍညဟု အမည်မှည့်ကြသည်။ အနှစ် တသောင်းကာလပတ်လုံး ရာမ၊ သုရာမ၊ သုဘ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ငွေ၊ ၁၆၀) မည်သော ရွှေနန်းပြာသာဒ် ၃-ဆောင်၌ ရုစိဒေဝီမိဖုရား အမှူးရှိသော မောင်းမပေါင်း ၃-သိန်းခြံရံလျက် ထီးနန်း စိုးစံတော်မူသည်။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၅-၌ သုစိ၊ သုရုစိ၊ သုဘဟု ပြာသာဒ် ၃-ဆောင် အမည် လာသည်။ ရုစိဒေဝီမိဖုရားကြီးမှ ဝိဇိတ- သေနမည်သော သားတော် ဖွားမြင်သော အခါ ကောဏ္ဍည ဘုရားလောင်းသည် သူအို၊ သူနာ၊ သူသေ၊ ရဟန်းဟုဆိုအပ်သော နိမိတ် ၄-ပါးမြင်၍ အာဇာနည် မြင်းကသောရထား ကို စီးလျက် တောထွက် ရဟန်းပြုတော်မူ သည်။ ဆယ်ကုဋေသောလူတို့လည်းကောဏ္ဍ- ည ဘုရားလောင်းနှင့်အတူ ရဟန်းပြုကြ သည်။ ဆယ်လပတ်လုံး “ပဓာနစရိယာ” ခေါ် ဒုက္ကရစရိယာ (သာမန်လူတို့ ကျင့်နိုင်ခဲ့သော အကျင့်) ကျင့်တော်မူ၍ ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ သုနန္ဒရွာနေ ယသောဓရာမည်သော သူဌေး သမီး လှူဒါန်းသော နို့ဃနာဆွမ်းကို ဘုဉ်း ပေးတော်မူပြီးလျှင် ထိုအရပ်ရှိ အင်ကြင်း တောအတွင်းမှာပင် နေသန့်စင် (နေခို)တော် မူသည်။ ညချမ်းအချိန်၌ သုနန္ဒကတက္ကတွန်း လှူသော မြက်ရှစ်ဆုပ်ကို (ပလ္လင်အလို့ငှါ) ခံယူတော်မူ၍ ထိုမြက်ရှစ်ဆုပ်ကို ဖြန့်ခင်းအပ် သော ပလ္လင်ထက်၌ပင် ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက် တော်မူသည်။ ဗောဓိပင်မှာ သာလကလျာ- ဏီပင် ဖြစ်သည်။ (ဤအပင်ကို ကြောင်လျှာ ပင်ဟူ၍၎င်း နံဘဲ-နဘဲ-ပင်ဟူ၍၎င်း ပြန် ဆိုကြသည်။) မိမိနှင့်အတူ ရဟန်းပြုကြသော နောက်လိုက်ရဟန်း ၁၀-ကုဋေကို အရုန္ဒဝတီ (အမရဝတီ-သီလူမူကွဲ) မြို့အနီး ဒေဝဝန ခေါ် နတ်သစ်ပင်တော၌ ဓမ္မစကြာတရားဦး ကိုဟောတော်မူသည်။ ထိုတရားပွဲ၌ ရဟန်း ၁၀-ကုဋေနှင့် တကွ နတ်လူ ကုဋေ တသိန်း

သစ္စာလေးပါးတရား သိမြင်၍ ကျွတ်တမ်းဝင် ကြသည်။ ဘုရားရှင်၏ အရပ်တော်မှာ ၂၈- တောင်ရှိသည်။ အဂ္ဂသာဝက ၂-ပါးမှာ ဘဒ္ဒ နှင့် သုဘဒ္ဒဖြစ်၍ အဂ္ဂသာဝိကာ ၂-ပါးမှာ တိဿာနှင့်ဥပတိဿာဖြစ်ကြသည်။ ဥပဋ္ဌက= အလုပ်အကျွေးမှာ အနုရုဒ္ဓဖြစ်သည်။ အဂ္ဂ- ပဋ္ဌက=မြတ်သော အလုပ်အကျွေးဒါယကာ များမှာ သောဏနှင့်ဥပသောဏဖြစ်၍ အဂ္ဂ- ပဋ္ဌိကာ=မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဒါယိ ကာမများမှာ နန္ဒာနှင့် သိရိမာ ဖြစ်ကြသည် (အပ၊ ၂။ ၃၂၃-၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ငွေ၊ ၁၆၀-၁၇၀)။

ကောဏ္ဍည^၂ (ပု) [ကုဏ္ဍနီ+ဏျ] (က) အညာ- သိကောဏ္ဍညမထေရ်။ (ခ) ခါဏုကောဏ္ဍည- မထေရ်။ (ဂ) ကောဏ္ဍညမျောက်။ (ဃ) ကောဏ္ဍညလုလင်။ (င) ကောဏ္ဍညရသေ့။ (စ) ကောဏ္ဍညတပည့်။ (ဆ) ကောဏ္ဍည- ကေရာဇ်မင်း။ (တိ) (ဇ) ကုဏ္ဍနီအမည် ရှိသော မိန်းမ၏-သား-သမီး၊ ကောဏ္ဍည အမျိုးအနွယ်။ (က) အညာသိကောဏ္ဍည မထေရ်။ အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍ- ညော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၇။ သံ၊ ၃။ ၃၇။ (-၁၃၇။ မ၊ ၂။ ၁၂၅။ သံ၊ ၁။ ၁၉၅။ ဥဒါန။ ၁၇၃။ ထေရ။ ၃၇။ အပ၊ ၁။ ၅၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၄။) အညာသိ- ကောဏ္ဍညောတိ ဧတ္ထ ကောဏ္ဍညောတိ တဿယသ္မတော ဂေါတ္တတော အာဂတ- နာမံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၆။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀၊ ၂၅၅။) အညာသိကောဏ္ဍည-လည်း ကြည့်။ (ခ) ခါဏုကောဏ္ဍညမထေရ်။ တတော ပဋ္ဌာယ ခါဏုကောဏ္ဍညောတိ ပညာယံ။.... ကံ* ကောဏ္ဍည အန္တေဝါသိကာ တေ လဒ္ဓါ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၄။ (ဂ) ကောဏ္ဍညမျောက်။ ကစ္ဆပါ ကဿပါ ဟောန္တိ၊ ကောဏ္ဍညာ ဟောန္တိ မက္ကဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၀။ (ဃ) ကော- ဏ္ဍညလုလင်။ တေသံ ပန သဗ္ဗဒဟရော ဂေါတ္တတော ကောဏ္ဍညော နာမ မာဏဝေါ

ဗောဓိသတ္တဿ ဝရလက္ခဏသမ္ပတ္တိံ ဩလော-
 ကေတွာ။ အပါဠာ၁။၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၃၂၃-၄။
 ဇာ၊ဠာ၁။၆၆။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၆၁။) (င)
 ကောဏ္ဍညရသေ။ ကောဏ္ဍည ပဉ္စာနိ ဝိယာ-
 ကရေဟိ၊ ယာစန္တိ တံ ဣသယော သာဓု-
 ရူပါ။ ဇာ၊၂။၇။ (-သုတ္တနိ၊ဠာ၁။၂၂၃။)
 ကောဏ္ဍညာတိ တံ ဂေါတ္တေနာလပတိ။ ဇာ၊
 ဠာ၊၅။၁၄၇။ (စ) ကောဏ္ဍညတပည့်။ ကော-
 ဏ္ဍညော ဝါရုဏိံ ယထာ (ဇာ၊၁။၁၂)တိ
 ယထာ အယံ ကောဏ္ဍညနာမကော အန္တေ-
 ဝါသိကော...ဝိနာသေသိ။ ဇာ၊ဠာ၁။၂၇၀။
 (ဆ) ကောဏ္ဍညကေရာဇ်မင်း။ ကောဏ္ဍညာ-
 (ဇာ၊၂။၂၄၄)တိ ရာဇာနံ ဂေါတ္တေနာလပတိ။
 ဇာ၊ဠာ၊၇။၇၉။ (တိ) (ဇ) ကုဏ္ဍနိမည်သော
 မိန်းမ၏-သား-သမီး၊ ကောဏ္ဍည အမျိုး
 အနွယ်။ ကုဏ္ဍနိယာ ပုတ္တော ကောဏ္ဍညော။
 ရူ။၃၆၉-၃၇၀။ “ကောဏ္ဍညော ဂေါတ-
 မော”တိ ဝေမာဒိ ဂေါတ္တံ။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။
 ၂၂၈။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၃၄။

ကောဏ္ဍညဂေါတ္တ (န) [ကောဏ္ဍည+ဂေါတ္တ]
 (၁) ကောဏ္ဍညအနွယ်။ (တိ) (၂) ကော-
 ဏ္ဍညအနွယ်၌ဖြစ်သောသူ။ (၁) ကောဏ္ဍ-
 ည^၁ထောင့်ကွင်း-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဝိပဿိ-
 အာဒယော ကောဏ္ဍညဂေါတ္တာ၊ကကုသန္ဓာ-
 ဒယော ကဿပဂေါတ္တာတိ။ မ၊ဠာ၊၄။၁၁၉။
 (-အဘိ၊ဠာ၊၂။၄၄၇။ အပါဠာ၊၂။၁၇၈။ ဇာ၊
 ဠာ၊၂။၃၂၅။)

ကောဏ္ဍညတ္ထေရ (ပု) [ကောဏ္ဍည+ထေရ]
 (အညာသိ) ကောဏ္ဍညထေရ်။ တေသု
 ကောဏ္ဍညတ္ထေရော ဒေသနာနုသာရေန ဉ္ဇ-
 ဏံ ပေသေန္တော။ အပါဠာ၊၁။၉၆။ (-အံ၊ဠာ၊
 ၁။၁၈၃။)အညာသိကောဏ္ဍညလည်း-ကြည့်။

ကောဏ္ဍညနာမက (တိ) [ကောဏ္ဍည+နာမ+
 က] ကောဏ္ဍညအမည်ရှိသောသူ။ ကောဏ္ဍ-
 ည^၂ (စ)-ကြည့်။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကောဏ္ဍညပ္ပမုခ (တိ) [ကောဏ္ဍည+ပမုခ]
 ကောဏ္ဍည အမှူးရှိသော၊ ကောဏ္ဍည ဦး
 ဆောင်သော။ တေပိ ခေါ ကောဏ္ဍညပ္ပမုခါ
 ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနီသု ဘိက္ခာယ
 စရန္တာ တတ္ထ ဗောဓိသတ္တံ သမ္မာပုဏိံ သု။
 အပါဠာ၊၁။၈၀။ (-ထေရ၊ဠာ၊၁။၁၇၆။ ဇာ၊
 ဠာ၊၁။၇၈။)

ကောဏ္ဍညဗုဒ္ဓ (ပု) [ကောဏ္ဍည+ဗုဒ္ဓ] ကော-
 ဏ္ဍညဘုရား။ ကောဏ္ဍညဗုဒ္ဓဿ ပန ဓမ္မဝတီ
 နာမ နဂရံ။ အပါဠာ၊၁။၃၈။ ကောဏ္ဍည^၃-
 လည်း ကြည့်။

ကောဏ္ဍညဗြာဟ္မဏ (ပု) [ကောဏ္ဍည+ဗြာဟ္မ-
 ဏ] ကောဏ္ဍညပုဏ္ဏား။ ကောဏ္ဍညဗြာဟ္မဏ
 ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ဣတရေ စတ္တာရော ပဗ္ဗဇိံ-
 သု။ အပါဠာ၊၁။၆၉။

ကောဏ္ဍညဘဂဝန္တ (ပု) [ကောဏ္ဍည+ဘဂဝန္တ]
 ကောဏ္ဍညဘုရား။ တတော အပရေပိ ကော-
 ဏ္ဍညဘဂဝန္တံ အာဒိံ ကတွာ အနုက္ကမေန
 ဥပ္ပန္နာ။ စရိယာ၊ဠာ၊၁၄။ ကောဏ္ဍည^၄-လည်း
 ကြည့်။

ကောဏ္ဍညမာဏဝ (ပု) [ကောဏ္ဍည+မာဏဝ]
 ကောဏ္ဍညလုလင်။ တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝ-
 သေ ကောဏ္ဍညမာဏဝေါတိ နာမံ အကံသု။
 အံ၊ဠာ၊၁။၁၁၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၃၂၄။ ဇာ၊ဠာ၊
 ၆၆။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၇၉။) ကောဏ္ဍည^၅ (သ)
 လည်း ကြည့်။

ကောဏ္ဍဒမက (တိ) [ကောဏ္ဍ+ဒမ+က]
 မယဉ်ကျေးသောသူတို့ကို ဆုံးမတတ်သော-
 သူ။ တဒါ ကိရ မဟာသတ္တော ကောဏ္ဍဒမ-
 ကော ဟုတွာ ဝိစရတိ။ မ၊ဠာ၊၃။၂၈၁။ (-
 ဇာ၊ဠာ၊၄။၃၉၀။) ကောဏ္ဍဒမကောတိ အဒန္တ-
 ဒမကော။ မ၊ဠာ၊၃။၁၈၇။

ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရ (ပု) [ကောဏ္ဍဓာန+ထေရ]
 ကောဏ္ဍဓာနမထေရ်။ မာဝေါစ ဖရသံ ကဉ္စိတိ

ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟ-
ရန္တော ကောဏ္ဍဓာနတ္ထေရံ အာရဗ္ဗ ကထေ-
သိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၃။ (- ၃၅။) ကုဏ္ဍဓာန-
လည်းကြည့်။

ကောဏ္ဍိတ (တိ) [ကု+ခို+တ။ ကောဏ္ဍ-ကြည့်။]
စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော၊ ယုတ်မာသော၊ သူ။
တတော ပဋ္ဌာယ စဝဿသတိကတာပသောပိ
တဒဟုဇာတံ ပြာဟုဏကုမာရံ အဝန္တန္တော
ကောဏ္ဍိတော ဟောတိ။ မာဠာ ၃။ ၂၀။

ကောတလဝါပိဂါမ (ပု) [ကောတလဝါပိ+ဂါမ]
ကောတလဝါပိရွာ။ ကောတလဝါပိဂါမေ
မဟာကုဠုမ္ဗိကဿ သရဏီ ဝိယ။ အဘိဠာ ၂။
၄၂၃။

ကောတုက (န) [ကုတုက+ဏ] အုတ်အုတ်
ကျက်ကျက်၊ မမြင်စူး အထူးအဆန်းကို
စူးစမ်းကြည့်ရှုလိုခြင်း။ ကောတုဟလ-ထောင့်
ကွင် ကြည့်။

ကောတုမ္ဗရင်္ဂ (ပု) [?] ကောဠုမ္ဗရင်္ဂပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓါ။ ကေတုမာ, ကောဠုမ္ဗရင်္ဂါ, မာတင်္ဂေါ။
အပါဠာ ၁။ ၁၄၄။

ကောတုဟလကာလ (ပု) [ကောတုဟလ+ကာ-
လ] ကောတုဟလ-မည်သူ ဖြစ်သောအခါ။
ကောတုဟလကာလသ္မိံ ဟိ သာ တဿ
ပဇာပတိ ဟုတု။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၁၆။

ကောတုဟလိက (တိ) [?] ကောတုဟလိက-
မည်သော၊ သူ။ ကော ကောတုဟလိကော
နာမ မနုဿော။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၀၈။

ကောတု(တု)ဟလ (န) [ကု+တုဇ+အလ။
ကုတုဟလ+ဏ။ အပုဗ္ဗဝတ္ထုပရိက္ခာတိသယေ
ကောတုဟလာဒိဒ္ဓယံ။ ကံ ပါပံ တောဒတိတိ
ကောတုဟလံ။ ကောတုကံ ကုတုကဉ္စ
ဧတေသံ ပရိယာယာနိ။ ဓာနိ၊ ဇီ၊ ၁၇၃။ ဒီ၊
ဇီ၊ ၁။ ၃၆၃။] (၁) အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်၊

မမြင်စူး အထူးအဆန်းကို စူးစမ်းကြည့်ရှုလို
ခြင်း။ (၂) အမြင်အကြားအတွေ့ကို စွဲ၍
ကြံစည်အပ်သော မင်္ဂလာ၊ ဒိဋ္ဌသုတမုတမင်္ဂ-
လာ။ (တိ) (၃) အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်
ရှိသော။ (၄) ကောတုဟလမည်သော၊ သူ။
(၁) ဘယေ ကောဓေ ပသံသာယံ၊ တုခိတေ
ကောတုဟလစ္စရေ။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃၉။ မာဠာ ၁။
၁၃၄။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃၉။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၆။ ဓာနိ၊ ၁။ ၁၀၇။ (- ဒီ၊ ဠာ၊
၂၇၃။ သီ၊ ဠာ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၆။ မာဠာ၊ ၁။ ၂၃၀။
အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၅။) သောဒုတိယဒိဝလေ တထေဝ
ကတွာ တတိယဒိဝသေ တေသံ အတိဝိယ
ကောတုဟလေ ဥပ္ပန္နေ မဟာထေရံ ဥပသက်-
မိတွာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၅၉။ (၂) ကောတုဟလ-
မင်္ဂလာ-ကြည့်။ (တိ) (၃) ကောတုဟလ-
သာလာ-ကြည့်။ (၄) ကောတုဟလကာလ-
ကြည့်။

ကောတုဟလက (တိ) ကောတုဟလကမည်
သော၊ သူ။ (သုဆင်းရဲ။) တတော ကောတု-
ဟလကော နာမ ဒလိဒ္ဓေါ ဆာတကဘယေန
သပုတ္တဒါရော သုဘိက္ခံ ရဋ္ဌံ ဂစ္ဆန္တော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။

ကောတုဟလမင်္ဂလ (န) [ကောတုဟလ+
မင်္ဂလ] အမြင်အကြားအတွေ့ကိုစွဲ၍ ကြံစည်
အပ်သော မင်္ဂလာ၊ ဒိဋ္ဌသုတမုတမင်္ဂလာ။
(ချမ်းသာ ဆင်းရဲမူသည် ကံကြောင့်ဖြစ်၏ဟု
မယူပဲ “အာရုံ ၅-ပါးကို ဤသို့-မြင်-ကြား-
-တွေ့ထိ-လျှင် ဤမည်သော မင်္ဂလာ ဖြစ်
၏”ဟု ပညာမဲ့သူတို့ကြံဆအပ်သော မင်္ဂလာ
ဖြစ်သည်။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၆၂။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၃။ မာဠာ၊
၁။ ၂၄၀။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၂၉။)
အဘဗ္ဗော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော ကောတု-
ဟလမင်္ဂလေန သုဒ္ဓိံ ပစ္စာဂန္တု။ အံ၊ ၂။
၃၈၂။ ကောတုဟလမင်္ဂလေနာတိ ဒိဋ္ဌသုတ-
မုတမင်္ဂလေန။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၄၀။

ကောတူဟလမင်္ဂလိက (တိ) [ကောတူဟလ-
မင်္ဂလ+ဣက] ကောတူဟလမင်္ဂလာရှိသော၊
အမြင် အကြား အတွေ့ကို စွဲ၍ ကြံစည်အပ်
သော မင်္ဂလာကို ယုံကြည်သောသူ။ ကော-
တူဟလမင်္ဂလိကော ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၁၀။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ၁။ ၄။ ၁။
၂။ ၂။ (-စရိယ၊ ၄။ ၂။ ၄။) ကောတူဟလ-
မင်္ဂလိကောတိ “ဣမိနာ ဣဒံ ဘဝိယတိ” တိ
ဧဝံ ပဝတ္တတ္တာ ကောတူဟလသင်္ခါတေန ဒိဋ္ဌ-
သုတမုတမင်္ဂလေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ၄။ ၂။
၆။ ၂။ “ဣမိနာ ဒိဋ္ဌာဒိနာ ဣဒံ နာမ မင်္ဂလံ
ဟောတိ” တိ ဧဝံ ဗာလဇနပရိတပိတကော-
တူဟလသင်္ခါတေန ဒိဋ္ဌသုတမုတမင်္ဂလေန
သမန္နာဂတော ကောတူဟလမင်္ဂလိကော။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။
၂။ ၁။ ၄။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။

ကောတူဟလသဒ္ဓ (ပု) [ကောတူဟလ+သဒ္ဓ]
အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အသံ။ ယထာ မဟာ-
ရာဇ ကောတူဟလသဒ္ဓေါ၊ ဧဝံ ဇာဂရံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၄။ ၁။

ကောတူဟလသာလာ (ထိ) [ကောတူဟလ+
သာလာ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် - ရှိရာ -
ဖြစ်ရာ - စရပ်၊ အယူမတူသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်
တို့ ငြင်းခုံရာ ဇရပ်။ နာနာတိတ္ထိယာနံ
သမဏဗြာဟ္မဏာနံ ကောတူဟလသာလာယ
သန္နိသိန္နာနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၆။ ၁။ မ၊ ၂။ ၁။ ၄။ ၁။ တတ္ထ
ကောတူဟလသာလာယန္တိ ကောတူဟလ-
သာလာ နာမ ပစ္စေကသာလာ နတ္ထိ။ ယတ္ထ
ပန နာနာတိတ္ထိယာ သမဏဗြာဟ္မဏာ နာ-
နာဝိမံ ကထံ ပဝတ္တေန္တိ။ သာ ဗဟူနံ “အယံ
ကိံ ဝဒတိ၊ အယံ ကိံ ဝဒတိ” တိ ကောတူ-
ဟလပုပ္ဖတ္တိဋ္ဌာနတော ကောတူဟလသာလာ-
တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။)
ကုတူဟလံ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ကောတူဟလာ၊
သာ ဧဝံ သာလာတိ ကောတူဟလသာလာ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။)

ကောတူဟလပုပ္ဖတ္တိဋ္ဌာန (န) [ကောတူဟလ+
ပုပ္ဖတ္တိဋ္ဌာန] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်ရာ အ
ရပ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောတ္ထဋ္ဌိ (ထိ) [?] ရှိင်။ ရုက္ခေန ဝါ ထမ္ပေန
ဝါ ကောတ္ထဋ္ဌိယာ ဝါ ယေန ကေနစိ ပဋိစ္စန္ဓံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။)
ကောဋ္ဌလိကာ-လည်း ကြည့်။

ကောတ္ထု(ကောဋ္ဌ) (ပု) [ကုသ+ထု။ ကုသတိ
အက္ခောသတိ ဘေရဝနာဒတ္တာတိ ကောတ္ထု၊
သိင်္ဂါလော။ မောဂ်၊ ၇။ ၆။ ၆။] မြေခွေး၊ တော
ခွေး၊ ခွေးအ (ခွေး။ ဝဒန္တိဝါဒ)။ သိဟောတိ
အတ္တာနံ သမေက္ခယာန၊ အမညိ ကောတ္ထု
မိဂရာဇာဟမသ္မိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၁။ (-မ၊ ၁။ ၄။ ၁။
မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၆။ ၁။ ၁။ ၁။) ကောတ္ထုတိ
သိင်္ဂါလော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။ ကောတ္ထုတိ
သိင်္ဂါလော၊ သောဏောတိပိ ဝဒန္တိ။ မ၊ ၄။
၂။ ၁။ ၄။ ၁။ (-ဇ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။) ဘေရဏ္ဍက-
ရဝံ ကောသတိ ဝိက္ခောသတိတိ ကောတ္ထု။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။

ကောတ္ထုက (ပု) [ကောတ္ထု+က] မြေခွေး။
အဇဂရပရိဝါရိတော ဝိယ ကောတ္ထုကော။
မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၂။ မိဂါနံ ကောတ္ထုကော အန္တော၊
ပက္ခိနံ ပန ဝိယသော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂။ ၁။
သဟာစရိတေန ဆဝေါ သိင်္ဂါလော၊ န
ကောတ္ထုကော သိဟသမော ကဒါစိ။ သံ၊
၁။ ၁။ ၆။ ၁။ ကောတ္ထုကောတိ တဿေဝ ဝေဝ-
စနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။ ကောတ္ထုကောတိ
ခုဒ္ဒကကောတ္ထု။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၆။ ၁။ ကောတ္ထု-
ကော (မဟာနိ၊ ၁။ ၁။ ၄။ ၁။) တိ ဇိရဏသိင်္ဂါလော။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄။ ၁။

ကောဒဏ္ဍ (ပု၊ န) [ကိံ+ဒဏ္ဍ+အ။ ကိံ+ဒမု
+၃။ ကိံ+ဒု+၃။ ကု+ဒဏ္ဍ။ ကိံ နာမေန
ဒဏ္ဍယတိတိ ကောဒဏ္ဍ၊ ကိံ နာမေန ဒမ္ပ-
တိတိ ဝါ ကောဒဏ္ဍ။ ကိံ နာမေန ဒုနော-

တိတိ ကောဒဏ္ဍံ။ ကုဋိလတ္တာ ဝါ ကုဋိတော
ဒဏ္ဍော ယဿာတ္တိတိ ကောဒဏ္ဍံ။ ဓာနံ၊ ဋီ။
၃၀၈။] လေး၊ ဒူးလေး။ (ဝိ၊ ၂။ သျှ-၌ မြား၊
ညှိ၊ မရှိသော လေး-ဟု ပြန်၏။) အာဝုဓံ
နာမ စာပေါ ကောဒဏ္ဍော။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၃။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ (-မ၊ ၂။ ၉၃။) စာပေါတိ
သတ္တခါဒနဝဓော။ “သေသာ သဗ္ဗာ ဓနု-
ဝိကတိ ကောဒဏ္ဍေ ပဝိဋ္ဌာ”တိ စ လိခိတံ။
ဝိ၊ ၃။ ၃၄၈။ ကောဒဏ္ဍောတိ ဝဋ္ဋလဒဏ္ဍာ
ဓနုဝိကတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၈။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၄၄၃။ ကောဒဏ္ဍောတိ ဝိဒ္ဓဒဏ္ဍာ ဓနုဝိကတိ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၅။

ကောဒဏ္ဍက (ပု၊ န) [ကောဒဏ္ဍ+က] လေး၊
ဒူးလေး။ ကောဒဏ္ဍကနီ (ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉)တိ
ဓနုနီ။ ဇာ၊ ၄။ ၄၃၅။ ကောဒဏ္ဍကေန ပရိ-
ပေါထယိ သု မံ၊ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၂။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၅၄။ ကောဒဏ္ဍကေနာတိ ဓနုဒဏ္ဍကေဟိ
စေဝ မုဂ္ဂရေဟိ စ။ ဇာ၊ ၄။ ၃၃၁။

ကောဓ (ပု) [ကုဓ+ဏ။ ကုဏ္ဍနံ ကောဓော။
ဓာနံ၊ ဋီ။ ၁၆၄။] (၁) အမျက်ဒေါသ၊ အမျက်
ထွက်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း။ (တိ) (၂) အမျက်
ဒေါသထွက်သော၊ စိတ်ဆိုးသောသူ။ ကော-
ဓော မောသဝဇ္ဇံ နိကတိ စ ဒုဗ္ဘော။ ဒီ၊ ၂။
၁၉၅။ (-မ၊ ၁။ ၁၉။ အံ၊ ၁။ ၉၅။ အဘိ၊ ၈။ ၂။ ၁၆။
ဣတိဝုတ်။ ၁၉၆။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၉။ မဟာနိ။ ၁၀။
နေတ္ထိ။ ၁၀၅။) ကုဏ္ဍနလက္ခဏော ကောဓော။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၄။
ဣတိဝုတ်။ ၄၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၄။ မဟာနိ၊ ၄။
၅၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၃။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၉။ မ၊ ၄။
၃။ ၂၀၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၆။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။)
(တိ) (၂) အကောဓ-ကြည့်။

ကောဓဂရ (တိ) [ကောဓ+ဂရ] အမျက် ဒေါသ
-၌-ကို-အလေးပြုသော၊ အမျက် ဒေါသ
-အားကြီး-ထူပြော-သောသူ။ ကောဓ-

ဂရ န သဒ္ဓမ္မဂရ။ အံ၊ ၁။ ၃၅၅။ (-၃၉၆။)
ကောဓဂရ န သဒ္ဓမ္မဂရတိ ကောဓံ ဂါရဝေန
ဂရံ ကတွာ ဂဏှာတိ၊ န သဒ္ဓမ္မံ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၀၄။

ကောဓဂ္ဂိ (ပု) [ကောဓ+အဂ္ဂိ] ဒေါသမီး။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဓဂ္ဂိဝိနယန (တိ) [ကောဓဂ္ဂိ+ဝိနယန။ ထိ၌
-ဝိနယနီ] ဒေါသမီးကို ပယ်ဖျောက်နိုင်
သော။ ကောဓဿ ဝိဓမ္မနတော....ကောဓဂ္ဂိ-
ဝိနယနဥဒကဓာရာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၀။ ကော-
ဓဿ ဝိဓမ္မနတော....ကောဓဂ္ဂိဝိနယနီ ဥဒက-
ဓာရာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။

ကောဓစိတ္တ (န) [ကောဓ+စိတ္တ] ဒေါသစိတ်။
အဗျာပဇ္ဇစိတ္တောတိ ကောဓစိတ္တဿ အဘာ-
ဝေန နိဒ္ဒန္တစိတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ (-
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၇။)

ကောဓစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကောဓစိတ္တ+သမ္ပ-
ယုတ္တ] ဒေါသစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဘယဉ္စ
ကောဓစိတ္တသမ္ပယုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၉။

ကောဇောတ (ပု) [ကောဓ+ဇောတ] အမျက်
ထွက်ခြင်း၊ ဒေါသထွက်ခြင်း။ ဘူနဟစ္စာနိ
ကမ္မာနိ....ကောဇောတော ပရာဘဝေါ။ အံ၊
၂။ ၄၇၂။

ကောဒေကု (န) [ကောဓ+ဒေကု] အမျက်ဒေါသ
ကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ သင်္ခါရေ ဝါ
“ဒေကု”န္တိ ဇာနန္တော အပရမ္ပိ အစူန္တတိခိဏံ
ကောဒေကု ဥပ္ပါဒေယျ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃။)

ကောဒေကုပဋိပက္ခ (ပု) [ကောဒေကု+ပဋိပက္ခ]
အမျက်ဒေါသကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ၏
ဆန့်ကျင်ဘက်။ ကောဒေကုပဋိပက္ခတော န
ဗျာပဇ္ဇောတိ အဗျာပဇ္ဇော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၁၉၄။

ကောဓဒုက္ခဝဋ္ဋိတ (တိ) [ကောဓဒုက္ခ+ဝဋ္ဋိတ] အမျက်ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲသည် ကြည်အပ်သော၊ အမျက်ဒေါသကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲမှကင်းသော။ အဗျာပဇ္ဇေနာတိ ကောဓဒုက္ခဝဋ္ဋိတေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။

ကောဓဓမ္မ (ပု) [ကောဓ+ဓမ္မ] ဒေါသတရား။ ကိလေသံ နိဿာယ ဣဿာဓမ္မော ဝါ ကောဓဓမ္မော ဝါ မယံ န ဘူတပုဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။

ကောဓဓမ္မ (ပု) [ကောဓ+ဓမ္မ] ဒေါသအခိုး။ ဝိဓမ္မောတိ ကောဓဓမ္မေန ဝိဂတဓမ္မော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

ကောဓဓမ္မဝိဂမ (ပု) [ကောဓဓမ္မ+ဝိဂမ] ဒေါသအခိုးမှကင်းခြင်း။ ကောဓဓမ္မဝိဂမာ ဝိဓမ္မော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။)

ကောဓန (တိ) [ကုဓ+ယု။ ကုဇ္ဈနသီလော ကောဓနော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌီ။၇၃၂။] အမျက်ဒေါသထွက်လေ့ရှိသော၊ စိတ်ဆိုးလေ့ရှိသော၊ အမျက်ဒေါသကြီးသော၊ ကြမ်းကြုတ်-ကြမ်းတမ်း-ရုန့်ရင်းသောသူ။ ပုန စပရံ နိဂြောဓတပသိ ကောဓနော ဟောတိ ဥပနာဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ (-မ၊၁။၅၁၊၉၈။ အံ၊၁။၅၂၅။ အဘိ၊ပု။၁၂၁။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ ထေရ။၃၄၁၊၃၄၆။ ဇာ၊၁။၁၀၉၊၁၂၀၊၁၄၂။) ကောဓနော ဟောတိ ဥပနာဟိတိ ကုဇ္ဈနလက္ခဏေန ကောဓေန၊ ဝေရအပ္ပဋိနိဿဂ္ဂလက္ခဏေန ဥပနာဟေန စ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ကောဓနောတိ စဏှော ဖရူသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ ကောဓနာ အဟောသိန္တိ ကောဓမနာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂၊၄၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇၊၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၊၂၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။)

ကောဓနဒ္ဓိ (ထိ) [ကောဓ+နဒ္ဓိ] အမျက်ဒေါသဟူသော လွန်ကြီး။ ဘိက္ခုနာ ပန အဇ္ဈတ္တိကံ ကောဓနဒ္ဓိဉ္ဇေ တဏှာဝရတ္တဉ္ဇ ခိန္တိတုံ ဝနုတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။

ကောဓနပုဂ္ဂလ (ပု) [ကောဓန+ပုဂ္ဂလ] အမျက်ဒေါသထွက်လေ့ရှိသော- အမျက်ဒေါသကြီးသော-ပုဂ္ဂိုလ်။ ဒုဋ္ဌာရုကော ဝိယ ဟိ ကောဓနပုဂ္ဂလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

ကောဓနဘိက္ခု (ပု) [ကောဓန+ဘိက္ခု] အမျက်ဒေါသထွက်လေ့ရှိသော-အမျက်ဒေါသကြီးသော-ရဟန်း။ ယော တေ ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စာတိ ဣဒံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ကေ ကောဓနဘိက္ခု အာရမ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

ကောဓနိဂ္ဂဟ (ပု) [ကောဓ+နိဂ္ဂဟ] အမျက်ဒေါသကို နှိပ်နင်းခြင်း။ တံ အဿမံ ဂန္ဓာ ကောဓနိဂ္ဂဟာယ ဥပေါသထံ သမာဒိယိတှာ ကေမန္တိ နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၇။

ကောဓနိမိတ္တ (န) [ကောဓ+နိမိတ္တ] အမျက်ဒေါသဟူသောအကြောင်း။ ကောဓနိမိတ္တံ ခန္တိဂုဏပရိစ္စာဂေါမယံ န ယုတ္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။

ကောဓနီယ (တိ) [ကုဓ+အနီယ] အမျက်ထွက်ဖွယ်ဖြစ်သော၊ စိတ်ဆိုးဖွယ်ဖြစ်သော။ ကောပနီယ-ကြည့်။

ကောပေညာဏ (တိ) [ကောဓ+ပညာဏ] ထင်ရှားသော အမျက်ဒေါသရှိသောသူ။ အလသော ကောပေညာဏော၊ တံ ပရာဘဝတော မုဓံ။ သုတ္တနိ။၂၉၅။ ဓဇောဝ ရထဿ၊ဓမ္မောဝ အဂ္ဂိနော၊ ကောဓော ပညာဏမဿာတိ ကောပေညာဏော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

ကောပေရာယဏ (တိ) [ကောဓ+ပရာယဏ] အမျက်ဒေါသလျှင် အားကိုးမှီခိုရာ ရှိသောသူ။ ပဗ္ဗဇိတာ နာမ ဒေဝ န ကောပေရာ-

ယဏာ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၇၂။ (-အပါ
ဌာ၁။၁၈၂။)

ကောဓပရိယာယ (ပု) [ကောဓ+ပရိယာယ] အမျက်ဒေါသထိုးကျင့်ခြင်း၊ အမျက်ဒေါသ-
ထကြွ - သောင်းကျန်း - လွှမ်းမိုး - ခြင်း။
ကောဓပရိယာယနံ ခေါ်ပန တထာဂတပုဂ္ဂ-
ဝိတေ ဓမ္မဝိနယေ ပရိဟာနမေတံ။ အံ၊၃။
၃၈၁။ (-ထေရါဌာ၂။၁၁၅။)

ကောဓပရိယုဋ္ဌာန (န) [ကောဓ+ပရိယုဋ္ဌာန] အမျက်ဒေါသထိုးကျင့်ခြင်း၊ အမျက်ဒေါသ-
ထကြွ - သောင်းကျန်း - လွှမ်းမိုး - ခြင်း။
ကောဓပရိယုဋ္ဌာနံ ခေါ်ပန တထာဂတပုဂ္ဂ-
ဝိတေ ဓမ္မဝိနယေ ပရိဟာနမေတံ။ အံ၊၃။
၃၈၁။ (-ထေရါဌာ၂။၁၁၅။)

ကောဓပရိယုဋ္ဌာနဝုပသမ (ပု) [ကောဓပရိယုဋ္ဌာ-
န+ဝုပသမ] အမျက်ဒေါသ ထကြွသောင်း
ကျန်းမှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ကောဓပရိ-
ယုဋ္ဌာနဝုပသမတော၊ ပညတ္တရတော စ၊
စတုရာဓိဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာ ခန္တိ။ ဒီ၊၃။၁။၉၅။

ကောဓပရိယုဋ္ဌာနဝုပသမန (န) [ကောဓပရိယု-
ဋ္ဌာန + ဝုပသမန] အမျက် ဒေါသ ထကြွ
သောင်းကျန်းမှု၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ကော-
ဓပရိယုဋ္ဌာနဝုပသမနတော၊ ပညတ္တရတော
စ စတုရာဓိဋ္ဌာနပဒဋ္ဌာနာ ခန္တိ။ စရိယာ၊၄။
၃၁၄။ သီ၊၃။၁။၁၂၉။

ကောဓပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ကောဓ+ပရိယုဋ္ဌိတ] အမျက်ဒေါသသည် ထိုးကျင့်အပ်သော၊ အ
မျက်ဒေါသသည် - ထကြွ - သောင်းကျန်း -
လွှမ်းမိုး - အပ်သော။ ကောဓပရိယုဋ္ဌိတေန
စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတိ။ အံ၊၃။၃၈၁။
(-အံ၊ဌာ၂။၃၂၁။)

ကောဓပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကောဓ+ပရိဋ္ဌာဟ] အ
မျက်ဒေါသဟူသော ပူပန်ခြင်း၊ ဒေါသအပူ။
သုခံ သေတီတိ ကောဓပရိဋ္ဌာဟေန အပရိ-
ဒယုမာနတ္တာ သုခံ သယတိ။ သံ၊ဌာ၁။၉၀။

နေတ္တိဋ္ဌာ။၂၃၃။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၀၈။ နေတ္တိဝိ။
၂၉၉။)

ကောဓပရေတ (တိ) [ကောဓ+ပရေတ] အမျက်
ဒေါသသည် - အစဉ်လိုက်အပ် - နှိပ်စက်အပ် -
သော၊ ဒေါသနှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ ကောဓ-
နောယံ ဘိက္ခဝေ ပုရိသပုဂ္ဂလော ကောဓာ-
ဘိဘူတော ကောဓပရေတော ကိဉ္ဇာပိ သော
ဟောတိ သုန္ဒာတော။ အံ၊၂။၄၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၉၀။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၁၀။ (-ထေရီ၊၄။၂။
ထေရီ၊ဌာ၂။၃၁။) ကောဓပရေတောတိ ကော-
ဓာနုဂတော။ အံ၊ဌာ၃။၁၇၈။ ကောဓပရေ-
တောတိ ကောဓေန အနုဂတော၊ ပရာဘိ-
ဘူတော ဝါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၃၅၆။

ကောဓပရေတမာနသ (တိ) [ကောဓပရေတ+
မာနသ] ဒေါသနှိပ်စက်ခံရသော စိတ်ရှိသော၊
သူ။ ယက္ခော မက္ခံ အသဟမာနော ကောဓ-
ပရေတမာနသော ဒသဗလံ ဘိသာပေတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌာ၁။၁၅၁။

ကောဓပိသာစာဝေသ (ပု) [ကောဓပိသာစ+
အာဝေသ] အမျက်ဒေါသဟူသော မြေဘုတ်
ဘီလူး - ပူးဝင် - ဖမ်းစား - ခြင်း။ ယေန
ကောဓပိသာစာဝေသေန အယံ မယံ အပ
ရဇ္ဈတိ။ စရိယာ၊၄။၂၉၀။

ကောဓပုဂ္ဂနိက (တိ) ကောဓပုဂ္ဂနိကမည်သော
(လူမျိုး)။ ပရိတ္တတာ သန္တိပတ္တာ၊ ကောဓ-
ပုဂ္ဂနိကာ ဗဟူ။ အပါ၊၁။၄၂၀။

ကောဓပုရိသ (ပု) [ကောဓ+ပုရိသ] အမျက်
ဒေါသထွက်သောယောက်ျား။ ကုစ္ဆိတေန
ကောဓပုရိသေန သဒ္ဓိံ တဏှာသန္တံ ဝါ
မိတ္တသန္တံ ဝါ န ကယိရာထ။ ဇာ၊ဌာ၂။၃၇။

ကောဓပုတ္တမနတ္ထဒ္ဒ (တိ) [ကောဓပုတ္တ +
မနတ္ထဒ္ဒ] အမျက်ဒေါသသို့ရောက်သဖြင့် ကြမ်း
တမ်းသော စိတ်ရှိသော၊ ဒေါသထွက်၍ စိတ်

ကြမ်းတမ်းသောသူ။ ကောဓပ္ပတ္တမနတ္ထံ၊
အဘိဇ္ဇပ္ပဒါရဏံ။ ထေရ။ ၃၂၃။ ကောဓပ္ပတ္တ-
မနတ္ထဒန္တံ သဗ္ဗတ္ထ ကောဓေန ယုတ္တမနသာ
ထဒ္ဓဘာဝံ ဂတံ အဘိဇ္ဇပ္ပဒါရဏံ။ ထေရ၊
၄၊ ၂၊ ၂၇၄။

ကောဓပ္ပဟာန (န) [ကောဓ+ဟာန] အမျက်
ဒေါသကို ပယ်ခြင်း။ အကိတ္တိပရိမုတ္တိတိ ဝေ-
မာဒီဟိပိ ကာရဏေဟိ ကောဓပ္ပဟာနေန
သုခံ သုပတိ။ နေတ္ထိ၊ ၁၊ ၁၃၃။

ကောဓဗလ (တိ) [ကောဓ+ဗလ] အမျက်
ဒေါသဟူသော ခွန်အားရှိသောသူ။ ကောဓ-
ဗလာ မာတုဂါမာ။ အံ၊ ၃၊ ၅၇။ (-ဇာ၊ ၁။
၂၇၈၊ ၃၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။
၁၁။ စရိယာ၊ ၄၊ ၂၀၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၇၆။)
ကောဓဗလာတိ ပဏ္ဍိတာ နာမ ခန္တိဗလာ
ဘဝန္တိ၊ န ကောဓဗလာတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၁၃။

ကောဓဗျာဓိတိကိစ္ဆာ (ထိ) [ကောဓဗျာဓိ+
တိကိစ္ဆာ] ဒေါသအနာကိုဆေးကုခြင်း။ ဥဘိန္နံ
ဒွိန္နံ ကောဓဗျာဓိတိကိစ္ဆာယ တိကိစ္ဆန္တံ။
ထေရ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၁၅။

ကောဓဘက္ခ (ပု) [ကောဓ+ဘက္ခ] ကောဓ-
ဘက္ခဘိလူး။ (သိကြားပေးသောအမည် ဖြစ်
သည်။) သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ယေန သော
ကောဓဘက္ခော ယက္ခော တေနုပသက်မိ။
သံ၊ ၁။ ၂၄၀။ ကောဓဘက္ခောတိ သက္ကေန
ဂဟိတနာမမေဝေတံ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၃။

ကောဓဘူတာဝေသ (ပု) [ကောဓဘူတ+အာ-
ဝေသ] အမျက်ဒေါသဟူသောမြေဘုတ်ဘိလူး
-ပူးဝင်-ဖမ်းစား-ခြင်း။ သွာယံ ကောဓ-
ဘူတာဝေသော မယာ ဝိနေတဗော။ စရိယာ၊
၄၊ ၂၉၀။ (-ဒိ၊ ၄၊ ၁။ ၈၁။ သိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁။
၂၆၈။)

ကောဓမက္ခဂရု (တိ) [ကောဓ + မက္ခ + ဂရု]
အမျက်ဒေါသထွက်ခြင်း၊ သူ့ကျေးဇူးကို ချေ

ဖျက်ခြင်းကို အလေးပြုသောသူ။ ကောဓ-
မက္ခဂရု ဘိက္ခု၊ လာဘသက္ကာရဂါရဝေါ။
အံ၊ ၁။ ၃၅၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၉။ (-အံ၊ ၁။ ၃၅၅။
အနု၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၃။) ကောဓမက္ခဂရုတိ ကုဇ္ဈန-
လက္ခဏံ ကောဓံ၊ ပရဂုဏမက္ခနလက္ခဏံ မက္ခဉ္စ
ဂရုံ ကတော ဥဒ္ဓံ ကတော ဥက္ခိပိတော စရန္တော။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၄။

ကောဓမဒ (ပု) [ကောဓ+မဒ] အမျက်ဒေါသ
ဟူသော ယစ်ခြင်း။ ကောဓသမ္ပဒသမ္ပတ္တ-
ကြည့်။

ကောဓမန (တိ) [ကောဓ+မန] ဒေါသ ထွက်
သော စိတ်ရှိသော။ ကောဓန-ကြည့်။

ကောဓမလ (န) [ကောဓ+မလ] ဒေါသအညစ်
အကြေး။ တဿဗ္ဗန္တရေ ကောဓမလံ သော-
ဓေတုံ ယာဝ တတိယံ နိက္ခမနပဝိသနံ
အကာသိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။
၂၂၁။)

ကောဓမာနထဒ္ဓ (တိ) [ကောဓမာန+ထဒ္ဓ]
ဒေါသ၊ မာန်မာနဖြင့် ကြမ်းတမ်းခက်ထန်
သောသူ။ ကောဓမာနထဒ္ဓတာယ ရဟိတ-
(အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁) နှိ ကောဓမာနဝသေန ဥပ္ပန္နော
ယော ထဒ္ဓဘာဝေါ စိတ္တဿ ဥဒ္ဓါမာတလက္ခ-
ဏော၊ တေန ဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄၊
၁။ ၁၈။

ကောဓရဟိတ (တိ) [ကောဓ+ရဟိတ] အမျက်
ဒေါသမှ ကင်းသောသူ။ အက္ခောဓ (တိ) (၂)
ကြည့်။

ကောဓရူပ (န) [ကောဓ+ရူပ] အမျက်ထွက်ခြင်း
သဘော။ ဣတာယံ ကောဓရူပေန၊ မစ္စု-
ပါသော ဂုဟာသယော။ အံ၊ ၂။ ၄၇၂။

ကောဓလေခါ (ထိ) [ကောဓ + လေခါ]
အမျက်ဒေါသ ဟူသော အရေးအကြောင်း၊
(ကျောက်၊ မြေ၊ ရေ၌ မှတ်သားထားသော)

အရေးအကြောင်း - အမှတ်အသား - နှင့် တူသော ဒေါသ။ (ကျောက်၌ ရေးသားထားသော အရေးအသားနှင့်တူသော ပြေပျောက်ခဲသော ဒေါသ၊ မြေ၌ ရေးသားထားသော အရေးအသားနှင့်တူသော ပြေပျောက်လွယ်သော ဒေါသ၊ ရေ၌ ရေးသားထားသော အရေးအသားနှင့်တူသော အလွန်ပြေပျောက်လွယ်သောဒေါသဖြစ်သည်။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။) ပါသာဏေ လေခသဒိသာ ပရာပရာဓနိဗ္ဗတ္တာ ကောစလေခါ ယဿ သော ပါသာဏလေခူပမသမန္နာဂတော ပါသာဏလေခူပမောတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ မူလဋီ၊၃။၄၀။

ကောစလောဘာဘိဘူတ (တိ) [ကောစလောဘ + အဘိဘူတ] ဒေါသလောဘသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ ကောစလောဘာဘိဘူတာဟ- (ဇာ၊၂။၁၇၅) နှိ ကောစေန စ လောဘေန စ အဘိဘူတော ဟုတွာ အဟံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၉၀။

ကောစဝဂ္ဂ (ပု) [ကောစ + ဝဂ္ဂ] ကောစဝဂ်၊ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၇-ခုမြောက်ဝဂ်။ (ရောဟိဏိ- ခတ္တိယကညာဝတ္ထုမှ - ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထုထိ ဂ- ဝတ္ထုပါဝင်သည်။ ဓမ္မ၊၄၆-၇။) ဝိတ္ထာရကထာ ပန ကောစဝဂ္ဂေ အနုမောဒနာဂါထာဝဏ္ဏ- နာယမေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (-၄၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၅။)

ကောစဝစန (န) [ကောစ + ဝစန] အမျက်ဒေါသနှင့်ယှဉ်သောစကား။ အနတ္တာဝဟံ ကော- ဓဝစနံ အာရောပေန္တော ဒေါသံ အာရော- ပေန္တော ဥပဒ္ဒဝါယ ပရိသက္ကတိတိ အတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၀။

ကောစဝတ္ထု (န) [ကောစ + ဝတ္ထု] အမျက်ဒေါသ၏ - တည်ရာ - အကြောင်း။ ကောစ- ဝတ္ထုဿ ပရိညာတတ္တာ အက္ခောဓနော။ မဟာနိ။၁၆၆၊၃၃၃။ (-စူဠနိ၊၆။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၄။) ကောစဝတ္ထုဿ ပရိ-

ညာတတ္တာတိ ကောဓဿ ပတိဋ္ဌာဘူတဿ ကာရဏဘူတဿ ပိယာပိယအဋ္ဌာနသင်္ခါ- တဿ ဝတ္ထုဿ ဉာတတိရဏပရိညာဟံ ဗျာ- ပေတွာ ဉာတဘာဝေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

ကောစဝသ (ပု) [ကောစ + ဝသ] အမျက်ဒေါသ၏အလိုနိုင်ငံ။ ဧဝံ မဃမာဏဝေါ ဝိယ န ကောစဝသံ ဂတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။

ကောစဝသစိတ္တ (တိ) [ကောစဝသ + စိတ္တ] အမျက်ဒေါသ၏အလိုသို့လိုက်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ကောစဝသစိတ္တတာယ အသကမနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၀။

ကောစဝသိက (တိ) [ကောစဝသ + ဣက] အမျက်ဒေါသ၏ အလိုနိုင်ငံသို့ လိုက်သော၊ သူ။ န ဟိ တုမေ ကောစဝသိကာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၀။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၀၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။)

ကောစဝိနယ (ပု) [ကောစ + ဝိနယ] အမျက်ဒေါသကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ကောစဝိနယော စ ဥပနာဟဝိနယော စ။ ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဓမ္မာတိ။ အံ၊၁။၉၀။ (-အံ၊၃။၃၀၉၊ ၃၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။)

ကောစဝိနာသ (ပု) [ကောစ + ဝိနာသ] အမျက်ဒေါသကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ န သောစတိတိ ကောစဝိနာသေန ဝိနဋ္ဌဒေါမနဿတ္တာ န သောစတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။ နေတ္ထိဝိ။၂၉၉။

ကောစဝိရဟိတ (တိ) [ကောစ + ဝိရဟိတ] အမျက်ဒေါသမှကင်းသော၊ သူ။ န ကောစနော အကောစနော ကောစဝိရဟိတော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၇၉။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၇။)

ကောစဝေဂ (ပု) [ကောစ + ဝေဂ] အမျက်ဒေါသအရှိန်အဟုန်။ မာရော ကုဒ္ဒေါ ကောစ-

ဝေဂံ အသဟန္တော မဟာပုရိသဿ စက္ကာဝုဓံ
ဝိဿဇ္ဇေသိ။ အပါဠာ၁။၈၈။ ဇာ၊ဠာ၁။၈၆။

ကောသလ် (ပု) [ကောဓ+သလ်] ဒေါသဟူ
သော ကပ်ငြိခြင်း၊ (အာရုံ၌) ကပ်ငြိတတ်
သော ဒေါသ။ ဒိဋ္ဌိသင်္ဂေါ မာနသင်္ဂေါ
ကောသလ် အဝိဇ္ဇာသင်္ဂေါ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၂၇။

ကောသမဂ္ဂိပုဂ္ဂလ (ပု) [ကောသမဂ္ဂိ+ပုဂ္ဂလ]
အမျက်ဒေါသနှင့် ပြည့်စုံသော-အမျက်ဒေါ
သ ကြီးသော-ပုဂ္ဂိုလ်။ ဝေမေဝ ကောဓ-
သမဂ္ဂိပုဂ္ဂလော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဝဇေတုံ
န သက္ကောတိ။ မ၊ဠာ၂။၃၈။

ကောသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကောဓ+သမုဋ္ဌာန]
အမျက်ဒေါသကြောင့်ဖြစ်သော။ ဒေါသော
ကောသမုဋ္ဌာနော၊ တသ္မာ ဒေါသံ န ရော-
စယေ။ ဇာ၊၁။၂၀၂။ ဒေါသော ကောဓ-
သမုဋ္ဌာနောတိ....တထာ ပုဗ္ဗကာလေ ကော-
ဓော ပရိဏမိတွာ အပရဘာဂေ ဒေါသော
ဟောတိ။ သော အကုသလမူလတ္ထေန ကေ-
ဇာတိကောပိ သမာနော ကောဓော ဒေါ-
သောတိ နာနာ ဝုစ္စတိ။ ယထာ အနမ္ဗိလ-
တော အမ္ဗိလံ၊ ဧဝံ သောပိ ကောဓတော
သမုဋ္ဌာတိတိ ကောသမုဋ္ဌာနော။ ဇာ၊ဠာ၄။
၁၂။

ကောသမုဒသမ္ပတ္တ (တိ) [ကောသမုဒ+
သမ္ပတ္တ] အမျက်ဒေါသဟူသော ယစ်ခြင်းဖြင့်
ယစ်သော၊ မူးယစ်တတ်သော ဒေါသဖြင့်ယစ်
မူးသော၊ သူ။ ကောသမုဒသမ္ပတ္တော (အံ၊
၂။၄၇၁)တိ ကောဓမဒေန မတ္တော၊ အာဒိန္န-
ဂဟိတပရာမဋ္ဌောတိ အတ္တော။ အံ၊ဠာ၃။
၁၇၈။

ကောသမည (န) [ကောဓ+သမည] အ
မျက်ဒေါသချင်း တူသည်၏အဖြစ်။ ကောဓ-
သမညေန ဟေတံ ဝုတ္တံ “ပရံ သာတေတွာ
အတ္တာနံ သာတေတိ”တိ။ မ၊ဠာ၂။၁၀၆။

ကောသမန္တ (တိ) [ကောဓ+သမန္တ] အ
မျက်ဒေါသ၏ အနီးဖြစ်သော။ ယာ သာ
ဝါစာ အဏ္ဏကာ ကက္ကသာ ပရကဋ္ဌကာ
ပရာဘိသဇ္ဇနီ ကောသမန္တာ အသမာဓိ-
သံဝတ္တနိကာ။ မ၊၁။၃၅၆။ မ၊၃။၉၆။ အံ၊
၃။၄၇၄။ အဘိ၊ဓ။၂၆၀။ ဒီ၊ဠာ၃။၁၆၃။
ကောသမန္တာတိ ကောဓဿ အာသန္နာ။
မ၊ဠာ၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဠာ၁။၄၂၅။ ကောဓေန
နိဗ္ဗတ္တာ တဿ ပရိဝါရဘူတာ ကောသမ-
မန္တာ။ ဒီ၊ဠာ၃။၁၈၀။ အံ၊ဠာ၂။၆၀။ မူလဠာ၊
၁။၁၈၅။

ကောသမန္တဝါစာနိစ္ဆာရဏ (တိ) [ကောဓ-
သမန္တဝါစာ+နိစ္ဆာရဏ] အမျက်ဒေါသ၏
အနီးဖြစ်သော စကားကို မြက်ဆိုသော၊ သူ။
ကောဓဟေတု ကောသမန္တဝါစာနိစ္ဆာ-
ရဏတာ။ ဝိ၊ဠာ၂။၁၉၇။

ကောဓဟေတု (ပု) [ကောဓ+ဟေတု] (၁)
အမျက်ဒေါသဟူသော အကြောင်း။ (၂) အ
မျက်ဒေါသကို ဖြစ်စေတတ်သောအကြောင်း။
(၁) ပုန စပရံ အာဝုသော ဘိက္ခု ကောဓ-
နော ဟောတိ ကောဓဟေတု ဥပနာဟိ။
မ၊၁။၁၃၃။ (-ဝိ၊ဠာ၂။၁၉၇။) (၂) ကောဓ-
ဟေတုဿ ဥပစိန္တတ္တာ အက္ကောဓနော။
မဟာနိ၊၁၆၆။၃၃၃။ (-စူဠနိ၊၆၁။) ကော-
ဓဟေတုဿ ဥပစိန္တတ္တာတိ ကောဓဿ ဇနက-
ဟေတုနော ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒဿ
ဥစိန္တဘာဝေန။ မဟာနိ၊ဠာ၂။၂၈။

ကောဓကာရ (ပု) [ကောဓ+အာကာရ] အ
မျက်ဒေါသထွက်သော အခြင်းအရာ။ ယေ
ဥပနယန္တိတိ ယထာဝုတ္တံ ကောဓကာရံ စိတ္တေ
ဗန္ဓန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၈။

ကောဓာနုဂတ (တိ) [ကောဓ+အနုဂတ] အ
မျက်ဒေါသသည် အစဉ်လိုက်အပ်သော၊ အ
မျက် ဒေါသ အစဉ် အလိုက် ခံရသော၊ သူ။
ကောဓပရေတ-ကြည့်။

ကောဓာနုပဗ္ဗ (တိ) [ကောဓ+အနုပဗ္ဗ] အ
မျက်ဒေါသသို့အစဉ်လိုက်သော။ ဝေရအပ္ပဋ္ဌိ-
နိဿဇ္ဇနရသော။ ကောဓာနုပဗ္ဗဘာဝပစ္စု-
ပဋ္ဌာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။

ကောဓာနုဗ္ဗ (တိ) [ကောဓ+အနုဗ္ဗ] အမျက်
ဒေါသသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ကောဓာနုဗ္ဗ-
ဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၃။

ကောဓာဘိဘူ (တိ) [ကောဓ+အဘိဘူ] အမျက်
ဒေါသကို-လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-တတ်သော။
အမျက် ဒေါသကို ပယ်ရှားနိုင်သော။ သူ။
မစ္ဆေရဝိနယေ ယုတ္တံ၊ သစ္စံ ကောဓာဘိဘူ
နရံ။ သံ၊၁။၂၃၀၊၂၃၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ဇ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ကောဓာဘိဘူတ (တိ) [ကောဓ+အဘိဘူတ]
အမျက်ဒေါသသည်-လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-အပ်
သော။ အမျက်ဒေါသ နှိပ်စက်ခံရသော။ သူ။
ကောဓနော ဟောတိ ကောဓာဘိဘူတော။
ဝိ၊၅။၃၄၃။ မ၊၁။၁၃၃။ (-သံ၊၂။၃၃၅။
အံ၊၂။၄၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဝဇီရ၊၅၇၅။)

ကောဓာဘိဘူတမာနသ (တိ) [ကောဓာဘိ-
ဘူတ+မာနသ] အမျက်ဒေါသ နှိပ်စက်ခံရ
သော စိတ်ရှိသော။ သူ။ ကောဓာဘိဘူတ-
မာနသော “ဟန္တာဟံ ဣမဿ အတ္တနော
ဗလံ ဒဿေဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၂၄၇။

ကောဓာဘိသင်္ဂ (ပု) [ကောဓ+အဘိသင်္ဂ]
(အာရုံ၌) အလွန်ကပ်ငြိတ်သော အမျက်
ဒေါသ။ စိတ္တပရိယောနာဟော ဒဠကော-
ဓောဝ ဥပနာဟော။ တတောပိ ဗလဝတရော
ဒုမ္မောစနိယော ကောဓာဘိသင်္ဂေါ။ ဝိမတိ၊
၁။၂၉၇။

ကောဓာမဂန္ဓ (ပု) [ကောဓ+အာမဂန္ဓ] အမျက်
ဒေါသဟူသောအပုပ်နံ့။ နိရာမဂန္ဓာတိ ကော-

ဓာမဂန္ဓေန နိရာမဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။
ကောဓာမဂန္ဓနာတိ ကောဓသင်္ခါတေန
ပူတိန္ဒေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။

ကောဓာရတိအဘိဘူတ (တိ) [ကောဓာရတိ+
အဘိဘူတ] အမျက်ဒေါသ၊ မမ္မေလျော်ခြင်း
တို့သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ သူ။ ကိလေသာ-
ဘိဘူတတာယ ကောဓာရတိအဘိဘူတော
အသဝသော။ မူလဋ္ဌ၊၂။၉၈။

ကောဓာဝတ္ထ (ပု) [ကောဓ+အာဝတ္ထ] လည်
စေ့တတ်သော အမျက်ဒေါသ၊ ဒေါသဟူသော
ဝဲဂယက်။ နာဝတ္ထေန သုဝါနယောတိ န
ကောဓာဝတ္ထေန သုအာနယော။ ကောဓ-
ဝသေ ဝတ္ထေတုံ န သုကရောမ္ပိတိ ဝဒတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။

ကောဓာသင်္ဂ (ပု) [ကောဓ+အာသင်္ဂ] (အာ-
ရုံ၌) ကပ်ငြိတ်သောအမျက်ဒေါသ။ လဂ-
တိတိ ကောဓာသင်္ဂဝသေန ကပ္ပန္တော ပုဂ္ဂ-
လော သမ္မုခါ၊ “ကိ” ဝဒသိ”တိအာဒိနာ
ပရမ္မုခါ စ ဥပနယုနဝသေန လဂတိ၊ န
တဏှာသင်္ဂဝသေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

ကောဓုပါဒါနဝိနိဗ္ဗ (တိ) [ကောဓုပါဒါန+ဝိနိ-
ဗ္ဗ] အမျက်ဒေါသဟူသော ဥပါဒါန်သည်
နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ သူ။ သုတ္တန္တေ ပန ဒေါ-
သောပိ “ဥပါဒါန”န္တိ ဝုတ္တော ကောဓုပါဒါ-
နဝိနိဗ္ဗာ ဝိသုတံ အာပဇ္ဇန္တိတိအာဒိသု။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၃၂။

ကောဓု(ရူ)ပါယာသ (ပု) [ကောဓ+ဥပါယာသ]
အမျက်ထွက်ခြင်း ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်း၊
ပြင်းထန်သော အမျက်ဒေါသ။ ဥမိဘယန္တိ
ခေါ ဘိက္ခဝေ ကောဓုပါယာသဿေတံ
အဓိဝစနံ။ မ၊၂။၁၂၃။ ဣတိဝုတံ။၂၇။
အံ၊၁။၄၃၉။ (-မ၊၁။၁၉၇။ မ၊၂။၂၃။ သံ၊
၂။၈၉။) ကုဇ္ဈနဋ္ဌေန ကောဓော၊ သွေဝ
စိတ္တဿ သရိရဿ စ အဘိပ္ပမဒ္ဒပဝေဓနုပ္ပါဒ-

နေန ဒဠ် အာယာသနဋ္ဌေန ဥပါယာသော။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။) တတ္ထ ဗလဝပ္ပတ္တော
ကောဓောဝ ကောရပါယာသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။)

ကောရပါယာသဉ္စိမိ (ထိ၊ပု) [ကောရပါယာသ
+ဉ္စိမိ] ပြင်းထန်သောအမျက်ဒေါသ ဟူသော
လှိုင်းတံပိုး။ ဧဝံ သံသာရမဟောသသ္မိံ
ပရိတ္တမန္တော ကောရပါယာသဉ္စိမိယာ ပဋိ-
ကုဋ္ဌိတော ဩတ္တဋ္ဌော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

ကောရပါယာသကာရဏ (န) [ကောရပါယာ-
သ+ကာရဏ] ပြင်းထန်သောအမျက်ဒေါသ
ဟူသော အကြောင်း။ နိန္ဒာရောသကာရဏာ
အဝိဇ္ဇာသဝေါဝ၊ တထာ ကောရပါယာသ-
ကာရဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

ကောရပ္ပတ္တိကာရဏ (န) [ကောရပ္ပတ္တိ+ကာရ-
ဏ] ဒေါသဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း၊ စိတ်ဆိုး
ခြင်းအကြောင်း။ တဿ ကောရပ္ပတ္တိကာရ-
ဏာနိ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။

ကောရပ္ပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ကောရပ္ပတ္တိ+နိမိတ္တ]
ဒေါသဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း
အကြောင်း။ ဥပဋ္ဌိတေဟိ ကောရပ္ပတ္တိနိမိတ္တေ
အဓိဝါသနခန္တိယံ ဌတွာ ကောပဿ အနုပ္ပါ-
ဒကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

ကောရပ္ပါဒ (ပု) [ကောဓ+ဥပါဒ] ဒေါသဖြစ်
ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း။ ယဒါ နိသေဓော မန-
သော ပိယေဟိတိ ကောဓနဿ ဟိ ကော-
ရပ္ပါဒေါမနသော၊ပိယော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉၉။

ကောရပ္ပါဒက္ခဏ (ပု) [ကောရပ္ပါဒ+ဓဏ] ဒေါသ
ထွက်သောအခါ၊ စိတ်ဆိုးသောအခါ။ ခဏေန
ဆာရိကံ ကရေတိ ကောရပ္ပါဒက္ခဏေ ဧဝ
ဘသ္မိံ ကရေယျံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

ကောရမ္မတ္တက (တိ) [ကောဓ+ဥမ္မတ္တက] ဒေါသ
ကြောင့် ရူးသောသူ (ဒေါသရူး)။ အထ
ပုဂ္ဂလာ ဥမ္မတ္တကသညံ ပဋိလဘန္တိ၊ ကာ-
မုမ္မတ္တကော လောဘဝသံ ဂတော၊ ကော-
ရမ္မတ္တကော ဒေါသဝသံ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂၈။

ကောရဿယ (ပု) [ကောဓ+ဥဿယ] ဒေါသ-
ထူပြော-မျှားပြား-ခြင်း၊ ဒေါသကြီးခြင်း။
ဥဿယဝါဒိကာတိ မာနဿယဝသေန ကော-
ရဿယဝသေန ဝိဝဒမာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။
(-ကခါ။၂၉၈။ ဝဇီရ။၃၅၇။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၄၅၅။)

ကောရပါယာသပစ္စယ (ပု) [ကောရပါယာသ+
ပစ္စယ] ပြင်းထန်သောအမျက်ဒေါသဟူသော
အကြောင်း။ ယေ စ ကောရပါယာသပစ္စယာ
ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ အာသဝါ ဝိသုဘတပရိဋ္ဌာဟာ။
မ၊၂။၂၆။

ကောရပါယာသဗဟုလ (တိ) [ကောရပါယာသ
+ဗဟုလ] ပြင်းထန်သော အမျက်ဒေါသထူ
ပြောသော၊ အမျက်ဒေါသပြင်းထန် ထူပြော
သောသူ။ ဇာတိံ ပဋိစ္စ မာနံ ကရောန္တော
ကောရပါယာသဗဟုလော စ ဥဇ္ဈာနဗဟု-
လော စ ဟုတွာ ဝိစရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ကောရပါယာသဝီရိ (ထိ၊ပု) [ကောရပါယာသ+
ဝီရိ] ပြင်းထန်သော အမျက်ဒေါသဟူသော
လှိုင်းတံပိုး။ သဝီရိန္တိ ကောရပါယာသဝီရိဟိ
သဝီရိံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၆။

ကောရပါယာသဝုပသမ (ပု) [ကောရပါယာသ
+ဝုပသမ] ပြင်းထန်သော အမျက်ဒေါသကို
ငြိမ်းစေခြင်း။ ဧဝံ ဘဂဝါ တဿ ထေ-
ရဿ ကောရပါယာသဝုပသမာယ ဩဝါဒံ
ဒေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

ကောရပါယာသိ (တိ) [ကောရပါယာသ+ဤ]
ပြင်းထန်သောအမျက်ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသ

ကြီးသောသူ။ အဟဉ္ဇေဝ ခေါ် ပန ကောဇူ-
ပါယာသိ အသံ။ မ၊၂။၂၆။

ကောနာမ (ပု) [ကိ°+နာမ။ ကိ°-ကြည့်။]
အဘယ် အမည်ရှိသောသူ။ ကောနာမော
တေဥပဇ္ဈာယော။ ဝိ၊၃။၁၃၀၊၁၃၁။ မိလိန္ဒ။
၁၄။ (-ဒိ၊၁။၄၃။ မ၊၁။၂၀၄။ မ၊၃။၁၁၂။
အံ၊၂။၅၅။ အဘိ၊က။၄၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။)

ကောနိ (ပု) [ကုန္တ+ဏ?] (၁) အလံ၊တံခွန်။
(၂) ကြိုးကြာငှက်။ (၁) ကနကမယသသံ၊
ကောနိစ္ဆတ္တေဟိ မဏ္ဍိတံ။ အပါ၊၁။၂။ တတ္ထ
ဥဿာပိတကောနန္တေဟိ စ ဆတ္တေဟိ စ မဏ္ဍိတံ
သောဘိတံ ပါသာဒန္တိ သမ္ပန္နော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၆။ (၂) ကောနော ခေါ် မဟာရာဇ
ကေပါဒေန တိဋ္ဌတိ “မာ ပထဝီ ဩသီဒီ” တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။

ကောနိနိရိ (ထိ) [ကောနော + ကိနိရိ]
ကောနောမည်သောကိနိရိငှက်မ။ ကောနိနိ-
ရိယာ သဒ္ဓိံ၊ သံဝါသံ ကိရ ကပ္ပယိ။ သာရတ္ထ၊
၁။၁၃၅။

ကောနိပုတ္တ (ပု) [ကောနော + ပုတ္တ။ ကောနောယ
ပုတ္တော ကောနိပုတ္တော။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၁။သစ်၊၁။
၃၁၄။] ကောနောမည်သောကိနိရိငှက်မ၏
သား။ အဏ္ဏဇာပိ တွေ ကောနိပုတ္တာ ဒွေ
ဘာတိယတ္တေရာ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ (-သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၈။)

ကောနိပုတ္တတိဿတ္တေရ (ပု) [ကောနိပုတ္တ +
တိဿတ္တေရ] ကောနောမည်သောကိနိရိငှက်မ
၏သား တိဿမထေရ်၊ ကောနိပုတ္တတိဿ
ထေရ်။ ရညော ပန အဋ္ဌဝဿာဘိသေက-
ကာလေယေဝ ကောနိပုတ္တတိဿတ္တေရော
ဗျာဓိပဋိကမ္မတ္တံ ဘိက္ခဝာရဝတ္တေန အာ-
ဟိဏ္ဏန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ကောနိပုတ္တတိဿ-
တ္တေရောတိ တွေ ကောနိသကုဏိယော နာမ

ကိနိရဇာတိယော။ “တာသုကေဿာကုစ္ဆိယံ
သယိတော မနုဿဇာတိကော ရညော ပေါ-
သိတော ကောနိပုတ္တတိဿတ္တေရော နာမာ”-
တိ တိသုပိ ဂဏ္ဍိပဒေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။
၁၃၅။

ကောနိရ (ပု) [ကောနိ + ရ?] အလံ၊တံခွန်။
သောဝဏ္ဏံ ကောနိရံ ဂယ၊ တိဋ္ဌတေ ပုရတော
မမ။ အပါ၊၂။၁၅။

ကောနော (ထိ) [ကုန္တ+ဏ+အာ] ကောနိမည်
သော ကိနိရ။ ကောနိပုတ္တ-ကြည့်။

ကောနိနိ (ထိ) [ကောနိ + ဣနိ] ကြိုးကြာငှက်
မ။ စတ္တာရော ကိရ အဘာယိတဗ္ဗံ ဘာယန္တိ
ဂဏ္ဍုပ္ပါဒကော ကိကီ ကောနိနိ ပြာဟူဏော-
တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။

ကောနိမန္တာ (ထိ) [?] သားရေနယ်သမား၏
ဓား၊ သားရေလှီးဓား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောနိမန္တာသုနိဋ္ဌိတ (တိ) [ကောနိမန္တာ +
သုနိဋ္ဌိတ] သားရေနယ်သမား၏ဓားငယ်ဖြင့်
ကောင်းစွာ ပြီးစေအပ်သော၊ သားရေလှီး
ဓားဖြင့် ကောင်းစွာဖြတ်တောက်ထားသော
(သားရေက)။ ယထာပိ ပလသတံ စမ္ပ၊
ကောနိမန္တာသုနိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊၂။၂၁၇။ ကော-
နိမန္တာသုနိဋ္ဌိတန္တိ ကောနိမန္တာ ဝုစ္စတိ စမ္ပ-
ကာရသတ္တံ၊ တာယ ကန္တနုလိခိတာနံ ဝသေန
ကတတ္တာ သုဠ နိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၅။

ကောနိမာရာ (ထိ) [?] ကောနိမာရမြစ်။
ကောနိမာရာယ တိရေန၊ ဂိရိမာရဉ္စရံ ပတိ။
ဇာ၊၂။၃၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၈။

ကောနိ (ထိ) [ကုန္တ + အဏ် + ဤ။ထောမ။]
(၁) ကြိုးကြာငှက်မ။ (၂) ရေဏုပင်။ (၁)
ဂဏ္ဍုပ္ပါဒေါ ကိကီ စေဝ၊ ကောနိ ပြာဟူဏ-
ဓမ္မိကော။ တေ အဘယံ ဘာယန္တိ၊ သမ္ပုဋ္ဌာ
စတုရော ဇနာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။ (၂) ဒွိဇာ၊

ဟရေဏ၊ ကောန္တိ၊ ဘသ္မဂန္ဓနိပိ။ ဓာန်၊ ဇီ။
၅၉၀။

ကောပ(ပု) [ကုပ+ဏ။ ကုပ ကောပေါ၊ ကုပတိတိ
ကောပေါ၊ ကောပယတိ ဝါ စိတ္တန္တိ ကော-
ပေါ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၁၆၄။] (၁) အမျက်ထွက်ခြင်း
သဘော၊ စိတ်ဆိုးခြင်းသဘော (ဒေါသ)။
(၂) (စိတ်ကို) နောက်ကျ-ချောက်ချား-
စေတတ်သောသဘော၊ ဖျက်ဆီးတတ်သော
သဘော။ (ရာဂစသောတရား)။ (၃) ပျက်
စီးခြင်း။ (၄) ချောက်ချားခြင်း။ (၅) ပဋိသန္ဓ
ပဋိဝိရောဓော ကောပေါ ပကောပေါ သမ္ပ-
ကောပေါ ဒေါသော ပဒေါသော သမ္ပ-
ဒေါသော။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၁၆၊ ၂၂၉။ မဟာနိ။
၁၆၅။ (-ဒိ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဒီ၊ ၂။ ၇။ မ၊ ၁။ ၁၃၄။
အံ၊ ၁။ ၁၂။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၀၂။ အပ၊ ၁။ ၅၀။
စရိယာ။ ၄၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၆။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။) ကုပနဝသေန ကောပေါ။
အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၉။ ကော-
ပန္တိ ကုပိတဘာဝံ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၉၃။ (-
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၆၁။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆။) (၂) ယဿန္တရတော န သန္တိ
ကောပါ။ ဥဒါန။ ၁၀၀။ သုတ္တနိ။ ၂၀၀။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၁၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။ ယဿန္တရတော န သန္တိ
ကောပါတိ ယဿ အရိယပုဂ္ဂလဿ အန္တရ-
တော အဗ္ဘန္တရေ အတ္တနော စိတ္တေ စိတ္တ-
ကာလုဿိယကရဏတော စိတ္တပူကောပါ ရာ-
ဂါဒယော အာသာတဝတ္ထု အာဒိကာရဏဘေ-
ဒတော အနေကဘေဒါ ဒေါသကောပါ ဝေ
ကောပါ န သန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၆။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၁၉။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။) (၃)
တိဏ္ဏမ္ပိ ပိတ္တာဒိနံ ကောပေန သမုဋ္ဌိတာနိ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ (၄) ကောပါဒိကိရိယာယေဝ
ဟိ ရူပနကိရိယာ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၅။ ကောပ-
သဒ္ဓေါ စေတ္ထ ခေါဘပရိယာယော ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၀။

ကောပကရဏ (န) [ကောပ+ကရဏ] စိတ်ဆိုး
မှုကိုပြုခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း။ အထဝါ သစာဟံ
ပဋိကောပံ ကရေယံ။ တံ ကောပကရဏံ
တ္ထေ ပုဂ္ဂလေ ကုတော လဗ္ဘာ၊ တေန ကာရ-
ဏေန လဒ္ဓဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ အံ၊
၄။ ၂။ ၂၇၆။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၄။)

ကောပစိတ္တ (န) [ကောပ+စိတ္တ] ဒေါသနှင့်ယှဉ်
သောစိတ်၊ ဒေါသစိတ်။ အနုဗ္ဗသနက္ခဏေ
ပန ကောပစိတ္တမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တေနော
“ဒုက္ခဝေဒန”န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၂။

ကောပဇာတ (န) [ကောပ+ဇာတ] အမျက်
ဒေါသ။ ရဇန္တိ သတ္တာ တေနာတိ ရဂ်*၊ ရဂ်-
မေဝ ရဂ်ဇာတံ ယထာ ကောပမေဝ ကော-
ပဇာတံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉။

ကောပဌာနိယ (တိ) [ကောပ+ဌာနိယ] အ
မျက်ဒေါသ၏ တည်ရာဖြစ်သော။ လောကုတ္တ-
ရာ ဓမ္မော ဒေါသဌာနိယော ကောပဌာ-
နိယော ပဋိသဌာနိယောတိ၊ န ခဟဝံ
ဝတ္ထဗ္ဗေ။ အဘိ၊ က။ ၁၇၀။ (-၂၉၆။)

ကောပန (တိ) [ကုပ+ယု] (၁) ဖျက်ဆီးတတ်
သော။ (၂) အမျက် ထွက်လေ့ရှိသော၊
အမျက်ထွက် - စိတ်ဆိုး - တတ်သော၊ သူ။
(၁) တံတံ ဟိရိ* ကောပနတော ဟိရိ-
ကောပိနန္တိ ဝုစ္စတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၀။ (-
အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၈။) (၂) ကောဓနော ကောပနော
မဏ္ဍနော။ မောဂ်၊ ၅။ ၄၈။

ကောပနဝါဒေါ—(ဤပုဒ်စုသည် ပိဋကစာပေတွင်
အသုံးများသောပုဒ်စု ဖြစ်သည်။ ဘာသာပြန်
ကြရာ၌ “အဘယ်ဆိုဖွယ်ရာ ရှိအံ့နည်း”ဟု
တပုဒ်တည်းကဲ့သို့ ပြီးစလွယ် ပြန်ဆိုကြ၏။
အဖွင့်များကိုထောက်လျှင် ကော-တပုဒ်၊ ပန-
တပုဒ်၊ ဝါဒေါ-တပုဒ် ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှား
သည်။ ထို့ကြောင့် “ဝါဒေါ၊ ဆိုဖွယ်သည်။
ကော၊ အဘယ်မှာနည်း”ဟု ပြန်ဆိုရမည်။

ပန-ကား ပဒါလင်္ကာရမျသ ဖြစ်သည်။) ကော ပန ဝါဒေါ အဓိမတ္တာနံ။ သံ၊ ၂။ ၃၇၀။ (- ၅၆၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။) ကော ပန ဝါဒေါ အဓိမတ္တာနန္တိ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ ပနဿ ရဇနီယံ ဝတ္ထု စိတ္တံ ပရိယာဒိယတိတိ ဧတ္ထ ကာ ကထာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၀။ ကော ပန ဝါဒေါ အတိက္ကန္တေတိ အတိက္ကန္တေ ပန အဘိမနာပေ ဓမ္မဒေသနာနယေ ဝါဒေါယေဝ ကော၊ နတ္ထိ ဝါဒေါ၊ ဆိန္ဒာ ကထာတိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၂။ ကော ပန ဝါဒေါ ပတ္တတ္ထဝိကာဒိသုတိ မဟ- တိယာပိ... ပတ္တတ္ထဝိကာဒိသု ကိမေဝ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၁။

ကောပနသညာ (ထိ) [ကောပန+သညာ] ဖျက် ဆီး၏ဟူသော အမှတ်သညာ။ ဘူတဂါမော သဇီဝေါတိ၊ အဝိပလ္လတ္တဒိဋ္ဌိနော။ တဿ ကောပနသညာယ၊ ပသာဒေါ ဗုဒ္ဓသာဝကေ။ ဝဇီရ၊ ၅၆၄။

ကောပနိဗ္ဗာပန (န) [ကောပ+နိဗ္ဗာပန] အမျက် ဒေါသကို ငြိမ်းစေခြင်း၊ အမျက် ဖြေခြင်း။ သက္ကာ န ခေါ ဘန္တေ သစ္စကထနမတ္တေန၊ ကောပနိဗ္ဗာပနမတ္တေန၊ အတိပရိတ္တကေန တိမ္မရသကာဒိဒါနမတ္တေန ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ လဒ္ဓုန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။

ကောပနီယ (တိ) [ကုပ+အနီယ] အမျက်ထွက် ဖွယ်-စိတ်ဆိုးဖွယ်-ဖြစ်သော။ ကောပနီ- ယေန ကုပ္ပတိ။ မဟာနိ၊ ၁၀၆။ စူဠနိ၊ ၆၅။ ကောပနီယေ န ကုပ္ပတိတိ ကောဓနီယသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ န စလတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၄။

ကောပနေယျ (တိ) [ကောပန+ဏေယျ] အ မျက်ထွက်ဖွယ် - စိတ်ဆိုးဖွယ် - ဖြစ်သော။ ကောပနေယျေ န ကုပ္ပတိ။ ဥဒါန၊ ၁၂၅။ နေတ္ထိ။ ၁၂၉။ ပေဋကော၊ ၁၀၅၊ ၂၉၀။ (- ဇာ၊ ၁။ ၂၀၃။) ကောပနေယျေတိ ပဋိသ- ဌာနီယေ သဗ္ဗသ္မိမ္မိ အာသာတဝတ္ထုသ္မိံ န ကုပ္ပတိ န ဒုဿတိ န ဝိကာရံ အာပဇ္ဇတိ။

ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၄။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၅၃။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၀၅။)

ကောပန္တရ (တိ) [ကောပ+အန္တရ] အတွင်း၌ အမျက်ဒေါသရှိသော၊ စိတ်၌ အမျက်ဒေါသ ရှိသော၊ အမျက်ဒေါသ စိတ်၌ရှိသော။ သူ။ ကောပန္တရော ဒေါသဂရ၊ သဝေရံ ပဋိမုဉ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၃။ ကောပန္တရေတိ အပ္ပန္တရေ ဥပ္ပန္တ- ကောပေါ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။ ကောပေါ အန္တရေ စိတ္တေ တေဿာတိ ကောပန္တရော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။

ကောပပရိစ္စာဂ (ပ) [ကောပ+ပရိစ္စာဂ] အမျက် ဒေါသကို ပယ်စွန့်ခြင်း။ ဒုတိယေန ပရဒုက္ခ- ဒဿနတော ပရေသု ကောပပရိစ္စာဂံ။ ဝဇီရ၊ ၅၀။

ကောပယတိ (ကြိ) [ကုပ+ဏယ+တိ] ပြောဆို ၏။ ဂုပ ကုပ ဇုပ ဘာသာယံ။ ဂေါပတိ ဂေါပယတိ ကောပေတိ ကောပယတိ။ နိတိ၊ ၈။ ၃၂၇။

ကောပယေ (ကြိ) [ကုပ+ဏယ+ယေ] အမျက် ထွက်ရာ၏၊ စိတ်ဆိုးရာ၏။ တံ ကေပုတ္တံ ဃာတိမ္မိ၊ ကထံ စိတ္တံ န ကောပယေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၀၇။

ကောပါနနယဝဇ္ဇိတ (တိ) [ကောပါနနယ + ဝဇ္ဇိတ] မုန်းခြင်း ချစ်ခြင်းကို ကြဉ်သောသူ။ ဥပေက္ခတိ ဥဘောပေတေ၊ ကောပါနနယ- ဝဇ္ဇိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။ ကောပါနနယဝဇ္ဇိ- တာတိ ပဋိသန္ဓေရောဓဝဇ္ဇိတာ။ “ဒယာ ကောပဝိဝဇ္ဇိတာ”တိပိ ပါဠော၊ သောယေ- ဝတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၃၈။

ကောပိကာ (ထိ) [ကုပ+ဏျ+အာ] ဖျက်ဆီး တတ်သော (မာယာ)။ ဝိကောပနာတိ နာသ- နတ္တေန စ ဂရဟတ္တေန စ ဗြဟ္မစရိယဿ ကောပိကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၈၉။

ကောပိတ^၁ (တိ) [ကုပ+တ] အမျက်ထွက်အပ်
 သော။ ဗဟူသု ဇာတိသု န မေ'သိ ကောပိ-
 တော။ ထေရ။၃၅၉။ ဗဟူသု ဇာတိသု
 နမေ'သိ ကောပိတောတိ အနေကာသု
 ဇာတိသု ပန မယာ န ကောပိတော အသိ။
 မယာ နေဝ ပရိဘဝိတော။ ထေရ။၁၂။၄၇၄။

ကောပိတ^၂ (တိ) [ကုပ+ဏေ+တ] အမျက်
 ထွက်စေအပ် - စိတ်ဆိုးစေအပ် - ဖျက်ဆီး
 အပ်-သော။ တဒါ တေ ပရေသံ ဝစနေဟိ
 သုဠု ကောပိတမ္ပိ ဟဒယံ ကောဓဝသေန
 မာ မဉ္ဇူ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၁၂၅။

ကောပိတပုဗ္ဗ (တိ) [ကောပိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌
 ပျက်စီး စေအပ်သော၊ ဖျက်ဆီး အပ်ဘူး
 သော။ ကေမ္ပိ ကမ္ပံ န ကောပိတပုဗ္ဗန္တိ
 အာဟ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၅၇။

ကောပိ(ပိ)န (န) [ကုပ+တ။ နိရုတ္တိ။၅၀။
 ကူပ+ဣန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠ၊၅၇။] (က)(အရှက်
 အကြောက်ကို) ဖျက်ဆီးတတ်သော အင်္ဂါ
 ဇာတ်။ (ခ) ကျဉ်းမြောင်းရာအရပ်၊ ဝစ္စမင်္ဂ
 ပဿာဝမင်္ဂ။ (ဂ) လျှိုဝှက်မှု။ (တိ) (သ)
 ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (ထောမဉ္ဇိ (န) (၁) မ
 ကောင်းမှု။ (၂) ခါး၌ဝတ်သော အဝတ်ပိုင်း။
 (တိ) (၃) မကောင်းမှုရှိသူဟု ၃-နက်လာ၏။
 အမရကောသဉ္ဇိ(၁) မပြုသင့်သောအမှု။ (၂)
 အင်္ဂါဇာတ်ဟု ၂-နက်လာ၏။ မဟေရုရ-
 ဇိကာ၌ ယောကျ်ားကိုယ်အနက်လည်း လာ-
 သေး၏။) (က) သေယျထာပိ ဘာရဒွါဇ
 မာတုဂါမော ဆဝဿ မာသကရူပဿ ကာရ-
 ဏာ ကောပိနံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊၄။၂၄၇။
 (-မ၊ဠ၊၃။၁၇၀။) (ခ) အောက်ပုဒ် (က)
 ကြည့်။ (ဂ) အောက်ပုဒ် (ခ) ကြည့်။ (တိ)
 (သ) ကောပိနမေတံ ဣတ္ထိနံ၊ မာ မံ ဘူတ-
 ပိတာ'ဒ္ဓဿ။ ပေတ။ ၁၄၃။ တတ္ထ ကော-
 ပိနမေတံ ဣတ္ထိနန္တိ တေ နဂ္ဂဒုဗ္ဗဏ္ဏတာဒိကံ

ပဋိစ္စာဒေတဗ္ဗတာယ ဣတ္ထိနံ ကောပိနံ ရုန-
 နိယံ။ ပေတ၊ဠ၊၆၂။

ကောပိနနိဒ္ဓသနိ (ထိ) [ကောပိန+နိဒ္ဓသနိ] (က)
 ဝစ္စမင်္ဂ ပဿာဝမင်္ဂကို ဖော်ပြတတ်သော
 အရက်။ (ခ) လျှိုဝှက်မှုကို ဖော်ပြတတ်သော
 အရက်။ (ထန်းရေမှူး ကျွဲခိုးပေါ်ဟု ဆိုလို
 သည်။) အကိတ္တိသဉ္ဇနနံ၊ ကောပိနနိဒ္ဓသနိ၊
 ပညာယ ဒုဗ္ဗလိကရဏိတောဝ ဆဉ္ဇံ ပဒံ ဘဝ-
 တိ။ ဒီ၊၃။၁၄၇။ အဘိ၊ဠ၊၁။၄၁။ (က)
 ကောပိနနိဒ္ဓသနိတိ ဂုယုဠာနုဉ္စိ ဝိဝရိယမာနံ
 ဟိရိ* ကောပေတိ ဝိနာသေတိ၊ တသ္မာ
 ကောပိနန္တိ ဝုစ္စတိ၊ သုရာမဒမတ္တာ စ တံ တံ
 အင်္ဂံ* ဝိဝရိတာ ဝိစရန္တိ၊ တေန နေသံ သာ
 သုရာ ကောပိနဿ နိဒ္ဓသနတော ကောပိနနိဒ္ဓ-
 သနိတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၂၇။ (ခ) ကောပိနံ
 ဝါ ပါကဋ္ဌဘာဝေန အကတ္တဗ္ဗရဟဿကမ္ပံ။
 သုရာမဒမတ္တာ စ ပုဗ္ဗေ အတ္တနာ ကတံ တာ-
 ဒိသံ ကမ္ပံ အမတ္တကာလေ ဆာဒေန္တော ဝိစ-
 ရိတာ မတ္တကာလေ ပစ္စတ္တိကာနမ္ပိ ဝိဝရန္တိ
 ပါကဋ္ဌံ ကရေန္တိ၊ တေန တေသံ သာ သုရာ
 တဿ ကောပိနဿ နိဒ္ဓသနတော “ကောပိန-
 နိဒ္ဓသနိ”တိ ဝုစ္စတိတိ ဝေမေတ္ထ အတ္တော
 ဒဠဗ္ဗော။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၃၁။

ကောပိနပဋိစ္စာဒက (တိ) [ကောပိန+ပဋိစ္စာ-
 ဒက] ဝစ္စမင်္ဂ ပဿာဝမင်္ဂကို ဖုံးလွှမ်းတတ်
 သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောပိနပဋိစ္စာဒကပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [ကောပိန-
 ပဋိစ္စာဒက+ပရိဗ္ဗာဇက] ဝစ္စမင်္ဂပဿာဝမင်္ဂ
 ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ပရိဗ္ဗိဇ်။ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာ-
 ဇကောတိ ကမ္မလာဒိနာ ကောပိနပဋိစ္စာဒက-
 ပရိဗ္ဗာဇကော။ သံ၊ဠ၊၂။၃၆၀။

ကောပိနရူပ (တိ) [ကောပိန+ရူပ+အ။ ရူပ
 ရူပကြိယာယံ၊ ရူပကြိယာ နာမ ပကာသန-
 ကြိယာ။ နိတိ၊ဇာ။၃၂၃။] အင်္ဂါဇာတ်ကို
 ဖော်ပြတတ်သော၊ အရှက်မရှိသော၊သူ။ သာ-

ဟံ န သက္ကောမိ သုဓမ္မိ ယာစိတုံ၊ ကောပိန-
ရူပါ ဝိယ ယာစနိတ္ထိယာ။ ဇာ၊၂။၁၀၈။
ကောပိနရူပါ ဝိယ ယာစနိတ္ထိယာ၊ ယသ္မာ
ဣတ္ထိယာ ယာစနာ နာမ ကောပိနရူပါ ဝိယ
ရဟဿင်္ဂဝိဝရဏသဒိသာ ဟောတိ၊ နိလ္လဇ္ဇာ
ဝိယ ဟောတိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၁။

ကောပုပ္ဖတ္ထိ (ထိ) [ကောပ+ဥပ္ဖတ္ထိ] အမျက်
ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်ဆိုးခြင်း။ သဟ ကော-
ပေ သမုပ္ပန္နေတိ ကောပုပ္ဖတ္ထိယာ သဟ၊
တဿ ဥပ္ဖတ္ထိ သမနန္တရမေဝတိ အတ္ထော။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

ကောပေတဗ္ဗ (တိ) [ကုပ+ဏေ+တဗ္ဗ] ဖျက်ဆီး
အပ်သော။ ဧဝံ သတိ ပထဝိယာ အဂ္ဂိမ္မိ
ကတေ ဒုရတောပိ ဘူမိ ဥဏှာ ဟောတိ၊
တတ္ထကံ ကောပေတဗ္ဗ သိယာ၊ န စ ကပ္ပတိ။
ဝဇီရ။၂၉၆။

ကောပေတိ (ကြိ) [ကုပ+ဏေ+တိ] အမျက်
ထွက်၏။ သော မံ “ဧဝံ ရသော အယံ ကံ”
အမှောက် ကမ္မံ ကရိယတိ”တိ ကောပေယျ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။

ကောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ကုပ+ဏေ+တိ] (၁)
ပျက်စီးစေ၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ (၂) အမျက်ထွက်
စေ၏၊ စိတ်ဆိုးစေ၏။ (၃) ဘဂဝါ နေဝ
ကမ္မံ ကောပေတိ န သမ္မာဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၈။ ကင်္ခါ၊၉။၁။ ဝိမတိ၊
၂။၁၆၀၊၁၆၃။ ကင်္ခါ၊၉။၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၉။) ကောပေန္တိ—သံ၊၂။၄၉၃။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ ဝဇီရ။
၄၅၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၄။
ကောပေမိ—အပါ၊၁။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၉။ ကောပေယျ—ဝဇီရ။၅၆၄။ ကော-
ပေယျ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ကောပေယျာမိ—
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၈။ ကောပေယျာမ—ဝိ၊၂။၂၉၇။

ကောပေသတိ—ဝိမတိ၊၂။၁၅၂။ (၂) ကော
တံ အမ္မ ကောပေသိ။ ဇာ၊၂။၂၇။ တတ္ထ
ကောပေသိတိ အမ္မ ကော နာမ တံ
ကောပေသိ၊ ကော တေ အပ္ပိယံ အကာသိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၄။

ကောပေတုံ (ဗျ) [ကုပ+ဏေ+တုံ] ပျက်စီးစေ
ခြင်းငှါ၊ ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ။ န တာ သက္ကောန္တိ
ကောပေတုံ၊ ဇာတိပူဇာယိဒံ ဖလံ။ အပါ၊၁။
၁၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၂။) ကောပေတုံ ဘဠိတုံ
သက္ကုဏေယျတာယ ကုပ္ပေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၀။

ကောပေတုကာမ (တိ) [ကောပေတုံ+ကမု+
ဏ] ပျက်စီးစေလိုသော၊ ဖျက်ဆီးလိုသော၊
သူ။ န ကမ္မံ ကောပေတုကာမော ပုန ပစ္စာ-
ဂမိဿာမိ။ ဝိ၊၂။၂၀၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။
ကင်္ခါ၊၂၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၉၅။)

ကောပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ကုပ+ဏေ+တွာ]
(၁) အမျက်ထွက်စေ၍၊ စွန့်၍။ (၂) ပျက်
စီးစေ၍၊ ဖျက်ဆီး၍။ (၃) အာရာဓိကာ စ
ဟောန္တိ သင်္ဂါဟိကာ လဇ္ဇိနိယော။ တာ
ကောပေတွာ အညတ္ထ န ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈၁။ တာ ကောပေတွာတိ
ပရိစ္စဇိတွာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၁၁၄။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၅။ (၂) ကောစိ
မယှံ စိတ္တံ ကောပေတွာ ကထေတုံ န သက္ခိဿ-
တိတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၇၅။)

ကောပေန္တ (တိ) [ကုပ+ဏေ+အန္တ] ပျက်စီး
စေသော၊ ဖျက်ဆီးသော၊သူ။တံတံ ဣရိယာ-
ပထံ ကောပေန္တေန အတိရိတ္တံ ကာရေတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။

ကောပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ကုပ+ဏေ+အန္တိ]
(၁) ပျက်စီးစေကုန်၏၊ ဖျက်ဆီးကုန်၏။

ကောမာရပတိ (ပု) [ကောမာရ+ပတိ] သူငယ်
ဘဝကလင်၊ ငယ်လင်။ ယမာဟ “ကောမာရ-
ပတိ မမ”န္တိ၊ ဝဉ္စိတ္ထိယော နတ္ထိ ဣတ္ထိသု
သစ္စံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၀။ တတ္ထ ယမာဟ ကော-
မာရပတိ မမန္တိ ယံ သော “အယံ မေ ကော-
မာရပတိ ကုလဒတ္တိကော သာမိကော”တိ
အာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။

ကောမာရပုတ္တ (ပု) [ကောမာရ+ပုတ္တ] ကော-
မာရပုတ္တမည်သူ။ (လူ့ ဘဝက ကောမာရပုတ္တ
ဟူသော အမည်သည် ရသေ့ဘဝတိုင်အောင်
တွင်သည်။) သုတာ ဟိ မယံ ပရမာ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ကောမာရပုတ္တဿ ဗဟုဿတဿ။ ဇာ၊ ၁။
၉၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၅။ (- ၄၀၄။)

ကောမာရဗြဟ္မစရိယ (န) [ကောမာရ+ဗြဟ္မ-
စရိယ] သူငယ်အရွယ်မှစ၍ ကျင့်အပ်သော
မြတ်သောအကျင့်။ သော အဋ္ဌစတ္တာလိသ-
ဝဿာနိ ကောမာရဗြဟ္မစရိယံ စရတိ မန္တေ
အဓိယမာနော။ အံ၊ ၂။ ၁၉၈။ (- သုတ္တနိ။
၃၂၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၆၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။) ကုမာရ-
ဘာဝတော ပဘုတိ စရဏေန ကောမာရ-
ဗြဟ္မစရိယံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။

ကောမာရဗြဟ္မစာရီ (တိ) [ကောမာရ+ဗြဟ္မ-
စာရီ] သူငယ်အရွယ်မှစ၍ ကျင့်အပ်သော
မြတ်သောအကျင့် (ကောမာရဗြဟ္မစရိယ)ကို
ကျင့်လေ့ရှိသောသူ။ ဣမသ္မိံ ဇာတကေ
ဗောဓိသတ္တော ကောမာရဗြဟ္မစာရီ အဟော-
သိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၈၆။

ကောမာရဘစ္စ (တိ) [ကုမာရဘတ+ဏျ] (၁)
မင်းသားသည် - မွေးမြူအပ်-မွေးစားအပ်-
သော၊ မင်းသားသည် မွေးမြူစေအပ်သော၊
သူ။ (၂) သူငယ်ကိုဆေးကုခြင်း။ (၁) ဧဝံ
မေ သုတံ၊ ကေ သမယံ ဘဂဝါ ရုဇဂဟေ
ဝိဟရတိ ဇီဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အဗ္ဗ-
ဝနေ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄။ မ၊ ၂။ ၃၁။ (- ဝိ၊ ၂။ ၁၀၁။
၁၀၂။ ၁၀၃။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ အံ၊

၂။ ၃၉၂။ အံ၊ ၃။ ၅၇။) ကုမာရေန ဘတောတိ
ကောမာရဘစ္စော.... ကုမာရေန ပေါသာပိ-
တောတိ ကောမာရဘစ္စော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၂။
မ၊ ၁။ ၃၂။ (- အံ၊ ၁။ ၃၀၇။) ကုမာရေန
ဘတောတိ ကုမာရဘတော၊ သော ဧဝံ
ကောမာရဘစ္စော ယထာ ဘိသဂ္ဂမေဝ ဘေ-
သန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၉။ (- သီ၊ ၁။ ၂။ ၅။
မ၊ ၁။ ၃၂။) (၂) သလ္လကတ္တိယံ ကာယတိ-
ကိစ္ဆံ ဘူတိယံ ကောမာရဘစ္စံ။ မဟာနိ။ ၂၉၈။
(- ဒီ၊ ၁။ ၉၂။) ကောမာရဘစ္စန္တိ ကော-
မာရကဝေဇ္ဇကမ္ပံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၆၇။

ကောမာရဘတ္တု (ပု) [ကောမာရ+ဘတ္တု]
သူငယ်ဘဝကလင်၊ ငယ်လင်။ ဥဋ္ဌာဟကံ
စေပိ အလီနဝုတ္တိံ၊ ကောမာရဘတ္တာရံ ပိယံ
မနာပံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၈၄။

ကောမာရသာမိက (ပု) [ကောမာရ+သာမိက]
ငယ်လင်။ ကောမာရသာမိကော မေ အယျ။
ဇာ၊ ၁။ ၄၂၁။

ကောမာရိက (တိ) [ကုမာရ+ဏိက] သူငယ်၌
ဖြစ်သော(အနာ)။ ကောမာရိကဝေဇ္ဇ-ကြည့်။

ကောမာရိ(က)ဗြဟ္မစရိယ (န) [ကောမာရိ+
ဗြဟ္မစရိယ] သူငယ်မအရွယ်မှစ၍ ကျင့်အပ်
သော မြတ်သောအကျင့်။ ကောမာရိဗြဟ္မ-
စရိယံ၊ ရုဇကညာ သုခေဓိတာ။ အပ၊ ၂။
၂၂၄၊ ၂၃၃။ ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ ဒသ-
သီလာနိ သမာဒိယ ကောမာရိကဗြဟ္မစရိယံ
စရန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၈၃။

ကောမာရိကဝေဇ္ဇ (ပု) [ကောမာရိက + ဝေဇ္ဇ]
သူငယ်နာကု ဆေးသမား။ ဒါရကော ဂဗ္ဘ-
တော ပဋ္ဌာယ ပရိဟာရံ လဘတိ၊ ကောမာ-
ရိကဝေဇ္ဇော သန္တိဟိတာဝ ဟောန္တိ။ မ၊ ၁။ ၄။
၁၇၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။

ကောမာရိကာ (ထိ) [ကုမာရ+ဏိက+အာ]
(၁) ပျိုမျစ် - နုနယ် - ငယ်ရွယ် - သောသတို့

သမီး၊ မိန်းမပျိုငယ်။ (၂) ငယ်စဉ်အခါ
လက်ထပ်သော မယား၊ အပျိုစင်မယား။
(၁) ရက္ခန္တိ မံ တမ္ပိ သမယေ ခုဇ္ဇာပိ
ဝါမနကာပိ ဝေလာသိကာပိ ကောမာရိကာ-
ပိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆။ ကောမာရိကာတိ တရုဏ-
ဒါရိကာ။ ဒီ၊ ၅။ ၂၉၉။ (၂) ကောမာ-
ရိကာတေ ဟေဿာမိ၊ မဉ္ဇုကာပိယဘာဏိနီ။
ဇာ၊ ၁။ ၁၄၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၅။
၁၆၇။) တတ္ထ ကောမာရိကာတိ အဟံ ဧတ္ထ-
ကံ ကာလံ အညံ ပုရိသံ န ဇာနာမိ၊ တဝ
ကောမာရိကာ ဘရိယာ ဘဝိဿာမိတိ ဝဒတိ။
ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၂၇၀။

ကောမာရီ (ထိ) [ကုမာရ+ဏ+ဤ] ငယ်စဉ်
အခါလက်ထပ်သောမယား၊ အပျိုစင်မယား။
ကောမာရီ သေဋ္ဌာဘရိယာနံ၊ ယော စ
ပုတ္တာန ပုဗ္ဗဇော။ သံ၊ ၁။ ၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၇၉။
ဇာ၊ ၂။ ၃၆၄။ စရိယာ၊ ၅။ ၉၇။ ဇာ၊ ၅။
၈၄။) ကောမာရိတိ ကုမာရိကာလေ ဂဟိ-
တာ။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၃၂။ တတ္ထ ကောမာရီ
ယဿာဟံ ဘရိယာတိ အဟံ ယဿ တဝ
ဒဟရိကာ ဘရိယာ။ ဇာ၊ ၅။ ၇။ ၃၇၇။

ကောမုဒ (ပု) [ကုမုဒ+ဏ] (၁) ကုမုဒြာ
ကြာ။ (၂) ကုမုဒြာကြာအပေါင်း။ (၁) (၂)
ကောမုဒိ(တိ)(၂)ကြည့်။

ကောမုဒိက (တိ) [ကုမုဒ+ဏိက] ကုမုဒြာကြာ
ပွင့်ဆဲဖြစ်သော(တန်ဆောင်မုန်းလ)။ ယထာ
ကောမုဒိကေ မာသေ၊ ဗဟူ ပုပ္ဖန္တိ ပါဒပါ။
အပါ၊ ၂။ ၆၆။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၃၅၉။

ကောမုဒိ (ထိ) [ကုမုဒ+ဏ+ဤ] (၁) လရောင်။
(တိ)(၂) ကုမုဒြာကြာရှိသော၊ ကုမုဒြာကြာ
ပွင့်တုန်းပွင့်ဆဲဖြစ်သော။ (တန်ဆောင်မုန်း
လ)။ (၁) ကောမုဒိ စန္ဒိကာ ဇုဏှာ။ ကုမု-
ဒဿာ၊ ယံ ဝိကာသော ကောမုဒိ။ ဓာန်။ ဓာန်၊
ဋီ၊ ၅၄။ (တိ)(၂) တဒဟုပေါသထေ ပန္နရသေ

ကောမုဒိယာ စာတုမာသိနိယာ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄။
မ၊ ၃။ ၁၂၃။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၇။)
ကောမုဒိယာတိ ကုမုဒဝတိယာ။ တဒါ ကိရ
ကုမုဒါနိ သုပ္ပုတိတာနိ ဟောန္တိ၊ တာနိ ဧတ္ထ
သန္တိတိ ကောမုဒိ။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၂၈။ (-မ၊
၅။ ၄။ ၉၇။ ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၁၁၇။) ကောမုဒိယာ
စာတုမာသိနိယာတိ ပစ္စိမကတ္တိကပုဏ္ဏမာယံ။
သာ ဟိ ကုမုဒါနိ အတ္ထိတာယ ကောမုဒိ...
တဒါ ဟိ ကုမုဒါနိ သုပ္ပုတိတာနိ ဟောန္တိ၊
တသ္မာ ကုမုဒါနိ သမူဟော၊ ကုမုဒါနိ ဝေ
ဝါကောမုဒါ၊ တေ ဧတ္ထ အတ္ထိတိ “ကော-
မုဒိ”တိ ဝုစ္စတိ၊ ကုမုဒဝတိတိ ဝုတ္တံ ဟေတိ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၆။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၉။ မ၊ ၃။
၃။ ၃၁၁။)

ကောရ (ပု) [ကုရ + အာ။ (P.S.E.D)]
အတွင်းသို့ ကောက်သောခြေ၊ ခွင်သောခြေ။
ကောရက္ခတ္တိယ-ကြည့်။

ကောရက (ပု၊ န) [ကုရ+ဏှ။ ကုရ သဒ္ဓေါဏှ။
ကုရ+အက။ ဓာန်၊ ၃။ ၅၄၄။ ကုရတိတိ ကော-
ရကော၊ ကလိကာ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၈။] ငုံရင့်၊
ပွင့်ခါနီး အငုံ။ ကလိကာ ကောရကော-
နိတ္ထိ။ ဓာန်၊ ၅၄၄။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

ကောရကဇာတ (တိ) [ကောရက+ဇာတ]
ဖြစ်သော ငုံရင့်ရှိသော၊ ပွင့်ခါနီးအငုံရှိသော။
န စိရဿေဝ ဒါနိ ကောရကဇာတော
ဘဝိဿတိတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၈၇။ (-ဒီ၊ ၅။
၂၄၂။) ကောရကဇာတောတိ အဝိကသိ-
တေဟိ မဟာကုဏ္ဍိဟိ သမ္ပန္နမုခေဟိ ပုပ္ဖေဟိ
သမန္နာဂတော။ အံ၊ ၅။ ၃။ ၁၈၄။ ကောရက-
ဇာတောတိ သဉ္ဇာတသုစိဘေဒေါ သမ္ပတိ-
ဝိကသမာနာဝတ္ထော။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ၃။
၂။ ၂၁၉။

ကောရကလမ္မ (ပု) [ကောရက+လမ္မ?] ကော-
ရကလမ္မမည်သူ။ ကပိလဗြာဟ္မဏဿ ပန
ကနိဋ္ဌော ကောရကလမ္မော နာမ ရညာ

သဒ္ဓိံ ကောစရိယကုလေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပေါ
ဗာလသဟာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။

ကောရကိတ (တိ) [ကောရက+ဣတ] ငုံရင်ရှိ
သော၊ ပွင့်ခါနီးအငုံရှိသော။ တဒါ အဗ္ဗ-
ရက္ခာ နစိရေနော ကောရကိတာ ပလ္လဝိတာ
ကုဉ္ဇ၊မလကဇာတာ ဟုတွာ ပုပ္ဖံ သု။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၂၆၈။

ကောရက္ခတ္တိယ (ပု) [ကောရ+ခတ္တိယ] အတွင်း
သို့ ကောက်သောခြေရှိသော-ခြေခွင်သော
-ခတ္တိယ၊ ကောရခတ္တိယမည်သူ။ တေန
ခေါ ပန သမယေန အလော ကော-
ရက္ခတ္တိယော ကုက္ကုရဝတိကော စတုက္ကန္တိ-
ကော။ ဒီ၊၃။၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။) ကောရက္ခတ္တိယောတိ
အန္တော ဝက်ပါဒေါ ခတ္တိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

ကောရဇ (ပု) [ကု+ရဇ] (၁) စက်ဆုပ်အပ်
သော-မြူ-အညစ်အကြေး။ (၂) မကောင်း
သော အလိုဆိုး။ ကောရဇိကကောရဇိက-
ကြည့်။

ကောရဇိက (တိ) [ကောရဇ+ဣက] ယုတ်မာ
သော အလိုဆိုးရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ကောရဇိကကောရဇိက (တိ) [ကောရဇိက+
ကောရဇိက] အလွန်ယုတ်မာသော အလို
ဆိုးရှိသော၊သူ။ အထ ဝါ ကောရဇိက-
ကောရဇိကော ဘာကုဋိကဘာကုဋိကော
ကုဟကကုဟကော။ မဟာနိ။၁၇၄၊၃၆၉။
စူဠနိ။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၅။ ကုစ္ဆိတရဇဘူတာယ ပါပိစ္ဆတာယ
နိရတ္ထကကာယဝစိဝိပ္ပန္နနိဂ္ဂဟဏံ ကောရဇံ၊
တံ တေဿ အတ္တိတိ ကောရဇိကော၊
အတိဝိယ ကောရဇိကော ကောရဇိက-
ကောရဇိကော။ အတိပရိသင်္ကိတောတိ ကေ-

စိ။ မူလဒီ၊၂။၂၁၉။ ကုစ္ဆိတရဇဘူတာယ ပါ-
ပိစ္ဆတာယ နိရတ္ထကံ ကာယဝစိဝိပ္ပန္နနိဂ္ဂဟဏံ
ကောရဇံ၊ တံ တေဿ အတ္တိတိ ကောရဇိ-
ကော၊ ကောဟညေန သံယတကာယော၊
အတိဝိယ၊အဘိဏ္ဍံ ဝါကောရဇိကော ကော-
ရဇိကကောရဇိကော။ အတိပရိသင်္ကိတောတိ
ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

ကောရဏ္ဏ (ပု) [ကုရဏ္ဏ+ဏ။ ကုရဏ္ဏ၊ကုရဏ္ဏက
တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] လိပ်ဆူးရွှေပင်။ကောရဏ္ဏံ
ပုပ္ဖိတံ ဒိသ္မာ၊ ပါဒပံ ရေဏီရဟံ။ အပါ၊၁။
၃၂၆။ အပါ၊၂။၇၊၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

ကောရဏ္ဏက (ပု) [ကောရဏ္ဏ+က] လိပ်ဆူးရွှေ
ပင်။ ကောရဏ္ဏကာ အနောဇာ စ၊ ပုပ္ဖိတာ
နာဂမလ္လိကာ။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ (-၁၁၅။)

ကောရဏ္ဏကဂါမ (ပု) [ကောရဏ္ဏက + ဂါမ]
ကောရဏ္ဏကရွာ။ ထေရောပိ ဝိဟာရံ အာ-
ဂန္ဓာ ဒုတိယဒိဝသေ ကောရဏ္ဏကဂါမံ ပါဝိသိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၉။

ကောရဏ္ဏကဆဝိ (တိ) [ကောရဏ္ဏက+ဆဝိ]
လိပ်ဆူးရွှေပန်းနှင့်တူသောအရေရှိသော၊သူ။
ကောရဏ္ဏကဆဝိ ဟောမိ၊ သုပ္ပဘာသော
ဘဝါမဟံ။ အပါ၊၂။၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

ကောရဏ္ဏကပုပ္ဖ (န) [ကောရဏ္ဏက + ပုပ္ဖ]
လိပ်ဆူး ရွှေပန်း။ ပီတိသောမနဿဇာတော
ကောရဏ္ဏကပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ ပူဇံ ကတွာ
စိတ္တံ ပဿာဒေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။

ကောရဏ္ဏကဝိဟာရ(ပု)[ကောရဏ္ဏက+ဝိဟာရ]
ကောရဏ္ဏကကျောင်း။ တံ ဝိဟာရန္တိ တံ
ကောရဏ္ဏကဝိဟာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ကောရဏ္ဏကဝိဟာရဝါသိတ္ထေရ (ပု)[ကောရဏ္ဏ-
ကဝိဟာရဝါသိ + ထေရ] ကောရဏ္ဏက
ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးလေ့ရှိသော ထေရ်။

ကောရဏ္ဍကဝိဟာရဝါသိတ္ထေရဿ ဘာဂိနော-
ယျဒဟရဘိက္ခုနော ဝိယ။ ဝံသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၉။

ကောရဏ္ဍကုသုမ (န) [ကောရဏ္ဍ + ကုသုမ]
လိပ်ဆူးရွှေပန်း။ ကောရဏ္ဍသမသာဒိသ-
ကြည့်။

ကောရဏ္ဍပုပ္ဖ (န) [ကောရဏ္ဍ + ပုပ္ဖ] လိပ်ဆူး
ရွှေပန်း။ ကောရဏ္ဍပုပ္ဖဟိ ပူဇ် အကာသိ။
ထေရ၊ ၁။ ၁၄၅။ (- ၃၄၁။)

ကောရဏ္ဍပုပ္ဖိယ (ပု) [ကောရဏ္ဍပုပ္ဖ + ဣယ]
လိပ်ဆူးရွှေပန်းလှူဒါန်းဘူးသူ၊ ကောရဏ္ဍ-
ပုပ္ဖိယထေရ်။ (ဝိပဿိမြတ်စွာဘုရား၏ ခြေ
တော်ရာကို အမြစ်နှင့်တကွသော လိပ်ဆူးရွှေ
ပန်းဖြင့် ပူဇော်ဘူးသော ကောရဏ္ဍပုပ္ဖိယ
ထေရ်။ တိဿမြတ်စွာဘုရား၏ ခြေတော်ရာကို
အခိုင်နှင့် တကွသော လိပ်ဆူးရွှေပန်းဖြင့်
ပူဇော်ဘူးသော ကောရဏ္ဍပုပ္ဖိယထေရ်ဟု ၂-
ပါးရှိ၏။) အာယသ္မာ ကောရဏ္ဍပုပ္ဖိယော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာ-
တိ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃။ အပါ၊ ၂။ ၇။

ကောရဏ္ဍဝဏ္ဏက (တိ) [ကောရဏ္ဍ + ဝဏ္ဏ + က]
လိပ်ဆူးရွှေပန်းအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိ
သောသူ။ ကောရဏ္ဍဝဏ္ဏကောယေဝ၊ သုပ္ပ-
ဘာသော ဘဝါမဟံ။ အပါ၊ ၂။ ၇။

ကောရဏ္ဍသမ (တိ) [ကောရဏ္ဍ + သမ] လိပ်
ဆူးရွှေပန်းနှင့် တူသောသူ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ကောရဏ္ဍသမသာဒိသ (တိ) [ကောရဏ္ဍသမ +
သာဒိသ] လိပ်ဆူးရွှေပန်းနှင့်တူသော အဆင်း
ရှိသောသူ။ သာရိပုတ္တော မဟာပညော၊
ကောရဏ္ဍသမသာဒိသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၄။
တတ္ထ ကောရဏ္ဍသမသာဒိသောတိ ကော-
ရဏ္ဍကုသုမသာဒိသဝဏ္ဏော၊ ယဒိ ဧဝံ “ကော-

ရဏ္ဍသမော”တိ ဝါ၊ ကောရဏ္ဍသဒိသော”တိ
ဝါဝတ္ထဗ္ဗံ၊ ကိံ ဒိန္နတ္ထံ၊ “သမသာဒိသော”တိ
ဝုတ္တန္တိ စေ? နာယံ ဒေါသော၊ တာဒိသော
ကောရဏ္ဍသမတ္တာ ကောရဏ္ဍသဒိသဘာဝေ-
နေဝ ကောရဏ္ဍသမသာဒိသော။ န ပနာဓိ-
ကဝစနဝသေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၆၇-ဂ။

ကောရဏ္ဍသေဠိပုတ္တ (ပု) [ကောရဏ္ဍသေဠိ +
ပုတ္တ] ကောရဏ္ဍသူဌေးသား။ ဓနိယော နာမ
ကောရဏ္ဍသေဠိပုတ္တော ဂေါပေါ။ သိ၊ ၃။
သစ်၊ ၂။ ၂၀၄။

ကောရဏ္ဍိယ (ပု) ကောရဏ္ဍိယလုလင်။ (တက္က
သိုလ်ပြည် ဒိသာပါမောက္ခဆရာ၏ တပည့်
ကြီး)။ သံခိတ္တရူပေန ဘဝံ မမတ္ထံ၊ အက္ခာသိ
ကောရဏ္ဍိယ ဝေမေတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄။ (-
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၇။)

ကောရဏ္ဍိယမာဏဝ (ပု) [ကောရဏ္ဍိယ + မာဏ-
ဝ] ကောရဏ္ဍိယလုလင်။ သော ကောရဏ္ဍိ-
ယမာဏဝံ ပက္ခောသိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၉။

ကောရဗျ (ပု) [ကုရု + ဣ၊ ကုရုနော ပုတ္တော
ကောရဗျော။ ရူ၊ ၃၇၀။ ကုရုနံ အပစ္စံ ရာဇာ
ဝါ ကောရဗျော။ မောက်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၄။ ၁၀။]
(၁) ကုရုတိုင်းသူတို့၏ မင်း၊ ကောရဗျမင်း။
(တိ) (၂) ကုရုမည်သောသူ၏ - သား -
သမီး - အနွယ်။ (၁) တတြ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ
ရဠပါလော ထုလ္လကောဠိကေ ဝိဟရတိ
ရညော ကောရဗျဿ မိဂစိရေ။ မ၊ ၂။ ၂၅၀။
(- ၂၅၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၃၊ ၃၇၇။ အံ၊ ၂။ ၃၂၄။
မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၀၊ ၄၉၆။) (တိ) (၂)
ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောရဗျရာဇ (ပု) [ကောရဗျ + ရာဇ] ကောရ-
ဗျမင်း။ ကောရဗျရာဇဿ ဓနုဉ္ဇယဿ၊ ယဒိ
တေ သုတော ဝိရုရော နာမ ကတ္တာ။

ဇာ၊ ၂။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၆၆။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၃၁။)

ကောရဗျရာဇပုတ္တ (ပု) [ကောရဗျရာဇ + ပုတ္တ]
ကောရဗျမင်းသား။ ကုရုရဋ္ဌေ ပန ဣန္ဒပတ္တ-
နဂရေ ကောရဗျရာဇပုတ္တော သုတသောမော
နာမ တံ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကတော ဒမေသတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၁၂။

ကောရဗျသေဋ္ဌ (ပု) [ကောရဗျ + သေဋ္ဌ] (ကုရု
တိုင်းသူတို့ထက်) မြတ်သော ကောရဗျမင်း။
ကောရဗျသေဋ္ဌ ဝစနံ သုဏောမ တေ'တံ။
ဇာ၊ ၂။ ၁၃၅။ ကောရဗျသေဋ္ဌ ကုရုရဋ္ဌဝါသီနံ
သေဋ္ဌ ဥတ္တမ ဘော မဟာရာဇ တေ တဝ
ဝစနံ သုဏောမာတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၁၀။

ကောရမနုက (ပု) [ကောရ + မနုက] ကောရ-
မနုကမည်သူ၊ သွားခေါ်သူ။ သော ကိရ
အစေလကဘာဝတော ပုဗ္ဗေ မနုကိတော
ဟုတော ဝိစရိ ဝိဝရဒန္တော စ၊ တေန နံ
“ကောရမနုကော”တိ သဉ္ဇာနန္တိ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၆။

ကောရိ (ထိ) [ကုရ + ဣ + ဤ] ကတော်သော
ကြက်မ။ “ကောရိယာရိဝါ”တိ ဝါ ပါဠိ၊
ကုဉ္ဇကာရကုဉ္ဇုဋိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။

ကောရုနဂရဂါမဝါသိ (တိ) [ကောရုနဂရဂါမ +
ဝသ + ဣ] ကောရုနဂရရွာ၌ နေသောသူ။
ဧကစော မာတာပိတုသုပိ အလဂ္ဂမာနသော
ဝိစရတိ ကောရုနဂရဂါမဝါသိ ဒဟရောဝိယ။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၆၀။

ကောလံကောလ (တိ) [ကုလကုလ + ဣ။ ကုလ-
တော ကုလံ ဂစ္ဆတိတိ ကောလံကောလော။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။
၅၃၁။ ကုလံ ကုလံ ဂစ္ဆတိတိ ကောလံကော-
လော။ ပုရိမပဒေ အနုနာသိကလောပံ
အကတော နိဒ္ဒေသော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၆။] သုဂ-

တိဘဝမှ သုဂတိဘဝသို့ သွားသော၊ မြင့်မြတ်
သောအမျိုးမှ မြင့်မြတ်သောအမျိုးသို့ သွား
သောသူ။ (ကောလံကောလ သောတာပန်
ပုဂ္ဂိုလ်)။ (ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်
ရသည်မှစ၍ ယုတ်ညံ့သောအမျိုးတို့၌ မဖြစ်
မူ၍ ကြွယ်ဝချမ်းသာသော အမျိုးကောင်း
အမျိုးမြတ်တို့၌သာ ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၆။ နတ်ဘဝ၊ လူဘဝ ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ်ဖြစ်၍
သံသရာမှ ထွက်မြောက်သည်။ အဘိ၊ ပု။ ၁၁၉။
၆-ဘဝ အထိ ကူးပြောင်း ဖြစ်သော်လည်း
ကောလံကောလဖြစ်သည်ပင်။ ၇-ဘဝမပြည့်
လျှင် ကောလံကောလ သောတာပန် ဖြစ်၍
၇-ဘဝအထိဖြစ်ရလျှင် သတ္တကုတ္တုပရမသော-
တာပန်ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၁။) သော
ဒွေ ဝါ တိဏိ ဝါ ကုလာနိ သန္ဓာဝိတော သံသ-
ရိတော ဒုက္ခဿန္တံ ကရောတိ။ အယံ ဝုစ္ဆတိ
ပုဂ္ဂလော ကောလံကောလော။ အဘိ၊ ပု။
၁၁၉။ (- သံ၊ ၃။ ၁၀၀။ အံ၊ ၁။ ၂၃၄။ အံ၊ ၃။
၁၀၆။ အဘိ၊ က။ ၇၊ ၁၆၄။ ပဋိသံ၊ ၁၆၀။
နေတ္ထိ၊ ၁၆၄။ ပေဋကော၊ ၁၀၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၁၅၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၂။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၇၀။) ကော-
လံကောလောတိ ကုလာ ကုလံ ဂမနကော။
ကုလန္တိ စေတ္တ ဘဝေါ အဓိပ္ပေတော။ အံ၊ ၄။
၂။ ၂၁၇။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၁၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၅၂။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။) ဥဋ္ဌာရကုလဝစနော ဝါ
ဧတ္တ ကုလသဒ္ဓေါ။ ကုလတော ကုလံ ဂစ္ဆ-
တိတိ ကောလံကောလော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈-၉။
(- သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၁။)

ကောလံကောလတာနိယတ (တိ) [ကောလံ-
ကောလတာ + နိယတ] ကောလံကောလ
သောတာပန်အဖြစ်၌ မြဲသောသူ။ န-ဝတ္ထဗွံ
“ကောလံကောလော ပုဂ္ဂလော ကောလံ-
ကောလတာနိယတော”တိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊
က။ ၃၄၁။

ကောလ^၁ (ပု၊န) [ကောလိ+ဏ။ ကောလိယာ
 ဖလံ ကောလံ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၉။] (၁) ဆီးသီး၊
 အိမ်ဆီးသီး။ (၂) ကလောသီး။ (၁) ကော-
 လေဟိယာပေမာတိ တေ ကောလံပိ ခါဒန္တိ။
 မ၊၁။၁၁၃။ (-အပါ၊၁။၁၅၉၊၂၇၀။ အပါ
 ၂။၂၁၊၂၄၊၁၇၂။ ဇာ၊၁။၉၆။ ဇာ၊၂။၃၆။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
 ၃၆။) ကောလေဟိတိ ဗဒရေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၅၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။)
 (၂) ကောလဋ္ဌပက္ခိ-ကြည့်။

ကောလ^၂ (ပု) [ကုလ+ဏ။ နီတိ၊ဓာ။၁၆။]
 (၁) ဆီးပင်။ (၂) ကလောပင်။ (၃) တောင်
 ငရုတ်ပင်။ (၄) ဖုံးမသိမ်ပင်။ (၁) ကော-
 လာ ဘလ္လာတကာ ဗိလ္လာ၊ ဖလာနိ ဓာရယန္တိ
 တေ။ အပါ၊၁။၁၀။ (- ၄၀၆၊၄၂၄။) တေ
 ဟရိတကာဒယော ရုက္ခာ မမ အဿမသမိပေ
 ဇာတာ နိစ္စံ ဖလာနိ ဓာရယန္တိတိ သမ္ပန္နော။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (၂) ကောလရုက္ခ-ကြည့်။
 (၃) (၄) ကောလဝလ္လိ-ကြည့်။

ကောလက (န) [ကုလ+ဏ္ဍ] (၁) ကရဝေး။
 (၂) ငရုပ်။ (၁) တက္ကောလံ တု စ ကော-
 လကံ။ ဓာန်။၃၀၄။ (၂) မရိစံ တု စ ကော-
 လကံ။ ဓာန်။၄၅၉။

ကောလဂုဋ္ဌ (ပု) [ကောလ+ဂုဋ္ဌ] ဆီးမှုန့်နှင့်
 ရောသော တင်လဲ၊ ဆီးယို။ ကောလဝိကတိ-
 ကြည့်။

ကောလစုဏ္ဍ (န) [ကောလ+စုဏ္ဍ] ဆီးမှုန့်။
 ကောလစုဏ္ဍမ္ဘိ ခါဒန္တိ။ မ၊၁။၁၁၃။

ကောလည (တိ) [ကုလ+ည။ကုလ+ည+အ]
 မိမျိုးဘမျိုး၌ဖြစ်သော၊ ဆွေမျိုး၌-ထင်ရှား
 -ကျော်စော-သော၊ ဆွေမျိုးကိုသိသော၊
 သူ။ (မိ၊ဘ၊စသော အလုံးစုံသောဆွေမျိုး။)
 မာတိပက္ခပိတိပက္ခတော ကောလညာ ခိဏာ
 ဝိနုဋ္ဌာ မတာ အဿာတိ ခိဏကောလညော။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ ကောလညာတိ မာတုဝံသေ
 ပိတုဝံသေ စ ဇာတာ မာတာပိတုပုဘုတိ-
 သဗ္ဗဉာတယော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၇။ ကော-
 လညာတိ ကုလေ ဇာတာ၊ တတ္ထ ဝါ ဝိဒိတာ
 ဉာတာ ပသိဒ္ဓါ၊ တံဝါ ဇာနန္တိ ကောလညာတိ
 ဉာတကာနံ နာမံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၀။

ကောလဋ္ဌ^၁ (န) [ကောလ+အဋ္ဌိ] (၁) ဆီးစေ့။
 (၂) ကလောစေ့။ (၁) ကောလဋ္ဌမတ္တက-
 ကြည့်။ (၂) ကောလဋ္ဌပက္ခိ-ကြည့်။

ကောလဋ္ဌ^၂ (ပု) [ကောလဋ္ဌ+ဣ] ဘုတ်ငှက်။
 ကောလဋ္ဌသကုဏ-ကြည့်။

ကောလဋ္ဌပက္ခိ (ပု) [ကောလဋ္ဌ+ပက္ခိ] ကလော
 စေ့ကိုမျှတတ်သောငှက်၊ ဘုတ်ငှက်၊ (ဝန်လိ။
 တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျ။ ရေကြက်။ ဓာန်၊
 သျ။သစ်။) ကောလဋ္ဌပက္ခိမ္ဘိ စ ကုက္ကုဟော။
 ဓာန်။၆၄၀။ ကောလဋ္ဌပက္ခိမ္ဘိ “ဥဘုတ်”
 ဣတိချာတေ ပက္ခိမ္ဘိ ကုက္ကုဟော။ ကော-
 လဋ္ဌအဇ္ဈောဟာရကော ပက္ခိ ကောလဋ္ဌပက္ခိ။
 ဓာန်၊ဋီ။၆၄၀။ ကောလဋ္ဌသကုဏ-လည်း
 ကြည့်။

ကောလဋ္ဌပုမာဏ (န) [ကောလဋ္ဌ+ပမာဏ]
 ဆီးစေ့အတိုင်းအရှည်။ တထာပိ ကုဋ္ဌေ ဝုတ္တ-
 နယေန မုခါဒီသု ကောလဋ္ဌပုမာဏတော
 ခုဒ္ဒကတရောပိ ဂဏ္ဍော န ဝနုတိတိ ဝိညာ-
 ယတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၂။

ကောလဋ္ဌမတ္တ (တိ) [ကောလဋ္ဌ+မတ္တ။ ထိဋ္ဌ
 ကောလဋ္ဌမတ္တိ] ဆီးစေ့ အတိုင်းအရှည် ရှိ
 သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော
 ဣမံ မဟာပထဝီ ကောလဋ္ဌမတ္တံ ကောလဋ္ဌ-
 မတ္တံ မတ္တိကာဂုဋ္ဌိကံ ကရိတာ နိက္ခိပေယျ။
 သံ၊၁။၃၇၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။) ကောလ-
 မတ္တ-လည်း ကြည့်။

ကောလဋ္ဌမတ္တက (တိ) [ကောလဋ္ဌ+မတ္တ+က]
 ဆီးစေ့အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ယော ကောစိ

ကောလဋ္ဌိမတ္တကောပိ စေ ဝဇုနကပက္ခေ
ဌိတော ဂဏ္ဍော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။
ကောလဋ္ဌိမတ္တကောတိ ဗဒရဋ္ဌိပမာဏော။
သာရတ္ထ၊၃။၂၄၂။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၀၉။)

ကောလဋ္ဌိမတ္တဂုဋ္ဌိကာ (ထိ) [ကောလဋ္ဌိမတ္တာ+
ဂုဋ္ဌိကာ] ဆီးခစုအတိုင်းအရှည်ရှိသောအလုံး။
မဟိ* ဇမ္ဗုဒီပမုပနိတံ။ ကောလဋ္ဌိမတ္တဂုဋ္ဌိကာ၊
မာတာ မာတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ (ထေရီ။
၄၃၃)တိ ဇမ္ဗုဒီပေါတိ သင်္ခါတံ မဟာပထဝိ*
ကောလဋ္ဌိမတ္တာ ဗဒရဋ္ဌိမတ္တာ ဂုဋ္ဌိကာ ကတွာ
....မာတုသွေဝ နပ္ပဟောန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၄။

ကောလဋ္ဌိသကုဏ (ပု) [ကောလဋ္ဌိ+သကုဏ]
ဘုတ်ငှက်။ ကောလဋ္ဌိမရုသာဋ္ဌိကာ (ဇာ၊
၁။၃၆၀)တိ ကောလဋ္ဌိသကုဏာ စ နာမ
သုဝဏ္ဏသာဋ္ဌိကာ သကုဏာ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၀။ ကောလဋ္ဌိသကုဏာတိ ကုက္ကုဟသကု-
ဏာ။ ကောလော ဝုစ္စတိ ဗဒရံ၊ တဿ အဋ္ဌိ
ကောလဋ္ဌိ။တေ အဇ္ဈောဟရန္တိတိ ကောလဋ္ဌိ-
နော။ ဇာတ်၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ကိ၊ကျော။

ကောလဒါန (န) [ကောလ+ဒါန] ဆီးသီးကို-
လှူဒါန်း-ပေးကမ်း-ခြင်း၊ ဆီးသီးအလှူ။
ဒုဂ္ဂတိ* နာဘိဇာနာမိ၊ ကောလဒါနသိဒ္ဓိ
ဖလံ။ အပါ၊၂။၂၅၊၁၇၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

ကောလဒါယက (ပု) [ကောလ+ဒါ+ယျ] ဆီး
သီးကို လှူဘူးသူ၊ ကောလဒါယကထေရ်။
ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကောလဒါယကော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
အပါ၊၂။၂၅။

ကောလနဂရ (ထိ၊န) [ကောလ+နဂရ] ကော
လမြို့။ (ယင်းမြို့ကား ကလောပင်တို့ကိုသုတ်
သင်ရှင်းလင်း၍ မြို့တည်ထားသောကြောင့်
ကောလမြို့ (ကလောမြို့?) အမည်တွင်သည်။
ကျားသွားသောခရီးလမ်း၌ တည်ထားသော
ကြောင့် ဗျဉ္ဇပဇ္ဇမြို့ ဟူ၍လည်း အမည်တွင်

သည်။) ကောလနဂရဿ ဟိ ကောလရက္ခေ
ဟာရေတွာ ကတတ္တာ ကောလနဂရန္တိ စ
ဗျဉ္ဇပထေ မာပိတတ္တာ ဗျဉ္ဇပဇ္ဇန္တိ စ ဒွေ
နာမာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။)

ကောလပဋ္ဌန (န) [ကောလ+ပဋ္ဌန] ကောလ
သင်္ဘောဆိပ်။ သုရဋ္ဌံ အလသန္တံ ကောလပဋ္ဌနံ
သုဝဏ္ဏဘူမိ* ဂစ္ဆတိ အညမ္ပိ ယံ ကိဉ္စ နာဝိ-
သဉ္ဇရဏံ။ မိလိန္ဒ၊၃၄၀။

ကောလပါန (န) [ကောလ+ပါန] ဆီးသီး
အဖျော်၊ ဆီးဖျော်ရည်။ ကောလပါန-
(မဟာနိ၊၂၉၀)န္တိ ကောလဖလေဟိ ကတ-
ပါနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၉။

ကောလပုတ္တိ (န) [ကုလပုတ္တ+ဏိယ] အမျိုး
ကောင်းသား၏ အဖြစ်။ မဟာပရိဝါရတာ။
ကောလပုတ္တိ။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ။ အံ၊၁။၄၀။
ကောလပုတ္တိတိ ကုလပုတ္တဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈၁။ ကောလပုတ္တိတိ ကောလပုတ္တိယန္တိ
အာဟ “ကုလပုတ္တဘာဝေါ”တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၃၃။

ကောလပုတ္တိယ (န) [ကုလပုတ္တ+ဏိယ] အမျိုး
ကောင်းသား၏အဖြစ်၊ မြတ်သောအမျိုး၏
အဖြစ်။ ဇာတိယာ ဝါ ဂေါတ္တေန ဝါ ကော-
လပုတ္တိယေန ဝါ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယ ဝါ။
မဟာနိ။ ၅၊၁၆၁၊၃၀၄။ စူဠနိ။၂၀၅။ အဘိ၊
ဝိ။၃၆၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၄၉။) ကောလပုတ္တိယေနာတိ မဟာကုလ-
ဘာဝေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ ကောလပုတ္တိ-
ယေန ဝါတိ ကုလပုတ္တဘာဝေန ဝါ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၁၇၂။ (-၁၈၃၊၂၈၁။ သာရတ္ထ။၂။၂၂။)

ကောလပူဝ (ပု) [ကောလ+ပူဝ] ဆီးသီးဖြင့်ပြု
သောမုံ၊ ဆီးမုံ။ ကောလဝိကတိ-ကြည့်။

ကောလပ္ပမာဏ (တိ) [ကောလ+ပမာဏ] ဆီးသီးအတိုင်းအရှည် ရှိသော(ပုလဲ)။ သင်္ခဇာသင်္ခါဒရစ္ဆဝိဝဏ္ဏာ ကောလပ္ပမာဏာပိ ဟောန္တိ ပဘာဝိဟိနာဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ (-အနုဋ္ဌ၊၂။၅၃။)

ကောလဖလ (န) [ကောလ+ဖလ] ဆီးသီး။ မနောဟရာနိ ကောလဖလာနိ သတ္တု ဥပနေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။)

ကောလဖလပ္ပမာဏ (တိ) [ကောလဖလ+ပမာဏ] ဆီးသီး အတိုင်းအရှည်ရှိသော(ပုလဲ)။ သင်္ခဇာ သင်္ခဥဒရစ္ဆဝိဝဏ္ဏာ ကောလဖလပ္ပမာဏာပိ ဟောန္တိ ပဘာဝိဟိနာဝ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၀။

ကောလမတ္တ (တိ) [ကောလ+မတ္တာ။ ထိ-၌-မတ္တိ] ဆီးသီးအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကောလဋ္ဌမတ္တိယော ဟုတွာ ကောလမတ္တိယော အဟေသုံ။ သံ၊၁။၁၅၂။ အံ၊၃။၃၉၄။ သုတ္တနိ၊၃၀၀။

ကောလမ္ပ (ပု) [က+လပ+အ။ က+အဝ+လဗိ+အ။ ကေန အဂ္ဂိနာ လပတီတိ ကောလမ္ပော...ကေ အဂ္ဂိမ္ပိ ဩလမ္ပတီတိ ဝါ ကောလမ္ပော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၅၆။] (က) ထမင်းအိုး။ (ခ) ဖျဉ်းအိုး။ (ယင်းအိုးကား သုံးဆယ့်နှစ်စိတ်ဝင်၊ အဝကျယ်သော အိုးကြီး ဖြစ်၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။) (က) ကောလမ္ပော စာထ မဏိကံ၊ ဘာဏကော စ အရဉ္စရော။ ဓာန်၊၄၅၆။ (ခ) ပရိသာ စသ ဟောတိ ဗာဟုလ္လိကာ လဒ္ဓံလဒ္ဓံ ကောလမ္ပပိ ဃဋ္ဌေပိ ပူရေတွာ ပဋိသာမေတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၂။ (-ဝိ၊၃။ ၃၀၇၊၃၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။) ကောလမ္ပပိ ဃဋ္ဌေပိတိ တွေ ကောလမ္ပာ နာမ မဟာမုခစာဋိယော ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ဃဋ္ဌေဥဒကံ ကောလမ္ပေ ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ၊ ကောလမ္ပေ ဥဒကံ စာဋိယံ

ဥဒကံ န ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဒွတ္တိံ သဒေါဏဂဏနပ္ပမာဏံ ကုဏ္ဍံ ကောလမ္ပော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၄၃။

ကောလမ္ပက (ပု) [ကောလမ္ပ+က] ဖျဉ်းအိုး။ ကောလမ္ပကံ ဂဟေတွာန၊ ဥပဂစ္ဆိံ ဝိနာယကံ။ အပ၊၁။၃၉၃။

ကောလရာဇေလ (န) [ကောလရာဇ+ကုလ] ကောလမင်းမျိုး။ ကောလိယာနန္တိ ကောလရာဇကုလာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

ကောလရက္ခ (ပု) [ကောလ+ရက္ခ] ကလောပင် (နှုနာပျောက်ဆေးဖော်သော သစ်ပင်အထူး)။ တဿ နဂရဿ ကောလရက္ခံ အပနေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၁။) ကောလရက္ခော နာမ ကုဋ္ဌဘေသဇ္ဇုပဂေါ ကောရက္ခဝိသေသော။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၅၉။

ကောလရက္ခဝါသိ (တိ) [ကောလရက္ခ+ဝသ+ဏိ] ကလောပင်၌ နေသောသူ။ ကောလရက္ခဝါသိနံ ထာမဉ္စ ဗလဉ္စ ဒဿေဿာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၁။

ကောလဝလ္လိ (ထိ) [ကောလ+ဝလ္လိ] ဆင်ပိတ်ချင်း။ ကောလဝလ္လိ'ဘပိပ္ပလိ။ ကောလာကာရာ၊ တံနာမိကာ ဝါ ဝလ္လိ ကောလဝလ္လိ ရဿော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၅၆။

ကောလဝိကတိ (ထိ) [ကောလ+ဝိကတိ] ဆီးသီးဖြင့် ပြုအပ်သောအစားအစာ။ အနေကဝိဟိတံပိ ကောလဝိကတိ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ မ၊၁။၁၁၃။ ကောလဝိကတိန္တိ ကောလသာဠဝ-ကောလပူဝကောလဂုဠာဒိကောလဝိကာရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။

ကောလဝိကာရ (ပု) [ကောလ+ဝိကာရ] ဆီးသီးဖြင့် ပြုအပ်သော အစားအစာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောလသမ္မာက (တိ) [ကောလ + သမ္မာက]
 ဆီးသီးရေဖြင့် ချက်အပ်သော။ အဒါသိ
 ကောလသမ္မာကံ၊ ကဉ္စိကံ တေလဓူပိတ(ဝိမာ-
 န။ ၅၉)န္တိ ဗဒရမောဒကကသာဝေ စတုဂ္ဂ-
 ဏောဒကသမောဒိတေ ပါကေန စတုတ္ထဘာ-
 ဂါဝသိဋ္ဌံ ယာဂုံ ပစိတွာ....သတ္တာရံ ဥဒ္ဓိသိတွာ
 အဒါသိ။ ဝိမာန၊ ၁၇၀။

ကောလသာဠဝ (ပု) [ကောလ + သာဠဝ]
 ဆီးသီးဖြင့် ပြုသော မှုချို။ ကောလဝိကတိ-
 ကြည့်။

ကောလ (ထိ) [ကုလ + အ + အာ] ပိတ်ချင်း။
 ဝေဒေဟီ၊ ကဏာ၊ ကောလာပိ။ ဓာနံ၊ ၆။
 ၅၇၃။

ကောလာကာရ (တိ) [ကောလ + အာကာရ]
 (၁) တောင်ငရုတ်နှင့်တူသော။ (၂) ဖုံးမသိမ်
 နှင့်တူသော။ ကောလဝလိ-ကြည့်။

ကောလာပ (တိ) [?] ပုပ်ဆွေးသော။
 ဥဒ္ဓမ္မရော ဝါ သုက္ခော ကောလာပေါ တေ-
 ရောဝသိကော။ သံ၊ ၂။ ၃၇၁။ (- ၃၉၁။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။)

ကောလာဟလ (ပု၊ န) [ကောလ + အာ + ဟလ
 + အ။ ကောလဟလာဒိဒ္ဓယံ ဗဟူဟိ သမ္ဘူ-
 ယ ကတေ အဗျတ္တသဒ္ဓေ။ ကုလ သင်္ဘာတေ၊
 ကောလနံ ကောလော၊ ကေဘာဝေါ၊ တံ
 အာဟလတိ ဝိန္ဒတိတိ ကောလာဟလော။
 ဓာနံ၊ ၆။ ၁၃၀။] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အသံ၊
 ဆူညံသံ၊ ကြွေးကြော်သံ၊ ကျယ်လောင်သော
 အသံ၊ များစွာသောလူတို့ စုပေါင်း ကြွေး
 ကြော်အပ်သော မပီပြင် မထင်ရှား ဝိုးဝါးဆူ
 ညံသံ။ (သုံးယောက်ထက် လွန်သောသူတို့ စု
 ပေါင်းနေခြင်းသည် “ကောလာဟလ” မည်
 ၏။ ထေရ၊ ၁။ ၄၆၀။) ကောလာဟလ
 ၅-မျိုး— (၁) ကပ္ပကောလာဟလ = အနှစ်
 တသိန်း လွန်လျှင် ဤကမ္ဘာကြီး ပျက်စီး

မည်ဟု ကာမာဝစရနတ်တို့ လူအပေါင်းကို
 တင်ကြို သတိပေး ကြွေးကြော်ခြင်း။ (၂)
 စက္ကဝတ္တိ ကောလာဟလ = နှစ်တရာလွန်လျှင်
 လောကမှာ စကြဝတေး(စကြာ)မင်း ပေါ်
 မည်ဟု ကာမာဝစရနတ်တို့ လူအပေါင်းကို
 တင်ကြို သတိပေး ကြွေးကြော်ခြင်း။ (၃)
 ဗုဒ္ဓကောလာဟလ = နှစ်တထောင် လွန်လျှင်
 လောကမှာ သဗ္ဗညုဘုရားရှင် ပွင့်ပေါ်တော်
 မူမည်ဟု သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့ လူအပေါင်းကို
 တင်ကြို သတိပေး ကြွေးကြော်ခြင်း။ (၄)
 မင်္ဂလကောလာဟလ = ၁၂-နှစ် လွန်လျှင်
 သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရား မင်္ဂလာတရား ဟော
 ကြားတော်မူမည်ဟု သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့ လူ
 အပေါင်းကို တင်ကြိုသတိပေး ကြွေးကြော်
 ခြင်း။ (၅) မောနေယျကောလာဟလ =
 ခုနစ်နှစ်လွန်လျှင် ရဟန်းတပါး မြတ်စွာဘုရား
 အား မောနေယျ အကျင့်ကို မေးမည်ဟု
 သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့ လူအပေါင်းကို တင်ကြို
 သတိပေး ကြွေးကြော်ခြင်း။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
 ၁၀၁-၂-၌ အကျယ်ကြည့်။ အပါ၊ ၁။ ၅၇။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၆-တို့၌ ကောလာဟလ သုံးမျိုး
 သာ လာ၏။) တေန ခေါ ပန သမယေန
 သံသော စိဝရံ ဘာဇေန္တော ကောလာဟလံ
 အကာသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃၁၅။
 ထေရ၊ ၂။ ၆၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅။
 ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။
 ၂။ ၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၄။)
 ကောလာဟလံ အကာသိတိ “အမှန် အာ-
 စရိယဿ ဒေထ၊ ဥပဇ္ဈာယဿ ဒေထာ”တိ
 ဧဝံ မဟာသဒ္ဓံ အကာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၅။
 (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၀။) မဟန္တံ ကောလာ-
 ဟလန္တိ....မဟတီ ဥဋ္ဌေါသနာ ဟောတိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၁။ ကောလာဟလန္တိ ကုတူဟလ-
 ဝိပ္ပာရေ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။)

ကောလာဟလဇာတ (တိ) [ကောလာဟလ+ဇာတ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်သောသူ။ ကုန်မိယဇာတာတိ ကောလာဟလဇာတာ ပါဒမူလေ နိပန္နာ ပရိစာရိကာ ဥဋ္ဌာပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။

ကောလာဟလဒိဝသ (ပု) [ကောလာဟလ+ဒိဝသ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်ဖြစ်သောနေ့။ သော ပါဠိပဒဒိဝသော ကောလာဟလဒိဝသော နာမ၊ တသ္မာ ဣဓ န ဂဟိတော။ သာရတ္ထ၊၁။၅၃။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၆၆။)

ကောလာဟလဝိရဟိတ (တိ) [ကောလာဟလ+ဝိရဟိတ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်သံ - ဆူညံသံ - မှ ကင်းသော။ ဣရိဏေ ဇနသဉ္စရဝိရဟိတေ ဝနေ မနုဿာနံ ကောလာဟလဝိရဟိတေ မဟာအရညေ အဟောသီတိ သမ္ပန္နော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။

ကောလာဟလသဒ္ဓ (ပု) [ကောလာဟလ+သဒ္ဓ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အသံ၊ ဆူညံသံ။ တသ္မိ သမယေ အယံ ဘဒ္ဒါ နာမ သေဋ္ဌဓိတာ မဟာဇနဿ ကောလာဟလသဒ္ဓေန သိဟ-ပဉ္စရံ ဥဂ္ဂါဋ္ဌေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။)

ကောလိက (တိ) [ကုလ+ဣက] အမျိုး - အနွယ် - ဌှိ ဖြစ်တတ်သောသူ။ ကောလိတ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောလိတ (ပု) [ကုလ+ဣက။ ကုလ+ဣတ။ ကောလိတ + ဣ။ ကုလေ ဇာယတိတိ ကောလိကော၊ သော ဝေ ကောလိတော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၄၃၅။ အတ္ထနော ဂုဏံ ကုလတိ ပတ္ထရတိတိ ကောလိတော၊ ဒုတိယဂ္ဂသာဝ-ကော ဧဝံနာမကော မရ၊ စ။ မောဂ်၊၇။၇၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။] (၁) ကောလိတမည်သူ၊ ကောလိတရွာ၌ မွေးဖွားသူ။ (လက်ဝဲတော်ရံ အသျှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်၏ ဇာတိရွာကိုစွဲ၍

ခေါ်ဝေါ် အပ်သော ငယ်မည်ဖြစ်သည်။)။(၂) ကောလိတနတ်သား။ (၁) ဧတေ ဘိက္ခဝေ ဒွေ သဟာယကာ အာဂစ္ဆန္တိ ကောလိတော ဥပတိသော စ၊ တေ မေ သာဝကယုဂံ ဘဝိဿန္တိ အဂ္ဂံ ဘဒ္ဒယုဂံ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၅၄။ (-၁၃၇။ သံ၊၁။၄၇၂။ အပါ၊၁။၂၈။ ဇာ၊၁။၂၀၅။ ပေတ။၁၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။) ဣတရဿ ကောလိတဂါမေ ဇေဋ္ဌကုလဿ ပုတ္တတ္တာ ကောလိတောတိ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။) (၂) ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောလိတဂါမ (ပု) [ကောလိတ+ဂါမ] ကော-လိတရွာ။ (ယင်းရွာကား အသျှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ဖွားမြင်ရာ ဇာတိရွာဖြစ်၍ ဥပ-တိဿရွာနှင့်နီး၏။ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်မှ မဝေးလှချေ။) ကောလိတ (၁) ကြည့်။

ကောလိတပရိဗ္ဗာဏ (ပု) [ကောလိတ+ပရိဗ္ဗာ-ဏ] ကောလိတပရိဗ္ဗိဇ် (အသျှင်မဟာ-မောဂ္ဂလ္လာန် အလောင်း)။ အထ ခေါ် ကော-လိတပရိဗ္ဗာဏော ဒုရတောဝ အာဂစ္ဆန္တိ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။)

ကောလိတမာဏဝ (က) (ပု) [ကောလိတ+မာဏဝ] ကောလိတလုလင် (အသျှင်မဟာ-မောဂ္ဂလ္လာန် အလောင်း)။ ကောလိတ-မာဏဝဿ ပဉ္စအာဇညရထသတာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ကောလိတမာဏဝကဿ ပဉ္စအာ-ဇညရထသတာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၄။

ကောလိတ္တိယာ (ထိ) [ကုလိတ္တိ+ဣယ+အာ] အမျိုးကောင်းသမီး။ ကောလိတ္တိယာယော- (ဇာ၊၂။၁၉၄)တိ ကုလေ ပတိဋ္ဌိတာ ကုလ-ဓိတဗျေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၃။

ကောလိနိယ (တိ) [ကုလိန+ဣယ] မျိုးကောင်း ဆွေကောင်း၌ဖြစ်သောသူ။ ကောလိနိယာ

သီလဝတီ ပတိဗ္ဗတာ၊ ဒါရေသု ဝေ သော-
တ္တာနံ တဒါဟု။ ဇာ၊၁။၂၂၂။ ဇာ၊၄။၄။၇၇။

ကောလိယ^၁ (ပု) [ကောလ+ဣယ။ ကောလိ-
ယ+ဏ] (၁) ကောလိယ ဇနပုဒ်။ (၂)
ကောလမင်းမျိုး။ (၃) ကောလိယ-မြို့-
ပြည်။ (ကောလိယမင်းသားတို့၏ နေထိုင်ရာ
အရပ်ဖြစ်၍ ကောလိယဇနပုဒ်၊ ကောလိယ
တိုင်းပြည် အမည်ရသည်။) (၄) ကောလိယ
အမတ်။ (၅) ကောလိယသစ်ပင်။ (တိ) (၆)
ကောလမြို့၌-တည်-နေ-မွေးဖွား-သော၊
ကောလ မင်းမျိုး၌ ဖြစ်သောသူ။ (၇)
ကောလိယပြည်၌နေသောသူ။ (ကောလိယ
ပြည်သူ။) (၈) ကောလိယ ဇနပုဒ်။ ကေ
သမယံ ဘဂဝါ ကောလိယေသု ဝိဟရတိ။ မ၊
၂။၅၀။ သံ၊၂။၅၂၀။ သံ၊၃။၁၀၁။ အံ၊၁။
၃၇၃။ ကောလိယေသုတိ ဝေဒနာမကေ ဇန-
ပဒေ။ သော ဟိ ကောပိ ကောလနဂရေ
ပတိဗ္ဗတာနံ ကောလိယာနံ ရာဇကုမာရာနံ
နိဝါသဋ္ဌာနတ္တာ ဝေ ဝုစ္စတိ။ မ၊၄။၃။၇၀။
(၂) ကောလမင်းမျိုး။ ကောလိယာနံ နိဂ-
မော။ မ၊၂။၅၀။ သံ၊၃။၁၀၁။ အံ၊၁။၃၇၃။
(-ဒီ၊၄။၁။၂၀၇။) ကောလိယာနန္တိ ကောလ-
ရာဇကုလာနံ။ အံ၊၄။၂။၃၁။ (-သီ၊၄။သစ်၊
၂။၁၀၂။) (၃) ကောလိယ-မြို့-ပြည်။
ပစ္စိမေ စ ဘဝေ ဒါနိ၊ဇာတောဟံ ကောလိ-
ယေ ပုရေ။ အပ၊၂။၁၄၆။ ထေရ၊၄။၁။၄၁။
(၄) ကောလိယ အမတ်။ ကောလိယောဣတိ
ဝိဿုတော (ပေတ၊၁။၆၇)တိ ကောလိ-
ယောတိ ဝေ ပကာသိတော နာမော။
ပေတ၊၄။၁၅၇။ (၅) ကောလိယသစ်ပင်။
ဘဂိနိမာလာ အထ မေတ္ထ ကောလိယာ-
(ဇာ၊၂။၂၇၈)တိ ဘဂိနိမာလာ စေဝ အထ
တ္ထ နာဂဘဝနေ ကောလိယာ နာမ ရုက္ခာ
စ။ ဇာ၊၄။၇။၁၆၈။ (တိ) (၆) ကောလမြို့၌
-တည်-နေ-မွေးဖွား-သော၊ ကောလ
မင်းမျိုး၌ဖြစ်သောသူ။ (၁) အကိုးကြည့်။

(၇) ကောလိယပြည်၌ နေသော၊ သူ။
(=ကောလိယ ပြည်သူ။) ကောလိယခလိ-
ကြည့်။

ကောလိယ^၂ (တိ) [ကုလ+ဣယ] အမျိုး-
တကာတကာမ-တို့သည် ပေးလှူအပ်သော။
တဿာ တေ ကောလိယံ ဖလ(ဇာ၊၁။၉၆)န္တိ
တဿာ တဝ ဝေ ပစိနန္တိယာ ဩစိနန္တိယာ-
ယမဟံ ဣဒါနိ ခါဒါမိ၊ ဣဒံ ကောလိယံ
ကုလဒတ္တိယံ ဖလန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄။၃။၂၁။

ကောလိယကမ္မကရ(ကာရ) (ပု) [ကောလိယ+
ကမ္မကရ(ကာရ)] ကောလိယမင်း၏ အလုပ်
သမား (လယ်လုပ်သွား)။ ကောလိယကမ္မ-
ကရာ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊၄။၂။၂၆၆။ ဒီ၊၄။၂။၂၃၂။
သံ၊၄။၁။၁၁၀။ ကောလိယကမ္မကာရာ ဝဒန္တိ။
သံ၊၄။၁။၆၅။ ဓမ္မ၊၄။၂။၁၆၅။ ဇာ၊၄။၅။၄၄၁။

ကောလိယကုမာရ (ပု) [ကောလိယ+ကုမာရ]
ကောလိယ မင်းသား။ ဒေသနာပရိယော-
သာနေ ပဉ္စသတာ သာကိယကုမာရာ စ
ကောလိယကုမာရာ စ ဟေတိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ
ပဗ္ဗဇိတာ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၈၅။

ကောလိယခလိ (ပု) [ကောလိယ + ခလိ]
ကောလိယ ပြည်သူတို့၏ ချည်စာနင်းသော
ကစိဖတ်။ တခံဏဝိဂတဝဏ္ဏဂန္ဓရသာဒိသမ္ပဒံ
ကောလိယခလိသုဝါနဝမထုသဒိသံ နိပတိ-
တွာ.... တိဋ္ဌတိ။ ခုဒ္ဒက၊၄။၄၆။

ကောလိယဇနပဒ (ပု) [ကောလိယ+ဇနပဒ]
ကောလိယ ဇနပုဒ်။ ဣမသ္မိ* ဗုဒ္ဓ၊ပုဂ္ဂါဒေ
ကောလိယဇနပဒေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။
ထေရ၊၄။၁။၄၀၆။

ကောလိယဇာတိ (ထိ) [ကောလိယ+ဇာတိ]
ကောလိယအမျိုး။ ပုနာပိ ကာသိရဋ္ဌမ္ပိ၊ ဇာ-
တော ကောလိယဇာတိယာ။ အပ၊၂။၂၆၃။
ထေရီ၊၄။၇၄။

ကောလိယဓိတု (ထိ) [ကောလိယ+ဓိတု] ကော-
လိယမင်းသမီး။ သုပ္ပဝါသာ ကောလိယဓိ-
တာ။ ဥဒါန။ ၉၃။ (-ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၄၂၆။ ထေရ၊
၄၁။ ၁၇၂။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၃၂။) ကောလိယဓိ-
တာတိ ကောလိယရာဇပုတ္တိ။ ဥဒါန၊ ၄၁။ ၁၀၈။

ကောလိယနဂရ (ထိန) [ကောလိယ+နဂရ]
ကောလိယ-မြို့-ပြည်။ ကပိလဝတ္ထုနဂရဿ
စ ကောလိယနဂရဿ စ အန္တရေ ရောဟိဏိ*
နာမ နဒိ။ ဒီ၊ ၄၂။ ၂၆၆။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၁၆၅။
(-မ၊ ၄၁။ ၂၄၁။ သံ၊ ၄၁။ ၆၄။ အံ၊ ၄၁။
၃၄၇။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၄၁။)

ကောလိယနဂရဝါသိ (တိ) [ကောလိယနဂရ+
ဝသ+တိ] ကောလိယမြို့၌ နေလေ့ရှိသော၊
သူ။ တတ္ထ ကောလိယနဂရဝါသိနော အာဟံ-
သု။ ဒီ၊ ၄၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ၄၁။ ၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄၂။
၁၆၅။

ကောလိယပုတ္တ (ပု) [ကောလိယ+ပုတ္တ] (၁)
ကောလိယ၏သား။ (၂) ကောလိယ အမျိုး
သား၊ ကောလိယ ပြည်သား။ (၃) ကော-
လိယ မင်းသား။ (၁) အထ ခေါ် ပုဏ္ဏော စ
ကောလိယပုတ္တော ဂေါဝတိကော အစေ-
လော စ သေနိယော။ မ၊ ၂။ ၅၀။ (၂)
အထ ခေါ် သမ္မဟုလာ သာမုဂိယာ ကောလိ-
ယပုတ္တာ ယေနာယသ္မာ အာနန္ဒော တေနုပ-
သကံမိ*သု။ အံ၊ ၁။ ၅၁၅။ (-အပ၊ ၂။ ၂၆၃။)
(၃) ကောလိယပုတ္တော (ဥဒါန၊ ၉၄) တိ
သုပ္ပဝါသာယ သာမိကော ကောလိယရာဇ-
ပုတ္တော။ ဥဒါန၊ ၄၁။ ၁၁၁။

ကောလိယမဟာမတ္တ (ပု) [ကောလိယ+မဟာ-
မတ္တ] ကောလိယ အမတ်ကြီး။ အထ သော
ကောလိယမဟာမတ္တော တံ ပေတံ အနုကမ္မ-
မာနော ဒါနဝိမိ* သမ္မာဒေတွာ။ ပေတ၊ ၄။
၁၅၈။

ကောလိယရာဇ (ပု) [ကောလိယ+ရာဇ] ကော-
လိယမင်း။ အပရဘာဂေ တတ္ထ ကောလိယ-
ရာဇာနော နဂရံ ကာရေသုံ။ ဥဒါန၊ ၄၁။ ၁၀၈။

ကောလိယရာဇဓိတု (ထိ) [ကောလိယရာဇ+
ဓိတု] ကောလိယ မင်းသမီး (ရှင်သီဝလိ-
မယ်တော်)။ ကုဏ္ဍဓာနဝနေ ဝိဟရန္တော
ကောလိယရာဇဓိတရံ သုပ္ပဝါသံ ဥပါသိကံ
အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၃၁။

ကောလိယရာဇပုတ္တိ (ထိ) [ကောလိယရာဇ+
ပုတ္တိ] ကောလိယ မင်းသမီး။ ကောလိယဓိတု-
ကြည့်။

ကောလိ (ထိ) [ကု+လာ+ဏ+ဤ။ သကဏ္ဍ-
ကတ္တာ ကုဇ္ဈိတံ လာတိတိ ကောလိ။ ဓာန်၊
၉။ ၅၅၈။] ဆီးပင်။ ကောလိ စ ဗဒရိတ္ထိယံ။
ဓာန်၊ ၅၅၈။

ကောလုမ္မ (ပု) [က+လုဗိ+အ။ ကေန အဂ္ဂိနာ
ဩလုမ္မတိတိ ကောလုမ္မော။ ဘတ္တပစနကော
မဟာကုမ္မော။ ကေ၊ ၉။ ၄၃၆။] (၁) ထမင်း
အိုးကြီး။ (၂) ဖျဉ်းအိုး။ (၁) ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။ (၂) သပ္ပံ ဝိနိဝတ္တေတွာ ကောလုမ္မ
ပူရေတွာ ဂန္ဓဝါသံ ဂါဟာပေတွာ ပိဒဟိတွာ
လဉ္ဇေတွာ ဌပိတံ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။

ကောလေယျ (ပု) [ကုလ+ဏေယျ] အိမ်၌-
ပေါက်ဖွား-ကြီးပွား-သောခွေး၊ အိမ်ခွေး။
ကောလေယျော၊ မိဂဒံသကော၊ ဘသကော-
ပျတြ၊ ကုလေ ဂေဟေ ဘဝေါ ကောလေ-
ယျော။ ဓာန်၊ ၉။ ၅၁၉။ ကုလေ သံဝဇ္ဇော
သုနခေါ ကောလေယျော။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၇၆၀။

ကောလေယျက (တိ) [ကောလေယျ+က] (၁)
အမျိုးနှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ (၂) မင်းအိမ်၌-
ပေါက်ဖွား-ကြီးပွား-သောသူ။ (နန်းတွင်း
ခွေး။) (၁) ကောလေယျကာ သီလဝတီ
ပတိဗ္ဗတာ။ အံ၊ ၂။ ၄၆၈။ ဇာ၊ ၄၂။ ၃၁၄။
ကောလေယျကာတိ ကုလသမ္ပန္နာ။ အံ၊ ၄။

၃။၁၇၈။ (၂) ယေ ကုက္ကုရာ ရာဇကုလမ္ပိ
ဝဒ္ဓါ။ ကောလေယျကာ ဝဏ္ဏဗလူပပန္နာ။
ဇာဝ။၆။ (-ဇာဝ္ဗ။၅။၂၄၄။) ကောလေ-
ယျကာတိ ရာဇကုလေ ဇာတာ သမ္ပူတာ
သံဝဇာ။ ဇာဝ္ဗ။၁။၁၉၂။

ကောလေယျကသုနခ (ပု) [ကောလေယျက+
သုနခ] မင်းအိမ်၌ ပေါက်ဖွားကြီးပွားသော
ခွေး (နန်းတွင်းခွေး)။ ဥပရိပါသာဒတော
ကောလေယျကသုနခါ ဩတရိတွာ တဿ
စမ္ပဉ္စ နဒ္ဓိဉ္စ ခါဒိံသု။ ဇာဝ္ဗ။၁။၁၉၁။ (-ဇာ-
ဝ္ဗ။၅။၄၉၇။ မဒ္ဓိ။၂။၄၄။ အံဒ္ဓိ။၂။၂။)

ကောလောဒက (န) [ကောလ+ဥဒက] ဆီးသီး
ကိုနယ်၍ ပြုအပ်သော ဖျော်ရည်၊ ဆီး
ဖျော်ရည်။ ကောလောဒကမ္ပိ ပိဝန္တိ။ မာ။
၁၁၃။ ကောလောဒကန္တိ ကောလာနိ မဒ္ဓိတွာ
ကတပါနကံ။ မာဝ္ဗ။၁။၃၅၄။

ကောဝရိယပုတ္တ (ပု) [ကောဝရိယ+ပုတ္တ] ကော-
ဝရိယ၏သား။ ကာဠုဒါယီ၊ ကောဝရိယ-
ပုတ္တော ကာလုဒါယီ၊ အယံ ဗြာဟ္မဏပုတ္တော
မဟာဥဒါယီတိ။ ထေရဝါဒ။၂။၂၅၈။

ကောဝါ (ဗျ) အဘယ်သို့နည်း။ ကော ဝါ
တေ သတ္တု၊ ကဿ ဝါ တံ ဓမ္မံ ရောစေသိ။
ဝိ။၃။၁၁။

ကောဝါဒေါ - ကော-တပုဒ် ဝါဒေါ-တပုဒ်ဖြစ်၍
အနက်ပေးရန်မလို၊ ကောပနဝါဒေါ-ကြည့်။
ဒေဝေသု ဥပပဇ္ဇိမု၊ ကော ဝါဒေါ မာနုသေ
ဘဝေ။ အပ။၂။၁၈၇။

ကောဝိဒ (တိ) [က+ဝိဒ+အ။ကိ*+န+ဝိဒ+
အ။ ကု+ဝိဒ+အ။ ကံ ဝါစံ ဝိန္တတိတိ ကော-
ဝိဒါ။ ပါရာ၊ ယော။၇။ ကိန္နာမ န ဝိန္တတိတိ
ကောဝိဒေါ၊ နေရုတ္တော၊ ကံ ပါပံ ဝိန္တတိတိ ဝါ
ကောဝိဒေါ။ ဓာနံဒ္ဓိ။၂။၂၈။] လိမ္မာသော၊
ဉာဏ်ပညာရှိသောသူ။ ယေ ဝုဇမပစာယန္တိ၊

နရာ ဓမ္မဿ ကောဝိဒါ။ ဝိ။၄။၃၁။ ဇာဝ။
၉။ အံဒ္ဓိ။၂။၂၆၄။ ဇာဝ္ဗ။၁။၂၃၆။ (-ဓမ္မ။
၇။ သုတ္တနိ။၃၇၆။ ဝိမာန။၁၇။၉၀။ စရိယာ။
၄၀၈။ ဇာဝ္ဗ။၂။၂၁၅။ ဝိ။၄။၁။၂။) အရိယ-
သစ္စာန ကောဝိဒါတိ... စတုသု အရိယသစ္စေ-
သု ကုသလာ နိပုဏာ၊ ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စာတိ
အတ္ထော။ ဝိမာနာဠ။၆၆။ ကောဝိဒန္တိ ကု-
သလဉာဏန္တိ ရထာရောဟနေ ဝါ ဆေကံ။
ဝိမာနာဠ။၁၅၀။ (-ဓမ္မာဠ။၂။၄၁၂။ သုတ္တနိ။
ဠ။၂။၁၈၈-၉။ အပ။၄။၁။၂၄၃။ စရိယာဠ။
၁၈၁။ ဇာဝ္ဗ။၁။၂၃၆။ ဇာဝ္ဗ။၆။၃၀၀။ သာ-
ရတ္ထ။၁။၁၈။ သာရတ္ထ။၃။၄၀၀။ သံဒ္ဓိ။၂။
၂၂၆။ အံဒ္ဓိ။၂။၂၄၃။)

ကောဝိဒတ္တပဒ (တိ) [ကောဝိဒ + အတ္တပဒ]
အကြောင်းအရာ၌ လိမ္မာသောသူ။ န မေ
ဒုဗ္ဘာသိတံ ဗြဟ္မေ၊ ကောဝိဒတ္တပဒါ အဟံ။
ဇာဝ။၃၉၈။ ကောဝိဒတ္တပဒါတိ အဟံ အတ္တ-
ပဒေ ကာရဏပဒေ ကောဝိဒါ ဆေကာ။ ဇာ-
ဝ္ဗ။၅။၁၀၈။

ကောဝိဋ္ဌာရ (ပု၊န) [ကု + ဝိ + ဒရ + က။
ကု+ဝိဒ+အာရ။ ကံ ပထဝိံ ဝိဒါရယတိ
မူလေနာတိ ကောဝိဋ္ဌာရော။ ဓာနံဒ္ဓိ။၂။
မောဂ်။၇။၁၆၆။] (ပု) (၁) စွယ်တော်ပင်။
(၂) ပင်လယ်ကသစ်ပင်။ (န) (၃) ပင်လယ်
ကသစ်ပင်။ (ပု) (၁) ဒိဂုဏပဏ္ဏော ကော-
ဝိဋ္ဌာရော သုပုပ္ဖတော။ ဇာဝ္ဗ။၆။၂၀၆။ (-
ဓာနံ။ ၅၅၂။) (၂) ယသ္မိံ* ဘိက္ခဝေ သမယေ
ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ ပါရိဆတ္တကော
ကောဝိဋ္ဌာရော ပဏ္ဍုပလာသော ဟောတိ။
အံ၊၂။၄၈၆။ (-သုတ္တနိ။၂။၆၆။ အပ။၁။၁၀။
စူဠနိ။၂။၅၄။ ဇာဝ။၁။၃၈၀။) (န) (၃)
ပါရိဆတ္တကော ကောဝိဋ္ဌာရေ (ဝိမာန။၅၅)တိ
ပါရိဆတ္တကနာမကော ကောဝိဋ္ဌာရပုပ္ဖေ အာ-
ဒါယ ဒိဗ္ဗမာလံ ဂန္ထမာနာတိ ယောဇနာ။
ဝိမာနာဠ။၁၅၈။

ကောဝိဋ္ဌာရဇာတိက (တိ) [ကောဝိဋ္ဌာရ+ဇာတိ +က] ပင်လယ်ကသစ်ပင်မျိုး၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ကောဝိဋ္ဌာရေတိ စ ကောဝိဋ္ဌာရဇာတိကော။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၅၈။

ကောဝိဋ္ဌာရတမ္ပက္ခိ (တိ) [ကောဝိဋ္ဌာရ+တမ္ပက္ခိ] ပင်လယ်ကသစ်ပင်ကဲ့သို့ နီမြန်းသော မျက်စိရှိသော။ သူ။ ပါဠိယံ ပန “ကောဝိဋ္ဌာရတမ္ပက္ခိ” တိ လိခိတံ၊ တဿာ ကောဝိဋ္ဌာရပုပ္ဖံ ဝိယ တမ္ပနေတ္ထေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ။ ၁၉၄။

ကောဝိဋ္ဌာရပတ္တ (န) [ကောဝိဋ္ဌာရ+ပတ္တ] (၁) စွယ်တော်ရွက်။ (၂) ပင်လယ်ကသစ်ရွက်။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) မာလဝါပတ္တာ ပန ကောဝိဋ္ဌာရပတ္တေဟိ မဟန္တတရာနိ စေဝ သနတရာနိ စ ဟောန္တိ။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၉၁။

ကောဝိဋ္ဌာရပတ္တသဏ္ဌာန (တိ) [ကောဝိဋ္ဌာရ+ပတ္တ+သဏ္ဌာန] စွယ်တော်ရွက် အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ သဏ္ဌာနတော မူလေ ဧကံ၊ အဂ္ဂေ ယမကံ ကောဝိဋ္ဌာရပတ္တသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈။ (- ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၄၂။)

ကောဝိဋ္ဌာရပုပ္ဖ (န) [ကောဝိဋ္ဌာရ+ပုပ္ဖ] ပင်လယ်ကသစ်-ပန်း-ပွင့်။ ကောဝိဋ္ဌာရ (န) (၃) ကြည့်။

ကောဝိဋ္ဌာရမူလ (န) [ကောဝိဋ္ဌာရ+မူလ] ပင်လယ်ကသစ်ပင်-အနီး-အရင်း။ ကောဝိဋ္ဌာရမူလေ မမ သယနံ ပညာပေထ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၀။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၁၈၉။ (- ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၂၀၆။)

ကောဝိဋ္ဌာရရုက္ခ (ပု) [ကောဝိဋ္ဌာရ+ရုက္ခ] ပင်လယ်ကသစ်ပင်။ ကောဝိဋ္ဌာရရုက္ခဿ နိဿန္နေန သမန္တာ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၇။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၃။ ဗုဒ္ဓဝါ၊ ဌ။ ၅၃။ (- မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၈၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၃၀၅။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၅၄။)

ကောဝိဋ္ဌာရသကလိကာ (ထိ) [ကောဝိဋ္ဌာရ+သကလိကာ] ပင်လယ်ကသစ်သား-အပိုင်း-အစ။ ဧကံ မက္ခိကံ ဂဟေတွာ ကောဝိဋ္ဌာရသကလိကာယ သူလေန ဝိယ ဝိဇ္ဇိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၃၅။

ကောဝိဋ္ဌာရသလာကာ (ထိ) [ကောဝိဋ္ဌာရ+သလာကာ] ပင်လယ်ကသစ် - တံ - ဆူးပြောင်း။ ဧကံ မက္ခိကံ ဂဟေတွာ ကောဝိဋ္ဌာရသလာကာယ သူလေန ဝိယ ဝိဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၂၉။ (- ၃၀။)

ကောဝိဋ္ဌာရသူလ (န) [ကောဝိဋ္ဌာရ+သူလ] ပင်လယ်ကသစ်-ပြောင်း-တံကျင်။ သစေ မံ သူလေန ဥတ္တာသေတုကာမတ္ထ၊ ကောဝိဋ္ဌာရသူလံ အာဟရတ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၂၉။

ကောသ (ပု၊ န) [ကုသ+ဏ။ ကုသနံ အဝါနံ ကောသော။ ဓာနံ၊ ဌိ။ ၁၉၇။] (၁) တစ်ကောသ၊ တစ်ခေါ်ခရီး။ (ယင်းကောသသည် သမာနဝါဒအလိုအတောင်ပေါင်းနှစ်ထောင်၊ အပရေဝါဒအလို နှစ်ထောင်ငါးရာ၊ ကျမ်းတပါးအလို ရှစ်ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိ၏။ ဓာနံ၊ ဌိ။ ၁၉၇။ ၇-တောင်၊ ၁-တာ။ ၂၀-တာ ၁-ဥသဘ။ ၂၀-ဥသဘ၊ ၁-ကောသ။ လင်္ကာအရဆိုလျှင် အတောင် ၂၀၀၀-ရှိ၏။) (၂) ဘဏ္ဍာတိုက်။ (ရွှေတိုက်-ငွေတိုက်၊ ကျီကြ၊ စည့်၊ ဂိုဒေါင်စသည်။) (၃) အအိမ်။ (သိုအိမ်၊ လိင်အိမ်၊ ပိုးအိမ်၊ သံလျက်အိမ်၊ ဓားအိမ် စသည်။) (၄) စစ်အင်္ဂါလေးပါး။ (၅) ခုတ်ပြီး မခုတ်သေးသော-အထည် ဝတ္ထုလုပ်ပြီး မလုပ်သေးသော-ရွှေငွေ၊ အယဉ်အရိုင်းဖြစ်သော ရွှေငွေ။ (၆) အင်္ဂါ။ (၇) ဝေးစေ (ဝေးအံ့)။ (၈) အခွံ။ (တိ) (၉) အအိမ်နှင့်တူသော။ (ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကံ၊ ဘုံ၃-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး။) (ထောမ၌ သောက်ခွက်၊ ဥစ္စာအပေါင်း။ သဒ္ဓါကို သိမ်းဆည်း

စုထားရာ ကောသကျမ်း၊ အမရကောသ၊
ကေက္ခရကောသ။ ယောနိ၊ မိန်းမအင်္ဂါ-
ဇာတ်။ ပဲသီးတောင့်။ လုံသော အိမ်။
သေတ္တာ၊ တံတင်း။ အအုပ်၊ အဖုံး။ အစေ့
အအိမ်။ ငိုခြင်း။ ၁၂-နက်ပြဆို၏။

(၁) တစ်ကောသ၊ တစ်ခေါ်ခရီး။ သဒ္ဒန္တ-
ရေတိ ထာမမဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သဒ္ဒသဝ-
နဋ္ဌာနေ။ ဂါဝုတဿ စတုတ္ထော ဘာဂေါ
ကောသောတိပိ ဝုစ္စတိ။ ဒိဿဟဿ ဒဏ္ဍပု-
မာဏဋ္ဌာနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၃၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။) (၂) ဘဏ္ဍာတိုက်။
(ရွှေတိုက်၊ ငွေတိုက်၊ ကျီကြ၊ စည့်၊ ဂိုဒေါင်
စသည်)။ ပဟူတံ မေ ဓနံ သက္က၊ ဗလံ
ကောသော စ'နပွကော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၈။ (-
ဝိ၊ ၃။ ၄၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဇာ၊ ၂။
၁၆၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဒီ၊ ၃။ ၃၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၆၈။) ကောသတိ သုဝဏ္ဏရဇတကောဋ္ဌာ-
ဂါရာဒီနိ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၆၈။ ပရိပုဏ္ဏကောသ-
ကောဋ္ဌာဂါရော(ဒီ၊ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊ ၂။ ၁၃၃)တိ
ကောသော ဝုစ္စတိ ဘဏ္ဍာဂါရံ။ ဒီ၊ ၁။
၂၆၄။ အံ၊ ၁။ ၃၁၄၇။ ပရိပုဏ္ဏကောသကော-
ဋ္ဌာဂါရော(ဝိ၊ ၃။ ၄၇၇)တိ ကောသော ဝုစ္စတိ
ဘဏ္ဍာဂါရသာရဂဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၉။
(-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂၃။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၂။ ၃၀၃။) (၃) အအိမ်။ (သိုအိမ်၊ လိင်အိမ်၊
ပိုးအိမ်၊ သံလျက်အိမ်၊ ဓားအိမ်စသည်။)
ကောသေ နု တေ ဥတ္တမင်္ဂံ* ပဝိဋ္ဌ (ဇာ၊ ၂။
၃၂)န္တိ တဝ ဥတ္တမင်္ဂံ* လိင်္ဂသဏ္ဌာနံ န
ပညာယတိ၊ ကိ* နု တံ တဝ သရိရသခါ-
တေ ကောသေ ပဝိဋ္ဌန္တိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
၂၀၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၂။ ၀ဇိရ။
၂၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၂။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
၃၁၆။) (၄) စစ်အင်္ဂါလေးပါး။ ရဋ္ဌဉ္စ ဇန-
ပဒေါ စ ကောသော စ ကောဋ္ဌာဂါရဉ္စ။
မဟာနိ။ ၂။ ၁၃၇၊ ၃၆၄။ စူဠနိ။ ၃၆၊ ၂၃၄။
(- ၂၅၇။) ကောသောတိ စတုဗ္ဗိဓော

ကောသော ဟတ္ထိ အသော ရထော
ပတ္ထိ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၂။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂၆၄။)
(ဆင် - မြင်း - ရထား - နိုင်ငံ - ၄-ပါး
ကို ကောသဟု ဆို၏။ အံ၊ ၁။ ၃၁၄၇။)
(၅) ခုတ်ပြီး မခုတ်သေးသော - အထည်
ဝတ္ထု လုပ်ပြီး မလုပ်သေးသော - ရွှေငွေ၊
အယဉ်အရိုင်းဖြစ်သော ရွှေငွေ။ ကောသော
ဟိရညဉ္စ ကတာကတံ ကဉ္စနရူပိယံ။ ဓာနံ။
၄၈၆။ (၆) အင်္ဂု။ မကုလေ မနရာသိမ္ပ၊
သိယာ ကောသမနိတ္ထိယံ။ ဓာနံ။ ၈၁၁။ (၇)
ဝှေးစေ့။ လိင်္ဂံ* အဏ္ဏံ တု ကောသော စ။ ဓာနံ။
၂၇၃။ (၈) အခွံ။ ကောသသဟိတ-ကြည့်။
(တိ) (၉) အအိမ်နှင့်တူသော။ (ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ကံ၊ ဘုံ ၃-ပါး၊ အာယတန
၁၂-ပါး။) ကောသာနိ ဝိစေယျ ကေဝလာနိ၊
ဒိဗ္ဗံ မာနုသကဉ္စ ဗြဟ္မကောသံ။ သုတ္တနိ။ ၃၅၉။
ယသ္မာ ပန သကဋ္ဌေန ကောသသဒိသတ္တာ
“ကောသာနိ”တိ ကမ္မာနိ ဝုစ္စန္တိ....ကုသလာ-
ကုသလကမ္မသင်္ခါတာနိ ကောသာနိ ဝိစေယျ
ကေဝလာနိ....အထ ဝါ သတ္တာနံ ဓမ္မာနုဉ္စ
နိဝါသဋ္ဌေန အသိကောသသဒိသတ္တာ “ကော-
သာနိ”တိ တယော ဘဝါ ဒွါဒသာယတနာနိ
စ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၅၃-၄။

ကောသက (ပု) [ကောသ+က] (၁) ခွက်ငယ်။
(၂) အအိမ်။ (အပ်ကျည်၊ အပ်အိမ်၊ သံလျက်
အိမ်၊ ဓားအိမ် စသည်။) (၃) အမိလသုရာယ
ကောသကံ ပူရေတွာ ပူရေတွာ ပူတိမစ္ဆကေန
ဥတ္တရိဘင်္ဂေန ပိဝန္တံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၃။
ကောသကဟာရ-လည်းကြည့်။ (၂) အပ-
ရမ္ပိ တထာရူပမေဝ တဿာ ကောသကံ
ကတွာ ပါသေ ဝိဇ္ဈိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၅။ (-
၂၆၈။) ကောသိ-လည်း ကြည့်။

ကောသကဘတ္တ (န) [ကောသက+ဘတ္တ] ခွက်
ငယ်မျှသောထမင်း၊ ခွက်ငယ်၌ ထည့်ထား
သော ထမင်း။ ဘတ္တကောသကေနာတိ

ကောသကဘတ္တေန၊ ခုဒ္ဒကသရာဝ ဘတ္တကေ-
နာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ကောသကာရ (ပု) [ကောသ+ကာရ+ဏ]
အအိမ် ပြုလုပ်တတ်သော ပိုး။ ကောသံ
ကရေန္တိတိ “ကောသကာရ”တိ လဒ္ဓ-
ဝေါဟာရာနံ ပါဏကာနံ။ ဝဇီရ။၂၅၀။

ကောသကာရက (ပု) [ကောသ+ကာရက]
အအိမ်ပြုလုပ်တတ်သောပိုး။ ဗဟူ အာဝုသော
ကောသကာရကေ ပစထ။ ဝိ၊၁။၃၂၈။ ဝိ၊၅။
၁၆။ ကောသိယကာရက-လည်း ကြည့်။

ကောသကာရကကောသ (ပု၊န) [ကောသကာ-
ရက+ကောသ] အအိမ် ပြုလုပ်တတ်သော
ပိုး၏အိမ်၊ ပိုးအိမ်။ ကောသကာရကကော-
သော ဥပလ္လိဏ္ဍုပေါဋ္ဌလကံ၊ ယံ ကောသေယျ
ဖလန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

ကောသကာရကကောသသဏ္ဌာန (တိ) [ကော-
သကာရကကောသ+သဏ္ဌာန] အအိမ် ပြု
လုပ်သော ပိုး၏အိမ်အသွင်ရှိသော၊ ပိုးအိမ်
သဏ္ဌာန်ရှိသော။ တထာ ဟိ ပါဒဂုံလိတ္တစော
ကောသကာရကကောသသဏ္ဌာနော။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၃၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၄၄။)

ကောသကာရကကိမိ (ပု) [ကောသကာရက+
ကိမိ] အအိမ်ပြုလုပ်တတ်သောပိုး။ အတ္တာနံ
ဝေဌေတိ ကောသကာရကကိမိ ဝိယ ကော-
သပ္ပဒေသေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။

ကောသကာရကပါဏ (ပု) [ကောသကာရက+
ပါဏ] အအိမ်ပြုလုပ်တတ်သောပိုး။ ကော-
သိယကာရကေတိ ကောသကာရကပါဏာနံ
....ကရေန္တေ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၃။

ကောသကာရကိမိ (ပု) [ကောသကာရ+ကိမိ]
အအိမ် ပြုလုပ်တတ်သောပိုး။ ကောသပ္ပဒေ-
သ-ကြည့်။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကောသကာဟာရ (တိ) [ကောသက+အာဟာ-
ရ]ခွက်ငယ်မျှလောက်သော အစာအာဟာရ
ရှိသော၊သူ။ ကောသကာဟာရာပိ (မ၊၂။
၁၉၉)တိ ဒါနပတိနံ သရေ အဂ္ဂဘိက္ခာဌပနတ္ထံ
ခုဒ္ဒကသရာ ဟောန္တိ၊ ဒါနပတိနော အဂ္ဂဘတ္တံ
ဝါတတ္ထဌပေတောဘူန္တိ၊ ပဗ္ဗဇိတေ သမ္ပတ္တေ
တံ ဘတ္တံ တဿ ဒေန္တိ။ တံ သရာဝကံ ကော-
သကောတိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မာ ယေ စ ကေ-
နေဝ ဘတ္တကောသကေန ယာပေန္တိ၊ တေ
ကောသကာဟာရာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။

ကောသဂတ (တိ) [ကောသ+ဂတ] သံလျက်
အိမ်၌-ရောက်သော-ထည့်ထားသော။ သန္တိ
ဟိ လောကေ စတ္တာရေ ကောသဂတံ အသိ-
ဂဟေတွာ။ ဝဇီရ။၁၅။

ကောသဇ (တိ) [ကောသ+ဇန+ကံ] စည်းစိမ်
ဥစ္စာ ကျီကြကြောင့်ဖြစ်သော (တန်ခိုး)။
ပတာပေါ တု စ ကောသဇော။ ဓာန်။၃၅၁။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၈။ ကောသဇော တေဇော
ဓနေန သတ္တုနမုပကရဏံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၁။

ကောသဇ္ဇ (န) [ကုသိတ+ဏျ။ ကုသိဒ+ဏျ။
မောဂ်၊၄။၁၂၇။ ရှု။၃၈၇။] ပျင်းရိသော
သူ၏အဖြစ်၊ ပျင်းရိခြင်း၊ တုန့်တိုဆုတ်နစ်
ခြင်း။ (ထိနမိဒ္ဓ၊ ထိနမိဒ္ဓ ပြဇာန်းသော
စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ ယထာယံဒံ ဘိက္ခဝေ ကောသဇ္ဇံ။
အံ၊၁။၁၀။ (-ဝိ၊၃။၂၆၉။ ဝိ၊၄။၄၄၉။
အံ၊၂။၃၃၀။ အံ၊၃။၁၀၇။ ပဋိသံ၊၁၉၉။
အပါ၊၁။၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။) ကောသဇ္ဇန္တိ ကုသိတ-
ဘာဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ကုစ္ဆိတံ သိဒ္ဓတီတိ
ကုသိတော ဒ-ကာရဿ တ-ကာရံ ကတွာ၊
တဿ ဘာဝေါ ကောသဇ္ဇံ၊ အာလသိယန္တိ
အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။သာရတ္ထ၊
၃။၂၉၁၊၄၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။
မူလဋီ၊၁။၇၉။ အနုဋီ၊၁။၈၇။)

ကောသလကသဋ္ဌ (န) [ကောသလ+ကသဋ္ဌ]
ပျင်းရိခြင်းဟူသော အဓိပ္ပာယ်။ အာဒိသဒ္ဓေန
“ပဂ္ဂဟမဏ္ဍော ဝိရိယိန္ဒြိယံ ကောသလက-
သဋ္ဌ”န္တိအာဒိ ပါဠိသေသံ သင်္ဂဏှာတိ။
သံ၊ဋီ၊၂။၆၂။

ကောသလကာရဏ (န) [ကောသလ+ကာရဏ]
(၁) ပျင်းရိခြင်း၏အကြောင်း။ (၂) ပျင်းရိ
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၁) ကုသိတ-
ဝတ္ထု-ကြည့်။ (၂) ကောသလမေဝ ဝါကော-
သလန္တရကာရဏတာယ ကောသလကာရဏာ-
နီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၇။

ကောသလနိမ္မဒ္ဓန (န) [ကောသလ+နိမ္မဒ္ဓန] ပျင်း
ရိမှုကို နှိပ်နင်းခြင်း။ ဘဂဝတာ သံဝဏ္ဏိတ-
ပစ္စယတာ၊ ကောသလနိမ္မဒ္ဓနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၆၄။

ကောသလန္တရကာရဏ (န) [ကောသလ+အန္တ-
ရ+ကာရဏ] ပျင်းရိခြင်းတပါး-တပါးသော
ပျင်းရိခြင်း-၏ အကြောင်း။ ကောသလကာ-
ရဏ(၂) ကြည့်။

ကောသလပကတိက (တိ) [ကောသလ+ပကတိ
+က] ပျင်းရိခြင်းသဘောရှိသောသူ။ ဝေရု-
ပံ ယသသိရိဝိဘဝံ ပဟာယ သတ္တုသာသနေ
ပဗ္ဗဇိတာ န ကောသလပကတိကာ ဟောန္တိ။
အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၅။

ကောသလပက္ခ (ပု) [ကောသလ+ပက္ခ] (၁)
ပျင်းရိခြင်းအဖို့။ (တိ) (၂) ပျင်းရိခြင်းအဖို့
ရှိသော။ (၁) သမာပတ္တိဝသေန ကောသလ-
ပက္ခေ ပတိတုံ အဒတွာ။ ထေရ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။
(- နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၄။)
(တိ) (၂) ဗလဝသမာဓိ ပန မန္တဝိရိယံ
သမာဓိဿ ကောသလပက္ခတ္တာ ကောသလ-
အဘိဘဝတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။
သံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၉၁။ အဘိ၊ဋီ၊၂။
၂၆၄။

ကောသလပက္ခိက (တိ) [ကောသလပက္ခ+ဣက]
ပျင်းရိခြင်းအဖို့- ရှိသော - ၌ ဖြစ်သော-
နှင့်ယှဉ်သော။ ကောသလပက္ခိကေန စ သမာ-
ဓိနာ ကောသလပါတတော ရက္ခတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၃၇၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၆။ သံ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊
၁။၃၉၂။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။

ကောသလပက္ခိယ (တိ) [ကောသလပက္ခ+ဣယ]
ပျင်းရိခြင်းအဖို့- ရှိသော - ၌ ဖြစ်သော -
နှင့် ယှဉ်သော။ ယသ္မာ နိပဇ္ဇာ နာမ ကော-
သလပက္ခိယာ၊ တသ္မာ မာ သယံ။ ထေရ၊
ဋီ၊၂။၁၀၁။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋီ၊၂၈၄။ မ၊ဋီ၊၁။
၃၉၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။)

ကောသလပဋိပက္ခ (န) [ကောသလ+ပဋိပက္ခ]
ပျင်းရိခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ တတ္ထ ပုရိမံ
ဝိသေသတော ကောသလပဋိပက္ခတာဝသေန။
မ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ (- သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။)

ကောသလပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ကောသလ+ပရိဋ္ဌာဟ]
ပျင်းရိမှုဟူသော ပူလောင်ခြင်း။ ကောသလ-
ပရိဋ္ဌာဟဿ အနုပဋ္ဌာနံ ဝိရိယိန္ဒြိယဿ
အဿာဒေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၂၀၅။ (- ၂၀၇၊
၂၂၂။)

ကောသလပဟာန (န) [ကောသလ+ပဟာန]
ပျင်းရိမှုကို ပယ်ခြင်း။ သဗ္ဗသော ကောသလ-
ပဟာနေန အာရဒ္ဓဝိရိယော။ ထေရ၊ဋီ၊၂။
၃၄၃။

ကောသလပါတ (ပု) [ကောသလ+ပါတ] ပျင်းရိ
မှု၌ ကျခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း။ ကောသလပက္ခိက-
ကြည့်။

ကောသလပူဇဟန (န) [ကောသလ+ပူဇဟန]
ပျင်းရိမှုကိုပယ်စွန့်ခြင်း။ တတ္ထေဝ အဓိမုစ္စနေန
ကောသလပူဇဟနေန ဥဒ္ဓစ္စပူဇဟနေန ဓုဂပ္ပ-
ဇဟနေန။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၇၈။

ကောသလဗဟုလ (တိ) [ကောသလ+ဗဟုလ]
ပျင်းရိခြင်းများသောသူ။ သဒ္ဓါရရံ ဝဟိသံ

မေ၊ ကောသလဗဟုလာယ စ။ အပါဝ။ ၇၄။
ထေရ်၊ ဌာဝ။ ၂၃။ (-အံ၊ ဌာဝ။ ၆၇။)

ကောသလဘူမိ (တိ) [ကောသလ+ဘူမိ] ပျင်းရိ
ခြင်း၏ ဖြစ်ရာ။ ကောသလဘူမိတိ ဂရဟိ-
တော ရဟိတေဟိ အဂေဟိ ဗုဇ္ဈတိ။ ပေဋ-
ကော။ ၂၉၀။

ကောသလမူလက (တိ) [ကောသလ+မူလ+က]
ပျင်းရိခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။
သော ကောသလရဇဿ စေဝ ကောသလမူလ-
ကဿ သေသာကုသလရဇဿ စ အပ္ပကတ္တာ
အပ္ပရဇကော။ ပဋိသံ၊ ဌာဝ။ ၂။

ကောသလရဇ (ပု) [ကောသလ+ရဇ။ ဓာန်၊ ဌာဝ။
၃၉၅။] ပျင်းရိခြင်းဟူသောမြူ။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

ကောသလရဟိတ (တိ) [ကောသလ+ရဟိတ]
ပျင်းရိခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ အာလသိယ-
ဝိရဟိတာတိ ကောသလရဟိတာ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၁။

ကောသလဝတ္ထု (န) [ကောသလ+ဝတ္ထု] ပျင်းရိ
ခြင်း၏ အကြောင်း။ တဒုဘယေန ကာလ-
ဝသေန ကောသလဝတ္ထုမာဟ။ ထေရ်၊ ဌာဝ။
၄၄၉။

ကောသလဝိမေဓ (န) [ကောသလ+ဝိမေဓ] ပျင်း
ရိမှုကို-မှုတ်လွှင့်-ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ ယသ္မာ
ပဌမာရမ္ဘမတ္တဿ ကောသလဝိမေဓံ ထာမ-
ဂမနန္တ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဌာဝ။ ၂။ ၃၁၇-ဂ။ မ၊ ဌာဝ။ ၃၇၅။
အံ၊ ဌာဝ။ ၇၅။

ကောသလဝိဒ္ဓံသန (န) [ကောသလ+ဝိဒ္ဓံသန]
ပျင်းရိမှုကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ကင်္ခါဝိကရဏံ
ကောသလဝိဒ္ဓံသနံ အရတိပုဟာနံ။ မိလိန္ဒ။
၃၃၃။

ကောသလသံဝရ (ပု) [ကောသလ+သံဝရ] ပျင်း
ရိမှုမှ စောင့်စည်းခြင်း။ ပဂ္ဂဟဌေန ဝိရိယိန္ဒြိယံ

ကောသလသံဝရဌေန သီလဝိသုဒ္ဓိ ဝိရိယိန္ဒြိ-
ယဿ အာဒိဝိသောဓနာ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၉။

ကောသလသံသီဒန (န) [ကောသလ+သံသီဒန]
ပျင်းရိမှုဟူသော ဆုတ်နစ်ခြင်း။ ဧဝံ သတိ
ဝိရိယဗလိဗဒ္ဓါနံ အပါယဘယံ ဒဿေန္တိ ကော-
သလသံသီဒနံ န ဒေတိ။ သံ၊ ဌာဝ။ ၂။ ၂၂။
သုတ္တနိ၊ ဌာဝ။ ၁၃၃။ ကောသလသင်္ခါတံ သံသီ-
ဒနံ ကောသလသံသီဒနံ။ သံ၊ ဌာဝ။ ၂။ ၂၂။

ကောသလသမန္နာဂမ (ပု) [ကောသလ+သမန္နာ-
ဂမ] ပျင်းရိမှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ကုသလေဟိ
ဓမ္မေဟိ ပရိဟာယိတော အကုသလပက္ခေ
ကုစ္ဆိတံ သီဒနတော ကောသလသမန္နာဂမေန
စ ကုသိတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌာဝ။ ၃၃၄။ အံ၊ ဌာဝ။
၂။ ၃၃။

ကောသလသမုစ္ဆေဒက (ပု) [ကောသလ+သမု-
စ္ဆေဒက] ပျင်းရိခြင်းကို ဖြတ်တတ်သော။
သီလဘူမိယံ ပတိဋ္ဌမာနဿ တဒနုရူပေါ တံ-
သမ္ပယုတ္တောဝ ကောသလသမုစ္ဆေဒကော။
အဘိ၊ ဌာဝ။ ၂။ ၁၁၃-၄။ ပဋိသံ၊ ဌာဝ။ ၁၇၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌာဝ။ ၂။ ၁၆။)

ကောသလသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကောသလ+သမ္ပ-
ယုတ္တ] ပျင်းရိခြင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ယော
ဘိက္ခဝေ ဆန္ဒော ကောသလသဟဂတော
ကောသလသမ္ပယုတ္တော။ သံ၊ ၃။ ၂၄၂။ (-သံ၊
ဌာဝ။ ၂။ ၂၉။ အဘိ၊ ဌာဝ။ ၁၁၁။)

ကောသလသဟဂတ (တိ) [ကောသလ+သဟ-
ဂတ] ပျင်းရိခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ကောသလဘူမိ (တိ) [ကောသလ+အနုဂတ]
ပျင်းရိသောသူ၏အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော၊ ပျင်းရိ
ခြင်းသို့ - အစဉ်လိုက်သော - ရောက်သော၊
သူ။ ကောသလဘူမိတော စ ဟောတိ။ ဝိ၊
ဌာဝ။ ၁၇၇။ (-မ၊ ဌာဝ။ ၁၂၁။) ကောသလဘူ-

နဂတော စ ဟောတိတိ ကုသိတဘာဝေန
အနဂတော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅။

ကောသဇ္ဇာနုပတိတ (တိ) [ကောသဇ္ဇ+အနု-
ပတိတ] ပျင်းရိခြင်းသို့-အစဉ်လိုက်သော-
ရောက်သော။ လိနံ စိတ္တံ ကောသဇ္ဇာနုပတိတံ
သမာဓိဿ ပရိပန္နော။ ပဋိသံ။ ၁၇၄-၅။
ကောသဇ္ဇာနုပတိတန္တိ ကုသိတဘာဝါနဂတံ။
ပဋိသံ။ ၂။ ၇၃။

ကောသဇ္ဇာနုပတိတကာလ (ပု) [ကောသဇ္ဇာ-
နုပတိတ+ကာလ] ပျင်းရိခြင်းသို့ အစဉ်
လိုက် သော အခါ။ ကောသဇ္ဇာနုပတိတ-
ကာလေ ဝီရိယေန ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ နာမ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၀။

ကောသဇ္ဇာဘိဘဝ (ပု) [ကောသဇ္ဇ+အဘိဘဝ]
ပျင်းရိမှု နှိပ်စက်ခြင်း။ သမာဓိဿ ဗလဝ-
ဘာဝတော ကောသဇ္ဇာဘိဘဝေန အဇ္ဈတ္တံ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၈၄။ (-နေတ္တိ၊ ၄။ ၅၁။)

ကောသဇ္ဇာဘိဘူတ (တိ) [ကောသဇ္ဇ+အဘိဘူ-
တ] ပျင်းရိခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ သူ။
ကောသဇ္ဇာဘိဘူတာသံသာရဝဋ္ဋတော သိသံ
န ဥက္ခိယန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၁၇။ (-ထေရ၊ ၄။
၂။ ၁၀၁။)

ကောသဇ္ဇဒ္ဓစ္စပက္ခိက (တိ) [ကောသဇ္ဇဒ္ဓစ္စပက္ခ
+ဣက] ပျင်းရိခြင်း၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းအဖို့ရှိသော။
ဝေံ သမာဓိဝီရိယာနံ ကောသဇ္ဇဒ္ဓစ္စပက္ခိကာနံ
သမရသတာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၄။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၄။)

ကောသဇ္ဇဒ္ဓစ္စဝိမုတ္တ (တိ) [ကောသဇ္ဇဒ္ဓစ္စ+ဝိ-
မုတ္တ] ပျင်းရိခြင်း၊ ပျံ့လွင့်ခြင်းမှ လွတ်သော။
ပဂ္ဂဟေတုဝေနေန ပန ကောသဇ္ဇဒ္ဓစ္စဝိမုတ္တံ
သမပ္ပဝတ္တံ ဝီရိယံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၁။

ကောသတိ (ကြိ) [ကုသ+အ+တိ] ဟောင်၏၊
အူ၏။ ကောတ္ထု-ကြည့်။

ကောသပ္ပဒေသ (ပု) [ကောသ+ပဒေသ] ပိုးအိမ်
တစ်ဝတ်တဒေသ။ ကောသကာရကိမိ ဝိယ
ကောသပ္ပဒေသေဟိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၈။ (-မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။
၂။ ၃၄၃။)

ကောသဖလ (န) [ကောသ+ဖလ။ ကောသ-
ယုတ္တံ ဖလမေတဿာတိ ကောသဖလံ။ ဓာန်၊
၄။ ၃၀၄။] ကရဝေး။ ကောသဖလမထော
ဇာတိ၊ ကောသံ ဇာတိဖလံ ဘဝေ။ ဓာန်။
၃၀၄။

ကောသမ္ပ (ပု၊ န) [ကုသ+ဗ။ တိတ္ထေန ကုသိ-
ယတိ အက္ခောသိယတိတိ ကောသမ္ပော=
ရက္ခော။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၂၂။] (ပု) (၁) ကြို့-
ပင်။ (န) (၂) ကြို့သီး။ (ပု) (၁) ကော-
သမ္ပာ သဠလာ နိမ္မာ၊ သာဒုဖလသမာ-
ယုတာ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၈။
(-ဇာ၊ ၁။ ၃၆၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၉။) (န) (၂)
ရထိယံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ၊ ကောသမ္ပံ အဒဒိ တဒါ။
အပါ၊ ၂။ ၉၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၈။

ကောသမ္ပ (တိ) [ကောသမ္ပ+ဏ] ကောသမ္ပိ
မြို့-၌ မွေးဖွားသော-မှ လာသော-လျှင်
နေရာရှိသော-ကို အစိုးရသော-၌ နေသော၊
သူ။ ဝေံ.... ကောသမ္ပော၊ ကောသမ္ပကော
ဝါ။ ရှု၊ ၃၇၇။ ကောသမ္ပိယံ ဥတေနဿ
နဂရေ ဇာတောတိ ကောသမ္ပော။ ရှု၊ ၄။ ၃၇၇။

ကောသမ္ပက (တိ) [ကောသမ္ပ+က] (၁)
ကောသမ္ပိမြို့-၌ မွေးဖွားသော-မှ လာသော
-လျှင်နေရာရှိသော-ကို အစိုးရသော-၌ နေ
သော၊ သူ။ (၂) ကောသမ္ပကက္ခန္ဓက။ (၁)
အထ ခေါ် ကောသမ္ပကာ ဥပါသကာ ကော-
သမ္ပကေ ဘိက္ခု၊ နေဝ အဘိဝါဒေသုံ။ ဝိ၊ ၃။
၅၀၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၁၉၇။) အထ ခေါ် ကောသမ္ပကာ
ဥပါသကာတိ အထ ခေါ် ဣမံ ကထာ-
သလ္လာပံ သုတွာ ကောသမ္ပဝါသိနော ဥပါ-

သကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ ကောသမ္မ^၂-လည်း
ကြည့်။ (၂) ကောသမ္မကံ ပုစ္ဆိဿံ သနိဒါနံ
သနိဒ္ဓေသံ။ ဝိ၊၅။၂၀၈။

ကောသမ္မကကုဋ် (ထိ) [ကောသမ္မက+ကုဋ်] ကြို့
ပင်ကျောင်း၊ ကြို့ပင်တံခါးအနီး၌ တည်
သောကျောင်း။ ဇေတဝနေတိ ဇေတဝနဿ
ပစ္စန္ဓေ ကောသမ္မကကုဋ် နာမ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၇၂။

ကောသမ္မကက္ခန္ဓက (ပု) [ကောသမ္မက+ခန္ဓက]
ကောသမ္မိမြို့၌ နေသော ရဟန်းများကို
အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်
အပေါင်း၊ ကောသမ္မကက္ခန္ဓက။ ကောသမ္မ-
ကက္ခန္ဓကော တံ ဘိက္ခု အာပတ္တိယာ အဒ-
ဿနေ ဥက္ခိပိ သူတိ ဧတ္ထ အယမနုပုဗ္ဗိကဿ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ ကခါ။၈၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄။)

ကောသမ္မကဘိက္ခု (ပု) [ကောသမ္မက+ဘိက္ခု]
ကောသမ္မိမြို့၌နေသော ရဟန်း။ ယာ ကော-
သမ္မကဘိက္ခုနံ ဝိယ ဘိန္ဓေ သံဃေ ပုန
သံဃသာမဂ္ဂိ ကရိယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။ (-
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၀။)

ကောသမ္မကသမ္ပတိ (ထိ) [ကောသမ္မက+သမ္ပ-
တိ] ကောသမ္မိမြို့၌နေသော ဂိလာန ရဟန်း
အား (တိစိဝရိကံနှင့် ကင်း၍နေခြင်းငှါ)
သမုတ်ခြင်း။ ယာ ဥဒေါသိတသိက္ခာပဒေ
ကောသမ္မကသမ္ပတိ အနုညာတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၉။ (-ဝိ၊မတိ၊၁။၃၆၁။) ကောသမ္မကဿ
ဘိက္ခုနော သမ္ပတိ ကောသမ္မကသမ္ပတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၄၄၇။

ကောသမ္မကသာမဂ္ဂိ (ထိ) [ကောသမ္မက+သာ-
မဂ္ဂိ] ကောသမ္မိမြို့၌နေသော ရဟန်းအပေါင်း
တို့၏ ညီညွတ်ခြင်း။ ကောသမ္မကသာမဂ္ဂိသဒ္ဓိ-
သာဝ သာမဂ္ဂိ ဝေဒိတဗျာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၉။

ကောသမ္မကသုတ္တ (န) [ကောသမ္မက+သုတ္တ]
ကောသမ္မိမြို့၌နေသော ရဟန်းတို့ကို ဟော
ကြားသော သုတ်၊ ကောသမ္မိယသုတ်။ ဒိဋ္ဌိ-
သာမညဂတောတိ ဣမိနာ ပန ပဒေန ကော-
သမ္မကသုတ္တေ ပဌမမဂ္ဂေါ ကထိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၁၇။ (-ဝိ၊ရ၊၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂။)

ကောသမ္မကသေဋ္ဌိ (ပု) [ကောသမ္မက+သေဋ္ဌိ]
ကောသမ္မိမြို့သားသူဌေး။ တဒါ ကောသမ္မက-
သေဋ္ဌိရာဇကုလံ ဂစ္ဆန္တော ရာဇနိဝေသနတော
အာဂစ္ဆန္တိ ပုရောဟိတံ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၁။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၄၂။)

ကောသမ္မကုဋ် (ထိ) [ကောသမ္မ^၂+ကုဋ်] ကြို့ပင်
ကျောင်း၊ ကြို့ပင်တံခါးအနီး၌ တည်သော
ကျောင်း။ ကရေရိကုဋ်-ကြည့်။

ကောသမ္မကုဋိကာ (ထိ) [ကောသမ္မ^၂+ကုဋိကာ]
ကြို့ပင်ကျောင်း၊ ကြို့ပင်တံခါးအနီး၌ တည်
သောကျောင်း။ ယထာ ကောသမ္မရုက္ခဿ
ဒွါရေ ဌိတတ္တာ “ကောသမ္မကုဋိကာ”တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။

ကောသမ္မစုဏ္ဏ (န) [ကောသမ္မ^၂+စုဏ္ဏ] ကြို့သီး
မှုန့်။ စုဏ္ဏ (ခ) ကြည့်။

ကောသမ္မပါန (န) [ကောသမ္မ^၂+ပါန] ကြို့သီး
ဖျော်ရည်၊ ကြို့သီးဖြင့်ပြုအပ်သောအဖျော်။
ကောသမ္မပါန (မဟာနိ။၂၉၀) နှိ ကောသမ္မ-
ဖလေဟိ ကတပါနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၄၉။

ကောသမ္မဖလ (န) [ကောသမ္မ^၂+ဖလ] ကြို့သီး။
အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကောသမ္မဖလကသုသောဏီ (တိ) [ကောသမ္မ-
ဖလက+သုသောဏီ] ကြို့ပျဉ်ချပ်-ကျယ်
ပြန့်သော ရွှေစင်ပြား-ကဲ့သို့ တင့်တယ်သော
တင်ပါး ရှိသော၊ သူ။ ကောသမ္မဖလက-
သုသောဏီ (ဇာ၊၂။၂၁၈) တိ ဝိသာလကဉ္စန-
ဖလကံ ဝိယ သန္တရသောဏီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၇။

ကောသမ္မဗလိယ (ပု) [ကောသမ္မဗလ + လူယ] ကောသမ္မဗလိယမထေရ်။ (ယင်း မထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ ၃၁-ကမ္ဘာထက်၌ ကကုပေစွေကဗုဒ္ဓါအား ကြိုသီးကိုပေးလှူခဲ့ ဘူးသောကြောင့် ကောသမ္မဗလိယ အမည် ရသည်။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ကောသမ္မ- ဗလိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာတိ။ အပါ။ ၂။ ၉၄။

ကောသမ္မရက္ခ (ပု) [ကောသမ္မ+ရက္ခ] ကြို့ပင်။ ကောသမ္မကုဋ္ဌိကာနှင့် ကောသမ္မ-တို့ကြည့်။

ကောသမ္မရက္ခဝန္တ (တိ) [ကောသမ္မရက္ခ+ဝန္တ]။ ထိ၌ ကောသမ္မရက္ခဝတိ။ ကြို့ပင်ရှိသော။ တသ္မာတိ ယသ္မာ ကောသမ္မရက္ခဝတိ၊ တသ္မာ နဂရံ ကောသမ္မိတိ သင်္ခမဂမာသိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၄။

ကောသမ္မိက (တိ) [ကောသမ္မိ+ဣက] (၁) ကောသမ္မိမြို့သားဖြစ်သောသူ။ (၂) ကော- သမ္မိကမည်သောသူ။ (၁) ကောသမ္မိကာ ဥပါသကာ အယျော ကိရ သာဂတော အဗ္ဗ- တိတ္ထိကေန နာဂေန သဒ္ဓိံ သင်္ဂါမေသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၅။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၉။ ထေရ၊ ၁။ ၆၈။ ဝဇီရ၊ ၅၀၄။ အံ၊ ၁။ ၁၈၉။) (၂) အတိတေ ဝံသရဋ္ဌေ ကောသမ္မိယံ ကောသမ္မိ- ကော နာမ ရာဇာ ရဇံ ကာရေသိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၃၄။

ကောသမ္မိကဇာတက (န) [ကောသမ္မိက+ဇာ- တက] ကောသမ္မိမြို့၌ နေသော ရဟန်းတို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောကြားသော ဇာတ်၊ ကောသမ္မိယဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၉-နိပါတ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၈။ ပုနဒေဝ ကောသမ္မိ- ကဇာတကံ ကထေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၄၂။

ကောသမ္မိကသေဋ္ဌိ (ပု) [ကောသမ္မိက+သေဋ္ဌိ] ကောသမ္မိမြို့သား သူဌေး။ တဒါ ကောသမ္မိ-

ကသေဋ္ဌိ ပုရောဟိတံ ဒိသ္မာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၅။

ကောသမ္မိနဂရ (ထိ၊ န) [ကောသမ္မိ + နဂရ] ကောသမ္မိမြို့။ သော ကိရ ဒေဝလောကာ စဝိတွာ ကောသမ္မိနဂရေ နာမ မဟာသေဋ္ဌိ- ကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၅-၆။ (-အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၁။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။)

ကောသမ္မိနဂရဝါသီ (တိ) [ကောသမ္မိနဂရ+ဝသ +ဏီ] ကောသမ္မိမြို့၌-နေသော-နေလေ့ ရှိသောသူ။ ကောသမ္မိနဂရဝါသီနော ဃော- သိတသေဋ္ဌိအာဒိကေ ဥပဋ္ဌာကေ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၆။

ကောသမ္မိနဂရသမိပ (န) [ကောသမ္မိနဂရ + သမိပ] ကောသမ္မိမြို့အနီး။ အထေကဒိဝသံ သတ္တာ စာရိကံ စရမာနော ကောသမ္မိနဂရ- သမိပံ အဂမာသိ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၁။

ကောသမ္မိယသုတ္တ (န) [ကောသမ္မိယ+သုတ္တ] ကောသမ္မိယသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိ၊ ၁- ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၅- ၄၀၁။ ဟေဋ္ဌာ ကောသမ္မိယသုတ္တေ ပန သောတာပတ္တိမဂ္ဂသမ္မာဒိဋ္ဌိ ကထိတာ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၄၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၆။ ကောသမ္မိကသုတ္တ- လည်း ကြည့်။

ကောသမ္မိဝါသိက (တိ) [ကောသမ္မိဝါသိ+က] ကောသမ္မိမြို့၌ နေသောသူ။ ဣတိ ကောသမ္မိ- ဝါသိကာနံ ဝိယ မဟာကလဟော ဥပုဇ္ဇတိ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ (-အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၀။)

ကောသမ္မိဝါသီ (တိ) [ကောသမ္မိ+ဝသ+ဏီ] ကောသမ္မိမြို့၌ နေသောသူ။ ကောသမ္မိဝါသိ- နောပိ ခေါ ဥပါသကာ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၂၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၄၆၆။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၀။) ကောသမ္မိက-လည်း ကြည့်။

ကောသမ္မိဝါသီတိသတ္ထေရ (ပု) [ကောသမ္မိဝါ- သီ+တိသတ္ထေရ] ကောသမ္မိမြို့၌ နေသော

တိဿမထေရ်။ ကော ကိရ ကောသမ္ဗိဝါသီ
ကုလပုတ္တော သတ္တုသဿနေ ပဗ္ဗဇိတော
လဒ္ဓုပသမ္ဗဒေါ “ကောသမ္ဗိဝါသီတိဿတ္ထေ-
ရော”တိ ပညာယိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၃၉၂။

ကောသမ္ဗိသေဋ္ဌိ (ပု) [ကောသမ္ဗိ + သေဋ္ဌိ]
ကောသမ္ဗိသုဋ္ဌေး။ တသ္မိံ ခဏေ ကောသမ္ဗိ-
သေဋ္ဌိနော ကမ္မန္တိကော ပါတောဝ သေဋ္ဌိ-
သရံ ဂစ္ဆန္တော။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၃၂၄။

ကောသမ္ဗိ (ထိ) [ကုသ + ဗ + ဤ။ ကုသမ္ဗ + ဏ +
ဤ။ “ခါဒထ ပိဝထာ”တျာဒိဟိ ဒသဟိ
သဒ္ဓေဟိ ကောသန္တိ တောတိ ကောသမ္ဗိ၊
ဗော၊ နဒါဒိ၊ ကုသမ္ဗရက္ခဝန္တတာယ ဝါ ကော-
သမ္ဗိ၊ ကုသမ္ဗဿ ဣသိနော အဿမတော
အဝိဒ္ဓုရေ မာပိတတ္တာတိ ကော။ ဓာန်၊ ဠိ။
၂၀၀။ ကုသမ္ဗေန နိဗ္ဗတ္တာ ကောသမ္ဗိ၊ နဂရိ။
မောဂ်၊ ၄။ ၁၈။] (၁) ကောသမ္ဗိမြို့။ ယင်းမြို့
သည် ဝံသတိုင်း မြို့တော်ဖြစ်၏ (ဇာ၊ ၂။
၂၆၆)။ ယမုနာမြစ်ကမ်း၌ တည်ရှိ၍ ဗာရာဏ-
သီမှ ရေလမ်းခရီးအားဖြင့် ယူဇနာ ၃၀-ကွာ
ဝေး၏ (အံ၊ ဠာ ၁။ ၂၃၈)။ ကောသမ္ဗိသည်
ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်း၌ တည်၏ဟု သံ၊ ၂။ ၃၈၆-၌
ဆိုရာ ယမုနာမြစ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုသည်ဟု
မှတ်ယူသင့်၏။ ကြို့ပင်များစွာပေါက်ရောက်
ရာဖြစ်သောကြောင့် ကောသမ္ဗိ အမည်တွင်
သည်။ ကုသုဗ္ဗ(=ကုသမ္ဗ) ရသေ့၏ သခမ်း
ကျောင်းအနီး၌ တည်ထောင် ဖန်ဆင်းခြင်း
ကြောင့် ကောသမ္ဗိမည်၏ ဟူ၍လည်း အချို့
က ဆိုကြသည် (ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၀၅။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈)။ ယခုအမည် ‘ကောဆမ်’ ဖြစ်၍
မြို့ဟောင်းနေရာ၌ ကိုဆမ်ဣနာမ်၊ ကိုဆမ်ခိ
ရာဂျ ရွာငယ် ၂-ခု တည်ရှိသည်။ လောဟ-
ဘဒ်ခရိုင်၌ ပါဝင်သည် (ဗုဒ္ဓသာသနိက-
ပဌဝိဝင်)။ ဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ယင်းမြို့
ကို ပူရန္တပုမင်းအုပ်စိုး၍ ထိုမင်းလွန်သော
အခါ သားတော် ဥတေနမင်း အုပ်စိုးသည်

(ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၀၃-၇)။ အရှင်အာနန္ဒာက
မြို့သိမ် မြို့ငယ်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်မပြုပဲ မြို့ကြီး
များ၌သာ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူပါဟု ဘုရား
ရှင်အား လျှောက်ထားရာ၌ ကောသမ္ဗိသည်
မြို့ကြီးစာရင်း အပါအဝင် ဖြစ်လေသည်
(ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁)။ ထိုမြို့၌ အာပတ်သင့် မသင့်
ငြင်းခုံရာမှ အစပြု၍ သံဃာချင်း ကွဲပြားကာ
အဓိကရုဏ်း ဖြစ်ပွားသည်။ ဘုရားရှင်သည်
အဓိကရုဏ်းငြိမ်းစေရန် ရဟန်းတို့အား ဒီဃာ-
ဝု ဝတ္ထုဟောကြား၍ အကြိမ်ကြိမ် ဆိုဆုံးမ
ပါသော်လည်း မလိုက်နာကြသောကြောင့်
ကောသမ္ဗိမှထွက်ခွါ၍ ဗာလကလောဏကရွာ၊
ပါစိနဝံသတောတို့ကို ဖြတ်သန်း၍ ပါလိလေ-
ယျကတောအုပ်သို့ ကြွတော်မူသည် (ဝိ၊ ၃။
၄၈၀-၅၀၁)။ စတင်ငြင်းခုံခြင်း၏ အကြောင်း
ကို မ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၉၁-ကြည့်။ ယင်းမြို့၌ ဘောသိ-
တသုဋ္ဌေး ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော ဘော-
သိတာရုံကျောင်းတိုက်၊ ကုက္ကုဋ္ဌ သုဋ္ဌေး
ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသော ကုက္ကုဋ္ဌာရုံ
ကျောင်းတိုက်၊ ပါဝါရိကသုဋ္ဌေးဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းသော ပါဝါရိကမ္မဝနကျောင်းတိုက်
တို့ တည်ရှိသည် (မ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၈၈၊ ၂၉၁)။ ဗဒိရိ-
ကာရုံကျောင်းတိုက်လည်း ရှိသည် (သံ၊ ၂။
၁၀၃။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၁၇၇)။

ဘောသိတာရုံကျောင်းတိုက်၌ ဘုရားရှင်
အမှူးရှိသော ရဟန်းသံဃာတို့ သီတင်းသုံးစဉ်
ဇာလိယသုတ် (ဒီ၊ ၁။ ၁၅၀-၂။) ကောသမ္ဗိယ
သုတ် (မ၊ ၁။ ၃၉၅-၄၀၁။) သန္တကသုတ် (မ၊ ၂။
၁၈၀-၉၃။) ကောသမ္ဗိသုတ် (သံ၊ ၁။ ၃၃၆-၉။)
ခေမကသုတ် (သံ၊ ၂။ ၁၀၃။) ဥပဝါနသုတ်
(သံ၊ ၃။ ၆၈-၉။) ပိဏ္ဍောလဘာရဒွါဇသုတ်
(သံ၊ ၃။ ၁၉၆-၇။) ဥဏ္ဍာဘဗြာဟ္မဏသုတ် (သံ၊
၃။ ၂၃၇။) ကမ္မောဇသုတ် (အံ၊ ၁။ ၃၉၄-၅။)
ကကုဓထေရသုတ် (အံ၊ ၂။ ၁၀၇-၁၁။) ဘဒ္ဒဇိ
သုတ် (အံ၊ ၂။ ၁၇၇-၈။) အနုရုဒ္ဓသုတ် (အံ၊ ၃။
၉၀-၄။) အာနန္ဒသုတ် (အံ၊ ၃။ ၂၂၄-၅။) တို့ကို

(အချို့သုတ်ကို ဘုရားရှင်၊ အချို့သုတ်ကို သာဝကတို့) ဟောကြားသည်။ (အခြား ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးစဉ် ဟောကြားသော ဇာတ်ဝတ္ထုအနည်းငယ်သာ တွေ့ရ၍ ဘုရားရှင်သည် အများအားဖြင့် ဘောသိတာရုံကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးသည်ဟု ယူဆဖွယ်ရာရှိ၏။) ယင်းမြို့ရှိ ယင်းတိုက်ပင်ရင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဘုရားရှင်က ယင်းတိုက်ရွက်အနည်းငယ်ကို လက်ဖြင့် ကိုင်၍ ရဟန်းတို့အား လက်ထဲက အရွက်နှင့် အပင်ပေါ်ရှိ အရွက်တို့ မည်သည်က များသနည်းဟု မေးတော်မူ၍ အပင်ပေါ်ရှိ အရွက်ကများကြောင်း ရဟန်းတို့ကလျှောက်ထားသောအခါ ရဟန်းတို့ ဤအတူသာလျှင် ငါဘုရားမဟောသောတရားက ဟောသောတရားထက် များကြောင်း အကျိုးမရှိ၍ မဟောပဲထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ သစ္စာလေးပါးကိုသာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်းအကျိုးရှိ၍ ဟောကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာလေးပါးသိရန် အားထုတ်သင့်ကြောင်းတို့ကို ဟောတော်မူသည်။ (သံ၊ ၃။ ၃၈၃)။

(၂) ကုသုမ္မရသေ့၏နေရာအရပ်။ (၁) တေနသမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ကောသမ္ဗိယံ ဝိဟရတိ ဘောသိတာရာမေ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၂။ (— မ၊ ၁။ ၃၉၅။ ပဋိသံ၊ ၂၇၃။ ဥဒါန၊ ၁၂၅။ မ၊ ၄။ ၁၆၂။) ကောသမ္ဗိယန္တိ ဝေန်နာမကေ နဂရေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၆၀။ ကောသမ္ဗိယန္တိ ဝေန်နာမကေ နဂရေ။ တဿ ကိရ နဂရဿ အာရာမပေါက္ခရဏီအာဒိသုတေသု တေသု ဌာနေသု ကောသမ္မရက္ခာ ဥဿန္နာ အဟေသံ၊ တဿ ကောသမ္ဗိတိ သင်္ခ အဂမာသိ။ “ကုသုမ္မဿ နာမဣသိနော အဿမတော အဝိဒ္ဓရေ မာပိတတ္တာ”တိပိကေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇-ဂ။ (— ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၈၅။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၈။ ၂၄၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။ မ၊ ၄။ ၂။

၃၀၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။) (၂) ကုသုမ္မဿ ဣသိနော နိဝါသဘူမိ ကောသမ္ဗိ၊ တဿ စ အဝိဒ္ဓရေ ဘဝတ္တာ နဂရံ ကောသမ္ဗိတိ သင်္ခ ဂတန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။ (— မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။)

ကောသမ္ဗိနာမက (တိ) [ကောသမ္ဗိ+နာမ+က]
ကောသမ္ဗိအမည်ရှိသော။ ဝေန်နာမကေ နဂရေတိ ကောသမ္ဗိနာမကေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။

ကောသလ (ပု) [ကောသ+လာ+အ။ ကုသလ+ဏ။ ကောသံ လန္တိ ဂဏန္တိ ကုသလံ ဝါ ပုစ္ဆန္တိတိ ကောသလာ။...ကောသလာနံ နိဝါသာ ကောသလာ။ သီ၊ ၄။ ၁၆၈။ ၂။ ၂၀၀။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၈၄။] (၁) ကောသလမင်းသား။ (၂) ကောသလ-ဇနပုဒ်-တိုင်း။ (၃) ကောသလတိုင်း၏ အရှင်၊ ကောသလမင်း၊ ပသေနဒိကောသလမင်း။ (၁) (၂) ကေသမယံ ဘဂဝါ ကောသလေသု စာရိကံ စရမာနော။ ဒီ၊ ၁။ ၈၂။ ၂၁၄။ မ၊ ၁။ ၃၅၄။ မ၊ ၂။ ၆၂။ မ၊ ၃။ ၃၃၉။ သံ၊ ၂။ ၅၀၇။ အံ၊ ၁။ ၁၈၉။ ၂၃၈။ အံ၊ ၂။ ၂၅၊ ၂၉၉၊ ၃၅၂။ အံ၊ ၃။ ၁၅၄။ ကောသလေသုတိ ကောသလာ နာမ ဇနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော ကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠိသဒ္ဓေန “ကောသလာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ ကောသလေသုတိ ဝေန်နာမကေ ဇနပဒေ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။ သင်္ခဝါ နာမ ကောသလာနံ နိဂမောတိ သင်္ခဝါတိ ဝေန်နာမကော ကောသလရဋ္ဌေ နိဂမော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ (— ဥဒါန၊ ၄။ ၂၁၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။) ရာဇကုမာရာ ဂေါတ္ထဝသေန ကောသလာ နာမ... ကောသလာတိ ဝုစ္စတိ ကုသလာ ဝေ ကောသလာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။ သီ၊ ၄။ ၁၆၈။ ၂။ ၂၀၀။ ၂၀၃။ (၃) ရညာ ပသေနဒိနာ ကောသလေန ဒိန္နံ ရာဇဒါယံ ဗြဟ္မဒေယံ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၂။ (— ဥဒါန၊ ၈၈။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇။) ကောသလရဋ္ဌဿ

အဓိပတိတိ ကောသလော။ ဥဒါနာဋ္ဌ။၉၂။
 (-ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၀။) ကောသလရဋ္ဌသာဓိ-
 ပတိဘာဝတော ကောသလော၊ တသ္မာ
 ကောသလာဓိပတိနာ ပသေနဒိနာမကေန
 ရညာ ဒိန္နန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၄။
 (ကောသလ ဟူသော အမည်သည် ဂေါတမ၊
 ကဿပစသည်တို့ကဲ့သို့ အမျိုးအနွယ်၏အမည်
 ဖြစ်သည်။ ကောသလနွယ်ဖွားမင်းသားများ
 သည် အမျိုးအနွယ်ကိုစွဲ၍ ကောသလဟု
 အမည် တွင်သည်။ ထိုကောသလ အမည်ရ
 မင်းသားများ နေထိုင် စိုးစံရာဖြစ်၍ တိုင်း
 နိုင်ငံသည်လည်း “ကောသလ”ဟုပင် အမည်
 တွင်ပြန်သည်။

တနည်း—တဦးနှင့်တဦး နှုတ်ဆက်ရာ၌
 (အာရောဂျံ၊ အနာမယံ စသော စကားလုံး
 များကို အသုံးပြုပုံ)ကစွိ ကုသလံ=ကျန်းမာ
 ရှိလားဟု ကုသလဟူသောစကားလုံးကို တွင်
 တွင် သုံးနှုန်းသော တိုင်းသူပြည်သား များကို
 ကုသလဟု ခေါ်သည်။ ထိုကုသလ အမည်ရ
 တိုင်းသူပြည်သားများကို အုပ်ချုပ်သောမင်း
 သားများသည် (ကုသလာနံ ဣဿရာ ဟူ
 သော သဒ္ဒါနည်းအရ) ကောသလ အမည်
 တွင်သည်။ ထိုကောသလမင်းသားများ နေ
 ထိုင် စိုးစံရာဖြစ်၍ တိုင်းနိုင်ငံ သည်လည်း
 ကောသလဟု အမည်တွင်ပြန်သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁-၂)။ ကောသလတိုင်း
 ရှေးမြို့တော်အမည် သာဝတ္ထိ (ဩဗတ္ထိ)
 ယခု မြို့အမည် ဆဟိတ၊ မဟိတ (ဆဟေတ်၊
 မဟေတ်)၊ ရှေးအရံမြို့အမည် သေတဗျ၊
 ဥက္ကဋ္ဌ၊ သာကေတ၊ ဣစ္ဆာနဂ်လ၊ တိုင်း၏
 တည်ရာ ဌာနကား ဗဟရာဣစ ဒိစတြိတ်၊
 တောင်ဘက်က သုလ်တာန်ပုရ်၊ အနောက်
 ဘက်က ဗရာဗ်ကီနှင့် ဖေဇာဗဒဒိစတြိတ်၊
 အရှေ့ဘက်က ဂေါရက္ခပုရ်ဗည္ဗနှင့် အာဇာမ-
 ဂရ၊ ဇောနပုရ်တို့ဖြစ်သည် (ဗုဒ္ဓသာသနိက-

ပဌဝိဝင်)။ အကျယ်အဝန်းမှာ ယူဇနာ ၃၀၀-
 ရှိသည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၁)။

ဘုရားရှင်လက်ထက် ထိုတိုင်းကို အုပ်ချုပ်
 သောမင်းမှာ ပသေနဒိကောသလ ဖြစ်သည်။
 သူမင်းမဖြစ်မီ တက္ကသိုလ်၌ လိစ္ဆဝိမင်းသား
 မဟာလိ၊ မလ္လမင်းသား ဗန္ဓုလတို့နှင့် အတူ
 ပညာသင်ယူခဲ့သည်။ တက္ကသိုလ်မှ ပြန်လာ
 သော အခါ သူ၏ ပညာ အရည်အချင်းကို
 ခမည်းတော်ဖြစ်သူ မဟာကောသလမင်းက
 နှစ်သက်သဘောကျသဖြင့် သူ့အား ထီးနန်း
 လွှဲအပ်သည်။ ထိုအခါ ကျောင်းနေဖက်
 သူငယ်ချင်း ဗန္ဓုလကို စစ်သူကြီး ခန့်သည်။
 သူ၏ နှမမှာ ဝေဒေဟီ၊ မိဖုရားများမှာ
 မလ္လိကာဒေဝီ၊ ဝါသဘခတ္တိယာတို့ ဖြစ်သည်။
 သူနှင့် ဝါသဘခတ္တိယာတို့ သင့်မြတ်ရာတွင်
 ဝိဋ္ဌဇူဘ အမည်ရှိသော သားတယောက်
 ထွန်းကားသည်။ နှမဖြစ်သူ ဝေဒေဟီနှင့်
 မာဂဓတိုင်းရှင် ဗိမ္ဗိသာရမင်းတို့ လက်ထပ်
 သောအခါ ဖခင် မဟာကောသလမင်းကြီးက
 အခွန် တသိန်းထွက်သော ကာသိရွာကို ရေ
 ချိုးကသယ်မှုန့်ဖိုးအတွက် သမီး ဝေဒေဟီကို
 လက်ဖွဲ့သည်။ အဇာတသတ်မင်းသည် ဗိမ္ဗိ-
 သာရနှင့် ဝေဒေဟီတို့၏သားဖြစ်၍ ပသေနဒိ
 ကောသလမင်းနှင့် တူဝရီး တော်စပ်သည်။
 ဗိမ္ဗိသာရမင်းနှင့် ဝေဒေဟီတို့ နတ်ရွာစံပြီး
 နောက် တူဝရီး ၂-ယောက်တို့ ကာသိရွာအ
 တွက် စစ်မက်ဖြစ်ပွားကြသည်။ ၂-ကြိမ်တိုင်
 တိုင် ပသေနဒိကောသလမင်း စစ်ရှုံးသည်။
 သကဋ္ဌဗျူဟာ နည်းကို အသုံးပြု တိုက်ခိုက်
 လျှင် အဇာတသတ်ကို နိုင်မည်ဟု ဒတ္တထေရ်
 အားပြောကြားသော ဓနုဂ္ဂဟတိဿထေရ်၏
 စကားကို မင်းကြီး၏ စုံထောက်သူလျှို့ တ
 ယောက်ကြားခဲ့ရ၍ ထိုနည်းကိုအသုံးပြုတိုက်
 ခိုက်သော တတိယစစ်ပွဲတွင် အဇာတသတ်
 ကို အနိုင်ရရှိသည် (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉၊၁၄၁။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅-၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၁၈၊ ၃၆၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။)။ ထိုပသေနဒိကောသလမင်း
သည် တိတ္ထိတို့ထံမှ ငွေတသိန်း လာဘ်စား၍
ဇေတဝန်ကျောင်း နောက်ကျောဘက်၌ တိတ္ထိ
အရာမကျောင်း ဆောက်ခွင့်ပြုသည်။ ဘုရား
ရှင်သည် သာမန်ရဟန်းတော်များကို ၁-
ကြိမ်၊ အဂ္ဂသာဝက ၂-ပါးကို ၁-ကြိမ်။ ယင်း
သို့ ၂-ကြိမ်တိုင်တိုင် မင်းကြီးထံ စေလွှတ်၍
တိတ္ထိအရာမကျောင်း ဆောက်လုပ်ခွင့်မပြုရန်
တားမြစ်ခိုင်းသည်။ မင်းကြီးသည် ရဟန်း
တော်များကို အတွေ့မခံပေ၊ ဘုရားရှင် ကိုယ်
တော်တိုင်ကြ၍ ဘရဇာတ်ကိုဟောမှ တိတ္ထိ
အရာမကျောင်းကို ဖျက်ဆီး ခိုင်းလေသည်
(ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၅-၈)။ ထိုမင်းသည် ဘုရားရှင်
နှင့်အလွန် အကျွမ်း ဝင်သည်။ ဘုရားရှင်ထံ
အနည်းဆုံး တနေ့ ၃-ကြိမ် ဆည်းကပ်သည်
(သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃)။ ထိုမင်းကို အကြောင်းပြု၍
အောက်ပါ ဇာတ် ဝတ္ထု၊ သုတ် တရားတော်
များကို ဟောကြားတော်မူသည်။

- (၁) ကဋ္ဌဝါဟနဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀-၂။
- (၂) မဟာသုပိနဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၃။
- (၃) ပဗ္ဗတူပတ္ထရဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၄-၆။
- (၄) ဘရဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၅-၈။
- (၅) ခန္တိဝဏ္ဏဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။
- (၆) ကောသိယဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။
- (၇) လောဟကုမ္ဘိဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၁-၅။
- (၈) ဇနသန္ဓဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၇-၁၈၁။
- (၉) တေသကုဏဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၁၄။
- (၁၀) အညတရပုရိသဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၂။
- (၁၁) ပသေနဒိကောသလဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၁၊ ၃၁၅။

- (၁၂) ရာဇောဝါဒဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁။
- (၁၃) ကဋ္ဌာယမုဋ္ဌိဇာတ်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၇။
- (၁၄) ကောသလသံယုတ်၊ သုတ်ပေါင်း ၂၅-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၆၈-၁၀၃။

ထိုမင်းကြီးသည် ဤမျှ ဘုရားရှင်နှင့် အ
ကျွမ်းဝင်၍ တရားတော်ကို နာယူလေ့ရှိသော်
လည်း ယခုဘုရားရှင် သာသနာတော်၌ မည်
သည့် မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို ရရှိသည်ဟု ပါဠိ၊
အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ မတွေ့ရှိရပေ။ အနာဂ-
တဝင်၌သာ ရင့်မာတကျိပ်အပါအဝင် ဘုရား
လောင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုမင်းသည်
ဗန္ဓုလ စစ်သူကြီးကို ကွပ်မျက်၍ ထိုစစ်သူ
ကြီး၏တူ ဒီဃကာရာယနကို စစ်သူကြီး ခန့်
သည်။ အပြစ်ကင်းမဲ့သော မိမိဦးကြီးကို
သတ်သဖြင့် မင်းကြီးအပေါ် မကျေမနပ်ဖြစ်
နေသော ဒီဃကာရာယနသည် ဝိဇ္ဇူ၊ ဘနှင့်
ပေါင်း၍ နန်းတော်ကို သိမ်းယူသည်။ အချွေ
အရံမဲ့ လက်နက်မဲ့ဖြစ်နေသော ပသေနဒိ-
ကောသလမင်းသည် တူဖြစ်သူအဇာတသတ်
မင်းထံ အကူအညီတောင်းရန် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်
သို့ သွားသည်။ မြို့တံခါးပိတ်ချိန်နှင့်ကြုံကြိုက်
နေ၍ စရပ်တွင်အိပ်ရသည်။ ညဉ့်တွင် လေပူ
မိ၍ ထိုဇရပ်ပေါ်၌ပင် နတ်ရွာစံရလေသည်။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။)

ကောသလက (တိ) [ကောသလ+က] (၁)
ကောသလတိုင်း၌ - နေသော - မွေးဖွား
သော-ဖြစ်သော၊ ကောသလတိုင်းလျှင် နေ
ရာရှိသော၊ သူ။ (၂) ကောသလတိုင်းသုံး ဖြစ်
သော။ (၁) တေန ခေါ် ပန သမယေန
သမ္ပဟုလာ ကောသလကာ စ ဗြာဟ္မဏဒူတာ။
ဒီ၊ ၁။ ၁၄၃။ (-သုတ္တနိ။ ၃၂၂။ အပါ၊ ၁။ ၄၂။
ဒီ၊ ၁။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ၁။ ၃၄၃။ အဘိ၊ ၁။ ၂၈။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၄၂။) ကောသလကာတိ
ကောသလရဋ္ဌဝါသိနော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၆။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၈။ ကောသလေသု ဇာတာ၊

ဘဝါ ဝါ, တံ ဝါ ရဋ္ဌံ နိဝါသော စေတေသန္တိ
ကောသလကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၂။၃၃၀။ (၂) သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝိသတိ-
ခါရိကော ကောသလကော တိလဝါဟော။
သံ၊၁။၁၅၃။ အံ၊၃။၃၉၅။ နေတ္ထိ၊၁၅၃။
နေတ္ထိ၊၁၅၅။

ကောသလဂါမက (ပု) [ကောသလ+ဂါမက]
ကောသလ တိုင်း၌ ပါဝင်သော ရွာငယ်။
သတ္တာ အညတရတသ္မိံ ကောသလဂါမကေ
ဝိဟရန္တော ဥယျာနဒ္ဒသကံ အာရဗ္ဘ ကထေ-
သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ကောသလဇနပဒ (ပု) [ကောသလ+ဇနပဒ]
ကောသလ - ဇနပဒ - တိုင်း။ သတ္တာ ကော-
သလဇနပဒေ နန္ဒဂေါပါလကံ အာရဗ္ဘ က-
ထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄၀။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၄။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၂၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁၊၂၁၄၊၂၈၀။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၆၇။)

ကောသလဇနပဒဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ကောသလ-
ဇနပဒ+ဝဏ္ဏနာ] ကောသလဇနပဒပုဒ်တို့၏
အဖွင့်။ အဗ္ဗုဒ္ဓသုတ္တေ ကောသလဇနပဒဝဏ္ဏ-
နာယံ အမေဟိ ဝုတ္တနယော ယထာရဟံ
နေတဗ္ဗော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၀၀။

ကောသလဒေဝီ (ထိ) [ကောသလ+ဒေဝီ]
ကောသလဒေဝီမင်းသမီး။ ပသေနဒိရညော
ပိတာ မဟာကောသလော ဗိမ္ဗိသာရရညော
ဓိတရံ ဝေဒေဟိ နာမ ကောသလဒေဝီ
ဒဒမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ကောသလနဂရ (ထိ၊န) [ကောသလ+နဂရ]
ကောသလမြို့။ ကတိပါဟံ တေန သဒ္ဓိံ
အနာစာရံ စရိတွာ ကောသလနဂရံ ဂတာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၃။

ကောသလနရိန္ဒ (ပု) [ကောသလ+နရိန္ဒ]ကော-
သလမင်း။ ဒေဝ ကောသလနရိန္ဒ အနာသော

ဇာတောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၂၉။)

ကောသလနာမက (တိ) [ကောသလ+နာမ+
က] ကောသလအမည်ရှိသော။ ကောသလ-
နာမကေ တသ္မိံ ဇနပဒေတိ အတ္ထော။ သီ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၀၁။

ကောသလနာမာဘိနိရောပန (န) [ကောသလ-
နာမ+အဘိနိရောပန] ကောသလအမည်ကို
တင်စားခြင်း။ ကေဝိ ပန ကောသလနာမာ-
ဘိနိရောပနမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၀၁။

ကောသလပုရ (ထိ၊န) [ကောသလ+ပုရ] ကော-
သလမြို့။ သော အယံ ပုရိသော ရာဇမဂ္ဂေန
ကောသလပုရံ ပဝိသန္တိ ဘိက္ခုသံသပုရက္ခတံ
ဒေဝမာနုသပူဇိတံ သမ္ပုဒ္ဓံ အဒ္ဓသ။ နေတ္ထိဝိ၊
၂၉၂။

ကောသလမန္တိရ (န) [ကောသလ + မန္တိရ]
ကောသလမင်း၏မြို့တော်။ (ထောမ၌ မန္တိရ-
သဒ္ဓါ မြို့ဟောလည်း လာသည်။) သာဝတ္ထိယံ
ကောသလမန္တိရေ ဇိနော၊ ပဟူတပညော
ဝရဘူရိမေဓသော။ သုတ္တနိ၊၄၃၀။ အပါ၊၂။
၁၂၉။ စူဠနိ၊၃။

ကောသလမဟာရာဇ (ပု) [ကောသလ+မဟာ-
ရာဇ]ကောသလမင်းကြီး။ ဓမ္မသဘာယံ ကိရ
ဘိက္ခု ကောသလမဟာရာဇာနံ အာရဗ္ဘ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅၃၊၄၃၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၂၊၁၁၈။)

ကောသလရဇ္ဇ (န) [ကောသလ+ရဇ္ဇ] ကော-
သလတိုင်းနိုင်ငံ။ အတိတေ ကိရ ဗြဟ္မဒတ္ထော
ကာသိရာဇာ သမ္ပန္နဗလဝါဟနတာယ ကော-
သလရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၆။

ကောသလရဇ္ဇသာမိက (တိ) [ကောသလရဇ္ဇ+
သာမိက] ကောသလတိုင်းနိုင်ငံ၏ အရှင်ဖြစ်
သောသူ။ အမ္ဘော သာရထိ ဣမသ္မိံ ရထေ

ကောသလရဋ္ဌသာမိကော ဗလ္လိကမဟာရာဇာ
နိသိန္ဒော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။

ကောသလရဋ္ဌ (န) [ကောသလ+ရဋ္ဌ] ကော-
သလ-တိုင်း-နိုင်ငံ။ မယာ ကောသလရဋ္ဌေ
စာရိကံ စရန္တေန အဂ္ဂိက္ခန္ဓေန ဥပမေတွာ
ကေသိံ သုတ္တေ ဒေသိတေ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅။
(-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၃၀၀။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၉၂။ ၂၂၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ ၁၆၀။ ၁၇၅။ ၃၇၉။ ထေရ၊ ဌ၊
၂။ ၂၆။)

ကောသလရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ကောသလရဋ္ဌ+ဝသ
+ ဣ] ကောသလ-တိုင်း-နိုင်ငံ-၌ နေ
သောသူ။ ကောသလက (၁) ကြည့်။

ကောသလရာဇ (ပု) [ကောသလ+ရာဇ] ကော-
သလမင်း။ (ကောသလ နာမည်ရသော မင်း
သည် (၁) ပသေနဒိကောသလမင်း။ (၂)
မဟာကောသလမင်း။ (၃) ဒိသိတိကော-
သလမင်း။ (၄) ဒဗ္ဗသေနကောသလမင်း။
(၅) အတိတ်ဝတ္ထုလာ သာမန် ကောသလ
မင်း ဟု ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ၅-မျိုး
လာသည်။ ထိုတွင် (၁) မိလိန္ဒ။ ၂၇၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၀၀။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၆။ ၂၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။
၂၅၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၀။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၈၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၀။
ပေတ၊ ဌ၊ ၂၄၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။ ထေရီ၊ ဌ၊
၅၃။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ ၂၅၃။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ ၁၂၇။ ၁၅၅။ ၁၆၉။ ၁၉၀။ ၂၀၂။
၂၀၄။ ၂၂၄။ ၂၅၉။ ၃၉၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၄၉၄။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၇၂။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၀၂။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၄။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၀၁။ ၁၀၉။ မ၊ ဌီ၊ ၃။
၁၅၅။ ၁၆၃။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၆၉။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၁၅။
နေတ္ထိဝိ၊ ၃၃၀-တို့၌ ပသေနဒိကောသလမင်း။
(၂) ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၇။ ဒိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၁၀။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀-တို့
၌ ပသေနဒိကောသလမင်း၏ ဖခင်လည်းဖြစ်

ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ ယောက္ခမလည်း ဖြစ်သော
မဟာကောသလမင်း။ (၃) ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။
ဒိသိတိကောသလမင်း။ (၄) စရိယာ၊ ဌ။
၂၅၅-၆-၌ ဒဗ္ဗသေနကောသလမင်း။ (၅)
ဇာ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၀၉။ စရိယာ၊ ဌ။
၂၀၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၅။
၂၅၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၅၅-တို့၌ အတိတ်ဝတ္ထုလာ
သာမန်ကောသလမင်း ဟု ၅-မျိုးလာသည်။)
အပိ န ခေါ် ဘန္တေနာဂသေန ကောသလ-
ရာဇာ တံ အသဒိသံ ဒါနံ ဒတွာ။ မိလိန္ဒ။
၂၇၂။

ကောသလရာဇဓိတု (ထိ) [ကောသလရာဇ+
ဓိတု] ကောသလမင်း၏ သမီး။ တသို့ ကိရ
မာတုကုဋ္ဌိဂတေ တဿ မာတု ကောသလ-
ရာဇဓိတာယ ဗိမ္ဗိသာရရညော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၁၁၁။ (-၃၉၁။)

ကောသလရာဇဘဂိနီ (ထိ) [ကောသလရာဇ+
ဘဂိနီ] ကောသလမင်း၏ နှစ်မ။ ကောသလ-
ရာဇဘဂိနီ အဇာတသတ္တုနော မာတာ။ သံ၊
ဌီ၊ ၁။ ၁၀၆။

ကောသလရာဇသေဝက (ပု) [ကောသလရာဇ+
သေဝက] ကောသလမင်း၏ အမတ်။ ကော-
သလမင်းကို ခစားသော အမတ်။ အညတရံ
ကောသလရာဇသေဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂။

ကောသလဝိဟာရိတ္ထေရ (ပု) [ကောသလဝိဟာရိ
+ ထေရ] ကောသလတိုင်း၌ နေလေ့ရှိသော
မထေရ်။ ကောသလဝိဟာရိထေရ်။ အာယသ္မ-
တော ကောသလဝိဟာရိတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။

ကောသလသံယုတ္တ (န) [ကောသလ+သံယုတ္တ]
ကောသလသံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါ-
ထာဝဂ်၊ ၃-သံယုတ်၊ သံ၊ ၁။ ၆၀-၁၀၃။ ကော-
သလသံယုတ္တဿ ပဌမေ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။ (-

သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၃၁၀။)

ကောသလသမိ(ပု)[ကောသလ+သမိ]ကော-
သလတိုင်းရှင်။ တတော တောရဏဝတ္ထုသို့ ၊
ရညာ ကောသလသမိနာ။ အပါ၊၂။၂၂၉။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၃၉။

ကောသလဓိပ (တိ) [ကောသလ+အဓိပ]
ကုသိုလ်ကို - အလေးပြုသော - လေးစား
သော၊ ကုသိုလ်ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ အဘိက္ခ-
ဏံ ရာဇကုဉ္ဇရ၊ ဂါထာ ဘာသသိ ကော-
သလဓိပ။ ဇာ၊၁။၁၇၂။ (-၁၇၃။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။) ကောသလဓိပတိ န သော
ကောသလရဋ္ဌာဓိပေါ၊ ကုသလေ ပန ဓမ္မေ
အဓိပတိံ ကတော ဝိဟရတိ၊ တေန နံ အာ-
လပန္နိ ဝေမာဟ၊ ကုသလဓိပကုသလဇ္ဈာ-
သယာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။

ကောသလဓိပတိ (ပု) [ကောသလ+အဓိပတိ]
ကောသလတိုင်းနိုင်ငံကို အစိုးရသူ၊ ကောသ-
လတိုင်းနိုင်ငံ၏အရှင်။ ကောသလဓိပတိနာ
ပဿနဒိနာမကေန ရညာ ဒိန္နံ၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၂၁၄။

ကောသလိက (တိ) [ကောသလ+ဏိက] ကော-
သလမင်း၏-ဥစ္စာ-အသုံးအဆောင်။ ကော-
သလိကာ ကံသပါတိ(သံ၊၁။၁၀၇)တိ ကော-
သလရညော ရထစက္ကပ္ပမာဏာ ပရိဘောဂ-
ကံသပါတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ကောသလနံ
ဣဿရေတိ ကောသလော၊ ကောသလရာဇ-
ဿ အယန္တိ ကောသလိကာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။

ကောသလိဿရ (တိ) [ကောသလ+ဣဿရ]
ကောသလတိုင်းနိုင်ငံကို အစိုးရသော၊ သူ။
ပဿေနဒိ နာမ ကောသလော ကောသလိ-
ဿရေ ရာဇာ။ နေတ္ထိဝိ၊၃၂၉။

ကောသလျသမ္ဘူတ (တိ) [ကောသလျ+သမ္ဘူ-
တ] (သမ္ဘယုတ်) ပညာကြောင့်ဖြစ်သော။

အာရောဂျဋ္ဌေန အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကောသလျ-
သမ္ဘူတဋ္ဌေန စ ကုသလာ။ အနုဋီ၊၁။၃၅။

ကောသလ္လ (န) [ကုသလ+ဏျ] လိမ္မာသော
သူ၏အဖြစ်၊ လိမ္မာခြင်း၊ ဉာဏ်ပညာ။ (ကော-
သလ္လအပြားကို- ဒီ၊၃။၁၇၄-၌ ၃-ပါး။ ပေဋ-
ကော။ ၂၃၂-၌ ၄-ပါး။ မ၊၃။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၀-၌ ၄-ပါး။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၄၀၄-၌ ၁၆-ပါး။
တနည်း။ ၅-ပါးဟု အသီးသီး ဖော်ပြသည်။)
ပဏ္ဍိတံ ကောသလ္လံ နေပုညံ ဝေဘဗျာ စိန္တာ။
အဘိ၊ဓ၊၁၉။ (-ပဋိသံ၊၁၁၄။ နေတ္ထိ၊၆၄။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။)
ကုသလဿ ဘာဝေါ ကောလလ္လံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊
၁၃၂။) ကောသလ္လံ ဝုစ္စတိ ပညာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။)

ကောသလ္လဇနန (န) [လောသလ္လ+ဇနန] လိမ္မာ
ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း၊ ဉာဏ်ကိုဖြစ်စေခြင်း။
ဣဒါနိ အာပတ္တိအာဒိကောဋ္ဌာသေသု ကော-
သလ္လဇနနတ္ထံ “ကတိ အာပတ္တိယော”တိ-
အာဒိနာ နယေန မာတိကံ ဌပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၅၁။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၇။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။)

ကောသလ္လဒမထာဘာဝ(ပု)[ကောသလ္လဒမထ+
အဘာဝ]လိမ္မာယဉ်ကျေးမှုမရှိခြင်း။ တတ္ထ စ
ကောသလ္လဒမထာဘာဝတော “အရိယာနံ
အဒဿာဝိ”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။
(-၁၂၃။)

ကောသလ္လဒီပန (န) [ကောသလ္လ+ဒီပန] လိမ္မာ
သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ “ကုသလော”တိ
ဧတေန ကောသလ္လဒီပနေန သမ္မာသင်္ကပ္ပါ-
ဒယော ဒဿိတာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။ (-သံ၊ဋီ၊
၂။၂၂၆။)

ကောသလ္လပဋိပက္ခ (ပု) [ကောသလ္လ+ပဋိပက္ခ]
ဉာဏ်ပညာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။ ကောသလ္လပဋိ-

ပက္ခတော အကောသလ္လံ ဝုစ္ဆတိ အညာဏံ။
မဒ္ဓါဝ။၂၉၉။ (-မဒ္ဓါဝ။၁၆၁။)

ကောသလ္လပဝတ္တိ (ထိ) [ကောသလ္လ+ပဝတ္တိ]
ဉာဏ်ပညာဖြင့် - ဉာဏ်ပညာကြောင့် - ဖြစ်
ခြင်း။ သာ ပနာယံ ဝိရတိ ကောသလ္လပု-
ဝတ္တိယာ ကုသလန္တိ ဝုတ္တာ။ မဒ္ဓါဝ။၂၀၈။
ကောသလ္လံ ဝုစ္ဆတိ ဉာဏံ၊ ကောသလ္လေန
ကောသလ္လတော ဝါ ပဝတ္တိယာ ဥပဂမန-
တော။ မဒ္ဓါဝ။၂၀၆။

ကောသလ္လယောဂ (ပု) [ကောသလ္လ+ယောဂ]
ဉာဏ်ပညာနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တထာ ဟိ အာဏာ-
ဝိဇာနံ ဝိသေသတော အာဏာရဟာမိနံ
တတ္ထ ကောသလ္လယောဂတော။ သာရတ္ထ။၁။
၇၄။ * (-သိဒ္ဓါသစ်။၁။၉၇။ မူလဒ္ဓါဝ။၆၄။
အနုဒ္ဓါဝ။၂၂။ နေတ္ထိဒ္ဓါဝ။၁၆။)

ကောသလ္လသမ္ဘူတ (တိ) [ကောသလ္လ+သမ္ဘူ-
တ] (သမ္ဘူတ) ပညာကြောင့်ဖြစ်သော။
ကုလလာတိ ကောသလ္လသမ္ဘူတာ။ သံ၊ဌ။၃။
၁၇၈။ (-အံ၊ဌ။၁။၃၈၃။ အဘိ၊ဌ။၂။၂၇၆။
ပဋိသံ၊ဌ။၁။၁၅၅။ မဟာနိ၊ဌ။၅၅၊၂၆၆၊၃၈၈။
နေတ္ထိ၊ဌ။၇၅။ ဒီ၊ဌိ၊၃။၂၁၇။ မဒ္ဓါဝ။၂၉၉။
မဒ္ဓါ၊၂။၁၉၅။ မဒ္ဓါ၊၃။၃၀၆။ အံ၊ဌိ၊၃။၃၆၆။
အနုဒ္ဓါဝ။၃၇။) ကောသလ္လံ ဝုစ္ဆတိ ပညာ၊
တတော ဥပ္ပန္နာ ကောသလ္လသမ္ဘူတာ။ သံ၊
ဌိ၊၂။၄၁၈။

ကောသလ္လသမ္မာဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ကောသလ္လ+သမ္မာ-
ဒိဋ္ဌိ] လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်ဟူသော မှန်ကန်
သောအမြင်။ ကုသလောတိ ပုဂ္ဂလာမိဋ္ဌာနေ-
န ကောသလ္လသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝုတ္တာ။ နေတ္ထိဒ္ဓါ။
၁၀၇။

ကောသလ္လာဝဟ (တိ) [ကောသလ္လ+အာဝဟ]
လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်တတ်
သော။နန ဝေါဒါနဝိဘာဝနာပိ တတ္ထ ကော-
သလ္လာဝဟာတိ? သစ္စမေတံ။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၂၇၇။
မဒ္ဓါဝ။၂၃၄။

ကောသသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ကောသ+သမ္ပတ္တိ] ဘဏ္ဍာ
တိုက်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဟတ္ထိအဿရတနာဒိနံ
မဟာနုဘာဝတ္တာ ကောသသမ္ပတ္တိယာပိ ပ-
ဘာဝသမ္ပတ္တိသိဒ္ဓိတော။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၂၉၄။ မဒ္ဓါ၊
၃။၁၆၈။

ကောသသဟိတ (တိ) [ကောသ+သဟိတ] အခွံ
နှင့်တကွဖြစ်သော။ တိလဖလန္တိ သာသပမတ္တံ
တိလဗီဇံ အဓိပ္ပေတံ၊ န ကောသသဟိတံ
ဖလန္တိ အာဟ “တိလဗီဇမတ္တမ္ပိ”တိ။ ဝိမတိ၊
၁။၁၃၈။

ကောသာတကီကောသက (ပု) [ကောသာတကီ
+ကောသက] သပွတ်ခါးသီးအိမ်။ ယထာ စ
ဝသောဒကေန ပုဏ္ဏေ ကောသာတကီကော-
သကေ န ကောသာတကီကောသကော
ဇာနာတိ။ အဘိ၊ဌ။၂။၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၄။
(-ခုဒ္ဒက၊ဌ။၄၈။)

ကောသာတကီ(ကီ)ဗီဇ (န) [ကောသာတကီ+
ဗီဇ] သပွတ်ခါးမျိုးစေ့။ သေယျထာပိ ဘိက္ခ-
ဝေ နိမ္မဗီဇံ ဝါ ကောသာတကီဗီဇံ ဝါ တိတ္ထ-
ကာလာဗုဗီဇံ ဝါ။ အံ၊၁။၃၃-၄။ အံ၊၃။၄၂၈။
(-ပဋိသံ၊၁၃၅။)

ကောသာတကီ (ထိ) [ကောသ+အတ+ဏှု+
ဤ။ထောမ။] သပွတ်ခါး။ ကောသာတကီ
နာမ လတ’တ္ထိ ဘန္တေ၊ တိတ္ထိကာ အန-
ဘိစ္ဆိတာ။ ဝိမာန။၆၆။ ဝိမာန၊ဌ။၁၈၄။

ကောသာတကီပုပ္ဖ (န) [ကောသာတကီ+ပုပ္ဖ]
သပွတ်ခါးပွင့်။ ယထာ လဒ္ဓါနိ စတ္တာရိ ကော-
သာတကီပုပ္ဖါနိ ဂဟေတွာ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၈၄။

ကောသာတကီဖလ (န) [ကောသာတကီ+ဖလ]
သပွတ်ခါးသီး။ အန္တော ကောသာတကီဖလ-
သ အဗ္ဘန္တရသဒိသံ။ အဘိ၊ဌ။၂။၂၂၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၄၁။

ကောသရက္ခ (တိ) [ကောသ+အရက္ခ] (၁) ဘဏ္ဍာတိုက်ကို စောင့်သောသူ (ရွှေတိုက်စိုး)။ (၂) တရားရတနာကို စောင့်ရှောက်တတ်သောသူ။ (၃) အထ ခေါ် မုဏ္ဍောရာဇာ ပိယကံ ကောသရက္ခ အာမန္တေသိ။ အံ၊ ၂။ ၅။ (၂) ဗဟုဿတော ဓမ္မဓရော ကောသရက္ခော မဟေသိနော။ ထေရ။ ၃၄၇။ ထေရ။ ၄၂။ ၄၁၉။ ဓမ္မကောသံ ဓမ္မရတနံ အာရက္ခတိတိ ကောသရက္ခော။ ထေရ။ ၄၂။ ၄၂၅။

ကောသိ (ထိ) [ကုသ + ဣ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၉၁။] သန်လျက်အိမ်၊ ဓားအိမ်။ အယံ အသိ အယံ ကောသိ၊ အညော အသိ၊ အညာ ကောသိ၊ ကောသိယာ တွေဝ အသိ ပဝါဠော။ ဒီ၊ ၁။ ၇၃၊ ၁၉၉။ မ၊ ၂။ ၂၀၉။ ပဋိသံ၊ ၃၈၉။ ကောသိယာတိ ကောသကတော။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၂၇၈။

ကောသိက (ပု) [ကုသ+ဣ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၅၇။] (၁) ခင်ပွန်းငှက်။ (၂) ကောသိကမည်သော ပဒစ္စကဗုဒ္ဓါ။ (၃) ကြဇု(ဓာန်၊ သျှ)။ ဂုဂ္ဂုလပင် (သျှ၊ သစ်)။ အင်ပင် (တောင်ပေါက်)။ (၄) သိကြား။ (ထောမ၌ ဝိဿာမိတ္တရသေ့၊ မြေပါ။ မြေဖမ်းသမား၊ အလမ္ဗိယံ။ သိကြား။ ကျိစိုး၊ ဘဏ္ဍာစိုးတို့ကို ဟောကြောင်း ပြဆို၏။) (၁) ကောသိကာ ပေါဋ္ဌသိသာ စ၊ ကုရရာ သေနကာ ဗဟူ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈။ အပါ၊ ၄၁။ ၂၃၉။ ထေရ။ ၄၂။ ၃၇၇။ (-အပါ၊ ၄၀၇။) တတ္ထ ကောသိကာ စ ပက္ခိ ပေါဋ္ဌသိသာ စ ပက္ခိ။ အပါ၊ ၄၁။ ၂၃၉။ (၂) ကောသိကော နာမ ဘဂဝါ၊ စိတ္တက္ခန္ဓေ ဝသိ တဒါ။ အပါ၊ ၂။ ၄၈။ (ယင်း ပါဠိတော်၏ အဋ္ဌကထာ၌ ကောသိယ ဟု ဖွင့်၏။) (၃) အထ ဂုဂ္ဂုလ ကောသိကော။ ဓာန်၊ ၅၅၇။ (၄) ကောသိကော သုရဂါမဏိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၁၈၊ ၂။

ကောသိကိဂ် (ထိ) [ကောသိကိ+ဂ်] ကောသိကိမြစ်။ တတော တတော အာဂန္တာ မံ ကောသိကိဂ်* ပဝိသန္တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၂။ ၆။

ကောသိကီ (ထိ) [ကောသ+ဣက+ဣ။ ကောသတော သရီရကောသတော ဇာတာ။ ထောမ။] ကောသိကိမြစ်။ ကောသိကီ (ဇာ၊ ၁။ ၃၅၉) နှိယံ တံ ပြာဟူဏ ရမ္မံ ကောသိကိဂ်* ပတိ နိသိန္နော။ ဇာ၊ ၄၂။ ၆။

ကောသိဂေါတ္တံ (န) [ကောသိ+ဂေါတ္တ] ကောသိအနွယ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ကောသိဂေါတ္တံ (တိ) [ကောသိဂေါတ္တ+ဏ] ကောသိယ-အမျိုး-အနွယ်-၌ ဖြစ်သောသူ။ မာတာ သုမနဒေဝီတိ၊ ကောသိဂေါတ္တော ဒိဇော ပိတာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၃။ ထေရီ၊ ၄၂။ ၇၅။

ကောသိနာရ (တိ) [ကုသိနာရ+ဏ] ကုသိနာရံ ပြည်၌-ဖြစ်-မွေးဖွား-သောသူ။ ကုသိနာရေ ဇာတော ကောသိနာရော၊ ကောသိနာရကော ဝါ။ ရှု၊ ၃။ ၂၂၈။

ကောသိနာရက (တိ) [ကုသိနာရ + ကဏ်။ ကုသိနာရာယံ ဘဝေါ ကောသိနာရကော။ မောက်၊ ၄။ ၂၅။] ကုသိနာရံပြည်၌-ဖြစ်-မွေးဖွား-သောသူ။ အထ ခေါ် ကောသိနာရကာ မလ္လာ ဘဂဝတော ပစ္စုဂ္ဂမနံ အကံသု။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၃။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကောသိယံသု (ထိ၊ ပု) [ကောသိယ+အံသု] ပိုးချည်မျှင်။ ကောသိယမိဿက-ကြည့်။

ကောသိယံ (ပု) [ကုသ+ဣ။ ကောဋ္ဌရ+ဣယ။ ကုသ အက္ခောသေ၊ ယဿ အမနာပတာယ သဒ္ဓေန လောကာ ကောသန္တိ၊ သော ကောသိယော၊ ကောသိတဗ္ဗောတိ ကတော၊ ကော-

ဋ္ဌရေ ဝသတိတိ ဝါ ကောသိယော၊ နေ-
ရုတ္တော။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၆၃၈။] ခင်ပုပ္ဖက်။ (အပ၊
သျှ၊ ဋ္ဌ-ကုတ်သလုပ်ငှက်။ ဇီးကွက်။ ဓာနံ၊ သျှ၊
သစ်၌ ဇီးကွက်၊ တီးတုတ်၊ ခင်ပုပ္ဖ်ကား
မျိုးတူ၏ဟု ဆို၏။) န ကိဉ္စိ အတ္ထံ ဇော-
တေတိ၊ ဓကံသေနာဝ ကောသိယံ။ ဇာ၊ ၁။
၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၁။ (-ဇာ၊ ၁။ ၇၉။ အပ၊ ၁။
၃၉၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂။)

ကောသိယ (ပု၊ န) [ကောသ+ဣယ။ ကော-
သိယ+ဣ။ ကောသသင်္ခါတာနိ ဓနာနိ သန္တိ
ယဿ သော ကောသိယော၊ “ကောသိယ-
ဂေါတ္တတာယ ကောသိယော” တိ စ ဝဒန္တိ။
ဓာနံ၊ ဋီ။ ၂၀။] (ပ) (၁) သိကြား။ (၂)
ကောသိယမင်း။ (၃) ကောသိယရသေ့။
(၄) ကောသိယပုဏ္ဏား။ (၅) ကောသိယ-
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၆) ကောသိယသူဌေး။ (၇)
ကောသိယမထေရ်။ (န) (ဂ) ပိုးချည်။
(၉) ကောသိယမိဿကသိက္ခာပုဒ်။ (တိ)
(၁၀) ကောသိယ-အမျိုး-အနွယ်-၌ ဖြစ်
သောသူ။ (ပ) (၁) သိကြား။ အတ္ထရိယမိဒံ
အာယသ္မတော ကောသိယဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၅။
(-ဝိမာနံ၊ ၃၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။
ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၀၊ ၁၂၇။ ဇာ၊ ၄။
၂။ ၂၃၀။) ကောသိယ ဒေဝရာဇ။ ဝိမာန၊ ၄။
၁၂၇။ (၂) ကောသိယမင်း။ သုမေခလော
ကောသိယော စာ(အပ၊ ၁။ ၅၀) တိ ဧတေ
သုမေခလောဒယော စတ္တာရော ရာဇာနော
ဣသယော အသာဒယိတွာ ဃဉ္ဇေတွာ အနာ-
ဒရံ ကတွာ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။ (၃) ကောသိယ
ရသေ့။ ကောသိယော နာမ နာမေန၊ ဇဋ္ဌိ-
လော ဥဂ္ဂတာပနော။ အပ၊ ၁။ ၇၄။ (-ဇာ၊
၂။ ၁၀၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၂၁။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၆။) ကောသိယော နာမ နာမေ-
နာတိ မာတာပိတူဟိ ကတနာမဓေယျေန
ကောသိယော နာမ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ (၄)
ကောသိယပုဏ္ဏား။ သမ္ပန္နံ သာလိကေဒါရံ၊

သုဝါ ဘုဉ္ဇန္တိ ကောသိယ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။
(၅) ကောသိယပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ကောသိယော
နာမ ဘဂဝါတိ ကောသိယဂေါတ္တေ ဇာတတ္တာ
ကောသိယော နာမပစ္စေကဗုဒ္ဓေါတိ အတ္တော။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ (ပါဠိတော်၌ ကောသိကဟု
ရှိ၏။) (၆) ကောသိယသူဌေး။ တံ တံ ဝဒါမိ
ကောသိယ၊ ဒေဟိ ဒါနာနိ ဘုဉ္ဇ စ။ ဇာ၊ ၁။
၂၄၉။ ဇာ၊ ၂။ ၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၁၂။ (၇)
ကောသိယ မထေရ်။ ကောသိယောတိဿ
ဂေါတ္တဝသေန နာမံ အကာသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၇၃။ (န) (ဂ) ပိုးချည်။ ကောသိယကာရက-
ကြည့်။ (၉) ကောသိယမိဿက သိက္ခာပုဒ်။
ကောသိယာ သုဒ္ဓဇ္ဇေဘဂါ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၅၉။ (-
၂၅၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၅။) ကောသိယန္တိ ကော-
သိယမိဿကသိက္ခာပဒံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၅။
(တိ) (၁၀) ကောသိယ-အမျိုး-အနွယ်-
၌ ဖြစ်သောသူ။ ကောသိယံ ဘာရဒွါဇံ။
ဝိ၊ ၂။ ၁၁။ (-ဇာ၊ ၂။ ၇၅၊ ၂၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၃၃၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၆၅။) ကောသိယောတိ
ယသ္မိံ အဿမေ ကောသိယဂေါတ္တော ဝသ-
တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၈။ (-ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇။)

ကောသိယကာရက (တိ) [ကောသိယ+ကာရ-
က] ပိုးချည်ကို-ပြုလုပ်တတ်-ရက်လုပ်တတ်
-သောသူ။ (ရက္ခန်းသည်။) ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ
ဘိက္ခု ကောသိယကာရကေ ဥပသကံမိတွာ
ဧဝံ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၈။ (-ဝိ၊ ၅။ ၁၇။)
ပါဠိယံ ကောသိယကာရကေတိ ဧတ္ထေ ကောသံ
ကရေန္တိတိ ကောသကာရကာတိ လဒ္ဓဝေါ-
ဟာရာနံ ပါဏကာနံ ကောသတော နိဗ္ဗတ္တံ
ကောသိယံ၊ တံ ကရေန္တိတိ ကောသိယကာ-
ရကာ၊ တန္တဝါယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၂။ (-
ဝဇီရ၊ ၂၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၃။)

ကောသိယကနိဿမယ (တိ) [ကောသိယကနိဿ
+မယ] ပိုးချည်၊ လျော်ချည်ဖြင့် ပြီးသော၊
ပိုးချည်၊ ရွှေချည်တို့ဖြင့်ပြီးသော၊ ပိုးချည်တို့

၏ အကြားအကြား၌ ရွှေချည်သွင်းလျက် ရက်အပ်သော။ ကောသိယကနိဿမယံ၊ ကောသိယသုတ္တေန ပကတဉ္စ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၃၁၅။ ကနိဿိ-လည်း ကြည့်။

ကောသိယဂေါတ္တ (န) [ကောသိယ+ဂေါတ္တ] ကောသိယအနွယ်။ ကောသိယဂေါတ္တံ၊ ဘာ-ရဒ္ဒါဇဂေါတ္တံ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။

ကောသိယဂေါတ္တ (တိ) [ကောသိယဂေါတ္တ+ဏ] ကောသိယ အနွယ်၌ ဖြစ်သောသူ။ အပုစ္ဆိမ္မ ကောသိယဂေါတ္တံ၊ ကုဏ္ဍလိနိတထေဝစ။ ဇာ၊ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂။ ၆။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂။ ၇၆။)

ကောသိယဂေါတ္တဗြာဟ္မဏ (ပု) [ကောသိယ-ဂေါတ္တ+ဗြာဟ္မဏ] ကောသိယအနွယ်၌ ဖြစ်သော ပုဏ္ဏား။ အယံ ဘဒ္ဒါကာပိလာနိ မဒ္ဒ-ရဋ္ဌေ သာဂလနဂရေ ကောသိယဂေါတ္တဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိ နိဗ္ဗတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၈။ (-အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၁။)

ကောသိယဇာတက (န) [ကောသိယ+ဇာတက] ကောသိယဇာတ်။ (ယင်းဇာတ်သည် (၁) ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၃-ဝဂ်၊ ၁၀-ခုမြောက်၊ ကောသိယဇာတ်။ (၂) ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၆-ခုမြောက်၊ ကောသိယဇာတ်။ (၃) ဇာတကပါဠိ၊ ၁၂-နိပါတ်၊ ၇-ခုမြောက် ကောသိယဇာတ်ဟု ၃-မျိုးရှိ၏။) ကောသိယဇာတကံ သုဓာဘောဇန-ဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၇။

ကောသိယတန္တု (ပု) [ကောသိယ+တန္တု] ပိုးချည်။ ကောသိယမိဿက-ကြည့်။

ကောသိယတာပသ (ပု) [ကောသိယ+တာပသ] ကောသိယရသေ့။ ဣမာ ဟိမဝန္တေ ကော-အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

သိယတာပသဿ သန္တိကံ ပေသေဿာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၂၀။

ကောသိယတ္ထေရ (ပု) [ကောသိယ+ထေရ] ကောသိယမထေရ်။ ယော ဝေ ဂရုနန္တိအာဒိ-ကာ အာယသ္မတော ကောသိယတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ကောသိယပုတ္တ (ပု) [ကောသိယ+ပုတ္တ] ကောသိယပုတ္တမထေရ်။ ပိယဒဿိ ကောသိယ-ပုတ္တော သိဂ္ဂဝေါ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅။)

ကောသိယဗြာဟ္မဏဓိတု (ထိ) [ကောသိယ-ဗြာဟ္မဏ+ဓိတု] ကောသိယပုဏ္ဏား၏သမီး။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ကောသိယဗြာဟ္မဏဓိတာ ဥဋ္ဌာယ ကမ္မံ အကာသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၀။

ကောသိယမိဿက (တိ) [ကောသိယ+မိဿက] ပါဏကာနံ ကောသတော နိဗ္ဗတ္တံ အံသု ကောသိယံ၊ တေန မိဿ ကောသိယမိဿကံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။] ပိုးချည်နှင့်ရောသော။ ကောသိယမိဿကံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၈။ ဝိ၊ ၅။ ၁၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၅။ ကောသိယမိဿကန္တိ ဧကေနာပိ ကောသိယံသုနာ အန္တမသော တဿ ကရုဏဋ္ဌာနေ ဝါတဝေဂေန နိပါတိတေနာပိ မိဿိကတံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၂။ ကောသိယမိဿကန္တိ ကောသိယတန္တုနာမိဿံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၃။

ကောသိယမိဿကသန္တတ (န) [ကောသိယ+မိဿက+သန္တတ] ပိုးချည်နှင့် ရောသော အခင်း။ ပဂေဝ ကောသိယမိဿကသန္တတ-စိဝရန္တိ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၅၅။

ကောသိယဝတ္ထု (န) [ကောသိယ+ဝတ္ထု] ခင်ပုပ်ငှက်၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ဒဿန-မတ္တမ္ပိ သာဓု ဟောတီတိ ဧတ္ထ ကောသိယ-ဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။

ကောသိယသကုဏ (ပု) [ကောသိယ+သကုဏ] ခင်ပုပ်ငှက်။ ကောသိယသကုဏဿ ဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။

ကောသိယသကုဏဝတ္ထု (န) [ကောသိယသကုဏ + ဝတ္ထု] ခင်ပုဂ္ဂိုလ်၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ကောသိယသကုဏဝတ္ထု ကထေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂၉၁။ (-သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၂၂၀။)

ကောသိယသိက္ခာပဒ (န) [ကောသိယ + သိက္ခာ + ပဒ] ကောသိယသိက္ခာပုဒ်။ (ဘုရားရှင် အာဠဝိပြည် အဂ္ဂိဠဝစေတီ၌ သတင်းသုံးစဉ် ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်းတို့ ရကန်းသည်တို့ထံ ပိုးချည် တောင်းခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၇၊ ၃၃၀။) တေန သမယေနာတိ ကောသိယသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၃။

ကောသိယသုတ္တ (န) [ကောသိယ + သုတ္တ] ပိုးချည်။ ကနိဿ-ကြည့်။

ကောသိယသုတ္တမယ (တိ) [ကောသိယသုတ္တ + မယ] ပိုးချည်ဖြင့်ပြီးသော။ ကောသေယျ-ကြည့်။

ကောသိယာယနီ (ထိ) [ကောသိယ + ကာယန + ဤ] ကောသိယအနွယ်၌ဖြစ်သော ပုဏ္ဏေးမ။ ဝိရတ္တာ ကောသိယာယနေ (ဇာ၊ ၁။ ၃၄)တိ မာတာ နော ကောသိယာယနီ ဗြာဟ္မဏီ ဝိရတ္တာ အမှာကံ ပိတရိ နိပေမာ ဇာတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၂၂။ (ကောသိယာယနီ-ဟူသော ထိ-လိင်နှောင် သိ-ကို ပေးပြု၍ ကောသိယာယနေဟု ပြီးသည်။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၂၇၇။)

ကောသိဿန္တိ (ကြိ) [ကုသ + အ + သန္တိ] ဆဲရေး ကုန်အံ့။ အဒ္ဓဉ္စ တံ န ကောသိဿန္တိ။ ပေဋ-ကော။ ၂၉၃။

ကောသေယျ (န) [ကောသ + ကေယျ။ ကောသ + ယေယျ။ ကိမိနံ ကောသေ ဘဝံ သုတ္တံ ကောသေယျ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၆၀။ ကောသော နာမ ကိမိဂဗ္ဗော။ တတော ဇာတတ္တာ

ကောသေယျံ၊ ယေျော။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၉၁။ ကောသိယသုတ္တေန ပကတန္တု အတ္ထရဏံ ကောသေယျံ နာမ။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၁၅။] (၁) ပိုးချည်။ (၂) ပိုးချည်အခင်း။ (၃) ပိုးထည် အဝတ်။ (ပိုးသင်္ကန်းစသည်။) (၁) သုတ္တံ နာမ ဆ သုတ္တာနိ ခေါမံ ကပ္ပါသိကံ ကောသေယျံ ကမ္မလံ သာဏံ ဘဂံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၄။ ကခါ၊ ၁။ သစ်။ ၃၃၇။ (-သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၃၆၃။) ကောသေယျန္တိ ကောသိယံ သူဟိ ကန္တိတော ကတသုတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၂။ ကခါ၊ ၁။ သစ်။ ၃၃၇။ (၂) ကောသေယျ ကုတ္တကံ ဟတ္ထတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၁၃၊ ၃၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၇၆၂။ အံ၊ ၁။ ၁၇၂။ ကောသေယျန္တိ ရတနပရိသိဗ္ဗိတံ ကောသိယသုတ္တမယံ ပစ္စတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၆၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၇၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၁။ (၃) ခေါမံ ကပ္ပါသိကံ ကောသေယျံ ကမ္မလံ သာဏံ ဘဂံ။ ဝိ၊ ၃။ ၇၃၊ ၁၃၃။ ဝိ၊ ၅။ ၃၀၆။ မဟာနိ၊ ၃၉၆။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၁။ ကခါ၊ ၁။ ၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၃။

ကောသေယျကနိဿမယ (တိ) [ကောသေယျ + ကနိဿ + မယ] ပိုးချည် လျှော်ချည်တို့ဖြင့် ပြီးသော၊ ပိုးချည် ရွှေချည်တို့ဖြင့်ပြီးသော၊ ပိုးချည်တို့၏အကြားအကြား၌ ရွှေချည်သွင်းလျက် ရက်အပ်သော။ ကနိဿ-ကြည့်။

ကောသေယျကသ(သ)ဋ္ဌမယ (တိ) [ကောသေယျ + ကသဋ္ဌ + မယ] ပိုးချည် ရွှေချည်တို့ဖြင့် ပြီးသော။ သုဝဏ္ဏသုတ္တံ ကိရ.... “ကောသေယျကသဋ္ဌမယ”န္တိ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ဝုတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၁။ သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၃၆၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၇။)

ကောသေယျနိဝသန (တိ) [ကောသေယျ + နိဝသန။ ထိဉ္စ-နိဝသနာ] ပိုးထည်အဝတ်ကို ဝတ်သောသူ။ ကောသေယျဝါသိ-ကြည့်။

ကောသေယျပဋ္ဌ (ပုန) [ကောသေယျ+ပဋ္ဌ]
ပိုးချည်ဖြင့်ပြီးသောပုဆိုး၊ ပိုးပုဆိုး။ ကော-
သေယျပဋ္ဌော ကပ္ပိသပဋ္ဌောတိ စ သာဓေ-
တဗ္ဗဓမ္မရဟိတဉ္စ ဥဒါဟရဏံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၆၄။

ကောသေယျပါဝါရ (ပု) [ကောသေယျ+ပါဝါရ]
ပိုးချည်ဖြင့်ပြီးသော - စုလျား - အရံ၊ ပိုး
ခြုံထည်၊ ပိုးပုဝါ။ ကောသေယျပါဝါရော
ဥပ္ပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၃။

ကောသေယျဝတ္ထ (န) [ကောသေယျ+ဝတ္ထ]
ပိုးထည်အဝတ်။ အဒါသိ* ဥဇုဘူတဿ၊
ကောသေယျဝတ္ထမုတ္တမံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၂။

ကောသေယျဝတ္ထဝသန (တိ) [ကောသေယျ+ဝတ္ထ
+ဝသန။ ထိဉ္စ - ဝသနာ] ပိုးထည်အဝတ်ကို
ဝတ်သောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောသေယျဝသန (တိ) [ကောသေယျ+ဝသန။
ထိဉ္စ - ဝသနာ] ပိုးထည်အဝတ်ကို ဝတ်သော
သူ။ ကောသေယျဝသနာ (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၈) တိ
ကဉ္စနခဓိတကောသေယျဝတ္ထဝသနာ။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၃၀၈။

ကောသေယျဝါသိ (တိ) [ကောသေယျ+ဝသ+
ဏိ။ ထိဉ္စ - ဝါသိနိ] ပိုးထည်အဝတ်ကို ဝတ်
သောသူ။ ကောသေယျဝါသိနိ (ဇာ၊ ၂။
၆၉) တိ သုဝဏ္ဏခဓိတကောသေယျနိဝသနာ။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂၀။

ကောသေယျဝိသေသ (ပု) [ကောသေယျ +
ဝိသေသ] ပိုးသင်္ကန်း အထူး။ ပတ္တုဏ္ဏံ
ကောသေယျဝိသေသောတိ အဘိဓာနကော-
သေ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၁။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၂၄။)

ကောသေယျသုခုမ (တိ) [ကောသေယျ+
သုခုမ] နူးညံ့သိမ်မွေ့သောပိုးချည်။ ခေါမ-
သုခုမာနံ ကပ္ပိသိကသုခုမာနံ ကောသေယျ-
သုခုမာနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၃၊ ၁၅၆။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၀။
(- သံ၊ ၂။ ၁၁၈။ အံ၊ ၃။ ၁၉၆။)

ကောသောဟိတ (တိ) [ကောသ + ဩဟိတ]
သိုအိမ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကောသော-
ဟိတေ စ ဝတ္ထဂုယော။ ဒီ၊ ၁။ ၉၉။ မ၊ ၂။ ၃၃၅၊
၃၄၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၆၇။ (- ဒီ၊ ၃။ ၁၃၂။ သုတ္တနိ။
၄၃၃။ စူဠနိ၊ ၅။ မိလိန္ဒ၊ ၁၆၈။) ကောသော-
ဟိတေတိ ဝတ္ထိကောသေန ပဋိစ္ဆန္နေ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၂၄၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။

ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယ (ပုန) [ကောသောဟိ-
တ+ဝတ္ထဂုယ] (ပု) (၁) သိုအိမ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်း
အပ်သော အင်္ဂါဇာတ်ရှိသူ။ (န) (၂)
သိုအိမ်ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အင်္ဂါဇာတ်။
(ပု) (၁) အယဉ္စိ ဒေဝ ကုမာရော ကော-
သောဟိတဝတ္ထဂုယော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅။ (- ဒီ၊
၃။ ၁၁၈။ မ၊ ၂။ ၃၃၇။ မ၊ ၄။ ၄။ ၈၆။ အံ၊ ၄။
၁။ ၃၆၃။) ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယောတိ
ဥသဘဝါရဏာဒီနံ ဝိယ သုဝဏ္ဏပဒုမကဏ္ဍိက-
သဒိသေဟိ ကောသေဟိ ဩဟိတံ ပဋိစ္ဆန္နံ
ဝတ္ထဂုယံ အဿာတိ ကောသောဟိတဝတ္ထ-
ဂုယော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ (- မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၉။)
(န) (၂) ကောသောဟိတဝတ္ထဂုယံ၊ ဣဒ္ဓိယာ
ဒဿယိ မုနိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၃၁၇။ (- မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၈။)

ကောဟည (န) [ကုဟန+ဏျ] အံ့ဖွယ်သရဲကို
ဖြစ်စေခြင်း၊ အံ့ဩစေခြင်း၊ ဟန်ဆောင်ဝါ-
ကြားခြင်း။ (မိမိ၌ ထင်ရှားရှိသောအပြစ်ကို
ဖုံးကွယ်၍ ထင်ရှားမရှိသော ဂုဏ်ကိုပြခြင်း၊
လာဘ်ပူဇော် သက္ကာရ အကျော်အစော
ကြောင့် အချိုးအမှမ်းခံလိုသဖြင့် ဣန္ဒြေ
စောင့်စည်းပုံအမူအရာကိုပြခြင်း။) ကောဟ-
ညံ ခေါ ပန တထာဂတပဝေဒိတေ ဓမ္မ-
ဝိနယေ ပရိဟာနမေတံ။ အံ၊ ၃။ ၃၈၃၊ ၃၈၅။
(- ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၄၃။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၈၁။) ကောဟညံ ကရောန္တောတိ စိဝရုပ္ပါ-
ဒနိမိတ္တံ ပရေသံ ကုဟနံ ဝိမ္ဘာပနံ ကရော-
န္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀။

ကောဟညံ နာမ အတ္တနိ ဝိဇ္ဇမာနဒေါသံ
ပဋိစ္စာဒေတွာ အသန္တဂုဏပကာသနာ။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၁၃။ လာဘသက္ကာရသိလောကဟေတု
သမ္ဘာဝနာဓိပ္ပါယေန သံယတာကာရဒဿနံ
ကောဟညံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။

ကောဟညစိတ္တ (တိ) [ကောဟည + စိတ္တ]
အံဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်ရှိ
သော၊ ဟန်ဆောင်ဝါကြွားသော စိတ်ရှိ
သော၊ သူ။ ကောဟညစိတ္တော ဧဝံ အကာသိ။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂။

ကောဟညပဋိပတ္တိ (တိ) [ကောဟည + ပဋိပတ္တိ]
အံဖွယ်သရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော - ဟန်
ဆောင်ဝါကြွားသော - အကျင့်။ ကောဟည-
ပဋိပတ္တိယာ မုခမတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၆၉။

ကောဟညရဟိတ (တိ) [ကောဟည + ရဟိတ]
ဟန်ဆောင်ဝါကြွားခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။
အကုဟက-ကြည့်။

ကောဠ (ပု၊ န) [ကုလ + အစ်။ ထောမ။] (၁)
ဒန့်သလွန်။ (၂) ရင်၊ ရင်ပတ်။ (၃) ထင်း
ခြောက်။ (၁) သိဂ္ဂု၊ သိရိ ကောဠ ကာလကံ
နေကဠဝိ။ ဝဇီရ။ ၃၁၉။ (၂) ကောဠ၊
ဘုဇန္တရံ၊ ဝက္ခေတိပိ ဥရောနာမာနိ။ ဓာနံ၊
ဋီ၊ ၂၇၀။ (၃) ကောဠာပ (ခ) ကြည့်။

ကောဠမ္မ (ပု) [က + လပ + အ။ က + အဝ +
လပိ + အ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၄၅၆။] အိုး၊ ဖျဉ်းအိုး။
လခွံ လခွံ ကောဠမ္မပိ ဃဋေပိ ပတ္တတ္ထဝိ-
ကာယောပိ ပူရေတွာ ပဋိသာမေသိ။ ဇာ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၄၃။

ကောဠာပ (တိ) [ကိ + အာပ။ ကောဠ + အာ +
ပဒ + ကိ] (က) အဆီ - အစေး - မရှိသော။
(ခ) ထင်းခြောက်အဖြစ်သို့ ရောက်သော။
(ဂ) အနှစ်ကင်းသော။ (က) (ခ) သေယျ-
ထာပိ အဂ္ဂိဝေဿန သုက္ခံ ကဋ္ဌံ ကောဠာပံ

အာရကော ဥဒကထလေ နိက္ခိတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၃၀၈။
(- မ၊ ၂။ ၂၈၄၊ ၄၃၁။ မ၊ ၃။ ၁၃၇၊ ၁၈၃။ စူဠနိ။
၂၈၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၃။) ကောဠာပန္နိ ဆိန္ဒု-
သိနေဟံ နိရာပံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။ ကုတောပိ
ဣမဿ အာပေါ သိနေဟော နတ္ထိတိ
ကောဠာပံ။ တေနာဟ “ဆိန္ဒုသိနေဟံ နိရာ-
ပ”န္နိ။ ကောဠန္တိ ဝါ သုက္ခကလိင်္ဂရံ ဝုစ္စတိ။
ကောဠံ ကောဠဘာဝံ အာပန္နန္တိ ကော-
ဠာပံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၃။ (ဂ) ကောဠာပေ-
(ဇာ၊ ၁။ ၁၉၀) တိ ဝါတေ ပဟရန္တေ အာ-
ကောဠိတသဒ္ဓံ ဝိယ မုဉ္ဇမာနေ နိဿာရေ။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၇၂။ ဝါတေ နိဿာရေတိ
အတိသုက္ခတာယ ဝါတေ ပဟရန္တေ အာ-
ကောဠနသဒ္ဓံ ဝိယ ဝါယုပဝိသနဝသေန
ဝဇ္ဇမာနေ သာရရဟိတေ။ ဇာတ်၊ ဋီ၊ သစ်။
ဋီ၊ ကျော။

ကောဠာပရက္ခ (ပု) [ကောဠာပ + ရက္ခ] အဆီ
အစေးမရှိသော သစ်ပင်။ န ဟိ ဧတေ
ကောဠာပရက္ခာ၊ န စ ဝမ္မိကာ အလ္လမံသ-
သရိရာဝ။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၂။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၀။

ကောဠိတဝိဟာရဝါသိ (တိ) [ကောဠိတဝိဟာရ +
ဝသ + ဝါ] ကောဠိတကျောင်း၌ သီတင်းသုံး
နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ကောဠိတဝိဟာရဝါသိ
စတုနိကာယိကတိဿတ္ထေရော ဝိယ။ အံ၊ ဋီ၊
၂။ ၇၄။

ကောဠိယ (ပု) [ကောဠ + ဣယ] (၁) ကောဠိ-
ယမင်း (၂) ကောဠိယ ဇနပုဒ်။ (၃) ကော-
ဠိယ ဇနပုဒ်သား။ (၁) အသောသုံ ခေါ
ရာမဂါမကာ ကောဠိယာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၆။ (-
အပ၊ ၁။ ၁၀၅။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၄။) (၂) ရောဟိနီ နာမ နဒီ သာကီယ-
ကောဠိယဇနပဒါနံ အန္တရေ ဥတ္တရဒိသတော
ဒက္ခိဏမုခါ သန္တတိ။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၀။ (၃)
ပဿန္တု တံ သာကီယာ ကောဠိယာ စ ပစ္စာ-
မုခံ ရောဟိနီယံ တရန္တ (ထေရ။ ၃၀၀) န္တိ....

သကိယကောဠိယဇနပဒဝါသိနော ပဿန္တု။
ထေရါဌ။ ၂။ ၁၇၀။ ကောလိယ^၂ လည်း
ကြည့်။

ကောဠိယကုမာရ (ပု) [ကောဠိယ + ကုမာရ]
ကောဠိယမင်းသား။ ဒေသနာပရိယောသာ-
နေ ပဉ္စသတာ သကိယကုမာရာ ကောဠိယ-
ကုမာရာ စ ဟိဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတာ။
အံ၊ ငါ၊ ၁။ ၁၉၃။

ကောဠိယပုတ္တ (ပု) [ကောဠိယ + ပုတ္တ] ကောဠိယ
မင်းသား။ ကကုဇော နာမ ကောဠိယပုတ္တော
အာယသ္မတော မဟာမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဥပ-
ဋ္ဌာကော။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၂။

ကောဠိယာမစ္စပမုခ (တိ) [ကောဠိယာမစ္စ + ပမု-
ခ] ကောဠိယအမတ် - အမျိုးရှိသော - ဦး
ဆောင်သောသူ။ သံဝိဂ္ဂမာနဿ ကောဠိယာ-
မစ္စပမုခဿ...ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆၄။

ကောဠိဝိ(ဝိ)သ (ပု) [ကောဠိဝိသ + ဣ။ ကောဠိ
+ ဝေဿ] (၁) ကောဠိဝိသ အမျိုးအနွယ်၌
ဖြစ်သူ။ (၂) အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော
ကုန်သည်၊ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော
ကုန်သည် သူငယ်။ သောဏော နာမ
ကောဠိဝိသော သေဠိပုတ္တော သုခုမာလော
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၅။ (- ၂၆၇၊ ၂၇၂။ အံ၊ ၁။
၂၄။ ထေရါဌ၊ ၁။ ၃၈၁။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၂၂၉။
အံ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၃၂။) (၁) သောဏော နာမ
ကောဠိဝိသောတိ ဧတ္ထ သောဏောတိ
တဿ နာမံ၊ ကောဠိဝိသောတိ ဂေါတ္တံ။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၃၆၄။ အံ၊ ငါ၊ ၁။ ၁၈၁။ (၂) ကောဠိဝေ-
ဿောတိ ဝါ အတ္ထော၊ ဣဿရိယေန ကော-
ဠိပုတ္တဿ ဝေဿကုလဿ ဒါရကောတိ အ-
ဓိပ္ပါယော။ အံ၊ ငါ၊ ၁။ ၁၈၁။

ကောဠိဝိသတ္ထေရ (ပု) [ကောဠိဝိသ + ထေရ]
ကောဠိဝိသ အမျိုး၌ဖြစ်သော ထေရ်၊ ကော-
ဠိဝိသထေရ်။ အာယသ္မတော ကောဠိဝိ-
သတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။

ကောဠုမ္မ (ပု) [က + လုဗိ + အ] အိုး၊ ဖျဉ်းအိုး။
မဟန္တေ မဟန္တေ ကောဠုမ္မေ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၇။
ကောလုမ္မ-လည်း ကြည့်။

ကြဗ္ဗသိ (ကြိ) [ကရ + ဩ + ဤ] ပြုပြီ။ တပေါ
ဣဓ ကြဗ္ဗသိ ဗြဟ္မပတ္တိယာ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၃။

ကြဗ္ဗေထ (ကြိ) [ကရ + ဩ + ထေ] ပြုရာ၏။
တာဒိသံ မိတ္တံ ကြဗ္ဗေထ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၇။

ကွ (ဗျ) [ကိ + ဝ] (က) အဘယ်၌၊ အဘယ်
အရပ်၌။ (ခ) အဘယ်သို့၊ အဘယ်အရပ်သို့။
(က) ကွ နစ္စံ ကွ ဂီတံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၈။ (- သံ၊
၁။ ၁၃၅။ အံ၊ ၃။ ၁၉၀။) ကွ နစ္စန္တိ “ကသ္မိ”
ဌာနေ နဋနာဋကဒိနစ္စံ အတ္ထိ”တိ ပုစ္ဆိတော။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။ (- အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၅။) (ခ) ကွ
ဂတောသိ တံ ဒေဝါနံ ပိယတိဿ။ ကစ္စည်း။
၂၂၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၄၅၆။

ကွစနိ (ဗျ) [ကတ္တစိ ကွစိ ကွစနိစေတေ
သတ္တမိယတ္ထေ ပဒေသဝါစကော။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၃၈၀။] တစုံတခု...၌၊ အချို့...၌။ (အရပ်၊
သန္တာန် အာရုံစသည်။) နာဟံ ကွစနိ ကဿစိ
ကိဉ္ဇနတသ္မိ (အံ၊ ၁။ ၂၀၇၊ ၄၉၇)န္တိ အဟံ
ကတ္တစိ ကဿစိ ပရဿ ကိဉ္ဇနတသ္မိ န
ဟောမိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ န စ မမ ကွစနိ
ကတ္တစိ ကိဉ္ဇနတတ္ထိ (အံ၊ ၁။ ၂၀၇၊ ၄၉၇)တိ
မမာပိ ကွစနိ အန္တော ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ
ကတ္တစိ ဧကပရိက္ခာရေပိ ကိဉ္ဇနတာ နတ္ထိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ (- ၃၅၉။) ကွစနိ(အံ၊ ၂။
၁၅၀)တိ ကိသ္မိဉ္ဇိ အာရမ္မဏေ။ အံ၊ ၄။ ၃။
၅၂။

ကွစိ (ဗျ) [ကွ + စိ] တစုံတခု...၌၊ အချို့...၌။
(အတိုင်း၊ အပ၊ သန္တာန်၊ မိန်းမအဆင်း
စသည်။) နေဝဇ္ဈဂါ ပိယတရမတ္တနာ ကွစိ။
သံ၊ ၁။ ၅၅။ ဥဒါနံ၊ ၁၃၃။ နေတ္ထိ။ ၁၄၂။ (- သံ၊
၂။ ၂၉၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၀။ အပ၊ ၁။ ၇၄။) ဖုဋ္ဌဿ
စိတ္တံ န ဝိကမ္ပတေ ကွစိတိ သုခဖဿေန
ဝါ ဒုက္ခဖဿေန ဝါ ဖုဋ္ဌဿ ကိသ္မိဉ္ဇိ စိတ္တံ န

ကမ္ပတိ န ဝေဓတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ (-ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၂၄၉-၂၅၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။)

ခံပုပ္ (န) [ခ+ပုပ္] ကောင်းကင်ပန်း။ ယထာ
တံ “သသဝိသာဏံ ခံပုပ္”န္တိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၄၄၉။ ခံပုပ္ ဝါတိ အာကာသကုသုမံ ဝိယ။
အဘိ၊ဝတာရ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆၆။ နိတိ၊သုတ္တ။
၇၀၄။

ခ ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် ဒုတိယမြောက် အက္ခ-
ရာ ကဏ္ဍဇေနိတ-ဗျည်း။

ခ^၁ (န) [ခနု + ကွံ။ ခနတိ ဗျဝဓာနန္တိ ခံ၊ ကွံ။
ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ခံ + ကွံ။ ခံ ခယေ.... “ခယော၊
ခံ”ဣစ္စပိ ရူပါနိ ဥေယျာနိ... ခန္တိ တုစ္ဆံ သုညံ
ဝိဝိတ္တံ ရိတ္တံ၊ ခန္တိ ဝါ အာကာသော။ နိတိ၊
ဓာ။၁၈။ ခံ ဂတိယံ။ ခဏာတိ၊ အတိခဏော
သရော။ ခံ၊ ခါနိ... ခန္တိ သဂေါ။ သော ဟိ
ကတပုညေဟိ ဂန္တဗ္ဗတ္တာ “ခ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ခါနိ-
တိ သဂ္ဂါ။ နိတိ၊ ဓာ။၂၄၇။ ခ-၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို
ကေက္ခရ။၂။ နိတိ၊ ပဒ။၃၁၇-တွင် ကြည့်။]
(၁) ကောင်းကင်။ (၂) ဣန္ဒြေ။ (၃) ချမ်း
သာ။ (၄) နတ်ပြည်။ (၅) ကင်းဆိတ်ခြင်း၊
ဆိတ်သုဉ်းခြင်း။ (၆) ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်။
(၇) အရေအတွက်မရှိ၊ သုညဂဏန်း။ (၈)
အခေါင်း၊ အပေါက်။ (၉) အချည်းနီး။ (၁၀)
အစိတ်၊ တစိတ်တပိုင်း။ (၁၁) တည်ရာ
အရပ်။ (၁) ကောင်းကင်။ အန္တလိက္ခံ ခမာ-
ဒိစ္စ၊ ပထောဗ္ဗံ ဂဂနမ္ပရံ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ တတ္ထ ဟိ
အာကာသေ ဂစ္ဆတိတိ ခဂေါ၊ သကုဏော။
ခေ အာကာသေ နိမ္မိတောတိ အတ္ထော။ ကေ၊
ဋ္ဌ၊၂။ (-အဘိ၊ဝတာရ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၅၉။
ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၂၈၁၊၃၈၈။) (၂) ဣန္ဒြေ။ တတ္ထ
ပဉ္စက္ခန္ဓာတိအာဒိသု ဣန္ဒြိယေ သုညေ စ
ပဝတ္ထော။ တတ္ထ ဟိ ခါနိ ဣန္ဒြိယာဒိနိ ဓာ-
ရေန္တိတိ ခန္ဓာ။ ကေ၊ဋ္ဌ၊၂။ ခန္တိ စက္ခာဒိ-
ဣန္ဒြိယံ စက္ခုဝိညာဏာဒိနိ နိဝါသဋ္ဌေန။ နိတိ၊
ဓာ။၁၈။ (၃) ချမ်းသာ။ ခဉ္စနာတိအာဒိသု

သုခေ။ တတ္ထ ဟိ ပဿန္နာနံ ခံ သုခံ ဇနေ-
တိတိ ခဉ္စနာ။ ပက္ခိဝိသေသောတိ အတ္ထော။
ကေ၊ဋ္ဌ၊၂။ (-ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၆၄၃။) (၄) နတ်
ပြည်။ သဂေါ ကတသုစရိတေဟိ ကေန္တေန
ဂန္တဗ္ဗတာယ “ခ”န္တိ သခံ* ဂစ္ဆတိ။ နိတိ၊
ပဒ။၃၁၈။ (၅) ကင်းဆိတ်ခြင်း၊ ဆိတ်သုဉ်း
ခြင်း။ ခံ အတ္တနိစ္စာဒိဟိ သုညံ ဓာရေန္တိတိပိ
ခန္ဓာတိ အတ္ထော။ ကေ၊ဋ္ဌ၊၂။ (၆) ဆိတ်
ငြိမ်ရာအရပ်။ ယောဂိနော ခေ အဘိရမန္တိ။
ယောဂိနော သမဏာ ခေ သုညဋ္ဌာနေ အဘိ-
ရမန္တိ။ ကေ၊ဋ္ဌ၊၂။ (၇) အရေအတွက်မရှိ၊
သုညဂဏန်း။ သုညံ သုညံ ခံ နာဂါ၊ကရ-
မုနိသသိနော။...ခါကာသမ္ပရသဒ္ဓါ သုည-
ပရိယာယာ။ သုညဉ္စ ဂဏိတေ ဗိန္နုနာ
သင်္ဂဟိတံ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၈၀-၁။ (၈) အခေါင်း၊
အပေါက်။ (ခံတွင်းပေါက်၊ လည်ချောင်း
ပေါက်စသည်)။ ခေ မုခဝိဝရေ လီနော
ခလီနော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၇၀။ (-ကေ၊ဋ္ဌ၊၂။)
ခံ ကဏ္ဍဝိဝရံ မဟန္တမဿတ္တိတိ ခရော။ ဓာနံ၊
ဋ္ဌ၊၅၀၂။ (၉) အချည်းနီး။ ခံသဒ္ဓေါ ပန
တုစ္ဆေ။ တုစ္ဆိ အာကာသံ ခန္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။ (၁၀) အစိတ်၊
တစိတ်တပိုင်း။ အန္တတ္ထေန ခံသခံ၊တိ အဝ-
ယဝံ ဓာရေတိတိ ခန္ဓော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၆၃၀။
(၁၁) တည်ရာအရပ်။ ယထာ လောကေ
“မေဟနဿ ခဿ မာလာ”တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ
“မေခလာ”တိဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ခဿာတိ
ဩကာသဿ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၄။ (အတွင်း
ကာရန္တုဖြစ်သော နိဂ္ဂဟိတန္တခံ-ပုဒ်မရှိသော
ကြောင့် ဤ၌ ခံပုဒ်သီးခြားမရေး)။

ခဂ (ပု) [ခ+ဂမု+ကွံ။ ခေန၊ ခသ္မိ* ဝါ ဂစ္ဆတိ-
တိ ခဂေါ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၆၂၄။] ငှက်။ ခဂါနံ
နဂါဒိဟိ ပထဝိဂမနံ ဩဝါဒံ သုတွာ မဟာ-
ဇနဿ ပါဏေဟိ သရဏဂမနဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၁၀၅။ (-အဘိ၊ ဝတာရ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၅၉။)
ခ^၂ (၁)လည်း ကြည့်။

ခဂ္ဂ^၁ (ပု) [ခဂ္ဂ+အ။ ဓာန်၊ ခြုံ။ ၃၉၁။] (၁) သန်လျက်။ (၂) သန်လျက်ဖျား။ (၁) ကောသိယာ ခဂ္ဂ နိဗ္ဗာဟိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၃။ (- သံ၊ ၁။ ၂၂၀။ ထေရီ၊ ၄၃၁။ သံ၊ ၁။ ၂၀၈။) ကေသေ ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိယာတိ အတ္တနော ကေသေ သုနိသိတေန အသိနာ ဆိန္ဒိတွာ။ ထေရီ၊ ၄၉၁။ ဒုဝိဓော ဟိ ခဂ္ဂေါ မဏ္ဍလဂ္ဂေါ ဒီသဂ္ဂေါတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၄။ (၂) ခဂ္ဂေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၇)တိ ခဂ္ဂဂ္ဂေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၇။

ခဂ္ဂ^၂ (ပု၊ န) [ခဂ္ဂ+ဏ] (ပု) (၁) ကြံ။ (၂) ဆူး။ (၃) တိုးပွားခြင်း။ (၄) ပျက်စီးခြင်း။ (န) (၅) (သန်လျက်နှင့်တူသော) ကြံချို။ (ပု) (၁) ခဂ္ဂဿ နာမ ဝိသာဏံ ကေဟောတိ အဒုတိယံ။ စူဠနိ၊ ၂၃၃။ (- ဇာ၊ ၂။ ၃၁၈၊ ၃၄၆။ အပ၊ ၄၁။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၁၅။) သဏ္ဌာနေန ခဂ္ဂသဒ္ဓိသံ ကေမေဝ မတ္တကေ ဥဋ္ဌိတံ ဝိသာဏံ ယဿာတိ ခဂ္ဂေါ။ ခဂ္ဂသဒ္ဓေန တံသဒ္ဓိသဝိသာဏဿ ဂဟိတတ္တာ မဟိ သပ္ပမာဏော မိဂဝိသေသော။ သီ၊ ၁။ ၁၁၇။ (၂) (၃) (၄) “ခဂ္ဂေါ ဂဏ္ဍကသိင်္ဂါသိ-ဝုဒ္ဓဘေဒေသု ဂဏ္ဍကေ”တိ ဟိ နာနတ္ထသင်္ဂဟေ။ ဓာန်၊ ၁။ ၆၁၃။ (န) (၅) ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပ(က)ကြည့်။

ခဂ္ဂကောဋိ (ထိ) [ခဂ္ဂ+ကောဋိ] သန်လျက်ဦး၊ သန်လျက်ဖျား၊ သန်လျက်စွန်း။ တုဏ္ဏေနာတိ ခဂ္ဂကောဋိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၄။

ခဂ္ဂဂ္ဂ (န) [ခဂ္ဂ+အဂ္ဂ] သန်လျက်ဦး၊ သန်လျက်ဖျား၊ သန်လျက်စွန်း။ ခဂ္ဂ^၁ (၂)ကြည့်။

ခဂ္ဂဂ္ဂဟဏ (န) [ခဂ္ဂ+ဂဟဏ] သန်လျက်ကိုင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခဂ္ဂဂ္ဂဟဏာကာရ (ပု) [ခဂ္ဂဂ္ဂဟဏ+အာကာရ] သန်လျက်ကိုင်ပုံအခြင်းအရာ၊ သန်လျက်ကိုင်ဟန်။ မဟောသဓောပိ ခဂ္ဂဂ္ဂဟဏာကာရံ ဒဿေန္တော။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၁၉။

ခဂ္ဂဂ္ဂါဟက (တိ) [ခဂ္ဂ+ဂဟ+ဏ] သန်လျက် - စွဲ - ကိုင် - သော၊ သူ။ သေနာပတိပုရောဟိတော အက္ခဒဿော ဘဏ္ဍာဂါရိကော ဆတ္တဂ္ဂါဟကော ခဂ္ဂဂ္ဂါဟကော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၄။

ခဂ္ဂဒီပိနိသေဝိတ (တိ) [ခဂ္ဂဒီပိ+နိသေဝိတ] ကြံ့ သစ်တို့သည် မှီဝဲအပ်သော၊ ကြံ့ သစ်တို့နေသော။ ခဂ္ဂဒီပိနိသေဝိတေ၊ အဟံ ပုညာနိ ကရောမိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၅။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂၇၃။

ခဂ္ဂပရိဝါရိတ (တိ) [ခဂ္ဂ+ပရိဝါရိတ] ကြံ့တို့သည် - ခြံရံအပ်သော - ဝိုင်းရံသော။ အထခေါ မိလိန္ဒော ရာဇာ ခဂ္ဂပရိဝါရိတော ဝိယဂဇော။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁။

ခဂ္ဂဗဒ္ဓ (နွ) (တိ) [ခဂ္ဂ+ဗဒ္ဓ] ဖွဲ့အပ်သော သန်လျက်ရှိသော၊ သန်လျက် စွဲကိုင်သော၊ သူ။ ခဂ္ဂဗဒ္ဓဿာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၁၀)တိ ဗဒ္ဓခဂ္ဂဿ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၉၉။ အာယန္တ ဒေါဝါရိကာ ခဂ္ဂဗန္ဓာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၄၉။ (- ၄၅၀။)

ခဂ္ဂမိဂ (ပု) [ခဂ္ဂ+မိဂ] ကြံ့။ ပလာသဒါတိ ခဂ္ဂမိဂါ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၁၇၇။

ခဂ္ဂမိဂသိင်္ဂ (န) [ခဂ္ဂမိဂ+သိင်္ဂ] ကြံ့ချို။ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပ-ကြည့်။

ခဂ္ဂမိဂသိင်္ဂသမ (တိ) [ခဂ္ဂမိဂသိင်္ဂ+သမ] ကြံ့ချိုနှင့်တူသော၊ သူ။ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပ-ကြည့်။

ခဂ္ဂမုဋ္ဌိ (ထိ၊ ပု) [ခဂ္ဂ+မုဋ္ဌိ] သန်လျက်ရိုး။ ထရုနာတိ ခဂ္ဂမုဋ္ဌိနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၀။ (- ကခါ၊ ၁။ ၄၇၈။)

ခဂ္ဂရတန (န) [ခဂ္ဂ+ရတန] သန်လျက်ရတနာ။ “မင်္ဂလဟတ္ထိ” ဂီဝါယံ ပဟရိဿာမီ”တိ ခဂ္ဂရတနံ ဥက္ကံပိ။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၉၂။ (- ဇာ၊ ၄၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၄၁။ ၂၂၆။ ဇာ၊ ၄၁။ ၃၀၀။)

ခဂ္ဂဝိသာဏ (န) [ခဂ္ဂ+ဝိသာဏ] (၁) ကြံ့ချို။ (တိ) (၂) သန်လျက်နှင့်တူသော ဦးချိုရှိ

သောသ္မ (ကြံ့)။ (၁) (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ခက်ဝိသာဏကပ္ပ (တိ) [ခက်ဝိသာဏ+ကပ္ပ] (က)
 ကြံ့နှင့်တူသော၊ သူ။ (ခ) ကြံ့ချိုနှင့်တူသော၊
 သူ။ ကော စရေ ခက်ဝိသာဏကပ္ပေါ။ သုတ္တ-
 နိ။ ၂၇၄။ အပါ။ ၉။ စူဠနိ။ ၂၃၉။ ဒီ၊ ဌ။
 ၁၈၆။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၉၀။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၇၁။ အဘိ၊ ဌ။
 ၃။ ၉၂။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၄၆။ (- မိလိန္ဒ။ ၁၁၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၂၆။) (က) ခက်ဝိသာဏကပ္ပေါတိ
ခက် ဝိယာတိ ခက်။ ခက် ဝိသာဏံ ယဿ
 မိဿ သောယံ မိဂေါ ခက်ဝိသာဏော၊ တဿ
 ခက်ဝိသာဏဿ ကပ္ပေါ ခက်ဝိသာဏကပ္ပေါ။
 ခက်ဝိသာဏသဒိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ။ အပါ-
 ဌ။ ၁။ ၂၂၄။ (ခ) ခက်ဝိသာဏကပ္ပေါတိ ဧတ္ထ
 ခက်ဝိသာဏံ နာမ ခက်မိဂသိင်္ဂံ။ခက်ဝိသာဏ-
 ကပ္ပေါတိ ခက်ဝိသာဏသဒိသောတိ ဝုတ္တံ
 ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၅၇။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၉။
 (- အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၄၇။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၇၉-၉၀။ ဒီ၊ ဌိ။
 ၁။ ၂၅၅။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၇။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၆၀။
 အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၉၁။)

ခက်ဝိသာဏပစ္စေကဗုဒ္ဓ (ပု) [ခက်ဝိသာဏ+ပစ္စေကဗုဒ္ဓ] ကြံ-ကြံချို-နှင့်တူသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ တတ္ထ သဗ္ဗေသု ဘူတေသုတိ ခက်ဝိသာဏပစ္စေကဗုဒ္ဓါပဒါနသုတ္တံ။ အပါဠိ။ ၁။ ၁၅၄။

ခဂ္ဂဝိသာဏပဋိဘာဂ (တိ) [ခဂ္ဂဝိသာဏ+ပဋိ-
ဘာဂ] ကြံ့နှင့်တူသော၊ ကြံ့ချိုနှင့်တူသော၊
သူ။ ခဂ္ဂဝိသာဏသဒ္ဓိသော ခဂ္ဂဝိသာဏပဋိ-
ဘာဂေါ ဧကော အဒုတိယော။ အပ၊ ဌ၊ ဝ။
၁၄၇။

ခဂ္ဂဝိသာဏသုတ္တံ (န) [ခဂ္ဂဝိသာဏ + သုတ္တံ]
 ကြံ-ကြံ့ချို-ပမာတယောက်တည်း ကျင့်
 ရာသည်ကို ဟောတော်မူသောသုတ်။ ခဂ္ဂ-
 ဝိသာဏသုတ်။ သုတ္တန်ပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊
 ၃-သုတ်။ သုတ္တန်၊ ၂၈၄-၂၉၀။ သုတ္တန်၊ ၄၁။
 ၄၂၊ ၁၁၉။ သဗ္ဗေသု ဘူတေသုတိ ခဂ္ဂဝိသာ-

ကသုတ္တံ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၄၂။(-ဥဒါန၊၄။၃။
အပ၊၄။၁။၁၅၄။ မဟာနိဋ္ဌ၊၈။)

ခက်သိက်သမ္ပပမ (တိ) [ခက်သိက်သမာ+ဥပမာ။
 ခက်သိက်+သမ္ပပမာ]ကြံချိုနှင့်တူသောဥပမာ
 ရှိသော။ သူ။ ကေစရိယနိဝါသေန၊ ခက်သိက်-
 သမ္ပပမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၆။ ခက်မိက်သိက်သမာ
 ဥပမာ ယေသံ၊ ခက်မိက်သိက် ဝါ သမ္ပပမာ
 ယေသံ တေ ခက်သိက်သမ္ပပမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၉။ ၁။
 ၂၉၁။

ခဂ္ဂဟတ္ထ (တိ) [ခဂ္ဂ+ဟတ္ထ] လက်၌သန်လျက်ရှိ
သော၊ သန်လျက်လက်စွဲသော၊ သန်လျက်
ကိုင်ထားသော၊ သူ။ ရကိန္တော ခဂ္ဂဟတ္ထေ-
ဟိ။ ထေရ၊ ၃၃၃။ ထေရ၊ ၄၁၂။ ၃၂၃။ (-
အပ၊ ၁။ ၄၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဒီ၊ ၄၁၂။ ၂၇။)
ခဂ္ဂဟတ္ထေဟိတိ အာဂုဓဟတ္ထေဟိ ဒသဟိ
ယောဓသဟဿေဟိ ရကိန္တံ။ ဇာ၊ ၄၁၄။ ၁၀၇။

ခစိတ (တိ) [ခစ+တ] စီရင်-ပြုလုပ်-ခြယ်စီ-
အပ်သော။ ဒန္တခစိတံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၁၀။ (-ထေရီ၊ ဌ။ ၂၊ ၆။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။
အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။) ဒန္တခစိတန္တိ ဒန္တေဟိ ရစိ-
တံ၊ ဒန္တေဟိ ကတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၅၀။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊
၁။ ၇၄။)

ခဏိတဒဏ္ဍ (တိ) [ခဏိတ+ဒဏ္ဍ] ခြယ်စီအပ်သော
အရိုးရှိသော၊ အရိုး၌ ခြယ်စီထားသော၊
(ဥဒေါင်းမြီးစည်းယပ်)။ ကဉ္စနမဏိဒဏ္ဍ-
ကြည့်။

ခစိတပက္ခရ (တိ) [ခစိတ+ပက္ခရ] စီရင်အပ်သော
လက်တင် ရှိသော၊ လက်တင် ပါသော
(ရထား)။ သုဝဏ္ဏခစိတပက္ခရေတိ သုဝဏ္ဏေန
ခစိတပက္ခရေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၆၉။

ခစိတွာ (ကြိဝိ) [ခစ+တွာ] စီရင်၍၊ ခြယ်စီ၍။
 ခစိတွာ (ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၇) တံ တတ္တ တတ္တ။
 ဩလမ္ပနဝသေန ရစေတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၈။

ခဏက (ထိ) [ခဏ+အက+အာ] ယောက်မ။
ခဏကပိ၊ ခဏ မန္တနေ၊ အကော၊ ခဏက
ထိယံ။ ဓာန်၊ ခဏ၊ ၄၅၀။ P.S.E.D။ S.E.D။

ခဏ (ပု၊ န) [ခါဒ+တ။ ခါဒ ဘက္ခနေ၊ ကမ္ပေ
တော၊ ဘုဇာဒိ။ ခဏ မာသာဒိ။ ဓာန်၊ ခဏ၊
၄၆၆။ ခဏန္တိ ပူဝေါ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၈၃။ ခါဒ+
ဏျ။ ခဏတေတိ ခဏ။ ရှု၊ ၅၅၆။ (ခါဒျ-သံ)
ခဏယံ။ (ရဟန်းတို့ ကိုက်ဖြတ် စားကောင်း
သောအစာ။ ခါဒနိယ-လည်း ကြည့်။) ခဏ
ဘောဇ္ဇံ သာယနိယံ၊ သမ္ပန္နံ ပါနဘောဇနံ။
အပါ၊ ၁။ ၃။ (-၆။ အံ၊ ၃။ ၁၉၆၊ ၄၃၁။ ဝိမာ-
န၊ ၉၄။ ထေရီ၊ ၃၉၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၄၊ ၂၅၇၊
၂၆၃။) ခဏ ခါဒိတဗ္ဗံ ပူဝါဒိ ကိဉ္စိ။ အပါ၊ ၁။
၁၂၀။ (-၁၂၅။ ထေရီ၊ ၁၄၅။ သံ၊ ၁။ ၂။
၂၇၅။)

ခဏက (ပု၊ န) [ခဏ+က] ခဏယံ။ ဂိလာနဿ
ခဏကေ ဖလာဖလေ ဥတ္တရိဘဂေ။ ဝိ၊ ၂။
၂၅၄။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၀၂။) ခဏကေတိ ဣ
မူလခါဒနိယာဒိသဗ္ဗံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၁၆၆။ (-အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၁။)

ခဏကကလ (ပု) [ခဏ+ကလ] ခဏယံ
(စားသင့်သော) အချိန်အခါ။ ယာဂုကာလေ
ယာဂုံ၊ ခဏကကလေ ခဏကံ၊ ဘောဇနကာ-
လေ ဘောဇနံ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၈၂။

ခဏကဒါယက (တိ) [ခဏ+ဒါယက] ခဏယံ
ပေးလှူတတ်သောသူ။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာ-
ယသ္မာ ခဏကဒါယကော ထေရော ဣမာ
ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၀၂။

ခဏကဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ခဏကဒါယက+ထေ-
ရ] ခဏကဒါယကမထေရံ၊ ခဏယံပေးလှူခဲ့
ဘူးသောမထေရ်။ တိဿဿ ခေါ ဘဂဝ-
တောတိအာဒိကံ အာယသ္မတော ခဏကဒါ-
ယကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။

ခဏကဖလာဖလ (န) [ခဏ + ဖလာဖလ]
ခဏယံ၊ သစ်သီးကြီးငယ်။ ဣဓ ပန ခဏက-

ဖလာဖလေဟိ သဒ္ဓိံ ဥတ္တရိဘဂေပိ အနာ-
ပတ္တိ။ ကခါ၊ ၂။ ၈၃။

ခဏကဘာဇက (တိ) [ခဏက+ဘာဇက] ခဏယံ
ဝေဘန်သော၊ သူ။ ခဏကဘာဇကော န
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၀။ (-၃၃၁၊ ၃၃၅။ အံ၊
၂။ ၂၄၂။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၆။)

ခဏကဝိကတိ (ထိ) [ခဏက+ဝိကတိ] ခဏယံ
အထူး။ အပဂတကာဠကေ သုပရိသုဒ္ဓေ
တဏှုလေ ဂဟေတွာ ခဏကဝိကတိမ္ပိ ဘတ္တမ္ပိ
ပဋိယာဒိယိသု။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၆။ (-သံ၊ ၁။
၁။ ၂။ ၄၂။)

ခဏကဝိသေသ (ပု) [ခဏက+ဝိသေသ] ခဏယံ
အထူး။ ခါဒနိယာနိတိ အဋ္ဌာရသဝိဓေပိ ခဏ-
ကဝိသေသေ။ ထေရီ၊ ၁။ ၃၅၅။

ခဏကဝေလာ (ထိ) [ခဏက + ဝေလာ] ခဏယံ
(စားသင့်သော) အချိန်အခါ။ ခဏကဝေလာ-
ယ ခဏကံ၊ ဘောဇနဝေလာယ ဘောဇနံ
ဒါပေသိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၇၀။

ခဏကသဉ္စိတ (တိ) [ခဏက+သဉ္စိတ] ခဏယံနှင့်စပ်
သော။ နိဋ္ဌိတေ စ မဟာဒါနေ၊ ဒဒုံ ခဏက-
သဉ္စိတံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၄၉။

ခဏခဏ (ပု၊ န) [ခဏ+ခဏ] ခဏယံ - အပိုင်း
အစ - အကျိုးအပဲ။ ယထာ ဥမ္ပတ္တကော
ပစ္ဆိံ ဂဟေတွာ....ဂူထမ္ပိ ခဏခဏမ္ပိ တံ တံ
မနာပမ္ပိ အမနာပမ္ပိ ဂဟေတွာ ပစ္ဆိယံ ပက္ခိ-
ပတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉။

ခဏခါဒက (တိ) [ခဏ+ခါဒက] ခဏယံစားတတ်
သောသူ။ ခဏခါဒကာ ကိပိလ္လိကာ။ မ၊ ၁။
၃။ ၂၀၀။

ခဏတိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+တိ] (၁) ကိုက်ခဲ၏။
(၂) ခဲစား၏။ (၃) ကဏ္ဍဝါယတိ-ကြည့်။
(၂) တံ ခဏရေ ဘုဉ္ဇရေ ပိယရေ စ။ ဇာ၊ ၁။
၃၀၉။ တံ ခဏရေတိ တံ ခဏန္တိ စ ဘုဉ္ဇန္တိ စ

ပိဝန္တိ စ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၀။ ခဏ္ဍိ—ဇာ၊ဌ၊၄။
၃၀။ ခဏ္ဍေ—ဇာ၊၁။၃၀။ ခဏ္ဍထ—ဇာ၊၁။
၄၅။ ဇာ၊ဌ၊၂။၇၁။

ခဏ္ဍိတိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+တေ။ နိတိ၊ ဓာ။
၃၀။] ခဲ-စား-အပ်၏။ တိဏသန္တာရကော
ဥပစိကာဟိ ခဏ္ဍိတိ။ ဝိ၊၄။၂၄၉။ (-၂၅၄၊
၂၉၃။ အံ၊၁။၆၀။) ခဏ္ဍိ—ဝိ၊၁။၃၃၃၊၃၇၇။
ဝိ၊၃။၁၄၀။ ဝိ၊၄။၂၉၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၇။
သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။ ခဏ္ဍသံ—ပေတ။၁၄၂။
ပေတ၊ဌ၊၁။၀။ ခဏ္ဍမိ—ပေတ။၁၇၇၊၂၀၉။
ပေတ၊ဌ၊၁။၁၄၂။ ခဏ္ဍတု—ပဋိ၊သံ၊ဌ၊၁။
၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၁။ ခဏ္ဍေ-
ယံ—သံ၊၂။၇၂။ ခဏ္ဍိ—သံ၊၂။၇၂။

ခဏ္ဍိတိ (ကြိ) [ခဏ္ဍ+အ+တိ] (၁) စင်ကြယ်
၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲ၏။ (၁) (၂) ခဏ္ဍမဇ္ဇနေ
စ။ မဇ္ဇနံ သုဒ္ဓိ၊ ဗျထနာပေက္ခာ စ-ကာရော။
နိတိ၊ဓာ။၄၃။

ခဏ္ဍတု (ကြိ) [ခါဒ+ယ+တံ။ တံ-ကို တု-ပြန်
ထားသည်။] ခဲစားအပ်ပါစေသတည်း။ ခဏ္ဍ-
တိ-ကြည့်။

ခဏ္ဍထ (ကြိ) [ခါဒ + ယ + ထ] ခဲစားကြကုန်
လော။ ခဏ္ဍိတိ-ကြည့်။

ခဏ္ဍနိကသုတ္တန္တ (န) [ခဏ္ဍနိက+သုတ္တန္တ] ခဲစား
တတ်သော ခန္ဓာငါးပါး၌ ဝိပဿနာရှုနည်း
ရှုပုံ အခြင်းအရာကို ပြသောသုတ်။ ခဏ္ဍယနိ-
သုတ်။ ခဏ္ဍနိယသုတ္တန်နည်း ဝိပဿနာရှုပုံ—
“ငါ့ကို ယခုပစ္စုပ္ပန် (လက်ရှိ) ရုပ်က ဝါးမျှ
ခဲစားနေသည်။ ရုပ်၏ဝါးမျှခဲစားမှုကို ငါယခု
ခံနေရသည်။ ငါ့ကို ယခုပစ္စုပ္ပန် (လက်ရှိ)
ရုပ်က ဝါးမျှခဲစားနေသကဲ့သို့ အတိတ်က
လည်း ငါ့ကို ရုပ်က ဝါးမျှ ခဲစားခဲ့ဘူးပြီ၊
ငါသည် အနာဂတ်ရုပ် ဖြစ်ပေါ်မှုကို နှစ်သက်
နေဦးမည်၊ မျှော်လင့် တောင့်တ နေဦးမည်
ဆိုပါက ယခုလက်ရှိရုပ်က ငါ့ကိုဝါးမျှ ခဲစား

နေသကဲ့သို့ အနာဂတ်မှာလည်း ရုပ်က ငါ့ကို
ဝါးမျှ ခဲစားပေလိမ့်ဦးမည်၊ ရုပ်၏ဝါးမျှ
ခဲစားမှု (နှိပ်စက်မှု)ကို ခံရလိမ့်ဦးမည်ဟု
ဝါးမျှခဲစားတတ် (နှိပ်စက်တတ်)သောရုပ်၏
ဝါးမျှခဲစားပုံ(နှိပ်စက်ပုံ)ကို ရှုဆင်ခြင်ရမည်။

ဤ၌ ရုပ်နှင့်စပ်လျဉ်းသော ဆင်းရဲမှုမျိုးစုံ
တွေ့ကြုံနေရသည်ကိုပင် “ရုပ်က ဝါးမျှခဲစား
သည်”ဟု ဆိုလိုသည်။ ဝေဒနာ၊ သညာ၊
သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်တို့၏ ဝါးမျှခဲစားပုံကိုလည်း
ဤရုပ်အတူ ရှုဆင်ခြင်ရမည်။ ဤသို့ရှုဆင်
ခြင်လျှင် ခန္ဓာငါးပါး၏ ဒုက္ခလက္ခဏာကို
ရှုဆင်ခြင်သည်မည်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာပင်။
သံ၊၁။၇၂-၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇၁-၂ တို့၌ အကျယ်
ကြည့်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-
ဝဂ်၊ ၇-ခုမြောက် သုတ်။ သံ၊၂။၇၁-၄။ သုည-
တပုဂ္ဂိုလ်သံယုတ္တတိ သတ္တသုညတာဒိပကာခဏ္ဍ-
နိကသုတ္တန္တာဒိယော။ သံ၊ဌ၊၃။၃၂၁။ (-
သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၇။)

ခဏ္ဍနိယပရိယာယ (ပု) [ခဏ္ဍနိယ+ပရိယာယ]
ခဏ္ဍနိယဒေသနာ။ ဘာရသုတ္တဝသေန ဘာရ-
တော၊ ခဏ္ဍနိယပရိယာယငသေန ခါဒက-
တော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၉။
(-သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၇။ မူလဋီ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၂။၁၆၅။)

ခဏ္ဍန္တ(တိ)[ခါဒ+ယ+မာန။မာနကို အန္တပြန်။]
ခဲစားအပ်သောသူ။ ကာကာဒိကေဟိ ခဏ္ဍ-
န္တေ။ အပ၊၂။၂၆၃။(-ဇာ၊၂။၁၇၁။ ထေရီ၊
ဌ၊၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။၇၄။)

ခဏ္ဍန္တိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+အန္တေ] ခဲ-စား-
ထိုး-ဆွ-ကိုက်-ဖြတ်-အပ်ကုန်၏။ ခဏ္ဍိတိ-
ကြည့်။

ခဏ္ဍဖလ (တိ) [ခဏ္ဍ + ဖလ] ခဲစားအပ်သော
အသီးရှိသော။ ပိယဂုံအသနရုက္ခော ဝစုနတ္ထ-
စော ခဏ္ဍဖလော။ ဝဇီရ၊၂၉၇။

ခဇ္ဇဘာဇက (တိ) [ခဇ္ဇ+ဘာဇက] ခဲဖွယ် ဝေ
ဖန်သောသု။ ယာဂုဘာဇကံဝါဖလဘာဇကံ
ဝါ ခဇ္ဇဘာဇကံ ဝါ အပ္ပမတ္တကဝိဿဇ္ဇကံ ဝါ။
ဝိ၊၂။၅၇။ (-၂၀၂။ ဝိ၊၅။၃၅၆။ ဝိ၊၄။၄။
၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၅။
ဝိမတိ၊၁။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၃။)

ခဇ္ဇဘာဇနက (တိ) [ခဇ္ဇ+ဘာဇနက] ခဲဖွယ်
ဝေဖန်သောသု။ ယာဂုဘာဇနကဖလဘာ-
ဇနက ခဇ္ဇဘာဇနက အပ္ပမတ္တကဝိဿဇ္ဇက။
သာရတ္ထ၊၂။၃၄၄။

ခဇ္ဇဘောဇ္ဇန္တရ(န) [ခဇ္ဇဘောဇ္ဇ+အန္တရ] ခဲဖွယ်၊
စားဖွယ် အထူး။ ဓာတိယော ခဇ္ဇဘောဇ္ဇန္တ-
ရေ ဝိစရမာနာ ထောက် စိရာယံ သု။ အပါ
ဌ၊၁။၇၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၆၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၃၂၅။)

ခဇ္ဇဘောဇ္ဇရသလာဘိ (တိ) [ခဇ္ဇဘောဇ္ဇရသ+
လာဘ+ဏီ] ခဲဖွယ်၊ စားဖွယ် အရသာကို
ရသောသု။ အာဟု ဗျဉ္ဇနနိမိတ္တကောဝိဒါ၊
ခဇ္ဇဘောဇ္ဇရသလာဘိတာယ နံ။ ဒီ၊၃။၁၂၄။

ခဇ္ဇဘောဇ္ဇသမ္ပန္န (တိ) [ခဇ္ဇဘောဇ္ဇ+သမ္ပန္န]
ခဲဖွယ်၊ စားဖွယ် နှင့် ပြည့်စုံသော။ သုတိက္ခာ-
တိ ခဇ္ဇဘောဇ္ဇသမ္ပန္နာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၇၈။ (-ဒီ၊
ဋီ၊၂။၁၈၁။)

ခဇ္ဇမာန (တိ) [ခါဒ+ယ+မာန] (က) ခဲ-
စား-အပ်သော(အကောင်ပုပ်)။ (ခ) ညှဉ်း
ဆဲနှိပ်စက်အပ်သောသု။ (ဂ) ကုန်ခန်းစေ
အပ်သော(လှေအနှောင်အဖွဲ့)။ (က) ကာ-
ကေဟိ ဝါ ခဇ္ဇမာနံ။ ဒီ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။၇၄။
မ၊၃။၁၃၄။ (-မဟာနိ၊၃၈။) ခဇ္ဇမာနန္တိ
ဥဒရာဒီသု နိသီဒိတွာ ဥဒရမံသဩဋ္ဌမံသ-
အက္ခိကုဋ္ဌာဒီနိ လုဉ္ဇိတွာ လုဉ္ဇိတွာ ခါဒိယ-
မာနံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၆၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၇၈။ (-အံ၊
ဌ၊၃။၁၀၄။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၄၀။) (ခ) ခုဒါယ
တဏှာယ စ ခဇ္ဇမာနာ။ ပေတ၊၁၃၈။
(-ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၃၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၈၈။)

ခဇ္ဇမာနာတိ ခါဒိယမာနာ၊ ဗာဠိယမာနာတိ
အတ္ထော။ ပေတ၊ဌ၊၆၄။ (ဂ) နာဝါယ မဟာ-
သမုဒ္ဒေါဒကေန ခဇ္ဇမာနာနံ ဗန္ဓနာနံ တနု-
ဘာဝေါ ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၀၂။ (-အံ၊ဌ၊၃။
၁၈၈။) ခဇ္ဇမာနာနန္တိ သင်္ခါဒန္တေန ဝိယ
ဥဒကေန ခေပိယမာနံ ဗန္ဓနာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။
၂၅၅။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။)

ခဇ္ဇရေ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+အန္တိ။ အန္တိကို ရေပြု။]
ခဲ-စား-ကုန်၏။ ခဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ခဇ္ဇဝိကတိ (ထိ) [ခဇ္ဇ+ဝိကတိ] ခဲဖွယ်အထူး။
အနေကသုပ (ဥဒါန၊ဌ၊၁၇၉)ကြည့်။

ခဇ္ဇသိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+သေ] ခဲ-စား-အပ်
၏။ ခဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ခဇ္ဇာမိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+ဧ] ခဲ-စား-အပ်၏။
ခဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ခဇ္ဇိ* (ကြိ) [ခါဒ+ယ+အ] ခဲ-စား-အပ်ပြီ။
ခဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ခဇ္ဇ၊ (ထိ) [ခဇ္ဇ+ဥ။ ခဇ္ဇ ထေယျကရဏဗျထ-
နေသု၊ ဘူဝါဒိ၊ ဥ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၃၂၆။ (ခဇ္ဇိ (ဇ္ဇိ)
-သံ)] ယားနာ၊ ဝဲနာ။ ကဏ္ဍ၊ကြည့်။

ခဇ္ဇပ (ပ) [ခ+ဇုတ+အ။ တကို ပပြု။] ပိုးစုန်း
ကြူး၊ ပိုးစိမ်းဖြူ။ (ပိုးစုန်းပြူး၊ ပိုးမြည်မြူး၊
ပိုးမြေမြူး၊ ပိုးရည်မြူး။) ဝေ ခဇ္ဇပသဒိသာ၊
တိတ္ထိယာပိ ပုထူ ဣဓ။ မ၊ဌ၊၁။၃၀၉။

ခဇ္ဇပက (ပ) [ခ+ဇုတ+ဏု] ပိုးစုန်းကြူး၊ ပိုး
စိမ်းဖြူ။ နိပ္ပဘာ တိတ္ထိယာ ဟောန္တိ၊ သူရ်-
ယေ ခဇ္ဇပကာ ယထာ။ မ၊ဌ၊၁။၃၀၉။

ခဇ္ဇပနကပ(ပ)ဘာ (ထိ) [ခဇ္ဇပနက+ပဘာ]
ပိုးစုန်းကြူးအရောင်။ ခဇ္ဇပနကပ(ပ)ဘာ-
သဒိသံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁)တိ
ဉာဏဿ အတိဝိယ အပ္ပါနုဘာဝတာယ
ခဇ္ဇောတောဘာသသမံ ဟုတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါ-
သာနုဿတိဉာဏံ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇။

ခဇ္ဇပနကမတ္တ (တိ) [ခဇ္ဇပနက+မတ္တ] ပိုးစုန်းကြူး အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ယထာ နိဗ္ဗုတေပိ မဟန္တေ အဂ္ဂိက္ခန္ဓေ ခဇ္ဇပနကမတ္တာပိ အဂ္ဂိပပဋိကာ ဟောတိယေဝ။ မ၊ဌ၊၂။၁။

ခဇ္ဇပသံဃ (ပု) [ခဇ္ဇပ+သံဃ] ပိုးစုန်းကြူး အပေါင်း။ အထ ခဇ္ဇပသံဃာနံ၊ ပဘာ အန္တရဓာယတိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၀၉။

ခဇ္ဇပနက (ပု) [ခဇ္ဇပန+က] ပိုးစုန်းကြူး၊ ပိုးမြေမှူး။ အနုဂ္ဂတေ ဟိ သူရိယေ လဒ္ဓေါကာသာ ခဇ္ဇပနကာ ဝိပရိဝတ္တမာနာပိ ကဏ္ဍကဖလသဒ္ဓိသာ တမသိ ဝိဇ္ဇောတန္တိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၂၅။

ခဇ္ဇပနကကိမိ (ပု) [ခဇ္ဇပနက+ကိမိ] ပိုးစုန်းကြူး-ပိုးမြေမှူး-ပိုးကောင်။ သော ခဇ္ဇပနကကိမိ တာဝဒေဝ ဩဘာသတိ ဇောတတိ ဒိဗ္ဗတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၂၅။

ခဇ္ဇရ (ပု၊န) [ခဇ္ဇ+ဥရ] ခဇ္ဇိယတိတိ ခဇ္ဇရော။ မောဂ်၊၇။၁၇၁။ ခဇ္ဇ ဘက္ခဏေ၊ ခါဒိတုံ အလန္တိ ခဇ္ဇရော။ ရှု၊၆။၈၀။ (ပု) (၁) သင်ပေါင်းပင်။ (န) (၂) ငွေ။ (၃) ကြမ်းတမ်းခြင်း။ ရဇတေ စ ခလေ က္ကိဝံ၊ ခဇ္ဇရော ပါဒပန္နရေ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၄၇၉။

ခဇ္ဇ(ဇ္ဇ)ရိပတ္တက (န) [ခဇ္ဇရိပတ္တ+က] သင်ပေါင်းရွက်သဏ္ဌာန်။ ဥဇုကမေဝ ပန မစ္ဆကဏ္ဍကံ ဝါ ခဇ္ဇ(ဇ္ဇ)ရိပတ္တကံ ဝါ မဋ္ဌကပဋိကံ ဝါကတွာ ကောဇ္ဇေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။(-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၃။)

ခဇ္ဇရိပတ္တကာကာရ (ပု) [ခဇ္ဇရိပတ္တက+အာကာရ] သင်ပေါင်းရွက်သဏ္ဌာန်။ ယဿ ခဇ္ဇရိပတ္တသဏ္ဌာနမိဝ ဝါယနံ ဟောတိ၊ တံ ခဇ္ဇရိပတ္တကာကာရံ နာမ။ ဝိနယ၊ဋီ၊၁။၄၄။

ခဇ္ဇရိပတ္တသဏ္ဌာန (န) [ခဇ္ဇရိပတ္တ+သဏ္ဌာန] သင်ပေါင်းရွက်သဏ္ဌာန်။ ခဇ္ဇရိပတ္တကာကာရ-ကြည့်။

ခဇ္ဇရိရက္ခ (ပု) [ခဇ္ဇရိ+ရက္ခ] သင်ပေါင်းပင်။ အထ နံ တဇ္ဇဝ ပဗ္ဗတမတ္တကေ ဌပေတွာ ဟတ္ထိ ဝိယ ခဇ္ဇရိရက္ခံ ပဗ္ဗတံ အပရာပရံ စာလေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၁၂။ ခဇ္ဇရိ-လည်းကြည့်။

ခဇ္ဇ(ဇ္ဇ)ရိ (ထိ) [ခဇ္ဇ+ဥရ+ဤ]။ ခဇ္ဇ ခဇ္ဇနေ ဗျထနေ စ၊ ဥရော၊ နဒါဒိ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၆၀၃။ ငီမ္မိ ခဇ္ဇရိ။ မောဂ်၊၇။၁၇၁။ ခဇ္ဇရ-လည်းကြည့်။ သင်ပေါင်း (ဓာနံ-သျှ)။ စွန်ပလ္လွန် (ဓာနံ၊သျှ၊သစ်။ တောင်ပေါက်၊ ဓာနံ၊သျှ)။ ခဇ္ဇရေတ္ထ သိလာမယာ၊ သောဝဏ္ဏဓုဝပုပ္ဖိတာ ဗဟူ။ ဇာ၊၂။၂၇၉။ (-၃၄၀။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၈။) ခဇ္ဇရေတ္တာတိ ခဇ္ဇရိရက္ခာ တွေ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၆၈။

ခဇ္ဇရိပတ္တ (န) [ခဇ္ဇရိ+ပတ္တ] သင်ပေါင်းရွက်။ ဟိန္တာလပါဒုကာတိ ခဇ္ဇရိပတ္တေဟိ ကတပါဒုကာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆၈။

ခဇ္ဇေယျံ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+ယေျံ] ခဲ-စား-အပ်ရာ၏။ ခဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ခဇ္ဇောတ (ပု) [ခ+ဇုတ+ဏ။ (ခဇ္ဇောတ-သံ)] ပိုးစုန်းကြူး။ အဒ္ဒကိ ရတ္ထိ ခဇ္ဇောတံ၊ ဇာတဝေဒံ အမညထ။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၁၄။

ခဇ္ဇောတပ္ပ(ပ)ဘာ (ထိ) [ခဇ္ဇောတ+ပဘာ] ပိုးစုန်းကြူးအရောင်။ တေသု စ သုက္ခဝိပဿကာနံ ဝိပဿနာစာရော ခဇ္ဇောတပ္ပ(ပ)ဘာသဒ္ဓိသော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။

ခဇ္ဇောတာဘာ (ထိ) [ခဇ္ဇောတ+အာဘာ] ပိုးစုန်းကြူးအရောင်။ တိတ္ထိယာနံ ယသေ ဟန္တိ၊ ခဇ္ဇောတာဘာ ယထာ ရဝိ။ အပါ၊၂။၁၁၈။

ခဇ္ဇောတောဘာသ (ပု) [ခဇ္ဇောတ+ဩဘာသ] ပိုးစုန်းကြူးအရောင်။ ခဇ္ဇပနကပဘာ-ကြည့်။

ခဇောပန (ပု) [ခ+ဇုတ+ယု] ပိုးစုန်းကြူး၊
ပိုးစိမ်းဖြူ။ ခဇောပနကူပမာကြည့်။

ခဇောပနက (ပု) [ခဇောပန+က] ပိုးစုန်းကြူး၊
ပိုးစိမ်းဖြူ။ ယောဝါ ရတ္တန္တကာရတိမိသာယ
တိမိခဇောပနကော။ မ၊ ၂။ ၂၂၅။ (- မိလိန္ဒ။
၁၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။) ခဇောပနကန္တ ရတ္တိ
ဇလန္တ ခုဒ္ဒကကိမိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၁၆။

ခဇောပနကဩဘာသ (ပု) [ခဇောပနက+
ဩဘာသ] ပိုးစုန်းကြူးအရောင်။ ခဇော-
ပနကဩဘာသသဒိသံ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂) ဉာဏဿ
အတိဝိယ အပ္ပါနဘာဝတာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄။

ခဇောပနကပဉ္စ (တိ) [ခဇောပနက+ပဉ္စ] ပိုးစုန်း
ကြူးပြဿနာ။ သေနကစသောအမတ် ၄-ဦး
၏ စုပေါင်း မကောင်းကြံစည်ချက်ကြောင့်
မဟောသဓာသုခမိန်သည် နိုင်ငံတော်မှ ထွက်
ပြေးတိမ်းရှောင်၍ ဒက္ခိဏယဝမဇ္ဈဂုဏ်ရှာ
တွင် အိုးလုပ်သမားအသွင်ဖြင့် နေရရှာသည်။
ထိုအချိန်တွင် ထီးချက်စောင့် နတ်သမီးသည်
“မဟောသဓာအား နန်းတော်သို့ ပြန်ခေါ်၍
မူလရာထူးဖြင့် ပြန်လည်ချီးမြှောက်ခြင်းကို
မြင်လိုသဖြင့် ညအချိန်လာ၍ မင်းကြီးအား
ပြဿနာ လေးရပ်ကို မေးသည်။ မင်းကြီး
လည်း သေနကစသောအမတ်များကို ခေါ်၍
ထိုပြဿနာများ၏ အဖြေကို မေးသည်။
သို့သော်ထိုအမတ်များသည်ပြဿနာ၏အဖြေ
ကိုမသိကြပေ။ နတ်သမီးသည် နောက်ညတွင်
တဖန်ပေါ်လာ၍ မင်းကြီး သင်ကား မီးရှိ
လျက် ပိုးစုန်းကြူးကိုမှတ်သကဲ့သို့၎င်း၊ ချိန်
ခွင်ရှိလျက် လက်ဖြင့်မှန်းဆ၍ ချိန်သကဲ့သို့
၎င်း၊ နို့ ရည်ဖြင့်အလိုရှိလျက် ဦးချိုကိုညှစ်သ
ကဲ့သို့၎င်း သေနကစသော အမတ်များကို
မေးတိ၏။ ထိုသူတို့ကား ပိုးစုန်းကြူးနှင့် တူ
ကုန်၏။ အဘယ်မှာ ပြဿနာ၏အဖြေကို
သိကြကုန်မည်နည်း။ မဟောသဓာ သုခမိန်
ကား မီးပုံကြီးနှင့်တူ၏။ မဟောသဓာကို

ခေါ်၍ မေးလော့၊ ဤပြဿနာများ၏ အဖြေ
ကို မသိသော် သင်မင်းကြီး၏ ဦးခေါင်းကို
သံတူဖြင့် ရိုက်ခွဲ၍ သတ်မည်”ဟု ခြိမ်း
ချောက်၏။ မင်းကြီးလည်း မဟောသဓာကို
ခေါ်စေ၍ ပြဿနာများကို ဖြေစေရ၏။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၂၁၃-၄-၅ ကိုကြည့်။ ခဇောပနကပဉ္စော
မဟာဥမဂေဝိတ္တာရတော အာဝိ ဘဝိဿတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။ (- ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၁၄။)

ခဇောပနကပ္ပဘာ (တိ) [ခဇောပနက+ပဘာ]
ပိုးစုန်းကြူး အရောင်။ ခဇောပနကပ္ပဘာ
ဂဟေတွာ သူရိယပ္ပဘာယ ဥပမေန္တော ဝိယ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ (- ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။)

ခဇောပနကပ္ပမာဏ (တိ) [ခဇောပနက+ပမာ-
ဏ] ပိုးစုန်းကြူး အတိုင်းအရှည် ရှိသော။
တေသံ မဇ္ဈေ ခဇောပနကပ္ပမာဏော အဂ္ဂိ-
က္ခန္ဓော ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၆၃။

ခဇောပနကမတ္တ (တိ) [ခဇောပနက+မတ္တ]
ပိုးစုန်းကြူး အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ခဇော-
ပနကမတ္တမ္ပိ အဂ္ဂိ ဂဟေတွာ ဟတ္ထေန
ကိဋ္ဌန္တော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။ (- သံ၊ ၄။ ၂။
၂၅၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။)

ခဇောပနကူပမ (တိ) [ခဇောပနက+ဥပမာ]
ပိုးစုန်းကြူးဥပမာရှိသော။ သူ။ မယဉ္စ သမ-
ဏဿ ဂေါတမဿ ပါတုဘာဝတော ပဋ္ဌာယ
သူရိယဂ္ဂမနေ ခဇောပနကူပမာ ဇာတာ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။ သူရိယဂ္ဂမနေ
ခဇောပနမိဝ နိပ္ပဘတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ
“ခဇောပနကူပမာ ဇာတာ”တိ။ သီ၊ ၄။ ၁။
၂။ ၃၇၁။

ခဇောပနကောဘာသ (ပု) [ခဇောပနက+
ဩဘာသ] ပိုးစုန်းကြူးအရောင်။ တထာ
ခဇောပနကောဘာသတော တေဇသော
ဖုလိဂ်မတ္တဿပိ အဘာဝေါ ဝိယ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၄၄။

ခဉ် (တိ) [ခဉ်+အ။ ခဉ်တိတိ။ အ။ ဓာန်၊ ငို။ ၃၂၀။] ခဉ်သော - ခြေခဉ်သော - သူ။ န တိက္ခဝေ ခဉ်သော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၁။ သံ၊ ၁။ ၉၄။ အံ၊ ၁။ ၁၀၆။ ၃၉၇။ အံ၊ ၂။ ၃၃၀။ အဘိ၊ ပ။ ၁၅၉။ ထေရီ၊ ၄၂၀။ မဟာနိ၊ ၆၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀။) ခဉ်သောတိ နတ-ဇာဏုတော ဝါ တိန္ဒဇဓိသော ဝါ၊ ...သဗ္ဗော-ပေသ ခဉ်သောယေဝ၊ သော န ပဗ္ဗာဇေ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ ၃၂၁။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၀၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ ၃၁၇။)

ခဉ်အဿဗန္ဓ (တိ) [ခဉ်+အဿဗန္ဓ] ခဉ်သော မြင်းထိန်း။ သောဂန္ဓာ ခဉ်အဿဗန္ဓသံသဂ္ဂေ-န တဿ ခဉ်ဘူတဘာဝံ ဥတု။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။

ခဉ်တိ(ကြိ) [ခဉ်+အ+တိ။ ခဉ်တိတိဝေကလေ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၄၃။] (၁) ခဉ်၏။ ကွ၏။ မစွမ်း မပြင်း သွားခြင်း ချိုတဲ့၏။ (၂) ကျော်လွှား၏။ (၃) ကိဿ ဘန္ဓေ အယျော ခဉ်တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။) (၂) အညဒတ္ထ၊ လင်္ဂတိယေဝါတိ လင်္ဂိ၊ ခဉ်တိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၀။ ခဉ်မာ (ပေတ။ ၁၇၁)တိ ခဉ်နဝသေန ဂစ္ဆာမ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၁။ ခဉ်မ-ပေတ။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၁။

ခဉ်န (ပု) [ခ+ဇန+အ။ ပဿန္တာနံ ခံ သုခံ ဇနတိတိ ခဉ်နော။ ခဉ်+ယု။ ခဉ် ဂတိဝေ-ကလေျ ဝါ၊ ယု။ ဓာန်၊ ငို။ ၆၄၃။] သပိတ်လွယ်ငှက်။ ခဉ်ရီဇော တု ခဉ်နော။ ဓာန်၊ ၆၄၃။

ခဉ်န (န) [ခဉ်+ယု] ခဉ်ခြင်း။ ခဉ်တိ (၂) ကြည့်။

ခဉ်နက (တိ) [ခဉ်န+က] ခဉ်သော၊ သူ။ အဂ္ဂ-ပါဒေန ခဉ်နကာ အဂ္ဂကောဏှာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၉။

ခဉ်ပါဒ (တိ) [ခဉ်+ပါဒ] ခဉ်သောခြေရှိသော၊ ခြေခဉ်သော၊ ဖိလာသွားသော ခြေရှိသော၊ သူ။ ခဉ်န္တိ ခဉ်ပါဒံ၊ တိရိယဂတပါဒံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၀၀။

ခဉ်ပိဋသပ္ပိ (ပု) [ခဉ်+ပိဋသပ္ပိ] ခြေခဉ်သော သူဆွံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခဉ်ပုဟာရ (ပု) [ခဉ်+ပဟာရ] ခြေခဉ်သော သူ၏-ပစ်ခြင်း- ပုတ်ခတ်ခြင်း- ရိုက်ခြင်း။ ပဿ ခဉ်ပုဟာရေနာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၅)တိ ပဿ မဟာရာဇ ဣမိနာ ခဉ်ပိဋသပ္ပိနာ အလေ့-ကာပဟာရေန စတုဒ္ဓိသာ စတ္တာဓော ဂါမာ လဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၄။

ခဉ်မာန (တိ) [ခဉ်+အ+မာန] ခဉ်သော၊ ကွသော၊ သူ။ အထ ခေါ သော တိက္ခ၊ ခဉ်မာနော ဘဂဝန္တံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၄။

ခဉ်ရီဋ (ပု) [ခဉ်+စရ+ဤဋ။ ခဉ်သော ဝိယ စရတိတိ ခဉ်ရီဋော၊ ဤဋော။ ဓာန်၊ ငို။ ၆၄၃။] သပိတ်လွယ်ငှက်။ ခဉ်န-ကြည့်။

ခဉ်မ (ကြိ) [ခဉ်+အ+မ] ခြေခဉ်လျက် သွား ကုန်၏။ ခဉ်တိ-ကြည့်။

ခဉ်တိ (ကြိ) [ခနု+ယ+တိ] တူး-ဖြို-၏။ ခဉ်တိ (အံ၊ ၂။ ၃၀၇)တိ ဂုဏခဏနံ ပါပုဏာ-တိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၅။

ခဉ်မာန (တိ) [ခနု+ယ+မာန] တူး-ဖြို-အပ်သော။ ဥဒပါနေ ခဉ်မာနေ အနာကာ-သော အာကာသော ဟောတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၄၇။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။)

ခဉ် (ပု) [ခဉ်+အစ်။ ဝါစပုတိ။ ထောမ။] (၁) မှောင်သောတုင်း။ (၂) ချဲ့သလိပ်။ (၃)

ဒဂ်း။ (၄) မြက်။ (၅) ထွန်သွား။ ဝါစပုတိ။
ထောမ။ (-ဝီလျမ်၊ ဓာန်၌ ရိုက်ပုတ်ညှဉ်း
ဆဲ-တူး-ခြင်း၊ လေးကန်ခြင်း၊ ပုဆိန်တို၊
ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ လက်သီး ၂-ဆုပ်၊ တိုက်ခိုက်
ခြင်း၊ သက်ငယ်=သက်ငယ်မိုးခြင်း၊ = သို့မ
ဟုတ် ခန့်မိုးခြင်း၊ မြေဖြူဟူသော အနက်များ
ကိုလည်းဆိုသည်။) (တိ)(၆) တူးအပ်သော။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခဋ္ဌအာဝါဒ (ပု) [ခဋ္ဌ+အာဝါဒ] တူးအပ်သော
တွင်း။ မဂ္ဂေ ခဋ္ဌအာဝါဒော ဝိယ အာဂတာ-
ဂတံ ဥဒကံ ဝဏ္ဏံ ဝါ အဝဏ္ဏံ ဝါ သဒ္ဓဟန-
ဝသေန သမ္ပုဋ္ဌိတုံ ဌပိတမုခေါတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ အံဌ၊ ၃။ ၅။ ၁။

ခဋ္ဌက (ပု) [ခဋ္ဌ+ဏ္ဍ။ ခဋ္ဌ ဣစ္ဆာယံ၊ ဏ္ဍ။
ဒေ+ဏ္ဍ။ ဒေ ဟိ သာယံ ဝါ ဒဿ ဋ္ဌော။
ဓာန်၊ ၆။ ၂။ ၆။] (၁) ပုတ်ခတ်ခြင်း၊ ရိုက်ခြင်း၊
ထုနက်ခြင်း။ (၂) လက်ဆုပ်။ (၃) သဗ္ဗ-
ထာမေန ဥဿာဟံ ဇနေတွာ အာကာသေ
ဌိတောဝ သီသေ ခဋ္ဌကံ အဒါသိ။ မုဒ္ဓနိ
မုဒ္ဓိသာတံ အကာသိတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။
၂၂၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉။)
(၂) ခဋ္ဌကော မုဒ္ဓိ စ ဒ္ဓိသု။ ဓာန်၊ ၂။ ၆။
ခဋ္ဌကေ ကုဉ္ဇိက (ကုဉ္ဇိတ?) ပါဏိမိ။ ဓာန်၊ ၆။
၁၀၃။

ခဋ္ဌခဋ္ဌသဒ္ဓ (တိ) [ခဋ္ဌခဋ္ဌ+သဒ္ဓ] ခဋ္ဌခဋ္ဌ-ခေါက်
ခေါက်-အသံရှိသော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန
သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ ရတ္တိယာ....
စက်မန္တိ ဥစ္စာသဒ္ဓါ မဟာသဒ္ဓါ ခဋ္ဌခဋ္ဌသဒ္ဓါ
အနေကဝိဟိတံ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေန္တာ။
ဝိ၊ ၃။ ၃၇၆။

ခဋ္ဌခဋ္ဌာတိသဒ္ဓ (ပု) [ခဋ္ဌခဋ္ဌ+ဣတိ+သဒ္ဓ]
ခေါက်ခေါက်ဟူသော အသံ။ ကဋ္ဌပါဒုကာ
အာရုယ ပိဋ္ဌပါသာဏေ စက်မန္တာနံ ခဋ္ဌခဋ္ဌာ-
တိသဒ္ဓံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။

ခဋ္ဌာ (ထိ) [ခဋ္ဌ (=အာကခါယံ)+အ+အာ။
ခဏ-သံ]] ခဋ္ဌင်၊ ခုတင်၊ ခံတင်၊ ညောင်
စောင်း။ ခဋ္ဌုတေ အာကခံတေ သယနတ္ထိ-
ကေဟိတိ ခဋ္ဌာ။ ဓာန်၊ ၆။ ၂။ ၁၀၈။

ခဋ္ဌောပိကာ (ထိ) [ခဋ္ဌောပိ+က+အာ။ ဤပုဒ်
သည် သက္ကတခဏာကာမှဆင်းသက်လာသော
ပုဒ်ဖြစ်နိုင်သည်။ ခဏကာ-ကို ခဏ+က
+အာ-ဟု ထောမ၌ ပုဒ်ခွဲသည်။] ခဋ္ဌင်၊
ညောင်စောင်း (ထန်းလျော်ဖြင့်-ကျောအပ်
သော - ရက်အပ်သော-ညောင်စောင်း။)
ခဋ္ဌောပိကာ (မ၊ ၂။ ၁၁၄) တိ ဝိလိဝမဉ္ဇကော။
မ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၇။

ခန (ပု) [ခန (=သံဝရေ)+အ] ညောင်စောင်း။
ခနောတိ သံဝရတီတိ ခနော။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၊
သျှ။ ၇၅-ဂါထာ။

ခဏ (ကြိ) [ခဏ=ခန+အ+ဟိ] တူးလော့။
ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏ ၂ (ပု) [ခဏ + အ။ ဓာန်၊ ၆။ ၂။ ၆။ ၇။
(ကုဏ-သံ)] (၁) သတ်မှတ်ထားသော တို
တောင်းသော အချိန်ကာလအထူး။ (က)
လက်ဖျစ်တတွက် လျှပ်တပြက်အချိန်ကာလ။
(ခ) လက်ဖျစ် ၁၀-တွက် လျှပ် ၁၀-ပြက် အ
ချိန်ကာလ။ (ခဏ ဟူသော စကားမှာ—
ကာလ၊ အဒ္ဓါ၊ သမယ၊ ဝေလာသဒ္ဓါများ ဟော
သော အချိန်အခါများလောက် မရှည်လျား
သော အချိန်အခါဟူသော အနက်ကို ဟော
သော စကားလုံးဖြစ်သည်။ ခဏဟု ဆိုလျှင်
ထိုစကားလုံး၏ အနက်ကို တိုတောင်းသော
အချိန် မကြာမြင့်လှသောအချိန်ဟူ၍ ချက်
ခြင်းပင်သိရှိနားလည်ကြသည်။ ပါဠိစကားလုံး
ပင် ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာဝေါဟာရစကား
တခု ဖြစ်နေလေပြီ။ ထောမနိမိ သက္ကတ-
အဘိဓာန်ကျမ်း၌ ခဏပုဒ်၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပဲ
သဘင်၊ အလယ်ကောင်၊ မျက်စိတမှိတ်၏
၄-ဘို့ ၁-ဘို့ဟူ၍ ပြဆိုထားသည်။ ဝိလျမ်

အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကျမ်း၌မူ ၄-မိနစ်နှင့်ညီမျှသောအစိတ်အပိုင်းဟု ပြထားသည်။ နက္ခတ္တဗေဒအလိုအားဖြင့် ၄၈-မိနစ်နှင့် ညီမျှသောကလာ = အစိတ်အပိုင်း ၃၀-ဟု ခဏပုဒ်၏အနက်ကို ရေးသားဖွင့်ဆိုသည်။) (ဂ) ခဏ။ (ပရမတ္ထတရားတခုစီ၏ သက်တမ်း အပိုင်းအခြားကို မှတ်သားထားသည့် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ၃-ခုအပေါင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်တို့သည် မျက်စိတမိတ် လျှပ်တပြက်အတွင်း၌ ကုဋေပေါင်း တသိန်းကျော် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ (စိတ္တ ၁ ကြည့်။) (ဃ) ခဏငယ်။ (ပရမတ္ထတရားတခုစီ၏ ဖြစ်ဆဲခဏကို ဥပါဒ်ဟု ခေါ်သည်။ တည်ဆဲခဏကို ဌီ-ဟုခေါ်သည်။ ပျက်ဆဲခဏကို ဘင်ဟုခေါ်သည်။) (၁) စိတ်တရား၏ခဏငယ်။ (၂) ရုပ်တရား၏ခဏငယ်။ (စိတ်တရား၊ ရုပ်တရားတို့၏ ဥပါဒ်အခိုက်အတန့်၊ ဌီ-အခိုက်အတန့်၊ ဘင်အခိုက်အတန့်။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်-တခုတခုကို ခဏငယ်ဟု ခေါ်၍ ၃-ခုလုံးကို ခဏကြီးဟု ခေါ်သည်။ မြင်သိစိတ်၊ ကြားသိစိတ် စသောစိတ်တခုတခု ဖြစ်ရန် ယင်းခဏငယ်ပေါင်း ၅၁-ချက်၊ ခဏကြီးပေါင်း ၁၇-ချက် စိတ်အလျဉ်ဖြစ်ရသည်။ ရုပ်ကား ဤသို့မဟုတ်၊ ခဏငယ်ပေါင်း ၅၁-ချက်၊ ခဏကြီးပေါင်း ၁၇-ချက်လုံးကို ခဏငယ် ၃-ခု ခဏကြီး ၁-ခုဟုသာ ရေတွက်ရသည်။ နာမ်ခဏငယ် ၅၁-ချက်ကို ရုပ်ခဏကြီး ၁-ခုအဖြစ် ရေတွက်ပုံမှာ ၅၁-ချက်တွင် ပဌမဆုံး ဥပါဒ်ခဏနှင့် အဆုံးစွန် ဘင်ခဏ ၂-ခုကို ဥပါဒ်၊ ဘင်ဟုယူ၍ အလယ်ခဏငယ်ပေါင်း ၄၉-ချက်ကို ရုပ်၏ ဌီခဏတခုဟု ရေတွက်ရသည်။)

(၂) ထူးမြတ်သောအခွင့်အခါကောင်း။ (ကုသိုလ်ဖြစ်ရန် ကောင်းမြတ်သော အချိန်အခါအခြေအနေများ။) (ဘုရားပွင့်ရာအခါ ဗုဒ္ဓပွားဒုတိယခဏနှင့် (၁)ပတိရူပဒေသဝါသ = ကုသိုလ်ဖြစ်မည့် သင့်တော်ရာအရပ်၌နေထိုင်

ခြင်း၊ (၂) သပ္ပုရိသုပနိဿယ = သူတော်ကောင်း တည်းဟူသော အားကောင်းသော မှီရာရှိခြင်း၊ (၃) အတ္တသမ္မာပဏိဓိ = မိမိကိုယ်စိတ်ကို အကုသိုလ် မဖြစ်စေပဲ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် ကောင်းစွာထားခြင်း၊ (၄) ပုဗ္ဗေကတပုညတာ = ရှေးဘဝက ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုခဲ့ဘူးခြင်းဟူသော သမ္မတ္တိစက်၄-ပါးတို့၏ ဖြစ်ရာအခါသည် ကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ ထူးမြတ်သော အခွင့်ကောင်းအခါကောင်းဖြစ်သည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂-၃။)

(၁) သတ်မှတ် ထားသော တိုတောင်းသော အချိန်ကာလအထူး။ ခဏော ကာလဝိသေသေ စ။ ဓာန်။ ၈၅၅။ (က) လက်ဖျစ်တတွက် လျှပ်တပြက် အချိန်ကာလ။ (ခ) လက်ဖျစ် ၁၀-တွက် လျှပ် ၁၀-ပြက်အချိန်ကာလ။ အစ္စရာမတ္တံ ဝါ ဒသစ္စရာမတ္တံ ဝါ ခဏံ သမာပတ္တိံ ဌပေတံ သမတ္တတာ အဓိဋ္ဌာနဝသီ နာမ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။ (ဂ) ခဏ။ နိဗ္ဗာပါရဋ္ဌိတိမိ စ။ ဓာန်။ ၈၅၅။ အရဟတ္တမဂ္ဂက္ခဏေ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဧကဝိတ္တသမာယုတ္တော၊ လဟုသော ဝတ္တတေ ခဏော။ မဟာနိ။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၀။ လောကုတ္တရမဂ္ဂက္ခဏေတိ ပဌမဇ္ဈာနိကဿ ပဌမမဂ္ဂဿ ခဏေ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၀၄။ (ဃ) (၁) စိတ်တရား၏ခဏငယ်။ စိတ္တဿ ဥပါဒ်ကုဏေ စိတ္တဿ ဘင်္ဂကုဏေ။ ယမက၊ ၂။ ၃၀၃။ ပဌမဉ္စိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တံ... တေသု ဧကေကဿ ဥပါဒ်ဌိတိ-ဘင်္ဂဝေသေန တယော တယော ခဏာ။ တတ္ထဧကေကဿ စိတ္တဿ တိသု တိသု ခဏေသု သမတိံ သ ကမ္မဇရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။ (-ဝိဘာဝိနီ။ ၁၄၀။) (ဃ) (၂) ရုပ်တရား၏ ခဏငယ်။ တယော ဟိ ရူပဿ ခဏာ ဥပါဒေါ ဌိတိ ဘင်္ဂေါတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇။ (၂) ထူးမြတ်သောအခွင့်အခါကောင်း။ ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သမယော စ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ။ အံ၊ ၃။ ၆၁။ ခဏ-

သမဝါယဟေတုသင်္ခါတဿ။ ဝိဠာသ။၈၀။
 ဒီဠာသ။၃၄။ (-အဘိဠာသ။၁၀၂။) တတ္ထ
 ခဏော နာမ ဩကာသဋ္ဌေန ခဏောတိ
 ဝေဒိတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ။၁။၂၀၀။ သိဠိသစ်။
 ၁။၁၇၁-၂။ (-သာရတ္ထ။၁။၁၉၆။သိဠိသစ်။
 ၁။၁၆၆။ မဠိသ။၃၄။ သံဠိသ။၃၁။ အံဠိ
 ၁။၃၃။ မူလဠိသ။၆၀။)

ခဏကိစ္စ (တိ) [ခဏ+ကိစ္စ။ ခဏေ ကိစ္စံ ယဿ
 လောကဿ သော ခဏကိစ္စော။ နိတိသုတ္တံ။
 ၇၀၈။] အခွင့်၌ အမှုကိစ္စရှိသော။ အခွင့်
 ရသော်သာ အမှုကိစ္စကို ပြုတတ်သော။ သူ။
 “ခဏကိစ္စော လောကော ခဏကိစ္စော
 လောကော”တိ ဘိက္ခဝေ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇ-
 နော ဘာသတိ။ အံ၊၃။၆၀။ နဝမေ ခဏေ
 ကိစ္စာနိ ကရေတိတိ ခဏကိစ္စော၊ ဩကာသံ
 လဘိတွာဝ ကိစ္စာနိ ကရေတိတိ အတ္ထော။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။

ခဏညူ (တိ) [ခဏ+ည+ရူ] ခဏကိုသိသော၊
 (တရားနာအံ့သော) အခွင့်ကို ရခဲ၏ဟု သိ
 သော။ သူ။ ဓမ္မံ ကထံ ဧရယိတံ ခဏညူ။
 သုတ္တနိ၊၃၂၇။ ခဏညူတိ တဿာ ကထာယ
 ခဏဝေဒိ၊ ဒုလ္လဘော ဝါ အယံ ဤဒိသာယ
 ကထာယ သဝနက္ခဏောတိ ဇာနန္တော။
 သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

ခဏဋ္ဌိတိ (ထိ) [ခဏ+ဋ္ဌိတိ] ခဏဋ္ဌိ၊ တခဏ(မျှ)
 တည်ခြင်း။ (နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်၊ တည်၊
 ပျက်=(ဥပါဒ်၊ဋ္ဌိ၊ဘင်) သုံးမျိုးတွင် အဖြစ်
 ကိုလွန်၍ အပျက်သို့ မရောက်မီ တည်နေ
 သော အခိုက်အတန့်ကို “ခဏဋ္ဌိ” ဟု ခေါ်
 သည်။) ဧတ္ထ စ “ဋ္ဌိတဿ အညထတ္တ”န္တိ
 ဧတေန ခန္ဓပ္ပဗန္ဓဿ ပုဗ္ဗာပရဝိသေသော လူဇ
 ဇရာ၊ န ခဏဋ္ဌိတိတိ ဒဿေတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
 ၈၃။ (-ဝိဘာဝိနီ။၁၃၉။ မဏိမဉ္ဇူ။၁။၄၃၄။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ခဏဋ္ဌိတိက (တိ) [ခဏ+ဋ္ဌိတိ+က] တခဏ
 (မျှ) တည်ခြင်းရှိသော။ သာ ဟိ လူတရ-
 ဝိဇ္ဇုလတာ ဝိယ ခဏဋ္ဌိတိကာ သီသနိရောဓာ
 စ န ဟောတိ။ မဠိ၊၃။၁၃၆။

ခဏဋ္ဌိတိဇရာ (ထိ) [ခဏဋ္ဌိတိ+ဇရာ] တခဏ
 (မျှ) တည်ခြင်းရှိသော ရင့်ရော်ခြင်း၊ ခဏ-
 ဋ္ဌိဟူသော ဇရာ။ ဋ္ဌိတဿ ခန္ဓပ္ပဗန္ဓဿ ယံ
 အညထတ္တံ၊ အယံ ပါကဋ္ဌဇရာ နာမ၊ န ခဏ-
 ဋ္ဌိတိဇရာ။ နေတ္ထိဝိ၊၁၂၁။

ခဏ(န)တိ (ကြိ) [ခဏ။ ခန။ ခန+အ+တိ။
 မောဂ်၊၇။၆၄။ နိတိ၊ဓာ။၁၁၃။] တူးဖွဲ့ဖောက်
 ခဲ့၏။ (ဖျက်ဆီး၏၊ ရေးခြစ်၏၊ မီးတိုက်၏
 ဟူသော အနက်များသည် ဓာတ်ရင်းနှက်
 မဟုတ် အဓိပ္ပါယ်နှက်များဖြစ်သည်။) သယံ
 ခဏတိ (ကခါ၊၁၉၆)တိ ဧတ္ထ ယော အန္တ-
 မသော ပါဒဂုံဋ္ဌကေနပိ ခဏတိ၊ ဥဒကမ္ပိ
 ဆဉ္ဇေန္တော ဘိန္နတိ၊ ပါဒဂုံဋ္ဌကေနပိ ဝိလိခတိ၊
 ပတ္တမ္ပိ ပစန္တော ဒဟတိ၊ သော သဗ္ဗော
 ခဏတိယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
 ၃၇၆။ (-ဝိဠာ၊၂။၁၅၆။ ဝိဠာ၊၃။၂၁။ ဒီဠာ၊
 ၂။၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ အဘိဠာ၊၂။၁၂၈။
 ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ ဒီဠိ၊၁။
 ၄၆။) ခဏန္တိ-ဝိ၊၂။၄၉။ ဝိဠာ၊၁။၂၇၀။
 ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၇။ ခဏသိ - ဝိ၊၂။၁၇၇။
 ခဏထ - ဝိ၊၂။၄၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၆။
 ခဏာမိ-ကခါ၊၁၉၇။ ခဏန္တု-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၃၆၇။ ခဏ-မဠာ၊၂။၃၄။ ကခါ၊၁၉၇။
 သာရတ္ထ၊၂။၃၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။ ဝိမဘိ၊
 ၂။၉။ ခဏာဟိ-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၄၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ ခဏေယျ-ဝိ၊၂။၄၉။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၄။ ခဏိ-မဠာ၊၃။
 ၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။ ဝဇီရ၊၁၆၄။ ခဏိသု
 -ဝိ၊၅။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၆၉။ ခဏိဿန္တိ-ဝိ၊၂။၄၉။ ခဏိဿထ-
 ဝိ၊၂။၄၉။ ခဏိဿာမ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။

ခဏတ္တယ (န) [ခဏ + တယ] (ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ ဘင်၊ ဟူသော) ခဏသုံးခုတို့၏ အပေါင်း၊ ခဏ ၃-ခု။ ခဏတ္တယေ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၃) တိ ဥပ္ပါဒေါ ဌိတိ ဘဂေါတိ တိသု ခဏေသု။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၉၂။

ခဏတ္တယဂတ (တိ) [ခဏတ္တယ + ဂတ] ခဏသုံး ဂါးအပေါင်းသို့ရောက်သော။ “ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဥပ္ပန္နန္တိ၊ အာမန္တာ” တိ ဧတ္ထ ခဏတ္တယဂတေ၊ သွာယမိဓာပိ ခဏတ္တယဂတေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ (-မူလဌိ၊ ၁။ ၆၈။)

ခဏတ္တယပရိယာပန္န (တိ) [ခဏတ္တယ + ပရိယာပန္န] ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌အကျုံးဝင်သော။ ခဏာဒိဝသေန ခဏတ္တယပရိယာပန္နာ ပုဗ္ဗန္တာပရန္တမဇ္ဈဂတာ သကိစ္စဉ္စ ကုရုမာနာ ဝေဒနာ ပစ္စုပ္ပန္နာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၇။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။)

ခဏတ္တယပ္ပတ္တ (တိ) [ခဏတ္တယ + ပတ္တ] ခဏသုံးပါးသို့ရောက်သော။ အပိစေသ အတ္ထိပစ္စယော နာမ သင်္ခေပတော ခဏတ္တယပ္ပတ္တိ နာမဉ္စေဝ ရူပဉ္စ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။

ခဏတ္တယဝိတိဝတ္တ (တိ) [ခဏတ္တယ + ဝိတိဝတ္တ] ခဏသုံးပါးအပေါင်းကိုလွန်သော။ တဗ္ဘာဝါနတိဝတ္တိ ပန ဟောတိသဒ္ဓေန ဝုတ္တာ ခဏတ္တယဝိတိဝတ္တေပိ ဥပ္ပန္နသဒ္ဓဿ ဝတ္တနတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၄။

ခဏတ္တယသမင်္ဂီ (တိ) [ခဏတ္တယ + သမင်္ဂီ] ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ ခဏတ္တယသမင်္ဂီနော ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ (-မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၅၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။)

ခဏတ္တယသမာယောဂ (ပု) [ခဏတ္တယ + သမာယောဂ] ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ န ပန တဿ ဥပ္ပါဒနံ အတ္ထိ ခဏတ္တယသမာယောဂါသမ္ဘဝတော။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၀၁။

ခဏတ္တယာတိက္ကမ (ပု) [ခဏတ္တယ + အတိက္ကမ] ခဏသုံးပါး အပေါင်းကို လွန်မြောက်ခြင်း။ အတိတံ ခဏတ္တယာတိက္ကမေန အတိက္ကန္တံ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၆၁။

ခဏတ္တယေကဒေသဂတ (တိ) [ခဏတ္တယ + ကဒေသဂတ] ခဏသုံးပါးအပေါင်း၏အစိတ်သို့ရောက်ဆဲဖြစ်သော။ အနတိတံ အနနာဂတဉ္စ ခဏတ္တယေကဒေသဂတမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ “ခဏတ္တယဂတ” န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၈။

ခဏတ္တ (တိ) [ခဏ + အတ္တ] (၁) ခဏအနက်ရှိသော။ (၂) ခဏသဒ္ဓါ၏အနက်ရှိသော။ ခဏတ္ထော ဝါ သမယသဒ္ဓေါ ခဏသင်္ခါတော သမယောတိ ဝုတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၂။ (-မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၈။) ကာလတ္ထပုဒ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ခဏထ (ကြိ) [ခဏ + အ + ထ] တူးမြို့ဖောက်ခွဲ ကုန်လော့။ ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏဒ္ဓယ (န) [ခဏ + ဒ္ဓယ] (ဌိ၊ ဘင်-ဟူသော) ခဏ နှစ်ခုအပေါင်း၊ ခဏနှစ်ခု။ န ပန စိတ္တံ တသ္မိံ ခဏဒ္ဓယေ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။)

ခဏဒ္ဓယသမင်္ဂီ (တိ) [ခဏဒ္ဓယ + သမင်္ဂီ] ခဏနှစ်ခုအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဝိဇ္ဇမာနံ ဝါ ခဏဒ္ဓယသမင်္ဂီ ဌိတန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃။

ခဏန (န) [ခဏ + ယု] (၁) တူးမြို့ခြင်း။ (၂) ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (၃) ခဏနေ ဗဟူကာနိပိ ဝိယူဟနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၃။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၈၄။ သီ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၄။) (၂) ခဏနဋ္ဌ-ကြည့်။

ခဏနကမ္မကာရ (တိ) [ခဏနကမ္မ + ကရ + က] တူးမြို့ခြင်းအမှုကို ပြုတတ်သော၊ တူးမြို့မှုကို ပြုတတ်သောသူ။ တစ္ဆကကမ္မန္တိ ခဏနကမ္မကာရာ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၈၈။

ခဏနဌ (ပု) [ခဏန+အတ္ထ] ညှဉ်းဆဲတတ်သော သဘော။ (သျှ-ဌှံ စူးဝင်တတ်သောသဘော ဟု ပြန်သည်။) တေသံ တေသံ ဂဏ္ဌာနံ ပစ္စယဘာဝေန ဝါ ခဏနဌေန ဝါ သလ္လ-တော။ သံ၊ဌှ၊၂။၃၀၅။ ခဏနဌေနာတိ သ-သနဌေန။ သံ၊ဌှ၊၂။၂၅၉။

ခဏနဒုက္ခ (န) [ခဏန+ဒုက္ခ] (မြေကို) တူးဖို့ ခြင်းကြောင့် သင့်သောဒုက္ခ။ ဧကံ ခဏန-ဒုက္ခမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌှ၊၁။၂၇၃။ (-သာ-ရတ္ထ၊၂။၁၃၃။)

ခဏနပစ္စယ (ပု) [ခဏန+ပစ္စယ] တူးဖို့ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ ခဏနပစ္စယာ ဒုက္ခံ ဒေသေတွာ မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌှ၊၁။၂၇၂။

ခဏနပယောဂဘေဒ (ပု) [ခဏနပယောဂ+ဘေဒ] တူးဖို့မှုဟူသော အားထုတ်ခြင်း အပြား။ ဣတရဌကထာသု ပန ခဏနပယော-ဂဘေဒဟိ ပယောဂေ ပယောဂေ အာပန္နာ အာပတ္တိယော။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၆။

ခဏနိယမ (ပု) [ခဏ+နိယမ] ခဏကိုမှတ်ခြင်း။ ယော စာယံ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဿ ခဏနိယမော ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဌှ၊၂။၂၆။ (-အနုဋ္ဌိ၊၂။၂၈။)

ခဏနိရောဓ (ပု) [ခဏ+နိရောဓ] (ရုပ်နာမ် တရားတို့၏) ဘင်ခဏဟူသော-ချုပ်ခြင်း-ပျက်စီးခြင်း။ ခဏနိရောဓော ဝိယ တေသံ အန္တရဓာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊၁။၁၁၅။ (-သာ-ရတ္ထ၊၂။၂၄၅။ ဒီ၊ဌှ၊၁။၃၆၆။)

ခဏနောကာသ (ပု) [ခဏန+ဩကာသ] တူးရာအရပ်။ သော ဒေဝရာဇလီ(ဌိ)လာယ သာရထိဿ ခဏနောကာသံ ဂန္ဓာ အာဝါဠ-တိရေ ဌတွာ။ စရိယာ၊ဌှ၊၂။၁၇။ ဇာ၊ဌှ၊၆။ ၁၄။

ခဏန္တ (တိ) [ခဏ+အန္တ] တူးသော၊သူ။ အကိ-လာသူနော ဝဏ္ဏုပထေ ခဏန္တာ။ ဇာ၊၁။၁။

(-၃၀၇။ ဝိ၊၅။၂၃။ မ၊၂။၃၄၉။ သုတ္တနိ။ ၃၆၅။ မိလိန္ဒ။၂၀၄။) ခဏန္တာတိ ဘူမိ-ခဏမာနာ။ ဇာ၊ဌှ၊၁။၁၂၅။ (-ဇာ၊ဌှ၊၄။ ၃၇၄။)

ခဏန္တရ (န) [ခဏ+အန္တရ] (၁) တခဏ အတွင်း။ (၂) ခဏတပါး။ (၁) ခဏန္တရေ ပန ပရိပါကံ ဂမိဿန္တိ။ ဥဒါန၊ဌှ၊၇၇။ (၂) တထာပိ န တေန ခဏန္တရေ ပစ္စယဘာဝေါ ရူပီနံ နိဝါရိတောတိ တံ နိဝါရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၈၄။ (-ဝိမတိ၊၁။၇၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။၂၅၀။)

ခဏန္တိ (ကြိ) [ခဏ+အ+အန္တိ] တူးဖို့ကုန်၏။ ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏန္တ၊ (ကြိ) [ခဏ+အ+အန္တ၊] တူးကြကုန် လော့။ ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏပစ္စုပ္ပန္န (န) [ခဏ+ပစ္စုပ္ပန္န] ခဏပစ္စုပ္ပန်။ (ဥပါဒ်၊ဌိ၊ဘင်ဟုဆိုအပ်သော) ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲကာလ။ တတ္ထ ခဏပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂသမင်္ဂိ။ ဝိ၊ဌှ၊၂။၃၉။ (-အဘိ၊ ဌှ၊၁။၄၄၅။ အဘိ၊ဌှ၊၃။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၁။)

ခဏပစ္စုပ္ပန္နာရမ္ပဏ (တိ) [ခဏပစ္စုပ္ပန္န+အာရမ္ပ-ဏ] ခဏပစ္စုပ္ပန်လျှင် အာရုံရှိသော။ တတ္ထ ပဝတ္တော ဆန္ဒရာဂေါ အဒ္ဓါ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္ပဏော၊ န ခဏပစ္စုပ္ပန္နာရမ္ပဏောတိ ဝိညာယတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၆။ (-မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၉၆။)

ခဏပဋိလာဘ (ပု) [ခဏ+ပဋိလာဘ] (ဗုဒ္ဓ၊ပျိုဒ-နဝမ) ခဏကိုရခြင်း၊ အခွင့်ကိုရခြင်း။ ဧဝံ နော အယံ ခဏပဋိလာဘော သဖလော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဌှ၊၁။၄၀၄။

ခဏပဘင်္ဂရ (တိ) [ခဏ+ပဘင်္ဂရ] ခဏ၏ပျက် စီးခြင်းရှိသော။ အထ ခေါ် ခဏပဘင်္ဂရ-တာယ၊ အဝသဝတ္တိတာယ။ ဒီ၊ဌှ၊၂။၂၉၇။

ခဏပရိစ္ဆိန္ဒ (တိ) [ခဏ+ပရိစ္ဆိန္ဒ] ခဏဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ နိရုတ္တိပထသုတ္တဝသေန ခဏပရိစ္ဆိန္ဒော ယုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇။ (- အနုဋီ၊ ၂။ ၁၇။)

ခဏပရိစ္ဆေဒဝန္တ၊ (တိ) [ခဏပရိစ္ဆေဒ+ဝန္တ။ ထိ-၌ ခဏပရိစ္ဆေဒဝတိ] ခဏဖြင့်ပိုင်းခြားခြင်းရှိသော။ ခဏိကသမာပတ္တိ-ကြည့်။

ခဏပရိတ္တ (တိ) [ခဏ+ပရိတ္တ] ခဏ၏ တိုခြင်းရှိသော။ အနည်းငယ်သော ခဏရှိသော။ ခဏပရိတ္တတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၃) တိ ဇီဝိတက္ခဏဿ ဣတ္တရဘ ဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၉။

ခဏပ္ပတ္တ (တိ) [ခဏ+ပတ္တ] ခဏသို့ ရောက်သော။ လဒ္ဓေါကာသဿ ဟိ ကမ္မဿ ဝိပါကော ဒုဝိဓော ခဏပ္ပတ္တော စ အပ္ပတ္တော စ၊ တတ္ထ ခဏပ္ပတ္တော ဥပ္ပန္နော နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။

ခဏဘင်္ဂ (ပု) [ခဏ+ဘင်္ဂ] ဖြစ်စဉ်ခဏ၏-ပျက်ခြင်း - ချုပ်ခြင်း။ သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂသင်္ခါတံ ခဏိကမရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၂။ (- ၂၀။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၅။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၀။) သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂသင်္ခါတန္တိ သင်္ခတဓမ္မာနံ ဥဒယဝယ-ပရိစ္ဆိန္ဿ ပဝတ္တိခဏဿ ဘင်္ဂေါ နိရောဓောတိ သင်္ခံ ဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၇။ (- ၃၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၆။)

ခဏဘင်္ဂနိရောဓ (ပု) [ခဏဘင်္ဂ+နိရောဓ] ဖြစ်စဉ်ခဏ၏-ပျက်ခြင်း - ချုပ်ခြင်း။ ခဏဘင်္ဂနိရောဓံ သန္ဓာယ ပဋိညာ သကဝိဒိဿ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၂။ (- ၃၁၁။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆၄။)

ခဏဘင်္ဂရ (တိ) [ခဏ+ဘင်္ဂရ] ခဏအားဖြင့် ပျက်စီးခြင်း ရှိသော။ ဥဒယဗ္ဗယပရိစ္ဆိန္ဒာ ခဏဘင်္ဂရ တာဝကာလိကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၀။ (- အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၃။)

ခဏမတ္တဌာယိ (တိ) [ခဏမတ္တ+ဌာ+ယိ] တခဏမျှတည်လေ့ရှိသော။ န ဟိ တာရကရူပမတ္တာဝဋ္ဌိကာဒိသဒိသံ နိမိတ္တံ။ ပဌာနာကာရမတ္တံ ခဏမတ္တဌာယိနံ ကသိဏနိမိတ္တေသု ဝိယဥဿိဋ္ဌနံ ကာတုံ သက္ကောတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၁၇။

ခဏမတ္တဋ္ဌိတိက (တိ) [ခဏမတ္တ+ဋ္ဌိတိ+က] တခဏမျှ တည်ခြင်းရှိသော။ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ-ကြည့်။

ခဏမတ္တာဝဌာန (န) [ခဏမတ္တ+အဝဌာန] တခဏမျှတည်ခြင်း။ အတိဟရဏံ န ပါပုဏန္တိ ခဏမတ္တာဝဌာနတော။ ဒီ၊ ၁။ ၂၄၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၆၂။

ခဏမတ္တာဝဌာနဒဿန (န) [ခဏမတ္တာဝဌာန+ဒဿန] တခဏမျှတည်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ တေန တာသံ ခဏမတ္တာဝဌာနဒဿနေန အနိစ္စတာယ....ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၆။

ခဏမတ္တာဝဌာယိ (တိ) [ခဏမတ္တ+အဝ+ဌာ+ယိ] တခဏမျှ တည်လေ့ရှိသော။ သောယထာသကံ ခဏမတ္တာဝဌာယိနမ္ပိ အတ္တနောသဟဇာတာနံ ရူပါရူပဓမ္မာနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၆။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၅၂။ (- သံ၊ ၁။ ၁။ ၄၁၇။)

ခဏမာန (တိ) [ခဏ+မာန] တူးသော၊ သူ။ ခဏန္တိ-ကြည့်။

ခဏမဟုတ္တ (ပု) [ခဏ+မဟုတ္တ] ခဏမဟုတ်၊ ဆယ်မဟုတ်။ (လက်ပန်ဆယ်တုက်သည် ခဏ၊ ဆယ်ခဏသည် ခ-လယ၊ ဆယ်လယသည် ခ-ခဏလယ၊ ဆယ်ခဏလယသည် ခ-မဟုတ်၊ ဆယ်မဟုတ်သည် ခဏမဟုတ္တ မည်၏။) ဧတ္ထ စ ဒသစ္စရပမာဏော ကာလော ခဏော နာမ။တေန ဒသဂုဏော ခဏမဟုတ္တော နာမာတိ အယံ ဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၄။ (- မ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။ ဓာန်၊ ၆။ ၆၇။)

ခဏမုဟုတ္တသညမ (ပု) [ခဏမုဟုတ္တ+သညမ] ခဏမုဟုတ်မျှ ဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း (သီလ)။ ခဏမုဟုတ္တသညမသာ (ဝိမာန။ ၇၉)တိ ခဏမုဟုတ္တမတ္တံ ပဝတ္တသီလဿ။ ဝိမာနာဌ။ ၂၂၃။

ခဏလက္ခဏ (န) [ခဏ+လက္ခဏ] (ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်)ခဏကာလ ဟူသော မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ တေသ္မာတိ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါတိ ပစ္စယလက္ခဏံ ခဏလက္ခဏဉ္စ ဥဘယံ ကေဇ္ဈံ ဂဟေတွာ အာဟ။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၀။

ခဏလယ (ပု) [ခဏ+လယ] ခဏလယ၊ ဆယ် လယ။ (ခဏမုဟုတ္တနှင့် ယှဉ်ကြည့်။) တေန လယေန စ ဒသလယော ကာလော ခဏလယော နာမ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။

ခဏဝတ္ထုပရိတ္တ (တိ) [ခဏ+ဝတ္ထု+ပရိတ္တ] ခဏ၊ မှီရာဝတ္ထု၏ တိုသော။ ခဏဝတ္ထုပရိတ္တတ္တာ၊ အာပါထံ န ဝဇ္ဇန္တိ ယေ။ သီ၊ ၆။ သစ်၊ ၂။ ၂၉၃။ ယေ ရူပါဒယော ပဉ္စဝိသယာ ခဏဝတ္ထုပရိတ္တတ္တာ ပဉ္စာရမ္မဏာနံ ခဏဿ ပရိတ္တတ္တာ မန္တတ္တာ တေသံ အပ္ပါယုကတ္တာ ဝတ္ထုပရိတ္တတ္တာ ပဉ္စာရမ္မဏာနံ အတိဝုဒ္ဓကဝတ္ထုကတ္တာ အာပါထံ ပဉ္စဒွါရေသု ပါကဋ္ဌဘာဝံ န ဝဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဝတ၊ ရ၊ ၆။ ၁။ ၅၉။ (- အဘိ၊ ဝတ၊ ရ၊ ၆။ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၅။)

ခဏဝေဒီ (တိ) [ခဏ+ဝိဒ+ဏီ] ခဏကိုသိသော၊ (တရားနာအံ့သော) အခွင့်ကို ရခဲ၏ ဟု သိသောသူ။ ခဏညူကြည့်။

ခဏသန္တတိပစ္စုပ္ပန် (န) [ခဏ + သန္တတိ + ပစ္စုပ္ပန်] ခဏပစ္စုပ္ပန်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်။ သတိ ပန ဝိဘာဂကရဏေ ခဏသန္တတိပစ္စုပ္ပန်တာ လဗ္ဘတီတိ အာဟ။ အနု၊ ၆။ ၁။ ၂၁၃-၄။

ခဏသန္နိပါတ (ပု) [ခဏ+သန္နိပါတ] အခွင့် အခါကောင်းနှင့် ပေါင်းဆုံ ကြုံကြိုက်ခြင်း။

ခဏောတိ အဋ္ဌက္ခဏဝိရဟိတော နဝမော ခဏသန္နိပါတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၁၃။

ခဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ခဏ+သမ္ပတ္တိ] (ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒနဝ-မက္ခဏ-ဟူသော) အခွင့်အခါနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဒုလ္လဘာ ခဏသမ္ပတ္တိ(အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၉)တိ သတိပိ မနုဿတ္တပဋိလာဘေ ပတိရူပဒေသဝါသဣန္ဒြိယာဝေကလ္လသဒ္ဓါပဋိလာဘာဒယော ဂုဏာ ဒုလ္လဘာတိ အတ္ထော။ အံ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၅။

ခဏသာမဂ္ဂိ (ထိ) [ခဏ+သာမဂ္ဂိ] (အစိတ်ဖြစ်သော) ခဏတို့၏ ညီညွတ်ခြင်း၊ အခွင့်အခါ ကောင်းတို့၏ ညီညွတ်ခြင်း။ သော မနုဿတ္တဗုဒ္ဓုပ္ပါဒသဒ္ဓမ္မဋ္ဌိတိအာဒိ နံ ခဏသာမဂ္ဂိ ဝိနာနတ္ထိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ မနုဿတ္တာဒိနံ ခဏာဝယဝါနံ သာမဂ္ဂိခဏသာမဂ္ဂိ။ မူလ၊ ၆။ ၁။ ၆၂။

ခဏသံ (ကြိ) [ခဏ+အ+သံ] တူးမြို၏။ ခဏတိကြည့်။

ခဏာတိတ (တိ) [ခဏ+အတိတ] (၁) ခဏ အခွင့်အခါကောင်းကို လွန်သောသူ။ (၂) လွန်သောခဏရှိသောသူ။ (၁-ဘုရားပွင့်ရာ အခါ။ ၂-မဇ္ဈိမဒေသ၌ လူဖြစ်ရသော အခါ။ ၃-အယူမှန်ရှိသောအခါ။ ၄-စက္ခုစသော အာယတနမချို့တဲ့သော အခါများကို ဤ၌ခဏဟု ဆိုသည်။ အခွင့်နက်ထည်း ပါဝင်သည်။) ခဏာတိတာဟိ သောစန္တိ၊ နိရယမှီသမပ္ပိတာ။ အံ၊ ၃။ ၆၂။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၈။ သုတ္တနိ၊ ၃၂။ ထေရ၊ ၃၄၅။ (- အပ၊ ၁။ ၅။ အပ၊ ၂။ ၁၂၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၄။) (၁) ခဏာတိတာတိ ယေ ဟိ တံ ခဏံ အတိတာ။ (၂) ယေ ဝါ ပုဂ္ဂလေ သော ခဏော အတိတော၊ တေ နိရယမှီ သမပ္ပိတာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ (- ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၀။)

ခဏာနုပါတိ (တိ) [ခဏ+အနု+ပတ+ဏီ] (မေ့လျော့သော)ခဏ၌ ကျနားလေ့ရှိသော

(ကျီး)။ ခဏာနုပတိ (ဇာ၊၁။၁၉၅)တိ
ပမာဒက္ခဏေ အနုပတနသီလော။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၄၉၇။

ခဏာနုရူပဓာရဏ (န) [ခဏာနုရူပ+ဓာရဏ]
ခဏအားလျော်စွာ-တည်ခြင်း- ဖြစ်ခြင်း။
သလက္ခဏဓာရဏေန စ အတ္တနော ခဏာနု-
ရူပဓာရဏေန စ ဓမ္မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၄။
အရူပါနံ ခဏတော ရူပါနံ ခဏဿ နာတိ-
ဣတ္ထရတယာဟ“အတ္တနောခဏာနုရူပ”န္တိ။
ဓရဏေနာ (ဓာရဏေနာ၊ သိ၊သျှ၊က။)တိ
ဌာနေန၊ ပဝတ္တနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၁။၄၅၃။

ခဏာပန (န) [ခဏ+ဏာပေ+ယျ] တူးစေခြင်း၊
အတူးခိုင်းခြင်း။ အာဝါဠဿ ခဏနံ ခဏာ-
ပနံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈။ (-ကင်္ခါ။
၁၉၇။)

ခဏာပိတ (တိ) [ခဏ+ဏာပေ+တ] တူးစေ
အပ်သော။ တေန ဝတ္ထုနာ ခဏာပိတယ
ပေါက္ခရဏိယာ ဥဒ္ဓိဒေါဒကံ ပါတုံ ဝါ ပရိ-
ဘုဉ္ဇိတုံ ဝါ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၆။

ခဏာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+တိ]
တူးစေ၏။ ပထဝိယာ ပထဝိသညီ ခဏတိ ဝါ
ခဏာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၅၀။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၃။
ကင်္ခါ။၁၉၆။) ခဏာပေန္တိ-ဝိ၊၂။၄၉။ သံ၊
ဌ၊၃။၁၆၆။ ပဋိသံဌ၊၁။၂၉၈။ ခဏာပေထ-
ဝိ၊၂။၄၉။ ဇာ၊ဌ၊၇။၄၂။ ခဏာပေယျ-ဝိ၊
၂။၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံဌ၊၄၄။ ခဏာပေယျာသိ-
မိလိန္ဒ။၆၇၊၈၇။ ခဏပေယျာထ-မိလိန္ဒ။၈၇။
ခဏာပေသိ-သံ၊ဌ၊၁။၉၉။ သံ၊ဌ၊၃။၈။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၁၂၄။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၅။
ဇာ၊ဌ၊၇။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။ ခဏာပေသန္တိ
-ဝိ၊၂။၄၉။ ခဏာပေသထ - ဝိ၊၂။၄၉။
ခဏာပေသာမိ-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၇၂။

ခဏာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ခဏ+ဏာပေ+
တွာ] တူးစေ၍။ ပထဝိ ခဏာပေတွာ။

မိလိန္ဒ။၃၃။ (-၂၄၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၄၂။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၁၂၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၂၉။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၁၆၆။ ဇာ၊ဌ၊၇။၄။)

ခဏာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+ထ]
တူးစေကုန်လော့။ ခဏာပေတိ-ကြည့်။

ခဏာပေန္တ (တိ) [ခဏ+ဏာပေ+အန္တ] တူး
စေသော။ တံ အာဏာပေတွာ ခဏာ-
ပေန္တဿ ဝါစာယ ဝါစာယ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊
ဌ၊၃။၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။

ခဏာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+အန္တိ]
တူးစေကုန်၏။ ခဏာပေတိ-ကြည့်။

ခဏာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+ယျ]
တူးစေရာ၏။ ခဏာပေတိ-ကြည့်။

ခဏာပေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+
ယျာထ] တူးစေကုန်လော့။ ခဏာပေတိ-
ကြည့်။

ခဏာပေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+
ယျာသိ] တူးစေရာ၏။ ခဏာပေတိ-ကြည့်။

ခဏာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+ဤ]
တူးစေပြီ။ ခဏာပေတိ-ကြည့်။

ခဏာပေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+
သန္တိ] တူးစေကုန်လတ္တံ့။ ခဏာပေတိ-
ကြည့်။

ခဏာပေသထ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ + နာပေ+
သထ] တူးစေကုန်လတ္တံ့။ ခဏာပေတိ-
ကြည့်။

ခဏာပေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [ခဏ+ဏာပေ+
သာမိ] တူးစေအံ့။ ခဏာပေတိ-ကြည့်။

ခဏာမိ (ကြိ) [ခဏ+အ+မိ] တူး၏။ ခဏတိ-
ကြည့်။

ခဏာယတ္တ (တိ) [ခဏ+အာယတ္တ] ခဏနှင့်စပ်
သော၊ အခွင့်ကောင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော

(ကုသိုလ်)။ ဣတိ ခဏဿ ဒုလ္လဘတ္တာ သုဋ္ဌ-
တရံ ခဏာယတ္ထံ လောကုတ္တရဓမ္မာနံ ဥပ-
ကာရဘူတံ ကုသလံ ဒုလ္လဘမေဝ။ အဘိဋ္ဌ၊
၁။၁၀၂-၃။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။)

ခဏာဝယဝ (ပု) [ခဏ+အဝယဝ] ခဏအစိတ်၊
အစိတ်ဖြစ်သော အခွင့်အခါကောင်း။ ခဏ-
သမဂ္ဂ-ကြည့်။

ခဏာဟိ (ကြိ) [ခဏ+အ+ဟိ] တူးလေ့။
ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏိ (ကြိ) [ခဏ+ဤ] တူးပြီ။ ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏိက (တိ) [ခဏ+ဣက။ စိတ္တက္ခဏေ စိတ္တက္ခ-
ဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ခဏော ဧတေသံ အတ္ထိတိ
ခဏိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။] နည်းသော
အခါဟူသော ခဏရှိသော၊ တခဏမျှဖြစ်
သော။ (အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားကို
ခဏိက-ဟု ဆိုသည်။) ဇီဝိတံ ခဏိကံ ဇီဝိတံ
လဟုကံ။ မဟာနိ၊ ၃၃၊၉၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၆။) ခဏိကန္တိ မန္တကာလံ၊ ကာ-
လန္တရ၊၁၆၁။မေဝေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၃။

ခဏိကဣတ္တရပစ္စုပ္ပန်ဌ (တိ) [ခဏိက+ဣတ္တ-
ရ+ပစ္စုပ္ပန်+အတ္တ] ခဏရှိသော တိုသော
ကာလလျှင် (ယောဂီဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်
သော သဘောရှိသော။ ဝေမေဝ ခဏိက-
ဣတ္တရပစ္စုပ္ပန်ဌေန အယံ ကာယောပိ
မရိစိဓမ္မောတိ အဘိသမ္မုဓာနော ဗုဇ္ဈန္တော။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။

ခဏိကကထာ (ထီ) [ခဏိက+ကထာ] ခဏရှိ
ကုန်၏ဟူသော အမေးကို ဆိုရာ ဖြစ်သော
(အဖြေ)စကား။ ဣဒါနိ ခဏိကကထာ နာမ
ဟေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။

ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထီ) [ခဏိက+စိတ္တေကဂ္ဂ-
တာ] ခဏရှိသော စိတ်၏ တခုတည်းသော
အာရုံအဖို့အစု ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ခဏမျှ

တည်ခြင်းရှိသော သမာဓိ။ ခဏိကစိတ္တေ-
ကဂ္ဂတာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁)တိ ခဏမတ္တဋ္ဌိတိကော သမာ-
ဓိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။

ခဏိကဇရာ (ထီ) [ခဏိကာ+ဇရာ] ခဏရှိသော
တရားတို့၏ ရင့်ရော်ခြင်း၊ ခဏရှိသော-ခဏ၌
ရအပ်သော - ရင့်ရော်ခြင်း။ (ဥပါဒ်၊ ဌိ၊
ဘင်္ဂ၌ အကျုံးဝင်သော ဌိကို “ခဏိကဇရာ”
ဟု ဆိုသည်။) ယာ ခဏိကဇရာတိ ဝုစ္စတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၄၅-၆။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။)

ခဏိကတ္တင်္ဂမ (ပု) [ခဏိက+အတ္တင်္ဂမ] ခဏရှိ
သော တရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်
ခြင်း၊ ခဏိကတရားတို့၏ ချုပ်ခြင်း။ ခဏိ-
ကတ္တင်္ဂမော နာမ ခယော ဝယော ဘေဒေါ
ပရိဘေဒေါ အနိစ္စတာ အန္တရဓာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၁၇။ ခဏိကတ္တင်္ဂမော ခဏိကနိရောဓော။
မ၊ဋီ၊၂။၁၁။

ခဏိကဒဿန (န) [ခဏိက+ဒဿန] တခဏမျှ
မြင်ခြင်း။ တတ္ထ ဣတ္ထရဒဿနေနာတိ ခဏိ-
ကဒဿနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။

ခဏိကနိရောဓ (ပု) [ခဏိက + နိရောဓ] ခဏရှိ
သော တရားတို့၏ ချုပ်ဆုံးခြင်း၊ ခဏရှိသော
ချုပ်ဆုံးခြင်း။ ဇီဝိတံ ဥပရုဇ္ဈတိတိ ဇီဝိတိန္ဒြိ-
ယံ စ ခဏိကနိရောဓဝသေန နိရုဇ္ဈတိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊
၁၂၉။) ခဏိကမရဏ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ခဏိကပ္ပဟာန (န) [ခဏိက+ပဟာန] (ကိလေ-
သာကို) ခဏရှိသောပယ်ခြင်း၊ တခဏမျှသာ
ပယ်ခြင်း၊ ခဏိကပဟာနံ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ခဏိကပ္ပဟာနာဘာဝ (ပု) [ခဏိက+ပဟာန+
အဘာဝ] ခဏိကပဟာန၏ မရှိခြင်း။ အဝိဂ-
တတဏှာတိ ခဏိကသမာဓိ ဝိယ ခဏိကပ္ပ-
ဟာနာဘာဝေန န ဝိဂတာ တဏှာ ဧတေ-
သန္တိ အဝိဂတတဏှာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။

ခဏိကဘင်္ဂ (ပု) [ခဏိက+ဘင်္ဂ] ခဏရှိသော
တရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်း၊ ခဏရှိသောပျက်
စီးခြင်း။ တဿာ အနိစ္စတာယာတိ ခဏိက-
ဘင်္ဂသင်္ခါတာယ အနိစ္စတာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၄၆။

ခဏိကဘာဝသလ္လက္ခဏ (န) [ခဏိကဘာဝ +
သလ္လက္ခဏ] ခဏရှိသောတရားတို့၏ အဖြစ်
ကို မှတ်သားခြင်း။ (ခဏရှိသောတရားတို့၏
အဖြစ်ဆိုသည်မှာ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်၊ ဌိ-
တင်ခဏကိုဆိုသည်။) သင်္ခါရနံ ခဏိကဘာဝ-
သလ္လက္ခဏေန တံ ဝိပလ္လာသံ သမုက္ခါဋ္ဌေန္တော။
မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။

ခဏိကမရဏ (န) [ခဏိက+မရဏ] ခဏရှိသော
တရားတို့၏ (ချုပ်ဆုံးခြင်းဘင်္ဂဟူသော) သေ
ခြင်း၊ ခဏအားဖြင့် သေခြင်း။ (တဘဝတခါ
သေခြင်းမျိုးမဟုတ်၊ နာမ်၊ ရုပ် တရားတို့၏
ဥပါဒ်၊ ဌိ၊ တင် ဟူသော ခဏများရှိရာဝယ်
ဘင်္ဂအနေသို့ ရောက်ခြင်းမျိုးကို ခဏိကမရဏ
ဟု ဆိုသည်။) သမ္မုတိမရဏံ ခဏိကမရဏံ
သမုစ္ဆေဒမရဏန္တိ တိဝိဓေ မရဏံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၄၀၉။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၅။
ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ၊ ၅၄။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊
၈၄။) သင်္ခါရနံ ခဏဘင်္ဂသင်္ခါတံ ခဏိကမရ-
ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၂။ (- နေတ္ထိ၊
ဋီ၊ ၅၇။) ခဏိကမရဏန္တိ ယထာဝုတ္တခဏဝန္တိ
တသ္မိ ယေဝ ခဏေ လဗ္ဗမာနံ မရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၇၇။ ခဏေန ပဝတ္တံ ခဏိကံ၊ ခဏိ-
ကဉ္စ တံ မရဏဉ္စာတိ ခဏိကမရဏံ။ သမ္မော၊
ယော၊ ၆၄။

ခဏိကဝဿ (န) [ခဏိက+ဝဿ] ခဏရှိသော
မိုး၊ တခဏလောက်ရွာသောမိုး။ ခဏိကဝဿံ
ဝဿီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၇။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၉။ ဥဒါန၊ ဋီ၊ ၂၉၈။
(- စရိယာ၊ ဋီ၊ ၈၁။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၂၄၉၊ ၃၂၆။)

ခဏိကသမာဓိ (ပု) [ခဏိက+သမာဓိ] ခဏရှိ
သောသမာဓိ၊ တခဏမျှသာ တည်ကြည်ခြင်း။
(- အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။ မဟာ-
နိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁-တို့၌ ခဏိက၊ ဥပစာရ၊ အပ္ပနာ-
ဟု သမာဓိ ၃-မျိုး ဆိုသည်။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၁၇-၌ ထို ၃-မျိုးဝယ် ဝိပဿနာသမာဓိ ၁-ခု
တိုး၍ ၄-မျိုး ဆိုသည်။) ဧကောဒိဘူတာတိ
ခဏိကသမာဓိနာ ဧကဂ္ဂဘူတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၃၄။ (- အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။ မဟာနိ၊ ဋီ၊
၁၁၁။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။)

ခဏိကသမာပတ္တိ (ထိ) [ခဏိက+သမာပတ္တိ] ခဏရှိသော
ဝင်စားအပ်သော တရား၊ ချက်
ခြင်းဝင်စားနိုင်၍ သတ်မှတ်ထားသော ကာ-
လအတိုင်း ထနိုင်သောတရား။ (ဖလသမာ-
ပတ်။) ခဏိကသမာပတ္တိ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၇။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆) တိ တာဒိသံ ပုဗ္ဗာဘိသင်္ခါရံ
အကတွာ ဌာနသော သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗသမာ-
ပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။ “တ္ထေကံ ကာလံ အတိတ္တ-
မိတွာ ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ” တိ ခဏပရိစ္ဆေဒဝတီ
သမာပတ္တိ ခဏိကသမာပတ္တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇၁။

ခဏိကသမုဒယ (ပု) [ခဏိက+သမုဒယ] ခဏရှိ
သောဖြစ်ခြင်း၊ ဥပါဒ်ခဏ။ (ခဏရှိသော
ဖြစ်ခြင်းဆိုသည်မှာ သဒ္ဓါနက်ဖြစ်သည်။ ဥပါဒ်
အခိုက်မှာ တိုတောင်းသော အခါကာလဟူ
သော ခဏရှိသည်ဟူ၊ ထို့ကြောင့် ဋီကာ
များက ဥပါဒ်ခဏဟု အရကောက်ထားကြ
ခြင်း ဖြစ်သည်။) ခဏိကသမုဒယော ဒိဋ္ဌိနံ
နိဗ္ဗတ္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၇။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၉)
ခဏိကသမုဒယော ဥပ္ပါဒက္ခဏောတိ အာဟ
“ဒိဋ္ဌိနံ နိဗ္ဗတ္တိ” တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၈၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။)

ခဏိကသမောဓာန (ပု) [ခဏိက+သမောဓာန] ခဏရှိသော
တရားတို့၏ ပေါင်းစုမိခြင်း။
အာနာပါနဿတိသမာဓိံ ဘာဝယတော
ခဏိကသမောဓာနာ။ ပဋိသံ၊ ၁၆၃။ခဏိ-

ကာနံ သမောဓာနော သမာဂမော ပဗန္ဓော
ခဏိကသမောဓာနော၊ ကသ္မာ ခဏိကသမော-
ဓာနာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၁။

ခဏိကာပိတိ (ထိ) [ခဏိကာ+ပိတိ] ခဏရှိသော
နှစ်သက်ခြင်းပိတိ။ ခဏခဏ ဖြစ်ပေါ်သော
ပိတိ။ ခဏိကာပိတိ ခဏေ ခဏေ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒ-
သဒိသာ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၂။)

ခဏိတ (တိ) [ခဏ+တ] တူးအပ်သော။ သာယံ
အမနုဿေန ပါဏိနာ ခဏိတာ ပေါက္ခရဏိ။
ဝိ၊ ၃။ ၃၈။ (-ကရိ၊ ၈၉။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။
ဝဇီရ၊ ၁၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၆။)

ခဏိတဗ္ဗ (တိ) [ခဏ + တဗ္ဗ] တူးအပ်သော။
ဣဒါနိ ခဏိတဗ္ဗ သန္ဓာယ တွေကပ္ပမာဏဿ
အနိယမိတတ္တာ။ ဝဇီရ၊ ၁၆၄။

ခဏိတဗ္ဗပရိက္ခာ (ထိ) [ခဏိတဗ္ဗ+ပရိက္ခာ] တူး
အပ်သောကျိုး။ တဿ ဂဟဏေ ဂမနုပစ္ဆေဒ-
နတ္ထံ သမန္တတော ခဏိတဗ္ဗပရိက္ခာယ ဝါ
ကရေဏုယာ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။

ခဏိတာဝါဠ (ပု) [ခဏိတ+အာဝါဠ] တူးအပ်
သောတွင်း။ ယညာဝါဠောတိ ခဏိတာဝါ-
ဠဿ အဿမေဓာဒိယညယဇနဌာနဿေတံ
အဓိဝစနံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၅။

ခဏိတုံ (ဗျ) [ခဏ+တုံ] တူးခြင်းငှါ။ ပရိခမ္ပိ ခဏိ-
တုံ၊ အလ္လသာခံ ဘဉ္ဇိတုပိ အဂ္ဂိ နိဗ္ဗာပေတုံ
လဘတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၆။ (-ကရိ၊ ၂၃၂။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၃၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၅။)

ခဏိတ္တ (ပု) [ခဏ+တ] တူးရှင်း။ ခဏိတ္တော
မေ ဟတ္တာ ပတိတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၀။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၃၄၅။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅။)

ခဏိ(နိ)တ္တိ (ထိ) [ခနု+တိ။ ခညတေယာယ၊
သာ ခဏိတ္တိ၊ ခနု အဝဒါရဏေတိ၊ ဏတ္တိ၊

ဥဿိ။ ဓာနိ၊ ဋီ၊ ၄၄၇။] (၁) တူးရှင်း။ (၂)
ပေါက်တူး။ (၁) ကေဝလံ ဝတိယာ ဝါ
ပလာလပုဉ္ဇေ ဝါ နိခါဒနံ ဝါ ခဏိတ္တိ* ဝါ
ကုဒါလံ ဝါ သင်္ဂေါပနတ္ထာယ ဌပေတိ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၃။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၃၈။
ကရိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၃၅၉။) ခနိတ္တိ ဝိယ ဝိပဿနာ။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၆။ (၂) ခဏိတ္တိ* ဂဟေတွာ
ကာလေနကာလံ မူလာနိ ပရိခဏတိ။ မ၊ ဌ၊
၂။ ၂၄၇။ ခဏိတ္တိန္တိ ကုဒါလံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။

ခဏိတ္တိက (ထိ) [ခဏိတ္တိ+က] တူးရှင်း။ ခဏိတ္တိ-
ကံ မေ ပတိတံ၊ ဒက္ခိဏက္ခိ စ ဖန္ဒတိ။ ဇာ၊
၂။ ၃၅၆။

ခဏိ(နိ)တွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ခဏ+တွာ] (က) တူး
၍။ (ခ) ထွင်း၍။ (ဂ) ကုတ်ခြစ်၍။ (က)
ဘူမိယံ ခဏိတွာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။
ပထဝီ* ဝါ ခနိတွာ နိက္ခမိတုံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၁။
(-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၆။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၃၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၅၅။) (ခ) ဥဒုက္ခလံ ခဏိ-
တွာ နိမိတ္တံ န ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၄။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၈၈။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၄။) (ဂ)
ဗျဉ္ဇေါ တံ ပဒေသံ ခဏိတွာ ပဒရတ္ထရေ
ဝိဝရဏမကာသိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇-၈။ (-
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။)

ခဏိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ခဏ+တွာန] တူး၍။ ခဏိ-
တွာန ကာသုံ ဖလကေဟိ ဆာဒယံ။ ဇာ၊ ၁။
၃၇၄။

ခဏိယတိ (ကြိ) [ခဏ+ယ+တေ] တူးအပ်၏။
ကာသု (၁) ကြည့်။

ခဏိယမာန (တိ) [ခဏ+ယ+မာန] တူးအပ်
သော။ ဥမင်္ဂေ ခဏိယမာနေ ယထာ ဣဒံ
သောပါနံ န ဩသက္ကတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၇၆။

ခဏိသု (ကြိ) [ခဏ+ဥ] တူးကုန်ပြီ။ ခဏတိ-
ကြည့်။

ခဏိဿထ (ကြိ) [ခဏ+ဿထ] တူးကုန်လတ္တံ့။
ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏိဿန္တိ (ကြိ) [ခဏ+ဿန္တိ] တူးကုန်လတ္တံ့။
ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏိဿာမ (ကြိ) [ခဏ+ဿာမ] တူးကုန်အံ့။
ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏေကဒေသ (ပု) [ခဏ+ကေဒေသ] ခဏအ
စိတ်။ “တဿှာ”တိအာဒိနာ ယတ္ထ ခဏေက-
ဒေသံ အဂ္ဂဟိတန္တိ န သက္ကာ ဝတ္ထု။ အနုဋီ၊
၂။၂၇။

ခဏေယျ (ကြိ) [ခဏ+အ+ယျေ] တူးရာ၏။
ခဏတိ-ကြည့်။

ခဏ္ဍ (ပု၊န) [ခန=ခဏ+ဉ။ ခဉို+အ။ ခဏ္ဍ+
အ။ မောဂ်၊၇။၅၇။ နိတိ၊ဓာ။၅၉။ ဓာနံ၊ဋီ။
၄၆၂။] (ပု)(ခ)သကြားနိ(=သကြားရိုင်း။
ဓာနံ၊ သျှ၊ သစ်။ သကာ။ ဓာနံ၊သျှ၊ဟောင်း။
တင်လဲစိုင့်၊ တင်လဲခဲ။ နိတိ၊ဓာ၊သျှ။ အပိုင်း
ပိုင်းပြတ်သောတင်လဲ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊သျှ။) (၂)
ခဏ္ဍမင်းသား၊ ခဏ္ဍထေရ်။ (ဤမင်းသားနှင့်
ဤမထေရ်တို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်း ဖြစ်
သည်။ ဝိပဿီဘုရားရှင်၏ ညီအရင်း ဗန္ဓုမာ
မင်း၏သားတော်ဖြစ်၍ နောင်တော်ဘုရားရှင်
၏ တရားဦးနာရီပြီးနောက် ရဟန္တာအဖြစ်သို့
ရောက်သည်။ နောင်အခါ အဂ္ဂသာဝကနေရာ
ရသူ ဖြစ်သည်။ ဒီ၊၂။၃၄။ အပ၊၂။၃၆၅။)
(ပု၊န) (၃) အစိတ်၊ အတုံး၊ အပိုင်း၊
အဖို့၊အစု။ (က)အဝတ်ပိုင်း၊ သင်္ကန်းအခန်း။
(န) (၄) ကျိုးခြင်း၊ (အစဉ်)ကျိုးပြတ်
ခြင်း။ (၅) ကျိုးပြတ်ရာ အရပ်။ (တိ)
(၆) ကျိုး - ပြတ် - ပျက်စီး - သော။
(၇) (က) ပိုင်းဖြတ် အပ်သော၊ သေး
ငယ်သော။ (ခ) ချိုး - ဖောက် - အပ်
သော။ (ဂ) ကျိုး-ပြတ်-ပျက်စီး-ခြင်းရှိ
သော (သိလစသည်။) အမရ၊သျှ။၁၀၊၄၂-၌

ကြာအပေါင်း။ ဝီလုံ၊ ဓာနံ-၌ အမျှားအစု
အဝေးဟု ရေး၏။) (ပု) (ခ) သကြားနိ
(=သကြားရိုင်း)။ သော ကိရ ဂုဠုဖာဏိတ-
ခဏ္ဍသက္ကရာဇ်နိ သကဋေနာဒါယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ပါ-
ကဝိသေသေန ခဏ္ဍခဏ္ဍသေဒိတော ခဏ္ဍော။
အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။) ဂုဠော စ
ဖာဏိတံ ခဏ္ဍော။ ဓာနံ၊၄၆၂။ (၂) ခဏ္ဍ
မင်းသား၊ ခဏ္ဍထေရ်။ ခဏ္ဍောစရာဇပုတ္တော။
ဒီ၊၂။၃၄။ ခဏ္ဍော စ တိဿနာမော စ၊
အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ အပ၊၂။၃၆၅။ (-
အပ၊၁။၁၃၄။) တဿ အဂ္ဂသာဝကတ္ထေရဿ
ကိလေသာနံ ခဏ္ဍိတတ္တာ ခဏ္ဍောတိ နာမံ။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ (ပု၊န) (၃) အစိတ်၊အတုံး၊
အပိုင်း၊ အဖို့၊ အစု။ အစွာယံ မဇ္ဈိမော
ခဏ္ဍော။ ဇာ၊၁။၁၅၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၄၂။ ထေရီဋ္ဌ၊၂၄၉။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၊၃၁၉။) မဇ္ဈိမော ခဏ္ဍောတိ
အပိ စ အယံ မဇ္ဈိမော ခဏ္ဍော ကောဋ္ဌာ-
သော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ “မံသရဿ”န္တိဝုတ္တေပိ
သစေ သာသပမတ္တမ္ပိ ခဏ္ဍံ အတ္ထိ။ ကင်္ခါ။
၂၂၂။ အစော တုဒ္ဒေါ ဥပစော စ၊ ဝါ ခဏ္ဍံ
သကလံ ပုမေ။ ဓာနံ၊၅၃။ (က) အဝတ်
အပိုင်း၊ သင်္ကန်းအခန်း။ ပဉ္စ ဝါ အတိရေ-
ကာနိ ဝါ ခဏ္ဍာနိ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။
(-ကင်္ခါ၊၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ဝိမတိ၊၁။
၃၁၅။) (န) (၄) ကျိုးခြင်း၊ (အစဉ်)
ကျိုးပြတ်ခြင်း။ ဒန္တာဒိနံ ဝသေန ခဏ္ဍံ ဇာတံ
တေဿာတိ ခဏ္ဍိတော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။
အန္တရေ ခဏ္ဍံ န ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။
(-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။)ခဏ္ဍန္တိ
ကေတိဏိ ပဉ္စာတိ ဧဝံ ဂဏနာယ ခဏ္ဍနံ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။ (၅)
ကျိုးပြတ်ရာအရပ်။ ခဏ္ဍံ ဖုလ္လံ ပဋိသင်္ခ-
ရိဿတိ။ ဝိ၊၄။၃၀၇။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၃။)
ခဏ္ဍန္တိ ဘိန္နောကာသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။

(- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ သိဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၁။) (တိ) (၆) ကျိုး - ပြတ် - ပျက်စီး - သော။ ဗိဇာနိ ပတိဋ္ဌပေယျ ခဏ္ဍာနိ ပူတိနိ ဝါတာတပဟတာနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၉။ (- သံ၊ ၂။ ၃၃၁။ အံ၊ ၂။ ၃၅၅။) ခဏ္ဍာနိတိ ဆိန္ဒုဘိန္ဒုနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၀၁။ ခဏ္ဍာနိတိ ပရိဘိန္ဒုနိ။ သံ၊ ၂။ ၃၁၈။ ခေတ္တံ ခဏ္ဍံ ဟောတိ - (မ၊ ၂။ ၁။ ၁၅၉) တိ အပရိပူရံ ဟောတိ တဿ ပါရိပူရိယာ အဘာဝတော။ မ၊ ၂။ ၁။ ၂၅၅။ (- သံ၊ ၂။ ၅၃၄။) (၇) (က) ပိုင်းပြတ်အပ်သော၊ သေးငယ်သော။ ခဏ္ဍသိမာ - ကြည့်။ (ခ) ချိုး - ဖောက် - အပ်သော။ ခဏ္ဍဒ္ဓါရ - ကြည့်။ (ဂ) ကျိုး - ပြတ် - ပျက်စီး - ခြင်းရှိသော (သီလစသည်)။ တဿ သီလံ ပရိယန္တေ ဆိန္ဒုသာဠကော ဝိယ ခဏ္ဍံ နာမ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၆။ မ၊ ၂။ ၂၉၇။ အံ၊ ၂။ ၃၄၄။ (- ပဋိသံ၊ ၂။ ၁။ ၂၀၀။) မုခဝဋ္ဋိယဉ္စိ ဆိန္ဒုကဒေသာ ပါတိ ခဏ္ဍာတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၀၇။ ခဏ္ဍ (ဝိ၊ ၂။ ၄။ ၁၅၄) နိ ခဏ္ဍဝန္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၆၄။ ခဏ္ဍိတဘိန္ဒုတာ ခဏ္ဍံ၊ တံ တေဿာတိ ခဏ္ဍံ၊ သီလံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၄။ (- အံ၊ ၂။ ၃၄၄။) ခဏ္ဍံ တေဿာ အတ္ထိတိ ခဏ္ဍာ။ သံ၊ ၂။ ၅၂၇။

ခဏ္ဍက (ပု၊ န) [ခဏ္ဍ + က] (သီလ၏) ကျိုးခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ ယေ ခဏ္ဍကာဒိဆိန္ဒုကာဒိနော၊ န တေ ပထဝီသမ္ပတ္တိတံ ပဋိလဘန္တိ။ ပေဋကော။ ၂။ ၉၉။

ခဏ္ဍကာရီ (တိ) [ခဏ္ဍ + ကရ + ကီ] (သီလ) ကျိုးသည်ကို ပြုလေ့ရှိသောသူ။ အယမာယသ္မာ ခဏ္ဍကာရီ ဆိန္ဒုကာရီ။ အံ၊ ၁။ ၅၀၈။ အံ၊ ၂။ ၃၈၃၊ ၃၈၇။

ခဏ္ဍခဏ္ဍ (ပု၊ န) [ခဏ္ဍတည်၍ ခဏ္ဍံ - ဟု ဒုတိယာ - ဝိဘတ်သက်ပြီးသောအခါ ခဏ္ဍံ ခဏ္ဍံ - ဟု ဝိစ္စာ - ဒွေဘော်ပြု။ မောဂ်၊ ၁။ ၅၄။] အပိုင်းအပိုင်းကို။ ပါသာဏမဏိ ခါဒိတွာ ဆိန္ဒု ဆိန္ဒု ခဏ္ဍံ

ခဏ္ဍံ ကတွာ အပရိဘောဂံ ကရေတိ။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၂။ ၉၆။

ခဏ္ဍခဏ္ဍက (ဟိ) [ခဏ္ဍ + ခဏ္ဍ + က] အပိုင်းအပိုင်းရှိသော။ မနုဿာနံ သရီရာနိ ခဏ္ဍခဏ္ဍကာနိ အကံသု။ မ၊ ၂။ ၃။ ၃၅။

ခဏ္ဍခဏ္ဍသော (ဗျ) [ခဏ္ဍ + ခဏ္ဍ + သော + နာ (သိ)]။ ပဉ္စ စ ပဉ္စ စ ပဉ္စပဉ္စ။ တတော ဝိဘာဂတ္ထေ “ဝိဘာဂေ ဓာ” စေတိ၊ အဿတ္ထတ္ထေ “တဒဿတ္ထိတိ ဝိစာ” တိ သောပစ္စယော။ ရှု၊ ၃။ ၅။ ရှု၊ ၃။ ၅။ ၁၁ - တို့ကို နည်းမှီ၍ ခဏ္ဍခဏ္ဍဟူသော ဒွန်ပုဒ်နောင် ဝိဘာဂတ္ထ အဿတ္ထတ္ထတို့၌ သောပစ္စည်းသက်။ နီတိ၊ သုတ္တံ။ ၇၈၈၊ ၈၃၈ - တို့၌ ဝိဘာဂတ္ထ တတိယာအနက်၌ သောပစ္စည်း၊ အဿတ္ထတ္ထ၌ သပစ္စည်းဟု ဆို၏။] အပိုင်း အပိုင်း အဖို့ အစုအားဖြင့်။ သော ခဏ္ဍခဏ္ဍသော ဝိပွက်ရိဿတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၃။ ၄၁။

ခဏ္ဍခဏ္ဍိတ (တိ) [ခဏ္ဍခဏ္ဍ + ဣတ။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၅။] ဖြစ်သောအပိုင်းအပိုင်းရှိသော၊ အပိုင်းအပိုင်းပြတ်သော။ အဝိညာဏကော ခဏ္ဍခဏ္ဍိတံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၂။ ၃။ ၆၇။ ခဏ္ဍခဏ္ဍိတန္တိ ခဏ္ဍခဏ္ဍိတဘာဝံ။ မ၊ ၂။ ၃။ ၄၀။

ခဏ္ဍစက္က (န) [ခဏ္ဍ + စက္က] ကျိုးပြတ်သောစက်၊ ခဏ္ဍစက်။ (ပုဒ်တခုကို မူတည်ထား၍ နောက်ပုဒ်များနှင့်သာ မူလီသွတ်ခြင်းသည် ခဏ္ဍစက်။ ဥပမာ - ပဌမဈာန်ကို မူတည်ထား၍ ဒု - တ - စ - ပဉ္စမဈာန်တို့နှင့် အသီးသီးမူလီသွတ်ခြင်းမျိုးတည်း။ ပုဒ်တခုကို မူတည်ထား၍ ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ်များနှင့် မူလီသွတ်ခြင်းသည် ဗဒ္ဓစက် မည်၏။ ဥပမာ - ဒုတိယဈာန်ကို မူတည်ထား၍ တ - စ - ပဉ္စ - ဟူသော နောက်ပုဒ်များနှင့်၎င်း ပဌမဈာန်ဟူသော ရှေ့ပုဒ်နှင့်၎င်း မူလီသွတ်ခြင်းမျိုးတည်း။) သဗ္ဗဒါနိ ဃဇေတွာ တေနော ဝိတ္တာရေန ခဏ္ဍစက္ကံ

နာမ ဝုတ္တံ။ ဝိဠာ ၂။ ၇၇။ (- ၁၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၇၊ ၂၄၅၊ ၂၅၆။)

ခဏ္ဍစေလဝိဟာရ (ပု) [ခဏ္ဍစေလ + ဝိဟာရ] ခဏ္ဍစေလကျောင်း။ ထေရ် ကိရ ခဏ္ဍစေလ-ဝိဟာရေ ကဏိကာရပဓာနိယသံဃေ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၉။

ခဏ္ဍဆိဒ္ဓသီလ (န) [ခဏ္ဍ + ဆိဒ္ဓ + သီလ] ကျိုးပေါက်သောသီလ၊ သီလကျိုးပေါက်ခြင်း။ ဂုဏသရီရဿ ခဏ္ဍဆိဒ္ဓသီလာဒိဟိ ဟေဋ္ဌာ မဇ္ဈေ ဥပရိဘာဂေ စ ဘေဒဝိသမစ္ဆိန္နဝိကာရဒေါသတ္တာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။

ခဏ္ဍတဏှလ (ပု) [ခဏ္ဍ + တဏှလ] ကျိုးသောဆန်၊ ဆန်ကျိုး၊ ဆန်ကဲ့။ ကောပိ ခဏ္ဍတဏှလော န ဟောတိ။ ဝိဠာ ၁။ ၃၃။

ခဏ္ဍတိ (ကြိ) [ခဉ် = ခဏ္ဍ + အ + တိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅၉။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၄၆၂။] (က) မေ့နှောက်ချောက်ချားတတ်၏။ (ခ) ပိုင်းဖြတ်တတ်၏။ ဝေဖန်၍ပြတတ်၏။ (က) ခဉ် မန္တေ။ ခဏ္ဍတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅၉။ (ခ) ဝစနိယပါစကဘာဝေန အတ္ထံ သဒ္ဓဉ္စ ခဏ္ဍတိ ဘိန္ဒတိ ဝိဘဇ္ဇဒဿေတိတိ နိဓဏှ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ (- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။)

ခဏ္ဍတ္ထေရ (ပု) [ခဏ္ဍ + ထေရ] ခဏ္ဍထေရ်။ သတ္တာ နံ တတ္ထေဝ ခဏ္ဍတ္ထေရ် အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနေ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ ခဏ္ဍ (၂) လည်းကြည့်။

ခဏ္ဍဒန္တ (ပု) [ခဏ္ဍ + ဒန္တ၊ ထိ-၌ ခဏ္ဍဒန္တိ] (၁) ကျိုးသောသွား။ (တိ) (၂) ကြွေကျ-ပေါက်ကွဲ-ပြတ်ကျိုး-သော သွားရှိသော၊ သွားကျိုးသော၊ သူ။ (၁) ခဏ္ဍဒန္တေ ဝိဝရိတော ဟသန္တဿ မဟလ္လကဿ ဟသိတမ္ပိ န သောဘတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၉၄။ (တိ) (၂) ဝယော အနုပုတ္တော ခဏ္ဍဒန္တော ပလိတကေသော။ မဟာနိ။ ၉၃။ (- မ၊ ၁။ ၁၂၃။ မ၊ ၃။ ၂၁၈။

အံ၊ ၁။ ၁၃၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၇။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၇၈။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁၃၁။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၃၂၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။) ဇရာဇိဏ္ဏကာလေ တံ ဝိရဇ္ဇမာနာ ခဏ္ဍဒန္တိ* ပလိတသိရံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ခဏ္ဍဒန္တောတိ အန္တရန္တရာ ပတိတာ ဒန္တာ ဖာလိတာ စ ဇရာနဘာဝေန ခဏ္ဍာ ဒန္တာ ဇာတာ အဿာတိ ခဏ္ဍဒန္တော။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၁၅။ (- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။)

ခဏ္ဍဒေဝ (ပု) [ခဏ္ဍ + ဒေဝ] ခဏ္ဍဒေဝထေရ်။ (သာသနာတော်တွင် အဝိဟာဗြဟ္မာဘုံ ဖြစ်ကာမျှ၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ကြသော ပုဂ္ဂိုလ် ၇-ဦးရှိသည်။ ယင်းတို့ကား—ဥပက၊ ပလဂဏ္ဍ၊ ပုတ္တုသာတိ၊ ဘဒ္ဒိယ၊ ခဏ္ဍဒေဝ၊ ဗာဟုရဂ္ဂိ၊ သင်္ဂိယ = သိင်္ဂိယတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် ၇-ဦးအနက် ဤခဏ္ဍဒေဝ ထေရ်သည် တဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် ဥပကနှင့် ပုတ္တုသာတိတို့၏ အကြောင်းကိုသာ အကျယ်တွေ့ရသည်။ ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်များ အကြောင်းကို အကျယ်မတွေ့ရ။ ထို ၇-ဦးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘုရားရှင်နှင့် သဒ္ဓိကာရဗြဟ္မာတို့ အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ပုံအကျယ်ကို သံ၊ ၁။ ၃၂၊ ၅၉-တို့၌ကြည့်။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၆။) ဘဒ္ဒိယော ခဏ္ဍဒေဝေါ စ၊ ဗာဟုရဂ္ဂိ စ သိင်္ဂိယော။ သံ၊ ၁။ ၃၂၊ ၅၉။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၇။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၃၀။

ခဏ္ဍဒေဝီ (ထိ) [ခဏ္ဍ + ဒေဝီ] ခဏ္ဍဒေဝီ။ (အနာထပိဏ် သူဌေးကြီး၏ သမီးတယောက်ကို “ဒေဝီ” တပ်လျက် “သုမနာဒေဝီ” ဟု မှည့်ခေါ်သည်ကို ထောက်၍ ပါဠိဘာသာများ၌ အမျိုးသမီးများကို “ဒေဝီ” အမည်တပ်ပြီး မှည့်ခေါ်လေ့ရှိသည်။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၈-စသည်။) အထ ခေါ် ဒေဝဒတ္တော ယေန ကောကာလိကော ကဋ္ဌမောဒကတိဿကော ခဏ္ဍဒေဝီယာ ပုတ္တော သမုဒ္ဓဒတ္တော တေနုပသက်မိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၈။ (- ဝိ၊ ၂။ ၉၁၊ ၄၄၈။)

ခဏ္ဍိရ (န) [ခဏ္ဍ+ဒါရ] ချိုးဖောက်အပ်သော
-အပေါက်-တံခါး။ ခဏ္ဍိရ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၉) နှိ အတ္တနာ ခဏ္ဍိတစ္ဆိဒ္ဓံ။ ဝဇီရ။၁၃၄။
ခဏ္ဍိရန္တိ အတ္တနာ ခဏ္ဍိတဒ္ဓါရံ။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၅၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၄။

ခဏ္ဍဓမ္မကထာ (ထိ) [ခဏ္ဍ+ဓမ္မကထာ] ကျိုး
-ပြတ်-သောတရားစကား၊ တစိတ်တပိုင်း
သောတရားစကား၊ တရားတိုတရားစ။ အ-
ယမ္ပိ လာဘတ္တိကော ယံ ဝါ တံ ဝါ ခဏ္ဍဓမ္မ-
ကထံ ဇာနာတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ ခဏ္ဍာနုမော-
ဒန-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ခဏ္ဍန (န) [ခဉ်=ခဏ္ဍ+ယု] ကျိုးပြတ်ခြင်း။
ခဏ္ဍ(န)(၄)ကြည့်။

ခဏ္ဍနဘယ (န) [ခဏ္ဍန+ဘယ] ကျိုး-ပြတ်-
ပျက်စီး-သည်မှ ကြောက်ခြင်း။ သီလခဏ္ဍ-
ဘယာ မမာတိ မမ သီလဿ ခဏ္ဍနဘယေန။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။

ခဏ္ဍနိမိတ္တ (တိ) [ခဏ္ဍ+နိမိတ္တ] ကျိုးပြတ်-မစပ်-
သော နိမိတ်ရှိသော (ခဏ္ဍနိမိတ္တသိမ်)။
(ခဏ္ဍနိမိတ္တသိမ်ဟူသည် နိမိတ်လောက်သော
နိမိတ်ချင်း မစပ်ပဲ သမုတ်အပ်သည့် ဝိပတ္တိ
သိမ်ပျက်တလုံး ဖြစ်သည်။ (-ကင်္ခါ၊၈၇-ဂ။
ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။) ယင်းသိမ်သည်
သိမ်၏ ပတ်ဝန်းကျင်တို့၌ ထားအပ်သော
နိမိတ်များရှိရာ ရှေးဦးစွာ အရှေ့အရပ်၌
နိမိတ်ကြား၍ အစဉ်အတိုင်း နိမိတ်ကြားပြီး
နောက် ရှေးဦးကြားခဲ့သော အရှေ့အရပ်၌
တဖန်ထပ်၍ နိမိတ်မကြားတော့ပဲ သမုတ်အပ်
သောသိမ်၊ နိမိတ်လောက်သော နိမိတ်တို့၏
အကြား၌ နိမိတ်မလောက်သော နိမိတ်တို့
တွင် တခုခုကို နိမိတ်ထား၍ သမုတ်အပ်သော
သိမ်ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၇-၉။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၇၉၊၃၉၉။ ကင်္ခါ၊၈၈။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။) ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၃၇။
ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၁။၁၀၁-တို့၌မူ နိမိတ် ၃-

ခုတို့၏ အကြား၌ နိမိတ်မလောက်သော
အရာဝတ္ထုများကို နိမိတ်တခုပြု၍ သမုတ်အပ်
သော သိမ်ကို ခဏ္ဍနိမိတ္တသိမ်ဟု ဆိုပြီး
နောက် နိမိတ်လောက်သော နိမိတ်လေးခု
ငါးခုတို့၏ အကြား၌ နိမိတ်မလောက်သော
အရာဝတ္ထုများကို နိမိတ်ပြု၍ သမုတ်အပ်
သောသိမ်သည် နိမိတ်လောက်သော နိမိတ်
သုံးခု အနည်းဆုံးရှိသောကြောင့် ခဏ္ဍနိမိတ္တ
သိမ်ဖြစ် (နိမိတ္တသမ္ပတ္တိသိမ်ဖြစ်၏)ဟု ဆို
သည်။ ယင်းအဆိုကို ကင်္ခါ၊ရေစကြို၊သျှ၊၈၆-
၌ပယ်ထားသည်။) ခဏ္ဍနိမိတ္တ သိမ် သမန္နတိ။
ဝိ၊၅။၃၇၁။

ခဏ္ဍပါကာရ (ပု) [ခဏ္ဍ+ပါကာရ] ပြတ်သော
တံတိုင်း၊ တံတိုင်းပြတ်။ သစေ ပန ခဏ္ဍပါ-
ကာရေန ဝါ ဝတိဆိဒ္ဓေန ဝါ ဘိက္ခုနိဝိဟာရ-
ဘူမိယေဝ သက္ကာ ဟောတိ ပဝိသိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၈၄။ (-ကင်္ခါ၊၃၀၀။)

ခဏ္ဍပိလောတိက (ထိ၊န) [ခဏ္ဍ+ပိလောတိက။
ပိလောတိကကို သံ-၌ ပု-ဟု ဆိုသည်။] စုတ်
ပြတ်သော-ပုဆိုးနှုမ်း- ပုဆိုးကြမ်း- ပုဆိုး
ပိုင်း။ နိသိဒ္ဓနစိဝရံ ပန ဆန္တံ စိဝရာနံ ခဏ္ဍပိ-
လောတိကာနိ ပမာဏယုတ္တမေဝ သန္တရိတွာ
သန္တတံ ဝိယ ကရေန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၄။

ခဏ္ဍဖုလ္လ (န) [ခဏ္ဍ+ဖုလ္လ] ကျိုးရာ ပြတ်ရာ
အရပ်။ ခဏ္ဍဖုလ္လ(အံ၊၂။၂၃၀) နှိ ပတိတဋ္ဌာ-
နဉ္စ ဘိန္ဒုဋ္ဌာနဉ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ ခဏ္ဍဖုလ္လ-
ပဋိသင်္ခရဏ-နှင့် ခဏ္ဍဖုလ္လိယတ္ထေရ-တို့လည်း
ကြည့်။

ခဏ္ဍဖုလ္လဋ္ဌာန (န) [ခဏ္ဍဖုလ္လ+ဋ္ဌာန] ကျိုးရာပြတ်
ရာ အရပ်ဋ္ဌာန။ ခဏ္ဍဖုလ္လဋ္ဌာနေ မတ္တိကာပိဏ္ဍ-
ဋ္ဌပနံ ပိဏ္ဍနိက္ခေပနံ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၇။

ခဏ္ဍဖုလ္လပဋိသင်္ခရဏ (န) [ခဏ္ဍဖုလ္လ+ပဋိသင်္ခရ-
ဏ] ကျိုးပြတ်ရာ (မှို) တက်ရာပွင့်ရာအရပ်တို့
ကို ပြုပြင်စီရင်ခြင်း (အပ၊ဋ္ဌ၊အလို)။ ကျိုးရာ
ပြတ်ရာ အရပ်တို့ကိုပြုပြင်စီရင်ခြင်း(သာရတ္ထ၊

အလို)။ ဘဂဝတာ ခေါ် အာဝုသော ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏံ ဝဏ္ဏိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၂။ (- ၃၂၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။) ခဏ္ဍုလ္လယထွေရော (အပ၊ ၁။ ၂၂) တိ ဧတ္ထ ခဏ္ဍန္တိ ကဋ္ဌာနံ ဇိဏ္ဏတ္တာ ဆိန္နဘိန္နဋ္ဌာနံ၊ ဖုလ္လန္တိ ကဋ္ဌာနံ ဇိဏ္ဏဋ္ဌာနေ ကဏ္ဍကိတမဟိစ္ဆတ္တကာဒိပုပ္ဖံ၊ ခဏ္ဍဉ္စ ဖုလ္လဉ္စ ခဏ္ဍုလ္လာနိ၊ ခဏ္ဍုလ္လာနံ ပဋိသင်္ခရဏံ ပုနပုနံ ထိရကရဏန္တိ ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏံ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။ ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏန္တိ ဧတ္ထ ခဏ္ဍန္တိ ဆိန္နံ၊ ဖုလ္လန္တိ ဘိန္နံ။ တေသံ ပဋိသင်္ခရဏံ ပုန သမ္မာ ပါကတိကကရဏံ၊ အဘိနဝကရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။)

ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏပရိဘဏ္ဍ (န) [ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏ+ပရိဘဏ္ဍ] ကျိုးရာ ပြတ်ရာ အရပ် တို့ကိုပြုပြင်ခြင်း၊ အပြေအပြစ်ပြုခြင်း။ ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏပရိဘဏ္ဍာနိ ကာတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၆၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၇၅။

ခဏ္ဍုလ္လိယ (ပု) [ခဏ္ဍုလ္လ+ဣယ] ခဏ္ဍုလ္လိယ ထေရ်။ တသ္မာ သော ခဏ္ဍုလ္လိယော ထေရောတိ ပါကဋ္ဌော အဟောသိ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။

ခဏ္ဍုလ္လိယထွေရ (ပု) [ခဏ္ဍုလ္လိယ + ထေရ] ခဏ္ဍုလ္လိယထေရ်။ (ယင်းမထေရ်သည် ဤ ဘဒ္ဒကမ္ဘာမှ ၉၂-ကမ္ဘာထက်၌ ဖုဿဘုရားရှင် ၏ ပြိုကွဲပျက်စီးသော စေတီတော်ကို အုတ် အင်္ဂတေတို့ဖြင့် အသစ်မွမ်းမံ ပြုပြင်ခဲ့သောကြောင့် ဤဂေါတမရှင်တော်ဘုရား၏ သာသနာတော်တွင် “ခဏ္ဍုလ္လိယ” ဟု ထင်ရှားသော ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာ တပါးဖြစ်သည်။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၆။) ခဏ္ဍုလ္လပဋိသင်္ခရဏ-ကြည့်။

ခဏ္ဍဝန္တ (တိ) [ခဏ္ဍ+ဝန္တ] ကျိုး-ပျက်-ခြင်းရှိသော။ ခဏ္ဍ(ဝ)ကြည့်။

ခဏ္ဍဝိရဋ္ဌဒန္တ (တိ) [ခဏ္ဍဝိရဋ္ဌ+ဒန္တ] ကျိုး၊ ကျသော သွားရှိသောသူ။ ဝလိတ္တစာ ပလိတ-ကေသာ ခဏ္ဍဝိရဋ္ဌဒန္တာ အဟောသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။

ခဏ္ဍသက္ခ(ဏ္ဍ)ရာ(ထိ) [ခဏ္ဍ+သက္ခရာ] သကြားနီ (=သကြားရိုင်း)၊ သကြားဖြူ။ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ သျ-များ၌ အခဲဖြစ်သောသကာ-ဟု ဆို၏။ အမရကောသဋီကာ၌ ခဏ္ဍ၊ သက္ခရာ၊ သိသာ-သုံးပုဒ်ကို သကြားဟော ပရိယာယ်ဟု ဆို၏။) သော ကိရဂုဋ္ဌဖာဏိတခဏ္ဍသက္ခရာဒီနိ သကဋေနာဒါယ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၄။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။) ခဏ္ဍံ ဘိဇ္ဇနက္ခမံ။ သက္ခရာနာမ ဖလိကသဒိသာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။ ပါက-ဝိသေသေန ခဏ္ဍခဏ္ဍသေဒိတော ခဏ္ဍော၊ မလာဘာဝံ အာပန္နော သက္ခရာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၂။

ခဏ္ဍသီမင်္ဂဏ (န) [ခဏ္ဍသီမာ + အင်္ဂဏ] ခဏ္ဍသိမ်၏ရင်ပြင်။ သီမာမာဠကေတိ ခဏ္ဍသီမင်္ဂဏေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၇။

ခဏ္ဍသီမဋ္ဌ (တိ) [ခဏ္ဍသီမာ+ဋ္ဌာ+အ] ခဏ္ဍသိမ်၌ တည်သောသူ။ တတ္ထ “ခဏ္ဍသီမာယ ဒေမာ” တိ ဒိန္နံ ခဏ္ဍသီမဋ္ဌာနံယေဝ ပါပုဏာတိ။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၀။

ခဏ္ဍသီမာ (ထိ) [ခဏ္ဍာ+သီမာ] ပိုင်းဖြတ်အပ်သော အပိုင်းအခြား၊ ပိုင်းဖြတ်အပ်သော သိမ်၊ ငယ်သောသိမ်၊ ခဏ္ဍသိမ်။ (ယင်းသိမ်သည်—ဗဒ္ဒ၊ အဗဒ္ဒ-သိမ်နှစ်မျိုးတွင် ဗဒ္ဒသိမ်မျိုးဖြစ်သည်။ ခဏ္ဍ၊ သမာနသံဝါသ၊ အဝိပ္ပဝါသဟူသော ဗဒ္ဒသိမ် သုံးလုံးတို့တွင် တလုံးအပါအဝင်ဖြစ်သည် (ကင်္ခါ၊ ၉၀။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂၄၆။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။) သင်္ကန်းဖြစ်ရာဌာန “မာတိကာ” ရှစ်မျိုးအနက် ပဌမမာတိကာ ၌ ပါဝင်သော သိမ် ၁၅-လုံးတို့တွင် တလုံး

အပါအဝင် ဖြစ်သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၄၈။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၄၃)။ ယင်း
သိမ်ကို ဗောဓိပင်၊ စေတီ၊ ဆွမ်းစားကျောင်း
စသည်တို့နှင့်တကွ ဆောက်လုပ်အပ်ပြီးသော
ကျောင်းတိုက် လူသူအသွားအလာ နည်းပါး
သော ကျောင်းမြေအစွန်၌ သမုတ်အပ်၏။
အဆောက်အဦ မရှိသော ကျောင်းတိုက်၌
ဗောဓိပင်၊ စေတီစသည်တို့ တည်ရာ အရပ်ကို
မှတ်သားချန်ထား၍ အထက်ဆုံးမြေသော
အရပ်၌ သမုတ်အပ်၏။ အငယ်ဆုံး အပိုင်း
အခြားအားဖြင့် နှစ်ကျိပ်တယောက်သော
ရဟန်း၊ အကြီးဆုံး အပိုင်းအခြားအားဖြင့်
၁-ထောင်သော ရဟန်းတို့ စုဝေးထိုင်နေ
နိုင်လောက်အောင် သမုတ်ရသည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၇။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
ဋီ၊၁။၃၇၅)။ သံသကမ္မာနံ သုခကရဏတ္ထံ
ပဌမံ ခဏ္ဍသီမာ ဗန္ဓိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈၇။ (-ကင်္ခါ၊၁၅၉-၆၀။ ဝဇီရ။
၄၅၄၊၅၀၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၁။ ဝိမတိ၊၂။၉၄။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊၇၄။) သမာနသံဝါသာဝိပွဝါသာန-
မန္တရေ ခဏ္ဍာ ပရိစ္ဆိန္နာ တာဟိ အသင်္ကရာ
ခဏ္ဍသီမာ နာမ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၇၈-၉။
ခဏ္ဍသီမာ နာမ ခုဒ္ဒကသီမာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၁၄၃။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။

ခဏ္ဍသီမာမဟာသီမဋ္ဌ (တိ) [ခဏ္ဍသီမာမဟာ-
သီမာ + ဌာ + အ] ခဏ္ဍသိမ်၊ မဟာ
သိမ်၌ တည်သောသူ။ ခဏ္ဍသီမာမဟာသီ-
မဋ္ဌာနံ ကာယသာမဂ္ဂိယာ ကမ္မံ ကာတုံ
ဝဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ။၄၅၉။

ခဏ္ဍသီမာမာဠက (ပု) [ခဏ္ဍသီမာ+မာဠက]
ခဏ္ဍသိမ်၏-တန်ဆောင်း-တန်ဆောင်းဝန်း။
(ခဏ္ဍသိမ်အဆောက်အဦ။) သီမာမာဠကေတိ
ခဏ္ဍသီမာမာဠကေ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၂။

ခဏ္ဍသီမာရဟိတဌာန (န) [ခဏ္ဍသီမာ+ရဟိတ
+ဌာန] ခဏ္ဍသိမ်ကင်းရာအရပ်ဌာန၊ ခဏ္ဍသိမ်

မဟုတ်ရာ အရပ်ဌာန။ နိရာသင်္ကဌာနေတိ
ခဏ္ဍသီမာရဟိတဌာနေ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၅။ ဝိန-
ယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၃၂၄။

ခဏ္ဍသီလ (န) [ခဏ္ဍ+သီလ] (၁) ကျိုးသော
သီလ။ (တိ) (၂) ကျိုးသောသီလရှိသော၊
သီလကျိုးသောသူ။ (၁) ဝေမေဝ....ခဏ္ဍ-
သီသဒ္ဓိတာယ ဒုပ္ပရာမဋ္ဌံ နိရယာယ ဥပ-
ကဇုတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၆။ (- ဝိမတိ၊၁။
၂၄၃။) (တိ) (၂) ခဏ္ဍသီလော ဟောတိ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၉၈။

ခဏ္ဍသုမန (ပု) [ခဏ္ဍသက္ခရာ+သုမန။ သက္ခရာ
ပုဒ်ကျေ။] ခဏ္ဍသုမနထေရ်။ (ဤမထေရ်
ကား ဖွားမြင်သောအခါ အိမ်၌ အပိုင်းအခဲ
ဖြစ်သော သင်္ကြားဖြူ သင်္ကြားခဲနှင့် မြတ်
လေးပန်းများ ပေါ်ပေါက်သောကြောင့်
ခဏ္ဍသုမနဟု အမည်ရသည်။) တဿ ဇာတ-
ကာလေ ဝေဟေ ခဏ္ဍသက္ခရာ သုမနပုပ္ဖုနိ စ
ဥပ္ပန္နာနိ အဟေသုံ။ တေနဿ ခဏ္ဍသုမနော-
တိ နာမမကံသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

ခဏ္ဍသုမနတ္ထေရ (ပု) [ခဏ္ဍသုမန+ထေရ] ခဏ္ဍ-
သုမနထေရ်။ ကေပုပ္ဖံ ယဇိတွာနာတိ အာ-
ယသ္မတော ခဏ္ဍသုမနတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ခဏ္ဍသော (ဗျ) [ခဏ္ဍ+သော။ ခဏ္ဍံ ခဏ္ဍံ
ကတွာ-ဟူသော ဝိစ္စာအနက်၌ သော-ပစ္စည်း
သက်။ မောဂ်၊၄။၁၁၈။] အပိုင်းအပိုင်း။
ခဏ္ဍသော ဆိန္နမိစ္ဆာမိ၊ မဟာရာဇ သုဏှောဟိ
မေ။ ဇာ၊၁။၂၄၃။ (-ထေရီ၊၄၂၃။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၂၅၇။) ဘဒ္ဒသာလံ ခဏ္ဍသော ခဏ္ဍသော
ဆိန္နာပေမိတိ အယမေတ္တာဓိပ္ပာယော။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။

ခဏ္ဍဟာလ (ပု) [ခဏ္ဍ+ဟရ+အ။ ခဏ္ဍဟာ-
လော နာမာတိ အဋ္ဌဝိနိစ္ဆယဌာနေ အာဂ-
တာနံ ဓနံ အဝဇ္ဇိတွာ ပရိစ္ဆိန္နိတွာ ဟရတိ

အာဟရတိ ဘုဉ္ဇတိတိ ခဏ္ဍဟာရော သော-
ယေဝ ခဏ္ဍဟာလော။ ဇာတ်၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၃။ တံ၊
ဝမ်း။] ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏား။ (ထိုပုဏ္ဏားသည်
ပုပ္ဖဝတီမည်သော (ဗာရာဏသီ)ပြည်ကို အ
စိုးရသော ဝသဝတ္ထိမင်း၏ ပုရောဟိတ် တရား
သူကြီးဖြစ်သည်။ ယင်း-မင်း၏သား ဘုရား
လောင်း စန္ဒကုမာရမင်းသားကို နှိပ်စက်သူ
ဖြစ်သည်။) သော ပုစ္ဆိ ဗြဟ္မဗန္ဓု၊ ခဏ္ဍဟာလံ
ပုရောဟိတမူဠံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂။ (- ၂၅၁၊ ၂၅၆။
မိလိန္ဒ။ ၂၀၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၅၉၊ ၆၀။ ဇာ၊ ၄။
၇။ ၇၃။)

ခဏ္ဍဟာလဇာတက (န) [ခဏ္ဍဟာလ+ဇာတက]
ဘုရားရှင် ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်၌ သီတင်းသုံးနေ
တော်မူစဉ် လေးသမားတို့ကို စေလွှတ်၍
ဘုရားရှင်အား သတ်စေသော ဒေဝဒတ်ကို
အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသောဇာတ်၊
စန္ဒကုမာရဇာတ်ခေါ် ခဏ္ဍဟာလဇာတ်။
ဇာတကပါဠိ၊ ၂၂-နိပါတ်၊ ၇-ဇာတ်။ ခဏ္ဍ-
ဟာလဇာတကေ ပုပ္ဖဝတီ နာမ။ စရိယာ၊ ၄။
၁၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၇၈။)

ခဏ္ဍာခဏ္ဍ (ပု၊န) [ခဏ္ဍ+အခဏ္ဍ] ငယ်သော
အပိုင်း ကြီးသောအပိုင်း၊ အပိုင်းငယ် အပိုင်း
ကြီး။ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကရောဇ္ဇော ဆေဒါပေသိ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ (- ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၄၀၆။) ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ကရောဇ္ဇောတိ ခုဒ္ဒကံ
မဟန္တဉ္စ ခဏ္ဍံ ကရောဇ္ဇော။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၂၂။

ခဏ္ဍာခဏ္ဍိက (တိ) [ခဏ္ဍာခဏ္ဍ+ဣက] ငယ်သော
အပိုင်း ကြီးသောအပိုင်း၊ အပိုင်းငယ် အပိုင်း
ကြီး။ သော တံ ရက္ခံ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒေယျ။
သံ၊ ၁။ ၃၁၄။ (- ဝိ၊ ၁။ ၅၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၄၃။) ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆိန္ဒေယျာတိ ခုဒ္ဒက-

မဟန္တာနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍာနိ ကရောဇ္ဇော ဆိန္ဒေ-
ယျ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၈။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။)
ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကန္တိ ဖလာဖလံ ဝိယ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။
၁၂၃။

ခဏ္ဍာခဏ္ဍိတ (တိ) [ခဏ္ဍာခဏ္ဍ+ဣတ] ဖြစ်သော
အပိုင်းငယ်၊ အပိုင်းကြီးရှိသော၊ အပိုင်းပိုင်း
ပြတ်သော။ ပေါတ္တကရူပဿ အဝယဝေ
ခဏ္ဍာခဏ္ဍိတေ ကတေ ပေါတ္တကရူပံ နိဝိန္ဒေယျ
န ဥပလဘေယျ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၄။

ခဏ္ဍာဒိစတုဒေါသ (ပု) [ခဏ္ဍာဒိ+စတုဒေါသ]
ကျိုးပြတ်ခြင်း အစရှိသော ၄-ပါးသောအ
ပြစ်။ (ဤ၌ အပြစ် ၄-ပါးဟူသည်မှာ ၁-ဗီဇ-
ခဏ္ဍ=မျိုးစေ့၏ ကျိုးပျက်ခြင်း၊ ပုပ်ဆွေး
ခြင်း။ ၂-ဝပ္ပခဏ္ဍ=စိုက်ပျိုးကြဲချရာ၌ ကြဲရဲ
ရှိခြင်း။ ၃-ဥဒကခဏ္ဍ=ရေများခြင်း၊ ရေ
လုံးဝ မရရှိခြင်း။ ၄-ဥိသခဏ္ဍ=ဆပ်ပြာမြေ
ပေါက်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။)
ယထာစိတ္တံ ဗီဇံ ခဏ္ဍာဒိစတုဒေါသဝသေန
အပရိပုဏ္ဏံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။

ခဏ္ဍာဒိဘာဝါပါဒန (န) [ခဏ္ဍာဒိဘာဝ+အာ-
ပါဒန] ကျိုးပြတ်ခြင်း အစရှိသည်၏ အဖြစ်
သို့ ရောက်စေခြင်း၊ မြတ်သောအကျင့်၏
ကျိုးပြတ်ခြင်း အစရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်
စေခြင်း။ ဣဒမ္ပိ ကေသေန တဿ ဗြဟ္မစရိ-
ယဿ ခဏ္ဍာဒိဘာဝါပါဒနတော ခဏ္ဍမ္ပိ ဆိဒ္ဓမ္ပိ
သဗလမ္ပိ ကမ္မာသမ္ပိတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၃။ (-သံ၊
၄။ ၂။ ၁၆၄။)

ခဏ္ဍာနုမောဒန (ထိ၊န) [ခဏ္ဍ+အနုမောဒန]
တစိတ် တပိုင်းသော ဝမ်းမြောက် ဖွယ်ရာ
စကား၊ ဝမ်းမြောက်ဖွယ်တရားတို့ တရားစ။
အယမ္ပိ လာဘတ္ထိကော ယံ ဝါ တံ ဝါ ခဏ္ဍာ-
နုမောဒနံ ဇာနာတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ ခဏ္ဍာ-
နုမောဒနန္တိ အနုမောဒနေကဒေသံ။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၅၀။

ခဏ္ဍိက (ပု၊န) [ခဏ္ဍ+ဣက။ သုတ္တ။ တဒေဝ ဥစ္ဆုခဏ္ဍဒါနမတ္တံ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၁၅-ထောက် သိ။] (ကြ) အပိုင်း။ တတော တေ ဥစ္ဆုဿ အဒါသိ ခဏ္ဍိကံ။ ဝိမာန။၃၅၊၃၆၊၃၇၊၆။ ဝိမာန၊ဌ။၁၁၄၊၁၀၈၊၁၀၉။

ခဏ္ဍိစွ (န) [ခဏ္ဍိတ+ဣ] ကျိုးပြတ်သောသွား ရှိသော-သွားတို့၏ ကျိုးပြတ်ခြင်းရှိသော- သူ၏အဖြစ်၊ သွားကျိုးခြင်း။ (ခြေသည်း၊ လက်သည်း ကျိုးသည်ကိုလည်း ခဏ္ဍိစွ-ဆို သည်။) ခဏ္ဍိစွံ ပါလိစွံ ဝလိတ္တစတာ။ဒီ၊၂။ ၂၄၄။ မ၊၁။၆၀။ မ၊၃။၂၉၂။ သံ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊မ။၁၆၉။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ ပဋိသံ၊၃၇။ စူဠနိ၊၆၁။(-အံ၊၂။၁၇၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁။ မ၊ဌ၊ ၄။၁၂၁။) ခဏ္ဍိစွန္တိ....ခဏ္ဍိတဒန္တာ ခဏ္ဍိတာ နာမ။ ခဏ္ဍိတာနံ ဘာဝေါ ခဏ္ဍိစွံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၃၀၆-၇။ ခဏ္ဍိစွန္တိ ဣမိနာ ကာလာတိက္ကမေ ဒန္တနခါနံ ခဏ္ဍိတဘာဝကရဏကိစ္စတော။ မ၊ ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၉၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ စူဠနိ၊ ဌ၊၁၅။ ဒန္တာနံ ခဏ္ဍိတဘာဝေါ ခဏ္ဍိစွံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၃။ ခဏ္ဍိတဒန္တာ ခဏ္ဍိ- တာ နာမ ဥတ္တရပဒလောပေန။ ယဿ ဝိကာရဿ ဝသေန သတ္တော “ခဏ္ဍိတော”တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ခဏ္ဍိစွံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။

ခဏ္ဍိတ (တိ) [ခဋိ+ တ။ခဏ္ဍ + ဣ+ တ။ ခဏ္ဍ+ဣတ] (၁) ချိုး-ဖောက်-အပ်သော၊ ပိုင်းဖြတ်အပ်သော။ (၂)ကျိုး-ပြတ်-သည် ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ကျိုး- ပြတ် - သော။ (၃) ဖြစ်သော ကျိုးခြင်း ရှိသော။ (၄) မွေနှောက်ချောက်ချားသော။ (၁) သမန္တတော ခဏ္ဍိတတ္တာ အပ္ပမတ္တကံ ပရိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၈၇။ (-မ၊ဌ၊၃။၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၈၇။ စရိယ၊ဌ။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၈၆။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။ အနုဋီ၊၁။၄၈။) ခဏ္ဍိ- ဒွါရလည်း ကြည့်။ ခဏ္ဍိတတ္တာတိ ပရိစ္ဆိန္ဒိ- တဗ္ဗတ္တာ။ အဌ၊သ၊ယော။၆၉။ (၂) တေ

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၈-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဇရာယ ခဏ္ဍိတာ စာသိတာ။ ထေရီ၊၄၀၉။ (- မ၊ဋီ၊၂။၃၀၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၄။) ခဏ္ဍိ- တာတိ ဘေဒနပတနေဟိ ခဏ္ဍိတာ ခဏ္ဍိ- ဘာဝံ ဂတာ။ ထေရီ၊ဌ။၂၁၉။ (၃) ခဏ္ဍိ- (န) (၄) ကြည့်။ (၄) ခဋိ မန္တေ။ ခဏ္ဍိတိ၊ ခဏ္ဍိတော။ နိတိ၊မ၊၁။၅၉။

ခဏ္ဍိတ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+ဒန္တ] ကျိုးပြတ်သော သွားရှိသော၊ သွားကျိုးသော၊သူ။ ခဏ္ဍိစွ- ကြည့်။

ခဏ္ဍိတကဏ္ဍ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+ကဏ္ဍ] ပြတ်သော နားရှိသော၊ နားရွက်ပြတ်သော။ (ခွေး စသည်။) ကဏ္ဍမုဏ္ဍ-ကြည့်။

ခဏ္ဍိတစိတ္တ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+စိတ္တ] ပိုင်းဖြတ်အပ် သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ပရိတ္တစေတသောတိ ကိလေသေဟိ မရိတော ခဏ္ဍိတစိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။)

ခဏ္ဍိတစ္ဆိဒ္ဒ (န) [ခဏ္ဍိတ+ဆိဒ္ဒ] ချိုးဖောက်အပ် သော-အပေါက်-တံခါး။ ခဏ္ဍိဒွါရ-ကြည့်။

ခဏ္ဍိတဒန္တ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+ဒန္တ] ကျိုးပြတ် သော သွားရှိသော၊ သွားကျိုးသော၊ သူ။ ခဏ္ဍိဒန္တန္တိ ဇိဏ္ဏဘာဝေန ခဏ္ဍိတဒန္တံ။ မ၊ဌ၊ ၁။၃၆၅။ (- ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။) ဒန္တာနံ ဆိန္ဒဘိန္ဒတာယ ကေစွာနံ ပတနေန စ ခဏ္ဍိတဒန္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၄၅။

ခဏ္ဍိတဒွါရ (န) [ခဏ္ဍိတ+ဒွါရ] ချိုး-ဖောက် -အပ်သောတံခါး။ ခဏ္ဍိဒွါရ-ကြည့်။

ခဏ္ဍိတဘာဝကရဏကိစ္စ (န) [ခဏ္ဍိတဘာဝ+ ကရဏ+ကိစ္စ] ကျိုးပြတ်သည် အဖြစ်ကို ပြ ခြင်းကိစ္စ။ ခဏ္ဍိစွ-ကြည့်။

ခဏ္ဍိတဘိန္ဒ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+ဘိန္ဒ] ကျိုးပြတ် ပျက်စီးသော။ ခဏ္ဍ (ဂ) ကြည့်။

ခဏ္ဍိတသီလ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+သီလ] ကျိုးပြတ်
သော သီလရှိသောသူ။ သီလေန ပရိဟိနဿ
ခဏ္ဍိတသီလဿ ယူယံ မယာ ဒီပကံရဒသ-
ဗလဿ ပါဒမူလတော ပဌာယ အဘိပတ္ထိ-
တော။ စရိယာ၊ ၁၄။ ၂၉။

ခဏ္ဍိတာခဏ္ဍိတ (တိ) [ခဏ္ဍိတ+အခဏ္ဍိတ] ပိုင်း
ဖြတ်အပ်သော အကွက်ငယ်၊ အကွက်ကြီး
ရှိသော၊ ကွက်ကြား ကွက်ကြား ဆံ့ရှိသော။
(ဦးခေါင်း။) ဣဒါနိ ဇရာယ ခလိတံ ခဏ္ဍိ-
တာခဏ္ဍိတံ ဝိလူနကေသံ ကတံ။ ထေရီ၊ ၄။
၂၁၈။

ခဏ္ဍိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ခဉ်=ခဏ္ဍ+တော] (က)
ချိုးဖျက်၍။ (ခ) ပိုင်းဖြတ်၍၊ ဖြတ်၍။
(က) ဝါတပါနေသူ အပ္ပဟောန္တေသု တာနိ
ခဏ္ဍိတောပိ ဩကာသံကတော ဩလောကေန္တိ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၈။ (ခ) ယံ အတ္တနော ဘတိယာ
ခဏ္ဍိတော ဒေန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၁။ ခါဒိတံ ပန
အန္တနိ ခဏ္ဍိတော ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၀။

ခဏ္ဍေတဗ္ဗ (တိ) [ခဉ်=ခဏ္ဍ+တဗ္ဗ] ပိုင်းဖြတ်
အပ်သော။ မဟန္တတာယ ဝါ မုဉ်တဗ္ဗံ ခဏ္ဍေ-
တဗ္ဗန္တိ ပုဏ္ဏရိကံ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၄၀။

ခဏ္ဍေတိ (ကြိ) [ခဉ်+ဏေ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။
၂၉၈။] ဖြတ်တတ်၏။ သာ ဟိ ဥပ္ပဇ္ဇ-
မာနာ ဘယဘေရဝါဒိသင်္ခါတံ ဒုဿီလျစေတ-
နံ ဒါတိ ခဏ္ဍေတိ လုနာတိ ဝါတိ ဒါနံ။ အဘိ၊
၄။ ၃။ ၁။ ၂၉၇။ ခဏ္ဍေသိ—ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၂။

ခဏ္ဍေတော (ကြိ၊ ဝိ) [ခဉ်=ခဏ္ဍ+ဏေ+တော]
ပိုင်းဖြတ်၍။ ဘိက္ခုသံဃဿ ပန အာရာမ-
ဂေါပကာ ယံ အတ္တနော ဘတိယာ ခဏ္ဍေတော
ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၁။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၃၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၈၇။ ၁၉၄။)

ခဏ္ဍေသိ (ကြိ) [ခဉ် + ဏေ + သိ] ဖြတ်၏။
ထိုးဆိတ်၏။ ခဏ္ဍေတိ-ကြည့်။

ခတ (တိ) [ခန + တ။ အခညိတ္တာတိ ခတော၊
ကူပေါ။ ရှု၊ ၆။ ၃။ (ကူတ-သံ)] (၁) တူး-
ဖြို-ဖြတ်-တောက်-ထွင်း-ဖောက်-အပ်
သော။ (က) ထိခိုက်အပ်သော၊ ခတ်မိသော။
(ခ) ထိုးအပ်သော၊ ထိုးမိသော။ (၂)
(ဘဏ္ဍာကို) ဆောင်တတ်သောသူ။ (၁)
ကာယဿ ဘေဒါ ဒုပ္ပညော ခတော ဥပဟ-
တိန္ဒြိယော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၈၄။ (- ဒီ၊ ၁။ ၈။ အံ၊
၁။ ၈။ ၁။ ၅၂၁။ ၆။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၃။
၃၁၉။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၅၄။) ခတော ဥပဟတိန္ဒြိ-
ယောတိ...အတ္တနာ အတ္တနော ခတတ္တာ
ခတော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၄။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၉၊
၁၃၉၊ ၁၄၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၉၅။ အံ၊ ၄။ ၃။
၃၃၉။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။) ခတတ္တာတိ
ဆိန္နတ္တာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ (က) ဘဂဝတော
ပါဒေါ သကလိကာယ ခတော ဟောတိ။
သံ၊ ၁။ ၂။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။)
(ခ) တဏှသိ တာတ ကုမ္မ ခတော တဏှ
ဥပဟတော။ သံ၊ ၁။ ၄၂၅။ (၂) ခတ္တ-
ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ခတအာဝါဠ (ပု) [ခတ+အာဝါဠ] တူးအပ်
သောတွင်း။ ဝေဂေန ဥဇုကံ ခတအာဝါဠေ
ပတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၆။

ခတကူပ (ပု) [ခတ+ကူပ] တူးအပ်သောတွင်း။
နဒီတီရေ ခတကူပသ္မိဉ္စိ ဥဒကုဂ္ဂမနကာလော
ဝိယ အာစယော နိဗ္ဗတ္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၃။

ခတကူပက (ပု) [ခတကူပ+က] တူးအပ်သော
တွင်း။ နဒီတီရေ ခတကူပကမ္ပိ ဥဒကုဂ္ဂမန-
ကာလော ဝိယ အာစယော နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊
၂။ ၇၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။
၁၃၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁။ ၂။)

ခတကူပကသလိလ (န) [ခတကူပက+သလိလ]
တူးအပ်သောတွင်းရေး။ ကိဉ္စိ ခါဒနီယံ နဒီပု-
ဋ္ဌိနေ ခတကူပကသလိလံ ဝိယ ပရိက္ခယံ အ-

ဂစ္ဆန္တောဝ တေမေတုံ သမတ္တော ဟောတိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၅။

ခေတကူပတလ (န) [ခေတကူပ+တလ] တူးအပ်
သောတုင်း၏(မျက်နှာ)အပြင်။ ယထာ နဒိ-
ပုလိနေ ခေတကူပတလေ သဏ္ဌိတံ ဥဒကံ န
ဇာနာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၃။

ခေတဇ (န) [ခေတ+ဇန+ကိ။ (ကွတဇ-သံ)]
သွေး။ အသံ၊ ခေတဇပျတြ။ ဓာန်၊ ၄။ ၂၈။

ခေတပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ခေတ+ပေါက္ခရဏီ] တူး
အပ်သော ရေကန်။ ဘိက္ခုသံဃဿ စာတု-
မဟာပထေ ခေတပေါက္ခရဏီ ဝိယ ယထာသုခံ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂၄၄။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၁၈၅။)

ခေတဗိလ (န) [ခေတ+ဗိလ] တူးအပ်သောတုင်း။
ပရေန ခေတဗိလေ ဝသန္တိ ဇီဝိတံ ရက္ခတိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၆။)

ခေတမဟာဝါဠ (ပု) [ခေတ+မဟာဝါဠ] တူးအပ်
သော တုင်းကြီး။ မဟာမူသိကာဟိ ခေတမ-
ဟာဝါဠံ ဥမင်္ဂသဒိသံ အဟောသိ။ မ၊ ၄။ ၂။
၇၆။

ခေတသန္နိမုခ (န) [ခေတသန္နိ + မုခ] ထွင်းအပ်
သော အစပ်ဝ။ အသန္နိပါတဋ္ဌာနံ ဝိယ မဟာ-
နိခါဒနေန ခေတသန္နိမုခံ ဝိယ စ ဟောတိ။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၃။

ခေတသာဓာရဏပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ခေတ+သာ-
ဓာရဏပေါက္ခရဏီ] တူးအပ်သော (အများ
နှင့်)ဆက်ဆံသော ရေကန်။ စတုမဟာပထေ
ခေတသာဓာရဏပေါက္ခရဏီ ဝိယ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၃၄။

ခေတု(တူ)ပဟတ (တိ) [ခေတ+ဥပဟတ] တူးဖြို
ဖျက်ဆီးအပ်သော။ ကမ္မန္တရာယဝသေန ဟိဿ
ရညော ဂုဏသရီရံ ခေတုပဟတံ အဟော-
သိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၆။ ခေတပဟတံ ဟောတိ။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၁။

ခေတုပဟတကုသလာစာရ (တိ) [ခေတုပဟတ+
ကုသလ+အာစာရ] တူးဖြိုဖျက်ဆီးအပ်သော
ကောင်းသောအကျင့်ရှိသော၊ ကောင်းသော
အကျင့်ကို တူးဖြို ဖျက်ဆီးသော၊ သူ။ အဟံ
တတောဗာလဘာဝတော အတိမာနေန ခေတု-
ပဟတကုသလာစာရော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။

ခတ္တံ (ပု) [ခေတ+တာ+အ။ ရာဇရာဇညာဒီနံ
ဘဏ္ဍာရာ ပုရိသာ ခတာ၊ နေသံ တာယန-
တော ခတ္တာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။ ခတ္တိယ+တာ+
အ။ ခတ္တိယာနံ တာယနတော ရက္ခဏတော
ခတ္တာ၊ နိရုတ္တိနယေန။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၈၃။
ထိ-ဋ္ဌိခတ္တာ] (၁) အမတ်။ (၂) အမိမင်းမျိုး
အဘသူဆင်းရဲမဖြစ်သောသား။ (၃) စကား
ကို ဆောင်ခြင်း၊ စကားတုံပြန်ခြင်း။ (၄)
ရထားထိန်း။ (၅) စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး။ (၆)
မင်း။ (၁) ခတ္တံ အာမန္တေသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၄။
ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၂၃-၄။ မ၊ ၂။ ၃။ ၇၆။ ခတ္တံ အာမန္တေ-
သိတိ ခတ္တာ ဝုစ္စတိ ပုစ္ဆိတပဉ္စေ ဗျာကရဏ-
သမတ္တော မဟာမတ္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၉။ မ၊
၄။ ၃။ ၂။ ၈၄။ ခတ္တသံဃပရိဗျူဠလည်း ကြည့်။
(၂) အရိယာ သုဒ္ဓဇော သုတော ခတ္တာ
နာမ။ ဓာန်၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ (၃) (၄) ခတ္တာ သူတေ
ပဋိဟာရေ။ ပဋိဟာရေ ဝစနဟာရေ။ ဓာန်။
ဓာန်၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉၅။ (၅) ခတ္တဗန္ဓု-ကြည့်။ (၆)
ခတ္တာယ ဇာတော ပုတ္တော။ ဓာန်၊ ၄။ ၅။ ၁၃။
အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ခတ္တံ (န) [ခတ္တ+ဏ။ ခတ္တဿာပစုံ ခတ္တံ၊ ဧကော။
ဓာန်၊ ၄။ ၂။ ၃၅။] မင်းသားဖြစ်သောမင်း
(ဓာန်၊ သျှ)၊ မင်းမျိုးအစစ် ဖြစ်သောမင်း
(တောင်ပေါက်)၊ မင်းမျိုး၊ ခတ္တိယမျိုး(ဓာန်၊
သျှ၊ သစ်)။ ရာဇညော ခတ္တိယော ခတ္တံ။
ဓာန်။ ၃။ ၃၅။

ခတ္တဇ (တိ) [ခတ္တ+ဇန+ကိ။ မင်း-ကြောင့်-
မှ-ဖြစ်သော၊ သူ။ ဥဂေါ သုဒ္ဓါယ ခတ္တဇော။

ဓာန်။၅၀၃။ခတ္တိယေန ဇာတော ခတ္တဇော။
သုစိ။၅၀၃။

ခတ္တဓမ္မ (ပု) [ခတ္တ+ဓမ္မ] မင်းကျင့်တရား။ န
ခတ္တဓမ္မေ ကုသလော'သိ ရာဇ။ ဇာ၊၂။၁၃၉။
(-၉၆။ ဒီ၊ဒီ၊၁။၃၂၄။) န ခတ္တဓမ္မေတိ တံ
ခတ္တိယဓမ္မသင်္ခါတေနိတိသတ္တေန ကုသလော-
သိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၃၁။ (-၄၀၃။)

ခတ္တဗန္ဓု (ပု) [ခတ္တ+ဗန္ဓု။ ထိ-၌ ခတ္တဗန္ဓုနိ] စစ်
ဗိုလ်ချုပ်ကြီး၏ ဆွေမျိုး။ ခတ္တဗန္ဓုနိ (ဇာ၊၂။
၂)တိ ခတ္တဿ မဟာသေနဂုတ္တဿ ဘဂိနိ-
ဘာဝေန နံ ဧဝံ အာလပတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၂၁။

ခတ္တဝိဇ္ဇဝါဒီ (ပု) [ခတ္တဝိဇ္ဇာ+ဝါဒီ] ခတ္တဝိဇ္ဇ-
ဝါဒီအမတ်။ (မိ၊ဖတို့ကိုသော်လည်း သတ်၍
မိမိမိအကျိုးကို ပြုအပ်၏ဟု အယူရှိသူ။)
တဿ ပန ရညော ပဉ္စ အမစ္စာ....ကော
ခတ္တဝိဇ္ဇဝါဒီ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၄၁။

ခတ္တဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ခတ္တ+ဝိဇ္ဇာ] (၁) ခတ္တဝိဇ္ဇာ
ကျမ်း။ (အဗ္ဗေယျကျမ်း၊ မာသုရက္ခကျမ်း၊
ရာဇသတ်ကျမ်း စသော နိတိကျမ်း၊ အဗ္ဗ
အမည်ရှိသောသူ၏ကျမ်း၊ မာသုရက္ခ ဆရာ
သည် စီရင်အပ်သော ကျမ်း၊မင်းတို့သည် သုံး
ဆောင်အပ်သောကျမ်း၊ အစရှိသောကျမ်း။
သီ၊ဒီ၊သစ်၊၁။၃၇၁။) (တိ) (၂) အဗ္ဗေယျ
ကျမ်း စသည်ကို သိသောသူ။ (၁) ဝတ္ထု-
ဝိဇ္ဇာ၊ခတ္တဝိဇ္ဇာ၊သိဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊၁။၉၊၆၄။(-ဒီ၊
ဌ၊၂။၂၃၆။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၆။) ခတ္တဝိဇ္ဇာတိ
အဗ္ဗေယျမာသုရက္ခရာဇသတ္တာဒိသတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊
၁။၈၈။ (သျှဉ်-ခတ္တဝိဇ္ဇာ၊ လယ်ကိုသိသော
အတတ်ဟူ၏။) (တိ) (၂) ခတ္တဝိဒ-ကြည့်။

ခတ္တဝိဇ္ဇာစရိယ (ပု) [ခတ္တဝိဇ္ဇာ+အာစရိယ]
ခတ္တဝိဇ္ဇာကျမ်းကို သိသောဆရာ။ ခတ္တဝိဒ-
ကြည့်။

ခတ္တဝိဇ္ဇာသိပ္ပ (န) [ခတ္တဝိဇ္ဇာ+သိပ္ပ] အဗ္ဗေယျ-
မာသုရက္ခ-စသော နိတိကျမ်းအတတ်၊ ခတ္တ-

ဝိဇ္ဇာကျမ်းအတတ်။ ခတ္တဝိဇ္ဇာသိပ္ပ (ဥဒါန။
၁၁၃)။ အဗ္ဗေယျမာသုရက္ခာဒိနိတိသတ္တ-
သိပ္ပံ။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၈၅။

ခတ္တဝိဒ (တိ) [ခတ္တ+ဝိဒ] အဗ္ဗေယျ-စသော
ကျမ်းကို သိသောသူ။ ခတ္တဝိဒါ(ဇာ၊၂။၄၉)-
တိ ခတ္တဝိဇ္ဇာ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ခတ္တ-
ဝိဇ္ဇာစရိယာနံ ဧတံ နာမံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၅၃။
ခတ္တဝိဇ္ဇာနှင့်တိုက်ဆိုင်ကြည့်။

ခတ္တသံသပရိဗျူဠ (တိ) [ခတ္တသံသ+ပရိဗျူဠ]
(၁) အမတ်အပေါင်း ခြံရံအပ်သော။ (၂)
မင်းအပေါင်းခြံရံအပ်သော။ (၁) (၂) ခတ္တ-
သံသပရိဗျူဠံ တေမိယော တေဒဗြဝိ။ ဇာ၊၂။
၁၅၅။ (-၂၂၈။) ခတ္တသံသပရိဗျူဠံ က-
ထာဖာသုကေန အမစ္စသံသေန ပရိဝုတံ၊
ခတ္တိယသမူဟေဟိ ဝါ ပရိဝါရိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၂၈။

ခတ္တိယ (ပု) [ခတ္တ+ဣယ။ ခေတ္တ+ဣယ။
ခေတ္တ+တာ+အ။ ခတ္တဿာပစုံ ခတ္တိယော။
ဓာန်၊ဒီ၊၃၃၅။ ခေတ္တာနံ အဓိပတိတိ ခတ္တိ-
ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။ ခေတ္တတော ဝိဝါဒါ
သတ္တေ တာယတိတိ ခတ္တိယော။ သံ၊ဒီ၊၁။
၇၈။] (၁) မင်းမျိုးမင်းနွယ်။ (၂) မင်း၊မင်း
သား။ (၃) ခတ္တိယမည်သူ။ (တိ) (၄) မင်း
မျိုးမင်းနွယ်၌ဖြစ်သော၊ မင်းဇာတ်ရှိသော၊
သူ။ (၁) ခတ္တိယေ ဥပပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။၁၈၃။
တေန ခတ္တိယကုလေ ဥပပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၄၄၉။ ခတ္တိယေ (မ၊ဌ၊၃။၂၁၇)တိ ခတ္တိယ-
ဇာတိယံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၄၉။ (၂) ခတ္တိယော
ဒွိပဒံ သေဋ္ဌော။ သံ၊၁။၇။ (- ဝိ၊၁။၁၉၄။
ဒီ၊၂။၁၈၀။ မ၊၁။၁၂၀။ သံ၊၁။၆၊၆၉။
အ၊၁။၄၉။ စရိယာ။၃၉၀။ ဇာ၊၁။၁၆၆။
၄၀၀။ ဇာ၊၂။၁။ မ၊ဌ၊၃။၂၂၁။) ခတ္တိယော
ဒွိပဒန္တိ ဒွိပဒါနံ ရာဇာ သေဋ္ဌော။ သံ၊ဌ၊၁။
၃၂။ (-၁၂၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၁။ စရိယာ၊
ဌ၊၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၇၃။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၂။

၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၁-၂။) ခတ္တိယောတိ
ရာဇကုမာရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ (-အ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၂၅။) (၃) ကောရက္ခတ္တိယ-ကြည့်။
(တိ) (၄) ရညော ခတ္တိယဿ မုဒ္ဒါဝသိတ္တ-
ဿ။ ဝိ၊၂။၂၀၉။ ကင်္ခါ၊၂။ (-ဒိ၊၁။၆။
ဒိ၊၂။၁၂၀။ မ၊၁။၁၆၆။ သံ၊၁။၁၀၁။ အံ၊၁။
၁၀၅။ အဘိ၊ပု။၁၆၄။ ဝိမာန။၈။ သုတ္တနိ။
၂၉၇။စူဠနိ။၅၂။) ခတ္တိယာတိ ယေ ကေစိ
ခတ္တိယဇာတိကာ။ စူဠနိ။၅၂။ (- ကင်္ခါ။
၂၆၅။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၂၄၆။)

ခတ္တိယကညာ (ထိ) [ခတ္တိယ+ကညာ] မင်း
သမီး၊ မင်းမျိုးဖြစ်သော သတို့သမီး။ ဣဓ
ဗြာဟ္မဏကုမာရော ခတ္တိယကညာယ သဒ္ဓိံ
သံဝါသံ ကပ္ပေယျ။ ဒိ၊၁။၉၁။ (-မ၊၁။၁၂၂။
အံ၊၂။၄၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။)

ခတ္တိယကုမာရ (ပု) [ခတ္တိယ+ကုမာရ] မင်း
သား၊ မင်းမျိုးဖြစ်သော သတို့သား။ ဣဓ
ခတ္တိယကုမာရော ဗြာဟ္မဏကညာယ သဒ္ဓိံ
သံဝါသံ ကပ္ပေယျ။ ဒိ၊၁။၉၁။ မ၊၂။၃၆၀။
(-မိလိန္ဒ။၁၁၄။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။)

ခတ္တိယကုမာရက (ပု) [ခတ္တိယကုမာရ+က]
မင်းသား၊ မင်းမျိုးဖြစ်သော သတို့သား။
ဒဟရာနံ ခတ္တိယကုမာရကာဒိနံ န ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာနံ
မဟာယောဓာနံ...လဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။

ခတ္တိယကုမာရိ (ထိ) [ခတ္တိယာ+ကုမာရိ] မင်း
သမီး၊ မင်းမျိုးဖြစ်သော သတို့သမီး။ ကညာ-
ကြည့်။

ခတ္တိယကုလ (န) [ခတ္တိယ+ကုလ] မင်းမျိုး မင်း
နွယ်။ ကုလံ နာမ စတ္တာရိ ကုလာနိ ခတ္တိယ-
ကုလံ ဗြာဟ္မဏကုလံ ဝေဿကုလံ သုဒ္ဓကုလံ။

ဝိ၊၂။၁၀၈၊၄၁၁။ (-ဒိ၊၂။၄၂။ မ၊၁။၃၅၃။
မိလိန္ဒ။၁၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။)

ခတ္တိယကုလနွယ် (ပု) [ခတ္တိယကုလ+အနွယ်]
မင်းမျိုး မင်းနွယ်။ ခတ္တိယဝံသ-ကြည့်။

ခတ္တိယကုလဝံသ (ပု) [ခတ္တိယကုလ+ဝံသ] မင်း
မျိုး မင်းနွယ်။ ခတ္တိယဝံသ-ကြည့်။

ခတ္တိယကုလဝိဘာဝန (ထိ၊န) [ခတ္တိယကုလ+
ဝိဘာဝန] မင်းမျိုးကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဥစ္စာ-
ကုလပရိဒီပနံ ဥဒိတောဒိတဝိပုလခတ္တိယကု-
လဝိဘာဝနတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၄။

ခတ္တိယဂဏ (ပု) [ခတ္တိယ+ဂဏ] မင်းအပေါင်း။
နတ္တာပိ မေ ရာဟုလကုမာရော ခတ္တိယဂဏေန
သဒ္ဓိံ တံ ပရိဝါရေတွာ အစရိဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၉။ အ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (-သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၇၉။)

ခတ္တိယဂဗ္ဘ (ပု) [ခတ္တိယာ+ဂဗ္ဘ] မင်းသမီး၏
ဝမ်းတိုက်။ ဘဂဝါပိ ခတ္တိယဂဗ္ဘေ ဇာတော၊
တေပိ ခတ္တိယဂဗ္ဘေ ဇာတာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀-၁။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၁၁၁။)

ခတ္တိယဂဟပတိပရိသပရိယာပနွ (တိ) [ခတ္တိယ-
ဂဟပတိပရိသာ+ပရိယာပနွ] မင်းသူကြွယ်
ပရိသတ်၌ အကျုံးဝင်သောသူ။ အဝသိဋ္ဌ-
ပါရိသဇ္ဇေနာတိ ခတ္တိယဂဟပတိပရိသပရိ-
ယာပနွေန။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၄၇။

ခတ္တိယဂေဟ (န) [ခတ္တိယ+ဂေဟ] မင်းအိမ်၊
မင်းနန်းတော်။ “ခတ္တိယဂေဟံ၊ဗြာဟ္မဏဂေ-
ဟ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၃၇။

ခတ္တိယဇ (တိ) [ခတ္တိယ+ဇန+ကံ] မင်းကြောင့်
ဖြစ်သောသူ။ ခတ္တိယေန ဇာတော ခတ္တိယ-
ဇော။ သူစိ၊၁၅၃။

ခတ္တိယဇစ္စ (တိ) [ခတ္တိယဇာတိ+ဏျ] မင်းမျိုး၌
ဖြစ်သောသူ။ ဝိပဿီအာဒယော ခတ္တိယ-
ဇစ္စာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။ ခတ္တိယဇစ္စာတိ အာဒိ-
ကာလတော ပဋ္ဌာယ အသမ္ဘိန္ဒာယ ခတ္တိယ-
ဇာတိယာ ဥဒိတောဒိတာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။

ခတ္တိယဇန (ပု) [ခတ္တိယ+ဇန] မင်းမျိုးဖြစ်သော
လူ။ ဧဝံ အနုပဗ္ဗဇိတော၊ ဥဋ္ဌာရဝိဘဝေန
ခတ္တိယဇနေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

ခတ္တိယဇာတိ (ထိ) [ခတ္တိယ+ဇာတိ] မင်းမျိုး၊
မင်းဇာတ်။ ခတ္တိယ(၁)ကြည့်။

ခတ္တိယဇာတိက (တိ) [ခတ္တိယဇာတိ+ဣယ။
ခတ္တိယဿ ဇာတိ။ တိဿံ ဇာတောတိ ခတ္တိ-
ယဇာတိယောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ယ-ကာရဿ က-
ကာရံ ကတွာ ခတ္တိယဇာတိကောတိ ဝတ္တံ။
ကင်္ခါ၊ယော၊၄။၂၇။] မင်းမျိုး၌ ဖြစ်သော၊
မင်းဇာတ်ရှိသောသူ။ ခတ္တိယ (တိ) (၄)
ကြည့်။

ခတ္တိယဇာတိပညတ္တိ (ထိ) [ခတ္တိယဇာတိ+
ပညတ္တိ] မင်းမျိုးဟူ၍ - သိစေခြင်း - ပညတ်
ခြင်း။ ခတ္တိယဇာတိပညတ္တိယာ အာဓာရဝ-
သေန အဓိကရဏတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈။ (- ဝဇိရ။ ၂၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။ ၂၄၉။)

ခတ္တိယဇာတိယ (တိ) [ခတ္တိယဇာတိ+ဣယ။
မင်းမျိုး၌ဖြစ်သောသူ။ အညော ကောစိန
ခတ္တိယဇာတိယော ဣမိနာ စောဒကေန
ဒိဋ္ဌော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ ခတ္တိယ-
ဇာတိက-လည်း ကြည့်။

ခတ္တိယဇာတိလေသ (ပု) [ခတ္တိယဇာတိ+လေသ]
မင်းမျိုးဟူသောအမြက်။ တံ ခတ္တိယဇာတိ-
လေသံ ဂဟေတွာ ဧဝံ စောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။ ၂၄၉။

ခတ္တိယဇီဝ (ပု) [ခတ္တိယ+ဇီဝ] မင်းအသက်။
ဇီဝလဒ္ဓိကော ပန သတ္တော ခတ္တိယဇီဝါဒိနံ
ဝဏ္ဏာဒိဘေဒံ သုတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၈။
(-မူလဋ္ဌိ၊၂။၂၂၃။)

ခတ္တိယဓမ္မ (ပု) [ခတ္တိယ+ဓမ္မ] (၁) မင်းကျင့်
တရား။ (တိ) (၂) မင်းကျင့်တရားရှိသော၊
သူ။ (၁) ခတ္တိယဓမ္မံ သိက္ခတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၅။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။) ခတ္တဓမ္မ-လည်း ကြည့်။ (တိ)
(၂) ပုန စပရံ ယဒါ ဒေဝဒတ္တော သိင်္ဂါ-
လော အဟောသိ ခတ္တိယဓမ္မော။ မိလိန္ဒ။
၁၉၉။

ခတ္တိယဓိတု (ထိ) [ခတ္တိယ+ဓိတု] မင်းသမီး။
ဧကေကာ ခတ္တိယဓိတာ စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓံ
ပိသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၄။)

ခတ္တိယနန္ဒန (တိ) [ခတ္တိယ+နန္ဒန။ ထိ-၌ ခတ္တိယ-
နန္ဒနာ] မင်း - ချစ်ခင် - နှစ်သက် - မြတ်နိုး
- အပ်သောသူ။ တဒါဟံ ဟံသဝတိယံ၊ ဇာ-
တာ ခတ္တိယနန္ဒနာ။ အပ၊၂။၂၅၀။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၉၄။

ခတ္တိယပဉ္စ (တိ) [ခတ္တိယ+ပဉ္စ] မင်းတို့၏ -
အမေးပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ ရာဇပဉ္စာနံ။ ခတ္တိယ-
ပဉ္စာနံ။ ဗြာဟ္မဏပဉ္စာနံ။ စူဠနိ။ ၂၂၆။

ခတ္တိယပဏ္ဍိတ (ပု) [ခတ္တိယ+ပဏ္ဍိတ] မင်းပညာ
ရှိ၊ ပညာရှိသောမင်း။ ပဉ္စံ ပုဏ္ဍိတာရော ခတ္တိ-
ယပဏ္ဍိတာပိ ဗြာဟ္မဏပဏ္ဍိတာပိ။ သံ၊၂။၆။
(-ဒီ၊၂။၁၁၇။ မ၊၁။၂၃၃။ ပဋိသံ၊၃၇၇။
မဟာနိ။ ၁၃၉။ စူဠနိ။ ၁၇၆။) ခတ္တိယပဏ္ဍိ-
တာတိ ဗိမ္ဗိသာရကောသလရာဇာဒယော
ပဏ္ဍိတရာဇာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။

ခတ္တိယပဗ္ဗဇိတ (ပု) [ခတ္တိယ+ပဗ္ဗဇိတ] မင်းမျိုး
ရဟန်း။ ကဿာ ပနာယံ ဧဝံ ဒုက္ခံ ဒုမ္မနော
ဇာတောတိ? ခတ္တိယပဗ္ဗဇိတော ဟေသ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ခတ္တိယပရိဝါရ (ပု) [ခတ္တိယ+ပရိဝါရ] (၁)
မင်းအခြံအရံ။ (တိ) (၂) မင်းအခြံအရံရှိ
သောသူ။ (၁) ရာဟုလောတိ လဒ္ဓနာမော
မဟတာ ခတ္တိယပရိဝါရေန ဝနီ။ ထေရ၊

ဌ၊ ၂။ ၂။ အပါဌ၊ ၂။ ၁၅။ (တိ) (၂) တ-
တော ခတ္တိယပရိဝါရော အဝိစရိယ။ ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၂၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၄၃။

ခတ္တိယပရိသာ (ထိ) [ခတ္တိယ+ပရိသာ] (က)
မင်းပရိသတ်၊ မင်းအပေါင်း၊ မင်းတို့၏
အစည်းအဝေး၊ မင်းပရိသတ်တို့၏ အစည်း
အဝေး။ (ခ) မင်းတို့၏ အစည်းအဝေး နေ
ထိုင်ရာအရပ်။ (က) ခတ္တိယပရိသာ ပြာဟ္မဏ-
ပရိသာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၅။ မ၊ ၁။ ၁၀၄။ အံ၊ ၃။
၁၂၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ (-ဒီ၊ ၂။ ၉၂။ အံ၊ ၁။
၄၄၉။ ပဋိသံ၊ ၄၁၈။) ခတ္တိယာနံ ပရိသာ
ခတ္တိယပရိသာ၊ သမ္မဟောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊
ဌ၊ ၃။ ၂။ ၂၇။ ခတ္တိယပရိသာတိ ခတ္တိယာနံ
ပရိသာနံ သန္နိပါတော သမာဂမော။ အံ၊
ဌ၊ ၃။ ၂။ ၄၆။ ခတ္တိယပရိသန္တိ ခတ္တိယာနံ သန္နိ-
ပါတံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၇။)
(ခ) ခတ္တိယပရိသာ (မ၊ ၁။ ၁၀၄)တိ ခတ္တိ-
ယာနံ သန္နိပါတော နိသိန္နဌာနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၃၃၉။

ခတ္တိယပါဒသိက (ပု) [ခတ္တိယပဒ + ကိက]
မင်းသားဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်
သောသား၊ အဖမင်းသား အမိပုဏ္ဏားမမှ
ဖြစ်သောသား။ ခတ္တိယကုမာရဿ ဟံ ပြာဟ္မ-
ဏကညာယ ဥပ္ပန္နော ခတ္တိယပါဒသိကော
နာမ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။ ၈၀။

ခတ္တိယပုတ္တ (ပု) [ခတ္တိယ + ပုတ္တ] မင်းသား။
ခတ္တိယဿ ပုတ္တော ခတ္တိယပုတ္တောတိ ဝေ
အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနဿ ပညာပနတော။
အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။ ၆။

ခတ္တိယပြာဟ္မဏကုလ (န) [ခတ္တိယပြာဟ္မဏ +
ကုလ] မင်းမျိုးပုဏ္ဏားမျိုး။ ခတ္တိယပြာဟ္မဏ-
ကုလေသု ဥပ္ပဇ္ဇနတော ပဏီတာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၂၈။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၇၂။)

ခတ္တိယပြာဟ္မဏကုလိန (တိ) [ခတ္တိယပြာဟ္မဏကု-
လ+ဏုန] မင်းမျိုးပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်သောသူ။
ခတ္တိယပြာဟ္မဏကုလိနာနံ ပဗ္ဗဇိတာနမ္ပိ ဇာ-
တိဝိဇ္ဇ နိဿာယ မာနဇပ္ပနံ ဒုပ္ပဇဟန္တိ။ သိ၊
ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၇၄။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။

ခတ္တိယပြာဟ္မဏဇာတိ (ထိ) [ခတ္တိယပြာဟ္မဏ+
ဇာတိ] မင်းမျိုးပုဏ္ဏားမျိုး။ ဇာတိယာ ဝါတိ
ခတ္တိယပြာဟ္မဏဇာတိယာ ဝါ။ မဟာနိ၊ ဌ။
၁၇၂။

ခတ္တိယဘဂိနိ (ထိ) [ခတ္တိယာ + ဘဂိနိ] မင်းသ
မီးညီအမ။ ဝေမေတာ စုဘောပိ ခတ္တိယဘဂိ-
နိယော ဧကေတော ဟုတော ဣမံ သာသနံ
သောဘေယျ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂။ ၅၁။

ခတ္တိယဘာဝါဝဟ (တိ) [ခတ္တိယဘာဝ+အာဝ-
ဟ] မင်း၏အဖြစ်ကို ဆောင်သော။ ခတ္တိယာ-
ဘိသေက-ကြည့်။

ခတ္တိယမဏ္ဍလ (ပုန) [ခတ္တိယ+မဏ္ဍလ] မင်း
အပေါင်း။ ခတ္တိယမဏ္ဍလဿ ပေါရာဏေန
အဂ္ဂဉ္ဇေန။ ဒီ၊ ၃။ ၇၇။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊
၂။ ၂၃၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၈။)

ခတ္တိယမန္တ (ပု) [ခတ္တိယ+မန္တ] ရာဇသတ်ကျမ်း၊
မင်းကျင့်ဝတ်ကိုပြသောကျမ်း။ ခတ္တိယမန္တာ-
(ဇာ၊ ၂။ ၂၄၀)တိ ရာဇသတ္တဉ္စ တယော စ
ဝေဒါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၆၆။ ရာဇသတ္တဉ္စာတိ ပဝေ-
ဏိယာ အာဂတဝသေန ရာဇနံ စာရိတ္တဝတ္တ-
ပကာသကံ သတ္တဉ္စ။ ဇာ၊ ဌ၊ သစ်၊ ဟု။ ၀၆။

ခတ္တိယမဟန္တ (ပု) [ခတ္တိယ+မဟန္တ] မင်းမြတ်။
(မင်းပုဏ္ဏား၊ သူကြွယ်အမျိုးသုံးပါးကို တိဏ္ဍံ
ကုလာနံဟု ဆိုလိုသည်။ သမ္ပတ္တိ=ပြည့်စုံမှု
ဟူရာ၌ အမျိုးပြည့်စုံမှုသက်သက်ကိုသာ ဆိုလို
သည်မဟုတ်။ အသက်၊ အဆင်း၊ အခြံအရံ၊ စည်း
စိမ်ဥစ္စာ၊ အစိုးရမှုစသည် ပြည့်စုံခြင်းကိုလည်း
သမ္ပတ္တိ= ပြည့်စုံခြင်းဟု ဆိုလိုသည်။ မ၊

ဋီ၊ ၃။ ၂၆၉။) ခတ္တိယမဟတ္တာဒိနံ တိဏ္ဍံ ကု-
လာနံ သမ္ပတ္တိ။ မ၊ ၃။ ၂၆၉။

ခတ္တိယမဟာသာရ (တိ) [ခတ္တိယ+မဟာသာရ]
မင်းမျိုးဖြစ်သော များသောဥစ္စာနှစ်ရှိသော၊
သူ။ ခတ္တိယမဟာသာရာဒိဂိဟိတံ ဉာတာနိတိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၆။

ခတ္တိယမဟာသာရပုတ္တ (တိ) [ခတ္တိယမဟာ-
သာရ+ပုတ္တ] မင်းမျိုးဖြစ်သော များသော
ဥစ္စာနှစ်ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ သူ။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခတ္တိယမဟာသာလ (တိ) [ခတ္တိယ+မဟာသာ-
လ။ မဟတီ သာလာ ဧတေသန္တိ မဟာသာ-
လာ၊ မဟာသရာ၊ မဟာဝိဘဝါတိ အတ္ထော။
အထ ဝါ မဟာ သာရော ဧတေသန္တိ မဟာ-
သာရာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ရ-ကာရဿ လ-ကာရံ က-
တွာမဟာသာလာတိ ဝုတ္တံ။ ခတ္တိယာ မဟာ-
သာလာ၊ ခတ္တိယေသု ဝါ မဟာသာလာတိ
ခတ္တိယမဟာသာလာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။]
မင်းမျိုးဖြစ်သော များသော အိမ်ဟူသော
စည်းစိမ်ရှိသော၊ မင်းမျိုးတို့-၌-တွင်-များ
မြတ်သောဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ ဧတ္ထ ဗဟု ခတ္တိယ-
မဟာသာလာ ပြာဟ္မဏမဟာသာလာ ဂဟ-
ပတိမဟာသာလာ တထာဂတေ အဘိပ္ပ-
သန္နာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၊ ၁၃၉။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၊ ၁၄။
မ၊ ၁။ ၃၅၉။ သံ၊ ၁။ ၇၀။ အံ၊ ၂။ ၄၇၆။ ပဋိသံ။
၂၆၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။)
ခတ္တိယမဟာသာလာတိ ခတ္တိယမဟာသာ-
ရပုတ္တာမဟာခတ္တိယာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ (-သံ၊
၄။ ၁။ ၁၂၆။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇၀။)

ခတ္တိယမဟာသာလကုလ (န) [ခတ္တိယမဟာ-
သာလ+ကုလ] မင်းမျိုးတို့တွင် များသော
ဥစ္စာနှစ်ရှိသော မင်းမျိုး။ ယာနိ တာနိ ဥစ္စာ-
ကုလာနိ ခတ္တိယမဟာသာလကုလံ ဝါ။ မ၊
၃။ ၂၊ ၁၅။ (-အံ၊ ၁။ ၃၉၀။ အဘိ၊ ပ။ ၁၅၉။
စူဠနိ၊ ၅။ ၂။) ခတ္တိယမဟာသာလကုလေ အတ္တ-

ဘာဝပဋိလာဘန္တိ သာရပုတ္တေ ခတ္တိယာနံ
မဟာသာလကုလေ အတ္တဘာဝလာဘံ ပဋိ-
သန္တိ* ပတ္တယမာနာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂။

ခတ္တိယမဟေသိ (ထိ) [ခတ္တိယ+မဟေသိ] မင်း
၏ မိဖုရား။ ခတ္တိယမဟေသိယာ စက္ကဝတ္တိ-
ဂဗ္ဘော ဝိယ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၀။

ခတ္တိယမာဏဝ (ပု) [ခတ္တိယ+မာဏဝ] မင်း
သားလုလင်။ ဇမ္ဗူဒီပတလေ ခတ္တိယမာဏဝါ
ပြာဟ္မဏမာဏဝါ စ တဿေဝ သန္တိကေ သိပ္ပံ
ဥဂ္ဂဏှိ* သု။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၇။

ခတ္တိယမာန (ပု) [ခတ္တိယ+မာန] မင်းမျိုး၌
ဖြစ်သောမာန်၊ မင်းမာန်။ ဣမေ မံ ပရိဝါ-
ရေတွာ ဝါစာသတ္တိဟိ ဝိဇ္ဇန္တိတိ ခတ္တိယ-
မာနော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂၀။)

ခတ္တိယမာယာ (ထိ) [ခတ္တိယ+မာယာ] မင်းတို့
၏-လှည့်ပတ်-ဖြားယောင်း-ခြင်း၊ မင်း
မာယာ။ ယထာ မဟာရာဇ ခတ္တိယာနံ ခတ္တိ-
ယမာယာ ခတ္တိယေသုယေဝ စရတိ။ မိလိန္ဒ။
၁၈၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၁၀။)

ခတ္တိယမာယာရောစန (န) [ခတ္တိယမာယာ+
အာရောစန] မင်းမာယာကို ပြောဆိုခြင်း။
ခတ္တိယမာယာရောစနေန အတ္တနော ခတ္တိယ-
ဘာဝံ ဇာနာပေတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၂။ ၂၅၉။

ခတ္တိယရာဇ (ပု) [ခတ္တိယ+ရာဇ] မင်းမျိုးဖြစ်
သောမင်း။ ဝါသဘခတ္တိယာ ခတ္တိယရာဇဓိတာ
ခတ္တိယရဉ္ဇော ဂေဟေ အဘိသေကံ လဘိ။
ဝိဋ္ဌဋ္ဌူဘောပိ ခတ္တိယရာဇာနမေဝ ပဋိစ္စ ဇာ-
တော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။

ခတ္တိယရာဇဓိတု (ထိ) [ခတ္တိယရာဇ+ဓိတု] မင်း
မျိုးဖြစ်သော မင်းသမီး။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခတ္တိယဝံသ (ပု) [ခတ္တိယ+ဝံသ] မင်းမျိုး မင်း
နွယ်။ ခတ္တိယဝံသံ ဒေသေတုံ ဥတ္တရိ ဒေသနံ
ဝဓေန္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၁၀၄။) ခတ္တိယဝံသောတိ ခတ္တိယကုလန္တ-
ယော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ခတ္တိယဝံသောတိ
ခတ္တိယကုလဝံသော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။

ခတ္တိယသဘာဝ (ပု) [ခတ္တိယ+သဘာဝ] မင်းတို့
၏သဘော။ ဇာတိယာတိ ခတ္တိယသဘာဝါဒိ-
ဇာတိသမ္ပတ္တိယာ။ အနု၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။

ခတ္တိယသမဏ (ပု) [ခတ္တိယ+သမဏ] မင်းမျိုး
ရဟန်း။ ခတ္တိယသမဏေဟေဝ ပရိဝုတော
ဝိစရိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၂၄။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၆၇။)

ခတ္တိယသမဏဂဏ (ပု) [ခတ္တိယသမဏ+ဂဏ]
မင်းမျိုးရဟန်းအပေါင်း။ ခတ္တိယသမဏ-
ဂဏေဟေဝ ပရိဝုတော ဝိစရိဿတိ။ အပ၊
ဌ၊ ၁။ ၆၉။

ခတ္တိယသမာဂမ (ပု) [ခတ္တိယ+သမာဂမ] မင်း
တို့ ပေါင်းဆုံခြင်း၊ မင်းအစည်းအဝေး။ ဆ-
ခတ္တိယသမာဂမေ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿာပေသိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၇၇။

ခတ္တိယသမူဟ (ပု) [ခတ္တိယ+သမူဟ] မင်းအ
ပေါင်း။ ခတ္တသံသပရိဗျူဠ-ကြည့်။

ခတ္တိယသမ္ဘဝအဂ္ဂကုလိန္ဒ (တိ) [ခတ္တိယသမ္ဘဝ+
အဂ္ဂကုလ+ဣန္ဒ] မင်းမျိုးဖြစ်၍ မြတ်သော
အမျိုးအနွယ်ကို အစိုးရသောသူ။ ခတ္တိယ-
သမ္ဘဝအဂ္ဂကုလိန္ဒော၊ ဒေဝမနုဿနမဿိတ-
ပါဒေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။

ခတ္တိယသမ္ဘဝအဂ္ဂကုလိန (တိ) [ခတ္တိယသမ္ဘဝ-
အဂ္ဂကုလ+ဣန] မင်းမျိုးဖြစ်၍ မြတ်သော
အမျိုး၌ဖြစ်သောသူ။ ခတ္တိယသမ္ဘဝအဂ္ဂ-
ကုလိနော။ ဝဇီရ၊ ၄၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၆။

ခတ္တိယသရီရ (န) [ခတ္တိယ+သရီရ] မင်း၏ကိုယ်။
“ခတ္တိယသရီရံ ပြာဟ္မဏသရီရ”န္တိ ဝေါဟာ-
ရိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၇။

ခတ္တိယသဟဿ (န) [ခတ္တိယ+သဟဿ] မင်း-
တထောင်-အထောင်။ ပုဗ္ဗေပေသ ခတ္တိယ-
သဟဿာနံ အက္ခိနိ ဥပ္ပါဋ္ဌာပေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊
၃။ ၁၄၇။

ခတ္တိယသုခုမာလ (တိ) [ခတ္တိယ+သုခုမာလ။
ထိ-၌ ခတ္တိယသုခုမာလိနိ] မင်းမျိုးဖြစ်၍ နူး
ညှံသိမ်မွေ့သောသူ။ တံ ခေါသိ မဟာရာဇ
ခတ္တိယသုခုမာလော အစူန္တသုခုမာလော။
မိလိန္ဒ၊ ၂။ (- မ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၁။) ခတ္တိယ-
သုခုမာလိနိယောပိ ပြာဟ္မဏသုခုမာလိနိ-
ယောပိ။ မိလိန္ဒ၊ ၆၉။

ခတ္တိယာ (ထိ) [ခတ္တိယ+အာ] မင်းသမီး။
ပိယာ တေ ဝါသဘာ ခတ္တိယာ။ မ၊ ၂။ ၃၁၃။
(- ဇာ၊ ၂။ ၃၁။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၇၆။)

ခတ္တိယာနိ (ထိ) [ခတ္တိယ+အာန+ဤ၊ ခတ္တိ-
ယဿာပစ္စံ ခတ္တိယာနိ၊ အာနေ၊ ဤ။ ဓာနိ၊
ဌိ၊ ၂၃၆။] မင်းသမီး။ ယာ မံ တေန သမ-
ယေန ပစ္စုပ္ပဋာတိ ခတ္တိယာနိ ဝါ ဝေလာ-
မိကာ ဝါ။ သံ၊ ၂။ ၁၁၉။ (- သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၇၆။)

ခတ္တိယာနုယန္တ (တိ) [ခတ္တိယ+အနုယန္တ] မင်း
သို့ အစဉ်လိုက်သော၊ မင်း၏နောက်လိုက်ဖြစ်
သောသူ။ “ခတ္တိယာနုယန္တပြာဟ္မဏဂဟပတိ-
ကနေဂမဇာနပဒေဟိ တိဟိ ဂဟပတိဟိ
ပရိဂ္ဂဟိတေဟိ”တိ စ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။

ခတ္တိယဘိသေက (ပု) [ခတ္တိယ+အဘိသေက]
မင်း၏အဖြစ်ကို ဆောင်တတ်သော အဘိ
သိက်၊ မင်းတို့အား ပြုအပ်သော အဘိသိက်၊
မင်း၏ အဘိသိက်ရေစင်။ မုဒ္ဒါဝသိတ္တော
နာမ ခတ္တိယဘိသေကေန အဘိသိတ္တော

ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၉။ (-ဒိ၊ ၁။ ၉။ အံ၊ ၁။ ၁၀၆။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၈။ ကခါ။ ၂၆၅။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၃။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈။ ၈။) ခတ္တိယာဘိသေကေနာတိ ခတ္တိယဘာဝါဝ-ဟေန အဘိသေကေန။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၇၉။ ခတ္တိယာဘိသေကေနာတိ ခတ္တိယာနံ ကတ္တဗ္ဗ-အဘိသေကေန။ မ၊ ၄။ ၃။ ၆။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၀။)

ခတ္တိယာသေ (ပု) [ခတ္တိယ + ယောဝိဘတ် + သေ (သေ-ကား နိပါတ်)] မင်းတို့သည်။ ယေ ခတ္တိယာသေ ဣဓ ဘူမိပါလာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၃၈။

ခတ္တိယံ (ထိ) [ခတ္တိယ + ဤ] မင်းသမီး။ ခတ္တိယံ ဝါ ပြာဟ္မဏိ ဝါ ဝေဿိ ဝါ သုဒ္ဓိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဒိ၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ၂။ ၂၂၄။

ခတ္တိ (တိ) [ခနု + တု] တူးတတ်သော(ကြွက်)။ မူသိကူပမေသု ဂါဓံ ကတ္တာ နော ဝသိတာ-တိ...ခတ္တာတိပိ ပါဌော။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇။

ခတ္တိ (တိ) [ခဒိ + တု။ ဓာနံ၊ ၄။ ၃၇၆။] ရထားထိန်း။ နိယန္တာ ပါဇိတာယန္တာ၊ သူတောခတ္တာ စ သာရထိ။ အမရ၊ ၁။ ၈။ ၅၉၆။ ၀။ ဓာနံ၊ ၄။ ၃၇၆။ ခတ္တိ-လည်း ကြည့်။

ခတ္တေ (ပု) [ခတ္တိယ-ပုဒ်။ ဣ-ချေ၊ ဣ-ကို ယ-ကပ်၊ တ-၁-လုံးချေ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၆၉။] မင်း။ တတော ကေသတံ ခတ္တေ၊ အနုယန္တေ ဘဝံ အကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၄။ (-ဉ္ဇ၊ ၂။ ၀၄၊ ၂၃၆။) ခတ္တေတိ ခတ္တိယေ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၄၄။)

ခတ္တေသဃံပရိဗျူဠ (တိ) [ခတ္တေသဃံ + ပရိဗျူဠ] မင်းအပေါင်း ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ခတ္တေသဃံ-ပရိဗျူဠ၊ ကောသိယော တေဒဗြဝိ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၄၁။

ခဒိရ (ပု) [ခဒ + ဣရ။ ခဒန္တိ ဒန္တာ ယေနာတိ ခဒိရော၊ ဣရော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၆၇။] ရှားပင်။ နေဝ သာလော န ခဒိရော နာ'ဿကဏ္ဍော ကုတော ဓဝေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၉။ ၃၄၃။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၉။)

ခဒိရခန္ဓ (ပု) [ခဒိရ + ခန္ဓ] ရှားပင်စည်၊ ရှားပင်မကြီး၊ ရှားပင်လုံး။ ခဒိရခန္ဓံ တုဏ္ဏေန ပဟရိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၈။

ခဒိရခါဏု (ပု၊ န) [ခဒိရ + ခါဏု] ရှားငုတ်။ ပုဗ္ဗေ မေအသိ သိလာထမ္ဘံ ဝါ ခဒိရခါဏု ဝါ ကဠိရံ ဝိယ ဆိန္နတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၀။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။)

ခဒိရခါဏုက (ပု၊ န) [ခဒိရခါဏု + က] ရှားငုတ်။ တသ္မိံ တသ္မိံ ခဒိရခါဏုကေ အတ္တနော ဆတ္တံ သဉ္ဇာနန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။)

ခဒိရဂဟန (န) [ခဒိရ + ဂဟန] ရှားတော။ ကေစ္စေ ရေဝတတ္ထေရဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ခဒိရ-ဂဟနံ အရညန္တိ ဝဒန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၀။

ခဒိရင်္ဂါရ (ပု) [ခဒိရ + အင်္ဂါရ] ရှားမီးကျီး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခဒိရင်္ဂါရပုဏ္ဏ (တိ) [ခဒိရင်္ဂါရ + ပုဏ္ဏ] ရှားမီးကျီး ဖြင့်ပြည့်သော။ သာ ခဒိရင်္ဂါရပုဏ္ဏာ သမ္ပဇ္ဇ-လိတာ သဇောတိဘူတာ အဝိစိမဟာနိရ-ယော ဝိယ ခါယိတ္ထ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၉။

ခဒိရင်္ဂါရရာသိ (ပု) [ခဒိရင်္ဂါရ + ရာသိ] ရှားမီးကျီးစု၊ သဗ္ဗရတ္တိ မောပေတွာ ခဒိရင်္ဂါရရာသိ ကာရာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ (-၂၈။)

ခဒိရင်္ဂါရဝဏ္ဏာဘ (တိ) [ခဒိရင်္ဂါရ + ဝဏ္ဏာဘာ] ရှားမီးကျီးနှင့် တူသော အဆင်းအရောင်ရှိသော။ ခဒိရင်္ဂါရဝဏ္ဏာဘာ၊ ဥက္ကာမုခပဟံ သိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၆၈။

ခဒိရင်္ဂါရသန္တာပိတ (တိ) [ခဒိရင်္ဂါရ + သန္တာပိ-
တ] ရှားမီးကျီးသည် ပူလောင်စေအပ်သော။
ဗလဝတာ စိတ္တဿ သန္တာပေန သန္တတ္တံ
အဗ္ဘန္တရံ ဟဒယဌာနံ ခဒိရင်္ဂါရသန္တာပိတံ
ဝိယ ဥက္ကံ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။

ခဒိရင်္ဂါရသန္တိဘ(တိ)[ခဒိရင်္ဂါရ+သန္တိဘ]ရှားမီး
ကျီးအဆင်းရှိသော၊ ရှားမီးကျီးနှင့်တူသော။
ဥက္ကာမုခပဟဌံဝ၊ ခဒိရင်္ဂါရသန္တိဘံ။ ဇာ၊၂။
၇၆၊၂၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၇။၆၇။
ခဒိရင်္ဂါရသန္တိဘန္တိ ဝိတစိတခဒိရင်္ဂါရဝဏ္ဏံ။
ဇာ၊ဌ၊၅။၃၄၂။ (-အပ၊၁။၇၆။ ထေရ၊ဌ၊
၁။၂၅။ ဇာ၊ဌ၊၇။၆၈။)

ခဒိရသဋ္ဌိကာ (ထိ) [ခဒိရ + သဋ္ဌိကာ] ရှား
သား-တုတ်-အတုံး-အပိုင်း။ ခဒိရသဋ္ဌိ-
ကာသု သိသေ စ ပါဒေ စ ဥပဋ္ဌဟိတော။ သံ၊
ဌ၊၂။၂၁၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၈၈။)လိစ္ဆဝီ ပန ခဒိ-
ရဒဏ္ဍံ ဥပဓာနံ ကတော တဒါ ဝိဟရိသု။
တဿ ဝုတ္တံ “ခဒိရသဋ္ဌိကာသု”တိအာဒိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ကလိင်္ဂရသဋ္ဌိကာနှင့် ကလိင်္ဂ-
ရူပဓာန-တို့လည်း ကြည့်။

ခဒိရတ္ထ(ထ)မ္မ (ပု) [ခဒိရ+ထမ္မ] ရှားတိုင်။
အထဿ ဥဘောသု ပဿေသုဒ္ဓေ ခဒိရတ္ထမ္မ
နိခဏိတော။ ဒိ၊ဌ၊၃။၃၂။(-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၄။)

ခဒိရဒဏ္ဍ (ပု) [ခဒိရ+ဒဏ္ဍ] ရှားတုတ်၊ ရှား
တုံး။ အထေကဒိဝသံ ရာဇာ ပဏ္ဍိတံ ဝိမံ-
သိဿာမာတိ ခဒိရဒဏ္ဍံ အာဟရာပေတွာ။
ဇာ၊ဌ၊၆။၁၇၅။ (-သံ၊ဌ၊၃။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၁။)

ခဒိရဒဏ္ဍက (ပု) [ခဒိရ+ဒဏ္ဍက] ရှားတုတ်၊
ရှားတုံး။ ခဒိရဒဏ္ဍကံ ဥဒကပိဋေ ဌပေသိ။
ဇာ၊ဌ၊၆။၁၇၅။

ခဒိရဒါရ (ပု) [ခဒိရ+ဒါရ] ရှားထင်း။ ခဒိရဒါ-
ရူနိ အာဟရာပေတွာ ပူရာပေတွာ အဂ္ဂိ
ဒတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၇၈။

ခဒိရပတ္တ (န) [ခဒိရ+ပတ္တ] ရှားရွက်။ အဟံ
ခဒိရပတ္တာနံ ဝါ သရလပတ္တာနံ ဝါ အာမလ-
ကပတ္တာနံ ဝါ ပုဋံ ကရိတွာ။ သံ၊၃။၃၈၄။

ခဒိရပါကာရ (ပု) [ခဒိရ + ပါကာရ] ရှား-
အကာအရံ-တံတိုင်း။ ယာဝ ရာဇဂေဟဒ္ဓါရာ
ဥဘယတော ခဒိရပါကာရံ ကာရာပေတွာ
ကိလဉ္ဇေဟိ ဆာဒါပေတွာ။ ဒိ၊ဌ၊၂။၆၆။ (-
အံ၊ဌ၊၁။၁၀၉။)

ခဒိရမုသလ (ပု၊န) [ခဒိရ+မုသလ] ရှားကျည်
ပွေ။ အယမဂ္ဂရံ ဝါ ခဒိရမုသလံ ဝါ ဂဟေ-
တွာ။ မ၊ဌ၊၃။၉၀။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၈၈။)

ခဒိရရက္ခ (ပု) [ခဒိရ+ရက္ခ] ရှားပင်။ ကေသ္မိ
ခဒိရရက္ခေ ဩလမ္မန္တံ အတ္တနော ဘဏ္ဍကံ
ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၉။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၅၀။
ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄၉။)

ခဒိရရက္ခကဏ္ဍက (ပု) [ခဒိရရက္ခ + ကဏ္ဍက]
ရှားပင်ဆူး။ ခဒိရရက္ခကဏ္ဍကေဟိ ဝိဇ္ဈမာနာ
ဝိစရိတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၉။

ခဒိရရက္ခဂဟန (န) [ခဒိရရက္ခ + ဂဟန] ရှား
ပင်တော။ သေတကဏ္ဍကခဒိရရက္ခဂဟနံ ပေ-
တာနံ နိဝါသဌာနသဒိသံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၉။

ခဒိရရက္ခသာရမယ (တိ) [ခဒိရရက္ခသာရ +
မယ] ရှားပင်နှစ်ဖြင့်ပြီးသော။ သာရမယာ
ခဒိရရက္ခသာရမယာ စ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၁၉။

ခဒိရဝန (န) [ခဒိရ+ဝန] ရှားတော။ ဥဇ္ဇင်္ဂလ-
သက္ခရပါသာဏဝိသမေ ခဒိရဝနေ ပဋိဝသ-
တိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇၅။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၅၀။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၈။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၃၆။ အပ၊ဌ၊
၁။၃၄၂။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄၈။)

ခဒိရဝနမဂ္ဂ (ပု) [ခဒိရဝန+မဂ္ဂ] ရှားတော
လမ်း။ ပိဏ္ဍပါတံ ခဒိရဝနမဂ္ဂေ သိဝလိတ္ထေ-
ရေ ဝိယ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၂၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၁၈။)

ခဒိရဝနိက (တိ) [ခဒိရဝန+ဣက] ရှားတော၌
နေသောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခဒိရဝနိကရေဝတ (ပု) [ခဒိရဝနိက+ရေဝတ] ရှားတော၌နေသော ရေဝတထေရ်။ ရေဝ-
တောတိ ခဒိရဝနိကရေဝတော၊ န ကခါရေ-
ဝတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂။

ခဒိရဝနိယ (တိ) [ခဒိရဝန+ဣယ] ရှားတော၌
နေသောသူ။ အာရညကာနံ ယဒိဒံ ရေဝ-
တော ခဒိရဝနိယော။ အံ၊ ၁။ ၂၄။ (-အပ၊
၁။ ၅၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ ဇာ၊ ၄။
၂။ ၁၄၇။)

ခဒိရဝနိယထွေရ (ပု) [ခဒိရဝနိယ+ထွေရ] ရှား
တော၌နေသောထေရ်။ တိံသယောဇနိကံ
ကန္တာရံ အတိက္ကမ္မ ခဒိရဝနိယထွေရဿ
သဘာဂဌာနံ ပတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ (-
အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။)

ခဒိရဝနိယရေဝတ (ပု) [ခဒိရဝနိယ+ရေဝတ] ရှား
ခဒိရဝနိယရေဝတ ထေရ်။ အပရဘာဂေ
သတ္တာ ခဒိရဝနိယရေဝတဿ ပစ္စုပ္ပန်
အဋ္ဌပ္ပတ္တိံ ကတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၁၇၃။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။)

ခဒိရဝနိယရေဝတထွေရ (ပု) [ခဒိရဝနိယ+ရေ-
ဝတ+ထွေရ] ခဒိရဝနိယရေဝတထေရ်။ ဣမံ
ဓမ္မဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော
ခဒိရဝနိယရေဝတထွေရံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၅။ အပ၊
၄။ ၂။ ၅၀။)

ခဒိရသာရ (ပု) [ခဒိရ+သာရ] ရှားနှစ်။
လောဟခါဏုံ ဝါ ခဒိရသာရာဒိခါဏုံ ဝါ ပယ-
ဝိယံ အာကောဇေတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၄။

ခဒိရသူလ (ပု၊ န) [ခဒိရ+သူလ] ရှား-တံကျင်
-တံစို။ တံ သုသာနံ နေတွာ ခဒိရသူလေ
အာရေပယိံ သူ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၃၅။ (-ဇာ၊
၄။ ၂။ ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၃။)

ခနတိ (ကြိ) [ခန + အ + တိ] တူး၏။
ဩပါတံ နာမ မနဿ ဥဒ္ဓိဿ ဩပါတံ
ခနတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၆။ (-သံ၊ ၁။ ၂၀၆။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၂၅၊ ၁၆၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။)
ခနန္တိ-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၁၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၁။ ခနသိ-မ၊ ၁။
၁၇၅။ ခနထ-သံ၊ ၁။ ၁၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။
ခနာဟိ-အံ၊ ၃။ ၁၇၄။ ခနေယျ-သံ၊ ၄။ ၂။
၁၀၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ ခနိံ သု-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။

ခနထ (ကြိ) [ခန+အ+ထ] တူးကုန်လေ။
ခနတိ-ကြည့်။

ခနန (န) [ခန+ယ] (၁) တူးခြင်း။ (၂)
ထွင်းထုခြင်း။ (၁) ယက္ခာဒယော ဥဒ္ဓိဿ
ခနန္တဿ ပန ခနနေပိ တေသံ ဒုက္ခပ္ပတ္တိယမ္ပိ
ဒုက္ခဋ္ဌမေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။)
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခနနကမ္ပနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ခနနကမ္ပ+နိဗ္ဗတ္တ] ထွင်း
ထုမှုကြောင့်ဖြစ်သော။ ခနနကမ္ပနိဗ္ဗတ္တံ ဒါရု-
မတ္တိကာဒိရူပမိဓာမိပေတံ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။
၁၀၀။

ခနန္တ (တိ) [ခန+အန္တ] တူးသောသူ။ သော
တတြ ခနန္တော နာမိဂစ္ဆေယျ။ အံ၊ ၃။ ၁၇၄။
(-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၆၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀၊ ၁၄၅။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၀၃။)

ခနန္တိ (ကြိ) [ခန+အ+အန္တိ] တူးကုန်၏။ ခနတိ-
ကြည့်။

ခနသိ (ကြိ) [ခန+အ+သိ] တူး၏။ ခနတိ-
ကြည့်။

ခနာပိတ (တိ) [ခန+ဏာပေ+တ] တူးစေ
အပ်သော။ တေန ဝတ္ထုနာ ခနာပိတာယ
ပေါက္ခရဏိယာ ဥဗ္ဗိဒေါဒကံ ပါတုံ ဝါ ပရိ-
ဘုဉ္ဇိတုံ ဝါ န ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။

ခနာပေတွာ (ကြိဝိ) [ခန+ဏာပေ+တွာ] တူး
စေ၍။ ကေံ ကူပံ ခနာပေတွာ။ အပါဌ၊ ၂။
၁၈၀။

ခနာဟိ (ကြိ) [ခန+အ+ဟိ] တူးလေဘူ။
ခနတိ-ကြည့်။

ခနိသု (ကြိ) [ခန+အ+ဥ] တူးကုန်ပြီ။
ခနတိ-ကြည့်။

ခနိတ (တိ) [ခန+တ] တူးအပ်သော။ ကတ
(c) ကြည့်။

ခနိတုံ (ဗျ) [ခန+တုံ] တူးခြင်းငှါ။ တတော
ကုမာရော သောကဿမူလံခနိတုံ အာရဒ္ဓေါ။
အပါဌ၊ ၁။ ၁၇၃။

ခနိတ္ထိ (ထိ) [ခန+တိ။ ဓာန်၊ ဣ၊ ၄၄၇။] တူးရှင်း။
သန္တိဿာယ ပဝတ္တေတဗ္ဗဝိပဿနာရမ္မဉာဏံ
သန္တာယ ခနိတ္ထိ ဝိယ ဝိပဿနာတိ စ ဝုတ္တံ။
အံ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၆၆။ ခနိတ္ထိ-လည်း ကြည့်။

ခနိတွာ (ကြိဝိ) [ခန+တွာ] တူး၍။ အာဝါဠ
ဂမ္ဘီရတော စ အာယာမဝိတ္တာရတော စ
ခနိတွာ။ ဝိဠ၊ ၂။ ၅၂။ (-သံ၊ ဠ၊ ၃။ ၁။ အံ၊
ဠ၊ ၁။ ၃၅၀။ အဘိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဇာ၊ ဠ၊ ၁။
၁၁၅။)

ခနိယတိ (ကြိ) [ခန+ယ+တေ] တူးအပ်၏။
ပရိခညတိတိ ခနိယတိ။ ဇာ၊ ဠ၊ ၆။ ၂၄၄။

ခနေယျ (ကြိ) [ခန+အ+ယေျ] တူးရာ၏။
ခနတိ-ကြည့်။

ခန္တ (တိ) [ခမု+တ။ အက္ခမ္ပိတိ ခန္တော။ ရူ။
၆၁၈။] သည်းခံတတ်သော။ သဒါ ခန္တာ
မဟာဝိရာ၊ ခမိတာ စ တပဿိနော။ အပါ၊ ၁။
၅၀။ (-အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၃၀၈။) ခန္တာ စ ခန္တိယာ
စ သမ္ပန္နာ။ အပါ၊ ၁။ ၃၂၈။

ခန္တဗ္ဗ (တိ) [ခမု+တဗ္ဗ] သည်းခံ-အပ်-
ထိုက်-သော။ အက္ခန္တေ နာမ ခန္တဗ္ဗ၊ ကိ။

ဘဝေ ဂုဏဘူသနေ။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၀။ ထေရီ၊
ဠ၊ ၁၅၁။

ခန္တဗ္ဗ (တိ) [ခမု+တဗ္ဗ] တူးအပ်သော။ အခ-
ညိတ္တ၊ ခညတိ၊ ခညိဿတိတိ ခန္တဗ္ဗ အာဝါဠ။
ရူ။ ၅၅၁။

ခန္တိ (ထိ) [ခမု+တိ။ ခမနံ သဟနံ ခန္တိ၊ တိ။
ဓာန်၊ ဣ၊ ၁၆၁။ (ကွာန္တိ-သံ)] သည်းခံခြင်း။
သည်းခံတတ်သော တရား (အဓိဝါသန-
ခန္တိ)။ (က) နှစ်သက်တတ် - မြင်စွမ်းနိုင်
-သောဉာဏ် (အနုလောမိကခန္တိ)။ (ခ)
နှစ်သက်ခြင်း၊ လက်ခံကျေနပ်ခြင်း (ဒိဋ္ဌိ-
နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ)။ (ဂ) အလို၊ အယူအဆ။
ခန္တိ ပရမံ တပေါ တိတိက္ခာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၂။ ဓမ္မ။
၄၁။ ဝိ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၇။ (-ဒီ၊
၃။ ၁၇၉။ သံ၊ ၁။ ၁၀၁။ သံ၊ ၃။ ၁၄၇။ အံ၊ ၁။
၉၃၊ ၄၂၈။ အံ၊ ၂။ ၂၁၇။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၅၊ ၂၆၀။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၃။ ဇာ၊ ၁။ ၆၆။ ဇာ၊
၂။ ၉၇၊ ၁၇၁။ ဒီ၊ ဠ၊ ၂။ ၆၉။) ပရူပဝါဒိ ပရာ-
ပကာရံ သီတုဏှာဒိဘေဒဉ္စ ဂုဏောပရောဓံ
ခမတိ သဟတိ အဓိဝါသေတိတိ ခန္တိ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၁။ ခန္တိတိ စ ဣဓ အဓိဝါ-
သနခန္တိ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၃၅၀။
(-ဒီ၊ ဠ၊ ၃။ ၁၆၃။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၁၅၂။ သံ၊ ဠ၊ ၃။
၂၅၉။ အံ၊ ဠ၊ ၂။ ၆၂၊ ၃၂၉။ အံ၊ ဠ၊ ၃။ ၇၆။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၂၅။ ဓမ္မ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ ဠ၊
၂။ ၅၂။ ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဇာ၊ ဠ၊ ၅။ ၄၀၃။ ဇာ၊
ဠ၊ ၆။ ၇၂။ ဒီ၊ ဣ၊ ၂။ ၇၄။)

(က) ယံ ဝေရူပိ အနုလောမိကံ ခန္တိံ
ဒိဋ္ဌိံ ရုစိံ ပဋိလဘတိ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၃၇။ ဒီ၊
ဠ၊ ၃။ ၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၉။ (-သံ၊ ၁။ ၂၇။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၈၇၊ ၄၁၀။) ခန္တိန္တိအာဒိနိ သဗ္ဗာနိ
ပညာဝေဝစနာနေဝ သဗ္ဗာနိပိ တောနိ
ကာရဏာနိ ခမတိ သဟတိ ဒဠှံ သက္ခောတိတိ
ခန္တိ။ အဘိ၊ ဠ၊ ၂။ ၃၉၄။ အနုလောမိကာယ
ခန္တိယာတိ ဧတ္ထ ဝိပဿနာဉာဏမေဝ....

သဗ္ဗသင်္ခါရာ တဿ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော
 အနတ္တတော ခမန္တိ ရုစန္တိတိ ခန္တိ။ ပဋိသံဠာ
 ၂။၃၁၅။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။) မူလဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ အနုဋ္ဌ၊၂။
 ၂၀၃-တို့၌ နိဗ္ဗာနခမန်ဟု၎င်း၊ သမတ္တတံ-ဟု
 ၎င်း ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် ယင်းတို့အလို “စွမ်း
 နိုင်ခြင်း”ဟု ပြန်ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင်
 အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၉၄-၌ ဒဠ္ဗ သက္ကာတံ-ဟု ဖွင့်
 ဆိုထားသဖြင့် ယင်းအဋ္ဌကထာအတိုင်း ပြန်
 ဆိုထားသည်။ (ခ) ဧဝံ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ
 ခန္တိ* မနံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ (-
 အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ပဋိသံ၊၁၇၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။)
 ခန္တိန္တိ ဒိဋ္ဌိနိဗ္ဗာနက္ခန္တိ*။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
 ၂၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ (-သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၀၈။
 ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၆၄။)

(ဂ) ဣမသ္မိ* အတ္ထေ ဓမ္မောတိ အမှာကံ
 ခန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀။ (-ဝဇီရ၊၁၁၅၊၁၂၊
 ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၊၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၀။)
 (သုတပါး၏ မကောင်းပြုမှု ပြောဆိုမှု
 များကို ဆန့်ကျင်ဖက်မပြုပဲ သည်းခံနေခြင်း
 သည် အဓိဝါသနခန္တိမည်၏။ (အဓိ=မိမိအ
 ပေါ်၌၊ ဝါသန=နေစေခြင်း။) သုတပါး၏
 ဆဲရေး ရိုက်ပုတ်မှု စသည်ကြောင့် ပြန်လှန်ဆဲ
 ရေးရိုက်ပုတ်လျှင် ထိုအမှုသည် မိမိအပေါ်၌
 လက်မခံ ပယ်လှန်ပစ်သည်မည်၏။ ပြန်လှန်
 ဆဲရေးရိုက်ပုတ်မှုမပြုပဲ သည်းခံနေလျှင်ထိုဆဲ
 ရေးမှုကို မိမိအပေါ်၌ နေစေသည်မည်၏။)
 တရားကိုယ်မှာ အဒေါသ ပြဇာနီးသော ကု-
 သိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်သည်။ ဧကေဆရာများက
 ပညာဟုဆိုကြသေး၏ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၇၆။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။) ထို့အပြင် အချမ်း
 အပူစသော ရာသီဥတုကို သည်းခံနိုင်မှုသည်
 လည်း အဓိဝါသနခန္တိပင် မည်၏။ အချို့သူ
 များသည် အချမ်းအပူကို သည်းမခံတတ်
 ကြ၊ အေးလွန်းပြန်လျှင်လည်း အေးမှုရာသီ
 ဥတုကို အကြောင်းပြု၍ “အေးနိုင်ရန်

ကော”ဟု ဒေါသဖြစ်တတ်ကြ၏။ ပူလွန်းပြန်
 လျှင်လည်း ပူမှုရာသီဥတုကို အကြောင်းပြု၍
 “ပူနိုင်ရန်ကော”ဟု ဒေါသဖြစ်တတ်ကြသည်။
 အအေးအပူကြောင့် ဒေါသမဖြစ်ပဲ “အေး
 ချိန်မို့ အေးတာပဲ၊ ပူချိန်မို့ ပူတာပဲ”ဟု နှလုံး
 သွင်း၍ ပူမှုအေးမှုကိုလည်း သည်းခံနိုင်ခြင်း
 သည် အဓိဝါသနခန္တိမည်၏။ (သာရတ္ထ၊၁။
 ၄၄၁။ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။)။အဓိဝါသနခန္တိနှင့် ပြည့်စုံ
 သူသည် ဣဋ္ဌာရုံ၊ အနိဋ္ဌာရုံ၌ ညီမျှသောစိတ်
 ရှိ၏။ ဣဋ္ဌာရုံ (ကောင်းသောအာရုံ) နှင့်
 တွေ့ကြုံသော်လည်း ဝမ်းမသာ၊ အနိဋ္ဌာရုံ
 (မကောင်းသောအာရုံ)နှင့် ဆုံမိသော်လည်း
 ဝမ်းမနည်း (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၃၅၉။)

အက္ခောသဝတ္ထု ၁၀-မျိုးဖြင့် ဆဲရေး
 သူ၌လည်း မကြားယောင်ပြု၍ သည်းခံ
 တတ်၏။ ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲ
 သူ၌လည်း မမြင်သကဲ့သို့ပြု၍ သည်းခံတတ်၏
 (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇-၄၀-လာ ခန္တိ-
 ဝါဒီဇာတ်-ကြည့်)။

ခန္တိတရားနှင့် ပြည့်စုံသူသည် အကောင်း
 ကိုသာ နှလုံးသွင်းတတ်၏။ အကောင်းကိုသာ
 မြင်တတ်၏။ အဆိုးကို မကြည့်တတ်၊ မမြင်
 တတ်၊ မိမိကိုဆဲရေးလာလျှင် “မရိုက် တော်
 သေးတာပေါ့”၊ ရိုက်ပြန်လျှင် “မသတ် တော်
 သေးတာပေါ့”ဟု အကောင်းဖက် ကိုသာ
 နှလုံးသွင်းတတ်သည်။ မြင်တတ်သည် (မ၊၃။
 ၃၁၂-၃ လာ ပုဏ္ဏောဝါဒသုတ်-ကြည့်)။

အယုတ်၊ အလတ်၊ အမြတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏
 ကြမ်းကြုတ်သောစကားကို သည်းခံနိုင်ခြင်း
 ကို ရှေးပညာရှိများ ချီးကျူးကြသည် (ဇာ၊
 ၂။၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၈။)။ အားရှိသူ ဖြစ်ပါ
 လျက် အားနည်းသူအား သည်းခံမှုကိုသာ
 အမြတ်ဆုံးခန္တိဟု ဆိုရသည်။ အားနည်းသူ
 ကား အမြဲတမ်းသည်းခံတတ်သည်သာ၊ စိတ်
 ဆိုးအမျက်ထွက်သူအပေါ်၌ ပြန်၍ စိတ်ဆိုး

သူသည် ယုတ်ညံ့သူသာဖြစ်၏။ ပြန်၍စိတ်မဆိုးအမျက်မထွက်သူကိုသာလျှင် စစ်မှန်သော “အောင်ပွဲရသူ” ဟု ဆိုရသည်။ သူတပါး၏ စိတ်ဆိုးအမျက်ထွက်မှုကို ပြန်၍စိတ်မဆိုး အမျက်မထွက်ပဲ သည်းခံနေသူသည် “မိမိသူတပါး နှစ်ဦးသား၏ အကျိုးကိုကျင့်သူ” ပင်ဖြစ်၏။ ကိုယ်ကျိုးဟူသမျှတွင် သည်းခံခြင်းထက် သာလွန်သောအကျိုးဟူ၍မရှိ (သံ၊ ၁။ ၂၂၃-၄)။ သည်းခံမှုအားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသူအဖို့ သည်းမခံနိုင်သောအရာမည်သည်မရှိ၊ အရာရာ သည်းခံနိုင်သည်သာ (ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၈)။ ဆဲရေး မှုသတ်ပုတ် ညှဉ်းဆဲမှုနှောင်ဖွဲ့မှုကို သည်းခံတတ်သူကိုသာ “ဗြာဟ္မဏ” ဟုဆို၏ (ဓမ္မ၊ ၇၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၂)။ မြေကြီးသည် မိမိအပေါ်၌ ပစ်ချလာ ကျရောက်လာသော အကောင်းအဆိုးနှစ်မျိုးကို အမျက်လည်းမထား၊ ဝမ်းသာမှုလည်းမပြု၊ လျစ်လျူရှု၍ သည်းခံသကဲ့သို့ ခန္တီပါရမီကို ဖြည့်ကျင့်သူ သည်လည်း သူတပါး၏ ချီးမွမ်းမှု၊ ကဲ့ရဲ့မှု၊ မြတ်နိုးမှု၊ မလိုမုန်းထားမှုများကို ရှင်လန်း ညှိုးငယ် နှစ်သွယ်စပ်ကြား ချိန်အလားသို့ အဒေါသ စိတ်ထားဖြင့် သည်းခံနေရမည် (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၀)။

ကြီးမားသည့် တာဝန်များကို မငြီးမငြူပဲ ခံနိုင်ရည်ရှိမှု အားထုတ်သည့်ခံမှု (ဝီရိယ) ကိုလည်း ခန္တီဟု သုံးနှုန်းသေး၏ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅)။ အလုပ်တခုကို မိမိလက်အောက်ငယ်သားများအား စေခိုင်းထားရာ စေခိုင်းခံရသူက ဉာဏ်မှီသလောက် အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် စီမံပြုလုပ်ထားသော်လည်း စေခိုင်းသူအဖို့ မိမိရည်မှန်းသည့်အတိုင်း ဖြစ်မလာပါက (မိမိစိတ်တိုင်းမကျပါက) အမျက်ဒေါသထွက်တတ်သေး၏။ ထိုအခါမျိုး၌ အောက်လက် ငယ်သားများအပေါ် အမျက်မထွက်အောင် ချုပ်တည်းမှုကား သည်းခံမှုခန္တီ မဟုတ်၊ အမျက်မထွက်မှု=အကြောသော ဖြစ်

သည်။ ခန္တီတရားလက်ကိုင်ထားဖို့မှာ အရေးကြီးလှ၏။ ထို့ကြောင့် ခန္တီတရားကို အားဂ-ပါးတွင် တပါးအဖြစ်၎င်း (အံ၊ ၃။ ၅၈)၊ မင်းကျင့်တရား ၁၀-ပါးတွင် တပါးအဖြစ်၎င်း (ဇာ၊ ၂။ ၉၇)၊ မင်္ဂလာတရား ၃၈-ပါးတွင် တပါးအဖြစ်၎င်း (ခုဒ္ဒက၊ ၄) ဟောတော်မူသည်။

ခန္တီတရားသည် သည်းခံခြင်းဟူသောထူးခြားသော အမှတ်အသား ဂုဏ်ထူးဝိသေသရှိသည်။ ဣဋ္ဌာရုံ (ကောင်းသောအာရုံ) နှင့် တွေ့ကြုံသော်လည်း စိတ်မတက်၊ အနိဋ္ဌာရုံ (မကောင်းသောအာရုံ) နှင့် ဆုံမိသော်လည်း စိတ်မပျက်၊ အချက်မထန် ကြုံကြုံ ခံနိုင်ခြင်း ကိစ္စရှိသည်။ သည်းခံတတ်သော သဘောဟူ ဉာဏ်အားရှေးရှု ထင်သောအခြင်းအရာ ရှိသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက် မပြုခြင်းဟူသော အကျိုးရှိသည်။ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရှုမြင်ခြင်းဟူသော နီးသောအကြောင်းရှိသည် (စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၂)။

လောကီလောကုတ္တရာ အစီးအပွားအား လျော်သော လောကီလောကုတ္တရာ စီးပွားချမ်းသာဖြစ်ပေါ်အောင် ကြံဆတွေးတောနိုင်သောပညာကို “အနုလောမိကခန္တီ” ဟု ခေါ်သည်။ အနုလောမိကခန္တီသည် ၅-ဌာန၌ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကား— ၁။ ကမ္မာယတန၊ ၂-သိပ္ပာယတန၊ ၃-ဝိဇ္ဇာဌာန၊ ၄-ကမ္မဿက-တာ၊ ၅-သစ္စာနုလောမိကတို့ ဖြစ်သည်။

ထိုတွင်— ၁-ကမ္မာယတနဟူသည် လက်သမားအလုပ် မိလ္လာသိမ်းအလုပ် စသော ယုတ်ညံ့သော အလုပ်များနှင့် ကုန်သွယ်လယ်လုပ်စသော မြင့်မြတ်သော အလုပ်များဖြစ်သည်။ ထိုအလုပ်များကို မြင်ဆရာ၊ သင်ဆရာ၊ ကြားဆရာမရှိပဲ မိမိဉာဏ်စွမ်းဖြင့် တီထွင်ကြံဆလုပ်ဆောင်နိုင်မှုပညာသည် အနုလောမိကခန္တီမည်၏။

ကျူထရံသည်အတတ်၊ ယက်ကန်းသည် အတတ်စသော ယုတ်ညံ့သော အတတ်များ နှင့် ဂဏန်းအတတ်စသော မြင့်မြတ်သော အတတ်များကို သိပ္ပာယ်တနဟု ခေါ်သည်။ ယင်းအတတ်များကို သူတပါးထံမှ နည်းခံမှု မရှိပဲ မိမိကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် တီထွင်ကြံဆလုပ် ဆောင်နိုင်မှု ပညာသည် အနုလောမိကခန္တီ မည်၏။ ဝိဇ္ဇာဌာနဟူသည် မြေဆိပ်ချမန္တန် အတတ်စသော ဓမ္မိကအတတ်ပညာများဖြစ် သည်။ ယင်းအတတ်ပညာများကို သူတပါး ထံမှ နည်းခံသင်ယူမှုမရှိပဲ မိမိကိုယ်ပိုင်ဉာဏ် ဖြင့် ကြံဆလုပ်ဆောင်နိုင်မှုပညာသည် ဝိဇ္ဇာ ဌာန အားလျော်သော အနုလောမိကခန္တီ မည်၏။

သူတပါး ဟောကြားချက်ကြောင့်မဟုတ် ပဲ “ကုသိုလ်ကံသည် သတ္တဝါများ၏ ကိုယ် ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သည်။ အကုသိုလ်ကံသည် ကိုယ် ပိုင်ဥစ္စာမဟုတ်” ဟုကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့်ထိုးထွင်း သိမှုသည် ကမ္မဿကတာ အားလျော်သော အနုလောမိကခန္တီမည်၏။ လက္ခဏာရေးသုံး ပါးကို သူတပါးထံမှ နာခံမှတ်သားနည်းယူ မှုမရှိပဲ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမှုပညာ သည် လောကုတ္တရာအကျိုးစီးပွား (=မဂ္ဂ- သစ္စာနှင့် ပရမတ္ထသစ္စာဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်)အား လျော်သော အနုလောမိကခန္တီ မည်၏။ လောကုတ္တရာ အကျိုးစီးပွား အားလျော် သော အနုလောမိကခန္တီသည်— ၁-မုဒုကာ- နုလောမိကခန္တီဉာဏ်၊ ၂-မဇ္ဈိမာနုလောမိက- ခန္တီဉာဏ်၊ ၃-တိတိက္ခာနုလောမိကခန္တီဉာဏ်ဟု အနုအလတ်အရင့်အားဖြင့် ၃-မျိုးပြားသည်။ ထိုတွင် သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် သည် မုဒုကာနုလောမိကခန္တီဉာဏ် မည်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်မှ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် တိုင်အောင် ဉာဏ် ၇-ပါးသည် မဇ္ဈိမာနုလောမိကခန္တီဉာဏ် မည်၏။ အနုလောမဉာဏ်သည် တိတိက္ခာနု- လောမိကခန္တီဉာဏ် မည်၏ (ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။

၃၁၅)။ ယင်းငါးမျိုးစလုံး သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်များ အား ဖြစ်နိုင်သည်မဟုတ်။ ထင်ရှားကျော် ကြားသော အလောင်းတော်များ၌သာ ဖြစ် နိုင်သည်။ လောကုတ္တရာအား လျော်သော အနုလောမိကခန္တီ (သစ္စာနုလောမိကခန္တီ) သည် ဘုရားလောင်းနှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါလောင်း တို့အားသာ ဖြစ်နိုင်သည်။ ကျန် ၄-မျိုးကား ပါရမီဖြည့်ပြီးသော ပညာကျော်တို့အားဖြစ် နိုင်ကြသည် (အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၃၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၃-၄)။

တရားသဘောကို အမှန်တိုင်းစူးစိုက်ကြည့် ရှုနိုင်စွမ်းသည့်ဉာဏ်ကို ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိဟုခေါ် သည်။ ယင်းဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိတရား လက်ကိုင် မရှိပဲလျက် သူတပါးအကျိုးကို အားထုတ် ဆောင်ရွက်ပေးရလျှင် ထိုသူထံမှ ကျေးဇူး တုံ့ပြန်မှုကို လိုလားသည့် လောဘဖြစ်တတ် ကြ၏။ ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိတရား လက်ကိုင်ထား နိုင်မှသာ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်မှုကို မလိုလား မငဲ့ ကွက်ပဲ သူတပါးအကျိုးကျေးဇူးကို ဆောင် ရွက်ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဝိရိယလွန်သော် ဥဒ္ဓစ္စ ဖြစ်တတ်၏။ ယင်းဥဒ္ဓစ္စအဖြစ်ကို ဓမ္မနိဇ္ဈာ- နက္ခန္တိကသာ ပယ်နိုင်သည်(စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၁- ၂)။ ဉာဏ်ဖြင့်၎င်း၊ မိမိ၏မိရိုးဖလာ အယူ ဝါဒဖြင့်၎င်း၊ အဖန်ဖန် စူးစမ်း ဆင်ခြင်၍ “ဤကား အမှန်ပင်တည်း” ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ချမှု နှစ်သက်လက်ခံ ကျေနပ်မှုမျိုးကို ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာ- နက္ခန္တိဟု ခေါ်သည် (ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၁၆၄)။ ထို့ပြင်— နေက္ခမ္မခန္တိ=နေက္ခမ္မကို နှစ်သက် ခြင်း။ အပ္ပာပါဒခန္တိ=အပ္ပာပါဒကိုနှစ်သက် ခြင်း။ အဝိက္ခေပခန္တိ=မပြန့်လွင့်ခြင်းကို နှစ် သက်ခြင်း။ ဓမ္မဝဝတ္ထာနခန္တိ=ဓမ္မဝဝတ္ထာန်ကို နှစ်သက်ခြင်း။ ဉာဏခန္တိ=ဉာဏ်ကို နှစ်သက် ခြင်း။ ပါမောဇ္ဇခန္တိ=ဝမ်းမြောက်ခြင်းကိုနှစ် သက်ခြင်း။ ပဌမဇ္ဈာနခန္တိ=ပဌမဇ္ဈာန်ကိုနှစ် သက်ခြင်း။ အရဟတ္တမဂ္ဂခန္တိ=အရဟတ္တမဂ်

ကို နှစ်သက်ခြင်း စသည်ဖြင့် ခန္တိအမျိုးပေါင်း များစွာ ရှိသေး၏ (ပဋိသံ။၃၆၅)။

(အကျယ်ကို မဟာဗုဒ္ဓဝင် ပ-တွဲ ပဌမ ပိုင်း အနုဒီပနီခန်း၌၎င်း၊ ဒုတိယပိုင်း ၁၁၅-၆၊ ၁၂၇၊ ၁၆၂-၈။ ၁၈၀-၄-တို့၌၎င်း ကြည့်။)

ခန္တိ၂ (ထိ) [ခန+တိ] (မိမိဂုဏ်ကို) ဖျက်ဆီးခြင်း။ ခန္တိ (အံ၊ ၂။ ၃၂၆) နှိ အတ္တနော ဂုဏ-ခဏနံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။

ခန္တိက (တိ) [ခန္တိ+က] နှစ်သက်ခြင်းရှိသောသူ။ ယံ ဒိဋ္ဌိကော သော ဟောတိ ယံ ခန္တိ-ကော ယံ ရုစိကော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၆၈။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၃။

ခန္တိဂုဏ (ပု) [ခန္တိ+ဂုဏ] သည်းခံသော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ခန္တိဂုဏယေဝ ပစ္စဝေက္ခိတော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။)

ခန္တိဂုဏပရိစ္စာဂ (ပု) [ခန္တိဂုဏ+ပရိစ္စာဂ] သည်းခံသော ဂုဏ်ကျေးဇူးကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ ကောခနိမိတ္တံ ခန္တိဂုဏပရိစ္စာဂေါ မယံ န ယုတ္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။

ခန္တိဈာနဒုက (န) [ခန္တိဈာန+ဒုက] ခန္တိ၊ ဈာန်နှစ်ပါးအပေါင်း၊ ခန္တိဈာန်နှစ်ပါး။ ခန္တိဈာန-ဒုကေန ဝိရောဓာနုရောဓပ္ပဟာနဒုကသိဒ္ဓိ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၉၁။

ခန္တိဈာနယုဂလ(ဌ) (န) [ခန္တိဈာန+ယုဂလ] ခန္တိ၊ ဈာန်အစုံ။ ခန္တိဈာနယုဂလ(ဌ)န ဝိရောဓာနုရောဓပ္ပဟာနယုဂလသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၁။ ၂၉၅။

ခန္တိဉာဏ (န) [ခန္တိ+ဉာဏ] နှစ်သက်သောဉာဏ်။ ဝိဒိတတ္တာ ပညာ ခန္တိဉာဏ်။ ပဋိသံ။ ၃။ ခန္တိ-ဉာဏန္တိ ဝိဒိတမေဝ ခမတိတိ ခန္တိ၊ ခန္တိ ဧဝ ဉာဏံ ခန္တိဉာဏံ ဧတေန အဓိဝါသနခန္တိပဋိက္ခိပတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၂၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ခန္တိထိရသာရဒဏ္ဍ (တိ) [ခန္တိ+ထိရသာရဒဏ္ဍ] သည်းခံခြင်းဟူသော မြဲမြံခိုင်ခံ့သော အနှစ်အရိုးရှိသော။ ခန္တိထိရသာရဒဏ္ဍ ဉာဏဝရသ-တသလာကာလကံတံ ဥဿာပေတိ အဂ္ဂဝရ-ဝိမုတ္တိပဏ္ဍရဝိမလသေတစ္ဆတ္တံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။

ခန္တိဒီပန (တိ) [ခန္တိ+ဒီပန] သည်းခံခြင်းကို-ပြတတ်-ချီးမွမ်းတတ် - သော၊ သူ။ သမ-ဏော ခန္တိဒီပနော။ ဇာ၊ ၁။ ၉၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၂၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ ခန္တိဒီပနောတိ အဓိဝါသနခန္တိသံဝဏ္ဏနော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။

ခန္တိဓမ္မ (ပု) [ခန္တိ+ဓမ္မ] ခန္တိတရား၊ သည်းခံခြင်းတရား။ ယေ ဇနာ ဓမ္မဿ ခန္တိဓမ္မဿ အတ္တေ စတုသစ္စဓမ္မေ ဝါ အကောဝိဒါ ဘဝန္တိ။ နေတ္တိဝိ။ ၃၂။

ခန္တိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ခန္တိ+နိဒ္ဒေသ] ခန္တိကို အကျယ်ပြရာ။ ခန္တိနိဒ္ဒေသေ ခမနကဝသေန ခန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၄။

ခန္တိနိမိတ္တ (န) [ခန္တိ+နိမိတ္တ] သည်းခံခြင်း၏ အကြောင်း။ အပကာရော ဧဝ ဝါ ခန္တိနိမိတ္တ-တာယ ဥပကာရော။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။

ခန္တိပညာဒုက (န) [ခန္တိပညာ+ဒုက] ခန္တိ၊ ပညာနှစ်ပါးအပေါင်း၊ ခန္တိ၊ ပညာနှစ်ပါး။ ခန္တိ-ပညာဒုကေန သုညတာခန္တိပဋိဝေဓဒုကသိဒ္ဓိ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၉၁။

ခန္တိပညာယုဂလ(ဌ) (န) [ခန္တိပညာ+ယုဂလ] ခန္တိ၊ ပညာ အစုံ။ ခန္တိပညာယုဂလ(ဌ)န သုညတာ ခန္တိပဋိဝေဓဒုကသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၁။ ၂၉၅။

ခန္တိပရမုက္ကံသ (တိ) [ခန္တိ+ပရမုက္ကံသ] သည်းခံခြင်း၏ မြတ်သော လွန်ကဲခြင်း၊ လွန်မြတ်သော သည်းခံခြင်း။ ခန္တိယာ ပါရမိ ဂန္ဓာ-တိ အဓိဝါသနခန္တိအာဒိ ခန္တိပရမုက္ကံသဘာဝံ

ပါပေန္တော ခန္တိယာ ပါရမိ* ပရမကောဋိ*
ဂန္တာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၆၅။

ခန္တိပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ခန္တိ+ပရိဂ္ဂဟိတ] သည်းခံ
ခြင်းဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော။ ဝိရိယံ ခန္တိပရိဂ္ဂ-
ဟိတံ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၇၀။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၈။

ခန္တိပါရမိဘာနဘာဝ (ပု) [ခန္တိပါရမိတာ+
အာနဘာဝ] ခန္တိပါရမိရှိသောသူ၏အဖြစ် ဟူ
သော-အာနဘော-အစွမ်းသတ္တိ။ ခန္တိသံ-
ဝရဿ စာပိ ပရမုက္ကံသဂမနတော “ခန္တိပါရ-
မိတာနဘာဝေနာ”တိပိ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတေ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၄။

ခန္တိပါရမိ (သိ) [ခန္တိ+ပါရမိ] (၁) ခန္တိပါရမိ၊
မြတ်သောသူ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သည်းခံခြင်း။
(တိ) (၂) ခန္တိပါရမိရှိသောသူ။ (၁)
ဝိစိနန္တော တဒါ ဒက္ခိ*၊ ဆဋ္ဌမံ ခန္တိပါရမိ*။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၇။ အဘိ ဌ၊ ၁။ ၅၀။ အပါဌ၊ ၁။ ၂၉။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈။ (တိ) (၂) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ခန္တိပ္ပဓာန (တိ) [ခန္တိ+ပဓာန] သည်းခံခြင်း
လျှင် ပြခန်းခြင်းရှိသော။ ခန္တိပ္ပဓာနတ္တာ
သီလဿ အဒေါသသာဓနတာ။ အနုဋီ၊ ၂။
၇၉။ (-နေတ္ထိ၊ ဋီ။ ၉၂၊ ၁၀၅။)

ခန္တိဗလ (န) [ခန္တိ + ဗလ] (၁) သည်းခံမှု
အားအစွမ်း။ (တိ) (၂) သည်းခံမှု အား
အစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၁) သင်္ဂဟ-
ဗလံ၊ ခန္တိဗလံ။ ပဋိသံ၊ ၃၅၀။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၂၆၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၈။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၀။) ဒုက္ခမာနံ အဓိဝါသနံ ခန္တိဗလံ။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ (တိ) (၂) ခန္တိဗလံ
ဗလာနီကံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။ မ၊ ၂။
၄၁၀။ ဓမ္မ၊ ၇၀။ သုတ္တနိ၊ ၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၇၇။ (- အံ၊ ၃။ ၅၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၀။) ခန္တိ-
ဗလေန သမန္နာတတ္တာ ခန္တိဗလံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
၂။ ၁၈၈။ (-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၈။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၅။) ခန္တိဗလံ ဗလာနီကန္တိ ပရမံ

မင်္ဂလဘူတာ ခန္တိ ဝေ ဗလံ တေဿာတိ
ခန္တိဗလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၅၀။

ခန္တိဗလသမန္နာဂတ (တိ) [ခန္တိဗလ+သမန္နာ-
ဂတ] သည်းခံမှုအားအစွမ်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊
သူ။ ခန္တိဗလသမန္နာဂတဿ ဓီရဿ ဒုတ္တိ-
တိက္ခာ နာမ နတ္ထိ။ ဉဒါန၊ ဌ။ ၂၃၈။ (-
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၇၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅၆။)

ခန္တိ(န္တိ)ဗလာနီက(န) [ခန္တိဗလ+အနီက] သည်း
ခံမှုအားအစွမ်း ဟူသော စစ်သည်။ အနီက-
ဘူတေန တေနဝ ခန္တိဗလာနီကေန သမန္နာ-
ဂတတ္တာ ဗလာနီကံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။
(ဆဋ္ဌ-မူ၌ ခန္တိဗလာနီကေန-ဟု ပါ၌ရှိနေ
သည်။)

ခန္တိဗဟုလ (တိ) [ခန္တိ + ဗဟုလ] များသော
သည်းခံခြင်းရှိ-သည် ခံခြင်းများ-များစွာ
သည်းခံတတ်-သောသူ။ ခန္တိဗဟုလော ဟိ
အနုဒ္ဓတော သာတစ္စကာရီ ဟောတိ။ စရိ-
ယာ၊ ဌ။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၂၅၀။ (-နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၅၄။ နေတ္ထိ၊ ဋီ။ ၉၂။)

ခန္တိမန္တ (တိ) [ခန္တိ+မန္တ] သည်းခံခြင်း-ရှိ-
များ-သော၊ သည်းခံခြင်း လက်ကိုင်ထား
သောသူ။ ယံ ခန္တိမာ သပ္ပရိသော လဘေ-
ထ။ ဇာ၊ ၂။ ၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၅၀။

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယယုတ္တ (တိ) [ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ
+ယုတ္တ] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ သနား
ခြင်းနှင့် ယှဉ်သောသူ။ သီလာစာရသမ္ပန္နေန
ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယယုတ္တေန ဘဝိတုံ ဝဇ္ဇတိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပတ္တိ (တိ) [ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ
+သမ္ပတ္တိ] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ သနား
ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ သမ္မာသမ္ပုဒ္ဓေါ ပန
အတ္တနော ဓမ္မရာဇတာယ စေဝ ခန္တိမေတ္တာ-
နုဒ္ဒယသမ္ပတ္တိယာ စ ဉာတိန္နမ္ပိ တေသံ ပစ္စယော
ဇာတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပဒါ(တိ) [ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ+သမ္ပဒါ] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ သနားခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဗောဓိသတ္တော ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပဒါယ တံ တဿ အနာစာရံ န မနသာကာသိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၃၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၄၆။

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ(ယာ)သမ္ပန္န (တိ) [ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ + သမ္ပန္န] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ သနားခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ယောဂါဝ-စရေန သဗ္ဗသတ္တေသု ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ-သမ္ပန္နေန ဟိတေသိနာ အနုကမ္ပကေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၆။ (-ဥဒါန၊ ဌ။ ၉၈။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၅၅။) (ပေတ၊ ဌ။ ၆၁။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၈၈-တို့၌ -ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာသမ္ပန္န-ရှိ၏။)

ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာသဗ္ဗာဝ (ပု) [ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယ+အသဗ္ဗာဝ] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ သနားခြင်း၏ ထင်ရှားမရှိခြင်း။ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယာသဗ္ဗာဝတော ပရသ္မိံ ဥပဟတ-စိတ္တောမှိတိ သတ္တော အတ္တနော သဘာဝံ ဝဒတိ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၄၃။

ခန္တိမေတ္တာပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ခန္တိမေတ္တာ+ပဋိသံယုတ္တ] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ ဧတေသံ ဘိက္ခုနံ ခန္တိမေတ္တာပဋိသံယုတ္တံ သာရဏီယဓမ္မဒေသနံ ကထေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၉။

ခန္တိမေတ္တာပဋိသင်္ခါသာရဏီယဓမ္မ (ပု) [ခန္တိမေတ္တာပဋိသင်္ခါ + သာရဏီယဓမ္မ] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်းဟူသော အောက်မေ့အပ်သောတရား။ ခဏေ ခဏေ ခန္တိမေတ္တာပဋိသင်္ခါသာရဏီယဓမ္မံ သုဏန္တု။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၃၅။

ခန္တိမေတ္တာဒက (န) [ခန္တိမေတ္တာ + ဥဒက] သည်းခံခြင်း၊ ချစ်ခြင်း၊ ဟူသောရေ။ အဝေရေန ခန္တိမေတ္တာဒကေန ယောနိသောမန-သိကာရေန.... ဝူပသမ္ပန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၁။

ခန္တိယဇ္ဈာသယ (တိ) [ခန္တိ + အဇ္ဈာသယ] သည်းခံခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ သည်းခံလိုစိတ် ရှိသော၊ သူ။ ခန္တိယဇ္ဈာသယတာယ အက္ခန္တိယံ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၈၃။

ခန္တိဝါဒ (တိ) [ခန္တိ + ဝဒ + က] သည်းခံခြင်းကို -ပြောဆို - ချီးမွမ်း - သော၊ သည်းခံခြင်း အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ အမှာက ဗုဒ္ဓေါ အဟု ခန္တိဝါဒေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။ (- မ၊ ၂။ ၃၀၇။ ထေရ၊ ၃၃၄။) အဟု ခန္တိဝါဒေါတိ ဗုဒ္ဓဘူမိ-အပတာပိ ခန္တိမေဝ အကာသိ။ ခန္တိမေဝ ဝဏ္ဏယိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၀။ ခန္တိဝါဒါနန္တိ အဓိ-ဝါသနခန္တိမေဝ ဝဒန္တာနံ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၂။

ခန္တိဝါဒိကာလ (ပု) [ခန္တိဝါဒိ + ကာလ] ခန္တိဝါဒိရသေ့ဖြစ်စဉ်အခါ။ ကေန္တေန ပနဿ ခန္တိဝါဒိ-ကာလေ.... ခန္တိပါရမိတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၆၅-၆။

ခန္တိဝါဒိဇာတက (န) [ခန္တိဝါဒိ + ဇာတက] ခန္တိ-ဝါဒိ-ဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၉၉၊ ၁၀၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၃၇-၄၀။ ခန္တိဝါဒိဇာတကဉ္စ ဓမ္မဗျူဟာတေ အတ္တနိ အပရဇ္ဈိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၉၆။

ခန္တိဝါဒိ(ဒီ)တာပသ (ပု) [ခန္တိဝါဒိ + တာပသ] ခန္တိဝါဒိရသေ့။ ခန္တိဝါဒိတာပသေ အပရဇ္ဈိ-တွာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၄၂။ ခန္တိဝါဒိတာပသောပန အဟမေဝ အဟောသိန္တိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၄၀။

ခန္တိဝါဒိတာပသကာလ (ပု) [ခန္တိဝါဒိတာပသ + ကာလ] ခန္တိဝါဒိရသေ့ဖြစ်သောအခါ။ ခန္တိ-ဝါဒိတာပသကာလေ ကောပံ အကတွာ ခန္တိမေဝ အကာသိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၀။ (- ၂၄၄။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၂၀။)

ခန္တိဝါဒီ (တိ) [ခန္တိ + ဝဒ + ကိ] သည်းခံခြင်းကို ပြောဆို ချီးမွမ်းလေ့ ရှိသော၊ သည်းခံခြင်း အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ ကိဝါဒီ တံ သမ-ဏာတိ ပုဋ္ဌော ခန္တိဝါဒီ နာမာဟန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅။ (- ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၃၈။)

ခန္တိဝိရိယဒ္ဒယ (န) [ခန္တိဝိရိယ+ဒ္ဒယ] ခန္တိဝိရိယ-
နှစ်ပါးအပေါင်း။ ခန္တိဝိရိယဒ္ဒယေန ခမာ-
တေဇဒ္ဒယသိဒ္ဓိ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉၁။

ခန္တိဝိရိယယုဂလ (ဌ) (န) [ခန္တိဝိရိယ+ယုဂလ]
ခန္တိ၊ ဝိရိယ အစုံ။ ခန္တိဝိရိယယုဂလေ (ဌေ) န
ခမာတေဇဒ္ဒယသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဒီ၊ ဇီ၊
၁။ ၉၄။

ခန္တိသံဝရ (ပု) [ခန္တိ+သံဝရ] သည်းခံမှုဟူသော
စောင့်စည်းခြင်း။ ခမော ဟောတိ သိတဿ
ဥဏှဿာတိ အယံ ခန္တိသံဝရေ။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ စုဋ္ဌနိ၊ ၁။ ၇၂။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၂။ ၅၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၊ ၈။) ခန္တိသံ-
ဝရေတိ အဓိဝါသနာ၊ သာ စ တထာ
ပဝတ္တာ ခန္ဓာ၊ အဒေါသော ဝါ။ ပညာတိ
ဧကေ။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၆၃။ (- သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၀၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၆။)

ခန္တိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ခန္တိ+သမ္ပတ္တိ] သည်းခံမှု၏
ပြည့်စုံခြင်း။ ဧတေ သတ္တာ ခန္တိသမ္ပတ္တိယာ
အဘာဝတော ဣဓ လောကေ တပုန္နိ။ စရိ-
ယာ၊ ၁။ ၂၉၀။ (- ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၇၉။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊
၁။ ၂၆၆။)

ခန္တိသမ္ပဒါ (ထိ) [ခန္တိ+သမ္ပဒါ] သည်းခံမှု၏
ပြည့်စုံခြင်း။ ကထံ မယံ ခန္တိသမ္ပဒါ သမ္ဘဝတိ။
စရိယာ၊ ၁။ ၂၉၀။ (- ၂၉၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။
ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၀၄။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၉၆။)

ခန္တိသုည (န) [ခန္တိ+သုည] နှစ်သက်သော
အားဖြင့် (ကာမစွန္ဒ-စသည်မှ) ဆိတ်သုဉ်း
ခြင်း။ ခန္တိသုညံ၊ အဓိဋ္ဌာနသုညံ။ ပဋိသံ၊
၃၅၉။ (- ၃၆၅။) နေက္ခမ္မာဒိခန္တိ ကာမစွန္ဒာ-
ဒိနာ သုညာတိ ခန္တိသုညံ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၀။

ခန္တိသောရစူပဋိလာဘ (ပု) [ခန္တိသောရစူ+
ပဋိလာဘ] သည်းခံခြင်းကောင်းသောအမှု၌
မွေ့လျော်ခြင်းကို ရခြင်း။ ခန္တိသောရစူပဋိ-
လာဘော အရတိရတိသဟနတာ။ ပဋိသံ၊ ၁။

၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၁။ ခန္တိသောရစူပဋိ-
လာဘော အနိစ္စတာယ သုဒ္ဓိဋ္ဌတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဇီ၊ ၂။ ၄၄၅။

ခန္တိသောရစူရဟိတ (တိ) [ခန္တိသောရစူ+ရဟိ-
တ] သည်းခံခြင်း ကောင်းသော အမှု၌မွေ့
လျော်ခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ ခန္တိသောရစူ-
ရဟိတတာယ ကုဇ္ဈိတော။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၅၅။

ခန္တိသောရစူာဓိပ္ပါယ (တိ) [ခန္တိသောရစူ+
အဓိပ္ပါယ] သည်းခံခြင်းကောင်းသော အမှု
၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊ သူ။ သမ-
ဏာ ခေါ် ပြာဟုဏ ခန္တိသောရစူာဓိပ္ပါယ။
အံ၊ ၂။ ၃၁၉။ အဓိဝါသနခန္တိယဉ္စ သုစိဘာဝ-
သီလေ စ အဓိပ္ပါယော ဧတေသန္တိ ခန္တိ-
သောရစူာဓိပ္ပါယ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၂။

ခန္တိသောရစူာနုဋ္ဌာန (န) [ခန္တိသောရစူ+အနု-
ဋ္ဌာန] သည်းခံခြင်းကောင်းသောအမှု၌ မွေ့
လျော်ခြင်းကို အဖန်ဖန်လုံ့လပြုခြင်း။ သမ-
ဏသညာယ နိယောဇနံ ခန္တိသောရစူာနုဋ္ဌာနံ
ဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာနုယောဂေါ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။
၁၈၈။ (- သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၇။)

ခန္တိဗလသမာဟိတ (တိ) [ခန္တိဗလ+သမာဟိတ။
ခန္တိ-၌ ဆန်းဒီဃ။] သည်းခံမှု အားအစွမ်းနှင့်
ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ခန္တိဗလသမာဟိတာ (ဒီ၊
၂။ ၁၉၇) နှ့် ခန္တိဗလေန သမန္နာဂတာ ဘဝထ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၂။

ခန္တိ^၁ (တိ) [ခမု+တု။ ဓာန်၊ ဇီ၊ ၇၃၂။] သည်း
ခံသော၊ သူ။ ခန္တာဒုရုတ္တာနမပုဋိကူလဝါဒီ။
ဇာ၊ ၁။ ၂၂၂။ (- အံ၊ ၁။ ၄၃၁။ အံ၊ ၂။ ၁၄၃။
အံ၊ ၁။ ၃၁၂။) ခန္တာ ဒုရုတ္တာနန္တိ ပရေဟိ
ဝုတ္တာနံ ဒုဋ္ဌဝစနာနံ အဓိဝါသကော ဟောတိ။
ဇာ၊ ၁။ ၄၇၇။

ခန္တိ^၂ (တိ) [ခနု+တု] တူးတတ်သော၊ သူ။
သော ဂါဓံ ကတ္တာ နော ဝသိတာတိ ဝုစ္စတိ။
ခန္တာတိပိ ပါဌော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၇။

ခန္တော (ထိ) [ခန္တော+သ္မာ] (က) သည်းခံခြင်း ထက်။ (ခ) နှစ်သက် - လက်ခံ - ခြင်းဖြင့်။ (က) ခန္တောဘိယောစ ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ သုတ္တနိ။ ၃၀၇။ (- သံ၊ ၁။ ၂၂၃။ နေတ္တိ။ ၁၃၉။) မဟာဘာရသဟနတ္ထေန ဥဿောဠိ- ဘာဝပ္ပတ္တာယ ဝိရိယသင်္ခါတာယ ခန္တောဘိ- ယော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀။ ခန္တောဘိယော န ဝိဇ္ဇတိတိ ခန္တိတော ဥတ္တရိတရော အညော အတ္ထော န ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၅၆။ (- နေတ္တိဝိ။ ၃၂၇။) (ခ) ခန္တောဆန္ဒိကတော ဟောတိ- (ထေရီ၊ ၃၄၇) တိ တေသု မနသာနုပေက္ခိ- တေသု ဓမ္မေသု ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ နိဇ္ဈာနံ ခမာပေတွာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၄။

ခန္တ (ပ) [ခန္တ+အ။ ခန္တတိ ဒါနဝဗလန္တိ ခန္တော။ ဣဿ နန္တော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၁၇။ (သန္တ-သံ)] ခန္တ နတ်၊ ကဒေနတ်၊ အသုရာဗိုလ်အစုကို ဖြိုဖျက် တတ်သောနတ်။ (ဗိဿင်္ကိ၊ မဟာပိန္န၊ ဓာနံ၊ သျ။ ပရမိသ္မာ၊ နိတိ၊ ဓာ၊ သျ။ ကုမာရနတ်။ အဘိ၊ ၄။ သျ။) ခန္တော သေဋ္ဌော သိဝေါ သေဋ္ဌော။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၃။ (- အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။) ခန္တောတိ ကုမာရော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။ (- မူလ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၉။ ၁။)

ခန္တ (ပ) [ခံ+ဓာ+အ။ ခံ သင်္ခါတံ အဝယဝံ ဓာရေတိတိ ခန္တော။ ခါဒ+တ။ ခါဒတိ အဝယဝေတိ ဝါ ခန္တော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၆၃၀။] (၁) အစု၊ အပုံ၊ အပေါင်း။ (က) ထုထယ်ကြီး မား များပြားလှသောအစု (ရေအစု၊ မီးပုံ ကြီး စသည်)။ (ခ) အာပတ် ၇-ပုံ (ပါရာဇိက အာပတ်၊ သံဃာဒိသိသ်အာပတ်၊ ထုလ္လစွဉ်း အာပတ်၊ ပါစိတ်အာပတ်၊ ပါဠိဒေသနီ အာပတ်၊ ဒုက္ကဋ်အာပတ်၊ ဒုဗ္ဘာသိအာပတ် ဟူသော အာပတ် ၇-ပုံ)။

(ဂ) သီလစသော ဂုဏ်အစု။ (မဂ္ဂင်ရှစ် ပါးကို သုံးစုခွဲရာ၌ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊

သမ္မာအာဇီဝ ဤသုံးပါးသည် သီလအစု သီလက္ခန္ဓာ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာ- သမာဓိ ဤသုံးပါးသည် သမာဓိအစု၊ သမ္မာ- ဓိက္ခန္ဓာ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ ဤနှစ်ပါး သည် ပညာအစု ပညာက္ခန္ဓာ မည်၏။)

(သ) ခန္တာငါးပါး။ (ရုပ်အစု ရူပက္ခန္ဓာ၊ ခံစားမှုအစု ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ မှတ်သားမှုအစု သညာက္ခန္ဓာ၊ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ သိမှုအစု ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဟူ၍ ခန္တာငါးပါး ပြား၏။ ထိုတွင် မဟာဘုတ်လေးပါး ဥပါဒါ ရုပ် ၂၄-ပါးဟူသော များစွာသော ရုပ်တို့ကို စုပေါင်း၍ ရူပက္ခန္ဓာရုပ်အစုဟု ခေါ်ဝေါ် ခြင်းသည် သင့်တန်စေ၊ သညာစေတသိက် တခုတည်းကို အဘယ်ကဲ့သို့ သညာအစု သညာက္ခန္ဓာဟု ခေါ်မည်နည်း - မေးငြား အံ့။ တခုတည်းသော သညာစေတသိက်သည် လည်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် စသည် တဆုံတပါး ကဲ့ပြားသောကြောင့် သညာအစု သညာက္ခန္ဓာဟု ခေါ်သင့်ပေသည်ဟု ဖြေရာ ၏။ ခန္တာဟူ၍ သာမညအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲလျှင် နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး လောကီ လော- ကုတ္တရာတရားအားလုံးကို ယူရမည်။ ခန္တာပုဒ် ရှေ့၌ ဥပါဒါန သဒ္ဓါတွဲဖက်၍ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဟုဆိုလျှင် လောကီ ရုပ်နာမ်တရားများကို ယူလေ။ အကြောင်းမူ လောကီရုပ်တရား နာမ်တရားများသည် လောဘဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ် သောကြောင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာမည်၏။)

(င) အတုံးအခဲအချေ-င်း။ (သစ်တုံး= ဒါရုက္ခန္ဓာ၊ ငွေတုံး= ငွေခဲ= ရတနက္ခန္ဓာ၊ သံတုံး= သံချောင်း= အယက္ခန္ဓာ ဟု ဆိုရာ၌ လူတို့ ခေါ် ဝေါ်သုံးစွဲနေကျဖြစ်၍ ပညတ်နက်မည်၏။)

(စ) ဝိနည်းပညတ်။ (၂) အဖို့ (၃) ရူဠိ အနက် (တခုတည်းသော ပစ္စုပ္ပန်စိတ်ဝိညာဏ် ကို ခန္တာဟုခေါ်ရာ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟု ခေါ် ဝေါ်သုံးစွဲမှု တွင်ကျယ်နေပြီဖြစ်၍ အ. တွင်

ရူဠိအားဖြင့် ခန္ဓာဟု ခေါ်ရသည်။ (၄) ဂုဏ်ကျေးဇူး (သီလက္ခန္ဓာ=သီလ တည်းဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူးဟူရာ၌ ခန္ဓသဒ္ဓါသည် ဂုဏ်=ဂုဏ်ကျေးဇူးအနက်ကို ဟောကြောင်း အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂-နှင့် သဒ္ဓနီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၈-တို့၌ ဆိုထားသော်လည်း မူလဋီကာ ဆရာကြီးက ခန္ဓသဒ္ဓါသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးအနက်ကိုမဟော၊ ဂုဏ်ကျေးဇူး အစုအပေါင်းကိုသာ ဟောသည်။ ကေစိဆရာတို့ကမူ ခန္ဓသဒ္ဓါသည် ဂုဏ်ကျေးဇူးအနက်ကို ဟောသည်ဟု ဆိုကုန်၏ဟု မူလဋီ၊ ၂။ ၃-၌ ပြဆိုထား၏။)

(၁) သမူဟတ္ထော ခန္ဓတ္ထော၊ ပုညတ္ထော ခန္ဓတ္ထော၊ ရာသတ္ထော ခန္ဓတ္ထော၊ တိယထာ ဒဗ္ဗက္ခန္ဓော ဝနက္ခန္ဓော ဒါရုက္ခန္ဓော၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဥဒကက္ခန္ဓော ဝါယုက္ခန္ဓော ဣတိ ဧဝံ ခန္ဓေသု သဗ္ဗသင်္ဂဟောဝ ဧဝံ ခန္ဓတ္ထော။ ပေဋကော။ ၂၄၄။ (- အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၀။)

(က) အထ ခေါ် အသင်္ချေယျော အပ္ပမေယျော မဟာဥဒကက္ခန္ဓောတော သင်္ဂဟတ္ထတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၆၆။ အံ၊ ၂။ ၂၉၆။ န ဟိ ပရိတ္တကံ ဥဒကံ ဥဒကက္ခန္ဓောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဗဟုကမေဝ ဝုစ္စတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၈။

(ခ) သတ္တ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၃။ (- ဒီ၊ ၂။ ၃၁။ အံ၊ ၁။ ၃၃၆။ အံ၊ ၂။ ၁၃၃။ ၂၉၆။) ကေဝလဉ္ဇေတ္ထ အာပတ္တိယော ဧဝ ရာသိဝသေန ခန္ဓာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၁၊ ၁၆၁။

(ဂ) သီလက္ခန္ဓန္တိ သီလရာသိ။ အံ၊ ၄။ ၃၆။ ခန္ဓသဒ္ဓေါ သီလာဒိဂုဏသိသိဉ္စ ရာသဉ္စ ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃။

(ဃ) ခန္ဓာနန္တိ ရူပါဒိနံ ပဉ္စန္ဓံ ခန္ဓာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၄။ ပဉ္စက္ခန္ဓာတိ ရာသဋ္ဌေန ခန္ဓေ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။

(င) မဟန္တံ ဒါရုက္ခန္ဓံ။ သံ၊ ၂။ ၃၈၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ တတ္ထေဟိ ခန္ဓေဟိ စ ပေါထ-

ယန္တိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၈။ (- သံ၊ ၂။ ၃၈၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၈။) ခန္ဓေဟိ စ ပေါထယန္တိတိ နိရယပါလာ အနုဗန္ဓိတော တာလပ္ပမာဏေဟိ ဇလိတအယက္ခန္ဓဟိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၃၄။ (- အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၂။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၈။)

(စ) ခန္ဓာတိ စေတ္တ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒိဝိနယကမ္မသင်္ခါတာ၊ စာရိတ္တဝါရိတ္တသိက္ခာပဒသင်္ခါတာ စ ပညတ္တိယော အဓိပ္ပေတာ။ ဝဇီရ၊ ၃၉၁။

(၂) ကောဠာသဋ္ဌောတိပိ ဝတ္ထု ဝဇ္ဇတိ။ လောကသ္မိဉ္စ ဣဏံ ဂဟေတော စောဒိယမာနာ “ဒ္ဓိဟိ ခန္ဓေဟိ ဒဿာမ၊ တိဟိ ခန္ဓေဟိ ဒဿာမ” တိ ဝဒန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၈။ (၃) ဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓောတိ အာဒိသု ရူဠိတော ခန္ဓော နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၂။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၈။

(၄) အသေက္ခေန သီလက္ခန္ဓေနာတိ... အသေက္ခေန သီလသင်္ခါတေန ဂုဏေနာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၉၂-၃။ သီလက္ခန္ဓော သမာဓိက္ခန္ဓောတိအာဒိသု ပန ဂုဏတော ခန္ဓော နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၈။ (- နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၅၃။)

ခန္ဓ (ပ) [ခါဒ+က။ ခဇ္ဇတိ ခါဒိယတိတိ ခန္ဓော။ ခန္ဓ+ဓ။ ခညတိ အဝဒါရိယတိတိပိ ခန္ဓော။ ခနိ+ဓ။ ခနိယတိ ပရိခညတိတိပိ ခန္ဓော။ ခံ+ဓာ+အ။ ခံ သုညာကာရံ ဓာရေဘိတိပိ ခန္ဓော။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၅၇။ ရူ၊ ၆၇၄။] ရူပက္ခန္ဓာစသော ခန္ဓာ။ (ချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်းနှစ်ပါးတို့သည် ကိုက်ခဲစားအပ်သောကြောင့် ခန္ဓာမည်၏။ တူးဖွိုအပ်သောကြောင့် ခန္ဓာမည်၏။ ငါကောင်အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သောကြောင့် ခန္ဓာမည်၏။ ခန္ဓာ ငါးပါးတွင် ရူပက္ခန္ဓာရုပ်အစုကို အတ္တဘော၊ ခန္ဓာကိုယ်ဟူ၍ ခေါ်ကြ၏။) ခန္ဓာနံ ဘေဒေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၄။ မ၊ ၁။ ၆၁။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၂၇၇။

ခန္ဓာနံ ဘေဒေါတိ အယံ ပန ပရမတ္ထကထာ၊
ကေဝေါကာရဘဝါဒီသု ကေစတုပဉ္စပဘေ-
ဒါနံ ခန္ဓာနံယေဝ ဘေဒေါ န ပုဂ္ဂလဿ။ဒီ၊
ဌ၊၂။၃၇။

ခန္ဓာ (ပု) [ခန္ဓ+ဓ။ ခါဒ+က။ ခန္ဓ အဝဓာရ-
ဏေ၊ ဓော၊ ခန္ဓော။ ခါဒ ဘက္ခနေ ဝါ၊
ကော၊ “ခါဒါမဂမာနံ ခန္ဓန္ဓဂန္ဓာ”တိ ခန္ဓာ-
ဒေသော၊ က-လောဂေါ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၅၄၇။]
(၁) ပင်စည်၊ ပင်မ၊ ပင်လုံး။ (က) သစ်
ကိုင်း၊ သစ်ခက်။ (ခ) အညွန့်၊ အဖျား။
(၁) ခန္ဓေ ဇာယန္တိ ခန္ဓေ သဉ္ဇာယန္တိ။ ဝိ၊၂။
၅၂။ (- ဒီ၊၂။၁၄၀၊၁၄၉။ မ၊၁။၁၅၇။ မ၊
၃။၂၃၅၊၃၂၂။ သံ၊၂။၃၁၄။ အံ၊၃။၄၄၀၊
ပေတ၊၁၅၄။ အပ၊၂။၂၂၀။ ဇာ၊၃။၁၇၀၊
၂၅၉။ မိလိန္ဒ၊၁၀၆၊၂၄၇။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၀။
ဒီ၊ဌ၊၂။၆။ သံ၊ဌ၊၁။၃၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၂။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၂၉။ ပေတ၊
ဌ၊၁၀၇။ ဇေရ၊ဌ၊၂။၄၄၃။) အဘိက္ကမ္မေဝ
မူလံ အဘိက္ကမ္မ ခန္ဓန္တိ သာဓရာ နာမ မူလေ
ဝါ ခန္ဓေ ဝါ ဘဝေယျ၊ တမ္ပိ အဘိက္ကမ္မိတော
အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၁။၃၇၀။ သံ၊ဌ၊၃။၃၃။
ပကဏ္ဍေ ရုက္ခာဒိနံ သရီရေ။ ဓာနံ၊ဓာနံ၊ဋီ။
၇၅။ (က) သုပ္ပတိဌဿ ခေါ ပန ပြာဟုဏ
ဓမ္မိကနိဂြောဓရာဇဿ ဧကံ ခန္ဓံ ရာဇာ ပရိ-
ဘူတံ သဒ္ဓိံ ဣတ္ထာဂါရေန။ အံ၊၂။၃၂၄။
(ခ) ခန္ဓော (နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၆၄)တိ ဒွိဓာဘူ-
တဂေါ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၉၄။

ခန္ဓာ (ပု၊န) [က+ဓာ+အ။ ကံ မတ္တကံ ဒဓာ-
တိတိ ကန္ဓော၊ သော ဝေ ခန္ဓော၊ ကကာ-
ရဿ ခကာရကရဏဝသေန။ ခမု+တ။ ခမတိ
ဘာရန္တိ ဝါ ခန္ဓော၊ ခမု သဟဒေန၊ တော၊
တဿ ဓော၊ မဿ နော၊ နိဂ္ဂဟိတံ ဝါ။ ဓာနံ၊
ဋီ၊၂၆၄။] (၁) ပခုံး။ (၂) ကျောက်ကုန်း
(ကျောက်ကုန်း)။ (၃) လည်ကုပ်။ (၁) ခန္ဓံ
ဩရောပေတိ။ ဝိ၊၁။၆၀။ (-၇၊၁၊၄၆။
ဝိ၊၄။၃၇၆၊၄၁၀။ မ၊၂။၂၇၅။ သံ၊၁။၁၁၆။

အံ၊၂။၄၉၇။ မဟာနိ၊၆၇။ ဇာ၊၁။၇၉။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၆၂၊၂၉၃။ က၊ခါ။၁၁၆။ မ၊ဌ၊၄။၂၁။
သံ၊ဌ၊၃။၅၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂၉၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၁၆၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄၇။ ပေတ၊ဌ၊၂၄၀။
စရိယာဌ၊၁၇၂။) ကုမာရကံ ခန္ဓေ က-ရာ-
ပေတောဂစ္ဆန္တိန္တိ တရုဏဒါရကံ အံသေ ဥဿာ-
ပေတော ဂစ္ဆမာနံ။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၇၇။ ခန္ဓေ-
တိ အံသေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။ (-က၊ခါ၊ဋီ၊
သစ်၊၁၉၇။) ခန္ဓဘာရ-လည်း ကြည့်။ (၂)
တဿ နာဂဿ ခန္ဓမ္ပိ၊ သုဗိဝတ္ထာ အလင်္ကတ။
ဝိမာန၊၅။ ဝိမာန၊ဌ၊၃၀။ (- ဝိ၊ဌ၊၃။၁၁၆။
မ၊ဌ၊၃။၂၄၄။ အပ၊ဌ၊၁။၇၆၊၇၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၂၀၇။) (၃) ခန္ဓေ ဥဿဒေါ ဟောတိ။ ဒီ၊
၃။၁၂၄။ (-ဇာ၊၂။၂၅၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၉။ မ၊
ဌ၊၃။၂၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၇။)

ခန္ဓာ သဒ္ဓပဒတ္တက-ပုဒ်] ခန္ဓသဒ္ဓါ။ ခန္ဓတ္ထ-
ကြည့်။

ခန္ဓက (ပု) [ခန္ဓ+က။ ခန္ဓ+ကေ+အ။ ခန္ဓာနံ
သမ္မဟော ခန္ဓကော။ ခန္ဓာနံ ဝါ ပကာသန-
တော ဒီပနတော ခန္ဓကော။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၃၁။ ဝဇီရ၊၃၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၇၁။ ခန္ဓာနံ ဝါ ကာယနတော ဒီပနတော
ခန္ဓကော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။] (၁)
ပဗ္ဗဇ္ဇ-စသောကံ၊ သိက္ခာပုဒ်ဟူသောပပ တ်၏
-အပေါင်း - အဖို့ - အစု၊ပဗ္ဗဇ္ဇ-စသောကံ၊
သိက္ခာပုဒ်ဟူသောပညတ်ကိုပြရာပါဌ် (မဟာ-
ဝါ၊ စူဠဝါ၊ခန္ဓက။)(၂) ခန္ဓာ။ (၃) ပင်စည်၊
ပင်မ၊ပင်လုံး။ (၁) ဣမမ္ပိ ခန္ဓကေ ဝတ္ထု
သတ္ထ။ ဝိ၊၄။၇၇။ (-၄၊၆။ ဝိ၊၅။၁၅၇။
အပ၊၁။၄၆။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၂၃။
က၊ခါ။၁၄၅။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆။) ခန္ဓကာ ယ စ
မာတိကာတိ ခန္ဓကာ ယာ စ မာတိကာတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၁။ ခန္ဓကေတိ မဟာ-
ဝဂ္ဂစူဠဝဂ္ဂေ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၇။ (-သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၇၁၊၇၆။) “ခန္ဓာတိ စေတ္ထ ပဗ္ဗဇ္ဇူပ-
သမ္ပဒါဒိဝိနယကမ္မသင်္ခါတာ စာရိတ္တဝါရိတ္တ-

သိက္ခာပဒသင်္ခါတာ စ ပညတ္တိယော အဓိပ္ပေ-
တာ...အပိ စ ဘာဂရာသဋ္ဌကာပေတ္တ ယုဇ္ဇ-
တေဝတာသံ ပညတ္တိနံ ဘာဂတော ရာသိ-
တော စ ဝိဘတ္တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃။ (-
ဝဇီရ။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၃။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၅။ သိ၊ ၁။ ၁၈။) (၂)
ခန္ဓကဝဂ္ဂ-ကြည့်။ (၃) ခန္ဓက (ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။
၁၂၃) နှိ ဥစ္ဆုအာဒိ ခန္ဓကံ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၁။
၄၇၉။

ခန္ဓကကစ (ပု၊ န) [ခန္ဓ+ကကစ] ပင်မဖြစ်သော
လူ၊ လူကိုယ်သည်။ ကကစဒန္တပန္နိယန္တိ ခန္ဓ-
ကကစဿ ဒန္တသင်္ခါတာယ ဝိသမပန္နိယာ။
သိ၊ ၁။ ၁၈။ ၁၇။

ခန္ဓကဋ္ဌကထာ(ထိ) [ခန္ဓက+အဋ္ဌကထာ] (မဟာ-
ဝါ၊ စူဠဝါ) ခန္ဓကတို့၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆို
ကြောင်းဖြစ်သောစကား၊ ခန္ဓကအဋ္ဌကထာ။
ခန္ဓကအဋ္ဌကထာယံ တိသုပိ ယာမေသ ဧဝံ
မနသိ ကတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၆။ (-ပဋိသိဋ္ဌ၊
၂။ ၁၀၆။ ဝဇီရ။ ၃၇၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၉။)

ခန္ဓကဋ္ဌကထာပါဌ (ပု) [ခန္ဓကဋ္ဌကထာ+ပါဌ]
ခန္ဓကအဋ္ဌကထာပါဌ။ သီလဘေဒပုကာသကံ
ခန္ဓကဋ္ဌကထာပါဌမေဝ ဂဟေတွာ အဝေါစုံ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၄။

ခန္ဓကထာ (ထိ) [ခန္ဓ+ကထာ] ခန္ဓာကိုဆိုရာ
ဖြစ်သောစကား။ ဝိတ္ထာရတော ပန ခန္ဓ-
ကထာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၃။
(-သိ၊ ၁။ ၁၈။ ၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၂။)

ခန္ဓကဓမ္မတာ (ထိ) [ခန္ဓက+ဓမ္မတာ] (မဟာ-
ဝါ၊ စူဠဝါ) ခန္ဓကတို့၏-သဘော-ထုံးစံ-
ဓမ္မတာ။ အယံ ဟိ ခန္ဓကဓမ္မတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။
၂၅၉။

ခန္ဓကပရိယာပန္န (တိ) [ခန္ဓက+ပရိယာပန္န]
ခန္ဓက(ဝဂ္ဂ)၌ - အကျုံးဝင်သော - ပါဝင်
သော။ စိဝရဓောဝနရဇနာဒိနိ ခန္ဓကပရိယာ-

ပန္နာနိ စ အဂ္ဂိသာလဝတ္ထာဒိနိ အာဘိသမာ-
စာရိကာနိ အဝစာနိ နာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၄။

ခန္ဓကပရိယာပန္နာပတ္တိ (ထိ) [ခန္ဓကပရိယာပန္နာ
+ အာပတ္တိ] ခန္ဓကဝဂ္ဂ၌ အကျုံးဝင်သော
အာပတ်။ ပါတိမောက္ခဒွေသေ သေခိယာနံ
ဂဏပရိစ္ဆေဒါကရဏ၌ ခန္ဓကပရိယာပန္နာ-
ပတ္တိယာ သင်္ဂဏနတ္ထံ။ ဝဇီရ။ ၄၁၇။

ခန္ဓကပရိယာယ (ပု) [ခန္ဓက+ပရိယာယ] ခန္ဓက
၌ လာသော ဒေသနာနည်း။ (စူဠဝဂ္ဂသေနာ-
သနက္ခန္ဓက-လာ ဝိနည်း ပါဠိတော်နည်းကို
ဆိုလိုသည်။) ခန္ဓကပရိယာယေနာ (ဒီ၊ ၁။
၂၇၁) တိ သေနာသနက္ခန္ဓကေ အာဂတဝိနယ-
ပါဠိနယေန။ သိ၊ ၁။ ၁၈။ ၂။ ၁၃၇။

ခန္ဓကပရိဝါရပဒဘာဇန (န) [ခန္ဓကပရိဝါရ+
ပဒဘာဇန] ခန္ဓက, ပရိဝါ၌ လာသောပုဒ်တို့ကို
ဝေဖန်ခြင်း။ ပရိပုဏ္ဏဝိနိစ္ဆယန္တိ ခန္ဓကပရိ-
ဝါရပဒဘာဇနာဒိဝသေန... သမ္ပုဏ္ဏဝိနိစ္ဆယံ။
ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၅။ ၁၂၄။

ခန္ဓကပရိဝါရာနုလောမ (တိ) [ခန္ဓကပရိဝါရ+
အနုလောမ] ခန္ဓက, ပရိဝါအားလျော်သော။
ဝိနယာနုလောမန္တိ ခန္ဓကပရိဝါရာနုလောမ-
ဘူတေ မဟာပဒေသေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၇။

ခန္ဓကပါဌ (ပု) [ခန္ဓက+ပါဌ] ခန္ဓကပါဌ။ မယံ
ပန တာနိ ခန္ဓကပါဌေန ဣမိဿာ ဥဒါနပါဠိ-
ယာ အဝိရောဓဒဿနမုခေန ပရတော ဝဏ္ဏ-
ယိဿာမ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၄။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၅။)

ခန္ဓကဘာဏက (တိ) [ခန္ဓက+ဘာဏ+ဏု]
ခန္ဓကကို - ရွတ်ဆို - အာဂုံဆောင် - သော-
သူ။ ကေစိတိ ခန္ဓကဘာဏကာ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈။ သိ၊ ၁။ ၁၈။ ၆၆။

ခန္ဓကဘာဏကထေရ (ပု) [ခန္ဓကဘာဏက+
ထေရ] ခန္ဓကဆောင်သောမထေရ်။ အတ္ထာရ-

ကုသလာ ခန္ဓကဘာဏကထေရာ ပရိယေ-
သိတော အာနေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၈။ (-ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၉၇။)

ခန္ဓကမ္မဋ္ဌာန (န) [ခန္ဓ+ကမ္မဋ္ဌာန] ခန္ဓာကမ္မ-
ဋ္ဌာန်း။ (ဝိပဿနာ၏ အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာကို
ခန္ဓကမ္မဋ္ဌာန်းဟုခေါ်သည်။) ကေ ပရိကမ္မ-
ကမ္မဋ္ဌာနန္တိ ယံ ကိဉ္စိ ကေဘာဝနာပရိကမ္မ-
ဒီပနံ ခန္ဓကမ္မဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။

ခန္ဓကဝဂ္ဂ (ပု) [ခန္ဓက+ဝဂ္ဂ] ခန္ဓာကိုပြဆိုရာသုတ်
အပေါင်း၊ ခန္ဓဝဂ်၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ သံ၊ ၂။
၁-၂၃၅။ (ယင်းသံယုတ်၌ ခန္ဓမှ စ၍ အထိ
သံယုတ်ပေါင်း ၁၃-ခုပါဝင်သည်။) နိဒါနဝဂ္ဂေါ
ခန္ဓကဝဂ္ဂေါ၊ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၊၄၄၂။)

ခန္ဓကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ထိ) [ခန္ဓကဝဂ္ဂ+အဋ္ဌ-
ကထာ] ခန္ဓကဝဂ်၏အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်း
ဖြစ်သော စကား၊ ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ ခန္ဓက-
ဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

ခန္ဓကဝတ္ထ (န) [ခန္ဓက+ဝတ္ထ] ခန္ဓက၌လာသော
ဝတ်အကျင့်၊ ခန္ဓကဝတ်။ (ယင်းကျင့်ဝတ်
သည် အာဂန္တုကဝတ်စသောအားဖြင့် ၁၄-
ပါးရှိ၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃-၇၁၁။ ထို ၁၄-ပါးမှ
တပါး တခါတရံမှ ကျင့်သုံးရသော ၈၂-ပါး
သော ခန္ဓကဝတ်များလည်း ရှိသေး၏။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၉၈-၉-ကြည့်။) ကတိကဝတ္တာနိ စ
ခန္ဓကဝတ္တာနိ စ အဓိဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၂။) ခန္ဓက-
ဝတ္တာနိတိ “အာဂန္တုကာဒိခန္ဓကဝတ္ထံ ပူရေ-
တဗ္ဗ”န္တိ ဧဝံ ခန္ဓကဝတ္တာနိ စ အဓိဋ္ဌ-
ဟိတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၃။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၁၁၅-၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၃။) ဝတ္ထက္ခန္ဓကေ ဟိ
အာဂတာနိ မဟာဝတ္တာနိ ဣဓ “ခန္ဓက-
ဝတ္တာနိ”တိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

ခန္ဓကဝတ္ထပရိယာပန (တိ) [ခန္ဓကဝတ္ထ+ပရိယာ-
ပန] ခန္ဓကဝတ်၌- အကျုံးဝင်သော- ပါဝင်

သော။ ခန္ဓကဝတ္ထပရိယာပနံ အာဘိသမာ-
စာရိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၄၁။
ဝိမတိ၊၁။၂၃၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၈။)

ခန္ဓကဝတ္ထပရိယာပနသိက္ခာ (ထိ) [ခန္ဓကဝတ္ထ-
ပရိယာပနာ+သိက္ခာ] ခန္ဓကဝတ်၌ အကျုံး-
ဝင်သော အကျင့်။ ခန္ဓကဝတ္ထပရိယာပန-
သိက္ခာယေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊
ဋီ၊၁။၂၉၂။

ခန္ဓကဝတ္ထသေခိယဝတ္ထပရိပူရဏ (န) [ခန္ဓကဝတ္ထ-
သေခိယဝတ္ထ+ပရိပူရဏ] ခန္ဓကဝတ် သေခိယ
ဝတ်ကို- ဖြည့်ဆည်းပူးခြင်း- ပြည့်စေခြင်း။
ခန္ဓကဝတ္ထသေခိယဝတ္ထပရိပူရဏတ္ထံ ပန သ-
ဗြဟ္မစာရိနံ ဒိဋ္ဌာနုဂတိအာပဇနတ္ထံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၅။

ခန္ဓကဝါရိတ္တ (န) [ခန္ဓက+ဝါရိတ္တ] ခန္ဓက၌လာ
သော- ဝါရိတ္တသီလ - တားမြစ်ထားသော
အကျင့်။ ခန္ဓကဝါရိတ္တာနံ တေဟိ သင်္ဂဟော။
ဝဇီရ၊၄၁၇။

ခန္ဓကသိက္ခာပဒ (န) [ခန္ဓက+သိက္ခာပဒ] ခန္ဓက
လာ သိက္ခာပုဒ်။ “အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿာ”တိ
ဣမသ္မိံ ခန္ဓကသိက္ခာပဒေ....ဂရဟံ လဘိတော။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၀၇။)

ခန္ဓကသုတ္တ (န) [ခန္ဓက+သုတ္တ] ခန္ဓက၌ဟော
တော်မူအပ်သောဘုရားစကား။ တဉ္စ န ယုတ္တံ
ခန္ဓကသုတ္တေပိ တထာ အဝုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊
၁။၁၄၆။

ခန္ဓကုသလ (တိ) [ခန္ဓ+ကုသလ] ခန္ဓာ၌လိမ္မာ
သော၊သု။ ခန္ဓကုသလာ ဓာတုကုသလာ။
မဟာနိ။ ၅၂၊၈၁၊၂၅၃။ စူဠနိ။၁၁၃။ ခန္ဓ-
ကုသလာတိ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု သလက္ခဏသာ-
မညလက္ခဏေသု ဆေကာ၊ ဉာတတိရဏပဟာ-
နဝသေန ကုသလာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၁၇၂။ (-၂၀၈။)

ခန္ဓကောဋ္ဌာသ (ပု) [ခန္ဓ+ကောဋ္ဌာသ] ခန္ဓာ အဖို့အစု။ တသ္မာ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန အနာဂတံ ခန္ဓကောဋ္ဌာသံ ကပေတော ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၁၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၁၄၁။)

ခန္ဓကောဝိဒ (တိ) [ခန္ဓ+ကောဝိဒ] ခန္ဓသဒ္ဓါ၏ အနက်၌ လိမ္မာသောသူ။ (ဤ၌ ပညတ်၊ အဖို့၊ အစု ဟူသော အနက် ၃-မျိုးကို ခန္ဓသဒ္ဓါ၏အနက်ဟု ဆိုလိုသည်။ ပညတ်ဆိုရာ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇ-စသောကံနှင့် သိက္ခာပုဒ် ပညတ်တော် များကို ယူရမည်။) ခန္ဓကောဝိဒါ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၃)တိ ပညတ္တိဘာဂရာသဋ္ဌေဝသေန ခန္ဓဋ္ဌေ ကောဝိဒါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၃၁။ ခန္ဓကောဝိဒါတိ ပညတ္တိဘာဂရာသဋ္ဌေန နေသံ ခန္ဓတ္ထကောဝိဒါ၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါပါရပုတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ၊ ၃၉။

ခန္ဓကောသလ္လ (န) [ခန္ဓ+ကောသလ္လ] ခန္ဓာ၌ လိမ္မာခြင်း။ ဗျတ္ထောတိ ခန္ဓကောသလ္လာဒိ-သခါတေန ဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၈၀။

ခန္ဓခါဒနီယ (န) [ခန္ဓ+ခါဒနီယ] ပင်စည်ခဲဖွယ် (ဗူးရိုးစသည်)။ မတ္တကခါဒနီယံ ခန္ဓခါဒနီယံ တစခါဒနီယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၉၄။

ခန္ဓဂဏန (ထိ၊န) [ခန္ဓ+ဂဏန] ခန္ဓာဟူသော ရေတွက်ခြင်း။ စက္ခာယတနံ ကတမံ ခန္ဓဂဏနံ ဂစ္ဆတိတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃။ (-မူလဋ္ဌိ၊ ၃။၈။)

ခန္ဓဂတံ (တိ) [ခန္ဓ+ဂတ] (၁) ပခုံး၌ရောက်သော။ (၂) ကျောက်ကုန်း၌-ရောက်-တက် စီး-သောသူ။ (၁) ယဿ ပန ကိသ္မိဉ္စိ-ဒေဝ ဌာနေ အဝစ္စိန္တိတွာ ခန္ဓဂတံ ပါတေတု-ကာမဿ သတော ယံ ဌာနံ မနုဿာနံ သပ္ပုဋိဘယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၂၂၆။) (၂) သော တဿ ခန္ဓ-

ဂတော ယုဒ္ဓသမတ္ထေ တရုဏဟတ္ထိ ဥစိနိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၉၉။)

ခန္ဓဂတံ (တိ) [ခန္ဓ+ဂတ] ခန္ဓာ၌ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခန္ဓဂတဆန္ဒရာဂ (ပု) [ခန္ဓဂတ+ဆန္ဒရာဂ] ခန္ဓာ၌ဖြစ်သော-လွန်စွာတပ်မက်ခြင်း-ဆန္ဒရာဂ။ ဝေ ဗျာကာသိတိ “န ခေါ အာဝုသော”တိ-အာဒိနာ ခန္ဓဂတဆန္ဒရာဂဘာဝေန ဗျာကာသိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၇၉။

ခန္ဓဂတပါတန (န) [ခန္ဓဂတ+ပါတန] ကျောက်ကုန်း၌ ရောက်သောသူကို ကျစေခြင်း၊ ကျောက်ကုန်း၌ စီးသူကို ခါချခြင်း။ ကုဋ္ဌာကာရ-ကြည့်။

ခန္ဓဂတိ (ထိ) [ခန္ဓ+ဂတိ] ခန္ဓာ၏ဖြစ်ခြင်း။ တာနိ ဟိ သံယောဇဉိန္တိ ခန္ဓဂတိဘဝါဒီဟိ ခန္ဓဂတိဘဝါဒယော၊ ကမ္မံ ဝါ ဖလေန။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၆။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၈၈။)

ခန္ဓဂန္ဓ (ပု) [ခန္ဓ+ဂန္ဓ] ပင်စည်အနံ့။ ပပဋိကာ-ဂန္ဓော ခန္ဓဂန္ဓော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၂။

ခန္ဓစတုက္က (တိ) [ခန္ဓ+စတုက္က] ခန္ဓာ ၄-ပါး အပေါင်း၊ ခန္ဓာ ၄ ပါး။ သဗ္ဗန္တိ ခန္ဓစတုက္ကံ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၁၇၁။

ခန္ဓစမ္ပ (န) [ခန္ဓ+စမ္ပ] ပခုံးရေ။ တတော ခန္ဓ-စမ္ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၄။

ခန္ဓစ္ဆာယာ (ထိ) [ခန္ဓ+ဆာယာ] ပင်စည်၏ အရိပ်၊ ပင်စည်ရိပ်။ တသ္မာ တာဒိသဿ သာခါစ္ဆာယာယ ဝါ ခန္ဓစ္ဆာယာယ ဝါ ဌပေ-တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၆။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၄၄။)

ခန္ဓဇ (တိ) [ခန္ဓ+ဇာတ] ခန္ဓေသု ဇာတာ ခန္ဓဇာ။ ပါရောဟာနမေတံ အင်္ဂဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀။] ပင်စည်၌ဖြစ်သော (ပါးပျဉ်း)။ နိဂြောဓဿေဝ ခန္ဓဇာ။ သံ၊ ၁။၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၁။ နေတ္ထိ၊ ၁၂၆။ နိဂြောဓဿေဝ ခန္ဓဇာတိ

နိဂြောဓခန္ဓေ ဇာတာ ပါရောဟာ ဝိယ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။)

ခန္ဓဇနန (န) [ခန္ဓ^၁+ဇနန] ခန္ဓာ၏ (အဆင့်
ဆင့်)ဖြစ်ခြင်း။ ခန္ဓဇနန (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇)၏
ခန္ဓာနံ အပရာပရူပေါဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

ခန္ဓဇာတိ (ထိ) [ခန္ဓ^၁+ဇာတိ] ခန္ဓာ၏-ဖြစ်
ခြင်း-ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ယာ အယံ ဒေဝါနံ
ဒေဝဘာဝါယ ခန္ဓဇာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။) ခန္ဓဇာတိတိ ခန္ဓပါတဘာဝေါ။
ယထာ ခန္ဓေသု ဥပ္ပန္နေသု “ဒေဝါ”တိသမ-
ညာ ဟောတိ၊ တထာ တေသံ ဥပ္ပေါဒေါတိ
အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။)

ခန္ဓဋ္ဌ (ပု) [ခန္ဓ^၁+အတ္ထ] ခန္ဓသဒ္ဓါ၏အနက်။
ဓမ္မက္ခန္ဓာတိ ဧတ္ထ ဂုဏဋ္ဌော ခန္ဓဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၀၅။

ခန္ဓဋ္ဌိ (န) [ခန္ဓ^၁+အဋ္ဌိ] ကျောက်ကုန်းရိုး။
တတ္ထ ပါဒေ ကိဋ္ဌာပေန္တော ခန္ဓဋ္ဌိ^၁ ဝါ
နာမေန္တော ကာယံ န ရက္ခတိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၂။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။)

ခန္ဓဋ္ဌိက (န) [ခန္ဓဋ္ဌိ+က] (၁) ပခုံးရိုး။ (၂)
လည်ကုပ်ရိုး။ (၁) အညေန ခန္ဓဋ္ဌိကံ အညေန
ဂိဝဋ္ဌိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။၇၄၊၁၂၄။ အံ၊၂။
၂၈၆။ (၂) တံ ခန္ဓဋ္ဌိကေ ဂဟေတွာ ဩန-
မေတွာ အတ္တနော ပါဒန္တရေန ဂမေသိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။

ခန္ဓတမ (ပု၊န) [ခန္ဓ^၁+တမ] ခန္ဓာဟူသော အ
မိုက်တိုက်။ ဣတိ ဥဘယေနပိ ခန္ဓတမောဝ
ကထိတော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂၁။ ခန္ဓတမောတိ စ သမ္ပတ္တိရဟိတာ
ခန္ဓပဝတ္တိယေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

ခန္ဓတ္တယ (န) [ခန္ဓ^၁+တယ] (၁) ခန္ဓာ ၃-ပါး
အပေါင်း၊ ခန္ဓာ ၃-ပါး။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆-၌
ဝေဒနာက္ခန္ဓာကြဉ် ကျန် နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါး။

အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၀။မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅-တို့၌ စေတသိက်နာမ်ခန္ဓာ ၃-ပါး။)
(၂) ကျေးဇူးသုံးပါးအပေါင်း၊ ကျေးဇူး
သုံးပါး။ (သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာ ၃-ပါး
အပေါင်းကို ကျေးဇူး ၃-ပါးအပေါင်းဟု
ဆိုသည်။) (၃) ဘဝအုပ်စု ၃-ခုအပေါင်း။
(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ၊ အုပ်စု ၃-ခု အပေါင်းကို
ဘဝအုပ်စု ၃-ခုအပေါင်းဟု ဆိုသည်။) (၁)
ဣဒဋ္ဌိ ခန္ဓတ္တယံ ဝေဒနာသမ္ပယုတ္တတ္တာ ဝေဒိ-
ယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ (၂) ခန္ဓတ္တယဝသေနာ-
(နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၂)တိ သီလာဒိခန္ဓတ္တယဝသေန။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ (၃) ခန္ဓတ္တယပရိစ္ဆိန္န-ကြည့်။

ခန္ဓတ္တယဂေလည (န) [ခန္ဓတ္တယ+ဂေလည]
ခန္ဓာသုံးပါး၏ နာကျင်သည်၏အဖြစ်။ မိဒ္ဓံ
ခန္ဓတ္တယဂေလညံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ ဧတ္ထ စ
စိတ္တဂေလညေန စိတ္တသေဝ အကလျတာ၊
ခန္ဓတ္တယဂေလညေန ပန ရူပကာယဿပိ
ထိနမိဒ္ဓဿ နိဒ္ဓါဟေတုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

ခန္ဓတ္တယပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ခန္ဓတ္တယ+ပရိစ္ဆိန္န] ခန္ဓာ
သုံးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ ဧဝံ ပဉ္စဟိပိ
ပဒေဟိ ခန္ဓတ္တယပရိစ္ဆိန္နေ သဗ္ဗသတ္တေ ပရိ-
ယာဒိယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၈။

ခန္ဓတ္တယဘေဒ (ပု) [ခန္ဓတ္တယ+ဘေဒ] (သီလ၊
သမာဓိ၊ ပညာ) ကျေးဇူးသုံးပါးအပြား။
တိဝိဓော ခန္ဓတ္တယဘေဒတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၅။

ခန္ဓတ္တိက (တိ) [ခန္ဓ^၁+တိက] ခန္ဓတိက်။ ခန္ဓတ္တိ-
ကော နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝဝသေန ဝိဘတ္တောတိ
ဉာတဗ္ဗံ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆။

ခန္ဓတ္ထ (ပု) [ခန္ဓ+အတ္ထ] (၁) အပေါင်းအစုဟူ
သောအနက်။(၂) အဖို့ဟူသောအနက်။(၃)
ခန္ဓသဒ္ဓါ၏အနက်။ (၁) (၂) ခန္ဓကောဝိဒ-
ကြည့်။ (၃) တတ္ထ ကတမော ခန္ဓတ္ထော၊

သမ္မဟတ္ထော ခန္ဓတ္ထော။ ပေဋကော။၂၄၄။
(-အနုဋီ၊၃။၁၇၀။)

ခန္ဓတ္ထကောဝိဒ (တိ) [ခန္ဓတ္ထ+ကောဝိဒ] ခန္ဓ-
သဒ္ဓါ၏ အနက်၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ခန္ဓကော-
ဝိဒ-ကြည့်။

ခန္ဓဒေဝ—(ဥဒါန၊၄။၃၁၉) သည် ခန္ဓဒေဝပုဒ်
မှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဟန်တူသည်။
ခန္ဓ-ကြည့်။

ခန္ဓဒေသနာ (ထိ) [ခန္ဓ+ဒေသနာ] ခန္ဓာကို
ဟောကြောင်းဖြစ်သောစကား၊ ခန္ဓဒေသနာ။
နန ခန္ဓဒေသနာပိ သမ္မုတိဒေသနာဝ။ မ၊ဋီ၊
၁။၂၄၂။ (-အနုဋီ၊၂။၅။)

ခန္ဓဓမ္မ (ပု) [ခန္ဓ+ဓမ္မ] (၁) ခန္ဓာတရား။ (၂)
ခန္ဓဓမ္မအမည်။ (၁) အဓိပ္ပာသခါတာယ ခန္ဓ-
ဓမ္မေသု အနိစ္စာဒိဝသေန ပဝတ္တာယ ဝိပ-
ဿနာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ (၂) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ခန္ဓဓမ္မဝိဟာရ (ပု) [ခန္ဓဓမ္မ+ဝိဟာရ] ခန္ဓဓမ္မ
ကျောင်း။ တသ္မာ ကိဉ္စိနဂရေ ခန္ဓဓမ္မ-
ဝိဟာရေ ဝိယ။ ဝဇီရ။၃၅၉။

ခန္ဓဓာတုဝဝတ္ထာန (န) [ခန္ဓဓာတု+ဝဝတ္ထာန]
ခန္ဓာ၊ ဓာတ်တို့ကို ပိုင်းခြား ဝေဖန်ခြင်း။
ခန္ဓဓာတုဝဝတ္ထာန (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၂) နှိ ပဉ္စန္ဓ
ခန္ဓာနံ အဋ္ဌာရသန္တံ ဓာတုနံ နာမရူပဝဝတ္ထာ-
နာဒိဝသေန ဝိဘာဂကရဏံ။ သဘာဝ-
လက္ခဏာသမညလက္ခဏာဒိဝသေန ရူပါရူပ-
ဓမ္မပရိဂ္ဂဟော ခန္ဓဓာတုဝဝတ္ထာနံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဋ္ဌ။၁၉၃။

ခန္ဓဓီရ (တိ) [ခန္ဓ+ဓီရ] ခန္ဓာ၌-ပညာရှိ
သော-ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ခန္ဓာ၌
ဉာဏ်ရောက်သော၊ သူ။ ခန္ဓဓီရ (မဟာနိ။
၃၄) တိ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ဉာဏံ ပဝတ္ထေန္တိတိ
ခန္ဓဓီရ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

ခန္ဓနာနတ္ထ (န) [ခန္ဓ+နာနတ္ထ] ခန္ဓာထူးသည်
၏အဖြစ်။ ဣဓ တထာဂတော ခန္ဓနာနတ္ထံ
ပဇာနာတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။

ခန္ဓနာမ (န) [ခန္ဓ+နာမ] ခန္ဓာဟူသော အ
မည်။ ဖဿနာမာဒိနာ ဝါ ခန္ဓနာမာဒိနာ ဝါ
ဝိဝိဓေန နာမေန။ နေတ္တိဝိ။၁၄၅။

ခန္ဓနိဒ္ဒေသ (ပု) [ခန္ဓ+နိဒ္ဒေသ] ခန္ဓာကို အ
ကျယ်ပြရာ (အပိုင်း)။ ယံ ကိဉ္စိ ရူပန္တိအာဒိနိ
သဗ္ဗာကာရေန ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ
ဝိတ္တာရိတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၊
၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၃။ မူလဋီ၊
၂။၄။)

ခန္ဓနိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [ခန္ဓ+နိဗ္ဗတ္တိ] ခန္ဓာ၏ (ထိုထို
ဘဝ၌ အဆင့်ဆင့်) ဖြစ်ခြင်း။ ဇာတိယာတိ
ခန္ဓနိဗ္ဗတ္တိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ခန္ဓာနံ ပါတု-
ဘာဝေါတိ အာဟ “ဇာတိယာတိ ခန္ဓနိဗ္ဗတ္တိ-
တော” တိ၊ ခန္ဓာနံ တတ္ထ တတ္ထ ဘဝေ အပ-
ရာပရံ နိဗ္ဗတ္တိတောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၄။

ခန္ဓနိဗ္ဗာန (န) [ခန္ဓ+နိဗ္ဗာန] ခန္ဓာငြိမ်းရာ၊
ခန္ဓနိဗ္ဗာနံ။ တတော ပရံ ခန္ဓနိဗ္ဗာနေန စ
နိဗ္ဗုတော ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၇။

ခန္ဓနိဗ္ဗာနဝဇ္ဇ (တိ) [ခန္ဓနိဗ္ဗာန+ဝဇ္ဇ] ခန္ဓာငါး
ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်သည် ကြည်အပ်သော၊ ခန္ဓာ
ငါးပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်မှ ကင်းလွတ်သော။ ခန္ဓ-
နိဗ္ဗာနဝဇ္ဇေ သဘာဝဓမ္မေ သဘာဝတော-
တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၂၆။

ခန္ဓနိရောဓ (ပု) [ခန္ဓ+နိရောဓ] ခန္ဓာ၏ ချုပ်
ခြင်း။ ခန္ဓနိရောဓံ ဟိ ပဋိစ္စနိရောဓသမာပတ္တိ
နာမ ပညာယတိ၊ န ခန္ဓပဝတ္တိံ၊ တသ္မာ
ဝေမာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။)

ခန္ဓနိရောဓသဗ္ဗာဝ (ပု) [ခန္ဓနိရောဓ+သဗ္ဗာဝ]
ခန္ဓာချုပ်မှု ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ကိလေသ-

နိရောဓေ သတိ ခန္ဓနိရောဓသဗ္ဗာဝတော စ
ခန္ဓနိရောဓော ဝုတ္တော။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၁၃၃။

ခန္ဓန္တရ (န) [ခန္ဓ + အန္တရ] (၁) ခန္ဓာအထူး။
(၂) ခန္ဓာ။ (၃) ခန္ဓာတို့ကို ဝေဖန်ခြင်း။
(၄) သစ်ပင်ခွကြား။ (၅) ပခုံးအကြား။
(တိ) (၆) ခန္ဓာအထူးရှိသော။ (၁) ခန္ဓာ
အထူး။ ခန္ဓန္တရာဒယော အတ္တေ ပဿတိ။
သံဠာ ၁။ ၈၀။ (- အံဠာ ၁။ ၃၈၈။ အဘိဠာ ၁။
၁၂။ မာဠိ ၂။ ၁၉၆။ အံဠိ ၃။ ၃၆၇။) ခန္ဓန္တ-
ရာဒယောတိ ခန္ဓဝိသေသဒိကေ။ သံဠာ ၁။
၁၂၁။ (- အံဠိ ၁။ ၂၄၈။ မူလဠိ ၁။ ၁၈။)
(၂) ခန္ဓာ။ ခန္ဓန္တရ (အဘိဠာ ၁။ ၁၂) နိ ခန္ဓ-
နာနတ္ထံ၊ ခန္ဓမေဝ ဝါ။ မူလဠိ ၁။ ၁၈။ (၃) ခန္ဓာ-
ကို ဝေဖန်ခြင်း။ ခန္ဓန္တရ (သံဠာ ၂။ ၁၂၉) နိ
ခန္ဓဝိဘာဂံ။ သံဠိ ၂။ ၁၃၈။ (၄) ပင်စည်
ခွကြား။ အရညေ စဿာ ပတိနော တံ
ဗျဿနံ ဒိဿာ ခန္ဓန္တရေ ဌိတာ။ ဇာဠာ ၁။
၅၀၉။ (- ဒိဠာ ၂။ ၁၉၆။) (၅) ပခုံးအကြား။
ပဝိဋ္ဌဂီဝေါတိ ခန္ဓန္တရံ အနုပဝိဋ္ဌဂီဝေါ။ မာဠိ
၃။ ၃၅၄။ (တိ) (၆) ခန္ဓာအထူးရှိသော။
ခန္ဓာနံ ဝါ အန္တရံ ဝိသေသော အတ္တိ (သံဠာ
၂။ ၁၂၉) တိ ခန္ဓန္တရေ။ သံဠိ ၂။ ၁၃၈။

ခန္ဓန္တရဓာန (န) [ခန္ဓ + အန္တရဓာန] ခန္ဓာက္ခယံ
ပျောက်ခြင်း၊ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခြင်း။ အန္တရ-
ဓာနေနာတိ ခန္ဓန္တရဓာနေန၊ ပရိနိဗ္ဗာနေ-
နာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဠာ ၁။ ၁၅၅။

ခန္ဓပစ္စယသဟိတာသဟိတ (တိ) [ခန္ဓပစ္စယ +
သဟိတ + အသဟိတ] ခန္ဓာဟူသော အ
ကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်၊ မဖြစ်သော (ဥပါဒါ
ရုပ်)။ တေသ္မိံ ပန ဒဿနေ ခန္ဓပစ္စယသဟိ-
တာသဟိတဉ္စ သဗ္ဗံ ဥပါဒါရူပံ ဣတော ပရေ-
သု သဟဇာတပစ္စယာဒိသု သင်္ဂဟိတံ။ မူလဠိ
၃။ ၂၀၆။

ခန္ဓပဉ္စက (တိ) [ခန္ဓ + ပဉ္စက] ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၏
အပေါင်း၊ အတ္တဘော။ ခန္ဓပဉ္စကဿေတံ

နာမံ။ ဒီဠာ ၂။ ၉၄။ သံဠာ ၂။ ၅၆။ (- မာဠာ
၄။ ၄၄။ သံဠာ ၂။ ၂၂၂။ အံဠာ ၁။ ၄၀၉။ အဘိ
ဠာ ၁။ ၁၇၃။ ဥဒါနဠာ ၁။ ၁၀၁။ ဣတိဝုတ်ဠာ
၁၇၀။ ထေရီဠာ ၈၉။ မဟာနိဠာ ၁။ ၁၃၉။)
အတိတေ ခန္ဓပဉ္စကေတိ အတိတေ အတ္တ-
ဘာဝေ။ သံဠိ ၂။ ၁၉၈။

ခန္ဓပဉ္စကပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ခန္ဓပဉ္စက + ပဋိသံ-
ယုတ္တ] ခန္ဓာ ၅-ပါးနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ အနုတ္တ-
လက္ခဏသုတ္တာဒိသု အာဂတံ ခန္ဓပဉ္စကပဋိသံ-
ယုတ္တံ ပုစ္ဆံ သန္ဓာယာဟ။ သီဠိ ၁။ ၁၂၀။

ခန္ဓပဉ္စကဝိနိမုတ္တ (တိ) [ခန္ဓပဉ္စက + ဝိနိမုတ္တ]
ခန္ဓာ ၅-ပါးအပေါင်းမှ လွတ်သော။ ဧဝံ
ယဒိ အယံ အတ္တာ နာမ နာပိ ခန္ဓပဉ္စက-
ဝိနိမုတ္တော ကောစိ နော စဿ နော စ
သိယာ န ဘဝေယျ။ ဥဒါနဠာ ၁။ ၃၄၁။

ခန္ဓပညတ္တိ (တိ) [ခန္ဓ + ပညတ္တိ] ခန္ဓာဟူ၍ -
သိစေခြင်း - ပြခြင်း - ထားခြင်း။ ခန္ဓပညတ္တိ
အာယတနပညတ္တိ။ အဘိပူ။ ၁၀၁။ အဘိ
က။ ၂၃၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။ အဘိဠာ ၁။ ၈။ (- ဒီ
ဠာ ၃။ ၁၀၀။) တတ္ထ ခန္ဓာနံ ခန္ဓာတိ ပညာပနာ
ဒဿနာ ပကာသနာ ဌပနာ နိက္ခိပနာ ခန္ဓ-
ပညတ္တိ နာမ။ အဘိဠာ ၃။ ၅။ (- ဒီဠိ ၃။
၉၈။)

ခန္ဓပဋိပါဠိ (တိ) [ခန္ဓ + ပဋိပါဠိ] ခန္ဓာအစဉ်။
(ဣရိယာပုထ်အစဉ်၊ ကေစိဝါဒ။) တိတ္ထိယာ
စ ခန္ဓပဋိပါဠိမေဝ သရန္တိ။ ဝိဠာ ၁။ ၁၃၀။
ပဋိသံဠာ ၁။ ၃၂၃။ (- ဒီဠာ ၂။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။
၄၀။ ဇာဠာ ၃။ ၄၁၂။ ဝိမတိ ၁။ ၈၀။ အံဠိ
၃။ ၈၄။) ခန္ဓပဋိပါဠိမေဝ သရန္တိတိ တွေ
ခန္ဓပဋိပါဠိ ခန္ဓာနံ အနုက္ခမော၊ သာ စ ခေါ
စုတိတော ပဋ္ဌာယ ပဋ္ဌပဋိပါဠိဝသေန။ ကေစိ
ပနေတ္ထ “ဣရိယာပထပဋိပါဠိ ခန္ဓပဋိပါဠိ” တိ
ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ ၁။ ၃၉၃။ (- ဒီဠိ ၂။ ၃။
ဝိသုဒ္ဓိ ၃။ ၂။ ၄၅။)

ခန္ဓပဋိပါဠိကိစ္စ (န) [ခန္ဓပဋိပါဠိ+ကိစ္စ] ခန္ဓာ
အစဉ်အားဖြင့် အောက်မေ့ခြင်းကိစ္စ။ ဒိန္နံ
ပန အဂ္ဂသာဝကောနံ ခန္ဓပဋိပါဠိကိစ္စံ နတ္ထိ။
ပဋိသံဠာဓာ။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၄၁။

ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ခန္ဓ+ပဋိဗဒ္ဓ] ခန္ဓာနှင့်စပ်ဆိုင်
သော (အမည်အနွယ်စသည်)။ ခန္ဓာပိ ဥပါ-
ဒါနက္ခန္ဓာပိ ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓါပိ ပဏ္ဏတ္တိပိ အာရမ္မဏံ
ဟောတိယေဝ။ သံဠာဓာ။၂။၂၆၆။ (-အဘိဠာ-
ဓာ။၄၃၅။ ထေရဂူဠာ။၂။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၆၃။)
ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓါ နာမ ဂေါတ္တဝဏ္ဏာဟာရာဒယော။
သံဠာဓာ။၂။၂၃၅။ (-မူလဋီ။၁။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-
ဋီ။၂။၇၀။)

ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓနာမဂေါတ္တ (န) [ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓ+နာမ-
ဂေါတ္တ] ခန္ဓာနှင့်စပ်ဆိုင်သောအမည်အနွယ်။
အဝတ္ထာဝိသေသာဒိ ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓနာမဂေါတ္တာ-
ဒိ စ ဇာနိတဗ္ဗံ။ ဥဒါနဠာဓာ။၁၁၉။ ဣတိဝုတ်ဠာ။
၁၁၈။

ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓဝိဘာဝနကာလ (ပ) [ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓ+
ဝိဘာဝန+ကာလ] ခန္ဓာနှင့် စပ်ဆိုင်သော
အမည်အနွယ်စသည်ကို ထင်စွာပြသောအခါ။
တတ္ထ ပန “ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓဝိဘာဝနကာလေ”တိ-
အာဒိနာ ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ။၃။
၂၄၇။

ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓါနုဿရဏကာလ (ပ) [ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓ+
အနုဿရဏ+ကာလ] ခန္ဓာနှင့်စပ်ဆိုင်သော
အမည်အနွယ်စသည်ကို အောက်မေ့သောအ-
ခါ။ ဣဒံ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏေန ခန္ဓ-
ပဋိဗဒ္ဓါနုဿရဏကာလေ နိဗ္ဗာနဗ္ဗံ ရူပါဝစရ-
ကုသလကိရိယာနံ အာရမ္မဏံ ဟောတိ။
မူလဋီ။၃။၁၈၁။

ခန္ဓပဏ္ဏတ္တိ (ထိ) [ခန္ဓ+ပဏ္ဏတ္တိ] ခန္ဓာဟူသော-
အမည်-ပညတ်။ ခန္ဓာနံ ခန္ဓပဏ္ဏတ္တိ (မာဠာ-
၄။၅၂)တိ ခန္ဓသဒ္ဓါဘိဓေယျာနံ ရူပနာ-
နာဘဝန သဉ္ဇာနနာဘိသင်္ခရဏဝိဇာနနသဘာ-

ဝါနံ အတ္ထာနံ “ခန္ဓော”တိ အယံ သမညာ။
မာဠာဋီ။၂။၆၃။

ခန္ဓပဒ (န) [ခန္ဓ+ပဒ] ခန္ဓဟူသောပုဒ်၊ ခန္ဓပုဒ်။
အဋ္ဌကထာယံ ပန ခန္ဓပဒေနာ (အဘိဠာဓာ။
၇)တိ ခန္ဓပဒသင်္ဂဟေနာတိ အတ္ထော။ န
သင်္ဂါဟဏေနာတိ။ မူလဋီ။၃။၁၂။ ခန္ဓပဒေ-
နာတိ ဣဒံ ကရဏတ္ထေ ကရဏဝစနံ န ကတ္ထု-
အတ္ထေတိ အာဟ “ခန္ဓပဒသင်္ဂဟေနာတိ
အတ္ထော”တိ တေနေဝဿ ကတ္ထုအတ္ထတံ
ပဋိသေဓေတုံ “န သင်္ဂါဟဏေနာ”တိဝုတ္တံ။
အနုဋီ။၃။၁၆။

ခန္ဓပဒနိဒ္ဒေသ (ပ) [ခန္ဓပဒ+နိဒ္ဒေသ] ခန္ဓပုဒ်ကို
အကျယ်ပြုရာ (အပိုင်း)။ အဘေဒတော
ပဉ္စကပုစ္ဆာဝိသယဇ္ဇနံ ခန္ဓပဒနိဒ္ဒေသေ သဗ္ဗ-
ပစ္စိုမမေဝ။ အနုဋီ။၃။၁၀။

ခန္ဓပဒသင်္ဂဟ (ပ) [ခန္ဓပဒ+သင်္ဂဟ] ခန္ဓာဟူ
သောပုဒ်ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ ခန္ဓပဒ-ကြည့်။

ခန္ဓပဒမ (န) [ခန္ဓ+ပဒမ] ပင်စည်၏ပဒုမ္မာ
ကြာ၊ ပင်စည်၌ပွင့်သောပဒုမ္မာ။ သဗ္ဗရက္ခာနံ
ခန္ဓေသု ခန္ဓပဒမာနိ။ ဒီဠာ။၂။၉။ (-ဥဒါန၊
ဠာ။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်ဠာ။၁၂၉။ အပါဠာ။၁။၆၃၊
၉၀။ ဇာဠာ။၁။၈၈။)

ခန္ဓပ(ပွ)ဒေသ (ပ) [ခန္ဓ+ပဒေသ] (၁)ခန္ဓာအ
စိတ်၊ ခန္ဓာတစိတ်တဒေသ။ (၂) ပင်စည်အ
ရပ်။ (၃) ကျောက်ကုန်းအရပ်။ (၄) ပခုံး
အရပ်။ (၅) ခန္ဓာဖြစ်ရာအရပ်။ (၁) ပဒေ-
သော နာမ ခန္ဓပဒေသော။ သံဠာဓာ။၃။၁၆၅။
အဘိဠာဓာ။၃။၁။ ပဋိသံဠာဓာ။၄၄။ (-သံဠာ-
ဋီ။၄၀၃။) (၂) သတ္တဋ္ဌရတနုဗ္ဗေဓေဝဋ္ဌရက္ခာ-
ဒိနံ ခန္ဓပဒေသေ သံသိတဋ္ဌာနံ။ မာဠာ။၂။
၁၀၃။ (-မာဠာ။၂။၁၄၆။) (၃) ခန္ဓပဒေသဿ
ပန သာတိသယံ ဓဝလတရတာယ ဝုတ္တံ။
ဝိမာနဠာဓာ။၂။၃၄။ (၄) ခန္ဓေတိ ခန္ဓပဒေသေ။
စရိယာဠာဓာ။၁၃၉။ (-ဝိမတိ။၁။၂၅၂။) (၅)

ဣတ္ထိတိတ္ထိတဌာနံ နာမ ပုရိမဇာတိသု ဣတ္ထိ-
တိတ္ထိတော ခန္ဓပဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၇။

ခန္ဓပဋိ (ထိ) [ခန္ဓ+ပဋိ] ပင်စည်အစဉ်။ ခန္ဓပဋိ-
ဝသေန ဒက္ခိဏာဝဇ္ဇာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၈။

ခန္ဓပ(ပု)ဗန္ဓ (ပု) [ခန္ဓ+ပဗန္ဓ] ခန္ဓာအစဉ်။
တေန ပစ္စုပ္ပန္န ခန္ဓပဗန္ဓ ဥပါဒါနုပုဏ္ဏိ
ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃။ ခန္ဓပဗန္ဓော နတ္ထိ။
ထေရ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။ (- နေတ္ထိ၊ဋီ၊၈၃။ အံ၊ဋီ၊
၁။၂၇၂။ နေတ္ထိဝိ၊၁၂။)

ခန္ဓပဗ္ဗ (န) [ခန္ဓ+ပဗ္ဗ] ခန္ဓာအပိုင်းအခန်း။
ခန္ဓပဗ္ဗ ဝိယ အာယတနပဗ္ဗေပိ လောကုတ္တရ-
နိဝတ္တနံ ပါဠိယံ ဂဟိတံ နတ္ထိတိ အာဟ။ မ၊
ဋီ၊၁။၃၈၀။

ခန္ဓပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ခန္ဓ+ပရိဂ္ဂဟ] ခန္ဓာတို့ကိုသိမ်း
ဆည်းခြင်း။ နိဝရဏပရိဂ္ဂဟော ခန္ဓပရိဂ္ဂဟော
အာယတနပရိဂ္ဂဟော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

ခန္ဓပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [ခန္ဓ+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌
-ပရိဂ္ဂါဟိကာ] ခန္ဓာတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်
သောသူ။ ကေဝလဉ္စိ ဣဓ ခန္ဓပရိဂ္ဂါဟိကာ
သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဝေ ယောဇနံ ကတော ခန္ဓ-
ပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။

ခန္ဓပရိစ္စာဂ (ပု) [ခန္ဓ+ပရိစ္စာဂ] ခန္ဓာကိုယ်ကို
စွန့်ပစ်ခြင်း။ ကိလေသပရိစ္စာဂဿ ခန္ဓပရိစ္စာ-
ဂဿ စ သုခသိဒ္ဓိနိမိတ္တဘာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။
(-နေတ္ထိ၊ဋီ၊၉၈။)

ခန္ဓပရိတ္တ (န) [ခန္ဓ+ပရိတ္တ] (မိမိ) ခန္ဓာကိုယ်
ကို ကာကွယ်သောပရိတ်၊ ခန္ဓပရိတ်။ (ဤ
ပရိတ်သည် ဘုရားရှင် သာဝတ္ထိပြည် ဇေတ-
ဝန်ကျောင်း၌ သတင်းသုံးတော်မူစဉ် ရဟန်း
တပါး မြေခဲခံရသဖြင့် ကွယ်လွန်သည်ကို အ
ကြောင်းပြု၍ ဝိရူပက္ခ၊ ရောပထ၊ ဆဗျာ-

ပုတ္တ၊ ကဏ္ဍာဂေါတမက မြွေမျိုး ၄-ပါးတို့ကို
မေတ္တာပို့လျှင် မြွေဘေးမှလွတ်ကင်းနိုင်သည်
ဟု ဟောသော ပရိတ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းပရိတ်ကို
ဝိ၊၄။၂၄၅။ အံ၊၁။၃၈၄။ ဇာ၊၁။၅၃-တို့၌
တွေ့နိုင်သည်။) ခန္ဓပရိတ္တံ မောရပရိတ္တံ။
မိလိန္ဒ၊၁၅၂။ (-ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၁။
၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၄။ မဟာနိ၊ဋီ၊၃၃၆။ အံ၊
ဋီ၊၂။၃၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၈။)

ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန (န) [ခန္ဓ+ပရိနိဗ္ဗာန] ခန္ဓာ၏
အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်။
ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနံ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနံ ဓာတုပရိ-
နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၃။ မ၊ဋီ၊၄။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၁။
၇၀။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၄၁၃။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။
ပဋိသံ၊ဋီ၊၁။၃၈။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။ ဣတိဝုတ်၊
ဋီ၊၅၇။ ထေရ၊ဋီ၊၁။၅၅။ အပ၊ဋီ၊၁။၃၄၁။
သာရတ္ထ၊၃။၁၂၉။)

ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနကာလ (ပု) [ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန+ကာလ]
ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောအခါ။ ကေဝလံ အတ္တ-
တော ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနကာလံ ကင်္ခတိ ဥဒိက္ခတိ။
ဣတိဝုတ်၊ဋီ၊၂၃၂။ (-ထေရ၊ဋီ၊၁။၄၀၈။
ထေရီ၊ဋီ၊၂၉၉။ အပ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။)

ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနဒိဝေသ (ပု) [ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန+ဒိဝေသ]
ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောနေ့။ တေနော ဟိ ဘဂ-
ဝတော ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဒိဝေသေ ဝိယ ခန္ဓ-
ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝေသေပိ သရိရာဘာ....အဟောသိ-
တိ။ ဥဒါန၊ဋီ၊၂၉၉။

ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ (န) [ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန
+ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏ] ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်
သောဉာဏ်။ အထ ဝါ ပနာတိအာဒိဟိ ခန္ဓ-
ပရိနိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ နိဒ္ဒိသတိ။ ပဋိသံ၊
ဋီ၊၁။၂၉၀။

ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနပဒ (န) [ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန+ပဒ] ခန္ဓ-
ပရိနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်။ အနု-
ပါဒိသေသံ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာနပဒံ ပတ္တယမာနော။
သုတ္တနိ၊ဋီ၊၂။၉၅။

ခန္ဓပရိပါက (ပု) [ခန္ဓ+ပရိပါက] ခန္ဓာ၏-
ရင့်ကျက်ခြင်း - ဟောင်းနွမ်းဆွေးမြေ့ခြင်း။
ခန္ဓပရိပါကော (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇) ကေဘဝပရိ-
ယာပန္နာနံ ခန္ဓာနံ ပုရာဏဘာဝေါ။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။

ခန္ဓပရိပါကလက္ခဏ (တိ) [ခန္ဓပရိပါက+လက္ခဏ]
ခန္ဓာတို့၏ ရင့်ကျက်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း
လက္ခဏာရှိသော။ သာ ပနေသာ ခန္ဓပရိ-
ပါကလက္ခဏာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၃၂။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃။ ၉။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁၇။)

ခန္ဓပရိယန္တ (ပု၊ န) [ခန္ဓ+ပရိယန္တ] (၁) ခန္ဓာ
၏အဆုံး။ (၂) ယုတ်ညံ့မှုမရှိသော - မြတ်
သော - ခန္ဓာ။ (ရဟန္တာ၏ကိုယ်ခန္ဓာ။) ခန္ဓ-
ပရိယန္တေ ဌိတော။ မဟာနိ၊ ၁၇၊ ၃၆။ (-
စူဠနိ၊ ၃၄။) (၁) ခန္ဓပရိယန္တတိ ကေစတု-
ပဉ္စက္ခန္ဓာနံ တီဟိ ပရိညဂ္ဂဟိ ဈာပေတွာ
အန္တေ အဝသာနေ ဌိတော။ (၂) နတ္ထိ
တေဿ အန္တောတိ ဝါ ပရိယန္တံ၊ တသ္မိံ ပရိ-
ယန္တေ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၇၇။

ခန္ဓပရိယာပန္န (တိ) [ခန္ဓ+ပရိယာပန္န] ခန္ဓာ၌
-အကျုံးဝင်သော - ပါဝင်သော။ ခန္ဓာဓိ-
ကာရေ ခန္ဓပရိယာပန္နာ ဧဝ အနာသဝါ
ဂယန္တီတိ နာယံ ဒေါသော။ အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။
(-ဝဇီရ၊ ၃၈။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။)

ခန္ဓပရိဟရဏဒုက္ခ (တိ) [ခန္ဓ+ပရိဟရဏ+ဒုက္ခ]
ခန္ဓာကို မွေးမြူဆောင်ရွက်ရသော ဆင်းရဲ။
ကုမာရက န ဟိ...ခန္ဓပရိဟရဏဒုက္ခေန သ-
ဒိသံ ဒုက္ခံ နာမ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

ခန္ဓပရိဟရဏသမ (တိ) [ခန္ဓပရိဟရဏ+သမ]
ခန္ဓာကို မွေးမြူဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တူသော။
ခန္ဓပရိဟရဏသမံ ဒုက္ခံ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၂။ ၁၇၁။

ခန္ဓပရိဟာရဒုက္ခ (တိ) [ခန္ဓ+ပရိဟာရ+ဒုက္ခ]
ခန္ဓာကို မွေးမြူဆောင်ရွက်ရသော ဆင်းရဲ။

မုစ္ဆိဿာမိ ဝတ ခန္ဓပရိဟာရဒုက္ခတော။ မ၊
ဌ၊ ၄။ ၉။

ခန္ဓပ(ပု)ဝတ္တ (န) [ခန္ဓ+ပဝတ္တ] (၁) ခန္ဓာဖြစ်
ခြင်း။ (၂) ခန္ဓာအစဉ်။ (၁) ကိလေသပဝတ္တံ
ခန္ဓပဝတ္တဉ္စ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈။ (၂) တွေ
တေသ္မိံ ခန္ဓပဝတ္တေ ယံ တံ ဇာတံ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၄၈။

ခန္ဓပ(ပု)ဝတ္တိ (ထိ) [ခန္ဓ+ပဝတ္တိ] ခန္ဓာဖြစ်ခြင်း။
ခန္ဓပဝတ္တိ(ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂)န္တိ ဝေဒနာဒိက္ခန္ဓပဝတ္တိ။
ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။ ခန္ဓတမ-လည်း ကြည့်။

ခန္ဓပါတဘဝနလက္ခဏ (တိ) [ခန္ဓပါတဘဝန+
လက္ခဏ] ခန္ဓာထင်ရှားဖြစ်ခြင်းလျှင် - မှတ်
ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ ခန္ဓပါတ-
ဘဝနလက္ခဏာ ဇာတိ။ နေတ္ထိ၊ ၂။

ခန္ဓပါတဘာဝ (ပု) [ခန္ဓ+ပါတဘာဝ] ခန္ဓာထင်
ရှား ဖြစ်ခြင်း။ ဘဝေါတိ ဝိပါကဘဝေါ ခန္ဓ-
ပါတဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။

ခန္ဓပါတဘာဝလက္ခဏ (တိ) [ခန္ဓပါတဘာဝ+
လက္ခဏ] ခန္ဓာထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းလျှင် - မှတ်
ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိသော။ ယာ ဥပပတ္တိ-
ဘူတာဇာတိ ခန္ဓပါတဘာဝလက္ခဏာ။ နေတ္ထိ-
ဝိ၊ ၁၃၂။

ခန္ဓပိဋ္ဌ (န) [ခန္ဓ+ပိဋ္ဌ] (၁) တုံး - ပြင် - ပေါ် -
ထက်။ (၂) ပင်စည် - ပြင် - ပေါ် - ထက်။
(၁) ဣတရော ဣတရံ အာရုယ ခန္ဓပိဋ္ဌေ-
ယေဝ နိပဇ္ဇိ သု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ (၂) နာဂ-
ရာဇာနံ ခန္ဓပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဥဒရမဿ
ဖာလေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။

ခန္ဓပုစ္ဆာ (ထိ) [ခန္ဓ+ပုစ္ဆာ] ခန္ဓာ ၅-ပါးနှင့်
စပ်၍ မေးခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ
ခန္ဓပုစ္ဆာ ဓာတုပုစ္ဆာ အာယတနပုစ္ဆာ။ မဟာ-
နိ၊ ၂။ ၆၄။ စူဠနိ၊ ၅၁။

ခန္ဓပုရာဏ (တိ) [ခန္ဓ+ပုရာဏ] ဟောင်းနွမ်း
ဆွေးမြေ့သော ခန္ဓာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခန္ဓပုရာဏဘာဝ (ပု) [ခန္ဓပုရာဏ + ဘာဝ] ဟောင်းနှမ်းဆွေးမြေ့နေသော ခန္ဓာ၏အဖြစ်၊ ခန္ဓာ၏ဟောင်းနှမ်းဆွေးမြေ့ခြင်း။ ခဏ္ဍိစွာဒိသမ္ပယော သန္တတိယံ ကေဘဝပရိယာပန္နော ခန္ဓပုရာဏဘာဝေါစ။ မဟာနိဌ။၆၂။

ခန္ဓဗီဇ (န) [ခန္ဓ + ဗီဇ] (၁)ပင်စည်မျိုးစေ့။ (၂) ခန္ဓာမျိုးစေ့၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်။ (၁) မူလဗီဇ ခန္ဓဗီဇ ဖဋ္ဌဗီဇ။ ဝိ၊၂။၅၂။ ဝိ၊၅။၂၃၅။ ဒီ၊၁။၆။ ဒီ၊၃။၃၆။ သံ၊၂။၄၄။ မဟာနိ၊၃။၁၀။ ကင်္ခါ၊၁၉၈။ သံ၊၄။၁။၂၂၉။ သံ၊၄။၃။၃၃၅။ အံ၊၄။၂။၃၇၇။ ခန္ဓဗီဇ နာမ အဿတ္ထော နိဂြောဓော...ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ အတ္တိ ခန္ဓေ ဇာယန္တိ ခန္ဓေ သဉ္ဇာယန္တိ၊ ကေ ခန္ဓဗီဇ နာမ။ ဝိ၊၂။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၈။ (-ဝိ၊၄။၃။၂၇။ ဒီ၊၄။၁။၇၉။ သံ၊၄။၂။၂၅၀။ ကင်္ခါ၊၆။သင်္ခါ၊၃၅၈။ အံ၊၄။၃။၁၈၉။) (၂) ယဿ ဟိ သောတာပန္နဿ ကေယေဝ ခန္ဓဗီဇ အတ္တိ။ အဘိ၊၄။၃။၄၆။ (-အံ၊၄။၂။၁၈၉။) ခန္ဓဗီဇ နာမ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်။ မူလ၊၄။၃။၃၇။ (-အံ၊၄။၂။၁၈၉။)

ခန္ဓဘင်္ဂဒဿန (န) [ခန္ဓဘင်္ဂ + ဒဿန] ခန္ဓာ၏-အပျက်-ဘင်-ကို ရှုမြင်ခြင်း (ဉာဏ်)။ တံတံခန္ဓဘင်္ဂဒဿနာနန္တရံ တဒါရမ္မဏစိတ္တစေတသိကဘင်္ဂဒဿနဉာဏဉ္စ။ ပဋိသံ၊၄။၁။၉၇။

ခန္ဓဘာရ (ပု) [ခန္ဓ + ဘာရ] (၁) ပခုံးဝန်။ (၂) ခန္ဓာဝန် (ခန္ဓာ ၅-ပါး)။ (၁) သိသဘာရော ခန္ဓဘာရော ကဋိဘာရော။ ဝိ၊၁။၆၀။ (-ဝိ၊၄။၂၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၆။ ကင်္ခါ၊၆။သင်္ခါ၊၁၉၉။) ဥဘောသု ပဿေသု ကဏ္ဍစူဠိကာဟိ ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာ၊ ကပ္ပရေဟိ ပဋ္ဌာယ ဥပရိ၊ ပိဋ္ဌိဂလာဝတ္တတော စ ဂလဝါဋကတော စ ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာ၊ ပိဋ္ဌိဝေမဇ္ဈာဝတ္တတော စ ဥရပရိစ္ဆေဒမဇ္ဈေ ဟဒယအာဝါဋတော စ ပဋ္ဌာယ ဥပရိခန္ဓော၊ ဧတ္ထန္တရေ

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဋိတဘာရော ခန္ဓဘာရော နာမ။ ဝိ၊၄။၁။၂၉၃။ (၂) ခန္ဓဘာရော ကိလေသဘာရော အဘိသင်္ခါရဘာရော။ မဟာနိ၊၂။၆၀။ မ၊၄။၁။၄၄။ သံ၊၄။၁။၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၅၈။ (- ဒီ၊၄။၃။၄၇။ သံ၊၄။၂။၂၄၃။ အံ၊၄။၂။၁၂၄။ ထေရ၊၄။၂။၂၁၆။ ဇာ၊၄။၃။၄၁၂။) ကတမော ခန္ဓဘာရော ပဋိသန္ဓိယာ ရူပဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏံ၊ အယံ ခန္ဓဘာရော။ မဟာနိ၊၂။၆၀။

ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆ (တိ) [ခန္ဓဘာရ + မဟိစ္ဆ] ပခုံးဝန်ဖြင့်-ကြီးသောအလိုရှိသော - အလိုကြီးသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆဘာဝ (ပု) [ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆ + ဘာဝ] ပခုံးဝန်ဖြင့် ကြီးသောအလိုရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အဝတ်၌ အလိုရမက်ကြီးခြင်း။ ဂဟေတွာ စရန္တဿ ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆဘာဝေါ ကောတိ။ အဘိ၊၄။၁။၃၉။ အပ၊၄။၁။၁၁။ ဇာ၊၄။၁။၁၁။ ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆဘာဝေါတိ ခန္ဓေန ဘာရေန မဟတိ ဣစ္ဆာ ယဿ သော ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆော၊ တဿ ဘာဝေါ ခန္ဓဘာရမဟိစ္ဆဘာဝေါ။ ခန္ဓေ ဝတ္တံ ကတွာ ဟရဏဝသေန မဟိစ္ဆဘာဝေါတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၄၃။

ခန္ဓဘာဝနိစ္ဆယ (ပု) [ခန္ဓဘာဝ + နိစ္ဆယ] ခန္ဓာ၏အဖြစ်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ရူပဿ ခန္ဓဘာဝနိစ္ဆယာနန္တရံ ခန္ဓာနံ ရူပဝိသေသနယောဂေ စ သံသယော ဟောတိ။ မူလ၊၄။၃။၁၂၂။

ခန္ဓဘာဝပ္ပကာသန (ထိ၊န) [ခန္ဓဘာဝ + ပကာသန] ခန္ဓာ၏အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ အထခေါ ဝေဒနာဒိ စာတံ ဝေဒနာဒိနမ္ပိ ခန္ဓဘာဝပ္ပကာသနေ န သဗ္ဗ ခန္ဓာ ဝေဒနာဒိဝိသေသဝန္တော။ အနု၊၄။၃။၁၇၂။

ခန္ဓဘာဝသာမည (န) [ခန္ဓဘာဝ + သာမည] ခန္ဓာ၏ အဖြစ်ဖြင့်တူခြင်း။ သဗ္ဗေပိ ခန္ဓေ

ခန္ဓဘာဝသာမညေန သံဝိပနဝသေန။ အနုဋ္ဌိ၊
၃။၄၀။

ခန္ဓဘေဒ (ပု) [ခန္ဓ + ဘေဒ] (၁) (ဥပါဒိန္နက)
ခန္ဓာပျက်စီးခြင်း၊ သေခြင်း။ (၂) ခန္ဓာ-အ
ထူး-အပြား။ (၁) ခန္ဓဘေဒတော အနန္တရာ
ဝိပါကဒါယကံ မာတုဗာတာဒိအာနန္တရိယ-
ကမ္မံအာဏတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၅။ (-အံ၊ ၁။၂။
၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။၁၅၉။ စူဠနိ၊ ၁။၃၃။ ဒီ၊ ၁။
၁။၂၀၂။ သီ၊ ၁။၁၇၇။ မ၊ ၁။၁။၂၃၉။
မူလဋ္ဌိ၊ ၂။၆၃။) ခန္ဓဘေဒဿာတိ ခန္ဓဝိနာ-
သဿ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။၇၀။ (- အံ၊ ၁။၂။၅။)
(၂) ဖဿာဒိသု ခန္ဓဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။
အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၆။ (-၁၁။)

ခန္ဓဘေဒသဗ္ဗာဝ (ပု) [ခန္ဓဘေဒ + သဗ္ဗာဝ]
ခန္ဓာပျက်စီးမှု၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဣမမတ္တံ
ဒဿေတိ သဗ္ဗတ္ထေဝ ခန္ဓဘေဒသဗ္ဗာဝတော။
သံ၊ ၁။၂။၁၄။

ခန္ဓဘေဒါနန္တရ (တိ) [ခန္ဓဘေဒ + အနန္တရ] ခန္ဓာ
ပျက်သည်၏ အခြားမဲ့၊ သေသည်၏ အခြား
မဲ့။ ဝိပါကဒါနေ သတိ ခန္ဓဘေဒါနန္တရမေဝ
ဝိပါကဒါနတော နိယတာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၇။
(-ဒီ၊ ၁။၁၉၅။) ခန္ဓဘေဒါနန္တရန္တိ စုတိ-
အနန္တရံ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။၄၅။ (-ဒီ၊ ၁။၁၉၅။)

ခန္ဓမစ္စမာရနိမ္မထန (န) [ခန္ဓမစ္စမာရ + နိမ္မထန]
ခန္ဓမာရ် မစ္စမာရ်ကို နှိမ်နင်းဖျက်ဆီးခြင်း။
ဣဓ ခန္ဓမစ္စမာရနိမ္မထနေန ဩဿဋ္ဌော
နိသေသိတောတိ အယံ အနုပါဒိသေသာ
နိဗ္ဗာနဓာတု။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၀။ ဒီ၊ ၁။၂၁။
(-သီ၊ ၁။၁၇၇။)

ခန္ဓမစ္ဆရိယ (န) [ခန္ဓ + မစ္ဆရိယ] ခန္ဓာ၌ ဝန်တို
ခြင်း။ (မိမိ၏လုပ်သော ခန္ဓာကိုယ်မျိုး သူ
တပါး၌ မဖြစ်စေလိုခြင်း။) ခန္ဓမစ္ဆရိယမ္ပိ
မစ္ဆရိယ(မဟာနိ။ ၂။၉၉၊ ၁၇၅။ စူဠနိ။ ၂။၆) နှိ
အတ္တနော ပဉ္စက္ခန္ဓသင်္ခါတံ ဥပပတ္တိဘဝံ

အညေဟိ အသာဓာရဏံ “အစ္ဆရိယံ မယံမေဝ
ဟောတိ၊ မာ အညဿာ”တိ ပဝတ္တံ မစ္ဆရိယံ
ခန္ဓမစ္ဆရိယံ နာမ။ မဟာနိ၊ ၁။၉၇။

ခန္ဓမတ္တ (ကိ) [ခန္ဓ + မတ္တ] ပင်စည် အတိုင်းအ
ရှည်ရှိသော။ သော ရုက္ခော နိပ္ပတ္တပုပ္ဖေ၊
ခန္ဓမတ္တောဝ အဟောသိ။ အပါ၊ ၁။၂၁၂။

ခန္ဓမတ္တက (ပု) [ခန္ဓ + မတ္တက] ပင်စည်၏ထိပ်။
ရုက္ခမဇ္ဈေန အဘိရူပိတော ခန္ဓမတ္တကေန နိက္ခ-
မိတော သိသံ ကမ္မယမာနော နိပဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ၁။၁။
၄၆၈။

ခန္ဓမာရ (ပု) [ခန္ဓ + မာရ] ခန္ဓမာရ်။ တေနဝ
ကမ္မာဘိသင်္ခါရဝသေန ပဋိသန္ဓိကော ခန္ဓ-
မာရော ဓာတုမာရော။ စူဠနိ၊ ၁။၅၂။ (-
ဥဒါန၊ ၁။၁၉၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။၄၄၊ ၁၄၅။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၁။၂။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။၁။)

ခန္ဓမာရသမ္ပန္နိတဏှာ (ထိ) [ခန္ဓမာရသမ္ပန္နိ +
တဏှာ] ခန္ဓမာရ်နှင့်စပ်သောတဏှာ။ မာရဿ
တဏှာသောတိ ဆေတွာတိ ခန္ဓမာရသမ္ပန္နိ-
တဏှာသင်္ခါတံ သောတံ သမုစ္ဆန္တိတော။ မ၊ ၁။
၂။၂၀၀။

ခန္ဓမိဿကတ္တ(န) [ခန္ဓမိဿက + တ္တ] (နာမ်) ခန္ဓာ
နှင့် ရောသည်၏အဖြစ်။ ခန္ဓမိဿကတ္တာ ပန
ပုရေဇာတပစ္စယော န ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။
၄၆၉။

ခန္ဓမုခ (န) [ခန္ဓ + မုခ] ခန္ဓာကို-အဦး-အစ-
ပဓာန-ပြုခြင်း။ အပ္ပစ္စယဂ္ဂဟဏေန ဝေဒ-
နာက္ခန္ဓသင်္ဂဟောတိ ဣဒံ ခန္ဓမုခေန ဩတ-
ရဏံ။ ဒီ၊ ၁။၂၀၁။ သီ၊ ၁။၁၇၇။
(-ဒီ၊ ၁။၂။၁၁၃။ မ၊ ၁။၁။၁၃၃။ မ၊ ၁။၁။၄၁။
သံ၊ ၁။၁။၅၇။ အံ၊ ၁။၁။၁၄၄။)

ခန္ဓမူလက (တိ) [ခန္ဓ + မူလ + က] ခန္ဓာလျှင်
အကြောင်းရင်းရှိသော။ ခန္ဓာပိ ခန္ဓမူလကဿ
ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ သံ၊ ၁။၁။၃၀။
သာရတ္ထ၊ ၃။၂၁၄။ အံ၊ ၁။၂။၃။ အံ၊ ၁။၂။၆။

ခန္ဓမူလကဒုက္ခ (တိ) [ခန္ဓမူလက+ဒုက္ခ] ခန္ဓာလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသောဆင်းရဲ။ ခန္ဓာပိ ခန္ဓမူလကဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။

ခန္ဓယမက (န) [ခန္ဓ+ယမက] ခန္ဓယမိုက်။ မူလယမကံ ခန္ဓယမကံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ (-၃၁၄။ အပါဠိ၊ ၁။ ၁၁၄။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂။)

ခန္ဓယမကာနန္တရ (န) [ခန္ဓယမက+အနန္တရ] ခန္ဓယမိုက်၏ အခြားမဲ့။ ဣဒါနိ မူလယမကေခန္ဓယမကာနန္တရံ ဒေသိတဿ အာယတနယမကဿ ဝဏ္ဏနာ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။

ခန္ဓရဇန (န) [ခန္ဓ+ရဇန] ပင်စည်ဆိုးရည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဆ ရဇနာနိ မူလရဇနံ ခန္ဓရဇနံ တစရဇနံ ပတ္တရဇနံ ပုပ္ဖရဇနံ ဖလရဇနန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၉၉။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၅။)

ခန္ဓရသ (ပု) [ခန္ဓ+ရသ] ပင်စည်အရသာ (ပင်စည်အရည်)။ မူလရသော ခန္ဓရသော တစရသော။ အဘိ၊ က။ ၂၇၀။ မဟာနိ၊ ၁၇၄၊ ၂၇၇။ စူဠနိ၊ ၂၉၁။ (-ဒီ၊ ၁။ ၉၇။ မ၊ ၁။ ၃၁။ သံ၊ ၁။ ၃၀၁။ အံ၊ ၁။ ၂၆၉။ အဘိ၊ ၁။ ၃၅၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။ မ၊ ၁။ ၇၇။ သံ၊ ၁။ ၃၂၂။)

ခန္ဓရောဂ (ပု) [ခန္ဓ+ရောဂ] ခန္ဓာဟူသော အနာရောဂါ။ ဧဝံ ခန္ဓရောဂသင်္ခယေ မရဏေ မာဒိသဿ ဘယံ နတ္ထိ။ ထေရ၊ ၁။ ၂၆၇။

ခန္ဓလက္ခဏ (န) [ခန္ဓ+လက္ခဏ] အစုအပုံ ဟူသောမှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ။ တတ္ထ ပဌမပဉ္စေ ခန္ဓလက္ခဏဝသေန ကိရိယဝသေန စ ပဉ္စေ နာမ တေ ခန္ဓာတိ ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၁၉။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၉၄။ သီ၊ ၁။ ၄၇၅။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၃၅။)

ခန္ဓလောက (ပု) [ခန္ဓ+လောက] ခန္ဓာသည်ပင် ပျက်တတ် အပြားအားဖြင့် ပျက်တတ်သော လောက။ ပျက်တတ်သောခန္ဓာ။ ခန္ဓလောကော ဓာတုလောကော။ ပဋိသံ၊ ၁၁၇၊ ၁၇၃၊ ၂၃၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၉။ မ၊ ၁။ ၂၇၅။ သံ၊ ၁။ ၁၇၄။ (-မဟာနိ၊ ၇။ စူဠနိ၊ ၂၄။) ခန္ဓာ ဧဝ လုဇနပလုဇနဋ္ဌေန လောကောတိ ခန္ဓလောကော။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၂။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၃၇။)

ခန္ဓဝဂ္ဂ (ပု) [ခန္ဓ+ဝဂ္ဂ] ခန္ဓာကို ပြဆိုရာ သုတ်အပေါင်း (ခန္ဓဝဂ္ဂ-သံယုတ်)။ တတော သဠာယတနဝဂ္ဂေါ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂေါ နိဒါနဝဂ္ဂေါ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂေါတိ။ အံ၊ ၁။ ၆၇။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁။ မ၊ ၁။ ၂၂၀။)

ခန္ဓဝဋ္ဋ (န) [ခန္ဓ+ဝဋ္ဋ] ခန္ဓဝဋ်။ စရိမစိတ္တနိရောဓေန ခန္ဓဝဋ္ဋဿ ခေပိတတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၇၁။ အံ၊ ၁။ ၃၅၅။

ခန္ဓဝတ္ထုက (တိ) [ခန္ဓ+ဝတ္ထု+က] ခန္ဓာလျှင် မှီရာ တည်ရာရှိသော။ ခန္ဓဝတ္ထုကတ္တာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယော။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၆၂။

ခန္ဓဝန္တ (တိ) [ခန္ဓ+ဝန္တ] ပင်စည်နှင့်ပြည့်စုံသော။ တံ ယထာ ခန္ဓဝန္တဿ ရုက္ခဿ အနဝသေသမူလဒ္ဓရဏေ ကတေ။ နေတ္ထိ၊ ၁၃။ (-နေတ္ထိ၊ ၁။ ၆၇။ နေတ္ထိဝိ၊ ၉၆။)

ခန္ဓဝဝတ္ထာန (န) [ခန္ဓ+ဝဝတ္ထာန] ခန္ဓာကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ မနောတိ ခန္ဓဝဝတ္ထာနေန ဝိညာဏက္ခန္ဓံ ဒေသေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၇၀။

ခန္ဓဝိကလ (တိ) [ခန္ဓ+ဝိကလ] ခန္ဓာချို့တဲ့ခြင်း ရှိသော။ ဒုက္ကရံ ကတန္တိ ခန္ဓဝိကလဿ ပုဗ္ဗေနိဝါသဿ အနုဿရဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၇။

ခန္ဓဝိဋ္ဌပ (ပု) [ခန္ဓ+ဝိဋ္ဌပ] ပင်စည်ခွ၊ သစ်ပင်ခွ။ ရုက္ခဒေဝတာ ခန္ဓဝိဋ္ဌပေ ဌတော ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၅။ (-၄၄၀၊ ၄၄၇။ အပါ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၃။)

ခန္ဓဝိဇ္ဇပဗ္ဗန္တရ (န) [ခန္ဓဝိဇ္ဇပ + အဗ္ဗန္တရ] သစ်ပင်ခွကြား။ ရုက္ခဒေဝတာ ဂေါဓံ ပုတ္တကေ အဒိသ္မာ ကမ္မမာနံ ဩလောကေတွာ ခန္ဓဝိဇ္ဇပဗ္ဗန္တရေ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေန ဌတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၅၁၂။

ခန္ဓဝိဇ္ဇပသာခန္တရ (န) [ခန္ဓဝိဇ္ဇပ + သာခ + အန္တရ] သစ်ပင်ခွကြား၊ သစ်ခက်အကြား။ ပရိဗ္ဗာဇကာ ရုက္ခာနံ ခန္ဓဝိဇ္ဇပသာခန္တရေဟိ သမုဂ္ဂစ္ဆန္တာ ဆဗ္ဗဏ္ဍသနဗုဒ္ဓရသ္မိယော ဒိသ္မာ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၇၉။

ခန္ဓဝိနာသ (ပု) [ခန္ဓ + ဝိနာသ] ခန္ဓာပျက်စီးခြင်း။ ခန္ဓဘေဒ(၁)ကြည့်။

ခန္ဓဝိနိမုတ္တ (တိ) [ခန္ဓ + ဝိနိမုတ္တ] ခန္ဓာမှ လွတ်သော။ အနာဂတေပိ ခန္ဓဝိနိမုတ္တော အတ္တာနာမ န ကောစိ န မေ ဘဝိဿတိ န ပဝတ္တိဿတိ။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၄၁။ (-ဒိ၊ဋီ၊၂။ ၁။ ဒိ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၁။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၇။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၅။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၁၇၁။)

ခန္ဓဝိနိမုတ္တက (တိ) [ခန္ဓဝိနိမုတ္တ + က] ခန္ဓာမှ လွတ်သော။ ခန္ဓဝိနိမုတ္တကော ဟိ သင်္ခါရော နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၂၉၅။

ခန္ဓဝိဘင်္ဂ (ပု) [ခန္ဓ + ဝိဘင်္ဂ] ခန္ဓဝိဘင်း၊ ခန္ဓာတို့ကို - ဝေဖန်ရာ - ဝေဖန်ကြောင်း = ကျမ်း။ ခန္ဓဝိဘင်္ဂေါ အာယတနဝိဘင်္ဂေါ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၁၇၇။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။ ၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၃။ ဝဇီရ၊၁။ ၁၅၅။ မူလ၊ဋီ၊၂။ ၃။ အနု၊ဋီ၊၁။ ၁၄။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၄။)

ခန္ဓဝိဘင်္ဂပါဠိနယ (ပု) [ခန္ဓဝိဘင်္ဂ + ပါဠိနယ] ခန္ဓဝိဘင်း၌လာသော ပါဠိနည်း။ ပါဠိနယေနာတိ ခန္ဓဝိဘင်္ဂပါဠိနယေန။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၉။

ခန္ဓဝိဘာဂ (ပု) [ခန္ဓ + ဝိဘာဂ] ခန္ဓာကိုဝေဖန်ခြင်း။ တေသု ဧဝံ ခန္ဓဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၁၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၈။)

ခန္ဓဝိဝရ (န) [ခန္ဓ + ဝိဝရ] သစ်ပင်အခေါင်းအပေါက်၊ သစ်ခေါင်း။ တတော ရုက္ခဒေဝတာ မဟန္တေနာနုဘာဝေန ခန္ဓဝိဝရတော နိက္ခမိတွာ မဓရသရေန တံ အာမန္တေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၄၈၀။

ခန္ဓဝိသေသ (ပု) [ခန္ဓ + ဝိသေသ] ခန္ဓာအထူး။ ဥပါယာသာဒယော သင်္ခါရက္ခန္ဓေနာတိ ဧဝံ ခန္ဓဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၆။ (-သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၁။)

ခန္ဓဝိသေသန (တိ) [ခန္ဓ + ဝိသေသန] ခန္ဓာကို အထူးပြုတတ်သော။ ယတော ဝိနိဝတ္တံ ရူပံ ခန္ဓဝိသေသနံ ဟောတိ။ မူလ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၁။ (-အနု၊ဋီ၊၃။ ၁၇၁။)

ခန္ဓဝေါဟာရ (ပု) [ခန္ဓ + ဝေါဟာရ] ခန္ဓာဟူသောဝေါဟာရ၊ ခန္ဓာဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ရုက္ခသာခါသု ရုက္ခဝေါဟာရော ဝိယ ဧကေကဓမ္မပိ ခန္ဓဝေါဟာရော ဟောတိယေဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၀။

ခန္ဓသင်္ဂဟ (ပု) [ခန္ဓ + သင်္ဂဟ] (၁) ခန္ဓာဟူသော ရေတွက်ခြင်း။ (၂) (အာပတ်) အစုဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ (၁) တဉ္စ ခန္ဓသင်္ဂဟံ န ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၅။ (-ဂ၊၁၃။ ဝဇီရ၊၄၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၇၅။ မူလ၊ဋီ၊၃။ ၄။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၁၆။) (၂) ပုဂ္ဂလသင်္ဂဟော ခန္ဓသင်္ဂဟော သမုဋ္ဌာနသင်္ဂဟော။ ဝိ၊၅။ ၃၈၇။

ခန္ဓသင်္ဂဟိတ (တိ) [ခန္ဓ + သင်္ဂဟိတ] ခန္ဓာ၏ အဖြစ်ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ အတိတဿ ခန္ဓသင်္ဂဟိတတ္တာ အာမန္တာတိ ပဋိညာ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၁၅၆။

ခန္ဓသဒ္ဓဝစနိယတာဘာဝ (ပု) [ခန္ဓသဒ္ဓဝစနိယတာ + အဘာဝ] ခန္ဓသဒ္ဓါသည် ဟောအပ်သောအဖြစ်၏ မရှိခြင်း။ ဧတေန ဖဿာဒီနံ ဝိသု ခန္ဓသဒ္ဓဝစနိယတာဘာဝေါ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၃၃။

ခန္ဓသဒ္ဒါဘိဓေယျ (တိ) [ခန္ဓသဒ္ဒ+ဘိဓေယျ] ခန္ဓသဒ္ဒါသည် ဟောအပ်သော။ ခန္ဓပဏ္ဏတ္တိ-
ကြည့်။

ခန္ဓသန္တတိ (တိ) [ခန္ဓ+သန္တတိ] ခန္ဓာအစဉ်။
ပါဏောတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယပုဂ္ဂိုလ်ခန္ဓသန္တတိ။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၆။ (-ဝဇီရ၊ ၁၄။)

ခန္ဓသန္တာန (ပု၊ န) [ခန္ဓ+သန္တာန] ခန္ဓာအစဉ်။
ကေမိ ပဋိသန္ဓိမူလံ စုတိပရိယောသာနံ ကေ-
ဘဝပရိယာပန္နံ ခန္ဓသန္တာနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃။ စူဠနိ၊ ဌ၊
၄၆။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၁၇၀။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။
ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၁၀၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၀၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၄။ ဥဒါန၊
ဌ၊ ၁၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။
၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။)

ခန္ဓသဘာဝ (ပု) [ခန္ဓ+သဘာဝ] ခန္ဓာ၏သ-
ဘာ။ သဗ္ဗေပိ အတိတာဒိဘေဒါ ဓမ္မာ
ခန္ဓသဘာဝံ န ဝိဇယန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။

ခန္ဓသမ (တိ) [ခန္ဓ+သမ] ခန္ဓာနှင့်တူသော။
ခန္ဓသမာ (ဓမ္မ၊ ၄၃)တိ ခန္ဓေဟိ သမာ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။

ခန္ဓသမညာ (တိ) [ခန္ဓ+သမညာ] ခန္ဓာဟူသော
အမည်။ အယံ ပန ခန္ဓသမညာ ဖဿာဒိသု-
တဇ္ဇာပညတ္တိ ဝိယ ပရမတ္ထသန္နိဿယာ တဿ
အာသန္နတရာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။
(-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။)

ခန္ဓသမူဟ (ပု) [ခန္ဓ+သမူဟ] ခန္ဓာအပေါင်း။
ကာယေတိ ခန္ဓသမူဟေ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ (-မ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။)

ခန္ဓသမူဟသန္တာန (ပု၊ န) [ခန္ဓသမူဟ+သန္တာန]
ခန္ဓာအပေါင်း၏ အစဉ်။ တထာယံ ခန္ဓသမူ-
ဟသန္တာနံ ကေတေေန ဂဟိတံ ဥပါဒါယ။
မူလ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ (-အနု၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။)

ခန္ဓသမ္ပန္န (တိ) [ခန္ဓ+သမ္ပန္န] ပင်စည်နှင့် ပြည့်စုံ-
သော။ ခန္ဓ-ကြည့်။

ခန္ဓသမ္ပသန (န) [ခန္ဓ+သမ္ပသန] ခန္ဓာကို သုံး-
သပ်ခြင်း။ ဟေနဿ တံ ခန္ဓသမ္ပသနံ
ဒဿေန္တော....အာဒိမာဟ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၈-၉။

ခန္ဓသဟဇာတ (တိ) [ခန္ဓ+သဟဇာတ] ခန္ဓာနှင့်
တကွဖြစ်သော။ န ဝတ္တဗ္ဗာ ခန္ဓသဟဇာတာ-
နံ မဟာဘူတာနံ ခန္ဓာနံ ပစ္စယဘာဝါဘာဝ-
တော။ မူလ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။

ခန္ဓသာဓမ္မဟန္တ (တိ) [ခန္ဓသာဓ + မဟန္တ] ပင်-
စည် ခက်မ ကြီးမားသော၊ ကြီးမားသော
ပင်စည်ခက်မရှိသော။ သော ဟိ သိမ္ဗလိ-
ရက္ခော ခန္ဓသာဓမ္မဟန္တာယ ကောဋသိမ္ဗ-
လိ နာမံ လဘတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။

ခန္ဓသာမန္တ (န) [ခန္ဓ+သာမန္တ] (အာပတ်)
အစု၏အနီး။ ခန္ဓသာမန္တ (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၂)န္တိ
အာပတ္တိက္ခန္ဓဘာဝေန သမိပံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၆။

ခန္ဓသီသ (ပု) [ခန္ဓ+သီသ] ခန္ဓာကို အဦးအစ
ပဓာနပြုခြင်း။ ခန္ဓသီသေန ဝါ တဒုပါဒါနာ
သဘာဝဓမ္မာ ဧဝ ဂဟိတာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။

ခန္ဓဟတ (တိ) [ခန္ဓ+ဟတ] သံတုံးတို့ဖြင့် နှိပ်
စက် သတ်ဖြတ်အပ်သော။ သူ။ ယေမေ ဇနာ
ခန္ဓဟတာ သယန္တိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။
၁၃၄။

ခန္ဓာဓိကာရ (ပု) [ခန္ဓ+အဓိကာရ] ခန္ဓာ၏အ-
ရာ။ ခန္ဓာဓိကာရေ ခန္ဓပရိယာပန္နာ ဧဝ
အနာသဝါ ဂယန္တိတိ နာယံ ဒေါသော။
အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂။

ခန္ဓာဓိဌာန (တိ) [ခန္ဓ+အဓိဌာန] ခန္ဓာသာလျှင်
တည်ရာရှိသော။ ခန္ဓာဓိဌာနာဝ ဒေသနာ
ကတာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၆။

ခန္ဓာဓိဝစန (န) [ခန္ဓ+အဓိဝစန] ခန္ဓာဟူသော
အမည်နာမပညတ်။ ခန္ဓာဓိဝစန (မ၊ ဌ၊ ၆။ ၇)န္တိ

ခန္ဓာနံ ခန္ဓပဏ္ဏတ္တိ ကိတ္တကေန ဟောတိတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဠ၊၄။၅။ ခန္ဓာဓိဝစန (သံ၊၂။ ၈၃)န္တိ ခန္ဓာတိ အယံ ပညတ္တိ။ သံ၊ဠ၊၂။ ၂၈၃။

ခန္ဓာနုဿရဏကာလ (ပု) [ခန္ဓ+အနုဿရဏ+ကာလ] ခန္ဓာကို အစဉ်အားဖြင့် အောက် မေ့သော အခါကာလ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသစတုတ္ထ အတ္တနော ခန္ဓာနုဿရဏကာလေ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏံ၊ အဘိ၊ဠ၊၁။၄၅၀။ (-အဘိ၊ဠ၊၂။ ၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၄။)

ခန္ဓာဘိနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ခန္ဓ+အဘိနိဗ္ဗတ္တက] ခန္ဓာကို အသစ်ဖြစ်စေတတ်သော။ ယထာ မေ အာယတိ* ခန္ဓာဘိနိဗ္ဗတ္တကော ကမ္မသင်္ခါရော န ဘဝိဿတိ။ သံ၊ဠ၊၂။၂၅၃။

ခန္ဓာဘိသင်္ခါရကိလေသဘာရ (ပု) [ခန္ဓာ+ဘိသင်္ခါရကိလေသ + ဘာရ] ခန္ဓာဝန်၊ အဘိသင်္ခါရဝန်၊ ကိလေသဝန်။ မာနဒ္ဓဇ္ဇ ခန္ဓာဘိသင်္ခါရကိလေသဘာရဉ္စ ပါတေတွာ ဩတာရေတွာ ဌိတော။ အံ၊ဠ၊၃။၃၁။

ခန္ဓာယတနဓာတုဓမ္မ (ပု) [ခန္ဓာယတနဓာတု + ဓမ္မ] ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ဓာတ် တရား။ သဗ္ဗေ ခန္ဓာယတနဓာတုဓမ္မေ သလက္ခဏသာမညလက္ခဏဝသေန အတ္တနော ဉာဏဿ ဝိဒိတေ ပါကဋေကတွာ။ ဇ၊ဠ၊၂။၃၁။ အံ၊ဠ၊၁။၆၉။

ခန္ဓာယတနဓာတုပစ္စယပစ္စဝေက္ခဏ (န) [ခန္ဓာယတနဓာတု + ပစ္စယ + ပစ္စဝေက္ခဏ] ခန္ဓာအာယတနဓာတ်တို့၏ အကြောင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ အပိ စ ခန္ဓာယတနဓာတုပစ္စယပစ္စဝေက္ခဏဝသေနပေတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဠ၊၃။ ၂၂၇။

ခန္ဓာယတနဓာတုရာသိ (ပု) [ခန္ဓာယတနဓာတု + ရာသိ] ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ် အစု။ ခန္ဓာယတနဓာတုရာသိသု ပန သင်္ဂဟိတာယေ-

ဝါတိ ဒဿေတုံ “ယသ္မာ ပနာ”တိအာဒိမာဟ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၀၅။

ခန္ဓာယတနဓာတုလောက (န) [ခန္ဓာယတနဓာတု + လောက] ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ဓာတ် ဟူသော လောက။ ခန္ဓာယတနဓာတုလောကံ။ မ၊ဠ၊၁။၃၃၅။ မ၊ဠ၊၃။၂၃၅။ အဘိ၊ဠ၊၂။၃၈၄။ အံ၊ဠ၊၃။၂၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၂။ သံ၊ဠ၊၂။ ၅၅။ ခန္ဓာယတနဓာတုလောကန္တိ အနေကဓာတုံ နာနာဓာတုံ ခန္ဓလောကံ အာယတနလောကံ ဓာတုလောကံ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိတိ ယောဇနာ။ မ၊ဠ၊၂။၂၂။ အံ၊ဠ၊၃။ ၃၁၆။

ခန္ဓာယတနဓာတုဝိဘင်္ဂ (ပု) [ခန္ဓာယတနဓာတု + ဝိဘင်္ဂ] ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ဓာတ်တို့ကို ဝေဖန်ခြင်း။ အနုက္ကမေန စ ခန္ဓာယတနဓာတုဝိဘင်္ဂါနံ ဒေသနာက္ကမောဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၅။

ခန္ဓာယတနဝိဘာဂဝိရဟိတ (တိ) [ခန္ဓာယတန + ဝိဘာဂ + ဝိရဟိတ] ခန္ဓာ၊ အာယတနတို့ ဖြင့်ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းမှ ကင်းသော။ ခန္ဓာယတနဝိဘာဂဝိရဟိတမ္ပိ ပန ဝိညာဏံ ဓာတုဝိဘာဂေန ဝိဘတ္တမေဝ ဝုတ္တန္တိ။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၂၀။

ခန္ဓာရမ္မဏ (တိ) [ခန္ဓ+အာရမ္မဏ] ခန္ဓာလျှင် အာရုံရှိသော။ ကော ပန ဝါဒေါ ခန္ဓာရမ္မဏဿ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၆၀။ (-သံ၊ဠ၊၃။၂၀၆။ အဘိ၊ဠ၊၂။၃၀၀။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၃၃။) ကောပန ဝါဒေါ ခန္ဓာရမ္မဏဿာတိ ပဗ္ဗာပရဘာဝေန ဝတ္တမာနေ အရဟတော ခန္ဓေ ဧကတ္တနယဝသေန သန္တာနတော “အမှာကံ မာတုလတ္ထေရေ”တိအာဒိနာ အာလမ္ပိတွာ ပဝတ္တမာနံ ဥပါဒါနံ တဿ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေယေဝ ဂဏှာတိ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၇၅။

ခန္ဓာရမ္မဏတာဝစန (န) [ခန္ဓာရမ္မဏတာ + ဝစန] ခန္ဓာလျှင် အာရုံရှိသည် - ခန္ဓာကို အာရုံပြု

သည်-၏ အဖြစ်ကိုဆိုခြင်း။ တတ္ထ လက္ခဏာ-
ရမ္မဏိကဝိပဿနာယ ခန္ဓာရမ္မဏတာဝစနေန
အဘိန္နာတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၅။

ခန္ဓာဝယဝပဒ (န) [ခန္ဓ + အဝယဝ + ပဒ] ခန္ဓာ၏
အစိတ်ဖြစ်သောပုဒ်။ ဧဝံ တတ္ထ ပဓာနဘူ-
တေန ခန္ဓာဝယဝပဒေန ဝုတ္တဿ ဝေဒနာ-
က္ခန္ဓာဒိဘာဝေါ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂။
(-အနုဋီ၊ ၃။ ၁၇၀၊ ၁၇၁။)

ခန္ဓ(ခန္ဓ)ဝါရ (ပု) [ခန္ဓ + အာဝါရ။ ဒါ-
ရက္ခန္ဓာဒိဟိ အာသမန္တတော ဝရန္တိ ပရိက္ခိပန္တိ
တ္ထောတိ ဟိ ခန္ဓာဝါရော၊ အ-ကာရဿ ဒိဿံ
ကတွာ။ ရာဇနံ အစိရနိဝါသဌာနံ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၀၈။ (- ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၁၉၈။)] (၁)
သစ်တပ်မြို့၊ သစ်ခက်တန်းမြို့၊ တပ်စခန်း
ချရာ အရပ်။ (တိ) (၂) သစ်တပ်မြို့နှင့်
တူသော သီလ။ ကေသု ဌာနေ ခန္ဓာ-
ဝါရံ ဗန္ဓိတွာ သမန္တာ တိယောဇနံ ဥဗ္ဗာ-
သေတွာ ဝသတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၂၂၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၂၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၅။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။
ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၇၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၁။) ခန္ဓဝါရံ
နိဝါသေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၃။ (တိ) (၂)
သီလခန္ဓာဝါရ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၇)န္တိ စက္ကဝတ္ထိ-
ရညော ဒါရုဏ္ဏကာဒိကတံ ခန္ဓာဝါရ-
သဒိသံ သီလသင်္ခါတံ ခန္ဓာဝါရံ ဗန္ဓိတွာ
ဝိဟရတိတိ သမ္ပန္နော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၈။

ခန္ဓာဝါရဌာန (န) [ခန္ဓာဝါရ + ဌာန] သစ်တပ်
မြို့အရပ်ဌာန။ ရညော ခန္ဓာဝါရဌာနံ ဝိယ
ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ သုဒ္ဓါဝါသဘဝေါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈။
(-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၄၊ ၂၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၆။ ၂၇၁။)

ခန္ဓာဝါရဒါန (န) [ခန္ဓာဝါရ + ဒါန] သစ်တပ်မြို့
ကိုလှူခြင်း။ ဘန္တေ ယဒေတံ မယာ သတ္တာဟံ

ခန္ဓာဝါရဒါနတော ပဌာယ ပုညံ ကတံ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၃။

ခန္ဓာဝါရနဂရ (ထီ၊ န) [ခန္ဓာဝါရ + နဂရ] သစ်
တပ်မြို့။ သတ္တာဟံ ခန္ဓာဝါရနဂရေ စတူသု
ဒီသာသု ဒွါရံ ပိဓာပေသိ။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ခန္ဓာဝါရဗန္ဓ (ပု) [ခန္ဓာဝါရ + ဗန္ဓ] သစ်တပ်-
ဖွဲ့ခြင်း-တည်ထောင်ခြင်း။ သကဋ္ဌာနိ မော-
စေတွာ ခန္ဓာဝါရဗန္ဓေ ကတေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၇၁။

ခန္ဓာဝါရဘတ္တ (န) [ခန္ဓာဝါရ + ဘတ္တ] သစ်တပ်
မြို့၌လှူသောဆွမ်း။ ရာဇကုမာရော....ခန္ဓာ-
ဝါရဘတ္တံ နာမ အဒါသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။
(-၃၃၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၂။)

ခန္ဓာဝါရရက္ခက (တိ) [ခန္ဓာဝါရ + ရက္ခက] သစ်
တပ်မြို့ကိုစောင့်သောသူ။ အဒ္ဓါ သေ ခန္ဓာ-
ဝါရရက္ခကော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။

ခန္ဓာ (ခန္ဓ) ဝါရသန္နိဝေသယောဂျ (တိ) [ခန္ဓာ-
ဝါရ + သန္နိဝေသ + ယောဂျ] သစ်တပ်မြို့တည်
ခြင်းငှါ ခလျာက်ပတ်သော။ သန္နိဝေသက္ခ-
မောတိ ခန္ဓဝါရသန္နိဝေသယောဂျော။ ဒီ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၉၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၆။)

ခန္ဓိမန္တ (တိ) [ခန္ဓ + ဣမန္တ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၇၉၄။]
ပင်စည်(လုံးပတ်)နှင့် ပြည့်စုံသော။ ခန္ဓိမာဝ
မဟာဒုမော (အံ၊ ၂။ ၃၆)တိ ခန္ဓသမ္ပန္နော
မဟာရက္ခော ဝိယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁။

ခန္ဓိယဝဂ္ဂ (ပု) [ခန္ဓိယ + ဝဂ္ဂ] ခန္ဓိယဝဂ်။ ဣမဉ္ဇ
အသ္မိမာနံ ဝိတ္တာရတော ဝိညာတုကာမေန
ခန္ဓိယဝဂ္ဂေ ခေမကသုတ္တံ ဩလောကေတဗ္ဗန္တိ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၅။)

ခန္ဓိ (တိ) [ခန္ဓ + ဤ] ပင်စည်လုံးပတ်နှင့် ပြည့်စုံ
သော။ မူလိနော ခန္ဓိနော (ဇာ၊ ၁။ ၁၇၀)တိ

မူလသမ္ပန္နာ စေဝ ခန္ဓသမ္ပန္နာ စ။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၃၇၇။

ခန္ဓုပဓိနိဒါန (တိ) [ခန္ဓုပဓိ+နိဒါန] ခန္ဓာဟူ
သော ဥပဓိလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဥပဓိ-
နိဒါနန္တိ ခန္ဓုပဓိနိဒါနံ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၁၀။

ခန္ဓု(န္တ)ပဓိ (တိ) [ခန္ဓု+ဥပဓိ။ ဓာနံ၊ဋီ။၉၆၉။]
ခန္ဓာဟူသော (ဆင်းရဲ၏)တည်ရာ၊ ခန္ဓာသာ
လျှင် (ဆင်းရဲ၏)တည်ရာ။ ခန္ဓုပဓိ ကိလေသု-
ပဓိ အဘိသင်္ခါရူပဓိ ပဉ္စ ကာမဂုဏူပဓိတိ
ဣမေ ဥပဓယော ပဋိနိဿဋ္ဌိယန္တိ။ မ၊ဌ၊၂။
၁၈။ သဗ္ဗသော ဟိ ခန္ဓုပဓိယာ အသတိ
ကေန ကာရဏေန တေ ဖဿာ ဖုသေယျ။
ဥဒါန၊ဌ၊၁၀၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၇၃။ မ၊ဌ၊၃။
၁၁၈။ မ၊ဌ၊၄။၂၁၄။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀၊၁၅၉။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄၀။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၃၂၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၂။ ဝိ၊တိ၊၂။၉၈။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၆။) ဥပဓိယတိ
ထွေ ဒုက္ခန္တိ ဥပဓိ၊ ခန္ဓာဝ ဥပဓိ ခန္ဓုပဓိ။ မ၊
ဋီ၊၂။၉၂။ ခန္ဓုပဓိသုတိ ခန္ဓသင်္ခါတေသု ဥပ-
ဒိသု။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။

ခန္ဓုပဓိဗဒ္ဓ (တိ) [ခန္ဓု+ဥပဓိဗဒ္ဓ] ခန္ဓာနှင့်စပ်
သော။ အတ္တနော ပရေသဉ္စ ခန္ဓံ ခန္ဓုပဓိ-
ဗဒ္ဓဉ္စ ဒုပ္ပဋိဝိဇ္ဇံ နာမ နတ္ထိ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၇၂။

ခန္ဓုပဓိဗန္ဓ (တိ) [ခန္ဓု+ဥပဓိဗန္ဓ] ခန္ဓာနှင့်စပ်
သော။ နာမဂေါတ္တန္တိ စေတ္ထ ခန္ဓုပဓိဗန္ဓော
သမ္ပုတိသိဒ္ဓေါ ဗျဉ္စနတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၁။)

ခန္ဓေကဒေသ (ပု) [ခန္ဓု+ကေဒေသ] ခန္ဓာတစိတ်
တဒေသ။ ပဉ္စန္ဒ ခန္ဓာနံ ဝေဒနာက္ခန္ဓဝသေန
ခန္ဓေကဒေသော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၄။

ခန္ဓောပစာရ (ပု) [ခန္ဓု+ဥပစာရ] ခန္ဓာကို တင်
စားခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခန္ဓောပစာရသိဒ္ဓိ (တိ) [ခန္ဓောပစာရ+သိဒ္ဓိ]
ခန္ဓာကို တင်စားခြင်း၏ ပြီးခြင်း။ ကသ္မာ?

သတ္တေသု ခန္ဓောပစာရသိဒ္ဓိတော။ သတ္တေသု
ဟိ ခန္ဓောပစာရော သိဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဌ။၆၄။

ခန္ဓောပဓိ (တိ) [ခန္ဓု+ဥပဓိ] ခန္ဓာဟူသော
(ဆင်းရဲ၏) တည်ရာ။ သဗ္ဗသော ကိလေသု-
ပဓိယာ ပဟိနာယ ခန္ဓောပဓိ အဝိသိဋ္ဌာ။ မ၊
ဋီ၊၃။၃၂၃။

ခပါ (တိ) [ခိပ+အ+အာ။ သဗ္ဗဗျာပါရံ ခေပေ-
တိတိ ခပါ။ ဓာနံ၊ဋီ။သျှ။] ညဉ့်။ နိသီထိနီ၊
ခဏဒါ၊ ခပါ၊ ဝိဘာဝရီ...ရတ္တိယာ နာမာနိ။
ဓာနံ၊ဋီ။၆၉။

ခပ္ပ (ပု) [ခိပ+ပ။ ဓာနံ၊ဋီ။၂၆၀။] မျက်ရည်။
ရောဒိတွာ ခပ္ပံ ပုဉ္ဇိတွာ။ ဝိ၊၃။၄၉၁။

ခဗ္ဗတိ (ကြိ) [ခဗ္ဗ+အ+တိ] မာန်ထောင်လွှား
၏။ ကဗ္ဗတိ။ ခဗ္ဗတိ။ ကဗ္ဗတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၂၃။

ခမ^၁ (တိ) [ခမု+အ] (၁) သည်းခံနိုင်သော။ သူ။
(၂) သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော။ (၃)
အစီးအပျိုး။ (၁) သောဝစဿကရဏေဟိ
ခမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ခမော ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟိ
အနုသာသနိ။ ဒီ၊၃။၂၂၂။ (-ဝိ၊၃။၁၀၉။
ဝိ၊၅။၃၄၃။ မ၊၁။၁၃။ သံ၊၁။၂၂၄။ အံ၊၁။
၄၆၁။ အံ၊၂။၉၉၊၂၅၀။ အပါ၊၁။၄၁၆။မိလိန္ဒ။
၂၀၃။ ခမောတိ ဂါဠေန ဖရုသေန ကက္ခဠေန
ဝုစ္စမာနော ခမတိ၊ န ကုပ္ပတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။
၂၂၉။ (- မ၊ဌ၊၁။၈၁။) ခမောတိ အဓိ-
ဝါသကော။ အံ၊ဌ၊၃။၈၇။ (- ၁၂၈။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။၂၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။) (၂) (၃) ယော-
ဂျေ၊ ဟိတေ ယုတ္တေ ခမော တိသု။ ဓာနံ။
၉၉၅။

ခမ^၂ (ကြိ) [ခမု+အ+ဟိ] သည်းခံလော့။
ခမတိ^၂ကြည့်။

ခမတိ^၃ (ကြိ) [ခမု+ယ+တေ။ တေကို တိပြု။]
နှစ်သက်အပ်၏။ အမှာကမ္မေတံ ခမတိတိ။ ဝိ၊
၁။၂၆၈။ (-ဝိ၊၂။၅၃။ ဝိ၊၃။၇၁။ ဝိ၊၄။၁၂။

ဒီ၂၁။၂၆။ မ၁၁။၁၃၀။ အံ၁၁။၁၆၁၄၁။
 ပဋိသံ။၁၀၂။၃၅၈။ ဇာ၁၁။၅၂။ ဝိဠာ၁။
 ၁၃၉။ ဒီဠာ၁။၆။ မဠာ၄။၃၀။ သံဠာ၁။
 ၁၁၃။ ဇာဠာ၂။၁၂၄။ မဟာနိဠာ၁။၆၇။
 အမှာကမ္ပေတံ ခမတိတိ ယံ သော
 ကဏေတိ၊ တေ အမှာကမ္ပိ ရုစတိ။ ဝိဠာ၂။
 ၁၉၆။ ကခါ။၁၄၂။ ခမတိတိ ရုစတိ။ ဒီဠာ
 ၃။၂၁။ အံဠာ၂။၈၈၂၆။ ဝိမတိ၂။၁၃၇။
 (-ပဋိသံဠာ၁။၂၉၈။ ပဋိသံဠာ၂။၂၂၈။)
 (ဤနေရာ၌-ကမ္ပရုပ်ဖြစ်ကြောင်းကို ကခါ-
 ယောဇနာမဟာဋီကာ၊ ၂။၂၉၁။ပါတိမောက္ခ-
 ပဒတ္တအနုဏ္ဏနာ။၁၄၃။ ဝိနည်းမဟာဝါ
 စလင်းဂဏ္ဍိသစ်။၇၈-တို့၌ပြဆိုသည်။ ဘေဒါ-
 နုဝတ္တက သံဃာဒိသိသိသိကွာပုဒ်အဖွင့် ပါရာ-
 ဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ၊ ကခါအဋ္ဌကထာ၊ ဥပ-
 သမ္ပဒကမ္ပဝါစာအဖွင့် ဝိမတိဋီကာတို့၌ မေတိ
 ကို ရုစတိဖွင့်သည်။ ယင်း-ရုစတိကိုလည်း
 သဒ္ဒနိတိ ဒိဝါဒိဂဏ္ဍိကဓာတ်(နိတိ၊ဓာ။၂၂၂)
 ၌ ကတ္တရုပ်ဖွင့်သည်။ ခမတိတိ ရုစတိ-ဟု ဖွင့်
 သော (အံဠာ၂။၈၈) အဋ္ဌကထာကို ထပ်မံ
 ဖွင့်သော ရုစတိတိ ကာယသက္ခိအာဒိသု ပုဂ္ဂ-
 လေသု အတိဝိယ သုန္နရတရပဏိတတရ-
 ဘာဝေန တေ စိတ္တဿ အဘိရူပိဥပ္ပါဒကော
 ကတမောတိ ပုစ္ဆတိ။ ဋီကာ (အံဠာ၂။၉၀။)
 အလိုအားဖြင့် နှစ်သက်ခြင်း၊ နှစ်သက်ခြင်း
 ကို ဖြစ်စေခြင်း၊ အလိုရှိခြင်း၊ အလိုရှိခြင်းကို
 ဖြစ်စေခြင်း အနက်ပင်ဟု သိမှတ်အပ်၏။
 ခမတိ ရုစတိဟူသော သုဒ္ဓကတ္တားဟော ပုဒ်
 ၌ နှစ်သက်၏ဟူသော သုဒ္ဓကတ္တားအနက်ကို
 နှစ်သက်စေ၏၊ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေ၏၊
 နှစ်သက်အောင် ပြု၏ဟူသော အနက်ကိုသာ
 လဲလှယ်အပ်၏ စသည်ဖြင့် ကတ္တရုပ်ဖြစ်သင့်
 ကြောင်းကို တိပိဋကဝိနိစ္ဆယ ပဌမအုပ် ခမတိ
 ပုဒ် အဆုံးအဖြတ်၌ မိုင်းခိုင်းဆရာတော် မိန့်
 ဆိုသည်။ မင်းကုန်း မန်လည် အမေးအဖြေ၌
 ကား— “ကမ္ပဝါပါဠိ၊ ခမတိပုဒ်နေ၊ စာတွေ

ကလွန်များ။ မှ-ဒွေဘော်၊ ရှိမှပင် လျော်
 မည်ဟု၊ ရွှေမြို့တော် သဒ္ဓါတတ်ကယ်တို့၊ ဆုံး
 ဖြတ်ကြသား”ဟူ၍လည်း ရုပ်နေဆုံးဖြတ်ပြန်
 သည်။ အကျယ်ကို သတပဒိက ပုစ္ဆာဝိသုဇ္ဇ-
 နာကျမ်း၌ ကြည့်ပါ။) ခမေယျ—ဒီ၁။၅၆။
 ဒီ၂။၂၆၁။ မ၁၁။၁၃၂။ မ၂။၁၅၄။ မ၃။
 ၅၆။ သံ၁။၉၉။ သံ၂။၄၉၈။ သံ၃။၂၃၈။
 အံ၁။၁၃၆။ အံ၂။၃၁၃။ နေတ္တိ။၃၉။ ဒီဠာ
 ၁။၁၅၂။ မဠာ၃။၁၄၂။ အံဠာ၂။၁၆၁၅၀။
 မဇ္ဈိ၂။၁၄၄။ မဇ္ဈိ၃။၉၈။ အံဇ္ဈိ၃။၅၆။

ခမတိ (ကြိ) [ခမ+အ+တိ] (က) သည်းခံ
 ၏၊ ယူခြင်းငှါ ခံ၏။ (ခ) တင့်တယ်၏၊ နှစ်
 သက်၏။ ဒုက္ခမံ ခမတိ။ အံ၁။၂၈၉။ အံ
 ၂။၄၂၁။ (-ပဋိသံ၊၃၅၃၊၃၅၈။ ဒီဠာ၃။
 ၂၀၄။ မဠာ၁။၈၁။ မဠာ၃။၆၇။ သံဠာ၁။
 ၆၃။ သံဠာ၃။၁၅၉။ အံဠာ၃။၁၂၁၂၈။
 ဒုဒ္ဓကဠာ၁။၂၆။ သုတ္တနိဠာ၂။၃၁။ ထေရဠာ
 ၂။၁၁၄။ အပဠာ၁။၂၈။ စရိယာဠာ။၂၉၂။)
 ဒုက္ခမံ ခမတိတိ သဟာယဿ အတ္တာယ ဒုရ-
 ဓိဝါသံ အဓိဝါသေတိ။ အံဠာ၃။၁၆၂။ ခမတိ-
 (သံဠာ၂။၁၁၃)တိ တထာ ဂဟဏက္ခမော
 ဟောတိ။ သံဇ္ဈိ၂။၁၂၂။ (-ဒီဇ္ဈိ၂။၇၄။
 ဒီဇ္ဈိ၃။၂၀၊၂၃၈။ အံဇ္ဈိ၂။၃၄၂။) (ခ)
 ဒိဝသမ္ပိ သုယျမာနော ခမတေဝ။ ဒီဠာ၂။
 ၂၀၈။ ခမတေဝါတိ ရောစတေဝ။ ဒီဇ္ဈိ၂။
 ၁၉၃။ ခမန္တိ—ဝိ၃။၈၇။ မ၁။၁၈၆။ မ၂။
 ၁၄၄။ သံ၃။၃၂၈။ မဠာ၃။၁၃၃၊၂၉၁။ သံ
 ဠာ၂။၃၁၇။ သံဠာ၃။၃၁၈။ အဘိဠာ၁။၂၄။
 အဘိဠာ၂။၃၉၄။ ပဋိသံဠာ၁။၁၀။ ဒုဒ္ဓကဠာ
 ၁၁၃။ ဓမ္မဠာ၁။၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ဠာ။၈၇။
 သုတ္တနိဠာ၂။၁၈။ မဇ္ဈိ၂။၈၈။ မဇ္ဈိ၃။၈၉။
 သံဇ္ဈိ၂။၂၃၃၊၅၃၄။ မူလဋီ၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ဋီ၁။၃၉၁။ ခမသိ—ဓမ္မဠာ၂။၄၁။ ဇာဠာ၄။
 ၁၉၆။ ခမထ—ဇာ၂။၃၁၆။ မိလိန္ဒ။၁၃၊
 ၄၀၇။ ဝိဠာ၁။၁၃၅။ ဝိဠာ၂။၂၀၉။ ဝိဠာ၄။
 ၁၆၆။ ဒီဠာ၂။၁၄၃။ မဠာ၃။၅၈။ သံဠာ၁။

၂၂၁။ အံဠာ၁။၂၀၅။ ဓမ္မဠာ၁။၂၇။ သုတ္တနိ၊
 ဠာ၁။၁၇၂။ ထေရဠာ၁။၇၈။ အပါဠာ၂။၄၉။
 စရိယာဠာ၁။၁၈၈။ ဠာဠာ၁။၁၇၈။ ခမာမိ—
 သံဠာ၁။၂၂၃။ ဠာ၁။၂၃၀။ မိလိန္ဒဠာ၁။၁၃။ သံဠာ
 ၁။၆၃။ အံဠာ၁။၃၂၀။ ဓမ္မဠာ၂။၂၃။ သုတ္တနိ၊
 ဠာ၁။၅၆။ အပါဠာ၁။၁၆၇။ ဠာဠာ၃။၄၅၂။
 ခမာမ—အံဠာ၂။၂၂၀။ အံဠာ၃။၂၆၄။ ဠာ
 ဠာ၄။၁၉၆။ ဠာဠာ၅။၄၀၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။
 ခမတေ—ဠာ၁။၉၉။ ဒီဠာ၂။၂၀၈။ ဠာဠာ
 ၃။၃၆။ ခမတု—ဒီဠာ၁။၁၀၁။ အံဠာ၁။၁၈၄။
 ၄၁၇။ ဝိဠာ၁။၁၃၅။ ဝိဠာ၄။၂၅၂။ မဠာ၃။
 ၁၀၆။ သံဠာ၁။၆၂။ အံဠာ၂။၂၂၀။ ပဋိသံ
 ဠာ၂။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၆။ မဟာနိဠာ၃။၃၄၄။
 ခမန္တ—အပါ၂။၂၀၈။၂၂၉။ ခမ—သံဠာ
 ၄၁၇။ အံဠာ၁။၁၈၄။ သံဠာ၂။၂၂၂။ အံဠာ၁။
 ၃၂၂။ ပဋိသံဠာ၂။၂၇၇။ ဣတိဝုတ်ဠာ၄။၄၅။
 သုတ္တနိဠာ၁။၁၁။ အပါဠာ၁။၁၆၇။ ဠာဠာ၄။
 ၃၆။ ခမာဟိ—ဝိဠာ၁။၁၃၄။ အံဠာ၃။
 ၂၆၄။ ပဋိသံဠာ၁။၃၃၈။ ဓမ္မဠာ၂။၄၀။
 ဝိမာနဠာ၁။၆၁။ ဠာဠာ၃။၁၁၅။ ဠာဠာ၄။
 ၁၉၆။ ဠာဠာ၇။၃၄၆။ ခမေဟိ—ထေရိဠာ
 ၅၇၈။ ခမဿ—အပါ၁။၅၀။ အပါ၂။၂၃၀။
 ဠာ၁။၅၁၁၁၂။ ဠာ၂။၉၈။ ထေရိဠာ
 ၁၅၁။ အပါဠာ၁။၃၂၇။ ဠာဠာ၂။၁၁၅။ ဠာ
 ဠာ၅။၄၀၄။ သံဠာ၂။၁၉၈။ ခမတံ—ဠာ၁။
 ၂၁၂။ ဠာဠာ၄။၄၂။ ခမန္တ—အပါ၂။၂၆၅။
 ခမေယျ—ဠာ၁။၁၉၅။ ဝိသင်္ဂဟံ၁။၁၇၃။
 အံဠာ၃။၂၆၄။ ဥဒါနဠာ၂။၃၈။ စရိယာ
 ဠာ၂။၁၆။ ဠာဠာ၃။၁၃၆။ ဝဇီရံ၄။၄၁၉။
 ခမေယျံ—မ၊၂။၃၈၆။ သုတ္တနိဠာ၁။၃၀။
 ဝိမတိ၊၁။၈၄။ ခမေထ—ဠာ၂။၇။ ခုဒ္ဒက
 ဠာ၁။၂၆။ သုတ္တနိဠာ၂။၃၁။ ဠာဠာ၅။၁၄၈။
 ခမိ—ဠာဠာ၂။၁၁၅။ ဠာဠာ၇။၁၂။ ခမိ
 သတိ—ဝိဠာ၂။၁၇၅။ ဝိသင်္ဂဟံ၃။၃၁။
 သာရတ္ထ၊၃။၃၆၇။ ခမိဿာမိ—မိလိန္ဒဠာ၁။

သံဠာ၁။၆၃။ အံဠာ၁။၃၄၇။ သံဠာ၁။၁၀၈။
 အံဠာ၁။၂၀၉။
 ခမတု (ကြိ) [ခမု+အ+တု] သည်းခံလော့၊
 သည်းခံစေသတည်း။ ခမတိ ၂-ကြည့်။
 ခမတေ (ကြိ) [ခမု+အ+တေ] နှစ်သက်၏။
 ခမတိ ၂-ကြည့်။
 ခမထ (ကြိ) [ခမု+အ+ထ] သည်းခံကုန်လော့။
 ခမတိ ၂-ကြည့်။
 ခမန (ထိန) [ခမု+ယု] (၁) သည်းခံခြင်း၊
 နှစ်သက်ခြင်း။ (တိ) (၂) သည်းခံတတ်သော၊
 သူ။ (၁) ဓရဏူပမော ခမနေန၊ သီလေန
 သာဂဏူပမော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၃။ ရုစ္စနာ ခမနာ။
 ဒီဠာ၁။၉၈။ (-အဘိဠာ၂။၃၁၁။ ဥဒါနဠာ
 ၃၀၈။ သုတ္တနိဠာ၂။၃၀။ အပါဠာ၁။၃၃၁။
 စရိယာဠာ၂။၉၅။ ဠာဠာ၅။၁၄၉။ မဟာနိဠာ
 ၁၂၆။ စူဠနိဠာ၃။) ခမနေနာတိ ခန္တိယာ။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊၁၆၃။ ခမနတော ရုစ္စနတော ခန္တိ။
 ပဋိသံဠာ၂။၂၄၅။ အဓိဝါသနံ ဝုစ္စတိ ခမနံ။
 အံဠာ၂။၆၀။ (-မူလဠာ၁။၂၅။) (တိ) (၂)
 မေနဘာဝ-ကြည့်။
 ခမနက (န) [ခမန+က] (၁) သည်းခံခြင်း။
 (တိ) (၂) သည်းခံတတ်သော၊သူ။ (၁)
 ခန္တိနိဒ္ဒေသေ ခမနကဝသေန ခန္တိ။ အဘိဠာ
 ၁။၄၂၄။ (တိ) (၂) ခမောတိ ခမနကော။
 မဠာ၁။၁၇၀။
 ခမနတာ (ထိ) [ခမန+တာ] သည်းခံတတ်သော
 သူ၏အဖြစ်၊ သည်းခံသောအခြင်းအရာ။ ယာ
 ခန္တိ ခမနတာ အဓိဝါသနတာ အစဏ္ဍိက္ကံ။
 အဘိဓ၊၂၆၀။ ဒီဠာ၃။၁၆၃။ ခမနာကာ-
 ရော ခမနတာ။ အဘိဠာ၁။၄၂၄။
 ခမနတ္ထ (ပု) [ခမန+အတ္ထ] သည်းခံခြင်းအကျိုး။
 အဓိဝါသနာယာတိ အဓိဝါသနတ္ထာယ သဟ-
 နတ္ထာယ ခမနတ္ထာယ။ အံဠာ၂။၁၃၈။
 (-အံဠာ၂။၁၂၅။)

ခမနဘာဝ (ပု) [ခမန+ဘာဝ] သည်းခံတတ်
သောသူ၏ အဖြစ်။ အဓိဝါသနသင်္ခါတော
ခမနဘာဝေါ ခန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။

ခမနလက္ခဏ (တိ) [ခမန+လက္ခဏ] သည်းခံ
ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ ခမနလက္ခဏာ ခန္တိ-
ပါရမီ။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၇၃။ (-ဒိ၊ ၁။ ၇၁။
သိ၊ ၁။ ၁၅၂။)

ခမနဝစန (န) [ခမန+ဝစန] သည်းခံ၏ ဟူ
သော စကား။ တတော ပရံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ
ခမနဝစနံ ဒဿေန္တော သဒါ ခန္တော မဟာ-
ဝီရာတိအာဒိမာဟ။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၂။

ခမနသီလ (န) [ခမန+သီလ] သည်းခံသော-
အလေ့-အကျင့်-သဘော။ ဝစနက္ခမေနာတိ
ဒုရုတ္တဝါစံ ခမနသီလေန။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၆။

ခမနာကာရ (ပု) [ခမန+အာကာရ] သည်းခံ
သောအခြင်းအရာ။ ခမနတာ-ကြည့်။

ခမနီယ (တိ) [ခမ+အနီယ] (၁) သည်းခံအပ်
သော၊ သည်းခံခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ခံ
ကျန်းသော။ (၂) နှစ်သက်အပ်သော။
(၁) ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနီယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၄။
ဝိ၊ ၂။ ၃၇။ ဝိ၊ ၃။ ၂၂၁။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂၆။
ဒီ၊ ၂။ ၈၇။ မ၊ ၁။ ၂၆၆။ သံ၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၂။
၃၃။ ဥဒါန၊ ၉၇။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ၁။
၁၈၇။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၅။ မ၊ ၁။
၁၁၄။ သံ၊ ၁။ ၁၁၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။ အံ၊ ၁။
၃။ ၂၃၄။) ကစ္စိ ဘိက္ခဝေ ခမနီယန္တိ ဘိက္ခဝေ
ကစ္စိ တုမ္မာကံ ဣဒံ စတုစက္ကံ နဝဒ္ဓါရံ သရီရ-
ယန္တိ ခမနီယံ သက္ကာ ခမိတု သဟိတု ပရိ-
ဟရိတု။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၄။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၅။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၇။) ခမနီယန္တိ “ဣဒံ စတုစက္ကံ
နဝဒ္ဓါရံ သရီရယန္တိ ဒုက္ခဗဟုလတာယ သဘာ-
ဝတော ဒုဿဟံကစ္စိ ခမိတု သက္ကုဏေယျ” န္တိ
ပုစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၉၆။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၇။
(- မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၁၆၉။ အံ၊ ၁။
၂။ ၁၃။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၂၂။) (၂) တာသံ

ခေါ ပနာနန္တ တာလပန္နိနံ ဝါတေရိတာနံ
သဒ္ဓေါ အဟောသိ ဝဂ္ဂ၊ ၈ ရဇနိယော စ
ခမနိယော စ မဒနိယော စ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၀။
(- အပါ၊ ၁။ ၁၁၈။) ခမနိယောတိ ဒိဝသမ္ပိ
သုယျမာနော ခမတေဝ၊ န ဗိဘစ္ဆေတိ။ ဒီ၊
၁။ ၂။ ၂၀၈။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၄။) ခမတေ-
ဝါတိ ရောစတေဝ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၃။

ခမနီယယောဂ္ဂ (တိ) [ခမနီယ+ယောဂ္ဂ] နှစ်
သက်ခြင်းငှါ သင့်လျော်သော၊ နှစ်သက်ဖွယ်
ကောင်းသော။ ခမနီယမဒါသဟန္တိ ခမနီယ-
ယောဂ္ဂံ စိဝရာဒိကပ္ပိယပရိက္ခာရန္တိ အတ္ထော။
အပါ၊ ၁။ ၂။ ၈၂။

ခမန(န္တ)ပါယ (ပု) [ခမန+ဥပါယ] သည်းခံ
ခြင်း၏ - အကြောင်း - ဥပါယ်။ သတ္တာ
“နာဿ ဥပါသကော ခမိဿတိ” တိ.... ခမန-
ပါယံ အနာစိက္ခိတော ဥယျောဇေသိ။ ဓမ္မ၊ ၁။
၁။ ၃၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၇။

ခမန္တံ (ကြိ) [ခမ+အ+အန္တံ] သည်းခံကြကုန်
လော့။ ခမတိ ၂-ကြည့်။

ခမန္တံ (တိ) [ခမ+အန္တံ] သည်းခံသော၊ သူ။
ကေ အက္ခောသန္တံ ကေဉ္စ ခမန္တံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊
၁။ ၃။ ၇။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၃၄၉။ (- သံ၊ ၁။
၃။ ၃၁။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၄၇။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၄၈။ သုတ္တနိ၊
၁။ ၁။ ၉။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၅။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၅၁။
ဝဇီရ၊ ၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃။ ၂။)

ခမန္တိ (ကြိ) [ခမ+အ+အန္တိ] သည်းခံကုန်၏။
ခမတိ ၂-ကြည့်။

ခမန္တိ (ကြိ) [ခမ+အ+အန္တိ] သည်းခံကုန်
လော့။ ခမတိ ၂-ကြည့်။

ခမမာန (တိ) [ခမ+အ+မာန] (က) ထိုက်
တန်သော။ (ခ) နှစ်သက်သော၊ သည်းခံ
သော၊ သူ။ (က) အနုကာသိကံ ကမ္မလံ
ပါဟေသိ ဥပနုကာသိနံ ခမမာနံ။ ဝိ၊ ၃။
၃၉၃။ (- ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄၀၂။) ဥပနုကာသိနံ

ခမမာနန္တိ အဗုကာသိအဏ္ဏနကံ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၉၇။ (ခ)ယသ္မာ အစွယေ ဒေသိယမာနေ
တံ ခိဏယတိ အညမညဿ ခမမာနဿ
ခမနံ ပဋိဂ္ဂဏှတော၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “နပဋိဂ္ဂဏှာ-
တိတိ န ခမတိ” တိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၄။

ခမယတု (ကြိ) [ခမု+ဏယ+တု] သည်းခံစေ
သတည်း။ တံ ခမုတ (ဇာ၊ ၁။ ၂၁၁) နှိ တံ ခမ-
ယတု။ ဇာ၊ ၄။ ၁၄။ ၂၆။

ခမသိ (ကြိ) [ခမု+အ+သိ] သည်းခံလေ့။
ခမတိ ၂-ကြည့်။

ခမဿု (ကြိ) [ခမု+အ+ဿု] သည်းခံလေ့။
ခမတိ ၂-ကြည့်။

ခမာ (တိ) [ခမု+အ+အာ။ ခမတေ ခမနံ ခမာ
စ၊ ခမု သဟနေ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၁၆၁။] သည်းခံ
ခြင်း၊ သည်းခံတတ်သောအကျင့်။ အက္ခမာ
ပဋိပဒါ၊ ခမာ ပဋိပဒါ၊ ဒမာ ပဋိပဒါ၊ သမာ-
ပဋိပဒါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁။ အံ၊ ၁။ ၄၇၀။ (-
နေတ္ထိ၊ ၆၅။) ခမတိတိ ခမာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၀၄။
ခမာတိ အဓိဝါသိကပဋိပဒါ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၅။
(-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၅။) ခမတိ သဟတိ အဘိ-
ဘဝတိတိ ခမာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၄၂။

ခမာတေဇဒ္ဓယသိဒ္ဓိ (တိ) [ခမာတေဇ + ဒ္ဓယ
+ သိဒ္ဓိ] သည်းခံခြင်း တန်းခိုးနှစ်ပါး၏ပြီးစီး
ခြင်း။ ခန္တိဝီရိယယုဂလေန ခမာတေဇဒ္ဓယ-
သိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၄။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၂၉၁။

ခမာဓိပ (တိ) [ခမာ+အဓိပ] သည်းခံခြင်းကို
အစိုးရသောသူ။ တတြ စေ အတ္ထိ ဒုန္နိတံ၊
တံ ခမဿု ခမာဓိပ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၀။ ထေရီ၊ ၄။
၁၅၁။

ခမာပက (တိ) [ခမု+ဏာပေ+ဏု] သည်းခံ
စေတတ်သောသူ။ ယာစကာတိ မမတ္ထာယ
သောဏပဏ္ဍိတဿ ခမာပကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၃၃၈။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂။)

ခမာပဋိပဒါ (တိ) [ခမာ+ပဋိပဒါ။ ဤပုဒ်၌
သမာသ်၊ ဝါကျ ၂-မျိုးလုံးပင်ဖြစ်သင့်သည်။]
သည်းခံသောအကျင့်။ ခမာ-ကြည့်။

ခမာပန (တိ၊ န) [ခမု+ဏာပေ+ယု] သည်းခံ
စေခြင်း၊ တောင်းပန်ခြင်း၊ ကန်တော့ခြင်း။
ဝေံ ဘိက္ခုနံ ခမာပနံ န ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၂၀၉။ ကတာ ခမာပနာ ဥပဝါဒန္တရာယံ
နိဝတ္ထေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၂။ (- အံ၊ ၄။ ၂။
၁၉၁။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၉။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၉၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၄။)

ခမာပနကာလ (ပု) [ခမာပန+ကာလ] သည်းခံ
စေသောအခါ၊ ကန်တော့သောအခါ။ တေ-
သဉ္စိ ဇေတဝနံ အာဂန္ဓာ ခမာပနကာလေ
သတ္တာ တေ အာမန္တေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။

ခမာပနသဟာယိက (တိ) [ခမာပန+သဟာ-
ယိက] သည်းခံစေရာ-ကန်တော့ရာ-၌ အ
ပေါင်းအဖော်ဖြစ်သောသူ။ ပဉ္စသတာ ဂဏိ-
ကာယော သသံဃံ သတ္တာရံ ပရိဝိသိတွာ
“ခမာပနသဟာယိကာဟောထာ”တိဝတွာ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၇။

ခမာပယိ* (ကာ၊ ကြိ) [ခမု+ဏာပယ+ဣ]
သည်းခံစေပြီ။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပယိ (ကာ၊ ကြိ) [ခမု+ဏာပယ+ဤ]
သည်းခံစေပြီ။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပယိ (ကာ၊ ကြိ) [ခမု+ဏာပယ+ဤ]
သည်းခံစေပြီ။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပိတ (တိ) [ခမု+ဏာပေ+တ] သည်းခံ
စေအပ်ပြီးသော၊ ကန်တော့အပ်ပြီးသောသူ။
ဘိက္ခု ဝေမာဟံသု “ခမာပိတော တယာ
အာဝုသော သုဓမ္မ စိတ္တော ဂဟပတိ”တိ။ ဝိ၊
၄။ ၄၄။ (-၄၉၅။ ဇာ၊ ၂။ ၇၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၅။
မ၊ ၄။ ၃။ ၄၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၉။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂၆။)

ခမာပိတကာလ (ပု) [ခမာပိတ+ကာလ] သည်း
ခံစေအပ်ပြီးသောအခါ၊ ကန်တော့ပြီးသော
အခါ။ ဇာတိမန္တတာပသေန အာဂန္ဓာ မံ
ဝန္တိတော ခမာပိတကာလေ ဒဿာမိ မဟာ-
ရာဇာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉ္စ၊၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။)

ခမာပိယမာန (တိ) [ခမု+ဏာပေ+ယ+မာန]
သည်းခံစေအပ်သော၊ ကန်တော့အပ်သော၊
သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဥပဇ္ဈာယာ
ခမာပိယမာနာ န ခမန္တိ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၆။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၄။)

ခမာပေတဗ္ဗ (တိ) [ခမု+ဏာပေ+တဗ္ဗ] သည်း
ခံစေအပ်သော၊ ကန်တော့အပ်သော၊သူ။
စိတ္တော တေ ဂဟပတိ ခမာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄၀။ (-၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၄။)

ခမာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+တိ]
သည်းခံစေ၏။ သော ဘိက္ခု တုမေ ခမာ-
ပေတိတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။
သာရတ္ထ၊၂။၃၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ခမာပေန္တိ
—ဝိ၊၁။၂၇၉။ ဝိ၊ဉ္စ၊၆။၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၃။ ခမာပေသိ—မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။
ခမာပေထ—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၂။ ခမာပေမိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။၄၁၇။ ခမာ-
ပေဟိ—ဝိ၊၂။၁၇၃။ ဇာ၊၂။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၇။ ခမာပေယျ—
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ခမာပေ-
ယျာမ—ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၇။
ခမာပေယျံ—မိလိန္ဒ၊၁၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၃။ ခမာပေသိ—ဝိ၊၂။၁၇၃။
၂၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ အပ၊၂။၄၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၂၆၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ ခမာပယိ—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။
ခမာပယိ—ထေရီ၊၄၂၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။
၂၆၆။ ခမာပေသိ—ဝိ၊မာန၊ဋ္ဌ၊၆၂။ ခမာ-
ပယိ—အပ၊၁။၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၃။ ခမာ-
ပေသံ—မိလိန္ဒ၊၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ဝိ၊မာန၊
ဋ္ဌ၊၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ခမာပေသတိ—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ခမာပေသန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ ခမာ-
ပေသာမိ—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၉၆၊၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၄။
ခမာပေသာမ—အပ၊၁။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃၊၃၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၇။

ခမာပေတုံ (ဗျ) [ခမု+ဏာပေ+တုံ] သည်းခံ
စေခြင်းငှါ၊ ကန်တော့ခြင်းငှါ၊ အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ ခမာပေတုန္တိ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၂။)

ခမာပေတုကာမ (တိ) [ခမာပေတုံ+ကာမ]
သည်းခံစေလို - ကန်တော့လို - သော၊သူ။
သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပဿိတုကာမော ခမာ-
ပေတုကာမော ပဉ္စ ပုစ္ဆိတုကာမော အဟော-
သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။

ခမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ခမု+ဏာပေ+တွာ]
(က)သည်းခံစေ၍၊ ကန်တော့၍။ (ခ) နှစ်
သက်စေ၍။ (က) တံ ဘိက္ခုနီ ခမာပေတွာ
နိစ္စဘတ္တံ ပဋ္ဌပေသံ။ ဝိ၊၂။၃၇၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၊။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၃။) (ခ) ရုစာပေတွာ ခမာပေတွာ
အတ္ထေတန္တိ ဂဟဏာကာရော ရုစိ နာမ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ ရုစာပေတွာတိ ကိဉ္စိ အတ္ထံ အတ္ထ-
နော မတိယာ ရောစေတွာ။ ခမာပေတွာတိ
တဿေဝ ဝောစနံ၊ စိတ္တံ တထာ ခမာပေ-
တွာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၇။

ခမာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+ထ]
သည်းခံစေကုန်လေ့။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေန္တ (တိ) [ခမု+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-၌
ခမာပေန္တိ] သည်းခံစေသော၊ ကန်တော့
သောသူ။ သွာဟံ သံသံ ခမာပေမိတိ
ခမာပေန္တော ယာဝတတိယံ ယာစာပေတွာ
အပလောကနကမ္မေနဝ ဩသာရေတဗ္ဗော။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅ဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄ဝဝ။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂ဝ၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၄။) ဘကဝန္တံ
ခမာပေန္တံ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၇။)

ခမာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+အန္တိ]
သည်းခံစေကုန်၏။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+မိ]
သည်းခံစေ၏။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+ယျံ]
သည်းခံစေချင်၏။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+ယျ]
သည်းခံစေရာ၏။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေယျာမ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+
ယျာမ] သည်းခံစေကုန်ရာ၏။ ခမာပေသိ-
ကြည့်။

ခမာပေသိ* (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+ဣ]
သည်းခံစေပြီ။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသိ* (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+သိ]
သည်းခံစေ၏။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသိ* (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+သိ]
သည်းခံစေပြီ။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+သုံ]
သည်းခံစေကုန်ပြီ။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသတိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+သတိ]
သည်းခံစေလတ္တံ့။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+သန္တိ]
သည်းခံစေကုန်လတ္တံ့။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသသိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+
သသိ] သည်းခံစေလတ္တံ့။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေသ္မာမ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+
သ္မာမ] သည်းခံစေကုန်အံ့။ ခမာပေတိ-
ကြည့်။

ခမာပေသ္မာမိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+
သ္မာမိ] သည်းခံစေအံ့။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ခမု+ဏာပေ+ဟိ]
သည်းခံစေလေ့။ ခမာပေတိ-ကြည့်။

ခမာမ (ကြိ) [ခမု+အ+မ] သည်းခံကုန်၏။
ခမတိ* ကြည့်။

ခမာမိ (ကြိ) [ခမု+အ+မိ] သည်းခံ၏။ ခမတိ*
ကြည့်။

ခမာဟိ (ကြိ) [ခမု+အ+ဟိ] သည်းခံလေ့။
ခမတိ* ကြည့်။

ခမိ (ကြိ) [ခမု+အ+ဤ] သည်းခံပြီ။ ခမတိ*
ကြည့်။

ခမိတ (တိ) [ခမု+တ] (၁) သည်းခံတတ်
သောသူ။ (၂) နှစ်သက်စေသောသူ။ (၃)
သဒါ ခန္တာ မဟာဝီရာ၊ ခမိတာ စ တပဿိ-
နော။ အပ၊၁။၅ဝ။ တတော ပရံ ဗုဒ္ဓါနံ

ခမိတဘာဝဉ္စ ကောပါဘာဝဉ္စ ပကာသေ-
န္တော။ အပါဠာ၁။ ၃၂၈။ (၂) ယာဟိ
တထာဂတော ဥပမာဟိ၊ သြရတော ခမိ-
တော။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၆။

ခမိတဗ္ဗ (တိ) [ခမု+တဗ္ဗ] သည်းခံ-အပ်-သင့်
-ထိုက်-သော။ ဗဟူဟိ သဒ္ဓါ ပစ္စုဟာ၊
ခမိတဗ္ဗာ တပဿိနာ။ သံ၊ ၁။ ၂၀၃။ (-ဇာ၊
၁။ ၉၅။ အံ၊ ၁။ ၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀။ သံ၊ ၁။
၂။ ၁၇၉။)

ခမိတုံ (ဗျ) [ခမု+တုံ] သည်းခံခြင်းငှါ။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ခမိတုန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၈။ (-ဝိ၊
၄။ ၂။ ၇၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၈။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၁၀၄။)

ခမိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ခမု+တော] (က) သည်းခံ၍။
(ခ) နှစ်သက်၍။ (က) အဟံ တာဝံ တုယံ
ခမိတော သူရိယံ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၂။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၁။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၄၇၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။) (ခ) တထေဝံ နံ
ခမိတော ရောစေတော ပညာပနကာ စတ္တာရော။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။

ခမိဿတိ (ကြိ) [ခမု+ဿတိ] သည်းခံလတ္တံ့။
ခမတိ-ကြည့်။

ခမိဿာမိ (ကြိ) [ခမု+အ+ဿာမိ] သည်းခံ
လတ္တံ့။ ခမတိ-ကြည့်။

ခမေထ (ကြိ) [ခမု+အ+ထေ] သည်းခံကုန်ရာ
၏။ ခမတိ-ကြည့်။

ခမေယျ (ကြိ) [ခမု+ယေျ] သည်းခံရာ၏။
ခမတိ-ကြည့်။

ခမေယျ (ကြိ) [ခမု+ထေ] နှစ်သက်အပ်ရာ
၏။ ခမတိ-ကြည့်။

ခမေယျ (ကြိ) [ခမု+ယေျ] သည်းခံကုန်ရာ၏။
ခမတိ-ကြည့်။

ခမေဟိ (ကြိ) [ခမု+အ+ဟိ] သည်းခံလော့။
ခမတိ-ကြည့်။

ခမ္ဘ (ပု) [ခဘိ+အ။ ခမ္ဘတိ ပဋိဗန္ဓတိ ဝတ္ထံ
တ္ထေ ကဋိယန္တိ ခမ္ဘော၊ ခဘိ ပဋိဗန္ဓတိ
ဓာတု၊ အ-ပစ္စယော နိဂ္ဂဟိတာဂမော စ။
ကင်္ခါယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။] ခါး။ ယော
အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ ကေတော ဝါ ဥဘတော
ဝါ ခမ္ဘံ ကတွာ အန္တရသရေ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၂။
၂၄၇။

ခမ္ဘကတ (တိ) [ခမ္ဘ+ကတ] ခါး၌ လက်ထား
သော၊ ခါး၌-ပြုအပ်-ထောက်အပ်-သော
လက်ရှိသော၊ ခါးထောက်သော၊ သူ။ တေန
ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂိုယာ ဘိက္ခု၊ ခမ္ဘ-
ကတာ အန္တရသရေ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၄၇။ (-
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။ ဝိ၊ ၅။ ၄၇။) ခမ္ဘကတော နာမ
ကဋိယံ ဟတ္ထံ ဌပေတွာ ကတခမ္ဘော။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၁၆၄။ (-ကင်္ခါ၊ ၂။ ၈၀။) ခမ္ဘေ ကတော
ဟတ္ထော အနေနာတိ ခမ္ဘကတော၊ တေနာဟ
ကဋိယန္တိ အာဒိ။ ကင်္ခါယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။

ခမ္ဘတိ (ကြိ) [ခဘိ+အ+တိ] (၁) တားမြစ်
၏၊ ပယ်ချ၏။ (၂) ကြောက်လန့်၏။ (၁)
ခမ္ဘတိ၊ ဝိက္ခမ္ဘတိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ ၂၇။ (၂)
ဝိက္ခမ္ဘန္တိ ဝိသေသေန ခမ္ဘန္တိ ဘာယန္တိ။
အပါဠာ၊ ၁။ ၃၄၀။ ခမ္ဘသိ - ထေရီ၊ ၃။ ၂။
ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။

ခမ္ဘန (ထိ၊ န) [ခဘိ+ယု] တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-
ခံခြင်း။ အဂ္ဂေါ န သော ဂစ္ဆတိ ဇာတု
ခမ္ဘနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ န သော ဂစ္ဆတိ ဇာတု
ခမ္ဘနန္တိ သော ကေသေနော အဂ္ဂပုဂ္ဂလော
ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗတံ န ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။
ဝိက္ခမ္ဘေတဗ္ဗန္တိ ပဋိဗဟိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။
ခမ္ဘနံ ပဋိဗန္ဓနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၉။

ခမ္ဘန္တိ (ကြိ) [ခဘိ+အ+အန္တိ] ကြောက်လန့်
ကုန်၏။ ခမ္ဘတိ-ကြည့်။

ခမ္ဘိတ (တိ) [ခဘိ+ဏေ+တ] ပယ်ခါစေအပ်
သော။ ခမ္ဘိတာ(စူဠနိ။၁၀၉)တိ ယဇ္ဈိက္ခမာပိ-
တာ။ စူဠနိ။၁၂၉။

ခမ္ဘေသိ (ကြိ) [ခဘိ+အ+ဣ] ပယ်ခါပြီ။ ခမ္ဘ-
တိ-ကြည့်။

ခမ္ပတံ (ကြိ) [ခမု+ယ+တံ] သည်းခံစေ
သတည်း။ ခမ္ပတု-ကြည့်။

ခယ (ပု) [ခိ+ဏ။ ခိ+အ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၇၆၃။ နိတိ၊
ဓာ။၁၈။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၃၂၃။] (၁) ကုန်ခြင်း၊
ပျက်စီးခြင်း။ (၂) (ကိလေသာတို့၏) ကုန်ရာ
နိဗ္ဗာန်။ (၃) (အာသဝတို့၏) ကုန်ရာ အရ-
ဟတ္ထဖိုလ်။ (၄) (ကိလေသာတို့ကို) ကုန်
အောင်ပြုတတ် - ကုန်စေတတ် - ဖြတ်တတ် -
သောအရဟတ္တမဂ်။ (၅) ခယရုပ်နာ၊ ချောင်း
ဆိုးနာ။ (၆) အိမ်။ (တိ) (၇) ကုန်-ပျက်
စီး - တတ်သော။ (၁) ကုန်ခြင်း၊ ပျက်စီး
ခြင်း။ ယော ရူပဿ ခယော ဝယော
ဘေဒေါ။ အဘိဓာ။၁၆၉။ (-မ၊ ၁၉။ သံ၊
၁။ ၂၆၇၊ ၄၁၅။ အံ၊ ၁။ ၉၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၄။
ဒီ၊ ၁။ ၂၀၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၈၂။) ခယဂမနဝသေန ခယော။ အဘိ၊
၁။ ၃၆၅။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၇၊
၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၆၇။) အာသဝါနံ ခယေ-
နာတိ အာသဝါနံ ဝိနာသေန။ စူဠနိ။ ၁။ ၆၃။
ခယနံ ခယော။ သီ၊ ၁။ ၁၅၆။ (-
သံ၊ ၁။ ၂။ ၆၃၊ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၄။) (၂)
(ကိလေသာတို့၏) ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်။ သော
ဓမ္မသာရာဓိဂမော ခယေ ရတော။ သံ၊ ၁။
၃၅၁။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂။ ခုဒ္ဒက။ ၅။ ဣတိဝုတ်။
၂၀၂။ သုတ္တနိ။ ၁။ ၂။ နေတ္ထိ။ ၁၂၄။ ဒီ၊ ၁။
၂၀၀။) ခယေ ရတောတိ ကိလေသက္ခယေ
ရတော။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၂၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၆။
ခုဒ္ဒက။ ၁။ ၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၆၁။ သုတ္တနိ။ ၁။
၂။ ၇၉-၈၀။ နေတ္ထိ။ ၁။ ၂၃၃။) ကိလေသာ
ခိယန္တိ ဧတ္တာတိ ကိလေသက္ခယော၊ နိဗ္ဗာန်။

သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၆။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၉။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၂။ ၁၅၅။ နေတ္ထိဝိ။ ၂။ ၉၈။) (၃) (အာ-
သဝတို့၏) ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်။ အာသ-
ဝါနံ ခယော တေန ဝုစ္စတိတိ။ သံ၊ ၁။ ၇။
(-အံ၊ ၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ၂။ ၁၄၊ ၁၇၈။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၆။
ဣတိဝုတ်။ ၂။ ၅။ နေတ္ထိ။ ၁၄။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄။)
အာသဝါနံ ခယော တေန ဝုစ္စတိတိ.... အာ-
သဝက္ခယော နာမ အရဟတ္တံ။ သံ၊ ၁။ ၃။
၁၆၀။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၈၃။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၆၆၊ ၆၁။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၈၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ။ ၁။
၆၉။) ခိယံ သု အာသဝါ ဧတ္တာတိ ခယော၊
ဖလံ။ သီ၊ ၁။ ၁၅၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။
၆၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၁။ နေတ္ထိဝိ။
၉၉။) (၄) (ကိလေသာတို့ကို) ကုန်အောင်
ပြုတတ် - ကုန်စေတတ် - ဖြတ်တတ် - သော
အရဟတ္တမဂ်။ ခယေဉာဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၀။
အဘိဓာ။ ၁၆။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၂။ (-သံ၊ ၂။ ၃၈၄။
ဥဒါန။ ၁၀၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂။ ၁။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၊
၁၃၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၊ ၆၄။ မ၊ ၁။ ၅၁။ အံ၊ ၁။
၁။ ၈၄။) ခယေဉာဏန္တိ ကိလေသက္ခယကရေ
အရိယမဂ္ဂေ ဉာဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၇။ အဘိ၊ ၁။
၉၆။ (-သံ၊ ၁။ ၃။ ၆၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၀၀။
ဥဒါန။ ၁။ ၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၉၉။) ခိဏော-
တိ ကိလေသေတိ ခယော၊ မဂ္ဂေါ။ သီ၊ ၁။
သစ်၊ ၂။ ၁၅၅။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅၊ ၄၀၈။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁၈၃။
မ၊ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၄၈။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၂။) ခယူ-
ပဿမ-လည်း ကြည့်။ (၅) ခယရုပ်နာ၊
ချောင်းဆိုးနာ။ သောသော တု စ ခယော
သိယာ။ ဓာနံ၊ ၃၂၃။ (၆) အိမ်။ မန္ဒိရေ
ရောဂဘေဒေ စ၊ ခယော အပစယမ္ပိ စ။
ဓာနံ၊ ၉၃၄။ (တိ) (၇) ကုန်-ပျက်စီး-
တတ်သော။ ခယဓမ္မ-ကြည့်။

ခယကရ (တိ) [ခယ+ကရ+အ] ကုန်ခြင်းကိုပြု
တတ်သော။ အာသဝါနံ ခယေ ဉာဏန္တိ

အတ္တနာ ဝဇ္ဇာနံ အာသဝါနံ ခယကရံ အရ-
ဟတ္တမဂ္ဂဉာဏံ။ ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၅၀။

ခယကာရဏ (န) [ခယ+ကာရဏ] ကုန်ခန်း
ခြင်း၏အကြောင်း။ ခယကာရဏဘူတယဝါ
ဓမ္မဒေသနာယ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၁၉။

ခယကိရိယ (ထိ၊န) [ခယ+ကိရိယ] ကုန်ခန်း
ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ပုရိမကိရိယာတိ အာသဝါနံ
ခယကိရိယာယ ပုရိမကိရိယာ။အနုဋ္ဌိ၊၂။၄၇။

ခယဂမန (န) [ခယ+ဂမန] ကုန်ခြင်းသို့ရောက်
ခြင်း။ ခယ (၁) ကြည့်။

ခယဂမနကမ္မ (န) [ခယဂမန+ကမ္မ] ကုန်ခမ်း
ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ကြောင်းအမှု။ အာယု-
သင်္ခါရာ ပန ရတ္တိဉ္စ ဒိဝါ စ သဗ္ဗိရိယာ-
ပထေသု အပ္ပမတ္တာ အတ္တနော ခယဂမန-
ကမ္မမေဝ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ခယဂမနဌာန (န) [ခယဂမန+ဌာန] ကုန်ခန်း
ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း။
ဣဒံ ဇာတာနံ သတ္တာနံ ခယဂမနဌာနံ။
ဝိမတိ၊၁။၂၃၆။

ခယဂမနသဘာဝ (ပု) [ခယဂမန+သဘာဝ]
ကုန်ခန်း ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော
သဘော။ ခယဓမ္မန္တိ ခယဂမနသဘာဝံ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၇။

ခယဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [ခယဂါမိ+မဂ္ဂ] (နိဗ္ဗာန်ဟု
ဆိုအပ်သော) ကုန်ရာသို့ ရောက်တတ်သော
မဂ်။ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနဉ္စ လောကုတ္တရံ ခယ-
ဂါမိမဂ္ဂံ ဘာဝယတော။ ပဋိသံ၊၂။၆။ (-၃၉၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။) နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ခယံဂစ္ဆတိ-
တိ ခယဂါမိ၊ ခယဂါမိ စ သော မဂ္ဂေါ
စာတိ ခယဂါမိမဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။
(-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။)

ခယဂါမိ (တိ) [ခယ+ဂမု+ဏိ။ထိ-၌-ဂါမိနိ]
(ကိလေသာတို့၏) ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၁-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

တတ်(=အာရုံပြုတတ်) သော။ ကောယန-
မဂ္ဂေါ ခယဂါမိ ဗောဓိဂါမိ အပစ္စယဂါမိ။
အဘိ၊က။၁၂၁။ (-ထေရ။၃၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။) ကောယနမဂ္ဂေါ ဟိ
ကိလေသာနံ ခယဘူတံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ
ခယဂါမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ (- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၁။) ခယံ ဂမေတိတိ ခယဂါမိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၃၅၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၁၀။) တဿ တဿ
ဒုက္ခဿ ခယဂါမိနိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄။

ခယဉာဏ (န) [ခယ+ဉာဏ] (အာသဝတို့ကို)
ကုန်အောင်ပြုတတ် - ဖျက်ဆီးတတ် - သော
ဉာဏံ၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏံ။ အာသဝါနံ ခယ-
ဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္ဒာမေသိ။ ဝိ၊၁။၆။
မ၊၁။၂၈။ မ၊၃။၈၅။ အံ၊၃။၂၃။ (-ဒီ၊၁။
၂၀၇။) အာသဝါနံ ခယဉာဏာယာတိ အရ-
ဟတ္တမဂ္ဂဉာဏတ္ထာယ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဟိ
အာသဝဝိနာသနတော အာသဝါနံ ခယောတိ
ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၀။)

ခယဉာဏမုခတုဏ္ဏက (ပု) [ခယဉာဏ+မုခ-
တုဏ္ဏက] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှုတ်သီး။ အယံ
ခေါ မမ ဗြာဟ္မဏ အာသဝါနံ ခယဉာဏမုခ-
တုဏ္ဏကေန စတုသစ္စပဋိစ္ဆာဒကံ အဝိဇ္ဇဏ္ဏ-
ကောသံ ပဒါလေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ခယဉာဏဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ခယဉာဏ+ဝိဇ္ဇာ] အရ-
ဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသောဝိဇ္ဇာ။ ပုန စတုသစ္စ-
ပဋိစ္ဆာဒကံ အဝိဇ္ဇဏ္ဏကောသံ ပဒါလေတွာ
တတိယံ အာသဝါနံ ခယဉာဏဝိဇ္ဇာယ
ဇာတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

ခယဉာဏာဓိဂမ (ပု) [ခယဉာဏ+အဓိဂမ]
အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကိုရခြင်း။ ဣဒါနိ ဧဝံ ပစ္စ-
ဝေက္ခဏဉာဏပရိဂ္ဂဟိတံ တံ အာသဝါနံ ခယ-

ဉာဏာဓိကံ ပြာဟူဏဿ ဒဿေန္တော။ ဝိဋ္ဌ၊
၁။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။)

ခယဋ္ဌ (ပု) [ခယ+အတ္ထ] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-
ခြင်းသဘော။ ရှုပ် အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။
၃၆။ (-၅၁၊၃၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။) တတ္ထ အနိစ္စံ ခယ-
ဋ္ဌေနာတိ တတ္ထ တတ္ထေဝ ခိယနဘာဝေန
အနိစ္စံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၆၄။)

ခယတု (တု) ပဋ္ဌာန (န) [ခယတော+
ဥပဋ္ဌာန] ကုန်ခြင်းအားဖြင့် ကပ်၍တည်ခြင်း၊
ကုန်သည်ဟု ထင်ခြင်း။ အနိစ္စတော မနသိ-
ကရောတော ခယတု(တု)ပဋ္ဌာနံ ဝိဒိတံ
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၁၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။

ခယတ္ထ (ပု) [ခယ+အတ္ထ] (၁) ကုန်ခြင်းအကျိုး။
(တိ)(၂) ကုန်ခြင်းအနက်ရှိသော။ (၁) ဝဋ္ဌ-
ဒုက္ခဿ ခယတ္ထာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (တိ)(၂)
ပရိယာဒိယတိတိ ပရိက္ခိဏောတိ။ ဒီ-သဒ္ဓံ
ဟိ သဒ္ဓဝိဒ္ဓ ခယတ္ထံ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

ခယဓမ္မ (ပု) [ခယ+ဓမ္မ] (၁) ကုန်ခန်း ပျက်စီး
တတ်သော သဘော၊ ကုန်ခန်း ပျက်စီးခြင်း
သဘော။ (တိ) (၂) ကုန်ခန်း ပျက်စီး-
တတ်သော-ခြင်း - သဘောရှိသော။ (၁)
အဒါသိ ဒါနာနိ ပုရေ ဝိသယ၊ ဒေတော စ
တေ ခယဓမ္မော အဟောသိ။ ဇာ၊၁။၁၁၃။
တဿ စေ ဝေ ဒေတော ဘောဂါနံ ခယ-
ဓမ္မော ခယသဘာဝေါ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁၉။ (တိ) (၂) ခယဓမ္မော ဝယဓမ္မော ဝိရာဂ-
ဓမ္မော။ ဒီ၊၂။၅၇။ မ၊၂။၁၆၇။ မဟာနိ။၁၄၇။
(-သံ၊၁။၂၆၄။ သံ၊၂။၂၅၇။ ပဋိသံ၊၅၂။)
ခယောတိအာဒိသဗ္ဗံ ဘဂ္ဂဿ ဝေဝစနံ။ ယဉ္စိ
ဘိဇ္ဇတိ တံ ခိယတိပိ ဝယတိပိ ဝိရဇ္ဇတိပိ
နိရုဇ္ဈတိပိ။ တသ္မာ ခယဓမ္မောတိအာဒိ ဝုတ္တံ၊
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ခယဓမ္မန္တိ ခယသဘာဝံ။ သံ၊

ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃၃။။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၅၊၂၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၁။)

ခယဓမ္မတာ (တိ) [ခယဓမ္မ+တာ] ကုန်ခန်း-
ပျက်စီး-ခြင်းသို့ ရောက်သောသဘောရှိသည်
၏အဖြစ်။ ခယဓမ္မတာ ပညာယိဿတိ။ မ၊၁။
၂၄၅။ (-သံ၊၂။၄၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၁၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၉၆။ အနုဋ္ဌိ၊
၂။၂၀၇။) ခယဓမ္မတာတိ ခယံ ဂမနသဘာ-
ဝတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။

ခယန (န) [ခိ+ယု] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ခြင်း။
ခယာ ခယနတော။ နေတ္ထိဝိ။၃၄၀။

ခယနဘယ (ပု) [ခယန+ဘယ] ကုန်ခြင်းမှ
ကြောက်ခြင်း။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒါ ကိရ မဟာပထဝိ-
ယာ ခယနဘယေန မတ္တဘောဇနာ ဟောန္တိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

ခယနသဘာဝ (တိ) [ခယန+သဘာဝ] ကုန်ခန်း
-ပျက်စီး-ခြင်းသဘောရှိသော။ သော စ
ဒေဝေ အဝုဋ္ဌေ သတိ ခယနသဘာဝေါ
ဘဝေယျ။ နေတ္ထိဝိ။၃၄၁။

ခယနိရောဓ (ပု) [ခယ+နိရောဓ] ကုန်ခြင်းဟူ
သော ချုပ်ခြင်း၊ အပြီးသတ် ချုပ်ခြင်း။
အဝိဇ္ဇာယ ခယနိရောဓေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၄၆။) ခယနိရောဓေနာတိ အစ္စန္တ-
ခယသင်္ခါတေန အနုပ္ပါဒနိရောဓေန။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၀။

ခယန္တ (ပု) [ခယ+အန္တ] ခယော ဝေ အန္တောတိ
ခယန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။] (၁) ကုန်ခြင်းသည်သာလျှင်
အဆုံး၊ ကုန်ခြင်းအဆုံး။ (တိ)(၂) ကုန်ခြင်း
အဆုံးရှိသော။ (၁) ဥပါဒါနဿ ခယန္တေ
ဥပ္ပန္နတ္တာ ဥပါဒါနက္ခယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။
ဝဇီရ၊၄၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၂။ ဝိတိ၊၂။

၁၇၂။ (-သံ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၃။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၇။) (တိ) (၂) သဗ္ဗေ ခယန္တ နိစယာ၊ ပတနန္တ သမုဿယာ။ နေတ္တိ။ ၁၂၅။ (-သံ၊ ၂။ ၁၉၇။) သဗ္ဗေ နိစယာ ဘောဂါ ခယန္တ ခယပရိယောသာနာ ဘဝန္တိ။ နေတ္တိဝိ။ ၃၀၀။

ခယပရိယောသာန (န) [ခယ+ပရိယောသာန] (၁) ကုန်ခြင်းအဆုံး။ (တိ) (၂) ကုန်ခြင်း အဆုံးရှိသော။ (၁) ဖလဉာဏ် တံတံ- မဂ္ဂဝဇ္ဇကိလေသာနံ ခယပရိယောသာနေ ပဝတ္တတ္တာ “ခိဏန္တေ ဉာဏ”န္တိ ဝုတ္တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၄။ (တိ) (၂) ခယန္တ (၂) ကြည့်။

ခယပါပနာ (တိ) [ခယ+ပါပနာ] ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်စေခြင်း။ ခေပနာတိ ခယပါပနာ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၆၉။

ခယပ္ပတ္တ (တိ) [ခယ+ပတ္တ] ကုန်ခြင်းသို့ရောက် သော (ငါး)။ ပရိက္ခိဏာယာတိ မစ္ဆပရိသာ- ယ ခယပ္ပတ္တယ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၀၂။

ခယဘယ (ပု) [ခယ+ဘယ] ကုန်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒါ ကိရ မဟာပထ- ဝိယာ ခယဘယေန မတ္တဘောဇီနော ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၅၂။

ခယဘိရုက (တိ) [ခယ+ဘိရုက] (ဥစ္စာ) ကုန် ခြင်းမှ ကြောက်သောသူ။ ခယဘိရုကော ဒါတုံ န သက္ကောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၅၇။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၄၄၉။) ခယဘိရုကောတိ ဘောဂက္ခ- ယဿ ဘိရုကော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀၄။

ခယမတ္တာပဇ္ဇန (န) [ခယမတ္တာ+အာပဇ္ဇန] ကုန် ခြင်းမျှသို့ရောက်ခြင်း။ အရဟတ္တဿာပိ ခယ- မတ္တာပဇ္ဇနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၉။ အရဟတ္တဉ္စ အဂ္ဂဖလပမုခါ စတ္တာရော ခန္ဓာတိ န တဿ ရာဂါဒိခယမတ္တာတ ယုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။

ခယရောဂ (ပု) [ခယ+ရောဂ] ခယရုပ်ရောဂါ၊ ချောင်းဆိုးနာ။ ကာသ-ကြည့်။

ခယဝယ (တိ) [ခယ+ဝယ] ကုန်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း ရှိသော။ အနိစ္စတံ ခယဝယတံ ဝိဒိတော၊ ကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပေါ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၄။

ခယဝယဂမန (န) [ခယဝယ+ဂမန] ကုန်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ခယာယ ဝယာ- ယာတိ ခယဝယဂမနတ္ထံ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၇။

ခယဝယဓမ္မ (ပု) [ခယဝယ + ဓမ္မ] ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော - ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း- သဘောရှိသော။ သဗ္ဗေ သင်္ခတဓမ္မာ ဟုတော အဘာဝိနော အနိစ္စာ ခယဝယဓမ္မာယေဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃။

ခယဝယဓမ္မိ (တိ) [ခယဝယဓမ္မ+ဤ] ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ ခယဝယဓမ္မိနောဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၁။

ခယဝယနိရောဓ (ပု) [ခယဝယ+နိရောဓ] ကုန် ခြင်းပျက်ခြင်းဟူသော ချုပ်ခြင်း။ တေသံ ခယဝယနိရောဓေ ဧဝံ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ၊ ဣဒံ ဘင်္ဂဉာဏံ နာမ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၉၉။

ခယဝယပစ္စုပ္ပန်န (တိ) [ခယဝယ+ပစ္စုပ္ပန်န] ကုန်ခြင်းပျက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအား ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေ့ရှုထင်တတ်သော။ ပရိ- ဘေဒလက္ခဏာ ရူပဿ အနိစ္စတာ၊ သံသိဒန- ရသာ၊ ခယဝယပစ္စုပ္ပန်နာ၊ ပရိဘိဇ္ဇမာန- ရူပပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၀။ ယသ္မာ စ သာ ရူပဓမ္မာနံ ဘင်္ဂဘာ- ဝတော ခယဝယာကာရေနော ဂယတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ “ခယဝယပစ္စုပ္ပန်နာ”တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။

ခယဝယပဌပန (န) [ခယဝယ+ပဌပန] ကုန် ခြင်းပျက်ခြင်းကို - အသင့်နှလုံးထားပုံ -

ရူပါးပုံ။ အတ္တဘာဝေ စ ခယဝယပဋ္ဌပနံ
အာစိက္ခထာတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။

ခယဝယပုတ္တ (တိ) [ခယဝယ+ပုတ္တ] ကုန်ခြင်း
ပျက်ခြင်းသို့ရောက်သော။ ဝေရူပံ နာမရူပံ
ခယဝယပုတ္တံ....အတ္တဘာဝံ။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၇၀။

ခယဝယဘေဒနိရောဓ (ပု) [ခယဝယဘေဒ+
နိရောဓ] ကုန်ပျက်ပြိုကွဲခြင်းဟူသောချုပ်ခြင်း
(ခဏိကနိရောဓ)။ ခယဝယဘေဒနိရောဓေ-
ယေဝ သတိ သန္တိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၇။
ခယဝယဘေဒသင်္ခါတေ ခဏိကနိရောဓေတိ
အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃၉။

ခယဝယဘေဒနိရောဓာရမ္ပဏ (တိ) [ခယဝယ-
ဘေဒနိရောဓ+အာရမ္ပဏ] ကုန်ပျက်ပြိုကွဲ
ခြင်းဟူသော ချုပ်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသော။
တဿေဝံ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ ခယဝယဘေဒ-
နိရောဓာရမ္ပဏံ ဘင်္ဂါနုပဿနံ အာသေ-
ဝန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၂။

ခယဝယဘေဒဝိပရိကာမဋ္ဌ (ပု) [ခယဝယ
ဘေဒဝိပရိကာမ+အတ္တ] ကုန်ခြင်းပျက်ခြင်း
ပြိုကွဲခြင်း ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော။ (ဋီကာ
များ၌-ဇရာ၏ကုန်ခြင်းသဘော(=ခယဋ္ဌ)၊
ဇရာမရဏ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘော
(=ဝိပရိကာမဋ္ဌ)ဟု ဒုတိယနည်းဖွင့်သည်။
ဇရာ၏ ကုန်ခြင်းပျက်ခြင်းသဘော (=ခယ-
ဝယဋ္ဌ)၊ မရဏ၏ ပြိုကွဲဖောက်ပြန်ခြင်း
သဘော (=ဘေဒဝိပရိကာမဋ္ဌ)ဟု တတိယ
နည်း ဖွင့်ပြကြသည်။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၇။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၃၁။) ဇရာမရဏဿ ခယဝယဘေဒဝိပရိ-
ကာမဋ္ဌော ဂမ္ဘီရေတိ ဧဝံ ယော အဝိဇ္ဇာဒီနံ
သဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၄။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၈။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၇။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၁-လည်းကြည့်။

ခယဝယဝိပရိကာမာနုပဿနာ (တိ) [ခယဝယ-
ဝိပရိကာမ+အနုပဿနာ] ကုန်ခြင်း ပျက်
ခြင်း ဖောက်ပြန်ခြင်းကိုအဖန်တလဲလဲရှုခြင်း။

ယသ္မာ ပန ခယဝယဝိပရိကာမာနုပဿနာ
တိဿော အနိစ္စာနုပဿနာဒီနံ ဗလဝဘာဝါ-
ယ ဗလဝပစ္စယဘူတာ ဘင်္ဂါနုပဿနာ
ဝိသေသာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။

ခယဝယဝိရဇ္ဇနနိရုဇ္ဈနပကတိ (တိ) [ခယဝယ-
ဝိရဇ္ဇန+နိရုဇ္ဈန+ပကတိ] ကုန်ခြင်းပျက်ခြင်း
ကင်းခြင်း ချုပ်ခြင်း သဘောရှိသော။ ခယ-
ဝယဝိရဇ္ဇနနိရုဇ္ဈနပကတိတာယ ခယဓမ္မ
နိရောဓဓမ္မာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၁။
(ဆဋ္ဌမ္ဘ၌ ခယဝယပလုဇ္ဇနနိရုဇ္ဈနပကတိတာ-
ယ-ဟု ပါဠိပျက်လျက် ရှိသည်။ ခယဓမ္မာ
ဝယဓမ္မာ ဝိရာဂဓမ္မာ နိရောဓဓမ္မာ ဟူသော
(မ၊ ၂။ ၁၆၈) ပါဠိတော်ဟောစဉ်ကို ထောက်
ဆလျှင် ခယဝယဝိရဇ္ဇနနိရုဇ္ဈနပကတိတာယ-
ဟူသော ပါဠိသာ သင့်ဖွယ်ရှိသည်။)

ခယဝယဝိရဇ္ဇနနိရုဇ္ဈနသဘာဝ (တိ) [ခယဝယ+
ဝိရဇ္ဇနနိရုဇ္ဈန+သဘာဝ] ကုန်ခြင်းပျက်ခြင်း
ကင်းခြင်း ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသော။ သဗ္ဗေတိ
ခယဝယဝိရဇ္ဇနနိရုဇ္ဈနသဘာဝါ သင်္ခတဓမ္မာ။
နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၆၁။

ခယဝိရာဂ (ပု) [ခယ+ဝိရာဂ] (သင်္ခါရတို့၏)
ပျက်စီးခြင်းသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ကင်း
ခြင်း။ ဝိရာဂါနုပဿတိ ဧတ္ထ ပန ဒွေ ဝိရာဂါ
ခယဝိရာဂေါ စ အစ္စန္တဝိရာဂေါ စ။ တတ္ထ
ခယဝိရာဂေါတိ သင်္ခါရာနံ ခဏဘင်္ဂေါ။ ဝိ၊ ဌ၊
၂။ ၃၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၂။
(- အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၊ ၃၆၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၅။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။) ခယောတိ
သင်္ခါရာနံ ဝိနာသော။ ဝိရဇ္ဇနံ တေသံယေဝ
ဝိလုဇ္ဇနံ ဝိရာဂေါ၊ ခယော ဧဝံ ဝိရာဂေါ
ခယဝိရာဂေါ၊ ခဏိကနိရောဓော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။)

ခယဝိရာဂါနုပဿနာ (တိ) [ခယဝိရာဂ+အနု-
ပဿနာ] ပျက်စီးခြင်းသည်သာလျှင်ဖြစ်သော

ကင်းခြင်း (ဘင်ခဏ)ကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း။
ခယဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန ဝိပဿနာယ
အစွန္တဝိရာဂါနုပဿနာဝသေန မဂ္ဂဿ ပဝတ္တိ
ယောဇေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၆။

ခယဝိရာဂါမတပဏိတတာဂုဏ (ပု) [ခယဝိရာ-
ဂါမတပဏိတတာ+ဂုဏ] ကုန်ရာ၏ အဖြစ်၊
တပ်ခြင်းကင်းရာ၏အဖြစ်၊ သေခြင်းကင်းရာ
၏အဖြစ်၊ မြတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောဂုဏ်။
ဣဒါနိ တေသံ သတ္တာနံ ဥပ္ပန္နဥပဒ္ဓဝပဿမနတ္ထံ
ခယဝိရာဂါမတပဏိတတာဂုဏေဟိ နိဗ္ဗာန-
ဓမ္မရတနဿ အသဒိသဘာဝံ နိဿာယ။
သုတ္တန်၊ ၉။ ၂၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၁၆။ ၁၆။

ခယသဘာဝ (ပု) [ခယ+သဘာဝ] (၁) ကုန်
ခန်း ပျက်စီးခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) ကုန်
ခန်းပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ (၁) ခယဓမ္မ
(၁)ကြည့်။ (တိ) (၂) ခယဓမ္မ (၂) ကြည့်။

ခယသမယ (ပု) [ခယ+သမယ] ကုန်အောင်-ပြု
တတ်-ဖြတ်တတ်-သော အရိယာမဂ်အပေါင်း
အစု။ အာသဝါနံ ခယေဉာဏန္တိ သဗ္ဗကိလေ-
သာနံ ခယသမယေ ဉာဏံ။ အဘိ၊ ၁။ ၄၃၅။
ခယသမယေဟိ မဂ္ဂက္ခန္ဓာ အာဟ။ မူလ၊ ၁။
၁၈၈။ ခယသမယေတိ ခယသမူဟေ။
“ကိလေသာနံ ခယဝသေန ပဝတ္တဓမ္မပုဉ္ဇေ”-
တိ စ ဝဒန္တိ။ အနု၊ ၁။ ၂၀၃။ ခယ(၄)
လည်း ကြည့်။

ခယသမူဟ (ပု) [ခယ+သမူဟ] ကုန်အောင်-ပြု
တတ်-ဖြတ်တတ်-သော အရိယာမဂ်အပေါင်း
အစု။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခယသမ္ပသန (န) [ခယ+သမ္ပသန] ကုန်ခြင်း
ကို သုံးသပ်ခြင်း။ ပါကဋကရဏတ္ထန္တိ ယထာ
တံ သုသိမ နိဇ္ဈာနကော သုက္ခဝိပဿကော
စ ဟုတွာ အာသဝါနံ ခယသမ္ပသနေ သုပ္ပတိ-
ဌိတော။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၂၅။

ခယဟေတု (ပု) [ခယ+ဟေတု] ကုန်ခြင်းဟူ
သော အကြောင်း။ အာသဝါနံ ခယဟေတု။
သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၆၂။ (- အနု၊ ၁။ ၂၀၃။)

ခယာတိတ (တိ) [ခယ+အတိတ] ကုန်ခြင်း-
ယုတ်ခြင်း-ကို လွန်သော၊ ပြည့်သော၊ ကြီး-
တိုး-ပွားသော အဖို့၌ တည်သော။ စန္ဒံ ယထာ
ခယာတိတံ၊ ပေစ္စ ပဉ္စလိကာ ဇနာ။ မ၊ ၂။
၄၀၈။ သုတ္တန်၊ ၂။ ၃၇၄။ ခယာတိတန္တိ ဦးစွာ
အတိတံ၊ ပရိပုဏ္ဏန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၅။
သုတ္တန်၊ ၁။ ၂။ ၁၈၄။ ခယာတိတန္တိ ဝစီပက္ခေ
ဌိတန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၈။

ခယာနုပဿနာ (တိ) [ခယ+အနုပဿနာ] ကုန်
ခြင်း-ပျက်ခြင်း-ကို အဖန်တလဲလဲရှုခြင်း။
ခယာနုပဿနာ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ၊ ၂။
(- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ မ၊ ၁။ ၄၉။ အံ၊ ၁။ ၆၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၆။) ခယာနုပဿနာတိ ပစ္စုပ္ပန္နာ-
နံ ရူပက္ခန္ဓာဒီနံ ဘင်ဒဿနဉာဏဉ္စ တတံခန္ဓ-
ဘင်ဒဿနာနန္တရံ တဒါရမ္မဏစိတ္တစေတသိက-
ဘင်ဒဿနဉာဏဉ္စ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၉၇။

ခယာနုပဿိ (တိ) [ခယ+အနုပဿိ] ကုန်ခြင်း
ပျက်ခြင်းကို အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသော၊ သူ။
စက္ခုသ္မိံ ခယာနုပဿိ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၂။
၅၁။

ခယာနုပ္ပါဒါရမ္မဏ (တိ) [ခယ+အနုပ္ပါဒ+
အာရမ္မဏ] ကုန်ခြင်း၊ တဖန်မဖြစ်ခြင်းလျှင်
အာရုံရှိသော။ အဂ္ဂဗလဉာဏတာယ ဧကမ္ပိ
သမာနံ တန္တိမိတ္တဿ ခယာနုပ္ပါဒါရမ္မဏဿ
ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏဿ ဝသေန ဖလဝေါဟာ-
ရေန ဒွေ နာမာနိ လဘတိ။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၅၁။
(နေတ္ထိ၊ ၁၄-၁၅-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။)

ခယိတ (တိ) [ခေ+တ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၉။] ကိုက်ခဲ-
ခဲစား-အပ်ပြီးသော။ ယေဘုယျေန ခယိတေ
သရီရေ မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝတိ။ ဝိ၊ ၁။
၂၀။ (- ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၂၉။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၄၊ ၂၀။)

ခယိတဗန္ဓန (တိ) [ခယိတ+ဗန္ဓန] (ကြက်-ခြ
-တို့သည်) ကိုက်ခဲအပ်သော အဖွဲ့ရှိသော။
ခယိတဗန္ဓနာနိကဝါဠာနိ ပတန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂။

ခယူပသမ (ပု) [ခယ+ဥပသမ] (ကိလေသာ
တို့ကို) ကုန်စေတတ် ငြိမ်းစေတတ်သော
အရိယာမဂ်။ ဒုဝိဇော ဝါ ဥပသမော
အစွန္တုပသမော စ ခယူပသမော စ။ တတ္ထ
အစွန္တုပသမော နာမ နိဗ္ဗာနံ၊ ခယူပသမော
နာမ မဂ္ဂေါ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၈။ ခိဏောတိ
ခေပေတိ ကိလေသေတိ ခယော၊ အရိယ-
မဂ္ဂေါ။ တေ ဝေ ဥပသမေတိတိ ဥပသမော၊
အရိယာမဂ္ဂေါ ဝေ။ ခယော စ သော ဥပသ-
မော စာတိ ခယူပသမော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။

ခယူပါယသဘာဝ(ပု) [ခယ+ဥပါယ+သဘာဝ]
ကုန်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော သဘော။
တဉ္စ ခေါ ပန နေသံ အာသဝါနံ ခယူပါယ-
သဘာဝဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။

ခယောဂဓ (တိ) [ခယ+ဩဂဓ] နိဗ္ဗာန်၌-
အကျိုးဝင်သော-တည်သော။ ဝီတတဏှာ
အနာဒါနာ၊ သတ္တ ဗုဒ္ဓါ ခယောဂဓာ။
ထေရု၊ ၂၉၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ ခယောဂ-
ဓာတိ နိဗ္ဗာနောဂဓာ နိဗ္ဗာနပတိဋ္ဌာ။ ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။

ခရ (တိ) [ခရ+အ] ကြမ်းတမ်း-ရုန့်ရင်း-
ပြင်းထန် - ထက် - သော (ဧရာဂါဝေဒနာ
စသည်)။ အထ ခေါ ဘဂဝတော ဝဿူပဂ-
တဿ ခရော အာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၄။
သံ၊ ၃။ ၁၃၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀၊ ၄၂၄။ မ၊ ၁။ ၁၃။
သံ၊ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ၁။ ၁၃၆၊ ၄၃၁။ အံ၊ ၂။ ၁၄၄။
ဥဒါန၊ ၉၂၊ ၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ ၃၄၈။ အပ၊ ၂။
၄၀၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။) ခရနန္တိ တိခိဏာနံ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၅။ ခရောတိ ဖရူသော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၁၃၆။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။ ခရဟိတိ ကက္ခဋ္ဌာဟိ။
ဥဒါန၊ ၉၂၊ ၁၀၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၇၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၀၊ ၁၂၈။

ဥဒါန၊ ၉၂၊ ၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ ၉၂၊ ၁၃၆။ စရိယာ၊
ဌ၊ ၁၇၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၆။)

ခရ (ပု) [ခရ+ဏ] ခရသမ္ပဿတာယ ခရော။
ဓာနံ၊ ဌ၊ ၅၂၈။] (၁) လှ။ (၂) ရွှေတု။
(တိ) (၃) ကြမ်းတမ်းသော ကိုယ်ရှိသော။ သူ။
(၁) စုန္ဒော ယထာ နာဂဒန္တံ ခရေန။ ဇာ၊ ၁။
၂၀၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၅၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၇၅။)
စုန္ဒော ယထာ နာဂဒန္တံ ခရေနာတိ ယထာ
ဒန္တကာရော ကကစေန ဟတ္ထိဒန္တံ သိန္ဓေယျ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၅၈။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၃။) (၂) ခရ-
ပတ္တ (၂) ကြည့်။ (တိ) (၃) ခရော စ
ယက္ခော သူစိလောမော စ ယက္ခော။ သံ၊ ၁။
၂၀၈။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၀။ ခရောတိ သံသုမာရပိဋ္ဌိ
ဝိယ ဆဒနိဋ္ဌကာဟိ ဝိသမဆဒနပိဋ္ဌိ ဝိယ စ
ခရသရိရော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-သုတ္တနိ၊ ၉၂၊
၃၈။)

ခရ (ပု) [ခ+ရ] ခမဿတ္ထိ ကဏ္ဏေ ဝိဝရသမ္ပဝါ
ခရော၊ ဂဒြဘော။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၄။ ၈၂။]
မြည်း။ ခရ (မဟာနိ၊ ၆၇) န္တိ ဂဒြဘံ။ မဟာနိ၊
ဌ၊ ၁၈၈။

ခရကဌိန (တိ) [ခရ+ကဌိန] ကြမ်းတမ်းခက်
မာသော။ ခရကဌိနေ ဘူမိပ္ပဒေသေ ခိပန္တော
ပတ္တံ ဘိန္နိတော။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂၄၈။

ခရကမ္မလ (ပု၊ န) [ခရ+ကမ္မလ] ကြမ်းသော-
ကမ္မလာ-သားမွေးစောင်။ တေန ခေါ ပန
သမယေန အညတရာ ဣတ္ထိ ခရကမ္မလံ ပါရု-
တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၀။

ခရကမ္မလက (ပု၊ န) [ခရကမ္မလ+က] ကြမ်း
သော-ကမ္မလာ-သားမွေးစောင်။ တေန
ခေါ ပန သမယေန အညတရာ ဣတ္ထိ ခရ-
ကမ္မလကံ ပါရုတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၁။

ခရခါဏု (ပု၊ န) [ခရ+ခါဏု] ကြမ်း-ထက်မျက်
စူးရှ - သောဠာင့်သစ်ငုတ်။ ခရခါဏုမ္ပိ

တထာ ပဗ္ဗတပါသာဏမ္ပိ အာရောဟတိ။
မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၃၆။

ခရဂတ (တိ) [ခရ+ဂတ] ကြမ်းတမ်းသော။
ယံ ကက္ခန္ဓံ ခရဂတံ ကက္ခန္ဓတ္ထံ... ဣဒံ တံ ရူပံ
ပထဝီဓာတု။ အဘိဓာ။ ၂၀၁။ (-သုတ္တနိဋ္ဌ၊
၁။ ၄၉။) ခရမေဝ ခရဂတံ၊ ဖရသန္တိ အတ္ထော။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၄။

ခရဂတ္တ (တိ) [ခရ+ဂတ္တ] ကြမ်းတမ်းသောကိုယ်
ရှိသောသူ။ ဖရသတိ ခရဂတ္တာ။ ပေတ၊ ၄။
၈၄။

ခရဆိန္ဒ (တိ) [ခရ+ဆိန္ဒ] လွှဖြင့် ဖြတ်အပ်
သော။ ခရဆိန္ဒံ ခရနက (ဇာ၊ ၁။ ၆၅) နှို
ခရော ဝုစ္စတိ ကကစော၊ ခရနကံ ဝုစ္စတိ
ဟတ္ထိဒန္တော။ ယထာ ကကစေန ဆိန္ဒော
ဟတ္ထိဒန္တော အပ္ပဋိသန္ဓိကော ဟောတိ။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၂၁။

ခရတရ (တိ) [ခရ+တရ] အထူးသဖြင့်ထက်-
အလွန်ပြင်းထန်-သော။ ခရတရာ ဝေဒနာ
ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၇၀။
ဇာ၊ ၄။ ၄၀၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၃။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။)

ခရတိ (ကြိ) [ခရ+အ+တိ။ ခရ ခယေ။ ခရတိ။
နိတိ၊ ၁။ ၁၅၃။] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-တတ်
၏။ သာ ဟိ ဥဒယဗ္ဗယာဘာဝတော “န
ကဒါပိ ခရတိတိ အက္ခရ” နှိ ဝုတ္တာ။ သံ၊ ၄။
၁။ ၁၇၂။ ခရန္တိ-အပါဌ၊ ၂။ ၁၁၃။

ခရတ္တစ (တိ) [ခရ+တစ] ကြမ်းသော-မာ
သော-အခွံ-ရှိသော (ရွှောက်ကြီး၊ ရွှောက်
သခွါး)။ ခရတ္တစံ ဗေလ္လံ ယထာပိ သတ္တဝါ၊
အနာမသန္တောပိ ကရောတိ တိတ္တကံ။ ဇာ၊ ၁။
၁၅၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။ ခရတ္တစန္တိ ထဒ္ဒတစံ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။

ခရဒဏ္ဍ (ပု) [ခရ+ဒဏ္ဍ] (၁) ကြမ်း-လွန်ကဲ
ပြင်းထန်-သောဒဏ်၊ ဗြဟ္မဒဏ်။ (တိ) (၂)

ကြမ်းသောအရိုး (အရွက်) ရှိသော(ကြာ)။
(၁) ဗြဟ္မဒဏ္ဍဿ ဒါနန္တိ ခရဒဏ္ဍဿ ဥက္ကဋ္ဌ-
ဒဏ္ဍဿ ဒါနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၆။ (တိ) (၂)
ခရဒဏ္ဍော(မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆) တိ ခရပတ္တဒဏ္ဍော
ဖရသဒဏ္ဍော။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။

ခရဒိဌိက (တိ) [ခရဒိဌ+ဣက] ထက်သော
အစွယ်ရှိသောသူ (ခရဒိဌိကဘိလူး)။
အထေကော ခရဒိဌိကော နာမ ယက္ခော
မဟာပုရိသဿ ဒါနဇ္ဈာသယတံ သုတွာ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၈။ အပါဌ၊ ၁။ ၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၃၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၈။)

ခရဓူမ (ပု) [ခရ+ဓူမ] ကြမ်းသောမီးခိုး။
တတြ ကိရ နေသံ ခရဓူမံ ဃာယိတွာ အက္ခိနိ
ဘိဇ္ဇန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ခရဓောတ (တိ) [ခရ+ဓောတ] ကြမ်းသော
ကျောက်ဖြင့်-ပွတ်-တိုက်-သုတ်သင်-အပ်
သော။ အကက္ကသံ အဖရသံ၊ ခရဓောတံ
သုပါသိယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၇။ ခရေန ပါသာဏေန
ဓောတတ္တာ ခရဓောတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၅။

ခရန္တ (တိ) [ခရ+အန္တ] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-
သော။ ပဒဿ ဝေဝစနတာယ အတ္ထဝသေန
ပရိယာယံ ခရန္တံ သဉ္ဇရန္တံ ဝိယ ဟောတိ။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃၄။

ခရန္တိ (ကြိ) [ခရ+အန္တိ] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-
တတ်ကုန်၏။ ခရတိ-ကြည့်။

ခရပတ္တ (ပု) [ခရ+ပတ္တ] (၁) လွှ။ (၂) ရွှေတု၊
ကုလားရွှေ။ (၃) ပဒုမ္မာကြာငုံ။ (၄) ကြမ်း
သော အရွက်။ (၁) ကကစ-ကြည့်။ (၂)
ရူပိယေ ဝေမတိကောတိ “သုဝဏ္ဏံ န ခေါ၊
ခရပတ္တံ န ခေါ” တိအာဒိနာ နယေန သံသယ-
ဇာတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၅။ (-၂၇၈။) ခရ-
ပတ္တန္တိ ခရသခါတံ သုဝဏ္ဏပတိရူပကံ ဝတ္ထု။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၂။ (-ဝဇီရ။ ၂။ ၆၃။) (ခရပတ္တံ
နာမ ကုက္ကုဋ္ဌခစိတံ ပုပ္ဖပဋိန္တိ ဝဒန္တိ-ဟု ဝိ

ဝိနိစ္ဆယ၊ ဣ၊ ၂၃၆-၌ ဆို၏။ (၃) ခရပတ္တိ-
သန္တိဘ-ကြည့်။ (၄) ခရဒဏ္ဍ (တိ) (၂) ကြည့်။

ခရပတ္တိစိန္တသင်္ခပဋ္ဌလ (န) [ခရပတ္တိ + ဆိန္တ +
သင်္ခပဋ္ဌလ] လွှဲဖြင့်ဖြတ်အပ်ပြီးသော ခရသင်း
လွှာ။ တဿ ခရပတ္တိစိန္တသင်္ခပဋ္ဌလမိဝ သမ-
ဂန္တိတသေတကုသုမမကုဋ္ဌမာလာ ဝိယ စ
ခါယန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁၂။ ၃၃။

ခရပတ္တဒဏ္ဍ (ပု) [ခရပတ္တိ + ဒဏ္ဍ] ကြမ်းသော
အရွက်အရိုးရှိသော။ ခရဒဏ္ဍ (၂) ကြည့်။

ခရပတ္တဒါမ (န) [ခရပတ္တိ + ဒါမ] ရွှေတု-ကုလား
ရွှေ-ပန်းဆိုင်။ ခရပတ္တဒါမမိ သိက္ခာပဒဿ
သာဓာရဏတ္တာ ဘိက္ခုနမိ ဘိက္ခုနိနမိ နေဝ
ကာတံ၊ န ကာရာပေတံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၁၂။
၂၀၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။

ခရပတ္တသန္တိဘ (တိ) [ခရပတ္တိ + သန္တိဘ] ပဒုမာ
ကြာငုံဖူးနှင့်တူသော။ ခရပတ္တသန္တိဘ (ဇာ၊
၂။ ၃၆) နှ့် သုပုပ္ဖိတပဒုမမကုဋ္ဌသန္တိဘ။ ဇာ၊
၁၂။ ၂၁၇။

ခရပန္တိဥပမာ (ထိ) [ခရပန္တိ + ဥပမာ] လွှသွား
အစဉ် ဥပမာ။ ကကစူပမ-ကြည့်။

ခရပါက (ပု) [ခရ + ပါက] ကြမ်းသောကျက်
ခြင်း။ အဓိဋ္ဌိတပတ္တာပိ ခရပါကေန သေ-
တတ္တာ အဓိဋ္ဌာနံ ဝိဇဟတိတိ စေ န အဓိဋ္ဌာန-
ဝိဇဟေသု နဝသု အနာဂတတ္တာ။ ဝဇီရ။
၂၆၇။ (-မ၊ ၁၂။ ၃၂၆။)

ခရပါကဘဇ္ဇိတ (တိ) [ခရပါက + ဘဇ္ဇိတ] ကြမ်း
စွာ ကျက်အောင်လှော်အပ်ပြီးသော။ ခရ-
ပါကဘဇ္ဇိတာနံ ဝိဟိနံ တဏှုလေ ကောဇ္ဇေ-
တွာ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၁၂။ ၉၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂။
(-ကင်္ခါ။ ၂၂၀။ ကင်္ခါ၊ ၉၁။)

ခရပိ (ပိ) ဌက (ပု) [ခရ + ပိဌက] ကြမ်းသော
အဖုငယ် (ဝက်ခြံ စသည်)။ ဒဟရကာလေ
ခိရပိဌကာ ယောဗ္ဗန္ဓကာလေ စ မုခေ ခရ-

ပိဌကာ နာမ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၁၂။ ၂၇၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၁၃၄။ (-သိ၊ ၁၂။ ၁၅၁။)

ခရပုတ္တ (ပု) [ခရ + ပုတ္တ] မြည်း၏သား။ ခရ-
ပုတ္တာ (ဇာ၊ ၁။ ၁၄၆) တိ သော ကိရ ဂဗြ-
ဘဿ ဇာတကော။ ဇာ၊ ၁၂။ ၂၆၂။

ခရဖဿ (တိ) [ခရ + ဖဿ] ကြမ်းတမ်း - ရန်
ရင်း - သော အတွေ့ရှိသော။ တံ ဟိ တတ္ထ
ခရဖဿမိ ဟောတိယေဝါတိ။ မ၊ ၁၂။ ၂၇၁။

ခရဖရသဘာဝ (ပု) [ခရဖရသ + ဘာဝ] အ
လွန်ကြမ်းတမ်းသည်၏အဖြစ်၊ အလွန်ကြမ်း
တမ်းသောသဘော။ ကက္ကရတာ-ကြည့်။

ခရဘ (ပု) [ခရ + အဘ။ ဓာန်၊ ၁၂။ ၂၀၂။] ကု-
လားအုပ်။ ခရဘော သရဘော ပသဒေါ
ဂဝဇော။ နိတိ၊ ပဒ။ ၁၂၆။ ခရဘေ “ကုလား
အုပ်” ဣတိချာတေ။ ဓာန်၊ ၁၂။ ၁၁၀၆။

ခရဘာဝသာမည (န) [ခရဘာဝ + သာမည]
ကြမ်းတမ်း - ခက်မာ - သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်
တူခြင်း။ ဇင်္ဂလသဒ္ဓေါ စေတ္ထ ခရဘာဝသာမ-
ညေန ပထဝီပရိယာယော။ အံ၊ ၁၂။ ၃၀၇။

ခရဘာဝါဘာဝ (ပု) [ခရဘာဝ + အဘာဝ] ကြမ်း
တမ်းသောအဖြစ်၏ မရှိခြင်း၊ ကြမ်းသော
သဘော မရှိခြင်း။ ရူပေန သဏ္ဌာနေန ဖလ-
ကသဒိသော ဒိဿမာနော ခရဘာဝါဘာဝါ
ဖလကကိစ္စံ န ကရေတိ။ မူလ၊ ၁၂။ ၂၆။

ခရဘူမိ (ထိ) [ခရ + ဘူမိ] ကြမ်းသောမြေ။
ပံသုရဇာဒိသု ပန ခရဘူမိယံ ဝါ ဌပေန္တဿ
ဒုက္ကဋ်။ ဝိ၊ ၁၂။ ၄၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၁။

ခရဘေသဇ္ဇ (န) [ခရ + ဘေသဇ္ဇ] ကြမ်းသော
ဆေး။ သော ဘိက္ခု တံ အကတွာ အညံ
ခရဘေသဇ္ဇံ အဒါသိ။ ဝိ၊ ၁၂။ ၆၄။

ခရမန္တ (ပု) [ခရ + မန္တ] (၁) ကြမ်းသော -
မကောင်းသော - တိုင်ပင်ခြင်း။ (တိ) (၂)
ကြမ်းသောတိုင်ပင်ခြင်းရှိသော။ သူ။ (၁)

တတော ကေ ခရမန္တိ မန္တယိံ သူ။ မ၊ဠ၊၃။
၂၂၇။ (တိ)(၂) ခရမန္တော တေ သာမိကော။
ဇ၊ဠ၊၃။၅၀၇။ (-ဇ၊ဠ၊၅။၃၈၀။)

ခရမန္တိ (တိ) [ခရမန္တ+ဤ] ကြမ်းသောအတိုင်
အပင်ရှိသောသူ။ အထေကော ခရမန္တိ ဝေ-
မာဟ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၁၁၆။ ဇ၊ဠ၊၄။၁၈၈။

ခရမုခ (တိ) [ခရ+မုခ] ကြမ်းသော မျက်နှာရှိ
သော၊ သမုဒ္ဒရာ၌ဖြစ်သော ကျယ်သော
မျက်နှာဝရှိသော(ခရသင်း)။ ခရမုခါနီ(ဇ၊
၂။၃၇၁)တိ သာမုဒ္ဒိကမဟာမုခသခါ။ ဇ၊
ဠ၊၇။၃၇၀။

ခရမုစ္ဆနာ (ထိ) [ခရ+မုစ္ဆနာ] ကြမ်းတမ်း
စွာ-ပြင်းထန်စွာ-တီးခတ်ခြင်း။ အစွာယ-
တာတိ အတိအာယတာ ခရမုစ္ဆနာ။ အံ၊ဠ၊
၃။၁၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၂။

ခရမုစ္ဆိတာ (ထိ) [ခရ+မုစ္ဆိတာ] ကြမ်းတမ်းစွာ
-ပြင်းထန်စွာ-တီးခတ်ခြင်း။ အစွာယတာတိ
အတိအာယတာ ခရမုစ္ဆိတာ။ ဝိ၊ဠ၊၃။၃၆၅။

ခရမုသာဝါဒ (ပု) [ခရ+မုသာဝါဒ] ကြမ်းတမ်း
-ရုန့်ရင်း-သော မမှန်သောစကား။ စေတိယ-
ရာဇာ ကိရ ဣမသ္မိံ ကပ္ပေ တတော ပုဗ္ဗေ
ကေနစိ အဝုတ္တပုဗ္ဗံ ခရမုသာဝါဒိ အဘာသိ။
သံ၊ဠ၊၁။၃၃၄။

ခရယာန (န) [ခရ + ယာန] မြည်းကသော
ယာဉ်။ ခရယာနံ ပဿန္တိ။ မဟာနိ၊၆၇။
(-၄၉၊၁၁၃။) ခရယာနန္တိ ဂဒြိဘယုတ္တံ
ဝယာဒိကံ။ မဟာနိ၊ဠ၊၁၈၈။

ခရရဇ္ဈ (ထိ) [ခရ+ရဇ္ဈ] ကြမ်းတမ်းသော
ကြိုး။ သောဠသ ဘောဇပုတ္တာ ခရရဇ္ဈဉ္စ
ဒဠ္ဇပါသဉ္စ သူလာနိစ ဂဟေတွာ မမ သန္တိကံ
အာဂတာ။ ဇ၊ဠ၊၅။၁၈၆။

ခရလောမ (ပု) [ခရ+လောမ] (၁) ခရလော-
မဘိလူး။ (တိ) (၂) ကြမ်းသော အမွှေးရှိ

သော။ (၁) ခရလောမော ပဌမတရံ ဒိသ္မာ
သုစိလောမံ ယက္ခံ တေဒဝေါစ။ သံ၊ဠ၊၁။
၂၂၇။ (-သုတ္တနိ၊ဠ၊၂။၃၈။) (တိ) (၂)
ခရလောမံ ခေါ တေ ဘဂိနိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၉၁။
ခရလောမန္တိ ထဒ္ဒလောမံ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၃၆။

ခရလောမယက္ခ (ပု) [ခရလောမ+ယက္ခ] ခရ-
လောမဘိလူး။ အာဠာဝကသုစိလောမခရ-
လောမယက္ခသတ္တဒေဝရာဇာဒယော ဒမိတာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။

ခရဝစန (တိ) [ခရ+ဝစန] ကြမ်းတမ်းရုန့်ရင်း
သော စကားရှိသောသူ။ မုခရာတိ မုခရာ၊
ခရဝစနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဠ၊၁။၁၅၇။
(-မ၊ဠ၊၁။၂၅၃။)

ခရဝါစာ (ထိ) [ခရ+ဝါစာ] (၁) ကြမ်းတမ်း
သောစကား။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်းသော
စကားရှိသောသူ။ (၁) (တိ)(၂) ခရဝါစာ
ပိယာ ဟောတိ၊ အသ္မိံ လောကေ ပရမ္ပိ
စ။ ဇ၊၁။၇၈။ ခရဝါစာယ သမန္နာဂတတ္တာ
ခရဝါစာ။ ဇ၊ဠ၊၂။၃၁၆။

ခရဝါစာပဝတ္တန (န) [ခရဝါစာ+ပဝတ္တန] ကြမ်း
တမ်းသောစကားကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဒါသ-
ကောဏ္ဍစဏ္ဍာလဝေနာတိ ဝေ ခရဝါစာ-
ပဝတ္တနတ္ထာယ။ အံ၊ဠ၊၂။၁၁။

ခရဝါဒီ (တိ) [ခရ + ဝဒ + ဇီ] ကြမ်းတမ်း
သောစကားကို ဆိုလေ့ရှိသောသူ။ မုခရာတိ
မုခရာ ခရဝါဒီနော။ ထေရ၊ဠ၊၂။၃၆၃။

ခရဝါလိကာ (ထိ) [ခရ+ဝါလိကာ] ကြမ်းသော
သဲပြင်။ သိဃံသုကသဏ္ဌာနာယ ခရဝါလိ-
ကာယ ကဏ္ဍကေဟိ ဝိဇ္ဈိယတိ။ မ၊ဠ၊၄။
၁၆၈။

ခရသဘာဝ (ပု) [ခရ+သဘာဝ] (၁) ကြမ်း
တမ်းသောသဘော။ (တိ) (၂) ကြမ်းတမ်း
သောသဘောရှိသော။ ခရိဂတ-ကြည့်။

ခရသမ္မဿ (တိ) [ခရ+သမ္မဿ] ကြမ်းတမ်း - ဆင်းရဲ-သောအတွေ့ရှိသော။ ဖောဠဗ္ဗုပဟာ-
 ရော နာမ အမနာပိတံ ဖောဠဗ္ဗု ဥပသံဟရတိ
 ဒုက္ခသမ္မဿံ ခရသမ္မဿံ “ဣမိနာ ဖုဠော
 မရိယတိ”တိ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၉၈။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉။ ဒီ၊
 ဌ၊ ၂။ ၃၄၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။
 အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၄။) သာဏိ
 ဝိယ ခရသမ္မဿန္တိ သာဏိဖလကော ဝိယ
 ဒုက္ခသမ္မဿံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၉။

ခရသမ္မဿဋ္ဌ (ပု) [ခရသမ္မဿ + အတ္ထ] ကြမ်းတမ်း - ဆင်းရဲ - သောအတွေ့ရှိသော
 သဘော။ ခရသမ္မဿဋ္ဌေနာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၀၄)တိ ဃန္ဓနေန ဒုက္ခသမ္မဿဘာဝေန
 ခိလာတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။

ခရသရီရ (တိ) [ခရ+သရီရ] ကြမ်းတမ်းသော
 ကိုယ်ရှိသောသူ (ခရလောမဘိလူး)။ ခရ^၂
 (၃)-ကြည့်။

ခရဿရ (တိ) [ခရ+သရ] ကြမ်းတမ်း - ရုန့်
 ရင်း - သော အသိရှိသော။ ခရဿရေန
 ပဏဝေန ရထိကာယ ရထိကံ သိဃံသုကေန
 သိဃံသုကံ ပရိနေတော။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၉။ ဒီ၊ ၃။
 ၅၅။ သံ၊ ၁။ ၃၄၇။ သံ၊ ၂။ ၅၂၃။ အံ၊ ၁။ ၅၆၃။
 (-ဇာ၊ ၁။ ၁၃)။ ခရဿရေနာတိ ဖရသ-
 သဒ္ဓေန။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ ခရဿရေနာတိ
 ကက္ခဋ္ဌသဒ္ဓေန။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၄။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
 ၃၇၆။)

ခရာဇိန^၁ (န) [ခရ+အဇိနစမ္ပ။ စမ္ပကျေ။] ကြမ်း
 သောအတွေ့ရှိသော သစ်နက်ရေ၊ ကြမ်းသော
 သစ်နက်ရေ။ ခရာဇိနံ ဇဋ္ဌာပကော၊ မန္တာ
 သီလဗ္ဗတံ တပေါ။ သံ၊ ၂။ ၃၃၅။ (-သုတ္တနိ။
 ၃၁၇။) ခရာဇိနံ ဇဋ္ဌာပကောတိ ခရသမ္မဿံ
 အဇိနစမ္ပဉေဝ ဇဋ္ဌာကလာပေါစ ပကော စ။
 သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ခရာဇိနာနီတိ ခရာနိ အဇိန-
 စမ္ပာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၀၇။

ခရာဇိန^၂ (န) [ခရ+အဇိနစမ္ပ။ စမ္ပကျေ-ခုကို-ခ-
 ပြု] (၁) ခွါနှင့်တကွသော - ခွါရှိသော -
 သစ်နက်ရေ။ (တိ) (၂) ခွါနှင့်တကွ
 သော သစ်နက်ရေနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။
 (၁) ခရာဇိနံ နိဝါသေတော သပ္ပိတေလေန
 ကာယံ အဗ္ဘဉ္ဇိတော။ မ၊ ၂။ ၆။ အဘိ၊ ပု။
 ၁၆၄။ ခရာဇိနံ နိဝါသေတောတိ သခုရံ အဇိန-
 စမ္ပံ နိဝါသေတော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
 ၈၄။ (တိ) (၂) ခရာဇိနာ ဇဋ္ဌိလာ ပက်-
 ဒန္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၈၊ ၂၈၃။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၂၉။)
 ခရာဇိနာတိ သခုရေဟိ အဇိနစမ္ပေဟိ သမန္နာ-
 ဂတာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၉၈။

ခရာဇိနစမ္ပဓာရီ (တိ) [ခရာဇိနစမ္ပ+ဓရ+ဏီ] ကြမ်းသော သစ်နက်ရေကို ဆောင်သောသူ။
 တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတော ခရာဇိနစမ္ပဓာရီ
 ဟုတော ဝိဟရတိ။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။

ခရာဇိနဓရ (တိ) [ခရာဇိန+ဓရ+အ] ကြမ်း
 သော သစ်နက်ရေကို ဆောင်သောသူ။ ပဗ္ဗ-
 တေဟိမဝန္တမ္ပိ၊ ခရာဇိနဓရော အဟံ။ အပါ
 ၁။ ၁၄၄။

ခရာဇိနနိဝါသိ (တိ) [ခရာဇိန+နိ+ဝသ+ဏီ] ကြမ်းသော သစ်နက်ရေကို ဝတ်သောသူ။
 ကမဏ္ဍလုဓရာ သဗ္ဗေ၊ ခရာဇိနနိဝါသိနော။
 အပါ၊ ၂။ ၅၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၇။

ခရာဒိယာ (ထီ) [ခရာဒိယ+အာ] ခရာဒိယ
 သမင်မ။ ခရာဒိယေ(ဇာ၊ ၁။ ၄)တိ တံနာမေန
 အာလပတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

ခရာယတဒုပ္ပဏ္ဏလောမ (တိ) [ခရာယတဒုပ္ပဏ္ဏ+
 လောမ] ကြမ်းတမ်းရှည်လျား မကောင်း
 သော အဆင်း အမွေးရှိသောသူ။ ဂဇ-
 ပေါတကပ္ပမာဏော ကော ကာဠသုန-
 ခေါ.... ခရာယတဒုပ္ပဏ္ဏလောမော တတော
 အာဂန္တာ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၄၁။

ခရိတ် (တိ) [ခရ+ဂတ။ ခရိ+ဂတ] ကြမ်း
 တမ်းသော၊ ကြမ်းတမ်းသောသဘော၌ အ
 ကျုံးဝင်သော၊ ကြမ်းတမ်းသော သဘောရှိ
 သော။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ကက္ခဋ္ဌံ ခရိတ်
 ဥပါဒိန္နံ။ မ၊၁။၂၄၂။ မ၊၂။၂၇။ အဘိ၊ဝိ။
 ၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ (-မ၊၂။၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
 ၄၄။ မူလဋီ၊၂။၄၃။ အနုဋီ၊၂။၅၂။) ခရိတ်-
 တန္တိ ဖရသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။
 မ၊ဋီ၊၁။၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ ခရိတ်တန္တိ
 ခရိသု ခရသဘာဝေသု ဂတံ တပ္ပရိယာပန္နံ၊
 ခရသဘာဝမေဝါတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
 ၄၂၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။)

ခရိ (ပု) [ခရ+ဤ] ကြမ်းတမ်းသောသဘော။
 အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခရောဒက (န) [ခရ+ဥဒက] (၁) ကြမ်းတမ်း
 သော-အစီးသန်သော-ရေအယဉ်။ (တိ)
 (၂) ကြမ်းတမ်းသော ရေအယဉ်ရှိသော
 (မြစ်)။ (၁) ခရောဒက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇)န္တိ စက္က-
 သောတောဒကံ၊ ခါရောဒကန္တိပိ ပါဠော၊ အ-
 တိလောဏတာယ တိတ္ထောဒကန္တိ အတ္ထော။
 သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၇။ (တိ) (၂) ခရော ခရော-
 ဒကာ တတ္ထာ၊ ဒုဂ္ဂါ ဝေတရဏီ နဒီ။ ဇာ၊
 ၂။၂၇၃။

ခလ^၁ (ပု၊န) [ခလ+အ။ ဓာန်။၄၅၄၊၉၂၇။]
 (၁) စပါးထားရာမြေအဝန်း၊ ကောက်နယ်
 တလင်း၊ တလင်း။ (ပု) (၂) သူယုတ်။ (၃)
 အဖြူ။ (န) (၄) ရေချိုးကသယ်မှုန့်၊ ဆပ်ပြာ
 မှုန့်။ (၅) အစုအပုံ။ (၁) ခလံ သာလံ ပသုံ
 ခေတ္တံ၊ ဂန္ဓာ စသ အဘိက္ခဏံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၃။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၇။) ခလန္တိ ဝိဟိဋ္ဌပ-
 နောကာသဘူတံ ဘူမိမဏ္ဍလံ။ တညိ ခလန္တိ
 သဉ္ဇနန္တိ ရာသိ* ကရေန္တိ ဧတ္ထ ခညာနီတိ
 ခလန္တိ ဝုစ္စတိ။ နီတိ၊ဓာ၊၁၆၅။ ခလော စ

ဓညကရဏံ။ ဒွယံ ဓညမဒ္ဒနဘူမိယံ။ ဓာန်။
 ဓာန်၊ဋီ။၄၅၄။ (ပု) (၂) (၃) (န) (၄) ခလန္တိ
 ဓညကရဏေ၊ ကက္ကေ နီစေ ခလော ဘဝေ။
 ကက္ကေ နဟာနစုဏ္ဏေ။ နီစေ အဓမေ။ သေ-
 တေပိ ခလော။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ။၉၂၇။ (၅)
 ခလိယတိ သမာဒိယတိတိ ခလံ၊ ရာသိတိ
 အာဟ “ကေမံသခလန္တိ ကေမံသရာသိ”န္တိ။
 မ၊ဋီ၊၃။၃၁။

ခလ^၂ (တိ) [ခလ+ဏ] တလင်း၌ ဖြန့်ခင်းထား
 သော (ဘဏ္ဍာ)။ မနုဿာ ကိရ ဂေါဏေဟိ
 ခလံ မဒ္ဒါပေန္တာ “ကိဉ္ဇေဟိ ကပိလ ကိဉ္ဇေဟိ
 ကာဠကာ”တိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ ခလန္တိ
 ခလေ ပသာရိတသာလိသိသာဒိဘဏ္ဍံ။ သံ၊
 ဋီ၊၂။၃၇၇။

ခလဂတ (တိ) [ခလ+ဂတ] ကောက်နယ်တ
 လင်းသို့ရောက်သော၊ ကောက်နယ်တလင်း၌
 တည်သော။ အတိဟိတာ ဝိဟိ၊ ခလဂတာ
 သာလီ။ ထေရ၊၂။၂၇။ သာလီ ပန ယေဘု-
 ယျေန ဝိဟိတော ပစ္ဆာ ပစ္စန္တိတိ အာဟ
 ခလဂတာ သာလီတိ ခလံ ဓညကရဏဋ္ဌာနံ
 ဂတာ၊ တတ္ထ ရာသိဝသေန မဒ္ဒနစာဝနာဒိ-
 ဝသေန ဌိတာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၇။

ခလဂ္ဂ (ပု) [ခလ+အဂ္ဂ] ကောက်နယ်တလင်းဦး
 အလှူ။ (ကောက်လှိုင်းစည်းတို့ကို နယ်သော
 အခါ ဦးဦးဖျားဖျား လှူခြင်းသည် ခလဂ္ဂ။
 ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၂။ ကောက်နယ်တလင်း၌ ကောက်
 လှိုင်းစည်းတို့ကိုထားသောနေ၌ ဦးဦးဖျား
 ဖျား လှူခြင်းသည် ခလဂ္ဂ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။)
 ကလာပါဒိသု ကလာပဂ္ဂံ ခလဂ္ဂံ....အဂ္ဂဒါနံ
 အဒါသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဓမ္မ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃- အလားတူဝါကျ၌
 ခဠဂ္ဂ-ရှိ၏။) (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။) ကလာပတော
 နီဟရိတွာ မဒ္ဒနေ အဂ္ဂဒါနံ ခလဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
 ၁၇၂။ ခလေ ကလာပါနံ ဌပနဒိဝသေ အဂ္ဂံ

ဂဟေတွာ ဒါနံ ခလဂုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ (-
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။)

ခလဌာန (န) [ခလ+ဌာန] ကောက်နယ်တလင်း
အရပ်။ ခလဌာနံ အာဟရာပေယျ။ အံ၊ဌ၊၂။
၂၂၂။

ခလတိ (ကြိ) [ခလ+အ+တိ] (၁) ချွတ်ချော်
၏။ ချော်လဲ၏။ (၂) တုန်လှုပ်၏။ (၃)
ပေါင်းစု၏။ (၁) ယထေဝ ခလတိ ဘူမျာ။
ဇာ၊၂။၂၉၄။ ခလတိတိ ပက္ခလတိ။ ဇာ၊ဌ၊
၇။၂၀၄။ (၂) (၃) ခလ စလနေ။ ခလတိ။
ခလ သဉ္စိနနေ။ ခလတိ။ နိတိ၊ဇာ၊၁၆၅။
ခလိ-ဇာ၊၁။၁၇၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၁၁၊၄၁၂။
သာရတ္ထ၊၃။၃၇၃။

ခလန (န) [ခလ + ယု] ချွတ်ချော်ခြင်း။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခလနပက္ခလနဆေ(စွေ)ဒနကထာ (ထိ) [ခလန-
ပက္ခလန + ဆေဒနကထာ] ချွတ်ချော်ခြင်း၊
အပြားအားဖြင့် ချွတ်ချော်ခြင်းကို ဖြတ်
ကြောင်းစကား။ (ဤနေရာ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို
အစီအစဉ်အတိုင်း တကြိမ်မကျင့်ခြင်း၊ အား
မထုတ်ခြင်းသည် ခလန၊ တကြိမ်မက အကြိမ်
များစွာ မကျင့်ခြင်း အားမထုတ်ခြင်းသည်
ပက္ခလန-မည်၏။) သာကစ္ဆာတိ ကမ္မဋ္ဌာနေ
ခလနပက္ခလနစွေဒနကထာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၄၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ တတ္ထ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ကေဝါရံ
ဝီထိယာ အပ္ပဋ္ဌိပဇ္ဇနံ ခလနံ၊ အနေကဝါရံ
ပက္ခလနံ၊ တဒုဘယဿ ဝိစွေဒနိကထာ ခလ-
နပက္ခလနဆေဒနကထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၉။

ခလနပက္ခလနစွေဒန (န) [ခလနပက္ခလန +
ဆေဒန] ချွတ်ချော်ခြင်း၊ အပြားအားဖြင့်
ချွတ်ချော်ခြင်းကို ဖြတ်ခြင်း။ သမိပေ ဝလ္လိ-
အာဒိနံ ဟရဏံ ဝိယ ကမ္မဋ္ဌာနေ ခလနပက္ခ-
လနစွေဒနံ။ မ၊ဌ၊၂။၂၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

ခလဘဏ္ဍ (န) [ခလ+ဘဏ္ဍ] တလင်း၌ရှိသော
ဘဏ္ဍာ။ ခလဘဏ္ဍံ ပဝိသတိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၉၉။

ခလဘဏ္ဍဂ္ဂ (ပု) [ခလဘဏ္ဍ+အဂ္ဂ] တလင်း၌
ဘဏ္ဍာဦးအလှူ။ ကောက်ဦးအလှူ။ (နယ်
ပြီး၍ ကောက်တို့ကို အစုအပုံပြုသောအခါ ဦး
ဦးဖျားဖျားလှူခြင်းကို ဆို၏။) ကလာပါဒီသု
ကလာပဂ္ဂံ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ ကောဋ္ဌဂ္ဂန္တိ ဝေ ကေ-
သဿေ နဝဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၁၈၀။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၆၂။
မဒ္ဒိတံ သြဖုဏ်တော ခညဿ ရာသိကရဏေ
အဂ္ဂဒါနံ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ (-
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။)

ခလမဏ္ဍလ (န) [ခလ+မဏ္ဍလ] ကောက်နယ်
တလင်းဝန်း။ ကသိတဋ္ဌာနေ ဝါ ခလမဏ္ဍလေ
ဝါ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။ (- ဝိ၊
ဌ၊၃။၃၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၈၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၁၇။
ဇာ၊ဌ၊၆။၃၁၉။) ခလမဏ္ဍလေတိ မဏ္ဍလာ-
ကာရေ ခညကရဏဋ္ဌာနေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ခလမူသိက (ထိ၊ပု) [ခလ+မူသိက] တလင်း၌
နေသော ကြွက်။ ခလမူသိကာယော (ဒီ၊၃။
၂၁)တိ ခလေသု မူသိကာယော စ ခါဒိတော။
ဒီ၊ဌ၊၃။၁၃။

ခလယာထ (ကြိ) [ခလ+ဏယ+ထ] ချော်လဲ
စေ့ကုန်လော့၊ နှင်ထုတ်ကြကုန်လော့။ ဣမဿ
ဒဏ္ဍဉ္စ ဝဓဉ္စ ဒတွာ၊ ဂလေ ဂဟေတွာ
ခလယာထ ဇမ္ဗံ။ ဇာ၊၁။၂၅၈၊၃၁၀။ ခလ-
ယာထ၊ ခလိကာရတ္ထံ ပါပေတွာ နိဒ္ဒမထ
နိက္ကဓုထ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၀၆။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။
၃၇၃။)

ခလဝါဏိဇ (ပု) [ခလ + ဝါဏိဇ] သူယုတ်ကုန်
သည်။ ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ - သောကုန်
သည်။ ကုဋဝါဏိဇ-ကြည့်။

ခလသာလာ (ထိ) [ခလ+သာလာ] တလင်း၌
ဆောက်သော ဇရပ်နှင့်တူသောတံ၊ ကောက်

ရိုးတဲ၊ ကောက်ရိုးအုံ။ ဘုသာဂါရေတိ ခလ-
သာလာယံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ (-အံ၊ဌ၊၂။
၂၂၂။) တတ္ထ ကိရ မဟန္တံ ပလာလပုဉ်
အဗ္ဗန္တရတော ပလာလံ နိက္ကမ္မိတော သာလာ-
သဒိသံ....တံ ပန ခလမဏ္ဍလံ သာလာသဒိသန္တိ
အာဟ “ခလသာလာယ”န္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၇၁။

ခလိ (ကြိ) [ခလ + ဤ] ချတ်ချော်ပြီ။ ခလ-
တိ-ကြည့်။

ခလိကာ (ထိ) [ခလ+ဣက+အာ] အန်ကစား
ခြင်း။ ခလိကာယပိ ကိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၂။ ဝိ၊
၄။၂၅။ မဟာနိ၊၂၉၅။ စူဠနိ၊၂၄၆။ (-ဝိ၊
၄။၂၇။ ဒီ၊၁။၆။) ခလိကာယာတိ ဇူတဖလ-
ကေ ပါသကကိဋ္ဌာယ ကိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၄။
မဟာနိ၊ဌ၊၃၆၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၈၂။)

ခလိကာရ (တိ) [ခလ+ကရ+ဏ] ချတ်ချော်
ခြင်းကို အပြုခံရသော၊ နှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။
ခလိကာရတ(ဇာ၊ဌ၊၄။၂၀၆)န္တိ ပရိဘဝန္တိ၊
ခလံသဉ္ဇလနံ ကရေတိ တေဿာတိ ခလိ-
ကာရော၊ တဿ ဘာဝေါ ခလိကာရတာ၊
တံ ခလိကာရတံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၂။ကျော။
ခလယာထလည်း ကြည့်။

ခလိတ (တိ) [ခလ+တ] ချတ်ချော်-မှားယွင်း
-ပြစ်မှား-ယုတ်လျော့-သော၊သူ။ အပ-
ရဒ္ဒံ ဝိရဒ္ဒဉ္စ၊ ခလိတံ ယဉ္ဇ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိ၊၅။
၂၆၂။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၃။ (-အံ၊၁။၁၉၈၊၁၉၉။
ထေရီ၊၄၀၈။ အပ၊၂။၂၂၉။ မဟာနိ၊၂၃၂။
ဇာ၊၁။၂၂၊၂၈၈။ ဇာ၊၂။၂၉၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃။)
အရိယဝတ္ထပဋိပဒံ အနာရုဋ္ဌတ္တာ ခလိတံ။ ဝိ၊
ဌ၊၄။၁၉၂။ ခလိတာတိ ပရိဟိနာ။ မဟာနိ၊
ဌ၊၃၁၉။ သော တဝ ပါဒစ္စာယာ အဇ္ဇ မမ
ခလိတဿ အပရဒ္ဒဿ ပတိဋ္ဌာ ဟောတု။
ဇာ၊ဌ၊၄။၃၁၃။ စရိယာ၊ဌ။၂၀၂။ (-အံ၊ဌ၊
၂။၁၈၇၊၁၈၈။ ထေရီ၊ဌ။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄။) ခလိ-
တန္တိ ဝိရဇ္ဈနံ ဉာဏေန အပ္ပုဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၈။

(-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၆။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-၌ စလိတံ-
ရိဇ်။)

ခလိတ (တိ) [ခလ+အတ?] ဆံပင်မရှိ-ထိပ်
ပြောင်-သော။ခလိတသိရ-ကြည့်။ (သက္ကတ-
၌ ခလဓာတ် အတိပစ္စည်းဖြင့် ခလတိ-ဟု ရှိ
သည်။)

ခလိတဌာန (န) [ခလိတ + ဌာန] ချတ်ချော်
မှားယွင်းသော အရာဌာန။ ယေဘုယျေန
ပဂုဏဂန္တံ ဘဏန္တဿ ဩသာရေန္တဿ စ
ခလိတဌာနေ “ဝေဘဏာဟိ”တိ။ကခါ။၁၉၂။

ခလိတတန္တသုတ္တ (ပု) [ခလိတာ+တန္တသုတ္တ]
ချတ်ချော် - ရှုတ်ထွေး - သော ရက်ကန်း
ချည်။ ဂဏ္ဍိကံ နာမ အာကုလဘာဝေန
အဂ္ဂတော ဝါ မူလတော ဝါ ဒုဝိညေယျာ-
ယေဝ ခလိတတန္တသုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉၀။

ခလိတပည (တိ) [ခလိတာ+ပညာ] ချတ်ချော်
သော-အသိဉာဏ် - ပညာ - ရှိသော၊သူ။
မုဇ္ဇော ခလိတပညော။ သံ၊ဌ၊၁။၁၆၀။

ခလိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ခလိတ+ပုဂ္ဂလ] ချတ်ချော်
သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိရဒ္ဒံ အပရဒ္ဒံ ခလိတပုဂ္ဂလံ
ဝေ အပါယေသု ဝိနိပါတေတိ။ နေတ္ထိ၊ဌ။
၂၂၆။

ခလိတဘည (န) [ခလိတ+ဘည] ချတ်ချော်
သောပြောဆိုခြင်း။ ရဝါဘညေနာတိ ခလိတ-
ဘညေန။ ဝဇီရ။၉၉။

ခလိတမေသိ (တိ) [ခလိတ+သေ+ဏိ] ချတ်
ယွင်းချက်ကို ရှာမှီးလေ့ရှိသော၊ အပြစ်ရှာ
သော၊သူ။ ခလိတမေသိ (မဟာနိ၊၁၂၈)တိ
ပက္ခလနဂဝေသိ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၄၇။

ခလိတဝစန (န) [ခလိတ+ဝစန] ချတ်ချော်-
မှားယွင်း-သောစကား။ ပရဿ ခလိတဝစ-
နမ္ပိ သဏ္ဌပေတွာ ပိယကာမတာယ ပဂ္ဂယုဝစ-
နံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၄။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၃။ (-
သာရတ္ထ၊၃။၂၆၅။)

ခလိတဝစုကိ (ပု) [ခလိတ+ဝစုကိ] ချွတ်ချော်
သော လက်သမား။ တစ္ဆေကော ခလိတဝစု-
ကိ ရုက္ခံ တစ္ဆေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၆၅။

ခလိတသိရ (တိ) [ခလိတ+သိရ] ဆံပင်မရှိ
သော-ထိပ်ပြောင်သော - ဦးခေါင်းရှိသော၊
သူ။ ဣမ ဘိက္ခုဝေ တမေဝ ဘဂိနိ* ပဿေ-
ယျ...ဝိလူနံ ခလိတသိရံ ဝလိနံ တိလကာဟတ-
ဂတ္ထံ။ မ၊၁။၁၂၃။ မ၊၃။၂၁၈။ (-မဟာနိ။
၉၃။) ခလိတသိရန္တိ မဟာခလ္လာဌသိသံ။ မ၊
ဌ၊၁။၃၆၅။ (-မဟာနိ၊ဌ။၂၁၆။) ခလ္လိတ-
သိရ-လည်း ကြည့်။

ခလိတ္တဒ္ဓ (တိ) [ခလိ+ထဒ္ဓ] ကစီ - ကော် -
တင်ထားသဖြင့် ကြမ်းတမ်းသော။ နိဝတ္ထ-
နိဝါသနဿာတိ ခလိတ္တဒ္ဓဿ နိဝါသနဿ။
အံ၊ဋီ၊၁။၆၈။

ခလိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ခလ+တွာ] ချွတ်ချော်၍။
ဒဏ္ဍဿ အာနုဘာဝေန၊ ခလိတွာ ပတိတိဌ-
တိ။ သံ၊၁။၁၇၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၁၂။ (-ထေရ။
၂၃၀။ မိလိန္ဒ၊၁၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၅၉။) ခလိ-
တွာတိ ပက္ခလိတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၄၆။

ခလိဗဒ္ဓ (တိ) [ခလိ+ဗဒ္ဓ] ကစီရည်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်
သော၊ ကော်တင်ထားသော။ အာကာသေန
ဂစ္ဆန္တိ ခလိဗဒ္ဓံ သာဠကံ အဘိမုခါဂတံ ဟတ္ထေ-
န ကေသ္မိံ အန္တေ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၈၂။

ခလိဗဒ္ဓတန္တသုတ္တ (န) [ခလိဗဒ္ဓ + တန္တသုတ္တ] ကစီရည်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော ရက်ကန်းချည်၊ကော်
ရည်တင်သော ရက်ကန်းချည်။ ဂုဏ္ဏိကံ နာမ
အာကုလဘာဝေန အဂ္ဂတော ဝါ မူလ-
တော ဝါ ဒုဝိညေယျမေဝ ခလိဗဒ္ဓတန္တသုတ္တံ။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၃။

ခလိဗဒ္ဓသာဠက (ပု) [ခလိဗဒ္ဓ+သာဠက] ကစီ
ရည်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော ပုဆိုး၊ ကော်တင်ထား
သော ပုဆိုး။ မဟာပထဝီ ခလိဗဒ္ဓသာဠ-
ကော ဝိယ ဖလိတာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၀။

ခလိမက္ခိတသာဠက (ပု) [ခလိမက္ခိတ+သာဠ-
က] ကစီရည်ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော - ကော်
ရည်တင်ထားသော - ပုဆိုး။ တန္တဝါယဂေဟ-
တော ဟိ အာဘတသန္တာနေနေဝ ခလိမက္ခိ-
တသာဠကော န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၉။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၈။ ခလိမက္ခိတသာဠကောတိ
အဟတဝတ္ထံ သန္တာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။
၃၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၃။

ခလိယတိ (ကြိ) [ခလ+ယ+တေ] အစုပြုအပ်၏။
သိမ်းကျုံးယူအပ်၏။ ခလိယတိ သမာဒိယတိ-
တိ ခလံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁။

ခလိသာဠက (ပု) [ခလိ+သာဠက] ကစီ - ကော်
-တင်ထားသော ပုဆိုး။ အပကဋ္ဌန္တိ ခလိသာ-
ဠကော ဝိယ ကာယတော မုစ္ဆိတွာပိ န
တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၆၉။ (-မ၊ဌ၊၄။၁၆၆။
အံ၊ဌ၊၂။၁၂၀။)

ခလိ (တိ) [ခလ+အ+ဤ] ကစီရည်၊ ကော်
ရည်။ ခလိယာ ထဒ္ဓသာဠကဿ ဝိယ စိတ္တဿ
ထဒ္ဓတာ တေ ကထိတာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၁။
(-မ၊ဌ၊၄။၂။) ခလိယာတိ ဘတ္တကဉ္စိကာ-
ထဒ္ဓတာ ဝိယ။ သမ္မော၊ယော။၂၄၆။

ခလိန (ပု၊န) [ခ+လိန။ ခေ မုခဝိဝရေ လိနော
ခလိနော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၇၀။] မြင်းဇက်။ မုခါ-
ဌာနံ ခလိနော ဝါ။ ဓာန်။၃၇၀။

ခလိနဗန္ဓ (ပု) [ခလိန+ဗန္ဓ] မြင်းဇက်ဖွဲ့ခြင်း။
ခလိနဗန္ဓာဒိဟိ မုခဌပနေ သာဓုကံ ဂီဝံ ပဂ္ဂ-
ဏှာပေတုံ ကာရဏံ ကာရေတိ။ မ၊ဌ၊၃။
၁၁၁။

ခလိယတိ (ကာ၊ကြိ) [ခလ+ယ+တေ။ ကာရိ-
တလောပပုဒ်။] ချွတ်ယွင်းစေအပ်၏။ ကလိ-
ယတိ-ကြည့်။

ခလု (ဗျ) (၁) တဆင့်ကြားခြင်း။ (ခလု၊ တ
ဆင့်စကားကြားဘူးသည်ကား-ဟု ပြန်ဆို၍

ရှေ့ပုဒ်နှင့် တွဲပြန်က သတတ်၊ သတဲ-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) (၂) ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ (သာလျှင် ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) (၃) တားမြစ်ခြင်း (မရှိ၊ မဟုတ်၊ မဖြစ်ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) (၄) ကေန စင်စစ်။ (စင်စစ်အားဖြင့်-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) (၅) ပုဒ်ပြည့်ရုံ-ပုဒ်တန်းဆာဆင်ရုံ-ဝါကျ တန်းဆာဆင်ရုံ-အတွက်သာ ထားခြင်း။ (ထို အခါမျိုး၌ အနက်ပြန်ဆိုရန် မလို။) (၆) ပြီးစီးခြင်း၊ ထင်ရှားခြင်း။ (ထိုအနက်ဟော ဥဒါဟရုဏ်မတွေ့၊ ဓာန်၊ ရှုတို့ အဆိုရှိသည့် အတိုင်းမှတ်ရမည်။) (၁) တဆင့်ကြားခြင်း။ သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော သကျ-ပုတ္တော သကျကုလာ ပဗ္ဗဇိတော။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ဝိ၊ ၂။ ၄၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ၁။ ၃၅၄။ မ၊ ၂။ ၆၂။ မ၊ ၃။ ၃၃၉။ သံ၊ ၃။ ၃၀၇။ အံ၊ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ၃။ ၁၅၄။ ဥဒါနံ၊ ၁၇၄။ ခလုတိ အနုဿဝနတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ ဥဒါနံ၊ ၄၄၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၀။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁။) (၂) ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ တတော စိတ္တံ သမာဓေသိ*၊ ခလု တာယ ဝနံ ဂတာ (ထေရီ၊ ၃၇၅)တိ ခလုတိ အဝဓာရဏတ္ထေ နိပါတော သမာဓေသိ* ယေဝ။ ထေရီ၊ ၄။ ၅၅။ (၃) တားမြစ်ခြင်း။ ခလုပစ္စာဘတ္တိက-ကြည့်။ (၄) ကေနစင်စစ်။ တာနိ ခလု ဝိသိဿရေ တိဏိ။ နေတ္ထိ၊ ၁၆၃။ ခလု ကေသေန ဝိသိဿရေ ဝိသိဿန္တိ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၄၆။ (၅) ပုဒ်ပြည့်ရုံ-ပုဒ်တန်းဆာဆင်ရုံ-ဝါကျ တန်းဆာဆင်ရုံ-အတွက်သာ ထားခြင်း။ (၆) ပြီးစီးခြင်း၊ ထင်ရှားခြင်း။ နိသေဓေ ဝါကျာလင်္ကာရာ-ဝဓာရဏပသိဒ္ဓိသု ခလု။ ခလုသဒ္ဓေါ နိသေဓေ ဝါကျာလင်္ကာရေ ဝါကျဘူသယံ အဝဓာရဏေ ဝေတ္ထေ ပသိဒ္ဓိယဉ္စ ဝတ္တတိ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၁၉၅။ (နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၃။ ၃၇၇။ ရှု၊ ၃။ ၁၃၂-တို့လည်း ကြည့်။)

ခလု^၂ (ပု) ခလုဌက်။ ခလုတိ ကော သကု-ဏော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၀။ ခလုသဒ္ဓေါ နိပါတတ္ထေ၊ ပက္ခိဘေဒေ စ ဒိဿတိ။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၃။ ၃၇၀။

ခလုကံ (ပု) [ခရ+ဂမု+အ။ ခလုကံ ခလုကံ*။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၃။ ၄၂၁-အလို ခလုက-လည်း ရှိသင့်၏၊ ခဠုကံ-လည်း ကြည့်။] မြင်းယုတ်၊ မြင်းကြမ်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ခလုကံဿ (ပု) [ခလုကံ+အဿ] မြင်းယုတ်၊ မြင်းကြမ်း။ အဿ ခလုကော ဈာယိတိ ခလုကံဿသဒိသော ဈာယိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၄။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။) ဒမထံ အနုပဂစ္ဆန္တော ဒုဠဿော ခလုကံဿော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၂။

ခလုပစ္စာဘတ္တိက (တိ) [ခလု + ပစ္စာဘတ္တိက] နောက်၌ ရသောဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေး သုံးဆောင်လေ့မရှိသောသူ။ (ခလုပစ္စာဘတ္တိက ဓုတင်ဆောင် ရဟန်း။) ပဉ္စ ခလုပစ္စာဘတ္တိက။ ဝိ၊ ၅။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ပ။ ၁၀၀။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၃၆။ အံ၊ ၂။ ၁၉၄။ မဟာနိ၊ ၅။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၃။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ခလုပစ္စာဘတ္တိကံ (န) [ခလုပစ္စာဘတ္တိက+အင်္ဂ] နောက်၌ရသော ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေး သုံးဆောင်လေ့ မရှိသော ရဟန်း၏ အကြောင်း၊ ခလုပစ္စာဘတ္တိကဓုတင်။ (တားမြစ် ပြီးနောက် (ပဝါရိတ်သင့်ပြီးနောက်) ရလာသော ဘောဇဉ်ကို (အတိရိက်ဝိနည်းကပြု၍ စားကောင်းသော်လည်း) မစားပဲနေသော ရဟန်းကို ခလုပစ္စာဘတ္တိက ခေါ်သည်။ ထိုအကျင့်ကို ဆောက်တည်ခြင်းသည် ခလုပစ္စာဘတ္တိကံ = ခလုပစ္စာဘတ္တိကဓုတင် မည်၏။ မဟာအဋ္ဌကထာ၌ ခလုဌက်သည် နှုတ်သီးဖြင့် ချီယူလာသော သစ်သီးလွတ်ကျသော် နောက်ထပ် တပါးသော သစ်သီးကို မစားသကဲ့သို့ နောက်ထပ်ရသော ဘောဇဉ်

ကို မစားပဲနေသော ရဟန်းသည် ခလုပစ္စာ-
 ဘတ္တိကမည်၏ ဟု ဆို၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၈။
 ခလုပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂ နေသဇ္ဇိကင်္ဂ ယထာ-
 သန္တတိကင်္ဂ။ မဟာနိ၊ ၅၀၊ ၃၇၉။ (-မိလိန္ဒ။
 ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ စူဠနိ၊
 ၄။ ၁၁၅။) ခလုပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂန္တ ခလုတိ ပဋိ-
 သေဓနတ္ထေ နိပါတော။ ပဝါရိတေန သတာ
 ပစ္စာ လဒ္ဓံ ဘတ္တံ ပစ္စာဘတ္တံ နာမ၊ တဿ
 ပစ္စာဘတ္တဿ ဘောဇနံ ပစ္စာဘတ္တဘောဇနံ၊
 တသ္မိံ ပစ္စာဘတ္တဘောဇနေ ပစ္စာဘတ္တသညံ
 ကတွာ ပစ္စာဘတ္တံ သီလမဿာတိ ပစ္စာဘတ္တိ-
 ကော၊ န ပစ္စာဘတ္တိကော ခလုပစ္စာဘတ္တိ-
 ကော၊ သမာဒါနဝသေန ပဋိက္ခိတ္တာတိရိတ္တ-
 ဘောဇနသေတံ နာမ၊ တဿ အင်္ဂံ ခလု-
 ပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၅၈။

ခလုပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂသမာဒါန (န) [ခလုပစ္စာ-
 ဘတ္တိကင်္ဂ + သမာဒါန] ခလုပစ္စာဘတ္တိက
 ဓုတင်ဆောက်တည်ခြင်း။ အတိရိတ္တဘောဇနံ
 ပဋိက္ခိပိတွာ ခလုပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂသမာဒါနေန
 ခလုပစ္စာဘတ္တိကော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၄။

ခလုပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂါဓိမုတ္တ (တိ) [ခလုပစ္စာဘတ္တိ-
 ကင်္ဂ + အဓိမုတ္တ] ခလုပစ္စာဘတ္တိကဓုတင်-
 ကို-၌-နုလုံးသွင်းခြင်း ရှိသောသူ။ ခလု-
 ပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂါဓိမုတ္တော နေဝသညာနာ-
 သညာယတနသမာပတ္တာဓိမုတ္တော။ စူဠနိ။
 ၁၇၀။

ခလုပစ္စာဘတ္တိ (တိ) [ခလုပစ္စာဘတ္တ + ဤ]
 နောက်၌ရသောဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေးသုံးဆောင်
 လေ့မရှိသောသူ။ ခလုပစ္စာဘတ္တိ သာတတိ-
 ကော။ ထေရ၊ ၃။ ၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၂။
 ခလုပစ္စာဘတ္တိကင်္ဂ-လည်း ကြည့်။

ခလ္လ (ပု) [ခလ + က္လံ၊ ခ + လာ + အ] (၁) ဆေး
 နယ်ခွက်။ (၂) တွင်းခေါင်း။ (၃) သားရေ။
 (၄) စာတကငှက်၊ အိမ်စာ။ (၅) သားရေ

အိတ်။ (၆) တူးမြောင်း။ (၇) အဝတ်တမျိုး။
 (၈) အမှုကိစ္စ။ ထောမ။ P.S.E.D.

ခလ္လက (ပု) [ခလ္လ + က] (ဖနောင့်ပိတ်) သား
 ရေ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခလ္လကဗဒ္ဓ (တိ) [ခလ္လက + ဗဒ္ဓ] ဖနောင့်ပိတ်
 သားရေဖွဲ့သော၊ ဖနောင့်ဖုံးတပ်သော။ တေန
 ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ ခလ္လ-
 ကဗဒ္ဓါ ဥပါဟနာယော ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။
 ၂၇၃။ ခလ္လကဗဒ္ဓါတိ ပဏိပိဓာနတ္ထံ တလေ
 ခလ္လကံ ဗဒ္ဓိတွာ ကတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၇။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၅။ (-ပေတ၊ ၄။ ၁၁၉။)

ခလ္လာဋ (တိ) [ခလ + အာဋ။ ခ + လာ + ဋ။
 ခလ ခလနေ၊ သဉ္ဇယေ စ၊ အာဋော၊ နိက္ကေ-
 သတ္တာ ခံ တုတ္ထံ သီသံ လာတိတိ ခလ္လာဋော၊
 ဋော။ ဓာန်၊ ၄။ ၂။ ၁။] ဆံပင်မရှိ-ထိပ်ပြောင်
 -သောသူ။ ဝိလူနန္တိ လုဉ္ဇိတွာ ဂဟိတကေ-
 သံ ဝိယ ခလ္လာဋံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၅။ အံ၊ ၄။ ၂။
 ၁၁၈-၉။

ခလ္လာဋဝေါဟာရ (ပု) [ခလ္လာဋ + ဝေါဟာရ] ထိပ်
 ပြောင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ကေသာနံ မတ္တ-
 သော သိယနေ ခလ္လာဋဝေါဟာရေတိ ဗဟု-
 သော သိယနံ သန္တာယာဟ “မဟာခလ္လာဋသိ-
 သ”န္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။

ခလ္လာဋသီသ (န) [ခလ္လာဋ + သီသ] ဆံပင်မရှိ-
 ထိပ်ပြောင်-သော ဦးခေါင်း။ ခလ္လာဋသီသေ
 ဌပိတကဒမ္မပုပ္ဖံ ဝိယ စ န ကတ္တမိ သဏ္ဌာတိ။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။

ခလ္လာဋိယပေတဝတ္ထု (န) [ခလ္လာဋိယပေတ +
 ဝတ္ထု] ခလ္လာဋိယပြိတ္တာ-အကြောင်း-ဝတ္ထု။
 သေသံ ခလ္လာဋိယပေတဝတ္ထုသ္မိံ ဝုတ္တနယ-
 မေဝ။ ပေတ၊ ၄။ ၆၅။

ခလ္လာဋိယပေတိ (ထိ) [ခလ္လာဋိယာ + ပေတိ]
 ခလ္လာဋိယပြိတ္တာမ၊ ခေါင်းပြောင် ပြိတ္တာမ။
 ခလ္လာဋိယပေတိ အာရမ္မ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ ၄။ ၄၃။

ခလ္လိတသိရ (တိ) [ခလ္လိတ+သိရ] ဆံပင်မရှိ
သော - ထိပ်ပြောင်သော - ဦးခေါင်းရှိသော၊
သူ။ ဝိလူနံ ခလ္လိတသိရံ ဝလိတံ တိလကာဟ-
တဂတ္ထံ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၇။ ခလ္လိတသိရန္တိ မဟာ-
ခလ္လာဋ္ဌသီသံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၉။ သဗ္ဗသော
ကိမိဟတံ ဝိယ မဟာခလ္လာဋ္ဌံ သီသမဿာတိ
မဟာခလ္လာဋ္ဌသီသံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၅။ ခလိတ-
သိရ-လည်း ကြည့်။

ခဠယာဂု (ထိ) [ခဠ+ယာဂု] ချဉ်သော ဟင်းရွက်
ကို ကျိုချက်ထားသောယာဂု။ အဗ္ဗကဉ္စိကန္တိ
အဗ္ဗိလကဉ္စိကံ။ ခဠယာဂုန္တိပိ ဝဒန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၄။

ခဠ (ဗျ) လောင်မြီ။ သော ကမ္မမာနော သတိ*
အနုပဋ္ဌာပေတွာ စိတ္တပဏ္ဍိတံ ဩလောကေ-
တွာ စဏ္ဍာလဘာသာယ ဝေ “ခဠ ခဠ” တိ
အာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၉၂။

ခဠကံ(ခဠက) (ပု) [ခရ+ဂမု+အ။ ခရံ ဂစ္ဆ-
တိတိ ခလုဂေါ၊ သော ဝေ ခဠကော ဂကာ-
ရဿ ကကာရံ ကတွာ၊ ရဿ လော၊ ဌတ္တ-
မုတ္တဉ္စ၊ ခဠကောတိပိ။ ဓာန်၊ ၁။ ၂။ ၃၇၀။] (၁)
မြင်းယုတ်၊ မြင်းကြမ်း။ (တိ) (၂) မြင်းယုတ် -
မြင်းကြမ်း - နှင့်တူသောသူ။ (၁) ခဠကော
ဝိယ သာရထိ*။ ထေရ၊ ၃၄၃။ (-ဇာ၊ ၁။
၁။ ၁၉၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၃၀၂။) (တိ) (၂)
သမာပတ္တိယဉ္စိ သနိကန္တိကတ္တာ သေ ခဠ-
ကော နာမ ကတော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၃။

ခဠကံဈာယိတ (တိ) [ခဠကံ+ဈာယိတ] မြင်း
ယုတ် - မြင်းကြမ်း - ကဲ့သို့ရှုခြင်း။ ကထဉ္စ
ခဠကံဈာယိတံ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၂၆။

ခဠောပိ(ခလောပိ) (ထိ) [ခလ+ဩပိ။ သူစိ။]
(၁) ချင်းတောင်း။ (၂) ထမင်းအိုး။ (၁)
န တေသံ ကောဠေ ဩပေန္တိ၊ န ကုမ္ဘိ* န
ခဠောပိယံ။ ထေရီ၊ ၄၁၁။ ခဠောပိယန္တိ ပစ္ဆိ-
ယံ။ ထေရီ၊ ၄၂၇။ (၂) ခဠောပျ၊ ကွလိ
ထာလျ၊ ခါ။ ဓာန်၊ ၄၅၆။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ခါဏု (ပု၊ န) [ခနု+ဏု။ ဓာန်၊ ၁။ ၅၄၉။] (က)
ငုတ်၊ သစ်ငုတ်။ (ခ) ထင်းနပ်၊ ထင်းဖွဲ့။ (က)
အန္ဓကာရေ ခါဏုမ္ပိ ကဏ္ဍကမ္ပိ အက္ကမန္တိ။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆။ (-မ၊ ၁။ ၁၃။ သံ၊ ၁။ ၁၂။ အံ၊
၂။ ၃၄၂။ အပ၊ ၁။ ၃၁၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၃။ ဝိ၊ ၁။
၁။ ၂၃။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၀၄။ မ၊ ၁။ ၃။ ၂၅၇။ သံ၊ ၁။
၁။ ၇၉။) ခါဏုန္တိ ခဒိရခါဏုအာဒိ*။ မ၊ ၁။ ၁။
၇၃။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၂၃၅။) (ခ) ခါဏု ပါ-
ဒေန သဋ္ဌေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၆။ စရိယာ၊ ၁။
၁၄။ ခါဏုန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ပတိတံ ရုက္ခက-
လိဂ်ရံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၉၃။ (-စရိယာ၊ ၁။ ၁၄။)

ခါဏုက (ပု၊ န) [ခါဏု+က] ငုတ်၊ သစ်ငုတ်။
မူလေ ဝါ ခါဏုကေ ဝါ ပါသာဏေ ဝါ။
မိလိန္ဒ၊ ၁၈၇။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၁။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၀။) ခါဏုကန္တိ ပါသယဉ္စိဗန္ဓနခါ-
ဏုကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၂။
(-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၀။)

ခါဏုကကာလ (ပု) [ခါဏုက+ကာလ] သစ်ငုတ်
(သဗ္ဗယ်) ဖြစ်ရာအခါ။ တေန ဟိ ဒိဋ္ဌကာလေ
ကိ*သုကော ပတိတပတ္တော ခါဏုကကာလေ
ဒိဋ္ဌတ္တာ တာဒိသောဝ ဟောတိ။ သံ၊ ၁။ ၃။
၁၀၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၂။)

ခါဏုကကောဋိ (ထိ) [ခါဏုက+ကောဋိ] ငုတ်
- သစ်ငုတ် - အစွန်း။ တိဓိဏဝါသိယာ ခါဏု-
ကကောဋိယံ ဩဓိ* ဒတွာ။ အံ၊ ၁။ ၅၅။

ခါဏုကဏ္ဍကဋ္ဌာန (န) [ခါဏု+ကဏ္ဍက+ဋ္ဌာန]
ငုတ်၊ ဆူးပြောင့်၏ တည်ရာအရပ်။ နဒိဝိဒ္ဓဂုံ
ခါဏုကဏ္ဍကဋ္ဌာနံ ပဗ္ဗတဝိသမံ။ မ၊ ၁။ ၁၄၀။
အံ၊ ၁။ ၃၇၁၉။ ခါဏုကဏ္ဍကဋ္ဌာနန္တိ တတ္ထ-
ဇာတကာနဉ္စေ အာဟရိယမာနာနဉ္စ ခါဏု-
ကဏ္ဍကဋ္ဌာနံ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၇။

ခါဏုကဏ္ဍကပ(ပု)ဟာရ (ပု) [ခါဏုကဏ္ဍက +
ပဟာရ] သစ်ငုတ်၊ ဆူးပြောင့်တို့ဖြင့် - ထိခိုက်
မိခြင်း - တိုက်မိခြင်း။ ခါဏုကဏ္ဍကပဟာရ-

ဒီသု “အဟော ဒုက္ခ” နှိ ဝတ္တဗ္ဗတမ္ပိ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီဌ၊ ၂။ ၃၉၁။ အဘိဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။

ခါဏုကဏ္ဍကမဂ္ဂ (ပု) [ခါဏုကဏ္ဍက+မဂ္ဂ] သစ်ငုတ်၊ ဆူးငြောင့်ရှိသော - လမ်း - ခရီး။ ဂါမဂ္ဂံ ပဋိပန္နေန ခါဏုကဏ္ဍကမဂ္ဂေါပိ ဥဒကဝေဂဘိန္နဝိသမမဂ္ဂေါပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၇။

ခါဏုကနိစိတ (တိ) [ခါဏုက+နိစိတ] ပွားစီးသော သစ်ငုတ်ရှိသော၊ သစ်ငုတ်ပေါများသော။ အမနုညံ ခေတ္တံ ဝိယ စ ခါဏုကနိစိတံ အမဟပူလံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။

ခါဏုကပ္ပသီသ (န) [ခါဏု+ကပ္ပ+သီသ] သစ်ငုတ်ခွထောက်ထိပ်။ (သစ်ငုတ်အရင်း။ သျ။) ဇိဏ္ဏဘိတ္တိပါဒေန ဗဟိ သမာနဘာရံ ခါဏုကပ္ပသီသေန ဥဿာပေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။

ခါဏုကမဂ္ဂ (ပု) [ခါဏုက+မဂ္ဂ] သစ်ငုတ်ရှိသော - လမ်း - ခရီး။ ခါဏုကမဂ္ဂေါပိ ဝလဉ္စိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၁၅။

ခါဏုကမတ္တက (ပု) [ခါဏုက+မတ္တက] (အခေါင်းရှိသော) သစ်ငုတ်၏ - ထိပ် - အထက်။ ရက္ခံ ဆိန္နိတွာ ခါဏုကမတ္တကေ ပဒရစ္ဆဒနံ ကုဋ္ဌိကံ ကတွာပိ ဝန္တတိယေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၅။ ခါဏုမတ္တကေ (ခါဏုကမတ္တကေ?) တိ သုသိရခါဏုမတ္တကေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၈။

ခါဏုကသညီ (တိ) [ခါဏုကသညာ+ဤ] သစ်ငုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ မယံ ခါဏုကသညီနော အဟုမှ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၄။

ခါဏုကောဏ္ဍည (ပု) [ခါဏု+ကောဏ္ဍည] ခါဏုကောဏ္ဍညထေရ်။ အာယသ္မတော ခါဏုကောဏ္ဍညဿ သမာဓိဝိပွါရာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ ၃၉၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၄။)

ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရ (ပု) [ခါဏုကောဏ္ဍည+ထေရ] ခါဏုကောဏ္ဍညထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ဘုရားရှင်ထံမှ ကမ္မဋ္ဌာန်းတောင်း၍ တော၌ တရားအားထုတ်စဉ် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သူဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်အား ရဟန်းကိစ္စပြီးဆုံးကြောင်း လျှောက်ထားရန်လာရာ လမ်းခရီးအကြား၌ ပင်ပန်းသဖြင့် ခေတ္တနားနေစဉ် ကျောက်ဖျာတခုအပေါ်ထိုင်၍ ဈာန်ဝင်စားသည်။ လုယက်ပြန်လာကြသော ခိုးသားများသည် ဈာန်ဝင်စားနေသောမထေရ်ကို သစ်ငုတ်မှတ်ထင်သဖြင့် မိမိတို့၏ အထုပ်ကြီး အထုပ်ငယ်များကို မထေရ် အပေါ်၌ချ၍ ညဉ့်၌ မထေရ်ကို ဝန်းရံကာ အိပ်ကြသည်။ အာရုံတက်၍ အိပ်ရာမှ ခိုးကြသည့်အခါ ဈာန်မှထခါစ လှုပ်ရှားလာသည့် မထေရ်ကို မြင်၍ “ဘီလူး” ထင်သဖြင့် ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားကြသည်။ ထိုအခါ မထေရ်က “ဘီလူးမဟုတ်ကြောင်း၊ ရဟန်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ကြောက်ရန်မလိုကြောင်း” အခွင့်ရှိသည်။ ခိုးသားများကလည်း သစ်ငုတ်ထင်၍ အထုပ် အပိုးများ ပစ်တင်ခဲ့မှုအပြစ်များကို ခွင့်လွှတ်ရန် တောင်းပန်ဝန်ချကန်တော့ကြသည်။ ထို့အပြင် ခိုးသူအားလုံး မထေရ်ထံ ရဟန်းပြု၍ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်ကြသည်။ မထေရ်လည်း ခိုးသားများ၏ သစ်ငုတ်ထင်မှတ်မှုကို အကြောင်းပြု၍ ခါဏုကောဏ္ဍညမထေရ်ဟု အမည်တွင်သည်။ ခိုးသားငါးရာ၏ အထုပ်အပိုးများ မထေရ်အပေါ် ပစ်ချထားပါလျက် မထေရ်၌ တစုံတခု အန္တရာယ်မဖြစ်ခြင်းသည် သမာဓိဝိပွါရိဒ္ဓိမည်၏။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၃-၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။) ခါဏုကောဏ္ဍညတ္ထေရော ပန ပကတိယာဝ သမာပတ္တိဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၃။)

ခါဏုသာတက (တိ) [ခါဏု+ဟန+ဏ္ဍ] သစ်ငုတ်ကိုနုတ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခါဏုဃာတသမ (တိ) [ခါဏု+ဃာတ+သမ]

(၁) သစ်ငုတ်ကို နုတ်သောသူနှင့်တူသော။

(၂) စိုက်မြုပ်၍ထားသော သစ်ငုတ်နှင့်တူသော။ (၁) (၂) ခါဏုဃာတသမာ (ဇာ၊

၁။၃၀၄)တိ မလိနသရိရတာယ စျာမခေတ္တေ

ခါဏုဃာတကေဟိ ဘူမိံ ခဏိတွာ စျာမခါဏု-

ကဉ္စရဏကမနုဿေဟိ သမာနာ၊ “အဂ္ဂ-

ဟေတွာ န ဂမိဿာမာ”တိ နိစ္စလဘာဝေန

ဌိတတ္တာ နိဓဏိတွာ ဌပိတဝတိခါဏုကာ ဝိ-

ယာတိပိ အတ္တော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၆၆။

ခါဏုပဟဋ္ဌ (န) [ခါဏု+ပဟဋ္ဌ] သစ်ငုတ်ဖြင့်-ထိ

ခိုက်-တိုက်မိ-ခြင်း။ ခါဏုပဟဋ္ဌာဒိသု တံ

နတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၂၄။

ခါဏုပါကာရ (ပု) [ခါဏု+ပါကာရ] သစ်ငုတ်

တံတိုင်း။ ဗဟိ ဝါ ခါဏုပါကာရသခါတေန

ဝါသနေန။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀၂။

ခါဏုပ္ပဟာရ (ပု) [ခါဏု+ပဟာရ] သစ်ငုတ်ဖြင့်-

ထိခိုက်မိခြင်း-တိုက်မိခြင်း။ ကေသ္မိံ နိဂြော-

ဓရက္ခမူလေ ဝသန္တော ခါဏုပ္ပဟာရေန ပါဒေ

ဇာတဿ ဝဏဿ ဖာသုဘာဝါယ။ စရိယာ၊

ဌ။၂၄၁။

ခါဏုမဂ္ဂ (ပု) [ခါဏု+မဂ္ဂ] သစ်ငုတ်ရှိသော-

လမ်း-ခရီး။ သက္ကပထန္တိ ခါဏုကေ ကောဇ္ဇေ-

တွာတေဟိ ဥဂ္ဂမိတဗ္ဗံ ခါဏုမဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ဌ။

၂၄၂။

ခါဏုမတ (န) [ခါဏု+မတ?] ခါဏုမတရွာ

(ပုဏ္ဏားရွာ)။ ယေန ခါဏုမတံ နာမ မဂဓာနံ

ဗြာဟ္မဏဂါမော တဒဝသရိ။ ဒီ၊၁။၁၂၀။ (-

၁၂၁။၁၂၂။၁၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊

၂။၄၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။)

ခါဏုမတက (တိ) [ခါဏုမတ+က] ခါဏုမတရွာ

၌နေသောသူ။ အသောသု ခေါ ခါဏုမတ-

ကာ ဗြာဟ္မဏဂဟပတိကာ။ ဒီ၊၁။၁၂၀။ (-

၁၂၁။)

ခါဏုမတ္တ (န) [ခါဏု+မတ္တ] (၁) သစ်ငုတ်မျှ။

(တိ) (၂) သစ်ငုတ်မျှသာရှိသော၊ အငုတ်မျှ

သာကျန်သော။ (၁) ဒေဝေ ဝါ ဝဿန္တေ

ဝါတေ ဝါ ဝါယန္တေ တတ္ထ တတ္ထ ပလုဇ္ဇိတွာ

ခါဏုမတ္တမေဝ အဝသိဿတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၂။

(တိ) (၂) ရုက္ခော ဩဘဂေါ ခါဏုမတ္တော

ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓေါ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၀။

ခါဏုမတ္တက (ပု) [ခါဏု+မတ္တက] သစ်ငုတ်၏-

ထိပ်-အထက်။ သော ကေသ္မိံ ခါဏုမတ္တကေ

ပတိတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၈။

ခါဏုသိသ (န) [ခါဏု+သိသ] အခု-အခံ-

အငုတ်-ထိပ်။ သစေ ပန ဤသကံ အန္တော

အလ္လောကာသေ ပဝေသေတွာ ဌိတံ အနုပါ-

ဒိန္နမေဝ ခါဏုသိသံ အင်္ဂဇာတေန ဆုပတိ။

ဝိမတိ၊၁။၁၄၇။

ခါတ (န) [ခနု+တ] (၁) ရေကန်၊ လေး

ထောင့်ကန်။ (တိ) (၂) တူးအပ်သော။ (၁)

ခါတံ ပေါက္ခရဏိတ္ထိယံ။ ဒွယံ သမစတုရဿ

ပေါက္ခရဏိယံ။ ဓာနံ၊ဓာနံ၊ဋီ၊၆၇၇။ (တိ)

(၂) လောဏုဒကာ ကူပဓဏေဟိ ခါတာ။

ဇာ၊၂။၂၃၉။ ဇာ၊ဌ၊၇။၆၀။

ခါတိ (ကြိ) [ခါ+အ+တိ] ပြောကြား၏၊

ဟော၏။ ခါ ပကထနေ ချာ စ။ ပကထနံ

အာစိက္ခနံ ဒေသနံ ဝါ။ ခါတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၇။

ခါဒ (ကြိ) [ခါဒ+အ+တိ] ခဲ-စား-လော့။

ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒက (တိ) [ခါဒ+က] ခဲတတ်-စားတတ်-

သောသူ။ ဇေနိယပရိယာယဝသေန ခါဒ-

ကတော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၉။

(-ဇာ၊ဌ၊၂။၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၄၈၊၃၀၆၊၃၄၈။

မူလဋီ၊၂။၂၆။)

ခါဒကပါဏက (ပု) [ခါဒက+ပါဏက] ခဲတတ်

-စားတတ်-သော ပိုးကောင်။ ဥပ္ပါဋက-

ပါဏကတိတံ ဥပ္ပါတေတွာဝိယ ဒါဒကပါ-
ဏကာ ဦကာမဂ်လာဒယော။ သံ၊ဋီ၊။ ၂၆၄။

ဒါဒကပါဏကဝဏ္ဏ (တိ) [ဒါဒကပါဏက+ဝဏ္ဏ]
ခဲစားတတ်သော ပိုးအသွင်ရှိသော။ ကိဋ္ဌကာ
ဘဝန္တိတိ ဝါ ပါဌော၊ ဒါဒကပါဏကဝဏ္ဏာနိ
ဘဝန္တိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဌ၊ ၄၂။

ဒါဒကယက္ခ (ပု) [ဒါဒက+ယက္ခ] ခဲတတ်-
စားတတ်-သောဘီလူး။ အယံ သော ခိပိတေ
“ဇီဝါ”တိ အဝဒန္တံ ဒါဒကယက္ခော ဘဝိ-
ယတိ။ ဇောဌ၊ ၂။ ၁၅။

ဒါဒတိ (ကြိ) [ဒါဒ+အ+တိ။ ဒါဒ ဘက္ခဏေ။
ဒါဒတိ။ နိတိ၊ဇော၊ ၈၃။] (၁) ခဲ-စား-၏။
(၂) ဖျက်ဆီး၏။ (၁) အနုတိရိတ္တေ အနုတိ-
ရိတ္တသညိ ဒါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ဒါဒတိ
ဝါ ဘူတိတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၁။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၇၇။
ဒီ၊ ၃။ ၄။ အဘိ၊ က၊ ၄၀၀။ ဓမ္မ၊ ၄၈။ ဝိမာန၊
၃၉။ ပေတ၊ ၁၃၃။) (၂) အထ ဝါ သမ္ပယုတ္တ-
သမ္ပယောဂေ ဒါဒတိ ဝိဒ္ဓံသေတိတိ သိခိ။ အပ၊
ဌ၊ ၂။ ၉၆။ (-နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၂၂၃။) ဒါဒန္တိ-ဝိ၊
၃။ ၃၃၆။ မ၊ ၁။ ၁၁၃။ သံ၊ ၃။ ၃၂၂။ အံ၊ ၂။
၆၇။ အဘိ၊ က၊ ၁၂၉။ ဥဒါန၊ ၁၂၅။ သုတ္တနိ၊
၃၀၈။ ဝိမာန၊ ၇၇။ ပေတ၊ ၁၂၈။ မဟာနိ၊
၆၈။ ဇော၊ ၁။ ၆၆။ မိလိန္ဒ၊ ၆၉။ ဒါဒရေ-ဇော၊
၁။ ၆၄။ ဇောဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဇောဌ၊ ၃။ ၁၁၃။
ဒါဒသိ-ဝိမာန၊ ၈၀။ ဇော၊ ၁။ ၃၁၀။ ဇော၊ ၂။
၁၃၂။ မ၊ ၁။ ၁၃၇။ မ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝိမာန၊
ဌ၊ ၂၂၆။ ပေတ၊ ၄။ ၃၂။ ဇောဌ၊ ၂။ ၃၀၆။
ဒါဒထ-ဝိ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁။ သံ၊ ၁။ ၁၂၈။
အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၆။ ဇော၊ ၁။ ၁၉၄။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၂၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ ဒါဒါမိ-ဝိ၊ ၄။
၃၁၀။ ဥဒါန၊ ၁၂၅။ ပေတ၊ ၁၃၀။ စရိယာ၊
၃၈၉။ ဇော၊ ၁။ ၃၆၀။ မ၊ ၁။ ၁၃၄၉။ သံ၊ ၁။
၂၉၅။ ပေတ၊ ၄။ ၃၄။ ဇောဌ၊ ၂။ ၆။ ဇောဌ၊ ၃။
၂။ ဒါဒါမ-မ၊ ၂။ ၁၂၄။ အံ၊ ၁။ ၄၃၉။ အပ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဇောဌ၊ ၂။ ၇၀။ ဒါဒတု-မိလိန္ဒ၊

၂၆၇။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၃၄၀။ ဒီ၊ ၃။ ၃။ ၁၇၈။ ပေတ၊
ဌ၊ ၁၄၁။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၁၇၂။ ဒါဒန္တိ-အံ၊ ၂။
၄၃၂။ ဇော၊ ၁။ ၃၇။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၃၀၃။ သံ၊ ၃။
၁။ ၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁။ ၇၇။ ထေရ၊ ၃။ ၂။
၁၃၆။ အပ၊ ၃။ ၁။ ၁၈၇။ ဇောဌ၊ ၅။ ၄၁၀။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဒါဒ-ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ ပေတ၊
၂၀၃။ အပ၊ ၂။ ၈၆။ ဇော၊ ၁။ ၈။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ၁၁၃။
မ၊ ၃။ ၂။ ၅၁။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၃၀၆။ ဒါဒါဟိ-
အဘိ၊ ၃။ ၂။ ၄၃၁။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၁၃၂။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၅၅။ အပ၊ ၃။ ၁။ ၁၆၇။ ဇောဌ၊ ၅။
၃၂။ ဇောဌ၊ ၆။ ၂၀၈။ ဒါဒဿ-ပေတ၊ ၂။ ၁၀။
ဇော၊ ၁။ ၃၆၅။ ဇောဌ၊ ၂။ ၆။ ဒါဒေယျ-ဝိ၊ ၂။
၁၁၀။ မ၊ ၂။ ၂၉။ မ၊ ၃။ ၃။ ၁၀၄။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၂။ ၁၃၃။
စရိယာ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဇောဌ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဒါဒေယျ-
ဝိ၊ ၁။ ၂၆၃။ သံ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဇော၊ ၁။ ၅၉။ မိလိန္ဒ၊
၂၉၆။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၃။ ဒါဒေယျာသိ-အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၃၁။ ဇောဌ၊ ၂။ ၁၅။ ဇောဌ၊ ၃။ ၂၄။
ဒါဒေ-ဇော၊ ၁။ ၂၆၃။ ဇောဌ၊ ၄။ ၂၂၃။ ဒါဒေ-
ယျာထ - စရိယာ၊ ၃။ ၁၀၅။ ဇောဌ၊ ၃။ ၄၈။
ဒါဒေယျာမ-သံ၊ ၃။ ၂။ ၉၇။ ဒါဒေယျ-မ၊
၂။ ၂၉။ စရိယာ၊ ၃။ ၁၉၀။ ပေတ၊ ၃။ ၁၇၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈။ ဒါဒိ-ဝိ၊ ၄။ ၂၈၈။ သံ၊ ၁။
၄၆၀။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ၃၃၃။ မ၊ ၃။ ၃။ ၂၂၂။ သံ၊ ၃။
၁။ ၂၉၁။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၈။ ဒါဒိ-သု-ဇော၊ ၂။
၅၅။ ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၂၉၀။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၉၇။ အဘိ၊ ၃။ ၂။
၄၃၂။ ဒါဒိတ္ထ-မ၊ ၃။ ၃။ ၁၂၄။ ဇောဌ၊ ၁။ ၁၁၇။
ဇောဌ၊ ၃။ ၁၈၆။ ဒါဒိ-အံ၊ ၁။ ၂၀၆။ ဥဒါန၊
၁၂၆။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၈၆။ ဒါဒယိ-ဇောဌ၊ ၂။
၁၇၇။ ဒါဒိမု-မ၊ ၃။ ၃။ ၁၅၅။ ဒါဒိဿတိ-ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ ၂၂၃။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၃၆၂။
ဒါဒိဿန္တိ-အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၆၇။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၄၀။
ဇောဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဇောဌ၊ ၄။ ၂၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၀၈။ ဒါဒိဿသိ-ဇောဌ၊ ၃။ ၃၀၆။ ဇောဌ၊ ၅။
၅၀၄။ ဇောဌ၊ ၆။ ၂၀၈။ ဒါဒိဿထ-ဝိ၊ ၂။
၁၇၀။ ဒါဒိဿာမိ-ဝိ၊ ၂။ ၁၁၁။ သံ၊ ၁။ ၄၆၀။
အံ၊ ၁။ ၂၀၆။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၅၁။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၄။ မ၊

ဌာ၃။၁၂။ မဋ္ဌာ၄။၂၃။ ခါဒိဿာမ—
မဟာနိ။၁၇၇။၃၀၇။ ဝိဋ္ဌာ၁။၂၅။ သံဋ္ဌာ၂။
၉၇။ ခါဒိဿံ—ဇာ၁။၃၆။ ဇာဋ္ဌာ၅။၂။

ခါဒတု (ကြံ) [ခါဒ+အ+တု] ခဲ-စား-စေ
သတည်း။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒန (န) [ခါဒ+ယု] (၁) ခဲ-စား-ကိုက်-
ခြင်း။ (၂) ခဲဖွယ်။ (၃) ဆောက်။ (တိ)
(၄) ခဲ-စား-ရာ။ (၅) ခဲ-စား-
တတ်သောသူ။ (၁) ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာနိ-
သံသာ ဒန္တကဋ္ဌဿ ခါဒနေ။ ဝိဋ္ဌာ၂။၂၇။ အံ၊
၂။၂၁။ (-သံဋ္ဌာ၃။၃၃။ ဓမ္မဋ္ဌာ၂။၂၂။
ပေတဋ္ဌာ၁၄။ စရိယာဋ္ဌာ၂၄။) ဒဋ္ဌေန
ဒံသေန ခါဒနေနာတိ ဟိ အတ္ထတော ဧကံ။
ဝဇီရ။၁၁၇။ (၂) ဥက္ကဋ္ဌော နာမ ပတ္တော
အာဇာဋ္ဌကောဒနံ ဂဏှာတိ စတုဘဂံ ခါဒနံ
တဒုပိယံ ဗျဉ္ဇနံ။ ဝိဋ္ဌာ၂။၃၇။ ဝိ၊၂။၃၁။
(-သံဋ္ဌာ၁။၁၇။ သံဋ္ဌာ၃။၁၄။) စတု-
ဘဂံ ခါဒနန္တိ သြဒနဿ စတုဘဂ္ဂပ္ပမာဏံ
ခါဒနံ။ ဝိဋ္ဌာ၂။၂၇။ (-သံဋ္ဌာ၁။၂၄။)
ခါဒနန္တိ ခါဒနိယံ သူပါဒိ။ ဝဇီရ။၂၆၇။ (၃)
ခါဒနဒဏှက-ကြည့်။ (တိ) (၄) ခါဒနကာလ-
ကြည့်။ (၅) ခါဒနက-ကြည့်။

ခါဒနက (တိ) [ခါဒန+က] ခဲ-စား-တတ်
သောသူ။ နိဇ္ဇိဝဿာပိ မံသဿ၊ ခါဒနကံ
ယတိ* ပတိ။ ဝဇီရ။၅၆၅။

ခါဒနကာလ (န) [ခါဒန+ကာလ] ခဲ-စား-
ရာအခါ-ရာကာလ။ ပူဝံ ဝါ ဖလံ ဝါ ဝိဇ္ဇိတော
ခါဒနကာလေ ကုစ္ဆိပရိဟာရိကာ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၄၀၉။ (-ဇာဋ္ဌာ၂။၂၀။ ဇာဋ္ဌာ၅။၅၀၄။
မဇ္ဈိ၂။၇၇။၂၁၄။ သံဋ္ဌာ၁။၈၀။)

ခါဒနဂေါစရ (ပု) [ခါဒန+ဂေါစရ] ကိုက်ဖြတ်
ခြင်းဟူသော ကျက်စားခြင်း။ သဒါ အတ္တ-
နော ဗန္ဓနယောတ္တံ ခါဒနသီလေန ခါဒန-
ဂေါစရေန စ။ ဇာဋ္ဌာ၂။၂၇။

ခါဒနဋ္ဌာန (န) [ခါဒန+ဋ္ဌာန] ခဲ-စား-ရာ
အရပ်။ ဧတ္တန္တရေ သမာနဇာတိကာနံ ခါဒန-
ဋ္ဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောပိ။ စရိယာဋ္ဌာ၂။၃၀။ (-
ဇာဋ္ဌာ၁။၃၅။ ဇာဋ္ဌာ၆။၁၃၂။)

ခါဒနဒဏှက (ပု) [ခါဒန+ဒဏှက] ဆောက်ပုတ်၊
ဆောက်ကိုရိုက်ကြောင်း ပုတ်ခတ်ကြောင်း
ဖြစ်သောတုတ်၊ လက်ရိုက်။ မုဂ္ဂရာ နာမ
ခါဒနဒဏှကာ။ ဝဇီရ။၁၆၈။

ခါဒနပိဝနသမတ္ထ (တိ) [ခါဒန+ပိဝန+သမတ္ထ]
ခဲ-စား-ခြင်း၊ သောက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်
သော၊ စားနိုင် သောက်နိုင်သောသူ။ သေဋ္ဌိ-
ပုတ္တ တံ နိဿာယ မယံ ခါဒနပိဝနသမတ္တာ
ဘဝေယျာမ။ ဓမ္မဋ္ဌာ၂။၈၂။

ခါဒနဘူဇနကိစ္စ (န) [ခါဒန+ဘူဇန+ကိစ္စ] ခဲ
ခြင်း၊ စားခြင်းကိစ္စ။ သောဋ္ဌသကုမ္ဘဒါယကံ
ဝိယ ခါဒနဘူဇနကိစ္စံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋ္ဌိ၂။၁၅၄။

ခါဒနသမတ္ထ (တိ) [ခါဒန+သမတ္ထ] ခဲ-စား-
ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောသူ။ အယံ မာတု ထနံ
ဆိန္နိတော ပိတု ဝါ ဂလလောဟိတံ နိဟရိတော
ခါဒနသမတ္တော အတိကက္ခဋ္ဌော။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁။
၄၀၅။ (-ဇာဋ္ဌာ၁။၅၁။)

ခါဒနသီလ (န) [ခါဒန+သီလ] (၁) ခဲ-စား-
ခြင်း အလေ့အကျင့်။ (တိ) (၂) ခဲ-စား-
ခြင်း အလေ့ရှိသောသူ။ (၁) ခါဒနဂေါစရ-
ကြည့်။ (တိ) (၂) ဂေါဂဏေ ဂဟေတွာ
ခါဒနသီလာ ဒုဋ္ဌမိဂါ။ ဇာဋ္ဌာ၇။၃၁၆။

ခါဒနာရဟ (တိ) [ခါဒန+အရဟ] ခဲ-စား-
ထိုက်သော။ ခါဒိတုကာမောပိ အညေသံ
ခါဒနာရဟံ ဌပေတုံ လဘတိ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၃၂။

ခါဒနီယ (တိ) [ခါဒ+အနီယ] ခဲ-စား-အပ်
သော၊ ခဲဖွယ်။ (ဘောဇဉ် ၅-ပါး၊ ယာမ-
ကာလိက၊ သတ္တာဟကာလိက၊ ယာဝဇီဝိကတို့

မှ ကြွင်းကျန်သော ခဲဖွယ် စားဖွယ် အာဟာရ အားလုံးသည် (ခါဒနိယ) ခဲဖွယ်မည်၏။ (ဝိ၊ ၂။ ၁၁၅။) ကောက်ပဲတို့ဖြင့် ပြုလုပ်စီမံထားသော မှုံတို့သည်၎င်း၊ ယာဝဇီဝိက မဖြစ်သော-အမြစ်၊ သစ်ဥသစ်ဖု၊ အရွယ်၊ အဖူးအညွှောက်၊ ပင်စည်၊ အခွံအခေါက်၊ အရွက်၊ အပွင့်၊ အသီး၊ အစေ့၊ အမှုန့်၊ အစေး ခဲဖွယ် ၁၂-မျိုးတို့သည်၎င်း ခါဒနိယမည်ကုန်၏။ အမြစ်စသည်တို့၌ ယာဝဇီဝိက ဖြစ်-မဖြစ် စိစစ်ချက်အကျယ်ကို သိလိုက ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉၉-၁၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၄-၉၈-တို့၌ ကြည့်။ ဝိနည်းအလို အကျဉ်းချုပ်မှာ- ရဟန်းတို့အား မွန်းတည့်ချိန်အထိသာ ခဲစားကောင်းသော ဘောဇဉ် ၅-ပါးမှတစ်ပါး စားဖွယ် ခဲဖွယ်အာဟာရ ဟူသမျှသည် ခါဒနိယ ဖြစ်သည်။ ဝိနည်းမှတစ်ပါးသော အရာဌာနတို့၌ ထမင်း၊ သားငါးစသည်မကျန် ခဲစားဖွယ် အာဟာရအားလုံးပင် ခါဒနိယ ဖြစ်၏။) ပဏိတံ ခါဒနိယံ ဘောဇဉိယံ ပဋိယာဒါပေတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၃၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၀။ မ၊ ၂။ ၁၆။ အံ၊ ၁။ ၂၀၆။ အဘိ၊ က။ ၂၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။ ဝဇီရ။ ၂၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉။) ခါဒနိယံ နာမ ပဉ္စ ဘောဇနာနိ ယာမကာလိကံ သတ္တာဟကာလိကံ ယာဝဇီဝိကံ ဌပေတွာ အဝသေသံ ခါဒနိယံ နာမ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၅။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၉။)

ခါဒနိယတ္ထ (ပု) [ခါဒနိယ+အတ္ထ] ခဲဖွယ်အကျိုး၊ ခဲဖွယ်သည် ပြုအပ်သော-အကျိုး-ကိစ္စ။ (ခဲဖွယ်သည် ပြုအပ်သော မှတ်သိပ် ဆာလောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း အကျိုး။) ယာနိ ဝါ ပနညာနိပိ အတ္ထိ မူလာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ နေဝ ခါဒနိယေ ခါဒနိယတ္ထံ ဖရန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉၉။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၂။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၃၁။ ဝဇီရ။ ၃၂၀။) ခါဒနိယေ ခါဒနိယတ္ထန္တိ ပူဝါဒါဒါဒ-

နိယေ ဝိဇ္ဇမာနခါဒနိယကိစ္စံ ခါဒနိယေဟိ ကာတဗ္ဗံ ဇိဃတ္ထာဟရဏသင်္ခါတံ အတ္ထံ ပယောဇနံ နေဝ ဖရန္တိ န နိပ္ပါဒေန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁-၂။ ခါဒနိယတ္ထန္တိ ခါဒနိယေန ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၆။

ခါဒနိယဗလ (န) [ခါဒနိယ+ဗလ] ခဲစားကောင်းသော သစ်သီး။ ခါဒနိယဗလာနိ အာဟာရိတွာ စင်္ဂမနကောဋိယံ အဋ္ဌာသိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။

ခါဒနိယဘောဇနိယဒါနဝတ္ထု (န) [ခါဒနိယ+ဘောဇနိယ+ဒါန+ဝတ္ထု] ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်ကို ပေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အဂါရိကဿ ခါဒနိယဘောဇနိယဒါနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၃၃။

ခါဒနိယဘောဇနိယပုဘေဒ (တိ) [ခါဒနိယ+ဘောဇနိယ+ပုဘေဒ] ခဲဖွယ်၊ ဘောဇဉ် အပြားရှိသော။ ခါဒနိယဘောဇနိယပုဘေဒေ အသိတေ တာဝ ကဗဠိကာရတာ ဟောတု။ အနု၊ ၃။ ၂၅၈။

ခါဒနိယဘောဇနိယသင်္ချာ (ထိ) [ခါဒနိယဘောဇနိယ+သင်္ချာ] ခဲဖွယ်၊ ဘောဇဉ်ဟု-ရေတွက်ခြင်း-ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ယာဂု ပနေတ္ထ ခါဒနိယဘောဇနိယသင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ။ ဝဇီရ။ ၃၈၃။

ခါဒနိယဝိကတိ (ထိ) [ခါဒနိယ+ဝိကတိ] ခဲဖွယ်အထူး။ ဗဒရသာဠဝံ ကိရ ဗဒရ လ နိ သုက္ခာပေတွာ စုဏ္ဏေတွာ ကတ္တဗ္ဗာ ခါဒနိယဝိကတိ။ ဝဇီရ။ ၃၆၈။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၆၇။)

ခါဒနိယသင်္ချာ (ထိ) [ခါဒနိယ+သင်္ချာ] ခဲဖွယ်ဟု-ရေတွက်ခြင်း-ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဣဒမ္ပိ ခါဒနိယသင်္ချမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၄။

ခါဒနုပလက္ခဏ (န) [ခါဒနု+ပလက္ခဏ] ခဲစား-ခြင်းကို မှတ်ခြင်း။ ခါဒနုပလက္ခဏံ ဥပစိကာနံ ဥဋ္ဌဟနဂ္ဂဟဏန္တိ အာဟ “ဥဋ္ဌဟေယျ”န္တိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၉၂။

ခါဒနုပါယ (ပု) [ခါဒနု+ဥပါယ] ခဲ-စား-ခြင်း
၏အကြောင်း၊ စားပေါက် စားလမ်း။ မယံ
ပန ခါဒနုပါယော ဥပ္ပန္နော။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။
၇၆။ အပါဠာ။ ၁၈၆။

ခါဒန္တ (တိ) [ခါဒ+အန္တ။ ထိ-၌ ခါဒန္တိ] (က)
ခဲ-စား-သောသူ။ (ခ) သွားကြိတ်သော
သူ။ (က) အဒ္ဓသံ ပုရိသံ ဂူထကူပေ သသိသ-
ကံ နိမ္မိတံ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဂူထံ ခါဒန္တံ။
ဝိ၊ ၁။ ၁၄၇။ လသုဏံ ခါဒန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ။
ဝိ၊ ၁။ ၅။ ၁၀၅။ (-ဒိ၊ ၃။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဇာ၊
၂။ ၅၅။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၈။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၄၁။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၈။ သံ၊ ၁။ ၂။
၂၉၃။) (ခ) ကေစွာ ဒန္တာ ခါဒန္တိယော။
အပါဠာ။ ၇၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂။

ခါဒန္တိ (ကြိ) [ခါဒ+အ+အန္တိ] ခဲ-စား-ကုန်
၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒန္တ၊ (ကြိ) [ခါဒ+အ+အန္တ၊] ခဲ-စား-စေ
ကုန်သတည်း။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒမာန (တိ) [ခါဒ+အ+မာန] ခဲ-စား-
သောသူ။ ဥစ္ဆုတုဝံ ခါဒမာနော ပယာ-
ဘော။ ပေတ။ ၂။ ၁၀။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၄။ ဇာ၊
၁။ ၃၈၁။ ဝိ၊ ၁။ ၅၅။)

ခါဒယမာန (တိ) [ခါဒ+ဏယ+မာန] ခဲ-စား-
သော။ သရီရံ ခါဒယမာနံ ဝိယ ပုရာဏတစံ
ဇိဂ္ဂန္တော။ ဒိ၊ ၁။ ၁၉၉။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။
(-သိ၊ ၁။ ၁။ ၅၀။) (ခါဒမာန-ဟု သိ၊
သျှာ-မူကွေရိရာ ဤနေရာ၌ ထိုမူကွေရိရာသည်
ပင် ဖြစ်သင့်၏။)

ခါဒယံ (ကြိ) [ခါဒ+အ+ယံ] ခဲ-စား-ပြီ။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒရေ (ကြိ) [ခါဒ+အ+အန္တိ] ခဲ-စား-ကုန်
၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒသိ (ကြိ) [ခါဒ+အ+သိ] ခဲ-စား-၏။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒဿ (ကြိ) [ခါဒ+အ+ဿ] ခဲ-စား-လော့။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒါန (တိ) [ခါဒ+အာန] ခဲ-စား-လတ္တံ့
သော။ ခါဒနံ ခါဒါနော ဝေတိ။ ရှု၊ ၆၅၀။

ခါဒါပန (န) [ခါဒ+ဏာပေ+ယ] ခဲ-စား-
စေခြင်း။ သနုခေဟိ ခါဒါပနမ္ပိ ဒုက္ခံ။ မိလိန္ဒ။
၁၉၅။ (-၂။ ၁။ ၃၃၉။)

ခါဒါပယန္တ (တိ) [ခါဒ+ဏာပယ+မာန] ခဲ-
စား-စေအပ်သော၊ ခဲစားတတ်သောသူ။
သတဓောတသပ္ပိ ခါဒါပယန္တံ ဝိယ။ ဒိ၊ ၁။
၂။ ၃၁၅။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၃။

ခါဒါပိတ (တိ) [ခါဒ+ဏာပေ+တ] ခဲ-စား-
စေအပ်သောသူ။ စက္ကာလဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ ခါဒါ-
ပိတဗျာ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၅၉။ (-ပေတ၊ ၁။ ၁။ ၁။
စရိယာ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၁။ ၆။)

ခါဒါပိတပုရိသ (ပု) [ခါဒါပိတ+ပုရိသ] ခဲ-
စား-စေအပ်သောယောက်ျား။ အဟမေဝ
မူသိကာဟိ ဖာလေ ခါဒါပိတပုရိသော ကူ-
ဇော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၆။

ခါဒါပေတိ (က၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+တိ] ခဲ-
စား-စေ၏။ သနုခေဟိပိ ခါဒါပေတိ။
မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ၆။ စူဠနိ၊ ၂။ ၃။ ၆။ (-သုတ္တနိဋ္ဌာ၊
၁။ ၇။ ၁။ အပါဠာ။ ၁၈၂။ စရိယာ၊ ၁။ ၂။ ၁။
မဟာနိ၊ ၃။ ၃။ ၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၃။ ၅။ ၀။) ခါဒါ-
ပေန္တိ-မ၊ ၁။ ၁။ ၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ၀။ စူဠနိ၊
၁။ ၉။ ၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၅။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၂။
၃။ မဟာနိ၊ ၃။ ၂။ ၄။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂။ ၉။ ၁။ ခါဒါ-
ပေသိ-ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၄။ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃။ ၃။
ခါဒါပေဟိ-ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃။ ၅။ ၀။ ခါဒါပေယျ-
အံ၊ ၁။ ၄။ ၃။ ၈။ ခါဒါပေဿာမိ-သံ၊ ၁။ ၃။ ၃။ ၉။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၀။ စရိယာ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ၅။ ၂။
၁။ ၄။ ၅။ ခါဒါပေဿာမ-စရိယာ၊ ၁။ ၂။ ၁။
ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂။ ၃။ ၃။ ၃။ ၃။ ၃။

ခါဒါပေတုကာမ (တိ) [ခါဒါပေတု+ကာမ] ခဲ-
စား-စေခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ တမဟံ
တဝ ဟဒယံ ခါဒါပေတုကာမောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၁၄၅။

ခါဒါပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ခါဒ+ဏာပေ+
တွာ] ခဲ-စား-စေ၍။ ဒီပိမံသံ ဝါ မိဂမံသန္တိ
ခါဒါပေတွာ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။
၉၂။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၀၃။)

ခါဒါပေန္တ (တိ) [ခါဒ+ဏာပေ+အန္တ] ခဲ-
စား-စေသောသူ။ သုနုခေဟိပိ ခါဒါပေန္တေ
ဇီဝန္တမ္ပိ သုလေ ဥတ္တာသေန္တေ။ မ၊ ၃။ ၂၀၂။
အံ၊ ၁။ ၅၀၊ ၄၃၇။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။)

ခါဒါပေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+အန္တိ]
ခဲ-စား-စေကုန်၏။ ခါဒါပေတိ-ကြည့်။

ခါဒါပေယျံ (ကာ၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+ယျံ]
ခဲ-စား-စေကုန်ရာ၏။ ခါဒါပေတိ-ကြည့်။

ခါဒါပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+သိ] ခဲ-
စား-စေ၏။ ခါဒါပေတိ-ကြည့်။

ခါဒါပေဿာမ (ကာ၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+
ဿာမ] ခဲ-စား-စေကုန်အံ့။ ခါဒါပေတိ-
ကြည့်။

ခါဒါပေဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+
ဿာမိ] ခဲ-စား-စေအံ့။ ခါဒါပေတိ-ကြည့်။

ခါဒါပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ခါဒ+ဏာပေ+ဟိ] ခဲ-
စား-စေလော့။ ခါဒါပေတိ-ကြည့်။

ခါဒါမ (ကြိ) [ခါဒ+အ+မိ] ခဲ-စား-ကုန်၏။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒါမိ (ကြိ) [ခါဒ+အ+မိ] ခဲ-စား-၏။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒါဟိ (ကြိ) [ခါဒ+အ+ဟိ] ခဲ-စား-လော့။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒိ* (ကြိ) [ခါဒ+အ+တုံ] ခဲ-စား-ပြီ။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒိ*သု (ကြိ) [ခါဒ+အ+ဉံ] ခဲ-စား-ကုန်ပြီ။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒိ (ကြိ) [ခါဒ+အ+ဤ] ခဲ-စား-ပြီ။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒိတ (တိ) [ခါဒ+တ] (၁) ခဲ-စား-အပ်
သော။ (၂) ခဲ-စား-တတ်သော။ (၃)
ခဲ-စား-ရာ။ (၁) သန္တိမိကာရကံ နာမ
အဇ္ဇ ပဋိဂ္ဂဟိတံ အပရဇ္ဈ ခါဒိတံ ဟောတိ။
ဝိ၊ ၂။ ၁၁၇။ (-ဝိမာန၊ ၃၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၆။
ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄။ ဝဇီရ၊ ၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၀။
မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၃။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၂၇။) (၂) ခါဒိတ-
မူသိက-ကြည့်။ (၃) ခါဒိတသမယ-ကြည့်။

ခါဒိတဌာန (န) [ခါဒိတ+ဌာန] ခဲ-စား-ရာ
အရပ်။ အလောလုပ္ပစာရတာယ ဟိယျော
ခါဒိတဌာနေ ဩဋ္ဌိတပါဒေ ပါဒံ ပဝေ-
သေန္တောဝ ဩတရိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၇၈။ (-ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၄၈၃။)

ခါဒိတဓမ္မသရီရ (တိ) [ခါဒိတ+ဓမ္မသရီရ]
ခဲ-စား-အပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး ဟူသော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ နာသိတသီလာဒိဂုဏတာ-
ယ ခါဒိတဓမ္မသရီရော။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၇၉။

ခါဒိတပါဒ (ပု) [ခါဒိတ+ပါဒ] ခဲ-စား-အပ်
သော ခြေရှိသော(ဘိနပ်)ပေါက်သောခြေရှိ
သောသူ။ ဥပါဟန္တပတာပိတဿ ဥပါဟ-
နာယ ခါဒိတပါဒဿေတံ နာမံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၂၀၅။

ခါဒိတပီတဌာန (န) [ခါဒိတ+ပီတ+ဌာန]
စားဘွယ် သောက်ဘွယ်တို့၏ တည်ရာအရပ်၊
အတ္တနော ခါဒိတပီတဌာနေ သမ္ပတ္တိမေဝ
ကထေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။

ခါဒိတပုဗ္ဗ (တိ) [ခါဒိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေ့၌-ခဲ-စား-
-အပ်ပြီးသော၊ ခဲ-စား-ဘူးသော။ န မေ

ဟရိတကီဇဏ္ဍမိ ခါဒိတပုဗ္ဗံ။ ဒီဠာ၃။၁၇။
(-ဓမ္မာဠာ၂။၃၇။ ပေတဠာ၁၄၂။ စရိယာ
ဠာ၂၃၀။ ဇာဠာ၁။၃၂၇။)

ခါဒိတဗ္ဗ (တိ) [ခါဒိ+တဗ္ဗ] ခဲ-စား-အပ်-
သော။ န နဂ္ဂေန ခါဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၅၉။ (-
၂၇၉။ မ၊၂။၁၂၃။ အံ၊၁။၄၃၉။ ဝိ၊ဠာ၊၁။
၃၀၃။ ဒီဠာ၃။၁၃၇။ မ၊ဠာ၊၄။၁၄၁။သံ၊ဠာ၊၁။
၁၁၄။)

ခါဒိတဗ္ဗက (တိ) [ခါဒိတဗ္ဗ+က] ခဲ-စား-
အပ်-သော။ စားဘွယ်၊ စားစရာ။ တေ အညံ
ခါဒိတဗ္ဗကံ အဒိသွာ။ ဓမ္မာဠာ၂။၇။

ခါဒိတဗ္ဗတာဒုက္ခ (တိ) [ခါဒိတဗ္ဗတာ+ဒုက္ခ] ခဲ-
စား-အပ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော ဆင်းရဲ၊
ကိုက်စားခံရခြင်းဆင်းရဲ။ ရတ္တိံ ဒုက္ခန္တိ အတ္တ-
နောပါပကမ္မာနုဘာဝသမုပဋ္ဌတေန သုနခေန
ခါဒိတဗ္ဗတာဒုက္ခံ။ ဒီဠာ၃။၂၀၀။

ခါဒိတဗ္ဗတိဏ (န) [ခါဒိတဗ္ဗ+တိဏ] ခဲစားအပ်
သောမြက်။ စာရိန္တိ ခါဒိတဗ္ဗတိဏံ။ အံ၊ဠာ၊၁။
၁၆၁။

ခါဒိတဗ္ဗဖလာဖလ (န) [ခါဒိတဗ္ဗ+ဖလ+အဖ-
လ] ခဲ-စား-အပ်သော သစ်သီးငယ်၊ သစ်
သီးကြီး။ စိဝရကဏ္ဍေန ဥဒကံ ပရိဿာဝေ-
တွာ ပိဝနကာလေ ခါဒိတဗ္ဗဖလာဖလံ ဂဟဏ-
ကာလေ စ ကုစ္ဆိံ ပရိဟရတိ။ အံ၊ဠာ၊၂။၃၇၀။

ခါဒိတဗ္ဗဖလာဖလဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ခါဒိတဗ္ဗဖ-
လာဖလ+ဂဟဏကာလ] ခဲ-စား-အပ်သော
သစ်သီးငယ်၊ သစ်သီးကြီးကိုယူရာအချိန်အခါ။
စိဝရကဏ္ဍေန ဥဒကံ ပရိဿာဝေတွာ ပိဝန-
ကာလေ ခါဒိတဗ္ဗဖလာဖလဂ္ဂဟဏကာလေ စ
ကုစ္ဆိံ ပရိဟရတိ။ မဟာနိ၊ဠာ၊၄၀၉။

ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ခါဒိတဗ္ဗ+ယုတ္တက] ခဲ-
စား-အပ်သည်နှင့် ယှဉ်သော၊ ခဲ-စား-
ကောင်းသော။ သင်္ခေပတော တသ္မိံ ဒဟေ

ခါဒိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဖလံ နာမ နတ္ထိတိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။
သံ၊ဠာ၊၁။၂၅၇။ (-အံ၊ဠာ၊၃။၂၃၉။)

ခါဒိတဗ္ဗရူပ (တိ) [ခါဒိတဗ္ဗ+ရူပ] ခဲ-စား-
အပ်သော သဘောရှိသော၊ အစားခံရသော
သဘောရှိသောသူ။ သမ္မ န တံ မယာ ခါဒိ-
တဗ္ဗရူပေါ။ ဇာဠာ၅။၅၃၄။

ခါဒိတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ခါဒိတဗ္ဗ+အဘာဝ] ခဲ-
စား-အပ်သောအဖြစ်၏ မရှိခြင်း၊ ခဲ-စား-
ခြင်း မရှိခြင်း။ ဝိတင်္ဂါရာ ဝိတဓမ္မာတိ
ပစိတွာ ခါဒိတဗ္ဗာဘာဝတော ဝိဂတဓမ္မင်္ဂါရာ။
ဒီဠာ၃။၅၄။

ခါဒိတဗ္ဗာဟာရ (ပု) [ခါဒိတဗ္ဗ+အာဟာရ] ခဲ-
စား-အပ်သော အစာ။ တသ္မာ ယာစကေ
သမ္ပတ္တေတုမေဟိ ခါဒိတဗ္ဗာဟာရတော ဒတွာ
ခါဒေယျာထ။ စရိယာ၊ဠာ၊၁၀၅။ (-ဇာဠာ၊
၃။၄၇။)

ခါဒိတမံသ (န) [ခါဒိတ + မံသ] ခဲ - စား
-အပ်သောအသား။ တံ ရုက္ခမူလံ ဂန္ဓာ
သကုဏေဟိ ခါဒိတမံသာနံ အဋ္ဌိံ အာဟရိ-
တွာ။ ဓမ္မာဠာ၊၁။၁၀၅။ (-ဇာဠာ၊၄။၁၇၇။
ဇာဠာ၅။၉၄။ ဇာဠာ၊၆။၁၀၉။)

ခါဒိတမတ္တက (ထိ၊န) [ခါဒိတမတ္တ+က] ခဲ-
စား-ကာမျှ၊ ခဲ-စား-ရုံမျှ။ မိဂါ ဝိဝဋ္ဌဒ္ဓါ-
ရေန ပဝိသိတွာ ခါဒိတမတ္တကံ ပိဝိတမတ္တက-
မေဝ ကတွာ ပက္ကမန္တိ။ မ၊ဠာ၊၃။၆၆။

ခါဒိတမူသိက (ပု) [ခါဒိတ+မူသိက] ခဲ-စား-
သောကြွက်။ ဣဒံ တေ ဖာလေ ခါဒိတမူသိ-
ကာနံ ဝစုံ။ ဇာဠာ၊၂။၁၆၇။

ခါဒိတသမယ (ပု) [ခါဒိတ+သမယ] ခဲစားခံရ
သောအခါ။ သော ဗျုပ္ပမုခေ နိပန္နောဝ တံ
ဝေဒနံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေန္တော
ယာဝ ဂေါပုကာ ခါဒိတသမယေ သောတာ-
ပန္နောဟုတွာ။ ဒီဠာ၊၂။၃၄၀။ မ၊ဠာ၊၁။၂၃၉။

ခါဒိတာယေ (ဗျ) [ခါဒ+တာယေ] ခဲ-စား-
ခြင်းငှါ။ ကော တာဒိသံ အရဟတိခါဒိတာ-
ယေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၄။

ခါဒိတာဝသေသ (တိ) [ခါဒိတ+အဝသေသ] ခဲ-
စား-အပ်သည်မှ ကြွင်းသော၊ စား
ကြွင်းဖြစ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိပန ဂဏှန္တေန
ခါဒိတာဝသေသံ ဆဒ္ဓိတံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၃၃၄။ (-ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၄၊
၃၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၃။)

ခါဒိတုံ (ဗျ) [ခါဒ+တုံ] ခဲ-စား-ခြင်းငှါ။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဗာဓပ္ပစ္စယာ
လသုဏ်ခါဒိတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀။ (-ပေတ၊ ၁၇၇။
ဇာ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၂၆၇။)

ခါဒိတုကာမ (တိ) [ခါဒိတုံ+ကာမ] ခဲ-စား-
ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ ခါဒိတုကာမော စေ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၁၁၉။
(-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂။)

ခါဒိတုကာမတာဒိပန (ထိ၊ န) [ခါဒိတုကာမတာ
+ဒိပန] ခဲ-စား-ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏
အဖြစ်ကို ပြခြင်း၊ စားလိုသည်ကို ပြခြင်း။
“ခါဒိထ ပိဝထာ”တိပုစ္ဆာ အတ္တနော ခါဒိ-
တုကာမတာဒိပနေန။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။

ခါဒိတ္ထ (ကြိ) [ခါဒ+တ္ထ] ခဲ- စား - ကုန်ပြီ။
ခါဒိတိ-ကြည့်။

ခါဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ခါဒ+တွာ] ခဲ-စား-၍။
ယံ ခါဒိတွာ ဝေရူပါယ ဓမ္မကထာယ ပရိဗာ-
ဟိယော အဿာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀။ (-ထေရီ၊
၄၁၄။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂။ ၁။ မိလိန္ဒ၊
၈၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၆၇။)

ခါဒိမှ (ကြိ) [ခါဒ+မှ] ခဲ-စား-ကုန်ပြီ။ ခါ-
ဒိတိ-ကြည့်။

ခါဒိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ခါဒ+တွာ] ခဲ-စား-၍။
အတ္တာနံ ခါဒိယာ မတော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၅၀၂။

ခါဒိယတေ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+တေ] ခဲ-စား-
အပ်၏။ ဖြတ်အပ်၏။ နှိပ်စက်အပ်၏။ ခဇ္ဇာမိ-
တိ ခါဒိယာမိ၊ အသိပတ္တသဒိသေဟိ...ကန္တိ-
ယာမိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၂။ ခဇ္ဇသိ
ကန္တိယာတိ ကန္တုရောဂေန ခါဒိယသိ၊ ဗာမိ-
ယသိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၈၁။

ခါဒိယမာန (တိ) [ခါဒ+ယ+မာန] ခဲ-စား-
အပ်သော။ ပါကဋံ ကတွာ ခါဒိယမာနေ
ဧကောပိ မံ န ဥပသင်္ကမိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၅၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၉။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၈။ ၃၈၅။) ခဇ္ဇမာန-လည်း ကြည့်။

ခါဒိယမာနမံသ (န) [ခါဒိယမာန+မံသ] ခဲ-
စား-အပ်သော အသား။ ဇိသတ္ထိတပါဏိနာ
ခါဒိယမာနမံသဿ အတ္ထိန္ဒိတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၉၈။

ခါဒိယာန (ကြိ၊ ဝိ) [ခါဒ + တွာ။ ယာနော စ။
သဗ္ဗေဟိ ဓာတူဟိ တုနာဒိနံ ပစ္စယာနံ ယာန-
က္ခာဒေသော ဟောတိ ဝိ။ အနုဘဝိယာန-
ခါဒိယာနက္ခေဝမာဒိ။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၂၀၂။]
ခဲ-စား-၍။ တံ ခါဒိယာနာ (ဇာ၊ ၁။ ၃၆၆)-
တိ တံ ပဌမံ ခါဒိတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇။

ခါဒိယာမိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+မိ] ဖြတ်အပ်၏။
ခါဒိယတေ ကြည့်။

ခါဒိယသိ (ကြိ) [ခါဒ+ယ+သိ] နှိပ်စက်အပ်
၏။ ခါဒိယတေ ကြည့်။

ခါဒိသံ (ကြိ) [ခါဒ+သံ] ခဲ-စား-အံ့။ ခါဒိတိ-
ကြည့်။

ခါဒိသတိ (ကြိ) [ခါဒ + သတိ] ခဲ-စား-
လတ္တံ့။ ခါဒိတိ-ကြည့်။

ခါဒိသထ (ကြိ) [ခါဒ+သထ] ခဲ-စား-ကုန်
လတ္တံ့။ ခါဒိတိ-ကြည့်။

ခါဒိသန္တိ (ကြိ) [ခါဒ+သန္တိ] ခဲ-စား-ကုန်
လတ္တံ့။ ခါဒိတိ-ကြည့်။

ခါဒိသသိ (ကြိ) [ခါဒ + သသိ] ခဲ-စား-လတ္တံ့။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒိသမ (ကြိ) [ခါဒ + သမ] ခဲ-စား-
ကုန်အံ့။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒိသမိ (ကြိ) [ခါဒ + သမိ] ခဲ-စား-အံ့။
ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒေတွာ (ကာကြိဝိ) [ခါဒ + ကေ + တွာ] စားစေ၍၊ ချေးကျွတ်စေ၍။ သမ္ပဒ္ဓိတွာတိ တေမေတွာ ခါဒေတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။

ခါဒေယျ (ကြိ) [ခါဒ + အ + ယေျ] ခဲ-စား-
ရာ၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒေယျ (ကြိ) [ခါဒ + အ + ယေျ] ခဲ-စား-
ရာ၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒေယျာထ (ကြိ) [ခါဒ + အ + ယေျာထ] ခဲ-
စား-ကုန်ရာ၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒေယျာမ (ကြိ) [ခါဒ + အ + ယေျာမ] ခဲ-စား-
ကုန်ရာ၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒေယျာသိ (ကြိ) [ခါဒ + အ + ယေျာသိ] ခဲ-
စား-ရာ၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါဒေယျု (ကြိ) [ခါဒ + အ + ယေျု] ခဲ-စား-
ကုန်ရာ၏။ ခါဒတိ-ကြည့်။

ခါယတိ (ကြိ) [ခေ + အ + တိ။ ခေ ခါဒနသတ္တာ-
သု။ ခါယတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၉။ ခေ၊ ဇေ၊ သေ၊
ခယေ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၉။] (၁) ခဲ-စား-၏။
(၂) ထင်၏။ (၃) ကုန်ခန်း၏။ (၁)
ခါယတိတိ ခါဒတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၉။ (၂) အထ
စပန မေ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယ-
တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၃၁၇။ (-သံ၊ ၁။ ၂၀၁။
အံ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဥဒါန။ ၁၇၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၅။ ဒီ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၀။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၅၇။) အတ္တာ သဗ္ဗကာလံ ဝိဇ္ဇတိ ဥပလဗ္ဗ-
တိတိ...ကေဒေသော ဝိယ ခါယတိ၊ ဥပဋ္ဌဟ-
တိတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၁၇၀။ (-အံ၊ ဌ၊

၃။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၅။
နေတ္ထိဝိ၊ ၁၉၅။) (၃) ခါယတိ။...ခယံ ဂစ္ဆ-
တိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၉။ ခါယန္တိ-
ပေဋကော။ ၂၆၃။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၀။ ခါယသိ - သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၄။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၂။ ခါယတေ-ဇာ၊ ၁။ ၃၀၂။
၃၂၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၅၉။ ခါယန္တု - အပ၊ ၁။
၄။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။ ခါယေယျ-သံ၊ ၂။ ၁၁၄။
၁၁၆။ ခါယိ-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၁၁၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၀၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၅၆။ ခါယိ-
သု-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဇာ၊
ဌ၊ ၁။ ၇၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၃၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။
ခါယိသတိ - အံ၊ ၃။ ၆၄။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၇။
ခါယိသန္တိ-အံ၊ ၂။ ၃၈၅။

ခါယတေ (ကြိ) [ခေ + အ + တေ] ထင်၏။
ခါယတိ-ကြည့်။

ခါယန (န) [ခေ + ယု] ထင်ခြင်း၊ ထင်ရှားပြု
ခြင်း။ ပညာယ ဩဂါဟေတွာ တဿ တဿ
ဓမ္မဿ ခါယနံ ပါကဋကရဏံ ဩက္ခာယနံ။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။

ခါယန္တိ (ကြိ) [ခေ + အ + အန္တိ] ထင်ကုန်၏။
ခါယတိ-ကြည့်။

ခါယန္တု (ကြိ) [ခေ + အ + အန္တု] ထင်စေကုန်
သတည်း။ ခါယတိ-ကြည့်။

ခါယမာန (တိ) [ခေ + အ + မာန] ထင်သော။
သိတာယ ရုက္ခစ္စာယာယ နိသိန္နဿ နာနာဒိ-
သာသု ခါယမာနာသု သိတေန ဝါတေန ဗီဇိ-
ယမာနဿ စိတ္တံ ကေဂ္ဂံ ဟောတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၈၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈၃။
(-အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၁။ ပေတ၊ ၄။ ၂၃၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၁၄၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၈၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၂။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅။)

ခါယသိ (ကြိ) [ခေ + အ + သိ] ထင်၏။ ခါယ-
တိ-ကြည့်။

ခါယိသု (ကြိ) [ခေ+ဥ] ထင်ကုန်ပြီ။ ခါယတိ-
ကြည့်။

ခါယိ (ကြိ) [ခေ+ဤ] ထင်ပြီ။ ခါယတိ-ကြည့်။

ခါယိတ (န) [ခေ+တ။ ခါဒ+တ။ နီတိ။ ဓာ။ ၁၉။
ခါဒိတဗ္ဗောတိ ခါယိတော၊ ခါဒ ဘက္ခဏေ၊
တော၊ ဒဿ ယော။ ကခါ၊ မဟာဠိ၊ ၁။ ၃၃၅။]

(၁) ခဲ-စား-ခြင်း။ (တိ) (၂) ခဲ-စား-
-အပ်သော။ (၁) အသိတေ ပီတေ ခါယိ-
တေ သာယိတေ သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၆၇၊ ၁၉၂။ မ၊ ၁။ ၇၂။ သံ၊ ၃။ ၁၂၄။ အဘိ၊
ဝိ။ ၂၅၉။ မဟာနိ၊ ၃၉၃။ (- နေတ္ထိ၊ ၁၉။
မိလိန္ဒ၊ ၁၇၅။) ခါယိတေတိ ပိဋ္ဌခဇ္ဇကာဒိခါဒ-
နေ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၉။ မ၊ ၁။ ၂၇၁။ သံ၊ ၁။ ၁၂၃။
၂၃၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂၃၄၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၀၇။
(တိ) (၂) မတံ ယေဘုယျေန ခါယိတံ
ဘိက္ခုဿ သန္တိကေ အာနေတွာ ဝစ္စမဂ္ဂေန။
ဝိ၊ ၁။ ၃၆။ အံ၊ ၂။ ၂၄။ ပေတ၊ ၁။ ၁၆၄။ မ၊ ၁။ ၂။
၁၃၁။ အဘိ၊ ၁။ ၂၄၂။ ခါယိတန္တိ ခါဒိတံ။
မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။

ခါယိတကေခါရ (ပု) [ခါယိတ+ကေခါရ] ခဲ-
စား-အပ်သောလယ်။ ပါဏကေဟိ ခါယိ-
တကေခါရေ သဿသဒိသေဟိ တဟိံ တဟိံ
ဥဋ္ဌိတေဟိကေသေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ၁။
၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၂။

ခါယိတတာလပဏ္ဏ (န) [ခါယိတ+တာလပဏ္ဏ]
ခဲ - စား - အပ်သော ထန်းရွက်။ တဿ
ကာယသမာစာရေ ဥပစိကာဟိ ခါယိတ-
တာလပဏ္ဏမိဝ ဆိဒ္ဓေါ စ ပဋိမာသိတုံ။ ဝိ၊ ၁။
၄။ ၁၂၅။ (- အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၁၁။)

ခါယိတဗ္ဗ (တိ) [ခါဒ+တဗ္ဗ] ခဲ-စား-အပ်
သော။ တတောတိ ဒုဂ္ဂန္ဓဝါယနတော ကိမိဟိ
ခါယိတဗ္ဗတော စ ဥပရိ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၉၈။

ခါယိတာဝသေသ (တိ) [ခါယိတ+အဝသေသ]
ခဲ-စား-အပ်သည်မှကြွင်းသော၊ စားကြွင်း

ဖြစ်သော။ ဆိန္နဂါနိ ခါယိတာဝသေသနိ
ခါဏသဒိသာနိ တိဏာနိ ခါဒတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၄၃၄။

ခါယိတုံ (ဗျ) [ခါဒ+တုံ] ခဲ-စား-ခြင်းငှါ။
ယဿ န သက္ကာ မဇ္ဇပိဋံ သဟသာ ဥပစိကာ-
ဟိ ခါယိတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄၄။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၉။
ကခါ၊ ဠိ၊ သစ်။ ၃၆၇။)

ခါယိဿတိ (ကြိ) [ခေ+အ+ဿတိ] ထင်လတ္တံ့။
ခါယတိ ကြည့်။

ခါယိဿန္တိ (ကြိ) [ခေ+အ+ဿန္တိ] ထင်ကုန်
လတ္တံ့။ ခါယတိ-ကြည့်။

ခါယေယျ (ကြိ) [ခေ+အ+ယေျ] ထင်ရာ၏။
ခါယတိ-ကြည့်။

ခါရ (ထိ၊ ပု) [ခါဒ+အ။ ခါဒတိတိ ခါရာ၊ ဒဿ
ရော။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၇၂။ ခါရ+အ။ ခါရတိတိ
ခါရော။ သာလိနိ၊ ယော။ ၁၄၃။] (၁) (က)
ဆပ်ပြာ။ (ဆပ်ပြာသည်- ၁-မြေပေါက်ဆပ်
ပြာ=သဲဆပ်ပြာ၊ ၂-ပြာရည်စစ်၍ ယူသော
ဆပ်ပြာ၊ ၃-နွားချေးဆပ်ပြာ-ဟု ၃-မျိုးရှိ၏။
အဘိ၊ ၁။ ၂၈၆။) (ခ) ဆပ်ပြာရည်၊ ပြာရည်
(အက်စစ်စသော အသားကို စားတတ်သော
ဆေးရည်)။ (၂) ပြာ။ (၃) ကြေးနီရည်။
(၄) ဆားငန်ရေ။ (တိ) (၅) ငန်သော၊
ခါးသော၊ ခါးငန်သော အရသာရှိသော။ (၆)
ကြမ်းသော၊ ပြင်းသော။ (၁) (က) ဆပ်
ပြာ။ တမေနံ ရဇကော ဦသေ ဝါ ခါရေ ဝါ
ဂေါမယေ ဝါ သမ္ပဒ္ဓိတွာ အစ္စ္စေ ဥဒကေ
ဝိက္ခာလေတိ။ သံ၊ ၂။ ၁၀၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂၈၆-
၇။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၈။ မဟာ-
နိ၊ ၁။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၆။) ခါရေတိ ဦသခါရေ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၀။
ခါရေ ဝါတိ ကဋ္ဌာဒီနံ ခါရတ္ထာရိကာယံ။ မူလ-
ဠိ၊ ၁။ ၁၁၉။ (ဤဠိကာဖွင့်အလို ခါရသဒ္ဓါ ပြာ
ဟောဖြစ်၏။ ခါရော ဦသေ စ ဘသ္မနိ။ ဓာနံ။

၁၁၃၄-ကို ထောက်က ၂-နက်လုံးပင် သင့်ရာ၏။ (ခ) ဆပ်ပြာရေ၊ ပြာရည်။ ခါရာဒီနီဒတာ တဒန္တပေ ဝဏေဂတေ တေသံ အပနယနံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။) ခါရာဒီနီတိ ခါရောဒကာဒီနီ။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၆။ (၂) ပြာ။ ဥသ္မဉ္စ ပဋိစ္စ ခါရဉ္စ ပဋိစ္စ ဂေါမယဉ္စ ပဋိစ္စ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၉။ ခါရန္တိ ဆာရိကံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ (၃) ကြေးနီရည်။ အန္တံ ကရိတာ မုတ္တကရိသဘကံ၊ ခါရေ နိမုဇ္ဇန္တိ တထာဝံ နရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၂။ အန္တံ ကရိတာတိ...ခါရေ လောဟဥဒကေ နိမုဇ္ဇာပေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၁။ (၄) ဆားငန်ရေ။ ခါရေန ပရိပ္ပေါသိတာ၊ သြကန္တန္တိ ပုနပုန (ပေတ။ ၁၈၀)န္တိ အဝကန္တိတဌာနေ ခါရောဒကေန အာသိဉ္စတာ ပုနပုနမ္ပိ အဝကန္တန္တိ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၉၈။ (-ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၃၇။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၃၆။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၃၂။ အနုဌီ၊ ၂။ ၁၁။) (တိ) (၅) ငန်သော၊ ခါးသော၊ ခါးငန်သောအရသာရှိသော။ ခါရာ တု မတ္တိကာ ဦသော။ ခါရာ လဝဏရသာ မတ္တိကာ ဦသောဘျူစတေ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဌီ၊ ၁၈၂။ ခါရောဒက (၁) (ခ) လည်းကြည့်။ (၆) ကြမ်းသော၊ ပြင်းသော။ ခါရဉ္စန-ကြည့်။

ခါရက° (ပု) [ခရ+ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ဌီ၊ ၅၄၄။] ကင်းနု၊ ငုံကင်း၊ ပရစ်ငုံ၊ ထွက်ပြုစအငုံ။ ခါရကော တု စ ဇာလကံ။ ဓာန်။ ၅၄၄။ ခါရကဇာတလည်း ကြည့်။

ခါရက° (ပု) [ခရ+ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ဌီ၊ ၅၆၈။] နပဲပင် (ဓာန်၊ သျှ)။ ဟင်းကျိ (ဝိ၊ ဌ၊ သျှ)။ ပတ္တခါဒနီယေ မူလကံ ခါရကော စုစ္စ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၆။

ခါရက° (ပု) [ခါဒ+ဏ္ဍ။] (၁) ငန်သောအရသာ။ (တိ) (၂) ကြမ်းသော၊ ပြင်းသော။ (၁) ခါရကော မကုလေ ရသေ။ ဓာန်။ ၁၁၆။ (တိ) (၂) ခါရဉ္စန-ကြည့်။

ခါရကဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ခါရက+ဂဟဏ+ကာလ] ငုံကင်းကိုယူရာအခါ၊ ငုံကင်းထွက်ပြုစအခါ။ ပါရိဆတ္တကော ကိရ ခါရကဂ္ဂဟဏကာလေ သဗ္ဗတ္ထကမေဝ ပလ္လဝိကော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၉၃။

ခါရကဇာတ (တိ) [ခါရက+ဇာတ] ဖြစ်သော အငုံရှိသော၊ အငုံထွက်သော၊ အငုံနှင့်ပြည့်စုံသော။ န စိရသေဝ ဒါနီ ခါရကဇာတော ဘဝိဿတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၈၆။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၉၂။) ခါရကဇာတောတိ ပါဠိယေက္ကံ သဉ္စာတေန သုဝိဘတ္တေန ပတ္တဇာလကေန စ ပုပ္ဖဇာလကေန စ သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ ခါရကဇာတောတိ ဇာတခုဒ္ဒကမကုဋ္ဌော။ ယေဟိ နီလပတ္တကာ အတိဝိယ ခုဒ္ဒကာ မကုဋ္ဌော။ တေ “ခါရကာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၉၃။

ခါရကဇာလနဒ္ဒ (တိ) [ခါရက+ဇာလ+နဒ္ဒ] ငုံကင်းသည် ကွန်ရက်သဖွယ် မြွေးယှက်အပ်သော။ ဈာမထုဏော ဝိယာတိ ဒဗ္ဗထုဏော ဝိယ ခါရကဇာလနဒ္ဒတ္တာ တရုဏမကုလသန္တာနသန္တန္တော။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၄၂။

ခါရကပုပ္ဖ (န) [ခါရက+ပုပ္ဖ] နပဲပွင့် (ဓာန်၊ သျှ)။ ဟင်းကျိပွင့် (ဝိ၊ ဌ၊ သျှ)။ ပုပ္ဖခါဒနီယေ မူလကပုပ္ဖံ ခါရကပုပ္ဖံ စုစ္စပုပ္ဖံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၇။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၄၉။)

ခါရကမူလ (န) [ခါရက+မူလ] နပဲမြစ် (ဓာန်၊ သျှ)။ ဟင်းခါးမြစ် (ဝိ၊ ဌ၊ သျှ)။ ဟင်းကျိဖိုမြစ် (ဝဇီရ၊ သျှ)။ မူလခါဒနီယေ တာဝ မူလကမူလံ ခါရကမူလံ စုစ္စမူလံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၄။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၄၉။) ခါရကမူလန္တိ ယူပသမူလံ။ ဝဇီရ၊ ၃၁၉။

ခါရကမ္မ (န) [ခါရ+ကမ္မ] ပြာရည် (သွင်းခြင်း) အမှု။ ယာယ ခါရကမ္မံ ဝါ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၁။

ခါရဂန္ထ (ပု) [ခါရ+ဂန္ထ] ဆပ်ပြာနံ။ ယောပိဿ
ဟောတိ အနုသဟဂတော ဥိသဂန္ဓော ဝါ
ခါရဂန္ဓော ဝါ ဂေါမယဂန္ဓော ဝါ အသမူဟ-
တော။ သံ၊ ၂။ ၁၀၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ ခါရ
(၁)(က)လည်း ကြည့်။

ခါရစက်ဝါရ (ပု) [ခါရ+စက်ဝါရ] ဆပ်ပြာရေ
စစ်။ ယထာ ပရိတ္တံ ဥဒကံ ရဇကာနံ ခါရ-
စက်ဝါရေ ပက္ခိတ္တံ သီဃံ ပရိယာဒိယတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၉၈။ စက်ဝါရ-လည်း ကြည့်။

ခါရစ္ဆာရိကာ (ထိ) [ခါရ+ဆာရိကာ] ငန်သော
ပြာ။ ခါရ (တိ) (၅)-ကြည့်။

ခါရဉ္စန (န) [ခါရ+အဉ္စန] ကြမ်းသော-ပြင်း
သော-မျက်စဉ်း၊ မျက်စဉ်းကြမ်း၊ မျက်စဉ်း
ပြင်း။ ခါရဉ္စန (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၉၂) နှိ ခါရကမဉ္စနံ။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ အဉ္စန (၃) လည်း
ကြည့်။

ခါရတ္တယဒါန (န) [ခါရတ္တယ+ဒါန] ဆပ်ပြာ
သုံးမျိုးကိုပေးခြင်း။ တတော “န တာဝ
ပရိသုဒ္ဓံ ဝတ္ထ” နှိ ပုန ခါရတ္တယဒါနံ ဝိယ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။ ခါရ(၁)လည်း ကြည့်။

ခါရဒါန (န) [ခါရ+ဒါန] ဆပ်ပြာရည်ပေးခြင်း၊
ဆပ်ပြာရည်သွင်းခြင်း။ ခါရဒါနံ ပနေတ္ထ
ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂေ ပသာဓေ လေပမုခေန
အနုညာတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊ ၄၇၂။

ခါရဓူမ (ပု) [ခါရ+ဓူမ] ကြမ်းသော-ပြင်း
သော-အခိုး။ ဓူမရောရုဝေါ ခါရဓူမေန
ပုဏ္ဏော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၈။

ခါရနဒီ (ထိ) [ခါရ+နဒီ] ငန်သောရေရှိသော
မြစ်၊ ကြိမ်ပိုက်ချောင်း။ ဟညမာနာ ခါရနဒီ
ပပတန္တိ အဝံသိရာ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၄။ ခါရနဒီနှိ
ဧတေ ဩရဗ္ဗိကာဒယော ဧတေဟိ သတ္တိ-
အာဒိဟိ ဟညမာနာ ဝေတရဏိ နဒီ
ပတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၄။

ခါရပက္ခိပန (န) [ခါရ+ပက္ခိပန] ဆားငန်ရေ-
ထည့်-ပက်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခါရ(ရာ)ပဋိစ္ဆက (န) [ခါရ+ပဋိစ္ဆက] ဆား
ငန်ရေ-ထည့်ခြင်း-ပက်ခြင်း-ပွတ်ခြင်း-
သွန်းလောင်းခြင်း။ ခါရပဋိစ္ဆကာဒိကမ္မကာ-
ရဏပုတ္တော ဝိယ တိဗ္ဗံ ဒုက္ခမနုဘောတိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၁။ မဟာနိ၊ ၄။
၆၁။ တစ္ဆေတွာ ခါရပက္ခိပနံ ခါရာပဋိစ္ဆကံ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၆၂။ သရီရံ ဝါသိယာဒိဟိ တစ္ဆေ-
တွာ ခါရာဝသေစနကရဏံ ခါရာပဋိစ္ဆကံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၈။ (ခါရာပတစ္ဆိက-နှင့် နှိုင်း
ယှဉ်ကြည့်။)

ခါရပရိဿာဝန (န) [ခါရ+ပရိဿာဝန] ဆပ်
ပြာရည်စစ်၊ ဆပ်ပြာရည်စစ်စရာ-အဝတ်-
ပုဆိုး။ ရဇကာနံ ခါရပရိဿာဝနံ ဝိယ။ ဝိ၊
၄။ ၄။ ၅၀။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၄၄၂။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၊
၃၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၅၄။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၅။) ခါရပရိဿာဝနေတိ
ရဇကာနံ ဥိသခါရာဒိခါရပရိဿာဝနပဋ္ဌ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။

ခါရပ္ပဒါန (န) [ခါရ+ပဒါန] ဆားငန်ရည်-
ပေးခြင်း-ထည့်သွင်းခြင်း။ ခါရပ္ပဒါနေ ပိဋ္ဌိ-
ယတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။

ခါရဘာဝါပတ္တိ (ထိ) [ခါရ+ဘာဝ+အာပတ္တိ]
ငန်သော အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ တဿ ဥဒ-
ကဿ တဒါ ခါရဘာဝါပတ္တိ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၂၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၇။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၂။)

ခါရရသရဟိတ (တိ) [ခါရ+ရသ+ရဟိတ]
ငန်သောအရသာမှ ကင်းသော။ အခါရိကန္တိ
ခါရရသရဟိတံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။

ခါရလဝဏ (န) [ခါရ+လဝဏ] ဆပ်ပြာဆား။
ဒဗ္ဗေ ခါရလဝဏံ ဒေတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၇။ (-
၁၅၁။)

ခါရလောဏပုဝေသန (န) [ခါရ+လောဏ+ပဝေသန] ဆပ်ပြာနှင့် ဆားထည့်သွင်းခြင်း။ ယမကသလာကာဒဟနေန ခါရလောဏပုဝေသနေန တာသော ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၁။

ခါရလောဟောဒက (န) [ခါရ+လောဟ+ဥဒက] ငန်သော ကြေးနီရည်။ စဘူသု လောဟကုမ္ဘိသု နိဗ္ဗတ္တာ ပက္ကုဏိဘေ ခါရလောဟောဒကေ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စမာနာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃။

ခါရသံယုတ္တ (တိ) [ခါရ+သံယုတ္တ] ဆားငန်ရည်နှင့် - ယှဉ်သော - တူသော။ ကုထိတံ ခါရသံယုတ္တံ၊ တတ္ထံ အဂ္ဂိသိဉ္စပမံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၇။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၃၁။ ခါရသံယုတ္တန္တိ ခါရောဒကသဒိသံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။

ခါရပတစ္ဆိက (န) [ခါရ+ပတစ္ဆိက။ ခါရပဋိစ္စက-သျှ၊ ၁။ ကံ၊ က-မူကွဲ။ အံ၊ ၁။ ၅၀။ (က-မူကွဲ။ မဟာနိ။ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၂။) တို့ကို ထောက်ဆလျှင် ခါရပဋိစ္စကနှင့် အတူ ဖြစ်သည်။ ခါရပဋိစ္စကလည်း ကြည့်။ ဆားငန်ရည် - ထည့်ခြင်း - ပက်ခြင်း - ပွတ်ခြင်း - သွန်းလောင်းခြင်း၊ (ခန္ဓာကိုယ်ကို လက်နက်တို့ဖြင့် ထိုးခုတ် ဖြတ်လှီး ရွှေ့မောင်း၍) ဆားငန်ရည် သွန်းလောင်း ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (၃၂-ပါးသော ညှဉ်းဆဲခြင်းတို့တွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်၏။ ကမ္မကာရဏလည်း ကြည့်။) ခါရပတစ္ဆိကမ္ပိ ကရောန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၂၂။ အံ၊ ၁။ ၅၀။ မဟာနိ။ ၁၂၀။ စူဠနိ။ ၁၉၀။ (- အံ၊ ၁။ ၄၃၇။ မဟာနိ။ ၃၁၆။ စူဠနိ။ ၂၃၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၅၊ ၂၀၁၊ ၃၃၁။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၂။) ခါရပတစ္ဆိကန္တိ သရီရံ တတ္ထ တတ္ထ အာဝုဓေဟိ ပဟရိတွာ ကောဇ္ဈေဟိ ခါရသံသန္တိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၃။ ခါရပတစ္ဆိကန္တိ သတ္တိဟိ ပဟရိတွာ ခါရဟိ ပတစ္ဆိကံ ကရောထ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၁။ ခါရပတစ္ဆိကန္တိ တစ္ဆေ-

တွာ ခါရဝသိဉ္စနကမ္မကာရဏံ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။

ခါရဝသိဉ္စနကမ္မကာရဏ (န) [ခါရဝသိဉ္စန+ကမ္မကာရဏ] ဆားငန်ရည် သွန်းလောင်းလျက် ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ခါရပတစ္ဆိက-ကြည့်။

ခါရဝသေစနကရဏ (န) [ခါရဝသေစန+ကရဏ] ဆားငန်ရည် သွန်းလောင်းခြင်းကို ပြုခြင်း။ ခါရပဋိစ္စက-ကြည့်။

ခါရိက၊ ခါရိယ (န) [ခါရ+ဣက] အငန်၊ ငန်သော အရသာ။ လောဏိကံ ခါရိကံ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၆၇။ မဟာနိ။ ၁၇၅၊ ၂၇၇။ စူဠနိ။ ၂၉၁။ (- သံ၊ ၂။ ၇၂။ သံ၊ ၃။ ၁၃၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။) လောဏိယံ ခါရိယံ အဓိပ္ပာယ် ကသာဝေါ။ အဘိ၊ က။ ၂၇၀။ ခါရိကန္တိ ဝါတိဂံဏကဋ္ဌိရာဒိ...ဣမေ သဗ္ဗေပိ ရသာ ဝတ္ထုဝသေန ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၀၀။

ခါရိကာ (ထိ) [ခါရိ+က+အာ] (၁) ရသေ့ပရိက္ခရာ။ (၂) တို့။ (တင်းဖြင့် ၄-တင်း၊ စိတ်ဖြင့် ၁၆-စိတ်ကို တို့ဟုဆိုသည်။) (၁) ခါရိကံ ဟာရယိတွာန၊ ကောလံ အဟာသိ အဿမံ။ အပ၊ ၂။ ၁၇၂။ (၂) စတုမာနိကာ ခါရိကာ။ ဝဇီရ။ ၂၆။

ခါရိကာဇ (ပု၊ န) [ခါရိ+ကာဇ] ရသေ့ပရိက္ခရာ ဝန်ဆောင်ထမ်းပိုး။ ခါရိကာဇေ ဟာဟိတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၀။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။) အရဏိကမဏ္ဍလုအာဒိကာ တာပသပရိက္ခရာ ခါရိနာမ၊ တံ ဟရဏကကာဇံ ခါရိကာဇံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၈။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ခါရိကာဇမိဿ (တိ) [ခါရိကာဇ+မိဿ] ရသေ့ပရိက္ခရာဝန်ဆောင် ထမ်းပိုးနှင့် ရောသော။ အထ ခေါ တေ ဇဋ္ဌိလာ ကေသမိဿံ ဇဋ္ဌာမိဿံ ခါရိကာဇမိဿံ အဂ္ဂိဟုတမိဿံ ဥဒကေ

(ရသေ့တို့၏)အိုးခွက်။ (၃) ထမ်းပိုး။ (၁) စတုမာန်ကာ ခါရီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၉။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉။) (၂) (က) ခါရိဘာဇ၊ ခါရိဘာဇ-မိဿ-တို့ ကြည့်။ (ခ) ခါရိယော ပူရယိတွာ-နာ (အပါ၊၁။၉၉)တိ တာပသဘာဇနာနိ လသုဏေန ပူရယိတွာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ (၃) ခါရိဝိဝိဓ(ခ)ကြည့်။

ခါရု(ရှု)ဒက (န) [ခါရ+ဥဒက] ငန်သောရေ၊ ဆားငန်ရေ။ ခါရုဒကေန ဖုဋ္ဌဗုဋ္ဌာ ပထဝီပဗ္ဗ-တာဒယော ဝိလိယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၀။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။)

ခါရုဒကဓာရာ (ထိ) [ခါရုဒက+ဓာရာ] ဆား ငန်ရေအယဉ်။ တာလသာလက္ခန္ဓပူမာဏာဟိ မဟတိဟိ ခါရုဒကဓာရာဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။

ခါရု(ရှု)ဒကမဟာမေဃ (ပု) [ခါရု(ရှု)ဒက+မဟာမေဃ] ငန်သော ရေရှိသော ကြီးစွာ သောမိုး၊ ဆားငန်ရေမိုးကြီး။ ဝေမိဓ ကပ္ပ-ဝိနာသကော ခါရုဒကမဟာမေဃော ဥဋ္ဌာ-တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

ခါရောဒက (န) [ခါရ+ဥဒက] (၁) (က) ဆား ငန်ရေ။ (ခ) ခါးသောရေ။ (၂) ဆပ်ပြာရည်။ (၃) ပြာရည်။ (ထိ) (၄) ငန်သောရေရှိ သော။ (၁) (က) တတော ခါရောဒကေ ပတန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၁။ (-မူလဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။) ခါရ(၄)လည်း ကြည့်။ (ခ) ခါရောဒကံ ဝါ ပက္ခလန္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ခါရောဒကန္တိပိ ပါဌော၊ အတိလောဏတာယ တိတ္ထောဒကန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၀၀။ (၂) ခါရ(၁) (က)-ကြည့်။ (၃) သုက္ခောဒနံ ဈာပေတွာ တာယ ဆာရိကာယ ပဏ္ဍရိတံ ခါရောဒကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉၊၁၀၁။) တာယ ဆာရိကာယ ပဏ္ဍရိတံ ခါရောဒကန္တိ ပရိဿာ-ဝနေ တစ္ဆာရိကံ ပက္ခိပိတွာ ဥဒကေ အဘိ

သိဉ္စိကေ တတော ဆာရိကတော ဟေဋ္ဌာ ပဏ္ဍရိတံ ခါရောဒကံ။ ဝိမတိ။၂။၁၀၆။ (ထိ) (၄) မဟတိ ခါရောဒကာ နဒီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ခါရောဒကာ နဒီတိ ဝေတရဏိ နာမ တမ္မလောဟနဒီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။

ခါရောဒကနဒီတိရ (န) [ခါရောဒကနဒီ+တိရ] ငန်သော ရေရှိသောမြစ်ကမ်းနား။ အနုပုဗ္ဗေန ခါရောဒကနဒီတိရံ ဂတဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၉။

ခါရောဒကသေက (ပု) [ခါရောဒက+သေက] ဆားငန်ရေဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း။ ပကတိ-ယာပိ ဒုက္ခိတေသုဒုက္ခုပ္ပါဒနံ ဝဏေ ခါရော-ဒကသေကသဒိသန္တိ န ဒေါသော ပတိဋ္ဌံ လဘတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၉၂။

ခါရောဒကသေစနက (န) [ခါရောဒက+သေစ-နက] ဆားငန်ရေဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း။ ဝဏေ ခါရောဒကသေစနကံ ဝိယ စ ပတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

ခါရောပမာ (ထိ) [ခါရ+ဥပမာ] ဆပ်ပြာဥပမာ။ ကိလေသေ ပန အညေ အညော ပဇာတိတိ တ္ထေ ခါရောပမံ နာမ ဂဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

ခိဉ္စတိ (ကြိ) [ခိဒ = ခိဒိ+ယ+တိ] ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-၏။ ဒုက္ခဉ္စိ ခိဉ္စတိ သဟိ-တုမသက္ကုဏေယျန္တိ “ခေဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁၆။)

ခိဉ္စ (တိ) [ခိဉ္စ+ဏ] မြူးတူး-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်းရှိသောသူ။ တေလံ ဟတ္ထဂတဉ္စေ-ဝ၊ ခိဉ္စော ကောမာရကော ယထာ။ အပါ၊၂။ ၂၃၀။

ခိဉ္စတ္ထိက (တိ) [ခိဉ္စာ+အတ္ထိက] မြူးတူးပျော် ပါးကစားခြင်းဖြင့် အလိုရှိသော၊ မြူးတူး

ပျော်ပါး ကစားလိုသောသူ။ ခိဉ္စာ ထွီကော-
(ပေတ။၁၈၄)တိ ဟသာဓိပ္ပါယော။ ပေတ။
ဌ။၂၁၀။

ခိဉ္စာ (ထိ) [ခိဉ္စ(=ကိဉ္စာယံ)+အ။ ခံ+ဣဉ္စာ။
ဓာန်၊ဋီ။၁၇၆။ ခေဉ္စနံ ကိဉ္စနံ ခိဉ္စာ။ သိ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၂၂။] (၁)ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်
လှောင်ခြင်း။ (က) အချည်းနှီးသောစကားရှိ
သော ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်ခြင်း။
(၂) မြူးတူးပျော်ပါးကစားခြင်း။ (က) ပင်
ပန်းခြင်း။ (ဤ၌ အမှတ် (၁)နှင့် ယင်း၏
(က) အနက်များကို-ဓာန်-၌ ပရိဟာသပုဒ်
ဦးဆောင်သည်ကိုကြည့်၍ နိဿယများ ပြန်ဆို
ထားခြင်း ဖြစ်တန်ရာသည်။ ဘိက္ခုနီမတဦး
ရင်စည်းဝတ်မပါပဲ သာဝတ္ထိမြို့သို့ဝင်စဉ် လေ
ဗေဗုများ ပင့်တိုက်ခံရသည့်အတွက် ကိုယ်ရုံ
သက်န်း အထက်သို့လန်၍ ကိုယ်အထက်ပိုင်း
ရင်သားများ ပေါ်သည်ကို မြင်ကြရသော
အခါ “သုန္နရာ အယျာယ ထနုဒရာ=အရှင်မ
၏ သားမြတ်နှင့် ဝမ်းဗိုက်များ လှပကြပါ
ပေသည်”ဟု ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်
ခြင်း အနက်ရှိသော “ဥပ္ပဏ္ဍမာနာ” ဟူသော
စကားကို သုံးနှုန်း ထားသည် (ဝိ၊၂။၄၆၁)။
ဥဒါယိမထေရ်ကို “ဤမထေရ်ဟာ ပဏ္ဍုက်ပဲ
ယောက်ျား မဟုတ်ပါဘူး”ဟု အမျိုးသမီး
များက ပြက်ရယ် ပြောင်လှောင်ကြရာဝယ်
ဥပ္ပဏ္ဍေန္တိ (ဝိ၊၁။၁၈၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။)တိ....
ဤပါဠိ အဋ္ဌကထာများအရ ဥပ္ပဏ္ဍယမာနာ
ဥပ္ပဏ္ဍေန္တိနှင့် ပရိဟာသ-သဒ္ဒါများကသာ အ
မှတ် (၁) နှင့် ယင်း၏ (က) အနက်မျိုးကို
ဟောနိုင်သည်။ ခိဉ္စာ-သဒ္ဒါက မဟောနိုင်၊ အ
ကြောင်းအရာ အဋ္ဌပုတ္တိများအရ ဆိုခဲ့သော
အနက်မျိုးမှတစ်ပါး အခြားအနက်များကိုသာ
ခိဉ္စာ-သဒ္ဒါက ဟောနိုင်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။
(မဟာနိ။၂၉၄-၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၈၅-တို့ကြည့်။) အချို့ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ၌

ဟဿနှင့် ခိဉ္စာခွဲပြကြသည်။ (သုတ္တနိ။၄၂၂။
မဟာနိ။၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀)ကိုထောက်
၍ ခိဉ္စာအရာ၌ ရယ်ရွှင်မြူးတူးပျော်ပါးကစား
ခြင်းအနက် မပါဝင်သလို ဖြစ်နေသည်။ သို့
သော် ကိုယ်ဖြင့် မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်း၊
နှုတ်ဖြင့် မြူးတူးပျော်ပါးကစားခြင်း (ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၁၅၄။)နှင့် စိတ်ဖြင့်မြူးတူးပျော်ပါး ကစား
ခြင်း (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။)သုံးမျိုး
ကွဲကြောင်း ပြဆိုကြသည့် အတွက် ရယ်ရွှင်
မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်း အနက်ကို
ထောက်ထား၍ ဓာန်နှင့် ယင်းသျှများအလို
နှင့် ပါဠိအဋ္ဌကထာများအလို အနက်များကို
ခွဲခြားရေးသား လိုက်ရခြင်းဖြစ်သည်။) (၁)
ပရိဟာသော ဒဝေါ ခိဉ္စာ၊ ကေဋ္ဌိ ကိဉ္စာ စ
ကိဋ္ဌိတံ။ ဓာန်။၁၇၆။ (က) အထ ဝါ ခံ တုတ္ထံ၊
ဣဉ္စာ ဝါစာ၊ သာ ထောတိ ခိဉ္စာ။ ဓာန်၊ဋီ။
၁၇၆။(၂)ခိဉ္စာ ရတိ ဟောတိ သဟာယမဇ္ဈေ။
သုတ္တနိ။၂၇၅။ (-ပေတ။၁၈၈။ အပါ၊၁။၁၂။
အပါ၊၂။၁၇၅။ မဟာနိ။၂၉၄-၆။ စူဠနိ။၂၇၉။
ဇာ၊၁။၂၀၃။) ခိဉ္စာတိ ကိဉ္စနာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
၁၀၇။(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၂-၃။ ပေတ။ဋ္ဌ။၂၄၇။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၄။) (က) ခိဉ္စာဘူမိ-ကြည့်။

ခိဉ္စာဒသက (တိ) [ခိဉ္စာ+ဒသက] မြူးတူးပျော်
ပါးကစားခြင်း များသော - ၁၀-နှစ်အ
ပေါင်း-၁၀-နှစ်အတွင်း။ မန္တဒသကံ ခိဉ္စာဒ-
သကံ ဝဏ္ဏဒသကံ....တတော ပရာနိ ဒသ
ခိဉ္စာဒသကံ နာမ။ တဒါ ဟိ သော ခိဉ္စာရ-
တိဗဟုလော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၇၊၅၀၁။)

ခိဉ္စာဓိပ္ပါယ် (ပု) [ခိဉ္စာ+အဓိပ္ပါယ်] (၁) မြူးတူး
ပျော်ပါးကစားခြင်းဖြစ်သောအလို၊ မြူးတူး
ပျော်ပါး ကစားခြင်းကို အားထုတ်ခြင်း။
(တိ) (၂) မြူးတူးပျော်ပါးကစားခြင်း၌-
အလိုရှိသော - အားထုတ်သောသူ။ (၁)
တမ္ပိ ခိဉ္စာဓိပ္ပါယေန ဖုသန္တဿ ဒုက္ကဋ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊

၃။၁၂။ (-ဝိဠာ ၂။၇၁။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၃၀။
ပေတဠာ ၂၂၄။ ဝိမတိ ၁။၂၃၈။ ဒီဠိ ၃။၅၄။
မူလဠိ ၂။၂။) (တိ) (၂) ဒဝတ္ထာယာတိ
ခိဉ္စာဓိပ္ပိယော။ ဝိ ၁။၁၅၅။ (-ကခါဠိ၊
သစ်။၄၀၃။) ခိဉ္စာဓိပ္ပိယောတိ ခိဉ္စာပသု-
တော။ ဝိဠာ ၂။၁၁၁။

ခိဉ္စာပဒေါသ (ပု) [ခိဉ္စာ+ပဒေါသ] မြူးတူး
ပျော်ပါးကစားခြင်း - ဖြင့် - ကြောင့် - ပျက်
စီးတတ်သော။ ခိဉ္စာပဒေါသိက (၂) ကြည့်။

ခိဉ္စာပဒေါသိက (တိ) [ခိဉ္စာ+ပ+ဒုသ+ဏိ+
က။ ခိဉ္စာ+ပ+ဒုသ+ဏ၊ ဣ-လာ။ ခိဉ္စာပ-
ဒေါသ+ဣက။ ဒီဠိ ၁။၁၅၉။ သီဠိ၊သစ် ၁။
၄၂၂။ အံဠိ ၂။၃၄၆။] (၁) မြူးတူးပျော်
ပါးကစားခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်- ပျက်စီးလေ့
ရှိသော၊ မြူးတူးပျော်ပါးကစားခြင်း-ဖြင့်-
ကြောင့်-ပျက်စီးတတ်သောသူ။ (၂) မြူး
တူးပျော်ပါး ကစားခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-
ပျက်စီးခြင်းရှိသောသူ။ (၁) (၂) သန္တိ
ဘိက္ခဝေ ခိဉ္စာပဒေါသိကာ နာမ ဒေဝါ။
ဒီ ၁။၁၈။ (-ဒီ ၂။၂၀၈။ ဒီ ၃။၂၅။ ဒီ
ဠာ ၂။၂၃၄။ ဒီဠာ ၃။၂၀၇။ အံဠာ ၂။၃၄၉။
အံဠိ ၂။၃၁။) ခိဉ္စာယ ပဒုဿန္တိ ဝိနဿန္တိတိ
ခိဉ္စာပဒေါသိကာ။ ဒီဠာ ၁။၁၀၄။ (-အဘိ၊
ဠာ ၂။၄၈၀။ ပဋိသံဠာ ၂။၂၁၈။ ဣတိဝုတ်ဠာ
၂။၂။ မဟာနိဠာ ၁။၃၃။) (၁) ခိဉ္စာပဒေါ-
သိနောတိ ကတ္တုဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ၊ ခိဉ္စာပဒေါ-
သိကာတိ ပန သကတ္တုဝတ္တိဝသေန ...။ “ခိဉ္စာ-
ပဒေါသကာ”တိ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗေ ဣကာရာမ-
ဝသေန ဧဝံ ဝုတ္တံ။ သီဠိ၊သစ် ၁။၄၂၂။ (၂)
ပဒုဿနံ ဝါ ပဒေါသော၊ ခိဉ္စာယ ပဒေါသော
ခိဉ္စာပဒေါသော၊ သော ဧတေသန္တိ ခိဉ္စာပ-
ဒေါသိကာ။ သီဠိ၊သစ် ၁။၄၂၂။

ခိဉ္စာပဒေါသိက (တိ) [ခိဉ္စာပဒေါသိက+မူလ။
နောက်ပုဒ်ကျေ။] ခိဉ္စာပဒေါသိက နတ်လျှင်
အရင်းမူလရှိသော။ (ဆရာ့အယူ။) ခိဉ္စာပ-

ဒေါသိကံ အာစရိယကံ အဂ္ဂညံ ပညပေန္တိ။
ဒီ ၃။၂၅။ ခိဉ္စာပဒေါသိကန္တိ ခိဉ္စာပဒေါသိက-
မူလံ။ ဒီဠာ ၃။၁၄။ ခိဉ္စာ ပဒေါသိကာ မူလ-
ဘူတာ ဧတ္ထ သန္တိတိ ခိဉ္စာပဒေါသိကံ၊ အာစ-
ရိယကံ။ တေနောဟ “ခိဉ္စာပဒေါသိကမူလ-
က(မူလ)န္တိ။ ဒီဠိ ၃။၁၂။

ခိဉ္စာပဒေါသိကမူလ (တိ) [ခိဉ္စာပဒေါသိက+
မူလ] ခိဉ္စာပဒေါသိကနတ်လျှင် အရင်းမူလ
ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ခိဉ္စာပဒေါသိ (တိ) [ခိဉ္စာ+ပ+ဒုသ+ဏိ] မြူး
တူးပျော်ပါးကစားခြင်း - ဖြင့် - ကြောင့် -
ပျက်စီးလေ့ရှိသောသူ။ ခိဉ္စာပဒေါသိက (၁)
ကြည့်။

ခိဉ္စာပရာဓိကာ (တိ) [ခိဉ္စာ+ပရာဓိကာ] မြူးတူး
ပျော်ပါးကစားခြင်းကို လွန်ကဲစွာ-နှစ်သက်
တတ်-အလိုရှိတတ်-သောမိန်းမ။ ဝေလာ-
သိကာတိ ခိဉ္စာပရာဓိကာ။ ဒီဠာ ၂။၃၉၉။

ခိဉ္စာပသုတ (တိ) [ခိဉ္စာ+ပသုတ] မြူးတူးပျော်
ပါး ကစားခြင်း၌ အားထုတ်သောသူ။ ခိဉ္စာ-
ဓိပ္ပိယ-ကြည့်။

ခိဉ္စာဘူမိ (ထိ) [ခိဉ္စာ+ဘူမိ] (က) ပင်ပန်း
ခြင်းဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်။ (ခ) ရယ်ရွှင်မြူး
တူးပျော်ပါးကစားခြင်းဖြစ်ရာအခိုက်အတန့်။
(က) ယေ ပန ဒုဂ္ဂတိတော အာဂတာ
ဟောန္တိ၊ တေ အဘိဏှံ ရောဒန္တိ စေဝ ဝိရဝန္တိ
စ။ (ခ) သုဂတိတော အာဂတာ တံ အနုဿ-
ရိတွာ ဟသန္တိ၊ အယံ ခိဉ္စာဘူမိ နာမ။ ဒီဠာ
၁။၁၄၇။ မာဠာ ၃။၁၆၀။ သံဠာ ၂။၃၁၅။ (က)
(ခ) ခေဒနံ၊ ကိဠနဉ္စ ခိဉ္စာသဒ္ဓေနော သင်္ဂ-
ဟေတွာ ခိဉ္စာဘူမိ ဝုတ္တာ။ သီဠိ၊သစ် ၂။
၄၃။

ခိဉ္စာရတိ (ထိ) [ခိဉ္စာ+ရတိ] (၁) မြူးတူးပျော်
ပါးကစားခြင်းဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း။ (၂) မြူး
တူးပျော်ပါး ကစားခြင်းဟူသော မွေ့လျော်

ခြင်း။ (၃) မြူးတူးပျော်ပါးကစားခြင်း၊ မွေ့
လျော်ခြင်း၊ မြူးတူးပျော်ပါး ကစား၍နေ
ခြင်း၊ မွေ့လျော်မှုချမ်းသာ။ (၁)(၂) (၃)
ခိဉ္ဇာရတိယော စ အနုတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀။ (-
သုတ္တနိ။ ၂၇၅။ ဝိမာန။ ၁၉။ ထေရ။ ၂၇၆။
အပါ။ ၁၀။ အပါ။ ၂။ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၅၄။
ဝိမာန။ ၄။ ၇၄။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၁၀၂။ ထေရီ။ ၄။
၆၇။) (၁) ခိဉ္ဇာယ ရတိ ခိဉ္ဇာရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ။
၄။ ၂။ ၄၀၈။ (၂) ခိဉ္ဇာရတိ (ဝိမာန။ ၁၉) နှစ်
ခိဉ္ဇာဘူတံ ရတိ။ ဝိမာန။ ၄။ ၇၇။ (၃)
အထ ဝါ ခိဉ္ဇာရတိဉ္စ ခိဉ္ဇာဝိဟာရဉ္စ ရတိသု-
ခဉ္စ။ ဝိမာန။ ၄။ ၇၇။

ခိဉ္ဇာရတိနိဒ္ဒါနနယောဂ (ပု) [ခိဉ္ဇာရတိနိဒ္ဒါ+
အနုနယောဂ] မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်း၊
မွေ့လျော်ခြင်း၊ အိပ်စက်ခြင်းတို့၌ အဖန်
တလဲလဲအားမထုတ်ခြင်း။ တိဝိဓမ္မေတံ ပုရိမ-
ဗန္ဓနပမောက္ခယ ခိဉ္ဇာရတိနိဒ္ဒါနနယောဂဿ
စ ကာရဏဝစနံ။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၁၀၂။

ခိဉ္ဇာရတိနိဒ္ဒါနနယောဂ (ပု) [ခိဉ္ဇာရတိနိဒ္ဒါ+
အနုနယောဂ] မြူးတူးပျော်ပါး ကစားခြင်း၊
မွေ့လျော်ခြင်း၊ အိပ်စက်ခြင်းတို့၌ အဖန်တလဲ
လဲ အားထုတ်ခြင်း။ တဿှာ တေ ကာမသုခါ-
နုယောဂေါ ခိဉ္ဇာရတိနိဒ္ဒါနနယောဂေါ စ
န ယုတ္တော။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၁၀၂။

ခိဉ္ဇာရတိဗဟုလ (တိ) [ခိဉ္ဇာရတိ+ဗဟုလ] မြူး
တူးပျော်ပါးကစားခြင်းဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း
များသောသူ။ ခိဉ္ဇာဒသက-ကြည့်။

ခိဉ္ဇာရတိရတ (တိ) [ခိဉ္ဇာရတိ+ရတ] မြူးတူး
ပျော်ပါးကစားခြင်း၊ (၅-ပါးသောကာမဂုဏ်
ဖြင့်) မွေ့လျော်ခြင်းတို့၌ မွေ့လျော်သောသူ။
(ဤ၌ ရတိတိ ပဉ္စကာမဂုဏရတိ။ သုတ္တနိ။ ၄။
၁။ ၇၆။ အပါ။ ၁။ ၁၀၅-ကြည့်၍ ပြန်ဆို
သည်။) သရဏေ ကရောထ ပစ္စေကံ၊ ခိဉ္ဇာ-
ရတိရတာ မုဟံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၃။ (- ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၂။)

ခိဉ္ဇာရတိသမာပန္န (တိ) [ခိဉ္ဇာရတိ+သမာပန္န]
မြူးတူးပျော်ပါးကစားခြင်း မွေ့လျော်ခြင်း
သို့ ရောက်သောသူ။ ခိဉ္ဇာရတိသမာပန္န၊
အနုတ္တဝသမာဂတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၂၆။

ခိဉ္ဇာဝိဟာရ (ပု) [ခိဉ္ဇာ+ဝိဟာရ] မြူးတူးပျော်
ပါး ကစား၍နေခြင်း။ ခိဉ္ဇာရတိ-ကြည့်။

ခိတက (ပု) ခိတကမထေရံ။ ခိတကော ထေ-
ရော။ ထေရ။ ၂၄၂။ ခိတကောတိဿ နာမံ
အဟောသိ။ ထေရ။ ၄။ ၁။ ၂၆၅။

ခိတကတ္ထေရ (ပု) [ခိတက+ထေရ] ခိတက
မထေရံ။ လဟုကော ဝတ မေ ကာယောတိ
အာယသ္မတော ခိတကတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရ။ ၄။ ၁။ ၂၆၅။

ခိတ္တ (တိ) [ခိပ+တ။ (ကိပ္ပ-သံ)] (၁) စေလွှတ်
အပ်-ထည့်အပ် - ပစ်လွှတ်အပ် - သော။
(က) ထားအပ် - ဖြစ်စေအပ် - သော။ (ခ)
တုန်လှုပ်စေအပ်သော။ (ဂ) ဖျက်ဆီးအပ်
သော။ (ဃ) စိုက်ပျိုးအပ်သော။ (၂) စွန့်ပစ်
အပ်သော။ (၃) ဖြန့်ကြဲအပ်-လွှတ်စေအပ်-
ပျံ့လွင့်စေအပ်-သော။ (က) ပတ်ပတ်လည်
သော။ (ခ) ဖောက်ပြန်သော။ (ထောမ-၌
မထိမဲ့မြင် ပြုအပ်သော၊ အာရုံ၌ ကပ်ငြိသော
စိတ်ရှိသောအနက်များ P.S.E.D. ၌ ရှုပ်
ထွေးသော။ ရူးသွပ်သော အနက်များကို
လည်း ဆိုကြသည်။) (၁) စေလွှတ်အပ်-
ထည့်အပ်-ပစ်လွှတ်အပ် - သော။ ဝါဒကိ-
တ္တောတိ ဝါဒံ ကရိယာမီတိ ဧဝံ ပရိဝိ-
တက္ကိတေန ဝါဒေန ပရဝါဒိသန္တိကံ ခိတ္တော
ပက္ခိတ္တော၊ ပဟိတော ပေသိတောတိ
အတ္တော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၈။)
(က) ထားအပ် - ဖြစ်စေအပ် - သော။
သဗ္ဗသ္မိံ အတ္တာဒိကေ ဝိသယေ ခိတ္တံ အတ္တ-
နော ပစ္စယေဟိ ဌပိတံ ပဝတ္တိတံ။ အနု၊ ၄။
၂။ ၁၉၄။ (ခ) တုန်လှုပ်စေအပ်သော။ နိဒ္ဒေသေ
ခိတ္တာ(စူဠနိ။ ၁၀၉)တိ စလိတာ။ စူဠနိ၊ ၄။

၂၉။ (ဂ) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ တေနသတဿ သံကိဏ္ဍတ္တာ ဝိကိဏ္ဍတ္တာ သဗ္ဗသော ခိတ္တတ္တာ ဝိနာသိတတ္တာ “သံကိဏ္ဍပရိခေါ” တိ ဝုတ္တော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂။ (ဃ) စိုက်ပျိုးအပ်သော။ ခေတ္တ (၁)၊ ခိတ္တဗီဇ-တို့ ကြည့်။ (၂) စွန့်ပစ်အပ်သော။ ဝါရိဇောဝ ဟလေ ခိတ္တော- (ဓမ္မ၊ ၁၈) တိ ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ ဇာလာဒီနံ ဝါ အညတရေန ဟလေ ဆဉ္စိတော။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၁၈၃။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၁။) (၃) ဖြန့်ကြဲအပ် - လွှတ်စေအပ် - ပျံ့လွင့်စေအပ် - သော။ ခိတ္တစိတ္တ (၁) ကြည့်။ (က) ပတ်ပတ်လည် သော။ (ခ) ဖောက်ပြန်သော။ ခိတ္တစိတ္တ (က) (ခ) ကြည့်။

ခိတ္တဥဒက (န) [ခိတ္တ + ဥဒက] ပစ်အပ်သောရေ။ တေန “ယံ ကိဉ္စိ” တိ ဝုတ္တမတ္တေယေဝ ဥဒ္ဓံ ခိတ္တဥဒကံ အမနုဿာနံ ဥပရိ ပတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၂။ ၂၇၆။

ခိတ္တက (ပ) [ခိတ္တ + က] ချထားအပ် - ထည့်သွင်းအပ် - သော။ သမ္ပပေ ခိတ္တကာ ပက္ခိတ္တကာ သမ္ပဇ္ဇန္တိ၊ သာဝကာ ဝါ သမ္ပဇ္ဇန္တိ ဥပါသကာ ဝါတိ အတ္တော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၆၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၀၂။)

ခိတ္တကဏ္ဍ (ပု၊ န) [ခိတ္တ + ကဏ္ဍ] ပစ်လွှတ်အပ်သောမြား။ အဟံ တေတိ ခိတ္တကဏ္ဍာနိ နိဝါရေဿာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၃၇။ (-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၁၅။)

ခိတ္တကာလ (ပ) [ခိတ္တ + ကာလ] ပစ်လွှတ်အပ်သောအချိန်အခါ။ တဿ ခိတ္တကာလေယေဝ အသမဏော ဇာတော။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၂။ ၄၀၄။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၂၅။)

ခိတ္တစက္ခု (တိ) [ခိတ္တ + စက္ခု] စေလွှတ်အပ်သော မျက်စိရှိသော၊ စက္ခုန္တေကိုမစောင့်စည်းသော။ ကထံ ခိတ္တစက္ခု ဟောတိ။

ဣဓေကစော ဘိက္ခု စက္ခုလောလော စက္ခုလောလိယေန သမန္နာဂတော ဟောတိ.... ဝေမိ ခိတ္တစက္ခု ဟောတိ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၈၄၂။

ခိတ္တစိတ္တ (တိ) [ခိတ္တ + စိတ္တ] (၁) ဖြန့်ကြဲအပ် - လွှတ်အပ် - ပျံ့လွင့်စေအပ် - သောစိတ်ရှိသော။ သူ။ (က) ပတ်ပတ်လည်သော စိတ်ရှိသော။ သူ။ (ခ) ဖောက်ပြန် သောစိတ်ရှိသော။ သူ။ (၁) ခိတ္တစိတ္တော (ဝိ၊ ၁။ ၄၁) နာမဝိဿဋ္ဌစိတ္တော ယက္ခမ္ပတ္တကော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၁။ ၂၃၄။ ယက္ခေဟိ ကတစိတ္တဝိက္ခေပေါ ခိတ္တစိတ္တော။ ကင်္ခါ၊ ၁၁၄။ ဝိဿဋ္ဌစိတ္တောတိ ဝိဿဋ္ဌပကတိစိတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၄။ (-ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၁၈၁။ ၁၉၃။) (က) (ခ) ခိတ္တစိတ္တာတိ သညာဒိဋ္ဌိဟိ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေန ခိတ္တေန ဝိဗ္ဗန္တေန စိတ္တေန သမန္နာဂတာ.... ခိတ္တစိတ္တာတိ စိတ္တဝိပလ္လာသော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။

ခိတ္တတိဏ (န) [ခိတ္တ + တိဏ] ပစ်လွှတ်အပ် - ပစ်ချအပ် - သောမြက်။ တတ္ထပါသာဏေ ခိတ္တတိဏမိဝ မူလဆိန္နဝနမိဝ မိလာယာမိတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၈၄။

ခိတ္တတူလပိစု (ပ) [ခိတ္တ + တူလပိစု] ပစ်လွှတ်အပ်သော ဝါဂွမ်း။ အယံ သမဏော ဧဝံ ဂရုသရီရော ဝါတမုခေ ခိတ္တတူလပိစု ဝိယ အာကာသေ ပက္ခန္နာ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၂၈။ ဓာနိ၊ ၃။ ၄၉၄-လည်း ကြည့်။

ခိတ္တတ္ထမ္ပ (ပ) [ခိတ္တ + ထမ္ပ] ပစ်လွှတ်အပ် - ပစ်ချအပ် - သောတိုင်။ ဝိဝနန္တိတိ ပဗ္ဗာရေ ခိတ္တတ္ထမ္မော ဝိယ လုဓန္တိ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၆၆။

ခိတ္တဒဏ္ဍ (ပ) [ခိတ္တ + ဒဏ္ဍ] ပစ်လွှတ်အပ်သော - တုတ် - တောင်ဌေး။ တံ ယထာ နာမ ဥမ္ပတ္တကေန ခိတ္တဒဏ္ဍံ ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇။)

ခိတ္တဓန (န) [ခိတ္တ+ဓန] စွန့်ပစ်အပ်သောဥစ္စာ။
ဧဝံ ခိတ္တဓနံ ကောဠိမတ္တံ အဟောသိ။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၆၉။

ခိတ္တနဋ္ဌ (ပု) [ခိတ္တ+နဋ္ဌ] ပစ်လွှတ်အပ်-ပစ်ချ
ထားအပ်-သောကျူ။ အာတပေ ခိတ္တနဋ္ဌော
ဝိယ တတ္ထေဝ သုဿန္တိ အန္တရဓာယန္တိ။ ဇာ၊
ဌ၊၄။၃၉၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၃၁။)

ခိတ္တပဟရဏ (တိ) [ခိတ္တ+ပဟရဏ] ပစ်လွှတ်
အပ်သော (ငါးမျှားချိတ်)လက်နက်ရှိသော၊
ငါးမျှားချိတ် ချိတ်မိသောသူ။ (ငါး။)ဝိသ-
ဂိလိတောတိ ခိတ္တပဟရဏော၊ တဉ္စ ဗဠိသံ
ဝိသသမညာ လောကေ။ သံ၊ဇီ၊၁။၂၄၇။

ခိတ္တပါသ (ပု) [ခိတ္တ+ပါသ] ပစ်လွှတ်အပ်သော
ကျော့ကွင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခိတ္တပါသရဇ္ဈ (ထိ) [ခိတ္တပါသ+ရဇ္ဈ] ပစ်လွှတ်
အပ်သော ကျော့ကွင်းကြီး။ ကရေဏယာ
ကဏ္ဍပုလေန အတ္တာနံ ပဋိစ္စာဒေတော ခိတ္တပါ-
သရဇ္ဈယာ...န သက္ကောတိ။ စရိယာ၊ဌ။
၁၁၂။

ခိတ္တပါသာဏသက္ခလိကပဟာရ (ပု) [ခိတ္တ+ပါ-
သာဏ+သက္ခလိက+ပဟာရ] ပစ်လွှတ်အပ်
သော ကျောက်တုံး၏ ကျောက်လွှာဖြင့် ခတ်
မိခြင်း။ ဗုဒ္ဓဘူတောပိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန
ဒေဝဒတ္တေန ခိတ္တပါသာဏသက္ခလိက (သက-
လိက?)ပဟာရေန ဥဋ္ဌိတဂဏ္ဍော အဟော-
သိ။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၃၈။

ခိတ္တဖာလဝါသိသိလာ (ထိ) [ခိတ္တ+ဖာလ+ဝါ-
သိ+သိလာ] ပစ်ချအပ်သော ထွန်သွား၊
ပဲခွပ်၊ ကျောက်။ ယတ္ထ ပတိတပတိတာ
ကုဗြူသကရာသိမှိ ခိတ္တဖာလဝါသိသိလာဒီနိ
ဝိယ ဟေဋ္ဌိမတလမေဝ ဂဏန္တိ။ မ၊ဌ၊၄။
၁၆၈။

ခိတ္တဗီဇ (န) [ခိတ္တ+ဗီဇ] စိုက်ပျိုးအပ်သော
မျိုးစေ့။ ဣတရသ္မိံ ပန ပါပေ ဗဟုမှိ ကတံ

အဂ္ဂိမှိ ခိတ္တဗီဇမိဝ နဿတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊
ဌ၊၃။၁၁။

ခိတ္တဘုသမုဋ္ဌိ (ထိ၊ပု) [ခိတ္တ+ဘုသမုဋ္ဌိ] ပစ်
လွှတ်အပ်သော ဖွဲ့ဆုပ်။ ဣဓေဝ ဣမသ္မိံ ဧဝ
ဌာနေ မဟာဝါတေ ခိတ္တဘုသမုဋ္ဌိ ဝိယ ဝိပု-
ကိရိယတု။ စရိယာ၊ဌ။၁၂၉။

ခိတ္တမံသပေသိ (ထိ) [ခိတ္တ+မံသပေသိ] ပစ်ချ
အပ်သော သားတစ်။ အဘိသင်္ဂရသော
တတ္တကပါလေ ခိတ္တမံသပေသိ ဝိယ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၈။

ခိတ္တမစ္ဆ (ပု) [ခိတ္တ+မစ္ဆ] ပစ်ချအပ်သောငါး၊
တေ ထလေ ခိတ္တမစ္ဆာ ဝိယ ဖန္ဒန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊
၆။၁၄၀။ (-၁၉၈။)

ခိတ္တမဇ္ဇ (တိ) [ခိတ္တ+မဇ္ဇ] ထည့်အပ်သော သေ
ရှိသော၊ သေထည့်သော (ဆီ)။ အတိ-
ပက္ခိတ္တမဇ္ဇ-ကြည့်။

ခိတ္တမာလာ (ထိ၊န) [ခိတ္တ+မာလာ] ပစ်ချအပ်
-ထားအပ်-သောပန်း။ တေ အာဟာရ-
ပစ္စေဒေန အာတပေ ခိတ္တမာလာ ဝိယ
မိလာယန္တိ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၄၉။ (- အံ၊ဇီ၊၂။
၃၄၆။)

ခိတ္တမာလာပိဏ္ဍိ (ထိ) [ခိတ္တမာလာ+ပိဏ္ဍိ] ပစ်
လွှတ်အပ်သော ပန်းခိုင်။ တဟံ တဟံ ခိတ္တ-
မာလာ ပိဏ္ဍိဟိ စ ဣတော စိတော ဝိပုကိဏ္ဍ-
ဝိဝိဝေဏုမုတ္တပုပ္ဖဟိ စသမ္ပဒေဝ ဥဇ္ဇလံ။ ဒီ၊ဇီ၊
၂။၁၁။

ခိတ္တရဇောမုဋ္ဌိ (ထိ၊ပု) [ခိတ္တ+ရဇော+မုဋ္ဌိ] ပစ်
လွှတ်အပ်သောမြှူဆုပ်။ ပဋိဝါတံ ခိတ္တရဇော-
မုဋ္ဌိ ဝိယ စ။ မ၊ဌ၊၁။၂၈၇။ သံ၊ဌ၊၃။၂၀၂။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄၀။

ခိတ္တလေဉ္စ (ပု) [ခိတ္တ+လေဉ္စ] ပစ်လွှတ်အပ်
သော-မြေစိုင့်ခဲ-ခဲ။ ဘဂဝန္တံ ဒိသ္မာ အာ-
ကာသေ ခိတ္တလေဉ္စ ဝိယ ဩရုယ ဝန္တိတု။

သံ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၆။ (- အပါ
ဌ၊၁။၂၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄။)

ခိတ္တသရ (ပု) [ခိတ္တ+သရ] ပစ်လွှတ်အပ်သော
မြား။ ရတ္တိံ ခိတ္တသရာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၄၅။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၃၉။
(- ဒီ၊ဌ၊၁။၉၁။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၂၀၈။ သီ၊ဌ၊
သစ်၊၂။၂၆၂။)

ခိတ္တသရဝေဂ (တိ) [ခိတ္တသရ+ဝေဂ] ပစ်လွှတ်
အပ်သော မြားနှင့်တူသော အဟုန် ရှိသော
(ရေအလျင်)။ ခိတ္တသရဝေဂေနာ (သံ၊ဌ၊၁။
၅၂)တိ ဇိယာ မုတ္တသရသဒိသဝေဂေန၊ သိ-
သဩဃေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊၁။၉၉။

ခိတ္တသာသပ (ပု) [ခိတ္တ+သာသပ] ပစ်လွှတ်
အပ်သော မုံညင်းစေ့။ ဥပရိ ဝါဌတော ခိတ္တ-
သာသပါ ဟေဌာ ဩတရိတုံ အန္တရံ န
လဘန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ သံ၊ဌ၊၁။၇၀။

ခိတ္တဟဒယ (တိ) [ခိတ္တ+ဟဒယ] ပျံ့လွင့်စိတ်ရှိ
သော၊ စိတ်လေလွင့်သော၊သူ။ ခိတ္တစိတ္တာတိ
သောကုမ္မာဒေန ခိတ္တဟဒယာ။ ထေရီ၊ဌ၊
၁၂၉။

ခိန္န (တိ) [ခိဒ(=ဥတ္တာသနေ၊ဒိနဘာဝေါ ဝါ)+
တ] (၁) ထိတ်လန့်သော၊သူ။ (၂) ဆင်းရဲ
ပင်ပန်းသော၊သူ။ ထောမ-ဌိ ပျင်းရိသော၊
သူ-ဟူသော အနက်ကိုလည်း ဆိုသည်။ (၁)
ခိဒတိတိ ခိန္နော။ ကစ္စည်း။ ၅၀၂။ (- ရှု။
၆၃၁။) (၂) ပတမေယျာတိ အတိဝိယ ခိန္န
ဘဝေယျ။ မ၊ဌ၊၃။၃၅၁။

ခိပ (တိ) [ခိပ+က။မောဂ်၊၅။၄၄။ ခိတ္တ-ထောင့်
ကွင်းကြည့်။] (က) ပစ်လွှတ်တတ်သော၊သူ။
(ခ) ခွဲအပ်သော။ (က) ခိပတိတိ ခိပေါ။
မောဂ်။ ပဉ္စိကာ၊၅။၄၄။ (ခ) အဇိနက္ခိပ-
ကြည့်။

ခိပ (ကြိ) [ခိပ+အ+ဟိ။ (ကိပ-သံ) ခိတ္တ
ထောင့်ကွင်းကြည့်။] (၁) ပစ်လွှတ်လော့၊

ပစ်ချလော့။ (၂) စွန့်ပစ်လော့။ (၁) အဗ္ဗ
ကာဋ္ဌိ ဣမံ အာဒိယ စောရပပါတပဗ္ဗတံ
အဘိရုဟိတော ပပါတေ ခိပ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁၃။
(- ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၇။) (၂) နုဇ္ဇာတိ ခိပ။
စူဠနိ၊ဌ၊၂၄။

ခိပက (တိ) [ခိပ+ဣ။ ခိပတိတိ ခိပကော။
မောဂ်။ပဉ္စိကာ၊၅။၈၇။ (ကိပက-သံ)] ပစ်
လွှတ်တတ်သော၊သူ။ ခိပကော။ မောဂ်၊၅။
၈၇။

ခိပတိ (ကြိ) [ခိပ+အ+တိ။ ခိတ္တ-ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။] (၁) ချေဆတ်၏။ နှာချေ၏။ (၂)
စေ-ပစ်-လွှတ်၏။ (က) ဆောင်၏။ (ခ)
ဖျက်ဆီး၏။ (ဂ) ပုတ်ခတ်၏။ (သ) စိုက်ပျိုး
၏။ (င) ပူဇော်၏။ (စ) ပျံ့လွင့်အောင်ပြု၏။
(ဆ) ပယ်ရှား-ရှုတ်ချ-၏။ (ဇ) စွန့်ပစ်၏။
(၁) ချေဆတ်၏။ နှာချေ၏။ ဓမ္မံ ဒေ-
သေန္တော ခိပိ။ ဝိ၊ဌ၊၂၀၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄။
(- အပါ၊၂။၂၁၂။ ထေရီ၊ဌ၊၁၅၃။) (၂) စေ-
ပစ်-လွှတ်၏။ ဒဠိ ဒဠဿ ခိပတိ။ ဇာ၊၁။
၃၆။ (- ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၉၊၃၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၄။
ဒီ၊ဌ၊၁။၉၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၆။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၂။ မ၊
ဌ၊၁။၃၂၀။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၈။ အံ၊ဌ၊၁။၁၈။
အံ၊ဌ၊၃။၃၅။) (က) ဆောင်၏။ ဝေရမ္ဘ-
ဝါတော နုဒတိ ခိပတိ နိဟရတိ။ ထေရီ၊ဌ၊
၂။၂၁၅။ (ခ) ဖျက်ဆီး၏။ ဟိတသုခံ ခိပတိ
ဝိဒ္ဓံသေတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁၁။
မဟာနိ၊ဌ၊၂၂၀။ (- ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၂။
ဝဇီရ၊၅။) (ဂ) ပုတ်ခတ်၏။ ပစ္ဆာလိယံ
ခိပန္တိ (အံ၊၂။၆၇)တိ ပစ္ဆတော ဂန္ဓာ ပိဋ္ဌိ
ပါဒေန ပဟရန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉။ (သ) စိုက်
ပျိုး၏။ ခိပန္တိ ဝပန္တိ တွေ ဗိဇာနီတိ ဝါခေတ္တံ။
အံ၊ဌ၊၂။၁၉၆။ (င) ပူဇော်၏။ ဂတမဂ္ဂေ ခိပိ
အဟ(အပါ၊၁။၂၄၈)န္တိ အဟံ မိဂလုဒ္ဓေါ နေ-
သာဒေါ ဟုတော ပိယာလပုပ္ဖံ ဩစိနိတော
ဗုဒ္ဓဿ ဂတမဂ္ဂေ ခိပိ ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။
အပါ၊ဌ၊၂။၁၈၇။ (စ) ပျံ့လွင့်အောင်ပြု၏။ စိတ္တံ

ဝါ တေ ခိပိဿာမိ (သံ၊၁။၂၀၉)တိ မယံ
 အာနုဘာဝေန တဝ စိတ္တဝိက္ခေပံ ဝါ က-
 ရိဿာမိ။ သံ၊၂။၁။၂၀၉။ (ဆ) ပယ်ရှား-
 ရှုတ်ချ-၏။ ခိပိတဗ္ဗံ ခိပေယျ။ ဟာရေတဗ္ဗံ
 ဟာရေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊၄။၂။၅၃။
 (- မဟာနိ၊၄။၂၆၂။ ပဋိသံ၊၄။၂။၅၉။)
 ခိပိတဗ္ဗန္တိ ခေပံ ကာတဗ္ဗံ။ တေနာဟ “ဟာ-
 ရေတဗ္ဗ”န္တိ။ ဒီ၊၄။၂။၄၇။ (၃) စွန့်ပစ်၏။
 သဗ္ဗေ ပရပုဝါဒေ ခိပတိ(မဟာနိ၊၇။၉)တိ
 သဗ္ဗာ ပရလဒ္ဓိယော ဆဇ္ဇေတိ။ မဟာနိ၊၄။
 ၂၀၈။ (- ၂၄၆။ ဝိ၊၄။၂။၂၇။ ထေရီ၊၄။
 ၂၉၈။)ခိပေတိ-မ၊၄။၂။၅၀။ ခိပန္တိ-ဒီ၊၂။
 ၂၀၀။ ဒီ၊၂။၇၃။ အံ၊၂။၆၇။ အဘိ၊က။
 ၂၄၆။ မဟာနိ၊၁၂။၅။ မိလိန္ဒ၊၄၃။ ဝိ၊၄။၁။
 ၂၅၉။ ခိပသိ-ဓမ္မ၊၄။၁။၂၈၆။ ခိပတု-ဝိ၊၄။
 ၂။၂၄၄။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၉၉။ အပ၊၄။၁။၁၃၂။
 ကခါ၊၄။၁။၁၀၄။ ခိပန္တု-ဇာ၊၄။၄။၂၁၅။
 ခိပ-ဓမ္မ၊၄။၁။၁၁၃။ စူဠ၊၄။၂။၄။ ခိပါဟိ-
 ဒီ၊၄။၂။၃၁၀။ မ၊၄။၂။၃၇။ ခိပထ-မ၊၄။၃။
 ၄၇။ဓမ္မ၊၄။၁။၈၄။ ဇာ၊၄။၄။၁၉၄။ ဇာ၊၄။၅။
 ၂၄၈။ ခိပါမ-အဘိ၊၄။၁။၃၁၃။ ခိပေယျ-
 သံ၊၁။၂။၁၉။၂။၁၆။ မိလိန္ဒ၊၄၃။ဒီ၊၄။၂။၅၃။မ၊
 ၄။၂။၁၀၂။ပဋိသံ၊၄။၂။၅၉။ ခိပေယျ-အံ၊
 ၄။၂။၂၈။ ထေရ၊၄။၂။၅၂။ ခိပေယျာသိ-
 ဝိ၊၄။၁။၄၉။ ဇာ၊၄။၂။၂၃။ ခိပေယျ-သံ၊
 ၄။၁။၂၉။ သုတ္တ၊နိ၊၄။၁။၂၂။ ခိပိ-ဝိ၊၄။
 ၂၈။၂၈။ ဒီ၊၄။၂။၁၂၆။ အံ၊၄။၁။၁၈။
 အဘိ၊၄။၁။၃၁၃။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၀၉။ ခိပိ-
 ထေရီ၊၄။၁၅၃။ ခိပိ-သု-ဝိ၊မာန၊၇။၆။ ပေ-
 တ။၂။၉။ မ၊၄။၃။၄၈။ အံ၊၄။၁။၂၇။ ခိပိ-
 -အပ၊၁။၂၄၈။ မ၊၄။၃။၇၈။ ဝိ၊မာန၊၄။
 ၂၉၂။ အပ၊၄။၁။၁၃၇။ အပ၊၄။၂။၁၈၇။
 ၁၉၁။ ခိပိတ္ထ-ဒီ၊၄။၃။၂၆။ ခိပိဿတိ-
 စရိယာ၊၄။၁၂။ ဇာ၊၄။၄။၂၂။ ခိပိဿာမိ
 -သံ၊၁။၂။၉။သုတ္တ၊နိ၊၃၂။ သံ၊၄။၁။၂၇။
 အဘိ၊၄။၁။၁၈၄။ ပဋိသံ၊၄။၂။၁၁၇။ ထေရီ၊

၄။၄၅။ မဟာနိ၊၄။၁၉။ ဇာ၊၄။၂။၃၈။
 သံ၊၄။၁။၁။၇။ သံ၊၄။၁။၃၀၉။ ခိပိဿာ-
 မ-သံ၊၄။၄။၅၄။ ဝိ၊မာန၊၄။၂၀၇။ ဇာ၊၄။
 ၃။၄၈၅။

ခိပတု (ကြိ) [ခိပ+အ+တု] ပစ်လွှတ်လော့။
 ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပထ (ကြိ) [ခိပ+အ+ထ] ပစ်လွှတ်ကြကုန်
 လော့။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပန (တိ) [ခိပ+ယု။ (ကိပဏ-သံ)] (၁)
 ပစ်လွှတ်ခြင်း၊ ပစ်ချခြင်း။ (၂) စွန့်လွှတ်
 ခြင်း။ (က) ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊ ပြောင်လှောင်
 ခြင်း။ (၁) တေ ဒုဝိဓံ ပရဿ ပဟရဏတ္ထံ န
 စ တာဝ ခိပနော ဟောတိ။ မဟာနိ၊၄။
 ၂၈၀။ (- ထေရီ၊၄။၂၆၄။ ဇာ၊၄။၄။၁၉၄။
 ဝိ၊မတိ၊၁။၁၇၃။ ဝိ၊မတိ၊၂။၁၅၉။ သံ၊၄။၁။
 ၁။၄၃၀။ ဒီ၊၄။၂။၈၇။) (၂) သမုက္ခေပနာ
 ခိပနာ သံခိပနာ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၆၆။ ဘာရဿ
 နိက္ခေပနန္တိ ရူပါဒိပဉ္စက္ခန္ဓဘာရဿ ခိပနံ ဆဇ္ဇ-
 နံ။ စူဠ၊နိ၊၄။၂။ ပသံသာမုခေန နိန္ဒနန္တိ
 ပသံသာဝတ္ထုတော ခိပနံ ဗဟိ ဆဇ္ဇနံ ယထာ
 “အဒါယကံ အဟော ဒါနပတိ”တိ။ အနု၊
 ၂။၂၁၇။ (က) ခိပနာတိ “ကိ” ဣဿ
 ဇီဝိတံ ဗိဇဘောဇီနော”တိ ဧဝံ ဥပ္ပဏနာ။
 အဘိ၊၄။၂။၄၆၆။

ခိပနက (တိ) [ခိပ + ကျ။ နိရုတ္တိ။၇၉-၁-၁
 အကဇ္ဈေ၌ ‘န’ အက္ခရာလာ၍ ရုပ်ပြီးစေအပ်
 ၏။] စေ-ပစ်-လွှတ်တတ်သော။ သော စ
 အတ္ထတော အပါယေသု ခိပနကော ဒိဋ္ဌိ-
 အာဒိအကုသလဓမ္မော ဝေ။ ဝိ၊မတိ၊၁။၉၆။
 (-မ၊၄။၁။၂၆၅။ အံ၊၄။၂။၁၈၇။)

ခိပနကပုရိသ (ပု) [ခိပနက+ပုရိသ] စေ-ပစ်-
 လွှတ်တတ်သောယောက်ျား။ သင်္ခါရာ ပဋိ-
 သန္နိယံ ပက္ခိပနတော အင်္ဂါရကာသုယံ ခိပ-

နကပုရိသော ဝိယ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၀။)

ခိပနကသင်္ခါရ (ပု) [ခိပနက+သင်္ခါရ] စေ-
ပစ်-လွှတ်တတ်သောကံ။ အတိက္ကမနပယော-
ဂေါ ဝိယ ခိပနကသင်္ခါရ။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။
သင်္ခါရ-လည်းကြည့်။

ခိပနကာလ (ပု) [ခိပန+ကာလ] စေ-ပစ်-
လွှတ်သောအခါ။ ပုရောဟိတော ရညော
ဂါယိတွာ ပါသကံ ခိပနကာလေ...အာဟ။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၈။

ခိပနကိရိယာ (ထိ) [ခိပနာ+ကိရိယာ] စေ-
ပစ်-လွှတ်ခြင်းအမှုအရာ။ ခိပန္တာနံ ဇနာနံ
ခိပနကိရိယာ ခိပဓာတုယာ မုချတ္ထော။
နေတ္တိဝိ၊ ၅၈။

ခိပနကိရိယာဇနက (တိ) [ခိပနကိရိယာ+ဇန-
က] စေ-ပစ်-လွှတ်ခြင်း အမှုအရာကို ဖြစ်
စေတတ်သော။ ခိပနကိရိယာဇနကော စိတ္တု-
ပ္ပါဒေါ ဖလ္လပစာရတ္ထော။ နေတ္တိဝိ၊ ၅၈။

ခိပနကိဋ္ဌာ (ထိ) [ခိပနာ+ကိဋ္ဌာ] စေ-ပစ်-
လွှတ်ကစားခြင်း။ အန္တမသော ဗိန္ဒု၊ ဂဟေ-
တွာ ခိပနကိဋ္ဌာယပိ ကိဋ္ဌန္တဿ ဒုက္ကဋ္ဌမေဝ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ (-ကင်္ခါ၊ ၂။ ၃၉။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၉၇။)

ခိပနဒုက္ခ (တိ) [ခိပန+ဒုက္ခ] စေ-ပစ်-လွှတ်
ခြင်း ဆင်းရဲ။ ဒုက္ခေနာတိတယာ ဥပ္ပါဒိတေန
နရကမ္ပိ ခိပနဒုက္ခေန။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။

ခိပနဝဋ္ဋသဏ္ဌာန (တိ) [ခိပန+ဝဋ္ဋသဏ္ဌာန]
ပစ်လွှတ်အပ်သော လုံးဝန်းသော သဏ္ဌာန်ရှိ
သော။ ဝဋ္ဋမနုက္ခိပန္တိ ခိပနဝဋ္ဋသဏ္ဌာနတာယ
“ဝဋ္ဋ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ ဂေဏ္ဍကံ အနုက္ခိပန္တော။
စရိယာ၊ ၄။ ၂၃၇။

ခိပနာ (ထိ) [ခိပ+ယု+အာ] ပြက်ရယ်ပြုခြင်း၊
ပြောင်လှောင်ခြင်း။ ခိပန (၂)နှင့် (က)တို့
နှိုင်းယှဉ်ကြည့်။

ခိပန္တ (တိ) [ခိပ+အန္တ။ ထိ-၌ ခိပန္တိ] (၁)
ချေဆတ်သော၊ သူ။ (၂) ပစ်လွှတ်သော၊ သူ။
(က) စိုက်ပျိုးသော၊ သူ။ (၃) စွန့်ပစ်သော၊
သူ။ (၄) တဿ ခိပန္တဿ နာသိကာ အဘိ-
ရာဇာယ ပဋိဟတာ ဒွိဓာ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၄၈။ ပုရေတရံ ဂစ္ဆန္တိယာ ခိဏာသဝတ္ထေ-
ရိယာ ခိပန္တိယာ သဟသာ ခေဋ္ဌပိဏ္ဍံ စေတိ-
ယင်္ဂဏေ ပတိတံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၄။ (၂) ဝနပု-
ဂုမ္မာဒိသု ခိပန္တဿာပိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။ (-ဝိ၊
၄။ ၁။ ၁၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၆။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။) ဧဝံ ခိပန္တိယော တော
သစေပိ အတိရေကသဟဿာ ဟောန္တိ။ သံ၊
၄။ ၁။ ၂၄၇။ (-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၈၂။) (က) ခိပန္တာနံ ဇနာနံ ခိပနကိရိယာ
ခိပဓာတုယာ မုချတ္ထော။ နေတ္တိဝိ၊ ၅၈။ (၃)
ကာမေ ဥဒ္ဓမ္ပန္တံ ခိပန္တံ ဆဇ္ဇန္တံ ပဋိက္ခိပန္တံ မံ
ပုစ္ဆိ သု။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၉၇။

ခိပန္တိ (ကြိ) [ခိပ+အ+အန္တိ] (၁) ပစ်လွှတ်
ကုန်၏။ (က) ပုတ်ခတ်ကုန်၏။ (ခ) စိုက်ပျိုး
ကုန်၏။ (၂) စွန့်ပစ်ကုန်၏။ (၃) ခိပတိ (၂)
ကြည့်။ (က) ခိပတိ (ဂ) ကြည့်။ (ခ) ခိပတိ
(ဆ) ကြည့်။ (၂) ခိပတိ (၃) ကြည့်။

ခိပန္တိ (ကြိ) [ခိပ+အ+အန္တိ] ပစ်လွှတ်ကြကုန်
လော့။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပမာန (တိ) [ခိပ+အ+မာန] ပစ်လွှတ်သော၊
သူ။ ဝလ္လိကောဋိယာ ဝါ ပံသုစုဏ္ဍံ ဝါ ပန
ခိပမာနော မာ နာဂံ သဋ္ဌယိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။
(-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၊ ၄၂၊ ၈၉။ ဥဒါန၊
၄။ ၇၀၊ ၃၇၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။)

ခိပသိ (ကြိ) [ခိပ+အ+သိ] ပစ်လွှတ်၏။
ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပါပိတ (တိ) [ခိပ+ဏာပေ+တ] (၁) ချေ
ဆတ်စေအပ်သော၊ သူ။ (၂) ပစ်လွှတ်စေအပ်
သော၊ သူ။ (၃) ဣမိနာ မေ ပိတာ ခိပါ-
ပိတော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ (၂)

တာတ မယာ တံ ဂမ္ဘိရေ ပပါတေ ခိပါပိ-
တော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၉၅။

ခိပါပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ခိပ+ဏာပေ+တွာ]
ပစ်လွှတ်စေ၍။ မစ္ဆဂဟဏနိယာမေန ဇာလံ
ခိပါပေတွာ ဝဇီရသာရံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၁၄၂။ (-၁၉၇။)

ခိပါပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏာပေ+သိ] (၁)
ချေဆတ်စေပြီ။ (၂) ပစ်လွှတ်စေပြီ။ (၁)
သော ဗောဓိသတ္တဿ ပိတရံ ခိပါပေသာမိ။
ဇာ၊ဌ၊၂။၁၅။ (၂) သိနေရူပါဒေ ခိပါပေသိ။
သံ၊ဌ၊၁။၃၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၁။ (-အဘိ၊ဌ၊
၁။၃၁၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ ထေရ၊ဌ၊၂။၈၅။
ဇာ၊ဌ၊၄။၁၉၄။ ဇာ၊ဌ၊၇။၅။) ခိပါပေဟိ—
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၅။ ခိပါပေသံ—ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၄။
ခိပါပေသာမိ—ဇာ၊ဌ၊၂။၁၅။

ခိပါပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏာပေ+ပုံ] ပစ်
လွှတ်စေကုန်ပြီ။ ခိပါပေသိ-ကြည့်။

ခိပါပေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ + ဏာပေ +
သာမိ] ချေဆတ်စေအံ့။ ခိပါပေသိ-ကြည့်။

ခိပါပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏာပေ+ဟိ] ပစ်
လွှတ်စေလော့။ ခိပါပေသိ-ကြည့်။

ခိပါမ (ကြိ) [ခိပ + အ + မ] ပစ်လွှတ်ကုန်၏။
ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပါဟိ (ကြိ) [ခိပ+အ+ဟိ] ပစ်လွှတ်လော့။
ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပိ (ကြိ) [ခိပ+ဣ] (၁) ပစ်လွှတ်ပြီ။ (က)
ပူဇော်ပြီ။ (၁) ခိပတိ-ကြည့်။ (က) ခိပတိ
(၁) ကြည့်။

ခိပိသု (ကြိ) [ခိပ+ပုံ] ပစ်လွှတ်ကုန်ပြီ။ ခိပတိ-
ကြည့်။

ခိပိ (ကြိ) [ခိပ+ဣ] (၁) ချေဆတ်ပြီ။ (၂) ပစ်
လွှတ်ပြီ။ (၃) စွန့်ပစ်ပြီ။ (၁) ခိပတိ (၁)
ကြည့်။ (၂) ခိပတိ(၂)-ကြည့်။ (၃) ခိပတိ-
(၃)-ကြည့်။

ခိပိတ (တိ) [ခိပ+တ] (၁) ချေဆတ်သော၊
သူ။ (ဤ၌-ခိပိယိတ္တာတိ ခိပိတော။ ခိပိ
အဗျတ္တသဒ္ဓေတိ ဓာတု။ ဘာဝေနဘာဝ-
လက္ခဏတ္တာ တသ္မိံ ခိပိတေတိ ဝိဘတျန္တိ။
“ယသ္မိံ ကိသ္မိဉ္စ ပုဂ္ဂလေ”တိ လက္ခဏန္တ-
ကတ္တာ အဗျာဟရိတဗော-ဟူသော ဝိနယ-
လင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၆၁-၂-၌ ခိပိတ-ကို ဝိဂြိုဟ်ဆို
ရာတွင် ခိပိယိတ္တ-ဟု ကမ္မရုပ် ဝစနတ္ထဆိုသည်။
ယင်း ဋီကာပြထားသော လက္ခဏန္တကတ္တာ-
ကို ပုဂ္ဂလေ ထည့်ဆိုသည်နှင့် မဆီလျော်၊
ခိပိတ္တ-ဟူသော ဝစနတ္ထရိမှ ပုဂ္ဂလေ-ဟူသော
ကတ္တာနှင့် ဆီလျော်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ချေ
ဆတ်အပ် မရ၊ ချေဆတ်တတ်သာ ရသည်ဟု
မှတ်။) (၂) ချေဆတ်ခြင်း။ (က) ချေဆတ်
ခြင်းနှင့်အတူထွက်သောအညစ်အကြေး။ (၃)
ချေဆတ်အပ်သောအသံ။ (ဤ၌-ခိပိတ-သဒ္ဓါ
အသံကို ရသောကြောင့် ကမ္မရုပ် ဖြစ်သင့်
သည်။) (၄) စေ-ပစ်-လွှတ်အပ်သော။
(၁) “အပိ နုခေါ ဘိက္ခဝေ ခိပိတေ ‘ဇီဝါ’တိ
ဝုတ္တော တပ္ပစ္စယာ ဇီဝေယျ ဝါ မရေယျ
ဝါ”တိ။ ဝိ၊၄။၂၈၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄။ (- ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၄၄၇။) (၂) တေန ကိရ သမ္ပတိ-
ဇာတော ဗာလဒါရကော ခိပိတံ ကရောတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၁၈၉။ (က) ခိပိတ (ပေတ။
၁၄၀)န္တိ ခိပိတေန သဒ္ဓိံ မုခတော နိက္ခန္တ-
မလံ။ ပေတ၊ဌ။၇၄။ (၃) ဥက္ကာသိတဉ္စ
ခိပိတံ။ အပ၊၂။၃၀၄။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၁၇။
ခိပိတန္တိ ခိပိတသဒ္ဓဉ္စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၆၇။ (၄)
ဇီယာ ဝေဂုက္ခိတ္တောတိ ခနုဇီယာ ဝေဂေန
ခိပိတော။ သီ၊ဋီ၊သင်္ဂဟ။၄၃၈။ တတ္ထ တတ္ထ
ဥပရူပရိ စ ခိပိတယ အာဏာယ အဗ္ဗန္တရေ
ဝေ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။ (-မဟာနိ၊ဌ။
၄၆။)

ခိပိတက (န) [ခိပိတ+က] (၁) ချေဆတ်သော
အနာ။ (၂) ပျိုအန်သောအနာ။ (တိ)(၃)
ချေဆတ်သော၊သူ။ (က) ချေဆတ်ခြင်း။

(၁) ခိပိတကံ (ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၂)ဓာတုက္ခောဘံ ဥပ္ပါဒေတွာ ခိပိတကရောဂေါ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၁။
(၂) ခိပိတကံ(အံ၊ဌ၊၂။၈၈)နာမဝမထုရောဂေါ။ အံ၊ဌ၊၂။၉၀။ (တိ) (၃) လောကာယတံ ခိပိတကော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၃။ (က) အတ္တနော ခိပိတကံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၄။

ခိပိတကရောဂ (ပု) [ခိပိတက+ရောဂ] ချေဆတ်သောအနာ။ ခိပိတက (၁) ကြည့်။

ခိပိတဗ္ဗ (တိ) [ခိပ+တဗ္ဗ] (၁) ပစ်လွှတ်အပ်သော။ (က) ပယ်ရှား-ရှုတ်ချ-အပ်သော။ (၂) ပျံ့လွင့်စေအပ်သော။ (၁) ဧဝံ ဥဒကံ ဝါ ဝါလိကံ ဝါ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ထာမ-မဇ္ဈိမေန ပုရိသေန သဗ္ဗထာမေန ခိပိတဗ္ဗံ။ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၅။ ကင်္ခါ။ ၉၁။ (-စူဠနိ၊ဌ။၄၁။ ကင်္ခါ၊ဌ၊သင်္ဂဟ။၁၄၆။ အံ၊ဌ၊၁။၂၂၉။) (က) ခိပိတံ (၂) (ဆ)-ကြည့်။ (၂) တဿ စေ အမနုဿော စိတ္တံ ခိပိတဗ္ဗံ မညေယျ။ သံ၊၁။၄၅၆။

ခိပိတဗ္ဗပါသာဏ (ပု) [ခိပိတဗ္ဗ+ပါသာဏ] ပစ်လွှတ်အပ်သော ကျောက်။ မလ္လပါသာဏန္တိ မလ္လေဟိ မဟာဗလေဟေဝ ခိပိတဗ္ဗပါသာဏံ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၀၀။

ခိပိတရောဂ (ပု) [ခိပိတ+ရောဂ] ချေဆတ်သော အနာရောဂါ။ “မယံ ခိပိတရောဂေါ၊ မယံ ကာသော”။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၀၀။

ခိပိတသဒ္ဓ (ပု) [ခိပိတ+သဒ္ဓ] ချေဆတ်အပ်သော အသံ။ ခိပိတ(၃)-ကြည့်။

ခိပိတုံ (ဗျ) [ခိပ+တုံ] ပစ်လွှတ်-ပစ်ချ-ခြင်းငှါ။ ဥဒ္ဓံ ပါဒေ အဓော သိရေ ကတွာ ခိပိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၆၉။ မ၊ဌ၊၄။၁၂၆။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃၄၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၂၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၆၇။)

ခိပိတုကာမ (တိ) [ခိပိတုံ+ကမု+ဏ] (၁) ချေဆတ်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ချေဆတ်လိုသော၊ သူ။ (၂) ပစ်လွှတ်ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ပစ်လွှတ်လိုသော၊သူ။ (၁) မရိစုဏ္ဏာနိ နာသံ ပဝိသိတွာ ခိပိတုကာမတံ ဥပ္ပါဒေသုံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၈၀-၁။ (၂) စိတ္တံ ခိပိတုကာမာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၇၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၉၄၊၃၆၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀၃။ မူလဋီ၊၁။၇၂။)

ခိပိတ္ထ (ကြိ) [ခိပ+အာ] ပစ်လွှတ်ပြီ။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ခိပ+တွာ] (၁) ချေဆတ်၍။ (၂) ပစ်လွှတ်၍။ (၁) လောကိယမဟာဇနော ဥက္ကာသိတွာပိ ခိပိတွာပိ “နမော ဗုဒ္ဓါန”န္တိ အတ္တနော အတ္တနော ဥပနိဿယေ ဌတွာ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏေ အနုဿရိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၅၉။ (-မ၊ဌ၊၃။၅၉။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၇။) (၂) ဥဒကအာဝါဇေ ခိပိတွာ ပေါသေတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၈၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၇။ မ၊ဌ၊၄။၂၂၆။ သံ၊ဌ၊၂။၈၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၇၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။)

ခိပိယမာန (တိ) [ခိပ+ယ+မာန] ပစ်လွှတ်အပ်သော၊သူ။ သာ ဂဟေတွာ ဥဒကေ ခိပိယမာနာ မရဏဘယတဇ္ဇိတာ ဝိရဝံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅။ (-ကင်္ခါ၊၁၆၅။)

ခိပိဿတိ (ကြိ) [ခိပ+ဿတိ] ပစ်လွှတ်လတ္တံ့။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပိဿာမ (ကြိ) [ခိပ+ဿာမ] ပစ်လွှတ်ကုန်အံ့။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပိဿာမိ (ကြိ) [ခိပ+ဿာမိ] (၁) ပစ်လွှတ်အံ့။ (က) ပြုအံ့။ (၂) စွန့်ပစ်အံ့။ (၁) (၂) ခိပတိ-ကြည့်။ (က) ခိပတိ (၂) (စ)-ကြည့်။

ခိပိ (ကြိ) [ခိပ+ဤ] ချေဆတ်ပြီ။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပိယတိ (ကြံ) [ခိပ+ယ+တေ] ပစ်လွှတ်အပ်၏။ ဥဒကံ ဥက္ခိပိတော ခိပိယတိ ဧတ္တာတိ ဥဒကုက္ခေပေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၂။ (- ဒိ၊ ဇိ၊ ဝ။ ၃၀၅။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၂၄။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၄။ မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၃၆။ အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၉၃။ မောဂ်၊ ၇။ ၇။) ခိပိယန္တိ—အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၉၅။ နေတ္ထိဝိ၊ ၅၀။

ခိပိယန္တိ (ကြံ) [ခိပ+ယ+အန္တေ] ပစ်လွှတ်အပ်ကုန်၏။ ခိပိယတိ-ကြည့်။

ခိပေတိ (ကြံ) [ခိပ+အ+တိ] ပစ်လွှတ်၏။ ခိပ-တိ-ကြည့်။

ခိပေန္တ (တိ) [ခိပ+အန္တ] ပစ်လွှတ်သော။ ကုသ-လပက္ခေ ဥဒ္ဓံ ခိပေန္တော ဝိယ ပဝတ္တတိ။ နေတ္ထိ၊ ဇိ၊ ၅၄။

ခိပေယျံ (ကြံ) [ခိပ+အ+ယေျံ] ပစ်လွှတ်အံ့။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပေယျ (ကြံ) [ခိပ+အ+ယေျ] (၁) ပစ်လွှတ်ရာ၏။ (က) ပယ်ရှား-ရှုတ်ချ-ရာ၏။ (၁) ခိပတိ-ကြည့်။ (က) ခိပတိ(၂)(ဆ) ကြည့်။

ခိပေယျာသိ (ကြံ) [ခိပ+အ+ယေျာသိ] ပစ်လွှတ်ရာ၏။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပေယျု (ကြံ) [ခိပ+အ+ယေျု] ပစ်လွှတ် ကုန်ရာ၏။ ခိပတိ-ကြည့်။

ခိပွံ (ဗျ) အလျင်အမြန်၊ လျင်မြန်စွာ။ ခိပွံ အရံလဟု အာသုံ တုဏ္ဏံ အစိရံ သိဃထွေ။ ရှု၊ နှာ။ ၁၃၆။ (-နိတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ။ ၃၉၁။) သိဃထွေ ခိပွံ ကရေတိတိအာဒိ။ ရှု၊ ဇိ၊ နှာ။ ၈၅။

ခိပွ (န) [ခိပ+ပက်။ ခိပွတိ ပေရတိတိ ခိပွံ။ ဓာန်၊ ဇိ၊ ၄၀။ ခိပတိ ခယံ ဂစ္ဆတိတိ ခိပွံ=သိ-ဃံ။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၁၆။ (ကိပ္ပ-သံ) ဤပုဒ်ကို ရှု၊ နိတိ၊ သုတ္တ-တို့၌ အထက်ပုဒ်အတိုင်း နိပါတ်အဗျယသို့ သွင်း၍ ပြဆိုကြသည်။ သက္ကတ၊ မာ-ဂဓ-ဓာန်များနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန် ကျမ်းတို့၌

နပုလ္လင်ကိတ်နာမ်ပုဒ်အနေဖြင့် ပြဆိုကြသည်။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ကား မည်သည့်ပုဒ်ဟု သေချာစွာ မပြဆိုကြသော်လည်း ဟောအပ်သော(ဝါစ)အနက်၏(ထိ)လိင်သို့ လိုက်သော သာဓကများအရ ကိတ်နာမ်ပုဒ်ဟု ယူဆရန် ရှိသည်။ ဟောအပ်သော(ဝါစ)အနက်၏လိင်သို့လိုက်ရာ၌လည်း ပုံလိင်သို့လိုက်သော“ခိပွ”သဒ္ဒါကို ရှာမတွေ့ပေ။] (၁) အလျင် အမြန်၊ လျင်မြန်စွာ။ (၂) မြူး=ငါ့အုပ်ဆောင်း။ (-သံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၇၀-၌ ကူဇု=ယန္တရားထောင်ချောက်ဟုလည်း ဆိုသည်။) (တိ) (၃) လျင်မြန်သော။ (၁) ယံ နော ခိပမေဝ အန္တရဓာယတိ။ မ၊ ၁။ ၃၁၉။ (- ဝိ၊ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ၂။ ၃၄။ သံ၊ ၁။ ၂၃၁။ သံ၊ ၂။ ၃၉၅။ အံ၊ ၁။ ၃၆၀၊ ၄၃၂။ အံ၊ ၂။ ၁၄၃။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၃၇။ ပဋိသံ၊ ၃၀၀။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀။) ယံ နော ခိပမေဝ အန္တရဓာယတိတိ ယံ အမှာကံ သိဃမေဝ အန္တကာရေ ရူပဂတံ ဝိယ န ဒိဿတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ (-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၉။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၂။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၉၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၅။ ၅၃၅။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၆၉။) (၂) မစ္ဆာ ခိပွံ ဩဒ္ဓိတံ။ သံ၊ ၁။ ၇၄။ (-အံ၊ ၁။ ၃၅၊ ၂၉၀။ ထေရီ၊ ၄၁၈။) ခိပွံ ဩဒ္ဓိတန္တိ ကုမိနံ ငိယ ဩဒ္ဓိတံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၅၁။) ခိပွန္တိ ကူဇု၊ မစ္ဆာခိပွန္တိပိ ဝဇ္ဇတိ။ သံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၇၈။ ယထာဝုတ္တဋ္ဌာနေ မစ္ဆဂ္ဂဟဏတ္ထံ ခိပိတဗ္ဗတော ခိပွံ၊ ကုမိနံ၊ တဒေဝဏ္ဏေ ခိပွန္တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၂၉။ မစ္ဆဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဥဒကေ တတ္ထ တတ္ထ ခိပန္တိ တေန္တိ ခိပွံ၊ မစ္ဆာနံ ဂဟဏကုဋ္ဌပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၄၅၄။ (တိ) (၃) အဘိညာပိ ကေစုဿဒန္တာ ဟောတိ မန္တာ အသိဃပုဝတ္တိ၊ ကေစုဿ ခိပွ၊ အမန္တာ သိဃပုဝတ္တိ၊ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၇-၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၃။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၅၆။

ခိပ္ပကောပ (တိ) [ခိပ္ပ+ကောပ] လျင်စွာအမျက်
- ရှိ- ထွက်- သော၊ သူ။ မယံ ဘောရဝိသာ
ခိပ္ပကောပါ အပ္ပမတ္တကေနပိ ကုဇ္ဈာမ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၇။ ၄။

ခိပ္ပကောပိ (တိ) [ခိပ္ပ+ကုပ+ဏိ] လျင်စွာ
အမျက်ထွက်လေ့ရှိသော၊ သူ။ မဟာတေဇာ
ခိပ္ပကောပိ စ ဟောထ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၄၆၆။ (- သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။)

ခိပ္ပဇာနနပ္ပသင်္ဂနိဝါရဏ (န) [ခိပ္ပဇာနန +
ပသင်္ဂ+နိဝါရဏ] လျင်စွာသံခြင်း၌ လျဉ်း
ပါးကပ်ငြိခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ခိပ္ပဇာနနပ္ပ-
သင်္ဂနိဝါရဏတ္ထံ။ ဝဇီရ၊ ၄၀၀။

ခိပ္ပတရ (တိ) [ခိပ္ပ+တရ] အထူးသဖြင့် လျင်
မြန်စွာ။ ခိပ္ပတရံ ခေါ သော ဘိက္ခဝေ ကာ-
ဏော ကစ္ဆပေါ...ယုဂေ ဂိဝံ ပဝေသေယျ။ မ၊
၃။ ၂၀၇။ (- သံ၊ ၁။ ၃၉၀။ သံ၊ ၃။ ၃၉၇။ အံ၊
၃။ ၃၉၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။)

ခိပ္ပဒန္နာဘိည (တိ) [ခိပ္ပ+ဒန္နာ+အဘိညာ]
လျင်သော အဘိညာဉ် နှုန်းသော အဘိ-
ညာဉ်ရှိသော။ မဂ္ဂဿ ခိပ္ပဒန္နာဘိညတာ
ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

ခိပ္ပဒဿန (န) [ခိပ္ပ+ဒဿန] လျင်စွာမြင်ခြင်း၊
လျင်သောမြင်ခြင်း။ ခိပ္ပဒဿနံ ခိပ္ပါဘိညတာ
ခိပ္ပနိသန္တိဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။ (- အနု-
ဋီ၊ ၁။ ၁၁၂။)

ခိပ္ပနိရောဓ (တိ) [ခိပ္ပ+နိရောဓ] လျင်စွာချုပ်
ခြင်းရှိသော။ စိတ္တံ ခိပ္ပနိရောဓံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။ (- မူလဋီ၊ ၂။ ၁၉။)

ခိပ္ပနိသန္တိ (န္တိ) (တိ) [ခိပ္ပ+နိသန္တိ] (၁) လျင်စွာ
- လျင်သော- ရှုမြင်ခြင်း- သိခြင်း။ (တိ)
(၂) လျင်စွာ- လျင်သော- သိခြင်းရှိသော
- ပညာရှိသော၊ သူ။ (၃) လျင်စွာ- လျင်
သော- မြင်ခြင်းရှိသော၊ လျင်စွာ ဈာန်ဝင်
စားနိုင်သော၊ သူ။ (၁) ခိပ္ပနိသန္တိယာ အတ္တ-
နော အာနုဘာဝေန ခိပ္ပံ သုပဏ္ဏဝဏ္ဏံ အတ္တာ-

နံ မာပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၄။) ခိပ္ပံ သီသံ ဈာနာရမ္မဏဿ နိသာမနံ
ဝိပဿနံ ခိပ္ပနိသန္တိ။ တာယ ခိပ္ပနိသန္တိယာ။
ဇာတ်၊ ဋီ၊ ၁။ ဇာ၊ ကျော။ (တိ) (၂) ဣဓ
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ခိပ္ပနိသန္တိ စ ဟောတိ
ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ အံ၊ ၃။ ၁၁၈။ (- အံ၊
၂။ ၁၇၆။) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော ပုဂ္ဂ-
လော ခိပ္ပနိသန္တိ စ ဟောတိ ကုသလေသု
ဓမ္မေသု။ အံ၊ ၁။ ၄၁၀။ ခိပ္ပနိသန္တိတိ ခိပ္ပံ
ဥပဓာရေတိ။ ခန္ဓဓာတုအာယတနာဒိသု
ကထိယမာနေသု တေ ဓမ္မေ ခိပ္ပံ ဇာနာ-
တိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁။ (- အံ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၂၆။) ခိပ္ပနိသန္တိတိ ခိပ္ပပညော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၂၁။ (၃) ဝိကုဗ္ဗနပ္ပတ္တဿာပိ ခိပ္ပနိသန္တိ-
ဘာဝေါ နာမ ဘာရေ တေ ထေရဿ
ဩဝါဒေ ဌတွာ တိ သသဟဿာပိ ဘိက္ခု
ခိပ္ပနိသန္တိနော အဟေသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄။
(- ၂၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၅၀၃။) ခိပ္ပံ နိသန္တိ နိသာမနံ ဈာနစက္ခုနာ
ပထဝိကသိဏာဒိဈာနာရမ္မဏဿ ဒဿနံ
တေဿာတိ ခိပ္ပနိသန္တိ၊ သီသတရံ ဈာနံ သမာ-
ပဇ္ဇိတာ၊ တဿ ဘာဝေါ ခိပ္ပနိသန္တိဘာဝေါ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅။ နိမ္မိနိတုံ ဣစ္ဆိတဿ ဝတ္ထုနော
နိမ္မာနဝသေန ခိပ္ပံ နိသန္တိ နိသာမနံ အာ-
လောစနံ အဓိဂမော တေဿာတိ ခိပ္ပနိသန္တိ၊
တဗ္ဘာဝေါ “ခိပ္ပနိသန္တိဘာဝေါ” တိ အာဟ
“ခိပ္ပဒဿနံ ခိပ္ပါဘိညတာ” (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၅)။
တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၂။

ခိပ္ပနိသာမန (တိ) [ခိပ္ပ+နိသာမန] လျင်စွာ
- လျင်သော- သိခြင်း ရှိသော၊ သူ။ ခိပ္ပ-
နိသန္တိတိ ခိပ္ပနိသာမနော သီသံ ဇာနိတုံ
သမတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၆။ (- အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၂၁။)

ခိပ္ပပည (တိ) [ခိပ္ပ+ပညာ] လျင်စွာ- လျင်
သော - ပညာရှိသော၊ သူ။ ခိပ္ပနိသန္တိ (တိ)
(၂) ကြည့်။

ခိပ္ပ(ပ္ပ)ဋိလာဘိ (တိ) [ခိပ္ပ+ပဋိ+လဘ+ဏိ]
 လျင်စွာ - ရလေ့ရှိ - ရတတ် - သော၊ သူ။
 ဈာနဝိမောက္ခာန ခိပ္ပဋိလာဘိ။ အပါ။
 ၃၃။ သေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၂။ ဣစ္ဆိတာနံ ဘောဂါနံ
 ခိပ္ပဋိလာဘိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၂။ ဈာနဝိ-
 မောက္ခာနခိပ္ပဋိလာဘိတိ လောကုတ္တရ-
 ဝိမောက္ခာနဉ္စ ခိပ္ပလာဘိ သီသံ ပါပုဏာတိတိ
 အတ္ထော။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။

ခိပ္ပမာန (တိ) [ခိပ္ပ+ယ+မာန] (၁) ပစ်လွှတ်
 အပ်သော။ (၂) ရှုတ်ချ - နှိပ်စက် - သော။
 (၁) ဥဿုသပိ ခိပ္ပမာနေသု သတ္တိသုပိ ခိပ္ပ-
 မာနာသု။ မ၊ ၁။ ၁၂။ စူဠနိ၊ ၂၆၃-၄။ (-
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၇။) (၂) တံ ခိပ္ပမာနေန လဟံ
 ပရေန။ ဝိမာန၊ ၁၂၂။ ပေတ၊ ၁၉၉။ ခိပ္ပ-
 မာနေနာတိ ဧဝံ ခိပ္ပန္တေန ဝမ္ဘန္တေန ပိဋန္တေ-
 န။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃၂၇။

ခိပ္ပမုခ (န) [ခိပ္ပ+မုခ] မြူးဝ၊ ဆောင်းဝ။ ခိပ္ပ-
 မုခေန ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။
 ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉၀။

ခိပ္ပလာဘိ (တိ) [ခိပ္ပ+လဘ+ဏိ] လျင်စွာ -
 ရလေ့ရှိ - ရတတ် - သော၊ သူ။ ခိပ္ပဋိလာဘိ-
 ကြည့်။

ခိပ္ပဝိရာဂ (တိ) [ခိပ္ပ + ဝိရာဂ] လျင်စွာ
 ကင်းပျောက်ခြင်းရှိသော။ (ဥစ္စေဒအယူ။)
 ဥစ္စေဒဒဿနံ မဟာသာဝဇ္ဇံ ခိပ္ပဝိရာဂံ။ မ၊ ဌ၊
 ၃။ ၁၄၃-၄။

ခိပ္ပဝိရာဂီ (တိ) [ခိပ္ပ+ဝိ+ရန္တ+ဏိ] လျင်စွာ
 ကင်းပျောက်လေ့ရှိသော။ (ဒေါသ။) ဒေါ-
 သော မဟာသာဝဇ္ဇော ခိပ္ပဝိရာဂီ။ အံ၊ ၁။
 ၂၀၀။ ခိပ္ပဝိရာဂီတိ ခိပ္ပံ ဝိရဇ္ဇတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၉၁။

ခိပ္ပိမိမ (တိ) [ခိပ္ပ+အဓိမိမ] လျင်စွာ - သိ
 သော - ရသော။ သော သမထဝိပဿနံ
 ဘာဝယန္တော ပဉ္စဝိမံ အဓိမိမံ ဂစ္ဆတိ ခိပ္ပိမိ-

ဂမော စ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၇၆။ အရိယမဂ္ဂေါ
 ဟိ ခိပ္ပံ သကိ* ကေစိတ္တက္ခဏေနဝ စတုသု
 သစ္စေသု အတ္တနာ အဓိဂန္တဗ္ဗံ အဓိဂစ္ဆတိတိ....
 ခိပ္ပိမိမော စ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၅၅။
 (- နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၉၂။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၃၇။)

ခိပ္ပိဘိညာ (ထိ) [ခိပ္ပ+အဘိညာ] (၁) လျင်
 စွာ အထူးသဖြင့် သိသောဉာဏ်။ (တိ) (၂)
 လျင်စွာ အထူးသဖြင့်သိသော ဉာဏ်ရှိသော၊
 သူ။ (၁) ဒုက္ခာ ပဋိပဒါ ခိပ္ပိဘိညာ။ ဒီ၊ ၃။
 ၈၈။ အံ၊ ၁။ ၄၆၇။ (- နေတ္ထိ၊ ၈။ ပေဋကော။
 ၂၆၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။) (တိ)
 (၂) ခိပ္ပိဘိညဿ ဘိက္ခုနော။ အပါ၊ ၂။
 ၁၂၇။ (- အံ၊ ၁။ ၂၅၂။ အဘိ၊ ၈။ ၅၀။
 နေတ္ထိ၊ ၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၆။ သံ၊
 ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။) ခိပ္ပိဘိညဿ
 ဘိက္ခုနောတိ ခိပ္ပံ ဒေသနာယ သမုဿိဋ္ဌိ-
 တက္ခဏယေဝ အဘိဝိသေသေန ဉာတုံ
 သမတ္တဿ ဘိက္ခုနော။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။
 (- အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၇၊ ၂၁၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။)
 ခိပ္ပိဘိညောတိ ခိပ္ပံ လဟံယေဝ ပတ္တဗ္ဗဆဋ္ဌ-
 ဘိညော။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၂။ ခိပ္ပိ သီသာ အဘိညာ
 တေဿာတိ ခိပ္ပိဘိညော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။
 ၄၇၆။

ခိယတိ (ကြိ) [ခိ+ယ+တိ] ကုန်ခန်း၏။ တံ
 ခိယတိပိ ဝယတိပိ ဝိရဇ္ဈတိပိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၆။
 ခိယန္တိ-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၄။ ခိယိ-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄။

ခိယန (န) [ခါ+ယု။ ထိယနာ (အဘိ၊ ၈။ ၂၄၅)
 ကို ထာ+ယု=အနုပစ္စည်းကပ်၍ ထာ၏
 အစိတ် “အာ”ကို “ဣယင်” ပြုလျက် ရုပ်ပြီး
 (မောဂ်၊ သျ၊ ၅။ ၁၃၂-ကြည့်) စေသကဲ့သို့ ခါ+
 ယု=အနုပစ္စည်း ကပ်၍ ခါဓာတ်၏အစိတ်
 “အာ”ကို “ဣယင်” ပြုလျက် ရုပ်ပြီးသည်။]
 ဆိုခြင်း။ သခိယာ ဝုစ္စတိ ကထာ သမ္မာ
 ခိယနတော ကထနတော။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။

ခိယနာ (ထိ) [ခိ+ယ+ယု+အာ] အမျက်ထွက်ခြင်း၊ ညည်းဆဲခြင်း။ စိတ္တာနုပဿိဿ ပဋိ-
ဃာတေန ခိယနာ၊ ဣဒံ ထိနမိဒ္ဓံ။ ပေဋ-
ကော။ ၂၇၃။

ခိယန္တိ (ကြံ) [ခိ+ယ+အန္တိ] ကုန်ခန်းကုန်၏။
ခိယတိ-ကြည့်။

ခိယံ (ကြံ) [ခိ+ယ+ဤ] ကုန်ခန်းပြီ။ ခိယတိ-
ကြည့်။

ခိယတိ (ကြံ) [ခိ+အ+တိ။ ခိ+ယ+တိ။
ဘူဝါဒိဂိုဏ်း ဓာတ်ဖြစ်လျှင် “ဣ”ကို “ဣယျ”
ပြု၊ ဒိဝါဒိဂိုဏ်း ဓာတ်ဖြစ်လျှင် “ယ”ကို ဒွေ
ဘော်ပြု။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၀။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာ-
ဋီ၊ ၃။ ၃၅။] (၁) ကုန်ခန်း၏။ (၂) အမျက်
ထွက်၏။ (၃) (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့၏။ (၁)
အာယု ခိယတိ မစွာနံ။ မဟာနိ၊ ၃၄။ (-ဝိ၊
၃။ ၃၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၂။)
အာယု ခိယတိ မစွာနန္တိ သတ္တာနံ အာယု-
သခါရော ခယံ ယာတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၃။
ခိယန္တိတိ ခယံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၆။
(၂) နာဂဒါနေန ခိယန္တိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။
ခိယန္တိတိ ကုဇ္ဈန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀။ (၃)
မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိ ခိယန္တိ ဝိပါစေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။
၅၄။ (-၁၉၃။ ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၁၉၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၇။
ဝိ၊ ၅။ ၇၀။ သံ၊ ၁။ ၁၅၇၊ ၂၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၆၊
၂၅၅။ ကခါ၊ ၂။ ၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၄။ ဝိ၊ ၄။
၃၃၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃။) ခိယန္တိတိ တဿ
အဝဏ္ဏံ ကထေန္တိ ပကာသေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။
(-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃၊ ၃၁၉။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄။) ခိယန္တိ-ဝိ၊ ၁။ ၅၄။ ဝိ၊ ၂။ ၁။
သံ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။
ခိယုထ-ဝိ၊ ၂။ ၅၇။ ခိယျိဿန္တိ-ဝိ၊ ၂။ ၅၇။
ခိယျိဿထ-ဝိ၊ ၂။ ၅၇။

ခိယုထ (ကြံ) [ခိ+အ+ထ။ ခိ+ယ+ထ]
(မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ကြကုန်လော့။ ခိယုတိ-
ကြည့်။

ခိယုဓမ္မ (ပု) [ခိယု+ဓမ္မ] (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့
ခြင်း သဘော။ သာဓူတိ ပဋိဿုဏိတော ပစ္စာ
ခိယုဓမ္မံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၃၀။

ခိယုန (န) [ခိ+ယု။ ရုပ်ပြီးပုံ-ခိယုတိ-ထောင့်
ကွင်းကြည့်။] (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ခိယု-
နမတ္ထမေဝ စေတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၅။
(-ကခါ၊ ၂။ ၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၅။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၊ ၅၃။) အညေသံ ပန
အဝတွာ အညမညံ သမုလ္လပနဝသေန ဘိက္ခု-
နော ဒေါသပ္ပကာသနံ ခိယုနံ နာမာတိ
အယမေတေသံ ဘေဒေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃။
အက္ခမနဘာဝပ္ပကာသနံ ခိယုနံ။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၇၁။ ခိယုနက-လည်း ကြည့်။

ခိယုနက (န) [ခိ+ဣ။ ခိ+ယ+ဣ။ ဣ-
ပစ္စည်းကို “အနက” ပြုလျက် “ခိယုနက”
ရုပ်ပြီးသည်။] (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ကြောင်း
စကား၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ယေန စတထေဝ ဝဒန္တ
ခိယုန္တိ။ သဗ္ဗတ္ထ တဿ အဝဏ္ဏံ ပကာသေန္တိ၊
တံ ခိယုနကံ။ ကခါ၊ ၂။ ၀။ (- ဝိ၊ ၂။ ၅၇။
ဝိ၊ ၅။ ၂၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၆။ ဝိ၊ ၄။
၅၂၀။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၂။) ခိယန္တိ အနေ-
နာတိ ခိယနကံ။ ကိန္တိ။ ဝစနံ...သဗ္ဗတ္ထ။ ပ။
ပကာသေန္တိတိ ဣမိနာ ခိ ခယေတိ စ။ ခိ
နိဝါသေ ကောဓဟိ သာသု စာတိ စ
ဝုတ္တတ္ထံ နိဝတ္တေတိ ဂရဟတ္ထံ ဒီပေတိ... ခိယ-
တေ ခိယနကန္တိပိ ကာတဗ္ဗော၊ ဒီသသဟိ-
တနိသံယောဂဝသေန ခိယနကန္တိ စ ရဿ-
သဟိတသသံယောဂဝသေန ခိယုနကန္တိ စ
ဒိဓာ ပါဌော။ ယုဇ္ဇတေဝ...ယဒိ ဟိ ဘူဝါ-
ဒိဂဏိကော ဣကာရဿ ဤယ၊ ဣယျာဒေ-
သော ကာတဗ္ဗော။ ယဒိ စ ဒိဝါဒိဂဏိကော
ယပစ္စယဿ ဒွေဘာဝေါ ကာတဗ္ဗော
သခေပတော ပန သမ္ပုခါဂရဟဇစနံ ဥဇ္ဈာ-
ပနကံ နာမ။ ပရမ္ပုခါဂရဟဇစနံ ခိယုနကံ
နာမာတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။
ကခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ၄။ ၃။ ၃၅။

ခိယုနဓမ္မ (ပု) [ခိယုန+ဓမ္မ] (မျက်ကွယ်)
ကဲ့ရဲ့ခြင်း သဘော။ ကိစ္ဆိ ကထယမာနေ
ခိယုနဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

ခိယုနလက္ခဏ (န) [ခိယုန+လက္ခဏ] (၁)
(မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း
လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ခြင်း
မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ (၁)
ဣဒိဿာ ပန ဣဿာယ ခိယုနလက္ခဏံ
အာဂါရိကေနာပိ အနာဂါရိကေနာပိ ဒီပေ-
တဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ (တိ) (၂) ဥဿယန-
လက္ခဏာတိ ပရေသံ သက္ကာရာဒိနိ ခိယုန-
လက္ခဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

ခိယုန္တိ (တိ) [ခိ+အန္တိ။ ခိ+ယ+အန္တိ။ ထိ-၌
ခိယုန္တိ] (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့သောသူ။ ဥဇ္ဈာ-
ယန္တနံ ခိယုန္တနံ ဝိပါစေန္တိနံ။ ဝိ၊၁။၅၄။
ဥဇ္ဈာယန္တိနံ ခိယုန္တိနံ ဝိပါစေန္တိနံ။ ဝိ၊၁။၁၉၃။
(-၂၀၁။ ဝိ၊၂။၆၈။ ဝိ၊၃။၂၇၇။ ဝိ၊၄။၂၃၉။
ဝိမတိ၊၂။၃၁၇။)

ခိယုန္တိ (ကြိ) [ခိ+အန္တိ။ ခိ+ယ+အန္တိ] (၁)
ကုန်ခန်းကုန်၏။ (၂) အမျက်သွက်ကုန်၏။
(၃) (မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ကုန်၏။ ခိယုတိ-
ကြည့်။

ခိယျိတ (တိ) [ခိ+တ။ ခိ+ယ+တ] (မျက်
ကွယ်) ကဲ့ရဲ့သောသူ။ ခိယျိတေ အာပတ္တိ
ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၅။၇၀။

ခိယျိတုကာမ (တိ) [ခိယျိတု+ကမု+ဏ] (မျက်
ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ မျက်ကွယ်
၌ အတင်းပြောလိုသောသူ။ သံဃေန သဒ္ဓိံ
စိဝရံ ဒတာ ခိယျိတုကာမတာယ ခိယုနန္တိ
ဒေ အင်္ဂါနိ။ ဝိမတိ၊၂။၅၃။

ခိယျိဿထ (ကြိ) [ခိ+ဿထ။ ခိ+ယ+ဿထ]
(မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ကုန်လတ္တံ့။ ခိယုတိ-ကြည့်။

ခိယျိဿန္တိ (ကြိ) [ခိ+ဿန္တိ။ ခိ+ယ+ဿန္တိ]
(မျက်ကွယ်) ကဲ့ရဲ့ကုန်လတ္တံ့။ ခိယုတိ-ကြည့်။

ခိလ (ပု၊န) [ခိလ+အ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။] (၁)
ငြောင့်၊ တံသင်း။ (၂) နွားချည်တိုင်။ (၃)
တံကျင်။ (တိ) (၄) ငြောင့် - တံသင်း -
နှင့်တူသော (ခိုးသူ၊ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊
အသားမာ အဖု၊ အပိမ့်)။ (၁) ခိလေ
အဏုခါဏုမိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (၂) ခိလာ-
(သုတ္တနိ၊၂၃)တိ ဂုန္နံ ဗန္ဓနတ္ထမ္ဘာ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (၃) တတ္ထံ ခိလသင်္ခါတံ တိဏ္ဍ-
ဓာရမယသုလမုပေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၉။
(တိ) (၄) စောရာဟိ ခရသမ္ပဿဋ္ဌေန
ခိလာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ ရာဂေါခိလော....သဗ္ဗာ
ကုသလာဘိသင်္ခါရာ ခိလာ။ စူဠနိ၊၈၆။ န
ဟိဿ ဟတ္ထေသု ခိလာနိ အတ္ထိ။ ဇာ၊၂။
၃၇။ (အဿ၊ ထိုရသေ၏။ ဟတ္ထေသု၊ လက်
တို့၌။ ခိလာနိ၊ ငြောင့်-တံသင်း-နှင့်တူကုန်
သော အသားမာ အဖုအပိမ့် တို့သည်။ န
အတ္ထိ၊ မရှိကုန်-ဟုပေး။)

ခိ(ခိ)လဇာတ (တိ) [ခိလ+ဇာတ] ဖြစ်သော
(ဒေါသတည်းဟူသော) ငြောင့်-တံသင်း-
ရှိသောသူ။ အနဘိရဒ္ဓေါ အာဟတစိတ္တော
ခိလဇာတော။ ဝိ၊၁။၂၄၉။ (-ဝိ၊၂။၆၅။
မ၊၁။၁၄၅။ အံ၊၂။၂၁၈။ အံ၊၃။၂၅၂။) စိတ္တ-
ထဒ္ဓဘာဝစိတ္တကစဝရသင်္ခါတံ ပဋိသခိလံ ဇာ-
တမဿာတိ ခိလဇာတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။
(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။)

ခိလနမန္တ (ပု) [ခိလန+မန္တ] ငြောင့်ဖြင့်
သေစေတတ်သော - မန္တရား - အတတ်။
ခိလနမန္တ-ကြည့်။ ခိလနမန္တော နာမ ဒါရု-
သာရခိလံ မန္တေတွာ ပထဝိယံ ပဝေသေတွာ
မာရဏမန္တော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၇၈။ (-
ပါစိတျာဒိ၊ယော၊၁၃၆။)

ခိလဗန္ဓနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ခိလဗန္ဓန+သမ္ပတ္တိ] ဖွဲ့
ချည်အင်္ဂသော တိုင်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊ နွားချည်
တိုင်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ အတ္တနော ဂေါဂဏဿ

ခိလဗန္ဓနသမ္ပတ္တိံ ဒဿေန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၆။

ခိလမဒ္ဒနာကာရ (ပု) [ခိလ+မဒ္ဒန+အာကာရ] ငြောင့်-တံသင်း-သဖွယ်ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်းကို နှိပ်နင်းသောအခြင်းအရာ။ ဂဏ္ဍိဋ္ဌာနေသု ခိလမဒ္ဒနာကာရေနပဝတ္တာ ဝိမတိန္တေ ဒနီ ကထာ။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၁၇။ (-နေတ္ထိ၊ ၃။ ၁၆။)

ခိလယတိ (ကြိ) [ခိလ+ဏယ+တိ] ကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၏။ စေတောတေဟိ ခိလယဟိ ထဒ္ဒဘာဝံ အာပဇ္ဇတိတိ စေတောခိလာ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၅၁။

ခိလသင်္ကမန (န) [ခိလ+သင်္ကမန] တံသင်း-ငုတ်-တို့ကို ပြောင်းခြင်း။ ခိလသင်္ကမနာဒိသုပိ အသတိ စ ဌာနာစာဝနေ သဟပ္ပယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၀။

ခိလသတ (န) [ခိလ+သတ] ငြောင့်-တံသင်း-တရာ။ သင်္ကမတေနာတိ ခိလသတေန။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။

ခိဏ (တိ) [ခိ+တ။ ခိ ခယေ၊ ဤဏာဒေသော။ ရှု၊ ၆၃။ (ကိဏ-သံ)] (၁) ကုန်ပြီး-ကုန်ခန်းပြီး-သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-တတ်သော၊ ရှုတ်ချထိပါးတတ်သော။ (၁) ခိဏံ ပုရာဏံ နဝနတ္ထိ သမ္ဘဝံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၇။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၁။ ၂။ သံ၊ ၁။ ၁၆၅။ အံ၊ ၁။ ၁၉၇။) ခိဏန္တိ သမုစ္ဆန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၉။ (- အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၂။) (၂) သမ္မုခါ န ခိဏံ ဘဏေ။ မ၊ ၃။ ၂၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။ (- သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁၃။) သမ္မုခါ န ခိဏန္တိ သမ္မုခါပိ ခိဏံ အာကိဏ္ဏံ သံကိလိဋ္ဌံ ဝါစံ န ဘဏေယျ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၂။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။) ခိဏာတိတိ ခိဏော၊ ယော ဘာသတိ ယဉ္ဇဉ္ဇိဿ ဘာသတိ၊ ဒွေပိ ဟိ သတိ ဝိဗာဓတိတိ အတ္ထော။ မ၊ ၃။ ၃။ ၃၉၀။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ခိဏကမ (တိ) [ခိဏ+ကမ] ကုန်ပြီးသော ကာမရှိသော၊ ကာမကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ကာမဘဝပရိက္ခိဏ-ကြည့်။

ခိဏကာမရာဂ (တိ) [ခိဏ+ကာမရာဂ] ကုန်ပြီးသော ကာမရာဂရှိသော၊ ကာမရာဂကုန်ပြီးသော၊ သူ။ သမဏော ခလုဘော ဂေါတမော ခိဏကာမရာဂေါ ဝိဂတစာပလ္လော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။)

ခိဏကာလ (ပု) [ခိဏ+ကာလ] ကုန်သောအခါ၊ ကုန်ချိန်တန်သောအခါ။ ပရိဗ္ဗယဿ ခိဏကာလေ ဗောဓိသတ္တော ဥယျာနကိဋ္ဌာဒိနံ အတ္တာယ ဂစ္ဆန္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၄။ (- ၁၂၅။)

ခိဏကိလေသ (တိ) [ခိဏ+ကိလေသ] ကုန်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာကုန်ပြီးသော၊ သူ။ သဗ္ဗေသံ ဝိသုကာယိကဝိပုန္နိတာနံ ဥပစ္စန္နတ္တာ ဒန္တိ၊ ခိဏကိလေသန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၀။ (- မဟာနိ၊ ၄။ ၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၆။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၄။ မူလဒီ၊ ၁။ ၆၇။)

ခိဏကိလေသာသဝ (တိ) [ခိဏ+ကိလေသာသဝ] ကုန်ပြီးသော ကိလေသာ အာသဝရှိသော၊ ကိလေသာ အာသဝကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ခိဏာသဝဿာတိ ခိဏကိလေသာသဝဿ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၄။

ခိဏကုလိန (တိ) [ခိဏ+ကုလိန] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ဆုတ်ယုတ်-သော အမျိုးရှိသော၊ ဆွေမျိုး ပျက်စီးပြီးသော၊ သူ။ ခိဏကုလိနေ- (ထေရီ၊ ၄၀၃) တိ ဘောဂါဒိဟိ ပါရိဇဉ္ဇပတ္တကုလိကေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၈၅။

ခိဏကောလည (တိ) [ခိဏ+ကောလည] ကုန်ခန်း-ပျက်စီး-ဆုတ်ယုတ်-သော အမျိုးရှိသော၊ ဆွေမျိုးပျက်စီးပြီးသော၊ သူ။ အညတရော ပုရာဏကုလပုတ္တော ခိဏကောလညော သုခုမာလော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၀။

မာတိပက္ခပိတိပက္ခတော ကောလညာ ခိဏာ
ဝိနဋ္ဌာ မတာ အဿာတိ ခိဏကောလညော။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။

ခိဏဂေါစရ (တိ) [ခိဏ+ဂေါစရ] ကုန်ပြီးသော
အစာရှိသော၊ အစာကုန်ပြီးသော၊သူ။ ဟံ-
သာ ခိဏဂေါစရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၉။

ခိဏစတုရာသဝ (တိ) [ခိဏ+စတုရာသဝ] ကုန်
ပြီးသော လေးပါးသော အာသဝရှိသော၊
အာသဝလေးပါးကုန်ပြီးသော၊သူ။ အာသဝ-
ခိဏောတိ ခိဏစတုရာသဝေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၆။

ခိဏဇာတိ (တိ) [ခိဏာ+ဇာတိ] ကုန်ပြီးသော
ပဋိသန္ဓေ။ တန္တိ ခိဏဇာတိ အဗ္ဘညာသိန္တိ
သမ္ပန္နော။ ဝိမတိ၊၁။၈၆။

ခိဏဇာတိက (တိ) [ခိဏဇာတိ+က] ကုန်ပြီး
သော ပဋိသန္ဓေရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေကုန်ပြီး
သော၊သူ။ တေ စ ခိဏဇာတိကာတိ အာဟ
ခိဏာသဝါနန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ခိဏတိရစ္ဆာနယောနိ (တိ) [ခိဏာ+တိရစ္ဆာန-
ယောနိ] ကုန်ပြီးသော တိရစ္ဆာန်ပဋိသန္ဓေရှိ
သော၊ တိရစ္ဆာန်မျိုး၌ ဖြစ်မည်မဟုတ်သော၊
သူ။ ခိဏနိရယ-ကြည့်။

ခိဏတိရစ္ဆာနယောနိက (တိ) [ခိဏာ+တိရစ္ဆာ-
နယောနိ+က] ကုန်ပြီးသော တိရစ္ဆာန် ပဋိ-
သန္ဓေရှိသော၊ တိရစ္ဆာန်မျိုး၌ဖြစ်မည်မဟုတ်
သော၊သူ။ ခိဏတိရစ္ဆာနယောနိကာ ခိဏ-
ပေတ္တိဝိသယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ခိဏဒါရုဒက (တိ) [ခိဏ + ဒါရုဒက] ကုန်ပြီး
သောထင်းရေရှိသော၊ထင်းရေကုန်ပြီးသော၊
သူ။ သတ္တဝိဝသာနိ အာဟိဏ္ဏိတောခိဏဒါရုဒ-
ကာ နိရာဟာရာဥဏှာဘိဘူတဒ ဣဒါနိ နော
ဇီဝိတံ နတ္ထိ။ ဇော၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။

ခိဏဒေါသ (တိ) [ခိဏ+ဒေါသ] ကုန်ပြီးသော
ဒေါသရှိသော၊ ဒေါသကုန်ပြီးသော၊သူ။ ယေ
ဖလဋ္ဌာဗုဒ္ဓပုတ္တာ၊ ခိဏဒေါသာမဟာယသာ။
အပ၊၂။၉၉။ ထေရာဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

ခိဏနိရယ (တိ) [ခိဏ+နိရယ] ကုန်ပြီးသော
ငရဲရှိသော၊ ငရဲ၌ကျရောက်မည်မဟုတ်သော၊
သူ။ ခိဏနိရယောမိ ခိဏတိရစ္ဆာနယောနိ
ခိဏပေတ္တိဝိသယော ခိဏာပါယဒုဂ္ဂတိဝိနိပါ-
တော။ ဒီ၊၂။၇၉။ သံ၊၁။၂၉၇။ သံ၊၃။၃၁၀။
အံ၊၂။၁၈၆။ အံ၊၃။၂၀၅။ နေတ္ထိ၊၁၄၆။
ခိဏနိရယောတိအာဒိသု အာယတိ တတ္ထ
အနုပ္ပဇ္ဇနတာယ ခိဏော နိရယော မယုန္တိ
သော အဟံ ခိဏနိရယော။ သေ နယော
သဗ္ဗတ္ထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

ခိဏန္တ (ပု၊န) [ခိဏ + အန္တ။ ခိဏန္တေတိ ခိဏဿ
ပရိယောသာနေ ခိယန္တိ ကိလေသာ တွေ့တိ
ခိဏော၊ မဂ္ဂေါ။ ခိဏဿ အန္တော ခိဏန္တော။
သမ္မော၊ ယော။၂၉။] (၁) (ကိလေသာ)
ကုန်ရာမင်္ဂါအဆုံး၊ (ကိလေသာကို) ကုန်စေ
တတ်သော - ကုန်စေခြင်း - မင်္ဂါအဆုံး။
(၂) ကိလေသာကုန်ပြီးသည်၏ အစကာလ။
(၁) (၂) တံ တံ မဂ္ဂဖလဉာဏံ ပန တေသံ
တေသံ ကိလေသာနံ ခိဏန္တေ နိရုဒ္ဓန္တေ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၆။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။) ခိဏာနံ အန္တေ
အဝသာနံ နိဋ္ဌိတဘာဝေါ ခိဏန္တော၊ ခိဏာနံ
ဝါ အာဒိကာလော။ မူလဒီ၊၁။၁၈၈။ (-
အဋ္ဌသာ၊ယော။၂၃၅။) ယသ္မာ ပန တံ-
မဂ္ဂါနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ မဂ္ဂေန ဌာနသော
ခိဏေသု ကိလေသေသု တေသံ ခိဏဘာဝါ၊
နန္တရံ ပဝတ္တမာနံ ခိဏဘာဝါနံ ပဌမကာလေ
ပဝတ္တန္တိပိ ဝုစ္စတိတံ ဒုတိယော ဝိကပ္ပေါ
ဝုတ္တော။ အနုဒီ၊၁။၂၀၄။

ခိဏပက္ခ (တိ) [ခိဏ+ပက္ခ] ကုန်ပြီးသော အ
တောင် ရှိသော၊ အတောင် ကျွတ်ပြီးသော

(ငှက်)။ အညေပိ တတ္ထ သကုဏာ၊ ခိဏ-
ပက္ခာ သုဒ္ဓဗ္ဗလာ။ ဇာ၊၁။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၈၀။

ခိဏပည (တိ) [ခိဏ+ပညာ] ကုန်ပြီးသောပညာ
ရှိသော၊ ပညာအဆင်ခြင်မရှိသော၊ သူ။ ခိဏ-
မေဓ-ကြည့်။

ခိဏပတ္တ (တိ) [ခိဏ+ပတ္တ] ကုန်ပြီးသော အ
တောင်ရှိသော၊ အတောင် ကျွတ်ပြီးသော
(ငှက်)။ ခိဏပတ္တာနံ ကောဉ္ဇာနံ ဥပ္ပတိတော။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

ခိဏပရိဗ္ဗယ (တိ) [ခိဏ+ပရိဗ္ဗယ] ကုန်ပြီးသော
ရိက္ခာရှိသော၊ ရိက္ခာကုန်ပြီးသော၊ ရိက္ခာ
ပြတ်သော၊ သူ။ အာဂန္တုကံ တာဝ ခိဏပရိဗ္ဗ-
ယံ ဝိဟာရံ သမ္ပတ္တံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃။ (- ၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၆။
သာရတ္ထ၊၂။၃၇၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၇။)

ခိဏပါထေယျ (တိ) [ခိဏ+ပါထေယျ] ကုန်ပြီး
သော ရိက္ခာရှိသော၊ ရိက္ခာကုန်ပြီးသော၊
ရိက္ခာပြတ်သော၊ သူ။ အန္တရာမဂ္ဂေ ပန ခိဏ-
ပါထေယျော သိပ္ပံ ပယောဇေတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၉၈။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။)

ခိဏပုနဗ္ဗဝ (တိ) [ခိဏ+ပုနဗ္ဗဝ] ဘဝသစ်ကုန်
ပြီးသော၊ တဖန် ပဋိသန္ဓေမနေသော၊ သူ။
သန္တော ခိဏပုနဗ္ဗဝါ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၀။ (-
မ၊၂။၄၁၂။ သံ၊၁။၁၉၃။ သုတ္တနိ။၃၇၉။)
ပုနဗ္ဗဝဿ ခေပိတတ္တာ ခိဏပုနဗ္ဗဝါ ဟောန္တိ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

ခိဏပေတ္တိဝိသယ (တိ) [ခိဏ+ပေတ္တိဝိသယ]
ကုန်ပြီးသော ပြိတ္တာဘုံရှိသော၊ ပြိတ္တာဘုံ၌
ကျရောက်မည်မဟုတ်သော၊ သူ။ ခိဏနိရယ-
ကြည့်။

ခိဏဖလ (တိ) [ခိဏ+ဖလ] ကုန်သောအသီး
ရှိသော၊ အသီးကုန်သော။ ဒိဇော ဒုမံ ခိဏ-

ဖလန္တိ ဥတော။ ဇာ၊၁။၆၁၊၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။

ခိဏဗီဇ (တိ) [ခိဏ+ဗီဇ] ကုန်ပြီးသောမျိုးစေ့
ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေမျိုးစေ့ကုန်ပြီးသော၊ သူ။
တေ ခိဏဗီဇော အဝိရုဋ္ဌိဆန္ဒာ။ ခုဒ္ဒက။၇။
သုတ္တနိ။၃၁၄။ ခိဏဗီဇာတိ ဥစ္ဆိန္နဗီဇာ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

ခိဏဗျပ္ပထ (တိ) [ခိဏ+ဗျပ္ပထ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်
စက်-တတ်သော စကားရှိသော၊ ရှုတ်ချ
ထိပါးတတ်သောစကားရှိသော၊ ကြမ်းကြုတ်
သော စကားရှိသော၊ သူ။ ကစ္စံ န ခိဏဗျပ္ပ-
ထော။ သုတ္တနိ။၃၀၃။ ခိဏာတိတိ ခိဏော၊
ဝိဟိံသတိ ဗာဓတိတိ အတ္ထော။ ဝါစာယ
ပသော ဗျပ္ပထော၊ ခိဏော ဗျပ္ပထော
အဿာတိ ခိဏဗျပ္ပထော....န ဖရုသဝါစောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ခိဏဘက္ခ (တိ) [ခိဏ+ဘက္ခ] ကုန်ပြီးသော
အစာရှိသော၊ အစာကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ခိဏ-
ဘက္ခော မဟာရာဇ၊ သာရေ န ရမတိ
သုဏော။ ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။

ခိဏဘဝ (တိ) [ခိဏ+ဘဝ] ကုန်ပြီးသောဘဝ
ရှိသော၊ ဘဝကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ကာမဘဝ-
ပရိက္ခိဏ ကြည့်။

ခိဏဘဝဗန္ဓန (တိ) [ခိဏ+ဘဝဗန္ဓန] ကုန်ပြီး
သောဘဝအနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊ ဘဝအနှောင်
အဖွဲ့ကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ပရိက္ခိဏဘဝသံယော-
ဇနောတိ ခိဏဘဝဗန္ဓနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

ခိဏဘဝရာဂ (တိ) [ခိဏ+ဘဝရာဂ] ကုန်ပြီး
သော ဘဝရာဂရှိသော၊ ဘဝ၌တပ်နှစ်သက်မှု
တဏှာ ကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ဘဝလောဘ-
ခိဏောတိ ခိဏဘဝရာဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၂။

ခိဏမစ္ဆ (တိ) [ခိဏ+မစ္ဆ] ကုန်ပြီးသော ငါးရှိ
သော၊ ငါးကုန်သော။ ဇိဏ္ဏကောဉ္ဇာဝ စျာ

ယန္တိ၊ ခိဏမဇစ္ဆဝ ပလ္လလေ။ ဓမ္မ၊ ၃၆။ ပေ-
ဋကော။ ၁၇၁။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၇၃။

ခိဏမာန (တိ) [ခိဏ+မာန] ကုန်ပြီးသော
မာနရှိသော၊ မာန်မာန ကုန်ပြီးသော၊ သူ။
ခိဏမာနတာယ စ သဉ္စပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာန-
ဓာတု ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၇။

ခိဏမာနပုနဗ္ဗဝ (တိ) [ခိဏ+မာနပုနဗ္ဗဝ] ကုန်
ပြီးသောမာန ကုန်ပြီးသောဘဝသစ်ရှိသော၊
သူ။ ခိဏမာနပုနဗ္ဗဝိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၉။
သဗ္ဗသော ခိဏော နဝဝိဓောံ မာနော
အာယတိံ ပုနဗ္ဗဝေါ စ ဧတေသန္တိ ခိဏ-
မာနပုနဗ္ဗဝိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၇၈။

ခိဏမေဓ (တိ) [ခိဏာ+မေဓာ] ကုန်သော
ပညာရှိသော၊ ပညာအဆင်ခြင် မရှိသော၊
သူ။ ခိဏမေဓော (ဇာ၊ ၂။ ၂၉၂) တိ ပုနပျုနံ
ကိလေသရတိဝသေန ခိဏပညော ပုရိသော
ဧတေ ကာသာဒယော နိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၉၉။

ခိဏယတိ (ကြိ) [ခိဏ+ဏယ+တိ] ကုန်ခြင်းကို
ပြု၏။ ယသ္မာ အစွယေ ဒေသိယမာနေ တံ
ခိဏယတိ အညမညဿ ခမမာနဿ ခမနံ
ပဋိဂ္ဂဏတော။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၃၄၄။

ခိဏရာဂ (တိ) [ခိဏ+ရာဂ] ကုန်ပြီးသော ရာဂ
ရှိသော၊ ရာဂကုန်ပြီးသော၊ သူ။ တထာ
ခိဏရာဂံ ပုရိသံ ဥတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။
(-သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၄၀။)

ခိဏဝါဒ (ပု) [ခိဏ+ဝါဒ] ညဉ့်ဆဲ-နိပ်စက်-
တတ်သောစကား၊ ရှုတ်ချက်ပါးတတ်သော
စကား။ ယမ္ပိ ဇညာ သမ္ပုခါ ခိဏဝါဒံ ဘူတံ
တစ္ဆံ အနတ္တသံဘိတံ။ မ၊ ၃။ ၂၇၇။ (- ၂၇၀။
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ မ၊ ၃။
၃၉၀-၁။)

ခိဏဝေဂ (တိ) [ခိဏ+ဝေဂ] ကုန်ပြီးသော
အရှိန်အဟုန်ရှိသော၊ အရှိန်အဟုန် ကုန်ပြီး

သော။ တသ္မိံ နိဋ္ဌိတေ ခိဏဝေဂေါ သရော
ဝိယ ပတန္တိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၃။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။

ခိဏသံယောဂ (တိ) [ခိဏ+သံယောဂ] ကုန်ပြီး
သော ယောဂရှိသော၊ ကာမယောဂစသည်
ကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ဝိသလ္လံ ခိဏသံယောဂံ၊
တေဝိဇ္ဇံ မစ္စဟာယိနံ။ ထေရ၊ ၃။ ၆၄။ ကာမာ-
ဒိယောဂါနံ သမ္ပဒေဝ ခိဏတ္တာ ခိဏ-
သံယောဂံ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၃။

ခိဏသံယောဇန (တိ) [ခိဏ + သံယောဇန]
ကုန်ခန်း ပြီးသော သံယောဇဉ် ရှိသော၊
သံယောဇဉ်ကုန်ပြီးသော၊ သူ။ ခိဏသံယော-
ဇနာ ဗုဒ္ဓါ။ ဥဒါန၊ ၈။ ၁။ (-မ၊ ၂။ ၄၉။ ထေရ၊
၃။ ၂။ ၄၅၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။) ခိဏ-
သံယောဇနာတိ စတူဟိပိ အရိယမဂ္ဂေဟိ
ဒသဝိသေ သံယောဇနဿ သမုစ္ဆန္တတ္တာ
ပရိက္ခိဏသံယောဇနာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁။ ၅၃။

ခိဏသံသယ (တိ) [ခိဏ + သံသယ] ကုန်ပြီး
သော ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ ယုံမှားသံသယ
ကုန်ပြီးသော၊ သူ။ နိမ္မလော ဟောမဟံ အဇ္ဇ၊
ဝိမလော ခိဏသံသယော။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၃၀။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။

ခိဏသံသာရ (တိ) [ခိဏ + သံသာရ] ကုန်ပြီး
သော သံသရာရှိသော၊ သံသရာပြတ်ပြီးသော၊
သူ။ သော ခိဏသံသာရော န စတ္ထိံ ကိဉ္ဇနံ။
ထေရ၊ ၂။ ၃။ ၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။

ခိဏသုခ (တိ) [ခိဏ+သုခ] ကုန်ပြီးသောချမ်း
သာရှိသော၊ ချမ်းသာကင်းသော၊ သူ။ ခုပ္ပိ-
ပါသာဒိဒုက္ခပရေတာနံ ခိဏသုခါနံ နဟာ-
နာဒိသရီရပဋိဇ္ဇဂ္ဂနရဟိတာနံ ကပဏမနုဿာ-
နမေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၉။

ခိဏသွေဟပဒိပ (ပု) [ခိဏသွေဟ+ပဒိပ] ကုန်
ခန်းပြီးသော ဆီရှိသောဆီမီး၊ ဆီကုန်ခန်းပြီး

သောဆီမီး။ ခိဏသောဟပဒီပါဝ၊ နိဗ္ဗာယိံသု
အနာလယာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆။

ခိဏသောတ (တိ) [ခိဏ + သောတ] ကုန်ပြီး
သော ရေအလျဉ်ရှိသော၊ ရေအလျဉ်ပြတ်စဲ
သော၊ ရေမစီးသော။ မစ္ဆေဝ အပေါဒကေ
ခိဏသောတေ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၀။ မဟာနိ။ ၃၇။
ပေဋကော။ ၁၇၂။

ခိဏာကာရ (ပု) [ခိဏ + အာကာရ] ကုန်-ချုပ်
-သော အခြင်းအရာ၊ မရှိသောသဘော။
အာသဝါနံ အစ္စန္ဒက္ခယသမုပ္ပါဒံ ခိဏာကာရံ
နတ္ထိဘာဝံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (- သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၀၉။ မ၊ ဌီ၊ ၁။
၁၄၇။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၈၇။) အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ခိဏာကာရဒဿန (န) [ခိဏာကာရ + ဒဿန]
ကုန်သော အခြင်းအရာ - ချုပ်သော အခြင်း
အရာ - မရှိသော သဘော - ကို ပြခြင်း။
ခိဏာကာရဒဿနဝသေနာ (- အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၆၄) တိ အဝိဇ္ဇာဒီနံ အနုပ္ပတ္တိနိရောဓေန
နိရုဇ္ဈနာကာရဒဿနဝသေန။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၄၉။

ခိဏာပါယ (တိ) [ခိဏ + အပါယ] ကုန်ပြီးသော
အပါယ်ရှိသော၊ အပါယ်ဘုံ၌ ကျရောက်မည်
မဟုတ်သော၊ သူ။ ခိဏနိရယ-ကြည့်။

ခိဏာယုက (တိ) [ခိဏ + အာယု + က] ကုန်
သော - အသက် - သက်တမ်း - ရှိသော၊
အသက်-သက်တမ်း-ကုန်သော၊ သူ။ နာဂေါ
ခိဏာယုကော မဟာရာဇေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၅။
(-ဝိမာန။ ၆၀။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။)
နာဂေါ ခိဏာယုကောတိ နာဂေါ တေ ဇီဝိ-
တက္ခယံ ပတ္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၅။

ခိဏာသဝ (ပု) [ခိဏ + အာသဝ။ ခိဏာ စေတသံ
စတ္တာရော အာသဝါတိ ခိဏာသဝါ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၂၇။] (၁) အာသဝေါကုန်ခြင်း။ (တိ) (၂)
ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော၊ အာသဝေါ

ကုန်ပြီးသော၊ သူ (ရဟန္တာ)။ (၁) ခိဏာသဝ-
ဂုဏ-ကြည့်။ (တိ) (၂) အရဟံ ခိဏာသဝေါ
ဝုသိတဝါ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၈။ (- ဝိ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဒီ၊ ၂။
၄။ မ၊ ၁။ ၅-၆။ သံ၊ ၁။ ၁၃။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ဓမ္မ။
၇၃။ ဥဒါန။ က၊ ၁၃၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၁။)
အာသဝါနံ ခိဏတ္တာ ခိဏာသဝေါ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။
၄၇။ ခိဏာသဝေါတိ ကာမာသဝါဒယော
စတ္တာရောပိ အာသဝါ အရဟတော ခိဏာ
သမုစ္ဆိန္နာ ပဟိဏာ ပဋိပဿဒ္ဓါ အဘဗျုပ္ပတ္တိ-
ကာ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဗ္ဗာတိ ခိဏာသဝေါ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဌ။ ၁၅၈။ (- မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ဥဒါန။ ဌ။
၂၄၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၂။)

ခိဏာသဝအရိယ (ပု) [ခိဏာသဝ + အရိယ] ကုန်
ပြီးသော အာသဝေါရှိသောအရိယာ၊ အာသ
ဝေါကုန်ပြီးသော အရိယာ။ စေတောဝ-
သိပ္ပတ္တာနံ ခိဏာသဝအရိယာနံယေဝ သမ္ဘဝ-
တော အရိယာဣဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၉၁။

ခိဏာသဝဥသဘ (ပု) [ခိဏာသဝ + ဥသဘ]
ရဟန္တာမြတ်၊ မြတ်သော ရဟန္တာ။ ခိဏာ-
သဝဥသဘာနဉ္စိ အန္တရေ ဇေဋ္ဌကဥသဘာ
မမ ပုတ္တသဒိသာ ဘိက္ခုနံ န ဘာယန္တိ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။

ခိဏာသဝကာလ (ပု) [ခိဏာသဝ + ကာလ]
ရဟန္တာဖြစ်သောအခါ၊ ရဟန္တာဖြစ်ချိန်။ ဣဓ
ဒီဏာသဝကာလော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ (- အ-
ဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဥဒါန။ ဌ။ ၃၆၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။
၄၄။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၈၀။)

ခိဏာသဝဂုဏ (ပု) [ခိဏာသဝ + ဂုဏ] အာသ-
ဝေါကုန်ခြင်းအကျိုးကျေးဇူး။ ဣတရေသုပိ
ဝတ္တဗ္ဗံ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ ခိဏာသဝဂုဏေဟိ
မတ္ထကံ ပါပေန္တော။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၀၇။

ခိဏာသဝစိတ္တ (န) [ခိဏာသဝ + စိတ္တ] ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်။ ပရိသုဒ္ဓဿ ခိဏာသဝစိတ္တဿ
ဣဒ္ဓိတိစ္ဆိတက္ခန္ဓေ ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရေန

ဝိတိနာမနံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ (- နေတ္တိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁၀၃။ နေတ္တိဝိ၊ ၁၅၃။)

ခိဏာသဝဇန (ပု) [ခိဏာသဝ + ဇန] ရဟန္တာ
ဖြစ်သောသူ၊ လူရဟန္တာ။ တေ ခိဏာသဝ-
ဇနာ မရဏံ သမတိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၇၅။

ခိဏာသဝတထာဂတ (ပု) [ခိဏာသဝ + တထာ-
ဂတ] အာသဝေါကုန်ပြီးသော ဘုရား။ တံ
ရူပံ တပုဋိဗဒ္ဓသံယောဇနပုဟာနေန ခိဏာ-
သဝတထာဂတဿ ပဟိနံ အနုပုတ္တိဓမ္မတံ
အာပန္နံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။

ခိဏာသဝတ္တသိဒ္ဓိ (ထိ) [ခိဏာသဝတ္တ + သိဒ္ဓိ]
ရဟန္တာအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း၊ အာသဝေါကုန်
ပြီးသူအဖြစ်၏ပြီးစီးခြင်း။ အာစရိယမုဋ္ဌိဓမ္မ-
မစ္ဆရိယ သာသနသဘာဝကာနုရာဂါဘာဝတော
ခိဏာသဝတ္တသိဒ္ဓိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂။ ၆။ (- ဒီ၊ ၄။
၁။ ၅၆။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆။)

ခိဏာသဝတ္ထေရ (ပု) [ခိဏာသဝ + ထေရ] အာ-
သဝေါကုန်ပြီးသော ထေရ်၊ ရဟန္တာထေရ်။
မလ္လာရာမဝိဟာရေ ကိရ ဧကော ခိဏာသ-
ဝတ္ထေရော ဧကဒိဝသံ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဂန္ဓာ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၃၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။)

ခိဏာသဝတ္ထေရီ (ထိ) [ခိဏာသဝါ + ထေရီ] အာ-
သဝေါကုန်ပြီးသော ထေရီမ၊ ရဟန္တာထေရီမ။
ဧကော နိရောဓတော ဝုဋ္ဌိတာ ခိဏာသဝတ္ထေရီ
ဒဟရဘိက္ခုနိယာ ဘဏ္ဍကံ ဂါဟာပေတွာ။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၇။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ထေ-
ရီ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၁၃၉။)

ခိဏာသဝဒေဝ (ပု) [ခိဏာသဝ + ဒေဝ] အာသ-
ဝေါကုန်ပြီးသောနတ်၊ ရဟန္တာနတ်။ ဌပေတွာ
ခိဏာသဝဒေဝေ တဒညေသံ ဝသေန ဗာ-
ဟုလ္လတော။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၄။

ခိဏာသဝနာဂ (ပု) [ခိဏာသဝ + နာဂ] အာသ-
ဝေါကုန်ပြီးသော ရဟန္တာ။ အညေဟိ

ခိဏာသဝနာဂေဟိ ပုဇ္ဇတရာ စ ပါသံသတရာ
စာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ (- မ၊ ၄။ ၁။
၂၅၄။)

ခိဏာသဝပကတိ (ထိ) [ခိဏာသဝ + ပကတိ]
ရဟန္တာ၏ - ပြုကတေ - - ပင်ကိုယ်သဘော။
ခိဏာသဝပကတိ နိက္ခိလေသတာ။ မူလ၊ ၄။ ၁။
၁၀၃။

ခိဏာသဝပဋိပတ္တိ (ထိ) [ခိဏာသဝ + ပဋိပတ္တိ]
ရဟန္တာ၏ - အပြုအမူ - အကျင့်။ ဧကေသု
ဟိပုထုဇနဿာပိ သတော ခိဏာသဝပဋိပတ္တိ-
သဒိသာ ပဋိပဒါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။
မ၊ ၄။ ၄။ ၆၆။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။)

ခိဏာသဝပဋိပဒါ (ထိ) [ခိဏာသဝ + ပဋိပဒါ]
ရဟန္တာ၏ အကျင့်။ အရဟတ္တနိက္ခုဋေနေဝ
ခိဏာသဝပဋိပဒံ ပကာသေန္တော ပန္နရသ
ဂါထာယော အဘာသိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။

ခိဏာသဝပဗ္ဗဇိတ (ပု) [ခိဏာသဝ + ပဗ္ဗဇိတ]
အာသဝေါကုန်ပြီးသော ရဟန်း။ ဝေရူပံ
မာဒိသံ ခိဏာသဝပဗ္ဗဇိတံ ကသ္မာ ဒိဝါ
သောပုံတပေ၊ န တပတိယေဝါတိ အတ္ထော။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၄။

ခိဏာသဝပရိဝုတ (တိ) [ခိဏာသဝ + ပရိဝုတ]
ရဟန္တာခြံရံအပ်သော။ ခိဏာသဝပရိဝုတဿ
ဓမ္မရညော သုညတအနိမိတ္တအပ္ပဏိဟိတဘေ-
ဒေသု သမာပတ္တိသုခေသု။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။
(- ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၁။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၁၇၂။)

ခိဏာသဝပုဂ္ဂလ (ပု) [ခိဏာသဝ + ပုဂ္ဂလ] အာ-
သဝေါကုန်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။
အပ္ပမေယျံ ခိဏာသဝပုဂ္ဂလံ တွေ့ကံ သီလံ
တွေ့ကော သမာဓိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။ (- အ-
ဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၅။)

ခိဏာသဝဗလကုသလ (တိ) [ခိဏာသဝဗလ+
ကုသလ] ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်၏ဖိုလ်-အရဟတ္တ-
ဖိုလ်-၌လိမ္မာသောသူ။ ဖလတာကုသလော-
တိ ခိဏာသဝဗလကုသလော။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၇၈။

ခိဏာသဝဗလ (၄) [ခိဏာသဝ+ဗလ] ရဟန္တာ
၏ အားအစွမ်း။ (ခိဏာသဝဗလ ၇-ပါးကို
ဒီ၊ ၃။ ၂၄၂-၃၅၄၄၊ ခိဏာသဝဗလ ၁၀-ပါးကို
အံ၊ ၃။ ၃၉၆-၈-၌ ၎င်း အကျယ်ကြည့်။) သတ္တ
ခိဏာသဝဗလနိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁၂၇။
(- ပဋိသံ၊ ၃၄၊ ၃၅၀၊ ၃၅၅။ မ၊ ၃။ ၂၅၀။)
ခိဏာသဝဿ ဗလနိ ခိဏာသဝဗလနိ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇။

ခိဏာသဝဗလဒေသနာ (ထိ) [ခိဏာသဝဗလ +
ဒေသနာ] ရဟန္တာ၏ အားအစွမ်းကို ဟော
ဖော်ညွှန်ပြသောတရား။ သတ္တ ခိဏာသဝ-
ဗလဒေသနာ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၆။ စရိယာ၊ ဌ။ ၈။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၇။

ခိကာသဝဗာဟုသစ္စ (န) [ခိကာသဝ+ဗာဟု-
သစ္စ] ရဟန္တာ၏ အကြားအမြင်များသည်၏
အဖြစ်၊ ရဟန္တာ၏ များသော - အကြား
အမြင်-အတွေ့အကြုံ။ ဗာဟုသစ္စမို့ ခိကာ-
သဝဗာဟုသစ္စမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၉။

ခိဏာသဝဠဟူ (ပု) [ခိဏာသဝ+ဠဟူ] အာသ-
ဝေါက်ုန်ပြီးသော ဠဟူ၊ ရဟန္တာ ဠဟူ။
တတ္ထ စတ္တာရေ ခိဏာသဝဠဟူနော
သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။
(-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁။)

ခိဏာသဝဠာဟန္တာ (ပု) [ခိဏာသဝ+ဠာဟန္တာ]
 ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော ရဟန္တာ၊
 အာသဝေါကုန်ပြီးသောရဟန္တာ။ ခိဏာသဝ-
 ဠာဟန္တာ ကိလေသသည် နာနုသေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၇၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊
 ၃။၁၅၅။)

ခိဏာသဝဠာဟူ၏ (ထိ) [ခိဏာသဝ+ဠာဟူ၏]
 ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော ရဟန္တာမ၊
 အာသဝေါကုန်ပြီးသော ရဟန္တာမ။ အဟဉ္ဇ
 ခိဏာသဝဠာဟူ၏ ဘဂဝါတုယှံဥရေဝါယာမ
 ဇနိတာဘိဇ္ဇာတိတာယ ဩရသာ။ ထေရီ၊
 ဌ။ ၂၄၃။

ခိဏာသဝဘာဝပစ္စဝေက္ခဏ (ထိန) [ခိဏာသဝ-
ဘာဝ + ပစ္စဝေက္ခဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို
ဆင်ခြင်ခြင်း။ တဏှာဘာဝါယာတိ ခိဏာ-
သဝဘာဝပစ္စဝေက္ခဏာယ။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၄၂၇။

ခိဏာသဝဘာဝသိဒ္ဓိ (ထိ) [ခိဏာသဝဘာဝ + သိဒ္ဓိ] ရဟန္တာအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း၊ အာသဝေါကုန်ပြီးသူအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ အာစရိယမုဋ္ဌိဓမ္မမစ္ဆရိယ သာသန သာဝကာနု ရာဂါဘာဝတော ခိဏာသဝဘာဝသိဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃၁။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၅၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၄၆။)

ခိဏာသဝဘိက္ခု (ပု) [ခိဏာသဝ+ဘိက္ခု] ကုန်
 ပြီးသော အာသဝေါရှိသောရဟန်း၊ အာသ
 ဝေါကုန်ပြီးသောရဟန်း။ သုဒ္ဓံ မြဟ္မစာရိန္ဒိ
 ခိဏာသဝဘိက္ခု။ ဝိဌ၊ ၂။ ၇၆။ (-ဥဒါန၊ ဌ။
 ၁၉၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။)

ခိဏာသဝဘူမိ (ထိ) [ခိဏာသဝ + ဘူမိ] ရဟန္တာ
ဘုံ၊ ရဟန္တာအရာ၊ ရဟန္တာ-၏ဖြစ်ရာ-ဘုံ
-အဆင့်အတန်း။ ကတာဝီဘူမိ-ကြည့်။

ခိကာသဝမဟာထေရ (ပု) [ခိကာသဝ+မဟာ-
ထေရ] ရဟန္တာမထေရ်ကြီး။ ခိကာသဝမဟာ-
ထေရေဟိ တဒညေဟိ စ အဋ္ဌသဠိဘိက္ခုသ-
ဟဿေဟိ ပရိဝုတော။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၆။

ခိဏာသဝမဟာဗြဟ္မ (ပု) [ခိဏာသဝ+မဟာ-
 ဗြဟ္မ] ရဟန္တာဗြဟ္မာကြီး။ အထ ခေါ် မံ
 သောဠသကပ္ပသဟဿာယုကော ခိဏာသဝ-
 မဟာဗြဟ္မာပိ အဉ္စလိ* ပဂ္ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၀၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။)

ခိဏာသဝမုနိ (ပု) [ခိဏာသဝ+မုနိ] အာသဝေါကုန်ပြီးသောရဟန်း။ တာဒိသဿ ခိဏာသဝမုနိနော အဗ္ဗန္တရေ ဣဋ္ဌဝိယောဂါဒိဝတ္ထုကာ သောကာ န သန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၂။)

ခိဏာသဝဝါစိ (တိ) [ခိဏာသဝ+ဝါစိ] ရဟန္တာအနက်ကို ဟောသော။ “ယော စ ကာလဃသော ဘူတော”တိအာဒိသု ဘူတသဒ္ဓဿ ခိဏာသဝါစိတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ခိဏာသဝဝိသယ (ပု) [ခိဏာသဝ + ဝိသယ] ရဟန္တာ၏အရာ၊ ရဟန္တာသာ ဖြေဆိုနိုင်သည့်အရာ။ ခိဏာသဝဝိသယေ မဟာသာဝကဝိသယေ စ ပဉ္စ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၆။

ခိဏာသဝသတ္တ (ပု) [ခိဏာသဝ+သတ္တ] ရဟန္တာဖြစ်သောသတ္တဝါ။ ယေ စ အရဟတ္တမဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ ကိလေသေ ဝိဇ္ဈိတော ဂတာ ခိဏာသဝသတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

ခိဏာသဝသန္တာန (ပု) [ခိဏာသဝ+သန္တာန] ရဟန္တာ သန္တာန်။ သဗ္ဗေပိ ပန ခိဏာသဝသန္တာနေ ပဉ္စက္ခန္တာ နိရုဇ္ဈိသန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၉။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။)

ခိဏာသဝသမညာ (ထိ) [ခိဏာသဝ+သမညာ] ရဟန္တာဟူသော အမည်။ အဘိသင်္ခါရမူလကော ဟိ ခန္ဓသန္တာနော ခန္ဓသန္တာနေ စ ဥစ္ဆန္နသံယောဂေ ခိဏာသဝသမညာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

ခိဏာသဝသမဏ (ပု) [ခိဏာသဝ+သမဏ] ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော ရဟန်း၊ အာသဝေါကုန်ပြီးသော ရဟန်း။ ခိဏာသဝသမဏာနံယေဝ နိစ္စံ ဘုဇိဿဘာဝေါ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။)

ခိဏာသဝသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ခိဏာသဝ+သမ္ပတ္တိ] ရဟန္တာ အဖြစ်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ရဟန္တာ၏စည်းစိမ်။ သက္ကာ ဟိ ဝေရူပေန ဥပေါသထကမ္မေန ခိဏာသဝသမ္ပတ္တိ ပါပုဏိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။)

ခိဏာသဝသာမဏေရ (ပု) [ခိဏာသဝ+သာမဏေရ] ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော သာမဏေ၊ အာသဝေါကုန်ပြီးသော သာမဏေ။ ကာမဉ္စ ဂုဏာဓိကောပိ ခိဏာသဝသာမဏေရော ပုထုဇ္ဇနဘိက္ခုနော ဝုတ္တနယေန ပရိစာရကော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၄။)

ခိဏာသဝသီလ (န) [ခိဏာသဝ+သီလ] ရဟန္တာ၏ သီလ။ ခိဏာသဝသီလေန သုသီလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။)

ခိဏာသဝသိသ (န) [ခိဏာသဝ+သိသ] ရဟန္တာ၏ ဦးခေါင်း။ စတုသု ဌာနေသု နိဗ္ဗတ္တာနံ စတ္တာရိ သိသာနိ ခိဏာသဝသိသဉ္စာတိ ပဉ္စသိသာနိ အာဟရာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။)

ခိဏာသဝါဓိကာရ (ပု) [ခိဏာသဝ+အဓိကာရ] ရဟန္တာ၏အရာ၊ ရဟန္တာနှင့် သက်ဆိုင်သော အရာ။ ဣဓ ပန ခိဏာသဝါဓိကာရတ္တာ ပရိက္ခာရဗာဟုလ္လဿ သလ္လိခနဝသေနော အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈။ ဝိမတိ၊၁။၅။

ခိဏာသဝုပေက္ခာ (ထိ) [ခိဏာသဝ+ဥပေက္ခာ] ရဟန္တာ၏ လျစ်လျူရှုခြင်း၊ ရဟန္တာ၏ ဥပေက္ခာ။ န ပန ခိဏာသဝုပေက္ခာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

ခိဏာသဝေါပဝါဒ (ပု) [ခိဏာသဝ+ဥပဝါဒ] ရဟန္တာကို စွပ်စွဲကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ခိဏာသဝေါ-

ပဝါဒေန၊ ပါပေဟိ ဗဟုစောဒိတော။ အပါ
၂။၁၂၄။ ထေရဌာ၁။၅၄။

ခိဏောဒက (တိ) [ခိဏ+ဥဒက] ကုန်ပြီးသော
ရေရှိသော၊ ရေကုန်သော။ ဥဒကပရိယာဒါ-
နေတိ ခိဏောဒကေ။ မဟာနိဌာ၁။၁၄၀။

ခိပန (န) [ခိပ+ယု] ပစ်ခြင်း။ ဝိဝိဓော နာနပု-
ကာရော ခေပေါ ဝါစာယ ပရဝါဒါနံ ခိပနံ
(ခိပနံ?) ဝါစာဝိက္ခေပေါ။ မာဠိ၃။၁၁၁။

ခိယ (ပု) [ခိ+အ] ရှုတ်ချခြင်း။ ခိယဓမ္မ-ကြည့်။

ခိယ (ကြိ) [ခိ+အ+ဟိ] ရှုတ်ချလေ့။
ခိယတိ-ကြည့်။

ခိယတိ (ကြိ) [ခိ+အ+တိ။ ခိ+ယ+တိ။
နိတိ၊ဓာ။၁၈။] (၁) ကုန်၏၊ ကုန်ခန်း၏။
(၂) ရှုတ်ချ၏။ (၃) နေ၏။ (၁) ခိယတိ။
နောပခိယတိ။ သံ၊၂။၂၉၈။ (-သံ၊၁။၁၁၀။
အံ၊၂။၄၈။ ထေရဌာ၃။၂၉။ ဒီ၊ဌာ၂။၁၂၄။
မာဠိ၂။၁၈။) ခိယတိတိ ခယံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊
ဌာ၃။၃၀။ (- ထေရဌာ၂။၃၀၄။) (၂)
ဆန္ဒဒါယကော ခိယတိ။ ဝိ၊၄။၂၂၁။ (၃)
ခိယတိတိ နိဝသတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၈။ ခိယန္တိ-
ဝိ၊၄။၃၃၇။ သံ၊၁။၄၅၆။ ပဋိသံ၊၂၂၇။ ဝိ၊ဌာ
၁။၃၀၂။ ဒီ၊ဌာ၂။၅၆။ မာဠိ၂။၈၀။ သံ၊ဌာ
၂။၄၉။ ခိယတေ - ဇာ၊၂။၂၆၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဌာ၂။၂။ ဇာ၊ဌာ၂။၁၂၅။ ဒီ၊ဌာ၁။၂၂၅။ ခိယ-
ဒီ၊၃။၇၇။ ခိယေယျ - ကခါ၊၃၄၆။ ဒီ၊ဌာ၃။
၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။ ခိယေ - အပါ၊၁။၂၅။
အပါ၊ဌာ၁။၂၅၄။ ခိယေထ - ဇာ၊၁။၂၆၇။
ဒီ၊ဌာ၃။၆၁။ မာဠိ၃။၂၈၉။ စရိယာဌာ၊၉။
ဇာ၊ဌာ၆။၃၇။ ခိယံ - အံ၊၂။၄၇။ ဓမ္မာဌာ၁။
၁၁၉။ ဇာ၊ဌာ၁။၅၁၅။ ခိယံ သု - အံ၊ဌာ၁။
၂၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၅။ ခိယထ - အပါ၊
၂။၄၁၅။ စရိယာဌာ၊၂၂၉။ ခိယိတ္ထ - ဝိ၊၃။
၇၂။ စရိယာဌာ၊၂၂၉။ ခိယိဿတိ - ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂၄၅။ ခိယိဿန္တိ - ဝိ၊၄။၃၃၇။ ဇာ၊၂။

၁၀၁။ သံ၊ဌာ၃။၁၂၇။ အဘိ၊ဌာ၂။၅၀။ ဇာ၊
ဌာ၅။၄၁၆။

ခိယတေ (ကြိ) [ခိ+အ+တေ] ကုန်၏၊ ကုန်ခန်း
၏။ ခိယတိ-ကြည့်။

ခိယထ (ကြိ) [ခိ+အ+ထ] ကုန်ပြီ၊ ကုန်ခန်း
ပြီ။ ခိယတိ-ကြည့်။

ခိယဓမ္မ (ပု) [ခိယ+ဓမ္မ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းသ
ဘော။ ပေသလာ သဗြာဟ္မစာရီ ဒိသ္မာ ခိယ-
ဓမ္မံ အာပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊၂။၂၃၆။

ခိယန (ထိ န) [ခိ+ယု] (၁) ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။
(၂) ငြူစူ - သည်းမခံနိုင် - ခြင်း။ (၃) ကုန်
ခန်းခြင်း။ (၄) ငြင်းခုံကြောင်းလောဘ။
ငြင်းခုံခြင်း။ (ဝဒန္တဝါဒ)။ (၁) ဆန္ဒံ ဒတွာ
ခိယနဉ္စ စိဝရံ ဒတွာ ခိယနဉ္စ။ ဝိ၊ဌာ၄။
၁၄၃။ (-ကခါ၊၂၅။ ဝဇီရ၊၃၀၈။) (၂)
ပရသမ္ပတ္တိခိယနလက္ခဏာ ဥဿယာ စ။ ဒီ၊
ဌာ၂။၂၅၉။ (-၃၁၀။ မာဠိ၁။၁၇၄။)
ပရေသံ သမ္ပတ္တိယာ အသဟနံ ခိယနံ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၂၂၈။ (-၂၅၅။) ခိယနာ ဥဿယနာ။
မာဠိ၁။၂၇၂။ (၃) ဘယဿ ခိယနံ ဝါ
ခေမော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၀။ (၄) တိန္တိ-
ဏန္တိ ခိယနံ။ အဘိ၊ဌာ၂။၄၅၉။ ခိယနန္တိ စ
ယေန လောဘေန ပရံ မမန္တိ ဝဒန္တံ ခိယတိ၊
သော ဝုတ္တော။ ခိယနံ ဘဏ္ဍနန္တိ စ ဝဒန္တံ။
မူလဋီ၊၂။၂၁၈။ ခိယတိ ဧတေနာတိ ခိယနံ။
လောဘော။ သမ္မော၊ယော၊၂၄၉။ ခိယနာ-
ကာရ-လည်း ကြည့်။

ခိယနက (န) [ခိယန+က။ ခိယန္တိ အနေနာတိ
ခိယနကံ....ခိယတေ ခိယနကန္တိပိ ကာ-
တဗ္ဗော....ဣကာရဿ ဤယဣယျာဒေသော
ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကခါ၊ယော၊ မဟာဋီ၊ ၃။ ၃၅၁။]
(၁) ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ကြောင်း (စကား)။
ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။ (တိ) (၂) ကုန်ဆဲ
ဖြစ်သော။ (၁) ခိယနကံ ပါဝိတ္တိယံ။ ဝိ၊၄။

၂၂၁၊၂၂၆၊၂၃၀။ (- ဝဇီရ။၅၆၆။ ဝိမတိ၊
၂။၂၂၇။) (တိ) (၂) ခိယနကကိလေသ-
ကြည့်။

ခိယနကကထာ (ထိ) [ခိယနက+ကထာ] ကဲ့ရဲ့-
ရှုတ်ချ-ကြောင်း ဖြစ်သောစကား။ အထေ-
ကဒိဝသံ ဘိက္ခုသံသေ ခိယနကကထာ
ဥပ္ပန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄။

ခိယနကကိလေသ (ပု) [ခိယနက+ကိလေသ။
ခိယနကာ စ တေ ကိလေသာ စာတိ ခိယ-
နကကိလေသာ။ သမ္မော၊ယော။၃၀။] ကုန်
ဆဲဖြစ်သော ကိလေသာ။ မဂ္ဂေန ခိယနက-
ကိလေသာ ကတမေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

ခိယနဌာန (န) [ခိယန+ဌာန] ကုန်ရာအရပ်။
တတ္ထေဝါတိ ခိယနဌာနေယေဝ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၂။၄၅။

ခိယနဓမ္မ (ပု) [ခိယန+ဓမ္မ] (၁) ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-
ခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) ကုန်ခြင်းသ-
ဘောရှိသော။ (၁) ပစ္စာ ခိယနဓမ္မ အာ-
ပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊၂။၁၉၉။ (- ဝိ၊၅။၃၈၊၃၉။
အံ၊၃။၁၈၁။ ကင်္ခါ။၂၅၉။) ခိယနဓမ္မန္တိ
ကထာဓမ္မ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ (တိ) (၂)
ခယဓမ္မ (ပဋိသံ၊၅၂)န္တိ ခိယနဓမ္မ ခိယန-
ပကတိကံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။

ခိယနဓမ္မာပဇ္ဇနဝတ္ထု (န) [ခိယနဓမ္မ+အာပဇ္ဇန-
ဝတ္ထု] ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်းသဘောသို့ရောက်
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ခိယနဓမ္မာပဇ္ဇန-
ဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၂၅၉။

ခိယနပကတိက (တိ) [ခိယန+ပကတိက] ကုန်
ခြင်းသဘောရှိသော။ ခိယနဓမ္မ (တိ) (၂)
ကြည့်။

ခိယနာကာရ (ပု) [ခိယန+အာကာရ] ငြင်းခုံ
သော အခြင်းအရာ။ တဝ သန္တကံ မမ သန္တ-
ကန္တိ ကိလေသဝသေန ခိယနာကာရော ကထိ-
တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၉။ ခိယန (၄) လည်း
ကြည့်။

ခိယန္တ (တိ) [ခိ + အန္တ။ ခိ နိဝါသေ ကောဓ-
ဟိ သာသု စ။ နိတိ၊ဓာ။၂၂၂။] (၁)
အမျက်ထွက်သောသူ။ (၂) ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-
သောသူ။ (၁) ခိယန္တာပိ စ အာဝါသိကာ
နေဝ အဒါတုံ လာန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၉၀။ (၂) “အဓမ္မေန ဝါ ဝဂ္ဂေန ဝါ
န ကမ္မာရဟဿ ဝါ ကမ္မံ ကရေန္တိ”တိ
ဥတှာ ခိယန္တဿ။ ကင်္ခါ။၂၅၉။ (- ၂၆၀၊
၂၆၅။)

ခိယန္တိ (ကြိ) [ခိ+အ+အန္တိ] ကုန်ကုန်၏။ ကုန်
ခန်းကုန်၏။ ခိယတိ (၁) ကြည့်။

ခိယမာန (တိ) [ခိ+အ+မာန] ကုန်ခန်းသော။
မံသေသု ခိယမာနေသု၊ ဘိယျော စိတ္တံ ပသိ-
ဒတိ။ သုတ္တနိ။၃၄၂။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။)

ခိယမာနာသဝ (တိ) [ခိယမာန+အာသဝ] ကုန်
ခန်းပြီးသော အာသဝေါရှိသောသူ။ ခိကာ-
သဝဿာတိ သဗ္ဗသော ခိယမာနာသဝဿ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၈။

ခိယိ သု (ကြိ) [ခိ+ဉံ] ကုန်ကုန်ပြီ။ ကုန်ခန်း
ကုန်ပြီ။ ခိယတိ-ကြည့်။

ခိယိ (ကြိ) [ခိ+ဤ] ကုန်ပြီ။ ကုန်ခန်းပြီ။ ခိယ-
တိ-ကြည့်။

ခိယိတဗ္ဗ (တိ) [ခိ+တဗ္ဗ] ရှုတ်ချထိုက်သော၊
သူ။ ယော နော သမ္မာ ခိယိတဗ္ဗံ ခိယေယျ။
ဒီ၊၃။၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၉။
ခိယိတဗ္ဗံ ခိယေယျာတိ ပကာသေတဗ္ဗံ ပကာ-
သေယျ ခိပိတဗ္ဗံ ခိပေယျ ဟာရေတဗ္ဗံ ဟာ-
ရေယျ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ခိယိတဗ္ဗန္တိ ခိယနာ-
ရဟံ နိန္ဒနိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၃။

ခိယိတုကာမ (တိ) [ခိယိတု+ကာမ] ကဲ့ရဲ့-
ရှုတ်ချ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-
လိုသောသူ။ ပစ္စာ ခိယိတုကာမတာယ
ခိယနာ။ ကင်္ခါ။၂၆၅။ (- သာရတ္ထ၊၃။၉၆။)

ခီယိတ္ထ (ကြိ) [ခိ+တ္ထ] ကုန်ပြီ၊ ကုန်ခန်းပြီ၊
ပြတ်ပြီ။ ခီယတိ-ကြည့်။

ခီယိတော (ကြိ၊ဝိ) [ခိ+တော] ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-၍။
တေန ဥဇ္ဈာယိတော ခီယိတော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၄၉။

ခီယိဿတိ (ကြိ) [ခိ+ဿတိ] ကုန်လတ္တံ့၊ ကုန်
ခန်းလတ္တံ့။ ခီယတိ-ကြည့်။

ခီယိဿန္တိ (ကြိ) [ခိ+ဿန္တိ] ကုန်ကုန်လတ္တံ့၊
ကုန်ခန်းကုန်လတ္တံ့။ ခီယတိ-ကြည့်။

ခီယေ (ကြိ) [ခိ+အ+ယေ] ကုန်ရာ၏၊ ကုန်
ခန်းရာ၏။ ခီယတိ-ကြည့်။

ခီယေထ (ကြိ) [ခိ+အ+ထေ] ကုန်ကုန်ရာ၏၊
ကုန်ခန်းကုန်ရာ၏။ ခီယတိ-ကြည့်။

ခီယေယျ (ကြိ) [ခိ+အ+ယေျ] ကုန်ရာ၏၊
ကုန်ခန်းရာ၏။ ခီယတိ-ကြည့်။

ခီရ (န) [ခိ+ဤရ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၀၀။ (ကွီရ-သံ)]
(၁) နို့ရည်။ (၂) နို့ရည်နှင့်တူသော အ
စေး။ (၃) ရေ။ (၄) နို့။ (၁) မစ္ဆော
မံသံ ခီရံ ဒဓိ။ ဝိ၊၂။၁၁၈။ (-ဒိ၊၁။၁၆။
မ၊၂။၆။ သံ၊၁။၃၇၀။ သံ၊၂။၂၂၄။ အံ၊၁။
၄၀၈။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၄၄။ ဒိ၊ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဌ၊၁။
၃၁။) (၂) ယံ ဟိ ဘန္တေ ခီရံ၊ တံ နတ္ထိ။
သံ၊၂။၃၇၁။ (-မ၊ဌ၊၁။၁၇၄။ အံ၊ဌ၊၁။
၃၈၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၇၅။) (၃) ကံ ကမလံ
ခီရမ္ပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၁။ (၄) ခီရပိဋက-ကြည့်။

ခီရကာကောလီ (ထိ) [ခီရ+ကာကောလီ။
(ကွီရကာကောလီ-သံ)] မျောက်ငိုပင်။
(S.E.D-၌ ဟိမဝန္တာတောင်တန်း၌ရှိသော
အမြစ်တမျိုး၏အမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းအမြစ်မှ
နို့ရည်နှင့်တူသော အစေးထွက်သည်။ ဟိန္ဒူ
များ အသုံးပြုသော ပဓာနဆေးရှစ်မျိုးတွင်
တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။)
ခီရကာကောလီ ဇီဝိကဥသဘာကလသုဏာဒိ-
ကန္တာ ပန ယာဝဇီဝိကာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၀။

ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၅။ ခီရကာကောလီ ကိရိက-
ဝေဋ္ဌိ။ ဝဇီရ။၃၁၉။

ခီရကာမ (တိ) [ခီရ+ကာမ] နို့ရည်ကို အလို
ရှိသောသူ။ ခီရကာမေဟိ (ဇာ၊၁။၃၉၉)တိ
အဓမ္မိကရညော ပုရိသေဟိ ဗဟံ ခီရံ အာဟ-
ရာပေန္တေဟိ ဥပဒ္ဒုတာ ဒုဟာမ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၁၁၀။

ခီရကာရက (တိ) [ခီရ+ကာရက] နို့ညှစ်တတ်
သောသူ။ ခီရနိက-ကြည့်။

ခီရကာလမုတ္တ (တိ) [ခီရကာလ+မုတ္တ] နို့ရည်
ဖြစ်ချိန်မှ ကင်းလွတ်ပြီးသော။ ခီရကာလ-
မုတ္တဿာပိ ဒဓိနော မထနေ မထနေ ပါကဋ္ဌံ
နဝနိတံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂။

ခီရကုမ္ဘ (ပု) [ခီရ+ကုမ္ဘ] နို့ရည်အိုး၊ နို့အိုး။
ဖာဏိတကုမ္ဘော။ ခီရကုမ္ဘော။ဥဒကကုမ္ဘော။
အဘိ၊က။၆၀။

ခီရဂဏ္ဍုလ (ပု) [ခီရ+ဂဏ္ဍုလ] နို့ရည်တင်
အယံ ပန ကလဏ္ဍုကော ခီရဂဏ္ဍုလံ ဂဟေ-
တွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၇၄။

ခီရဂန္ဓ (ပု) [ခီရ+ဂန္ဓ] နို့ရည်နံ၊ နို့နံ။ အဇ္ဇာ-
ပိဿ မုခတော ခီရဂန္ဓော န မုစ္စတိ။ သံ၊ဌ၊
၃။၆၉။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၁၈၃၊၁၉၆။)

ခီရဂဝေသိ (တိ) [ခီရ+ဂဝေသိ] နို့ရည်ကိုရှာမှီး
လေ့ရှိသော၊ နို့ရည်ကို ရှာမှီးတတ်သောသူ။
ခီရတ္ထိက-ကြည့်။

ခီရဂါမ (ပု) [ခီရ+ဂါမ] ခီရရွာ။ ခီရဂါမေ
ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ကိဉ္စိ အလဒ္ဓါ နိက္ခမိံသု။
သာရတ္ထ၊၃။၄၆၁။

ခီရဂေါဝစ္ဆ (ပု) [ခီရ+ဂေါဝစ္ဆ] နို့စို့နွားငယ်။
ကိံ ဣမေ ဝစ္ဆာ ခီရဂေါဝစ္ဆာ တက္ကဂေါ-
ဝစ္ဆာတိ ပုစ္ဆိတွာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၅။ ခီရ-
ဂေါဝစ္ဆာတိ ခီရဝန္တဂေါဏဝစ္ဆာ။ သမ္မော၊
ယော။၂၅၀။

ခိရဂ္ဂဟဏ (န) [ခိရ+ဂဟဏ] (၁) နို့ရည်ယူခြင်း၊ နို့ရည်တည်ခြင်း။ (တိ) (၂) နို့ရည်-ယူသော-တည်သော။ (၁) ခိရဂ္ဂဟဏာဒိ-ကာလေသု ယထာ ယထာ သဿာနံ ဥပကာ-ရော န ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၇။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခိရဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ခိရဂ္ဂဟဏ+ကာလ] နို့ရည်ယူသောအခါ၊ နို့ရည်တည်သောအခါ၊ နို့ရည်တည်ချိန်။ သာလိသိသာနံ ခိရဂ္ဂဟဏ-ကာလေ သုကာဒိနံ ပါဏာနံ အာရက္ခံ ဂဏ္ဍိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၇။ (-ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၀၂။)

ခိရဃဋ္ဌ (ထိ၊ ပု) [ခိရ+ဃဋ္ဌ] နို့ရည်အိုး၊ နို့အိုး။ ပုရိသော ဂေါပါလကဿ ဟတ္ထတော ခိရဃဋ္ဌံ ကိဏိတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၄၇။

ခိရဇ (န) [ခိရ+ဇန+ကိ] နို့ဓမ္မ။ ဒဓိ ခိရတော ဇာတံ။ “ခိရဇံ ဒဓိမဂ္ဂံ” န္တိ ဟိ ရတနမာ-လာ။ ဓာနံ၊ ဌိ၊ ၅၀၁။

ခိရဇလ္လိကာ (ထိ) [ခိရ+ဇလ္လိကာ] နို့ရည်၏ အမြှုပ်။ ခဏ္ဍသက္ခရံ ပန ခိရဇလ္လိကံ အပ-နေတွာ သောဓေန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၃၃၂။ ခိရဇလ္လိကန္တိ ခိရဇေဏံ။ သာ-ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၃။

ခိရဏ္ဍဝ (ပု) [ခိရ+အဏ္ဍဝ] နို့ရည်အဆင်း ရှိသော သမုဒ္ဒရာ၊ နို့သမုဒ္ဒရာ။ ဇလနိဓျုဒဓိ-တဿ၊ ဘေဒါ ခိရဏ္ဍဝါဒယော။ ဓာနံ၊ ၆၅၉။ ခိရဝဏ္ဏော အဏ္ဍဝေါ ခိရဏ္ဍဝေါ။ ဓာနံ၊ ဌိ၊ ၆၅၉။

ခိရတ္ထိက (တိ) [ခိရ+အတ္ထိက] နို့ရည်အလို ရှိသောသူ။ ပုရိသော ခိရတ္ထိကော ခိရဂဝေ-သိ ခိရပရိယေသနံ စရမာနော ဂါဝိ* တရုဏ-ဝတ္ထံ ထနတော အာဝိဇ္ဇေယျ။ မ၊ ၃။ ၁၀၂။

ခိရဒန္တ (ပု) [ခိရ+ဒန္တ] နို့စို့ရွယ်ပေါက်သော သွား၊ နို့သွား။ ဒဟရကုမာရကာနဉ္စိ ပဌမ-

မေဝ ခိရဒန္တာ နာမ ဥဌဟန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၃။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။)

ခိရဒါပန (န) [ခိရ+ဒါပန] နို့ရည်ကို ပေးစေခြင်း၊ နို့ရည်တောင်းခြင်း။ ဒါရကာနံ မာတာပိတုနံ နိဝေဒေတွာ ခိရဒါပနာဒိကံ ဩဘာသကရဏံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၅။

ခိရဒါယက (တိ) [ခိရ+ဒါ+ယက] ထိ-၌ ခိရ-ဒါယိကာ၊ ခိရဒါယိနီ။ နို့ရည် ပေးတတ်သောသူ။ ခိရဒါယိကာ ဝါ ဂါဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။ ဝသာနံ မူလဌေန ခိရ-ဒါယိနီယော သန္တာယ ပဋ္ဌရုဏဌေန ဓေနုပါ-သခါတာ အနုသယာ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။

ခိရဓာရာ (ထိ) [ခိရ+ဓာရာ] နို့ရည်အလျှင်။ ခိရဓာရာ ဝိနိဂ္ဂစ္ဆိ၊ တဒါ မေ ပုတ္တပေမသာ။ အပ၊ ၂။ ၂၃၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။)

ခိရဓေန (ထိ) [ခိရ+ဓေန] နို့ရည်ပေးတတ်သောနွားမ၊ နို့တိုက်နွားမ၊ နို့စားနွားမ။ ဒွါဒသ ကဟာပဏေ ဂဏိတွာ ကေ ခိရဓေနံ အာဟရ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၅။ ခိရဓေနန္တိ ခိရ-ဒါယိကံ ဓေနံ။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၅၇။

ခိရနိက (တိ) [ခိရ+နိ+က] ခိရံ ဟတ္ထေန နယန္တိတိ ဝါ ခိရနိကာ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၇၅။] နို့ညှစ်တတ်သောသူ။ ပုနပုနံ ခိရနိကာ ဒုဟန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၆။ ခိရနိကာတိ ခိရကာရ-ကာ ဂေါဒေါဟကာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။

ခိရန္တရာယ (ပု) [ခိရ+အန္တရာယ] နို့၏အန္တရာယ်၊ နို့စို့ခြင်း၏-အန္တရာယ်-အနှောက်အရှက်။ ပါယန္တိယာ ဒါရကဿ ခိရန္တရာယော ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၂။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀။

ခိရန္တယ (တိ) [ခိရ+အန္တယ] နို့ရည်အားလျော်စွာ ဖြစ်သော၊ နို့ရည်၏အကျိုးဖြစ်သော။ ကသ္မာ ? ခိရန္တယဿ ဒဓိနော ဝိယ တဒ-

နွယဿ အညဿ အဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၂၉။ ခိရနွယဿာတိ ခိရဿ အနွယဘူ-
တဿ၊ ဖလဘူတဿာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃။

ခိရပ (တိ) [ခိရ+ပါ+အ] နို့-သောက်-စို့-
တတ်သော၊ နို့စို့အရွယ်ဖြစ်သော၊ နို့မခွါ
သေးသော၊ သူ။ ခိရပါ ဟညတေ ပဇာ။ ဇာ၊
၁။ ၃၉၉။ ခိရပါ ဟညတေ ပဇာတိ ပါပရာ-
ဇဿ သေဝကေဟိ ခိရပကော ဝစ္ဆကော
ဟညတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၁၁။

ခိရပက (တိ) [ခိရ+ပါ+ဏျ] နို့-သောက်-
စို့-တတ်သော၊ နို့စို့အရွယ်ဖြစ်သော၊ နို့
မခွါသေးသော၊ သူ။ ဝစ္ဆော ခိရပကောဝ
မာတရိ။ ဓမ္မ၊ ၅၄။ နေတ္တိ၊ ၃၂။ ပေဋကော။
၁၈၄။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ခိရပညတ္တိ (ထိ) [ခိရ+ပညတ္တိ] နို့ရည်ဟူသော
အမည်နာမပညတ်။ ယသ္မိံ ကာလေ ဘူတု-
ပါဒါယ သညိတံ ဥပါဒါနဝိသေသံ ဥပါဒါယ
ခိရပညတ္တိ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၁။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၉၇။

ခိရပညတ္တိဥပါဒါန (န) [ခိရပညတ္တိ+ဥပါဒါန]
ထောက်ဆစ်ယူအပ်သော နို့ ဟူသောအမည်
ပညတ်။ ခိရဟူသော ဥပါဒါပညတ်။ ခိရ-
ပညတ္တိဥပါဒါနဿ ဘူတုပါဒါယ ရူပဿ ဒဓိ-
အာဒိပညတ္တိယာ အနုပါဒါနတော။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၉၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၁။)

ခိရပဋိက္ခေပဝါဒ (ထိ) [ခိရပဋိက္ခေပါ+ဝါဒာ]
နို့ရည်ကိုပယ်သောစကား။ ခိရပဋိက္ခေပ-
ဝါဒာ ဝေ မယာ ဝုတ္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။

ခိရပဋိဂ္ဂဟဘာဇန (န) [ခိရပဋိဂ္ဂဟ+ဘာဇန]
နို့ရည်ခံခွက်။ ကံသုပဓာရဏ (တိ) (၂)
ကြည့်။

ခိရပဋိစ္ဆက (န) [ခိရ+ပဋိစ္ဆက] နို့ရည်ခံခွက်။
ကံသုပဓာရဏ (တိ) (၂) ကြည့်။

ခိရပဋိစ္ဆနဘာဇန (န) [ခိရပဋိစ္ဆန+ဘာဇန]
နို့ရည်ခံခွက်။ ရဇတမယေန ခိရပဋိစ္ဆန-
ဘာဇနေန သဒ္ဓိံ ညေဝ အဒါသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၂၇၃။

ခိရပဋိလာဘ (ပု) [ခိရ+ပဋိလာဘ] နို့ရည်
ရခြင်း။ ဓေနတောပိ ဟိ ဥပါယဝန္တာနံယေဝ
ခိရပဋိလာဘော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၁။

ခိရပဏ္ဏ (န) [ခိရ+ပဏ္ဏ] နို့ရည်နှင့်တူသော
(အစေးရှိသော) အရွက်။ ခိရပဏ္ဏာဒီနိ ဥဉ္ဇာ-
စရိယာယ အာဟရိတော။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။
(-၁၉၃။)

ခိရပဏ္ဏိ (ထိ) [ခိရပဏ္ဏ+ဤ] (ကိရပဏ္ဏိနိ-သံ)
မရိုးပင်။ (သျှ-ဌံ ဥမ္မန်းနွယ်ဟု ပြန်ဆိုသည်။)
ယဒိ ဝါ မရူဝါယ ယဒိ ဝါ ခိရပဏ္ဏိနောတိ။
မ၊ ၂။ ၉၃။ (-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။) ခိရပဏ္ဏိနောတိ
ခိရပဏ္ဏိယာ၊ ယဿာ ဆိန္ဒနမတ္တေ ပဏ္ဏေ ခိရံ
ပဋ္ဌရတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၆။

ခိရပရိယေသနာ (ထိ) [ခိရ+ပရိယေသနာ]
နို့ရည်ကိုရှာမှီးခြင်း။ ခိရတ္ထိက-ကြည့်။

ခိရပရိဝတ္တန (န) [ခိရ+ပရိဝတ္တန] နို့ရည်ပြန်။
(ဩဇာဓာတ် ပြည့်ဝသည့် နို့ရည် ဖြစ်လာ
အောင် နွားမတထောင်၏ နို့ရည်ကို နွားမ
ငါးရာအား တိုက်ကျွေး၍ ၎င်းနွားမငါးရာ
မှရသော နို့ရည်ကို နွားမ ၂၅၀-အား
တိုက်ကျွေး၊ ဤသို့ အဆင့်ဆင့်တိုက်ကျွေး၍
ညစ်ယူသော နို့ရည်ကို နို့ရည်ပြန်ဟု ဆို
သည်။) ခိရဿ ဗဟလတဉ္စ မရရတဉ္စ ဩဇာ-
ဝန္တတဉ္စ ပတ္တယမာနာ ခိရပရိဝတ္တနံ နာမ
အကာသိ။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။

ခိရပါန (န) [ခိရ+ပါန] (၁) နို့-စို့-သောက်
-ခြင်း။ (၂) နို့အဖျော်။ (၁) တာနိ
ဝဇဇေတွာ ယာနိ တရုဏဝစ္ဆကာနံ ခိရပါန-
နေဝ ဝစုန္တာနံ သဩဇာနိ ဂေါမယာနိ။ မ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၅၂။ (-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။

၅၁၁။) (၂) ပယောပါနန္တိ ခိရပါနံ။ မဟာနိ၊
ဌ။၃၄၉။

ခိရပါယက (တိ) [ခိရ + ပါယက] နို့စို့တတ်
သောသူ။ ခိရပါယကေ ဒါရကေခိရံ ပါယေ-
ထ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၅၄။ မ၊ဌ၊၃။၁၄။ (-ဇာ၊ဌ၊
၄။၁၅၅။)

ခိရပါယသ (ပု) [ခိရ+ပါယသ] နို့ထမင်း၊ နို့-
သနာ၊ နို့ဆွမ်း။ဗုဒ္ဓါနံ အနုစ္စဝိကံ ခိရပါယသံ
ပစာပေမ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၈။ (-ပါယာသ?)

ခိရပါယာသ (ပု) [ခိရ+ပါယာသ] နို့ထမင်း၊
နို့သနာ၊ နို့ဆွမ်း။သုဇာတာယ ဘဂဝတော
ခိရပါယာသံ ဒိန္နာယ သေဌိဓိတာယ ကုစ္ဆိမ္မိ
နိဗ္ဗတ္တိ။ အ၊ဌ၊၂။၂၇၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။
၆၀။ သီ၊ဌ၊၁။၁၂၉။)

ခိရပါယိတ (တိ) [ခိရ+ပါယိတ] နို့-စို့စေအပ်-
တိုက်အပ်-သောသူ။ အတ္တောကာသသယော
ဇန္တု၊ဝဇန္တု၊ ခိရပါယိတော။ ဇာ၊၁။၃၁၆။
ဇာ၊ဌ၊၄။၄၀၀။ သုနခိယာ စ ခိရံ ပါယိတော
သုနခေဟိ ပရိကိဏ္ဍော ဝစိတော။ ဇာ၊ဌ၊
၄။၄၀၁။

ခိရပါယိ (တိ) [ခိရ+ပါ+ဏိ]နို့-စို့-သောက်-
သောသူ။ ခိရပါယိ တရုဏဝစ္ဆော အတ္တနော
မာတရံ အန္တေတိ အနုဂစ္ဆတိ။ ဥဒါန၊ဌ။
၃၃၃။

ခိရပါသာဏပိဏ္ဍ (ပု) [ခိရပါသာဏ+ပိဏ္ဍ] နို့-
ရည် အဆင်းရှိသော ကျောက် - ခဲ - တုံး။
အာဒိစ္စပါကေန ပစ္စိတော ခိရပါသာဏပိဏ္ဍော
ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၅၈။

ခိရပါသာဏမယ (တိ) [ခိရပါသာဏ+မယ] နို့-
ရည်အဆင်းရှိသော ကျောက်ဖြင့် ပြီးသော။
ခိရပါသာဏမယာနိ တနုကသရကာဒိနိ ဂရု-
ဘဏ္ဍာနိယေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၀၅။ ကခါ။၂၆၁။ ခိရပါသာဏမယာနိတိ

မုဒုကခိရဝဏ္ဏပါသာဏမယာနိ။ ကခါ၊ဌ၊သစ်။
၄၂၅။

ခိရပိဏ္ဍပါတ (ပု) [ခိရ+ပိဏ္ဍပါတ] နို့ဆွမ်း။ သပ္ပိ-
ဇာဏိတယောဇိတဿ ခိရပိဏ္ဍပါတဿ ပူရေ-
တော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၈၀။ မ၊ဌ၊၁။၂၉၈။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၂၆၇။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၉၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။
၁၇၃။ အ၊ဌ၊၂။၂၅၀။)

ခိရပိပါသာ (ထိ) [ခိရ+ပိပါသာ] နို့မွတ်သိပ်
ဆာလောင်ခြင်း။ဝစ္ဆကဿ ပန ခိရပိပါသာ-
ယသုဿနံ အညထတ္တံ နာမ။ မ၊ဌ၊၃။၁၂၂။
(-သံ၊ဌ၊၂။၂၇၅။ အံ၊ဌ၊၃။၃၅၁။)

ခိရပိဝက (တိ) [ခိရ+ပါ+ဏု] နို့စို့သောသူ။
မဇ္ဈေ ဌာနေ ခိရပိဝကေ သူကရပေါတကေ
ဌပေသိ။ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၅။(-မဟာနိ၊ဌ။၅၉။)

ခိရပိ(ပိ)ဌကာ (ထိ) [ခိရ+ပိဌကာ] နို့ကြောင့်
ဖြစ်သော အနာ၊ နို့သက်နာ။ (မိခင်၏ နို့-
ရည် မသန့်ရှင်းမှုကြောင့် ပေါက်သောအနာ၊
သျှ-၌ နို့ဝက်သက်နာ-ဟု ပြန်ဆိုသည်။)ဒဟ-
ရကာလေ ခိရပိဌကာ ယောဗုဒ္ဓကာလေ စ
မုခေ ခရပိဌကာ နာမ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၄။

ခိရပိတ (တိ) [ခိရ + ပိတ] နို့စို့သောသူ။
သာယံ သံဝေသနာကာလေ၊ ခိရပိတာဝ
အစ္ဆရေ။ ဇာ၊၂။၃၅၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၇။၃၄၀။)

ခိရပေဏ (ပု) [ခိရ+ပေဏ] နို့ရည်၏အမြှုပ်၊
နို့မြှုပ်။ ခိရဇလိကာ-ကြည့်။

ခိရဗိန္ဒု (ပု၊န) [ခိရ+ဗိန္ဒု] နို့ရည်ပေါက်။ ဂါဝိ-
ထနေ ဂဟေတွာကေ ခိရဗိန္ဒု၊ ဒုဟနကာလ-
မတ္တမ္ပိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၉။

ခိရဘတ္တ (န) [ခိရ+ဘတ္တ] နို့ဆွမ်း၊ နို့ရည်
ဆမ်းသောဆွမ်း၊ နို့ရည်ဖြင့် ရော၍ ချက်
သောဆွမ်း။ ခိရဘတ္တံ ဝါ ရသဘတ္တံ ဝါ လဘိ-
တွာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၈၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။

၂၁။ မာဠာ၁။၃၂။ အံဠာ၃။၉၂။ ခုဒ္ဒကဠာ၁။
၁၃၄။ သုတ္တနိဠာ၁။၂၆၄။ ဝိမာနဠာ၁။၁၂၉။
ထေရဠာ၁။၆၁။ အပဠာ၂။၂၅။ ဝိသင်္ဂဟ။
၄၁၉။)

ခိရဘတ္တသလာကာ (ထိ) [ခိရဘတ္တ + သလာ-
ကာ] နို့ဆွမ်းစာရေးတံ။ ခိရဘတ္တသလာ-
ကာယပိ ဇေသဝ နယော။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၇။

ခိရဘောဇန (န) [ခိရ+ဘောဇန] နို့ဆွမ်း၊ နို့-
ထမင်း။ ဗဟူနိ ဝဿာနိ ဘိက္ခုသံသံ ခိရ-
ဘောဇနေန ဥပဋ္ဌဟိသု။ ထေရဠာ၁။၅၉။

ခိရမဏိမူလ (န) [ခိရ + မဏိ + မူလ] နို့ဖိုး
ပတ္တမြားဖိုး။ ကုမာရဿ ခိရမဏိမူလံ ဟော-
တူတိ တတော တတော အာဂတဓနံ ကောဠိ-
သဟဿံ အဟောသိ။ မာဠာ၃။၅၅။ ခိရမဏိ-
မူလန္တိ ခိရမူလံ၊ ပါဒေသု ဗဒ္ဒမဏိမူလဉ္စ။ မ-
ဠာ၃။၃၃။

ခိရမတ္တ (တိ) [ခိရ+မတ္တ] နို့ရည်ဖြင့် ယစ်သော၊
သု။ ခိရမတ္တော ဝါ (သံ၊၁။၁၀၉)တိ ယထာ
ဒဟရော ကုမာရော ဥတ္တာနသေယျကော ခိရံ
ပိဝိတော ဒုကူလစုမ္ပဋကေ နိပန္နော အသညီ
ဝိယ နိဒ္ဒါယတိ။ သံ၊၁။၁၆၁။

ခိရမိဿ (တိ) [ခိရ+မိဿ] နို့ရည်နှင့်ရောသော။
ဣဒမ္ပိဟိ ခိရမိဿာယ သုရာယ ခိရေ ပဝိသ-
န္တေပိ ပရဂလာ ပဝိသနန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၆။

ခိရမိဿက (ဘိ) [ခိရ+မိဿက] နို့ရည်နှင့်ရော
သော။ ကောဠသကုဏာနံ ခိရမိဿကေ ဥဒ-
ကေ ခိရမေဝ ပဝိသတိ၊ န ဥဒကံ။ ဒီ၊၁။
၂၇၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၄။ (-
သိ၊ဠာသစ်၊၂။၃၂၄။)

ခိရမိဿကနဝနိတသပ္ပိ (န) [ခိရမိဿက + နဝနိ-
တသပ္ပိ] နို့ရည်နှင့်ရောသော ဆီဦးထောပတ်။
မုဠာလေဟိ ပဏ္ဍရဏရသော ခိရမိဿကနဝနိ-
တသပ္ပိ ဝိယ ဟောတိ။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၃၀၆။

ခိရမုခ (တိ) [ခိရ+မုခ] ခံတွင်း၌ နို့ရည် (ဇေ-
နံ) ရှိသော၊ နို့သက်မကုန်သေးသော၊သု။
အဟံ ခိရမုခမ္ပိ ဒါရကံ ပရာဇေတုံ နာသက္ခိ။
ဓမ္မဠာ၊၂။၁၆၈။

ခိရမူလ (န) [ခိရ+မူလ] နို့ဖိုး။ ကုမာရဿ
ခိရမူလံ ဟောတု။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၂၇၃။ (- ဓမ္မဠာ၊
၂။၄၃၆။ စရိယာဠာ၊၄၆။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၃၂၃။
ဇာ၊ဠာ၊၅။၁၃၅။ မာဠာ၊၃။၃၃။)

ခိရယာဂု (ထိ) [ခိရ+ယာဂု] နို့ရည်နှင့်ရော
သောယာဂု၊ နို့ယာဂု၊ နို့သနာ။ ကုလဒါရ-
ကာနံ ဒတော အန္တေ ခိရယာဂုံ လဘိတော၊
အဘိဠာ၊၂။၄၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။ (- ဓမ္မဠာ၊
၁။၄၀၆။)

ခိရရက္ခ (ပု) [ခိရ + ရက္ခ] နို့ရည်နှင့်တူသော
အစေးရှိသောသစ်ပင်၊ နို့စေးရှိသောသစ်ပင်။
(ခိရရက္ခဟူသည် ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ၊ ညောင်ပိန္နဲ၊
ညောင်ကြတ်၊ရေသဖန်းပင်စသော အစေးရှိ
သော သစ်ပင်များကို ဆိုသည်။ သံ၊၂။
၃၇၁။) ခိရရက္ခော အဿတ္ထော ဝါ နိဂြော-
ဓော ဝါ။ သံ၊၂။၃၇၁။ (- ဇာ၊၁။၁၃၂။ မ-
ဠာ၊၃။၁၇၄။ အံ၊ဠာ၊၁။၃၈၇။ အဘိဠာ၊၂။၂၈၇။
ဇာ၊ဠာ၊၂။၂၅၀။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၁၉၅။)

ခိရလာဘ (တိ) [ခိရ + လာဘ] နို့ရည်ကိုရ
သော။ ခိရလာဘတော ပဋ္ဌာယ ပုန န ဂါ-
ဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၁၀၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၇။

ခိရဝဏ္ဏ (တိ) [ခိရ+ဝဏ္ဏ] နို့ရည်အဆင်းရှိသော။
သုက္ကန္တိ ဒသ သုက္ကာနိ နီလံ ပိတကံ လော-
ဟိတကံ ... ခိရဝဏ္ဏံ ဒဓိဝဏ္ဏံ သပ္ပိဝဏ္ဏံ။ဝိ၊၁။
၁၅၃။

ခိရဝန္တ (တိ) [ခိရ+ဝန္တ] နို့ရည်နှင့် တူသော
အစေးရှိသော။ ခိရိကာကြည့်။

ခိရဝလ္လိ (ထိ) [ခိရ+ဝလ္လိ။ ခိရ ခိရဝတိ ဝလ္လိ
ခိရဝလ္လိ။ ထောမ။ (ကိရဝလ္လိ-သံ)] အစေး
ရှိသောနွယ်ပင်။ (သျှ-၌ ကုန်းကြည်း၊ စလင်း
ဂဏ္ဍိ-၌ အုတ်မှုန့်။) လတာတုလန္တိ ခိရဝလ္လိ-

အာဒိနံ ယာသံ ကာသဉ္စိ ဝလ္လိနံ တူလံ။ ဝိ၊
ဌ၊၄။၅၉။

ခိရဝလ္လိကန္တ (ပု၊န) [ခိရဝလ္လိ+ကန္တ] အစေးရှိ
သောနွယ်ပင်၏ဥ။ (ဥမွန်း-ဥမွန်း- ဥ။သျှ။
စလင်းဂဏ္ဍိ၌ ခိရဝလ္လိကန္တော၊ ဥမွန်းဥရင်း၊
ဝိ၊ ကြေးဥရင်းဟု မောင်းထောင်ပညတ်နက်
ကျမ်း၏ ပြန်ဆိုချက်ကို ဖော်ပြ၍ ဥမွန်းဥ
အရိုင်း အယဉ် ၂ မျိုးတွင် အရိုင်းကို စား
ဖြစ်အောင် ဆေးလျော်ပါက ယာဝကာလိက၊
အရိုင်းအတိုင်းဆိုလျှင် ယာဝဇီဝက၊ ဥမွန်းဥ
အယဉ်ကား ဆေးလျော်သည်ဖြစ်စေ၊ မဆေး
ပဲ ပင်ကိုယ်အတိုင်းပင်ဖြစ်စေ ယာဝကာလိက
သာတည်း။ ကြေးဥဟူသမျှသည် အရိုင်းသာ
ရှိသည်။ စားဖြစ်အောင် ဆေးလျော်ပါက
ယာဝကာလိက၊ မဆေးလျော်က ယာဝ-
ဇီဝက ဟု ဆိုသည်။) ခိရဝလ္လိကန္တော အခေ-
တော ယာဝဇီဝကော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၉၅။ ခိရဝလ္လိကန္တော တူမူရောရိယော
ဟောတိ။ ဝဇီရ။၃၁၉။

ခိရဝလ္လိပိဋ (န) [ခိရဝလ္လိ+ပိဋ] ဥမွန်းဥမွန်း။
ဓောတကတာလပိဋဉ္စ ခိရဝလ္လိပိဋဉ္စာတိ ဝေ-
မာဒိနိ တေသု တေသု ဇနပဒေသု...ယာဝ-
ကာလိကာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၃။

ခိရဝိရေစန (န) [ခိရ+ဝိရေစန] (ဆေးဖြင့် ထုံ
အပ်သော) နို့ရည်ဟု ဆိုအပ်သော ဝမ်းလျှော
ကြောင်းဖြစ်သောဆေး၊ နို့ရည်ဝမ်းနုတ်ဆေး။
ဒုတိယဒိဝသေ ခိရဝိရေစနံ ပိဝိတော။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၈။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၈၀။ ဝိရိစ္ဆတိ
ဧတေနာတိ ဝိရေစနံ၊ ဩသဓပရိဘာဝိတံ ခိရ-
မေဝ ဝိရေစနန္တိ ခိရဝိရေစနံ။ သာရတ္ထ၊၁။
၅၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။

ခိရဝိရေစနပိတဒိဝသ (ပု) [ခိရဝိရေစန+ပိတ-
ဒိဝသ] နို့ရည်ဝမ်းနုတ်ဆေး သောက်သော
နေ့။ ဒုတိယဒိဝသေတိ ခိရဝိရေစနပိတဒိဝ-
သတော ဒုတိယဒိဝသေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၁။

ခိရသံယုတ္တ (တိ) [ခိရ+သံယုတ္တ] နို့ရည်နှင့်
ရောစပ်သော။ ခိရပါယာသဂ္ဂဟဏေန ခိရ-
သံယုတ္တာ ယာဂု သင်္ဂယုတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၆၀။

ခိရသမ္ပတ္တ (တိ) [ခိရ+သမ္ပတ္တ] နို့ရည်ကို-လို
ချင်-နှစ်သက်မက်မော-သော၊ နို့ဆာလောင်
သော၊ သူ။ မိဂိဝ ခိရသမ္ပတ္တာ၊ ယူထာဟိနာ
ပကန္တတိ။ ဇာ၊၂။၃၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၂၈။
ယထာ နာမ ခိရသမ္ပတ္တာ မိဂပေါတိကာ
ယူထာပရိဟိနာ မာတရံ အပဿန္တိ ခိရတ္ထာယ
ကန္တတိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၂၉။

ခိရသမ္ပိဿ (တိ) [ခိရ+သမ္ပိဿ] နို့ရည်နှင့် ရော
နှောသော။ ခိရောဒန-ကြည့်။

ခိရသလာကာ (ထိ) [ခိရ+သလာကာ] နို့
စာရေးတံ၊ စာရေးတံနို့။ သော ကိရ
ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ
သုဂန္ဓသပ္ပိနာ ခိရသလာကံ အဒါသိ။ သံ၊ဌ၊
၁။၂၅၈။

ခိရသလာကဘတ္တ (န) [ခိရသလာက+ဘတ္တ]
နို့စာရေးတံဆွမ်း၊ နို့ရည်ဖြင့်ပြီးသော စာရေး
တံဆွမ်း။ အယျာနံ ခိရသလာကဘတ္တံ ဒဿာ-
မ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၉၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁၅။)

ခိရသလာကဘတ္တဒါန (န) [ခိရသလာကဘတ္တ+
ဒါန] နို့စာရေးတံဆွမ်း လှူဒါန်းခြင်း။
“ဘန္တေ ကဿပဒသဗလဿ ကာလေ ခိရ-
သလာကဘတ္တဒါနဿေတံ ဖလ”န္တိ ဒေဝ-
ရာဇာ အာဟ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၉၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။
၁၇၃။ အပ၊ဌ၊၂။၂၅၀။

ခိရသာမိန (တိ) [ခိရ+သဟ+အမိန။ ခိရေန
သဟ အမိနံ တေဿာတိ ခိရသာမိနော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊၄။၃၃၇။] နို့ရည်နှင့်တကွ စပ်ခြင်း
ရှိသော၊ နို့ရည်နှင့်တကွ ဆက်စပ်သော။ န
ခိရသာမိနော ဒမိ သိယာ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၅။
(-အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၇-တို့၌
ခိရသာမိန-ဟု ရှိသည်။ အနုဋီ၊၂။၁၂၅-၌

ခိရသာမိနော ဟု ရှိသည်။ သာမိနောသာ သင့်ဖွယ်ရှိ၏။

ခိရသာယန (န) [ခိရ+သာယန] နို့ရည်ကိုလျက် ခြင်း။ သိလေန ဝါ အနသနေန ဝါ ခိရသာ-ယနာဒိမိနာ ဝါ ဥပေတာ ဟုတော။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၂။

ခိရသေစနကုဏ္ဍ (န) [ခိရသေစန+ကုဏ္ဍ] ရေ သွန်းလောင်းသောအိုး။ မယံ ပတ္တော ဆဝ-သိတ္တသဒိသော၊ မတာနံ ခိရသေစနကုဏ္ဍ-သဒိသော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ခိရ(၃)လည်း ကြည့်။

ခိရိကာ (ထိ) [ခိရ+ဣက+အာ] လင်းလွန်း ပင်။ ခိရိကာ ရာဇာယတနံ။ ခိရဝန္တတယ ခိရိကာ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ၊၅၆၄။

ခိရိဏီ (ထိ) [ခိရ+ဤ+ဣနီ] နို့ရည်ရှိသောနွား မ၊ နို့ညှစ်နွားမ၊ နို့စားနွားမ။ တုကာ ဝုစ္စတိ ခိရိဏီ ယာ တုကာတံပိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၀၈။

ခိရူပက (တိ) [ခိရ+ဥပ+ဂမု+ကံ] နို့စို့အရွယ် ဖြစ်သော၊ နို့မချသေးသော၊ သူ။ ခိရူပကေဟိ ဒဟရပေါတကေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၂။)

ခိရူပကဝစ္ဆ (ပု) [ခိရူပက+ဝစ္ဆ] နို့စို့နွားငယ်။ ဝစ္ဆဿာတိ ခိရူပကဝစ္ဆဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၂။

ခိရူပက (တိ) [ခိရ+ဥပ+ဂမု+ကံ] နို့စို့အရွယ် ဖြစ်သော၊ နို့မချသေးသော။ ခိရူပကေ ဒါရ-ကေ ခိရံ ပါယေထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။

ခိရောဒက (န) [ခိရ+ဥဒက] (၁) နို့ရည်။ (၂) နို့ရည်၊ ရေ။ (၃) နို့ရည်နှင့် ရောနှောသော ရေ။ (၁) ကေဒါရေ ပဝိသန္တိသု ဥဒကမာ-တိကာသု ခိရောဒကဿ စ ဂန္ဓောဒကဿ စ အာသိဉ္ဇန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၆၃။) (၂) ခိရောဒကိဘူတ (က)-ကြည့်။ (၃) ခိရောဒကိဘူတ (ခ)ကြည့်။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ခိရောဒကသမ္မောဒိတ (တိ) [ခိရ + ဥဒက + သမ္မောဒိတ] နို့ရည်နှင့်ရေ ရောနှောသော။ ပစုရဇနေဟိ ဒုဝိညေယျနာနတ္ထံ ခိရောဒက-သမ္မောဒိတံ အစွန္တမေဝ သံသဋ္ဌံ ဝိယ ဟုတော တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၂။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၄။

ခိရောဒကသေစနသံဝဒ္ဓ (တိ) [ခိရောဒကသေ-စန+သံဝဒ္ဓ] နို့ရည်သွန်းလောင်း၍ ကြီးပွား သော။ အညေဟိ အသာဓာရဏာနံ ခိရော-ဒကသေစနသံဝဒ္ဓါနံ ဂန္ဓသာလီနံ ဩဒနံ ဘူဠတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၀။

ခိရောဒကိဘူတ (တိ) [ခိရောဒက+ဘူတ] (က) နို့နှင့် ရေသဖွယ်ဖြစ်သော၊ နို့ရည်၊ ရေရော နှောသကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (ခ) နို့ရည်နှင့် ရော နှောသော ရေကဲ့သို့ဖြစ်သော။ တုမေ အနု-ရုဒ္ဓါ သမဂ္ဂါ သမ္မောဒမာနာ အဝိဝဒမာနာ ခိရောဒကိဘူတာ အညမညံ ပိယစက္ခုဟိ သမ္ပဿန္တာ ဝိဟရထ။ ဝိ၊ဥ၊၄၉၈။ (-မ၊၁။ ၂၆၆။ မ၊ ၂။၆၀။ မ၊၃။၁၉၄။ သံ၊ ၂။၄၂၄။ အံ၊၁။၇၁။ အံ၊ ၂။၅၉။ မဟာနိ၊၁၀၂။) (က) ခိရောဒကိဘူတာတိ ယထာ ခိရဉ္ဇ ဥဒကဉ္ဇ အညမညံ သံသန္တတိ ဝိသု န ဟောတိ ကေတ္တံ ဝိယ ဥပေတိ၊ ကစ္စိ ဧဝံ သာမဂ္ဂိဝသေန ကေတ္တုပဂတစိတ္တုပ္ပါဒါ ဝိဟရထာတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၁-၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၄၁။) (ခ) ခိရောဒကိ-ဘူတာတိ ခိရေန သံသဋ္ဌဥဒကသဒိသာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၃။

ခိရောဒန (ပုန) [ခိရ+ဩဒန] နို့ရည်နှင့် ရော နှောသော ထမင်း၊ နို့ထမင်း၊ နို့ဆွမ်း။ ခိရောဒနံ အဟမဒါသိ။ ဝိမာန၊၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၃။ (-အပ၊ ၂။၁၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။) ခိရောဒနန္တိ ခိရသမ္ပိသံ ဩဒနံ ခိရေန သဒ္ဓိံ ဩဒနံ ဝါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၃၄။ ခိရောဒနန္တိ ခိရေန သဒ္ဓိံ သမ္ပိသံ ဩဒနံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၄။

ခိရောဒနဗလ (န) [ခိရောဒန+ဗလ] နို့ဆွမ်း
(လှူဒါန်းခြင်း)၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ခိရောဒန-
ဗလေနာဟံ၊ ပဉ္စဟင်္ဂေဟုပါဂတော။ အပါ ၂။
၁၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

ခိလ (တိ) [ခိလ+အ] (၁) သစ်ငုတ်၊ ပနွက်၊
ငြောင့်၊ တံသင်း၊ တိုင်။ (၂) အမှိုက်။ (၃)
(က) သစ်ငုတ် - ငြောင့် - တံသင်း - နှင့်
တူသော။ (ခ) အမှိုက်နှင့် တူသော။ (၁)
တသ္မာ သစေ ဧကေနော ခိလေန ဣတော
ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (- ဥဒါန။
၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။) ခိလေနာတိ ခါဏုကေန။
သာရတ္ထ၊၂။၁၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၃။ ခိလ-
ဋ္ဌာယိ-လည်း ကြည့် (၂) ခိလသဒ္ဓေါ ထဒ္ဓ-
ဘာဝစနော ကစဝရပရိယာယော စ
ဟောတီတိ အာဟ “စိတ္တထဒ္ဓဘာဝစိတ္တ-
ကစဝရသင်္ခါတံ ပဋိသင်္ခလ”န္တိ။ ခိလယတိ
တေန စိတ္တံ ထဒ္ဓဘာဝံ အာပဇ္ဇတီတိ ခိလံ၊
စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝေါ။ သော စ အတ္ထတော
ပဋိသောယေဝ။ စိတ္တဿ ထဒ္ဓဘာဝလက္ခ-
ဏော ဟိ ပဋိသော၊ တသ္မိဉ္စ ဥပ္ပန္နေ စိတ္တံ
ဥက္ကာပဇာတဋ္ဌာနံ ဝိယ အမနုညံ ဟောတိ၊
တသ္မာ ကစဝရသဒိသတ္တာပိ ပဋိသောဝ
“ခိလ”န္တိ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၇။ (၃)
(က) ဆေတွာ ခိလံ ဆေတွာ ပလိသံ။ ဒီ၊၂။
၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅။ (- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၃၇၁။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၁၇။) ဆေတွာ ခိလန္တိ ရာဂဒေါသ-
မောဟခိလံ ဆိန္နိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇၂။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၃၀။) (ခ) (၂) ကြည့်။

ခိလက (ပု) [ခိလ+က] (၁) တုတ်။ (တိ)(၂)
အမှိုက်နှင့်တူသော၊ အမှိုက်သဖွယ်ဖြစ်သော
(အခေါက်၊ အခွံ၊ အရွက်)။ (၁) ခိလကေ-
ဟိ (ထေရီ၊၄၂၃) တိ ဟတ္ထပါဒပိဋကဏ္ဍာဒိ-

အတ္တာယ ဌပိတဒဏ္ဍေဟိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၄။
(တိ)(၂)အခိလကာနိတိ အတစာနိ နိပ္ပဏ္ဍာ-
နိ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၆)တိ ဧတ္ထ တစပဏ္ဍာနိယေဝ
ရုက္ခဗလာနံ ခိလသဒိသတ္တာ ခိလကာနိ
နာမာနိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ငေါ၊ဝမ်း။

ခိလဇာတ (တိ) [ခိလ+ဇာတ] ဖြစ်သောငြောင့်
တံသင်းနှင့်တူသော ဒေါသရှိသော၊ စိတ်ဆိုး
သော၊သူ။ အာဟဘစိတ္တော ဟောတိ ခိလ-
ဇာတော။ အံ၊၂။၁၅၅။ စိတ္တထဒ္ဓဘာဝစိတ္တ-
ကစဝရသင်္ခါတံ ပဋိသင်္ခလံ ဇာတမဿာတိ
ခိလဇာတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

ခိလဋ္ဌာန (န) [ခိလ+ဌာန] တိုင်၏တည်ခြင်း။
ခိလဋ္ဌာယိ-ကြည့်။

ခိလဋ္ဌာယိ (တိ) [ခိလ+ဌာ+ယိ] တိုင်ကဲ့သို့
တည်သော၊ တိုင်၏ တည်ခြင်းနှင့် တူသော
တည်ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်သော၊သူ။ တတ္ထေဝ
ခိလဋ္ဌာယိ ဌိတော ဟောတိ။ အံ၊၃။၃၄။
ခိလဋ္ဌာယိတိ စတ္တာရော ပါဒေ ထမ္မေ ဝိယ
နိစ္စလံ ဌပေတွာ ခိလဋ္ဌာနသဒိသေန ဌာနေန
တိဋ္ဌတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

ခိလန (န) [ခိလ+ယ] ငြောင့်၊တံသင်း။ အာ-
ထဗ္ဗဏ ခိလန ဝသိကရဏ သောသာပန မန္တာ-
ဂဒပ္ပယောဂါဒိဘေဒံ ပရူပဿာတကရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၁၅။

ခိလနမန္တ (ပု) [ခိလန+မန္တ] ငြောင့်-တံသင်း
- ဖြင့်သေစေတတ်သော - မန္တန် - အတတ်၊
(စူးတုတ် စူးရဲ နှက်၍ ပြုသောမန္တဗျား။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။သျှ။ ခိလနမန္တန်ဟူသည် သစ်သားနှစ်
ဖြင့် ပြီးသော ငြောင့် တံသင်းကိုမန်းပြီးလျှင်
မြေ၌ သွင်း၍ ရန်သူကို သေစေတတ်သော
အတတ်ဖြစ်သည်။) ခိလနမန္တံ ဒါရုသာရခိလံ
မန္တေတွာ ပထဝိယံ ပဝေသေတွာ မာရဏ-
မန္တံ။ ဝဇီရ၊၃၈၂။ (- သာရတ္ထ၊၃။၁၂၇။
ဝိမတိ၊၂။၇၉။)

ခိလနုဒ (တိ) [ခိလ+နုဒ] ပြောင့်တံသင်းနှင့်
တူသော ကိလေသာကို-နုတ်-ပယ်ဖျောက်-
နိုင်သော။ ဘဝနုဒံ ခိလနုဒံ မလနုဒံ။ မိလိန္ဒ။
၃၃၆။

ခိလမဒ္ဒနာကာရ (ပု) [ခိလမဒ္ဒန+အာကာရ]
ပြောင့် တံသင်းသဖွယ်ဖြစ်သော ယုံမှားခြင်း
ကို နှိမ်နင်းသော အခြင်း အရာ။ ဂဏ္ဍိ-
ဌာနေသူ ခိလမဒ္ဒနာကာရေန ပဝတ္တာ ဝိမ-
တိစ္ဆေဒကထာ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ဝ၊ ၁၇။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။
၃၀။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၇။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၀။ ကခါ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၁၃၀။

ခိလယတိ (ကြိ) [ခိလ+ဏယ+တိ] ကြမ်းတမ်း
၏။ ခိလယတိ တေန စိတ္တံ ကဒ္ဒဘာဝံ အာ-
ပဇ္ဇတိတိ ခိလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၇။

ခိလသင်္ကမန (န) [ခိလ+သင်္ကမန] သစ်ငုတ်-
တံသင်း-ကို ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ ခိလသင်္ကမ-
နာဒိသု ပထဝီ နာမ အနတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၃။)

ခိဋ္ဌန (န) [ခိလ+ယု။ (ကြိ) ၃န-သံ] ရှုတ်ချ
ခြင်း။ ခိဋ္ဌဓမ္မိကံ ဟိဋ္ဌနံ ခိဋ္ဌနံ ဂရဟနံ။
မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။

ခိဋ္ဌိတ (တိ) [ခိလ+တ] ရှုတ်ချအပ်သော။ သူ။
ဩညာတော အဝညာတော ဟိဋ္ဌိတော ခိဋ္ဌိ-
တော ဂရဟိတော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၉။

ခုံသနဂရဟဏဝစန (န) [ခုံသနဂရဟဏ+ဝစန]
ဆဲရေးကြောင်း ကဲ့ရဲ့ကြောင်းစကားကို ပြော
ဆိုခြင်း။ ဩမသဝါဒေတိ ခုံသနဂရဟဏဝစ-
နေ။ ကခါ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၃၄၇။

ခုံသနဝစန (န) [ခုံသနာ+ဝစန] ဆဲရေးကြောင်း
စကား။ ခါဒမာနာတိ လောကဝေါဟာရ-
ဝသေန ခုံသနဝစနမေတံ။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၄၁။

ခုံသနာ (ထိ) [ခုံသိ+ယု+အာ။ ခုံသိ အက္ခော-
သနေ။ ခုံသေတိ၊ ခုံသယတိ၊ ခုံသနာ။ နီတိ၊

စာ။ ၃၄၇။] (၁) ဆဲရေးခြင်း။ (၂) ကဲ့ရဲ့ခြင်း။
(၃) ဆဲရေးကြောင်း (စကား)။ (၁) တဒါပိ-
မေ ဘိက္ခဝေ အမနာပါ ခုံသနာ ဝမ္ဘနာ။ ဝိ၊
၂။ ၈။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၈၊ ၂၆၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၆။
ကခါ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂၃၀။) (၂) န သဗ္ဗတ္တာတိ
ကေဝလံ အက္ခောသနခုံသနဝမ္ဘနာဒိသု န
ကေန္တေန နိဗ္ဗေဌနံ ကာတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၆၀။
(၃) ခုံသနဂရဟဏဝစန-ကြည့်။

ခုံသနာဓိပ္ပါယ (ပု) [ခုံသနာ+အဓိပ္ပါယ] ဆဲရေး
လိုခြင်း။ တေ ပန ခုံသနာဓိပ္ပါယေန ဟိဋ္ဌေန္တာ
ဝေမာဟံသု။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၃၄၃။

ခုံသိတ (တိ) [ခုံသိ+တ] (၁) ဆဲရေးအပ်သော။
သူ။ (၂) ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ သူ။ (၁) တယာ ဥပါ-
သကော သဒ္ဓေါ ပသန္တော ဟိနေန ခုံသိတော။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။ (-ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။) (၂)
ခုံသိတော (မဟာနိ၊ ၃၉၉) တိ ဂရဟိတော။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၄၃၃။

ခုံသေတိ (ကြိ) [ခုံသိ+ဏေ+တိ] ဆဲရေး၏။
ထိပါး-ပုတ်ခတ်-၏။ ဒွေ မဂ္ဂေ ခုံသေတိ
ဝမ္ဘေတိ ဂဟရတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၈။ (-ဝိ၊ ၄။
၄၀၊ ၄၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၄။) ခုံသေတိတိ ဝါစာ-
ပတောဒေန သဋ္ဌေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။
ခုံသေန္တိ-ဝိ၊ ၂။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ ခုံသေထ-ဝိ၊ ၂။ ၇။ ခုံသေ-
သန္တိ-ဝိ၊ ၂။ ၆။ ခုံသေသသိ-ဝိ၊ ၄။ ၄၀။
ခုံသေသထ-ဝိ၊ ၂။ ၇။

ခုံသေတုကာမ (တိ) [ခုံသေတုံ+ကာမ] ဆဲရေး
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဆဲရေးလိုသော။ သူ။
ဥပသမ္ပန္နော ဥပသမ္ပန္နံ ခုံသေတုကာမော
ဝမ္ဘေတုကာမော မက္ခိကတ္တုကာမော ဟိနေ-
န ဟိနံ ဝဒေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၉။ (-၁၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄။
ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၀၊ ၂၉၀။) တတ္ထ ခုံသေတုကာမော
ဝမ္ဘေတုကာမော မက္ခိကတ္တုကာမောတိ
အက္ခောသိတုကာမော ပဓံသိတုကာမော ဂရ-
ဟိတုကာမော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅။

ခုံသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ခုသိ+ဏေ+တွာ] ဆဲရေး
၍။ သုဓမ္မတ္ထေရောတံ အသဟမာနော သေ-
ဌိံ တိလသင်္ဂုလိကာဝါဒေန ခုံသေတွာ။ အံ၊
ဌ၊၁။၂၉၈။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၃၆။ မဟာနိ၊
ဌ၊၁၆၆။)

ခုံသေန္တ (တိ) [ခုသိ+ဏေ+အန္တ] (က) ဆဲ
ရေးသော၊သု။ (ခ) ထိပါး-ပုတ်ခတ်-ချုတ်
ချယ်-သော၊သု။ (က) ဘိက္ခု ဒုရုတ္တဝစနေ-
ဟိ ဃဇ္ဇေန္တော ခုံသေန္တော ဝဓ္မေန္တော ဝိဟ-
ရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀။ (ခ)
အထ ခေါ် အဓမ္မဌော မာဏဝေါ.... ဘဂဝန္တိ-
ယေဝ ခုံသေန္တော။ ဒီ၊၁။၈၅။ (- မ၊၂။
၂၃၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၂၇။) ခုံသေန္တောတိ
ဃဇ္ဇေန္တော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၂၈။

ခုံသေန္တိ (ကြိ) [ခုသိ+ဏေ+အန္တိ] ဆဲရေးကုန်
၏။ ထိပါး-ပုတ်ခတ်-ကုန်၏။ ခုံသေတိ-
ကြည့်။

ခုံသေထ (ကြိ) [ခုသိ+ဏေ+ထ] ဆဲရေးကုန်
၏။ ခုံသေတိ-ကြည့်။

ခုံသေဿန္တိ (ကြိ) [ခုသိ+ဏေ+ဿန္တိ] ဆဲရေး
ကုန်လတ္တံ့။ ခုံသေတိ-ကြည့်။

ခုံသေဿထ (ကြိ) [ခုသိ+ဏေ+ဿထ] ဆဲရေး
ကုန်လတ္တံ့။ ခုံသေတိ-ကြည့်။

ခုံသေဿသိ (ကြိ) [ခုသိ+ဏေ+ဿသိ] ဆဲ
ရေးလတ္တံ့။ ခုံသေတိ-ကြည့်။

ခု (ဗျ) (၁) ပဒပူရဏ (ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ-နိပါတ်
မျှ-တဗ္ဗော-ဖြစ်သောအနက်။) (၂) အဝ-
ဓာရဏ(ရွှေပုဒ်နှင့် ယှဉ်တွဲ၍“သာ၊လျှင်”ဟု
မြန်မာပြန်ဆိုရသောအနက်။) (၁) ကာဟိန္တိ
ခု တံကာမာ၊ ဆာတာ သုနခံဝ စဏ္ဍာလာ-
(ထေရီ။၄၁၄)တိ ခုတိ နိပါတမတ္တံ။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၂၉၇။ (၂) တံ ခု ဒိသာလောစနံ အာဟူ-
(နေတ္တိ။၅)တိ ဩလောကယတေတိ တွေ

ယဒေတံ ဩလောကနံ၊ တံ ဒိသာလောစနံ
နာမ နယံ ဝဒန္တိ။ ခုတိ စ နိပါတော
အဝဓာရဏေ။ တေန ဩလောကနမေဝ
အယံ နယော၊ န ကောစိ အတ္ထဝိသေ-
သောတိ ဒဿေတိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၃။

ခုဇ္ဇ (ပု) [ကု+ဇ္ဇ+ဏ။ ကုစ္ဆိတံ ဝဇ္ဇတိတိ
ခုဇ္ဇော၊ ကဿ ခေါ၊ ဝ-လောပေါ၊ ဧတာ။
ဓာနံ၊ဋ္ဌိ။၃။၃၉။ ထိ-ဌိ ခုဇ္ဇော(ကုဗ္ဗ-သံ)] (၁)
ကုန်းခြင်း၊ ကိုင်းခြင်း၊ ကောက်ခြင်း။ (တိ)
(၂) ကိုင်းသော၊ ကုန်းသော၊ ခါးကုန်းသော၊
သု။ (၁) တိဟိ ခုဇ္ဇေဟိ မုတ္တိယာ။ ထေရီ၊
၃၇၉။ တိဟိ ဝက်ကေဟိ ပရိမုတ္တိယာတိ
အတ္ထော။ ထေရီ၊ဌ။၁၆။ (- သံ၊ဌ၊၂။၂၆၈။
အဘိ၊ဌ၊၂။၅။) (တိ) (၂) န ဘိက္ခဝေ
ခုဇ္ဇောပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဉ္စ၊၁၂၆။ (-၁၃၈။
ဒီ၊၂။၂၆၆။ မ၊၃။၂၀၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၈။ ဒီ၊ဌ၊
၃။၅၅။ မ၊ဌ၊၃။၂၅၉။) ခုဇ္ဇောတိ ယော
ဥရဿ ဝါ ပိဋိယာ ဝါ ပဿဿ ဝါ နိက္ခန္တတ္တာ
ခုဇ္ဇသရီရော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၁။
ခုဇ္ဇော ဝါ ဟောန္တိ ဟေဋ္ဌိမကာယတော ဥပရိ-
မကာယဿ ရဿတာယ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၇၃။

ခုဇ္ဇက (ပု) [ခုဇ္ဇ+က] (၁) ခါးကုန်းသောသ
ဘော၊ ခါးကုန်းသောအခြင်းအရာ။ (တိ)
(၂) ခါးကုန်းသော၊သု။ (၁) သုမုတ္တိကော-
မိ တိဟိ ခုဇ္ဇကေဟိ။ ထေရီ၊၂၂၉။ တတ္ထ ခုဇ္ဇ-
သဘာဝေဟိ၊ ခုဇ္ဇကာရေဟိ ဝါ။ ထေရီ၊ဌ၊
၁။၁၄၀။ (တိ) (၂) ဥဒုက္ခလေန မုသလေန၊
ပတိနာ ခုဇ္ဇကေန စ။ ထေရီ၊၃၇၉။ ထေရီ၊
ဌ။၁၅။

ခုဇ္ဇကရဏဟေတု (ပု) [ခုဇ္ဇ+ကရဏ+ဟေတု]
ခါးကုန်းအောင် ပြုခြင်း၏ အကြောင်း။ ခုဇ္ဇ-
ကရဏဟေတုတာယ တဒုဘယံ “ခုဇ္ဇ”န္တိ
ဝုတ္တံ။ ထေရီ၊ဌ။၁၆။

ခုဇ္ဇစေလာပက (ပု) [ခုဇ္ဇ+စေလာပက] ခါး
ကုန်းသော-အစေအပါး-အစေခံ။ ခုဇ္ဇစေ-

လာပကာကိဏ္ဍေ၊ သူတမာဂဝေဏ္ဍိတေ။ ဇာ၊
၂။၃၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၅။

ခုဇ္ဇဓာတုက (တိ) [ခုဇ္ဇ+ဓာတု+က] ခါးကုန်း
သော သဘောရှိသောသူ။ ကံ ရာဇ်ကုလူ-
ပကံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ ခုဇ္ဇဓာတုကံ ဒိသ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃၈။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။)

ခုဇ္ဇပက္ခိက (တိ) [ခုဇ္ဇပက္ခ+ဣက] ခါးကုန်း
သောအဖို့၌ ဖြစ်သော၊ ခါးကုန်းသောအဖို့
ရှိသောသူ။ တေန ဌပေတော မဟာပုရိသံ
စက္ကဝတ္တိဉ္စ ဣတရေ သတ္တာ ခုဇ္ဇပက္ခိကာတိ
ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈။)

ခုဇ္ဇဗြာဟ္မဏ (ပု) [ခုဇ္ဇ+ဗြာဟ္မဏ] ခါးကုန်းသော
ပုဏ္ဏား။ တံဝယပ္ပတ္တကာလေ မာတာပိတရော
ကေဿ ခုဇ္ဇဗြာဟ္မဏဿ အဒံသု။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၁၄။

ခုဇ္ဇရက္ခ (ပု) [ခုဇ္ဇ+ရက္ခ] ကိုင်းသော သစ်ပင်။
ခုဇ္ဇရက္ခဿ ဆာယာ ဒူရံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄။

ခုဇ္ဇသဘာဝ (ပု) [ခုဇ္ဇ+သဘာဝ] ခါးကုန်း
သောသဘော။ ခုဇ္ဇက-ကြည့်။

ခုဇ္ဇသရီရ (တိ) [ခုဇ္ဇ+သရီရ] ခါးကုန်းသော-
ကောက်သော-ကိုယ်ရှိသောသူ။ ခုဇ္ဇသရီ-
ရော(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉)တိ ဝကံသရီရော။ ဝိမတိ၊
၂။၁၂၇။ ခုဇ္ဇ (တိ) (၂) လည်းကြည့်။

ခုဇ္ဇသောဘိတ (ပု) [ခုဇ္ဇ+သောဘိတ] ခါး
ကုန်းသော သောဘိတထေရ်၊ ခုဇ္ဇသောဘိတ-
ထေရ်။ အာယသ္မန္တဉ္စ ခုဇ္ဇသောဘိတံ အာ-
ယသ္မန္တဉ္စ ဝါသဘဂါမိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၅၀၄။ (-
ထေရ၊၂၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။) ထောက် ခုဇ္ဇဓာ-
တုကတာယ ပန ခုဇ္ဇသောဘိတောတွေဝ
ပညာယိတ္ထ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။

ခုဇ္ဇသောဘိတတ္ထေရ (ပု) [ခုဇ္ဇသောဘိတ +
ထေရ] ခါးကုန်းသောသောဘိတထေရ်၊ခုဇ္ဇ-
သောဘိတထေရ်။ အာယသ္မတော ခုဇ္ဇ-
သောဘိတတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၄၉။

ခုဇ္ဇာကာရ (ပု) [ခုဇ္ဇ + အာကာရ] ခါးကုန်း
သောအခြင်းအရာ။ ပရိဟာသံ ကရေန္တိ
ခုဇ္ဇာကာရေန ဝိစရိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ (-
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉။)ခုဇ္ဇက(၁)လည်း ကြည့်။

ခုဇ္ဇာဂဇ္ဇိတ (တိ) [ခုဇ္ဇာ+ဂဇ္ဇိတ] ခုဇ္ဇာ-ကြုံး
ဝါးအပ်-သိဆိုအပ်-သော။ တေရသဟိဂါ-
ထာဟိ ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏံ ပကာသေန္တိ
ခုဇ္ဇာဂဇ္ဇိတံ နာမ ဂဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၇။

ခုဇ္ဇိတ (တိ) [ကု+ဝဇ္ဇ+တ] ခါးကုန်းသော၊
သူ။ အပရေ ပန“အသိတာသု မယာတိ
လဝိတ္တေဟိ ကရဏဘူတေဟိ မယာ ခုဇ္ဇိ-
တ”န္တိ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။

ခုဇ္ဇတ္ထရာ (ထိ) [ခုဇ္ဇာ+ဥတ္တရာ] ခါးကုန်းသော
ဥတ္တရာ၊ ခုဇ္ဇတ္ထရာ။ (ဥတ္တရာသည် သူမ၏
နာမည်ရင်း ဖြစ်သည်။ အနည်းငယ်ခါးကုန်း
သောကြောင့် ခုဇ္ဇတ္ထရာဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။ သူ
မသည် သောသက သူဌေး၏အိမ်၌ နို့ငှါး
တိုက်သော နို့ထိန်း၏(အစေခံကျွန်မ၏။ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇) သမီးဖြစ်သည်။ သောသက သူ
ဌေးသည် သမီးတော် သာမာဝတီကို ဥတေန
မင်းအား ဆက်သသောအခါ ခုဇ္ဇတ္ထရာသည်
သာမာဝတီ၏ အစေခံ ကျွန်မအဖြစ်ဖြင့် နန်း
တော်သို့ လိုက်ပါ အမှုထမ်းရ၏။ သူမသည်
သုမနပန်းသည်ထံမှ ပန်းများကို ဝယ်ယူ၍
သာမာဝတီအား နေ့စဉ်ဆက်သရ၏။ သုမန
ပန်းသည်သည် တနေ့၌ ဘုရားအမှူးရှိသော
သံဃာများအား ဆွမ်းလုပ်ကျွေး၏။ ထိုဆွမ်း
ကျွေးပွဲမှ ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကိုနာကြား
ရသဖြင့် ခုဇ္ဇတ္ထရာသည် သောတာပန် ဖြစ်
လေသည်(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃-၄)။ ခုဇ္ဇတ္ထရာထံ

မှတဆင့် ဘုရားရှင်တရားတော်ကို နာကြားရသဖြင့် သာမာဝတီနှင့်တကွ အစေခံကျွန်မ ၅၀၀-လည်း သောတာပန် ဖြစ်ကြသည်။ အတိတ်ဘဝက ခါးကုန်းသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတပါးအား ပြောင်လှောင်ခဲ့ဘူးသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဤဘဝတွင် ခါးကုန်းရရှာသည်။ ရဟန္တာမ (သာမဏေမ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၃၃၈။)တပါးအား ခိုင်းစေခဲ့မိဘူးသောအကုသိုလ်ကံကြောင့် ယခုဘဝတွင် ကျွန်မဖြစ်ရရှာသည်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့အား ဆင်စွယ်လက်ကောက် (ရွှေလက်ကောက်၊ အံ၊ဌ၊၁။ ၃၃၈။) ပေးလှူခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ယခုဘဝတွင် ပညာရှိ သေက္ခပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ဖြစ်ရသည်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့အား ခစားလုပ်ကျွေးခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို အလွယ်တကူ ရရှိသည် (ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၁၄၄)။ ခုဇ္ဇတ္တရာသည် ဗဟုသုတရှိသူများတွင် အမြတ်ဆုံး၊ အသာလွန်ဆုံးဟု ချီးကျူးခံရသူဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို အံ၊ဌ၊၁။ ၃၂၁-၄၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၁၀၃-၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၇-၉-တို့၌ ကြည့်။) ယာဒိသာ ခုဇ္ဇတ္တရာ စ ဥပါသိကာ ဝေဠုကဏ္ဍကိယာ စ နန္ဒမာတာ။ သံ၊ ၁။ ၄၃၂။ အံ၊၁။ ၄၈၃။ သာ ဇာတကာလေ ခုဇ္ဇာ အဟောသီတိ ခုဇ္ဇတ္တရာတေဝဿာ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဌ၊၁။ ၃၃၀။

ခုဒါ (ထိ) [ခုဒ+အ+အာ။ (ကွဇာ-သံ)] ဆာလောင်ခြင်း၊ စားလိုခြင်း။ (ဆာလောင်ခြင်းသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ကမ္မဇတေဇောဓာတ်တည်း။ အနုဋီ၊၁။ ၂၀၂။) သီတဉ္စ ဥဏ္ဍ ခုဒံ ပိပါသံ။ သုတ္တနိ၊ ၂၇၇။ အပါ၊ ၁။ ၁။ စူဠနိ၊ ၂၆၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၉၀။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၁။ (-မဟာနိ၊ ၃၈၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။) ခုဒါ ဝုစ္စတိ ဆာတကော။ မဟာနိ၊ ၃၈၈။ စူဠနိ၊ ၂၆၆။ ပရိသုပ္ပတိ၊ ဓမ္မာယတိ၊ ခုဒါယ ဟဒယံ မမာ(ပေတ။ ၁၃၀၊ ၁၃၁)တိ ခုဒါယ ဇိသစ္ဆာယ ဗာဓိယမာနာ-

ယ မမ ဟဒယပဒေသော ဥဒရဂ္ဂိနာ ပရိသမန္တတော ဈာယတိ ဓမ္မာယတိ သန္တပ္ပတိ။ ပေတ၊ဌ။ ၃၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။ ၄၂၃။)

ခုဒါကာလ (ပု) [ခုဒါ+ကာလ] ဆာလောင်သောအခါ။ ခုဒါကာလေ သမ္ပတ္တရုက္ခတော ဒန္တေဟိ ဥပ္ပါဋေတွာ တစံ ခါဒိတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၀။

ခုဒါကိလမထ (ပု) [ခုဒါ+ကိလမထ] ဆာလောင်ခြင်းကြောင့် ပင်ပန်းမှု။ ကစ္ဆေရုဇ္ဇတိဏစရဏေန အဒ္ဓါနဂမနပရိဿမာဘာဝံ တော ခုဒါကိလမထာဘာဝဉ္စ ဒီပေန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၃၁။

ခုဒါဓိဝါသ (ပု) [ခုဒါ+အဓိဝါသ] ဆာလောင်မှုကို သည်းခံခြင်း၊ ဥဒရဿပရောဓေနာတိ ဥပဝါသေန ခုဒါဓိဝါသေန။ ဇာ၊ဌ၊၇။ ၂၇၈။

ခုဒါနိမိတ္တ (တိ) [ခုဒါ+နိမိတ္တ] ဆာလောင်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ဆာလောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဘုတ္တပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကဝေဒနာပိ ခုဒါနိမိတ္တာဝ အင်္ဂဒါဟသုလ္လာဒိဝေဒနာ အပ္ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၈။ (-အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။)

ခုဒါပဋိသာတ (ပု) [ခုဒါ+ပဋိသာတ] ဆာလောင်မှုကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ကေဝလံ ပန သဇ္ဇကံ ခုဒါပဋိသာတတ္ထံ ကရေတိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။ ၃၁၂။

ခုဒါပရိဿမ (ပု) [ခုဒါ+ပရိဿမ] ဆာလောင်မှုကြောင့်ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်း။ ခုဒါပရိဿမေန ကိလန္တကာယတ္တာ သမာဓာနာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၅၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၈၆။)

ခုဒါပရေတ (တိ) [ခုဒါ+ပရေတ] ဆာလောင်မှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဆာလောင်မှု နှိပ်စက်ခံရသောသူ။ ခုဒါပရေတာ ဘုဉ္ဇာမိ။

ပေတ။၁၄၀။(-ဇာ၊၂။၁၉၂။)ခုဒ္ဒါပရေတာ-
တိ ဗိသစ္ဆာဘိက္ခုတာ ဟုတော။ ပေတ၊ဌ။
၇၄။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၁၃၉။)

ခုဒ္ဒါပိပါသာပိဋန (န) [ခုဒ္ဒါပိပါသာ+ပိဋန]
ဆာလောင်၊ မှတ်သိပ်မှုနှိပ်စက်ခြင်း။ တဿ
ပန ကာယဿာပိ အတပ္ပကသုခါဝဟတ္တာ
ခုဒ္ဒါပိပါသာပိဋနာဘာဝေါပုဗ္ဗနိမိတ္တံဝုတ္တော။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ခုဒ္ဒါပိဋန (န) [ခုဒ္ဒါ+ပိဋန] ဆာလောင်မှုနှိပ်
စက်ခြင်း။ ခုဒ္ဒါပိဋနဿ အဘာဝေါ ကာယ-
ဂတာသတိအမတပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၄။

ခုဒ္ဒါဘိဘဝ (ပု) [ခုဒ္ဒါ+အဘိဘဝ] ဆာလောင်မှု
နှိပ်စက်ခြင်း။ ဒုဗ္ဗိက္ခဘယေ ခုဒ္ဒါဘိဘဝံ
သန္တာယာဟ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။

ခုဒ္ဒါဘိဘူတ (တိ) [ခုဒ္ဒါ+အဘိဘူတ] ဆာ
လောင်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဆာ
လောင်မှုနှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ ဗိသစ္ဆတော-
တိ ဘူတိတုကာမဿ ခုဒ္ဒါဘိဘူတဿ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၂၉၄။

ခုဒ္ဒိ (န) [ခုဒ္ဒါ+ဒ။ ခုဒ္ဒါ+ဒ။ (ကွေ့ခြ-သံ)]
ပျားရည်၊ ပျားလေးရည်၊ ယင်ပျားရည်။
ဒဇ္ဇ အမ္မ ပြာဟ္မဏဿ၊ ဖလံ ခုဒ္ဒေန မိဿိတံ။
ဇာ၊၂။၃၅၆။ ခုဒ္ဒေန မိဿိတန္တိ ခုဒ္ဒကမဓုနာ
မိဿိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၃၇။ (-အပါ၊ဌ၊၁။
၂၂၇။) အမရကောသ၊ ၁၉-ဝဂ်၊ ၁၀၇-နှင့်
ခုဒ္ဒါ(၅)လည်း ကြည့်။

ခုဒ္ဒါ (တိ) [ခုဒ္ဒါ+ဒက်။ ကုဒ္ဒါ+ဒ။ ခုဒ္ဒတိ
အသဟတိတိ ခုဒ္ဒေါ၊ နီစော။ မောဂ်၊၇။၉၅။
ကုစ္ဆိတံ ဒဒါတိတိ ခုဒ္ဒေါ၊ ဒေါ၊ ကဿ ခေါ၊
အဒါနသီလတာယ သမ္ပရာယေသု ခုဒ္ဒံ
ဗုဘုက္ခိဿာမိတိ ဝါ ခုဒ္ဒေါ၊ ခုဒ္ဒ ဗုဘုက္ခာယံ၊
ဒေါ အနာဂတတ္ထေ။ ဓာန်၊ဋီ၊၇၃၉။ (ကွေ့ခြ-
သံ)] (၁) ယုတ်ညံ့သော၊ အောက်တန်းကျ

သော၊သူ။ (၂) နှမြောစေးနဲ့သော၊သူ။
(၃) နည်းသော၊ အနည်း။ (၄) အားယုတ်
သော၊ အားနည်းသော၊သူ။ (၅) များသော၊
အများ။ (၆) ဆာလောင်သော။ (၇)
သေး-ငယ်-သော၊ အငယ်။ (၁) ခုဒ္ဒဉ္စ
ဗာလံ ဥပသေဝမာနော။ သုတ္တနိ၊၃၂၆။ (-
ခုဒ္ဒက။၁။ ဥဒါန။၁၂၁။) ခုဒ္ဒန္တိ ခုဒ္ဒေန
ကာယကမ္မာဒိနာ သမန္နာဂတံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
၂။၆၃။ ဝေမိမံ ကရဏိယံ ကရောန္တော ယံ တံ
ကာယဝစီမနောဒုစ္စရိတံ ခုဒ္ဒံ လာမကန္တိ
ဝုစ္စတိ၊ တံ န စ ခုဒ္ဒံ သမာစရေ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
၂၀၈။ ခုဒ္ဒါတိ ဟိနာ လာမကာ။ ဥဒါန၊ဌ။
၂၁၅။ (၂) ကပဏ္ဍ-ကြည့်။ (၃) ပရိတ္တံ
သုခမံ ခုဒ္ဒ-ထောကမပွံ ကိသံ တန။ ဓာန်။
၇၀၄။ (၄) ခုဒ္ဒေ မိဂေ ခါဒတိ မံသဘောဇ-
နော။ ဝိမာန။၃၉။ ခုဒ္ဒေတိ ဗလဝသေန
နိဟိနေ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၂၄။ (၅) မဓုမိ ခုဒ္ဒ-
မပ္ပကေ။ အဓမေ ကပဏေ စာပိ၊ ဗဟုမိ
စတုသုတ္တိသု။ ဓာန်။၈၂၁။ (၆) ခုဒ္ဒ ပိပါ-
သာယံ၊ ခုဒ္ဒေါ။ ရှု၊၆၇၁။ (၇) ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒက-
ကြည့်။

ခုဒ္ဒိ (တိ) [ခုဒ္ဒါ+ဏ] ယင်ပျားသည် ပြုအပ်
သော။ သေယျထာပိ နာမ ခုဒ္ဒံ မဓု အနေ-
လကံ။ အံ၊၂။၃၂၄။ (-အပါ၊ဌ၊၈။) ခုဒ္ဒံ
မဓုန္တိ ခုဒ္ဒမက္ခိကာဟိ ကတံ ဒဏ္ဍကမဓု။ အံ၊
ဌ၊၃။၁၂၁။ (-အပါ၊ဌ၊၁။၁၄၃။)

ခုဒ္ဒက (ပု) [ခုဒ္ဒါ+က။ ခုဒ္ဒါ+ဏ။ ထိ-၌ ခုဒ္ဒိကာ]
(ပု) (၁) ခုဒ္ဒကလူမျိုး။ (၂) ခုဒ္ဒကနိကာယ်။
(တိ) (၃) ငယ်သော၊ သေးငယ်သော၊
အငယ်။ (၄) များသော၊ အများ။ (၅)
အတုဖြစ်သော၊ တူသော၊ အတူ။ (၁)
ခုဒ္ဒကာ သုဒ္ဒကာ စေဝ၊ အာဂစ္ဆန္တိ မမံ ဃရံ။
အပါ၊ဌ၊၄၂၁။ (၂) အယံ သုတ္တနိပါတော စ၊
ခုဒ္ဒကေသေဝ ဩဂဓော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁။
ခုဒ္ဒကနိကာယ-လည်း ကြည့်။ (တိ) (၃)
ယေ မယံ အာဇီဝဿ ဟေတု ပုတ္တဒါရဿ

ကာရဏာ ဗဟူ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ သဿံတံ
အာပါဒေမ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၂၂။ ဒဒန္တော ခုဒ္ဒိကာယ
ဒေတိ။ ဒိ၊ ဝါ၊ ၇၇။ (-အံ၊ ဝါ၊ ၂၇။)
(၄) ခုဒ္ဒကာနံ အယံ ဒါနိ၊ တေသံ ဘဝတိ
ဝဏ္ဏနာ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၂၁။ ခုဒ္ဒကာနန္တိ တေ “ခုဒ္ဒ-
က-သဒ္ဓေါ ဗဟုသုပ္ပပရိယာယော။ ဗဟု-
ဘာဝတော ဣမာနိ ခုဒ္ဒကာနိ နာမ ဇာတာ-
နိ”တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ (-ဝိမတိ၊
၂။ ၁။) (၅) ခုဒ္ဒကနရက-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကအာဝါဠ (ပု) [ခုဒ္ဒက+အာဝါဠ] ငယ်
သောတုင်း၊ တုင်းငယ်။ ကုသောဗ္ဗ-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကဥဒရ (န) [ခုဒ္ဒက+ဥဒရ] သေးငယ်သော
ဝမ်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခုဒ္ဒကဥဒရပဒေသ (တိ) [ခုဒ္ဒက+ဥဒရပဒေသ]
သေးငယ်သောဝမ်းအရပ်ရှိသော၊ ခါးသေး
သော၊ သူ။ တနုမဇ္ဈိမာတိ ခုဒ္ဒကဥဒရပဒေ-
သာ။ အပါ၊ ဝါ၊ ၁။ ၂။

ခုဒ္ဒကလောဠုက (န) [ခုဒ္ဒက+လောဠုက] ငယ်
သော သခွါးငကြောင်သီး၊ သခွါးငကြောင်
သီးငယ်။ ကဏ္ဍာရိကာ-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကကာလ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ကာလ] ငယ်စဉ်အ
ခါ။ ဝေါဟံ ဣမံ ခုဒ္ဒကကာလတော ပဋ္ဌာယ
ဇာနာမိ။ ဇာ၊ ဝါ၊ ၁။ ၂။

ခုဒ္ဒကကိမိ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ကိမိ] ငယ်သော ပိုး
ကောင်၊ ပိုးကောင်ငယ်။ (ဤနေရာ၌ ပိုး
စုန်းကြူး။) ခဇ္ဇောပနက-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကကုက္ကုဒ္ဓိကာ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ+ကုက္ကုဒ္ဓိကာ]
ငယ်သောကြက်မ၊ ကြက်မငယ်။ အဗ္ဗုကသဉ္စ-
ရိတိ ခုဒ္ဒကကုက္ကုဒ္ဓိကာ။ အံ၊ ဝါ၊ ၂။ ၁။

ခုဒ္ဒကကုဏ္ဍကပ္ပမာဏ (တိ) [ခုဒ္ဒကကုဏ္ဍက+
ပမာဏ] သေးငယ်သော ဆန်ကျိုးအတိုင်း
အရှည်ရှိသော။ ကာကဏိကမတ္တ-ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။

ခုဒ္ဒကကုလ္လက (န) [ခုဒ္ဒက+ကုလ္လက] ငယ်သော
-မန်း-စကော၊ မန်းငယ်၊ စကောငယ်။
ကောကုမာရိကာ ခုဒ္ဒကကုလ္လကေန ဝါလုကံ
ပပေါဇေတိ။ ဇာ၊ ဝါ၊ ၆။ ၇။

ခုဒ္ဒကကောတ္ထု (ပု) [ခုဒ္ဒက+ကောတ္ထု] ငယ်
သော မြေခွေး၊ မြေခွေးငယ်။ ကောတ္ထုက-
ကြည့်။

ခုဒ္ဒကက္ခန္ဓက (ပု) [ခုဒ္ဒက+ခန္ဓက] ခုဒ္ဒကဝတ္ထု-
ခန္ဓက။ (အများအားဖြင့် ရဟန်းများမသုံး
ဆောင်ကောင်းသော အရာဝတ္ထုငယ်များကို
၎င်း၊ သုံးဆောင်ကောင်းသော အရာဝတ္ထု
ငယ်များကို၎င်း ပြရာအခန်းကဏ္ဍ၊ စူဠဝဂ္ဂ-
ပါဠိ၊ ခန္ဓက ၁၂-မျိုးတွင် ၅-ခုမြောက် ခန္ဓက
ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၉-၂၄၉။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၄။ ၄၄-
၅၅။) တေ. သဗ္ဗေ ခုဒ္ဒကက္ခန္ဓကေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။
ဝိ၊ ဝါ၊ ၄။ ၁၀၃။ (-ကခါ။ ၂၅။)

ခုဒ္ဒကခုဒ္ဒက (တိ) [ခုဒ္ဒက+ခုဒ္ဒက] ငယ်သည်
အောက်ငယ်သော၊ အလွန်ငယ်သော။ အထ
ဝါ ဗဟူနိ ကထိနဒုဿာနိ ပံသုကုလ္လာနိ ခုဒ္ဒက-
ခုဒ္ဒကာနိ ကေစိဝရတ္ထာယ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၉။

ခုဒ္ဒကဂစ္ဆဝန (န) [ခုဒ္ဒက+ဂစ္ဆဝန] ငယ်သော
ပန်းချိုတော၊ ပန်းချိုငယ်တော။ တဒနန္တရံ
ဥဒကပရိယန္တေ.... ကုသုမသမာကိဏ္ဍံ ခုဒ္ဒက-
ဂစ္ဆဝနံ။ ဇာ၊ ဝါ၊ ၅။ ၃။

ခုဒ္ဒကဂန္ဓ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ဂန္ဓ] ငယ်သော-များ
စွာသော-ကျမ်း။ ဣမံ တန္တိ သင်္ဂါယိတှာ
“ခုဒ္ဒကဂန္ဓော နာမာယ”န္တိ စ ဝတှာ။ ဒိ၊ ဝါ၊
၁။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၄။

ခုဒ္ဒကဂမန (န) [ခုဒ္ဒက+ဂမန] အနည်းငယ်-
အတန်ငယ် - ခရီးကို သွားခြင်း၊ ခရီးတို့
သွားခြင်း။ ပဟိဏဂမနံ ဝုစ္စတိ သရာသရံ
ပေသိတဿ ခုဒ္ဒကဂမနံ။ ဒိ၊ ဝါ၊ ၁။ ၇၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။ အံ၊ ဝါ၊ ၂။ ၃၇။ (- အဘိ၊ ဝါ၊ ၃။

၉၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၄၉။) ခုဒ္ဒက-
ဂမနန္တိ ဒုတေယျဂမနတော အပ္ပတရဂမနံ၊
အနုဒ္ဓါနဂမနံ ရဿဂမနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁။၃၅၁။

ခုဒ္ဒကဂါမ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ဂါမ] ငယ်သောရွာ၊
ရွာငယ်။ ပုနပိ ခုဒ္ဒကဂါမေ သဗ္ဗသာဓာရဏ-
ဂါမဒ္ဓါရဝသေန။ ဝဇီရ။၂၃၂။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၃၀၀။)

ခုဒ္ဒကဂါမဘောဇက (ပု) [ခုဒ္ဒက+ဂါမ+ဘော-
ဇက] ငယ်သောရွာ (မှ ထွက်သောအခွန်
အတုတ်)ကို အပိုင်စားရသူ၊ ရွာငယ်စား။
ပုနဒိဝသေ စက္ကဝတ္တိ ဝိယ ခုဒ္ဒကဂါမဘော-
ဇကံ ပစ္စုဂ္ဂစ္ဆန္တော သယမေဝ ပတ္တစိဝရံ
ဂဟေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၂။)

ခုဒ္ဒကဂုဗ္ဗ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ဂုဗ္ဗ] ငယ်သောချုံ၊ ချုံ
ငယ်။ တသ္မိံ ခဏေ နန္ဒိယော ကေသ္မိံ ခုဒ္ဒ-
ကဂုဗ္ဗေ မာတာပိတဓရာ ဂဟေတွာ ဘူမိယံ
နိပန္နော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။

ခုဒ္ဒကဂေဟ (န) [ခုဒ္ဒက+ဂေဟ] ငယ်သော
အိမ်၊ အိမ်ငယ်။ အဂါရက-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကသဏှာ (ထိ) [ခုဒ္ဒက+သဏှာ] ငယ်သော
ချုံ၊ ချုံငယ်။ (သဏှသဒ္ဓါကို “ခေါင်း
လောင်း”ဟု ဘာသာပြန်ကြ၏။ ဤနေရာ၌
မြင်းအဆင်တန်းဆာကို ပြသော နေရာဖြစ်၍
“ချုံ”ဟု ဘာသာပြန်လိုက်သည်။ အရာဌာန
အားလျော်စွာ ခေါင်းလောင်းငယ်၊ ဆည်း
လည်းငယ်ဟူ၍လည်း ပြန်ဆိုနိုင်သည်ပင်။)
အဗ္ဗ၊ဒွ၊နန္တိ-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကစိဝရ (န) [ခုဒ္ဒက+စိဝရ] ငယ်သော
သင်္ကန်း၊ သင်္ကန်းငယ်။ အညထာ ခုဒ္ဒကစိဝ-
ရဿ အနုဝါတပရိဘဏှာဒိဝိဓာနကရဏေ
ဟတ္ထဿ ဩကာသော န ဟောတိ။ ဝဇီရ။
၅၂၃။ (-သ၊ရတ္ထ၊၂။၃၉၂။)

ခုဒ္ဒကစွိက (တိ) [ခုဒ္ဒက+အစွိ+က] အနည်း
ငယ်သော မီးလျှံရှိသော။ ပရိတ္တရံသောတိ
ခုဒ္ဒကစွိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ခုဒ္ဒကစုဏ္ဏိကဏ္ဍရိယာပထ (ပု) [ခုဒ္ဒကစုဏ္ဏိက+
ဏ္ဍရိယာပထ] အလွန်ငယ်သောဏ္ဍရိယာပုထ်၊
အချိန်မကြာမြင့်သော ဏ္ဍရိယာပုထ်။ (ဒိ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၂၅၂။ သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၆၂-
တို့၌ ၁-အချိန်ကြာမြင့်စွာဖြစ်သော ဏ္ဍရိယာ-
ပုထ်။ ၂-အချိန်အလယ်အလတ်ဖြစ်သောဏ္ဍရိ-
ယာပုထ်။ ၃-အချိန်မကြာမြင့်သော ဏ္ဍရိယာ-
ပုထ်ဟု ၃-မျိုးခွဲပြကြသည်။) “ဂတေ ဌိတေ
နိသိန္နော သုတ္တေ ဇာဂရိတေ”တိ ဣဓ ပန ခုဒ္ဒ-
ကစုဏ္ဏိကဏ္ဍရိယာပထာ ကထိတာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ “ခုဒ္ဒကစုဏ္ဏိကဏ္ဍရိ-
ယာပထာ”တိပိ ပါဌော၊ ခုဒ္ဒကာ ဟုတွာ
ဝုတ္တနယေန စုဏ္ဏိကာ ဏ္ဍရိယာပထာတိ
အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၀၇။

ခုဒ္ဒကဇဗ္ဗိက (န) [ခုဒ္ဒက+ဇဗ္ဗိက] ငယ်
သောသလုံးမြင်းခေါင်းရိုး၊ သလုံးမြင်းခေါင်း
ရိုးငယ်။ ခုဒ္ဒကဇဗ္ဗိကံ ဓနုကဒဏှသဏှာနံ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။

ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ+အဋ္ဌကထာ]
ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ။ (ခုဒ္ဒကပါဌကို ဖွင့်
သော ပရမတ္ထဇောတိကာ အမည်ရသည့်
အဋ္ဌကထာဖြစ်သည်။) ဣမဿ ဒါနိ အတ္ထံ
ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကဋ္ဌကထာယ ဝိဝ-
ရိတုံ ဝိဘဇိတုံ ဣဒံ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁။
(-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၈၂။)

ခုဒ္ဒကတရ (တိ) [ခုဒ္ဒက+တရ] အလွန်ငယ်
သော။ နုခပိဌိတော စ ခုဒ္ဒကတရမ္ပိ န ဝဇ္ဇတိ-
ယေဝါတိ ကုရုန္တိယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၃။

ခုဒ္ဒကတဋ္ဌာက (ပု၊န) [ခုဒ္ဒက+တဋ္ဌာက] တဖက်
ဆည်ကန်ငယ်။ မဟာသမုဒ္ဒံ ဝါ ပန သောသ-

နကဝါတော ခွေကတဌာကံ ကိသ္ဗိဉ္ဇိဒေဝ
ဂဏေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။ (-မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၀၀။)

ခွေကတပသ (ပု) [ခွေက+တပသ] ရသေ့
ငယ်။ ခွေကတပသော ပိတရာ သဒ္ဓိံ သဏိ-
ကံ ဂစ္ဆန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။ (-၃၇။)

ခွေကတိပုသဝလ္လိ (ထိ) [ခွေကာ+တိပုသဝလ္လိ]
ငယ်သော - သခါးငပြုတ် - သခါးငဆစ် -
နွယ်။ ဝလ္လိပက္ကန္တိ ခွေကတိပုသဝလ္လိယာ ဖလံ။
မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၄။

ခွေကဒဏ္ဍက (ပု) [ခွေက+ဒဏ္ဍက] တုတ်-လုံ
တံ-ငယ်။ ဒဗ္ဗဆဒနံ ကတွာ အနေကေဟိ
ခွေကဒဏ္ဍကေဟိ မဏ္ဍပံ ကတွာ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇။

ခွေကဒါရကဝဏ္ဏိ (တိ) [ခွေကဒါရကဝဏ္ဏ+ဤ]
သုဿကလေး၏ အသွင်သဏ္ဌာန် ရှိသော၊
သုဿကလေးသဏ္ဌာန် ဖန်ဆင်းထားသော၊
သု။ ခွေကဒါရကဝဏ္ဏိ ဟုတွာ ဥပသကံမိ။
သ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။

ခွေကဒါရခဏ္ဍ (ပု၊ န) [ခွေက+ဒါရခဏ္ဍ] သေး
ငယ်သောသစ်သား-ပိုင်း-တုံး။ ကလိဂ်ရူပ-
ဓာန-ကြည့်။

ခွေကဒွါရ (န) [ခွေက+ဒွါရ] ငယ်သောတံခါး။
တံခါးငယ်။ အာဏိဒွါရံ နာမ ပါကာရဗဒ္ဓဿ
နဂရဿ ခွေကဒွါရံ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၅။

ခွေကဒွါရဗာဟာ (ထိ) [ခွေက+ဒွါရဗာဟာ]
ငယ်သော-တံခါးပေါင်-ကျည်းခွေ၊ ကျည်း
ခွေငယ်။ ကေကံ ခွေကဒွါရဗာဟံ နိဿာယ။
ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ခွေကဒိပ (ပု၊ န) [ခွေက+ဒိပ] ငယ်သောကျွန်း၊
ကျွန်းငယ်။ ကေသ္မိံ ခွေကဒိပေ ဒိဗ္ဗသုခ-
မနုဘဝန္တော ဝိဟရတိ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။

ခွေကဓနက (န) [ခွေက+ဓနက] ငယ်သော
လေး၊ လေးငယ်။ ဓနကန္တိ ခွေကဓနကံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၅။

ခွေကဓနသဏ္ဌာန (တိ) [ခွေကဓန+သဏ္ဌာန]
လေးငယ်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဓနကန္တိ ခွေက-
ဓနသဏ္ဌာနံ လဂ္ဂနကဒဏ္ဍံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။

ခွေကနဂရ (ပု၊ န) [ခွေက+နဂရ] ငယ်သောမြို့၊
မြို့ငယ်။ ဒေဝ မယံ သေနံ သက်စိုတွာ ပဌမံ
ခွေကနဂရံ ရမ္မိတွာ ဂဏိဿာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။
၂၃၆။ (-၂၃၇။)

ခွေကနဂရက (ပု၊ န) [ခွေက+နဂရ+က] မြို့နှင့်
တူသောအရပ်ဒေသ၊ မြို့သိမ်၊ မြို့ငယ်။ မာ
ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ ခွေကနဂရကေ...ပရိ-
နိဗ္ဗာယိ။ ဒိ၊ ၂။ ၁၂။ ၁၃၉။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၄၁၅။) ခွေကနဂရကေတိ နဂရပတိရူပကေ
သမ္မာဓေ ခွေကနဂရကေ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။
ခွေက-သဒ္ဓေါ ပတိရူပဝါစိ၊ က-သဒ္ဓေါ
အပ္ပတ္တောတိ အာဟ “ခွေကနဂရကေတိ နဂ-
ရပတိရူပကေ သမ္မာဓေ ခွေကနဂရကေ”တိ။
ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၀၁။

ခွေကနဂ်လ (န) [ခွေက+နဂ်လ] ငယ်သော
ထွန်တုံး၊ ထွန်တုံးငယ်။ ဝင်္ကကေနာတိ ဂါမ-
ဒါရကာနံ ကိဋ္ဌနကေန ခွေကနဂ်လေန။ ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၂။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၃၃။)

ခွေကနဒိ (ထိ) [ခွေကာ+နဒိ] မြစ်ငယ်။ ခွေက-
နဒိယော(အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၃)တိ ပဗ္ဗတပါဒါဒိ-
တော နိက္ခန္တော ခွေကာ နဒိယော။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။
၁၉၅။

ခွေကနာဝပုမာဏ (တိ) [ခွေကနာဝါ+ပမာဏ]
လှေငယ် - အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော၊
သု။ တဿ ခွေကနာဝပုမာဏော အတ္တဘာ-
ဝေါ အဟောသိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၁။

ခွေကနာဝါ (ထိ) [ခွေကာ+နာဝါ] ငယ်သော
လှေ၊ လှေငယ်။ တတ္ထ တတ္ထ သုဝဏ္ဏရဇတ-
မဏိပဝါဠမယာ ခွေကနာဝါယောမာပေတွာ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။

ခုဒ္ဒကနိကာယ (ပု) [ခုဒ္ဒက+နိကာယ] ငယ်သော - များစွာသော - သုတ်တို့၏ - အပေါင်း - တည်ရာ၊ ခုဒ္ဒကနိကာယ်။ (သုတ္တန်၊ ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာဟု ပိဋက ၃-ပုံရှိရာတွင် အလုံးစုံသော ဝိနည်းပိဋက၊ အဘိဓမ္မပိဋကနှင့် တကွ သုတ္တန်ပိဋကလာ ခုဒ္ဒကပါဌ၊ ဓမ္မပဒ၊ ဥဒါန၊ ဣတိဝုတ္တက၊ သုတ္တနိပါတ၊ ဝိမာနဝတ္ထု၊ ပေတဝတ္ထု၊ ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာ၊ ဇာတက၊ နိဒ္ဒေသ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အပဒါန၊ ဗုဒ္ဓဝံသ၊ စရိယာပိဋက ဟူ၍ ၁၅-ကျမ်းတို့ကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဟုခေါ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။) သဗ္ဗမေဝစေတံ ဒီဃနိကာယော.... ခုဒ္ဒကနိကာယောတိ ပဉ္စပုဘေဒံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။) ဒီဃပုမာဏာနံ သုတ္တာနံ သမူဟတော နိဝါသတော စ၊....ဧဝံ သေသာနမ္ပိ နိကာယဘာဝေ ဝစနတ္ထော ဝေဒိတဗျော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃-၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

ခုဒ္ဒကနိကာယဋ္ဌကထာ (ထိ) [ခုဒ္ဒကနိကာယ+အဋ္ဌကထာ] ခုဒ္ဒကနိကာယ်၏အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကား၊ ခုဒ္ဒကနိကာယ်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယဋ္ဌကထာယဥဒ္ဓုဋ္ဌစောဒနာ အနဝကာသာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၇၀။

ခုဒ္ဒကနိကာယပရိယာပန္န (တိ) [ခုဒ္ဒကနိယာယ+ပရိယာပန္န] ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌ အကျုံးဝင်သော။ တမ္ပိ ဝိနယပိဋကံ....ပဉ္စသု နိကာယေသု ခုဒ္ဒကနိကာယပရိယာပန္နံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂။

ခုဒ္ဒကနိကာယသင်္ဂါယနကာလ (ပု) [ခုဒ္ဒကနိကာယ + သင်္ဂါယနကာလ] ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကို-ပေါင်းစုရှုတ်ဆိုသော - သင်္ဂါယနာတင်သော-အခါ။ အနုက္ကမေန ခုဒ္ဒကနိကာယသင်္ဂါယနကာလေ ထေရဂါထာသု သင်္ဂီတိ အာရောပေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၇။

ခုဒ္ဒကနိဿေဏီ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ+နိဿေဏီ] ထန်းရင်ပေါင်ငယ်။ (ထန်း (တန် ?) ရင်ပေါင်အဓိပ္ပါယ်ကို ကထိနံ-ကြည့်။) ဝိနန္ဒနသုတ္တန္တိ ခုဒ္ဒကနိဿေဏီယာ စိဝရံ ဝိနန္ဒိတုံ သုတ္တကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ နိဿေဏီ-လည်း ကြည့်။

ခုဒ္ဒကပက္ခိ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ပက္ခိ] ငယ်သောငှက်၊ ငှက်ငယ်။ အညေသံ ခုဒ္ဒကပက္ခိနံ ပရိတ္တောတိ န ဝတ္တဗျော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။)

ခုဒ္ဒကပဋ္ဌာန (န) [ခုဒ္ဒက+ပဋ္ဌာန] ငယ်သောပဋ္ဌာန်း၊ ပဋ္ဌာန်းငယ်။ (ပဋ္ဌာန်းဒေသနာ၌ အနုလုံ၊ ပစ္စနိက်၊ အနုလောမပစ္စနိက်၊ ပစ္စနိယာနုလောမဟု နည်း ၄-မျိုးရှိသည်။ ထို ၄-မျိုးတွင် တမျိုးတမျိုး၌ တိကပဋ္ဌာန်း၊ ဒုကပဋ္ဌာန်း၊ ဒုကတိကပဋ္ဌာန်း၊ တိကဒုကပဋ္ဌာန်း၊ တိကတိကပဋ္ဌာန်း၊ ဒုကဒုကပဋ္ဌာန်းဟု ၆-မျိုးပြားပြန်သဖြင့် ၂၄-နည်း ဖြစ်လာသည်။ ထို ၂၄-နည်းကို ပဋ္ဌာန်းငယ် (ခုဒ္ဒကပဋ္ဌာန်း) ဟုခေါ်သည်။ ၎င်း ၂၄-နည်းသည် ဟေတုစသော ၂၄-ပစ္စည်း၌ ရနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းငယ် ၂၄-နည်းကို ၂၄-ပစ္စည်းနှင့် မြှောက်ပွားလျှင် ပဋ္ဌာန်းကြီး (မဟာပဋ္ဌာန်း) ဟုခေါ်သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁-၄။) ဣတိ ဣမေသံ စတုဝိသတိယာ ခုဒ္ဒကပဋ္ဌာနသင်္ခါတာနံ သမန္တပဋ္ဌာနာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။

ခုဒ္ဒကပတ္တ (တိ) [ခုဒ္ဒက+ပတ္တ] သေးငယ်သော အရွက်ရှိသော၊ အရွက်သေးငယ်သော။ ဗီဇက-သေဝါလော နာမ ဥပရိ ခုဒ္ဒကပတ္တော ဟေဋ္ဌာ ခုဒ္ဒကမူလော သေဝါလော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂၇၅။

ခုဒ္ဒကပပါတသတ (န) [ခုဒ္ဒက+ပပါတသတ] ငယ်သောကမ်းပါးပြတ်-တရာ - အရာ။ ပပါတသတာနီတိ ခုဒ္ဒကပပါတသတာနီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

ခုဒ္ဒကပ(ပွ)မာဏ (တိ) [ခုဒ္ဒက+ပမာဏ] များသောအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဧဝံ “ခုဒ္ဒကပမာဏာန” နှိအာဒိမဝတွာ သရူပဿေဝ ကထနံ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၂၃။ ယထာ စ သံယုတ္တဂ်တ္တရာဂမေသု ဒိဋ္ဌိသု ခုဒ္ဒကပမာဏာနံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။

ခုဒ္ဒကပရိယာပန္န (တိ) [ခုဒ္ဒက + ပရိယာပန္န] ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌အကျုံးဝင်သော။ န သဗ္ဗတ္ထ ခုဒ္ဒကပရိယာပန္နေသု တဿ အန္တတ္ထသမညတော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၂၃။

ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ (ပု) [ခုဒ္ဒက + ပလိဗောဓ] ငယ်သော-ကြောင့်ကြမှု-ပလိဗောဓ။ (ရှည်သော ဆံပင်မွေးညှင်း၊ ခြေသည်း လက်သည်း ရိတ်ဖြတ်ခြင်း၊ သင်္ကန်းချုပ်ဆိုးခြင်း၊ သပိတ်ဖုတ်ခြင်း၊ ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် စသည် သုတ်သင်ခြင်းဟူသော ငယ်သော ကြောင့်ကြမှုတို့ကို “ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ”ဟု ခေါ်သည်။) ယေပိဿ တေ ဟောန္တိ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။ (-ဝဇီရ၊၁၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၁။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၄၃။)

ခုဒ္ဒကပလိဗောဓု(ဓု)ပစ္ဆေဒ [ခုဒ္ဒကပလိဗောဓ + ပုပစ္ဆေဒ] ငယ်သော - ကြောင့်ကြမှု-ပလိဗောဓ - ကိုဖြတ်ခြင်း။ အနုနုပူ ဝိဟာရံ ပဟာယ အနုပူပေ ဝိဟာရေ ဝိဟာရန္တေန ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၆။ မဟာပလိဗောဓုပစ္ဆေဒေါ ခုဒ္ဒကပလိဗောဓုပစ္ဆေဒေါတိ ဧဝမာဒိပုဗ္ဗကိစ္စံ သမ္မာဒေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၃။

ခုဒ္ဒကပါဌ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ပါဌ] ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော်။ (သရဏတ္ထယအစ မေတ္တသုတ်အဆုံး ရှိသော ၉-သုတ်အပေါင်းကို ခုဒ္ဒကပါဌ-ဟု ခေါ်သည်။ ခုဒ္ဒက၊၁။၁၁။) အပဒါနံ သုတ္တနိပါတော ခုဒ္ဒကပါဌော ဓမ္မပဒံ ဥဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သာရတ္ထ၊၁။၆၄။

ခုဒ္ဒကပါဌဌကထာ (ထိ) [ခုဒ္ဒကပါဌ + အဌကထာ] ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော်၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်း ဖြစ်သောစကား။ ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော်၏-အဖွင့်-အဌကထာ။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ ပရမတ္ထဇောတိကာယ ခုဒ္ဒကပါဌဌကထာယ “ဓမ္မူပသံဟိတမ္ပိ စေတ္ထ ဂီတံ ဝဋ္ဋတိ ဂီတူပသံဟိတော ဓမ္မော န ဝဋ္ဋတိ”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၇။

ခုဒ္ဒကပါဌသင်္ဂဟနန္တရ (န) [ခုဒ္ဒကပါဌ+သင်္ဂဟနန္တရ] ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော်ကို သင်္ဂါယနာတင်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့။ ခုဒ္ဒကပါဌသင်္ဂဟနန္တရံ သင်္ဂဟိတန္တိ အနန္တရဋ္ဌေန အထ-သဒ္ဓေန ယုတ္တမပဒါနာနီတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

ခုဒ္ဒကပါဏ (ပု) [ခုဒ္ဒက + ပါဏ] ငယ်သော သတ္တဝါ။ တေ ကိရ ဥဒကဗိန္နု စ ဧတေ စ သက္ခရကဋ္ဌလာဒယော ခုဒ္ဒကပါဏာတိ ပညပေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။)

ခုဒ္ဒကပါဏက (ပု) [ခုဒ္ဒကပါဏ + က] ငယ်သော သတ္တဝါ။ န ခုဒ္ဒကပါဏကာ ကိဋ္ဌာနာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။

ခုဒ္ဒကပါတိ (ထိ) [ခုဒ္ဒက+ပါတိ] ငယ်သော ခွက်၊ ခွက်ငယ်။ ဒတ္ထိ နာမ ဧကော ခုဒ္ဒကပါတိ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈၀။

ခုဒ္ဒကပါဒ (ပု) [ခုဒ္ဒက + ပါဒ] ငယ်သော ခြေထောက်။ ပါဒကာတိ ခုဒ္ဒကပါဒါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၃၆။

ခုဒ္ဒကပါသာဏ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ပါသာဏ] သေးငယ်သော ကျောက်။ ပါသာဏသက္ခရိကန္တိ.... ခုဒ္ဒကပါသာဏေဟိ စ သက္ခရာဟိ စ သမန္နာဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

ခုဒ္ဒကပါသဒ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ပါသဒ] ငယ်သော
ပြာသာဒ်၊ ပြာသာဒ်ငယ်။ စူဠပါသဒါတိ
ခုဒ္ဒကပါသဒါ။ ဒီ၊ ငြိ၊ ၃။ ၃၆။

ခုဒ္ဒကပိဏ္ဏ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ပိဏ္ဏ။ ပိဏ္ဏော အသို့
အတ္တိတိ ပိဏ္ဏော၊ ခုဒ္ဒကော ပိဏ္ဏော ခုဒ္ဒက-
ပိဏ္ဏော ?] ထမင်း (ဆွမ်း) ထည့်ထားသော
ခွက်ငယ်။ စရုကေနာတိ ခုဒ္ဒကပိဏ္ဏေန။ ဝဇီရ။
၃၂။ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၆-တို့၌
“စရုကေနာတိ ခုဒ္ဒကဘာဇနေန” ဟု ရှိ၏။
၎င်းအဖွင့်များသာ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗနှင့် ညီ
သည်။)

ခုဒ္ဒကပိဋ္ဌနန္ဒ (န) [ခုဒ္ဒက + ပိဋ္ဌနန္ဒ] ငယ်သော
အဆင်တန်းဆာ။ အမ္မ မမ ဂီဝါယ ဣဒံ သော-
ဝဏ္ဏမယံ ခုဒ္ဒကပိဋ္ဌနန္ဒံ အတ္တိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၂။

ခုဒ္ဒကပုဏ္ဏသဋ္ဌ (ထိ၊ ပု) [ခုဒ္ဒက + ပုဏ္ဏသဋ္ဌ]
ငယ်သော ရေပြည့်အိုး၊ ရေပြည့်အိုးငယ်။
သဋ္ဌကာ နာမ အလင်္ကာရဘူတာ ခုဒ္ဒကပုဏ္ဏ-
သဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ငြိ၊ ၂။ ၁၉၄။

ခုဒ္ဒကပုတ္တ (တိ) [ခုဒ္ဒက+ပုတ္တ] သားငယ်ရှိ
သောသူ။ ဒုဂ္ဂတောမှိ ခုဒ္ဒကပုတ္တောမှိ၊
ဇီဝိတံ ဒေဟိ သာမိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၄။ (-ဒီ၊
၄။ ၃။ ၁၃၉။ ဒီ၊ ငြိ၊ ၃။ ၁၄၄။)

ခုဒ္ဒကပုပ္ဖ (တိ) [ခုဒ္ဒက+ပုပ္ဖ] ငယ်သော အပွင့်
ရှိသော သစ်ပင်။ (ဤနေရာ၌-မဟာလောကား
ပင်။) ကဏ္ဍိကာရာတိ ခုဒ္ဒကပုပ္ဖါ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၄၅၂။ ခုဒ္ဒကပုပ္ဖိတိ ဣမိနာ ကဏ္ဍိကာရ-
ရုက္ခာနံ မဟာပုပ္ဖခုဒ္ဒကပုပ္ဖဝသေန ဒုဝိဓတံ
ဒဿေတိ။ တတ္ထ မဟာပုပ္ဖိ ဝလ္လိဇာတိကာ၊
ခုဒ္ဒကပုပ္ဖိ ရုက္ခဇာတိကာ၊ တေနော စ ကဏ္ဍိ-
ကာရာနံ ဝလ္လိဇာတိကရုက္ခဇာတိကဝသေနပိ
ဒုဝိတော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဇာ၊ ငြိ၊ သစ်၊ ၅။ ၀၆။

ခုဒ္ဒကပူဝ (ပု) [ခုဒ္ဒက + ပူဝ] ငယ်သော မှုံ။
ဘဒ္ဒေ ကေ ခုဒ္ဒကပူဝံ ပစိတွာ သမဏဿ

ဒတွာ ဥယျောဇေဟိ နံ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၈။

ခုဒ္ဒကပေယျာလ (န) [ခုဒ္ဒက+ပေယျာလ] ငယ်
သော ပေယျာလ။ (အနည်းငယ်မြှုပ်ထား
သော စကားရပ်တို့ကို ပြသောနေရာ။) တေ-
နေဝ ခုဒ္ဒကပေယျာလဝသေန လိခိတံ။ ဝဇီရ။
၄၆၂။ (-ကခါ၊ ငြိ၊ သစ်၊ ၁၂။)

ခုဒ္ဒကပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ+ပေါက္ခရဏီ]
ငယ်သောရေကန်၊ ရေကန်ငယ်။ ယထာ စ
တိမိရပိဂံလော မစ္ဆရာဇာ န ခုဒ္ဒကပေါက္ခ-
ရဏီသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။ အံ၊ ငြိ၊ ၂။
၃၉၂။

ခုဒ္ဒကပ္ပ (တိ) [ခုဒ္ဒ+ကပ္ပ] ပျားလေးရည်နှင့်
(အရသာ) တူသော။ (ချိုသောအရသာ
ရှိသော သစ်သီးများဟု ဆိုလိုသည်။) ဖလာနိ
ခုဒ္ဒကပ္ပိနိ၊ ဘုဉ္ဇ ရာဇ ဝရံ ဝရံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။
ဇာ၊ ၂။ ၇၈။ ခုဒ္ဒကပ္ပိနိတိ တောနိ နာနာရုက္ခ-
ဖလာနံ ခုဒ္ဒကမဓုပဋိဘာဂိနိ မဓုရာနိ။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၃၄၄။

ခုဒ္ဒကပ္ပဖလ (တိ) [ခုဒ္ဒကပ္ပ + ဖလ] ပျားလေး
ရည်နှင့် အရသာတူသော အသီးရှိသော။
ခုဒ္ဒကပ္ပဖလာ နိစ္စံ၊ ဂန္တုကာလော မဟာ-
ယသ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၀။

ခုဒ္ဒကဖလပါန (န) [ခုဒ္ဒကဖလ+ပါန] ငယ်သော
သစ်သီး၏ အဖျော်၊ သစ်သီးငယ်ဖျော်ရည်။
အဝသေသာနိ ဝေတ္တတိန္တိဏိကမာတုလုဂ်-
ကပိတ္တ ကောသမ္ပကရမန္တာဒိ ခုဒ္ဒကဖလပါနာနိ
အဋ္ဌ ပါနဂတိကာနေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၈၅။

ခုဒ္ဒကဘမရ (ပု) [ခုဒ္ဒက+ဘမရ] ငယ်သော
ပျားပိတုန်း၊ ပျားပိတုန်းငယ်။ “မဓုကရီဟိ
နာမ မဓုမက္ခိကာဟိ” တိ ဣဒံ ခုဒ္ဒကဘမရာနံ
ဒွိန္ဒ ဝေ ဝိသေသနန္တိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၃၅၃။

ခဒ္ဒကဘယ (န) [ခဒ္ဒက + ဘယ] ငယ်သော
ဘေး၊ ဘေးငယ်။ အနေနေဝ ဘယန္တိ ဧတ္ထ
ခဒ္ဒကဘယံ ဒဿိတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၉။

ခဒ္ဒကဘဝ (ပု) [ခဒ္ဒက+ဘဝ] ငယ်သောဘဝ၊
ဘဝငယ်။ ဘဝါဘဝါယ ခဒ္ဒကဘဝမဟန္တ-
ဘဝတ္ထာယ သင်္ဂေါလဂ္ဂေါတိ ဝိဒိတော။ နေတ္တိ၊
ဝိ။၃၂၂။

ခဒ္ဒကဘာဇန (န) [ခဒ္ဒက+ဘာဇန] ငယ်သော
ခွက်၊ ခွက်ငယ်။ မဟတိယာ ပါတိယာ
ခဒ္ဒကဘာဇနံ ဝိယ စန္ဒမဏ္ဍလံ ပိဓိယတိ။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၈။)

ခဒ္ဒကဘာဏက (တိ) [ခဒ္ဒက+ဘာဏက] ခဒ္ဒက
နိကာယ်ကို-ရွတ်ဖတ်သော -ဆောင်သော၊
သူ။ အင်္ဂုတ္တရဘာဏကာ ခဒ္ဒကဘာဏကာ
သီလသမ္ပန္နာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၄။ (-သာရတ္ထ၊
၂။၂၅၂။)

ခဒ္ဒကဘိတ္တိ(ထိ) [ခဒ္ဒကာ+ဘိတ္တိ] ငယ်သောနံရံ၊
နံရံငယ်။ ဥဘောသု ပဿေသု ခဒ္ဒကဘိတ္တိနံ
ဥဋ္ဌာပနမတ္တေနပိ ပမုခံ ပရိက္ခိတ္တံ နာမ ဟော-
တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၈။

ခဒ္ဒကမက္ခိကာ (ထိ) [ခဒ္ဒကာ+မက္ခိကာ] (၁)
ယင်ကောင်ငယ်။ (၂) ယင်ပျား၊ ပျားငယ်။
(၁) နိမိတ္တေ ဥပက္ကမတော ယတ္ထကံ ကော
ခဒ္ဒကမက္ခိကာ ပိဝေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ (-
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ကင်္ခါ၊၁၀၆။) (၂) မဇုမက္ခိ-
ကာဟိ ခဒ္ဒကမက္ခိကာဟိ ဘမရမက္ခိကာဟိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။ (-သာရတ္ထ၊
၂။၄၇၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၀။)

ခဒ္ဒကမဂ္ဂ (ပု) [ခဒ္ဒက+မဂ္ဂ] ငယ်သောလမ်း၊
လမ်းငယ်။ တတ္ထ တတ္ထ ခဒ္ဒကမဂ္ဂံ ပိဒဟတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၄၄၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃။)

ခဒ္ဒကမစ္ဆ (ပု) [ခဒ္ဒက+မစ္ဆ] ငယ်သောငါး၊
ငါးငယ်။ တတ္ထ ကာယုပပန္နဿ တိမိရပိင်္ဂ-

လဿ မဟာသမုဒ္ဒေါ ဥတ္တာနောတိ အညေသံ
ခဒ္ဒကမစ္ဆာနံ ဥတ္တာနောတိ န ဝတ္တဗော။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၇။)

ခဒ္ဒကမစ္ဆဂ္ဂမ္ပ (ပု) [ခဒ္ဒက+မစ္ဆဂ္ဂမ္ပ] ငါးငယ်အ
ပေါင်း။ သုသုမာရေတိ ခဒ္ဒကမစ္ဆဂ္ဂမ္ပေ
ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ကရေန္တော မာရေတိတိ သုသု-
မာရေ။ အပါဠ၊၂။၄၅။

ခဒ္ဒကမဉ္ဇ (ပု) [ခဒ္ဒက+မဉ္ဇ] ငယ်သောညောင်
စောင်း၊ ညောင်စောင်းငယ်။ ဘဂဝါ ခဒ္ဒက-
မဉ္ဇေ အပ္ပမတ္တကံ ကာလံ နိသိဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၅၅။

ခဒ္ဒကမဉ္ဇက (ပု) [ခဒ္ဒကမဉ္ဇ+က] ညောင်စောင်း
ငယ်။ ခဒ္ဒကမဉ္ဇကံ ပညပေတော ဥဿိသက-
ကရဏတ္ထာယ စိဝရံ ဒေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၄။)

ခဒ္ဒကမဏ္ဍလ (န) [ခဒ္ဒက+မဏ္ဍလ] အဝန်းငယ်။
(သင်္ကန်း ၅-လွှာ စပ်ချုပ်ရာတွင် တလွှာ
တလွှာ၌ တလုပ်မြောင်းဖြင့် ၂-ကွက်ပိုင်းခြား
ရသည်။ ကြီးသောအကွက်အပိုင်းကို အိမ်ဝန်း
ကြီး=မဟာမဏ္ဍလ၊ ငယ်သော အကွက်အ
ပိုင်းကို အိမ်ဝန်းငယ်=ခဒ္ဒကမဏ္ဍလ-ဟု ခေါ်
ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။ ဘုရားရှင်ဒေသစာရီ
ကြွချီရာ နယ်ပယ်အကျယ်အဝန်း ၃-ပါးတွင်
တပါးကိုလည်း ခဒ္ဒကမဏ္ဍလဟု ခေါ်သည်။
သာရတ္ထ၊၁။၄၅၃။ ထီး၏အတွင်းဘက်က ခရိုင်
စိုက်ရာ အဝန်းငယ်ကိုလည်း ခဒ္ဒကမဏ္ဍလ-ဟု
ခေါ်သည်။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၉။) အစုမဏ္ဍလန္တိ
ခဒ္ဒကမဏ္ဍလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။

ခဒ္ဒကမဏ္ဍုကီ (ထိ) [ခဒ္ဒကာ+မဏ္ဍုကီ] ငယ်
သော ဖားမ၊ ဖားမငယ်။ အဟံ ပန ခဒ္ဒက-
မဏ္ဍုကီ ဟုတွာ တဝ ဇဋ္ဌန္တရေ နိပဋိတွာ
ဂမိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

ခဒ္ဒကမဇု (န) [ခဒ္ဒက+မဇု] ယင်ပျားငယ် ပြု
အပ်သောပျားရည်၊ ပျားလေးရည်။ ကသာ-

ဝရသေသု ခုဒ္ဒကမဇ္ဈ အနေဋ္ဌကံ၊ မဇ္ဈသေသု သက္ကရာတိ ဝေမာဒယော အဂ္ဂရသာ နာမ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၀။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၇၇။) ခုဒ္ဒက-မဇ္ဈတိ ခုဒ္ဒကမဇ္ဈကာဟိ ကတဒဏ္ဍကမဇ္ဈ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၀။

ခုဒ္ဒကမဇ္ဈကပပု (န) [ခုဒ္ဒက+မဇ္ဈကပပု] ငယ်ဘော သစ်မည်စည်ပွင့်၊ သစ်မည်စည်ပွင့်ငယ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကမဇ္ဈကပပုပမာဏ (တိ) [ခုဒ္ဒကမဇ္ဈကပပု+ပမာဏ] သစ်မည်စည်ပွင့်ငယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ သူ။ (ဖားမ)။ ဘန္တေ ခုဒ္ဒကမဇ္ဈကပပုပမာဏာ မဏ္ဍုလိယော မဟန္တမဟန္တေ ကဏ္ဍသပေ ဝေဂေန အနုဗန္တိတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။ (-သရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၃။)

ခုဒ္ဒကမဇ္ဈပဋ္ဌလ (န) [ခုဒ္ဒက+မဇ္ဈပဋ္ဌလ] ယင်ပျားငယ်ပြုအပ်သောပျားလဘို့။ မဟာဣသိနံ မဇ္ဈ ခုဒ္ဒကမဇ္ဈပဋ္ဌလံ ဣဝံ သာဓုနိ မဇ္ဈရာနိ။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။

ခုဒ္ဒကမဇ္ဈပဋ္ဌဘဂ (တိ) [ခုဒ္ဒကမဇ္ဈ+ပဋ္ဌဘဂ] ပျားငယ်ရည်နှင့် (အရသာ) တူသော။ ခုဒ္ဒကပု-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကမဟန္တကထာ (ထိ) [ခုဒ္ဒကမဟန္တ+ကထာ] တိုးတိုးသာသာ၊ ကျယ်ကျယ်လောင်လောင် ပြောသောစကား။ သမ္မုခဉ္ဇဿ တိဋ္ဌေယျာတိ အဿ ရညော ပုရတော ခုဒ္ဒကမဟန္တကထာ-သဝနဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌေယျ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၉၈။

ခုဒ္ဒကမဟန္တကမလဒလ (န) [ခုဒ္ဒကမဟန္တ+ကမလဒလ] ငယ်သော၊ ကြီးသော၊ ကြာရှည်။ ခုဒ္ဒကမဟန္တကမလဒလသင်္ခါတာနိ ဝါ ပဒုမပလာသပတ္တာနိ ဧတ္ထ သန္တိတိ ပဒုမပလာသပတ္တံ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၄။

ခုဒ္ဒကမဟန္တဝဏ္ဏ (ပု) [ခုဒ္ဒက+မဟန္တ+ဝဏ္ဏ] နုသော၊ ရင့်သောအဆင်း။ ဟုလိဒ္ဓိယာဒိဟိ

ခုဒ္ဒကမဟန္တဝဏ္ဏဟိ ယုတ္တေ သမေ ကောဋ္ဌာ-သေ ကတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၈။

ခုဒ္ဒကမဟာနိကာယပရိယာပန္န (တိ) [ခုဒ္ဒက+မဟာနိကာယ+ပရိယာပန္န] ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဟု ဆိုအပ်သော မဟာနိကာယ်၌ အကျုံးဝင်သော။ တဒေတံ...ပဉ္စသု မဟာနိကာယေသု ခုဒ္ဒကမဟာနိကာယပရိယာပန္နံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၈။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။)

ခုဒ္ဒကမာဏဝ (ပု) [ခုဒ္ဒက+မာဏဝ] ငယ်သော လူလင်၊ လူလင်ငယ်။ မာဏဝကန္တိ ခုဒ္ဒကမာဏဝံ။ သိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၄။

ခုဒ္ဒကမာတိကာ (ထိ) [ခုဒ္ဒက+မာတိကာ] ငယ်သောမြောင်း၊ မြောင်းငယ်။ တတော ခုဒ္ဒကမာတိကာယော နိဟရိတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ (-၃၀၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။)

ခုဒ္ဒကမာတိကာမုခ (န) [ခုဒ္ဒကမာတိကာ+မုခ] မြောင်းငယ်၏အဝ။ တဋ္ဌာကတော နိက္ခမိတော ပရေသံ ခုဒ္ဒကမာတိကာမုခံ အပါပုဏ္ဏိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၇။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၆။)

ခုဒ္ဒကမိဂ (ပု) [ခုဒ္ဒက+မိဂ] ငယ်သောသားကောင်၊ သားကောင်ငယ်။ ဝါဠမိဂါ ခုဒ္ဒကမိဂေ အနုဗန္တမာနာ ဥက္ခိတ္တံ ပါဒံ အနိက္ခိပိတောဝံ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၃။ (-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၈၂။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၈။)

ခုဒ္ဒကမိဂဇာတိ (ထိ) [ခုဒ္ဒကမိဂ+ဇာတိ] သားကောင်ငယ်တမျိုး။ သုဏ္ဍောပိ စာတိ သော ပေတာ ခုဒ္ဒကမိဂဇာတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၆။

ခုဒ္ဒကမိဂသန္တာသ (ပု) [ခုဒ္ဒကမိဂ+သန္တာသ] သားကောင်ငယ်၏ - ထိတ်လန့် - ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ အတ္တနော ဒဿနေန ဥပုဇ္ဇနကဿ ခုဒ္ဒကမိဂသန္တာသဿ ပရိဟရဏတ္ထံ။ ဇေ၊ ရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇။

ခွေကမိစိုကာ (ထိ) [ခွေကာ+မိစိုကာ] ငယ်သောအကျည်။ (နံရံ၏အတွင်းဘက်၌ဖြစ်စေ၊ အပြင်ဘက်၌ဖြစ်စေ ထွက်နေသည့် အုတ်စွန်းကြမ်းစွန်းများကို အကျည်ဟု ခေါ်သည်။) တနုကမိစိုကာယာတိ ခွေကမိစိုကာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။

ခွေကမုဒိန် (ပု) [ခွေကာ+မုဒိန်] ငယ်သောမုရိုးစည်၊ မုရိုးစည်ငယ်။ သုဝဏ္ဏာလိင်္ဂန္တိ သုဝဏ္ဏမယံ အာလိင်္ဂံ ခွေကမုဒိန်။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ခွေကမူလ (တိ) [ခွေကာ+မူလ] သေးငယ်သော အမြစ်ရှိသော။ ဗီဇကသေဝါလော နာမဥပရိ ခွေကပတ္တော ဟေဋ္ဌာ ခွေကမူလော သေဝါလော။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၆။ ၃၇၇။

ခွေကရဇ္ဇ (န) [ခွေကာ+ရဇ္ဇ] ငယ်သောမင်းအဖြစ်၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ်။ ပဒေသရဇ္ဇဿာတိ ခွေကရဇ္ဇဿ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၄။

ခွေကရဇ္ဇုကာ (ထိ) [ခွေကာ+ရဇ္ဇုကာ] ကြိုးငယ်၊ ကြိုးသေး။ ရဇ္ဇုကေတိ ခွေကရဇ္ဇုကေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။

ခွေကရဋ္ဌ (န) [ခွေကာ+ရဋ္ဌ] တိုင်းငယ်၊ ပြည်ငယ်။ သဗ္ဗေ ဇနပဒေ အာဟိဏ္ဏိတာ တံ “ခွေကရဋ္ဌ”န္တိ အဝမညမာနာ တတ္ထ ပဌမံ အဂန္တာ နိဝတ္တိံ သု။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁၆။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

ခွေကရထ (ပု) [ခွေကာ+ရထ] ငယ်သောရထား၊ ရထားငယ်။ ရထကန္တိ ခွေကရထ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၃။

ခွေကရာဇ (ပု) [ခွေကာ+ရာဇ] ငယ်သောမင်း၊ မင်းငယ်။ ခွေရာဇ-ကြည့်။

ခွေကရာဇမာသ (ပု) [ခွေကာ+ရာဇမာသ] ငယ်သော ပဲရာဇာပင်၊ ပဲရာဇာပင်ငယ်။ စိနကာတိ ခွေကရာဇမာသာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၃၃။

ခွေကရုက္ခ (ပု) [ခွေကာ+ရုက္ခ] ငယ်သောသစ်ပင်၊ သစ်ပင်ငယ်။ ခွေကရုက္ခာနံ ပုပ္ဖံ ဝိယ ဟိ တာသံ ဥတုနိဘာဝေါ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၆၄။

ခွေကလောဟဝါသိဒဏ္ဍသဏ္ဌာန (တိ) [ခွေကလောဟဝါသိ + ဒဏ္ဍ + သဏ္ဌာန] သံပဲကွပ်ငယ်ရိုးသဏ္ဌာန်ရှိသော။ အက္ခကဋ္ဌိနိ ခွေကလောဟဝါသိဒဏ္ဍသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။ ခွေကလောဟဝါသိဒဏ္ဍသဏ္ဌာနာနိတိ ခွေကာ စ သာ လောမာဝါသိ စာတိ ခွေကလောဟဝါသိ၊ တဿာ ဒဏ္ဍော၊ တေန သဏ္ဌာနာနိ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၁၆၀။

ခွေကဝဂ္ဂုလီ (ထိ) [ခွေကာ+ဝဂ္ဂုလီ] ငယ်သောလင်းနို့၊ လင်းနို့ငယ်။ တေ ကိရ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ခွေကဝဂ္ဂုလီယော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၅။

ခွေကဝစ္ဆ (ပု) [ခွေကာ+ဝစ္ဆ] နွားငယ်၊ နွားကလေး။ ဝစ္ဆကေတိ ခွေကဝစ္ဆေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။

ခွေကဝဏ (ပု) [ခွေကာ+ဝဏ] ငယ်သော-အမာ-အနာ။ ရူမိတိ ခွေကဝဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၅။

ခွေကဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ခွေကာ+ဝဏ္ဏနာ] ငယ်သော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ကြောင်းစကား၊ ပါစိတ် အဋ္ဌကထာ။ မူလဘေသဇ္ဇာဒိဝိနိစ္ဆယောပိ ခွေကဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တောယေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၂။

ခွေကဝဏ္ဏနာဝသာန (န) [ခွေကဝဏ္ဏနာ+အဝသာန] ပါစိတ်အဋ္ဌကထာအဆုံး။ ပရိမဏ္ဍလနိဝါသနာဒိနိ ခွေကဝဏ္ဏနာဝသာနေ ဝုတ္တာနိ တေပညာသ သေခိယသိက္ခာပဒါနိ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၂။

ခွေကဝတ္ထ (န) [ခွေကာ+ဝတ္ထ] ငယ်သောကျင့်ဝတ်။ (သာသနာတော်၌ ရဟန်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်သည် ဝတ်ငယ်ဝတ်ကြီး ၂-မျိုးရှိ၏၊ တဇ္ဇ-

နိယကံ ပြုသောအခါ၊ ပရိဝါသနေသောအခါ စသည်တို့၌ လိုက်နာပြုကျင့်ရသော ဝတ်တို့ သည် ဝတ်ငယ်=ခန္ဓကဝတ္ထုမည်၏။ ထိုဝတ် ငယ်သည် ၈၂-ပါးရှိ၏။ သရုပ်အကျယ်ကို မ၊ဋီ၊ ၃။၁၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၇၃-တို့၌ ကြည့်။ အာဂန္တု- က ဝတ်စသော ကျင့်ဝတ် ၁၄-ပါးသည် ဝတ် ကြီး=မဟာဝတ္ထုမည်၏။ အကျယ်ကို-ဝိ၊ ၄။ ၃၇၃-၄၁၀-၌ ကြည့်။ ၎င်းဝတ်ငယ် ၈၂-ပါး ကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၀-၌ မဟာဝတ်ဟု ဆို၏။) တဿ ဒွေအသိတိ ခန္ဓကဝတ္ထာနိ ခန္ဓက- မဟာဝတ္ထာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၇။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၇၃။)

ခန္ဓကဝတ္ထုက (ပု) [ခန္ဓကဝတ္ထု + က] ခန္ဓကဝတ္ထု- ခန္ဓက။ ခန္ဓကဝတ္ထုကံ ပုစ္ဆိသံ။ ဝိ၊ ၅။၂၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၆။)

ခန္ဓကဝတ္ထုက္ခန္ဓက (ပု) [ခန္ဓကဝတ္ထု + ခန္ဓက] သေးငယ်သော အကြောင်းကြောင့် ပညတ် အပ်သော သိက္ခာပုဒ်အပေါင်းအစု၊ ခန္ဓက- ဝတ္ထုခန္ဓက၊ စူဠဝါခန္ဓကတို့တွင် ၅-ခုမြောက် ခန္ဓက။ ဝိ၊ ၄။၂၃၉-၂၄၉။ ခန္ဓကဝတ္ထုခန္ဓကေ မလ္လမုဋ္ဌိကာတိ မုဋ္ဌိကမလ္လာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၄။

ခန္ဓကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂ (ပု) [ခန္ဓကဝတ္ထု + ဝိဘင်္ဂ] များစွာသော အကုသိုလ်အကြောင်းကို ဝေ ဖန်ဆက်ကျမ်း၊ ခန္ဓကဝတ္ထုဝိဘင်း။ ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၁၇-ဝိဘင်း။ အဘိ၊ဝိ၊ ၃၅၉-၄၁၄။ ဉာဏဝိ- ဘင်္ဂေါ ခန္ဓကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂေါ ဓမ္မဟဒယဝိ- ဘင်္ဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅။)

ခန္ဓကဝါသိ (ထိ) [ခန္ဓကာ + ဝါသိ] ပဲခုပ်ငယ်။ သော ဟိ ခန္ဓကဝါသိဉ္စ သူစိဉ္စ ပရိဿာဝနေ ပက္ခိပိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၀။)

ခန္ဓကဝိဘင်္ဂ (ပု) [ခန္ဓက + ဝိဘင်္ဂ] ခန္ဓကဝတ္ထု- ဝိဘင်း။ ဣဓ ခန္ဓကဝိဘင်္ဂေ အာဂတံ ဒေသ- နာနယံ။ အနု၊ဋီ၊ ၂။၂၁၇။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၆-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ခန္ဓကဝိဟာရ (ပု) [ခန္ဓက + ဝိဟာရ] ငယ်သော ကျောင်း၊ ကျောင်းငယ်။ ကုလ္လကဝိဟာရ- ကြည့်။

ခန္ဓကဝိမံသာ (ထိ) [ခန္ဓကာ + ဝိမံသာ] ငယ် သော စုံစမ်းခြင်း၊ သာမန်စုံစမ်းခြင်း။ သောဠသဟိ မဟာဝိမံသာဟိ အနေကာဟိ စ ခန္ဓကဝိမံသာဟိ ပဋိဂ္ဂဟိတုံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၂၁၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၁။)

ခန္ဓကသကုဏ (ပု) [ခန္ဓက + သကုဏ] ငယ်သော ငှက်၊ ငှက်ငယ်။ ကုလက-ကြည့်။

ခန္ဓကသကုဏိကာ (ထိ) [ခန္ဓကာ + သကုဏိကာ] ငှက်မငယ်။ ခေတ္တလေဉ္စူနံ အန္တရေ နိဝါသိနိ ခန္ဓကသကုဏိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၅၃။)

ခန္ဓကသတ္တ (န) [ခန္ဓက + သတ္တ] ဓားငယ်။ ပိပ္ပလိကေတိ ယံ ကိဉ္စိ ဆေဒနကေ ခန္ဓက- သတ္တေ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၈။

ခန္ဓကသတ္တက (န) [ခန္ဓကသတ္တ + က] ဓားငယ်။ ခန္ဓကသတ္တကန္တိ ဣမာနိ ဘာဇနိယဘဏ္ဍာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၈၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၀၁။)

ခန္ဓကသဒ္ဓ (ပု) [ခန္ဓက + သဒ္ဓ] ငယ်-မကျယ်- တိုး-သောအသံ။ ကာလေန မဟာသဒ္ဓံ၊ ကာလေန ခန္ဓကသဒ္ဓံ ကရေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၁။

ခန္ဓကသမ္မာဟန (န) [ခန္ဓက + သမ္မာဟန] အနည်းငယ် - သာယာဖြည်းညှင်းစွာ - ဆုပ် နယ်ခြင်း။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓဝိနောဒနတ္ထာယ ခန္ဓကသမ္မာဟနေန ပရိမဒ္ဓနဓမ္မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၆။) အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓဝိနောဒနတ္တံ ပန ခန္ဓကသမ္မာဟနမေဝ ယုတ္တန္တိ အာဟ “ခန္ဓ- ကသမ္မာဟနေနာ”တိ။ မန္တသမ္မာဟနေနာတိ

အထွေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၃။ ခုဒ္ဒကသရ—
(အပါဠ၊၂။၁၈၈) သည် ခုဒ္ဒကသရပုဒ်မှ
ပြောင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ အပါ
၁။၂၅၀လာ ကေသရပုဒ်၏ အဖွင့်ဖြစ်၍ ခုဒ္ဒ-
ကေသရပါဌ်သာ သင့်သည်။

ခုဒ္ဒကသရာဇ (ပု) [ခုဒ္ဒက+သရာဇ] ငယ်သော
ခွက်၊ခွက်ငယ်။ ဒါနပတိနံ ဃာရေ အဂ္ဂဘိက္ခူ-
ဌပနတ္ထံ ခုဒ္ဒကသရာဇဝါ ဟောန္တိ။မ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။

ခုဒ္ဒကသရာဇဘတ္တက (န) [ခုဒ္ဒကသရာဇ+ဘတ္တ-
က] ခွက်ငယ်၌(ထည့်သော)ထမင်း။ ဘတ္တ-
ကောသကေနာတိ ကောသကဘတ္တေန၊ ခုဒ္ဒ-
ကသရာဇဘတ္တကေနာတိ အထွေ။ မ၊ဋီ၊၃။
၁၁၃။

ခုဒ္ဒကသရီရ (တိ) [ခုဒ္ဒက+သရီရ] ငယ်သော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ သီဟော ဟံသာဒယော
ခုဒ္ဒကသရီရေယေဝ မာရေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။)

ခုဒ္ဒကသာခါ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ+သာခါ]ငယ်သော
သစ်ကိုင်း၊ သစ်ကိုင်းငယ်၊ သစ်ခက်ငယ်။
ခုဒ္ဒကသာခါနံ ပန သဟဿံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၇။)

ခုဒ္ဒကသာခါဘဉ္ဇန (န) [ခုဒ္ဒကသာခါ+ဘဉ္ဇန]
သစ်ကိုင်းငယ်ကိုချိုးခြင်း။ ခုဒ္ဒကသာခါဘဉ္ဇနံ
ဝိယ နိဿဂ္ဂိယာဒိအာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ က-
ရောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

ခုဒ္ဒကသာဋ္ဌက(ပု)[ခုဒ္ဒက+သာဋ္ဌက] ပုဆိုးငယ်။
အပိစ ခုဒ္ဒကသာဋ္ဌကောပိ ပိလောတိကာတိ
ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ခုဒ္ဒကသာမဏေရ (ပု) [ခုဒ္ဒက+သာမဏေရ]
သာမဏေငယ်၊ ကိုရင်ငယ်။ စေလ္လကောတိ
တတော မဟန္တတရော၊ခုဒ္ဒကသာမဏေရော။
သာရတ္ထ၊၂။၈၀။

ခုဒ္ဒကသိပ္ပ (န) [ခုဒ္ဒက + သိပ္ပ] အတတ်ငယ်။
အာဒိသဒ္ဓေန ရထသိပ္ပခတ္တဝိဇ္ဇာသိပ္ပါဒိဝုတ္တာ-
ဝသေသံ မဟာသိပ္ပံ ခုဒ္ဒကသိပ္ပဉ္စ သင်္ဂဏှာတိ။
မ၊ဋီ၊၂။၄၂။

ခုဒ္ဒကသိမာ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ+သိမာ] သိမ်ငယ်။
ခဏ္ဍသိမာ နာမ ခုဒ္ဒကသိမာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၁၄၃။

ခုဒ္ဒကသုပိန (ပု၊န) [ခုဒ္ဒက + သုပိန] အိမ်မက်
ငယ်။အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခုဒ္ဒကသုပိနသတ (န) [ခုဒ္ဒကသုပိန + သတ]
အိပ်မက်ငယ်တရာ။ သုပိနသတာနီတိ ခုဒ္ဒက-
သုပိနသတာနီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

ခုဒ္ဒကသေတု (ပု) [ခုဒ္ဒက + သေတု] တံတား
ငယ်။ ကေပဒိကသင်္ကမောတိ ခုဒ္ဒကသေတု။
သာရတ္ထ၊၂။၃၂၂။

ခုဒ္ဒကသေဝါလ (ပု) [ခုဒ္ဒက+သေဝါလ] မှော်
ငယ်၊မှော်သေး။ သင်္ခန္တိ ခုဒ္ဒကသေဝါလံ၊ ယံ
တိလဗီဇကန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၈။(-ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။၃၅၈။)

ခုဒ္ဒကသေဋ္ဌဒါန (န) [ခုဒ္ဒကသေဋ္ဌ + ဒါန]
ကျောက်ငယ် - ကျောက်သေး - ဖြင့်ပွတ်တိုက်
ခြင်း။ ဟနနဃာတနဟတ္ထပါဒါဒိစ္ဆေဒနေန
ခုဒ္ဒကသေဋ္ဌဒါနာဒိနာ စ နာနာဝိဓေန ပရူပ-
ဃာတကမ္ပေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

ခုဒ္ဒကသောဏှိကာ (ထိ)[ခုဒ္ဒကာ+သောဏှိကာ]
ငယ်သောကျောက်ရေအိုင်၊ ကျောက်ရေကန်
ငယ်။ ပရိစ္ဆိန္နာယ ခုဒ္ဒကသောဏှိကာယ ခိပ-
တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။

ခုဒ္ဒကသောဏှိ (ထိ) [ခုဒ္ဒကာ + သောဏှိ]
ကျောက်ရေကန်ငယ်။ သောဏှိအာဝါဇ္ဇေတိ
ခုဒ္ဒကသောဏှိယော စေဝ ခုဒ္ဒကအာဝါဇ္ဇေ
စ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။

ခွေကသောဗ္ဗ (ပု၊န) [ခွေက+သောဗ္ဗ] ထုံးအိုင်
ငယ်၊ ရေအိုင်ငယ်။ ခွေကသောဗ္ဗာ ကု-
သောဗ္ဗာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။

ခွေကာဂမ (ပု) [ခွေက+အာဂမ] ခွေက
နိကာယ်ပါဠိ။ တေဟိ သမ္ဗိဿတာယ စ တဒ-
ဝသေသဿ ခွေကာဂမဿ ဝိသေသတော
သာဓာရဏာ သမာနာပိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။

ခွေကာဂမဋ္ဌကထာဝစန (န) [ခွေကာဂမ+အဋ္ဌ-
ကထာဝစန] ခွေကနိကာယ်ပါဠိ၏ အဖွင့်
စကား၊ ခွေကပါဌအဋ္ဌကထာစကား။ ခွေ-
ကာဂမဋ္ဌကထာဝစနေန သံသန္တတိ သမေတိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂။

ခွေကာပတ္တိက္ခန္ဓ (ပု) [ခွေကာပတ္တိ+ခန္ဓ] ငယ်
သော အာပတ်အပေါင်းအစု၊ အာပတ်ငယ်
၅-ပုံ။ (ထုလ္လစဉ်း၊ ပါစိတ်၊ ပါဠိဒေသနီ၊
ဒုက္ကဋ်၊ ဒုတ္တာသိအာပတ် ၅-မျိုးသည် ခွေက
အာပတ်မည်၏။) တသ္မိံ တသ္မိံ ပန ဝတ္ထုသ္မိံ
အဝသေသေ ပဉ္စ ခွေကာပတ္တိက္ခန္ဓေ ဝေ ပည-
ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၁။)

ခွေကာဝါဠ (ပု) [ခွေက+အာဝါဠ] တွင်းငယ်။
ဥဒုက္ခလံ ဝါတိ ဘူမိဥဒုက္ခလံ ဝိယ ခွေကာဝါဠံ။
ဝဇီရ။၄၅၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၇။)

ခွေကုဒ္ဒါလ (ပု၊န) [ခွေ + ကုဒ္ဒါလ] ငယ်သော
-ပါးသော - ပေါက်တူး။ ခွေကုဒ္ဒါလာသု
မယာ။ ထေရ။၂၂၉။ အတ္တနာ ဝဋ္ဌဉ္စိတကုဒ္ဒါ-
လဿ သဘာဝတော ဝဋ္ဌဉ္စေန ဝါ အပ္ပက-
တာယ ဝတ္ထံ “ခွေကုဒ္ဒါလာသု”တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၀။

ခွေကေသရ (တိ) [ခွေ+ကေသရ] ငယ်သော
ဝတ်ဆန် ရှိသော (ပန်း)။ သုပုပ္ဖိတံ ခွေ-
ကေသရံ ဒိသ္မာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ခွေက-
သရ-လည်း ကြည့်။

ခွေကေဋ္ဌာလုက (န) [ခွေက + ဧဋ္ဌာလုက]
ငယ်သော - ရေသွန်းသခွါး - သခွါးနီ။
ကဏ္ဍာရိကာ-ကြည့်။

ခွေဃဏိကာ (ထိ) [ခွေဒါ+ဃဏိကာ] ခေါင်း
လောင်းငယ်၊ ခြူ၊ ဆည်းလည်း = ဆွဲလဲ။
ကိက်ဏိ-ကြည့်။

ခွေဇ (န) [ခွေ+ဇန+ကိ။ ခွေ+ဇ] ပျားရည်၊
ပျားလေးရည်၊ ယင်ပျားရည်။ ခွေဇံ တု မဇု-
ခွေ။ ဓာန်။၄၉၄။ (၎င်းဓာန်။၄၉၄-တတိယ
ပါဒ-၌ ဓာန်၊ဋီအလို- ခွေဇန္တု-ဟု ရှိသည်။
ပျားရည် ပရိယာယ်ပြရာဖြစ်၍ ခွေဇံ တုဟု
တုနိပါတ်ပုဒ်နှင့် ရှိသင့်သည်။ တောင်ပေါက်
သျှ-၌ ခွေဇံတုဟု ရှိသည်။)

ခွေဇန္တု (ပု) [ခွေ+ဇန္တု] ငယ်သောသတ္တဝါ
(ပျားစသည်)။ မဇုသဒ္ဓေန ခွေဇန္တု၊
ခွေဇောစုတေ။ ခွေဇန္တဝေါ ဘမဏဒယော။
ဓာန်၊ဋီ။၄၉၄။

ခွေပါဒပ (ပု) [ခွေ+ပါဒပ] သစ်ပင်ငယ်။ ဂစ္ဆေ
တု ခွေပါဒပေါ။ ဓာန်။၅၄၀။

ခွေပုတ္တ (တိ) [ခွေ+ပုတ္တ] သားငယ်ရှိသော၊ သူ။
ခွေပုတ္တံ ဟိ သမဏ ပေါသ မ(ဥဒါန။၈၂)န္တိ
အာပန္နသတ္တမေဝ မံ ဆဇေတွာ ပဗ္ဗဇိတော၊
သာဟံ တေရဟိ ခွေပုတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၅။

ခွေပုပ္ဖိယ (တိ) [ခွေပုပ္ဖ + ဣယ] ငယ်သော
အပွင့်ရှိသော(သစ်ပင်)။ ရဲရဲသိမ်ပင်(သျှ)။
ဝလ္လိဘော ခွေပုပ္ဖိယော။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၃၁၄။)

ခွေမက္ခိကာ (ထိ) [ခွေဒါ+မက္ခိကာ] (၁) ယင်
ကောင်ငယ်။ (၂) ယင်ပျား၊ပျားငယ်။ (၁)
အယံ ပန သတ္တေန ခွေမက္ခိကာယပိ ပိဝနမတ္တံ
လောဟိတံ ကဿစိ အနုပ္ပါဒေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။) (၂) ခွေမက္ခိကာ-
ဟိ ကတံ ဒဏ္ဍကမဓုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

ခုဒ္ဒမဓု (ပု၊န) [ခုဒ္ဒ + မဓု။ ဓာန် ၆။ ၉၇၅။]
 ပျားငယ်ပြုအပ်သော ပျားရည်၊ ပျားငယ်
 ရည်။ သေယျထာပိ ခုဒ္ဒမဓု အနိလကံ။ ဝိ
 ၁။ ၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၃၆။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ (-ဒိ၊ ၃။ ၇၀။ မ၊
 ၂။ ၁၉၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၁။) ခုဒ္ဒမဓုန္တိ ခုဒ္ဒက-
 မက္ခိကာဟိ ကတမဓု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။ ၅၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။)

ခုဒ္ဒမလ္လိကာ (ထိ) [ခုဒ္ဒါ + မလ္လိကာ] ငယ်သော
 ကြက်ရုံး။ (မလ္လိကာ၊ စမ္ပယ်။ ဓာန်၊ သျှ၊
 သစ်။) မလ္လိကာ ဇာတိသုမနာ၊ သုဂန္ဓာ
 ခုဒ္ဒမလ္လိကာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။

ခုဒ္ဒမာလက (ပု) [ခုဒ္ဒ + မာလက] တမာ
 ပင်ငယ်။ (မြန်မာပြန်၌ ပန်းပင်ငယ်။ မာလ-
 က-တမာပင် ဟောတည်း။) အသောကာ
 ခုဒ္ဒမာလကာ။ အပ၊၁။ ၄၀၅။

ခုဒ္ဒမိဂ (ပု) [ခုဒ္ဒ + မိဂ] ငယ်သောသားကောင်၊
 သားကောင်ငယ်။ သူကရာဒယော ခုဒ္ဒမိဂေ
 ဝိဟိ*သန္တေ ပဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၅။

ခုဒ္ဒရသုပမ (တိ) [ခုဒ္ဒရသ + ဥပမာ] ယင်ပျား
 ရည်အရသာလျှင် ဥပမာရှိသော၊ ပျားလေး
 ရည် အရသာနှင့်တူသော။ သာဒု ခုဒ္ဒရသု-
 ပမော။ ဇာ၊၁။ ၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၂။

ခုဒ္ဒရာဇ (ပု) [ခုဒ္ဒ + ရာဇ] (က) ငယ်သောမင်း၊
 မင်းငယ် (ပဒေသရာဇ်မင်း)။ (ခ) မင်း
 သား။ (က) (ခ) သေယျထာပိ ပြာဟူဏ
 ယေ ကေစိ ခုဒ္ဒရာဇာနော။ အံ၊ ၂။ ၃၂၀။
 (-အံ၊ ၃။ ၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၁။) ခုဒ္ဒရာဇာ-
 နောတိ ခုဒ္ဒကရာဇာနော၊ ပကတိရာဇာနော
 ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၀။ (- ၂၉၀။)

ခုဒ္ဒရူပက (တိ) [ခုဒ္ဒ + ရူပ + က] ငယ်သော-
 ရုပ်-အသွင်-သဏ္ဌာန် - ရှိသော။ ပသဒါ
 ခုဒ္ဒရူပကာ။ အပ၊၁။ ၄၀၇။

ခုဒ္ဒဝေဠု (ပု) [ခုဒ္ဒ + ဝေဠု] ဝါးပင်ငယ်။ ခုဒ္ဒ-
 ဝေဠုဘိ(ဇာ၊ ၂။ ၂၁၈)တိ ယထာ ခုဒ္ဒကေဟိ
 ဥဒကဝေဠုဟိ သဉ္ဇန္တာ နဒီ သောဘတိ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၈။

ခုဒ္ဒသင်္ခ (ပု) [ခုဒ္ဒ + သင်္ခ] ခရသင်းငယ်။ ခရ
 (ဓာန်၊ ၆။)။ ခုဒ္ဒသင်္ခေါ သင်္ခနခေါ။ ဒွယံ ခုဒ္ဒ-
 သင်္ခဇာတိယံ...ဒွယံ “ခရ”ဣတိ ချာတေ။
 ဓာန်။ဓာန်၊ ၆။ ၆၇၆။

ခုဒ္ဒသင်္ခဇာတိ (ထိ) [ခုဒ္ဒသင်္ခ + ဇာတိ] ခရသင်း
 ငယ်မျိုး။ ခုဒ္ဒသင်္ခ-ကြည့်။

ခုဒ္ဒသိက္ခာ (ထိ) [ခုဒ္ဒါ + သိက္ခာ] (က) ချို-
 မြိန်-ကောင်း-မြတ်-သော အကျင့်သိက္ခာ၊
 များစွာသော အကျင့်သိက္ခာ၊ (ဝိနည်းပိဋက
 တရလုံးကိုထောက်၍) နည်းသော-ကျဉ်း
 သော-အကျင့်သိက္ခာ။ (ခ) ချိုမြိန်ကောင်း
 မြတ်သော အကျင့်သိက္ခာ-များစွာသောအ
 ကျင့်သိက္ခာ-နည်းသောကျဉ်းသော အကျင့်
 သိက္ခာ-ကို ပြသောကျမ်း၊ ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်း။
 ခုဒ္ဒသိက္ခံ ပဝက္ခာမိ၊ ဝန္တိတော ရတနတ္ထယံ။
 ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၁။ (-ဝဇီရ။ ၄၈၃။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၁၅၇။) (က) သိက္ခာကာမာနံ မဓရတယ
 ခုဒ္ဒါ စ တာ သိက္ခာ စာတိ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။....
 ဗဟုဝိဇ္ဇာပိ ခုဒ္ဒါ စ တာ သိက္ခိတဗ္ဗတော
 သိက္ခာ စာတိ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၆။
 ၂၃၉။ (ခ) ဂန္ထဝသေနေတ္ထ သင်္ခိပိတော
 ဝုတ္တတ္တာ တဒ္ဓိပနော ဂန္ဓော ခုဒ္ဒသိက္ခာတိ
 ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၆။ ၅၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၆။
 သစ်။ ၂၃၉။) (ဤကျမ်းသည် ရဟန်းကျင့်
 ဝတ် သိက္ခာပုဒ် ဟူသော အဓိသီလသိက္ခာ၊
 ဝိပဿနာ၏အခြေခံ သမာပတ်စိတ် ဟူသော
 အဓိစိတ္တသိက္ခာ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော အဓိ-
 ပညာသိက္ခာ၊ ဤပိဋက ၃-ပုံ၏ အနှစ်သာရ
 ဖြစ်သော သိက္ခာ ၃-ပါးကိုအခန်းကဏ္ဍပေါင်း
 ၅၀၊ ဂါထာပေါင်း ၅၀၀-ခန့်ဖြင့် ကျစ်လစ်
 သိပ်သည်းစွာ ရေးသားထားသော ကျမ်းစာ

တစောင်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အဓိသီလ သိက္ခာကို ဦးစားပေး၍ရေးသားထားသည်။ ကျမ်းပြုသူမှာ သီဟိုဠ်ကျွန်း ရှင်ဓမ္မသီရိဖြစ်၍ (ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၄၇၅။) ရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသ ခေတ်မတိုင်မီကပင် ထိုကျမ်းကို ပြုစုပြီး ဖြစ်သည်ဟု ပါဠိစာပေသမိုင်း သုတေသီအချို့က ယူဆသည်။ D.P.P.N. ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာ (ဝဇီရ။၄၇၄)၊ ဝိမတိဝိနောဒနိဋ္ဌိကာ (ဝိမတိ။ ၁။၁၅၇)တို့၌ ထိုခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်းလာ ဂါထာ အချို့ကို ကိုးကားဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ထိုဋ္ဌိကာကျမ်းများမရေးသားရသေးမီ ကပင် ရေးသားပြီး ကျမ်းစာဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။ ထိုခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်းကို ဖွင့်ဆိုသော ကျမ်းများမှာ—သီဟိုဠ်ကျွန်း ရှင်ရေဝတ မထေရ်ပြုစုသော ခုဒ္ဒသိက္ခာ ပုရာဏဋ္ဌိကာ၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း သံဃရက္ခိတမထေရ်ပြုစုသော သုမင်္ဂလပုဿဒနီခေါ် ဋ္ဌိကာသစ် (ဋ္ဌိကာများနိဂုံးကြည့်။) စစ်ကိုင်းမြို့ တောရနေ အမည်မသိမထေရ်ပြုစုသော ခုဒ္ဒသိက္ခာယောဇနာ၊ စလင်းမြို့သူကြီး မဟာသမာန်း ကိုးကွယ်သည့် ရှင်သီလာစာရ ပြုစုသော ခုဒ္ဒသိက္ခာဒီပနီတို့ဖြစ်၍ ခုဒ္ဒသိက္ခာနိဿယကျမ်းများမှာကား—သက္ကရာဇ် ၄၅၅-ခု နန်းတက်သော အလောင်းစည်သူမင်းလက်ထက် ထီးလင်းမြို့ စီရင်စု ပေါင်လောင်ရွာဇာတိ ရှင်မဟာကဿပ စီရင်သော နိဿယ၊ သက္ကရာဇ် ၁၀၇၆-ခု အဝမြို့နန်းတက်သောတနင်္ဂနွေမင်းလက်ထက် ပုခန်းမြို့ စီရင်စု နေရင်းရွာဇာတိ မဏိရတနာတိုက်နေရှင်အရိယာလင်္ကာရစီရင်သော နိဿယ၊ သက္ကရာဇ် ၁၁၀၁ ခု၊ အမရပူရမြို့၌ နန်းတက်သော မဟာဝိဇယရံသီစေတီဒါယကာမင်းလက်ထက် နန်းမတော် အုတ်ကျောင်းဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓစီရင်သော နိဿယတို့ ဖြစ်သည်။ (ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၊ နှာ-၁၂၄၊ ၁၂၀-၁၈၃။) ရဟန်းကျင့်ဝတ် သိက္ခာပုဒ်ကို လေ့လာသင်ယူရာ၌ လွယ်ကူစေရန် ဝိနည်း

ပိဋကကို အကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြသော ကျမ်းအချို့မှာ ကခါအဋ္ဌကထာ၊ မူလသိက္ခာနှင့် ဤခုဒ္ဒသိက္ခာ ကျမ်းတို့ဖြစ်ရာ ထိုသုံးကျမ်းတွင် တကျမ်းတဖွဲ့ကို သင်ယူဘူးမှသာ ရဟန်းကျင့်ဝတ် သိက္ခာပုဒ်ကို အထိုက်အလျောက်စုံလင်စွာ သိရှိနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးရဟန်းပညာရှင်တို့သည် ၎င်း-၃-ကျမ်းကိုခါ-၃-ကောင်ဟု တင်စား၍ (ကခါ၊ သိက္ခာဟု ခါစကားလုံး ဆုံးနေသည်ကို သတိပြု။) ခါသုံးကောင် တကောင် မိအောင်ဖမ်းဟု ဆိုရိုးပြုခဲ့ကြလေသည်။)

ခုဒ္ဒသိက္ခာဂါထာပဒ (န) [ခုဒ္ဒသိက္ခာ+ဂါထာ-ပဒ] ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်းလာ ဂါထာပုဒ်။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဂါထာပဒဿ အတ္ထော စ အဓိပ္ပါယ်ော စ သုဝိညေယျောတိ။ ဝဇီရ။၄၇၃။

ခုဒ္ဒါ (ထိ) [ခုဒ+ဒ+အာ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၈။ (ကျွဲခြာ-သံ)] (၁) ဆာလောင်ခြင်း၊ စားလို့ခြင်း။ (၂) ယင်ပျားကောင်။ (၃) ဆင်ခရမ်း (ဓာန်၊သျှ)။ မြေပုံခရမ်း (ဓာန်၊ဋီ၊သျှ)။ (၁) ယာဂုပီတာ ခုဒ္ဒံ ပဋိဟနတိ။ ဝိ၊ ၃။၃၁၅။ (-အံ၊၂။၂၁၈။) ခုဒ္ဒါ ဇိဃတ္ထာ မံသဿ။ ဓာန်။၄၆၈။ (၂) ခုဒ္ဒါ စ မက္ခိကာဘောဒေ။ ဓာန်။၈၂၁။ (၃) ဗြဟတီ၊ ခုဒ္ဒါပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၅။

ခုဒ္ဒါစာရ (ပု) [ခုဒ္ဒ+အာစာရ] (၁) ယုတ်ညံ့-အောက်တန်းကျ-သောအကျင့်။ (တိ)(၂) ယုတ်ညံ့သောအကျင့်ရှိသော၊သူ။ (၁) ခုဒ္ဒါစာရပဟာယိ-ကြည့်။ (တိ)(၂) တေ လုဒ္ဒါစာရာ ခုဒ္ဒါစာရာ အဟေသံ။ ဒီ၊၃။၇၉။

ခုဒ္ဒါစာရကမ္မ (န) [ခုဒ္ဒါစာရ+ကမ္မ] ယုတ်ညံ့-အောက်တန်းကျ-သော အကျင့်ဟူသောအမှု၊ အောက်တန်းကျသော အလုပ်အကိုင်။ လုဒ္ဒါစာရကမ္မခုဒ္ဒါစာရကမ္မနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄)-တိ ပရဝိဟေဌနာဒိလုဒ္ဒါစာရကမ္မနာ၊ နဋ္ဌ-

ကာရဒါရကမ္မာဒိခွါစာရကမ္မနာ စ။ ဒီ၊ ခြံ၊
၃။ ၄၉။

ခွါစာရပုဟာယံ (တိ) [ခွါစာရ+ပ+ဟာ+
ဏိ] ယုတ်ညံသော အကျင့်ကို ပယ်စွန့်တတ်
သောသူ။ ယော ခုဒ္ဒကနိကာယမ္ပိ၊ ခွါစာ-
ရပုဟာယံနာ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။

ခွါနုခွေက (န) [ခွေ + အနုခွေက] (၁)
ငယ်သော ဝတ် ကြီးသော ဝတ်၊ ဝတ်ကြီး
ဝတ်ငယ်။ (တိ) (၂) ငယ်သော အလွန်
ငယ်သော။ (သိက္ခာပုဒ်၊ အာပတ်၊ သတ္တဝါ
စသည်။) (ခွါနုခွေကသိက္ခာပုဒ် ယူဆပုံ—
ပါရာဇိကမှတစ်ပါး ကြွင်းသောသိက္ခာပုဒ်သည်
ခွါနုခွေကသိက္ခာပုဒ် မည်၏။ တနည်း—
ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသ်မှတစ်ပါး ကြွင်းသော
သိက္ခာပုဒ်သည် ခွါနုခွေက။ တနည်း—ပါ-
ရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသ်၊ အနိယတမှတစ်ပါး
ကြွင်းသော သိက္ခာပုဒ်သည် ခွါနုခွေက။ တ
နည်း—ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသ်၊ အနိယတ၊
နိဿဂ္ဂိမှတစ်ပါး ကြွင်းသော သိက္ခာပုဒ်သည်
ခွါနုခွေက။ တနည်း—ပါရာဇိက၊ သံဃာ-
ဒိသေသ်၊ အနိယတ၊ နိဿဂ္ဂိ၊ သုဒ္ဓပါစိတ်မှတစ်ပါး
ကြွင်းသောသိက္ခာပုဒ်သည် ခွါနုခွေက။ တ
နည်း—ပါရာဇိက၊ သံဃာဒိသေသ်၊ အနိယ-
တ၊ နိဿဂ္ဂိ၊ သုဒ္ဓပါစိတ်၊ ပါဠိဒေသနီမှတစ်ပါး
ကြွင်းသော သိက္ခာပုဒ်သည် ခွါနုခွေကမည်
၏။ ဝိ၊ ၄။ ၄၈၄။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင်
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား—သံဃာဒိသေသ်သည်ခွေက၊
ထုလ္လစူဠ်သည် အနုခွေက။ ထုလ္လစူဠ်သည်
ခွေက၊ ပါစိတ်သည် အနုခွေက။ ပါစိတ်သည်
ခွေက၊ ပါဠိဒေသနီ၊ ဒုက္ကဋ်၊ ဒုဗ္ဘာသီသည်
အနုခွေကဟု ဆိုကြ၏။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆။ ဒုက္ကဋ်
သည် ခွေက၊ ဒုဗ္ဘာသီသည် အနုခွေကဟု
မိလိန္ဒ။ ၁၄၆-၌ ဆိုသည်။ ယင်းသို့ဆိုသည်
ကား သိက္ခာပုဒ်များတွင် နောက်ဆုံး အဖို့
အစုကိုသာယူ၍ (ဥပစာအားဖြင့်) ဆိုခြင်း
တည်း။ ကခါ၊ ခြံ၊ သစ်။ ၄၁၄။) (၁) ခွါနုခွေ-

ကံ အာဘိသမာစာရိကမုစ္စတေ။ ခွါနုခွေကံ
စူဠဝတ္တံ၊ မဟာဝတ္တု၊ ဝတ္တပဋိပတ္တိ ဝါ “အာ-
ဘိသမာစာရိ” မိတ္တုစူတေ။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ ခြံ၊
၄၃၁။ (တိ) (၂) ကံ ပနိမေဟိ ခွါနုခွေ-
ကေဟိ သိက္ခာပဒေဟိ ဥဋ္ဌိဋ္ဌေဟိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၈။
(-ဒီ၊ ၂။ ၁၂၇။ အံ၊ ၁။ ၂၃၃။) ခွါနုခွေကေ-
ဟိတိ ခွေကေဟိ စ အနုခွေကေဟိ စ။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၁၄၆။ ကခါ။ ၂၅၂။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၆။)

ခွါနုခွေကကထာ (တိ) [ခွါနုခွေက+ကထာ]
ခွါနုခွေက သိက္ခာပုဒ်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်း
စကား။ ပဉ္စသတိကသင်္ဂီတိယံ ခွါနုခွေက-
ကထာ အာဂတာဝ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။

ခွါနုခွေကဝဇ္ဇ (န) [ခွါနုခွေက+ဝဇ္ဇ] ငယ်
သော အလွန်ငယ်သောအပြစ်၊ ခွါနုခွေက
အာပတ်။ ဝဇ္ဇပုဋိစ္ဆာဒိကာတိ ခွါနုခွေက-
ဝဇ္ဇဿ ပဋိစ္ဆာဒိကာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၀။

ခွါနုခွေကပတ္တိ (တိ) [ခွါနုခွေက+အာပတ္တိ]
ခွါနုခွေကအာပတ်။ ခွါနုခွေကအာပတ္တိ-
အာပဇ္ဇနမ္ပိ ကရေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၈။

ခွါပိဋိတ (တိ) [ခွါ+ပိဋိတ] ငတ်မွတ်ခြင်းဖြင့်
နှိပ်စက်အပ်သော၊ ငတ်မွတ်ဆာလောင်သော၊
သူ။ ကာကာနံ နိစ္စံ ရတ္တိန္ဒြိယံ ခွါပိဋိတဘာ-
ဝေန ခိရံ ဒုလ္လဘံ ယထာ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။

ခွါဘိဘူတ (တိ) [ခွါ+အဘိဘူတ] ငတ်မွတ်
ဆာလောင်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ငတ်
မွတ်ဆာလောင်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုနီယော တံ
ဒုက္ခိတံ ခွါဘိဘူတံ ဒိသ္မာန။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၃။

ခွါမဓုကကူပမ (တိ) [ခွါမဓုက+ဥပမာ] ပျား
ငယ်ရည် ဥပမာရှိသော၊ ပျားငယ်ရည်နှင့် တူ
သော။ ဓုပ္ပလ္လာနိ သဝန္တိ၊ ခွါမဓုကကူပမာ။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၀။

ခုခ (တိ) [ခု+အ+အာ။ (ကျွမ္မာ-သံ)]
ဆာလောင်ခြင်း၊ စားလိုခြင်း။ ခုခံ ပိပါသံ

အဘိဘုယျ သဗ္ဗံ။ ဇာဝါ။ ၁၄၃။ ဇာဝါ။ ၁၄၄။
၂၄၆။ (- ၂၄၇။)

ခုပွဲပါသဂို (ပု) [ခုပွဲပါသ+အဂို] ဆာလောင်၊
မွတ်သိပ်ခြင်းမီး။ ခုပွဲပါသဂိုနာ ခုယုမာနာ
မဟာဒုက္ခ အနုဘဝန္တိတိ အတ္တော။ ပေတ။
ဌ။ ၁၆၁။

ခုပွဲပါသ(သ)သမပ္ပိတ (တိ) [ခုပွဲပါသ+သ-
မပ္ပိတ] ဆာလောင် မွတ်သိပ်မှုသည် နှိပ်စက်
အပ်သော၊ ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှု နှိပ်စက်ခံရ
သော၊ သူ။ ဥပပန္နာ ပေတ္တိဝိသယံ၊ ခုပွဲပါသ-
သမပ္ပိတ။ ပေတ။ ၁၄၀။ (- ၂၁၁။ သံ၊ ၁။
၂၃၈။ ဇာဝါ။ ၃၈၁။) အစရိ တိဏိ ဝဿာနိ၊
ခုပွဲပါသ သမပ္ပိတ။ ထေရီ။ ၃၉၄။ ခုပွဲပါ-
သသမပ္ပိတတိ ခုဒါယ စ ပိပါသယ စ
အဘိဘူတာ၊ နိရုတ္တရံ ဇိသန္တာပိပါသဟိ
အဘိဘုယျမာနာတိ အတ္တော။ ပေတ။ ဌ။
၇၄။

ခုပွဲပါသဟတ (ပု) [ခုပွဲပါသ+ဟတ] ခုပွဲပါသ-
ဟတပြိတ္တာ။ (ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း နှိပ်
စက်ခံရသောကြောင့် ခုပွဲပါသဟတ-အမည်
ရသည်။) ခုပွဲပါသဟတော နာမ၊ ပေတော
အာသိ တတော စုတော။ ပေတ။ ၂၁၂။
ပေတ။ ဌ။ ၂၄၇။

ခုပွဲပါသ (တိ) [ခုဒ္ဒါ+ပိပါသ။ ခုဒ္ဒါ-ကို ခုပြု။
နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၄၄။] (၁) အစာစားလိခြင်း၊
ရေသောက်လိခြင်း၊ ဆာလောင် မွတ်သိပ်
ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း
ရှိသော၊ သူ။ (ခုပွဲပါသပြိတ္တာစသည်။) (၁)
ခုပွဲပါသယ မိယုမာနောတိ ဂုဗ္ဗံ ဂစ္ဆတိ။
မဟာနိ။ ၁၂၀။ (- မ၊ ၁။ ၁၂၀။ သုတ္တနိ။
၃၄၂။ ပေတ။ ၂၁၁။ စူဠနိ။ ၁၁၄။ ဇာဝါ။
၃၅၈။) ခုပွဲပါသယ မိယုမာနောတိ ခုဒ္ဒါ-
ပိပါသယ မရမာနော။ မဟာနိ။ ၂၄၂။
(- ဇာဝါ။ ၅။ ၄။) (တိ) (၂) နိဇ္ဈာမတဏှာ
ခုပွဲပါသ၊ န ဟောန္တိ ကာလကဉ္စိကာ။

အဘိ၊ ဌာဝါ။ ၇၂။ အပါ၊ ဌာဝါ။ ၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
၃၁၆။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၂၁။ ဇာဝါ။ ၅၃။

ခုပွဲပါသတုရ (တိ) [ခုပွဲပါသ+အာတုရ]
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှု နှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။
တေ ခုပွဲပါသတုရ ဝိရုဋ္ဌန္တာယာယံ နိသိ-
ဒိ သု။ မ၊ ဌာဝါ။ ၂၁၆။ သံ၊ ဌာဝါ။ ၂။ ၉၅။ (- မ၊
ဌာဝါ။ ၃၂၁။)

ခုပွဲပါသဒုက္ခ (တိ) [ခုပွဲပါသ+ဒုက္ခ] ဆာ
လောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ဆင်းရဲ။ ခုပွဲပါသ-
ဒုက္ခဿ ရူပသမော။ ပေတ။ ဌ။ ၃၅။

ခုပွဲပါသပရေတ (တိ) [ခုပွဲပါသ+ပရေတ]
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှု နှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။
လဒ္ဓမ္ပိ ပါနဘောဇနံ ယာဝဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇိတုံ
အသမတ္တတာယ ခုပွဲပါသပရေတေ အည
ရသမဝိန္နမာနေ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၇၃။

ခုပွဲပါသပိဋ္ဌိတ (တိ) [ခုပွဲပါသ+ပိဋ္ဌိတ] ဆာ
လောင်မွတ်သိပ်မှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှု နှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။
ခုပွဲပါသပိဋ္ဌိတော ဝိဟာရံ ပဝိသိတော။ ဓမ္မ၊
ဌာဝါ။ ၁၉၄။

ခုပွဲပါသဘိဘူတ (တိ) [ခုပွဲပါသ+အဘိဘူတ]
ဆာလောင် မွတ်သိပ်ခြင်းသည် - လွှမ်းမိုးဖိစီး
- နှိပ်စက် - အပ်သော၊ သူ။ တဿေဝ ကမ္မဿ
ဝိပါကာဝသေသေန ခုပွဲပါသဘိဘူတော
ပေတော ဟုတော နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတ။ ဌ။ ၉။ (-
၃၀၊ ၆၃။ မ၊ ဌာဝါ။ ၁၃၁။)

ခုပွဲပါသမိလာတ (တိ) [ခုပွဲပါသ+မိလာတ]
ဆာလောင် မွတ်သိပ်ခြင်းကြောင့် ညှိုးနွမ်း
သော။ မဟန္တံ ခုပွဲပါသမိလာတဓမ္မနိပိဋ္ဌိ-
သဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၃၈။

ခုပွဲပါသိက (တိ) [ခုပွဲပါသ+ဏိက] ဆာလောင်
မွတ်သိပ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ (ခုပွဲပါသပြိတ္တာ။)

သေ နိဗ္ဗာမတဏှိကော ဘဝိဿတိ၊ သေ
ခုပ္ပါသိကော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၆။ နေတ္ထိဋ္ဌ၊
၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁။ အံ၊
ဋီ၊ ၃။ ၃၁၅။

ခုပ္ပါသိတ (တိ) [ခုပ္ပါသ+ဣတ] ဆာလောင်
မွတ်သိပ်ခြင်းသို့ရောက်သောသူ။ ခုပ္ပါသိ-
တတ္တာ ပရဒတ္တ၊ ပဇိဝိနိဗ္ဗာမတဏှိကာဒယော
....ဝိဂတာတိ ပေတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၂၃။

ခုပ္ပါသီ (တိ) [ခုပ္ပါသ+ဣ] ဆာလောင်
မွတ်သိပ်ခြင်းရှိသောသူ။ (ခုပ္ပါသပြတ္တာ။)
တယော ပေတော နပ္ပုဋ္ဌိလဘန္တိ ဝန္တသိကာ
ခုပ္ပါသိနော နိဗ္ဗာမတဏှိကာ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၄။

ခုပ္ပါသုပဂတ (တိ) [ခုပ္ပါသ+ဥပဂတ] ဆာ
လောင် မွတ်သိပ်ခြင်း- သို့ ရောက်သော-
နှိပ်စက်ခံရသောသူ။ တေ ခုပ္ပါသုပဂတာ
ပရတ္တာ (ပေတ။ ၁၃၆) တိ တေ သတ္တာ ပရတ္တ
ပရလောကေ ပေတ္တိဝိသယေ ဗိသစ္ဆာပိပါ-
သာဘိဘူတာ ဟုတွာ။ ပေတ၊ ၄။ ၅၅။

ခုပ္ပတိ (ကြိ) [ခုဘ+အ+တိ။ ခုဘ သဉ္ဇလနေ၊
ခုပ္ပတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၆။] တုန်လှုပ်ချောက်
ချား၏။ ကိဿ ပန အဂ္ဂိဂတံ စလတိ ခုပ္ပတိ
လုဠတိ အာဝိလတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၅၂။ ခုပ္ပန္တိ-
မိလိန္ဒ၊ ၁၂၂။ ခုပ္ပတ္ထ-ဇာ၊ ၂။ ၃၁၃။

ခုပ္ပန္တိ (ကြိ) [ခုဘ + အ + အန္တိ] တုန်လှုပ်
ချောက်ချားကုန်၏။ ခုပ္ပတိ-ကြည့်။

ခုပ္ပိတစိတ္တ (တိ) [ခုပ္ပိတ + စိတ္တ] တုန်လှုပ်
ချောက်ချားသောစိတ်ရှိသောသူ။ ခုပ္ပိတ-
စိတ္တော ဥဒကေနေဝ မရတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၉၂။

ခုပ္ပိတ္တ (ကြိ) [ခုဘ+အာ] တုန်လှုပ်ချောက်
ချားပြီ။ ခုပ္ပတိ-ကြည့်။

ခုဘိတ (တိ) [ခုဘ+တ။ (ဣဘိတ-သံ)] တုန်
လှုပ်ချောက်ချားသော။ တံ ဥဒကံ ဟတ္ထိဟိ
၈ အသေဟိ ၈ ရထေဟိ ၈ ပတ္ထိဟိ ၈

ခုဘိတံ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄။ (- ၁၂၂။
ပဋိသံဠ၊ ၂။ ၇၄။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၃။
အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၉။)

ခုဘိတဓာတုက (တိ) [ခုဘိတ+ဓာတု+က]
တုန်လှုပ် ချောက်ချားသော ဓာတ်ရှိသော၊
ဓာတ်ချောက်ချားသောသူ။ တတ္ထ ပိတ္တာဒိနံ
ခေါဘကရဏပစ္စယယောဂေန ခုဘိတဓာတု-
တော ဓာတုက္ခောဘတော သုပိနံ ပဿတိ။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၅။

ခုဘိတဝါတ (ပု) [ခုဘိတ+ဝါတ] တုန်လှုပ်
ချောက်ချားသောလေ။ နာနာဝိဓံ သုပိနန္တိ
ခုဘိတဝါတာဒိဓာတုနံ အနုဂုဏံ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၅၃။

ခုရ^၁ (ပု) [ခုရ+အ။ (ဣရ-သံ)] (၁) သင်ဓုန်း
ဓား။ (၂) သင်ဓုန်းဓားနှင့် တူသောဓား
ငယ်။ (၃) ခွါ။ (၄) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
ခုရံ ခုရသိလံ ခုရသိပါဠိကံ နမတကံ သဗ္ဗံ
ခုရဘဏ္ဍန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၄။ (- ဒိ၊ ၃။ ၁၀၄။
သံ၊ ၂။ ၃၇၈။ ထေရ၊ ၃၂၂။) (၂) ခုရ (ထေရ။
၂၇၅) နိသိတခုရံ ခုရသဒိသံ ဝါ သတ္တကံ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ (၃) ခုရဿ နာဒေါ အဘိ-
ဟိ သနာယ စ။ ဝိမာန၊ ၉၂။ (- အပ၊ ၂။
၄၀၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၈။) ခုရဿ နာဒေါတိ
တုရင်္ဂါနံ ခုရနိပါတသဒ္ဓေါ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၅၉။
ခုရော သမံ။ ဓာန်၊ ၃၇၁။

ခုရ^၂ (ပု) [ခု+အရ+ဏ] (မြားထိပ်၌တပ်သော)
စဉ်းသွား။ ခုရပု ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ခုရ^၃ (န) [ခုရ+ဏ] (၁) သင်ဓုန်း (ဖြင့်ပြုအပ်
သော) အမှု။ (တိ) (၂) သင်ဓုန်းဓားဖြင့်
ပြီးသော၊ သင်ဓုန်းတပ်ထားသော၊ သင်ဓုန်း
ဓားနှင့်တူသော၊ သင်ဓုန်းသွားနှင့်တူသော။
(၁) ခုရဂ္ဂ (၁) ကြည့်။ (တိ) (၂) ခုရပရိ-
ယန္တိ (၁) ကြည့်။

ခုရက (တိ) [ခုရ+က] သင်ဓုန်းဓားနှင့်တူ
သော။ ခုရကဝါတ-ကြည့်။

ခုရကမ္မ (န) [ခုရ+ကမ္မ] သင်ဓုန်း (ဖြင့်ပြုအပ်
သော) အမှု၊ ခေါင်းရိတ်ဆံချခြင်း စသော
အမှု။ ခုရဂ္ဂ (၁) ကြည့်။

ခုရကမ္မပရိယောသာန (န) [ခုရကမ္မ+ပရိယော-
သာန] သင်ဓုန်းအမှု၏အဆုံး၊ ခေါင်းရိတ်-
ဆံချ-ပြီးသောအဆုံး။ ခုရဂ္ဂ (၁) ကြည့်။

ခုရကမ္မရဟိတ (တိ) [ခုရကမ္မ+ရဟိတ] သင်ဓုန်း
အမှုမှကင်းသော၊ သင်ဓုန်းဖြင့်-မရိတ်-မ
ဖြတ်-ရသေးသော၊ သူ။ ခုရကမ္မရဟိတတ္တာ
အမဏ္ဍိတာ အပသာဓိတာတိ အဓိပ္ပါယ်။
အပါဠာ ၁။ ၂၄၆။

ခုရကဝါတ (ပု) [ခုရက+ဝါတ] သင်ဓုန်းဓား
နှင့်တူသောလေ၊ သင်ဓုန်းဓားကဲ့သို့ နှလုံး
သားကိုဖြတ်ခွဲတတ်သောလေ၊ လေသင်ဓုန်း။
ခုရကဝါတာ။ ဥပ္ပလကဝါတာ။ အဘိဝိ။ ၈၆။
မ၊ ၁။ ၂။ ခုရကဝါတာတိ ခုရေန ဝိယ
ဟဒယံ ဖာလနဝါတာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။
ခုရကဝါတာတိ ခုရေန ဝိယ ဟဒယမံသဆေ-
ဒနဖာလနကဝါတာ။ မ၊ ၁။ ၇၉။

ခုရကာသ (ပု) [ခုရ+ကာသ] ခွါဖျားဖြင့် (မြေ
ကို ထိရုံမျှ) သွားခြင်း။ ခုရကာသေ (မ၊ ၂။
၁၁၀) တိ အဂ္ဂုခုရေဟိ ပထဝီကမနေ။ မ၊ ၁။
၂။ ၁၁၁။ ပထဝီကမန (မ၊ ၁။ ၂။ ၇၃) လည်း
ကြည့်။

ခုရကောသ (ပု) [ခုရ+ကောသ] သင်ဓုန်း
-အိတ်-အိမ်။ သိပါဠိကာ နာမ ခုရကော-
သော။ ကခါ၊ ၁။ ၄၂၅။

ခုရကောသက (ပု) [ခုရကောသ+က] သင်ဓုန်း
-အိတ်-အိမ်။ ခုရသိပါဠိကာ-ကြည့်။

ခုရကောသ(က)သဏ္ဌာန (တိ) [ခုရကောသ+
သဏ္ဌာန] သင်ဓုန်းဓားအိမ် - အသွင် -
သဏ္ဌာန် - ရှိသော။ ပိဋိဟတ္ထတ္တစော ခုရ-
ကောသကသဏ္ဌာနော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။

ပိဋိဟတ္ထတ္တစော ခုရကောသသဏ္ဌာနော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၃၅။

ခုရဂ္ဂ (ပု) [ခုရ+အဂ္ဂ] (၁) သင်ဓုန်းအမှု၏
အဆုံး၊ ခေါင်းရိတ်ဆံချပြီးသောအခါ။ (မ၊ ၁။
၃။ ၂၁၆-အလို “သင်ဓုန်းကို ဦးခေါင်းမှ ပယ်
သောအခါ” ဟု ဆိုသင့်၏။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၉-
အလို “ဆံချရန် သင်ဓုန်းသွားကို ဦးခေါင်း၌
ထားသောအခါ” ဟု ပြန်ဆိုသင့်၏။) (၂)
ခွါဖျား။ (၁) ကမာရော ခုရဂ္ဂေယေဝ
အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၅။ (-မ၊ ၁။
၄။ ၇။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၉။) ခုရဂ္ဂေ-
ယေဝါတိ ခုရကမ္မပရိယောသာနေယေဝ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၈။ ခုရဂ္ဂေယေဝါတိ ကေ-
သောရောပနာဝသာနေ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉။
ခုရဂ္ဂေယေဝါတိ ခုရသိခေ ဝေ။ သံ၊ ၁။ ၁။
၂၂၄။ (၂) ဂုန္တံ ခုရဂ္ဂေဟိ သဉ္ဇိန္ဒာ
ဘုသသခါတာ နာဠာဒဏ္ဍာ အပနေတဗ္ဗာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၀။

ခုရစက္က (န) [ခုရ+စက္က] သင်ဓုန်းစက်။ (ကျောက်
သင်ဓုန်းစက်၊ ငွေသင်ဓုန်းစက်၊ ပတ္တမြားသင်
ဓုန်းစက် ဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၈၅။)
ရူပံ နာနာဝိဓပဒ္ဒဝနိမိတ္တတော ခုရစက္ကံ ဝိယ
ဒဠဗ္ဗံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၀။
(-အပါဠာ ၁။ ၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၅၉။)

ခုရစက္ကဓရ (တိ) [ခုရစက္က+ဓရ+အ] သင်ဓုန်း
စက်ကို ဆောင်သော၊ သူ။ အနုပဗ္ဗေန ခုရ-
စက္ကဓရံ ကေ အဒ္ဓသ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁။
၃။ ၁၇၁။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၃။) ခုရစက္ကဓရန္တိ
ခုရဓာရူပမစက္ကဓရံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၉။

ခုရစ္ဆန္ဒကဒ္ဓမ (ပု) [ခုရစ္ဆန္ဒ+ကဒ္ဓမ] ခွါဖြင့်ဖြတ်
အပ်သောညွန့်။ ဂေါကဏ္ဍက-ကြည့်။

ခုရဋ္ဌ (န) [ခုရ+ဋ္ဌာ +အ] ခွါသဏ္ဌာန်ရှိ
သောအရပ်။ ဥဘိန္ဒ နာသစ္ဆိဒ္ဓါနံ မဇ္ဈေ ဌိတ-

အဋ္ဌိတုဒနံ သဟ ခုရဌေန ဆိန္ဒနံ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၃၂၃။

ခုရဌာန (န) [ခုရ+ဌာန] ခွါ-ချရာ-ကျရာ-
အရပ်၊ ခွါရာ။ ဂေါပဒက-ကြည့်။

ခုရတိ (ကြိ) [ခုရ+အ+တိ] ဖြတ်၏။ ခုရပု-
ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ခုရဓာရစက္ကာဝုဓ (န) [ခုရဓာရာ + စက္ကာဝုဓ] သင်ဓုန်းသွားတပ်သော စက်လက်နက်။ တံ
ကိရ ခုရဓာရစက္ကာဝုဓံ အညဒါ တေန ကုဒ္ဒေန
ဝိဿဋ္ဌံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၈၆။

ခုရဓာရတိခိဏ (တိ) [ခုရဓာရာ + တိခိဏ] သင်ဓုန်းသွားကဲ့သို့ ထက်သော။ တေသု ပဇ္ဇ-
လန္တေသု ခုရဓာရတိခိဏေသု ကဏ္ဍကေသု
ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၃၁။

ခုရဓာရနိရယ (ပု) [ခုရဓာရာ+နိရယ] သင်ဓုန်း
သွားရှိသောငရဲ၊ သင်ဓုန်းသွားငရဲ။ (ကိုယ်
ဝန်ဖျက်ချသော မိန်းမတို့ ကျရောက်ရာငရဲ။
ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၃။) ခုရဓာရာ(တိ)(၂)ကြည့်။

ခုရဓာရဝန္တ (တိ) [ခုရဓာရာ+ဝန္တ] သင်ဓုန်း
သွားရှိသော။ ခုရဓာရာ(တိ)(၂)ကြည့်။

ခုရဓာရာ (ထိ) [ခုရ + ဓာရာ] (၁) သင်ဓုန်း
သွား။ (တိ)(၂) သင်ဓုန်းသွားရှိသော၊ သင်
ဓုန်းသွားတပ်သော။ (ငရဲမြစ်စက်။) (ထက်
အောက်ဝဲယာ ကမ်းနှစ်ဘက်တို့၌ အသွား
ထက်သော သင်ဓုန်းဓားတို့သည် စိတန်း
ထားသကဲ့သို့ တည်ရှိသောငရဲမြစ် ဖြစ်သည်။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၀၁။ မိတ္တဝိန္ဒက မြင်တွေ့သော
ငရဲသား၏ ခေါင်းထက်၌ တည်သော သံဖြင့်
ပြီးသော သင်ဓုန်းသွား ပါရှိသော စက်ဖြစ်
သည်။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၃၈။) (၁) ဣမဿ ဈာ-
နဿ ပုရိသဿ ခုရဓာရာယံ ဝိယ။ ဝိ၊ဌ၊၁။
၁၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၁၉။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၂၁။
(တိ) (၂) ခုရဓာရမနုက္ကမ္မာ (ဇာ၊၂။၆၃)တိ

ခုရဓာရနိရယံ အတိက္ကမိတာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၂၉၃။ တိက္ကဓာရခုရဓာရ (သုတ္တနိ၊၃၈၄)န္တိ
တိက္ကဓာရံ ခုရဓာရံ၊ တိက္ကဓာရခုရဓာရဝတိန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၀၁။

ခုရဓာရာလေဟကပုရိသ (ပု) [ခုရဓာရာလေဟ-
က + ပုရိသ] သင်ဓုန်းသွား လျက်သော
ယောက်ျား။ မဓုရဂိဒ္ဓေါ ခုရဓာရာလေဟက-
ပုရိသော ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၇။

ခုရဓာရူပမ (တိ) [ခုရဓာရာ+ဥပမာ] သင်ဓုန်း
သွား ဥပမာရှိသော၊ သင်ဓုန်းသွား ထက်၌
နင်းသွားခြင်းလျှင် ဥပမာရှိသော၊သူ။ မော-
နေယျံ တေဥပညိဿံ၊ ခုရဓာရူပမော ဘဝေ။
သုတ္တနိ၊၃၉၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၀။) ခုရဓာရာ
ဥပမာ အဿာတိ ခုရဓာရူပမော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
၂။၂၁၆။ ခုရဓာရူပမန္တိ ခုရဓာရာနံ မတ္ထကေ-
နေဝ အက္ကမိတာ ဂမနုပမံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀၆။
သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၂၆၈။

ခုရဓာရူပမစက္ကဓေ (တိ) [ခုရဓာရူပမ+စက္က+
ဓရ+အ] သင်ဓုန်းသွား-ဥပမာရှိသော-
နှင့်တူသော-စက်ကို ဆောင်သော၊သူ။ ခုရ-
စက္ကဓေ-ကြည့်။

ခုရနာသ (တိ) [ခုရ+နာသာ] သင်ဓုန်းသွား
ကဲ့သို့ နှာခေါင်းရှိသော၊သူ (ငါး)။ တတ္ထ
မစ္ဆာ မနုဿသမာနသရိရာ ခုရနာသာ ဥမ္မုဇ္ဇ-
နိမုဇ္ဇံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၄၂။

ခုရနာသိက (တိ) [ခုရနာသာ+ဣက] သင်ဓုန်း
သွားကဲ့သို့ နှာခေါင်းရှိသော၊သူ။ ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ
နိမုဇ္ဇန္တိ၊မနုဿာ ခုရနာသိကာ။ ဇာ၊၁။၂၃၉။
ဇာ၊ဌ၊၄။၁၄၂။

ခုရနိက္ခေပ (ပု) [ခုရ+နိက္ခေပ] ခွါချသောအခါ။
တေသံ ခုရနိက္ခေပေ ခုရနိက္ခေပေ ပဋိဿာ-
တော လဗ္ဘတိတိ ဝဒန္တိ။ ဝိမာန၊ဌ။၂၅၉။

ခုရနိပါတသဒ္ဒ (ပု) [ခုရနိပါတ+သဒ္ဒ] ခွါကျသံ။
ခုရံ (၃) ကြည့်။

ခုရနေမိ (တိ) [ခုရ+နေမိ] သင်ဓုန်းဖြင့်ပြီးသော - သင်ဓုန်းတပ်ထားသော - သင်ဓုန်းနှင့်တူသော - အကွပ်ရှိသော။ ခုရပရိယန္တ (၁) ကြည့်။

ခုရန္တရ (န) [ခုရ+အန္တရ] ခွဲကြား။ နဝဝဋ္ဌေ ဒေဝေ ဂါဝိနံ အက္ကန္တက္ကန္တဌာနေ ခုရန္တရေဟိ ကဒ္ဒမော ဥဂ္ဂန္ဓာ တိဋ္ဌတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။)

ခုရပရိကမ္မ (န) [ခုရ+ပရိကမ္မ] သင်ဓုန်းဖြင့် - အပြေအပြစ် ပြုအပ်သောအမှု - ပြုပြင်မှု။ ပဌမံ ခုရပရိကမ္မံ ကတော ပစ္ဆာ သဏ္ဌာသေန လောမာနိ ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၈။

ခုရပရိကမ္မကာလ (ပု) [ခုရပရိကမ္မ + ကာလ] သင်ဓုန်းဖြင့်ပြုပြင်မှုကို ပြုသောအခါ။ ရညော ခုရပရိကမ္မကာလေ သုခံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။

ခုရပရိယန္တ(တိ)[ခုရ+ပရိယန္တ](၁)သင်ဓုန်းဖြင့် ပြီးသော - သင်ဓုန်းတပ်ထားသော - အကွပ် ရှိသော၊ သင်ဓုန်းသွားနှင့်တူသော အဆုံးရှိ သော။ (၂) ခွဲအဆုံးရှိသော (ခြေ)။ (၁) ခုရပရိယန္တေန စေပိ စက္ကေန။ ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊ ၂။၆၆။ သံ၊၂။၁၇၁။ ခုရပရိယန္တေနာတိ ခုရနေမိနာ၊ ခုရဓာရသဒိသပရိယန္တေန ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ ပရိယန္တော ဝုစ္ဆတိ နေမိ ပရိယောသာနေ ဌိတတ္တာ။ တေန ဝုတ္တံ အာစရိယေန “နိသိတခုရမယနေမိနာ”တိ။ ဒုတိယဝိကပ္ပေ စက္ကပရိယောသာနမေဝ ယဿာတိ ခုရပရိယန္တော။ ခုရဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ ခုရဓာရာ ဂဟိတာ တဒဝရောစတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။ ၃၇။ (၂) ပါဒါတိ ခုရပရိယန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၂၁။

ခုရပိဋ္ဌ (န) [ခုရ + ပိဋ္ဌ] ခွဲအပြင်။ ဣမေသံ အဿာနံ ခုရပိဋ္ဌာနိ မာ တေမေန္တု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။

ခုရပ္ပ (ပု၊န) [ခုရ+အပ္ပ။ ခုရ+ပါ+အ။ ခုရ+ အပ္ပ+အ။ ခုရတိ ဆိန္ဒတိ၊ ခုရံ ဝါ ပါတိ ပိဝ- တိတိ ခုရပ္ပေါ၊ ခုရမဿ အဂ္ဂေ အပ္ပိယတိ ဌပ္ပိ- ယတိတိ ဝါ ခုရပ္ပေါ၊ သရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။ ၂၆၂။ ခုရ ဆေဒနေ၊ အပေါ။ အထ ဝါ ခေ အရတိ ဂစ္ဆတိတိ ခုရော၊ အဿ၊ တံ ပါတိတိ ခုရပ္ပေါ။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၃၈၉။ (ကွရုပြ-သံ)] မြား။ သော တံ ခုရပ္ပံ နေဝ အသက္ခံ မုဉ္ဇိ- တုံ။ ဒီ၊၁။၉၀။ (-မ၊၂။၉၃။ ဇာ၊၁။၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။) သော တံ ခုရပ္ပန္တိ သော ရာဇာ တံ မာရေတုကာမတာယ သန္နိဟိတံ သရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ခုရပ္ပံ သလ္လံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၀။

ခုရပ္ပတူဏီ (ထီ) [ခုရပ္ပ+တူဏီ] မြားတောင့်၊ မြားကျည်တောက်။ ဓနုဉ္ဇေဝ ခုရပ္ပတူဏီဉ္ဇ သန္နယိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

ခုရဘဏ္ဍာ၊ခုရဘဏ္ဍက (န) [ခုရ+ဘဏ္ဍ] သင်ဓုန်း အဆောက်အဦ၊ သင်ဓုန်းဘဏ္ဍာ။ (သင်ဓုန်း၊ သင်ဓုန်းသွေးကျောက်၊ သင်ဓုန်းအိတ်(အိမ်)၊ သင်ဓုန်းရစ်ပတ်ရန် အဝတ်တို့သည် သင်ဓုန်း ဘဏ္ဍာ မည်၏။ဝိ၊၄။၂၇၄။ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၃၇၂-၅၅၀။ကား ခုရမေဝ ဘဏ္ဍံ ခုရဘဏ္ဍံ-ဟု ဖွင့် သေး၏။ ဥပလက္ခဏနည်းမျှသာ ဖြစ်သည်။) ဂစ္ဆထ တုမေ တာတာ ခုရဘဏ္ဍံ အာဒါယ.... အာဟိဏ္ဍထ။ ဝိ၊၃။၃၄၇။ နမတကံ ခုရဘဏ္ဍ- ကံ။ ဝိ၊၄။၂၇၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇၊၃၈၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၁။) ခုရဘဏ္ဍန္တိ ခုရဒိနဟာပိတဘဏ္ဍံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၇။

ခုရဘဏ္ဍပရိဟရဏ (န) [ခုရဘဏ္ဍ+ပရိဟရဏ] သင်ဓုန်းဘဏ္ဍာကို ဆောင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ခုရဘဏ္ဍပရိဟရဏသိက္ခာပဒ (န) [ခုရဘဏ္ဍ ပရိဟရဏ + သိက္ခာပဒ] သင်ဓုန်းဘဏ္ဍာကို ဆောင်ခြင်းကြောင့် ပညတ်သောသိက္ခာပုဒ်။

အကပ္ပိယသမာဒါနသိက္ခာပဒဉ္စ၊ ခုရဘဏ္ဍာ-
ပရိဟရဏသိက္ခာပဒဉ္စာတိ ခေဋ္ဌ သိက္ခာပဒါနိ
ပညပေတော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀။
သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၁။

ခုရမတ္ထောဒက (န) [ခုရမတ္ထ + ဥဒက] ခွါအတိုင်း
အရှည် ရှိသောရေ၊ ခွါရာမျှရှိသောရေ။ တ-
ယိဒိ ဂုန္နံ ခုရမတ္ထောဒကေ ဩသိဒန္တဿ
မဟာသမုဒ္ဒဿ ပရတိရံ ဂဏှိတုကာမတာ
ဝိယ ဟောတိ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၃၄။

ခုရမာလီ (တိ) [ခုရ + မာလီ] ခုရမာလီမည်
သော။ ခုရမာလီတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၉။

ခုရမာလီသမုဒ္ဒ (ပု) [ခုရမာလီ + သမုဒ္ဒ]
ခုရမာလီသမုဒ္ဒြာ။ (ယင်းသမုဒ္ဒြာ၌ ငါးများ
သည်လူနှင့်တူသောကိုယ်၊ သင်ဇုန်းသွားကဲ့သို့
ထက်သော နှာခေါင်း ရှိကြသည်။ ဝဇီရစိန်
များစွာ ရှိသည်။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၄၂။) နာဝါ
စတ္တာရော မာသေ ပကတိသမုဒ္ဒပိဋေ ဝိစရိ-
တော ခုရမာလီသမုဒ္ဒံ နာမ ပတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၁၄၁။

ခုရမုဏ္ဍ (ပု) [ခုရ + မုဏ္ဍ] သင်ဇုန်းဖြင့်-ဦးပြည်း
ခြင်း-ခေါင်းတုံးရိတ်ခြင်း။ ပစ္စာဗာဟံ ဂါဠ-
ဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတော ခုရမုဏ္ဍံ ကရိတော။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၉။
ဒီ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဒီ၊ ၃။ ၅၅။ အံ၊ ၁။ ၅၆၃။ ခုရမုဏ္ဍံ
ကရိတောတိ ပဉ္စ သိခဏ္ဍကေ ဌပေတော ခုရေန
မုဏ္ဍံ ကရိတော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၄။

ခုရသဉ္စိတ (တိ) [ခုရ + သဉ္စိတ] သင်ဇုန်းသွား
စီထားသော။ တ'မာရုဟန္တံ ခုရသဉ္စိတံ
ဂိရိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဇလိတခုရေဟိ သဉ္စိတံ
ဇလိတလောဟပဗ္ဗတံ အာရုဟန္တံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၁၄၂။

ခုရသိခါ (တိ) [ခုရ + သိခါ] သင်ဇုန်းအမှု၏
အဆုံး၊ ခေါင်းရိတ်ဆံချပြီးသောအခါ။ ခုရဂ္ဂ
(၁) ကြည့်။

ခုရသိပါဠိကာ (တိ) [ခုရ + သိပါဠိကာ] သင်ဇုန်း
အိတ် (အိမ်)။ ခုရသိပါဠိကာ (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၄) နှိ
ခုရကောသကံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၃။

ခုရသိလာ (တိ) [ခုရ + သိလာ] သင်ဇုန်းသွေး
ကျောက်။ ခုရ (၁) ကြည့်။

ခုရာဇိန (န) [ခုရ + အဇိန] ခွါနှင့် တကွသော
သစ်နက်ရေ၊ ခွါပါသော သစ်နက်ရေ။ ခုရာ-
ဇိနံ ဖရသုဉ္စ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၆၆။

ခုလုခုလုကာရက (တိ) [ခုလုခုလု + ကရ + ကျ]၊
ခလောက်ခလောက် (အသံ) ပြု၍၊ ခလောက်
ခလောက်မြည် အောင်။ သော န ခုလုခုလု-
ကာရကံ ပတ္တံ ဓောဝတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃၉။

ခေဋ္ဌ (ပု) [ခိဋ္ဌ + ဣ။ ခိဋ္ဌ ဥတ္တာသနေ။ ခေဋ္ဌတိ၊
အာခေဋ္ဌကော၊ ခေဋ္ဌော။ နိတိ၊ ဇာ။ ၅၂။]
ထိတ်လန့်ခြင်း။ ဥက္ခေဋ္ဌိတော သမုက္ခေဋ္ဌိ-
တော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၅။ ခေဋ္ဌသဒ္ဓံ သဒ္ဓတ္ထဝိဇ္ဇု
ဥတ္တာသတ္ထေ ပဌန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၆။

ခေဋ္ဌက (န) [ခေဋ္ဌ + ကျ] ဒိုင်း၊ လွှား၊ ကာ။
(ရှေးအခါ စစ်ထိုးရာ၌ မြားလုံစသော လက်
နက်ကို ကာကွယ်ရန် စစ်သည်တို့ ကိုင်ဆောင်
သော လက်နက်ကာကို ဒိုင်း၊ လွှား၊ ကာဟု
အသီးသီးခေါ်သည်။ (ကိုးခန်းပျို့၊ ဋီကာ၊
၁၂၂။ ၆။ ဝေါဟာရလိနတ္ထပကာသနီ။ ၂၄၀-
၂၄၁။) ခေဋ္ဌက၊ ဖလက၊ စမ္ပ ၃-ပုဒ်အနက်တူ
ပရိယာယ် ပြသည်။ (ဇာနီ၊ ၃၉၂။) သားရေ
ဖြင့် ချုပ်ထားသော လက်နက်ကာသည် ခေ-
ဋ္ဌက၊ သားရေဖြင့် ပြီးသော လက်နက်ကာ
သည် ဖလက။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၀။
သားရေဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော လက်နက်ကာ
သည် ခေဋ္ဌက၊ သစ်သားစသည်ဖြင့် ပြုလုပ်
ထားသောလက်နက်ကာသည် ဖလက။ ဇာတ်၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၀၆။) အသိစမ္ပန္တိ အသိ* စေဝ
ခေဋ္ဌကဖလကာဒီနိ စ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။ စူဠနိ၊

ဌ။၁၂။ အထ ခေါ သဗ္ဗဿပိ အာဝုဓဗာဓ-
ကဿ ဂဟဏန္တိ ဒဿေန္တော “ခေဋ္ဌကမ္မလ-
ကာဒိနိ”တိ အာဟ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃။ အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ခေဋ္ဌကမ္မလကဟတ္ထ (တိ) [ခေဋ္ဌကမ္မလက+
ဟတ္ထ] လက်၌ ဒိုင်းကာရှိသော၊ ဒိုင်းကာ
လက်စွဲသော။ ဝမ္ပိနောတိ ခေဋ္ဌကမ္မလက-
ဟတ္တာ ဆသဟဿာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၃။ ခေဋ္ဌ-
ကမ္မလကဟတ္တာတိ ခေဋ္ဌကံ နာမ ခဂ္ဂါဒိနံ
သတ္တာနံ နိဝရဏတ္ထာယ ကတံ စမ္မမယံ စမ္ပ။
တံ ဟိ ခေဋ္ဌတိ နိဝါရေတိ ဧတေနာတိ ခေ-
ဋ္ဌကန္တိ ဝုစ္စတိ...။ ဖလကံ နာမ ကေသံယေဝ
ဝါရဏတ္ထာယ ကတံ ကဋ္ဌာဒိမယံ စမ္ပ။ တံ ဟိ
ဖလတိ ဝိဒါရတိ ဧတေနာတိ ဖလကန္တိ ဝုစ္စတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ဓေ၊ဝမ်း။

ခေဋ္ဌန (န) [ခေဋ္ဌ+ယု] ကစားခြင်း၊ မြူးတူး
ခြင်း။ ခေဋ္ဌနံ ကိဋ္ဌနံ ခိဋ္ဌာ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၄၂၂။

ခေတ္တ (န) [ခိပ+တ။ ခိတ္တ+တ+အ။ ခိ+
တ။ ဗိဇံ ခိပန္တိ ဧတ္ထ၊ ခိတ္တံ ဝါ ဗိဇံ တာယတိတိ
ခေတ္တံ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၅၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၇။
စရိယ၊ဋ္ဌ၊၃၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃။ ဝိမတိ၊
၁။၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၁၂။ နေတ္ထိဝိ၊၅၇။ ဓာနံ၊
ဋ္ဌိ၊၄၄၇။ သူစိ-လည်း ကြည့်။] (၁)
လယ်ယာ၊ စိုက်ပျိုးခင်း။ (ခေတ္တဝတ္ထုပဋိ-
ဂ္ဂဟဏာ။ ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။၂၃၇။ သံ၊၃။၄၁၀။
အံ၊၁။၅၃၀-၌ စပါးမျိုး စိုက်ရာ ပေါက်ရာမြေ
သည် ခေတ္တ၊ ပဲမျိုးစိုက်ရာ ပေါက်ရာမြေသည်
ဝတ္ထု။ တနည်း-စပါးပဲ-၂မျိုးလုံး၏ စိုက်ပျိုး
ရာမြေသည် ခေတ္တ၊ စိုက်ပျိုးရန် ရည်မှန်း
ထား၍ မပြုပြင် မသုတ်သင်ရသေးသော
မြေရာ မြေကွက်သည် ဝတ္ထုဟု ၂-နည်း ဖွင့်
ဆိုသည်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆-၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊
၁၂။) ပဌမနည်းသည် အဋ္ဌကထာနည်း၊

ဒုတိယနည်းသည် ဝိနည်းပါဠိတော်နည်း ဖြစ်
၏။ (သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၅၁။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇-၌မူ
ခေတ္တ-သလေးခင်း စသည်၊ ဝတ္ထု-မြက်ခင်း
ဟင်းရွက်ခင်း သစ်သီးခြံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၃-တို့၌ -ခေတ္တ=သလေး
ခင်း စသည်၊ ဝတ္ထု=အိမ်ရာ(မြေ) စသည်-
ဟု ခေတ္တအရ လယ်၊ ယာ-၂မျိုးလုံး ဖွင့်
ပြသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၉-၌ ဥယျာဉ်တွင်းရှိ
အပင်စိုက်ရာ ပေါက်ရာ အရပ်ဌာနကိုလည်း
ခေတ္တ-ဟု ဖွင့်ပြရာ မည်သည့်အပင်စိုက်သည်
ဖြစ်စေ-ခေတ္တသဒ္ဓါဟောနိုင်ရကား- စိုက်ပျိုး
ခင်း-ဟူသော အနက်သည် ပိုမိုပြည့်စုံသော
ပြန်ဆိုချက်ဖြစ်၏။ လှိုကြောင့် လယ်ယာ၊
စိုက်ပျိုးခင်း ဟု နှစ်နက် ပြန်ဆို၏။ စပါး
မျိုးစိုက်ရာမြေကို လယ်၊ စပါးမှတစ်ပါး ပဲ၊
ပြောင်း၊ နှမ်း၊ ဝါ၊ ပန်းစသော (စားပင်ဟုတ်
သည်ဖြစ်စေ၊မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ) အပင်မျိုး
စိုက်ရာမြေကိုယာ-ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရ
ကိုလက်ခံလျှင် စိုက်ပျိုးခင်းမှန်သမျှလယ်ယာ
၌အကျုံးဝင်သည်သာ။ ဒေသလိုက်၍ဥယျာဉ်၊
ခြံ၊ ကိုင်း၊ ကျွန်းစသော ဝေါဟာရတို့သည်
လည်း စိုက်ပျိုးခင်း၏ အမည်များပင် ဖြစ်
ကြ၏။ (၂) မြေ။(၁)ခေတ္တံ သရာမိတိဝဒတိ
ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၀။ (-ဒီ၊၁။၂၃၉။ သံ၊
၁။၁၃၆။ အံ၊၁။၂၃၁။) ခေတ္တံ နာမ ယတ္ထ
ပုဗ္ဗဏ္ဍံ ဝါအပရဏ္ဍံ ဝါ ဇာယတိ။ ဝိ၊၁။၆၁။
ခေတ္တန္တိ သာလိက္ခေတ္တံဝိဟိက္ခေတ္တံ မဂ္ဂက္ခေတ္တံ
မာသက္ခေတ္တံယဝက္ခေတ္တံ ဂေါမေက္ခေတ္တံ တိ-
လက္ခေတ္တံ။ မဟာနိ၊၇။၁၉၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။) (၂) ခေတ္တညူ (၂)
ကြည့်။

ခေတ္တ ၂ (န) [ခေတ္တ+ဏ] (၁) ခေတ်၊ တစုံ
တခု၏ - ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်ရာ - တည်ရာ။
(အခါကာလ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သာသနာစသည်တို့
သည် ခေတ်မည်၏။ လိုရင်းကား-တစုံတခု၏
ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်ရာ တည်ရာမှန်သမျှကို

(လယ်ယာမြေနှင့် တူရကား) ခေတ်ဟုခေါ်
ဝေါ်သုံးစွဲနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ ပါဠိ အဋ္ဌ-
ကထာ ဋီကာတို့၌ သုံးစွဲသော ခေတ်တို့ကို
အရာဌာနအားလျော်စွာ ဝေဖန်ပြဆိုပေအံ့။

အခါကာလကို ခေတ်ဆိုရာ၌— (က)
နယုန်လပြည့်ကျော် ၁-ရက်မှ စ၍ တန်ဆောင်
မုန်းလပြည့်အထိ အခါကာလသည် ထိုက်သည်
အားလျော်စွာ မိုးရေခံသင်္ကန်း ရှာမိုးခြင်း၊
ချုပ်ဆိုးခြင်း၊ ဝတ်ရုံခြင်း၊ အဓိဌာန်တင်
ခြင်းတို့၏ တည်ရာ (ရှာမိုးခြင်း စသည်တို့ကို
ပြုရာ) ခေတ်မည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။၃၃၃။ (ခ) အထွက်တရက် အရုဏ်
တက်မှ စ၍ အထွက်နှစ်ရက် အရုဏ်မတက်မီ
အထိ အခါကာလသည် ကျောင်းခံစေသော
သမ္ပတိရဟန်း၏ ခေတ်မည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၀။ (ဂ) ဥပုသ်ပြုရာ၌-သုဏ္ဍာတု
မေတ္တသံဃော ဥပေါသထံ ကရေယျ-
ဟူသော ဥတ်၌ ရေ-အက္ခရာ တိုင်အောင်ရွက်
ဆိုသော အခါကာလသည် ဥပုသ်တန်ထား
ရာခေတ်မည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇။
(ဃ) နေ့ခင်းအိပ်သော ရဟန်းအား တံခါး
ပိတ်သင့်သော နေ့အခါကာလသည် ခေတ်
မည်၏။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၀။ (င) မိန်းမတို့
အား ယောကျ်ားနှင့် တကြိမ် ပေါင်းဖော်
ပြီးနောက် ၇-ရက်အခါကာလသည် ကိုယ်ဝန်
ယူနိုင်ရာ (ပဋိသန္ဓေတည်နိုင်ရာ) ခေတ်မည်
၏။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁၄၀။

ပုဂ္ဂိုလ်ကို ခေတ်ဆိုရာ၌— (က) ရှိခိုး
ထိုက်၊ မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သော
ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရိယာ သံဃာတို့သည်
ကောင်းမှု၏ပေါ်ပေါက်ဖြစ်ထွန်းရာ (ကုသိုလ်
မျိုးစေ့စိုက်ပျိုးရာ) ခေတ်မည်၏။ အံ၊၁။၆၄။
အံ၊၂။၁၀၀။ ဣတိဝုတ်။၂၆၁။ ပေတ။၁၀၅။
စရိယာ။၃၀၆။ ဇာ၊၁။၃၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။

၂၂၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀။ ဝဇီရ။၁၃။ သာရတ္ထ၊
၁။၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၆။ နေတ္တိ၊
ဋီ။၁၂။ (ခ) အမိစသည်တို့သည် သဉ္ဇရိတ္တ-
သံဃာဒိသေသ် အာပတ်သင့်ရာခေတ်မည်၏။
သာရတ္ထ၊၂။၃၂၀။ (ဂ) သံဃာ၊ ဂိုဏ်း၊ ဆွေ
မျိုး၊ အဆွေခင်ပွန်းတို့သည် သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်
ရာခေတ်မည်၏။ သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်ရာ ခေတ်တို့
ကား သံဃာစသော ၆-ပါး၊ သီမာ၊ကတိကာ
စသော မာတိကာ ၈-ပါးတို့တည်း။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

အရပ်ဌာနကို ခေတ်ဆိုရာ၌— (က)
ဗဒ္ဒသိမ် အဗဒ္ဒသိမ်တို့၏ တည်ရာဖြစ်သောရွာ၊
တော၊ မြစ်စသော အရပ်ဌာနသည် ခေတ်မည်
၏။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၆၊၁၅၆။ (ခ) ပုံသကူသင်္ကန်း
ဖြစ်ပေါ်ရာ သုသာန်စသော အရပ်ဌာန ၂၃-
ပါးသည် ခေတ်မည်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ ဖြစ်ပေါ်ရာခေတ်ကိုစွဲ၍ ပုံသကူ
သင်္ကန်း ၂၃-ပါးပြားပုံကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀-တို့၌ကြည့်။ (ဂ)
ဘုရားရှင် ပဋိသန္ဓေတည်သောအခါ စသော
ကာလဝိသေသတို့၌ တပြိုင်နက် လှုပ်သော
လောကဓာတ်တသောင်း၊ ရတနသုတ် စသည်
တို့၏ အာဏာစက်ပျံ့နှံ့ သက်ရောက်ရာ လော
ကဓာတ် ကုဋေတသိန်း၊ အပိုင်းအခြား မရှိ
သော လောကဓာတ် ဤ ၃ မျိုးသည် ခေတ်
မည်၏ (=ဇာတိခေတ်၊ အာဏာခေတ်၊ ဝိသယ
ခေတ်တို့တည်း)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၄၇။ (ဃ) မိမိပိုင်ဥယျာဉ်၊ ရေကန်၊ အိပ်ရာ၊
ပလ္လင်စသော အရပ်ဌာနသည် ခေတ်မည်၏။
ခေတ္တဇ-ကြည့်။ (င) ကျောင်းအနီးအပါးမှ
ဂေါစရဂါမ်ရွာသည် ခိုးမှု၏ တည်ရာခေတ်
မည်၏။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၀။ (စ) အကြင်
အရပ်၌ ရွာသူကြီး ရွာစားတို့သည် အခွန်
အတုတ်ရ၏။ ထိုအရပ်သည် ငယ်သည်ဖြစ်စေ
ကြီးသည်ဖြစ်စေ ဂါမခေတ် မည်၏။ ကင်္ခါ၊

ဦးသစ်။၁၄၅။ (ဆ) နွားမ၏ကျက်စားရာ အရပ်(စားကျက်)သည် ခေတ်မည်၏။ ထို့အတူ ရဟန်းတို့ အထက်စွာ၏ နီးစွာသော အကြောင်းသည် ခေတ်မည်၏။ အံ၊၁။၂၁၆။ အံ၊ဦး၊၁။၂၉၇။ (ဇ) အမိဝမ်းဗိုက်သည် ခေတ်မည်၏။ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိ-ကြည့်။

သာသနာကို ခေတ်ဆိုရာ၌— ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်သည် ကောင်းမှု၏တည်ရာ (ကုသိုလ်မျိုးစေ့ စိုက်ပျိုးရာ) ခေတ်မည်၏။ သံ၊၁။၁၆၉၊၁၇၀။ သုတ္တနိ။၂၉၂၊၃၄၉။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၂။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၃။

အကြောင်းကို ခေတ်ဆိုရာ၌— သေရည် သေရက် သောက်ခြင်းသည် မျက်စိရောဂါ စသည်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ခေတ်မည်၏။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၂၀။ ဒီ၊ဦး၊၁။၁၃၁။

ကံကို ခေတ်ဆိုရာ၌—ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့သည် အကျိုးဝိပါက်၏ ပေါ်ပေါက် ဖြစ်ထွန်းရာ ခေတ်မည်၏။ အံ၊၁။၂၂၄၊၄၇၇။ သံ၊၁။၂၇၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၉၊၃၄၉။ သံ၊ဌ၊၂။၅၄။ သံ၊ဦး၊၂။၇၀။ မူလဦး၊၁။၁၇၉။

အာယတနကို ခေတ်ဆိုရာ၌— စက္ခုစသော အာယတနတို့သည် ဖဿစသည်တို့၏ ပေါ်ပေါက်ဖြစ်ထွန်းရာ ခေတ်မည်၏။ အဘိ၊ဓ၊၁၅၇။ သုတ္တနိ။၃၅၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၅၃။ခေတ္တဌ (၂)လည်းကြည့်။

ဇာတ်ကို ခေတ်ဆိုရာ၌— ဇာတ်သည် အမျိုးဇာတ်ကို ပညတ်ခြင်း၏ တည်ရာခေတ်မည်၏။ အံ၊ဌ၊၁။၁၂၆။

သိက္ခာချသော ခေတ်ပုဒ်ကို ခေတ်ဆိုရာ၌—ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာမိ စသော ၂၂-ပုဒ်တို့သည် သိက္ခာကျခြင်း၏ ဖြစ်ပေါ်ရာ ခေတ်မည်၏။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၀။ ကင်္ခါ၊၁၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ဦးသစ်။၁၇၉။

နှစ်ကြိမ်ရိုက်သတ်ဟု စေခိုင်းရာ၌တကြိမ် ရိုက်သတ်၍ သေသော်လည်း နှစ်ကြိမ် အရေ

အတွက်သို့ ဝင်သည်ဖြစ်၍ ပါရာဇိက သင့်ရာခေတ် မည်၏။ ဝိ၊ဌ၊၂။၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၇။ ဂုဏခေတ္တ၊ ကရုဏာခေတ္တ စသော ပုဒ်တို့၌ ခေတ္တအရ စပ်ပုဒ်နှင့်သင့်လျော်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားစသည်တို့ကို ကောက်ယူရာ၏။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊သျှဉ်-မြေ၊ အိမ်၊ ရာသီ အနက်တို့ကိုလည်း ခေတ္တသဒ္ဒါဟောကြောင်း ပြဆို၏။) (၂) မယား။ (၃) ကိုယ်။ (၁) ခေတ္တံ တံ ယဇမာနာနံ၊ ခေတ္တံ ဒိန္နံ မဟပူလံ။ အံ၊၁။၆၄။ (-သံ၊၁။၁၆၉။ သုတ္တနိ။၂၉၂။) ခေတ္တန္တိ ဝတ္ထုပတိဌာ၊ ပုညဿ ဝိရဟနဌာနန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၂။၂၉။ (-၂၀၄၊၃၄၉။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၅၃။) (၂) (၃) ဘရိယာယံ တု ကေဒါရေ၊ သရီရေ ခေတ္တမိရိတံ။ ဓာန်။၈၀၀။

ခေတ္တ? (ပု) [ခေတ္တ+နိဿိတ] လယ်ယာကိုမှီသောကျောင်း။ နဂရံ ဒါရုနာ ခေတ္တံ၊ ဝိသဘာဂေန ပဋ္ဌနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၉။ အံ၊ဦး၊၁။၂၇၀။ နဂရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဦး၊၁။၁၄၀)လည်းကြည့်။

ခေတ္တကမ္မ (န) [ခေတ္တ+ကမ္မ] လယ်ယာလုပ်ငန်း။ မနုဿေ ခေတ္တကမ္မာဒိနံ အတ္တာယ ဂေဟာ နိက္ခန္ဓေယေဝ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၆၀။

ခေတ္တကမ္မန္တ (န) [ခေတ္တကမ္မ+အန္တ] လယ်ယာလုပ်ငန်း။ ဗဟိဂါမေ အာရာမေ ခေတ္တကမ္မန္တာနိ။ အံ၊ဌ၊၂။၄၄။ (-အံ၊ဌ၊၁။၂၉။)

ခေတ္တကမ္မန္တသမန္တသဗျောဟာရ (ပု) [ခေတ္တကမ္မန္တသမန္တ+သံ+ဝေါဟာရ] လယ်ယာလုပ်ငန်းအနီးရှိ လယ်ရှင်နှင့်မြေတိုင်းစာရေး။ ခေတ္တကမ္မန္တသမန္တသဗျောဟာရေ (အံ၊၂။၆၈)တိ ယေ စ အတ္တနော ခေတ္တကမ္မန္တာနံ သမန္တာ အနန္တရက္ခေတ္တသာမိနော၊ တေ စ ရဇ္ဇဒဏ္ဍေဟိ ဘူမိပုမာဏဂ္ဂါဟကေ သဗျောဟာရေ စ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၉။

ခေတ္တကရဏတ္ထ (ပု) [ခေတ္တကရဏ+အတ္ထ] လယ်ယာလုပ်ခြင်းအကျိုး။ ကော ကံရ သာဝတ္ထိဝါသိ ပြာဟ္မဏော အစီရဝတီတီရေ ခေတ္တကရဏတ္ထာယ အရည် ကောဋေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆။

ခေတ္တကသနကာလ (ပု) [ခေတ္တ+ကသန+ကာလ] လယ်ထွန်ရာအခါ၊ လယ်ထွန်ချိန်။ ယဿ ဟိ ခေတ္တကသနကာလေ “ဣမသ္မိံ” ခေတ္တေ သမ္ပန္နေ သလာကဘတ္တာဒိနိ ဒဿာမိ”တိ စိန္တေတုပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ခေတ္တကုဋိ (ထိ) [ခေတ္တ+ကုဋိ] လယ်တဲ၊ ယာ တဲ။ ယထာ စ ကဿကာ ခေတ္တကုဋိ ပဝိ သန္တာ သာဋကံ ပလိဝေဌေတု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၅။ ကင်္ခါ။၂၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၇။)

ခေတ္တကုဋိပါဒ (ပု) [ခေတ္တကုဋိ+ပါဒ] လယ်တဲ ခြေ၊ ယာတဲခြေ။ ခေတ္တကုဋိပါဒံ ဝါ မဉ္ဇပါဒံ ဝါ ကာတုံ အနုပနေယျတာယ န အရညေ ကဋ္ဌတ္တံ သာဓေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။

ခေတ္တကောဋိ (ထိ) [ခေတ္တ+ကောဋိ] လယ်၏- အစွန်း- အပိုင်းအခြား။ ယထာ တဝ နဂ်လံ ဝဟန္တံ ဓရဓောရယံ ခေတ္တကောဋိံ ပတုာ ပုန နိဝတ္တတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။) ခေတ္တကောဋိန္တိ ခေတ္တမရိယာဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။

ခေတ္တကောဏ (ပု) [ခေတ္တ+ကောဏ] လယ်၏ ထောင့်စွန်း။ အနိက္ခိတ္တဗီဇေသု ခေတ္တကောဏာဒိသု ဝါ အသဉ္ဇာတရောပိမေသု ခေတ္တမရိယာဒါဒိသု ဝါ ဆဉ္ဇေတုံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၄။

ခေတ္တဂဏ (န) [ခေတ္တ+ဂဏ] လယ်အပေါင်း။ နေကာနံ ခေတ္တဂဏာနံ စယော။ မ၊၂။၁၁၅။ (-၁၁၆။)

ခေတ္တဂတ (တိ) [ခေတ္တ+ဂတ] (မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော) ခေတ်၌ဖြစ်သော။ သော အပရေန သမယေန ကာလံ ကတွာ ခေတ္တဂတဿ ပုညဿ အာနုဘာဝေန။ ပေ-တ၊ဋ္ဌ၊၁၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။)

ခေတ္တဂေါပက (တိ) [ခေတ္တ+ဂေါပက] လယ် စောင့်သောသူ၊ လယ်စောင့်သမား။ ကေဿ ခေတ္တဂေါပကဿ ကုဋိယံ ဒွေ မံသသုလာနိ ကေ ဂေါမံ ကေဉ္စ ဒမိဝါရကံ ဒိသု။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊၁၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

ခေတ္တဂေါပကဝဏ္ဏ (ပု) [ခေတ္တဂေါပက+ဝဏ္ဏ] လယ်စောင့်သွား - အသွင် - သဏ္ဌာန်။ သဿာနံ နိပ္ပတ္တိကာလေ ခေတ္တဂေါပကဝဏ္ဏေန ထေရဿ သန္တိကံ ဂန္ဓာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

ခေတ္တဂ္ဂ (န) [ခေတ္တ+အဂ္ဂ] လယ်-အဦးအစ- အဖျား။ ကုဋ္ဌိအဂ္ဂ-ကြည့်။

ခေတ္တဂ္ဂဒါန (န) [ခေတ္တဂ္ဂ+ဒါန] လယ်ဦးအလှူ။ ဣဒမဿ ခေတ္တဂ္ဂဒါနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ခေတ္တဂ္ဂဟဏ (န) [ခေတ္တ+ဂဟဏ] လယ်ကိုယူ ခြင်း၊လယ်ထွန်ခြင်း၊လယ်လုပ်ခြင်း။ “ဣတော ဥဋ္ဌိတေန ဒါနံ ဒဿာမိ”တိ ခေတ္တဂ္ဂဟဏံ အာဒိ ကတွာ စိန္တေန္တဿ လဗ္ဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၈။

ခေတ္တဂ်တ (တိ) [ခေတ္တ+ဂတ] (ရတနာသုံးပါး ဟူသော) ခေတ်သို့-ရောက်-သက်-ဝင်-သော။ တဿ ဒါနဿ ဝုတ္တနယေန ဥတ္တမဒါနဘာဝံ ခေတ္တဂ်တဘာဝဉ္စ ပကာသေန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။၆၊၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။)

ခေတ္တဇ (ပု) [ခေတ္တ+ဇန+ကိ] ခေတ်၌ဖြစ်သော သား။ (မိမိ၏အိပ်ရာ၊ ပလ္လင်၊ ရင်ခွင်၊ စသော အရပ်၌ ဖြစ်သောသား။) ပုတ္တာတိ စတ္တာရော ပုတ္တာ အတ္တဇော ပုတ္တော ခေတ္တ-

ဇော ပုတ္တော ဒိန္နကော ပုတ္တော အန္တေဝါသိ-
ကော ပုတ္တော။ မဟာနိ။၁၉၁။ စူဠနိ။၂၂၉။
တဿ အမှာကံ ခေတ္တေ ဇာတတ္တာ ခေတ္တ-
ဇော နာမာယံ ပုတ္တောတိ ဝတော။ အပါဠာ
၁။၁၈၂။ သယနပိဋေ ပလ္လင်္ဂေ ဥရေတိ ဝေ-
မာဒီသု နိဗ္ဗတ္တော ခေတ္တဇော နာမ။ ဇာဠာ
၁။၁၅၂။

ခေတ္တဇိန (တိ) [ခေတ္တ + ဇိန] အကြောင်း
အာယတနကို အောင်မြင်ပြီးသောသူ။ အ
ကြောင်း အာယတနကို-စိစစ်ပြီး-ဆင်ခြင်
ပြီး-သောသူ။ (ကံကို-အောင်မြင်ပြီး-
စိစစ်ပြီး-ဆင်ခြင်ပြီး-သောသူ။ကေစိဝါဒ။)
ခေတ္တဇိနော တာဒိ ပဝုစ္စတေ တထတ္တာ။
သုတ္တနိ။၃၅၉။ ဝေမေတေသံ ခေတ္တာနံ ဝိဇိ-
တတ္တာ ဝိစိနိတတ္တာ ဝါ ခေတ္တဇိနော နာမ
ဟောတိ။....တတ္ထ ကေစိကမ္ပံ ခေတ္တံ....ကမ္မာနိ
ခေတ္တာနိတိ ဝဒန္တိ။ သုတ္တနိဠာ။၂။၁၅၃။

ခေတ္တညူ (တိ) [ခေတ္တ+ည+ရူ] (၁) ခေတ်ကို
သိသောသူ။ (ကျက်စားရာကို သိသော၊
အထက်စွာနိဇ္ဈာန် နီးစွာသော အကြောင်းကို
သိသော၊ အကြိမ်များစွာပြုသောသူ။) (၂)
(အောင်) မြေအဦးကိုသိသော၊ (အောင်)
မြေအဦးကိုသိစွမ်းနိုင်သောသူ။ (၁) သေ-
ယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဂါဝိ ပဗ္ဗတေယျာ ပဏ္ဍိတာ
ဗျတ္တာ ခေတ္တညူ။ အံ၊၃။၂၁၆။ အခေတ္တညူ
(အံ၊၃။၂၉၇)လည်း ကြည့်။ (၂) ခေတ္တ-
ညံ သဗ္ဗယုဒ္ဓါနံ (ဇာ၊၂။၃၁၃၊၃၃၁)န္တိ သဗ္ဗ-
ယုဒ္ဓါနံ ခေတ္တဘူမိသီသဇာနနသမတ္ထံ။ ဇာဠာ
၇။၂၅၄။

ခေတ္တဋ္ဌ (တိ) [ခေတ္တ+ဋ္ဌ+အ] လယ်ယာ၌
တည်သော။ ခေတ္တဋ္ဌံ နာမ ဘဏ္ဍံ ခေတ္တေ
စတူဟိ ဌာနေဟိ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။
၆၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။)

ခေတ္တဋ္ဌ (ပု) [ခေတ္တ+အတ္ထ] ဖြစ်ပေါ်ရာအရပ်
ဟူသော အနက်။ တဒါရမ္မဏာနံ ဓမ္မာနံ
အဘိဇာနံ (က-ဝဂ်) ၂-၃၇-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ခေတ္တဋ္ဌေန ဝါ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ဝါ အာယ-
တနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ခေတ္တဋ္ဌေနာတိ
ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။)

ခေတ္တဋ္ဌကထာ (ထိ) [ခေတ္တဋ္ဌ+ကထာ] လယ်
ယာ၌ တည်သော ဘဏ္ဍာကို ဆိုကြောင်း
စကား။ ခေတ္တဋ္ဌကထာယံ သတ္တ ဓညာနိတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၁၄၄။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၈၃။)

ခေတ္တဋ္ဌာန (န) [ခေတ္တ+ဋ္ဌာန] လယ်မြေ
အရပ်။ ယထာ ဟိ ပုရိသဿ ရမဏိယံ ခေတ္တ-
ဋ္ဌာနံ ဒိသ္မာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၄။ ဇာဠာ၊၄။၁၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။)

ခေတ္တဒုဋ္ဌ (တိ) [ခေတ္တ+ဒုဋ္ဌ] ပျက်စီးသော
လယ်၊ လယ်ပျက်။ ယထာ မဟာရာဇ ခေတ္တ-
ဒုဋ္ဌတာယ ဝါ ဗီဇံ န သမ္ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊၁၃၈။

ခေတ္တဒေါသ (ပု) [ခေတ္တ+ဒေါသ] လယ်၏
အပြစ်။ ကဿကော ပဌမံ ခေတ္တဒေါသံ
တိဏကဋ္ဌပါသာဏံ အပနေတွာ ကသိတွာ။
မိလိန္ဒ၊၃၄၀။

ခေတ္တဒေါသဝိဂမ (ပု) [ခေတ္တဒေါသ+ဝိဂမ]
လယ်အပြစ်မှ ကင်းခြင်း။ ခေတ္တဒေါသဝိဂ-
မေန ခေတ္တပါရိပူရိ ဝိယ သီလဒေါသဝိဂမေန
သီလပါရိပူရိ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၆။)

ခေတ္တဒွါရ (န) [ခေတ္တ+ဒွါရ] လယ်တံခါး။
နာနာကုလဿ ခေတ္တေ ဟတ္ထပါသော နာမ
ခေတ္တဒွါရဿ ဟတ္ထပါသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။

ခေတ္တဒွါရမူလ (န) [ခေတ္တဒွါရ+မူလ] လယ်
တံခါးအနီး။ နာနာကုလဿ ပရိက္ခိတ္တေ
ခေတ္တေ စိဝရံ နိက္ခိပိတွာ ခေတ္တဒွါရမူလေ ဝါ
တဿ ဟတ္ထပါသေ ဝါ ဝတ္ထမ္ပံ။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၉၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၉၁။)

ခေတ္တနိယမ (ပု) [ခေတ္တ+နိယမ] ခေတ်ပုဒ်ကို သတ်မှတ်ခြင်း။ “ဗုဒ္ဓံ ဓမ္မ”န္တိအာဒိပဒေဟိ ခေတ္တနိယမံ ဒဿေတိ။ ဝဇီရ။၉၈။ (-သာ- ရတ္ထ၊ ၂။၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၃၆။)

ခေတ္တပဋိဗဒ္ဓဝစန (န) [ခေတ္တ+ပဋိဗဒ္ဓ+ဝစန] လယ်ယာနှင့် စပ်သောစကား။ အညဿာ ခေတ္တံ သန္ဓာယ ဘိက္ခုနော ခေတ္တပဋိဗဒ္ဓ- ဝစနာနိ သိမာဝစနေန ကပ္ပန္တိတိ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ။၂၄၈။

ခေတ္တပဒ (န) [ခေတ္တ+ပဒ] ခေတ်ပုဒ်။ ဣမေသံ ဒွါဝိသတိယာ ခေတ္တပဒါနံ ယဿ ကဿစိ သဝေဝစနဿ ဝသေန။ ကင်္ခါ။၁၀၇။ သာ- ရတ္ထ၊ ၂။၆၇။ (-၆၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၁၇၉။)

ခေတ္တပဒန္တောဂဓ (တိ) [ခေတ္တပဒ+အန္တောဂဓ] ခေတ်ပုဒ်၌အတွင်းဝင်သော။ ခေတ္တပဒန္တော- ဂဓတ္တာ ပစ္စက္ခာတာဝ ဟောတိ သိက္ခာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆၉။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၇၉။)

ခေတ္တပရိကမ္မ (န) [ခေတ္တ+ပရိကမ္မ] လယ်ကို ပြုပြင်စီရင်ခြင်း။ သောဏော သေဋ္ဌိပုတ္တော ခေတ္တပရိကမ္မတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၀။

ခေတ္တပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ခေတ္တ+ပရိဂ္ဂဟ] (၁) လယ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ (၂) ခေတ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဇာတိခေတ်ကို သိမ်းယူ ခြင်း။ (၁) ပသုပရိဂ္ဂဟော ဝါ ခေတ္တပရိဂ္ဂ- ဟော ဝါ ဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟော ဝါ နတ္ထိ။ မဟာနိ။ ၁၉၁။ (၂) ဗောဓိသတ္တဿ ဟိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟ- ဏေ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠကမ္ပနေနေဝ ခေတ္တ- ပရိဂ္ဂဟော ကတော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၂။

ခေတ္တပရိယန္တ (ပု) [ခေတ္တ+ပရိယန္တ] လယ်၏- အဆုံး-အစွန်၊ လယ်စွန်လယ်ဖျား။ တေသံ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော ခေတ္တပရိယန္တေ ဌတွာ ဂါဝေါ ရက္ခတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၃။

ခေတ္တပရိယာပန္န (တိ) [ခေတ္တ+ပရိယာပန္န] (သံသာဟူသော) ခေတ်၌အကျုံးဝင်သော။ “ဧတ္တကေယေဝ ဘိက္ခု၊ ဥဒ္ဓိဿထာ”တိ ဧဝံ ပရိစ္ဆေဒဿ အကရဏေန ဥပစာရသိမာ- ပရိယာပန္နာနံ ခေတ္တပရိယာပန္နာနံ ဝသေန။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၁။

ခေတ္တပါရိပုရိ (ထိ) [ခေတ္တ+ပါရိပုရိ] လယ်၏ ပြည့်စုံခြင်း (ကောက်၏ပြည့်စုံခြင်း)။ ခေတ္တ- ပါရိပုရိ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉)တိ နိဿိတပါရိပုရိ- ယာ နိဿယပါရိပုရိမာဟ နိဿိတကမ္မဝိပတ္တိ- သမ္ပတ္တိဝိသယတ္တာ ယထာ “မဉ္ဇော ဥက္ကဋ္ဌိ” ကရောန္တိ”တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။

ခေတ္တပါလ (ပု) [ခေတ္တ+ပါလ] လယ်စောင့်၊ လယ်စောင့်သမား။ ခေတ္တပါလော စ အာ- ဏတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၃၉။ (-ဇာ၊၁။ ၁၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။)

ခေတ္တပါလက (ပု) [ခေတ္တ+ပါလက] လယ် စောင့်။ ခေတ္တပါလကဿ ပုညံ တိဏကုဋိ- ဒိသွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ (-ဝဇီရ။၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၀။)

ခေတ္တပါဠိ (ထိ) [ခေတ္တ+ပါဠိ] လယ်ကန်သင်း၊ လယ်ကင်း။ တဿာ အနုဂ္ဂဟတ္ထံ အဝိဒူရေ ခေတ္တပါဠိယာ ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၃။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။)

ခေတ္တပုမာဏဂ္ဂဟဏ (န) [ခေတ္တ+ပုမာဏ+ ဂဟဏ] လယ်၏-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ- ကိုယူခြင်း၊ လယ်ကိုတိုင်းတာခြင်း။ အပရ- ဘာဂေ ရုဇကမ္ပိကာ ခေတ္တပုမာဏဂ္ဂဟ- ဏတ္တာယ တံ ဂါမံ အာဂမံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၀။

ခေတ္တဗီဇဝုဒ္ဓိဒေါသ (ပု) [ခေတ္တဗီဇဝုဒ္ဓိ+ဒေါသ] လယ်၊ မျိုးစေ့၊ မိုး၏အပြစ်။ အပိ န ဧဝံ ခေတ္တဗီဇဝုဒ္ဓိဒေါသေ သတိ တာနိ ဗီဇာနိ အကုရမ္မလပတ္တာဒိဟိ ဥဒ္ဓံ ဝုဒ္ဓိ ဟေဋ္ဌာ

ဝိရုဋ္ဌိံ သမန္တဘော စ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇေယျ။
ဒီ၊ဌ၊ ၂။၄၀၂။

ခေတ္တဘာဝနိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [ခေတ္တ+ဘာဝ+နိဗ္ဗတ္တိ]
လယ်ယာ၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ လယ်ယာ
အင်္ဂါ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပုရိမတရသိဒ္ဓါယာတိ
ခေတ္တဘာဝနိဗ္ဗတ္တိယာ ပုရေတရမေဝ သိဒ္ဓါယ
ပထဝိယာ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၄၃။

ခေတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ခေတ္တဘာဝ+သမ္ပတ္တိ]
ခေတ်၏အဖြစ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း၊ ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံ
ခြင်း။ ရတနတ္ထယဿ စ ခေတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိ-
ယာ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာယ ဥပဿာတကဥပဒ္ဒဝါနံ
ဟနနေ သမတ္ထတံ ဒီပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၅။
(-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၅။)

ခေတ္တဘာဝါပဋိက္ခေပ (ပု) [ခေတ္တဘာဝ+အပ-
ဋိက္ခေပ] ခေတ်၏အဖြစ်ကိုမပယ်ခြင်း။ ဥက္ကဋ္ဌ-
နိဒ္ဒေသော အယံ တဿ သေခါဒီနမ္ပိ ခေတ္တ-
ဘာဝါပဋိက္ခေပတော။ ပေတ၊ ၄။၇။

ခေတ္တဘူမိ (ထိ) [ခေတ္တ+ဘူမိ] လယ်ယာမြေ။
နက်လကသနေန စေဝ အဋ္ဌဒန္တကေန စ သုဠု
ပရိကမ္မကတယ ခေတ္တဘူမိယာ။ အံ၊ဌ၊ ၂။
၁၀၄။ (-ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၂၅။ ထေရီ၊ဌ၊
၁၁၉။)

ခေတ္တဘူမိသီသဇာနနသမတ္ထ (တိ) [ခေတ္တဘူမိ-
သီသ+ဇာနန+သမတ္ထ] (အောင်) မြေအဦး
ကို သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောသူ။ ခေတ္တညူ-
(၂) ကြည့်။

ခေတ္တမဇ္ဈ (ပု၊န) [ခေတ္တ+မဇ္ဈ] လယ်၏အလယ်။
သဿပါလနတ္ထံ တဠာကတော မဟာမာတိ-
ကာ နိက္ခမိတွာ ခေတ္တမဇ္ဈေန ယာတိ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၃၀၁။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၂၉။)

ခေတ္တမဏ္ဍလ (န) [ခေတ္တ+မဏ္ဍလ] လယ်၏
အဝန်းအဝိုင်း။ တိရိယန္တိ ခေတ္တမဏ္ဍလမိဝ
သမန္တာ ပရိစ္ဆိန္နိတွာ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၂၃၀။ မ၊ဌ၊ ၃။
၁၇၉။

ခေတ္တမရိယာဒ (တိ) [ခေတ္တ+မရိယာဒ] လယ်
၏ အပိုင်းအခြား၊ လယ်ကန်သင်း။ ခေတ္တမရိ-
ယာဒေ ဆဉ္စေတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၅၀။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၃။
၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၃၄၃။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊ ၄၇၀။)
အတ္တနော ခေတ္တမရိယာဒံ ကေဒါရပါဠိံ
ယဏာ ပရဿ ခေတ္တံ အတိက္ကမတိ၊ ဧဝံ
သင်္ကာမေတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၂၉၇။ ခေတ္တမရိယာ-
ဒန္တိ ဝုတ္တမေဝတ္ထံ ဝိဘာဝေတုံ “ကေဒါရ-
ပါဠိ”န္တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၈၄။

ခေတ္တမရိယာဒဗန္ဓန (န) [ခေတ္တမရိယာဒ+ဗန္ဓန]
လယ်ကန်သင်း-ဖွဲ့ခြင်း-ဆည်ခြင်း။ ကုဒ္ဒါလ-
ပိဋကံ ဂဟေတွာ ခေတ္တမရိယာဒဗန္ဓနာဒီနိ
ကရောန္တော။ သံ၊ဌ၊ ၃။၇၆။

ခေတ္တမိနနကာလ (ပု) [ခေတ္တ+မိနန+ကာလ]
လယ်ကိုတိုင်းတာရာ အခါ။ ခေတ္တမိနနကာ-
လေ ရဇ္ဇ၊ဘေဒေါ သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ။
ဝဇီရ၊ ၁၃၈။

ခေတ္တရက္ခ (န) [ခေတ္တ+ရက္ခ] လယ်ယာမြေကို
စောင့်ခြင်း၊ လယ်ထွန်ခြင်းအမှု။ ဂေါရက္ခ
(န) (၂)-ကြည့်။

ခေတ္တရက္ခက (တိ) [ခေတ္တ+ရက္ခ+ဏ္ဍု] လယ်
စောင့်သောသူ။ ခေတ္တရက္ခကာ တံ ဒိသွာ
“သီဟော”တိ သညာယ ဥပသင်္ကမိတုံ န
သက္ကောန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၁၀၀။

ခေတ္တလေဇူ (ပု) [ခေတ္တ+လေဇူ] လယ်၌(ထွန်
ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်) ထစေအပ်သော
မြေခဲ၊ ထွန်ချေးခဲ။ ခေတ္တလေဇူန (ဒီ၊ဌ၊ ၁။
၂၂၉)န္တိ ခေတ္တေ ကသနဝသေန ဥဠာပိတ-
မတ္တိကာဇဏ္ဍာနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၅၃။

ခေတ္တဝတ္ထုပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ခေတ္တဝတ္ထု+ပဋိဂ္ဂ-
ဟဏ] လယ်ယာကို ခံယူခြင်း။ (ခေတ္တ၊ ဝတ္ထု
တို့၏ အရကောက် အဓိပ္ပါယ် ဝါဒအမျိုးမျိုး
ကို ခေတ္တံ-၌ကြည့်။) ခေတ္တဝတ္ထုပဋိဂ္ဂဟဏာ

ပဋိဝိရတော သမဏော ဂေါတမော။ ဒီ၊ ၁။
၅။ (-မ၊ ၁။ ၃၃၅။)

ခေတ္တဝတ္ထုပရိယောသာန (တိ) [ခေတ္တဝတ္ထု +
ပရိယောသာန] လယ်ယာ အဆုံးရှိသော။
အဇေဋ္ဌကာဒိသုပိ ခေတ္တဝတ္ထုပရိယောသာ-
နေသု ကပ္ပိယာကပ္ပိယနယော ဝိနယဝသေန
ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ၄။
၃။ ၈၉။

ခေတ္တဝတ္ထုမိနနကာလ (ပု) [ခေတ္တဝတ္ထု + မိနန +
ကာလ] လယ်ယာကို တိုင်းတာရာအခါ။
ရဇ္ဇုဘေဒေါ ခေတ္တဝတ္ထုမိနနကာလေ လဗ္ဗ-
တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၈။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၇၈။

ခေတ္တဝတ္ထုသီသ (န) [ခေတ္တဝတ္ထု + သီသ] လယ်၊
ယာကို အဦးပြုခြင်း။ ခေတ္တဝတ္ထုသီသေန
စေတ္တ ဝါပိတဋ္ဌာကာဒိနိပိ သင်္ဂဟိတာနေဝ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၇။

ခေတ္တဝရ (တိ) [ခေတ္တ + ဝရ] မြတ်သောခေတ်
(လယ်မြေကောင်း သဖွယ်) ဖြစ်သော၊ သူ။
သေ ခေတ္တဝရော နာမ၊ ယော ဒဒါတိ ဝိပုလံ
ဖလံ။ မိလိန္ဒ။ ၄၀၃။ အောက်ပုဒ်-လည်းကြည့်။

ခေတ္တဝရုတ္တမ (တိ) [ခေတ္တဝရ + ဥတ္တမ] မြတ်
သောခေတ် (အရိယာသာဝက)တို့ထက်မြတ်
သော၊ သူ။ ခေတ္တဝရုတ္တမ (စရိယာ။ ၃၈၆) နှိ
ခေတ္တဝရေသုပိ ဥတ္တမံ။ သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နာ
ဟိ ဝိသေသတော အရိယသာဝကာ ခေတ္တ-
ဝရာ၊ တတောပိ အဂ္ဂဘူတော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ
ခေတ္တဝရုတ္တမော။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀။

ခေတ္တဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ခေတ္တ + ဝိဇ္ဇာ] ခေတ္တဝိဇ္ဇာ။
(အဗ္ဗေယျကျမ်း၊ မာသုရက္ခကျမ်း၊ ရာဇသတ်
ကျမ်းအစရှိသော နိတိကျမ်း။) ဝတ္ထုဝိဇ္ဇာ
ခေတ္တဝိဇ္ဇာ သိဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ ၁။ ၉။ (မူကွဲ) (-
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃-မူကွဲ။) ခေတ္တဝိဇ္ဇာယာတိ နိတိ-
သတ္တေ (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇) တိ အာစရိယေန ဝုတ္တံ။

ဟေဋ္ဌာပိ ဗြဟ္မဇာလဝဏ္ဏနာယံ ဧဝံ ဝုတ္တံ
“ခေတ္တဝိဇ္ဇာတိ အဗ္ဗေယျမာသုရက္ခရာဇ-
သတ္တာဒိနိတိသတ္တ” နှိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၇၂။
ခေတ္တဝိဇ္ဇာ-လည်း ကြည့်။

ခေတ္တဝိဇ္ဇာပကရဏ (န) [ခေတ္တဝိဇ္ဇာ + ပကရဏ]
ခေတ္တဝိဇ္ဇာကျမ်း။ သဗ္ဗာနိပေတာနိ ခေတ္တ-
ဝိဇ္ဇာပကရဏာနိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃၇၁။

ခေတ္တဝိနိစ္ဆယသဝန (န) [ခေတ္တဝိနိစ္ဆယ + သဝန]
ခေတ်အဆုံးအဖြတ်ကိုကြားနာခြင်း။ (သီလ
စသည်နှင့်ပြည့်စုံသူသည်သာ ကုသိုလ်မျိုးစေ့
၏စိုက်ပျိုးကြံ့ခိုင်ရာ လယ်ယာမြေကောင်းဖြစ်
၏။ အခြားသူ မဖြစ်ဟူသော အဆုံးအဖြတ်
သည် ခေတ္တဝိနိစ္ဆယမည်၏။) ခေတ္တဝိနိစ္ဆယ-
သဝနေနာ (အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၄) တိ “ဣမေဟိ
သီလာဒိဂုဏသမ္ပန္နာ သဒေဝကေ လောကေ
ပုညဿ ခေတ္တံ၊ တဒညော န ခေတ္တ” နှိ ဧဝံ
ခေတ္တဝိနိစ္ဆယသဝနေန ရဟိတာ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၃၀။

ခေတ္တဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ခေတ္တ + ဝိသိဋ္ဌ] ခေတ်အား
ဖြင့် ထူးခြင်း။ သတိပိ ကေသန္တာနဘာဝေ
ပုဂ္ဂုဇ္ဇနအရဟန္တာဘာဝသိဋ္ဌံ နန္ဒတေသံ ခေတ္တ-
ဝိသိဋ္ဌံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ ခေတ္တဝိသေသ-လည်း
ကြည့်။

ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ခေတ္တ + ဝိသုဒ္ဓိ] (ကိုယ်ဝန်-
သုဇယ် - ၏တည်ရာ အမိဝမ်းဟူသော) ခေတ်
၏စင်ကြယ်ခြင်း။ ဣတိ သီလဂဗ္ဗေ ဝစီတတ္တာ
ဣမာယ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာ ဒီဃာယုကာ အ-
ဟေသံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ ခေတ္တဝိသုဒ္ဓိယာတိ
အဓိဋ္ဌာနဘူတဝတ္ထု ဝိသုဒ္ဓိယာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။

ခေတ္တဝိသေသ (ပု) [ခေတ္တ + ဝိသေသ] (သီလ
စသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ မြတ်သော
အလှူကို ခံထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော) ခေတ်
အထူး။ ယံ ခေတ္တဝိသေသေ ကတံ ဒါနံ။
ဝိမာန၊ ၄။ ၁၇၇။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၆။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၃၇၂။)

ခေတ္တဝိသေသနိပုတ္တိ (ထိ) [ခေတ္တဝိသေသ + နိပုတ္တိ]ခေတ်အထူး၏ပြီးခြင်း။ခေတ္တဝိသေသ-
နိပုတ္တိယာ အပကာရစေတနာပိ ဗလဝတီ
တိဗ္ဗတရာ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၈။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၂။

ခေတ္တဝိသေသနိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [ခေတ္တဝိသေသ+
နိဗ္ဗတ္တိ]ခေတ်အထူး၏ဖြစ်ခြင်း။ ခေတ္တဝိသေ-
သနိဗ္ဗတ္တိယာ အပကာရစေတနာပိ ဗလဝတီ၊
တိဗ္ဗတရာ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။

ခေတ္တဝိသေသဘာဝုပဂမန (န) [ခေတ္တဝိသေသ+
ဘာဝ+ဥပဂမန] ခေတ်အထူး၏ အဖြစ်သို့
ကပ်ရောက်ခြင်း၊ ခေတ်အထူးသို့ရောက်ခြင်း။
ခေတ္တဝိသေသဘာဝုပဂမနေန အပရာပရံ ဒေ-
ဝမနုဿသမ္ပတ္တိယော၊ အန္တေ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိဉ္စ
ဒါတုံ သက္ခိဿသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။ (-အံ၊ဋီ၊
၁။၂၅၇။)

ခေတ္တသင်္ဂဟိတ (တိ) [ခေတ္တ+သင်္ဂဟိတ]လယ်၌
ပေါင်းယူအပ်သော။ တဋ္ဌာကဿပိ ခေတ္တ-
သင်္ဂဟိတတ္တာ တဿ ပဋိဂ္ဂဟဏေပိ အာပတ္တိ
ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၀။

ခေတ္တသန္နိဿိတ (တိ) [ခေတ္တ+သန္နိဿိတ]
လယ်ကိုမှီသော (ကျောင်း)။ ယော ပန
ခေတ္တသန္နိဿိတော ဟောတိ သမန္တာ
ခေတ္တေဟိ ပရိဝါရိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၇။
သာရတ္ထ၊၂။၂၀၈။

ခေတ္တသမ (တိ) [ခေတ္တ+သမ] လယ်နှင့်တူ
သော။ ခေတ္တသမံ မဟာရာဇ ဓုတဂုဏံ။
မိလိန္ဒ၊၃၃၅။

ခေတ္တသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ခေတ္တ+သမ္ပတ္တိ] ခေတ်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ (အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၊ ရှိခိုးထိုက်
သော ရတနာသုံးပါးဟူသော ခေတ်၏ပြည့်စုံ
ခြင်း။) တသ္မာ ခေတ္တသမ္ပတ္တိ ဒေယျဓမ္မ-
သမ္ပတ္တိ စိတ္တသမ္ပတ္တိတိ တိဝိဇယာပိ သမ္ပတ္တိ-
ယာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၊

၂၃၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။) သာ ဟိ ခေတ္တ-
သမ္ပတ္တိယာ အာစရိယဿ စ အဇ္ဈာသယ-
သမ္ပတ္တိယာ။ အနုဋီ၊၁။၂။

ခေတ္တသမ္ပတ္တိဒဿန (န) [ခေတ္တသမ္ပတ္တိ+ဒဿန]
ခေတ်၏ပြည့်စုံခြင်းကိုပြုခြင်း။ “အဗ္ဘာဂတာ-
န”န္တိ ဣဒံ စိတ္တသမ္ပတ္တိဒဿနဉ္စေဝ ခေတ္တ-
သမ္ပတ္တိဒဿနဉ္စ ဒါနဿ ဝိယ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂။

ခေတ္တသမိပ (န) [ခေတ္တ+သမိပ] လယ်၏အနီး။
အပိစ ခေါ ပန ပါတော ပဋ္ဌာယ ခေတ္တသမိ-
ပေ ဌတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၃၆။ (-ထေရ၊
ဋ္ဌ။၁။၁၆၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။)

ခေတ္တသမ္ပတ္တိဖလ (န) [ခေတ္တသမ္ပတ္တိ+ဖလ]
ခေတ်၏ ပြည့်စုံခြင်း အကျိုး။ ပဿ တာဝ
ခေတ္တသမ္ပတ္တိဖလန္တိ ဒဿေတိ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၂။

ခေတ္တသမိန (တိ) [ခေတ္တ+သမိန] ခေတ်နှင့်
စပ်ခြင်းရှိသော။ ဣတိ သကေ ပဒဋ္ဌာနေ
သကေ ခေတ္တသမိနော သော ဓမ္မော။ ပေ-
ဋကော။၂၃၅။

ခေတ္တသမိက (ပု) [ခေတ္တ+သမိက] လယ်ပိုင်
ရှင်။ တမေနံ ခေတ္တသမိကော ဂဟေတွာ
ရညော ဒဿေယျ။ မိလိန္ဒ၊၄၇။ (-ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၂၃၈။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။)

ခေတ္တသမိပုရိသ (ပု) [ခေတ္တသမိ+ပုရိသ]
လယ်ပိုင်ရှင် ယောက်ျား။ ခေတ္တသမိပုရိ-
သော ဝိယ စေတနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၅၅။

ခေတ္တသမိ (ပု) [ခေတ္တ+သမိ] လယ်ပိုင်ရှင်။
တေ ပနဿ ခေတ္တသမိနော တိဟိ သခေဟိ
အဘိသေကမ္ပိ အကံသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၄။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၇၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၅၄။) ခေတ္တ-
သမိနောတိ တံတံဘူမိဘာဂံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ
ဌိတသတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၈။

ခေတ္တသောဝနဒိဝသ (ပု) [ခေတ္တ+သောဝန+
ဒိဝသ] လယ်သုတ်သင် ရှင်းလင်းသောနေ၊

ဘော ဂေါတမ တံ မမ ခေတ္တသောနေဒိဝသ-
တော ပဋ္ဌာယ အာဂတော။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။

ခေတ္တာဇီဝ (ပု) [ခေတ္တ+အာဇီဝ]လယ်အမှုဖြင့်
အသက်မွေးသူ၊ လယ်သမား၊ တောင်သူ။
ခေတ္တာဇီဝေါ ကဿကော'ထ။ ဓာန်။၄၄၇။

ခေတ္တာတိသယ (တိ) [ခေတ္တ+အတိသယ]
ခေတ်အားဖြင့်လွန်ကဲခြင်းရှိသောသူ။ တံတံ-
မဂ္ဂဋ္ဌေဟိ ဖလဋ္ဌာနံ ခေတ္တာတိသယတာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၁။

ခေတ္တာနုရူပ (န) [ခေတ္တ+အနုရူပ] ခေတ်အား
လျော်စွာ။ခေတ္တာနုရူပံ ထုလ္လစ္စယဒုက္ကဋ္ဌမေဝ
ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၅။

ခေတ္တူပဇီဝန (န) [ခေတ္တ+ဥပဇီဝန] လယ်ကို
မှီ၍ အသက်မွေးခြင်း။ ခေတ္တူပဇီဝနတောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၇၅။

ခေတ္တူပမ (တိ) [ခေတ္တ+ဥပမာ] လယ်ယာ
ဥပမာရှိသော၊ လယ်ယာနှင့် တူသောသူ။
ခေတ္တူပမေ အရဟန္တေ ဝိဒိတော။ အံ၊၂။
၄၄။ (-ပေတ။၁၂၇။) ခေတ္တူပမေတိ
ဝိရူဟနဋ္ဌေန ခေတ္တသဒိသေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။
ခေတ္တူပမာတိ ခိတ္တံ ဝုတ္တံ ဗီဇံ တာယတိ
မဟပုလဘာဏရဏေန ရက္ခတိတိ ခေတ္တံ၊
သာလိဗီဇာဒိနံ ဝိရူဟနဋ္ဌာနံ။ တံ ဥပမာ
ဧတေသန္တိ ခေတ္တူပမာ၊ ကေဒါရသဒိသာတိ
အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇။

ခေတြဇ (တိ) [ခေတြ+ဇန+ကိ] ခေတ်၌ ဖြစ်
သောသား။ (မိမိ၏ အိပ်ရာ ပလ္လင်၊ ရင်ခွင်
စသောအရပ်၌ ဖြစ်သောသား။) အတြဇော
ခေတြဇော ဒိန္နကော အန္တေဝါသိကောတိ
ဣမေသု စတုသု ပုတ္တေသု ယံ ကိဉ္စိ ပုတ္တံ
န ဣစ္ဆေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ခေတ္တဇ-
လည်း ကြည့်။

ခေဒံဂတ၊ခေဒံဂတ (တိ) [ခေဒ+ဂတ] (၁)
ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်းသို့ ရောက်သောသူ။

(၂) အားထုတ် - လေ့ကျက် - ခြင်းသို့
ရောက်သောသူ။ ခေဒ (၁) (၂) ကြည့်။

ခေဒ (ပု) [ခိဒိ+ဏ။ ခိဒိ ဒိနိယေ။ ခိဒိ+ဏ။
နီတိ၊ဓာ။၂၇၇။ ပါရာယော။၂။ သံသာရ-
ဒုက္ခံ သာရီရိကံ မာနသိကဉ္စ သုခံ ခေဒယတိ
ပါတယတိတိ “ခေဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ။
၆။ ဒုက္ခံ ခိဇ္ဇတိ သဟိတုမသက္ကုဏေယျန္တိ
“ခေဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇။] (၁)
ဆင်းရဲခြင်း၊ ပင်ပန်းခြင်း။ (၂) အားထုတ်
ခြင်း၊ လေ့ကျက်ခြင်း။ (၁) ခေဒံ ဂတော
(ခေဒံဂတော။ နီတိ၊ဓာ။၂၇၇။) လောက-
ဟိတာယ နာထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ခေဒံ
ဂတောတိ အနန္တပုဘေဒံ မဟန္တံ သံသာရ-
ဒုက္ခံ အနုဘဝနဋ္ဌေန ဂတော၊ သမ္ပတ္တော-
တုတ္တော။ ဝဇီရ။၆။ ခေဒံ ဂတော၊ ကာယိ-
ကံ ခေဒမုပဂတော၊ ပရိဿမံ ပတ္တောတိ
အတ္ထော၊ ဒုက္ခမနုဘဝတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၇။ (-ဝိမတိ၊၁။၂။) ခေဒေါ
ခိန္နတာ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၉။ ခေဒေ ပရိဿမေ။
ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၂၊၁၁၉၂။ (၂) အထ ဝါ ခေဒံ
ဂတောတိ ဗျာပါရံ ပရိစယံ ဂတောတိပိ
အတ္ထော သမ္ဘဝတိ။ ဝဇီရ။၇။

ခေဒန (န) [ခိဒိ+ယု] ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-ခြင်း။
တပနံ သန္တပနံ ကာယဿ ခေဒနံ တပေါ။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၄၇။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၄၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၃၄၉။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၀။)

ခေဒန္တ (တိ) [ခိဒိ+အန္တ] ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-
သော။ ဝီရိယံ သရီရံ ခေဒန္တမ္ပိ သမ္မာဝါယာ-
မော နာမ ဟောတိ ဉာယာရဒ္ဓဘာဝတော။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁၆။

ခေဒယတိ (ကာ၊ကြိ) [ခိဒိ+ဏယ+တိ] ပင်ပန်း
စေတတ်၏။ ခေဒ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ခေဒါပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ခိဒိ+ဏာပေ+
တွာ] ဆင်းရဲ-ပင်ပန်း-စေ၍။ သဗ္ဗထာ

ပမိလာပေတွာ ဝိသောသေတွာ ခေဒါပေ-
တွာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဌ။၂၄၃။

ခေဒ္ဒပ္ပနမ (ပု) [ခေဒ+ဥပ္ပနမ] ဆင်းရဲ-ပင်
ပန်း-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ အတ္တနော
ကေဝလံ ခေဒ္ဒပ္ပနမော အတ္တကိလမထော
နာမ။ ဝဇီရ။၄၀၂။

ခေပ (ပု) [ခိပ+အ။ခိပ ပေရဏေ ခိပနံ ဗဟိက-
ရဏံ ခေပေါ။ ဓာနံ၊ဋီ။၁၂။ (ကွေပ-သံ)]
(၁) ပစ်ပယ်-ဝိုင်းပယ်-ခြင်း။ (၂) ကဲ့ရဲ့
ရှုတ်ချခြင်း။ (၁) တေဟိ အညမညံ ခေပံ
ဝါ ဂရဟံ ဝါ အကတွာ သုတ္တာနုလောမံ
သုတ္တေ ဩတာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ။၁။၁၉၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၀။ (-အံ၊ဋီ။၂။၃၉၀။) ခေပံ
ဝါ ဂရဟံ ဝါ အကတွာတိ “ကိ” လူမိနာ”တိ
ခေပံ ဝါ “ကိမေသ ဗာလော ဝဒတိ”တိ
ဂရဟံ ဝါ အကတွာ။ သာရတ္ထ။၂။၄၆။ ခေ-
ပေါတိ သကဝါဒေန ပရဝါဒါနံ ခိပနံ။ သိ၊
ဋီ၊သင်္ဂါ။၄၃၀။ (-ဒိ၊ဋီ။၁။၃၁၄။ ဒိ၊ဋီ၊၃။
၄၇။) (၂) ပရိက္ခေပါတိ ဇာတိအာဒိဝသေန
ပရိတော ခေပါ။ ဒသဟိ အက္ခောသဝတ္ထုဟိ
ခံသနဝမ္ဘနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၆။ (-ဓာနံ။
၁၂။၁၀၇။) ခေပေ နိန္ဒာယံ။ ဓာနံ၊ဋီ။
၁၀၇။

ခေပက (တိ) [ခိပ+ဏ္ဍ] ပစ်ပယ်-ပစ်ချ-
တတ်သောသူ။ ကိဋက-ကြည့်။

ခေပကဝါတ (ပု) [ခေပက+ဝါတ] ပစ်ချတတ်
သောလေ။ ဥက္ခေပကဝါတာတိ ဥဒကသန္ဓာ-
ရကဝါတံ ဥပစ္ဆိန္နိတွာ ဌိတဋ္ဌာနတော ခေပ-
ကဝါတာ။ ဒိ၊ဋီ။၂။၁၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၇-၉။

ခေပတိ (ကြိ) [ခိပ+အ+တိ] ပစ်ချတတ်၏။
ခိပ ပေရဏေ။ ပေရဏံ စုဏ္ဏိကရဏံ ပိသနံ။
ခေပတိ။ ခေပကော။ နိတိ၊ဓာ။၁၂။

ခေပတိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏေ+တိ] ကုန်
ခန်းစေတတ်၏။ ခိဏောတိ ကိလေသေ ခေပ-

တိ (ခေပေတိ?)တိ ခယော။ မ၊ဋီ၊၁။
၁၀၅။

ခေပန (ထိ၊န) [ခိပ+ဏေ+ယု] (၁) ကုန်ခန်း
စေခြင်း၊ အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ (တိ) (၂)
ကုန်ခန်းစေတတ်သော။ (၁) ဣတရေသံ
အတိတာဒိဘာဝါမသနာ အဂ္ဂဟဏံ ခေပနေ
ဒဠ္ဗဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၁၇။ (-ပဋိသံ၊ဌ။၁။၄၀။
ထေရ၊ဌ။၁။၁၀၆။) ခေပနေတိ အရိယမဂ္ဂေန
သမုစ္ဆိန္နနေ။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၀။ ခေပနာတိ ခယ-
ပါပနာ။ နေတ္ထိ၊ဋီ။၆၉။ (တိ)(၂) မဂ္ဂေါ ဟိ
ကိလေသာနံ ခေပနတော ခယော နာမ။
အံ၊ဌ။၂။၂၁၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၄၇၊၁၉၉။)

ခေပနကရ (တိ) [ခေပန+ကရ+အ] ကုန်ခြင်း
ကို ပြုတတ်သော။ သဗ္ဗဿ သံသာရဒုက္ခဿ
အပနဒနံ ခေပနကရံ ဓမ္မန္တိ သမ္ပန္နော။
အပ၊ဌ။၁။၂၅၆။

ခေပနကိစ္စ (န) [ခေပန+ကိစ္စ] ကုန်စေခြင်း
ကိစ္စ။ နာဿ ပုန ခေပနကိစ္စံ အတ္ထိတိ။ အံ၊
ဋီ၊၃။၂။

ခေပနဉာဏ (န) [ခေပန+ဉာဏ] ကုန်စေတတ်
သောဉာဏ်။ ကာမံ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဉာဏာနိပိ
အာသဝါနံ ခေပနဉာဏာနိ ဝေ။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၃၅။

ခေပနနိမိတ္တ (န) [ခေပန+နိမိတ္တ] ကုန်စေခြင်း၏
အကြောင်း။ ပရိယာဒိယနဋ္ဌာနေတိ ပရိယာ-
ဒိယနကာရဏေ သဗ္ဗသော ခေပနနိမိတ္တေ
နိဗ္ဗာနေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၄။

ခေပနပယောဂ (ပု) [ခေပန+ပယောဂ] ကုန်
စေတတ်သော လုံ့လဝီရိယ။ န အနာဂတဝိ-
သေသံ အနာဂတေ မဂ္ဂဘာဝနာယ ခေပန-
ပယောဂါဘာဝတောတိ အတ္ထော။ သိ၊ဋီ၊
သင်္ဂါ။၂။၁၅၉။

ခေပနီယ (တိ) [ခိပ+ဏေ+အနီယ] ကုန်စေ
အပ်သော။ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရာနိ လောကိ-

ယကုသလကမ္မာနိ ပုညတေဇေနဝ ခေပနိ-
ယတော အပုညတေဇပက္ခိကာဝ ဟောန္တိ။
ပဋိသံဋ္ဌါဝ။ ၂၉၄။

ခေပယတိ (ကာကြိ) [ခိပ+ဏယ+တိ] ကုန်
စေတတ်၏။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပယန္တိ (ကာကြိ) [ခိပ+ဏယ+အန္တိ]
ကုန်စေတတ်ကုန်၏။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပယမာန (တိ) [ခိပ+ဏယ+မာန] ကုန်
စေသော။ ဝိပဿနာတဒဂ်ဝသေန ဝဇ္ဇဒုက္ခဉ္စ
ခေပယမာနာ ဂစ္ဆတိတိ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ။
မဒ္ဓါ ၃။ ၂၂။ (- သံဋ္ဌါဝ။ ၁၈၉။ အံဋ္ဌါဝ။
၁၅။ အံဋ္ဌါ ၃။ ၂။ ဇာဋ္ဌါ ၄။ ၅၉၂။)

ခေပယိ သု (ကာကြိ) [ခိပ+ဏယ+ဉ်] ကုန်
စေပြီ။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပယိတွာ (ကာကြိဝိ) [ခိပ+ဏယ+တွာ]
ကုန်စေပြီး၍။ ဗဟုဝဿဂဏေ တတ္ထ၊ ခေပ-
ယိတွာ ဗဟံ ဒုခံ။ ဇာ ၂။ ၂၆၆။ ဇာဋ္ဌါ ၇။
၁၂၈။

ခေပယိတွာန (ကာကြိဝိ) [ခိပ+ဏယ+တွာန]
ကုန်စေပြီး၍။ သံသာရံ ခေပယိတွာန။
ဒုက္ခဿန္တံ ကရိဿရေ။ ပေတ။ ၂၀၄။ (- အပ။
၂။ ၁၈၅။) သံသာရံ ခေပယိတွာနာတိယတာ-
ဝုတ္တကာလပရိစ္ဆေဒံ သံသာရံ အပရာပရုပ္ပတ္တိ-
ဝသေန ခေပေတွာ။ ပေတ။ ၄။ ၂၃၇။

ခေပယိဿာမိ (ကာကြိ) [ခိပ+ဏယ+ဿာ-
မိ] ကုန်စေအံ့။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပိတ (တိ) [ခိပ+ဏေ+တ] ကုန်စေအပ်
ပြီးသော။ မနုဿေဟိ ဒါနံ ဒေန္တေဟိ ယေ-
ဘုယျေန ရတ္ထိ ခေပိတာ ဟောတိ။ ပိ ၃။
၂၅၀။ (- အပ။ ၂။ ၂၈၀။ ၂၉၃။ ထေရါဋ္ဌါဝ။
၂၄၃။)

ခေပိတဝေပန (န) [ခေပိတ+ဝေပန] ကုန်စေ
အပ်ပြီးသည်ကို ကုန်စေခြင်း။ ကုန်စေအပ်ပြီး

သော ကိလေသာကို ကုန်စေခြင်း။ အကုပ္ပ-
ဓမ္မတာယ ဟိ မဂ္ဂပညာ ခေပိတဝေပနာယ
န ပုန ကိစ္စံ အတ္ထိတိ ဥပါယေန ဉာယေန ယာ
ပဝတ္တိ။ မဒ္ဓါ ၃။ ၁၇။

ခေပိတဝဇ္ဇ (တိ) [ခေပိတ+ဝဇ္ဇ] ကုန်စေအပ်ပြီး
သော (ကမ္မ)ဝဋ်ရှိသော၊ ကမ္မဝဋ်ကုန်ပြီး
သော။ သူ။ ပရိယာဒိန္နဝဇ္ဇေတိ သဗ္ဗသော
ခေပိတဝဇ္ဇေ။ ဒီ ၃။ ၂။ ၁၇။

ခေပိတာဝသိဋ္ဌ (တိ) [ခေပိတ+အဝသိဋ္ဌ] ကုန်
စေအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော၊ ကုန်စေ
အပ်ပြီးသော ကိလေသာမှ ကြွင်းကျန်သော။
အာသဝါနံ ခယာတိ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂေန ခေပိတာ-
ဝသိဋ္ဌာနံ အာသဝါနံ အရဟတ္တမဂ္ဂေန သ-
မုစ္ဆန္တုတော။ မဒ္ဓါ ၁။ ၂၆၇။

ခေပိယမာန (တိ) [ခိပ+ဏေ+ယ+မာန]
ကုန်စေအပ်ပြီးသော။ ခဇ္ဇမာနာနန္တိ သင်္ခါ-
ဒန္တေန ဝိယ ဥဒကေန ခေပိယမာနာနံ ဗန္ဓ-
နာနံ။ သံဋ္ဌါ ၂။ ၂၅၅။

ခေပိယမာနဗန္ဓန (န) [ခေပိယမာန + ဗန္ဓန]
ကုန်စေအပ်ပြီးသော အနှောင်အဖွဲ့။ ခဇ္ဇမာ-
နာနန္တိ ဝါဒန္တေန ဝိယ ဥဒကေန ခေပိယမာန-
ဗန္ဓနာနံ။ အံဋ္ဌါ ၃။ ၁၉၅။

ခေပိယတိ (ကာကြိ) [ခိပ+ဏေ+ယ+တေ]
ကုန်စေအပ်၏။ ပရိယာဒိယတိတိ ခေပိယတိ
မဒ္ဓိယတိ။ ပဋိသံဋ္ဌါဝ။ ၂၉၁။ ခေပိယန္တိ—သံ၊
ဒီ ၂။ ၂၅၅။

ခေပိယန္တိ (ကြိ) [ခိပ+ဏေ + ယ+အန္တေ]
ကုန်စေအပ်ကုန်၏။ ခေပိယတိ-ကြည့်။

ခေပေတဗ္ဗ (တိ) [ခိပ+ဏေ+တဗ္ဗ] ကုန်စေအပ်
သော၊ ပယ်အင်သော။ “ရာဂဒေါသမော-
ဟက္ခယာ”တိ တေေန အဝသိဋ္ဌကိလေသာ-
နမ္ပိ ခယာ ဒဿိတာ ခေပေတဗ္ဗဘာဝေန
ကေလက္ခဏတ္တာ။ နေတ္ထိဋ္ဌါဝဂ္ဂေ။ (- မဒ္ဓါ
၃။ ၉၆။ အနုဋ္ဌါ ၂။ ၄၆။ အနုဋ္ဌါ ၃။ ၄၆။) ခေ-

ပေတဗ္ဗဘာဝေနာတိ ပဟာတဗ္ဗဘာဝေန။
နေတ္ထိဋ္ဌိ။၁၀၇။

ခေပေတဗ္ဗကမ္မ (န) [ခေပေတဗ္ဗ+ကမ္မ] ကုန်
စေအပ်သောကံ။ ကမ္မက္ခယကရဿ ဗြဟ္မစရိ-
ယဿ ခေပေတဗ္ဗကမ္မသမ္ဘဝတော။ အံ၊ဌ၊၂။
၂၂၅။

ခေပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏိ+တိ။ နိရုတ္တိ၊
သုတ်။၅၇၀။ နှာ။၄၀၅။] ကုန်စေ၏။ နိရုဒ္ဓိ
နိရောဓေတိ ဝိဂတံ ဝိဂမေတိ ခိဏံ ခေပေတိ။
အဘိ၊က။၄၁၇။ (-ပဋိသံ။၃၉၄။ မ၊ဌ၊၃။
၁၇၄။ သံ၊ဌ၊၁။၁၆၉။) အသေသေတွာ ခေ-
ပေတိတိဝဇိရံ အတ္တနာ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အ-
သေသေတွာ ခေပေတိ ပုန အပါကတိက-
တာအာပါဒနေန။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၇၇။ ခေပယ-
တိ-သံ၊ဌ၊၂။၃၀၃။ ခေပေန္တိ - ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၃၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၆၆။ ခေပယန္တိ-ဇာ၊ဌ၊၂။၂၉၆။ မဟာနိ၊
ဌ။၁၃၂။ ခေပေဟိ-ပေတ၊ဌ။၁၃၈။ ခေပေ-
ယျ-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၆၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၆။ ခေ-
ပေသိ-ဇာ၊ဌ၊၁။၁၉၈။ ခေပေသိ-ထေရီ၊ဌ။
၄၆၊၅၅၊၉၈။ ခေပေသု-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၆၅။ ခေပ-
ယိ-သု-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၃၂။ ခေပယိဿာမိ -ဒီ၊
ဌ၊၂။၃၄၀။

ခေပေတုံ (တိ) [ခိပ+ဏိ+တုံ] ကုန်စေခြင်း
ငှါ။ ခေပေတုံ နေဝ သက္ကောမိ၊ တဒါ ဟိ
သုကတံ မမ။ အပါ၊၁။၃၈၇။ (-မ၊ဌ၊၁။
၃၃၆။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၄၅။)

ခေပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ခိပ+ဏေ+တွာ]
ကုန်စေ၍၊ အကြွင်းမဲ့ဖြတ်၍။ တံ သဗ္ဗံ ခေ-
ပေတွာ နိရယမ္ပိ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊၁။၂၇၀၊၄၄၁။
(-အံ၊၂။၄၄၃။ ထေရ၊၂။၂၇၉။ အပါ၊၁။၁၂၉။)
ခေပေတွာတိ သမုစ္ဆိန္နိတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၆၈။

ခေပေန္တ (တိ) [ခိပ + ဏေ + အန္တ] ကုန်စေ
သော။ အပိ စ ခေါ နေသံ အာယုဝဏ္ဏဗလာနိ

ခေပေန္တော ယောဗ္ဗညံ မဒ္ဒန္တော။ မ၊ဌ၊၁။
၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၃၇။ (-သံ၊ဌ၊၂။၄၉။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၄၁၉။)

ခေပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏေ+အန္တိ] ကုန်
စေကုန်၏။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏေ+ယျ] ကုန်
စေရာ၏။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ + ဏေ + ဣ] ကုန်
စေပြီ။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏေ+ဤ] ကုန်
စေပြီ။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပေသံ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏေ+ဥ] ကုန်စေ
ကုန်ပြီ။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ခိပ+ဏေ+ဟိ] ကုန်
စေသော။ ခေပေတိ-ကြည့်။

ခေမ^၁(ပု၊န) [ခိ+မ၊ခိ+မန်။ နိဗ္ဗယဋ္ဌေန ခေမံ၊
ခယန္တိ ဝါ ဧတေန ရာဂဂိအာဒယောတိ ခေ-
မံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၈။ ရှု၊၆၅၂။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂၃၄။
(ကွေမ-သံ)] (ပ) (၁) ခေမနတ်သား။ (၂)
ခေမရဟန်း။ (၃) ခေမအိုင်။ (၄) ဘေးကင်း
ခြင်း၊ ဘေးမရှိခြင်း။ (၅) ခေမမင်း။ (န)
(၆) ခေမမြို့။ (၇) ခေမဥယျာဉ်။ (ဂ)
ဘေးကင်းရာ၊ နိဗ္ဗာန်။ (၉) ကောင်းခြင်း။
(တိ) (၁၀) စောင့်ခြင်း၊ ရပြီးသောဥစ္စာကို
မပျက်စီးအောင် စောင့်ရှောက်ခြင်း။ (၁၁)
ဘေးကင်းသော၊ ဘေးမရှိသော။ (ပ) (၁)
ခေမနတ်သား။ ဤနတ်သားသည် ဘုရားရှင်
ထံလာ၍ ကောင်းသောအလုပ်နှင့် မကောင်း
သောအလုပ်ကို ခွဲခြားလျှောက်ထားသည်။
လမ်းကောင်းကို ပယ်စွန့်၍ လမ်းအိုလမ်းဆိုး
၌ မောင်းနှင်သောလည်းသမားသည် လည်း
ဝင်ရိုးကျိုးခါမှ ကြံမိုင်ရသကဲ့သို့ တရားသော
အမှုများကို ပယ်စွန့်၍ မတရားသောအမှု

များကိုသာ တဘဝလုံး ပြုလုပ်ခဲ့သူသည်
သေမင်း၏ခံတွင်းသို့ ရောက်ခါမှ ကြံမှိုင့်ရ
စိတ်ပူပန်ရတတ်၏ဟု လျှောက်ထားသော
နတ်သား ဖြစ်သည် (သံ၊ ၁။ ၅၆)။

(၂) ခေမရဟန်း။ သာသနာတော်တွင်
ခေမရဟန်း နှစ်ပါးတွေ့ရသည်။ (က) ဤ
ရဟန်းသည် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံး
နေထိုင်တော်မူစဉ် ဘုရားသခင်ထံ ကိုယ်တိုင်
လာ၍ “အာသဝေါ ကုန်ပြီးသော ရဟန္တာ-
အား သေယျမာန်၊ သဒ္ဓိသမာန်၊ ဟိနမာန်
ရှိသေးသည် ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း”
လျှောက်ထားသော မထေရ်ဖြစ်သည် (အံ၊
၂။ ၃၁၅-၆)။ ခေမ ရဟန်း (ခ) ဤရဟန်း
သည် ရှင်ဓမ္မပါလိတ၏တပည့် ဖြစ်သည်။
တတိယ သင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် ပိဋက
သုံးပုံကို သာဝက အဆက်ဆက် ဆောင်ယူ
ခဲ့သော မထေရ်များတွင် တပါး အပါ
အဝင် ဖြစ်သည်။ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။) အာယသ္မာ
စ ခေမော အာယသ္မာ စ သုမနော။ အံ၊ ၂။
၃၁၅။ (၃) ခေမအိုင်။ ခေမနေသာဒ-ကြည့်။
(၄) ဘေးကင်းခြင်း၊ ဘေးမရှိခြင်း။ ခေမကံ-
ရ-ကြည့်။ (၅) ခေမမင်း။ (န) (၆) ခေမမြို့။
(ဤမင်းသည် ကကုသန်ဘုရား လက်ထက်၌
ထင်ရှားသောမင်း ဖြစ်သည်။ ဂေါတမဘုရား
၏အလောင်းလျှာလည်း ဖြစ်သည်။ ဘုရား
အမှူးရှိသော သံဃာတော်များအား ပစ္စည်း
လေးပါးလှူဒါန်း၍ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူ
သောတရားတော်ကို နာကြားရသဖြင့် ရဟန်း
ပြုသည်။ ထိုမင်းလက်ထက်၌ မြို့တော်မှာ ခေမ
မြို့ဖြစ်သည်။ (ဒီ၊ ၂။ ၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၅၁။) သုမနဘုရားရှင်၊ တိဿဘုရားရှင်တို့၏
ဖွားမြင်တော်မူရာ မြို့သည်လည်း ခေမအမည်
တွင်သည် (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၁၇။
အပ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။) (၇) ခေမ
ဥယျာဉ်။ (ဤဥယျာဉ်သည် ပဒုမတ္တရဘုရား
လက်ထက်တော်ဝယ် ဟံသာဝတီပြည်အနီး၌

တည်ရှိသော ဥယျာဉ်၏ နာမည်ဖြစ်သည်။
ပဒုမတ္တရဘုရားရှင်သည် ၎င်းဥယျာဉ်အတွင်း-
၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်တော်မူစဉ် ရှင်မဟာနိ-
သဘမထေရ်ကို “ဓုတဝါဒ တေဒဂ်” ဂုဏ်ထူး
ဖြင့်ချီးကျူးတော်မူသည် (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇-၈။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇-၈)။ ဝိပဿီဘုရား လက်ထက်
၌လည်း ဗန္ဓုမတီပြည်အနီးတွင် ခေမဥယျာဉ်
တခုရှိသည်။ ဘုရားရှင်သည် ၎င်းဥယျာဉ်
တွင်း၌ ခန္ဓနှင့် တိဿတို့ကို တရားဦး ဟော
တော်မူသည်။ (ဒီ၊ ၂။ ၃၄-၅။) ၆-နှစ်တကြိမ်
ဩဝါဒပါတိမောက် ပြတော်မူသော အခါ၌
လည်း ၎င်းဥယျာဉ်တွင်း၌ပင် ပြတော်မူသည်။
(ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃-၄။) (-ဒီ၊ ၂။ ၃၄။ ၃၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၅၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။) (၈) ဘေးကင်းရာ၊
နိဗ္ဗာန်။ အဋ္ဌဂီကော စ မဂ္ဂါနံ၊ ခေမံ အမတ-
ဂါမိနံ။ မ၊ ၂။ ၁၇၆။ (-မ၊ ၁။ ၂၈၉။ သံ၊ ၂။
၃၈၂၊ ၃၈၃၊ ၅၄၂။ ဝိမာန။ ၇၉။ အပ၊ ၁။
၃၇၅။) ခေမံ ဝုစ္စတိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ မဟာ-
နိ၊ ၁၀၀။ ခေမံ အမတဂါမိနန္တိ ဧတ္ထ ခေမန္တိပိ
အမတန္တိပိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမံ။ မ၊ ၄။
၃။ ၁၅၃။ (၉) ကောင်းခြင်း။ ဘဒ္ဒံ သေ-
ယျော သုဘံ ခေမံ၊ ကလျာဏံ မင်္ဂလံ သိဝံ။
ဓာန်၊ ၈၈။ ဒီ ခယေ၊ ခေပေတိ အသုခံ ခေမံ။
ဓာန်၊ ၉။ ၈၈။ (တိ) (၁၀) စောင့်ခြင်း၊
ရပြီးသော ဥစ္စာကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။
ကလျာဏေ ကထိတံ ခေမံ၊ တိသု လဒ္ဓတ္ထရက္ခ-
ဏေ။ ဓာန်၊ ၁၀၃၇။ (၁၁) ဘေးကင်းသော၊
ဘေးမရှိသော။ ဣဒ္ဓံ ဖိတံ ခေမံ သိဝံ နိရဗ္ဗဒံ။
ဒီ၊ ၃။ ၁၁၉။ (-သံ၊ ၁။ ၁၉၁။ အံ၊ ၂။ ၂၈၉။
အံ၊ ၃။ ၂၄၈။ ပဋိသံ၊ ၁၃။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ သုတ္တနိ။
၃၁၉၊ ၃၄၅။ ပေတ။ ၂၁၂။ ထေရ။ ၂၆၄။
ဇာ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၇။ ကင်္ခါ။ ၁၆၆။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၈၊
၃၃၉၊ ၃၈၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂၊
၁၃၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။) ခေမန္တိ နိဗ္ဗယံ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၁၀၄။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။

ခေမကသုတ္တ (န) [ခေမက+သုတ္တ] ခေမက-
 ထေရ်က ရဟန်း ၆၀-အား ဟောသောသုတ်၊
 ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်။ ၄-ဝဂ်၊ ၇-
 သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၀၃။ ဣမဉ္ဇ အသ္မိမာနံ ဝိတ္တာ-
 ရတော ဝိညာတုကာမေန ခန္ဓိယဝဂ္ဂေ ခေမက-
 သုတ္တံ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၀။
 ခေမက (၁) လည်း ကြည့်။

ခေမကာမ (တိ) [ခေမ+ကမု+ဏ] ဘေးကင်း-
 ရာ-နိဗ္ဗာန်-ကို အလိုရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်လိုချင်
 သောသူ။ ယောဂက္ခေမကာမောတိ ယော-
 ဂတော ခေမကာမော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ ခေမ-
 ကာမောတိ အနုပဒ္ဒဝကာမော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၁၁၉။

ခေမကာလ (ပု) [ခေမ+ကာလ] ဘေးကင်း
 သောအခါ။ ဇနပဒဿ ခေမကာလော ဝိယ။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။

ခေမဂါမိ (တိ) [ခေမ+ဂမု+ဏိ။ ထိ-၌ ခေမ-
 ဂါမိနိ] ဘေးကင်းရာ - နိဗ္ဗာန်-သို့ရောက်
 ကြောင်းဖြစ်သော။ ခေမဉ္ဇ ခေါ် ဘိက္ခဝေ
 ဒေသေဿာမိ ခေမဂါမိဉ္ဇ မဂ္ဂံ၊ တံ သုဏာထ။
 သံ၊ ၂။ ၅၄၂။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၃။) ခေမဂါမိ-
 နိဉ္ဇ ပဋိပဒံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။

ခေမင်္ဂရ (ပု) [ခေမ+ကရ+အ] (၁) ခေမင်္ဂရ
 ရဟန်း။ (ဤရဟန်းသည် သိခိမြတ်စွာဘုရား
 ၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သည်။)
 (၂) ခေမင်္ဂရမင်း။ (တိ) (၃) ဘေးကင်း
 ခြင်း - ချမ်းသာခြင်း - ကို ပြုတတ်သော၊
 ချမ်းသာစေတတ်သော။ (ဘုရား၊ ဝိတက်-စ
 သည်။) (၁) သိခိဿ ဘိက္ခဝေ ဘဂဝတော
 အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ခေမင်္ဂရေ
 နာမ ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ အဂ္ဂု-
 ပဋ္ဌာကော။ ဒီ၊ ၂။ ၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၄။ ၂၈၈။) (၂) ခေမဝတိနဂရေ ခေမင်္ဂရဿ
 နာမ ရညော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၆။ (တိ) (၃)
 ခေမင်္ဂရဿ ဝေဒဿ၊ ဓမ္မဋ္ဌဿ သံပုတတ္တဿ။

မ၊ ၂။ ၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။
 ၁၄၁။)

ခေမစိတ္တ (န) [ခေမ+စိတ္တ] ဘေးကင်းသော
 စိတ်။ အကမ္မိတစိတ္တ-ကြည့်။

ခေမဋ္ဌ (ပု) [ခေမ + အတ္တ] ဘေးမရှိ-ဘေး
 ကင်း-သော အနက်သဘော။ ဥဘယမ္ပိ
 ဟေတံ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ခေမဋ္ဌေန ဝါ ကုသလ-
 မေဝ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။)
 ခေမဋ္ဌေနာတိ စတူဟိပံ ယောဂေဟိ အနုပဒ္ဒ-
 ဝဘာဝေန။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၄။

ခေမဋ္ဌာန (န) [ခေမ+ဋ္ဌာန] ဘေးမရှိ-ဘေး
 ကင်း-ရာ အရပ်၊ နိဗ္ဗာန်။ ခေမဋ္ဌာနေ
 ဝိမုတ္တာ တေ၊ ပတ္တာ တေ အစလံ သုခံ။
 ထေရီ၊ ၄။ ၇၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၂။) ခေမဋ္ဌာနေတိ ကာမယော-
 ဂါဒီဟိ အနုပဒ္ဒဝဋ္ဌာနဘူတေနိဗ္ဗာနေ။ ထေရီ၊
 ၄။ ၂၅၀။

ခေမဋ္ဌိတ (တိ) [ခေမ+ဋ္ဌိတ] ဘေးမရှိသော
 အားဖြင့်-တည်သော - ဖြစ်သော၊ ဘေး
 ကင်းသော၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာသော။ ခေမဋ္ဌိ-
 တာ ဇနပဒါ အကဏ္ဍကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၈။ ခေ-
 မဋ္ဌိတာတိ ခေမေန ဋ္ဌိတာ အဘယာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
 ၂၆၅။ ခေမေန ဋ္ဌိတာတိ အနုပဒ္ဒဝေန
 ပဝတ္တာ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၀၅။

ခေမတရ (တိ) [ခေမ+တရ] အထူးသဖြင့်-
 သာလွန်၍-ဘေးကင်းသော။ နတ္ထိ တတော
 ခေမတရေ အညော မဂ္ဂေါ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၃။

ခေမတ္တ (ပု) [ခေမ + အတ္တ] ဘေးမရှိ-ဘေး
 ကင်း-သောကိုယ်။ ဧဝံ ဝိရတ္တံ ခေမတ္တံ၊
 သဗ္ဗသံယောဇနာတိဂံ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၄။ ခေ-
 မတ္တန္တိ ခေမိဘူတံ အတ္တဘာဝံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။
 ခေမော အတ္တာတိ ခေမတ္တာ၊ တံ ခေမတ္တံ။
 တေနာဟ “ခေမိဘူတံ အတ္တဘာဝ”န္တိ။ သံ၊
 ၄။ ၁။ ၂၁၁။

ခေမဒဿိ (တိ) [ခေမ+ဒိသ+ဏီ] နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်
လေ့ရှိသောသူ။ တသ္မာ မနုဿော ပရိဂ္ဂဟံ၊
ဟိတော အစရှိသု ခေမဒဿိနော။ သုတ္တနိ။
၄၀၅။ မဟာနိ။၉၉။ ခေမဒဿိနောတိ နိဗ္ဗာန်-
ဒဿိနော။ သုတ္တနိ။၄၂။၂၄၇။ မဟာနိ။၄၂။
၂၂၀။

ခေမနဂရ (ထိန) [ခေမ+နဂရ] ဘေးကင်းသော
မြို့၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာသောမြို့။ ယထာ ဟိ ဒွေ
နဂရာနိ ကေ စောရနဂရံ၊ ကေ ခေမနဂရံ။
မာဠု။၂။၂၂။ အံဠု။၃။၃၁။ မဟာနိ။၄၂။၇၃။

ခေမနေသာဒ (ပု) [ခေမ+နေသာဒ] ခေမအိုင်
ကို စောင့်ရှောက်ရသော မုဆိုး၊ ခေမမုဆိုး။
(ဤမုဆိုးသည် ဗာရာဏသီပြည် သံယမမင်း
ထံ ခစားသူ ဖြစ်သည်။ ရွှေဟင်္သာများကို
ဖမ်းရန် သံယမမင်း၏ အမိန့်ဖြင့် တူးဖော်
ထားသည့် ခေမရေအိုင်၌ စောင့်ကြပ်ရသော
ကြောင့် မုဆိုးကြီးကို ခေမကဟု၎င်း ခေမနေ-
သာဒဟု၎င်း ခေါ်ဆိုကြ၏။ ယင်းမုဆိုးကြီး
သည် မြင်းမြီးဆွဲ မောင်ဆန်၏ အလောင်း
လျာဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဠု။၅။၃၇၇-၄၀၇။) ခေမံ
သရံ ရက္ခတိတိ စဿ “ခေမနေသာဒေါ”-
တွေဝ နာမံ ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊ဠု။၅။၃၇၉။

ခေမန္တ (ပုန) [ခေမ+အန္တ] (၁) ဘေးကင်း
ရာ။ (နိဗ္ဗာန် ခရီး စသည်။) (တိ) (၂)
ဘေးကင်းခြင်းအပိုင်းအခြားရှိသော၊ ဘေး
မရှိသော။ (၁) ခေမန္တံ ပါပယိတောန၊ နိဗ္ဗု-
တော သော သသာဝကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၇။
(-မဟာနိ။၃၅၃။ ဝိ၊ဠု။၃။၂၉၉။ အဘိ၊ဠု။
၂။၃၉၇။) ခေမန္တန္တိ ခေမန္တံ နိဗ္ဗာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠု။
၂၇၉-၂၉၀။ (တိ) (၂) ခေမန္တဘူမိကြည့်။

ခေမန္တဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [ခေမန္တဂါမိ + မဂ္ဂ] ဘေး
ကင်းရာသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော လမ်း
ခရီး။ ခေမန္တဂါမိမဂ္ဂံ န ပရိယောဂါဟတိ
ဧတေနာတိ အပရိယောဂါဟနံ။ မ၊ဠု။၂။
၂၃၆။

ခေမန္တဂါမိ (တိ) [ခေမန္တ + ဂမု + ဏီ] ဘေးကင်း
ရာသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ အတက်ပုဒ်
ကြည့်။

ခေမန္တဌာန (န) [ခေမန္တ + ဌာန] ဘေးကင်းရာ
အရပ်။ မနုဿာ ဂေဟာနိ ဆဇေတော ခေမန္တ-
ဌာနံ ပတ္တယမာနာ ပက္ကမန္တိ။ မ၊ဠု။၄။၇၁။

ခေမန္တဘူမိ (ထိ) [ခေမန္တ + ဘူမိ] ဘေးကင်းရာ
အရပ်၊ ဘေးကင်းခြင်း အပိုင်းအခြားရှိသော
-ဘေးမရှိသော-အရပ်။ သော ကိစ္ဆေန
ကသိရေန ခေမန္တဘူမိံ ပါပုဏာတိ ဝါ န ဝါ
ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဠု။၁။၁၉၂။ မ၊ဠု။၂။၂၁၉။
(-ဒီ၊၁။၆၉။ မ၊၁။၃၄၄။ မဟာနိ။၁၂၄၊
၃၅၃။ စူဠနိ။၂၂၆။ ဝိ၊ဠု။၁။၉၃။) ခေမန္တဘူ-
မိန္တိ ခေမဘူတံ ဘူမိံ အန္တသဒ္ဓဿ တဗ္ဘာ-
ဝတ္တာ၊ ဘယဿ ခိယနံ ဝါ ခေမော၊ သောဝ
အန္တော ပရိစ္ဆေဒေါ ယဿာ တထာ၊ သာ
ဝေ ဘူမိတိ ခေမန္တဘူမိ၊ တံ နိဗ္ဗယပ္ပဒေသန္တိ
အတ္တော။ သီ၊ဠု။သစ်၊၂။၁၃၀။

ခေမန္တဘူမိပ္ပတ္တ (တိ) [ခေမန္တဘူမိ + ပတ္တ] ဘေး
ကင်းရာအရပ်သို့ ရောက်သောသူ။ မဂ္ဂပ္ပဋ္ဌိ-
ပန္နော ခေမန္တဘူမိပ္ပတ္တော ဝိယ သံဃော။
ခုဒ္ဒက၊ဠု။၁၂။

ခေမန္တဘူမိသမ္မာပန (တိ) [ခေမန္တဘူမိ + သမ္မာ-
ပန] ဘေးကင်းရာအရပ်သို့ ရောက်စေတတ်
သော။ ခေမန္တဘူမိသမ္မာပနဌေန ဝလာဟ-
ကအဿရာဇာ။ ဒီ၊ဠု။၂။၆၃။ မ၊ဠု။၃။၆၄။ အံ၊
ဠု။၃။၂၁၃။ ဝိပတ္တိဘဝတော သမ္မတ္တိဘဝုပန-
ယနံ ခေမန္တဘူမိသမ္မာပနံ၊ ဘဝသင်္ဂါမတော
ယောဂက္ခေမသမ္မာပနဉ္စ ခေမန္တဘူမိသမ္မာပ-
နဌော။ ဒီ၊ဠု။၂။၆၇။ (-မ၊ဠု။၃။၃၇။ အံ၊ဠု။
၃။၂၂။)

ခေမန္တမဂ္ဂမန (န) [ခေမန္တ + မဂ္ဂ + ဂမန] ဘေး
ကင်းရာလမ်းခရီးသို့ သွားခြင်း။ အတ္တနော
ဝစနံ အနာဒိယိတော အခေမန္တမဂ္ဂမနံ၊ အတ္တ

နော စ ခေမန္တမဂ္ဂဂမနံ ဝိဒိတော။ ဥဒါန၊ဌ။
၃၈၃။

ခေမပထ (ပု) [ခေမ+ပထ] ဘေးကင်းသော
ခရီး။ သုဒေသကသမော သတ္တာနံ ခေမ-
ပထမာစိက္ခဏေ။ မိလိန္ဒ။၁၉၄။

ခေမပ္ပတ္တိ (တိ) [ခေမ+ပတ္တိ] ဘေးကင်း-ငြိမ်း
ချမ်း-ရာသို့ရောက်သောသူ။ ခေမပ္ပတ္တော
အဘယပ္ပတ္တော ဝေသာရဇ္ဇပ္ပတ္တော ဝိဟရာမိ။
မ၊၁။၁၀၃။ အံ၊၁။၃၁၅။ သံ၊ဌ။၂။၄၂။ (- မ၊
၃။၂၂၅။ အံ၊၂။၂၇၅။ အံ၊၃။၂၄၈။) ခေမ-
ပ္ပတ္တောတိ ခေမံ ပတ္တော၊ သေသပဒဒ္ဒယံ
ဣမဿေဝ ဝေဝစနံ။ မ၊ဌ။၁။၃၃၈။ အံ၊ဌ။၂။
၂၅၅။ ခေမပ္ပတ္တောတိ အခေမပ္ပတ္တရူပါယ
စောဒနာယ အနုပဒ္ဒဝံ ပတ္တော နိစ္စလဘာဝ-
ပ္ပတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၆။ (-အံ၊ဌ။၃။၁၀၀၊
၂၇၅။)

ခေမပ္ပတ္တိ (ထိ) [ခေမ+ပတ္တိ] ဘေးကင်း-
ငြိမ်းချမ်း-ရာသို့ရောက်ခြင်း။ အဘိတာတ-
သိတာ ပန ဘယုပဒ္ဒဝါဘာဝတော အဟဋ္ဌ-
လောမာ ခေမေန သောတ္တိနာ တိဋ္ဌန္တိတိ
တေသံ ခေမပ္ပတ္တိ သောတ္တိဘာဝေါ ဝါ။ မ၊ဋီ၊
၁။၂၁၂။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။)

ခေမပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ခေမပ္ပတ္တိ+ဟေတု] ဘေး
ကင်းရာသို့ ရောက်ကြောင်း။ သံကိလေသ-
ဓမ္မေဟိ အနုပဒ္ဒုတတ္တာ ခေမပ္ပတ္တိဟေတု-
တာယ စ သိဝေါ။ ဝိမာန၊ဌ။၈၆။

ခေမပ္ပဒေသ (ပု) [ခေမ+ပဒေသ] ဘေးကင်း-
ငြိမ်းချမ်း-ရာအရပ်။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ ခေမပ္ပ-
ဒေသံ သမ္မာပနသမတ္တတာယ။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၆။

ခေမဗြာဟ္မဏကာလ (ပု) [ခေမဗြာဟ္မဏ+ကာ-
လ] ခေမပ္ပဏ္ဏားဖြစ်စဉ်အခါ။ ကာသိရာဇ-
ကာလ-ကြည့်။

ခေမမဂ္ဂ (ပု) [ခေမ+မဂ္ဂ] ဘေးကင်း-ငြိမ်း
ချမ်း-သော လမ်းခရီး။ ပစ္ဆာ ဂဟေတဗ္ဗံ
ခေမမဂ္ဂံ ဥဇ္ဇမဂ္ဂံ။ အဘိ၊ဌ။၂။၃၁၉။ မဟာနိ၊
ဌ။၃၉၈။ (-ဇာ၊ဌ။၅။၂၇၂။)

ခေမမဂ္ဂဒဿန (န) [ခေမမဂ္ဂ+ဒဿန] ဘေး
ကင်း-ငြိမ်းချမ်း-သော လမ်းခရီးကိုပြခြင်း။
ပုဗ္ဗေ နိဝရဏပ္ပဟာနဝါရေ ဝိယ ကန္တာရဂ္ဂ-
ဟဏံ အကတွာ ကေဝလံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂဟဏံ
ခေမမဂ္ဂဒဿနတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၁။

ခေမမဂ္ဂပ္ပကာသန (န) [ခေမမဂ္ဂ+ပကာသန] ဘေး
ကင်း-ငြိမ်းချမ်း-သော လမ်းခရီးကို
ပြခြင်း။ ဒိန္နံ နိဗ္ဗာနဓာတုနမတ္တာယ ခေမ-
မဂ္ဂပ္ပကာသနတော ခေမံ ဝါစံ ဘာသတိ။
သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၁၂၆။ ထေရာဌ။၂။၅၇၇။

ခေမမဂ္ဂဝိစရဏ-ခေမမဂ္ဂဝိစရဏပုဒ်မှ ပျက်လာ
သောပါဌ်ဖြစ်သည်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခေမမဂ္ဂဝိစရဏ (န) [ခေမမဂ္ဂ+ဝိစရဏ] ဘေး
ကင်း-ငြိမ်းချမ်း-သော လမ်းခရီးကို ဖွင့်
ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ ခေမမဂ္ဂဝိစရဏံ ကုမ္မဂ္ဂပိဓာနဉ္စ
သဗ္ဗလောကသာဓာရဏမ္ပိ အတ္တတော ဝေ-
နေယျပုဂ္ဂလာပေက္ခမေဝါတိ ဒေသေန္တော။
မ၊ဋီ၊၂။၇၂။ (-မ၊၁။၁၆၆-၌ တံ မဂ္ဂံ ဝိစ-
ရေယျ၊ ပိဒဟေယျ၊ ကုမ္မဂ္ဂံ-ဟုရှိသည်။ မ၊ဌ၊
၁။၃၉၀-၌ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနတော ပဌာယ ဓမ္မံ
ဒေသေန္တေန ဝိဝဋ္ဌော ခေမော အရိယော
အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ ပိဟိတော ကုမ္မဂ္ဂေါ-ဟု
ရှိသည်။ မ၊ဋီ၊၂-လာ စကားရပ်သည်အထက်
ပါ ပါဌိ၊ အဋ္ဌကထာနှင့် ဆက်နွယ်လျက်
ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ခေမမဂ္ဂဝိစရဏ-သာ
ပါဌ်မှန် ဖြစ်သင့်သည်။ ခေမမဂ္ဂဝိစရဏ-ဟု
မရှိသင့်။)

ခေမ(မာ)ဝတီ (ထိ) [ခေမ+ဝန္တ+ဤ] ဘေး
မဲ့မြို့၊ ငြိမ်းချမ်းရေးမြို့၊ ခေမဝတီမြို့၊ (ယင်း

မြို့သည် ကကုသန်ဘုရား ဖွားမြင်တော်မူရာ မြို့ဖြစ်သည် (ဒီ၊ ၂။ ၆)။ တိဿဘုရားဖွားမြင် တော်မူရာမြို့သည်လည်းခေမဝတီဟုပင်နာမည် တွင်သည် (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၇၀)။ ခေမမြို့၊ ခေမက မြို့ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ခေမ၊ ခေမက-လည်း ကြည့်။) ခေမဿ ရညော ခေမဝတီ နာမ နဂရံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၆။ နဂရံ ခေမဝတီ နာမ၊ ခေမော နာမ သဟံ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၇။

ခေမဝတီနဂရ (ထိန) [ခေမဝတီ+နဂရ] ခေမ-ဝတီမြို့။ ပုန ခေမဝတီနဂရေ ဉာတိသမာဂမေ ဗုဒ္ဓဝံသဓမ္မကထံ သုတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၇၀။ (-၂၉၆။)

ခေမဝတုယျာန (န) [ခေမဝတီ+ဥယျာန] ခေမ-ဝတီဥယျာဉ်။ (ယင်းဥယျာဉ်သည် ကကုသန် မြတ်စွာဘုရား ဖွားမြင်တော်မူရာ ခေမဝတီ မြို့ရှိ ဥယျာဉ်ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၆။) တတော ဒသန္တံ မာသာနံ အစွယေန ခေမ-ဝတုယျာနေ မာတုကုစ္ဆိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၉၆။

ခေမဝန္တု (တိ) [ခေမ+ဝန္တု] ဘေးမရှိ-ဘေး ကင်း - သော၊ သူ။ ခေမိ-ကြည့်။

ခေမဝိတက္က (ပု) [ခေမ+ဝိတက္က] ဘေးကင်း ခြင်း - ချမ်းသာခြင်း - ကို ပြုတတ်သော ဝိတက်၊ ချမ်းသာစေတတ်သောအကြံ၊ ခေမ ဝိတက်။ (အဗျာပါဒ၊ အဝိဟိံ သာဝိတက်ကို ခေမဝိတက်ဟု ခေါ်သည်။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၀။) ခေမဝိတက္ကော ပဝိဝေကဝိတက္ကောတိ ဣမေ ဒွေ ဝိတက္ကာယေဝ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၇။ ဒုဝိဓောပိ ဥဘယေသံ ခေမကံရောတိ ခေမ-ဝိတက္ကော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၁။ (-၁၄၃၊ ၁၄၅။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၅၆။)

ခေမဝိတက္ကပနိဿယ (တိ) [ခေမဝိတက္က+ဥပ-နိဿယ] ခေမဝိတက်လျှင် အားကြီးသော

အကြောင်းရှိသော။ တဿ ဝိသေသတော ဗဟုလံ ခေမဝိတက္ကပနိဿယတာယ သော-မနဿသဟဂတာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၆။

ခေမာ (ထိ) [ခေမ+အာ] (၁) ခေမာမိဖုရား၊ ခေမာထေရီ။ (ပိဋကတ်စာပေတွင် ခေမာ မိဖုရားအမည်နှင့် ၆-ယောက်တွေ့ရသည်။ ထို့ တွင် (၁) အထင်ရှားဆုံးမှာ ဗိမ္ဗိသာရမင်း ကြီး၏ အဂ္ဂမဟေသီမိဖုရားခေါင်ကြီး ခေမာ ဖြစ်သည်။ သူမသည် မဒ္ဒတိုင်း သာဂလပြည် ရှင် ဘုရင်တဦး၏ သမီးဖြစ်၏။ သူမ၏အရေ အဆင်းသည် ရွှေရောင်ဝင်းသည်ဟု ဆိုသည်။ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ဘုရားကို အလွန် ကြည်ညိုသဖြင့် ဝေဠုဝန် ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်း၍ ကိုးကွယ်သော်လည်း ခေမာ မိဖုရားကြီးသည် အလှဂုဏ်ကြောင့် မာနတက်၍ ဘုရားရှင်ထံ အဖူးအမျှော် တ ခေါက်မျှမသွားခဲ့ပေ။ မင်းကြီးက ဘုရားဖူးရန် ဖျောင်းဖျခေါ်ဆောင်သော်လည်း မရခဲ့ပေ။ တနေ့သော် မင်းကြီးသည် ဝေဠုဝန်ဥယျာဉ် ၏ သာယာ ကြည်နူးဖွယ် ရှိပုံကို ဂါထာ (သီချင်း)များ သီကုံးစေ၍ အဆိုတော် ကချေသည်များကို ဖွဲ့နွဲ့သီဆိုစေသည်။ မင်း ကြီး၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုသီချင်းသံများဖြင့် မိဖုရားကြီး၏စိတ်ကို ဆွဲဆောင်ရန် ဖြစ်၏။ မိဖုရားကြီးလည်း သီချင်းသံများကို ကြား သောအခါ သွားလိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ဥယျာဉ်တော်သို့ ထွက်သွားလေသည်။ “မိဖု ရားကြီး ဥယျာဉ်သို့ ထွက်တော်မူလျှင် ဘုရား မဖူးပဲ မပြန်ခဲ့ရ”ဟု မင်းကြီးက အမိန့်ပေး ထား၏။ ထိုအမိန့်ကြောင့် မလွဲမရှောင်သာ သဖြင့် ဘုရားရှင်ကို ဝင်ရောက်ဖူးမျှော်ရတော့ ၏။ ဘုရားရှင်သည် ခေမာမိဖုရားကြီးထက် အဆပေါင်းများစွာသာလွန်လှပသော အမျိုး သမီး (နိမ္မိတရုပ်)ကို ဖန်ဆင်း၍ ယပ်လေခပ် နေစေ၏။ ခေမာမိဖုရားသည် ဖန်ဆင်းထား သော အမျိုးသမီး (နိမ္မိတရုပ်) ကလေးကို

မြင်သောအခါ “လှလိုက်လေခြင်း”ဟု ထို အမျိုးသမီးလေးကို တပ်မက်စွဲလမ်းမှုဖြစ်ရှာ သည်။ မိမိကိုယ်ကို “လှသည် ချောသည်”ဟု ထင်နေမှု (အလှမာန်ယစ်မှု)လည်း လျော့ ဆင်း သွားလေသည်။

ဘုရားရှင်က နိမ္မိတရုပ်ကို ပဌမအရွယ်၊ မဇ္ဈမအရွယ်၊ ပစ္ဆိမအရွယ်၊ အရေတွန့်၍ ဆံ ဖြူသွားကျိုး အိုမင်းသော အရွယ် စသည် ဖြင့် အမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်းပြတော်မူ၏။ ထို နောက် မိဖုရားကြီးမျက်မှောက်၌ပင် ယပ် တောင်နှင့်တကွလဲကျ၍သေဆုံးသော မိန်းမ အသွင် ဖန်ဆင်းပြတော်မူ၏။ တဖြေးဖြေး အိုမင်းရင့်ယော်၍ သေခြင်းဖြင့် နိဂုံးချုပ် ရသော နိမ္မိတရုပ်ကို မြင်သောအခါ ခေမာ မိဖုရားကြီးစိတ်၌ “တနေ့ကျ အိုရ၊နာရ၊သေ ရပေဦးမည်”ဟု သံဝေဂဉာဏ်ဖြစ်ပေါ် လာ လေသည် (အပ၊၂။၂၂၆)။ ထိုအခါ ဘုရားသခင်က “ယေ ရာဂရတ္တာ’နုပတန္တိ သောတံ” စသော (ဓမ္မ၊ ၆၃-လာ)ဂါထာကို ဟောတော်မူ၏။ မိဖုရားကြီးသည် ဂါထာ အဆုံး၌ပင် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တရဟန္တာမအဖြစ်သို့ ရောက်၏။(ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉-၄၀-၌ကား “အာ- တုရံ အသုစိ’ ပူတိ”စသော အပ၊၂။၂၂၆- လာဂါထာကို ဟောတော်မူသဖြင့် ထိုဂါထာ အဆုံး၌ သောတာပန်တည်၏။ ထိုနောက်မှ အထက်မဂ်၊အထက်ဖိုလ်အတွက် “ယေ ရာဂ- ရတ္တာ’နုပတန္တိ သောတံ” ဂါထာကို ဟော သည်ဟု ဆို၏။ အပ၊၂။၂၂၇-၌ ထေရီမ ဝတ် ပြီး ၁၅-ရက်ကြာမှရဟန္တာမအဖြစ်သို့ ရောက် သည်ဟု ဆို၏။) လူဝတ်ကြောင် အဖြစ်နှင့် ရဟန္တာဖြစ်သူများသည်ထိုနေ့၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် သော်လည်းပြုရ၏။ သို့မဟုတ် ရဟန်းဝတ်ကြ ရသည်။ မိဖုရားကြီးသည် ဘုရင်ကြီးထံ ခွင့် ပန်၍ ရဟန်းမိန်းမပြုလုပ်၏။ ထိုအခါမှစ၍ ခေမာထေရီဟု နာမည်တွင်လေသည်။ ခေမာ ထေရီသည် “ပညာကြီးသော သူများတွင်

အမြတ်ဆုံး အသာလွန်ဆုံး”ဟု ချီးကျူးခံရ သူဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်၏အဂ္ဂသာဝိကာ ၂-ဦး တွင် တဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄-၆)။

အခါတပါး၌ ခေမာထေရီသည် တောရ- ဏဝတ္ထု၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်စဉ် ပသေနဒီ- ကောသလမင်းကြီးသည် ခရီးကြွသဖြင့် ခေ- မာထေရီထံဝင်၍ သတ္တဝါသည်သေပြီးနောက် ရှိမရှိစသော ပြဿနာများကို မေးမြန်း လျှောက်ထား၏။ ခေမာထေရီက သတ္တဝါ သည် သေပြီးနောက် “ရှိသည်”ဟူ၍လည်း ဘုရားမဟောကြောင်း “မရှိ” ဟူ၍လည်း မဟောကြောင်းစသည်ဖြင့် မေးသမျှပြဿ- နာများကို မင်းကြီးသဘောကျသည်အထိ ဥပမာတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်၍ ဖြေဆို၏။ တချိန်၌ မင်းကြီးသည် ထေရီမထံ မေးခဲ့ပြီး သော ပြဿနာများကိုပင် ဘုရားရှင်အား မေးမြန်းလျှောက်ထားပြန်၏။ ဘုရားရှင်၏ အဖြေသည် ခေမာထေရီ၏အဖြေနှင့် တထပ် တည်းတူနေသဖြင့် မင်းကြီးမှာ များစွာဝမ်း မြောက်မှုဖြစ်ခဲ့ရလေသည် (သံ၊၂။၅၄၄-၉)။ သူမသည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက်က ဟံသာဝတီပြည်တွင် ကျွန်မ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။ ဆွမ်းခံကြွလာသော သုဇာတာထေရီမအား မှုံ ၃-ခုနှင့် ဆံပင်လှူ၍ “မဟာပညာကျော် တေဒဂ်ရလိုကြောင်း” ဆုတောင်းခဲ့သည်။

ကဿပဘုရား လက်ထက်၌ ကိင်္ဂီမင်း၏ သမီး ၇-ယောက်တွင် အကြီးဆုံး “သမဏီ” အမည်ရှိသော သမီးဖြစ်ခဲ့၍ ဘုရားရှင်သီတင်း သုံးနေထိုင်ရန် ကျောင်းဆောက်လုပ်လှူဒါန်း ခဲ့သည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄)။ ဝိပဿီဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ရဟန်းမ ဝတ်၍ဓမ္မကထိက အကျော်အမော် ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။ ကကုသန်၊ ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက်၌ သူဌေးသမီး ဖြစ်ခဲ့၍ သံဃိကကျောင်း လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသည် (ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၃၀-၁)။ (၂) အခြား ခေမာ

တဦးမှာ ဗာရာဏသီပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်သည်။ သူမသည် ရွှေဥဒေါင်း မင်းတရားကို ကြားနာရသည်ဟု အိပ်မက် မက်၏။ ယင်း အိပ်မက်အရ သူမသည် ရွှေဥ ဒေါင်းမင်းတရားကို ကြားနာလိုသော အာ သာဆန္ဒ ပြင်းပြလျက်ရှိ၏။ ထိုအကြောင်းကို မင်းကြီးအား သံတော်ဦးတင်ထား၏။ မင်း ကြီးလည်း သူမဆန္ဒပြည့်ဝအောင် ဆောင် ရွက်ပေးမည် ဖြစ်ကြောင်း ကတိပြုထား၏။ ၇-နှစ်ပတ်လုံး မုဆိုးများနှင့်တိုင်ပင်၍ ရွှေဥ ဒေါင်းမင်းကို ဖမ်းရန် ကြိုးစားသော်လည်း မအောင်မြင်ပေ။ ခေမာ မိဖုရားကြီးလည်း သူမ၏ဆန္ဒ မပြည့်ဝသဖြင့် သေဆုံးလေသည်။ မင်းကြီးလည်း ရွှေဥဒေါင်းမင်းကြောင့် သူ့မိ ဖုရားသေရသည်ဟု အမျက်ထွက်သဖြင့် ရွှေဥ ဒေါင်းမင်း အသားစားရသူသည် မသေနိုင်၊ မအိုနိုင်ဟု ရွှေပြား၌ မဟုတ်မမှန် စာရေး၍ သေတ္တာ၌ ထည့်ထားစေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉-၃၄)။ (၃) နောက်တဦးမှာ ဗာရာဏသီပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ် သည်။ သူမသည် ရွှေသမင်၏တရားကို ကြား နာရသည်ဟု အိပ်မက် မက်၏။ သူမ၏ အိပ် မက်အတိုင်း ဘုရားလောင်း ရွှေသမင်မင်း၏ တရားကြားနာရသူဖြစ်သည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၆-၈)။ ရှုရကဲ့“ဆတ်”ဟု အဘိဓာန်များ ၌ ပြန်ဆိုကြသော်လည်း “ရွှေဆတ်”ဟု အသုံးမရှိ “ရွှေသမင်မင်း”ဟုသာ အသုံးရှိ သဖြင့် ရွှေသမင်ဟု ရေးလိုက်သည်။) (၄) ဗာရာဏသီပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ သူမ၏ အကြောင်း အရာသည် နံပါတ် ၂-နှင့်တူ၏။ (၅) ဗာရာဏသီပြည် ဗြဟ္�ဒတ်မင်း၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်သည်။ သူမ၏ အကြောင်းအရာသည် နံပါတ် ၃-နှင့် တူ၏ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၃-၄)။ (၆) နောက်တဦးမှာ ဗာရာဏသီပြည် သံယမမင်း၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်သည်။ သူမသည် ရွှေဟင်္သာများ၏ တရား

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၈ — ပ-မ-ဗ-သ-၅

ကို ကြားနာရသည်ဟု အိပ်မက်မြင်မက်ခဲ့၏။ ထိုအကြောင်းကို မင်းကြီးအား သံတော်ဦး တင်၏။ မင်းကြီးသည် သူမအိပ်မက်အတိုင်း ဖြစ်မြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် မြို့နှင့်မနီး မဝေးသော အရပ်၌ “ခေမ”အိုင်ကို တူးစေ သည်။ ထိုအိုင်သို့ လာသမျှ ငှက်များကိုလည်း ဘေးမဲ့ပေးထား၏။ တနေ့၌ ဓတရဋ္ဌ ဟင်္သာ မင်းဦးဆောင်သော ရွှေဟင်္သာမင်းများသည် ခေမအိုင်၌ လာရောက်၍ ပျော်မြူးကြ၏။ ခေမမုဆိုးသည် ဓတရဋ္ဌ ရွှေဟင်္သာမင်းကို ဖမ်း၍ မင်းကြီးအား ဆက်သသဖြင့် ရွှေ ဟင်္သာမင်းသည် မင်းမိဖုရား ဦးဆောင်သော ပရိသတ်တို့အား တရားရေအေး အမြိုက်ဆေး တိုက်ကျွေး၏။ မင်းကြီးသည် ရွှေဟင်္သာမင်း ၏ တရားတော်ကို နှစ်သက်သဖြင့် မင်းစည်း စိမ်ကို အပ်နှင်း၏ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၇-၄၀၇)။ ခေမာထေရီ—ခေမာထေရီအမည်နှင့်လည်း ၂-ဦးတွေ့ရသည် (က) ဂေါတမ ဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝိကာမ ခေမာထေရီ၊ ၎င်းထေရီ အကြောင်းကို ခေမာမိဖုရား (၁) ၌ ကြည့်။ (ခ) ဓမ္မဒဿိဘုရား၏ အဂ္ဂသာဝိကာမ ခေမာထေရီမ-တို့ ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။) (၂) ခေမာမြစ်။ (၁) မဟာပညာနံ ယဒိဒံ ခေမာ။ အံ၊၁။၂၆။ ခေမာတိ ဝေန်နာမိကာ ဘိက္ခုနီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ ခေမာယ ဒေဝိယာ သဝန္နပစာရေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။(၂) ခေမာ နဒီ ဟိမဝတာ ပတာဝီ။ ဇာ၊၂။ ၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၀။ ခေမာတိ ဝေန်နာမိကာ နဒီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၀။

ခေမာဘိရတ (ပု) [ခေမ+အဘိရတ] ခေမာဘိရတပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အသယော ခေမာဘိရတော စ သောရတော။ မ၊၃။၁၁၅။ ခေမာဘိရတော စ သောရတောတိ ဣမေ ဒွေယေ-ဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။

ခေမာရာမ (ပု) [ခေမ+အာရာမ] ခေမာရုံ ကျောင်း၊ ခေမာရာမကျောင်းကိုက်။ (ယင်း

ကျောင်းတိုက်သည် (က) ဝေဿဘူ မြတ်စွာ
ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာ ကျောင်းတိုက်။
(ခ) ကကုသန်မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံ
တော်မူရာ ကျောင်းတိုက်ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။
ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၁၊၃၇၂။) ဝေဿဘူ ဇိနဝရော
သတ္တာ၊ ခေမာရာမမိ နိဗ္ဗုတော။ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၁။
(-၃၇၃။)

ခေမိယ (ပု၊န) [?] ခေမိယနတ်။ ခေမိယာ
တုသိတာ ယာမာ၊ကဋ္ဌကာ စ ယသဿိနော။
ဒီ၊၂။၂၀၉။ ခေမိယာ တုသိတာ ယာမာတိ
ခေမိယာ ဒေဝါ တုသိတပုရဝါသိနော စ
ယာမာဒေဝလောကဝါသိနော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။)

ခေမိယဗ္ဗဝန (န) [ခေမိယ (=ခေမိ+ဣယ)+
အဗ္ဗဝန] ခေမိသရက်ဥယျာဉ်။ (ယင်း သရက်
ဥယျာဉ်ကို ခေမိမိဖုရား စိုက်ပျိုးထားသော
ကြောင့် ခေမိယဗ္ဗဝနဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။) ကေ သမယံ အာယသ္မာ
ဥဒေနော ဗာရာဏသိယံ ဝိဟရတိ ခေမိယဗ္ဗ-
ဝနော။ မ၊၂။၃၆၄။ တတ္ထ ခေမိယဗ္ဗဝနေတိ
ဝေန်နာမကေ အဗ္ဗဝနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။

ခေမိ (ထိ) [ခေမ+ဤ] ခေမိမိဖုရား။
ခေမိယာ နာမ ရညော ဒေဝိယာ ရောပိ-
တတ္တာ တံ အဗ္ဗဝနံ ခေမိယဗ္ဗဝနန္တိ ဝုစ္စတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

ခေမိ (တိ) [ခေမ+ဤ] ဘေးကင်း - ငြိမ်း
ချမ်း-ခြင်းရှိသော၊သူ။ သုခိနောဝ ခေမိ-
နော ဟောန္တု။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။၃၀၁။
(-ဇာ၊၁။၂၀၄။ ဇာ၊၂။၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂။) ခေမိနောတိ ခေမဝန္တော၊ အဘယာ
နိရုပဒ္ဒဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၀၈။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၁။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။)

ခေမုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ခေမုပ္ပတ္တိ+ဟေတု] ဘေး
ကင်းမှု - ငြိမ်းချမ်းမှု-ဖြစ်ခြင်းအကြောင်း။

ယသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ ခေမာယ ဘာသတိ၊ တသ္မာ
ခေမုပ္ပတ္တိဟေတုယာ ခေမာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

ခေလတိ (ကြိ) [ခေလ+အ] သွား၏။ ခေလ
....ဂတိယံ။ ဝေလတိ။ စေလတိ။ ကေလတိ။
ခေလတိ။ နိတိ၊ဇာ၊၁၆၅။

ခေလပိဏ္ဍ (ပု) [ခေလ+ပိဏ္ဍ] တံထွေးပေါက်။
ဘဂံ ဝါ သိရိံ၊ ဣဿရိယံ၊ ယသဉ္စ ဝမိ
ခေလပိဏ္ဍံ ဝိယ ဆန္ဒယိတိ ဘဂဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၇။

ခေဋ္ဌ (ပု) [ခေလ+အ။ ခလ+ဏ။ခ+ဣလ+
ဏ။ခိ+ဋ္ဌ။ တိကံ ခေလေ....ခေလ ဂတိယံ၊
အ။ ခလ စလနေ၊ သဉ္စယေ ဝါ၊ ဣော၊ ဋ္ဌတ္တိ၊
ခံ ဝါ အာကာသံ ဣလတိတိ ခေဋ္ဌော။ ဇာနိ၊
ဋ္ဌိ။၂၀။ ခိ ခယေ....ခိယတိတိ ခေဋ္ဌော၊ လာ-
လာ။ မောဂ်၊၇။၂၂၅။] တံထွေး။ ဆန္ဒိတံ
ခိပိတံ ခေဋ္ဌံ၊ သိဃာဏိကံ သိလေသမံ။
ပေတ။၁၄၀။ (-ဝိ၊၂။၂၇၀။ ဒီ၊၂။၂၃၄။
မ၊၁။၇၂။ ကင်္ခါ။၂၃၀။) ခေဋ္ဌန္တိ နိဋ္ဌဘံ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၄။ခေဋ္ဌော နာမ လာလာ။ ကင်္ခါ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၉၄။

ခေဋ္ဌဥဒကတေမိတ (တိ) [ခေဋ္ဌဥဒက+တေမိတ]
တံထွေးရေဖြင့် စုတ်စိုစေအပ်သော၊ တံထွေး
ရေဖြင့် ဆုတ်အပ်သော။ တံ ဟေဋ္ဌာ ဒန္တ-
ဥဒကုလေ ဇိဝှါဟတ္ထပရိဝုတ္တိတံ ခေဋ္ဌဥဒက-
တေမိတံ....ပဝေသေန္တော နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

ခေဋ္ဌကိလိန္န (တိ) [ခေဋ္ဌ+ကိလိန္န] တံထွေးဖြင့်
-စုတ်စို-လိမ်းကျံ-သော။ သရိရံ ခေဋ္ဌ-
ကိလိန္နံ ကတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၀။

ခေဋ္ဌဂတ (ပု) [ခေဋ္ဌ+ဂတ] တံထွေး။ ဂူထဂတမ္ပိ
နိက္ခိပန္တိ၊ မုတ္တဂတမ္ပိ နိက္ခိပန္တိ၊ ခေဋ္ဌဂတမ္ပိ
နိက္ခိပန္တိ။ မ၊၂။၈၆။ အံ၊၃။၁၀၁။

ခေဋ္ဌပါတ (န) [ခေဋ္ဌ+ပါတ] တံထွေးကို ကျစေခြင်း၊ တံထွေးထွေးခြင်း။ တွေ့ကမ္ပိ နတ္ထိတိ ခေဋ္ဌပါတန္တိ အတ္ထော။ မဟာနိဌ။ ၃၇။

ခေဋ္ဌပါတန (န) [ခေဋ္ဌ+ပါတန] တံထွေးကို ကျစေခြင်း၊ တံထွေးထွေးခြင်း။ သာ ပုဗ္ဗေသုကတကမ္ပံ နိဿယ လဒ္ဓံ ဌာနန္တရံ တာပဿ သရီရေ ခေဋ္ဌပါတနေန လဒ္ဓန္တိ သညံ အကာသိ။ မဇ္ဈိမ။ ၄၃။ (-အဘိဌ။ ၂။ ၄၇၄။ မူလဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၂၂။)

ခေဋ္ဌပါတိတကာလ (ပု) [ခေဋ္ဌပါတိတ+ကာလ] တံထွေးထွေးပြီးသောအခါ။ တဿ ဥပရိ ခေဋ္ဌပါတိတကာလတော ပဌာယ အမှာကံ ရညော ဝနိ ဇာတာ။ မဇ္ဈိမ။ ၄၇။

ခေဋ္ဌပိဏ္ဏ (ပု) [ခေဋ္ဌ+ပိဏ္ဏ] တံထွေးပေါက်။ သေယျထာပိ အာနန္ဒ ဗလဝါ ပုရိသော ဇိဝ္ဋဂ္ဂေ ခေဋ္ဌပိဏ္ဏံ သံယူဟိတော အပ္ပကသိရေန ဝမေယျ။ မဇ္ဈိမ။ ၃၅၀။ (-အံ၊ ၂။ ၅၀၂။ အပါ။ ၁။ ၆၉။)

ခေဋ္ဌဖုသိတ (ပု၊န) [ခေဋ္ဌ+ဖုသိတ] တံထွေးပေါက်၊ တံထွေးစက်။ ယဿ ကဿစိ ဟိ ကထေန္တဿ ဧဋ္ဌာ ဂဠန္တိ၊ လာလာ ဝါ ပဏ္ဍရန္တိ၊ ခေဋ္ဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္တိ။ ဒီဌာ။ ၂၅၂။ (-မဇ္ဈိမ။ ၂၇၆။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၄၂။) ခေဋ္ဌဖုသိတာနိတိ ခေဋ္ဌဗိန္နုနိ။ သီဠိသစ်။ ၂။ ၂၇၇။

ခေဋ္ဌဗိန္နု (ပု) [ခေဋ္ဌ+ဗိန္နု] တံထွေးပေါက်၊ တံထွေးစက်။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ခေဋ္ဌဘာဂ (ပု) [ခေဋ္ဌ+ဘာဂ] တံထွေးအဖို့အစု။ ပရိစ္ဆေဒတော ခေဋ္ဌဘာဂေန ပရိစ္ဆိန္နောဘိ ဝဝတ္ထပတိ။ ခုဒ္ဒကဌ။ ၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၅၅။

ခေဋ္ဌမလ္လက (ပု) [ခေဋ္ဌ+မလ္လက] ထွေးခံ၊ ထွေးအင်၊ ပြတို့။ ခေဋ္ဌမလ္လကော နိဟရိတော ကေ-

မန္တံ နိက္ခိပိဘဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၆၀၊ ၇၉၊ ၈၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၆၊ ၂၃၉။

ခေဋ္ဌမလ္လကမူလသဏ္ဌာန (န) [ခေဋ္ဌမလ္လကမူလ+သဏ္ဌာန] ထွေးခံခြေအသွင်။ မလ္လကမူလသဏ္ဌာနေနာတိ ခေဋ္ဌမလ္လကမူလသဏ္ဌာနေန။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၈၁။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၂၈။

ခေဋ္ဌလာလာပလိဗုဒ္ဓ (တိ) [ခေဋ္ဌလာလာ+ပလိဗုဒ္ဓ] တံထွေးရည် (လျှာရည်)ဖြင့် လိမ်းကျသော၊ တံထွေးဖြင့်စပ်သော။ ခေဋ္ဌလာလာပလိဗုဒ္ဓံ တခံဏဝိဂတဝဏ္ဏဂန္ဓရသာဒိသမ္ပဒံ။ ခုဒ္ဒကဌ။ ၄၆။ ပဋိသိဌာ။ ၇၇။ (-အဘိဌ။ ၂။ ၂၃၁။) ခေဋ္ဌလာလာပလိဗုဒ္ဓန္တိ ခေဋ္ဌသင်္ခါတလာလာယ သမ္ပန္တံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၆၅။

ခေဋ္ဌသရက (ပု) [ခေဋ္ဌ+သရက] တံထွေးခွက်၊ ထွေးခံ။ ခေဋ္ဌသရကံ ဝါ ဂဏှာပေန္တိ။ အံ၊ ၂။ ၁၁၂။

ခေဋ္ဌာသက (တိ) [ခေဋ္ဌ+အသ+ဏှ] တံထွေးမျှသော၊ တံထွေးနှင့်တူသော ပစ္စည်းလေးပါးကို စားမျှတတ်သောသူ။ ကိံ ပန တုယံ ဆဿ ခေဋ္ဌာသကဿ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၇။ ဝဇီရ။ ၃၇။ ခေဋ္ဌာသကဿာတိ တွေ့ မိစ္ဆာဇီဝေန ဥပ္ပနုပစ္စယာ အရိယေဟိ ဝန္တဗ္ဗာ ဧဋ္ဌေသဒိသာ၊ တထာရူပေ ပစ္စယေ အယံ အဇ္ဈောဟရတိတိ ကတော “ခေဋ္ဌာသကော”တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တော။ ဝိဌာ၊ ၄။ ၁၁၁။

ခေဋ္ဌာသကဝါဒ (ပု) [ခေဋ္ဌာသက+ဝါဒ] တံထွေးကိုမျှသောသူ ဟူသော စကား။ သရာဇိကာယ မံ ဘဂဝါ ပရိသာယ ဧဋ္ဌာသကဝါဒေန အပသာဒေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၇။ (-အဘိဌ။ ၃။ ၂၈၄။ ဓမ္မဌာ။ ၁။ ၉၀။) (ဝိ၊ ၄။ သျှ၊ သစ်။ ၂။ ၂၁-၌ ခေဋ္ဌာပက၊ ခေဋ္ဌာပကဝါဒ-ဟု ရှိ၏။ ဆဋ္ဌမူပါဠိအဋ္ဌကထာများ၌ကား ခေဋ္ဌာသက၊ ခေဋ္ဌာသကဝါဒဟုသာ ရှိကြသည်။)

ခေဠုပ္ပတ္တိပစ္စယ (ပု) [ခေဠုပ္ပတ္တိ + ပစ္စယ] တံထွေး
ဖြင့်ခြင်း၏အကြောင်း။ ခေဠော တထာရူပေ
ခေဠုပ္ပတ္တိပစ္စယေ သတိ ဥဘောဟိ ကပေါလ-
ပဿေဟိ ဩရောဟိတော ဇိဝှိယ တိဋ္ဌတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၅၇။

ခေါ (ဗျ) [ခေါသဒ္ဓါကား နိပါတ်။ နီတိ၊သုတ္တ။
နာ။၃၇၈။] (၁) ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ = အနက်မဲ့ =
ပဒပူရဏ။ (ခေါသဒ္ဓါ မြန်မာမပြန်ရ။) (၂)
ဆုံးဖြတ်တားမြစ်ခြင်း = အဝဓာရဏ။ (ခေါ
သဒ္ဓါကို ပုဒ်တခုနှင့် တွဲဖက်အနက်ပေးသော
အခါ “သာ၊ သာလျှင်၊ ပင်၊ ပင်လျှင်” ဟု
အနက်ပေးရသည်။ ပုံစံ...အသောသိ ခေါ
ကြားသည်သာလျှင်တည်း။ ခေါသဒ္ဓါ သက်
သက်ဆိုလျှင် ခေါ = စင်စစ်၊ ကေနံ၊ အမှန်၊
မုချ-ဟုအနက်ပေးရသည်။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၃-ကြည့်။) (၃)
ရှေးဦးကာလ = အာဒိကာလ၊ (အစစွာ၊ ရှေး
ဦးစွာ၊ လက်မဲ့မဆွဲက၊ ပကတူးက။) (၄)
အကြောင်းအရာတမျိုး၊ အခြားအကြောင်း
အရာတခု။ (အထ၊ ထိုသို့မြတ်စွာဘုရား သာ
ဝတ္ထိပြည်၌ သတင်းသုံးတော်မူစဉ်။ ခေါ၊
အကြောင်းအရာတမျိုးသည်။ ဥဒပါဒိ၊ ထင်
ရှားဖြစ်ပေါ်လာပြီ။ တံ၊ ထိုအကြောင်းအရာ
တမျိုးဟူသည်။ ကိံ၊ အဘယ်နည်း-ဟု မြန်
မာပြန်။ ခုဒ္ဒက။၃။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၉၆။ သုတ္တနိ။
၃၁၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။) (၁) (၂) (၃)
တကြ ခေါ ဘဂဝါ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ။
မ၊၁။၁။ အံ၊၁။၁။ ပဋိ၊သံ၊၁၉၈။ (-ဝိ၊၁။
၁။) ခေါတိ ပဒပူရဏမတ္တေ အဝဓာရဏေ
အာဒိကာလတ္တေဝါ နိပါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၉။) (၄) အထ
ခေါ အညတရာ ဒေဝတာ။ ခုဒ္ဒက။၃။ သုတ္တ-
နိ။၃၁၈။ ခေါတိ အဓိကာရန္တရနိဒဿနတ္တေ
နိပါတော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။

ခေါပန (ဗျ) [ခေါ + ပန] (၁) ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ =
အနက်မဲ့ = ပဒပူရဏ။ (၂) အကြောင်းအရာ

တမျိုး၊ အခြားအကြောင်းအရာတခု။ (၁)
(၂) တေန ခေါ ပန သမယေန ကသိဘာ-
ရဒ္ဓါဇဿ မြာဟူဏဿ။ သုတ္တနိ။၂၉၁။
(-ဒိ၊၁။၈၅။ မ၊၁။၄၆။) ခေါ ပနာတိ ဣဒံ
ပနေတ္ထ နိပါတဒ္ဓယံ ပဒပူရဏမတ္တံ၊ အဓိကာ-
ရန္တရဒဿနတ္တံ ဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၂၄။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၇၊
၁၉၁။) ခေါ-လည်း ကြည့်။

ခေါဘ (ပု) [ခဘ + ဏ။ ခဘ သဉ္ဇလနေ။ ခေါ
ဘတိ။ ခေါဘော။ နီတိ၊ဓာ။၁၂၉။
(ကောဘ-သံ)] တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်း။
ခေါဘံ ကရိဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၁။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၄။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁။)

ခေါဘကရ (တိ) [ခေါဘ + ကရ + အ] တုန်လှုပ်
ချောက်ချားမှုကို ပြုတတ်သော။ တဿ
တဿ ဈာနဿ ခေါဘကရံ ဩဠာရိကံ ဈာ-
နင်္ဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၈။

ခေါဘကရဏ (န) [ခေါဘ + ကရဏ] (၁)
တုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်းကို ပြုခြင်း။ (တိ)
(၂) တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှုကိုပြုတတ်သော။
(၁) သဘာဝသေန ပန ဒုက္ခာ ဝေဒနာ
နိရဿာဒတော သဝိပ္ပာရတော ခေါဘကရ-
ဏတော.... ဩဠာရိကာ။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁၇၇။) (တိ)
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ခေါဘကရဏပစ္စယ (ပု) [ခေါဘကရဏ + ပစ္စယ]
တုန်လှုပ် ချောက်ချားမှုကို ပြုတတ်သော
အကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ခေါဘကရဏပစ္စယယောဂ (ပု) [ခေါဘကရဏ-
ပစ္စယ + ယောဂ] တုန်လှုပ်ချောက်ချားမှုကို
ပြုတတ်သော အကြောင်းနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တတ္ထ
ပိတ္တာဒိနံ ခေါဘကရဏပစ္စယယောဂေန ခုဘိ-
တဓာတုကော ဓာတုက္ခောဘတော သုပိနံ
ပဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၁။ အဘိ၊

ဌ၊၂။၃၈၉။ မဟာနိဌ။၃၆၅။ ခေါဘကရ-
ဏပစ္စယော နာမဝိသဘာဝဘေသဇ္ဇသေနာ-
သနာဟာရာဒိပစ္စယော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၂။
ဝိမတိ၊၁။၂၅၃။ (-ဝဇီရ။၁၇၇။)

ခေါဘကရသဘာဝ(တိ) [ခေါဘကရ+သဘာဝ] တုန်လှုပ် ချောက်ချားမှုကို ပြုတတ်သော သဘောရှိသော။ ခေါဘကရသဘာဝတ္ထာ ဝိတက္ကဝိစာရာနံ တံသဟိတံ စျာနံ သဉ္ဇဗ္ဗိလနံ ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၅၁။)

ခေါဘန (ထိ၊န) [ခုဘ+ယု] တုန်လှုပ် ချောက်ချားခြင်း။ သုခဒုက္ခာ ခေါဘနဋ္ဌေန ဖရဏဋ္ဌေန စ သြဋ္ဌာရိကာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၃။ (-အနု၊ဋီ၊၂။၁၈။)

ခေါဘယမာန (တိ) [ခုဘ+ဏယ+မာန] တုန် လှုပ်ချောက်ချားစေသော။ ကာယိကာတိ ပဉ္စဒ္ဓါရကာယံ ခေါဘယမာနာ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၁၇။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၃။) ခေါဘယမာနာတိ ကိလေသခေါဘဝသေန ခေါဘယမာနာ စိတ္တံ သခေါဘံ ကရေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။

ခေါဘဝိရဟိတ (တိ) [ခေါဘ+ဝိရဟိတ] တုန် လှုပ်ချောက်ချားခြင်းမှ ကင်းသော။ အနိ- သန္တိ နိဒ္ဒါက္ခံ၊ ခေါဘဝိရဟိတံ ယာနံ ဝိယ ကိလေသပရိခေါဘဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါ- န၊ဌ။၃၃၅။

ခေါဘိတ (တိ) [ခုဘ+ဏေ+တ။ကာရိတ်ကျေ။] တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေအပ်သော။ ဝိမာနေ- သု ခေါဘိတေသု ဒေဝတာနံ ကိဋ္ဌနတ္ထာယ စိတ္တာနိ န နမန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇။ (-စရိယာ၊ ဌ။၁၈၄။)

ခေါဘေတိ (ကာ၊ကြိ) [ခုဘ+ဏေ+တိ] တုန် လှုပ်ချောက်ချားစေ၏။ အယာထာမဂ္ဂေန ဝါယန္တော အာကာသဋ္ဌကဝိမာနာနိ ခေါ-

ဘေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇။ (-သံ၊ဌ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀။) ခေါဘေန္တိ- ပေဉ္စကော။ ၂၆၇။ ခေါဘေယျ-အပ၊၁။၃၆။ အပ၊ဌ၊ ၁။၂၈၀။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၈၁။ ခေါဘေသာမိ- အံ၊၂။၁၆၅။ အံ၊ဌ၊၃။၅၇။

ခေါဘေတုံ (ဗျ) [ခုဘ+ဏေ+တုံ] တုန်လှုပ် ချောက်ချားစေခြင်းငှာ။ ခေါဘေတုံ ဝါ စာလေတုံ ဝါ န သက္ကောတိတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၈။ (-အပ၊ဌ၊၁။၃၂၈။)

ခေါဘေတွာ (ဗျ) [ခုဘ+ဏေ+တွာ] တုန်လှုပ် ချောက်ချားစေ၍။ သကလသရီရံ ခေါဘေ- တွာ အဋ္ဌိမိဉ္စ အာဟန္တ အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၂၆။ မ၊ဌ၊၂။၄၇။ သံ၊ဌ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဌ၊ ၁။၅၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၇၆။ ခေါဘေတွာတိ ပုတ္တသိနေဟဿ ဗလဝဘာဝတော...သက- လသရီရံ အာလောဋ္ဌေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။ မူလဋီ၊၂။၁၉၄။)

ခေါဘေန္တ (တိ) [ခုဘ+ဏေ+အန္တ] တုန်လှုပ် ချောက်ချားစေသော။ သကလံ သရီရံ ခေါ- ဘေန္တံ မဒ္ဒန္တံ ဖရမာနံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၅။ မ၊ဌ၊ ၁။၂၈၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၃။

ခေါဘေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ခုဘ+ဏေ+အန္တိ] တုန် လှုပ် ချောက်ချားစေကုန်၏။ ခေါဘေတိ- ကြည့်။

ခေါဘေယျ (ကာ၊ကြိ) [ခုဘ+ဏေ+ယေျ] တုန်လှုပ် ချောက်ချားစေအံ့။ ခေါဘေတိ- ကြည့်။

ခေါဘေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [ခုဘ+ဏေ+သာမိ] တုန်လှုပ်စေအံ့။ ခေါဘေတိ-ကြည့်။

ခေါမ^၁ (န) [ခု+မ။ ခု သဒ္ဒေ၊ မော။ ဓာနံ၊ဋီ။ ၂၉၁။] (၁) နှမ်းကြပ်ပင်။ (၂) နှမ်းကြပ် လျှော်၊ ဂုံလျှော်။ (၃) ခူယတေ ဥတ္တမဘာ- ဝေနာတိ ခေါမံ။ အတသံ။ မောဂ်၊၇။၁၃၆။

ခေါမန္တိ ဂစ္ဆဇာတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာဒ္ဓိ။ ၂၇၀။
 (-ကင်္ခါယော၊ မဟာဒ္ဓိ၊ ၃။ ၃၀။) (၂) တတ္ထ
 အဒ္ဓသံသု ပဟုတံ ခေါမံ ဆဒ္ဓိတံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၀။
 ခေါမန္တိ ခေါမဝါကံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။

ခေါမ (န) [ခမ + က။ ခမသဒ္ဓါ ဝိကာရေ ကော၊
 ခမာယ ဝိကာရော ခေါမံ။ ခမာ နာမ အတ-
 သိ၊ တဗ္ဗက္ကလသမ္ဘဝံ ဝတ္ထံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၉၁။
 ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဒ္ဓိ၊ ၃။ ၃၀။ (ကွေမ်-
 သံ)] (၁) ခုံ(ဂုံ) ချည်၊ နှမ်းကြပ်လျှော်
 ချည်။ (၂) ခုံ (ဂုံ) ချည်အဝတ်၊ နှမ်းကြပ်
 လျှော်ချည်ဖြင့် ရက်လုပ်ထားသော အဝတ်
 အထည်၊ သင်္ကန်း။ (၃) ခေါမတိုင်း။ (၄)
 ခေါမတိုင်းဖြစ် အဝတ်အထည်။ (၁) သုတ္တံ
 နာမ ဆ သုတ္တာနိ ခေါမံ ကပ္ပါသိကံ။ ဝိ၊ ၁။
 ၃၉၄။ (-သရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သင်္ကန်း။
 ၃၃၇။) ခေါမန္တိ ခေါမဝါကေဟိ ကတသုတ္တံ။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။ သင်္ကန်း။ ၃၃၇။ (၂)
 ခေါမံ ကပ္ပါသိကံ ကောသေယံ။ ဝိ၊ ၃။ ၇၃၊
 ၁၃၃၊ ၃၉၄။ မဟာနိ၊ ၂။ ၉၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။
 ဝိ၊ သင်္ကန်း။ ၄၆၃။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၃။ ခေါမန္တိ
 ခေါမသုတ္တေဟိ ဝါယိတံ ခေါမပဋ္ဌစိဝရံ။
 သရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-ကင်္ခါ၊
 ၄။ သင်္ကန်း။ ၂၇၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
 မဟာဒ္ဓိ၊ ၃။ ၃၀။) (၃) (၄) ခေါမကောဋ္ဌုမ္မ-
 ရာနိ (ဇာ၊ ၂။ ၃၂၀)တိ ခေါမရဋ္ဌေ ကောဋ္ဌုမ္မ-
 ရာဋ္ဌေ ဥပ္ပန္နာနိ သာဋကနိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
 ၂၆၈။

ခေါမဒါန (န) [ခေါမ + ဒါန] ဂုံချည်အဝတ်ကို
 လှူဒါန်းခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ခေါ-
 မဒါနသိဒ္ဓံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၉၀။

ခေါမဒါယက (ပု) [ခေါမ + ဒါ + ကျ] ဂုံချည်
 အဝတ်ကို လှူဒါန်းသူ၊ ခေါမဒါယကမထေရံ။
 (ဤမထေရံသည် ၉၁-ကမ္ဘာထက်က ပွင့်
 တော်မူသော ဝိပဿီ မြတ်စွာဘုရားအား
 ဂုံချည်အဝတ်ပုဆိုးကို လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထို

ကောင်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ မလား
 ရောက်ရပဲ ဤဂေါတမဘုရားရှင် လက်ထက်၌
 ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ဆဋ္ဌဘိညရဟန္တာ အဖြစ်သို့
 ရောက်၍ ခေါမဒါယကမထေရ်ဟု အမည်တွင်
 သည်။ အပ၊ ၁။ ၉၀။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။)

ခေါမဒါယကထွေရ (ပု) [ခေါမဒါယက + ထေရ] ခေါမဒါယကထေရ်။ ကတပုညနာမေန ခေါ-
 မဒါယကထွေရေတိ ပါကဋ္ဌော။ အပ၊ ၄။ ၂။
 ၄၇။

ခေါမဒုဿ (န) [ခေါမ + ဒုဿ] (၁) ဂုံချည်-
 အဝတ် - ပုဆိုး။ (၂) ခေါမဒုဿနိဂုံး။ (၁)
 ခေါမဒုဿေဟိ ဆာဒေယံ။ အပ၊ ၂။ ၇၇။
 ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၆၉၊ ၃၃၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၇၀။ အပ၊
 ၄။ ၂။ ၄၆။) (၂) ကေ သမယံ ဘင်္ဂဝါ သက္ကေသု
 ဝိဟရတိ ခေါမဒုဿ နာမ သကျာနံ နိဂမော။
 သံ၊ ၁။ ၁၇၅။

ခေါမဒုဿက (တိ) [ခေါမဒုဿ + က] ခေါမဒုဿ
 နိဂုံးသားဖြစ်သော၊ ခေါမဒုဿနိဂုံး၌ နေ
 သောသူ။ တေန ခေါပန သမယေန ခေါမ-
 ဒုဿကာ ပြာဟ္မဏဂဟပတိကာ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၆။

ခေါမပဋ္ဌ (ပု) [ခေါမ + ပဋ္ဌ] ဂုံချည် - အဝတ် -
 ပုဆိုး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ခေါမပဋ္ဌစိဝရ (န) [ခေါမပဋ္ဌ + စိဝရ] ဂုံချည်
 ပုဆိုးသင်္ကန်း။ ခေါမ (၂) ကြည့်။

ခေါမပဋ္ဌ (ပု) [ခေါမ + ပဋ္ဌ] ဂုံချည် - အဝတ် -
 ပုဆိုး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ခေါမပဋ္ဌစိဝရ (န) [ခေါမပဋ္ဌ + စိဝရ] ဂုံချည်
 ပုဆိုးသင်္ကန်း။ ခေါမန္တိ ခေါမသုတ္တေဟိ
 ဝါယိတံ ခေါမပဋ္ဌစိဝရံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂၇၉။

ခေါမပိလောတိကာ (ထိ) [ခေါမ + ပိလောတိ-
 ကာ] ဂုံချည်ပုဆိုးဟောင်း။ ရောဇဿ မလ္လဿ
 ခေါမပိလောတိကာ အာယသ္မတော အာ-
 နန္ဒဿ ဟတ္ထေ နိက္ခိတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။
 ၄၁၁။

ခေါမယုဂ (န) [ခေါမ + ယုဂ] ဂုံချည်ဝတ်စုံ။
သီသံ နှာတော နဝံ ခေါမယုဂံ နိဝတ္ထော။
အံ၊ ၃။ ၄၄၇။

ခေါမရဋ္ဌ (န) [ခေါမ + ရဋ္ဌ] ခေါမတိုင်း။ ခေါမ
(၃) (၄) ကြည့်။

ခေါမဝတ္ထ (န) [ခေါမ + ဝတ္ထ] ဂုံချည်အဝတ်။
ခေါမကပ္ပိသိကာနိတိ ခေါမဝတ္ထာနိ စေဝ
ကပ္ပိသမယဝတ္ထာနိ စ။ ပေတ၊ ၄။ ၇၁။ (-
အပ၊ ၄။ ၂။ ၆။)

ခေါမဝါက (ပု၊ န) [ခေါမ + ဝါက] ဂုံလျှော်။
ခေါမ^၁(၂)နှင့် ခေါမ^၂(၁) တို့ကြည့်။

ခေါမသုခုမ (န) [ခေါမ + သုခုမ] သိမ်မွေ့နူးညံ့
သောဂုံချည်အဝတ်။ ခေါမသုခုမာနံ ကပ္ပိသိ-
ကသုခုမာနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၀။ အံ၊
၃။ ၁၉၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၉၂။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။)
ခေါမသုခုမာနန္တိအာဒိမိ ခေါမာဒိသု ယံ ယံ
သုခုမံ၊ တံတဒေဝ အဒါသိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၀။

ခေါမသုတ္တ (န) [ခေါမ + သုတ္တ] ဂုံချည်။ ပဟူ-
တံ ခေါမသုတ္တံ ဆဒ္ဓိတံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၈။ (- ကဒါ။
၁၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၁။)

ဂ^၁ = ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် သုံးလုံးမြောက် ဂ-
အက္ခရာ၊ ကဏ္ဍဇ သိထိလ ဂ-ဗျည်း။

ဂ^၂ (န) [ဂမု + ကိ] (၁) ဆင်းရဲ။ (၂) ဝဇီရစိန်
လက်နက် = သိကြားမင်း စွဲကိုင်သောလက်
နက်။ (တိ) (၃) ဝဇီရစိန်နှင့်တူသော။ (၁)
ဂံ ဝုစ္စတိ ဒုက္ခံ၊ တံ ဒေဝီတိ ဂဒေါ။ သူစိ။
(၂) (တိ) (၃) ဂံ ဝုစ္စတိ ဝဇီရံ၊ တံ ဝိယ
ဒုက္ခံ ဒဒါဘိတိ ဂဒေါ။ ဓာန်၊ ၄။ ၃၂။ သူစိ။

ဂကာရ (ပု) [ဂ + ကာရ] ဂ-အက္ခရာ။ ဂမနသဒ္ဓ-
တော ဂကာရံ...ကတွာ အာဒါယ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၉၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၅။ သီ၊
၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။ (- အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၂။)

ဂဂန(ဏ) (န) [ဂမု + ယု။ ဂစ္ဆန္တုနေန ဒေဝါ-
တိ ဂဂနံ၊ ယု၊ မဿ ဂေါ။ ဓာန်၊ ၄။ ၄၅။]
ကောင်းကင်၊ ကောင်းကင်ပြင်။ ဝိဇ္ဇ၊ ၀ ဂဂနေ
ယထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၄။ (- ဝိမာန၊ ၇၇။ ထေရ၊
၃၅၁။ အပ၊ ၂။ ၁၅၁၊ ၂၁၆။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၉။)
ဂဂနေတိ...ဂဂနတလေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၆။ ဂဂနေ
ယထာတိ အာကာသေ ယထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၆၇။
ဝိဇ္ဇ၊ တံဂဂဏံ ယထာ။ အပ၊ ၁။ ၂၁။ (- ၃၁၈။)

ဂဂနကုသုမ (န) [ဂဂန + ကုသုမ] ကောင်းကင်
ပန်း။ တံ ဂဂနကုသုမံ ဝိယ ကိဉ္စိ န သိယာ။ မ၊
၄။ ၂။ ၃၁၇။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၈။)

ဂဂနစရ (တိ) [ဂဂန + စရ + အ] ကောင်းကင်၌
ပျံသွားနိုင်သောသူ။ ဘိက္ခု၊ ဣဒ္ဓိမန္တော အ-
ဓိဂတပ္ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တဝေသာရဇ္ဇော ဂဂနစရာ။
မိလိန္ဒ၊ ၃၂၅။

ဂဂနဌာန (န) [ဂဂန + ဌာန] ကောင်းကင် အ
ရပ်။ ကေသိ၊ ဂဂနဌာနေ ဌိတာနိ ဒွေ စန္ဒ-
မဏ္ဍလာနိ ဝိယ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၂။

ဂဂနတလ (န) [ဂဂန + တလ] ကောင်းကင်ပြင်။
သမုဂ္ဂတတာရကံ ဝိယ ဂဂနတလံ ဝိကသိတမိဝ
ပဒုမဝနံ။ ပေဋကော၊ ၃၂၇။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။)
ဂဂနတလန္တိ သုဝိသုဒ္ဓအာကာသတလံ ဝိယ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၇။

ဂဂနတလစရ (တိ) [ဂဂနတလ + စရ + အ] ကောင်း
ကင်ပြင်၌ ပျံသွားနိုင်သောသူ။ ဂဂနတလ-
စရာ ဗောဓိသတ္တာပိ ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္နိတွာ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၃၂၁။

ဂဂနတလမဂ္ဂ (ပု) [ဂဂနတလ + မဂ္ဂ] ကောင်း
ကင်ပြင်ခရီး။ အဘ္ဘနော ပထဘူတေ အဒ္ဓနိ၊
ဂဂနတလမဂ္ဂေတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇၄။

ဂဂနတလာဘိမုခ (တိ) [ဂဂနတလ + အဘိမုခ]
ကောင်းကင်ပြင်သို့ ရှေးရှု။ ဥဒ္ဓန္တိ ဥပရိ ဂဂန-
တလာဘိမုခံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၀။

ဂဂနပထ (ပု) [ဂဂန+ပထ] ကောင်းကင်ခရီး။
ဂဂနပထ(စူဠနိ။၁၄၄)တိ ဒေဝတာနံ ဂမန-
မဂ္ဂေ ဂစ္ဆတိ။ စူဠနိ။၄၁။

ဂဂနန္တရ (န) [ဂဂန+အန္တရ] ကောင်းကင်
အလယ်။ နီလေ ဂဂနန္တရေ ယမကဝိဇ္ဇုတံ
စာရယမာနော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (-
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၅၀။)

ဂဂနပ္ပဒေသ (ပု) [ဂဂန+ပဒေသ] ကောင်းကင်
အရပ်။ ဂဂနပ္ပဒေသေ ဩသဓိတာရကာ ဝိယ
စ အတိမနောဟရာယ သိရိယာ ဝိဇ္ဇေစတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ (-၂။၃။)

ဂဂနမဇ္ဈ (ပု၊န) [ဂဂန +မဇ္ဈ] ကောင်းကင်
အလယ်။ ဣမိနာ ဂဂနမဇ္ဈေ ဌိတစန္ဒံ
ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၂။)

ဂဂနမဏ္ဍလ (ပု၊န) [ဂဂန+မဏ္ဍလ] ကောင်း
ကင်အဝန်း၊ ကောင်းကင်အဝိုင်း။ တာရာ-
ဂဏာ ဝိဇ္ဇေစန္ဒိ၊ နက္ခတ္တာ ဂဂနမဏ္ဍလေ။
အပ၊၂။၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇။

ဂဂနာနုဂတ (တိ) [ဂဂန+အနုဂတ] ကောင်း
ကင်သို့- အစဉ်တက်- အစဉ်လိုက်- သော။
ဝါတက္ခူဘိတာ ရေဏူ ဂဂနာနုဂတာ ဟော-
န္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၅။

ဂဂနူပမ (တိ) [ဂဂန+ဥပမာ] ကောင်းကင်
လျှင်-နှိုင်းယှဉ်ရာ-ဥပမာ-ရှိသော၊ ကောင်း
ကင်သဖွယ်ဖြစ်သော၊သူ။ ဂဂနူပမော မဟာ-
ဝီရော၊ သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊
၁။၃၇၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ (-အပ၊၂။
၃၂၃။)

ဂဂ (ပု) [ဂဂ+ဂ။ မောင်၊၇။၃၂။] ဂဂရဟန်း။
အတ္ထိ ဘန္တေ ဂဂေါ နာမ ဘိက္ခု ဥဗ္ဗတ္တကော။
ဝိ၊ဉာ၊၁၆၅။ (-ဝိ၊၄။၁၉၉၊၂၀၀။)

ဂဂကုလ (န) [ဂဂ+ကုလ] ဂဂမုနီနွယ်။ ဂင်္ဂါယ
ဂါဝေါ စရန္တိ ကူပေ ဂဂကုလန္တိ စ ယထာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၅။)

ဂဂဘိက္ခု (ပု) [ဂဂ+ဘိက္ခု] ဂဂရဟန်း။ အမုဋ္ဌ-
ဝိနယာရဟဿာတိ ဂဂဘိက္ခုသဒိသဿ ဥဗ္ဗ-
တ္တကဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၄။

ဂဂရ (ပု) [ဂရ+ရ] (၁) ကဲ့အက်-ကြမ်းတမ်း-
ဆွေးမြေ့-သော အသံ။ (၂) ဂက်ဂက်
အသံ၊ ဟသံ၊မြည်သံ။ (၁) (၂) ဂရတိ
သိဉ္ဇတိတိ ဂဂရော၊ ဘိန္နဿရော၊ ဟံသဿရော
စ။ မောင်၊၇။၁၅၂။ ဂဂရဿရ၊ ဟံသဂဂရ-
ဘာဏီ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၇-၇)တို့လည်း ကြည့်။
(၁) ဂဂရေန သရေနာဟ၊ သမာဂစ္ဆန္တိ၊
ဘိက္ခုဝေါ။ အပ၊၂။၂၁၉။

ဂဂရနာဠိ (တိ) [ဂဂရိ+နာဠိ] ဖိုပြုန်၊ ဖိုနှုတ်
သီး။ ဘဿာယ အပနိတာယ ဂဂရနာဠိယာ
ဘိန္နာယ တဇ္ဇေ စ ဝါယာမေ အသတိ သော
ဝါတော နပ္ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၄။ ဂဂရနာဠိန္တိ ဥက္ကာပနာဠိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။

ဂဂရဿရ (တိ) [ဂဂရ+သရ] ကဲ့အက်-ကြမ်း
တမ်း-ဆွေးမြေ့-သော အသံရှိသော၊ ဂက်
ဂက်အသံထွက်သော၊သူ။ တေ ဘိန္နဿရပိ
ဟောန္တိ ဂဂရဿရပိ ကာကဿရပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။
ဂဂရဿရတိ ဇဇေရိတဿရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ ဂဂရဿရတိ ဂဂရိ-
ကာယ ဝိယ ဂဂရာယမာနခရဿရ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀။ ဂဂရ-လည်း ကြည့်။

ဂဂရာ (တိ) (၁) ဂဂရမိုးကြိုး၊ ဂက်ဂက်မြည်
သော မိုးကြိုး။ (၂) ဂဂရာမိဖုရား။ (တိ)
(၃) ဂဂရမည်သော။ (၁) ဂဂရာယမာန-
ကြည့်။ (၂) (တိ) (၃) ဂဂရာယ ပေါက္ခရ-
ဏိယာ တိရေ။ ဝိ၊ဉာ၊၄၃၀။ ဒီ၊၁။၁၀၄။

ဒီ၊ ၂။ ၂၂။ မ၊ ၂။ ၁။ သံ၊ ၁။ ၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဂဏ္ဌရာယ ပေါက္ခရဏိယာ တီရေတိ ဂဏ္ဌနာမိကာယ ဣတ္ထိယာ ကတပေါက္ခရဏိယာ တီရေ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၄၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂၄၉။ မ၊ ၁။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၆။) ဂဏ္ဌရာယာတိ ဂဏ္ဌရာယ နာမ ရညော ဒေဝိယာ၊ တာယ ဝါ ကာရိတတ္တာ “ဂဏ္ဌရာ”တိ လဒ္ဓနာမာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၇။

ဂဏ္ဌနာမိကာ (ထိ) [ဂဏ္ဌနာမ+က+အာ] ဂဏ္ဌရာအမည်ရှိသော မိဖုရား။ ဂဏ္ဌရာ (၃) ကြည့်။

ဂဏ္ဌရာယန္တ (တိ) [ဂဏ္ဌ+အာယ+အန္တ] ဂင်္ဂါ ဂင်္ဂါအသံပြု၍ မြည်သော။ သီဟနာဒေါတိ သေဠနာဒေါ၊ နေဝ ဒန္ဓာယန္တေန န ဂဏ္ဌရာယန္တေန။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ (ဦး၌ ဘဂ္ဂရာယန္တေန-ဟူရှိ၏)။

ဂဏ္ဌရာယမာန (တိ) [ဂဏ္ဌ+အာယ+မာန] ဂင်္ဂါ ဂင်္ဂါသံမြည်သော၊ ဝုန်းဝုန်းမြည်သော (မိုးကြိုးထစ်သံ၊ လှိုင်းသံ)။ ဂင်္ဂါယ ဦးမိဝေဂံ ဂဏ္ဌရာယမာနံ ဒိသ္မာ။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ဂဏ္ဌရာ ဂဏ္ဌရာယမာနာ ပတတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၀။ ဂဏ္ဌရာယမာနာတိ ဂဏ္ဌရာတိသဒ္ဓံ ကရေန္တိ။ အနုရဝဒဿနဉ္စေတံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၁။

ဂဏ္ဌရာယမာနခရဿရ (တိ) [ဂဏ္ဌရာယမာန+ခရဿရ] ဂင်္ဂါဂင်္ဂါမြည်၍ ကြမ်းတမ်းသော အသံရှိသောသူ။ ဂဏ္ဌရာယရ-ကြည့်။

ဂဏ္ဌရိကာ (ထိ) [ဂဏ္ဌရိ+က+အာ] ဖိုး၊ ဖားဖိုး။ ဂဏ္ဌရာယရ-ကြည့်။

ဂဏ္ဌရိ (ထိ) [ဂဏ္ဌ+ရာ+အ+ဤ။ “ဂဏ္ဌ”န္တိ သဒ္ဓံ ရာတီတိ ဂဏ္ဌရိ၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ ၁။ ၄၉၉။] (၁) (ပန်းပဲ၊ ပန်းတည်း၊ ပန်းတိမ်သုံး) ဖိုးဖားဖိုး။ (ရွတ်တိ။ ပေါရာဏ။) (၂) ထောပတ်ထိုးသောစည်၊ နို့မွှေအိုး။ (၃) တာပနဉ္စေတိ ဂဏ္ဌရိယာ မောပနသိသေန ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။

၆၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၇၅။ (၂) ဂဏ္ဌရိ မန္တနိတ္ထိဒ္ဓေ။ ဓာန်၊ ၁။ ၄၉၉။

ဂဏ္ဌတိ (ကြိ) [ဂမု+အ+တိ] သွား၏။ ဂဏ္ဌတိ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၁၃။ ဂဏ္ဌသိ- အံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။ ဂဏ္ဌသိတိ ဂမိဿသိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။

ဂဏ္ဌသိ (ကြိ) [ဂမု+အ+သိ] သွားလတ္တံ့။ ဂဏ္ဌတိ-ကြည့်။

ဂင်္ဂဠကဝိမာနဝါသိ (တိ) [ဂင်္ဂဠကဝိမာန+ဝသ+ဏိ+။ ထိ-၌-ဝါသိနိ] ဂင်္ဂါမြစ်အနီး၌တည်သော ဗိမာန်၌နေလေ့ရှိသောသူ။ တသ္မိံ အဓိဝတ္ထာ၊ ဂင်္ဂဠကဝိမာနဝါသိနိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၆။

ဂင်္ဂတိတ္ထုပမ (တိ) [ဂင်္ဂတိတ္ထ+ဥပမာ] ဂင်္ဂါမြစ်ဆိပ်နှင့်တူသောသူ။ ဂင်္ဂတိတ္ထုပမာသု (ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၆)တိ သဗ္ဗသာဓာရဏဋ္ဌေန ဂင်္ဂါတိတ္ထသဒိသာသု။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၇၆။

ဂင်္ဂမာလ (ပု) ဂင်္ဂမာလမည်သော ဆတ္တာသည်။ မာ ကိဉ္စိ အဝစုတ္တ ဂင်္ဂမာလံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၇-၉။

ဂင်္ဂမာလကပ္ပက (ပု) [ဂင်္ဂမာလ+ကပ္ပက] ဂင်္ဂမာလဆတ္တာသည်။ ဘဒ္ဒေ အမှာကံ ဂင်္ဂမာလကပ္ပကော ဗာလော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၈။

ဂင်္ဂါ (ထိ) [ဂမု+ဂ+အာ။ ဂါ+ဂမု+အ+အာ။ ဂေါ+ဂမု+အ+အာ။ ဂါယမာနာသောသံ ကုရုမာနာ ဂစ္ဆတီတိ ဂင်္ဂါ။ အထဝါ ဂေါ ဝုစ္ဆတိ ပထဝီ၊ တသ္မိံ ဂတာ ပဝတ္တာတိ ဂင်္ဂါ။ ဓာန်၊ ၁။ ၆၀။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၃။] (၁) ဂင်္ဂါမြစ်။ (ထိုဂင်္ဂါမြစ်သည် အနောက်တံအိုင်၏ တောင်မျက်နှာမှ စတင်စီးဆင်းသည်။ အနောက်တံအိုင်ကို ၃-ပတ် လကျာရစ်လည် စီးဆင်းရာအရပ်ကို အာဇန-ဂင်္ဂါဟု ခေါ်သည်။ ထိုနောက် ကျောက်သားအပြင်၌ ယူဇနာ ၆၀-တိုင်တိုင် စီးဆင်းရာ

အရပ်ကို ကဏ္ဍဂင်္ဂါခေါ်သည်။ ထိုနောက် တောင်ဖြင့် တိုက်ခတ်၍ ၃-ဂါဝုတ်ပမာဏရှိသော ရေအယဉ်သည် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ယူဇနာ ၆၀-တိုင်တိုင်စီးဆင်းရာ ထိုအရပ်ကို အာကာသဂင်္ဂါဟုခေါ်သည်။ ထိုကောင်းကင်ရေ (ရေတံခွန်)သည် တိယဂူဠ မည်သော ကျောက်သားပေါ်၌ ကျရောက်ရာ ရေအဟုန်ကြောင့် ထိုကျောက်သား ပြိုကွဲပျက်စီး၍ ချိုင့်ဝှမ်းဖြစ်ပြီးလျှင် ယူဇနာ ၅၀-ကျယ်ဝန်းသော ရေကန်ကြီးဖြစ်ပေါ်လာ၍ တိယဂူဠ ရေကန်အမည်တွင်သည်။ ထိုကန်၏ ကမ်းကို ဖောက်၍ ကျောက်အပြင်၌ ငုပ်လျှိုးဝင်ရောက်ကာ ယူဇနာ ၆၀-တိုင်တိုင် စီးဆင်းရာ အရပ်ကို ဗဟလဂင်္ဂါဟုခေါ်သည်။ ထိုနောက် မြေပြင်ကို ဖောက်ထွင်း၍ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းဖြင့် ယူဇနာ ၆၀-တိုင်တိုင် စီးဆင်းရာအရပ်ကို ဥမင်ဂင်္ဂါဟု ခေါ်သည်။ ထိုနောက် ဝိဗ္ဗမည်သော တောင်စောင်းနှင့် တိုက်ခတ်စီးဆင်းရာ လက် ၅-ချောင်းဖြာသကဲ့သို့ မြစ်ငါးသွယ်စီးဆင်းဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဂင်္ဂါယမုနာ အစိရဝတီ၊ သရဘူ၊ မဟီဟု အသီးသီးအမည်တွင်သည်။ (မာဠာ ၃။ ၂၆။ ဥဒါနာ ၄။ ၂၇၃။ အံဠာ ၃။ ၂၁၉။ သုတ္တနိ ၄။ ၂။ ၁၆၂။) ဝါဒကွဲ ပြဆို ပေအံ—တောင်ထိပ်ဖြင့် စီးဆင်းရာအရပ်ကို ဗဟလဂင်္ဂါ၊ တောင်စောင်းကို ဖောက်ထွင်း စီးဆင်းရာအရပ်ကို ဥမင်ဂင်္ဂါ၊ ထိုနောက်ထူထပ်သော တောင်ကို တိုက်ခတ်၍ ၅-ယူဇနာ တိုင်တိုင် ကောင်းကင်ဖြင့် စီးဆင်းရာအရပ်ကို အာကာသဂင်္ဂါ၊ ထိုကောင်းကင်ရေ ကျရောက်၍ ပြိုကွဲ ပျက်စီးသော နေရာ၌ ၅-ယူဇနာ ကျယ်ဝန်းသော အိုင်ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ထိုအိုင်၏ ကမ်းကိုဖောက်ခွဲ၍ မြစ် ၅-သွယ် ဖြစ်ပေါ်စီးဆင်းသည်။ ထိုမြစ်တို့သည် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၏ ငါးဌာနတို့၌ စီးဆင်းသောကြောင့် ဂင်္ဂါမြစ်ကို ဘာဂီရထိ-ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ အပါဌာ ၁။ ၃၄၃။ ယခု ပထဝီဝင်အရ ဟိမဝန္တာ

တောင်တန်းမှ မြစ်ဖျားခံ၍ ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်သို့ စီးဝင်သည်။ ဟိန္ဒူလူမျိုးတို့၏ အမြတ်တနိုး ပြုရာဖြစ်၍ ဂင်္ဂါမာတာ = မိခင်ဂင်္ဂါ-ဟုပင် အမှန်းတင် သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ (တိ) (၂) ဂင်္ဂါအမည်ရှိသော။ (၁) ပယာဂပတိဌာနေ ဂင်္ဂါ နဒီ ဥတ္တရိတွာ။ ဝိသ ၁။ ၁၂။ (-ဒီ၊ ၂။ ၇၆။ မာဠာ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။ ၃၅၃။ အံ၊ ၂။ ၄၇၄။ ဥဒါနာ ၁။ ၄၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။) ဂင်္ဂါယန္တိ ဂင်္ဂါသမိပေ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၃။ (-အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၁။) (တိ) (၂) ဂင်္ဂါဝိစိ-ကြည့်။

ဂင်္ဂါကိဋ္ဌာ (ထိ) [ဂင်္ဂါ+ကိဋ္ဌာ] ဂင်္ဂါမြစ်၌ ကစားခြင်း။ တမေနံ ပဉ္စမေ ဒိဝသေ သိသံ နှာပေတွာ ဂင်္ဂါကိဋ္ဌံ အကံသု။ မာဠာ ၄။ ၁၃၆။

ဂင်္ဂါကူလ (န) [ဂင်္ဂါ+ကူလ] ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်း။ အနောမော နာမ သမ္ပုဒ္ဓေါ၊ ဂင်္ဂါကူလေ ဝသီ တဒါ။ အပါဌာ ၁။ ၃၃၂။ (-မိလိန္ဒ ၁။ ၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၅၂။)

ဂင်္ဂါဇလ (န) [ဂင်္ဂါ+ဇလ] ဂင်္ဂါမြစ်ရေ။ ဗာရာဏသီရာဇာ လောဟဇာလပရိက္ခိတ္တေ ဂင်္ဂါဇလေ နှာယတိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၂။

ဂင်္ဂါဇလမဇ္ဈ (ပု၊ န) [ဂင်္ဂါဇလ+မဇ္ဈ] ဂင်္ဂါမြစ်ရေလယ်။ နာဝမာရုဇ္ဇော သတ္တာ ဂင်္ဂါဇလ-မဇ္ဈေ ဌိတော သမာနော။ အပါဌာ ၁။ ၃၄၄။

ဂင်္ဂါတရဏဒိဝသ (ပု) [ဂင်္ဂါတရဏ+ဒိဝသ] ဂင်္ဂါမြစ်ကူးသောနေ့။ သော နာဝါယ ဂင်္ဂါ-တရဏဒိဝသေ ဘိက္ခုသံဃဿ တံ ပါသာဒံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၄၀။

ဂင်္ဂါတိတ္ထ (န) [ဂင်္ဂါ+တိတ္ထ] ဂင်္ဂါမြစ်ဆိပ်။ နဟာနတ္ထာယ ဂင်္ဂါတိတ္ထံ ဂစ္ဆန္တော။ မိလိန္ဒ ၂။ (-ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၇၀။)

ဂင်္ဂါတိတ္ထသမိပ (န) [ဂင်္ဂါတိတ္ထ+သမိပ] ဂင်္ဂါ
မြစ်ဆိပ်၏အနီး။ ဂင်္ဂါတိတ္ထသမိပေ ကေသျှိ
ရုက္ခမူလေ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတော။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၃၀၀။

ဂင်္ဂါတီရ (န) [ဂင်္ဂါ+တီရ] ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းနား။
ဒိဝါဝိဟာရဂတံ ဘိက္ခု၊ ဂင်္ဂါတီရေ နိသိန္ဒ-
ကံ။ ပေတ။၁၆၁။ (-ထေရ။၂၄၈။ အပ၊
၁။၅၅။ ဇာ၊၁။၂၆၃။ ဝိ၊ဌ၊၁။၄၃။)

ဂင်္ဂါတီရဝါသိ (တိ) [ဂင်္ဂါတီရ + ဝသ+ဏိ]
ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းနား၌ နေသောသူ။ ဣမံ
ကာရဏံ ဂင်္ဂါတီရဝါသိ ဇာတိမန္တတာပသော
ဇာနိဿတိ။ မ၊ဌ၊၃။၆၁။

ဂင်္ဂါတီရာဘိမုခ (တိ) [ဂင်္ဂါတီရ+အဘိမုခ]
ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းသို့ ရှေးရှု။ ဂေါဂဏံ ဂင်္ဂါတီ-
ရာဘိမုခံ ကတွာ။ သံ၊ဌ၊၃။၈၅။

ဂင်္ဂါတီရိယ (ပု) [ဂင်္ဂါတီရ+ဣယ] ဂင်္ဂါမြစ်
ကမ်းနား၌ နေသောမထေရ်။ ဂင်္ဂါတီရိယော
ထေရော။ ထေရ။၂၄၈။ ဂင်္ဂါတီရေ တိဟိ
တာလပတ္တေဟိ ကုဋ္ဌိကံ ကတွာ ဝိဟာသိ၊
ဘေနေဝဿ ဂင်္ဂါတီရိယောတိ သမညာ
အဟောသိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၁၅။

ဂင်္ဂါတီရိယတ္ထေရ (ပု) [ဂင်္ဂါတီရိယ + ထေရ]
ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းနား၌ နေသောမထေရ်။ အာ-
ယသ္မတော ဂင်္ဂါတီရိယတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ (-ထေရိ၊ဌ။၂၀၂။)

ဂင်္ဂါဒေဝတာ (ထိ) [ဂင်္ဂါ+ဒေဝတာ] ဂင်္ဂါမြစ်
စောင့်နတ်။ အမေဟိ ဂင်္ဂါဒေဝတာယ အမှာ-
ကံ ဒေဝေ ဝိဇိတသင်္ဂါမေ အာဂတေ ဗလိ-
ကမ္ပံ ကတွာ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇၀။ ထေရိ၊ဌ။
၁၉၄။

ဂင်္ဂါနဒီ (ထိ) [ဂင်္ဂါ+နဒီ] ဂင်္ဂါမြစ်။ သာ
ယဒါ ဂင်္ဂါနဒီ “ပါနီယံ ပိဝိဿာမိ”တိ ဩတ-
ရတိ။ ပေတ၊ဌ။၁၃၂။

ဂင်္ဂါနဒီဝက် (တိ) [ဂင်္ဂါနဒီ+ဝက်] ဂင်္ဂါမြစ်
ကွေ့။ မဇ္ဈိမော ဂင်္ဂါနဒီဝက်ေ ပဗ္ဗဇိတော
နဒီကဿပေါ နာမ ဇာတော။ အပ၊ဌ၊၂။
၂၄၁။

ဂင်္ဂါနိဝတ္တန (န) [ဂင်္ဂါ+နိဝတ္တန] ဂင်္ဂါမြစ်ကွေ့။
ကေကောဝ ဂင်္ဂါနိဝတ္တနေ ရမဏိယေ သာ-
လမိဿကေ သုပုပ္ဖိတပဝနေ ဝသတိ။ စရိယာ၊
ဌ။၁၄၂။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၁၀၇။)

ဂင်္ဂါပဿ (ပု၊န) [ဂင်္ဂါ+ပဿ] ဂင်္ဂါနံပါး၊
ဂင်္ဂါမြစ်ဘေး။ မယာ စ ရတ္တိဘာဂေ ဂင်္ဂါ-
ပဿေ နန္ဒာဒေဝိယာ သဒ္ဓေါ ဝိယ သုတော။
ဇာ၊ဌ၊၆။၃၀၆။

ဂင်္ဂါပါနီယ (န) [ဂင်္ဂါ+ပါနီယ] ဂင်္ဂါမြစ်ရေ။
အထ နံ ဗောဓိသတ္တော “ဝဏ္ဏဂန္ဓပရိဘာဝိတံ
ဂင်္ဂါပါနီယံ ပိဝိဿသိ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၂၃၅။

ဂင်္ဂါပါရ (န) [ဂင်္ဂါ+ပါရ] ဂင်္ဂါမြစ်တဖက်ကမ်း၊
ဂင်္ဂါမြစ်ဟိုဖက်ကမ်း။ ဧဝံ ဒဋ္ဌဗ္ဗော သော
ပုရိသော ဂင်္ဂါပါရံ ဝိယ သက္ကာယပါရံ ဂန္တု၊
အသမတ္ထတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၈။

ဂင်္ဂါပိဋ္ဌ (န) [ဂင်္ဂါ+ပိဋ္ဌ] ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းနား။
တေန ဟိ ဂင်္ဂါပိဋ္ဌေ နိပဇ္ဇေ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၆၈။
အဘိ၊ဌ၊၂။၅။ ဂင်္ဂါပိဋ္ဌေတိ ဂင်္ဂါတီရေ။ သံ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၆။

ဂင်္ဂါဘာဂီရထိ (ထိ) [ဂင်္ဂါ+ဘာဂီရထိ] ဘာဂီ-
ရထိမည်သော ဂင်္ဂါမြစ်။ ဂင်္ဂါဘာဂီရထိ နာမ
ဟိမဝန္တာ ပဘာဝိတာ။ အပ၊၁။၅၅။ (-ထေ-
ရ၊ဌ၊၁။၃၁၈။) ဂင်္ဂါ စ သာ ဘာဂီရထိ
စေတိ ဂင်္ဂါဘာဂီရထိ။ ဘာဂီရထိဂင်္ဂါတိ
ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ ပုဗ္ဗာစရိယဝသေန
ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၄၃။ ဂင်္ဂါ-လည်း
ကြည့်။

ဂင်္ဂါဘိမုခ (တိ) [ဂင်္ဂါ+အဘိမုခ] ဂင်္ဂါမြစ်သို့
ရှေးရှု။ အနုပုဗ္ဗေန ဂင်္ဂါဘိမုခေါ ဂန္ဓာ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၁၄၄။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၃၅၁။)

ဂင်္ဂါမဉ္စ (ပု၊န) [ဂင်္ဂါ+မဉ္စ] ဂင်္ဂါမြစ်လယ်။
သတ္တာ ဂင်္ဂါမဉ္စ ဂဘကာလေ။ ထေရ၊ဌ၊၁။
၃၆၂။

ဂင်္ဂါပဉ္စဂတ (တိ) [ဂင်္ဂါမဉ္စ+ဂတ] ဂင်္ဂါမြစ်
လယ်သို့ ရောက်သောသူ။ တေသံ နာဝံ
အဘိရဟိတော ဂင်္ဂါမဉ္စဂတာနံ ကနိဋ္ဌော
နာဝံ ခေါဘေတော။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၈၁။

ဂင်္ဂါမဟ (ပု) [ဂင်္ဂါ+မဟ] ဂင်္ဂါမြစ်ပွဲသဘင်။
ဂင်္ဂါမဟိယာ-ကြည့်။

ဂင်္ဂါမဟကိဋ္ဌိကာ (ယိ) [ဂင်္ဂါမဟ+ကိဋ္ဌိကာ]
ဂင်္ဂါမြစ်ပွဲသဘင်၌ ကစားခြင်း။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဂင်္ဂါမဟိယာ (ယိ) [ဂင်္ဂါမဟ+ဣယ+အာ]
ဂင်္ဂါမြစ်ပွဲသဘင်၌ ကစားခြင်း။ ဂင်္ဂါမဟိယာ-
(ဝိ၊၃။၂၈၀)တိ ဂင်္ဂါမဟကိဋ္ဌိကာယ။ ဝိ၊ဌ၊
၃။၃၆၉။ ဂင်္ဂါမဟကိဋ္ဌိကာယာတိ ဂင်္ဂါမဟ
ကိဋ္ဌိကာယ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၄။

ဂင်္ဂါမဟောသ (ပု) [ဂင်္ဂါ+မဟောသ] ဂင်္ဂါ
မြစ်၏ကြီးစွာသော ရေအယဉ်။ ဒေဝတာယ
အတ္တနော အာနုဘာဝေန ဂင်္ဂါမဟောသေ
ကိမိလနဂရံ သြတ္ထရဇန္တ ဝိယ။ ဝိမာန၊ဌ၊၉၈။

ဂင်္ဂါဝဋ္ဌ (ပု) [ဂင်္ဂါ+အာဝဋ္ဌ] ဂင်္ဂါမြစ်ဝဲ။
အယောနိသောမနသိကာရာဟုလော ပုဂ္ဂ-
လော ဝါတဝေဂါဘိဿာတေန ဝိပုနဋ္ဌနာဝါ-
ဝိယ ဂင်္ဂါဝဋ္ဌေ ပတိတဂေါကုလံ ဝိယ။ မ၊ဌ၊
၁။၆၇။

ဂင်္ဂါဝနဝါလိအင်္ဂဏ (န) [ဂင်္ဂါဝန+ဝါလိအင်္ဂဏ]
ဂင်္ဂါမြစ်၏ သဲအပြင်၊ ဂင်္ဂါမြစ်၏ သဲသောင်
ပြင်။ ဂင်္ဂါဝနဝါလိအင်္ဂဏမှ ကိရ တိသ-
ဘိက္ခူ ဝဿ ဥပဂတာ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၄။

ဂင်္ဂါဝဟ (ပု) [ဂင်္ဂါ+ဝဟ] ဂင်္ဂါမြစ်ရေအယဉ်။
ဂင်္ဂါဝဟေ မတ္တိကာသဒိသာယ အရုဏဝဏ္ဏာ-
ယ မတ္တိကာယ ကသိဏံ ကာတဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။

၁၂၀။ (-စရိယာ၊ဌ။၁၄၆။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၆၀။)
ဂင်္ဂါဝဟေတိ ဂင်္ဂါသောတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၄၃။

ဂင်္ဂါဝဟေယျ (တိ) [ဂင်္ဂါဝဟ+ဧယျ] ဂင်္ဂါ
မြစ်၌ နေသောသူ။ ဘူမိဂတာ နာဂါ ပဗ္ဗတ-
ဌာ နာဂါ ဂင်္ဂါဝဟေယျာ နာဂါ။ အပ၊ဌ၊
၁။၂၆၇။

ဂင်္ဂါဝါလုကုပမ (တိ) [ဂင်္ဂါဝါလုက + ဥပမာ]
ဂင်္ဂါမြစ်သဲလျှင် ဥပမာရှိသောသူ။ ဂင်္ဂါဝါ-
လုကုပမာနံ အနေကေသံ ဗုဒ္ဓါနံ ဒါနပါရမိ-
တာဒိသမတ္တိ သပါရမိတာကာရဏန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။
အပ၊ဌ၊၁။၁၁၄။

ဂင်္ဂါဝိစိ (ထိ၊ပု) [ဂင်္ဂါ+ဝိစိ] ဂင်္ဂါအမည်ရှိသော
လှိုင်းတံပိုး။ မဟာသမုဒ္ဒေ ကိရ မဟိန္ဒဝိစိ
နာမ သဋ္ဌိ ယောဇနာနိ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဂင်္ဂါဝိစိ
နာမ ပဏ္ဏာသ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၈၄။

ဂင်္ဂါသန္နိဝါသီ (တိ) [ဂင်္ဂါ+သန္နိဝါသီ] ဂင်္ဂါမြစ်
၌ နေသောသူ။ ဂင်္ဂေယျက-ကြည့်။

ဂင်္ဂါသမိပ (န) [ဂင်္ဂါ+သမိပ] ဂင်္ဂါမြစ်၏အနီး။
ဂင်္ဂါ(၁) ကြည့်။

ဂင်္ဂါသောတ (ပု) [ဂင်္ဂါ+သောတ] ဂင်္ဂါမြစ်၏
ရေအယဉ်။ ဂင်္ဂါသောတောဝ သာဂရံ။ ထေ-
ရ၊၂၅၃။ (-အပ၊၂။၆၇။ မ၊ဌ၊၂။၃၀၈။)
ဂင်္ဂါသောတောဝ သာဂရန္တိ ယထာ ဂင်္ဂါယ
သောတော သာဂရံ သမုဒ္ဓံ အဝိရဇ္ဈန္တော ကေ-
သတော သြဂါဟတိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၇၃။

ဂင်္ဂေယျ (ပု၊န) [ဂင်္ဂါ+ဧယျ]။ ဂင်္ဂါယံ ဇာ-
တော ဂင်္ဂေယျာ။ ဌာနဝသေန သာ သညာ။
ဓာန၊ဋီ၊၃၆၁။] (ပု) (၁) ဂင်္ဂါမြစ်၌ ဖြစ်
သောဆင်၊ ဂင်္ဂေယျဆင်။ (၂) ဂင်္ဂါမြစ်၌ ဖြစ်
သောငါး၊ ဂင်္ဂေယျငါး။ (န) (၃) ဂင်္ဂေယျ
ဆင်မျိုး။ (ပု) (၁) ဂေါစရိကဋ္ဌာပေါ ဂင်္ဂေ-
ယျာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၄။ (၂) သောဘတိ

မစ္ဆော ဂဏ်ယော။ ဇာဝ။ ၅၄။ (-ဇာဝ္ဗ၊ ၂။ ၁၃၈။) (န) (၃) ကာလာဝကဉ္စ ဂဏ်ယု ပဏ္ဍရံတမ္ပပိဂ်လံ...ဣမာနိ ဟိ ဒသ ဟတ္ထိကုလာနိ။ မဋ္ဌာဝ။ ၃၃။ (-သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၃။)

ဂဏ်ယုက (တိ) [ဂဏ်ယု+က] ဂင်္ဂါမြစ်၌ နေသောသူ။ ဂဏ်ယုကော နာဂေါ ဒိသ္မာ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။ သံဋ္ဌာဝ။ ၁၉၃။ (-မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။) ဂဏ်ယုကောတိ ဂင်္ဂါသန္တဝါသိ။ သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဂဏ်ဒက (န) [ဂင်္ဂါ + ဥဒက] ဂင်္ဂါမြစ်ရေ။ ဂဏ်ဒကံ ယမုနောဒကေန သံသန္တတိ သမေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၅။)

ဂဏ်ရောဟဏသမာဂမ (ပု) [ဂင်္ဂါ + ဩရောဟဏ+သမာဂမ] ဂင်္ဂါမြစ်သို့ ကြွသောအခါ၌ ဖြစ်သော - အစည်းအဝေး - ပေါင်းဆုံခြင်း။ ဘယော ဝေ ကိရ သမာဂမာ မဟန္တာ အဟေသု... ဂဏ်ရောဟဏသမာဂမောတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

ဂစ္ဆ^၁ (ပု၊ န) [ဂမု+ဏ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၄၀။] (၁) ချုံ၊ စေးပျစ်၊ ပိတ်ပေါင်း။ (ဂမ္မ-နှင့် ယှဉ်တွဲ နေသော ဌာနတို့၌ ချုံကြီး=ဂစ္ဆ၊ ချုံငယ်=ဂမ္မ၊ မြက်တော=ဂစ္ဆ၊ ချုံ=ဂမ္မ ဟု အထူးပြု၏။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၁၁။) (၂) (က) သစ်ပင်။ (ခ) သစ်ပင်ငယ်၊ ပင်ပျပ်။ (၃) အစောင့်အရှောက်မရှိသောတော။ (တိ)(၄) ချုံမှ ဖြစ်သော။ (၁) ပဗ္ဗတော ဝါ ဂစ္ဆော ဝါ လတာဝါ။ မဟာနိ။ ၂။ ၇၆။ စူဠနိ။ ၁။ ၇၄။ (-ဇာ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။) ဂစ္ဆံ ဝါတိ တရုဏဂစ္ဆာဒိဂစ္ဆံ ဝါ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃။ ၃၂။ (၂) (က) ဂစ္ဆတော ပဏ္ဍပုပ္ဖနိ ပတန္တိတိ ဂုတ္တေ ရုက္ခဝါစကော။ နိတိ၊ ပဒ။ ၄၇။ (ခ) ဂစ္ဆော တု ခုဒ္ဒပဒပေါ။ ဓာနံ၊ ၅၄၀။ (၃) ဂစ္ဆမ္ပံ ဒဟေယုဒါယမ္ပံ ဒဟေယု။ အံ၊ ၂။ ၄၅၂။ ဂစ္ဆန္တိ နိရာ-

ရက္ခံ အရညံ။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၃။ (တိ) (၄) ယေနမ္ပိ ဝိဒ္ဓေါ ယဒိ ဝါ ဂစ္ဆံ ယဒိ ဝါ ရောပိမံ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၃။ ဂစ္ဆန္တိ ပဗ္ဗတဂစ္ဆနဒိဂစ္ဆာဒိသု ဇာတံ။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဂစ္ဆ^၂ (ကြိ) [ဂမု+အ+ဟိ] သွားလော့။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆက (ပု) [ဂစ္ဆ+က] ချုံငယ်။ ဝိကသိတေဟိ နိလုပ္ပလေဟိ ဂစ္ဆကေ နဋ္ဌိနိကေ ကတွာ။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၅။

ဂစ္ဆဇာတိ (ထိ) [ဂစ္ဆ + ဇာတိ] ပင်ငယ် - ပင်ပျပ် - မျိုး။ ဇဗ္ဗရိကာ နာမ ပထဝီ ပတ္တရိတွာ ဇာတာ ကော ဂစ္ဆဇာတိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၃။ ဂစ္ဆ^၃-လည်း ကြည့်။

ဂစ္ဆတိ (ကြိ) [ဂမု+အ+တိ] (၁) သွား၏။ (က) ဖဲ့ခွါ၏။ (၁) သွားလာ၏။ လွန်ကျူး၏။ (ဂ) ကျင်လည်၏။ (ဃ) လှည့်လည်၏။ (၂) ကျင့်ကြံ၏။ (၃) ရောက်၏။ ဆိုက်ရောက် - ကပ်ရောက် - လားရောက် - ၏။ (၄) ဖြစ်၏။ (၅) မှီဝဲ - ဆည်းကပ် - ၏။ (၆) သိ၏။ (၇) မြင်၏။ ရှုမြင်၏။

(၁) သွား၏။ သော ယဒါ အာစရိယသရံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ (က) ဖဲ့ခွါ၏။ ဂစ္ဆာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၈)တိ အပေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၀။ (ခ) သွားလာ၏။ လွန်ကျူး၏။ ပရဒါရဉ္စ ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၉။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၄၈။) ပရဒါရံ ဂစ္ဆတိတိ... ဥပ္ပထစာရံ စရတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။ (ဂ) ကျင်လည်၏။ ဂစ္ဆတိ အဝစရတိ အဝစရဏဝသေန ပဝတ္တတိ တ္ထောတိ ဂတိ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၂၉။ (ဃ) လှည့်လည်၏။ ဂမိဿန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၈)တိ အဂါရမဇဗ္ဗ ပဉ္စကာမဂုဏေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိယော ဝိစရိဿန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၆။ (၂) ကျင့်ကြံ၏။ ဂစ္ဆထာ (ထေရ၊ ၃။ ၂)တိ ပဋိပဇ္ဇထ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ (၃) ရောက်၏။ ဆိုက်ရောက် - ကပ်ရောက် - လားရောက် - ၏။

တေန သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ၂။ ၂၉။ အပ္ပေါ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မေ၊ ၃၉။ (- အံ၊ ၂။ ၁၆။ ဥဒါနံ၊ ၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၁။ ဇာ၊ ၁။ ၅၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။) အပ္ပေါ ကောပိ- ဒေဝ သတ္တော သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ သုဂတိံ ဝါ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ပါပုဏ္ဏာတိတိ အတ္တော။ ဓမ္မေ၊ ၄၂။ ၁၄။ (- ဥဒါနံ၊ ၂။ ၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၄၁။ ၁၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။) တေန သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ... ဥပဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ (၄) ဖြစ်၏။ ကိလေသေ ဝါ မာ- ငရန္တော ဂစ္ဆသိ ပဝတ္တတိတိ မဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ (- ထေရ်၊ ၄။ ၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၂။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။) (၅) မှိဝံ - ဆည်းကပ် - ၏။ (၆) သိ ၏။ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၂။ ၉။ ဒိ၊ ၁။ ၈။ မာ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဥဒါနံ၊ ၁၃။ (၅) ဂစ္ဆာမိ ဘဇာမိ သေဝါမိ ပယိရူပါသာ- မိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ (- ဥဒါနံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂။ ၉။) ဂစ္ဆာမိတိ အာဒိသု ပရိမဿ ပရိ- မဿ ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ အတ္တဝေနေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၄။

(၆) ဧဝံ ဝါ ဇာနာပိ ဗုဇ္ဈာမိတိ။ ယေသံ ဟိ ဓာတုနံ ဂတိအတ္တော၊ ဗုဒ္ဓိပိ တေသံ အတ္တော။ တသ္မာ ဂစ္ဆာမိတိ ဣမဿ ဇာနာမိ ဗုဇ္ဈာမိတိ အယမ္ပိ အတ္တော ဝုတ္တော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ (- ဥဒါနံ၊ ၄။ ၂။ ၁။) (၇) ဖြစ်၏။ ရှုမြင် ၏။ တဘာ တေ ဓမ္မေ တံသဘာဝေ ဂမတိ ပဿကိ ဇာနာဘိတံ ကထာဂတော။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၂။) ဂစ္ဆတိ - နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၀၁၃။ ဂမတိ - နိတိ၊ ဓာ၊ ၂။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၂။ ဂပတိ - ရှု၊ ၄၄၂။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၉၅၇။ နိရုတ္တိ၊ ၂။ ၁။ သမ္ပတိ - ကဋည်း၊ ၅၀၁။ ရှု၊ ၄၄၃။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၇၆။ ဂစ္ဆန္တိ - ဝိ၊ ၂။ ၂၆။

မာ၊ ၁။ ၂။ သံ၊ ၂။ ၂၆။ ဂမေန္တိ - ရှု၊ ၄၄၂။ ဂစ္ဆေရ - ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၁၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆။ အပ၊ ၂။ ၆။ ဂမန္တိ - နိတိ၊ ဓာ၊ ၂။ ၁။ ရှု၊ ၄၄၂။ ဂစ္ဆသိ - ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၆။ ဂမေသိ - ရှု၊ ၄၄၂။ ဂစ္ဆထ - ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆။ မာ၊ ၃။ ၂။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၄။ ဂမေသ - ရှု၊ ၄၄၂။ ဂစ္ဆာမိ - ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဒိ၊ ၁။ ၈။ မာ၊ ၁။ ၈။ ဂမာမိ - အပ၊ ၂။ ၂။ ၆။ ထေရ်၊ ၄။ ၁။ ၈။ ဂမေမိ - ရှု၊ ၄၄၂။ ဂစ္ဆာမ - ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၇။ ဒိ၊ ၂။ ၃။ မာ၊ ၂။ ၇။ ဂမေမ - ရှု၊ ၄၄၂။ ဂစ္ဆတေ - ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ သံ၊ ၂။ ၁။ ၁။ အံ၊ ၂။ ၅။ ၁။ ဂစ္ဆ- တု - အံ၊ ၃။ ၄။ အပ၊ ၂။ ၃။ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဂမတု - နိတိ၊ ဓာ၊ ၂။ ၁။ ဂမေတု - နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၉၅၇။ သမ္ပတု - နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၀၁၃။ ရှု၊ ၄၅၂။ ဂစ္ဆန္တိ - ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ၂။ ၃။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၈။ ဂပန္တိ - နိတိ၊ ဓာ၊ ၂။ ၁။ သမ္ပန္တိ - ရှု၊ ၄၅၂။ ကဋည်း၊ ၄၇၉။ ဂစ္ဆာဟိ - ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၆။ ဥဒါနံ၊ ၁၂။ ထေရ်၊ ၄။ ၁။ ဂမာဟိ - ရှု၊ ၄၅၂။ ကဋည်း၊ ၄၇၉။ ဂစ္ဆ - ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃။ ဒိ၊ ၁။ ၈။ မာ၊ ၂။ ၃။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၆။ ဂမ - ရှု၊ ၄၅၂။ ကဋည်း၊ ၄၇၉။ ဂစ္ဆထ၊ ဂမေသ၊ ဂစ္ဆာမိ၊ ဂမေမိ၊ ဂစ္ဆာမ၊ ဂမေမ၊ ဂစ္ဆတိ၊ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂစ္ဆသု၊ ဂစ္ဆေဝါ၊ ဂစ္ဆေ - ရှု၊ ၄၅၂။ ဂစ္ဆာမသေ - ဇာ၊ ၂။ ၃။ ၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဂစ္ဆေယျ - ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ဒိ၊ ၁။ ၄။ မာ၊ ၂။ ၃။ ဂမေယျ - ရှု၊ ၄၅၄။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၉၅၇။ သမ္ပေ- ယျ - ရှု၊ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေ - ဓမ္မ၊ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ဓမ္မေ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ဂမေ၊ သမ္ပေ - ရှု၊ ၄၅၄။ ဂစ္ဆိယံ - ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၃။ ဂစ္ဆေ- ယျ - မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၁။ မိလိန္ဒ၊ ဂစ္ဆ။ ဂမေယျ - နိတိ၊ ဓာ၊ ၂။ ၁။ သမ္ပေယျ၊ ဂမံ - ရှု၊ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေယျာသိ - အံ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။ ဂမေယျာသိ - ရှု၊ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေ၊ ဂမေ - ရှု၊ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေယျာထ - ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ၁။ ဝိ၊ သင်္ဂ- ဟ၊ ၄။ ၈။ မာ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ဂမေယျာထ - ရှု၊

၄၅၄။ ဂစ္ဆေယျာမိ၊ ဂမေယျာမိ၊ ဂစ္ဆေ၊
 ဂမေ—ရူ။ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေယျာမ—ဝိ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊
 ၄။ ၁။ ၂၇။ ဂမေယျာမ—ရူ။ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေမု—
 ဇာ၊ ၁။ ၂၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ဂစ္ဆေထ၊ ဂမေထ၊ ဂစ္ဆေရံ၊
 ဂမေရံ။ ဂစ္ဆေထော—ရူ။ ၄၅၄။ ဂစ္ဆေယျာ-
 ဝေ၊ ၁။ ဂစ္ဆေယျာမေ—မောဂ်၊ ၆။ ၇။ ဇဂါ၊
 ဇဂမ၊ ဇဂမု၊ ဇဂမေ၊ ဇဂမိတ္ထ၊ ဇဂမံ၊ ဇဂမ။
 ဇဂမိမု၊ ဇဂမိတ္ထ၊ ဇဂမိရေ၊ ဇဂမိတ္ထော။
 ဇဂမိဝေ၊ ဇဂမိံ၊ ဇဂမိ၊ ဇဂမိမေ—ရူ။
 ၄၆၇။ မောဂ်၊ ၆။ ၆။ အဂစ္ဆ၊ အဂမ၊ (အဂါ—
 မောဂ်၊ ၆။ ၂၉။) အဂစ္ဆ၊ အဂမု၊ အဂစ္ဆေ၊
 အဂမေ၊ အဂစ္ဆ၊ အဂမ၊ အဂစ္ဆတ္ထ၊ အဂမတ္ထ။
 အဂစ္ဆံ၊ အဂမံ၊ (အဂမ—မောဂ်၊ ၆။ ၅။)
 အဂစ္ဆမု၊ အဂမမု၊ အဂစ္ဆတ္ထ၊ အဂမတ္ထ။
 အဂစ္ဆတ္ထံ၊ အဂမတ္ထံ၊ အဂစ္ဆသေ၊ အဂမသေ။
 အဂစ္ဆဝံ၊ အဂမဝံ၊ အဂစ္ဆံ၊ အဂမံ၊ အဂစ္ဆ-
 မုသေ၊ အဂမမုသေ—ရူ။ ၄၇၇။ အဂစ္ဆံ၊ ဂစ္ဆံ။
 (အဂစ္ဆံ—ဇာ၊ ၁။ ၂၁။ ဂစ္ဆံ—ဝိ၊ ၁။ ၁၀၀။
 ဒီ၊ ၂။ ၂၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၆။) အဂစ္ဆံ၊ (ဂစ္ဆံ—
 ဇာ၊ ၂။ ၅၅။) အဂစ္ဆံ၊ ဂစ္ဆံ၊ အဂမိ၊ (ဂမိ—
 ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀၊ ၂၆၀။) အဂ-
 မိ၊ ဂမိ၊ (အဂမာသံ—ဝိ၊ ၁။ ၁၀၀။ အဂါ—ဇာ၊
 ၁။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။ မောဂ်၊ ၆။ ၂၉။)
 အဂစ္ဆံသု၊ (ဂစ္ဆံသု—ဝိ၊ ၁။ ၄၅။ ပဋိသံ၊ ၄။
 ၂။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။
 ၉၀။) အဂစ္ဆံ၊ (ဂစ္ဆံ—အပါ၊ ၂။ ၂၅။ ထေရီ၊
 ၄။ ၁၀၀။) အဂစ္ဆံသု၊ ဂစ္ဆံသု၊ အဂစ္ဆံ၊
 ဂမ္ဘံ၊ အဂမိံသု၊ (ဂမိံသု—အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ အဂမံသု—ဝိ၊ ၁။ ၁၇၁။) ဂမံသု၊
 အဂမံ၊ ဂမံ။ အဂစ္ဆံ၊ ဂမ္ဘံ၊ အဂစ္ဆေ၊ ဂစ္ဆေ၊
 အဂစ္ဆံ၊ (ဂမ္ဘံ—စရိယာ၊ ၄။ ၉၁။) အဂစ္ဆေ၊
 ဂမ္ဘေ၊ အဂမိ၊ ဂမိ၊ အဂမေ၊ ဂမေ။
 အဂစ္ဆတ္ထံ၊ (ဂမ္ဘတ္ထံ—ဝိ၊ ၄။ ၁၇၃။) အဂမ္ဘတ္ထံ၊
 ဂမ္ဘတ္ထံ၊ (အဂမိတ္ထံ—ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။) ဂမိတ္ထံ၊
 အဂမုတ္ထံ၊ ဂမုတ္ထံ၊ (အဂမ္ဘံ—ဒီ၊ ၁။ ၇၇။)

ဂမ္ဘံ၊ (အဂမ္ဘံ—ဝိ၊ ၁။ ၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
 ၁၉၇။ ဂမ္ဘံ—အပါ၊ ၂။ ၁။) အဂမိံ—မိလိန္ဒ။
 ၁၂၉။ ဂမိံ—အပါ၊ ၁။ ၁၇၁။ အဂမ္ဘံမု၊
 ဂမ္ဘံမု၊ အဂမ္ဘံပု၊ ဂမ္ဘံမု၊ အဂမ္ဘံမု၊ ဂမ္ဘံမု၊
 အဂမ္ဘံမု၊ ဂမ္ဘံမု၊ အဂမိမု၊ ဂမိမု၊ အဂမုပု၊
 ဂမုပု၊ အဂမုမု၊ ဂမုမု၊ အဂမိမု၊ ဂမိမု။
 အဂမ္ဘိတ္ထံ၊ ဂမ္ဘိတ္ထံ၊ အဂမ္ဘိတ္ထံ၊ ဂမ္ဘိတ္ထံ၊ အဂမိတ္ထံ၊
 (ဂမိတ္ထံ—ဇာ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၆။ အဂ-
 မာ—ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၆။ ဂမာ—ဇာ၊ ၁။ ၁၁၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၄။) အဂမု၊ ဂမု၊ အဂမိသေ၊
 ဂမိသေ။ အဂမိဝံ၊ ဂမိဝံ။ (အဂမံ—ဒီ၊ ၃။
 ၇၄။) ဂမံ၊ အဂမ၊ ဂမ။ အဂမိမေ၊ ဂမိမေ—
 ရူ။ ၄၇၀။ ဂမ္ဘိသတိ—မိလိန္ဒ။ ၇၀။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ ဂမိသတိ—ဝိ၊ ၁။
 ၂၇၇။ သမ္ဘိသတိ—ရူ။ ၄၇၃။ ဂမ္ဘိသန္တိ—
 ဝိ၊ ၂။ ၁၃၉။ ဂမိသန္တိ—ဥဒါန၊ ၁။ ၃၄။ ထေရီ။
 ၃၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၀။ ထေရီ၊
 ၄။ ၂။ ၃၆၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ ဂမ္ဘိသသံ—မိလိန္ဒ။ ၅၀။ ဂမိ-
 သသံ—ဝိ၊ ၄။ ၃၇၇။ ဂမ္ဘိသထ—ဝိ၊ ၂။
 ၁၃၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ ဂမိသထ—မ၊
 ၄။ ၄။ ၂၀၂။ ဂမ္ဘိသမိ—မ၊ ၂။ ၉၀။
 အဘိ၊ က။ ၃၀၆။ မိလိန္ဒ။ ၅၀။ ဂမိသာ-
 မိ—ဝိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဂမ္ဘိသမာ—အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ ဂမိသမာ—ဝိ၊ ၁။ ၂၇၇။
 ဂမိသသေ—ထေရီ။ ၂၇၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။
 ဂမ္ဘိသံ—အပါ၊ ၂။ ၂၅။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၇။
 ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၀။ ဂမိသံ—ဇာ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၂၀၇။ အဂမ္ဘိသ၊ ဂမ္ဘိသ၊ အဂမ္ဘိသ၊
 ဂမ္ဘိသ၊ အဂမိသ၊ ဂမိသ၊ အဂမိသ၊
 ဂမိသ။ အဂမ္ဘိသံသု၊ ဂမ္ဘိသံသု၊ အဂ-
 မိသံသု၊ ဂမိသံသု။ အဂမ္ဘိသ၊ ဂမ္ဘိသ၊
 အဂမ္ဘိသေ၊ ဂမ္ဘိသေ၊ အဂမိသ၊ ဂမိသ၊
 အဂမိသေ၊ ဂမိသေ။ အဂမ္ဘိသထ၊ ဂမ္ဘိသ-
 ထ၊ အဂမိသထ၊ ဂမိသထ။ အဂမ္ဘိသံ၊
 ဂမ္ဘိသံ၊ အဂမိသံ၊ ဂမိသံ။ အဂမ္ဘိသမု၊

ဂဏ္ဍိယမု၊ အဂဏ္ဍိယာမု၊ ဂဏ္ဍိယာမု၊ အဂ-
မိယမု၊ ဂမိယမု၊ အဂမိယာမု၊ ဂမိယာမု။
အဂဏ္ဍိယထ၊ ဂဏ္ဍိယထ—ရူ။ ၄၇၅။

ဂမုဓာတ်သည်— (၁) အတိရူးရှိရာ၌
(က) လွှမ်းမိုး၍ ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) ကျော်လွန်
၍သွားခြင်း အနက်တို့ကို ဟောသည်။ (က)
အစွဂမာ— ဒီ၊ ၁။ ၈၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁။ (ခ)
အတိဂဏ္ဍတိတိ အတိက္ကဋ်တော ဂဏ္ဍတိ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂၀၃။

(၂) အဓိဗျူရူးရှိရာ၌ (က) ရခြင်း။ (ခ)
သိခြင်း အနက်တို့ကို ဟောသည်။ (က)
အဓ္မဂမု— ဇာ၊ ၁။ ၇၃။ (ခ) အဓိဂဏ္ဍတိ—
ဝိ၊ ၃။ ၅၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၆၈။
ခုဒ္ဒက။ ၁။ ၅။ (က) (ခ) နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၃) အပ-ရှေးရှိရာ၌ ဖဲခွဲခြင်းအနက်ကို
ဟောသည်။ အပဂဏ္ဍန္တိ—ခိလိန္ဒ။ ၁၅၃၊ ၂၀၅။

(၄) အာ-ရှေးရှိရာ၌ (က) လာရောက်
ခြင်း။ (ခ) ဆိုင်းငံ့-ငံ့လင့်-စောင့်ဆိုင်း-
ခြင်း အနက်တို့ကို ဟောသည်။ (က) အာ-
ဂဏ္ဍတိ— ဝိ၊ ၁။ ၅၃၊ ၁၄၉၊ ၁၅၁။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၉။
ဒီ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၃။ သံ၊ ၁။ ၁၂၈။ သုတ္တနိ။
၃၃၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၆။ (ခ) အာဂမေဟိ—
ဝိ၊ ၁။ ၁၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၅) ဥ-ရှေးရှိရာ၌ အထက်သို့ တက်ခြင်း
အနက်ကို ဟောသည်။ ဥဂဏ္ဍတိ—ဝိ၊ ၃။ ၂၉၀။
ဒီ၊ ၁။ ၂၂၇။ မ၊ ၁။ ၃၀၀။ သံ၊ ၁။ ၁၂၆။ ထေရ။
၂၅၅။ အပ၊ ၁။ ၉၇။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၆) ဥပ-ရှေးရှိရာ၌ ချဉ်းကပ်ခြင်းအနက်
ကိုဟောသည်။ ဥပဂဏ္ဍတိ— ဝိ၊ ၁။ ၅၀၊ ၃၁၄။
နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၇) ပဋိ-ရှေးရှိရာ၌ တဖန်သွားခြင်း၊ ပြန်
သွားခြင်း အနက်ကို ဟောသည်။ ပဋိဂဏ္ဍ-
တိတိ ပုန ဂဏ္ဍတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၈) အဝ-ရှေးရှိရာ၌ သိခြင်း အနက်ကို
ဟောသည်။ အဝဂဏ္ဍတိတိ ဇာနာတိ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂၀၃။

(၉) ဝိ-ရှေးရှိရာ၌ ကင်းခြင်းအနက်ကို
ဟောသည်။ ဝိဂဏ္ဍတိတိ ဝိဂမတိ။ နိတိ၊ ဓာ။
၂၀၃။

(၁၀) နိ-ရှေးရှိရာ၌ (က) ရခြင်း။ (ခ)
ထွက်ခွါခြင်းအနက်တို့ကို ဟောသည်။ (က)
နိဂဏ္ဍတိတိ လဘတိ။ (ခ) နိဂဏ္ဍတိတိ နိက္ခ-
မတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၁၁) အနု-ရှေးရှိရာ၌ နောက်မှလိုက်ခြင်း
အနက်ကို ဟောသည်။ အနုဂဏ္ဍတိတိ ပစ္စ-
တော ဂဏ္ဍတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၃။

(၁၂) သံ-ရှေးရှိရာ၌ ပေါင်းစည်း-ပေါင်း
ဆုံမိ-ခြင်း အနက်ကို ဟောသည်။ သင်္ဂဏ္ဌိ-
ဇာ၊ ၂။ ၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၀။

(၁၃) ဥပ-အတိရူးရှိရာ၌ လွန်မြောက်
ခြင်း အနက်ကို ဟောသည်။ ဥပစ္စဂါ။ ဓမ္မ။
၅၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ ထေရ။ ၂၅၅။

(၁၄) အဓိ၊ ဥပ-ရှေးရှိရာ၌ ကပ်ရောက်
ခြင်းအနက်ကို ဟောသည်။ အဓ္မုပါဂမိ—
ဇာ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၈။
(ဓာတ်အစ၌ အ-လာလျှင် ဤသို့ရုပ်ပြီး၏။
ဥပါဂဏ္ဌိ—ဇာ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဥပါဂဏ္ဌိ— သုတ္တနိ။
၄၄၉။ ဥပါဂါ—ဇာ၊ ၁။ ၁၀၅။ ဥပါဂူ— ဇာ၊
၂။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၁၆။ ဥပါဂမိ—ထေရ။
၃၃၅။ ဥပါဂမိ— ဥဒါန။ ၁၈၂။ ဥပါဂမံ—
သုတ္တနိ။ ၄၄၉။ ဥပါဂမုမှာ— သုတ္တနိ။ ၃၃၁။)

ဂဏ္ဍတု (ကြံ) [ဂမု+အ+တု] သွားလော့။
ဂဏ္ဍတိ-ကြည့်။

ဂဏ္ဍတေ (ကြံ) [ဂမု+အ+တေ] သွား၏။
ဂဏ္ဍတိ-ကြည့်။

ဂဏ္ဍထ (ကြံ) [ဂမု+အ+ထ] သွားကုန်၏။
ဂဏ္ဍတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိန် (န) [ဂမု+ယု] သွားခြင်း။ န ဝိဇဟန္တိ
အတ္တနော ဝိထိယာဝ ဂစ္ဆိန်တော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။
၄၃။

ဂစ္ဆိန်က (တိ) [ဂစ္ဆိန်+က] သွားသောသူ။
တတော ဣဓာဂစ္ဆိန်ကဿ ဣတော တတ္ထ
ဂစ္ဆိန်ကဿ စ အပဒိသနတော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။
၃၁၅။ (-မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၁၈။)

ဂစ္ဆိန္တ (တိ) [ဂမု+အန္တိ။ ထိ-၌ ဂစ္ဆိန္တိ] (၁)
သွားသောသူ။ (၂) လား-ရောက်-သော၊
သူ။ (၁) ဂစ္ဆိန္တော သမ္ပာဒေတိ။ ဝိ၊ ၁။
၂၁၇။ (-ဒီ၊ ၁။ ၈၅။) အဒ္ဓသံ အဋ္ဌိကသင်္ခ-
လိကံ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆိန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၄။
(-မ၊ ၁။ ၁၂၃။ အံ၊ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၂။ ၆၀။)
(၂) ဆန္ဒာဂတိ ဂစ္ဆိန္တော။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၈။
ဒီ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၉၆။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၇။
တာနိ ဝိဘတ္တိ ဂစ္ဆိန္တာနိ တိဟိ ကာရဏေဟိ
ဝိဘတ္တိ ဂစ္ဆိန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၀။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၃၀။
မူလဇီ၊ ၃။ ၂၃၃။)

ဂစ္ဆိန္တရ (န) [ဂစ္ဆိ+အန္တရ] ချုံကြား၊ ချုံ၏
အတွင်း။ ဂစ္ဆိန္တရေ ဂမ္မန္တရေ ဝါ နိသိဒ္ဓန္တိ။
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
ဂဇ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၉၇။ ပဋိသိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၇။)

ဂစ္ဆိန္တိ (ကြိ) [ဂမု+အ+အန္တိ] သွားကုန်၏။
ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိန္တ၊ (ကြိ) [ဂမု+အ+အန္တ၊] သွားကုန်
လော့။ ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိပေါထနဘူမိပေါထနဌာန (န) [ဂစ္ဆိပေါထန
+ ဘူမိပေါထန + ဌာန] ချုံကိုပုတ်ခတ်ရာ၊
မြေကို ပုတ်ခတ်ရာအရပ်။ ဂစ္ဆိပေါထနဘူမိ-
ပေါထနဌာနေ တိက္ခတ္ထံ ဘုဿိတော။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၁၀၉။

ဂစ္ဆိမဏ္ဍပက (ပု) [ဂစ္ဆိ+မဏ္ဍပက] ချုံမဏ္ဍပ်
ငယ်။ ငွေဂလာဂုဗ္ဗေတိ ဂစ္ဆိမဏ္ဍပကေ။ သံ၊
၄။ ၂။ ၂၃၇။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၃၉-ပ-မ-မ-သ-စ

ဂစ္ဆိမာန (တိ) [ဂမု+အ+မာန] သွားသောသူ။
တကြ မေ စိတ္တံ ဗဟုလံ ဂစ္ဆိမာနံ ဂစ္ဆေယျ။
သံ၊ ၂။ ၃၁၇။ (-အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၅။ မ၊ ၄။ ၃။
၁၉၄။)

ဂစ္ဆိမာလိ (တိ) [ဂစ္ဆိမာလာ+ဤ] ချုံဟူသော
ပန်းရှိသောသူ။ (သစ်ခက်အုပ်၍ ချုံတက်
သော-စစ်သူရဲ-စစ်သား။) ပိတဝဗ္ဗေရေ
သူရေ၊ ပုရတော ဂစ္ဆိမာလိနေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၅။
(-၁၆၈။) (ယောဝိဘတ်ကြောင့် ဤကို-
ဣန-ပြုထားသည်။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၄၅၃။)

ဂစ္ဆိမူလ (န) [ဂစ္ဆိ+မူလ] ချုံ၏အနီး။ ကေသ္မိံ
ဂစ္ဆိမူလေ ဂီဝါယ ဂဟေတော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၃၅၄။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၁၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၈။)

ဂစ္ဆိရေ (ကြိ) [ဂမု+အ+အန္တိ] သွားကုန်၏။
ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိလတာ (ထိ) [ဂစ္ဆိ+လတာ] ချုံနွယ်။
ဥပ္ပလာနိ တ္ထေ သန္တိတိ ဥပ္ပလိနိတိ ဂစ္ဆိလ-
တာပိ ပေါက္ခရဏိပိ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၈။

ဂစ္ဆိဝိသေသ (ပု) [ဂစ္ဆိ+ဝိသေသ] ချုံအထူး။
သမ္ပဏ္ဍနာမကော ဂစ္ဆိဝိသေသော။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၈၁။

ဂစ္ဆိသိ (ကြိ) [ဂမု+အ+သိ] သွား၏။ ဂစ္ဆိတိ-
ကြည့်။

ဂစ္ဆိမ (ကြိ) [ဂမု+အ+မ] သွားကုန်၏။
ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိမသေ (ကြိ) [ဂမု+အ+အာမသေ] သွား
ကုန်၏။ ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိမိ (ကြိ) [ဂမု+အ+မိ] (၁) သွား၏။
(၂) မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-၏။ (၃) သိ၏။
ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂစ္ဆိဟိ (ကြိ) [ဂမု+အ+ဟိ] သွားလော့။
ဂစ္ဆိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိ (ကြိ) [ဂမု+ဉ်] သွားပြီ။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသု (ကြိ) [ဂမု+ဉ်] သွားကုန်ပြီ။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိ (ကြိ) [ဂမု+ဉ်] သွားပြီ။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိတ္တ (ကြိ) [ဂမု+တ္တ] သွားကုန်ပြီ။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိယံ (ကြိ) [ဂမု+ယံ] သွားရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသံ (ကြိ) [ဂမု+သံ] သွားလတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသတိ (ကြိ) [ဂမု+သတိ] သွားလတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသထ (ကြိ) [ဂမု+သထ] သွားကုန်လတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသန္တိ (ကြိ) [ဂမု+သန္တိ] သွားကုန်လတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသသိ (ကြိ) [ဂမု+သသိ] သွားလတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသမ (ကြိ) [ဂမု+သမ] သွားကုန်လတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသမိ (ကြိ) [ဂမု+သမိ] သွားလတ္တံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိ (ကြိ) [ဂမု+ဉ်] သွားကုန်ပြီ။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ] သွားရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေမု (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ+မု။ ယေ+မုကို မေ့ပြု။ နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၁၀၇၀။] သွားကုန်အံ့။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေယျံ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ] သွားရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေယျ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ] သွားရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေယျာထ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ+ထ] သွားကုန်ရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေယျာမ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ+မ] သွားကုန်ရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေယျာသိ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ+သိ] သွားရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇေယျံ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယေ] သွားကုန်ရ၏။ ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ (ပု) [ဂဇ+အ။ ဓာန်၊ ဣ၊ ၃၆၀။] ဆင်။ ဗဟုဿုတော စူဠနာဂေါ၊ ဂဇောဝ ဒုပ္ပဓံသိ-ယော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၊ ၇၊ ၁၃။ (-ထေရ၊ ၂၇၉။ အပါ၊ ၁။ ၇၅။) ဂဇောတိ ဟတ္ထိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၄၄။

ဂဇကုမ္ဘ (ပု) [ဂဇ+ကုမ္ဘ] ဆင်ဦးကင်း။ ကာယဗန္ဓနံ ဗန္ဓိတွာ ရတ္တကမ္မလေန ဂဇကုမ္ဘိ* ပရိယောနဒ္ဓန္တော ဝိယ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၈။

ဂဇကုမ္ဘမိဂ (ပု) [ဂဇကုမ္ဘ+မိဂ] ဆင်ဦးကင်းကဲ့သို့ ဦးကင်းရှိသော သားကောင်။ ပစလာကာ စာတိ ဂဇကုမ္ဘမိဂါ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၆။

ဂဇကုလ (န) [ဂဇ+ကုလ] ဆင်မျိုး။ ကာဠာ-ဝကဉ္စ ဂဇေယျံ...ဂဇကုလာနိ တောနိ။ ဓာန်။ ၃၆၁။

ဂဇဂဇိတ (န) [ဂဇ+ဂဇိတ] ဆင်မြည်သံ၊ ဆင်သံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဇဂဇိတသုဿရ (တိ) [ဂဇဂဇိတ+သုဿရ] ဆင်မြည်သံကဲ့သို့ ကောင်းသောအသံရှိသော၊ သူ။ တဒါ အဝေါစ ပရိသံ၊ ဂဇဂဇိတသုဿ-ရော။ အပါ၊ ၂။ ၁၃၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။

ဂဇဂ္ဂ (တိ) [ဂဇ+အဂ္ဂ] မြတ်သောဆင်၊ ဆင်မြတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဇကုမေဃ (ပု) [ဂဇ+အဂ္ဂ+မေဃ] မြတ်သော ဆင် ဟူသောမိုး။ ဂဇကုမေဃေဟိ (ဇာ၊ ၁။ ၆၂) တိ အဂ္ဂဂဇကုမေဃေဟိ၊ ကောဉ္ဇနာဒံ ဂဇန္တေဟိ မတ္တဝရဝါရဏဝလာဟကေဟိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၉။

ဂဇင်္ဂလ (ထိ၊ န) [ဂဇ+ဂလ+အ] (က) ဂဇင်္ဂလနိဂုံး။ (ခ) ဂဇင်္ဂလမြို့။ (ဂ) ဂဇင်္ဂလပုဏ္ဏား ရွာ။ (အဖွင့်အားလျော်စွာ အနက်ခွဲထား သည်၊ အတူပင်ဖြစ်သည်။) (က) ကေသမယံ ဘဂဝါ ဂဇင်္ဂလာယံ ဝိဟရတိ။ မ၊ ၃။ ၃၄၇။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၆။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၂၃။) ဂဇင်္ဂလာယန္တိ ဝေဒနာမကေ နိဂမေ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၅၀။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၄၃၉။) (ခ) ဂဇင်္ဂလာယ (ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆) နိဂမေဒနာမကေ နဂရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၁၁။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၀၀။ (ဂ) ဟိမဝန္တပဗ္ဗတပဿေ ဂဇင်္ဂလံ နာမ ဗြာဟ္မဏဂါမော။ မိလိန္ဒ၊ ၈။

ဂဇင်္ဂလနဂရ (ထိ၊ န) [ဂဇင်္ဂလ+နဂရ] ဂဇင်္ဂလမြို့။ သော ကိရ ဒေဝပုတ္တော ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဂဇင်္ဂလနဂရံ နိဿာယ။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၁၁။

ဂဇင်္ဂလဗြာဟ္မဏဂါမ (ပု) [ဂဇင်္ဂလ+ဗြာဟ္မဏ+ဂါမ] ဂဇင်္ဂလပုဏ္ဏားရွာ။ ပတ္တစိဝရမာဒါယ ဝတ္တနိယေ သေနာသနေ အန္တရဟိတော ဂဇင်္ဂလဗြာဟ္မဏဂါမဿ ပုရတော ပါတုရဟောသိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀။

ဂဇတာ (ထိ) [ဂဇ+တာ။ ဓာန်၊ ၁။ ၃၆၂။] ဆင်သင်း၊ ဆင်အုပ်၊ ဆင်အပေါင်း။ ဟတ္ထိသဋ္ဌာ တု ဂဇတာ။ ဓာန်၊ ၁။ ၃၆၂။

ဂဇနိရောဓ (ပု) [ဂဇ+နိရောဓ] ဆင်ကို-တား မြစ်-ချုပ်ချယ်-ရာအရပ်၊ ဆင်ကျုံး။ နဂရတော ဂဇနိရောဓတော ဝါ နိဂ္ဂမနာယ ဒွါရဝိဝရကံ အလဘမာနော ဟတ္ထိ ဝိယ။ ထေရ၊ ၁။ ၆၅။

ဂဇပစ္စာမိတ္တ (ပု) [ဂဇ+ပစ္စာမိတ္တ] ဆင်၏ရန်သူ။ ဂဇပစ္စာမိတ္တ (ဇာ၊ ၁။ ၃၇၅) န္တိ ဂဇဿ ပစ္စာမိတ္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၅၄။ (ပါဠိတော်၌ ဆန်းကြောင့် ရဿ နေသည်။)

ဂဇပေါတကပ္ပမာဏ (တိ) [ဂဇပေါတက+ပမာဏ] ဆင်ငယ်အဘိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ဆင်ငယ်လောက်ရှိသော။ တတ္ထ ဂတံ ဂဇပေါတကပ္ပမာဏော ဧကော ကာဠသုနုခေါ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဂဇမတ္တက (ပု) [ဂဇ+မတ္တက] ဆင်ဦးကင်း။ ကပ္ပသီသ (တိ) (၄) ကြည့်။

ဂဇမုတ္တာ (ထိ) [ဂဇ+မုတ္တာ] ဆင်ရုပ်အသွင် သဏ္ဌာန်ရှိသောပုလဲ၊ ဆင်နှင့် တူသောပုလဲ။ ဂဇမုတ္တာ (ဝိ၊ ၁။ ၅၆) တိ ဟတ္ထိရူပသဏ္ဌာနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၂။

ဂဇရာဇ (ပု) [ဂဇ+ရာဇ] ဆင်မင်း။ သီဟရာဇာဝ သမ္ဘိတာ၊ ဂဇရာဇာဝ ထာမဝါ။ အပါ၊ ၁။ ၂၀။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၀။ ဂဇရာဇာ ဣဝ ဟတ္ထိရာဇာ ဝိယ ထာမဝါ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။

ဂဇဝရ (တိ) [ဂဇ+ဝရ] ဆင်မြတ်၊ မြတ်သော ဆင်။ အဘိရုယ ဂဇဝရံ သုကပ္ပိတံ။ ဝိမာန၊ ၅၈၊ ၈၅။ (-ဝိမာန၊ ၁။ ၂၉။) ဥတ္တမံ ဂဇံ အာရုယ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၆၆။

ဂဇဝရကီဠာ (ထိ) [ဂဇဝရ+ကီဠာ] မြတ်သော ဆင်၏ကစားခြင်း။ ပဒုမသရံ ဩဂါဟိတော ကီဠတိ ဂဇဝရကီဠံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၃။

ဂဇဝရမတ္တက (ပု) [ဂဇဝရ+မတ္တက] ဆင်မြတ်၏ ဦးကင်း။ ကရတလေန ဂဇဝရမတ္တကံ ပရာမသိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဂဇသီသ (န) [ဂဇ+သီသ] ဆင်ဦးခေါင်း၊ ဆင်ဦးကင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဇသီသသဒိသသိခရ (တိ) [ဂဇသီသ+သဒိသ+သိခရ] ဆင်ဦးကင်းနှင့် တူသော အထွတ်ရှိသော။ ဂယာသီသ-ကြည့်။

ဂဇတ္ထမ (တိ) [ဂဇ+ဥတ္ထမ] မြတ်သောဆင်၊
မင်္ဂလာဆင်။ မဟန္တံ နာဂံ အဘိရုယျ၊ သဗ္ဗ-
သေတံ ဂဇတ္ထမံ။ ဝိမာန။၈၆။ (-ဇာ၊၁။၇၊
၃၇။ ဇာ၊၂။၃၁။ ဝိမာန၊၄။၂၃၇။)
ဂဇတ္ထမောတိ ဥတ္ထမဂဇော၊ မင်္ဂလာတ္ထိ။ ဇာ၊
၄။၁။၂၀၄။

ဂဇ္ဇိ (န) [ဂဇ+ဣ။ ဂဇ္ဇ+အ။ ဂဇ္ဇတေ ဂဒနိယံ
ဝါ ဂဇ္ဇိ။ ရှု၊နာ။၃၄၄။ နိတိ၊ဓာ။၄၄။] (က) ကြုံးဝါးခြင်း။ (ခ) ဟောက်ခြင်း။ (က)
ဂဇ္ဇတော တေ မဟာဝိရ၊ ဝသုဓာ သမ္ပကမ္ပ-
တိ။ အပါ၊၁။၃၁။ (ခ) သဗ္ဗေ မိဂါ ဥတ္ထ-
သန္တိ။ မိဂရာဇဿ ဂဇ္ဇတော။ အပါ၊၁။၃၁။

ဂဇ္ဇိ (ပုံ) [ဂဇ+ဣ] မှန်ရည်၊ ဆင်မုန်။ ဂဇ္ဇိတံ
ထောင့်ကွင်း ကြည့်။

ဂဇ္ဇိတိ (ကြိ) [ဂဇ္ဇ+အ+တိ။ ဂဒ+ယ+တိ။
နိတိ၊ဓာ။၄၄။ ရှု၊နာ။၃၄၄။] (က) ကြုံးဝါး
၏၊ ပြောဆို၏။ (ခ) ထစ်ချုန်း၏။ (ဂ)
အသံပြု၏၊ မြည်၏၊ ကြွေးကျော်၏။ (က)
ဝေံ ဂဇ္ဇိတိ ဂေါတမော။ အပါ၊၁။၄၈။
(-ဇာ၊၁။၁၀။ ဒိ၊ဌာ၊၁။၃၂။) ဌိတော
ထုလ္လာနိ ဂဇ္ဇိတိတိဝဒတိ။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၂၄၂။
(ခ) ယာဝ မေဃော န ဂဇ္ဇိတိ။ အပါ၊၁။
၄၆။ (-အံ၊ဌာ၊၂။၁၂။ အဘိ၊ဌာ၊၃။၇၇။)
မေဃော န ဂဇ္ဇိတိ မေဃသဒ္ဓံ န ကရောတိ။
အပါ၊ဌာ၊၁။၃၁။ (ဂ) ဂဇော ဂဇ္ဇိတိ။ နိတိ၊
ဓာ။၄၄။ ဂဇ္ဇိတိ ဃောသေတိ။ အပါ၊ဌာ၊၁။
၃၁။ ဂဇ္ဇိတိ-ဝိ၊ဌာ၊၁။၄၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌာ၊၆၈။
ဂဇ္ဇိသိ-အပါ၊၁။၃၁။၄၆။ ဇာ၊၁။၃၂။ ဒိ၊ဌာ၊
၃။၁၀။ ဂဇ္ဇိထ-ဒိ၊ဌာ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဌာ၊၁။၆၅။
ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၁၆၅။ ဂဇ္ဇိဿ- အပါ၊၁။၃၅၃။
ဂဇ္ဇိ-အပါ၊၁။၄၃၇။ ဒိ၊ဌာ၊၂။၁၄၇။ သံ၊ဌာ၊၃။
၂၈၅။ ဂဇ္ဇိသု- အပါ၊၂။၁၅၆။ ဥဒါန၊ဌာ၊
၁၃၂။ အပါ၊ဌာ၊၁။၆၂။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၆၀။

ဂဇ္ဇိတံ (ကြိ) [ဂဒ+ယ+တေ။ ရှု၊နာ။၃၄၄။]
ဟောကြားအပ် - မြက်ဆိုအပ် - ၏။ ဓမ္မ-

မေဃော န ဂဇ္ဇိတိ။ အပါ၊၁။၄၆။ န ဂဇ္ဇိတိ
ဗုဒ္ဓေန န ဒေသိယတိ။ အပါ၊ဌာ၊၁။၃၁။

ဂဇ္ဇိထ (ကြိ) [ဂဇ္ဇ+အ+ထ] ကြုံးဝါးကုန်၏။
ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇနသီလ (တိ) [ဂဇ္ဇန+သီလ] မြည်တုန်-
ကျူးရင့်-လေ့ရှိသော။ ဇလဃောသတ္တနိ-
တေန ဟေတုနာ သုဋ္ဌ၊ ဂဇ္ဇနသီလာ။ ထေရ၊
ဌာ၊၂။၄၇၀။

ဂဇ္ဇန္တိ (တိ) [ဂဇ္ဇ+အန္တိ] (က) ထစ်ချုန်း-
ကြုံးဝါး-ဟောကြား-သော၊သူ။(ခ) ထစ်
ချုန်းသော။ (က) ဓမ္မမေဃေန ဂဇ္ဇတော။
အပါ၊၁။၄၆။ (-၃၇၈။ မဟာနိ၊၁။၃၃။
မိလိန္ဒ။၂၀။) ဂဇ္ဇတော ဂဇ္ဇန္တိဿ ဒေသေန္တိ-
ဿ။ အပါ၊ဌာ၊၁။၃၁။ (ခ) ဝိဇ္ဇေလတာ
ဇလဓရဿ ဂဇ္ဇတော။ ဇာ၊၁။၆၃။ (-သံ၊
ဌာ၊၁။၁၅၉။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၁၀၅။)

ဂဇ္ဇန္တိ (ကြိ) [ဂဇ္ဇ+အ+အန္တိ] ကြုံးဝါးကုန်၏။
ဂဇ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇဗန္ဓုပဇ္ဇဗန္ဓုပဒ (န) [ဂဇ္ဇဗန္ဓု+ပဇ္ဇဗန္ဓု+ပဒ]
စုဏ္ဏိယဖြင့်ဖွဲ့အပ်၊ ဂါထာဖြင့်ဖွဲ့အပ်သောပုဒ်။
ပဒသောတံ ဂဇ္ဇဗန္ဓုပဇ္ဇဗန္ဓုပဒေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၂၂၄။

ဂဇ္ဇမာန (တိ) [ဂဇ္ဇ+အ+မာန] (က) ကြုံးဝါး
သော၊သူ။ (ခ) ထစ်ချုန်းသော။ (က)
တေံ ဒိသ္မာ ပိတိယာ ဥဒ္ဓမ္မာတော ဝိယ ဂဇ္ဇ-
မာနော ဝိယ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဌာ၊၂။၃၄၉။ (-
ဇာ၊ဌာ၊၇။၂၄၉။) (ခ) မေဃေသု ဂဇ္ဇမာ-
နေသု (အပါ၊၁။၄၆) သဒ္ဓံ ကရောန္တေသု
မေဃဂဇ္ဇနံ သုတွာ။ အပါ၊ဌာ၊၁။၃၁။

ဂဇ္ဇမာနက (တိ) [ဂဇ္ဇမာန+က] ကြုံးဝါးသော၊
သူ။ ဝနန္တရေ ဌိတော ထေရော၊ ဝိသာခေါ
ဂဇ္ဇမာနကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။
၃၅၉။ ဂဇ္ဇမာနကောတံ သီဟဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇန္တော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။

ဂဇ္ဇယန္တ (တိ) [ဂဇ္ဇ+ဏယ+အန္တ] ကြွေးကျော်
သော။ ဒိဿာ ဝိဓာဝန္တိ စ ဂဇ္ဇယန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၃၄။

ဂဇ္ဇယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဂဇ္ဇ+ဏယ+တွာ] ထစ်
ချုန်း၍။ ဂဇ္ဇယိတွာ ပဝဿတိ။ ဣတိဝုတ်။
၂၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၀။

ဂဇ္ဇသိ (ကြိ) [ဂဇ္ဇ+အ+သိ] ကြုံးဝါး၏။
ဂဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇဿ (ကြိ) [ဂဇ္ဇ+အ+ဿ] ကြုံးဝါး၏။
ဂဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိသု (ကြိ) [ဂဇ္ဇ + ဥ] ကြုံးဝါးကုန်ပြီ။
ဂဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဂဇ္ဇိ (ကြိ) [ဂဇ္ဇ+ဤ] ကြုံးဝါးပြီ။ ဂဇ္ဇတိ-
ကြည့်။

ဂဇ္ဇိတံ (န) [ဂဇ္ဇ+တ။ ဂဇ္ဇနံ ဂဇ္ဇိတံ။ ဓာန်၊ဋီ။
၄၉။] (၁) (က) ကြုံးဝါးခြင်း။ (ခ) (မိုး)
ထစ်ချုန်းခြင်း၊ ထစ်ချုန်းသံ။ (တိ) (၂)
ကြုံးဝါးအပ်သော၊ ဟောကြား-မြှောက်ဆို-
အပ်သော။ (၁) (က) တံ ဟိဿ ဂဇ္ဇိတံ
ဟောတိ။ သံ၊၁။၁၀၀။ နတ္ထိ တထာဂတံ
အဋ္ဌာနေ ဂဇ္ဇိတံ။ မိလိန္ဒ။၁၄၃။ (-ဇာ၊၂။
၂၁၆။ ဒီ၊ဌ။၁။၉၄။) (ခ) မေသနာဒေ တု
ဓနိတံ၊ ဂဇ္ဇိတံ ရသိတာဒိ စ။ ဓာန်၊၄၉။
(တိ) (၂) ဂဇ္ဇိတံ ခေါ် တယာ ဒေဝ။ အပ၊
၁။၃၅၃။ မေဃဿ ဝိယ ဂဇ္ဇိတော သရော
မဟာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ။၂။၄၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၂၉။)

ဂဇ္ဇိတံ (ပု) [ဂဇ္ဇ+ဣတ။ ဂဇ္ဇေ ဇာယတိတိ
ဂဇ္ဇော၊ ဣော၊ မဒဒါ။ သော သဉ္ဇာတော
ယဿ ဂဇ္ဇိတော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၂။] မုန်သို-
မုန်ယစ်-သော ဆင်။ ပဘိန္ဒော မတ္တဂဇ္ဇိတာ။
ဓာန်၊၃၆၂။

ဂဇ္ဇိတု (တိ) [ဂဇ္ဇ+တု။ ဂဇ္ဇန္တိတိ ဂဇ္ဇိတာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၆၀။ ဂဇ္ဇိတာ ဝဿိတာ ဘတ္တာ။

နီတိ၊ပဒ။၁၀၃။] ထစ်ချုန်းသော။ ဂဇ္ဇိတာ
နော ဝဿိတာ။ အံ၊၁။၄၁၆။ အဘိ၊ပု။၁၄၀၊
၁၄၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၄။ ဝိ၊ဌ။၁။၇၀။ ထေရ၊
ဌ။၂။၄၇။) ဂဇ္ဇိတာတိ ထနိတာ။ အဘိ၊ဌ။၃။
၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။

ဂဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဂဇ္ဇ+တွာ] (က) ကြုံးဝါး၍။
(ခ) ထစ်ချုန်း၍။ (က) ယဇ္ဇနာကာရံ
ဒဿေတွာ နဒိတွာ ဂဇ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဌ။၁။၃၅၅။
(-ဇာ၊ဌ။၂။၂၀၀။ ဇာ၊ဌ။၄။၈၂။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၀၅။) (ခ) သုက္ခဂဇ္ဇိတံ ဂဇ္ဇိတွာ။ ဒီ၊ဌ။
၂။၁၆၀။ (-အဘိ၊ဌ။၃။၇၅။ အပ၊ဌ။၁။
၃၁၇။)

ဂဇ္ဇေန္တ (တိ) [ဂဇ္ဇ+ဏေ+အန္တ] မြည်ဟီးစေ
သောသူ။ ဂဇ္ဇေန္တော ဗဟလံ ဂိရိ။ အပ၊ဉ္စ။
၆။ (-အပ၊ဌ။၁။၁၂၅။)

ဂဉ္ဇိံ၊ အဂဉ္ဇိံ (ကြိ) [ဂမု+ဣ] သွားပြီ။
ဂဉ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဉ္ဇိ (ကြိ) [ဂမု+ဩ။ ဩ-ကို ဣ-ပု] သွားပြီ။
ဂဉ္ဇိတိ-ကြည့်။

ဂဏ (ပု) [ဂဏ+အ။ ဂဏ သင်္ချာနေ၊ ဂဏိယတိ
အဝယဝေန သဟာတိ ဂဏော။ ဓာန်၊ဋီ။
၆၂၉။] ဂိုဏ်း၊ အပေါင်း၊ အဖွဲ့အစည်း၊
သံဃာ။ (ဂဏသဒ္ဓါသည် သာမညအာ၊ဖြင့်
အပေါင်း အဖွဲ့အစည်း ဟူသော အနက်ကို
ဟောသော်လည်း အရာဌာနကိုလိုက်၍ မှတ်
ယူရသည်။ နိဿဇ္ဇိတဗ္ဗံ သံဃဿ ဝါ ဂဏဿ
ဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၉၅၊၃၀၄။ ဝိ၊၂။
၃၂၃။ ဝိ၊၄။၃၀၀-စသည်တို့၌ ၂-ပါး ၃-ပါး
သော ရဟန်းအပေါင်းကို၎င်း၊ ဦးနေ ဂဏေ-
(ဝိ၊၄။၉၉)တိ ဧတ္ထ ဂဏောတိ စတ္တာရော
ဝါ အတိရေကာ ဝါ။ ဝိ၊ဌ။၄။၁၅-တို့၌ ၄-ပါး
၄-ပါးထက် အလွန်ရှိသော ရဟန်းအပေါင်း
ကို၎င်း၊ အနညာယ ဂဏဿ ဆန္ဒ (ဝိ၊၂။
၂၉၀)န္တိ တဿေဝ ကာရကဂဏဿ ဆန္ဒ

အဇာနိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ ကင်္ခါ။၃၀၁-တို့၌
 ကံပြုသော ကာရက သံဃာကို၎င်း။ န
 ဂဏဿ အာရောစေယျာတိ န အညာသံ
 ဘိက္ခုနီနံ အာရောစေယျ။ ဝိ၊၂။၂၀။
 ကင်္ခါ။၂၉၅-တို့၌ မိမိမှ တပါးသော ရဟန်း
 မကို၎င်း။ ကော ဝါ ဂဏမှာတိ ဧတ္ထ ပန
 ကော ဘိက္ခုနီပိ ဂဏောယေဝ။ ကင်္ခါ။
 ၃၀၀-စသည်တို့၌ အဖော် ရဟန်းမကို၎င်း။
 ဂဏော နာမ ဘိက္ခုနီသံသော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။
 ၃၇၂။ကင်္ခါ။ ၃၂၄-စသည်တို့၌ ဘိက္ခုနီသံဃာ
 ကို၎င်း ဂဏအရ အရာဌာနအားလျော်စွာ
 ယူရမည်။) ပရိပုစ္ဆိ * ဂဏံ အဟံ။ အပါ၊၁။
 ၆၁။ (-ဒိ၊၂။၂၅။ မ၊၁။၂၂။ မ၊၃။၁၅၂။)
 အဟံ ဂဏံ ဥပါသကသမ္မဟံ ပရိပုစ္ဆိန္တိ
 သမ္ပန္နော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။)

ဂဏသြဟိယနာပတ္တိ (ထိ) [ဂဏ+သြဟိယန+
 အာပတ္တိ] အဖော်ရဟန်းမမှ ချန်ရစ်ခြင်း
 ကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ အန္တရာမဂ္ဂေ
 ဂါမန္တရနဒိပါရ ရတ္တိဝိပွဝါသဂဏ သြဟိယနာ-
 ပတ္တိတိ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

ဂဏက(ပု)[ဂဏ+ဏု။ ဂဏယတိတိ ဂဏကော၊
 ဏု။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။၃၄၇။](၁)ဟူးရား-ဗေဒင်-
 တတ်သူ၊ ဗေဒင်ဆရာ။ (၂) သစ်စောင့်၊ သစ်
 ထိန်း၊ သစ်စာရေး။ (၃) ဂဏန်းသင်္ချာတတ်
 သူ၊ ကိုးကြောင်းခရိုင်တတ်သူ။ (၁) ဂဏ-
 ကော တု မုဟုတ္တိကော။ ဓာန်။၃၄၇။ (၂)
 ဟတ္ထိ စ မေ ဒါရူဂဟေ ဂဏကော သန္တိဋ္ဌော။
 ဝိ၊၁။၅၂။ ဒါရူဂဟေ ဂဏကောတိ ရညော
 ဒါရူဘဏ္ဍာဂါရေ ဒါရူဂေါပကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၅၅။ ဒါရူနိ ဂဏေတိတိ ဂဏကော။ ပါရာ၊
 ယော။၁၅၂။ (၃) ကုမ္ဘကာရာ ဂဏကာ
 မုဒ္ဒိကာ။ ဒီ၊၁။၄၀။ (- မ၊၃။၅၃။ သံ၊၂။
 ၅၄၅။) ဂဏကာတိ အတ္ထိဒ္ဓကပါဌက။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၄၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။) အတ္ထိဒ္ဓကပါဌ-
 က-လည်း ကြည့်။

ဂဏကပုတ္တတိဿတ္ထေရ (ပု) [ဂဏက+ပုတ္တ+
 တိဿ+ထေရ] ဂဏန်းသင်္ချာတတ်သူ၏သား
 တိဿထေရ်၊ ဂဏကပုတ္တတိဿထေရ်။ ဂဏက-
 ပုတ္တတိဿတ္ထေရေ ပန ဝေမာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃၆။

ဂဏကမဟာမတ္တ (ပု) [ဂဏက+မဟာမတ္တ]
 ဂဏန်းသင်္ချာတတ်သော အမတ်ကြီး၊ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၃၅-အလို ဒွန်ကြံဖွယ်ရှိသည်။ P.T.S -၌
 ministenial treasurer ဟု ပြန်သည်။)
 အမစွာ ပါရိသဇ္ဇာ ဂဏကမဟာမတ္တာ။ ဒီ၊၃။
 ၅၃။ ဂဏကမဟာတ္ထောတိ အတ္ထိဒ္ဓကဒိပါဌ-
 ဂဏကာ စေဝ မဟာအမစွာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။
 ရညော အာယံ ဝယဉ္စ ယာတာဝတော
 ဂဏေန္တိတိ ဂဏကာ မဟတိ မတ္တာ
 ဧတေသန္တိ မဟာမတ္တာ၊ တေ ပန မဟာ-
 နုဘာဝါ အမစွာ ဝေါတိ အာဟ “မဟာ-
 အမစွာ”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။

ဂဏကမောဂ္ဂလ္လာန (ပု) [ဂဏက+မောဂ္ဂလ္လာန]
 ဂဏန်းသင်္ချာတတ်သောမောဂ္ဂလ္လာန်၊ ဂဏက
 မောဂ္ဂလ္လာန်။ အထ ခေါ ဂဏကမောဂ္ဂလ္လာ-
 နော ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပ-
 သင်္ကမိ။ မ၊၃။၅၂။ (-၁၇၅။)

ဂဏကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တ (န) [ဂဏကမောဂ္ဂလ္လာ-
 န+သုတ္တ] ဂဏန်းသင်္ချာတတ်သော မောဂ္ဂ-
 လ္လာန်အား ဟောသောသုတ်၊ ဂဏကမောဂ္ဂ-
 လ္လာနသုတ်၊ ဥပရိပဏ္ဍာသ ပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-
 သုတ်။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဂဏကမောဂ္ဂလ္လာန-
 သုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။

ဂဏကမ္မ (န) [ဂဏ+ကမ္မ] (၂-ပါး ၃-ပါးသော)
 ဂိုဏ်းသည် ပြုအပ်သောကံ။ ဥပေါသထမှီ
 ပဝါရဏမှီ သံသကမှီ ဂဏကမှီ ပဝိသန္တိ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ (- ဝဇီရ။၁၁၉၊၁၂၀၊၅၀၊
 ၅၁။)

ဂဏကီ (ထိ) [ဂဏက+ဤ] ဗေဒင်ဆရာကတော်၊
 ဟူးရားဆရာကတော်။ တိရစ္ဆာန်မကော အာ-

ဇီဝကသာဝကာ အာဂန္ဓာ တံ ဂဏကိံ တေ-
ဒဝေါစုံ။ ဝိ၊၁။၁၉၇။ (-၁၉၈၊၁၉၉။) ပုရာ-
ဏဂဏကိ (ဝိ၊၄။၂။၁၃၉)လည်း ကြည့်။

ဂဏဂတ (တိ) [ဂဏ+ဂတ] ဂိုဏ်းသို့ရောက်
သော၊သူ။ ဂဏဂတောပိ ကာယိကံ ပါဂဗ္ဗိယံ
ဒဿေတိ။ မဟာနိ။၁၇၅၊၃၀၅၊၃၀၆။

ဂဏဂရုက (တိ) [ဂဏ+ဂရုက] ဂိုဏ်းကိုအလေး
ပြုခြင်းရှိသော၊ ဂိုဏ်းကို-အလေးပြု-လေး
စား-သော၊သူ။ ယထာ ဂဏဂရုကော ဝုစ္စ-
တိ ဂဏဗာဟုလိကောတိ။ ပဋိသံ။၃၇၈။ အံ၊
ဌ၊၁။၄၁၄။

ဂဏင်္ဂဏု(ဏု)ပါဟနာ (ထိ) [ဂဏ+ဂဏ+ဥပါ-
ဟနာ] အထပ်ထပ်သောဘိနပ်၊ လေးထပ်၊
လေးထပ်ထက် အလွန်ရှိသောဘိနပ်။ ပဋိလိ-
ယောတိ ဂဏင်္ဂဏုပါဟနာ။ မ၊ဌ၊၃။၂၈၁။
ဝိနယဓရပဉ္စမေန ဂဏေန ဥပသမ္ပဒါ၊ ဂဏင်္ဂ-
ဏုပါဟနာ ဓုဝနာနံ စမ္ပတ္တရဏန္တိ ဧတေသံ
ဝသေန စတုဗ္ဗိဓာ ပဒေသပညတ္တိ နာမ။
ကင်္ခါ။၁၁၀။ (-သံ၊ဌ၊၁။၃၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။
၁၆၇။) ဂဏန္တိ ဟေဋ္ဌိမပရိစ္ဆေဒတော ဒွိပဋ္ဌလံ
ဝုစ္စတိ။ န ဟိ ဧကပဋ္ဌလံ ဂဏန္တိ ဝတ္ထုမရ-
ဟတိ။ ဂဏသဒ္ဓဿ သမ္မဟဝါစကတ္တာ ဧက-
ပဋ္ဌလဿ စ သမ္မဟာဘာဝတော။ ပုန ဂဏ-
သဒ္ဓေန သမောဓာနေတွာ ဂဏံ ဂဏန္တိ ဝုဟေ
စတုပဋ္ဌလန္တိ ဝိညာယတိ။ တသ္မာ စတုပဋ္ဌလ-
တော ပဋ္ဌာယ ကတာ ဥပါဟနာ ဂဏင်္ဂဏု-
ပါဟနာတိ ဝုစ္စတိ။ န ဧကဒ္ဓတ္တိပဋ္ဌလာ။
ကင်္ခါ၊ယော၊ မဟာဋီ၊၁။၃၄၅။

ဂဏစာရီ (တိ) [ဂဏ+စရ+ဏိ။ ထိ-၌ ဂဏ-
စာရိဏိ (စာရိနီ?)] တပေါင်း တစုတည်း
ကျက်စား သွားလာ သော၊ အပေါင်း အစု
ဖွဲ့၍ ကျက်စား သွားလာသော၊သူ။ ကုမ္ဘီ-
လတာ သကုဏတာ၊ သမ္ပိနော ဂဏစာရိ-
နော။ ဇာ၊၁။၂၉၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၇။ မက္ခိ-

ကာ ဂဏစာရိဏိ (ဂဏစာရိနီ?)။ ဇာ၊၁။
၁၈၄။

ဂဏဇေဋ္ဌ (တိ) [ဂဏ+ဇေဋ္ဌ] ဂိုဏ်း၏-အကြီး
အမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်။ ပဒုမုတ္တရဿ
ဘဂဝတော ကာလေ တေသံယေဝ တိဏ္ဍံ
ပုရိသသတာနံ ဂဏဇေဋ္ဌော ဟုတွာ။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၃၁၂။

ဂဏဇေဋ္ဌက (တိ) [ဂဏ+ဇေဋ္ဌက] ဂိုဏ်း၏-
အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်။ ဗဟု-
ဇနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမော အဟောသိ ဂဏဇေဋ္ဌ-
ကော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၂၀။ (-အံ၊ဌ၊၁။၂၄၆။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၁၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၇၉။ အပါ၊ဌ၊
၂။၁၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၂။၇၇။) ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌကဘာ-
ဝေါ ဗဟုဇနဿ အနုဝတ္တနီယတာတိ အာဟ
“ဂဏဇေဋ္ဌကော”တိအာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။
ပူဂဏိမဏိက (အံ၊ဌ၊၃။၂၉၉၈)လည်းကြည့်။

ဂဏဉတ္တိ (ထိ) [ဂဏ+ဉတ္တိ] ဂဏဉတ်၊ ၂-ပါး
၃-ပါးသော ရဟန်း အပေါင်းတို့၏ ဉတ်။
ဧကဿ ပဝါရဏံ အာဟရိတွာ စတ္တာရော
ဂဏဉတ္တိံ ဌပေတွာ ပဝါရေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၃၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၃။ (-၂၀၅။ ကင်္ခါ။
၃၃၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၃၊
၁၅၄။)

ဂဏဒါန (န) [ဂဏ+ဒါန] ဒါယကာအပေါင်း၏
အလှူ။ ဂိုဏ်း-အသင်းအဖွဲ့-အလှူ။ သတ္တာ
ဇေတာနေ ဝိဟရန္တော ဂဏဒါနံ အာရဗ္ဗ
ကထေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၇၇။

ဂဏဒေဝတာ (ထိ) [ဂဏ+ဒေဝတာ] အပေါင်း
ဖြစ်သောနတ်၊ တပေါင်းတည်းဖြစ်သောနတ်။
တာဝတိံ သဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဂဏ-
ဒေဝတာ နာမ အဟေသုံ။ အပါ၊ဌ၊၂။၂၁၉။

ဂဏဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဂဏ+ဒေဝပုတ္တ] အပေါင်း
ဖြစ်သောနတ်သား၊ တပေါင်းတည်းဖြစ်သော
နတ်သား။ ဂဏဒေဝပုတ္တာန (မ၊ဌ၊၃။၂၁၉)-

န္တိ ဂဏဝသေန ပုညံ ကတွာ ဂဏဝသေနဝ
နိဗ္ဗတ္တဒေဝပုတ္တာနံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၀။

ဂဏဓရ (တိ) [ဂဏ+ဓရ+အ] ဂိုဏ်းကိုဦးဆောင်
သောသူ (ဂိုဏ်းခေါင်းဆောင်)။ ဂဏိ-
ကြည့်။

ဂဏဓရ (ပု) [ဂဏ+ဓရ] ဂိုဏ်းဦးဆောင်၏
အဖြစ်၊ ဂိုဏ်းတာဝန်။ ဓရံ နိဟရာမိတိ ဂဏ-
ဓရံ ဂဏဗန္ဓိယံ နိဗ္ဗတ္တေမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၉။
(-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၇။)

ဂဏန (ထိ၊န) [ဂဏ+ယု] (၁) ဂဏန်း၊သင်္ချာ၊
ရေတွက်ခြင်း၊ အရေအတွက်။ (၂) ဂဏန်း
သင်္ချာ အတတ်။ (၁) ယေသံ န သက္ကာ
ဂဏနာယ ဝါ သင်္ခါနေန ဝါ အာယုသင်္ခါတုံ။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၉၂။ (- အပါ၊၁။၂၄။ အပါ၊၂။၃၊၃၅။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၊၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။) (၂) ဥက္ကဋ္ဌ
နာမ သိပ္ပံ မုဒ္ဒါ ဂဏနာ လေခါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၉။
(- ဒီ၊၁။၁၀။ မ၊၁။၁၂၀။) ဂဏနာတိ
အစွဲဒွကာဒိအဝသေသဂဏနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။)

ဂဏနကာလ (ပု) [ဂဏန+ကာလ] ရေတွက်ရာ
အခါ။ တွေ့ကာ ဟတ္ထိတိ ဂဏနကာလေ
သလာကံ ဂဏာတိတိ သလာကဂ္ဂါဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၉။

ဂဏနကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဂဏန+ကောဋ္ဌာသ]
ရေတွက်ခြင်းအဖို့အစု။ ဗလဿ သေနာယ
အဂ္ဂံ ဂဏနကောဋ္ဌာသံ ကရေန္တိ တ္ထောတိ
ဗလဂ္ဂံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၆၀။

ဂဏနဂန္ထ (ပု) [ဂဏန+ဂန္ထ] ဂဏန်းသင်္ချာ
ကျမ်း။ အစွဲဒွကပါဌက-ကြည့်။

ဂဏန(နာ)စာရ (ပု) [ဂဏန+စာရ] အရေအ
တွက်သင်္ချာ၏ဖြစ်ခြင်း၊ အရေအတွက်သင်္ချာ
ကို ထားခြင်း။ ယတော မဟာပကရဏိယာ
ဘိက္ခု၊ မဟာပကရဏေ ဂဏနစာရံ အသလ္လ-

က္ခေန္တာ ဂဏနစာရံ သမာနေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၇။ (- ၁၊၄၃၇။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၁။) ဂဏ-
နစာရန္တိ ဂဏနပ္ပဝတ္တိံ။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇။ တေ-
သုယေဝ လဗ္ဘမာနာနံ ဂဏနာနံ ဌပနံ ဂဏ-
နာစာရော။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၈၉။

ဂဏနဒဿန (န) [ဂဏန+ဒဿန] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကို ပြခြင်း။ တဿ
စ ဝိသုံ ဂဏနဒဿနေန ဟေဋ္ဌာ စတုတ္ထဇ္ဈာ-
နာနန္တရံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၆၃။ (-မူလ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၁၁။)

ဂဏန(နာ)နိဿိတ (တိ) [ဂဏန+နိဿိတ] ရေ
တွက်ခြင်း-၌-ကို-မှီသော။ ဒသန္တံ ဥပရိ
နေန္တဿ ဂဏနာ (ဂဏန) နိဿိတောဝ
စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ (သာရတ္ထ၊၂။၂၁။)

ဂဏနနိဿိတက (တိ) [ဂဏနနိဿိတ+က] ရေ
တွက်ခြင်း၌-ကို-မှီသော။ ဒသန္တံ ဥပရိ
နေန္တဿ ဂဏနနိဿိတကော စိတ္တုပ္ပါဒေါ
ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ (ယင်း၏ဋီကာ၌
ကား ဂဏနနိဿိတကို တည်၍ဖွင့်၏။)

ဂဏနန္တရဒဿန (န) [ဂဏန+အန္တရ+ဒဿန]
ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-တမျိုးကို
ပြခြင်း။ ဧဝံသတိ ဂဏနန္တရဒဿနံ ဣဒံ
သိယာ။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆။ (-အနု၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁။)

ဂဏနန္တောဂဓ (တိ) [ဂဏန+အန္တောဂဓ]
ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-၌ အတွင်း
ဝင်သော။ ဣဓ ပန သစ္စာနံ အန္တောဂဓတ္တာ
သစ္စသဒ္ဓါဘိဓေယျတာမတ္တေန စတုသု သစ္စေ-
သု ဂဏနန္တောဂဓာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၅။

ဂဏနပဋိပါဠိ (ထိ) [ဂဏန+ပဋိပါဠိ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-အစဉ်။ ဂဏနာသု စ
ဂဏနပဋိပါဠိဝသေန ပဌမံ အနတ္တာနုပဿနာ
ဂဏိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။

ဂဏနပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂဏန+ပဋိဗဒ္ဓ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-နှင့်စပ်သော။ ဂဏ-
နပဋိဗဒ္ဓေဟိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဂဏနဗလေနဝ
စိတ္တံ ကေဂ္ဂံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဂဏနပထ (ပု) [ဂဏန+ပထ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-
-အရေအတွက်-လမ်းကြောင်း။ အတိက္က-
န္တာ ဂဏနပထံ၊ ပဌမံ ယေ သမာဂတာ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၂။ (မိလိန္ဒ၊ ၁၈၊ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓါ၊
၂၅။ ဒီ၊ ၁။ ၅၉။)

ဂဏနပထဝီတိဝတ္ထ (တိ) [ဂဏနပထ + ဝီတိ-
ဝတ္ထ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-လမ်း
ကြောင်းကို လွန်သော။ ပုန ရာဟုလော-
ဝါဒသုတ္တန္တဒေသနာယ ဂဏနပထဝီတိဝတ္ထေ
သတ္တေ အဘိသမယာမတပါနံ ပါယေသိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၄။ ၃၄၄။

ဂဏနပထာတိတ (တိ) [ဂဏနပထ+အတိတ]
ဂဏန်း - သင်္ချာ - အရေအတွက် - လမ်း
ကြောင်းကို လွန်သော။ ပုထုနံ ဝါ ဂဏနပ-
ထာတိဘာနံ အရိယဓမ္မပရမ္ပါနံ နိစဓမ္မသ-
မာစာရာနံ ဇနာနံ အန္တောဂဓတ္တာပိ ပုထုဇ-
နာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၄၆။

ဂဏနပယောဇနာဘာဝ (န) [ဂဏန+ပယောဇ-
န+အဘာဝ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်
-၏ အကျိုးမရှိခြင်း။ ဝုဋ္ဌာနဒေသနာ ဟိ
ပန အသုဇ္ဈနတော “ပယောဂေ ပယောဂေ
အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿာ”တိ န ဝုတ္တံ ဂဏန-
ပယောဇနာဘာဝတော။ ဝဇီရ၊ ၇၄။ ကင်္ခါ၊
၆။ ၁၈။

ဂဏနပရိစ္ဆိန္ဒန (န) [ဂဏန+ပရိစ္ဆိန္ဒန] ဂဏန်း-
-သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကို ပိုင်းခြား
ကြောင်းစကား။ နိဒဿနမတ္တမေတံ၊ န ပန
ဂဏနပရိစ္ဆိန္ဒနံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၁၅။

ဂဏနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂဏန+ပရိစ္ဆေဒ] ဂဏန်း-
-သင်္ချာ-အရေအတွက်- အပိုင်း အခြား။

ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-ဖြင့်ပိုင်းခြား
ခြင်း။ ကုမာရကဿ ပန အနုပဗ္ဗဇိတာနံ
ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၂။ (-ကင်္ခါ၊
၁၀၄။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၃၊ ၃၄၃။ မ၊ ၁။ ၁၄၂။)
ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါတိ သင်္ချာပရိစ္ဆေဒေါ။ ကင်္ခါ၊
၆။ ၁၈။ ၄၄၄။ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါတိ ဂဏနေန
ပရိစ္ဆိန္ဒနံ။ မ၊ ၁။ ၂၄၁။

ဂဏနပရိစ္ဆေဒဒဿန (န) [ဂဏနပရိစ္ဆေဒ+
ဒဿန] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်- အ
ပိုင်းအခြားကိုပြခြင်း။ ကောဋိသတသဟဿ-
သင်္ချာတိ ဣဒံ န ဂဏနပရိစ္ဆေဒဒဿနံ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၂၆-၇။

ဂဏနပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂဏနပရိစ္ဆေဒ+
နိဒ္ဒေသ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-
အပိုင်းအခြားကိုညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ ကေန္တိ
ဂဏနပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂။ မ၊
၁။ ၁၆၂။ သံ၊ ၁။ ၈။ အံ၊ ၁။ ၈။ ပဋိသံ၊ ၁။
၂။ ၁၂၅။

ဂဏနပရိစ္ဆေဒရဟိတ (တိ) [ဂဏနပရိစ္ဆေဒ+
ရဟိတ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-
အပိုင်း အခြားမှ ကင်းသော။ အနန္တပါရ-
ကြည့်။

ဂဏနပရိစ္ဆေဒဝစန (န) [ဂဏနပရိစ္ဆေဒ+ဝစန]
ဂဏန်း - သင်္ချာ-အရေအတွက် - အပိုင်း
အခြားကို ပြဆိုကြောင်းသဒ္ဒါ။ စတ္တာရိတိ
ကမ္မာနံ ဂဏနပရိစ္ဆေဒဝစနမေတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။
၂၄၃။

ဂဏနပရိစ္ဆေဒါကရဏ (န) [ဂဏနပရိစ္ဆေဒ+အ-
ကရဏ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-
အပိုင်းအခြားကိုမပြခြင်း။ ပါတိမောက္ခ၊ ဒွေ-
သေ သေဇိယာနံ ဂဏနပရိစ္ဆေဒါကရဏဉ္စိ
ခန္ဓကပရိယာပန္နာပတ္တိယာ သင်္ကဏှနတ္ထံ။ ဝဇီ-
ရ၊ ၄၁၄။

ဂဏနပိဏ္ဏ (ပု) [ဂဏန+ပိဏ္ဏ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-
-အရေအတွက် အပေါင်း။ တာသံ ပန
သဗ္ဗာသမ္ပိ အယံ ဂဏနပိဏ္ဏော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။
၄၀၂။

ဂဏနပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ဂဏန+ပဝတ္တိ] အရေအ
တွက်-သင်္ချာ-၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဂဏနဗာရ-
ကြည့်။

ဂဏန(နာ)ဗလ (န) [ဂဏန+ဗလ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ - အရေအတွက် - ၏ အားအစွမ်း၊
သင်္ချာစွမ်းရည်။ ဂဏနပဋိဗဒ္ဓ၊ ဂဏနာပဋိ-
ဗဒ္ဓ-တို့ ကြည့်။

ဂဏနမတ္တသာမည (န) [ဂဏန+မတ္တ+သာမ-
ည] ဂဏန်း- သင်္ချာ- အရေအတွက်- မျှ
သာတူညီခြင်း။ ယဒိ တေ ကသ္မာ “တထာ”-
တိ ဝုတ္တန္တိ “တိ၊ ဘိ”တိ ဂဏနမတ္တသာမည-
တော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဂဏနမတ္တာဘာဝ (ပု) [ဂဏန+မတ္တ+အဘာဝ]
ဂဏန်း- သင်္ချာ - အရေအတွက်- မျှ မရှိ
ခြင်း။ န ဟေဋ္ဌာ ဂဏနမတ္တာဘာဝံ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃။

ဂဏနမဟန္တ (တိ) [ဂဏန+မဟန္တ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ- အရေအတွက်- များသော။ သင်္ချာ-
မဟတ္တေနာတိ ဂဏနမဟန္တဘာဝေန။ သိ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၀၂။

ဂဏနရာသိ (ပု) [ဂဏန+ရာသိ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်- အစုအပေါင်း။ ပူဂဓိ
ဝဿာနန္တိ အနေကသင်္ချာမိ ဝဿာနံ၊ ဂဏန-
ရာသိန္တိ အတ္ထော။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂။

ဂဏနဝါရ (ပု) [ဂဏန+ဝါရ] ဂဏန်း- သင်္ချာ
- အရေအတွက်- အလှည့်အကြိမ်။ ဣမေသမ္ပိ
ပကိဏ္ဏကာနံ ဝသေနေတ္တ ဂဏနပါရော
အသမ္မောဟတော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၄။
၃။ ၄၂၄။

ဂဏနဝိတ္တာရ (ပု) [ဂဏန+ဝိတ္တာရ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ- အရေအတွက်- အကျယ်။ ကာရဏ-
သုတ္တလဗ္ဗေန သင်္ချာရဂဗ္ဗေန တဒန္တုပေါ
ယော ဂဏနဝိတ္တာရော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၀။

ဂဏနဝိမိ (ထိ၊ ပု) [ဂဏန+ဝိမိ] ဂဏန်း- သင်္ချာ
- အရေအတွက် - အစီအရင်။ ဂဏနဝိမိမ္ပိ န
သလ္လက္ခေတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၅။

ဂဏနဝိသေသ (ပု) [ဂဏန+ဝိသေသ] ဂဏန်း-
- သင်္ချာ - အရေ အတွက် - အထူး။
“အသင်္ချေယျန္တိ ဧကော ဂဏနဝိသေသော”-
တိ ဧကေ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၂။

ဂဏနဝိတိဝတ္တ (တိ) [ဂဏန+ဝိတိဝတ္တ] ဂဏန်း-
- သင်္ချာ - အရေအတွက် - ကိုလွန်သော။
တသ္မာ ဂဏနဝိတိဝတ္တော သံသော အဟော-
သိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။

ဂဏနသင်္ကေတ (ပု) [ဂဏန+သင်္ကေတ] ဂဏန်း-
- သင်္ချာ- အရေအတွက် - အမှတ်အသား။
“တ္ထေကာနိ သတနိ တ္ထေကာနိ သဟဿာ-
နိ”တိ အာဒိနာ ဂဏနသင်္ကေတေန အဇာန-
နံ ဝိယ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၄။ (- နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၀၉။)

ဂဏနသင်္ဂဟ (ပု) [ဂဏန+သင်္ဂဟ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ- အရေအတွက်- ဖြင့် ပေါင်းယူခြင်း။
ဟဉ္စိ စက္ခာယဘနံ ရူပက္ခန္ဓေန သင်္ဂဟိတန္တိ
အယံ ဂဏနသင်္ဂဟော။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉။ (-
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃။)

ဂဏနသာမည (န) [ဂဏန+သာမည] ဂဏန်း-
သင်္ချာ- အရေအတွက်- တူညီခြင်း။ ဂဟေ-
တဗ္ဗတာသာမညံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ န ဂဏန-
သာမညံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၃၉။

ဂဏန(နာ)သိပ္ပ (န) [ဂဏန+သိပ္ပ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ- အတတ်။ ဂဏနာသိပ္ပံ သိပ္ပါနံ အဂ္ဂံ။
ဥဒါန၊ ၁။ ၁၁၃။ ဂဏနသိပ္ပန္တိ အတ္ထိဒ္ဓကဂဏန-
သိပ္ပံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၄။

ဂဏနာဂါထာ (ထိ) [ဂဏနာ+ဂါထာ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကိုပြဆိုသောဂါထာ။
ဂဏနာဂါထာ အာဒိမပါဌေ ကာစိ ဝိရုဒ္ဓါ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၂။

ဂဏနာဇီဝ (တိ) [ဂဏနာ+အာဇီဝ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အတတ်ဖြင့် အသက်မွေးသောသူ။
အမှာကံပိ ဟိ ဘော ဂေါတမ ဂဏကာနံ
ဂဏနာဇီဝါနံ ဒိဿတိ။ မ၊ ၃။ ၅၃။

ဂဏနာဌပန (န) [ဂဏနာ+ဌပန] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကိုထားခြင်း။ ပဉ္စ-
ဝိဿဇ္ဇနာနံ “ဟေတုယာ နဝါ”တိအာဒိနာ
ဂဏနာဌပနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဂဏနာတိက္ကမ (ပု) [ဂဏနာ+အတိက္ကမ] ဂဏန်း-
-သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကိုလွန်ခြင်း။ ဧဝံ
ဂဏနာတိတတာယ အသင်္ချေယျတ္တေပိ စတုသု
ဌာနေသု မဟာဂပ္ပါနံ ဂဏနာတိက္ကမေန
“စတုရော စ အသင်္ချေယ”တိ ဝုတ္တံ။ စရိယာ၊
ဌ။ ၁၅။

ဂဏနာတိတ (တိ) [ဂဏနာ+အတိတ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကိုလွန်သော။ အ-
ထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂဏနာနုပုဗ္ဗ (န) [ဂဏနာ+အနုပုဗ္ဗ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-အစဉ်။ ပဌမန္တိ
ဂဏနာနုပုဗ္ဗတော ပဌမံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။ ပဋိ-
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၁၂။

ဂဏနာနုပုဗ္ဗိ (ထိ) [ဂဏနာ+အနုပုဗ္ဗိ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-အစဉ်။ ယထာဒုက-
မူလကာဒိသု ဘေဒါ ဂဏနာနုပုဗ္ဗိယာ
ပဝတ္တာ ပဘေဒန္တရာပေက္ခာ၊ န ဧဝမေတေ။
အနုဋီ၊ ၂။ ၃၅။

ဂဏနာနုလောမ (တိ) [ဂဏနာ+အနုလောမ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-အားလျော်
သော။ တတော ပရာနိ တိဏိ ဉာဏာနိ

တိဏ္ဏံ စတုန္တံ နဝန္တံ ဝသေန ဂဏနာနုလော-
မေန ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။

ဂဏနာပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂဏနာ+ပဋိဗဒ္ဓ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-နှင့်စပ်သော။ ဂဏ-
နာပဋိဗဒ္ဓေဟိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဂဏနာဗလေနေဝ
စိတ္တံ ဧကဂ္ဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ (- ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၉၅။)

ဂဏနာပါရိပုရိ (ထိ) [ဂဏနာ+ပါရိပုရိ] ဂဏန်း-
-သင်္ချာ-အရေအတွက်-ပြည့်စုံခြင်း။
ပဉ္စကန္ဓာ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောန္တိတိ ဂဏနာပါရိ-
ပုရိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇။

ဂဏနာပုစ္ဆာ (ထိ) [ဂဏနာ+ပုစ္ဆာ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကိုမေးခြင်း။ ကတိ-
ဒိဋ္ဌိယောတိ ဒိဋ္ဌိနံ သင်္ခါပုစ္ဆာ ဂဏနာပုစ္ဆာ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။

ဂဏနာပေက္ခ (တိ) [ဂဏနာ+အပေက္ခ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-ကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။
ပရိစ္ဆိန္နဂဏနာနိတိ ဣဒံ န ဂဏနာပေက္ခံ။
အနုဋီ၊ ၃။ ၃၁၁။

ဂဏနာရောပန (န) [ဂဏနာ+အာရောပန] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-သို့တင်
ခြင်း။ “ပဗ္ဗဇိတော သမဏော”တိ ဂဏနာ-
ရောပနေန ဝါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၄။

ဂဏနာဝိဓာန (န) [ဂဏနာ+ဝိဓာန] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-အစီအရင်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဂဏနာဝိဓာနာနုပုဗ္ဗိ (ထိ) [ဂဏနာဝိဓာန+အ-
နုပုဗ္ဗိ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-အရေအတွက်-
အစီအရင်၏အစဉ်။ ဂဏနာဝိဓာနာနုပုဗ္ဗိယာ
အာသေဝိတတ္တာ အနုပုဗ္ဗံ ပရိစိတာ။ မ၊ ၃။
၃။ ၆၃။

ဂဏနာဝိမိ (ထိ၊ ပု) [ဂဏနာ+ဝိမိ] ဂဏန်း-
သင်္ချာ-အရေအတွက်-အစီအရင်။ ဩကာ-

သေတိ ဂဏနာဝိမိဒံ သန္တာယာဟ။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၁။ (- ၂၁၃။)

ဂဏနာဝိမိဒဿန (န) [ဂဏနာဝိမိဒ + ဝဿန] ဂဏန်း - သင်္ချာ - အရေအတွက် - အစီရင်ကို ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ ဧကော ဒွေ တိဏိစတ္တာရိ ပဉ္စာတိ ဂဏနာဝိမိဒဿနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁။

ဂဏနာဝိသေသ (ပု) [ဂဏနာ + ဝိသေသ] ဂဏန်း - သင်္ချာ - အရေအတွက် - အထူး။ “နိရဗ္ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဂဏနာဝိသေသော ဧကော-တိ အာဟ “နိရဗ္ဗုဒ္ဓဂဏနာယာ”တိ။ သံ၊ ၃။ ၁။၂၄၇။ (- အံ၊ ၃။ ၂၄၇။)

ဂဏနိရပေက္ခ (တိ) [ဂဏ + နိရပေက္ခ] ဂိုဏ်း၌ ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသော၊ ဂိုဏ်းကိုမငဲ့ကွက်သော။ သူ။ တသ္မိံ ပန ဧကောဓေန ဝါ ဂဏနိရပေက္ခ-တာယ ဝါ အသင်္ကဏန္တေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၆-၇။

ဂဏနုဒ္ဒေသဝိဘာဂ (ပု) [ဂဏန + ဥဒ္ဒေသ + ဝိ-ဘာဂ] ဂဏန်း - သင်္ချာ - အရေအတွက် - အကျဉ်းဥဒ္ဒေသကို ဝေဖန်ခြင်း။ တဿ ဒသိတာနန္တိ ဂဏနုဒ္ဒေသဝိဘာဂမတ္တေန ဒသိ-တာနံ။ အနု၊ ၃။ ၃။

ဂဏနုဒ္ဓါရ (ပု) [ဂဏန + ဥဒ္ဓါရ] ဂဏန်း - သင်္ချာ - အရေအတွက် - ကိုထုတ်ခြင်း။ တဿ ဂဏ-နုဒ္ဓါရဿ သုကရတံ ဥပါယဉ္စ ဒေသေန္တော။ အနု၊ ၃။ ၃။

ဂဏနုပက (တိ) [ဂဏန + ဥပ + ဂမု + ကိ။ ယိ-၌ ဂဏနုပိကာ] အရေအတွက်သို့ရောက်သော၊ ရေတွက်လောက်သော။ အပိ စေတ္ထ ဂဏနု-ပိကာ အာပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ ၂၉၇။ (- ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၇။) ဂဏနု-ပိကာတိ ဒေသိတဂဏနံ ဥာဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၄၅၄။

ဂဏနု (နု)ပက (တိ) [ဂဏန + ဥပ + ဂမု + ကိ] အရေအတွက်သို့ ရောက်သော၊ ရေတွက်လောက်သော။ အပ္ပကံ ဦးနမိကံ ဝါ ဂဏနု-

ပကံ န ဟေတတိတိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၁။ န တာဝတံ ဂဏနုပကံ ယာဝ န ဟတ္ထံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၈။ (- ဝိ၊ ၅။ ၂၁။ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၃၇၁။)

ဂဏနုပဂစိတ္တ (န) [ဂဏနုပက + စိတ္တ] အရေအတွက်သို့ ရောက်သော စိတ်။ ရေတွက်လောက်သောစိတ်။ ဝေမဿ စက္ခုဒ္ဓါရေ စက္ခုပိညာဏာဒီနိ တိဏိ၊ တဒါရမ္မဏာနိ ဒွေတိ ပဉ္စ ဂဏနုပဂစိတ္တာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ၃။ ၁။ ၃၂၃။

ဂဏန္တ (တိ) [ဂဏ + အန္တ] ရေတွက်သောသူ။ ပဌမံ ဧကေကသ္မိံ ဥပဋ္ဌိတေပိ ဥပလက္ခေတွာ ဂဏန္တဿေဝ ကမေန ဥဘောပိ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၆။

ဂဏပရိယေသန (န) [ဂဏ + ပရိယေသန] ဂိုဏ်း - ကံပြုသောသံသရာ - ကိုရှုမှီးခြင်း။ ဂဏပရိ-ယေသနေ သိမာသမ္ပုတိယာ ဥတ္တိယာ စ ဒုက္ကဋ္ဌိ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။

ဂဏပလိဗောဓ (ပု) [ဂဏ + ဗလိဗောဓ] ဂိုဏ်းဟူသော အနှောက်အယှက်။ ဂဏပလိဗော-ဓေန အပ္ပဋ္ဌိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟေတိ။ စူဠနိ၊ ၂၉၃။

ဂဏပဝါရဏာ (ယိ) [ဂဏ + ပဝါရဏာ] (၂-ပါး ၃-ပါးသော) ဂိုဏ်းသည် ပြုအပ်သော ဘိတ်ကြားခြင်း၊ ဂိုဏ်း၏ဘိတ်ကြားခြင်း။ ဂဏပဝါ-ရဏာ။ ဂဏုပေါသထော စ ဂဏပဝါရဏာ စ ဂဏဿေဝ ကပ္ပတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ ၁၆၄။

ဂဏပါမောက္ခ (တိ) [ဂဏ + ပါမောက္ခ] ဂဏပါ-မောက်၊ ဂိုဏ်း၏ အကြီးအမှူး၊ ဂိုဏ်းချုပ်။ ရာဇာ သဟဿမတ္တေ ဂဏပါမောက္ခေ မဟာ-ထေရေဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၆၉။ (- ၂၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၆။ ထေရ၊ ၃။ ၂။ ၈၃။)

ဂဏပါမောက္ခဘိက္ခု (ပု) [ဂဏပါမောက္ခ + ဘိက္ခု] ဂိုဏ်း၏ အကြီးအမှူးရဟန်း၊ ဂိုဏ်းချုပ်ရဟန်း။ သတ္တန္တံ ဘိက္ခုသတသဟဿာ-

နန္တိ စ ဂဏပါမောက္ခဘိက္ခုယေဝ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉။

ဂဏပုဂ္ဂလဂ္ဂဟဏ (န) [ဂဏပုဂ္ဂလ+ဂဟဏ] ဂိုဏ်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယူခြင်း။ အညဏာ ဧတ္ထ ဂဏပုဂ္ဂလဂ္ဂဟဏံ နိရတ္ထကံ။ ဝဇီရ။၅၂၀။

ဂဏပုဂ္ဂလမဇ္ဈ (န) [ဂဏပုဂ္ဂလ+မဇ္ဈ] ဂိုဏ်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလယ်။ ဂဏပုဂ္ဂလမဇ္ဈေ ပန ဒေသနာဂါမိနိယေဝ ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

ဂဏပူရက (တိ) [ဂဏ+ပူရက] ဂိုဏ်းကို ပြည့်စေသော၊ ဂိုဏ်းဖြည့်သော၊သူ။ ပရိဝါသဒါနံ ဥဿုက္ကံ ကရိယာမိ ဝါ အနုဿာဝေဿာမိ ဝါ ဂဏပူရကော ဝါ ဘဝိယာမိ။ ဝိ၊ဉ္စ၊၂။၁၀၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၈၀။)

ဂဏပူရဏ (တိ) [ဂဏ+ပူရဏ] ဂိုဏ်းကိုပြည့်စေသော၊ ဂိုဏ်းဖြည့်သော၊သူ။ ကမ္မာကမ္မေ ဥက္ခိတ္တကော ဝိယ န ဂဏပူရဏော။ ဝဇီရ။ ၃၅၅-၆။ (-၄၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၉။)

ဂဏပုဘာ (ထိ) [ဂဏ+ပုဘာ] (ပတ္တမြား) အပေါင်းတို့၏ အရောင်။ ကဉ္စနမယာဟိ လတာဟိ ဝိနဒ္ဓါနံ မဏိနံ ဂဏပုဘာသမုဒါယေန သမုဇ္ဈလသောဘာသမ္ပန္နံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၁၄။

ဂဏပုဟောနက (တိ) [ဂဏ + ပဟောနက] ဂိုဏ်းပြည့်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ဂိုဏ်းပြည့်လောက်သော၊သူ။ သံဃေန ဂဏပုဟောနကေ ဘိက္ခု ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၆။)

ဂဏဗန္ဓ (ပု) [ဂဏ+ဗန္ဓ] ဂိုဏ်း-အသင်း-ဖွဲ့စည်းခြင်း။ ဧဝံ အညေပိ ပါပိစ္ဆာ ဂဏဗန္ဓေန ကုလေသု ဝိညာပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။) ဂဏဗန္ဓိကလည်း ကြည့်။

ဂဏဗန္ဓန (န) [ဂဏ+ဗန္ဓန] ဂိုဏ်း-အသင်း-ဖွဲ့စည်းခြင်း။ ဂဏဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ ဂဏာရာမာ ဂဏဗဟုလိကာ ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆။) ဂဏဗန္ဓနေနာတိ “မမ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာ မမ အန္တေဝါသိကာ”တိ ဧဝံ ဂဏေ အပေက္ခာသင်္ခါတေန ဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ ပယုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၂။

ဂဏဗန္ဓနဗဒ္ဓ (တိ) [ဂဏဗန္ဓန+ဗဒ္ဓ] ဂိုဏ်း-အသင်း-ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြင့် ဖွဲ့သော၊ ဂိုဏ်းဖွဲ့စည်းသော၊သူ။ အယံ ဂဏဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။)

ဂဏဗန္ဓဘေဒန (န) [ဂဏဗန္ဓ+ဘေဒန] ဂိုဏ်း-အသင်း-ဖွဲ့စည်းမှုကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဂဏဘောဇနသိက္ခာပဒ-ကြည့်။

ဂဏဗန္ဓိက (တိ) [ဂဏဗန္ဓ+ဣက] ဂိုဏ်း-အသင်း-ဖွဲ့စည်းခြင်းရှိသော။ ဗဟုလ္လာယ အာဝတ္တော ယဒိဒံ ဂဏဗန္ဓိက (ဝိ၊ဉ္စ၊၂။၇၄)န္တိ ဂဏဗန္ဓော တေဿ ဗဟုလ္လာဿ အတ္ထိတိ ဂဏဗန္ဓိကံ၊ ဗဟုလ္လံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။

ဂဏဗန္ဓိယ (န) [ဂဏ+ဗန္ဓိယ] ဂိုဏ်း-အသင်း-ဖွဲ့စည်းခြင်း။ ဂဏဓရ-ကြည့်။

ဂဏဗဟလမဟာအဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဂဏဗဟလ+မဟာအဝိဇ္ဇာ] အပေါင်းဖြစ်၍ ထူထဲကြီးမားသော မောဟ။ အဋ္ဌသု ဌာနေသု အညာဏဘူတာယ ဂဏဗဟလမဟာအဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ မနသိ ကရေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။

ဂဏဗဟုလိက (တိ) [ဂဏဗဟုလ+ဣက] ဂိုဏ်း-အသင်း-အဖွဲ့-များစွာရှိသော၊သူ။ ဂဏဗန္ဓန-ကြည့်။

ဂဏဗဟုလိက (တိ) [ဂဏဗဟုလ+ဣက] ဂိုဏ်းများစွာရှိသော၊သူ။ ဂဏဂရုက-ကြည့်။

ဂဏဗာဟုလ္လာဘိရတ (တိ) [ဂဏဗာဟုလ္လာ + အဘိရတ] ဂိုဏ်း-အသင်း-အဖွဲ့- များသည် ၏အဖြစ်၌ အလွန်မွေ့လျော်သော၊ ဂိုဏ်း အသင်းအဖွဲ့များမှ၌ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက် သော။ သဗ္ဗထာပိ ဂဏဗာဟုလ္လာဘိရတော ဂဏဗန္ဓနုဗဒ္ဓေါ ဘိက္ခု န သောဘတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၃။

ဂဏဘိက္ခာစာရ (ပု) [ဂဏ+ဘိက္ခာစာရ] အစု အပေါင်းဖြင့်-စုပေါင်း၍-ဆွမ်းခံလှည့်လည် ခြင်း - ဆွမ်းခံခြင်း။ သမ္မဟုလာ ဘိက္ခု။ ဧကံ ဂါမံ ဂဏဘိက္ခာစာရံ စရန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၉။ ဂဏဘိက္ခာစာရန္တိ သမ္မဟတာဝေန ဘိက္ခုတ္တယ စရဏံ။ သမ္မော၊ယော။၂၄၄။

ဂဏဘိက္ခု (ပု) [ဂဏ+ဘိက္ခု] ဂိုဏ်းဖွဲ့စည်း၍ နေသောရဟန်း။ ဂဏဘိက္ခုနံ ဝသနဋ္ဌာန- သဒိသံ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ ဂဏ- ဘိက္ခုနန္တိ ဂဏဗန္ဓနဝသေန ဘိက္ခုနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၄။

ဂဏဘေဒန (န) [ဂဏ+ဘေဒန] ဂိုဏ်း-အဖွဲ့ အစည်း-ကို ဖျက်ဆီးကြောင်း (မဟာသုည- တသုတ်)။ ဂဏဘေဒန (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂)န္တိ ဂဏသင်္ဂဏိကာယ ဝိဝေစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။

ဂဏဘောဇန (န) [ဂဏ+ဘောဇန။ ဂဏ- ဘောဇန+ဘောဇန။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋ္ဌ၊ ၄။၃၈။] (၁) ဂဏဘောဇနကို စားခြင်း။ (၂) ဂဏဘောဇန၊ ဂိုဏ်း၏ဘောဇန၊ (၄- ပါး၊ ၄-ပါးထက်လွန်သော) ရဟန်းအပေါင်း ၏ ဘောဇန။ (ဒါယကာတို့က မအပ်သော ဝေါဟာရဖြင့် လေးပါး၊ လေးပါးထက်အလွန် ရှိသော ရဟန်းတို့အား ဘိတ်ကြားသော ကြောင့်၎င်း၊ လေးပါးလေးပါးထက်အလွန်ရှိ ရဟန်းတို့က ဒါယကာတို့ထံမှ တောင်း၍၎င်း တပေါင်းတည်း ခံယူအပ်သော ဆွမ်းစသော ဘောဇနသည် ဂဏဘောဇနမည်၏။ ကင်္ခါ။ ၂။၁၆။) (၁) ဂဏဘောဇနေ ပါစိတ္တိယံ။

ဝိ၊၂။၉၈။ ဂဏဘောဇနေတိ ဂဏဿ ဘော- ဇနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ ကင်္ခါ။၂။၁၆။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊သစ်။၂၇၇၊၃၈၀။) (၂) ဂဏဘောဇနံ ဘူဇန္တော ဒွေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၆၅။

ဂဏဘောဇနပဋိပက္ခ (တိ) [ဂဏဘောဇန+ပဋိ- ပက္ခ] ဂဏဘောဇန၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ တတော အဓိကေဟိ ဧကတော ပဋိဂ္ဂဟေ- တော ဘူဇိတုံ န ဝဋ္ဋနကံ ဂဏဘောဇနပဋိပက္ခံ ဘောဇနန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၄။

ဂဏဘောဇနလက္ခဏ (န) [ဂဏဘောဇန+ လက္ခဏ] ဂဏဘောဇန၏လက္ခဏာ။ ယေနာ- တိ ဂဏဘောဇနလက္ခဏပုတ္တဿ ထူပိကတာ- ဒိကဿ ဝါ ပဋိဂ္ဂဟဏေန။ အနုဋီ၊၁။၂၀၂။

ဂဏဘောဇနသညီ (တိ) [ဂဏဘောဇနသညာ+ ဤ] ဂဏဘောဇနဟု အမှတ်ရှိသော၊သု။ ဂဏဘောဇနေ ဂဏဘောဇနသညီ အညတြ သမယာ ဘူဇတိ။ ဝိ၊၂။၁၀၁။ (-၁၀၂။ ကင်္ခါ။၂။၁၇။)

ဂဏဘောဇနသိက္ခာပဒ (န) [ဂဏဘောဇန + သိက္ခာပဒ] ဂဏဘောဇနကို စားခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ ဂဏဘောဇန- သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သိက္ခာ- ပုဒ်။ ဝိ၊၂။၉၈။ ပါပိစ္ဆပုဂ္ဂလာနံ ဂဏ- ဗန္ဓဘေဒနတ္ထာယ ဂဏဘောဇနသိက္ခာပဒံ ပညတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀။ ဝဇီရ။၂၇၉၊၃၁၂။)

ဂဏဘောဇနာပတ္တိ (ထိ) [ဂဏဘောဇန+အာ- ပတ္တိ] ဂဏဘောဇနကို ခံယူခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်၊ ဂဏဘောဇနအာပတ်။ ဧကတော ဂဏန္တာနံ ဂဏဘောဇနာပတ္တိ စ ဟောတိတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၈။

ဂဏဘောဇနာပတ္တိဇနကနိမန္တန (န) [ဂဏဘော- ဇနာပတ္တိ+ဇနကနိမန္တန] ဂဏဘောဇနအာ-

ပတ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော ပင့်ဘိတ်ခြင်း။
ဂဏဘောဇနာပတ္တိဇနကနိမန္တန ဘာဝတော
“အကပ္ပိယနိမန္တန” နှိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၅၅။

ဂဏမဇ္ဈ (န) [ဂဏ+မဇ္ဈ] ဂိုဏ်း-သံသာ-
အလယ်။ ဘဂဝါ တံ ဂဏမဇ္ဈ နိသီဒိတော
ဥပသမ္မာဒေသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၉၉။ (-ဝိ၊ ၃။
၁၄၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၉။) ဂဏမဇ္ဈ နိသီဒိတောတိ
ဥပသမ္မဒါ ကမ္မဿ ဂဏပဟောနကာနံ
ဘိက္ခုနံ မဇ္ဈေ သံသတ္ထေရော ဝိယ တဿ
အနုဂ္ဂဟတ္ထံ နိသီဒိတော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၉။ သီ၊
၄၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၆။

ဂဏယတိ (ကြိ) [ဂဏ+ဏယ+တိ] ရေတွက်၏။
ဂဏေတိ-ကြည့်။

ဂဏယန္တ (တိ) [ဂဏ+ဏယ+အန္တ] ရေတွက်
သောသူ။ “ကေ၊ ဒွေ” တိ ဝါ ဂဏယန္တော
သမာနယံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၆။ (-ဓမ္မ၊ ၁၆။ ဝိ၊ ၄၊
၂။ ၂၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉။) ဂဏယန္တောတိ ဉာဏေ-
နေဝ သင်္ကလယန္တော။ သီ၊ ၄၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၅။

ဂဏယာစန (ထိ၊ န) [ဂဏ+ယာစန] ဂိုဏ်း၏
တောင်းခြင်း၊ ၂-ယောက် ၃-ယောက်သော
ရဟန်းမ၏ တောင်းခြင်း။ သညာစိကေနာတိ
ဂဏယာစနာယ လဒ္ဓေနေဝ။ ဝဇီရ၊ ၃၆၅။

ဂဏယိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဂဏ+ဏယ+တော] ရေ
တွက်၍။ ဘိက္ခုသံသံ ဂဏယိတော ယတ္ထကာနိ
အတ္တနော ပါပုဏန္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၂၄။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၃။

ဂဏယိဿာမိ (ကြိ) [ဂဏ+ဏယ+ဿာမိ] ရေ
တွက်အံ့။ ဂဏေတိ-ကြည့်။

ဂဏရတ (တိ) [ဂဏ+ရတ] ဂိုဏ်း-အဖွဲ့အစည်း-
၌ မွေ့လျော်သောသူ။ ဂဏာရာမော ဂဏ-
ရတော ဂဏသမ္ပဒိတော။ မ၊ ၃။ ၁၅၂။ စူဠနိ၊
၂၆၉။ (-အံ၊ ၂။ ၃၆၉။)

ဂဏရာဇ (ပု) [ဂဏ+ရာဇ] အပေါင်းဖြစ်သော
မင်း၊ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်သောမင်း။ မယံ ဟိ
လိစ္ဆဝီနံ ဂဏရာဇနံ ရဇဇေ ဝသာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။
၁၇၀။ (-မ၊ ၄၊ ၃။ ၁။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၀၆။)

ဂဏရာဇကုလ (န) [ဂဏရာဇ+ကုလ] အပေါင်း
ဖြစ်သောမင်းမျိုး၊ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်သော
မင်းမျိုး။ ဝေသာလိနဂရေ ဂဏရာဇကုလာနံ
အဘိသေကမင်္ဂလပေါက္ခရဏိယံ ဩတရိတော။
ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၂။

ဂဏရာသိ (ပု) [ဂဏ+ရာသိ] ဂဏန်း-သင်္ချာ-
အစု။ ဂဏရာသိန္တိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။
၃၀၉။

ဂဏဝန္တ (တိ) [ဂဏ+ဝန္တ] ဂိုဏ်း-အဖွဲ့
အစည်း-ရှိသောသူ။ သင်္ခါနောတိ ဂဏ-
ဝန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၇။ (-၂၉၀။ စူဠနိ၊
၄။ ၂၆။)

ဂဏဝရ (တိ) [ဂဏ+ဝရ] ဂိုဏ်းမြတ်၊ မြတ်
သောဂိုဏ်း။ အရိယောစ ဂဏဝရော။ နေတ္တိ။
၁၆၃။ (-နေတ္တိဝိ၊ ၃၄၆။)

ဂဏဝရုတ္တမ (တိ) [ဂဏဝရ+ဥတ္တမ] အလွန်မြတ်
သောဂိုဏ်း။ အဟမ္ပိ ဒါနံ ဒဿာမိ၊ သံသေ
ဂဏဝရုတ္တမေ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၁။ (-၃၅၀။ အပ၊
၂။ ၁၂။)

ဂဏဝဿိက (တိ) [ဂဏဝဿ+ဣက] ရေတွက်
အပ်သောနှစ်ရှိသော၊ နှစ်အရေအတွက် များ
စွာရှိသော၊ နှစ်များစွာကြာပြီးသော။ ဂူထ-
ကူပေါ ယသာ အဿ သမ္ပုဏ္ဏော ဂဏဝဿိ-
ကော။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၁။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၆။
(-၇၂။)

ဂဏဝါစက (တိ) [ဂဏ+ဝါစက] ဂိုဏ်းကိုစာချ
သောသူ။ အညံ ဂဏဝါစကံ ဥပသင်္ကမိ-
တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၀။ (-
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁။)

ဂဏဝါစကအာစရိယ (ပု) [ဂဏဝါစက+အာစရိ-
ယ] ဂိုဏ်းကို စာချသောဆရာ။ ဂဏဝါ-
စကအာစရိယသ ဝါ ဗဟုပကာရတံ ဂုဏ-
ဝိသိဋ္ဌတဉ္စ သလ္လက္ခေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

ဂဏဝါသ (ပု) [ဂဏ+ဝါသ] စုပေါင်းနေခြင်း။
ဂဏဝါသေ နိဗ္ဗိန္ဒော ဧကော ဝိဟရိတုကာ-
မော မညေ မဟာပုရိသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။)

ဂဏဝါသဝိဒ္ဓံသန (န) [ဂဏဝါသ + ဝိဒ္ဓံသန]
စုပေါင်းနေခြင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ မယာ
သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ စတ္တာရိ အချေ-
ယျာနိ ဂဏဝါသဝိဒ္ဓံသနတ္ထံ ဒသ ပါရမိယော
ပူရိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။

ဂဏဝါသသမ္ပန္န (န) [ဂဏဝါသ + သမ္ပန္န]
စုပေါင်းနေခြင်းကြောင့် ထိခိုက်မှု။ တတ္ထပိ
ဂဏဝါသသမ္ပန္နံ အသဟန္တော ဣဓာဂ-
တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

ဂဏဝါသီ (တိ) [ဂဏ+ဝသ+ဏီ] စုပေါင်းနေ
သောသူ။ ဂဏဝါသီနော ပန တေန ဝိနာပိ
ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၃၈။ (-
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။)

ဂဏဝိဟာရ (ပု) [ဂဏ+ဝိဟာရ] စုပေါင်းနေ
ခြင်း။ ဂဏသင်္ဂဏိကာ(၂)ကြည့်။

ဂဏဝေါဿဂ္ဂ (ပု) [ဂဏ+ဝေါဿဂ္ဂ] ဂိုဏ်းကိုစွန့်
လွှတ်ခြင်း။ ပဗ္ဗဇ္ဇာသင်္ခါတေန ဝါ ဂဏဝေါ-
ဿဂ္ဂဋ္ဌေန ဝါ ပုဗ္ဗေ ဧကော ဝိဟရိတော။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

ဂဏသံသ (သမ္ပ)စာရီ (တိ) [ဂဏသံသ+စရ
+ဏီ] ဂိုဏ်း၊ သံသာ၌ လှည့်လည်သောသူ။
အစ္ဆေဇ္ဇ တဏှံ ဂဏသမ္ပစာရီ။ သံ၊၁။၁၂၈။
ဂဏသံသစာရီတိ ဂဏေ စ သံသေ စ စရတီ-
တိ သတ္တာ ဂဏသံသစာရီ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၂။

ဂဏသံဝါသ (ပု) [ဂဏ+သံဝါသ] စုပေါင်းနေ
ခြင်း။ အဟော ဒုက္ခောဝ ဂဏသံဝါသော။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။

ဂဏသံဝါသသမ္ပန္န (န) [ဂဏသံဝါသ+သမ္ပန္န-
န]စုပေါင်းနေခြင်းကြောင့် ထိခိုက်မှု။ တတ္ထာ-
ပိ ဂဏသံဝါသသမ္ပန္နံ အသဟန္တော ဣဓာ-
ဂတောသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။

ဂဏသင်္ဂဏိကဝိဟာရ (ပု) [ဂဏသင်္ဂဏိကာ +
ဝိဟာရ] ဂိုဏ်း - အဖွဲ့အစည်း - ဖွဲ့စည်း၍
နေခြင်း။ သင်္ဂဏိကဝိဟာရန္တိ ဂဏသင်္ဂဏိက-
ဝိဟာရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။

ဂဏသင်္ဂဏိကာ (ထိ) [ဂဏ + သင်္ဂဏိကာ]
(သတ္တဝါ)အပေါင်းနှင့်ပေါင်းစည်းစုဝေးခြင်း၊
ဂိုဏ်းအဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့စည်းခြင်း။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၁၂-၌ မိမိပရိသတ်နှင့် ပေါင်းစည်း စုဝေး
ခြင်းကို “သင်္ဂဏိကာ” လူအများနှင့် ပေါင်း
စည်းစုဝေးခြင်းကို “ဂဏ”ဟု အထူးဖွင့်၏။)
ယသ္မာ စ အသံဝရေ ဌိတဿ အတ္တာ ဂဏ-
သင်္ဂဏိကာယ စေ ကိလေသသင်္ဂဏိကာယ
စ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။) သတ္တေဟိ ကိလေသေဟိ
စ သင်္ဂဏနံ သမောဓာနံ သင်္ဂဏိကာတိ အာ-
ဟ “ဂဏသင်္ဂဏိကာယ စေ ကိလေသသင်္ဂ-
ဏိကာယ စာ”တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅။ (-
ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆၊၂၇။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၂၂၂။)

ဂဏသင်္ဂဏိကာပပဉ္စ (ပု) [ဂဏသင်္ဂဏိကာ+ပ-
ပဉ္စ] သတ္တဝါအပေါင်း၌ ပေါင်းစည်းစုဝေး
ခြင်းဟူသော ကြာရှည်လေးမြင့်ခြင်း၊ ကြာ
ရှည်လေးမြင့်စွာ အပေါင်းအဖော်နှင့် နေ
ခြင်း၊ အပေါင်းအသင်းနှင့် အချိန်ဖြုန်းခြင်း။
ဂဏသင်္ဂဏိကာပပဉ္စေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁)တိ
ဂဏေ ဇနသမာဂမေ သန္နိပတနံ ဂဏသင်္ဂဏိ-
ကာ၊ ဂဏသင်္ဂဏိကာယေဝ ပပဉ္စော ဂဏ-

သင်္ဂဏိကာပပဉ္စော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။ (-ဝိ-
မတိ၊ ၁။ ၁၀၂။)

ဂဏသင်္ဂဏိကာဘာဝ (ပု) [ဂဏသင်္ဂဏိကာ+
အဘာဝ] (သတ္တဝါ) အပေါင်းနှင့် ပေါင်းစည်း
စုဝေးမှုမရှိခြင်း၊ ဂိုဏ်း - အဖွဲ့အစည်း - ဖွဲ့စည်း
မှုမရှိခြင်း။ ဘေန် ဂဏသင်္ဂဏိကာဘာဝေန
မဟာသတ္တဿ ကာယဝိဝေကမာဟ။ ဒီ၊ ၃။
၂။ ၄၈။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၇။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၃။
အံ၊ ၃။ ၂၃။) ခုဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပလည်း
ကြည့်။

ဂဏသင်္ဂဏိကာရာမ (တိ) [ဂဏသင်္ဂဏိကာ+
အာရာမ] ဂိုဏ်း - အဖွဲ့အစည်း - ဖွဲ့ခြင်းလျှင်
မွေ့လျော်ရာရှိသော၊ အပေါင်းအသင်း -
အပေါင်းအဖော် - နှင့် ပျော်မွေ့သော၊ သူ။
သင်္ဂဏိကာရာမောတိ ဂဏသင်္ဂဏိကာရာ-
မော။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၃၇။ (-အပ၊ ၃။ ၁။ ၃၀၄။
စရိယ၊ ၃။ ၂၀၇။ မဟာနိ၊ ၃။ ၂၃၄။ ဒီ၊ ၃။
၈၉။) ဂဏေန သင်္ဂဏံ သမောဓာနံ ဂဏ-
သင်္ဂဏိကာ၊ သာ အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန အာရာ-
မော တေဿာတိ ဂဏသင်္ဂဏိကာရာမော။
အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၄၂။

ဂဏသဇ္ဈာယ (ပု) [ဂဏ+သဇ္ဈာယ] စုပေါင်း
သရဇ္ဈာယ်ခြင်း၊ စုပေါင်းရွတ်ဆိုခြင်း။ ပဉ္စ-
အရဟန္တသတန် သင်္ဂဟံ အာရောပိတနယေ-
နေဝ ဂဏသဇ္ဈာယမကံသု။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၁၂။
ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆။

ဂဏသဇ္ဈာယသဒ္ဓ (ပု) [ဂဏသဇ္ဈာယ+သဒ္ဓ]
စုပေါင်းသရဇ္ဈာယ်သံ၊ စုပေါင်းရွတ်ဆိုသံ။
ဘိက္ခုသံဃဿ စ ဂဏသဇ္ဈာယသဒ္ဓံ အဿော-
သိ။ အဘိ၊ ၃။ ၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။

ဂဏသတ္တာရက (ပု) [ဂဏ+သတ္ထု+ကနိတိ၊
သုတ္ထ၊ ၄၁၅-ကြည့်။] ဂိုဏ်းဆရာ။ ကေတ္တိ-
သေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ဂဏသတ္တာရကော
အဟံ။ အပ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဓာဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂဏသတ္ထု (ပု) [ဂဏ+သတ္ထု] ဂိုဏ်းဆရာ။
ဂဏသတ္တာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။
ဇာ၊ ၃။ ၁။ ၁၅၈။ ဇာ၊ ၃။ ၂။ ၃၈။

ဂဏသန္တက (န) [ဂဏ+သန္တက] ဂိုဏ်း၏ဥစ္စာ၊
ဂိုဏ်း - အဖွဲ့ - ပိုင်ပစ္စည်း။ ဂဏသန္တကေ ပန
ပုဂ္ဂလိကေ စ သဉ္ဇဿာဟမတ္တမေဝ ပမာဏံ။
ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၃၃၆။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃။ ၄၀၆။ အံ၊ ၃။
၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၃။
၂၀၂။)

ဂဏသဘာဂ (ပု) [ဂဏ+သဘာဂ] သဘော
တူညီညွတ်သော - ဂိုဏ်း - အဖွဲ့အစည်း။
တတော ပဋ္ဌာယ နာဂရာပိ ဝိထိသဘာဂေန
ဂဏသဘာဂေန မဟာဒါနံ ဒေန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၁။
၃၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၃။ ၂၇။

ဂဏသမ္ပုဒိတ (တိ) [ဂဏ+သမ္ပုဒိတ] ဂိုဏ်း -
အဖွဲ့အစည်း - ၌ ဝမ်းမြောက်သော၊ အပေါင်း
အဖော်နှင့် ပျော်ပိုက်သော၊ သူ။ ဂဏရတ-
ကြည့်။

ဂဏသာမဂ္ဂီ (ထိ) [ဂဏ+သာမဂ္ဂီ] ဂိုဏ်းညီညွတ်
ခြင်း၊ ရဟန်းအပေါင်း၏ ညီညွတ်မှု။ အယံ
ဂဏသာမဂ္ဂီ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဂဏသာမဂ္ဂီတိ
သမဏာနံ ဧကီဘာဝေါ သမဂ္ဂဘာဝေါ။
မဟာနိ၊ ၃။ ၂၂၂။

ဂဏသေဋ္ဌ (တိ) [ဂဏ+သေဋ္ဌ] ဂိုဏ်း - ၏
အကြီးအမှူးဖြစ်သော - တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်
သော၊ သူ။ ဝသိ ဘဂဝါ ဂဏသေဋ္ဌော။
သုတ္တနိ၊ ၄၅၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၆။ မ၊ ၃။ ၂။
၂၇၇။) ယထာ ဟိ ဂဏာဒီနံ အဓိပတိပုရိ-
သော ဂဏသေဋ္ဌော သေဏိသေဋ္ဌောတိ
ဝုစ္စတိ။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၂၄။

ဂဏာစရိယ (ပု) [ဂဏ+အာစရိယ] ဂိုဏ်းဆရာ။
အယံ ဒေဝ ပူရဏော ကဿပေါ သမီ စေဝ
ဂဏံ စ ဂဏာစရိယော စ ဉာတော။ ဒီ၊ ၁။
၄၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၂၄။ မ၊ ၁။ ၂၅၈၊ ၂၈၉၊ ၂၉၆။

မ၊၂။၁၉၅။ သံ၊၁။၆၈။ သုတ္တနိ။၃၅၅။ ထေ-
ရ။၂၇၁။ မဟာနိ။၃၅၄၊၃၆၉။) အာစာရ-
သိက္ခာပနဝသေန တဿ ဂဏဿ အာစရိ-
ယောတိ ဂဏာစရိယော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၀။
မ၊ဌ၊၃။၁၆၄။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၁၇။ မဟာနိ၊
ဌ။၃၈၈။)

ဂဏာစရိယဌာန (န) [ဂဏာစရိယ+ဌာန] ဂိုဏ်းဆရာ၏-အရာ-ရာထူး။ တိတ္ထိယေဟိ ပန “အယံ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတော ပညဝါ ဝေဒင်္ဂကုသလော”တိ ဂဏာစရိယဌာနေ ဌပိ-
တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။

ဂဏာစရိယသာဝကသံဃ (ပု) [ဂဏာစရိယ+
သာဝက + သံဃ] ဂိုဏ်းဆရာ၏ တပည့်အ
ပေါင်း။ ပရေ ဝါ ပန ဘောန္တော ဂဏာစ-
ရိယသာဝကသံဃာ။ ဒီ၊၁။၁၅၅။

ဂဏာဓိမုတ္တ (တိ) [ဂဏ+အဓိမုတ္တ] ဂိုဏ်း-သို့
-၌-ညွတ်သော။ ကုလာဓိမုတ္တော ဂဏာဓိ-
မုတ္တော အာဝါသာဓိမုတ္တော။ စူဠနိ။၁၇၀။

ဂဏာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဂဏ+ဏာပေ+ထ] ရေ
တွက်စေကုန်လော့။ ဣသံ တေ ဂဏာပေ-
ထာတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၂၇။

ဂဏာပေန္တ (တိ) [ဂဏ+ဏာပေ+အန္တ] ရေ
တွက်စေသော။ သူ။ ဂဏာပေန္တော ကေဿပိ
ခယံ န ပဿိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၂၇။

ဂဏာပေမ (ကာ၊ကြိ) [ဂဏ+ဏာပေ+မ] ရေ
တွက်စေကုန်၏။ မယံ ဟိ ဘော ဂေါတမ
အန္တေဝါသိ လဘိတော ပဌမံ ဝေ ဂဏာပေ-
မ။ မ၊၃။၅၃။

ဂဏာဘိရတ (တိ) [ဂဏ+အဘိရတ] ဂိုဏ်း-
အဖွဲ့အစည်း-၌ အလွန်မွေ့လျော်သော။ သူ။
ဂဏံ ဗန္ဓိတော ဂဏာဘိရတာ ဇာတာ အန-
နုစ္ဆဝိ ကရေန္တိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၁၁။ (-၁၉၄။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၉၄။ အပ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ စူဠနိ၊ဌ။
၁၂၄။)

ဂဏာရာမ (တိ) [ဂဏ+အာရာမ] ဂိုဏ်း-အဖွဲ့
အစည်း-၌ မွေ့လျော်သော။ အပေါင်း
အဖော်နှင့် မွေ့လျော်သော။ သူ။ ဂဏရတ-
ကြည့်။

ဂဏာဝဿဂ္ဂ (ပု) [ဂဏ+အဝဿဂ္ဂ] ဂိုဏ်း-
အဖွဲ့အစည်း-ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ အပေါင်း
အဖော်နှင့် မွေ့လျော်မှုကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။
ဂဏာဝဿဂ္ဂဌေန ဝါ (မဟာနိ။၁၁၂)တိ
ဂဏသင်္ဂဏိကာရာမတံ ဝိဿဇေတွာ ဝဿဂ္ဂ-
ဌေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၃၄။

ဂဏိက (တိ) [ဂဏ+ဣက] ဂိုဏ်းအားလှူ
သော။ ဂဏိကဘတ္တ-ကြည့်။

ဂဏိကဌာန (န) [ဂဏိကာ+ဌာန] ပြည့်တန်း
ဆာမအရာ၊ ပြည့်တန်းဆာမရာထူး။ ဒတွာ
ဝုဋ္ဌာပေသုံ၊ ဂဏိကဌာနေ ဌပေသုန္တိ အတ္ထော။
ဝိ၊ဌ၊၃။၃၉၆။ (-ထေရီ၊ဌ။၂၁၄-၌ ဂဏိကာ-
ဌာန-ဟု ရှိသည်။)

ဂဏိကဘတ္တ (န) [ဂဏိကာ+ဘတ္တ] ဂိုဏ်းအား
လှူသောဆွမ်း၊ ဂဏိကဘတ်။ မတာ ဂဏိက-
ဘတ္တေန၊ သမေန္တိ နံ နိမန္တနေ။ ဝဇီရ။၃၂၆။
ကခါ၊ဋီ။၉၅။

ဂဏိကာ (ထိ) [ဂဏ+ဣ+အာ၊ စတုသဋ္ဌိကု-
လာ ကုသလတာယ၊ သီလရူပါဒိမတ္တာယ စ
ဂဏျတေ အာဒိယတေ ဂဏိကာ။ ဓာန်၊ဋီ။
၂၃၃။] (၁) ပြည့်တန်းဆာမ။ (၂) ကချေ
သည်မ။ (၃) စပယ် (ဓာန်၊သျှ)။ ဇွန်
(သျှ၊သစ်။ တောင်ပေါက်သျှ)။ (၁) အည-
တရိဿာ ဂဏိကာယ သာရတ္တာ ဟောန္တိ။
ဥဒါန။၁၆၆။ (-ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၈။
ထေရ၊ဌ၊၃၃၉။) အညတရိဿာ ဂဏိကာယာတိ
အညတရာယ နဂရသောဘိနိယာ။ ဥဒါန၊ဌ။
၃၁၈။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၃၅၅။) (၂) ဂဏိကာ
လာသိကာ စေဝ၊ နစ္စန္တ၊ အစ္စရာဂဏာ။
အပ၊၁။၅။ နစ္စဂိတေသု ဆေကော ဂဏိကာ

နစ္စိတ္တိယော စ။ အပဉ္စာဒါ။ ၁၂၃။ (၃) မဂ-
ဓေ ဘဝါ မဂဓိ။ ဂဏိကာ၊ အဗ္ဗဋ္ဌာပိ။
ဓာန်၊ ဣ။ ၅၇၆။

ဂဏိကာကုလ (န) [ဂဏိကာ + ကုလ] ပြည့်တန်း
ဆာမျိုး။ အဇာယိံ ဂဏိကာကုလေ။ အပ၊
၂။ ၂၉၃။ ထေရီ၊ ဣ။ ၃၂။

ဂဏိကာရ (တိ) [ဂဏိ + ကရ + က] သွေး
ဆောင် - ဖြားယောင်း - ရှေ့ဆောင် - ညွှန်
ပြ - တတ်သောသူ။ (ထောမ။ အမရကော-
သ-တို့၌ 'တပဆေးပင်' ဟော ဂဏိကာရီ၊
ဂဏိကာရိကာပုဒ်တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။)
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂဏိကာရဟတ္ထိနီ (တိ) [ဂဏိကာရာ + ဟတ္ထိနီ]
သွေးဆောင် - ဖြားယောင်း - ရှေ့ဆောင်
- ညွှန်ပြ - တတ်သောဆင်မ၊ တယ်ဆင်မ။
(တောဆင်ရိုင်းကို ဖြားယောင်းရန် သင်
ကြားထားသောဆင်မ။) ဂဏိကာရဟတ္ထိနီ-
ယော (သံ၊ ဣ။ ၁။ ၁၇၁) တိ ဒီပကကရေဏု-
ယော။ သံ၊ ဣ။ ၁။ ၂၂၀။

ဂဏိကာဝါဒ (ပု) [ဂဏိကာ + ဝါဒ] ပြည့်တန်း
ဆာမဟု ပြောဆိုခြင်း။ ဒိဏာသဝတ္ထေရိံ
ဂဏိကာဝါဒေန အက္ခောသိတွာ။ ထေရီ၊ ဣ။
၃၁။

ဂဏိဂဏိ (တိ) [ဂဏိ + ဂဏိ] ဂိုဏ်းရှိသောသူတို့
ထက် အလွန်ဂိုဏ်းရှိသော၊ ဂိုဏ်းဆရာတို့၏
ဆရာဖြစ်သောသူ (ဘုရား)။ ဂဏိဂဏိ (စူဠနိ။
၉၂) တိ ဂဏဝန္တနံ အတိဝ ဂဏဝါ။ စူဠနိ။
၄။ ၂၆။

ဂဏိတ (န) [ဂဏ + တ] (၁) ဂဏန်း - သင်္ချာ
- အရေအတွက်။ (တိ) (၂) ရေတွက်အပ်
သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ) (၂)
တေဂဏိတာ ဝိဒ္ဓဟိ တိလဝါဟာ။ သုတ္တနိ။
၃၈၄။ (-နေတ္တိ။ ၅။ သံ၊ ဣ။ ၁။ ၅၇။)

ဂဏိတကုသလ (တိ) [ဂဏိတ + ကုသလ] ဂဏန်း
- သင်္ချာ - အရေအတွက် - ၌ လိမ္မာသောသူ။
အဋ္ဌကထာယေတ္ထ ဂဏိတကုသလေဟိ။ ဂဏိ-
တာ တု ဘာဏဝါရာ။ ပဋိသံ၊ ဣ။ ၂။ ၃၂၂။

ဂဏိတပ္ပကာရဒဿန (န) [ဂဏိတပ္ပကာရ +
ဒဿန] ရေတွက်အပ်သောအပြားကိုပြခြင်း။
န အတိတံသေန ဂဏိတပ္ပကာရဒဿနံ။ မူလ-
ဋီ၊ ၂။ ၆။

ဂဏိတဗ္ဗ (တိ) [ဂဏ + တဗ္ဗ] ရေတွက် - အပ် -
သင့် - ထိုက် - သော။ ဧကေကံ ကတွာ ဂဏိ-
တဗ္ဗာနိ ပဉ္စာတိ ဧကသတ္တတိ ဝတ္တာနိ။ မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၁၆။

ဂဏိယမာန (တိ) [ဂဏ + ယ + မာန] ရေတွက်
အပ်သော။ တထာ ဟိ နိမန္တနာဒိမ္ပိ ဘိက္ခု-
သု ဂဏိယမာနေသု သာမဏေရေပိ ဂဟေ-
တွာ။ ဝိ၊ ဣ။ ၁။ ၂၀၅။ (-ဓမ္မ၊ ဣ။ ၁။ ၁၅၅။ ပဋိ-
သံ၊ ဣ။ ၂။ ၂၅၂။)

ဂဏိဝရဝသဘ (တိ) [ဂဏိဝရ + ဝသဘ] မြတ်
သော ဂိုဏ်းဆရာတို့ထက်မြတ်သောသူ (ရှင်
နာဂသိန်)။ နိပ္ပဘာ ကတာ၊ တံ ဂဏိဝရဝ-
သဘ မာသဇ္ဇာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၆။

ဂဏိ (တိ) [ဂဏ + ဤ။ ဂဏော အဿ အတ္ထိတိ
ဂဏိ။ ဒီ၊ ဣ။ ၁။ ၁၃၀။ မ၊ ဣ။ ၂။ ၁၃၅။ (ဂဏိနိ-
သံ)] (၁) ဂိုဏ်း - အဖွဲ့အစည်း - ရှိသော၊
ဂိုဏ်း၏ဆရာဖြစ်သော၊ ဂိုဏ်းကို - စိုးအုပ် -
ဆောင်ရွက် - စောင့်ရှောက် - တတ်သော၊
ဂိုဏ်းကို ဆုံးမတတ်သော၊ ဂိုဏ်း - အဖွဲ့အစည်း
- သို့ (ရဲရဲရင့်ရင့်) ချဉ်းကပ်တတ်သော၊ စကား
ကို - လိုက်နာ - နားထောင် - တတ်သော ဂိုဏ်း
ရှိသော၊ ဂိုဏ်းကို (အကုသိုလ်မှထစေ၍ အကု-
သိုလ်မဖြစ်စေမူ၍ ကုသိုလ်၌) တည်စေတတ်
သော၊ ဂိုဏ်းကို ဦးဆောင်သောသူ။ (၂)
စိုဉ်သတ္တဝါ။ (၁) အယံ ဒေဝ ပုရဏော
ကဿပေါ သံဃိ စေဝ ဂဏိ စ။ ဒီ၊ ဣ။ ၄၄။ (-

မ၊၁။၂၅၈။ သံ၊၂။၅၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၄။) ဂဏိ-
တိ သသံသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၇၀။ ဂဏိတိ ဂဏိ
ဘဂဝါ။ ဂဏာစရိယောတိ ဂဏိ၊ ဂဏဿ
သတ္တာတိ ဂဏိ၊ ဂဏံ ပရိဟရတိတိ ဂဏိ၊ ဂဏံ
ဩဝေတိတိ ဂဏိ၊ ဂဏမနုဿသတိတိ ဂဏိ၊
ဝိသာရဒေါ ဂဏံ ဥပသင်္ကမတိတိ ဂဏိ၊
ဂဏဿ သုဿသတိ သောတံ ဩဒဟတိ
အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတိတိ ဂဏိ၊ ဂဏံ အကု-
သလာ ဝုဋ္ဌာပေတာ ကုသလေ ပတိဋ္ဌာပေ-
တိတိ ဂဏိ။ မဟာနိ၊၃၅၄။ ဂဏိနော(ထေ-
ရီ၊၄၁၃)တိ ဂဏဓရာ။ ထေရီ၊၄။၂၃၅။ (၂)
ဂဏိနော(ဇာ၊၂။၁၀၉၊၂၈၃)တိ ဂေါကဏ္ဍာ။
ဇာ၊၄။၅။၄၃၄။

ဂဏိဘူတ (တိ) [ဂဏ+ဘူတ] အပေါင်းအဖြစ်
သို့ ရောက်သော၊ တစုတပေါင်းတည်း ဖြစ်
သော၊သူ။ (ဘုရားဖူးသွားရာ၌ မြို့တွင်းမှ
ထွက်စဉ်တဦးစီဖြစ်သော်လည်း မြို့ပြင်ရောက်
သောအခါပရိသတ်များ စုရုံးမိသည်ကို ရည်
ရွယ်၍ သုံးစွဲသောပါဠိဖြစ်သည်။) နိက္ခမိတွာ
သံသသံသိ ဂဏိဘူတာ။ ဒီ၊၁။၁၀၄။ မ၊၂။
၃၇၆။ ပုဗ္ဗေ နဂရဿ အန္တော အဂဏာ ဗဟိ
နိက္ခမိတွာ ဂဏတံ ပတ္တာတိ ဂဏိဘူတာ။ ဒီ၊
၄။၁။၂၄၉။ (-မ၊၄။၃။၂၈၄။) ဂဏိဘူတာ-
တိ ဧကဇ္ဈာသယာ ဟုတွာ ရာသိဘူတာ။မ၊၃။
၃။၃၂။ (-သီ၊၃။သစ်၊၂။၂၈၃။)

ဂဏိယတိ (ကြိ) [ဂဏ+ယ+တိ] ရေတွက်အပ်
၏။ န သော မေသော ဂဏိယတိ။ မိလိန္ဒ။
၁၁၉။ ဂဏိယန္တိ-မိလိန္ဒ။၁၁၉။

ဂဏိယန္တိ (ကြိ) [ဂဏ+ယ+အန္တေ] ရေတွက်
အပ်ကုန်၏။ ဂဏိယတိ-ကြည့်။

ဂဏိယမာန (တိ) [ဂဏ+ယ+မာန] ရေတွက်
အပ်သော။ တထာ ဟိ နိမန္တနာဒိမိ တိက္ခုသု
ဂဏိယမာနေသု သာမဏေရေပိ ဂဟေတွာ။
အဘိ၊၄။၂။၃၁၃။

ဂဏိဝရ (တိ) [ဂဏိ+ဝရ] ဂိုဏ်းဆရာတို့ထက်
မြတ်သော၊သူ(ဘုရား)။ဘဂဝါ သဗ္ဗညူ ဂဏိ-
ဝရော မုနိသေဋ္ဌော အာစိက္ခတိ။ အဘိ၊၄။၁။
၂၀၆။ ဂဏိဝရောတိ ဂဏော ဧတေသံ အတ္ထိတိ
ဂဏိနော။ ဂဏိနံ ဝရော ဂဏိဝရော။ အဋ္ဌ-
သာ၊ယော။၁၁၆။

ဂဏိဝရပဝရ (တိ) [ဂဏိဝရ+ပဝရ] မြတ်သော
ဂိုဏ်းဆရာတို့ထက်- အလွန်- အထူးသဖြင့်-
မြတ်သော၊သူ (ရှင်နာဂသိန်)။ နိပ္ပဘာ ဇာ-
တာ ကုတိတ္ထိယာ၊ တံ ဂဏိဝရပဝရမာသဇ္ဇေ။
မိလိန္ဒ။၁၀၉။

ဂဏုတ္တမ (တိ) [ဂဏ+ဥတ္တမ။ ဂဏာနံ၊ ဂဏေသု
ဝါ ဒေဝမနုဿာဒိသမူဟေသု ဥတ္တမော ယ-
ထာဝုတ္တဂုဏဝသေနာတိ ဂဏုတ္တမော။ ဝိဘာ-
ဝိနီ၊၇၃။] (၁) (နတ်လူ)အပေါင်း-ထက်-
၌-တွင်-မြတ်သော၊သူ။ (၂) မြတ်သော
(အရိယာပုဂ္ဂိုလ်)အပေါင်း၊ ဂိုဏ်းမြတ်။ (၁)
ဘောဇယိတွာ ဂဏုတ္တမံ။ ဝိမာန၊၆၅။ ဂဏုတ္တ-
မန္တိ ဂဏာနံ ဥတ္တမံ ဘဂဝတော သာဓကသံသံ။
ဝိမာန၊၄။၁၈၃။ (၂) ယသ္မာ ယော သံသော
အရိယပုဂ္ဂလာနံ သမူဟဘာဝတော ဂဏော
စ သုပ္ပဋိပ္ပန္နတာဒိဂုဏဝိသေသယောဂတော
ဥတ္တမော စ၊ ဣတိ တသ္မာ သော သံသော
ဂဏုတ္တမောတိ ယောဇနာ။ မဏိမဇ္ဇူ၊၁။
၁၁၄။

ဂဏုပေါသထ (ပု) [ဂဏ+ဥပေါသထ] ဂဏ-
ဥပုသ်။ (ရဟန်း ၂-ပါး ၃-ပါးစုပေါင်း၍ ပြုရ
သောဥပုသ်။) န ဂဏုပေါသထံ၊ န ပုဂ္ဂလု-
ပေါသထံ။ ဝိ၊၄။၁။၁၅၄။ (-ဝိ၊၄။၄။၁၆၄။
ဝဇီရ၊၄၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၄။)

ဂဏုပေါသထကရဏ (န) [ဂဏုပေါသထ+ကရ-
ဏ] ဂဏဥပုသ်ပြုခြင်း။ ဂဏုပေါသထကရ-
ဏတ္ထဉ္စေ ဂဏမဇ္ဈေ နိသိန္ဒော။ ဝဇီရ၊၄၅၀။
ကခါ၊၃။၁၀။

ဂဏေတဗ္ဗ (တိ) [ဂဏ+ဏေ+တဗ္ဗ] ရေတွက် အပ်သော။ တသ္မာ ဧတေ ဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၃။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၇၀။

ဂဏေတိ (ကြိ) [ဂဏ+ဏေ+တိ။ ဂဏ သချာ- နေ၊ ဂဏေတိ ဂဏယတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၃၀၃။] ရေ တွက်၏။ သက္ခရံ ခိပိတွာ ခိပိတွာ ဂဏေတိ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၃။ ဂဏေန္တိ—မိလိန္ဒ။ ၈၅။ ဂဏေ- ထ—အံဠာ ၁။ ၃၂။ ဂဏေဟိ—သံဠာ ၁။ ၂၂။ ဂဏေယျ—ဒိဠာ ၃။ ၆။ ဂဏေသိ—ဒိဠာ ၃။ ၆။ ဒိဠာ ၃။ ၆။ ဂဏယိဿာမိ—ဝိဠာ ၄။ ၁၀။ ဝိ သင်္ဂဟ။ ၃၈၅။

ဂဏေတုံ (ဗျ) [ဂဏ+ဏေ+တုံ] ရေတွက်ခြင်း ၊ ငှါ။ ယော ပဟောတိ ဝါလုကံ ဂဏေတုံ။ သံ၊ ၂။ ၅၄၅။ (-ဝိဠာ ၄။ ၇၀။ သံဠာ ၁။ ၄၅။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂဏေတုယေ (ဗျ) [ဂဏ+ဏေ+တုယေ] ရေ တွက်ခြင်းငှါ။ န သက္ကာ တာ ဂဏေတုယေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂။ ဂဏေတုယေတိ ဂဏေတုံ သင်္ခါ- တုံ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၁၈၃။

ဂဏေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂဏ+ဏေ+တွာ] ရေတွက် ၍။ အထ ခေါ သော မဟာမတ္တော ရတ္ထိ- ယော ဂဏေတွာ ရာဇာနံ...တေဒဝေါစ။ ဝိဠာ ၁။ ၃၆၁။ (-ဝိဠာ ၄။ ၃၁၇။ ဝိဠာ ၁။ ၃၃၅။ အံဠာ ၁။ ၃၂၄။)

ဂဏေတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဂဏ+ဏေ+တွာန] ရေ တွက်၍။ တတ္ထ ပတ္တံ ဂဏေတွာန။ အပါ ၁။ ၁၂၂။

ဂဏေထ (ကြိ) [ဂဏ+ဏေ+ထ] ရေတွက်ကုန် ၏။ ဂဏေတိ-ကြည့်။

ဂဏေန္တ (တိ) [ဂဏ+ဏေ+အန္တ] ရေတွက် သော။ သူ။ ဂဏေန္တေန စ ပဉ္စန္ဒ ဟေဋ္ဌာ န ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၃။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၇၀။

ဂဏေန္တိ (ကြိ) [ဂဏ+ဏေ+အန္တိ] ရေတွက် ကုန်၏။ ဂဏေတိ-ကြည့်။

ဂဏေသိ (ကြိ) [ဂဏ+ဏေ+သိ] ရေတွက်ပြီ။ ဂဏေတိ-ကြည့်။

ဂဏ္ဏ (ပု) [ဂန္တ+အ။ ဂဏ္ဏိလည်းကြည့်။] အနှောင် အဖွဲ့။ နိဂဏ္ဏ (သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၃) ကြည့်။

ဂဏ္ဏန (န) [ဂဏ္ဏ+ယု။ ဂဏ္ဏိလည်းကြည့်။] (၁) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (တိ) (၂) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဏ္ဏနကိလေသ (ပု) [ဂဏ္ဏန+ကိလေသ] နှောင် ဖွဲ့တတ်သော ကိလေသာ။ အမှာကံ ဂဏ္ဏန- ကိလေသော ပလိဗုဏ္ဏနကိလေသော နတ္ထိ။ မ၊ ဠာ ၂။ ၁၃၇။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၃။) ဂဏ္ဏန- ကိလေသောတိ သံသာရေဗန္ဓနကိလေသော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဂဏ္ဍိ (ထိ၊ ပု) [ဂန္တ+ဣ။ ဂန္တေတိတိ ဂဏ္ဍိ။ မောဂ်၊ ၇။ ၇။ မောဂ်၊ ၁။ ၅၂-သုတ်ဖြင့် နှု-ကို ဣ-ပြု။ (ဂန္တိ-သံ) ဂန္တိ-လည်းကြည့်။] (ထိ) (၁) ကမ္ပတ်သီးအိမ်။ (ပု) (၂) အထုံး (ကြိုး ထုံး၊ ချည်ထုံး၊ မြက်ထုံးစသည်)။ (၃) အ ဆစ် (ဝါးဆစ်၊ ကြံဆစ်၊ ကျူဆစ်စသည်)။ (က) ခက်ဆစ် ခက်ရာ၊ မပေါ်လွင်သော အနက်ရှိသော သဒ္ဓါ (အသိရမလွယ်ကူသော အချက် အလက်၊ ဖြေရှင်း ခက်သော အ ကြောင်းအရာ)။ (၄) အဖု၊ အဖု အပိမ့်။ (၅) အဖွဲ့၊ အနှောင်အဖွဲ့၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ (၆) အထုပ်။ (၇) ကောက်ကျစ်ခြင်း။ (၈) ည မွေးပန်းပင်၊ ဆောင်တော်ကူးပန်းပင်။

(ထိ) (၁) ကမ္ပတ်သီးအိမ်။ မဟာပစ္စရိယံ “ပတ္တေ ဝါ ဂဏ္ဍိယံ ဝါ န ဝဇ္ဇတိ”တိ ဝုတ္တံ။ ဝိဠာ ၃။ ၁၃၁။ (၂) အထုံး (ကြိုးထုံး၊ ချည်ထုံး၊ မြက်ထုံးစသည်)။ ဒဠာယ ရဇေယျာ ဗန္ဓိတွာ မဇ္ဈေ ဂဏ္ဍိ* ကရိတွာ ဩဿဇေယျ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၂။ (-ဝိဠာ ၃။ ၃၁။ ဒိဠာ ၂။ ၈၆။) ဂဏ္ဍိတိ

သုတ္တဂဏ္ဍိ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၀။(၃)အဆစ်(ဝါးဆစ်၊
ကြံဆစ်၊ကျူဆစ်စသည်)။ဂဏ္ဍိမ္မိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၇)တိ ဖဋ္ဌမ္မိ ပဗ္ဗေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၄၄။ (က) ခက်ဆစ် ခက်ရာ၊ မပေါ်
လွင်သောအနက်ရှိသောသဒ္ဒါ (အသိရမလွယ်
ကူသော အချက်အလက်၊ ဖြေရှင်းခက်သော
အကြောင်းအရာ)။ ဂုယံ ဝိဒံသိတံ၊ ဂဏ္ဍိ
ဘိန္နော။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။ (-၁၃၆၊၁၆၁။)
ဂဏ္ဍိတိ အနုတ္တာနတ္ထော သဒ္ဒေါ။ ရှု၊ဋီ၊၄၇။
(၄) အဖု၊ အဖုအပိမံ။ ဣမ မဟာရာဇ ပုရိ-
သဿ ကာယေ မေဒေါ ဂဏ္ဍိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။
မိလိန္ဒ။၁၅၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။) (၅) အဖွဲ၊
အနှောင်အဖွဲ၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း။ ဂဏ္ဍိကရဏ
(၁) ကြည့်။ (၆) အထုပ်။ ဂဏ္ဍိဘေဒက-
ကြည့်။ (၇) ကောက်ကျစ်ခြင်း။ ဂဏ္ဍိကရဏ
(၂) ကြည့်။ (ဂ) (ထောမ၌ ဂန္ဓကို ဂန္ဓိပဏ္ဏ-
ရက္ခေ-ဟု ဖွင့်၍ ဂန္ဓိပဏ္ဏကို ဂန္ဓိ ဂန္ဓယုတံ ပဏ္ဏံ
ယဿ၊ စောရနာမကေ ဂန္ဓဒဗ္ဗေ ဟု ဖွင့်၏။
ထို့ကြောင့် ညဉ့်မွေးပန်းပင်ဟု ပြန်လိုက်
သည်။) ညဉ့်မွေးပန်းပင်၊ ဆောင်တော်ကူး
ပန်းပင်။ ဂဏ္ဍိပုပ္ဖ-ကြည့်။

ဂဏ္ဍိက (ထိ၊န) [ဂဏ္ဍိ+ဣက] (၁) ကမ္ပတ်သီး။
(၂) အထုပ်၊ ထုပ်ခြင်း။ (၃) ချည်ထုံး၊ ချည်
ထွေး။ စာပေါင်းသိုက် (ကေစွေ-ဝါဒ)။ (၄)
နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ အနှောင်အဖွဲ့။ (၅) အဖွဲ၊
အစပ်။ (၆) အဆစ်။ (တိ) (၇) အဆစ်-
ရှိ-ပါ-သော (ကနုတံ)။ (ဂ) လျော်သော
အားဖြင့် လှည့်ဖြားတတ်သော၊ မကောင်း
သော အကျင့်ရှိသော၊ ကောက်ကျစ်သော၊
သူ။ (၁) ကမ္ပတ်သီး။ ဂဏ္ဍိကေပိ သောဘာ-
ကရဏတ္ထံ လေခါ ဝါ ပိဋကော ဝါ န ဝနုတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။ (-ဝိ၊၂။၂၁၀။
ဝိ၊၃။၅၀။ ဝိ၊၄။၂၇၇။ ဝိ၊၅။၂၄၉။) ဂဏ္ဍိ-
ကေတိ ဒန္တမယာဒိဂဏ္ဍိကေ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၂၀။ ဂဏ္ဍိကေတိ စီဝရပါရူပနကာလေ
ပါသကေ လဂ္ဂါပနတ္ထံ ကတေ ဒန္တာဒိမယေ

ဂဏ္ဍိကေ။ ဝိနယ၊ဋီ၊၁။၃၆။ (၂) အထုပ်၊
ထုပ်ခြင်း။ ဥတ္တရာသင်္ဂေန ဂဏ္ဍိကံ ကတွာ
အံသေ လဂ္ဂေတွာ ဂဏ္ဍာဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။
(၃) ချည်ထုံး၊ ချည်ထွေး။ စာပေါင်းသိုက်
(ကေစွေ-ဝါဒ)။ ကုလာဂဏ္ဍိကဇာတ-ကြည့်။
(၄) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ အနှောင်အဖွဲ့။ ဂဏ္ဍိက-
ဇာတ (၂) ကြည့်။ (၅) အဖွဲ၊ အစပ်။ ဂဏ္ဍိ၊
ဂဏ္ဍိကပတ္တ-တို့ကြည့်။ (၆) အဆစ်။ ဂဏ္ဍိက-
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇)တိ ပဗ္ဗဂဏ္ဍိကာ။ ပဗ္ဗဂဏ္ဍိမ္မိ
ဟိ ပဝုဋ္ဌသဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၄။ (-မ၊
ဋီ၊၃။၁၁၀။) (တိ) (၇) အဆစ်-ရှိ-ပါ-
သော (ကနုတံ)။ ခရေန ဝါ ဂဏ္ဍိကေန ဝါ
ကဏ္ဍကေန ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၄၁။ (ဂ) လျော်သောအားဖြင့် လှည့်ဖြား
တတ်သော၊ မကောင်းသော အကျင့်ရှိသော၊
ကောက်ကျစ်သော၊သူ။ ယေ ပတိရူပေန
ဝဉ္ဇေန္တိ၊ တေ ဂဏ္ဍိကာ၊ ဒုရာစာရေန ဝါ
ဂဏ္ဍိဘူတာ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၀။

ဂဏ္ဍိကကရဏ (န) [ဂဏ္ဍိက+ကရဏ] အထုံးပြု
ခြင်း၊ အထုံးထုံးခြင်း။ ကောဏေဟိ နိဟဋ္ဌ-
သုတ္တာနံ....အန္တေသု ကေဝါရံ ဂဏ္ဍိကကရ-
ဏေနဝါ....ဆိုနွိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၉။

ဂဏ္ဍိကင်္ဂုလိ (တိ) [ဂဏ္ဍိက+အင်္ဂုလိ] လက်
ချောင်း (ခြေချောင်း)၌ အဖုရှိသော၊ အဖု
ပါသော လက်ချောင်း(ခြေချောင်း)ရှိသော၊
သူ။ ဂဏ္ဍိကင်္ဂုလိ ဝါ သိဂိဝေရဏသဒိသာဟိ
အင်္ဂုလိဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။
(-ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၁၉-၌ ဂဏ္ဍိကင်္ဂုလိ-ဟု
ရှိသည်။ ဂဏ္ဍိကင်္ဂုလိဝါတိ ဂဏ္ဍေန ဥဋ္ဌိတော
အင်္ဂုလိ တေဿာတိ ဂဏ္ဍိကင်္ဂုလိဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု
သည်။)

ဂဏ္ဍိကဇာတ (တိ) [ဂဏ္ဍိက+ဇာတ] (၁) ချည်
ထုံး-ချည်ထွေး-ကဲ့သို့ဖြစ်သော။ စာပေါင်း
သိုက်ကဲ့သို့ဖြစ်သော (ကေစွေ-ဝါဒ)။ (၂)
အနှောင်အဖွဲ့ဖြစ်သော၊ ဖြစ်သော နှောင်ဖွဲ့

ခြင်းရှိသော။ (၃) ဖြစ်သော - အတွန့် - အလိပ် - အဖု - ရှိသော၊ အတွန့် - အလိပ် - အဖု - ပါသော။ (၁) ကုလာဂဏ္ဍိကဇာတကြည့်။ (၂) အသက္ကောန္တော လ္လဒ်သစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထဝသေန ဂဏ္ဍိကဇာတာဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၉၀။ သံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၃။ (၃) ပါဏကဝိဒ္ဓါနိ စ မိလာတာနိ စ ဂဏ္ဍိကဇာတာနိ ပုပ္ဖါနိ ဝဇ္ဇေတွာ။ ဓမ္မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၁၃။

ဂဏ္ဍိကတ (တိ) [ဂဏ္ဍိ+ကတ] အထုံးပြုအပ်သော၊ ပြုအပ်သောအထုံးရှိသော။ ဆိန္နပိလောတိကောတိ ပိလောတိကာ ဝုစ္စတိ ဆိန္နဘိန္နံ တတ္ထ တတ္ထ သိဗ္ဗိတံ ဂဏ္ဍိကတံ ဇိဏ္ဏိဝတ္ထံ။ မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂။

ဂဏ္ဍိကန္တရ (န) [ဂဏ္ဍိက+အန္တရ] အဖွဲ့ - အစပ် - ကြား။ ဂဏ္ဍိကပတ္တကြည့်။

ဂဏ္ဍိကပဋိမုက္ကဋ္ဌာန (န) [ဂဏ္ဍိက+ပဋိမုက္ကဋ္ဌာန] ကမ္မတ်သီး - စုပ် - တပ် - ရာ အရပ်။ ဂဏ္ဍိကံ ပဋိမုက္ခိတွာ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ ပဋိနိဝတ္တေတွာ ယာဝ ဂဏ္ဍိကပဋိမုက္ကဋ္ဌာနံ အာဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဂဏ္ဍိကပဋိမုဉ္ဇနဋ္ဌာန (န) [ဂဏ္ဍိက+ပဋိမုဉ္ဇနဋ္ဌာန] ကမ္မတ်သီးစုပ် (တပ်) ရာအရပ်။ ထေရော ဂဏ္ဍိကပဋိမုဉ္ဇနဋ္ဌာနေပိ တိဋ္ဌန္တော.....တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၆။

ဂဏ္ဍိကပန (န) [ဂဏ္ဍိက+ပန] ကမ္မတ်သီးအိမ်။ ကက္ကဋ္ဌကိနိ ဥက္ကရန္တိတိ ဂဏ္ဍိကပနပါသကပနာနံ အန္တေ ပါဠိဗဒ္ဓံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဂဏ္ဍိကပနက (န) [ဂဏ္ဍိက+ပနက] ကမ္မတ်သီး (ထားရာ)အိမ်။ (ကမ္မတ်သီး=အနားပတ်သီး တပ်ရာ အရပ်၌ ထားအပ်သော အဝတ်ကို ကမ္မတ်သီးအိမ်ဟုခေါ်သည်။) ဂဏ္ဍိကပနကဉ္စ ပါသကပနဉ္စ အဋ္ဌကောဏမ္ပိ သောဋ္ဌသကောဏမ္ပိ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဂဏ္ဍိက-

ပနကန္တိ ဂဏ္ဍိကဿ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌာနေ ဌပေတဗ္ဗံ ဝတ္ထံ။ ပါရာ၊ ယော၊ ၁၅၁။

ဂဏ္ဍိကပတ္တ (ပု) [ဂဏ္ဍိက+ပတ္တ] အဖွဲ့အစပ်-ရှိ-ပါ-သော သပိတ်။ ဂဏ္ဍိကပတ္တဿ ဝါ ဂဏ္ဍိကန္တရေ သေဟော ပဝိဋ္ဌော ဟောတိ။ ကခါ။ ၂၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၇။

ဂဏ္ဍိကပါသကပန (န) [ဂဏ္ဍိကပါသက+ပန] ကမ္မတ်သီး - ကမ္မတ်ကွင်း - အိမ်။ ကောဏသုတ္တပိဋကကြည့်။

ဂဏ္ဍိကပုတ္တ (ပု) [ဂဏ္ဍိက+ပုတ္တ] လျော်သော အားဖြင့် လှည့်ဖြားတတ်သော သူ၏သား၊ မကောင်းသော အကျင့်ရှိသော သူ၏သား၊ မကောင်းသော အကျင့်ရှိသောသား၊ အကျင့်မကောင်းသောသား။ ဂဏ္ဍိကပုတ္တာ နာမ ဂဏ္ဍိကာ ဝေ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၄၅၆။ မူလဝိ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဂဏ္ဍိကဘူတာ ပုတ္တာ ဂဏ္ဍိကပုတ္တာ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၂၄၀။ ဂဏ္ဍိက (ဂ) လည်း ကြည့်။

ဂဏ္ဍိကဖလက (ပု၊ န) [ဂဏ္ဍိက + ဖလက] ကမ္မတ်သီးအိမ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂဏ္ဍိကဖလကံ အန္တေ အပေတုံ။ ဝိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဂဏ္ဍိကရဏ (န) [ဂဏ္ဍိ+ကရဏ] (၁) အနှောင်အဖွဲ့ - နှောင်ဖွဲ့ခြင်း - ကို ပြုခြင်း။ (၂) ကောက်ကျစ်မှုကို ပြုခြင်း။ (၁) အာဗန္ဓနံ ဂဏ္ဍိကရဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀။ (၂) ဂဏ္ဍိကာ သယံ ဂဏ္ဍိကရဏတော။ အနုဝိ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဂဏ္ဍိကရဏကာလ (ပု) [ဂဏ္ဍိကရဏ+ကာလ] အထုံး အဖွဲ့ပြုသောအခါ။ မဟာသတ္တဿ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ကရကာရိကံ ကရေန္တဿေဝ အာကာသေ ဂဏ္ဍိကရဏကာလော ဝိယ အဟောသိ။ အပါ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၁။ ဇာ၊ ဝိ၊ ၁။ ၇၉။

ဂဏ္ဍိကာဟတပတ္တ (ပု) [ဂဏ္ဍိကာဟတ+ပတ္တ] အဖွဲ့ဖြင့် နှိပ်ကပ်အပ်သောသပိတ်၊ အဖွဲ့ပါ

သောသပိတ်။ ကေသို့* စ ဥပါယေ သတိ
ဂဏ္ဍိကာဟတပတ္တေသု အဝနုနတာ နာမ န
သိယာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၃။

ဂဏ္ဍိဇာတ (တိ) [ဂဏ္ဍိ+ဇာတ] (၁) အနှောင်
အဖွဲ့ဖြစ်သော၊ ဖြစ်သောနှောင်ဖွဲ့ခြင်းရှိသော။
(၂) အဖု၊ အထစ်၊ အမျက်။ (၁)
အသက္ကောန္တော ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတဝသေန ဂဏ္ဍိ-
ဇာတော ဟုတော့.... နာတိဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၁၈။ (၂) အသာရကဉ္စ ဂဏ္ဍိဇာတဉ္စ
ဆိန္နိတော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။

ဂဏ္ဍိဌာန (န) [ဂဏ္ဍိ+ဌာန] (၁) အဖု-အ
ထစ်-အမျက်-ရှိ-ပါ-သောနေရာ၊ အဖု-
အထစ်-အမျက်-ပါသောသင်္ကင်း။ (၂)
ခက်ဆစ် ဖြစ်သောအရာ၊ ခက်ဆစ် ခက်ရာ။
(၁) ဂဏ္ဍိပဒ-ကြည့်။ (၂) သဗ္ဗ ဂဏ္ဍိဌာနံ
ဆိန္နိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၂၄၀။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၀၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။) ဂဏ္ဍိဌာနန္တိ
အတ္ထတော အဓိပ္ပါယတော စ ဒုဗ္ဗိနိဝေဓ-
တာယ ဂဏ္ဍိဘူတံ ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။
ဂဏ္ဍိဌာနန္တိ ယထာ ရုက္ခဿ ဒုဗ္ဗိနိဘေဒေါ
အရညဿ ဝါ ဂဟနဘူတော ပဒေသော
“ဂဏ္ဍိဌာန”န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဧဝံ ကမ္မဌာနတန္တိ-
ယာ အတ္ထတော ဒုဗ္ဗိနိဘေဒေါ ဂဟနဘူတော
စ ပဒေသော “ဂဏ္ဍိဌာန”န္တိ ဝုစ္စတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ ဂဏ္ဍိ (၃) (က) လည်း
ကြည့်။

ဂဏ္ဍိဌာနဝိကာသနာ (ထိ) [ဂဏ္ဍိဌာန+ဝိကာ-
သနာ] ခက်ဆစ်ဖြစ်သောအရာကို-ခက်ဆစ်
ခက်ရာကို - ပြခြင်း။ သဗ္ဗပဒေသု ဝိနိစ္ဆယ-
ဇာတံ သဗ္ဗိပိတော ဂဏ္ဍိဌာနဝိကာသနာ
ကတာ ဟောတိ။ ဝဇီရ၊ ၅၇၄။

ဂဏ္ဍိတ (တိ) [ဂဏ္ဍိ+တ] ထုံးအပ် - ဖွဲ့အပ် -
သော။ သိပ္ပိတုံ အသက္ကုဏေယျဌာနေ ဝါ-
ကေန ဂဏ္ဍိတဉ္စ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။

ဂဏ္ဍိတရ (တိ) [ဂဏ္ဍိ+တရ] ပို၍ခက်ဆစ်ဖြစ်
သော။ ဥဘတော ကောဋိကော ပဉ္စော
ဂဏ္ဍိတောပိ ဂဏ္ဍိတရော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၂။
(-၁၃၃၊ ၁၅၂။)

ဂဏ္ဍိပဉ္စ (တိ) [ဂဏ္ဍိ+ပဉ္စ] ခက်ဆစ်ပြဿနာ။
ဂဏ္ဍိပဉ္စ (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၈)န္တိ ဒုဗ္ဗိနိဗေဓတာယ
ဂဏ္ဍိဘူတံ ပဉ္စ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။

ဂဏ္ဍိပဒ (န) [ဂဏ္ဍိ+ပဒ။ ဂဏ္ဍိဘူတံ ပဒံ....ဂဏ္ဍိ-
ပဒံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။] (၁) ခက်ဆစ်ဖြစ်သော
ပုဒ်၊ ဂဏ္ဍိပုဒ်။ (၂) ခက်ဆစ်ဖြစ်သောပုဒ်
ကို ပေါ်လွင်အောင် ဖွင့်ပြသောကျမ်း၊ ဂဏ္ဍိ-
ကျမ်း။ (“ဂဏ္ဍိပဒ”သည် အနက်အဓိပ္ပါယ်
မပေါ်လွင်သော ခက်ဆစ်ဖြစ်သော ပုဒ်ကို
ဟောရင်းဖြစ်သည်။ ခက်ဆစ်ပုဒ်ကို ဖြေရှင်း
ပြရာ ကျမ်းကိုလည်း တင်စား၍ “ဂဏ္ဍိပဒ”
ကျမ်းဟု ဆိုသည်။ ထိုထိုနေရာ၌ “မဟာ-
ဂဏ္ဍိပဒ” “မဇ္ဈိမဂဏ္ဍိပဒ” “စူဠဂဏ္ဍိပဒ” ဟု
သုံးစွဲထားလျှင် သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရေးသား
ထားသော ဂဏ္ဍိကျမ်းများကို ယူရမည်။
“ဂဏ္ဍိပဒ”ဟု သုံးစွဲထားလျှင်မူ မာဂဇာတ-
သာဖြင့် ရေးသားထားသော ဂဏ္ဍိကျမ်းများ
ကို ယူရမည်။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈။) (၁) ဧဝံ
ကထိတေ စ အမာကံ ဂဏ္ဍိပဒံ နာမ နတ္ထိ၊
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ ယထာ ဟိ
ရုက္ခဿ ဂဏ္ဍိဌာနံ ဒုဗ္ဗိနိဗေဓံ ဒုတ္တစိတဉ္စ
ဟောတိ။ ဧဝေမံ ယံ ပဒံ အတ္ထတော ဝိဝ-
ရိတုံ န သက္ကာ၊ တံ ဂဏ္ဍိပဒန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄။
၁။ ၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။) ဂေါ ဉာဏံ
တိဋ္ဌတိ တောတိ ဂဏ္ဍိ၊ ဂဏ္ဍိ စ တံ ပဒဉ္စာ-
တိ ဂဏ္ဍိပဒံ။ ကင်္ခါယော၊ မဟာဋီ၊ ၃။ ၂၈၀။
(၂) ဂဏ္ဍိပဒေ ပန “ပညမဟတ္တ”န္တိ ဘဏန္တိ။
ဝဇီရ၊ ၁၆။ (-၁၁၁၊ ၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။)

ဂဏ္ဍိပဒကာရ (တိ) [ဂဏ္ဍိပဒ+ကာရ+ဏ] ဂဏ္ဍိ-
ပဒကျမ်းပြုသောသူ (ဂဏ္ဍိကျမ်းပြုဆရာ)။

ပဌမံ ဝုတ္တောယေဝ စ အတ္ထော ဂဏ္ဍိပဒကာ-
ရေဟိ အဓိပ္ပေတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂။
(- ၃၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၅။)

ဂဏ္ဍိပဒကာရက (တိ) [ဂဏ္ဍိပဒ + ကရ + ကျ] ဂဏ္ဍိပဒကျမ်း ပြုသောသူ (ဂဏ္ဍိကျမ်းပြု ဆရာ)။ တံ ပန ဂဏ္ဍိပဒကာရကာဒိဟိ... လိခိတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၇။

ဂဏ္ဍိပဒက္ကမ (ပု) [ဂဏ္ဍိပဒ + ကမ] ခက်ဆစ်ဖြစ် သောပုဒ်အစဉ်၊ ဂဏ္ဍိပုဒ်အစဉ်။ အကတွာ ဘိက္ခုနီနမ္ပိ၊ ဝက္ခေ ဂဏ္ဍိပဒက္ကမံ။ ဝဇီရံ။ ၃၅။ (- ၄၅၄။)

ဂဏ္ဍိပဒနယ (ပု) [ဂဏ္ဍိပဒ + နယ] ဂဏ္ဍိပဒကျမ်း လာနည်း။ သစ်တ္တကပက္ခေတိ ဧတ္ထ အယံ တာဝ ဂဏ္ဍိပဒနယော။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၀။

ဂဏ္ဍိပဒလဒ္ဓိ (ထိ) [ဂဏ္ဍိပဒ + လဒ္ဓိ] ဂဏ္ဍိပဒကျမ်း လာ - အယူ - ဝါဒ။ တထာ ဂဏ္ဍိပဒလဒ္ဓိယာ “နဝါဟာနာဂတံ ကတ္တိကတေမာသိကပုဏ္ဏမ”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရံ။ ၂၀။

ဂဏ္ဍိပုပ္ဖ (န) [ဂဏ္ဍိ + ပုပ္ဖ] ညမ္ဗေပန်း၊ ဆောင် တော်ကူးပန်း။ ပသန္နစိတ္တော သုမနော။ ဂဏ္ဍိပုပ္ဖံ အပူဇယိံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၇၀။ ထေရ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဂဏ္ဍိ (ဂ) လည်း ကြည့်။

ဂဏ္ဍိပုပ္ဖိယ (ပု) [ဂဏ္ဍိပုပ္ဖ + ဣယ] ညမ္ဗေပန်း လှူဘူးသော မထေရ်၊ ဂဏ္ဍိပုပ္ဖိယထေရ်။ အာယသ္မာ ဂဏ္ဍိပုပ္ဖိယော ထေရော... အဘာ သိတ္ထံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဂဏ္ဍိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂဏ္ဍိ + ဗဒ္ဓ] အထုံးအဖွဲ့ရှိသော (ချည်ထွေးသတ္တဝါ)။ တတ္ထ တတ္ထ ဂုဠက ဇာတံ ဟောတိ ဂဏ္ဍိဗဒ္ဓံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဂဏ္ဍိတိ သုတ္တဂဏ္ဍိ။ တတော ဧဝ ဂဏ္ဍိဗဒ္ဓံ ဗဒ္ဓဂဏ္ဍိကံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆။

ဂဏ္ဍိဘေဒ (တိ) [ဂဏ္ဍိ + ဘေဒ] အထုပ်ကိုဖြေ တတ်သော၊ သူတပါး အပြစ်ကို ပြောဆိုတတ်

သော၊ ၁။ ပတိရူပဝစနတော ပရေသံ ဂဏ္ဍိ-
ဘေဒတော စ ဂဏ္ဍိဘူတာ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၆။

ဂဏ္ဍိဘေဒက (တိ) [ဂဏ္ဍိ + ဘိဒိ + ကျ] ဂဏ္ဍိ ဘိန္ဒုတိတိ ဂဏ္ဍိဘေဒကော။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။ အထုပ် (ဥစ္စာထုပ်) ကို ဖြေတတ်သောသူ။ စောရေသံ ဂဏ္ဍိဘေဒ-
ကောသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆။

ဂဏ္ဍိဝိမံသက (တိ) [ဂဏ္ဍိ + ဝိမံသက] ခက်ဆစ် ကို စူးစမ်းတတ်သောသူ။ ယော “ကေ ပနာယသ္မတော အာကာရာ”တိ ပုစ္ဆာယံ အာဂတော ဂဏ္ဍိဝိမံသကော စ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၅။ (- မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၂။)

ဂဏ္ဍ (ထိ၊ ပု) [ဂဋ္ဌိ + အ။ ဓာန်၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဂဏ္ဍ + အ။ ဓာန်၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဂမ + ၃။ ဂစ္ဆတိ သုန-
ဘာဝန္တိ ဂဏ္ဍော၊ ဗျာဓိ၊ ဝဒနေကဒေသော စ။ မောဂ်၊ ၇။ ၅၀။] (ထိ) (၁) အသားမြတ်၊ နို့။ (ပု) (၂) ပါးစောင်။ (၃) ဆင်ပါး စောင်။ (၄) အမာ၊ အနာ။ (ဒိုင်းအမာ၊ ထွတ်မြင်းနာ၊ လည်ပင်းကြီးနာ-စသည်အား လုံးပါဝင်သည်။) (က) တဏှာဟူသော အနာ။ (၅) အဆစ်၊ အမျက်။ (၆) ကျင် ကြီးအစုံ၊ (သို့မဟုတ်) တိကျစာ။ (၇) အဖု၊ ဗု။ (ဂ) ဆင်းရဲ။

(ထိ)(၁) အသားမြတ်၊ နို့။ ဥရေ ဂဏ္ဍာ-
ယော ဗုဇ္ဈေသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅။ (- ၃၄။) ဥရေ ဂဏ္ဍာယောတိ ဥရမ္ပိ ဒွိဟိ ဂဏ္ဍေဟိ သမန္နာ-
ဂတာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၇၀။ ဂဏ္ဍာတိ ထနေ သန္နာယာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂။ ၆။ ဂဏ္ဍေဟိတိ ဧဝံနာမကေဟိ ဝဏဝိသေသေဟိ သဒ္ဓိသော-
ပစာရဝသေန ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၇၀။ ဒု-ထုပ်၊ ယား၊ ဝမ်း။ (ပု)(၂) ပါးစောင်။ ယော အ-
နာဒရိယံ ပဋိစ္စ ဧကတော ဝါ ဥဘတော ဝါ ဂဏ္ဍံ ကတွာ ဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂။ ၇။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။) (၃) ဆင်ပါးစောင်။ သင်္ခလံ တိသ္မ-
ထော ဂဏ္ဍော။ ဓာန်၊ ၁။ ၂။ ၆။ (၄) အမာ၊

အနာ၊ (အိုင်းအမာ၊ ထွတ်မြင်းနာ၊ လည်ပင်း
ကြီးနာ-စသည် အားလုံးပါဝင်သည်။) ကုဋ်
ဂဏ္ဍော ကိလာသော သောသော အပမာ-
ရော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၀။ ဂဏ္ဍောတိ မေဒဂဏ္ဍော
ဝါ ဟောတု အညော ဝါ ယော ကောစိ
ကောလဋ္ဌိမတ္တကောပိ စေ ဝစုနကပက္ခေ
ဌိတော ဂဏ္ဍော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။
(က) တဏှာဟူသောအနာ။ ဇောဘန္တေ ရှေ-
ဂေါ၊ ဇော ဂဏ္ဍော၊ ဇော သလ္လံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၆။
(-သံ၊ ၂။ ၂၀၉။) (မ၊ ၂။ ၉၉၊ ၁၆၇။ သံ၊ ၂။
၁၃၆၊ ၁၅၄။ အံ၊ ၁။ ၄၄၃။ အံ၊ ၃။ ၂၂၀။ အဘိ၊
က။ ၂၉၅။ ပဋိသံ၊ ၄၁၁-စသည်တို့၌ ခန္ဓာငါး
ပါးကို အိုင်းအမာ၊ အနာစိမ်းနှင့် တူသော
အားဖြင့် ရှုသင့်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။
မ၊ ၃။ ၂၀၉-စသည်၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော
မညနာတရားများကိုပင် “ဂဏ္ဍ”ဟု ဟော
တော်မူသည်။ သံ၊ ၂။ ၄၀၅-စသည်၌ တဏှာ၊
မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော ဖန္ဒိတ = တုန်လှုပ်မှုကို
“ဂဏ္ဍ”ဟု ဟောတော်မူသည်။ သံ၊ ၂။ ၄၀၆-
၌ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော ချဲ့ထွင်မှု ပပဉ္စ-
တရားများကို “ဂဏ္ဍ”ဟု ဟောတော်မူသည်။
အံ၊ ၂။ ၂၇၄။ အံ၊ ၃။ ၁၁၄-၌ “ဂဏ္ဍ”ဟူသည်
“ကာမ”တို့၏ အမည်ဖြစ်ကြောင်း ဟော
တော်မူသည်။ အံ၊ ၃။ ၁၉၁။ မဟာနိ။ ၁၈-တို့၌
ခန္ဓာကိုယ်ကို “ဂဏ္ဍ”ဟု ဟောတော်မူသည်။
သုတ္တနိ။ ၂၇၇။ ထေရီ။ ၄၃၂-စသည်၌ ကာမ
ဂုဏ်ကို “ဂဏ္ဍ”ဟု ဟောတော်မူသည်။
အန္တောပဒုဿနဋ္ဌေန ဂဏ္ဍော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၀။
(-မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၂။) (၅) အဆစ်၊ အမျက်။
ပလဂဏ္ဍ (သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂) ကြည့်။ (၆) ကျင်
ကြီးအစု၊ (သို့မဟုတ်) တိကျစာ။ ဂဏ္ဍုပ္ပါဒ-
ကြည့်။ (၇) အဖု၊ ဗု၊ တုမေဟိ မမ ပုရော-
ဟိတံ ကောနေတော နလာဋ္ဌေ ဂဏ္ဍော ဥဋ္ဌာ-
ပိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၉၆။ (ဂ) ဂဏ္ဍမူလ (၁)
ကြည့်။

ဂဏ္ဍက (ပု) [ဂဏ္ဍ+က]။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁။ (၁)
ပါးစောင်၊ ပါးစောင်တွင်း။ (၂) ကြံ။
(၃) ငါးမန်း။ (၁) သစေ ဝါရေသာမိတိ
ဂဏ္ဍကံ ကတွာ တိဋ္ဌေယျ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၀။
(၂) စမရာ ဂဏ္ဍကာ ဗဟူ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၇။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။ (၃) နဋ္ဌ-
မိနော စ ဂဏ္ဍကော။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂။

ဂဏ္ဍကဏ္ဍ (တိ) [ဂဏ္ဍ+ကဏ္ဍ] နား၌ အနာ
ရှိသော၊ နား၌ပြည်ယိုသော၊ သူ။ ဂဏ္ဍကဏ္ဍော
ဝါ သဒါ ပဉ္စရိတပုဗ္ဗေန ကဏ္ဍေန သမန္နာ-
ဂတော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၃။
ဂဏ္ဍော ကဏ္ဍေ တေသာတိ ဂဏ္ဍကဏ္ဍော။
ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၂၁၇။

ဂဏ္ဍကုဋ္ဌိ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ကုဋ္ဌိ] ဂဏ္ဍကုဋ္ဌိမည်သော
တံခါးစောင်။ ဥပဇ္ဈာယော စ အထ ဝါ ဂဏ္ဍ-
ကုဋ္ဌိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၈၃။

ဂဏ္ဍတိ (ကြိ) [ဂဋ္ဌိ+အ+တိ] (၁) ယိုစီး၏။
(၂) ခံတွင်းအစိတ်ဖြစ်၏။ (၃) ယစ်မွှေး၏။
(၁) ဂဏ္ဍမူလ (၂) ကြည့်။ (၂) ဂဋ္ဌိ ဝဒနေ-
ကဒေသေ။ ဂဏ္ဍတိ။ ဂဏ္ဍော။ နိတိ၊ ဓာ။
၅၈။ (၃) ဂဋ္ဌိ မဒေ။ ဂဏ္ဍတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅၉။

ဂဏ္ဍနိဂ္ဂါတကဘေသဇ္ဇ (န) [ဂဏ္ဍနိဂ္ဂါတက+
ဘေသဇ္ဇ] အနာငြိမ်းကြောင်း (ပျောက်
ကြောင်း)ဆေး၊ အနာပျောက်ဆေး။ သမ-
ထဝိပဿနာ ဂဏ္ဍနိဂ္ဂါတကဘေသဇ္ဇ။ နေတ္တိ။
၉၁-၂။ (ဤပါဠိတော်၌ တဏှာ-စသောအနာ
ကိုယူရမည်။) ရောဂနိဂ္ဂါတက (နေတ္တိ၊ ၄။
၁၉၄) လည်း ကြည့်။

ဂဏ္ဍပဋိပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဂဏ္ဍ+ပဋိပိဋ္ဌိတ] အနာဖြင့်
နှိပ်စက်အပ်သော၊ အနာနှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။
ဂဏ္ဍပဋိပိဋ္ဌိတ (နေတ္တိ။ ၉၁) တိ ယထာဝုတ္တ-
ဂဏ္ဍဗာဓိတ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၉၄။

ဂဏ္ဍပဿ (ပု၊ န) [ဂဏ္ဍ+ပဿ] ပါး၊ ပါးပြင်။
တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရိတော “ဂဏ္ဍ သိဿ”န္တိ

ဂဏ္ဍပဿေ ပဟရိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၃၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၂။)

ဂဏ္ဍပါတုဘာဝ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ပါတုဘာဝ] အနာ
ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ အနာပေါက်ခြင်း။
ပတိတဿ ဂဏ္ဍပါတုဘာဝေါ ဝိယ ဝိညာဏ-
ပစ္စယာ နာမရူပံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂၁၈။

ဂဏ္ဍပါန (န) [ဂဏ္ဍ+ပါန] အနာရောဂါကို ဖြစ်
စေတတ်သော သေရည်အဖျော်၊ အလွန်မှူး
ယစ်စေတတ်သောအဖျော်၊ ကြမ်းသောသေ
ရည်(သျှ)။ဂဏ္ဍပါန (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃) နှိ ဂဏ္ဍ-
သုရာပါနံ၊ အဓိမတ္တပါနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၁။

ဂဏ္ဍပိဋ္ဌကာ (ထိ) [ဂဏ္ဍ+ပိဋ္ဌကာ] အနာကြီး
အနာငယ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂဏ္ဍပိဋ္ဌကာသန္ဓန (န) [ဂဏ္ဍပိဋ္ဌကာ+သန္ဓန]
အနာကြီးအနာငယ်ကို ထိခိုက်မိခြင်း။ ဂဏ္ဍပိ-
ဋ္ဌကာ သန္ဓနံ ဝိယ သဠာယတနပစ္စယာ
ဖဿော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။

ဂဏ္ဍပုဒေသ (ပု) [ဂဏ္ဍ + ပဒေသ] ပါး-ပါး
စောင်-အရပ်။ ဂဏ္ဍမံသံ ဂဏ္ဍပုဒေသေ
ဌပိတကရဉ္စဗီဇသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၆။

ဂဏ္ဍဖာလန (န) [ဂဏ္ဍ+ဖာလန] အနာ-
ဖောက်-ခွဲ-ခြင်း။ ဂိဟိနံ ဂဏ္ဍဖာလနာဒိနိ
ဝေဇ္ဇကမ္မာနိ ဝါ ကတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၅။
(-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။)

ဂဏ္ဍဘေဒ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ဘေဒ] အနာ-ပေါက်-
ကွဲ-ခြင်း။ (ပြည်မှည့်၍ အလိုလိုပေါက်ကွဲ
ခြင်းဖြစ်သည်။) ယထာ ပန ပက္ခေ ဂဏ္ဍေ
ဂဏ္ဍဘေဒေန ပုဗ္ဗလောဟိတံ အကာမတာယ
နိက္ခမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။)

ဂဏ္ဍဘေဒပိဋ္ဌကာ (ထိ) [ဂဏ္ဍဘေဒ+ပိဋ္ဌကာ]
အနာပေါက်ကွဲဖို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဖု။

ဂဏ္ဍဘေဒပိဋ္ဌကာဝိယ နာမရူပပစ္စယာ သဠာ-
ယတနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။
ဂဏ္ဍဘေဒပိဋ္ဌကာ ဝိယာတိ ဂဏ္ဍဘေဒနတ္ထံ
ပစ္စမာနေ ဂဏ္ဍေ တဿပိ ဥပရိဇာယမာန-
ခုဒ္ဒကပိဋ္ဌကာ ဝိယ။ ဂဏ္ဍဿ ဝါ အနေကဓာ-
ဘေဒေ ပိဋ္ဌကာ ဝိယ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၉။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၂။) ဂဏ္ဍဿ ဘေဒေါ ဂဏ္ဍ
ဘေဒေါ၊ ဂဏ္ဍဘေဒတ္ထံ ဇာယမာနာပိဋ္ဌကာ
ဂဏ္ဍဘေဒပိဋ္ဌကာ။ ဂဏ္ဍဿ ဝါ အနေကဓာ-
ဘေဒေ ပိဋ္ဌကာ ဂဏ္ဍဘေဒပိဋ္ဌကာ။ သမ္မော၊
ယော။၁၃၁။

ဂဏ္ဍမူလ (န) [ဂဏ္ဍ+မူလ] (၁) ဆင်းရဲအမြစ်။
(တဏှာကို အရကောက်ရမည်။) (၂) ဂဏ္ဍ
မည်သောဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး၏အကြောင်း။
(အဝိဇ္ဇာကို အရကောက်ရမည်။) (၁) ဣဒံ
ဇာတု အပလိခတံ ဂဏ္ဍမူလံ ပလိခဏိန္တိ။ သံ၊
၂။၃၀၄။ အပလိခတံ ဂဏ္ဍမူလန္တိ အပလိခတံ
ဒုက္ခမူလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ (၂) ဂဏ္ဍမူလောတိ
အဝိဇ္ဇာ၊ သာ ဟိ ဂဏ္ဍတိ သဝတိ။...ဂဏ္ဍဘိ-
ဓာနဿ ဥပါဒါနက္ခန္ဓပဉ္စကဿ မူလံ ကာရဏံ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

ဂဏ္ဍဝိကာရ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ဝိကာရ] အနာ-
(မန်းဝင်၍) ခဖက်ပြန်ခြင်း-တမျိုးတဖုံဖြစ်
ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂဏ္ဍဝိကာရပါတုဘာဝ (ပု) [ဂဏ္ဍဝိကာရ+ပါတု-
ဘာဝ] အနာဖောက်ပြန်မှု ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။
အသပ္ပါယာလေပနေန ဂဏ္ဍဝိကာရပါတုဘာ-
ဝေါ ဝိယ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။ ဂဏ္ဍဝိကာရပါတု-
ဘာဝေါ ဝိယ အတ္တဘာဝဂဏ္ဍဿ နိဗ္ဗတ္တိဝိ-
ကာရဘာဝတော၊ တန္တိမိတ္တဉ္ဇဿ သူနဘာဝါ-
ဒိသမ္ဘဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၂။ ဂဏ္ဍဝိကာ-
ရပါတုဘာဝေါတိ ဂဏ္ဍဝိကာရဿ ပါတုဘာ-
ဝေါ။ သမ္မော၊ယော။၁၃၂။

ဂဏ္ဍသင်္ချာ (ထိ) [ဂဏ္ဍ+သင်္ချာ] အနာဟူသော
ရေတွက်ခြင်း။ န တာ ဂဏ္ဍသင်္ချာ ဂစ္ဆန္တိ။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၄။

ဂဏ္ဍသုဏ္ဍပါန (န) [ဂဏ္ဍ+သုဏ္ဍပါန] အနာရော
ဂါကို ဖြစ်စေတတ်သော သေရည်အဖျော်၊
အလွန်မှူးယစ်စေတတ်သောအဖျော်၊ ကြမ်း
သော သေရည်။ (သျှ)။ ဂဏ္ဍပါန-ကြည့်။

ဂဏ္ဍဟာရ (တိ) [ဂဏ္ဍ+ဟာရ+ဏ] အဆစ်-
အမျက်-ကိုပယ်ရှားတတ်သော။ သူ။ ဒါရူနံ
ဂဏ္ဍံ ဟာရတိတိ ပလဂဏ္ဍောတိ ဧတေန
ပလေန ဂဏ္ဍဟာရော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။ (-
အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၅။)

ဂဏ္ဍာဂဏ္ဍဇာတ (တိ) [ဂဏ္ဍာဂဏ္ဍ+ဇာတ] အဖု-
ငယ်အဖုကြီးပေါက်သော။ သူ။ တံခဏယေဝ
တဿာ သရိရံ ဥပ္ပက္ကပ္ပက္ကံ ဂဏ္ဍာဂဏ္ဍဇာတံ
အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဂဏ္ဍာဗာဓ (တိ) [ဂဏ္ဍ+အာဗာဓ] သွေးစုနာ။
တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ
ဘိက္ခုနော ဂဏ္ဍာဗာဓော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။
၂၉၈။

ဂဏ္ဍာဘိဓာန (တိ) [ဂဏ္ဍာ+အဘိဓာန] ဂဏ္ဍ
အမည်ရှိသော။ ဂဏ္ဍမူလ (၂) ကြည့်။

ဂဏ္ဍာလိ (ထိ) [ဂဏ္ဍ+အလိ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ သျှ။ ၃။
၂၈၆။] နေဇာဖြူ။ သတဝိရိယာ၊ ဂဏ္ဍာလိ၊
သကုလာက္ခကောပိ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၅၉၉။

ဂဏ္ဍိ (ထိ၊ ပု) [ဂဏ္ဍ+ဣ?] (ထိ) (၁) စဉ်းတီး
တုံး၊ သားစဉ်းတုံး။ (ပု) (၂) ကျောက်စည်၊
ထိုးစည်။ (ထိ) (၁) သော ဖရသု ဂဟေတွာ
ဂဏ္ဍိယံ ဌပေတွာ ဟတ္ထေ ဆိန္နိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၉။ (ပု) (၂) ပဓာနဒိဝသေ သူရိယတ္ထဂ်-
မနေ ဂဏ္ဍိ (သဏ္ဍိ ?) ပဟရိတွာဝ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၆၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။)

ဂဏ္ဍိက (တိ) [ဂဏ္ဍ+ဣက] အနာရှိသော။ သူ။
ကုဋ္ဌိကံ ဂဏ္ဍိကံ ကိလာသိကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂။ (-
ဝိ၊ ၃။ ၁၃၀။)

ဂဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဂဏ္ဍိ+က+အာ] စဉ်းတီးတုံး၊
သားစဉ်းတုံး။ (ဇာတ်ဝတ္ထု၊ ဘာသာပြန်၌
“သားလီးဓား”ဟု ပြန်ဆိုသည်။ ဒိသွာ
အသိဉ္စ သူနဉ္စ (ဇာ၊ ၂။ ၇၀) ဂါထာ၌ အသိကို
“ဖရသု” သူနာကို “ဂဏ္ဍိက”ဟု (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
၃၂၂)၌ ဖွင့်ပြထားသည်။ သူနာ-ဟူသော
သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ရင်း၏ အနက်ကို ထိုထိုအဘိ-
ဓာန်များ၌ ရှာဖွေရာတွင် မာဂဓ၊ ဓာန်-၌ စဉ်း
တီးတုံး၊ အမရ၊ ဓာန်-၌ လျှာခင်=ရှခင်။
သမီး။ လူသတ်ရာအရပ်။ ထောမ-၌ သားသတ်
ရုံ။ သမီး။ ဆင်နွားမောင်း။ အသားရောင်း
ခြင်း။ P.S.E.D. ၌ အထက်ပါအနက်များအ
ပြင် နာကျင်စေခြင်း။ ခါးပတ်။ ရောင်ခြည်၊
မြစ်ဟုတွေ့ရသည်။ ဤနေရာ၌ ခမည်းတော်
မဒ္ဒရာဇ်မင်းကြီးက သမီးတော် “ပဘာဝဘီ”
ကို ၇-ပိုင်း ပိုင်း၍ ၇-ပြည်ထောင်သောမင်း
တို့အားပေးရန် စီစဉ်နေသော နေရာဖြစ်
ရကား ၇-ပိုင်း ပိုင်းဖြတ်ရာ၌ အောက်ခံ
အဖြစ် အသုံးပြုသော “စဉ်းတီးတုံး၊ သား
စဉ်းတုံး”အနက်သာ ဆီလျော်မည် ထင်
သည်။) ဒိသွာ အသိဉ္စ သူနဉ္စာတိ အန္ဓေပုရမ္ပိ
အလင်္ကတမဟာတလေ ရညော ပုရတော
နိက္ခိတ္တံ ဖရသုဉ္စ ဂဏ္ဍိကဉ္စ ဒိသွာ ဝိလပန္တိ
ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၂၂။

ဂဏ္ဍိယ (တိ) [ဂဏ္ဍ+ဣယ] အနာရှိသော။ သူ။
ကုဋ္ဌိယော။ ဂဏ္ဍိယော။ ကိလာသိယော။
အဘိ၊ က။ ၃၂။

ဂဏ္ဍပြုဒ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ဥ+ပဒ+ဏ၊ ဂဏ္ဍံ ဝစ္စ-
သန္နိစယံ ဥပ္ပါဒေတိတိ ဂဏ္ဍပြုဒေါ။ ဓာန်၊ ဋီ။
၆၇၅။] တိ၊ တိကောင်။ ဂဏ္ဍပြုဒေါ ခေါ
မဟာရာဇ ဘယာ ပထဝီ န ခါဒတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၄။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။)

ဂဏ္ဍပြဒက (ပ) [ဂဏ္ဍ+ဥ+ပဒ+ဏ္ဍ] တိ၊
တိကောဏ်။ တာတ ဣမေ ကိ ခါဒန္တိတိ
ပုစ္ဆိ။ ဂဏ္ဍပြဒကေ အယျာတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇၉။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅။ ၈။)

ဂဏ္ဍပြဒက (ပ) [ဂဏ္ဍပြဒ+ပါဒ+က] တိ
ကောဏ်၏ခြေကဲ့သို့ ခြေရှိသောသတ္တဝါ။ (ပိုး
၃၂-မျိုးတွင် တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သော ပိုး
ကောဏ်။) ယတ္ထ တက္ကောဋကော ဂဏ္ဍပြဒကာ
တာလဟိရကာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၅၀။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၄၅။) ဂဏ္ဍပြဒါနံ
ဝိယ ပါဒါ ဧတေသန္တိ ဂဏ္ဍပြဒကာ။ သမ္မော၊
ယော၊ ၁၆၄။

ဂဏ္ဍပြဒကပါဏက (ပ) [ဂဏ္ဍပြဒက+ပါဏက]
တိ သတ္တဝါ။ ကိလေသာ နာမေတေ ဂဏ္ဍပြ-
ဒကပါဏကံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗဗာလဇနသာဓာ-
ရကာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၂။

ဂဏ္ဍပြဒဂူထ (ပုန) [ဂဏ္ဍပြဒ+ဂူထ] တိ ချေး၊ ဘိ-
ကျစ်စာ။ ဂဏ္ဍပြဒဂူထမူသိကုက္ကရဂေါကဏ္ဍ-
ကာဒီသုပိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၅။

ဂဏ္ဍပြဒဂူထမတ္တိကာ (ထိ) [ဂဏ္ဍပြဒ+ဂူထ-
မတ္တိကာ] တိ ကျစ်စာမြေ။ ဂဏ္ဍပြဒဂူထမတ္တိ-
က (ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၁) နှိ မဟိသတာယ ဂူထမယံ
မတ္တိကံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၅၂။

ဂဏ္ဍပြဒယောနိ (ထိ) [ဂဏ္ဍပြဒ+ယောနိ]
တိ မျိုး၊ အင်္ဂုလိယာ ဘူမိံ လိခန္ဓော နိသိန္န-
ပုရိသောပိ ပဉ္စဇာတိသတာနိ ဂဏ္ဍပြဒယော-
နိယံ နိဗ္ဗတ္တိတော ဘူမိံ ခဏိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဂဏ္ဍပြဒရူပ (န) [ဂဏ္ဍပြဒ+ရူပ] တိ ရုပ်၊ တိ
ကောဏ်အရုပ်။ တိရစ္ဆာန်ရူပမ္ပိ အန္တမသော
ဂဏ္ဍပြဒရူပမ္ပိ ဘိက္ခုနော သယံ ကာတုံ ဝါ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၄။

ဂဏ္ဍမတ္တိကာ (ထိ) [ဂဏ္ဍ+မတ္တိကာ] တိ ကျစ်
စာမြေ။ ဂဏ္ဍမတ္တိက (ဝိ၊ ၄။ ၂၉၇) နှိ ဂဏ္ဍပြဒ-
ဂူထမတ္တိကံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၁။

ဂဏ္ဍ(ဏ္ဍ)သ (ပ) [ဂဋိ+ဋီသ။ (ဂဏ္ဍဇ-သံ)]
(၁) ငုံခြင်း။ (၂) ဝဲအိုင်းအနာ။ (၁) ပတ္တံ
ဓောဝိတာ ဥဒကဂဏ္ဍသံ ကရေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၁၇၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁။) ဥဒကဂဏ္ဍ-
သန္တိ ဥဒကာဝဂဏ္ဍကာရကံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
ဂဂ။ ဧကံ ဥဒကဂဏ္ဍသံ ဂဟေတော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။
၄၈-၉။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဏ္ဍသတေလ (န) [ဂဏ္ဍသ+တေလ] ဝဲအိုင်း
အနာလိမ်းရန်အဆီ။ န မတ္တကတေလတ္တံ
န ဂဏ္ဍသတေလတ္တံ န ဒီပဇာလနတ္တံ သင်္ဂ-
ဏှာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၅၁။

ဂဏ္ဍ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဟိ] ယူလော့။ ဂဏ္ဍတိ
(၁) ကြည့်။

ဂဏ္ဍတိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+တိ။ ရသတ္ထေ ဂဏ္ဍ-
တိ ဝါ။ ရှု၊ ၅၁၈။] (၁) ယူ၏။ ဖမ်းယူ၏။
(၂) ဆို၏။ (၃) တန်းဆာဆင်၏။ (၁)
တသ္မိံ ဌိတော ဂဏ္ဍတိ ဝါ လဂေတိ ဝါ။ ဝိ၊
၂။ ၆၇။ (-သံ၊ ၁။ ၃၂၀။ အံ၊ ၂။ ၁၂၁။) ဂဏ္ဍာ-
တိ-ဝိ၊ ၁။ ၃၄၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။
ဂဏ္ဍန္တိ-ဝိ၊ ၁။ ၂၉၆။ အံ၊ ၂။ ၁၇၄။ မဟာနိ။
၇၀။ ဂဏ္ဍသိ-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။ ဂဏ္ဍာသိ-
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဂဏ္ဍထ-ဝိ၊ ၂။ ၁၄၅။ ဝိ၊ ၄။
၁၈၉။ ဂဏ္ဍာမိ-ဝိ၊ ၂။ ၃၆၃။ မ၊ ၂။ ၃၀၂။
ဂဏ္ဍာမ-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၆၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၈။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၅၆။ ဂဏ္ဍတေ-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၄။ ဂဏ္ဍတု-
မိလိန္ဒ။ ၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဂဏ္ဍာတု-ဝိ၊ ၄။
၅၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၀။ ဂဏ္ဍန္တု-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၈။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဂဏ္ဍ-ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဂဏ္ဍာ-
ဟိ-ဝိ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဒီ၊ ၂။ ၈၆။ ဂဏ္ဍဿု-
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၅၆။ ဂဏ္ဍတေ - ဇာ၊ ၁။ ၃၂၉။
ဂဏ္ဍာမသေ - ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၇။ ဂဏ္ဍေယျ-
သံ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဂဏ္ဍေ-ဇာ၊ ဌ၊
၅။ ၂၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၅။ ဂဏ္ဍေယျ-မိလိန္ဒ။
၁၈၀။ ဂဏ္ဍေယျာသိ- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၇။ ဒီ၊ ဌ၊

၃၂၉၀။ ဂဏှေယျာထ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ဂဏှေ-
ယျာပ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ဂဏှေယျ—ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၉၆။ ဂဏှံ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဇာ၊၂။၁၅။ ဂဏှံ-
သု—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ဂဏှိတ္ထ—အံ၊၂။
၃၀၇။ ဂဏှံ—ဝိမတိ၊၁။၂။ ဂဏှိမ္မ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၃၃။ ဂဏှိမ္မာ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁။ ဂဏှိဿ-
တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ ဂဏှိဿန္တိ—
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဂဏှိဿသိ—မိလိန္ဒ။
၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဂဏှိဿထ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဂဏှိဿာမိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၅။ ဂဏှိဿာမ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၀။ (၂) ဂဏှန္တိ ကထေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။
(၃) ဂဏှသုတိ ပိဋန္တသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၇။

ဂဏှတု (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+တု] ယူလေဒ။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှတေ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+တေ] ယူ၏။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှထ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ထ] ယူကုန်၏။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှန (န) [ဂဟ+ဏှာ+ယု] ယူခြင်း။ ဂဏှန-
သမတ္ထ-ကြည့်။

ဂဏှနက (တိ) [ဂဏှန+က] ယူတတ်သောသူ။
တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဏှန-
ကော နာမ ဟောတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။)

ဂဏှနကကုလ (န) [ဂဏှနက+ကုလ]ယူ(=ဖမ်း
ယူ)တတ်သောအမျိုး။ န တံ သမ္ပ ဥဒကံ
ဩတရိဘွာ မစ္ဆေ ဂဏှနကကုလေ နိဗ္ဗတ္တော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

ဂဏှနကမာဂဝိက (ပု) [ဂဏှနက+မာဂဝိက]
ယူ(=ဖမ်းယူ)တတ်သော သားမုဆိုး။ နိဝါ-
ပေန မိဂေ ပလောဘေတွာ ဂဏှနကမာဂဝိ-
ကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

ဂဏှနကာလ (ပု) [ဂဏှန+ကာလ] ယူသော
အခါ။ ဥဒါဟု ဂေါစရံ ဂဏှနကာလေ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

ဂဏှနဋ္ဌာန (န) [ဂဏှန+ဋ္ဌာန] ယူရာအရပ်။
နိမိတ္တဋ္ဌာနန္တိ အသုဘနိမိတ္တဿ ဂဏှနဋ္ဌာနံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဂဏှနပ္ပမာဏကုမိန (န) [ဂဏှနပ္ပမာဏ+ကုမိန]
ယူတတ်သောပမာဏရှိသောမြူး၊ ယူလောက်
သောမြူး။ ဧကံ ဒွေ တယော ဝါ ကုမ္ပေ
ဂဏှနပ္ပမာဏကုမိနံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။

ဂဏှနယောဂျ (တိ) [ဂဏှန+ယောဂျ]ယူခြင်း
ငှါ-သင့်လျော် - လျှောက်ပတ် - သော။
ပုရိမပုရိမကတဿ ဂဏှနယောဂျံ ပစ္ဆိမံ
ပစ္ဆိမံ ကာရေန္တော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

ဂဏှနသမတ္ထ (တိ) [ဂဏှန+သမတ္ထ] ယူခြင်းငှါ
စွမ်းနိုင်သော။ အတ္တနော ဝိသယံ သုခေန-
ဝ စ ဂဏှနသမတ္တာနိ စက္ခာဒိနိ ဣန္ဒြိယာနိ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။

ဂဏှနသီလ (တိ) [ဂဏှန+သီလ] ယူခြင်း
အလေ့ရှိသော၊ယူလေ့ရှိသော၊သူ။ဒုဋ္ဌုလ္လာနံ
မိစ္ဆာဝါဒါနံ ဂဏှနသီလော စ နော အဿ
နော ဘဝေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၄။ (-
ဝိမတိ၊၁။၈၉။)

ဂဏှနာကာရပတ္တ (တိ) [ဂဏှနာကာရ+ပတ္တ]
ယူသော အခြင်းအရာသို့ ရောက်သော၊ သူ။
မိစ္ဆာဂါဟံ ဂဏှနာကာရပတ္တာ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၃။

ဂဏှန္တ (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+အန္တ။ ထိ-၌
ဂဏှန္တိ] ယူတတ်သော၊သူ။ ပဌမံ သလာကံ
ဂဏှန္တာနံ ယဒိဒံ ကုဏ္ဍဓာနော။ အံ၊၁။၂၅။
(-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။) ပဿန္တိ-
ဂဏှန္တံ ဂဏှန္တိ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။)

ဂဏှန္တိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+အန္တိ] (၁) ယူကုန်၏။
(၂) ဆိုကုန်၏။ (၁) ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။
(၂) ဂဏှတိ (၂) ကြည့်။

ဂဏှန္တိ (ထိ) [ဂဟ+ဏှာ+အန္တိ+ဤ] ယူ
တတ်သောသူမ။ ဂဏှန္တိ ကြည့်။

ဂဏှန္တိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+အန္တိ] ယူကုန်လော့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှမာန (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+မာန] ယူသော၊
သူ။ ပဋိသန္ဓိ* ဂဏှမာနော ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၄၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။)

ဂဏှသိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+သိ] ယူ၏။ ဂဏှတိ
(၁) ကြည့်။

ဂဏှဿ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿ] (၁) ယူလော့။
(၂) တန်းဆာဆင်လော့။ (၁) ဂဏှတိ (၁)
ကြည့်။ (၂) ဂဏှတိ (၃) ကြည့်။

ဂဏှာတိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+တိ] ယူ၏။ ဂဏှတိ
(၁) ကြည့်။

ဂဏှာတု (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+တု] ယူလော့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပက (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+ဏှ] ယူ
စေတတ်သော၊ အယူခိုင်းသော၊ သူ။ သမာ-
ဒပကောတိ “ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ဂဏှထာ” တိ ဧဝံ
ဂဏှာပကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။

ဂဏှာပန (န) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+ယု] ယူ
စေခြင်း၊ ပျိုးများခြင်း။ ဝိပဿနာဂဗ္ဗိ
ဂဏှာပနေ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉) တိ ယထာ ဥပရိ
ဝိပဿနာ ပရိပစ္စတိ တိက္ခာ ဝိသဒါ ဟုတော
မဂ္ဂေန သဋ္ဌေတိ၊ ဧဝံ ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာ-
ဝစုနေ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။

ဂဏှာပနမန္တ (ပု) [ဂဏှာပန+မန္တ] ယူစေတတ်
သောမန္တနံ။ အကာလေ ဖလံ ဂဏှာပနမန္တံ
ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁။

ဂဏှာပယန္တ (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပယ+
အန္တိ] ယူစေတတ်သော၊ သူ။ ဧကံ ဂဏှတော
ဝ၊ ဂဏှာပယတော ဝါ ဧကော အာပတ္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

ဂဏှာပယိမ္မာ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပ-
ယ+မ္မာ] ယူစေကုန်ပြီ။ ဂဏှာပေတိ (၁)
ကြည့်။

ဂဏှာပိတ (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+တ] ယူ
စေအပ်သော၊ ဖမ်းယူစေအပ်သော၊ သူ။
ဗာရာဏသီရညာ ပန သံယမေန ဂဏှာပိ-
တောမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၇။

ဂဏှာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
တဗ္ဗ] ယူစေအပ်သော။ သမာဒပေတဗ္ဗာတိ
ဂဏှာပေတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။

ဂဏှာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
တိ] (၁) ယူ - ဖမ်းယူ - သင်ယူ - စေ၏။
(၂) တူးစေ၏။ (၁) ဂဏှာပေတိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၃) တိ တေ ဓမ္မေ မနသာ အနုပေက္ခိတေ
ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓေ ကရောန္တော ဥဂ္ဂဏှာပေ-
တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။)
ဂဏှာပေန္တိ—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဂဏှာပေသိ—
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။ ဂဏှာပေထ— ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဂဏှာပေမိ—
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ ဂဏှာပေမ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။
ဂဏှာပေဟိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဂဏှာပေယျ—
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၄။ ဂဏှာပေယျာထ—ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၃၇၉။ ဂဏှာပေသံ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။
ဂဏှာပေသံ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၈။ ဂဏှာပေသိ*—
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၉။ ဂဏှာပ-
ယိမ္မာ— မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ ဂဏှာပေသတိ—
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဂဏှာပေသာမ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈၂။ (၂) ပေါက္ခရဏိဋ္ဌာနာနိ ဂဏှာပေသိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ ဂဏှာပေသိတိ ခဏာပေသိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။

ဂဏှာပေတုံ (ဗျ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+တုံ]
ယူစေခြင်းငှါ။ အတ္တနော ဒဿနံ ပရေ
ဂဏှာပေတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၊၂။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၀။)

ဂဏှာပေတု (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+တု]
ယူစေတတ်သောသူ။ အဟံ ဂဏှာပေတာ
ပတိဋ္ဌာပေတာ တိဋ္ဌာမိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၁။

ဂဏှာပေတုကာမ (တိ) [ဂဏှာပေတုံ+ကာမ]
ယူစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဖမ်းယူစေလို
သောသူ။ ကုမာရော ဂဏှာပေတုကာမော
မံ ပိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၃၁။)

ဂဏှာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာ-
ပေ+တွာ] ယူစေပြီး၍။ ဝိပဿနာဉာဏဗွံ
ဂဏှာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၊၀။)

ဂဏှာပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
ထ] ယူစေကုန်၏။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေန္တိ (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+အန္တိ။
ထိ-ဋ္ဌိ ဂဏှာပေန္တိ] ယူစေသော၊ အယူခိုင်း
သောသူ။ ဝုတ္တနယေနော ဒဏ္ဍံ ဂဏှာ-
ပေန္တိဿ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ (-ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀။) ကာလေန ကာလံ ဥတုံ ဂဏှာ-
ပေန္တိယာ သုဠု သမန္တတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၈။

ဂဏှာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
အန္တိ] ယူစေကုန်၏။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေန္တိ (ထိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+အန္တိ+
ဤ] ယူစေတတ်သောသူမ။ ဂဏှာပေန္တိ-ကြည့်။

ဂဏှာပေမ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
မ] ယူစေကုန်အံ့။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
မိ] ယူစေ၏။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
ယျ] ယူစေရာ၏။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာ-
ပေ+ယျာထ] ယူစေကုန်ရာ၏။ ဂဏှာပေ-
တိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေသိ* (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ
+ဣ] ယူစေပြီး။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေသိ° (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ
+သိ] ယူစေ၏။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေသိ² (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ
+ဤ] (၁) ယူစေပြီး။ (၂) တူးစေပြီး။ (၁)
ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဂဏှာပေတိ
(၂) ကြည့်။

ဂဏှာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
ဉံ] ယူစေကုန်ပြီး။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာပေသုတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာ-
ပေ+သုတိ] ယူစေလတ္တံ့။ ဂဏှာပေတိ (၁)
ကြည့်။

ဂဏှာပေသုာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာ-
ပေ+သုာမိ] ယူစေအံ့။ ဂဏှာပေတိ (၁)
ကြည့်။

ဂဏှာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
ဟိ] ယူစေလော့။ ဂဏှာပေတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာမ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+မ] ယူကုန်အံ့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာမသေ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+အာမသေ]
ယူကုန်ရာ၏။ ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာမိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+မိ] ယူ၏။ ဂဏှတိ
(၁) ကြည့်။

ဂဏှာသိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+သိ] ယူ၏။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှာဟိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဟိ] ယူလော့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိ* (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဣ] ယူပြီ။ ဂဏှတိ
(၁) ကြည့်။

ဂဏှိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဤ] ယူပြီ။ ဂဏှတိ
(၁) ကြည့်။

ဂဏှိတဗ္ဗ (တိ) [ဂဟ+ဏှာ+တဗ္ဗ] ယူ-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ ကိဉ္စိ အာမိသံ “ဂဏှ-
ထ ဘန္တေ”တိ ယာစိယမာနေနာပိ န ဂဏှိ-
တဗ္ဗ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။)

ဂဏှိတဗ္ဗဂဟဏ (န) [ဂဏှိတဗ္ဗ+ဂဟဏ] ယူသင့်
သည်ကို ယူခြင်း။ ဂဏှိတဗ္ဗဂဟဏံ န ပဿတိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

ဂဏှိတဗ္ဗသာခါ (ထိ) [ဂဏှိတဗ္ဗ+သာခါ] ကိုင်
ယူအပ်သော - သစ်ခက် - သစ်ကိုင်။ န
သော ဂဏှိတဗ္ဗသာခံ အလဘိတွာ ဘူမိ*
ဩဘရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

ဂဏှိတုံ (ဗျ) [ဂဟ+ဏှာ+တုံ] ယူခြင်းငှါ။ မာ-
တိကာသု ဥဒကအာဝါဋ္ဌေသု စ ပဝိဋ္ဌမစ္ဆေ
ဂဏှိတုံ န ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၁။)

ဂဏှိတုကာမ (တိ) [ဂဏှိတုံ+ကာမ] ယူ
ခြင်းငှါ - ပင့်ဆောင်ခြင်းငှါ - အလိုရှိသော။
ဗောဓိ* ဂဏှိတုကာမော ဘူမိတော ယာဝ
မဟာဗောဓိဿ ဒက္ခိဏသာခါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇၀။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။)

ဂဏှိတ္ထ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+တ္ထ] ယူကုန်ပြီ။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိဘ္ဗာ (ကြိဝိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဘ္ဗာ] ယူ-ပင့်
ဆောင်-ချိတ်-၍။ အာဒိယိတွာ သမာဒိ-
ယိတွာ ဂဏှိဘ္ဗာ ပရာမသိတွာ။ မဟာနိ။
၇၁။ (-၁၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၁ - ပ-မ-ဗ-သ-စ

သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၃၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၀၂။) ဂဏှိဘ္ဗာတိ အဝိဿဇ္ဇေတွာ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ယုဂဂ္ဂိဟံ ဂဏှိဘ္ဗာတိ ယုဂ-
ပဋိဘာဂံ ဂဟေတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။)

ဂဏှိမှ (ကြိ) [ဂဟ + ဏှာ + မှာ] ယူကုန်ပြီ။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိမှာ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+မှာ] ယူကုန်ပြီ။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိယ (ကြိဝိ) [ဂဟ+ဏှာ+တွာ] ယူ၍။
ဂဏှိယ အာသိဝိသံ ဝိယ။ ထေရီ၊၄၂၄။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

ဂဏှိယတု (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+
ယ+တု] ယူအပ်စေလော့၊ အယူခိုင်းလော့။
တာဝတကံ အာဟရိယတန္တိ တာဝတကံ
အာဟရာပိယတု ဂဏှိယတု။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဂဏှိဿတိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿတိ] ယူလတ္တံ့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိဿန္တိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿန္တိ] ယူကုန်
လတ္တံ့။ ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိဿထ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿထ] ယူကုန်
လတ္တံ့။ ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိဿာမ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿာမ] ယူကုန်
အံ့။ ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိဿာမိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿာမိ] ယူအံ့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိဿသိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ဿသိ] ယူလတ္တံ့။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိ*သု (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+သု] ယူကုန်ပြီ။
ဂဏှတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏှိယတိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏှာ+ယ+တေ] ယူ
အပ်၏။ အဟံ မမာတိ ဘုသံ ဂဏှိယတိတိ

ဥပါဒိ။ စူဠနိဌ။ ၆။ (-ပဋိသံဌ၊ ၂။ ၂၃။ သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁။ ၃၇၇။) ဂဏိယန္တိ-မဟာနိ။ ၃၃၀။ ပဋိသံဌ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဂဏိယန္တိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယ+အန္တေ] ယူ အပ်ကုန်၏။ ဂဏိယတိ-ကြည့်။

ဂဏေ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေ] ယူရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏေယျ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေ] ယူရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏေယျ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေ] ယူရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏေယျာထ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေျာထ] ယူကုန်ရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏေယျာမ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေျာမ] ယူ ကုန်ရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏေယျာသိ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေျာသိ] ယူရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏေယျံ (ကြိ) [ဂဟ+ဏာ+ယေျံ] ယူကုန် ရ၏။ ဂဏတိ (၁) ကြည့်။

ဂဏိ (န) [ဂမ+တ] (၁) သွားခြင်း။ (၂) သိခြင်း။ (၃) ဖြစ်ခြင်း။ (၄) ရောက်ခြင်း။ (၅) ယူခြင်း။ (တိ) (၆) သွားသောသူ။ (၇) သိသောသူ။ (ဂ) ဖြစ်သောသူ။ (၉) ရောက်သောသူ။ (၁၀) ဆည်းကပ်သော သူ။ (၁၁) လွန်သောသူ။ (၁၂) ကျင့်သော သူ။ (၁၃) ကင်းသောသူ။ (၁၄) သိအပ် သော။ (၁၅) ထွက်သွားသောသူ။ (၁၆) တည်သောသူ။ (၁၇) နေသောသူ။ (၁) သွားခြင်း။ ဂတေနာ (အံဌ၊ ၁။ ၂၂၆) တိ ဂမနေန။ အံဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ (၂) သိခြင်း။ ဂတမဂ္ဂ (၃) ကြည့်။ (၃) ဖြစ်ခြင်း။ တထာ- ဂတဿာတိ တထာဂတော။ ဂတန္တိ စ ကာယဿ ဝါစာယ ဝါ ပဝတ္တိတိ အတ္တော။

အံဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ (-အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၇၇။) (၄) ရောက်ခြင်း။ ဂတကာရဏ (ခ) ကြည့်။ (၅) ယူခြင်း။ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတမတ္တ (အဘိဌ၊ ၁။ ၂၉၀) နှိ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတိမတ္တ ဂဟဏမတ္တ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၁၉။ (တိ) (၆) သွားသောသူ။ ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ ဥတ္တရာဘိမုခေါ သတ္တ- ပဒဝီတိဟာရေန ဂတော။ ဒီဌ၊ ၁။ ၆၀။ အယံ “ဥတ္တရာဒိသာ” တိ တတ္ထ သတ္တပဒဝီတိဟာ- ရေန အဂမာသိ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၁၀၂-၃။ သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁။ ၃၀၄။ (၇) သိသောသူ။ တထာနံ ဓမ္မာနံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတ္တော ဟေတ္တ ဂတသဒ္ဓေါ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၆၄။ အံဌ၊ ၁။ ၁၇၄။ (-ဒီဌ၊ ၁။ ၆၇။ အံဌ၊ ၁။ ၇၇။) (ဂ) ဖြစ်သောသူ။ တိရစ္ဆာနဂတာယ- ပီတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန တိရစ္ဆာနေသု ဂတာ- ယပိ။ ဝိဌ၊ ၁။ ၂၂၃။ (-သံဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၇။) တိရစ္ဆာနေသု ဂတာယာတိ တိရစ္ဆာနေသု ဥပ္ပန္နာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၄။ (-သံဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၂၆။) (၉) ရောက်သောသူ။ ခေဒံ ဂတော။ ဝိဌ၊ ၁။ ၁။ (-၁၄။ ဒီဌ၊ ၁။ ၁၆။) ခေဒံ ဂတောတိ အနန္တပ္ပဘေဒံ မဟန္တံ သံသာရဒုက္ခံ အနုဘဝ- နဋ္ဌေန ဂတော၊ သမ္ပတ္တောတုတ္တော။ ဝဇီရ။ ၆။ (-ဒီဌ၊ ၁။ ၆၇။ အံဌ၊ ၁။ ၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂၅။) (၁၀) ဆည်းကပ် သောသူ။ သရဏံ ဂတာ စ တေ ဗုဒ္ဓ (အပ၊ ၁။ ၆၁) နှိ “ဗုဒ္ဓံ သရဏ” နှိ ဂတာ ဘဇိ* သု ဇာနိ* သု ဝါ တေ ဥပါသကာ။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၄။ (၁၁) လွန်သောသူ။ လောကသမုဒယံ ပဟာနုပရိညာယ တထာယ ဂတော အတိ- တောတိ တထာဂတော။ ဒီဌ၊ ၁။ ၆၇။ အံဌ၊ ၁။ ၇၇။ ဂတဒ္ဓ၊ ဂတယောဗ္ဗန-တို့လည်းကြည့်။ (၁၂) ကျင့်သောသူ။ လောကနိရောဓဂါမိ- နိ* ပဋိပဒံ တထံ ဂတော ပဋိပန္နောတိ တထာဂတော။ ဒီဌ၊ ၁။ ၆၇။ အံဌ၊ ၁။ ၇၇။ (၁၃) ကင်းသောသူ။ ဧဝံ သတိ သဥပ-

သဂေါ ဝိယ အနုပသဂေါပိ ဂတသဒ္ဓေါ ဝိရ-
 ဟတ္ထဝါစကော ဝေဒိတဗ္ဗော ဓာတုနမနေ-
 ကတ္ထတ္တာ။ ဂစ္ဆတိ အပဂစ္ဆတိတိ ဟိ ဂတော။
 သိဋ္ဌိသစ်၁။၁၈။ ဂတသတ္တ-လည်း ကြည့်။
 (၁၄) သိအပ်သော။ သဗ္ဗေ ပဉ္စနယာ ဂတာ။
 နေတ္ထိ။၂။ ဂတာတိ ဉာတာ၊ မတာတိ
 အတ္ထော။ နေတ္ထိဋ္ဌ။၁၈။ နေတ္ထိဝိ။၂၃။ (၁၅)
 ထွက်သွားသော။ ဂတသိဂ်-ကြည့်။ (၁၆)
 တည်သော။ ဉာတိမဇ္ဈဂတော ဝါ ပူဂဓဇ္ဈ-
 ဂတော ဝါ။ အံ၁။၁၂၆။ အဘိ၊ပု။၁၃၂။
 မဟာနိ။၁၁၈။ ပူဂဓဇ္ဈဂတောတိ သေဏီနံ
 မဇ္ဈေ ဌိတော။ အံ၁။၂၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။
 (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၈။) (၁၇) နေသော။ ဥပရိပါသဒဝရဂတော (ဒီ၁။၄၄)တိ ပါ-
 သဒဝရဿ ဥပရိ ဂတော။ မဟာရဟေ
 သမုဿိတသေတစ္ဆတ္တေ ကဉ္စနာသနေ နိသိ-
 န္ဓော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၁၂၈။

ဂတၢ (တိ) [ဂဒ+တ] ပြောဆိုသော။
 ဂဒတ္ထော ဟေတ္တ ဂတသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၆၅။
 အံ၁။၁။၈၆။

ဂတအဗ္ဗုစာရီ (ပု) [ဂတ+အဗ္ဗုစာရီ] သွား
 သောငါး။ တသ္မိံ နဒိသလိလေ ဇာလံ ဘေ-
 တွာ ဂတအဗ္ဗုစာရီဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
 စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

ဂတကဏ္ဍ (ပု၊န) [ဂတ + ကဏ္ဍ] သွားသော
 မြား။ ဒက္ခိဏာဘိမုခံ ဂတကဏ္ဍံ ဓနုတော
 ရတနမတ္တာပဂတံ ဂဏ္ဍိ။ သံ၊ဋ္ဌ။၂။၂၀၉။ (-
 သံ၊ဋ္ဌ။၂။၁၈၉။)

ဂတကာယ (ပု) [ဂတ+ကာယ] (စိတ်ကြောင့်)
 ဖြစ်သောကိုယ်။ ဣဓ မနေန ဂတကာယံ
 သန္ဓာယေဝမာဟ။ အံ၁။၁။၂၂၈။

ဂတကာရဏ (န) [ဂတ+ကာရဏ] (က) သွား
 ခြင်း၏ အကြောင်း။ (ခ) ရောက်ခြင်း၏
 အကြောင်း။ (က) တတ္ထ ဂတကာရဏဉ္စ

အာရောစေသိ။ အံ၁။၁။၂၂၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။
 ၂။၂၉၈။) (ခ) ဣဒါနိ မံသရဏံ ဂတကာရဏ-
 မတ္တေနဝမာဣမေသံ ဒေယျဓမ္မံ ဥပစ္ဆိန္နိတ္ထ။
 မ၊ဋ္ဌ။၁။၆၃။ အံ၁။၁။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၃၂၇။

ဂတကာလ (ပု) [ဂတ+ကာလ] သွားရာအခါ၊
 သွားသောအခါ။ ပေဋ္ဌာသု ကိစ္စံ ကတွာ
 ဂတကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၈၅။ (-
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂။၇၇။)

ဂတကိတ္တိသဒ္ဓသိလောက (တိ) [ဂတ+ကိတ္တိ-
 သဒ္ဓသိလောက] ကျော်စောသံ၊ ချီးမွမ်းသံ
 ဖြင့် သွားလေ့ရှိသော၊ ဖြစ်သော ကျော်စော
 သံ ချီးမွမ်းသံရှိသော။ အထ ဝါ ဘဂဝါ
 ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဓေါ ဂတကိတ္တိသဒ္ဓသိလောကော။
 မဟာနိ။၃၅၅။ ဂတကိတ္တိသဒ္ဓသိလောကော-
 တိ ကိတ္တိသဒ္ဓဉ္စ သိလောကဉ္စ ဂဟေတွာ
 စရဏသိလော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၈။

ဂတကောဋိက (တိ) [ဂတကောဋိ+ဣက] အဆုံး
 စွန့်သို့ ရောက်၍တည်သော၊ အဆုံးစွန့်သို့
 ရောက်သော။ သော ဝုဠဝါသော စိတ္တ-
 စရဏော ဂတဒ္ဓေါ ဂတဒိသော ဂတကောဋိ-
 ကော။ မဟာနိ။၁၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၅။ (-အဘိ၊
 ဋ္ဌ။၁။၃၈။) ဂတကောဋိကောတိ အနုပါဒိ-
 သေသနိဗ္ဗာနကောဋိဂတော ဟုတွာ ဌိတော။
 မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။

ဂတကောဋိယ (တိ) [ဂတကောဋိ+ဣယ] အဆုံး
 စွန့်သို့ ရောက်၍တည်သော၊ အဆုံးစွန့်သို့
 ရောက်သော။ သော ဝုဠဝါသော စိတ္တ-
 စရဏော ဂတဒ္ဓေါ ဂတဒိသော ဂတကောဋိ-
 ယော။ မဟာနိ။၃၆၅။

ဂတက္ခဏ (ပု) [ဂတ+ခဏ] ရောက်ဆဲခဏ၊
 ရောက်ချိန်။ တာတာ အမှာကံ ဂတက္ခဏေ-
 ယေဝ ပိတာ ဝရံ ဒဿတိ။ အံ၁။၁။၂၀၁။

ဂတဂတ (တိ) [ဂတ+ဂတ] (၁) ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော။ (၂) ရောက်ရာရောက်ရာ ဖြစ်သော၊ ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်းသော။ (၁)တဿာယေဝ ဓမ္မပ္ပဝတ္တိယာ ဂတဂတယ အနိဝတ္တနတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၆။ (၂)အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဂတဂတဂါမ (ပု) [ဂတဂတ+ဂါမ] ရောက်ရာ ရောက်ရာရွာ၊ ရောက်တိုင်း ရောက်ဘိုင်းသော ရွာ။ တုမေ ဂတဂတဂါမေ သလာကဘတ္တိ ဂဏှထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၈။

ဂတဂတဌာန (န) [ဂတဂတ+ဌာန] ရောက်ရာ ရောက်ရာအရပ်။ ဂတဂတဌာနေ လဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၆။ (-ကင်္ခါ။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။) ဂတ- ဂတဌာနေတိ အဿမဏှလိကာသု သမ္ပတ္တ- သမ္ပတ္တဌာနေ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၈။

ဂတဂတဝေလာ (ထိ) [ဂတဂတ + ဝေလာ] ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်းသော-အချိန်- အခါ။ ဂတဂတဝေလာယ ထူပံ ပုပ္ဖေဟိ ပူဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။

ဂတဂေါ (တိ) [ဂတ + ဂေါ] သွားသော နွားရိုးသော။ ပဋိတဂါဇေါတိ ဂတဂါဝေါ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၇။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၂၈။

ဂတဌာန (န) [ဂတ+ဌာန] သွား-ရောက်- ရာအရပ်။ ဆာယာယ ဂတဌာနေ ဌပေတုံ ဝဇ္ဇတိယေဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၇။ အ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။)

ဂတဋ္ဌိတနိမိတ္တ (န) [ဂတ+ဋ္ဌိတ+နိမိတ္တ] သွား ခြင်းရပ်တည်ခြင်းဖြင့် ယူအပ်သော-နိမိတ်- အမှတ်အသား။ ဧတေနုပါယေန ဂတဋ္ဌိတ- နိမိတ္တေဟိပိ ကထနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ ဂတနိမိတ္တံ နာမ ဂမနနိမိတ္တံ၊ ဋ္ဌိတနိမိတ္တံ နာမ အတ္တနော သမိပေ ဌာန- နိမိတ္တံ၊ ပရဿ ဂမနဝသေန ဌာနဝသေန စ ဂဟေတဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။

ဂတဒိသ (တိ) [ဂတ+ဒိသ] (နိဗ္ဗာန်ဟူသော) အရပ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဂတဒိသော- (မဟာနိ၊၁၆၊၆၃၊၃၆၅။ စူဠနိ၊၈၅)တိ သုပိ- နန္တေနပိ အဂတပုဗ္ဗံ နိဗ္ဗာနဒိသံ ဂတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇၂။

ဂတဒ္ဓ (ပု) [ဂတ+အဒ္ဓ] (၁) သွားပြီးသော ခရီး။ (တိ) (၂) (သံသရာ) အခွေကို လွန်သော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။(တိ) (၂) ဂတဒ္ဓေါ (မဟာနိ၊၁၆။ စူဠနိ၊၈၅)တိ သံသာရဒ္ဓါနံ အတိက္ကန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇၂။

ဂတဒ္ဓိ (တိ) [ဂတဒ္ဓ+ဤ] သွားပြီးသော(သံသ ရာ)ခရီးရှိသော၊ (သံသရာ)ခရီးကို သွားပြီး သော၊သူ။ ဂတဒ္ဓိနော(ဓမ္မ၊၂၆)တိ ဂတ- မဂ္ဂဿ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။

ဂတဓန (န) [ဂတ+ဓန] ရောက်သောဥစ္စာ။ ဇေတဝနဝိဟာရံ အာရဗ္ဗ ပရိက္ခယံ ဂတဓနံ သဗ္ဗံ သမ္ပိဏ္ဏိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။

ဂတနိမိတ္တ (န) [ဂတ+နိမိတ္တ] သွားခြင်းဖြင့် ယူအပ်သော - နိမိတ် - အမှတ် အသား။ အာဂတနိမိတ္တေန ဝါ ဂတနိမိတ္တေန ဝါ ဌိတ- နိမိတ္တေန ဝါ ကထေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဂတဋ္ဌိတနိမိတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဂတပစ္စယ (ပု) [ဂတ+ပစ္စယ] သွားခြင်း အ ကြောင်း။ အဇ္ဇ မယံ သရဒတာပသဿ သန္တိကံဂတပစ္စယေန ဓမ္မဒေသနာ စ မဟတိ ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။

ဂတပစ္စာဂတ (န) [ဂတ+ပစ္စာဂတ] (၁) သွားခြင်းပြန်ခြင်း၊ အသွားအပြန်။ (၂) အသွား အပြန် ဆောင်အပ်သောဝတ်။ (၃) ဆောင်၍ တဖန်ဆောင်ယူအပ်သော အဝတ်၊ သုသာန်သို့ ဆောင်ပြီးမှ ပြန်၍ဆောင်ယူ အပ်သောအဝတ်, (သုသေ၏ အဝတ်)။ (တိ) (၄) သွားပြီးပြန်လာသော၊သူ။ (၁) ဂတပစ္စာဂတိကဝတ္တ-ကြည့်။ (၂) ဂတပစ္စာ-

ဂတဝတ္ထ-ကြည့်။ (၃) ဂတပစ္စာဂတန္တိ မတ-
ကသရိရံ ပါရုပိတွာသုသာနံနေတွာ အာနိ-
တစိဝရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။
(တိ) (၄) ဂတပစ္စာဂတေန ဒုတေန။ ဝိ၊၁။
၉၄။

ဂတပစ္စာဂတ၂(န) [ဂတပစ္စာဂတ+ဏ]သွား၍ပြန်
လာသောသူသည် စွန့်ပစ်အပ်သော အဝတ်
(အသုဘပို့သူ၏ အဝတ်)။ ဂတပစ္စာဂတန္တိ
ယံ မနုဿာ သုသာနံ ဂန္ဓာ ပစ္စာဂတာနုတွာ
ဆဉ္ဇေန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။

ဂတပစ္စာဂတဝတ္ထ (န) [ဂတပစ္စာဂတ + ဝတ္ထ]
အသွားဆောင်အပ် အပြန်ဆောင်အပ်သော
ဝတ်၊ အသွားအပြန် ဆောင်အပ်သောဝတ်၊
ဂတပစ္စာဂတဝတ်။ (ဆွမ်းခံအသွား အပြန်
နှစ်ချိန်လုံး၌ပင် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းရ
သောကျင့်ဝတ်ကို ဂတပစ္စာဂတဝတ်ဟု ခေါ်
သည်။ အကျယ်ကို သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇-၅၆။အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉-၁၆၈-တို့ ကြည့်။) သော ကိရ
ဧကေနဝိသတိ ဝဿာနိ ဂတပစ္စာဂတဝတ္ထံ
ပူရေန္တော ဝေ ဝိဟာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။)

ဂတပစ္စာဂတဝတ္ထပုညဝါသနာ (ထိ) [ဂတပစ္စာ-
ဂတဝတ္ထ + ပုညဝါသနာ] ဂတပစ္စာဂတဝတ်
ဟူသောကုသိုလ်-အထုံ - ဝါသနာ။ ပုဗ္ဗ
ကဿပဿ ဘဂဝတော သာသနေပဗ္ဗဇိတွာ
ဂတပစ္စာဂတဝတ္ထပုညဝါသနာယ ဝါသိတ-
စိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

ဂတပစ္စာဂတိက (တိ) [ဂတပစ္စာဂတ + ဣက]
အသွားအပြန် (ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်း
ခြင်း)ရှိသောသူ။ ပုဗ္ဗယောဂေါ နာမ ပုဗ္ဗ-
ဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ဂတပစ္စာဂတိကဘာဝေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂။ ဘာဝနာနုယောဂသဟိတံဂတံ
ပစ္စာဂတဉ္စ တေဿ အတ္တိတိ ဂတပစ္စာဂတိ-
ကော၊ တဿ ဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။
အောက်ပုဒ်-လည်း ကြည့်။

ဂတပစ္စာဂတိကဝတ္ထ (န) [ဂတပစ္စာဂတိက +
ဝတ္ထ] အသွားအပြန် (ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံး
သွင်းခြင်း)ရှိသော ကျင့်ဝတ်။ ဂတပစ္စာဂတိ-
ကဝတ္ထာသေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉)တိ ဘာဝနာ-
သဟိတံယေဝ သိက္ခာယ ဂတပစ္စာဂတံ ဂမ-
နပစ္စာဂမနံ တေဿ အတ္တိတိ ဂတပစ္စာဂတိကံ၊
တဒေဝ ဝတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၈၇။

ဂတပဋိယာဂတ (န) [ဂတ+ပဋိယာဂတ]
ဆောင်၍ တဖန်ဆောင်ယူအပ်သောအဝတ်၊
သွား၍ ပြန်လာသောသူသည် စွန့်ပစ်အပ်
သောအဝတ်။ အပရာနိပိ ပဉ္စ ပံသုကူလာနိ
....ဂတပဋိယာဂတံ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ ဂတပဋိ-
ယာဂတ(သျှာမူကွဲ)န္တိ သုသာနံ နေတွာ
ပုန အာနိတကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ သုသာနံ
နေတွာ ပုန အာနိတကန္တိ သုသာနေ ပေတ-
ကိစ္စံ ကတွာ နိက္ခန္တေဟိ နတွာ ဆဉ္ဇိတာနိ
နိဝတ္ထပါရုတဝတ္ထာနိ ဝေ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၈၉။ ဂတပစ္စာဂတ(၂)လည်း ကြည့်။

ဂတပတိကာ (ထိ) [ဂတ+ပတိ+က+အာ]
(အရပ်တပါးသို့)သွားသော လင်ရှိသောမိန်း
မ၊ လင်အရပ်တပါးသို့ သွားသောမိန်းမ။
ပဝုတ္ထပတိကာတိ ပဝါသံ ဂတပတိကာ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

ဂတပဒေသ (ပု) [ဂတ+ပဒေသ] သွားရာ-အ
ရပ်-ဌာန။ ကေန ဥဒကေန ဝိဒါရယိတွာ
ဂတပဒေသောတိ ကတွာ ကန္တရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၆။

ဂတပုဗ္ဗ (တိ) [ဂတ+ပုဗ္ဗ] (၁)ရှေး၌ ရောက်ရာ
ဖြစ်သော၊ ရောက်ဘူးရာ ဖြစ်သော။ (၂)
ရှေး၌ - သွား - ရောက် - သော၊ သွားဘူး
သော၊သူ။ (၁) ဒိသံ ပေသေတိ ယဒိ ဝါ
ဂတပုဗ္ဗံ။ အံ၊၂။၁၄၃။ (-မဟာနိ၊၃၇၅။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၉၂။) (၂) အဟံ ပညာသ-
ဝဿာနိ ထေရဿ သန္တိကံ န ဂတပုဗ္ဗော။

အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၁၀။)

ဂတပုရိသ (ပု) [ဂတ + ပုရိသ] သွားသော
ယောက်ျား။ ယက္ခဿ ဘတ္တံ ဂါဟာပေတံ
ဂတပုရိသတံ ဒိသ္မာ ဘိတာ ယထာ မိတ္တံ
အာရောစေသုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။)

ဂတဗလကောဋ္ဌက (ပု) [ဂတဗလ + ကောဋ္ဌက]
သွားသောဗိုလ်ပါအပေါင်း။ နေဝ ဂတဗလ-
ကောဋ္ဌကော အာဂစ္ဆတိ၊ န သာသနံ သုယျ-
တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

ဂတဘိက္ခု (ပု) [ဂတ + ဘိက္ခု] သွားသော
ရဟန်း။ စိဝရံ ဂဟေတွာ ဂတဘိက္ခု ပန
အတ္တနော ပရိဝေဏေ ဌပေတွာ တဿ န
အာရောစေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၊၂၄၊၁၀၂။)

ဂတဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [ဂတဘိက္ခု + ဝတ္ထု]
သွားသောရဟန်း၏ - အကြောင်း - ဝတ္ထု။
ဂတဘိက္ခုဝတ္ထု စေတ္တ ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။

ဂတမဂ္ဂ (ပု) [ဂတ + မဂ္ဂ] (၁) သွားရာ - လမ်း -
ခရီး။ (၂) ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ (၃)
သိခြင်း၏ အကြောင်း။ (၄) သိအပ်သော
မဂ်။ (၁) ဂတမဂ္ဂေ ခိပိံ အဟံ။ အပါ၊၁။
၂၄၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။)
ဂတမဂ္ဂေ ခိပိံ အဟန္တိ...ဗုဒ္ဓဿ ဂတမဂ္ဂေ
ခိပိံ ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။) (၂) ဂတမဂ္ဂေါ “ပဒ” န္တိ
ဝုစ္စတိ၊ ယေန စ ဥပါယေန ကာရဏေန
ကာမဝိတက္ကော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သော တဿ
ဂတမဂ္ဂေါတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မူလဒီ၊၂။၇၃။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။) ဂတံ ဂမနံ ပဝတ္တိ၊ တဿ
ဥပါယောတိ ဂတမဂ္ဂေါ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။) (၃) သမ္မာပယောဂဿ

ဂတမဂ္ဂေါ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၃) တိ သမ္မာပ-
ယောဂေန နိပ္ပဒိတတ္တာ တဿ သဉ္ဇာနန-
ကာရဏန္တိ အတ္ထော။ မူလဒီ၊၂။၂၁။ (၄)
ဂတမဂ္ဂါနုဂါမိ-ကြည့်။

ဂတမဂ္ဂပရိယန္တ (န) [ဂတမဂ္ဂ + ပရိယန္တ] သွား
ရာ - လမ်း - ခရီး - အဆုံး။ မဟောသဿ
ဂတမဂ္ဂပရိယန္တေ တိဏပဏ္ဏကသဋ္ဌံ ဥဿာရိ-
တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။

ဂတမဂ္ဂါနုဂါမိ (တိ) [ဂတမဂ္ဂ + အနု + ဂမ္ပ + ဏိ]
သိထိုက်သောမဂ်ကို အတုလိုက်၍ သိသော၊
သု။ ဘဂဝတာ ဂတမဂ္ဂါနုဂါမိနော ဟုတွာ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄-၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၆။

ဂတမဂ္ဂါနုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂတမဂ္ဂ + အနုပ္ပတ္တိ] ရောက်
ထိုက်သောမဂ်သို့ အစဉ်ရောက်ခြင်း၊ သိထိုက်
သောမဂ်ကို လျော်စွာသိခြင်း။ ယထာ ပဋိ-
ပတ္တိယာ ဂတမဂ္ဂါနုပ္ပတ္တိယာ သီလဒိဋ္ဌိသာ-
မညဂမနေန အရိယသံသော စ မယာ ပူဇိ-
တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။

ဂတမတ္တကာရဏ (န) [ဂတမတ္တ + ကာရဏ]
ရောက်ကာမျှ ဖြစ်သောအကြောင်း။ နေဝ
တဿ ဟတ္ထေ ဒတွာ ဂတမတ္တကာရဏေန။
ကခါ၊၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၈။

ဂတမနုဿ (ပု) [ဂတ + မနုဿ] သွားသော
လူ။ မစ္ဆဝိသံ ပက္ခိပိတွာ ဂတမနုဿာ ဘာ-
ဇနာနိ အာဟရိတွာ ပူရေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၈၈။

ဂတမလ (တိ) [ဂတ + မလ] ကင်းသောအညစ်
အကြေးရှိသော၊ အပြစ်ကင်းသော။ ယံ
ဥပဂတော ဂတမလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဂတမလန္တိ ဝိဂတ-
မလံ၊ နိဒ္ဒေါသန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၈။)

ဂတမာဏဝ (ပု) [ဂတ+မာဏဝ] သွားသော လုလင်။ ပဏ္ဍိတံ ဂဟေတွာ ဂတမာဏဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၅။

ဂတယောဗ္ဗန (တိ) [ဂတ+ယောဗ္ဗန] လွန်သောအရွယ်ရှိသော၊ အရွယ်လွန်သော၊သူ။ အာတုရံ ဂတယောဗ္ဗနံ။ ဒီ၊၂။၁၉။ (-မ၊ ၁။၁၂၃။ သုတ္တနိ။၂၉၈။) ဂတယောဗ္ဗနန္တိ အတိက္ကန္တယောဗ္ဗနံ ပစ္ဆိမဝယေ ဌိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။

ဂတရာဗုရိသ (ပု) [ဂတ+ရာဗုရိသ] သွားသော - မင်းချင်းယောက်ျား - မင်းမှုထမ်းယောက်ျား။ သကဋေဟိ သဒ္ဓိ* ဂတရာဗုရိသာ “ရညော ပုည”န္တိ ဝတော သုဝဏ္ဏပိဏ္ဏေ ဂဏ္ဍန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၆။)

ဂတဝါဒ (ပု) [ဂတ+ဝါဒ] ဖြစ်သော-အယူ-ဝါဒ။ ဧကောယေဝ အန္တော ဝါဒဿ ဧတေသံ၊ န ဒေဓာဂတဝါဒါတိ ဧကန္တဝါဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။

ဂတဝိသေသ (ပု) [ဂတ+ဝိသေသ] ဖြစ်သော အထူး၊ အထူးဖြစ်ခြင်း။ ယဒိပိ သာမညတော ဂတဝိသေသော။ အနုဋီ၊၂။၁၄၅။

ဂတဝိဟာရ (ပု) [ဂတ+ဝိဟာရ] ရောက်ရာ ကျောင်း။ တေဟိ ဂတဝိဟာရေ အဘုဉ္ဇိတွာဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

ဂတဝေလာ (ထိ) [ဂတ+ဝေလာ] ရောက်ရာ အချိန်၊ ရောက်ချိန်။ တဿ ဂတဝေလာယမေဝ အဿာ သရီရေ ရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၈။

ဂတသက္ခလိကာ (ထိ) [ဂတ+သက္ခလိကာ] လွင့်စင်သွားသောကျောက်ခဲ။ ဒေဝဒတ္တေန ပဝိဒ္ဓသိလတော ဘိဇ္ဇိတွာ ဂတသက္ခလိကာပိ တထာဂတဿ ပါဒန္တံ ပဟရိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၆၁။

ဂတသညက (တိ) [ဂတ+သညာ+က] ဖြစ်သောအမှတ်သညာရှိသော၊(ဘုရားဟူသော) အမှတ်သညာကိုရသော၊သူ။ ဂတသညကော ထေရေ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။ အပ၊၁။၁၄၁၊၂၈၉။

ဂတသညကတ္ထေရ (ပု) [ဂတသညက+ထေရ] ဘုရားဟူသောအမှတ်သညာကိုရသောထေရ်၊ ဂတသညကထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် (၁) ဤကမ္ဘာမှ ၉၂-ကမ္ဘာထက်၌ တိဿဘုရားရှင်အား ရည်မှန်း၍ ဆီမီးတောက်ပန်း ၇-ပွင့်တို့ကို ကောင်းကင်၌ ပစ်လွှင့်လျက် လက်အုပ်ချီ၍ ပူဇော်ခဲ့ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့် ဤဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောထေရ်။ (၂) ဤကမ္ဘာမှ ၉၄-ကမ္ဘာထက်၌ ကောင်းကင်၌ သွားစဉ် လေ၏အဟုန်ကြောင့် လှုပ်ရှားသော သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်၏ သင်္ကန်းတော်ကို မြင်ရခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ယင်း သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဤဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောထေရ်ဟု နှစ်ပါးရှိသည်။ အပ၊၁။၁၄၁၊၂၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆-၇။)ဇာတိယာ သတ္တဝသောဟန္တိအာဒိကံ အာယသ္မတော ဂတသညကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

ဂတသတ္တ (ပု) [ဂတ+သတ္တ] (၁) သွားသော သတ္တဝါ။ (တိ) (၂) ကင်းသောအသက်ရှိသော၊ အသက်ကင်းသော၊သူ။ (၁) အသိ-တိမဟာသာဝကေ နိဿာယ သဂ္ဂံ ဂတသတ္တာနံ ပမာဏံ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။) (တိ) (၂) ဂတသတ္တ- (ပေတ။၁၃၂။ ဇာ၊၁။၁၂၁)န္တိ ဝိဂတဇီဝိတံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။

ဂတသဗ္ဗရန္တ (တိ) [ဂတ+သဗ္ဗရန္တ] ကင်းပြီးသော အလုံးစုံသောအပြစ်ရှိသော၊ အပြစ်

အားလုံးကင်းပြီးသောသူ။ အဒန္တပညော
ဂတသဗ္ဗရန္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၀၁။

ဂတသာခါ (ထိ) [ဂတ+သာခါ] သွားသော-
သစ်ခက်-သစ်ကိုင်း။ ဂင်္ဂါဘိမုခံ ဂတသာခံ
ဂန္တာ။ ဇာ၊ဌ။၃။၃၅၁။

ဂတသိင်္ဂ (တိ) [ဂတ+သိင်္ဂ] ထွက်သွားသော
နွားငယ်ရှိသော။ ဂတသိင်္ဂံ အာလယံ။
ဇာ၊၁။၃၉၄။ ဇာ၊ဌ။၅။၉၆။ ယထာ ဝါ
ဂတသိင်္ဂံ နိက္ခန္တဝစ္ဆကံ။ ဇာ၊ဌ။၅။၉၇။

ဂတဟဒယ (တိ) [ဂတ+ဟဒယ] ရောက်သော
စိတ်ရှိသော၊ လိုက်သော စိတ်ရှိသောသူ။
ဒေဝမနုဿနာဂါဒယော ပီတိဝသံ ဂတဟဒ-
ယာ ဥက္ကဋ္ဌိသဒ္ဓမကံသုတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၄၃။

ဂတာဂတ (န) [ဂတ+အာဂတ] သွားခြင်း၊ပြန်
ခြင်း၊ အသွားအပြန်။ စမ္ပံ ဂတာဂတံ ကရိဿ-
တိ (မ၊၂။၃)တိ အဿမဏ္ဍလတော ယာဝ
စမ္ပာနဂရဒ္ဓါရာ ဂမနဉ္စ အာဂမနဉ္စ ကရိဿ-
တိ။ မ၊ဌ။၃။၅။

ဂတာဂတဌာန (န) [ဂတာဂတ+ဌာန] သွားခြင်း
ပြန်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဂတာဂတဌာန (ဒီ၊
ဌ။၂။၃၂၄)န္တိ ဂမနာဂမနကာရဏံ။ ဒီ၊ဌ။၂။
၂၆၉။

ဂတာယု (တိ) [ဂတ+အာယု] ကင်းသော
အသက်ရှိသော၊ အသက်ကင်းသော၊ သူ။
ဂတာယု သုက္ခကိလေသံ။ အပ၊၂။၁၃၀။

ဂတာဝသာန (န) [ဂတ+အဝသာန] ထွက်သွား
သည်၏အဆုံး၊ ထွက်သွားပြီးနောက်။ တေသံ
ဂတာဝသာနေ တေနေဝ နယေန သက္ကော
ဒေဝါနမိန္ဒော။ ဒီ၊ဌ။၂။၁၄၂။ သံ၊ဌ။၃။
၂၅၀။

ဂတာသေ (တိ) [ဂတ+သေ။ သေကာရာ-
ဂမော အာချာတနာမေဟိ။ အာချာတတော

စ နာမပဒတော စ ဝစနဿ သိလိဋ္ဌတ္တံ
သေကာရာဂမော ဟောတိ။ နိတိ၊သုတ္တ။
၁၁၀၂။] ဆည်းကပ်သောသူ။ ယေ ကေစိ
ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂတာသေ။ ဒီ၊၂။၂၀၄။ သံ၊၁။
၂၅။ ဒီ၊ဌ။၁။၂၀၈။ တတ္ထ ဂတာသေတိ
နိဗ္ဗေမတိကသရဏဂမနေန ဂတာ။ ဒီ၊ဌ။၂။
၂၇၄။ သံ၊ဌ။၁။၇၃။ ဂတာသေတိ ဧတ္ထ သေ-
ဣတိ နိပါတမတ္တံ။ သီ၊ဌ။သစ်၊၂။၁၈၅။
ဂတာသေတိ ဂတာ ဝေ။ ဒီ၊ဌ။၂။၂၃၅။ သံ၊
ဌ။၁။၁၁၃။

ဂတိ (ထိ) [ဂမု+တိ] (၁) (တမလွန်ဘဝသို့)-
သွားခြင်း-လားခြင်း။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (၃)
သိခြင်း၊ အသိဉာဏ်၊ ပညာ။ (၄) ပျံ့နှံ့ခြင်း။
(၂-ကျောင်း ၃-ကျောင်း၊ ၂-နေရာ ၃-နေရာ
စသည်။) (၅) ပြီးစီးခြင်း၊ ပြီးဆုံးခြင်း။
(၆) စိတ်အလိုဆန္ဒ၊ စိတ်ဖြစ်ပုံ။ (၇) ကိုး
ကွယ်-လည်းလျောင်း- ပုန်းအောင်း- မှီခို
-ရာ၊ အားထားရာ။ (၈) မှီခို-နေထိုင်-ရာ
အရပ်။ (၉) လားအပ်-ရောက်အပ်- သော
-ဂတိ-ဘုံ-ဘဝ။ (၁၀) ကြာမြင့်စွာသော
အချိန်အခါ။ (၁၁) နည်း။ (၁) (တမလွန်
ဘဝသို့)-သွားခြင်း-လားခြင်း။ နတိယာ
အသတိ အာဂတိ ဂတိ န ဟောတိ။ ဥဒါန။
၁၇၉။ (-နေတ္တိ။၅၅၊၅၇။ ဝိ၊ဌ။၄။၂၀၁။)
အာဂတိ ဂတိ န ဟောတိတိ....စုတိဝသေန
ဂတိ ဣတော ပရလောကဂမနံ ပစ္စဘာဝေါ
န ဟောတိ န ပဝတ္တတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၆၀။
(-နေတ္တိ၊ဌ။၁၂၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၇။) (၂)
ဖြစ်ခြင်း။ ယဿ ဂတိံ န ဇာနန္တိ။ မ၊၂။
၄၁၁။ (-ဝိမာန။၅၄။ စူဠနိ၊၁၃၄။ သံ၊ဌ။
၁။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၅။) ဂတိန္တိ နိဗ္ဗတ္တိ။
မ၊ဌ။၃။၃၀၀။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁၅၆။ စူဠနိ၊ဌ။
၃၃။ သံ၊ဌ။၁။၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ။၂။၄၆၁။)
(၃) သိခြင်း၊ အသိဉာဏ်၊ ပညာ။ “ဝေ အဓိ-
မတ္တဂတိမန္တော”တိအာဒိသု ပညာယံ။ ဒီ၊ဌ။
၁။၂၂၂။ ဂမတိ ယထာသဘာဝံ ဇာနာတိတိ

ဂတိ၊ ပညာ။ သိဇ္ဇိသစ်၊ ၂။ ၂၂၉။ (-ထေရ၊
 ၅။ ၂။ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။
 ၁၉၉။) ဂတိမန္တု-လည်းကြည့်။ (၄) ပျံ့နှံ့-
 ခြင်း။ (၂-ကျောင်း ၃-ကျောင်း၊ ၂-နေရာ
 ၃-နေရာစသည်။) ဂတိဂတန္တိအာဒိသု ဝိသဋ္ဌ-
 ဘာဝေ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ မ၊ ၅။ ၃။ ၂၅၁။ သုတ္တ-
 နိ၊ ၅။ ၂။ ၁၇၀။ ဂမနံ ဗျာပနံ ဂတိ၊ ဝိသဋ္ဌ-
 ဘာဝေ။ သိဇ္ဇိသစ်၊ ၂။ ၂၂၉။ ဂတိဂတ
 (က) (ခ) လည်းကြည့်။ (၅) ပြီးစီးခြင်း၊
 ပြီးဆုံးခြင်း။ ဒွေယေဝ ဂတိယော ဘဝန္တိ
 အနညာ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၃။ (-မ၊ ၁။ ၄၀၄။ အံ၊ ၁။
 ၃၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၂။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၄၀၅။ အဘိ၊
 ၅။ ၁။ ၁၆၅။) ဒွေယေဝ ဂတိယောတိ ဒွေ ဝေ
 နိဌာ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဂမနံ နိပ္ပတ္တနံ ဂတိ၊
 နိဌာ။ သိဇ္ဇိသစ်၊ ၂။ ၂၂၉။ (-မ၊ ၅။ ၂။
 ၃၀၅။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၂၅၉။ ဇာ၊ ၅။ ၃။ ၆၀။ အံ၊ ၅။
 ၁။ ၂၆၆။ မူလဇ္ဇိ၊ ၁။ ၇၉။) (၆) စိတ်အလို
 ဆန္ဒ၊ စိတ်ဖြစ်ပုံ။ ဂတိဉ္စ ပဇာနာမိ ဇုတိဉ္စ
 ပဇာနာမိ (မ၊ ၁။ ၄၀၃၊ ၄၀၄)တိ အယံ
 အဇ္ဈာသယဂတိ နာမ။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၄၁-၂။ (-
 မ၊ ၅။ ၂။ ၃၀၅။ နိတိ၊ ၁။ ၂၀၇။) ဂတိန္တိ စိတ္တ-
 ဂတိ။ တေနာဟ “အဇ္ဈာသယဂတိ နာမာ” -
 တိ၊ အဇ္ဈာသယပုဝတ္တိတိ အတ္ထော။ မ၊ ၅။ ၂။
 ၃၀။ (စိတ်အလိုဆန္ဒကြောင့် ပြီးစီးမှုကို ဥပ-
 စာအားဖြင့် ဂတိဟု ဆိုလို၍ မ၊ ၅။ ၂။ ၃၀၅-၌
 ဂတိဉ္စ ပဇာနာမိတိ နိပ္ပတ္တိဉ္စ ပဇာနာမိဟု၎င်း၊
 မ၊ ၅။ ၂။ ၃၁၄-၌ နိပ္ပတ္တိန္တိ နိပ္ပဇ္ဇနံ၊ ဖလန္တိ
 အတ္ထောဟု၎င်း၊ ဖွင့်သည်။) (၇) ကိုးကွယ်-
 လည်းလျောင်း - ပုန်းအောင်း - မှီခို - ရာ၊
 အားထားရာ။ နိဗ္ဗာနံ အရဟတော ဂတိ-
 (ဝိ၊ ၅။ ၂၆၃)တိ ဧတ္ထ ပဋိသရဏေ၊ ပရာယဏေ
 အပဿယေတိ အတ္ထော။...ဂစ္ဆတိ အဝစရတိ၊
 အဝစရဏဝသေန ဝါ ပဝတ္တတိ ဧတ္တာတိ
 ဂတိ၊ ပဋိသရဏံ။ သိဇ္ဇိသစ်၊ ၂။ ၂၂၉။ (-
 ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၁၃၅။ ဝိ၊ ၅။ ၄။ ၁၉၃။) (ဂ) မှီခို-
 နေထိုင် - ရာအရပ်။ ဂတိ မိဂါနံ ပဝန (ဝိ၊ ၅။

၂၆၃)န္တိအာဒိသု နိဝါသဌာနေ။ ဒီဌ၊ ၁။
 ၂၂၂။ (-ဝိ၊ ၅။ ၄။ ၁၉၃။) ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ
 ဧတ္တာတိ ဂတိ၊ နိဝါသဌာနံ။ သိဇ္ဇိသစ်၊ ၂။
 ၂၂၉။ (၉) လားအပ် - ရောက်အပ် - သော
 - ဂတိ - ဘုံ - ဘဝ။ ပဉ္စ ခေါ် ဣမာ သာရိပုတ္တ
 ဂတိယော (မ၊ ၁။ ၁၀၆)တိ ဧတ္ထ သုကတဒုက္ကဋ္ဌ-
 ကမ္မဝသေန ဂန္တဗ္ဗာတိ ဂတိယော။ မ၊ ၅။ ၁။
 ၃၄၁။ (-ဒီဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ သံ၊ ၅။ ၃။ ၁၀၉။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။ သိဇ္ဇိသစ်၊ ၂။ ၂၂၉။ မ၊ ၅။
 ၂။ ၃၀။) (ဤဂတိသည် ၁။ ငရဲဘုံဟူသော
 နိရယဂတိ။ ၂။ တိရစ္ဆာန်ဘုံ ဟူသော
 တိရစ္ဆာန်ဂတိ။ ၃။ ပြိတ္တာဘုံ ဟူသော ပေ-
 တဂတိ။ ၄။ လူ့ဘုံဟူသော မနုဿဂတိ။
 ၅။ နတ်ပြည် ဗြဟ္မာပြည်ဟူသော ဒေဝဂတိ-
 ဟု ၅-မျိုးရှိသည်။ ဤ၌ ဘုံကို ဆိုသဖြင့်
 ဘုံ၌ ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်လည်း ပါဝင်သည်။ မ၊
 ၁။ ၁၀၆။)

တနည်း—(၁) လားခြင်း အနက်ဟော
 ဂတိဂတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၉၄။ ဓမ္မ၊ ၇။ ၃။ မ၊ ၅။ ၁။
 ၃၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။ မ၊ ၅။ ၂။ ၃၀-ကြည့်။
 (၂) ဖြစ်ခြင်းအနက်ဟော နိဗ္ဗတ္တိဂတိ။ မ၊
 ၁။ ၄၀၉။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။
 မ၊ ၅။ ၂။ ၃၀-ကြည့်။ (၃) စိတ်အလိုဆန္ဒ ဖြစ်
 ခြင်းအနက်ဟော အဇ္ဈာသယဂတိ။ မ၊ ၁။
 ၄၀၄။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။ မ၊ ၅။
 ၂။ ၃၀-ကြည့်။ (၄) ပျက်စီးခြင်း ကင်းခြင်း
 အနက်ဟော ဝိဘဝဂတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၃။ မ၊ ၅။
 ၁။ ၃၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀-၁၉။ မ၊ ၅။ ၂။ ၃၀-
 ကြည့်။ (၅) ပြီးစီးခြင်း အနက်ဟော
 နိပ္ပတ္တိဂတိဟု ၅-မျိုးရှိသည်။ ဒီ၊ ၁။ ၇၃။ ဒီ၊ ၂။
 ၁၄။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉။ မ၊ ၅။
 ၂။ ၃၀-ကြည့်။

တနည်း—(၁) ဂတိဂတိ။ (၂) သဉ္ဇာတိ-
 ဂတိ။ (၃) သလက္ခဏဂတိ။ (၄) ဝိဘဝဂတိ။
 (၅) ဘေဒဂတိ-ဟု ၅-မျိုးရှိသည်။

ထိုတွင် ကာမ ၁၁-ဘုံ ရူပ ၁၆-ဘုံသည် ရုပ်တရား၏ လားရာဘုံဖြစ်၍၎င်း၊ အသည် သတ်ကြည့် ဘုံ ၃၀-သည် နာမ်တရား၏လား ရာဘုံဖြစ်၍၎င်း ဂတိဂတိမည်၏။

ဘုံအလိုက် ရုပ်ခန္ဓာကိုယ်၊ နာမ်ခန္ဓာကိုယ်၊ ရုပ်နာမ် ခန္ဓာကိုယ်သည် ရုပ်တရား၏ဖြစ်ရာ ဖြစ်၍ သဗ္ဗာတိဂတိမည်၏။

ရုပ်တရား၌ ရူပနဟူသော ဝိသေသလက္ခဏာ၊ နာမ်တရားတို့၌ ဝေဒယိတ၊ သဗ္ဗာနန၊ အဘိသင်္ခရဏ၊ ဝိဇာနနဟူသော ဝိသေသ- လက္ခဏာ၊ ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော သာမညလက္ခဏာ ရှိခြင်း သည် သလက္ခဏဂတိ မည်၏။

ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ မရှိခြင်း အဘာဝသည် ဝိဘဝဂတိမည်၏။ ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ပျက်စီး ခြင်းသည်ဘေဒဂတိမည်၏။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (၁၀) ကြာမြင့်စွာသောအချိန်အခါ။ ဂတိ- ဂတ (ဃ)ကြည့်။ (၁၁) နည်း။ ဂတိဒဿန- ကြည့်။

ဂတိအတ္ထ (ပု) [ဂတိ+အတ္ထ] (၁) ဂတိအနက်၊ လားခြင်းအနက်။ (တိ) (၂) ဂတိအနက် ရှိသော၊ လားခြင်း အနက်ရှိသော။ (၁) ယေသံ ဟိ ဓာတုနံ ဂတိအတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။ (တိ) (၂) ဂတိအတ္တာ ဓာတုသဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓိအတ္တာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂။ (-အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၄၂။)

ဂတိအညထတ္တ (န) [ဂတိ+အညထတ္တ] လားရာ ဂတိ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ နိရယ-စသောဂတိ တမျိုး၌ဖြစ်ခြင်း။ တတြိဒံ အညထတ္တန္တိ ဧတ္ထ ပန ဂတိအညထတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၇။ နိရယာဒိဂတိအန္တရဥပပတ္တိဂတိအည- ထတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၃။

ဂတိအန္တောဂဓ (တိ) [ဂတိ+အန္တောဂဓ] ဂတိ၌ အကျုံးဝင်သော။ တဒန္တောဂဓတာယာတိ ဂတိအန္တောဂဓတာယ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၂၀၀။

ဂတိက (တိ) [ဂတိ+ဣက] (၁) ရောက်သော။ (၂) အလားရှိသော၊ အလားတူသော။ (၁) ကပ္ပု-ကြည့်။ (၂) မူလစီဝရံ အတ္တနော ဂတိကံ ကရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ (-သာ- ရတ္ထ၊၂။၃၉၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၂။) -

ဂတိကဿ (ထိ) [ဂတိ+ကဿ] ဂတိကဿ၊ ဂတိကိုဆိုရာစကား။ ကထိတာယ ဂတိက- ထာယ အပုဗ္ဗတ္တာနုဝဏ္ဏနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၉။

ဂတိက္ခယ (ပု၊န) [ဂတိ+ခယ] (၁) ဂတိ- ဘဝ-ကုန်ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ (၂) ဂတိ-ဘဝ- ကုန်ခြင်း။ (၁) မောဟက္ခယံ ဂတိက္ခယံ ဥပ- ပတ္တိက္ခယံ။ စူဠနိ၊၁၀၄၊၂၁၄။ (၂) ဒေါ- သက္ခယော ဟောတု၊ မောဟက္ခယော ဂတိ- က္ခယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ အပါဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

ဂတိကောဋိက (တိ) [ဂတိ+ကောဋိက] အဆုံး စွန့်သော-ယုတ်ညံ့သော-ဂတိရှိသော (အ ခါ)။ အပ္ပါယုကေ ဂတိကောဋိကေ နိဗ္ဗတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၅။

ဂတိဂတ (တိ) [ဂတိ+ဂတ] (က) နေထိုင်ရာ ဌာနသို့ ရောက်သော၊ နှစ်ကျောင်း သုံး ကျောင်းသို့ရောက်သော။ (ခ) နှစ်ကျောင်း သုံးကျောင်း၌ (နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်) ဆုံးဖြတ် အပ်သော။ (ဂ) ပြန့်နှံ့ခြင်းသို့ရောက်သော။ (ဃ) ကြာမြင့်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ကြာ မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးဖြစ်သော။ (က) (ခ) န စ ဂတိဂတ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၅)။ နိ ဒွေ တယော အာဝါသေ န ဂတံ။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဝါ ဒွတ္တိက္ခတ္တု အဝိနိစ္စိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ (ဂ) ဂတိ (၄) ကြည့်။ (ဃ) ဂတိဂတ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၁)။ စိရကာလပဝတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၆။ ဝိမတိ၊၂။၇၁။

ဂတိဂတိ (ထိ) [ဂတိ+ဂတိ] (ခန္ဓာ ၅-ပါး၏) ကျင်လည်ရာ-ဖြစ်ရာ-အရပ်။ ဂတိတိ ဂတိ-

ဂတိ သဉ္ဇာတိဂတိ သလက္ခဏဂတိ ဝိဘဝဂတိ
ဘေဒဂတိတိ ပဉ္စဝိဓာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၉။ နိရယာဒိတော အညသိမ္ပိ ဂတိသဒ္ဓေါ
ဝတ္တတိ၊ တတော ဝိသေသနတ္ထံ “ဂတိဂတိ”-
တိ ဝုတ္တံ “ဒုက္ခဒုက္ခံ၊ ရူပရူပ”န္တိ စ ယထာ၊
ဂတိသညိတံ ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၄၇။

ဂတိတ္ထယ (န) [ဂတိ + တယ] ဂတိသုံးခုတို့၏
အပေါင်း။ သေသေ ပန တိရစ္ဆာနပေတ္တိဝိ-
သယမနုဿသင်္ခါတေ ဂတိတ္ထယေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅။

ဂတိဒဿန (န) [ဂတိ + ဒဿန] နည်းကိုပြခြင်း။
ဧတေန ဝါ ဂတိဒဿနေန သဗ္ဗဿ သမ္ဘဝန္တဿ
သင်္ဂဟော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၀။ (-မူလ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။) ဧတေန ဂတိဒဿ-
နေနာတိ အတ္ထဝိသေသာဘာဝေပိ ဆဋ္ဌဒ္ဓက-
ပူရဏသင်္ခါတေန နယဒဿနေန။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၅။ (-အနု၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။)

ဂတိဒုဂ္ဂတိ (ထိ) [ဂတိ + ဒုဂ္ဂတိ] မကောင်းသော
လားရာ - ဂတိ - ဘုံဘဝ (ငရဲ၊ တိရစ္ဆာန်၊
ပြိတ္တာ)။ ပေတ္တိဝိသယမ္ပိ ငစ္ဆတိ၊ အယမဿ
ဂတိဒုဂ္ဂတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။)

ဂတိနာနတ္ထ (န) [ဂတိ + နာနတ္ထ] ဂတိထူးသည်
၏ အဖြစ်၊ လားရာဘဝထူးခြားခြင်း။ တဿ
ကမ္ပနာနတ္တတော ဂတိနာနတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၇။

ဂတိနိမိတ္တ (န) [ဂတိ + နိမိတ္တ] ဂတိနိမိတ်၊
ရောက်အပ်သောဘဝ၏ - အာရုံ - အကြောင်း၊
ဘဝဖြစ်ကြောင်း။ (သေခါနီးအခါ ထင်လာ
သောနတ်သွီး၊ ဗိမာန်၊ ပဒေသာပင်၊ အမိ
ဝမ်းရေ၊ ငရဲမီး၊ ငရဲထိန်း စသော အာရုံမျိုး
တည်း။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဝိဘာဝိနီ။၁၈၈။)
သင်္ခေပတော ပဋိသန္ဓိယာ တိဏိ အာရမ္မ-
ဏာနိ ဟောန္တိ ကမ္ပံ ကမ္ပနိမိတ္တံ ဂတိနိမိတ္တန္တိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈၊၁၄၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။)

ဂတိယာ နိမိတ္တံ ဂတိနိမိတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၈၈။
ဂတိယာ နိမိတ္တန္တိ ဘဝဿ ကာရဏံ၊ ဘဝုပ-
ပတ္တိကာရဏန္တိ အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၈၆။
ဂတိနိမိတ္တာရမ္ပဏ (တိ) [ဂတိနိမိတ္တ + အာရမ္ပဏ]
ဂတိနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော။ ယဒါ ဟံ
ဂတိနိမိတ္တာရမ္ပဏေ ဇဝနေ ပဝတ္တေ။ မူလ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၃။

ဂတိနိမိတ္တုပဋ္ဌာန (န) [ဂတိနိမိတ္တ + ဥပဋ္ဌာန]
ဂတိနိမိတ်ထင်ခြင်း။ ဂတိနိမိတ္တုပဋ္ဌာနဝသေန
ပရလောကံ ပဿတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၉။

ဂတိနိဝတ္တိ (ထိ) [ဂတိ + နိဝတ္တိ] သွားခြင်းမှ ဆုတ်
နစ်ခြင်း၊ ရပ်တည်ခြင်း။ န ဂတိနိဝတ္တိတိ
အာဟ “ဥပ္ပဇ္ဇတံ ခေဝ ပဝတ္တတိ စာ”တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။

ဂတိနိဝတ္တိအတ္ထ (ပ) [ဂတိနိဝတ္တိ + အတ္ထ] (၁)
ရပ်တည်ခြင်းအနက်။ (တိ) (၂) ရပ်တည်
ခြင်းအနက် - ရှိသော - ကိုဟောသော။ (၁)
ဂတိနိဝတ္တိအတ္ထတော သာမညတော အာသ-
နမ္ပိ ဌာနဂ္ဂဟဏေန ဂယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။
(တိ) (၂) တိဋ္ဌသိတိ ဣဒံ ဌာနသဒ္ဓဿ ဂတိ-
နိဝတ္တိအတ္ထတ္တာ ဂတိယာ ပဋိဇက္ခပဝစနံ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၅။)

ဂတိနိဝါရဏ (န) [ဂတိ + နိဝါရဏ] သွားမှုကို
တားမြစ်ခြင်း။ ဂဟိတနာဝါ-ကြည့်။

ဂတိနိဿရဏ (န) [ဂတိ + နိဿရဏ] ဂတိမှ
ထွက်ခွာမြောက်ရာ။ ဂတိနိဿရဏံ နိဗ္ဗာနမ္ပိ
ဇာနာမိတိ ဒဿနတ္ထံ အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဂတိနိဿိတ (တိ) [ဂတိ + နိဿိတ] ဂတိကိုမှီ
သော၊သူ။ ယဒေဝ တေ ဂတိနိဿိတာ၊
တဒေဝ တေ ဥပပတ္တိနိဿိတာ။ ဇူဠနိ။၅၃။

ဂတိပင်္ကဝိသောသန (တိ) [ဂတိပင်္က + ဝိသော-
သန] ဂတိဟူသောညွှန်ကို ခြောက်သွေ့ စေ
တတ်သော၊ သုတော စ ဝိမလံ ဝါကံ၊ဂတိပင်္က-

ဝိသောသနံ။ အပါ၂။၁၁၄။ ထေရဌာ၂။
၁၄၆။

ဂတိပစ္စေဒန (ပု) [ဂတိ+ပစ္စေဒန] ဂတိပစ္စေ-
ဒနမင်း။ ဂတိပစ္စေဒနော နာမ၊ ကပ္ပိနံ ပဉ္စ-
သီတိယာ။ အပါ၁။၁၇၅။ ထေရဌာ၁။၂၀၆။

ဂတိပဉ္စက (တိ) [ဂတိ + ပဉ္စက] ဂတိငါးပါး
အပေါင်း။ ဧဝံ ယန္တေ ယုတ္တဂေါဏော ဝိယ
ဂတိပဉ္စကေ လောကော သမ္ပရိဝတ္တတိ။ သံ၊
ဌာ၁။၄၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၄။)

ဂတိပဉ္စကာဒိနဝစ္ဆာဒန (န) [ဂတိပဉ္စက+အာ-
ဒိနဝ+ဆာဒန] ဂတိငါးပါးအပေါင်း၌ အပြစ်
ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဂတိပဉ္စကာဒိနဝစ္ဆာဒန-
တော ပဉ္စဝိဓာ။ အဘိ၊ဌာ၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၆၀။

ဂတိပရိစ္ဆေဒါဘာဝ (ပု) [ဂတိပရိစ္ဆေဒ+အဘာ-
ဝ] ဂတိအပိုင်းအခြားမရှိခြင်း။ တဿ ပန
ဝိသံ ဂတိပရိစ္ဆေဒါဘာဝေန န ဂတိသာဓ-
ကန္တိ။ အဘိ၊ဌာ၂။၂၀၅။

ဂတိပရိယန္တ (ပု) [ဂတိ+ပရိယန္တ] ဂတိအဆုံး။
ဂတိပရိယန္တေ ဌိတော။ မဟာနိ။၁၇၊၂၆၆။
စူဠနိ။၃၄၊၃၀၁။

ဂတိပရိယာပန္န (တိ) [ဂတိ+ပရိယာပန္န] ဂတိ၌
အကျုံးဝင်သောသူ။ ဂတိပရိယာပန္နာ စ
တံတံဘဝဂါမိကဗ္ဗဿ အရိယမဂ္ဂေန အနိဝတ္တိ-
တတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃။ (- သံ၊ဋီ၊၁။
၂၉၅။)

ဂတိပရိဝတ္တနမုခ (န) [ဂတိပရိဝတ္တန+မုခ] ဂတိ
ပြောင်းလဲမှုကို - အရင်းပြုခြင်း - ပဓာနပြု
ခြင်း။ ဣဒါနိ ဂတိပရိဝတ္တနမုခေန စုတိပဋိ-
သန္နိအနုယောဂေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌာ၂။
၁၂၆။

ဂတိပ္ပဋိဗာဠ (တိ) [ဂတိ+ပဋိဗာဠ] ဂတိသည်-
တားမြစ်-နှိပ်စက်-အပ်သော။ ယေပိ တေ
ဂတိပ္ပဋိဗာဠာ မရန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၀။

ဂတိဘေဒ (ပု) [ဂတိ+ဘေဒ] ဂတိအပြား။
နိရယာဒိကော အပဒါဒိဂတိနာနာကရဏဉ္စ
ဂတိဘေဒေါ။ မူလဋီ၊၂။၃၆။

ဂတိမဂ္ဂဝိသောဓန (န) [ဂတိမဂ္ဂ+ဝိသောဓန]
ဂတိ - ဘဝ - လမ်းကြောင်းကို သုတ်သင်
ကြောင်း (ကောင်းမှုကံ)။ နတ္ထိ မေ ဒက္ခိ-
ဏေ ကာရံ၊ ဂတိမဂ္ဂဝိသောဓနံ။ အပါ၁။
၄၀၃။

ဂတိမန္တ (တိ) [ဂတိ+မန္တ] ဉာဏ်ပညာရှိသော။
ဉာဏ်ပညာနှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ ဂတိမာ၊မိတိ-
မာ။ ဒီ၊၃။၈၈။ (-ထေရ။၃၄၉။ မ၊ဌာ၂။
၂၃၇။) ဂတိမာတိ ဂမနသမတ္တာယ ပညာယ
သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဌာ၃။၇၇။ (-ထေရဌာ၊
၂။၄၂၇။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။)

ဂတိမာရ (ပု) [ဂတိ+မာရ] ဂတိမာရံ၊ ဘဝ
အနှောင်အဖွဲ့၊ ဘဝနှောင်အိမ်။ အာယတန-
မာရော ဂတိမာရော။ စူဠနိ။၁၅၂။ ကိလေ-
သမာရ-လည်း ကြည့်။

ဂတိဝန္တ (တိ) [ဂတိ + ဝန္တ] ဂုဏာဒိတော
ယထာတန္တိဝန္တ။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၉၂။ (နိရယ
စသော) ဂတိရှိသော။ တယံဒံ ဘိက္ခဝေ
ကာရဏဝန္တံ ဂတိဝန္တံ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၄၀၆။

ဂတိဝိကလ (တိ) [ဂတိ+ဝိကလ] အသွားချွတ်
ယွင်းသော၊ မသွားနိုင်သောသူ။ ဌိတော
ဂတိဝိကလော။ သုတ္တနိ၊ဌာ၂။၁၀၃။ (-သံ၊
ဋီ၊၂။၃၂၉။)

ဂတိဝိပတ္တိ (တိ) [ဂတိ + ဝိပတ္တိ] ပျက်စီးသော
ဂတိ၊ မကောင်းသော-ဘုံ-ဘဝ။ (အပါယ်
၄-ဘုံ။) ဂတိဝိပတ္တိ အာဂမ္မ ဝိပစ္စန္နိ။ အဘိ၊
ဝိ။၃၅၁။ (-အံ၊ဌာ၂။၁၁၁။ ပဋိသံ၊ဌာ၂။
၁၇၀။) ဂတိဝိပတ္တိတိ ဝိပန္နာ ဂတိ စတ္တာရော
အပါယာ။ အဘိ၊ဌာ၂။၄၂၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။

ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗာဟိတ (တိ) [ဂတိဝိပတ္တိ + ပဋိ-
ဗာဟိတ] ပျက်စီးသောဂတိသည် တားမြစ်

အပ်သော၊ ဂတိဝိပတ္တိသည် တားမြစ်အပ်သော။ ဧဝံ ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗ္ဗာဟိတတ္တာဝိပါကံ ဒါတုံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၆။ ကမ္မိ-လည်း ကြည့်။

ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗ္ဗာဠ (တိ) [ဂတိဝိပတ္တိ + ပဋိဗ္ဗာဠ] ဂတိပျက်စီးခြင်း - ပျက်စီးသောဂတိ - သည် တားမြစ်အပ်သော။ အတ္ထေကဓ္မာနိ ကလျာဏာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဂတိဝိပတ္တိပဋိဗ္ဗာဠာနိ န ဝိပစ္စန္ဓိ။ အဘိဝိ၊ ၃၅၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၄။ (-အံ၊ ၂။ ၁၁၁။) ကမ္မိ-လည်း ကြည့်။

ဂတိဝိပရိယေသာကာရ (ပု) [ဂတိ + ဝိပရိယေသ + အာကာရ] ဂတိဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ တေန ဂတိဝိပရိယေသာကာရေန ပဝတ္တာ လဒ္ဓိ။ မ၊ ၉။ ၃။ ၄၄။

ဂတိဝိပ္ပမောက္ခ (ပု) [ဂတိ + ဝိပ္ပမောက္ခ] ဂတိမှ လွတ်မြောက်ရာ (နိဗ္ဗာန်)။ ပရာယဏန္တိ ဂတိ-တော ပရံ အယနံ ဂတိဝိပ္ပမောက္ခံ ပရိနိဗ္ဗာန်။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၂။ ၉၉။

ဂတိဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဂတိဝိပ္ပဝါသ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ဂတိမှ ကင်းကွာ၏ဟု ဉာဏ်အား ရှေ့ရှု ထင်သော။ ဂတိဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၄၀။ ယထူပပန္နာယ ဂတိယာ ဝိပ္ပဝါသဝသေန ဂယုတိတံ ဂတိဝိပ္ပဝါသပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဂတိဝိဘာဂ (ပု) [ဂတိ + ဝိဘာဂ] ဂတိကိုဝေဖန်ခြင်း။ ဂတိဝိဘာဂေန တံ ဒေသေတုံ။ မ၊ ၉။ ၃။ ၃၃။

ဂတိဝိဘာဝန (န) [ဂတိ + ဝိဘာဝန] ဂတိကို - ထင်ရှားစေခြင်း - ထင်ရှားပြုခြင်း။ ဗျာဓိဝိဘာဝနံ၊ ဂတိဝိဘာဝနံ။ ဒီ၊ ၉။ ၃။ ၆။

ဂတိဝိမုတ္တ (တိ) [ဂတိ + ဝိမုတ္တ] ဂတိမှလွတ်ပြီးသောသူ။ ဝန္နေ သုဂတံ ဂတိဝိမုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဘဂဝါ ပဉ္စဟိပိ ဂတိဟိ သုဠု မုတ္တော ဝိသံယုတ္တောတိ အာဟ။ ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆။ (-သီ၊ ၉။ ၁။ ၁။ ၁။ ၁။)

ဂတိဝိဝဇ္ဇိတ (တိ) [ဂတိ + ဝိဝဇ္ဇိတ] သွားလာခြင်း ကင်းသောသူ။ မူဂေါ အဟောသိ ဗမိရော၊ ပက္ခော ဂတိဝိဝဇ္ဇိတော။ စရိယာ။ ၄၁၃။

ဂတိဝိသေသ (ပု) [ဂတိ + ဝိသေသ] ဂတိအထူး။ ဂတိဝိသေသေ ဒုက္ခနိရောဓသညိ ဟုတွာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။

ဂတိဝိသောဓန (န) [ဂတိ + ဝိသောဓန] ဂတိကို သုတ်သင်ကြောင်း။ ဂတိဝိသောဓနံ ကတော သဂ္ဂေ ပဋိသန္ဓိ ဂဏိယန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၉၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁။ ၆။ ၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။)

ဂတိသံဝတ္တနိယ (ပု) [ဂတိ + သံဝတ္တနိယ] လားရာဂတိကို မြစ်စေတတ်သော။ ဂတိသံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ ကရေတိ။ အဘိ၊ က။ ၃။ ၉၃။

ဂတိသညိတ (တိ) [ဂတိ + သညိတ] ဂတိဟုမှတ်အပ်သော။ ဂတိသညိတံ ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ၉။ ၂။ ၃၄၇။

ဂတိသမညာ (တိ) [ဂတိ + သမညာ] သွား၏ဟူသောအမည်။ ယထာပစ္စယံ ပန ဒေသန္တရပ္ပတ္တိယံ ဂတိသမညာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ၂။

ဂတိသမန္နေသန (န) [ဂတိ + သမန္နေသန] သွားရာအရပ်ကို ရှာမှီးခြင်း။ ကထာ ပန နိဟရ-တော ဝါတဿ ဂတိသမန္နေသနမုခေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ၂။

ဂတိသမ္ပတ္တိ (သိ) [ဂတိ + သမ္ပတ္တိ] ပြည့်စုံသော ဂတိ။ ကောင်းသော - ဘုံ - ဘဝ။ (လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်။) ဂတိသမ္ပတ္တိ အာဂမ္မ ဝိပစ္စန္ဓိ။ အဘိဝိ၊ ၃။ ၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၁။ (-ပဋိသံ၊ ၂။ ၆။) တွေ စ ဂတိသမ္ပတ္တိတိ သမ္ပန္နာ ဂတိဒေဝလောကော စ မနုဿလောကော စ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၆။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၇။)

ဂတိသမ္ပတ္တိပဋိဗဟိတ (တိ) [ဂတိသမ္ပတ္တိ+ပဋိ-ဗဟိတ] ပြည့်စုံသော ဂတိသည် တားမြစ်အပ်သော၊ ဂတိသမ္ပတ္တိသည် တားမြစ်အပ်သော။ ဝေ ဂတိသမ္ပတ္တိပဋိဗဟိတတ္တာ ဝိပါကံ ဒါတုံ အသက္ကောန္တာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၂။

ဂတိသမ္ပတ္တိပဋိဗဟိတ (တိ) [ဂတိသမ္ပတ္တိ+ပဋိဗဟိတ] ပြည့်စုံသော ဂတိသည် တားမြစ်အပ်သော။ အတ္ထေကဗ္ဗာနိ ပါပကာနိ ကမ္မသမာဒါနာနိ ဂတိသမ္ပတ္တိပဋိဗဟိတနိ န ဝိပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၆။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၆၇။ ဒုတိယပဒနိဒ္ဒေသေ ဂတိသမ္ပတ္တိပဋိဗဟိတနိတိ ဂတိသမ္ပတ္တိယာ ပဋိဗဟိတာနိ ဝါရိတာနိ ပဋိသေမိတာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဂတိသာဓက (တိ) [ဂတိ+သာဓက] ဂတိကိုပြီးစေသော။ ဂတိပရိစ္ဆေဒါဘာဝ-ကြည့်။

ဂတိသုဂတိ (ထိ) [ဂတိ+သုဂတိ] ကောင်းသော လားရာ-ဂတိ - ဘုံ - ဘဝ။ (လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ။) အယမဿ ဂတိသုဂတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဂတိဟေတု (ပု) [ဂတိ+ဟေတု] ဂတိ-ဘဝ-၏ အကြောင်း။ ကုသလာဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရေန္တော န ဂတိဟေတု။ မဟာနိ၊ ၃၃၄။

ဂတ္တ (န) [ဂမု+တ။ ဂဟ+တ။ ဂစ္ဆတိ ဂဏှာတိ ဝါ ကုသလာကုသလမေတေနာတိ ဂတ္တံ၊ ဂမု ဂတိယံ၊ ဂဟ ဥပါဒါနေ ဝါ။ ဓာန် ဋီ၊ ၁၅၁။] ကိုယ်။ မာလိ ကိရိဋ္ဌိ ကာယူရိ၊ ဂတ္တာ တေ စန္ဒနုဿဒါ။ ပေတ၊ ၁၇၉။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၉၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။) ဂတ္တာတိ သရိရာဝယဝါ။ ပေတ၊ ဌ၊ ၁၉၆။ ဂတ္တာနိတိ ကာယောယေဝ အနေကာဝယ-ဝတ္တာ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-ဝိမ-တိ၊ ၂။ ၁၂၇။)

ဂတ္တကမ္မ (ပု) [ဂတ္တ+ကမ္မ] ကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဘယဝသေန ဂတ္တကမ္မော။ သီ၊ ဋီ၊ သင်္ခ၊ ၁။ ၄၁၈။

ဂတ္တကိလန္တ (တိ) [ဂတ္တ+ကိလန္တ] ပင်ပန်းသော ကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ပင်ပန်းသော။ သူ။ မမ ဂတ္တကိလန္တဿ၊ ပဟာရော ဒုဗ္ဗလော အဟု။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၇၃။

ဂတ္တစလန (န) [ဂတ္တ+စလန] ကိုယ်တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဆမ္ဘိတတ္တန္တိ ဘယဝသေန ဂတ္တစလန။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၇။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၄၈။

ဂတ္တပရိကမ္မ (န) [ဂတ္တ+ပရိကမ္မ] ကိုယ်ကိုဆုပ်နယ်ခြင်းအမှု။ နာဘိဇာနာမိ သဗြဟ္မစာရိ ဂတ္တပရိကမ္မေ ဝိစာရိတာ။ မ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဂတ္တပရိကမ္မေတိ သရိရသမ္မာဟနကမ္မ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၉။

ဂတ္တဗ္ဗဉနတေလ (န) [ဂတ္တ+အဗ္ဗဉနတေလ] ကိုယ်နယ်ဆီ၊ ကိုယ်ကိုလိမ်းကျံသောဆီ။ သစေဟိ တံ အာစရိယဿ ဂတ္တဗ္ဗဉနတေလံ ဘဝေယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၅။

ဂတ္တာနုလိတ္တ (တိ) [ဂတ္တ+အနုလိတ္တ] (နံသာ) လိမ်းကျံ သော ကိုယ် ရှိသော၊ ကိုယ်ကို (နံသာ) လိမ်းကျံ သော၊ သူ။ ဗောဓိသတ္တော ပါတောဝ နှတွာ ဂတ္တာနုလိတ္တော သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဂထိတ (ပု) [ဂန္တိ + တ။ (ဂြထိတ-သံ)] (၁) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ အနှောင်အဖွဲ့။ (တိ) (၂) (တဏှာဖြင့်) နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ တပ်မက်မောသော၊ သူ။ (၁) အာဒါနဂန္တိ ဂထိတံ ဝိသဇ္ဇ၊ သုတ္တနိ၊ ၄၀၃။ မဟာနိ၊ ၇၆။ အာဒါနဂန္တိ ဂထိတံ ဝိသဇ္ဇာတိ ... စိတ္တသန္တာနေ ဂထိတံ ဗဒ္ဓိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဂထိတေတိ ဗန္ဓနေ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ (တိ) (၂) တေ တံ လာဘံ လာဘိတွာ ဂထိတာ မုစ္ဆိတာ။ အံ၊ ၁။ ၇၄။ (-၂၇၈။ မ၊ ၁။ ၂၁၇။) ဂထိတာတိ တဏှာယ ဂန္တိတာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉။ ဂထိတောတိ တဏှာဂေဓေန ဂထိတော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ တဏှာဂေဓေန ဂထိတောတိ တဏှာဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓေါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဂထိတ-လည်း ကြည့်။

ဂဒ (ပု) [ဂဒ+အ] (၁) ပြောဆိုခြင်း။ (၂) အနာရောဂါ။ (၃) အဆိပ်။ (၄) ဗိသုဒ္ဓိ၏ ညီ။ (၁) ယထာ သမ္မာ ဂဒေါ အဿာတိ သုဂတောတိ။ ပဋိသန္ဓေ ၂။ ၈၂။ ဂဒနံ ဂဒေါ ကထနန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ ၁။ ၅၁။ (၂) နတ္ထိ ဝါ ဂဒေါ ရောဂေါ ဧတေနာတိ ကတော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၆-၇။ ဂဒေါ ရောဂေါ ရူဇာပိ စ။ ဓာန်၊ ၃၂၃။ (၃) ဂဒေါတိ ဟိ ဝိဿယ နာမံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၁၀။ အလဂဒ္ဒ-လည်း ကြည့်။ (၄) ဂဒေါ ဘာတရိ ကဏ္ဍဿ။ ဓာန်၊ ၃၂၃။

ဂဒအတ္ထ (တိ) [ဂဒ + အတ္ထ] ပြောဆိုခြင်း အနက်ရှိသော။ ဂဒအတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ ဂတသဒ္ဓေါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၁။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၇။)

ဂဒတိ (ကြိ) [ဂဒ+အ+တိ] ပြောဆို၏။ သမ္မာ စေသဂဒတိ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ယုတ္တမေဝ ဝါစံ ဘာသတိတိ သမ္မာ ဂဒတ္တာပိ သုဂတော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၇။ (-ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉။)

ဂဒတ္ထ (တိ) [ဂဒ+အတ္ထ] ပြောဆိုခြင်းအနက်ရှိသော။ ဂဒတ္ထော ဟေတ္ထ ဂတသဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၅။)

ဂဒန (န) [ဂဒ+ယု] ပြောဆိုခြင်း။ တထာ တထေဝ ဂဒနတော ဒကာရဿ တကာရံ ကတော တထာဂတောတိ ဝုစ္စတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၈။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၄။) ဂဒ (၁) လည်း ကြည့်။

ဂဒနတ္ထ (တိ) [ဂဒန+အတ္ထ] ပြောဆိုခြင်းအနက်ရှိသော။ သမ္မာ ဂဒနတ္ထေန သုဂတသဒ္ဓေန ပယောဂတော ပရဟိတာဋီပတ္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄။

ဂဒါ (ထိ) [ဂ+ဒါ+အ+အာ။ အဿ ကုဝေရဿ ပဟရဏံ အာယုခံ ဂဒါ၊ ဂံ ဝုစ္စတိ ဝဇိရံ

တံ ဝိယ ဒုက္ခံ ဒဒါတိတိ ဂဒါ။ ဓာန်၊ ၃၂။] ချွန်းတောင်း၊ သံတင်းပုတ်၊ သံလက်ရိုက်။ (ကုဝေရ - ဝေဿဝဏ် - နတ်မင်း၏လက်နက် ဖြစ်သည်။) အဋ္ဌကကမ္မန္တဿ၊ ပုရိပဟရဏံ ဂဒါ။ ဓာန်၊ ၃၂။ စက္ကံ ကုန္တော ဂဒါ တထာ။ ဓာန်၊ ၃၉၄။

ဂဒါကာရ (ပု) [ဂဒါ+အာကာရ] ချွန်းတောင်း သဏ္ဌာန်။ မူလေတနုကံ အဂ္ဂေမဟန္တံ ကတော ဂဒါကာရေန သိဗ္ဗနံ ဂယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဂဒါဝုဓ (န) [ဂဒါ+အာဝုဓ] ချွန်းတောင်း လက်နက်။ သက္ကဿ ဝဇိရာဝုဓံ၊ ဝေဿဝဏဿ ဂဒါဝုဓံ၊ ယမဿ နယနာဝုဓံ၊ အာဋ္ဌာဝကဿ ဒုဿာဝုဓံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။

ဂဒိတ (တိ) [ဂဒ+တ] ပြောဆိုအပ်သော။ မမ မန္တိတံ ဂဒိတံ ကထိတံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။

ဂဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဂဒ+တဗ္ဗ] ပြောဆိုအပ်သော။ ယထာ ယသာ ဂဒိတဗ္ဗံ၊ တထာ တထေဝ ဂဒနတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၈။

ဂဒ္ဒဘဏ္ဍ (ပု) [ဂဒ္ဒဘ+အဏ္ဍ။ ဂဒ္ဒဘဏ္ဍပုမာဏ- ဖလတ္တာ ဂဒ္ဒဘဏ္ဍော၊ ရလောပေါ။ ဓာန်၊ ၃၂။ ၅၆၂။] ညောင်ချဉ်ပင်။ ဂဒ္ဒဘဏ္ဍော ကပိတနော။ ဓာန်၊ ၅၆၂။

ဂဒ္ဒါ(ဒ္ဒါ)လ (ပု၊ န) [ဂဒ္ဒ+ဥလ။ သုနခါဒိဗန္ဓနံ ရဇ္ဇာဒိဂဒ္ဒါလော နာမ။ ဂဒ္ဒ သဒ္ဓေါ ဥလော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။] တောက်။ (ဓာန်၊ ၃၂။ အဖွင့်အရ ဂဒ္ဒါလသဒ္ဓါ ခွေးချည်ကြိုး စသည် ဟောကြောင်းသိနိုင်သည်။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ-များ၌ တောက်=လေးတောင် မပြည့်သော တုတ်ကိုသာ ဂဒ္ဒါလသဒ္ဓါ ဟောကြောင်း တွေ့ရသည်။ ခွေးချည်ကြိုး ဟောမတွေ့ရ။) သာ ဂဒ္ဒါလေန သင်္ဂဟိတော။ အဘိ၊ က။ ၂၅၂။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၇။

သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။) ကုဒဏ္ဍကနှင့် ကောဒဏ္ဍက-
တို့လည်း ကြည့်။

ဂဒ္ဒလ (န) [ဂဒ္ဒလ+အ] တောက်နှင့်တူ
သော တဏှာ။ တဏှာဂဒ္ဒလ-ကြည့်။

ဂဒ္ဒလဗဒ္ဒ (တိ) [ဂဒ္ဒလ + ဗဒ္ဒ] တောက်ဖြင့်
ဖွဲ့အပ်သော၊ တောက်ချည် ထားသော
(ခွေး)။ သေယျထာပိ နာမ သာ ဂဒ္ဒလ-
ဗဒ္ဒေါ ဒဠေ ထမ္မေ ဝါ။ မ၊ဉ္ဇ၊၂။ (—သံ၊
၂။၁၂၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။) သာ ဂဒ္ဒလ-
ဗဒ္ဒေါတိ ဒဏ္ဍကေ ရဇ္ဇံ ပဝေသေတွာ ဗဒ္ဒ-
သုနခေါ။ မ၊ဠ၊၄။၁၄။ သာ ဂဒ္ဒလဗဒ္ဒေါတိ
ဂဒ္ဒလေန ဗဒ္ဒသုနခေါ။ သံ၊ဠ၊၂။၂၉၉။
(—မ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။)

ဂဒ္ဒလဗန္ဓ (ပု) [ဂဒ္ဒလ+ဗန္ဓ] တောက်အနှောင်
အဖွဲ့။ ယထာ ဂဒ္ဒလေနဗဒ္ဒေါ သုနခေါ ဂဒ္ဒ-
လဗန္ဓေန ထမ္မေ ဥပနိဗဒ္ဒေါ။ ထေရီ၊ဠ၊၂၉၇။

ဂဒ္ဒလဗန္ဓန (န) [ဂဒ္ဒလ+ဗန္ဓန] (၁) တောက်
ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ တောက်အနှောင်အဖွဲ့၊
တောက်ဆွဲခြင်း။ (တိ) (၂) တောက်ဖြင့်
နှောင်ဖွဲ့ခြင်းရှိသော၊ တောက်ဆွဲထားသော၊
တောက်ချည်ထားသော၊ သူ။ (၁) ကုဒဏ္ဍ-
ကဗန္ဓန၊ ကုရဏ္ဍကဗန္ဓန-တို့ကြည့်။ (တိ) (၂)
သမုဿိတံ ဒဠတ္ထမ္ဘံ၊ သာဝ ဂဒ္ဒလဗန္ဓနော။ မ၊
ဠ၊၁။၄၁။ (—ဥဒါန၊ဠ၊၁၉၂။ မ၊ဋီ၊၁။၉၀။)

ဂဒ္ဒလဗန္ဓိတ (တိ) [ဂဒ္ဒလ+ဗန္ဓိတ] တောက်ဖြင့်
နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ တောက်ဆွဲထားသော၊
တောက်ချည်ထားသော၊ သူ။ ဂဒ္ဒလဗန္ဓိတံ
ဝိယ ထမ္မေ။ ထေရီ၊ဠ၊၂။၁၈။

ဂဒ္ဒလရဇ္ဇ (ထိ) [ဂဒ္ဒလ+ရဇ္ဇ] တောက်ကြိုး၊
တောက်ချည်ကြိုး။ ဂဒ္ဒလရဇ္ဇယာ ထမ္မေ
ဥပနိဗန္ဓသုနဿ ထမ္ဘာနုပရိဝတ္တာနံ ဝိယ။
သံ၊ဠ၊၂။၂၉၉။

ဂဒ္ဒ(ဒ္ဒါ)ဟနမတ္တ (န) [ဂေါ + ဒုဟန + မတ္တ]
(နိရုဉ်တပေါက်ကျအောင်) နွားနို့တညှစ်
ခန့်ကာလမျှ။ နာဘိဇာနာမိ အာဗာဓံ ဥပ္ပန္န-

ပုဗ္ဗံ အန္တမသော ဂဒ္ဒုဟနမတ္တမ္ဘိ။ မ၊ဉ္ဇ၊၁၆၇။
ဂဒ္ဒုဟနမတ္တမ္ဘိ မယံ ဗျာဓိ နာမ နတ္ထိ။
အဘိ၊ဠ၊၂။၄၄၈။ (—သံ၊၁။၄၅၅။ အံ၊ဠ၊၁။
၂၃၆။ ဥဒါန၊ဠ၊၂။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဠ၊၇။ ထေရီ၊
ဠ၊၂။၁၁၉၊၃၅၄။) ဂဒ္ဒုဟနမတ္တန္တိ ဂါဝိ*
ထနေ ဂဟေတွာ ကေ ခိရိဗိန္ဒု ဒုဟနကာလ-
မတ္တမ္ဘိ။ မ၊ဠ၊၄။၁၃၉။ (—သံ၊ဠ၊၂။၂၀၇။
မ၊ဋီ၊၃။၃၄၄။) ဂဒ္ဒုဟနမတ္တမ္ဘိတိ ဂေါဒုဟနမ-
တ္တမ္ဘိကာလံ။ ဣဓ ပန န သကလော ဂေါဒုဟ-
နက္ခဏော အဓိပ္ပေတော၊ အထ ခေါ ဂါဝိ*
ထနေ ဂဟေတွာ ကေခိရိဗိန္ဒုဒုဟနကာလမတ္တံ
အဓိပ္ပေတံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၄။

ဂဒ္ဒေါဟနမတ္တ (န) [ဂေါ+ဒုဟန+မတ္တ] (နိ-
ရုဉ်တပေါက်ကျအောင်) နွားနို့တညှစ်ခန့်
ကာလမျှ။ အပရေ ပန “ဂဒ္ဒေါဟနမတ္တ”န္တိ
ပါဠိ* ဝတွာ ဂါဝိယာ ကေဝါရံ ထနအဉ္ဇန-
မတ္တန္တိ အတ္တံ ဝဒန္တိ။ အံ၊ဠ၊၃။၂၇၂။ ဂဒ္ဒေါဟ-
နမတ္တန္တိ ပါဠန္တရေ ဂေါဒေါဟနမတ္တံ ကာ-
လန္တိ အတ္ထော။ သော စ န သကလော
ဂေါဒေါဟနက္ခဏော အဓိပ္ပေတောတိ ဒဿေ-
တုံ “ဂါဝိယာ ကေဝါရံ ထနအဉ္ဇနမတ္တ”န္တိ
အတ္ထော ဝုတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။

ဂဒ္ဒ (ပု) [ဂိဓ+ဓ။ဂဒ္ဒ+အ။ ဂိဓ အဘိကင်္ခါယံ
ဣဿ အတ္တံ၊ ဂေဓတိတိ ဂဒ္ဒေါ=ဂိဇ္ဈော။
မောဂ်၊၇။၉၉။ ဂဒ္ဒ အဘိကင်္ခါယံ။...ဂဒ္ဒေါတိ
ဂိဇ္ဈော။ နိတိ၊ဓာ။၃၁၉။] (၁) လင်းတငှက်။
(၂) တပ်မက်မောခြင်း။ (၁) ဂိဇ္ဈော
ဂဒ္ဒေါထ။ ဓာန်၊၆၃၇။ ဂဒ္ဒဗာဓိပုဗ္ဗ-လည်း
ကြည့်။ (၂) ဂမိတံ ဝုစ္စတိ ဂဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊
၃။၂၂၇။

ဂဒ္ဒဗာဓိပုဗ္ဗ (တိ) [ဂဒ္ဒဗာဓိ+ပုဗ္ဗ] လင်းတသတ်
အမျိုး၌ဖြစ်ဘူးသော၊ သူ။ အရိဠဿ နာမ
ဘိက္ခုနော ဂဒ္ဒဗာဓိပုဗ္ဗဿ ဝေရူပံ ပါပကံ
ဒိဋ္ဌိဂတံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၇၅။ (—မ၊
၁။၁၈၂။ သီ၊ဋီ၊သင်္ခါ၊၁။၁၁၇။) ဂဒ္ဒေ ဗာဓိ-
ယိ* သူတိ ဂဒ္ဒဗာဓိနော၊ ဂဒ္ဒဗာဓိနော ပုဗ္ဗ-

ပုရိသာ အဿာတိ ဂဗ္ဘဗာဓိပုဗ္ဗေ၊ တဿ ဂဗ္ဘဗာဓိပုဗ္ဗဿ၊ ဂိဇ္ဈသာတကကုလပုသုတဿာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

ဂဗ္ဘဗာဓိ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဗာဓ+ဏိ] လင်းတကိုသတ် လေ့ရှိသောသူ။ (လင်းတ သတ်သမား။) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဗ္ဘိကတာ (ထိ) [ဂဗ္ဘိက+တာ] တပ်မက်မောခြင်းနှင့်-ယှဉ်သည်၏အဖြစ်-ယှဉ်ခြင်း။ ပရိကေဋ္ဌနာ ဂဗ္ဘိကတာ ဂဗ္ဘိကတ္တံ စပလတာ စပလျံ။ စူဠနိ။၂၇၀။

ဂဗ္ဘိကတ္တ (န) [ဂဗ္ဘိက+တ္တ] တပ်မက်မောခြင်းနှင့်-ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်-ယှဉ်ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဗြဘ (ပု) [ဂဒ+ရဘ၊ ဂဒတိသ္မာ ရဘော ဂဗြဘော။ ဓာနံ၊ဋီ၊၅၀၂။] (၁) မြည်း၊ မြဲ။ (၂) ဂဗြဘမည်သောဘိလူး။ (အာဠာဝကဘိလူး၏ ဗိမာန် တံခါးစောင့် ဖြစ်သည်။) (၁) သြဋ္ဌာ ဂေါဏာ ဂဗြဘာ ပသုကာ။ ဝိ၊၁။၆၄။ (-မ၊၁။၄၁၀။ အံ၊၁။၂၃၀။ အဘိ၊က။၃၁။ ဇာ၊၁။၂၆။ မဟာနိ။၁၁၆။ မိလိန္ဒ။၈၄။) (၂) အာဠာဝကဿ ယက္ခဿ ဘဝနဒ္ဓါရံ ဂန္ဓာ တဿ ဒေါဝါရိကံ ဂဗြဘံ နာမ ယက္ခံ ဘဝနံ ပဝိသနတ္တာယ ယာစိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။

ဂဗြဘကုလ (န) [ဂဗြဘ+ကုလ] မြည်းမျိုး၊ မြဲမျိုး။ ယထာ စ ဝလာဟကော အဿရာဇာ န ဂဗြဘကုလေ ဝါ သောဠကကုလေ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၂။

ဂဗြဘပဉ္စ (တိ) [ဂဗြဘ+ပဉ္စ] မြည်း-မြဲ - ပြဿနာ။ (သားသည် ဖခင်ထက် မြတ်နိုင်၊ သာလွန်နိုင်၊ ပညာရှိနိုင်ပုံကို မြည်း (မြည်းထီး) ဥပမာပြု၍ ထုတ်သော ပြဿနာ ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၀-၃-ကြည့်။) အယမ္ပိ ဂဗြဘပဉ္စော မဟာဥမဂ်-ဇာတကေယေဝ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၁။၄၄၉။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂဗြဘပိဋ္ဌ (န) [ဂဗြဘ+ပိဋ္ဌ] မြည်း-မြဲ-၏ ကျောက်ကုန်း။ ဗုဒ္ဓါဒိသု ပသာဒသိနေဟာ-ဘာဝေန ဂဗြဘပိဋ္ဌေ ရဇသဒိသေ လူခပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇန္တဿာပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (-မူလဋီ၊၂။၁၆၀။)

ဂဗြဘပိဋ္ဌရဇ (ပု၊န) [ဂဗြဘပိဋ္ဌ+ရဇ] မြည်း-မြဲ-၏ ကျောက်ကုန်း၌ရှိသောမြူ။ ဗုဒ္ဓါဒိသု ပသာဒသိနေဟာဘာဝေန ဂဗြဘပိဋ္ဌရဇသဒိသေ လူခပုဂ္ဂလေ ပရိဝဇ္ဇန္တဿာပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၉။

ဂဗြဘပိဋ္ဌိ (ထိ) [ဂဗြဘ+ပိဋ္ဌိ] မြည်း-မြဲ-၏ ကျောက်ကုန်း။ ဣတိ ယထာ ဂဗြဘပိဋ္ဌိ-တော ပတိတဿ မဟန္တံ ဒုက္ခံ န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။

ဂဗြဘပေါတက (ပု) [ဂဗြဘ+ပေါတက] မြည်း-မြဲ-ငယ်။ အထ နံ ပုတ္တော ဂဗြဘပေါတကော မာတရံ ပရိသုဿမာနံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။

ဂဗြဘဘာရက (ပု) [ဂဗြဘ+ဘာရက] မြည်း-မြဲ-တင်ဝန်၊ မြည်းပေါ်၌ တင်အပ်သောဝန်။ သော ကေသ္မိံ သမယေ ဂဗြဘဘာရကေဟိ သဒ္ဓိံ တက္ကသိလံ ဂန္ဓာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။)

ဂဗြဘယုတ္တ (တိ) [ဂဗြဘ+ယုတ္တ] မြည်း-မြဲ-နှင့်ယှဉ် သော-ကသော။ ခရယာနန္တိ ဂဗြဘယုတ္တံ ဝယျာဒိကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

ဂဗြဘယောနိ (ထိ) [ဂဗြဘ+ယောနိ] မြည်း-မြဲ-မျိုး။ ပုဗ္ဗေပေတေ ဂဗြဘယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ဂဗြဘရဝ (ပု) [ဂဗြဘ+ရဝ] မြည်း-မြဲ-၏-မြည်သံ-အော်သံ-ဟိသံ၊ မြည်းအော်သံ။ ဂဗြဘော မရဏဘယဘိတော ဂဗြဘရဝံ ရဝိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။)

ဂဠာဝသ (န) [ဂဠာ+ဝသ] မြည်း-မြဲ-၏ အဆီ၊ မြည်းဆီ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခုဝေ ဝသာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ....သုကရဝသံ ဂဠာဝသံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၁-၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။ ကင်္ခါဒ္ဓိ၊ သစ်၊ ၃၂၉။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၅၀။

ဂဠာဝသေ (ပု) [ဂဠာ+ဝသေ] မြည်း-မြဲ-၏ အသွင်။ တဿ အာရက္ခံ ဂဟေတွာ ဌိတယက္ခော ပစ္စာမိတ္ထေ ဒိသ္မာ ဂဠာဝေ-သေန ဂဠာရဝံ ရဝတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၈၃။

ဂဠာဘိ (ထိ) [ဂဠာ+ဘိ] မြည်း-မြဲ-မ။ အထ နံ ဘဒ္ဒလိ နာမ ဂဠာဘိ ဒိသ္မာ ပဋိ-ဗဒ္ဓစိတ္တာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။ (-၃၁၇။)

ဂဠိတ (န) [ဂဠ+တ] (၁) တပ်မက်မောခြင်း။ (တိ) (၂) တပ်မက်မောသော၊ ငြိကပ်တွယ် တာသော၊ (တဏှာဖြင့်) နှောင်ဖွဲ့အပ်သော၊ (လောဘ) လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ (၃) တပ်မက်မောအပ်သော၊ တပ်မက်ဖွယ် (ကာမဂုဏ်)။ (၁) ဂဒ္ဓ (၂) ကြည့်။ (တိ) (၂) ပဉ္စကာမဂုဏေ တေဝိဇ္ဇာ ဗြာဟ္မဏာ ဂဠိတာ မုစ္ဆိတာ အဇဇ္ဈာပန္နာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၁။ (-ဥဒါန၊ ၁၇၁။ သုတ္တနိ၊ ၄၀၇။ မဟာနိ၊ ၂၇။ ပဋိသံ၊ ၁၂၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။) ဂဠိတာတိ ဂေဓေန အဘိဘူတာ ဟုတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅။ ဂဠိတာတိ ဂန္ထိတာ ဝိယ ဒုမ္မောစနိယဘာဝေန တတ္ထ ပဋိဒ္ဓါဒ္ဓိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃။) သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိ-မ၊ ၁။ ၂၃၀-၌ ဂထိဘာ-ဟု ရှိသည်။ ယင်း ပါဠိ တော်၏အဖွင့်-မ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃-တို့၌ “ဂဠိကာ” ကို ဖွင့်ပြကြသည်။ (၃) ယာနိ လောကေ ဂဠိကာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၄။ မဟာနိ၊ ၃၃၀။ ယေ လောကေ ပဉ္စကာမဂုဏာ ပဋိ-လာဘာယ ဂိဇ္ဈန္တိတိ ကတွာ “ဂဠိကာနိ” တိ ဝုစ္စန္တိ၊ စိရကာလသေဝိတတ္တာ ဝါ “ဂဠိကာ-

နိ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၈၂။

ဂဠိတစိတ္တ (တိ) [ဂဠိတ + စိတ္တ] မက်မော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ယေန ဘဝဿာဒေန ဂဠိ-တစိတ္တော ဘဝနိဗ္ဗတ္တကံ ကမ္မံ ကတွာ ဥပ-ပန္နော။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။

ဂဠိတပဋိလာဘ (ပု) [ဂဠိတ + ပဋိလာဘ] တပ်မက်မောဖွယ် (ကာမဂုဏ်) ကို ရခြင်း။ ဥပလက္ခိယန္တိ ဂဠိတပဋိလာဘာယ။ မဟာနိ၊ ၃၃၁။

ဂဠိတပရိဘောဂ (ပု) [ဂဠိတ + ပရိဘောဂ] တပ်မက်မောသောအားဖြင့် သုံးဆောင်ခြင်း၊ မက်မက်မောမော သုံးဆောင်ခြင်း။ အနေ-သနာပတ္တိယဉ္စ ဂဠိတပရိဘောဂေ စ အာဒိနဝံ ပဿမာနော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၃။

ဂဠိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [ဂဠိတဗ္ဗ + ဌာန] တပ်မက် မောအပ်သော အရာဌာန။ ကာမရာဂေန ဂဠိတဗ္ဗဋ္ဌာနဘူတာ ကာမရာဂဋ္ဌာနိယာတိ အာဟ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၅။

ဂဠိတာသေ (တိ) [ဂဠိတာ + သေ။ ဂဠိတ + ယော + သေ။ ဂတာသေ-လည်း ကြည့်။] တပ်မက်မောသော၊ (တဏှာဖြင့်) နှောင်ဖွဲ့ အပ်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဥပဓိသု ဇနာ ဂဠိတာသေ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၈။ ထေရ၊ ၃။ ၆၈။ (- ဥဒါန၊ ၉၃။) ဂဠိတာတိ ဂိဒ္ဓါ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။ ပိယရူပဿာဒဂဠိတာသေတိ ပိယသဘာဝေ- သု ရူပက္ခန္ဓာဒိသု သုခဝဒနဿာဒေန ဂဠိ-တာ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တာ။ ဂဠိတာသေတိ ဟိ ဂဠိတာ-ဣစ္စေဝတ္ထော။ သေတိ ဝါ နိပါတမတ္တံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၆။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၂၃။)

ဂန္ထဗျ (တိ) [ဂမု + တဗျ] (၁) သွားအပ် - သွား သင့် - သွားထိုက် - သော။ (၂) လား - ရောက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၃) သိအပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော။

(၁) တိရောဂါမော စ ဂန္ထဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၈။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိ၊ ၁။ ၄၅။) (၂) သုကတဒုက္ခကမ္မဝသေန ဂန္ထဗ္ဗာတိ ဂတိယော။ မ၊ ၁။ ၂၄၁။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၈၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၆၄။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၂။) ဂန္ထဗ္ဗာတိ ဥပပဋိတဗ္ဗာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။ (-သ၊ ၁။ ၂။ ၁၈။) (၃) နိဋ္ဌမေတ္တ ဂန္ထဗ္ဗံ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၃။ အဘိ၊ ၁။ ၁၃၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၆။

ဂန္ထဗ္ဗကိစ္စ (န) [ဂန္ထဗ္ဗ+ကိစ္စ] သွားဖွယ်ကိစ္စ။ တုမေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္ထဗ္ဗကိစ္စံ မယံ နိဋ္ဌိတံ။ အံ၊ ၁။ ၂၁။

ဂန္ထဗ္ဗဂတိ (ထိ) [ဂန္ထဗ္ဗ+ဂတိ] လားရောက်အပ်သော - ဘုံ - ဘဝ။ နိရယာဒိဘေဒါယသတ္တေဟိ ဂန္ထဗ္ဗဂတိယာ ဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။ ဂန္ထဗ္ဗဂတိယာတိ ဂတိသဒ္ဓဿ ကမ္မသာနေတံ အာဟ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။

ဂန္ထဗ္ဗဂတိဝိသေသ (ပု) [ဂန္ထဗ္ဗဂတိ + ဝိသေသ] လားရောက်အပ်သော - ဘုံ - ဘဝ - အထူး။ မဂ္ဂဉာဏယုတ္တေဟိ ဂန္ထဗ္ဗဂတိဝိသေသောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဂန္ထဗ္ဗဂါမ (ပု) [ဂန္ထဗ္ဗ+ဂါမ] သွားအပ်သော ရွာ။ ဝါရဂါမေတိ အတိဒူရတ္တာ ဝါရေန ဂန္ထဗ္ဗဂါမေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁။

ဂန္ထဗ္ဗဌာန (န) [ဂန္ထဗ္ဗ+ဌာန] ရောက်အပ် - ရောက်သင့် - ရောက်ထိုက် - သောအရပ်။ သော မမ ဣဒါနိ ဂန္ထဗ္ဗဌာနဉ္စ ဂဘဌာနဉ္စ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၃၂။ (-ဝဇီရ၊ ၂။ ၃၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။)

ဂန္ထဗ္ဗဒိသာ (ထိ) [ဂန္ထဗ္ဗ+ဒိသာ] သွား - ရောက် - အပ်သောအရပ်။ ဥဋ္ဌဟိတော ဂန္ထဗ္ဗဒိသံ ဝိပဿတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၄၈။

ဂန္ထဗ္ဗဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဂန္ထဗ္ဗဒိသာ + အဘိမုခ] သွား - ရောက် - အပ်သောအရပ်သို့ ရှေးရှုသော။ ပတရတိတိ ဂန္ထဗ္ဗဒိသာဘိမုခေါ

တရတိ နာမ။ အံ၊ ၁။ ၁၄၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၃၆။)

ဂန္ထဗ္ဗဘူမိ (ထိ) [ဂန္ထဗ္ဗ+ဘူမိ] (က) သွားရောက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောအရပ်။ (ခ) သွားရောက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောအရပ်။ ဒန္တေဟိ ဂန္ထဗ္ဗဘူမိ (မ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၆။) ဒန္တေဟိ ပတ္တဗ္ဗဌာနံ၊ ပတ္တဗ္ဗဝတ္ထံ ဝါ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၄။

ဂန္ထဗ္ဗမဂ္ဂ (ပု) [ဂန္ထဗ္ဗ+မဂ္ဂ] (၁) သွားအပ်သော - လမ်း - ခရီး။ (၂) ရောက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သောမဂ္ဂ။ (၃) ယထာ အဒ္ဓါနံ ဂစ္ဆန္တဿ ဂန္ထဗ္ဗမဂ္ဂေါ “ပုရေ”တိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၅၅။ အပေထ၊ ဇဏ္ဍပထတို့လည်း ကြည့်။ (၂) ဥတ္တရဏဟိတ္ထံ ဩလောကေန္တော ဝိယ ဂန္ထဗ္ဗမဂ္ဂံ ဂန္ထဗ္ဗဒိသံ ဝါ ဩလောကေန္တော သောတာပန္နော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၂။

ဂန္ထဗ္ဗမဂ္ဂါဘိမုခ (တိ) [ဂန္ထဗ္ဗမဂ္ဂ + အဘိမုခ] သွားအပ်လတ္တံ့သော - လမ်း - ခရီး - သို့ ရှေးရှုသော။ ဂန္ထဗ္ဗမဂ္ဂါဘိမုခံယေဝ ကဏ္ဍကံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၇၄။)

ဂန္ထဗ္ဗဘာဝ (ပု) [ဂန္ထဗ္ဗ+အဘာဝ] သိအပ်သောသဘောတရား၏မရှိခြင်း။ ဂန္ထဗ္ဗဘာဝတော ဝါ ဒိဋ္ဌိယာ ဂတမတ္တမေဝေတန္တိပိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၉၀။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။)

ဂန္ထဝေ (ဗျ) [ဂမု+တဝေ] သွားခြင်းငှါ။ ဣစ္ဆေသာဝတ္ထိ ဂန္ထဝေ။ ထေရီ၊ ၄။ ၄၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၂။) သာဝတ္ထိဂန္ထဝေတိ သာဝတ္ထိံ ဂန္ထံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၄၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၂၂။)

ဂန္ထံ (ဗျ) [ဂမု+တံ] (၁) (က) သွားခြင်းငှါ။ (ခ) သွားခြင်းသည်။ (ဂ) သွားခြင်းကို။ (၂) လားရောက်ခြင်းငှါ။ (၃) သိခြင်းငှါ။ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းငှါ။ (၁) (က) အမှကံ ခေါ် ဘန္တေ ကုလပုတ္တာနံ ကိသ္ဗိံ ဝိယ ကေ-

သားဌာနဂန္ထဝင်။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၂။ (ခ) နဒီပါရံ ဂန္ထဝင်
ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၃။ ပါဠိယံ နဒီပါရံ
ဂန္ထဝင် ဘိက္ခုနော နဒီပါရမနံ ဟောတိတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၉။ (ဂ) ဘိက္ခုဿ
ဂန္ထဝင်။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၉။ ဂန္ထဝင် ဒေသာတိ
ဂမနံ ဒေထ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၆။ (၃)
အဘဗ္ဗော ခိဏာသဝေါ ဘိက္ခု ဆန္ဒာဂတိ
ဂန္ထဝင်။ အံ၊ ၃။ ၁၇၈။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၇၈။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၁။
၁။ ၆၃။) (၄) ဥဒယတ္တဂါမိနိယာတိ ဥဒယဉ္စ
အတ္ထဉ္စ ဂန္ထဝင် ပရိစ္ဆိန္နိတုံ သမတ္ထာယ။ အံ၊ ၁။
၃။ ၂၇။

ဂန္ထဝင် (တိ) [ဂမု+တု] သွားသော၊ သွားလေ့ရှိ
သော၊ သူ။ ဂန္ထဝင် တေ နိရယုဿဒံ။ ဇာ၊ ၂။
၆၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၇၇။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၉၃။)
ဂန္ထဝင် တေတိ ဂန္ထဝင် တေ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၉၅။
ဂန္ထဝင် ဂမနသိလော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၀၂။

ဂန္ထဝင် (တိ) [ဂန္ထ+ကမု+ဏ] သွားခြင်း
ငှါအလိုရှိသော၊ သွားလိုသော၊ သူ။ အညတ-
ရော သတ္တော ရာဇဂဟာ ပဋိယာလောကံ
ဂန္ထဝင် ကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၇။ (- ဒီ၊ ၂။
၇၆။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁။ ပဋိသံ၊ ၃၇၇။ ဥဒါနံ၊ ၁၈၈။
မဟာနိ၊ ၁၆။)

ဂန္ထဝင် (တိ) [ဂန္ထ+ကမု+ဏ] သွား
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သွားလိုသော၊ သူ။
ဥယျာနံ ဂန္ထဝင် ကာမကော။ အပါ၊ ၁။ ၄၉။

ဂန္ထဝင် (န) [ဂန္ထ+ကာမ+ဌာန] သွား
ခြင်းငှါ အလိုရှိသောအရပ်၊ သွားလိုရာအရပ်။
ယဒိစ္ဆကံ ဂန္ထဝင် ကာမဌာနနေယေဝ ကာလေန
ဝါမတော။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၂၆။

ဂန္ထဝင် (ထိ) [ဂန္ထ+ကာမ+တာ] သွားလို
သောသူ၏-ဖြစ်၊ သွားလိုစိတ်။ အောက်ပုဒ်
များကြည့်။

ဂန္ထဝင် (န) [ဂန္ထ+ကာမ+တိတ္ထ] သွားခြင်းငှါ အလိုရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသောစိတ်။

သွားလိုစိတ်။ ဂန္ထဝင် ကာမတာစိတ္တံ သမုဋ္ဌာ-
နဝါယောဓာတုအာဒိဟေတုပစ္စယေဟိ ဝိနာ။
မ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၃။

ဂန္ထဝင် (န) [ဂန္ထ+ကာမ+
ပရိကမ္မ] သွားလိုစိတ်ကိုပြုပြင် စီရင်ခြင်း။
ဂန္ထဝင် ကာမတာပရိကမ္မဝသေန တံသမ္ပယုတ္တာ-
ယ သညာယ။ မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၂။

ဂန္ထဝင် (ပု) [ဂန္ထ+ကာမ + ပရိသ] သွားခြင်းငှါ အလိုရှိသော - သွားလိုသော -
ယောက်ျား။ ပါရံ ဂန္ထဝင် ကာမပရိသော ဝိယ
ယောဂါဝစရော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၁။

ဂန္ထဝင် (န) [ဂန္ထ+ကာမ+ပရိသ+
ဩပမ္ပ] သွားခြင်းငှါ အလိုရှိသော-သွားလို
သော-ယောက်ျားဥပမာ။ ဣမသ္မိံ စပနတ္ထေ
နဒီပါရံ ဂန္ထဝင် ကာမပရိသောပမ္ပ အာဟရိတဗ္ဗံ။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၃။

ဂန္ထဝင် (ပု) [ဂန္ထ+ကာလ] သွားရန်သင့်
လျော်သောအခါ၊ သွားသင့်သောအခါ။
သေဝမာနော ဥဘော ပဿေ၊ ဂန္ထဝင် ကာလော
မဟာယသ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၀။

ဂန္ထဝင် (ကြိ၊ ဝိ) [ဂမု+တွာ] (၁) သွား၍။ (၂)
ရောက်၍။ (၃) ဆည်းကပ်၍။ (၄) သော
ဂန္ထဝင် မနုဿေ ပုစ္ဆိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇။ (- ဒီ၊ ၁။
၄၇။ မ၊ ၁။ ၄၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၆၂။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁။
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၁။) (၅) နိဋ္ဌံ ဂန္ထဝင် ဘဂဝတောပိ
ဗြဟ္မစရိယဿ စိရဋ္ဌိတိကဘာဝံ ဣစ္ဆန္တော။
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၉။ (- ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆။) (၆) သုဂတံ
သရဏံ ဂန္ထဝင် ယာဝဇီဝံ နမဿဟံ။ အပါ၊ ၂။
၁၆၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၄၀။

ဂန္ထဝင် (ကြိ၊ ဝိ) [ဂမု+တွာန] သွား၍။ ဂန္ထဝင်
ဗုဒ္ဓေါ နဒိကံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၃၅၃။ (-
ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။ ထေရီ၊ ၃၈၉။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၆။
စူဠနိ၊ ၃။)

ဂန္ထ (ပု) [ဂန္ထ+အ] (၁) (က) ကျမ်းဂန်။
 (ခ) ကျမ်းဂန်-ပရိယတ် - ကိုဆောင်ခြင်း။
 (၂) ထုံးဖွဲ့ - နှောင်ဖွဲ့ - ရစ်ပတ် - ဆက်စပ် -
 ခြင်း။ ထုံးဖွဲ့ - နှောင်ဖွဲ့ - ရစ်ပတ် - ဆက်စပ် -
 တတ်သောတရား။ ဂန္ထတရား။ (၃) သိကုံး
 ခြင်း။ (၁) (က) ယေဘုယျေန ပဂုဏ် ဂန္ထ
 ဘဏ္ဍိယံ ဩပါတေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၇၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၄။
 ကဒါ။ ဂ၊ ၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၈။) (ခ) ဂန္ထော
 ဣဒ္ဓိတိ တေ ဒသ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ဂ၊ ၆။ ဂန္ထောတိ ပရိယတ္တိဟရဏံ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၉၂။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၁၁၈။) (၂) ဂန္ထာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၆။
 (-ဒိ၊ ၃။ ၁၉၂။ သံ၊ ၃။ ၅၅။ ပဋိသံ၊ ၁၂၄။
 ထေရ၊ ၃၂၅။ မဟာနိ၊ ၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၂။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။) ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ တံ စုတိပဋိ-
 သန္တိဝသေန ဝဋ္ဋသ္မိံ ဂန္ထန္တိ ဘဋေန္တိတိ
 ဂန္ထာ။ အဘိ၊ ငွ၊ ၁။ ၉၁။ ဂန္ထာတိ ဂန္ထနာ
 ဘဋ္ဌနာ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၄။ (-ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၆။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၀။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၁။
 မူလဒီ၊ ၁။ ၅၃။) ကာယဂန္ထံ-လည်း ကြည့်။
 (၃) ဂန္ထမ-ကြည့်။

ဂန္ထကမ္မ (န) [ဂန္ထ+ကမ္မ] ကျမ်းဂန်သင်ယူပို့ချ
 မှ စသောကိစ္စ။ အပရဘာဂေ ပနဿ ဂန္ထ-
 ကမ္မံ ပဟာယ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
 ၂၈၃။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။) ဂန္ထကမ္မန္တိ ဂန္ထ-
 ဝိသယံ ဥဂ္ဂဟဏာဒိကမ္မံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။

ဂန္ထကရဏ (န) [ဂန္ထ + ကရဏ] (၁) ကျမ်းပြု
 ခြင်း။ (၂) နှောင်ဖွဲ့ - ရစ်ပတ် - ဆက်စပ် -
 မှ ကို ပြုခြင်း။ (၁) ဂန္ထကရဏာဒိအတ္ထေန
 ဂန္ထာဒိသဒ္ဓါနံ ဝိယ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄။ (၂)
 ဂန္ထကရဏံ သင်္ခလိကစက္ကလကာနံ ဝိယ ပဋိ-
 ဗဒ္ဓတာကရဏံ ဝါ ဂန္ထနံ ဂန္ထော။ မူလဒီ၊ ၁။
 ၅၃။ (-၅၄။) ဂန္ထကရဏံ အဝဇ္ဇိန္ဒတာကရ-
 ဏံ။ အနုဒီ၊ ၁။ ၆၀။

ဂန္ထကာရ (တိ) [ဂန္ထ+ကရ+ဏ] (၁) ကျမ်း
 ဂန်ပြုတတ်သောသူ။ (ကျမ်းပြုဆရာ။) (၂)
 နှောင်ဖွဲ့ - ရစ်ပတ် - ဆက်စပ် - မှ ကို ပြုတတ်
 သော။ (၁) သော ဟိ ဂန္ထကာရာနံ ပကတိ။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀။ သီ၊ ၄။ သစ်၊
 ၁။ ၄၅။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂန္ထကာရကိလေသ (ပု) [ဂန္ထကာရ+ကိလေသ]
 နှောင်ဖွဲ့ - ရစ်ပတ် - ဆက်စပ် - မှ ကို ပြုတတ်
 သော ကိလေသ။ ဂန္ထကာရကိလေသာန-
 (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၉) နိ စိတ္တဿ ဗဒ္ဓဘာဝကရာနံ
 ဥဒ္ဓဘာဂိယကိလေသာနံ သဗ္ဗသော အဘာ-
 ဝါ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၃။

ဂန္ထက္ကမ (ပု) [ဂန္ထ+ကမ] ကျမ်းစဉ်။ တဒေဝ
 တဿ ဂန္ထက္ကမေ အကောဝိဒတံ ဒဿေတိ။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆။

ဂန္ထဂန္ထိတ (တိ) [ဂန္ထ+ဂန္ထိတ] ဂန္ထတရားသည်
 နှောင်ဖွဲ့အပ်သော။ တဿ ဂန္ထဂန္ထိတာ ကိ-
 လေသာ အာသဝန္တိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၁၀။

ဂန္ထဂရ (တိ) [ဂန္ထ+ဂရ] (စကားထပ်များပါ၍)
 ကျမ်းလေးခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂန္ထဂရုက (တိ) [ဂန္ထဂရု+က။ ဂန္ထဂရု+ကရ+
 ကိ] ကျမ်းလေးခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ပုန-
 ရတ္ထိဘာဝတော၊ ဂန္ထဂရုကဘာဝတော စ
 စဇိတွာ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၁။ (- ၃၃။ သီ၊ ၄။
 သစ်၊ ၂။ ၃၈၃။)

ဂန္ထဂရုတာ (ထိ) [ဂန္ထဂရု+တာ] ကျမ်းလေး
 သည်၏ အဖြစ်၊ ကျမ်းလေးခြင်း။ အဿ
 နိရတ္ထကတာ၊ ဂန္ထဂရုတာစ သိယာ။ သီ၊ ၄။
 သစ်၊ ၁။ ၃၅။

ဂန္ထဂရုတာပနယန (န) [ဂန္ထဂရုတာ+အပနယ-
 န] ကျမ်းလေးသည်၏ အဖြစ်ကိုပယ်ခြင်း။
 ဧကေတော ဒဿနံ ဂန္ထဂရုတာပနယနဋ္ဌံ။ သီ၊
 ၄။ သစ်၊ ၂။ ၉၈။

ဂန္ထဂရုတာပရိဟာဇာ (န) [ဂန္ထဂရုတာ+ပရိဟာ-
ဇာ] ကျမ်းလေးသည်၏အဖြစ်ကို ရှောင်လွှဲ
ခြင်း။ အမှတ်ပရိဟာဇာ သော ဂန္ထဘိရုဇာနာနဂ-
ဟဇာတ္ထိ၊ ဂန္ထဂရုတာပရိဟာဇာတ္ထိ အဇ္ဈိ-
ပေက္ခိတောတိ။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။

ဂန္ထဂရု (ပ) [ဂန္ထဂရု+ဇာ] ကျမ်းလေးသည်
၏အဖြစ်၊ ကျမ်းလေးခြင်း။ “ဣတော ပရ” နှီး-
အာဒိနာ ဂန္ထဂရုပရိဟာဇာတိ။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊
၁။ ၁၇၉။

ဂန္ထဂရုကရဏ (န) [ဂန္ထဂရု + ကရဏ] ကျမ်း
လေးသည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ကျမ်း
လေးအောင်ပြုလုပ်ခြင်း။ ကိမေတေန ဂန္ထ-
ဂရုကရဏေန။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၁။

ဂန္ထဂရုပရိဟာဇာ (န) [ဂန္ထဂရု + ပရိဟာ-
ဇာ] ကျမ်းလေးသည်၏အဖြစ်ကို ရှောင်လွှဲ
ကြောင်း(စကား)။ ဝေန္တိအာဒိ ဂန္ထဂရု-
ပရိဟာဇာ။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၂။

ဂန္ထဂေါစ္ဆက (ပ) [ဂန္ထ+ဂေါစ္ဆက] ဂန္ထတရား
တို့ကို စုစည်း၍ ပြုရာဖြစ်သောဌာန၊ ဂန္ထ-
ဂေါစ္ဆက။ ဂန္ထဂေါစ္ဆကေ ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ။
အဘိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၃။ (- ၄၀၈။) ကိလေသ-
ဂေါစ္ဆက-လည်း ကြည့်။

ဂန္ထတိ (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+တိ] (၁) နှောင်ဖွဲ့-
ရစ်ပတ်-ဆက်စပ်-၏။ (၂) သိကုံး၏။
(၁) အဘိဇ္ဈာယ ကာယံ ဂန္ထတိ။ နေတ္ထိ။
၉၆။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၇၂။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ သုတ္တနိ။
၃၀၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၄။) ဂန္ထတိ ဗန္ဓတိပလိဗန္ဓ-
တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၆။ အဘိဇ္ဈာယ ကာယံ
ဂန္ထတိတိ...ဂန္ထတိ ဘဋ္ဌေတိတိ အတ္ထော။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၀၀။ (- သံ၊ ၁။ ၁၇၄။ သုတ္တနိ၊
၁။ ၂၂၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၇။ သံ၊ ၁။ ၂၂၇။)
(၂) တုမေ ကဿ ဂန္ထထ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၆။
ဂန္ထတု-ဇာ၊ ၁။ ၂၁၀။ ဂန္ထယျ-မ၊ ၂။
၄၉။ မ၊ ၁။ ၇၀။ ဂန္ထယျာမ-သုတ္တနိ၊ ၁။

၂။ ၅၇။ ဂန္ထိ သု-ဒီ၊ ၁။ ၂၄၄။ သိ၊ ဝိ၊ သစ်၊
၂။ ၂၇၃။

ဂန္ထတု (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+တု] သိကုံးလော့။
ဂန္ထတိ(၂)ကြည့်။

ဂန္ထထ (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+ထ] သိကုံးကုန်၏။
ဂန္ထတိ(၂)ကြည့်။

ဂန္ထဓရ (တိ) [ဂန္ထ + ဓရ + အ] ကျမ်းဂန်ကို
ဆောင်သောသူ။ ဗဟုဿတော ဂန္ထဓရော
ဘိက္ခု ဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၆။

ဂန္ထဓရ (ပု၊ န) [ဂန္ထ+ဓရ] ကျမ်းဂန်ကို - သင်
အံ-ပို့ချ-ခြင်း တာဝန်။ (ဂန္ထဓရဟူသည်
မိမိဉာဏ်စွမ်းအလျောက် နိကာယ်တရပ်ကို
သော်လည်းကောင်း၊ နိကာယ်နှစ်ရပ်ကိုသော်
လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော ပိဋကသုံးပုံဟု
ဆိုအပ်သော ဘုရားစကားကို သော်လည်း
ကောင်း ဆောင်ခြင်း၊ သင်ယူ၊ ပို့ချခြင်း
တည်း။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၅။) တေ ကိရ သာသနေ
ဝိပဿနာဓရဉ္စ ဂန္ထဓရဉ္စာတိ ဒေဝံ ဓရနိ
ဆဇ္ဇေတော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၈။ (- အံ၊ ၁။ ၂၈။)
အဘိ၊ ၁။ ၇၂။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၅။)

ဂန္ထန (န) [ဂန္ထ+ယု] (၁) နှောင်ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ဆက်
စပ်-ခြင်း။ (၂) သိကုံးခြင်း။ (တိ) (၃)
နှောင်ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ဆက်စပ် - တတ်သော။
(၁) ဂန္ထ (၂) ကြည့်။ (၂) ဂန္ထနာဒိသု စ
ဥရစ္ဆဒပရိယောသာနေသု။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။
(- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၃။) (တိ)
(၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂန္ထနသုဋ္ဌနကိလေသ (ပ) [ဂန္ထနသုဋ္ဌန + ကိ-
လေသ] နှောင်ဖွဲ့ ရစ်ပတ် ဆက်စပ်တတ်သော
ကိလေသ။ ကာယဂန္ဓောတိ နာမကာ-
ယဿ ဂန္ဓော ဂန္ထနသုဋ္ဌနကိလေသော။ သံ၊
၁။ ၁။ ၁၇၄။

ဂန္ထနာမ (န) [ဂန္ထ+နာမ] ကျမ်းဂန်၏နာမည်။
တတ္ထ တေ စ ဘိက္ခု ဂန္ထနာမေန ဒိဃဘာ-

ဏကာ မဇ္ဈိမဘာဏကာတိ ဝေါဟရိယန္တိ။
ဝိမတိ၊ ၂။၂၀။

ဂန္ထနိကာယ (ပု) [ဂန္ထ + နိကာယ] ကျမ်းဂန်
အပေါင်း။ ဣဓ ဝိသနိကာယာဒယော ဝိယ
ဗာဟိရကာနမ္ပိ ဂန္ထနိကာယော လဗ္ဘတိ။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။၂၃၈။

ဂန္ထနိယ (တိ) [ဂန္ထ + အနိယ။ ဂန္ထန + ဣယ] (ဂန္ထတရားတို့သည်) နှောင်ဖွဲ့ရပ်ပတ် ဆက်
စပ်အပ်သော၊ နှောင်ဖွဲ့ရပ်ပတ်ဆက်စပ်ခြင်း၌
ယှဉ်သော၊ နှောင်ဖွဲ့ ရပ်ပတ်ဆက်စပ်ခြင်းငှါ
စွမ်းနိုင်သော၊ နှောင်ဖွဲ့ရပ်ပတ် ဆက်စပ်ခြင်း
ငှါထိုက်သော၊ ဂန္ထ၏အာရုံဖြစ်သော။ ဂန္ထနိ-
ယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၈။၆။ (-အဘိ၊ က။ ၁၈၁၊
၂၉၅၊ ၄၃၆။ ပဋိသံ၊ ၄၁။၂၃။ ထေရ၊ ၄။၂။
၂၈၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၈။) အာရမ္မဏကရဏ-
ဝသေန ဂန္ထေဟိ ဂန္ထိတဗ္ဗာတိ ဂန္ထနိယာ။
အဘိ၊ ၄၁။၉၁။ ဂန္ထနိယာတိ တေ အယ-
မညော အတ္ထော “ဂန္ထကရဏံ ဂန္ထနံ၊ ဂန္ထနေ
နိယုတ္တာတိ ဂန္ထနိယာ၊ ဂန္ထယိတုံ သက္ကုဏေ-
ယျာ၊ ဂန္ထယိဘုံ အရဟန္တိတိ ဝါ ဂန္ထနိယာ”-
တိ။ မူလဋီ၊ ၁။၅၄။

ဂန္ထပရိစယ (ပု) [ဂန္ထ + ပရိစယ] ကျမ်းဂန်ကို-
ဆည်းပူးခြင်း-လေ့လာခြင်း။ ဂန္ထပရိစယေ
ကတိပယေ နိသဇ္ဇဝါရေ အနုယုဉ်တော။ မ၊ ၃၊
၂။၂၀၉။

ဂန္ထပရိယာပုဏန (ပု) [ဂန္ထ + ပရိယာပုဏန]
ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူခြင်း။ ကောဋိယံ ဌိတော
ဂန္ထောတိ ဝုတ္တတ္တာ ဂန္ထပရိယာပုဏနမေဝ
ဓမ္မပရိဘောဂေါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၃၉။

ဂန္ထပါဌပဌန (န) [ဂန္ထပါဌ + ပဌန] ကျမ်းဂန်
ပါဌ်ကို ရွတ်ဖတ်ခြင်း။ အယံ ဘိက္ခု သရ-
ဘညဝသေန ဂန္ထပါဌပဌနတော ဝါစနတော။
အပ၊ ၄။၁။၃၁။

ဂန္ထပါတိမောက္ခ (န) [ဂန္ထ + ပါတိမောက္ခ]
ဂန္ထပါတိမောက်၊ ပါတိမောက်ကျမ်း။ တံ
ပနေတံ ဂန္ထပါတိမောက္ခံ ဘိက္ခုပါတိမောက္ခံ
ဘိက္ခုနီပါတိမောက္ခန္တိ ဒုဝိဓံ ဟေတိ။ ကခါ။
၈၄။ (-ဝဇီရ။ ၄၅၀။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၂၊
၁၂၅။)

ဂန္ထဗျာသ (ပု) [ဂန္ထ + ဗျာသ] ကျမ်းဂန် ကျယ်
ဝန်းခြင်း၊ ကျမ်းလေးခြင်း။ အထ ဝါ ဂန္ထ-
ဗျာသံ ပရိဟရိတုကာမေန စိတ္တိကတာဒိဘာ-
ဝေါ န ဂဟိတော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။၂၃၅။

ဂန္ထဘိရ (တိ) [ဂန္ထ + ဘိရ] ကျမ်းလေးသည်
ကို ကြောက်တတ်သောသူ။ ဂန္ထဘိရူဟိ
ပတ္တိတံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၂၂။

ဂန္ထဘိရုဇနာနုဂ္ဂဟဏ (န) [ဂန္ထဘိရုဇန + အနုဂ္ဂ-
ဟဏ] ကျမ်းလေးသည်ကို ကြောက်တတ်
သောသူတို့အား ချီးမြှောက်ခြင်း။ ဂန္ထဂရု-
တာပရိဟရဏ-ကြည့်။

ဂန္ထဘေဒ (ပု) [ဂန္ထ + ဘေဒ] ကျမ်းဂန်အပြား။
ပါတိမောက္ခံ တာဝ ဝစနတ္ထတော သရူပ-
ဘေဒတော ဂန္ထဘေဒတော...ဝဝတ္ထပေတွာ
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၂၅။

ဂန္ထမဟတ္တ (န) [ဂန္ထမဟန္တ + တ္တ] ကျမ်းဂန်ကြီး
လေးသည်၏အဖြစ်။ “သော စာ”တိအာဒိ-
နာ ဂန္ထမဟတ္တံ ပရိဟရတံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁။
၁၇၇။

ဂန္ထမာန (တိ) [ဂန္ထ + အ + မာန] သိကုံးသော၊
သူ။ တာ ဂန္ထမာနာဝ “မဟာပရိသော
မာတုကုဏ္ဍိယံ နိဗ္ဗတ္တော”တိ သုတွာ။ ဒီ၊ ၄။
၂။၁၆၇။ (-ဝိမာန။ ၅၅။ ဝိမာန၊ ၄။၁၅၈။)
ဂန္ထမာနာဝါတိ မာလံ ရစန္တိယော ဝေ။
ဒီ၊ ၄။၂။၁၇၇။

ဂန္ထယိသု (ကြိ) [ဂန္ထ + ဣယ + ဉ] (ကြီး)
ကျစ်ကုန်ပြီ။ ဂန္ထေတိ (၃) ကြည့်။

ဂန္ထဝင် (ဗျ) [ဂန္ထ+ဏယ+တံ] နောင်ဖွဲ့-
ရပ်ပတ်-ဆက်စပ်-ခြင်းငှါ။ ဂန္ထနိယ-ကြည့်။

ဂန္ထဝင် (ကြိ၊ဝိ) [ဂန္ထ+ဏယ+တော] သိကုံး
ဖွဲ့၍။ တဒါ စတသော ဂါထာယော၊ ဂန္ထ-
ဝင်တော သုဗျူဟနာ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဂန္ထယုတ္တ (တိ) [ဂန္ထ+ယုတ္တ] ကျမ်းဂန်သင်ယူမှု
၌ - ယှဉ်သော - အားထုတ်သော၊ သူ။
ကေစော ဂန္ထယုတ္တော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၇၃။

ဂန္ထဝဏ္ဏနာမုခ (န) [ဂန္ထဝဏ္ဏနာ+မုခ] ကျမ်းဂန်
ဖွင့်ခြင်းကို - အဦးမူခြင်း - ပဓာနပြုခြင်း။
ဝဏ္ဏတောဝ ဟောတိတိ ဂန္ထဝဏ္ဏနာမုခေန
အတ္ထဿေဝ ဝဏ္ဏနတော။ ကဒါ၊ ဌိ၊ သစ်။
၁၂၇။

ဂန္ထဝိတ္ထာရ (ပု) [ဂန္ထ+ဝိတ္ထာရ] ကျမ်းဂန်၏
ကျယ်ဝန်းမှု၊ ကျမ်းကျယ်ခြင်း။ ဂန္ထဝိတ္ထာရံ
ပရိဟရိတံ သံဝဏ္ဏယိတု။ အနု၊ ဌိ၊ ၁။ ၆။

ဂန္ထဝိတ္ထာရကရ (တိ) [ဂန္ထဝိတ္ထာရ+ကရ+အ] ကျမ်းကျယ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ တေ ပန
တတ္ထ တတ္ထ ဂတနယေန ဝုစ္စမာနာ ဂန္ထ-
ဝိတ္ထာရကရ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၅။

ဂန္ထဝိတ္ထာရဒေါသပရိဟာရ (ပု) [ဂန္ထဝိတ္ထာရ-
ဒေါသ+ပရိဟာရ] ကျမ်းကျယ်သောအပြစ်
ကိုရှောင်လွှဲခြင်း။ ဂန္ထဝိတ္ထာရဒေါသပရိဟာ-
ရတ္ထံ ပန မယာ န ဝိတ္ထာရိတာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊
၄၁။

ဂန္ထဝိတ္ထာရဘယ (န) [ဂန္ထဝိတ္ထာရ+ဘယ] ကျမ်း
ကျယ်သည်မှ ကြောက်ခြင်း။ မယာ ဂန္ထ-
ဝိတ္ထာရဘယေန န ဥဒ္ဓိ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၁။

ဂန္ထဝိတ္ထာရဟာနိ (ထိ) [ဂန္ထဝိတ္ထာရ+ဟာနိ] ကျမ်းကျယ်ခြင်းကို ယုတ်လျော့စေခြင်း။
ဝိရဒ္ဓတ္ထဝိပလ္လာသ-ဂန္ထဝိတ္ထာရဟာနိယာ။ ဝိမ-
တိ၊ ၂။ ၃၂၂။

ဂန္ထဝိနိဝေဌန (တိ) [ဂန္ထ+ဝိနိဝေဌန] အနောင်
အဖွဲ့ကို ဖြေရှင်းပြီးသော၊ သူ။ ဗန္ဓနာတိတော
ဂန္ထဝိနိဝေဌနော။ နေတ္ထိ၊ ၄၆။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၆။

ဂန္ထဝိပယုတ္တ (တိ) [ဂန္ထ+ဝိပယုတ္တ] ဂန္ထနှင့်မယှဉ်
သော။ ဂန္ထဝိပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၆။
(- ၇၊ ၂၃၁။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၇။)

ဂန္ထဝိပယုတ္တအဂန္ထနိယ (တိ) [ဂန္ထဝိပယုတ္တ+
အဂန္ထနိယ] ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ် ဂန္ထ၏
အာရုံလည်း မဟုတ်သော။ အတ္ထိ ဂန္ထဝိပ-
ယုတ္တအဂန္ထနိယော။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၇။

ဂန္ထဝိပယုတ္တဂန္ထနိယ (တိ) [ဂန္ထဝိပယုတ္တ+ဂန္ထနိ-
ယ] ဂန္ထနှင့်မယှဉ်သော်လည်း ဂန္ထ၏အာရုံဖြစ်
သော။ အတ္ထိ ဂန္ထဝိပယုတ္တဂန္ထနိယော။ အဘိ၊
ဝိ၊ ၁၇။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၉၁။)

ဂန္ထဝိရောဓ (ပု) [ဂန္ထ+ဝိရောဓ] ကျမ်းဂန်နှင့်
ဆန့်ကျင်ခြင်း။ ဂန္ထဝိရောဓမ္မိ အနောလော-
ကေတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဂန္ထဝိသယ (တိ) [ဂန္ထ+ဝိသယ] ကျမ်းဂန်လျှင်
အရာရှိသော။ ဂန္ထကမ္မ-ကြည့်။

ဂန္ထဝိသေသ (ပု) [ဂန္ထ+ဝိသေသ] ကျမ်းဂန်
အထူး။ ဤဒိသဝံစနပဋိသံယုတ္တေ ပုရာဏ-
သင်္ခါတေ ဂန္ထဝိသေသေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၉၀။ (-
သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၁၊ ၂၂၃။)

ဂန္ထသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဂန္ထ+သမ္ပယုတ္တ] ဂန္ထနှင့်
ယှဉ်သော၊ ဂန္ထနှင့်အညီအညွတ် ကေုပ္ပါဒအစ
ရှိသော အပြားတို့နှင့် ယှဉ်သော။ ဂန္ထသမ္ပ-
ယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၆။ (- ၂၃၁။ အဘိ၊
ဝိ၊ ၁၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၉၁။)

ဂန္ထသမ္မာဒန (န) [ဂန္ထ+သမ္မာဒန] ကျမ်းဂန်
နှင့်-ပြည့်စုံ-ညီညွတ်-ခြင်း။ ပိဋကသမ္မ-
ဒါယာတိ ဂန္ထသမ္မာဒနေန။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၁၁။
ပိဋကသမ္မာဒန (အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၂) လည်း
ကြည့်။

ဂန္ထသဝနမုခ(န) [ဂန္ထသဝန+မုခ] ကျမ်းဂန်ကြား
နာခြင်းကို - အဦးမူခြင်း - ပဓာနပြုခြင်း။
ဂန္ထသဝနမုခေန ဟိ တဒတ္ထဿ ဥဂ္ဂဟဏံ။
မ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။

ဂန္ထသိပ္ပ (န) [ဂန္ထ+သိပ္ပ] ကျမ်းဂန်အတတ်။
ဂန္ထာဒိသုတိ ဂန္ထသိပ္ပါဒိသု။ အနုဋီ၊၃။၂၃၂။

ဂန္ထသိသ (န) [ဂန္ထ+သိသ] ကျမ်းဂန်ကို-
အဦးမူခြင်း-ပဓာနပြုခြင်း။ ဂန္ထသိသေနဝ
တေန ပကာသိတဝါဒါနိ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၃။
၁၃၂။

ဂန္ထာဒေါသ (ပု) [ဂန္ထ+အဒေါသ] ကျမ်းဂန်၌
အပြစ်ကင်းခြင်း။ ဂန္ထာဒေါသဿ ပတ္တိယာ။
အပ၊၁။၂၃၇။

ဂန္ထာနုသာရ (ပု) [ဂန္ထ+အနုသာရ] ကျမ်းကို-
အစဉ်- လျှောက်ခြင်း- အောက်မေ့ခြင်း-
မှီးခြင်း။ ကေနစိ ဂန္ထာနုသာရေန ဧဝံ န
ဝဒါမိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။

ဂန္ထာပန (န) [ဂန္ထ+ဏာပေ+ယု] သီကုံးစေ
ခြင်း။ ပရိယာယေန ဂန္ထာပနမ္ပိ န ဝနုတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၇၀။ (-ဝိမတိ၊၁။၃၀၀။)

ဂန္ထာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂန္ထ+ဏာပေ+တိ]
သီကုံးစေ၏။ ဂန္ထေန္တိပိ ဂန္ထာပေန္တိပိ။ ဝိ၊၁။
၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၂၊၂၄၊၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၀။
ဝိမတိ၊၁။၃၀၀။ ဂန္ထပေသိ- သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။
ထေရ၊ဋီ၊၂။၄၄၀။

ဂန္ထာပေတုံ (ဗျ) [ဂန္ထ+ဏာပေ+တုံ] သီကုံးစေ
ခြင်းငှါ။ ဂန္ထိတုံ ဝါ ဂန္ထာပေတုံ ဝါ န ဝနုတိ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၈။

ဂန္ထာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဂန္ထ+ဏာပေ+အန္တိ]
သီကုံးစေကုန်၏။ ဂန္ထာပေတိ-ကြည့်။

ဂန္ထာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဂန္ထ+ဏာပေ+ဤ]
သီကုံးစေပြီ။ ဂန္ထာပေတိ-ကြည့်။

ဂန္ထာရမ္ဘ (ပု) [ဂန္ထ+အာရမ္ဘ] ကျမ်းကို အား
ထုတ်ခြင်း။ သဝိသေသံ ပညာဝဟဂုဏတ္တာ
ဧဝံ ဟိဿ ဂန္ထာရမ္ဘေ အာဒိတောပိ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၅၅၁။

ဂန္ထိသု (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+ဥ] သီကုံးဖွဲ့နွဲ့ကုန်ပြီ။
ဂန္ထိတိ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထိ (တိ) [ဂန္ထ+ဣ] (က) အထုံး၊ ထုံးခြင်း။
(ခ) ချည်လည်ရှုံ(ဆွဲ)တန်းဆာ။ (အသွေး
အရောင်အမျိုးမျိုးရှိသော ချည်မျှားကို-လည်
ဆွဲပုတီး၊ လည်ဆွဲဘယ်မျှားကဲ့သို့ အထုံး
အဖုကလေးများထုံးဖွဲ့ ပြုလုပ် ထားသော
လည်ဆွဲတန်းဆာ ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဋီ၊၆။၁၆၉-
၁၇၀။) (ဂ) နှောင်ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ဆက်စပ်-
ခြင်း။ (က) သစေပိ ဟိ တိဏံ ဝါ လတံ ဝါ
ဂန္ထိ ကရောန္တဿ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၁။
(ခ) မံသံ ဂေါဏော ဂန္ထိသုတ္တံ။ ဇာ၊ဋီ၊၆။
၁၆၇။ ဂန္ထိတိ ကော ဒုဂ္ဂတိတ္ထိ နာနာဝဇ္ဇေဟိ
သုတ္တေဟိ ဂန္ထိကေ ဗန္ဓိတော ကတံ သုတ္တဂန္ထိတ-
ပိဋ္ဌနံ။ ဇာ၊ဋီ၊၆။၁၆၉။ (ဂ) ဂန္ထိတော-ကြည့်။

ဂန္ထိက (တိ) [ဂန္ထိ+က] အထုံးငယ်။ ဂန္ထိ (ခ)
ကြည့်။

ဂန္ထိကရဏ (န) [ဂန္ထိ+ကရဏ] ထုံးဖွဲ့-ဆက်စပ်
-မှုကို ပြုခြင်း။ ဂန္ထိကရဏံ သင်္ခလိကစက္ကလိ-
ကာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၁။ (-နေတ္ထိ၊ဋီ၊
၁၁၂။) ဂန္ထိကရဏ(၂)လည်း ကြည့်။

ဂန္ထိတ (တိ) [ဂန္ထ+တ] (၁) ထုံးဖွဲ့-ဆက်စပ်-
အပ်သော။ (၂) သီကုံး-ဖွဲ့နွဲ့-အပ်သော။
(၁) ဂန္ထေ ဂတိတေ ဂန္ထိတေ။ မဟာနိ၊၇၆။
(-ပဋိသံ၊၁၂၄။ ထေရ၊၃၀၄။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊
သံ၊ဋီ၊၃။၅၁။) ဂန္ထိတေတိ သုတ္တေန သင်္ဂဟိ-
တေ ဝိယ ဂန္ထိတေ။ မဟာနိ၊ဋီ၊၃၂၂။ (-
ထေရ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂၀၀။) နိ-
မိတ္တဿာဒေန ဂန္ထိတန္တိ....ဂန္ထိတံ သမ္ပန္နံ။ သံ၊
ဋီ၊၂။၃၂၃။ (၂) ကဒါ ဂန္ထိတာ ပိဏ္ဍိတာ။ ဒီ၊

ဌာ၂။၂၉၆။ (-ဝိ၊၅။၁၅၇။ ဇာ၊၂။၃၄၀။
ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၈၄။) ဂန္ထိတတိ သန္တဟိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၂၅၀။

ဂန္ထိတပါသယုတ္တ (တိ) [ဂန္ထိတပါသ + ယုတ္တ]
ထုံးဖွဲ့အပ်သော ကျော့ကွင်းနှင့် ယှဉ်သော၊
အသင့်စီစဉ်ထားသော ကျော့ကွင်းပါသော။
ဒါမာတိ ဝစ္ဆကာနံ ဗန္ဓနတ္ထာယ ကတာ
ဂန္ထိတပါသယုတ္တာ ရဇ္ဇဗဒ္ဓနဝိသေသာ။ သုတ္တ-
နိ၊ဌာ၊၁။၃၆။

ဂန္ထိတဗ္ဗ (တိ) [ဂန္ထိ + တဗ္ဗ] နှောင်ဖွဲ့ ဆက်စပ်
ရပ်ပတ်အပ်သော။ ဂန္ထိနိယ-ကြည့်။

ဂန္ထိတမန္တပဒ (န) [ဂန္ထိတ + မန္တပဒ] သီကုံး-ဖွဲ့နွဲ့
-အပ်သော မန္တနိပုဒ်။ အဋ္ဌကဒီဟိ ဂန္ထိတ-
မန္တပဒေသု ကိလေသသန္နိသိတပဒါနံ တတ္ထ
တတ္ထ ပဒေ ပက္ခိပနံ ကတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋီ၊
၃။၅၇။

ဂန္ထိတမာလာ (ထိ) [ဂန္ထိတ + မာလာ] သီကုံး
အပ်သောပန်း။ ဂန္ထိဝတ္ထုနိ ဂဟေတွာ ဂန္ထိ-
တမာလာ ဂန္ဓဒါမာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။

ဂန္ထိတမာလာနိယာမ (ပု) [ဂန္ထိတမာလာ + နိ-
ယာမ] သီကုံးအပ်သော ပန်းအသွင်။ ဝနမာ-
လာသင်္ခေပေနာတိ ဝနပုပ္ဖေဟိ ဂန္ထိတမာ-
လာနိယာမေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၃၁၄။

ဂန္ထိတုံ (ဗျ) [ဂန္ထိ + တုံ] သီကုံးခြင်းငှါ။ ဂန္ထိ-
ပေတုံ-ကြည့်။

ဂန္ထိတော (ကြိ၊ဝိ) [ဂန္ထိ + တော] (၁) နှောင်ဖွဲ့-
ရပ်ပတ်-ဆက်စပ်-၍။ (၂) သီကုံး၍။
(၁) နာမကာယံ ဂန္ထိတော ဌိတာ။ နေတ္ထိ၊ဌာ။
၂၀၀။ (-ကရိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉။ မ၊ဋီ၊၂။၃၅။)
ဂန္ထိတောတိ ဂန္ထိ ကတာ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁။၂။
(၂) ဇာတိသုမနုပ္ပါနိ ဂန္ထိတော နိဿေဏိ-

ယာ အာရောဟိတာ ပူဇေသိ။ အပါဌာ၊၂။
၁၅၄။ (-ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၀၉။)

ဂန္ထိတောန (ကြိ၊ဝိ) [ဂန္ထိ + တောန] သီကုံး၍။
ဂန္ထိတောန ဝဋ်သက်။ အပါ၊၁။၁၉၂။ ထေရ၊
ဌာ၊၁။၂၅၅။

ဂန္ထိမ (န) [ဂန္ထိ + ဣမ] သီကုံးခြင်းဖြင့် ဖြစ်
သောပန်း၊ ပန်းကုံး၊ ပန်းဆိုင်။ ဝဏ္ဏေန ဝါ
ဝဏ္ဏံ ဂန္ထိတော ကတမေဝ ဟိ ဂန္ထိမံ။ ဝိ၊ဌာ၊၂။
၂၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၇။ ဂန္ဓေန နိဗ္ဗတ္တံ ဂန္ထိမံ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၇၁။ ဂန္ဓေန နိဗ္ဗတ္တံ ဒါမံ ဂန္ထိမံ။
ဝိမတိ၊၁။၃၀၀။ (-ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။)

ဂန္ဓိတိ (ကြိ) [ဂန္ထိ + ဧတိ + တိ] (၁) နှောင်ဖွဲ့
-ရပ်ပတ်-ဆက်စပ်-၏။ (၂) သီကုံး၏။
(၃) ကျစ်၏။ (၁) နာမကာယေန ဂန္ဓိတိ။
ပဋိသံ၊ဌာ၊၂။၂။ မဟာနိ၊ဌာ။၂၀၅။ ဂန္ဓိန္ဒိ-
အဘိ၊ဌာ၊၁။၉၁။ ပဋိသံ၊ဌာ၊၂။၂။ မဟာနိ၊ဌာ။
၂၀၄။ (၂) ဂန္ဓိန္ဒိပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂။
(-ဇာ၊၁။၃၀၂။) ဂန္ဓိသု-မ၊ဌာ၊၃။၂၉၀။
အံ၊ဌာ၊၃။၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၀။ ဂန္ဓိသန္တိ-
ဝိ၊၄။၂။ (၃) ယညသုတ္တံ နာမ ဂန္ဓိယံ
သု။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၅၈။

ဂန္ဓိတုံ (ဗျ) [ဂန္ထိ + ဧတုံ] သီကုံးခြင်းငှါ။
မာလံ ဂန္ဓိတုံမာရဘိ သု။ ဒီ၊ဌာ၊၂။၁၆၇။

ဂန္ဓိတော (ကြိ၊ဝိ) [ဂန္ထိ + ဧတော] (၁) နှောင်
ဖွဲ့-ရပ်ပတ်-ဆက်စပ်-၍။ (၂) သီကုံး၍။
(ပန်းသီကုံးခြင်း၊ ဂါထာသီကုံးခြင်း၊ သမန်း
မြက်စသည်ကို သင်္ကန်းပြုလုပ်ရန် သီကုံးခြင်း
စသည် အားလုံး ပါဝင်သည်။ ပါဌ၊သျှ၊သစ်၌
“ကုသေ = သမန်းမြက်တို့ကို၊ ဂန္ဓိတော = ကုံး-
၍” ဟု ပြန်သည်။ အဘိ၊ဌာ၊သျှ၊၃-၌ “ကုသ-
တိဏာနိ = သမန်းမြက်တို့ကို၊ ဂန္ဓိတော = ရက်
၍” ဟု ပြန်သည်။ အဘိ၊ဌာ၊သျှ၊၁-၌ “မုဉ္ဇတိ-
ဏံ = ဖြူဆံ့မြက်ကို၊ ဟိရံ ဟိရံ = အစိတ်အစိတ်၊
ဂန္ဓိတော = ထုံး၍” ဟု ပြန်သည်။ အဋ္ဌသာ၊

မြို့ပြင်ကြီး ဂဏ္ဍိ၌ “ဂန္ထေတွာ=ကုံးစပ်ချုပ်ဖွဲ့
၍”ဟု ပြန်သည်။ အဋ္ဌသာ၊ ကျော်အောင်စံ
ထားဂဏ္ဍိ၌ “ဂန္ထေတွာ=စပ်၍၊ ချုပ်၍”ဟု
ပြန်သည်။ (၁) ဆာဒေတွာ ပရိယောနန္ဒိ-
တွာ ဂန္ထေတွာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၃၁။
(၂) တေ တတ္ထ မန္တေ ဂန္ထေတွာ။ သုတ္တနိ၊
၃၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၀။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၈။ (-
ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။
၈၃။)

ဂန္ထန္တိ (တိ) [ဂန္ထ+ဏေ+အန္တိ] (၁) နှောင်ဖွဲ့
-ရစ်ပတ်-ဆက်စပ်-သော။ (၂) သိကုံး
သော။ (၁) အပရာပရံ ဝါဒိဋ္ဌိယော ဂန္ထန္တိဿ
ဒိဋ္ဌာသဝေါ သိဒ္ဓေါ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀၁။ (၂)
ရတနာဝဋ္ဌိ ဂန္ထန္တော ဝိယ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၃။
(-အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၁။)

ဂန္ထန္တိ (ကြိ) [ဂန္ထ+ဏေ+အန္တိ] (၁) နှောင်
ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-ဆက်စပ်-ကုန်၏။ (၂) သိကုံး
ကုန်၏။ (၁) ဂန္ထေတိ (၁) ကြည့်။ (၂)
ဂန္ထေတိ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထယျ (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+ယျေ] သိကုံးရာ၏။
ဂန္ထေတိ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထယျာမ (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+ယျောမ] သိကုံး
ကုန်ရာ၏။ ဂန္ထေတိ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထသုံ (ကြိ) [ဂန္ထ+ဏေ+ဥံ] သိကုံးကုန်ပြီ။
ဂန္ထေတိ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထဿန္တိ (ကြိ) [ဂန္ထ+ဏေ+ဿန္တိ] သိကုံး
ကုန်လတ္တံ့။ ဂန္ထေတိ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထ (ပု) [ဂန္ထ+အ။ ဂန္ထယန္တိတိ ဂန္ထာ၊ အတ္တနော
ဝတ္ထု သူစေန္တိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၇၄။
စူဠနိ၊ ၄။ ၆၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။ ဝိဘာဝိနီ၊
၁၂၉။ ဟိံသတေ အဘိလသိယတေ ဝါ
ဂန္ထော။ ဓာနိ၊ ၄။ ၉၄။] (၁) အနံ၊ ဂန္ဓာရုံ။
(၂) နံသာ (နံသာရည်၊ နံသာပျောင်း အ
ကျော်၊ ကုန်မံ-စသည်။) (၃) အနံနှင့်တူသော

တရား (သီလ စသော ဂုဏ်၊ သီလ စသော
ကျော်စောသံ)။ (၄) နှလုံးသား။ (၅) ဂန္ဓ
ဆင်မျိုး။ (၆) ဖြတ်ခြင်း။ (၇) ဘဝသို့ရောက်
ကြောင်းကံ။ (၁) အနံ၊ ဂန္ဓာရုံ။ ရူပါ သဒ္ဓါ
ဂန္ဓာ ရသာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ဓမ္မာ။ မ၊ ၁။ ၈၃။ (-
ဒီ၊ ၁။ ၆၆။ မ၊ ၂။ ၉။ သံ၊ ၂။ ၄၆၇။ အံ၊ ၁။ ၁၁၁။
အဘိဓမ္မ၊ ၁၆၅။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၂၃။ အဘိ၊ က။
၅၈။) (၂) နံသာ (နံသာရည်၊ နံသာပျောင်း၊
အကျော်၊ ကုန်မံ-စသည်။) သမ္မဟုလာ ဣတ္ထိ-
ယော ဂန္ဓဉ္စ မာလဉ္စ အာဒါယ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၈။ (-
ဒီ၊ ၁။ ၅။ အံ၊ ၁။ ၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၉။ အပ၊ ၁။
၇၆။) ဂန္ဓန္တိ ယံ ကိဉ္စိ ဂန္ဓဇာတံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။
၇၆။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၉၉။ ဂန္ဓဂန္ဓိ-လည်း ကြည့်။
(၃) အနံနှင့်တူသောတရား (သီလ စသော
-ဂုဏ်-ကျော်စောသံ)။ သတဉ္စ ဂန္ဓော ပဋိ-
ဝါတမေတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဓမ္မ၊ ၂။ မိလိန္ဒ။
၃၁၇။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၅၆။ (-ယမက၊ ၁။ ၇၆။)
သတဉ္စ ဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိတိ သတဉ္စ ပဏ္ဍိ-
တာနံ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ သီလာဒိဂုဏ-
ဂန္ဓော ပဋိဝါတံ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၆။ (-
ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၆၇။) သတဉ္စ ဂန္ဓောတိ ဧတ္ထ
ဂန္ဓော ဝိယာတိ ဂန္ဓောတိ ဝုတ္တော သီလနိဗ္ဗန္ဓ-
နော ထုတိဗောသော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၃။ သီလ-
ဂန္ဓ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၆)လည်း ကြည့်။ (၄)
နှလုံးသား။ ဂန္ဓန္တိ ဟဒယံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။
၂၃၂။ (၅) ဂန္ဓဆင်မျိုး။ (ပကတိဆင်ဆယ်
ကောင်အားသည် ဂင်္ဂေယျ ဆင်တကောင်
အားနှင့် ညီမျှ၏။ ဂင်္ဂေယျဆင်ဆယ်ကောင်
အားသည် ပဏ္ဍရဆင်တကောင်အားနှင့် ညီမျှ
၏။ ပဏ္ဍရဆင်ဆယ်ကောင်အားသည် တမ္ဗ
ဆင်တကောင်အားနှင့် ညီမျှ၏။ တမ္ဗဆင်ဆယ်
ကောင်အားသည် ပိင်္ဂလဆင် တကောင်အား
နှင့် ညီမျှ၏။ ပိင်္ဂလဆင်ဆယ်ကောင်အားသည်
ဂန္ဓဆင်တကောင်အားနှင့် ညီမျှ၏။ ဂန္ဓဆင်တ
ကောင်အားသည် ပကတိဆင်ကောင်ရေ တ
သိန်းအား၊ လူတသန်းအားနှင့် ညီမျှ၏။ မ၊ ၄။

၁။၃၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။) ပဏ္ဍရံ တမ္ပပိဂံလံ။ ဂန္ဓ-
မင်္ဂလဟေမဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (၆)
ဖြတ်ခြင်း။ ကုလဂန္ဓန-ကြည့်။ (၇) ဘဝသို့
ရောက်ကြောင်းကံ။ ဂန္ဓဗ္ဗ (၁) ကြည့်။

ဂန္ဓဉ္စိဟနမတ္တ (န) [ဂန္ဓ+ဉ္စိဟနမတ္တ] နံသာ-တ
ကြိမ်နမ်း-တကြိမ်ရှု-ခန့်ကာလ။ (တကြိမ်
လျှင် ထမင်းအိုးတရာချက် တနေ့ သုံးကြိမ်
အလှူပေးသည်ထက် နံသာတကြိမ်နမ်း၊ တ
ကြိမ်ရှုခန့်ကာလမျှ သတ္တဝါများအပေါ်၌
မေတ္တာပွားများခြင်းသည် ပို၍အကျိုးကြီး
သည်ဟု ပြသောစကား ဖြစ်သည်။ သံ၊၁။
၄၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆-၇။) ဂန္ဓဉ္စိဟနမတ္တ ဝါ၊
ဒွိဟိ အင်္ဂုလီဟိ ဂန္ဓပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဧကဝါရံ
ဃာယနမတ္တန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။) (ဂန္ဓုဟနမတ္တ။ သီ၊မူ၊
ဂန္ဓဉ္စိဟနမတ္တ။ သျှ၊မူ၊ရိ၊၏၊ အနက်တူပင်။)

ဂန္ဓက (ပု) [ဂန္ဓ+က] နံသာ။ ဂန္ဓကေန
ဝိလိမ္ပိတွာ၊ အဂရုစန္ဒနေန စ။ ဇာ၊၂။၃၂၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၀။

ဂန္ဓကဋ္ဌ (န) [ဂန္ဓ+ကဋ္ဌ] နံသာထင်း၊ နံသာ
တုံး။ ဗဟူနိ ဂန္ဓကဋ္ဌာနိ သမောဓာနေတွာ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၂၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၇။)
ဂန္ဓကဋ္ဌာနိတိ စန္ဒနအဂရုသလဋ္ဌာဒီနိ သုဂန္ဓ-
ကဋ္ဌာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။)

ဂန္ဓကထာ (ထိ) [ဂန္ဓ+ကထာ] နံသာနှင့်စပ်
သောစကား။ မာလာကထံ ဂန္ဓကထံ ဉာတိ-
ကထံ။ ဝိ၊၂။၂၁၃။ ဒီ၊၁။၇။ ဒီ၊၃။၃၀။
မ၊၂။၂၁၅။ သံ၊၃။၃၆၈။ အံ၊၃။၃၅၈။ စူဠနိ၊
၂၆၀။

ဂန္ဓကရဏီယ (န) [ဂန္ဓ+ကရဏီယ] နံသာ၏ပြု
ဖွယ်ကိစ္စ၊ နံသာအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း။ တေန
စ ဂန္ဓေန ဂန္ဓကရဏီယံ ကရေန္တိ။ အဘိ၊က။
၄၀၈။

ဂန္ဓကရဏ္ဍက (ပု) [ဂန္ဓ+ကရဏ္ဍက] နံသာ-
ကြုတ်။ သေယျထာပိ နာမ ဂန္ဓကရဏ္ဍ-
ကဿ တာဝဒေဝ ဝိဝရိယမာနဿ။ သံ၊၃။
၃၀၆။ နေတ္တိ။၁၁၅။ (-အံ၊၁။၂၅၀။ အဘိ၊
ပု။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။)

ဂန္ဓကရဏ္ဍကသဟဿ (န) [ဂန္ဓကရဏ္ဍက +
သဟဿ] နံသာကြုတ်တထောင်။ အမစ္စာ
ဂန္ဓကရဏ္ဍကသဟဿ အာဟရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၇၂။

ဂန္ဓကလလ (န) [ဂန္ဓ+ကလလ] နံသာညွှန်၊
နံသာနှင့်ရောသောညွှန်။ လောဟကဋ္ဌာဟေ-
သု ဂန္ဓကလလံ ပူရေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။) ဂန္ဓကလ-
လန္တိ ဂန္ဓမိဿကကဒ္ဒမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

ဂန္ဓကလလပူရ (တိ) [ဂန္ဓကလလ+ပူရ] နံသာ
ညွှန်ဖြင့်ပြည့်သော။ ဆိဇ္ဇိတွာ ဂန္ဓကလလပူ-
ရဿ သုဝဏ္ဏကဋ္ဌာဟဿ ဥပရိ အဋ္ဌာသိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

ဂန္ဓကာရ (တိ) [ဂန္ဓ+ကာရ+ဏ] နံသာကိုပြုလုပ်
တတ်သောသူ။ (နံသာသည်။) ပတ္တမ္ပိ ဟိ
ယတ္ထ ဝိတ္ထာယတိ၊ ဂန္ဓကာရာဒယော ဂန္ဓ-
ပလိဝေဌနာဒီနံ အတ္ထာယ ဂဏ္ဍန္တိ။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၃၅၁။

ဂန္ဓကာသာဝ (ပု) [ဂန္ဓ+ကာသာဝ] နံသာ
ပုဆိုး၊ နံသာဖြင့် ထုံအပ်သောပုဆိုး။ “မမ္ပိ
ပတ္တိကံ ကရေယာ”တိ မဟန္တံ ဂန္ဓကာသာဝံ
အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

ဂန္ဓကာသာဝဝတ္ထ (န) [ဂန္ဓ+ကာသာဝဝတ္ထ]
နံသာဖြင့် ထုံအပ်သောအဝတ်ပုဆိုး။ သဟ-
ဿန္တိနိကံ ဂန္ဓကာသာဝဝတ္ထံ ဒတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၅၀။ (-၅၂။)

ဂန္ဓကာသာဝသာဋက (ပု) [ဂန္ဓ+ကာသာဝ-
သာဋက] နံသာဖြင့် ထုံအပ်သောပုဆိုး။
မဟာဇနော သန္နိပတိတွာ အယံ ဂန္ဓကာသာ-

ဝသာဋကော အတိရေကော၊ ကဿ နံ
ဒေမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဂန္ဓကုဋ် (ထီ) [ဂန္ဓ+ကုဋ်] နံသာ(ဖြင့်ထံအပ်
သော)ကျောင်း၊ ဘုရားကျောင်းတော်၊ ဂန္ဓ
ကုဋ်။ (ဂန္ဓကုဋ်သည်တကျောင်းတည်းမဟုတ်၊
ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးရာ ကျောင်းတိုင်းကိုပင်
ဂန္ဓကုဋ်ဟုခေါ်သည်။ အချို့နေရာ၌ ကျောင်း
အဆောက်အဦ မရှိသော်လည်း ဘုရားရှင်
သီတင်းသုံးသည့်နေရာ “ဘူမိဘာဂ = မြေ
အရပ်”ကိုပင် ဂန္ဓကုဋ်ဟု ခေါ်ထားသည်။
အနာထပိဏ် သူဌေးကြီးသည် သာဝတ္ထိပြည်
ဇေတဝန်ကျောင်းတွင်း၌ ဘုရားရှင် သီတင်း
သုံးရန် ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်
(ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁)။ ယင်းဂန္ဓကုဋ်ကို “မဟာဂန္ဓကုဋ်”
ဟုအဋ္ဌကထာဋီကာဆရာများက ဖွင့်ကြသည်
(မ၊ ၁။ ၁၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၄)။
ဝိသာခါ ကျောင်းအမကြီးသည် သူပိုင်သော
မဟာလတာတန်းဆာကို ၉-ကုဋေဖြင့် ရောင်း
ချ၍ သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံကျောင်းတွင်း၌
ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းခဲ့သည်။ (အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၁)။ သမား
တော်ကြီးဇီဝကသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် မိမိပိုင်
သရက်ဥယျာဉ်တွင်း၌ ဘုရားရှင်သီတင်းသုံး
ရန် ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည် (မ၊
၂။ ၃၁။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂)။ ပါဝါရိကသူဌေးကြီး
သည်နာလန္ဒာမြို့ပါဝါရိကသရက်ဥယျာဉ်တွင်း
၌ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးရန်ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းခဲ့သည် (ဒီ၊ ၁။ ၂၀၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၀)။
သောသိတသူဌေးကြီးသည် ကောသမ္မိပြည်
သောသိတာရုံကျောင်းတွင်း၌ ဘုရားရှင် သီ
တင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းခဲ့
သည် (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၆၃)။ ဝေ-
သာလီပြည်သူပြည်သားများသည် ဝေသာလီ
ပြည်၏အနောက်ဖက် တောအုပ်တွင်း၌ဘုရား
ရှင်သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်လှူ
ဒါန်းခဲ့ကြသည် (မ၊ ၁။ ၉၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၇)။

ရှင်ပုဏ္ဏထေရ်၏ ဒါယကာများသည် ရှင်ပုဏ္ဏ
စေခိုင်းချက်အရ သုနာပရန္တတိုင်းအတွင်း၌
ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋ်ဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းခဲ့ကြသည် (ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၆)။ တ
ချိန်၌ ဘုရားရှင်သည် ကုရုတိုင်း ကမ္မာသ-
ဓမ္မနိဂုဏ်အနီး စမ်းချောင်းနံဘေး တောအုပ်
တွင်း၌ သီတင်းသုံးနေခဲ့ဘူး၏။ ထိုတောအုပ်
၌ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးရန် ကျောင်းဟူ၍
သီးသန့်မရှိ၊ သို့သော် ဘုရားရှင် သီတင်းသုံး
သောနေရာ “ဘူမိဘာဂ=မြေအရပ်”ကိုပင်
ဂန္ဓကုဋ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည် (ဒီ၊ ၂။
၄၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၄-၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၀)။ ဥရုဝေလ-
တော နေရဉ္ဇရာ မြစ်ကမ်းနံဘေး အဇပါလ
ညောင်ပင်အနီး၌၎င်း (သံ၊ ၁။ ၁၀၅။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၅၆)၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည် တပေါဒါရုံကျောင်း
တိုက် အတွင်း၌၎င်း (မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၆၉-၇၀)၊
သက္ကတိုင်း ကပိလဝတ်ပြည် နိဂြောဓာရုံ
ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌၎င်း (မ၊ ၃။ ၁၅၁။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၄)၊ သက္ကတိုင်း မေဒါဠုပ (ဇာ၊
ဌ၊ ၄။ ၁၅၄-၅ ဝေဠု)။ နိဂုဏ်၌၎င်း (မ၊ ၂။
၃၂၀-၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၁) ဂန္ဓကုဋ်များရှိသည်။
ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသူကို မသိရ။ ရှင်သာ-
ရိပုတြာ၏ညီ ရှင်ရေဝတသည် သူနေထိုင်ရာ
ရှားပင်တော၌ ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓ-
ကုဋ်ကျောင်းတော်ဖန်ဆင်းခဲ့ဘူးသည် (အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၅၇)။ သဠလာဂါရကုဋ်ကိုလည်း ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၂၉၀-၌ ဂန္ဓကုဋ်ဟု ဖွင့်သည်။ ဤဘုရားရှင်
လက်ထက်၌သာ မဟုတ် ရှေးဘုရားရှင်များ
လက်ထက်၌လည်း ဂန္ဓကုဋ် ကျောင်းတော်
များရှိသည်။ အာနန္ဒာလောင်းလျာမင်းသား
သည် ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ဘုရား
ရှင်သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋ်ကျောင်း ဆောက်
လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည် (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၀-၁။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၂၂၄-၆)။ သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ဓူပ-
ဒါယက မထေရ်သည် ဘုရားရှင်၏ ဂန္ဓကုဋ်
ကျောင်းတော်ကို စန္ဒကူးနံသာ အကျော်ကရ-

မက်စသောအခိုးအထုံတို့ဖြင့် ပူဇော်ကြောင်း
 လာသည်။ ယင်းဂန္ဓကုဋိ ဆောက်လုပ် လှူ
 ဒါန်းသူ ဒါယကာကို မသိရ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂)။
 ဝိပဿီဘုရားလက်ထက်၌ အဝရောဇ သူကြွယ်
 သည် ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးရန်ဂန္ဓကုဋိဆောက်
 လုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂)။ကဿ-
 ပဘုရားရှင်လက်ထက်၌ သုမင်္ဂလသူဌေးသည်
 ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋိဆောက်လုပ်
 လှူဒါန်းခဲ့သည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄၀)။မဟာ-
 ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတွင်း၌ ဘုရားရှင်သီတင်းသုံး
 ရန် တည်ခင်းထားသော ညောင်စောင်း
 (ခဋ္ဌင်)ခြေကျရာအရပ်သည် ခပ်သိမ်းသော
 ဘုရားရှင်တို့ မစွန့်လွှတ်အပ်သောအဝိဇ္ဇာတိ-
 ဌာနဖြစ်ကြောင်း ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
 ၁၅၈-၌ ဆိုသည်။။ ဘဂဝါ ဧဝံ ကတပုရေ-
 ဘတ္တကိစ္စော ဂန္ဓကုဋိယာ ဥပဋ္ဌာနေ နိသီဒိ-
 တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။) စတုဇ္ဇာတိကေန ဂန္ဓေန ပရိ-
 ဘာဝိတာ ကုဋိ ဂန္ဓကုဋိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
 ၂၀။

ဂန္ဓကုဋိအဘိဓမ္မာ (တိ) [ဂန္ဓကုဋိ + အဘိဓမ္မာ]
 ဂန္ဓကုဋိသို့ ရှေးရှုသောသူ။ ဓမ္မာသနာဥဋ္ဌာ-
 ယ ဂန္ဓကုဋိအဘိဓမ္မာခေါ် ဂန္ဓာ မဏိဖလကေ
 အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။)

ဂန္ဓကုဋိဂဗ္ဘပမုခ (န) [ဂန္ဓကုဋိဂဗ္ဘ + ပမုခ] ဂန္ဓ-
 ကုဋိတိုက်ခန်း၏ - မုခဦး - ဆင်ဝင်။ ပမုခန္တိ
 ဂန္ဓကုဋိဂဗ္ဘပမုခ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၄၇။

ဂန္ဓကုဋိစ္ဆာယာ (ထိ) [ဂန္ဓကုဋိ + ဆာယာ] ဂန္ဓ-
 ကုဋိကျောင်းရိပ်။ သော သတ္တာရံ ဂန္ဓကု-
 ဋိစ္ဆာယာယံ စက်မန္တံ ဥပသက်မိတော။ ထေရ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

ဂန္ဓကုဋိဆာယာ (ထိ) [ဂန္ဓကုဋိ + ဆာယာ] ဂန္ဓ-
 ကုဋိကျောင်းရိပ်။ မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဌိတလုဒ္ဓ-

ကော ဝိယ ဂန္ဓကုဋိဆာယာယ နိသီဒိ။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂။)

ဂန္ဓကုဋိထုပ်ကာ (ထိ) [ဂန္ဓကုဋိ + ထုပ်ကာ] ဂန္ဓ-
 ကုဋိ၏အထွတ်ထုပ်ကာ။ ဂန္ဓကုဋိထုပ်ကာယ
 ကပလ္လံ ရတ္တသုဝဏ္ဏမယံ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၄၃၄။

ဂန္ဓကုဋိဒွါရ (န) [ဂန္ဓကုဋိ + ဒွါရ] ဂန္ဓကုဋိတံခါး။
 ရတ္တဝရပံသုကူလံ ပါရုပ်တွာ ဂန္ဓကုဋိဒွါရတော
 နိက္ခမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ (-၂၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။)

ဂန္ဓကုဋိဒွါရဝိဝရဏ (န) [ဂန္ဓကုဋိဒွါရ + ဝိဝရဏ]
 ဂန္ဓကုဋိတံခါးကို ဖွင့်ခြင်း။ တေဉ္စိ ဂန္ဓကုဋိဒွါ-
 ရဝိဝရဏာဒိသု ဝိယ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၉၀။

ဂန္ဓကုဋိပ(ပု)မုခ (န) [ဂန္ဓကုဋိ + ပမုခ] ဂန္ဓကုဋိ
 ကျောင်း၏ - မုခဦး - ဆင်ဝင်။ နိက္ခမိတွာ
 ပန ဂန္ဓကုဋိပမုခေ အဋ္ဌာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။) ဂန္ဓကုဋိပမုခေ
 ဌိတော ဩဝေဒိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ (-ဓမ္မ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၆။)

ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏ (န) [ဂန္ဓကုဋိ + ပရိဝေဏ] ဂန္ဓ-
 ကုဋိပရိဝဏ်၊ ဂန္ဓကုဋိဝိုင်း (ဂန္ဓကုဋိ၏အကာ
 အရံအတွင်း)။ အာနန္ဒ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ
 မဉ္ဇကံ ပညာပေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၅၀။) ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေတိ ဂန္ဓကုဋိယာ
 ပရိဝေဏေ၊ ဂန္ဓကုဋိတော ဗဟိ ပရိဝေဏဗ္ဗန္တ-
 ရေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၉၀။

ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏသမ္ပဇန (န) [ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏ
 + သမ္ပဇန] ဂန္ဓကုဋိပရိဝဏ်ကို တံမြက်လှည်း
 ခြင်း။ သော ကိရ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏသမ္ပဇ-
 နတ္ထံ အာဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။)

ဂန္ဓကုဋိပဝိသနကာလ (ပု) [ဂန္ဓကုဋိ+ပဝိသန-
ကာလ] ဂန္ဓကုဋိသို့ဝင်သောအခါ။ ဝိဟာရံ
ဂန္ဓာ ဂန္ဓကုဋိပဝိသနကာလေ တာနိ ပုပ္ဖါနိ
ဒွါရကောဌကေ ပတိသု။ ဓမ္မာဌာ၁။၃၀၉။

ဂန္ဓကုဋိဘူမိ (ထိ) [ဂန္ဓကုဋိ + ဘူမိ] ဂန္ဓကုဋိ
(တည်ရာ)မြေ။ယော ယံ ဂန္ဓကုဋိဘူမိံ ၊ဂန္ဓေ-
နောပုဉ္ဇတေ သကိံ ။ အပါ၂။၁၆၆။ ထေရါ
ဌာ၂။၄၀။

ဂန္ဓကုဋိမူလ (န) [ဂန္ဓကုဋိ+မူလ] ဂန္ဓကုဋိအနီး။
ဝိစိနန္တာ ဂန္ဓကုဋိမူလံ ဂန္ဓာ။ သုတ္တနိ၊ဌာ၂။
၂၉၉။

ဂန္ဓကုဋိသမာသန္ဓ (တိ) [ဂန္ဓကုဋိ+သမာသန္ဓ]
ဂန္ဓကုဋိအနီးဖြစ်သော။ ဂန္ဓကုဋိသမာသန္ဓေ၊
အဗ္ဗရက္ခေ ဝသာမဟံ။ အပါ၂။၁၄၇။ ထေရါ
ဌာ၂။၁၂၇။

ဂန္ဓကုဋိသမိပ (န) [ဂန္ဓကုဋိ+သမိပ] (၁) ဂန္ဓ-
ကုဋိအနီး။ (တိ)(၂) ဂန္ဓကုဋိအနီးဖြစ်သော။
(၁) ဇေတဝနေ ဂန္ဓကုဋိသမိပေ ပုရိမဒိဝ-
သေ။ ဓမ္မာဌာ၂။၁၉၆။ (-ဥဒါနဌာ၂။၃၂၃။)
(တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂန္ဓကုဋိသမိပရက္ခ (ပု) [ဂန္ဓကုဋိ + သမိပရက္ခ]
ဂန္ဓကုဋိအနီးသစ်ပင်။ တဘော ပဌာယစ သာ
သဒ္ဓိံ ပုတ္တကေဟိ ဂန္ဓကုဋိသမိပရက္ခေယေဝ
နိဝါသရက္ခံ လဘိတော။ သံ၊ဌာ၁။၂၇၅။

ဂန္ဓကုဋိသမ္ပုဓ (ပု) [ဂန္ဓကုဋိ+သမ္ပုဓ] ဂန္ဓကုဋိ
မျက်မှောက်၊ ဂန္ဓကုဋိရှေ့။ ဂါထာပရိယော-
သာနေ သောတာပန္နော ဟုတွာ ဂန္ဓကုဋိ-
သမ္ပုဓေ အဌာသိ။ ထေရါဌာ၂။၁၃၆။

ဂန္ဓကုမာရ (ပု) [ဂန္ဓ+ကုမာရ] ဂန္ဓသဘိုးသား။
ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိနော ဂန္ဓကုမာရော နာမ
ပုတ္တော အဟောသိ။ ဓမ္မာဌာ၂။၅၅။

ဂန္ဓဂန္ဓ (ပု) [ဂန္ဓ+ဂန္ဓ] နံသာ၏အနံ့၊ နံသာနံ့။
ဂန္ဓဂန္ဓံ-ကြည့်။

ဂန္ဓဂန္ဓဂူဟဏ (န) [ဂန္ဓ+ဂန္ဓဂူဟဏ] အနံ့နှင့်အ
နံ့ကိုယူတတ်သော သာနဝိညာဉ်မိတ်။ တဗ္ဗော-
ဟာရေနာတိ ဂန္ဓဂန္ဓဂူဟဏဿ သဟစရိတာယ
ဂန္ဓောပိ တထာ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၁၆၂။

ဂန္ဓဂန္ဓိတ (တိ) [ဂန္ဓဂန္ဓ+ဣတ] နံသာနံ့ရှိသော၊
နံသာနံ့မွှေးကြိုင်သော။ သုပ္ပသာရိတရုစိရ-
ဗဟုဝိဓပုပ္ဖဂန္ဓာပဏံ ဂန္ဓဂန္ဓိတံ အာသိသနိယ-
ဗဟုရတနပရိပူရိတံ။ မိလိန္ဒ။၂။

ဂန္ဓဂန္ဓိ (တိ) [ဂန္ဓဂန္ဓ+ဤ။ ထိ-၌ ဂန္ဓဂန္ဓိနိ]
နံသာနံ့ရှိသော၊ နံသာနံ့မွှေးကြိုင်သော၊သူ။
ယာဝတာ ပရိသာ တဿ၊ ဂန္ဓဂန္ဓိ အဝိဿ-
တိ။ အပါ၂။၇၁။ ထေ၊ဇာဌာ၁။၉၄။ သာ
ဣတ္ထိ...အလင်္ကာတပုဋိယတ္တာ ဂန္ဓဂန္ဓိနိ။ ဝိ၊၂။
၂၉။ ဂန္ဓဂန္ဓိနိတိ အဂရုကုဏ်မာဒိနံ ဂန္ဓာနံ
ဂန္ဓော ဂန္ဓဂန္ဓော၊ သော အဿာ အတ္ထိတိ
ဂန္ဓဂန္ဓိနိ။ ဝိ၊ဌာ၂။၁၆။

ဂန္ဓဂုဏတ္ထိက (တိ) [ဂန္ဓဂုဏ+အတ္ထိက] နံသာ
ဂုဏ်-ကို-ဖြင့်-အလိုရှိသော၊ နံသာနံ့ကို
အလိုရှိသော၊သူ။ပုပ္ဖိ သုပ္ပုပ္ဖါနိ မဟိဘလသ္မိံ
သမန္တတော ဂန္ဓဂုဏတ္ထိကာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌာ၂။၃၆။

ဂန္ဓဂေဟ (န) [ဂန္ဓ+ဂေဟ] နံသာ(ဖြင့်ထုံအပ်
သော)ကျောင်း၊ ဂန္ဓကုဋိ။ သုညတန္တိ ဝိဒိ-
တောန၊ ဂန္ဓဂေဟံ ဇိနာလယံ။ အပါ၂။၂၂၆။
ထေရိ၊ဌာ၁။၁၃၆။

ဂန္ဓဂေါစရ (တိ) [ဂန္ဓ+ဂေါစရ] ဂန္ဓာရုံလျှင်
ကျက်စားရာရှိသော၊ အမွှေးနံသာကြိုက်နှစ်
သက်သော၊သူ။ ဂန္ဓဂေါစရံ ဒိဗ္ဗဂန္ဓေဟိ။
ဇာ၊ဌာ၁။၄၂၀။

ဂန္ဓဂေါစရက (တိ) [ဂန္ဓ+ဂေါစရ+က] ဂန္ဓာရုံ
လျှင် ကျက်စားရာရှိသော၊ အမွှေးနံသာ
ကြိုက်နှစ်သက်သော၊သူ။ တတ္ထ ဂန္ဓဂေါစရ-
ကော ဩဟိယံ။ ဇာ၊ဌာ၁။၄၂၁။

ဂန္ထဝင် (န) [ဂန္ထ+ဝင်] (၁) အနံကို ယူခြင်း၊ အနံကိုယူတတ်သော ဃာနဝိညာဉ် စိတ်။ (၂) နံသာကိုယူခြင်း။ (၁) ဂန္ထဝင်- ဏဿ ဝါတော ဥပနိဿယော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။ (၂) ဂန္ထဝင်ဏေန ဝိလေပနဉ္စက္ခာဒိနိပိ ဂဟိတာနေဝ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဂန္ထာယန (န) [ဂန္ထ+ယာယန] အနံနံခြင်း၊ အနံကို နမ်းရှုခြင်း။ တဿ ဂန္ထာယနေ ဂန္ထဝိညာဏံ။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ အဘိ၊ ၁။ ၁၀။

ဂန္ထဇ္ဈ (န) [ဂန္ထ+ဇ္ဈ] နံသာမူ။ ပတ္တံ ဂန္ထ- ဇ္ဈေန ဥဗ္ဗဇ္ဈော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၇။ အပ၊ ၁။ ၁၁၀၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၀။ (-မ၊ ၁။ ၁၉၆။ သံ၊ ၁။ ၂၄၁။)

ဂန္ထဇ္ဈက (န) [ဂန္ထဇ္ဈ+က] နံသာမူ။ ဣတ္ထာ- လင်္ကာရံ ဓာရေယျ ဂန္ထဇ္ဈကေန နဟာယေ- ယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁၄၇။

ဂန္ထဇ္ဈပကိဏ္ဍ (တိ) [ဂန္ထဇ္ဈ+ပကိဏ္ဍ] နံသာ မူ။ တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ ဂန္ထဇ္ဈပကိဏ္ဍာနိ၊ ဈာပယံ သု စ တာ တဟိ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၀။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၆၁။

ဂန္ထစောရ (ပ) [ဂန္ထ+စောရ] နံသာသုခိုး။ ဂန္ထဇ္ဈေန-ကြည့်။

ဂန္ထဇာတ (န) [ဂန္ထ+ဇာတ] (၁) နံသာမျိုး။ (၂) နံသာ။ (၁) တိဏိမာနိ ဘန္တေ ဂန္ထဇာ- တာနိ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၆။ (-မ၊ ၁။ ၁၁၃။ သံ၊ ၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၁။ ၂၁၉၉။) ဂန္ထဇာတာနိတိ ဂန္ထ- ဇာတိယော။ အံ၊ ၁။ ၂၂၀၅။ (-မ၊ ၁။ ၁၅၇။ အံ၊ ၁။ ၂၁၇၇။) (၂) ဧတေသံ ဂန္ထဇာ- တာနံ၊ သိလဂန္ဓော အနုတ္တရော။ ဓမ္မ၊ ၂။ မိလိန္ဒ၊ ၃၁၇။ ဒီ၊ ၁။ ၅၆။ ဂန္ဓာဝ ဂန္ထဇာ- တာ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၃။ (-သီ၊ ၁။ ၂၃၄။) (ဂန္ထပုကာရာ ဝါ-ဟူသော နောက်နည်းအရ

ဂန္ထဇာတ-ကို နံသာမျိုး၊ နံသာအပြားဟု ပြန် ဆိုရမည်။)

ဂန္ထဇာတကထာ (ထိ) [ဂန္ထဇာတ+ကထာ] နံသာမျိုးကိုဆိုရာစကား။ ဣဒါနိ ဂန္ထဇာတ- ကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၆၂။

ဂန္ထဇာတိ (ထိ) [ဂန္ထ+ဇာတိ] နံသာဇာတိ၊ နံသာမျိုး။ ဂန္ထဇာတ (၁) ကြည့်။

ဂန္ထဇာတိကာ (ထိ) [ဂန္ထဇာတိ+က+အာ] နံသာဇာတိ၊ နံသာမျိုး။ ဂန္ထဇာတိန္ဒ ဂန္ထ- ဇာတိကံ။ မ၊ ၁။ ၁၅၇။ (-အံ၊ ၁။ ၁၇၇- ဌံ က-ကို ယ-ပြု၍ ဂန္ထဇာတိယံ-ဟု ရှိသည်။)

ဂန္ထတဏှာ (ထိ) [ဂန္ထ+တဏှာ] အနံ-ဂန္ဓာရံ- ဌံ တပ်မက်မှု။ ရူပတဏှာ သဒ္ဓတဏှာ ဂန္ထ- တဏှာ ရသတဏှာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၉။ အဘိ၊ ၁။ ၁၄၃။ မဟာနိ၊ ၇။ စူဠနိ၊ ၁၂။ နေတ္ထိ၊ ၁၃။ (-သံ၊ ၁။ ၂၇၂။ အဘိ၊ ၁။ ၃၉၇။)

ဂန္ထတိ (ကြိ) [ဂန္ထ+အ+တိ။ ဂန္ထ သူစနေ အဒ္ဓ- နေ စ။ နိတိ၊ ၁။ ၃၁၉။] အနံနံ၏၊ မွေး၏၊ ကြိုင်လှိုင်၏။ သပ္ပရိသောပဝါယတိ ပကာ- ရေဟိ ဂန္ထတိ တဿ ဂန္ထပုဂ္ဂလကပ္ပပဋိဘာ- ဂတ္တာ။ သီ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၂၃၄။

ဂန္ထတိန္ဒကဒေဝတာ (ထိ) [ဂန္ထတိန္ဒက+ဒေဝ- တာ] မွေးကြိုင်သောတည်ပင်ကို စောင့် သောနတ်။ မဟာရာဇ အဟံ ဂန္ထတိန္ဒက- ဒေဝတာ နာမ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဂန္ထတိန္ဒကရက္ခ (ပ) [ဂန္ထ+တိန္ဒကရက္ခ] မွေး ကြိုင်သော တည်ပင်။ (ဂန္ထတိန္ဒကရက္ခေတံ မဟာတိန္ဒကရက္ခေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁။ ၁၁၆။ အလံ “တည်ကြီးပင်” ဟု ပြန်ရဖူးရှိသည်။) တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဗဟိနဂရေ ဂန္ထတိန္ဒက- ရက္ခေ ဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဂန္ဓတေလ (န) [ဂန္ဓ+တေလ] နံသာဆီ။ ဂန္ဓ-
တေလန ပူရေတွာ၊ ဒီပါနုဇ္ဇလယိ တဟိ။
အပါ၂။၂၆၀။ ထေရီ၊ဌ။၇၂။ (-မ၊ဌ၊၂။
၉၀။ စရိယ၊ဌ။၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၉၅။)

ဂန္ဓတေလပ(ပု)ဒိပ (ပု) [ဂန္ဓတေလ+ပဒိပ]
နံသာဆီမီး။ အဿသာလံ ဂန္ဓာ ဂန္ဓတေလ-
ပဒိပေသု ဇာလန္တေသု။ ဇာ၊ဌ၊၁။၇၂။(-
ဇာ၊ဌ၊၂။၂၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၆။) ဝိတာနံ
ဗန္ဓိတွာ ဂန္ဓတေလပုဒိပံ အာရောပယိသု။
မ၊ဌ၊၃။၂၀။သံ၊ဌ၊၃။၉၅။

ဂန္ဓတောယ (န) [ဂန္ဓ+တောယ] နံသာရေ။
သရိရံ ဈာပယိတွာန၊ ဂန္ဓတောယံ သမော-
ကိရိ။ အပါ၁။၃၉၉။

ဂန္ဓထူပ (ပု) [ဂန္ဓ+ထူပ] နံသာဖြင့်ထံအပ်သော
ပုထိုး၊ နံသာစေတီ။ သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော၊
ဂန္ဓထူပံ အကာသဟံ။ အပါ၁။၁၄၉။ (-အပါ
ဌ၊၂။၁၁၇။)

ဂန္ဓထွေ့န (ပု) [ဂန္ဓ+ထွေ့န] နံသာသူခိုး။ အထ
ကေန န ဝဏ္ဏေန၊ ဂန္ဓထွေ့နောတိ ဝုစ္စတိ။
သံ၊၁။၂၀၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၃။
မ၊ဌ၊၂။၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၆။
ခုဒ္ဓက၊ဌ။၉၇။ (-ဇာ၊၁။၁၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၂၀၉။ ဝိမာန၊ဌ။၁၄-တို့၌ ဂါထာတူဖြစ်ပါ
လျက် သံယုဂ်မဲ့ ဂန္ဓထွေ့န-ဟု ရှိသည်။)
ဂန္ဓထွေ့နောတိ ဂန္ဓစောရော။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။
၁၀၈။

ဂန္ဓတ္တိက (တိ) [ဂန္ဓ+အတ္တိက] နံသာ-ကို-
ဖြင့်-အလိုရှိသော၊သု။ ဂန္ဓတ္တိကေန ဂန္ဓဉ္စ
အာဟရာပေတွာ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၃။

ဂန္ဓဒါန (န) [ဂန္ဓ+ဒါန] ဂန္ဓာရုံအလှူ။ နံသာ
အလှူ။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဂန္ဓဒါနသိဒ္ဓိ
ဖလံ။ အပါ၁။၂၀၂။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၁၂။
စရိယ၊ဌ။၂၉၉။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၂၇၇။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂန္ဓဒါမ (န) [ဂန္ဓ+ဒါမ] နံသာပန်းဆိုင်၊ နံသာ
ပန်းကုံး။ ဂန္ဓဒါမေဟိ သောဘိတာ။ အပါ၁။
၄။ ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမရတနဒါမာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၁၉၇။ (-မ၊ဌ၊၃။၁၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၀၇။)
ဂန္ဓဒါမေဟိ စန္ဒနုကုက္ခမတဂရာဒိသု ဂန္ဓ-
ဒါမေဟိ။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၂။ ဂန္ဓဝတ္ထုနံ ဂဟေ-
တွာ ဂန္ဓိတမာလာဂန္ဓဒါမာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၀။
(-မ၊ဌ၊၃။၁၀။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၈။)

ဂန္ဓဒါရ (န) [ဂန္ဓ+ဒါရ] နံသာထင်း၊ နံသာ
တုံး။ ပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓံ ပရိနိဗ္ဗုတံ ဒိသွာ ဂန္ဓ-
ဒါရနိ သံကမ္မိတွာ သရိရံ ဈာပေတွာ။ ထေရ၊
ဌ၊၁။၁၉၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇၂။ မ၊ဌ၊၃။
၄၀၄။)

ဂန္ဓဒိပ (ပု) [ဂန္ဓ+ဒိပ] နံသာဆီမီး။ ဘဂဝတိ
ပရိနိဗ္ဗုတေ သပရိဝါရော ဂန္ဓဒိပဓူပပုပ္ဖဘေရိ-
အာဒိနိ ဂါဟာပေတွာ။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၃၃။

ဂန္ဓဓရ (တိ) [ဂန္ဓ+ဓရ+အ] နံသာကိုဆောင်
သော။ ဟိမဝါ ယထာ ဂန္ဓဓရော၊ ပဗ္ဗတော
ဂန္ဓမာဒနော။ ဇာ၊၂။၃၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၆၈။
(-မိလိန္ဒ၊၂၇၄။)

ဂန္ဓဓာတု (ထိ) [ဂန္ဓ+ဓာတု] ဂန္ဓဓာတ်၊ အနံ
သဘာဝ (ဂန္ဓာရုံ)။ သဒ္ဓဓာတု။ပ။ ဂန္ဓ-
ဓာတု။ပ။ ရသဓာတု။ အဘိ၊ဓ။၁၄၇။ (-
မ၊၃။၁၀၇။ သံ၊၁။၃၅၈။ အဘိ၊ပ။၁၀၁။
အဘိ၊က။၁၂။ နေတ္ထိ၊၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၅။)

ဂန္ဓဓူပ (ပု) [ဂန္ဓ+ဓူပ] နံသာအခိုးအထုံ။
သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော၊ ဂန္ဓဓူပံ အဒါသဟံ။
အပါ၁။၃၀၅။

ဂန္ဓဓူပိယ (ပု) [ဂန္ဓဓူပ+ဣယ] နံသာအခိုးအထုံ
ကို လှူသော မထေရ်၊ ဂန္ဓဓူပိယ မထေရ်။
အာယသွာ ဂန္ဓဓူပိယော ထေရော ဣမာ
ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၁။၃၀၅။

ဂန္ထဝေ (ပု) [ဂန္ထ + ဝေ] နံသာအခိုးအထုံ။
ဝိတာနံ ဗန္ဓိတော ဂန္ထဝေမာဒိဟိ သက္ကာရံ
ကတော။ ဒိ၊ဌ၊၃။၁၀၆။

ဂန္ထန (တိ) [ဂန္ထ + ယု] ပြတတ်သော။ ဂန္ထဗ္ဗ
(တိ) (ဂ) ကြည့်။

ဂန္ထနိမိတ္တ (န) [ဂန္ထ + နိမိတ္တ] ဂန္ထာရုံ။ သဒ္ဓနိမိတ္တ။
ဂန္ထနိမိတ္တ။ ရသနိမိတ္တ။ သံ၊ ၂။၉။ (-မဟာနိ။
၁၅၃။)

ဂန္ထန္တရ (န) [ဂန္ထ + အန္တရ] နံသာ၏အကြား။
နံသာဖြင့်ပြည့်သော အိုး၏အကြား။ သက-
လမဂ္ဂဝါသတ္တာယ စ ဂန္ထန္တရေ ပုပ္ဖါနိ။ ဒိ၊ဌ၊
၂။၆၆။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၁၀။) ဂန္ထန္တရေတိ
စာဋိဘရိတဂန္ထဿ အန္တရေ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၃။

ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလ (ပု၊န) [ဂန္ထ + ပဉ္စင်္ဂလ] နံသာလက်
ငါးချောင်း၊ နံသာလက်ငါးချောင်းရာ၊ နံသာ
လက်ငါးချောင်းအမှတ်တံဆိပ်။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလကတ (တိ) [ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလ + ကတ]
နံသာလက်ငါးချောင်းရာဖြင့် ပြုအပ်သော။
ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလကတာ ဟေမစ္ဆဒနဆာဒိတာ။ အပ၊
၁။၄။ (အဋ္ဌကထာ-၌ ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလလက်တာ
ပါဌ်ကို ဖွင့်သည်။)

ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလလင်္ကတ (တိ) [ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလ + အလင်္က-
တ] နံသာလက်ငါးချောင်း အမှတ်တံဆိပ်ဖြင့်
တန်းဆာဆင်အပ်သော။ ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလလင်္ကတာ
ပဉ္စဟိ အင်္ဂုလေဟိ လိမ္မိတဂန္ဓေဟိ အလင်္က-
တာ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂၂။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပါဠိ
တော်၌ ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလကတာ-ဟု ရှိသည်။)

ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလိ (ထိ) [ဂန္ထ + ပဉ္စင်္ဂလိ] နံသာလက်
ငါးချောင်းရာ၊ နံသာလက်ငါးချောင်းအမှတ်
တံဆိပ်။ သဗ္ဗေ သေတမာလာဟိ စေဝ
ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလိဟိ စ အလင်္ကတာ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၃။

ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလိက (တိ) [ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလိ + က] နံသာ
လက်ငါးချောင်းရာ၊ နံသာလက်ငါးချောင်း

အမှတ်တံဆိပ်။ ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလိကံ အဟမဒါသိ။
ဝိမာန။ ၄၂။ ဥယျာနံ ဂန္ဓာ ရုက္ခေ ဂန္ထပဉ္စင်္ဂ-
လိကံ ဒတော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၆။ (-ဓမ္မာဌ၊၂။
၂၃၈။ ဇာ၊ဌ၊၂။၉၅။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၂။) ဂန္ထ-
ပဉ္စင်္ဂလိကန္တံ ဂန္ဓေန ပဉ္စင်္ဂလိကဒါနံ။ ဝိမာန၊
ဌ၊၁၃၃။ ဂန္ထပဉ္စင်္ဂလိကန္တံ ဂန္ဓေ ပဉ္စဟိ အင်္ဂု-
လိဟိ ဂဟေတော လေခံ ဒသေတော ပူဇာ-
ကရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ဒု၊ဏိ။ဝမ်း။

ဂန္ထပဋိလာဘ (ပု) [ဂန္ထ + ပဋိလာဘ] ဂန္ဓာရုံကို
ရလိုမှု၊ အမွေးအကြိုင်ကိုရလိုမှု။ ဂန္ထပဋိလာဘ
အာသိသမာနာ။ စူဠနိ၊၅၂။

ဂန္ထပရိဘဏ္ဍ (န) [ဂန္ထ + ပရိဘဏ္ဍ] နံသာဖြင့်
လိမ်းကျံခြင်း။ ဒါနဂ္ဂေ ဂန္ထပရိဘဏ္ဍံ ကတော။
ဝိမာန၊ဌ၊၂။ (P.S.T. ၌ပရိဘဏ္ဍကို သုတ်
လိမ်းထားသော-ဟု ဆိုသည်။ ၎င်းအနက်
နှင့် ဆီလျော်၏။)

ဂန္ထပရိဘဏ္ဍကတ (တိ) [ဂန္ထပရိဘဏ္ဍ + ကတ]
နံသာဖြင့် လိမ်းကျံမှုကိုပြုအပ်သော၊ နံသာ
လိမ်းကျံထားသော။ သာ ကိရ ကုဋိကဝါဠု-
ဗဒ္ဓါ ဂန္ထပရိဘဏ္ဍကတာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၁။ (-
ဇာ၊ဌ၊၁။၁၇၇။)

ဂန္ထပရိဘာဝိတ (တိ) [ဂန္ထ + ပရိဘာဝိတ] နံသာ
ဖြင့် ထုံအပ်သော။ တမေနံ သာမိကာ ဂန္ထ-
ပရိဘာဝိတေ ကရဏ္ဏကေ နိက္ခိပန္တိ။ သံ၊၂။
၁၀၇။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၇၇။ (- ဒိ၊ဌ၊၂။၁၉၈။
ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၄၇၄။)

ဂန္ထပရိဘာဝိတဝတ္ထ (န) [ဂန္ထပရိဘာဝိတ + ဝတ္ထ]
နံသာဖြင့်ထုံအပ်သော အဝတ်ပုဆိုး။ ဂန္ထပရိ-
ဘာဝိတဝတ္ထံ နိဝါသေတော။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၀။

ဂန္ထပရိဝါတ-(ပေဋကော။ ၃၀၈-လာ ဂန္ထပရိ-
ဝါတ-ပုဒ်သည် ဂန္ထပရိဝါတ-မှ ပြောင်းလာ
သောပုဒ်ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။(ဆဋ္ဌမူ)၌ “ဂန္ထပရိ-
ဝါတ”။ (ဣ၊မူ)၌ “ဂန္ထပရိဝါသ”။ (က-မူ)
၌ “ဂန္ထပရိဝုတ”ဟု ရှိသည်။ သုံးမူစလုံး

အဓိပ္ပါယ်မရ၊ နေရာဌာနနှင့် မဆီလျော်။
 ဤနေရာ၌ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ - “အ
 နောင်အဖွဲ့ (ကိလေသာဂန္ထ) ကို မှတ်လွှင့်
 ပယ်ရှား ပြီးသည့် ထိုထိုအာရုံ၌ မကပ်ငြိ
 မလိမ်းကျတော့” ဟု လိုဆိုရင်းဖြစ်သည်။ ဓမ္မ။
 ၃၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၇-၉။ ပေဋကော၊ ၃၀၈-၉-
 တို့ကို ညှိနှိုင်းကြည့်။ ဂန္ထပရိဝါတ-ဟု ရှိလျှင်
 ကား အနောင်အဖွဲ့ (ကိလေသာဂန္ထ) ကို
 မှတ်လွှင့် ပယ်ရှားပြီးသောသူ-ဟု အနက်မှန်
 ပြန်ဆိုနိုင်ပေမည်။)

ဂန္ထပလိဗောဓ (ပု) [ဂန္ထ+ပလိဗောဓ] နံသာ
 လိမ်းခြင်း၌ ကြောင့်ကြစိုက်ရမှု၊ နံသာလိမ်း
 ရခြင်း ဒုက္ခ။ မာလာပလိဗောဓော ဂန္ထပလိ-
 ဗောဓော ဝါသနပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁။

ဂန္ထပလိဝေဌန (န) [ဂန္ထ+ပလိဝေဌန] နံသာကို
 ရစ်ပတ်ခြင်း၊ နံသာထုတ်ခြင်း။ ဂန္ထိကာဒ-
 ယော ဂန္ထပလိဝေဌနာဒိနံ အတ္ထာယ ဂဏ္ဌန္တိ။
 အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၁။ (- မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၅၁။)
 ဂန္ထိကာဒယောတိ ဂန္ထဝိက္ကာယိကာဒယော
 ဇနာ။ ဂန္ထပလိဝေဌနာဒိနန္တိ ဂန္ထဿ ပလိ-
 ဝေဌနာဒိနံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၉၈။

ဂန္ထပ္ပကာရ (ပု) [ဂန္ထ + ပကာရ] နံသာအပြား၊
 နံသာအမျိုးအစား။ ဂန္ထဇာတ (၂) ကြည့်။

ဂန္ထပါန (န) [ဂန္ထ+ပါန] နံသာအဖျော်။ နေဝါ-
 သိကာ ဂန္ထပါနံ သဇ္ဇယံ သု။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၉။
 (- ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၉၉၊ ၂၂၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇။)

ဂန္ထပိဏ္ဍ (ပု) [ဂန္ထ+ပိဏ္ဍ] နံသာတုံး၊ နံသာခဲ။
 ဒွိဟိ အင်္ဂုလိဟိ ဂန္ထပိဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ဌ၊
 ၂။ ၂၀၇။ (- သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။
 အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၂။) အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၂-၌ ဂဏ္ဍ-
 ပိဏ္ဍဟု ပါဌ်ပျက်လျက် ရှိသည်။

ဂန္ထပိသနကနိသဒါ (ဏိ) [ဂန္ထပိသနက+နိသဒါ]
 နံသာကြိတ်စရာ ကျောက်ပျဉ်။ ဂန္ထပိသနက-

နိသဒါယ စေဝ ပက္ခိပနကဘာဇနေန စ သဒ္ဓိ။
 ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။

ဂန္ထပူဇန (န) [ဂန္ထ+ပူဇန] နံသာဖြင့်ပူဇော်ခြင်း။
 ဂန္ထပူဇနတ္ထာယ အဂရုစန္ဒနာဒိကေ ဂန္ထဝတ္ထု-
 ကေ ပရိစ္စဇတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၉။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊
 ၁။ ၂၇၇။

ဂန္ထပူဇာ (ထိ) [ဂန္ထ+ပူဇာ] နံသာဖြင့်ပူဇော်
 ခြင်း။ စေတိယေ ဂန္ထပူဇံ ကရောထ၊ ပုပ္ဖပူဇံ
 ကရောထ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄။
 ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။)

ဂန္ထပူရ (တိ) [ဂန္ထ+ပူရ] နံသာဖြင့်ပြည့်သော။
 ထေရေ အနုမောဒနံ ဝတ္ထု အာရဒ္ဓမတ္တေ
 သကလံ ရာဇနိဝေသနံ ဂန္ထပူရံ ဝိယ ဇာတံ။
 အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။

ဂန္ထဗ္ဗ (ပု) [ဂမု+တဗ္ဗ။ ဂန္ထ+အဗ္ဗ+အ။ ဂန္ထ+အဝ
 +အ] (၁) ဂန္ထဗ္ဗနတ်။ (၂) ဂန္ထဗ္ဗမည်သောသူ။
 (၃) သဘင်အနုပညာသည်။ (က) ကချေ
 သည်။ (ခ) အဆိုတော်။ (ဂ) စောင်းသမား။
 (၄) (က) သီချင်းသံ။ (ခ) စောင်းသံ။ (၅)
 သီဆိုခြင်း။ (၆) အနုပညာကျမ်း။ (၇) မြင်း။
 (ဂ) မျောက်။ (၉) (အမိဝမ်းသို့) ကပ်ရောက်
 လတ္တံ့သောသတ္တဝါ။ (တိ) (၁၀) ရောက်
 အပ်-ရောက်သင့်-ရောက်ထိုက်-သော။ (၁)
 ဂန္ထဗ္ဗနတ်။ ဂန္ထဗ္ဗာနံ ဝါ ဂန္ထဗ္ဗတ္ထာယ။ ဒီ၊ ၂။
 ၄၈။ (- ဝိမာန၊ ၈၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ ၂။ ၂၁၀။)
 ဂန္ထဗ္ဗာတိ မူလခန္ဓာဒီသု အဓိဝတ္ထဒေဝတာဝ။
 ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၈။ ဂန္ထံ အဗ္ဗန္တိ ပရိဘုဉ္ဇန္တိတိ ဂန္ထဗ္ဗာ၊
 ဓတရဋ္ဌဿ မဟာရာဇဿ ပရိဝါရဘူတာ။ ဒီ၊
 ဌ၊ ၂။ ၉၅။ (- ဝိမာန၊ ၄၄။ ၂၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁၂၀။
 သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။) ဂန္ထဗ္ဗကာယိက-လည်းကြည့်။
 (၂) ဂန္ထဗ္ဗမည်သောသူ။ ယမကော မောဂ္ဂ-
 လ္လော ဥဂ္ဂေါ နာဝိန္နကီ ဂန္ထဗ္ဗော အဂ္ဂိဝေသော။
 အံ၊ ၁။ ၅၀၀။ ယမကောတိ အာဒိနိ တေသံ နာ-
 မာနိ တေသု ဟိ ဧကော ယမကော နာမ၊
 ဧကော ဂန္ထဗ္ဗော နာမ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၁။ (၃)

သဘင်အနုပညာသည်။ (က) ကဗျေသည်။ (မဟာပါသနံ။ ထောမ-နံ၊ P.S.E.D. တို့၌ ဂန္ဓဗ္ဗ သဒ္ဒါသည် နတ်ကဗျေသည်၊ နတ်မာကို တော်များကို ဟောကြောင်းဆို၏။) အနုစုံ တတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗာသ ဟောသနိ သတ္တဓာသေရ။ ၂၅၃။ ဇာဝါ၇၀။ ဒိဋ္ဌါ၃၁၇၀။ ဂန္ဓဗ္ဗာတိ နဋ္ဌာ။ လေရ ဌာဝါ၃၆၇။ ဇာဝါ၂၁၃၀၂။ ဒိဋ္ဌါ၃၁၃၇။ (ခ) အဆိုတော်။ ဂန္ဓဗ္ဗနဋ္ဌာ- ဋ္ဌကာဒိနိ ပစ္စုပ္ပန္နာသပတွာ။ ဝိဋ္ဌါဝါ၁၇၂။ ဂန္ဓဗ္ဗနဋ္ဌာသဋ္ဌကာဒိနိတိ ဧတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗာ နာမ ဂါယနကာ။ သာဓုတ္ထ၊ ၂၅၅။ ဝိမတိဝါ၁၀၀။ (ဂ) စောင်းသမား။ ဂုတ္တိလော စ ဂန္ဓဗ္ဗော သာမိနော စ ဂုဇာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၀။ (- ၂၀၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဇာဝါ၃၁၇၄။ ဇာဝါ၂၁၁၀၁။) ဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဝေဏိကာနံ ဝိမိံ။ ဇာဝါ၃၁၁၀၁။ (၄) (က) သီချင်း သံ။ (ခ) စောင်းသံ။ (က) (ခ) ယေန အဇ္ဈာ- သယေန ဘဂဝါ ပဉ္စသိဓဿ ဂန္ဓဗ္ဗေ ဝဏ္ဏံ ကတေသိ။ ဒိဋ္ဌါ၊ ၂။ ၂၇၆။ (- ဒိဋ္ဌါ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဒိဋ္ဌါ၊ ၂။ ၂၇၆။ တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်က ဂန္ဓဗ္ဗ- သိဆိုသံ၊ စောင်းသံ ၂မျိုးလုံး ဖြစ်သင့်၏။) (၅) သီဆို ခြင်း။ (၆) ကြည့်။ (၇) အနုပညာကျမ်း။ ရှင်အာဒိစ္စဝံသ-၏ မိလိန္ဒပညာနိဿယ၌ ဂန္ဓဗ္ဗ ကို သံဂီတမူလကျမ်းဟု ပြန်ဆိုသည်။ ကခြင်း၊ သီဆိုခြင်း၊ တီးမှုတ်ခြင်း သုံးမျိုးစလုံးကို သံဂီတ ခေါ်ဆိုကြောင်း သံဂီတရက္ခကရ-၌ လာသည်။ ထို့ကြောင့် သံဂီတကျမ်းဟူသည် ကခုန်၊ သီဆို၊ တီးမှုတ်မှုကို ပြဆိုရာ “အနု ပညာကျမ်း” ပင်ဖြစ်ကြောင်း မှတ်ယူရမည်။) ဂဏိကာ ဂန္ဓဗ္ဗာ တိကိစ္ဆာ။ မိလိန္ဒ။ ၄။ (၇) မြင်း။ ဂါယန ဂါယကေ အဿေ၊ ဂန္ဓဗ္ဗော ဒေဝတာန္တရေ။ ဓာန်။ ၉၀၂။ (ဂ) မျောက်။ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထနှင့် ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထက-တို့ကြည့်။ (၉) (အမိဝမ်းသို့) ကပ်ရောက်လတ္တံ့သော သတ္တ-ဝါ။ မာတာ စ ဥတုနိ ဟောတိ၊ ဂန္ဓဗ္ဗော စ ပစ္စုပ္ပန္နတော ဟောတိ။ မာဝါ၃၃၂။ မ၊ ၂။

၃၆၃။ ဝိဋ္ဌါဝါ၁၀၁။ အံဋ္ဌါ၂။ ၁၆၂။ ဂန္ဓဗ္ဗာ စ ဣမေဟိ သဗ္ဗသော။ မဟာနိ။ ၃၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃။) ဂန္ဓဗ္ဗောတိ တတြူပက- သတ္တော။ မ၊ ၁၂။ ၂၁၀။ ဂန္ဓဗ္ဗောတိ တတြူ- ပကသတ္တော၊ ဂန္ဓဗ္ဗောတိ ဂုတ္တံ ဟောတိ။ တ-ကာရဿ ဓ-ကာရော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အသ ပါ ဂန္ဓနတော ဥပ္ပဇ္ဇနဂတိယာ နိမိတ္တုပ္ပ- ဌာနေန သူစနတော ဒီပနတော ဂန္ဓောတိ လဒ္ဓနာမေန အဝဂါမိကမ္ပနာ အဗ္ဗတိ ပဝတ္တ- တိတိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇနကသတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။ (- မ၊ ၁၂။ ၂၂၀။ အံဋ္ဌါ၊ ၂။ ၁၄၀။) (တိ) (၁၀) ချောက်အပ် - ရောက် သင့် - ချောက်ထိုက် - သော။ ဂန္ဓဗ္ဗာ စ ဣမေဟိ သဗ္ဗသော (မဟာနိ။ ၃၃) တိ သဗ္ဗေဟိ ဣမေ ခန္ဓာ သဗ္ဗာကာရေန ဘဂံ ပါပုဏိတုံ ယုတ္တာ။ မဟာနိ။ ၁၃၂။

ဂန္ဓဗ္ဗက (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+က] စောင်းသမား။ ယတော ဆေကေန ဂန္ဓဗ္ဗကေန ပယုတ္တဝါဒိ- တတော။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၂။

ဂန္ဓဗ္ဗကရဏ (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ကရဏ] ကျူးရင့်- သီဆို-ခြင်း။ ဂန္ဓဗ္ဗကရဏဝသေန ပရိစရန္တိ- ယော။ ဇာဝါ၃၁၇၄။ (ဂန္ဓဗ္ဗကရဏဝသေ- နာတိ ဝိတောဝါဒနဝသေန။ ဇာဝါ၃၁၁၀၁။) အလိုအားဖြင့် စောင်းတီးခြင်းအနက် ဖွင့်သည်။ သို့သော်—မရဟိ ဝါစာဟိ သမုဒါစရန္တိယော။ ဇာဝါ၂။ ၁၁၄-၏ အဖွင့် ဖြစ်၍ ဝါစာဟိကိုထောက်ဆ၍၎င်း၊ ကတ္တာ- ဒိဇေညာယော=ငှက်ပျံမများကို ထောက် ဆ၍၎င်း၊ ကျူးရင့်-သီဆို-ခြင်း အနက် သာ သင့်လျော်၏။)

ဂန္ဓဗ္ဗကာယ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ကာယ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်အ ပေါင်း၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မျိုး။ တေ ဂန္ဓဗ္ဗကာယံ ပရိပူရေန္တိ။ ဒိဋ္ဌါ၊ ၂။ ၁၇၁။ (- ၂၁၆။ ဒိဋ္ဌါ၊ ၂။ ၂၆၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၅၂။ သံဋ္ဌါ၊ ၂။ ၂၇၆။) ဂန္ဓဗ္ဗကာယံ ပရိပူရေန္တိတိ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝဂဏံ

ပရိပူရေန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ ဟိနံ ဂန္ဓဗ္ဗကာ-
ယန္တိ ဟိနံ လာမကံ ဂန္ဓဗ္ဗနိကာယံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၂၉၉။

ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ္တ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗကာယ+သံယုတ္တ]
ဂန္ဓဗ္ဗကာယသံယုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁၀-သံ
ယုတ်။ သံ၊၂။၂၁၀-၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၁။ ဂန္ဓဗ္ဗ-
ကာယသံယုတ္တေ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၁။

ဂန္ဓဗ္ဗကာယိက (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗကာယ+ဣက] ဂန္ဓဗ္ဗ-
နတ်အပေါင်း၌ - အကျုံးဝင် - ယှဉ် - ဖြစ်
- သော၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မျိုး၌ ဖြစ်သော၊သူ။
ဂန္ဓဗ္ဗကာယိကေ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေဝေ ဒေ-
သေဿာမိ။ သံ၊၂။၂၁၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၁။
ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၀။) မူလဂန္ဓာဒိဘေဒံ ဂန္ဓံ အဝန္တိ
အပယုဇ္ဈန္တိ (အဝဘူဇ္ဈန္တိ ?) တိ ဂန္ဓဗ္ဗာ။
တေသံ ကာယော သမူဟော ဂန္ဓဗ္ဗကာယော၊
ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝနိကာယော။ စာတုမဟာရာဇိကေ-
သု ကေယာဝ တေ ဒဠဗ္ဗာ၊ တပုရိယာပန္န-
တာယ တတ္ထ ဝါ နိယုတ္တာတိ ဂန္ဓဗ္ဗကာယိ-
ကာ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇၆။

ဂန္ဓဗ္ဗကာယိကဒေဝ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗကာယိက+ဒေဝ]
ဂန္ဓဗ္ဗနတ်အပေါင်း၌ဖြစ်သောနတ်၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်။
ဝိဟင်္ဂမောတိ အာကာသစရော ဂန္ဓဗ္ဗကာယိ-
ကဒေဝေါ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၉၉။ (-ဝိမာန၊ဌ။
၂၄၀။ ပေတ၊ဌ။၁၁၂။)

ဂန္ဓဗ္ဗကာယူပဂတ (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗကာယ+ဥပဂတ]
ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မျိုး၌ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ ဂန္ဓဗ္ဗ-
ကာယူပဂတေ ဝသီနေ။ ဒီ၊၂။၂၁၇။ (-
၂၁၀။) ဂန္ဓဗ္ဗကာယူပဂတေ ဝသီနေတိ ဂန္ဓဗ္ဗ-
ကာယံ အာဝါသိကော ဟုတ္တာ ဥပဂတေ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၀။

ဂန္ဓဗ္ဗကုလ (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ကုလ] စောင်းသမား
မျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ဂန္ဓဗ္ဗကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတော။
ဝိမာန၊ဌ။၁၂၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂၇။)

ဂန္ဓဗ္ဗဂတိ (ထိ) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဂတိ] ရောက်အပ်သော
အရာဌာန။ ဒန္တဂမနန္တိ ဒန္တေဟိ နိဗ္ဗိသေဝနေ-
ဟိ ဂန္ဓဗ္ဗဂတိ။ မ၊ဌ၊၂။၃၄၅။

ဂန္ဓဗ္ဗဌာန (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဌာန] ရောက်သင့်
ရောက်ထိုက်သောအရပ်။ တတ္ထ တတ္ထ ဂါမိ-
နီတိ နိရယာဒိနိဗ္ဗာနန္တိ ဒီသု ဂန္ဓဗ္ဗဌာနေသု
တတ္ထ တတ္ထေဝ ဂမနသိလာ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၉၄။

ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယ (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+တူရိယ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်၏
တူရိယာ (မုချ)။ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်၏ တူရိယာသံ
(ဥပစာ)။ ဂန္ဓဗ္ဗတူရိယာနိ ဝိစိတြသံဝနေ-
(ဝိမာန၊ဌ။၉၂)တိ စိတြလတာဝနေ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝ-
ပုတ္တာနံ ပဉ္စဂိကတူရိယာနိ ဝိယ။ တူရိယ-
သန္တိဿိတော ဟိ သဒ္ဓေါ “တူရိယာနိ”တိ
ဝုတ္တော နိဿယဝေါဟာရေန။ ဝိမာန၊ဌ။
၂၅၉။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဒေဝ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်။
ဘူမဠထလဠာ နာဂါ စ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝါ စ။
အပ၊ဌ၊၁။၂၄၀။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝဂဏ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝ+ဂဏ] ဂန္ဓဗ္ဗ-
နတ်အပေါင်း။ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝဂဏ(ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၄)-
န္တိ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝသမူဟံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၇။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝသဋ္ဌ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝ+သဋ္ဌ] ဂန္ဓဗ္ဗ-
နတ်အပေါင်း။ ဂန္ဓဗ္ဗတ္တာယ ဝါတိ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝ-
သဋ္ဌေ နိဗ္ဗတ္တဘာဝါယ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၇၆။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝစ္ဆရသသံသေဝိတ (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝစ္ဆ-
ရသသံ+သေဝိတ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သမီးအပေါင်း
သည် မှီဝဲအပ်သော။ ဣမသ္မာဟံ ဇောတိရ-
သေဝနမ္ပိ၊ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝစ္ဆရသသံသေဝိတေ။ ဇာ၊
၂။၃၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၁၀။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝစ္ဆရာ (ထိ) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ ဒေဝစ္ဆရာ]
ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သမီး။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝတာ (ထိ) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဒေဝတာ] ဂန္ဓဗ္ဗ-
နတ်။ ဂန္ဓဗ္ဗရာဇာ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝတာနံ ကောဠိ-
သတသဟဿေန ပရိဝုတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၁။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝနိကာယ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဒေဝနိကာယ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်အပေါင်း၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မျိုး။ ဂန္ဓဗ္ဗကာယိက-ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဒေဝပုတ္တ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သား။ အထ ခေါ် သက္ကော ဒေဝါနုမိန္ဒော ပဉ္စသိခံ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တ အာမန္တေသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁။ (- ၂။ ၂၁။ သံ၊ ၂။ ၃၂။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။) ဂန္ဓဗ္ဗပုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝရာဇ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဒေဝရာဇ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မင်း။ ဘဒ္ဒေ သူရိယဝစ္ဆသေ တဝ ပိတရံ တိမ္မရံ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝရာဇာနံ ဝန္တာမိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၃။ (- ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂၄၈။)

ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝသမ္မဟ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝ+သမ္မဟ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်အပေါင်း။ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝဂဏ-ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗနဂရ (ထီ၊ န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+နဂရ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မြို့။ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝပုတ္တာနံ ကိဋ္ဌနိစ္ဆာဝသေန နဂရံ ဝိယ အာကာသေ ဥပဋ္ဌာနမတ္တံ ဂန္ဓဗ္ဗနဂရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၄၂၆။

ဂန္ဓဗ္ဗနိကာယ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+နိကာယ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်အပေါင်း၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မျိုး။ ဂန္ဓဗ္ဗကာယ-ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗပဉ္စ (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ပဉ္စ] (အမိဝမ်းသို့) ကပ်ရောက်လတ္တံ့သော သတ္တဝါ၏ရှေ့ဖြစ်ကို မေးသောပြဿနာ။ (အမိဝမ်းသို့ ပဋိသန္ဓေနေမည့် သတ္တဝါသည် မင်းဖြစ်မည်၊ ပုဏ္ဏားဖြစ်မည် စသည်ဖြင့် မေးသောပြဿနာ ဖြစ်သည်။) ဂန္ဓဗ္ဗပဉ္စ (မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁)။ ဂန္ဓဗ္ဗဿ မာတုကုစ္ဆိယံ ဥပဇ္ဇနကသတ္တဿ ခတ္တိယဘာဝါဒိပုစ္ဆံ။ မ၊ ၃။ ၁။ ၁၇။

ဂန္ဓဗ္ဗပုတ္တ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ပုတ္တ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သား။ (ဒီ၊ ၂။ သျှ-၌ စောင်းသမား၏သား ဖြစ်ဘူးသောကြောင့် ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သားဟု ဆိုသည်။) အထ ခေါ် ပဉ္စသိခေါ် ဂန္ဓဗ္ဗပုတ္တော အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၈။ (- ဇာ၊ ၁။ ၂၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၂။)

ဂန္ဓဗ္ဗပုရိသ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ပုရိသ] စောင်းသမားယောက်ျား။ သောတာနုဂ္ဂဟကဇရာ ဂန္ဓဗ္ဗပုရိသော ဝိယ ဣမဿာပိ စိတ္တာနုဂ္ဂဟတံ သောမနဿံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။

ဂန္ဓဗ္ဗဘဝန (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဘဝန] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်ဘုံ၊ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်ပြည်။ အသုရဘဝနေ စ ဂန္ဓဗ္ဗဘဝနေ စ မဟာရာဇဘဝနေ စ။ မဟာနိ၊ ၃။ ၅။

ဂန္ဓဗ္ဗရာဇ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ရာဇ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်မင်း (သိကြားမင်း၊ စတရဋ္ဌနတ်မင်း)။ ဂန္ဓဗ္ဗရာဇာ ပန ကိံ ဝဒေသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၆။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၁၄၊ ၂။ ၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂။ ၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။) တတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗရာဇာတိ သက္ကံ သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၆။ ဂန္ဓဗ္ဗရာဇာတိ ဂန္ဓဗ္ဗကာယိကာနံ ဒေဝတာနံ ရာဇာ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၂၁၈။

ဂန္ဓဗ္ဗဝတ (ပု၊ န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဝတ] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်ဖြစ်အောင်ကျင့်သော အကျင့်။ အသုရဝတံ ဝါ ဂန္ဓဗ္ဗဝတံ ဝါ မဟာရာဇဝတံ ဝါ။ မဟာနိ၊ ၂။ ၄၀။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗဝတိက (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗဝတ+ဣက] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်ဖြစ်အောင်ကျင့်သော အကျင့်ရှိသောသူ။ ဂန္ဓဗ္ဗဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ မဟာရာဇဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ ၆။ ၈။ (- စူဠနိ၊ ၄။ ၉။) ဂန္ဓဗ္ဗဝတိကာဒယော ဂန္ဓဗ္ဗာဒိနံ သဟဗျတံ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော န ဂဟေတဗျော။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဂဟိတတ္တာ နိရယတိရစ္ဆာနယောနိမေဝ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော ဂဟေတဗျော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၈၉။

ဂန္ဓဗ္ဗသတ္တဝိဟိတ (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗသတ္တ+ဝိဟိတ] အနုပညာကျမ်း၌ စီရင်အပ်သော။ ဂန္ဓဗ္ဗသတ္တဝိဟိတံ အညမ္ပိ ဂီတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၃။

ဂန္ဓဗ္ဗသမယညူ (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗသမယ + ဉာ + ရှု] စောင်းအတတ်ကို တတ်မြောက်သောသူ။

ဝိညူဇာတိကေဟိ ဂန္ဓဗ္ဗသမယညူဟိ သော-
တဗ္ဗံ သဝနီယံ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆။

ဂန္ဓဗ္ဗသဟဿ (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+သဟဿ] ကချေ
သည်အထောင်၊ တထောင်သောကချေသည်။
ဆမတ္တာနိ ဂန္ဓဗ္ဗသဟဿာနိ သတ္တဓာ။ ထေရ၊
ဌ။ ၁။ ၂၆။

ဂန္ဓဗ္ဗသိပ္ပ (န) [ဂန္ဓဗ္ဗ+သိပ္ပ] စောင်းသမားတို့
၏ အတတ်၊ စောင်းအတတ်။ အယံ ဂန္ဓဗ္ဗ-
သိပ္ပေ ဆေကော စိန္တဝသီ။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉။ (- ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၂။ ဇာ၊
ဌ။ ၂။ ၂၂။)

ဂန္ဓဗ္ဗသုရဂ္ဂပူဇိတ (တိ) [ဂန္ဓဗ္ဗ+သုရဂ္ဂ+ပူဇိတ]
ဂန္ဓဗ္ဗနတ်၊ မြတ်သောနတ်တို့ပူဇော်အပ်သော၊
သု။ ဂန္ဓဗ္ဗသုရဂ္ဂပူဇိတာ (ဝိမာန၊ ၉၂) တိ
ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝတာဟိ စေဝ အပရာဟိ စ အဂ္ဂ-
ဒေဝတာဟိ လဒ္ဓပူဇာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆။

ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထံ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+ဟတ္ထ] (၁) မျောက်
လက်(မျောက်သတ္တဝါ၏လက်)။ (၂) စောင်း
လက်ခတ်။ (၁) ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထံနှင့် ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထ-
က-တို့ကြည့်။ (၂) ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထက-ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထံ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထ+ဏ] (၁) သစ်
မျောက်လက်။ (မျောက်လက်သဏ္ဌာန်သစ်
သားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ရေချိုးသော
အခါ ချေးတွန်းရာ၌ အသုံးပြုသည့် အရာ
ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။) (၂) စောင်းလက်ခတ်
သဏ္ဌာန် ပြုလုပ်ထားသော ချေးတွန်းစရာ။
(၁) ကာယံ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထေန၊ ကုရုဓိန္ဒကသုတ္တိ-
ယာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၁၆၉။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၆၇။
ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထော နာမ မက္ကဋ္ဌဟတ္ထသဒ္ဓိသော
ဒါရုအာဒိမယော။ ခုဒ္ဒ၊ ဋီ၊ နှာ-၁၄၄။ ဂန္ဓဗ္ဗ-
ဟတ္ထေနာတိ ဒါရုမယဟတ္ထေန။ ခုဒ္ဒ၊ ဋီ၊ သစ်။
နှာ-၃၃၆။ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထေနာတိ နဟာနတိတ္ထေ
ဌပိတေန ဒါရုမယဟတ္ထေန၊ တေန ကိရ
စုဏ္ဏာနိ ဂဟေတွာ မနုဿာ သရီရံ ဗံသန္တိ။

ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈။ (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထက (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထ+က] (၁) သစ်
မျောက်လက်။ (၂) စောင်းလက်ခတ်သဏ္ဌာန်
ပြုလုပ်ထားသော ချေးတွန်းစရာ။ (၁)
ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု၊ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထကေန နဟာ-
ယန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၀။ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထကေနာတိ နှာ-
နတိတ္ထေ ဌပိတေန ဒါရုမယဟတ္ထေန၊ တေန
ကိရ စုဏ္ဏာနိ ဂဟေတွာ မနုဿာသရီရံ ဗံ-
သန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။)
တံ တံ ဌာနံ သီဃံ သီဃံ လောလုပ္ပေန ဂစ္ဆ-
တိတိ ဂန္ဓဗ္ဗော၊ တ-ကိုဓ-ပြု၍ ဂန္ဓဗ္ဗော-လည်း
ရှိသည်။ ဂန္ဓဗ္ဗဿ ဟတ္ထော ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထော။
မျောက်၏ ပကတိလက်ရ၏။ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထော
ဝိယာတိ ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထကော။ သစ်မျောက်လက်
ရ၏။ စူဠဝါ၊ ဂဏ္ဍိ၊ မိ၊ ၀၆။ (၂) ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထ-
ကောတိ ဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဝိဏာ ဟတ္ထော ဝိယာတိ
ဂန္ဓဗ္ဗဟတ္ထကော၊ စူဠဝါ၊ ယော။ ၃၄။

ဂန္ဓဗ္ဗာဓိပ (ပု) [ဂန္ဓဗ္ဗ+အဓိပ။ ပဉ္စသိခါဒီနံ ဂန္ဓဗ္ဗာ-
နံ အဓိပေါ နာယကော ဂန္ဓဗ္ဗာဓိပေါ။ ဓာန်၊
ဋီ။ ၃။ ၁။] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်တို့၏မင်း၊ ဓမ္မရဌနတ်မင်း။
ဓမ္မရဌော စ ဂန္ဓဗ္ဗာဓိပေါ။ ဓာန်။ ၃။ ၁။

ဂန္ဓဗ္ဗိ (ထိ) [ဂမု+တဗ္ဗ+ဤ။ ဂန္ဓ+အဗ္ဗ+အ+
ဤ။ ဂန္ဓ+အဝ+အ+ဤ။] ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သမီး။
ဒေဝတာ နုသိ ဂန္ဓဗ္ဗိ၊ န တံ မညာမိ မာနုသိ။
ဇာ၊ ၁။ ၃၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၄၆။

ဂန္ဓဘာဇန (န) [ဂန္ဓ+ဘာဇန] နံသာခွက်။ ဂန္ဓ-
ဘာဇနံ ပရိဟရန္တော ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊
ဌ။ ၂။ ၁၇၇။

ဂန္ဓဘောဂ (ပု) [ဂန္ဓ+ဘောဂ] ဂန္ဓာရုံကို သုံး
ဆောင်ခံစားခြင်း။ သဒ္ဓဘောဂါ ဂန္ဓဘော-
ဂါ ရသဘောဂါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၃။ ၁၉။

ဂန္ဓဘောဇိ (တိ) [ဂန္ဓ+ဘုဇ၊ ဧ] နံသာကိုစား
လေ့ရှိသော၊ နံသာကို စားသောသူ။ ဘဂဝါ

ဂန္ဓဘောဇီတိ န ဟေဝံ ဝတ္ထဗေ။ အဘိက။
၄၀၈။

ဂန္ဓမဂ္ဂနာ (ထိ) [ဂန္ဓ+မဂ္ဂနာ] အနံကို ရှာမှီး
ခြင်း။ ဂန္ဓဇာတံ နိပိသိတွာ ဂန္ဓမဂ္ဂနာ ဝိယ
ပရဂုဏေ နိပိသိတွာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၆-၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၄၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၅၅။) ဂန္ဓမဂ္ဂနာ ဂန္ဓဿ ပရိယေသနာ။
သမ္မောယော။ ၂၅။

ဂန္ဓမဏ္ဍလမာဠ (ပု) [ဂန္ဓ+မဏ္ဍလမာဠ] နံသာ
ဖြင့် ထုံအပ်သော တန်ဆောင်းဝန်း၊ နံသာ
တန်ဆောင်းဝန်း။ တတ္ထ ဂန္ဓမဏ္ဍလမာဠေ
ပညတ္တဝရဗုဒ္ဓါသနေ နိသိဒ္ဓတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။
(-အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၂၀၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။) ဂန္ဓမဏ္ဍလမာဠေတိ
စတုဇ္ဇာတိယဂန္ဓေန ကတပရိဘဏ္ဍေ မဏ္ဍလ-
မာဠေ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဂန္ဓမဓု (န) [ဂန္ဓ+မဓု] မွေးကြိုင်သောအရက်
ချို။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂန္ဓမဓုပါန (န) [ဂန္ဓမဓု+ပါန] မွေးကြိုင်သော
အရက်ချိုရည်။ မဓုပီတာဝံ သေယရေတိ ဂန္ဓ-
မဓုပါနံ ပီတာ ဝိယ သယန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၉။
(P.T.S.၌ မဓုပီတာကို ပျားရည်သောက်
ခြင်းဟု ဆိုသည်။ သံ၊ ဋီ၊ အဖွင့်ကို ထောက်
လျက် အရက်ချိုပြန်ဆိုခြင်းက ပို၍သဘာဝ
ကျသည်။) ဂန္ဓမဓုတိ စ အတိဝိယ မဓုရော
မဒနိယော ဧကော မဓုဝိသေသော။ သံ၊ ဋီ၊
၁။ ၃၁၇။

ဂန္ဓမာဒန (ပု) [ဂန္ဓ+မဒ+ယု။ ဂန္ဓ+မဒ+ယု။
အတ္တနိ သဉ္ဇာတဂန္ဓဒဗ္ဗာနံ ဂန္ဓေဟိ လော-
ကေ မဒယတိ၊ မောဒယတိတိ ဝါ ဂန္ဓမာဒ-
နော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၆၀၇။] ဂန္ဓမာဒနတောင်၊ ဂန္ဓ
မာတောင်။ (ရောက်လာသူအပေါင်းကို နဲ့
သာဖြင့် ယစ်မွှေးစေတတ်သောကြောင့် ဂန္ဓမာ
တောင် အမည်တွင်သည်။ ဤတောင်၌ ပစ္စေ-

ကဗုဒ္ဓါများ သီတင်းသုံးရာ နန္ဒမူလိဏ်ဂူရှိ
သည်။ ထိုပြင် ရွှေလိဏ်ဂူ၊ ပတ္တမြားလိဏ်ဂူ၊
ငွေလိဏ်ဂူများလည်း ရှိသည်။ ပတ္တမြားလိဏ်
ဂူတံခါးဝ၌ မဉ္ဇူသကပန်းပင်ရှိသည်။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။ ဤတောင်၌ အလွန်မွှေးကြိုင်သော
အနံ့ရှိသည့် “ဘူဇက” မည်သော သစ်ပင်ပေါက်
ရောက်သည်။ ယင်းသစ်ပင်သည် နတ်ပြည်နှင့်
ဤတောင်၌သာ ပေါက်၍ အခြားသောနေ
ရာ၌ မပေါက်။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၄၇။) ယထာပိ
ဟိမဝါ ဗြဟ္မေ၊ ပဗ္ဗတော ဂန္ဓမာဒနော။ ဇာ၊
၁။ ၃၇၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၃၂၊ ၁၀၀၊ ၃၃၉။ အံ၊ ၄။
၁။ ၂၂၇။) သမ္ပတ္တိ ဇနံ ဂန္ဓေန မဒယတိတိ
ဂန္ဓမာဒနော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၅။ ဂန္ဓမာဒနေတိ
ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတေ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀၆။ (-ဇာ၊
၄။ ၇။ ၃၀၃။)

ဂန္ဓမာဒနကုဋ (ပု၊ န) [ဂန္ဓမာဒန+ကုဋ] ဂန္ဓမာ-
ဒနတောင်ထွတ်။ ဂန္ဓမာဒနကုဋံ သာနမယံ
အဗ္ဘန္တရေ မုဂ္ဂဝဏ္ဏံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ၄။ ၃။
၂၁၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။ (-ဥဒါန၊ ၄။
၂၇၂။)

ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတ (ပု) [ဂန္ဓမာဒန+ပဗ္ဗတ] ဂန္ဓမာဒ-
နတောင်။ ဂန္ဓမာဒန-ကြည့်။

ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတဂမန (ပု) [ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတ+ဂမ-
န] ဂန္ဓမာဒနတောင်သို့ သွားခြင်း။ အယံ
မဟာဇနော ယာဝ ဂန္ဓမာဒနပဗ္ဗတဂမနာ မံ
ပဿန္တော တိဋ္ဌတု။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။

ဂန္ဓမာဒနဝါသိ (တိ) [ဂန္ဓမာဒန+ဝသ+လိ။
ယိ-၌ ဂန္ဓမာဒနဝါသိနိ] ဂန္ဓမာဒနတောင်၌
နေလေ့ရှိသောသူ။ တဒါ ဗဟုသုန္ဓရီ နာမ
ဒေဝဓိတာ ဂန္ဓမာဒနဝါသိနိ မဟာသတ္တဿ
တဿိ အတ္တဘာဝေ မာတုဘူတပုဗ္ဗာ။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၁၀၂။

ဂန္ဓမာဒနသေလ (ပု) [ဂန္ဓမာဒန+သေလ] ဂန္ဓ
မာဒနတောင်။ ဂန္ဓမာဒနသေလောဝ၊ ဂုဏ-

ဂန္ဓဝိဘူသိတော။ အပါ။ ၂။ ၁၆၅။ ထေရါဠာ
၂။ ၃၉။

ဂန္ဓမာဒနာဘိမုခ (တိ) [ဂန္ဓမာဒန+အဘိမုခ] ဂန္ဓမာဒနတောင်သို့ ရှေ့ရှုသော။ ဝေဟာသံ အဗ္ဗဂန္ဓာ ဂန္ဓမာဒနာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ ဓမ္မာဠာ။ ၁။ ၁၁၀။

ဂန္ဓမာလာဇဋ္ဌာ (ထိ) [ဂန္ဓမာလာ+ဇဋ္ဌာ] နံ သာ၊ ပန်းအရှုပ်အထွေး။ သဉ္ဇန္တသရီရံ အာ- ကမ္မိတော ဂန္ဓမာလာဇဋ္ဌံ ဆိန္ဒုန္တဿ အတိပူ- ပဉ္စော အဟောသိ။ အပါဠာ။ ၁။ ၇၇။ (- ဇာဠာ။ ၁။ ၇၇။)

ဂန္ဓမာလာဓမ္မဟတ္ထ (တိ) [ဂန္ဓမာလာဓမ္မ+ဟတ္ထ] လက်၌နံသာ၊ ပန်း၊ အခိုးအထုံ(=အမွှေးတိုင်) ရှိသော။ နံသာ၊ ပန်း၊ အခိုးအထုံ(အမွှေး တိုင်) လက်စွဲသော။ သူ။ ရာဇပရိသာ စ နာ- ဂရာ စ ဂန္ဓမာလာဓမ္မဟတ္တာ အာဂန္ဓာ။ ဇာဠာ။ ၂။ ၄၀။

ဂန္ဓမာလာပုပ္ဖါပဏ (ပု) [ဂန္ဓမာလာပုပ္ဖ+အာပ- ဏ] နံသာ၊ ပန်းကုံး၊ ပန်းဈေး။ အပရဘာဂေ ဒ္ဓိသု ပဿေသု ဂန္ဓမာလာပုပ္ဖါပဏေ ပသာ- ရာပေသိ။ သံဠာ။ ၂။ ၈။

ဂန္ဓမာလာလင်္ကတ (တိ) [ဂန္ဓမာလာ+အလင်္က- တ] နံသာပန်းဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ သူ။ သဗ္ဗေအဟတသေတဝတ္ထာ၊ ဂန္ဓမာလာ- လင်္ကတ။ သံဠာ။ ၁။ ၂၂။

ဂန္ဓမာလိယ (ပု) [ဂန္ဓမာလာ+ဣယ] ဂန္ဓမာ- လိယထေရ်။ နံသာပန်းလှူဘူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဂန္ဓမာလိယော ထေ- ရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ- ၁။ ၁၅၀။

ဂန္ဓမာလိယတ္ထေရ (ပု) [ဂန္ဓမာလိယ + ထေရ] ဂန္ဓမာလိယထေရ်။ နံသာပန်းလှူဘူးသော ထေရ်။ အာယသ္မတော ဂန္ဓမာလိယတ္ထေရဿ အပါဒါနံ။ အပါဠာ။ ၂။ ၁၁၇။

ဂန္ဓမိဿကကဒ္ဒမ (ပု) [ဂန္ဓမိဿက+ကဒ္ဒမ] နံ သာနှင့် ရောသောညွန့်။ ဂန္ဓကလလ-ကြည့်။

ဂန္ဓမုဠိ (ထိ၊ ပု) [ဂန္ဓ+မုဠိ] နံ သာတဆုပ်။ ပသန္ဓစိတ္တော သုမနော၊ ဂန္ဓမုဠိမပူဇယံ။ အပါ။ ၁။ ၃၃၈။ ထေရါဠာ။ ၁။ ၄၈၃။

ဂန္ဓမုဠိယ (ပု) [ဂန္ဓမုဠိ+ဣယ] ဂန္ဓမုဠိယထေရ်။ နံ သာတဆုပ်လှူဘူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဂန္ဓမုဠိယော ထေရော ဣမာ ဂါ- ထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ။ ၁။ ၃၃၈။

ဂန္ဓယတိ (ကြိ) [ဂန္ဓ+ဣယ+တိ] ပြတတ်၏။ ဂန္ဓယတိတိ ဂန္ဓော၊ အတ္တနော ဝတ္ထု သူစယ- တိတိ အတ္တော။ အဘိဠာ။ ၂။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၁၂။ (-ဒိဠာ။ ၂။ ၃၂၀။) ဂန္ဓယန္တိ-ပဋိသံ၊ ဠာ။ ၇၄။ စူဠနိ။ ၄။ ၆၆။

ဂန္ဓယန္တိ (ကြိ) [ဂန္ဓ+ဣယ+အန္တိ] ပြတတ်ကုန် ၏။ ဂန္ဓယတိ-ကြည့်။

ဂန္ဓယောဂ (ပု) [ဂန္ဓ+ယောဂ] အနံနှင့်ယှဉ် ခြင်း။ ဣဒါနိ မူလံ ဂန္ဓယောဂတော ဂန္ဓောတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော။ အံဠာ။ ၂။ ၁၈၃။

ဂန္ဓရတ (တိ) [ဂန္ဓ+ရတ] ဂန္ဓာရုံ၌ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက်သော။ သာနံ ဂန္ဓာရာမံ ဂန္ဓရတံ။ စူဠနိ။ ၆။ ၆၆။

ဂန္ဓရသ (ပု) [ဂန္ဓ+ရသ] (၁) ဂန္ဓာရုံ၌သာယာ ခြင်း၊ ဂန္ဓာရုံကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း။ (၂) ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ၊ အနံ အရသာ။ (၁) ယေတေ ဗြာဟ္မဏ ရူပရသာ သဒ္ဓရသာ ဂန္ဓရသာ ရသ- ရသာ။ ဝိ။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၃။ ၁၉။ (-သံဠာ။ ၁။ ၂၄၇။) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂန္ဓရသဘာဝဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဂန္ဓရသဘာဝ+ဝိနိ- မုတ္တ] ဂန္ဓာရုံရသာရုံအဖြစ်မှလွတ်သော။ ဂန္ဓ- ရသဘာဝဝိနိမုတ္တဿ ဂန္ဓရသသဘာဝဿ အ- ဘာဝါ။ မူလဠာ။ ၂။ ၁၀၈။

ဂန္ဓရသလောဘ (ပု) [ဂန္ဓရသ+လောဘ] အနံ၊
အရသာ၌ တပ်မက်မောခြင်း။ တဿ ဂန္ဓရ-
သလောဘေန သမ္ပတန္တေ ဝါယသေ ပလာ-
ပေတွာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၃၄။

ဂန္ဓရသသဘာဝ (ပု) [ဂန္ဓရသ+သဘာဝ] ဂန္ဓာ
ရုံ၊ ရသာရုံသဘော။ ဂန္ဓရသဘာဝဝိနိမုတ္တ-
ကြည့်။

ဂန္ဓရသသမ္ပန္န (တိ) [ဂန္ဓရသ+သမ္ပန္န] အနံအရ
သာနှင့်ပြည့်စုံသော။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏဉ္စ ဂန္ဓရသ-
သမ္ပန္နံ အဗ္ဗပက္ကံ အာဟရန္တိ။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၂။
(-ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၇။)

ဂန္ဓရသာဝိပရောဓ (ပု) [ဂန္ဓရသ+အဝိပရောဓ]
ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံနှင့် မဆန့်ကျင်ခြင်း။ ဂန္ဓ-
ရသာဝိပရောဓာဒိဝသေန သေဝိယမာနံ အ-
ယောနိသော ပဋိပန္နတ္တာ အသေဝိတဗ္ဗံ နာမ။
ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဂန္ဓရဟိတ (တိ) [ဂန္ဓ+ရဟိတ] အနံ-ဂန္ဓာရုံ-
မှ ကင်းသော။ အဂန္ဓကန္တိ ဂန္ဓရဟိတံ။
ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၂။

ဂန္ဓရာဂ (ပု) [ဂန္ဓ+ရာဂ] ဂန္ဓာရုံ၌တပ်မက်ခြင်း။
ဂန္ဓရာဂေါ၊ ပ။ ရသရာဂေါ၊ အဘိ၊ က။ ၃၆၄။
(-သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၀၂။)

ဂန္ဓရုက္ခ (ပု) [ဂန္ဓ+ရုက္ခ] အနံရှိသော-မွေး
ကြိုင်သော-သစ်ပင်။ ဟိမဝန္တတော သဗ္ဗေ-
သံ ဂန္ဓရုက္ခာနံ ဂန္ဓေ အာနေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊
၁။ ၅၉။

ဂန္ဓလေပန (န) [ဂန္ဓ+လေပန] နံသာလိမ်းကျ
ခြင်း။ အမုသ္မိံ ဂန္ဓလေပနေ သိနေဟော
နတ္ထိ န သိဝိဇ္ဇတိ။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၃။

ဂန္ဓဝဏ္ဏက (ပု) [ဂန္ဓ+ဝဏ္ဏက] (၁) နံသာ၊
နံသာပျောင်း။ (၂) ဂန္ဓဝဏ္ဏကသိက္ခာပုဒ်၊
နံသာ၊ နံသာပျောင်းတို့ဖြင့် ရေချိုးခြင်း
ကြောင့် ပညတ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ဘိက္ခုနီ

ဝိဘင်း၊ ၉-ဝဂ်၊ ၅-ခုမြောက်သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။
၄၅၅။ (၁) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဂန္ဓဝဏ္ဏကေန
နဟာယေယျ ပါနိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၅၅။ (-
ဝိ၊ ၅။ ၁၂၂။ အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၆။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။
၂၇၇။) ဂန္ဓဝဏ္ဏကေနာတိ ဂန္ဓေန စ ဝဏ္ဏ-
ကေန စ။ ဝိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၂၇။ (-ကင်္ခါ၊ ၃၅။)
ဂန္ဓေန စာတိ ဂန္ဓေတိ အတ္တနော ဝတ္ထု
သုစေတိ ပကာသေတိတိ ဂန္ဓော။ ဝဏ္ဏကေန
စာတိ ဝိလေပနေန စ။ တံ ဟိ ဝဏ္ဏယတိ
ဆဝိသောဘံ ပကာသေတိတိ ဝဏ္ဏကန္တိ ဝုစ္စ-
တိ။ ပါနိတ်၊ ယော၊ ၁၄၀။ (၂) ဣတ္ထာလင်္ကာ-
ရော ဂန္ဓဝဏ္ဏကော ဝါသိတကပိညာကော။
ဝိ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၁။ (-ဝဇီရ၊ ၅၅၅။)

ဂန္ဓဝတ္ထု (န) [ဂန္ဓ+ဝတ္ထု] အနံ၏တည်ရာ
ဝတ္ထု၊ နံသာတုံး၊ နံသာခဲ။ အညတရံ ရဇ-
နိယံ ဂန္ဓဝတ္ထု ပိ သိတမေဝ ဝါ။ စရိယာ၊ ဠာ၊
၂။ ၉၉။ (-ဒီ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၉၀။)

ဂန္ဓဝတ္ထုက (န) [ဂန္ဓဝတ္ထု+က] နံသာတုံး၊
နံသာခဲ။ ဂန္ဓပူဇန-ကြည့်။

ဂန္ဓဝန္တု (တိ) [ဂန္ဓ+ဝန္တု] အနံရှိသော၊ အနံ
ကောင်းသော၊ မွေးကြိုင်သော။ ဧဝံ ဝဏ္ဏဝန္တံ
ဂန္ဓဝန္တံ ရသဝန္တံ ဖဿသမ္ပန္နံ ခါဒိမ္မ။ မာဠာ၊ ၃။
၁၅၅။ သံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၃၂၅။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၃၄၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၉၉။

ဂန္ဓဝဿ (ပု) [ဂန္ဓ+ဝဿ] နံသာမိုး။ နိဗ္ဗာယိဿံ
ယဒါ စာဟံ ဂန္ဓဝဿော တဒါ အဟု။ အပါ၊
၂။ ၁၆၇။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၁။

ဂန္ဓဝါဏိဇ္ဇ (န) [ဂန္ဓ+ဝါဏိဇ္ဇ] နံသာကုန်သွယ်
ခြင်း၊ နံသာရောင်းဝယ်ခြင်း။ ဘာရုကစ္ဆ-
နဂရေ ဒါရကကာလေ ဂန္ဓဝါဏိဇ္ဇာယ (ဂန္ဓဝ-
ဏိဇ္ဇာယ?) ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တာ။ ဥဒါန၊ ဠာ၊ ၂။ ၇၉။

ဂန္ဓဝါတ (ပု) [ဂန္ဓ+ဝါတ] အနံလေ။ ရညော
ဝေဌနဿ ဂန္ဓဝါတော အက္ခိနိ ပဟရိ။ ဓမ္မ၊
ဠာ၊ ၂။ ၄၄၀။

ဂန္ဓဝါယု (ပု) [ဂန္ဓ+ဝါယု] အနံလေ၊ မွေးကြိုင်
သောလေ။ နာနာဝိဓသုရဘိဂန္ဓဝသေန ဂန္ဓ-
ဝါယုနာ သမန္တတော ဧရိတာ။ ပေတ၊ ဌ။
၁၄၅။

ဂန္ဓဝါသ (ပု) [ဂန္ဓ+ဝါသ] အမွေးနံသာဖြင့်
ထုံခြင်း။ ကောလုဗ္ဗေ ပူရေတွာ ဂန္ဓဝါသံ
ဂါဟာပေတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃။

ဂန္ဓဝါသိတ (တိ) [ဂန္ဓ+ဝါသိတ] နံသာဖြင့်
ထုံအပ်သော။ သော အတ္တနော ယာပနမတ္တံ
ဘူဉ္ဇိတွာ ဂန္ဓဝါသိတေန ဥဒကေန မုခံ ဝိက္ခာ-
လေတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၄။

ဂန္ဓဝါသိတက (တိ) [ဂန္ဓ+ဝါသိတက] နံသာ
ဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဝါသိတကံ နာမ ယံ ကိဉ္ဇိ
ဂန္ဓဝါသိတကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၅၆။ (-ကခါ။ ၃၅။)
ဂန္ဓဝါသိတကေနာတိ ဂန္ဓပရိဘာဝိတေန။
ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၄၈၄။

ဂန္ဓဝါဟ (ပု) [ဂန္ဓ+ဝါဟ+ဏ။ ဂန္ဓံ ဝါဟတိတိ
ဂန္ဓဝါဟော၊ ဧကော။ ဓာန်၊ ဌိ။ ၃၇။] လေ။ ဂန္ဓ-
ဝါဟော တထာ ဝါယော။ ဓာန်။ ၃၇။

ဂန္ဓဝိကတိကာရက (တိ) [ဂန္ဓဝိကတိ+ကာရက]
နံသာကို တမျိုးတဖုံဖြစ်အောင် - ပြုလုပ် -
စီမံ - တတ်သောသူ။ (နံသာသည်။) ဂန္ဓက-
သေဏိ-ကြည့်။

ဂန္ဓဝိစာရ (ပု) [ဂန္ဓ+ဝိစာရ] ဂန္ဓာရုံ၌ သုံးသပ်
ခြင်း။ ဂန္ဓဝိစာရေ လောကေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။
မ၊ ၁။ ၈၆။ (-အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။ အဘိ၊
ဝိ။ ၁၀၈။ ပဋိသံ။ ၈။)

ဂန္ဓဝိတက္က (ပု) [ဂန္ဓ+ဝိတက္က] ဂန္ဓာရုံ၌ကြံစည်
ခြင်း။ ဂန္ဓဝိတက္ကော လောကေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၇။
မ၊ ၁။ ၈၆။ (-အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။
အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၈။ ပဋိသံ။ ၇။)

ဂန္ဓဝိဘူသိတ (တိ) [ဂန္ဓ+ဝိဘူသိတ] အမွေး
နံသာဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော၊ သူ။ ပုပ္ဖ-

ဘက္ခော....ဂန္ဓဝိဘူသိတော ဟိမဝန္တေ ဘုဗ္ဗ-
ဒေဝတာ ဝိယ။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။

ဂန္ဓဝိရဟိတ (တိ) [ဂန္ဓ+ဝိရဟိတ] အနံ့မှကင်း
သော။ အဂန္ဓကန္တိ ဂန္ဓဝိရဟိတံ ပါလိဘဒ္ဒက-
ဂိရိကဏ္ဍိကဇယသုမနာဒိဘေဒံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄၂။

ဂန္ဓဝိလေပန (န) [ဂန္ဓ+ဝိလေပန] လိမ်းကျံစရာ
နံသာ၊ နံသာပျောင်း။ ပုပ္ဖေဟိ စေဝ ဂန္ဓ-
ဝိလေပနာဒီဟိ စ ဝိဘူသိတဂတ္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊
၂။ ၁၂၄။ (-ထေရီ၊ ဌ။ ၂၆။ နေတ္တိ၊ ဌ။
၂၆၄။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၆၉။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၃၈။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။
၂၂၃။)

ဂန္ဓဝိလေပနပတိတ (ပု) [ဂန္ဓဝိလေပန+ပတိတ]
နံသာပျောင်း၏ကျခြင်း။ ဩမုတ္တိကာပိ ဂန္ဓ-
ဝိလေပနပတိတာ ဝိယ သောမနဿ အာ-
ပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃။

ဂန္ဓသဓဉ္စတနာ (ထိ) [ဂန္ဓ+သဓဉ္စတနာ] ဂန္ဓာ
ရုံ၌ - စေ့ဆော်ခြင်း - တိုက်တွန်းနှိုးဆော်
ခြင်း။ ဂန္ဓသဓဉ္စတနာ လောကေ။ ဒီ၊ ၂။
၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၈၆။ (-သံ၊ ၁။ ၄၄၁။ သံ၊ ၂။
၄၉။ အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။ အဘိ၊ ဝိ။
၁၀၈။ ပဋိသံ။ ၇။)

ဂန္ဓသညာ (ထိ) [ဂန္ဓ+သညာ] ဂန္ဓာရုံကို မှတ်
သားခြင်း။ ဂန္ဓသညာ လောကေ။ ဒီ၊ ၂။
၂၄၇။ မ၊ ၁။ ၈၇။ (-သံ၊ ၁။ ၄၄၁။ သံ၊ ၂။
၄၉။ အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။ အဘိ၊ ဝိ။
၁၀၉။ ပဋိသံ။ ၇။)

ဂန္ဓသန္နိမိ (ပု) [ဂန္ဓ+သန္နိမိ] နံသာကို - သိုမှီး -
သိမ်းဆည်း - ခြင်း။ သယနသန္နိမိံ ဂန္ဓ-
သန္နိမိံ အာမိသသန္နိမိံ။ ဒီ၊ ၁။ ၆။ မဟာနိ။
၂၉၀။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၀။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၅၆။)

ဂန္ဓသမုဂ္ဂ (ပု) [ဂန္ဓ+သမုဂ္ဂ] နံသာ - ကြုတ် -
သေတ္တာ - တံတင်း။ မဟာသက္ကာရံ ကတွာ

ဒုဿယုဂံ ဂန္ဓသမုဂ္ဂေ ပက္ခိပိတွာ။ မ၊ဌ၊၄။
၂၂၀။

ဂန္ဓသမုဂ္ဂသတ (န) [ဂန္ဓသမုဂ္ဂ+သတ] နံသာ
သေတ္တာအရာ။ ပဉ္စဟိ စ ဂန္ဓသမုဂ္ဂသတေဟိ
ပဉ္စဟိ စ မာလာသမုဂ္ဂသတေဟိ။ မ၊ဌ၊၄။
၁၃၈။

ဂန္ဓသမုဒါယ (ပု) [ဂန္ဓ+သမုဒါယ] နံသာအ
ပေါင်း။ သဗ္ဗော မူလာဒိဂတော ဂန္ဓော ဂန္ဓ-
သမုဒါယော ဣဓ ဂန္ဓဂန္ဓော နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၇။

ဂန္ဓသမုဒါ (ထိ) [ဂန္ဓ+သမုဒါ] အနံ၏ ပြည့်စုံ
ခြင်း။ တာသံ မာလာနံ ဝဏ္ဏသမုဒါယပိ
ဂန္ဓသမုဒါယပိ သောဘာသမုဒါယပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။)

ဂန္ဓသမ္ပန္န (တိ) [ဂန္ဓ+သမ္ပန္န] အနံနှင့် ပြည့်စုံ
သော။ သာ အဟောသိ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နာ ဂန္ဓ-
သမ္ပန္နာ ရသသမ္ပန္နာ။ ဒီ၊ဉ္စ၊၇၀။ (-မ၊၁။
၃၉၀။ သံ၊၁။၃၃၂။ ပဋိသံ၊၁။၃၉။) ဂန္ဓ-
သမ္ပန္နာတိ ဂန္ဓေန သမ္ပန္နာ ဒိဗ္ဗဂန္ဓံ ဝါယတိ။
ဒီ၊ဌ၊၃။၄၉-၅၀။

ဂန္ဓသမ္ပဝ (တိ) [ဂန္ဓ+သမ္ပဝ] အနံကြောင့်ဖြစ်
သော။ တဿ ဝစုန္တိ ဝေဒနာ၊ အနေကာ
ဂန္ဓသမ္ပဝါ။ သံ၊၂။၂၉၆။ ထေရ၊၃၂၈။
ထေရ၊ဌ၊၂။၃၀၁။

ဂန္ဓသာရ (ပု၊န) [ဂန္ဓ+သာရ။ ဂန္ဓာနံ သာရော
ဥတ္တမော ဂန္ဓသာရော၊ ဂန္ဓယုတ္တော သာရော
ထိရံသော ဝါ ဂန္ဓသာရော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၃၀၀။]
စန္ဒကူးဖြူ။ စန္ဒနော နိတ္ထိယံ ဂန္ဓ-သာရောမ-
လယာဇောပုထ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၃၀၀။

ဂန္ဓသာလိ (ပု) [ဂန္ဓ+သာလိ] မွေးကြိုင်သော
သလေး။ နံသာနှင့်တူစွာသောသလေး(သျှ)။
ခီရောဒကသေစနသံဝဋ္ဌါနံ ဂန္ဓသာလိနံ သြ-
ဒနံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၀။ (-မ၊ဌ၊၁။
၁၇၉။)

ဂန္ဓသာလိတဏှုလ (ပု) [ဂန္ဓ+သာလိတဏှုလ]
မွေးကြိုင်သောသလေးဆန်။ ဥန္တုရဿ ဂန္ဓာ-
သာလိတဏှုလေ ဒါပေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄၅။

ဂန္ဓသာလိဗီဇ (န) [ဂန္ဓ+သာလိဗီဇ] မွေးကြိုင်
သောသလေးမျိုးစေ့။ ယထာ ပုညဝန္တာနံ
ဂန္ဓသာလိဗီဇာဒိပရိသုဒ္ဓံ ဗီဇံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၁၇။

ဂန္ဓသာလိဘောဇန (န) [ဂန္ဓ+သာလိဘောဇန]
မွေးကြိုင်သော - သလေးဘောဇဉ် - သလေး
ထမင်း။ နာနာရသသုပဗျဉ္ဇနံ ဂန္ဓသာလိ-
ဘောဇနံ ဒေတွာ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၀၇။ (-ထေရ၊
ဌ၊၁။၃၄။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃၉။)

ဂန္ဓသိလာ (ထိ) [ဂန္ဓ+သိလာ] သက်ရင်းကတိုး၊
ဆေးဒါန်းမြင်းသိလာပင် (ဇာတ်ဝတ္ထု)။ ဟ-
လိဒ္ဓိကာ ဂန္ဓသိလာ၊ ဟိရိဝေရာ စ ဂုဂ္ဂုလာ။
ဇာ၊၂။၃၄၆။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၁၅။ ဂန္ဓသိလာတိ
သုဂန္ဓိကရုက္ခာ၊ ယေ လောကေ “သက်ရင်း
ကတိုး”ဣတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊နု။ကျော။

ဂန္ဓသေဋ္ဌိ (ပု) [ဂန္ဓ+သေဋ္ဌိ] ဂန္ဓသုဋ္ဌေး။ သော
တတော ပဌာယ “ဂန္ဓသေဋ္ဌိ”တိ ပညာယိ။
ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅၅။ (-၅၇၊၅၉၊၆၀။)

ဂန္ဓဟတ္ထာဇာနိယ (ပု) [ဂန္ဓဟတ္ထိ+အာဇာနိယ]
ဂန္ဓဆင်အာဇာနည်၊ အာဇာနည်ဂန္ဓဆင်။
သေယျထာပိ နာမ ဂန္ဓဟတ္ထာဇာနိယော
ဒီသရတ္တံ သုပရိဒန္တော။ ဒီ၊၂။၁၄၂။

ဂန္ဓဟတ္ထိ (ပု) [ဂန္ဓ+ဟတ္ထိ] ဂန္ဓဆင်။ (စားသမျှ
မြက်၊ကောက်ရိုးစသော အစာများသည် ဝမ်း
တွင်းသို့ ရောက်သောအခါ နံသာမျိုးအဖြစ်သို့
ရောက်သောကြောင့် “ဂန္ဓဆင်”ဟုခေါ်သည်။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၉၄။ ဂန္ဓ (၅)လည်း ကြည့်။)
သုဝမ္မဝမ္ဗိတာ ဝိယ ဂန္ဓဟတ္ထိနော ဝိဂတဒေါ-
သာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၂၆၀။ သံ၊ဌ၊
၂။၄၁။)

ဂန္ဓဟတ္ထိပေါတက (ပု) [ဂန္ဓဟတ္ထိ+ပေါတက]
ဂန္ဓဆင်ငယ်။ အတ္တနော ဝသနဌာနံ ဂန္ဓာ

သေတံ ဂန္ဓဟတ္ထိပေါတကံ အာနေသိ။ အံ၊ဌ၊
၁။၂၅၅။

ဂန္ဓဟရဏ (န) [ဂန္ဓ+ဟရဏ] အနံကို ပယ်
ဖျောက်ခြင်း။ ဂန္ဓဟရဏတ္ထ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁)-
န္တိ ဝိဿဂန္ဓာပနယနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၃။

ဂန္ဓာဓိဘူ (တိ) [ဂန္ဓ+အဓိဘူ] ဂန္ဓာရုံကို-လွှမ်း
မိုး-အောင်နိုင်-သော၊သူ။ ရူပါဓိဘူ သဒ္ဓါ-
ဓိဘူ ဂန္ဓာဓိဘူ ရသာဓိဘူ။ သံ၊၂။၃၉၂။
စူဠနိ၊၂၉၀။

ဂန္ဓာဓိဘူတ (တိ) [ဂန္ဓ+အဓိဘူတ] ဂန္ဓာရုံသည်
လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော၊ ဂန္ဓာရုံလွှမ်းမိုးနှိပ်
စက်ခံရသော၊သူ။ သဒ္ဓါဓိဘူတော ဂန္ဓာဓိဘူ-
တော ရသာဓိဘူတော။ သံ၊၂။၃၉၁။

ဂန္ဓာဓိမုတ္တ (တိ) [ဂန္ဓ+အဓိမုတ္တ] ဂန္ဓာရုံ၌-
ညွတ်သော-အလေးပြုသော၊သူ။ အယံ ပုဂ္ဂ-
လော ရူပါဓိမုတ္တော သဒ္ဓါဓိမုတ္တော ဂန္ဓာဓိ-
မုတ္တော ရသာဓိမုတ္တော။ စူဠနိ၊၁၇၀။ (-
နေတ္ထိ၊၄၆၊က။) ရူပါဓိမုတ္တောတိအာဒိနိပဉ္စ-
ကာမဂုဏဂရုဏဝသေန ဝုတ္တာနိ။ စူဠနိ၊ဌ။
၆၄ (-နေတ္ထိ၊ဌ။၁၁၈။)

ဂန္ဓာနုဗဒ္ဓစေတ (တိ) [ဂန္ဓာနုဗဒ္ဓ+စေတ] အနံ
သည်- အစဉ်ဖွဲ့အပ် - ဖြားယောင်းအပ် -
သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ပဒုမာဘိမုခပါတော ဝိယ စ
ဂန္ဓာနုဗဒ္ဓစေတသော ဘမရဿ။
အဘိ၊ဌ၊၁။၁၅၈။

ဂန္ဓာနုဗဒ္ဓဟဒယ (တိ) [ဂန္ဓာနုဗဒ္ဓ+ဟဒယ]
အနံဖြင့်-အစဉ်ဖွဲ့အပ် - ဖြားယောင်းအပ်-
သော စိတ်နှလုံးရှိသော၊သူ။ သမုဿိတဓဇ-
ပဋ္ဌာကံ ဂန္ဓာနုဗဒ္ဓဟဒယေဟိ ဘမရဂဏေ-
ဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၁၉။

ဂန္ဓာနုဗန္ဓစေတ (တိ) [ဂန္ဓာနုဗန္ဓ+စေတ] အနံ
ဖြင့် အစဉ်ဖွဲ့အပ်- အနံသို့ လိုက်-သောစိတ်
ရှိသော။ ပဒုမာဘိမုခပါတော ဝိယ စ ဂန္ဓာ-

နုဗန္ဓစေတသော ဘမရဿ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၅။
မဟာနိ၊ဌ။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။ ဝိဘာဝိနိ။
၉၁။ ဂဗ္ဘေန အနုဗန္ဓံ စေတံ ယဿ သော
ဂန္ဓာနုဗန္ဓစေတသော၊ ပါရာ၊ယော။၇၉။ ဂန္ဓံ
အနုဗန္ဓတိတိ ဂန္ဓာနုဗန္ဓံ တံ စေတော
ယဿာတိ ဂန္ဓာနုဗန္ဓစေတော။ ဝိဘာဝိနိ၊
ယော။၁၃၁။

ဂန္ဓာပဏ (ပု) [ဂန္ဓ+အာပဏ] နံသာဈေး။
ပုပ္ဖါပဏံ ဂန္ဓာပဏံ ဖလာပဏံ။ မိလိန္ဒ၊၃၁၆။
(-ဇာ၊ဌ၊၄။၈၂။)

ဂန္ဓာပဏိက (တိ) [ဂန္ဓာပဏ+ဏိက] နံသာဈေး
ရှိသော၊သူ။ (နံသာဈေးသည်)။ ဝေရူပါ
ခေါ မဟာရာဇ ဘိက္ခု။ “ဘဂဝတော မေုနဂ-
ရေ ဂန္ဓာပဏိကာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ မိလိန္ဒ၊၃၂၇။

ဂန္ဓာဘိဿာတာရဟ (တိ) [ဂန္ဓာဘိဿာတ+အ-
ရဟ] ဂန္ဓာရုံ၌ ရှေးရှုထိခိုက်ခြင်းငှါ ထိုက်
သော။ ဂန္ဓာဘိဿာတာရဟဘူတပဿာဒ-
လက္ခဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၄။

ဂန္ဓာဘိဘူ (တိ) [ဂန္ဓ+အဘိဘူ] ဂန္ဓာရုံကို-
လွှမ်းမိုး-နှိပ်နှင်း-အောင်နိုင် - သော၊သူ။
ရူပါဘိဘူ ဂန္ဓာဘိဘူ ရသာဘိဘူ။ မဟာနိ။
၃၁၄။

ဂန္ဓာယတန (န) [ဂန္ဓ+အာယတန] (နံသိစိတ်)
ဖြစ်ကြောင်းအနံ၊ ဂန္ဓာယတန။ အတ္ထိ ရူပံ
သဒ္ဓါယတနံ။ ပ။ဂန္ဓာယတနံ။အဘိ၊ဓ။၁၄၇။
(-မ၊၃။၂၅၉။ အဘိ၊ဝိ။၆၉။ အဘိ၊ပု။၁၀၁။
အဘိ၊က။၁၂။)

ဂန္ဓာယတနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂန္ဓာယတန+နိဒ္ဒေသ]
ဂန္ဓာယတနကို အကျယ်ပြုရာ။ ဂန္ဓာယတန-
နိဒ္ဒေသေ မူလဂန္ဓောတိ ယံ ကိဉ္စိ မူလံ ပဋိစ္စ
နိဗ္ဗတ္တော ဂန္ဓော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၅၆။

ဂန္ဓာယတနမူလက (တိ) [ဂန္ဓာယတန+မူလ+
က] ဂန္ဓာယတနလျှင် အကြောင်းရှိသော။
သဒ္ဓါယတနမူလကာနိ ပဉ္စ၊ ဂန္ဓာယတနမူလ-

ကနိ စတ္တာရိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃၀၇။ (-မူလဋီ၊ ၃။၁၂၉။)

ဂန္ဓာရ (ပု) [ဂန္ဓ+အရ+အ။ ဂန္ဓာရ+ဏ။ ဓာနိဋီ။၁၃၃။ ဂ+ဓရ+ဏ။ ဓာနိဋီ။၁၈၄။]

(၁)ဂန္ဓာရအသံနှစ်ပေါက်သံ။ (ဆိတ်မြည်သံကို ဂန္ဓာရအသံဟု (ဓာနိ။၁၃၃)၌ ဆိုသည်။ ဓာနိဋီ-၌ကား ဂန္ဓာရတိုင်းသူ တိုင်းသားများ သိဆိုသောအသံကို “ဂန္ဓာရအသံ”ဟု ဝိဂြိုဟ်တမျိုးကြံ၍ ပြဆို၏။ မဃဒေဝ၊ ပိုဒ်ရေ ၁၁-၌ နွားလားသုံးပေါက်၊ မြင်းသံခြောက်နှင့်၊ ထို့နောက်သံငြောင်း၊ ဥဒေါင်းငါးဆစ်၊ ဂန္ဓာနှစ်တည်း-ဟု ဆိုသည်။) (၂) ဂန္ဓာရတိုင်း။ (ဤတိုင်းသည် တိုင်းကြီး ၁၆-တိုင်း၌ တတိုင်းအပါအဝင် ဖြစ်၏။ အံ၊၁။ ၂၃။ တတိယသင်္ဂါယနာ တင်ပြီးနောက် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်သည် ကသ္မိရဂန္ဓာရတိုင်းသို့ သာသနာပြုရန် မဇ္ဈန္တိကမထေရ်ကို စေလွှတ်သည်။ ကသ္မိရနှင့် တွဲ၍သုံးသည်ကို ထောက်ဆက “ဂန္ဓာရတိုင်း၌ ကသ္မိရနယ်ပါဝင်၏”ဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈)။ တည်ရာအားဖြင့် ဂန္ဓာရတိုင်းသည် သိန္နုဝမြစ်အနောက်ဖက်မှာ တည်ရှိသည်ဟု သင်္ခတကျမ်းများမှာ အဆိုရှိသောကြောင့် မြေပုံအနေကိုထောက်သော် ဣန္ဒိယပြည် အနောက်မြောက်ဖက်စွန်း၊ သိန္နုမြစ် အနောက်ဖက် အာဖဂန်နစ္စတန်ပြည်နယ်အတွင်းမှာ ပါဝင်လျက်ရှိပြီး ၎င်းအမည်ကို ယခုအိန္ဒိယတိုင်းသားများက ကန္ဓာဟာရ(သို့မဟုတ်)ကန္ဓာရဟု ခေါ်ဆိုကြသည် (ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဌဝိဝင်)။ ထိုကျမ်းပါ မြေပုံအရဆိုလျှင် ကမ္ဘောဇတိုင်း သိဝိတိုင်း ကသ္မိရတိုင်း ၃-တိုင်းတို့၏ အကြား၌ ဂန္ဓာရတိုင်း တည်ရှိသည်။ ဤပက်ရှဝါ၊ ရဝါ(လ်)ပင်ဒီ ဒီစတြိတ်တို့သည် ဂန္ဓာရတိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။ မြို့တော်မှာ တက္ကသိုလ် ဖြစ်သည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇)။ (တက္ကသိုလာ) လည်းကြည့်။ဘုရားရှင်လက်

ထက် ပုတ္တုသတိမင်းအုပ်စိုးသည် (မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၄)။ ယူဇနာ ၃၀၀-ကျော် ကျယ်ဝန်း၍ တက္ကသိုလ်မြို့တော်နှင့်-ရာဇဂြိုဟ် ၁၉၂-ယူဇနာ-သာဝတ္ထိ ၄၅-ယူဇနာဝေးသည် (မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၀၃)။ ပုတ္တုသတိမင်းကဗိမ္ဗိသာရမင်းထံ လက်ဆောင်ပို့သော ကမ္မလာတို့သည် အဖိုးမဖြတ်နိုင်ဟု ဆိုသဖြင့်၎င်း၊ ဂန္ဓာရတိုင်းဖြစ်တသိန်းတန်ကမ္မလာနီဟု ဆိုသဖြင့်၎င်း ကမ္မလာကောင်းများ ထွက်ရာ တိုင်းဖြစ်သည် (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၆၈)။ ယခုအခါအိန္ဒိယ၌ သားမွေးစောင့်အကျော်ကြားဆုံးနယ်မှာ ကသ္မိရဖြစ်၍ ဂန္ဓာရတိုင်း၌ ကသ္မိရနယ်ပါဝင်၏ဟု ယူဆဖွယ်ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင် စွယ်တော်၄ ဆူအနက် တဆူမှာ ဤတိုင်း၌ တည်ရှိသည် (ဒီ၊၂။၁၃၈)။ (၃) ဂန္ဓာရတိုင်းသူပြည်သား။ (၄) ဂန္ဓာရပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (ပဒုမဝတိမိဖုရား၏သား ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ၅၀၀-တို့တွင် တပါး အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မ၊၃။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။) (၅)ဂန္ဓာရရသေ့။ (၁) တတ္ထ ဆဇော၊ ဥသဘော၊ ဂန္ဓာရော၊ မဇ္ဈိမော၊ ပဉ္စမော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၇။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။) (၂) အဿကာနံ အဝန္တိနံ ဂန္ဓာရာနံ ကမ္မောဇာနံ။ အံ၊၁။၂၃။ (-ဇာ၊၂။၃၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။)ဂန္ဓာရာ ပဏ္ဍုကမ္မလာတိ ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ ဥပ္ပန္နာ သတသဟဿဉ္စနကာ သေနာယ ပါရုတာ ရတ္တကမ္မလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၈။ (၃) ဂန္ဓာရာ နာမဇနပဒါ၊ တေဟယံ ဂိယတေတိ ဂန္ဓာရော။ ဓာနိဋီ။၁၃၃။ (၄) ဂန္ဓာရော နာမ ဘိက္ခဝေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ....အဟောသိ။ မ၊၃။၁၁၄။ (၅) ဂန္ဓာရီ-ကြည့်။

ဂန္ဓာရက (တိ) [ဂန္ဓာရ+က] ဂန္ဓာရတိုင်း၌ဖြစ်သော။ ယဒါ ပန တေန ဂန္ဓာရကော ရတ္တကမ္မလော သုခုမာလော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဂန္ဓာရကောတိ ဂန္ဓာရဒေသေ ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။

ဂန္ဓာရတာပသ (ပု) [ဂန္ဓာရ+တာပသ] ဂန္ဓာရ
ရသေ။ တဒါ ဝိဒေဟတာပသော ဂန္ဓာရတာ-
ပသဿ ဥပဋ္ဌာနံ ကရေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။

ဂန္ဓာရဒေသ (ပု) [ဂန္ဓာရ+ဒေသ] ဂန္ဓာရအရပ်၊
ဂန္ဓာရတိုင်း။ ဂန္ဓာရက-ကြည့်။

ဂန္ဓာရပုရ (ထိ၊ န) [ဂန္ဓာရ+ပုရ] ဂန္ဓာရတိုင်း
ပြည်။ ကော ပန ဂန္ဓာရပုရေ မဟိယတိ။ ဒိ၊
၂။ ၁၃၈။

ဂန္ဓာရမ္မဏ (န) [ဂန္ဓ+အာရမ္မဏ] (၁) ဂန္ဓာရုံ၊
အနံ။ (တိ) (၂) ဂန္ဓာရုံလျှင် အာရုံရှိသော၊
ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြုသော။ (၁) အရည် ပဝိ-
ဋ္ဌော ဂန္ဓာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။
၂၇၂။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။)
ဂန္ဓာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယတိတိ ဂန္ဓသင်္ခါတံ အာ-
ရမ္မဏံ ဥပေစ္စ နိဇ္ဈာယတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။
(တိ) (၂) ရူပါရမ္မဏံ ဝါ သဒ္ဓါရမ္မဏံ ဝါ
ဂန္ဓာရမ္မဏံ ဝါ ရသာရမ္မဏံ ဝါ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၇၊
၃၈၊ ၄၀၊ ၄၂။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၅၀။ ၁၇၁။ ရူပံ အာ-
ရမ္မဏံ ဧကဿာတိ ရူပါရမ္မဏံ။ ပ။ ဓမ္မော
အာရမ္မဏံ ဧကဿာတိ ဓမ္မာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၁၅၀။

ဂန္ဓာရရဋ္ဌ (န) [ဂန္ဓာရ + ရဋ္ဌ] ဂန္ဓာရတိုင်း။
ကော ဂန္ဓာရရဋ္ဌေ တက္ကသိလာယံ ကုမာရ-
ကဿပေါ။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၂၀၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။)

ဂန္ဓာရရတ္တကမ္မလ (ပု၊ န) [ဂန္ဓာရ+ရတ္တကမ္မလ]
ဂန္ဓာရတိုင်းဖြစ် ကမ္မလာနီ။ သတသဟဿဉ္စ-
နကေ ဂန္ဓာရရတ္တကမ္မလေ သုဝဏ္ဏနိက္ခံ ဝိယ။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။

ဂန္ဓာရရာဇ (ပု) [ဂန္ဓာရ+ရာဇ] ဂန္ဓာရမင်း။
ဂန္ဓာရရာဇဿ ပုရမ္ပိ ရမ္မေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၈။
ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၉။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။)

ဂန္ဓာရရာဇကုလ (န) [ဂန္ဓာရ + ရာဇကုလ]
ဂန္ဓာရမင်းမျိုး။ ကော ဂန္ဓာရရာဇကုလေ၊
ကော ဗာဟိရရဋ္ဌေ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။

ဂန္ဓာရဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဂန္ဓာရ+ဝိဇ္ဇာ] ဂန္ဓာရ အ
ဟတ်၊ ဂန္ဓာရမန္တန်။ ဝိဇ္ဇံ ပရိပတ္တေတူတိ
ဂန္ဓာရဝိဇ္ဇာဒိကံ အတ္တဇော ဝိဇ္ဇံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ ဂန္ဓာရီ-လည်း ကြည့်။

ဂန္ဓာရဝိသယ (ပု) [ဂန္ဓာရ + ဝိသယ] ဂန္ဓာရ
တိုင်း။ ကော ဂန္ဓာရဝိသယေ၊ ကော ကလိဂံ-
ရာဇိနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၄။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၆၂။ မ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၆။)

ဂန္ဓာရာပ (တိ) [ဂန္ဓ+အာရာမ] ဂန္ဓာရုံလျှင်
ဇွေလျော်ရာရှိသော၊ ဂန္ဓာရုံဖြင့် ခမ္မလျော်
သော၊ သူ။ ဃာနံ ခေါ မာဂဏ္ဍိယ ဂန္ဓာရာမံ။
မ၊ ၂။ ၁၇၁။ (-သံ၊ ၂။ ၃၄။ မဟာနိ၊ ၁၁၇။
စူဠနိ၊ ၆၆။)

ဂန္ဓာရိ(ရိ)ဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဂန္ဓာရိ+ဝိဇ္ဇာ] ဂန္ဓာရိ
အတတ်၊ ဂန္ဓာရိမန္တန်။ ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိနိဒ္ဒေသေ
ဣဇ္ဈနာကာရံ ဂန္ဓာရိဝိဇ္ဇံ ဝါ ဥပစာရသိဒ္ဓံ။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၂။ ဒွေ ဂန္ဓာရိဝိဇ္ဇာ။ ဒိ၊ ဌ၊
၁။ ၃၈၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။)

ဂန္ဓာရိသိ (ပု) [ဂန္ဓာရ+ဣသိ] ဂန္ဓာရရသေ။
ဝေဒေဟိသိ ဂဟေတွာ ဥပစုံ ဂန္ဓာရိသိဿ
သန္တိကေ ဌပေတွာ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဂန္ဓာရိ (ထိ) [ဂန္ဓာရ+ဏ+ဤ] ဂန္ဓာရရသေ့စီ
ရင်အပ်သော မန္တန်အတတ်၊ ဂန္ဓာရတိုင်း၌
ဖြစ်သော မန္တန်အတတ်။ (စူဠဂန္ဓာရိ အ
တတ်၊ မဟာဂန္ဓာရိအတတ် ၂-မျိုးလုံးနှင့်
သက်ဆိုင်၏။ သုံးနှစ်ကျော်ကသေခဲ့ပြီးသော
သတ္တဝါ၏ ဖြစ်ရာဘုံဌာနကို သိသောအတတ်
ပညာသည် စူဠဂန္ဓာရိအတတ်ပညာ မည်၏။
မဟာဂန္ဓာရိ အတတ်ပညာကား သေခဲ့ပြီး
သော သတ္တဝါ၏ဖြစ်ရာ ဘုံဌာနကိုလည်း သိ
၏။ ထိုထက် အလွန်လည်း သိ၏ (ဒိ၊ ဌ၊ ၁။
၃၈၉။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၁၀။)။ ဝိသုပ္ပဏာား
သည် စူဠဂန္ဓာရိအတတ်ပညာကို တဖက်ကမ်း
ခတ် တတ်မြှောက်၏။ မဟာဂန္ဓာရိ အတတ်

ပညာကိုသင်ယူလိုသဖြင့် ဘုရားရှင်ထံရဟန်း ပြုသည် (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀-၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈-၁၁)။ ပိလိန္ဒဝစ္ဆသည်လည်းမဟာဂန္ဓာရီ အ တတ်ကိုသင်ယူလို၍ ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုသူ ဖြစ်သည် (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃-၅)။ အတ္တိ ခေါ် ဘော ဂန္ဓာရီ နာမ ဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊၁။၂၀၆။ (- ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၁၀။) ဂန္ဓာ- ရီတိ ဂန္ဓာရေန နာမ ဣသိနာ ကတာ ဂန္ဓာရ- ရဋ္ဌေ ဝါ ဥပ္ပန္နာ ဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဂန္ဓာလေပ (ပု) [ဂန္ဓ+အာလေပ] နံသာဖြင့် လိမ်းကျံခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂန္ဓာ- လေပံ ကာတုန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၉။ (-အပါ၊၁။ ၆၅။ အပါ၊၂။၁၉၂။)

ဂန္ဓာဝေဠာ (ထိ) [ဂန္ဓ+အာဝေဠာ] နံသာ ပန်းဆိုင်း၊နံသာပန်းကုံး။ စတုရော ဝေဒိကာ ဇာလာ၊ ဂန္ဓာဝေဠာ မနောရမာ။ အပါ၊၁။ ၂။ ဂန္ဓာဝေဠာ ဂန္ဓဒါမာ စ ဩလမ္ပန္တိတိ အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

ဂန္ဓာသာ (ထိ) [ဂန္ဓ+အာသာ] ဂန္ဓာရံဉ္စတောင့် တမှု။ ရူပါသာ သဒ္ဓါသာ ဂန္ဓာသာ ရသာ- သာ။ အဘိ၊ဓ။၂၁၅။ မဟာနိ၊၆။ စူဠနိ၊၇၁။ ရူပါသာ(မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃)လည်း ကြည့်။

ဂန္ဓိက (တိ) [ဂန္ဓ+ဏိက။ ဂန္ဓော အဿ ဘဏ္ဍန္တိ ဂန္ဓိကော။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၆၄။ ရှု၊နာ။၂၂၄။] နံသာဟူသော ဥစ္စာရှိသောသူ။ (နံသာ ကုန်သည်။) ဥသုကာရာ ဘမကာရာ၊ ပေသ- ကာရာ စ ဂန္ဓိကာ။ အပါ၊၁။၄၂၁။(-ဇာ၊၂။ ၂၈၂။ မိလိန္ဒ။၂၅၄။)

ဂန္ဓိကသေဏိ(ဏိ) (ထိ၊ပု) [ဂန္ဓိက+သေဏိ] နံသာကုန်သည်အပေါင်း။ သေဏိန္တိ ဂန္ဓိက- သေဏိဒုဿိကသေဏိအာဒိကံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ ကခါ။၂၉၉။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၃။)ဂန္ဓိက- သေဏိတိ အနေကပ္ပကာရသုဂန္ဓိဝိကတိကာ- ရကော ဂဏော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၇။ ကခါ၊

ဋ္ဌိ၊သစ်။၄၅၇။ ဂန္ဓိဝိကတိကာရကော ဂဏော ဂန္ဓိကသေဏိ။ ဝိမတိ၊၂။၇၂။

ဂန္ဓိတ (တိ) [ဂန္ဓ+ဣတ။ ဂန္ဓ+တ] မွေးကြိုင် သောအနံ့ရှိသော၊ မွေးကြိုင်သော။ တံ ပုပ္ဖံ ဩစိနိတွာန၊ သုဂန္ဓံ ဂန္ဓိတံ သုဘံ။ အပါ၊၁။ ၁၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။)

ဂန္ဓိယမာန (တိ) [ဂန္ဓ+ဏေ+ယ+မာန] မွေး ကြိုင်စေအပ်သောသူ။ ဝုတ္တပ္ပကာရသုဂန္ဓ- ပုပ္ဖဂန္ဓေဟိ ဂန္ဓိယမာနော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

ဂန္ဓုဠာန (န) [ဂန္ဓ+ဥဠာန] အနံ့ဖြစ်ပေါ်ရာ။ ဂန္ဓုဠာနံ ပုပ္ဖံ အတ္တိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၂။

ဂန္ဓုတ္တမ (တိ) [ဂန္ဓ+ဥတ္တမ] အမြတ်ဆုံး-အ ကောင်းဆုံး-နံသာ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂန္ဓုတ္တမဒါယက (တိ) [ဂန္ဓုတ္တမ+ဒါ+ဣ။ ထိ- ဌ်-ဒါယိကာ] အမြတ်ဆုံးနံသာကို ပေးလှူ တတ်သောသူ။ ဂန္ဓုတ္တမဒါယိကာ နာရီ၊ ပဝ- ရာ ဟောတိ နရေသု နာရီသု။ ဝိမာန၊၄၁။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၃၃။)

ဂန္ဓုပကရဏ (န) [ဂန္ဓ+ဥပကရဏ] နံသာ- အဆောက်အဦ - အသုံးအဆောင်။ ဂန္ဓန္တိ ယံ ကိဉ္စိ ဂန္ဓဇာတံ ပိသိတံ အပိသိတံ ဂန္ဓုပကရဏဉ္စ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဂန္ဓုပဂရုက္ခပဋိဘာဂ (တိ) [ဂန္ဓုပဂရုက္ခ+ပဋိ- ဘာဂ] နံသာအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သောသစ် ပင်နှင့်တူသော၊ နံသာပင်နှင့် တူသောသူ။ သပ္ပုရိသော ပဝါယတိ ပကာရေဟိ ဂန္ဓတိ တဿ ဂန္ဓုပဂရုက္ခပဋိဘာဂတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ ၁။၂၃၄။

ဂန္ဓုပဟာရ (ပု) [ဂန္ဓ+ဥပဟာရ] အနံ့-ဂန္ဓာရုံ -ကို ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ သဒ္ဓုပဟာရော ဂန္ဓုပဟာရော ရသုပဟာရော။ ဝိ၊၁။၉၄။ ဂန္ဓုပဟာရော နာမ အမနာပိကံ ဂန္ဓံ ဥပ- သံဟရတိ ဇေဂုစ္ဆံ ပါဋိကုလျံ။ ဝိ၊၁။၉၈။

ဂန္ဓာဒက (န) [ဂန္ဓ + ဥဒက] နံသာရေ။
ဝိစိတ္တံ ဘဒ္ဒမာဒါယ၊ ဂန္ဓာဒကမဒါသဟံ။
အပါ။ ၁။ ၁၁၇။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၃၅။ အပါ။ ၂။
၄၀။ ဒီ၊ ၅။ ၂၃။) ဂန္ဓာဒကေနာတိ
သုဝဏ္ဏသဋ္ဌေ ရတေသဋ္ဌေ စ ပူရေတွာ အာ-
ဘတနာနာဂန္ဓာဒကေန။ ဒီ၊ ၅။ ၁၉၆။

ဂန္ဓာဒကသဋ္ဌ (ထိ၊ ပ) [ဂန္ဓာဒက + သဋ္ဌ]
နံသာရေအိုး။ သောဠသဟံ ဂန္ဓာဒကသ-
ဋ္ဌဟိ သိသံ နဟာယိတွာ။ ဒီ၊ ၅။ ၂၀၉။
မ၊ ၅။ ၄။ ၁၅၂။ (- သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ၅။ ၁။
၁၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၅။ ၂။)

ဂန္ဓာဒကနာပန (န) [ဂန္ဓာဒက + နာပန]
နံသာရေဖြင့်ရေချိုးခြင်း။ ပုန တဿာ ဂန္ဓာ-
ဒကနာပနံ ဝိယ။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၂၂၆။

ဂန္ဓာဒကပုဏ္ဏ (တိ) [ဂန္ဓာဒက + ပုဏ္ဏ] နံသာ
ရေဖြင့် ပြည့်သော။ ဝိစိတ္တံ သောဘမာနံ
ဂန္ဓာဒကပုဏ္ဏံ သဋ္ဌံ ဂဟေတွာ။ အပါ၊ ၅။
၂။ ၈၀။ (- ဇာ၊ ၅။ ၆။ ၁၈၃။)

ဂန္ဓာဒကိယ (ပ) [ဂန္ဓာဒက + ဣယ] နံသာ
ရေလှူခဲ့ဘူးသောမထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာ-
ယဿ ဂန္ဓာဒကိယော ထေရော ဣမာ
ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ။ ၁။ ၁၁၈။
၁၇၃။

ဂန္ဓာဒကိယတ္ထေရ (ပ) [ဂန္ဓာဒကိယ + ထေရ]
နံသာရေလှူခဲ့ဘူးသောမထေရ်၊ ဂန္ဓာဒကိ-
ယထေရ်။ (ဤအမည်နှင့်မထေရ် ၂-ပါးတွေ
ရသည်။ တပါးမှာ ပဒုမုတ္တရဘုရားလက်ထက်
ဗောဓိပင်ကို နံသာရေဖြင့် သွန်းလောင်း
ပူဇော်ခဲ့သော မထေရ်ဖြစ်သည်။ အပါ၊ ၅။
၈၀။ တပါးမှာ ဝိပဿီ မြတ်စွာဘုရားအား
နံသာရေဖြင့် လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့သောမထေရ်
ဖြစ်သည်။ အပါ၊ ၅။ ၁၃၉-၄၀။ မထေရ် ၂-ပါး
လုံး နံသာရေလှူခဲ့ဘူးသည်ကို အကြောင်း
ပြု၍ ဂန္ဓာဒကိယမထေရ်ဟု အမည်တွင်

သည်။) ပုဗ္ဗေ ကတပုညေန ဂန္ဓာဒကိ-
ယတ္ထေရောတိ ပါကဋ္ဌော အဟောသိ။ အပါ၊
၅။ ၂။ ၈၀။ (- ၁၃၉။)

ဂန္ဓာဟနမတ္တ (န) [ဂန္ဓ + ဦဟနမတ္တ] နံသာ-
တကြိမ်နမ်း - တကြိမ်ရှူ - ခန့်ကာလ။
ဂန္ဓာဟနမတ္တ (အံ၊ ၃။ ၁၉၇) နိ ဂန္ဓဦဟန-
မတ္တံ၊ ဒွိဟင်္ဂုလီဟိ ဂန္ဓပိဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဥပ-
သိသံနမတ္တံ။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၂၇၂။ ဂန္ဓဦဟနမတ္တ-
လည်း ကြည့်။

ဂဗ္ဘ (ပ) [ဂဗ္ဘ + အ။ ဂရ + ဗ။ ဓာန်၊ ၅။ ၁၇၁။
(ဂဝိ-သံ)] မာန်မူခြင်း၊ မာန်ကြီးခြင်း။
ဂဗ္ဘော'ဘိမာနော'ဟံကာရော။ ဓာန်၊ ၅။ ၁၇၁။

ဂဗ္ဗိတ (တိ) [ဂဗ္ဘ + တ။ (ဂဝိတ-သံ)] မာန်မူ
သော၊ မာန်ကြီးသော၊ သူ။ အတိက္ကမိတွာ
စရန္တော ဒိတ္တော ဂဗ္ဗိတော ဂိဇ္ဈောဝ။ ဇာ၊
၅။ ၃။ ၂၄၁။ ဂဗ္ဗိတေ သဉ္စာတမာနော။ ဓာန်၊
၅။ ၁။ ၁၇၂။

ဂဗ္ဗိတသဘာဝ (တိ) [ဂဗ္ဗိတ + သဘာဝ] မာန်
မူခြင်း - မာန်ကြီးခြင်း - သဘောရှိသော၊
သူ။ အဟံ ဒိတ္တသဘာဝံ ဂဗ္ဗိတသဘာဝံ ကာ-
ယဒုစ္စရိတာဒိဘေဒံ။ ဇာ၊ ၅။ ၃။ ၂၄၉။

ဂဗ္ဘ° (ပ) [ဂဗ္ဘ + အ။ ဂ + ဘူ + အ။ ဂရ + ဘ။
ဂသ + ဘ။ ဂု + အဘ။ ဂဗ္ဘတိ အတ္တဘာဝ-
ဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ ဂဗ္ဘော။ ကလလာ-
ဒိအဝတ္တော ဓမ္မပဗန္ဓော။ သတ္တော ပန ဂဗ္ဘတိ
ပဝတ္တတိ ဧတေန သတ္တောတိ ဂေါ၊ ကမ္မံ။
တေန ဘဝတိတိ ဂဗ္ဘောတိ ဂုစ္စတိ။ မဏိမဉ္ဇူ။
၂။ ၂၁၀။ ဂရတိဗဟိ နိက္ခမနဝသေန သိဉ္စတိတိ
ဂဗ္ဘော = ပသဝေါ၊ ဩဝရကော စ။ မောဂ်၊
၇။ ၁၂။ ဂသ ဂမနေ ဘော။ ဓာန်၊ ၅။ ၂၁၄။
ကမ္မတော ဝါ ဂဗ္ဘတိ ပဝတ္တတိတိ ဂေါ၊
သတ္တော၊ သော ဘဝတိ ဧတ္တာတိ ဂဗ္ဘော၊
မာတုက္ခိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၁၀။ ဂု သဒ္ဓေ
အဘော၊ ဒွိတ္တာဒိ၊ ဂဗ္ဘော။ ဓာန်၊ ၅။ ၂၇၁။]

(၁)ပဋိသန္ဓေ၊ သန္ဓေသား၊ ကိုယ်ဝန်။ (ဂဗ္ဘတိ အတ္တဘာဝဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ ဂဗ္ဘော ကလလာဒိအဝတ္ထော ဓမ္မပဗန္ဓော၊ တံ နိဿိ- တတ္တာ ပန သတ္တသန္တာနော “ဂဗ္ဘော”တိ ဝုတ္တော ယထာ “မဉ္ဇူ ဥက္ကဋ္ဌိံ ကရေန္တိ”- တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၂၇-တို့၌ (၁) အနက် တခုတည်းကိုပင် ကလလရေကြည် အစရှိသော အခိုက်အတန့်၌ ဖြစ်သောတရား အစုကို မုချဂဗ္ဘဟုဆို၍ အမိဝမ်း၌ ခက်မငါး ဖြာ ဆံကေသာတို့ စုံလင်လာသော ကုစ္ဆိဂတ- သတ္တဝါကို ဌာနပစ္စာအားဖြင့် ဂဗ္ဘ-ဟု ခဲ့၍ ဖွင့်ကြသည်။ (က) တထာ ပါရမိယော ဂဗ္ဘံ ဂဏှာပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၀-၌ ပါရမိ၏ ရင့် ကျက်မှုကို၎င်း၊ (ခ) ဝိပဿနာယ အာဂတ- ဌာနေ ဝိပဿနာဂဗ္ဘံ ဂဏှာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၉၀-တို့၌ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ရင့်ကျက်မှုကို၎င်း၊ (ဂ) သမထဝိပဿနာဂဗ္ဘံ န ဂဏှာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇-၌ သမထဝိပဿနာ ဉာဏ်၏ရင့်ကျက်မှုကို၎င်း၊ (ဆ) သာ ပနေသာ ပဉ္စဝိဓာ ပီတိ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ပရိပါကံ ဂစ္ဆန္တိ ...ပဿဒ္ဓိဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ...သုခံ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ပရိ-ပါကံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁- တို့၌ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သုခတို့၏ရင့်ကျက်မှုကို၎င်း၊ (ဇ) တဒါ စ သာ မဂ္ဂဉာဏဂဗ္ဘံ ဓာရေန္တိ ဝိယ ဟေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၇၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၁၇-တို့၌ မဂ္ဂဉာဏ်ကို၎င်း၊ (စ) ဂဗ္ဘကာ- လေ ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဒဿာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၆၂-တို့၌ စပါးဖုံးကို၎င်း၊ (ဆ) ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ ပဒုမာ။ အပါ၊ ၁။၄၀၆-၌ ကြာဖူးကို၎င်း၊ (ဇ) သသော- တကတ္တာ ကဒလိယော မေသဂဇ္ဇိတံ သုတွာ ဂဗ္ဘံ ဂဏှန္တိ။ ဝဇီရ၊ ၃၇၉-၌ ငှက်ပျောဖူးကို ၎င်း၊ သဒိသုပစာရအားဖြင့် တင်စား၍ ကိုယ်ဝန်ဟု ဂဗ္ဘ-သဒ္ဓါဖြင့် သုံးနှုန်းကြသည်။) (၂) အမိဝမ်း။ (၃) အခန်း၊တိုက်ခန်း။ (၄)

နတ်ပြည် ဗြဟ္မာပြည်။ (၅) ဒါနစသော ကုသိုလ်အဆောက်အဦ။ (၆) ကြမ်းကြုတ်- ခက်ထန် - ခြင်း။ (၇) ဂဗ္ဘသဒ္ဓါ။ (၁) ပဋိသန္ဓေ၊ သန္ဓေသား၊ ကိုယ်ဝန်။ သာ တေန ဂဗ္ဘံ ဂဏှိ။ ဝိ၊ ၁။၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၀။ (- ဒီ၊ ၂။၁၂။ မ၊ဉ္ဇူ၊ ၁၆၃။ အပါ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊ ၁။၁၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၇၊ ၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၂။) ဂဗ္ဘံ အဏှံ ဓာရေန္တိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။ ပဋိသန္ဓိပရိယာယောပိ ဣဓ ဂဗ္ဘ- သဒ္ဓေါတိ အာဟ “ဒေဝလောကပဋိသန္ဓိပဋိ- လာဘာယာ”တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၆၉။ ဂဗ္ဘဿာတိ ကလလရူပသဟိတဿ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ။ တဉ္စ ဣဓ ဂဗ္ဘောတိ အခိပေတံ သာ ဘေန ဂဗ္ဘံ ဂဏှိဘိအာဒိသု ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။၃၄၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၂၁၄။) (၂) အမိဝမ်း။ ယမေကရတ္တိံ ပဌမံ ဂဗ္ဘေ ဝသတိ မာဏဝေါ။ ဇာ၊ ၁။၃၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၂။ ပဌမမေဝ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိတွာ မာတုကုစ္ဆိသင်္ခါတေ ဂဗ္ဘေ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၀၁။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၂၇။) (၃) အခန်း၊ တိုက်ခန်း။ မဇ္ဈေ ဂဗ္ဘော သမန္တာ ပရိယာဂါရော။ ဝိ၊ ၁။၁၇၂။ (- ဝိ၊ ၂။ ၃၈၄။ ဝိ၊ ၄။၂၉၈။ မိလိန္ဒ၊ ၉။) (၄) နတ် ပြည် ဗြဟ္မာပြည်။ ဒိဗ္ဗာ ဂဗ္ဘာ (ဒီ၊ ၁။၂၁၈)- တိ ဥပယောဂတ္ထေ ပစ္စုတ္တဝစနံ။ ဒိဗ္ဗေ ဂဗ္ဘေတိ အတ္ထော။ ဒိဗ္ဗာ၊ ဂဗ္ဘာတိ စ ဆန္ဒံ ဒေဝ- လောကာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၈။ ဂဗ္ဘေန္တိ ပရိပစ္စနဝသေန သန္တာနံ ပဗန္ဓေန္တိတိ ဂဗ္ဘာ။ “ဆန္ဒံ ဒေဝလောကာန”န္တိ နိဒဿန- ဝစနမေတံ ဗြဟ္မလောကဿာပိ ဟိ ဒိဗ္ဗဂဗ္ဘ- ဘာဝေါ လဗ္ဘတေဝ။ ဒိဗ္ဗဝိဟာရဟေတု- ကတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၃၉၆။ (- သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂၀။) (၅) ဒါနစသောကုသိုလ်အဆောက် အဦ။ သဒ္ဓေန မ္မမေဿ၊ ဓမ္မဂဗ္ဘံ အဂ- က္ကဟံ။ အပါ၊ ၁။၄၆။ ဓမ္မဂဗ္ဘံ ဝိဝဋ္ဌူပနိဿယံ ဒါနသီလာဒိပုညသမ္ဘာရဂဗ္ဘံ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁။

၃၁၇။ အထ ဝါ ဒိဗ္ဗာ ဂဗ္ဘာ (ဒီ၊၁။၂၁၈)တိ
ဒါနာဒယော ပုညဝိသေသာ။ ဒီ၊၄။၁။၃၂၈။
(- ဒီ၊၄။၁။၃၉၆။ သီ၊၄။သစ်၊၂။၄၂၂။)
(၆) ကြမ်းကြုတ်-ခက်ထန်-ခြင်း။ ဂဗ္ဘ-
ယုတ္တ-နှင့် ဂဗ္ဘိတ-တို့ကြည့်။ (၇) ဂဗ္ဘ-သဒ္ဓါ။
ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏ (၂) ကြည့်။

ဂဗ္ဘ^၂ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ဝါသ။ ဝါသ-နောက်ပုဒ်ကျေ။]
အမိဝမ်းဘိုက်၌ကိန်းအောင်းခြင်း။ ဂဗ္ဘောတိ
ဘိက္ခဝေ ကာမာနမေတံ အမိဝစနံ။ အံ၊၃။
၁၁၄။ စူဠနိ၊၂၆၅။ ဂဗ္ဘောတိ ဂဗ္ဘဝါသော။
အံ၊၄။၃။၂၄၀။ ဂဗ္ဘဝါသော ဣဓ ဥတ္တရပဒ-
လောပေန ဂဗ္ဘော ဝုတ္တောတိ အာဟ
“ဂဗ္ဘောတိ ဂဗ္ဘဝါသော”တိ။ အံ၊၄။၃။၂၄၅။

ဂဗ္ဘ^၃ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဏ] အမိဝမ်း၌ ဖြစ်သော၊
သူ။ ဂဗ္ဘဿာ (မ၊၁။၃၃၂)တိ ဂဗ္ဘ နိဗ္ဗတ္တန-
ကသတ္တဿ။ မ၊၄။၂။၂၁၀။

ဂဗ္ဘကရဏ (န) [ဂဗ္ဘ+ကရဏ] ကိုယ်ဝန်တည်
အောင်ပြုခြင်း။ ဝိရုတဉ္စ ဂဗ္ဘကရဏံ၊ တိကိစ္ဆံ
မာမကော န သေဝေယျ။ သုတ္တနိ၊၄၂၃။
မဟာနိ၊၂၉၇။

ဂဗ္ဘကရဏီယ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ကရဏီယ] ကိုယ်ဝန်
တည်အောင်ပြုတတ်သော၊သူ။ ဂဗ္ဘကရဏီ-
ယာ (မဟာနိ၊၂၉၈)တိ ဝိနဿမာနဿ
ဂဗ္ဘဿပုနအဝိနာသယဩသဓဒါနေန ဂဗ္ဘ-
သဏ္ဌာနကာရကာ။ မဟာနိ၊၄။၃၆၇။

ဂဗ္ဘကာရဏ (န) [ဂဗ္ဘ+ကာရဏ] ကိုယ်ဝန်
(တည်ခြင်း)၏ အကြောင်း။ အဋ္ဌ ဟိ ဂဗ္ဘ-
ကာရဏာနိ။ ဝုတ္တဉ္စော “မေထုနစောဋ္ဌဂ္ဂ-
ဟဏံ၊ တနုသံသဂေါ စ နာဘိအာမသနံ။
ပါနံ ဒဿနသဝနံ၊ ဃာယနမိတိ ဂဗ္ဘဟေတ-
ဝေါ အဋ္ဌာ”တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂။

ဂဗ္ဘကာလ (ပု) [ဂဗ္ဘ+က လ] (၁) ကိုယ်ဝန်
တည်ရာအခါ၊ ကိုယ်ဝန်တည်ချိန်။ (၂) စပါး
ဖုံးရာအခါ၊ ဖုံးလုံးပြီးနောက် နို့ရည်တည်

သောအခါ။ (၁) တဿ တိကိစ္ဆကေဟိ
ဂဗ္ဘကာလေ ပရိဿယံ အပဟရိတွာ ပရိပါလိ-
တတာယ တေကိစ္ဆကာရိတိ နာမံ အကံသု။
ထေရ၊၄။၂။၈၅။ (၂) ဂဗ္ဘကာလေ ဂဗ္ဘ
ဖာလေတွာ ဒဿာမ။ ဒီ၊၄။၂။၁၀၀။ မ၊၄။
၂။၉၃။ (သာရတ္ထ၊၃။၁၆၂။) ဂဗ္ဘကာလေတိ
ဂဗ္ဘဓာရဏတော ပရံ ခိရဂ္ဂဟဏကာလေ။
ဒီ၊၄။၂။၁၈၂။

ဂဗ္ဘဂတ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဂတ] အမိဝမ်း၌ - ရောက်
သော - တည်သော၊သူ။ ဂဗ္ဘဂတာပိ ဟိ
မိယန္တိ။ နေတ္တိ၊၂။ နေတ္တိ၊၄။၈၄။ နေတ္တိဝိ။
၁၂၁။ (-ပေဋကော၊၃။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈။
သံ၊၄။၁။၃၀၈။)

ဂဗ္ဘဂမန (န) [ဂဗ္ဘ+ဂမန] အမိဝမ်းသို့ ရောက်
ခြင်း၊ အမိဝမ်း၌ - တည်ခြင်း - ကိန်းခြင်း။
န ဟိ ရူပသမုဋ္ဌာပကစိတ္တဿ ဂဗ္ဘဂမနာဒိ-
ဝိနိဗ္ဗာဒါဘဝေန ကာယသင်္ခါရာသမုဋ္ဌာပနံ
အတ္ထိ။ မူလဒီ၊၁။၁၅၂။

ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏ (န) [ဂဗ္ဘ+ဂဟဏ] (၁) ကိုယ်ဝန် -
ပဋိသန္ဓေ - ယူခြင်း။ (၂) ဂဗ္ဘ-သဒ္ဓါ၊ ဂဗ္ဘ-
သဒ္ဓါကိုယူခြင်း။ (၁) ကိ ပန အည-
ထာပိ ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏံ ဟောတီတိ။ ဝိ၊၄။၁။
၁၇၉။ (-အပ၊၄။၁။၃၁၇။) (၂) တတ္ထ
ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏေန ဇလာဗုဇယောနိ။ သုတ္တနိ၊၄။
၁။၃၆။

ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာရဏ (န) [ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏ+ကာရဏ]
ကိုယ်ဝန်ယူ - ကိုယ်ဝန်တည် - ခြင်း၏ အ
ကြောင်း။ ယာနိ ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာရဏာနိ
နိဝတ္တိတာနိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၁။

ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏ+ကာလ]
ကိုယ်ဝန်ယူချိန်။ (ဂဗ္ဘ^၃ အမှလည်းကြည့်။)
သဿာနံ ဂဗ္ဘဂ္ဂဟဏကာလေ သေတကရော-
ဂေန ဥပဟတမေဝ။ ဝိ၊၄။၁။၁၄၄။ (-ဇာ၊
၄။၂။၁၁၃။ ဝဇီရ၊၄၅။ မ၊၄။၂။၅၆။)

ဂဗ္ဘစ္ဆဒန (န) [ဂဗ္ဘ+ဆဒန] တိုက်ခန်းအမိုး။
သဝေ ပန ဂဗ္ဘစ္ဆဒနေနေဝ သဒ္ဓိံ သမ္မဒ္ဓစ္ဆ-
ဒနံဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇။)

ဂဗ္ဘစ္ဆိဒ္ဓ (န) [ဂဗ္ဘ+ဆိဒ္ဓ] တိုက်ခန်းပေါက်။
တာသံ ဝသနဌာနံ ဂန္ဓာ ဂဗ္ဘစ္ဆိဒ္ဓံ ဒိသ္မာ
“ကိမိဒ”န္တိ ပုစ္ဆိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃။

ဂဗ္ဘဋ္ဌိတိမူလက (တိ) [ဂဗ္ဘဋ္ဌိတိ + မူလ + က]
ကိုယ်ဝန်တည်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။
ဂဗ္ဘဋ္ဌိတိမူလကေန ဒုက္ခေန။ မဟာနိ။ ၃၁၉၊
၃၇၀။ စူဠနိ။ ၂၂၁။

ဂဗ္ဘတိ (ကြိ) [ဂဗ္ဘ+အ+တိ] (၁) ဖြစ်၏။
(၂) ဆောင်၏။ (၃) အစဉ်ဖွဲ့တတ်၏။ (၁)
ဂဗ္ဘံ ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) ဂဗ္ဘ ဓာရဏေ၊
ဂဗ္ဘတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၂၇။ (၃) ဂဗ္ဘံ (၄)-
ကြည့်။ (ဂဗ္ဘ ကြူရဓာရေ-ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ
ထောက်၍ ကြမ်းကြုတ်၏ အနက်လည်း
ရသင့်၏။)

ဂဗ္ဘဒ္ဓါရ (န) [ဂဗ္ဘ+ဒ္ဓါရ] အခန်း - တိုက်ခန်း
-တံခါး။ ဂဗ္ဘ နိပဇ္ဇန္တေန ဂဗ္ဘဒ္ဓါရံ ဝိ။ ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၀။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇။
အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၃။)

ဂဗ္ဘဒ္ဓါရပမုခ (ပု) [ဂဗ္ဘဒ္ဓါရ+ပမုခ] တိုက်ခန်း
တံခါးမုခ်။ ဘဏ္ဍံ ဒိသ္မာ ဂဗ္ဘဒ္ဓါရပမုခဟေဌာ
ပါသာဒ ဒ္ဓါရ ကောဌက ရုက္ခမူလာဒိဝသေန
ပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ။ ကခါ။ ၁၁၀။

ဂဗ္ဘဒ္ဓါရမူလ (န) [ဂဗ္ဘဒ္ဓါရ+မူလ] တိုက်ခန်း
တံခါး၏အနီး။ တာ ဒွေပိ ပဋိမဏ္ဍိတပသာ-
ဓနာ ဂဗ္ဘဒ္ဓါရမူလေ ဌိတာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။
(-ကခါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၀။)

ဂဗ္ဘဓာရဏ (န) [ဂဗ္ဘ+ဓာရဏ] ကိုယ်ဝန်
ဆောင်ခြင်း။ ဧဝံ သတ္တဝံသာနိ ဂဗ္ဘဓာရဏ-
ဝသေန။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၃၉။ (-ထေရီ၊ ဌ၊ ၁၀၄။
ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၆။) ဂဗ္ဘကာလ (၂) လည်းကြည့်။

ဂဗ္ဘဓာရိနိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ဓာရ+ဏိ+ဇုနိ] ကိုယ်
ဝန်ဆောင်သော မိန်းမ။ တံ တာဒိသံ ပါဏ-
ဒဒိံ၊ ဩရသံ ဂဗ္ဘဓာရိနိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၄။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၂၂။

ဂဗ္ဘနိက္ခမန (န) [ဂဗ္ဘ+နိက္ခမန] အမိဝမ်းမှ-
ထွက်မြောက်-ဖွားမြင်-ခြင်း၊ မီးဖွားခြင်း။
မဟာဝိလောကနဂုဏံ ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိံ ဂဗ္ဘ-
ဝါသံ ဂဗ္ဘနိက္ခမနံ ပဒဝိတိဟာရံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၅၂။

ဂဗ္ဘနိမိတ္တ (န) [ဂဗ္ဘ+နိမိတ္တ] ကိုယ်ဝန် (တည်
ကြောင်း) အမှတ်အသား၊ ကိုယ်ဝန်တည်
ခြင်း၏ အရိပ်အရောင်။ တဿာ ဂဗ္ဘနိမိတ္တံ
ဒိသ္မာ ဘိက္ခုနိယော ဒေဝဒတ္တံ ပုစ္ဆိံ သု။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၁။ ဂဗ္ဘနိမိတ္တန္တိ
ဂဗ္ဘဿ သဏ္ဍိတဘာဝနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။
(-အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။)

ဂဗ္ဘန္တရ (န) [ဂဗ္ဘ+အန္တရ] တိုက်ခန်းအတွင်း။
ပဂေဝ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ ဂဗ္ဘန္တရံ ပဝိသိတွာ
ယာဝဒတ္တံ သုပိတွာ သာယံ နိက္ခမတိ။ ဝိ၊ ဌ၊
၃။ ၂၇၄။ (-မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၁။)

ဂဗ္ဘပတိဌာန (န) [ဂဗ္ဘ+ပတိဌာန] ကိုယ်ဝန်
တည်ခြင်း။ တဿာ တံ ဂဗ္ဘပတိဌာနံ ရညော
နိဝေဒေသိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။ (-အပ၊ ဌ၊
၁။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၈၁။)

ဂဗ္ဘပတိဌာနဌာန (န) [ဂဗ္ဘပတိဌာန+ဌာန]
ကိုယ်ဝန်တည်ရာအရပ်၊ သားအိမ်။ ဂဗ္ဘ-
ပတိဌာနဌာနေ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉)တိ ယသ္မိံ
ဩကာသေ ဒါရကော နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တသ္မိံ
ပဒေသေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။

ဂဗ္ဘပရိက္ခေပ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ပရိက္ခေပ] တိုက်ခန်း
အကာအရံ၊ တိုက်နံရံ။ ဂဗ္ဘပရိက္ခေပေါယေဝ
ဟိဿ ပရိက္ခေပေါတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ။ ၇။ ဂဗ္ဘပရိက္ခေပေါတိ စတုရဿပါသာ။

ဒါဒိသု သမန္တာ ဌိတဂဗ္ဘဘိတ္တိယော သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆။

ဂဗ္ဘပရိပါက (ပု) [ဂဗ္ဘ+ပရိပါက] ကိုယ်ဝန်-
ရင့်ကျက်-ရင့်မာ-ခြင်း။ သာ ဂဗ္ဘပရိပါကံ
အာဂမ္မ တေန သဒ္ဓိံ မန္တေသိ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။
၁၅၃။ (-ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃၀၊ ၁၆၅။)

ဂဗ္ဘပရိပါကကာလ (ပု) [ဂဗ္ဘပရိပါက+ကာလ]
ကိုယ်ဝန်-ရင့်ကျက်-ရင့်မာ-သောအခါ။
သာ သမ္မာပရိဟာရိယမာနာ ဂဗ္ဘပရိပါက-
ကာလေ ဝိဇာယနသရံ ပါဝိသိ။ မ၊ ဠာ၊ ၁။
၃၂၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။ (-ခုဒ္ဒက၊ ဠာ၊ ၁၃၃။
သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၃၊ ၂၆၃။ အပ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၆၄။)

ဂဗ္ဘပရိဝုဒ္ဓိကာလ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ပရိဝုဒ္ဓိ+ကာလ]
(စပါးနံ ဟူသော) ကိုယ်ဝန် ကြီးပွားရင့်ကျက်
ရာအခါ။ သမ္မုဇ္ဇမာနေတိ နိပ္ပဇ္ဇနတော ပဂေဝ
ဂဗ္ဘပရိဝုဒ္ဓိကာလေ။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဂဗ္ဘပရိဟရဏ (န) [ဂဗ္ဘ+ပရိဟရဏ] ကိုယ်ဝန်-
ဆောင်ခြင်း-လွယ်ခြင်း။ ဣမိနာ ဂဗ္ဘပရိ-
ဟရဏဂဗ္ဘဝါသသင်္ခါတေန အသာတာဒိနာ။
ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၄၃၄။

ဂဗ္ဘပရိဟရဏဒုက္ခ (တိ) [ဂဗ္ဘပရိဟရဏ+ဒုက္ခ]
ကိုယ်ဝန်ဆောင်ရခြင်းဆင်းရဲ။ သုပ္ပဝါသာယပိ
သတ္တဝဿာနိ ကုစ္ဆိနာ ဂဗ္ဘပရိဟရဏဒုက္ခဉ္စ။
ဇာ၊ ဠာ၊ ၁။ ၄၃၃။

ဂဗ္ဘပရိဟရဏမူလက (တိ) [ဂဗ္ဘပရိဟရဏ+
မူလက] ကိုယ်ဝန်ဆောင်ရခြင်းလျှင် အ
ကြောင်းရှိသော။ ဣဒံ ဂဗ္ဘပရိဟရဏမူလကံ
ဒုက္ခံ။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၉၀။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၁။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၆၀။

ဂဗ္ဘပရိဟရဏပက္ကမ (ပု) [ဂဗ္ဘပရိဟရဏ+
ပက္ကမ] ကိုယ်ဝန်ဆောင်ရခြင်းလျှင်လပယော-
ဂ။ ဒုက္ခပုတ္တိကာရဏေ နိဗ္ဗတ္တနေ ဂဗ္ဘပရိ-
ဟရဏပက္ကမေန ဝိနာ မာတုကုစ္ဆိသမ္ဘဝမေဝ
ဒုက္ခံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၂။

ဂဗ္ဘပရိဟာရ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ပရိဟာရ] ကိုယ်ဝန်ကို
စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ကိုယ်ဝန် အစောင့် အ
ရှောက်။ ရဇာ ဂဗ္ဘပရိဟာရံ အဒါသိ။ မ၊ ဠာ၊
၁။ ၃၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဠာ၊ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။
(-အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၅၆။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၊ ၁။ ၅၃။ စရိယာ၊ ဠာ၊ ၂၀၉။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၄။ ၃၇။)

ဂဗ္ဘပရိဿမ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ပရိဿမ] ကိုယ်ဝန်-
ကြောင့်ဖြစ်သော ပင်ပန်းခြင်း။ သီဟပဉ္စရံ
ဝိဝရိတော ဂဗ္ဘပရိဿမံ ဝိနောဒေန္တိ။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၊ ၁။ ၂၀၅။

ဂဗ္ဘပ(ပု)မုခ (န) [ဂဗ္ဘ+ပမုခ] တိုက်ခန်းဦး။
ဂဗ္ဘပမုခေ အာယသ္မတော ရေဝတဿ။ ဝိ၊ ဠာ၊
၅၀၂။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၄။) စတုဿာလ-
ဝသေန သန္နိဝိဇ္ဇေပိ သေနာသနေ ဂဗ္ဘပမုခံ
ဝိသု အပရိက္ခိတ္တမ္ပိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈။

ဂဗ္ဘပါတက (တိ) [ဂဗ္ဘ+ပါတက] ကိုယ်ဝန်-
ကျစေ-ပျက်စေ - တတ်သော။ ကိုယ်ဝန်ချ
သော။ သူ။ ပုန ဂဗ္ဘပါတကာနံ ပစ္စနနိရယံ
ဒဿေန္တော ဂါသမာဟ။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၅။ ၂၉၃။

ဂဗ္ဘပါတန (န) [ဂဗ္ဘ+ပါတန။ ဂဗ္ဘောပတတိ
ဧတေနာတိ ဂဗ္ဘပါတနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၄။]
(၁) ကိုယ်ဝန်ကျစေခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ချခြင်း။
(၂) ကိုယ်ဝန်ကျကြောင်းဆေး၊ ကိုယ်ဝန်
ကျဆေး။ (၁) အကရိံ ဂဗ္ဘပါတနံ။ ပေတ။
၁၃၀၊ ၁၃၂။ (-သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၇၃။) (၂) “ဣဿာ-
ယျ ဂဗ္ဘပါတနံ ဇာနာဟ”တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၇။
(-ဝိ၊ ၃။ ၁၃၄။ ပေတ၊ ဠာ၊ ၃၀။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။
၂၁၃။) ဂဗ္ဘပါတနန္တိ ယေန ပရိဘုတ္တေန
ဂဗ္ဘောပတတိ၊ တာဒိသံ ဘေသဇ္ဇံ။ ဝိ၊ ဠာ၊
၂။ ၆၄။

ဂဗ္ဘပါတနခရဘေသဇ္ဇ (န) [ဂဗ္ဘပါတန+ခရ+
ဘေသဇ္ဇ] ကိုယ်ဝန်ကျကြောင်း ကြမ်းငမ်း
သော ဆေး၊ ကြမ်းငမ်းသော ကိုယ်ဝန်ကျ
ဆေး။ တတော ယာဟိ ဂဗ္ဘပါတနခရဘေ-

သဇ္ဇာနိ ပိဝိတွာ ဂဗ္ဘာ ပါတိတာ။ ဇာ၊ဌ၊
၅။၂၉၃။

ဂဗ္ဘပါတနဒဏ္ဍ (ပု) [ဂဗ္ဘပါတန+ဒဏ္ဍ] ကိုယ်ဝန်
ကျစေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော- ဒဏ်-လျော်
ကြေး။ ပဂေဝ ဂဗ္ဘပါတနဒဏ္ဍ။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၂၇၄။

ဂဗ္ဘပါတနပါပ (န) [ဂဗ္ဘပါတန+ပါပ] ကိုယ်
ဝန်ဖျက်ချသော မကောင်းမှု။ ယဒိ တေ
ဂဗ္ဘပါတနပါပံ မယာ ကတံ။ ပေတ၊ဌ၊၃၃။

ဂဗ္ဘပါတနဘေသဇ္ဇ (န) [ဂဗ္ဘပါတန+ဘေသဇ္ဇ]
ကိုယ်ဝန်ကျကြောင်းဆေး၊ကိုယ်ဝန်ကျဆေး။
အထဿာ အာဟာရေနော သဒ္ဓိံ ဂဗ္ဘပါတန-
ဘေသဇ္ဇမဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀။

ဂဗ္ဘပါတနဘေသဇ္ဇဒါန (န) [ဂဗ္ဘပါတနဘေ-
သဇ္ဇ+ဒါန] ကိုယ်ဝန်ကျဆေးပေးခြင်း။ ဘေ-
သဇ္ဇသမ္ပဒါနေနာတိ ဂဗ္ဘပါတနဘေသဇ္ဇဒါ-
နေန။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁။

ဂဗ္ဘပါတနသမတ္ထ (တိ) [ဂဗ္ဘပါတန+သမတ္ထ]
ကိုယ်ဝန် ကျစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊သူ။
မာတလိဒေဝပုတ္တံ....ဂဗ္ဘပါတနသမတ္ထံ ဘော-
ရရူပံ အာဇာနေယျပ္ပမာဏံ ကာဠဝဏ္ဏံ
မဟာကဏ္ဍသုနခံ မာပေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၈၃။

ဂဗ္ဘပါတနူပါယ (ပု) [ဂဗ္ဘပါတန+ဥပါယ] ကိုယ်
ဝန်ကျခြင်း- ကိုယ်ဝန်ပျက်စီးခြင်း- ၏ အ
ကြောင်း။ တဿာ ဂဗ္ဘပါတနူပါယံ ပရိယေ-
သန္တိ။ ပေတ၊ဌ၊၃၀။

ဂဗ္ဘပါတိနိ (သိ) [ဂဗ္ဘပါတိ+ဣနိ] ကိုယ်ဝန်-ချ-
ဖျက်-သော မိန်းမ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂဗ္ဘပါတိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ပတ+ဏ+ဤ] ကိုယ်ဝန်-
ချ-ဖျက်-သော မိန်းမ။ ပတန္တိ ဂဗ္ဘပါတိ-
ယော (ပါတိနိယော၊သိ၊သျှာ၊ဣ) ဒုဂ္ဂံ ဝေတ-
ရဏိံ နဒိံ။ ဇာ၊၂။၆၃။ တတ္ထ ကိရ နိရယ-
ပါလာ....တာ ဂဗ္ဘပါတိနိယော ဣတ္ထိယော

ဇလိတေဟိ အာဝုဓေဟိ ပေါထေန္တာ အနု-
ဗန္ဓန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၉၃။

ဂဗ္ဘပါဠိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ပါဠိ] အခန်းစဉ်၊ တိုက်
ခန်းစဉ်။ တံ အန္ဓကရဋ္ဌေ ပါဋေက္ကသန္နိဝေ-
သာ ဧကစ္စဒနာ ဂဗ္ဘပါဠိယော သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃။ (- သာရတ္ထ၊၃။၈။ ဝိမတိ၊
၂။၆။)

ဂဗ္ဘဘာရ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ဘာရ] ကိုယ်ဝန်တည်းဟူ
သော ဝန်။ အကိလန္တကာယာတိ ယထာ
အညာ ဣတ္ထိယော ဂဗ္ဘဘာရေန ကိလမန္တိ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈။ မ၊ဌ၊၄။၁၂၉။

ဂဗ္ဘဘိတ္တိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ဘိတ္တိ] အခန်းနံရံ၊ တိုက်
နံရံ။ ဣဒဉ္စ သမန္တာ ဂဗ္ဘဘိတ္တိယော သန္ဓာ-
ယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၈။ (- ဝိမတိ၊၂။၆။)

ဂဗ္ဘမံသ (န) [ဂဗ္ဘ+မံသ] ဝမ်းဗိုက်အသား။
တဿာ သရီရေ ဈာပိယမာနေ ဌပေတွာ
ဂဗ္ဘမံသံ သေသမံသံ ဈာပယိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၂၈၀။ (- ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၂၆။)

ဂဗ္ဘမဒ္ဒနဝတ္ထု (န) [ဂဗ္ဘ+မဒ္ဒန+ဝတ္ထု] ကိုယ်
ဝန်ကိုနှိပ်နယ်စေသောအကြောင်းအရာဝတ္ထု။
ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၃-ပါရာဇိက၊ ၆၅-
ဝိနီတဝတ္ထု။ (ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမတဦးက
ရဟန်းတပါးကို ကိုယ်ဝန်ကျဆေးမေးရာ နှိပ်
နယ်ပါဟုဆိုသဖြင့် ရဟန်းဆိုတိုင်း ပြုလုပ်၍
ကိုယ်ဝန်ကျသွားသည်။ ဝိ၊၁။၁၀၈။ ထိုအ
ကြောင်းအရာကို အဋ္ဌကထာ၌ ဂဗ္ဘမဒ္ဒန-
ဝတ္ထု-ဟု သုံးနှုန်းထားခြင်းဖြစ်သည်။) ဂဗ္ဘ-
မဒ္ဒနဝတ္ထုသို့ “မဒ္ဒိတွာ ပါတေဟိ” တိ ဝုတ္တေ
အညေန မဒ္ဒိပေတွာ ပါတေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။
၆၄။

ဂဗ္ဘမလ (န) [ဂဗ္ဘ+မလ] ကိုယ်ဝန်အညစ်
အကြေး။ သေသာ ဂဗ္ဘမလံ နိဿာယ
နိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဌ၊၄။၉၀။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၆၄။ (-
မ၊ဌ၊၃။၁၈၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၆၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄၁။ ပေတ၊ဌ၊၁၈၂။)

ဂဗ္ဘမလဟရဏ (န) [ဂဗ္ဘမလ+ဟရဏ] ကိုယ်
ဝန်အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်စရာအဝတ်။
သောတ္ထိယန္တိ ဂဗ္ဘမလဟရဏံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၂။
အံ၊ဌ၊၂။၂၇၈။ စူဠနိ၊ဌ။၁၁၀။

ဂဗ္ဘမာလာ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+မာလာ] အခန်းစဉ်၊
တိုက်ခန်းစဉ်။ ပရိမဏ္ဍလံ ဝါ စတုရသံ ဝါ
ကေစ္ဆဒနာယ ဂဗ္ဘမာလာယ သတဂဗ္ဘံ စေပိ
သေနာသနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂ-
ဟ။၈၅။

ဂဗ္ဘမာသ (ပု) [ဂဗ္ဘ+မာသ] ကိုယ်ဝန်ဆောင်
သောလ၊ ပဋိသန္ဓေလ။ ဇာတဒိဝသတော
ပဋ္ဌာယ ဝိသတိဝသော သမာနော ဂဗ္ဘမာ-
သေဟိ သဒ္ဓိံ ကေဝိသတိဝသော ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၃။၈၅။ (- ဝိမတိ၊ ၂။၄၇။)

ဂဗ္ဘမုဋ္ဌာ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+မုဋ္ဌာ] အဖြောင့်မသွား
လမ်းမှားသော ကိုယ်ဝန်ရှိသော၊ ကိုယ်ဝန်
လမ်းလွဲသော မိန်းမ။ ဂဗ္ဘမုဋ္ဌာယာ (မ၊ဌ၊
၃။၂၃၃)တိ ဗျာကုလာဗ္ဘာယ။... ဂဗ္ဘမုဋ္ဌန္တိ
မုဋ္ဌဂဗ္ဘံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။

ဂဗ္ဘယုတ္တ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ယုတ္တ] ကြမ်းကြုတ်-
ခက်ထန်-ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော။ သော စ ဩဒ-
ဂျသဘာဝတ္တာ န ဒီနော ဓမ္မုပသဉ္စိတတ္တာ
န ဂဗ္ဘယုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

ဂဗ္ဘရ (ပု၊န) [ဂတိ+ဟရ+အ။ ဂဗ္ဘ+အရ။
ဂရ+ဘရ။ ဂတိံ ဟယတိ ကုဋိလယတိတိ
ဂဗ္ဘရံ၊နိပါတနာ။ ဂဗ္ဘ ဓာရဏေ ဝါ အရော။
ဓာန်၊ဋီ။၆၀၉။ ဂရတိ သိဉ္စတိတိ ဂဗ္ဘံ=ဂဟာ။
မောဂ်၊၇။၁၅၁(ဂဟရ-သံ)](၁)လိုဏ်ဂူ။(ပု)
(၂)(အမိ)ဝမ်း။(၁)လေဏံတု ဂဗ္ဘရံ ဂဟာ။
ဓာန်၊ဋီ။၆၀၉။ (ပု) (၂) ကထံ နွယ် သဇ္ဇတိ
ဂဗ္ဘရသ္မိ (သံ၊၁။၂၀၈)န္တိ ကေန န ကာရ-
ဏေန အယံ သတ္တော မာတုကုစ္ဆိသ္မိ သဇ္ဇတိ
လဂ္ဂတိ တိဋ္ဌတိတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၇၄။ ဂဗ္ဘရော စ
ကုစ္ဆိဝါစကော အာဂတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။

ဂဗ္ဘလေသ (ပု) [ဂဗ္ဘ+လေသ] ကိုယ်ဝန် အ
မြက်၊ ကိုယ်ဝန်ဆင်တူရိုးမှား၊ ကိုယ်ဝန်တူ
(သျှ)။ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတို့၏အယူဝါဒဖြစ်သည်။)
ဂဗ္ဘော ပန န နိက္ခမတိ၊ ဂဗ္ဘလေသော နာ-
မေသော။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၁။ ဝါတလေသ-
လည်း ကြည့်။

ဂဗ္ဘဝဿ (န) [ဂဗ္ဘ+ဝဿ] ကိုယ်ဝန်တည်သော
နှစ်။ တံ သန္ဓာယာတိ ဂဗ္ဘဝဿဉ္စ ပဝါရေတွာ
လဒ္ဓဝဿဉ္စ အဂဏေတွာ။ ဝဇီရ၊၃၃၂။ (-
ဝိမတိ၊ ၂။၄၇။)

ဂဗ္ဘဝါသ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ဝါသ] ကိုယ်ဝန်-ပဋိသန္ဓေ
-တည်နေခြင်း၊ အမိဝမ်း၌နေခြင်း။ ဟိနော
ဝါဿ မာတုကုစ္ဆိမိ ဂဗ္ဘဝါသော အဟော-
သီတိ အဓိပ္ပာယော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဌ၊၃။
၂၀၂။ (- မ၊ဌ၊၂။၃၅။ သံ၊ဌ၊၃။၃၂။ အံ၊ဌ၊
၁။၇၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ ယေရီ၊ဌ။၂၁၄။)

ဂဗ္ဘဝါသဒုက္ခ (တိ) [ဂဗ္ဘဝါသ+ဒုက္ခ] ပဋိသန္ဓေ-
အမိဝမ်း၌-နေရခြင်းဆင်းရဲ။ အတ္တနာ အနု-
ဘူတံ ဂဗ္ဘဝါသဒုက္ခံ ကထေတွာ တုမေဟိ
အနုညာတော ပဗ္ဗဇိဿာမိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၉၃။
ယေရ ဌ၊၁။၁၇၂။ (- ဥဒါန၊ဌ။၁၀၈၊၁၃၉။
မ၊ဋီ၊၃။၁၄၆။)

ဂဗ္ဘဝါသဒုက္ခဘာဝ (ပု) [ဂဗ္ဘဝါသဒုက္ခ+
အဘာဝ] ပဋိသန္ဓေ-အမိဝမ်း၌-နေမှုဆင်း
ရဲ မရှိခြင်း။ ဩပပါတိကောတိ ဣမိနာ ဂဗ္ဘ-
ဝါသဒုက္ခဘာဝမာဟ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။ (-
အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၈။)

ဂဗ္ဘဝိတ္ထာရ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ဝိတ္ထာရ] တိုက်ခန်း
အကျယ်အဝန်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဗ္ဘဝိတ္ထာရပ္ပမာဏ (တိ) [ဂဗ္ဘဝိတ္ထာရ+ပမာဏ]
တိုက်ခန်း အကျယ် အဝန်း အတိုင်း အရှည်
ရှိသော၊ တိုက်ခန်းလောက် ကျယ်သော။
ဂဗ္ဘာဘိမုခေပိ ဗဟိပမုခေ ဂဗ္ဘဝိတ္ထာရပ္ပမာ-

ဧကံ ဌာနေ ပါသာဧကံ သမ္ပန္နံတဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊
၂။၁၄၄။

ဂဗ္ဘဝိပတ္တိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ဝိပတ္တိ] ကိုယ်ဝန်ပျက်
ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂဗ္ဘဝိပတ္တိမူလက (တိ) [ဂဗ္ဘဝိပတ္တိ+မူလ+က]
ကိုယ်ဝန် ပျက်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိ
သော။ ဣဒံ ဂဗ္ဘဝိပတ္တိမူလကံ ဒုက္ခံ။ အဘိ၊
ဌာ၊ ၂။၉၁။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၁။
မဟာနိဌ၊ ၆၁။

ဂဗ္ဘဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ဝိသုဒ္ဓိ] အမိဝမ်းတိုက်၏
စင်ကြယ်ခြင်း။ သတိပ ဂဗ္ဘဝိသုဒ္ဓိယံ ကတ-
ဒေါသေန မိဿကတ္တာ။ သံ၊ ၃။၁။၁၁၁။

ဂဗ္ဘဝိသ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဝိသ] အမိဝမ်း၌ဖြစ်သော
အခါနှင့်တကွ အနှစ် ၂၀-ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေ
နေသည်မှစ၍ အသက် ၂၀-ပြည့်သော၊ သူ။
(ပဋိသန္ဓေတည်သည်မှစ၍ အသက် ၂၀-ရှိသူ
ကို “ဂဗ္ဘဝိသ” ဟု ဆိုသည်။ ဥပမာ— ၁၂-လ
ပဋိသန္ဓေနေသူအား ၁၉-နှစ်ရောက်လျှင် အ-
သက် ၂၀-ပြည့်၍ ရဟန်းခံနိုင်သည်။ ပေါရာ-
ဏ ထေရဝါဒအရဆိုလျှင် တနှစ်ရက်မစုံ ၆-လ
ရှိ၍ ၆-ရက် လျော့သောကြောင့် အနှစ် ၂၀-
၌ ရက်မစုံရက်ပေါင်း ၁၂၀ (=၄-လ) လျော့
၍ သုံးနှစ်တကြိမ် ဝါထပ်သောကြောင့် ၆-လ
တိုးသည်။ ၆-လ၌ လိုရက် ၄-လနုတ်က ၂-လ
အပိုကျန်သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၂-လ ပဋိသန္ဓေ
နေသူသည် ၁၈-နှစ် ၁၀-လ ရောက်ရှိကအပို
၂-လထည့်၍ အသက် ၂၀-ပြည့်ရကား ရဟန်း
ခံနိုင်သည် (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၃။)
အထက်ပါ တွက်နည်း၌ အနှစ် ၂၀-အတွက်
ရက်မစုံ ရက်ပေါင်း ၁၂၀ (=၄-လ) ယူထား
ရာ ၁၉-နှစ်အတွက်ဆိုလျှင် ၁၁၄-ရက် (=၃-
လ ၂၄-ရက်) သာ လျော့သည်။ ဝါထပ်လ
၆-လထည့်နုတ်က ၂-လ ၆-ရက် အပိုကျန်
သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၀-လ ပဋိသန္ဓေနေသော
သူသည် ၁၈ နှစ် ၁၁-လ ၂၄-ရက်ရှိလျှင် အ-

သက် ၂၀-ပြည့်သည်။ (ပဋိသန္ဓေ ၁၀-လ +
အတိုး ၂-လ ၆-ရက် + ရောက်သက် ၁၈-နှစ်
၁၁-လ ၂၄-ရက် = ပေါင်း ၂၀-နှစ်ဖြစ်သည်။
ဝိနယသမ္မဟဝိနိစ္ဆယကျမ်း၌ ၁၈-နှစ် အတွက်
သာ လျော့ရက်ယူ၍ တွက်ပြထားရာ အထက်
ပါ နည်းနှင့် ၆-ရက် ခြားနားသည်။) ၉-လ
ပဋိသန္ဓေနေသူသည် အထက်ပါနည်းအတိုင်း
၁၉-နှစ် ၂၄-ရက်၌၎င်း၊ ၇-လ ပဋိသန္ဓေနေသူ
သည် ၁၉ နှစ် ၂-လ ၂၄-ရက်၌၎င်း အသက်
၂၀-ပြည့်၍ ရဟန်းခံနိုင်သည်။ (ပဋိသန္ဓေ ၉-
လ + အတိုး ၂-လ ၆-ရက် + ရောက်သက် ၁၉-
နှစ် ၂၄-ရက် = ၂၀-နှစ်။ ပဋိသန္ဓေ ၇-လ +
အတိုး ၂-လ ၆-ရက် + ရောက်သက် ၁၉-နှစ်
၂-လ ၂၄-ရက် = ၂၀-နှစ်) အကျယ်ကို သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။၈၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၄၆-၇။ ဝိနယာလင်္ကာ-
ရ၊ ၃။၁။ ၂၅၁-၂-နှင့် ဝိနယသမ္မဟဝိနိစ္ဆယ၊ ၂။
၁၄၇-၁၅၆-တို့ကြည့်။ ဤကား စန္ဒမာသ-
နည်းဖြင့် တွက်ပုံ ဖြစ်သည်။ ၁၉-နှစ်အတွက်
သူရိယမာသနည်းနှင့် တွက်လျှင် စန္ဒမာသ
နည်းထက် ၉၉-ရက်၊ ၁၈-နာရီ (=၃-လ ၉-
ရက် ၁၈-နာရီ) ပိုလွန်သည်။ ထို့ကြောင့်
၁၀-လဖွား၊ ၉-လဖွား၊ ၇-လဖွားတို့အတွက်
အပိုလ ၃-လ၊ ၉-ရက်၊ ၁၈-နာရီ အသီးသီး
ထည့်၍ အသက် ၂၀-ပြည့်အောင် ရောက်
သက် ထည့်၍ တွက်ယူရာသည်။ (ဥပမာ—
ပဋိသန္ဓေ ၁၀-လ + အတိုး ၃-လ ၉-ရက် +
ရောက်သက် ၁၈-နှစ် ၁၀-လ ၂၁-ရက် အသက်
၂၀-ပြည့်သည်။ ဤနည်း မှီး၍ ၉-လ၊ ၇-လ၊
ဖွားတို့ကို တွက်ယူရာ၏။) အာယသ္မာ
ကုမာကရဿပေါ ဂဗ္ဘဝိသော ဥပသမ္ပန္နော
အဟောသိ။ ဝိ၊ ၃။၁၂၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၆။ (-
၁၃၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၃။ ကခါ၊ ၃။၁။ ၄၀၉။)
ဂဗ္ဘေ သယံတကာလေန သဒ္ဓိံ ဝိသတိမံ
ဝဿ အဿာတိ ဂဗ္ဘဝိသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၈၅။ (ဝိမတိ၊ ၂။၄၆။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၃။
၁။ ၂၅၂-၃။)

ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာန (န) [ဂဗ္ဘ+ဝဋ္ဌာန] ကိုယ်ဝန်မှ ထခြင်း၊ သားဖွားမြင်ခြင်း။ မဏ္ဍပေဝသန္တိယာဝေ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။)

ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနကာလ (ပု) [ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာန+ကာလ] သားဖွားမြင်သောအခါ။ သာ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနကာလေ “မာရေဿာမိ”တိ စိန္တေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။)

ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနဌာန (န) [ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာန+ဌာန] ကိုယ်ဝန်မှ ထရာအရပ်၊ သားဖွားခန်း။ ဣတ္ထိနံ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနဌာနံ နာမ န သက္ကာ ပုရိသေန ဥပသင်္ကမိတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။

ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနမူလက (တိ) [ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာန+မူလ+က] ကိုယ်ဝန်မှ ထခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ သားဖွားမြင်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနမူလကေန ဒုက္ခေန။ မဟာနိ။၃၁၉။ စူဠနိ။၂၂၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။)

ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနသမယ (ပု) [ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာန+သမယ] သားဖွားမြင်သော အခါ။ ဥတုသမယေတိ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနသမယေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။

ဂဗ္ဘဝဋ္ဌိတ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဝဋ္ဌိတ] ကိုယ်ဝန်မှ ထပြီးသော၊ အမိဝမ်းမှ ဖွားမြင်ပြီးသော။ သူ။ (ကလေး။) မာတရာ ဂဟိတသရဏံ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌိတဿ တဿ သရဏဂမနံ ပဝေဒယိတဿ ကုသလံ သရဏံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။

ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+ဝေါက္ကန္တိ] အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်း၊ အမိဝမ်း၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဂဗ္ဘဝေါက္ကန္တိတော ဒုက္ခံ။ ထေရ၊၃။၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆၊၂၉၉။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။)

ဂဗ္ဘသဏ္ဌာဟန (န) [ဂဗ္ဘ+သဏ္ဌာဟန] ကိုယ်ဝန်တည်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေတည်ခြင်း။ သုဒ္ဓေ ပန

ဝတ္ထုမှိ မာတာပိတုသု ကေဝါရံ သန္နိပတိတေသု ယာဝ သတ္တဒိဝသာနိ ခေတ္တမေဝ ဟောတိ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာဟနဿ ပရိတ္တဿ လောဟိတလေပဿ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁။ (-၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။)

ဂဗ္ဘသဏ္ဌာန (န) [ဂဗ္ဘ+သဏ္ဌာန] ကိုယ်ဝန်တည်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေတည်ခြင်း။ ကုသလာဣတ္ထိယော တဒဟေဝ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနံ ဇာနန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၁။)

ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနကာရက (တိ) [ဂဗ္ဘသဏ္ဌာန+ကာရက] ကိုယ်ဝန်တည်ခြင်းကို ပြုတတ်သောသူ။ ဂဗ္ဘကရဏီယ ကြည့်။

ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနသန္နိဌာန (န) [ဂဗ္ဘသဏ္ဌာန+သန္နိဌာန] ကိုယ်ဝန်တည်ခြင်း၏ ကောင်းစွာ ပြီးဆုံးခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်တည်အံ့ဟူသော အဆုံးအဖြတ် (ဂဏ္ဍိဟောင်း)။ တိက္ခတ္တု အဘိဝိညာပနဉ္စေသ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာနသန္နိဌာနတ္ထမကာသိတိ ခေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

ဂဗ္ဘသဏ္ဌာပနဘေသဇ္ဇ (န) [ဂဗ္ဘသဏ္ဌာပန+ဘေသဇ္ဇ] ကိုယ်ဝန်တည်စေတတ် - ပဋိသန္ဓေတည်စေတတ် - သားသမီးရစေတတ် - သောဆေး။ ဘေသဇ္ဇဒါနန္တိ ဂဗ္ဘသဏ္ဌာပနဘေသဇ္ဇဿ ဒါနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၇၅။

ဂဗ္ဘသဏ္ဌိတ (တိ) [ဂဗ္ဘ+သဏ္ဌိတ] ကိုယ်ဝန်တည်ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေတည်သော။ ဂဗ္ဘသဏ္ဌိတမှိ အဇာနန္တိ သာမိကံ အာရာဇေတွာ တေန အနုညာတာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။

ဂဗ္ဘသတ (န) [ဂဗ္ဘ+သတ] တိုက်ခန်းတရာ။ တဿ ဥပရိဘူဇိယံ ပဉ္စ ဂဗ္ဘသတာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။

ဂဗ္ဘသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ + သမ္ပတ္တိ] ကိုယ်ဝန်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပဋိသန္ဓိယေဝေတ္ထ ဂဗ္ဘသမ္ပတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။

ဂဗ္ဘသမ္ဘဝ (ပု) [ဂဗ္ဘ + သမ္ဘဝ] ကိုယ်ဝန်ဖြစ်ခြင်း။ “ဂဗ္ဘိနိ” နှိ ဒဿနာဒိဟိပိ ဂဗ္ဘသမ္ဘဝ-တော ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ၊၃၇၄။

ဂဗ္ဘသဟဿပ(ပု)ဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဂဗ္ဘသဟဿ + ပဋိမဏ္ဍိတ] အခန်း - တိုက်ခန်း - တထောင်ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ ဟေဋ္ဌိမဘူမိယံ ပဉ္စာတိ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဂဗ္ဘသဟဿပဋိမဏ္ဍိတံ မဟာပရိဝေဏံ ကာရေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ (-၃၂၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။)

ဂဗ္ဘသေယျက (တိ) [ဂဗ္ဘ + သေယျ + က] (က) အမိဝမ်းဟူသော ဖြစ်ရာကိန်းရာရှိသော။ သူ။ (ခ) အမိဝမ်း၌ ဖြစ်တတ် ကိန်းတတ်သော သူ။ (က) တတ္ထ ဂဗ္ဘသေယျကနံ ဝသေန သဗ္ဗသုခမအတ္တဘာဝဒဿနတ္ထံ “ယံ မာတု-ကုစ္ဆိသ္မ” နှိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (-၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၊ ၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၉။) သယန္တိ ဧတ္တာတိ သေယျာ၊ မာတုကုစ္ဆိသင်္ခါတော ဂဗ္ဘော သေယျာ ဧတေသန္တိ ဂဗ္ဘသေယျကာ၊ အဏ္ဍဇာ ဇလာဗုဇာ စ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၇။ (ခ) ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တ-ကြည့်။

ဂဗ္ဘသေယျကကာယ (ပု) [ဂဗ္ဘသေယျက + ကာယ] အမိဝမ်း၌ဖြစ်တတ် ကိန်းတတ်သော (သတ္တဝါတို့၏)ကိုယ်။ တတော ဇာတော ပန အဏ္ဍဇာဇလာဗုဇဝသေန ဂဗ္ဘသေယျက-ကာယောဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၇။

ဂဗ္ဘသေယျကပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဂဗ္ဘသေယျက + ပဋိသန္ဓိ] အမိဝမ်း၌ ဖြစ်သောပဋိသန္ဓေ၊ အမိ

ဝမ်းလျှင် ကိန်းရာရှိသော သတ္တဝါတို့၏ ပဋိသန္ဓေ။ ဂဗ္ဘသေယျကပဋိသန္ဓိ ဟံ ဗာဟိရ-တော မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္ကမန္တဿ ဝိယ ဟောန္တိပိ အတ္တတော ယထာပဏ္ဍယံ ခန္ဓာနံ တတ္ထ ပဌမပ္ပတ္တိယေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ (- မူလ၊ဋီ၊၃။၂၀၆။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၇၆။)

ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တ (ပု) [ဂဗ္ဘသေယျက + သတ္တ] အမိဝမ်း၌ ဖြစ်တတ်ကိန်းတတ်သောသတ္တဝါ။ ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တာနံ ပန ကာယဘာဝဝတ္ထု-ဒဿကသင်္ခါတာနိ တိဏိ ဒဿကာနိ ပါတုဘ-ဝန္တိ။ သင်္ဂဟ၊၁၀၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅၂။) ဂဗ္ဘမာတုကုစ္ဆိယံ သေန္တိတိ ဂဗ္ဘသေယျကာ၊ တေယေဝ ရူပါဒီသု သတ္တတာယ သတ္တာတိ ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တာ။ ဝိဘာဝိနီ၊၂။၁၃။ (- အဘိ၊ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇၃။)

ဂဗ္ဘသေယျကသမုဂ္ဂမ (ပု) [ဂဗ္ဘသေယျက + သမုဂ္ဂမ] ဂဗ္ဘသေယျကပုဂ္ဂိုလ်တို့အား (ခန္ဓာတို့၏) ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်း၊ ဂဗ္ဘသေယျက-ပဋိသန္ဓေအပါ၌ ဖြစ်ခြင်း၊ ဂဗ္ဘသေယျက ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား (ရအပ်ကုန်သောခန္ဓာငါးပါးတို့၏) တပေါင်းတည်းဖြစ်ခြင်း။ (ဂဗ္ဘသေယျကပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ပဋိသန္ဓေဧကန္တံ ဖြစ်သော ကလလရုပ်အစဉ်သည် ရူပက္ခန္ဓာ၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ ဥပါဒ်သော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရတို့သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဟူသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊ ထိုခန္ဓာငါးပါးတို့၏မရှေးမနှောင်း တပြိုင်နက် ထင်ရှားဖြစ်ကြသည်ကို ဂဗ္ဘသေယျကသမုဂ္ဂမဟု ဆိုသည်။ အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀-၁-ကြည့်။ ကလလလည်းကြည့်။) တတ္ထ ဂဗ္ဘသေယျကသမုဂ္ဂမော ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သမာယောဂေဥဒ္ဓံ ဂမနံ သမုဂ္ဂမော။ တံတံပစ္စယ-သမာယောဂေ ပုရိမဘဝတော ဥဂ္ဂမနန္တိ

အတ္ထော။ သန္တတိယံ ဝါ ဥဂ္ဂမော သမုဂ္ဂမော။
 အထ ဝါ ပဉ္စမိ ခန္ဓာနံ ဥပ္ပတ္တိ သမုဂ္ဂ-
 မော။ ဂဗ္ဘသေယျကန္တမနံ သမုဂ္ဂမော ဂဗ္ဘ-
 သေယျကသမုဂ္ဂမော။ သမ္မောယော။ ၁၅။
 သမုဂ္ဂမသဒ္ဓေါ သဉ္စာတိယံ အာဒိဥပ္ပတ္တိယံ
 နိရုဇ္ဈော၊ တံတံပစ္စယသမာယောဂေဟိ ပုရိမ-
 ဘဝသင်္ခါတာ ပုရိမန္တတော ဥဒ္ဓင်္ဂမနံ သမုဂ္ဂ-
 မော၊ သန္တိယံ ဝါ ပဋိသန္တိယံ ဥဂ္ဂမော သမုဂ္ဂ-
 မော ... အထ ဝါ ယထာဓိဂတာနံ ပဉ္စမိ
 ခန္ဓာနံ သဟ ဥဂ္ဂမော ဥပ္ပတ္တိ သမုဂ္ဂမော။
 မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇။

ဂဗ္ဘသေယျမုခ (န) [ဂဗ္ဘသေယျ + မုခ] ဂဗ္ဘ-
 သေယျပဋိသန္ဓေကို အဦးမူခြင်း။ ဂဗ္ဘသေယျ-
 မုခေ ဝါ သဗ္ဗာပိတာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။

ဂဗ္ဘသေယျာ (ထိ) [ဂဗ္ဘ + သေယျာ။ သေယျ-ကို
 နိတိ၊ ပဒါနာ။ ၁၃၀-၌ တိလိင်။ ဓာန်၌ အမြတ်
 ဟော ပုံလိင်၊ အိပ်ရာဟော ထိလိင်။ မောက်၊
 ၅။ ၄၉-၌ ကား ထိလိင်-ဟု ဆိုသည်။ ပါဠိ အဋ္ဌ-
 ကထာတို့၌မူ ထိလိင်နှင့် အရိယျားရှိ ထိလိင်
 ထားသည်။] (၁) အမိဝမ်း၌-ဖြစ်-ကိန်း-
 -ခြင်း။ (၂) ကိုယ်ဝန်၏-ဖြစ်-ကိန်း-
 -ရာ။ (၃) ဇလာဗုဇပဋိသန္ဓေနှင့်အဏ္ဏဇစသော
 ပဋိသန္ဓေ။ (၁) (၂) ယဿ ခေါ် ပြာဟူဏ
 အာယတိံ ဂဗ္ဘသေယျာ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ။
 ဝိ၊ ၁။ ၄။ အံ၊ ၃။ ၂။ ပြာဟူဏ ယဿ ပုဂ္ဂ-
 လဿ အနာဂတေ ဂဗ္ဘသေယျာ ပုနဗ္ဘဝေ
 စ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ၄။ ၃။
 ၂၀၂။ (-ဝိမာန။ ၈၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝိမာန၊
 ၄။ ၂၂၁၊ ၂၂၄။) (၁) ဂဗ္ဘေ သေယျာ ဂဗ္ဘ-
 သေယျာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၉။ (၂) အပိ စ
 ဂဗ္ဘဿသေယျာ ဂဗ္ဘသေယျာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၂။ (၃) နာဟံ ပုနပေဿံ ဂဗ္ဘ-
 သေယျံ။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၃။ မိလိန္ဒ၊ ၃၅။ ဂဗ္ဘဉ္စ
 သေယျဉ္စ ဂဗ္ဘသေယျံ။ တတ္ထ ဂဗ္ဘဂဟဏေန

ဇလာဗုဇယောနိ၊ သေယျဂ္ဂဟဏေန အဝ-
 သေသာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။

ဂဗ္ဘသေယျာကမန (န) [ဂဗ္ဘသေယျာ +
 သြက္ကမန] အမိဝမ်း၌ ကိန်းခြင်းဟူသော
 သက်ဝင်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်၏ကိန်းရာသို့သက်ဝင်
 ခြင်း။ ဂဗ္ဘေယျာတိ ဂဗ္ဘသေယျာကမနံ
 ဂဗ္ဘေယျ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဂဗ္ဘသေယျာ-
 ပုဒ်နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဂဗ္ဘဟေတု (ပု) [ဂဗ္ဘ + ဟေတု] ကိုယ်ဝန်
 (တည်ခြင်း)၏ အကြောင်း။ ဂဗ္ဘကာရဏ-
 ကြည့်။

ဂဗ္ဘာဘိမုခ (တိ) [ဂဗ္ဘ + အဘိမုခ] တိုက်ခန်းဦး။
 ဂဗ္ဘဝိတ္တာရပမာဏ-ကြည့်။

ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ + အဝက္ကန္တိ] ကိုယ်ဝန်၏
 အဖြစ်ဖြင့် (အမိဝမ်းသို့) သက်ဝင်ခြင်း၊
 အမိဝမ်း၌ဖြစ်ခြင်း။ (၁) တွေဝေလျက် အမိ
 ဝမ်းသို့ သက်ဝင်သူ၊ အမိဝမ်း၌တည်သူ၊
 အမိဝမ်းမှထွက်မြောက်သူ၊ (၂) မတွေဝေပဲ
 အမိဝမ်းသို့သက်ဝင်သူ၊ တွေဝေလျက် အမိ
 ဝမ်း၌တည်သူ၊ အမိဝမ်းမှ ထွက်မြောက်သူ။
 (၃) မတွေဝေပဲ အမိဝမ်းသို့သက်ဝင်သူ၊ အမိ
 ဝမ်း၌တည်သူ၊ တွေဝေလျက် အမိဝမ်းမှထွက်
 မြောက်သူ၊ (၄) မတွေဝေပဲ အမိဝမ်းသို့
 သက်ဝင်သူ၊ အမိဝမ်း၌တည်သူ၊ အမိဝမ်းမှ
 ထွက်မြောက်သူ-ဟု ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ ၄-မျိုး ရှိ
 သည်။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၂-၃။) ယထာ ဘဂဝါ ဓမ္မံ
 ဒေသေတိ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိသု။ ဒီ၊ ၃။ ၈၇။ (-
 မိလိန္ဒ။ ၁၂၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၉။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၅။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။) ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိသုတိ ဂဗ္ဘောက္ကမ-
 နေသု။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၆၉။ ဂဗ္ဘောက္ကမနေသုတိ
 ဂဗ္ဘဘာဝေန မာတုကုစ္ဆိယံ အဝက္ကမနေသု
 အနုပ္ပဝေသေသု၊ ဂဗ္ဘေ ဝါ မာတုကုစ္ဆိယံ
 အဝက္ကမနေသု။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၆၆။ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ-
 ယောတိ တွေ ဂဗ္ဘော ဝုစ္စတိ မာတုကုစ္ဆိ၊
 တတ္ထ ဥပ္ပတ္တိ အဝက္ကန္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၆။

ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိဝဂ္ဂ (ပု၊န) [ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိ+ဝဂ္ဂ] အမိဝမ်း၌ ဖြစ်ခြင်းဟူသောဝဂ္ဂ၊ အမိဝမ်း၌ (ဖြစ်သည်၏ အစမ်းဖြင့်) ဖြစ်သောတရား အစဉ်။ ဂဗ္ဘာဝက္ကန္တိဝဂ္ဂသို့ (အံ၊ဌ၊ ၂။၁၆၁) နှိ မာတုကုစ္ဆိမ္မိနိဗ္ဗတ္တနဝသေန ပဝတ္တဓမ္မပဗန္ဓေ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၆။

ဂဗ္ဘာဝက္ကမန (န) [ဂဗ္ဘ+အဝက္ကမန] အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်ခြင်း။ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆသိ ပန တံ မဟာ- ရာဇ ထေရဿ ကုမာရကဿပဿ ဂဗ္ဘာဝက္က- မနန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၇။

ဂဗ္ဘာဝတ္ထာ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+အဝတ္ထာ] ပဋိသန္ဓေ အခိုက်အတန့်။ ဂဗ္ဘေ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၁၅) တိ မာတုကုစ္ဆိယံ၊ ဂဗ္ဘာဝတ္ထာယံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၉။

ဂဗ္ဘာဝါသ (ပု) [ဂဗ္ဘ+အာဝါသ] အမိဝမ်း၌ နေခြင်း။ အလမေဝ ဂဗ္ဘာဝါသေ နိဗ္ဗုဒ္ဓိတုံ အလံ ဝိရဇ္ဇိတုံ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၆၉။

ဂဗ္ဘာသယ (ပု) [ဂဗ္ဘ+အာသယ။ ဂဗ္ဘော အာသယတေ တိဋ္ဌတုတြာတိ၊ ဣော။ဓာနံ၊ ဋီ။၂၃၉။] (၁) ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေး။ (၂) သားအိမ်။ (ဓာနံသျသစ်၌ အချင်း-ဟု ပြန်ဆို၏။) (၁) ဂဗ္ဘာသယံ ပက္ခိဂဏာ ဟရန္တိ။ ပေတ။၁၇၃။ ဂဗ္ဘာသယန္တိ ဂဗ္ဘမလံ။ ပေတ၊ဌ။၁၈၂။ (၂) စတုတ္ထဒီဝသတော ပဌာယ သုဒ္ဓေ ဂဗ္ဘာသယေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၇။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၈၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၂။)

ဂဗ္ဘာသယဂတ (တိ) [ဂဗ္ဘာသယ+ဂတ] သား အိမ်၌ ရောက်သော (ရေစသည်)။ ဥဒကေ- နာတိ ဂဗ္ဘာသယဂတေန ဥဒကေန။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၃၉။

ဂဗ္ဘာသယသညိတ (တိ) [ဂဗ္ဘာသယ+သညိတ] သားအိမ်ဟု-မှတ်အပ်သော- သိအပ်သော။ ဂဗ္ဘာသယသညိတော မာတုကုစ္ဆိပုဒေသော။

သာရတ္ထ၊ ၃။၉၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၈။)

ဂဗ္ဗိတ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဣတ] ဖြစ်သောကြမ်းကြုတ် ခြင်းရှိသော၊ တွန့်ဆုတ်ခြင်းသို့ မရောက် သော၊ ဖြစ်သောအားထုတ်ခြင်း ရှိသော။ (မေထုန်နှင့် ပတ်သက်သော ဤအရာ၌ နား- မထောင်ဝံ မပြောဆိုဝံသည်အထိ တွန့်တွန့် ဆုတ်ဆုတ် သိမ်သိမ်မွေမွေဖြစ်မနေရ၊ နား ထောင်ပြောဆိုဝံသည်အထိ မတွန့်မဆုတ်ပဲ ခတ်ကြမ်းကြမ်းဖြစ်ရမည်ကို “ဖြစ်သောကြမ်း ကြုတ်ခြင်းရှိသော”ဟု ဆိုလိုသည်။) သမ္မာ- သမ္ဗုဒ္ဓေနာပိ ဤဒိသံ ကထိတန္တိ ပစ္စဝေက္ခိ- တွာ ဂဗ္ဗိတေန (ဂဗ္ဗိတေန၊သိ။ တဗ္ဗိတေန- သျှာ။) ဟိရေတ္တပုသမ္ပန္နေန သတ္တုပဋိဘာ- ဂေန ဟုတွာ ကထေတဗ္ဗန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၂၂၃။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၁။) ဂဗ္ဗိတေနာ- တိ သင်္ကေသံ အနာပဇ္ဇန္တေန၊ ဥဿာဟဇာ- တေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၈၄။ ဂဗ္ဗိ- တေနာတိ “အယုတ္တကထာ”တိ သင်္ကေသံ အနာပဇ္ဇန္တေန၊ နိရဝသေသာမိပ္ပါယကထနေ သဉ္ဇာတုဿာဟေနာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၃၉။

ဂဗ္ဗိနိအာကာရ (ပု) [ဂဗ္ဗိနိ+အာကာရ] ကိုယ် ဝန်ဆောင်မိန်းမ- အသွင်သဏ္ဌာန်- အခြင်း အရာ။ တေ ဧကံ ဒဟရကုမာရံ အလင်္ကရိ- တွာ ဂဗ္ဗိနိအာကာရေန ဒသေတော။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၈၈။

ဂဗ္ဗိနိအာလယ (ပု) [ဂဗ္ဗိနိ+အာလယ] ကိုယ်ဝန် ဆောင်မိန်းမအမူအရာ (ဇာတ်ဝတ္ထု။၅၄၅)။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမအယောင်ဆောင်ခြင်း။ ဟောတု ဂဗ္ဗိနိအာလယံ ကတွာ ဧတေ ဝဉ္ဇေဿာမိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၃၇။

ဂဗ္ဗိနိတ္ထိ (ထိ) [ဂဗ္ဗိနိ+ဣတ္ထိ] ကိုယ်ဝန်ရှိသော မိန်းမ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ။ ဂဗ္ဗိနိတ္ထိ

ပဿန္တိ။ မဟာနိ။၆၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၇၃။
ဇာ၊ဌ၊၇။၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။)
ဂဗ္ဘနိတ္တိန္တိ သဂဗ္ဘံ ဣတ္ထိ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၇။

ဂဗ္ဘနိပရိဟာရ (ပု) [ဂဗ္ဘနိ+ပရိဟာရ] ကိုယ်ဝန်
ဆောင်မိန်းမတို့ ပြုရမည့်အစောင့်အရှောက်။
“အဗ္ဗ ဂဗ္ဘနိယော နာမ ကိဉ္ဇကိဉ္ဇ ကရောန္တိ”-
တိ ဂဗ္ဘနိပရိဟာရံ ပုစ္ဆိတော။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၇။
ဂဗ္ဘနိပရိဟာရန္တိ ဂဗ္ဘနိနံ ကတ္တဗ္ဗပရိဟာရံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၃။၄။၁၀၆။

ဂဗ္ဘနိ(နိ)မိဂိ (ထိ) [ဂဗ္ဘနိ+မိဂိ] ကိုယ်ဝန်ရှိ
သောသမင်မ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင် သမင်မ။
ကေဿာ ဂဗ္ဘနိမိဂိယာ ဝါရော ပါပုဏိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၇။ ဂဗ္ဘနိမိဂိယာ ဇိဝိတံ ပရိစ္စ-
ဇိတော ဂတော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၄။

ဂဗ္ဘနိဝဂ္ဂ (ပု) [ဂဗ္ဘနိ+ဝဂ္ဂ] ဂဗ္ဘနိသိက္ခာပုဒ်ဖြင့်
မှတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်အပေါင်းအစု။ ဂဗ္ဘ-
နိဝဂ္ဂ။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊
၇-ဝဂ္ဂ။ ဂဗ္ဘနိဝဂ္ဂဿ ပဌမသိက္ခာပဒေ။ ဝိ၊ဌ၊
၃။၂၁၉။ (-၂၂၉။ ကခါ။၃၄၂။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၂၇။ ဝိမတိ၊၂။၇၉။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။
၄၀။)

ဂဗ္ဘနိဝဏ္ဏ (ပု) [ဂဗ္ဘနိ+ဝဏ္ဏ] ကိုယ်ဝန်ဆောင်
မိန်းမ သဏ္ဌာန်။ ဂဗ္ဘနိဝဏ္ဏံ ဒဿေတော ဥပရိ
ရတ္တပဋ္ဌံ ပါရူပိတော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဌ၊
၄။၁၀၉။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၄၂။)

ဂဗ္ဘနိသညာ (ထိ) [ဂဗ္ဘနိ+သညာ] ကိုယ်ဝန်
ဆောင် မိန်းမဟူသော အမှတ်ရှိသောဘိက္ခု-
နီမ။ အဂဗ္ဘနိယာ ဂဗ္ဘနိသညာယ စေဝ
ဝေမတိကာယ စ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ကခါ။၃၄၂။

ဂဗ္ဘနိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ + ဣနိ] ကိုယ်ဝန်ဆောင်
မိန်းမ။ ယာပန ဘိက္ခုနီ ဂဗ္ဘနိ ဝုဋ္ဌာပေယျ
ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၄၁၇။ (-ဒိ၊၁။၁၅၇။ မ၊၁။
၁၁၁။ သံ၊၂။၁၆၆။ အံ၊၁။၃၀၀။ အဘိ၊ပု။
၁၆၃။ ဥဒါန၊၉၁။ ပေတ၊၁၃၀။ မဟာနိ။

၃၂၇။) ဂဗ္ဘနိ နာမ အာပန္နသတ္တာ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊၂။၄၁၇။ (-ဥဒါန၊ဌ။၁၀၃။)

ဂဗ္ဘ (တိ) [ဂဗ္ဘ+ဤ။ ထိလိင်၌ ဂဗ္ဘနိယော၊
ပုံလိင်၌ ဂဗ္ဘနော၊ နပုံလိင်၌ ဂဗ္ဘနိ-ဟု ယော-
ဝိဘတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးနိုင်သည်။ သုခကာရီနိ။ ရူ။
၁၉၃-ကဲ့သို့မှတ်။] အဖုံးရှိသော (ကောက်စ
ပါး)။ တာနိ ခညာနိ ဥတုပရိဏာမိနိ ဇာယန္တိ-
ပိ ဂဗ္ဘနိပိ ဟောန္တိ ပစ္စန္တိပိ။ အံ၊၁။၂၄၂။
ကေသ္မိံ ဌာနေ ဂဗ္ဘနိဟောန္တိ ကေသ္မိံ သဉ္ဇာ-
တခိရာနိ ကေ ဌာနံ ပစ္စတိတိ ဝေ ဝိသမံ
ပါကာနိ သဿာနိ ဘဝန္တိ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၁၇။
ဂဗ္ဘနိပိ ဟောန္တိတိ ဒိယနုမာသံ ပတော
ဂဟိတဂဗ္ဘာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၂၁။

ဂဗ္ဘပဂမန (န) [ဂဗ္ဘ+ဥပဂမန] အမိဝမ်းသို့
ကပ်ရောက်ခြင်း။ ဂဗ္ဘပဂမနတော မရ-
ဏဿ ဝသံ ဟတ္ထမေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန၊ဌ။
၁၀၇။

ဂဗ္ဘပစာရ (ပု) [ဂဗ္ဘ+ဥပစာရ] တိုက်ခန်း၏
အနီး၊ တိုက်ခန်း၏ဥပစာ။ သဗ္ဗဂဗ္ဘေ ပဝိ-
သန္တိတိ ဂဗ္ဘပစာရဿ အပရိစ္ဆိန္နတ္တာ ...
တံ တံ ဂဗ္ဘံ ပဝိသန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၀။

ဂဗ္ဘန္တိ (ကြိ) [ဂဗ္ဘ+အ+အန္တိ] ဖွဲ့တတ်ကုန်၏။
ဂဗ္ဘတိ-ကြည့်။

ဂဗ္ဘောက္ကန္တိ (ထိ) [ဂဗ္ဘ+အဝက္ကန္တိ] ကိုယ်ဝန်၏
အဖြစ်ဖြင့်(အမိဝမ်းသို့)သက်ဝင်ခြင်း၊ အမိ
ဝမ်း၌ဖြစ်ခြင်း။ တဿ ဝိတ္တာရော ဂဗ္ဘောက္ကန္တိ-
ယံ ဝုတ္တောယေဝ။ ဒိ၊ဌ၊၂။၄၃။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။
၇၂။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၆၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၄၀။)ဂဗ္ဘောက္ကန္တိ-နံ ယှဉ်ကြည့်။

ဂဗ္ဘောက္ကန္တိက (တိ) [ဂဗ္ဘောက္ကန္တိ+က] ကိုယ်
ဝန်၏အဖြစ်ဖြင့် (အမိဝမ်းသို့)သက်ဝင်ခြင်း၊
အမိဝမ်း၌ဖြစ်ခြင်း။ သံဝိဂ္ဂဿာတိ ဂဗ္ဘောက္က-
န္တိကာဒိဝသေန အနေကဝိဓေဟိ ဇာတိအာဒိ-

ဒုက္ခေဟိ သံဝေဂဇာတဿ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၁၁၀။ ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိကာလ (ပု) [ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိ+ကာလ]
အမိဝမ်း၌ ဖြစ်သောအခါ။ သာ ဟိ တထာ-
ဂတဿ ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိကာလာဒီသု ကမ္မတိ။
နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၅၉။

ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိဒိဝေသ (ပု) [ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိ + ဒိဝေသ]
အမိဝမ်း၌ ဖြစ်သောနေ့။ ဗောဓိသတ္တဿ
ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိဒိဝေသေ မဟာမာယာဒေဝိယာ....
ပုတ္တပဋိလာဘနိမိတ္တံ သုပိနံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၅၄။

ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိမူလက (တိ) [ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိ + မူလ
+က။ ဂဗ္ဘေ ကုစ္ဆိယံ ဩက္ကမနံ ပဝိသနံ
ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိမူလံ တေဿ ဒုက္ခဿာတံ ဂဗ္ဘာ-
က္ခန္ဓိမူလကံ။ သမ္မော၊ ယော။ ၅၉။] အမိဝမ်း
၌ ဖြစ်ခြင်း - သက်ဝင်ခြင်း - လျှင် အရင်းရှိ
သော။ ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိမူလကေန ဒုက္ခေန။
စူဠနိ။ ၂၂၁။ (-အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၃၀။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၄၇၉။)

ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓမန (န) [ဂဗ္ဘ+အဝက္ခမန] ကိယ်ဝန်၏
အဖြစ်ဖြင့် (အမိဝမ်းသို့) သက်ဝင်ခြင်း၊ အမိ
ဝမ်း၌ ဖြစ်ခြင်း။ ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိ-ကြည့်။

ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိသမယ (ပု) [ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိ+သမယ]
အမိဝမ်းသို့ သက်ဝင်သောအခါ။ ယေ ဝါ
ဣမေ ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိသမယော။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃။ မ၊
ဌ။ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၉။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၉။ ဘဂဝ-
တော မာတုကုစ္ဆိဩက္ကမနကာလော စေတ္တ
ဂဗ္ဘာက္ခန္ဓိသမယော။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၉။

ဂဘီရ (တိ) [ဂမု+ဘီရ။ ဂမု+ဤရ။ ပထဝီ
ဘိန္ဒိတော ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ဂမ္ဘီရော၊ ဂဘီ-
ရော၊ အဂါဓော။ မောဂ်၊ ၇။ ၁၇၀။ ဂမု ဂမနေ
ဤရော ဘောန္တော စ မလောပေါ စ၊ ဂဘီ-
ရော။ ဓာန်၊ ဌိ။ ၆၆၉။] နက်သော။ (P.S.E.D
၌ ကား - (၁) နက်သော။ (၂) နက်ရှိုင်း

သောအသံ။ (၃) သိပ်သည်းထူပျစ်သော၊
လမ်းမပေါက်သော။ (၄) လေးနက်သော၊
ထိုးထွင်းဉာဏ်ရှိသော။ (၅) ဣန္ဒြေရှိသော၊
စိတ်အားထက်သန်သော။ (၆) အဓိပ္ပါယ်
မသင်ရှားသော။ (၇) သိမြင်ရန်ခက်ခဲသော
ဟုဆိုသည်။) ဂဘီရနိန္ဒဂမ္ဘီရ။ ဓာန်။ ၆၆၉။

ဂမံ (ကြိ) [ဂမု+အ။ အဇ္ဇတ္တနီအတ္တနောပုဒ်
အမှယောဂ ကေဝုဇ်-အ-ဝိဘတ်ကို အံပြု။ ရှု၊
နာ။ ၂၇၀၊ ၂၈၀။] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမံသု (ကြိ) [ဂမု+ဥံ။ ရှု၊ နာ။ ၂၈၀။] သွား
ကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမံ (ကြိ) [ဂမု+အ+ဟိ] သွားလော့။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမံ (ကြိ) [ဂမု+အ။ ရှု၊ နာ။ ၂၈၀။] သွားပြီ။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမံ (ပု) [ဂမု+အ။ မောဂ်၊ ၇။ ၄၄။ ပစော-ကဲ့သို့
မှတ်။ ဂမ-သဒ္ဓါနှင့်ပတ်သက်၍ ပါရဂူမာ။ သံ၊
၁။ ၂၇။ ကုဋ္ဌဂ်မာ။ အံ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဒုရဂ်မာ။
အံ၊ ၂။ ၅၀၂။ ဓမ္မ၊ ၁၀။ ဥဒ္ဓဂ်မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၄၅-စသည်တို့၌ အလုတ္တသမာသ်အနေဖြင့်
အသုံးပြုကြသည်။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၇၁။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊
၂။ ၁၂၈-တို့၌မူ ဂမ-ပုဒ်သက်သက် ဖြင့်လည်း
ဖွင့်ဆို အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။] (၁)
သွားခြင်း။ (တိ) (၂) သွားသော၊ သူ။ (၁)
ကာမန္တိ စေတံ ဘာဝနပုံသကဝစနံ၊ ကာမေန
ဝါ ဣစ္ဆာယ ဂမော ကာမံဂမော နိဂ္ဂဟိတာ-
ဂမေန။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂၈။ (- ဓာန်။
၃၉၅။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၅။) (တိ) (၂) အသသိ-
ဂမာ (ဝိမာန၊ ၁၀) တိ ဝေဟာသံဂမာ။
ဝိမာန၊ ဌ။ ၇၁။

ဂမကံ (တိ) [ဂမု+ဣ] (က) သွားတတ်သော၊
သူ။ (ခ) ရောက်သော၊ သူ။ (က) မဂ္ဂမတ္ထိ-
ဂမကော န ဝိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၈၄။ ပဋိသံ၊
ဌ။ ၁။ ၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဂမကောတိ

ဂန္တၢ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၇။ ဂမကောတိ နိဗ္ဗုတိံ
 ဂန္တၢ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၁။ (၁) ဗုဒ္ဓံ သရဏ-
 ဂမနံ၊ ဂမကဉ္စ ဝိဘာဝယေ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃။
 (- ၉။)

ဂမကၣ် (တိ) [ဂမု + ဧက + ကျ] သိစေတတ်
 သော။ (ပရိယတ္တိသာသနာဋီ-ဂမကသမာသံ
 တခုကိုသာ အသိများ အသုံးများသည်။
 ဋီကာများ၌ကား - (၁) ယုတ္တဂမကသမာသံ။
 (၂) အယုတ္တဂမကသမာသံ။ (၃) ဂမက-
 တဒ္ဓိတံ။ (၄) ဂမက-ကိတ်ဟူ၍ ၄-မျိုး အသုံး
 ပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ (၁) ကို သတ္တန္တံ
 ဘိက္ခုသတသဟဿာနံ သံသထွေရော။ ဝိ၊ ၄။
 ၁။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။ သီ၊ ၃။ သစ်၊
 ၁။ ၃။ ရှု၊ ၃။ ၁။ ၂။ ရှု၊ ၃။ ၁။ ၁။ ၁။ ဘေဒ-
 စိန္တၢ၊ ယင်းဒီပနီ၊ ၂၄၃-တို့၌ကြည့်။ (၂) ကို
 အကတညူ၊ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၀-၌ ကြည့်။ (၃) ကို
 ယဿ မူလိကာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၇၉-တို့၌ ကြည့်။ (၄) ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၀။ (အသမာနကတ္တက) ၌
 ကြည့်။) သမ္မန္တိသဒ္ဓါနံ ပန နိစ္စံ သာပေက္ခ-
 တေပိ ဂမကတ္တာ သမာသော။ ရှု၊ ၃။ ၁။ ၂။
 သမ္မန္တိသဒ္ဓါနံ သာပေက္ခတ္ထေ သတိပိ သမာ-
 သေ ဝါကျတ္တဿ ဂမကတ္တာ ဗောဓကတ္တာ
 ယထာ ဒေဝဒတ္တဿ ဂရုနော ကုလံ ဂရုကုလံ။
 ရှု၊ ၃။ ၁။ ၁။ ၁။ ဂမကန္တိ ဂမေတိ ဉာဓပတိတိ
 ဂမကံ။ နိရုတ္တိမဉ္ဇူ၊ သာ၊ ၃။ ၁။ ၄၄၁။

ဂမတိ (ကြိ) [ဂမု + အ + တိ] သွား၏။ ဂစ္ဆတိ-
 ကြည့်။

ဂမတု (ကြိ) [ဂမု + အ + တု] သွားလော့။
 ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမန (ထိ၊ န) [ဂမု + အန။ ဂမု + ယု။ မောဂ်၊
 ပဋိကာ၊ ၅။ ၄၀။ ထိ-၌ ဂမနာ] (၁) သွား
 ခြင်း။ (ခ) နံ၊ သျ၊ သစ်၊ ၃၉၅-၌ စစ်ထွက်ခြင်း၊
 ရှင်ဘုရင် ထွက်တော်မူခြင်း-ဟု ဆိုသည်။)
 (က) ကျူးလွန်ခြင်း။ (ခ) ပြန့်နှံ့ခြင်း။ (ဂ)

ပြီးခြင်း။ (သ) ဖော်ပြခြင်း။ (၂) သွားရာ၊
 ကျက်စားရာ (ကျမ်း)။ (၃) သိခြင်း။
 (၄) ကျင့်ခြင်း၊ အကျင့်။ (၅) သိကြောင်း
 ဖြစ်သော (သုတ္တန္တဘာဇနိယ-စသော) နည်း။
 (၆) ဖြစ်ခြင်း။ (၇) ရောက်ခြင်း။ (တိ)
 (ဂ) သွားတတ်သော။ (၉) သွားအပ်သော။
 (၁) သွားခြင်း။ ဂန္တု ဒေထာတိ ဂမနံ
 ဒေထ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၆။ (က) ကျူးလွန်
 ခြင်း။ ယဿ ဂမနေ ရညာ ဒဏ္ဍော ဌပိ-
 တော၊ သာ သပရိဒဏ္ဍာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။ (ခ)
 ပြန့်နှံ့ခြင်း။ (ဂ) ပြီးခြင်း။ ဂတိ (၄) (၅)
 ကြည့်။ (သ) ဖော်ပြခြင်း။ ဘာဝဿ ဂမနံ
 ပကာသနံ စောပနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။ (၂)
 သွားရာ၊ ကျက်စားရာ (ကျမ်း)။ အထ ဝါ
 ဂစ္ဆတိ တောတိ ဂမနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၇။ (၃)
 သိခြင်း။ (၄) ကျင့်ခြင်း၊ အကျင့်။ ဂတောတိ
 တော ဝုတ္တံ အဝဗောဓေခါတံ ပဋိပတ္တိသခါတံ
 ဝါ ဂမနံ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၁။ ၃၀၇။ (၅) သိ
 ကြောင်း ဖြစ်သော (သုတ္တန္တဘာဇနိယ စ
 သော) နည်း။ ဂမ္မတိ ဧတေနာတိ ဂမနံ၊
 နယောဝ နယဿ ဝါ ဂမနံ၊ နယဂမနံ။ အနုဋီ၊
 ၁။ ၂၀၅။ (၆) ဖြစ်ခြင်း။ ဂတံ ဂမနံ ပဝတ္တိတိ
 ကတွာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
 ၉။) ဂမ္ဘိရဂတလည်း ကြည့်။ (၇) ရောက်
 ခြင်း။ ပါရံ ဂမနာယာတိ ပါရံ ဂမနာယ ပါရံ
 သမ္မာပနာယ။ စူဠနိ၊ ၂၀၁။ (တိ) (ဂ) သွား
 တတ်သော။ ဂမနာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၃) တိ ဂစ္ဆမာ-
 နာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၆။ (၃) သွားအပ်သော။
 ဂမနဝိထိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၀) ဂန္တဗ္ဗာ ပဋိပဇ္ဇိ-
 တဗ္ဗာ ပဋိပဒါတိ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၅၇။
 ဂမနဣရိယာပထ (ပု) [ဂမန + ဣရိယာပထ]
 သွားခြင်း (ဟူသော) ဣရိယာပုထံ။ အပရ-
 ဘာဂေတိ ဂမနဣရိယာပထတော အပရ-
 ဘာဂေ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၁၀၇။
 ဂမနက (တိ) [ဂမု + အက။ န-လာ။ ဂမု + ကျ။
 ကျ-ကို အနက-ပြု။ နိရုတ္တိ၊ ၅၄၇-လာ ခိပ-

နက။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၂။ ၃၄၉-လာ
ဥဇ္ဈာပနက-ပုဒ်တို့ကို မှီးသည်။ သွားတတ်
သော၊ သူ။ ကုလာ ကုလံ ဂမနကော (အံ၊ ၄၊
၂။ ၂၁၇) တိ ကုလတော ကုလံ ဂစ္ဆန္တော။
အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၈။

ဂမနကပါဒ (ပု) [ဂမနက+ပါဒ] သွားသောခြေ။
ဝိကဋ္ဌော နာမ တိရိယံ ဂမနကပါဒေဟိ
သမန္နာဂတော။ ဝဇီရ၊ ၄၃၉။

ဂမနကပ္ပ (န) [ဂမန+ကပ္ပ] သွားခြင်းအမှု။ ယံ
ကိစ္ဆံ ကတ္တာ ပန သဒ္ဓိံ ဂမနကမ္ပမေဝ ပုရေ-
တရံ ကာတုံ ဝဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၇။

ဂမနကဝါတ (ပု) [ဂမနက+ဝါတ] သွားသော
လေ။ သမ္မာ ဂဟေတွာ ဂမနကဝါတေန
ရေကဝါတယုတ္တာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၄။

ဂမနက္ခဏ (ပု) [ဂမန+ခဏ] သွားသောခဏ။
သွားချိန်။ ပုရိမက္ခဏေ အာဘောဂံ ကတွာ
ဂမနက္ခဏေ ဝိဿရိတွာ ဂတေပိ ဒေါသော
နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဂမနကာရဏ (န) [ဂမန+ကာရဏ] သွားခြင်း
၏အကြောင်း။ မယာ ပန ဂဟေတွာ ဂမန-
ကာရဏံ ကာတုံ ဝဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃။
ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၈၅။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။
၄၅။)

ဂမနကာရဏသမဝါယ (ပု) [ဂမနကာရဏ+သမ-
ဝါယ] သွားခြင်း၏ အကြောင်းညီညွတ်ခြင်း။
အထေတံ ကာလဉ္စ ဂမနကာရဏသမဝါယ-
သင်္ခါတံ သမယဉ္စ ဥပဓာရေတွာ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၁၉၆။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၆။

ဂမနကာလ (ပု) [ဂမန+ကာလ] သွားရာအခါ
ကာလ၊ သွားသောအခါကာလ။ (ပရိနိဗ္ဗာန-
ကာလေ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၅၄) ကို ပရိနိဗ္ဗာနသန္ဓ-
ကာလေ-ဟူ၍၎င်း၊ ပရိနိဗ္ဗုတကာလေ-ဟူ၍
၎င်း စာစပ်နှင့်တကွ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၉-၌
ဖွင့်ဆိုသည်ကို နည်းမှီ၍ ဤပုဒ်ကိုလည်း—

(က) သွားသင့်သောအခါကာလ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။
၁၀။ (ခ) သွားရောက်သော အခါ ကာလ။
ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၆။ (ဂ) သွားခါနီးသောအခါ
ကာလ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀။ (ဃ) သွားလတ္တံ့သော
အခါကာလ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။ (င) သွားခဲ့ဘူး
သော အခါကာလ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂။ (စ)
သွားနိုင်သော အခါကာလ။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။
၃၄၆-စသည်ဖြင့် အရာဌာန အားလျော်စွာ
မြန်မာမှု၌ ထိရောက်အောင် ပြန်ဆိုသင့်
သည်။) မဟာပစ္စရိယံ ပန “ဂမနကာလ-
တော ပဌာယ အသုဒ္ဓစိတ္တတ္တာ အာပတ္တိ-
ယေဝါ” တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၇။ (-မ၊ ၄၊ ၂။
၅၉။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၂။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၂။ အဘိ၊ ၄၊
၁။ ၁၀၁။)

ဂမနကာလဇာနန (န) [ဂမနကာလ+ဇာနန]
သွားသင့်သောအခါကို သိစေခြင်း။ ယံတံ-
သဒ္ဓါနံ နိစ္စသမ္ပန္နတ္တာ၊ ဂမနကာလဇာနန-
တော၊ အညကိရိယာယ စ အနုပယုတ္တတ္တာ
“တဿ ကာလံ တုမေဝ ဇာနာသိ” တိ ဝုတ္တံ။
သီ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ ၁၉၄။

ဂမနကိစ္စ (န) [ဂမန+ကိစ္စ] သွားခြင်းအမှု
ကိစ္စ။ အမှာကံ ဧတ္ထ ဂမနကိစ္စံ နတ္ထိ။ အံ၊
၄၊ ၁။ ၇၁။ (-အပ၊ ၄၊ ၂။ ၅၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၁။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၇။)

ဂမနကိရိယ (ထိ၊ န) [ဂမန+ကိရိယ] သွားခြင်း
ကိရိယာ။ ဂမနကိရိယာယ ကမ္မဒွယာဘာဝ-
တော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈။ (-ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ၄၊
၁။ ၃၆။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇။ မူလ၊ ၄၊ ၁။ ၆၃။)

ဂမနကိရိယာရဟိတ (တိ) [ဂမနကိရိယာ+
ရဟိတ] သွားခြင်း ကိရိယာမှကင်းသော။
ဂမနကိရိယာရဟိတေ သာသနာဒိမတိပဋိ-
ပိဏ္ဍေ ယထာ ဂေါသဒ္ဓဿ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄။

ဂမနစာရီ (တိ) [ဂမန+စရ+ဏီ။ ထိ-၌ ဂမန-
စာရီနီ] သွားခြင်း၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော၊ သွား

ဖော်သွားဖက်ဖြစ်သောသူ။ ဓနံ ဒတာ
မိတာယ သဒ္ဓိံ နိဗ္ဗန္တံ ဂမနစာရိနိယော ပဉ္စ-
သတာ ဒါသိယော။ အံဠာ၁။၃၁၅။

ဂမနစိတ္တ (န) [ဂမန+စိတ္တ] သွား (လိုသော)
စိတ်၊ သွား (ချင်)စိတ်။ ယတ္ထဿ ဂမနစိတ္တံ
ဥပ္ပန္နံ။ ကင်္ခါ။၂၀၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၈၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀။ အံဠာ၊၃။၃၆၀။)

ဂမနစိတ္တသမုပ္ပိတ (တိ) [ဂမနစိတ္တ+သမုပ္ပိတ]
သွား (လိုသော) စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။
ဂမနစိတ္တသမုပ္ပိတံ ဝါယောဓာတု သန္ဓာ-
ယာဟ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၃၀၄။ မ၊ဠာ၊၁။၃၅၂။

ဂမနဆန္ဒ (ပု) [ဂမန+ဆန္ဒ] သွားခြင်း၌အလို
ဆန္ဒ၊ သွားလိုခြင်း။ တေသံ ဂမနဆန္ဒမေဝ
ဥတှာ အနုဂန္ဓာ ပရိဒေဝိတွာ နိဝတ္တိံ သူ။
ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၉။

ဂမနဇ္ဈာသယ (ပု) [ဂမန+အဇ္ဈာသယ] သွား
ခြင်း၌အလို။ အထ ရာဇာ တတ္ထ ဝါသေန
နိဗ္ဗန္တမာနသော ဂမနဇ္ဈာသယံ ပကာသေသိ။
ပေတ၊ဠာ၊၁၄၇။ (-သံ၊ဠာ၊၁။၃၀၁။)

ဂမနဋ္ဌာန (န) [ဂမန+ဋ္ဌာန] (၁) သွားခြင်း၊
ရပ်ခြင်း။ (၂) သွားရာအရပ်ဋ္ဌာန။ (၁)
ယထာ စာယံ မဟာပထဝီ ဂမနဋ္ဌာနာဒိ-
သဗ္ဗကိစ္စေသု။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၅၇။ (၂) ဣဒ္ဓိ-
မန္တာနံ ဘဂဝါ ဂမနဋ္ဌာနံ မယံ ကထံ ဂမိ-
ဿာမ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဠာ၊၁။၆၇။ (-ပဋိ-
သံ၊ဠာ၊၂။၂၈၉။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၁၁၆။ ထေရီ၊ဠာ၊
၂၃၅။ ဇာ၊ဠာ၊၃။၄၁၀။)

ဂမနတ္ထံ (ပု) [ဂမန+အတ္ထ] (၁) သွားခြင်း
အကျိုး။ (တိ) (၂) သွားခြင်းအနက်ရှိ
သော။ (၁) မဂ္ဂတော ဩက္ကမ္မ နိဓာနဋ္ဌာနံ
ဂမနတ္ထာယ မဂ္ဂံ ကရောန္တော ဘူတဂါမံ ဆိန္ဒု-
တိ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၂၇၁။ (-ဝိ၊ဠာ၊၄။၉၄။ မ၊ဠာ၊၂။
၇၃။ အံ၊ဠာ၊၁။၂၃၅။) (တိ) (၂) ကောယန-
မဂ္ဂံ ဂတောတိ ဗုဒ္ဓေါတိ ဂမနတ္ထာနံ ဓာတူနံ

စာဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၅-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဗုဇ္ဈနတ္ထတာ ဗုဇ္ဈနတ္ထာပိ ဓာတုယော ဂမ-
နတ္ထာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဠာ၊၂။၈၅။ မဟာနိ၊
ဠာ၊၃၉၀။

ဂမနတ္ထံ (ပု) [ဂမန+အတ္ထ။ ဤ၌-အတ္ထကား-
တဗ္ဗောဖြစ်သည်။ အပွင့်ရှူ။] ရောက်ခြင်း။
အတ္ထင်္ဂမာယာ (အံ၊၁။၂၂၂) တိ အတ္ထံ ဂမန-
တ္ထာယ။ အံ၊ဠာ၊၂။၂၀၃။ အတ္ထံ ဂမနတ္ထာယာတိ
ကာယိကဒုက္ခဿ စ စေတသိကဒေါမနဿဿ
ဓာတိ ဣမေသံ ဒွိန္ဒံ အတ္ထင်္ဂမနာယ၊ နိရော-
ဓာယာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဠာ၊၂။၁၈၁။

ဂမနတ္ထပရိယာယ (ပု) [ဂမနတ္ထ+ပရိယာယ]
သွားခြင်းအနက်ကိုဟောသော ပရိယာယ်-
သဒ္ဓါ။ ကောယနမဂ္ဂံ ဂတောတိ ဗုဒ္ဓေါတိ ဗုဒ္ဓိ-
ယတ္ထာနံ ဂမနတ္ထပရိယာယတော ယထာ မဂ္ဂံ
ဂတောပိ ပရိသော ဂတောတိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒ-
က၊ဠာ၊၆။

ဂမနတပ္ပရ (တိ) [ဂမန+တပ္ပရ] သွားခြင်း၊ ထို
သွားခြင်းလျှင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသော၊ (ရဟန်း
၏) သွားခြင်း ထိုရဟန်း၏သွားခြင်းမှတစ်ပါး
သော (လှေ၏) သွားခြင်း။ နာဝါ ဝါ သေတု
ဝါတိအာဒိမိ နာဝါဒိအဘိရူဟနာဒိကွဏေ
ကိဉ္စိ ဌတွာပိ အဘိရူဟနာဒိကာတဗ္ဗတ္ထေပိ
ဂမနတပ္ပရတာယ ဌာနံ နာမ န ဟောတိ။
ဝိမတိ၊၂။၃၀။

ဂမန္တံ— (သံ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၂၂၂) ပုဒ်သည် ဂမေန္တ-
ပုဒ်မှ ပျက်လာသောပုဒ် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ဂမန္တိ (ကြိ) [ဂမ+အ+အန္တိ] သွားကုန်၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမန္တ၊ (ကြိ) [ဂမ+အ+အန္တ၊] သွားကုန်လော့။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမနဒိသာဘာဂ (ပု) [ဂမန+ဒိသာ+ဘာဂ]
သွားရာအရပ်မျက်နှာအဖို့။ တာတ ရညော
ပုရတော ဂမနဒိသာဘာဂေ ဇိဏ္ဏသရဇိဏ္ဏ-
သာလာဒိသု အဂ္ဂိံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဠာ၊၆။၆၇။

ဂမနဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဂမနဒိသာ+အဘိမုခ] သွားရာအရပ်သို့ ရှေးရှု။ အာကဓိတောတိ အတ္တနော ဂမနဒိသာဘိမုခံ အာကဓိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။

ဂမနဒ္ဓါရ (န) [ဂမန+ဒ္ဓါရ] သွားရာတံခါး။ ပုရတော ဂမနဒ္ဓါရမတ္တမေဝ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

ဂမနဒေသ (ပု) [ဂမန+ဒေသ] ဖြစ်ရာအရပ် ဌာန။ ဂမနဒေသဘာဝတော (မူလဋီ၊၃။ ၁၆၇)တိ ပဝတ္တိဌာနဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။ ၂၂၅။

ဂမနဓမ္မ (ပု) [ဂမန+ဓမ္မ] (၁) ပျက်စီးခြင်း- (ပျက်စီးခြင်းသို့)ကပ်ရောက်ခြင်း-သဘော။ (တိ) (၂) ပျက်စီးခြင်း- (ပျက်စီးခြင်းသို့) ကပ်ရောက်ခြင်း - သဘောရှိသော။ (၁) (တိ) (၂) ဣတ္ထရန္တိ ဂမနဓမ္မ၊ ဝိနယဓမ္မန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂၈။ ဂမနဓမ္မန္တိ ဘဂုံပ- ဂမနဓမ္မ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၃၈။

ဂမနန္တရာယ (ပု) [ဂမန+အန္တရာယ] သွားခြင်း ၏ ဘေးရန်အန္တရာယ်။ ဟန္တဿ ဂမနန္တရာယံ ကရေမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။)

ဂမနန္တရာယကရ (တိ) [ဂမနန္တရာယ+ကရ+ အ] သွားခြင်း၏ ဘေးအန္တရာယ်ကိုပြုတတ် သော။ ဗီရဏတိဏာနိ ပါဒေဟိ အက္ကန္တ- သာပိ ဒုက္ခဇနကာနိ ဂမနန္တရာယကရာနိ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။

ဂမနနိန္ဒစိတ္တ (န) [ဂမန+နိန္ဒ+စိတ္တ] (၁) သွား-ရောက်-ခြင်း၌ ညွတ်သောစိတ်။ (တိ) (၂) သွား-ရောက်-ခြင်း၌ညွတ်သောစိတ်ရှိ သော၊ သူ။ (၁) (တိ) (၂) ရာဇာ....အာ- ကာသံ ဂမနနိန္ဒစိတ္တော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၉။

ဂမနနိမိတ္တ (န) [ဂမန+နိမိတ္တ] သွားခြင်းဖြင့် ယူအပ်သော - နိမိတ် - အမှတ် အသား။ ဂတဋ္ဌိတနိမိတ္တ-ကြည့်။

ဂမနနိဝါရဏ (န) [ဂမန+နိဝါရဏ] သွားခြင်းမှ တားမြစ်ခြင်း။ မဟာဇနဿ သဂ္ဂမောက္ခ- ဂမနမဂ္ဂေ တတ္ထ ဂမနနိဝါရဏတ္ထံ မနုဿ- ကုမိနံ ဝိယ လောကေ ဥပ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၂။

ဂမနနိဝါရဏသမတ္တ (တိ) [ဂမနနိဝါရဏ+ သမတ္တ] သွားခြင်းမှတားမြစ်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင် သော၊ သူ။ အတ္တနော ဂမနနိဝါရဏသမတ္တ- ဘာဝံ အသဟမာနော အတ္တာနံ တက္ကေန္တော ဝိဿဋ္ဌော အဂမာသိ။ ဝဇီရ၊၄၀၈။

ဂမနပစ္စယ (ပု) [ဂမန+ပစ္စယ] (၁) သွားခြင်း ၏အကြောင်း။ (၂) သွားခြင်း (ဟူသော) အကြောင်း။ (၁) ယာနန္တိ ဆတ္တုပါဟနံ အာဒိ ကတွာ ယံ ကိဉ္စိ ဂမနပစ္စယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၀။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၆၉။) (၂) န ဟိ ဂမနပစ္စယာ သော အာပတ္တိတိ န ပရိယောသာနာဓိပ္ပါယဝသေန ဝုတ္တတ္တာ။ ဝဇီရ၊၃၇၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၅၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၆၆။)

ဂမနပစ္စာဂမန (န) [ဂမန+ပစ္စာဂမန] သွား ခြင်းပြန်ခြင်း၊ အသွားအပြန်။ ဂတပစ္စာ- ဂတိကဝတ္ထ-ကြည့်။

ဂမနပဋိကူ(ကူ)လ (တိ) [ဂမန+ပဋိကူလ] သွားခြင်းသာလျှင် ဖြစ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ် သွားခြင်း။ (ရဟန်းဘဝ၌ လူသူ ကင်းဆိတ်သော နေရာကျောင်းတွင် ကမ္မ- ဌာန်းနှလုံးသွင်းကာ နေရ ထိုင်ရသည်မှာ လွန်စွာ ချမ်းသာလှသည်၊ သို့သော် ဆွမ်း စသော အာဟာရရှာဖွေဘို့အတွက် မိမိနှစ် သက်ရာ အရပ်ကိုစွန့်၍ ဆွမ်းခံရွာသို့ သွားရ သည်မှာ လိုလိုချင်ချင် သွားရခြင်းမျိုး

မဟုတ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်သော သွားရခြင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ်မဟုတ်သော သွားရခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ သွားရခြင်းမျိုးကို “ဂမန-ပဋိကူလ”ဟု ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၇-၈။) အာဟာရေ ပဋိကူလသည် ဘာဝေတိတိ.... ကဗဠိကာရေ အာဟာရေ ဂမနပဋိကူလာဒိနိ နဝ ပဋိကူလာနိ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇနက- သည် ဘာဝေတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၉။ ဂမန- ပဋိကူလ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၈) နှ့် ဂမနမေဝ ပဋိကူလံ ဂမနပဋိကူလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၉။

ဂမနပဋိဂမန (န) [ဂမန+ပဋိဂမန] ဖြစ်ခြင်း၊ တဖန်ဖြစ်ခြင်း။ တယိဒံ ဂမနပဋိဂမနံ ဥပ္ပဇ္ဇန- ပဋိဥပ္ပဇ္ဇနံ သမာနကိရိယာ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၇၀။

ဂမနပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂမန+ပဋိဗဒ္ဓ] သွားခြင်းနှင့် စပ်သော။ ကိဉ္စိ ဂမနပဋိဗဒ္ဓံ အဝတွာဝ အာဒိတော တာဝ တဿ သမ္ပတ္တိံ ဝဏ္ဏေ- န္တော အာဟ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။

ဂမနပဋိဗာဟနုပါယ (ပု) [ဂမန+ပဋိဗာဟန+ ဥပါယ] သွားခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယ်။ ယံ ကိဉ္စိ ကတွာ ဣဿ ဂမနပဋိဗာဟနုပါယော ကာတုံ ဝနုတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၉။

ဂမနပထ (ပု) [ဂမန+ပထ] သွားရာလမ်းခရီး။ ဂမနမ္ပထေ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၇) တိ ဂမနပထေ။ ဆန္ဒာဝိနာသတ္ထံ အနုဿရာဂမနံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၈။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။)

ဂမနပဒါနုပဒ (န) [ဂမန+ပဒါနုပဒ] သွားသော ခြေရာသို့ အစဉ်လိုက်သောခြေရာ၊ ဘဝါး ချင်းထပ် ထက်ကြပ်မကွာ။ သဗ္ဗတ္ထ တမေဝ ဂမနပဒါနုပဒံ ဂစ္ဆတိတိ ပဒါနုပဒိကော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၆၁။

ဂမနပယောဂ (ပု) [ဂမန+ပယောဂ] သွားခြင်း ဟူသောလုံးလ။ ဂမနေပီတိ ဂမနပယောဂေပိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဂမနပရိက္ခိလေသဝါရဏ (တိ) [ဂမနပရိက္ခိလေ- သ+ဝရ+ယု] သွားခြင်း၌ (သွားရာလမ်း ခရီး၌) ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်းကို တားမြစ်တတ် သော။ သော ဟိ ပစ္စတ္ထိကဝါရဏတော ဂမနပရိက္ခိလေသဝါရဏတော စ “ဝါရ- ဏော” တိ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃။ ၁။

ဂမနပရိဗန္ဓ (ပု) [ဂမန+ပရိဗန္ဓ] သွားရာလမ်း ခရီး၌ဖြစ်သောဘေးရန်။ လေသာဘာဝေ ယာဝ ဂမနပရိဗန္ဓော ဝိဂစ္ဆတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဂမနပရိယန္တ (ပု၊ န) [ဂမန+ပရိယန္တ] သွားခြင်း ၏ အဆုံး၊ သွားခြင်း၏ အဆုံးဖြစ်သော အရပ်။ တေသံ ဂမနပရိယန္တဿ သြရတော ပန ဂါမသိမာသချံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၅။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။)

ဂမနပရိသဇ္ဇ (ပု၊ န) [ဂမန+ပရိသဇ္ဇ] သွားအံ့ သောငှါ-သွားဖို့ရန်-အစီအရင်။ တေန ဟိ ဘန္တေ အာဂမေထ၊ မယမ္ပိ ဂမနပရိသဇ္ဇံ ကတွာ ဂစ္ဆာမာတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ (က- မူကွဲ) (မူရင်း၌-ဂမနပရိဝစ္ဆရှိသည်။ “နေ ခြင်း” အနက်ဟော ဝသဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော ပရိဝစ္ဆ-ကို အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်မထားပဲ “စီရင် ခြင်း” အနက်ဟော သဇ္ဇဓာတ်ဖြင့်ပြီးသော ပရိသဇ္ဇ-နှင့်ရှိသော ဂမနပရိသဇ္ဇ (က-မူကွဲ) ကို အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ် ထားသည်။)

ဂမနပါဋိကုလျ (န) [ဂမနပဋိကုလ+ဏျ] သွား ခြင်းသာလျှင် ဖြစ်သော စက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်။ ဂမနပါဋိကုလျတံ ပစ္စဝေက္ခန္တောပိ ဟိ ကဗဠိကာရာဟာရံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ ဂမနပဋိကူလ-လည်း ကြည့်။

ဂမနပါဒ (ပု) [ဂမန+ပါဒ] (၁) သွားသော ခြေ။ (တိ) (၂) သွားသောခြေရှိသော၊ သူ။ (၁)သော အဇ္ဇ ဂမနပါဒဿ ပစ္ဆိန္နတ္တာ အနု- ဌာနသေယျံ ဥပဂတော။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၂၉။

(-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၄။) (တိ) (၂) ဝိကဋ္ဌော-
တိ တိရိယံ ဂမနပါဒေါ၊ ယဿ စက္ခမတော
ဇာဏုကာ ဗဟိ နိဂစ္ဆန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဂမနဗလ (န) [ဂမန+ဗလ] သွားနိုင်သော
အားအစွမ်း။ သစေ မယ့် ပက္ခေ ပသာရေတွာ
အာကာသေန ဂမနဗလံ ဘဝေယျ။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၂၂၉။

ဂမနဘာဝ (ပု) [ဂမန+ဘာဝ] သွားခြင်း၌
အလို၊ သွားလိုခြင်း။ ဂမနဘာဝ (သံ၊ ၄။ ၁။
၂၆၈) ၏ ဂမနဇ္ဈာသယံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။

ဂမနမဂ္ဂ (ပု) [ဂမန+မဂ္ဂ] (၁) သွားရာလမ်း
ခရီး။ (တိ) (၂) သွားရာလမ်းခရီးဖြစ်သော။
(ကောင်းမှုကုသိုလ်)။ (၁) အညတော ဂမန-
မဂ္ဂေ ဝါ ပါဠိ ဗန္ဓတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၁။ (-သံ၊
၄။ ၃။ ၃၀၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၆။) (တိ) (၂)
တေဿ သဂ္ဂဿ ဂမနမဂ္ဂ (ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃) ၏
တေဿ စန္ဒာဒိနံ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဘူတဿ သဂ္ဂဿ
ဂမနမဂ္ဂံ ပုညကမ္မံ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃။

ဂမနမဂ္ဂဝဏ္ဏ (ပု) [ဂမနမဂ္ဂ+ဝဏ္ဏ] သွားရာ
လမ်းခရီး၏ - ဂုဏ်ကျေးဇူး - ချီးမွမ်းဖွယ်။
သတ္တု ကုလနဂရံ ဂန္တံ၊ ဂမနမဂ္ဂဝဏ္ဏံ သံဝဏ္ဏေ-
န္တော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။

ဂမနမဂ္ဂသံဝဏ္ဏနာ (တိ) [ဂမနမဂ္ဂ+သံဝဏ္ဏနာ]
သွားရာလမ်းခရီးကို ချီးမွမ်းခြင်း။ ဂမနမဂ္ဂ-
သံဝဏ္ဏနာဒိနာ အနေကဝါရံ ယာစနာယ
ကာရဏံ ဒဿေတုံ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။

ဂမနမ္ပထ (ပု) [ဂမန+ပထ။ ဆန်းကြောင့်
နိဂ္ဂဟိတလာ၍ မ-ပြုသည်။] သွားရာလမ်း
ခရီး။ ဂမနပထ-ကြည့်။

ဂမနယောဂ္ဂ (တိ) [ဂမန+ယောဂ္ဂ] သွားခြင်း
ငှါသင့်လျော်သော (မြစ်)။ တေန တေ ဂမန-
ယောဂ္ဂါ ဟောတိ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၃။ (-သံ၊
၄။ ၂။ ၃၂၆။)

ဂမနယောဂျ (န) [ဂမနယောဂ္ဂ+ကျ] သွား
ခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သည်၏အဖြစ်။ သုသန္ဓ-
ဒွေါတိ သုခေန ဂဟေတွာ ဂမနယောဂျတာ-
ဝသေန သုဠ သဇ္ဇိတော။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။

ဂမနလိဂ် (န) [ဂမန+လိဂ်] (ဆိတ်ငြိမ်စွာ)
ဖြစ်ခြင်းဟူသော - အခြင်းအရာ - အမှုအရာ။
အာကာရန္တိ တံ ဂမနလိဂ်။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၆။
တံ အာကာရန္တိ တံ တုဏှိဘာဝသခါတံ
ဂမနလိဂ်။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၉။

ဂမနဝစန (န) [ဂမန+ဝစန] သွားခြင်း-
သွားပုံ - ကိုဆိုသောစကား။ ဣမ အတ္တနော
အတ္တနော ပရိသာယ ဂမနဝစနဉ္စ တတ္ထ
ဥပစုသံသေန သဒ္ဓိံ ဂမနဝစနေန။ သိ၊ ၄။
၁။ ၆၇။

ဂမနဝစသာယ (ပု) [ဂမန + ဝစသာယ] သွား
ခြင်းငှါ စကားကို ပြီးဆုံးစေခြင်း၊ သွားရန်
စကားအဆုံးသတ်ခြင်း။ သော ဟိ ဂမနဝစ-
သာယံ ကတွာ ဝေမာဟ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။
ဝစသာယတ္ထ (သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၉၄) လည်း
ကြည့်။

ဂမနဝဏ္ဏ (ပု) [ဂမန+ဝဏ္ဏ] (၁) သွားရာလမ်း
ခရီး၏ - ဂုဏ်ကျေးဇူး - ချီးမွမ်းဖွယ်။ (၂)
သွားခြင်း - သွားပုံ - ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ (၁)
သဠိမတ္တာဟိ ဂါထာဟိ ဂမနဝဏ္ဏံ ဝဏ္ဏေသိ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅။ (၂) ဣသ္မိံ ပန
ဌာနေ ဌတွာ ပဒသဟဿေန ဂမနဝဏ္ဏံ ဝတ္တံ၊
ဝနုတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။

ဂမနဝဏ္ဏန (န) [ဂမန+ဝဏ္ဏန] သွားခြင်း-
သွားပုံ - ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ ဣမသ္မိံ ပန
ဌာနေ ဌတွာ ပဒသဟဿေဟိ ဂမနဝဏ္ဏနံ
ဝတ္တံ၊ ဝနုတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၂။

ဂမနဝတ္တ (န) [ဂမန+ဝတ္တ] သွားခြင်း၌ကျင့်ရာ
ဝတ်၊ သွားခါနီး(ပြုရမည့်) ကျင့်ဝတ်။ (ဖူးဖူး
ရောင်သော အကောင်ပုပ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုရန်

သွားသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျောင်းမှ မိမိ ထွက်သောတံခါး၊ ထွက်ရာလမ်းခရီးကို မှတ် သားထားအပ်၏။ အဆိုပါ အကောင်ပုပ်၏ လေကြေ = လေအောက်က မသွားရ၊ လေ ညာ = လေထက်ကသာ သွားရမည်။ အကယ် ၍ လေကြေ = လေအောက်က သွားရလျှင် သင်္ကန်းစွန်းဖြင့် နှာခေါင်းကိုပိတ်၍ “သွားရ မည်၊ ဤအစီအရင်ကို “ဂမနဝတ်” ဟုဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၆-၇။ ဝိနည်းအရာ၌ ဂမိယဝတ်ကို ဂမနဝတ်ဟုဆိုသည်။) ဣဒမဿ ဂမနဝတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၇။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၈။ ဝဇီရ။ ၅၂၆။)

ဂမနဝတ္ထု (န) [ဂမန + ဝတ္ထု] သွားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ရာဇဂဟေ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု- နိယော အာရဗ္ဗ နစ္စာဒီနိ ဒဿနာယ ဂမန- ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။ ၃၁၇။ (- ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သင်္ခ။ ၄၀၀။)

ဂမနဝါရ (ပု) [ဂမန + ဝါရ] သွားရန် - သွားရ မည့် - အလှည့်အကြိမ်။ ယာမဘဝနံ ဂမန- ဝါရော ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၇၉။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၀။)

ဂမနဝိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂမန + ဝိစ္ဆေဒ] သွားခြင်း၏ ပြတ်တောက်ခြင်း။ တဿ သတ္တု ပဒဝဋ္ဌဉ္စံ ဒိသ္မာ မဒ္ဓိတုံ အဝိသဟန္တဿ ဂမနဝိစ္ဆေဒေါ ဘဝေယျ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ (- အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၂။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၀၀။)

ဂမနဝိဓာန (န) [ဂမန + ဝိဓာန] သွားခြင်း၌ အစီအရင်၊ ခရီးသွားခါနီးအစီအရင်။ ဂမန- ဝိဓာန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄) ၏ ဂမနဝိမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၀၂။

ဂမနဝိမိ (ပု) [ဂမန + ဝိမိ] သွားခြင်း၌ အစီအရင်၊ ခရီးသွားခါနီးအစီအရင်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂမနဝိဓရ (တိ) [ဂမန + ဝိဓရ] သွားခြင်းလျှင် အဦးရှိသော။ ဌာနနိသဇ္ဇာသယနေသု ယော

ဂမနဝိဓရော ကာယဿ ပုရတော အဘိဟာ- ရော၊ သော အဘိက္ကမော။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၄၂။ (- သီ၊ ဌိ၊ သင်္ခ။ ၂။ ၈၂။)

ဂမနဝိရဟိတ (တိ) [ဂမန + ဝိရဟိတ] သွားနိုင် ခြင်းမှကင်းသော။ ပါဒပက္ခဝေက္ခဏေ ဂမန- ဝိရဟိတော မာတာပိတူနံ အပဂမနေန ဝါ အပ္ပဋိသရဏော။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၂၆။

ဂမနဝိထိ (ထိ) [ဂမန + ဝိထိ] (၁) သွားရာလမ်း ခရီး။ (၂) (နိဗ္ဗာန်) ရောက်ကြောင်း ကျင့် စဉ်၊ ကျင့်အပ်သော (ဝိသုဒ္ဓိ) အစဉ်။ (၃) ဖြစ်စဉ်။ (၁) တေသံ ဂမနဝိထိံ ဩတရိ- တ္တာ မုခံ ဝိဝရိတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ (- အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၃၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈။) (၂) ဧဝံ ဂမနဝိထိံ ပစ္စဝေက္ခန္တိ- သာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဂမနဝိထိန္တိ သပုဗ္ဗဘာဂံ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒံ၊ သဟ ဝိပဿနာယ အရိယမဂ္ဂပဋိပါဋိ၊ သတ္တ- ဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာ ဝါ။ သာ ဟိ “ဘိက္ခုနော ဝဋ္ဋ- နိယျာနာယ ဂန္တဗ္ဗာ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗာ ပဋိပဒါ” တိ ကတာ ဂမနဝိထိံ နာမ။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၇၇။ (- ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၂၉။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၈၆။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၅၇။) (၃) အာဝဇ္ဇနဿ ဂတိန္တိ ကောဝဇ္ဇနဿေဝ ဂမနဝိထိံ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၈၃။

ဂမနဝိထိပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊ န) [ဂမနဝိထိ + ပစ္စ- ဝေက္ခဏ] (၁) (နိဗ္ဗာန်) ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကိုဆင်ခြင်ခြင်း။ (တိ) (၂) (နိဗ္ဗာန်) ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို ဆင်ခြင်သော သူ။ (၁) ဂမနဝိထိပစ္စဝေက္ခဏာ။ သီ၊ ဌိ၊ သင်္ခ။ ၁။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂၉။ (တိ) (၂) ဂမနဝိထိပစ္စဝေက္ခဏတာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဂမနဝေဂ (ပု) [ဂမန + ဝေဂ] သွားသော အဟုန်။ စန္ဒိမသုရိယာနံ ပန ဂမနဝေဂေါ တေန သဗ္ဗထာပိ ဒုန္နိဝါရိယောဝါတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ (-သရတ္ထ၊၂။၁၅၂။)

ဂမနဝေလာ (ထိ) [ဂမန + ဝေလာ] သွားရာ အချိန်၊ သွားချိန်။ ဂမနဝေလာယ ပန.... ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။)

ဂမနသဇ္ဇ (ပု၊န) [ဂမန + သဇ္ဇ] (၁) သွားအံ့သောငှါ - သွားဖို့ရန် - အစီအရင်။ (တိ) (၂) သွားအံ့သောငှါ - သွားဖို့ရန် - အစီအရင်ရှိသောသူ။ (၁) ဂမနသဇ္ဇာနိ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ (တိ) (၂) ဂမနသဇ္ဇာ ဟောထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။

ဂမနသန္တောသ (ပု) [ဂမန + သန္တောသ] သွားခြင်း၌ ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်း၊ ရောင့်ရဲ တင်းတိမ်သော သွားခြင်း။ (ကမ္မဋ္ဌာန်းနုလုံးသွင်း၍ သွားခြင်း။) ကမ္မဋ္ဌာနသိသေနေဝ ဂမနံ ဂမနသန္တောသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဂမနသန္တာဟ (ပု) [ဂမန + သန္တာဟ] သွားသောအခါ ဆင်ယင်အပ်သော ချပ်မိန့်ညို။ သုကပ္ပိတန္တိ ဂမနသန္တာဟဝသေန သုဠသန္တဒ္ဓံ။ ဝိ၊မာန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

ဂမနသဘာဂ (ပု) [ဂမန + သဘာဂ] သွားလတ္တံ့သော ခရီးအား လျှောက်ပတ်သော အရပ်အဖို့။ ဂမနသဘာဂေနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆)တိ ဂမနမဂ္ဂဿ အနုစ္ဆဝိကဒိသာဘာဂေန။ မူလဋီ၊၁။၁၈၅။

ဂမနသဘာဝ (ပု) [ဂမန + သဘာဝ] (၁)ရောက်ခြင်းသဘော။ (၂) သွားခြင်းသဘော။ (၁) ခယဓမ္မောတိ ခယံ ဂမနသဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၇။ (၂) ကုဏ္ဍပါဒဿေဝ ဂမနသဘာဝံ ဝိဘာဝေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၅။

ဂမနသမတ္ထ (တိ) [ဂမန + သမတ္ထ။ ဓာန်-၌ သမတ္ထသဒ္ဓါ-ပု-ဟု ဆိုသည်။] (၁) သွားခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ (၂) သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ (၁) ယေန သမန္နာဂတော အရိယသာဝကော ဒဿနသမတ္ထေဟိ စက္ခုဟိ ဂမနသမတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ သမန္နာဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄။) (၂) ဂမနသမတ္တာယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇)တိ အဿုတံ ဓမ္မံ ဂမေတုံ သမတ္တာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၇။

ဂမနသမယ (ပု) [ဂမန + သမယ] သွားရာ အချိန်၊ သွားချိန်။ ဥယျာနကိဋ္ဌာယ ဂမနသမယေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။)

ဂမနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂမန + သမ္ပတ္တိ] သွားခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သံသုဒ္ဓစ္စရဏောတိ ဣမိနာ ဂမနသမ္ပတ္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

ဂမနသာဓန (န) [ဂမန + သာဓန] သွားခြင်း၏ အဆောက်အဦ။ (သာဓန-အနက်ကို ဓာန်-ဂဇဝ-၌ ကြည့်။) ယာနန္တိ ရထဝယာဒိ အန္တမသော ဥပါဟနံ ဥပါဒါယ ဂမနသာဓနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဂမနဿာဒ (တိ) [ဂမန + အဿာဒ] သွားခြင်း၌ သာယာသောသူ။ ယော ဝါ သော ဂမနဿာဒါနံ ဒေဝပုတ္တာနံ ဟေဠုပရိယေန (=ဟေဠုပရိယာယေန?) ပဋိမုခံ ဓာဝန္တာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၂။ မူလဋီ၊၁။၆၂။)

ဂမနသိက္ခာပဒ (န) [ဂမန + သိက္ခာပဒ] သွားခြင်းနှင့်စပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဆန္ဒံ အဒတွာ ဂမနသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၆။

ဂမနသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဂမန + သိဒ္ဓိ] သွားခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဣဒါနိ ဓမ္မမတ္တဿေဝ ဂမနသိဒ္ဓိဒဿေတုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။

ဂမနသိဒ္ဓိဒဿန (န) [ဂမနသိဒ္ဓိ+ဒဿန] သွား
ခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်းကို ပြခြင်း။ သာ ကတ္ထု-
ဘာဝဝိသိဋ္ဌအတ္ထပဋိက္ခေပတ္တာ ဓမ္မမတ္တဿေဝ
ဂမနသိဒ္ဓိဒဿနတော။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂၊ ၃၀၄။ မ၊ ဇိ၊
၁။ ၃၅၂။

ဂမနသီလ (တိ) [ဂမန+သီလ] သွားလေ့ရှိ
သောသူ။ ဂန္ဓာတိ ဂမနသီလော။ အံ၊ ဇ္ဈ၊ ၂။
၉၀။ ဇာ၊ ဇ္ဈ၊ ၇။ ၂၀၂။ (-ဓမ္မ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၅၀။
ဥဒါန၊ ဇ္ဈ၊ ၂၀၂။)

ဂမနသောစန (တိ) [ဂမန+သောစန] (ပြန်)
သွားခြင်းဖြင့် စိုးရိမ်ပူဆွေးစေတတ်သော၊
သူ။ တာဒိသော တံ အာဂမနနန္တနော ဂမန-
သောစနော။ ဒီ၊ ဇ္ဈ၊ ၂။ ၂၁၄။ (-မ၊ ဇ္ဈ၊ ၄။
၁၅၇။) ဂမနေန သောစေတိတိ ဂမနသော-
စနော။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၉၆။ မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဂမနဟေတု (ပု) [ဂမန+ဟေတု] (၁) သွား
ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (၂) သွားခြင်း၏
အကြောင်း။ (၁) ယတ္ထ ဂန္ဓာ န သောစတိ
ယသ္မိ နိဗ္ဗာနေ ဂမနဟေတု သဗ္ဗသော
သောကဟေတုနံ အဘာဝတော န သော-
စတိ။ ထေရ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၃၂၆။ (-မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၃၁၂။)
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂမနဟေတုဝိသုဒ္ဓိဒဿန (န) [ဂမနဟေတု+
ဝိသုဒ္ဓိဒဿန] သွားခြင်း၏အကြောင်း၏ စင်
ကြယ်မှုကို ပြခြင်း။ အညေန ကရဏီယေနာ-
တိ ဂမနဟေတုဝိသုဒ္ဓိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဘာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၉။

ဂမနာကပ္ပ (ပု) [ဂမန+အာကပ္ပ] သွားအံ့
သော အမူအရာ၊ သွားမည့်ဟန်။ ထေရော
ဥဋ္ဌာယ ဂမနာကပ္ပံ ဒဿေသိ။ အံ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။
၂၃၅။ (-အံ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၃၁၃။) ဂမနာကပ္ပန္တိ
ဂမနာကာရံ။ အံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဂမနာကာရ (ပု) [ဂမန+အာကာရ] (၁) သွား
အံ့သောအခြင်းအရာ၊ သွားမည့်ဟန်။ (၂)

ဆည်းကပ်ပုံ အခြင်းအရာ။ (၁) ထေရဿ
စ ဂမနာကာရံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၄၀၀။ (-ဒီ၊
ဇ္ဈ၊ ၂။ ၃၅၀။ မ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၂၅၇။ အံ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၃၂၃။)
(၂) “သရဏ” ၏ ပန ဂမနာကာရဿာတိ
ဝုတ္တနယေန။ သီ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀-၁။

ဂမနာကာရဒဿန (န) [ဂမနာကာရ+ဒဿန]
ဆည်းကပ်ပုံအခြင်းအရာကို ပြခြင်း။ ဂမနာ-
ကာရဒဿနတ္ထံ တု တံ သရဏဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊
ဇ္ဈ၊ ၉။

ဂမနာဂမန (န) [ဂမန+အာဂမန] (က) သွား
ခြင်း၊ ပြန်လာခြင်း၊ အသွားအပြန်။ (စူဠနိ၊
၁၃၄။ မ၊ ဇ္ဈ၊ ၂။ ၂၄၇-ကို ဖွင့်ပြသော စူဠနိ၊
ဇ္ဈ၊ ၃၃။ မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၇၀-အလို ဂမန-အရ စုတေ
ခြင်း၊ အာဂမန-အရ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကို ယူ။
သဒ္ဓတ္ထမ္မာ ဂမန=သွားခြင်း၊ အာဂမန=ပြန်
လာခြင်းပင်တည်း။ မဟာနိ၊ ၂၄၅-ကို ဖွင့်ပြ
သော မဟာနိ၊ ဇ္ဈ၊ ၃၂၃-အလို ဂမနာဂမနအရ
ဤဘုံမှစုတေ၍ ဤဘုံသို့ ပြန်လာခြင်းကို
ယူ။) (ခ) တက်ခြင်း သက်ခြင်း။ (က)
ဒါသကတ္ထေရောပန စတုက္ကတ္တံ ဂမနာဂမနေ-
န တံ ဒိဝသံ ဒွိယောဇနံ အဒ္ဓါနံ အာဟိဏ္ဏိ။
သံ၊ ဇ္ဈ၊ ၂။ ၂၀၉။ (-အဘိ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၃၆။ ဝိမာန၊ ဇ္ဈ၊ ၁၂၇။) စတုက္ကတ္တံ ဂမ-
နာဂမနေနာတိ စတုက္ကတ္တံ ဂမနေန စ
အာဂမနေန စ။ သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၄၇။ (ခ) ဂမနာ-
ဂမနမ္ပိ ဒိဿတိ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၁၁၄။ ပေတ၊ ၁။ ၄၇။
ဓမ္မ၊ ဇ္ဈ၊ ၁။ ၂၀။ ဂမနာဂမနန္တိ ဒိဝသေ ဒိဝသေ
ဩဂမနုဂမနဝသေန စန္ဒသူရိယာနံ ဂမနံ
အာဂမနန္တိ ဒိဿတိ။ ဂမနောဂမနန္တိပိ ပါဠိ၊
ဥဂ္ဂမနံ ဩဂမနဉ္စာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဇ္ဈ၊
၃၀၆-၇။

ဂမနာဂမနကာလ (ပု) [ဂမနာဂမန+ကာလ]
သွားသောအခါ ပြန်သောအခါ၊ သွားချိန်
ပြန်ချိန်။ ဂမနာဂမနကာလေ စ ယထာ နံ

မနုဿာ ပဿန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀။ (-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၀။)

ဂမနာဂမနမဂ္ဂ (ပု) [ဂမနာဂမန+မဂ္ဂ] သွားရာ ပြန်ရာလမ်းခရီး၊ အသွားအပြန်ခရီး။ တဿ ဂမနာဂမနမဂ္ဂေ မဟာပလာသရုက္ခော အဟောသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။

ဂမနာဂမနယုတ္တ (တိ) [ဂမနာဂမန+ယုတ္တ] သွားခြင်းပြန်ခြင်းအား လျှောက်ပတ်သော၊ သွားနိုင်ပြန်နိုင်သော၊ သွားလာမှု အဆင်ပြေသော။ တဉ္စ ဌာနံ ဂမနာဂမနယုတ္တံ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဂမနာဂမနဝိဓာန (န) [ဂမနာဂမန+ဝိဓာန] သွားရပြန်ရသည့် အစီရင်၊ သွားရပြန်ရသည့် ကိစ္စ။ သော အတ္တနော ဂမနာဂမနဝိဓာနံ သဗ္ဗံ ကထေသိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၇။

ဂမနာဂမနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂမနာဂမန+သမ္ပတ္တိ] သွားခြင်းပြန်လာခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ သွားနိုင် ပြန်နိုင်ခြင်း၊ သွားလာမှု အဆင်ပြေခြင်း။ နာစွာသန္တတယ ဂမနာဂမနသမ္ပတ္တိယာ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၉၄။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅၁။

ဂမနာဂမနသမ္ပန္န (တိ) [ဂမနာဂမန+သမ္ပန္န] သွားခြင်း ပြန်လာခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သွားနိုင် ပြန်နိုင်သော၊ သွားလာမှု အဆင်ပြေသော။ (မြို့ရွာမှ ဥသဘ ၄၀-ခန့် ဝေးသော အရပ်သည် ဂမနာဂမနသမ္ပန္နမည်၏။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။) ဣဓ ဘိက္ခဝေ သေနာသနံ နာတိဒူရံ ဟောတိ နာစွာသန္တံ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နံ။ အံ၊ ၃။ ၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၉။ တာယ စ ပန နာတိဒူရနာစွာသန္တတယ ဂေါစရဌာနပဋိပရိယယာဒိရဟိတမဂ္ဂတာယ စ ဂမနဿ စ အာဂမနဿ စ ယုတ္တရူပတ္တာ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နံ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၄၁။

ဂမနာဘာဝ (ပု) [ဂမန+အဘာဝ] သွားမှု၏ မရှိခြင်း။ ဥပပတ္တိဝသေန ပရလောကဿ ဂမနာဘာဝတော ပဋိညာ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၈။ (- ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၂။)

ဂမနာဘိနိဟရဏကာလ (ပု) [ဂမန+အဘိနိဟရဏ+ကာလ] သွားခြင်းသို့ ရှေးရှုဆောင်သော ကာလ၊ သွားရန်ပြင်ဆင်သော အခါ။ ဂမနာဘိနိဟရဏကာလေ ပနဿာ “သုက္ကမာရာ ရာဇိတ္တိယော ပဒသာ ဂန္တံ န သက္ခိယန္တိ” တိ သာကိယကောလိယရာဇာနော သုဝဏ္ဏသိဝိကာယော ဥပဌာပယိ သု။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၇။

ဂမနာဘိနိဟာရ (ပု) [ဂမန+အဘိနိဟာရ] သွားခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့် (ကိုယ်ကို) ရှေးရှုဆောင်ခြင်း၊ သွားရန်ပြင်ဆင်ခြင်း။ ဂမနာဘိနိဟာရတော ပဌာယ ဒုန္နိဝတ္တိယော ဘဝိဿတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ (သီ၊ သျှ၊ က-မူကွဲ)

ဂမနာဘိဟာရ (ပု) [ဂမန+အဘိဟာရ] သွားခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် (ကိုယ်ကို) ရှေးရှုဆောင်ခြင်း၊ သွားရန်ပြင်ဆင်ခြင်း။ ဂမနာဘိဟာရတော ပဌာယ ဒုန္နိဝတ္တိယော ဘဝိဿတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ဂမနဝသေန ကာယဿာဘိနိဟရဏံ ဂမနာဘိဟာရော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၅။

ဂမနာဘိသင်္ခါရ (ပု) [ဂမန+အဘိသင်္ခါရ] သွားခြင်းသို့ ရှေးရှုပြုပြင်ခြင်း၊ သွားရန် ပြင်ဆင်ခြင်း။ ပိဋသပ္ပိနာ ဝိနာ ဇစ္စန္ဓဿ ဒိသံ ဂန္တံ ဂမနာဘိသင်္ခါရဿ အနိဗ္ဗတ္တိတကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၀၇။)

ဂမနာရမ္မ (ပု) [ဂမန+အာရမ္မ] သွားရန်အား ထုတ်ဆဲခဏ။ “တိသုပိ ခဏေသု” တိ ဣဒမ္ပိ ဂမနာရမ္မံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ န ဂမနနိဌာနန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၃၃။

ဂမနီ (ထိ) [ဂမု+ယု+ဤ] ပြည့်တန်းဆာမ။
ဂမနီယော (ဇာ၊ ၂။၁၁၉)တိ ဂဏိကာယော။
ဇာ၊ ၄။၅။၄၆၄။

ဂမနီယ (တိ) [ဂမု+အနီယ] (၁) သွား-ရောက်-
အပ်သော။ (၂) သွားလာ-လွန်ကျူး-မှီဝဲ-
အပ်သော။ (၃) ဖြစ်စေတတ်သော။ (၄)
ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်အပ်သော။ (၅) သွား
သော၊ လွန်မြောက် - ပယ်စွန့် - အပ်သော။
(စည်းစိမ်ဥစ္စာ) (၁) ဂမနီယော သမ္ပရာ-
ယော။ ဒီ၊ ၂။၁၉၇။ သံ၊ ၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၂၉။ (-မ၊ ၂။၂၅၆။ ပဋိသံ၊ ၁၂။ ဥဒါန၊
၄။၁၂၅။) ဂမနီယော သမ္ပရာယောတိ ပရ-
လောကော ပန အဝဿံ ဂန္ထဗောဝ။ ဒီ၊ ၄။၂။
၂၆၂။ (-မ၊ ၄။၂။၂၁။ ပဋိသံ၊ ၄။၂။၁၅။)
(၂) အဂမနီယ-ကြည့်။ (၃) ပီတိဂမနီယော-
(မ၊ ၁။၁၆၆)တိ တုဋ္ဌိ* ဂမနီယော။ မ၊ ၄။၁။
၃၈၉။ ပီတိ* တုဋ္ဌိ* ဂမေတိ ဥပနေတိတိ
ပီတိဂမနီယော။ မ၊ ၄။၂။၇၁။ (၄) ဗုဒ္ဓေါ-
ယေဝေတ္ထ ဂမနီယော။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၉။ (၅)
ပဟာယ ဂမနီယေသု ဧတံ အာဒါယ ဂစ္ဆတိ-
(ခုဒ္ဒက၊ ၁၀)တိ ပဟာယ မစွံ ဘောဂေသု
ဂစ္ဆန္တေသု ဧတံ အာဒါယ ဂစ္ဆတိတိ။ တေ
ဘောဂါ ပုဗ္ဗံ ကာယေန ပဟာတဗ္ဗာ၊ ပစ္စာ
ဝိဟတာသေန စေတသာ ဂန္တဗ္ဗာ၊ အတိက္က-
မိတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၈၉-
၁၉၀။ (-ရူ၊ ၅။၅။)

ဂမနီယဋ္ဌ (ပု) [ဂမနီယ+အတ္ထ] ကပ်ရောက်အပ်
သည်၏ အဖြစ်။ “ဂမနီယဋ္ဌေနာ”တိ ဝါ
ပါဌော၊ ဥပဂန္တဗ္ဗတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။၁။
၃၃၂။

ဂမနုပစ္ဆေဒ (ပု) [ဂမနု+ဥပစ္ဆေဒ] သွားမှုကို
ဖြတ်ခြင်း၊ အသွားဖြတ်ခြင်း။ ပဉ္စသု သကဋ-
သတေသုယုတ္တဂေါဏာနံ ဂမနုပစ္ဆေဒံ အကာ-
သိ။ အံ၊ ၄။၁။ ၂၉၄။ (-ဝိ၊ ၄။၁။ ၂၈။ မ၊ ၄။၃။
၁၂၅။ စရိယာ၊ ၄။၁၁၂။) ဂမနုပစ္ဆေဒံ အကာ-
သိတိ ဂမနုပစ္ဆေဒံ အကာသိ။ အံ၊ ၄။၁။ ၂၀၀။

ဂမနုပစ္ဆေဒက (တိ) [ဂမနု + ဥပစ္ဆေဒက]
သွားမှုကို ဖြတ်တတ်သော၊ သူ။ ဥပစာ
ထေရာ “ဂမနုပစ္ဆေဒကဿာ”တိ အာဟံသု။
ဝိ၊ ၄။၂။၇၂။

ဂမနုပ္ပါဒန (န) [ဂမနု+ဥပ္ပါဒန] (အောင်သွယ်)
ဖို့ရန်) သွားမှုကို ဖြစ်စေခြင်း၊ (မုချတ္ထ)၊
အောင်သွယ်ဖို့ရန် သွားခြင်းကြောင့် ပညတ်
အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ (ဥပစာရတ္ထ)၊ သဉ္စ-
ရိတ္တသိက္ခာပုဒ်။ ဂမနုပ္ပါဒန(ဝိ၊ ၄။၃။၁၇၈)န္တိ
သဉ္စရိတ္တံ။ ဝဇီရ၊ ၃၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၁၅။
ဝိမတိ၊ ၂။၇၀။

ဂမနုဿုက္ကန (န) [ဂမနု+ဥဿုက္ကန] ဖြစ်ခြင်း
ဟူသော(ပဋိစ္စ)ကိရိယာ၏(တူသောကတ္တာ
ရှိသော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟူသော အပရကာလ
ကိရိယာကို) ကြောင့်ကြခြင်း ငဲ့ခြင်း။ ဂမနု-
ဿုက္ကဝစန-ကြည့်။

ဂမနုဿုက္ကဝစန (န) [ဂမနု+ဥဿုက္ကဝစန]
(ပဋိစ္စဝယ် ဣစ္စ၌ ဣဓာတ်၏)ဖြစ်ခြင်းကြိယာ
နှင့်တူသော ကတ္တားရှိသော ဥပ္ပဇ္ဇေယျဟူ
သောနောက်ကြိယာကိုငဲ့သော (ဣစ္စ)သဒ္ဒါ၊
ဖြစ်ခြင်းကြိယာကို ငဲ့သောသဒ္ဒါ။ ဣစ္စာတိ
ဂမနုဿုက္ကဝစနမေတံ။ အဘိ၊ ၄။၃။၃၉၆။
ဂမနုဿုက္ကဝစနန္တိ ဂမနဿ သမာနကတ္တုက-
ပစ္စိမကာလကိရိယာပေက္ခဝစနန္တိ အတ္ထော။
မူလဋီ၊ ၃။၂၀၀။ ဂမနုဿုက္ကဝစနန္တိ ဂမနဿ
ဥဿုက္ကဝစနံ။ ဂမနကိရိယာယ ယထာ
အတ္တနော ကတ္တာ ဥပရိ ကတ္တဗ္ဗကိရိယာယ
ယောဂျရူပေါ ဟောတိ၊ ဝေမေဝ ဌာနံ ဂမ-
နုဿုက္ကနံ တဿ ဗောဓနံ ဝစနံ။ အနုဋီ၊
၃။၂၆၉။ (ဤ၌ ဥဿုက္ကန-ဟူသည် အား
ထုတ်ခြင်း၊ ကြောင့်ကြစိုက်ခြင်း = ဥဿာဟ
ပင်တည်း။ ယင်းအားထုတ်ခြင်း ကြောင့်ကြ
စိုက်ခြင်းဆိုသည်မှာ မိမိ တပုဒ်ထည်းဖြင့်သာ
ဆိုလိုရင်း အနက် အဓိပ္ပါယ် မပြည့်စုံ မပြီးဆုံး
သေးပဲပဓာနကြိယာ(နောက်ဆုံးကြိယာ)ကို

ငဲ့စပ်နေခြင်းပင်တည်း။ ကျောင်းသို့သွား၍
 တရားတော်ကိုနာယူ၏။ ဤဝါကျ၌ “သွား
 ၍” ဆိုသောစကားပုဒ်သည် အနက်အဓိပ္ပါယ်
 မပြည့်စုံ မပြီးဆုံးသေး၊ “နာယူ၏” ဆိုသော
 ပမာန ကြိယာ စကားပုဒ်သို့ ရောက်မှ
 အဓိပ္ပါယ်ပြည့်စုံ ပြီးဆုံးသည်။ ဤ၌ “သွား
 ၍” ဆိုသော စကားပုဒ်၏ နာယူ၏ဆိုသော
 ပမာနကြိယာစကားပုဒ်ကိုငဲ့စပ်နေခြင်းကိုပင်
 ဥဿုက္ကဉ္စ၊ ဥဿုက္ကနဟုဆိုသည်။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ။
 ၃၉၂။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၉-၂၇၀-
 တို့ ကြည့်။)

ဂမနုပမာ (တိ) [ဂမန+ဥပမာ] သွားခြင်း ဥပ
 မာရှိသော၊ သွားခြင်းနှင့်တူသော။ ခုရဇာ-
 ရူပမန္တိ ခုရဇာရာနံ မတ္ထကေနေဝ အက္ကမိတွာ
 ဂမနုပမံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆၈။

ဂမနေယျ (တိ) [ဂမန+ယေျ။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ။
 ၇၇၅။] သွားသင့် - သွားထိုက် - သော။
 လဟုဂမနသညဉ္စ ဩက္ကမိတွာ အညံ ဂမနေ-
 ယျံ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ကေစိတ္တက္ခဏေနဝ စ ဂန္ဓာ
 ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ နေတ္တိဝိ၊ ၃၂။

ဂမနောကာသ (ပ) [ဂမန+ဩကာသ] သွား
 ခွင့်။ ဗဟူသု သန္နိပတိတွာ ပါနီယံ ပိဝန္တေသု
 တာပသဿ ဖလာဖလတ္ထာယ ဂမနောကာ-
 သော နာဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၅။

ဂမနောဂမန (န) [ဂမန+အဂမန] တက်ခြင်း
 သက်ခြင်း။ ဂမနာဂမန (ခ) ကြည့်။

ဂမယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+တိ] (၁)
 သွားစေ၏။ (၂) သိစေ၏။ ဂမေတိ-
 ကြည့်။

ဂမယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+အန္တိ] သွား
 စေကုန်၏။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမယမာန (တိ) [ဂမ+ဏယ+မာန] ရောက်စေ
 သော၊ သူ။ ဂတ္တာနိ ပုဗ္ဗာပယမာနောတိ

ပကတိဘာဝံ ဂမယမာနော နိရုဒ္ဓကာနိ ကုရု-
 မာနော၊ သုက္ခာပယမာနောတိ အတ္ထော။
 မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။

ဂမယိတဗ္ဗ (တိ) [ဂမ+ဏယ+တဗ္ဗ။ စုရဒိ။]
 ရောက်အပ် - သိအပ် - သော၊ သူ။ အနုနေ-
 တဗ္ဗ-ကြည့်။

ဂမယိတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဂမ+ဏယ+တွာ]
 ရောက်စေ၍။ ဝုစိ* ဝိရုဋ္ဌိ* ဂမယိတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
 ၂။ ၃၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။

ဂမယိဿတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+ဿတိ]
 ရောက်စေလတ္တံ့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမယိဿန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+ဿန္တိ]
 ရောက်စေကုန်လတ္တံ့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမယိဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+ဿာမိ]
 သွားစေအံ့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမယိယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+ယ+တေ]
 သွားစေအပ်၏။ ဂမိယတိ-ကြည့်။

ဂမယိယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+ယ+
 အန္တေ] သွားစေအပ်ကုန်၏။ ဂမိယတိ-
 ကြည့်။

ဂမယေ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏယ+ယေျ] ရောက်
 စေရာ၏။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏာပယ+တိ]
 သွားစေ၏။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာပယိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏာပယ+ဤ]
 သွားစေပြီ။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာပယိ*သု (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏာပယ+ဥံ]
 သွားစေကုန်ပြီ။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာပယုံ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏာပယ+ဥံ] သွား
 စေကုန်ပြီ။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာပိယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမ+ဏာပေ+ယ+
 တေ] သွားစေအပ်၏။ ဂမိယတိ-ကြည့်။

ဂမာပိယန္တိ (ကာကြိ) [ဂမု+ဏာပေ+ယ+အန္တေ] သွားစေအပ်ကုန်၏။ ဂမိယတိ-ကြည့်။

ဂမာပေတိ (ကာကြိ) [ဂမု+ဏာပေ+တိ] သွားစေ၏။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာပေသိ (ကာကြိ) [ဂမု+ဏာယ+ဤ] သွားစေပြီ။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမာမိ (ကြိ) [ဂမု+အ+မိ] သွား၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမာဟိ (ကြိ) [ဂမု+အ+ဟိ] သွားလော့။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိ° (ကြိ) [ဂမု+ဣ° (အဇ္ဇတ္တနိ)] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိ°သု (ကြိ) [ဂမု+ဥ°] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိ° (ကြိ) [ဂမု+ဤ။ မောဂ်၊ ၆။ ၃၃။ ရှု၊ နှာ။ ၂၀။] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိ° (ကြိ) [ဂမု+ဩ၊ အဇ္ဇတ္တနိ-ဩ-ကို-ဣ-ပြု။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၂၀၂။] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိက (တိ) [ဂမု+ဣက။ ကစ္ဆည်း။ ၅၇၀။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၆၃။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၁။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၂၄။] (၁) (ခရီး) သွားသော၊ သွားထိုက်သော၊ သွားလိုသော၊ သွားလတ္တံ့သော။ သူ။ (ခရီးသွား၊ ခရီးသည်) (၂) သွားခြင်း။ (၁) ဗာလာ အဗျတ္တာ ဒိသံ ဂမိကာ အာစ-ရိယုပဇ္ဈာယေ အာပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၅၆။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၆။ အံ၊ ၂။ ၃၅။ ကင်္ခါ။ ၁၀၇။) တတ္ထ ဂမိကော နာမ “သေနာယ ဝါ ဂန္တုကာမော ဟောတိ ပဝါသံ ဝါ ဂန္တုကာမော ဟောတိ” (ဝိ၊ ၁။ ၃၇၅) တိ ဝုတ္တော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္ခါ၊ ၃၄၁။ (-ဓာန်။ ၄၂၄။) (၂) ဂမိကာဘိသင်္ခါရ-ကြည့်။

ဂမိကစိတ္တ (န) [ဂမိက+စိတ္တ] (ခရီး) သွားလိုသောစိတ်၊ (ခရီး) သွားချင်စိတ်။ ဥပ္ပန္နံ ဂမိကစိတ္တံ ဒုပ္ပဋ္ဌိဝိနောဒယံ။ အံ၊ ၂။ ၁၆၃။ (-ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၉၁။)

ဂမိကဘတ္တ (န) [ဂမိက+ဘတ္တ] ခရီးသွား-ခရီးသည်-အားလှူသော-ထမင်း-ဆွမ်း၊ ဂမိကဘတ်။ ဂမိကဘတ္တံ ဒါတု။ ဝိ၊ ၃။ ၄၇၆။ (-ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။)

ဂမိကဘိက္ခု (ပု) [ဂမိက+ဘိက္ခု] ခရီးသွား-ခရီးသည်-ရဟန်း။ ဝတ္ထံ ဂမိကဘိက္ခုနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၀။)

ဂမိကဝတ္တ (န) [ဂမိက + ဝတ္တ] ခရီးသွား (ရဟန်း) ၏ ကျင့်ဝတ်၊ ဂမိကဝတ်။ (ခရီးသွားလိုသောရဟန်း၏ ခရီးမသွားမီကျောင်းရှိ ညောင်စောင်း အင်းပျဉ် စသည်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ တံခါးပေါက်များကို ပိတ်ခြင်း၊ ပန်ကြားခြင်း စသော ကျင့်ဝတ်များကို ဂမိကဝတ်ဟု ခေါ်သည်။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၃၃-တို့၌ အကျယ်ကြည့်။) ဂမိကဝတ္တေသု ဒါရုဘဏ္ဍန္တိ သေနာသနက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တံ မဉ္ဇုပိဋ္ဌာဒိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၁၁၀။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၄။)

ဂမိကာဘိသင်္ခါရ (ပု) [ဂမိက+အဘိသင်္ခါရ] သွားခြင်း၌ အားထုတ်မှု၊ သွားရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု။ ဂမိကာဘိသင်္ခါရော (ဝိ၊ ၃။ ၃၂၈) -တိ ဂမနေ ဝါယာမော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၄။)

ဂမိတ° (တိ) [ဂမု+တ။ အဂစ္ဆိ၊ ဂမိယိတ္တာတိ ဝါ ဂမိတော။ ရှု၊ ၆၃၃။] ရောက်ပြီးသော။ နီတေ ဒါရကေ အဒဿနံ ဂမိတေ န ဖလိဟဒယံ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၈။

ဂမိတၢ (တိ) [ဂမု+ဧက+တ] (၁) ရောက်စေအပ်သော။ (၂) သိစေအပ်ပြီး-ဟောအပ်ပြီး-သော။ (၁) ယေန သူရိယော အတ္ထ-

ဥေဝ ဂမိတော ဥဋ္ဌာပိတော စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၁၂။ (-ပေဋကော။၃၁၇။) (၂) အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဂမိတတ္ထ (တိ) [ဂမိတ+အတ္ထ] သိစေအပ်ပြီး-
ဟောအပ်ပြီး - သော အနက်ရှိသော။ သိ-
လတ္တေန ဣကသဒ္ဒေန ဂမိတတ္ထတ္တာ ကိရိ-
ယာဝါစကသဒ္ဒဿ အဒဿနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၁။

ဂမိတဗ္ဗ (တိ) [ဂမိ+တဗ္ဗ] သိအပ်သော။ အာ-
ဂမောတိ စ.... အာဘုသော ဝါ ဂမိတဗ္ဗော
ဉာတဗ္ဗောတိ ကတာ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၆၀။
(-မူလဋ္ဌ၊၁။၇၈။)

ဂမိတ္ထံ (ကြိ) [ဂမိ+တ္ထ] သွားကြကုန်ပြီ။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိတ္ထံ (ကြိ) [ဂမိ+အာ။ အဇ္ဇတ္တနိ-အတ္တနော-
ပုဒ်။] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိတ္ထံ (ကြိ) [ဂမိ+ယ+အာ၊ အာ-ကို ထွ-ပြု၊
ယ-ကျေ။ ရှ၊ နှာ။၂၈၀။] သွားအပ်ပြီ။ ဂမိ-
ယတိ-ကြည့်။

ဂမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဂမိ+တွာ] ရောက်၍။ အန-
ဘာဝံ ဂမိတွာ။ မဟာနိ။၁၅။

ဂမိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဂမိ+တွာန] သွား၍။
ဟိမဝန္တံ ဂမိတွာန။ အပ၊၂။၁၁၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၄၅။

ဂမိနေ (ပု) [ဂမိ+ယော။ ယော ကြောင့် ဤ-ကို
ဣနပြု၊ ယော ကို ပြု။ နိတိ၊သုတ္တံ။၄၅၃။]
သွားလတ္တံ့ ကုန်သော သူတို့ကို၊ (တမလွန်
ဘဝသို့) သွားမည့်သူတို့ကို။ အညေပိ ပဿ
ဂမိနေ၊ ယထာကမ္မုပဂေ နရေ။ သုတ္တနိ။
၃၇၂။ တတ္ထ ဂမိနေတိ ဂမိကေ၊ ပရလောက-
ဂမနသဇ္ဇေ ဌိတေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊
၄။၂။၁၈၂။

ဂမိမှ (ကြိ) [ဂမိ+မှ။ ရှ၊ နှာ။၂၈၀။] သွား
ကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိမှာ (ကြိ) [ဂမိ+မှာ။ ရှ၊ နှာ။၂၈၀။] သွား
ကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိမေ (ကြိ) [ဂမိ+မေ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိယ (တိ) [ဂမိ+ဣကာ၊ က-ကို ယ-ပြု။] (၁)
(ခရီး) သွားသော၊ သွားထိုက်သော၊ သွား
လိုသော၊ သွားလတ္တံ့သော၊ သူ (ခရီးသွား၊
ခရီးသည်)။ (၂) သွားနိုင်သော။ (၁) တံ
ဌပေတွာ ဗာလဂီလာနဂမိယေ။ ကခါ။၉၇။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၉။) စာတုဒ္ဓသိကပန္နရသိကေ-
သု ဥပေါသထေသု ဝါ ပါဠိပဒေ ဝါ ဂန္တု-
ကာမော ဂမိယော။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၅၇။
ကခါ၊ယော၊ မဟာဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (၂) ကုသလံ
မေ ကတံ နတ္ထိ၊ အာဒါယ ဂမိယံ မမ။ အပ၊
၂။၂၈၃။

ဂမိယစတုက္က (ပု၊န) [ဂမိယ+စတုက္က] ခရီးသွား
(ရဟန်း) နှင့်စပ်သော အာပတ် ၄-မျိုး၊
ဂမိယစတုက္က။ (၁။ ခရီးသွားရဟန်းအား
သာ သင့်သော အာပတ်။ ၂။ ကျောင်းနေ
ရဟန်းအားသာ သင့်သော အာပတ်။ ၃။
၂-ပါးစုံသင့်သော အာပတ်။ ၄။ ၂-ပါးစုံ
မသင့်သောအာပတ်။ ဤ၄-မျိုးကို “ဂမိယ-
စတုက္က”ဟု ခေါ်သည်။ ဝိ၊၅။၂၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၆၉-ကြည့်။) ဂမိယစတုက္ကေပိ ဂမိယဝတ္တံ
အပူရေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။

ဂမိယစိတ္တ (န) [ဂမိယ+စိတ္တ] (ခရီး)သွားလို
သောစိတ်၊ ခရီးသွားချင်စိတ်။ ဥပ္ပန္နံ ဂမိယ-
စိတ္တံ ဒုပ္ပဋိဝိနောဒယံ။ ဝိ၊၅။၂၃၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။)

ဂမိယန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဂမိ+ဏေ+ယ+အန္တေ]
ရောက်စေအပ်ကုန်၏။ န အပ္ပိယန္တိတိ န
ဂမိယန္တိ၊ န ပဝေသီယန္တိတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌ၊
၂။၆၆။

ဂမိယဘတ္တ (န) [ဂမိယ+ဘတ္တ] ခရီးသွား-ခရီး
သည်-(ရဟန်း) အားလှူသော-ထမင်း-
ဆွမ်း၊ ဂမိယဘတ်။ အာဂန္တုကဘတ္တံ ဂမိယ-
ဘတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။

ဂမိယမနုဿ (ပု) [ဂမိယ+မနုဿ] ခရီးသွား
သောလူ။ ကပဏော ဝါ ဂမိယမနုဿော ဝါ
ဂိလာနော ဟုတ္တာ ဝိဟာရံ ပဝိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀။

ဂမိယဝတ္တ (န) [ဂမိယ+ဝတ္တ] ခရီးသွား (ရဟန်း)
၏ကျင့်ဝတ်၊ ဂမိယဝတ်။ ဂမိယဝတ္တံ ပူရေတွာ
ပတ္တစိဝရမာဒါယ “ဂစ္ဆာမာ” တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါ-
ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃။)
ဂမိကဝတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဂမိယာဘိသင်္ခါရ (ပု) [ဂမိယ+အဘိသင်္ခါရ]
သွားခြင်း၌အားထုတ်မှု၊ သွားရန်ကြိုတင်ပြင်
ဆင်မှု။ ဂမိယာဘိသင်္ခါရော (အံ၊၃။၂၅) တိ
ဟတ္ထိယာနာဒိနံ ယောဇာပနဂန္ဓမာလာဒိဂ္ဂ-
ဟဏဝသေန ပဝတ္တော ပယောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၁၀။

ဂမိဝံ (ကြိ) [ဂမု+ဝံ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိသေ (ကြိ) [ဂမု+သေ] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိဿံ (ကြိ) [ဂမု+ဿံ။ (ဘဝိဿန္တိ)] သွား
လတ္တံ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿံ (ကြိ) [ဂမု+ဿံ] သွားရာပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိဿံသု (ကြိ) [ဂမု+ဿံသု] သွားကုန်ရာပြီ။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿံ (ကြိ) [ဂမု+ဿာ] သွားရာပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိဿံ (ကြိ) [ဂမု+ဿေ] သွားရာပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိဿတိ (ကြိ) [ဂမု+ဿတိ] (၁) သွား
လတ္တံ။ (၂) ရောက်လတ္တံ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿထံ (ကြိ) [ဂမု+ဿထ။ (ဘဝိဿန္တိ)]
သွားကုန်လတ္တံ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿထံ (ကြိ) [ဂမု+ဿထ။ (ကာလာတိ-
ပတ္တိ)] သွားကုန်ရာပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿန္တိ (ကြိ) [ဂမု+ဿန္တိ] (၁) (က)သွား
ကုန်လတ္တံ။ (ခ) လှည့်လည်ကုန်လတ္တံ။ (၂)
ရောက်ကုန်လတ္တံ။ (၃) ဖြစ်ကုန်လတ္တံ။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿန္တေ (ကြိ) [ဂမု+ယ+ဿန္တေ] သွားအပ်
ကုန်လတ္တံ။ ဂမိယတိ-ကြည့်။

ဂမိဿသံ (ကြိ) [ဂမု+ဿသံ] (၁) သွားလတ္တံ။
(၂) ရောက်လတ္တံ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿသေ (ကြိ) [ဂမု+ဿသေ] သွားလတ္တံ။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿာ (ကြိ) [ဂမု+ဿာ] သွားရာပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိဿာမ (ကြိ) [ဂမု+ဿာမ] သွားကုန်အံ့။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿာမိ (ကြိ) [ဂမု+ဿာမိ] သွားအံ့။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိဿာမှာ (ကြိ) [ဂမု+ဿာမှာ] သွားကုန်ရာ
၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိဿေ (ကြိ) [ဂမု+ဿေ] သွားရာပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမိ (ကြိ) [ဂမု+ဤ] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမိယတိ (ကြိ) [ဂမု+ယ+တေ] သိအပ်၏။
သယံ ဝါ အင်္ဂိယတိ ဂမိယတိ ဉာယတိတိ
အင်္ဂံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သင်္၊၂။၂၇၃။

ဂမိယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂမု+ဏေ+ယ+တေ]
ရောက်စေအပ်၏။ သပ္ပတိ အတ္တနော ပစ္စ-

ယေဟံ ဟရိယတိ သောတဝိညေယျဘာဝံ
ဂမိယတိတိ သဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ ဇီ၊ ၁။
၃၇၈။ (-မူလဇီ၊ ၂။ ၃၄။)

ဂမံ (ကြိ) [ဂမ+ဥံ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။
ဂမုတ္တံ (ကြိ) [ဂမ+တ္တံ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမုမှ (ကြိ) [ဂမ+မှ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမုမှာ (ကြိ) [ဂမ+မှာ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမူ (ကြိ) [ဂမ+ဦ] သွားကုန်ပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေ (ကြိ) [ဂမ+အ+ယေ] သွားရ၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေ (ကြိ) [ဂမ+အ+ယေျာသိ] သွားရ၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေ (ကြိ) [ဂမ+အ+ယေျာမိ] သွားရ၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေတိ (ကြိ) [ဂမ+အ+တိ] သွား၏။ ဂစ္ဆတိ-
ကြည့်။

ဂမေတိ (က၊ ကြိ) [ဂမ+အ+တိ] (၁) သွား
စေ၏။ (၂) ရောက်စေ၏။ (၃) သိစေ၏။
(၄) ပေါင်းဆုံစေ၏။ (၁) ပါဇေန္တိ ဂမေန္တိတိ
တံ ပါဇနံ။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၇၂။ (၂) အနဘာဝံ
ဂမေတိ (ပဋိသံ။ ၃၈၀) တိ အနုအဘာဝံ
ဂမေတိ...အဘာဝံ ဂမယတိတိ အတ္ထော။
ပဋိသံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၆၂။ (၃) ဝစနတ္ထတော ပန
ကိဋ္ဌယတိ ဂမေတိ ဉာပေတိ ကိရိယာဒိဝိဘာ-
ဂန္တိ ကေဋ္ဌျတံ။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၂။ (၄)
ဂမေတိ (အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၀) တိ စ သင်္ဂမေတိ။
အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၇၁။ ဂမယတိ— ဝိ၊ ဇီ၊ ၃။ ၃၄၇။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၁။ အံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဂမေန္တိ—
သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၇၂။ မူလဇီ၊ ၂။ ၁၂၅။ အနုဇီ၊ ၂။
၁၄၀။ နေတ္ထိ၊ ဇီ၊ ၇၀။ ဂမယန္တိ—သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၂။

ဂမေမိ—ဇာ၊ ၂။ ၂၆၉။ ဇာ၊ ဇီ၊ ၇။ ၁၃၇။
ဂမေဟိ—စူဠနိ၊ ၁၉၄။ ဂမေယျ—မဟာနိ၊
၃၉။ စူဠနိ၊ ၁၅၁။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၁၁။ ဂမယေ—
ခုဒ္ဒက၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၃။ သုတ္တနိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၈၉။ ဂမေ-
ယျ—ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၀၀။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၇၄။ ဂမေသိ—
မဟာနိ၊ ၆၄။ ထေရ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၀၂။ အပါဠာ၊ ၁။
၁၄၆၊ ၂၇၈။ ဂမယိသတိ—အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၆၄။
ဂမယိသန္တိ—ဝိ၊ ဇီ၊ ၃။ ၁၄၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၆၇။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၀။ ဂမယိသာမိ—သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၈၀။ ဂမေသန္တိ—မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၁။ ဂမေသာ-
မိ—သံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၃၀၁။

ဂမေတွာ (က၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဂမ+ဏေ+တွာ] ရောက်
စေ၍။ အနဘာဝံ ဂမေတွာ။ မဟာနိ၊ ၆၂။
စူဠနိ၊ ၈၀။ အနုအဘာဝံ ဂမေတွာ။ မဟာနိ၊
ဇီ၊ ၆၉။ (-မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၉၀။)

ဂမေန္တိ (တိ) [ဂမ+ဏေ+အန္တိ] ရောက်စေသော၊
သု။ တံ ယက္ခော ကုမာရံ သရဏံ ဂမေန္တော
တိက္ခတ္တံ စတုတ္ထပါဒေန ပူရေသိ။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။
၃၀၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၀။)

ဂမေန္တိ (ကြိ) [ဂမ+အ+အန္တိ] သွားကုန်၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေန္တိ (က၊ ကြိ) [ဂမ+အ+အန္တိ]
(၁) သွားစေကုန်၏။ (၂) ရောက်စေကုန်၏။
(၃) သိစေကုန်၏။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေတုံ (ဗျ) [ဂမ+တုံ] သိခြင်းငှါ။ ဂမန-
သမတ္တာယာတိ အဿုတံ ဓမ္မံ ဂမေတုံ သမ-
တ္တာယ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၇၇။

ဂမေတုံ (ဗျ) [ဂမ+ဏေ+တုံ] ရောက်စေခြင်း
ငှါ။ ကစ္စံ သဗ္ဗကိစ္စေသု ယာပေတုံ ဂမေတုံ
သက္ကာ။ ဝိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၇၄။

ဂမေတု (ကြိ) [ဂမ+အ+တု] သွားလေ့။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေတဗ္ဗ (တိ) [ဂမ+ဏေ+တဗ္ဗ] (၁) ရောက်
စေအပ်သော။ (၂) သိစေအပ်သော။ (၃)

အနဘာဝံ ဂမေတဗ္ဗံ။ စူဠနိ။ ၁၄၅။ (-စူဠနိ၊
ဋ္ဌ။ ၄၁။) (၂) ဟာတဗ္ဗာတိ ဂမေတဗ္ဗာ၊ နေ-
တဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ။ ၄။ ၅။ ဟာ-သဒ္ဓေါ
ဂတိအတ္ထော၊ ဂတိ စေတ္တ ဉာဏဂတိ အဓိ-
ပေတတိ အာဟ“ဟာတဗ္ဗာတိ ဂမေတဗ္ဗာ”-
တိ။ နေတ္ထိ။ ၄။ ၅။

ဂမေထ် (ကြိ) [ဂမု+အ+ထ။ (ဝတ္တမာန်)]
သွားကုန်၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေထ် (ကြိ) [ဂမု+အ+ထ။ (ပဉ္စမိ)] သွား
ကုန်လော့။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေထ် (ကြိ) [ဂမု+အ+ထေ] သွားရ၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေမံ (ကြိ) [ဂမု+အ+မ။ (ဝတ္တမာန်)] သွား
ကုန်၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေမံ (ကြိ) [ဂမု+အ+မ။ (ပဉ္စမိ)] သွားကုန်
လော့။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေမိံ (ကြိ) [ဂမု+အ+မိ။ (ဝတ္တမာန်)] သွား
၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေမိံ (ကြိ) [ဂမု+အ+မိ။ (ပဉ္စမိ)] သွား
လော့။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေမိံ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+မိ] ရောက်စေ
၏။ ရောက်စေအံ့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေယျံ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+ယျံ] ရောက်
စေအံ့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေယျံ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယျံ] သွားရ၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေယျံ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+ယျံ] ရောက်
စေရ၏။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေယျာထ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယျာထ] သွား
ကုန်ရ၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေယျာမ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယျာမ] သွား
ကုန်ရ၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေယျာမိ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယျာမိ] သွားရ
၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေယျာသိ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယျာသိ] သွား
ရ၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေယျံ (ကြိ) [ဂမု+အ+ယျံ] သွားကုန်
ရ၏။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေရံ (ကြိ) [ဂမု+အ+ရံ] သွားကုန်ရ၏။
ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမေသိံ (ကြိ) [ဂမု+အ+သိံ] သွား၏။ ဂစ္ဆ-
တိ-ကြည့်။

ဂမေသိံ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+သိံ] ရောက်
စေပြီ။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေသန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+သန္တိ] သိစေ
ကုန်လတ္တံ့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေသာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+သာမိ] ရောက်စေအံ့။
ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂမု+ဇ္ဇေ+ဟိ] ရောက်စေ
လော့။ ဂမေတိ-ကြည့်။

ဂမော (ကြိ) [ဂမု+ဩ] သွားပြီ။ ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဂမ္ဘိရ် (တိ) [ဂမ + ကိရ။ ဂေါ+ဘိဒိ+ဤရ။
မောဂ်။ ၁၇၀။ ဂမု+ဤရ။ ဂစ္ဆန္တိ+ဘိ+
ဤရ။ ဓာနိ။ ၆၆၉။] နက်သော၊ နက်နဲ-
ခက်ခဲ-သော၊ တိပ်မြုပ်-ကွယ်ဝှက်-သိခက်-
မပေါ်လွင် - သက်ဝင်နိုင်ခဲ - သော၊ နက်
ရှိုင်း - မတ်စောက် - မထောက်မီ - သော။
ဂမ္ဘိရဉ္စကထံကတ္တာ။ အံ၊ ၂။ ၄၂၂။ (-ဒိ၊ ၂။
၃၁၊ ၁၇၁။ မ၊ ၂။ ၄၈၊ ၁၅၅။ သံ၊ ၁။ ၁၃၈၊
၄၅၇။ သံ၊ ၂။ ၄၇၅၊ ၅၄၈။ ခုဒ္ဒက။ ၉။ ပေတ။
၁၃၉။ မဟာနိ။ ၁၇၄၊ ၃၅၃။ စူဠနိ။ ၆၄။
နေတ္ထိ။ ၄၇၊ ၅၇၊ ၁၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၅၃၊ ၃၇၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။) ဂမ္ဘိရံ
အတ္ထပဒန္တိ ဂဠု ပဋိစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၇။ ဂမ္ဘိ-
ရန္တိ ဂုယံ ရဟသံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၂။ ဂမ္ဘိရာတိ

အဂါဓာ။ ပေတဝဋ္ဌ။ ၇၁။ ဂမ္ဘီရန္တိ နိန္ဒပတိဋ္ဌာနံ။
မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၉၄။ ဂမ္ဘီရေ စာတံ န ဥတ္တာ-
နော စ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၇၇။ (-ဒိဋ္ဌ။ ၂။ ၅၅။
၂၃၄။ မဋ္ဌာပ။ ၆၈။ ၂၇၀။ သံဋ္ဌာဝ။ ၁၇၉။
သံဋ္ဌာပ။ ၂။ ၁၁။ သံဋ္ဌာပ။ ၁၃၀။ ၁၅၀။ ခုဒ္ဒက။
ဋ္ဌ။ ၁၈၄။ စူဠနိဋ္ဌ။ ၁၇။ နေတ္ထိဋ္ဌ။ ၁၂၀။ ၁၂၇။
သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၄။ ၃၂၀။ ဝိမတိ။ ၁။ ၆၅။ ဝိမတိ။
၂။ ၂၀။ ဒီဋ္ဌိ။ ၁။ ၂၆။ သီဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၉၀။
ဒီဋ္ဌိ။ ၂။ ၅၈။ မဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၇၉။ သံဋ္ဌိ။ ၁။ ၂၂၉။
သံဋ္ဌိ။ ၂။ ၁၉၀။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၀၀။)

ဂမ္ဘီရ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ဏ] နက်နဲသောဂုဏ်ရှိ
သော။ သူ။ ဂမ္ဘီရဿာ (မဉ္ဇူ။ ၄၈) တိ ဂမ္ဘီရ-
ဂုဏဿာ (မဉ္ဇူ။ ၆၈) တိ ပရေသံ ဉာဏေန
အပတိဋ္ဌဘာဝါ ဂမ္ဘီရဂုဏဿ။ မဋ္ဌိ။ ၃။ ၄၂။

ဂမ္ဘီရအာဝါဋ္ဌ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အာဝါဋ္ဌ] နက်သော
တွင်းရှိသော။ ဂမ္ဘီရနေမ-ကြည့်။

ဂမ္ဘီရဥဒက (န) [ဂမ္ဘီရ+ဥဒက] နက်သောရေ။
ဂမ္ဘီရဥဒကေ အပတိဋ္ဌ ကိလမန္တံ ဒိဿာ။
ဇာ။ ၄။ ၂၆၉။

ဂမ္ဘီရကထာ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ကထာ] နက်နဲသော
စကား။ ဂမ္ဘီရကထံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ သမတ္တာ
ဟောန္တိ။ ဒီဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၃၄။ မဋ္ဌာဝ။ ၂၃၃။

ဂမ္ဘီရကထာဗဟုလ္လ (န) [ဂမ္ဘီရကထာ+ဗာ-
ဟုလ္လ] နက်နဲသော စကား၏ များသည်၏
အဖြစ်။ နက်နဲသောစကား များစွာ ပါခြင်း။
ဧဝံ ဂမ္ဘီရကထာဗဟုလ္လတော ပုရာဏေဒ-
သုတ္တံ ဗုဒ္ဓိစရိတာနံ သပ္ပာယ်န္တိ ကတွာ ဝုတ္တံ။
ဒီဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၃၇။

ဂမ္ဘီရကဒ္ဒမ (ပ) [ဂမ္ဘီရ+ကဒ္ဒမ] နက်သော
ညွှန်ပြောင်း။ ပလိပပလိပန္နောတိ ဂမ္ဘီရ-
ကဒ္ဒမေ နိမ္မဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ။ မဋ္ဌာဝ။ ၁၉၇။
(-မဟာနိဋ္ဌ။ ၉၁။)

ဂမ္ဘီရကန္ဓရ (ထိပု) [ဂမ္ဘီရ+ကန္ဓရ] (၁) နက်
သောချောက်။ (တိ) (၂) နက်သောချောက်

ရှိသော။ (၁) ကေသာ ဂမ္ဘီရကန္ဓရာယ
တိရေ သမာဂတာ။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၂၇။ (တိ)
(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂမ္ဘီရကန္ဓရဝန (န) [ဂမ္ဘီရကန္ဓရ+ဝန] နက်
သော ချောက်ရှိသောတော။ စတုဝိသတိ-
ဘိက္ခုသဟဿာနိ ဂမ္ဘီရကန္ဓရဝနံ ပဝိသိတွာ။
အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၂၇။

ဂမ္ဘီရက္ခိ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အက္ခိ] နက်သောမျက်စိ
ရှိသော။ မျက်တွင်းနက်သော။ သူ။ ကေက-
ရော ဝါ ဂမ္ဘီရက္ခိ ဝါ။ ဝိဋ္ဌာပ။ ၃၁၀။ ဝိ-
သင်္ဂဟ။ ၁၄၂။

ဂမ္ဘီရဂတ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ဂတ] (က) နက်နဲ
သော။ နက်နဲသော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ (ခ)
နက်ရာ - နက်ရှိုင်းရာ - သို့ ရောက်သော။
(က) အတ္ထေဝ ဂမ္ဘီရဂတံ သုဗျူဓံ။ အဘိ-
ဋ္ဌာဝ။ ၁၃။ ဂမ္ဘီရမေဝ ဂမ္ဘီရဂတံ။ ဂမ္ဘီရနိ
ဝါ ဂတာနိ ဂမနာနိ တေဿ သန္တိတိ ဂမ္ဘီ-
ရဂတံ။ မူလဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၈။ ဂမ္ဘီရမေဝ ဂမ္ဘီရဂတံ
ဒိဋ္ဌိဂတန္တိအာဒိသု ဝိယ။ အနုဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၈။ (ခ)
ဂမ္ဘီရဂတေသု မူလေသု ဗဟုံ ဥဒကံ သိဉ္ဇေယ။
ဇာ။ ၄။ ၂၆၈။

ဂမ္ဘီရဂိရိကန္ဓရ (ထိပု) [ဂမ္ဘီရ+ဂိရိကန္ဓရ] နက်
သောတောင်ချောက်။ အန္တရာ ဂမ္ဘီရဂိရိကန္ဓ-
ရာ ဝိယ သံသာရော။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၄၄။

ဂမ္ဘီရဂုဏ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ဂုဏ] နက်နဲသောဂုဏ်
ရှိသော။ သူ။ ဂမ္ဘီရ-ကြည့်။

ဂမ္ဘီရစာရိ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+စရ+ဏိ] (ရေ) နက်
ရာဋ္ဌိ- သွားလေ- ကျက်စားလေ- ရှိသော။
သူ။ အနုတိရစာရိ နဂုံဋ္ဌိ။ သီသံ ဂမ္ဘီရစာရိ-
နော။ ဇာ။ ၁။ ၁၅၉။ ဇာ။ ၄။ ၃၁၅။ ဓမ္မဋ္ဌာ-
၂။ ၈၉။

ဂမ္ဘီရဉာဏ (န) [ဂမ္ဘီရ+ဉာဏ] (၁) နက်နဲ
သောဉာဏ်။ (တိ) (၂) နက်နဲသောဉာဏ်ရှိ
သော။ သူ။ တဿ ဂမ္ဘီရဉာဏေဟိ ဩဂါ-

ဟေတုဗ္ဗဘာဝတော။ နေတ္ထိဋ္ဌ။ ၂။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။) (၁) ဂမ္ဘီရဉာဏဟိတိ ဂမ္ဘီရေဟိ ဉာဏေဟိ၊ န သဒ္ဓါမတ္တကေန။ (တိ) (၂) ဂမ္ဘီရဉာဏဟိ ဝါ မဟာပညေဟိ အရိယေဟိ။ နေတ္ထိဋ္ဌ။ ၁၅။ (-အဋ္ဌသာယော။ ၆။)

ဂမ္ဘီရဉာဏဂေါစရ (ပု) [ဂမ္ဘီရဉာဏ+ဂေါစရ] နက်နဲသောဉာဏ်၏အာရုံ။ ဂမ္ဘီရဉာဏဂေါစရတော စ ဂမ္ဘီရံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇။ နေတ္ထိဋ္ဌ၊ ၁၂၀။

ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယ (ထိ၊ န) [ဂမ္ဘီရဉာဏ+စရိယ] (၁) နက်နဲသောဉာဏ်၏-ကျက်စားရာ-ဖြစ်ရာ၊ ဉာဏ်၏နက်နဲသောကျက်စားရာ။ (တိ) (၂) နက်နဲသောဉာဏ်၏ ကျက်စားခြင်းရှိသော၊ နက်နဲသောဉာဏ်ဖြင့် ကျက်စားအပ်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့် နက်နဲနက်နဲ ကျက်စားအပ်သော။ (ခန္ဓာစသော ဥပယုဓံတရား။) ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယံ ပစ္စဝေက္ခတော။ ပဋိသံ။ ၁၉၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၈။ (၁) ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယန္တိ ဂမ္ဘီရံ ခန္ဓာယတန ဓာတုသစ္စ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒိဘေဒံ ဉာဏဿ စရိတဗ္ဗဌာနံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၈။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယန္တိ ဂမ္ဘီရနံ ဉာဏာနံ ပဝတ္ထိဌာနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၈။ (တိ) (၂) ယတ္ထ ဝါ ဂမ္ဘီရဉာဏဿ စရိယံ ပဝတ္ထတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၈။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။)

ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏ (ထိ၊ န) [ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယ+ပစ္စဝေက္ခဏ] နက်နဲသောဉာဏ်ဖြင့် ကျက်စားအပ်သော-ဉာဏ်ဖြင့် နက်နဲနက်နဲကျက်စားအပ်သော-တရားတို့ကိုဆင်ခြင်ခြင်း၊ နက်နဲသောဉာဏ်ဖြင့် လေ့လာအပ်ကုန်သော သုတ္တန်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၀။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

၁၂၈။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ နာမ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာဒီသု ပဝတ္ထာယ ဂမ္ဘီရပညာယ ပဘေဒပစ္စဝေက္ခဏာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၂။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။ ဂမ္ဘီရနံ ဉာဏေန စရိတဗ္ဗာနံ ဂမ္ဘီရဉာဏေန ဝါ စရိတဗ္ဗာနံ သုတ္တန္တာနံ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယပစ္စဝေက္ခဏာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၆။)

ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယသုတ္တန္တပစ္စဝေက္ခဏ(ထိ၊ န) [ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယ+သုတ္တန္တ+ပစ္စဝေက္ခဏ] နက်နဲသောဉာဏ်ဖြင့် ကျက်စားအပ်သော - ဉာဏ်ဖြင့် နက်နဲနက်နဲကျက်စားအပ်သော - သုတ္တန်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယသုတ္တန္တပစ္စဝေက္ခဏာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၇၁။

ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယာဝိဘာဝန (ထိ၊ န) [ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယာ + ဝိဘာဝန] နက်နဲသောဉာဏ်၏ - ကျက်စားရာ - ဖြစ်ရာ - ကိုထင်စွာ ပြခြင်း။ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယာဝိဘာဝနတော ပညာဝိဘာဝသမုပ္ပါဒကဿ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆။

ဂမ္ဘီရဋ္ဌာန (န) [ဂမ္ဘီရ+ဋ္ဌာန] နက်ရှိုင်းသော အရပ်။ တဿာ မဇ္ဈေ ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနေ ဥဒကံ အာဝိလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၃။

ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနသမ္ဘဝ (ပု) [ဂမ္ဘီရဋ္ဌာန + သမ္ဘဝ] နက်သောအရပ်၌ဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနသမ္ဘဝတော သဒ္ဓဿ ဂမ္ဘီရသမညာတိ အာဟ “ဂမ္ဘီရေတိ ဂမ္ဘီရသမုဋ္ဌတော”တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။

ဂမ္ဘီရတရ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+တရ] အထူးသဖြင့် နက်နဲသော။ ဣတော ပနာညံ ဂမ္ဘီရတရံ နတ္ထိ၊ တဿ ဂမ္ဘီရ ဝါ (ဂမ္ဘီရတရဝါ?) တိ ဝဝတ္ထာနံ လဗ္ဘတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ ဂမ္ဘီရေသု ဝိသေသာ၊ ဂမ္ဘီရနံ ဝါ ဝိသေသေန ဂမ္ဘီရ။ အယဉ္စ ဂမ္ဘီရေ အယဉ္စ ဂမ္ဘီရေ ဣမေ

ဣမေသံ ဝိသေသေန ဂမ္ဘီရတိ ဝါ ဂမ္ဘီရ-
တရာ။ တရသဒ္ဓေနောဝေတ္ထ ဗျဝစ္ဆေဒနံ သိဒ္ဓိံ။
သီဠိသစ်၊ ၁။ ၃၇။

ဂမ္ဘီရတ္ထ (ပု) [ဂမ္ဘီရ+အတ္ထ] (၁) နက်နဲသော
အနက်။ (တိ) (၂) အနက်အားဖြင့် နက်နဲ
သော၊ နက်နဲသောအနက်ရှိသော။ (၁)
ဝိတ္တာရေန ဂမ္ဘီရတ္ထံ ဉာတုံ ဣစ္ဆန္နေဟိ...ဇာနိ-
တဗ္ဗော။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၇၄။ (တိ) (၂) ယေတေ
သုတ္တန္တာ တထာဂတဘာသိတာ ဂမ္ဘီရ ဂမ္ဘီ-
ရတ္တာ။ သံ၊ ၁။ ၄၅၇။ သံ၊ ၂။ ၃၅၆။ အံ၊ ၂။
၉၄။ (- ဒီဠိ၊ ၁။ ၂၀၄။ မ၊ ၁။ ၁၃၄။ အံ၊ ၁။
၂။ ၁၅။) ဂမ္ဘီရတ္တာတိ အတ္ထဝသေန ဂမ္ဘီရ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁။ (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။ အံ၊ ၁။ ၂။
၃၇။) သဏ္ဍသုမဘာဝေန ဒုဗ္ဗိညေယျတ္ထ-
တာယ ဂမ္ဘီရတ္ထတော။ ဒီဠိ၊ ၁။ ၂၇၄။ မ၊ ၁။
၁။ ၂၃၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။

ဂမ္ဘီရတ္ထပဒကမ္ဘ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အတ္ထပဒကမ္ဘ]
နက်နဲသော အနက်အစဉ်၊ နက်နဲသော ပုဒ်
အစဉ်ရှိသော။ ဣတိဝုတ္တကမိစ္ဆေဝ၊ နာမေန
ဝသိနောပုရေ။ ယံ ခုဒ္ဒကနိကာယသ္မိံ၊ ဂမ္ဘီ-
ရတ္ထပဒကမ္ဘ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁။

ဂမ္ဘီရတ္ထဝိနိစ္ဆယ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အတ္ထဝိနိစ္ဆယ] နက်
နဲသော (ပါဠိတော်၏) အနက်၊ နက်နဲသော
(ပါဠိတော်မှလွတ်သော ပါဠိမုတ္တက) အဆုံး
အဖြတ်ရှိသော။ အနေကနယဝေါကိဏ္ဍံ ဂမ္ဘီ-
ရတ္ထဝိနိစ္ဆယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၃၁၆။
အတ္ထော စ ဝိနိစ္ဆယော စ အတ္ထဝိနိစ္ဆယာ၊
ဂမ္ဘီရ အတ္ထဝိနိစ္ဆယာ အဿာတိ ဂမ္ဘီရတ္ထ-
ဝိနိစ္ဆယံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၉။ တတ္ထ အတ္ထော
နာမ ပါဠိအတ္ထော၊ ဝိနိစ္ဆယော ပါဠိမုတ္တက-
ဝိနိစ္ဆယော၊ တေ ဂမ္ဘီရ ယသ္မိံ၊ တံ ဂမ္ဘီရတ္ထ-
ဝိနိစ္ဆယံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၆။ (- ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၅-၆။)

ဂမ္ဘီရဒုရနုဗောဓတ္ထဒီပက (တိ) [ဂမ္ဘီရဒုရနုဗော-
ဓတ္ထ+ဒီပက] နက်နဲသောအနက်၊ သိနိုင်ခဲ

သော အနက်ကို ပြတတ်သော (သံဝဏ္ဏနာ
ကျမ်း)။ ဂမ္ဘီရဒုရနုဗောဓတ္ထဒီပကံ သံဝဏ္ဏ-
နမိမံ ကရောန္တော။ သီဠိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂။

ဂမ္ဘီရဒေသနာ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ဒေသနာ] နက်နဲ
သော တရားဒေသနာ။ ဧဝံ ဘဂဝါ ကုရုရဋ္ဌ-
ဝါသိပရိသံ လဘိတော ဂမ္ဘီရဒေသနံ ဒေသေ-
သိ။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၃၃၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။

ဂမ္ဘီရဒေသနာပဋိဂ္ဂဟဏသမတ္ထ (တိ) [ဂမ္ဘီရဒေ-
သနာ+ပဋိဂ္ဂဟဏသမတ္ထ] နက်နဲသော တရား
ဒေသနာကို-ခံယူခြင်း-နာယူခြင်း-ငှါ စွမ်း
နိုင်သော၊ သူ။ ကုရုရဋ္ဌဝါသိနံ ဂမ္ဘီရဒေသ-
နာပဋိဂ္ဂဟဏသမတ္ထတာယ။ ဒီဠိ၊ ၂။ ၃၃၄။
မ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။

ဂမ္ဘီရဓမ္မဝိဘာဝန (ထိ၊ န) [ဂမ္ဘီရဓမ္မ+ဝိဘာဝန]
နက်နဲသောတရားကို ထင်စွာပြခြင်း။ “ဂမ္ဘီ-
ရ”တိအာဒိဝစနေဟိ ဂမ္ဘီရဓမ္မဝိဘာဝနံ။
ဒီဠိ၊ ၁။ ၁၇၉။ (- သီဠိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၇။)

ဂမ္ဘီရနယတ္ထ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+နယတ္ထ] နက်နဲသော
နည်း၊ နက်နဲသော အနက်ရှိသော။ အသမ္ပု-
ခံ ဗုဒ္ဓမဟာနုဘာဝံ၊ ဓမ္မဿ ဂမ္ဘီရနယတ္ထ-
တဉ္စ။ ဝဇီရ၊ ၅၇၄။

ဂမ္ဘီရနယဘေဒ (ပု) [ဂမ္ဘီရနယ+ဘေဒ] ဂမ္ဘီရ
အပြား၊ နည်းအပြား။ ဂမ္ဘီရနယဘေဒါ စ၊
ဝိညာတဗ္ဗံ ယထာရဟံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဂမ္ဘီရနယသမ္ဘဝ (ပု) [ဂမ္ဘီရ+နယ+အသမ္ဘ-
ဝ] ဂမ္ဘီရစတုက္က၊ နယစတုက္က၏မဖြစ်ခြင်း။
သုတ္တဝိရောဓတော၊ ဂမ္ဘီရနယသမ္ဘဝတော
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၀။ ဂမ္ဘီရနယသမ္ဘဝတောတိ
ဂမ္ဘီရနံ နယာနဉ္စ အသမ္ဘဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၂၃၀။

ဂမ္ဘီရနာဒ (ပု) [ဂမ္ဘီရ+နာဒ] နက်သောအသံ။
ဂမ္ဘီရနာဒံ နဒိတဗ္ဗံ မညတိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။

ဂမ္ဘီရနာဘိ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+နာဘိ] နက်သော
ချက်ရှိသော၊ သူ။ ဣတ္ထိယောပိ...ဂမ္ဘီရနာဘိ။
ဒီ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၅၆။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၂၉၀။

ဂမ္ဘီရနိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+နိဗ္ဗာန+
ပဋိသံယုတ္တ] နက်နဲသော နိဗ္ဗာန်နှင့်စပ်ယှဉ်
သော။ အယံ သက္ကော ဘဂဝန္တံ ဥပသက်-
မိတွာ ဝေရူပံ ဂမ္ဘီရနိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တံ ပဉ္စ
ပုစ္ဆံ။ အပါ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဂမ္ဘီရနေမ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+နေမ။ ဂမ္ဘီရော နေမော
တေဿာတိ ဂမ္ဘီရနေမော။ သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၅၁၃။]
နက်သော တွင်းရှိသော။ အယောခိလော
ဝါ ဂမ္ဘီရနေမော သုနိခါတော အစလော
အသမ္ပဝေမိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၀။ (-သံ၊ ၃။ ၂၃၆။
အံ၊ ၂။ ၄၇၈။) ဂမ္ဘီရနေမောတိ ဂမ္ဘီရဘူမိ
အနုပဝိဋ္ဌော။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၃။ ၉၆။ ဂမ္ဘီရနေမာတိ
ဂမ္ဘီရအာဝါဠာ။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၈၁။ (-သံ၊ ဇိ၊ ၃။
၂၈၈။) နေမံ ဝုစ္ဆတိ ထမ္ဘာဒိဟိ အနုပဝိဋ္ဌ-
ဘူမိပဒေသောတိ အာဟ “ဂမ္ဘီရဘူမိ” အနု-
ပဝိဋ္ဌော”တိ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၃။ ၉၃။ (-အံ၊ ဇိ၊ ၃။
၁၉၀။)

ဂမ္ဘီရနေမနိခါတ (တိ) [ဂမ္ဘီရနေမ+နိခါတ]
တူးအပ်သော နက်သောတွင်းရှိသော၊ နက်
သောတွင်း၌ စိုက်ထားအပ်သော။ ဥဿာပိ-
တရဇတတောရဏန္တိ ဂမ္ဘီရနေမနိခါတံ အစု-
ဂ္ဂတံ ရဇတမယံ ဣန္ဒြိယံ။ သီ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၉။
ဂမ္ဘီရနေမိ—နေတ္ထိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၅၄။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၃၅။
သံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၁၃-၌ လာသော ယင်းပါဌ်သည်
ဂမ္ဘီရနေမ (နေတ္ထိ၊ ဇိ၊ ၁၄၂) ပုဒ်မှ ပျက်လာ
သော ပါဌ်ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ဂမ္ဘီရနေမ-ပုဒ်နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဂမ္ဘီရပညာ (ထိ) [ဂမ္ဘီရ+ပညာ] (၁) နက်နဲ
သောပညာ၊ နက်နဲသည်၌ (ထောက်တည်ရာ
သို့ ရောက်သော) ပညာ။ (တိ) (၂) နက်နဲ
သော ပညာ-ရှိသော-နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
(၁) နိရောဓာနုပဿနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလီ-

ကတာ ဂမ္ဘီရပညံ ပရိပူရေတိ။ ပဋိသံ၊ ၃၆၇။
(-၃၇၃။ မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၉၅။)
နိရောဓောဟိ ဥတ္တာနပညေဟိ အလဗ္ဗနေယျ-
ပတိဋ္ဌတ္တာ ဂမ္ဘီရော၊ တသ္မိံ ဂမ္ဘီရေ ဂါဓပုတ္တာ
ပညာပိ ဂမ္ဘီရော။ ပဋိသံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၄၇။ (-ပဋိသံ၊
၃၇၃-၄။) (တိ) (၂) ဂမ္ဘီရပညံ မေဓာဝိံ၊
မဂ္ဂါမဂ္ဂဿ ကောဝိဒံ။ မ၊ ၂။ ၄၁၀။ ဓမ္မ၊ ၇။
သုတ္တနိ၊ ၃၇၆။ ဂမ္ဘီရပညန္တိ ဂမ္ဘီရေသု ခန္ဓာ-
ဒီသု ပဝတ္တာယ ပညာယ သမန္နာဂတံ။ ဓမ္မ၊
ဇိ၊ ၂။ ၄၁၂။ သုတ္တနိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၈၈။ (-မ၊ ဇိ၊ ၃။
၂၉၈။ အံ၊ ဇိ၊ ၁။ ၄၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဇိ၊ ၁။ ၁၅၆။
သုတ္တနိ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၁၀၊ ၂၈၅။ နေတ္ထိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၂၄။)

ဂမ္ဘီရပညာကာရက—အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၂၉၂-၌ လာသော
ပါဌ်သည် အဖွင့်ဦးကာကို ထောက်ဆ၍
ဂမ္ဘီရပညာကာရကမှ ပျက်လာသောပါဌ် ဖြစ်
ဟန်တူသည်။

ဂမ္ဘီရပဉ္စ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ပဉ္စ] နက်နဲသောအမေး။
ဂမ္ဘီရပဉ္စ(ဇာ၊ ၂။ ၉) နှိ အတ္ထတော စ ပါဠိ-
တော စ ဂမ္ဘီရံ ဂူဠံ ပဋိစ္ဆန္တံ။ သတ္တုဘတ္ထဇာ-
တက သမ္ဘဝဇာတက မဟာဥမင်ဇာတကေသု
အာဂတသဒိသံ ပဉ္စ။ ဇာ၊ ဇိ၊ ၅။ ၁၅၅။

ဂမ္ဘီရပရိခါ (ထိ) [ဂမ္ဘီရ+ပရိခါ] နက်သော
ကျုံး။ ဂမ္ဘီရပရိခါ ပဏ္ဍရပါကာရပရိက္ခိတ္တန္တေ
ပုရံ။ မိလန္ဒ၊ ၁။

ဂမ္ဘီရပုထုလ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ပုထုလ] နက်စောက်၊
ကျယ်ပြန့်သော။ “ပလံပေါ”တိ ဂမ္ဘီရပုထု-
လော မဟာကဒ္ဒမော။ ထေရ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၃၈။
(-ဇာ၊ ဇိ၊ ၅။ ၂၇၀။)

ဂမ္ဘီရဘာဝ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ဘာဝ] နက်သော-
နက်စောက်သော-သဘောရှိသော။ ဂမ္ဘီရ-
ရူပ-ကြည့်။

ဂမ္ဘီရဘူမိ (ထိ) [ဂမ္ဘီရ+ဘူမိ] နက်စောက်
သောမြေ။ ဂမ္ဘီရနေမ-ကြည့်။

ဂမ္ဘီရဘူမိဘာဂ (ပု) [ဂမ္ဘီရဘူမိ+ဘာဂ] နက်
စောက်သောမြေအဖို့။ ဂမ္ဘီရဘူမိဘာဂ အနု-
ပဝိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၊ ၂၀၈။

ဂမ္ဘီရဘေဒ (ပု) [ဂမ္ဘီရ+ဘေဒ] နက်နဲခြင်း
အပြား။ တသ္မာ ဂမ္ဘီရဘေဒတောပေတံ၊
ဘဝစက္ကံ ဝိညာတဗ္ဗံ ယထာရဟံ။ အဘိ၊ ၄၊
၂၊ ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၁၈။

ဂမ္ဘီရမဓုရနိဋ္ဌေါသ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+မဓုရ+နိဋ္ဌေါ-
သ] နက်သော ချိုမြိန်သော အသံရှိသော။
တသ္မိံ ခဏေ ပါဝုသကာလမေသော ဂမ္ဘီရ-
မဓုရနိဋ္ဌေါသော....နဘံ ပူရေတွာ ပဝဿတိ။
ထေရ၊ ၄၊ ၁၊ ၄၂၆။

ဂမ္ဘီရမာတိကာ (ထိ) [ဂမ္ဘီရ+မာတိကာ] နက်
သော (ရေ) မြောင်း။ ဂမ္ဘီရမာတိကာယ
ဥဒကံ ပေသေန္တော ဝိယ။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၅၅။
သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၄၁။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၈၉။

ဂမ္ဘီရရူပ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ရူပ] နက်သောသဘော
ရှိသော။ ဂမ္ဘီရရူပေ ဗဟုဘေရဝေ ဝနေ။
သံ၊ ၁၊ ၁၀၂။ (-ဇာ၊ ၂၊ ၃၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၀၈။)
ဂမ္ဘီရရူပေတိ ဂမ္ဘီရသဘာဝေ။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၄၃။
ဂမ္ဘီရသဘာဝေတိ သမန္တတော ဒူရတော
ဂဟနသဉ္စန္ဒဝိပုလတရုက္ခဂစ္ဆလတာယ စ
တဒါ ဟိမဝိဇ္ဇာသိန္နဘာဝေန မယူရယာနေဟိ
ပတိဋ္ဌာတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ စ ဂမ္ဘီရ-
ဘာဝေ။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၇၉။

ဂမ္ဘီရဝစန (န) [ဂမ္ဘီရ+ဝစန] နက်နဲသော
စကား။ အတ္ထေန သဒ္ဓဿ အဘေဒေါပစာရံ
ကတွာ ဂမ္ဘီရဝစနံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၂၇။

ဂမ္ဘီရဝတ္တနီ (ထိ) [ဂမ္ဘီရ+ဝတ္တနီ] နက်စောက်
သောလမ်းခရီး။ ယတော ယတော ဂရုဓရံ၊
ယတော ဂမ္ဘီရဝတ္တနီ။ ဇာ၊ ၁၊ ၇။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂၊
၁၃၈။ ဂမ္ဘီရဝတ္တနီတိ ဝတ္တန္တိ ဧတာတိ ဝတ္တနီ၊
မဂ္ဂဿေတံ နာမံ၊ ယသ္မိံ ဌာနေ ဥဒက-
စိက္ခလ္လမဟန္တတာယ ဝါ ဝိသမစ္ဆန္တဘဋ္ဌ-

ဘာဝေန ဝါ မဂ္ဂေါ ဂမ္ဘီရော ဟောတီတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၁၂။

ဂမ္ဘီရဝတ္ထုပရိစ္ဆိန္နန (န) [ဂမ္ဘီရ+ဝတ္ထု+ပရိ-
စ္ဆိန္နန] နက်နဲသောအကြောင်းအရာဖြင့် ပိုင်း
ခြားခြင်း။ ဂမ္ဘီရောတိ ယထာ ဂမ္ဘီရဝတ္ထု-
ပရိစ္ဆိန္နနေန ဉာဏဿ ဂမ္ဘီရသမညာ။ မ၊ ၄၊
၃၊ ၁၇၉။

ဂမ္ဘီရဝန (န) [ဂမ္ဘီရ+ဝန] နက်သော-ထူ
ထပ်သော-တော။ ပဝနေတိ မဟန္တေ ဂမ္ဘီ-
ရဝနေ။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၇၄။

ဂမ္ဘီရဝိတ္ထတ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+ဝိတ္ထတ] နက်နဲကျယ်
ပြန့်သော။ ယေ ဂမ္ဘီရဝိတ္ထတံ တဏှာသရံ
တရန္တိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃၂။ (-ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၇၁။
ဣတိဝုတ်၊ ၄၊ ၃၂၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၃၆။)
ဂမ္ဘီရဝိတ္ထတန္တိ အဂါဓဋ္ဌေန ဂမ္ဘီရံ၊ သကလ-
လောကတ္တယဗျာပိတာယ ဝိတ္ထတံ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊
၁၃၉။

ဂမ္ဘီရသဘာဝ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+သဘာဝ] နက်
သော-နက်စောက်သော-သဘောရှိသော။
ဂမ္ဘီရရူပ-ကြည့်။

ဂမ္ဘီရသမညာ (ထိ) [ဂမ္ဘီရ+သမညာ] ဂမ္ဘီရ-
ဟူသောအမည်၊ နက်နဲ၏ဟူသော ဝေါဟာရ။
ဂမ္ဘီရဌာနသမ္ဘဝ၊ ဂမ္ဘီရဝတ္ထုပရိစ္ဆိန္နနတိကြည့်။

ဂမ္ဘီရသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+သမုဋ္ဌိတ] နက်
စောက်သော အရပ်မှဖြစ်သော။ ဂမ္ဘီရောတိ
နာဘိမူလတော ပဋ္ဌာယ ဂမ္ဘီရသမုဋ္ဌိတော။
ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၃၄။ (-မ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၇၀။) ဂမ္ဘီရဌာန-
သမ္ဘဝ-လည်း ကြည့်။

ဂမ္ဘီရသီတ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+သီတ] နက်စောက်
သော ထွန်ရေးလမ်းကြောင်းရှိသော။ န စ
ဂမ္ဘီရသီတံ ဟောတိ။ အံ၊ ၃၊ ၆၉။ န စ ဂမ္ဘီရ-
သီတန္တိ ထဒ္ဓဘူမိတာယ ဂမ္ဘီရနုဂတံ၊ နဂ်လ-
မဂ္ဂံကတွာ ကသိတုံ န သက္ကာ ဟောတိ။

ဥတ္တာနနဂ်လမဂ္ဂမေဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၉။

ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယ် (ပု) [ဂမ္ဘီရ+အဓိပ္ပါယ်] (၁) နက်နဲသောအဓိပ္ပါယ်။ (တိ) (၂) အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် နက်နဲသော၊ နက်နဲသော အဓိပ္ပါယ်ရှိသော။ (ပြည်၊ သျှ၊ နက်။) (၁) တသွာ ပုစ္ဆိတော ဒေါသံ ရောပေတော ပရိဟာရဝသေန ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယ် သမ္ပိဏ္ဏိတော ကထယိသံ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၁၂။ (တိ) (၂) ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယ်တော သာတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂။ ဂမ္ဘီရာဓိပ္ပါယ်တော သာတ္ထန္တိ အဓိပ္ပါယ်တော အဂါဓာပါရတယ အတ္ထသမ္ပန္နံ အညထာ တဒဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။

ဂမ္ဘီရာနဂတ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အနဂတ] နက်သည်သို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဂမ္ဘီရသိတ-ကြည့်။

ဂမ္ဘီရာဘာဝါဘာဝ (ပု) [ဂမ္ဘီရ+အဘာဝ+အဘာဝ] နက်နဲခြင်းမရှိသည်မဟုတ်၊ နက်နဲခြင်း။ ကိဉ္စ ဥပါဒါယ ဂမ္ဘီရာဘာဝါဘာဝ-တော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၈၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၆-၌ အဂမ္ဘီရာဘာဝါဘာဝတော-ဟုရှိ၏။)

ဂမ္ဘီရာဝဘာသ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အဝဘာသ] နက်သည်ဖြစ်၍ ထင်သော၊ နက်ယောင်ထင်ရသော၊ နက်သောအသွင်ရှိသော (သျှ)။ (၁) တိမ်သည်ဖြစ်၍ နက်ယောင် ထင်ရသောအရာ။ (၂) နက်သည်ဖြစ်၍ တိမ်ယောင်ထင်ရသောအရာ။ (၃) တိမ်သည်ဖြစ်၍ တိမ်ယောင်ထင်ရသောအရာ။ (၄) နက်သည်ဖြစ်၍ နက်ယောင်ထင်ရသောအရာဟု အမည်လေးမျိုး ရှိသည့်အနက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အရာ၌ကား— မနက်သော = အဂမ္ဘီရ၊ မနက်ယောင်ထင်ရသော = အဂမ္ဘီရာဝဘာသ အမည် ၂-မျိုးကို မရ၊ နက်သည်ဖြစ်၍ နက်ယောင်ထင်ရသော ဂမ္ဘီရ၊ ဂမ္ဘီရာဝဘာသ အမည် ၁-မျိုးကိုသာရသည်။ အဘိ၊ပု၊၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။) ဂမ္ဘီရော စာယံ အာနန္ဒ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သံ၊၁။၃၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၈။ ဂမ္ဘီရာဝဘာသောတိ ဂမ္ဘီရောဝ ဟုတော အဝဘာသတိ၊ဒိဿတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။) အဝဘာသတိတိ ဉာယတိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဉာဏဿ တထာ ဥပဋ္ဌာနဉ္စိ သန္ဓာယ “ဒိဿတိ”တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ အဝဘာသတိ ခါယတိ ဥပဋ္ဌာတိ ဉာဏဿ။ တထာ ဥပဋ္ဌာနံ ဟိ သန္ဓာယ “ဒိဿတိ”တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။

ဂမ္ဘီရာသင်္ခတ (န) [ဂမ္ဘီရ+အသင်္ခတ] နက်နဲသော နိဗ္ဗာန်။ န ဟိ သဘာဝဝိရဟိတဿ အဘာဝမတ္တဿ ဂမ္ဘီရာသင်္ခတာဒိဘာဝေါ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

ဂမ္ဘီရာသယ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အာသယ] နက်သော တည်ရာရှိသော။ ဂမ္ဘီရာသယတယ သာဂရော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

ဂမ္ဘီရပုတ္တိဋ္ဌာန (တိ) [ဂမ္ဘီရ + ဥပုတ္တိ + ဌာန] နက်သော ဖြစ်ရာဌာနရှိသော။ ဂမ္ဘီရပုတ္တိဋ္ဌာနတယ စဿ ဂမ္ဘီရတာတိ အာဟ “နာဘိမူလတော” တိအာဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

ဂမ္ဘီရောဘာသ (တိ) [ဂမ္ဘီရ+အဝ+ဘာသ] နက်သည်ဖြစ်၍ ထင်သော၊ နက်ယောင်ထင်ရသော။ ဥတ္တာနော ဂမ္ဘီရောဘာသော။ အံ၊၁။၄၁၉၊၄၂၀။ အဘိ၊ပု၊၁၅၃။ စတုတ္ထေ ဥတ္တာနော ဂမ္ဘီရောဘာသောတိအာဒိသု ပုရာဏပဏ္ဏရသမ္ပိန္နဝဏ္ဏော ကာဠုဥဒကော ဂမ္ဘီရောဘာသော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။)

ဂမ္ဘီ (တိ) [ဂါမ+ဏျ။ ဂါမ+ယ။ ဂါမေ ဘဝေါ ဂမ္မော။ ရှု၊နာ။၂။၃၁-၂။] ရွာ၌ဖြစ်သော၊ ရွာနေသူတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော(မေထုန်အကျင့်)။

ဟီနော ဂမ္မော ပေါထုဇ္ဇနိကော။ဝိ၊၃။၁၄။
သံ၊၂။၅၁၃။ သံ၊၃။၃၆၉။ ပဋိသံ၊၃၃၀။
ဂမ္မောတိ ဂါမဝါသီနံ သန္တကော။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။)

ဂမ္မ^၂(န) [ဂမု+ဏျ။ဂမု+ယ။နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၂၉။
နိတိ၊ဓာ။၂၀၅။မောဂ်၊ပဋိကာ၊၅။၃၀။](၁)
သွားခြင်း။ (တိ) (၂) သွားအပ်သော။
ဂမနိယံ ဂမ္မံ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၂၉။ ဂန္တဗ္ဗံ ဂမ္မံ။
ဇ္ဈ၊နာ။၃၄၄။ ဂမနံ၊ ဂမ္မတေတိ ဝါ ဂမ္မံ။
မောဂ်၊ပဋိကာ၊၅။၃၀။

ဂမ္မတိ (ကြိ) [ဂမု+ယ+တေ] (၁) သွားအပ်
၏။ (၂) ကျင့်အပ်၏။ (၃) သိအပ်၏။
(၁) တေဟိ သောဘနေန ကမ္မေန အဇီ-
ယန္တိ ဂမ္မန္တိတိ သဂ္ဂါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။
ဂမ္မတိ-ဇ္ဈ၊နာ။၂၆၈။ (-နိရတ္တိ၊နာ။၄၁၄။)
(၂) ဂမ္မတိ ဝါ တေဟိ ပဋိပဇ္ဇိယတိတိ
မဂ္ဂေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၀။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။) (၃) တေန ဟိ နိဗ္ဗာနံ
ဉာယတိ ဂမ္မတိ ပဋိဝိဇ္ဇတိတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။
(-အနုဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။)

ဂမ္မန္တိ (ကြိ) [ဂမု+ယ+အန္တေ] သွားအပ်ကုန်
၏။ ဂမ္မတိ-ကြည့်။

ဂမ္မမာန (တိ) [ဂမု+ယ+မာန] သိအပ်သော။
ပုဗ္ဗာပရသံသန္တနတ္ထံ သဒ္ဓတော ဂမ္မမာနမ္ပိ
“စိဝရုပ္ပဒိဝသေန သဒ္ဓိ”န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ။
ဝိမတိ၊၁။၃၁၁။

ဂမ္မန္တိ (မူလဋီ၊၂။၁၃၁။) သည် ဂမေန္တိ (အနုဋ္ဌ၊
၂။၁၄၀) မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်
ဟန်ရှိသည်။

ဂမ္မမာန (တိ) [ဂမု + ယ + မာန] သိအပ်
သော။ (ယင်း ဂမ္မမာနသည် အောက်ပါ
၄-မျိုး၌ အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သဒ္ဓါတိုက်ရိုက်
မပါပဲ အနက်ဖော်ထုတ်ရသည့် အရာဝယ်-
သက်ဆိုင်ရာ သဒ္ဓါကို ပါဠိဝေါဟာရ ၄-မျိုး

အနက် ၁-မျိုးမျိုးဖြင့် ခေါ်ဆိုသုံးစွဲကြသည်။
ထို ၄-မျိုးမှာ ၁-မှန်းဆ=ဂမ္မမာန၊ ၂-လိုက်
လာ=အဓိကာရ၊ ၃-ပျောက်ကွယ်=လောပ၊
၄-ကြွင်းကျန်=သေသ-တို့ ဖြစ်သည်။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၆၀။ ဆရာတော်ဗုဒ္ဓ နေတ္ထိကောက်
စတုဗျူဟာဟာရဒေသနာသန္နိ၌ ပါဌသေသ၊
အဇ္ဈာဟာရ၊ လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌ၊ဂမ္မမာန-ပုဒ် ဟု ဆို
သည်။) တသ္မာ အတ္ထတော ဂမ္မမာနာယ
တာယ သတ္တာကိရိယာယ လက္ခိယတိ။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၆၅။ ဝိမတိ၊
၁။၆၃။)

ဂမ္မမာနတ္ထ (တိ) [ဂမ္မမာန+အတ္ထ] သိအပ်
သော အနက်ရှိသော။ ဂမ္မမာနတ္ထဿ ဝါ-
သဒ္ဓဿ ပယောဂံ ပတိကာမစာရတ္တာ။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၀။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၆၅။)

ဂယမုဂ္ဂ (တိ) [ဂယ+မုဂ္ဂ။သက္ကတ-ဖာလ္လုနပုဒ်
သည် ပါဠိ၌ ဖလ္လုနဖြစ်လာသည်။ ဤ၌ဂါထာ
ဖြစ်၍ ဂယာမှ “အာ”နှင့် ဖလ္လုနမှ “န”ကို
ချေပြီးလျှင် “ဂယမုဂ္ဂ”ဟု ရေးဟန်တူ
သည်။ တောင်ပေါက်၊ဓာနံ၊သျှ၊သစ်။၅၉-၌-
ကား “အသာရေ ဥဿဝေ ဖလ္လု၊ မာသ-
နက္ခတ္တဘေဒကေ”ဟု ဖလ္လုသဒ္ဓါ၏အနက် ၄-
မျိုးဆိုသည်။] ဂယာဆိပ်ကမ်း၌ ပြုအပ်သော
-တပေါင်းပွဲသဘင်-ရေသဘင်။ (နှစ်တိုင်း
တပေါင်းလအခါတွင် ဥတ္တရဖလဂုနီ နက္ခတ်ပွဲ
သဘင် (ရေသဘင်)ကို ဂယာဆိပ်ကမ်း၌
ဆင်ယင် ကျင်းပကြသည့်အတွက် ဂယမုဂ္ဂ
ဟုဆိုသည်။) ဂယာယံ ဂယမုဂ္ဂယာ။ ထေရ၊
၂၇။ (-၂၇၈။) တေန စ သမယေန
မဟာဇနော သံဝစ္ဆရေ သံဝစ္ဆရေ ဖလ္လုန-
မာသေ ဥတ္တရဖလ္လုနနက္ခတ္တေ ဥဿဝံ အနဘ-
ဝန္တော ဂယာယံ တိတ္တာဘိသေကံ ကရေတိ၊
တေန တံ ဥဿဝံ “ဂယာမုဂ္ဂ”တိ ဝဒန္တိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅-၆။ (-၁၇၊၅၆။)

ဂယမုဂ္ဂရ (ပု) [ဂယ+မုဂ္ဂရ] ချိန်ခွင်ရိုးသဏ္ဌာန်။
(အဏ္ဍိယဂယမုဂ္ဂရာဒိနိ ဒဿေန္တိ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၅၂-၌ ဂယကို-အရင်းသေး၊ အဖျားကြီး
သော တင်းပုတ်သဏ္ဌာန်၊ မုဂ္ဂရကို အရင်း
အဖျားတူညီသော ဝါးရင်းတုတ်သဏ္ဌာန်ဟု
ခွဲခြား၍ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၉-၌ ဖွင့်ပြသည်။
ဝဇီရ-၌ကား ဂယနှင့် မုဂ္ဂရကို အရတူကဲ့သို့
ဖွင့်ပြသည်။ အောက်ပါ ယင်း ဋီကာ၏
အကိုးသာဓကကို အားသစ်၍ ကြံပါလေ။)
ဂယမုဂ္ဂရ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂)၌ တုလာဒဏ္ဍ-
သဏ္ဌာန်၊ ဂယာသီသေ သူစိကာ ဟောတိ၊
မုခပတ္တာလဒြာ။ ဝဇီရ။၁၂၂။

ဂယာ (ထိ) [ဂယ+အ+အာ] (၁) ဂယာမြစ်။
(၂) ဂယာရွာ။ (ယင်းရွာသည် ဗောဓိ-
မဏ္ဍိုင်မှ-၃ ဂါဝုတ်ဝေးသည် (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။
သာရတ္ထ၊၃။၁၆၃-၄။) ဖာဟိယမ်မှတ်တမ်း၌
လိ-၂၀-ဝေးသည်ဟု ဆိုသည်။ ၁-လိကို ၃-မိုင်
ဟု ယင်းမှတ်တမ်း၌ ဘာသာပြန်၍ ခန့်မှန်း
သည်။ ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဌဝီဝင်၌ ဗောဓိ-
မဏ္ဍိုင်မှ မြောက်ဖက် ၆-မိုင်ခန့်အကွာမှာ
တည်ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ မလလဆေကေရ-
ဓာန်၌ ဂယာမြို့ကို ဗုဒ္ဓဂယာနှင့် ကွဲပြား
အောင် ဗြဟ္မဂယာဟု ယခုခေတ်၌ ခေါ်ဆို
ကြသည်ဟု ရေးသည်။ ဂယာရွာ၏ အနီး
ရှည်သော ညောင်စောင်း=ဋီကာတမဉ္ဇ၌ ရာဂ
ဒေါသဖြစ်ရာ အကြောင်း သူစိလောမ ဘိ
လူးအား ဟောတော်မူသည့်အတွက် ယင်း
ဘိလူးနှင့် ခရလောမဘိလူးပါ ကျွတ်တမ်းဝင်
ရာဌာနဖြစ်သည်။ သုတ္တနိ။၃၂၀။) (၃)
ဂယာရေကန်။ (၄) ဂယာသီသကျောက်ဖျား။
(၅) ဆင်။ (၆) ချွန်းတောင်း။ (ရွှေဥမင်-
သျှ၊၂။နာ ၃၄၁-၌ “တံသို့” ယင်း သျှ၊နာ။
၃၄၅-၌ “ဆင်မျက်ကွင်း” ဆင်တဲဂဏ္ဍိ၊ နာ။
၄၇၇-၌ “နသန်ကွင်း” မအူ၊သျှ၊သစ်၊၃။
နာ။၃၀၃-၌ အရင်းငယ် အဖျားကြီးသည့်
“ချွန်းတောင်း” ဓာန်၊သျှ၊သစ်။၃၂-၌ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၁၉-လာ “ဂဒါကာရေန”ဟူသော

ဂယာအဖွင့်ကို ထောက်၍ သံတင်းပုတ်၊ သံ
ချောင်း။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊သျှ၊သစ်။
၃၂-၌ အထက် ဂယာအဖွင့် ဂဒါကို ထောက်
၍ ဂဒါဘာသာပြန်အရ သံတင်းပုတ်၊ သံလက်
ရိုက်-ဟုအသီးအသီးပြန်ဆိုကြသည်။ ဤအနက်
များတွင် “တင်းပုတ်၊ သံချောင်း” ဟူသော
အနက် ၂-ခုသာ ရှေးဟောင်း စာပေ ပျို့
လင်္ကာများ၌ ပါဝင်သော အနက်များဖြစ်၍
ခိုင်မာသည် ဟု ထင်ရသည်။ ယင်း ဂယ-
သဒ္ဒါကို ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဓာန်၌ ဂေဓာတ်ကြံ၍
ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဌဝီဝင်၌ ဂေဓာတ် ဂယ-
ဓာတ်ကြံသည်။) (၁) ဂယာမြစ်။ (၂)
ဂယာရွာ။ (၃) ဂယာရေကန်။ (၄) ဂယာ-
သီသကျောက်ဖျား။ တကြ သုဒ္ဓိ ဘဂဝါ
ဂယာယံ ဝိဟရတိ ဂယာသီသေ။ ဝိ၊၃။၄၃။
(-သံ၊၂။၂၅၁။ ဥဒါန။၈၃။ သုတ္တနိ။၃၂၀။)
တတ္ထ ဂယာယံ ဝိဟရတိ ဂယာသီသေတိ
ဂယာနာမိကာယ နဒိယာ အဝိဒ္ဓရေဘဝတ္တာ
ဂါမော ဂယာနာမ၊ တဿံ ဂယာယံ ဝိဟ-
ရတိ။ သမိပတ္ထေ စေတံ ဘုဗ္ဗဝစနံ။ ဂယာ-
ဂါမဿ ဟိ အဝိဒ္ဓရေ ဂယာတိ ကော
ပေါက္ခရဏိပိ အတ္ထိ နဒိပိ ဂယာသီသနာမ-
ကော ဟတ္ထိကုမ္မသဒိသော ပိဋ္ဌိပါသာဏော-
ပိ.... ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၈။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆-၌ ၁-၃-အနက်၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၇-တို့၌ ၁-၂-၃-အနက်၊
သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၈။ ဝိမတိ၊၂။၉၀-တို့၌ -၁-၂-အ-
နက်၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၃-တို့၌
၃-အနက်၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၆-
တို့၌ ၂-အနက်တို့ကို အသီးသီး ဖွင့်ပြကြ
သည်။) (၅) ဆင်။ ဂယာသီသ-ကြည့်။
(၆) ချွန်းတောင်း။ အဂ္ဂိယဂယမုဂ္ဂရာဒိနိ
ဒဿေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ (- သာရတ္ထ၊၂။
၁၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။) မူလေ တနုကံ
အဂ္ဂေ မဟန္တံ ကတွာ ဂဒါကာရေန သိဗ္ဗနံ
ဂယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၉။

ဂယာကဿပ (ပု) [ဂယာ+ကဿပ] ဂယာ
 ကဿပ-ရသေ့-ထေရ်။ (ဤမထေရ်သည်
 လွန်ခဲ့သော ၃၁-ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူ
 သော သိခိဘုရားရှင်အား ဆီးသီးလှူဒါန်းခဲ့
 ဘူးသော ကောင်းမှုကြောင့် လူ့ပြည် နတ်
 ပြည်တို့၌ ကျင်လည်ပြီးသောအခါ (ထေရ်၊
 ၄၂။၅၅။ အပါ၊ ၄၂။၂၈။) ဂေါတမ ရှင်
 တော်ဘုရား ပွင့်တော်မူမီ ဗြာဟ္မဏမျိုးနွယ်
 ဥရုဝေလကဿပ၏ ညီအငယ်ဆုံး ဖြစ်လာ
 သည်။ ညီနောင် ၃-ဦးလုံးပင် “ဝေဒ” ကျမ်းဂန်
 တို့ကို သင်ကြားတတ်မြောက်ကြသည်။ ထို
 ကျမ်းဂန်တို့၌ အနှစ်သာရကို မမြင်သည်ဖြစ်
 ၍ ရသေ့ပြုလုပ်ကြသည်။ ဂယာကဿပ၏
 အခြံအရံမှာ ၂၀၀-ရှိသည်။ (အံ၊ ၄၁။၂၃၂။)
 ဂယာသီသ-၌ နေခြင်း၊ ကဿပအနွယ်၌ ဖြစ်
 ခြင်း ဤအကြောင်းနှစ်မျိုးကြောင့် “ဂယာ-
 ကဿပ”ဟု အမည်တွင်သည်။ အာဒိတ္ထပရိ-
 ယာယသုတ်ကို ကြားနာရသောအခါ သူ၏
 နောင်တော်များနှင့်အတူ အရဟတ္တဖိုလ်သို့
 ရောက်ရှိသူဖြစ်သည်။ အံ၊ ၄၁။၂၃၂။ အပါ၊
 ၄၂။၂၈။ ထေရ်၊ ၄၂။၅၅။၇၈။) ဂယာယံ
 ဂယာကဿပေါ။ အပါ၊ ၂။၁၃၆။ ထေရ်၊ ၄၂။
 ၈၂။ ဂယာယ ဝသနတော ဟိဿ ကဿပ-
 ဂေါတ္တတာယ စ ဂယာကဿပေါတိ သမညာ
 အဟောသိ။ အပါ၊ ၄၂။၂၈။ (-ထေရ်၊ ၄၂။
 ၅၅။)

ဂယာကဿပတ္ထေရ (ပု) [ဂယာကဿပ+ထေရ်]
 ဂယာကဿပထေရ်။ ပါတော မဇ္ဈိကန္တိ-
 အာဒိကာ အာယသ္မတော ဂယာကဿ-
 ပတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ်၊ ၄၂။၅၄။ (-အပါ၊
 ၄၂။၂၈။)

ဂယာဂါမ (ပု) [ဂယာ+ဂါမ] ဂယာရွာ။ ဂယာ-
 ယန္တိ ဂယာဂါမေ။ သံ၊ ၄၁။၂၇၆။ (-သံ၊
 ၄၂။၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။၃၇။)

ဂယာဂါမက (ပု) [ဂယာဂါမ+က] ဂယာရွာ
 ငယ်။ တေန သမယေန ဂယာဂါမကေ

အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဓိတာ။ ဝိမာန၊
 ၄။၁၉၀။ (-၁၉၁။)

ဂယာဂါမဒ္ဓါရ (န) [ဂယာဂါမ+ဒ္ဓါရ] ဂယာရွာ
 တံခါး။ ဂယာဂါမဒ္ဓါရေ သင်္ကာရဋ္ဌာနေ
 ယက္ခော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ ၄၁။၂၇၆။

ဂယာတိတ္ထ (န) [ဂယာ+တိတ္ထ] ဂယာဆိပ်။
 (ဂယာတိတ္ထအရ ဂယာရွာ၏ မနီးမဝေး၌
 ရှိသော တခုသော ရေကန်နှင့် မြစ်ကိုယူ။)
 ဂယာတိတ္ထေ ဝိဟရန္တောပိ ဂယာယံ ဝိဟရ-
 တိတံ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။၃၇။ (-ထေရ်၊
 ၄၂။၅၆။) ဂယာတိတ္ထန္တိ ဟိ ဂယာဂါမဿ
 အဝိဒ္ဓရေ ကော ပေါက္ခရဏိ အတ္ထိ နဒီပိ၊
 တဒုဘယံ “ပါပပဝါဟနတိတ္ထ” န္တိ လောကိ-
 ယမဟာဇနော သမုဒါစရတိ။ ဥဒါန၊ ၄။၆၇။

ဂယာတိတ္ထသမိပ (န) [ဂယာတိတ္ထ+သမိပ]
 ဂယာဆိပ်၏အနီး။ အထ ဘဂဝါ တာဒိသေ
 ဥဿဝဒိဝသေ ဝေနေယျာနုကမ္မာယ ဂယာ-
 တိတ္ထသမိပေ ဝိဟရတိ။ ထေရ်၊ ၄၂။၁၆။

ဂယာတီရ (န) [ဂယာ+တီရ] ဂယာဆိပ်ကမ်း။
 အဂ္ဂိ ဇုဟန္တိတိ ကေစိ ဂယာတီရေ ဝေဒိ-
 သဇ္ဇေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။၆၈။

ဂယာနာမက (တိ) [ဂယာနာမ+က။ ထိ-၌
 ဂယာနာမိကာ] ဂယာအမည်ရှိသော။ ဂယာ-
 နာမကေ ဂါမေ အညတရဿ ဗြာဟ္မဏဿ။
 ဝိမာန၊ ၄။၁၉၆။ ဂယာနာမိကာယ နဒိယာ
 အဒူရဘဝတ္ထာ ဂါမော ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ဂယာ
 နာမ ဇာတော။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၈။ (-သာရတ္ထ၊
 ၃။၂၀၈။ သံ၊ ၄၂။၂၈။)

ဂယာပေါက္ခရဏိတီရ (န) [ဂယာ+ပေါက္ခရဏိ+
 တီရ] ဂယာရေကန်၏ဆိပ်ကမ်း။ သော
 တေန ကမ္မေန နိရယေ ပစ္စိတွာ ဂယာပေါက္ခ-
 ရဏိတီရေ ယက္ခယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တော။ သုတ္တ-
 နိ၊ ၄၂။၃၈။

ဂယာဖဂ္ဂ (ထီ) [ဂယာ+ဖဂ္ဂ] ဂယာဆိပ်ကမ်း၌ ပြုအပ်သော - ရေသဘင် - ပွဲသဘင်။ ဂယ- ဖဂ္ဂ-ကြည့်။

ဂယာမိဂဒါယ (ပု) [ဂယာ+မိဂ+ဒါယ] ဂယာ (ရွာ၊ မြစ်) အနီးရှိ သားတို့ကို ဘေးမဲ့ပေးရာ တော။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၆။) ရွာကိုမူတည်၍ သာ- ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၀- တို့၌ မြစ်ကို မူတည်သည်။) အနိလပထေန ဂန္ဓာ ဂယာမိဂဒါယေ ဩတရိတော တေသံ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္ထေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆၄။

ဂယာသီသ (န) [ဂယာ+သီသ] (၁) ဆင်ဦး ကင်း။ (တိ) (၂) ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော (ကျောက်ဖျာ)။ (ဤ၌ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၆။ အရှင် ဗုဒ္ဓဘောသဆရာအလို “ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူ သော ကျောက်ဖျာ” ဥဒါန၊ ၄။ ၆၇။ အရှင် ဓမ္မပါလဆရာအလို “ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော တောင်” ဟု အဆိုနှစ်မျိုးကွဲပြားသည်။ ဓမ္မ- ပါလဆရာအလိုမှာ - ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော တောင်ထုတ်များအနက် တခုသောတောင်ကို “ဂယာသီသ” ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းတောင် တနေရာ၌ ဆင်ဦးကင်းနှင့်တူသော ကျောက် ဖျာတခုဝယ် ဘုရားရှင်နေတော်မူ၏-ဟုဆို သည်။ ဆရာနှစ်ပါးလုံးပင်-ယင်း ကျောက်ဖျာ သည်-ရဟန်း ၁၀၀၀-ဆုံသည်ဟု ဆိုကြသည်။ အဆိုပါဌာနသည် ဂယာရွာအနီး၌ ရှိသည်။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၈။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၈၀။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၁၃။) ယခုခေတ်၌ ဂယာမြို့၏ အနောက်တောင် ၁-မိုင်ခန့်ဝယ် ဗြဟ္မယောနိအမည်ဖြင့် တည်ရှိသည်။ ဂယာ- သီသ၏ အရှေ့တောင်ဖက်၌-ဥရုဝေလကဿပ၊ နဒီကဿပ၊ ဂယာကဿပ ရသေ့ညီနောင် ၃-ဦးတို့၏ ရုပ်ထုများကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်ဟု ဟိယန်ဆိုင်မှတ်တမ်းကဆိုသည်။ (ကန်နဃမ် ၏ ရှေးဟောင်း သုတေသနမှတ်တမ်း နှင့် ဣန္ဒိယပညာရေးဌာန မြေပုံ ၅၂၄)၊ ဥရုဝေလ-

ကဿပစသောရသေ့ညီနောင် ၃-ယောက်တို့ အား အာဒိတ္တပရိယာယသုတ်ကို ဟောတော် မူသည့်အတွက် ထိုရသေ့တို့ ကျွတ်တမ်းဝင်ရာ ဌာနဖြစ်သည်။ (ဝိ၊ ၂၊ ၄၃-၄။ သံ၊ ၂၊ ၂၅၁။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၆။) ဘုရားအဖြစ်သို့ မရောက်မီ (၁) အရောင်ကိုသာ သိသည်။ (၂) ဆက်လက် အားထုတ်သည့်အတွက် အရောင်အဆင်းကို ပါသိသည်။ (၃) ဆက်လက်အားထုတ်ပြန် သည့်အတွက် ဆိုခဲ့သောအချက်များအပြင် နတ်များနှင့်အတူ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရသည်။ (၄) ဤနည်းအတိုင်း အဆင့်ဆင့်တိုးတက် အားထုတ်ရသည့်အတွက် မည်သည့်ဘုံမှလာ သော နတ်များဟုပါ သိရှိရသည်။ (၅) ထိုနတ်များသည် မည်သည့်ကံ၏ အကျိုး ဝိပါက်ကြောင့် ဤလူ့ဘုံမှစုတေ၍ ထိုနတ်ဘုံ ၌ ဖြစ်ရသည်ကိုပါ သိရှိရသည်။

(၆) မည်သည့်ကံ၏အကျိုးဝိပါက်ကြောင့် ထိုနတ်များအား ဤသို့သော အစားအစာ ချမ်းသာဆင်းရဲ ရရှိသည်ကိုပါ သိရှိရသည်။ (၇) ဤသို့အသက်ရှည်သည်ကိုပါ သိရှိရ သည်။ (၈) ထိုနောက် အဆိုပါနတ်များနှင့်နေ ဘူး၊ မနေဘူးကိုပါသိရှိရသည်။ ဤ(၈) ချက် သော ဉာဏ်အမြင် မစင်ကြယ်သေးသမျှ ကာ လပတ်လုံး ဘုရားဖြစ်ပြီဟု ငါဝန်ခံတော်မမူ သေး၊ အဆိုပါ ၈-ချက်သော ဉာဏ်အမြင် စင်ကြယ်သော အခါမှသာ ဘုရားဖြစ်ပြီဟု ဝန်ခံတော်မူပြီ ဟူသော ဂယာသီသသုတ်ကို ဟောရာဌာနလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်း သုတ်၌ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဣဒ္ဓိဝိဓ စေတောပရိယာယ ထာ- ကမ္မုပဂ အနာဂတံသ ပစ္စုပ္ပန်သ အတိတံသ- ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဉာဏ် ၈-ပါးနှင့်တကွ ဝိပဿနာဉာဏ်မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး ဖိုလ်ဉာဏ် ၄-ပါး ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် ၄-ပါး ပဋိသမ္ဘိဒါ ဉာဏ် ၄-ပါး အသာဓာရဏဉာဏ် ၆-ပါး တို့ကို တပေါင်းတည်း ဟောတော်မူသည်။ (အံ၊ ၂၊ ၁၂၃။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၄၃။) အဘေတ

သတ်မင်းက ဒေဝဒတ်အားကျောင်းဆောက်
လှူဒါန်းရာ ဌာနလည်း ဖြစ်သည်။ (ဇာ၊
ဌာ၊ ၂၀၁-၂။) ရှင်သာရိပုတြာက အာ-
ဒေသနာနုသာသနီ (= စိတ်ကိုသိ၍ ပြော
ဆိုခြင်း တရား ဟောခြင်း) ဖြင့်၎င်း၊ အရှင်
မဟာ မောဂ္ဂလ္လာန်က ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယာ-
နုသာသနီ (= တန်ခိုးပြခြင်း တရားဟော
ခြင်း) ဖြင့်၎င်း၊ ဟောပြော ဆုံးမတော်မူ
လျက် သံဃာသင်းခွဲသော ဒေဝဒတ်နောက်
လိုက် ဝဇ္ဇီတိုင်းသား ရဟန်း၅၀၀-တို့ကို ပြန်
လည် ခေါ်ဆောင်ရာဌာနလည်း ဖြစ်သည်။
(ဝိ၊ ၄။ ၃၆၁-၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂၂၂-၃။ သံ၊ ၄။ ၁။
၁၇၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၄။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၂။ ၄၁၃။ သံ၊ ၄။ ၂၄၉။) ဆောင်း
တွင်း အန္တရဌက (= တပို့တွဲလဆုတ် သ-
ရက်နေ့မှ တပေါင်းလဆန်း ၄-ရက်) များ၌
ရေငုတ်သောရသေ့များကို “န ဥဒကေန သုစီ
ဟောတိ” စသော ဇဠိလသုတ်ကို ဟော-
တော်မူရာဌာနလည်း ဖြစ်သည်။ ဥဒါန။ ၇၃။
ဥဒါန၊ ၄။ ၆၇။) (၁) (တိ) (၂) ဂယာသီသေ-
(ဥဒါန။ ၇၃) တိ (ရာဇကရီသေန အဋ္ဌကရီ-
သပရိမာဏေ-က-မူကွဲ) ဂဇသီသသဒိသသိ-
ခရော တတ္ထ ကော ပဗ္ဗတော ဂယာသီသ-
နာမကော၊ ယတ္ထ ဟတ္ထိကုမ္ဘသဒိသော ပိဋ္ဌိ-
ပါသာဏော ဘိက္ခုသဟဿဿ ဩကာသော
ပဟောတိ။ တတြ ဘဂဝါ ဝိဟရတိ။ ဥဒါန၊
၄။ ၆၇။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၇။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။) ဂယာ-လည်း
ကြည့်။

ဂယာသီသနာမက (တိ) [ဂယာသီသနာမ+က]
ဂယာသီသ အမည် ရှိသော။ ဂယာသီသ-
ကြည့်။

ဂယာသီသဝိဟာရ (ပု) [ဂယာသီသ+ဝိဟာရ]
ဂယာသီသကျောင်း။ ဒေဝဒတ္တော ဂယာ-
သီသဝိဟာရေ နိသီဒိတွာဝ နာနဂ္ဂရသေဟိ
သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၂။

ဂယု (တိ) [ဂဟ+ယ။ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဂယံ။ နိ-
ရုတ္တိ၊ နှာ။ ၅၃၄။] ယူအပ်သော။ ဂယုဝသေန....
နိယမာနံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၆။

ဂယု (ကြိ၊ ဝိ) [ဂဟ+တွာ] ယူ၍။ ဂယု ဓကော်
ဂစ္ဆတိ ယေန ကာမ (ဇာ၊ ၂။ ၆၉) နှိ အဗ္ဗ
မမ ဝေရူပံ ဗာဟံ နှန ဓကော် ဂဟေတွာ
လုဉ္ဇိတွာ ခါဒန္တော ယေန ကာမံ ဂစ္ဆိယတိ။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂၁။

ဂယုက (တိ) [ဂယု+က။ အဿကောကဲ့သို့
မထင်ရှားမသိသာသော (အညတ္တ) အနက်၌
သက်သော က-ပစ္စည်းဟုကြံသင့်၏။] ဖမ်းယူ
အပ်သော (သုံ့ပန်း၊ သုံ့ရ)။ အမောစယံ
ဂယုကံ နိယမာနံ (သံ၊ ၁။ ၁၄၅) နှိ ဂဟေတွာ
နိယမာနံ၊ ကရမရံ နိယမာနန္တိပိ အတ္ထော။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။

ဂယုတိ (ကြိ) [ဂဟ (ဥပါဒါနေ)+ယ+တိ။
ဒိဝါဒိတော ယော၌ ယော-ဟူသော သုတ်သီး
ဖြင့် ကတ္တားအနက်၌ ယပစ္စည်းသက်၊ အဂ္ဂိ
ဥယုတိ ပါဝကော (ဓမ္မ၊ ၃၄။ က-မူကွဲ)
ကဲ့သို့၎င်း ဒယုတိ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။ ၄၄၆-ကို ဒိဝါ-
ဒိကတ္တုရုပ် ပြုလုပ်သကဲ့သို့၎င်း ရုပ်ပြီးစေသင့်
သည်။] စွဲယူတတ်၏၊ စွဲလမ်းတတ်၏။ သေ-
ယုထာပိ ဘိက္ခဝေ အယံ အာကာသေ ပါဏိ
န သဇ္ဇတိ န ဂယုတိ န ဗဇ္ဈတိ။ သံ၊ ၁။ ၄၀၂။
(-၄၂၆။) ဂယေယု - သံ၊ ၁။ ၄၂၆။ မ၊ ၄။
၃။ ၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၅။

ဂယုတိ ၂ (ကြိ) [ဂဟ+ယ+တေ] (က) ယူအပ်
၏။ (ခ) သိမ်းဆည်းအပ်၏။ (က) လောကေ
န ဂယုန္တိတိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ၊ ၃၅၀။ န
ဂယုန္တိတိ န ဂဏိယန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။
(ခ) နိဝါသသုခတာဒိနာ သတ္တေဟိ မမတ္တဝ-
သေန ဂယုတိ ငရိဂ္ဂယုတိတိ ဝါ ရာဇဂဟံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ ဂယုတေ-
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၄၁၇။

ဂယုန္တိ — ဝိမာန၊ ငွေ။ ၁၂၃။ အံ၊ ခြုံ၊ ၃၂၃။
 ဂယုတု — သံ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၃၇၅။ ဂယေယျ — ဒီ၊ ခြုံ၊ ၃။
 ၁၉၃။ မူလ၊ ခြုံ၊ ၂။ ၄၉။ ဂယေယျ — အနု၊ ခြုံ၊
 ၃။ ၂၇၉။ ဂယေယျာမ — ဝိ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဂယုတု (ကြံ) [ဂဟ + ယ + တံ] ယူအပ်၏။
 ဂယုတိ - ကြည့်။

ဂယုတေ (ကြံ) [ဂဟ + ယ + တေ] ယူအပ်၏။
 ဂယုတိ - ကြည့်။

ဂယုန (န) [ဂယု + ယု] ယူခြင်း။ တေသံ ခြုံနံ
 ဩကာသာနံ ဝသေန ဂယုနံ ဟောတိ။
 အနု၊ ခြုံ၊ ၃။ ၁၉၃။

ဂယုန္တိ (ကြံ) [ဂဟ + ယ + အန္တေ] ယူအပ်ကုန်
 ၏။ ဂယုတိ - ကြည့်။

ဂယုမာန(တိ) [ဂယု + မာန] ယူအပ်ဆဲဖြစ်သော။
 တသ္မိံ ခေါ ပနာဟံ ဘန္တေ ဒါရကေ
 ဂဟိတေ ဝါ ဂယုမာနေ ဝါ။ အံ၊ ၂။ ၄၄၆။
 (-ဝိ၊ ငွေ၊ ၁။ ၂၇၇။ မ၊ ငွေ၊ ၁။ ၁၇၇။)

ဂယုမာနကာလ (ပု) [ဂယုမာန + ကာလ] ယူ
 အပ်သောကာလ၊ ယူအပ်သောအခါ။ သဉ္စိ-
 တာ ဝိယ ဂယုမာနကာလာ ဝေ ကာလ-
 သဉ္စယော။ မူလ၊ ခြုံ၊ ၁။ ၆၁။

ဂယု(ယျ)ပဂ (တိ) [ဂယု + ဥပ + ဂမု + ဂ္ဂံ။
 ရှု၊ နှာ။ ၁၇။ ဒီသံ-သုတ်၌ ကုစိသဒ္ဓါ၏ အဓိပ္ပါယ်
 မှာ—ဒီသပြေရသော ရုပ်ကမ္ပား၍ ဒီသမပြေ
 ရသော ရုပ်ကနည်းသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို
 အဆိုကို နီတိ၊ သုတ္တံ။ ၇၇-လည်း သိသူပင်
 စသည်ဖြင့် ထောက်ခံရိပ်ရှိသည်။ နိရုတ္တိ၊ နှာ-
 ၁၈-၌လည်း သရချေခြင်း၊ အာဒေသပြုခြင်း၊
 ပြုလုပ်ခဲ့ရလျှင် “ဒီသပြေ”ဟု ဆိုသည်။] ယူ
 အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ကိဉ္စိ
 ဂယုပဂံ အဒိသွာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၂)တိ ဂဟ-
 ဏယောဂံ နိစ္စသာရာဒိ အဒိသွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ခြုံ၊ ၂။ ၄၇၁။ ပစ္စဝေက္ခန္ဓော န ကိဉ္စိ ဂယုပဂံ

ပဿတိ ကာယံ ဝါ ကာယပဒေသံ ဝါ။
 နေတ္ထိ၊ ၆၃။ (-မိလိန္ဒ၊ ၃၁၀၊ ၃၁၁။ ဝိ၊ ငွေ၊ ၄။
 ၁၇၆။) တတ္ထ န ဂယုပဂန္တိ န ဂဟဏ-
 ယောဂံ။ နေတ္ထိ၊ ငွေ။ ၁၃၀။ (- ဝိမတိ၊ ၂။
 ၂၉၀။)

ဂယေယျ (ကြံ) [ဂဟ + ယ + ယေယျ။ ဒီဝိဒိ-ယ-
 ပစ္စည်း။] စွဲယူရာ၏၊ စွဲလမ်းရာ၏။ ဂယုတိ -
 ကြည့်။

ဂယေယျ (ကြံ) [ဂဟ + ယ + ဇေ] ယူအပ်ရာ
 ၏။ ဂယုတိ - ကြည့်။

ဂယေယျာမ (ကြံ) [ဂဟ + ယ + ယေယျာမေ] ယူ
 အပ်ကုန်ရာ၏။ ဂယုတိ - ကြည့်။

ဂယေယျ (ကြံ) [ဂဟ + ယ + ခေ] ယူအပ်ကုန်
 ရာ၏။ ဂယုတိ - ကြည့်။

ဂရတိ (ကြံ) [ဂရ (=သေစနေ ဥဂ္ဂမေ စ) + အ
 + တိ] (၁) သွန်းလောင်း၏။ (၂) တက်ကြွ၏။
 ထင်ရှား၏။ (၁) သိဿေသု သိနေဟံ ဂရတိ
 သိဉ္စတိတိ ဂရ။ မောဂ်၊ ၇။ ၂။ (-နီတိ၊ ဓာ၊
 နှာ။ ၁၅၀။) (၂) ဂရတိ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ ဥဂ္ဂတော
 ပါကဠော ဘဝတိတိ ဂရ၊ ဂရသဒ္ဓေါ ဟိ
 ဥဂ္ဂမေ။ သီ၊ ခြုံ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀။ (- နီတိ၊ ဓာ။
 ၁၅၆။)

ဂရဟ (ကြံ) [ဂရဟ + အ + ဟိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
 လော့။ ဂရဟတိ (၁) ကြည့်။

ဂရဟ (ထိ၊ န) [ဂရဟ + အ။ (ဂဟိ-သံ)]
 (၁) ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း၊ အပြစ်-ဆိုခြင်း-
 တင်ခြင်း။ (၂) စက်ဆုပ်ခြင်း။ (တိ) (၃)
 ကဲ့ရဲ့အပ်သော၊ သူ။ (ဇိဂုစ္ဆာ ဂရဟာ ဘဝေ-
 ဟု ဓာန်။ ၁၂၁-၌ စက်ဆုပ်ခြင်း ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို
 ပရိယာယ်တူပြသည်။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်-၌ မျက်
 မှောက် ကဲ့ရဲ့ခြင်း-ဟု သရုပ်ဖော် အနက်ပြန်
 သည်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၅-၌ သမ္ပါဒါ ဂရဟဏံ
 အကိတ္တိ၊ ပရမ္ပါဒါ ဂရဟဏံ အယသော။ အထ

ဝါသမ္ဗုခါပရမ္မုခါ ဂရဟနံ အကိတ္တိဟု မျက်မှောက် မျက်ကွယ်ကဲ့ရဲ့ခြင်း ၂-မျိုးလုံးကိုပင် ဂရဟဏသဒ္ဓါနှင့် ပြဆိုခြင်းကြောင့် ယင်းသို့ အဆိုကို ဆင်ခြင်သင့်သည်။ ထောမ၊ နီတိ၊ ဓာ။ ၁၉၆၊ ၃၅၀ - တို့၌ ဂရဟဓာတ်နက်ကို ကုစ္ဆနတ္ထ၊ ဝိနိန္ဒတ္ထ ၂-မျိုးပြသောကြောင့်၎င်း၊ မြန်မာမှု၌လည်း စက်ဆုပ်ခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း တို့သည် အဓိပ္ပါယ် ကွဲပြားသောကြောင့်၎င်း ၂-နက် ခွဲခြား ပြန်ဆိုသည်။ (၁) နိန္ဒာယ ဂရဟာယ.... ကုပ္ပတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၈။ (- ဒိ။ ၁။ ၁၂၈။ သံ၊ ၂။ ၅၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၀။) ဂရဟေန အာဟတပစ္စာဟတမနာ။ မဟာနိ။ ၄။ ၁၆၅။ ဂရဟာယာတိ.... ဂရဟပါပနေန။ ဒိ။ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ ဂရဟာယာတိ ဒေါသကထနေန။ မဟာနိ။ ၄။ ၂၄၇။ (- သုတ္တနိ။ ၄။ ၁။ ၁၇၄။) (၂) ဂရဟက (၂)-ကြည့်။ (တိ) (၃) ဂရဟာ (နေတ္ထိ။ ၁၅၉) တိ ဂါရဟာ။ နေတ္ထိ။ ၄။ ၂၆၂။ (- နေတ္ထိ။ ၀။ ၃၄၀။)

ဂရဟအစ္စရိယ (တိ) [ဂရဟ+အစ္စရိယ] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချခြင်း၌ ဖြစ်သော အံ့ဩဖွယ်။ တံ ပနေတံ ဂရဟအစ္စရိယံ ပသံသာအစ္စရိယန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ မ၊ ငွါ။ ၃။ ၂။ အစ္စရိယံ-လည်း ကြည့်။

ဂရဟက (တိ) [ဂရဟ+ဏု] (၁) ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ တတ်သော။ (၂) စက်ဆုပ်တတ်သော။ (၁) အက္ခောသကာ ဂရဟကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ။ ၄။ ၁။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၅၅။ မဟာနိ။ ၃။ ၃၃။ (- ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၂၀၇။) (၂) ယေ တေသံ “အနိစ္စာ” တိအာဒိနာ ဂရဟကာ ဇိဂုစ္ဆာ သတ္တာ၊ တေ အယထာဘူတဝါဒိ-တာယ မတကာလေ အပါယနိဋ္ဌာ အဟေသုံ။ မ၊ ငွါ။ ၂။ ၃၁၃။

ဂရဟကပုဂ္ဂလ (ပု) [ဂရဟက+ပုဂ္ဂလ] ကဲ့ရဲ့ တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဂရဟကပုဂ္ဂလာ စ ထေရံ ခမာပေသုံ။ ထေရ၊ ငွါ။ ၁။ ၃၆၀။

ဂရဟအစ္စရိယ (တိ) [ဂရဟ+အစ္စရိယ] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချခြင်း၌ (ဖြစ်သော) အံ့ဩဖွယ်။ ပုရိမံ ဂရဟအစ္စရိယံ။ မ၊ ငွါ။ ၃။ ၂။ (- သံ၊ ငွါ။ ၂။ ၁၈၂။)

ဂရဟဏ (ထိ၊ န) [ဂရဟ+ယ] (၁) ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း။ (၂) ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ အပ်သောစကား။ (၁) ဂရဟဏေ (ကင်္ခါ။ ၂၅၂) တိ နိန္ဒနေ။ ကင်္ခါ၊ ငွါ။ သင်္ခ။ ၄၁၄။ ဂရဟဏာ (အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၆) တိ.... ဒေါသာဇော-ပနာ။ အဘိ၊ ငွါ။ ၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၈။ (၂) ဝေမေဝံ ပနာယံ ဝသလီ ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ တဿ မုဏ္ဍကဿ သမဏကဿ ဝဏ္ဏံ ဘာ-သတိတိအာဒိသု ဂရဟဏေ။ ဒိ၊ ငွါ။ ၁။ ၂၇။ မ၊ ငွါ။ ၁။ ၄။ သံ၊ ငွါ။ ၁။ ၃။ အံ၊ ငွါ။ ၁။ ၃။ ခုဒ္ဒက၊ ငွါ။ ၈၇။ ဧတ္ထ စ ဒေါသဝိဘာဝနေန ဂါရဟ-ဝစနံ ဂရဟဏံ၊ တဒါကာဇောပိ အတ္ထတော ဂရဟဏံ နာမ၊ တသ္မာ ဂရဟဏေတိ ဝုတ္တံ။ သိ၊ ငွါ။ သင်္ခ။ ၁။ ၁၄၂။ (မိလိန္ဒ။ ၃၃၈။ အဘိ၊ ငွါ။ ၂။ ၄၆၆။ ကင်္ခါ၊ ငွါ။ သင်္ခ။ ၂၃၀။ သံ၊ ငွါ။ ၂။ ၄၇၀။ အံ၊ ငွါ။ ၁။ ၁၈၀။ အံ၊ ငွါ။ ၃။ ၃၃၀-တို့၌ ဂရဟန-ဟု ပါဌ်ရှိသည်။ ရဟာဒိတောဏ-သုတ်နှင့်မညီ၊ ထို့ကြောင့် ဂရဟဏ-ကိုသာ အဘိဓာန်တည်ပုဒ် ထားသည်။)

ဂရဟဏအစ္စရိယ (တိ) [ဂရဟဏ+အစ္စရိယ] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချခြင်း၌ ဖြစ်သော အံ့ဩဖွယ်။ အစ္စ-ရိယံ ဘန္တေတိ ဣဒမ္ပိ မေဃိယသုတ္တေ ဝိယ ဂရဟဏအစ္စရိယဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ငွါ။ ၂၅၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂၈။ အံ၊ ငွါ။ ၃။ ၂၆၈။) (သံ၊ ငွါ။ ၃။ ၂၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃-တို့၌ ဂရဟနအစ္စရိယ-ဟု ပါဌ်ရှိ၏။)

ဂရဟဏာကာရ (တိ) [ဂရဟဏ+အာကာရ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချသော အခြင်းအရာ။ သော စ ဂရဟဏာကာရော “ဝသလီ” တိအာဒိခုံသန-သဒ္ဓသန္နိဓာနတော ဣဓ ဝေသဒ္ဓေန ပကာသိ-တော ဝိညာယတိ။ ဥဒါန၊ ငွါ။ ၈။ ဒိ၊ ငွါ။ ၁။ ၃၇။ (- သိ၊ ငွါ။ သင်္ခ။ ၁။ ၁၄၃။)

ဂရဟတိ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+တိ] (၁) ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချ၏။ အပြစ်တင်၏။ အပြစ်ကို - ချွတ် ယွင်းချက်ကို-ပြောဆို၏။ (၂) ဆဲရေး၏။ (၃) စက်ဆုပ်၏။ (၁) ဒွေ မဂ္ဂေ ခုံသေတိ ဝမ္ဘေတိ ဂရဟတိ။ ဝိ၊၁။၁၈၈။ (-သံ၊၁။ ၁၉၂။ ဝိ၊၁။၁၈၅။) ဂရဟတိတိ ဒေါသံ ဒေတိ။ ဝိ၊၁။၂။၁၃၃။ ဂရဟန္တိ (အံ၊၁။ ၅၉)တိ နိန္ဒန္တိ။ အဝဏ္ဏံ ဘာသန္တိ။ အံ၊၁။ ၂။၂၄။ ဂရဟန္တိ-ဝိ၊၅။၂၃၅။ နေတ္ထိ။၄၄။ ဝိ၊၁။၄။၁၉၂။ ဒိ၊၁။၂။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၆၃။ ဂရဟသိ - သုတ္တနိ။၃၈၃။ ဇာ၊၁။ ၂၇၁။ နေတ္ထိ။၁၁၂။ စရိယာ၊၁။၁၄၆။ ဂရ-ဟထ-သံ၊၁။၁၉၂။ မ၊၁။၂။၂၇၉။ ဇာ၊၁။ ၅။၂၉၉။ ဂရဟမိ - သံ၊၁။၁၉၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၁။ ဇာ၊၁။၃။၄၉၀။ ဂရဟမ - သံ၊၁။ ၁၉၂။ ဝိ၊၁။၁။၁၉၄။ မ၊၁။၂။၂၇၉။ ဂရ-ဟတေ - ဇာ၊၁။၅။၁၁၀။ ဂရဟ - ဇာ၊၁။ ၅။၈၂။ ဂရဟေယျ-မ၊၃။၃၀။ မိလိန္ဒ။၂၄၀။ ဝိ၊၁။၁။၁၆၀။ ပဋိသံ၊၁။၃၃၁။ ဂရဟေ-ယျ-မ၊၂။၂၄။ အပ၊၂။၄၀၃။ စရိယာ၊၁။ ၁၄၀။ ဂရဟေယျာသိ-ဇာ၊၂။၄၈။ ဇာ၊၁။ ၄။၂၄၉။ ဇာ၊၁။၅။၂၅၀။ ဂရဟသိ-ဇာ၊ ၁။၂၆၈။ ဇာ၊၁။၄။၂၄၈။ ဂရဟိ-မ၊၃။၆၅။ ဝိ၊၁။၁။၁၈၆။ ထေရီ၊၁။၇၀။ ဇာ၊၁။၅။၈။ ဂရဟိတ္ထော-ဇာ၊၂။၁၇၃။ ဇာ၊၁။၆။၈၀။ ဂရဟိသု-အံ၊၁။၁။၃၁၇။ စရိယာ၊၁။၂၁၄။ ဂရဟိတ္ထ-သံ၊၁။၂၄၁။ ဂရဟိသတိ-အပ၊၂။ ၇၉။ မိလိန္ဒ။၂၄၀။ ဇာ၊၁။၅။၅၂၂။ ဂရဟိ-သန္တိ-ဝိ၊၁။၂။၁၆၃။ မ၊၁။၁။၉၆။ အဘိ၊၁။ ၁။၁၆၉။ ဂရဟိသမိ-ဒိ၊၁။၁။၃၄၉။ သိ၊၁။ ၁။၁၆၉။ (၂) ပရေ စ နံ ဂရဟန္တိ။ ထေရီ၊၂။၅၂။ ဂရဟန္တိတိ....နိန္ဒန္တိ။ ဥပက္ခော-သန္တိ ဝါတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊၁။၁။၃၆၀။ (၃) ပါပေ လာမကေ ပုဂ္ဂလေ ဓမ္မေ စ ဂရဟတိ ဇိဂ္ဂတ္တတိတိ ပါပဂရဟိ။ သံ၊၁။ ၁။၆၅။ (-မိလိန္ဒ။၂၁၇။)

ဂရဟတေ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+တေ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ ၏။ ဂရဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဂရဟထ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+ထ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ ကုန်၏။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟဒိန္န (တိ) [ဂရဟ + ဒိန္န] ကဲ့ရဲ့ခြင်းကို ပေး တတ်သော၊ သူ၊ ကဲ့ရဲ့တတ်သော၊ ဂရဟဒိန္န မည်သော၊ သူ။ (ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိုခဲ့သော အနက်များကြောင့် “ဂရဟဒိန္န”ဟု အမည် တွင်၍ နိဂဏ္ဌဆရာတို့၏တပည့်သာဝက တဦး ဖြစ်သည်။ သူ၏မိတ်ဆွေ “သီရိဂုတ္တ”က နိဂဏ္ဌ ဆရာများကို မစင်တိုင်းသို့ ကျစေသည့်အ တွက် ၎င်းအားလက်စားချေသော အနေဖြင့် ဘုရားရှင်နှင့်တပည့်သာဝကတို့ကို လှည်းအစီး ၈၀-မျှလောက်ရှိသော ရွှားမီးကျီးတွင်းသို့ ကျ ရောက်စေရန် အားထုတ်သူ ဖြစ်သည်။ ယင်း မီးကျီးတွင်းမှ ခွဲဖောက်ထွက်လာသော လှည်း ဘီးပမာဏရှိသော ပဒုမာကြာပန်းများပေါ် ၌ ဘုရားရှင်နှင့်တပည့်သာဝကများထိုင်တော် မူကြလျက် ဘုရားရှင်က တရားဟောတော်မူ ရာ ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော သတ္တဝါတို့ သည် အကျွတ်တရားရကြ၍ ဂရဟဒိန္နနှင့် မိတ်ဆွေ သီရိဂုတ္တ တို့သည်လည်း သော-တာပတ္တိဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ကြသည်။ အ ကျယ်ကို ဓမ္မ၊၁။၁။၂၇၅၊၂၈၁ - ၌ ကြည့်။) သာဝတ္ထိယဦး သီရိဂုတ္တော စ ဂရဟဒိန္နော စာတိ ဒွေ သဟာယကာ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊၁။ ၁။၂၇၅။

ဂရဟဒိန္နသမာဂမ (ပု) [ဂရဟဒိန္န + သမာဂမ] ဂရဟဒိန္န၏ အစည်းအဝေး။ ဂရဟဒိန္နသမာ-ဂမေ....ပစ္စေကံ စတုရာသိတိယာ ပါဏသ-ဟဿာနံ ဓမ္မာဘိသမယော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။၃၃၂။

ဂရဟဒေါသ (ပု) [ဂရဟ+ဒေါသ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ သော အပြစ်။ ပဉ္စပဝါဒါ ပဉ္စပါရမ္မာ ဂရဟ-

ဒေါသာ န ပရိမုစ္စေယျ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၁၅၉။ (- သာရတ္ထ၊၁။၄၄၉။)

ဂရဟန္တ (တိ) [ဂရဟ + အန္တ။ ထိ-၌ ဂရဟန္တ] (၁) ကဲ့ရဲ့သောသူ။ (၂) စက်ဆုပ်သောသူ။ (၃) ဂရဟန္တော(သံ၊ဠ၊၃။၃၀၇)-တိ နိန္ဒန္တော။ သံ၊ဠ၊၂။၅၂၇။ (၂) ဂရဟန္တသကံ ဓဇ(ထေရ၊၃၄၂)န္တိ အတ္တနော ဓဇဘူတံ ကာသာဝံ ဇိဂ္ဂန္တော။ ထေရ၊ဠ၊၂။၃၆၅။ အနရိယံ ဂရဟန္တိ ခဏံ န ပဿိ။ မိလိန္ဒ။၂၀၃။ (-ထေရီ၊ဠ၊၃။ ဇာ၊ဠ၊၄။၃၁၀။ ဇာ၊ဠ၊၅။၉။)

ဂရဟန္တိ (ကြိ) [ဂရဟ + အ + အန္တိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချကုန်၏။ ဂရဟတိ(၁) - ကြည့်။

ဂရဟပစ္စယ (ပု) [ဂရဟ + ပစ္စယ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဂရဟပစ္စယာ လောကော ဝါ အပုညံ အရိယူပဝါဒံ ပသဝေယျ။ ဝဇီရ။၂၀၅။

ဂရဟပဋိစ္ဆာဒန (န) [ဂရဟ + ပဋိစ္ဆာဒန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှုကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌေန ယံ ကိဉ္စိ ပါပံ သက္ကာ ကာတုန္တိ ဂရဟပဋိစ္ဆာဒနဘာဝေါ ပဉ္စမော။ အဘိ၊ဠ၊၁။၄၁။

ဂရဟပဋိစ္ဆာဒနကရဏ (န) [ဂရဟပဋိစ္ဆာဒန + ကရဏ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းကို ဖုံးလွှမ်းအောင် ပြုခြင်း။ သရံ ပဝိဋ္ဌေန ယံ ကိဉ္စိ ပါပံ သက္ကာ ကာတုန္တိ ဂရဟပဋိစ္ဆာဒနကရဏဘာဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠ၊၉၉။

ဂရဟပရိမောစန (န) [ဂရဟ + ပရိမောစန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းမှ လွတ်ခြင်း။ ရညော ဂရဟပရိမောစနတ္ထံ။ မ၊ဠ၊၃။၂၄၅။

ဂရဟပါပန (န) [ဂရဟ + ပါပန] ကဲ့ရဲ့ခြင်းသို့ ရောက်စေခြင်း။ ဂရဟ၊ (၁) ကြည့်။

ဂရဟဘယ (န) [ဂရဟ + ဘယ] (၁) ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ (၂) ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ

ခြင်းဟူသော ဘေး။ (၁) ဣဓ လောကေ ဂရဟဘယာ ခဏံ န ပဿိ။ မိလိန္ဒ။၂၀၃။ (-အံ၊ဠ၊၃။၂၂၈။ အဘိ၊ဠ၊၂။၄၈၇။ စရိယာ၊ဠ၊၂၄၄။) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂရဟဘယဘိတ (တိ) [ဂရဟဘယ + ဘိတ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းဘေးမှ ကြောက်သောသူ။ တေနာဟံ ဂရဟဘယဘိတော တမေဝါဟရာပေမိတိ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၄၈။ (-ဇာ၊ဠ၊၁။၁၄၉။)

ဂရဟမာန (တိ) [ဂရဟ + အ + မာန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလိုသောသူ။ နနု မာဂဏ္ဍိယောပိ ပရိဗ္ဗာဇကော ဘဂဝန္တိ ဂရဟမာနော ဝေမာဟ “ဘူနဟု သမဏော ဂေါတမော”တိ။ မိလိန္ဒ။၃၀၁။

ဂရဟမောက္ခ (ပု) [ဂရဟ + မောက္ခ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ပန နိဝတ္တိတော”တိ ဂရဟမောက္ခံ သမ္မဿမာနော အဂမာသိ။ မ၊ဠ၊၃။၂၃၂။

ဂရဟမောစန (န) [ဂရဟ + မောစန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဧဝံ ဂရဟမောစနတ္ထံ ယာစာပေတွာပိ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၆၃။ (-မ၊ဠ၊၃။၂၄၅။)

ဂရဟဝစန (န) [ဂရဟ + ဝစန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကား၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချသောစကား။ ဧဝံ ပဌမကပ္ပိကကာလေ ဈာနဝိရဟိတာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဂရဟဝစနံ ဥပ္ပန္နံ။ အံ၊ဠ၊၂။၁၄၅။ (-ဇာ၊ဠ၊၇။၂၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၇။)

ဂရဟဝတ္ထု (န) [ဂရဟ + ဝတ္ထု] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း၏ အကြောင်းအရာ၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း၏တည်ရာဝတ္ထု။ ကောယ ဂါထာယ တီဏိ ဂရဟဝတ္ထုနိ ဒဿေတွာ။ ဇာ၊ဠ၊၁။၁၇၁။

ဂရဟသညီ (တိ) [ဂရဟသညာ + ဤ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းဟူသော အမှတ်သညာရှိသောသူ။

တတ္ထ ဥဇ္ဈာနသညိနောတိ ဂရဟသညိနော။
သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၅။

ဂရဟသိ (ကြိ) [ဂရဟ+အ + သိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
၏။ ဂရဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဂရဟဟေတု (ပု) [ဂရဟ+ဟေတု] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ နိန္ဒိတကာရဏာ-
တိ ဂရဟဟေတုနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၉။

ဂရဟ (ထိ) [ဂရဟ+အာ။(ဂဟိ-သံ)] (၁)
ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း၊အပြစ်ဆိုခြင်း။ (၂) စက်ဆုပ်
ခြင်း။ ဂရဟ-ကြည့်။

ဂရဟာဇောတက (တိ)[ဂရဟ+ဇောတက]ကဲ့ရဲ့
ရှုတ်ချခြင်းကို ထွန်းပြတတ်သော။ နာမ-
သဒ္ဒဿ ဂရဟာဇောတကတ္တာ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၇၉။

ဂရဟပဋိစ္ဆာဒန (န) [ဂရဟ+ပဋိစ္ဆာဒန] ကဲ့
ရဲ့ရှုတ်ချမှုကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌေန
ယံ ကိဉ္စိ ပါပံ သက္ကာ ကာတုန္တိ ဂရဟပဋိစ္ဆာ-
ဒနဘာဝေါ ပဉ္စမော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၂။

ဂရဟဘယ (န) [ဂရဟ+ဘယ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ တတ္ထ ဘယံ နာမ
အယံ အဒါယကော အကာရကောတိ ဂရ-
ဟဘယံ ဝါ အပါယဘယံ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။)

ဂရဟမ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+မ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
ကုန်၏။ ဂရဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဂရဟမိ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+မိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ၏။
ဂရဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဂရဟမုခ (န) [ဂရဟ+မုခ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်း
ကို - အရင်းမူခြင်း - အစပြုခြင်း။ ဣဒါနိ
ပုဗ္ဗေ အတ္တနော ပမာဒဝိဟာရံ ဂရဟမုခေန
ပစ္စာ အပ္ပမာဒပဋိပတ္တိံ ပသံသန္တော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။

ဂရဟာမောစန (န) [ဂရဟ+မောစန] ကဲ့ရဲ့
ရှုတ်ချခြင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ အတ္တနော
စ ဂရဟာမောစနတ္ထံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂။

ဂရဟာရဟ (တိ) [ဂရဟ+အရဟ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
ထိုက်သော။ ဂရဟိတဗ္ဗ-ကြည့်။

ဂရဟဝစန (န) [ဂရဟ+ဝစန] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
ခြင်းကို ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား၊ ကဲ့ရဲ့
သောစကား။ အဇ္ဈာယကောတိ ဣဒံ ပဌမ-
ပကတိယာ ဂရဟဝစနမေဝ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၂၂၀။

ဂရဟသိ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+ယောသိ။ ဤ
၌ မောဂ်၊၆။၇၀-သုတ်ဝယ် “ယေယေယျူ-
မာဒီနံ”ဟူသော သုတ်ခွဲဖြင့် ယေ-ပုဒ်ကိုချေ
ဟုမောဂ်သျှ-ဆရာ ဆို၏။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၁၈-
သုတ်-သုတ်ခွဲဖြင့်လည်း ယောသိ-ကို အာ-
သိသော်လည်း ပြု။] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချရာ၏။ ဂရ-
ဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟဟေတု (ပု) [ဂရဟ+ဟေတု] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်
ချခြင်း၏အကြောင်း။ သမဏဘာဝဿ အန္တ-
ရာယကရတ္တာ၊ ပရိသုဒ္ဓါသယဿပိ ဂရဟာ-
ဟေတုတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၉။

ဂရဟိ (ကြိ) [ဂရဟ+ဤ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချပြီ။ ဂရ-
ဟတိ(၁)-ကြည့်။

ဂရဟိတ (တိ) [ဂရဟ+တ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်
သော၊ အယုတ်အားဖြင့်-သိအပ်-ပြုအပ်-
မှတ်ထင်အပ်-သော၊ မထိလေးစား-ပြုအပ်
-ပြုထိုက်-သော၊သူ။ ပမာဒေါ ဂရဟိတော
သဒါ (ဓမ္မ၊၁၇)တိ ပမာဒေါ ပန တေဟိ
အရိယေဟိ နိစ္စံ ဂရဟိတော နိန္ဒိတော။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဂရဟိတော (မဟာနိ၊၃၉၉)တိ
အဝမညိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၃။ အောက်
ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဂရဟိတကာရဏ (န)[ဂရဟိတ+ကာရဏ]ကဲ့ရဲ့
ရှုတ်ချအပ်သောအကြောင်း၊ အယုတ်အား

ဖြင့် - သိအပ် - ပြုအပ် - သည်၏အဖြစ် ဟူ
သောအကြောင်း။ နိန္ဒိတကာရဏာ ဂရဟိ-
တကာရဏာ ဥပဝဒိတကာရဏာ။ မဟာနိ။
၂၃၂၊ ၂၄၈။ ဂရဟိတကာရဏာတိ အညာ-
တဟေတုနာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၉။ ဂရဟိတကာ-
ရဏာတိ လာမကကတကာရဏာ။ မဟာနိ၊
၄။ ၃၂၃။

ဂရဟိတကိလေသ (ပု) [ဂရဟိတ+ကိလေသ]
ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်သော ကိလေသာ။ တိရစ္ဆာ-
နေဟိပိ ဂရဟိတကိလေသဝသေန ဥက္ကဏ္ဍိ-
တော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။

ဂရဟိတကိရိယ (ထိ၊ န) [ဂရဟိတ+ကိရိယ]
ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ - အပ် - ထိုက် - သော အပြုအမူ။
ဂရဟိတကိရိယဘာဝေါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၁၁၀။

ဂရဟိတပါပ (ပု) [ဂရဟိတ+ပါပ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
အပ်သော မကောင်းမှုရှိသောသူ။ ဓိကတ-
ပါပါတိ ဂရဟိတပါပါ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၄။

ဂရဟိတုကာမ (တိ) [ဂရဟိတု+ကမု+ဏ] ကဲ့ရဲ့
ရှုတ်ချခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ ဣဒါနိ
နာနာသုတ္တေဟိ သံသန္နေတွာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကဉ္စ ဂရဟိတုကာမော အဿာဒ-
ဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။
၄၇။ (-ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂။)

ဂရဟိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂရဟ+တွာ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ
၍။ ဓိ ရတ္ထ၊ ဝတ ရေ အညာဏန္တိ အတ္တာနံ
ဂရဟိတွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ (-အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၂။)

ဂရဟိတုံ (ဗျ) [ဂရဟ+တုံ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချခြင်းငှါ။
ကော နာမ ဝိညူဇာတိကော နိန္ဒိတုံ ဂရဟိတုံ
အရဟတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၇။

ဂရဟိတ္ထ (ကြိ) [ဂရဟ+ထြ။ မောဂ်၊ ၆။ ၄၂။
သုတ်ဖြင့် ထြ-ကို “ထြ”ပြု။] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချပြီ။
ဂရဟတိ (၁) - ကြည့်။

ဂရဟိတ္ထော (ကြိ) [ဂရဟ+ထြ။ မောဂ်၊ ၆။
၃၈-သုတ်ဖြင့် “ထြ” ကို “ထော” ပြု။]
ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချပြီ။ ဂရဟတိ (၁) - ကြည့်။

ဂရဟိတပိဋ္ဌိပါသာဏ (ပု) [ဂရဟိတ+ပိဋ္ဌိပါ-
သာဏ] ကဲ့ရဲ့အပ်သောကျောက်ဖျာ။ သော
ပိဋ္ဌိပါသာဏော ဂရဟိတပိဋ္ဌိပါသာဏောယေ-
ဝ ကိရ နာမ ဇာတော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။

ဂရဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဂရဟ+တဗ္ဗ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချ-
အပ် - ထိုက် - သော။ ဝိညူဟိ ဂရဟိတဗ္ဗ
ကရဏံ အာဂစ္ဆန္တိ (မ၊ ၄။ ၄။ ၆) တိ “အယ-
မေတ္တ ဒေါသော” တိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိညူဟိ
ပဏ္ဍိတေဟိ ဂရဟာရဟံ ကာရဏံ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊
ပါပုဏန္တိတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၅။ ဂရဟိ-
တဗ္ဗ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉) နိ ဟိဋ္ဌေတဗ္ဗ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၂။ ၅၃။

ဂရဟိတဗ္ဗကာရဏ (န) [ဂရဟိတဗ္ဗ+ကာရဏ]
ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်သော အကြောင်း။ ဝိညူဟိ
ဂရဟိတဗ္ဗကာရဏံ ကောစံ အပ္ပမတ္တကောပိ
ကိ န အာဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ (-မ၊ ၄။
၃။ ၂။ ၅။)

ဂရဟိတဗ္ဗဆာရိကာပုဋ္ဌ (ပု) [ဂရဟိတဗ္ဗ+ဆာ-
ရိကာပုဋ္ဌ] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချအပ်သော ပြာထုပ်။
ဂါရယံ ဘသ္မပုဋ္ဌန္တိ ဂရဟိတဗ္ဗဆာရိကာပုဋ္ဌေန
မတ္တကေ အဘိဿတာရဟံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၄။

ဂရဟိတဗ္ဗဒေါသဝိမုတ္တ (တိ) [ဂရဟိတဗ္ဗ+ဒေါ-
သ+ဝိမုတ္တ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်သော အပြစ်မှ
လွတ်သောသူ။ ဂရဟိတဗ္ဗဒေါသဝိမုတ္တံ ကော
တံ ပုဂ္ဂလံ နိန္ဒိတုံ အရဟတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၈။

ဂရဟိတဗ္ဗပသံသိတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဂရဟိတဗ္ဗ +
ပသံသိတဗ္ဗ+ဓမ္မ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်၊ ချီမွမ်း
အပ်သောတရား။ ဂရဟိတဗ္ဗပသံသိတဗ္ဗဓမ္မေ
ယာထာဝတော ဇာနန္တဿေဝ ဂရဟာပသံ-
သာ စ ယုတ္တရူပါတိ အာဟာ “ဗုဒ္ဓါ စ
နာမာ” တိအာဒိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆-၇။

ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [ဂရဟိတဗ္ဗ+ယုတ္တ] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချအပ်သည်နှင့် ယှဉ်သော။ ဂါရယံ ဌာနန္တိ ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တံ ကာရဏံ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၁၄၂။ (-နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၁၆။)

ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တ+က] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်သည်နှင့် ယှဉ်သော။ သူ။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဂရဟိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဂရဟန္တိ။ အံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-အံ၊ဌ၊၂။ ၂၀၈။)

ဂရဟိတဗ္ဗသဘာဝ (ပု) [ဂရဟိတဗ္ဗ+သဘာဝ] (၁) ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချအပ်သော သဘော။ (တိ) (၂) ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချအပ်သော သဘောရှိသော။ (၁) တေန နေသံ ဂရဟိတဗ္ဗသဘာဝံ ဒဿေတိ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။ ၃၁။ (တိ) (၂) အညေပိ အတ္ထိ ဒုက္ခဘာဝေန ဂရဟိတဗ္ဗသဘာဝါ အကုသလဝိပါကာ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။ ၃၁။

ဂရဟိတဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဂရဟိတဗ္ဗ+အာကာရ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်သော - အခြင်းအရာ - အပြုအမူ။ ဂါရယာ ဂရဟိတဗ္ဗာကာရေ ယုတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။ ၁၀၁-၂။

ဂရဟိတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ဂရဟိတဗ္ဗ+အဘာဝ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချအပ်သည်၏ မရှိခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်မရှိခြင်း။ “န ခေါ မယံ ဘန္တေ ကိဉ္စိ ဂရဟာမာ”တိ ဝတ္တာ ဂရဟိတဗ္ဗာဘာဝံ ဒဿေန္တော “ဘဂဝါ ဟိ”တိအာဒိမာဟ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၉၉။

ဂရဟိယမာန (တိ) [ဂရဟ+ယ+မာန] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချအပ်သော။ သူ။ တေ အသဒ္ဓမ္မပဋိသေဝနပစ္စယာ ဝိညူဟိ ဂရဟိယမာနာ ဝိဟေဋ္ဌိယမာနာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၄၉။

ဂရဟိံသု (ကြိ) [ဂရဟ+ဉ်] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချကုန်ပြီ။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟိဿတိ (ကြိ) [ဂရဟ+ဿတိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလတ္တံ့။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂရဟိဿန္တိ (ကြိ) [ဂရဟ+ဿန္တိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချကုန်လတ္တံ့။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟိဿာမိ (ကြိ) [ဂရဟ+ဿာမိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလတ္တံ့။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟိ (တိ) [ဂရဟ+ဏိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချလေ့ရှိသော။ သူ။ ပါပေ အကုသလေ ဂရဟိနော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၁၉၄။

ဂရဟေယျ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+ယေျ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချရာ၏။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟေယျာသိ (ကြိ) [ဂရဟ+အ+ယေျာသိ] ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချရာ၏။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရဟေယျု (ကြိ) [ဂရဟ+အ+ယေျု] ကဲ့ရဲ့ ရှုတ်ချကုန်ရာ၏။ ဂရဟတိ (၁)-ကြည့်။

ဂရု (တိ) [ဂရ+ဥ။ ဂိရ+ဥ။ ဂရ+ရ။ ဂရ+ဏ။ ဂရတိ သိဉ္စတိ၊ ဂိရတိ ဝမတိ ဝါ သိဿေသု သိနေဟန္တိ ဂရု။ အာစရိယော။ မောဂ်၊၇။ ၂။ ဂရုတိ မာတာပိတာဒယော ဂါရဝယုတ္တပုဂ္ဂလာ တေ ဟိ ဂရန္တိ ဥဂ္ဂတာ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိတိ ဂရုတိ ဝုစ္စန္တိ။ အပိ စ ပါသာဏဆတ္တံ ဝိယ ဘာရိယဌေန ဂရုတိ ဝုစ္စန္တိ။ နိတိ၊ဓာ။ ၁၅၇။ သူစိ။ ရူ၊၆၅၁။] (၁) အလေးပြုအပ်သော၊ အလေးပြုခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ အလေးပြုထိုက်သော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ရိုသေလေးစားအပ်သော၊ သူ။ (က) အလေးပြုခြင်း၊ ရိုသေလေးစားခြင်း-မူ။ (၂) (က) လေးလံသော (အရာဝတ္ထု)။ (ခ) ကြီးလေးသော (အပြစ်ဒဏ်စသည်)။ (ဂ) လေးဖင့်သော၊ နှေးသော။ (၃) ဝန်လေးသော၊ ပြုနိုင်ခဲ-ပြုရန်ခက်ခဲယဉ်း-သော။ (၄) ကြေကျက်ခဲသော။ (၅) ကြီးကျယ်-ကျယ်ပြန့်-သော။ (၆) များသော။ (၇) နဂါး။ (သဒ္ဓနိတိဉ္စ-ဂရုသဒ္ဓါသည် (၁) မိဘ။ (၂) ဆရာ။ (၃) ကြေကျက်ခဲခြင်း။ (၄) ကြီးကျယ်များမြတ်

ခြင်း။ (၅) လေးခြင်း။ (၆) ထင်ရှားကျော်
စောခြင်း။ (၇) သိမ်မွေ့လိမ္မာခြင်းစသည်ကို
ပြုခြင်း။ (၈) ဂရုအက္ခရာ - တို့ကိုဟော၏။
ပါဠိဘာသာ၌ ဂရု၊ သက္ကတဘာသာ၌ ဂုရုရှိရ
မည်ဟု ဆုံးဖြတ်သည်။ (နိတိ၊ ဓာ။ ၁၅၇။)
ဓာန်။ ၈၄၀။ (ဆဋ္ဌ၊ မူ)၌ ဂရု၊ ဂရု ၂-မျိုး၏
အနက်တို့ကို ပြရာ ဓာန်၊ ဋီ-က အတူဖြစ်
ကြောင်း ယူဆပြထားသော်လည်း။ ဓာန်၊ သျှ၊
သစ်၌ကား ဓာန်၊ ဋီ-ကိုပယ်၍ အဘိဓာန်
ဂါထာကို ဂရုဖြင့်သာ ပြဆိုသည်။ တောင်
ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ၌မူ ဂရုသာ ရှိသင့်ကြောင်း
ဆုံးဖြတ်၍ ပုလ္လင်ဂရုသဒ္ဒါသည်-ကြာသပတေး
ဂြိုဟ်၊ အလွန်အက်၊ ချီးမွမ်းအပ်၊ ကြမ်းတမ်း
ခက်မာခြင်း စသော အနက် တို့ကိုလည်း
ဟောကြောင်းပြဆိုသည်။) (၁) အလေးပြု
အပ်သော၊ အလေးပြုခြင်း၏ တည်ရာဖြစ်
သော၊ အလေးပြုထိုက်သော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်
သော၊ ရှိသေလေးစားအပ်သော၊ သူ။ (ဤ
ဂရုသဒ္ဒါသည် ရှိသေလေးစား အပ်သော
ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးကို ဟောသည်။ ထောမ၌
ဂရုဟုရှိ၍ ရှိသေလေးစားအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်
အရာ၌ - မိဘ၊ ဆရာ၊ စာချဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်
ဆရာဟု ၄-နက်ထုတ်ပြသည်။ အဋ္ဌကထာ
များ၌ မိဘ၊ ဆရာ၊ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၊ ဘကြီး၊
ဘထွေး၊ ဦးကြီး၊ ဦးလေး၊ အကိုကြီးစသည်
ဖြင့် အရာဌာနအားလျော်စွာ သရုပ်ထုတ်ပြ
ကြသည်။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၃။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၀၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၈၁-တို့ကြည့်။)

သဗြဟ္မစာရိန် ပိယော စ အသံ မနာပေါ
စ ဂရု စ ဘာဝနိယော စ။ မ၊ ၁။ ၃၉။ အံ၊ ၃။
၃၆၁။ (-မ၊ ၁။ ၃၃၂။ အံ၊ ၁။ ၅၃။ ဣတိဝုတ်။
၂။ ၁၉။ သုတ္တနိ။ ၃၂၇။ ထေရ၊ ၃၀၆။ အပ၊ ၂။
၇၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၊ ၁၅၀။ နေတ္ထိ။
၁၄၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၀၊ ၂၀၉။) ဂရုတိ တေသံ ဂရုဌာနိယော
ပါသဏဆတ္တသဒိသော။ မ၊ ၁။ ၁၆၁။ အံ၊

ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၁။ ဂရုနန္တိ မဟာပိတုစူဠပိတုဇေဋ္ဌ-
ဘာတုအာဒိနံ ဂရုဌာနိယာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။
၁၅၃။ ပါသဏဆတ္တံ ဝိယ ဂရုကာတဗ္ဗတာ-
ယ ဂရု။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၁။ ဂရုတိ ဂရုဂုဏ-
ယုတ္တော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၇။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၉။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
၁၈၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၈။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၊
၃၅၃။) (က) အလေးပြုခြင်း၊ ရှိသေလေး
စား-ခြင်း-မူ။ န ဗြာဟ္မဏေ ဂရုံ ကရေန္တိ။
ဒီ၊ ၁။ ၈၅၊ ၈၆။ (-ဝိ၊ ၂။ ၇၇။ ဒီ၊ ၂။ ၆၃။ ဒီ၊
၃။ ၅၀။ မ၊ ၁။ ၃၄၊ ၁၇၈။ အံ၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၃၂၈။
အံ၊ ၂။ ၄၀၈။ ပဋိသံ၊ ၃၄၃။) န ဂရုံ ကရေ-
န္တိတိ ဗြာဟ္မဏေသု ဂါရဝံ န ကရေန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၂၈။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၆။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၃၊ ၂၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၂၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၈။) (၂) (က) လေးလံ
သော (အရာဝတ္ထု)။ မနာပံ ဘာသမာနဿ
ဂရုံ ဘာရံ ဥဒဗ္ဗဟိ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။ ဇာ၊ ၁။ ၇။
(-၃၈၂။) ယတော ယတော ဂရုဓရန္တိ
ယသ္မိံ ဌာနေ ဓရံ ဂရုဘာရိယံ ဟောတိ။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၇၇။) (ခ)
ကြီးလေးသော (အပြစ်ဒဏ်စသည်)။ အညံ
ဝါ ဂရုံ ရာဇာ ပရာဓံ ကတွာ ပလာတော။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၀။ အပ္ပမတ္တကေန နာမ ဧဝံ ဂရုံ
ဒဏ္ဍံ ကာတုံ န ယုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ (ဂ)
လေးဖင့်သော၊ နှေးသော။ အသိတ္တာ တေ
ဂရုမေဿတိ။ ကစုည်း။ ၃၅။ (-ဓမ္မ၊ ၆၆-
၌ သိတ္တာ တေ လဟုမေဿတိ-သာပါရှိ၏။)
ဂရုမေဓ-လည်းကြည့်။ (၃) ဝန်လေးသော၊
ပြုနိုင်ခဲ-ပြုရန်ခက်-ခဲယဉ်း-သော။ ကေစူဠိ
ဥပသင်္ကမန္တဿ အပက္ကမနမ္ပိ ဂရု ဟောတိ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၈၀။) ဂရုတိ ဘာရိယံ၊ အတ္တာနံ တတော
မောစေတွာ အပဂမနမတ္တမ္ပိ ဒုက္ကရံ ဟောတိ။

သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၆။ (- သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။)
 (၄) ကြေကျက်ခဲသော။ တာဒိသံ ဘတ္တန္တိ
 တထာရူပံ ဂရုံ မဓရုံ သိနိဒ္ဓံ ဘတ္တံ။ ဒိ၊ဋီ၊၂။
 ၂၀၂။ (၅) ကြီးကျယ် - ကျယ်ပြန့် - သော။
 ဂရုရူပိတ္တိဏ္ဏမထော။ ဓာန်။၇၀၁။ (၆) များ
 သော။ ဂရု တီသု မဟန္တေ စ။ မဟန္တေ
 ဗဟုတ္တေ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ၊ဂ၄၀။ (၇) နဂါး။
 ဂရုဠ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဂရု^၂ (ပု) [ဂိရ+ဥ။ ဂမု+ဥ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၂၇။
 (ဂရုတ်-သံ)] ငှက်တောင်။ ပက္ခော ပိဉ္စ
 ဆဒေါ ဂရု။ ဓာန်။၆၂၇။

ဂရု^၃ (ပု) [ဂရု+အ] ဂရုမည်သောအက္ခရာ၊ ဂရု
 အက္ခရာ။ (လုံးဆင့်=သံယုတ် အက္ခရာ၏
 ရှေ့၌ဖြစ်သော အက္ခရာ၊ ဒီဃအက္ခရာ၊ နိဂ္ဂ-
 ဟိတ်နောက်နေသော (နိဂ္ဂဟိတ်မှီရာ) ရဿ-
 အက္ခရာ၊ တန်းခွန်လွှားသော ဗျည်း၏ရှေ့၌
 ဖြစ်သော အက္ခရာ၊ ဆန်းအရာ၌ ပါဒ၏အဆုံး
 ၌တည်သော အက္ခရာတို့သည် ဂရုမည်ကုန်၏။
 ကစ္စည်း။ ၆၀၂၊၆၀၃။ နိတိ၊သုတ္တ။၉၊၁၀၊၁၁။
 ဝုတ္တောဒယ။၇။) ဒုမ္ပိ ဂရု။ ကစ္စည်း။၆၀၂။
 သံယောဂါဒိ စ ဒီဃော စ၊ နိဂ္ဂဟိတပရော စ
 ယော၊ ဂရုဝကော ပါဒန္တော ဝါ။ ဝုတ္တော-
 ဒယ။၇။

ဂရုအာဒရယောဂ (တိ) [ဂရုအာဒရ+ယောဂ]
 လေးမြတ်၊ ရိုသေခြင်းနှင့်ယှဉ်သော၊ သူ။
 ဂရုအာဒရယောဂေန တေန ပတိဿေန
 သဟ ဝတ္တတိတိ သပ္ပတိဿော။ ဣတိဝုတ်၊
 ၄။၆၃။

ဂရုက (တိ) [ဂရု+က] (၁) အလေးပြုအပ် -
 အလေးပြုထိုက် - ရိုသေလေးစားထိုက် -
 သော။ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဥစ္စာဘဏ္ဍာစသည်။) (က)
 အလေးပြုခြင်း၊ ရိုသေလေးစား - ခြင်း - မူ။
 (၂) (က) လေးလံသော (အရာဝတ္ထု၊ ခန္ဓာ
 ကိုယ် စသည်။) (ခ) ကြီးလေးသော (အာ-
 ပတ်၊ ကံ၊ အပြစ်ဒဏ်စသည်။) (ဂ) လေးဖင့်

သော၊ နှေးသော။ (၃) ဝန်လေးသော၊
 ပြုနိုင်ခဲ - ပြုရန်ခက် - ခဲယဉ်း - သော။ (၄)
 ဂရုအက္ခရာ။ (၅) ပြင်းထန်သော။ (၁)
 အလေးပြုအပ် - အလေး ပြုထိုက် - ရိုသေ
 လေးစားထိုက် - သော။ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ
 စသည်။) ဂရုကေ မမ သတ္တုသာသနေ။
 ထေရီ၊၄၂၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇။) ဂရုကေ ပါသာဏ-
 ဆတ္တံ ဝိယ ဂရုကာတဗ္ဗေ မယံ သတ္တု သာသ-
 နေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ (- သာရတ္ထ၊၃။၄၃။)
 (က) အလေးပြုခြင်း၊ ရိုသေလေးစား - ခြင်း -
 မူ။ သာမဏေရေ ဂါရဝေန တဉ္စ ယက္ခိနိ
 ဂရုကံ ကတော ပဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ (-
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၉။) (၂) (က) လေးလံသော
 (အရာဝတ္ထု၊ ခန္ဓာကိုယ်စသည်။) ပံသုကုလ-
 ကတော ဂရုကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၂။ (-
 အဘိ၊ဓ။၁၇၀။ ထေရီ၊၃၀၇။ မဟာနိ၊၁၅။)
 ဂရုကော ဟောတိတိဇိဏ္ဏဇိဏ္ဏဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဋ္ဌာ-
 ရောပနေန ဂရုကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။
 ဂရုကန္တိ ဘာရိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ (-
 ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၉။) (ခ)
 ကြီးလေးသော (အာပတ်၊ ကံ၊ အပြစ်ဒဏ်
 စသည်။) ဂရုကာ အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊
 ၅။၂၁၁။ (- ဓမ္မ၊၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။)
 ဂရုကာတိ ဂရုကေန ဝိနယကမ္မေန ဝိသုဇ္ဈန-
 တော သံဃာဒီဃေသာ အာပတ္တိ၊...ပါရာဇိ-
 ကာပတ္တိ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ ယံ ဂရုကန္တိ ယံ
 အကုသလံ မဟာသာဝဇ္ဇံ၊ ကုသလဉ္စ မဟာ-
 နုဘာဝံ ကမ္ပံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
 ၃၇၇။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၅။
 မ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။) (ဂ) လေးဖင့်သော၊ နှေး
 သော။ ဒေဝဋ္ဌာနေမန္တိတော အတ္ထော ဂရုကံ
 ပရိဏမတိ။ မိလိန္ဒ။၉၉။ (- ၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၉၉။) (၃) ဝန်လေးသော၊ ပြုနိုင်ခဲ - ပြုရန်
 ခက် - ခဲယဉ်း - သော။ ဣဒံ ပန အာနာပါ-

နဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ဂရုကံ ဂရုကဘာဝနံ။ ဝိဠာ
 ၂။၂၀။ ပဋိသန္ဓိဠာ ၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၂။၇၆။ (-
 ဒီဠာ ၁။၃၁၀။ ဒီဠာ ၂။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၇၄။)
 ဂရုကန္တိ ဘာရိယံ။ သာ စဿ ဂရုကတာ-
 ဘာဝနာယ သုဒ္ဓန္တရဘာဝေနာတိ အာဟ
 “ဂရုကဘာဝန”န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၀။
 ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၁။၃၃၄။ ဂရုကန္တိ ဘာရိယံ ဒုက္ကရံ။
 ဒီဠာ ၂။၁၇။ (- သီဠာသစ်၊ ၂။၄၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ-
 ဠာ ၁။၁၀၀။) (၄) ဂရုအက္ခရာ။ ဂရုကံ လဟု-
 ကဉ္စေ နိဂ္ဂဟိတံ။ ဝိဠာ ၄။၂၄၇။ ဒီဠာ ၁။
 ၁၅၉။ မဠာ ၂။၁၀၀။ အံဠာ ၂။၁၆၉။ ဂရုကန္တိ
 ဒီဃမေဝယံ ဝါ အာယသ္မတော ဗုဒ္ဓရက္ခ-
 တတ္ထေရဿ ယဿနက္ခမတိတိ ဝေ သံယော-
 ဂပရံ ကတာ ဝုစ္စတိ။ ဝိဠာ ၄။၂၄၇။ (- သီဠာ
 သစ်၊ ၂။၇၂။ အံဠာ ၂။၇၇။) (၅) ပြင်းထန်
 သော။ ဂရုကဗာဓ-ကြည့်။

ဂရုကမ္မ (န) [ဂရုက+ကမ္မ] ကြီးလေးသော
 ကံ။ မဟဂ္ဂတဿ ဂရုကမ္မဿ ဝိပါကံ ပဋိ-
 ဗာဟိတွာ။ သီဠာသစ်၊ ၂။၄၃၄။

ဂရုကဂရုက (တိ) [ဂရုက+ဂရုက] အလွန်လေး
 သော။ ဂရုဂရေ-ကြည့်။

ဂရုကဋ္ဌ (တိ) [ဂရုက + ဋ္ဌာ + အ] ကြီးလေး
 သည်ဋ္ဌ - သံဃာဒိသိသ် အာပတ်ဋ္ဌ - တည်
 သော၊ ဂရုကအာပတ်-သံဃာဒိသိသ် အာ
 ပတ် - သင့်သောသူ။ “ပါရိဝါသိကဿေ-
 ဝါ”တိ ဣဒံ အဗ္ဘာနာရဟပရိယောသာနေ
 သဗ္ဗေ ဂရုကဋ္ဌေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။
 ၂၁၆။ (- ၃၁၅။)

ဂရုကတ (တိ) [ဂရု+ကတ] အလေးအမြတ်ပြု
 အပ်သော၊ ရိုသေလေးစားထိုက်သောသူ။
 သက္ကတော ဂရုကတော မာနိတော။ ဝိ၊ ၁။
 ၁၁၅။ ဒီ၊ ၁။၁၀၇၊ ၁၀၉။ ဥဒါန၊ ၈၄။ စူဠနိ၊
 ၁၇၉။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ (- သံ၊ ၁။၃၄၀။ မဠာ၊
 ၉၁။ သံဠာ၊ ၂။၉၄။ အံဠာ၊ ၂။၁၇၃။) ဂရုက-
 တောတိ ဂရုကာရပ္ပတ္တော။ ဝိဠာ၊ ၂။၇၅။

ဥဒါန၊ ၉။၇၂။ သံဠာ၊ ၂။၁၀၉။ မဠာ၊ ၁။၁၀၀။
 (- သံဠာ၊ ၂။၁၁၄။ ဥဒါန၊ ၉။၇၁။ သံဠာ၊ ၂။
 ၁၂၃။ အံဠာ၊ ၂။၁၆၁။)

ဂရုကတမေတ္တ (တိ) [ဂရုကတ+မေတ္တာ] အ
 လေးပြုအပ်သော မေတ္တာရှိသော၊ အလေး
 အနက်မေတ္တာထားသောသူ။ သော တေသံ
 ဂရုကတမေတ္တတာယ ဥပဓာရေန္တော။ မိလိန္ဒ၊
 ၁၂၉။

ဂရုကတရ (တိ) [ဂရုက+တရ] (၁) အထူးသ
 ဖြင့်-အလွန်-သာ၍-လေးလံသော။ (၂)
 အထူးသဖြင့်-အလွန်-သာ၍-လေးစား
 ထိုက်သော။ (၃) အထူးသဖြင့်-အလွန်-
 သာ၍-ကြီးလေးသော။ (၁) အညေပိ ပါ-
 သာဏေ အာရောပေတွာ ဂရုကတရံ ဝါ
 ကရေတိ။ ဝိဠာ၊ ၂။၅၅။ (- ဒီဠာ၊ ၂။၄၀၀။)
 ဂရုကတရံကရေတိတိ အတိဘာရိယံ ကရေ-
 တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၀။ (၂) ဣဒံ ပန အရညေ
 အာရက္ခဋ္ဌာနံ နာမ သုကံဃာတတောပိ ဂရု-
 ကတရံ။ ဝိဠာ၊ ၁။၃၀၀။ (၃) သမ္မတံ ပန
 အဗ္ဘာစိက္ခတော ဂရုကတရာ ပါစိတ္တိယာပတ္တိ
 ဟောတိ။ ဝိဠာ၊ ၂။၁၆၄။ (- ၂၂၄။ သာရတ္ထ၊
 ၂။၃၇၇။ ကခါဠာသစ်၊ ၂။၇၅။)

ဂရုကဒုက (ပု၊န) [ဂရုက + ဒုက] ဂရုကဒုကံ၊
 ဂရုကအာပတ်၊ လဟုကအာပတ် ၂-မျိုး။
 (ပါရာဇိကသံဃာဒိသိသ် အာပတ် တို့ သည်
 ဂရုကအာပတ်၊ ကြွင်းအာပတ် ၅-ပုံတို့သည်
 လဟုကအာပတ် ဟူသော ၂-မျိုး တို့သည်
 ဂရုက ဒုကမည်၏။ ဝိဠာ၊ ၄။၁၁၅။) တထာ
 ဒုဠုလ္လဒုကံ ဂရုကဒုကေန။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၅၆။

ဂရုကဘဏ္ဍ (န) [ဂရုက+ဘဏ္ဍ] အလေးပြုထိုက်
 -ရိုသေလေးစားထိုက်-သောဘဏ္ဍာ။ ဂရု-
 ဓမ္မ(၁)ကြည့်။

ဂရုကဘာဝ (ပု) [ဂရုက+ဘာဝ] (၁) အလေး
 ပြုအပ်-ရိုသေလေးစားအပ်-သည်၏အဖြစ်။

(၂) ကြီးလေးသည်၏အဖြစ်။ (၃) တန်ဖိုးများသည်၏အဖြစ်။ (၁) ဂရုကဘာဝေယဝဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၂။ ဂရုကဘာဝသင်္ခါတေ အကပ္ပိယဘာဝေယဝဌာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၈။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။)

(၂) ဂရုကဘာဝေန ဝေရီဟိပိ ဒုပ္ပဓံသိယကရော ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ (၃) ပရိက္ခာရဿ ဂရုကဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဂရုပရိက္ခာရ-လည်း ကြည့်။

ဂရုကဘာဝဒီပက (တိ) [ဂရုကဘာဝ+ဒီပက] ကြီးလေးသည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ ဣမဿ စ ရူပိယသံဝေါဟာရဿ ဂရုကဘာဝဒီပကံ ဣဒံ ပတ္တစတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဂရုကဘာဝန (ထိ၊န) [ဂရုက+ဘာဝန] (၁) ဝန်လေး-ပြုနိုင်ခဲ-ပြုရန်ခက်-သောဘာဝနာ။ (၂) အလေးပြုအပ်သော သူတို့သည် ပျိုးများအပ်သောဘာဝနာ။ (၁) ဂရုက(၃) ကြည့်။ (၂) ဂရုဟိ ဘာဝေတဗ္ဗတ္တာ ဂရုကဘာဝနံ။ ဝဇီရ၊၁၅၂။

ဂရုကဘာဝဟေတု (ပု) [ဂရုကဘာဝ+ဟေတု] လေးလံသောအဖြစ်၏-လေးလံခြင်း၏-အကြောင်း။ သရီရဿ ဂရုကဘာဝဟေတူနံ ဒုရတော သမုပါယိတဘာဝေန သလ္လဟုကဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

ဂရုကမန္တ (ပု) [ဂရုက + မန္တ] အလေးပြုအပ်သောမန္တန်။ သေ ဂရုကမန္တံ ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။

ဂရုကမ္မ (န) [ဂရု + ကမ္မ] ဝန်လေးသော-ခဲယဉ်းသော-အမှုကိစ္စ။ တခံဏေယေဝ ဘဂဝတော အနုစ္စဝိကာသနဿ ဒုလ္လဘတ္တာ ဂရုကမ္မံ။ သိ၊ဋီ၊သင်္ခါ၊၁။၂၁၂။

ဂရုကမိဿက (တိ) [ဂရုက + မိဿက] ဂရုက(အာပတ်)နှင့်ရောနှောသော၊ ပါရာဇိက, သံဃာဒီသိသ်အာပတ်နှင့်ရောနှောသော (အနိယတသိက္ခာပုဒ်)။ န အန္တေ, ဂရုကမိဿကတ္တာ။ ဝဇီရ၊၂၁၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၆၀။

ဂရုကရဏ (န) [ဂရု+ကရ+ယု] (၁) အလေးအမြတ်ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အလေးပြုခံရအောင် ပြုတတ်သော၊ အလေးပြုခြင်း၏တည်ရာ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော၊ ရိုသေလေးစားအောင် ပြုတတ်သော။ (၁) ဂရုဌာနိယ-ကြည့်။ (တိ)(၂) ဆယိမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ သာရဏီယာ ပိယကရဏာ ဂရုကရဏာ သင်္ဂဟာယ....သံဝတ္ထန္တိ။ မ၊၁။၃၉၆။ အံ၊၂။၂၅၆။ (-ဝိ၊၅။၁၆၇။)ဂရံ ကရေန္တိတိ ဂရုကရဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။) ဂရံ ဂရုဌာနိယံ ကရေန္တိတိ ဂရုကရဏာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၅။ (- သာရတ္ထ၊၃။၄၅၈။) ဂရုဌာနိယလည်း ကြည့်။

ဂရုကရဏသမတ္ထ (တိ) [ဂရုကရဏ+သမတ္ထ] အလေးအမြတ် ပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊သူ။ ဂရုဘာဝဿ ပန အဓိပ္ပေတတ္တာ ဂရုကရဏသမတ္ထဿေဝ ယုဇ္ဇနတော သတ္တလောကဿ ဝသေန အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၈။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၅။)

ဂရုကရဏာဘာဝ (ပု) [ဂရုကရဏ+အဘာဝ] အလေးအမြတ်ပြုမှုမရှိခြင်း။ တံ တံ ကုလဿရံ ပေသေတွာ ဗြာဟ္မဏဓမ္မေ ဂရုကရဏာဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

ဂရုကရဏာရဟ (တိ) [ဂရုကရဏ+အရဟ] အလေး အမြတ် ပြုခြင်းငှါ ထိုက်သော၊သူ။ ဂါရဝယုတ္တ-ကြည့်။

ဂရုကရဏီယ (တိ) [ဂရု+ကရဏီယ] အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော၊ ရိုသေလေးစားထိုက်သော၊သူ။ ဂရုဌာနိယ-ကြည့်။

ဂရုကရပတ္တနာ (ထိ) [ဂရုကရ+ပတ္တနာ] အလေး
အမြတ်ပြု၍ - တောင်းပန်ခြင်း - တိုက်တွန်း
ခြင်း၊ လေးလေးစားစား တောင်းပန်တိုက်
တွန်းခြင်း။ ဂရုဋ္ဌာနီယေသု ဂါရဝဝသေန
ဂရုကရပတ္တနာ (ဂရုကာရပတ္တနာ?) အဇ္ဈေ-
သနာ။ ဒီ၊ ၁၂။ ၆၂။

ဂရုကရိယမာန (တိ) [ဂရု+ကရိယမာန] အလေး
အမြတ် ပြုအပ်သော၊ သူ။ အညတရံ
သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ...ဂရုကရိယမာနံ
မာနိယမာနံ ပုဇိယမာနံ။ ဒီ၊ ၃။ ၃၆။

ဂရုကလဟုကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂရုကလဟုက+
နိဒ္ဒေသ] ဂရုကအာပတ်၊ လဟုကအာပတ်ကို
အကျယ်ပြုခြင်း၊ ကြီးလေးသောအပြစ်၊ ပေါ့
သောအပြစ်ကို အကျယ်ပြုခြင်း။ သမ္မုတိ-
နိဒ္ဒေသေ ဂရုကလဟုကနိဒ္ဒေသောပိ သမ္မု-
ဝတိ။ ဝဇီရ။ ၅၅၃။

ဂရုကလဟုကဘာဝဘေဒ (ပု) [ဂရုကလဟုက-
ဘာဝ+ဘေဒ] (တန်ဖိုး) များသည် နဲ့သည်
၏အဖြစ် ဟူသော အထူးအပြား၊ (တန်ဖိုး)
များခြင်း နဲ့ခြင်း အထူးအပြား။ ဝတ္ထုဿ
ဟရိတဗ္ဗဘဏ္ဍာယ ဂရုကလဟုကဘာဝဘေဒေ-
နာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။ ၁၃၆။

ဂရုကလဟုကာပတ္တိဝါဒ (ပု) [ဂရုကလဟုကာ-
ပတ္တိ+ဝါဒ] ဂရုကအာပတ်၊ လဟုကအာပတ်
ကို ဆိုသောအရာဌာန။ လဟုကဂရုကာပတ္တိ-
ဝါဒေ၊ ဂရုကလဟုကာပတ္တိဝါဒေ စာပိ ဝိနိစ္ဆ-
ယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ။ ၃၂၂။

ဂရုကသဘာဝ (တိ) [ဂရုက+သဘာဝ] ကြီး
လေးသောသဘောရှိသော။ ဝေရူပန္တိ ဝေ
ဂရုကသဘာဝံ၊ ပါရာဇိကသံဃာဒိသေသ-
ဝတ္ထုဘူတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၁။

ဂရုကာတဗ္ဗ (တိ) [ဂရု+ကာတဗ္ဗ] အလေး
အမြတ် ပြု - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော၊

သူ။ အတိထိ ခေါ် ပနမေဟိ သက္ကာတဗ္ဗာ
ဂရုကာတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၀။ မ၊ ၂။ ၃၇၉။
(- သံ၊ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ၁။ ၃၂၉။)

ဂရုကာတဗ္ဗအာရမ္မဏ (န) [ဂရုကာတဗ္ဗ+အာ-
ရမ္မဏ] အလေးပြုအပ်သော အာရုံ။ ဂရုကာ-
ရမ္မဏ-ကြည့်။

ဂရုကာတဗ္ဗတာနုက္ကမ (ပု) [ဂရုကာတဗ္ဗတာ
+ အနုက္ကမ] အလေးပြုအပ်သည်၏အဖြစ်
ဟူသောအစဉ်။ န တု ဂရုကာတဗ္ဗတာနုက္က-
မေန။ သီ၊ ၃။ ၁၁၆။ ၂။ ၈၄။

ဂရုကာတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဂရုကာတဗ္ဗ+ဓမ္မ] အလေး
ပြုအပ်သောတရား။ တေ တေ ဓမ္မာတိ တေ
တေ ဂရုကာတဗ္ဗဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၁။

ဂရုကာတဗ္ဗ(ကတ္တဗ္ဗ)မတ္တဋ္ဌ (ပု) [ဂရုကာတဗ္ဗ-
မတ္တ+အတ္တ] အလေးပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်
မျှဟူသော သဘော။ ဣတိ ဂရုကာတဗ္ဗ-
မတ္တဋ္ဌေန အာရမ္မဏာဓိပတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။
၃၄၈။ ဣတိ ဂရုကာတဗ္ဗမတ္တဋ္ဌေန အာရမ္မဏာ-
ဓိပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၈။

ဂရုကာပတ္တိ (ထိ) [ဂရုက+အာပတ္တိ] ကြီးလေး
သောအာပတ်၊ ကြီးလေးသောအပြစ် (ပါရာ-
ဇိက၊ သံဃာဒိသိသ်အာပတ်)။ လဟုကံ
အာပတ္တိံ “ဂရုကာပတ္တိ” တိ ဒီပေန္တိ။ အံ၊ ၃။
၃၁၇။ (- မိလိန္ဒ။ ၂၉၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃။ အံ၊ ၄။
၂။ ၄၇။) ဒွေ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ ဂရုကာပတ္တိ
နာမ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၃။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၅။) (အံ၊ ၁။ ၂၀-သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-
ပါဠိ၌ “ဂရုကာ အာပတ္တိ” ဟု ဝါကျရှိသည်။)

ဂရုကာပတ္တိပညတ္တိ (ထိ) [ဂရုကာပတ္တိ+ပညတ္တိ]
ဂရုကအာပတ်ကို - ပညတ် - ခြင်း - ထားခြင်း။
သိက္ခာပဒပညတ္တိယာစနာ ဝိသေသတော
ဂရုကာပတ္တိပညတ္တိယာ ပါတိမောက္ခုဒ္ဓေ-
သဿ စ ဟေတုဘူတာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။

ဂရုကာပတ္တိပညာပန (န) [ဂရုကာပတ္တိ+ပညာ-
ပန] ဂရုကအာပတ်ကို-ပညတ်ခြင်း-ထား
ခြင်း။ ဂရုကာပတ္တိပညာပန အကတဝိညတ္တိ-
ဂိဟိပိဋ္ဌာဇနနံ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၅၃။

ဂရုကာပတ္တိပညာပနဟေတု (ပု) [ဂရုကာပတ္တိ-
ပညာပန+ဟေတု] ဂရုကအာပတ်ကို ပညတ်
ခြင်း၏အကြောင်း။ ဝတ္ထုဒေသနာယ ဟိ
ဂရုကာပတ္တိပညာပနဟေတုတ္တာ အကတ-
ဝိညတ္တိဂိဟိနံ ပိဋ္ဌာဇနနေန။ ဝဇီရ။ ၁၉၃။
(-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၅၃။)

ဂရုကာပတ္တိဘယ (န) [ဂရုကာပတ္တိ+ဘယ]
ဂရုကအာပတ်မှ ကြောက်ခြင်း၊ ကြီးလေး
သောအပြစ်မှ ကြောက်ခြင်း။ ဂရုကာပတ္တိဘ-
ယေန “နီလမေဝ ဘဇ္ဇေဿာမိ” တိ ဝါယာ-
မန္တော ကာယံ ဘဇ္ဇေတိ။ ဝဇီရ။ ၁၈၆။

ဂရုကာပတ္တိဝုဋ္ဌာန (န) [ဂရုကာပတ္တိ+ဝုဋ္ဌာန]
ကြီးလေးသော ကုစားခြင်းရှိသောအာပတ်မှ
ထခြင်း၊ ဂရုကအာပတ်မှထခြင်း။ ဂရုကာ-
ပတ္တိဝုဋ္ဌာန (ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁) နှိ ပရိဝါသမာ-
နတ္တာဒိဟိ ဝိနယကမ္မေဟိ ဂရုကာပတ္တိတော
ဝုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၃၀။ တတ္ထ ဂရု အလ-
ဟုကံ ပဋိကရဏံ ဧတိဿ အာပတ္တိယာတိ
ဂရုကာ၊ အာပတ္တိတဗ္ဗာတိ အာပတ္တိ၊ ဂရုကာ
စ သာ အာပတ္တိ စာတိ ဂရုကာပတ္တိ၊ ဝုဋ္ဌဟ-
တေ ဝုဋ္ဌာနံ၊ ဂရုကာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာနံ ဂရုကာ-
ပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ။ ၂။ ၂၀၇-ဂ။

ဂရုကာပတ္တိဟေတု (ပု) [ဂရုကာပတ္တိ+ဟေတု]
ဂရုကအာပတ်၏အကြောင်း။ ဂရုကာပတ္တိ-
ဟေတုနံ၊ တေသံ ဧဝံ ပကာသိတာ။ ကင်္ခါ၊
ဋီ။ ၅၄။

ဂရုကာဗာဓ (ပု) [ဂရုကာ+အာဗာဓ] ပြင်းထန်
သောအနာ။ အလတ္တံ ဂရုကာဗာဓံ၊ ခိပ္ပံ
မေ မရဏံ အဟု။ ဝိမာန။ ၁၁၁။ (-ဓမ္မ၊ ဋီ။
၂။ ၄၅။) ဂရုကာဗာဓန္တိ ဂရုကံ ဗာဋံ အာ-

ဗာဓံ၊ မရဏန္တိကံ ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊
ဋီ။ ၂၉၈။

ဂရုကာရ (ပု) [ဂရု+ကရ+ဏ] (၁) အလေး
အမြတ်ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အလေးအမြတ်
ပြုအပ်သော။ (၁) ယာ ပရလာဘသက္ကာရ-
ဂရုကာရမာနနဝန္တနုပူဇနာသု ဣဿာ။ အဘိ၊
ဓ။ ၂၂၆။ (-ဝိမာန။ ၆။) ဂရုကာရောတိ
ဂရုကိရိယာ ဘာရိယကရဏံ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၁။
၄၀၄။ (-ဝိမာန၊ ဋီ။ ၃၃။) (တိ) (၂) ဂရု-
ကတ-ကြည့်။

ဂရုကာရက (တိ) [ဂရု+ကရ+ဏ] အလေး
အမြတ်ပြုတတ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂရုကာရကဓမ္မ (ပု) [ဂရုကာရက+ဓမ္မ] အလေး
အမြတ်ပြုတတ်သော တရား။ တေသံ တေ-
သန္တိ တေသံ တေသံ ဂရုကာရကဓမ္မာနံ။
အဘိ၊ ဋီ။ ၃။ ၃၆၁။

ဂရုကာရပ္ပတ္တ (တိ) [ဂရုကာရ+ပတ္တ] အလေး
အမြတ်ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊
အလေးအမြတ်အပြုခံရသော၊ သူ။ ဂရုကတ-
ကြည့်။

ဂရုကာရပ္ပယောဂါရဟ (တိ) [ဂရုကာရပ္ပယော-
ဂ+အရဟ] အလေးအမြတ်ပြုခြင်းနှင့် ယှဉ်
ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ အလေး အမြတ် အပြုခံ
ထိုက်သော၊ သူ။ ဂါရဝေါ နာမ ဂရုကာရပ္ပ-
ယောဂါရဟေသု.... ယထာနုရူပံ ဂရုကာရော
ဂရုကရဏံ သဂါရဝတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋီ။ ၁၂၁။

ဂရုကာရမဒ (ပု) [ဂရုကာရ+မဒ] (သုတပါးတို့
၏) အလေးအမြတ်ပြုခြင်းကိုစွဲ၍ဖြစ်သော-
မာန်ယစ်ခြင်း-မာန၊ အလေးအမြတ်အပြုခံ
ရ၍ ဖြစ်သောမာန။ ပါသာဏစူဠိ ဝိယ စ
ဂရံ ကတွာ အဂ္ဂိက္ခန္တံ ဝိယ စ ဒုရာသဒံ
ကတွာ မညန္တိတိ မဇ္ဇနဝသေန ဥပ္ပန္နော မာ-
နော ဂရုကာရမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၂။
၄၄၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၃။)

ဂရုကာရမာန (တိ) [ဂရုကာရ+မာန] အလေး
အမြတ်ပြုတတ်သော။ သူ။ သက္ကာရမာနော
ဂရုကာရမာနော မာနယမာနော။ စူဠနိ။
၂၁၈။

ဂရုကာရမ္မဏ (န) [ဂရုက+အာရမ္မဏ] အလေး
အမြတ်ပြုအပ်သောအာရုံ။ ဂရုကာရမ္မဏ-
(သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉) န္တိ ဂရုကာတဗ္ဗအာရမ္မဏံ၊
အဝိတိက္ကမိတဗ္ဗာရမ္မဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၁၁။

ဂရုကာရယမာန (တိ) [ဂရု+ကရ+ဏယ+
မာန] အလေးအမြတ်ပြုစေသော။ အနုဝတ္ထု-
ယမာနောတိ ဂရုကာရယမာနော။ အနုဋီ၊
၁။ ၄၉။

ဂရုကာရရဟိတ (တိ) [ဂရုကာရ+ရဟိတ]
အလေးအမြတ်ပြုခြင်း- ရှိသေခြင်း- မှကင်း
သော။ သူ။ ဂါရဝရဟိတာတိ ဂရုကာရရဟိ-
တာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။

ဂရုကာရဟေတု (ပု) [ဂရုကာရ+ဟေတု] အလေး
အမြတ်ပြုခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ သက္ကာ-
ရဟေတု ဂရုကာရဟေတု မာနနဟေတု။ ဝိ၊
၂။ ၈၂။

ဂရုကာရာရဟ (တိ) [ဂရုကာရ+အရဟ+အ]
အလေးအမြတ်ပြုခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ဣမေ
ဒေဝံ ဇနာ ဂရုကာရာရဟံ ပေါရာဏကဓမ္မံ
န ပဿန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၉။

ဂရုကာလပန (န) [ဂရုက+အာလပန] အလေး
အမြတ်ပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ လေးလေးစား
စား ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ မဟာဗြဟ္မေတိ ဂရုကာ-
လပနေန အာလပန္နော အာဟ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၂၆၄။

ဂရုကိရိယာ (ထိ) [ဂရု+ကိရိယာ] အလေး
အမြတ်ပြုခြင်း။ ဂရုကာရ (၁) ကြည့်။

ဂရုကုရုမာန (တိ) [ဂရု+ကရ+ဩ+မာန]
အလေးအမြတ်ပြုတတ်သော။ သူ။ သက္ကာရ-
မာနော ဂရုကုရုမာနော မာနယမာနော။
မဟာနိ။ ၃၁၄။ (သျှာ-မုဉ် သက္ကာရမာနော
ဂရုကာရမာနောဟု ရှိသည်။)

ဂရုကုလ (န) [ဂရု+ကုလ] (၁) အလေးအမြတ်
ပြုအပ်သောသူအပေါင်း၊ ဆရာအပေါင်း။
(၂) အလေးအမြတ် ပြုအပ်သောသူ၏ အိမ်၊
ဆရာ၏အိမ်။ (၁) ဣဒံ သဗ္ဗံ သုဋ္ဌ၊ ဝိစာရေ-
တွာ ဂရုကုလေ ပယိရူပါသိတွာ ဂဟေတဗ္ဗ-
ယုတ္တကံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။ ၄၆၁။ (၂) ဒေဝ-
ဒတ္တဿ ဂရုကုလံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁။

ဂရုက္ခရ (ပု) [ဂရု+အက္ခရ] ဂရုအက္ခရာ။ တေသု
ဂရုက္ခရာ ဝိသတိ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၄။ ဂရု-လည်း
ကြည့်။

ဂရုဂဗ္ဘာ (ထိ) [ဂရု+ဂဗ္ဘ+အာ။ ဂရု အလဟု-
ကော ဂဗ္ဘော ကုစ္စိ တေဿာတိ ဂရုဂဗ္ဘာ။
ဓာနံ၊ ဌီ။ ၂၃၉။] လေးလံသော ကိုယ်ဝန်ရှိ
သော-ကိုယ်ဝန်တည်သော- မိန်းမ။ အပ-
ဂတဂဗ္ဘာ ဝါ ဟောတု ဂရုဂဗ္ဘာ ဝါ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။
၅၂။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။)

ဂရုဂရု (တိ) [ဂရု+ဂရု] အလွန်လေးသော။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂရုဂရော (တိ) [ဂရု+ဂရု] အလွန်လေးသော။
ကံ န ခေါ် မေ ကုစ္စိ ဂရုဂရော ဝိယ မာသာ-
စိတံ မညေ။ မ၊ ၁။ ၄၀၇။ ဂရုဂရော ဝိယာတိ
ဂရုကဂရုကော ဝိယ ထဒ္ဒေါ ပါသာဏပုဉ္ဇ-
သဒိသော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဂရုဂရော ဝိယာတိ
ဂရုကဂရုကော ဝိယ။ ၂-ကာရဿ ဟိ ဩကာရံ
ကတွာ အယံ နိဒ္ဒေသော၊ အတိဝိယ ဂရုကော
မညေတိ အတ္ထော။ ဂရုဂရု ဝိယ ဣစ္စေဝ
ဝါ ပါဌော။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဂရုဂါရဝ (ပု) [ဂရု+ဂါရဝ] (၁) အလွန်ရှိသေ
လေးစားခြင်း၊ အလွန်ရှိသေမြတ်နိုးခြင်း။
(၂) အလေးပြုအပ် - အလေးပြုထိုက် - သော
ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော - သူတို့၌ - အလေးပြုခြင်း -
ရှိသေခြင်း။ (၁) ဥပေမိ ဂရုဂါရဝေန ဂဏံ။
အပါ။ ၁။ ၃၃။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၇။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၄၃။) ဂရုဂါရဝေန အာဒရဗဟု-
မာနေန ဥပေမိ ဥပဂစ္ဆာမိ။ အပါ။ ၁။ ၂၆၃။
(၂) ဂရုဂါရဝါဓိဝစန - ကြည့်။

ဂရုဂါရဝဌာန (န) [ဂရုဂါရဝ+ဌာန] အလွန်ရှိ
သေလေးစားခြင်း၏တည်ရာ။ ဝိနယဿ ဝါ
သော ဓမ္မတာ တေသံ ဂရုဂါရဝဌာနဿ
ဝိနယဝိသယတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဂရုဂါရဝယုတ္တ (တိ) [ဂရုဂါရဝ+ယုတ္တ] အလွန်ရှိ
သေ လေးစားခြင်းနှင့် ယှဉ်သော၊ သူ။ ဂရု-
ဂါရဝယုတ္တော (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၅) တိ ဧတ္ထ ဂရုဘာ-
ဝေါ ဂါရဝံ၊ ဂရု ဂုဏယောဂတော ဂရု-
ကရဏံ ဝါ ဂါရဝံ၊ တေန သာဝကာဒီနံ
အသာဓာရဏတာယ ဂရုဘူတေန မဟန္တေန
ဂါရဝေန ယုတ္တောတိ ဂရုဂါရဝယုတ္တော။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၈။ (အခြားသောဋီကာများ၌
ဂရု-တပုဒ်-ဂါရဝယုတ္တ - တပုဒ်အားဖြင့် ၂-ပုဒ်
ထား၍ ဖွင့်ဆိုကြသည်။) ဂါရဝယုတ္တ-လည်း
ကြည့်။

ဂရုဂါရဝါဓိဝစန (န) [ဂရုဂါရဝ+အဓိဝစန]
အလေးပြုအပ် - အလေးပြုထိုက် - သော ဂုဏ်
နှင့်ယှဉ် - သောသူတို့၌ အလေးပြုခြင်း(ရှိသေ
ခြင်း)ကို ပြသောစကား။ အာယသ္မာတိ
ဂရုဂါရဝါဓိဝစနံ။ အပါ။ ၁။ ၂၆၅။ (- ၂၈။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။)

ဂရုဂုဏယုတ္တ (တိ) [ဂရုဂုဏ+ယုတ္တ] အလေးပြု
ထိုက်သော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော၊ သူ။ ဂရု (၁)
ကြည့်။

ဂရုဂုဏယောဂ (တိ) [ဂရုဂုဏ+ယောဂ] အလေး
ပြုထိုက်သော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော၊ သူ။ ဂါရဝ-
ယုတ္တ - ကြည့်။

ဂရုစိတ္တ (န) [ဂရု+စိတ္တ] (၁) ရှိသေလေးစား
သောစိတ်။ (တိ) (၂) ရှိသေလေးစားသော
စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဂရုစိတ္တံ ကရောမဟံ။
အပါ။ ၁။ ၃၆။ (- ၃၁၀။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇။ ထေရ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၆၅။) ဂရုစိတ္တံ ဂါရဝစိတ္တံ
အာဒရဗဟုမာနံ အဟံ ကရောမိတိ အတ္တော။
အပါ။ ၁။ ၂၈။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဂရုစိတ္တဘာဝ (ပု) [ဂရုစိတ္တ+ဘာဝ] ရှိသေ
လေးစားသောစိတ်ရှိသောသူ၏အဖြစ်၊ ရှိသေ
လေးစားခြင်း။ ဂါရဝေါတိ ဂရုစိတ္တဘာဝေါ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။ ဂရုကရဏဝသေန ပဝတ္တိယာ
ဂရုစိတ္တံ ဧတဿာတိ ဂရုစိတ္တော၊ တဿ
ဘာဝေါ ဂရုစိတ္တဘာဝေါ၊ ဂရုမိ ဂရုကာရော။
ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၈၆။ ဂရုစိတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဂရုစိတ္တာကာရ (ပု) [ဂရုစိတ္တ+အာကာရ]
ရှိသေလေးစားစိတ် ရှိသောသူ၏ အမှုအရာ၊
ရှိသေလေးစားသော အမှုအရာ။ နိစိတ္တာ
ဟုတွာ ဂရုစိတ္တာကာရံ ဒေသေန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၁၂၄။

ဂရုစိတ္တဘာရ (အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၀) (လာ ပါဠိသည်
ဂရုစိတ္တာကာရမှ ပျက်လာသောပါဠိဖြစ်ဟန်
တူသည်။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂရုစိတ္တိကာရ (ပု) [ဂရု+စိတ္တိကာရ] (၁)
လေးစားစွာ စိတ်၌ပြုခြင်း၊ အထူးသဖြင့် -
အလွန် - ရှိသေလေးစားခြင်း။ (၂) လေးစား
ထိုက်သူတို့၌ ရှိသေလေးစားခြင်း။ (၁) ဂရု-
စိတ္တိကာရဝသေန န ပညာယေထ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၅၃။ (- မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။) ဂရုစိတ္တိ-
ကာရဝသေန န ပညာယေထာတိ ဂရံ ကတွာ

စိတ္တေ ကရဏဝသေန န ပညာယေထ။ အံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၈။ စိတ္တိကာရ (၁) လည်း ကြည့်။ (၂)
ဂရုစိတ္တိကာရဗဟုလ-ကြည့်။

ဂရုစိတ္တိကာရဋ္ဌာန (န) [ဂရုစိတ္တိကာရ+ဋ္ဌာန]
အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရိုသေလေးစားခြင်း
၏ တည်ရာ။ ဥန္တမန္တိ ဒါယကာ၊ ပိယံဝဒါ စ
ပရေသံ ဂရုစိတ္တိကာရဋ္ဌာနတာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၆၂-၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဂရုစိတ္တိကာရဗဟုလ (တိ) [ဂရု+စိတ္တိကာရ-
ဗဟုလ] (၁) အထူးသဖြင့် - အလွန် - ရိုသေ
လေးစားခြင်းများသော။ (၂) လေးစား
ထိုက်သူတို့၌ ရိုသေလေးစားခြင်းများသော။
(၁) ဂရုသု ဂရုစိတ္တိကာရဗဟုလော။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၆၃။ (၂) အာဘိသမာစာရိကေသု
သက္ကစ္စကာရိ ဂရုစိတ္တိကာရဗဟုလော ဝိဟ-
ရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၄။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၇၃။ ဂရုစိတ္တိကာရဗဟုလောတိ ဂရုဋ္ဌာနိ-
ယေသု ဂရုကရဏဗဟုလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၄၄။

ဂရုစိဝရ (န) [ဂရု+စိဝရ] လေးလံသောသင်္ကန်း။
ဂရုစိဝရံ ပါရုပန္နော ကိလမတိ။ မ၊ ဋ္ဌ။ ၂။
၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၅၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆။

ဂရုဋ္ဌာန (န) [ဂရု+ဋ္ဌာန] အလေးပြုထိုက်သူ၏
အရာ။ မဇ္ဈတ္တံ ဂရုဋ္ဌာနေ စ ပိယဋ္ဌာနေ စ
ဌပေန္နော ကိလမတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-မ၊
ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၅၂။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၆၄။)

ဂရုဋ္ဌာနိ(နိ)ယ (တိ) [ဂရု + ဋ္ဌာ + အနိယ။
ဂရုဋ္ဌာန+ဣယ] အလေး အမြတ်ပြုခြင်း၏
တည်ရာ ဖြစ်သော၊ အလေးပြုအပ်သော၊
ရိုသေလေးစားထိုက်သောသူ။ အညတရံ ဝါ
ဂရုဋ္ဌာနိယံ။ အံ၊ ၃။ ၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၀၁။
မ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၆၁။ သံ၊ ဋ္ဌ။ ၁။ ၁၅။ အံ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၃။)

ဂရုဋ္ဌာနိယော သဗြဟ္မစာရိ။ နေတ္ထိ၊ ၈။ ဂရုဋ္ဌာ-
နိယန္တိ ဂါရုပ္ပတ္တိပစ္စယဘူတံ ဂရုဘာဝနိယံ။
အံ၊ ဋ္ဌ။ ၃။ ၁၉၅။ (-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၉။) ဂရုဋ္ဌာနိ-
ယောတိ သီလသုတာဒိဂုဏဝိသေသယော-
ဂေန ဂရုကရဏိယော။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ။ ၅၃။

ဂရုဋ (ပု) [ဂရု+ဟန+ဏ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၆၃၃။]
ဂဠုန်။ သုပဏ္ဏောတိ ဂရုဋ္ဌော၊ ဂရုဋော ဝါ
သက္ကဋမတေန “ဋ္ဌာနမဝိသေသော”တိ
ဟိ တတ္ထ ဝဒန္တိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈။

ဂရုတရ (တိ) [ဂရု+တရ] (၁) အထူးသဖြင့် -
အလွန် - သာ၍ - လေးလံသော။ (၂) အထူး
သဖြင့် - အလွန် - သာ၍ - လေးစားထိုက်
သော။ (၃) (က) အထူးသဖြင့် - အလွန် -
သာ၍ - ကြီးလေးသော။ (အပြစ်၊ ကံစသည်။)
(ခ) အထူးသဖြင့် - အလွန် - သာ၍ -
ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော (အကျိုးတရား
စသည်။) (၄) အထူးသဖြင့် - အလွန် - သာ၍
- ကြေကျက်ခဲသော။ (၁) ယဒါ ပန သော
ကာလကံတော ဟောတိ၊ တဒါ ဂရုတရော စ
ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၆။ (-ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၆။
ထေရ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၁၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇။) (၂) ပရိ-
ဘောဂစေတိယံ တော ဟိ သရီရစေတိယံ ဂရု-
တရံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၅၉။ (-ဒီ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၄၄။) (၃) (က) ယထာ သမာနဇာတိ-
ကဿ ဝိကောပနေ ကမ္ပံ ဂရုတရံ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၅၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၇၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
၁၀၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂။) (ခ) ဂရုဋ္ဌာနိယံ ပယိ-
ရူပါသိတွာ ဂရုတရံ ပယောဇနံ ဥဒ္ဓိဿ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၄။ (၄) ဗလဝ-
ပါယာသန္တိ ဂရုတရံ ဗဟုပါယာသံ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၄၁။

ဂရုတရဂ္ဂဟဏ (န) [ဂရုတရ+ဂဟဏ] အလွန်
ကြီးလေးသော (အကုသိုလ်) ကံကို ယူခြင်း။
တတ္ထ တတ္ထ ဇာတိအာဒိမာနဝတ္ထုသ္မိံ ဂရု-
တရဂ္ဂဟဏေန သံသိဒေယျ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၂။

ဂရုတရပုညသမ္မတ (တိ) [ဂရုတရပုည + သမ္မတ] အလွန်ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော ကုသိုလ် ဟု သမုတ်အပ်သော။ တဿာ ဝိသုံ ဝစနံ လောကေ ဂရုတရပုညသမ္မတဘာဝတော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂၂၂။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၆၇။ (-သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၇။)

ဂရုတရပုဒေသ (ပု) [ဂရုတရ + ပဒေသ] အလွန် လေးလံသောအရပ်။ ကသ္မိံ ပဿေ ဣမဿ ပါသာဏဿ ဂရုတရပုဒေသောတိ တဿ သလ္လဟုကဘာဝံ ဒီပေန္တော ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဂရုတရဝိပါက (တိ) [ဂရုတရ + ဝိပါက] အလွန် ကြီးကျယ်သောအကျိုးရှိသော၊ အလွန်ကြီး ကျယ်သောအကျိုးကို ပေးတတ်သော။ ပုညံ အပုညံ ဝါ ဂရုတရဝိပါကမေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၃။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၄၀။ (-ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၄။)

ဂရုတရသဘာဝ (တိ) [ဂရုတရ + သဘာဝ] အလွန်လေးလံသောသဘောရှိသော။ ဂရုတရသဘာဝါ ဟိ အာပေါဓာတု။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၄၇။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၁။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၅၈။

ဂရုထဒ္ဒဘာဝပုတ္တိ (ထိ) [ဂရုထဒ္ဒဘာဝ + ပုတ္တိ] လေးလံသည်၊ တောင့်တင်း ခိုင်မာသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ သရီရဿ ဂရုထဒ္ဒဘာဝပုတ္တိ မဓရကတာ။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၇၂။

ဂရုဒက္ခိဏာ (ထိ) [ဂရု + ဒက္ခိဏာ] အလေး အမြတ်ပြုအပ်သောအလှူ။ ဂရုဒက္ခိဏာ နာမ အန္တေဝါသိကဿ ဝိဘဝါနုရူပါ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၁၃။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၃။)

ဂရုဓမ္မ (ပု) [ဂရု + ဓမ္မ] (၁) အလေးပြုအပ်သောတရား၊ ရိုသေလေးစားစွာ - ဝန်ခံအပ် - လိုက်နာပြုကျင့်အပ် - သောတရား၊ ဂရုဓမ္မ။ (၁-ဘိက္ခုနီမသည် ပဉ္စင်းဖြစ်၍ ဝါတရာရှိသော်

လည်း ထိုနေ့ပဉ္စင်းဖြစ်သောရဟန်းအား ရှိခိုးခြင်း စသော အမှုကိုပြုရမည်။ ၂-ဘိက္ခုနီမသည် ရဟန်းယောကျ်ားမရှိသော ကျောင်း၌ ဝါမဆိုအပ်။ ၃-ဘိက္ခုနီမသည် လခွဲတိုင်း လခွဲတိုင်း ဘိက္ခုသံဃာထံမှ ဥပုသ်ကို မေးခြင်း၊ အဆုံးအမခံရန် ချဉ်းကပ်ခြင်းဟူသော ဤတရားနှစ်ပါးကို လိုလားတောင့်တရမည်။ ၄-ဘိက္ခုနီမသည် ဝါကျွတ်လတ်သော် နှစ်ဖက်သံဃာ၌ မြင်ခြင်း ကြားခြင်း ယုံမှားခြင်း ဟူသော အကြောင်း သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဖိတ်ကြားရမည်။ ၅-ဘိက္ခုနီမသည် သံဃာဒိ-သိသ်အာပတ်သို့ ရောက်လတ်သော် နှစ်ဖက်သံဃာ၌ ပက္ခမာနတ်ကျင့်ရမည်။ ၆-နှစ်တို့ပတ်လုံး ခြောက်ပါးသော အကျင့်တို့၌ ကျင့်ပြီးသော သိက္ခမာန်အား နှစ်ဘက်သံဃာ၌ ပဉ္စင်းခံခြင်းကို ရှာရမည်။ ၇-ဘိက္ခုနီမသည် ရဟန်းယောကျ်ားကို တစုံတခုသော အကြောင်းဖြင့် မဆဲရေးအပ်၊ မရေရွတ်အပ်။ ၈-ရဟန်းဖြစ်သည့်နေ့မှစ၍ ရဟန်းယောကျ်ားတို့အပေါ်၌ ဘိက္ခုနီမတို့၏ ပြောဆိုခွင့်ကို ပိတ်ပင်အပ်၏။ ဘိက္ခုနီမဘို့အပေါ်၌ ရဟန်းယောကျ်ားတို့၏ ပြောဆိုခွင့်ကို မပိတ်ပင်အပ်။ ဤ ၈-ပါးတို့ကို ရိုသေလေးစားမြတ်နိုးပူဇော်၍ အသက်ထက်ဆုံး မလွန်ကျူးအပ်၊ ထိုသို့ ရိုသေလေးစားခြင်းပြု၍ ဝန်ခံအပ် လိုက်နာ ကျင့်သုံးအပ်သောကြောင့် ဖော်ပြပါ တရားရှစ်ပါးကို ဂရုဓမ္မခေါ်၏။ ရဟန်းပြုလိုသော မိန်းမတို့အတွက် လိုက်နာရန် ဘုရားရှင် ခွင့်ပြုတော်မူသောတရား ဖြစ်သည်။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၄-၅။ အံ၊ ၃။ ၁၀၃-၄။ ငါးပါးသီလသည်လည်း အလေး ပြုအပ်သောတရား၊ အခြေခံ ကိုယ်ကျင့်တရား ဖြစ်သောကြောင့် ဂရုဓမ္မမည်၏။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၉။ ငါးပါးသီလသည် ကုရုဓမ္မမည်၏ဟု ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၁-တို့၌ပြဆိုသည်။) (၂) ကြီးလေးသောအပြစ်၊ ကြီးလေးသော အာ

ပတ်။ (ဤနေရာ၌ ကြီးလေးသော အပြစ်ဟူသည် ရဟန်းသည် လူဖြစ်စဉ်ကာလက ဘိက္ခုနီမ၌ ကာယသံသဂ္ဂပြုဘူးခြင်း၊ သိက္ခမာန်သာမဏမတို့၌ မေထုန်မှီဝဲဘူးခြင်းဖြစ်သည်။ ကြီးလေးသော အာပတ်ဟူသည် သံဃာဒိသိသံအာပတ်ဖြစ်သည်။) (၁) အဋ္ဌဟိ ဂရုဓမ္မဟိ ဩဝဒတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၄။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄၄၄။ အံ၊ ၃။ ၁၀၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၇။ ကင်္ခါ။ ၂၀၉။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၅။) ဂရုဓမ္မဟိတိ ဂရုဏေဟိ ဓမ္မဟိ။ တေ ဟိ ဂါရဝံ ကတော ဘိက္ခုနီဟိ သမ္ပဋိစ္စိတဗ္ဗာ “ဂရုဓမ္မာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ (- ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ၄။ ၄။) ဂရုဏေဟိတိ ဂရုကဘဏ္ဍေဟိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ (၂) န ခေါ ပနေတံ....ဂရုဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နပုဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၄။ ဂရုဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နာယ ဘိက္ခုနီယာ ဥဘတောသံဃေ ပက္ခမာနတ္တံ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၄။ အံ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၈။) ဂရုဓမ္မန္တိ ဂိဟိကာလေ ဘိက္ခုနီယာ ကာယသံသဂ္ဂံ ဝါ သိက္ခမာနာသာမဏေရီသု မေထုနဓမ္မံ ဝါ အနဇ္ဈာပန္နပုဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။ ဂရုဓမ္မန္တိ ဂရုကံ သံဃာဒိသေသာပတ္တိံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၈။

ဂရုဓမ္မနိဿိတ (တိ) [ဂရုဓမ္မ+နိဿိတ] ဂရုဓမ္မကို မှီသော၊ ဂရုဓမ္မနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဘိက္ခုနီ ဂရုဓမ္မနိဿိတံ ဝါ ခန္ဓာဒိနိဿိတံ ဝါ ပဉ္စပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ (- ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။)

ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဂရုဓမ္မ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] ဂရုဓမ္မကို - ခံယူခြင်း - လိုက်နာခြင်း။ ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏေန ဟိ လဒ္ဓုပသမ္ပဒါ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၁။ (- ၄၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။)

ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏပသမ္ပဒါ(ထိ) [ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏာ + ဥပသမ္ပဒါ] ဂရုဓမ္မံ ဂ-ပါးကို ခံယူခြင်းဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သော ပဉ္စင်းအဖြစ်။ ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏပသမ္ပဒါ နာမ မဟာပဇာပတိယာ အဋ္ဌ-ဂရုဓမ္မဿ ပဋိဂ္ဂဟဏေန အနုညာတဥပသမ္ပဒါ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၇။)

ဂရုဓမ္မပါဠိ (ထိ) [ဂရုဓမ္မ+ပါဠိ] ဂရုဓမ္မပါဠိ။ တဿာယေဝ ပဂုဏာယ ဂရုဓမ္မပါဠိယာ အဋ္ဌကထံ ကထေန္တော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ (- ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။)

ဂရုဓမ္မဿဝန (န) [ဂရုဓမ္မ+သဝန] ဂရုဓမ္မကို နာခြင်း။ ဩဝါဒါယာတိ ဂရုဓမ္မဿဝနတ္ထာယ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၄၀။

ဂရုဓမ္မပသမ္ပဒါ (ထိ) [ဂရုဓမ္မ+ဥပသမ္ပဒါ] ဂရုဓမ္မံဖြင့် ပဉ္စင်းဖြစ်ခြင်း၊ ဂရုဓမ္မကိုခံယူခြင်းဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သောပဉ္စင်းအဖြစ်။ ဂရုဓမ္မပသမ္ပဒါ- (အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၆)တိ ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏေန ဥပသမ္ပဒါ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။

ဂရုဓမ္မောဝါဒမူလက (တိ) [ဂရုဓမ္မောဝါဒ+မူလ + က] ဂရုဓမ္မံဖြင့်ဆုံးမခြင်းလျှင် - အရင်း - မူလ - ရှိသော။ သမ္ပတတ္တာ ဟိ ဘိက္ခုဿ ဂရုဓမ္မောဝါဒမူလကံ ပါစိတ္တိယံ နတ္ထိ။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၁။ ဂရုဓမ္မေန ဩဝါဒေါ ဂရုဓမ္မောဝါဒေါ သောမူလံ ယဿ ပါစိတ္တိယဿာတိ ဂရုဓမ္မောဝါဒမူလကံ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာ၊ ၄။ ၁။ ၂။

ဂရုနိဿယ (ပ) [ဂရု+နိဿယ] မှီခိုရာဆရာ၊ နိဿည်းဆရာ။ အပိစမယံ ဂရုနိဿယံ ဂဏှာမာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၅၀၂။ (- ဝဇီရ။ ၅၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၆။) ဂရုနိဿယံ ဂဏှာမာတိ နိဿယမုတ္တာပိ မယံ ဧကံ သမ္ဘာဝနီယဂရုနိဿယဘူတံ ဂဟေတွာဝ ဝသိဿာမာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဂရုပုံသုကူလ (တိ) [ဂရု+ပုံသုကူလ] လေးလံ
သောပုံသုကူသက်န်းရှိသော၊ လေးလံသော
ပုံသုကူသက်န်းကို ဝတ်ရုံသောသူ။ ယသ္မာ
တံ ဇိဏ္ဏော စေဝ ဂရုပုံသုကူလော စ။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၅၀။

ဂရုပည (တိ) [ဂရု+ပညာ] လေးဖင့် - နံ့နွေး -
သော ပညာရှိသော၊ ဉာဏ်လေး - ဉာဏ်ထိုင်း
- သောသူ။ ဂရုမေဓ-ကြည့်။

ဂရုပတ္တ (ပု) [ဂရု+ပတ္တ] လေးလံသောသပိတ်။
ကိသဒ္ဓဗ္ဗလသရီရဿ ပန ဂရုပတ္တော အသပ္ပိ-
ယော။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၄၄။ ဂရုပတ္တောတိ အတိဘာရဏ္ဍ-
တော ပတ္တော။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၀။

ဂရုပရိက္ခာရ (ပု၊ န) [ဂရု+ပရိက္ခာရ] (၁) လေး
စားအပ်သည်ဖြစ်၍ ခွဲဝေမယူကောင်းသော -
ပရိက္ခရာ - အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း။ (၂) တန်
ဖိုးများသောပရိက္ခရာ၊ ခိုးယူက ပါရာဇိကကျ
နိုင်လောက်သော အသုံးအဆောင် ပစ္စည်း။
(ရဟန်းတော်များသည် တမတ်၊ တမတ်ထိုက်
တန်သောပစ္စည်းမှစ၍ ထိုထက် တန်ဖိုးများ
သောပစ္စည်းများကို ခိုးယူလျှင် ပါရာဇိကကျ
သည်ဟု ဒုတိယပါရာဇိက(ဝိ၊ ၁။ ၅၇)၌ ဟော
တော်မူ၏။ တမတ်၊ တမတ်ထိုက်တန်သော
ပစ္စည်းသည် လောကရေးရာအဖို့ များသည်
ဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း ခိုးယူက ပါရာဇိက
ကျနိုင်လောက်သောပစ္စည်းဖြစ်၍ တန်ဖိုးများ
သော အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းဟု ဤ၌ ပြန်ဆို
လိုက်သည်။) (၁) သဗ္ဗေသံ ဘာဇေတွာပိ
ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျတယ “ဂရုပရိ-
က္ခာရာနိ”တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀။ ဂရု-
ဘဏ္ဍ (၁) လည်း ကြည့်။ (၂) ပရပရိဂ္ဂဟိ-
တသညိတာ၊ ဂရုပရိက္ခာရော၊ ထေယျစိတ္တံ။
ကင်္ခါ၊ ၁၂၀။ ဝဇီရ၊ ၈၁။

ဂရုပရိဏာမ (တိ) [ဂရု+ပရိဏာမ။ ဂရုဒန္တံ စိရေန
ပရိဏာမော တေဿာတိ ဂရုပရိဏာမံ။ သ-ဌိ-

ကာဝိဘာဝိနိ ယော။ ၃၀၄။] နွေးကွေးလေးလံ
စွာ - ပျက်စီး - ချုပ်ပျောက် - ခြင်းရှိသော၊
နွေးသော ချုပ်ပျောက်ခြင်းရှိသော။ ရှုပ်
ဒန္တနိရောဓံ ဂရုပရိဏာမံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄။
(- ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၂။ မ၊ ဌ၊
၁။ ၃၅၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၃။) ရှုပ် ဂရုပရိဏာမံ
(ဝိဘာဝိနိ။ ၁၄၀) ဒန္တနိရောဓံ ဟောတိ။
မဏိမဇ္ဈ၊ ၁။ ၄၄၀။

ဂရုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဂရု+ပရိဝတ္တိ] နွေးကွေးလေး
လံစွာ - ပျက်စီး - ချုပ်ပျောက် - ခြင်းရှိသော။
ရှုပ် ဒန္တနိရောဓံ ဂရုပရိဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။
(- သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၀။)

ဂရုပရိဟာရ (ပု) [ဂရု + ပရိဟာရ] လေးစား
အပ်သော ဟန်ပန်အမှုအရာ၊ ဣန္ဒြေရသော
အမှုအရာ။ သာ ဂရုပရိဟာရေနာဂန္ဓာ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၄။ ၃၁၉။ ဂရုပရိဟာရေနာတိ ဂရုကာ-
တဗ္ဗာကာရေန။ ဇာ၊ ဌ၊ သစ်၊ ဒု၊ ဒံ၊ ကျော။

ဂရုပဿယ (ပု) [ဂရု+ပဿယ] မှီခိုရာဆရာ၊
ဆရာအမှီအခို။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂရုပဿယရဟိတ (တိ) [ဂရုပဿယ+ရဟိတ]
ဆရာအမှီအခိုကင်းသောသူ။ ပတိဿယရဟိ-
တော ဂရုပဿယရဟိတောတိ အတ္ထော။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဂရုပါဝုရဏ (န) [ဂရု+ပါဝုရဏ] လေးသော -
ခြုံ့ထည် - ရုံ့ထည်။ ဂရုပါဝုရဏံ ပန ဘိက္ခုနိ-
ယာ စေတာပေန္တိယာ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၅။ (-
ကင်္ခါ၊ ၃၁၂။) ဂရုပါဝုရဏံ နာမ ယံ ကိဉ္စိ
သီတကာလေ ပါဝုရဏံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၃၆။ (- ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၁၉၃။ ကင်္ခါ၊ ၃၁၁။)

ဂရုပိယဘာဝကရ (တိ) [ဂရုပိယဘာဝ + ကရ +
အ] ရှိသေသည်၏အဖြစ်၊ ချစ်မြတ်နိုးသည်၏
အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ဂရုပိယဘာဝကရေ-
ဟိ သစ္စစာဂါမိဋ္ဌာနေဟိ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃၁၅။
ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၆။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၉၃။

ဂရုဗဟုဝစနပ္ပယောဂ (ပု) [ဂရု + ဗဟုဝစနပ္ပ-
ယောဂ] လေးစား၍ ဗဟုဝစနပ္ပယောဂ -
ယုတ္တိခြင်း - ယားခြင်း။ တွေ့ စ အတ္တနိ ဂရု-
ဗဟုဝစနပ္ပယောဂဿ လူ့စွဲတဗ္ဗတ္တာ။ ထေရ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၀။

ဂရုဘဏ္ဍ (န) [ဂရု + ဘဏ္ဍ။ ဂရုနိ ဥဂ္ဂန္တိ ဥဂ္ဂ-
တာ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိတိ ဂရုနိ။ ဘဒ္ဒိဘဗ္ဗာနိ
လူ့စွဲတဗ္ဗာနိတိ ဘဏ္ဍာနိ။ ဂရုနိ စ တာနိ
ဘဏ္ဍာနိ စာတိ ဂရုဘဏ္ဍာနိ။ အာရာမာဒိနိ
ဝတ္ထုနိ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၁၄၉။ ကင်္ခါ၊
ယော၊ မဟာဒီ၊ ၄။ ၂၄၄။] (၁) ဂရုဘဏ္ဍ၊ လေး
စား အပ်သည် ဖြစ်၍ ခွဲဝေ မယူကောင်း
သောပစ္စည်း။ (ဂရုဘဏ္ဍသရုပ်နှင့် ဂရုဘဏ္ဍ
အဆုံးအဖြတ်ကို။ ပိ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၃၀၁-၉။ ကင်္ခါ၊ ၂၆၀-၅-တို့၌ ကြည့်။
ဂရုဘဏ္ဍ ပစ္စည်းများကို သံဃာ၊ ဂိုဏ်း၊
ပုဂ္ဂိုလ် မည်သူမျှ ခွဲဝေ၍ မယူရ။) (၂) ဂရု
ဘဏ္ဍ ခိုးယူက ပါရာဇိကကျနိုင်လောက်သော
ပစ္စည်း။ (၁) ယာနိ တာနိ သံဃဿ ဂရု-
ဘဏ္ဍာနိ ဂရုပရိက္ခရာနိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅။ (-ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၇၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။) ဧကသေဝဒါ-
တံ အသက္ကုဏေယျတာယ ဂရုဘာဝတော
“ဂရုဘဏ္ဍာနိ”တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၃။) (၂) စတုရော ဇနာ
သံဝိဇာယ၊ ဂရုဘဏ္ဍံ အဝါဟရံ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၇၄။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၁။ စတုရော ဇနာ သံဝိဇာယ၊
ဂရုဘဏ္ဍံ အဝါဟရန္တိ တွေ့ ပဉ္စမာသကဏ္ဍနကံ
“ဂရုဘဏ္ဍ”န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။

ဂရုဘဏ္ဍန္တရ (န) [ဂရုဘဏ္ဍ + အန္တရ] ဂရုဘဏ္ဍ
အထူး။ ဖာတိကမ္ပန္တိ ဂရုဘဏ္ဍန္တရဘူတံ ကမ္ပံ။
မူလဒီ၊ ၂။ ၁၇၉။ (-အနုဒီ၊ ၂။ ၁၀။)

ဂရုဘဏ္ဍပရိဝတ္တန (န) [ဂရုဘဏ္ဍ + ပရိဝတ္တန] ဂရု-
ဘဏ္ဍကို - လဲလှယ် - ဖလှယ် - ခြင်း။ ဂရု-
ဘဏ္ဍေန ဂရုဘဏ္ဍပရိဝတ္တနေ ပန မဇ္ဇပိဋံ

မဟန္တံ ဝါ ဟောတု ခုဒ္ဒကံ ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၇၉။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၀၄။

ဂရုဘဏ္ဍပဟောနက (တိ) [ဂရုဘဏ္ဍ + ပဟော-
နက] ဂရုဘဏ္ဍလောက်သော၊ ဂရုဘဏ္ဍဖြစ်
ထိုက်သော။ ဂရုဘဏ္ဍပဟောနကသုယေဝ
စ ဝလ္လိအာဒိသု ဝိညတ္တိ ဟောတိ၊ န တတော
ဩရံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၇။
(-ဝိ၊ ၄။ ၁၉၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၂။ ဝိမတိ၊
၁။ ၂၇၄။)

ဂရုဘဏ္ဍဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဂရုဘဏ္ဍ + ဝိနိစ္ဆယ] ဂရု
ဘဏ္ဍအဆုံးအဖြတ်။ ပရတောပိ ဂရုဘဏ္ဍ-
ဝိနိစ္ဆယေ သဗ္ဗံ ဝိတ္တာရေန ဝဏ္ဏယိဿာမ။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၇။ ဝိမတိ၊
၅၇၇။)

ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇန (န) [ဂရုဘဏ္ဍ + ဝိဿဇ္ဇန] (၁)
ဂရုဘဏ္ဍကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဂရု
ဘဏ္ဍကို စွန့်လွှတ်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိ
သော။ (၁) ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇနေ ထုလွှစွယ်။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၆။ (တိ) (၂) ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇန-
မာပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၅၀။ ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇန မာပဇ္ဇတိတိ ထုလွှစွယ်
အာပဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ မူလဒီ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဂရု-
ဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇနကရဏဘူတံ (ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇနံ
ကာရဏဘူတံ ?) တေဿ အတ္ထိတိ ဂရု-
ဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇနံ။ အနုဒီ၊ ၂။ ၁၀။

ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇနကရဏဘူတ (အနုဒီ၊ ၂။ ၁၀။)
သည် ဂရုဘဏ္ဍဝိဿဇ္ဇနံ ကာရဏဘူတဟူသော
ဝါကျမှ ပျက်ယွင်း ပြောင်းလဲလာသော ပုဒ်
ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ဂရုဘဏ္ဍပုဂ (တိ) [ဂရုဘဏ္ဍ + ဥပ + ဂမု + ကိ]
ဂရုဘဏ္ဍအဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊ ဂရုဘဏ္ဍ
လောက်သော။ မတ္တိကာဒန္တကဋ္ဌဝေဋ္ဌုသုပိ
ဂရုဘဏ္ဍပုဂံ ဥ တွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ (- ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၂၃။)

ဂရုဘာရ (ပု) [ဂရု+ဘာရ] (၁) လေးလံသော
 ဝန်။ (တိ) (၂) လေးလံသော(ကိုယ်)ဝန်ရှိ
 သောသူ။ (၁) ကုမ္ဘီနာ ပရိဟရတိ မဟတာ
 သံသယေန ဂရုဘာရံ။ မ၊၁။၃၃၂။ (-ထေရ၊
 ၄။၂။၂၄၆။) (တိ) (၂) ရာဇမဟေသိ ဂရု-
 ဘာရာ အာကာသတလေ ရညာ သဒ္ဓိံ
 နိသိန္ဒာ ဟောတိ။ မ၊၄။၃။၂၂၃။ (-သံ၊၄။
 ၃။၂၅၂။ အဘိ၊၄။၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။)

ဂရုဘာရိယ (န) [ဂရု+ဘာရိယ] ရိုသေလေးစား
 ခြင်း။ ဂရံ ကရောန္တောတိ ဂရုဘာရိယံ
 ကရောန္တော။ မ၊၄။၂။၆။

ဂရုဘာဝ (ပု) [ဂရု+ဘာဝ] (၁) ရိုသေလေး
 စားသည်၏ အဖြစ်။ (၂) အလေးအမြတ်ပြု
 အပ်သည်၏ အဖြစ်။ (၃) လေးလံထိုင်းမှိုင်း
 သည်၏အဖြစ်။ (၄) အကြီးအကဲ-ဦးစီး
 ခေါင်းဆောင်-၏အဖြစ်။ (၁) ဝက္ကလေ
 ဂရုဘာဝေန အဂ္ဂဟေတွာ။ ဇာ၊၄။၂။၁၂။
 (-သာရတ္ထ၊၂။၈၄။ ဝိမတိ၊၁။၅၈။) (၂)
 အယဉ္ဇိ နိယာမစိတ္တတာယ အတ္တနော ဂရု-
 ဘာဝေန ဒေဝဂဏံ “ဒေဝဂဏော” တိ ဝတ္ထု
 န ရောစေတိ။ သံ၊၄။၁။၈၁။ (-ဝိ၊၄။၃။၂၄၂။
 သံ၊၄။၂။၁၆၀။) ဂရုဘာဝေနာတိ တာသံ
 ဝသေ အဝတ္တနတော ဂရုဋ္ဌာနဘာဝေန။ သံ၊
 ၄။၁။၁၂၂။ (-သံ၊၄။၂။၁၆၁။) (၃) ကာယ-
 စိတ္တာနံ ဂရုဘာဝကရထိနမိဒ္ဓါဒိကိလေသ-
 ပဋိပက္ခဘူတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၅။
 ဂရုဘာဝေါ ဒန္ဓတာ။ အဘိ၊ဝတာရ၊၄။သစ်၊
 ၁။၃၀၄။ (၄) အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တနေန ဂရု-
 ဘာဝေါ အဓိပတိယဋ္ဌော။ မူလ၊၄။၃။၁၇၃။
 ဂရုဘာဝေါတိ ဇေဋ္ဌကဘာဝေါ။ အနု၊၄။၃။
 ၂၃၄။

ဂရုဘာဝကရ (တိ) [ဂရုဘာဝ+ကရ+အ] လေး
 လံထိုင်းမှိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။
 ဂရုဘာဝ (၃)-ကြည့်။

ဂရုဘာဝဇေန (န) [ဂရုဘာဝ+ဇေန] အလေး
 အမြတ်ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြင်စေခြင်း။
 ဂရုဘာဝဇေနတ္ထံ ဥတ္တိဒ္ဓုတိယေန ကမ္မေန
 သံသံ သာဝေသိ။ သံ၊၄။သစ်၊၁။၆၃။

ဂရုဘာဝဒိပန (ထိ၊န) [ဂရုဘာဝ+ဒိပန] လေး
 စားအပ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ရူပိယသံ-
 ဝေါဟာရဿ စ ဂရုဘာဝဒိပနတ္ထံ ဣဒံ ပတ္တ-
 စတုက္ကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၄။ (-ဇာ၊
 ၄။၅။၁၅၅။)

ဂရုဘာဝနိယ (တိ) [ဂရု+ဘာဝနိယ] လေးစား
 အပ် ချီးမွမ်းအပ်သော၊ လေးစားထိုက် ချီး
 မွမ်းထိုက်သော၊သူ။ ဂရုဘာဝနိယဉ္ဇိ ဥပနိ-
 သာယ ဝိဟရတော ကိလေသာ နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။
 ဒီ၊၄။၃။၂၄၆။ (-မ၊၄။၁။၃၉၃။ အံ၊၄။၃။
 ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၁၀၁။)

ဂရုဘာဝပဋိက္ခေပ (ပု) [ဂရုဘာဝ + ပဋိက္ခေပ]
 လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို ပယ်မြစ်ကြောင်း။
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂရုဘာဝပဋိက္ခေပဝစန (န) [ဂရုဘာဝပဋိ-
 က္ခေပ + ဝစန] လေးလံထိုင်းမှိုင်းခြင်းကို ပယ်
 မြစ်ကြောင်းဖြစ်သောစကား။ အဒန္ဓနတတိ
 ဂရုဘာဝပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ အဘိ၊၄။၁။
 ၁၉၄။

ဂရုဘာဝပုဗ္ဗက (တိ) [ဂရုဘာဝ + ပုဗ္ဗက]
 လေးလံထိုင်းမှိုင်းသည်၏အဖြစ်လျှင် ရှေ့သွား
 ရှိသော၊ လေးလံထိုင်းမှိုင်းမှု ရှေ့သွားရှိသော။
 တံ ပန ဂရုဘာဝပုဗ္ဗကန္တိ အာဟ “သဉ္ဇာတ-
 ဂရုဘာဝေါ” တိ။ အံ၊၄။၃။၂၅။

ဂရုဘာဝပုတ္တ (တိ) [ဂရုဘာဝ+ပုတ္တ] လေးလံ
 ထိုင်းမှိုင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။
 ရူပကာယဿ ဂရုဘာဝပုတ္တံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဒိနံ။
 မူလ၊၄။၁။၁၇၃။

ဂရုဘာဝပုတ္တိ (ထိ) [ဂရုဘာဝ+ပုတ္တိ] လေးလံ
 ထိုင်းမှိုင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဂရု-

ဘာဝပုတ္တိ လဟုတာဝိရဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆။

ဂရုဘာဝယုတ္တ (တိ) [ဂရုဘာဝ+ယုတ္တ] အလေး
အမြတ်ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော၊
လေးစားထိုက်သော၊ သူ။ ဂါရဝယုတ္တောတိ
ဂရုဘာဝယုတ္တော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၁၇၆။ မ၊
၄။ ၁။ ၃၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။

ဂရုဘာဝဝိနောဒန (န) [ဂရုဘာဝ+ဝိနောဒန]
လေးလံထိုင်းမှိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်
ဖျောက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂရုဘာဝဝိနောဒနရသ (တိ) [ဂရုဘာဝဝိနော-
ဒန+ရသ] လေးလံထိုင်းမှိုင်းသည်၏ အဖြစ်
ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ ရူပါနံ ဂရု-
ဘာဝဝိနောဒနရသ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၂။
ဂရုဘာဝဿ ဝိနောဒနံ ခိပနံ အပနယနံ ကိစ္စ-
မေတဿာတိ ဂရုဘာဝဝိနောဒနရသ။
အဘိ၊ ၁။ တာရ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၅၃။

ဂရုမေဓ (တိ) [ဂရု+မေဓ။ ဂရု မေဓော တေ-
ဿာတိ ဂရုမေဓော။ ပါရာ၊ ယော၊ ၁။ ၃၆။]
လေးလံထိုင်းမှိုင်းသော ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်
လေး-ဉာဏ်ထိုင်း-သော၊ သူ။ ဂရုမေဓဿ
ဝါ သမယေ အကောဝိဒဿ ဂါမဒါရကာနံ
ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ဂရုမေဓဿာတိ အာရမ္မ-
ဏေသု လဟုပုတ္တိယာ အဘာဝတော ဒန္တ-
ဂတိကတယ ဂရုပညဿ၊ မန္တပညဿာတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၃၆။ (-ဝဇီရ၊ ၉၉။)

ဂရုဝစန (န) [ဂရု+ဝစန] (၁) လေးလေးစား
စားဆိုသောစကား။ (၂) ဆရာကိုဟော
သော-သဒ္ဓါ-စကား။ (၃) အလေးအမြတ်
ပြုအပ်သူ၏ စကား၊ လေးစားထိုက်သူ၏
စကား။ (၁) အာယသ္မာတိ ပိယဝစနမေတံ
ဂရုဝစနမေတံ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။

(-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁၊ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။)
(၂) ဘဂဝါတိ ဂရုဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၄။
(၃) ဂရုဝစနံ အလဗ်နီယံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၂၆။

ဂရုဝတ္တ (န) [ဂရု+ဝတ္တ] လေးစားထိုက်သော
ကျင့်ဝတ်၊ လေးစားစွာ ကျင့်ရမည့်ဝတ်။
ဣဒါနိ ယာဝဇီဝိကံ ဂရုဝတ္တံ အာဇီဝပါရိ-
သုဒ္ဓိဉ္စ ကထေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။

ဂရုဝါသ (ပု) [ဂရု+ဝါသ] လေးစားထိုက်သူ
ထံ၌(လေးစားစွာ) နေခြင်း။ ဥဒ္ဓေသပရိပုစ္ဆံ
ဂရုဝါသံ အာဝဇ္ဇန္တဿ စိတ္တံ နိဝတ္တတိ။ သံ၊
၄။ ၃။ ၁၀၆။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၂။) ဂရုနံ
သန္တိကေ ဝသနဝသေန ဂရုဝါသံ အာဝဇ္ဇ-
န္တဿ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၅။ ဂုဏေဟိ ဂရုသု ဂါရ-
ဝေန ဝသနံ ဂရုဝါသော။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၃။
(-အဋ္ဌသာ၊ ယော၊ ၂၂၆။)

ဂရုဝိသယ (တိ) [ဂရု+ဝိသယ] ဆရာလျှင်အာရုံ
ရှိသော၊ ဆရာကိုအာရုံပြုသော၊ သူ။ ဂရုသ္မိံ
ဂရုတိ ပဝတ္တံ စိတ္တံ ဂရုဝိသယတ္တာ တံသဟ-
စရိတတ္တာ ဂရု။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃။

ဂရုဝီရိယ (တိ) [ဂရု+ဝီရိယ] လေးလံ-နံ-
သော ဝီရိယရှိသော၊ လုံ့လဥဿာဟနည်း
သော၊ သူ။ ဒန္တပရက္ကမောတိ ဂရုဝီရိယော။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။

ဂရုသံဝါသ (ပု) [ဂရု+သံဝါသ] (၁) ဆရာကို
ဆည်းကပ်ခြင်း၊ ဆရာကိုမှီခို၍ နေခြင်း။ (၂)
ဆရာကိုအတုလိုက်၍ကျင့်ခြင်း၊ ဆရာအကျင့်
ကို အတုလိုက်၍ကျင့်ခြင်း။ (၁) ကာလေန
ဓမ္မသာကစ္ဆာယ ဂရုသံဝါသေ နိဝေသေတိ။
မဟာနိ၊ ၂။ ၇၉။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၂။) ဂရုသံဝါ-
သေတိ ဂရုနံ ပယိရူပါသနေ။ မဟာနိ၊ ၄။
၃၃၈။ ဂရုသံဝါသောတိ ဂရံ ဥပနိဿာယ
ဝါသော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ (၂) ဝုသိတဝါတိ
ဂရုသံဝါသေပိ အရိယမဂ္ဂသံဝါသေပိ ဒသသု
အရိယဝါသေသုပိ ဝသိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ (-

ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၅၈။ မဟာနိဌ။ ၇၆။) သီလ-
ဝိသောဓနာဒိနာ ဂရုနံ ပဋိပတ္တိယာ အနုက-
ရဏံ ဂရုသံဝါသော။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၉၅။

ဂရုသံဝါသသီလ (တိ) [ဂရုသံဝါသ + သီလ]
ဆရာကိုမှီခို၍ နေလေ့ရှိသောသူ။ သုခသံ-
ဝါသောတိ ဂရုသံဝါသသီလော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၂၀၀။

ဂရုသင်္ကန္တိ (တိ) [ဂရု + သင်္ကန္တိ] ကြာသပတေး
ဂြိုဟ် ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ တထာ စ လက္ခဏံ
ဂရုသင်္ကန္တိဝသေန။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂။

ဂရုသန္တိဝါသ (ပု) [ဂရု + သန္တိဝါသ] ဆရာကိုမှီခို
၍ နေခြင်း။ ဂရုသန္တိဝါသောပိ သုဿူသာ
ဟေတုတယ “သုဿူသာ”တိ ဝုစ္စတိ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဂရုသဘာဝ (တိ) [ဂရု + သဘာဝ] လေးလံ
သောသဘောရှိသော။ အတ္တနော ဂရုသ-
ဘာဝတယ သကဋ္ဌဘင်္ဂဿ ကာရဏံ အတိ-
ဘာရဘူတံ ဒိဋ္ဌံ။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၃။ ၈၅။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၃၀၀။
မူလဌိ၊ ၂။ ၂၀၉။

ဂရုသမ္မတ (တိ) [ဂရု + သမ္မတ] ဆရာဟုသမုတ်
အပ်သော၊ ဆရာ့အရာ၌ တည်သောသူ။
ဂရုသမ္မတေ (ထေရ၊ ၂၇)တိ ဂရုတိ သမ္မ-
တေ ဂရုဋ္ဌာနိယေ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။

ဂရုသရီရ (တိ) [ဂရု + သရီရ] လေးလံသော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ အယံ သမဏော ဝေ ဂရု-
သရီရော ဝါတမုခေ ခိတ္တတူလပိစု ဝိယ အာ-
ကာသေ ပက္ခန္ဓော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၂၈။

ဂရုသာဓန (တိ) [ဂရု + သာဓန] လေးလံစွာ-
ဖြေးနှေးစွာ - ပြီးစေအပ်သော။ ဂရုသာဓနံ
စိရကာလိကံ ဗုဒ္ဓတ္တာဒိပတ္တိတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၆၁။

ဂရုသိနာန (န) [ဂရု + သိနာန] ဆရာကို ရေ
ချိုးစေခြင်း။ အဗ္ဗသေစနံ ဂရုသိနာနဉ္စ။
သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၉။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၈-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂရုသိနိဒ္ဓ (တိ) [ဂရု + သိနိဒ္ဓ] ကြေကျက်ခဲသော၊
နှုံးညှံသိမ်မွေ့သော၊ နှုံးညှံသိမ်မွေ့၍ ကြေ
ကျက်ခဲသော။ တံ ဗဟလတရံ ဂရုသိနိဒ္ဓံ
ပါယာသံ ဘုဉ္ဇန္တေသု။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၀၈။

ဂရုသိနိဒ္ဓဘောဇန (န) [ဂရုသိနိဒ္ဓ + ဘောဇန]
ကြေကျက်ခဲသော နှုံးညှံသိမ်မွေ့သော ဘော
ဇဉ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂရုသိနိဒ္ဓဘောဇနပ္ပစ္စယ (ပု) [ဂရုသိနိဒ္ဓဘောဇန
+ ပစ္စယ] ကြေကျက်ခဲသော နှုံးညှံသိမ်မွေ့
သော ဘောဇဉ် (ကိုစားခြင်း) ဟူသော
အကြောင်း။ ဗလဝတိပိ ရောဂေ ဥပ္ပန္နေ
ဂရုသိနိဒ္ဓဘောဇနပ္ပစ္စယာ ဝေဒနာ နိဂ္ဂဟော
ဇာတော။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၇၀။

ဂရုဋ္ဌ (ပု) [ဂရု + ဂိလ + အ။ ဂရု + လာ + အ။
ဂရု + ဟန + ဏ။ ဂရုံ ဘာရိယံ နာဂံ ဂိလတိတိ
ဂရုဋ္ဌော။ ဂရုံ ဝါ နာဂံ လာတိ အာဒေါတိတိ
ဂရုဋ္ဌော။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။ ဂရံ ဝိသဓရံ
ဟန္တိတိ ဂရုဋ္ဌော၊ ဏော။ ရန္တဿ၊ ဟဿ
စ ဋ္ဌတ္တံ။ ဓာန်၊ ဌိ၊ ၆၃၃။ (ဂရုဋ-သံ)]
ဂဠုန်။ အန္တမသော ဂရုဋ္ဌံ ဝေနတေယံ၊
ဥပါဒါယ။ ပဋိသံ၊ ၃၇၆။ မဟာနိ၊ ၁၃၉။ အံ၊
ဌိ၊ ၁။ ၂၇၂။ (-အပ၊ ၁။ ၄၅။ စူဠနိ၊ ၂၀၉။
ဇာ၊ ၁။ ၅၆။) ဂရုဋ္ဌောတိ ဇာတိဝသေန
နာမံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ မဟာနိ၊ ၄၅၃။
၂၆၀။ ဂရုဋ္ဌမိဝ ဒိဇာနန္တိ ပက္ခိဇာတာနံ
အန္တရေ သုပဏ္ဍံ ဝိယ။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၈၃။ (-
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။)

ဂရုဋ္ဌပက္ခ (တိ) [ဂရုဋ္ဌပက္ခ + ဏ] ဂဠုန်တောင်
သဏ္ဌာန်မိုးထားသော။ (ပြာသာဒ်။) (ဤနေ
ရာ၌ ဖုဿဘုရားလောင်း၏ ပြာသာဒ်သုံး
ဆောင်တွင် တဆောင်အပါအဝင် ဖြစ်သော
ပြာသာဒ် ဖြစ်သည်။) ဂရုဋ္ဌပက္ခဟံသသုဇဏ္ဍ-
ဘာရာ၊ တယောပါသာဒပုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၂။

ဂရုဋ္ဌပက္ခက (တိ) [ဂရုဋ္ဌပက္ခ + က] ဂဠုန်တောင်
သဏ္ဌာန် မိုးသော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂရုဠပက္ခကနယ (ပု) [ဂရုဠပက္ခက+နယ] ဂဠုန်
တောင်သဏ္ဌာန်မိုးသောနည်း။ ဥဘောသု
ပဿေသု သုဝဏ္ဏရဇတာဒိမယာ ဂေါပါန-
သိယော ဒတွာ ဂရုဠပက္ခကနယေန ကတာ
သန္ဓမာနိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၁။၃၅၇။

ဂရုဠပက္ခိ (ပု) [ဂရုဠ+ပက္ခိ] ဂဠုန်ငှက်။ ဂရုဠ-
ပက္ခိနော ဥဘော ပက္ခာ ဝိယ ကတာ။ ဝိမ-
တိ၊၁။၁၀၁။

ဂရုဠပရိဝါရိတ (တိ) [ဂရုဠ+ပရိဝါရိတ] ဂဠုန်
ခြံရံအပ်သော၊ ဂဠုန်ဝိုင်းရံသော၊သူ။ ဂရုဠ-
ပရိဝါရိတော ဝိယ နာဂေါ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။

ဂရုဠပေါတက (ပု) [ဂရုဠ+ပေါတက] ဂဠုန်
ငယ်။ ဣမေ ဂရုဠပေါတကာ ဝိဒ္ဓတ္တဝိစုတ္တိတ-
ကုလာဝကတယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဂရုဠဘဝန (န) [ဂရုဠ+ဘဝန] ဂဠုန်၏-နေရာ
-ဘုံ၊ ဂဠုန်ပြည်။ ဂရုဠာ ဂရုဠဘဝနေ
ပကိတ္တေန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၈။

ဂရုဠယာန (န) [ဂရုဠ+ယာန] ဂဠုန်ယာဉ်။
ဟတ္ထိယာနအဿယာနဂရုဠယာနာဒိနိ မာ-
ပေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

ဂရုဠရာဇ (ပု) [ဂရုဠ+ရာဇ] ဂဠုန်မင်း။ ပက္ခိနံ
အဂ္ဂံ ဂရုဠရာဇံ ဣဝ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

ဂရုဠရူပ (န) [ဂရုဠ + ရူပ] ဂဠုန်ရုပ်သွင်။
ဣဒ္ဓိယာ ဂဟိတေန ဂရုဠရူပေန သန္တာသေ-
တိ။ဝိမတိ၊၁။၃၆။

ဂရုဠဝဏ္ဏ (ပု) [ဂရုဠ+ဝဏ္ဏ] ဂဠုန်-အသွင်-
သဏ္ဌာန်။ ဇဟိတွာ ဂရုဠဝဏ္ဏံ၊ မာဏဝကံ
အဓာရယံ။ အပါ၊၁။၁၂၈။

ဂရုဠဝါတ (ပု) [ဂရုဠ+ဝါတ] ဂဠုန်လေး၊ ဂဠုန်
အတောင်ပံ ခတ်မှုကြောင့် ဖြစ်သောလေ။
သုပဏ္ဏဝါတာတိ ဂရုဠဝါတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

ဂရုဠဝေဂ (ပု) [ဂရုဠ+ဝေဂ] ဂဠုန်၏ အရှိန်
အဟုန်၊ ဂဠုန်အဘောင်ပံခတ်မှုကြောင့် ဖြစ်
သောလေဟုန်။ ဣဒါနိ နော ဒါရကာ ဦမိ-
ဝေဂဉ္စ ဂရုဠဝေဂဉ္စ သဟိတုံ သက္ခိယန္တိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

ဂရုဠသကုဏ (ပု) [ဂရုဠ+သကုဏ] ဂဠုန်ငှက်။
နိသိဒနယောဂ္ဂံ ဂရုဠသကုဏံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၅။

ဂရုဠသဏ္ဌာန (န) [ဂရုဠ+သဏ္ဌာန] ဂဠုန်-
အသွင်-သဏ္ဌာန်။ သုပဏ္ဏဝဏ္ဏန္တိ ဂရုဠ-
သဏ္ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဂရုဠသဏ္ဌာနပါသာဒ (ပု) [ဂရုဠသဏ္ဌာန+ပါ-
သာဒ] ဂဠုန်တောင်အသွင်သဏ္ဌာန်မိုးတား
သော ပြာသာဒ်။ “ဂရုဠသဏ္ဌာနပါသာဒေါ”-
တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။

ဂရုဠာကာရ (ပု) [ဂရုဠ+အာကာရ] ဂဠုန်
တောင် အသွင်သဏ္ဌာန်။ ကတုပ္ပေယံတ-
ကြည့်။

ဂရုဠာဓိပ (ပု) [ဂရုဠ+အဓိပ] ဂဠုန်တို့၏အကြီး
အမှူး၊ ဂဠုန်မင်း။ ဂရုဠာဓိပေါ (အပါ၊၁။
၁၂၈)တိ နာဂေ ဂဏှနတ္ထာယ ဂရံ ဘာရံ
ပါသာဏံ ဂိဋ္ဌန္တိတိ ဂရုဠာ၊ ဂရုဠာနံ အဓိ-
ပေါ ရာဇာတိ ဂရုဠာဓိပေါ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။

ဂရူပနိဿယ (ပု) [ဂရူ+ဥပနိဿယ] ဆရာဟူ
သော မှီခိုရာ၊ မှီခိုရာဆရာ။ ကာရဏဘူတံ
ဂရူပနိဿယံ ဝိဝေကဝါသဉ္စ ကိတ္တေန္တော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။

ဂရူပနိဿိတ (တိ) [ဂရူ+ဥပနိဿိတ] ဆရာကို
မှီခို၍နေသော၊သူ။ ဂရူပနိဿိတော (ပဋိသံ၊
၃၈၂)တိ ပညာယ အဓိကံ ဂရံ ဥပနိဿိ-
တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

ဂလ (ပု) [ဂလ+အ။ ဂိလ+အ။ ဂလန္တိ အ-
ဒန္တိ အဇ္ဈောဟရန္တိ ဧတေနာတိ ဂလော။

နီတိ၊ ဓာ။၁၆၅။ ဂိလတိ အနေနာတိ ဂလော၊
 ဣဿတ္တံ။ ဓာနံ၊ ဠိ။၂၆၃။] လည်၊ လည်ပင်း၊
 လည်ချောင်း၊ ရေမျို၊ လည်မျို၊ လည်တိုင်။
 (ဓာနံ၊ ဠိ-၌ လည်တိုင်၏ ရှေ့အဖို့ကို ဂလ၊
 လည်တိုင်ကို ဂိဝါဟု အထူးဆိုသော်လည်း
 ပါဠိ-ဠိ-တို့၌ အထူးမထင်။) ဂလက-လည်း
 ကြည့်။ ဣဿ ဒဏ္ဍဉ္စ ဝဓဉ္စ ဒတွာ ဂလေ
 ဂဟေတွာ ခလယာထ ဇမ္ဗံ။ ဇာ၊၁။၂၅၈။ ဇာ၊
 ဠှ၊၄။၂၀၅။ (-ဇာ၊၂။၂၀၅။ နေတ္တိ။၁၄၂။
 ဝိဠာ၊၁။၂၉၃။) ဂလောတိ ဂိဝါ ဝုစ္စတိ။ နီတိ၊
 ဓာ။၁၆၅။

ဂလက (ပု) [ဂလ + က] လည်၊ လည်ပင်း၊
 လည်ချောင်း၊ ရေမျို၊ လည်မျို၊ လည်တိုင်။
 ဂလကေ အပိ ကန္တန္တိ၊ သုခုမာလိနိယော
 ဝိသာနိ ခါဒန္တိ။ ထေရီ။၄၀၃။ (-ဇာ၊၁။
 ၁၈၅။) ဂလကေ အပိကန္တန္တိတိ အတ္တနော
 ဂိဝမ္ပိ ဆိန္တန္တိ။ ထေရီ၊ဠာ၊၁၈၅။ (-ဇာ၊ဠာ၊၃။
 ၄၅၇။)

ဂလကဉ္စက (ပု) [ဂလ+ကဉ္စက] လည်စွပ် သင်
 တိုင်း။ (လက်နက်ကို ကာကွယ်ရန် လည်ပင်း
 စွပ်သည့်အရာဝတ္ထု။) ဂလကဉ္စကံ ကဏ္ဍတ္တာ-
 ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠိ၊၁။၃၀၅။

ဂလကဉ္စကသဏ္ဌာန(တိ) [ဂလကဉ္စက+သဏ္ဌာ-
 န] လည်စွပ်သင်တိုင်းအသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။
 ဂိဝတ္တစော ဂလကဉ္စကသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဠာ၊
 ၂။၂၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ဠာ၊၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။

ဂလဂဏ္ဍီ (တိ) [ဂလဂဏ္ဍ+ဤ] လည်ပင်း၌အဖုရှိ
 သော၊ လည်ပင်းကြီးနာရှိသော၊သူ။ ဂလ-
 ဂဏ္ဍီ ပဗ္ဗာဇေန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၂၆။ (-၄၄၄။)
 ဂလဂဏ္ဍီတိ ယဿ ကုမ္မဏ္ဍံ ဝိယ ဂလေ
 ဂဏ္ဍော ဟောတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၃၀၉။

ဂလဂ္ဂဟဏ (န) [ဂလ+ဂဟဏ] လည်မျိုကိုဆွဲ
 ကိုင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂလဂ္ဂါဟ (ပု) [ဂလ+ဂါဟ] လည်မျိုကိုဆွဲကိုင်
 ခြင်း။ ဒဏ္ဍပဟာရာပိ ဂလဂ္ဂါဟာပိ ဒိဿန္တိ။
 ဒိ၊ဠာ၊၁။၂၇၁။ (-ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဠိ၊၁။
 ၁၇၇။) ဂလဂ္ဂါဟာတိ ဂလဂ္ဂဟဏာ။ သီးဠိ၊
 သစ်၊၂။၃၁၆။ (ဒိ၊၁။၁၃၇-၌ ဂလဂ္ဂဟာပိ-
 ဟု ရှိသည်။)

ဂလစမ္ပ (န) [ဂလ+ဗမ္ပ] လည်ပင်းအရေ။ ကာ-
 ဠှသိဟဿ ဂလစမ္ပံ ဥပ္ပါဋေတွာ။ ဇာ၊ဠာ၊၄။
 ၂၁၀။

ဂလဇ္ဈောဟရဏိယ (တိ) [ဂလ+အဇ္ဈောဟရ-
 ဏိယ] လည်ချောင်းဖြင့် မျိုအပ်သော။
 ဒန္တဝိခါဒနံ ဂလဇ္ဈောဟရဏိယံ ကုမ္ဘိဝိတ္ထမ္ဘနံ။
 အဘိ၊ဓာ။၁၆၉။ ဂလေန အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗန္တိ
 ဂလဇ္ဈောဟရဏိယံ။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၃၆၆။

ဂလတိ (ကြိ) [ဂလ+အ+တိ။ ဂလ အဒနေ။
 ဂလတိ။ ဂလော။ နီတိ၊ဓာ။၁၆၅။] (၁) ယို
 စီး-လျောကျ-၏။ (၂) သွား၏၊ ရောက်
 ၏။ (၃) စား၏၊ မျို၏။ (၁) တေလံ ဂလ-
 တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၈။ (-ဓာ၊ဠာ၊၁။၁၂၁။ အံ၊ဠာ၊၁။
 ၃၇၉။ အံ၊ဠိ၊၂။၃၀၄။) (၂) ပုံ ဝုစ္စတိ နိရ-
 ယော၊ တံ ပုံ ဂလတိ ဂစ္စတိတိ ပုဂ္ဂလော။
 ပဋိသံ၊ဠာ၊၂။၄၈။ ဂလန္တိ-ပဋိသံ၊ဠာ၊၂။၂၀၉။
 (၃) ဂလန္တိ အဒန္တိ အဇ္ဈောဟရန္တိ။ နီတိ၊ ဓာ။
 ၁၆၅။

ဂလန (န) [ဂလ+ယ] (၁) သွားခြင်း၊ ရောက်
 ခြင်း။ (၂) ယိုစီးခြင်း။ (၁) မရဏဝလေန
 ဂလနတော စ ပုဂ္ဂလောတိဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊
 ဠှ၊၆၈။ (-ထေရ၊ဠာ၊၁။၃၁၉။ ဒိ၊ဠိ၊၂။၃၀၂။
 ဒိ၊ဠိ၊၃။၇၂။) (၂) သင်္ဂရဏံ ဝါ သမန္တတော
 ဂလနံ သန္တနံ ဥဒကေန ကရေတိတိ သာဂ-
 ရော။ နေတ္တိ၊ဠိ။၄။

ဂလနာဠိ (ထိ) [ဂလ+နာဠိ] လည်ချောင်းရိုး၊
 လည်မျို။ ဥတ္တာနော နိပဠိတွာ သဇ္ဈေန
 ဂလနာဠိံ ဆိန္တိ။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၆၈။ (-ဓမ္မ၊ဠာ၊
 ၁။၂၇၃။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၄၈၆။)

ဂလနာဠိ(လိ)ကာ (ထိ) [ဂလ+နာဠိကာ။
ဂလောယေဝ နာလိကံ ဂလနာလိကံ။
ကင်္ခါယောမဟာဠိ၊ ၄။ ၁၀၇။] လည်ချောင်း၊
လည်မျိုဝ။ မုခဒ္ဒါရန္တိ ဂလနာဠိကံ။ ကင်္ခါ။
၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၀။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၅။)

ဂလန္တဠိ (န) [ဂလန္တ+အဠိ] လည်ချောင်း၏
(အောက်) အစွန်း၌တည်သော အရိုး၊ ညှပ်
ရိုး။ ဂလန္တဠိ တု အက္ခကော။ ဂလဿ ကဏ္ဍဿ
ဟေဠိမန္တေ ဇာတမဠိ ဂလန္တဠိ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၆။
၂၇၀။

ဂလန္တိ (ကြိ) [ဂလ + အ + အန္တိ] (၁) သွား
ကုန်၏။ ရောက်ကုန်၏။ (၂) စားကုန်၏။ မျို
ကုန်၏။ (၁) ဂလတိ (၂) ကြည့်။ (၂) ဂလ-
တိ(၃)ကြည့်။

ဂလပရိယောသာန (တိ) [ဂလ+ပရိယောသာန]
လည်အဆုံးရှိသော။ ဆဝိဝဏ္ဏံ ဂလပရိယော-
သာနံ မုခတုဏ္ဏကံ မဏိဂုလသဒိသာနိ အက္ခိနိ။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၆။

ဂလပ္ပမာဏ (တိ) [ဂလ+ပမာဏ] လည်မျို အ
တိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဂလပ္ပမာဏံ ဥဒကံ ဩ-
ရုယှ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၂၊ ၇၃။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။
မ၊ ၄။ ၃။ ၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။)

ဂလပ္ပဝေဌက (ပု) [ဂလ+ပဝေဌက] လည်ပင်း၌
ရစ်ပတ် ဖွဲ့ချည်ခြင်း။ ယမ္ပိ သော ပါဏော
ဂလပ္ပဝေဌကေန အာနိယမာနော ဒုက္ခံ ဒေါ-
မနဿ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မ၊ ၂။ ၃၄။ ဂလပ္ပဝေ-
ဓကေနာ(ဂလပ္ပဝေဌကေနာ?) တိ ယောတ္ထေ-
န ဂလေ ဗန္တိတော ကမ္ပိတော ဂလေန ပဝေ-
ဓေန္တေန (ပဝေဌေန္တေန?)။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။

ဂလမူလ (န) [ဂလ+မူလ] လည်ချောင်း အ
ရင်း၊ လည်ရင်း။ ဧကေကံ အဇလဏ္ဍိကံ တဿ
ဂလမူလေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၆၅။

ဂလလောဟိတ (န) [ဂလ+လောဟိတ] လည်
ချောင်းသွေး။ သိသံ ဆိန္တိတော ဂလလောဟိတံ

နိဟရိတော။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၅၆။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၀။ သံ၊
၄။ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။)

ဂလဝလယ (ပု) [ဂလ+ဝလယ] လည်ပင်း
ကြော။ ကဏ္ဍဓမ္မနိ ဂလဝလယန္တိပိ ဝဒန္တိ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။

ဂလဝါဠ (ပု) [ဂလ+အာဝါဠ] လည်တွင်း၊
လည်ချိုင့်။ ဂလဝါဠမဏ္ဍလ-ကြည့်။

ဂလဝါဠက (ပု) [ဂလ + အာဝါဠက။ ဂလေ
ဌိတော အာဝါဠကော ဂလဝါဠကော။ ပပန္နိ-
အာဒိသု ဝိယ ဟိ အကာရတော အာကာ-
ရဿ လောပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကင်္ခါယော၊
မဟာဠိ၊ ၄။ ၃၂၆။] (က) လည်တွင်း၊ လည်
ချိုင့်။ (ခ) လည် ဂုတ်တွင်း။ (က) သိသဿ
တာဝ ပုရိမဂလေ ဂလဝါဠကော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၉၃။ (-ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၀။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၃၅၃။) ပုရိမဂလေ ဂလဝါဠကောတိ
ပုရိမဂလေ ဥပရိမဂလဝါဠကော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၄၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀။) (ခ) ပစ္စတော
ဂလဝါဠကေန ပရိစ္ဆိန္နာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၁။

ဂလဝါဠကမူလ (န) [ဂလဝါဠက+မူလ] လည်
ချိုင့်ရင်း။ ကုန္တိ ဝေဌေတော ဂလဝါဠကမူလေ
ဖဏံ ကတော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၅။

ဂလဝါဠမဏ္ဍလ (န) [ဂလဝါဠ+မဏ္ဍလ] လည်
ချိုင့်အဝန်း။ ဣတရံ စေ ဂလဝါဠမဏ္ဍလံ၊
ဇာဏုမဏ္ဍလံ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။

ဂလဝိနိတ (န) [ဂလ+ဝိနိတ] လည်ပင်းကို
ကိုင့်ခြင်း။ ဂလဝိနိတေနာ(ဇာ၊ ၁။ ၂၁၁)တိ
ဂလဂ္ဂါဟေန။ ဇာ၊ ၄။ ၄၄၁။

ဂလိတ (တိ) [ဂလ+တ] လျှောကျသော။ အပ-
ရဒ္ဒါ ခလိတာ ဂလိတာ။ မဟာနိ။ ၂၃၂။ (-
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၄။) ဂလိ-
တာတိ တတော ဘဠာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၉။

ဂလိတဇလ (တိ) [ဂလိတ+ဇလ] လျှောက်
သောရေရှိသော။ ဥဘောပိ မေ ထနာ
နောဒကာ ဂလိတဇလာ ဌပိတဉ္ဇကဘတ္တာ
ဝိယ လမ္မန္တိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၁၉။

ဂလိတမဒ (ပု) [ဂလိတ+မဒ] ယိုးစီး-လျှော
ကျ-သောမုန့်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂလိတမဒမတ္တဝါရဏ (ပု) [ဂလိတမဒ+မတ္တဝါ-
ရဏ] ယိုးစီးလျှောကျသောမုန့်ဖြင့် ယစ်သော
ဆင်၊ မုန့်ယစ်သောဆင်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂလိတမဒမတ္တဝါရဏကုမ္ဘ (ပု) [ဂလိတမဒမတ္တ-
ဝါရဏ+ကုမ္ဘ] မုန့်ယစ်သောဆင်၏ဦးကင်း။
ပုရတော ဂလိတမဒမတ္တဝါရဏကုမ္ဘ အက္က-
မိတ္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၁၇။

ဂလိတဝတ္ထ (န) [ဂလိတ+ဝတ္ထ] ချော်သကဲ့သို့
အရိုင်းရွတ်ရာသောဝတ်၊ အသံကို-လျှော့၍
-နိမ့်၍- (သွက်လက်စွာ) ရွတ်ဆိုရသော
ဝတ်။ (ခြောက်ပေါက်သံဖြင့် ရွတ်ဆိုရသော
ဝတ်။) သရဏညေ ကိရ တရဂ်ဝတ္ထ၊ ဓောတ-
ကဝတ္ထ၊ ဂလိတဝတ္တာဒီနိ ဒုတ္တိသ ဝတ္တာနိ
အတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၆။

ဂလိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂလ+တွာ] လျှောက်၍။
သူရိယော မဇ္ဈဌာနတော ဂလိတွာ ဂတော။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၀။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၈။ ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၄။)

ဂလေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂလ+ဇာ+တိ] ယိုးစီး
စေ၏။ န လေ ဒေါသံ ဂလေတိတိ အနေလ-
ဂလာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။

ဂလောစိလတာ (ထိ) [ဂလောစိ+လတာ] ဆင်
သမန္ဓယ်၊ ဆင်ဘိုးမန္ဓယ်။ ကောမလာပိ
ဂလောစိလတာ “ပူတိလတာ” တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၁၉၂။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၉၁။)

ဂလောစိ (ထိ) [ဂဠ+စ+ဤ။ ဂရ+စ+ဤ]
ဆင်သမန္ဓယ်၊ ဆင်တုံးမန္ဓယ်။ ပူတိလတာ-

ယာတိ ဂလောစိယာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၅။ ဂဠော-
စိ-လည်း ကြည့်။

ဂဝံပတိ=ဂဝမ္ပတိ (ပု) [ဂေါ+ပတိ] (၁) ဂဝံ-
ပတိ မည်သူ။ (၂) နွားတို့၏ - အရှင် -
အကြီးအမှူး၊ နွားလား။ (၁) ဝိမလော
သုဗာဟု ပုဏ္ဏဇိ ဂဝမ္ပတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၅။ (-ဒီ၊
၂။ ၂၈။ ထေရီ၊ ၂၂၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၃။) (၂)
ဥသဘောပိ ဂဝမ္ပတိ အတ္တိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၃။
(-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၁။)
ဥသဘောပိ ဂဝမ္ပတိတိ... တထာရူပေါ ဥသ-
ဘောပိ ဂဝမ္ပတိ ဣမ မယံ ဂေါမဏ္ဍလေ
အတ္တိတိ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။

ဂဝံသတ (န) [ဂေါ+သတ] နွားအရာ၊ နွားတ
ရာ။ ဒဒါဟိ မေ ဂါမဝရာနိ ပဉ္စ၊ ဒါသိသ-
တံ သတ္တ ဂဝံသတာနိ စ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၇။ (-
၃၆၅။)

ဂဝ (န) [ဂေါ+ဏ] နွားနို့။ ဂဝပါန-ကြည့်။

ဂဝကောဋိသတသဟဿ (န) [ဂေါ+ကောဋိ-
သတသဟဿ] နွားကုဋေတသိန်း။ ဂဝကော-
ဋိသတသဟဿဿ ဇေဋ္ဌကော အာသဘော။
အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဂဝကောဋိသတသဟဿဇေဋ္ဌက(ပု) [ဂဝကောဋိ-
သတသဟဿ+ဇေဋ္ဌက] နွားကုဋေ တသိန်း
ဘို့၏အကြီးအကဲ။ ဂဝကောဋိသတသဟဿ-
ဇေဋ္ဌကော အာသဘောတိ စ။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။
၉၁။

ဂဝက္ခ (ပု) [ဂေါ+အက္ခိ။ ဂဝံ အက္ခိ ဂဝက္ခော၊
သမာသန္တတ္တာ အ၊ သညာသဒ္ဓတော ပုလ္လိ-
ဂံတ္ထံ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။] လေသာပြတင်းပေါက်၊
ဂဝက္ခံ ဝိယ သဆိဒ္ဓံ ကရေန္တိ။ ဝဇီရ။ ၂၀၇။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅။)

ဂဝက္ခဏာလ (န) [ဂဝက္ခ+ဇာလ] (၁) ကွန်
ရက် တပ်ထားသော လေသောက်ပြတင်း။
(၂) လေသောက်ပြတင်း၌ တပ်ထားသော

ကွန်ရက်၊ လေသောက်ပြတင်းနှင့် ကွန်ရက်။
 ဣတရေပိ ဂဝက္ခန္ဓာလသဒိသံ အနုသိဗ္ဗန္တာ
 နိက္ခန္ဓာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ (၁) ဂဝက္ခန္ဓာလသ-
 ဒိသန္တိ ဘာဝနပုံသကံ၊ ဇာလကဝါဠသဒိသံ
 ကတုတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၉။ (၂)
 ဂဝက္ခန္ဓာလသဒိသန္တိ ဘာဝနပုံသကံ၊ ဝါတ-
 ပါနေသု ဇာလာကာရေန ဌပိတဒါရူပဋ္ဌသဒိ-
 သန္တိ အတ္ထော။ ဂဝက္ခန္ဓေန စ သုတ္တာဒိမယ-
 ဇာလေန စ သဒိသန္တိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊
 ၁။၃၅။

ဂဝက္ခန္ဓ (ပု) [ဂေါ+ခန္ဓ] နွားအစု၊ နွားအုပ်။
 ဂဝက္ခန္ဓေန နဒိ* တရန္တေပိ ဝေမေဝ ဥပမာ
 ဝိတ္တာရေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ (-အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂။)

ဂဝက္ခန္ဓသင်္ခါ (ပု) [ဂဝက္ခန္ဓ+သင်္ခါ] လေ
 သောက်ပြတင်း၏ တံခါးပေါင်။ ဌပိတေပိ
 ဒွါရဗန္ဓေ ဝါ ဂဝက္ခန္ဓသင်္ခါဋ္ဌေ ဝါ အာနေတုာ။
 ဝိမတိ၊၁။၂၇၇။

ဂဝက္ခန္ဓိ (န) [ဂေါ+အက္ခိ] နွားတို့၏အသံ။ အက္ခိ
 သဒ္ဓေ ဝါ၊ ဂဝံ အက္ခိ ဂဝက္ခန္ဓိတိ ဝိဂ္ဂဟော။
 ဓာနိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇။

ဂဝက္ခန္ဓိ (န) [ဂေါ+အက္ခိ] ဇာ၊ ကွန်ရက်။ အောက်
 ပုဒ်-ကြည့်။

ဂဝက္ခန္ဓိဇာလ (န) [ဂဝက္ခန္ဓိ+ဇာလ] ဇာ၊ ကွန်ရက်။
 သန္ဓာဟဂဝက္ခန္ဓိကံ ဝိယ ကတုာ နိရန္တရာဝဋ္ဌိတ-
 အာရက္ခသန္ဓာဟေန ဂဝက္ခန္ဓိဇာလံ ဝိယ ကတုာ။
 ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၀။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၉။)

ဂဝက္ခန္ဓိတ (တိ) [ဂဝက္ခန္ဓိ+ဣတ] ဇာကွန်ရက်တပ်
 ဆင်ထားသော၊ ဇာကွန်ရက်ဖြင့် တန်းဆာ
 ဆင်ထားသော။ “သုဝဏ္ဏဇာလာဝိတတော”-
 တိပိ ပါဌော၊ ဂဝက္ခန္ဓိတောတိ အတ္ထော။ ဝိမာ-
 န၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

ဂဝက္ခန္ဓိဝိဇ္ဇိတ (တိ) [ဂဝက္ခန္ဓိ+ဝိဇ္ဇိတ] ထိုးထား
 အပ်သော ဇာကွန်ရက်။ ဂဝက္ခန္ဓိဝိဇ္ဇိတံ ဝိယာ-

(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆)တိ တေဟိ သူစိလောမေဟိ
 ဂဝက္ခန္ဓိဇာလံ ဝိယ ဂတံ သဗ္ဗသော သမော-
 ဟတံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၉။ (ဋ္ဌ-၌-ဂဝိက္ခိဝိဇ္ဇိတံ
 ဝိယ-ဟု ရှိသည်။)

ဂဝဇ (ပု) [ဂေါ+ဝဇ+အ။ ဂေါ ဝိယ ဝဇတိ
 ဇာယတိတိ ဂဝဇော။ ဓာနိ၊ဋ္ဌိ၊၆။၆၁၆။] နွား
 နောက်၊ တောနွား။ ပလာသဒါ ဂဝဇာ စ၊
 မဟိ*သာ ရောဟိတာ ရုရူ။ ဇာ၊၂။၁၀၉၊
 ၂၈၃။ ဂဝဇာတိ ဂဝယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၄။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၇။

ဂဝဇေဋ္ဌက (တိ) [ဂေါ+ဇေဋ္ဌက] နွားတို့၏
 အကြီးအကဲ။ (နွားလား။) ဥသဘော နိသ-
 ဘော အာသဘောတိတယော ဂဝဇေဋ္ဌကာ။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။)

ဂဝပါန (န) [ဂဝ+ပါန။ “ဂဝပါနန္တိ ဧတ္ထ
 ကထ”န္တိ? ဧတ္ထ ပန ဂေါဘိနိဗ္ဗတ္တံ ခိရံ ဂဝံ၊
 ပါတဗ္ဗဋ္ဌေန ပါနံ၊ ဂဝဉ္စ တံ ပါနဉ္စာတိ ဂဝ-
 ပါနန္တိ ဘဝတိ။ နိတိ၊သုတ္တံ။၂၂၉။] (၁) နွား
 နို့အဖျော်။ (၂) နွားနို့ဆန်ဆွမ်း။ (P.T.S-
 ၌ ပူတင်းဟု ဆိုသည်။) (၁) ထောင့်ကွင်း
 ကြည့်။ (၂) ပူဇေတွာ ဂန္ဓမာလေန၊ ဂဝပါ-
 နေန တပ္ပယိ*။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၅၉။) ဂဝပါနန္တိ မဟန္တေ မဟန္တေ ကော-
 လမ္ဗေ ခိရဿ ပူရေတွာ ဥဒ္ဓနေသု အာရော-
 ပေတွာ သနပါကပက္ကေ ခိရေ ထောကေ
 တဏှုလေ ပက္ခိပိတွာ ပက္ကမရသက္ကရုဏ္ဏသ-
 ပ္ပိဟိ အဘိသင်္ခတံ ဘောဇနံ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဂဝပ္ပလ (တိ) [ဂဝ+ပလ] နွားနို့အရသာနှင့်
 ပြည့်စုံသော အသီးရှိသော (သစ်ပင်)။
 ဂဝပ္ပလော (ဇာ၊၂။၃၁၀)တိ ပဉ္စဝိဂေါရသ-
 ဖလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။ ဂဝေဟိ နိဗ္ဗတ္တော
 ဂဝေါ၊ ဂဝေါရသော။ ဂေါရသဖလောတိ
 အတ္ထော၊ ဇာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ဒ်-ကျော။

ဂဝမ္မတိထေရ(=ထွေရ) (ပု) [ဂဝမ္မတိ+ထေရ]
 ဂဝမ္မတိထေရ။ (ဤမထေရ်သည် ဗာရာဏသီ
 သူဌေးတဦး၏သားဖြစ်သည်။ ယသထေရ်၏
 လူ့ဘဝကရင်းနှီးသောမိတ်ဆွေလေးယောက်
 (ဝိမလ၊ သုဗာဟု၊ ပုဏ္ဏဒီ၊ ဂဝမ္မတိ) တွင် တ
 ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ယသထေရ်ကို
 အကြောင်းပြု၍မိတ်ဆွေလေးဦးလုံးပင်ဘုရား
 ရှင်ထံ၌ ဟောတိကျ ရဟန်းအဖြစ်ကို ရရှိကာ
 ရဟန္တာဖြစ်ကြသည် (ဝိ၊ ၃။ ၂၅-၆)။ ဂဝမ္မတိ-
 ထေရ်သည် ရဟန္တာဖြစ်ပြီးနောက် သာကေ-
 တပြည် မျက်စဉ်းတော (အဇ္ဇနဝန) ၌
 အရဟတ္တဖိုလ် ချမ်းသာကို ခံစားလျက်
 သတင်းသုံး နေထိုင်သည်။ သို့နေစဉ်တွင်
 ဘုရားရှင်သည် မထေရ်ထံသို့ နောက်လိုက်
 နောက်ပါ ရဟန်းသာမဏေများနှင့်အတူ ကြွ
 လာ သတင်းသုံးတော်မူသည်။ နေရာအ
 ဆောက်အညီ မလုံလောက်သဖြင့် အချို့သော
 ရဟန်းသာမဏေများမှာ ကျောင်းအနီး သရ-
 ဘူမြစ်ကမ်း သဲသောင်ပြင်၌ အိပ်ကြရသည်။
 သန်ကောင်ယံအချိန်၌ရုတ်တရက် မြစ်ရေကြီး
 လာသဖြင့် ရဟန်းသာမဏေများ ကြောက်
 လန့်တကြား အော်ဟစ်ကြသည်။ ထိုအသံကို
 ဘုရားရှင်ကြား၍ ရေဘေးမှ တားဆီးရန်
 ဂဝမ္မတိထေရ်ကို တာဝန် ပေးလိုက်သည်။
 မထေရ်သည် တန်ခိုးဖြင့် ရေလွှမ်းမိုးမှုကို
 တားဆီးလိုက်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ မထေရ်
 ၏အစွမ်းသတ္တိသည် လောကမှာထင်ရှားလာ
 သည်။ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် နတ်ပရိသတ်
 အလယ်၌ မထေရ်၏ ဂုဏ်ပုဒ်ကို ထုတ်ဖော်
 ချီးကျူးရသည် (ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀)။ ထို
 မထေရ်သည် သိခိမြတ်စွာဘုရားအား ပန်း
 လှူဘူးသည်။ ကောဏာဂုံ မြတ်စွာဘုရား၏
 စေတီတော်၌ ထီး၊ ပွတ်တိုင် ပြုလုပ်လှူဒါန်း
 ဘူးသည်။ ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်၌ နွား
 ကျောင်းသား အကြီးအကဲဖြစ်၍ ဆွမ်းခံကြွ
 လာသော ရဟန္တာမထေရ်အား ကုက္ကိုကိုင်း

ကို မဏ္ဍပ်ဆောက်လုပ်၍ လှူဒါန်းဘူးသည်
 (ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၃၁၁)။ ဆွမ်း
 ခံလာသည့် မထေရ်ထိုင်ရန် ကုက္ကိုပင်ရင်းမှာ
 သဲ ခင်း၍ မိမိစားမည့် အစာအာဟာရကို
 လှူဒါန်းဘူးသည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၃)။ ကွယ်
 လွန်သော အခါ ယင်းကုသိုလ်ကြောင့် စတု
 မဟာရာဇ် နတ်ပြည်၌ သေရီဝက ဗိမာန်
 (ကုက္ကိုပင်ပေါက်သည့် ဗိမာန်) ကို ပိုင်ဆိုင်
 သောနတ်သားဖြစ်လာသည်။ ယခုဘုရားရှင်
 လက်ထက်ရဟန္တာဖြစ်ပြီးနောက်ပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့
 နေသေးသော ထိုဗိမာန်ဟောင်းသို့ နေသန့်
 စင်ရန် မပြတ်သွားရောက်နေထိုင်လေ့ရှိသည်
 (ဒီ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၃)။ ထိုမထေရ်
 သည် တပည့်ကြီး ရှစ်ကျိပ် (အသီတိဟော-
 သာဝက) တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်၍ (အံ၊
 ၄။ ၂။ ၁၃၂။) သူ၏အဆုံးမကို လိုက်နာသဖြင့်
 သာကေတပြည် မဓုဝါသေဠ၏သား မဟာ-
 နာဂထေရ်သည် ရဟန္တာအဖြစ်ကို ရရှိသည်။
 ဂီရိနေလပူဇေကထေရ် (အပ၊ ၂။ ၁၀၅) နှင့်
 ဂဝမ္မတိ ထေရ်မှာ တယောက်တည်း အတူပင်
 ဖြစ်သည် (ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉)။ အာယသ္မာ
 ဂဝမ္မတိထေရော ဘိက္ခု၊ တေဒဝေါစ။ သံ၊ ၃။
 ၃၇၂။ အဘိ၊ က။ ၁၆၈။ ဂဝမ္မတိထွေရော
 တာဝတိံ သဘဝနေ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။ (-
 ၂၃၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၉)။

ဂဝယ (ပု) [ဂေါ+အယ+အ။ ဂေါ ဝိယ အယ
 တိတိ ဂဝယော။ ဓာနိ၊ ၄။ ၆၁၆။] နွား
 နောက်၊ တောနွား။ ဂဝဇ-ကြည့်။

ဂဝသတ (န) [ဂေါ+သတ] နွားအရာ၊ နွား
 တရာ။ ယထာ ဟိ ဂဝသတဿ ဝါ ဂဝသဟ-
 သဿ ဝါ အန္တရေ ပဝေဏိပါလိကာယ ဓေ-
 နုယာ အသတိ သော ဝံလော သာ ပဝေဏိ
 န သဋ္ဌိယတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ (- အပ၊ ၄။ ၂။
 ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၂။)

ဂဝသတဇေဋ္ဌ (တိ) [ဂဝသတ+ဇေဋ္ဌ] နွားတရာ
တို့၏ အကြီးအကဲ။ ဂဝသတဇေဋ္ဌော ဥသ-
ဘော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။

ဂဝသတဇေဋ္ဌက (တိ) [ဂဝသတ+ဇေဋ္ဌက] နွား
တရာတို့၏ အကြီးအကဲ။ အပိ စ ဂဝသတ-
ဇေဋ္ဌကော ဥသဘော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၄၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဂဝသတသဟဿ (န) [ဂေါ+သတသဟဿ]
နွားတသိန်း။ ဂဝသတသဟဿဿ ဇေဋ္ဌကော
ဝိသဘော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။

ဂဝသတသဟဿဇေဋ္ဌ (တိ) [ဂဝသတသဟဿ+
ဇေဋ္ဌ] နွားတသိန်းတို့၏ အကြီးအကဲ။ ဂဝ-
သတသဟဿဇေဋ္ဌော နိသဘော။ အပ၊ ဌ၊
၂။ ၁၂၂။

ဂဝသတသဟဿဇေဋ္ဌက (တိ) [ဂဝသတသဟ-
ဿ+ဇေဋ္ဌက] နွားတသိန်းတို့၏ အကြီး
အကဲ။ ဂဝသတသဟဿဇေဋ္ဌကော နိသ-
ဘောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆။ (-အပ၊ ဌ၊ ၁။
၂၄၈။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၁။)

ဂဝသဟဿ (န) [ဂေါ+သဟဿ] နွား
တထောင်။ ဂဝသတ-ကြည့်။

ဂဝသဟဿဇေဋ္ဌက (တိ) [ဂဝသဟဿ+ဇေဋ္ဌက]
နွားတထောင်တို့၏ အကြီးအကဲ။ ဂဝသဟ-
ဿဇေဋ္ဌကော ဝသဘော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ အံ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၁။

ဂဝိကပ္ပ (ပု) [ဂေါ+အာကပ္ပ] နွားအမူအရာ။
ဂဝိကပ္ပ (မ၊ ၂။ ၅၁) နှိ ဂေါအာကပ္ပ။ မ၊
ဌ၊ ၃။ ၇၂။

ဂဝါဃာတန (န) [ဂေါ+အာဃာတန] နွားသတ်
ရာအရပ်၊ နွားသတ်ရုံ။ ဂဝါဃာတန (ဝိ၊ ၃။
၂၆၈) နှိ ယတ္ထ ဂါဝေါ ဟညန္တိ၊ တာဒိ-
သောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆၅။

ဂဝါနုရူပ (တိ) [ဂေါ+အနုရူပ] နွားအားလျော်
သော။ တာယ ဥတုသမတာယ ဟေတုဘူ-
တာယ သာ စန္ဒိမသ္မရိယာနံ ဂတိ ဂဝါနုရူပ-
တာယ “ဂေါဝိထိ” တိ သမညံ ဂတာ။ ဒီ၊ ဌ၊
၃။ ၄၄။

ဂဝါဿနေဟာရီ (တိ) [ဂဝါဿနေ+ဟရ+ဏီ]
နွား၊ မြင်း၊ ဥစ္စာတို့ကိုဆောင်သော၊ သူ။ အဋ္ဌ-
စ္ဆိန္နာ ပါဏဟရာ၊ ဂဝါဿနေဟာရီနော။ ဝိ၊
၃။ ၄၉၆။ မ၊ ၃။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဇာ၊ ဌ၊
၃။ ၄၆၄။

ဂဝါဿရထပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဂဝါဿရထ+ပိဋ္ဌိတ]
နွား၊ မြင်း ကသော ရထားတို့ဖြင့် ရောပြွမ်း
သော။ ကဒါဟံ မိထိလံ ဖိတံ၊ ဂဝါဿရထ-
ပိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၅၇။ ပိဋ္ဌိတန္တိ
သမာကိဏ္ဍံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၆၅။

ဂဝိ (?) နွယ်မျိုးသစ်ပင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဝိပ္ပလ (န) [ဂဝိ+ဖလ] နွယ်မျိုးသစ်ပင်၏
အသီး။ (သစ်သီးဝလံ-မြန်မာပြန်) ဂဝိပ္ပလ-
(သုတ္တနိ၊ ၃၁၅) နှိ ယံ ကိဉ္စ ရုက္ခဝလ္လိဖလံ။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။

ဂဝေဋ္ဌိ (ထိ) [ဂဝေသ+တိ။ ဂဝေသ မဂ္ဂနေ။
နိတိ၊ စာ။ ၃၄၇။] ရှာမှီးခြင်း။ အာမိသဿ
ဋ္ဌေ ဂဝေဋ္ဌိ ပရိယေဋ္ဌိ သေနာ ဂဝေသနာ
ပရိယေသနာ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃။
ဂဝေဋ္ဌိတိ မဂ္ဂနာ....ဂဝေဋ္ဌိတိ ဂဝေသနာ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉။

ဂဝေသ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ဟိ] ရှာမှီးလေ့။
ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသက (တိ) [ဂဝေသ+ဏ္ဍ] ရှာမှီးသော၊
သူ။ အပ္ပမာဒရတံ ဒိသ္မာ၊ ဥတ္တမတ္တံ ဂဝေ-
သကံ။ အပ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄။ (-အပ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။)

ဂဝေသတိ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+တိ] ရှာမှီး၏။
 ဣတော စ ဗဟိဒ္ဓါ ဒက္ခိဏေယျံ ဂဝေသတိ။
 အံ၊ ၂။ ၁၈၁။ ၄၁၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၇။ ၃၁၆။
 စူဠနိ။ ၂၇၆။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၁။)
 ဒက္ခိဏေယျံ ဂဝေသတိတိ ဒေယျဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟ-
 ကေ ပရိယေသတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။ (-ဇာ၊
 ၄။ ၂။ ၆၈။) ဂဝေသန္တိ-ဝိ၊ ၃။ ၁၁၈။ အံ၊ ၁။
 ၅၇၂။ အဘိ၊ ၁။ ၃၅၂။ မဟာနိ။ ၂။ စူဠနိ။
 ၄၉။ ဂဝေသသိ-ထေရီ။ ၄၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅၇။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄။ ဂဝေသထ-ဓမ္မ။ ၃၅။ ဝိ၊ ၄။
 ၂။ ၁၆၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ ဂဝေ-
 သာမိ-အပါ၊ ၁။ ၄၄။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။
 အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၈။ ဂဝေသာမ-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
 ၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။
 ဂဝေသ-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄။ ဂဝေသာဟိ-ဝိ၊ ၄။ ၃။
 ၁။ ၂၈၈။ ဂဝေသဿ-အပါ၊ ၂။ ၂၃၈။ ထေရီ၊
 ၄။ ၁၁၈။ ဂဝေသေယျ-အပါ၊ ၁။ ၄၄။ အပါ၊
 ၄။ ၁။ ၃၁၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ ဂဝေသေ-
 ယျ-ဇာ၊ ၁။ ၃၅၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ အပါ၊
 ၄။ ၁။ ၂၁၆။ ဂဝေသိ-ဒိ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဒိ၊ ၄။ ၁။
 ၂၄၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။
 ဂဝေသိသုံ-စရိယာ။ ၃၉၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၅။
 ဂဝေသိ-ပေတ၊ ၄။ ၁၈၇။ ဂဝေသိဿတိ-
 ဒိ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဂဝေသိဿန္တိ-ဒိ၊ ၂။ ၂၆၉။
 ဂဝေသိဿသိ-ဒိ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဂဝေသိဿာမိ-
 မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၆၇။
 ဂဝေသေသာမိ-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ ဂဝေသိ-
 သာမ-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၀။ ဂဝေသိဿ-အပါ၊
 ၁။ ၃၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၄၁။

ဂဝေသထ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ထ] ရှာမှီး
 ကုန်၏။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသန (ထိ၊န) [ဂဝေသ+ယု] ရှာမှီးခြင်း။
 သေနာ ဂဝေသနာ ပရိယေသနာ။ အဘိ၊ ၀။
 ၃၆၆။ (-ပေဋကော။ ၃၁၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။
 ၁၈၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၈။)

ဂဝေသနကမ္မ (န) [ဂဝေသန+ကမ္မ] ရှာမှီးခြင်း
 အမှုကိစ္စ၊ ရှာမှီးခြင်း အလုပ်။ ဂဝေသနကမ္မ-
 (မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀) ၏ အပ္ပကေန လာဘေန
 မဟန္တဿ ပရိယေသနကဗျာပါရော။ အနု၊ ၄။
 ၂။ ၂၁၇။

ဂဝေသနစိန္တန (ထိ၊န) [ဂဝေသန+စိန္တန] ရှာမှီး
 ရန်ကြံစည်ခြင်း။ ဂဝေသနာရမ္ဘ-ကြည့်။

ဂဝေသနဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဂဝေသန+ဒိဋ္ဌိ] ရှာမှီးခြင်း
 ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သောအယူ။ ဒိဋ္ဌိဂ-
 တိကသမ္ပတဿ ဗြဟ္မစရိယဿ ဂဝေသနဒိဋ္ဌိ
 ဗြဟ္မစရိယေသနာ နာမ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

ဂဝေသနာရမ္ဘ (ပု) [ဂဝေသန+အာရမ္ဘ] ရှာ
 မှီးရန် အားထုတ်ခြင်း။ ဘယဘေရဝဿ ဂ-
 ဝေသနစိန္တနတော ပဘုတိ၊ န ဂဝေသနာ-
 ရမ္ဘတော ပဘုတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။

ဂဝေသန္တိ (တိ) [ဂဝေသ+အန္တိ၊ ထိ-၌ ဂဝေ-
 သန္တိ] ရှာမှီး-ရှာဖွေ-သောသူ။ အထ
 ခေါ်သော လိစ္ဆဝိ တံ ဣတ္ထိံ ဂဝေသန္တော
 သာဝတ္ထိံ ဂန္ဓာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၃၀။
 ဒိ၊ ၂။ ၂၆၄။ မ၊ ၂။ ၁၅။ သံ၊ ၁။ ၁၇၂။ အံ၊ ၃။
 ၅၄၆။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ ထေရီ၊ ၂။ ၆။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၂၇၂။) သေယျထာပိ သာ ဗြာဟ္မဏီ ဗာ-
 လာ အဗျတ္တာ အနယဗျသနံ အာပန္နာ အ-
 ယောနိသောဒါယဇ္ဇံ ဂဝေသန္တိ။ ဒိ၊ ၂။ ၂၆၄။
 (-ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၄။) နိမိမုခံ
 ဂဝေသန္တောတိ နိမိံ ပရိယေသန္တော။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၁၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၈။ (-အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅။)

ဂဝေသန္တိ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+အန္တိ] ရှာမှီး-
 ရှာဖွေ-ကုန်၏။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသမာန (တိ) [ဂဝေသ+အ+မာန] ရှာမှီး-
 -ရှာဖွေ-သောသူ။ မိဂေ ဂဝေသမာနောဟံ၊
 ဩဂါဟန္တော ဗြဟ္မာဝနံ။ ဝိမာန၊ ၈၇။ (-
 အပါ၊ ၁။ ၄၄။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။)

မိဂေ ဂဝေသမာနောတိ မိဂဿကရာဒိကေ
ဂဝေသန္တော။ ဝိမာနဉ္စ။ ၂၄၃။ (-ဒိဋ္ဌိ၊ ၁။
၃၀၃။ သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၂၆၁။ မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၂၀။)

ဂဝေသသိ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+သိ] ရှာမှီး-
ရှာဖွေ-လော့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသဿ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ဟိ] ရှာမှီး-
ရှာဖွေ-လော့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသမ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+မ] ရှာမှီး-
ရှာဖွေ-ကုန်၏။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသမိ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+မိ] ရှာမှီး-
ရှာဖွေ-၏။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသဟိ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ဟိ] ရှာမှီး-
ရှာဖွေ-လော့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိ* (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ဣ] ရှာမှီး-ရှာ
ဖွေ-ပြီ။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ဤ] ရှာမှီး-ရှာ
ဖွေ-ပြီ။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိတ (တိ) [ဂဝေသ+တ] ရှာမှီးအပ်-ရှာမှီး
ထိုက်-သော။ မဟေသက္ခေဟိ ဝါ သက္ခေဟိ
သေတော ဂဝေသိတော ပရိယေသိတော။
မဟာနိ။ ၂၆၆။ စူဠနိ။ ၇၇၊ ၁၇၀၊ ၁၉၀။ (-
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၉။ ဒိဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၀၂။ အံဋ္ဌိ၊ ၂။
၃၀၀။ မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၉၀။)

ဂဝေသိတဗ္ဗ (တိ) [ဂဝေသ+တဗ္ဗ] ရှာမှီး-ရှာ
ဖွေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဣမာယ
ယုတ္တိယာ အညမညေဟိ ကာရဏေဟိ ဂဝေ-
သိတဗ္ဗ။ နေတ္တိ။ ၂။ (-ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄။ မဋ္ဌ၊ ၁။
၂၁၂။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။)

ဂဝေသိတာ (ထိ၊ ပု) [ဂဝေသ+တု၊ ရှာနု၊ ၃၅၆-
လည်း ကြည့်။] ရှာမှီး-ရှာဖွေ-ခြင်း။ ရန္တဿ
ဂဝေသိတာ ရန္တဂဝေသိတာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၄၀၁။

ဂဝေသိတုံ (ဗျ) [ဂဝေသ+တုံ] ရှာမှီး-ရှာဖွေ
-ခြင်းငှါ။ အဘဗ္ဗော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော
ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ဒက္ခိဏေယျံ ဂဝေသိတုံ။ အံ၊
၂။ ၃၀၃။ (-သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။
ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။)

ဂဝေသိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂဝေသ+တွာ] ရှာမှီး-
ရှာဖွေ-၍။ ဧဝံ ဝုတ္တေ သဗ္ဗေပိ တေ ဝေါ-
ဟာရိကာ ကာရကေ ဂဝေသိတွာ တေသံ
ဒဏ္ဍံ ကရေန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၃၃။
(-မဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၉။ အပဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ ဗဒ္ဒဝံဋ္ဌ၊ ၉၂။)

ဂဝေသိသုံ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဥံ] ရှာမှီးကုန်ပြီ။
ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိဿံ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿံ] ရှာမှီးအံ့။
ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိဿတိ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿတိ] ရှာမှီး
လတ္တံ့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိဿန္တိ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿန္တိ] ရှာမှီး
ကုန်လတ္တံ့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိဿသိ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿသိ] ရှာမှီး
လတ္တံ့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိဿာမ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿာမ] ရှာမှီး
ကုန်အံ့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိဿာမိ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿာမိ]
ရှာမှီးအံ့။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသိ (ပု) [ဂဝေသ+ဏိ] (၁) ဂဝေသိမည်
သူ။ (တိ) (၂) ရှာမှီး-ရှာဖွေ-လေ့ရှိသော၊
သူ။ (၁) အထ ခေါ် အာနန္ဒ ဂဝေသိ ဥပါ-
သကော။ အံ၊ ၂။ ၁၀၉။ (တိ) (၂) ဘဂဝန္တံ-
ယေဝ တာဏံ ဂဝေသိ။ ဒိ၊ ၁။ ၀၉။ (-အပ၊
၁။ ၅၁။ မဟာနိ။ ၂၆၆။ စူဠနိ။ ၇၇။) တာဏံ
ဂဝေသိတိ တာဏံ ဂဝေသမာနော။ ဒိဋ္ဌ၊
၁။ ၂၃၇။

ဂဝေသီပမုခ (တိ) [ဂဝေသီ+ပမုခ] ဂဝေသီ ဦး
ဆောင်သော။ ဣတိ ခေါ် အာနန္ဒ တာနိ
ပဉ္စဘိက္ခုသတာနိ ဂဝေသီပမုခါနိ ဥတ္တရတ္ထရိ
ပဏိတပဏိတံ ဝါယမောနံ။ အံ၊ ၂။ ၁၉၂။

ဂဝေသီယတိ (ကြိ) [ဂဝေသ+ယ+တေ] ရှာမှီး
အပ်၏။ မဂ္ဂိယတိ ဂဝေသီယတိတိ မဂ္ဂေါ။
ပဋိသံ၊ ၂။ ၁၈၁။ နေတ္ထိ၊ ၁၂၉။

ဂဝေသေယျံ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ယေျ] ရှာမှီး
ရာ၏။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသေယျ (ကြိ) [ဂဝေသ+အ+ယေျ] ရှာမှီး
ရာ၏။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂဝေသေဿာမိ (ကြိ) [ဂဝေသ+ဿာမိ] ရှာမှီး
အံ။ ဂဝေသတိ-ကြည့်။

ဂသတိ (ကြိ) [ဂသ+အ+တိ။ ဂသ+အ+တိ။
နိတိ၊ ဓာ။ ၁၈၂။ ဓာနံ၊ ၂၂၅။] (၁) ဆောင်
၏။ (၂) မျှ၏။ အတွင်းသို့ သွင်း၏။ (၃)
ယစ်မှီး၏။ (၁)(၂) မဓုရာဒိဘေဒိရသံ ဂသ-
တိ ဟရတိ ဧတေဟိ၊ သယမေဝ ဝါ တံ
ဂသန္တိ ဂိလန္တိ အန္တေ ပဝေသေန္တိတိ ရသဂ္ဂ-
သာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဂသန္တိ-ဒီ၊ ၂။ ၄၁။
မ၊ ၂။ ၂၆၁။ ဒီ၊ ၂။ ၄၀။ မ၊ ၂။ ၁၇၄။
(၃) ဂသန္တိ မဒန္တိ ဧတ္တာတိ ဂါမော။ သီ၊ ၂။
၂၀၆။

ဂသန္တိ (ကြိ) [ဂသ+အ+အန္တိ] (၁) ဆောင်
ကုန်၏။ (၂) မျှကုန်၏။ အတွင်းသို့ သွင်း
ကုန်၏။ (၃) ယစ်မှီးကုန်၏။ (၁) (၂)
ဂသတိ (၁) (၂) ကြည့်။ (၃) ဂသတိ (၃)
ကြည့်။

ဂဟ (ပု၊ န) [ဂဟ+အ။ ဂဟ ဥပါဒါနေ နိဗ္ဗန္ဒနေ
စ၊ ဂဟော ဂါဟော။ ဓာနံ၊ ၂။ ၇၆၂။ (ဂြဟ-
သံ)] (ပု)(၁) (တနဂ်န္တေစသော) ဂြဟံ။
(၂) ယူ-ဖမ်းယူ-ဖမ်းစား-ခြင်း။ (၃)
အနိုင်အထက်မူခြင်း၊ အနိုင်ကျင့်ခြင်း။ (စိန္တာ-
မဏိဋ္ဌိကာ-ဦးတပ်မက်-စွဲလမ်း-ခြင်း၊ ဟူ၏။)

(၄) မယား။ (ပု၊ န) (၅) အိမ်။ (တိ)(၆)
ယူ - ဖမ်းယူ - ဖမ်းစား - တတ်သော။
(၇) ယူ-သိမ်းဆည်း - သိမ်းပိုက် - အပ်
သော။

(ပု) (၁) (တနဂ်န္တေ စသော) ဂြဟံ။
(၂) ယူ-ဖမ်းယူ-ဖမ်းစား-ခြင်း။ (၃)
အနိုင်အထက်မူခြင်း၊ အနိုင်ကျင့်ခြင်း။ အာ-
ဒိစ္စာဒိမ္ပိ ဂဟဏေ၊ နိဗ္ဗန္တေ စ သရေ ဂဟော။
ဓာနံ၊ ၉၁၉။ (၄) မယား။ ဂဟဋ္ဌ-ထောင့်
ကွင်း ကြည့်။

(ပု၊ န) (၅) အိမ်။ န ဂဟေ ရမေ (ဇာ၊ ၁။
၁၆၉)တိ ဂေဟေ န ရမာမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၃၇၄။ (တိ) (၆) ယူ-ဖမ်းယူ-ဖမ်းစား-
တတ်သော။ နတ္ထိ ဒေါသသမော ဂဟော။
ဓမ္မ၊ ၄၉။ (-အပါ၊ ၁။ ၄၂၅။) ဒေါသဂဟော
ပန သဗ္ဗတ္ထ ဧကန္တမေဝ ဂဏှာတိတိ ဒေါ-
သေန သမော ဂဟော နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၄၉။
၂။ ၂၃၁။ (၇) ယူ-သိမ်းဆည်း-သိမ်းပိုက်
-အပ်သော။ ဂယုတိတိ ဂဟော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၁၂။ မ၊ ၂။ ၁၀၈။ (-သီ၊ ၂။ ၁၀၆။
၂။)

ဂဟကံ (ပု) [ဂဟ+က] အိမ်၊ အတ္တဘောအိမ်၊
ခန္ဓာအိမ်။ အနိစ္စာနိ ဂဟကာနိ တတ္ထ တတ္ထ
ပုန ပုန (ထေရ၊ ၂။ ၅၆)န္တိ တသ္မိံ တသ္မိံ
ဘဝေ ပုနပုနံ နိဗ္ဗတ္တမာနာနိ ဂဟကာနိ
အတ္တဘာဝဂေဟာနိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၂။

ဂဟကံ (တိ) [ဂဟ+ဏှ] ယူ-ဖမ်းယူ-တတ်
သော၊ သူ။ ကုမ္ဘိလာ သုသုမာရာ စ၊ ဂဟ-
ကာ တတ္ထ ဇာယရေ။ အပါ၊ ၁။ ၄၀၇။

ဂဟကာရ (တိ) [ဂဟ+ကရ+ဏှ] အိမ်ဆောက်
လုပ်တတ်သော၊ သူ။ (လက်သမား။) ဂဟ-
ကာရံ ဂဝေသန္တော၊ ဒုက္ခာ ဇာတိ ပုနပုနံ။
ဓမ္မ၊ ၃၆။ ထေရ၊ ၂။ ၅၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၁၆။ ဂဟကာရံ ဂဝေသန္တောတိ အဟံ ဣမဿ
အတ္တဘာဝသင်္ခါတဿ ဂေဟဿ ကာရကံ

တဏှာဝစုကိ* ဂဝေသန္တော။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀။
(-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၂။ ဝဇီရ၊ ၂။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၆၅။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၅။)

ဂဟကာရက (တိ) [ဂဟ + ကာရက] အိမ်
ဆောက်လုပ်တတ်သောသူ။ (လက်သမား။)
ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာ-
ဟသိ။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ ထေရ၊ ၂။ ၅၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄။
ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။

ဂဟကာရကဂဝေသန (ထိ၊ န) [ဂဟကာရက +
ဂဝေသန] အိမ်ဆောက်လုပ်တတ်သော လက်
သမားကို ရှာမှီးခြင်း။ ဣဒံ ဂဟကာရကဂ-
ဝေသနဿ ကာရဏဝစနံ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၁။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၂။ ဝဇီရ၊ ၂။

ဂဟကူဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဂဟ + ကူဋ္ဌ] အိမ်၏အထွတ်။
(ဤ၌ သဒိဋ္ဌပစ္စာဖြင့် အဝိဇ္ဇာကို ယူ။)
ဂဟကူဋ္ဌ ဝိသင်္ခတံ။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄။
ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ ဂဟကူဋ္ဌ ဝိသင်္ခတန္တိ... အတ္တဘာ-
ဝဂေဟဿ အဝိဇ္ဇာသင်္ခတံ ကဏ္ဍိကမဏ္ဍလမ္ပိ
မယာ ဝိဒ္ဓိသိတံ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၁။ ဂဟကူဋ္ဌ
နာမ အဝိဇ္ဇာ။ ဝဇီရ၊ ၂။

ဂဟဋ္ဌ (ပု) [ဂဟ + ဋ္ဌ + အ။ ဂဟေ ဂေဟေ၊ ပဉ္စ
ကာမဂုဏေ ဝါ ဘဝဝေသန တိဋ္ဌတိတိ
ဂဟဋ္ဌော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၄၆။ ဂဟာ ဒါရာ
တတြ တိဋ္ဌန္တိတိ ဂဟဋ္ဌော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၄၀၉။
(ဂဟဋ္ဌ-သံ)] (၁) လူ၊ အိမ်ရာထောင်သူ။
(အဿမ-၄-မျိုးတွင် ဓမ္မ၊ အတ္တ၊ ကာမတို့၌
တည်လျက် ယာဇ်ပူဇော်သူကို “ဂဟဋ္ဌ”ဟု
ခေါ်သည်။ ဓာန်၊ ၄၀၉။) (တိ) (၂) အိမ်၌
-တည်သော-နေသောသူ။ (၁) ပူဇိတော
အပစိတော ဂဟဋ္ဌာနဉ္စေ ပဗ္ဗဇိတာနဉ္စ။ ဝိ၊
၁။ ၁၁၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၇။ မ၊ ၁။ ၉၂။ သံ၊ ၁။
၂၀၂။ အံ၊ ၂။ ၆၃။ အဘိ၊ က၊ ၃၉။ ပဋိသံ၊
၁၇၃။ ဓမ္မ၊ ၇။ ၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၇၀။ သုတ္တန်၊
၂၈၆။ ထေရ၊ ၂။ ၄၄။ ထေရီ၊ ၄၃၀။) (တိ)
(၂) ဂဟဋ္ဌမနုဿ-ကြည့်။

ဂဟဋ္ဌက (တိ) [ဂဟဋ္ဌ + က] လူ၌ တည်သော၊
လူတို့-ပြုအပ်-ကျင့်အပ် - သော။ ယာနိ
ခေါ ပန တာနိ ဂဟဋ္ဌကာနိ ကိ* ကရဏီ-
ယာနိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၄။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။)

ဂဟဋ္ဌကာလ (ပု) [ဂဟဋ္ဌ + ကာလ] လူဖြစ်
သောအခါ၊ လူဖြစ်စဉ်အခါ။ အတ္တနော ဂဟ-
ဋ္ဌကာလေ သုဒဿ ဂုဏမက္ခနာဘာဝံ သန္ဓာ-
ယာဟ။ သုတ္တန်၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂၅။
(-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဝဇီရ၊ ၇။ ၇၄။)

ဂဟဋ္ဌဓမ္မ (ပု) [ဂဟဋ္ဌ + ဓမ္မ] လူကျင့်တရား၊
လူ့ကျင့်ဝတ်။ ဧဝံ တဿ ဘိက္ခုဓမ္မံ ပဋိ-
သေဓေတွာ ဂဟဋ္ဌဓမ္မမေဝ ဒဿေန္တော
အာဟ။ သုတ္တန်၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဂဟဋ္ဌပဋိပဒါ (ထိ) [ဂဟဋ္ဌ + ပဋိပဒါ] လူကျင့်
ဝတ်။ ကမ္မန္တာနုဋ္ဌာနသရဏဂမနဒါနသံဝိဘာ-
ဂသိလသမာဒါနုပေါသထကမ္မာဒိဂဟဋ္ဌပဋိပ-
ဒံ... ပညာယ အာရာဓေတွာ ဇီဝတိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၃။)

ဂဟဋ္ဌဗြဟ္မစရိယဝါသ (ပု) [ဂဟဋ္ဌဗြဟ္မစရိယ +
ဝါသ] လူ၏ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံး
ခြင်း။ ဣတော သောဋ္ဌသဝဿမတ္ထကေ
ဂဟဋ္ဌဗြဟ္မစရိယဝါသော သမာစိဏ္ဏော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၇။

ဂဟဋ္ဌမနုဿ (ပု) [ဂဟဋ္ဌ + မနုဿ] အိမ်၌-
တည်သော - နေသော - လူ၊ အိမ်နေလူ။
ဩကုလ္လကောတိ ခုပ္ပပါသာဒိဒုက္ခာတုရာနံ
ကိသလူခသရီရဝေသာနံ ဂဟဋ္ဌမနုဿာနံ
အဓိဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဂဟဋ္ဌဝတ္တ (န) [ဂဟဋ္ဌ + ဝတ္တ] လူ့ကျင့်ဝတ်။
ဂဟဋ္ဌဝတ္တံ ပန ဝေါ ဝဒါမိ။ သုတ္တန်၊ ၃၃၇။
(- သုတ္တန်၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။
ဒိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၇။)

ဂဟဋ္ဌသညီ (တိ) [ဂဟဋ္ဌသညာ + ဤ] လူဟု
အမှတ်သညာရှိသောသူ။ ပဗ္ဗဇိတာပိ “ကုပ္ပံ

န ခေါ် မေ ကမ္မ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဂဟ-
ဋ္ဌသညိနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၄၀။

ဂဟဋ္ဌသမူဟ (ပု) [ဂဟဋ္ဌ + သမူဟ] လူ
အပေါင်း။ ဂဟဋ္ဌသမူဟဝသေန ဂဏီတိ
ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၆။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။)

ဂဟဋ္ဌသီလ (န) [ဂဟဋ္ဌ + သီလ] လူ အကျင့်သီ-
လ။ သီလာနီတိ ဂဟဋ္ဌော ဂဟဋ္ဌသီလာနီ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၂၊၁၅၃။)

ဂဟဋ္ဌာစာရ (ပု) [ဂဟဋ္ဌ + အာစာရ] လူ အကျင့်။
ဂဟဋ္ဌာစာရဿ ဂဟဋ္ဌဝတ္တဿ အနဝသေသ-
တော ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သဝိသေသံ ကတွာ
ဝုတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

ဂဟဋ္ဌာနုဂ္ဂဟကရဏ (န) [ဂဟဋ္ဌာနုဂ္ဂဟ + ကရ-
ဏ] လူတို့အား ချီးမြှောက်မှုပြုခြင်း။ တတ္ထ
ဝေရဉ္စာကိတ္တနေန အာယသ္မာ ဥပါလိတ္ထေ-
ရော ဘဂဝတော ဂဟဋ္ဌာနုဂ္ဂဟကရဏံ ဒဿေ-
တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။)

ဂဟဋ္ဌာနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဂဟဋ္ဌ + အနုစ္ဆဝိက] လူ
တို့အား သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော၊ လူ
နှင့် သင့်လျော်သော။ တထာ ယာစိတော
ဂဟဋ္ဌာနံ ဂဟဋ္ဌာနုစ္ဆဝိကံ ဒေတိ။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၂၉၅။

ဂဟဋ္ဌာဝါသ (ပု) [ဂဟဋ္ဌ + အာဝါသ] လူတို့နေ
ရာအိမ်။ တိတ္ထိယာနံ ဝိယ ဂဟဋ္ဌာဝါသော
ဝေ သိယာ၊ န ဘိက္ခုအာဝါသောတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၅။

ဂဟဏ (န) [ဂဟ + ယု။ (ဂြဟဏ - သံ)] (၁)
ယူခြင်း။ လုယု - ဖမ်းယူ - ခံယူ - ကိုင်ယူ -
သင်ယူ - ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော။

(၃) ယူတတ်သော၊ မှတ်ယူ - တတ် - နိုင် -
သော၊ လက်ခံ - ယုံကြည် - တတ်သော။ (၄)
ယူအပ်သော၊ ကိုင်ယူအပ်သော။ (၅) ယူ -
လက်ခံ - မှတ်ယူ - ကြောင်း၊ သဒ္ဓါ။ (၆)
(ဖမ်း) ယူရာ။ (၁) ယူခြင်း။ ဂဟဏံ နာမ
ဂဟိတမတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဝိ၊၂။၂၇၆။ (-ဝိ၊
၅။၉၀။ အံ၊၂။၁၁၃။ အပ၊၂။၂၆၂။ စရိယာ။
၃၉၉။ မဟာနိ၊၆၃။ မိလိန္ဒ၊၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၂၅၅။) (တိ) (၂) ဆိုအပ်ပြီးသော။ ဂဟဏ-
ဝဓုန-ကြည့်။ (၃) ယူတတ်သော၊ မှတ်ယူ -
တတ် - နိုင် - သော၊ လက်ခံ - ယုံကြည် - တတ်
သော။ ဂဟဏဓာရဏဋ္ဌ-နှင့် ဂဟဏမုခ-တို့
ကြည့်။ (၄) ယူအပ်သော၊ ကိုင်ယူအပ်သော။
ဂဟဏဋ္ဌာန-ကြည့်။ (၅) ယူ - လက်ခံ - မှတ်
ယူ - ကြောင်း၊ သဒ္ဓါ။ ဂဟဏခန္တိ၊ ဂဟဏနယ
နှင့် ကာယဂ္ဂဟဏ-တို့ကြည့်။ (၆) (ဖမ်း) ယူ
ရာ။ ဂဟဏကာလ-ကြည့်။

ဂဟဏကာရဏ (န) [ဂဟဏ + ကာရဏ] ယူခြင်း -
ဖမ်းယူခြင်း - ၎င်း အကြောင်း။ တံ သုတွာ
ကက္ကဋ္ဌကော ဂဟဏကာရဏံ ကထေန္တော
ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။
(-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၅၆။ နေတ္ထိဝိ၊၃၂၆။)

ဂဟဏကာရဏဒဿန (န) [ဂဟဏကာရဏ +
ဒဿန] ယူခြင်း - ဖမ်းယူခြင်း - ၎င်းအကြောင်း
ကိုပြုခြင်း။ “အပ္ပဋိဘယဉ္စိ”တိအာဒိ ပန
ခေမမဂ္ဂဿေဝ ဂဟဏကာရဏဒဿနံ။ သီ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၅၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။)

ဂဟဏကာလ (ပု) [ဂဟဏ + ကာလ] (ဖမ်း)
ယူရာအခါ။ အထာပိဿ “ဂဟဏကာလေ
အာစိက္ခိယာမိ” တိ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂၊၂၀၅။)

ဂဟဏကာလဝိသေသန (န) [ဂဟဏကာလ+ဝိသေသန] ယူရာအခါကို အထူးပြုခြင်း။ တေသု သုဒ္ဓါဝါသာနံ ဂဟဏကာလဝိသေသနတ္ထံ “သုဒ္ဓါဝါသာနံ ဒုတိယေ စိတ္တေ ဝတ္တမာနေ” တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၇။

ဂဟဏကိစ္စ (န) [ဂဟဏ+ကိစ္စ] ခံယူခြင်းကိစ္စ။ ပါဠိက္ကံ ဂဟဏကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၃။

ဂဟဏကုဋ္ဌ (န) [ဂဟဏ+ကုဋ္ဌ] (ချိန်ခွင်ကို) ဆွဲကိုင်ခြင်းဖြင့် လှည့်စားခြင်း၊ (ချိန်ခွင်) ကိုင်ရာ၌ လိမ်လည်ခြင်း။ တတ္ထ တုလာကုဋ္ဌံ တာဝ ရူပကုဋ္ဌံ အင်္ဂကုဋ္ဌံ ဂဟဏကုဋ္ဌံ ပဋိစ္ဆန္ဒကုဋ္ဌန္တိ စတုဗ္ဗိမံ ဟောတိ။ ဂဟဏကုဋ္ဌံ နာမ ဂဏှန္တော မူလေ ရဇ္ဇံ၊ ဂဏှာတိ၊ ဒေန္တော အဂ္ဂေ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဂဟဏဝသေန ဝဉ္စနံ ဂဟဏကုဋ္ဌံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၄။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄၉။)

ဂဟဏကောသလ္လ (န) [ဂဟဏ+ကောသလ္လ] သင်ယူမှု၌လိမ္မာခြင်း။ န ကေဝလံ ယာထာဝတော ဂဟဏကောသလ္လမေဝ ဝိစက္ခဏတာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၆။

ဂဟဏက္ခဏ (ပု) [ဂဟဏ+ဓဏ] ယူသော-ဓဏ-အခိုက်အတန့်။ တတ္ထ ပဝိဋ္ဌဿ တေလာဒိနော ဝိနဋ္ဌဋ္ဌေန ဂဟဏက္ခဏေ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဂဟဏက္ခမ (တိ) [ဂဟဏ+ဓမ] ယူခြင်းအား ခံသော၊ ယူရန်သင့်လျော်သော။ ခမတီတိ တထာ ဂဟဏက္ခမော ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၂။

ဂဟဏခန္တိ (ထိ) [ဂဟဏ+ခန္တိ] ယူကြောင်း-လက်ခံကြောင်း - ဖြစ်သောဉာဏ်။ ရုစိတ္တာ

ခမာပေတွာ ဂဟဏခန္တိယာ စ ရာဂါဒိဥပသမေန စ ဥပေတာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၇။

ဂဟဏဆတ္တာကာရ (တိ) [ဂဟဏ+ဆတ္တာ-ကာရ] ကိုင်အပ်သော - ကိုင်စရာ - ထီးသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဆတ္တမုခဝဋ်-ကြည့်။

ဂဟဏဌာန (န) [ဂဟဏ+ဌာန] ကိုင်ရာ-ကိုင်အပ်သော-အရပ်ဌာန။ ပဌမံ ပတ္တဿ ဂဟဏဌာနံ ဓောဝတိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၈။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။) ပတ္တဿ ဂဟဏဌာနန္တိ ဟတ္ထေန ပတ္တဿ ဂဟဏပဒေသံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။ ဂဟဏဌာနေတိ ဟတ္ထေန ဂဟေတဗ္ဗဌာနေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဂဟဏတဏှာ (ထိ) [ဂဟဏာ+တဏှာ] ယူကြောင်း ဖြစ်သောတဏှာ၊ စွဲလမ်းမှုတဏှာ။ ရူပါဒိနံ အာဒါယိကံ ဂဟဏတဏှံ၊ တဏှု-ပါဒါနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၄၂။

ဂဟဏဒဏှာ (ပု) [ဂဟဏ+ဒဏှာ] ကိုင်အပ်သော-ကိုင်စရာ-တုတ်တံ-ထီးရိုး။ ယောဝါ သယမေဝ ဒီသတာယ ဂဟဏဒဏှော ဟောတိ၊ အယံ ဆတ္တဒဏှော နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဂဟဏဒိဝသ (ပု) [ဂဟဏ+ဒိဝသ] ကောက်ယူရာနေ။ ပါတိတသာဏပံသုကူလံ ဂဟဏဒိဝသေ ဥဒကပရိယန္တံ ကတွာ မဟာပထဝီ အကမ္ပိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၃။)

ဂဟဏဒေသ (ပု) [ဂဟဏ+ဒေသ] ယူရာ-အရပ်-ဒေသ။ သဗ္ဗတ္ထ ဂဟဏကာလဝသေန စ ဂဟဏဒေသဝသေန စ ဝိနိစ္ဆယောဝေဒိတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၀။

ဂဟဏဓာရဏဌ (ပု) [ဂဟဏဓာရဏ + အတ္ထ] မှတ်ယူတတ် မှတ်ယူနိုင်သော၊ ဆောင်တတ်

ဆောင်နိုင်သောအနက်။ ခိပုံ ဂဟဏဓာရဏ-
ဌေန် ဝါ မေဓာ။ အဘိဋ္ဌာဝါ။ ၁၉၂။ ပဋိသံ၊
ဌာဝါ။ ၃၄၃။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၄၀၊ ၂၆၀။ နေတ္တိ၊
ဌာ၊ ၁၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၄။

ဂဟဏနယ (ပု) [ဂဟဏ+နယ] ယူကြောင်း-
ယူပုံ-နည်း။ အဂ္ဂဟဏေ ကာရဏံ ဂဟဏ-
နယော စ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနော ဝေဒိတဗ္ဗံ။
အနုဋီ၊ ၁။ ၅၉။

ဂဟဏနိယာမ (ပု) [ဂဟဏ+နိယာမ] ဖမ်းယူပုံ
နည်းလမ်း။ တေသံ နာဂါနံ ဂဟဏနိယာမံ
မယံ န ဇာနာမ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၇၉။

ဂဟဏပက္ခ (ပု) [ဂဟဏ+ပက္ခ] ယူရာ- အဖို့-
ဘက်။ ဣဒါနိ ဧကေကပဒေန အဘာဂသေဝ
သဗ္ဗလောကာနံ ဂဟဏပက္ခေပိ တဿ တဿ
ဝိသေသနဿ သပ္ပလတံ ဒသေဘုံ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၆၄။

ဂဟဏပစ္စယ (ပု) [ဂဟဏ+ပစ္စယ] (၁) ကိုင်
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၂) ယူခြင်း၏
အကြောင်း။ (၁) အသုစိမ္မိ မုတ္တေပိ အင်္ဂ-
ဇာတဿ ဂဟဏပစ္စယာ ဒုက္ကဋ္ဌံ ဝုတ္တံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၅။ (၂) စက္ခာဒိပဉ္စဝိမံ ရူပါဒိနံ
ဂဟဏပစ္စယဘာဝေန အာဒါသတလံ ဝိယ
ဝိပ္ပသန္တတ္တာ ပသာဒရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၁။

ဂဟဏပညာ (ထိ) [ဂဟဏ+ပညာ] မှတ်ယူ
ကြောင်းပညာ။ သဘာဂလက္ခဏရသပစ္စု-
ပဋ္ဌာနပဋ္ဌာနာနံ တုလေတွာ ဝိယ ဂဟဏ-
ပညာ တုလနံ နာမ။ နေတ္တိဝိ၊ ၇၃။

ဂဟဏပညတ္တိ (ထိ) [ဂဟဏ+ပညတ္တိ] စွဲယူအပ်
သော အတ္တပညတ်၊ ယူခြင်းကို အပြားအား
ဖြင့် သိစေသောပညတ် (သျှ)။ ဥပါဒါန-
ပညတ္တိတိ ဂဟဏပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊ ဌာ၊ ၁၂၄။
ဥပါဒါနပညတ္တိလည်း ကြည့်။

ဂဟဏပဋိနိဿဂ္ဂ (ပု) [ဂဟဏ+ပဋိနိဿဂ္ဂ]
စွဲလမ်းမှုကိုစွန့်ပယ်ရာ။ အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေတိ

ဂဟဏပဋိနိဿဂ္ဂသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ။ အံ၊ ဌာ၊
၃။ ၃၃၇။

ဂဟဏပဒေသ (ပု) [ဂဟဏ+ပဒေသ] ကိုင်ရာ-
ကိုင်အပ်သော-အရပ်-ဒေသ။ ဂဟဏဌာန-
ကြည့်။

ဂဟဏပယောဇန (န) [ဂဟဏ+ပယောဇန]
ယူခြင်း၏အကျိုး။ ဝေမေတေသံ စတုစက္ကာ-
လိသာယ သလ္လေခါကာရာနံ ဂဟဏပယော-
ဇနံ အနုပုဗ္ဗိ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၃။

ဂဟဏပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂဟဏ+ပရိစ္ဆေဒ] ယူရာ-
အပိုင်းအခြား-ကဏ္ဍ။ “တာနိ ပန ဆဒု-
ကာ”တိအာဒိနာ ပဒါနံ ဂဟဏပရိစ္ဆေဒ-
တော ဝဝတ္ထာပနတံ ဝတွာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၂၉။

ဂဟဏပဝတ္တိအာကာရ (ပု) [ဂဟဏပဝတ္တိ +
အာကာရ] ယူပုံအခြင်းအရာ၊ ဖြစ်ပုံအခြင်း
အရာ။ ဂဟဏပဝတ္တိအာကာရဝသေန...ပုရိ-
မကာလဝေါဟာရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-မ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၀။)

ဂဟဏပရာမာသ (ပု) [ဂဟဏ + ပရာမာသ]
မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်အပ်သော အယူ။
“ဣတိ သစ္စံဣတိသစ္စံ”န္တိ ဂဟဏပရာမာသော
စ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာယေဝ ဒိဋ္ဌိဌာနာ စ။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။
၃၀၁။

ဂဟဏပ္ပတ္တ (တိ) [ဂဟဏ+ပတ္တ] အဖမ်းခံရခြင်း
သို့ ရောက်သော၊ အဖမ်းခံရသော၊ သူ။ အပ-
ရောပိဝိဇ္ဇာဓရော.. ဂဟဏပ္ပတ္တော သမာနော
ခဏေန အဒဿနံ ဂတော မန္တဗလေန။
မိလိန္ဒ၊ ၁၅၄။

ဂဟဏပဿင် (ပု) [ဂဟဏ + ပဿင်] ယူအပ်
သောအနက်၌-ကပ်ငြိလျဉ်းပါး-ဖြေရှင်း-
ဖွယ်ရှိခြင်း။ (ဤနေရာ၌ ဂန္ဓာရုံအများနှင့်
ဆက်ဆံနေ၍ မည်သည့်ဂန္ဓာရုံကို ယူရမည်ဟု
ဝေခွဲ မရခြင်းကို ဆိုလိုသည်။) ဣတ္ထိယာ

သရီရဂန္ဓဿ... အဝိသေသေန ဂဟဏပုသင်္ဂေ
ဣဓာမိပ္ပတဂန္ဓံ နိဒ္ဒါရေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၀။

ဂဟဏမာန (န) [ဂဟဏ+မာန] ခံယူကြောင်း
ချင့်ခွက်။ ဂဟဏမာန(သံ၊ဋီ၊၂။၆၈) နှိ ပရိ-
ဝိသဂဟဏဘာဇနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။

ဂဟဏမာယာ (တိ) [ဂဟဏာ+မာယာ] ဖမ်း
ယူကြောင်းမာယာ။ အာဝဇ္ဇနိမာယန္တိ အာ-
ဝဇ္ဇေတွာ ဂဟဏမာယံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၉။ (မ၊
၂။၃၈-၌ အာဝဇ္ဇနိ မာယံဟု ဝါကျနှင့် ရှိ
သည်။)

ဂဟဏမုခ (န) [ဂဟဏ+မုခ] (၁) ယူခြင်းကို-
အကြောင်း - အဦး - ပခာန - ပြုခြင်း။ (တိ)
(၂) (ရှေးဦးစွာပြောသော စကားကို ယူ
ကြည်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ယူအပ်သော နှုတ်ရှိ
သော၊သု။ (၁) “ဧသော မေ အတ္တာ” တိ
ဂဟဏမုခေန “ဧသောဟမသ္မိ” တိ ဂဟဏံ
ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂။၁။ (-နေတ္ထိဝိ၊၇၈။)
(၂) အာဒေယျမုခေါတိ အာဒိယနမုခေါ၊
ဂဟဏမုခေါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ အံ၊
ဋီ၊၂။၄၇။ အာဒေယျမုခ-လည်း ကြည့်။

ဂဟဏယောဂ္ဂ (တိ) [ဂဟဏ + ယောဂ္ဂ] ကိုင်
ခြင်းငှါ လျှောက်ပတ်သော၊ ကိုင်ရန် သင့်
လျော်သော။ “ပိဌသပ္ပိ” တိ ဧတ္ထ ဟတ္ထေန
ဂဟဏယောဂ္ဂံ။ ဝိမာန၊ဋီ၊၈။ (-နေတ္ထိ၊ဋီ၊
၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၆။)

ဂဟဏယောဂျ (တိ) [ဂဟဏ+ယောဂျ] ယူခြင်း
ငှါ လျှောက်ပတ်သော၊ ယူရန် သင့်လျော်
သော။ ယံ ကိဉ္စိ ဂဟဏယောဂျ ဟရတိယေဝ
ဂဏှာတိယေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။ (- အနုဋီ၊၁။
၉၄။)

ဂဟဏလက္ခဏ (န) [ဂဟဏ+လက္ခဏ] (၁) ယူ
ကြောင်း - စွဲလမ်းကြောင်း - အမှတ် အ
သား။ (တိ) (၂) ယူကြောင်း - စွဲလမ်း
ကြောင်း - အမှတ်အသားရှိသော။ (၁) ဥပါ-

ဒါနဿ ဂဟဏလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၃။ မ၊ဋီ၊
၁။၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ မ၊ဏာနိ၊ဋီ၊၁။၅၆။ (-
ဝဇ္ဇိရ၊၄၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။) (တိ) (၂)
ဂဟဏလက္ခဏံ ဥပါဒါနံ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၀။ (-နေတ္ထိဝိ၊၄၉။)

ဂဟဏဝစုန (န) [ဂဟဏ+ဝစုန] (၁) ဆိုအပ်
ပြီးသည်ကို ပွားစေခြင်း၊ မဆိုအပ်သေးသည်
ကိုဆိုခြင်း။ (၂) ဆိုအပ်ပြီးသည်ကိုဖြတ်ခြင်း၊
ယူအပ်ပြီးသည်ကို မယူခြင်း။ (၁) (၂) ပုဗ္ဗေ
ဂဟိတတော အညဿ ဂဟဏံ ဝစုနံ ဂဟဏ-
ဝစုနဝသေန...ဝစုနသဒ္ဓေါ ဝါ ဆေဒနုတ္ထော
ကေသဝစုနာဒိသု ဝိယာတိ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဿ
အဂ္ဂဟဏံ ဆိန္ဒနံ ဝစုနံ။ မူလဋီ၊၂။၂၉။ ဂဟ-
ဏဝစုနဝသေနာတိ ဂဟဏဿ ဝစုနဝသေန။
ဂဟဏန္တိ စေတ္ထ ကထနံ ဒဠဗ္ဗံ၊ တဿ ဝစုနံ
တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ အဝုတ္တဿ ကထနံ။
အနုဋီ၊၂။၃၄။

ဂဟဏဝါတ (ပု) [ဂဟဏ+ဝါတ] ယူတတ်သော
လေ။ ယထာ စ ပုဗ္ဗုဋ္ဌော...ဂဟဏဝါတဉ္စာတိ
စတ္တာရိ ကာရဏာနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၂၉၅။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၃၁။

ဂဟဏဝါယာမ (ပု) [ဂဟဏ+ဝါယာမ] ယူရန်
အားထုတ်ခြင်း။ ဧဝံ ပယောဇိတဿ မူလဿ
သဟ ဝုဗ္ဗိယာ ဂဟဏဝါယာမော ဥဒ္ဓါရော
နာမ။ ဝိမတိ၊၁။၉၉။

ဂဟဏဝိပလ္လာသ (ပု) [ဂဟဏ+ဝိပလ္လာသ] အ
ယူဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သောယူခြင်း။
အသာရေ သာရန္တိ ဂဟဏဝိပလ္လာသံ။ အံ၊ဋီ၊
၂။၂၇၅။

ဂဟဏဝိသေသ (ပု) [ဂဟဏ+ဝိသေသ] (၁)
ယူခြင်း - ယူပုံ - အထူး။ (တိ) (၂) ယူခြင်း
အထူးရှိသော။ (၁) ဧကေကသ္မိဉ္စ “အတ္တာ”-
တိ “လောကော” တိ စ ဂဟဏဝိသေသံ ဥပါ-
ဒါယ ပညာပနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။

(-ဒါ၊ဋီ၊၃။၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၀။ မူလဋီ၊၁။
၁၀၂။ အနုဋီ၊၃။၂၀၁။) (တိ) (၂) န ဒုရ-
သန္ဓာနံ ယထာ ပါကဋေ သဒ္ဓေ ဂဟဏဝိသေ-
သတော။ မူလဋီ၊၁။၁၄၀။

ဂဟဏဝိသေသနိမ္မိတ (တိ) [ဂဟဏဝိသေသ+
နိမ္မိတ] ယူခြင်း အထူးသည် ဖန်ဆင်းအပ်
သော၊ ဘာဝနာဉာဏ်သည် ဖန်ဆင်းအပ်
သော။ ဂဟဏဝိသေသနိမ္မိတာနေဝ ဟိ
ကသိကာဒိနိ သဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာနာနိ။
မူလဋီ၊၁။၁၉၉။ (-အနုဋီ၊၁။၂၁၆။)

ဂဟဏသညာ (တိ) [ဂဟဏ+သညာ] ကိုင်ထား
၏ ဟူသော အမှတ်သညာ။ ပတ္တေ ဂဟဏ-
သညာ အဿ အတ္တိတိ ပတ္တသညိ။ ဝိမတိ၊
၂။၆၂။

ဂဟဏသဇ္ဇ (တိ) [ဂဟဏ+သဇ္ဇ] ဖမ်းယူရန် အ
စီရင်ရှိသော၊ ဖမ်းယူရန် စီရင်ပြီးသော၊သူ။
စူဠနိရာဇာပိ ဂဟဏသဇ္ဇော ဟုတွာ အဋ္ဌာ-
သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၂။

ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာန (န) [ဂဟဏ+သန္နိဋ္ဌာန] ယူခြင်း
-ကို-၌-ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ တွေ့ဝတာ နာနာ-
ကာရပွေဝတ္တေန စိတ္တသန္တာနေန တံသမဂီနော
ကတ္တုဝိသယေ ဂဟဏသန္နိဋ္ဌာနံ ကတံ ဟော-
တိ။ ဒါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉-၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၂။ ဒါ၊ဋီ၊၁။၃၉။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၃။ မ၊
ဋီ၊၁။၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀။)

ဂဟဏသမတ္တ (တိ) [ဂဟဏ+သမတ္တ] ဖမ်း-
ယူ-ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဒွိန္နံ တိဏ္ဍံ ဝါ
ဇနာနံ ဂဟဏသမတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၅၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။
မူလဋီ၊၁။၉။ အနုဋီ၊၁။၁၀။)

ဂဟဏသမယ (ပု) [ဂဟဏ+သမယ] ကိုင်ရာ-
ယူရာ-အခါ၊ ကိုင်သော-ယူသော-အခါ။
သတိပိ ဣတ္ထိသညာယ ကာယပဋိဗဒ္ဓံ ဂဏန္တဿ

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၄၉-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ဂဟဏသမယေ “ကာယပဋိဗဒ္ဓံ ဂဏန္တဿမိ”-
တိ သည် ဌပေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၀။ (-
ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၀၅။)

ဂဟဏသမကာလ (ပု) [ဂဟဏ + သမကာလ]
ကိုင်ခြင်းနှင့် ညီမျှသောအခါ၊ ကိုင်သည်နှင့်
တပြိုင်နက်အချိန်။သဟ ဂဟိတေဟိ ဂဟဏ-
သမကာလံ ဝေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ဂဟဏသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဂဟဏ+သိဒ္ဓိ] ယူမှု၏ပြီးစီး
ခြင်း။ တထာ အာဒိတော ဂဟဏသိဒ္ဓိယာ။
ဒါ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။ (-ကခါ၊ဋီ၊
၂။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၇။)

ဂဟဏသီလ (တိ) [ဂဟဏ+သီလ] ယူလေ့ရှိ
သောသူ။ ကေဝလံ ဂဟဏသီလာ၊ ကဿစံ
ပန ကိဉ္စိ န ဒေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (-
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၀။)

ဂဟဏသေသ (ပု) [ဂဟဏ+သေသ] စွဲလမ်းမှု
-ဥပါဒါန်-အကြွင်းအကျန်။သတိ ဝါ ဥပါဒိ-
သေသေတိ ဂဟဏသေသေ ဥပါဒါနသေသေ
ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

ဂဟဏဟတ္ထ (တိ) [ဂဟဏ+ဟတ္ထ] ကိုင်အပ်
သော လက်ရှိသော၊ လက်အကိုင်ခံရသော၊
သူ။ ယတော ဂဟဏဟတ္ထောပိ န ကိလာသုပိ
ပုရိသော နိဒ္ဒါယ အဘိဘုယျတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။
၁၃၉။

ဂဟဏဟေတု (ပု) [ဂဟဏ+ဟေတု] ယူခြင်း၏
အကြောင်း၊ ယူကြောင်း။ တာနိ ဟိ သဒ္ဓေ-
ယျာနံ ဝတ္ထုနံ ဂဟဏဟေတုဘာဝတော
“ကာရဏာနိ”တိ ဝုတ္တာနိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။

ဂဟဏာကာရ (ပု) [ဂဟဏ+အာကာရ] ယူ
သော-ယူပုံ-အခြင်းအရာ။ ရုစိအာဒိသုဂ်
ရုစာပေတွာ ခမာပေတွာ အတ္ထေတန္တိ
ဂဟဏာကာရေ ရုစိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။
(-ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၃။ အံ၊ဋီ၊၁။
၇၂။ မူလဋီ၊၁။၁၉၉။ အနုဋီ၊၂။၁၅၀။)

ဂဟဏာကာရပွဲဝတ္ထ (တိ) [ဂဟဏာကာရ+ပဝတ္ထ] ယူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော။ “သဿတ” နှစ် ဂဟဏာကာရပွဲဝတ္ထာဒိဋ္ဌိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၂။

ဂဟဏာကာရဘေဒသန္ဓဿန (န) [ဂဟဏာကာရဘေဒ+သန္ဓဿန] ခိုးယူပုံအခြင်းအရာအထူးကိုပြခြင်း။ ဂဟဏာကာရဘေဒသန္ဓဿနတ္ထံ ဝိသုံ ကတံ။ ဝဇီရ၊ ၁၃၈။

ဂဟဏာကာရဝိသေသ (ပု) [ဂဟဏာကာရ+ဝိသေသ] ယူပုံအခြင်းအရာအထူး။ တထာတထာ ဇာနနာကာရော ဟောတိ မနောဝိညာဏဿ ဂဟဏာကာရဝိသေသတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈။

ဂဟဏာဓိပ္ပါယ (တိ) [ဂဟဏ+အဓိပ္ပါယ] (ခိုး) ယူခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ (ခိုး) ယူလိုသော၊ သူ။ အာဒါနာဓိပ္ပါယောတိ ဣဒါနိ ဂဟေတုံ သက္ခိယာမိ၊ ဣဒါနိ သက္ခိယာမိတိ ဧဝံ ဂဟဏာဓိပ္ပါယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။

ဂဟဏာဘာဝ (ပု) [ဂဟဏ+အဘာဝ] စွဲလမ်းမှုမရှိခြင်း။ အမမဿာတိ ရူပါဒိသု ကတ္တစိ မမန္တိ ဂဟဏာဘာဝတော အမမဿ မမကာရရဟိတဿ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၉။

ဂဟဏိ(ဏိ) (ထိ) [ဂဟ+အနိ+ဤ။ ဂဟ+အဏိ။ ဂဟ ဥပါဒါနေ၊ အနိ၊ ဤမှ ဂဟဏိ၊ ဂဗ္ဘံ ဂဏှာတိ ဓာရေတိတိ ဝါ ဂဟဏိ၊ ဂဗ္ဘာသယသညိတော မာတုကုစ္ဆိပဒေသော၊ တေဇောဓာတုမှ ပန ယထာဘူတ္တာဟာရဿ ဝိပါစနဝသေန ဂဏှနတော အဆဉ္စနတော ဂဟဏိ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၇၁။ ဂဏှာတိတိ ဂဟဏိ= အသိတာဒိပါစကော အဂ္ဂိ။ မောဂ်၊ ၇။ ၆၂။] (၁) (အမိ) ဝမ်းဗိုက်။ (၂) ဝမ်းမီး၊ အစာကို ကြွေကျက်စေတတ်သော-ကမ္မဇ-ပါစက-တေဇောဓာတ်။ (၃) ဝမ်းရောဂါတမျိုး။

(P.S.E.D.-၌ ဓာတ်လျှောသောရောဂါ၊ ဝမ်းကိုက်နာဟု ပြန်ဆိုသည်။) (၁) သံသုဒ္ဓါ ဂဟဏိကောတိ သံသုဒ္ဓါ တေ မာတုဂဟဏိ၊ သံသုဒ္ဓါ တေ မာတုကုစ္ဆိတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၅။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။) (၂) သမဝေပါကိနိယာ ဂဟဏိယာ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၈။ မ၊ ၂။ ၂၅၇၊ ၂၉၈၊ ၃၂၉။ မ၊ ၃။ ၂၁၄။ အံ၊ ၂။ ၅၈။ ဂဟဏိယာတိ ကမ္မဇတေဇောဓာတုယာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇။ ဥဒရဂ္ဂိ “ဂဟဏိ” တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။ (၃) ရောဂဘေဒေပိ ဂဟဏိ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၉၇၃။ ထောမ။

ဂဟဏိ(ဏိ)တေဇ (ပု၊န) [ဂဟဏိ+တေဇ] ပါစကဝမ်းမီး။ ဂဟဏိတေဇဿ မန္တတိက္ခတာဝသေန သတ္တာနံ ယထာက္ကမံ သိတုဏှသဟဂတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၇။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။)

ဂဟဏိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂဟဏိ+သမ္ပတ္တိ] ပါစကဝမ်းမီးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ဝမ်းမီးကောင်းခြင်း။ ဂဟဏိသမ္ပတ္တိယာ ဟိ ယထာဘူတ္တအာဟာရော သမ္ပဒေဝ ဇီရန္တော သရီရေ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၄။

ဂဟဏိယ (တိ) [ဂဟ+အနိယ] ယူအပ်သော။ အသဘာဝဓမ္မတ္ထေပိ ဗဟိဒ္ဓါကာရေန ဂဟဏိယဘာဝတော။ အနု၊ ၄။ ၂၁၇။

ဂဟဏိယသဘာဝ (ပု) [ဂဟဏိယ+သဘာဝ] ယူအပ်-ယူသင့်-သောသဘော။ ပစ္စုရဇနဿ ပန အဝိဘာဂေန ဂဟဏိယသဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၀။ (-နေတ္ထိဝိ၊ ၁၀၀။)

ဂဟဏပုဂ (တိ) [ဂဟဏ+ဥပ+ဂမု+က္ခိ] မှတ်ယူခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော၊ နားလည်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဧကော ဧဝ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာသောသော ဂဟဏပု-

ဂေါ ဟောတိ။ ဥဒါနုဌာဝေ။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဌာဝေ။)

ဂဟဏူပဂမန (န) [ဂဟဏ+ဥပဂမန] (က) ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ကပ်ရောက်ခြင်း၊ (ခ) ဖမ်းယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ကပ်ရောက်ခြင်း၊ အဖမ်းခံခြင်း။ (က) သပ္ပဋိဘယဝသေန ဂဟဏူပဂမနေ ပညာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဌာဝေ။ ၂၀။ (ခ) သုဒန္တေန ဩပဝယော ဝိယ သုခေနောဂဟဏူပဂမနံ။ စရိယာဌာဝေ။ ၁၁၅။

ဂဟဏူပါဒါန (န) [ဂဟဏ+ဥပါဒါန] ပြင်းထန်စွာ စွဲလမ်းခြင်းဟူသော ဥပါဒါနံ၊ ပြင်းထန်စွာစွဲလမ်းခြင်း။ ဂဟဏူပါဒါန (မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၆၂) - န္တိ ဒဠ္ဍဂဟဏဘူတံ ဥပါဒါနံ။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဂဟဏူပါဒါနဝါဒီ (တိ) [ဂဟဏူပါဒါန+ဝဒ+ဏီ] ပြင်းထန်စွာစွဲလမ်းခြင်းကို ဥပါဒါနံဟုဆိုလေ့ရှိသောသူ။ ဂဟဏူပါဒါနဝါဒီနော အာစရိယာ...အရဟတ္တဖလံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနန္တိ ကထေန္တိ။ မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၆၂။

ဂဟဏူပါယ (ပု) [ဂဟဏ+ဥပါယ] ယူခြင်း အကြောင်း။ ဥယျာနေ ဝဠုနကာနံ ဂဟဏူပါယာ ဒိဿတိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၀၈။ (-ဇာ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၃၅။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၃၇၈။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၈၂။)

ဂဟဏူပါယဉာယ (ပု) [ဂဟဏူပါယ+ဉာယ] မှတ်ယူကြောင်း - နည်း - ဥပဒေသ။ လက္ခဏန္တိ ဂဟဏူပါယဉာယဘူတံ သဒ္ဓလက္ခဏံ။ သီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂။ ၂၁။

ဂဟတိ (ကြိ) [ဂဟ+အ+တိ] ယူ၏။ န ဂဏှာတိ န ဂဟတိ။ သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၊ ၇။

ဂဟနံ (န) [ဂဟ+ယု၊ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဓာနံ၊ ဌာ၊ ၅။ ၃၆။ ဂစ္ဆန္တံ+ဟန+အ။ ဂစ္ဆန္တံ ဟန္တိတိ ဂဟနံ။ ဓာနံ၊ ဌာ၊ ၅။ ၃၆။] (၁) တော၊ ဝင်ရောက်နိုင် - လွန်မြောက်နိုင် - ခဲသောအရပ်။ (၂) ချုံ။ (၃) ပုန်းအောင်းရာအရပ်။ (၄)

ရှုတ်ထွေး - ခက်ခဲ - ခြင်း။ (တိ) (၅) ရှုတ်ထွေး - ထူထပ် - ခက်ခဲ - သော။ (၁) တော၊ ဝင်ရောက်နိုင် - လွန်မြောက်နိုင် - ခဲသော အရပ်။ ရုက္ခမူလဂဟနံ (ထေရ၊ ၂။ ၄၅) န္တိ ရုက္ခမူလဘူတံ ဂဟနံ။ ဂဟနံ အတ္ထိ၊ န ရုက္ခမူလံ။ ရုက္ခမူလဉ္စ အတ္ထိ၊ န ဂဟနံ။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၀၁။ ဂဟနံ ဝိပိနံ ဝနံ။ ဓာနံ၊ ၅။ ၃၆။ (၂) ချုံ။ ဝနေန ဝနံ ဂဟနေန ဂဟနံ နိဇ္ဇေန နိနံ ထလေန ထလံ သံပတာမိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၂။ (-မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၇၁။) (၃) ပုန်းအောင်းရာအရပ်။ ဂဟနူပဝိစာရ၊ ကြည့်။ (၄) ရှုတ်ထွေး - ခက်ခဲ - ခြင်း။ အဟံ ဧဝံ သဗ္ဗဓမ္မေ ဇဋ္ဌံ ဂဟနံ ဝိဇဋ္ဌယိ ဝိဒ္ဓံသေသိန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၁၈။ (တိ) (၅) ရှုတ်ထွေး - ထူထပ် - ခက်ခဲ - သော။ တိဏဂဟနံ ဝါ ဝနဂဟနံ ဝါ။ ဒီ၊ ၃။ ၆၁။ (-မဟာနိ ဌာ၊ ၃။ ၃၂။) ဝနဂဟနန္တိ ဝနသင်္ခါတေဟိ တိဏဂမ္မလတာဒီဟိ ဂဟနံ ဒုပ္ပဒေသဌာနံ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၃။ ၃၈။ ဂဟနံ ကလိလံ သမာ။ ဓာနံ၊ ၇။ ၃၆။

ဂဟနံ (တိ) [ဂဟန+ဏ] (၁) (ကိလေသာ) တောချုံရှိသော။ (၂) တောချုံနှင့်တူသော။ (၁) အဗ္ဘန္တရံ တေ ဂဟနံ၊ ဗာဟိရံ ပရိမဇ္ဇသိ။ ဓမ္မ၊ ၇။ ၀။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၊ ၁၀၆။ အဗ္ဘန္တရံ တေ ဂဟနန္တိ တဝ သရီရဗ္ဘန္တရံ ကိလေသဂဟနံ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၈။ (-ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၀၄။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၀၇။) (၂) ဂဟနမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ကြည့်။

ဂဟနဂတ (တိ) [ဂဟန+ဂတ] တောချုံသို့ - သွားသော - ဝင်သောသူ။ အထ ခေါ ဂဟနဂတော ဝိယ အဝိဇ္ဇာကောသဿ အန္တော ပဝိဇ္ဇော။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၇။

ဂဟနစ္ဆန္တံ (တိ) [ဂဟန+ဆန္တံ] ချုံဖုံးလွှမ်းသော။ တိဏလတာဒိဂဟနစ္ဆန္တေန စက်မေ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၇။ အပါ၊ ဌာ၊ ၁။ ၉။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၉။

ဂဟနဌာန (န) [ဂဟန+ဌာန] ချုံထူထပ်ရာအရပ်။ သာလယောဝ ဟုတွာ တံ ဘဏ္ဍံ

ဂဟနဋ္ဌာနေ ပက္ခိပိတော။ ဝိဠာဓာ။ ၃၀၅။
(-၃၃၅။ ဒိဠာဓာ။ ၁၁။ အံဠာဓာ။ ၃၄၃။)

ဂဟနဋ္ဌာနနိဿိတ (တိ) [ဂဟနဋ္ဌာန+နိဿိတ]
တောချုံအရပ်ကိုမှီသော။ ဂဟနနိဿိတ(၁)-
ကြည့်။

ဂဟနတရ (တိ) [ဂဟန+တရ] အထူးသဖြင့်-
ရှုပ်ထွေး-ထူထပ်-ခက်ခဲ-သော။ ဂဟန-
တရဋ္ဌေန ပန တတော ဗလဝတရာ ဝနထော
နာမ။ အဘိဠာဓာ။ ၃၉၇။

ဂဟနနိဿိတ (တိ) [ဂဟန+နိဿိတ] (၁)
တောချုံအရပ်ကိုမှီသော။ (၂) ရှုပ်ထွေး
မှု(မိစ္ဆာအယူ)ကိုမှီသော။ (၃) ဂဟန-
နိဿိတ (ဇာဓာ။ ၄) နှို ဂဟနဋ္ဌာနနိဿိတ။
ဇာဓာ။ ၁။ ၁၇၅။ (၂) ဝိသမနိဿိတော ဝါ
ဂဟနနိဿိတော ဝါ ဗလဝနိဿိတော ဝါ။
ဝိဠာ။ ၂၉၄။ (-ဝိဠာဓာ။ ၁၉၆။) ဂဟနနိဿိ-
တောတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအန္တဂ္ဂါဟိကဒိဋ္ဌိသင်္ခါတံ
ဂဟနံ နိဿိတော။ ဝိဠာဓာ။ ၂၁၁။ (-ဝိမတိ။
၂။ ၂၉၅။)

ဂဟနပဒေသ (ပု) [ဂဟန+ပဒေသ] တော
(အုပ်)အရပ်။ အယံ ပန ဂဟနပဒေသေ
မဟာဟတ္ထိပသံ နိဟရန္တော ဝိယ။ ဝိဠာဓာ။ ၂။
၂၂။

ဂဟနမဂ္ဂ (ပု) [ဂဟန+မဂ္ဂ] ချုံထူထပ်သောခရီး၊
တောလမ်းခရီး။ တေ ပရိယေသန္တော ဂဟ-
နမဂ္ဂေန ဝ ကိစ္ဆေန ကသိရေန ဂန္ဓာ။
အံဠာဓာ။ ၂။ ၃၄၃။

ဂဟနမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဂဟန+မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ] ချုံနှင့်
တူသော-တောအုပ်သဖွယ်ဖြစ်သော-မိစ္ဆာ-
အယူ။ ဂဟနမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ဗလဝန္တေ စ
ပက္ခန္တရိယေ အဘိညာတေ ဘိက္ခု။ နိဿိ-
တတ္တာ။ ဝိဠာဓာ။ ၁၉၆။

ဂဟနဝန (န) [ဂဟန+ဝန] ရှုပ်ထွေး-ထူ
ထပ်-သောတော။ အင်္ဂုလိသင်္ခလိကံ ဝိယ

ဂဟနဝနံ ပဝိသိတုံ အသက္ကောန္တာ ပဝိဋ္ဌ-
မဂ္ဂေန ဝ နိက္ခမိတုံ အာရတန္တိ။ မဠာဓာ။ ၃၈၉။

ဂဟနသဉ္စန္ဒ (တိ) [ဂဟန+သဉ္စန္ဒ] တောဖြင့်
ဖုံးလွှမ်းသော။ သော ပန ဂဟနသဉ္စန္ဒော
ဗဟုသောဏ္ဏိကန္တရော။ ထေရဠာဓာ။ ၂။ ၂၁၅။
(-သံဠာဓာ။ ၂၇၉။)

ဂဟနိဘူတ (တိ) [ဂဟန+ဘူ+တ] တောချုံ
သဖွယ်ဖြစ်သော။ အနေကဝိစိတ္တာဟိ လ-
တာဟိ ဂဟနိဘူတေ ဝနေ ဥယျာနေ ဇာ-
တာ။ အပဠာဓာ။ ၃၁၆။ (-အပဠာဓာ။ ၁၀၂။
၁၆၉။)

ဂဟနိဘူတဝနန္တရ (တိ) [ဂဟနိဘူတ+ဝနန္တရ]
(ပန်း) ချုံသဖွယ်ဖြစ်သော တောအတွင်း၌
ဖြစ်သော။ သုဂန္ဓပုဗ္ဗေ ဟိ ဂဟနိဘူတာနန္တ-
ရေ သိလာတလေတိ သမ္ပန္နော။ အပဠာဓာ။ ၂။
၂၀၁။

ဂဟနူပဝိစာရ (တိ) [ဂဟန+ဥပဝိစာရ] ပုန်း
အောင်းရာ၌-လေ့လာ-ကျက်စား-သော
စိတ်ရှိသော။ စောရာ ခေါ် ဗြာဟ္မဏ
အာဒါနာဓိပ္ပါယာ ဂဟနူပဝိစာရာ သတ္တာ-
မိဋ္ဌာနာ။ အံဠာဓာ။ ၂။ ၃၁၉။ ဂဟနေ နိလီယနဋ္ဌာနေ
ဧတေသံ မနော ဥပဝိစရတိတိ ဂဟနူပဝိစာ-
ရာ။ အံဠာဓာ။ ၃၁၂၀။

ဂဟပတ (တိ) [ဂဟပတိ+ဏ] တကာတို့ လှူ
အပ်သော သင်္ကန်း။ ဂဟပတာနိ (သံဠာဓာ။
၄၀၅)တိ ပံသုကုလိကင်္ဂံ ဝိဿဇေတွာ ဂဟ-
ပတိဟိ ဒိန္နစိဝရာနိ ဓာရေတိတိ ဝဒတိ။ သံဠာ
ဓာ။ ၂။ ၁၅၈။ သညာပုဗ္ဗကော ဝိမိ အနိစ္စောတိ
“ဂဟပတာနိ”တိ ဝုတ္တံ ယထာ “ဝိရိယ”န္တိ။
သံဠာဓာ။ ၂။ ၁၆၀။

ဂဟပတဂ္ဂိ (ပု) [ဂဟပတိ + အဂ္ဂိ] အရှင်
သခင်-လင်ယောက်ျား-ဟူသောမီး။ (လင်
ယောက်ျားသည် မယားအား စားဝတ်နေ
ရေး ပြဿနာအားလုံး ဖြေရှင်းပေးသူ ဖြစ်၍

ဂဟပတိကညာ (ထိ) [ဂဟပတိ+ကညာ] အိမ်ရှင်-သူကြွယ်-၏အမျိုးသမီး။ ခတ္တိယကညာ ဝါ ဗြာဟ္မဏကညာ ဝါ ဂဟပတိကညာ ဝါ ပန္နရသဝဿုဒ္ဓေသိကာ ဝါ။ မ၊ ၁။ ၁၂၂။ (-အံ၊ ၂။ ၄၉၅။)

ဂဟပတိကမ္မ (န) [ဂဟပတိ+ကမ္မ] အိမ်ရှင်၏-အမ္မ-အလုပ်၊ အိမ်ရှင်လုပ်ငန်း။ တံ ဂဟပတိကမ္မမေဝ ဇာနာသိ န ခတ္တိယာနံ မင်္ဂလကမ္ပံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၆၂။

ဂဟပတိကမ္မဇာနန (န) [ဂဟပတိကမ္မ+ဇာနန] အိမ်ရှင်လုပ်ငန်းကို-သိခြင်း-နားလည်ခြင်း။ ဂဟပတိကမ္မဇာနနမေဝ တဝါနုစ္ဆဝိကံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၆၃။

ဂဟပတိကိစ္စ (န) [ဂဟပတိ+ကိစ္စ] အိမ်ရှင်၏-အမ္မ-အလုပ်-ကိစ္စ၊ အိမ်ရှင်လုပ်ငန်း။ ဂဟပတိနာ ဂဟပတိကိစ္စံ ကတ္တမ္ပံ ဟောတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။

ဂဟပတိကုဋိကာ (ထိ) [ဂဟပတိ+ကုဋိကာ] လူ-တကာ-တို့ လှူသောကျောင်း၊ ဂဟပတိကုဋိ။ သံသသန္တကမေဝ ဟိ ဘိက္ခုသန္တကံ ဝါ ဂေဟံ ဂဟပတိကုဋိကာ န ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၀။ ဂဟပတိလည်း ကြည့်။

ဂဟပတိကုလ (န) [ဂဟပတိ+ကုလ] ဂဟပတိမျိုး၊ သူကြွယ်မျိုး၊ (မင်းမျိုး ပုဏ္ဏားမျိုးမှ ကြွင်းသော ဝေဿ၊ သုဒ္ဓမ္မမျိုးကို ဂဟပတိကုလ ဟု ခေါ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဝေဿမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၄၂။) ယော ဘဂဝါ ဂဟပတိကုလာ ပဗ္ဗဇိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၃။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၉။)

ဂဟပတိဂဏ (ပု) [ဂဟပတိ+ဂဏ] သူကြွယ်အပေါင်း။ ဧတေသု ဂဟပတိဂဏေသု တံ ပုတ္တသိနေဟာနုကမ္မာယ သဟိတစိတ္တော၊

ဟိတသမမေတ္တစိတ္တော စ ဘဝ။ သီ၊ ၄။ သစ်။ ၂။ ၇၀။

ဂဟပတိစိဝရ (န) [ဂဟပတိ+စိဝရ] အိမ်ရှင်-တကာ-တို့ လှူသော သင်္ကန်း။ (ဤသင်္ကန်းကို ဘုရားရှင် ဝါတော် ၂၀-ကျော်မှ ဇီဝကလျှောက်ထား၍ ခွင့်ပြုတော်မူ၏။ ဝါတော် ၂၀-အတွင်း၌မူ တကာတို့လှူသော သင်္ကန်းကို မသာယာ (အလှူမခံ) ပဲ ရဟန်းအားလုံး ပံ့ပိုးကူသင်္ကန်း ဝတ်ရုံ သုံးဆောင် ကြသည်။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂဟပတိစိဝရံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၇။) ဂဟပတိစိဝရန္တိ ဂဟပတိဟိ ဒိန္နစိဝရံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၁။ (-မ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၇။)

ဂဟပတိစိဝရဓရ (တိ) [ဂဟပတိစိဝရ+ဓရ+အ] တကာတို့ လှူသော သင်္ကန်းကို - ဆောင်သော-ဝတ်ရုံသော၊ သူ။ (ရဟန်း။) ကိဉ္ဇာပိသော ဟောတိ ဂါမန္တဝိဟာရီ နေမန္တနိကော ဂဟပတိစိဝရဓရေ။ မ၊ ၁။ ၃၇။ (-အံ၊ ၂။ ၃၄၄။)

ဂဟပတိစိဝရပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဂဟပတိစိဝရ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] တကာတို့လှူသော သင်္ကန်းကို ခံယူခြင်း။ ပံ့ပိုးကူလာဒီနိ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာ ဂဟပတိစိဝရပဋိဂ္ဂဟဏာဒီသု နိယောဇေန္တော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။

ဂဟပတိဇာတိက (တိ) [ဂဟပတိ+ဇာတိ+က] ဂဟပတိဇာတ် ရှိသော၊ သူကြွယ်မျိုး၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ ကိ ဇာတိကာတိ၊ ဂဟပတိဇာတိကာ ဒေဝါတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။

ဂဟပတိဋ္ဌာန (န) [ဂဟပတိ+ဋ္ဌာန] ဂဟပတိ-သူကြွယ်-အရာ။ “ဂဟပတိပုတ္တဿာ”တိ ဧတ္ထ ကာမံ တဒါ သော ဂဟပတိဋ္ဌာနေ ဌိတော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။ (-သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၄၀၉။)

ဂဟပတိဒါရက (ပု) [ဂဟပတိ + ဒါရက] ဂဟပတိမျိုး သူငယ်။ ဂဟပတိဒါရကာ ပန ကစ္ဆေဟိ သေဒံ မဉ္ဇန္တေဟိ ပိဋိယာ လောကံ ပုပ္ဖမာနာယ ဘူမိံ ကသိတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၄။

ဂဟပတိနေစယိက (တိ) [ဂဟပတိ + နေစယိက] (ဥစ္စာ၊ စပါးတို့ကို) ဆည်းပူးသော - များသော ဥစ္စာနှင့်ရှိသော - သူကြွယ်။ ဂဟပတိနေစယိကာ (ဒီ၊ ၂။ ၁၃) တိ ဂဟပတိမဟာသာလာ။ တေသဉ္စိ မဟာဓနဓညနိစယော၊ တသ္မာ “နေစယိကာ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀။ နိစယနံ ဓနဓညာနံ သဉ္ဇယနံ နိစယော၊ တတ္ထ နိယုတ္တာတိ နေစယိကာ၊ ဂဟပတိ ဝေနေစယိကာ ဂဟပတိနေစယိကာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၈။

ဂဟပတိပဏ္ဍိတ (ပု) [ဂဟပတိ + ပဏ္ဍိတ] သူကြွယ် ပညာရှိ။ ခတ္တိယပဏ္ဍိတာပိ ဗြာဟ္မဏပဏ္ဍိတာပိ ဂဟပတိပဏ္ဍိတာပိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၇။ မ၊ ၂။ ၅၈၊ ၁၇၀။ သံ၊ ၂။ ၆။

ဂဟပတိပရိသာ (ထိ) [ဂဟပတိ + ပရိသာ] သူကြွယ် ပရိသတ်။ ယညဒေဝ ပရိသံ ဥပသကံမတိ ယဒိ ခတ္တိယပရိသံ ယဒိ ဗြာဟ္မဏပရိသံ ယဒိ ဂဟပတိပရိသံ ယဒိ သမဏပရိသံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၂။ ဒီ၊ ၂။ ၇၂။ ဥဒါနံ၊ ၁၈၄။

ဂဟပတိပုတ္တ (ပု) [ဂဟပတိ + ပုတ္တ] သူကြွယ် သား။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥဿယဝါဒိကာ ဝိဟရေယျ ဂဟပတိနာ ဝါ ဂဟပတိပုတ္တေန ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၉။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၄၆။) ဂဟပတိပုတ္တော နာမယေ ကေစိ ပုတ္တဘာတရော။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဂဟပတိပုတ္တောတိ ဂဟပတိဿပုတ္တော ဂဟပတိပုတ္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဂဟပတိပုဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂဟပတိ + ပုဋိသံယုတ္တ] ဂဟပတိသဒ္ဓါနှင့် စပ်ယှဉ်သော၊ ဂဟပတိသဒ္ဓါပါသော၊ တကာနှင့်စပ်ဆိုင်သော။

သေ နယော သဗ္ဗေသု ဂဟပတိပုဋိသံယုတ္တေသု သိက္ခာပဒေသု။ ကခါ၊ ၁၆၅။ (- ဝဇီရံ၊ ၂၄၄။)

ဂဟပတိမဟာသာလ (ပု) [ဂဟပတိ + မဟာသာလ] များသော ဥစ္စာနှင့်ရှိသော - စည်းစိမ်ဥစ္စာပေါများသော - သူကြွယ်။ (ထိုသူကြွယ်သည် မြေမြှုပ်ဥစ္စာ ကုဋေ ၄၀-နေ့စဉ်သုံးအသပြာ ၅-အမွဏ ရှိ၏။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝင်ငွေတကုမ္ဘရှိ၏။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ သုံးစွဲရန် အိမ်လယ်၌ အသပြာ တကုမ္ဘ စုပုံထားရှိသည်။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၉။ တအမွဏလျှင် ၄-စိတ် (= တတင်း) ရှိ၏။ ဧကေဝါဒအလို ၆-စိတ် (= တတင်း ၂-စိတ်) ရှိ၏။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃၂။ တအမွဏလျှင် ၁၁-စိတ်၊ တကုမ္ဘလျှင် ၁၀-အမွဏ ရှိ၏။ ဓာနံ၊ ၄၈၃-၄။) ဧတ္ထ ဗဟုခတ္တိယမဟာသာလာ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလာ ဂဟပတိမဟာသာလာ တထာဂတေ အဘိပ္ပသန္နာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁၊ ၁၃၉။ (- အဘိ၊ ဝိ၊ ၄၃၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။) တတ္ထ မဟာသာရော ဧတေသန္တိ မဟာသာရာ၊ ရ ကာရဿ ပန လကာရံ ကတွာ မဟာသာလာတိ ဝုတ္တံ။ ဂဟပတယော ဝ မဟာသာလာ၊ ဂဟပတိသု ဝါ မဟာသာလာတိ ဂဟပတိမဟာသာလာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀၂။ ဂဟပတိမဟာသာလောတိ ဂဟပတိဘူဇေ ဝ မဟာသာရော၊ ရ-ကာရဿ လ-ကာရံ ကတွာ အယံ နိဒ္ဒေသော။ ဝိဘဝသမ္ပတ္တိယာ မဟာသာရပုတ္တော ကုဋုမ္ပိကော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။

ဂဟပတိမဟာသာလကုလ (န) [ဂဟပတိမဟာသာလ + ကုလ] များသော ဥစ္စာနှင့်ရှိသော သူကြွယ်မျိုး။ ဗြာဟ္မဏမဟာသာလကုလံ ဝါ ဂဟပတိမဟာသာလကုလံ ဝါ တထာရူပေ ကုလေ ပစ္စာဇာယတိ။ မ၊ ၃။ ၂၁၅။ (- အံ၊ ၁။ ၃၉၈။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၀။)

ဂဟပတိမဟာသာလကုလဂေဟ (ပု၊န) [ဂဟ-
ပတိမဟာသာလကုလ+ဂေဟ] များသော
ဥစ္စာနှစ်ရှိသော သူကြွယ်မျိုး၏အိမ်။ ပဒု-
မုတ္တရဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဂဟပတိ-
မဟာသာလကုလဂေဟ နိဗ္ဗုတိတော။ အပါ
ဌ၊ ၂။ ၅၃။

ဂဟပတိရတန (န) [ဂဟပတိ + ရတန]
သူကြွယ်ရတနာ။ (ထိုသူကြွယ် ရတနာသည်
စကြဝတေးမင်း၏ ရတနာ ၇-ပါးတွင် တပါး
အပါအဝင် ဖြစ်၏။ စကြဝတေးမင်း၏ ဘုန်း
ကံကြောင့် စကြာရတနာ ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့်
တပြိုင်နက် သူကြွယ်ရတနာမှာ မြေတွင်းတယူ
ဇနာ အနက်အထိ မြှုပ်ထားသော ရွှေ ငွေ
စသော ဥစ္စာကို မြင်စွမ်းနိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခု
(=နတ်မျက်စိ) ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့်
စကြဝတေးမင်း၏ ဥစ္စာဖြင့် ပြုအပ်သော ပြု
ဖွယ်ဟူသမျှကို ပြည့်စုံစေ၏။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၀။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ စကြ-
ဝတေးမင်းနတ်ရွာစံသောအခါ ယင်းသူကြွယ်
အား ဒိဗ္ဗစက္ခုကွယ်ပျောက်၍ ပကတိစက္ခု
အမြင်သာ ရှိတော့၏။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။) ဣတ္ထိ-
ရတနံ ဂဟပတိရတနံ ပရိဏာယကရတနမေဝ
သတ္တမံ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၃။ မ၊ ၂။ ၃၃၅။ (-ဒီ၊ ၂။
၁၄၄။)

ဂဟပတိရတနပ္ပမုခ (တိ) [ဂဟပတိရတန + ပမုခ]
သူကြွယ် ရတနာ အမှူးရှိသော။ ဣမာနိ
တေ ဒေဝ စတုရာသီတိဂဟပတိသဟဿာနိ
ဂဟပတိရတနပ္ပမုခါနိ။ ဧတ္ထ ဒေဝ ဆန္တံ ပဇဟ။
ဒီ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဂဟပတိဝါဒ (ပု) [ဂဟပတိ + ဝါဒ] သူကြွယ်ဟူ
သော အသုံးအနှုန်း။ ဂဟပတိဝါဒေနာ(မ၊ ၂။
၂၂)တိ ဂဟပတိတိ ဣမိနာ ဝစနေန။ မ၊ ဌ၊
၃။ ၂၇။

ဂဟပတိဝိသေသ (ပု) [ဂဟပတိ + ဝိသေသ] သူ
ကြွယ်အထူး။ ဗိမ္ဗိသာရဿ ပရိဝါရဘူတော

ဂဟပတိဝိသေသော တဿ ရဋ္ဌေ ကုဋ္ဌမ္ပိ-
ကော အဟု။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဂဟပတိသိပ္ပ (န) [ဂဟပတိ + သိပ္ပ] သူကြွယ်
အတတ်။ ဂဟပတိသိပ္ပမေဝါဟံ ဇာနာမိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၈၆။

ဂဟပတိသုခုမာလိနီ (တိ) [ဂဟပတိ + သုခုမာ-
လိနီ] နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သူကြွယ် အမျိုး
သမီး။ ဗြာဟ္မဏသုခုမာလိနီယောပိ ဂဟပတိ-
သုခုမာလိနီယောပိ။ မိလိန္ဒ၊ ၆၉။

ဂဟပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဂဟ + ပရိက္ခိတ္တ] [ဂြိုဟ်တို့ဖြင့်
ခြံရံအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဟပူရိတ (တိ) [ဂဟ + ပူရိတ] [ဂြိုဟ်တို့ဖြင့်-
ပြည့်သော - ခြံရံအပ်သော။ စန္ဒောဝ ဂဟ-
ပူရိတော (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၈)တိ ပရိဝေသဂဟ-
ပရိက္ခိတ္တော ပုဏ္ဏစန္ဒော ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၃၁၃။

ဂဟရက္ခသံ (ပု) [ဂဟ + ရက္ခသ] ဖမ်းယူ -
ဖမ်းစား - တတ်သော ရက္ခိသံဘီလူး။ ယထာ
ပန ဂဟရက္ခသောပိ အာရက္ခရဟိတံ အတ္တ-
နော ဂေါစရဘူမိဂတံ ပုရိသံ အဘိဘုယျ
ဂဟေတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၃၃၀။

ဂဟရက္ခသံ (တိ) [ဂဟရက္ခသ + က] ဖမ်းယူ -
ဖမ်းစား - တတ်သော ရက္ခိသံဘီလူးနှင့်
တူသော (မိန်းမ)။ ဂဟရက္ခသောတိ ခေါ
ဘိက္ခဝေ မာတုဂါမဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဣတိ-
ဝုတ်။ ၂၇၁။

ဂဟဝိဘဝ (ပု) [ဂဟ + ဝိဘဝ] အိမ်၏စည်းစိမ်၊
အိမ်အသုံးအဆောင်။ ဖိတဉ္စိမံ ဂဟဝိဘဝံ
ပဟာယာ (ထေရီ၊ ၄၁၅)တိ.... ဂဟဝိဘဝံ
ဂေဟပကရဏံ အညဉ္စ ဒါသိဒါသာဒိကံ သဗ္ဗံ
ပဟာယ တဝ ပိတာ ပဗ္ဗဇိတော။ ထေရီ၊ ဌ၊
၂၄၂။

ဂဟာရဗ္ဗ (န) [ဂဟ + ရဗ္ဗ] မွေ့လျော်ဖွယ်
ကောင်းသောအိမ်။ ကုဋ္ဌာဂါရာ ဂဟာရဗ္ဗာ၊
သယနဉ္စ မဟာရဟံ။ အပါ၊ ၂။ ၄၇။

ဂဟိ* (ကြိ) [ဂဟ+တံ] ယူပြီ။ ဂဟိတ-ကြည့်။
ဂဟိတ (တိ) [ဂဟ+တ] ယူအပ်သော၊ ကိုင်ယူ
-ဖမ်းယူ-ဆောင်ယူ-သိမ်းယူ- အပ်သော။
ဂဟဏံ နာမ ဂဟိတမတ္တံ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၁၇၄။ ဝိ၊ ၂။
၂၇၆။

ဂဟိတအဂ္ဂိဝဏ္ဏ (တိ) [ဂဟိတ+အဂ္ဂိဝဏ္ဏ] ယူ
အပ်သော မီးရောင်ရှိသော၊ မီးလျှံတောက်
သော။ အာဒိတ္တာယာတိ ပဒိတ္တာယ ဂဟိတ-
အဂ္ဂိဝဏ္ဏာယ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၁၁၆။

ဂဟိတအသိကောသ (ပု) [ဂဟိတ + အသိ-
ကောသ] ဆွဲကိုင်အပ် - လွယ်ထားအပ် -
သောသံလျက်အိမ်။ ဖလိတကာလသ္မိ* ဟိ ကိ* -
သုကော ဩလမ္မမာနစီရကော ဝိယ အစော-
မုခံ ကတွာ ဂဟိတအသိကောသော ဝိယ စ။
သံ၊ ဝါ၊ ၁၁၀၀။

ဂဟိတအာပ (ပု၊ န) [ဂဟိတ + အာပ] ယူအပ်
သောရေ။ ပဇ္ဇုန္နေန မဟာသမုဒ္ဒတော ဂဟိ-
တအာပေါ ဝိယ။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၂၂၆။ သီ၊ ဝါ၊ သစ်၊
၂။ ၄၆။ (ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ အာပ-
သဒ္ဒါပုလ္လိင်၊ ထောမ၌ ရေဟော အာပသဒ္ဒါ
နပုလ္လိင် တွေ့ရသည်။)

ဂဟိတဣန္ဒြိ (ပု) [ဂဟိတ+ဣန္ဒြိ] ယူအပ်သော
မိုးကြိုးလောင်မိုး။ သူရိယရသ္မိတော ဂဟိတ-
ဣန္ဒြိသင်္ခါတတေဇော ဝိယ ပုနပိ သူရိယ-
ရသ္မိ*။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၂၂၆။ (- သီ၊ ဝါ၊ သစ်၊ ၂။
၄၆။)

ဂဟိတဥဏ္ဏာ (ထိ) [ဂဟိတ+ဥဏ္ဏာ] ယူအပ်
သော သားမွေး။ ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဂဟိတ-
ဥဏ္ဏာ ဇာတိဥဏ္ဏာ။ သံ၊ ဝါ၊ ၁၀၆။ (-
မူလဒီ၊ ၂။ ၁၀၉။)

ဂဟိတဥဒက (န) [ဂဟိတ+ဥဒက] ယူအပ်-
ယူခဲ-သောရေ။ သောဏ္ဏိ* ဝါ ပေါက္ခရဏိ*
ဝါ သောဓေန္တေဟိ တတော ဂဟိတဥဒကံ

ဥဒကေယေဝ အာသိဉ္စိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၁၁၃၃။
(- ဒီ၊ ဝါ၊ ၁၆၀။ ဇာ ဝါ၊ ၁၁၁၇။)

ဂဟိတဥပကရဏ (န) [ဂဟိတ + ဥပကရဏ]
ယူအပ်သော - အဆောက်အဦ - အသုံး
အဆောင်။ ဗဟူ ကမ္မန္တာပိ သကလရဋ္ဌဝါသိနံ
ဣတော ဂဟိတဥပကရဏေဟေဝ ဗဝတ္တန္တိ။
ဇာ၊ ဝါ၊ ၁၂၆၇။

ဂဟိတဥပဇ္ဈာယ (ပု) [ဂဟိတ+ဥပဇ္ဈာယ] ယူ
အပ်ပြီးသော ဥပဇ္ဈာယ်။ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတ-
ဥပဇ္ဈာယမေဝ ပုဗ္ဗေ ကတဥပသမ္ပဒမေဝ အနု-
ဇာနာမိ။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၁၂၃၇။

ဂဟိတဥသ္မ (တိ) [ဂဟိတ+ဥသ္မ] ယူအပ်သော
အပူငွေ့ရှိသော။ အထဿ ဒိဝါ ဂဟိတဥသ္မ
ဝနသဏ္ဏေ အင်္ဂါရကာသုယံ ပက္ခိတ္တော ဝိယ
အတ္တဘာဝေါ ပရိဒယိတ္တံ။ မ၊ ဝါ၊ ၁၂၇၃။

ဂဟိတဥိသရ (တိ) [ဂဟိတ + ဥိသရ] ယူအပ်
သော ဖန်ရေ။ တစာဒီနိ ဥဒကေ တာပေ-
တွာ ဂဟိတဥိသရေဟိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆။

ဂဟိတဋ္ဌေကလောမ (န) [ဂဟိတ+ဋ္ဌေကလောမ]
ယူအပ်သော သိုးမွေး။ ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ
ဂဟိတဋ္ဌေကလောမံ ဇာတိဥဏ္ဏာ။ သာ၊ ဝါ၊
၂။ ၂၅၂။

ဂဟိတက (တိ) [ဂဟိတ + က] ယူအပ်သော။
အစ္စရာယ ဂဟိတကံ ဇဿိလဟဿေန သဒ္ဓိ*
ပရိဘုဉ္ဇေယျာမ။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၂။ ၃၁၀။ (- စရိယာ၊
ဋ္ဌ။ ၂၁၅။)

ဂဟိတကဋ္ဌဝေမဇ္ဈ (ပု၊ န) [ဂဟိတကဋ္ဌ+ဝေမဇ္ဈ]
ယူအပ်သော တုတ်ချောင်းအလယ်။ ဒွိဟိ
ဒိဇကညာဟိ မုခတုဏ္ဏကေန ခုသိတွာ ဂဟိ-
တကဋ္ဌဝေမဇ္ဈေနိသိန္နံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂။ ၉၁။

ဂဟိတကပ္ပိယဘဏ္ဍာ (န) [ဂဟိတ+ကပ္ပိယဘဏ္ဍာ]
ယူအပ်သော ကပ္ပိယဘဏ္ဍာ။ ဧဝံ ပရဿ

ဟတ္ထတော ကယဝသေန ဂဟိတကပ္ပိယဘဏ္ဍံ
နိဿဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဂဟိတ + ကမ္မဋ္ဌာန] ယူ
အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာနား။ ဘဂဝတော သန္တိကေ
ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနံ သုဂဟိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၅။ (-၂၇၇။)

ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂ (ပု) [ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာန
+ အနုယောဂ] ယူအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာနားကို
အားထုတ်ခြင်း။ ဝုဠဝဿာ စ ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာ-
နာနုယောဂေန နိဗ္ဗတ္တိတဝိသေသာရောစနတ္ထံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။

ဂဟိတကမ္မနိဿန္တ (ပု) [ဂဟိတကမ္မ + နိဿန္တ]
သိမ်းယူအပ်သောကံ၏ အကျိုးဆက်။ နဂရီ
ရုန္တိတော ဂဟိတကမ္မနိဿန္တေန သတ္တဝ ဝဿာနိ
....အာပဇ္ဇိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။

ဂဟိတကရဏ္ဍက (ပု) [ဂဟိတ + ကရဏ္ဍက]
ကိုယ်ယူအပ်သော ကြုတ်။ တာပိ အတ္တနာ
အတ္တနာ ဂဟိတကရဏ္ဍကံ ပဋိစ္ဆန္တံ ကတာ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။

ဂဟိတကဟာပဏ (ပု၊န) [ဂဟိတ + ကဟာပဏ]
ယူအပ်သော အသပြာ။ သော ပန ကုလ-
ပုတ္တော ဂါမတော ပရိဗ္ဗယတ္ထံ ဂဟိတကဟာ-
ပဏေန ပဉ္စကဋျကံ ဂဟေတွာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄၇။

ဂဟိတကာပဒေသ (ပု၊န) [ဂဟိတက + အပဒေ-
သ] ဖမ်းစားအပ်သောသူကို ရည်ညွှန်းခြင်း။
ဂဟိတကာပဒေသေန အမနုဿောဝ ပုစ္ဆိ-
တော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဂဟိတကာရဏ (န) [ဂဟိတ + ကာရဏ] ဖမ်း
ယူခြင်း၏ အကြောင်း။ စိန္တေတွာ ဂဟိတ-
ကာရဏံ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၅။)

ဂဟိတကာလ (ပု) [ဂဟိတ + ကာလ] ဖမ်းယူရာ
အချိန်အခါ။ ဗုဒ္ဓရက္ခိတ သကုဏေန ဂဟိတ-
ကာလေ ကိံ စိန္တေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၃၄။

ဂဟိတကုသလစိတ္တ (တိ) [ဂဟိတ + ကုသလစိတ္တ]
ယူအပ်သော ကုသိုလ်စိတ်ရှိသောသူ။ ပရိ-
ယာဒိန္တစိတ္တေတိ ပရိယာဒိယိတွာ ဂဟိတ-
ကုသလစိတ္တေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၇၆။

ဂဟိတကုသလနိမိတ္တ (န) [ဂဟိတ + ကုသလ-
နိမိတ္တ] ယူအပ်သောကုသိုလ်-အာရုံ-နိမိတ်။
ဂဟိတနိမိတ္တ(တိ) (၂)-ကြည့်။

ဂဟိတကေသ (တိ) [ဂဟိတ + ကေသ] နုတ်ယူ
အပ်သော ဆံပင်ရှိသောသူ။ လုဉ္ဇိတွာ ဂဟိ-
တကေသံ ဝိယ ခလ္လာဋ်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈-၉။
(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၅။)

ဂဟိတကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဂဟိတ + ကောဋ္ဌာသ]
ယူအပ်သော - အဖို့-အစု။ ဓမ္မသင်္ဂါဟက-
မဟာထေရေဟိ ဂဟိတကောဋ္ဌာသေသု အန္တိ-
မကောဋ္ဌာသမေဝ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။
၄၄၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။)

ဂဟိတက္ခန္ဓ (ပု) [ဂဟိတ + ခန္ဓ] ယူအပ်သော
ခန္ဓာ။ အာဝဇ္ဇနေန ဂဟိတက္ခန္ဓေ ဂဟေတွာ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။)

ဂဟိတခီရ (တိ) [ဂဟိတ + ခီရ] ယူအပ်သော
နို့ရည်ရှိသော၊ နို့ရည်ညှစ်ယူပြီးသောသူ။
ဒုဒ္ဓခီရေတိ ဂါဝေါ ဒုဟိတွာ ဂဟိတခီရေ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

ဂဟိတဂဗ္ဘ (တိ) [ဂဟိတ + ဂဗ္ဘ] ယူအပ်သော
ကိုယ်ဝန်ရှိသော၊ ကိုယ်ငန့်လွယ်ထားသော။
(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၁-တို့၌ ယူအပ်သော စပါးနဲ့ ဟူသော
ကိုယ်ဝန်ရှိသောဟု၎င်း၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅-တို့၌ ယူအပ်သော မင်္ဂဟူသော

ကိုယ်ဝန်ရှိသောဟု၎င်း အရာဌာနအားလျော်
စွာ ပြန်ဆိုရမည်။) တဿာဟိ ဂဟိတဂဗ္ဗာယ
ဝိဇာယိတုမသက္ကောန္တိယာ ဥဒရံ ဖာလေတွာ
ပေါတကံ နိဟရန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဂဟိတဂ(ဂ)ဟဏ (န) [ဂဟိတ+ဂဟဏ] (၁)
ချီးမြှောက်၍ ယူခြင်း။ (၂) ယူအပ်ပြီးသည်
ကို ယူခြင်း၊ ကိုင်အပ်ပြီးသည်ကို ကိုင်ခြင်း။
(၃) ယူအပ်သောအယူ။ (တိ) (၄) ယူအပ်
သော အယူရှိသော၊ သူ။ (၁) ဓမ္မောတိ
ဂဟိတဂဟဏာနိ(မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၆၉)တိ ဓမ္မော
ဝါ ဟောတု ဣတရော ဝါ ဓမ္မောတိ ပဂ္ဂဟိတ-
ဂ္ဂါဟပ္ပဝတ္ထာ စရိယာဝ။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ (၂)
တေန ဂဟိတဂဟဏံ ဝိဿဇ္ဇာပေတွာတိ
အတ္ထော။ မ၊ဌ၊ ၃။ ၁၉၄။ ဂဟိတဂ္ဂဟဏေန
ပန အဝိသေသေန သဗ္ဗေသံ သဗ္ဗာ သမညာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၁။ (၃) သဗ္ဗာနေဝ တ-
နိ ဂဟိတဂ္ဂဟဏဿ ဝိဿဇ္ဇဘာဝဝေဝစနာနိ။
ဒီ၊ဌ၊ ၃။ ၂၃၅။ အံ၊ဌ၊ ၃။ ၂၉၂။ ဂဟိတဂ္ဂဟ-
ဏဿာတိ အရိယမဂ္ဂါမိဂမတော ပုဗ္ဗေ ဂဟိ-
တဿ ဒိဋ္ဌိဂါဟဿ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။ ၂၇၃။ (-အံ၊ဌ၊
၃။ ၃၁၂။) (တိ) (၄) သယမေဝ သံဝရိတွာ
ပိယာယိတွာ ဂဟိတဂဟဏေသု၊ ဒိဋ္ဌိဂတိ-
ကေသုတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။

ဂဟိတဂ(ဂ)ဟိတ (တိ) [ဂဟိတ+ဂဟိတ] ယူ
တိုင်း ယူတိုင်းသော၊ သင်ယူတိုင်း သင်ယူတိုင်း
သော။ ဂဟိတဂဟိတံ သုဝဏ္ဏသဋ္ဌေ ပက္ခိတ္တ-
တေလံ ဝိယ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဌ၊ ၃။ ၅၅။ (-ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။) ဂဟိတဂ္ဂဟိတောပိ ဘိဇ္ဇတေဝ။
အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၃၁။

ဂဟိတဂဟိတဌာန (န) [ဂဟိတဂဟိတ+ဌာန]
ယူအပ်ရာ ယူအပ်ရာအရပ်၊ ယူတိုင်း ယူတိုင်း
သောအရပ်။ ဘုဉ္ဇန္တာနံ ဘောဇနကာလေ
ဂဟိတဂဟိတဌာနေ ဩဓိ ပညာယတိ။ ကင်္ခါ။
၂၂၀။ (-မ၊ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။ အံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။)

ဂဟိတဂဟိတဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဂဟိတဂဟိတ+ဒိဋ္ဌိ]
ယူတိုင်းယူတိုင်းသောအယူ။ ဂဟိတဂဟိတ-
ဒိဋ္ဌိ(သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၇၁)န္တိ.. တထာ တထာ ဂဟိ-
တဒိဋ္ဌိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။

ဂဟိတဂဟိတပဒ (န) [ဂဟိတဂဟိတ+ပဒ] သင်
ယူတိုင်း သင်ယူတိုင်းသောပုဒ်။ ဂဟိတဂဟိ-
တပဒံ ဥပရူပရိပဒံ ဂဏန္တဿ နဿတိ။ အံ၊ဌ၊
၁။ ၁၆၈။ (-အံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။)

ဂဟိတဂဟိတဘာဇန (န) [ဂဟိတဂဟိတ+ဘာ-
ဇန] ယူတိုင်းယူတိုင်းသောခွက်။ ဣတရော
အပုစ္ဆိတွာဝ ဂဟိတဂဟိတဘာဇနံ ပူရေတွာ
ပူရေတွာ ဒေတိ။ အံ၊ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ (-ဇာ၊ဌ၊
၅။ ၄၁၇။)

ဂဟိတဂဟိတလောပ (ပ) [ဂဟိတဂဟိတ +
အာလောပ] ယူတိုင်းယူတိုင်းသောဆွမ်းလုပ်။
ဝေရဉ္ဇာယဉ္ဇ ဘဂဝတာ ဂဟိတဂဟိတ-
လောပေ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဂဟိတဂဟိတာဝုဓ (န) [ဂဟိတဂဟိတ+အာ-
ဝုဓ] ယူတိုင်းယူတိုင်း- ကိုင်တိုင်းကိုင်တိုင်း-
သော လက်နက်။ မန္ဒဿာ ဘိတာ ဂဟိတ-
ဂဟိတာဝုဓာနိ ဆဉ္ဇေတွာ ပလာယိသု။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၅၀၁။

ဂဟိတဂါဟ (ပ) [ဂဟိတ+ဂါဟ] ယူအပ်သော
အယူ။ ဂဟိတဂါဟမေဝ တဿ မောစေတုံ
နော ကလ္လော ပဉ္စောတိအာဒိမာဟ။ သံ၊ဌ၊
၂။ ၂၉။

ဂဟိတဂေါစရ (ပ) [ဂဟိတ+ဂေါစရ] ယူအပ်
သောအစာ၊ စားပြီးသောအစာ။ ဟေဋ္ဌာ
သီသံ ကတွာ သဉ္ဇာလေတွာ ဂဟိတဂေါစရံ
ဆဉ္ဇာပေတွာ။ စရိယာ၊ဌ၊ ၁၂၀။ (-ဇာ၊ဌ၊
၃။ ၃၇၆။)

ဂဟိတစန္ဒ (ပ) [ဂဟိတ+စန္ဒ] ဖမ်းယူအပ်သော
လ။ ယာဟံ ဓာဟုနာ ဂဟိတစန္ဒော ဝိယ
နိပ္ပဘော ဘဝေယျံ။ ဇာ၊ဌ၊ ၃။ ၃၄၄။

ဂဟိတစိတ္တ (တိ) [ဂဟိတ+စိတ္တ] ယူအပ်သော စိတ်ရှိသော။ အတ္တမနော ပီတိသော- မနသေဟိ ဂဟိတစိတ္တော ဟောတိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၂၃။ (- သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။)

ဂဟိတစိတ္တသန္တာန (တိ) [ဂဟိတ+စိတ္တသန္တာန] ယူအပ်သော စိတ်အစဉ်ရှိသော။ ဧဝံ သမန္တတော ဂဟိတစိတ္တသန္တာနာတိ အတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၃၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၇။)

ဂဟိတစောရ (ပု) [ဂဟိတ + စောရ] ဖမ်းဆီး အပ်သောသူခိုး၊ အဖမ်းခံရသောသူခိုး။ သဟ ဘဏ္ဍေန ဂဟိတစောရံ... အာသာတနံ နေန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၈။

ဂဟိတဇေ (ပု) [ဂဟိတ+ဇေ] ယူအပ်သော- အရှိန် - အလျင် - အဟုန်။ ဇဝါပေတွာတိ ဂဟိတဇေ ကတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။

ဂဟိတဇေန (န) [ဂဟိတ+ဇေန] ယူအပ်သော - အရှိန် - အလျင် - အဟုန်။ ဇဝါပေတွာတိ ဂဟိတဇေန ကတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇။

ဂဟိတဈာနာရမ္ပဏ (န) [ဂဟိတ+ဈာနာရမ္ပဏ] ယူအပ်သော ဈာန်၏အာရုံ။ ဈာနစက္ခုနာ ဂဟိတဈာနာရမ္ပဏံ “အတ္တာ”တိ အဘိနိဝိ- သန္တော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၁။

ဂဟိတဌာန (န) [ဂဟိတ+ဌာန] ယူအပ်ရာအ ရပ်၊ သင်ယူရာအရပ်။ ဂဟိတဌာနေ ဌပေ- တွာ မုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆၂။)

ဂဟိတတဏှုလ (ပု) [ဂဟိတ + တဏှုလ] ယူ အပ်သောဆန်။ သာမဏေရာ အတ္တနာ ဂဟိ- တတဏှုလေသု ခိဏေသု။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၀။

ဂဟိတတာပသဝေသ (တိ) [ဂဟိတ+တာပသ- ဝေသ] ယူအပ်သော ရသေ့အသွင်ရှိသော၊ ရသေ့အသွင်ကိုယူသော။ သဟိတဗ္ဗတော-

တိ သမာဒိန္နဝတော၊ ဂဟိတတာပသဝေ- သောတိ အတ္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၉၇။

ဂဟိတတာလဝဏှ (တိ) [ဂဟိတ+တာလဝဏှ] ယူအပ်သော ယပ်ရှိသော၊ ယပ်ကိုင်စွဲသော။ သူ။ ဥဘောသု ပဿေသု ဂဟိတတာလ- ဝဏှာ ဗိဇန္တိ ယမကတာလဝဏှေဟိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၅။

ဂဟိတတုလာ (ထိ) [ဂဟိတ+တုလာ] ယူအပ် သောချိန်ခွင်။ တုလာဘူတောတိ သမကံ ဂဟိတတုလာ ဝိယ ဩနတိဥန္တတိအပနတိ ဝဇ္ဇေတွာ မဇ္ဈတ္တဘူတော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၆၁။

ဂဟိတတေလ (န) [ဂဟိတ+တေလ] ယူအပ် သောဆီ။ အတ္တနာ ဘဇ္ဇနာဒီနိ အကတွာ ဂဟိတတေလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၁။

ဂဟိတဒဏှ (တိ) [ဂဟိတ+ဒဏှ] ကိုင်ယူအပ် သောတုတ်ရှိသော၊ တုတ်ကိုင်စွဲသော။ သူ။ အတ္တဒဏှေသုတိ ဂဟိတဒဏှေသု။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၉။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။) ဂဟိတဒဏှေသု- တိ ပရေသံ ဒဏှေန ဝိဟေဌနံ အနိဓာယ အာဒိန္နဒဏှေသု။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။)

ဂဟိတဒဏှက (ပု) [ဂဟိတ+ဒဏှက] ယူအပ် သောတုတ်ချောင်း။ ဒွိဟိ သကုဏေဟိ မုခ- တုဏှကေန ခုံသိတွာ ဂဟိတဒဏှကေန နိ- သိန္တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၇။ (- အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁။)

ဂဟိတဒဿန (န) [ဂဟိတ+ဒဿန] ယူအပ် သောအယူ။ ဝိဇာတိယံ ဟိ ပဌမံ ဂဟိတ- ဒဿနံ အပ္ပဟာယ ဝိဇာတိယဿ ဂဟဏံ န သမ္ဘဝတိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၉။

ဂဟိတဒါရက (ပု) [ဂဟိတ+ဒါရက] ယူအပ် သောသူငယ်။ အတ္တနာ အတ္တနာ ဂဟိတဒါရ- ကေ တတ္ထ နိပဇ္ဇာပေတွာ ဗဟိ လဉ္ဇနံ ကတွာ ဌပယိ သူ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၉၃။

ဂဟိတဒါရ (န) [ဂဟိတ+ဒါရ] ယူအပ်-သိမ်း
ပိုက်အပ်-သောသစ်။ ဒေဝေန ဂဟိတဒါရ-
နိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅)တိ ရညာ ပရိဂ္ဂဟိတဒါရနိ၊
ရညော သန္တကာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၂၂။

ဂဟိတဒိဋ္ဌိ (တိ) [ဂဟိတ+ဒိဋ္ဌိ] ယူအပ်သော
မိစ္ဆာအယူ။ သောပိ တေ ပဌမံ ရုစိတွာ
ခမာပေတွာ ဂဟိတဒိဋ္ဌိ နက္ခမတိတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၄၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။)

ဂဟိတဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဂဟိတ+ဒိဋ္ဌိ+က။ ဂဟိတ
ဒိဋ္ဌိ ယေဟိ တေ ဂဟိတဒိဋ္ဌိကာ။ သမ္မော၊
ယော။၂၆၀။] ယူအပ်သော မိစ္ဆာအယူရှိ
သောသူ။ ပစ္စိမာပိ အတိဘာနာဂတေသု
နတ္ထိတိ ဂဟဏတော ဘသ္မန္တာဟုတိယောတိ
ဂဟိတဒိဋ္ဌိကာနံ ဝိယ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၀။)

ဂဟိတဒိဋ္ဌိဒဿန (န) [ဂဟိတ+ဒိဋ္ဌိဒဿန] ယူ
အပ်သော-မိစ္ဆာအယူ - မိစ္ဆာဉာဏ်အမြင်။
ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ တထာ ဂဟိတဒိဋ္ဌိဒဿနံ
“တိတ္ထ”န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၇။

ဂဟိတဒိဝသ (ပု) [ဂဟိတ+ဒိဝသ] ယူအပ်-
ဖမ်းယူအပ်-သောနေ။ တံ ဂဟေတွာ ဂဟိ-
တဒိဝသတော ပဌာယ ယာဝ ဥပသမ္ပဒါဒိဝ-
သော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄၈။ (-
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁။)

ဂဟိတဒုက္ကလဝတ္ထ (န) [ဂဟိတ+ဒုက္ကလဝတ္ထ]
ယူအပ်သောဘွဲ့ဖြူအဝတ်။ ဒုက္ကလစုမ္ပဋကေ-
နာတိ ဂန္ထိတွာ ဂဟိတဒုက္ကလဝတ္ထေန။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။

ဂဟိတဒုဿီလ (တိ) [ဂဟိတ+ဒုဿီလ] ပင့်ယူအပ်
သောသီလမရှိသောသူ။ ယဒိ ခိဏာသဝေ
ဒိန္နဒါနတော သံသတော ဥဒ္ဓိသိတွာ ဂဟိ-
တဒုဿီလေပိ ဒိန္နဒါနံ မဟပ္ပလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၁၃။

ဂဟိတဓန (န) [ဂဟိတ+ဓန] ယူအပ်သော
ဥစ္စာ။ အာဌပေတွာ ဂဟိတဓနံ ဝနိယာ
သဟ အဝဟာရကဿ ဂိဝါ။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၅၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။)

ဂဟိတဓနမူလိက (တိ) [ဂဟိတဓနမူလ+ဏိက]
ယူအပ်သောဥစ္စာအရင်းရှိသော ယူအပ်သော
အရင်း ဥစ္စာအားလျှော်သော။ အမှာကဉ္စ
ဂဟိတဓနမူလိကံ ဝနိ ကာလေနကာလံ
အနုပ္ပဒါတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

ဂဟိတဓမ္မ (ပု) [ဂဟိတ+ဓမ္မ] ယူအပ်သောတ
ရား။ ဒေသနာယ ဂဟိတဓမ္မာနံ သဘာဂါ-
သဘာဂဓမ္မဝသေန အာဇနနုလက္ခဏော ဟိ
အာဝဇ္ဇောဟာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၆။)

ဂဟိတဓမ္မက္ခန္ဓ (ပု) [ဂဟိတ+ဓမ္မက္ခန္ဓ] သင်ယူ
အပ်သော-ဓမ္မက္ခန္ဓ-တရား အစု၊ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဂဟိတဓမ္မက္ခန္ဓပက္ခိယ (တိ) [ဂဟိတဓမ္မက္ခန္ဓ-
ပက္ခိယ+ဣယ] သင်ယူအပ်သော ဓမ္မက္ခန္ဓ-
အဖို့၌-ဘက်၌-ဖြစ်သော။ သော နိရုတ္တိပ-
ဋိသမ္ဘိဒါ ဝိယ ထေရဿ ဘိက္ခုတော ဂဟိတ-
ဓမ္မက္ခန္ဓပက္ခိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

ဂဟိတဓမ္မသဘာဂ (တိ) [ဂဟိတဓမ္မ+သဘာဂ]
ယူအပ်သောတရားနှင့်-တူသောအဖို့ရှိသော
-သဘောတူသော။ ပုဗ္ဗဓမ္မသဘာဂတာ
ယာတိ ပဌမံ ဂဟိတဓမ္မသဘာဂတာယ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။

ဂဟိတဓမ္မာနုမာန (န) [ဂဟိတဓမ္မ+အနုမာန]
ယူအပ်သောတရားကို မှန်းဆခြင်း။ သော
ပစ္စက္ခတော စ အနုဘူတပုဗ္ဗဝသေန စ ဂဟိ-
တဓမ္မာနုမာနေန၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။

ဂဟိတနယ (ပု) [ဂဟိတ+နယ] ယူအပ်သော
နည်း။ ဂဟိတနယေဟိ အဓိပ္ပါယော ဇာနိ-
တုံ သက္ကာ။ ဝဒီရ။၄၈၃။

ဂဟိတနဝနိတ (န) [ဂဟိက+နဝနိတ] ယူအပ်သော - ဆီဦး - ထောပတ်စိမ်း - မသကာ - ထောပေး။ သာယံ လ၌ ဒဓိ ကတွာ ပုန-ဒိဝသေ တတော ဂဟိတနဝနိတေန သပ္ပိ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။

ဂဟိတနဋ္ဌ (ပု) [ဂဟိတ+နဋ္ဌ] ယူအပ်သော - ကျူ - ကျူရိုး။ ဗောဓိသတ္တေန ဂဟိတနဋ္ဌော အနဝသေသော အဗ္ဘန္တရေ သဗ္ဗသန္နိနံ နိဗ္ဗာဓေန ကေစ္ဆိဒ္ဓေါ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

ဂဟိတနာဂ (ပု) [ဂဟိတ+နာဂ] ဖမ်းယူအပ်သောနဂါး။ ကထံ ဝိဇာနေမ္ပ ဂဟိတနာဂံ။ ဇာ၊၁။၃၃၈။ (ဆန်းကြောင့် ဟိ၌ ဒိသနေသည်။)

ဂဟိတနာနာဝိဓဏ္ဍ (တိ) [ဂဟိတ+နာနာဝိဓဏ္ဍ] ယူအပ် - စွဲကိုင်အပ် - သော အထူးထူးအပြားပြားသော တုတ်ရှိသော၊ ယူအပ် - စွဲကိုင်အပ် - သော တုတ်အမျိုးမျိုးရှိသော၊ သူ။ ပုထုအတ္တဒဏ္ဍာတိ ပုထုအတ္တာ ဒဏ္ဍာ ဧတေဟိတံ ပုထုအတ္တဒဏ္ဍာ၊ ဂဟိတနာနာဝိဓဏ္ဍာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

ဂဟိတနာမ (န) [ဂဟိတ+နာမ] (၁) ယူအပ် - မှည့်အပ် - သောအမည်။ (တိ) (၂) ယူအပ် - မှည့်အပ် - သောအမည်ရှိသော၊ သူ။ (၁) ကောဓဘက္ခောတိ သက္ကေန ဂဟိတနာမမေဝေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။) (တိ) (၂) “ကုမာရကဿပဿာ”တိ ဧဝံ ဂဟိတနာမတ္တာ တတော ပဋ္ဌာယ ဝုဇ္ဈကာလေပိ “ကုမာရကဿပေါ”-တေဝ ဝုဇ္ဈတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဂဟိတနာမက (တိ) [ဂဟိတ+နာမ+က] ယူအပ် - မှည့်ခေါ်အပ် - သောအမည်ရှိသော။ “ကုသုမပုရ”န္တိ ဧဝံ ကုသုမသဒ္ဓေန ဂဟိတနာမကေန နဂရေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

ဂဟိတနာမဓေယျ (န) [ဂဟိတ+နာမဓေယျ] (၁) မှည့်ခေါ်အပ်သောအမည်။ (တိ) (၂) မှည့်ခေါ်အပ်သောအမည်ရှိသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) ဗုဒ္ဓသောသောတိ ဂရူဟိ ဂဟိတနာမဓေယျေန ထေရေန ကတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။ ကခါ။၃၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

ဂဟိတနာမဓေယျဒဿန (န) [ဂဟိတနာမဓေယျ + ဒဿန] မှည့်ခေါ်အပ်သော အမည်ကို ပြကြောင်း(ပုဒ်)။ အထ ဝါ “ယထာ နာမာ”-တိ ဣဒံ တေသံ ထေရေန ဂရူဟိ ဂဟိတနာမဓေယျဒဿနံ သမညာမတ္တကိတ္တနတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

ဂဟိတနာဝါ (တိ) [ဂဟိတ+နာဝါ] ဖမ်းယူအပ်သောလှေ။ ဂင်္ဂါယ သောတသ္မိံ ဂဟိတနာဝံ။ သံ၊၁။၁၄၆။ ဇာ၊၁။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ ဂဟိတနာဝန္တိ နိဂ္ဂဟိတနာဝံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။) (ဆန်းကြောင့် ဟိ၌ ဒိသနေသည်။)

ဂဟိတနိဂြောဓပလ္လဝသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [ဂဟိတနိဂြောဓပလ္လဝ+သမာနဝဏ္ဏ] ယူအပ်သော ပညောင်ပင်၏ - ရွက်ညွန့် - ရွက်နု - နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ဂဟိတနိဂြောဓပလ္လဝသမာနဝဏ္ဏံ သုရတ္တဝရပံသုကူလံ ပါရုပ်တွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။

ဂဟိတနိမန္တန (န) [ဂဟိတ+နိမန္တန] ယူအပ် - လက်ခံအပ် - သော ပင့်ဘိတ်ရာအရပ်။ သစေဘန္တေ ဘဂဝါ မယာ ဂဟိတနိမန္တနံ (မိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။

ဂဟိတနိမိတ္တ (န) [ဂဟိတ+နိမိတ္တ] (၁) ယူအပ်သော - အမှတ် - နိမိတ် - အာရုံ။ (တိ) (၂) ယူအပ်သော - အမှတ် - နိမိတ် - အာရုံ - ရှိသော။ (၁) ဌိတကေန ဂဟိတနိမိတ္တံ

နိသိန္နဿ နဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ (-ဣတိ-
 ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၃။) (တိ) (၂) ဂဟိတနိမိတ္တေ-
 နေဝ ပန အာကာသေ လဿိတွာ စေတိယဂံ-
 ဏေ ပတိဋ္ဌိတာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉-၆၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။) ဂဟိတ-
 နိမိတ္တေနဝါတိ စေတိယဝန္ဓနံ၊ ဓမ္မဿဝနဉ္စ
 ဥဒ္ဓိဿ “ညောဝတိမေ”တိအာဒိနာ ဂဟိတ-
 ကုသလနိမိတ္တေနဝ ကာရဏဘူတေန။ ဂဟိ-
 တံ ဝါ နိမိတ္တံ ဧတေနာတိ ဂဟိတနိမိတ္တံ
 ဝုတ္တာကာရေန ပဝတ္တစိတ္တံ၊ တေန ဂဟိတနိ-
 မိတ္တေနဝ စိတ္တေန သဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၆၈။

ဂဟိတနိယာမ (ပု) [ဂဟိတ+နိယာမ] ကိုင်မြဲ
 တိုင်းသောသဘော၊ စွဲကိုင်မြဲသဘော။ ပုပ္ဖ-
 စွတ္တံ ဂဟိတနိယာမေနဝ သတ္တာဟံ ပီတိ-
 သုခေန ဝီတိနာမေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (-
 မူလဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။)

ဂဟိတနိဿယ (ပု) [ဂဟိတ+နိဿယ] ယူအပ်
 သော-မှီရာ-နံသျည်း။ တသ္မာ ဥပဇ္ဈာယေန
 သမောဓာနဂတဿပိ အာစရိယဿ သန္တိ-
 ကေ ဂဟိတနိဿယော န ပဋိပ္ပဿန္တတိ။
 သာရတ္ထ၊၃။၂၃၈။

ဂဟိတနိဟာရ (ပု) [ဂဟိတ+နိဟာရ] ယူနေ
 ကျ အတိုင်း၊ ယူအပ် - စွဲကိုင်အပ် - သော
 နည်း။ သော ပုနဒိဝသေ ယထာ နိဝတ္ထ-
 ပါရုတောဝ ဂဟိတနိဟာရေနဝ ပတ္တံ ဂ-
 ဟေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

ဂဟိတပံသု (ပု၊န) [ဂဟိတ+ပံသု] ယူအပ်သော
 မြေ့။ အင်္ဂုလိယာ ဂဟိတပံသုတော အဝ-
 သေသပံသုယေဝ ဗဟု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။

ဂဟိတပက္ခ (ပု) [ဂဟိတ+ပက္ခ] ယူအပ်သော
 -စည်းရုံးအပ်သော - ဘက်သား။ အသည-
 တိယေဝ အတ္တနာ ဂဟိတပက္ခဿ ဗလံ ဧတေ-
 သန္တိ အသညတ္တိဗလာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

ဂဟိတပဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [ဂဟိတ+ပဂ္ဂဟဋ္ဌ] ယူအပ်
 ပြီးသော ချီးမြှောက်ခြင်း အနက်။ လော-
 ကုတ္တရမဂ္ဂဿေဝ စ ပရိဟာနိဝသေန ဝိသာ-
 ရာဘာဝတော ဟေဋ္ဌာ ဂဟိတပဂ္ဂဟဋ္ဌအဝိ-
 သာရဋ္ဌာ ဣဓ န ဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

ဂဟိတပစ္စယ (ပု) [ဂဟိတ+ပစ္စယ] ယူအပ်သော
 (ဆွမ်းစသော)ပစ္စည်း။ ဧတသန္တိ ဝိစိနိတွာ
 ဂဟိတပစ္စယာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

ဂဟိတပဉ္စ (တိ) [ဂဟိတ+ပဉ္စ] ကိုင်၍မေးသော
 -အမေး-ပုစ္ဆာ-ပြဿနာ။ ဣမသ္မိံ ပန
 ဌာနေ ဟတ္ထေ ဂဟိတပဉ္စ နာမ ဂဏှိသု။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

ဂဟိတပညာဝတ္ထု (န) [ဂဟိတပညာ+ဝတ္ထု] ကိုင်
 ၍မေးသော - အကြောင်းအရာ - ဝတ္ထု။
 ဟတ္ထေ ဂဟိတပညာဝတ္ထု ပါကတိကမေဝ။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။

ဂဟိတပဋ္ဌလ (န) [ဂဟိတ+ပဋ္ဌလ] ယူအပ်သော
 -အထပ်-အလွှာ။ တာလပဋိကာယ လိမ္မိ-
 တွာ သုက္ခာပေတွာ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂဟိတပဋ္ဌလံ။
 မူလဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

ဂဟိတပဋိညာ (ထိ) [ဂဟိတာ+ပဋိညာ] (၁)ယူ
 အပ်သော-ပဋိညာဉ်-ဝန်ခံခြင်း။ (တိ) (၂)
 ယူအပ်သော ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ ဝန်ခံထား
 သော၊သု။ (၁) လောကေ မဟာဇနေန
 ဂဟိတပဋိညာဉ်သေန ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (တိ) (၂) တဿ ဝိဇိတံ
 အာမနတ္ထာယ တေန ဂဟိတပဋိညော
 အာဠာရဉ္စ ဥဒကဉ္စ ဥပသက်မိတွာ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၇၆-၇။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄၊၇၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
 ၁၅၂။)

ဂဟိတပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဂဟိတာ+ပဋိသန္ဓိ] ယူအပ်
 သော ပဋိသန္ဓေ။ စရိမတ္တဘာဝေ ဂဟိတပဋိ-
 သန္ဓိဝသေန “မနုဿော”တွေဝ ဝေါဟရိယ-
 တိတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

ဂဟိတပဋိသန္ဓိက (တိ) [ဂဟိတာ+ပဋိသန္ဓိ+က]
ယူအပ်သော ပဋိသန္ဓေရှိသော။ သူ။ ဧဝံ ဂဟိ-
တပဋိသန္ဓိကဿ ဗောဓိသတ္တဿ စေဝ ဗောဓိ-
သတ္တမာတုယာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၁၉။ (-ဝိ၊
ဌ။ ၁။ ၁၃၃။ အပါဌ။ ၁။ ၆၃။)

ဂဟိတပဋိသန္ဓိက္ခဏ (ပု) [ဂဟိတ+ပဋိသန္ဓိက္ခ-
ဏ] ယူအပ်-ဖြစ်စေအပ်-သော ပဋိသန္ဓေ
ခဏ။ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေတိ တေန ကမ္မေန ဂဟိ-
တပဋိသန္ဓိက္ခဏေ။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၁။

ဂဟိတပဏိတဘောဇန (န) [ဂဟိတ+ပဏိတ-
ဘောဇန] ယူအပ်သော မွန်မြတ်သော-
စားဖွယ်-ဘောဇန။ အတ္တနော အတ္တာယ
ဝိညာပေတွာ ဂဟိတပဏိတဘောဇနာနိ အဝ-
သေသည အကပ္ပိယမံသံ ပက္ခိပိတွာ။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။
၂၃၂။

ဂဟိတပဏ္ဏ (န) [ဂဟိတ+ပဏ္ဏ] ယူအပ်-ဆွတ်
ခူးအပ်-သော ဟင်းရွက်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဂဟိတပဏ္ဏဌာန (န) [ဂဟိတပဏ္ဏ+ဌာန] ယူ
အပ်-ဆွတ်ခူးအပ်-သောဟင်းရွက်၏တည်
ရာအရပ်၊ ဟင်းရွက်ဆွတ်ခူးပြီးသော နေရာ။
ဂဟိတပဏ္ဏဌာနတော ဥဠိတံ မနုဿာနံ သူပေ-
ယျပဏ္ဏံ မဓုရံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၅။

ဂဟိတပတ္တ (ပု) [ဂဟိတ+ပတ္တ] ယူအပ်သော
သပိတ်။ တေနာပိ သော ယထာ ဝိညာပေ-
တွာ ဂဟိတပတ္တော၊ ဝေမေဝ သက္ကစံ ပရိ-
ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ကခါ။ ၁၈၀။ (-ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂။
ဝဇီရ။ ၅၂၃။)

ဂဟိတပဗ္ဗဇာ (ထိ) [ဂဟိတာ+ပဗ္ဗဇာ] (၁)
ယူအပ်ပြီးသော - ရှင်ရဟန်း အဖြစ် - ရှင်
ရဟန်းဘဝ။ (တိ) (၂) ယူအပ်ပြီးသော ရှင်
ရဟန်း-အဖြစ်-အသွင်-ရှိသော၊ သူ။ (၁)
သက္ကာ မာဏဝ အမေဟိ ဂဟိတပဗ္ဗဇံ ဂဏ္ဍန္တ-
ဿ ဒါတုန္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၁။ (တိ) (၂) ရူပသ-

မ္ပတ္တိယာ စ သတိပိ ဝေရူပံ ဂဟိတပဗ္ဗဇမေဝ
ပတ္တေသိ။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃၄။ (-အံ၊ ဌိ။ ၂။ ၆၂။)

ဂဟိတပရဘဏ္ဍ (န) [ဂဟိတ+ပရဘဏ္ဍ] ယူအပ်
သော သူတပါး၏ - ဥစ္စာ - ဘဏ္ဍာ။ သုဒ္ဓ-
စိတ္တေန ဂဟိတပရဘဏ္ဍဿ ထေယျစိတ္တေန
ဂုမ္မာဒိပဋိစ္ဆန္နဌာနေ ခိပနမ္ပိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၃။

ဂဟိတပရာမဋ္ဌ (တိ) [ဂဟိတ+ပရာမဋ္ဌ] ယူအပ်
မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်အပ်သော (ရုပ်
စသည်)။ ဥပါဒိန္နာပီတိ ဂဟိတပရာမဋ္ဌာပိ
အနုပါဒိန္နာဝ ဟောန္တိ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၃၈၉။

ဂဟိတပရိက္ခာရ (ပု) [ဂဟိတ+ပရိက္ခာရ] ယူ
အပ်သော - ပရိက္ခရာ - အသုံး အဆောင်။
ဧဝံ ပရေသံ ဆန္ဒဉ္စ ရုစိဉ္စ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂဟိတ-
ပရိက္ခာရဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၉၂။
(-ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၁။)

ဂဟိတပရိတ္တာရမ္ပဏ (န) [ဂဟိတ+ပရိတ္တာ-
ရမ္ပဏ] ယူအပ်သော ကာမအာရုံ၊ တဒါ-
ရမ္ပဏဝသေန ဇဝနေန ဂဟိတပရိတ္တာရမ္ပဏဉ္စ
အာရမ္ပဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နာနံ။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။
၄၈၉။

ဂဟိတပရိဘုတ္တက္ကမ (ပု) [ဂဟိတပရိဘုတ္တ+ကမ]
ခံယူအပ် သုံးဆောင်အပ်သော အစဉ်။ တဉ္စ
ခေါ ပိလိန္ဒဝစ္ဆေန ဂဟိတပရိဘုတ္တက္ကမေန၊
န ဂဟဌာနံ ဒါသပရိဘောဂက္ကမေန။ ဝိမတိ၊
၁။ ၃၃၂။

ဂဟိတပရိဝါသ (ပု) [ဂဟိတ+ပရိဝါသ] ယူအပ်
သော ပရိဝါသ။ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတပရိဝါသေနဝ
ပရိဝသိတဗ္ဗံ။ ကခါ၊ ဌိ။ ၅၇။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။
၂၆၅။

ဂဟိတပသာဓန (န) [ဂဟိတ+ပသာဓန] ယူ
အပ်သော အဆင်တန်းဆာ။ သာပိ ဒါသိ
အတ္တနာ ဂဟိတပသာဓနဿ ဌပိတဌာနံ
အသလ္လက္ခေတွာ။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂။

ဂဟိတပါဏက (ပု) [ဂဟိတ+ပါဏက] ဖမ်းယူ
အပ်သော - သတ္တဝါငယ် - အကောင်ငယ်။
သပ္ပိနီအာဒိဟိ ဝါဠုမိဂီဟိ စ ဂဟိတပါဏ-
ကာနံ မောစနတ္ထာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆။

ဂဟိတပါထေယျ (န) [ဂဟိတ+ပါထေယျ]
ယူအပ်သောရိက္ခာ။ အထဿ ဃာရေ ဂဟိတ-
ပါထေယျံ အန္တရာမဂ္ဂေ ကန္တာရေ အနုတ္တိ-
ဏ္ဍေယေဝ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၃၂။

ဂဟိတပိဋ္ဌန္တန (န) [ဂဟိတ+ပိဋ္ဌန္တန] (ခိုး)ယူ
အပ်သော အဆင်တန်းဆာ။ မက္ကဋ္ဌိယာ ဂဟိ-
တပိဋ္ဌန္တနံ ဥပါယေနေဝ ပါတေဿာမိ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၄၀၉။

ဂဟိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ဂဟိတ+ပုဂ္ဂလ] ယူအပ်
သောပုဂ္ဂိုလ်။ တေေန သန္တိဋ္ဌာနေန ဂဟိတ-
ပုဂ္ဂလဿေဝ စိတ္တဿ ဘင်္ဂက္ခဏေတိ။ မူလဋီ၊
၃။ ၁၅၂။

ဂဟိတပုတ္တက (ပု) [ဂဟိတ+ပုတ္တက] ယူအပ်-
ပွေ့ချီအပ် - သောသားငယ်။ အတ္တနော
အကေန ဂဟိတပုတ္တကံ အဓောမုခံ နိပဇ္ဇာ-
ပေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။

ဂဟိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဂဟိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ယူအပ်
ဘူးသော။ ယဿ သန္တိကေ အညဒါပိ နိဿ-
ယော ဝါ ဂဟိတပုဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၂။

ဂဟိတပုဗ္ဗက (တိ) [ဂဟိတ+ပုဗ္ဗ+က] ယူအပ်
သော ပြည်ရှိသော၊ ပြည်တည်သော။ တံ ဟိ
ယတ္ထ ယတ္ထ ဂဟိတပုဗ္ဗကံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ပဏ္ဍု-
ဝဏ္ဏံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

ဂဟိတပုဗ္ဗသင်္ကေတ (တိ) [ဂဟိတပုဗ္ဗ+သင်္ကေ-
တ] ရှေး၌ယူအပ်သော - ယူဘူးမှတ်ဘူး
သော-အမှတ်အသားရှိသော၊ သူ။ ဂဟိတေ
စ ပဒေ ပဒတ္တာဝဓောဓော ဂဟိတပုဗ္ဗ-

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၀-ပ.မ.မ.သ.စ

သင်္ကေတဿ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၉။
(-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။ အဋ္ဌဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။)

ဂဟိတပုရိသ (ပု) [ဂဟိတ+ပုရိသ] ဖမ်းယူအပ်
သော ယောက်ျား။ သစေ ဣမံ စောရေတိ
ဂဟိတပုရိသံ မောစေတုံ သက္ခိဿာမိ။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၄၁၄။

ဂဟိတပ္ပမာဏ (န) [ဂဟိတ+ပမာဏ] ယူအပ်
သော အတိုင်းအရှည်။ ဂဟိတပ္ပမာဏံ အပ-
လောကေတွာ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။ ၁၃၉။

ဂဟိတပ္ပမာဏမဇ္ဈ (တိ) [ဂဟိတပ္ပမာဏ+မဇ္ဈ]
(လက်ဖြင့်) ယူအပ် တိုင်းတာအပ်သော ခါး
ရှိသော၊ သူ။ ပါဏိနာ ဂဟိတပ္ပမာဏမဇ္ဈာတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၈၂။

ဂဟိတဖလပေါတက (တိ) [ဂဟိတ+ဖလပေါ-
တက] ယူအပ်သောအသီးငယ် ရှိသော၊
အသီးငယ်သီးသော (ပေါက်ပင်)။ အာဒိန္န-
သိပါဠိကောတိ ဂဟိတဖလပေါတကော။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၃။

ဂဟိတဖဿဝေဒနာပရိယောသာန (န) [ဂဟိ-
တဖဿဝေဒနာ+ပရိယောသာန] ယူအပ်
သော ဖဿဝေဒနာ၏အဆုံး။ မဇ္ဈေ ဂဟိတ-
ဖဿဝေဒနာပရိယောသာနေ ဌပနဝသေန
ပါဠိ* ပရိဝဇ္ဇေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။

ဂဟိတဗလ (တိ) [ဂဟိတ+ဗလ] ယူအပ်သော
အားရှိသော၊ အားနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဗလံ
ဂါဟေန္တိတိ ဗလံ ဂဏှန္တိ၊ ဂဟိတဗလာ ထိရ-
သရိရာ ဟောန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၁။

ဂဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဂဟ+တဗ္ဗ] ယူအပ်သော။
ဣမေ ကိလေသာ နာမ ကက္ခဋ္ဌာ ဝါဠုာ
ဇဟိတဗ္ဗာ န ဂဟိတဗ္ဗာ ဝိသဒ္ဓဋ္ဌသလ္လသဒိ-
သာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။

ဂဟိတဘဏ္ဍက (န) [ဂဟိတ+ဘဏ္ဍက] ယူအပ်
သော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ စောရေဟိ ဂဟိတဘဏ္ဍ-

ကမ္ပိ ပုန ဒါပေဿာမိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၀။
(-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၇။)

ဂဟိတဘတိ (ထိ) [ဂဟိတာ+ဘတိ] ယူအပ်
သော အခ။ အဟံ ဂဟိတဘတိ အဇီရာ-
ပေတွာဝ အညေန ဒီယမာနာယ ဘတိယာ
ဟတ္ထံ ပဿာရေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၁။

ဂဟိတဘတ္တပုဋ္ဌ (ပု) [ဂဟိတ+ဘတ္တပုဋ္ဌ] ယူအပ်
သော ထမင်းထုပ်။ သော တံ သမ္မာ ပရိ-
ဘူတိတုံ အသက္ကောန္တော မက္ကဋ္ဌေန ဂဟိတ-
ဘတ္တပုဋ္ဌံ ဝိယ ဘိန္နေယျ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၃။

ဂဟိတဘရိယာ (ထိ) [ဂဟိတာ+ဘရိယာ]
ယူအပ် - ထိမ်းမြားအပ် - သော မယား။
ဥဒကပတ္တံ အာမသိတွာ ဂဟိတဘရိယာ
ဩဒပတ္တိကာ နာမ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။

ဂဟိတဘာဝဉာပန (န) [ဂဟိတဘာဝ+ဉာပန]
ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်-ယူခြင်း-ကို သိစေ
ခြင်း။ သဿုယာ အာစိက္ခံ ဂဟိတဘာဝ-
ဉာပနတ္ထု အနုမောဒနတ္ထုဘတိ အဓိပ္ပါယော။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဂဟိတဘာဝဒဿန (န) [ဂဟိတဘာဝ+ဒဿန]
ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြကြောင်း
(စကား)။ “န ဣတော ဘိယျော”တိ တဿ
အနဝသေသေတွာ ဂဟိတဘာဝဒဿနံ။ ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၂၇၀။

ဂဟိတဘာဝသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဂဟိတဘာဝ+သိဒ္ဓိ]
ယူအပ်သောအဖြစ်၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဂဟိတာတိ
ဝေဒိတဗ္ဗာ ပဓာနဂ္ဂဟဏေန အပ္ပဓာနာနမ္ပိ
ကေနစိ သမ္ပန္နေန ဂဟိတဘာဝသိဒ္ဓိတော။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄။

ဂဟိတမဏ္ဍုကသပ္ပိနီ (ထိ) [ဂဟိတမဏ္ဍုက+
သပ္ပိနီ] ဖမ်းယူအပ်သော ဖားရှိသောမြွေမ၊
ဖားကိုဖမ်းယူသော မြွေမ။ ဂဟိတမဏ္ဍုက-
သပ္ပိနီ ဒဏ္ဍာဒိဟိ နိပ္ပိဋ္ဌေတွာ မဏ္ဍုကံ
ဝိဿဇ္ဇာပေတုံ ဝနုတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၉။

ဂဟိတမတ္တကာလ (ပု) [ဂဟိတမတ္တ+ကာလ]
ယူအပ်ခါမျှ - စွဲလောင်စ - အခါ။ အဂ္ဂိမ္ပိ
နံ ပက္ခိပိတွာ မဟာဇာလာဟိ ဂဟိတမတ္တ-
ကာလေ မယုံ အာရောစေယျာသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၄၅။

ဂဟိတမတ္တဝါရဏ (ပု) [ဂဟိတ+မတ္တဝါရဏ]
ဖမ်းယူအပ်သော အမှန်ယစ်သောဆင်။ သော
ကေသရသီဟေန ဂဟိတမတ္တဝါရဏော ဝိယ
ရာဟုမံ ပဝိဋ္ဌစန္ဒော ဝိယ စ ကမ္မမာနော။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၁။

ဂဟိတမန (တိ) [ဂဟိတ + မန] ယူအပ်သော
စိတ်ရှိသော ၊ သူ။ အတ္တမနောတိ တုဋ္ဌစိတ္တော
သကမနော၊ န ဒေါမနဿေန ပစ္ဆိန္နိတွာ ဂဟိ-
တမနော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၁၇။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၃၈၈။)

ဂဟိတမန္တ (ပု) [ဂဟိတ + မန္တ] သင်ယူအပ်
သောမန္တန်။ ဂဟိတမန္တဿာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၁)-
တိ ဥဂ္ဂဟိတမန္တဿ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။

ဂဟိတမလ (တိ) [ဂဟိတ + မလ] ယူအပ်
သော အညစ် အကြေးရှိသော၊ အညစ်
အကြေးပေကျသော၊ သူ။ မလဂ္ဂဟိတေတိ
ဂဟိတမလေ သဉ္ဇာတမလေ။ မ၊ ဌ၊ ၂။
၂၄၀။

ဂဟိတမသိ (ထိ) [ဂဟိတာ+မသိ] ယူအပ်
သော-မင်း-ကျပ်ခိုး၊ စွဲသော-မင်း-ကျပ်ခိုး။
ကပလ္လ(၃) ကြည့်။

ဂဟိတမာသက (ပု) [ဂဟိတ+မာသက]
ယူအပ်သောတပ်။ သော ဂါမဝါသီ ပရိဗ္ဗ-
ယတ္ထံ ဂဟိတမာသကေန ပဉ္စကဋ္ဌကံ ဂဟေ-
တွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ (-ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။)

ဂဟိတမိစ္ဆာဒဿန (တိ) [ဂဟိတ+မိစ္ဆာဒဿန]
ယူအပ်သောမိစ္ဆာအယူရှိသော၊ အယူမှားကို
ယူသော၊ သူ။ ဂုဏာဇီဝကဿ သန္တိကေ ဂဟိ-

တမိစ္ဆာဒဿနံ ရာဇာနံ အင်္ဂတိံ အဒ္ဓသ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅။

ဂဟိတမုခ (န) [ဂဟိတ+မုခ] ယူအပ်သောမုခ
ပေါက်၊ တာဝန်ယူထားသော မုခပေါက်။
သေဋ္ဌိနာ ဂဟိတမုခေ ပန ကမ္မံ ဩလိယတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။)

ဂဟိတမုဂ္ဂရ (ပု) [ဂဟိတ+မုဂ္ဂရ] ကိုင်ယူအပ်
သော ဆောက်ပုတ်။ အယမုဂ္ဂရန္တိ တာဒိသေ
ကာလေ ဂဟိတမုဂ္ဂရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။

ဂဟိတမေထုနဝိရတိ (ထိ) [ဂဟိတ+မေထုန-
ဝိရတိ] ယူအပ်-ဆောက်တည်အပ် - သော
မေထုနမှရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ သယံ ဂဟိတ-
မေထုနဝိရတိသင်္ခါတံ သီလံ ဝါ ဂေါတမာ-
ဒိဝတံ ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။

ဂဟိတမောရပိဉ္စ (န) [ဂဟိတ+မောရပိဉ္စ]
ကိုင်စွဲအပ်သော ဥဒေါင်းမြီးစည်း။ လဂ္ဂါနံ
ပံသုရဇဝါလိကာနံ ဖောဋ္ဌနတ္ထံ ဂဟိတမောရ-
ပိဉ္စမတ္တတောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

ဂဟိတယဝတဏှုလ (ပု) [ဂဟိတ+ယဝတဏှု-
လ] ယူအပ်သော မုယောဆန်။ ပုလကံ နာမ
နိတ္ထုသံ ကတွာ ဥဿေဒေတွာ ဂဟိတယဝ-
တဏှုလာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

ဂဟိတရဇ္ဈကောဋိ (ထိ) [ဂဟိတ+ရဇ္ဈကောဋိ]
ယူအပ်-ဆွဲကိုင်အပ်-သောကြိုးစွန်း။ တေန
ဂဟိတရဇ္ဈကောဋိယာ ဗဒ္ဒဒဏှကော ကေဿ
ကက္ကဋကဿ ဗိုလမဇ္ဈံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။

ဂဟိတရူပ (န) [ဂဟိတ+ရူပ] ယူအပ်သော
ရူပါရုံ။ စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗာ ဓမ္မာတိ
ဟေဋ္ဌာ ဂဟိတရူပမေဝ ဂဟေတွာ ဒဿေတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ စက္ခုဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗမေဓာ
နာမ ရူပါယတနမေဝတိ အာဟ “ဟေဋ္ဌာ
ဂဟိတရူပမေဝါ” တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ဂဟိတလဒ္ဓိ (ထိ) [ဂဟိတ+လဒ္ဓိ] ယူအပ်သော
အယူ။ ဂဟိတလဒ္ဓိ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃) နှိ “အစေ-

လကာဒိဘာဝေါ ဘောယျော၊ တေန စ
သံသာရသုဒ္ဓိ ဟောတိ” တိ ဝေ ဂဟိတလဒ္ဓိ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

ဂဟိတလဒ္ဓိက (တိ) [ဂဟိတ + လဒ္ဓိ + က]
ယူအပ်သော အယူရှိသော၊ တိတ္ထိအယူကို
ယူသော၊ သူ။ လိင်္ဂသမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆနေနေဝ ဟိ သော
ဂဟိတလဒ္ဓိကော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၅၉။

ဂဟိတလိင်္ဂ (တိ) [ဂဟိတ+လိင်္ဂ] ယူအပ်သော
(ရဟန်း) အသွင်ရှိသော၊ ရဟန်းအသွင်ယူ
ထားသော၊ သူ။ ရာဇဘယာဒိဟိ ဂဟိတ-
လိင်္ဂါနံ “ဂိဟိ မံ သမဏောတိ ဇာနာတူ” တိ
ဝဉ္ဇနစိတ္တေ သတိပိ.... ဒေါသော န ဇာတော။
ဝဇီရ၊၄၃၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၂၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။
၂၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၀။)

ဂဟိတဝတ္ထု (န) [ဂဟိတ+ဝတ္ထု] (၁) ယူအပ်
သော အရာဝတ္ထု။ (၂) ယူအပ်သော အ
ကြောင်းအရာ။ (၁) အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိ-
တဗ္ဗဘာဝေန ဂဟိတဝတ္ထုဿ ဧကဒေသော
သံဝိဘဇိတွာ ဒိယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈၃။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။) (၂) ပုန တံ ဒတွာ
ဒွိကဟာပဏ္ဍနကဿ မိဂဿ ဂဟိတဝတ္ထု-
ပေတ္တ ကထေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

ဂဟိတဝဿာဝါသိက (တိ) [ဂဟိတ+ဝဿာ-
ဝါသိက] ခံယူအပ်သောဝါဆိုသင်္ကန်းရှိသော၊
ဝါဆိုသင်္ကန်းခံယူသော၊ သူ။ ဆိန္နဝဿာနံ
ဝဿာဝါသိကံ နာမ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတဝဿာ-
ဝါသိကာနံ ပစ္စာ ဆိန္နဝဿာနံ။ ဝဇီရ၊၅၂၇။

ဂဟိတဝါလမိ (တိ) [ဂဟိတ+ဝါလမိ] ဆွဲကိုင်
အပ်သော မြီးဆံရှိသော၊ အမြီးကိုဆွဲသော၊
သူ။ အယျုပုတ္တံ ဂဟိတဝါလမိနာ ဆန္နေန
သဒ္ဓိံ ဥပ္ပတိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၃၁။

ဂဟိတဝိဿာသ (ပု) [ဂဟိတ + ဝိဿာသ]
အကျွမ်းဝင်သဖြင့်ယူခြင်း၊ အကျွမ်းတဝင်ယူ

ခြင်း။ ဂဟိတေ အတ္တမနော ဟောတိတိ
ဣမေဟိ ဂဟိတဝိဿာသော ရဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၁၀။

ဂဟိတသင်္ကေတ (တိ) [ဂဟိတ+သင်္ကေတ]
ယူအပ်သော အမှတ်သင်္ကေတရှိသော၊ အမှတ်
အသားကောင်းသော၊ သူ။ ယထာ ဂဟိတ-
သင်္ကေတာ “ပဟဋ္ဌော ဘဂဝါ”တိ သဉ္ဇာနန္တိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

ဂဟိတသင်္ခါ (ထိ) [ဂဟိတ+သင်္ခါ] ယူအပ်၏ဟု
ရေတွက်ခြင်း၊ ယူအပ်၏ဟူသော အရေ
အတွက်။ အညေန ဘိက္ခုနာ ဂဟိတမ္ပိ သမံ
ဂဟိတသင်္ခမေဝ ဂစ္ဆတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၃၀၄။

ဂဟိတသင်္ခါရာရမ္မဏ (န) [ဂဟိတ+သင်္ခါရာ-
ရမ္မဏ] (၁) ယူအပ်သော သင်္ခါရအာရုံ။
(တိ) (၂) ယူအပ်သော သင်္ခါရတရားလျှင်
အာရုံရှိသော၊ သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြုသော။
(၁) အနုလောမေဟိ ဂဟိတသင်္ခါရာရမ္မဏေ-
ဟိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ကတွာ နိယျာတိ။ ဝဇီရ။
၅၄၆။ (တိ) (၂) တထာဂဟိတသင်္ခါရာ-
ရမ္မဏတာယာတိ.... သတ္တာကာရေန ဂဟိတ-
သင်္ခါရာရမ္မဏတာယ။ အနုဋီ၊၂။၁၉၀။

ဂဟိတသဇ္ဈာယကရဏ (န) [ဂဟိတ+သဇ္ဈာယ-
ကရဏ] သင်ယူအပ်ပြီးသည်ကို (သင်ယူပြီး
ပရိယတ်အနက်ကို) ကြံစည် စဉ်းစားမှု ပြု
ခြင်း။ ဂဟိတသဇ္ဈာယကရဏံ ဟောတိ။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ ဂဟိတသဇ္ဈာယ-
ကရဏန္တိ ဥဂ္ဂဟိတဿ သုဋ္ဌ၊ အတ္ထစိန္တနံ။
စိန္တနတ္ထော ဟိ သဇ္ဈာယသဒ္ဓေါ။ ဒိ၊ဋီ၊၂။
၁၂၇။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။)

ဂဟိတသတ္တ (ပု) [ဂဟိတ+သတ္တ] (က) စွဲယူ-
စွဲလန်း-အပ်သောသတ္တဝါ။ (ခ) ဖမ်းထား
အပ်သောသတ္တဝါ။ (က) န တာယ ဒိဋ္ဌိယာ
ဂဟိတသတ္တော နာမ အတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

(ခ) ယညဟရဏတ္တာယ ဂဟိတသတ္တေ ဝိဿ-
ဇ္ဇေတွာ နဂရေ မာဃာတဘေရိံ စရာပေသုံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၇။

ဂဟိတသပ္ပဗဏသဏ္ဌာန (တိ) [ဂဟိတသပ္ပဗဏ+
သဏ္ဌာန] ဖမ်းယူအပ်သော မြွေ၏ပါးပျဉ်း-
အသွင်ရှိသော-နှင့် တူသော။ ကောဋိယံ
ဌိတအာနိသဒ္ဓိ အဓောမုခံ ကတွာ ဂဟိတ-
သပ္ပဗဏသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆-၇။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။) ဂဟိတသပ္ပဗဏသဏ္ဌာနန္တိ
ဂဟိတသပ္ပဿ ဖဏေန သဒိသံ။ သမ္မော၊
ယော။၁၅၉။

ဂဟိတသမညာ (ထိ) [ဂဟိတ+သမညာ]
ယူအပ်-မှည့်အပ်-သောအမည်။ ဥဒ္ဓါမာ-
တကာဒိအသုဘဘာဂါနံ သိဝထိကပဗ္ဗာနီတိ
သင်္ဂီတိကာရေဟိ ဂဟိတသမညာ။ ဒိ၊ဋီ၊၂။
၃၀၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၆။

ဂဟိတသမဏပုထုဇ္ဇန (ပု) [ဂဟိတ+သမဏ-
ပုထုဇ္ဇန] ယူအပ် - ပင့်ဆောင်အပ် - သော
ပုထုဇဉ်ရဟန်း။ သံဃတော ဥဒ္ဓိသိတွာ
ဂဟိတသမဏပုထုဇ္ဇနော ဟိ ပါဠိပုဂ္ဂလိကော
သောတာပနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၆။

ဂဟိတသမာဒါန (န) [ဂဟိတ+သမာဒါန]
ယူအပ်-ဖြစ်စေအပ် - သော ဆောက်တည်
ကြောင်း (ဒိဋ္ဌိ)။ ဂဟိတသမာဒါန(အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၈၃)န္တိ ဥပ္ပါဒိတပရာမာသောဝ။ သော
ဟိ သမာဒိယန္တိ ဧတေန ကုက္ကုရသီလဝတာ-
ဒီနီတိ “သမာဒါန”န္တိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။
၁၆၁။ ဂဟိတသမာဒါနန္တိ ဂဟိတဿ သီလဗ္ဗ-
တဿ သမာဒါနံ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၂၀၀။

ဂဟိတသမာဒိန္န (တိ) [ဂဟိတ+သမာဒိန္န]
ယူအပ် ဆောက်တည်အပ်သော။ ကမ္မသမာ-
ဒါန-ကြည့်။

ဂဟိတသမာဓိနိမိတ္တ (တိ) [ဂဟိတ+သမာဓိ-
နိမိတ္တ] ယူအပ်သောသမာဓိ၏ အာရုံရှိသော၊

သမာဓိ၏အာရုံကို ယူသော၊ သူ။ တဒါကာရံ သလ္လက္ခေန္တော သုဠု ဂဟိတသမာဓိနိမိတ္တော အဿ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၀၆။

ဂဟိတသမ္မာဒဿန (တိ) [ဂဟိတ+သမ္မာဒဿန] ယူအပ်-ဆောက်တည်အပ်-သော မှန်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊သူ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-သမာဒါနာတိ ဂဟိတသမ္မာဒဿနာ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၇၉။

ဂဟိတသရဏ (န) [ဂဟိတ+သရဏ] (၁) ယူအပ်သော ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရာ။ (တိ) (၂) ယူအပ်ပြီးသော ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ရာရှိသော၊ သရဏဂုံတည်ပြီးသော၊သူ။ (၁) ဒဠတရံ ကတွာ ဂဟိတသရဏဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၀။ (တိ) (၂) ဧဝံ ဂဟိတသရဏဿ စ ဥပါသကဿ ဝါ ဥပါသိကာယ ဝါ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၀၇။ မ၊ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၁၅။)

ဂဟိတသာရ (တိ) [ဂဟိတ+သာရ] ယူအပ်သော-တည်သော-အနှစ်ရှိသော၊ အနှစ်ပါရှိသော။ သာရာဒါနီတိ ဂဟိတသာရာနိ သာရဝန္တာနိ န နိဿာရာနိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၄။ (-အံ၊ဌ၊၃။၁၃၄။) နိဿာရံဟိ ဗီဇံ ဗီဇတ္ထာယ န ဥပကပ္ပတိ။ တေနာဟ “ဂဟိတသာရာနိ” တိ၊ ပတိဋ္ဌိတသာရာနိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။)

ဂဟိတသာလိတဏှုလ (ပု) [ဂဟိတ+သာလိတဏှုလ] ယူအပ်သောသလေးဆန်။ သာလိဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဂဟိတသာလိတဏှုလေဟိ အသမ္ဘိန္နခိရပါယာသံ သမ္မာဒေတွာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၅၀။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၄။

ဂဟိတသိက္ခ (တိ) [ဂဟိတ+သိက္ခာ] ယူအပ်-ဆောက်တည်အပ်-ပြီးသော အကျင့်ရှိသော၊သူ။ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတသိက္ခတ္တာ၊ ပုဗ္ဗေ ပရိပုဏ္ဏ-

သိက္ခတ္တာ စ ဧဝံ ဝုစ္စတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။ ၃၈၅။

ဂဟိတသေနာသန (န) [ဂဟိတ+သေနာသန] ခံယူအပ်သောကျောင်း။ ဂဟိတသေနာသနံ သုဂ္ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၄။

ဂဟိတာကာရ (ပု) [ဂဟိတ+အာကာရ] ယူအပ်သောအခြင်းအရာ။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ ဂဟိတာကာရဿ သမ္ဘဝေ သတိ ဝိနာဝ မဂ္ဂဘာဝနာယ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊ဌ၊၂။၆၄။ (-မူလ-ဋီ၊၂။၂၆၊၁၈၅။) ဂဟိတာကာရန္တိ အနန္တဖရဏဝသေန ဂဟိတာကာရံ။ အနုဋီ၊၂။၁၆။

ဂဟိတာကာရဝိပရိတတာ (ထိ) [ဂဟိတာကာရဝိပရိတ+တာ] ယူအပ်သောအခြင်းအရာ၏-ဖောက်ပြန်သည်၏ အဖြစ် -ဖောက်ပြန်ခြင်း။ တဿာ ဒွေ သမ္ဘာရာ ဝတ္ထုနော စ ဂဟိတာကာရဝိပရိတတာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ သံ၊ဌ၊၂။၁၃၇။ ဂဟိတာကာရဝိပရိတတာတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဂဟိတာကာရဝိပရိတဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၉။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။)

ဂဟိတာကာရသုညတာ (ထိ) [ဂဟိတာကာရသုည+တာ] ယူအပ်သောအခြင်းအရာမှ-ဆိတ်သုဉ်းသည်၏အဖြစ် - ဆိတ်သုဉ်းခြင်း။ ဂဟိတာကာရသုညတာယ ဝါ ဒိဋ္ဌိနံ ဂတမတ္တာနီတိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၆၉။

ဂဟိတာကာရသုညတာဝိဘာဝန (ထိ၊န) [ဂဟိတာကာရသုညတာ+ဝိဘာဝန] ယူအပ်သော အခြင်းအရာမှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းကို ပြုခြင်း။ အယာထာဝတော ပုဂ္ဂလဝါဒိနော ဂဟိတာကာရသုညတာဝိဘာဝနေန သကဋ္ဌာနတော စာဝိတော။ အနုဋီ၊၁။၁၇။

ဂဟိတာဂဟိတကာရဏ (န) [ဂဟိတာဂဟိတ+ကာရဏ] ယူသင့်၊မယူသင့်သောအကြောင်း။

အာဒိတော နိဝရဏဒ္ဓယဿ အဂ္ဂဟဏေ
ဂဟိတာဂဟိတကာရဏံ အဋ္ဌကထာယ ဝုတ္တ-
မေဝ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၉၃။

ဂဟိတာရက္ခ (တိ) [ဂဟိတ+အာရက္ခ] ယူအပ်
သော အစောင့်အရှောက်ရှိသော။ တေ
သဗ္ဗရတ္တိ* ဂဟိတာရက္ခာ ပဒုမကဏ္ဍိကာသု
နိသိန္နနိယာမေနေဝ အရဏံ ဥဋ္ဌာပေသုံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၆။ (-ပေတ၊
ဋ္ဌ၊၁၇၉။)

ဂဟိတာရမ္မဏ (န) [ဂဟိတ + အာရမ္မဏ]
ယူအပ်သောအာရုံ။ ဆအသာဓာရဏဉာဏာ-
နိပိ ဣမိနာ ဂဟိတာရမ္မဏမေဝ ဂဏှန္တိ။အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။)

ဂဟိတာဝသေသ (တိ) [ဂဟိတ+အဝသေသ]
ယူအပ် - သင်အပ် - ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်
သော။ တတြာဝါသိကဿ ဝိစိနိတော ဂဟိတာ-
ဝသေသံ ဣတရံ ဂဏှတော အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၉-၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။)

ဂဟိတာဝသေသက (တိ) [ဂဟိတာဝသေသ+
က] ယူအပ်သည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ န
ဘိက္ခုဟိ ဂဟိတာဝသေသကံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂၁။

ဂဟိတာသမ္မောသ (တိ) [ဂဟိတ+အသမ္မောသ]
ယူအပ်သော - မတွေ့ဝေခြင်း - မမေ့မလျော့
ခြင်း - ရှိသော။ တွေ့ဝေခြင်း - မေ့လျော့ခြင်း
- ကင်းသော။ သဗ္ဗထာ ဂဟိတာသမ္မောသံ
ပရိစ္စတ္တသမ္မောသံ သတိံ ကတော။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

ဂဟိတာသာရ (တိ) [ဂဟိတ+အသာရ] ယူအပ်
သောဂုဏ်အနှစ်မှ ကင်းသော။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဂဟိတာသာရတာ (တိ) [ဂဟိတာသာရ+တာ]
ယူအပ်သောဂုဏ်အနှစ်မှ - ကင်းသည်၏အဖြစ်
- ကင်းခြင်း။ ဂဟိတာသာရတာယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၃၀)တိ ဂဟေတဗ္ဗဂုဏသာရဝိဂတတာ-
ယ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၅။

ဂဟိတိတ္ထိ (ထိ) [ဂဟိတ+ဣတ္ထိ] ဆွဲကိုင်အပ်
သောမိန်းမ။ သော ဂဟိတိတ္ထိယာ ဝသေန
ဧကံ သံသာဒိသေသံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၄။

ဂဟိတုံ (ဗျ) [ဂဟ+တုံ] ယူခြင်းငှါ။ အနိစ္စန္တော
ပန ပံသုပစ္စိမတ္တမ္ပိ ဂဟိတုံ န ဒေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၅။)

ဂဟိတုကာမ (တိ) [ဂဟိတုံ+ကမု+ဏ] ဖမ်းယူ
ခြင်းငှါအလိုရှိသော။ ဖမ်းယူလိုသော။ သူ။
အထ နံ ဧကော မနုဿော ဂဟိတုကာမော
အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၇၀။)

ဂဟိတူပကရဏ (တိ) [ဂဟိတ+ဥပကရဏ] ယူအပ်
သော အဆောက်အဦရှိသော။ သညာစိကာ-
ယောတိ သယံ ယာစိတော ဂဟိတူပကရဏာ-
ယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။

ဂဟိတောကာသ (ပု) [ဂဟိတ+ဩကာသ] ယူရာ
အရပ်။ သာ ယဿ ဟတ္ထေန ဂဟိတောကာ-
သေပိ ဩဓိ န ပညာယတိ။ ကင်္ခါ၊၂၂၀။

ဂဟိတောကာသပ္ပဒေသ (ပု) [ဂဟိတောကာသ+
ပဒေသ] ကိုင်ယူရာအရပ်၏ တစိတ်တဒေသ။
ပဌမံ ဂဟိတောကာသပ္ပဒေသတော စာလေ-
တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။

ဂဟိတောပါယ (ပု) [ဂဟိတ+ဥပါယ] ဖမ်းယူ
အပ်သောအကြောင်း၊ ဖမ်းယူပုံအကြောင်း။
ဧဝံ တံ ဒိဇံ အဂ္ဂဟိန္တိ သဗ္ဗံ ဂဟိတောပါယံ
အာစိက္ခိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၅။

ဂဟေတဗ္ဗ (တိ) [ဂဟ+တဗ္ဗ။ အဂယိတ္ထ၊ ဂယု-
တိ၊ ဂယိဿတိတိ ဂဟေတဗ္ဗော။ ရူ၊နာ။
၃၄၀။ ဂဟိယတေတိ ဂဟေတဗ္ဗော။ အဋ္ဌ-
သာ၊ယော။ဂ။ သာမညဆိုထားသော သံ-

ဝဏ္ဏေတဗ္ဗများကို ဝိသေသအနက် ယူစေလိုရာ၌ ဂဟေတဗ္ဗသဒ္ဓါကို အသုံးပြုရိုးရှိသည်။ တွင်းကြီးနိယံ။ အပိုဒ်။၃၂။ စံကျောင်းနိယံ၊ အပိုဒ်။၃၁၈။] ယူအပ်-ယူသင့်-ယူထိုက်-သော။ ဝေဉ္စ ပန ဘိက္ခဝေ ဥပဇ္ဈာယော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၅၇။ (- နေတ္ထိ။၂၀။ မိလိန္ဒ။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။)

ဂဟေတဗ္ဗက (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗ+က] ယူအပ်-ယူသင့်-ယူထိုက်-သော။ ဥက္ခေပိမန္တိ ဥဒ္ဓ-ရိတွာ ဂဟေတဗ္ဗကံ။ ဝဇိရ။၄၅၃။ (-ဝိန-ယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၃၀၄။)

ဂဟေတဗ္ဗကဟာပဏ (ပု၊ န) [ဂဟေတဗ္ဗ + ကဟာပဏ] ယူထိုက်သော အသပြာ။ အဒ္ဓု-ဗန္ဓာဒိနိမိတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗကဟာပဏော အဒ္ဓု-ကဟာပဏော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။

ဂဟေတဗ္ဗကာရဏ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+ကာရဏ] ယူထိုက်သော အကြောင်း။ တေသံ ဂဟေ-တဗ္ဗကာရဏံ တာဝ ဒဿေန္တော “တ္ထော”-တိအာဒိမာဟ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။

ဂဟေတဗ္ဗကုတူဟလ (ပု၊န) [ဂဟေတဗ္ဗ+ကုတူ-ဟလ] ယူအပ်သောမိစ္ဆာအယူ။ (ဂဟေတဗ္ဗနှင့် ကုတူဟလကို ပေါင်းစပ်၍ အနက်ပြန်လျှင် “ယူအပ်သော မမြင်စဖူး အထူးအဆန်းကို စုံစမ်းကြည့်ရှုလိုခြင်း”ဟု ပြန်ဆိုရပါမည်။ ဤအနက်သည် မာဂဓ သက္ကတ အဘိဓာန်များ၌ပါဝင်သော “ကုတူဟလ”ပုဒ်၏ အနက်နှင့် ကိုက်ညီမည်ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာနှင့် ကား ဆီလျော်သည် မထင်ပါ။ ဤနေရာသည် ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ်ကို အမှန်အတိုင်း မြင်ကြသိကြလျှင် အခြားသော တိတ္ထိယ သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ ဝတ=အကျင့်၊ ကောတူဟလ(ကုတူဟလ)=မိစ္ဆာအယူ၊ မင်္ဂလ=ဒိဋ္ဌ သုတ မုတမင်္ဂလာ-တို့ကို အနှစ်သာရအားဖြင့် ယုံကြည် လက်ခံ

နိုင်ကြဦးမည်လောဟု ဘုရားရှင်က တရားနာပရိသတ် ရဟန်းတော်များအား မေးတော်မူသော နေရာဖြစ်သည် (မ၊၁။၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၇ - တို့ကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်)။ ထို့ကြောင့် ကုတူဟလ ပုဒ်၏ မိစ္ဆာအယူဟူသော အနက် မာဂဓ သက္ကတ ဓာန်များ၌မတွေ့ရသော်လည်း ယူအပ်သော မိစ္ဆာအယူဟု နေရာနှင့် ဆီလျော်အောင် ပြန်ဆို လိုက်သည်။) ဒိဋ္ဌိကုတူဟလာနီတိ တံတံဒိဋ္ဌိဂါဟဝသေန “ဣဒံ သစ္စံ ဣဒံ သစ္စံ”န္တိအာဒိနာ ဂဟေတဗ္ဗကုတူဟလာနီ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။

ဂဟေတဗ္ဗဂ(ဂ)ဟဏ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဂဟဏ] ယူသင့်သည်ကိုယူခြင်း၊ ယူသင့်သော အနက်ကို ယူခြင်း။ သာကိယာ ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ အပဿန္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ သော ဥပ္ပန္နေ-သု ဥပဒ္ဓဝေသု ဂဟေတဗ္ဗဂဟဏံ ကတ္တဗ္ဗ-ကိစ္စံ အပဿန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။

ဂဟေတဗ္ဗဂုဏသာရဝိဂတ (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဂုဏသာရဝိဂတ] ယူထိုက်သော ဂုဏ်အနှစ်မှ ကင်းသော၊သူ။ ဂဟိတာသာရ-ကြည့်။

ဂဟေတဗ္ဗဌာန (န) [ဂဟေဗ္ဗ+ဌာန] ယူ-ကိုင့် ယူ-သင့်သော အရပ်။ ဂဟဏဌာနေတိ ဟတ္ထေန ဂဟေတဗ္ဗဌာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။ မူလဋီ၊၁။၁၁။)

ဂဟေတဗ္ဗတ္ထ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+အတ္ထ] (၁) ယူသင့်-ယူထိုက်-သောအနက်။ (တိ) (၂) ယူသင့်-ယူထိုက်-သော အနက်ရှိသော။ (၁) န အညဿာ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (- သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈။ မူလဋီ၊၁။၄၃။ အနုဋီ၊၁။၄၆။) (တိ) (၂) အဓိပ္ပါယဝသေန နိဒ္ဒါရေတွာ ဂဟေတဗ္ဗတ္ထံ သုတ္တံ နေယျတ္ထံ။ ယထာရုတဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတ္ထံ နိတတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။ (- မ၊ဋီ၊၁။၅၇။)

ဂဟေတဗ္ဗဒါရုက္ခန္ဓ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဒါရုက္ခန္ဓ] ယူသင့်-ယူထိုက်-သော သစ်တုံး။ ပါသာ-
ဏော န ခေါ် သေ ခါဏကောတိ ဂဟေတဗ္ဗ-
ဒါရုက္ခန္ဓသဒိသော ဝုတ္တော။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၃၃၃။

ဂဟေတဗ္ဗဓနဒဏ္ဍ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ + ဓနဒဏ္ဍ] ယူသင့်-ယူထိုက်-သော ဥစ္စာဒဏ္ဍ။ ဒဏ္ဍန္တိ
ဒသဝိသတိကဟာပဏာဒိကံ အပရာဓာနရူပံ
ဂဟေတဗ္ဗဓနဒဏ္ဍ။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၂၃။ အံ၊ ၆။ ၃။
၁၅၉။

ဂဟေတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဓမ္မ] ယူသင့်-
ယူထိုက်-သော တရား။ သဘာဝတော
ဂဟေတဗ္ဗဓမ္မော ဟေသ ယဒိဒံ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာ-
နာနိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၁၅။ (-ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၁၅၄။)

ဂဟေတဗ္ဗနစ္စ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+နစ္စ] ယူအပ်-
ပြုအပ်-သော ကခြင်း။ ဝိဇ္ဇုလတောဘာ-
သေန ဂဟေတဗ္ဗနစ္စံ ဝိယ ပရိတ္တကာလူပ-
လဗ္ဘာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၆။

ဂဟေတဗ္ဗနိမိတ္တ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+နိမိတ္တ] ယူ
အပ်သော သိကြောင်း အမှတ် နိမိတ်။ ပရ-
ဿ ဂမနဝသေန ဌာနဝသေန စ ဂဟေတဗ္ဗ-
နိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ၆။ ၃။ ၆၇။

ဂဟေတဗ္ဗနိမိတ္တပရိစ္ဆေဒါကာသ (ပု) [ဂဟေ-
တဗ္ဗနိမိတ္တ+ပရိစ္ဆေဒါကာသ] ယူအပ်သော
အကြောင်းနိမိတ် ဟူသော အပိုင်းအခြား
ကောင်းကင်။ ဘိတ္တိစ္ဆိဒ္ဓါဒိသု အညတရသ္မိံ
ဂဟေတဗ္ဗနိမိတ္တပရိစ္ဆေဒါကာသမ္ပိ။ အဘိ၊ ၄။
၁။ ၂၃။

ဂဟေတဗ္ဗပိဏ္ဏ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+ပိဏ္ဏ] ယူအပ်
-ရအပ်-သော -ဆွမ်း-ထမင်း-အစာ။
ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဏောတိ ဥတ္တိဋ္ဌိတော ပရေသံ ဃရဒ္ဓါရေ
ဂဟေတဗ္ဗပိဏ္ဏော ဇမ္ဗဗလံ နိဿာယ အနု-
ဃရံ ဂန္ဓာ လဒ္ဓဗ္ဗမိဿကဘိက္ခာတိ အတ္တော။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၁။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၃။)

ဂဟေတဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ + ဗုဒ္ဓဂုဏ] ယူအပ်သော မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။
ထေရေန ဟိ ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏေဟိ ဓမ္မန္တယေန
ဂဟေတဗ္ဗဗုဒ္ဓဂုဏာယေဝ ဗဟုတရာ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၆၀။

ဂဟေတဗ္ဗဘဏ္ဍနိဿိတ (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗဘဏ္ဍ+
နိဿိတ] ယူအပ်သော ဥစ္စာဘဏ္ဍာ၌မီသော။
ဧကော ဂဟေတဗ္ဗဘဏ္ဍနိဿိတံ ကတာ
“ပုရေဘတ္တံ ဧဝံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနံ ဘဏ္ဍံ ဂဏှာ”-
တိ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဂဟေတဗ္ဗဘတ္တ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဘတ္တ] ယူအပ်
သော-ဆွမ်း-ထမင်း။ ဝိဟာရဘတ္တတ္တာယာ-
တိ ဝိဟာရေ ယထာဝုဒ္ဓံ ဂဟေတဗ္ဗဘတ္တတ္တာ-
ယ။ မ၊ ၆။ ၃။ ၁၇၇။

ဂဟေတဗ္ဗဘာဂ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဘာဂ] ယူ
အပ်သော-အဖို့-အစု။ ဂါမဘာဂေနာတိ
သံကိတ္တနဝသေန ဂါမေ ဝါ ဂဟေတဗ္ဗဘာ-
ဂေန။ ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၃၂၉။ (-သီ၊ ၆။ ၁။ ၂။
၃၁၄။)

ဂဟေတဗ္ဗဘာဝုပဂမန (န) [ဂဟေတဗ္ဗဘာဝ+
ဥပဂမန] ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်
ခြင်း။ အာပါထမာဂစ္ဆတိ မနသာ ပဉ္စဝိညာ-
ဏေဟိ စ ဂဟေတဗ္ဗဘာဝုပဂမနေန။ မူလ၊ ၆။
၁။ ၇၀။

ဂဟေတဗ္ဗဘေဒ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဘေဒ] ယူ
အပ်သော-အထူး-အပြား။ ဧတေန ဂါဟ-
ကဘေဒေန ဂဟေတဗ္ဗဘေဒေါတိ ဒဿေတိ။
အနု၊ ၆။ ၁။ ၁၆၉။

ဂဟေတဗ္ဗမဂ္ဂ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+မဂ္ဂ] ယူအပ်
သော လမ်းခရီး။ တတော ဂဟေတဗ္ဗမဂ္ဂေါ
ဝိယ ပဏ္ဍိတာ သေဝိတဗ္ဗာ ပယိရူပါသိ-
တဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။

ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗ+ယုတ္တ] ယူအပ်
သည်နှင့် ယှဉ်သော။ သကလနဂရေ ဂဟေ-

တဗ္ဗယုတ္တံ ဒါရကံ အဒိသ္မာ ရညော အာရော-
စေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။

ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တ+က]
ယူအပ်သည်နှင့်ယှဉ်သော။ ယဒိ ဟိ ကောစိ
သင်္ခါရော နိစ္စော ဝါ ဓုဝေါ ဝါ အတ္တာ ဝါ
အတ္တနိယော ဝါတိ ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တကော
အဘဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဝဇီရ၊၄၆၁။)

ဂဟေတဗ္ဗရူပ (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗ+ရူပ] ယူအပ်
သော သဘောရှိသော။ ပကရဏန္တရဂတတ္တာ
ပန အညတော ဂဟေတဗ္ဗရူပါ ဣတော
ဗဟိဘူတာ နာမ ဟောန္တိ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

ဂဟေတဗ္ဗဝစန (တိ) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဝစန] ယူအပ်
-ယူထိုက်-သော စကားရှိသော၊ (ဦးခေါင်း
ဖြင့်) ဝန်ခံအပ်သော ဆုံးမစကားရှိသော၊
သူ။ အာဒေယျဝါစော ဟောတိတိ ဂဟေ-
တဗ္ဗဝစနော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ “ဝေ-
မေတ”န္တိ ဂဟေတဗ္ဗဝစနော သိရသော သမ္ပ-
ဋ္ဌိစ္စိတသာသနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။

ဂဟေတဗ္ဗဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+ဝိနိစ္ဆယ]
ယူအပ်သော အဆုံးအဖြတ်။ သဗ္ဗေသုပိ
ဂတေတဗ္ဗဝိနိစ္ဆယဿ ဒဿနပ္ပယောဇနန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၇၈။

ဂဟေတဗ္ဗဝိသ (ပု၊န) [ဂဟေတဗ္ဗ + ဝိသ] ယူ
အပ်သော အဆိပ်။ သဂဟဏသေသန္တိ ဂဟေ-
တဗ္ဗဝိသံ သာဝသေသံ ကတုာတိ အတ္ထော။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။

ဂဟေတဗ္ဗသာရ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+သာရ] ယူ
အပ်သော အနှစ်သာရ။ ဧဝံ ဟိ ဘောဂေ
ဂဟေတဗ္ဗသာရံ ဂဏန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၀၀။
(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။)

ဂဟေတဗ္ဗသာရဘဏ္ဍ (ပု၊န) [ဂဟေတဗ္ဗသာရ+
ဘဏ္ဍ] ယူအပ်သော အနှစ်ဖြစ်သော ဥစ္စာ၊

ယူအပ်သော ဥစ္စာနှစ်။ ဟတ္ထသာရန္တိ အတ္တ-
နော သန္တကေ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတဗ္ဗသာရ-
ဘဏ္ဍံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။

ဂဟေတဗ္ဗသာရဝတ္ထု (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+သာရ-
ဝတ္ထု] ယူအပ်သော အနှစ်ဖြစ်သော ဥစ္စာ
ပစ္စည်း။ ဩဝဇ္ဇိကသာရံ ကတုာတိ ဩဝဇ္ဇိ-
ကာယ ဂဟေတဗ္ဗသာရဝတ္ထု ကတုာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၇၀။

ဂဟေတဗ္ဗသိပ္ပ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+သိပ္ပ] သင်ယူ
အပ်သော အတတ်ပညာ။ သယမ္ပံ သောဋ္ဌ-
သဝသေဟိ ဂဟေတဗ္ဗသိပ္ပံ တိဟိ ဝသေဟိ
ဥဂ္ဂဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။

ဂဟေတဗ္ဗသုဝဏ္ဏဒဏ္ဍ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+သုဝဏ္ဏ-
ဒဏ္ဍ] ယူအပ်-ဆွဲကိုင်အပ်-သော-ရွှေတုတ်
-ရွှေတောင်ဌေး။ ဝလဥကဒဏ္ဍန္တိ ရညာ
ဂဟေတဗ္ဗသုဝဏ္ဏဒဏ္ဍံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။

ဂဟေတဗ္ဗာကာရ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ+အာကာရ]
(၁) ယူအပ်သော အခြင်းအရာ။ (တိ) (၂)
ယူအပ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ (၁)
သမောဓာနံ ဝိသယာဒိသန္တိပါတေန ဂဟေ-
တဗ္ဗာကာရော၊ ယာ “သင်္ဂတိ”တိ ငုစ္စတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။
(တိ) (၂) ဂဟေတဗ္ဗာကာရော ဝိမုတ္တာယ-
တနဝိသေသော “ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မော”တိ ငုစ္စ-
တိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၀။

ဂဟေတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ဂဟေတဗ္ဗ + အဘာဝ]
ယူအပ်သည်၏ မရှိခြင်း။ အပဝိဒ္ဓေါတိ ဂဟေ-
တဗ္ဗာဘာဝံ ဒသေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။
(-အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။)

ဂဟေတဗ္ဗာရမ္မဏ (န) [ဂဟေတဗ္ဗ+အာရမ္မဏ]
ယူအပ်သောအာရုံ။ တေန တေန ပုဂ္ဂလေန
မနာပန္တိ ဂဟေတဗ္ဗာရမ္မဏံ ပုဂ္ဂလမနာပံ
နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဂဟေတာ (တိ) [ဂဟ+တု+သိ။ ဂဏှာတိတိ
ဂဟေတာ။ ရှု။၅၇၃။] ယူဘူးသည်။ နာဘိ-
ဇာနာမိ မာတုဂါမဿ အနုဗျဉ္ဇနသော နိမိတ္တံ
ဂဟေတာ။ မ၊၃။၁၆၇။

ဂဟေတုံ (ဗျ) [ဂဟ+တုံ] ယူခြင်း - ငှါ -
သည်။ နာသက္ခိ ပဉ္စဿ ပရိယန္တံ ဂဟေတုံ။
သံ၊၂။၁၅၄။ သံ၊၃။၁၉၂။ သမ္ပုဋ္ဌိစန္ဒနဝေဒ-
မေဝ ဂဟေတုံ ဝနုတိ (သံ၊၄။၂။၁၂၂)
တာယ ဂဟိတာယ ဣတရာသံ ဂဟဏံ
ဉာယာဂတမေဝါတိ။ သံ၊၄။၂။၁၃၀။

ဂဟေတုကာမ (တိ) [ဂဟေတုံ + ကမု + က]
ယူခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ယူလိုသော၊သူ။
သာသကော ဟုတော ပါတာပေတော ဂဟေတု-
ကာမော ကေမန္တံ ပဋိက္ကမ္မ။ ဝိ၊၄။၁။၃၀၅။
(-ဒိ၊၄။၃။၁၃၀။ အံ၊၄။၂။၁၁။ အဘိ၊၄။
၂။၂၁၇။)

ဂဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဂဟ + တွာ] ယူ၍။ (က)
ကိုင့်၍။ (ခ) ခံယူ၍။ (ဂ) စုတ်ယူ၍။ (ဃ)
အမှတ်ပေး၍၊ တို့၍။ (င) ပြု၍၊ ထား၍။
(စ) ဖြစ်စေ၍။ (ဆ) ငင်ထုတ်၍၊ ဆွဲထုတ်
၍။ (ဇ) သိမ်းဆည်း၍၊ မှတ်၍။ (ဈ) သုံး
သပ်၍။ (ည) ပင့်မြှောက်၍။

တတ္ထပမာဏံ ဂဟေတွာ ပသာဒံ ဇနေတိ။
အဘိ၊ပု။၁၆၁။ မ၊၄။၁။၃၀၇။ (-ဝိ၊၂။၁၇၁။
ဒိ၊၂။၇၇။ မ၊၁။၃၁၉။ ဥဒါနံ၊၁၂။ မိလိန္ဒ။
၁၂၀။) တတ္ထ ပမာဏံ ဂဟေတွာတိ တသ္မိံ
ရူပေ ရူပသမ္ပတ္တိယံ ပမာဏဘာဝံ ဥပါဒါယ။
မ၊၄။၂။၂။ (က) ကိုင့်၍။ ပုရာဏဒုတိယိကာ
အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ပါဒေသု ဂဟေ-
တွာ။ ဝိ၊၁။၂၀။ (-၂။ ဒိ၊၁။၂။ မ၊၃။
၁၃၀။ သံ၊၁။၂။ မ၊၄။၁။၂။ သံ၊၄။၁။၂။
အံ၊၄။၃။၉။) (ခ) ခံယူ၍။ သော တံ ဂဟေ-
တွာ ပုန ပုစ္ဆိ။ ဒိ၊၄။၂။၇၂။ ဂဟေတွာတိ
သမ္ပုဋ္ဌိတွာ။ ဒိ၊၄။၂။၇၉။ (ဂ) စုတ်ယူ၍။
အင်္ဂဇာတံ မုခေန ဂဟေတွာ။ ကင်္ခါ၊၄။၁။

၁၆၈။ (ဃ) အမှတ်ပေး၍၊ တို့၍။ အထ
ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော မဟာနာမံ
သက္ကံ ဗာဟာယံ ဂဟေတွာ ကေမန္တံ အပ-
နေတွာ။ အံ၊၁။၂၂၀။ ဗာဟာယံ ဂဟေ-
တွာတိ န ဗာဟာယံ ဂဟေတွာ အာကမ္ဘိ၊
နိသိန္နဌာနတော ဝုဋ္ဌာယ တဿ သန္တိကံ
ဂန္ဓာ ဒက္ခိဏဗာဟာယံ အင်္ဂုဋ္ဌကေန သညံ
ဒတွာ ကေမန္တံ အပနေတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
အံ၊၄။၂။၂၀၂။ (င) ပြု၍၊ ထား၍။ ပဋိပဒံ
ဂဟေတွာ (မ၊၄။၂။၂၆၈) ပတ္တနံ ကတွာ
ပတ္တနံ ဌပေတွာ။ မ၊၄။၂။၂၈၉။ (စ) ဖြစ်
စေ၍။ အနုသန္တံ ဂဟေတွာ (မ၊၄။၁။၃၇၈)-
တိ ပုစ္ဆာနုသန္တံ ဉဌပေတွာ။ မ၊၄။၂။၆၀။
(ဆ) ငင်ထုတ်၍၊ ဆွဲထုတ်၍။ ဇိဝံ ဗဠိသေန
ဂဟေတွာ အာရဇယာရဇယာ ဝိဟနန္တိ-
(သုတ္တနိ၊၃၈၄)တိ.... ဇိဝံ ဗဠိသေန နိက္ကမ္ဘိ-
တွာ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၀၁။ (ဇ) သိမ်းဆည်း
၍၊ မှတ်၍။ ဧဝံ မယမ္ပိ အဓိဂတက္ခဏေ
ဘောဇနာဒယော အာကာရေ ဂဟေတွာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆။ ဂဟေတွာတိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ
သလ္လက္ခေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၁၇၆။ (ဈ) သုံး
သပ်၍။ သင်္ခာဒိကဏ္ဏေ စေတိ ဘိက္ခဝေ
ဘိက္ခု ဂဟေတွာ။ ဣတိဝုတ်။၂၅၆။ ဂဟေ-
တွာတိ ပရာမသိတွာ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၈၀။
(ည) ပင့်မြှောက်၍။ ဒုဿံ ဂဟေတွာ-
(သုတ္တနိ၊၃၈၅)တိ.... ဒိဗ္ဗဝတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ။
သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၀၃။

ဂဟေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဂဟ + တွာန] ယူ၍။
(က) ကိုင့်၍။ (ခ) ခံယူ၍၊ ဝန်ခံ၍။ (ဂ)
အကပ်ခံ၍။ ကမ္မမူလံ ဂဟေတွာန။ မိလိန္ဒ။
၃၁၇။ (-သံ၊၄။၁။၂။ အံ၊၄။၁။၂။ အဘိ၊၄။
၁။၂။) (က) မုသလာနိ ဂဟေတွာန၊
ဓညံ ကောဇေန္တိ မာဏဝါ။ ထေရီ၊၃၉၉။
(- အပ၊၁။၂။ ဇာ၊၂။၁၆။ စရိယာ၊၄။
၉၆။ ဇာ၊၄။၅။၄။) (ခ) အဇ္ဈေသနံ ဂဟေ-
တွာန၊ ကရောဇ္ဇေန ဣမံ မယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။

၃၅၅။ (ဂ) သာမံ ဂဟေတွာန နိက္ခိပေယျာ-
(ဝိ၊ ၅။ ၃၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀) တိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ
နိက္ခိပေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၃။

ဂဟေသိ (ကြိ) [ဂဟ+တိ] ယူဘူးပြီ။ ဂဟတိ-
ကြည့်။

ဂဟေသိ (ကြိ) [ဂဟ+ဘိ] ယူပြီ။ ဂဟတိ-
ကြည့်။

ဂဟေသုံ (ကြိ) [ဂဟ + ဥံ] ယူဘူးကုန်ပြီ။
ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသံ (ကြိ) [ဂဟ+သံ] ဆွဲယူထားတော့
အံ့။ ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသတိ (ကြိ) [ဂဟ+သတိ] ယူလတ္တံ့။
ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသထ (ကြိ) [ဂဟ + သထ] ယူကုန်
လတ္တံ့။ ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသန္တိ (ကြိ) [ဂဟ + သန္တိ] ယူကုန်
လတ္တံ့။ ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသသိ (ကြိ) [ဂဟ + သသိ] ယူလတ္တံ့။
ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသာမ (ကြိ) [ဂဟ + သာမ] ယူကုန်
တော့အံ့။ ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေသာမိ (ကြိ) [ဂဟ+သာမိ] ယူတော့အံ့။
ဂဟတိ-ကြည့်။

ဂဟေရ (တိ) [ဂါဟ်+ဝရမ်။ထောမ။] နက်စောက်
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဟေရတိရ (တိ) [ဂဟေရ + တိရ] နက်စောက်
သော ကမ်းပါးရှိသော၊ ဂဟေရတိရမည်သော။
ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂဟေရတိရေ နာမ အရ-
ညဋ္ဌာနေ ဝသတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။

ဂဟေရတိရိယ (ပု) [ဂဟေရတိရ+တိယ] ဂဟေရ-
တိရအရပ်၌ နေသူ၊ ဂဟေရတိရိယမထေရ်။

တေနဿ ဂဟေရတိရိယောတိ သမညာ အ-
ဟောသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။

ဂဟေရတိရိယတ္ထေရ (ပု) [ဂဟေရတိရိယ+ထေရ] ဂဟေရတိရိယမထေရ်။ (ယင်း မထေရ်သည် သာဝတ္ထိမြို့ပွား ဗြာဟ္မဏ အမျိုးသား ဖြစ် သည်။ ငယ်နာမည်မှာ အဂ္ဂိဒတ္တဖြစ်၍ ဘုရားရှင် ရေ မီး အစုံအစုံသော တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ဖူးမြင် ကြည်ညိုသဖြင့် ရဟန်းပြုပြီးနောက် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်ယူပြီးလျှင် “ဂဟေရတိရ” မည်သော တောအရပ်၌ သီတင်းသုံးသော ကြောင့် “ဂဟေရတိရိယ” ဟူသော အမည်ကို ရရှိပြန်သည်။ မကြာမီ အရဟတ္တဖိုလ်ရပြီး နောက် သာဝတ္ထိပြည် ဘုရားရှင်ထံ အဖူး အမြော် ရောက်သောအခါ ဆွေမျိုးများက ကြီးစွာသော အလှူကို ပေးလှူကြသည်။ ၁-ရက် ၂-ရက် နေပြီးနောက် နေရင်း ဖြစ် သော တောအရပ်သို့ ပြန်ကြွမည် ပြုသော အခါ ခြင်မုက် စသော ဘေးရန်များကို အကြောင်းပြု တားမြစ် ကြပါသော်လည်း တောအရပ်ကို နှင်သက်သည့် အကြောင်း ဟောကြားသူ ဖြစ်သည်။ (ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃-၄။) အပဒါန်၌ သောသသညကမထေရ် ဟု နာမည် တွင်သည်။ (အပ၊ ၂။ ၉၇။) ဖုဠော ခုံသေတိတိ အာယသ္မတော ဂဟေရတိရိ- ယတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။

ဂဠု (ပု) [ဂလ+အ ?] ငါးမျှားချိတ်။ ငါးမျှား ချိတ်နှင့်တူသော ကာမဂုဏ်။ ဂဠော ဇေသော ဣတိ ဥ တွာ မုတိမာ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၈။ (- အပ၊ ၁။ ၁၃။ စူဠနိ။ ၂၈၂။) ဂဠောတိ ဝါ ဗဠိသန္တိ ဝါ ကာမဂုဏာနံ အပိဝစနံ။ စူဠနိ။ ၂၈၂။ ဂဠော ဇေသောတိ အဿာဒံ ဒဿေတွာ အာကစုနဝသေန ဗဠိသော ဝိယ ဇေသော၊ ယဒိဒံ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈။

ဂဠုဂဠု (ပု) [ဂဠု+ဂဠု] ဂဠုဂဠု - ဂဠုဂဠု - ဟု မြည်သောအသံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂဠုဂဠုယတိ (ကြံ) [ဂဠုဂဠု+အာယ+တိ]
ဂဠုဂဠု-ဂဠုဂဠု-မြည်၏။ (မိုးချုန်းသံ ဖြစ်
သည်။) ဒေဝေါ စ ဝဿတိ၊ ဒေဝေါ စ ဂဠု-
ဂဠုယတိ။ ထေရ။ ၂၅၇။ ထေရ။ ၁၁။ ၄၀၂။
(-မိလိန္ဒ။ ၁၂။) တတ္ထ ဒေဝေါ စ ဝဿတိ
ဒေဝေါ စ ဂဠုဂဠုယတိတိ ဒေဝေါ မေသော
ဝဿတိ စ “ဂဠုဂဠု”တိ စ ကရောန္တော
ဂဠုတိတိ အတ္ထော။ ဂဠုန္တဿ ဟိ အနု-
ကရဏမေတံ။ ထေရ။ ၁၁။ ၄၀၂။

ဂဠုဂဠုယန္တ (တိ) [ဂဠုဂဠု+အာယ+အန္တ။
ထိ-၌ ဂဠုဂဠုယန္တိ] ဂဠုဂဠု-ဂဠုဂဠု-မြည်
သော၊ ချုန်းသော။ သေယျတာပိ နာမ
ဒေဝေ ဂဠုဂဠုယန္တေ ဝိဇ္ဇုလ္လတာ နိစ္ဆရန္တိ။
သံ၊ ၁။ ၁၀၇။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၀၉။) သဟတဿာ
သစ္စကိရိယာယ ခဏေန သာ မဟာဂင်္ဂါ
ဂဠုဂဠုယန္တိ ပဋိသေသတံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။ ဂဠု-
ဂဠုယန္တေတိ ဂဠုန္တေ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၉။

ဂဠုတိ (ကြံ) [ဂဠု+အ+တိ] (၁) ယိုစီး၏။
(၂) လျှောက်၏။ (၃) ရွှေ့ရှား၏။ (၄)
ချော်လည်း (လဲ) ၏။ (၁) န ပဏ္ဍရတိတိ
န ဂဠုတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၇။ (၂) တဉ္စိ ယာဝ
ဗာဟိရန္တတော န ဂဠုတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇။
(- သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၂။
သီ၊ ၁။ ၁၈၇။ ၂။ ၂၉၆။) ဂဠုန္တိ-ဝိ၊ ၁။ ၃၁၀။
သံ၊ ၁။ ၃၁၉။ (၃) သုက္ကဓာတု ဒွယံဒွယ-
သမာပတ္တိဝသေန ပရိယုဋ္ဌိတရာနောပိ ဌာ-
နတော န ဂဠုတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၃။ (၄)
ဂဠုယျ ယံ ပိတွာ ပတေ ပပါတံ။ ဇာ၊ ၁။
၃၆။ ဂဠုယျာတိ ဂဠုန္တော ပဒေ ပဒေ
ပရိဝတ္တေယျ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၉။ ဂဠုတ-ပုဒ်နှင့်
ယှဉ်ကြည့်။

ဂဠုန္တ (တိ) [ဂဠု+အန္တ] ယိုစီးသော။ ဒေဝေ
ဂဠုန္တမိ နဒန္တိ ဒါဌိနော။ ထေရ။ ၂၉၉။ (-
မ၊ ၁။ ၄၁၃။ မ၊ ၂။ ၃၀၇။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။ အံ၊

ဒီ၊ ၂။ ၃၀၄။) ဂဠုန္တမိတိ ဝုဋ္ဌိဓာရာယော ပဏ္ဍိ-
ရန္တေ ဝဿန္တေ။ ထေရ။ ၁။ ၁၆၄။

ဂဠုန္တိ (ကြံ) [ဂဠု+အ+အန္တိ] လျှောက်ကုန်
၏။ ဂဠုတိ (၂) ကြည့်။

ဂဠုယတိ (ကာ၊ ကြံ) [ဂဠု+ဏာယ+တိ] ယိုစီး
စေ၏။ အကလျရူပေါ ဂဠုယတိ အဿုတာနိ-
(သုတ္တနိ၊ ၃၇၇)တိ ဒေါမနဿဇာတော
ဟုတွာ အဿုနိ ပါတေတိ ဂဠုယတိ။ သုတ္တနိ၊
၁။ ၂။ ၂၀၇။

ဂဠုာဠု (ပု) [ဂဠု+ဂဠု။ ရှုတ်ဖတ်လွယ်ကူစေ
ခြင်းငှါ အလယ်၌ ဒီသပြုသည်။] လျှောက်
ရာမှ လျှောက်ရာသို့၊ နိမ့်ရာမှ ပို၍နိမ့်ရာသို့။
ဂဠုတိ အနိယတော ဂဠုာဠု။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၀။
ဂဠုာဠုန္တိ ဒေဝလောကာ ဝါ မနုဿလော-
ကာ ဝါ ဂဠုတော အပါယမေဝ ဂဠုတိတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၄၉၄။

ဂဠုာပေတိ (ကာ၊ ကြံ) [ဂဠု+ဏာပေ+တိ]
လျှောက်စေ၏။ ဣမာနိ ဒါနာဒီနိ သမ္မာ-
ဒေန္တော ကာလာဂတံ အတ္ထပဒံ န ရိဉ္စတိ
န ဟာပေတိ န ဂဠုာပေတိ နာမ။ ဇာ၊ ၁။
၅။ ၁၅၆။

ဂဠုတ (ပု) [ဂဠု+တ] (၁) လျှောက်မှု၊ နိမ့်ကျ
မှု။ (တိ) (၂) ယိုစီးသော။ (၃) ကျသော၊
လျှောက် - ကြွေကျ - ကွာကျ - သော။
(၄) သတိမေ့လျော့ကျန်ရစ်ခဲ့သော။ (၁)
ခလိတမေသိ ဂဠုတမေသိ။ မဟာနိ၊ ၁၂။
ဂဠုတမေသိတိ ပတနဂဝေသိ။ မဟာနိ၊ ၁။
၂၄၇။ (တိ) (၂) လောဟိတေန ဂဠုတေန
ဘဂဝတော သန္တိကံ အဂမာသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။
(၃) ဆလ္လိယောပိ ဂဠုတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၉။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၉၊ ၂၃၁။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄၀၈။ စူဠနိ၊
၁။ ၁၁၇။) (၄) တဿာ အယံ ပါဌော
တ္ထောပိ လိခိတဗ္ဗော။ လေခကာနံ ပန ဒေါ-
သေန ဂဠုတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၁၈။

ဂဠိတကုသုမ (န) [ဂဠိတ+ကုသုမ] ကြွေကျ
သောပန်း။ ကုသုမာကုလာနန္တိ တရူဟိ ဂဠိ-
တကုသုမေဟိ သမောဟိတာနံ။ ထေရါဠာ ၂။
၁၆၄။

ဂဠိတဌာန (န) [ဂဠိတ+ဌာန] လျှောက်ရာ
အရပ်။ “ဘေသော နာမ ဧကော ယက္ခော
အယုတ္တကာရီ၊ တဿ တတော ဂဠိတဌာန-
တာယ တံ ဝနံ ဘေသဂဠာဝနံ နာမ
ဇာတ”န္တိ ဟိ ဧကေ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈။
မ၊ ၁။ ၂။ ၄၉။

ဂဠိတွာ (ကြိဝိ) [ဂဠ+တွာ] (၁) ယိုစီး၍။
(၂) ရွှေ့လျော့၍။ (၃) (ကြိုး) ပြေ၍။ (၁)
အထ တေန ဆိဒ္ဓေန ဒဓိမတ္ထု ဂဠိတွာ ဗဟိ
ပတေယျ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၄။) (၂) တထေဝိမေ
မာဏဝါ ဇရာဝါတာ ဟတာ ဇီဝိတာ ဂဠိတွာ
မရဏပထဝီထိယံ ပတန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၀၃။
(- ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၉၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၉။) (၃)
ကုမာရာနံ မုဒုပာတ္တေဟိ ဗဒ္ဓဝလ္လိ ဂဠိတွာ
ဂတာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၂၇။

ဂဠေတုကာမ (တိ) [ဂဠေတု+ကမ+ဏ] ယိုစီး
စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ယိုစီးစေလိုသော၊
သူ။ ထေယျစိတ္တေန မုခဝနိယံ ဂဟေတွာ
ကုမ္ဘိ အာဝိဉ္ဇတိ တေလံ ဂဠိတုကာမော။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။

ဂဠေယျ (ကြိ) [ဂဠ+အ+ယျ] ချော်လည်း
ရာ၏။ ဂဠတိ (၄) ကြည့်။

ဂဠောစိ (ထိ) [ဂဠ+စ+ဤ။ ဂရ+စ+ဤ။
ဓာနံ၊ ၁။ ၅၈။] ဆင်သမန္ဓယ်၊ ဆင်တုံးမန္ဓယ်။
ပူတိလတာ ဂဠောစိ စ။ ဓာနံ၊ ၅၈။

ဂဠောစိလတာ (ထိ) [ဂဠောစိ+လတာ] ဆင်သ
မန္ဓယ်၊ ဆင်တုံးမန္ဓယ်။ ဥရုပ္ပမာဏာပိ စ
ဂဠောစိလတာ ပူတိလတာတွေဝ သင်္ခံ
ဂစ္ဆတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၉။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။

သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။) ဂဠောစိလတာတိ ပူတိ-
လတာ။ သမ္မော၊ ယော၊ ၂။ ၄၉။

ဂါထကာ (ထိ) [ဂါထာ+က+အာ] ကဗျာ
ငယ်၊ သီချင်းငယ်၊ သီချင်းတို့ တပုဒ်။
ဂါထက(ဇာ၊ ၁။ ၁၉၂)န္တိ ခုဒ္ဒကံ ဂါထံ။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၄၈၃။

ဂါထင်္ဂ (န) [ဂါထာ+အင်္ဂ] ဂါထာဟူသော
အစိတ်အပိုင်း။ ယထာသမ္ဘဝံ ဂါထင်္ဂဝေယျာ-
ကရဏင်္ဂဒ္ဓယသင်္ဂဟိတော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၈။ သိ၊
၄။ သင်္ခ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဂါထင်္ဂသင်္ဂဟ (ပု) [ဂါထင်္ဂ+သင်္ဂဟ] ဂါထာ
အစိတ်အပိုင်း၌ ရေတွက်ခြင်း။ နဝသု သာ-
သနင်္ဂေသု ဂါထင်္ဂသင်္ဂဟံ ဂတာ။ ထေရါဠာ၊
၁။ ၃။ (-သိ၊ ၄။ သင်္ခ၊ ၁။ ၁၂၇။)

ဂါထဒ္ဓ (န) [ဂါထာ+အဒ္ဓ] ဂါထာဝက်။ ဣမိ-
နာ ဂါထဒ္ဓေန။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။

ဂါထာ (ထိ) [ဂေ+ထ+အာ။ ဂါ+ထက်+အာ။
ဂန္ဓ+အ+အာ။ မောဂ်၊ ၇။ ၈၈။ ထေရါဠာ၊ ၁။
၈။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၈၃။] သီဆိုအပ်သော-
ကဗျာ-သီချင်း။ (ဂါထာဟူသည် ဘုရား
ပါဠိတော်၏ အင်္ဂါ ၉-ပါးတွင် တပါးအပါ
အဝင်ဖြစ်သည်။ ဓမ္မပဒ၊ ထေရဂါထာ၊ ထေရီ-
ဂါထာ၊ သုတ္တနိပါတ်လာ၊ သုတ်အမည်မရသော
သက်သက်သော ဂါထာတို့ကို ဂါထာဟု
ခေါ်သည်။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။ ထောမ-၌ ပဒျေ၊
သီလောကေဟု ၂-နက်ပြန်ဆိုသည်။) သုဏာ-
ထ ဘာဝိတတ္တာနံ၊ ဂါထာ အတ္ထုပနာယိ-
ကာ။ ထေရ၊ ၂။ ၁၉။ (- ဒီ၊ ၁။ ၉၂။ မ၊ ၁။
၁၈၆။ သံ၊ ၁။ ၆။ အံ၊ ၁။ ၁၄၂။) ဂီယတိတိ
ဂါထာ၊ အနုဋ္ဌ၊ ဘာဒိဝသေန ဣသိဟိ ပဝတ္ထိ-
တံ စတုပ္ပဒံ ဆပ္ပဒံ ဝါ ဝစနံ။ ထေရါဠာ၊ ၁။
၈။ ပရိဗျတ္တေန အာယတေန ဝါ သရေန
ဂီယတိ ကထိယတိတိ ဂါထာ၊ အတ္ထေ ဂန္ဓေတိ
သုစေတိ ပကာသေတိတိ ဝါ ဂါထာ နိရုတ္တိ-
နယေန။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၈၃။

ဂါထာကထာ (န) [ဂါထာ+ကထာ] ဂါထာရွတ်
ဖတ်ခြင်း။ “ယာနိဓ ဘူတာနိ”တိ ဂါထာ-
ကထာတော ပဋ္ဌာယ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဂါထာဂဏန (ထိ၊န) [ဂါထာ+ဂဏန] ဂါထာကို
ရေတွက်ခြင်း၊ ဂါထာအရေအတွက်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဂါထာဂဏနာနယ (ပု) [ဂါထာဂဏနာ+နယ]
ဂါထာကို ရေတွက်ကြောင်းနည်း၊ ဂါထာကို
ရေတွက်သောနည်း။ တသ္မာ ယေန သဟာယံ
ဂါထာဂဏနာနယေန အဋ္ဌကထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။
၂၅၃။

ဂါထာဂါယန (န) [ဂါထာ+ဂါယန] ဂါထာသီ
ဆို-ရွတ်ဖတ်-ခြင်း။ အဒါတုကာမံ ဗြာဟ္မဏံ
ဂါထာဂါယနေန ဒါတုကာမံ ကတွာ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။

ဂါထာနယ (ပု) [ဂါထာ + နယ] ဂါထာနည်း။
“န ပရံ ဒိဂုဏံ ယန္တိ”တိ ဂါထာနယေန။ ဒိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။

ဂါထာနုရူပ (တိ) [ဂါထာ+အနုရူပ] ဂါထာ
အားလျော်သော။ “ဒွါဒသ ပဒါနိ သုတ္တ”န္တိ
ဂါထာနုရူပံ ဓမ္မစက္ကသုတ္တေ။ နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၇၇။

ဂါထာနုသာရ (တိ) [ဂါထာ + အနုသာရ]
ဂါထာသို့ အစဉ်လျှောက်သော။ ပညတ္တိပ္ပ-
ဘေဒေါ ဂါထာနုသာရေန သဒ္ဒဟိတဗ္ဗော။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၁၉၅။

ဂါထာနေကသဟဿ (န) [ဂါထာ + အနေက-
သဟဿ] များစွာသော ဂါထာအထောင်၊
ဂါထာ ထောင်ပေါင်း များစွာ။ ဝစနသ-
ဟဿမ္ပိတိ ဂါထာနေကသဟဿမ္ပိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။
၂၅၈။

ဂါထာန္တရ (န) [ဂါထာ+အန္တရ] ဂါထာတမျိုး။
ဣဒါနိ ဂါထာန္တရေန ဒဿေတုံ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊
၁၀၅။

ဂါထာပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂါထာ+ပဋိသံယုတ္တ]
ဂါထာနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ တထာ “ဂါထာ-
ပဋိသံယုတ္တာ”တိ ဣဒမ္ပိ ယေဘုယျေနော။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၁၂၉။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂။)

ဂါထာပဒ (န) [ဂါထာ+ပဒ] ဂါထာပုဒ်။ ဧကံ
ဂါထာပဒံ သေယျော၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္ပ-
တိ။ ဓမ္မ၊ ၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၈၆။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၀၅။ ဧကံ ဂါထာပဒံ သေယျော-
တိ...ဧကော ဂါထာပိ သေယျောတိ အတ္ထော။
ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၂။

ဂါထာပဒကရဏ (န) [ဂါထာပဒ+ကရဏ] ဂါ-
ထာပုဒ် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဂါထာ သီကုံးခြင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါထာပဒကရဏကုသလ (တိ) [ဂါထာပဒကရ-
ဏ+ကုသလ] ဂါထာသီကုံးမှု၌ လိမ္မာသော၊
သူ။ ပဒကဿာတိ အက္ခရာဒီနိ သမောဓာ-
နေတွာ ဂါထာပဒကရဏကုသလဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၆၉။

ဂါထာပဒဂဏန (ထိ၊န) [ဂါထာပဒ+ဂဏန] ဂါ-
ဂါထာပုဒ် အရေအတွက်။ ပဒဂဏနာယာတိ
ဂါထာပဒဂဏနာယ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅။ ဝိမတိ၊
၂။ ၄။

ဂါထာပရိယောသာန (န) [ဂါထာ+ပရိယော-
သာန] ဂါထာအဆုံး။ သဟ ဂါထာပရိယော-
သာနာယေတေ ဗြာဟ္မဏေန သဒ္ဓိံ။ စူဠနိ၊
၄၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၃၄။) သဟ ဂါထာပရိယောသာနာတိ
ဂါထာဝသာနေနေဝ သဒ္ဓိံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊ ၈။

ဂါထာပါဌ (ပု) [ဂါထာ+ပါဌ] ဂါထာပါဌ်၊
ဂါထာပါဌ်။ ယံ ဂါထာပါဌ်ံ ဘဂဝါ ယထာ
ယေန အပ္ပကာသနာကာရေန အာဟ။
နေတ္ထိ၊ဝိ၊ ၈၈။

ဂါထာပါဒ (ပု) [ဂါထာ+ပါဒ] ဂါသာ၏လေးဖွဲ့
တဖွဲ့၊ တဂါသာ၏ တပါဒ။ ဂါထာပါဒတော

တေဝီသတိစတုဿတာဓိကာနိ အဋ္ဌသဘ-
ဿာနိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၄။ ကော ဂါထာပါဒေါ
ကော ဝါစာ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၄။ (- သုတ္တနိ၊ ဌ။
၂။ ၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁။)

ဂါထာပူရဏ (န) [ဂါထာ + ပူရဏ] ဂါထာကို
ပြည့်စေခြင်း။ ဂါထာပူရဏတ္ထမေဝ ဟိ ဘဂ-
ဝါ တထာရူပါနိ အကာသိ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၉။

ဂါထာဗန္ဓ (ပု) [ဂါထာ + ဗန္ဓ] (၁) ဂါထာအဖွဲ့
အဖွဲ့၊ ဖွဲ့နွဲ့ သိကုံး အပ်သော ဂါထာ။ (တိ)
(၂) ဂါထာဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့ သိကုံး အပ်သော။ (၁)
ဂါထာဗန္ဓေသု ပဉ္စာပုစ္ဆန် ကော ဓမ္မက္ခ-
န္ဓော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃။ (- အဘိ၊ ၁။ ၂၇။
ဒီ၊ ၁။ ၁၀၅။ မ၊ ၁။ ၁၇။) (တိ) (၂)
ဂါထာဗန္ဓံ ဓမ္မံ ဝါစေန္ဓော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃။

ဂါထာဗန္ဓန (န) [ဂါထာ + ဗန္ဓန] ဂါထာသိကုံးဖွဲ့
နွဲ့ခြင်း။ ဂါထာဗန္ဓနေန ဣမေ ပဉ္စေ သမော-
ဓာနေတော ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ။ သံ၊ ၁။ ၃၆။ (-
သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၅။)

ဂါထာဗန္ဓဝစန (န) [ဂါထာဗန္ဓ + ဝစန] ဂါထာ
ဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့အပ်သောစကား၊ ဂါထာအဖွဲ့အဖွဲ့
စကား။ တတ္ထ အပရန္တိ ဂါထာဗန္ဓဝစနံ သန္ဓာ-
ယ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၅။

ဂါထာဗန္ဓသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂါထာဗန္ဓ + သမ္ပတ္တိ] ဂါ-
ထာအဖွဲ့အဖွဲ့ပြည့်စုံခြင်း။ ဂါထာဗန္ဓသမ္ပတ္တိ-
ယာ ဒွိဘာဝေါ။ သံ၊ ၁။ ၃၆။ ၂။ ၁။

ဂါထာဗန္ဓသုခ (န) [ဂါထာဗန္ဓ + သုခ] ဂါထာဖွဲ့
ခြင်း၌ လွယ်ကူစေခြင်း၊ ဂါထာ - ဆန်းမပျက်
- ဆန်းတည့် - စေခြင်း။ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ
ပန သာနုနာသိကံ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၉။
(- ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၆။)

ဂါထာဗန္ဓာနုဝတ္တန (န) [ဂါထာဗန္ဓ + အနုဝတ္တန]
ဂါထာအဖွဲ့အဖွဲ့သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ဥဘ-
ယတ္ထာပိ ဂါထာဗန္ဓာနုဝတ္တနေန စေကာရေ
ကတော။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။

ဂါထာဘာသန (န) [ဂါထာ + ဘာသန] ဂါ-
ထာရွတ်ဆိုခြင်း။ ဂါထာဘာသနံ ပန ပါဠိ-
ယမ္ပိ ဝိသု ဝိသုယေဝ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၁။ ၂။

ဂါထာဘိဂီတ (တိ) [ဂါထာ + အဘိဂီတ] ဂါထာ
ဖြင့် သီဆိုအပ်သော၊ ဂါထာသီဆို၍ ရအပ်
သော။ ဂါထာဘိဂီတံ မေ အဘောဇနေယျံ။
သံ၊ ၁။ ၁၆၉။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၉၂။ ဂါထာဘိဂီတန္တိ
ဂါထာဟိ အဘိဂီတံ၊ ဂါထာယော ဘာသိ
တော လဒ္ဓန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၁၃၆။ (- သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၂၊ ၂။ ၃။)

ဂါထာရဟိတ (တိ) [ဂါထာ + ရဟိတ] ဂါထာမ
ကင်းသော။ နိဂ္ဂါထကတ္ထမေဝ ပန အင်္ဂန္တိ
ဂါထာရဟိတံ ဝေယျာကရဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၇။

ဂါထာရုစိက (တိ) [ဂါထာ + ရုစိ + က] ဂါထာ
ကို - ကြိုက် - နှစ်သက် - သဘောကျ - သော၊
သု။ ဂါထာရုစိကာနံ ဝုစ္စတိ ဝိသေသတ္ထဒီပ-
နတ္ထံ ဝါ။ မ၊ ၁။ ၁၀၂။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၁။
၄၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၁။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁။)

ဂါထာရုဠ (တိ) [ဂါထာ + အာရုဠ] ဂါထာသို့
တင်အပ်သော။ ဂါထာယန္တိ ဂါထာရုဠေ။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ “ဂါထာရုဠေ”တိ ဣမံနာ
ပါဠိအာဂတော ပဉ္စော ဝေဒိတဗျော။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။

ဂါထာဝစန (န) [ဂါထာ + ဝစန] ဂါထာပါဠိ။
တေန္တိ “ဝိဝိဓဝိသေသနယတ္တာ”တိ ဂါထာ-
ဝစနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။

ဂါထာဝစနသုခ (န) [ဂါထာဝစန + သုခ]
ဂါထာပါဠိ၌ လွယ်ကူစေခြင်း၊ ဂါထာပါဠိ -
ဆန်းမပျက် - ဆန်းတည့် - စေခြင်း။ ဟိမဝန္တ-
ပဗ္ဗတေတိ ဝတ္ထဗျေ ဂါထာဝစနသုခတ္ထံ “ပဗ္ဗ-
တေ ဟိမဝန္တမ္ပ”တိ ဝုတ္တံ။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀။

ဂါထာဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဂါထာ + ဝဏ္ဏနာ] ဂါထာ
အဖွဲ့။ “ပရေ စ န ဝိဇာနန္တိ”တိ ဂါထာ-

ဝဏ္ဏနာယ အာဂတမေဝ။ ဓမ္မဠာ ၂။ ၃၂။
(- သီဠိသစ်၊ ၁။ ၆၂။)

ဂါထာဝတ္ထု (န) [ဂါထာ+ဝတ္ထု] ဂါထာရွတ်ဆိုရ
သောဝတ်၊ ဂါထာရွတ်ပုံ စည်းကမ်း နည်း
လမ်း။ ဓမ္မေ ပန သုတ္တန္တဝတ္ထံ နာမ အတ္ထိ၊
ဇာတကဝတ္ထံ နာမ အတ္ထိ၊ ဂါထာဝတ္ထံ နာမ
အတ္ထိ။ ဝိဠာ ၄။ ၄၆။ ဝိသင်္ဂဟ ၄။ ၄၃။ (- အံ၊
ဠာ ၃။ ၇၈။ အံဠာ ၃။ ၇၇။)

ဂါထာဝသာန (န) [ဂါထာ+အဝသာန] ဂါထာ
အဆုံး။ သဟ ဂါထာဝသာနေန၊ ကေသမသု-
ဝိဝဇ္ဇိတော။ အပါ ၂။ ၁၄။ (- ဓမ္မဠာ ၂။ ၅၂။
ထေရဠာ ၁။ ၂၂၆။ စူဠနိဠာ ၈။) ဂါထာပရိ-
ယောသာန-လည်း ကြည့်။

ဂါထာဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဂါထာ+ဝိနိမုတ္တ] ဂါထာ
မှလွတ်သော။ န စ မင်္ဂလသုတ္တာဒိသု ဂါထာ-
ဝိနိမုတ္တော ကောစိ သုတ္တပ္ပဒေသော အတ္ထိ။
နေတ္ထိဠာ ၁၄။ ဒီဠိ ၁။ ၃၃။ သီဠိသစ်၊ ၁။
၁၂၅။ မဇ္ဈိ ၂။ ၈၇။

ဂါထာဝိရဟ (ပု) [ဂါထာ+ဝိရဟ] ဂါထာမှ
ကင်းခြင်း။ ဂါထာဝိရဟေပန သတိပုစ္ဆိတော။
နေတ္ထိဠာ ၁၃။ (- ဒီဠိ ၁။ ၃၂။ မဇ္ဈိ ၂။ ၈၆။)

ဂါထာဝေယျာကရဏဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဂါထာဝေ-
ယျာကရဏ+ဝိနိမုတ္တ] ဂါထာဝေယျာကရဏ
မှလွတ်သော။ (အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၊ ဂါထာ
မပါသောသုတ်၊ ဂါထာစသော အင်္ဂါဂ-ပါး
မှလွတ်သော ဘုရား ပါဠိတော် အားလုံးကို
ဝေယျာကရဏ-ဟုခေါ်သည်။ ဂါထာ-လည်း
ကြည့်။) ဧတ္ထ စ ဂါထာဝေယျာကရဏဝိနိ-
မုတ္တာ သဗ္ဗာ ပရိယတ္တိ။ နေတ္ထိဠာ ၂၂။

ဂါထာသင်္ဂဏိက (တိ) [ဂါထာ+သင်္ဂဏိက]
ဂါထာတို့ဖြင့် အကျဉ်းချုံး၍ - ရေတွက်ရာ -
ဆိုရာ - ဖြစ်သော (အခန်း)။ ဂါထာသင်္ဂဏိ-
က(ဝိ ၅။ ၂၆၃) နှိ ဂါထာသင်္ဂဟော၊ တေ
တေ အတ္တာ ဂါထာဟိ သင်္ဂဟေတွာ ဂဏီယန္တိ

ကထိယန္တိ ဧတ္တာတိ ဟိ ဂါထာသင်္ဂဏိကံ။
ဝိမတိ ၂။ ၂၉၄။

ဂါထာသင်္ဂဟ (တိ) [ဂါထာ+သင်္ဂဟ] (က)
ဂါထာဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ (ခ) ဂါထာ
ဖြင့် အကျဉ်းချုံး၍ - ရေတွက်ရာ - ဆိုရာ -
ဖြစ်သော (အခန်း)။ (က) နဝသု သာသ-
နင်္ဂေသု ဂါထာသင်္ဂဟံ။ ဝိမာနဠာ ၄။ စရိယာ၊
ဠာ ၂။ (- ပေတဠာ ၂။) (ခ) အထက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဂါထာသညိတ (တိ) [ဂါထာ+သညိတ] ဂါထာ
ဟူ၍ မှတ်အပ်သော၊ ဂါထာဟုဆိုအပ်သော။
ဂါထာ အတ္ထံ ပကာသေတိတိ ဂါထာသညိ-
တော ပဒသမုဒါယော။ သံဠာ ၁။ ၁၃။

ဂါထာသတ (န) [ဂါထာ+သတ] ဂါထာအရာ၊
ဂါထာတရာ။ ယော စ ဂါထာသတံ ဘာသေ၊
အနတ္တပဒသံဟိတာ။ ဓမ္မ ၂။ (- ဒီဠာ ၂။
၁၄၄၊ ၂၆၉။ သံဠာ ၁။ ၆၈။) တတ္ထ ဂါထာသ-
တန္တိ ယော စ ပုဂ္ဂလော သတပရိစ္ဆေဒါ ဗဟု-
ပိ ဂါထာ ဘာသေယျာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊
ဠာ ၁။ ၄၁၇။

ဂါထာသတသမာကိဏ္ဍ (တိ) [ဂါထာသတ+
သမာကိဏ္ဍ] ဂါထာအရာတို့ဖြင့် ရှေးပြုမ်း
သော။ ဂါထာသတသမာကိဏ္ဍော၊ ဂေယျ-
ဗျာကရဏကိတော။ သုတ္တနိဠာ ၁။ ၁။ သီဠိ၊
သစ်၊ ၁။ ၁၂၇။

ဂါထာသဘာဂ (ပု) [ဂါထာ+သဘာဂ] ဂါထာ
ချင်း တူညီမှု။ ဝေမေတာ ထေရိကာဒယော
သုမေဓာပရိယောသာနာ ဂါထာသဘာဂေန
ဣဓ ကေဠိ သင်္ဂဟံ အာရုဠာ။ ထေရီဠာ
၃၀၀။

ဂါထာသမ္ပန္န (တိ) [ဂါထာ+သမ္ပန္န] (က) ဂါထာ
တဆက်တည်း နေခြင်း။ (ခ) ဂါထာ၏ -
အဆက်အစပ် - စကားစပ်။ (က) ဂါထာ-
သမ္ပန္နေန ပန အာဂတတ္တာ န သုဠု ပါကဋာ။
ဇာဠာ ၁။ ၃။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါထာသမ္ပန္နဒီပက (တိ) [ဂါထာသမ္ပန္န+ဒီပက]
ဂါထာ၏ - အဆက်အစပ် - စကားစပ် - ကို
ပြုတတ်သော။ ဂါထာသမ္ပန္နဒီပကဟိ ဝစနေ-
ဟိ သဒ္ဓိ* ကထေဿာမ။ အပါဠာ ၁။ ၃။

ဂါထာသဟဿ (န) [ဂါထာ+သဟဿ] (၁)
ဂါထာအထောင်၊ ဂါထာတထောင်။ (တိ)
(၂) ဂါထာတထောင် ရှိသော။ (၁) ပဉ္စ
ပုဋ္ဌေန ဂါထာသဟဿမ္ပိ ဝတ္တံ ဝဇ္ဇတိယေဝ။
မာဠာ ၄။ ၁၃၉။ (-အဘိဠာ ၁။ ၁၆။) (တိ)(၂)
မဟာဇာတကဘာဏကတ္ထေရော ဂါထာသဟ-
ဿံ မဟာဝေဿန္တရံ ကထေဿတိ။ အံဠာ ၂။
၁၃၄။

ဂါထာသဟဿပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတ (တိ) [ဂါထာသဟဿ
+ပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတ] ဂါထာတထောင်ဖြင့် တန်းဆာ
ဆင်အပ်သော။ သတ္တာ ဣမံ ဂါထာသဟဿ-
ပုဋ္ဌိမဏ္ဍိတံ မဟာဝေဿန္တရဓမ္မဒေသနံ အာ-
ဟရိတော။ ဇာဠာ ၇။ ၃၈၇။

ဂါထာသိလောကဗန္ဓ (န) [ဂါထာသိလောက+
ဗန္ဓ] ဂါထာဖွဲ့၊ ဆန်းဖွဲ့၊ ဂါထာကဗျာလင်္ကာ
အဖွဲ့ အန္ဓ။ (P. S. E. D. - ဌိသိလောကကို
ဓမ္မသီချင်း၊ ကဗျာလင်္ကာဟု ပြန်ဆိုသည်။)
ဝိဝဇ္ဇူပနိဿိတေပိ နာနာဘာသာဝသေန
ဂါထာသိလောကဗန္ဓာဒီဟိ အဘိသင်္ခတေ
အနာပတ္တိ။ ဝိဠာ ၃။ ၉။

ဂါထာသုခ (န) [ဂါထာ+သုခ] ဂါထာလွယ်ကူ
စေခြင်း၊ ဂါထာဆန်းစောင့်ခြင်း။ ဂါထာ-
သုခတ္ထံ ဟိ သာနုနာသိကံ ကတော နိဒ္ဒေသော။
ထေရဠာ ၁။ ၇၄။ (-ထေရဠာ ၂။ ၁၂၄။ ထေရီ၊
ဠာ ၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၂။ ဒီဠာ ၁။ ၄၈။)

ဂါထာသေသ (ပု) [ဂါထာ+သေသ] ဂါထာ
ကြွင်း၊ ကြွင်းကျန်သော ဂါထာ။ “သမာဟိ-
တော ဧကော သန္တုသိတော တမာဟု
ဘိက္ခု” နှိ ဂါထာသေသော။ မူလဠာ ၁။ ၄၇။

ဂါမ (ပုန) [ဂါမ+အ။ ဂါမ ပတိဋ္ဌာနိဿယ-
ဂန္ဓေသု၊ ဂါမတိ။ နိတိ၊ ဇာ ၁။ ၁၀၈။] (၁)

ဧတိဝေန (က-ဝဂ်) ၂-၅၁-ပ-မ-ဂ-သ-၈

တည်ခြင်း။ (၂) (က) တည်ရာ၊ မှီရာ၊
ထောက်တည်ရာ။ (၁) တွင်း။ (၁) ဂါမပု-
တ္တ-ကြည့်။ (၂) (က) ယာဝ န ဂါမံ လဘတိ
နဒီသု။ သံ၊ ၁။ ၄၅။ (-၁၂၈၊ ၁၇၈။ သံ၊ ၂။
၄၀၈၊ ၄၀၉။ အံ၊ ၃။ ၄၂၀။ အပါ၊ ၁။ ၃၆၂။ ဇာ၊
၂။ ၂၁၁။) ဂါမန္တိ ပတိဋ္ဌံ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၈။ သံ၊
၄။ ၃။ ၁၁၇။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၃၊ ၂၄၀။ အံ၊ ၄။
၃။ ၃၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၈၈။) (၁) ဂါမကတ္တာ
နော ဝသိတာ။ အံ၊ ၁။ ၄၂၂။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၄၉။
ဂါမကတ္တာ နော ဝသိတာတိ အတ္တနော
အာသယံ ဗိလံ ကူပံ ခဏတိ။ အဘိဠာ ၃။
၇၅။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၇။)

ဂါမတိ (ကြိ) [ဂါမ+အ+တိ] တည်၏။ တေ-
ဇော ဝါယော န ဂါမတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၃။ သံ၊ ၁။
၁၅။ ဥဒါန၊ ၈၆။ အပါ၊ ၂။ ၁၃၀။ နေတ္ထိ၊ ၁၂၉။
မာဠာ ၄။ ၁၇၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၉၀။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၀၂။) န ဂါမတိတိ န ပတိဋ္ဌာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။
၃၂၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ မာဠာ ၃။ ၂၃၈။ (-ဥဒါန၊
၄။ ၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၇၆။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၃၀၅။) ဂါမန္တိ-သံ၊ ၂။ ၅၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။

ဂါမန္တိ (ကြိ) [ဂါမ+အ+အန္တိ] တည်ကုန်၏။
ဂါမတိ-ကြည့်။

ဂါမပုတ္တ (တိ) [ဂါမ+ပုတ္တ] တည်ခြင်းသို့ရောက်
သော။ တသ္မိ* ဂမ္ဘီရေ ဂါမပုတ္တာ ပညာပိ
ဂမ္ဘီရာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၇။

ဂါန (န) [ဂေ+ယု] သီချင်း။ ဂါယန (တိ)
(၂) (က)-ကြည့်။

ဂါပယီ (ကာကြိ) [ဂေ+ဏာပယ+ဤ] သီဆို
စေပြီ။ ဂါယာပေတိ-ကြည့်။

ဂါမ (ပုန) [ဂသ+မ။ ဂါ+မ။ ဂသမဒနေ၊ ဂသ-
န္တိ တ္ထောတိ ဂါမော၊ မော။ ဇာနိ၊ ၄။ ၂၂၅။ ဂါ-
ယန္တိ တ္ထောတိ ဂါမော-သံဝေသထော။ မောက်၊
၇။ ၁၃၆။] (၁) ရွာ။ (၂) ရွာနေလူ။ (ဂါမ

သဒ္ဓါသည် မုချအားဖြင့် “ရွာ” ဟူသော အနက်ကိုသာ ဟော၏။ “ဂါမော အာဂတော” ဟူသော ပုံစံ၌ ကား ဌာန ရွာ၏အမည်ကို ဌာနီ ရွာနေလူ၌ တင်စား၍ ဌာနီ ရွာနေလူကိုလည်း “ဂါမ” ဟု ဆိုရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုပုံစံမျိုး၌ ရွာ၊ ရွာနေလူဟု မုချနက် ဥပစာနက် ၂ မျိုး ပေးနိုင်သည်။ (၃) ရပ်မရွာမှ၊ ရပ်ရေးရွာရေး၊ ရပ်ရွာကိစ္စ။ (၄) အပေါင်း၊ အစု။ (တိ) (၅) ရွာမှရအပ်သော (စားဖွယ်)။ (၁) ဂါမံ သရာမိတိ ဝဒတိ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀။ (-ဒိ၊ ၁။ ၇၇။ မ၊ ၁။ ၃၃။ သံ၊ ၁။ ၆၀။) ယော ဟန္တိ ပရိရုန္တတိ၊ ဂါမာနိ နိဂမာနိ စ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၈။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။) (၂) ဂါမေသု (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅) တိ ဂါမိကေသု မနုဿေသု။ ဂါမဂ္ဂဟဏေန ဟေတ္တ ဂါမဌာဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။) (၃) ဂါမဏိက-ကြည့်။ (၄) ဘူတဂါမပါတဗျတာယ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၂။ (-ဒိ၊ ၁။ ၅။ ဓမ္မ၊ ၅၄။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၇၅။) ဂါမောတိ ရာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၆။ ကခါ။ ၁၉၇။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။) (တိ) (၅) ဂါမဇ္ဈာသယ-ကြည့်။

ဂါမ (ပု) [ဂမု+ဏ] သွားခြင်း။ သံ သုဠ၊ ဂါမော ကလဟတ္ထာယ ဥပဂမနန္တိ သင်္ဂါမော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ ဂါမဏိယ-ထောင့်ကွင်းလည်း ကြည့်။

ဂါမက (ပုန) [ဂါမ+က] ရွာ၊ ရွာငယ်။ အညတရော ဘိက္ခု ဂါမကံ ဂစ္ဆန္တော အညတရံ ဘိက္ခု တေဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၇။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၀၆။ အပ၊ ၁။ ၄၄၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆၆။)

ဂါမက (တိ) [ဂမု+ဏ] သွားတတ်သော၊ သူ။ အညော ဝါ ကောစိ သိသံ ဂါမကော ဝုစ္ဆတေ ဝါတဇဝေါတိ ပက္ခိဂါမိကောတိ။ ပေဋကော။ ၂၇၆။

ဂါမကဏ္ဍက (တိ) [ဂါမ+ကဏ္ဍက] ရွာ၌ ဆူးငြောင့်သဖွယ် ဖြစ်သော၊ ရွာနေလူတို့၏ ဆူးငြောင့်သဖွယ်ဖြစ်သော၊ သူ။ “ဂါမကဏ္ဍကော” တိပိပါဌော။ တဿတ္ထော ဂါမေ ကဏ္ဍကော ကဏ္ဍကဌာနိယော သကလော ဝတ္ထုကာမောယဿ ဇိတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၈။ ဂါမဝါသီနံ ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ကဏ္ဍကောတိ ဂါမကဏ္ဍကော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၀။

ဂါမကထာ (ထိ) [ဂါမ+ကထာ] ရွာနေလူတို့၏ စကား၊ ရွာစကား၊ ရပ်စကား။ (မဟာနိ။ ၂၈၆-၌ မဂ်ဖိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တိရစ္ဆာနကထာ ၃၂-မျိုးကို ဂါမကထာ-ဟု ခေါ်ဆိုကြောင်းလာသည်။ ၃၂-မျိုးရေတွက်ပုံကို မ၊ ၂။ ၁၈၁-နှင့် မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၆-၌ ကြည့်။ ၃၂-မျိုးတွင် အစိတ်အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သော ဂါမကထာသည် ရဟန်းများပြောဆိုကောင်းသော ဂါမကထာ၊ မပြောဆိုကောင်းသော ဂါမကထာဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ “ဤရွာက လူများသည် သတ္တိကောင်း၏” စသည်ဖြင့် ရွာနှင့် ပတ်သက်စပ်ဆိုင်သော စကားမျိုးကို မပြောဆိုကောင်း၊ “ဤရွာက လူများသည် သဒ္ဓါတရားကောင်း၏” စသော ဂါမကထာမျိုးကိုကား ပြောဆိုကောင်းသည်။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၈၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅-၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၅။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၉။) ယာနကထံ ဂါမကထံ နိဂမကထံ။ ဒိ၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ၃။ ၃၆၈။ အံ၊ ၃။ ၃၅၈။ စူဠနိ။ ၂၆၀။ (-မ၊ ၃။ ၁၅၅။ မဟာနိ။ ၂၈၆။) ဂါမကထာတိ ဂါမဝါသီနံ ကထာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၅။

ဂါမကမ္မ (န) [ဂါမ+ကမ္မ] ရပ်မရွာမှ၊ ရပ်ရေးရွာရေး၊ ရပ်ရွာကိစ္စ။ ဂါမမဇ္ဈေ ဌာတော ဂါမကမ္မံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။

ဂါမကမ္မကရဏဌာန (န) [ဂါမကမ္မ+ကရဏဌာန] ရပ်မရွာမှပြုလုပ်ရာအရပ်။ ဂါ မဇ္ဈေ မနုဿာနံ ဂါမကမ္မကရဏဌာနံ ဂန္ဓာ။ ဒိ၊ ၄။

၂။၃၀၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။) ဂါမကမ္မ-
ကရဏဋ္ဌာနန္တိ ဂါမိကာနံ ဥပဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ ဝဒတိ။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၃။

ဂါမကသေဋ္ဌိ (ပု) [ဂါမက+သေဋ္ဌိ] ရွာသူဌေး၊
တောသူဌေး။ အန္တရာမဂ္ဂေ အမှောက် သဟာ-
ယကော ဂါမကသေဋ္ဌိ နာမ ကော သေဋ္ဌိ
အတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

ဂါမကာရာမ (ပု) [ဂါမက+အာရာမ] ရွာ၏
အနာမ် ဥယျာဉ်။ အညတရသ္မိံ ဂါမကာရာမေ
ဝဿံ ဥပဂန္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။

ဂါမကာဝါသ (ပု) [ဂါမက+အာဝါသ] ရွာတွင်း
ကျောင်း၊ ရွာငယ်အိမ်။ သမ္ပဟုလာ ဘိက္ခု-
နိယော ဂါမကာဝါသေ ဝဿံဥဋ္ဌာ သာဝတ္ထိံ
အဂမံသု။ ဝိ၊၂။၃၂၀။ (-၄၀၃။ ဝိ၊၄။၃၁၈။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆။) ရာဇမဟာမတ္တေဟိ ဝါ ဂါမကာဝါသံ
ဂတေဟိ ဂါမဝါသိနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။
(-၂၄၄။)

ဂါမကိစ္စ (န) [ဂါမ+ကိစ္စ] ရပ်မရွာမှု၊ ရပ်ရေး
ရွာရေး၊ ရပ်ရွာကိစ္စ။ အာယုတ္တကံ ဂါမကိစ္စံ
ကရာန္တမေဝ ပဿိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။
(-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။
၃၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆။)

ဂါမကူဋ (တိ) [ဂါမ+ကူဋ] ရွာသူတို့ကို-
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲတတ် -လှည့်စားတတ် -
သောသူ။ (တရားသူကြီး။) ဣမသ္မိံ ယေဝ
ရာဇဂဟေ ဂါမကူဋော အဟောသိ။ ဝိ၊၁။
၁၄၇။ ဂါမကူဋောတိ ဝိနိစ္ဆယာမစော။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သော ဟိ ဂါမဇနကာယံ ကူဋဋ္ဌေန
ဝဉ္ဇေတိတိ “ဂါမကူဋော” တိ ဝုစ္စတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၉၄။

ဂါမကူဋက (တိ) [ဂါမကူဋ+က] ရွာသူတို့ကို-
ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲတတ် -လှည့်စားတတ် -
သောသူ။ (တရားသူကြီး။) ဣမသ္မိံ ယေဝ

ရာဇဂဟေ ဂါမကူဋကော အဟောသိ။ သံ၊
၁။၄၄၉။ ဂါမကူဋကောတိ ဝိနိစ္ဆယာမစော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ သော ဟိ ဂါမဇနကာယံ
ကူဋေတိ ဝဉ္ဇေတိတိ ဂါမကူဋကောတိ ဝုစ္စတိ။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၄။

ဂါမကူဋကမ္မ (န) [ဂါမကူဋ+ကမ္မ] ရွာသူတို့
အပေါ် -ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ -လှည့်စား -
တတ်သူ၏အမှု။ ဂါမကူဋကမ္မံ ဝါ ပိသုဏ
ဝါစာကမ္မံ ဝါ မာ ကရိတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။

ဂါမဇေ(က္ခေ)တ္တ (န) [ဂါမ+ဇေတ္တ] (၁) ရွာနှင့်
လယ်ယာ။ (၂) ဂါမဇေတိ၊ ရွာ (ပိုင်ဆိုင်ရာ)
နယ်နိမိတ်။ (၁) ဂါမဇေတ္တာနိ (ထေရီ၊
၄၁၆) တိ ဂါမေ စ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏဝိရဟန-
က္ခေတ္တာနိ စ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ (၂) တတ္ထ
ယာဝတာ ကေ ဂါမက္ခေတ္တံ၊ အယံ ဂါမသီမာ
နာမ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၉၀။ (-ဝိ၊၄။၃၄၂။ အံ၊၂။
၁၀၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၄၁၆။) ယတ္ထကေ ပဒေသေ
တဿ ဂါမဿ ဂါမဘောဇကော ဗလိံ လာန္တိ၊
သော ပဒေသော အပေါ့ ဝါ ဟောဘု မဟ-
န္တော ဝါ ကေ ဂါမဇေတ္တံ နာမ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်။၁၄၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၂၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၄။)

ဂါမဇေတ္တပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂါမဇေတ္တ+ပရိစ္ဆေဒ]
ဂါမဇေတိ အပိုင်းအခြား၊ ရွာနယ်နိမိတ်
အပိုင်းအခြား။ ဧတ္ထေ သစေ တဿ ဂါမဿ
ဂါမဇေတ္တပရိစ္ဆေဒေါ အတ္ထိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊၃၆။

ဂါမဇေတ္တသင်္ချာ (တိ) [ဂါမဇေတ္တ+သင်္ချာ]
ဂါမဇေတိ ဣသော အရေအတွက်။ အယံ န
ဇာတဿရော ဂါမဇေတ္တသင်္ချာမေဝ ဂစ္ဆတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ (-ဝဇီရ၊၄၅၉။)

ဂါမဂတ (တိ) [ဂါမ+ဂတ] ရွာ၌တည်သော၊
ရွာသို့ရောက်သော။ ပရဝိတ္တ၊ပကရဏံ ဂါမ-
ဂတံ ဝါ အရညဂတံ ဝါ။ မ၊၁။၃၅၅။ မ၊၃။
၉၄၊၉၅။ အံ၊၃။၄၇၃။ (-သံ၊၂။၄၀၀။

မိလိန္ဒ။ ၃၇၇။) ဂါမဂတံ ဝါတိ အန္တော ဂါမေ
ဝါ ဌပိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဂါမဂမန (န) [ဂါမ+ဂမန] ရွာသို့သွားခြင်း။
အာဟာရတ္ထာယ မေ ဂါမဂမနံ အာဟာရ-
ပရိယေသနဒုက္ခံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၀၀။

ဂါမဂါမဏိက (ပု) [ဂါမ+ဂါမဏိက] ရွာသူကြီး၊
ရွာစား။ ဂါမဂါမဏိကဿာ (အံ၊ ၂။ ၆၇) တိ
ဂါမာနံ ဂါမဏိကဿ၊ ဂါမသာမိကဿာတိ
အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။ ဂါမဂါမဏိကော-
(အံ၊ ၂။ ၂၆၅) တိ ဂါမဘောဇကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၉၈။

ဂါမဂေါစရ (တိ) [ဂါမ+ဂေါစရ] ရွာ၌ကျက်
စားသော၊ သူ။ ဒသဟိ အသဒ္ဓမ္မေဟိ သမန္နာ-
ဂတံ ဂါမဂေါစရံ ကာကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇။

ဂါမဂေါဏ (ပု) [ဂါမ+ဂေါဏ] ရွာနွား။ အဉ္ဇန-
ဝဏ္ဏော ဟုတွာ ဂါမဂေါဏေဟိ သဒ္ဓိံ စရတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၀။

ဂါမဂေါရူပ (န) [ဂါမ+ဂေါရူပ] ရွာနွား အ
ပေါင်း၊ ရွာနွားအုပ်။ အထ တသ္မိံ ဒိဝသေ
ဂါမဂေါရူပေဟိ သဒ္ဓိံ တတ္ထ သမိပေ စရတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဂါမဃာတ (န) [ဂါမ+ဃာတ] (၁) ရွာကို-
ရွာနေလူကို - လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ)
(၂) ရွာကို-ရွာနေလူကို-လုယက်ဖျက်ဆီး
တတ်သော၊ သူ။ (၁) တိဏှာနိ သတ္တာနိ
ကာရာပေတွာ ဂါမဃာတံပိ ဥပက္ကမိသု
ကာတံ။ ဒီ၊ ၃။ ၅၆။ (- အဘိ၊ က။ ၁၃၅။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။) (တိ) (၂)
ဒီဃရတ္တံ ပေါ ဘိက္ခဝေ “စောရာ ဂါမ-
ဃာတာ”တိ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ၁။ ၃၉၅။

ဂါမဃာတက (န) [ဂါမဃာတ+က။ ဂါမ+
ဟန+ဏ္ဍ] (၁) ရွာကို - ရွာနေလူကို -

လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ (တိ) (၂) ရွာကို-
ရွာနေလူကို - လုယက်ဖျက်ဆီးတတ်သော၊
သူ။ (၁) ပဉ္စသတာ ပုရိသာ ဂါမဃာတ-
ကာဒီနိ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈။ (- ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊ ၁၆၁။) (တိ) (၂) စောရာ ဂါမဃာတ-
ကာ။ သံ၊ ၂။ ၃၈၃။ (- မိလိန္ဒ။ ၁၉။ ကင်္ခါ။
၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။)
စောရာဂါမဃာတကာတိ...ဆ ဂါမဃာတက-
စောရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၆။ (- သီ၊ဋ္ဌ၊ သင်္ခ၊ ၂။
၃၀၄။)

ဂါမဃာတကစောရ (ပု) [ဂါမဃာတက+စောရ]
ရွာကို-ရွာနေလူကို- လုယက်ဖျက်ဆီးတတ်
သောသူခိုး။ ဂါမဃာတက (တိ)(၂)ကြည့်။

ဂါမင်္ဂဏ (န) [ဂါမ+အင်္ဂဏ] ရွာ (တည်မည့်)
ကွင်းပြင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါမင်္ဂဏဌာန (န) [ဂါမင်္ဂဏ+ဌာန] ရွာ(တည်
မည့်) ကွင်းပြင်နေရာ။ တဿ ကိရ ဂါမဿ
မာပနဒိဝသေ ဂါမင်္ဂဏဌာနေ ဒေ တယော
ပါဠုလင်္ကရာ ပထဝိတော ဥဗ္ဗိဇ္ဇိတွာ နိက္ခမိ-
သု။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၆။

ဂါမစတုက္က (န) [ဂါမ+စတုက္က] ဂါမစတုက္က။
(၁-ရွာ၌သင့်၍ တော၌မသင့်သောအာပတ်။
၂-တော၌သင့်၍ ရွာ၌မသင့်သော အာပတ်။
၃-ရွာ၌လည်းသင့် တော၌လည်း သင့်သော
အာပတ်။ ၄-ရွာ၌လည်းမသင့် တော၌လည်း
မသင့်သော အာပတ်။ ၎င်း ၄-မျိုးကို ဂါမ-
စတုက္ကဟု ခေါ်သည်။) ဂါမစတုက္ကေ အန္တရ-
သရပဋိသံယုတ္တံ သေခိယပညတ္တိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။
၁၇၁။

ဂါမဇန (ပု) [ဂါမ+ဇန] ရွာနေလူ၊ ရွာသူရွာ
သား။ ဂါမဇနော တံ ပုရိသံ ဂဟေတွာ ဧဝံ
ဝဒေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၇။

ဂါမဇနကာယ (ပု) [ဂါမဇန+ကာယ] ရွာနေ
လူအပေါင်း။ ဂါမက္ကဋ္ဌနှင့် ဂါမက္ကဋ္ဌက-တို့
ကြည့်။

ဂါမဇနပဒါကာယတ္ထ (တိ) [ဂါမဇနပဒ+အာ-
ကာယတ္ထ] ရွာဒနပုဒ် အာကာနှင့်စပ်သော
(ရာထူး)။ ဌာနန္တရန္တိ စ ဂါမဇနပဒါကာ-
ယတ္ထ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၆။

ဂါမဇေဋ္ဌက (ပု) [ဂါမ+ဇေဋ္ဌက] ရွာ၏-
အကြီးအမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ရွာသူ
ကြီး။ ဂါမဏိ (၁) (၂) ကြည့်။

ဂါမဇ္ဈာသယ (တိ) [ဂါမ+အဇ္ဈာသယ] ရွာမှ
ရအပ်သော အာဟာရ၌ အလိုဆန္ဒရှိသော။
ဝေမေဝ ဇိဝှိပိ ဂါမဇ္ဈာသယ။ သံ၊ ၄။ ၃။
၁၁၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၂။ ဂါမတော လဒ္ဓဗ္ဗံ
အာဟာရံ ဂါမံ၊ တန္နိန္ဒတယ ဂါမဇ္ဈာသယ-
တာ ဝုတ္တာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၉။

ဂါမဋ္ဌ (တိ) [ဂါမ+ဌာ+အ] ရွာ၌တည်သော၊
ရွာ၌ထားအပ်သော။ ဂါမဋ္ဌ နာမ ဘဏ္ဍံ
ဂါမေ စတူဟိ ဌာနေဟိ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၆၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ ဝဇီရံ၊ ၁၃၀။)

ဂါမဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဂါမဋ္ဌ+ကထာ] ရွာ၌တည်
သော ဥစ္စာကို ဆိုကြောင်းစကား။ ဂါမဋ္ဌ-
ကထာယံ ဂါမော နာမာတိ ပါဠိယံ န ဝုတ္တံ
သဗ္ဗသော ဂါမလက္ခဏဿ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တတ္တာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၄။

ဂါမဋ္ဌာန (န) [ဂါမ+ဋ္ဌာန] ရွာတည်ရာအရပ်၊
ရွာနေရာ။ ကေသ္မိံ ဂါမဋ္ဌာနေ တာလရက္ခေ
တာလပက္ကံ ဒိသ္မာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၀။ (-
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၀၃။)

ဂါမဏိ(ဏိ) (တိ) [ဂါမ+နိ+ဏိ။ ဂါမံ နေတိတိ
ဂါမဏိ။ “တဿိလာဒိသု ဏိတွာဝိ စာ”တိ
ဏိ၊ ရသေယော၊ ဂါမဏိ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၉၆။ (ဌာမ-
ဏိ-သံ)] (၁) (က) ရွာ၏ - အကြီးအမှူး -
ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ရွာသူကြီး။ (ခ) သာ
မန်ရွာသား။ (၂) အကြီးအကဲ။ (၃) ဂါမဏိ
မည်သူ။ (၄) အမြတ်၊ မြတ်သော၊ ပြဇာနီး
သော။ (၁) (က) သော ဂါမဏိ ဟောတု

သဟာယမဇ္ဈေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဓရိယာ၊ ၄။
၁၉၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၉၄။ သံ၊ ၂။ ၄၉၃။ နေတ္ထိ။
၃၉။ စူဠနိ၊ ၄။ ၆၈။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၈၃။) ဂါမဏိ-
တိ ဂါမဇေဋ္ဌကော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။ ဧရိယာ၊
၄။ ၂၀၀။ (-နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၁၆၆။) (ခ) ဧဝံ ဇာနာဟိ ဂါမဏိ (ဇာ၊ ၁။
၃)တိ ကတ္ထမိ ဂါမိကပုရိသောပိ ဂါမဇေဋ္ဌ-
ကောပိ ဂါမဏိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ (၂)
ဂါမဏိဟတ္ထိ-ကြည့်။ (၃) ဂါမဏိကုမာရ၊
ဂါမဏိရာဇ-တို့ကြည့်။ (၄) ပဏိတံ ပရမံ
သေယျော၊ ဂါမဏိသေဋ္ဌသတ္တမာ။ ဓာန်။
၆၉၅။

ဂါမဏိက (တိ) [ဂါမ+နိ+ဏျ။ ဂါမဏိ+က။
အတ္တနော ရုစိဝသေန ဂါမဏိစုံ နေတိတိ
ဂါမနိယော၊ ဂါမနိယောယေဝ ဂါမဏိကော။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆။] (၁) ရွာ၏ - အကြီးအမှူး -
ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ရွာသူကြီး။ (၂) အကြီး
အကဲ။ (၃) ရွာသူကြီးယုတ်။ (၁) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ပူဂဏိဏိကဿာ အံ၊ ၂။
၆၇)တိ ဂဏဇေဋ္ဌကဿ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉။ (၃)
ဂါမေ ဂါမဏိကာ ဝိယာ (သံ၊ ၁။ ၆။ ၂၀၅)-
တိ ယထာ ဂါမေ ဂါမကုဋ္ဌာ (ကုဋ္ဌာ?)
နာနပူကာရေန ဇနံ ပိဋ္ဌေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၁၀၇။ အတ္တနော ရုစိဝသေန ဂါမဏိစုံ
နေတိတိ ဂါမဏိ။ တေ ပန ဟိဋ္ဌေန္တော
ဝဒတိ “ဂါမဏိကာ”တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။

ဂါမဏိကာဘာဝ (ပု) [ဂါမဏိက+အဘာဝ]
ရွာသူကြီးမရှိခြင်း။ ဂါမဏိကာဘာဝေနာတိ
ကေစိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၂၀။

ဂါမဏိကုမာရ (ပု) [ဂါမဏိ+ကုမာရ] ဂါမဏိ
မင်းသား။ ဂါမဏိကုမာရေ ဗောဓိသတ္တဿ
ဩဝါဒေ ဌတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။

ဂါမဏိစန္ဒ (ပု) [ဂါမဏိ+စန္ဒ] ဂါမဏိစန္ဒမည် ယူ။
နာမေန ဂါမဏိစန္ဒော နာမ ဧဝံ စိန္တေသိ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။

ဂါမဏိရာဇ (ပု) [ဂါမဏိ+ရာဇ] ဂါမဏိမင်း။
ဂါမဏိရာဇာ ဓမ္မေန ရဇံ ကာရေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊
၁။၁၅၃။

ဂါမဏိသံယုတ္တ (န) [ဂါမဏိ+သံယုတ္တ] ဂါမဏိ
သံယုတ်။ သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ဂ-
သံယုတ်။ ယင်းသံယုတ်၌ စက္ခုသုတ်မှ ပါဠိ-
လိယသုတ်ထိ သုတ်ပေါင်း ၁၃-သုတ် ပါဝင်
သည်။ သံ၊၂။၄၉၃-၅၃၄။ သံ၊ဌ၊၃။၁၄၀-
၁၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉-၃၈၆။ဂါမဏိသံယုတ္တေ
အသိဗန္ဓကပုတ္တသုတ္တံ အာဘတံ။ နေတ္တိ၊ဌ၊
၁၀၉။

ဂါမဏိဟတ္ထိ (ပု) [ဂါမဏိ+ဟတ္ထိ] အကြီးအကဲ
ဖြစ်သော ဆင်။ ဂါမဏိဟတ္ထိအာဒယောပိ
“ယောဂ္ဂါ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၉။

ဂါမဏိယ (ပု) [ဂါမ+နိ+ကျ။ ဂမနံ ဂါမော၊
ဘာဝေ ဣော။ ဟတ္တာဒိနံ ဂမနကြိယာ ဂါ-
မော၊ တံ နေတိ သိက္ခာပေတိတိ ဂါမဏိ-
ယော.... ဂါမံ ဝါ ဟတ္တာဒိသမ္ပဟံ နေတိတိ
ဂါမဏိယော။ ဂမနံ ဝါ သိက္ခာပေတိတိ
ဂါမဏိယော၊ သဗ္ဗတြ နဿ ဣတ္ထံ။ ဓာနံ၊ဋီ၊
၃၆၈။] (က) ဆင်စီးသူရဲ၊ ဆင်ဦးစီး၊ ဆင်
ဆရာ။ (ခ) ပြင်းစီးသူရဲ၊ မြင်းဆရာ။ (ဂ)
ရထားစီးသူရဲ၊ ရထားထိန်း။ (က) ဂါမဏိ-
ယေဘိ (ဇာ၊၂။၅၇)တိ ဟတ္တာစရိယေဟိ။
ဇာ၊ဌ၊၅။၂၇၆။ (ခ) ဂါမဏိယေဘိ (ဇာ၊
၂။၅၇)တိ အဿာစရိယေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၂၇၆။ (ဂ) ဂါမဏိယေဘိ (ဇာ၊၂။၅၇)တိ
ရထိကေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၇၆။

ဂါမဏ္ဍလ (ပု) [ဂါမ + အဏ္ဍလ။ သကုဏာဒိနံ
အဏ္ဍာနိ လန္တိ ဂဏ္ဍန္တိ ကိဋ္ဌိတုံ ဝါ ခါဒိတုံ
ဝါတိ အဏ္ဍလာ၊ ဂေါဏာနံ ဝါ အတ္တနော ဝါ
အဏ္ဍာနိ လန္တိ ဂဏ္ဍန္တိ ပရာမသန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ
ဝါ အဏ္ဍလာ၊ အဏ္ဍံ ကက္ကသံ ဖရသံ ကာယ-
ဝစီကမ္ပံ လန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ဝါ အဏ္ဍလာ၊
ဂါမဝါသိနော ဝါ ဂါမဌာ ဝါ အဏ္ဍလာ

ဂါမဏ္ဍလာတိ ဝါ ဂါမဝါသိနံ ဂါမဌာနံ ဝါ
ပုတ္တာ အဏ္ဍလာ ဂါမဏ္ဍလာတိ ဝါတိ အတ္ထံ
ဒဿေတိ။ မဏိဒီပ။] ရွာသူသားငယ်။ ဂါ-
မဏ္ဍလာ ဥပါဂန္ဓာ၊ ရူပံ ဒဿေန္တိ နပုကံ။
စရိယာ။ ၄၁၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၇၅။ အပါ၊ ဌ၊
၁။၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၈၂။ စရိယာ၊ဌ၊၂၆၇။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၅၆။ (-မ၊၁။ ၁၁၃။ ထေရ။ ၃၆၁။)
ဂါမဏ္ဍလာတိ ဂါမဒါရကာ။ စရိယာ၊ဌ။၂၆၀။
မူလဋီ၊၁။၂၆။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၇၃။ ထေရ၊ဌ၊
၂။၄၇၈။) ဂါမဏ္ဍလာတိ တွေ အဏ္ဍလ-
သဒ္ဓေါ ဒါရကပရိယာယော အဏ္ဍေ အလန္တိ
ကိဋ္ဌန္တိတိ ဝစနတ္ထေနာတိ ဒဿေတိ။ မဇ၊ဋီ၊
၆၉။(ဇာတ်ဋီကာ၌ ဂေါမဏ္ဍလာ-ဟု ပါဠိရှိ၍
ဂေါပါလကဒါရကာ - ဟု ဖွင့်ထားကြောင်း
အဋ္ဌသာလိနီ ကျော်အောင်စံထား ဂဏ္ဍိဌာ
ထား၏။ မဇ၊ဋီ၊ ဒုတိယနည်း၌ ဂါမဏ္ဍလဟု
ဆိုလျက် “မ”တလုံးကိုချေ၍ “ဂါမဏ္ဍလာ”
ဟု ပါဠိရှိနေကြောင်း၊ မဏ္ဍလသဒ္ဓါသည်
ဒါရက=သူငယ်ဟော ဖြစ်ကြောင်း ပြဆို၏။
ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဍိ - က မဇ၊ဋီ၊ဒုတိယ
နည်းကို ပယ်ထားသည်။)

ဂါမဏ္ဍလရူပ (တိ) [ဂါမဏ္ဍလ + ရူပ] ရွာသူ
သားငယ်အသွင်ရှိသောသူ။ ဂါမဏ္ဍလရူပေါ
ဝိယာ (မ၊၂။၃၆၂)တိ ဂါမဒါရကရူပေါ ဝိယ။
မ၊ဌ၊၃။၂၈၁။ တေသံ ပြာဟ္မဏိသိနံ (ပြာဟ္မ-
ဏိသိနံ?) အသာမတ္ထိယဒဿနေန ဇာတိယာ
အပ္ပမာဏတံ ဝိဘာဝေတုံ ဂါမဒါရက-
ဝေသေန ဥပဂစ္ဆိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဂါမဏ္ဍလ-
ရူပေါ ဝိယာ”တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၇။

ဂါမတိတ္ထ (န) [ဂါမ + တိတ္ထ] ရွာဆိပ်ကမ်း။
သယမေဝ ယံ ကိဉ္စိ ဂါမတိတ္ထံ သမ္ပတ္တံ ဌာနာ
အစာဝေန္တောဝ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၉၀။ (-ဝဇီရ။
၃၁၀။)

ဂါမတိရပဿ (ပု၊န) [ဂါမတိရ+ပဿ] ရွာကမ်း
နံပါး၊ ရွာကမ်းဘေး။ အနန္တရသိက္ခာပဒေ

နာဝါယေဝ ဂါမတိရပဿေန ဂစ္ဆန္တိ။
ဝိမတိ၊ ၂။၂၄။

ဂါမထကနက (တိ) [ဂါမ+ထကနက] ရွာကို
ပိတ်ဆို့ကြောင်း ဖြစ်သော။ စက္ကလကယုတ္တ-
ဒွါရ-ကြည့်။

ဂါမဒါရက (တိ) [ဂါမ+ဒါရက။ ထိ-၌ ဂါမ-
ဒါရိကာ] ရွာသူသားငယ်။ ဂါမဒါရကာနံ
ဝါ အဝိညုတံ ပတ္တာနံ သာဝေတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
၂၂။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။) အနိဝတ္ထာနံ ဂါမဒါရိကာနံ
နိမိတ္တံ ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁။

ဂါမဒါရကရူပ (တိ) [ဂါမဒါရက + ရူပ] ရွာသူ
သားငယ်အသွင်ရှိသောသူ။ ဂါမဏ္ဍလရူပ-
ကြည့်။

ဂါမဒါရကဝေသ (ပု) [ဂါမဒါရက + ဝေသ]
ရွာသူသားငယ်အသွင်။ ဂါမဏ္ဍလရူပ-ကြည့်။

ဂါမဒွါရ (န) [ဂါမ+ဒွါရ] ရွာတံခါး။ နဒီတိတ္ထေ
ဝါ ဂါမဒွါရေ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၄။ (-မိလိန္ဒ။
၃၄၈။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။ ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၂၆၃။)

ဂါမဒွါရဗာဟာ (ထိ) [ဂါမ+ဒွါရဗာဟာ] ရွာ
တံခါးဘောင်။ တဿ ဂါမဒွါရဗာဟာနံ
ဝေမဇ္ဈေ ဌိတဿ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ (-ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၁၉၅။)

ဂါမဒွါရမဂ္ဂ (ပု) [ဂါမဒွါရ + မဂ္ဂ] ရွာတံခါးသို့
သွားရာလမ်း။ ပန္နနုဗန္တန္တိ ယထာ ဂါမဒွါရ-
မဂ္ဂံ အနုဗန္တမိဂံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၆၂။

ဂါမဒွါရသမိပ (န) [ဂါမဒွါရ+သမိပ] ရွာတံခါး
အနီး။ ပတ္တံ နိဟရိတွာ ဂါမဒွါရသမိပံ ပါပု-
ဏန္တေန။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၃၃၇။

ဂါမဒွါရာဘိမုခ (တိ) [ဂါမဒွါရ+အဘိမုခ။ ထိ-
၌ ဂါမဒွါရာဘိမုခိ] ရွာတံခါးသို့ ရှေ့ရှုသော၊

သူ။ သာ ဣတ္ထိ ဂါမဒွါရာဘိမုခိ တံ ဒိသ္မာ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဂါမဓမ္မ (ပု) [ဂါမ+ဓမ္မ] ရွာသူတို့၏ အကျင့်၊
မေထုန်အကျင့်။ မောသပုရိသ ယံ တံ
အသဒ္ဓမ္မံ ဂါမဓမ္မံ ဝသလဓမ္မံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ (-
၃၄။ ဒိ၊ ၁။ ၄။ အံ၊ ၁။ ၂၁၂။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၆။
မဟာနိ၊ ၁၀၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။) ဂါမဓမ္မန္တိ
ဂါမာနံ ဓမ္မံ ဂါမဝါသိကမနုဿာနံ ဓမ္မန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ (-၂၂။
ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၁။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၈၇။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၂၆။ ဝဇီရ၊ ၇၂။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၉။)
ဂါမဓမ္မန္တိ ဧတ္ထ ဂါမသဒ္ဓေန ဂါမဝါသိနော
ဝုတ္တာ အဘေဒုပစာရေနာတိ အာဟ “ဂါမ-
ဝါသိကမနုဿာနံ”န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃။

ဂါမဓမ္မကရဏ (န) [ဂါမဓမ္မ+ကရဏ] မေထုန်
အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်း။ တံ ဂါမဓမ္မကရဏံ၊
ဒွာသသမံ သင်္ဂမိယ။ ဝဇီရ၊ ၇၁။

ဂါမဓမ္မတာ (ထိ) [ဂါမ+ဓမ္မတာ] ရွာသူတို့၏
သဘော၊ ရွာသူတို့၏ အလေ့အထ။ ယော
ဂါမဓမ္မတာယ ဝါ နိဂမဓမ္မတာယ ဝါ ကဒါစိ
ကရဟစိ ဥပေါသထံ သမာဒိယတိ။ အဘိ၊ ဌ၊
၃။ ၇၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၅။

ဂါမနိယ (တိ) [ဂါမ+နိ+ဏျ] ရွာ၏-အကြီး
အမှူး - ဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ရွာသူကြီး။
ဂါမဏိက-ယောင့်ကွင်းကြည့်။

ဂါမနိဿန္တ (ပု) [ဂါမ+နိဿန္တ] ရွာသူရွာသား
တို့၏ အငွေအသက် အကျိုးဆက်။ ယထာ
ပန အသုစိဋ္ဌာနေ ဂါမနိဿန္တေန ဇာတာနိ
သုပေယျ ပဏ္ဏာနိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဝိ၊ သုဒ္ဓါ၊
၁။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၀၂။

ဂါမန္တ (ပု၊ န) [ဂါမ+အန္တ] (၁) ရွာအတွင်း။
(၂) ရွာ၏အနီး။ (၃) ရွာနီးကျောင်း၊ ရွာ
တံခါး အနီးကျောင်း။ (ဤ၌ သေနာသန

ပုဒ်ကျေသည်။ (၁) ဂါမန္တနာယက-ကြည့်။
(၂) ဝနပထန္တိ ဂါမန္တံ အတိက္ကမိတွာ မနု-
ဿာနံ အနုပစာရဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။)
ဂါမန္တန္တိ ဂါမသမိပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။)
(၃) ဂါမန္တေသု(ထေရ၊၃၄၂)တိ ဂါမန္တ-
သေနာသနေသု ဂါမသမိပေသု သေနာသ-
နေသု၊ ဂါမဒ္ဓါရေသု ဝါ သေနာသနေသု။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

ဂါမန္တက (ပု၊န) [ဂါမန္တ+က] ရွာအနီး။ ဂါမန္တ-
ကာနိ သေဝဿု၊ တေ မာတာလယံ တဝ။
ဇာ၊၁။၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဂါမန္တနာယက (တိ) [ဂါမန္တ + နာယက] ရွာ
အတွင်းသို့ ပို့ဆောင်တတ်သောသူ။ န
လဘေယျ ဂါမန္တနာယကံ။ အံ၊၂။၁၆၆။
ဂါမန္တနာယကဿာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈)တိ ဂါမန္တ-
သမ္မာပကဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။

ဂါမန္တပဗ္ဗာရ (ပု) [ဂါမန္တ + ပဗ္ဗာရ] ရွာအနီး
တောင်ဝှမ်း (တောင်ခေါင်း)သျှ။ ဇုဏ္ဏပက္ခ-
တေရသိယာ နိက္ခန္တော ဂါမန္တပဗ္ဗာရံ ဂန္ဓာ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။

ဂါမန္တပဗ္ဗာရဝါသီ (တိ) [ဂါမန္တပဗ္ဗာရ+ဝသ+
တိ] ရွာအနီး တောင်ဝှမ်း၌ နေသောသူ။
ဂါမန္တပဗ္ဗာရဝါသီ မဟာသီဝတ္ထေရော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၄။

ဂါမန္တပဗ္ဗာရသေနာသန (န) [ဂါမန္တပဗ္ဗာရ+
သေနာသန] ရွာအနီး တောင်ဝှမ်းကျောင်း။
ပရိပုဏ္ဏေ အဓိဋ္ဌာယ ဂါမန္တပဗ္ဗာရသေနာသနံ
ဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

ဂါမန္တရ (န) [ဂါမ+အန္တရ] ရွာတပါး၊ အခြား
သောရွာ။ အန္တမသော ဂါမန္တရမ္ပိ ပါစိတ္တိယံ။
ဝိ၊၂။၈၇။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။)
ဂါမန္တရေ ဂါမန္တရေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂)တိ ဧတ္ထ

အညော ဂါမော ဂါမန္တရန္တိ အာဟ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၅၀။

ဂါမန္တရကပ္ပ (ပု) [ဂါမန္တရ+ကပ္ပ] ရွာတပါးကို
အထူးကြံခြင်း။ (ရွာတပါးကို သွားမည့် ပဝါ
ရိတ်သင့်ပြီး ရဟန်းသည် အတိရိက်ဝိနည်းကံ
မပြုသော ဘောဇဉ်ကို စားကောင်း၏ဟု
အထူးကြံဆ၍ အဓိပ္ပါယ်တမျိုးတဖုံ ကောက်
ယူခြင်းကို ဂါမန္တရကပ္ပဟုခေါ်သည်။) ကပ္ပတိ
ဘန္တေ ဂါမန္တရကပ္ပေါတိ။... ကပ္ပတိ ဘန္တေ
“ဣဒါနိ ဂါမန္တရံ ဂမိဿာမိ”တိ ဘုတ္တာ-
ဝိနာ ပဝါရိတေန အနုတိရိတ္တံ ဘုဉ္ဇိတန္တိ။
ဝိ၊၄။၅၀၆။ (-၄၉၁၊၅၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။
ဝိမတိ၊၁။၂၅။)

ဂါမန္တရဂဏနာ (ထိ) [ဂါမန္တရ+ဂဏနာ] ရွာ
တပါးအရေအတွက်၊ အခြားသောရွာ အရေ
အတွက်။ တဿာ သဂါမကတိရပဿေန ဂမ-
နကာလေ ဂါမန္တရဂဏနာယ ပါစိတ္တိယာနိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ (-ကင်္ခါ၊၃၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။
၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၃၇၆။) ဂါမန္တရဂဏနာ-
ယာတိ ယသ္မိံ ဂါမတိတ္ထေ အာရုဋ္ဌော၊ တံ
ဌပေတွာ အညဂါမဂဏနာယ။ ဝဇီရ၊၃။၁၀။

ဂါမန္တရဂမန (န) [ဂါမန္တရ+ဂမန] ရွာတပါးသို့
သွားခြင်း၊ အခြားရွာသို့ သွားခြင်း။ အက္ခ-
ကသိက္ခာပဒဉ္စ ဂါမန္တရဂမနံ အဝဿုတာ
အဝဿုတဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၂။ (-ဝိမတိ၊၁။
၁၅၅။)

ဂါမန္တရဂမနဝတ္ထု (န) [ဂါမန္တရဂမန+ဝတ္ထု]
ရွာတပါးသို့ သွားခြင်းဟူသောအကြောင်း။
ဘိက္ခုနိ အာရဗ္ဗ ဂါမန္တရဂမနဝတ္ထုသ္မိံ
ပညတ္တိ။ ကင်္ခါ၊၃။၁၀။

ဂါမန္တရဂမနသံဃာဒိသေသ (ပု) [ဂါမန္တရဂမန+
သံဃာဒိသေသ] ရွာတပါးသို့ သွားခြင်း
ကြောင့် သင့်သော သံဃာဒိသိသ်။ ဒွိသုပိ
ဝုတ္တံ အတ္ထတော ဧကမေဝ ဂါမန္တရဂမန-

သံသာဒိသေသံ ဥပစာရဿ သန္ဓာယ
ဝုတ္တတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ ငို။ ၁၁၁။

ဂါမန္တရပစ္စယ (ပု) [ဂါမန္တရ + ပစ္စယ] ရွာ
တပါးသို့ သွားခြင်းဟူသော အကြောင်း။
သကဂါမတော နိက္ခမန္တိယာ ဂါမန္တရပစ္စယာ
အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဂါမန္တရပရိယာပန္န (တိ) [ဂါမန္တရ + ပရိယာပန္န]
ရွာတပါး၌ အကျုံးဝင်သော။ အရုဏုဂ္ဂေ
ဂါမန္တရပရိယာပန္နံ နဒိပါရံ ဩက္ကန္တဘိက္ခုနံ
သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ငွ၊ ၄။ ၂၃၈။ (- ကင်္ခါ။
၃၀၁။ ဝဇီရ။ ၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉၁။ ကင်္ခါ၊
ငို။ ၁၁၁။)

ဂါမန္တရာဓိကာရ (ပု) [ဂါမန္တရ + အဓိကာရ]
ရွာတပါးသို့ သွားခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော
အရာ။ ဘိက္ခုနိယာ ဂါမန္တရာဓိကာရေ ဧကေ-
န ပါဒေန။ ကင်္ခါ၊ ငို။ ၃၀။

ဂါမန္တရာပတ္တိ (ထိ) [ဂါမန္တရ + အာပတ္တိ] ရွာတ
ပါးသို့ သွားခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်။
နိက္ခမန္တိယာပိ ဂါမန္တရာပတ္တိံ ဟောတိတိ
အပရေ။ ဝဇီရ။ ၃၅၉။ (- ကင်္ခါ၊ ငို။ ၃၁၊ ၃၅။)

ဂါမန္တရောက္ကမန (န) [ဂါမန္တရ + ဩက္ကမန] ရွာ
တပါးသို့ သက်ရောက်ခြင်း။ အနာပဒါ ဂါ-
မန္တရောက္ကမနံ ဝါ အဒ္ဓယောဇနာတိက္ကမော
ဝါ။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၄။

ဂါမန္တဝါသိ (တိ) [ဂါမန္တ + ဝသ + ဧ။ ထိ-၌
ဂါမန္တဝါသိနိ] ရွာအနီး၌ နေသောသူ။
ဧဝံ ဂါမန္တဝါသိနံ သီမာပရိစ္ဆေဒံ ဒသေတော။
ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၃၄။ (- သံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၅၉။ ကင်္ခါ၊ ငို။
၃၃။) ဂါမန္တဝါသိနိယာ မိဂပေါတိကာယ။
ဇာ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဂါမန္တဝိဟာရ (ပု) [ဂါမန္တ + ဝိဟာရ] ရွာနီး
ကျောင်း၊ ရွာနီးကျောင်း၌ နေခြင်း။ အပ္ပိစ္ဆ-
တာသမုဋ္ဌာနေဟိ ဂါမန္တဝိဟာရာဒိဟိ ဣစ္ဆာ-

ဝစရပ္ပဟာနပ္ပဋိစ္ဆာဒကံ။ မ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၅၅။ (-
မ၊ ငို။ ၂၅၂။)

ဂါမန္တဝိဟာရိ (တိ) [ဂါမန္တ + ဝိဟာရိ] ရွာအနီး
- ရွာနီး စံကျောင်း - ၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။
ဣဓာဟံ နာဂိတ ဘိက္ခု ပဿာမိ ဂါမန္တ-
ဝိဟာရိ သမာဟိတံ နိသိန္နံ။ အံ၊ ၂။ ၃၀၁။
အံ၊ ၃။ ၁၅၆။ (- မ၊ ၁။ ၃၇။ မ၊ ၂။ ၁၃၇။)
ဂါမန္တဝိဟာရိန္တိ ဂါမန္တသေနာသနဝါသိ။
အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀၉။

ဂါမန္တသမ္ပာပက (တိ) [ဂါမန္တ + သမ္ပာပက]
ရွာအတွင်းသို့ - ရောက်စေ - ပို့ဆောင် - တတ်
သောသူ။ ဂါမန္တနာယက-ကြည့်။

ဂါမန္တသမ္ဘတ (တိ) [ဂါမန္တ + သမ္ဘတ] ရွာအနီး
သို့ ဆောင်အပ်သော။ ဂါမန္တသမ္ဘတေသု-
(မ၊ ၁။ ၁၆၄) တိ ဂါမန္တံ အာဟဋေသု။ မ၊ ငွ၊
၁။ ၃၈၈။ ဂါမန္တံ အာဟဋေသုတိ ဂါမသဗီပံ
ဥပနိတေသု။ မ၊ ငို၊ ၂။ ၇၁။

ဂါမန္တသေနာသန (န) [ဂါမန္တ + သေနာသန]
ရွာနီးကျောင်း။ နာဘိဇာနာမိ ဂါမန္တသေ-
နာသနေ ဝဿံ ဥပဂန္တာ။ မ၊ ၃။ ၁၆၇။ (-
ဝိ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၈၈။ ဒီ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၁၆။ မ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၀၆။
အံ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၂။)

ဂါမန္တသေနာသနပဋိက္ခိပန (န) [ဂါမန္တသေနာ-
သန + ပဋိက္ခိပန] ရွာနီးကျောင်းကို ပယ်ခြင်း။
အာရညကောတိ ဂါမန္တသေနာသနပဋိက္ခိပ-
နေန အရညေ နိဝါသော အဿာတိ အာရ-
ညကော။ ဥဒါန၊ ငွ၊ ၂၂၉။

ဂါမန္တသေနာသနဝါသ (ပု) [ဂါမန္တသေနာသန
+ ဝါသ] ရွာနီးကျောင်း၌ နေခြင်း။ အနုက္က-
လကမ္ပဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ဂါမန္တသေနာသနဝါ-
သံ မုဋ္ဌိတွာ။ မ၊ ငွ၊ ၁။ ၁၄၇။ (- ထေရ၊ ငွ၊ ၂။
၄၅၅။)

ဂါမန္တသေနာသနဝါသီ (တိ) [ဂါမန္တသေနာသ-
န+ဝသ+ဏီ] ရွာနီးကျောင်း၌ နေလေ့ရှိ
သောသူ။ ဂါမန္တဝိဟာရီ-ကြည့်။

ဂါမပစ္စယ (ပု) [ဂါမ+ပစ္စယ] ရွာဟူသောအ
ကြောင်း။ ဥပစာရဿ အတိက္ကမနဝသေန
ဂါမပစ္စယာ အာပတ္တိယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။
ကင်္ခါဒီ။ ၃၂။

ဂါမပဋိပါဠိ (ထိ) [ဂါမ+ပဋိပါဠိ] ရွာအစဉ်။
ထောက် လဘိတော ဝါ ဂါမပဋိပါဠိယာ
စရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၆၅။

ဂါမပဋ္ဌ(တ္တ) (န) [ဂါမ+ပဋ္ဌ] ရွာနေရာ၊ လူ
နေဘူးသော ရွာအရပ်၊ ရွာပျက်။ ဂါမပဋ္ဌ-
(ဒီ၊ ၂။ ၂၇၇) ၏ ဝုဋ္ဌိတဂါမပဒေသော ဝုစ္စတိ။
ဂါမပဒန္တိပိ ပါဌော အယမေဝတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၄၀၁။ ဂါမပတ္တန္တိ ဂါမော ဝေ ဟုတွာ
အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ၊ သုညဘာဝေန အနာဝသိတဗ္ဗံ
တေနာဟ ဝုဋ္ဌိတဂါမပဒေသောတိ။ ဂါမပဒန္တိ
ယထာ ပုရိသဿ ပါဒနိက္ခိတ္တဌာနံ အဓိဂတ-
ပရိစ္ဆေဒံ “ပဒ” ၏ ဝုစ္စတိ။ ဝေ ဂါမဝါသီဟိ
အာဝသိကဌာနံ အဓိဂတနိဝုတ္တိဂါရံ “ဂါမ-
ပဒ” ၏ ဝုတ္တိ။ တေနာဟ အယမေဝတ္ထောတိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။

ဂါမပတိ (ပု) [ဂါမ+ပတိ] ရွာအကြီးအကဲ၊ ရွာ
သူကြီး။ တံ တံ ဂါမပတိ ဗြူမိ၊ ကဒရေ
အပ္ပသ္မိ ဇီဝိတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၂။ တတ္ထ တံ တံ
ဂါမပတိ ဗြူမိတိ အမ္ဘော ဂါမဇေဋ္ဌက တေန
ကာရဏေန တံ ဝဒါမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၄။

ဂါမပတိကာ (ထိ) [ဂါမပတိ+က+အာ] ရွာ
၏အကြီးအကဲ ဖြစ်သောသူ၊ ရွာသူကြီးမ။
တဿ အဝိဒူရေ ကော ဂါမပတိကာ အဟော-
သိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၀၇။

ဂါမပတ္တ (န) [ဂါမ+ပတ္တ] ရွာနေရာ၊ လူနေဘူး
သောရွာအရပ်၊ ရွာပျက်။ ဂါမပဋ္ဌ-ကြည့်။

ဂါမပဒ (န) [ဂါမ+ပဒ] လူတို့ခြေချဘူးသော
ရွာ၊ လူနေဘူးသောအရပ်၊ ရွာပျက်။ ဂါမပဋ္ဌ-
ကြည့်။

ဂါမ(ပု)ဒေသ (ပု) [ဂါမ+ပဒေသ] ရွာအရပ်။
တံ ဂါမံ ပရိက္ခိပန္တေန ဂါမပုဒေသော
အဇ္ဈောတ္တရိယတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၄၁။ (-မ၊ ၄။
၁။ ၁၇၁။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂါမ(ပု)ဒေသန္တောဂဓ (တိ) [ဂါမပဒေသ+
အန္တောဂဓ] ရွာအရပ်၌-အကျုံးဝင်သော-
ပါဝင်သော။ တတ္ထ ဟိ ယံ န ဂါမ(ပု)-
ဒေသန္တောဂဓံ၊ တံ အရည်။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၆။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၂၁။)

ဂါမပရိက္ခေပ (ပု) [ဂါမ+ပရိက္ခေပ] ရွာအရံ
အတား။ နိဝေသနာဒယော ဟမ္ပယပရိယော-
သာနာ ဂါမပရိက္ခေပတော ဗဟိ နိဝိဋ္ဌာ။
ကင်္ခါဒီ၊ သစ်။ ၂၀၉။

ဂါမပရိက္ခေပဝတိ (ထိ) [ဂါမ+ပရိက္ခေပဝတိ]
ရွာ အရံ အတား စည်းရိုး၊ ရွာကိုကာရံထား
သောစည်းရိုး။ ဝတိယာတံ ဂါမပရိက္ခေပ-
ဝတိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၉။

ဂါမပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂါမ+ပရိစ္ဆေဒ] ရွာအပိုင်း
အခြား။ ဂါမဿ ဂါမပရိစ္ဆေဒေါ ဝတ္ထဗ္ဗော။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၅။ ကင်္ခါ၊
၄။ ၁။ ၁၉၅။)

ဂါမပရိစ္ဆေဒဒဿန (န) [ဂါမပရိစ္ဆေဒ+ဒဿန]
ရွာအပိုင်းအခြားကိုပြခြင်း။ တဿ ဂါမ-
ပရိစ္ဆေဒဒဿနတ္ထ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀) ၏ တဿ
အပရိစ္ဆေဒဿ ဂါမဿ ဂါမပရိစ္ဆေဒံ ဒဿေ-
တုန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၅။

ဂါမပရိစ္ဆေဒဝစန (န) [ဂါမပရိစ္ဆေဒ+ဝစန]
ရွာအပိုင်းအခြားကို ဆိုခြင်း။ ဂါမပရိစ္ဆေဒ-
ဝစနေ ပယောဇနံ ပနေတ္ထ နတ္ထိ။ ကင်္ခါဒီ။
၃၈။

ဂါမပရိယန္တ (ပု) [ဂါမ+ပရိယန္တ] ရွာ၏အဆုံး
စွန့်။ ဂါမပရိယန္တေ ဌိတဗရူပစာရတော
ပဋ္ဌာယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၆၁။

ဂါမပရိယာပန္န (တိ) [ဂါမ+ပရိယာပန္န] ရွာ၌
အကျုံးဝင်သော။ ဂါမပရိယာပန္နာနိ ဝါ
ခေတ္တာနိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၄၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၃၃။)

ဂါမပရိသာ (ထိ) [ဂါမ+ပရိသာ] ရွာပရိသတ်။
ပရိသဂ္ဂတောတိ ဂါမပရိသာယ ဌိတော။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၆၀။

ဂါမပရိဟာရ (ပု) [ဂါမ+ပရိဟာရ] ရွာ၏
အစောင့်အရှောက်။ ဂါမပရိဟာရော စေဝ
နဒီပရိဟာရော စ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။

ဂါမပ(ပ္ပ)ဝေသန (န) [ဂါမ+ပဝေသန] ရွာသို့
ဝင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂါမပ(ပ္ပ)ဝေသနနိဟာရ (ပု) [ဂါမပဝေသန+
နိဟာရ] ရွာသို့ ဝင်သောနည်း။ ရွာသို့ ဝင်
သောအခါ ဝတ်သောနည်း။ နိဝါသေတွာတိ
ဂါမပ(ပ္ပ)ဝေသနနိဟာရေန နိဝါသနံ နိဝါ-
သေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၉။

ဂါမပုရောဟိတ (ပု) [ဂါမ+ပုရောဟိတ] ရွာနေ
ပုရောဟိတ်။ တတ္ထာတိ တေသံ ဂါမပုရောဟိ-
တာနံ ဂေဟေသု။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၆၇။

ဂါမပူဇိတ (တိ) [ဂါမ+ပူဇိတ] ရွာနေလူတို့
သည်ပူဇော်အပ်သော။ စေတိယရက္ခံ ဆေဒါ-
ပေသိ ဂါမပူဇိတံ နိဂမပူဇိတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။
ဂါမေန ပူဇိတံ၊ ဂါမဿ ဝါ ပူဇိတန္တိ ဂါမ-
ပူဇိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၀။ (-သီ၊ ၄။ ၂။
၁၈၂။)

ဂါမပ္ပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂါမ+ပဋိသံယုတ္တ] ရွာ
နှင့်- စပ်သော - သက်ဆိုင်သော။ သဗ္ဗတ္ထ

ဂါမပ္ပဋိသံယုတ္တေသု သိက္ခာပဒေသု။ ကင်္ခါ၊
၄။ ၂။ ၃၈။

ဂါမပ္ပမုခ (တိ) [ဂါမ+ပမုခ] ရွာ - ဦးစီး-
ခေါင်းဆောင်-ဖြစ်သောသူ။ (ရွာသူကြီး။)
ဂါမိကသဟဿ-ကြည့်။

ဂါမပ္ပဝိဋ္ဌဒဟရ (ပု) [ဂါမပ္ပဝိဋ္ဌ+ဒဟရ] ရွာသို့
ဝင်သောသူငယ်။ ဘေသဇ္ဇတ္ထာယ ဂါမပ္ပဝိဋ္ဌ-
ဒဟရာနံ ဝိယ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၀။

ဂါမပ္ပဝိသန (န) [ဂါမ + ပဝိသန] ရွာသို့
ဝင်ခြင်း။ ဝိကာလေ ဂါမပ္ပဝိသနံ။ ကင်္ခါ။
၂။ ၆၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဂါမပ္ပဝိသနနိဟာရ (ပု) [ဂါမပ္ပဝိသန+နိဟာရ]
ရွာသို့ ဝင်သောနည်း။ ရွာသို့ ဝင်သောအခါ
ဝတ်သော နည်း။ ဂါမပ္ပဝိသနနိဟာရေနာ-
(ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁)တိ ဂါမပ္ပဝေသနနိဝေသာ-
ကာရေန။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။

ဂါမပ္ပဝိသနဿာဟ (ပု) [ဂါမပ္ပဝိသန+ဥဿာဟ]
ရွာသို့ဝင်ရန် အားထုတ်ခြင်း။ ဥဿာဟန္တိ
ဂါမပ္ပဝိသနဿာဟံ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၉။

ဂါမပ္ပဝေသ (ပု) [ဂါမ+ပဝေသ] ရွာသို့
ဝင်ခြင်း။ သန္တရုတ္တရေန ဂါမပ္ပဝေသေ လဒ္ဓ-
ကပ္ပိယာ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၃၀။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၅၅။)

ဂါမပ္ပဝေသန (န) [ဂါမ+ပဝေသန] ရွာသို့ဝင်
ခြင်း။ ဝိကာလေ ဂါမပ္ပဝေသနံ အာပုစ္ဆာမိ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၃-၄။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၆၈။

ဂါမပ္ပဝေသနနိဝေသာကာရ (ပု) [ဂါမပ္ပဝေသန
+နိဝေသာကာရ] ရွာသို့ ဝင်သောအခါ-
ဝတ်သော အခြင်းအရာ-ဝတ်ပုံ ဝတ်နည်း။
ဂါမပ္ပဝိသနနိဟာရ-ကြည့်။

ဂါမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆန (န) [ဂါမပ္ပဝေသန+အာ-
ပုစ္ဆန] ရွာသို့ဝင်ရန် - ခွင့်ပန် - ပန်ကြား-
-ခြင်း။ ဂါမဝေါဟာရာဘာဝါ ဂါမပ္ပဝေ-
သနာပုစ္ဆနာဒိကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဂါမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆာ (ထိ) [ဂါမပ္ပဝေသန + အာပုစ္ဆာ] ရွာသို့ဝင်ရန်-ခွင့်ပန်-ပန်ကြား-ခြင်း။ တသ္မာ တတ္ထ ဂါမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆာ-ဒိကိစ္စမ္ပိ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၃။

ဂါမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆာကရဏ (န) [ဂါမပ္ပဝေသနာ-ပုစ္ဆာ + ကရဏ] ရွာသို့ဝင်ရန်-ခွင့်ပန်-ပန်ကြား-မှုကိုပြုခြင်း။ ယတ္ထော စ ဂါမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆာကရဏေသု ဥဿုက္ကံ အာပန္နော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၄။

ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒ (န) [ဂါမပ္ပဝေသန + သိက္ခာပဒ] ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပုဒ်၊ ရွာသို့ဝင်ခြင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၅။ တံ ဝိကာလေ ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒေသု အာစိဏ္ဏံ နယံ ဂဟေတွာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၃၀။

ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒ + ဝိဘင်္ဂ] ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပုဒ်ကို အကျယ်ပြုရာ။ တတ္ထ ဝိကာလေ ဂါမပ္ပဝေသနသိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂေ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၃၂။

ဂါမပ္ပဝေသနဝတ္ထ (န) [ဂါမပ္ပဝေသန + ဝတ္ထ] ရွာသို့ ဝင်သောအခါ ပြုရမည့် ကျင့်ဝတ်။ ယက္ခနဂရမ္ပိ ပဝိသန္ဓေန အာပဏာဒီသု ဒိဿမာနေသု သဗ္ဗံ ဂါမပ္ပဝေသနဝတ္တံ ကာ-တဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဂါမပ္ပဝေသနဝတ္ထု (န) [ဂါမပ္ပဝေသန + ဝတ္ထု] ရွာသို့ဝင်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိကာလေ ဂါမပ္ပဝေသနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၂၆၈။

ဂါမပ္ပဝေသနဝေလာ (ထိ) [ဂါမပ္ပဝေသနာ + ဝေလာ] ရွာသို့ဝင်သောအခါ၊ ရွာဝင်ချိန်။ ယာဝ ဘဂဝတော ဂါမပ္ပဝေသနဝေလာ။ သုတ္တနိ၊ ၅။ ၂၄၆။

ဂါမပ္ပဝေသနာပတ္တိ (ထိ) [ဂါမပ္ပဝေသန + အာ-ပတ္တိ] ရွာသို့ ဝင်ခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပါတ်။ ဝိကာလေ ဂါမပ္ပဝေသနာပတ္တိဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၁။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၃၆။)

ဂါမပ္ပဝေသပ္ပယောဇန (န) [ဂါမပ္ပဝေသ + ပယောဇန] ရွာသို့ဝင်ရခြင်း၏အကျိုး၊ ရွာဝင်ရကျိုး။ ပစ္စဝေက္ခိတွာတိ ဂါမပ္ပဝေသပ္ပယောဇနာဒိဉ္စ ပစ္စဝေက္ခိတွာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၀။

ဂါမဗန္ဓန (န) [ဂါမ + ဗန္ဓန] ရွာအနှောင်အဖွဲ့။ နဂရဗန္ဓနေန ဝါ ဂါမဗန္ဓနေန ဝါ နိဂမဗန္ဓနေန ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ (-အဘိ၊ က၊ ၁၀၉။)

ဂါမဗ္ဗန္တရ (န) [ဂါမ + အဗ္ဗန္တရ] ရွာအတွင်း။ ဂါမေ စိဝရံ နိက္ခိပိတွာ ဂါမဗ္ဗန္တရေ ယထာ-ရုစိတေ ဌာနေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ (-ဝိသင်္ဂဟ၊ ၄၂။)

ဂါမဘာဂ (ပု) [ဂါမ + ဘာဂ] ရွာဝေပုံကျ၊ ရွာအုပ်စု။ ဂါမဘာဂေနာ (ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၉) တိ သံကိတ္တနဝသေန ဂါမေ ဝါ ဂဟေတဗ္ဗဘာဂေန၊ ဧဝံ အာစရိယေန ဝုတ္တံ၊ ပစ္စေကံ သဘာဂဂါမကောဋ္ဌာသေနာတိပိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၁၄။

ဂါမဘေဒ (ပု) [ဂါမ + ဘေဒ] ရွာအပြား။ ပဉ္စ-ဝိဓော ဂါမဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၂၉။ (-၃၅။)

ဂါမဘောဇက (ပု) [ဂါမ + ဘောဇက] ရွာစား၊ ရွာသူကြီး။ သစေ ဧကဿ ရညော ဂါမဘောဇကဿ ဝါ သန္တကော ဂါမောဟောတိ။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၄၂။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။)

ဂါမဘောဇကဋ္ဌာန (န) [ဂါမဘောဇက + ဌာန] ရွာစားရာထူး၊ ရွာသူကြီးရာထူး။ ရညာတသ္မိံ ယေဝ ဂါမဘောဇကဋ္ဌာနေ ဌပိတော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။

ဂါမမက္ခိကာ (ထိ) [ဂါမ+မက္ခိကာ] ရွာ၌ပေါက်
ဖွားသောယင်။ ဝိကသိတေသု ပဒုမဝနေသု
ဂါမမက္ခိကာ ဝိယ ကာမဂဝေသကော။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၄၀၄။

ဂါမမဂ္ဂ (ပု) [ဂါမ+မဂ္ဂ] ရွာသို့သွားရာလမ်း၊
ရွာလမ်း။ တဿ သမန္တာ ဂါမမဂ္ဂါ န
သဗ္ဗသော ပစ္စက္ခာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၆။
မ၊ဌ၊၃။၃၀၅။

ဂါမမဇ္ဈ (န) [ဂါမ+မဇ္ဈ] ရွာ၏အလယ်၊ ရွာ
လယ်။ သော “သာမ သာမိ” တိ သမ္ပုဋ္ဌိစ္ဆိတော
ဂါမမဇ္ဈေ ဌတော။ မိလိန္ဒ။၁၄၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။
၁၅၄။)

ဂါမမဇ္ဈဂတ (တိ) [ဂါမမဇ္ဈ+ဂတ] ရွာလယ်သို့
သွားသောသူ။ ဂေဟာ နိက္ခမိတော ဂါမမဇ္ဈ-
ဂတော ဝါနရေ ဒိသော။ ဇာ၊ဌ၊၂။၇၀။

ဂါမမု(မော)ဒ္ဒဝ (ပု) [ဂါမ+မုဒ္ဒဝ။ ဂါမ+မုဒ+
အဝ။ ဆဝိရာဂမဏ္ဍနာနုယုဉ္ဇနေန မုဒန္တိ
ဘောသေန္တိတိ မုဒဝါ။ ဂါမေ မုဒဝါ ဂါမမုဒ-
ဝါ။ စူဠဝါဂဏ္ဍိသစ်ပေမ္မ၊မာချပ်။] ရွာသာ
ယံ၊ ရွာသား လုလင်ပျို။ သေယျတာပိ
မလ္လမုဋ္ဌိကာ ဂါမမောဒ္ဒဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၉။
ဂါမမုဒ္ဒဝါတိ ဆဝိရာဂမဏ္ဍနာနုယုတ္တာနာဂရိ-
ကမနုဿာ။ ဂါမမောဒ္ဒဝါတိပိ ပါဠော၊
သေဝေတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၄။ (-သိ-မုဋ္ဌိ ဂါမ-
ပေါဒ္ဒဝါဟူ၍၎င်း၊ သျှာ-မုဋ္ဌိ ဂါမပုဒဝါဟူ၍
၎င်း ရှိ၏။ စူဠဝါဂဏ္ဍိသစ်ပေမုဋ္ဌိ အတ္တနော
အတ္တဘာဝံ ပုနန္တိ သောဓေန္တိတိ ပုဒဝါ။ ပုံ
နိရယံ ဒဝန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ ပုဒဝါ။ ပူဘိသင်္ခါတံ
အာဟာရံ အဒန္တိ ဘက္ခန္တိတိ ပုဒဝါ။ နာဂရိ-
ကမနုဿာနံ ယေဘုယျေန သုစိဘာဝတော
ပါတုဘာဝေန ဒဝန္တိ ပရိဟာသန္တိတိ ပုဒဝါ-
ဟူ၍ ဝေဒနတ္ထ အမျိုးမျိုးပြု၍ ဂါမပုဒဝါ-ဟု
လည်းရှိကြောင်းဆုံးဖြတ်သည်။ ပူအစိတ်ကို
ဩဝုဒ္ဓိ-ပြု၊ ဒေဒ္ဒဘော်လာ၍ ဂါမပေါဒ္ဒဝါဟု
လည်း ရှိကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ချသည်။

P.T.S.၌ ဂါမပေါဒ္ဒဝ = ကာမပုဒဝ-ဟု
ပါဌ်နှစ်မျိုး ပြသည်။ a shan pover =
ခေါင်းလျော် ပေးသူ ဟူသာ ဘာသာ ပြန်
သည်။)

ဂါမရစ္ဆာ (ထိ) [ဂါမ+ရစ္ဆာ] ရွာတွင်းလမ်း၊
ရွာလမ်း။ စက္ခုဟတ္ထိအဿာဒိပရိဿယပရိဝဇ္ဇ-
နတ္ထံ ဂါမရစ္ဆာ ဩလောကေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၃၇။

ဂါမလက္ခဏ (န) [ဂါမ+လက္ခဏ] ရွာ၏ မှတ်
ကြောင်း လက္ခဏာ။ ဂါမဌကထာ-ကြည့်။

ဂါမလာဘ (ပု) [ဂါမ+လာဘ] ရွာ၌ဖြစ်သော
အခွန်ကို ရခြင်း၊ ရွာခွန်ရခြင်း။ ဂါမလာ-
ဘော ဂါမေ ဥပ္ပဇ္ဇနကော အာယလာဘော။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။

ဂါမဝတ္တ (န) [ဂါမ+ဝတ္တ] ရွာဝတ်၊ ရွာသူတို့
သဘောတူထားသော ကတိကဝတ်။ ဣမာယ
ဂါမဝတ္တံ ဘိန္နံ၊ အဟဉ္ဇ ဂါရသျှာ ကတော။
ဝိမာန၊ဌ။၄၁။

ဂါမဝရ (ပု) [ဂါမ+ဝရ] မြတ်သောရွာ၊ ရွာ
မြတ်၊ ရွာဆု။ ရာဇာ မဿဒေဝေါ ကပ္ပကဿ
ဂါမဝရံ ဒတော။ မ၊၂။၂၆၂။ (-သံ၊၁။၉၇။
ဇာ၊၁။၈၇။)

ဂါမဝံသ (ပု) [ဂါမ+ဝံသ] ရွာအနွယ်အဆက်၊
ရွာသမိုင်း၊ ဂါမဝင်။ ဇနပဒဝံသံ ဂါမဝံသံ
ရတ္တိန္တိဝ ပရိစ္ဆေဒံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၄၉။

ဂါမဝါသ (ပု) [ဂါမ+ဝါသ] ရွာ၌ နေခြင်း။ တိဏ္ဍံ
ဘိက္ခုနံ သဟဝါသော ဂါမဝါသသဒိသော
ဝိဇ္ဇေတဝါသော န ဟောတိ။ ဇေရ၊ဌ၊၁။
၄၆၀။

ဂါမဝါသိက (တိ) [ဂါမဝါသ+ဣက] ရွာ၌ နေ
ခြင်းရှိသော၊ ရွာ၌ နေသောသူ။ (ရွာသူရွာ
သား။) သမန္တာ ဂါမဝါသိကာ အာဂန္တာ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၉။ (-အံ၊ဌ၊၃။၁၀၄။)

ဂါမဝါသိကတ္ထေရ (ပု) [ဂါမဝါသိက + ထေရ]
ရွာ၌နေသောမထေရ်၊ ရွာနေမထေရ်။ တေသံ
ဂါမဝါသိကတ္ထေရေဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဓေန္တနံ။
ဝိသုဒ္ဓိံ၊ ၁။ ၉၂။

ဂါမဝါသိကမနုဿ (ပု) [ဂါမဝါသိက + မနုဿ]
ရွာနေလူ။ ဂါမဓမ္မ-ကြည့်။

ဂါမဝါသိစီဝရဝစုက (တိ) [ဂါမဝါသိ + စီဝရဝစု-
က] ရွာ၌နေလျက် သင်္ကန်း တိုးပွားအောင်ပြု
တတ်သောသူ။ ဂါမဝါသိစီဝရဝစုကေန ကိရ
ဇေတဝနဝါသိကော ဝဉ္စိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၂၃၈။

ဂါမဝါသိမဟလ္လက (ပု) [ဂါမဝါသိ + မဟလ္လက]
ရွာ၌နေသောလူအို။ ဧကံ ကိရ ဂါမဝါသိ-
မဟလ္လကံ နဂရံ အာဂန္တော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။

ဂါမဝါသိဝိသယ (တိ) [ဂါမဝါသိ + ဝိသယ] ရွာ
နေလူလျှင် ဟောရာရှိသော၊ ရွာနေလူကို
ဟောသော။ ဂါမသဒ္ဓေါ စေတ္ထ ဂါမဝါသိ-
ဝိသယော “ဂါမော အာဂတော” တိအာဒိသု
ဝိယ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၈၄။

ဂါမဝါသိ (တိ) [ဂါမ + ဝသ + ဏီ] ရွာ၌နေလေ့ရှိ
သောသူ။ (ရွာသူရွာသား။) ဂါမဝါသိဟိ
သဒ္ဓိံ အဂ္ဂဿ နာမ အဒါသိ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၁၁။ (-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။)

ဂါမဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဂါမ + ဝိနိမုတ္တ] ရွာမှလွတ်
သော။ နိပ္ပရိယာယတော စ ဂါမဝိနိမုတ္တံ ဌာနံ
အရညမေဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၆။

ဂါမဝိသေသ (ပု) [ဂါမ + ဝိသေသ] ရွာအထူး။
နဂရဿာပိ ဂါမဝိသေသတ္တာ ဣမ ဂါမဂ္ဂဟ-
ဏေနဝ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၂၅၅။

ဂါမဝိထိ (ထိ) [ဂါမ + ဝိထိ] ရွာတွင်းလမ်း၊ ရွာ
လမ်း။ သရပဋိပါဠိယာ ဂါမဝိထိသု စရိတဗ္ဗံ
ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိံ၊ ၁။ ၃၃၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၄၀။)

ဂါမဝေါဟာရ (ပု) [ဂါမ + ဝေါဟာရ] ရွာဟု
ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ရွာဟူသော ဝေါဟာရ။
ယတ္ထ “အသုကဂါမဿ ဣဒံ ခေတ္တ” န္တိ ဂါမ-
ဝေါဟာရော နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဂါမဝေါဟာရာဘာဝ (ပု) [ဂါမဝေါဟာရ + အ-
ဘာဝ] ရွာဟု ခေါ်ဝေါ်မှုမရှိခြင်း၊ ရွာဟူ
သော ဝေါဟာရ မရှိခြင်း။ ဂါမပုဝေသနာ-
ပုစ္ဆန-ကြည့်။

ဂါမသင်္ခါ (ထိ) [ဂါမ + သင်္ခါ] ရွာဟု ခေါ်ဝေါ်
ခြင်း၊ ရွာ၌ ထည့်သွင်းခြင်း။ အန္တရာရာမော
န ဂါမသင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၂၉။

ဂါမသင်္ခါတူပစာရ (ပု) [ဂါမသင်္ခါ + ဥပစာရ]
ရွာဟုတင်စားခေါ်ဝေါ်ထားသောအရပ်၊ ရွာ
ဥပစာအရပ်။ ဂါမသင်္ခါတူပစာရံ သန္ဓာယ
ဝုတ္တန္တိ ဂဟိတေ သမေတိ။ ဝဇီရ၊ ၁၂၅။

ဂါမသင်္ခါသဘာဝ (တိ) [ဂါမသင်္ခါ + သဘာဝ]
ရွာဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း သဘောရှိသော။ တေ
ဘိက္ခု၊ ဒုတိယဿ ဂါမူပစာရဿ ဂါမသင်္ခါ-
သဘာဝတော တာသံ ဣမာယ ဒုတိယာယ။
ကင်္ခါ၊ ၃။ ၂၉။

ဂါမသင်္ခေပ (ပု) [ဂါမ + သင်္ခေပ] ရွာဟုရေတွက်
ခြင်း၊ ရွာ၌ထည့်သွင်းခြင်း။ အဋ္ဌကထာယံ
ပန တံ လေဉ္စပါတံ ဂါမသင်္ခေပံ ကတွာ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ (-ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၂၉။)

ဂါမသင်္ချာ (ထိ) [ဂါမ + သင်္ချာ] ရွာဟုခေါ်
ဝေါ်ခြင်း၊ ရွာ၌ ထည့်သွင်းခြင်း။ ယသ္မာ
ဂါမသင်္ချံ န ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာတိ ဧကေ။
ဝဇီရ၊ ၄၅၇။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၃။)

ဂါမသညာ (ထိ) [ဂါမ + သညာ] ရွာဟူသော
အမှတ်အသား။ ဘိက္ခု အမနသိ ကရိတွာ
ဂါမသညံ။ မ၊ ၃။ ၁၄၇။ (-မ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၈။)

ဂါမသတ (န) [ဂါမ + သတ] ရွာတရာ။ အညံ
ဂါမံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဂါမသတမ္ပိ ဟောတု၊ ပုန

အာပုစ္ဆနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၂။

ဂါမသဘာဂ (ပု) [ဂါမ+သဘာဂ] တူသော အဖို့ရှိသောရွာ၊ သဘောတူသောရွာ။ ဂါမသဘာဂါဒိဝသေန သင်္ဂမ္မ ကိတ္တေန္တိ ဧတိဿာတိ သံကိတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။

ဂါမသမိပ (န) [ဂါမ+သမိပ] ရွာအနီး၊ ရွာဥပစာ။ ဂါမသမိပေ ကမ္မဋ္ဌာနသိသေနော စိဝရံပါရပိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ ဂါမသမိပေတိ ဂါမဿ ဥပစာရဋ္ဌာနေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၉။ (- သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၈၅။)

ဂါမသမိပဂတ (တိ) [ဂါမသမိပ+ဂတ] ရွာအနီးသို့ ရောက်လာသော၊ သူ။ သတ္တရိအတ္တနော ဂါမသမိပဂတေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။

ဂါမသမောသရဏ (န) [ဂါမ+သမောသရဏ] ရွာ၌ - စုဝေး - ပေါင်းဆုံ - ဆိုက်ရောက် - ခြင်း။ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဂါမသမောသရဏာနိ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

ဂါမသမ္ပန္န (တိ) [ဂါမ+သမ္ပန္န] ရွာနှင့် - စပ်သော - သက်ဆိုင်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါမသမ္ပန္နသိက္ခာပဒဝိဘာဝန (ထိ၊န) [ဂါမသမ္ပန္နသိက္ခာပဒ + ဝိဘာဝန] ရွာနှင့်စပ်သော သိက္ခာပုဒ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဒေသေတုံ ဂါမသမ္ပန္နသိက္ခာပဒဝိဘာဝနေ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

ဂါမသဟဿ (န) [ဂါမ+သဟဿ] ရွာအထောင်၊ ရွာတထောင်။ အသီတိယာ ဂါမသဟဿေသု ဣဿရိယာမိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (-ဇာ၊၁။၁၆၅။)

ဂါမသာမန္တ (န) [ဂါမ+သာမန္တ] ရွာအနီး။ ဂါမသာမန္တံ ဝါ နိဂမသာမန္တံ ဝါ အဂျာဂါရံ

ကရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။) ဂါမသာမန္တံ ဝါတိ...ဂါမသာမန္တေ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

ဂါမသာ(ဿ)မိက (ပု) [ဂါမ+သာမိက] ရွာပိုင်ရှင်၊ ရွာသူကြီး။ ဣဓေ မဟာရာဇ ဂါမေ ဂါမဿာမိကော အာဏာပကံ အာဏာပေယျ။ မိလိန္ဒ၊၁၄၉။ ဂါမသာမိကဿာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။)

ဂါမသာမိ (ပု) [ဂါမ+သာမိ] ရွာပိုင်ရှင်၊ ရွာသူကြီး။ ဂါမသာမိနော ဗြာဟ္မဏဿ ရူပါသာရိ နာမ ဗြာဟ္မဏိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ကမ္မသာမိ-လည်း ကြည့်။

ဂါမသီမာ (ထိ) [ဂါမ+သီမာ] ဂါမသီမံ၊ ရွာနယ်နိမိတ် အပိုင်းအခြား။ (ရွာသူကြီးတဦး အခွန်ကောက်ခံ သိမ်းပိုက်ရသော ရွာနယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြားကို ဂါမသီမဟုခေါ်သည်။) ယာ တဿ ဝါ ဂါမဿ ဂါမသီမာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။) တတ္ထ ယတ္ထကေ ပဒေသေ တဿ ဂါမဿ ဘောဇော ဗလိလဘန္တိ၊ သေပဒေသော အပေါ ဝါ ဟောတု မဟန္တော ဝါ ဂါမသီမာတွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁။ဝိမတိ၊၂။၁၅၆။)

ဂါမသီမာပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂါမသီမာ+ပရိစ္ဆေဒ] ဂါမသီမံအပိုင်းအခြား။ ဂါမသီမာပရိစ္ဆေဒဿ အန္တော စ ဗဟိ စ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၆။

ဂါမသီမာသင်္ခါ (ထိ) [ဂါမသီမာ+သင်္ခါ] ဂါမသီမံဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဂါမသီမံ၌ထည့်သွင်းခြင်း။ တေသံ ဂမနပရိယန္တဿ ဩရတော ပန ဂါမသီမာသင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၄၅။

ဂါမသီမာသင်္ချာ (ထိ) [ဂါမသီမာ+သင်္ချာ] ဂါမသီမံဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဂါမသီမံ၌ထည့်သွင်း

ခြင်း။ သော ဟိ ဂါမသီမာသချံမေဝ ဂစ္ဆတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၈။

ဂါမသီမူပစာရ (ပု) [ဂါမသီမာ+ဥပစာရ] ဂါမ
သီမံ ဥပစာ။ ဂါမသီမူပစာရော နာမ မနု-
ဿာနံ ကဋ္ဌတိဏပုပ္ဖလဒါဒိအတ္တိကာနံ ဝန-
စရကာနံ ဝလဉ္စနဋ္ဌာနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၃။

ဂါမသုနခ (ပု) [ဂါမ+သုနခ] ရွာခွေး။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဂါမသုနခိ (ထိ) [ဂါမ+သုနခိ] ရွာခွေးမ။ ယော
ပန ဂါမသုနခိယာ ဝါ ကောကေန ကောက-
သုနခိယာ ဝါ ဂါမသုနခေန သံယောဂါ
ဥပ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။

ဂါမသုကရ (ပု) [ဂါမ+သုကရ] ရွာဝက်။
ယထာ နာမ ဂါမသုကရော ဂန္ဓောဒကေန နာ-
ပေတွာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၅။)

ဂါမသုကရပေါတက(ပု) [ဂါမ+သုကရပေါတက]
ရွာဝက်ငယ်၊ ရွာဝက်ကလေး။ ကေနာဋ္ဌိဒ္ဓေ-
နာဋ္ဌိမတ္တေန ဂါမသုကရပေါတကေ ကိဏိ-
တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

ဂါမသေဋ္ဌ (တိ) [ဂါမ+သေဋ္ဌ] မြတ်သောရွာ၊
ရွာမြတ်။ တောသယန္ဓော ဗဟူ သတ္တေ၊
ဂါမသေဋ္ဌံ ဥပါဂမိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၁။

ဂါမာနုဂါမိမဂ္ဂ (ပု) [ဂါမ+အနုဂါမိမဂ္ဂ] ရွာသို့
အစဉ်လိုက်သောလမ်းခရီး၊ ရွာသွားလမ်း။
ဗာရာဏသီရာဇာ ပစ္စန္ဓံ ကုပ္ပိတံ ဝူပသမေတုံ
ဂါမာနုဂါမိမဂ္ဂံ ဆဇ္ဇေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

ဂါမာပရိယာပန္နပရတီရ (န) [ဂါမာပရိယာပန္န+
ပရတီရ] ရွာ၌ အကျုံးမဝင်သော - ရွာ၌
မပါဝင်သော - တဖက်ကမ်း။ ဘိက္ခုနီယာ
ဂါမာပရိယာပန္နပရတီရေ နဒိသမိပမေဝ
သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ ဝဇီရ၊၅၇၇။

ဂါမာဘိမုခ (တိ) [ဂါမ+အဘိမုခ။ ထိ-၌ ဂါမာ-
ဘိမုခိ] ရွာသို့ ရွေးရှုသော၊ သူ။ မဟာ-
ထေရဿ နိဝါသနပရိဝတ္တနဋ္ဌာနတော ဂါမာ-
ဘိမုခေါ ပလာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ တာပိ
ကုမာရိကာယော....ဂါမာဘိမုခိယော ပါယိ-
သု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။

ဂါမာဘိမုခမဂ္ဂ (ပု) [ဂါမာဘိမုခ+မဂ္ဂ] ရွာသို့
ရွေးရှုသောလမ်း၊ ရွာသို့ဦးတည်သောလမ်း။
မဂ္ဂေါတိဥပစာရသီမဗ္ဗန္တရဂတေ ဂါမာဘိမုခ-
မဂ္ဂေ ကတသာလာ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။

ဂါမိက (တိ) [ဂါမ+ဇိက] (၁) ရွာ၌နေ
သော၊သူ။ (ရွာသူရွာသား။) (၂) ရွာ၏
အကြီးအကဲဖြစ်သော၊ ရွာကို အပိုင်စားရ
သော၊သူ။ (ရွာဦးစီးခေါင်းဆောင်၊ ရွာစား၊
ရွာသူကြီး။) (၁) ဂါမိကေဟိ (ဇာ၊၁။
၃၉၉)တိ ဂါမဝါသီဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၁။
(၂) ဥသဘော အဟူ ဗလဝါ ဂါမိကဿ။
ဇာ၊၁။၂၉၁။ ဂါမိကဿာတိ ဂါမဘောဇ-
ကဿ။ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ဓာ။ဝမ်း။ဂါမိကသဟဿ-
လည်း ကြည့်။

ဂါမိကပုရိသ(ပု) [ဂါမိက+ပုရိသ] ရွာ၌နေသော
ယောက်ျား၊ ရွာသားယောက်ျား၊ ဒါရကော
ဂါမိကပုရိသော မဟာဟေရညိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၇၀။ ဝေါဟာရကုသလော ဂါမဝါသီ-
ပုရိသော ဂါမိကပုရိသော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။

ဂါမိကဗာလအတ္ထိပနိက (တိ) [ဂါမိက+ဗာလ-
အတ္ထိပနိက] ရွာ၌နေသော မိုက်မဲစွာ တန်ဖိုး
ဖြတ်သော၊သူ။ (ရွာသားရာဖြတ်မိုက်။) တဒါ
ဂါမိကဗာလအတ္ထိပနိကော လာလုဒါယိ အ-
ဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ဂါမိကမနုဿ (ပု) [ဂါမိက+မနုဿ] ရွာ၌နေ
သောလူ၊ ရွာနေလူ။ ကော ဂါမိကမနုဿော
အတ္တနော ပရိဗ္ဗယာဟရဏတ္ထံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။)

ဂါမိကမဟလ္လက (ပု) [ဂါမိက+မဟလ္လက] ရွာ၌
နေသောလူအို။ ဂါမိကမဟလ္လကော တုဏှံ
နိဿိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။)

ဂါမိကသဟဿ (န) [ဂါမိက+သဟဿ] ရွာ
ခေါင်းဆောင် တထောင်။ တာနိ အသိတိ-
ဂါမိကသဟဿာနိ သန္နိပါတာပေတာ။ ဝိ၊၃။
၂၆၅။ အသိတိဂါမိကသဟဿာနိတိ တေသု
ဂါမေသု ဝသန္တာနံ ကုလပုတ္တာနံ အသိတိ-
သဟဿာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။ ဂါမပုမုခါ
ဂါမိကာ။ ဝဇီရ၊၄၇၆။

ဂါမိတဗ္ဗ (တိ) [ဂမု+ဏေ+တဗ္ဗ] ဖြစ်စေအပ်
သော၊ ကျင့်အပ်သော။ အနုက္ကမန္တိ အနုအနု-
ဂါမိတဗ္ဗတော ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။

ဂါမိနီ (ထိ) [ဂမု+ဏီ+ဣနီ] ရောက်လေ့ရှိသော၊
ရောက်တတ်သော။ ကော ပဋိပဒါ တတ္ထ
တတ္ထ ဂါမိနီ။ နေတ္ထိ၊၈၀။ တတ္ထ တတ္ထ
ဂါမိနီတိ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗာနေ ဂါမိနီ၊
နိဗ္ဗာနဿ ဂမနသီလောတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၁၆၂။

ဂါမိယ (တိ) [ဂါမ+ဣက] ရွာ၌နေသော၊သူ။
(ရွာသူရွာသား။) ကော ကိရ အမစ္စပုတ္တော
ဂါမိယေဟိ ပရိဝါရိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

ဂါမိယမနုဿ (ပု) [ဂါမိယ+မနုဿ] ရွာ၌နေ
သောလူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါမိယမနုဿဝေသ (ပု) [ဂါမိယ+မနုဿဝေသ]
ရွာ၌နေသောလူ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဂါမတော
နိက္ခမန္တံ ဘဂဝန္တံ ဂါမိယမနုဿဝေသေန
ဥပသကံမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

ဂါမိယသဟဿ (န) [ဂါမိယ+သဟဿ] ရွာသား
တထောင်။ အသိတိယာ ဂါမိယသဟဿေဟိ
သဒ္ဓိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။

ဂါမိလ္လ=ဂါမိလ (ပု) [ဂါမ+ဣလ။ ဂါမေ ကိဋ္ဌန-
ကော ဂါမိလော။ ယဒါဒိနာ ဣလော။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၂-ပ-မှ-ဗ-သ-စ

အဋ္ဌသာယော။၁၅၈။] ရွာသူသားငယ်။ သုတ္တံ
ဒေါဝါရိကော စ၊ ဂါမိလ္လော အမွေ ကော-
လိယကေန စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။

ဂါမိ (တိ) [ဂမု+ဏီ] သွားလတ္တံ့ သော၊သူ။
သော ကုဟိံ ဂါမိ ဘဝိဿတိ။ မ၊၁။၁၀။
(-၃၃၂။ အံ၊၁။၃၂၇။) သော ကုဟိံ ဂါမိ
ဘဝိဿတိတိ အတ္တဘာဝဿ အာဂတိဂတိ-
ဋ္ဌာနံ ကခံတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။

ဂါမူပစာရ (ပု) [ဂါမ+ဥပစာရ] ရွာ၏ဥပစာ၊
ရွာ၏အနီးပတ်ဝန်းကျင်။ (စည်းရိုးရှိသော
ရွာအတွက် ရွာတံခါးခံ၌ရပ်၍ အားအလယ်
အလတ်ရှိသော ယောက်ျား ပစ်လိုက်သော
ခဲတကျသည် ဂါမူပစာရမည်၏။ စည်းရိုးမရှိ
သောရွာအတွက် အစွန်ဆုံးအိမ်၏ ဥပစာ၌
ရပ်၍အားအလယ်အလတ်ရှိသောယောက်ျား
ပစ်လိုက်သော ခဲတကျသည် ဂါမူပစာရ
မည်၏။ ဝိ၊၁။၅၆။ ကခါ၊၁။၁၁၅။) တံ အဂျာ-
ဂါရံ ဂါမူပစာရေ ဒါရကဒါရိကာဟိ ဩတိဏ္ဍံ
အဝိဝိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။)
ဂါမူပစာရေတိ ဂါမသမိပေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

ဂါမူပစာရဂဏန (ထိ၊န) [ဂါမူပစာရ+ဂဏန]
ရွာဥပစာအရေအတွက်။ ဂါမူပစာရဂဏနာယ
ဩက္ကမနေ ဩက္ကမနေ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။
(-ဝိမတိ၊၂။၂၄။)

ဂါမူပစာရပရိယန္တ (ပု) [ဂါမူပစာရ+ပရိယန္တ]
ရွာဥပစာ အပိုင်းအခြား။ ဂါမူပစာရပရိ-
ယန္တော ဟိ ဣမ ဂါမော နာမ။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

ဂါမူပစာရဗ္ဗန္တရ (န) [ဂါမူပစာရ+အဗ္ဗန္တရ]
ရွာဥပစာအတွင်း။ န ဟိ သက္ကာ နာဝါယ
ဂါမူပစာရဗ္ဗန္တရေ ပဝိသိတုံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄။
(-၅၅။)

ဂါမူပစာရလက္ခဏ (န) [ဂါမူပစာရ+လက္ခဏ]
ရွာဥပစာ၏-အင်္ဂါ-လက္ခဏာ။ ဂါမပရိစ္ဆေ-
ဒေ စ ဒဿိတေ ဂါမူပစာရလက္ခဏံ ပုဗ္ဗေ

ဝုတ္တနယေနေဝ သက္ကာ ဉာတုံ။ ဝိဠာသံ။ ၂၆၀။
ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။ ၁၉၆။

ဂါယထာရာတိကဏ္ဍ (ပု) [ဂါယထာရ+အတိကဏ္ဍ]
ရွာဥပစာကိုလွန်ခြင်း။ ဂါယထာရာတိကဏ္ဍမေ
ပါရာဇိကံ။ ဝိဠာသံ။ ၃၀၇။

ဂါယထာရာကဏ္ဍမန (န) [ဂါယထာရ+ဩကဏ္ဍမန]
ရွာဥပစာသို့ သက်ရောက်ခြင်း။ ဂါယထာ-
ရာကဏ္ဍမနေ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိဠာသံ။ ၂၃၀။

ဂါယထာရာကဏ္ဍမနဂဏန (ထိန) [ဂါယထာ-
ရာကဏ္ဍမန+ဂဏန] ရွာဥပစာသို့ သက်ရောက်
သောအရေအတွက်။ ဣတိ ဂါယထာရာကဏ္ဍမ-
ဂဏနာယ ပါစိတ္တိယာနိ။ ကင်္ခါ။ ၂၃၂။ ကင်္ခါ
ဋ္ဌိသစ်။ ၃၇၆။

ဂါယနိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂါယ+ဥပနိဗဒ္ဓ] ရွာနှင့်စပ်
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါယနိဗဒ္ဓကိလေသပ္ပဟာန (န) [ဂါယနိဗဒ္ဓ-
ကိလေသ+ပဟာန] ရွာနှင့်စပ်သော ကိလေ
သာကို ပယ်ခြင်း။ ပဌမံ တာဝ ဂါယနိဗဒ္ဓ-
ကိလေသပ္ပဟာနံ ဒဿေန္တော။ သုတ္တနိဋ္ဌာ
၂။ ၂၁၀။

ဂါယေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဂါယေဏ္ဍဝါလ+
မဟာဝိဟာရ] ဂါယေဏ္ဍဝါလကျောင်းကြီး။
ကေဒိဝသံ ဂါယေဏ္ဍဝါလမဟာဝိဟာရေ၊ ကေ-
ဒိဝသံ ဂေါရဂါယမဟာဝိဟာရေ။ အံဠာ
၁။ ၂၈။

ဂါယေတိ (ကာကြိ) [ဂယ+ဧ+တိ] ရောက်စေ
တတ်၏။ ဩဟနန္တိ ဟေဋ္ဌာ ကတွာ ဟနန္တိ
ဂါယေန္တိ။ သံဠာသံ။ ၄၅။

ဂါယေန္တိ (ကာကြိ) [ဂယ+ဧ+အန္တိ] ရောက်
စေတတ်ကုန်၏။ ဂါယေတိ-ကြည့်။

ဂါယောပစာရ (ပု) [ဂါယ+ဥပစာရ] ရွာ၌တင်စား
ခြင်း။ ဂေဟေ ဂါယောပစာရေ ဝိယ။
ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ။ ၆၄။

ဂါယ (တိ) [ဂါယ+ဣ] ရွာ၌ဖြစ်သော၊ ရွာသူ
တို့၏-အကျင့်-ဥစ္စာ-ဖြစ်သော(မေထုန်မှု)။
ဟိနော ဂါယော ပေါထုဇ္ဇနိကော။ သံဠာ။
၅၃၂။ သံဠာ။ ၃၆၉။ ဂါယောတိ ဂါယော။
ဂါယောတိပိ ပါဠော။ ဂါယဝါသိနံ ဓမ္မောတိ
အတ္ထော။ သံဠာ။ ၁၄၅။ (-သံဠာ။ ၃၂၈။)
ဂါယေ ဘဝေါတိ ဂါယော...တေသံ စာရိတ္တန္တိ
အတ္ထော။ သံဠာ။ ၂။ ၃၈၄။ (-၅၄၀။)

ဂါယ (ကြိ) [ဂေ+အ+တိ] သီဆိုလေ့၊ သီချင်း
ဆိုလေ့။ ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယက (တိ) [ဂေ+ဣ] သီဆိုတတ်သော၊
သူ(အဆိုတော်)။ ဝဏ္ဏယိတွာ ဝေဠုဝနံ၊
ဂါယကေ ဂါယယိ မမံ။ အပါ။ ၂။ ၂၄၄။
ထေရီဠာ။ ၁၃၅။

ဂါယတိ (ကြိ) [ဂေ+အ+တိ] သီဆို၏၊ သီချင်း
ဆို၏။ ဇနပဒကလျာဏီ နစ္စတိ ဂါယတိ။ သံ
ဠာ။ ၁၄၇။ (-ဝိဠာသံ။ ၄၆။ သံဠာ။ ၂၆၀။
ဓမ္မဠာ။ ၂။ ၁၅၁။ ဇာဠာ။ ၁၉။) ဂါယန္တိ-
ဝိဠာ။ ၂၇၄။ ဝိဠာ။ ၂၄၃။ အံဠာ။ ၂။ ၂၁၉။ ဝိဠာ
၂။ ၂၀၄။ ဝိဠာနာဠာ။ ၁၆၅။ ဗုဒ္ဓဝိဠာ။ ၅၆။
သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၀၅။ ဂါယသိ- ဇာဠာ။ ၁၇၉။
ဇာဠာ။ ၃၂၅။ ဇာဠာ။ ၂၆၃။ ဂါယထ-
အံဠာ။ ၂၆၅။ ဓမ္မဠာ။ ၂။ ၃၃၉။ ဇာဠာ။
၃၉၃။ ဂါယာမိ-ဇာဠာ။ ၃၉၃။ ဇာဠာ။
၂၆၃။ ဂါယာမ-ဝိဠာနာ။ ၂။ ၇၁။ အံဠာ။
၂၃၄။ ဝိဠာနာဠာ။ ၈၄၁၉၅။ ဂါယတု-ဇာ
ဠာ။ ၃၄၅။ ဇာဠာ။ ၄၇၄။ ဂါယန္တု- အပါ
၁။ ၄။ ဂါယာဟိ-ဇာဠာ။ ၂၆၃။ ဂါယ-
ဝိဠာ။ ၂။ ၁၀၁။ ဂါယသု-ဝိဠာ။ ၄၉၁။ ဇာဠာ
၄။ ၃၉၃။ ဇာဠာ။ ၂၆၃။ ဂါယေယျ-ဝိဠာ။
၂၄၃။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၃၈။ ဝဇီရ။ ၇၀။ ဂါယေ-
ယျ-ဇာဠာ။ ၂၅၂။ ဂါယေယျာသိ-ဓမ္မ
ဠာ။ ၂။ ၁၅၀။ ဂါယေယျာထ- ဇာဠာ။ ၃။ ၅၇။
ဂါယိ-ဝိဠာ။ ၄၉၁။ အံဠာ။ ၉၂။ သံဠာ။
၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ။ ၁၁၈။ ဂါယိသု-ဝိဠာ။ ၄။

၄၆။ ဇာဠာ၁။၃၈၃။ ဇာဠာ၅။၂၆၂။
ဂါယံ—ဇာဠာ၄။၂၅၃။ ဂါယံ၊ အဂါယံ—
ဇာဠာ၁။၃၈၄။ ဂါယံသတိ— ဇာဠာ၄။
၃၉၃။ ဂါယံသန္တိ— ဝိ၊၄။၂၇၊၂၄၃။ ဂါယံ-
သသိ—ဇာဠာ၄။၃၉၃။ ဂါယံသမိ— ဇာ၊
ဠာ၅။၂၆၇။ ဇာဠာ၄။၃၉၃။ ဇာဠာ၅။၂၆၃။
ဂါယံသမ—ဝိ၊ဠာ၄။၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၈။
ဝဇီရ။၅၂၂။

ဂါယတု (ကြိ) [ဂေ+အ+တု] သိဆိုလော့။
ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယတ္တိ (ထိ) [ဂေ+တ္တိ။ (ဂါယတြိ-သံ)] (၁)
ဂါယတ္တိဆန်း။ (တပါဒလျှင် အက္ခရာ ၆-လုံး
ရှိသောဆန်းကို ဂါယတ္တိဆန်းဟု ခေါ်သည်။
ဓာန်၊ဋီ။၄၁၇။ ဝုတ္တောဒယ။ ၄၆။) (၂)
ရှားပင်။ (၁) ဂါယတ္တိအာဒိကော ဆန္ဒော
ဂါထာနံ နိဒါနံ။ သံ၊ဠာ၁။၈၈။ (-မ၊ဋီ၊၃။
၁၉၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။) (၂) ဂါယတ္တိ ခဒိရေ
ဣတ္ထိ၊ ဆန္ဒသိပိ ဆဠက္ခရေ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၇။

ဂါယထ (ကြိ) [ဂေ+အ+ထ] သိဆိုကုန်၏။
ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယန (န) [ဂေ+ယု] (၁) (က) ဆိုခြင်း၊
ရွတ်ဆိုခြင်း။ (ခ) သိဆိုခြင်း၊ သိချင်းဆို
ခြင်း။ (တိ) (၂) သိဆိုတတ်သောသူ။
(အဆိုတော်။) (၃) ရွတ်ဖတ်—သိဆို—အပ်
သော။ (၁) (က) သင်္ဂဟေတွာ ဂါယနံ
ကထနံ သင်္ဂဟိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆။ ဝိမတိ၊
၁။၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ သီ၊ဋီ၊သင်္ဂဟ။၃၆။ မ၊
ဋီ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂။ (ခ)
ဘန္တေ အမေဟိ ဧတ္တကေ အဒ္ဓါနေ ဝိသာ-
ခါယ ဂါယနံ နာမ န ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ။ ဓမ္မ၊ဠာ၁။
၂၆၃။ (-ဝိမာန၊ဠာ။၂၉၆။) (တိ) (၂)
ဂါယနေနာ (သံ၊ဠာ၁။၂၁၃)တိ ဂါယနကေန၊
ဂါနေန ဝါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။ (၃) ဂါယနဂါ-
ထာ-ကြည့်။

ဂါယနက (တိ) [ဂါယန+က] သိဆိုတတ်သော၊
သူ။ (အဆိုတော်။) ဂါယန (တိ) (၂) ကြည့်။

ဂါယနဂါထာ (ထိ) [ဂါယနာ၊ ဂါထာ] ရွတ်
ဖတ်—သိဆို—အပ်သောဂါထာ။ အနုဂီတိတိ
အနု ပစ္စာ ဂါယနဂါထာ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၂။

ဂါယနဌာန (န) [ဂါယန+ဌာန] သိဆိုရာအရပ်၊
သိချင်းဆိုရာအရပ်။ ရေကပတ္တယ မိတု
ဂါယနဌာနန္တိ။ ဓမ္မ၊ဠာ၅။၁၅၀။

ဂါယနမင်္ဂလဂီတ (န) [ဂါယန+မင်္ဂလဂီတ] သိ
ဆိုအပ်သောမင်္ဂလာသီချင်း။ ဒေဝ တုမ္ဟာကံ
တုသိတွာ ဂါယနမင်္ဂလဂီတဿ တာဝ မေ
အတ္ထံ ဂဂနတလေ ပုဏ္ဏစန္ဒံ ဥဌာပေန္တော
ဝိယ ပါကဋံ ကတွာ ကထေထ။ ဇာ၊ဠာ၊၃။
၃၈၉။

ဂါယန္တ (တိ) [ဂေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဂါယန္တိ] သိ
ဆိုတတ်သောသူ။ (အဆိုတော်။) ပဉ္စမေ
ဘိက္ခဝေ အာဒိနဝါ အာယတကေန ဂီတဿ-
ရေန ဓမ္မံ ဂါယန္တဿ။ ဝိ၊၄။၂၄၃။ (- ဝိ၊
ဠာ၊၄။၄၅။) ဂါယန္တိယာပိ နစ္စန္တိ။ ဝိ၊၁။
၂၇၄။

ဂါယန္တိ (ကြိ) [ဂေ+အ+အန္တိ] သိဆိုကုန်၏။
ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယန္တိ (ထိ) [ဂေ+အန္တိ+ဂြိ] သိဆိုတတ်
သောမိန်းမ။ ဂါယန္တိ-ကြည့်။

ဂါယန္တု (ကြိ) [ဂေ+အ+အန္တု] သိဆိုစေကုန်
သတည်း။ ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယမာန (တိ) [ဂေ+အ+မာန] သိဆိုတတ်
သောသူ။ (အဆိုတော်။) ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗဓဿ ဘိက္ခု-
သံဃဿ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆတိ ဣမာ
ဂါထာယော ဂါယမာနော။ ဝိ၊၃။၄၈။ (-မ၊
ဠာ၊၃။၁၇၁။)

ဂါယသိ (ကြိ) [ဂေ+အ+သိ] သိဆို၏။ ဂါယ-
တိ-ကြည့်။

ဂါယဿု (ကြိ) [ဂေ+အ+ဿု။ ဝါ။ ဂေ+
အ+ဟိ] သီဆိုလော့။ ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယာပန (န) [ဂေ+ဏာပေ+ယု] သီဆိုစေ
ခြင်း။ အာဒိသဒ္ဓေန ဂါယနဂါယာပနဝါဒန-
ဝါဒါပနာနိ သင်္ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ဝ၊ ၁၂၃။
ဂါယာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂေ+ဏာပေ+တိ]
သီဆိုစေ၏။ အတ္တနော ဒါရိကာနံ ဝဏ္ဏဂီတံ
ဂါယာပေန္တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၅၇။ ဂါယာပေသိ-
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၄၉။ ဂါယမီ - အပ၊ ၂၊ ၂၂၄။
ထေရီ၊ ဌ၊ ၁၃၅။
ဂါယာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဂေ+ဏာပေ+
တွာ] သီဆိုစေ၍။ တာနိ ကဗ္ဗာနိ မိထိလာယံ
ဂါယာပေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆၊ ၂၅၅။
ဂါယာပေန္တ (တိ) [ဂေ+ဏာပေ+အန္တ] သီဆို
စေတတ်သောသူ။ သယံ ဂါယန္တဿာပိ ဂါ-
ယာပေန္တဿာပိ ဒုက္ကဋ္ဌမေဝ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄၊ ၄၅။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၈။
ဂါယာပေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂေ+ဏာပေ+အန္တိ]
သီဆိုစေကုန်၏။ ဂါယာပေတိ-ကြည့်။
ဂါယာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂေ+ဏာပေ+သိ]
သီဆိုစေ၏။ ဂါယာပေတိ-ကြည့်။
ဂါယာမ (ကြိ) [ဂေ+အ+မ] သီဆိုကုန်အံ့။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယာမိ (ကြိ) [ဂေ+အ+မိ] သီဆို၏။ ဂါယတိ-
ကြည့်။
ဂါယာဟိ (ကြိ) [ဂေ+အ+ဟိ] သီဆိုလော့။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိ* (ကြိ) [ဂေ+ဣ] သီဆိုပြီ။ ဂါယတိ-
ကြည့်။
ဂါယိ*သု (ကြိ) [ဂေ+ဥ] သီဆိုကုန်ပြီ။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိ (ကြိ) [ဂေ+ဤ] သီဆိုပြီ။ ဂါယတိ-
ကြည့်။

ဂါယိတ (တိ) [ဂေ+တ] သီဆိုအပ်သော။
ဣမသ္မိ ဂီတေ ဂါယိတေ ဣမဿ ဂီတဿ ဣမံ
ပဋိဂီတံ ဂါယိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၅၁။ (-
ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊ ၃၉၃။)
ဂါယိတဗ္ဗ (တိ) [ဂေ+တဗ္ဗ] (က) ဆိုအပ်-
ရွတ်ဖတ်အပ်-သော။ (ခ) သီဆိုအပ်သော။
(က) သင်္ဂဟေတွာ ဂါယိတဗ္ဗတော ကထေ-
တဗ္ဗတော။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၁၃၈။ (ခ) န ဘိက္ခဝေ
အာယတကေန ဂီတဿရေန ဓမ္မော ဂါယိ-
တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၄၃။ (- သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။
၃၄၈။)
ဂါယိတုံ (ဗျ) [ဂေ+တုံ] သီဆိုခြင်းငှါ။ ဘိက္ခုနီ
သယမ္ပိ နစ္စိတုံ ဝါ ဂါယိတုံ ဝါ ဝါဒိတုံ ဝါ
န လဘတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃၊ ၂၀၁။ (- မ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၅၆။)
ဂါယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂေ+တွာ] သီဆို၍၊ သီချင်း
ဆို၍။ နစ္စိတွာ ဂါယိတွာ သုတာ လတံ ဗြဝိ။
ဝိမာန၊ ၃၈။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁၂၁။
ဂါယိမ္မ (ကြိ) [ဂေ+ဣမ္မာ] သီဆိုကြကုန်ပြီ။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိဿတိ (ကြိ) [ဂေ+ဿတိ] သီဆိုလတ္တံ့။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိဿန္တိ (ကြိ) [ဂေ+ဿန္တိ] သီဆိုကုန်
လတ္တံ့။ ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိဿသိ (ကြိ) [ဂေ+ဿသိ] သီဆိုလတ္တံ့။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိဿာမ (ကြိ) [ဂေ+ဿာမ] သီဆိုကြ
ကုန်အံ့။ ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယိဿာမိ (ကြိ) [ဂေ+ဿာမိ] သီဆိုအံ့။
ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယေယျ (ကြိ) [ဂေ+အ+ယေျ] သီဆိုရာ၏။
သီဆိုငြားအံ့။ ဂါယတိ-ကြည့်။
ဂါယေယျာထ (ကြိ) [ဂေ+အ+ယေျာထ]
သီဆိုကုန်ရာ၏။ ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယေယျာသီ (ကြိ) [ဂေ+အ+ယျာသီ]
သီဆိုရာ၏။ ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါယေယျံ (ကြိ) [ဂေ+အ+ယျံ] သီဆိုကုန်
ရာ၏။ ဂါယတိ-ကြည့်။

ဂါရယု (တိ) [ဂရဟ+ဣ။ ဂရဟ နိန္ဒာယံ၊
အဂရယိတ္ထ၊ ဂရဟိယတိ၊ ဂရဟိယိဿတိတိ
အတ္ထေ ဣပ္ပစ္စယော။ ရှု။ ၅၅၆။ (ဂဟိယံ)]
ကဲ့ရဲ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သူ။ (ကဲ့ရဲ့
ဖွယ်၊ ကဲ့ရဲ့စရာ)။ တေ စ ဘိက္ခု။ ဂါရယုာ၊
အယံ တတ္ထ သာမိစိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၁။ (-မ၊ ၁။
၁၇။ မ၊ ၃။ ၈။ အံ၊ ၁။ ၁၆၁၊ ၃၄၀။ အံ၊ ၃။
၄၁၀။ ဇာ၊ ၁။ ၇၈။ နေတ္ထိ။ ၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂။
၁၈၉။) တေ စ ဘိက္ခု။ ဂါရယုာတိ ယေ
ဦနဘာဝံ ဥတုာ အဗ္ဗေန္တိ၊ တေ ဘိက္ခု စ
ဂရဟိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ။ ၁၄၈-၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၇၈။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ၄။ ၄။ ၆။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁၄၂၊ ၂၈၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၁၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၁၆။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၈၁။)

ဂါရယုကာရဏ (န) [ဂါရယု+ကာရဏ] ကဲ့ရဲ့
ထိုက်သော - ကဲ့ရဲ့ဖွယ် - ကဲ့ရဲ့စရာ - အ
ကြောင်း။ တုမှာကံ ဝါဒေ ဂါရယုကာရဏံ
နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၈။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၂၆။)

ဂါရယုဌာန (န) [ဂါရယု+ဌာန] ကဲ့ရဲ့ထိုက်
သော-ကဲ့ရဲ့ဖွယ်- ကဲ့ရဲ့စရာ- အကြောင်း။
“ဝါဒါနုပ္ပတ္တာ ဂါရယုဌာနာ”တိပိ ပါဠော။
မ၊ ၄။ ၄။ ၆။

ဂါရယုပတ္တ (တိ) [ဂါရယု+ပတ္တ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ်
(ပါဠိဒေသနီအာပတ်)သို့ ရောက်သော။ သူ။
ဒမိ* သယံ ဝိညာပေယျ ဘိက္ခုနီ၊ ဂါရယု-
ပတ္တာ သုဂတဿ သာသနေ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၂။

ဂါရယုပရိယာယ (ပု) [ဂါရယု+ပရိယာယ]
ဂါရယုသဒ္ဓါ၏- ဝေဝုဇ်- စကားလှယ်- ပရိ-
ယာယံ။ အဝဇ္ဇဋ္ဌော ဒေါသဋ္ဌော ဂါရယု-

ပရိယာယတ္တာ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၀။ (-သိ၊ ၄။
သစ်၊ ၂။ ၃၅၁။)

ဂါရယုဝစန (န) [ဂါရယု+ဝစန] ကဲ့ရဲ့ထိုက်
သော စကား။ ဒေါသဝိဘာဝနေန ဂါရယု-
ဝစနံ ဂရဟဏံ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။

ဂါရယုဝါဒ (ပု) [ဂါရယု+ဝါဒ] ကဲ့ရဲ့ဖွယ်-
ဝါဒ-အယူအဆ။ တဉ္စ မဟာထေရေဟိ
ဝိနိစ္ဆိနိတုာ ဂါရယုဝါဒံ ကတုာ မဒ္ဒိတုာ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဂါရယုဝါဒဒဿန (န) [ဂါရယုဝါဒ+ဒဿန]
ကဲ့ရဲ့ဖွယ် ဝါဒ - ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အယူအဆ - ကို
ပြခြင်း။ အဓိကရဏန္တိအာဒိ ဂါရယုဝါဒ-
ဒဿနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၂။

ဂါရယုဝိရဟ (ပု) [ဂါရယု+ဝိရဟ] ကဲ့ရဲ့အပ်
သော သဘောမှ ကင်းခြင်း။ တေန နေသံ
အဂရဟိတဗ္ဗဘာဝံ ဒဿေတိ၊ န ဂါရယုဝိရဟ-
မတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၃၁။

ဂါရယုသမာစာရ (ပု) [ဂါရယု+သမာစာရ]
ကဲ့ရဲ့အပ်သော အကျင့်၊ ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အကျင့်။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂါရယုသမာစာရသမာယောဂ (ပု) [ဂါရယု-
သမာစာရ+သမာယောဂ] ကဲ့ရဲ့အပ်သော
အကျင့်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ လာမကဇနန္တိ ခန္တိ-
အာဒိသု ယောနိသောမနသိကာရာဘာဝေန
ဂါရယုသမာစာရသမာယောဂေန စ နိဟိနံ
ဇနံ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၅။

ဂါရယုသုတ္တ (န) [ဂါရယု+သုတ္တ] ကဲ့ရဲ့အပ်
သော-သုတ် - ပါဠိ။ (သင်္ဂါယနာသုံးတန်
တင်ရာ၌ မပါဝင်သော ပါဠိသည် ဂါရယု-
သုတ္တမည်၏။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၈။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉။)
ဣတရံ ဂါရယုသုတ္တံ န ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၉၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၁။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၈၁၅။

ဂါရယှာစရိယဝါဒ (ပု) [ဂါရယှ+အာစရိယ
ဝါဒ] ကဲ့ရဲ့အပ်သော ဆရာ၏ အယူအဆ။
ဂါရယှာစရိယဝါဒေါ န ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂။ ဝဇီရ။၃၂၉။
သာရတ္ထ၊၃။၈၀။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၂။)

ဂါရယှာစရိယဂ္ဂဟ (တိ) [ဂါရယှာစရိယ+ဂ္ဂဟ]
ကဲ့ရဲ့-အပ်-ထိုက်-သော ဆရာထံမှ သင်ယူ
အပ်သော (အယူ)။ ဝေမာဒိကံ ဂါရယှာ-
စရိယဂ္ဂဟံ ဂဟေတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၄။

ဂါရယှာစာရ (ပု) [ဂါရယှ+အာစာရ] ကဲ့ရဲ့
အပ်သော အကျင့်၊ ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အကျင့်။ မိစ္ဆာ-
စာရေတိ ဂါရယှာစာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။
သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။

ဂါရယှာပဒေသ (ပု) [ဂါရယှ+အပဒေသ] ကဲ့ရဲ့
-အပ်-ထိုက်-သော အကြောင်း။ ဒုက္ကဋ္ဌ-
ကမ္မကာရိနောတိအာဒယော ဒသ ဂါရယှာ-
ပဒေသာ ဥပဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။

ဂါရဝ (ပု၊န) [ဂရု+ဏ။ ဂရုနံ ဘာဝေါ ဂါရဝံ။
မောဂံ၊ ပဋိကာ၊၄။၅၉။ ဂရုနော ဘာဝေါ
ဂါရဝေါ။ ရူ၊၃၈၈။ နိတိ၊ပဒ၊နာ။၃၃၇။
လည်းကြည့်။ (ဂေါရဝ-သံ)] (၁) ရိုသေ
လေးစားအပ်သူ၏ အဖြစ်၊ ရိုသေလေးစား
ထိုက်သောဂုဏ်။ (၂) ရိုသေလေးမြတ်သူ၏
အဖြစ်၊ ရိုသေလေးစားခြင်း။ (န) (၃)
လေးလံ ထိုင်းမှိုင်းသည်၏ အဖြစ်၊ လေးလံ
ထိုင်းမှိုင်းခြင်း။ (၁) ဂရုနော သီလာဒီဟိ
ဂုဏေဟိ သဗ္ဗဇနေဟိ ဂရုကာတဗ္ဗဿ ဘာ-
ဝေါ ဂါရဝေါ။ သီလာဒီဂုဏော။ မဏိမဉ္ဇူ၊
၁။၁၄။ (၂) ဂါရဝေါ စ နိဝါတော စ။
ခုဒ္ဒက။၄။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ (-ဒီ၊၃။၂၄၄။
သံ၊၁။၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။) ဂါရဝံ ဟောတိ
မေ တဒါ။ အပ၊၂။၈၀။ ဂါရဝေါတိ ဂရု-
ဘာဝေါ။...ဂါရဝေါ နာမ...ဂရုကာရော ဂရု-
ကရဏံ သဂါရဝတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၂။ သုတ္တ-

နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ဝိမတိ၊၁။
၅၈။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၃။) (န) (၃) ကာယစိတ္တာနံ
နေဝ ဒရထော၊ န ဂါရဝံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၇။

ဂါရဝကရဏ (န) [ဂါရဝ+ကရဏ] ရိုသေလေး
စားမှုပြုခြင်း၊ အရိုအသေပြုခြင်း။ ဂါရဝ-
ကရဏဥပဋ္ဌာနာဒိနိ အသလ္လက္ခေန္တေ တံ
နိမိတ္တံ ဒေါမနဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။
မူလဋီ၊၂။၆၃။

ဂါရဝကာရဏ (န) [ဂါရဝ+ကာရဏ] ရိုသေ
လေးစားခြင်းအကြောင်း။ တံ ဂါရဝကာရဏံ
သန္ဓာယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၄။

ဂါရဝကိရိယာ (ထိ) [ဂါရဝ+ကိရိယာ] ရိုသေ
လေးစားမှုကိုပြုခြင်း၊ ရိုသေလေးစားသော
အမှုအရာ၊ ပရေဟိ အတ္တနော ဂါရဝကိရိ-
ယာ ပုပ္ဖါဒီဟိ ဝါ ပူဇာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အံ၊
ဋီ၊၂။၁၆၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။

ဂါရဝစိတ္တ (န) [ဂါရဝ+စိတ္တ] ရိုသေလေးစား
သောစိတ်။ ဂရုစိတ္တံ ဂါရဝစိတ္တံ အာဒရဗဟု-
မာနံ အဟံ ကရောမိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

ဂါရဝစောဒိတ (တိ) [ဂါရဝ+စောဒိတ] ရိုသေ
လေးစားမှုသည် တိုက်တွန်းအပ်သော၊သူ။
အပိ စ ဗောဓိသတ္တဿ ပုညတေဇေန သဉ္ဇာ-
တဂါရဝါ အတ္တနော ဂါရဝစောဒိတာပိ တေ
ဝေမကံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၈။

ဂါရဝဇနန (န) [ဂါရဝ+ဇနန] ရိုသေလေးစား
မှုဖြစ်စေခြင်း။ ကသ္မာ ပန ဘဂဝါကထေတု-
ကာမော ယာဝတတိယံ ပဋိက္ခိပိတိ။ ဂါရဝ-
ဇနနတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (-ဝဇီရ။၅၄၅။
သံ၊ဋီ၊၂။၄၀။)

ဂါရဝဇာတ (တိ) [ဂါရဝ+ဇာတ] ဖြစ်သောရို
သေလေးစားမှုရှိသော၊ရိုသေလေးစားသော၊
သူ။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ဝိယ စ နံ မညမာနာ ဂါရဝဇာ-

တာ အာကာသာ ဩရုယှ။ သံဠာ၁။၄၀။
(-သံဠာ၂။၆၁။)

ဂါရဝဋ္ဌာန (န) [ဂါရဝ+ဋ္ဌာန] ရှိသေလေးစား
အပ်သော ဂုဏ်၏တည်ရာ။ ဥတ္တမံ ဂါရဝဋ္ဌာနံ
ပတ္တော အဟောသိ။ စရိယာဠာ၄၇။ (-ဒိဠာ
၁။၅။ သီဠာသစ်၁။၁၂။ မဠာ၂။၁၂၄။ သံဠာ
၁။၅။) ဂါရဝ-နှင့် ဂါရဝဘာဇန-တို့လည်း
ကြည့်။

ဂါရဝဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဂါရဝဋ္ဌာန+ဣယ] ရှိသေ
လေးစားအပ်သော ဂုဏ်၏တည်ရာဖြစ်သော၊
ရှိသေလေးစားအပ်သောဂုဏ်ထူးရှိသော၊ သူ။
တဿ ဒေဝသေဋ္ဌတာယ သက္ကော ဝိယ ဂါရ-
ဝဋ္ဌာနိယော။ သံဠာ၁။၃၃။ (-၃၃၄။)

ဂါရဝဒဿန (န) [ဂါရဝ+ဒဿန] ရှိသေလေးစား
မှုကို မြင်ခြင်း။ တေ ဝါဏိဇာ ဒေဝတာယ
ဂါရဝဒဿနေန ဘဂဝတော ရူပကာယဒဿ-
နေန။ ဝဇီရ။၃၉၆။

ဂါရဝနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂါရဝ+နိဒ္ဒေသ] ဂါရဝပုဒ်
အကျယ်ကို ပြရာ အခန်း။ ဂါရဝနိဒ္ဒေသေ
ဝုတ္တဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗျော။
ဝိဠာ၄။၁၅၂။

ဂါရဝပုတိဿဝဋ္ဌာန (န) [ဂါရဝပုတိဿဝ+ဋ္ဌာန]
ရှိသေ, တုပ်ဝပ်မှု၏တည်ရာ။ သံဃော ဟိ
သုပ္ပဋိပန္နတာဒိဂုဏဝိသေသယုတ္တတ္တာ ဥတ္တမံ၊
ဂါရဝပုတိဿဝဋ္ဌာနံ။ ကခါဠာသစ်။၁၃၀။

ဂါရဝပရိဟာရ (ပု) [ဂါရဝ+ပရိဟာရ] ရှိသေ
လေးစားထိုက်သောအမှုအရာ၊ ဣန္ဒြေရသော
အမှုအရာ။ ဂါရဝပရိဟာရေန ဂန္ဓာ။ ဇာဠာ
၄။၃၀၆။ ဂရုပရိဟာရ-လည်း ကြည့်။

ဂါရဝဗဟုမာန (န) [ဂါရဝ+ဗဟုမာန] (၁) ရှိ
သေလေးစားခြင်း, များစွာ မြတ်နိုးခြင်း။
(တိ) (၂) ရှိသေလေးစားခြင်း, များစွာ
မြတ်နိုးခြင်း ရှိသော၊ သူ။ (၁) ဘဂဝတိ

စိတ္တပ္ပသာဒေန ဂါရဝဗဟုမာနေန။ အပါဠာ၂။
၆။ (-၁၃၀။ မဠာ၂။၂၀၃။ သံဠာ၂။၂၃၉။)
(တိ) (၂) အတ္တနော သဗြဟ္မစာရီသု ဂါရဝ-
ဗဟုမာနတံ ပကာသေန္တော။ အပါဠာ၁။
၂၆၃။ (-မဠာ၃။၄၂၅။)

ဂါရဝဗဟုမာနယောဂ (တိ) [ဂါရဝဗဟုမာန +
ယောဂ] ရှိသေလေးစားမှု, များစွာ မြတ်နိုး
မှုနှင့်ယှဉ်သော။ စိတ္တိ ကတုာတိ ဂါရဝဗဟုမာ-
နယောဂေန စိတ္တေန ကရိတုာ။ ပေတဠာ။
၁၂၆။

ဂါရဝဘာဇန (တိ) [ဂါရဝ + ဘာဇန] ရှိသေ
လေးစားအပ်သောဂုဏ်- ရှိသေလေးစား -
ခြင်း-၏တည်ရာဖြစ်သော၊ သူ။ ဂရံ ဂါရဝ-
ဘာဇနံ။ဝိဘာဝိနီ။၆၉။(-သီဠာသစ်၁။၁။)
ဂရုနော သီလာဒီဟိ ဂုဏေဟိ သဗ္ဗဇနေဟိ
ဂရုကာတဗ္ဗဿ ဘာဝေါ ဂါရဝေါ၊ သီလာဒိ-
ဂုဏော။ ဂရုနော ဝါ ဂရုကာရကဿ သဗ္ဗဇ-
နဿ ဘာဝေါ တထာ၊ ဂရုကြိယာ.... အတ္ထ-
တော ပန ဝန္တနာဒိဝသေန ပဝတ္တာ ကုသ-
လစေတနာ တပ္ပဓာနာ ဝါ စတ္တာရော ကု-
သလာ ခန္ဓာ ဂါရဝေါ နာမ။ သော ဘဇတိ
တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထောတိ ဂါရဝဘာဇနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊
၁။၁၄။

ဂါရဝယုတ္တ (တိ) [ဂါရဝ + ယုတ္တ] (၁) ရှိသေ
လေးစားမှုနှင့် ယှဉ်သော၊ ရှိသေလေးစား
တတ်သော၊ သူ။ (၂) ရှိသေလေးစား အပ်
သော ဂုဏ်နှင့် ယှဉ်သော၊ ရှိသေလေးစား
ထိုက်သော၊ သူ။ (၁) သတ္တု ဂါရဝေါတိ
သတ္တရိ ဂါရဝယုတ္တော။ အံဠာ၃။၁၃၇။ (၂)
ဂရုဂါရဝယုတ္တော သော။ ဝိဠာ၁။၉၅။ ဒိဠာ
၁။၃၄။ မဠာ၁။၁၁။ သံဠာ၁။၁၁။ အံဠာ၁။
၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၀၃။ ဥဒါနဠာ၂။ ဣတိ-
ဝုတ်ဠာ၄။ ဂါရဝယုတ္တောတိ ဂရုဘာဝ-
ယုတ္တော ဂရုဂုဏယောဂတော။ ဂရုကရဏံ
ဝါ သာတိသယံ အရဟတီတိ ဂါရဝယုတ္တော၊

ဂါရဝါရဟောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၇။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၅။ (- ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၈။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၄၇။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၆။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၇။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၃။)

ဂါရဝယုတ္တဝစနာရဟတာ (န) [ဂါရဝယုတ္တဝစန + အရဟတာ] ရိုသေလေးစားအပ်သော ဂုဏ်နှင့် ယှဉ်သောစကားကို ဆိုထိုက်သည်၏ အဖြစ်။ သံဃဿ ဂါရဝယုတ္တဝစနာရဟတာ ဒဿနတ္ထဉ္စ။ ဝဇီရ၊ ၄၄၇။

ဂါရဝယောဂ (ပု) [ဂါရဝ + ယောဂ] ရိုသေလေးစားမှုနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါဘဂဝါ”-တိ ဂါရဝယောဂေါ ဂရုစိတ္တိကာရော။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၉။ (- သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၃၅။)

ဂါရဝရဟိတ (တိ) [ဂါရဝ + ရဟိတ] ရိုသေလေးစားမှုမှ ကင်းသောသူ။ အဂါရဝါတိ ဂါရဝရဟိတာ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၈၉။ (- သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၈၆။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၆၄။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၉၁။) ဂါရဝရဟိတာတိ ဂရုကာရရဟိတာ။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၂။

ဂါရဝလက္ခဏ (န) [ဂါရဝ + လက္ခဏ] ရိုသေလေးစားထိုက်သော - အလေးပြု ထိုက်သော - လက္ခဏာ - အမှတ်အသား။ ရာဇာဗောဓိသတ္တဿ ဂါရဝလက္ခဏေ ပသိဒ္ဓိတွာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၇၄။

ဂါရဝဝစန (န) [ဂါရဝ + ဝစန] ရိုသေလေးစားကြောင်းစကား၊ ရိုသေလေးစားခြင်းကိုဟောတတ်သောသဒ္ဓါ။ ဘဒ္ဒန္တေတိ ဂါရဝဝစနမေတံ၊ သတ္ထုနော ပဋိဝစနဒါနံ ဝါ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၄။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၁။

ဂါရဝဝိရဟိတ (တိ) [ဂါရဝ + ဝိရဟိတ] ရိုသေလေးစားမှုမှ ကင်းသောသူ။ အဂါရဝေါတိ ဂါရဝဝိရဟိတော။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၂၁၇။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၂၇။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၄၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၅။ (- မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၄၃။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃။)

ဂါရဝါဓိဝစန (န) [ဂါရဝ + အဓိဝစန] ရိုသေလေးစားကြောင်းစကား၊ ရိုသေလေးစား အပ်သည်၏အဖြစ် - ရိုသေလေးစားခြင်း - ကိုဟောတတ်သောသဒ္ဓါ။ ဘဂဝါတိ ဂါရဝါဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၁၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၄၉၉။ (- ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၄။ အပ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၈။) ဂါရဝါဓိဝစနန္တိ ဂုဏဝိသိဋ္ဌသဗ္ဗသတ္တုတ္တမဂရုဂါရဝါဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၂၈။ ဂါရဝါဓိဝစနန္တိ ဂရုနံ ဂရုဘာဝဝါစကံ ဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၉။

ဂါရဝါဘာဝ (ပု) [ဂါရဝ + အဘာဝ] ရိုသေလေးစားမှုမရှိခြင်း။ တမေဝ ဂါရဝါဘာဝံ သရူပေန ဝိဘာဝေန္တော။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဂါရဝါရဟ (တိ) [ဂါရဝ + အရဟ] ရိုသေလေးစားထိုက်သောသူ။ ဂါရဝယုတ္တ(၂)ကြည့်။

ဂါရဝါလာပ (ပု) [ဂါရဝ + အလာပ] ရိုသေလေးစားစွာ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ နဝေသု ပိယာလာပံဝုဇေသု ဂါရဝါလာပန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၈၅။

ဂါရဝပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂါရဝ + ဥပ္ပတ္တိ] ရိုသေလေးစားမှုဖြစ်ခြင်း။ တသ္မိံ ဂါရဝပ္ပတ္တိယာ တံ ဂရုကရောန္တော။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၃၃။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၇၈။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၂။

ဂါရဝပ္ပတ္တိပစ္စယ (ပု) [ဂါရဝပ္ပတ္တိ + ပစ္စယ] ရိုသေလေးစားမှုဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဂရုဋ္ဌာနိယန္တိ ဂါရဝပ္ပတ္တိပစ္စယဘူတံ ဂရုဘာဝနိယံ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၉၅။

ဂါဝဿာတဋ္ဌာန (န) [ဂေါ + ဘာတဋ္ဌာန] နွားသတ်ရာအရပ်။ အာဘာတနေတိ ဂါဝဿာတဋ္ဌာနေ။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၄၂။

ဂါဝိ (ထိ၊ ပု) [ဂေါ + အံ၊ နိတိ၊ ပဒ။ ၂၇၇-ကြည့်။] နွားကို။ ဂေါ-ကြည့်။

ဂါဝိ (ထိ၊ ပု) [(၁) ဂေါ + သံ၊ (၂) ဂေါ + ယော။ နိတိ၊ ပဒ၊ နှာ။ ၂၇၇။] (၁) နွားသည်။ (၂) နွားတို့သည်။ နွားတို့ကို။ ဂေါ-ကြည့်။

ဂိဝိမုခ (န) [ဂိဝိ+မုခ] နွားကိုအဦးပြုခြင်း၊
နွားကိုပဓာနထားခြင်း။ ဂိဝိမုခေန စေတ္တ
သဗ္ဗပါဏာ ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃။

ဂိဝိသညာ (ထိ) [ဂိဝိ+သညာ] နွားဟူသော
အမှတ်၊ နွားဟူသောအမည်။ ဝိဘဇိတွာ
နိသိန္ဓဿ ပန ဂိဝိသညာ အန္တရဓာယတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၃။ (-ဒိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၀။ မ၊ ၁။ ၁။
၂၇၆။ အလားတူ ဝါကျများ၌ “ဂိဝိတိ-
သညာ” ဟု ဝါကျရှိသည်။)

ဂိဝိသမညာ (ထိ) [ဂိဝိ+သမညာ] နွားဟူသော
အမှတ်၊ နွားဟူသောအမည်။ ဂိဝိတိသညာ
န အန္တရဓာယတိတိ ယာနိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ
ယထာသန္နိဝိဋ္ဌာနိ ဥပါဒါယ ဂိဝိသမညာ
မတမတ္တာယပိ ဂိဝိယာ။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ၁။
၁။ ၃၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၂၇။)

ဂိဝံ (ပု) [ဂေါ+အံ] နွားကို။ ဂေါ-ကြည့်။

ဂိဝုတ (န) [ဂေါ+ယုဇ+တ။ ဂဝံ, ဂဝေဟိ ဝါ
ယုတံ ဂိဝုတံ၊ ယုဇ သမာဓိမှ၊ ဂေါနဒန္တ-
ရေဟိ ဂဟိတပ္ပမာဏသမာဓာနန္တုတ္ထော။
ဓာနိဋ္ဌိ၊ ၁။ ၉၆။] ဂိဝုတ်၊ တဂိဝုတ်။ (၇-
တောင် ၁-တာ။ ၂၀-တာ ၁-ဥသဘ။ ဂဝ-
ဥသဘ-ဂိဝုတ်။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈။) တတ္ထေ-
ဝဿ ထူပဝရော၊ ဂိဝုတ် နဘမုဂ္ဂတော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၃။ (-ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၈။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆။
မ၊ ၁။ ၁၈၂။ သံ၊ ၁။ ၂၈၉။ အံ၊ ၁။ ၁၅၃။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။)

ဂိဝုတဂိဝုတဌာန (န) [ဂိဝုတဂိဝုတ+ဌာန]
တဂိဝုတ်တဂိဝုတ် (ဝေးကွာရာ) အရပ်။
စတုသု ဒိသာသု ဂိဝုတဂိဝုတဌာနေ အာ-
ရက္ခံ ဌပေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၂၄။

ဂိဝုတဂိဝုတန္တရ (န) [ဂိဝုတဂိဝုတ+အန္တရ]
တဂိဝုတ် တဂိဝုတ် - အတွင်း - အကြား။
ဝေသာလိနဂရံ ဂိဝုတဂိဝုတန္တရေ တိဟိ
ပါကာရေဟိ ပရိက္ခိတ္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၃၀။

ဂိဝုတတ္တယ (တိ) [ဂိဝုတ+တယ] သုံးဂိဝုတ်-
ရှိသော - ဝေးကွာသော (အရပ်)။ ရာဇ-
ဂဟတော ဂိဝုတတ္တယေ အန္တကဝိန္နံ နာမ။
ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၃၁။

ဂိဝုတန္တရ (န) [ဂိဝုတ+အန္တရ] တဂိဝုတ်
အတွင်း၊ တဂိဝုတ်အကြား။ ပုရတော ဂစ္ဆ-
န္တ၊ ဂိဝုတန္တရေ ဗန္ဓန္တ၊ အံ၊ ၁။ ၁၂၈။
(-ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၃၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၅။)

ဂိဝုတပ္ပမာဏ (တိ) [ဂိဝုတ+ပမာဏ] တဂိဝုတ်
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကကုသန္ဓဿ ပန
အဓမ္မတော ဂဟပတိ ဂိဝုတပ္ပမာဏံ သုဝဏ္ဏ-
ဟတ္ထိပဒသန္တရေန။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၆၃။ (-ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၂။ ၆၄။ မ၊ ၁။ ၉၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၄။)

ဂိဝုတမတ္တက (တိ) [ဂိဝုတ+မတ္တ+က] တဂိ
ဝုတ်အတိုင်း အရှည်ရှိသော။ ရဇ္ဇံ အာဒါယ
ပရိက္ခိပန္တော ဂိဝုတမတ္တကေ ဌတွာ။ သံ၊ ၁။ ၂။
၂၁၈။ (-ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၆။)

ဂိဝုတမတ္တဌာန (န) [ဂိဝုတမတ္တ+ဌာန] တဂိ
ဝုတ်အတိုင်း အရှည်ရှိသောအရပ်။ ဝေဒေဟ-
ရညော ပလာယနဘယေန ဂင်္ဂါတော (ဂင်္ဂ-
တော?) ဂိဝုတမတ္တဌာနေ အဌာသိ။ ဇာ၊
၁။ ၆။ ၂၉၄။

ဂိဝုတမတ္တဗန္ဓရ (န) [ဂိဝုတမတ္တ+အဗန္ဓရ]
တဂိဝုတ်အတိုင်း အရှည် ရှိသော အရပ်၏
အတွင်း၊ တဂိဝုတ်မျှ၏ အတွင်း။ ကရင်က-
တိဿတ္ထေရ-ကြည့်။

ဂိဝုတိက (တိ) [ဂိဝုတ+ဣက] တဂိဝုတ်ရှိ
သော။ သမန္တတော ဂိဝုတိကံ မဟေသိ-
နော။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၁။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ မ၊ ၁။
၄။ ၁၁၁။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၉၆။)

ဂိဝုတိကနိဓိကုမ္ဘိ (ထိ) [ဂိဝုတိက+နိဓိကုမ္ဘိ]
တဂိဝုတ်ရှိသော ရွှေအိုး။ “ဂိဝုတိကနိဓိ-
ကုမ္ဘိယာ မုခံ ဝိရရာပေတွာ ယာပနမတ္တံ

ဂဏန္တူ”တိ အာဏာပေတိ။ ပဋိသံဠာ ၂။
၂၉၃။

ဂါဝုပမာ (ထိ) [ဂေါ+ဥပမာ] နွားဥပမာ။
ရုက္ခောပမံ ဂါဝုပမံ ဒဿေတွာ။ မဠာ ၄။
၂၄၃။

ဂါဝေါ (ပု) [ဂေါ+ယော] နွားတို့သည်။ နွား
တို့ကို။ ဂေါ-ကြည့်။

ဂါဟ (ပု) [ဂဟ+ဏ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၇၆၂။] (၁)
ယူခြင်း။ (က) ဖမ်းယူခြင်း။ (ခ) စွဲလမ်း၍ -
ယူခြင်း-ယူတတ်သောသဘော-ယူကြောင်း
ဖြစ်သောတရား၊ ဂါဟတရား။ (တဏှာဂါဟ၊
ဒိဋ္ဌိဂါဟ၊ မာနဂါဟ။) (ဂ) ကော်၊ ခပ်ယူ
ကြောင်း ဖြစ်သော အရာဝတ္ထု။ (၂) အယူ
ဝါဒ၊ အယူအဆ။ (အယူမှား၊ အယူမှန် ၂-မျိုး
လုံး သက်ဆိုင်သည်။) (တိ) (၃) ယူ-
ကိုင်ယူ-တတ်သော၊ သူ။ (၁) အာယတန-
မစ္ဆရိယမ္ပိ မစ္ဆရိယံ ဂါဟော။ မဟာနိ။ ၂၈။
(-ဝိ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၇၉။) ဂါဟောတိ ဂါဟနိစ္ဆယ-
ဝသေန ဂဟဏံ။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၉၇။ (-သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၅၊ ၁၇၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၈၉။) (က)
စန္ဒဂါဟ-ကြည့်။ (ခ) ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပန္နိတံ ဒိဋ္ဌိ-
သညောဇနံ ဂါဟော။ အဘိ၊ ဓ၊ ၉၃။ မဟာ-
နိ။ ၃၇။ (-မဠာ၊ ၁။ ၁၈၇။ သံ၊ ဠ၊ ၂။ ၉၁၊ ၂၃၃၊
၃၁၆။) သုသုမာရာဒယော ဝိယ ပုရိသံ၊
အာရမ္မဏံ ဒဋ္ဌံ ဂဏှာတိတိ ဂါဟော။ အဘိ၊
ဠ၊ ၁။ ၂၉၅။ မဟာနိ၊ ဠ၊ ၁၃၉။ (-မဠာ၊ ၁။ ၂၈၆။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆၊ ၂၀၅၊ ၂၇၂။) (ဂ) ကဋ္ဌစ္ဆ-
ဂါဟ-ကြည့်။ (၂) ပရဿ နာမ ဂါဟံ မော-
စေတွာ ပဌမံ ဝတ္ထု ဂရု။ သံ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၁၄။
(-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၂။)
ဂါဟန္တိ လဒ္ဓိံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၃၃။ (တိ) (၃)
ရသ္မိဂါဟ (ဓမ္မ၊ ၄၆) ကြည့်။

ဂါဟက (တိ) [ဂဟ+ဏှ။ ထိ-၌ ဂါဟိကာ]
ယူ-ခံယူ-ကိုင်ယူ-တတ်သော၊ သူ။ တသ္မာ
တေသံ ဂါဟကေ သတိ အသမ္ပတ္တာနမ္ပိ

ဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၁။ (-ဝိ၊ ၃။
၄၂၃။ ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၄၁၆။ မဠာ ၄။ ၁၃၂။) ဂါဟ-
ကေ သတိတိ အန္တေဝါသိကာဒိကေ ဂဏန္တေ
သတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၁၆။ ၂၉၆။ အန္တဂါဟိကာ-
လည်း ကြည့်။

ဂါဟဂါဟက (တိ) [ဂါဟ+ဂါဟက] ယူတတ်သူ
တို့၏ အထံမှယူတတ်သော၊ သူ။ ကော ဟိ
ဘိက္ခု ဂါဟဂါဟကော ဟောတိ။...တတ္ထ ယံ
ဘိက္ခု မနုဿာပိ အာမိသေန ဥပလာပေတွာ
ဂဟဏဝသေန ဥပသင်္ကမန္တိ၊ ဘိက္ခုပိ ပုပ္ဖ-
ဖလာဒီဟိ ဥပလာပေတွာ ဂဟဏဝသေန
ဥပသင်္ကမတိ၊ အယံ ဂါဟဂါဟကော နာမ။
မဠာ ၂။ ၅၂။ ဂါဟဂါဟကောတိ ဂဏှနကာနံ
ဂဏှနကောတိ အတ္ထော။ မဠာ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဂါဟဏ (န) [ဂဟ+ဏေ+ယု] ယူ-သင်ယူ
-စေခြင်း။ ဂါဟဏံ အဓိသိလာဒိသု အစု-
န္တယ နိယောဇနံ။ မဠာ၊ ၁။ ၂၀၈။ (-မူလဋီ၊
၁။ ၁။)

ဂါဟဏကာလ (ပု) [ဂါဟဏ+ကာလ] ယူစေ
သောအခါ။ တုမှာကံ ဝဿာဝါသိကံ ဂါဟဏ-
ကာလော ဥပကဋ္ဌော။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၅။

ဂါဟဏကိစ္စ (တိ) [ဂါဟဏ+ကိစ္စ] ယူစေခြင်း
ကိစ္စရှိသော။ မဒဂါဟဏရသော မဒဿ
ဂါဟဏကိစ္စော။ မဠာ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဂါဟတိ (ကြိ) [ဂါဟ+အ+တိ] ယူ၏။ အာ-
သာယဝါ ဝေဒနီယံ ကမ္ပံ ဂါဟတိ။ ပေဋ-
ကော။ ၂၀၀။

ဂါဟတ္တယ (န) [ဂါဟ+တယ] ဂါဟသုံးပါး
အပေါင်း။ သမနုပဿတိတိ ဂါဟတ္တယဝသေန
ပဿတိ။ မဠာ ၄။ ၂၄၅။ (-မဠာ၊ ၂။ ၈၉။
မဠာ၊ ၃။ ၄၃၁။)

ဂါဟဒ္ဒယ (န) [ဂါဟ+ဒ္ဒယ] ဂါဟတရားနှစ်ပါး။
ဂါဟဒ္ဒယမေဝ ကသ္မာ ဝုတ္တန္တိ။ မဠာ၊ ၂။ ၈၉။

ဂါဟဒ္ဒယဟေတုက (တိ) [ဂါဟဒ္ဒယ+ဟေတု+က] ဂါဟတရားနှစ်ပါးလျှင် အကြောင်းရှိသော။ တေန ဂါဟဒ္ဒယဟေတုကာ တတ္ထ အဘိနန္ဒနာတိ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။

ဂါဟနာ (ထိ) [ဂါဟ+ယု+အာ] ယူခြင်း။ ဝိမံသာ ပရဝိမံသာ ဂါဟနာ အဂ္ဂါဟနာ။ ပေဋကော။၂၅၀။

ဂါဟန္တ (တိ) [ဂဟ+ဏေ+အန္တ] ယူစေသော။ သူ။ ဒိဋ္ဌိဂတိကေန ဒိဋ္ဌိ ဂါဟန္တေဟိ ဂဟဏေ ဂါဟာပဏေ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။

ဂါဟပစ္စ (ပု) [ဂဟပတိ+ဏျ] အိမ်ရှင်လင်ဟူသော မီး။ ဂါဟပစ္စာဟဝနိယော။ ဓာနံ။ ၄၁၉။

ဂါဟမုဉ္ဇနသမတိက္ကန္တ (တိ) [ဂါဟမုဉ္ဇန+သမတိက္ကန္တ] ယူမှု စွန့်လွှတ်မှုကို လွန်မြောက်ပြီးသောသူ။ (အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား ပင်ကိုကပင် “သဿတ” အယူမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် “သဿတ” အယူကို စွန့်လွှတ်နေရန် မလို၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ယူမှု စွန့်လွှတ်မှုကို လွန်မြောက်ပြီးသောသူ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်မည်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ မဟာနိ။၁၉၁။ မဟာနိ၊ ၄။၃၀၆-၇။) ဂါဟမုဉ္ဇနသမတိက္ကန္တော(မဟာနိ။၁၉၁)တိ ဂဟဏဉ္စ မောစနဉ္စ ဝိတိဝတ္တော။မဟာနိ၊၄။၃၀၇။

ဂါဟမုတ္တက (တိ) [ဂါဟ+မုတ္တက] ယူတတ်သူ အထံမှ လွတ်မြောက်သောသူ။ (ဒါယကာ ဒါယိကာမများက အနည်းငယ်သောလှူဖွယ် ဝတ္ထုဖြင့် ဖြားယောင်း၍ ကျောင်းရှိ ပန်းသစ်သီး စသည်ကို ယူကြ၏။ ရဟန်းက မြတ်သောအလှူကို ခံထိုက်သူ အဖြစ်ဖြင့်သာ ဒါယကာ ဒါယိကာမများထံ ချဉ်းကပ်၏။ ကျောင်းရှိ ပန်း သစ်သီး စသည်ကို ပေး၍ မချဉ်းကပ်၊ ထို့ကြောင့် ရဟန်းကို “ဂါဟမုတ္တက” ယူတတ်သူအထံမှ လွတ်မြောက်သူ။

ဟု ဆိုသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။) ယံ ပန မနုဿာ ဝုတ္တနယေန ဥပသင်္ကမန္တိ၊ ဘိက္ခု ဒက္ခိဏေယျဝသေန ဥပသင်္ကမတိ၊ အယံ ဂါဟမုတ္တကော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဂါဟမုတ္တကောတိ အယောနိသော အာမိသေဟိ သင်္ကဏှနကေဟိ သယံ မုစ္စနကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

ဂါဟယ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏယ+ဟိ] ယူစေလော။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏယ+တိ] ယူစေ၏။ ဖမ်းယူစေ၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟယိတုံ (ဗျ) [ဂဟ+ဏယ+တုံ] ဖမ်းယူစေခြင်းငှါ။ သက္ကာ ဟောတိ သော ဂါဟယိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။

ဂါဟယိဿာမ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏယ+ဿာမ] ယူစေကုန်အံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟယိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏယ+ဤ] ယူစေပြီ။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟယေ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏယ+ယေ] ယူစေရာ၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟယေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏယ+ယေျ] ယူစေရာ၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟရက္ခသ (ပု) [ဂါဟ+ရက္ခသ] ဖမ်းယူတတ်သော ရက္ခိသ်။ (မိန်းမနှင့် ငါး၊ မကာရ်း စသော သတ္တဝါများကို ဤ၌ ရက္ခိသ်ဟု ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။) ဂါဟရက္ခသောတိ ဘိက္ခဝေ မာတုဂါမဿေတံ အဓိဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၉။ (မူရင်း လူတိဝုတ်ပါဠိတော်၌ “ဂဟရက္ခသော” ဟု ရှိသည်။) ဂါဟရက္ခသမကရာဒယော ဂါဟရက္ခသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ဂါဟလက္ခဏ (တိ) [ဂါဟ+လက္ခဏ] ယူခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ တံ အဓိကရဏန္တိ တံ ဂါဟလက္ခဏံ အဓိကရဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၃။

ဂါဟဝိသေသ (ပု) [ဂါဟ+ဝိသေသ] ဂါဟတရား
အထူး။ “အဟမသ္မိ”တိ “ပရောသ္မိ”တိ-
အာဒယော ဂါဟဝိသေသ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။
ဂါဟ (၁) (ခ) လည်း ကြည့်။

ဂါဟသမ္ဘဝ (ပု) [ဂါဟ+သမ္ဘဝ] ဂါဟတရား
ဖြစ်ခြင်း။ အတ္တာတိ စ အတ္တနိယန္တိ စ
ဥဘယထာ ဂါဟသမ္ဘဝတော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၃၀၂။ ဂါဟ (၁) (ခ) လည်း ကြည့်။

ဂါဟပက (တိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+ဏ] ယူစေ
တတ်သောသူ။ ဝဿိကသင်္ဃိကာယ ဂါဟ-
ပကော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၈၅။

ဂါဟပဏ (န) [ဂါဟ+ဏာပေ+ယု] ယူစေ
ခြင်း။ ဂါဟန္တ-ကြည့်။

ဂါဟပန (န) [ဂါဟ+ဏာပေ+ယု] ယူစေခြင်း။
ဣမိနာ အပလောကနမေဝ ပမာဏံ၊ န
ဂါဟပနန္တိ ကေစိ။ ဝဇီရ၊ ၅၂။ (-သံ၊ ၄။
သစ်၊ ၁။ ၂၀၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။)

ဂါဟပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂါဟ+ဏာပယ+တိ]
(ဖမ်း)ယူစေ၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟပယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂါဟ+ဏာပယ+
အန္တိ] ယူစေကုန်၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟပယိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂါဟ+ဏာပယ+ဤ]
ယူစေပြီ။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟပိတ (တိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+တ] ယူစေ
အပ်သောသူ။ ကုက္ကုဋ္ဌဂန္ဓံ ဂါဟပိတာနိ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၆။

ဂါဟပိတပေါက္ခရဏိဋ္ဌာန (န) [ဂါဟပိတ+
ပေါက္ခရဏိဋ္ဌာန] ယူစေအပ်သော ရေကန်
နေရာ၊ ရေကန်အတူးခိုင်းသည့်နေရာ။ ရညော
ဂါဟပိတပေါက္ခရဏိဋ္ဌာနေသုယေဝ တေ-
နေဝ နိယာမေန ပေါက္ခရဏိယော မာပေသိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။

ဂါဟာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
ယူစေအပ်သော။ ပဌမံ ဥပဇ္ဈံ ဂါဟာပေ-
တဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၃၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၅။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၃၆။

ဂါဟာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+တိ]
ယူစေ၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေတုံ (ဗျ) [ဂါဟ+ဏာပေ+တုံ] ယူစေ
ခြင်းငှါ၊ သိစေခြင်းငှါ။ အညေဟိဝါ မနုဿေ-
ဟိ ဂါဟာပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၂။ တေ အပဿန္တေ ကော
သက္ခိဿတိ ဧဝံ ဂါဟာပေတုံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။
မ၊ ၄။ ၂။ ၈၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။ ဧဝံ ဂါဟာပေ-
တုန္တိ “အနိစ္စ”န္တိအာဒိနာ သဘာဝေန ယာ-
ထာဝတော ဓမ္မေ ဇာနာပေတုံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။
(-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၂။)

ဂါဟာပေတုကာမ (တိ) [ဂါဟာပေတုံ+ကမု+
ဏ] ယူစေခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ ဣဒါနိ
ဂရုံကတွာ ဂါဟာပေတုကာမတာယ။ အံ၊ ၄။
၃။ ၂။ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၃၈။

ဂါဟာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+
တွာ] ယူစေ၍။ ဥပဇ္ဈံ ဂါဟာပေတွာ ပတ္တစိ-
ဝရံ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၃၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။
၄၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၈။)

ဂါဟာပေတွာန (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+
တွာန] ယူစေ၍။ ဂါဟာပေတွာန စေဋ္ဌကေ-
(စရိယာ။ ၄၀၁)တိ စေဋ္ဌကေဟိ ဂဏှာပေ-
တွာ စေဋ္ဌကေ ဝါ အတ္တနော ရာဇပုရိသေ
အာဏာပေတွာ တံ ပရိဗ္ဗာဇိကံ ဂဏှာပေ-
တွာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။

ဂါဟာပေန္တ (တိ) [ဂါဟ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-၌
ဂါဟာပေန္တိ] ယူစေသောသူ။ ဒွါရံ ဝိဝရိ-
တွာ သရိရံ ဥတုံ ဂါဟာပေန္တဿ ဝါ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၃၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ ကာလေနကာလံ
ဥတုံ ဂါဟာပေန္တိယာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၄။ ဥတုံ

ဂါဟာပေန္တိယာတိ တေသံ အလ္လသိနေဟ-
ပရိယာဒါနတ္ထံ အတ္တနော ကာယုသ္မာဝသေန
ဥတုံ ဂဏှာပေန္တိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

ဂါဟာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+အန္တိ]
ယူစေကုန်၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+မိ]
ယူစေအံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+ယျံ]
ယူစေအံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+ယျ]
ယူစေအံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+သိ]
ယူစေပြီ။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+သုံ]
ယူစေကုန်ပြီ။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေသတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+
သတိ] ယူစေလတ္တံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+
သန္တိ] ယူစေကုန်လတ္တံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေသမိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+
သမိ] ယူစေအံ့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏာပေ+ဟိ]
ယူစေလော့။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟိကာ (တိ) [ဂါဟု+ဏှ+အာ။ဂဟ+ဏေ
+ဏှ+အာ] ယူတတ် - ယူစေတတ် - သော
အယူ။ အန္တဂါဟိကာ-ကြည့်။

ဂါဟိတ (တိ) [(၁) ဂါဟု+တ။ (၂) ဂဟ+
ဏေ+တ] (၁) ဖမ်းယူအပ်သော၊ အဖမ်းခံ
ရသောသူ။ (၂) ယူစေအပ်သော။ (၁)
သစေ ဟိ တျာဟံ ဓနဟေတု ဂါဟိတော။
ဇာ၊၁။၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၆။ (မူဟောင်း-
များ၌ “ဂါဟိတော”ဟု ရှိ၏။) (၂) မတ္တက-

တာဠနေန ဝိယ စ ဂါဟိတောမှိတိ ဒသေတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၇၅။)

ဂါဟိတပတ္တ (ပု) [ဂါဟိတ+ပတ္တ] ယူစေအပ်
သောသပိတ်။ ဌိတိကာယ ဂါဟိတပတ္တံ ဟရိ-
တွာ ပဏိတဿ ခါဒနီယဘောဇနီယဿ ပူ-
ရေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၆။

ဂါဟိတဘိက္ခု (ပု) [ဂါဟိတ+ဘိက္ခု] ယူစေ
အပ်သောရဟန်း။ ဝဿာဝါသိကေ ဂါဟိတေ
ဂါဟိတဘိက္ခုနံ လာဘန္တရာယော ဟောတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၈။

ဂါဟိတသညာ (ထိ) [ဂါဟိတ+သညာ] ယူစေ
အပ်၏ဟူသော အမှတ်။ သလာကဘတ္တေသု
အဂါဟိတေသ္မေဝ ဂါဟိတသညာယ ဂစ္ဆတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၉။

ဂါဟိယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏေ+ယ+တေ]
ယူစေအပ်၏။ ဘန္တေ ဝိသတိဝဿာနံ ဂါဟိ-
ယတိ၊ တုမ္မာကံ ဌိတိကာ အတိက္ကန္တာ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ ဂါဟိယတိ-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၃။

ဂါဟိယမာန (တိ) [ဂဟ+ဏေ+ယ+မာန]
ယူစေအပ်သော။ ဣမိနာ နိဟာရေန သလာ-
ကာယ ဂါဟိယမာနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ (-
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၈။)

ဂါဟိ (တိ) [ဂဟ+ဏိ] ယူတတ်သောသူ။
“မာရကာယိကာ ဒေဝတာ အသုစိ” ဥပသိ-
ဟရန္တိ”တိ ဂါဟိနော။ ဝိမတိ၊၂။၅၀။ အာ-
ဓာနဂါဟိ-လည်း ကြည့်။

ဂါဟိယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဂဟ+ဏေ+ယ+တေ]
ယူစေအပ်၏။ ဂါဟိယတိ-ကြည့်။

ဂါဟေတဗ္ဗ (တိ) [ဂဟ+ဏေ+တဗ္ဗ] ယူစေအပ်
သော။ တေန သမ္ပတေန ဘိက္ခုနာ ပတ္တော
ဂါဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၃၇၇။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၃။)

ဂါဟေတဗ္ဗဂါမ (ပု) [ဂါဟေတဗ္ဗ+ဂါမ] ယူစေ
အပ်သောရွာ။ ဒုရတ္တာ နိဂ္ဂဟေတွာပိ ဝါရေန
ဂါဟာပေတဗ္ဗဂါမော ဝါရဂါမော။ သာရတ္ထ၊
၃။၄၀၇။

ဂါဟေတာ (တိ) [ဂါဟေတု+သိ] ယူစေတတ်
သောသူသည်။ ဂါဟေတု-ကြည့်။

ဂါဟေတိ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+တိ] ယူစေ
၏။ ဘိက္ခုနီနံ ပက္ခံ ဂါဟေတိ။ ဝိ၊၄။၂၁။
(-၃၆၇။ ဝိ၊၄။၁၁၃။ မ၊၄။၇၈။ အံ၊
၄။၁။၂၅၆။ အဘိ၊၄။၂။၄၀၉။ ဝဇိရ၊၅။၈၄။)
ဂါဟယတိ- ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၄၀။ ဂါဟာပေတိ- ဝိ၊၁။၃၄၅။ ဝိ၊၄။၁။
၂၉၉။ သံ၊၄။၁။၂၂၅။ ဂါဟာပယတိ-ဝိ၊၄။
၁။၁၂၄။ ဂါဟေန္တိ-ဝိ၊၄။၃၁၈။ မ၊၁။၃၀၁။
ဝိ၊၄။၄။၆၇၉။ ဂါဟာပေန္တိ-ဝိ၊၄။၂၇၅။
ဒီ၊၃။၁၅၄။ ဝိ၊၄။၄။၇၁။ ဂါဟာပယန္တိ-
ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၁။ ဂါဟေထ-ဝိ၊၄။၄။၉၃။
ဂါဟာပေမိ- အံ၊၄။၁။၃၆၆။ ဂါဟာပေဟိ-
ဝိ၊၄။၄။၇၁။ ဂါဟယ-သိ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၅၀။
ဂါဟေယျ-ဝိ၊၄။၄။၂၂၂။ မ၊၄။၄။၇၅။ ဂါ-
ဟာပေယျ- ဝိ၊၄။၂။၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၆။
ဂါဟယေ-အံ၊၁။၁၉၉။ ဂါဟယေယျ- အံ၊
၄။၂။၁၈၈။ ဂါဟာပေယျ- ဝိ၊၄။၂၇၅။ ဂါ-
ဟာပေယျံ- ဇာ၊၄။၃။၁၄၈။ ဂါဟေသိ- ဝိ၊
၄။၃၆၁။ ဂါဟယိ- အပ၊၁။၉၂။ ဂါဟာပေ-
သိ-သံ၊၄။၁။၁၇၆။ ဇာ၊၄။၄။၁၄၄။ ဂါဟာ-
ပယိ-ပေတ၊၄။၂၁၇။ ဂါဟာပေသု-ဇာ၊၄။
၁။၆၂။ ဂါဟေဿတိ- ဝိ၊၄။၂၁၁။ ဝိ၊၄။၄။
၇၀။ ဂါဟာပေဿတိ- ဝိ၊၃။၃၈၁။ ဂါဟေ-
ဿန္တိ- သာရတ္ထ၊၃။၄၀၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။
ဂါဟာပေဿန္တိ-ဒီ၊၄။၂။၁၆၉။ ဂါဟေဿာ-
မိ-ဒီ၊၄။၂။၉၅။ ဂါဟာပေဿာမိ-ဇာ၊၄။၂။
၃၄၅။ ဂါဟယိဿာမ-အဘိ၊က။၁၂၈။

ဂါဟေတုံ (ဗျ) [ဂဟ+ဧ+တုံ] ယူစေခြင်းငှါ။
တေဿ ဘိက္ခုနော ဂါဟေတုံ အနုဇာနာမိ။

ဝိ၊၄။၄။၆၅။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၄။ မ၊၄။၂။
၅၃။)

ဂါဟေတု (တိ) [ဂဟ+ဧ+တု] ယူစေတတ်
သောသူ။ အဝံ ဂေါတမော အဓိသီလာဒီနိ
ဂါဟေတာ သိက္ခာပေတာ။ မ၊၄။၁။၁၁၅။

ဂါဟေတွာ (ကာကြိဝိ) [ဂဟ+ဧ+တွာ] ယူစေ-
ဖြစ်စေ-၍။ ဗလံ ဂါဟေတွာ ယေန
ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၁။၁၆။ (-ဝိ၊၄။၁။
၂၅၂။ အဘိ၊၄။၂။၄၀၇။ ဥဒါန၊၄။၂၈၈။)
ဗလံ ဂါဟေတွာတိ.... ကာယဗလံ ဇနေ-
တွာ။ ဝိ၊၄။၁။၁၇၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၅။)

ဂါဟေထ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+ထ] ယူစေ
ကုန်၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟေန္တိ (တိ) [(၁) ဂဟ+ဧ+အန္တိ။ (၂)
ဂဟ+ဧ+မာန။] (၁) ယူစေတတ်သော၊
သူ။ (၂) ယူစေအပ်သော။ (၁) သလာကံ
ဂါဟေန္တော ဇာနာတိ။ ဝိ၊၄။၄။၃၇။ (-ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၇၁။) (၂)သေယျဂ္ဂေန ဂါဟေန္တော-
(ဝိ၊၄။၃၁၇)တိ သေယျပရိစ္ဆေဒေန ဂါဟိ-
ယမာနာ။ ဝိ၊၄။၄။၆၅။

ဂါဟေန္တိ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+အန္တိ] ယူစေ
ကုန်၏။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟေယျ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+ယျ] ယူစေရာ၏။
ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟေသိ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+သိ] ယူစေ
ပြီ။ ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟေဿတိ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+ဿတိ] ယူစေလတ္တံ့။
ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟေဿန္တိ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+ဿန္တိ] ယူစေကုန်လတ္တံ့။
ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဟေဿာမိ (ကာကြိ) [ဂဟ+ဧ+ဿာမိ] ယူစေလတ္တံ့။
ဂါဟေတိ-ကြည့်။

ဂါဠ (တိ) [ဂါဟ+ဟ။ ဂါဟု+တ။ ဂယုတိတိ
 ဂါဠ။ အဂါဟိတိ ဝါ ဂါဠော။ မောဂါ။
 ၂၂၃။ ရှု။ ၆၂။] (က) ပြင်းထန်-လွန်ကဲ-
 သော။ (ကြိ၊ဝိ) ပြင်းထန်-လွန်ကဲ-စွာ၊
 ပြင်းပြင်း ထန်ထန် လွန်လွန် ကဲကဲ။ (ခ)
 မြဲမြံ-တင်းကြပ်-သော။ (ကြိ၊ဝိ) မြဲမြံ-
 တင်းကြပ်-စွာ၊ မြဲမြံ မြဲမြံ တင်းတင်းကြပ်
 ကြပ်။ (ဂ) ထူထဲ-များပြား-သော။ (ကြိ၊
 ဝိ) ထူထဲ-များပြား-စွာ။ (က) ဂါဠော
 ရောဂါတဏှောဗုသတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၉၃။ (-အံ၊
 ၂။ ၂၂၄။ အံ၊ ၃။ ၃၉၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂၂၉။ အံ၊
 ၄။ ၂၆၂။) အဋ္ဌိဝေဓပုဂ္ဂလာ နာမေတေ
 ဝနေတော ဝနေတော ဂါဠ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၂၉၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၈။)
 ဂါဠ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာတိ ဂါဠတရံ သန္ဓေတဗ္ဗာ။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။ (ခ) ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ
 ဝနကံ ဂါဠ ဝဏေယျ။ မ၊ ၃။ ၁၉၇။ (-မိလိန္ဒ။
 ၃၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၆။ အဘိ၊
 ၄။ ၁။ ၃၂၀။) (ဂ) ဂါဠပလေပန-ကြည့်။

ဂါဠဂဟဏ (န) [ဂါဠ+ဂဟဏ] မြဲစွာ-မြဲမြံ-
 ကိုင်ခြင်း။ ဝိပါကမနောဓာတုအာဒိနံ အဒိ-
 သွာဝ သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒနာဒိကရဏံ ဂါဠဂဟဏမတ္တ...
 ဝုတ္တံ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၃၃။

ဂါဠဂါဟက (တိ) [ဂါဠ+ဂါဟက] မြဲစွာ-မြဲမြံ-
 -ကိုင်ယူတတ်သော။ န ဂါဠဂါဟကာဒိနံ
 ကဟာပဏဒဿနဿ အဘာဝေါ။ မူလဒီ၊ ၁။
 ၁၃၃။

ဂါဠတရ (တိ) [ဂါဠ+တရ] မြဲမြံ-ခိုင်မြဲ-
 သော။ (ကြိ၊ဝိ) မြဲမြံ-ခိုင်မြဲ-စွာ။ ဂါဠတရံ
 ကရေန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။ ဂါဠတရံ
 ကရေန္တိတိ ယထာဝုတ္တေဟိ ကာရဏေဟိ
 ပဌမညတ္တိသိဒ္ဓံ အာပတ္တိညေဝ ဒဠ် ကရေန္တိ။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဂါဠထဒ္ဒဝိသမကာရီ (တိ) [ဂါဠထဒ္ဒဝိသမ+
 ကရ+ကီ] မြဲမြံတင်းကြပ် မည်မညာ မသပ်

မရပ်ပြုလေ့ရှိသော။ သူ။ ဂါဠထဒ္ဒဝိသမကာရီ-
 (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၂) တိ ထိရံ အသိထိလံ ဝိသ-
 မဉ္ဇ ကရဏသီလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၇။

ဂါဠပလေပန (တိ) [ဂါဠ+ပလေပန] ထူထပ်စွာ
 လိမ်းကျံထားသော၊ ထူထူထဲထဲ သုတ်လိမ်း
 ထားသော။ ဂါဠပလေပနေနာ (မ၊ ၂။ ၉၂)-
 တိ ဗဟလလေပနေန။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၀။

ဂါဠပါပ (တိ) [ဂါဠ+ပါပ] ပြင်းထန်လွန်ကဲ
 သော မကောင်းမှုရှိသော။ သူ။ အာကိဏ္ဏ-
 လုဒ္ဒေါတိ ဗဟုပါပေါ ဂါဠပါပေါ ဝါ။ သံ၊ ၄။
 ၁။ ၂၇၂။

ဂါဠဗဒ္ဒ (တိ) [ဂါဠ+ဗဒ္ဒ] မြဲမြံမြဲမြံ-တင်းတင်း
 ကြပ်ကြပ် - ဖွဲ့ - ထုပ်ထား - အပ်သော။
 သိထိလဗဒ္ဒဂါဠဗဒ္ဒေသု တိကဋ္ဌ၊ ကာဒိသု။ ဝိ၊
 ၄။ ၂။ ၃၀၁။

ဂါဠဗန္ဓန (န) [ဂါဠ+ဗန္ဓန] မြဲမြံ-တင်းကြပ်-
 စွာ ချည်နှောင်ခြင်း။ ပစ္ဆာဗာဟံ ဂါဠဗန္ဓနံ
 ဗန္ဓိတော။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၉။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဒီ၊ ၃။ ၅၅။
 သံ၊ ၁။ ၃၄၇။ အံ၊ ၁။ ၅၆၃။

ဂါဠမုဋ္ဌိ (တိ) [ဂါဠ+မုဋ္ဌိ] မြဲမြံသောလက်ဆုပ်
 ရှိသော၊ စေးနဲ့သော။ သူ။ (ဤနေရာ၌မိမိပိုင်
 ပစ္စည်းများကို ခိုင်မြဲစွာ ဆုပ်ကိုင်ထားသူ၊
 လက်မဖွာသူ၊ မပေးကမ်း မချီးမြှောက်သူ-ဟု
 အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၁၉-၂၀-ကြည့်။)
 ဣဒါနိ ရဇာ ဂါဠမုဋ္ဌိဝ ဇာတော။ ဇာ၊ ၄။
 ၆။ ၃၁၉။

ဂါဠရက္ခာ (ထိ) [ဂါဠ+ရက္ခာ] တင်းကြပ်သော
 အစောင့်အရှောက်။ ဝေ ပါသာဒဿ အန္တော
 စ ဗဟိ စ ဂါဠရက္ခာ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
 ၄၃၇။

ဂါဠလုဒ္ဒ (တိ) [ဂါဠ+လုဒ္ဒ] ပြင်းထန်လွန်ကဲ
 သော မကောင်းမှုရှိသော။ သူ။ အာကိဏ္ဏ-
 လုဒ္ဒေါတိ ဂါဠလုဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၁၃။

ဂါဠဝါသ (တိ) [ဂါဠ+ဝါသ] (က) အမြဲလူနေခြင်းရှိသော၊ အမြဲလူနေသော။ (ခ) အမြဲနေရာအိမ်ရှိသော။ (က) ဂါမဿ ၈ ဂါဠဝါသဘာဝံ ဥတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၀။ (ခ) အနုပါနေဟိ ဝါ ပရိပုဏ္ဏာ ဂါဠဝါသ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၉။

ဂါဠဝေဒန (တိ) [ဂါဠ+ဝေဒနာ] ပြင်းထန်သော ဝေဒနာရှိသော၊ ဝေဒနာ ပြင်းထန်သောသူ။ အပိ ဇိဝံ မဟာရာဇ ပုရိသံ ဂါဠဝေဒနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၁၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၄၃။)

ဂါဠဝေဓိ (တိ) [ဂါဠ+ဝိဓ+ဏိ] ပြင်းထန်စွာ ပစ်တတ်သောသူ။ ဓိရတ္ထ၊ ကဏ္ဍိနံ သလ္လံ၊ ပုရိသံ ဂါဠဝေဓိနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ဂါဠ ဝိဇ္ဈတိတိ ဂါဠဝေဓိ၊ တံ ဂါဠဝေဓိနံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။

ဂါဠသာဌေယျ (န) [ဂါဠ+သာဌေယျ] အမြဲတမ်း ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း၊ အလွန်စိတ်ကောက်ခြင်း။ ကုဋ္ဌာကာရ-ကြည့်။

ဂါဠာပလေပန (တိ) [ဂါဠ+အပလေပန] ထူထပ်စွာ လိမ်းကျံထားသော၊ ထူထူ ထဲထဲ သုတ်လိမ်းထားသော။ အနေကဝါရံ ဝိသရဉ္ဇနံ ဣဓ ဂါဠာပလေပနံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။

ဂါဠိတ (တိ) [ဂါဠ+ဣတ] များပြား-ပြည့်လျှံ-ခြင်း ရှိသော၊ များပြား ပြည့်လျှံသော။ ပုဗ္ဗရဟိရသမ္ပုဏ္ဏော၊ ဂူထကူပေန ဂါဠိတော။ ထေရ၊ ၃၀၄။ ဂူထကူပေန ဂါဠိတောတိ ဝစ္စကူပေန ဝစ္စေနော ဝါ ဘရိတော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဂါဠုပလေပန (တိ) [ဂါဠ+ဥပလေပန] ထူထဲစွာ လိမ်းကျံထားသော၊ ထူထူထဲထဲ သုတ်လိမ်းထားသော။ ဂါဠုပလေပနေနာ (မ၊ ၃။ ၄၄) -တိ ဗဟလူပလေပနေန။ ပုနပုနံ ဝိသရဉ္ဇိတေန။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂။

ဂိဂံမက (န) [ဂမု+ဏ္ဍ။ ဂမု ဂမနေ၊ ဏ္ဍ၊ ဒွိတ္တံ၊ အသိတ္တဉ္စ။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၂၈၉။] ၃၂-သွယ်ရှိသော -ပုလဲကုံး-ပုလဲသွယ်။ ဥဂ္ဂတ္တနံ ဂိဂံမက- (ဇာ၊ ၂။ ၃၇၅) နှိ တောနိပိဒေ အဘာရဏာနိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၈၂။ ဂိဂံမကံ၊ ဗာတ္ထိံ သယဉ္ဇိကော ဟာရဘေဒေါ ဝ။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၂၈၉။

ဂိဇ္ဈ (ပ) [ဂိဓ+ဈာ+ဏိ။ ဂိဓ+ယ။ ဂိဓ+ယ။ ဂေဓတိတိ ဂိဇ္ဈော = ပက္ခိဝိသေသော။ မောဂံ၊ ၇။ ၄၇။ ဂိဓ အဘိကခါယံ၊ ယော၊ ဈာယ ဈော၊ အသရူပဒွိတ္တံ။ ဓာနံ၊ ဋီ။ ၆၃၇။ (ဂဓ-သံ)] (၁) လင်းတ။ (ဝိ၊ ၁။ ၁၄၄။ သံ၊ ၁။ ၄၄၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀-တို့၌ ဂိဇ္ဈသဒ္ဒါ ဘိလူးလင်းတ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၂။ ၁၈၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၃၃-၌ ငရဲသားလင်းတကို ဟောသည်။) (၂) ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်။ (တိ) (၃) လင်းတတို့ - မှီတင်း - နေထိုင် - ရာဖြစ်သော။ (၄) လင်းတနှင့်တူသော။ (၁) ဂိဇ္ဈေဟိ ဝါ ခဇ္ဇမာနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၅။ မ၊ ၁။ ၇၄၊ ၁၂၃။ မ၊ ၃။ ၁၃၄။ အံ၊ ၂။ ၂၈၅။ ဂိဇ္ဈော ဂန္ဓောထ ကုလလော။ ဓာနံ၊ ၆၃၇။ (၂) ဘာဂီ ရထိံ* ဟိမဝန္တဉ္စ ဂိဇ္ဈံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၂။ ယေန မဟာဗြဟ္မနာ.... ဂိဇ္ဈပဗ္ဗတော ၈ ကတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၅၂။ (တိ) (၃) (၄) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂိဇ္ဈကုဋ (ပ) [ဂိဇ္ဈ+ကုဋ] လင်းတတို့ နေထိုင်ရာအထွတ်ရှိသော - လင်းတနှင့် တူသော အထွတ်ရှိသော-တောင်၊ ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဂိဇ္ဈကုဋေ ပဗ္ဗတေ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ ဝိ၊ ၃။ ၁၃၉၊ ၂၆၅။ (- ဒီ၊ ၂။ ၆၁။ မ၊ ၁။ ၁၃၀။ သံ၊ ၁။ ၂၀၈။ အံ၊ ၁။ ၁၈၅။ သုတ္တနိ။ ၃၅၀။) သော ၈ ဂိဇ္ဈာ တဿ ကုဋေသု ဝသိ* သု၊ ဂိဇ္ဈသဒ္ဓိသာနိ ဝါ တဿ ကုဋာနိ၊ တဿာ ဂိဇ္ဈကုဋေတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၈။ ဂိဇ္ဈာ ဧတ္ထ သန္တိတိ ဂိဇ္ဈံ၊ ကုဋံ။ တံ တေဿာတိ ဂိဇ္ဈကုဋော။ ဂိဇ္ဈော ဝိယာတိ ဝါ ဂိဇ္ဈံ၊ ကုဋံ။ တံ တေဿာတိ ဂိဇ္ဈကုဋော၊ ပဗ္ဗတော။

ဂိဇ္ဈသဒ္ဓိသကုဋ္ဌောတိ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌောတိ ဝါ မဇ္ဈေ-
ပဒလောပိ သမာသော ယထာ “သက-
ပတ္တဝေါ” တိ၊ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ (-ဒိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။)

ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတ (ပု) [ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ+ပဗ္ဗတ] ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ-
တောင်။ ဂိဇ္ဈဂဏပရိဝုတ-ကြည့်။

ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတပါဒ (ပု) [ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတ+ပါဒ] ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ-
တောင်ခြေ။ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတပါဒေ...
ပေတော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၉။

ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတမဇ္ဈ (ပု၊ န) [ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတ+မဇ္ဈ] ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ-
တောင်အလယ်။ ဓမ္မသေနာပတိ ပန္န-
ရသမေ ဒိဝသေ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတမဇ္ဈေ... သာ-
ဝကပါရမိဉာဏံ ပတ္တော။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။

ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌမတ္တက (ပု) [ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ+မတ္တက] ဂိဇ္ဈ-
ကုဋ္ဌတောင်ထိပ်။ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌမတ္တကေ သဠိကု-
ဋ္ဌပေတော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။

ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ+မဟာ-
ဝိဟာရ] ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ (တောင်၌ ဆောက်လုပ်ထား
သော) ကျောင်းကြီး။ ဧဝံ ပက္ခန္ဓော စ ပန
တံခဏညဝ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌမဟာဝိဟာရေ ပတိ-
ဋ္ဌာသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။

ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌဝိဟာရ (ပု) [ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ+ဝိဟာရ] ဂိဇ္ဈ-
ကုဋ္ဌ (တောင်၌ ဆောက်လုပ်ထားသော)
ကျောင်း။ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌသို့ ဘာသာဂတံ ဥဒ္ဓိဿ
ဝိဟာရေ ကာရိတော၊ ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌဝိဟာရေ-
တွေဝဿ နာမံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ (-ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၁၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၄။)

ဂိဇ္ဈဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဂိဇ္ဈဂဏ + ပရိဝုတ] လင်းတအင်္ဂါ-
ခြံရံအပ်သော။ သော ဂိဇ္ဈဂဏပရိဝုတော ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌပဗ္ဗတေ ဝသိ။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၃-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

ဂိဇ္ဈဂုဟာ (ထိ) [ဂိဇ္ဈ+ဂုဟာ] လင်းတဂူ။ ဝုဒ္ဓေ
ပရိဟိနစက္ခကေ မာတာပိတရေ ဂိဇ္ဈဂုဟာ-
ယံ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၀။

ဂိဇ္ဈသာတကကုလပသုတ (တိ) [ဂိဇ္ဈသာတက-
ကုလ+ပသုတ] လင်းတသတ်မျိုး၌ မွေးဖွား
သောသူ။ ဂဒ္ဓဗာဓိပုဗ္ဗ-ကြည့်။

ဂိဇ္ဈဇာတက (န) [ဂိဇ္ဈ+ဇာတက] လင်းတဇာတ်။
ဂိဇ္ဈဇာတ်။ (၁) အမိကိုလုပ်ကျွေးသော ရဟန်း
ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောသောဇာတ်။ ဇာ-
တကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်။ ၂-ဝဂ်။ ၄-ဇာတ်။ ဇာ၊
၁။ ၄၁။ (၂) ဆိုဆုံးမခံသော ရဟန်းကို
အကြောင်းပြု၍ ဟောသောဇာတ်။ ဇာတ-
ကပါဠိ၊ ၉-နိပါတ်။ ၁-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၇။
တဿ ဝတ္ထု နဝကနိပါတေ ဂိဇ္ဈဇာတကေ
အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၃၆။

ဂိဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဂိဇ္ဈ+တိ] လိုချင်-တပ်
မက်-တောင့်တ-၏။ ကိလေသကာမေန
ဝတ္ထုကာမေသု ဂိဇ္ဈတိ အနုဂိဇ္ဈတိ။ မဟာနိ။
၉။ ဂိဇ္ဈတိတိ ကိလေသကာမေန ပတ္တေတိ။
မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၆။ ဂိဇ္ဈန္တိ-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၅။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၂။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။

ဂိဇ္ဈန (န) [ဂိဇ္ဈ+န] လိုချင်-တပ်မက်-
တောင့်တ-ခြင်း။ အဟဉ္စိ ဣမံ အာကာသ-
သင်္ခါတံ တဏှံ ရူပါဒီသု ဂိဇ္ဈနတော ဂေဓံ
ဗြူမိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၃။
(-၁၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။)

ဂိဇ္ဈနလက္ခဏ (တိ) [ဂိဇ္ဈန+လက္ခဏ] လိုချင်-
တပ်မက်-ခြင်း သဘော လက္ခဏာရှိသော။
လုပ္ပနလက္ခဏောတိ ဂိဇ္ဈနလက္ခဏော၊ အာ-
ရမ္ပဏေ ဒဠဂ္ဂဟဏသဘာဝေါတိ အတ္ထော။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၄။

ဂိဇ္ဈနသဘာဝ (တိ) [ဂိဇ္ဈန+သဘာဝ] လိုချင်-
တပ်မက်-ခြင်း သဘောရှိသော။ ဂိဇ္ဈန-
သဘာဝေါ လောဘော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂။

ဂိဇ္ဈနာကာရ (ပု) [ဂိဇ္ဈန+အာကာရ] လိုချင်-
တပ်မက်-သော အခြင်းအရာ။ ဂိဇ္ဈနာကာ-
ရေန အဘိ၊ကန်နာကာရေန။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၉၉။

ဂိဇ္ဈန္တိ (ကြိ) [ဂိဇ္ဈ+ယ+အန္တိ] လိုချင်-တပ်
မက်-တောင့်တ-ကုန်၏။ ဂိဇ္ဈတိ-ကြည့်။

ဂိဇ္ဈပန္န (ပု) [ဂိဇ္ဈ+ပန္န] ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ထိပ်
လမ်း။ ဂိဇ္ဈပန္နော (ဇာ၊၁။၁၈၇) တိ ဂိဇ္ဈ-
ပဗ္ဗတမတ္ထကေ မဟာမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၁။

ဂိဇ္ဈပဗ္ဗတ (ပု) [ဂိဇ္ဈ+ပဗ္ဗတ] ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်။
တေန သော ဂိဇ္ဈပဗ္ဗတေ ဇဗ်မဂ္ဂေါ “သင်္ကု-
ပထော” တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၀။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၄၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၂။)

ဂိဇ္ဈပဗ္ဗတမတ္ထက (ပု) [ဂိဇ္ဈပဗ္ဗတ+မတ္ထက] ဂိဇ္ဈ-
ကုဋ်တောင်ထိပ်။ ဂိဇ္ဈပန္န-ကြည့်။

ဂိဇ္ဈပိတု (ပု) [ဂိဇ္ဈ+ပိတု] ဖခင်လင်းတ။ ဂိဇ္ဈ-
ပိတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၆၁။

ဂိဇ္ဈပေါတက (ပု) [ဂိဇ္ဈ+ပေါတက] လင်းတ
ငယ်၊ လင်းတကလေး။ ကစ္ဆပဏ္ဏ-ကြည့်။

ဂိဇ္ဈပေါတကသရီရ (န) [ဂိဇ္ဈပေါတက+သရီရ]
လင်းတငယ်၏ ကိုယ်ခန္ဓာ။ ပစ္ဆာဇာတပစ္စ-
ယော ဂိဇ္ဈပေါတကသရီရနံ အာဟာရာသာ
စေတနာ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ (-မူလဋ္ဌိ၊
၃။၁၇၂။)

ဂိဇ္ဈယောနိ (ထိ) [ဂိဇ္ဈ+ယောနိ] လင်းတမျိုး။
ဗောဓိသတ္တော ဂိဇ္ဈကုဋ်ပဗ္ဗတေ ဂိဇ္ဈယောနိ-
ယံ နိဗ္ဗတ္တိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ဂိဇ္ဈရာဇ (ပု) [ဂိဇ္ဈ+ရာဇ] လင်းတမင်း။ အထ
ခလုဘော အာနန္ဒော ဂိဇ္ဈရာဇာ ကုဏ္ဍာလဿ

သကုဏဿ အာဒိမဇ္ဈကထာပရိယောသာနံ
ဝိဒိတော။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၄။

ဂိဇ္ဈဝန္တိ (တိ) [ဂိဇ္ဈ+ဝန္တိ] လင်းတရှိသော။
ဂိဇ္ဈဝန္တတာယ ဂိဇ္ဈာ ကုဋေ တေဿာတိ ဂိဇ္ဈ-
ကုဋော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇။

ဂိဇ္ဈိတ (တိ) [ဂိဇ္ဈ+ယ+တ] လိုချင်-တပ်မက်
-တောင့်တ-အပ်သော။ သူ။ သေဋ္ဌိပုတ္တေဟိ
ဂိဇ္ဈိတာ (ထေရီ၊၃၉၆) တိ တထာ သေဋ္ဌိ-
ကုမာရေဟိပိ အဘိဂိဇ္ဈိတာ ပစ္စာသိသိတာ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၄၃။

ဂိဇ္ဈကာ (ထိ) [ဂဇ္ဈ+ဏှ+အာ။ ဂဇ္ဈ သဒ္ဓေါဏှ၊
အသိတ္တံ၊ ဗိန္နာဂမော စ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၂၂၀။]
အုတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂိဇ္ဈကာဝသထ (ပု) [ဂိဇ္ဈကာ+အာဝသထ] အုတ်
ကျောင်း၊ အုတ်တိုက်။ တကြ သုဒ္ဓံ ဘဂဝါ
နာတိကေ ဝိဟရတိ ဂိဇ္ဈကာဝသထေ။ ဝိ၊၃။
၃၂၇။ ဒီ၊၂။၇၈။ (-မ၊၁။၂၆၆။ သံ၊၁။
၃၀၂။ သံ၊၃။၃၁၀။ အံ၊၂။၂၆၈။) ဂိဇ္ဈကာဝ-
သထေတိ ဣဋ္ဌကမယေ အာဝသထေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ (-
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။) ဂိဇ္ဈကာ ဝုစ္စန္တိ
ဣဋ္ဌကာ၊ ဂိဇ္ဈကာဟိ ဝေ ကတော အာဝသ-
ထောတိ ဂိဇ္ဈကာဝသထော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၀။
မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၈၈၊၅၂၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၉၈။ (-ဝဇီရ၊၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၈။
ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။)

ဂိဇ္ဈကာဝသထသင်္ခေပ (ပု) [ဂိဇ္ဈကာဝသထ+
သင်္ခေပ] အုတ်တိုက် - အသွင် - သဏ္ဌာန်။
သာပိ ဣဋ္ဌကာဟိ ဂိဇ္ဈကာဝသထသင်္ခေပေန
ကတာ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (-သာရတ္ထ၊
၂။၁၁၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။) ဂိဇ္ဈကာဟိ
ကတော အာဝသထော ဂိဇ္ဈကာဝသထော။
ဂိဇ္ဈကာဝသထေန သင်္ခေပေါ သဒိသာကာ-

ရာ ဂိဉ္ဇကာဝသထသင်္ချာပေါ။ ပါရာယော။
၁၅၁။

ဂိဉ္ဇကာဝသထသင်္ချာ (ထိ) [ဂိဉ္ဇကာဝသထ +
သင်္ချာ] အုတ်တိုက်အရေအတွက်။ အပက္ခိဋ္ဌ-
ကမယာပိ ဂိဉ္ဇကာဝသထသင်္ချာ န ဂစ္ဆတိ။
ဝဇီရ။ ၁၂။

ဂိဉ္ဇကာဝသထကာရ (ပု) [ဂိဉ္ဇကာဝသထ +
အာကာရ] အုတ်တိုက် - အသွင် - သဏ္ဌာန်။
သမန္တတော ဂိဉ္ဇကာဝသထကာရေန သိ-
လာပရိက္ခေပံ ကတွာ။ ဒီ၊ ၁၂။ ၂၀၅။

ဂိဉ္ဇ (တိ) [ဂိဉ္ဇ + တ။ ဓာန်၊ ၂။ ၂၉။] လိုချင် -
တပ်မက် - တောင့်တ - တတ်သောသူ။
ဗုဒ္ဓာပဉ္စန္ဒိ ပတိတာ၊ ဂိဉ္ဇိ စ ပုန ရာဂတာ။
အံ၊ ၁။ ၃၀၈။ (-ဥဒါန။ ၁၇၁။ ဣတိဝုတ်။
၂၅၆။ သုတ္တနိ။ ၃၁၆။ ပေတ။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁။
၁၃၉။) ဂိဉ္ဇိတိ ရာဂရတ္တာ။ အံ၊ ၁၂။ ၂၅၀။
(-ဥဒါန။ ၁၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၅၂။ သုတ္တ-
နိ၊ ၁။ ၃၀၃။ ပေတ။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ၁၂။
၂၂၉။)

ဂိဉ္ဇမာနသ (တိ) [ဂိဉ္ဇ + မာနသ] တပ်မက်သော
စိတ်ရှိသောသူ။ န သာရတ္တာ ဂိဉ္ဇမာနသာ
ဟုတွာ ခါဒိ သူ။ သံ၊ ၁၂။ ၉၇။

ဂိဉ္ဇ (ထိ) [ဂိဉ္ဇ + တိ] တပ်မက်ခြင်း။ မာယာ-
ကတံ ကုဟနံ ဂိဉ္ဇိ မာနံ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၇။
ပစ္စယေသု ဂိဉ္ဇိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၅၆။ ဂေ-
လည်း ကြည့်။

ဂိဉ္ဇက (တိ) [ဂိဉ္ဇ + က] တပ်မက်ခြင်းရှိသော၊
တပ်မက်သောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂိဉ္ဇကတာ (ထိ) [ဂိဉ္ဇက + တာ] တပ်မက်ခြင်း
ရှိသော - တပ်မက်သော - သူ၏အဖြစ်၊ တပ်
မက်ခြင်း။ ဂိဉ္ဇကတာ ဂိဉ္ဇကတ္တံ စပလတာ
စာပလျံ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၆၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၃၉။)
ဂိဉ္ဇကတာတိ ဂေယုတ္တတာ။ ဂိဉ္ဇကတ္တန္တိ

တဿေဝ ဝေဝစနံ။ အဘိ၊ ၁၂။ ၄၅၉။ (-
ဇာ၊ ၁၂။ ၆၆။)

ဂိဉ္ဇကတ္တ (န) [ဂိဉ္ဇက + တ္တ] တပ်မက်ခြင်းရှိသော
- တပ်မက်သော - သူ၏အဖြစ်၊ တပ်မက်ခြင်း။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂိဉ္ဇဂတ (တိ) [ဂိဉ္ဇ + ဂတ] တပ်မက်ခြင်းသို့ရောက်
သော၊ တပ်မက်သော၊ သူ။ အဟံ ပုရေ ဂိဉ္ဇ-
ဂတော ကပေါတိယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၁။ ဇာ၊ ၁၂။
၄။ ၃၂၉။

ဂိဉ္ဇလောဘ (ပု) [ဂိဉ္ဇ + လောဘ] တပ်မက်ခြင်း
လောဘ။ အဂိဉ္ဇလောဘံ နိဿယ ဂိဉ္ဇလော-
ဘော ပဟာတဗ္ဗော။ မ၊ ၂။ ၂၃။ (-မ၊ ၁၂။
၂၉။) ဂိဉ္ဇလောဘော ပဟာတဗ္ဗောတိ ဂေ-
ဘူတော လောဘော ပဟာတဗ္ဗော။ မ၊ ၁၂။
၃။ ၂၇။

ဂိဉ္ဇလောဘကာရဏ (န) [ဂိဉ္ဇလောဘ + ကာ-
ရဏ] တပ်မက်ခြင်း လောဘ ဟူသော
အကြောင်း။ ဂိဉ္ဇလောဘကာရဏာ ဒိဋ္ဌာ-
သဝေါ အဝိဇ္ဇာသဝေါ စ။ မ၊ ၁၂။ ၂၉-၃၀။

ဂိဉ္ဇလောဘပစ္စယ (ပု) [ဂိဉ္ဇလောဘ + ပစ္စယ]
တပ်မက်ခြင်း လောဘဟူသော အကြောင်း။
အတ္တာပိ မံ ဥပဝဒေယျ ဂိဉ္ဇလောဘပစ္စယာ။
မ၊ ၂။ ၂၅။

ဂိဉ္ဇလောဘိ (တိ) [ဂိဉ္ဇလောဘ + ဤ] တပ်မက်
ခြင်း လောဘရှိသော၊ သူ။ အဟဉ္ဇေဝ
ခေါ ပန ဂိဉ္ဇလောဘိ အဿံ။ မ၊ ၂။ ၂၅။

ဂိဉ္ဇဟေတု (တိ) [ဂိဉ္ဇ + ဟေတု] တပ်မက်ခြင်း
အကြောင်း ရှိသော။ ဂိဉ္ဇဟေတုတာယ
ဂေဓော။ ဂေရိ၊ ၁၅။ ၂၅၀။

ဂိဉ္ဇ (ပု) [ဂေါ + ဣနိ။ ဂေါ ရံသိ တေဿတ္ထိတိ
ဂိနိ၊ အဿတ္ထုတ္တေ ဣနိ။ ဓာန်၊ ၂။ ၃၃-၃၄။]
မိ။ ဆန္ဒာ ကုဋိ အာဟိတော ဂိနိ။ သုတ္တနိ။
၂၈၂။ ထေရ၊ ၁။ ၂၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၀၈။

စရိယာ၊ ဌ။ ၁၃၆။) ဂိနိတိ အဂ္ဂိ။ တေသု
တေသု ဌာနေသု အဂ္ဂိ “ဂိနိ”တိ ဝေါဟရိ-
ယတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆။ (- ၂၆။ စရိယာ၊
ဌ။ ၁၃၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၂၇။)

ဂိနိသမ္ပဇ္ဇလိတ (ပု) [ဂိနိ+သမ္ပဇ္ဇလိတ] ထက်
ဝန်းကျင်အလှုံပြောင်ပြောင် တောက်လောင်
သောမီး။ ဂိနိသမ္ပဇ္ဇလိတ (သုတ္တနိ။ ၃၈၃) နိ
သမန္တတော ဇလိတံ သဗ္ဗဒိသာသု စ သမ္ပဇ္ဇ-
လိတံ အဂ္ဂိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၀။

ဂိမ္မ (ပု) [ဂိရ+မ။ ဂမု+ဟ။ ဂိရတိ ပိဋယတိတိ
ဂိမ္မော၊ မော၊ ရဿ ဟော၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယော
စ။ ဓာနံ၊ ဌိ။ ၈၀-၁။ ဂမိဿ အဿိ၊ ဂစ္ဆတိတိ
ဂိမ္မော=နိဒါသော။ မောဂ်၊ ၇။ ၂၂၃။ (ဂြိမ္မ-
သံ)] (၁) နေ၊ နေရာသီ၊ နေဥတု၊ နေလ။
(၂) အပူ၊ အပူရိန်၊ အပူဋ္ဌေ။ (၁) ကာဋ္ဌေ
ဇုဏှေ ဝဿေ ဟေမန္တေ ဂိမ္မေ၊ မဟာနိ။
၂၆၉။ (- ဝိ၊ ၁။ ၅၁။ ခုဒ္ဒက။ ၇။ သုတ္တနိ။ ၃၁၄။
ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁။) ဂိမ္မတိ စတ္တာရော ဂိမ္မာန-
မာသေ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၂၈။ (- ခုဒ္ဒက၊ ဌ။
၁၆၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၈၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၄၆၆။)
(၂) ဂိမ္မနိဗ္ဗာပန-ကြည့်။

ဂိမ္မဥတု (ထိ၊ ပု) [ဂိမ္မ+ဥတု] နေရာသီ၊ နေဥတု။
ဂိမ္မဥတု နာမ ဖဂ္ဂုနဿ ကာဋ္ဌပက္ခပါဠိပဒ-
တော ပဌာယ အာသဠပုဏ္ဏမပရိယောသာ-
နာ စတ္တာရော မာသာ။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၁၃၃။

ဂိမ္မကာလ (ပု) [ဂိမ္မ+ကာလ] နေ့အခါ။ ဂိမ္မ-
ကာလေ ကိရေသ ဒိဝါ အဗ္ဗောကာသေ
ဝိဟာသိ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၅၃။ (- သံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၄၂။
အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၂။)

ဂိမ္မဇ (တိ) [ဂိမ္မ+ဇန+ကိ] နေ့ရာသိ၌ -
ဖြစ်သော - ပေါက်ရောက်သော။ သာလ-
ယော ဟေမန္တာ တတြ၊ သဠိကာ ဂိမ္မဇေ
အပိ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၁။ ၃၅၀။

ဂိမ္မဒိဝသ (ပု) [ဂိမ္မ+ဒိဝသ] နေ့ရက်၊ နေ့ရာသီ
နေ့။ ကသ္မာ? ဂိမ္မဒိဝသနံ အနဓိဋ္ဌာနကာ-
လတ္တာ။ ဝဇီရ။ ၂၇၅။

ဂိမ္မနိဗ္ဗာပန (န) [ဂိမ္မ+နိဗ္ဗာပန] အပူကိုငြိမ်းစေ
ခြင်း။ ဂိမ္မနိဗ္ဗာပနတ္ထာယ၊ ပရိဋ္ဌာဟောပသန္တိ-
ယာ။ အပ၊ ၁။ ၂၃၆။

ဂိမ္မပရိဋ္ဌာဟသမယ (ပု) [ဂိမ္မပရိဋ္ဌာဟ+သမယ]
ပူအိုက်သောအခါ။ ဂိမ္မပရိဋ္ဌာဟသမယေသု
ဥပ္ပတ္တိယာ သောရော သူရိယာတပေါ စ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၃။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၃၂။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်။
၂။ ၃၁၉။

ဂိမ္မမာသ (ပု) [ဂိမ္မ+မာသ] နေ့လ။ စတုန္တံ
ဂိမ္မမာသနံ ဧကော ပစ္ဆိမမာသော သေ-
သော။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉၇။ ကခါ၊ ၁၈၂။

ဂိမ္မသမယ (ပု) [ဂိမ္မ+သမယ] နေ့အခါ။ သံ-
ဝဏ္ဏရေ ဂိမ္မသမယေ၊ ဒဝဉာဟော ပဒိပ္ပတိ။
စရိယာ။ ၄၁၄။ ဂိမ္မသမယေတိ ဂိမ္မကာလေ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၂၂၅။

ဂိမ္မာတပ (ပု) [ဂိမ္မ+အာတပ] နေ့အပူ။ သမ္ပ-
ရေတေတိ ဂိမ္မာတပေန ဖုဋ္ဌေ အနုဂတေ။
သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၃။

ဂိမ္မာန (ပု) [ဂိရ+မာန။ ဂိရတိ ပိဋယတိတိ
ဂိမ္မာနော၊ မာနော၊ ရဿ ဟော၊ ဝဏ္ဏဝိပရိ-
ယာယော စ။ ဓာနံ၊ ဌိ။ ၇၈။] နေ့၊ နေ့ရာသီ၊
နေ့ဥတု။ အတိရေကမာသေ သေသေ ဂိမ္မာ-
နေ ဝဿိကသာဠိကစီဝရံ ပရိယေသတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၃၆၅။ (- ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၀။ ဝိ၊ ဌ။ ၄။ ၁၆၄။
ကခါ၊ ၁၈၃။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၂၂။) အတိရေကမာ-
သေ သေသေ ဂိမ္မာနေတိ ဂိမ္မာနနာမကေ
အတိရေကမာသေ သေသေ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉၇။

ဂိမ္မာနနာမက (တိ) [ဂိမ္မာန+နာမ+က] ဂိမ္မာ-
န-နေ့-အမည်ရှိသော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂိမ္မာနမာသ (ပု) [ဂိမ္မာန+မာသ] နေ့လ။ ဂိမ္မာ-
နမာသေ ပဌမသ္မိံ ဂိမ္မေ၊ ခုဒ္ဒက။ ၇။ သုတ္တနိ။

၃၁၄။ ဂိမ္မာနုမာသေ ပဌမသ္မိံ ဂိမ္မေတိ ယေ
စတ္တာရော ဂိမ္မာနံ မာသာ၊ တေသံ စတုန္တံ
ဂိမ္မာမာသာနံ ကေသ္မိံ မာသေ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။
၁၆၁။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၉။)

ဂိမ္မာဘိတတ္ထ (တိ) [ဂိမ္မ+အဘိတတ္ထ] နွေရာသီ၌
(နေဖြင့်) အလွန်ပူသော။ ဝေဋ္ဌတော စသ
ဂိမ္မာဘိတတ္တာနံ ကုန္တဒီနံ ခယောဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၂၃။

ဂိမ္မိက (တိ) [ဂိမ္မ+ဣက] (က) နွေရာသီအခါ
-နေခြင်း ငှါထိုက် - နေရန်သင့်လျော် -
သော။ (နွေရာသီစံပြာသာဒ်။) (ထိုပြာသာဒ်
သည် ဘုံ ၉-ဆင့် အထပ် ၉-ထပ် ရှိ၍ တိုင်၊
နံရံတို့ကို မြင့်မားစွာ ဆောက်လုပ်ထား၏။
တံခါးမ၊ ပြတင်းပေါက်တို့၌လည်း ဇာပေါက်
များစွာ တပ်ဆင်ထား၏။ ကြမ်းခင်းအဝတ်
တို့မှာလည်း ခေါမတိုင်းဖြစ် အဝတ်များဖြစ်
ကြ၏။ ဥတုနှင့် အဆင်ပြေစွာ အပျော်ယမ-
ကာ၊ အချိုရည်စသော စားသောက်ဖွယ်တို့
ကို ထားကြကုန်၏။ ပြတင်းပေါက်အနီးတို့၌
ရေပြည့် အိုးသစ်များကို ကြာနီ ကြာညို
စသော ပန်းတို့ဖြင့် စိုက်ထိုးဖုံးလွှမ်း၍ တည်
ထားကုန်၏။ နေရာအနှံ့အပြားတို့၌ ရေပန်း
များ တပ်ဆင်ထားရှိ၍ မိုးရွာသကဲ့သို့ ရေ
အယဉ် သွင်သွင် ပန်းထွက်ကြကုန်၏။ ၁၀၀-
လုံးသော ရွှေအိုး ငွေအိုးတို့ကို နံသာရေပြည့်
စေလျက် ကြာညိုပန်းရံစိုက်ပျိုးကာ ဘုရား
လောင်း၏ အိပ်စက်ရာသလွန်ကို ဝိုင်းရံထား
ရှိကုန်၏။ ကြေးအိုးကြီးတို့၌လည်း နံသာ
ပျောင်းများထည့်၍ ကြာညို ကြာဖြူ ကြာ
ပုဏ္ဏရိုက်တို့ကို စိုက်ပျိုးကာ အအေးဓာတ်ရ
အောင် နေရာအနှံ့အပြား ထားကြကုန်၏။
နေရောင်ကြောင့် ကြာပန်းများ ပွင့်ကြ၍
ပျားပိတုန်းတို့သည် ပန်းဝတ်ရည် သောက်
သုံးရန် ထိုမှ ဤမှ ပျံ့သန်းသွားလာကုန်လျက်
ပြာသာဒ်တဆောင်လုံး မွေးယဉ် သင်း၍ နေ
ပေသည်။ ပြာသာဒ်ထက်၌ ရတနာမဏ္ဍပ်

ဆောက်လုပ်ကာ အမိုး (မျက်နှာကျက်)၌
ဇာပေါက်ငယ်များဖောက်ထား၍ သင့်တော်
ရာအရပ်၌ ကျွဲရေကို ဖြန့်ခင်းထား၏။ နံရံ
၂-ခု အကြားမှ ရေပြန်သွယ်၍ မဏ္ဍပ်အမိုး
ပေါ် တပ်ဆင်ထားရှိ၏။ ဘုရားလောင်း ရေ
ကစားချိန်၌ ကျွဲရေပေါ် ခဲလုံးများ ပစ်ချ၍
မိုးချုန်းသံဖြစ်ပေါ်စေလျက် မဏ္ဍပ်မိုးထက်၌
လည်း ရေစက်ဖြင့် ပြန်မှရေသွန်းလောင်းရာ
ဇာပေါက်ငယ်များမှ တဖွဲဖွဲကျ၍ မိုးရွာသကဲ့
သို့ ဖြစ်စေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းနှင့်
တကွ လေးသောင်းသော မိဖုရားမောင်းမ
အပေါင်းတို့သည် အညိုရောင် ဝတ်စားတန်
ဆာတို့ကို ဆင်ယင်ဝတ်ရုံကြကုန်လျက် ရေ
ကစားကြလေသည်။ ပြာသာဒ်၏ ၄-ဘက်
၄-တန်တို့၌ ရေကန် ၄-ကန် တူးထား၏။ နွေ
အခါ အဆင်းရောင်စုံရှိသော ငှက်အပေါင်း
တို့သည် အရွှေကန်မှ အနောက်ကန်၊ အ
နောက်ကန်မှ အရွှေကန်၊ ဘောင်ကန်မှ
မြောက်ကန်၊ မြောက်ကန်မှ တောင်ကန်သို့
ပြာသာဒ်ထက်မှ ဖြတ်ကျော်၍ ကျူးရင့်
မြည်ကြွေး ပျံသန်းကြရာ မိုးရာသီကဲ့သို့ မှတ်
ထင်ရလေသည်။ (မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၉-၁၅၀။) (အံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၂၆-၌ နွေရာသီစံ ပြာသာဒ်သည် ဘုံ
၅-ဆင့် (=ငါးထပ်) ရှိ၏။ ကြာဖြူ ကြာညို
ကြာပုဏ္ဏရိုက်ပုံများကို ပန်းချီရေးချယ်ထား
၏ - စသည်ဖြင့် အချို့အရာ၌ အဆိုကွဲပြား
လျက်ရှိ၏။) (ခ) နွေဥတု၌ - ဖြစ်သော - ပါ
ဝင်သော (က) တဿ တယော ပါသာဒါ
ဟောန္တိ ဧကော ဟေမန္တိကော၊ ဧကော
ဂိမ္မိကော၊ ဧကော ဝဿိကော။ ဝိ၊ ၃။ ၂၁။
ဝိ၊ ၄။ ၃၃၆။ အ၊ ပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၁။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁၈။
မ၊ ၂။ ၁၇၂။ အံ၊ ၁။ ၁၄၄။) ဟေမန္တိက-နှင့်
ဝဿိက-တို့လည်းကြည့်။ (ခ) စတ္တာရော ဟေ-
မန္တိကေ စတ္တာရော စ ဂိမ္မိကေ အ၊ မာသေတိ
အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၇။ (-ဝိ သင်္ဂဟ၊ ၂၉၀။
ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၆၂။)

ဂိရုဂ္ဂသမဇ္ဇ (ထိ၊ပု) [ဂိရိ+အဂ္ဂ+သမဇ္ဇ။ ဓာန်။
 ၄၁၄-၌ သမဇ္ဇာဟု ထိနှင့်ရှိသည်။] တောင်၌
 မြတ်သော ပွဲသဘင်၊ တောင်ထိပ်ပွဲသဘင်။
 တေန ခေါ် ပန သမယေန ရာဇဂဟေ ဂိရု-
 သမဇ္ဇော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၃၊
 ၂၉၅။ ဂိရုဂ္ဂသမဇ္ဇောတိ ဂိရိမိ အဂ္ဂသမဇ္ဇော၊
 ဂိရိဿ ဝါ အဂ္ဂဒေသေ သမဇ္ဇော။ ဝိ၊ ၄။
 ၃။ ၉၈။

ဂိရဏ (န) [ဂိရ+ယု] ပျိုအန်-ထွေးအန်-
 ခြင်း။ ဂိရိ-ကြည့်။

ဂိရတိ (ကြိ) [ဂိရ+အ+တိ] (၁) အသံပြု
 တတ်၏၊ မြည်တတ်၏။ (၂) ပျိုအန်-ထွေး
 အန်-တတ်၏။ (၃) ယိုစီးတတ်၏၊ ပေါက်
 ပွားစေတတ်၏။ (၁) (၂) (၃) ဂိရိထောင့်
 ကွင်းကြည့်။

ဂိရသာရ (ပု) ဂိရသာရမည်သူ။ ဂိရသာရေတိ
 နာမေန၊ ကပ္ပေသီတိမိ ခတ္တိယော။ အပါ၊ ၁။
 ၁၇၅။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။

ဂိရာ (ထိ) [ဂိရ+အ+အာ။ ဂေ+ဣရ+အာ။
 ဂိရိယတိတိ ဂိရာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၁။ ဂိဏန္တိ
 သဒ္ဓါယန္တိ တန္တိ ဂိရာ၊ ဂေ သဒ္ဓေါ၊ ဣရော၊
 ဂါယိတဗ္ဗာတိ ဝါ ဂိရာ။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၀၅။]
 စကား၊ စကားသံ။ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာ-
 ရဿ ဝါစာ ဂိရာ ဗျပ္ပထော။ ဝိ၊ ၂။ ၂။
 (-ဝိ၊ ၅။ ၃၇၄။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၅။ အဘိ၊ ၈။
 ၁၆၈။ ဝိမာန။ ၇၀။ ထေရ၊ ၃။ ၇၄။) ဂိရာတိ
 တာယ စေတနာယ သမုဋ္ဌာပိတသဒ္ဓံ ဒသေ-
 တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ဂိရာဟိတိ ဝစနေဟိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၂၇၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၈။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
 ၃၆၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၉၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၅။)
 ဂိရာသခိလနေလင်္ဂ(တိ) [ဂိရာသခိလာ+နေလင်္ဂ]
 နူးညံ့သိမ်မွေ့သောစကားကို ဆိုသဖြင့် အပြစ်
 မရှိခြင်း ဟူသော ပြေပြစ်သော ရထားအင်္ဂါ
 ရှိသောသူ။ ဂိရာသခိလနေလင်္ဂါ (ဇာ၊ ၂။

၂၇၄)တိ သခိလာယ သဏ္ဍဝါစာယ နိဒ္ဒေါ-
 သင်္ဂါ မဉ္ဇရထင်္ဂါ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၄၇။

ဂိရိ (ပု) [ဂိရ+ဣ။ ဂိရတိ သဒ္ဓံ ကရေတိတိ
 ဂိရိ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ ဂိရ နိဂ္ဂိရဏေ၊ ဩသ-
 ဓာဒယော နိဂ္ဂိရတိတိ ဂိရိ၊ ဣ။ ဓာန်၊ ၄။
 ၆၀၅။ ဂိရတိ ပသဝတိ ဆဝိမံသသာရဘူတံ
 ဘေသဇ္ဇာဒိန္တိ ဂိရိ=သေလော။ မောဂါ၊ ၇။
 ၉။] တောင်။ နေသာဒကေန ဂိရိနာ၊
 ယသဿိနာ ပရိစ္ဆေဒနေန။ ထေရ၊ ၂။ ၄၄။
 (-၃၆၁။ အပါ၊ ၁။ ၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆၃၊ ၂၂၆။
 မ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။) ဂိရိနာတိ သေလေန။ သေ-
 လော ဟိ....ပသဝနာဒိဝသေန ဇလဿ၊ သာ-
 ရဘူတာနံ ဘေသဇ္ဇာဒိဝတ္ထုနဉ္စ ဂိရဏတော
 “ဂိရိ”တိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။ (-
 အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၈။ ဇာ၊ ၄။
 ၄။ ၉၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။)

ဂိရိကဏ္ဍကဝိဟာရ (ပု) [ဂိရိကဏ္ဍက+ဝိဟာရ]
 ဂိရိကဏ္ဍကကျောင်း။ တထာ ဂိရိကဏ္ဍက-
 ဝိဟာရဿ ဥပနိဿယေ ဝတ္တကာလကဂါမေ။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၉။

ဂိရိကဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဂိရိကဏ္ဍိ+က+အာ]
 အောက်မဲညိုပင်။ နီလပုပ္ဖိ သေတဝါရီ၊ ပုပ္ဖိ-
 တာ ဂိရိကဏ္ဍိကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
 ၃၁၃။

ဂိရိကဏ္ဍိကပုပ္ဖ (န) [ဂိရိကဏ္ဍိကာ+ပုပ္ဖ] အောက်
 မဲညိုပန်း။ ဂိရိကဏ္ဍိကပုပ္ဖါဒိနိ ပန ဒိဿမာ-
 နာနိ သေတဓာတုကာနေဝ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၁၅၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉။

ဂိရိကဏ္ဍိကပုပ္ဖသမာနနေတ္ထ (တိ) [ဂိရိကဏ္ဍိက-
 ပုပ္ဖ+သမာန+နေတ္ထ] အောက်မဲညိုပန်းနှင့်
 တူသော မျက်လုံးရှိသောသူ။ ဝနတိမိရ-
 မတ္တက္ခိတိ ဂိရိကဏ္ဍိကပုပ္ဖသမာနနေတ္ထေ။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၉၄။

ဂိရိကဏ္ဍိ (ထိ) [ဂိရိ+ကဏ္ဍိ။ ကဏ္ဍသဏ္ဌာန-
ပုပ္ဖတာယ ကဏ္ဍိ။ ဂိရိမ္ပ ဇာတာ ကဏ္ဍိ ဂိရိ-
ကဏ္ဍိ။ ဓာနံ၊ ဣ၊ ၅၀၄။ (ဂိရိကဏ္ဍိ-သံ)]
အောက်မဲညိုပင်။ ဂိရိကဏ္ဍိ ပရာဇိတာ။ ဓာနံ။
၅၀၄။

ဂိရိကန္ဓရ (ပု၊ န) [ဂိရိ+ကန္ဓရ] တောင်ချောက်၊
တောင်ကြိုချောက်ကြား။ သုပုပ္ဖိတေ သိတ-
ဝနေ၊ သိတလေ ဂိရိကန္ဓရေ။ ထေရ၊ ၃၀၁။
(-ဇာ၊ ၁။ ၈၂၊ ၁၂၄၊ ၂၉၃။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၈။
ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၉၁။) ဂိရိကန္ဓရေတိ
ဂိရိနံ အဗ္ဘန္တရေ ကန္ဓရေ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၆။
(-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၄။)

ဂိရိကန္ဓရသမိပ (န) [ဂိရိကန္ဓရ+သမိပ] တောင်
ချောက်အနီး။ ဗောဓိသတ္တော ... ဂိရိကန္ဓရ-
သမိပေ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၃။

ဂိရိကန္ဓရာနုသာရ (ပု) [ဂိရိကန္ဓရ+အနုသာရ]
တောင်ချောက်သို့- အစဉ်လျှောက်ခြင်း-
အစဉ်အတိုင်း သွားခြင်း။ သုမေဓပဏ္ဍိတော
ဟိမဝန္တပါဒေ ဂိရိကန္ဓရာနုသာရေန အတ္တ-
နော နိဝါသနာနုရူပံ ဖာသုကဋ္ဌာနံ ဩလော-
ကေန္တော။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀။
ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၀။

ဂိရိကုဏ္ဍိ (ထိ၊ ပု) [ဂိရိ+ကုဏ္ဍိ] တောင်-ဝမ်း-
ဝှမ်း။ ဂိရိဂဗ္ဘရ-ကြည့်။

ဂိရိကုဋ (ပု၊ န) [ဂိရိ+ကုဋ] တောင်ထွတ်။
ကေလာသကုဋပ္ပမာဏံ ဝိပုလံ ဂိရိကုဋံ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၃။

ဂိရိဂဗ္ဘရ (န) [ဂိရိ+ဂဗ္ဘရ] (၁) တောင်လိုဏ်
ဂူ၊ တောင်ခေါင်း၊ တောင်-ဝမ်း-ဝှမ်း။
တောင်ချောက်ကြား။ (ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၃၄၄-၌
ဂိရိဂဗ္ဘရတိ အနောတတ္ထကော-ဟု ဖွင့်ခြင်း
သည် အနောတတ်အိုင်သည် တောင်ပါးလုံး
အကြား၌ တည်ရှိသောကြောင့် တည်နေရာ
ဖော်ပြ၍ ဖွင့်ခြင်းဖြစ်သည်။) (တိ) (၂)

တောင်ခေါင်း - တောင်ချောက်ကြား - မှ
စီးလာသော။ (၁) ယေ သိတာ ဂိရိဂဗ္ဘရံ၊
ပဟိတတ္တာ သမာဟိတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။ (-
သုတ္တနိ၊ ၃၄၁။ ထေရ၊ ၂။ ၂၉။) ယေ သိတာ
ဂိရိဂဗ္ဘရန္တိ ... ဂိရိကုဏ္ဍိ နိဿိတာတိ အတ္ထော။
ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၇။ ဂိရိဂဗ္ဘရေတိ ပဗ္ဗတဂုဟာယံ ...
“ဂိရိဂဗ္ဘရေ”တိ ကေစိ ပဌန္တိ။ ပဗ္ဗတေသု
ဝနဂဟနေ ဝနသဏ္ဍေတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ၄၊
၁။ ၇။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၂။) (တိ) (၂)
နဒိံ ကေတုမတိ နာမ၊ ဂဗ္ဘရံ ဂိရိဂဗ္ဘရံ။
ဇာ၊ ၂။ ၃၃၂။ (-၁၇၈။) ဂိရိဂဗ္ဘရန္တိ ဂိရိနံ
ကုဏ္ဍိတော ပဝတ္တံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၉၀။ (-ဇာ၊
၄၊ ၆။ ၁၀၅။)

ဂိရိဂဗ္ဘရစာရိ(တိ) [ဂိရိဂဗ္ဘရ+စရ+ဏီ] တောင်
ခေါင်း၌ လှည့်လည် ကျတ်စားလေ့ ရှိသော၊
သူ။ ယဒါ သောဿတိ နိဋ္ဌေါသံ၊ ဂိရိဂဗ္ဘရ-
စာရိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၈။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၂၆၂။

ဂိရိဂဗ္ဘရ (န) [ဂိရိ+ဂဗ္ဘရ] တောင်လိုင်၊ တောင်
ခေါင်း၊ တောင်ချောက်ကြား။ ဂိရိဂဗ္ဘရ-
(၁) ကြည့်။

ဂိရိဂါမ (ပု) [ဂိရိ+ဂါမ] ဂိရိရွာ။ ပညာသ
မဟာထေရာ ... ဂိရိဂါမေ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ
ကိဉ္စိ အလဒ္ဓါ နိက္ခမိ သူ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၄။

ဂိရိဂါမကဏ္ဍဝါသီက (တိ) [ဂိရိဂါမကဏ္ဍဝါသီ+
က] ဂိရိရွာစွန် (ကျောင်း) ၌ နေလေ့ရှိသော၊
သူ။ ကုဋကဏ္ဍရာဇာ ကိရ ဂိရိဂါမကဏ္ဍ ဝါသီ-
ကံ စူဠသုဓမ္မတ္ထေရံ မမာယတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။
၄၃၃။

ဂိရိဂါမဝါသီ (တိ) [ဂိရိဂါမ+ဝသ+ဏီ] ဂိရိ
ရွာ၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဂိရိဂါမဝါသီ ကမ္မာ-
ရမိတာယ ပဉ္စဟိ ကုမာရိဟိ သဒ္ဓိံ ပဋေသ ရံ
ဂန္ဓာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၆၂။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀။
အပ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၀၂။)

ဂိရိဟာ (ထိ) [ဂိရိ+ဟာ] တောင်ကြား၊
တောင်လိုက်၊ တောင်ခေါင်း။ ပဗ္ဗတံ
ကန္တရံ ဂိရိဟံ သုသာနံ ဝနပတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇၊
၁၉၃။ မ၊ ၁။ ၂၃၉၊ ၃၄၂။ အံ၊ ၁။ ၅၃၁။ မဟာ-
နိ၊ ၂၀၊ ၁၀၈။ ဂိရိဟန္တိ ဒိန္နံ ပဗ္ဗတာနံ
အန္တရံ၊ ကေသ္မိယေဝ ဝါ ဥမင်္ဂသဒိသံ
မဟာဝိဝရံ။ မ၊ ၁။ ၂၁၁၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၃။
အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၁။ မဟာနိ၊ ၁။ ၈၃။

ဂိရိစရ (တိ) [ဂိရိ+စရ+အ] တောင်၌ လှည့်
လည်ကျက်စားသောသူ။ ဂိရိစရော (ဇာ၊ ၁။
၃၈၃) တိ ဂိရိစာရီ ဝါနရော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇၇။

ဂိရိစာရီ (တိ) [ဂိရိ+စရ+ဏီ] တောင်၌ လှည့်
လည်ကျက်စားသောသူ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂိရိဇတု (န) [ဂိရိ+ဇတု] အတြိ၊ လချေး။
ဂိရိဇတု သိလာဇတုပျတြ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၉၂။

ဂိရိတဋ္ဌ (တိ) [ဂိရိ+တဋ္ဌ] တောင်ကမ်းပါး
ပြတ်။ ကုဋေ ဂိရိတဋ္ဌေ ရမတိ အဘိရမတိ။
ဝိမာန၊ ၁။ ၃၀။

ဂိရိဒတ္တ (ပု) [ဂိရိ+ဒတ္တ] ဂိရိဒတ္တမည်သူ။
ဒုသိတော ဂိရိဒတ္တေန၊ ဟယော သာမဿ
ပဏ္ဏဝေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၈၉။

ဂိရိဒရီ (ထိ) [ဂိရိ+ဒရီ] တောင်ချောက်။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂိရိဒရိသယ (တိ) [ဂိရိဒရိ+သိ+အ] တောင်
ချောက်၌နေသောသူ။ တေ ကထံ နှ က-
ရိဿန္တိ၊ ဝုဒ္ဓါ ဂိရိဒရိသယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၈။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀။

ဂိရိဒဿန (န) [ဂိရိ+ဒဿန] တောင် (ရှုမျှော်
ခင်း) ကို ကြည့်ရှုခြင်း။ ဘဂဝါ န တိတ္ထကီ-
ဋ္ဌာယ န ပဗ္ဗတကီဋ္ဌာယ န နဒီကီဋ္ဌာယ န ဂိရိ-
ဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆၇။ သံ၊ ၁။ ၆၆။

ဂိရိဒါသ (ပု) [ဂိရိ+ဒါသ] ဂိရိဒါသမည်သူ။
ဩရန္တတဿ ပုတ္တော၊ ဂိရိဒါသော နာမ
နာမေန။ ထေရီ၊ ၄၂၈။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၇၁။

ဂိရိဒုဂ္ဂ (တိ) [ဂိရိ+ဒုဂ္ဂ] တောင်တို့ဖြင့် အသွား
အလာခက်ခဲသော (အရပ်)၊ တောင်ချောက်
ကြား။ အပ္ပတိဋ္ဌေ အနာလမေ၊ ဂိရိဒုဂ္ဂသ္မိ
ပါပတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ (-အပါ၊ ၁။ ၁၂၇။)
ဂိရိဒုဂ္ဂသ္မိန္တိ ဂိရိဝိသမေ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၇၇။ (-
အပါ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂိရိဒုဂ္ဂစရ (တိ) [ဂိရိဒုဂ္ဂ+စရ+အ] တောင်
ချောက်ကြား၌ လှည့်လည်ကျက်စားသော၊
သူ။ ဂိရိဒုဂ္ဂစရော အာသိ၊ အဘိဇာတောဝ
ကေသရီ။ အပါ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဒုဋ္ဌ၊ ဒုက္ခေန ဂမနီ-
ယံ ဒုဂ္ဂံ၊ ဂိရိဟိ ဒုဂ္ဂံ ဂိရိဒုဂ္ဂံ၊ ဒုဂ္ဂမောတိ
အတ္ထော။ တသ္မိံ ဂိရိဒုဂ္ဂေ ပဗ္ဗတန္တရေ စရော
စရဏသီလော အာသိ၊ အဟောသိ။ အပါ၊
၁။ ၂။ ၉၃။

ဂိရိဒွါရ (န) [ဂိရိ+ဒွါရ] တောင်တံခါးဝ၊
(ဝက်ပါ) တောင်အဝင်ဝ။ ရာဇပုတ္တိ ဂိရိဒွါရေ၊
ပတ္တိကာ အနုပါဟနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၃။

ဂိရိနဒီ (ထိ) [ဂိရိ+နဒီ] တောင်မှစီးဆင်းလာ
သောမြစ်။ နာဠ ဂိရိနဒီဟိ ဝိပုဝါသသမ-
ယော (ထေရီ၊ ၂၇၃) တိ အဇ္ဇ တေရဟိ
အညာဟိပိ ပဗ္ဗတေယျာဟိ နဒီဟိ ဝိပုဝါ-
သသမယော န ဟောတိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။

ဂိရိနေလ (တိ) [ဂိရိ+နေလ] ဂိရိနေလမည်
သော (ပန်း)။ ဂိရိနေလဿ ပုပ္ဖါနံ၊ မုဋ္ဌိ
ဗုဒ္ဓဿ ရောပယိ။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဂိရိနေလပူဇက (ပု) [ဂိရိနေလ+ပူဇက] ဂိရိနေလ
ပန်းဖြင့် ပူဇော်ဘူးသောထေရ်၊ ဂိရိနေလ-
ပူဇကထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဂိရိနေ-
လပူဇကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော
အဘာသိတ္တာတိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၀၅။

ဂိရိပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဂိရိ+ပရိက္ခိတ္တ] တောင်တို့
ဖြင့်ခြံရံအပ်သော။ ဂိရိဗ္ဗလသေနာသန-ကြည့်။

ဂိရိပရိက္ခေပ (တိ) [ဂိရိ+ပရိက္ခေပ] တောင်တို့
ဖြင့်ခြံရံအပ်သော (ရာဇဂြိုဟ်ပြည်)။ ဂိရိပရိ-

ကွေပေ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇)တိ ပဉ္စဟိ ဂိရိဟိ ပရိက္ခိတ္တတ္တာ “ဂိရိပရိက္ခေပေါ”တိ လဒ္ဒနာ-
မေ ရာဇဂဟေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဂိရိပုဏ္ဏဂ (ပု) [ဂိရိ+ပုဏ္ဏဂ] တောင်ပုန်းညက်၊
ပုန်းညက်ကြီး။ ပုဏ္ဏဂါ ဂိရိပုဏ္ဏဂါ။ ကောဝိ-
ဋ္ဌာရာ စ ပုပ္ဖိတာ။ ဇာ၊၂။၃၄၀။ အပါ၊၁။
၁၇။ ဂိရိပုဏ္ဏဂါတိ မဟာပုဏ္ဏဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၇။၃၀၅။

ဂိရိပုဏ္ဏဂိယ (ပု) [ဂိရိပုဏ္ဏဂ+ဣယ] တောင်ပုန်း
ညက်ပုန်းကို လှူဘူးသော - ဂိရိပုဏ္ဏဂိယ-
ထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဂိရိပုဏ္ဏဂိ-
ယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာ-
သိတ္တာတိ။ အပါ၊၂။၅၁။

ဂိရိပုဘဝ (တိ) [ဂိရိ+ပုဘဝ] တောင်လျှင်
အမွန်အစရှိသော၊တောင်မှ-စတင်စီးသော-
မြစ်ဖျားခံသော။ သုသုခမသုနိပုဏ္ဏဂိရိပုဘဝ-
ဟရိတုပယန္တိယော။ဇာ၊၂။၁၁၄။ဂိရိ တောသံ
ပဘဝေါတိ ဂိရိပုဘဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၉။

ဂိရိဗ္ဗေ (န) [ဂိရိ+ဝေ] (၁) နွားခြံကဲ့သို့-တောင်
ရှိသော - တောင် (ငါးလုံး) ကာရံထား
သော-မြို့၊ ဂိရိဗ္ဗေမြို့၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့။ (ပဏ္ဍဝ၊
ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌ၊ ဝေဘာရ၊ ဣသိဂိလိ၊ ဝေပုလ္လအမည်
ရှိသော တောင်ငါးလုံး ကာရံထားသော
ကြောင့် ရာဇဂြိုဟ်မြို့ကို “ဂိရိဗ္ဗေ” ဟု ခေါ်
သည်။) (တိ) (၂) နွားခြံကဲ့သို့-တောင်ရှိ
သော-တောင်ကာရံထားသော (ဂူ-ချောက်
-စသည်။) (၁) ကေမိဒါဟံ အာဝုသော
သမယံ ရာဇဂဟေ ဝိဟရာမိ ဂိရိဗ္ဗေ။ မ၊၁။
၃၇။ (-သံ၊၁။၃၉၃။ ဣတိဝုတ်။၂၀၆။ သုတ္တ-
နိ။၃၄၀။ ပေတ။၂၁။) ရာဇဂဟေ ဝိဟရာမိ
ဂိရိဗ္ဗေတိ ရာဇဂဟန္တိ တဿ နာရဿ နာမံ။
သမန္တတော ပန ဂိရိပရိက္ခေပေန ဝဇော ဝိယ
သဏ္ဌိတတ္တာ ဂိရိဗ္ဗေန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။) (တိ) (၂) န

ဗာယေဿန္တိ န တံ ဂိရိဗ္ဗေ။ ထေရ။၃၇၄။
(-ဇာ၊၂။၅၉၊၃၇၅။)ဂိရိဗ္ဗေတိ ပဗ္ဗတကန္တ-
ရာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂ ၄၆၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၇။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၁။)

ဂိရိဗ္ဗေဒွါရ (န) [ဂိရိဗ္ဗေ+ဒွါရ] ဂိရိဗ္ဗေမြို့တံခါး။
ကော ဒီပိကော ဒိဿာ “ခါဒိဿာမိ န” န္တိ
ဂိရိဗ္ဗေဒွါရေ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၅။

ဂိရိဗ္ဗေနဂရ (ထိ၊န) [ဂိရိဗ္ဗေ+နဂရ] ဂိရိဗ္ဗေမြို့။
ဂိရိဗ္ဗေနဂရ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇) န္တိ သမန္တာ ပဗ္ဗတ-
ပရိက္ခိတ္တံ ဝဇေဒိသံ ဟုတော တိဋ္ဌတိတိ ဂိရိ-
ဗ္ဗေန္တိ ဝေံ လဒ္ဒနာမံ ရာဇဂဟနဂရံ။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၃။ (အဋ္ဌကထာ၌ ဂိရိဗ္ဗေ နဂရံ ဟု ဝါကျ
ရှိသော်လည်း ဋီကာ၌ သမာသ်ရှိသည်။)

ဂိရိဗ္ဗေပုရနာမက (တိ) [ဂိရိဗ္ဗေပုရ+နာမ+က]
ဂိရိဗ္ဗေမြို့အမည်ရှိသော။ ဂိရိဗ္ဗေတိ ဂိရိဗ္ဗေ-
ပုရနာမကဿ ရာဇဂဟဿ သမိပေ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈။

ဂိရိဗ္ဗေပုရတ္ထမ (တိ) [ဂိရိဗ္ဗေပုရ+ဥတ္ထမ] မြတ်
သော ဂိရိဗ္ဗေမြို့၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့တော်။ ယဒါ
စ ပိဏ္ဏာယ မုနိ၊ ဂိရိဗ္ဗေပုရတ္ထမံ။ အပါ၊၂။
၂၂၅။

ဂိရိဗ္ဗေသေနာသန (န) [ဂိရိဗ္ဗေ+သေနာသန]
နွားခြံကဲ့သို့တောင်ကာရံထားသောကျောင်း၊
ဂိရိဗ္ဗေကျောင်း။ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော
ဂိရိပရိက္ခိတ္တေ ကေဒွါရေ ဂိရိဗ္ဗေသေနာသနေ
ဝိဟာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၅။

ဂိရိဘဏ္ဍပူဇာ (ထိ) [ဂိရိဘဏ္ဍ+ပူဇာ] (စေတီယ)
တောင်၌ (ပန်းနံ့သာစသော) ဘဏ္ဍာတို့ဖြင့်
ပူဇော်ခြင်း။ စေတီယဂိရိမိ အဗ္ဗတ္တလေ မ-
ဟာထူပံ ကာရာပေတွာ ဂိရိဘဏ္ဍပူဇံ နာမ
ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

ဂိရိဘဏ္ဍမဟာပူဇာ (ထိ) [ဂိရိဘဏ္ဍ+မဟာပူဇာ]
(စေတီယ) တောင်၌ (ပန်းနံ့သာစသော)
ဘဏ္ဍာတို့ဖြင့် ကြီးကျယ်စွာ ပူဇော်ခြင်း။

အယမေဝ ပန ထေရော စေတိယပဗ္ဗတေ ဂိရိ-
ဘဏ္ဍမဟာပူဇာယ ဒါနဌာနံ ဂန္ဓာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၁၂၄။ အံ၊ဌ၊၂။၉၂။ ဂိရိဘဏ္ဍမဟာပူဇာယာတိ
စေတိယဂိရိမိ သကလလင်္ကာဒီပေ၊ ယောဇ-
နပုမာဏေ သမုဒ္ဒေ စ နာဝါသသံသဒ္ဓါဒိကေ
ဌပေတွာ ဒီပပုဂန္ဓာဒီဟိ ကရိယမာနမဟာ-
ပူဇာယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၄။ (-အံ၊ဌ၊၂။၉၂။)

ဂိရိဘဏ္ဍဝါဟနပူဇာ (ထိ) [ဂိရိဘဏ္ဍဝါဟန+
ပူဇာ] (စေတိယ) တောင်၌ (ပန်းနံသာ
စသော) ဘဏ္ဍာတို့ကို ဆောင်ယူ၍ပူဇော်
ခြင်း၊ စေတိယတောင်ကို အစပြု၍ ကြီးစွာ
သော ဆီမီးပူဇော်ခြင်း။ ဂိရိဘဏ္ဍဝါဟန-
ပူဇာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄) နာမ စေတိယဂိရိမာဒီ-
ကတွာ သကလဒီပေ၊ သမုဒ္ဒေ စ ယာဝ-
ယောဇနာ မဟတီ ဒီ၊ပူဇာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၂။၅။
အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂိရိမဉ္ဇရီ (ထိ) [ဂိရိ+မဉ္ဇရီ] တောင်ပန်းခိုင်။
ဝန္တိတွာန မဟာနာဂံ၊ ပူဇယိ* ဂိရိမဉ္ဇရီ။
အပ၊၁။၃၈၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၅။

ဂိရိမာနန္ဒ (ပု) ဂိရိမာနန္ဒထေရ်။ အာယသ္မာ ဂိရိ-
မာနန္ဒော အာဗာဓိကော ဟောတိ ဒုက္ခိတော
ဗာဠဂိလာနော။ အံ၊၃။၃၄၂။ (-အပ၊၁။
၃၉၀။)

ဂိရိမာနန္ဒတ္ထေရ (ပု) [ဂိရိမာနန္ဒ+ထေရ] ဂိရိ-
မာနန္ဒထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် ဗိမ္ဗိသာရ
မင်း၏ ပုရောဟိတ်သားဖြစ်၍ ရာဇဂြိုဟ်
ပြည်သို့ ကြွလာသော ဘုရားရှင်၏တန်ခိုးအာ-
နုဘော်ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် ရဟန်းပြုသည်။
ရက်အနည်းငယ်မျှ ရွာငယ်မှာနေ၍ ရဟန်း
တရား အားထုတ်သည်။ ထိုနောက် ဘုရား
ရှင်ကို ဖူးမြင်ရန် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ ကြွသွား
ရာ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် မထေရ်ကို “ရာဇ-
ဂြိုဟ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူပါ၊ မိမိက ပစ္စည်း
လေးပါးဖြင့် လုပ်ကျွေး ပြုစု ပါမည်”ဟု
လျှောက်ထားသည်။ သို့သော် အလုပ်ကိစ္စ

များလှသော မင်းကြီးသည် မိမိ၏ကံတို့ကို
မေ့လျော့နေ၍ မထေရ်မှာ လွင်တီးခေါင်
(လွင်ပြင်)၌နေရသည်။ နတ်များက မထေရ်
ကို မိုးစွတ်မည်စိုးသဖြင့် မိုးမရွာအောင်တား
မြစ်ထားကြသည်။ မင်းကြီးသည် မိုးမရွာ
ခြင်းအကြောင်းကို စူးစမ်းသောအခါ ဖြစ်
ရပ်အမှန်ကို သိ၍ ကျောင်းငယ်တကျောင်း
ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းရာ မထေရ်သည် ၎င်း
ကျောင်းငယ်၌ပင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်
သည်။ ထိုမထေရ်သည် သုမေဓာဘုရားရှင်
လက်ထက်တော်၌ အမျိုးကောင်းသားတဦး
ဖြစ်ဘူး၏။ ဇနီးနှင့် သားသမီးများသေဆုံး
သောအခါသောကမီးတောက်လောင်သဖြင့်
တောထဲသို့ဝင်၍ သစ်ပင်ရင်း၌နေရာ သုမေ-
ဓာဘုရားရှင်သည် သူ့အား သနားသဖြင့် ကြွ
ရောက်တရားဟောလေသည်။ တရားတော်ကို
ကြားနာရမှ စိတ်သက်သာရာရ၍ ဘုရားရှင်
အား အနံ့ကောင်းသောပန်းတို့ဖြင့် ပူဇော်
ခြင်း၊ ထိခြင်းငါးပါးနှင့်အညီ ရှိခိုးခြင်းစသည်
တို့ကို ပြုလေသည်။ အပ၊ဌ၊၂။၂၀၄-၅။)ဘရိ-
ယာ မေ ကာလင်္ကာတတိအာဒိကံ အာယသ္မာ-
တော ဂိရိမာနန္ဒတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ဌ၊
၂။၂၀၄။

ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တ (န) [ဂိရိမာနန္ဒ+သုတ္တ] အနာ-
နိပိစက်သော အရှင်ဂိရိမာနန္ဒကို ဟောပြုရန်
အတွက် ဘုရားရှင်က အရှင်အာနန္ဒာအား
ဟောကြားသောသုတ်၊ အနိစ္စသညာစသော
သညာ ၁၀-ပါးကို ပြသောသုတ်၊ ဂိရိမာနန္ဒ
သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၂-
ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၃။၃၄၂-
၃၄၅။ ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တေ အာဂတာနံ အနိစ္စ-
သညာဒီနံ ဒသန္တံ သညာဘာဝနာနံ။ မဟာနိ၊
ဌ၊၂။၃၂။ (- ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ မ၊ဌ၊၁။၃၇၃။)

ဂိရိမလ္လိကာ (ထိ) [ဂိရိ+မလ္လိကာ] လက်ထုတ်။
ကုဋ္ဌဇော ဂိရိမလ္လိကာ။ ဂိရိမိ ဇာတာ မလ္လိ-
ကာ ဂိရိမလ္လိကာ။ ဓာနံ။ဓာနံ၊ဌ၊၅၇၃။

ဂိရိမုဒ္ဒ (ပု) [ဂိရိ+မုဒ္ဒ] တောင်ထိပ်။ ကာဠကိ-
နိဝ တက္ကရာဇ်၊ ပုပ္ဖိတံ ဂိရိမုဒ္ဒနိ။ ထေရီ။
၄၁၃။ တက္ကရာဇ်၊ ပုပ္ဖိတံ ဂိရိမုဒ္ဒနိတိ ပဗ္ဗတ-
မုဒ္ဒနိ ဌိတံ သုပ္ပုတဒါလိမလဋ္ဌိံ ဝိယ။
ထေရီ၊ ၂၃၄။

ဂိရိမုဒ္ဒန (န) [ဂိရိ+မုဒ္ဒန] တောင်ထိပ်။ မယူရ-
သံဃာ ဂိရိမုဒ္ဒနသ္မိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁။

ဂိရိမေခလ (ပု) [ဂိရိ+မေခလ။ ဓာနံ၊ ၄၃။]
ဂိရိမေခလဆင်။ (၎င်းဆင်သည်မာရ်နတ်သား
၏စီးတော်ဆင်ဖြစ်သည်။ အမြင့်ယူဇနာ ၁၅၀-
ရှိသည်။) ဒိယစုယောဇနသတပုမာဏံဂိရိမေ-
ခလံ ဟတ္ထိရာဇာနံ အာရုယျ။ သုတ္တနိ၊ ၂။
၁၁၉။

ဂိရိမေခလက္ခန္ဓ (ပု) [ဂိရိမေခလ+ခန္ဓ] ဂိရိမေ-
ခလဆင်ကျောက်ကုန်း။ မာရော ဂိရိမေ-
ခလက္ခန္ဓေ နိသိန္နော ဘူမိယံ ပတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁။
၃၄၀။

ဂိရိမေခလဒီရဒ (ပု) [ဂိရိမေခလ+ဒီရဒ] ဂိရိ-
မေခလဆင်။ အထ ဂိရိမေခလဒီရဒေါ ဇဏ္ဍု-
ကေန ပတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁။ ၃၄၀။

ဂိရိယ (ပု) ဂိရိယမြေခွေး။ သော ကေဒိဝသံ
ဂေါစရဘူမိယံ ဂိရိယံ နာမ သိင်္ဂါလံ ပလာ-
ယိတုံ။ ဇာ၊ ၁၁။ ၃၀၂။

ဂိရိရာဇ (ပု) [ဂိရိ+ရာဇ] တောင်မင်း၊ မြင့်မိုရ်
တောင်။ အစ္စုဂ္ဂတော တာဝဒေဝ၊ ဂိရိရာဇာ
ပဝုစ္စတိ။ အပါ၊ ၁။ ၂၃။ ထေရီ၊ ၁၁။ ၃၀၂။
ဂိရိရာဇာ မေရုပဗ္ဗတရာဇာ။ အပါ၊ ၁၁။ ၂၅၁။

ဂိရိရာဇဝရ (ပု) [ဂိရိရာဇ+ဝရ] (၁) မြတ်သော
တောင်မင်း။ (တိ) (၂) မြတ်သောတောင်
မင်းဖြစ်သော။ (၁) ဂိရိရာဇဝရသမံမဟာရာ-
ဇ ဓုတဂုဏံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၆။ (တိ) (၂) ဂိရိရာဇ-
ဝရော မုနိရာဇဝရော၊ မိဂရာဇဂတော သုဂ-
တောပိဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁။ ၃၃၅။

ဂိရိဝနနဒိ (ထိ) [ဂိရိဝန+ဒိ] တောင်မှ တောမှ
စီးဆင်းလာသောမြစ်၊ အစ္စာသဝန္တံ ဂိရိဝန-
နဒိယော၊ ကုသုမာဘိကိဏ္ဍသောတာယော။
ဇာ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၇၆။

ဂိရိဝရ (ပု) [ဂိရိ+ဝရ] တောင်မြတ်။ အဂမာ
ဂိရိဝရံ ဂန္ဓမာဒနံ၊ သုပ္ပုပ္ဖိတံ ကိမ္ဘုရိသာနုစိဏ္ဍံ။
ဇာ၊ ၁။ ၃၃၀။ ဇာ၊ ၁၁။ ၄၄၀။

ဂိရိဝိဒ္ဓဂ္ဂ (တိ) [ဂိရိဝိဒ္ဓဂ္ဂ+ဏ] တောင်ချောက်
ကြားမှ စီးဆင်းလာသော။ ဂန္ဓာ ဂိရိဝိဒ္ဓဂ္ဂါနံ၊
နဒီနံ ပဘဝါနိ စ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၃။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂။
၂၈၉။

ဂိရိဝိသမ (တိ) [ဂိရိ + ဝိသမ] တောင်တို့ဖြင့်
မညီညွတ်သော (အရပ်)၊ တောင်ချောက်
ကြား။ ဂိရိဝိဒ္ဓဂ္ဂ-ကြည့်။

ဂိရိဝိဟာရ (ပု) [ဂိရိ+ဝိဟာရ] ဂိရိကျောင်း။
ဂိရိဝိဟာရေ ကိရုထေရဿ အန္ဓေဝါသိကော
ကေဿ ပိဏ္ဍပါတိကဿ မုခတော တံ ပဉ္စ
သုတွာ အာဟ။ ဒီ၊ ၁၁။ ၁၀၅။

ဂိရိဝိဟာရဝါသိ (တိ) [ဂိရိဝိဟာရ+ဝါသ+ဏိ]
ဂိရိကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသောသူ။ တသ္မိံ
ခဏေ ဂိရိဝိဟာရဝါသိ စူဠပိဏ္ဍပါတိက-
တိဿတ္ထေရော။ အံ၊ ၁၁။ ၁၀၈။

ဂိရိသာနုဇ (တိ) [ဂိရိသာနု+ဇန+ကိ] တောင်
လျှင်တောင်ဝှမ်း-ညီညွတ်သော တောင်အ
ပြင်-၌ဖြစ်သော။ နာဂေါ ဇာတဗဏော
တတ္ထ၊ ထာမဝါ ဂိရိသာနုဇော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၄။
ဇာ၊ ၁၁။ ၁၉၅။

ဂိရိသာနုဒရိဝရ (တိ) [ဂိရိသာနုဒရိ+ဝရ+အ]
တောင်လျှင်တောင်ဝှမ်း တောင်ချောက်တို့၌
လှည့်လည်ကျက်စားသောသူ။ သကုဏော
မယုကော နာမ၊ ဂိရိသာနုဒရိဝရော။ ဇာ၊ ၁။
၁၅၀။ ဂိရိသာနုဒရိသု စရတိတိ ဂိရိသာနုဒရိ-
ဝရော။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၈၄။

ဂိရိသိခန္တရ (န) [ဂိရိသိခါ+အန္တရ] တောင်ထွတ်အကြား။ ဣဓ မဟာရာဇ ရညော စက္ကဝတ္တိယ အန္တရဓာနေန မဏိရတနံ ဂိရိသိခန္တရေ နိလိယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၃။

ဂိရိသိခရ (န) [ဂိရိ+သိခရ] တောင်ထွတ်။ ဘာယတိ န မဟာရာဇ ဂိရိသိခရံ သိန္နန္တေ ဝါဘိန္နန္တေ ဝါ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၅။

ဂိရိသေဋ္ဌ (ပု) [ဂိရိ+သေဋ္ဌ] မြတ်သောတောင်၊ တောင်မြတ်။ ဝိပုလော ရာဇဂဟိယာနံ၊ ဂိရိသေဋ္ဌော ပဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၆၇။

ဂိရိယတိ (ကြိ) [ဂိရ+ယ+တေ] ရွတ်ဆို-ပြောကြား - အပ်၏။ ဂိရိယတိတိ ဂိရာ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဂိရိယတိ ဥစ္စာရိယတိ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။ ၁၈၄။

ဂိရိသ (ပု) [ဂိရိ+သ။ ကေလာသဂိရိမ္ပိနိဝါသန-တော ဂိရိသော။ ဓာနံ၊ ၁။ ၇၀။] ပရမိသော။ ခဏ္ဍပရသု၊ ဂိရိသော၊ မစ္စုဉ္ဇယော။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၆၇။

ဂိလ (ကြိ) [ဂိလ+အ+ဟိ] မျိုလေ့၊ မျိုဦးလေ့။ ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိလတိ (ကြိ) [ဂိလ+အ+တိ။ ဂိလ အဇ္ဈော-ဟရဏေ။ ဂိလတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၆၅။] ငုံ-မျို-၏။ ကော အက္ခရုတ္တော အာဂတာဂတံ ကလိံ ဂိလတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၆။ (-မ၊ ၃။ ၁၁၃။ အပ၊ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၈။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၁။) ဂိလန္တိ-ဇာ၊ ၁။ ၁၈။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။ အဘိ၊ ၁။ ၃၆၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၇။ ဂိလတေ-ဇာ၊ ၁။ ၃၇၈။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၆၃။ ဂိလ-ဒီ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄၀၃။ ဂိလဟိ-ဇာ၊ ၁။ ၄၀၃။ ဂိလယျ-မ၊ ၁။ ၃၈၀။ သံ၊ ၂။ ၃၆၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၂။ ဂိလိ-မ၊ ၁။ ၄။ ၁၃၆။ အံ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဂိလိ-သံ၊ ၁။ ၄၉။ ဓမ္မ၊ ၆၆။ သံ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၃။ ဂိလိဿာမိ - ထေရ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၇။

ဂိလတေ (ကြိ) [ဂိလ+အ+တေ] မျို၏။ ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိလနကာလ (ပု) [ဂိလန+ကာလ] မျိုသောအခါ။ မဏ္ဍုကပေါတိကာနံ အာသိဝိသေ ကဏ္ဍသပေ ဂိလနကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၂။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၁။)

ဂိလနသမတ္ထ (တိ) [ဂိလန+သမတ္ထ] မျိုနိုင်စွမ်းရှိသော။ တိမိံ ဂိလနသမတ္တာ တိမိဂ်လာ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၇၄။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂၂၈။

ဂိလန္တိ (တိ) [ဂိလ+အန္တိ။ ထိ-ဌိဂိလန္တိ] ငုံ-မျို-သော။ အဒ္ဓသာ ခေါ ဒုတိယော အက္ခ-ရုတ္တော တံ အက္ခရုတ္တံ အာဂတာဂတံ ကလိံ ဂိလန္တိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၆။ မံသံ ခါဒိတွာ ဂိလန္တိ-ယော အဒ္ဓသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၂။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၆၃။)

ဂိလန္တိ (ကြိ) [ဂိလ+အ+အန္တိ] ငုံ-မျို-ကုန်၏။ ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိလဗဠိသ (တိ) [ဂိလ+ဗဠိသ] မျိုသောငါးမျှားချိတ်ရှိသော၊ ငါးမျှားချိတ် မျိုမိသော။ ဂိလဗဠိသော မစ္ဆော ဝိယာတိ အဓိပ္ပာယော။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၈၃။

ဂိလဗဠိသမစ္ဆ (ပု) [ဂိလဗဠိသ+မစ္ဆ] ငါးမျှားချိတ်မျိုမိသောငါး။ တထာ ဟေသ ဒုရတော-ပိ အာဝတ္တိဓမ္မော ဝေါတိ ဒဿေတုံ ဂိလ-ဗဠိသမစ္ဆာဒယော ဥပမာဘာဝေန ဝုတ္တာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။

ဂိလဝိသ (တိ) [ဂိလ+ဝိသ] မျိုသောအဆိပ်ရှိသော၊ အဆိပ်မျိုမိသော၊ သူ။ ဂိလဝိသော ဝိယ (သံ၊ ၁။ ၁၉၇) ဝိသံ ဂိလိတွာ ဌိတော ဝိယ။ သံ၊ ၁။ ၂၄၆။

ဂိလာန (ပ) [ဂိလေ+ယု။ ဂိလ+ယု။ နိတိ၊ ဓာ။
၁၆၆။ ဓာနံ၊ ဣ။ ၂၂။ (လ္လိန-သံ)] (၁)
အနာရောဂါ၊ မကျန်းမာခြင်း၊ ဖျားနာခြင်း။
(တိ) (၂) မကျန်းမာ- ဖျားနာ-သော၊ သူ
(သူနာ)။ (၁) ယံနုနာဟံ ဂိလာနံ ပဋိဝေဒေ-
ယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇။ (-ဒိ၊ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ၂။ ၁၃၂။)
ဂိလာနံ ပဋိဝေဒေယုန္တိ ဂိလာနဘာဝံ ဇာ-
နာပေယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၆။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။) (တိ) (၂) အညတရော ဥပါ-
သကော ဂိလာနော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၀။
ဒုက္ခိတာ နာမ ဂိလာနာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၈၃။
(-ဝိမာန။ ၁၁၅။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၀။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၃၇။) ဂိလာနာယာတိ အန္တမသော မဂ္ဂ-
ဂမနပရိဿမေနာပိ သာဗာဓာယ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၂၈။ ဂိလာနော ဟိ အကလ္လကောတိ ဝုစ္စ-
တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၈။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၇။) ဂိလာနောတိ ဓာတုသင်္ခ-
ယေန ပရိက္ခိဏသရီရော။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။

ဂိလာနက (တိ) [ဂိလာန+က] မကျန်းမာ-
ဖျားနာ-သော၊ သူ။ (သူနာ။) ဂိလာနကာနဉ္စ
ဗလာဗလံ ဇာနိဿာမ။ အံ၊ ၂။ ၃၂။

ဂိလာနကရဏိယ (န) [ဂိလာန+ကရဏိယ]
သူနာ၏ကိစ္စ၊ သူနာပြုအလုပ်။ ဂိလာနဿ
ဝါ ဂိလာနကရဏိယေန ဝါ ဝသတော။
ကင်္ခါ၊ ၂။ ၃၇။ ဂိလာနကရဏိယေန ဝါတိ
ဂိလာနဿ ကရဏိယေန ဝါ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊
မဟာဋီ၊ ၄။ ၁၃၉။

ဂိလာနကာယ (တိ) [ဂိလာန+ကာယ] မကျန်း
မာသော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အာတုရကာ-
ယောတိ ဂိလာနကာယော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။
(-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။)

ဂိလာနကာလ (ပ) [ဂိလာန+ကာလ] မကျန်း
မာသောအခါ။ ဂိလာနကာလေ ဝိညာ-
ပေတွာ အဂိလာနဿ ဘုဉ္ဇတော။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၂၂၉။

ဂိလာနစတုက္က (န) [ဂိလာန+စတုက္က] သူနာ
စသည်အား သင့်နိုင်သော အာပတ် ၄-ခု။
(သူနာသာသင့်၍ ကျန်းမာသူ မသင့်သော
အာပတ်၊ ကျန်းမာသူသာ သင့်၍ သူနာ
မသင့်သော အာပတ်၊ သူနာ၊ ကျန်းမာသူ
နှစ်ပါးစုံသင့်သော အာပတ်၊ သူနာ၊ ကျန်း
မာသူ နှစ်ပါးစုံမသင့်သော အာပတ် ၄-ပါး
အပေါင်းကို ဂိလာနစတုက္ကဟု ခေါ်သည်။
ဝိ၊ ၅။ ၂၂၉။) ဂိလာနစတုက္ကေ အညဘေ-
သဇ္ဇေန ကရဏိယေန လောလတာယ အညံ
ဝိညာပေန္တော ဂိလာနော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။
၄။ ၁၇၂။

ဂိလာနစတုတ္ထ (တိ) [ဂိလာန+စတုတ္ထ] သူနာ
ရဟန်းလျှင် ၄-ယောက်မြောက် ခံယူသော
(ဘောဇဉ်)။ ဂိလာနစတုတ္ထေ ဂိလာနေန
သဒ္ဓိံ နိမန္တိတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၈။

ဂိလာနဌာန (န) [ဂိလာန+ဌာန] သူနာအဆုတ်
တည်ခြင်း၊ သူနာသဘောသို့ သက်ဝင်ခြင်း။
ဂိလာနဌာနေ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၇၁။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၈၈။

ဂိလာနပက္ခ (ပ) [ဂိလာန+ပက္ခ] သူနာ-
အဖို့-ဘက်။ ဥစ္စာရပိဋိတဿ ပန တသ္မိံ
ဥပစာရေ အသတိ အညတ္ထဂစ္ဆန္တဿ ဂိလာန-
ပက္ခေ ဌိတတ္တာ အဝိသယော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၁။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၁။)

ဂိလာနပ(ပ)စ္စယ (ပ) [ဂိလာန+ပစ္စယ] အနာ
ရောဂါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ပစ္စည်း၊ အနာရောဂါ
ကို- ပယ်တတ်- ပျောက်စေတတ်- သော
ဆေးဝါး ပစ္စည်း။ (ဆေးပစ္စည်း။) ဂိလာန-
ပစ္စယေန ပန ဝိညတ္တိပိ ဝရုတိ၊ ပဂေဝ ပရိ-
ကထာဒိနိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁။ (-ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။
မ၊ ၄။ ၂။ ၄၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။)
ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရ လည်းကြည့်။

ဂိလာနပစ္စယဇီဝိတပရိက္ခာရ (ပု) [ဂိလာနပစ္စယ+ဇီဝိတပရိက္ခာရ] ဆေးပစ္စည်းဟူသော အသက်၏ အဆောက်အဦ။ “ဂိလာနပစ္စယဇီဝိတပရိက္ခာရော”တိ ဧတ္ထ သမ္ဘာရော ပရိက္ခာရော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဂိလာနပ(ပု)စ္စယပဝါရဏာ (ထိ) [ဂိလာနပစ္စယ+ပဝါရဏာ] ဆေးပစ္စည်းဖြင့် ဘိတ်ကြားခြင်း။ အဂိလာနေန ဘိက္ခုနာ စတုမာသပစ္စယပဝါရဏာ သာဒိတဗ္ဗာတိ ဂိလာနပစ္စယပဝါရဏာ သာဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၇။ (-ကင်္ခါ။ ၂၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သင်္စ။ ၃၉။) (ဂိလာနာနံ သပ္ပိအာဒိဘေသဇ္ဇသင်္ခါတေဟိ ပစ္စယေဟိ ပဝါရဏာ ဂိလာနပစ္စယပဝါရဏာ။ အထ ဝါ ပဝါရိတဗ္ဗာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ နိမန္နိတဗ္ဗာတိ ပဝါရဏာ၊ ဂိလာနပစ္စယာ စ တေ ပဝါရဏာ စာတိ ဂိလာနပစ္စယပဝါရဏာ။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၁၃၀။ ဖွင့်သော စကားအရဆိုလျှင် (၁) သူနာတို့၏ ဆေးပစ္စည်းတို့ဖြင့် ဘိတ်ကြားခြင်း။ (၂) ဘိတ်ကြားအပ်သော သူနာတို့၏ ဆေးပစ္စည်းဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

ဂိလာနပစ္စယဘာဇနီယ (တိ) [ဂိလာနပစ္စယ+ဘာဇနီယ] ဆေးပစ္စည်းကို ဝေဘန်ရာဖြစ်သော။ ဂိလာနပစ္စယဘာဇနီယံ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၂။

ဂိလာနပစ္စယဘာဇနီယကထာ (ထိ) [ဂိလာနပစ္စယဘာဇနီယ+ကထာ] ဆေးပစ္စည်းကို ဝေဘန်ရာဖြစ်သောစကား။ အယံ ဂိလာနပစ္စယဘာဇနီယကထာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၂။

ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇ (န) [ဂိလာနပစ္စယ+ဘေသဇ္ဇ] ရောဂါ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဆေး၊ ရောဂါပျောက်ဆေး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂိလာနပ(ပု)စ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရ (ပု) [ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇ+ပရိက္ခာရ] အနာရောဂါ၏

ဆန့်ကျင်ဘက်ဆေးဟူသော (အသက်၏) - အရံအတား - အကြောင်း အဆောက်အဦ၊ အနာရောဂါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကာအကွယ်ဆေးပစ္စည်း။ ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ ပဋိသေဝတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁။ မဟာနိ၊ ၃၉၇။ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရန္တိ ဧတ္ထ ရောဂဿ ပဋိအယနဋ္ဌေန ပစ္စယော၊ ပစ္စနိကမနဋ္ဌေနာတိ အတ္တော။ ယဿ ကဿစိ သပ္ပါယဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဘိသက္ကဿ ကမ္ပံ တေန အနုညာတတ္တာတိ ဘေသဇ္ဇံ။ ဂိလာနပစ္စယောဝ ဘေသဇ္ဇံ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇံ.... ဣဓ ပန သမ္ဘာရောပိ ပရိဝါရောပိ ဝဋ္ဋတိ။ တဉ္စ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇံ ဇီဝိတဿ ပရိဝါရောပိ ဟောတိ။ ဇီဝိတနာသကာဗာဓုပ္ပတ္တိယာ အန္တရံ အဒတွာ ရက္ခဏတော သမ္ဘာရောပိ။ ယထာ စိရံ ပဝတ္တတိ၊ ဧဝမဿ ကာရဏဘာဝတော၊ တဿ ပရိက္ခာရောတိ ဝုတ္တတိ။ ဧဝံ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇံ တံ ပရိက္ခာရော စာတိ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရော။ တံ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရံ။ ဂိလာနဿ ယံ ကိဉ္စိ သပ္ပါယံ ဘိသက္ကာနုညာတံ တေလမဓုဖာဏိတာဒိဇီဝိတပရိက္ခာရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။) ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရန္တိ ရောဂဿ ပစ္စနိကပ္ပဝတ္တိယာ ဂိလာနပစ္စယော၊ တတော ဧဝံ ဘိသက္ကဿ အနုညာတဝတ္ထုတယ ဘေသဇ္ဇံ၊ ဇီဝိတဿ ပရိဝါရသမ္ဘာရဘာဝေဟိ ပရိက္ခာရော စာတိ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရော။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၂၈။

ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရသန္တောသ (ပု) [ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရ + သန္တောသ] အနာရောဂါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကာအကွယ်ဆေးပစ္စည်းဖြင့်ရောင့်ရဲခြင်း။ သန္တုဋ္ဌဿ ဝိဟရတောတိ ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇ-

ပရိက္ခာရာသန္တောသေန သန္တုဋ္ဌဿ ဝိဟရ-
တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ဂိလာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာဓိမုတ္တ (တိ) [ဂိ-
လာနပစ္စယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာ+အဓိမုတ္တ] အ-
နာရောဂါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကာအကွယ်
ဆေးပစ္စည်း - ကိုနုလုံးသွင်း - ခွံစိတ်ညှတ် -
သော။ သူ။ သေနာသနာဓိမုတ္တော ဂိလာနပစ္စ-
ယဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရာဓိမုတ္တော သုတ္တန္တာဓိ-
မုတ္တော။ စူဠနိ။၁၇၀။

ဂိလာနပစ္စယသန္တောသ (ပု) [ဂိလာနပစ္စယ+
သန္တောသ] အနာရောဂါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
ဆေးပစ္စည်းဖြင့် ရောင့်ရဲခြင်း။ ဂိလာနပစ္စယ-
သန္တောသော ပိဏ္ဏပါတသန္တောသေ ဝုတ္တ
ဝုတ္တောယေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။
(-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။)

ဂိလာနပုစ္ဆက (တိ) [ဂိလာန+ပုစ္ဆ+ဣ။ထိ-ဋ္ဌ-
ပုစ္ဆိကာ] သူနာမေးသော။ သူ။ အာယာ-
မာဝုသော စုန္ဒ ယေနာယသ္မာ ဆန္ဒော တေ-
နုပသက်မိဿာမ ဂိလာနပုစ္ဆကာ။ မ၊၃။
၃၀၇။ သံ၊၂။၂၇။ (-သံ၊၁။၂၄၀။) ဂိလာ-
နပုစ္ဆိကာ ဘိက္ခုနိယော။ ဝိ၊၂။၄၆၃၊၄၆၅။
ဂိလာနပုစ္ဆကာတိ ဂိလာနပုဋ္ဌာနံ နာမ ဗုဒ္ဓ-
ဝဏ္ဏိတံ၊ တသ္မာ ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။) ဂိလာနပုစ္ဆကာတိ ဂိလာ-
နဿ ပုစ္ဆနကာ၊ ဂိလာနဘာဝဿ အဝတ္တံ
သောတုကာမာတိ အတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။

ဂိလာနပုစ္ဆန (န) [ဂိလာန+ပုစ္ဆန] သူနာ
မေးမြန်းခြင်း။ ဂိလာနပုစ္ဆနံ အဓိဂမပုစ္ဆနဉ္စ
ကရိဿာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၅။

ဂိလာနပုစ္ဆာ (ထိ) [ဂိလာန+ပုစ္ဆာ] သူနာပေး
ခြင်း။ တဿ ဂိလာနပုစ္ဆာယ၊ ယေ တဒါ
ဥပဂတာ မုနီ၊ဗုဒ္ဓဝံ။၂။၃၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၉၆။

ဂိလာနဘတ္တ (န) [ဂိလာန+ဘတ္တ] သူနာအား
ပေးလှူအပ်သောထမင်း၊ သူနာအတွက် ထ

မင်း၊ ဂိလာနဘတ်။ ဂိလာနဘတ္တံ ဒေထ၊
ဂိလာနပုဋ္ဌာကဘတ္တံ ဒေထ။ ဝိ၊၃။၁၀၂။
(-အံ၊၁။၁၁၉။) အာဂန္တုကဘတ္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၀၄)လည်း ကြည့်။

ဂိလာနဘိက္ခု (ပု) [ဂိလာန+ဘိက္ခု] သူနာ
ရဟန်း။ သုပ္ပိယာ ဥပါသိကာ အညတရဿ
ဂိလာနဘိက္ခုနော အတ္တနော ဦရမံသေန
ပဋိစ္စာဒနီယံ ဒတော။ မိလိန္ဒ။၂၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၇။)

ဂိလာနဘေသဇ္ဇ (န) [ဂိလာန+ဘေသဇ္ဇ] သူ
နာ (အားလျောက်ပတ်သော)ဆေး။ ဂိလာ-
နပုဋ္ဌာကဘတ္တံ ဒေထ၊ ဂိလာနဘေသဇ္ဇံ ဒေ-
ထ။ ဝိ၊၃။၁၀၂။ (-အံ၊၁။၁၁၉။)

ဂိလာနမနုဿ (ပု) [ဂိလာန+မနုဿ] နာသော
လူ၊ လူနာ။ အတ္တနော သန္တကံယေဝ ဂိလာ-
နမနုဿာနံ ဝါ သမ္ပတ္တဗုဒ္ဓဗျာနံ ဝါ ခိဏ-
ပရိဗ္ဗယာနံ ဝါ ဒါသံ ငနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃။

ဂိလာနဝဂ္ဂ (ပု) [ဂိလာန+ဝဂ္ဂ] ဂိလာနဝဂ်၊
ဂိလာနသုတ် စသော ၁၀-သုတ်တို့၏ - အ
ပေါင်း - အစု။ (သဋ္ဌာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်၊
၁-သံယုတ်၊၃-ဝဂ်။ သံ၊၂။၂၇၂-၂၇၉။ မဟာ-
ဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်။ သံ၊၃။၇၀-
၇၅။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဍာ-
သက၊ ၃-ဝဂ်။ အံ၊၂။၁၂၅-၁၃၀-ဟု ဂိလာန
ဝဂ်-၃-ဝဂ်ရှိသည်။) ဂိလာနဝဂ္ဂဿ ပဌမေ
အမုကသိန္နိ အသုကသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။

ဂိလာနဝါဒ (ပု) [ဂိလာန+ဝါဒ] သူနာဟူသော
စကား၊ မကျန်းမာဟူသောစကား။ အထ
ခေါ ဘဂဝါ နဝဝါဒဉ္စ သုတော ဂိလာနဝါဒဉ္စ။
သံ၊၂။၂၇၂။

ဂိလာနဝုဋ္ဌိတ (တိ) [ဂိလာန+ဝုဋ္ဌိတ] အနာ-
ရောဂါမှ ထလာပြီးသော၊ နလံထသော။ သူ။
ဘဂဝါ ခေါ ဂိလာနဝုဋ္ဌိတော အစိရဝုဋ္ဌိတော

ဂေလညာ။ အံ၊၁။၂၂၀။ (-ဇာ၊၂။၁၁၈။)
ဂိလာနဝုဋ္ဌိတောတိ ဂိလာနော ဟုတွာ ဝုဋ္ဌိ-
တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၆။)

ဂိလာနသည (တိ) [ဂိလာန+သညာ။ ထိန္ဒ
ဂိလာနသညာ] သူနာဟု အမှတ်သညာရှိ
သော၊ သူ။ (ရဟန်းမ။) အဂိလာနာ ဂိလာ-
နသညာ ဆတ္တုပါဟနံ ဓာရေတိ။ ဝိ၊၂။၄၅၁။

ဂိလာနသညိ (တိ) [ဂိလာနသညာ+ဤ] သူနာ
ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊ သူ။ ဂိလာနော
ဂိလာနသညိ၊ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၂။၁၂၀။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။)

ဂိလာနသတ္တ (ပု) [ဂိလာန + သတ္တ] နာသော
သတ္တဝါ။ တတိယံ ဒေဝဒူတန္တိတ္ထောပိ ဂိလာ-
နသတ္တော အတ္တတော ဇဝံ ဝဒတိ နာမ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။)

ဂိလာနသပယ (ပု) [ဂိလာန+သမယ] ဖျားနာ
သောအခါ၊ မကျန်းမာချိန်။ တတ္ထာယံ သမ-
ယော၊ ဂိလာနသမယော။ ဝိ၊၂။၉၈၊၁၀၄။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။)

ဂိလာနသာမဏေရ (ပု) [ဂိလာန+သာမဏေရ]
ဖျားနာသောသမဏေ၊ မကျန်းမာသော
သာမဏေ။ ပုရာဏတိဏပဏ္ဍေဟိ ဂိလာန-
သာမဏေရာနံ မုတ္တကရိသခေဋ္ဌသိသံဘဏိ-
ကာဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇။

ဂိလာနသာလာ (ထိ) [ဂိလာန+သာလာ] သူ
နာရုံ၊ ဆေးရုံ။ အထ ခေါ် ဘဂဝါ သာယန-
သမယံ ပဋိသလ္လာနာ ဝုဋ္ဌိတော ယေန ဂိလာ-
နသာလာ တေနုပသကံမိ။ သံ၊၂။၄၁၂။ အံ၊
၂။၁၂၅။

ဂိလာနသာလု(လူ)ပပ (တိ) [ဂိလာနသာလာ+
ဥပမာ] သူနာရုံ-ဆေးရုံ-လျှင် ဥပမာရှိ
သော၊ သူနာရုံ-ဆေးရုံ-နှင့်တူသော။ ဥပ-
မာကောတိ တွေ့ ဟိ ဂိလာနသာလု(လူ-အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၂။၂၉။) ပမော ရူပပါနိက္ခန္ဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၀၉။

ဂိလာနသေယျဋ္ဌာန (န) [ဂိလာနသေယျာ +
ဋ္ဌာန] သူနာ၏အိပ်ရာအရပ်။ သဗ္ဗာပိ တာ
ဒေဝတာဂိလာနသေယျဋ္ဌာနံ အာဂတော။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

ဂိလာနသေယျာ (ထိ) [ဂိလာန + သေယျာ]
(၁) သူနာ၏ အိပ်ရာ။ (ညောင်စောင်း၊
ခုတ်စသည်။) (၂) နာသဖြင့်အိပ်ခြင်း၊ နေ
မကောင်းသဖြင့်အိပ်ခြင်း။ (၁) တဿ ဂိ-
လာနသေယျာယ နိပန္နဿ နိရယော ဥပဋ္ဌာ-
တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၂၀။ (၂) ဂိလာနသေယျာ ဟေသာ
တထာဂတဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၅။)

ဂိလာနာကာရ (ပု) [ဂိလာန+အာကာရ] (က)
နာကျင်သောအခြင်းအရာ၊ နာကျင်ပုံ။ (ခ)
သူနာအသွင်။ (က) စိတ္တဿ ဂိလာနာကာ-
ရော ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ (ခ) ကိလိဋ္ဌဝတ္ထံ နိဝါ-
သေတွာ ဂိလာနာကာရံ ဒဿေတွာ သိရိဂဗ္ဗံ
ပဝိသိတွာ မဇ္ဇကေ နိပဗ္ဗိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀။

ဂိလာနာတိရိတ္တ (န) [ဂိလာန+အတိရိတ္တ] သူ
နာ၏ - အပိုအလွန် - အကြွင်းအကျန်၊ သူနာ
စားကြွင်း။ (ဤ၌ သူနာစားသောက်ပြီး၍
ကျန်ကြွင်းသော ဘောဇဉ်ကိုသာ ဂိလာနာ-
တိရိတ္တဟု မှတ်ရ။ သူနာကို ရသညွှန်း၍
ယနေ့ဖြစ်စေ၊ နက်ဖန်ဖြစ်စေ ကြိုက်နှစ်သက်ရာ
နေ့ရက်အချိန်အခါ၌ဖြစ်စေ အလိုရှိက စားသုံး
ရန် ဆောင်ယူလာခဲ့သော ဘောဇဉ်မှန်သမျှ
ကိုပင် ဂိလာနာတိရိတ္တ (=သူနာစားကြွင်း)
ဟု မှတ်ရမည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ကခါ၊၂၂၃။)
ဘုဉ္ဇေယျံ ပနာနန္တ ဘိက္ခု ဂိလာနာတိရိတ္တန္တိ။
ဝိ၊၂။၁၁၀။ (-ကခါ၊၂၂၃။) ဂိလာနာတိ-

ရိတ္တန္တိ ဂိလာနာယ အတိရိတ္တံ။ ကင်္ခါယော၊
မဟာဋ္ဌိ၊ ၄။ ၆၇။

ဂိလာနာလယ (ပု) [ဂိလာန+အာလယ] သူနာ
- ဟန်၊ သူနာအသွင်။ အထ ခေါ် သော
ပုရိသော သုကံဋ္ဌာနံ ပဿိတော ဂိလာနာလ-
ယံ ကရိတော အတ္တနော ဘဏ္ဍိကံ တဿ
ဘိက္ခုနော အဒါသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၈။ (-အပါဌ၊
၁။ ၂၂၃။)

ဂိလာနာဝသေသက (ပု) [ဂိလာန+အဝသေ-
သက] သူနာ၏အကြွင်းအကျန်၊ သူနာစား
ကြွင်း။ ယော စ ပဋိသံဝိဒိတံ ကတော အာ-
ဟဋ္ဌံ ဝါ ဂိလာနာဝသေသကံ ဝါ ဗဟာရာ-
မေ ဝါ ပဋိဂ္ဂဟိတံ။ ကင်္ခါ။ ၂၇၅။

ဂိလာနုပဋ္ဌာက (တိ) [ဂိလာန+ဥပဋ္ဌာက။ ထိ-ဋ္ဌ
ဂိလာနုပဋ္ဌာကံ] သူနာကို-လုပ်ကျွေး-ပြုစု-
သော၊ သူ။ (သူနာပြု။) ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ
အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဂိလာနုပဋ္ဌာကော။
ဝိ၊ ၂။ ၄၁၊ ၄၁၉။ (-အံ၊ ၁။ ၁၁၉။ အဘိ၊ ပု။
၁၃၁။) ဂိလာနုပဋ္ဌာကံနံ ယဒိဒံ သပ္ပိယာ
ဥပါသိကာ။ အံ၊ ၁။ ၂၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၈။)

ဂိလာနုပဋ္ဌာကအင်္ဂ (န) [ဂိလာနုပဋ္ဌာက+အင်္ဂ]
သူနာကို လုပ်ကျွေးပြုစုသော သူ၏အင်္ဂါ၊ သူ
နာပြုအင်္ဂါ၊ သူနာပြုအရည်အချင်း။ (သူနာ
ပြု အရည်အချင်း ၅-မျိုး—(၁) ကိုယ်တိုင်
ဆေးဝါး ဖော်စပ်နိုင်ခြင်း။ (၂) သူနာနှင့်
သင့်လျော်သည့် ဆေးဝါး ဓာတ်စာ၊ မသင့်
လျော်သည့် ဆေးဝါး ဓာတ်စာစသည်ကို သိ
ရှိနားလည်ကာ မသင့်လျော်သည်ကို ပယ်၍
သင့်လျော်သည်ကိုသာ သုံးဆောင်စေခြင်း။
(၃) လာဘ်လာဘလက်ဆောင်ကို မြှော်လင့်
ချက်မထားပဲ မေတ္တာစိတ်သက်သက်ဖြင့်သာ
ပြုစုခြင်း။ (၄) သူနာ၏ ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်
တံထွေး အနံ့ဖတ်စသည်ကို မရွံ့မရှာသုတ်သင်
ပေးနိုင်ခြင်း။ (၅) သူနာစိတ်ရွှင်လန်းတက်
ကြွထက်မြက်လာအောင် အချိန်အခါအလိုက်

အဘိဝာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ထိုက်သင့်သော တရားစကားကို ပြောဟော
နိုင်ခြင်း။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၉။ အံ၊ ၂။ ၁၂၇။) ဂိလာနု-
ပဋ္ဌာကအင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ပဏ္ဍိတော။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။

ဂိလာနုပဋ္ဌာကဘတ္တ (န) [ဂိလာနုပဋ္ဌာက+
ဘတ္တ] သူနာပြုအား ပေးအပ်သောထမင်း၊
သူနာပြုအတွက်ထမင်း။ ဂိလာနုဘတ္တ-ကြည့်။

ဂိလာနုပဋ္ဌာကလာဘ (ပု) [ဂိလာနုပဋ္ဌာက+
လာဘ] သူနာပြုရထိုက်သော - လာဘ် -
ပစ္စည်း။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကလာဘေ ပန အယံ
အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ဝိနိစ္ဆယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၁၄။

ဂိလာနုပဋ္ဌာန (န) [ဂိလာန+ဥပဋ္ဌာန] သူနာကို
- လုပ်ကျွေး-ပြုစု-ခြင်း၊ သူနာပြုလုပ်ငန်း။
ဘဂဝတာ ခေါ် အာဝုသော ဂိလာနုပဋ္ဌာနံ
ဝဏ္ဏိတံ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၉။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၅၅။) ဂိလာ-
နုပဋ္ဌာနေနာတိ အဖာသုကကာလေ ကမ္မံ
အကာရေတွာ သပ္ပိယဘေသဇ္ဇာဒီနိ ဒတွာ
ပဋိဇေဂ္ဂနေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဂိလာနု(န)ပမ (တိ) [ဂိလာန+ဥပမာ] သူနာ
လျှင်ဥပမာရှိသော၊ သူနာနှင့်တူသော။ ဂိလာ-
နုပမော ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၀၉။ ဝေမေဝံ ခေါ် ဘိက္ခဝေ တယောမေ
ဂိလာနုပမာ ပုဂ္ဂလာ သန္ဓော သံဝိဇ္ဇမာနာ
လောကသ္မိံ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၉။ (- အဘိ၊ ပု။
၁၀၆။)

ဂိလာနုပမနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂိလာနုပမ+နိဒ္ဒေသ]
သူနာနှင့်တူပုံအကျယ်ကိုပြရာစကား။ ဂိလာ-
နုပမနိဒ္ဒေသေ ယာယ ဥပမာယတေ ဂိလာနု-
ပမာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။

ဂိလာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ) [ဂိလ+ဏာပေ+တွာ]
မျှစေ၍။ အသိံ ဂိလိတုံ ဇာနန္တေန အသိံ
ဂိလာပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။

ဂိလာယမာန (တိ) [ဂိလေ+အ+မာန] မကျန်း
မာ - ဖျားနာ - သော။ သူ။ ဂိလာနောတိ
ဂိလာယမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၃၀၈။

ဂိလာဟိ (ကြိ) [ဂိလ+အ+ဟိ] မျှ-ငုံ-လော့။
ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိလိ (ကြိ) [ဂိလ+ဤ] မျှပြီ။ ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိလိတ (တိ) [ဂိလ+တ] မျှအပ်သော။ မုခေ
ဘတ္တံ ဂိလိတံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၇။
(-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၇။)

ဂိလိတကာလ (ပု) [ဂိလိတ+ကာလ] မျှသော
အခါ၊ မျှချိန်။ ဒီပဝဋ္ဌိ* ဂိလိတကာလေ ပန
နေသံ မုဟုတ္တံ တိတ္ထိ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။

ဂိလိတနင်္ဂလသီသ (တိ) [ဂိလိတ+နင်္ဂလ+သီသ]
ထွန်တုံးကို မျှထားသော ဦးခေါင်းရှိသော။
ယေန သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော ဂိလိတနင်္ဂလ-
သီသော ဝိယ အဇဂရော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၁။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆-၌ ဂိလိ-
တနင်္ဂလသီသော-ရှိသည်။)

ဂိလိတဗဠိ(လိ)သ (ပု) [ဂိလိတ+ဗဠိသ] (၁)
မျှအပ်ပြီးသော ငါးမျှားချိတ်။ (တိ) (၂)
မျှအပ်ပြီးသော ငါးမျှားချိတ်ရှိသော၊ ငါး
မျှားချိတ်မျှမိသော၊ သူ။ (၁) မစ္ဆေန ဂိလိ-
တဗလိသော ဝိယ ဒုမ္မောစယာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၆၆။ (တိ) (၂) မစ္ဆော ဂိလိတဗဠိသော
ဗာဠိသိကဿ အနယံ အာပန္နော။ သံ၊ ၂။ ၃၊
၆၈။ (-နေတ္ထိ။ ၁၃၄။)

ဂိလိတဗဠိသမစ္ဆ (ပု) [ဂိလိတဗဠိသ+မစ္ဆ] ငါး
မျှားချိတ်မျှမိသောငါး။ ဗာလမိဂေါ ဝိယ
ဂိလိတဗဠိသမစ္ဆော ဝိယ ပန္နာနုဗန္ဓမိဂေါ
ဝိယ မရဏံ ပါပုဏိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၆၃။

ဂိလိတဗ္ဗ (တိ) [ဂိလ+တဗ္ဗ] မျှအပ်ပြီးသော။
အာဒိတ္တာ ဂိလိတဗ္ဗ၊ အာယောဂုဠော ယေ-
န စိရေတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၄။

ဂိလိတဝိသ (တိ) [ဂိလိတ+ဝိသ] မျှအပ်သော
အဆိပ်ရှိသော၊ အဆိပ်မျှမိသော၊ သူ။ ဂိလိတ-
ဝိသော ဝိယ န ကဿစိ ဝစနံ ကရိဿတိ။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၂၈။ ဂိလိတဝိသော ဝိယ ဝိသံ ဂိလိ-
တွာ ဌိတော ဝိယ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၈။

ဂိလိတုံ (ဗျ) [ဂိလ+တုံ] မျှခြင်းငှါ။ အဋ္ဌရ-
တနိကံ သကဋ္ဌာနမုပဂတံ ဒိသ္မာ ဂိလိတုံ ပရိ-
ကဗေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၀။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။)

ဂိလိတုကာမ (တိ) [ဂိလိတုံ+ကာမ] မျှခြင်းငှါ
အလိုရှိသော၊ မျှချင်သော၊ သူ။ သဗ္ဗံ အာ-
လုမ္ဗိတွာ ကေပုဟာရေနေဝ ဂိလိတုကာမော
ကာကော ဝိယ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅။ (-အ၊ ပ၊ ဌ၊ ၂။
၂၁။)

ဂိလိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂိလ+တွာ] မျှ-ငုံ-၍။
သာဓုကံ သိတ္တာနိ ဂိလိတွာ ဝုဇုတရဿ
ဘိက္ခုနော အာသနံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ငှ၊ ၃။ ၁၅။
(-ထေရီ၊ ၄၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၄။)

ဂိလိယမာန (တိ) [ဂိလ+ယ+မာန] မျှအပ်
သော။ ဥက္ကိပိယမာနာတိ ကဒ္ဒမန္တရတော
နီဟရိယမာနာ ဂိလိယမာနာ ဝါ။ မဟာနိ၊
ဌ။ ၁၄၀။

ဂိလိဿာမိ (ကြိ) [ဂိလ+ဿာမိ] မျှအံ့။ ဂိလတိ-
ကြည့်။

ဂိလိ (ကြိ) [ဂိလ+ဤ] မျှပြီ။ ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိလေယျ (ကြိ) [ဂိလ+အ+ယျ] မျှရ၏။
ဂိလတိ-ကြည့်။

ဂိဟိ (ပု) [ဂဟ+ဤ။ ဂဟမေတဿတ္ထိတိ ဂိဟိ၊
အဿိ၊ ရသော စ။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၄၄၆။ ထိ-၌
ဂိဟိနိ။ (ဂ္ဟိနိ-သံ)] အိမ်ရာထောင်သူ၊
လူ။ (က) ယောကျ်ား။ ဒေ အတ္ထဝသေ
ပဋိစ္စ တထာဂတေန သာဝကာနံ သိက္ခာပဒံ
ပညတ္တံ ဂိဟိနံ အနုကမ္မာယ ပါပိစ္ဆာနံ ပက္ခု-
ပစ္ဆေဒါယ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၅။ ဂိဟိနိယာ ဝိပုဋ္ဌိပါ-
ဒေသံ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၀။ (-ထေရီ၊ ၂၄၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။

၁၁၇။) ဂိဟိနံ အနုကမ္မာယာတိ အဂါရိကာနံ သဒ္ဓါရက္ခဏဝသေန အနုကမ္မနတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၆။ ဟိတော ဂိဟိတ္တန္တိ ဂဟဋ္ဌဘာဝံ ပရိစ္စဇိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။) (က) ဂိဟိဂတာ-ကြည့်။

ဂိဟိအနာဂါမိ (ပု) [ဂိဟိ+အနာဂါမိ] လူအနာဂါမိ။ ဘဂဝတော ကိရ သာဝကာ ဂိဟိအနာဂါမိနောယေဝ ပဉ္စသတာ ရာဇဂဟေ ပဋိဝသန္တိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။

ဂိဟိဥပကရဏ (န) [ဂိဟိ+ဥပကရဏ] လူတို့၏ အသုံး အဆောင်၊ လူ့ အသုံး အဆောင်။ အာဒိသဒ္ဓေန ကဉ္စနကာဒိနံ ဂိဟိဥပကရဏာနံ ဂဟဏံ။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၂၅။

ဂိဟိဥပဋ္ဌာက (ပု) [ဂိဟိ+ဥပဋ္ဌာက] လူအလုပ် အကျွေး၊ အလုပ်အကျွေးလူ။ သစေ ပန ဣမံ ဌာနံ သမဏော ဂေါတမော ဂေါတမသာဝကော ဝါ ဂိဟိဥပဋ္ဌာကောပိ ဝါဿ အာဂစ္ဆေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။

ဂိဟိဥပါသက (ပု) [ဂိဟိ+ဥပါသက] လူဥပါသကာ။ ဂိဟိဥပါသကဿာပိ ဩဝါဒါနုသာသနိ သိရသာ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စိတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။၃၈၂။

ဂိဟိကမ္မ (န) [ဂိဟိ+ကမ္မ] လူအမှု၊ လူအလုပ်။ ဘေသဇ္ဇကရဏံ ဝိယ ဂိဟိကမ္မံ ဝိယ ဟောတီတိ “န ကာတဗ္ဗ”န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၆။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၀၃။)

ဂိဟိကမ္မပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂိဟိကမ္မ+ပဋိသံယုတ္တ] လူ့ အလုပ်နှင့်စပ်သော။ ကပ္ပိယသာသနာနိ တောနိ၊ န ဂိဟိနံ ဂိဟိကမ္မပဋိသံယုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄။

ဂိဟိကမ္မပရိမောစန (န) [ဂိဟိကမ္မ+ပရိမောစန] လူ့အလုပ်မှ လွတ်မြောက်စေခြင်း။ ဉာတိသာမဏေရေဟေဝါတိ တေသံ ဂိဟိကမ္မပရိမောစနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၃။

ဂိဟိကာလ (ပု) [ဂိဟိ+ကာလ] လူဖြစ်စဉ်အခါ။ နိမိတ္တံ အဂ္ဂဟေသီတိ ဂိဟိကာလေ သလ္လက္ခိတပုဗ္ဗံ အာကာရံ အဂ္ဂဟေသိ သဉ္ဇာနိ သလ္လက္ခေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။)

ဂိဟိဂတ (တိ) [ဂိဟိ+ဂတ] လူတို့၌ ရောက်သော၊ လူတို့သည် သိအပ်သော၊ လူတို့နှင့်စပ်သော၊ လူနားလည်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ သန္တမ္မာကံ သိက္ခာပဒါနိ ဂိဟိဂတာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၈၄။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅၊၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ဂိဟိဂတာနိတိ ဂိဟိပဋိသံယုတ္တာနိတိ ဝဒန္တိ။ ဂိဟိသု ဂတာနိ၊ တေဟိ ဉာတာနိ ဂိဟိဂတာနိတိ ဧဝံ ပနေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၉။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၆၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။)

ဂိဟိဂတာ (ထိ) [ဂိဟိ+ဂတာ] ယောက်ျား တဦးဦး သွားလာဘူးသော မိန်းမ။ (သိက္ခမာန်။) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ပရိပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿံ ဂိဟိဂတံ ဒေ ဝဿာနိ ဆသု ဓမ္မေသု... ဝုဋ္ဌာပေယျ။ ဝိ၊၂။၄၂၉။ (-ဝိ၊၅။၁၁၇။) ဂိဟိဂတာ နာမ ပုရိသန္တရဂတာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၄၂၉။ (-ကခါ၊ဋ္ဌ၊၃၄၃။)

ဂိဟိဂန္ဓ (ပု) [ဂိဟိ+ဂန္ဓ] လူ၏အနံ့၊လူနံ့။ သိသဉ္ဇ သရီရဉ္စ ဥဗ္ဗနေတော ဂိဟိဂန္ဓံ အပနေတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။

ဂိဟိဂုဏ (ပု) [ဂိဟိ+ဂုဏ] လူဂုဏ်။ တံ ဂိဟိဂုဏတောပိ ပရိဟိနောတိ အဓိပ္ပာယ်ော။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၄။

ဂိဟိဂေါပကဒါန (န) [ဂိဟိဂေါပက+ဒါန] လူတို့၏ (ဥယျာဉ်) အစောင့်က ပေးခြင်း၊ လူပိုင်ဥယျာဉ်စောင့်က ပေးခြင်း။ ဂိဟိဂေါပကဒါနသ္မိ (ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။ ၃၀၈၃) နှိ ဂိဟိနံ ဥယျာနဂေါပကာဒိဟိ အတ္တနာ ဂေါပိတဥယျာနာဒိတော ဖလာဒိနံ ဒါနေ ယာဝဒတ္ထံ ဒိယျမာနေပိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ ဋီ၊၃၀၈၃။

ဂိဟိစာရိတ္တ (န) [ဂိဟိ+စာရိတ္တ] လူအကျင့်။
ယထာနုသိဋ္ဌန္တိ ယထာ ဣဓ သတ္တာရာ အနု-
သိဋ္ဌ ဂိဟိစာရိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။

ဂိဟိဆန္ဒရာဂ (ပု) [ဂိဟိ+ဆန္ဒရာဂ] လူအဖြစ်
- ကာမဂုဏ်ခံစားခြင်း - ၌ ပြင်းထန်သော
ရာဂ။ ဂိဟိဆန္ဒရာဂသမ္ပယုတ္တတာယာ (မူလဋီ၊
၃။၇၇)တိ ဂိဟိဘာဝေ ကာမဘောဂိဘာဝေ
ဆန္ဒရာဂသဟိတတာယ။ အနုဋီ၊၃။၁၁၂။

ဂိဟိဒါရက (ပု) [ဂိဟိ+ဒါရက။ ထီး၌ ဂိဟိဒါရိ-
ကာ] လူသူငယ်၊ လူငယ်။ ဖာသုကာ နမေ-
န္တိတိ ဂိဟိဒါရိကာယော ဝိယ ဘနပဋ္ဌကေန
ကာယဗန္ဓနေန ဖာသုကာနမနတ္ထာယ ဗန္ဓန္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။

ဂိဟိဒိန္နက (တိ) [ဂိဟိ+ဒိန္နက] လူ(ဒါယကာ)
တို့ပေးလှူအပ်သော။ တေသု ယဿ ကဿစိ
အတ္တနော ရုစိယာ ဂိဟိဒိန္နကံ သာဒိတက္ခဏေ
ဓုတင်္ဂံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။

ဂိဟိဒုဿီလ (ပု) [ဂိဟိ+ဒုဿီလ] သီလမရှိသော
လူ၊လူဒုဿီလ။ ဘန္တေ နာဂသေန ဂိဟိဒုဿီ-
လဿ စ သမဏဒုဿီလဿ စ ကော ဝိသေ-
သော။ မိလိန္ဒ၊၂၄၉။

ဂိဟိဒ္ဓဇ (ပု) [ဂိဟိ+ဇဇ] လူတို့၏ တမ်းခွန်
သဖွယ်ဖြစ်သောအဝတ်၊လူ အဝတ်။ န ဂိဟိဒ္ဓ-
ဇော ဓာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၅၂၊၆၃။ အနုဋီ၊
၂။၁၆၃။ န ဂိဟိဒ္ဓဇောတိ သြဒါတဝတ္ထာနိ
အတ္ထိန္ဒဒသပုပ္ဖဒသာနိ စ န ဓာရေတဗ္ဗာနိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။

ဂိဟိဓမ္မ (ပု) [ဂိဟိ+ဓမ္မ] လူအကျင့်။ (ငါးပါး-
သီလ။) ဂိဟိဓမ္မာ အနပဂတော ဟောတိ။
အံ၊၂။၃၅။ (-စရိယာ။၄၁။) ဂိဟိဓမ္မာ
အနပဂတော ဟောတိတိ အဓဏ္ဍပဉ္စသီလော
ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။(-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၉၅။)

ဂိဟိနိယာမ (ပု) [ဂိဟိ + နိယာမ] လူနည်း
လူဟန်၊ လူထုံးစံ။ သော သံဝေဂပ္ပတ္တော
ကာသာယာနိ အပနေတွာ ဂိဟိနိယာမေန
ပရိဒဟိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

ဂိဟိနိဝတ္ထ (န) [ဂိဟိ+နိဝတ္ထ] လူတို့၏ဝတ်ခြင်း၊
လူတို့၏ဝတ်ခြင်းကဲ့သို့ ဝတ်ခြင်း၊ လူလိုဝတ်
ခြင်း။ န ဘိက္ခဝေ ဂိဟိနိဝတ္ထံ နိဝါသေတဗ္ဗံ။
ဝိ၊၄။၂၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၆။

ဂိဟိနိဝါသန (န) [ဂိဟိ+နိဝါသန] (၁) လူတို့
၏အဝတ်။ (၂) လူတို့၏ဝတ်ခြင်း၊ လူတို့၏
ဝတ်ခြင်းကဲ့သို့ဝတ်ခြင်း၊ လူလိုဝတ်ခြင်း။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) သာပိဟိ ဂိဟိဘာဝံ
ပတ္တယမာနာ သစေ ကာသာယံ ဂိဟိနိဝါသနံ
နိဝါသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၁၅၀။)

ဂိဟိနိဝါသနနိဝတ္ထ (တိ) [ဂိဟိနိဝါသန+နိဝတ္ထ]
လူတို့၏အဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ တေ ဂိဟိ-
လိင်္ဂေ ရုစိ ဥပ္ပါဒေတွာ ဂိဟိနိဝါသနနိဝတ္ထာ-
ယ ဘိက္ခုနိယာ သဒ္ဓိံ ဝိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

ဂိဟိနိဝါသနာကာရ (ပု) [ဂိဟိနိဝါသန+အာ-
ကာရ] လူတို့ဝတ်သောအသွင်၊ လူဝတ်ပုံ။
ဂိဟိဝတ္ထ-ကြည့်။

ဂိဟိပဉ္စ (တိ) [ဂိဟိ+ပဉ္စ] လူနှင့်သက်ဆိုင်သော
အမေး၊ လူပြဿနာ။ ဂိဟိပဉ္စံ အပုစ္ဆိတွာ
သမဏပဉ္စံ ပုစ္ဆန္တိ ဒိသ္မာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

ဂိဟိပ(ပု)ဋီသံယုတ္တ (တိ) [ဂိဟိ+ပဋီသံယုတ္တ]
လူတို့နှင့်-စပ်ယှဉ်-ဆက်စပ်-သော။ ဂိဟိ-
ပဋီသံယုတ္တာ အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။
၂၁။ ဌပေတွာ ဂိဟိပဋီသံယုတ္တံ။ ဝိ၊၄။
၂၁၀။ (-ကခါ။၂၉၁။) ဂိဟိပဋီသံယုတ္တန္တိ
ဂိဟိနံ ဟိနေန ခံသနဝတ္ထနဓမ္မိကပဋီသဝေသု
အာပန္နံ အာပတ္တိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။ ကခါ၊ဋီ၊
သစ်။၄၄၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။)

ဂိဟိပဋိသဝ (ပု) [ဂိဟိ+ပဋိသဝ] လူတို့အား -
ဝန်ခံခြင်း-ပဋိညာဉ်ပေးခြင်း။ မေဃကဉ္စ ဂိဟိ-
ပဋိသဝ (အံ၊ ၃။ ၁၅၉) နှိ “ဣမံ တေမာသံ
ဣဓေဝ ဝသိတဗ္ဗ” နှိ ဝုတ္တေ “ဝေံ ဟောတူ”-
တိအာဒိနာ နယေန ပဋိသဝံ။ အံ၊ ၄။ ၃။
၂၅၅။

ဂိဟိပတိရူပက (တိ) [ဂိဟိ+ပတိရူပက] လူတို့
အား - သင့်လျော် - လျော်ကန်ပတ် - သော၊
လူတို့နှင့် ထိုက်တန်သော (ကာမဂုဏ် စည်း
စိမ်)။ ဣဓ စ မဟိပတိဿ ကာမဘောဂီ၊
ဂိဟိပတိရူပကာ ဗဟူ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဂိဟိပပဉ္စ (ပု) [ဂိဟိ+ပပဉ္စ] လူတို့နှင့် ကြာမြင့်
ခြင်း၊ လူတို့နှင့်အချိန်ဖြုန်းခြင်း။ ဂါမံ ပိဏ္ဏာ-
ယ ပဝိသိတွာ ဂိဟိပပဉ္စေန ပပဉ္စိတော တုစ္ဆ-
ကော နိက္ခမတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၈။ (-
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၃။)

ဂိဟိပရိက္ခာရ (ပု) [ဂိဟိ+ပရိက္ခာရ] လူတို့၏
အသုံးအဆောင်၊ လူသုံးပစ္စည်း။ ပဗ္ဗဇိတာနံ
ပဗ္ဗဇိတပရိက္ခာရံ ဂိဟိနံ ဂိဟိပရိက္ခာရံ အဒါ-
သိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၀။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆။) ဂိဟိ-
ပရိက္ခာရံ ဝတ္ထာဝုဓယာနသယနာဒိ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၁၁၀။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။)

ဂိဟိပရိဘုတ္တ (က) (တိ) [ဂိဟိ+ပရိဘုတ္တ] လူတို့
-သုံးစွဲအပ်ပြီး - ဝတ်ရုံပြီး - သော (ပုဆိုး)။
ဂိဟိပရိဘုတ္တံ (ဂိဟိပရိဘုတ္တကံ၊ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၅။)
ပန အလ္လိပတ္တေန ကေဝါရံ ရဇိတံ ဝနုတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၇။

ဂိဟိပရိဘောဂ (ပု) [ဂိဟိ+ပရိဘောဂ] လူတို့
သုံးဆောင်အပ်သောစည်းစိမ်၊ လူ့ စည်းစိမ်။
ဂိဟိပရိဘောဂါ စ ပရိဟိနော၊ သာမညတ္ထဉ္စ
န ပရိပူရေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၈။ (-ဝိမတိ၊
၂။ ၂၃၄။)

ဂိဟိပရိသာ (ထိ) [ဂိဟိ+ပရိသာ] လူပရိသတ်။
တေန ခေါ ပန သမယေန နိဂဏ္ဌော နာဠ-

ပုတ္တော မဟာတိယာ ဂိဟိပရိသာယ သဒ္ဓိ*
နိသိန္ဓော ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၃၇။ (-သံ၊ ၁။
၁၁၂။ အံ၊ ၂။ ၁၆၂။)

ဂိဟိပလိဗောဓ (ပု) [ဂိဟိ+ပလိဗောဓ] လူ
(တကာ တကာမ) - အပေါ် - အတွက် -
ကြောင့်ကြမှု။ ဂိဟိပလိဗောဓ (ဝိ၊ ၄။ ၁။
၁၉၄) နှိ သဟသောကိတာဒိဝသေန ဂိဟိသု
ဗျာဝဋ္ဌတံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၀။ (-သ၊ ရတ္ထ၊ ၂။
၄၄။)

ဂိဟိပါပ (ပု) [ဂိဟိ+ပါပ] လူယုတ်မာ။ အာဝု-
သော ဂိဟိပါပေါပိ သမဏပါပေါပိ ပါပေါ-
ယေဝ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။

ဂိဟိပါရာဇိက (ပု) [ဂိဟိ+ပါရာဇိက] လူ့ဘဝ
ဖြင့်ပင် (သာသနာတော်မှ) ဆုံးရှုံးခြင်း။
ဂိဟိပါရာဇိကံ အဇ္ဈာပန္နောသ္မိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၇။

ဂိဟိပါရုတ (န) [ဂိဟိ+ပါရုတ] လူတို့၏ရုံခြင်း
ကဲ့သို့ ရုံခြင်း၊ လူလိုရုံခြင်း။ တေန ခေါ ပန
သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု။ ဂိဟိပါရုတံ
ပါရုပန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၂။ (-
ကခါ၊ ၂၇၈။) ဂိဟိပါရုတန္တိ သေတပဋုပါရု-
ပနာဒိဝသေန ဂိဟိနံ ပါရုပနံ။ ကခါ၊ ယော၊
မဟာဋီ၊ ၄။ ၃၂၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၀၅။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၁။ ကခါ၊ ဋီ၊ သင်္၊ ၄၃၇။)

ဂိဟိဗန္ဓန (န) [ဂိဟိ+ဗန္ဓန] လူတို့၏ (ကာမ)
အနှောင်အဖွဲ့။ ဆေတွာန ဝိရော ဂိဟိဗန္ဓ-
နာနိ၊ ကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပေါ။
သုတ္တနိ၊ ၂၈၆။ အပ၊ ၁။ ၁၀။ စူဠနိ၊ ၂၅၄။
ဂိဟိဗန္ဓနာနိတိ ကာမဗန္ဓနာနိ။ ကာမာ ဟိ
ဂိဟိနံ ဗန္ဓနာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ အပ၊ ၄။
၁။ ၁၉၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၁၇။

ဂိဟိဗန္ဓနာဘာဝ (ပု) [ဂိဟိဗန္ဓန + အဘာဝ]
လူတို့၏အနှောင်အဖွဲ့မရှိခြင်း။ ဝေံ ဂိဟိဗန္ဓနာ-

ဘာဝံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ ပဗ္ဗဇိတာနမ္ပိ ကေ-
သဉ္ဇိ ယံ ဟောတိ ဗန္ဓနံ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၃၁-၂။

ဂိဟိဗျဉ္ဇန (န) [ဂိဟိ+ဗျဉ္ဇန] လူ့ အသွင်အပြင်။
ဩရောပယိတွာ ဂိဟိဗျဉ္ဇနာနိ၊ သဉ္ဇိန္ဒပတ္တော
ယထာ ကောဝိဋ္ဌာရော။ သုတ္တနိ။ ၂၈၆။ အပါ
၁။ ၁၀။ စူဠနိ။ ၂၅၄။ (- ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၉၇။) ဂိဟိ-
ဗျဉ္ဇနာနိတိ ကေသမဿုဩဒါတဝတ္ထာလင်္ကာ-
ရမာလာဂန္ဓဝိလေပန ဣတ္ထိပုတ္တဒါသိဒါသာ-
ဒီနိ။ တောနိ ဟိ ဂိဟိဘာဝံ ဗျဉ္ဇယန္တိ၊ တသ္မာ
“ဂိဟိဗျဉ္ဇနာနိ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။
၈၀-၁။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၁၇။ (- အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၀။)
ဂိဟိဗျဉ္ဇနေနာတိ ဂိဟိလိင်္ဂေန။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၉၃။

ဂိဟိဗျဉ္ဇနဘဋ္ဌက (တိ) [ဂိဟိဗျဉ္ဇန+ဘဋ္ဌက]
လူ့ အသွင်အပြင်ကိုဖျက်ဆီးသောသူ။ အမှေ
မညသိ ဂိဟိဗျဉ္ဇနဘဋ္ဌကာ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၀။

ဂိဟိဗျဉ္ဇနဘဏ္ဍ (န) [ဂိဟိဗျဉ္ဇန+ဘဏ္ဍ] လူ့
အသွင်အပြင်နှင့် လူ့အသုံးအဆောင်။ ကာမ-
နိဿိတာနိ ဂိဟိဗျဉ္ဇနဘဏ္ဍာနိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁။

ဂိဟိဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဂိဟိ+ဗြာဟ္မဏ] လူဖြစ်
သော ပုဏ္ဏား။ ဂိဟိဗြာဟ္မဏေန ပန သမဏ-
ဗြာဟ္မဏော ပဟဋ္ဌော ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။
၃၉၉။

ဂိဟိဘာဝစိတ္တ (န) [ဂိဟိဘာဝ+စိတ္တ] လူဖြစ်
ကြောင်းစိတ်၊ လူထွက်လိုစိတ်၊ လူထွက်ချင်
စိတ်။ တာဒိသေ စိတ္တေတိ ဂိဟိဘာဝစိတ္တေ။
သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉၀။

ဂိဟိဘာဝဇဋ္ဌာ (ထိ) [ဂိဟိဘာဝ+ဇဋ္ဌာ] လူ့
အဖြစ်၏ အရှုပ်အထွေး၊ လူမှု အရှုပ်
အထွေး။ သဗ္ဗံ ဃာရာဝါသပလိဗောဇ္ဇန္တိ သက-
လံ ဂိဟိဘာဝဇဋ္ဌံ၊ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇။

ဂိဟိဘာဝပတ္တနာလက္ခဏ (တိ) [ဂိဟိဘာဝ-
ပတ္တနာ+လက္ခဏ] လူ့အဖြစ်ကို တောင့်တ
ခြင်း လက္ခဏာရှိသော (မဇ္ဈေလျော်ခြင်း)။

တမေဝါတိ ဂိဟိဘာဝပတ္တနာလက္ခဏမေဝ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဂိဟိဘာဝါဘိမုခ (တိ) [ဂိဟိဘာဝ+အဘိမုခ]
လူ့အဖြစ်သို့ရှေ့ရှုသောသူ။ သာသနေ အန-
ဘိရတော ဂိဟိဘာဝါဘိမုခေါ ဇာတော။
ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၆၃။

ဂိဟိဘောဂ (ပု) [ဂိဟိ + ဘောဂ] လူတို့
သုံးဆောင်အပ်သော စည်းစိမ်၊ လူ့ စည်းစိမ်။
တထူပမာဟံ ဘိက္ခဝေ ဣမံ ပုဂ္ဂလံ ဝဒါမိ
ဂိဟိဘောဂါ စ ပရိဟိနော၊ သာမညတ္ထန္တ န
ပရိပူရေတိ။ သံ၊ ၂။ ၇၇။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂၅၆။)
ဂိဟိဘောဂါ စ ပရိဟိနောတိ ယော အဂါရေ
ဝသန္တေဟိ ဂိဟိဟိ ဒါယဇ္ဇေ ဘာဇိယမာနေ
ဘောဂေါ လဒ္ဓဗ္ဗော အဿ၊ တတော စ
ပရိဟိနော။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇၈။ (-ဣတိဝုတ်၊
ဌ။ ၂၇၉။)

ဂိဟိရူပ (န) [ဂိဟိ+ရူပ] လူ့အသွင်၊ လူသဏ္ဌာန်။
ဂိဟိရူပေန ဌိတာပိ စိတ္တေန သမဏိ ဝေ မညေ
ဘဝိဿသိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၂၅။

ဂိဟိလိင်္ဂ (န) [ဂိဟိ+လိင်္ဂ] လူ့အသွင်အပြင်။
ဂိဟိလိင်္ဂေန မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝိ။ ဝိ၊ ၁။
၄၂။ ဂိဟိလိင်္ဂေနာတိ ဂိဟိဝေသေန ဩဒါ-
တဝတ္ထော ဟုတွာ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၆။

ဂိဟိလိင်္ဂဂူဟဏ (န) [ဂိဟိလိင်္ဂ+ဂူဟဏ] လူ့
အသွင်အပြင်ကိုယူခြင်း၊ လူဝတ်လဲခြင်း။ န
ဟိပါရာဇိကံ အနာပန္နဿ သိက္ခံ အပဇ္ဇက္ခာယ
“ဝိဗ္ဗမိဿာမီ”တိ ဂိဟိလိင်္ဂဂူဟဏမတ္တေန
ဘိက္ခုဘာဝေါ ဝိနဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၄။
(- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၆။)

ဂိဟိလိင်္ဂဘာဝပုဂမန (န) [ဂိဟိလိင်္ဂဘာဝ+ပု-
ဂမန] လူ့အသွင်အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။
လူဝတ်လဲခြင်း။ ဘိက္ခုပဋိညံ ပဟာယ ဂိဟိ-
လိင်္ဂဘာဝပုဂမနမ္ပိ ဟိနာယာဝတ္တနံ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၅၆။

ဂိဟိဝစန (န) [ဂိဟိ+ဝစန] လူ့စကား။ ဧဝံ
တယာပိ နေဝ ဘိက္ခုဝစနံ န ဂိဟိဝစနံ ဝုတ္တံ။
ဝိဠာ၄။၄။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၂၁၄။)

ဂိဟိဝတ္ထ (န) [ဂိဟိ+ဝတ္ထ] လူ့အဝတ်။ ယဒါ
ဘိက္ခုနီ ဝိဗ္ဗမိတုကာမာ ဟုတ္တာ ကာသာ-
ဝမေဝ ဝါ ဂိဟိဝတ္ထံ ဝါ ဂိဟိနိဝါသနာကာ-
ရေန နိဝါသေတိ။ ကင်္ခါဋီသစ်။ ၂၂၃။ (-
ဝိဠာ၊ ၂။၂၄၇။)

ဂိဟိဝတ္ထဝိသဘာဝ (တိ) [ဂိဟိဝတ္ထ+ဝိသဘာဝ]
လူ့အဝတ်နှင့် မတူသော။ ဂိဟိဝတ္ထဝိသဘာ-
ဝါနံ ဝါ ကာသာဝါနံ ဓာရဏမတ္ထေန ဘိန္န-
ပဋ္ဌဓရေတိ ဘိက္ခု။ ဝိဠာ၊ ၁။၂၀၄။ အဘိဠာ၊
၂။၃၁၄။

ဂိဟိဝိကဋ္ဌ(နိ)နိဟာရ(ပု) [ဂိဟိဝိကဋ္ဌ+နိဟာရ]
လူပိုင်ဥစ္စာဟူသောအမှတ်သည်။ ဓမ္မာသနေ
ပန ဂိဟိဝိကဋ္ဌနိဟာရေန လဗ္ဘန္တိ။ ဝိဠာ၊ ၄။
၇၆။ (-ဂဝ။) ဂိဟိဝိကဋ္ဌနိဟာရေနာတိ
ဂိဟိဟိ ကတနိဟာရေန၊ ဂိဟိဟိ အတ္တနော
သန္တကံ အတ္တရိတ္တာ ဒိန္နနိယာမေနာတိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၅။ (-ဝဇီရ၊ ၅၂၈။
သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀၄။)

ဂိဟိဝိကတ(ဝိကဋ္ဌ) (တိ) [ဂိဟိ+ဝိကတ]
လူသုံးဆောင်ရန် ပြုလုပ်ထားသော၊ လူပိုင်
ဥစ္စာဖြစ်သော (အခင်း၊ ခွက်စသည်)။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိဟိဝိကတံ အဘိနိသိဒ္ဓိတုံ။
ဝိ၊ ၃။၂၈၃။ (-ဝိ၊ ၄။၃၁၃။ ဝိဠာ၊ ၄။၄၇။
ကင်္ခါ၊ ၂၆၁။ သံ၊ ၄။၃၁၁၄၅။) ဂိဟိဝိကတန္တိ
ဂိဟိနံ အတ္ထာယ ကတံ။ ဝဇီရ၊ ၄၇၇။ ဂိဟိ-
ဝိကဋ္ဌာနိတိ ဂိဟိသန္တကာနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၀။
(-သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀၀။ ကင်္ခါဋီသစ်၊ ၄၂၅။
သံ၊ ၄။၂။၃၈၃။)

ဂိဟိဝိနယ (ပု) [ဂိဟိ+ဝိနယ။ ဂိဟိနော ဝိနိ-
ယန္တိ၊ ဝိနယံ ဥပေန္တိ ဧတေနာတိ ဂိဟိဝိန-
ယော။ ဒီ၊ ၄။၃။၁၄၆။] လူတို့ကိုဆုံးမကြောင်း

တရား၊ လူ့ဝိနည်း၊ လူ့ကျင့်ဝတ်။ ဂိဟိဝိနယ-
(ဒီ၊ ၄။၃။၁၂၅) နှ့် ဂိဟိနံ ဂဟဋ္ဌာနံ ဝိနယ-
တန္တိဘူတံ “ဂိဟိနာ ဧဝံ ဝတ္ထိတဗ္ဗ” နှ့် ဂဟဋ္ဌာ-
စာရဿ ဂဟဋ္ဌဝတ္ထဿ အနဝေသေသတော
ဣမသ္မိ သုတ္တေ သဝိသေသံ ကတွာ ဝုတ္တတ္တာ။
ဒီ၊ ၄။၃။၁၂၇။

ဂိဟိဝေယျာဝစ္စ (န) [ဂိဟိ+ဝေယျာဝစ္စ] လူမှု
ကိစ္စ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဂိဟိဝေယျာဝစ္စံ
ကရေယျ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။၃၉၅။ ဂိဟိ-
ဝေယျာဝစ္စန္တိ ဂိဟိနံ ဝေယျာဝစ္စံ။ ကင်္ခါ။
၃၃၂။

ဂိဟိဝေယျာဝစ္စကရဏ (န) [ဂိဟိဝေယျာဝစ္စ+
ကရဏ] လူမှုကိစ္စကိုပြုခြင်း။ ဂိဟိဝေယျာဝစ္စ-
ကရဏံ၊ အနုညာတကာရဏာဘာဝေါတိ ဣ-
မာနေတ္ထ ဒွေ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။ ၃၃၂။

ဂိဟိဝေယျာဝစ္စကရဏဋ္ဌာန (န) [ဂိဟိဝေယျာ-
ဝစ္စကရဏ+ဋ္ဌာန] လူမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ရာ။
ဂိဟိဝေယျာဝစ္စကရဏဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။၂၇၅။

ဂိဟိဝေဝစန (န) [ဂိဟိ+ဝေဝစန] ဂိဟိသဒ္ဓါ၏-
ဝေဝစံ-စကားလှယ်-ပရိယာယ်။ သဗြဟ္မ-
စာရိဝေဝစနာနိ ဝါ ဂိဟိဝေဝစနာနိ ဝါ ဥပါ-
သကဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။၃၃။ (-ဝိဠာ၊ ၁။
၂၁၈။)

ဂိဟိဝေသ (ပု) [ဂိဟိ+ဝေသ] လူ့ အသွင်အပြင်။
ဂိဟိလိင်္ဂ-ကြည့်။

ဂိဟိဝေသဂ္ဂဟဏ (န) [ဂိဟိဝေသ + ဂဟဏ]
လူ့ အသွင်အပြင်ကိုယူခြင်း။ န ဂိဟိဝေသဂ္ဂ-
ဟဏာဒိနာ ဂိဟိဘာဝဿ ပဋိက္ခိပိတတ္တာ။
မ၊ ၄။၃။၄၀၇။

ဂိဟိဝေသဓာရဏ (တိ) [ဂိဟိဝေသ+ဓာရဏ]
လူ့ အသွင်အပြင်ကို ဆောင်သောသူ။ န
ဂိဟိဝေသဓာရဏောပ ပုဗ္ဗသဒ္ဓေန ဝုတ္တော။
ဝဇီရ၊ ၄၂၂။

ဂိဟိဝေသဓာရီ (တိ) [ဂိဟိဝေသ + ဓရ + ဏိ]
လူ့အသွင်အပြင်ကို ဆောင်သောသူ။ ပစ္စာ
ဂဟပတိ ဂိဟိဝေသဓာရီမေဝ ယသံ သန္တာ-
ယာဟ။ ဝဇီရ။ ၄၁၀။

ဂိဟိဝေါဟာရသမုစ္ဆေဒ (ပု) [ဂိဟိဝေါဟာရ +
သမုစ္ဆေဒ] လူဟူသော - အမည်ပညတ် -
အသုံးအနှုန်း - ဝေါဟာရ - ကိုဖြတ်ခြင်း။
ပါတိမောက္ခသံဝရသီလေ ဌိတဿ စ ဘိက္ခု-
နော ပဋိသင်္ခါပဟာနဝသေန ဂိဟိဝေါဟာရ-
သမုစ္ဆေဒေါ ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
မ၊ ၄၂။ ၃၀။ (- မ၊ ၄၂။ ၂၃။)

ဂိဟိဝေါဟာရသမုစ္ဆေဒန (န) [ဂိဟိဝေါဟာရ +
သမုစ္ဆေဒန] လူဟူသော - အမည်ပညတ် -
အသုံးအနှုန်း - ဝေါဟာရ - ကို ဖြတ်ခြင်း။
အနာဇာနိယေတိ ဂိဟိဝေါဟာရသမုစ္ဆေဒ-
နဿ ကာရဏံ အဇာနနကေ။ မ၊ ၄၂။ ၃၁။

ဂိဟိသံယောဇန(သညောဇန) (န) [ဂိဟိ +
သံယောဇန] လူတို့၏ - အနှောင်အဖွဲ့ -
သံယောဇဉ်၊ လူသံယောဇဉ်။ အတ္ထိ န ခေါ
ဘော ဂေါတမ ကောစိ ဂိဟိ ဂိဟိသံယော-
ဇနံ အပ္ပဟာယ ကာယဿ ဘေဒါဒုက္ခဿ-
န္တကရော။ မ၊ ၂။ ၁၄၉။ (- သံ၊ ၄၂။ ၃၂။)
ဂိဟိသံယောဇနန္တိ ဂိဟိဗန္ဓနံ ဂိဟိပရိက္ခာရေ-
သု နိကန္တိ။ မ၊ ၄၂။ ၁၃၆။ ဂိဟိသညော-
ဇနန္တိ ဂိဟိဗန္ဓနံ။ သံ၊ ၄၂။ ၂၄၀။

ဂိဟိသံယောဇနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဂိဟိသံယော-
ဇန + သမ္ပယုတ္တ] လူတို့၏ - အနှောင်အဖွဲ့ -
သံယောဇဉ် - နှင့်ယှဉ်သောသူ။ ယော ဂိဟိ-
သံယောဇနသမ္ပယုတ္တတာယ ဂိဟိ။ အဘိ၊
၄၂။ ၁၇၇။

ဂိဟိသံသဂ္ဂ (ပု) [ဂိဟိ + သံသဂ္ဂ] လူတို့နှင့် -
ရောနှော - ဆက်ဆံ - ခြင်း။ ဂိဟိသံသဋ္ဌော
ဝိဟရတိအနန္တလောမိကေဟိဂိဟိသံသဂ္ဂေဟိ။
ဝိ၊ ၃။ ၄၅၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁၃။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၉။

ဂိဟိသံသဋ္ဌ (တိ) [ဂိဟိ + သံသဋ္ဌ] လူတို့နှင့် -
ရောနှော - ဆက်ဆံ - သောသူ။ အထက်-
ပုဒ်ကြည့်။

ဂိဟိသညတ္တိကထာ (ထိ) [ဂိဟိသညတ္တိ + ကထာ]
လူတို့ကို - သိစေသော - ပြောကြားသော -
စကား။ အယံ ပန ဂိဟိသညတ္တိကထာ
ထေရဿ အတ္တနော သာမညတ္တိအသာ-
ဓနတော။ သံ၊ ၄၂။ ၃၀၀။

ဂိဟိသညတ္တိဗဟုလ (တိ) [ဂိဟိသညတ္တိ + ဗဟုလ]
လူတို့ကို - သိစေမှု - စကားပြောမှု - များ
သောသူ။ ဂိဟိသညတ္တိဗဟုလော (သံ၊ ၁။
၂၀) တိ ရတ္တိံ စ ဒိဝါ စ ဗဟုကာလံ ဂိဟိ
သညာပယန္တော။ သံ၊ ၄၂။ ၂၆၆။

ဂိဟိသဏ္ဌာန (န) [ဂိဟိ + သဏ္ဌာန] လူ -
အသွင် - သဏ္ဌာန်။ ဂိဟိသဏ္ဌာနေန သဏ္ဌိ-
တတ္တာ လိင်္ဂါ။ မ၊ ၄၂။ ၂၇။

ဂိဟိသန္တက (န) [ဂိဟိ + သန္တက] လူ့ဥစ္စာ။
အန္တမသော မာတု ကဏ္ဍပိဋန္တနတာလပဏ္ဍမ္ပိ
ဂိဟိသန္တကံ ဘဏ္ဍာဂါရိကသိသေန ပဋိသာ-
မေန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၄၂။ ၁၅၂။ (- ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၄၇။)

ဂိဟိသန္တကဋ္ဌာန (န) [ဂိဟိသန္တက + ဋ္ဌာန] လူ့
ဥစ္စာဟူသောအရာ။ ဘိက္ခုနံ ဂိဟိသန္တကဋ္ဌာ-
နေ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၀။

ဂိဟိသန္တဝ (ပု၊ န) [ဂိဟိ + သန္တဝ] လူတို့နှင့် -
ပေါင်းဖော် - ရောနှော - ခြင်း။ ဂါမေ အကုဗ္ဗံ
မုနိသန္တဝါနီတိ ဂါမေ ဂိဟိသန္တဝါနိ အ-
ကရောန္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၆၁။ မဟာနိ၊
၄။ ၂၆၇။

ဂိဟိသမာရမ္ဘ (တိ) [ဂိဟိ + သမာရမ္ဘ] လူတို့ပြု
လုပ်စီရင်အပ်သော။ အညတရပုဗ္ဗေ ဂိဟိ-
သမာရမ္ဘာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၉၂။ သမာ-
ရမ္ဘောတိ သမာရမ္ဘံ ဝုစ္စတိ၊ ပဋိယာဒိတဿေ-

တံ အဓိဝစနံ။ ဂိဟိနံ သမာရမ္ဘော ဂိဟိသ-
မာရမ္ဘော၊ ဘိက္ခုနိယာ ပရိပါစနတော ပဌ-
မမေဝ ယံ ဂိဟိနံ ပဋိယာဒိတံ ဘတ္တံ။ ဝိဠာ
၃။၇၅။ (-ကခါ။၂၁၄။)

ဂိဟိသမာရမ္ဘာဘဝ (ပု) [ဂိဟိသမာရမ္ဘ +
အဘာဝ] လူတို့ပြုလုပ် စီရင်အပ်သော ဘော
ဇဉ်၏ မရှိခြင်း။ ဘိက္ခုနိပရိပါစိတဘာဝေါ၊
ဇာနည်၊ ဂိဟိသမာရမ္ဘာဘာဝေါ၊ ဩဒနာဒိနံ
အညတရတာ၊ တဿ အဇ္ဈောဟရဏံ။
သာရတ္ထ၊ ၃။၅၂။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၂၅။)

ဂိဟိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂိဟိ + သမ္ပတ္တိ] လူ့ စည်းစိမ်။
အတ္တိ န ခေါ် ဣမဿ ဂိဟိသမ္ပတ္တိ အနုဘဝိ-
တုံ ပုညကမ္မံ။ ပဋိသံဠာ၊ ၂။၂၉၄။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။
၄၄၁။

ဂိဟိသဟာယ (ပု) [ဂိဟိ + သဟာယ] လူဖြစ်စဉ်
က သူငယ်ခြင်း၊ လူသူငယ်ခြင်း။ ဂိဟိသဟာ-
ယော (ဒိ၊ဠာ၊ ၃။၂) တိ ဂိဟိကာလတော
ပဋ္ဌာယ သဟာယော။ ဒိ၊ဠာ၊ ၃။၂။

ဂိဟိသဟာယက (ပု) [ဂိဟိသဟာယ + က] လူ
ဖြစ်စဉ်က သူငယ်ချင်း၊ လူသူငယ်ချင်း။ အထ
ခေါ် အာယသ္မာ ယသော တေ စတ္တာရော
ဂိဟိသဟာယကေ အာဒါယ ယေန ဘဂဝါ
တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊ ၃။၂၅။ (-၂၆။ဒိ၊ဠာ၊ ၁။
၃၁၂။) ဂိဟိသဟာယကောတိ ဂိဟိကာလေ
သဟာယကော။ သိ၊ဠာ၊ သစ်၊ ၂။၃၉၁။

ဂိဟိသမိမိက (တိ) [ဂိဟိ + သမိမိက] လူတို့
အားသင့်လျော် လျောက်ပတ်သော။ ဂိဟိ-
သမိမိကာနိ (သံ၊ ၃။၃၃၈) တိ ဂိဟိနံ အနုစ္ဆ-
ဝိကာနိ။ သံ၊ဠာ၊ ၃။၃၁၉။

ဂိဟိသမိမိပဋိပဒါ (ထိ) [ဂိဟိသမိမိ + ပဋိပဒါ]
လူတို့အား သင့်လျော် လျောက်ပတ်သော
အကျင့်။ ဂိဟိသမိမိပဋိပဒ (အံ၊ ၁။၃၇၆) နှိ
ဂိဟိနံ အနုစ္ဆဝိကံ ပဋိပတ္တိ။ အံ၊ဠာ၊ ၂။၃၁၂။

ဂိဟိသာသန (န) [ဂိဟိ + သာသန] လူတို့၏
သတင်းစကား၊ လူ့သတင်း။ ဂိဟိသာသန-
(ဒိ၊ဠာ၊ ၁။၈၇) နှိ ယထာဝုတ္တဝိပရိတံ သာ-
သနံ။ သိ၊ဠာ၊ သစ်၊ ၁။၃၆၉။

ဂိဟိသုခ (န) [ဂိဟိ + သုခ] လူ့ ချမ်းသာ။
ဂိဟိသုခ (အံ၊ ၁။၇၉) နှိ ဂိဟိနံ သဗ္ဗကာမ-
နိပ္ပတ္တိမူလကံ သုခံ။ အံ၊ဠာ၊ ၂။၅၃။

ဂိဟိသောတာပန (ပု) [ဂိဟိ + သောတာပန]
လူသောတာပန်။ အရိယာနံ အန္တမသော
ဂိဟိသောတာပနာနုမ္မိ အနတ္တကာမာဟုတော။
ဝိ၊ဠာ၊ ၁။၁၃၄။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၅၅။ အံ၊ဠာ၊ ၃။၈၆။

ဂိတ (န) [ဂေ + တ] (၁) တေးဆိုခြင်း၊ သီချင်း
ဆိုခြင်း၊ သီဆိုခြင်း။ (၂) တေး၊ သီချင်း။
(အက္ခရာပုဒ်ဗျည်းတို့၏ပင်ကိုယ်သံထက်ပိုလွန်
၍ အသံ အနိမ့်အမြင့်စသည်ဖြင့် ဆွဲဆွဲငင်ငင်
ရွတ်ဆိုအပ်သော သီချင်းသည် ဂိတမည်၏။
ဝိ၊ဠာ၊ ၄။၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၄၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၂၉။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။၃၄၀-၁။ သိ၊ဠာ၊
သစ်၊ ၂။၂၇၄။ ဒိ၊ဠာ၊ ၁။၃၂၂။ အံ၊ဠာ၊ ၃။၅၇။)
(တိ) (၃) သီဆို - သရဇ္ဈာယ် - အပ်သော။
(၁) နာဠကံ လာပံ ဂိတံ ဒဝကမ္မံ။ မဟာနိ။
၂၉၆။ စူဠနိ။ ၂၄၇။ (-ဝိ၊ ၃။၁၁၇။) ဂိတန္တိ
ဂါယနံ။ မဟာနိ၊ဠာ၊ ၃၆၃။ တထာ ဂိတဝါဒိ-
တသဒ္ဓေဟိ ဂါယနဂါယာပနဝါဒနဝါဒါပနာ-
နိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅၃။ (၂) ယာ ပန ဘိက္ခုနီ
နစ္စံ ဝါ ဂိတံ ဝါ ဝါဒိတံ ဝါ ဒဿနာယ
ဂစ္ဆေယျ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။၃၅၀။ (-ဝိ၊ ၄။
၂၄၃။ မဟာနိ။ ၂၈၅။ ဒိ၊ဠာ၊ ၃။၁၂၉။) ဂိတံ
နာမ ယံ ကိဉ္စိ ဂိတံ။ ဝိ၊ ၂။၃၅၁။ မဟာနိ၊ဠာ၊
၃၄၄။ ယံ ကိဉ္စိ ဂိတန္တိ ယံ ကိဉ္စိ နဋာဒိနံ ဝါ
ဂိတံ ဟောတု အရိယာနံ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ
ရတနတ္ထယဂုဏ္ဏပသံဟိတံ သာဓုကိဋ္ဌိတဂိတံ
ဝါ အသံယတဘိက္ခုနံ ဓမ္မဘာဏကဂိတံ ဝါ
သဗ္ဗမေုတံ ဂိတမေဝ။ ဝိ၊ဠာ၊ ၃။၂၀၁။ (-

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၃၃။)
(တိ) (၃) ယေသမိဒံ တေရဟိ ပြာဟူဏာ
ပေါရာဏံ မန္တပဒံ ဂီတံ ပဝုတ္တံ သမိဟိတံ။
ဒီ၊၁။၉၇။ ဝိ၊၃။၃၄၃။ မ၊၂။၃၈၁။ အံ၊၂။
၁၉၇။ ဂီတန္တိ အဋ္ဌကာဒိဟိ ဒသဟိ ပေါရာ-
ဏကပြာဟူဏေဟိ သရသမ္ပတ္တိဝသေန သဇ္ဈာ-
ယိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ (-
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၂။၂၇၃။) ဂီတံ ပဝုတ္တံ သမိဟိတန္တိ အည-
မညဿ ပရိယာယဝစနံ ဝုတ္တန္တိ အတ္ထော။
ဝိမတိ၊၂။၁၉၁။

ဂီတက (န) [ဂီတ+က] တေး၊ သီချင်း။ တုမေဟိ
ဣမသ္မိံ ဂီတကေ ဂီတေ သစေ အယုပုတ္တော
တသ္မိံ ပရိသန္တရေ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၅၇။ (-၄၈၂။)

ဂီတကာလ (ပု) [ဂီတ+ကာလ] သီဆိုပြီးချိန်။
ဥတ္တရ တံ နာဂမာဏဝိကာယ ဂီတကာလေ....
ဣမံ ပဋိဂီတံ ဂါယေယျာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

ဂီတဂါထာ (ထိ) [ဂီတ+ဂါထာ] သီဆိုအပ်
သော-သီချင်း-ဂါထာ။ ပရိသာယ မဇ္ဈေ
ဂီတဂါထာ သုဂီတာဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၃၉၅။

ဂီတပဋိဂီတ (န) [ဂီတ+ပဋိဂီတ] သီချင်း၏
တုံ့ပြန်သီချင်း။ ဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော ဂီတပဋိ-
ဂီတံ အာဒါယ သန္နိပတိံ သု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

ဂီတဝါကျ (န) [ဂီတ+ဝါကျ] သီချင်းဆိုခြင်း။
ကောကိလာ ဂါယန္တု ဂီတဝါကျံ ကရေန္တု။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

ဂီတသဒ္ဒ (ပု) [ဂီတ+သဒ္ဒ] သီဆိုသောအသံ၊
တေးသံ၊ သီချင်းသံ။ ပဏဝသဒ္ဒေါ ဂီတသဒ္ဒေါ
ဝါဒိတသဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁။) ဂီတသင်္ခါတော သဒ္ဒေါ ဂီတသဒ္ဒေါ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅-၆။ ဂီတသဒ္ဒေါ သရေန
ဂါယနသဒ္ဒေါ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၈။

ဂီတသဒ္ဒလောလ (တိ) [ဂီတသဒ္ဒ+လောလ]
သီချင်းသံ၌ -တပ်မက်မော-လော်လည်-
သော။ ပေါက္ခရဏိယံ မစ္ဆကစ္ဆပါ ဂီတသဒ္ဒ-
လောလတာယ သန္နိပတိတော ရညာဝ သဒ္ဓိံ
ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဂီတသဝန (န) [ဂီတ+သဝန] သီချင်းကိုကြား
ခြင်း။ မဓုရေန သရေန ဂါယတော မာတု-
ဂါမဿ ဂီတသဝနေန ဥပ္ပန္နကိလေသဇာတံ
ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၀။

ဂီတဿရ (ပု) [ဂီတ+သရ] သီချင်းသံ။ တေန
ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခု အာ-
ယတကေန ဂီတဿရေန ဓမ္မံ ဂါယန္တိ။ ဝိ၊၄။
၂၄၃။ (-ဒီ၊၂။၂၁၃။ အံ၊၂။၂၁၉။)

ဂီတာဝသာန (န) [ဂီတ+အဝသာန] သီချင်း၏
အဆုံး။ တဿ ဂီတာဝသာနေ ဒါရကော
ဂါယန္တော တတိယံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၃၉၄။

ဂီတိ (ထိ) [ဂေ+တိ] (၁) သီဆို-ရွတ်ဆို-ခြင်း။
(၂) သီချင်း၊ဂါထာ။ (၁) ဝုတ္တဿေဝ အတ္တဿ
ယာ အနုပစ္စာ ဂီတိ အနုဂီတိ၊ သင်္ဂဟ-
ဂါထာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၂။ (၂) ဣမံ ဂီတိံ
ဂါယန္တိယာ စေဋ္ဌိကာယ သုတော အရဟတ္တံ
ပတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၇၃။ ဂီတိကာရက-လည်း
ကြည့်။

ဂီတိကာ (ထိ) [ဂီတိ+က+အာ] သီချင်း၊
ဂါထာ။ ဣမံ ဂီတိကံ ဂါယန္တိယာ စေဋ္ဌိကာယ
သုတော အရဟတ္တံ ပတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။
(-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။)

ဂီတိကာရက (တိ) [ဂီတိ+ကာရက] (စုပေါင်း)
ရွတ်ဆိုခြင်းကို ပြုသော၊ သင်္ဂါယနာတင်
သော၊သူ။ ဂီယိ သု ဂီတိကာရကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၅၁၇။

ဂီတူပသံဟိတ (တိ) [ဂီတ+ဥပသံဟိတ] သီချင်း
နှင့်-စပ်ယှဉ်-ဆက်စပ်-သော။ ဂီတူပသံ-

ဟိတော ပန ဓမ္မော ဝနုတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၂၆။

ဂီယတိ° (ကြိ) [ဂေ+ယ+တိ] (စုပေါင်း) ရွတ်
ဆို၏။ သိဆို၏။ ဂီယိံသု ဂီတိကာရကာ။
ဇော၊ ဌ။ ၂၁၇။ ဂီယိံသု—ဇော၊ ဌ။ ၂၁၇။

ဂီယတိ° (ကြိ) [ဂေ+ယ+တေ] သိဆို-ရွတ်ဆို
-အပ်၏။ (၂) ယူအပ်-ဆောင်အပ်-မှတ်
အပ်-၏။ (၁) ဂီယတိတိ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဌ။
၁။ ၈။ ဂီယန္တိ နိဂီယန္တိ ကထိယန္တိ။ မဟာနိ။
၃၃၀။ (၂) အထ ဝါ ဂီယန္တိ ဂဏိယန္တိ ဥဂ္ဂ-
ဏိယန္တိ ဓာရိယန္တိ ဥပဓာရိယန္တိ ဥပလက္ခိ-
ယန္တိ။ မဟာနိ။ ၃၃၀-၁။ ဂီယန္တိ-မဟာနိ။
၃၃၀။

ဂီယန္တိ (ကြိ) [ဂေ+ယ+အန္တေ] (၁) သိဆို
အပ်ကုန်၏။ (၂) ယူအပ်-ဆောင်အပ်-
မှတ်အပ်-ကုန်၏။ ဂီယတိ°(၂)ကြည့်။

ဂီယမာန (တိ) [ဂေ+ယ+မာန] သိဆိုအပ်
သော။ ဂီယမာနေသု ဂီတေသု၊ ဝဇ္ဇမာနေသု
ဝဂ္ဂုသု။ ဇော၊ ၂။ ၁၇၁။ ဇော၊ ဌ။ ၆။ ၇၅။

ဂီယိံသု (ကြိ) [ဂေ+ယ+ဉံ] ရွတ်ဆိုကုန်ပြီ။
ဂီယတိ°-ကြည့်။

ဂီရတိ (ကြိ) [ဂီရ+အ+တိ] ပြောဆို၏။ အဘိ-
ဇပ္ပန္တိတိ ရူပါဒိပဋိလာဘာယ ဝါစံ ဂီရန္တိ။
စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၂။

ဂီရန္တိ (ကြိ) [ဂီရ+အ+အန္တိ] ပြောဆိုကုန်၏။
ဂီရတိ-ကြည့်။

ဂီရိဒုဂ္ဂပပါတ (ပု) [ဂီရိဒုဂ္ဂ+ပပါတ] အသွား
အလာ ခက်ခဲသော တောင်ကမ်းပါးပြတ်။
သော တေ ဒိသ္မာ ဗောဓိ° အာဝဇ္ဇေန္တောဝ
ပလာယိတော ဘယာနကေ ဂီရိဒုဂ္ဂပပါတေ
ပတိတော မရိ။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၃။

ဂီဝဓမ္မ (န) [ဂီဝါ+ဓမ္မ] လည်ပင်းရေ။ တတော
အနုက္ကမေနေဝ ဝတ္ထိဥဒရဟဒယဂီဝဓမ္မာနိ

ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂၄၄။

ဂီဝ(ဝါ)ဓမ္မာနန္တရ (တိ) [ဂီဝဓမ္မ+အနန္တရ]
လည်ပင်းရေ၏ အခြားမဲ့။ အထ ဂီဝဓမ္မာနန္တ-
ရံ(ဂီဝါဓမ္မာနန္တရံ) ဟေဋ္ဌိမဟနုဓမ္မံ ဝာတ္ထပေ-
တွာ အဓရေဌပရိယောသာနံ ပါပေတွာ
နိဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၄၄။

ဂီဝစ္ဆေဒ (ပု) [ဂီဝါ+ဆေဒ] လည်ပြတ်ခြင်း။
ယထာ ဗကော ကက္ကဋ္ဌကာ ဂီဝစ္ဆေဒံ ပါပု-
ဏာတိ။ ဇော၊ ဌ။ ၁။ ၂၄၀။

ဂီဝဋ္ဌာန (န) [ဂီဝါ+ဋ္ဌာန] လည်ပင်းအရပ်။
ဂီဝဋ္ဌာနေ စ ဇဗ္ဗဋ္ဌာနေ စ ပတ္တာနမေဝေတံ
နာမန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၄၀၈။ (-ထေရီ၊ ဌ။
၈။)

ဂီဝဋ္ဌိ (န) [ဂီဝါ+အဋ္ဌိ] လည်ချောင်းရိုး။ ပိဋ္ဌိ-
ကဏ္ဍကော ဂီဝဋ္ဌိံ ဥက္ကံပိတွာ ဌိတော။ အဘိ၊
ဌ။ ၂။ ၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။)

ဂီဝဋ္ဌိက (န) [ဂီဝဋ္ဌိ+က] လည်ချောင်းရိုး။
အညေန ခန္ဓဋ္ဌိကံ အညေန ဂီဝဋ္ဌိကံ အညေန
ဟနုကဋ္ဌိကံ။ ဒိ၊ ၂။ ၂၃၅။ မ၊ ၁။ ၇၄၊ ၁၂၄။ အံ၊
၂။ ၂၈၆။

ဂီဝတ္တစ (ပု) [ဂီဝါ+တစ] လည်ပင်းရေ။ ဂီဝတ္တ-
စော ဂလကဉ္စကသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။
၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၄။

ဂီဝန္တ (ပု၊ န) [ဂီဝါ+အန္တ] လည်ပင်း၏အဆုံး။
ပါရိမန္တဘူတတော ဂီဝန္တတော ပဋ္ဌာယေဝ
ဟတ္ထပါသော မိနိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၅-၆။

ဂီဝပဉ္စမ (တိ) [ဂီဝါ+ပဉ္စမ] လည်ပင်းလျှင် ငါးခု
မြောက်သော။ အင်္ဂါနိတိ ဂီဝပဉ္စမာနိ အင်္ဂါ-
နိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၅။ ဂီဝါစတ္တာရော ပါဒါတိ
ဂီဝပဉ္စမာနိ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၈။

ဂိဝပ္ပဝေသန (န) [ဂိဝါ+ပဝေသန] လည်ကို သွင်းခြင်း။ ဂိဝပ္ပဝေသနံ ဝိယာ(သံ၊ဌ၊၃။ ၃၃၃)တိ....ဆိဒ္ဓန္တရေန ကာဏကစ္ဆပဿ ဂိဝပ္ပဝေသနံ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၅-၆။

ဂိဝသန္တိ (ပု) [ဂိဝါ+သန္တိ] လည်၏-အစပ်-အဆက်၊ လည်ဆက်။ ဧကော ဂိဝသန္တိ၊ ဧကော ကဒ္ဓိသန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၀။

ဂိဝါ (ထိ) [ဂါ+ဤဝ+အာ။ ဓာနံ၊ဋီ။၂၆၃။ ဂါယန္တိ တောယာတိ ဂိဝါ၊ ဂလော။ မောဂံ၊ ၇။၂၀၃။ (ဂြိဝါ-သံ) (၁) လည်၊လည်ပင်း၊ လည်ချောင်း၊ လည်တိုင်။ (၂) အစားပေးမှု၊ ဘဏ္ဍာစား၊ လျော်ခြင်း၊ လျော်ကြေးပေးခြင်း။ (န) (၃) လည်ဆွဲတန်ဆာ။ (၁) ဧဟိ ဘန္တေ ဂိဝါယံ ဘဇ္ဇေဟိ။ ဝိ၊၁။၄၉။ (၂) သုဒ္ဓစ္စိတ္တောဝ ဥဒ္ဓရတိ၊ နေဝ အဝဟာရော၊န ဂိဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၈။ (- ဝိ၊ဌ၊၂။၆၉။ ခုဒ္ဓသိက္ခာ။ ၃၅၈။) ဂိဝါဝ ဘဏ္ဍာဒေယျံ ဟောတိ ဝေါတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဓသိက္ခာ၊ဋီ။ နှာ-၁၈၉။ ဂိဝါတိ ကေဝလံ ဂိဝါ ဧဝ ဟောတိ၊ န ပါရာဇိကံ။ ဝဇီရ။၃၅၇။ (န) (၃) နေက္ခံ ဂိဝံ တေ (ဇာ၊၂။၆၇)တိ တဝ ဂိဝေယျံ သဗ္ဗသုဝဏ္ဏမယမေဝ ကာရေဿာမိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁၅။

ဂိဝါကိစ္စ (န) [ဂိဝါ+ကိစ္စ] အစားပေးမှုကိစ္စ။ ဂိဝါကိစ္စံ ဧတ္ထ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၆၈။

ဂိဝါပသာဓန (န) [ဂိဝါ+ပသာဓန] လည်ဆွဲတန်ဆာ။ သုဝဏ္ဏမယံ ဝနခဇ္ဇုရိဖလသဏ္ဌာနံ ဂိဝါပသာဓနမေဝ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၈၂။

ဂိဝါဗန္ဓန (န) [ဂိဝါ+ဗန္ဓန] လည်အနှောင်အဖွဲ့။ တတ္ထ ဟတ္ထိသာလာယံ ဂိဝါယ ဗန္ဓိတာ ဌပိတဿ ဂိဝါဗန္ဓနဉ္စ စတ္တာရော စ ပါဒါတိ ပဉ္စဌာနာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၉။

ဂိဝါယာမက (တိ) [ဂိဝါ+အာယာမက] လည်ကို ဆန့်သော၊ လည်တဆန့်ဆန့် ပြုသော၊ သူ။ တတောပိ မနာပံ မနာပံ ဂိဝါယာမကံ ဘုဉ္ဇတိယေဝ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၆။ ဂိဝါယာမကန္တိ ဘာဝနပုံသကဝစနံ၊ ဂိဝံ အာယာမေတွာ အာယတံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ယထာ ဝါ ဘုတ္တေ အတိဘုတ္တတာယ ဂိဝါ အာယမိတဗ္ဗာ ဟောတိ၊ တထာတိပိ ဝနုတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။ (- ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။)

ဂိဝါလင်္ကာရ (ပု) [ဂိဝါ+အလင်္ကာရ] လည်ဆွဲတန်ဆာ။ ဂိဝေယျက(၁)ကြည့်။

ဂိဝါဝေဌနဌာန (န) [ဂိဝါဝေဌန+ဌာန] လည်ပင်းကို ရစ်ပတ်ရာအရပ်။ ဂိဝေယျက (၂) ကြည့်။

ဂိဝါသဏ္ဌာန (န) [ဂိဝါ+သဏ္ဌာန] လည်အသွင်သဏ္ဌာနံ။ ဣဒံ ဂိဝါသဏ္ဌာနံ။ ဣဒံ ဟတ္ထသဏ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉။

ဂိဝုက္ခိပနပသာရဏ (န) [ဂိဝါ+ဥက္ခိပန+ပသာရဏ] လည်ကိုမော့ခြင်း၊ဆန့်ခြင်း။ န ဟိ တတ္ထ ဌိတဿ ဒဿနတ္ထံ ဂိဝုက္ခိပနပသာရဏာဒိကိစ္စံ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၅၆။

ဂိဝုန္ဓာမန (န) [ဂိဝါ+ဥန္ဓာမန] လည်ကိုကိုင်းညွတ်စေခြင်း၊လည်ညိတ်ခြင်း။အညမ္ဗိပနေတ္ထ ဟတ္ထလင်္ခနပါဏိပ္ပဟာရ အင်္ဂုလိဖောဋ္ဌနဂိဝုန္ဓာမနဥက္ကာသနာဒိအနေကပ္ပကာရံ သင်္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၂၃။

ဂိဝုပ္ပဂ (တိ) [ဂိဝါ+ဥပ+ဂမု+က္ခိ] လည်၌-ကပ်ရောက်သော- ဝတ်ဆင်သော။ (တန်ဆာ၊ လည်ရွဲတန်ဆာ၊ လည်ဆွဲတန်ဆာ၊ ပုတီး။) ကတံ နာမ သိဿပကံ ဂိဝုပ္ပဂံ ဟတ္ထုပကံ ပါဒူပကံ ကဋ္ဌုပကံ။ ဝိ၊၁။၃၄၈။ (- ဝိ၊၂။၄၅၅။)

ဂိဝုပ္ပဂအာဘရဏ (န) [ဂိဝုပ္ပဂ+အာဘရဏ] လည်၌ ဝတ်ဆင်သော တန်ဆာ၊ လည်ရွဲတန်

ဆာ၊ လည်ဆွဲတန်ဆာ၊ ပုတီး။ ကဏ္ဍသုတ္တကန္တိ
ယံ ကိဉ္စိ ဂိဝေယျအာဘရဏံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၄။

ဂိဝေယျ (န) [ဂိဝါ + ယျေ။ ဂိဝါယ ဘဝံ
ဂိဝေယျံ၊ ဘဝတ္ထေ ယေျော၊ ဂိဝါယ အာဘ-
ရဏံ ဝါ ဂိဝေယျံ၊ ဂိဝတော အာဘရဏေ
ယေျော။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၇။] လည်ဆွဲတန်ဆာ၊
လည်ဆွဲတန်ဆာ၊ ပုတီး။ ကဏ္ဍ နာဂါနံ ဗန္ဓထ၊
ဂိဝေယျံ ပဋိမုဉ္ဇထ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၃။ (-ဇာ၊ ၂။
၃၇။)

ဂိဝေယျက (န) [ဂိဝေယျ + က] (၁) လည်ရွဲ
တန်ဆာ၊ လည်ဆွဲ တန်ဆာ၊ ပုတီး။ (၂)
လည်ပင်းဖြင့် ပွတ်တိုက်ထိမိရာအရပ်၌ ချုပ်
စပ်အပ်သောအလွှာ။ (၁) ယဒိ ကုဏ္ဍလာယ
ယဒိ ဂိဝေယျကေ ယဒိ သုဝဏ္ဏမာလာယ။
အံ၊ ၁။ ၂၅၅၊ ၂၅၉။ ဂိဝေယျကေတိ ဂိဝါလင်္ကာ-
ရေ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။ (၂) ဂိဝေယျက (ဝိ၊ ၃။
၄၀၁) နှိ ဂိဝါဝေဌနဌာနေ ဒဠိကရဏတ္ထံ
အညံ သုတ္တသံသိဗ္ဗိတံ အာဂန္တုကဝတ္ထံ။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၄၀၈။ ကုသိ-လည်း ကြည့်။

ဂုဂ္ဂုလ (ပု) [ဂရု + ဂရု] ကြစုပင်။ (ရေမွေး
အတွက် သုံးဆောင်သော အပင်တမျိုး-ဟု
P. T. S. ၌ ဆို၏။) ဟိရိဝေလာ စ ဂုဂ္ဂု-
လာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆။ ဂုဂ္ဂုလာတိ ကုမ္ဘရက္ခာ၊
ယေ လောကေ “ကြစု” ဣတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊
၃။ သင်္ခ၊ ၁။ ၈၆။

ဂုဂ္ဂုလု (ပု) [ဂရု + ဂရု။ ရောဂဟရဏေ ဂရုနောပိ
ဝေဇ္ဇဿ ဂရု ဂုဂ္ဂုလု။ နိပါတနာ။ ဓာန်၊ ၃။
၅၅၇။] ကြစုပင်။ ဂုဂ္ဂုလပင် (ဓာန်၊ သျှ၊
သစ်)၊ အင်ပင် (တောင်ပေါက်)။ (ထောမ-
၌ ဂုဂ္ဂုလပင်၊ ဒန့်သလွန်နီ-ဟု ၂-နက်လာ
သည်။) အထ ဂုဂ္ဂုလု ကောသိကော။ ဓာန်။
၅၅၇။

ဂုစ္ဆ (ပု) [ဂု + ဆ] အခိုင်၊ အပြတ်။ ဂေါပိယ-
တိတိ ဂုစ္ဆော၊ ထဝကော။ မောဂ်၊ ၇။ ၄၄။

ဂုဉ္ဇ (ပု) [ဂုဇ + အ။ သူစိ။] (၁) ချင်ရွေး။ (တိ)
(၂) ချင်ရွေးသီးပမာဏရှိသော၊ ချင်ရွေးသီး
မျှလောက်သော။ (၁) ဒွေ ဂုဉ္ဇာ မာသ-
ကော ဘဝေ။ ဓာန်။ ၄၇၉။ (တိ) (၂) န
ကေကံ ဂုဉ္ဇံ၊ ကေကံ တဏှုလံ ဝါ။ မူလဋီ၊
၂။ ၉၄။ ဂုဉ္ဇန္တိ ဂုဉ္ဇဗလပရိမာသံ ဓာရဏီယ-
ဝတ္ထု။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဂုဉ္ဇဗလပရိမာဏ (တိ) [ဂုဉ္ဇဗလ + ပရိမာဏ]
ချင်ရွေးသီးပမာဏရှိသော။ ဂုဉ္ဇ (တိ) (၂)
ကြည့်။

ဂုဉ္ဇလတာပတ္တ (န) [ဂုဉ္ဇ + လတာပတ္တ] ချင်ရွေး
နှယ်၊ ချင်ရွေးရွက်။ ဝါသိ* ပန ဂဟေတွာ
ဂုဉ္ဇဗစာရက္ခတ္တံ ဂုဉ္ဇလတာပတ္တဟိ သဒ္ဓိ*
ကေတော ကောဇ္ဇေတွာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၉။
ဂုဉ္ဇာနံ လတာပတ္တာနိ ဂုဉ္ဇလတာပတ္တာနိ။
သမ္မော၊ ယော။ ၂၄၂။

ဂုဏ် (ပု) [ဂုဏ + အ။ ဂုဏ + အ။ ဂေါဏာ-
ပိယတိ အာမန္တာပိယတိ အတ္တနိ ပတိဋ္ဌိတော
ပုဂ္ဂလော ဒဠိ သောတံ ပူဇိတံ စ ဣစ္ဆန္တေဟိ
ဇနေဟိတိ ဂုဏော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၃၀၄။ ဓာန်၊ ၃။
၇၆၇။] (၁) (သီလစသော) ဂုဏ်၊ ဂုဏ်ကျေး
ဇူး၊ ချီးမွမ်းအပ်သောတရား၊ ကုသိုလ်။ (၂)
အကျိုး၊ အကျိုးအာနိသင်။ (၃) အထပ်၊
အလွှာ။ (၄) အနှောင်အဖွဲ့။ (၅) အပေါင်း
အစု၊ အဖွဲ့အစု။ (၆) (အပြုစုသော) ဂုဏ်။
(၇) မပြုဓာန်း။ (၈) မှီရာပုဒ်၏အနက်
(ကိုယ်ပိုင်အနက်မရှိ)။ (၉) ရေလွှက်ခြင်း၊
မြှောက်ပိုးခြင်း။ (၁၀) ဂုဏတက္ကဋ္ဌန်း။
(တိ) (၁၁) အကျိုးကျေးဇူး - ရှိသော -
နှင်ယှဉ်သော - နှင်တကွဖြစ်သော။ (၁)
(သီလစသော) ဂုဏ်၊ ဂုဏ်ကျေးဇူး၊ ချီးမွမ်း
အပ်သောတရား၊ ကုသိုလ်။ အနာမတေန
ဂုဏေန ယာတိ သဂ္ဂံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၅။ (-အပ၊ ၁။
ဂု၊ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၂။) အသင်္ချေ-
ယျာနိ နာမာနိ၊ သဂုဏေန မဟေသိနော။

ဂုဏ်န နာမ မုဒ္ဒေယံ၊ အပိ နာမ သဟဿ-
 တော။ အဘိဋ္ဌာ၁။၄၂၀။ ဥဒါနဋ္ဌာ၁။၃၀၆။
 ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၂၇၇။ နေတ္တိဋ္ဌာ၁။၁၁၉။ ဒိဋ္ဌိ၁။
 ၄၀၂။ အသင်္ချေယျာနိ နာမာနိ... သဟဿ-
 တောတိအာဒိသု ပသံသဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော
 ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံဋ္ဌိ၁။၆၆။ (- ဒိဋ္ဌိ၁။၄၀၂။
 သိဋ္ဌိသစ်၊၂။၄၃၀။) ဂုဏတောတိ အတ္တနာ
 အဓိဂတဂုဏတော။ ဒိဋ္ဌိ၁။၂။၁၂။ (-မာဋ္ဌိ
 ၃။၃၇၀။) ဂုဏာဂုဏဝိဒုလည်း ကြည့်။

(၂) အကျိုး၊ အကျိုးအာနိသင်။ အနေ-
 ကဘာဂေန ဂုဏေန သေယျော။ ပေတ။
 ၁၈၂။ (- အပါ၁။၃၅၉၊၃၆၃။ ဝိဋ္ဌာ၂။၁၃၇။
 ကခါ။၁၃၁။ သံဋ္ဌာ၁။၂၁၀။ သတဂုဏာ ဒက္ခိ-
 ကာ ပါဠိကမ္ပိတဗ္ဗာ (မ၊၃။၂၉၈)တိ ဧတ္ထ
 အာနိသံသဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ ဒိဋ္ဌာ၁။၃၃၄-၅။
 မာဋ္ဌာ၁။၃၆၀။ သံဋ္ဌာ၁။၂၂။ စူဠနိဋ္ဌာ
 ၁၂၀။ သတဂုဏာတိ သတနိသံသာ။ မာဋ္ဌာ
 ၄။၂၂၃။ အနေကဘာဂေန ဂုဏေနာတိ
 အနေကကောဋ္ဌာသေန အာနိသံသေန။
 ပေတဋ္ဌာ၂၀၅။ (၃) အထပ်၊ အလွှာ။ အနု-
 ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဟတာနံ ဒုဿာနံ
 အဟတကပ္ပါနံ ဒိဂုဏံ သံဃာဋ္ဌိ(ဝိ၊၃။၄၀၃)န္တိ
 ဧတ္ထ ဟိ ပဋ္ဌလဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ ဒိဋ္ဌာ၁။၃၃၄။
 မာဋ္ဌာ၁။၃၆၀။ သံဋ္ဌာ၁။၂၂။ စူဠနိဋ္ဌာ၁၂၀။
 ဒိဂုဏံ သံဃာဋ္ဌိန္တိ ဒုပနံ သံဃာဋ္ဌိ။ ဝိဋ္ဌာ၃။
 ၄၀၉။ (၄) အနှောင်အဖွဲ့။ ကာမဂုဏ (၁)
 (၂) ကြည့်။ (၅) အပေါင်းအစု၊ အဖွဲ့အစု။
 ဝယောဂုဏာ အနုပုဗ္ဗံ ဇဟန္တိ။ သံ၊၁။၃။
 ဝယောဂုဏာတိ ပဌမမဇ္ဈိမဝယာနံ ဂုဏာ၊
 ရာသယောတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌာ၁။၂၂။
 (-ဒိဋ္ဌာ၁။၃၃၄။ မာဋ္ဌာ၁။၃၆၀။ စူဠနိဋ္ဌာ
 ၁၂၀။) ဝယောဂုဏာတိ ဧတ္ထ ကောဋ္ဌာသာ
 ဂုဏာ။ သံဋ္ဌာ၁။၆၆။ ကာမဂုဏ (၁) (၂)
 လည်း ကြည့်။ (၆) (အမြူစသော) ဂုဏ်။
 (အသိဉာဏ်၊ သဒ္ဓါတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတို့တွင်
 တပါးအပါဝင်ဖြစ်၍ ဘောဟူ၍၎င်း၊ သဒ္ဓါ-

ပဝတ္တနိမိတ်ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဆိုအပ်၏။) (၇)
 မပြဇာနီး၊ ဝိသေသန။ (အထူးပြုရုံမျှဖြစ်၍
 အရကောက်သောအခါ ဝိသေသျှကိုသာ
 ကောက်ရသောကြောင့် ဝိသေသနကို မပြ
 ဇာနီးဟု ဆိုလို၏။ မုချနက်မဟုတ်သော
 ကြောင့် တင်စားသော သဒ္ဓါတို့ကိုလည်း မပြ
 ဇာနီးဟုဆိုလို၏။) (၆) (၇) ဂုဏော... အပ္ပ-
 ဓာနေ စ သိလာဒေါသုက္ကာဒိမိ ဇိယာယ စ။
 အပ္ပဓာနေ ဝိသေသနေ။ ဇာနံ။ ဇာနံဋ္ဌိ။
 ၇၈၇။ (- သိဋ္ဌိသစ်၊၂။၄၂၉။) ဂုဏကမ္မ-
 လည်းကြည့်။ (၈) မှီရာပုဒ်အနက် (ကိုယ်ပိုင်
 အနက်မရှိ)။ တန္တိဂုဏာဟံ ကရိဿာမိ၊ ဒိဂုဏံ
 ဒိဂုဏံ ဝဒ္ဓေယျာတိ စ ဝေမာဒိသုပန တတ္ထာဝ-
 ဝတ္တိအတ္ထော ဂုဏဋ္ဌော။ သံဋ္ဌာ၁။၆၆။ (၉)
 ရေတွက်ခြင်း၊ မြောက်ပိုးခြင်း။ တတော
 ဧတေန ဂုဏေန၊ ကေသ္မိ ဝါရေ ဂဏနာ-
 ယာတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌိ၊၂။၃၂၈။ ဂုဏိတ-
 လည်းကြည့်။ (၁၀) ဂုဏတက္ကဒ္ဓန်း။ ဂုဏော
 ကဿပဂေါတ္တာယံ။ ဇာ၊၂။၂၅၈။ အယံ မမ
 ကုလူပဒကော ဂုဏော နာမ အာဇီဝကော
 ရာဇယျာနေ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၇။၁၀၉။ (တိ)
 (၁၁) အကျိုးကျေးဇူး- ရှိသော- နှင့်ယှဉ်
 သော- နှင့်တကွဖြစ်သော။ မမေတေ ဂုဏာ-
 (ဇာ၊၂။၂၆၉)တိ မမ ဧတေ ဂုဏသမ္ပ-
 ယုတ္တာ ဂုဏသဟဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၇။၁၃၆။

ဂုဏ^၂ (ပု) [ဂမ္မ+အ။ ဂု+ယု။ ဇာနံဋ္ဌိ။၃၈၈။]
 ညှိ။ (လေညှိ၊ စောင်းညှိ)။ ယဒါ ပန တေ
 သောဏ ဝိဏာယ တန္တိယော...သမေ ဂုဏေ
 ပတိဋ္ဌိတာ။ အံ၊၂။၃၃၀။ သမေ ဂုဏေ ပတိ-
 ဋ္ဌိတာတိ မဇ္ဈိမေ သရေ ဌပေတွာ မုတ္တိတာ။
 အံဋ္ဌာ၃။၁၂၄။ အသော ဂုဏော ဇိယာ
 ဇယာ။ ဇာနံ။၃၈၈။

ဂုဏအဇာနည် (တိ) [ဂုဏ+အဇာနည်] ဂုဏ်
 ကျေးဇူးကို မသိသော၊ သူ။ သတ္တုသမ္ပဒါ
 သတ္တရိ စေဝ ဓမ္မာဒိသု စ ဂုဏအဇာနည်တယ
 အပ္ပသန္နာနဉ္စ ပသာဒါယ။ နေတ္တိဝိ။၁၇၈။

ဂုဏက (န) [ဂုဏ+က။ ဂုဏေန ပဋိလေန သိဗ္ဗနံ
ဂုဏကံ။ စလင်းဂဏ္ဍိ။ ယော။ ဝမ်း။] အထပ်
အလွှာအားဖြင့် ချုပ်ခြင်း၊ ဖွတ်ပြီးဆုံးချုပ်
ခြင်း။ အနုဘာနာမံ ဘိက္ခဝေ သောဘဏံ
ဂုဏကန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၇။ ဂုဏကံ နာမ မုဒိဂံ-
သဏ္ဌာနေန သိဗ္ဗနံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၄။

ဂုဏကထာ (ထိ) [ဂုဏ+ကထာ] ဂုဏ်ကျေးဇူး
စကား။ အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ဂုဏကထံ
အာရတန္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။ (-မ၊ ၄။ ၂။
၆၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၉၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၆၈။)

ဂုဏကထာသဝန (န) [ဂုဏကထာ+သဝန] ဂုဏ်
ကျေးဇူးစကားကို ကြားနာခြင်း။ ခတ္တိယာ
ဒိနံ ဂုဏကထာသဝနံ န သဝနာနုတ္တရိယံ။ ဒီ၊
၄။ ၂။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။

ဂုဏကထာဟာရက (တိ) [ဂုဏကထာ+ဟာရ-
က] ဂုဏ်ကျေးဇူးစကားကို သောင်ဘတ်
သောသူ။ “ကော အမှာကံ....အနုကမ္မန္တိ” တိ
ဂုဏကထာဟာရက။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။ (-ဒီ၊ ၄။
၂။ ၁၇၄။)

ဂုဏကမ္မ (န) [ဂုဏ+ကမ္မ] (၁) မပြဓာန်း-မချ
မဟုတ်-သောက်ပုဒ်။ (တိ) (၂) မပြဓာန်း-
မချမဟုတ်-သောက်ပုဒ်ရှိသော။ (၁) ကန္တိ-
ယော ဂုဏကမ္မံ။ အလင်္ကာ၊ ၄။ ၁၆၁။ (တိ)
(၂) အစိတ္တကတ္တုကံ ရုဗျ-မိစ္ဆေဝံ ဂုဏကမ္မတံ။
အလင်္ကာ၊ ၁၆၁။ ဂုဏော ကမ္မံ ယဿ တံ
ဂုဏကမ္မံ။ အလင်္ကာ၊ ၄။ ၁၆၁။ ဂုဏကမ္မံ နခ-
ကန္တိသင်္ခါတအပ္ပဓာနကမ္မဝန္တံ ဝမနာဒိကံရုဗျ
ရစနာယ ဥစိတတ္တာ ရုစိဇနကံ ဟောတိ။
အလင်္ကာ၊ ၄။ ၁၆၁။

ဂုဏကာရက (တိ) [ဂုဏ + ကာရက] အကျိုး
ကျေးဇူးကို ပြုတတ်သောသူ။ ကမ္မကတ
(၁)ကြည့်။

ဂုဏကိတ္တန (ထိ၊ န) [ဂုဏ+ကိတ္တန] (၁) ဂုဏ်ကို
ပြောကြားခြင်း။ (၂) အကျိုးကျေးဇူးကို
ပြောကြားခြင်း။ (၁) တိတ္ထံ ရတနာနံ ဂုဏ-
ကိတ္တနာဒိဝသေန ပဝတ္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။
(-အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၆။) (၂) မရဏဿ ဂုဏ-
ကိတ္တနံ ဇီဝိတေ အာဒိနဝေသနပုဗ္ဗင်္ဂမံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၉။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၆။)

ဂုဏကိတ္တနပသုတ (တိ) [ဂုဏကိတ္တန+ပသုတ]
ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြောကြားခြင်း၌-လေ့ကျက်
-အားထုတ်-သောသူ။ ဘိက္ခုနံ ဂုဏကိတ္တ-
နပသုတတာယ ဂုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၀။

ဂုဏကိတ္တနမုခ (တိ) [ဂုဏကိတ္တန+မုခ] အကျိုး
ကျေးဇူးကို ပြောကြားခြင်းလျှင် အဦးအစ
ရှိသော။ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပဿ နိပ္ပတ္တိဝသေန ဂုဏ-
ကိတ္တနမုခေန ပဂုဏနေနပိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။

ဂုဏကိတ္တိ (ထိ) [ဂုဏ+ကိတ္တိ] ဂုဏ်ကျေးဇူးအ
ကျော်အစော။ ကလျာဏမိတ္တသေဝီ ဂုဏ-
ကိတ္တိံ လဘတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၈။ (-ဇာ၊ ၄။
၆။ ၁၇။)

ဂုဏကိတ္တိသမ္ပန္န (တိ) [ဂုဏကိတ္တိ+သမ္ပန္န] ဂုဏ်
ကျေးဇူး အကျော်အစောနှင့် ပြည့်စုံသော
သူ။ ကိတ္တိမာတိ ဂုဏကိတ္တိသမ္ပန္နဝိဝိဓဂုဏာ-
စာရကိတ္တိသမ္ပန္န။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၉။

ဂုဏကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဂုဏ+ကောဋ္ဌာသ] ဂုဏ်
အဖို့အစု။ ဂုဏဘာဂါ ဂုဏကောဋ္ဌာသာ
ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။)

ဂုဏဓဏန (ခနန) (န) [ဂုဏ+ဓဏန] ဂုဏ်ကို-
တူးဖြို-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဂုဏဓဏနံ ပါပု-
ဏာတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။ ဂုဏခနနေန ခတံ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၉။

ဂုဏခန္ဓိ (ထိ) [ဂုဏ+ခန္ဓိ] ဂုဏ်ကို-တူးဖြို-
ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ အညံ ဝေလှုပ် ဂုဏခန္ဓိံ န
ဝဒါမိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။

ဂုဏ်ခေတ္တ (န) [ဂုဏ်+ခေတ္တ] ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ တည်ရာ။ သမဏဗြာဟ္မဏဂုဟဏေန ဂုဏ်-
ခေတ္တံ ဥပကာရိခေတ္တံ ဖဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၁၀၇။)
ကရုဏာခေတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဂုဏ်ဂဏ (ပု) [ဂုဏ် + ဂဏ] ဂုဏ်အပေါင်း။
ဂေါတမဿ အာကာသံ ဝိယ အပရိယန္တော
ဂုဏဂဏော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၆။ (-သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၃၀၂။)

ဂုဏ်ဂဏဝိဗောဓ (ပု) [ဂုဏ်ဂဏ+ဝိဗောဓ] ဂုဏ်
အပေါင်းကိုသိခြင်း။ ဝိကသိသု ဂုဏဂဏဝိ-
ဗောဓေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဂုဏ်ဂဏာတုလ (တိ) [ဂုဏ်ဂဏ+အတုလ] ဂုဏ်
အပေါင်းကြောင့် - မတူ - အတူမရှိ -
သော၊ သူ။ သဗ္ဗကာမာဒေဝိယာ ဂုဏဂဏာ-
တုလေ အဘုလေ နာမ ပုတ္တေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။
၂၇၅။

ဂုဏ်ဂန္ဓ (ပု) [ဂုဏ်+ဂန္ဓ] ဂုဏ်တည်းဟူသော
အနံ၊ ဂုဏ်ရနံ။ တံ ဝိရ ဂုဏဂန္ဓေန၊ ဒီသာ
သဗ္ဗာ ပဝါယသိ။ အပ၊ ၁။ ၄၁၈။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၁။)

ဂုဏ်ဂန္ဓယုတ္တ (တိ) [ဂုဏ်ဂန္ဓ+ယုတ္တ] ဂုဏ်တည်း
ဟူသော အနံနှင့်ယှဉ်သော၊ ဂုဏ်ရနံနှင့်ပြည့်
စုံသော၊ သူ။ ဂုဏ်ဂန္ဓယုတ္တော ဟုတော၊ နိဗ္ဗာ-
ယိဿတိ နာသဝေါ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၆။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။

ဂုဏ်ဂန္ဓဝါသိတ (တိ) [ဂုဏ်ဂန္ဓ+ဝါသိတ] ဂုဏ်ရ
နံဖြင့် ထုံအပ်သော။ ဣသိနံ ဘိက္ခုနံ ဂုဏ-
ဂန္ဓေန စေဝ ဂုဏဂန္ဓဝါသိတေန သရီရဂန္ဓ-
န စ ဝါယိတော။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။

ဂုဏ်ဂန္ဓဝိဘူသိတ (တိ) [ဂုဏ်ဂန္ဓ + ဝိဘူသိတ]
ဂုဏ်ရနံဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော၊ သူ။ ဂန္ဓ-
မာဒနသေလောဝ၊ ဂုဏဂန္ဓဝိဘူသိတော။ အ-
ပ၊ ၂။ ၁၆၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။

ဂုဏ်ဂမ္ဘီရ (တိ) [ဂုဏ် + ဂမ္ဘီရ] ဂုဏ်အားဖြင့်
နက်နဲသော၊ သူ။ ဂမ္ဘီရေတိ ဂုဏဂမ္ဘီရော။ မ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။) အညေသံ
ဇာနနာယ အဘာဝဂုဏတာယ ဂုဏဂမ္ဘီ-
ရော၊ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၄။

ဂုဏ်ဂါရဝ (ပု) [ဂုဏ်+ဂါရဝ] ဂုဏ်ကိုရှိသေးလေး
စားခြင်း ဥတ္တမသံသေ ဂုဏဂါရဝေန ဥတ္တမဂ်-
မေဝ နိဒ္ဒိသန္တော။ ဝဇီရ၊ ၁၄။

ဂုဏ်ဂု (တိ) [ဂုဏ်+အဂု] မြင့်မြတ်သောဂုဏ်။
အနုဿရံ ဂုဏဂ္ဂါနိ၊ သန္တဝိ လောကနာယ-
ကံ။ အပ၊ ၁။ ၃၈၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။

ဂုဏ်ဂုသဏ္ဌိတ (တိ) [ဂုဏ်ဂု+သဏ္ဌိတ] မြတ်
သောဂုဏ်၌တည်သော၊ သူ။ ဂုဏမဂ္ဂသဏ္ဌိတ-
ကြည့်။

ဂုဏ်ဂုဟဏ (န) [ဂုဏ်+ဂဟဏ] ဂုဏ်ကိုယူခြင်း။
နိဂ္ဂုဏေပိ ဂုဏဂုဟဏံ အဓိကဂုဟဏံ။ မူလဋီ၊
၁။ ၉၁။

ဂုဏ် (န) [ဂုဏ်+အဂ်] ဂုဏ်အင်္ဂါ၊ ဂုဏ်အစိတ်
အပိုင်း။ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတန္တိ အဋ္ဌဟိ ဂုဏင်္ဂ-
ဟိ သမန္နာဂတံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၈၇။) ဂုဏင်္ဂဟိတိ ဥပေါသထင်္ဂေဟိ။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဂုဏ်ဂုဏပါဟနာ (တိ) [ဂုဏ်ဂုဏ + ဥပါဟ-
နာ။ ဓာန်-၅၂၅-၌ ဥပါဟန-ကို ပု၊ န-ဟု ဆို
သည်။] အထပ်ထပ်သောဘိနပ်။ န ဂုဏ်ဂု-
ဏပါဟနာ ဓာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၂။ (-
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၁။) ဂုဏ်ဂုဏပါဟနာတိ စတု-
ပဋ္ဌလတော ပဋ္ဌာယ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၇။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၃။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၇။)
(ကင်္ခါ။ ၁၁၀-၌ ဂုဏ်ဂုဏပါဟနာ-ရှိ၏။)

ဂုဏ်စိဒ္ဓ (ပု) [ဂုဏ်+ဆိဒ္ဓ] ဂုဏ်၏-အပြစ်-
အနာအဆာ။ ရန္တဂဟေသိတိ ဂုဏ်ရနံ ဂုဏ်စိဒ္ဓ
ဂဝေသန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၄။

ဂုဏဇာတ (န) [ဂုဏ+ဇာတ] ဂုဏ်အပေါင်း။
နဝ လောကုတ္တရဓမ္မာတိ ဣဒံ ဂုဏဇာတံ။
ဝိဇ္ဇာ ၂။၁၆၂။ (-အံ၊ ငွါ ၂။၆။ အံ၊ ငွါ ၂။၂၅၄။)

ဂုဏဇာနန (န) [ဂုဏ+ဇာနန] ဂုဏ်ကျေးဇူး
ကိုသိခြင်း။ သုဒ္ဓါသယေန ပန ဓမ္မေ ကထိတေ
တဿ ဂုဏဇာနနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ အံ၊
ဋီ၊ ၂။၃၆၇။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။၁၉၆။)

ဂုဏဇာနနကအာစရိယ (ပု) [ဂုဏဇာနနက+
အာစရိယ] ဂုဏ်ကျေးဇူးကို သိတတ်သော
ဆရာ။ မယံ ဂုဏဇာနနကအာစရိယော အတ္ထိ
မညေ။ မ၊ ငွါ ၂။၁၁၃။

ဂုဏညူ (တိ) [ဂုဏ+ညူ+ရူ] ဂုဏ်ကျေးဇူးကို
သိတတ်သောသူ။ တဒါတိမာနိနော သကျာ၊
န ဗုဒ္ဓဿ ဂုဏညူနော။ အပ၊ ၂။၁၆၁။

ဂုဏဋ္ဌ (ပု) [ဂုဏ+အတ္ထ] (၁) ဂုဏသဒ္ဓါ၏
အနက်။ (၂) ဂုဏ်ကျေးဇူးဟူသောအနက်။
(၁) ဂုဏဋ္ဌော(ဒီ၊ ငွါ ၁။၃၃၄)တိ ဂုဏသဒ္ဓိ-
ဿ အတ္ထော နာမ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၄၂၉။ (၂)
သီလက္ခန္ဓော သမာဓိက္ခန္ဓော”တိ အာဒိသု
ဂုဏဋ္ဌေန။ အဘိ၊ ငွါ ၁။၁၈၅။

ဂုဏတေဇ (ပု၊ န) [ဂုဏ+တေဇ] (သမာဓိ)
ဂုဏ်တန်ခိုး။ စရဏတေဇော ဂုဏတေဇော
ပညာတေဇော။ ပဋိသံ၊ ၉၉။ ဂုဏတေဇောတိ
သီလေန လဒ္ဓပတိဇ္ဇော သမာဓိတေဇော။
ပဋိသံ၊ ငွါ ၁။၂၉၃။

ဂုဏတ္တိက (ပု၊ န) [ဂုဏ+တိက] ဂုဏ်သုံးပါး။
ဝေရူပါ ဂုဏတ္တိကာ ပကာသိတာ ဟောန္တိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၂၃။)

ဂုဏတ္ထ (တိ) [ဂုဏ+အတ္ထ] ဂုဏ်ကျေးဇူးအနက်
ရှိသော။ ဂုဏဝိသယတာယ ခန္ဓသဒ္ဓဿ
ဂုဏတ္ထတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၂၃၉။
(-အနုဋီ၊ ၂။၆။)

စာဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂၅၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂုဏတ္ထဝ (ပု) [ဂုဏ+ထု+အ] ဂုဏ်ကိုချီးကျူး
ခြင်း။ ဂုဏတ္ထဝဿ သဗ္ဗန္တံ၊ ဖလံ တု ပရမတ္တ-
တံ။ အပ၊ ၂။၁၁၀။

ဂုဏထာမဗဟုတရ (တိ) [ဂုဏထာမ+ဗဟု-
တရ] ဂုဏ်အားအစွမ်း အလွန်များသော၊
အလွန်များသောဂုဏ် အားအစွမ်းရှိသော၊
သူ။ ဂုဏထာမဗဟုတရံ၊ သမုဂ္ဂတတန္တရဟံ။
အပ၊ ၂။၁၂၇။

ဂုဏဒဿန (န) [ဂုဏ+ဒဿန] (၁) ဂုဏ်ကိုပြ-
ခြင်း။ (၂) ဂုဏ်ကိုရှုခြင်း။ (၁) အတ္တနော
ဂုဏဒဿနဝသေန ဝါ ထေရဂါထာယမ္ပိ ဘာ-
သိတာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၅၇။ (-၁၉၅။ ဒီ၊ ဋီ၊
၃။၇၉။) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂုဏဒဿနသဘာဂ (တိ) [ဂုဏဒဿန+သဘာဂ]
ဂုဏ်ကိုရှုခြင်း တူသော။ ဂုဏဒဿနသဘာဂ-
တာယ ရာဂေါ အာသန္နပစ္စတ္ထိကော။ အဘိ၊
ငွါ ၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၃၈၀။)

ဂုဏဒါလိဒ္ဓိယ (န) [ဂုဏ+ဒါလိဒ္ဓိယ] ဂုဏ်အား
ဖြင့်ဆင်းရဲခြင်း၊ ဂုဏ်မဲ့-ဂုဏ်ငယ်-ခြင်း။
ဂုဏဒါလိဒ္ဓိယံ ဝူပသမေတိ။ သံ၊ ငွါ ၁။၃၀၀။
ဣတိဝုတ်၊ ငွါ ၂၄၅။ သုတ္တနိ၊ ငွါ ၁။၂၂၄။

ဂုဏဒီပက (တိ) [ဂုဏ + ဒီပ + ကျ။ ထိ-ဌ်-
ဒီပိကာ] ဂုဏ်ကိုပြတတ်သော။ ဧဝံ တထာ-
ဂတဿ ဂုဏဒီပိကာ ဗဟူ ဂါထာပိ သုတ္တန္တာပိ
ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ငွါ ၂။၈၈။

ဂုဏဒီပန (န) [ဂုဏ+ဒီပန] ဂုဏ်ကျေးဇူးကို
ပြခြင်း။ ဓာဟုလဿ ဂုဏဒီပနတ္ထံ မိဂဇာတကံ
အာဟရိတွာ ကထေသိ။ အံ၊ ငွါ ၁။၂၀၂။

ဂုဏဒီပနာဓိပ္ပါယ် (ပု) [ဂုဏဒီပန+အဓိပ္ပါယ်]
ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြလိုခြင်း။ “သေ ဘိက္ခု၊
အတ္တနော ဂုဏဒီပနာဓိပ္ပါယေန ဧဝံ ဝဒ-
တိ”တိ ဇာနာတိ။ ဝဒီရ၊ ၁၇၃။

ဂုဏဒေါသ (ပု) [ဂုဏ+ဒေါသ] (၁) အကျိုး
အပြစ်။ (၂) ဂုဏ်အပြစ်။ (၁) အာကာသေ
စ အသီတိရတနမတ္တေ ပဒေသေ ဂုဏဒေါသံ
ပဿန္တိ။ ဒီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၈၈။ (- သုတ္တနိ၊ င္ဍ၊ ၂။ ၈၆။)
(၂) အနဝဋ္ဌိတစိတ္တတ္တာ အသန္တေဟိပိ ဂုဏ-
ဒေါသေဟိ အတ္တနော ဝါ ပရဿ ဝါ ယသာ-
ယသံ ဥပ္ပါဒေယျ။ မဟာနိ၊ င္ဍ၊ ၁၇၇။

ဂုဏဒေါသကိတ္တနရသ (တိ) [ဂုဏဒေါသကိတ္တန
+ရသ] ဂုဏ်၊ အပြစ်တို့ကို- ကြားတတ်-
သိစေတတ်-သော ကိစ္စရှိသော။ ဂုဏဒေါသ-
ကိတ္တနရသော။ အဘိ၊ င္ဍ၊ ၂။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၃၄။ ဂုဏဒေါသေ ကိတ္တေတိ ဗောဓေတိတိ
ဂုဏဒေါသကိတ္တနရသော လာလပ္ပသဒ္ဓေါ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၆၅။

ဂုဏဒေါသကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဂုဏဒေါသ+ကော-
ဋ္ဌာသ] ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့ အဖို့အစု။ ဂုဏာဂုဏ-
ပဒ-ကြည့်။

ဂုဏဒေါသစိန္တန (န) [ဂုဏဒေါသ+စိန္တန] ဂုဏ်၊
အပြစ်ကိုကြံစည်ခြင်း။ ဝိက္ခေပံ ဝါ တုဏှိဘာဝံ
ဝါ ဂုဏဒေါသစိန္တနံ ဝါ အနာပဇ္ဇိတွာ။ ခုဒ္ဒက၊
င္ဍ၊ ၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ င္ဍ၊ ၂။ ၃၁။

ဂုဏဒေါသပကာသန (ထိ၊ န) [ဂုဏဒေါသ+
ပကာသန] ဂုဏ်၊ အပြစ်တို့ကိုထင်ရှားပြခြင်း။
သီလဿ ဇာတိယာ စ ဂုဏဒေါသပကာသ-
နေန သမဏေန ဂေါတမေန ပုစ္ဆိတပဉ္စ ဝိဿ-
ဇေသိ။ ဒီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၃၂၀။ သီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၇။

ဂုဏဒေါသပရိကိတ္တနရသ (တိ) [ဂုဏဒေါသ-
ပရိကိတ္တန+ရသ] ဂုဏ်အပြစ်ကို- ကြားခြင်း
-သိစေခြင်း - ကိစ္စရှိသော။ လာလပ္ပနလက္ခ-
ဏော ပရိဒေဝေါ၊ ဂုဏဒေါသပရိကိတ္တန-
ရသော။ အဘိ၊ င္ဍ၊ ၂။ ၉၈။ ဥဒါန၊ င္ဍ၊ ၄၀။
ဂုဏဒေါသကိတ္တနရသ-လည်း ကြည့်။

ဂုဏဒေါသသလ္လက္ခဏဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဂုဏဒေါသ-
သလ္လက္ခဏ+ဝိဇ္ဇာ] အကျိုးအပြစ်ကိုကောင်း

စွာမှတ်ကြောင်းအတတ်။ သရဝတ္ထုအာရာမ-
ဝတ္ထာဒိနံ ဂုဏဒေါသသလ္လက္ခဏဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ င္ဍ၊
၁။ ၈၈။

ဂုဏဒန္တ (တိ) [ဂုဏ+ဒန္တ] ဂုဏ်အစုံရှိသော။ သူ။
ဂုဏဒန္တံ သေဋ္ဌံ။ ဝဇီရ၊ ၁၀။

ဂုဏဓံသက (တိ) [ဂုဏ+ဓံသ+က] ဂုဏ်ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သော။ သူ။ ဓံသိတိ ဂုဏဓံသ-
ကော။ အံ၊ င္ဍ၊ ၃။ ၃၂၄။

ဂုဏဓံသနသီလ (တိ) [ဂုဏဓံသန+သီလ] ဂုဏ်
ကျေးဇူးကို ဖျက်ဆီးခြင်း အလေ့ရှိသော။ သူ။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂုဏဓံသီ (တိ) [ဂုဏ+ဓံသ+သီ] ဂုဏ်ကျေးဇူး
ကို ဖျက်ဆီးလေ့ရှိသော။ သူ။ ဂုဏဓံသီ (အံ၊
င္ဍ၊ ၂။ ၃၆၂) တိ ဂုဏဓံသနသီလော။ အံ၊ င္ဍ၊ ၂။
၃၆၁။

ဂုဏဓမ္မ (ပု) [ဂုဏ+ဓမ္မ] ဂုဏ်ကျေးဇူးတရား။
ယေဟိတိ ယေဟိ ဂုဏဓမ္မဟိ။ ဒီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၉၃။
(-ဓမ္မ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၁၄။) ဂုဏဓမ္မဟိတိ ဂုဏ-
သင်္ခါတေဟိ ဓမ္မဟိ။ သီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၃၈၁။

ဂုဏဓာရဏ (တိ) [ဂုဏ+ဓာရ+ယု] ဂုဏ်ကို
ဆောင်တတ်သော။ အယဉ္စ ဂုဏဓာရဏော
ဒေဟော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၁။

ဂုဏနာမ (န) [ဂုဏ+နာမ] (သီလစသော)
ဂုဏ်အားဖြင့်လာသောအမည်။ “ဓမ္မကထိ-
ကော....သဒ္ဓေါ ပသန္နော” တိ ဝေရူပံ ဂုဏ-
ဘော အာဂတနာမံ ဂုဏနာမံ နာမ။ အဘိ၊
င္ဍ၊ ၁။ ၄၂၀။ ပဋိသံ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၂၇၇။

ဂုဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂုဏ+နိဒ္ဒေသ] ဂုဏ်ကို
အကျယ်ပြခြင်း။ မဟာပဒါနာဒိသု ပရိမ-
ဗုဒ္ဓါနမ္ပိ ဂုဏနိဒ္ဒေသဒိဝသေန။ ဒီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၁၅။
သီ၊ င္ဍ၊ ၁။ ၂၇။

ဂုဏနိဒ္ဒါရဏ (န) [ဂုဏ+နိဒ္ဒါရဏ] ဂုဏ်အား
ဖြင့် အသီးအခြားထုတ်ဖော်ခြင်း။ ဣမိနာဝ

နယေန ဂုဏ်နိဓိရဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ ဌ။
၃၅။

ဂုဏ်နိဓိ (တိ) [ဂုဏ် + နိဓိ] ဂုဏ်၏ - သိုမှီးရာ -
ထားရာ - တည်ရာ - ဖြစ်သော။ သန္တဝေ-
သော ဂုဏ်နိဓိ၊ ကရုဏာ မတိသာဂရော။
အပါ၊ ၂။ ၁၁၅။ ထေရ်၊ ၂။ ၆၁။ ဂုဏ်နိဓိတိ
ဂုဏာနံ နိဓိ၊ သဗ္ဗဂုဏဂဏာနံ နိဓာနဌာန-
ဘူတောတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဂုဏ်နိဇ္ဈ (တိ) [ဂုဏ် + နိဇ္ဈ] ဂုဏ်၌ညွတ်သော။
သော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ သာဝကဗုဒ္ဓါနဉ္စ ဝန္တနာ
ယာထာဝတော ဂုဏ်နိဇ္ဈတာ။ ထေရ်၊ ၂။
၁၄၇။

ဂုဏ်နိဇ္ဈစိတ္တ (တိ) [ဂုဏ်နိဇ္ဈ + စိတ္တ] ဂုဏ်၌
ညွတ်သော စိတ်ရှိသော။ သတ္တု ဂုဏ်နိဇ္ဈ-
စိတ္တော ယာဝ ဒဿနဝိသယသမတိက္ကမာ
ဘဂဝန္တယေဝ ပေက္ခမာနော။ ဥဒါန၊ ၂။
၂၆၂။

ဂုဏ်နိဿိတသပ္ပါယကထာ (တိ) [ဂုဏ်နိဿိတ +
သပ္ပါယကထာ] ဂုဏ်ကိုမှီသော လျှောက်ပတ်
သောစကား။ ဌာနနိသဇ္ဇာဒိသုတိဏ္ဍံ ရတနာ-
နံ ဂုဏ်နိဿိတသပ္ပါယကထာယပိ ပဟိယတိ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၇၂။ မ၊ ၂။ ၂၉၀။ သံ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဂုဏ်နေမိတ္တက (တိ) [ဂုဏ် + နေမိတ္တက] (သီလ
စသော) ဂုဏ်လျှင်အကြောင်းရှိသော။ သဗ္ဗ-
ဂုဏေဟိ ဩမကဘာဝဿ နတ္ထိတာယ သဗ္ဗ-
ဂုဏနေမိတ္တကေဟိ နာမေဟိ အနောမနာမံ။
သံ၊ ၂။ ၂၂၂။ (- ခုဒ္ဒက၊ ၂။ ၉၁။) ဂုဏ-
နေမိတ္တကေဟိတိ ဂုဏဟေတုကေဟိ တာနိ
စ ခေါ သဗ္ဗာနိပိဂုဏနေမိတ္တကာနေဝ အနန္တ-
ဂုဏတ္တာ။ သံ၊ ၂။ ၂၄၁။

ဂုဏ်နွရ (တိ) [ဂုဏ် + နရ + အ] ဂုဏ်ကို
ဆောင်သော။ ယေ ပါဒေ ပဏမိဿန္တိ၊
တေပိ ဓညော ဂုဏ်နွရ။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၁။ ထေရ်၊
၂။ ၁၅၂။

ဂုဏ်နွယ (ပု) [ဂုဏ် + အနွယ] ဂုဏ်အစဉ်အဆက်။
ကုလနွယ - ကြည့်။

ဂုဏ်ပဋိပက္ခ (ပု) [ဂုဏ် + ပဋိပက္ခ] ဂုဏ်၏
ဆန့်ကျင်ဘက်။ သိနေဟော ဝေ ဟိ ဂုဏ်-
ပဋိပက္ခတော သိနေဟဒေါသောတိ ဝုတ္တော။
သုတ္တန်၊ ၂။ ၁၁၀၇။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၄။ စူဠ၊ ၂။
၁၃၃။

ဂုဏ်ပဋိလာဘ (ပု) [ဂုဏ် + ပဋိလာဘ] ဂုဏ်ကို
ရခြင်း။ သောဘူနံ ဒေါသပ္ပဟာနေ ဂုဏ်ပဋိ-
လာဘေ စ ကတေ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဂုဏ်ပတန (န) [ဂုဏ် + ပတန] ဂုဏ်လျှောက်ကျခြင်း၊
ဂုဏ်နိမ့်ကျခြင်း။ ဧဝံ ဂုဏ်ပတနေန ပတိတာ-
(အံ၊ ၂။ ၂၈၀)တိ.... ဝေမေကစေ ပုဂ္ဂလာ
ကာယဝင်္ကံဒိဝသေန သဒေါသတာယ ဂုဏ်-
ပတနေန ပတိတာ သကဌာနေ န တိဌန္တိ။
အံ၊ ၂။ ၂၈၄။

ဂုဏ်ပဒ (န) [ဂုဏ် + ပဒ] ဂုဏ်ပုဒ်၊ ဂုဏ်အစု၊
ဂုဏ်အပေါင်း။ ယထာ ပရိစိတံ ဂုဏ်ပဒံ
အနုဿရိ။ သံ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဂုဏ်ပရိတ္တ (တိ) [ဂုဏ် + ပရိတ္တ] ဂုဏ်နည်းပါး
သော၊ ဂုဏ်ငယ်သော။ အာတုမာ ဝုစ္စတိ
အတ္တဘာဝေါ၊ တသ္မိံ မဟန္တေပိ ဂုဏ်ပရိတ္တ-
တာယ အပ္ပါတုမောယေဝ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၆။

ဂုဏ်ပရိဒီပနီ (ထိ) [ဂုဏ် + ပရိဒီပနီ] ဂုဏ်ကိုပြ
တတ်သော။ အယမ္ပိ ဂုဏ်ပရိဒီပနီ ဂါထာ
ဒိဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၁။

ဂုဏ်ပရိမံသက (တိ) [ဂုဏ် + ပရိမံသက] ဂုဏ်ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဧဝံ အနတ္တကာရကံ
ပန ဣမံ ဂုဏ်ပရိမံသကံ လောဘဇာတံ။
ဇာ၊ ၂။ ၂၂၈။ (- ၄၃၃။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၈။)

ဂုဏ်ပရိမံသကဝစန (တိ) [ဂုဏ်ပရိမံသက +
ဝစန] ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော စကားရှိ
သော။ ပရေသံ ဂုဏ်ပရိမံသကဝစနောတိ
အတ္ထော။ ပေတ၊ ၂။ ၁၄။

ဂုဏပရိဓံသန (န) [ဂုဏ+ပရိဓံသန] ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ အန္တိမဝတ္ထုနာ ဝါ ဂုဏပရိဓံသနေန ဝါ ဥပဝါဒကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဂုဏပရိဓံသနမုခ (န) [ဂုဏပရိဓံသန + မုခ] ဂုဏ်ဖျက်ဆီးခြင်းကို - အဦးပြု - အစထား - ခြင်း။ ပသံသိယဿ ဂုဏပရိဓံသနမုခေနော ဟိ နိန္ဒိယဿ ပသံသာယ ပဝတ္တနတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

ဂုဏပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ဂုဏ + ပရိပုဏ္ဏ] ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏတာယ ပုရေ ဘဝါတိ ပေါရီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅၊၃၇၆။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏဘာဝေန ပုရေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂) ဂုဏေဟိ ပရိပုဏ္ဏဘာဝေ ဘဝါတိ ပေါရီ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၈၆။

ဂုဏပရိမာဏသုဘာသိတ (တိ) [ဂုဏပရိမာဏ + သုဘာသိတ] ဂုဏ်ကျေးဇူး အတိုင်းအရှည် ဖြင့် ကောင်းစွာဆိုအပ်သော။ ဂန္ထဓရဝိပဿနာဓရနံ ဝသေန ဂုဏပရိမာဏသုဘာသိတဿေဝ ဘာသနသီလာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဂုဏပရိသုဒ္ဓိနိဋ္ဌာဂမနလက္ခဏ (တိ) [ဂုဏပရိသုဒ္ဓိ + နိဋ္ဌာဂမန + လက္ခဏ] ဂုဏ်၏ထက် ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ အပရေ အာဟု ဂုဏပရိသုဒ္ဓိနိဋ္ဌာဂမနလက္ခဏာ။ ပေ၊ဋ္ဌကော။၂၈၀။

ဂုဏပရိဟာနိ (ထိ) [ဂုဏ+ပရိဟာနိ] အကျိုး ယုတ်လျော့ခြင်း။ ပရိဟာနိတိ ဂုဏပရိဟာနိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၅။

ဂုဏပသံသာ (ထိ) [ဂုဏ+ပသံသာ] (၁) ဂုဏ်ကျေးဇူး၊ ချီးမွမ်းခြင်း။ (၂) ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ချီးမွမ်းခြင်း။ (၁) ဝဏ္ဏသဒ္ဓဿ ဂုဏပသံသာသု ပဝတ္တနတော ယထာက္ကမံ “အဝဏ္ဏံ ဒေါသံ နိန္ဒ” နိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၈၆။ (၂) တဿ စ ပရေသံ အတ္ထာယ ပရိဏာမနံ၊ ဂုဏပသံသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

ဂုဏပါရမိပ္ပတ္တ (တိ) [ဂုဏပါရမိ+ပတ္တ] ဂုဏ် - အပြီးအဆုံး - အထွတ်အထိပ် - သို့ ရောက်သော။ သူ။ အမိတဂုဏော ဂုဏပါရမိပ္ပတ္တော အနန္တမိတိ အနန္တတေဇော။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။

ဂုဏပါရမိ (ထိ) [ဂုဏ+ပါရမိ] ဂုဏ်တို့၏ - အပြီး - အဆုံး - အထွတ်အထိပ်။ ဂုဏပါရမိ - (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇) နိ ဂုဏာနံ ဥက္ကံသပါရမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ပါရမိ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉) လည်း ကြည့်။

ဂုဏပါရိပုရ (ပု) [ဂုဏ+ပါရိပုရ] ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း။ ပုရေတိ ဂုဏပါရိပုရေ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၄၂။ ဂုဏပရိပုဏ္ဏလည်း ကြည့်။

ဂုဏပါရိပုရိ (ထိ) [ဂုဏ+ပါရိပုရိ] ဂုဏ်တို့နှင့် - ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း။ တတ္ထ အဓိပ္ပါယပါရိပုရိယာ၊ န သဗ္ဗသော ဂုဏပါရိပုရိယာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။

ဂုဏပုစ္ဆနတ္ထ (ပု) [ဂုဏ+ပုစ္ဆနတ္ထ] ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မေးခြင်းအကျိုး။ သက္ကတွာတိ ပဗ္ဗဇာယ ဂုဏပုစ္ဆနတ္ထာယ ပူဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၅။

ဂုဏပုဉ္ဇ (တိ) [ဂုဏ+ပုဉ္ဇ] ဂုဏ်အစုအပုံ - ရှိ - နှင့် ပြည့်စုံ - သော။ သူ။ ဂုဏရာသိ - ကြည့်။

ဂုဏပုဏ္ဏ (တိ) [ဂုဏ+ပုဏ္ဏ] ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်သော။ ပုဏ္ဏာယာတိ ဂုဏပုဏ္ဏာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။

ဂုဏပ္ပကာရ (ပု) [ဂုဏ+ပကာရ] ဂုဏ်အထူး။ တေန တေန ဂုဏပ္ပကာရေန သံသာဓိဋ္ဌာနံ သစ္စံ ဝတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။

ဂုဏပ္ပကာသန (ထိ၊န) [ဂုဏ+ပကာသန] (၁) ဂုဏ်ကိုပြခြင်း။ (တိ) (၂) ဂုဏ်ကိုပြခြင်းရှိသော။ ဂုဏ်ကိုပြတတ်သော။ သူ။ (၁) ဂုဏပ္ပကာသနေန နိပ္ပါဒိတံ လဒ္ဓဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။

(- သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁။ ၁၃၃။) (တိ) (၂) ပဋိစ္စန္ဓ-
သီလာ န အတ္တနော ဂုဏ်ပုဒ်သနာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊ ၆။ ၅၆။

ဂုဏ်ပုဒ် (ပု) [ဂုဏ် + ပုဒ်] ဂုဏ်တောက်
ပခြင်း။ ဂုဏ်ပုဒ်ပေ န တပဋိစ္စ၊ ဂုဏ်-
ဘာသေန န ဘာသန္တိ၊ ဂုဏ်ဝိရောစနေ န
ဝိရောစန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၄၅၂။

ဂုဏ်ပုမာဏ (န) [ဂုဏ် + ပုမာဏ] ဂုဏ်အတိုင်း
အရှည်။ ပရေသံ ဂုဏ်ပုမာဏေန ဥပဋ္ဌာန-
ပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၇၄။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၂။

ဂုဏ်ဗလ (န) [ဂုဏ် + ဗလ] ဂုဏ်ကျေးဇူး၏အား
အစွမ်း။ ဂုဏ်ဗလေန အယံ ပထဝီကမ္မော
ဇာတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဂုဏ်ဗဟုမာန (ပု) [ဂုဏ် + ဗဟုမာန] ဂုဏ်ကို
မျှားစွာ မြတ်နိုးခြင်း။ ဂုဏ်ဗဟုမာနေ အာ-
ယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ အတိမမာယတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၁၉။ (- ၂၂၀။)

ဂုဏ်ဗျာဟာရ (ပု) [ဂုဏ် + ဗျာဟာရ] ဂုဏ်ကို
ပြောကြားခြင်း။ အတ္တနိ အဝိဇ္ဇမာနံ ဂုဏ်-
ဗျာဟာရံ ဗျာဟရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။

ဂုဏ်ဘတ္တိ (ထိ) [ဂုဏ် + ဘတ္တိ] ဂုဏ်ကို မှီဝဲဆည်း
ကပ်ခြင်း။ ဂုဏ်ကို - ကြည်ညို - လေးစား -
ချစ်မြတ်နိုး - ခြင်း။ အထ ခေါ ဂုဏ်ဘတ္တိ-
ဝသေနာတိ နာယံ ဒေါသော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။

ဂုဏ်ဘာဂ (ပု) [ဂုဏ် + ဘာဂ] ဂုဏ်အဖို့အစု။
ဂုဏ်ကောဋ္ဌာသ-ကြည့်။

ဂုဏ်ဘာရ (ပု) [ဂုဏ် + ဘာရ] ဂုဏ်တည်းဟူ
သောဝန်။ လောကနာထဿ ဂုဏ်ဘာရံ ဗော-
ဓိရက္ခဿ...သန္နာရေတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၁၇။

ဂုဏ်ဘာရဘရိတ (တိ) [ဂုဏ်ဘာရ + ဘရိတ]
ဂုဏ်တည်းဟူသောဝန်ဖြင့် ပြည့်သော။ ဂုဏ်-
ဘာရဘရိတာ မဟာရာဇ...ဓာရေတုံ န
ဝိသဘန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၂၀။

ဂုဏ်ဘာဝနာ (ထိ) [ဂုဏ် + ဘာဝနာ] ပျိုးမျှား
အပ်သောဂုဏ်ကျေးဇူး။ စိရကာလပရိစိတာပိ
ဟိ ဂုဏ်ဘာဝနာ အပ္ပကေနပိ...ဂစ္ဆတိ။ မ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆။

ဂုဏ်ဘာသန (န) [ဂုဏ် + ဘာသန] ဂုဏ်ကျေး
ဇူးကိုပြောဆိုခြင်း။ ပသံသာယ ဝေ ဂုဏ်-
ဘာသနံ သိဒ္ဓံ တဿာ တဒဝိနာဘာဝတော။
သိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။

ဂုဏ်ဘူသန (တိ) [ဂုဏ် + ဘူသန] ဂုဏ်တို့ဖြင့်
တန်ဆာ ဆင်အပ်သော။ အက္ခန္ဓေ နာမ
ခန္တဗ္ဗံ၊ ကိ* ဘဝေ ဂုဏ်ဘူသနေ။ အပ၊ ၂။
၂၁၀။

ဂုဏ်မက္ခန္ဓာ (တိ) [ဂုဏ် + မက္ခန္ဓာ] ဂုဏ်ကိုချေ
ဖျက်တတ်သောသူ။ မက္ခန္တိ ဂုဏ်မက္ခန္ဓော။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈။

ဂုဏ်မက္ခန္ဓာ (န) [ဂုဏ် + မက္ခန္ဓာ] (၁) ဂုဏ်ကို
ချေဖျက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဂုဏ်ကိုချေဖျက်
တတ်သော။ (၁) ဒုတိယေ ဂုဏ်မက္ခန္ဓာယ
ပဝတ္တောပိ အတ္တနော ကာရကံ ဂုဏ်ပုဒ်ပဟ-
ရန္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ (- ၁၀၆။) (တိ) (၂)
ဂုဏ်မက္ခန္ဓာစိတ္တ-ကြည့်။

ဂုဏ်မက္ခန္ဓာစိတ္တ (န) [ဂုဏ်မက္ခန္ဓာ + စိတ္တ] ဂုဏ်ကို
ချေဖျက်သောစိတ်။ မက္ခန္တိ ဟုတွာ ဂုဏ်မက္ခန္ဓာ-
စိတ္တေန ဓမ္မံ သုဏာတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၄။

ဂုဏ်မက္ခန္ဓာလက္ခဏာ (တိ) [ဂုဏ်မက္ခန္ဓာ + လက္ခဏာ]
ဂုဏ်ကို ချေဖျက်ခြင်းလျှင် ဖွတ်ကြောင်းရှိ
သော။ ပရေသံ ဂုဏ်မက္ခန္ဓာလက္ခဏေန မက္ခန္ဓာ
သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။

ဂုဏမက္ခန္ဓာကာရ (ပု) [ဂုဏမက္ခန္ဓာ + အာကာရ]
ဂုဏ်ကို ချေဖျက်သောအခြင်းအရာ။ အတ္တ-
တော ပန ပရေသံ ဂုဏမက္ခန္ဓာကာရေန
ပဝတ္တော ဒေါမနဿသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒေါ။
ဣတိဝုတ်ဌ။၄၇။

ဂုဏမက္ခန္ဓာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဂုဏမက္ခန္ဓာ + အဓိပ္ပါယ]
ဂုဏ်ကို ချေဖျက်လိုခြင်း။ တထာပိ ပရေသံ
ဂုဏမက္ခန္ဓာဓိပ္ပါယေန ပဝတ္တေတဗ္ဗတ္တာ ပရ-
ဂုဏမက္ခန္ဓေန။ ဣတိဝုတ်ဌ။၄၆။

ဂုဏမက္ခန္ဓာဘာဝ (ပု) [ဂုဏမက္ခန္ဓာ + အဘာဝ]
ဂုဏ်ကိုချေဖျက်မှု၏မရှိခြင်း။ အတ္တနော ဂဟ-
ဌကာလေ သူဒဿ ဂုဏမက္ခန္ဓာဘာဝံ သန္ဓာ-
ယာဟ။ သုတ္တနိဌ။၁။၉၆။ အပါဌ။၁။၂၀၄။
စူဠနိဌ။၁၂။

ဂုဏမက္ခန္ဓိ (တိ) [ဂုဏ + မက္ခန္ဓိ] ဂုဏ်ကို - ချေဖျက်
ခြင်းရှိ - ချေဖျက်တတ် - သော။ ဂုဏမက္ခန္ဓိ
ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ။၁။၂၄၄။

ဂုဏမဂ္ဂသဏ္ဌိတ (တိ) [ဂုဏမဂ္ဂ + သဏ္ဌိတ] မြတ်
သော ဂုဏ်၌တည်သော။ ဂုဏမဂ္ဂသဏ္ဌိ-
တာ (အံ၊ဌ။၂။၂၇၁)တိ ဂုဏမဂ္ဂသဏ္ဌိတာ။
အံ၊ဌိ။၂။၂၇၃။

ဂုဏမစ္ဆရီ (တိ) [ဂုဏ + မစ္ဆရီ] ဂုဏ်၌ဝန်တိုခြင်း
ရှိသော။ ဝဏ္ဏမစ္ဆရီတိ ဂုဏမစ္ဆရီ။ အံ၊ဌ။
၃။၈၁။

ဂုဏမရဏ (န) [ဂုဏ + မရဏ] (သီလစသော)
ဂုဏ်၏သေခြင်း၊ ဂုဏ်ပျက်စီး ဆုံးရှုံးခြင်း။
ဧတေန ဟိ ဂုဏမရဏံ ကထိတံ။ မ၊ဌ။၄။
၁၁၇။ ဂုဏမရဏံ ကထိတံ၊ န ဇီဝိတမရဏံ။
မ၊ဌိ။၃။၃၂၉။

ဂုဏမဟတ္တ (န) [ဂုဏမဟန္တ + တ] ဂုဏ်အားဖြင့်
မြတ်သည်၏အဖြစ်။ ဂုဏ်မဟတ္တေနပိ မဟ-
တာ။ ဝိ၊ဌ။၁။၈၃။ ဒီ၊ဌ။၁။၃၆။ဂုဏမဟတ္တေ-
နာတိ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂုဏ်မဟန္တဘာဝေန။ သိ၊
ဌိ၊သစ်၊၁။၁၈၂။

ဂုဏမဟန္တ (တိ) [ဂုဏ် + မဟန္တ] ဂုဏ်အားဖြင့်
မြတ်သော။ သူ။ ဂုဏ်မဟန္တေသု ပဝတ္တပုဗ္ဗ-
ဘာဂစေတနာယ ဒါရုဏ်ဘာဝတော။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၆၁။

ဂုဏမဟန္တတာ (ထိ) [ဂုဏမဟန္တ + တာ] ဂုဏ်
အားဖြင့် မြတ်သည်၏အဖြစ်။ အဟော အတ္ထ-
ရိယံလောကေ၊ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏ်မဟန္တတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၀၅။ ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏ်မဟန္တတာတိ အဟော
ဗုဒ္ဓါနံ ဂုဏ်မဟန္တဘာဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၇၆။

ဂုဏမာရဏ (န) [ဂုဏ + မာရဏ] ဂုဏ်ကိုသေ
စေခြင်း၊ ဂုဏ်ကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ တံ ပမဇ္ဇနံ
ဂုဏမာရဏံတော မစ္စုသခါတဿ မာရဿ
ဝသဝတ္တနဌာနံ။ နေတ္ထိ၊ဌ။၁၄၂။ (- ဒီ၊ဌိ။၁။
၁၃။)

ဂုဏမိဿက (တိ) [ဂုဏ် + မိဿက] ဂုဏ်နှင့်ရော
နှောသော။ ဂုဏ်မိဿကဝသေနပိ ဒုတိယဝိ-
ကပ္ပံ ဝဒန္တေန။ သိ၊ဌိ၊သစ်၊၂။၂၈၇။

ဂုဏမုခ (န) [ဂုဏ် + မုခ] ဂုဏ်ကို - အဦးမှ - အစ
ပြု - ခြင်း။ ဂုဏ်မုခေန ဒေါသဝိဘဇနံ ဝိဘ-
ဇန္တော။ နေတ္ထိ၊ဌိ။၆၀။

ဂုဏယသ (ပု) [ဂုဏ + ယသ] ဂုဏ်အကျော်အ
စော။ ကောပေန စ မယံ ဂုဏယသာ နိဟိ-
ယန္တိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၉၁။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၈၁။

ဂုဏရံသိသမုဇ္ဇလ (တိ) [ဂုဏရံသိ + သမုဇ္ဇလ]
ဂုဏ်ရောင်ဖြင့် တောက်ပသော။ ယော
စက္ခုဘူတော လောကဿ၊ ဂုဏ်ရံသိသမုဇ္ဇ-
လော။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၃၀၁။ သိ၊ဌိ၊သစ်၊၂။၂၅၅။

ဂုဏရတနဝိသေသ (ပု) [ဂုဏ + ရတန + ဝိသေ-
သ] ဂုဏ်ရတနာအထူး။ ဝုတ္တပ္ပကာရေ ဂုဏ်-
ရတနဝိသေသေ တေကုလပုတ္တာ အာဒိယန္တိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၈၇။

ဂုဏရန္တ (န) [ဂုဏ + ရန္တ] ဂုဏ်၏ - အပြစ် - အ
နာအဆာ - ချွတ်ယွင်းချက်။ ဂုဏစိန္ဒု-ကြည့်

ဂုဏရဟိတ (တိ) [ဂုဏ+ရဟိတ] ဂုဏ်မှကင်း
သော။ ဂုဏရဟိတေသု တိရစ္ဆာန်ဂတဒိသု
ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ အပ္ပသာဝဇ္ဇော။ ဣတိဝုတ်၊
၄။၂၁၇။

ဂုဏရာသိ (တိ) [ဂုဏ+ရာသိ] ဂုဏ်အစုအပုံ-
ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော။ အပ္ပမာဏဂုဏော
ဂုဏရာသိ ဂုဏပုဇ္ဈော။ မိလိန္ဒ။၁၉၄။

ဂုဏလာဘ (ပု) [ဂုဏ+လာဘ] အကျိုးကို
ရခြင်း။ ပရမ္မရဘောဇနာဘာဝေန ဘိက္ခုနီနံ
ကော ဂုဏော ဇာတောတိ န တောသံ
ဂုဏလာဘော။ ဝဇီရ။၃၈၃။

ဂုဏဝစန (န) [ဂုဏ+ဝစန] မပြဓာန်းသည်ကို
ဟောသော သဒ္ဓါ၊ ဝိသေသနသဒ္ဓါ။ ဂုဏဝစ-
နတ္တာ တဒ္ဓိတလောပံ ကတွာ “တိ” သာနီ” တိ
ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၁။ (- သိ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။
၁၄၀။)

ဂုဏဝစန (န) [ဂုဏ+ဝစန] ဂုဏ်တိုးပွားခြင်း။
ဝဏ္ဏဟာရိယန္တိ ဂုဏဝစနံ။ မဟာနိ၊၄။၂၄၇။

ဂုဏဝဏ္ဏိ (န) [ဂုဏ+ဝဏ္ဏိ] ဂုဏ်ဖြင့်-
ကုန်သွယ်-ရောင်းဝယ်-ခြင်း။ ဂုဏဝဏ္ဏိ
ကတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေဿာမ။ သာရတ္ထ၊၁။
၄၃၃။

ဂုဏဝဏ္ဏ (ပု) [ဂုဏ+ဝဏ္ဏ] (၁) ဂုဏ်အဆင်း။
(၂) ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းခြင်း။ (၁) ဝဏ္ဏောတိ
စေတ္တ သရီရဝဏ္ဏောပိ ဂုဏဝဏ္ဏောပိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ ဒီ၊၄။၂။၂၁၀။ (၂) ဂုဏဝဏ္ဏဘာ-
သန-ကြည့်။

ဂုဏဝဏ္ဏဇနန (တိ) [ဂုဏဝဏ္ဏ+ဇနန] ဂုဏ်အ-
ဆင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော။ နိဗ္ဗာနံ သစ္စိကတံ
သဗ္ဗသတ္တာနံ ဂုဏဝဏ္ဏဇနနံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၆။

ဂုဏဝဏ္ဏဘာသန (န) [ဂုဏ+ဝဏ္ဏဘာသန]
ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းပြောဆိုခြင်း။ သရဏဂမနာဒ-
ယော ဂုဏဝဏ္ဏဘာသနဝသေန ဒိသာဂါမိ-
တာယ ဂန္ဓသဒိသတ္တာ ဂန္ဓာ။ အံ၊၄။၂။၂၀၅။

ဂုဏဝဏ္ဏမစ္ဆရီ (တိ) [ဂုဏဝဏ္ဏ+မစ္ဆရီ] ဂုဏ်အ-
ဆင်း၌ဝန်တိုသော။ သူ။ ဂုဏဝဏ္ဏမစ္ဆရီ သိ-
လေန ဓုတဒိနံ ပဋိပဒါယ။ အဘိ၊၄။၁။၄၀၆။
မဟာနိ၊၄။၉၅။

ဂုဏဝဏ္ဏသမ္ပန္န (တိ) [ဂုဏဝဏ္ဏ+သမ္ပန္န] ဂုဏ်
အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဝေမေဝ ခေါမဟာ-
ရာဇ နိဗ္ဗာနံ ဂုဏဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၈။
(- ဇာ၊၄။၇။၂၅၁။)

ဂုဏဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဂုဏ+ဝဏ္ဏနာ] ဂုဏ်ကျေးဇူး
ကိုချီးမွမ်းခြင်း။ ပရဟိတံ ပရမ္ပုခါ နိစ္ဆာရိတာ-
ယ ဂုဏဝဏ္ဏနာယ။ အဘိ၊၄။၂။၈၀။

ဂုဏဝဏ္ဏဘာဝ (ပု) [ဂုဏဝဏ္ဏ+အဘာဝ]
ဂုဏ်အဆင်း၏ မရှိခြင်း။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏတာယာတံ
ဂုဏဝဏ္ဏဘာဝေန ဒုဗ္ဗဏ္ဏတာယ။ အံ၊၄။၂။
၂၂၄။

ဂုဏဝဋ္ဌိတမာနသ (တိ) [ဂုဏဝဋ္ဌိတ+မာနသ]
ဂုဏ်ဖြင့်တိုးပွား စေအပ်သော စိတ်ရှိသော။
သူ။ သဒ္ဓမ္မဿဝနေ ယုတ္တေ၊ ဂုဏဝဋ္ဌိတမာန-
သေ။ အပါ၊၂။၂၄၈။ ထေရီ၊၄။၁၈။

ဂုဏဝေ (ပု) [ဂုဏ+ဝေ] ဂုဏ်ကိုသတ်ခြင်း။
အတ္တနောယေဝ နေသံ မုသာဝါဒိတံ ပကာ-
သေန္တာ ဂုဏဝေံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊၄။၇။၆၆။

ဂုဏဝန္တပုဂ္ဂလသုည (တိ) [ဂုဏဝန္တပုဂ္ဂလ+သုည]
ဂုဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှ ကင်းဆိတ်သော။
တဿ ဂုဏဝန္တပုဂ္ဂလသုညတ္တာ “သုည-
ကပ္ပေါ” တိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၂၇။

ဂုဏဝန္တ (တိ) [ဂုဏ+ဝန္တ] သိ-၌ ဂုဏဝတိ
ဂုဏ်ရှိသော။ သူ။ အလိနသတ္တော ဂုဏဝါ၊
အနုရက္ခပရိဇနော သဒါ။ အပါ၊၂။၄၀၅။
(- ပေတ။၁၆၀။) သီလဝတီ ဂုဏဝတိ ယသ-
ဝတီ စ။ ထေရီ၊၄၂၈။ ထေရီ၊၄။၂၇၁။
ဂုဏဝန္တသုတိ ဈာနာဒိဂုဏယုတ္တေသု၊ ပေ-
တ၊၄။၁၃၀။

ဂုဏဝရ (တိ) [ဂုဏ+ဝရ] မြတ်သောဂုဏ်။ တေ
တေဣမေဂုဏဝရ၊ အာဒိယန္တိ ယထာသုခံ။
ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၉။

ဂုဏဝါဏိဇက (တိ) [ဂုဏ+ဝါဏိဇက] ဂုဏ်ဖြင့်
ကုန်သွယ်သောသူ။ သဌာနံ ဂုဏဝါဏိ-
ဇကာနံ ကမ္ပံ သာဌေယျံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၃။

ဂုဏဝါဏိဇ္ဇာ (ထိ) [ဂုဏ+ဝါဏိဇ္ဇာ] ဂုဏ်ဖြင့်-
ကုန်သွယ်- ရောင်းဝယ်-ခြင်း။ ယန္တူန
မယံ ဂုဏဝါဏိဇ္ဇံ ကတွာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

ဂုဏဝိကာသဝိဗန္ဓ (တိ) [ဂုဏဝိကာသ+ဝိဗန္ဓ]
ဂုဏ်-ပွင့်လန်း-တင့်တယ်-ခြင်းကိုတားမြစ်
တတ်သော။ ဂုဏဝိကာသဝိဗန္ဓာနံ သဗ္ဗသော
ရာဂဒေါသနံ အဘာဝေန။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄၃။

ဂုဏဝိစိန (တိ) [ဂုဏ+ဝိစိန] ဂုဏ်-မရှိ-ကင်း
-မဲ့-သော။ (နိဂ္ဂုဏဘာဝံဟူသော အနု-
သံဝဏ္ဏနာ=ဆက်ဖွင့်ကို ထောက်၍သာ အ
ထက်ပါ အနက်ပြန်ဆိုလိုက်ရသည်။ မာဂဓ၊
သက္ကတဓာန်များ၌ “ဝိစိန”ပုဒ်၏ ကင်းဆိတ်
ခြင်းအနက် မတွေ့ရ၊ ဆဋ္ဌမူ ပါဠိအဋ္ဌကထာ-
မူကဲ့ပြရာဝယ် ပါဠိတော်နှင့်အဋ္ဌကထာ မတူ
ညီကြ၊ (အံ၊၃။၃၇၀)၌ “ဝိစိန”ကို မူရင်း
အဖြစ်ထား၍ “ဝိသိန”ကို (သိ၊ဋ္ဌ) မူကဲ့အ
ဖြစ် ပြဆိုထားသည်။ ယင်းပါဠိတော်၏အဖွင့်
(အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅) ၌ “ဝိစိနန္တိ ဂုဏဝိစိနတံ”ကို
မူရင်းအဖြစ်ထား၍ “ဝိပိနန္တိ ဂုဏဝိဝိတ္တတံ”
ကို (သိ၊မူကဲ့) အဖြစ် ပြဆိုထားသည်။
ဝိသုဒ္ဓါရုံ၊ ဓာန်-၌ “ဝိပိန”ပုဒ်ကို မူရင်းအ
ဖြစ်ထား၍၊ “ဝိပိနန္တိ န ဂုဏဝိဝိတ္တတံ နိဂ္ဂု-
ဏဘာဝံ”ဟု ပြင်ဆင်ထားသည်။) ဝိစိနန္တိ
ဂုဏဝိစိနတံ နိဂ္ဂုဏဘာဝံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။

ဂုဏဝိဇ္ဈန (န) [ဂုဏ+ဝိဇ္ဈန]ဂုဏ်ကို-ထိုးဖောက်
-ဖျက်ဆီး-ခြင်း။ ဂုဏဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ဖရုသာ-
ဝါစာမုခသတ္တိယောတိ ဝုစ္စန္တိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

ဂုဏဝိဒ္ဓံသက (တိ) [ဂုဏ+ဝိဒ္ဓံသက] ဂုဏ်ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ကိလေသော နာမ

ဂုဏဝိဒ္ဓံသကော အပ္ပဿာဒေါ နိရယေ
နိဗ္ဗတ္တာပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၃။

ဂုဏဝိဘူတိ (ထိ) [ဂုဏ+ဝိဘူတိ] ဂုဏ်၏တင့်
တယ်ခြင်း။ သမ္ပဇ္ဇတိ တောယ ဂုဏဝိဘူတိ
ပါပုဏာတိတိ သမ္ပဒါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၉၅။

ဂုဏဝိယုတ္တ(တိ)[ဂုဏ+ဝိယုတ္တ]ဂုဏ်မှကင်းသော၊
သူ။ (ဤအရာ၌ ဂုဏ်ဟူသည်—ပညာ၊ချမ်း
သာ၊ ဆင်းရဲ၊အလိုဆန္ဒ၊အမျက်ဒေါသ၊ လုံ့လ
ဝိရိယ၊ဓမ္မ၊အဓမ္မ၊သင်္ခါရဟူသော ကဏာဒဝါ-
ဒလာ အတ္တဂုဏ်၉-ပါးကို ဆိုသည်။) ဂုဏ-
ဝိယုတ္တဿ အတ္တနော သကတ္တနိ အဝဋ္ဌာန-
သင်္ခါတာယံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၀။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၄၆၊၅၃၄။) ဂုဏဝိယုတ္တဿာတိ.... နဝဟိ
အတ္တဂုဏေဟိ ဝိပုယုတ္တဿ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၅၆။

ဂုဏဝိရဟိတ (တိ) [ဂုဏ+ဝိရဟိတ] ဂုဏ်ကင်း
သော၊သူ။ သော ဂုဏဝိရဟိတေသု တိရစ္ဆာ-
နဂတာဒိသု ပါဏေသု ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ
အပ္ပသာဝဇ္ဇော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ဂုဏဝိရောစန (န) [ဂုဏ+ဝိရောစန] ဂုဏ်
တင့်တယ်ခြင်း။ ဂုဏပ္ပတာပ-ကြည့်။

ဂုဏဝိရောဓပစ္စနိကဓမ္မ (ပု) [ဂုဏဝိရောဓ+ပစ္စ-
နိကဓမ္မ]ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူ
တရား။ သတိ စ ကောဓေ ဂုဏဝိရောဓပစ္စနိ-
ကဓမ္မေ ကထံ မေ သီလာဒိဓမ္မာ ပါရိပူရိ*
ဂစ္ဆေယျ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၉၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၁။
၂၆၈။

ဂုဏဝိရောမိ (ပု) [ဂုဏ+ဝိရောမိ]ဂုဏ်ကျေးဇူး၏
ဆန့်ကျင်ဘက်။ သတိ စ ကောဓေ ဂုဏဝိရော-
မိနိ ကိ* မေ သီလာဒိဓမ္မာ ပါရိပူရိ*
ဂစ္ဆေယျ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၂။

ဂုဏဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဂုဏ+ဝိသိဋ္ဌ] ဂုဏ်အားဖြင့်
ထူးမြတ်သော၊ထူးမြတ်သောဂုဏ်ရှိသော၊သူ။
ဂုဏဝိသိဋ္ဌတာယာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇)တိ လာ-

ဘယသာဒီနဉ္စေဝ ပိယမနာပတာဒီနဉ္စ အာ-
သဝက္ခယပရိယောသာနာနံ နိမိတ္တဘာဝေန
ဥတ္တမဂုဏတာယ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၉။

ဂုဏဝိသိဋ္ဌသတ္တုတ္တမ (တိ) [ဂုဏဝိသိဋ္ဌ+သတ္တု-
တ္တမ] ဂုဏ်အားဖြင့် ထူးသောသတ္တဝါတို့ထက်
မြတ်သော၊ သူ။ တထာဂတဿ ဂုဏဝိသိဋ္ဌ-
သတ္တုတ္တမာဒိဘာဝဒီပနေန။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၆။

ဂုဏဝိသိဋ္ဌသတ္တုတ္တမဘာဝဒီပန (န) [ဂုဏဝိသိဋ္ဌ-
သတ္တုတ္တမ+ဘာဝဒီပန] ဂုဏ်အားဖြင့် ထူး
သော သတ္တဝါတို့ထက်မြတ်သောသူ၏ အဖြစ်
ကိုပြခြင်း။ ဂုဏဝိသိဋ္ဌသတ္တုတ္တမဘာဝဒီပန-
တော ဂရုဂါရဝါဓိဝစနဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၃၉။

ဂုဏဝိသိဋ္ဌဟေတုက (တိ) [ဂုဏဝိသိဋ္ဌ+ဟေတု+
က] ဂုဏ်အားဖြင့် ထူးသော အကြောင်းရှိ
သော။ ယသ္မာ ဂုဏဝိသိဋ္ဌဟေတုကံ ဒက္ခိ-
ဏေယျတံ အနုပေက္ခိတွာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၀၇။

ဂုဏဝိသေသ (ပု) [ဂုဏ+ဝိသေသ] ဂုဏ်ထူး။
အထ တေဇာဒိကံ အနန္တဉာဏတော လဒ္ဓံ
ဂုဏဝိသေသံ ဒဿေတုကာမော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၅၃။

ဂုဏဝိသေသဒဿန (န) [ဂုဏဝိသေသ+ဒဿန]
ဂုဏ်ထူးကိုပြခြင်း။ တဿ ဂုဏဝိသေသဒဿ-
နတ္ထံ “ကရုဏာ ဝိယာ”တိအာဒိမာဟ။
မူလဋ္ဌိ၊၁။၁။ (- အနုဋ္ဌိ၊၁။၃။)

ဂုဏဝိသေသဒဿာဝိ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ +
ဒဿာဝိ] အကျိုးအထူးကို ရှုမြင်လေ့ရှိသော၊
သူ။ အပ္ပမာဒေ ဂုဏဝိသေသဒဿာဝိနာ။
မိလိန္ဒ။၃၉၄။

ဂုဏဝိသေသနိရပေက္ခ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ +
နိရပေက္ခ] ဂုဏ်ကျေးဇူးအထူးကို ငဲ့ခြင်းမရှိ
သော။ ပဋိဂ္ဂါဟကဿ ဂုဏဝိသေသနိရ-
ပေက္ခာ။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၄၃။

ဂုဏဝိသေသနေမိတ္တိက (ပု) [ဂုဏဝိသေသ +
နေမိတ္တိက] ဂုဏ်ထူးလျှင် အကြောင်းရှိသော။
ဂုဏဝိသေသနေမိတ္တိကာနေဝ ဟိ ဘဂဝတော
သဗ္ဗာနိ နာမာနိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၅။

ဂုဏဝိသေသပစ္စယ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ + ပစ္စယ]
ဂုဏ်ထူးလျှင် အကြောင်းရှိသော။ စိတ္တာ-
လင်္ကာရဒါနမေဝ ဥတ္တမံ အနုပတ္တိဋ္ဌတာယ
သုပရိသုဒ္ဓတာယ ဂုဏဝိသေသပစ္စယတာယ
စ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၃၆။

ဂုဏဝိသေသပရိကိတ္တန (န) [ဂုဏဝိသေသ + ပရိ-
ကိတ္တန] ဂုဏ်ထူးကို ပြောကြားခြင်း။ တေသံ
ဂုဏဝိသေသပရိကိတ္တနတ္ထံ ဘိက္ခု အာမန္တေ-
သိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၂။

ဂုဏဝိသေသယုတ္တ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ + ယုတ္တ]
ဂုဏ်ထူးနှင့် ယှဉ်သော၊ သူ။ ဂုဏဝိသေသ-
ယုတ္တော ဂုဏဝိသေသယုတ္တာနဉ္စ အဂ္ဂဘူတော
သတ္တာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

ဂုဏဝိသေသယုတ္တပုတ္တပဋိလာဘ (ပု) [ဂုဏ-
ဝိသေသယုတ္တပုတ္တ + ပဋိလာဘ] ဂုဏ်ထူးနှင့်
ယှဉ်သော သားကိုရခြင်း။ ဖုဿတီတိ နာမံ၊
ဂုဏဝိသေသယုတ္တပုတ္တပဋိလာဘော။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၇၇။

ဂုဏဝိသေသယောဂ (ပု) [ဂုဏဝိသေသ +
ယောဂ] ဂုဏ်ထူးနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဝိသေသတော
ဂုဏဝိသေသယောဂံ ပဿတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၁။

ဂုဏဝိသေသဝန္တပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂုဏဝိသေသဝန္တ +
ပဋိဗဒ္ဓ] ဂုဏ်ထူးရှိသောသူနှင့် စပ်သော။
“ဗုဒ္ဓေါ ဓမ္မော”တိအာဒိကံ ဂုဏဝိသေသဝန္တ-
ပဋိဗဒ္ဓံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၉။

ဂုဏဝိသေသဝန္တ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ + ဝန္တ]
ဂုဏ်ထူးရှိသော၊ သူ။ ဂုဏဝိသေသဝါ ဟိ ပမာ-
ဏာရဟော ဟောတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁-၂။ (-
အနုဋ္ဌိ၊၁။၃။)

ဂုဏဝိသေသဝိဒ္ဓ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ + ဝိဒ + ကိ] ဂုဏ်ထူးကိုသိသောသူ။ အညဒတ္တ၊ ဒေဝါ သက္ကာဒယော ဂုဏဝိသေသဝိဒ္ဓ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၃၇။

ဂုဏဝိသေသဝိဘာဝန (ထိ၊ န) [ဂုဏဝိသေသ + ဝိဘာဝန] ဂုဏ်ထူးကို ထင်စွာပြကြောင်း (သုတ်)။ သဗ္ဗေသံ အရိယာနံ ဂုဏဝိသေသ-ဝိဘာဝနမိဒံ သုတ္တံ ပဌမံ နိက္ခိတ္တံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၇။

ဂုဏဝိသေသဝိဘာဝနပရ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ-ဝိဘာဝန + ပရ] ဂုဏ်ထူးကို ထင်စွာပြခြင်း လျှင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းရှိသော။ ဣဓ ပန သတ္တု ဂုဏဝိသေသဝိဘာဝနပရယ ဒေသနာယ တ-ထာ ဝတ္ထု န သက္ကာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈။

ဂုဏဝိသေသာဓိဂမ (ပ) [ဂုဏဝိသေသ + အဓိ-ဂမ] ဂုဏ်ထူးကိုရခြင်း။ ဝိသေသာဓိဂမာနန္တိ ဂုဏဝိသေသာဓိဂမာနံ။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၀၅။

ဂုဏဝိသေသာဓိဂမဟေတု (ပ) [ဂုဏဝိသေသ-ာဓိဂမ + ဟေတု] ဂုဏ်ထူးကို ရခြင်း၏ အကြောင်း။ ဂုဏဝိသေသာဓိဂမဟေတုဘူတာ အဟော အစ္ဆရိယာ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၆။

ဂုဏဝိသေသာဓိဋ္ဌာန (န) [ဂုဏဝိသေသ + အဓိ-ဋ္ဌာန] ဂုဏ်ထူး၏တည်ရာ။ သုညာဂါရဉ္စ ဥပ-သောဘယမာနော ဂုဏဝိသေသာဓိဋ္ဌာန-ဘာဝါပါဒနေန ဝိညူနံ အတ္တတော တံ ပြု-ဟေန္တော နာမ ဟောတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၂။

ဂုဏဝိသေသာဟေ (တိ) [ဂုဏဝိသေသ + အာဝဟ] ဂုဏ်ထူးကို ဆောင်သောသူ။ ယထာရဟံ ဂုဏဝိသေသာဝဟတော ဘဂဝ-တော ဥပကာရိတံ ဒဿေတိ။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၄၅။

ဂုဏဝုဗ္ဗ (တိ) [ဂုဏ + ဝုဗ္ဗ] ဂုဏ်အားဖြင့်ကြီးသော၊ ဂုဏ်တိုးပွားသောသူ။ ဂုဏသမ္ပန္နော

ဂုဏဝုဗ္ဗော နာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၀။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၆။)

ဂုဏဝုဗ္ဗိ (ထိ) [ဂုဏ + ဝုဗ္ဗိ] ဂုဏ်၏ကြီးပွားခြင်း။ ယေန ယေန ယောဂေန သတ္တာနံ ဂုဏဝုဗ္ဗိ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၅။

ဂုဏဝုဒ္ဓ (တိ) [ဂုဏ + ဝုဒ္ဓ] ဂုဏ်အားဖြင့်ကြီးသော၊ ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ ဝုဒ္ဓါတိ ဂုဏဝုဒ္ဓါ ပဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၀၀။ ဂုဏ-သမ္ပန္နော ဂုဏဝုဒ္ဓေါ နာမ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဂုဏဝုဒ္ဓိ (ထိ) [ဂုဏ + ဝုဒ္ဓိ] ဂုဏ်၏ကြီးပွားခြင်း။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတေ မဂ္ဂေ အဘိရတော ဂုဏဝုဒ္ဓိ-ယာ စ ဝုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၃။

ဂုဏသံကိတ္တန (ထိ၊ န) [ဂုဏ + သံကိတ္တန] (၁) ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ (၂) ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းကြောင်း။ (၁) တေသံ ဂုဏသံကိတ္တန-ဝသေန ယထာရဟံ တတ္ထ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာပနာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၉၇။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂုဏသံကိတ္တနဝါစာ (ထိ) [ဂုဏသံကိတ္တနာ + ဝါစာ] ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းကြောင်း စကား။ သာသနဿ ဂုဏသံကိတ္တနဝါစံ ကုလာနံ အာ-ရောစေသိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၅။

ဂုဏသံဝဏ္ဏနာ (ထိ) [ဂုဏ + သံဝဏ္ဏနာ] ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ “ကဟံ ကေပုတ္တက ပိယမနာ-ပါ”တိ ဝေမာဒိနာ နယေန ဂုဏသံဝဏ္ဏနာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈၀။

ဂုဏသင်္ခါ (ထိ) [ဂုဏ + သင်္ခါ] အကျိုးကို ရေတွက်ခြင်း၊ အကျိုးအရေအတွက်။ ဂုဏသင်္ခါ-ယာ (မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂၅)တိ အာနိသံသဂဏ-နာယ၊ မဟပ္ပလတာယာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၁။

ဂုဏသဉ္ဇယ (ပ) [ဂုဏ + သဉ္ဇယ] (၁) ဂုဏ်-အပေါင်း-အစု။ (တိ) (၂) ဂုဏ်တို့၏ပေါင်းစုရာဖြစ်သောသူ။ (၁) ကော ဝတ္တာ တဿ

နိဿေသံ၊ ဝနဿ ဂုဏသဉ္ဇယံ။ အပါ ၂။ ၂၂။
(တိ) (၂) ဒိဿာ မောက္ခပုရဒ္ဒါရံ၊ နာယကံ
ဂုဏသဉ္ဇယံ။ အပါ ၂။ ၁၁၄။

ဂုဏသန္တက (တိ) [ဂုဏ+သန္တက] ဂုဏတက္က-
ဒ္ဒန်းအထံ၊ ဂုဏတက္ကဒ္ဒန်းအနီး။ ဂုဏသန္တက-
ပါဂမိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၁) တိ ဂုဏဿ သန္တကံ
ကိဉ္စိဒေဝ ကာရဏံ သောဿာမိတိ ဥပဂ-
တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၅။

ဂုဏသန္တဿယ (ပု) [ဂုဏ+သန္တဿယ] အကျိုး
၏-မှီရာ-တည်ရာ။ တပေါဂုဏ (စ) ကြည့်။

ဂုဏသဘာဂ (တိ) [ဂုဏ+သဘာဂ] ဂုဏ်အားဖြင့်
တူသော အဖို့ရှိသော၊ သူ။ သဘာဂါနန္တံ ဂုဏ-
သဘာဂါနံ၊ မိတ္တသန္တဝသဘာဂါနံ။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၁၆၄။

ဂုဏသဘာဝ (တိ) [ဂုဏ+သဘာဝ] ဂုဏ်
သဘောရှိသော။ တပေါဂုဏ (စ) ကြည့်။

ဂုဏသမ (တိ) [ဂုဏ+သမ] ဂုဏ်အားဖြင့်တူမျှ
သော။ န ပါပုဏာတိတိ ဂုဏသမဘာဝေန
န သမ္ပာပုဏာတိ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၁။ ၂၃၄။

ဂုဏသမဂီ (တိ) [ဂုဏ+သမဂီ] ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ ဂုဏသမဂီတာယ၊ အဘိဓမ္မိကရ-
ဏာယ စ “ဘိက္ခဝေ” တိ အာမန္တနံ။ ဒီ၊ ၃။
၁။ ၁၉၁။ (- သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၂၉၉။)

ဂုဏသမန္နာဂတ (တိ) [ဂုဏ + သမန္နာဂတ]
ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဧဝံ ဂုဏသမန္နာ-
ဂတဉ္စ ကလျာဏမိတ္တံ ဥပနိဿာယ။ စရိယာ၊
၄။ ၂၀။

ဂုဏသမာနကာယ (တိ) [ဂုဏသမာန+ကာယ]
(အဖြူ) ဂုဏ်အားဖြင့် တူသောကိုယ်ရှိသော၊
သူ။ သေတပေါက္ခရရဇတေတော ဂုဏသမာ-
နကာယတ္တာ ဝေမာဟ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၂၇၂။

ဂုဏသမိဒ္ဓိ (ထိ) [ဂုဏ+သမိဒ္ဓိ] ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံ
ခြင်း။ ဣတိ ဝိဘဝသမိဒ္ဓိယာ စ ဂုဏသမိဒ္ဓိ-

ယာ စ သမိဒ္ဓိတေဝ ပညာယိတ္ထ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။
၁၄၇။

ဂုဏသမုဒယ (ပု) [ဂုဏ+သမုဒယ] ဂုဏ်
အပေါင်း။ ပတ္တဇေ ဂုဏသမုဒယေ မဟာ-
လာဘသက္ကာရော ဥဒပါဒိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၆။

ဂုဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂုဏ+သမ္ပတ္တိ] ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံ
ခြင်း။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဂုဏသမ္ပတ္တိ၊ အဓိကာရော စ
ဆန္ဒတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၁။ မ၊ ၄။ ၄။ ၆။ အံ၊ ၄။ ၁။
၃၆၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။
ဂုဏသမ္ပတ္တိတိ ဈာနာဒိဂုဏပဋိလာဘော။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆-၇။ (-
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။)

ဂုဏသမ္ပတ္တိအဓိဋ္ဌာန (န) [ဂုဏသမ္ပတ္တိ+အဓိဋ္ဌာ-
န] ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၏ တည်ရာ။ တသ္မာ
ပဏိဓာနကာလေ စပဗ္ဗဇ္ဇာလိင်္ဂံ ဝေ ဟိ ယုတ္တ-
ရူပံ ကိဉ္စ ဂုဏသမ္ပတ္တိအဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။
စရိယာ၊ ၄။ ၂၇၂။

ဂုဏသမ္ပဒါ (ထိ) [ဂုဏ+သမ္ပဒါ] (၁) ဂုဏ်နှင့်
ပြည့်စုံခြင်း။ (တိ) (၂) ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊
သူ။ (၁) တဿ ဘဂဝတော ဂုဏသမ္ပဒါ
အဟော ဝတ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၁၆၅။ (တိ)
(၂) နတွာ ဓမ္မဉ္စ ဝိမလံ၊ သံသဉ္စ ဂုဏသမ္ပဒါ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။

ဂုဏသမ္ပန္န (တိ) [ဂုဏ+သမ္ပန္န] ဂုဏ်နှင့်တကွဖြစ်
သော၊ ဂုဏ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဒိဿာန
ဂုဏသမ္ပန္နံ၊ ဈာယိံ ဈာနရတံ သတံ။ ဝိမာန။
၆။ ဂုဏသမ္ပန္နန္တိ သဗ္ဗေဟိ သာဝကဂုဏေဟိ
သမန္နာဂတံ၊ တေဟိ ဝါ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဝိမာန၊
၄။ ၃၃။

ဂုဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဂုဏ+သမ္ပယုတ္တ] အကျိုး
အာနိသင်နှင့် ယှဉ်သော။ ဂုဏ (၁၁) ကြည့်။

ဂုဏသမ္ပာဒန (န) [ဂုဏ+သမ္ပာဒန] ဂုဏ်ကို
ပြည့်စုံစေခြင်း။ ကောဓဿ ဝိမေနတော

ဂုဏသမ္ဘာဝနာ သာဓုနမပ္ပဋိဟတမာယုခံ။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၀။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၆၇။

ဂုဏသမ္ဘာဝနာ (တိ) [ဂုဏ+သမ္ဘာဝနာ] ဂုဏ်
လျှင် အကြောင်းရှိသော - ဂုဏ်ကိုအကြောင်း
ခံသော - ချီးမွမ်းခြင်း။ ဂုဏသမ္ဘာဝနာယ
သမ္ဘာဝိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။
ဂုဏသမ္ဘာဝနာယာတိ ဝက္ခမာနဂုဏဟေတု-
ကာယသမ္ဘာဝနာယ သမ္ဘာဝိတော၊ န ယေန
ကေနစိ ကိစ္စသမတ္တတာဒိနာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၀။

ဂုဏသမ္ပတ (တိ) [ဂုဏ+သမ္ပတ] ဂုဏ်ဟုသမုတ်
အပ်သော။ တန္တိ (၁) ကြည့်။

ဂုဏသရီရ (န) [ဂုဏ+သရီရ] ဂုဏ်ကျေးဇူးဟူ
သောကိုယ်။ ကမ္မန္တရာယဝသေန ဟိဿ
ရညော ဂုဏသရီရံ ခတုပဟတံ အဟောသိ။
ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၆။

ဂုဏသရီရမဟန္တ(တိ) [ဂုဏသရီရ+မဟန္တ] ဂုဏ်
ဖြင့် ကြီးမြတ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဆသု
အဘိညာဓမ္မေသု ဂုဏသရီရမဟန္တတ္တံ ပါပုဏ-
န္တိတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

ဂုဏသရီရောပသောဘန (န) [ဂုဏသရီရ+ဥပ-
သောဘန] ဂုဏ်ဖြင့် ကိုယ်ကို တင့်တယ်စေ
ခြင်း။ ဂုဏသရီရောပသောဘနဋ္ဌေန အာဘ-
ရဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

ဂုဏသလ္လက္ခဏကာရဏ (န) [ဂုဏသလ္လက္ခဏ+
ကာရဏ] ဂုဏ်ကိုမှတ်ခြင်း၏ အကြောင်း။
တာနိ စ ဂုဏသလ္လက္ခဏကာရဏာနိ သဒ္ဓါသ-
မ္ပန္နာနံ ဝိညုဇာတိကာနံ ပစ္စက္ခာနိ ဟောန္တိ။
သာရတ္ထ၊၁။၂၁၆။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၁။

ဂုဏသဟဂတ (တိ) [ဂုဏ+သဟဂတ] အကျိုး
ကျေးဇူးနှင့် တကွဖြစ်သော။ ဂုဏ (၁၁)
ကြည့်။

ဂုဏသာဂရ (တိ) [ဂုဏ+သာဂရ] သမုဒ္ဒရာနှင့်
တူသောဂုဏ်ရှိသော၊ သူ။ ဥဘော ဂုဏာ

တေ ဂုဏသာဂရဿ၊ ဝုတ္တာ ဣဓာစရိယဝရေန
တသ္မာ။ ဝဇီရ၊၁၀။

ဂုဏသာမဂ္ဂိ(တိ) [ဂုဏ+သာမဂ္ဂိ] (သီလစသော)
ဂုဏ်အားဖြင့် - ညီညွတ်ခြင်း - တူမျှခြင်း။
အရိယပုဂ္ဂလာ ဟိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဒူရေ
ဌိတာပိ အတ္တနော ဂုဏသာမဂ္ဂိယာ သံဟ-
တာ ဝေ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၅။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၇၆။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈။

ဂုဏသာရ (ပု) [ဂုဏ+သာရ] ဂုဏ်တည်းဟူ
သောအနှစ်၊ ဂုဏ်အနှစ်။ သာရောတိ ဂုဏ-
သာရော။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။

ဂုဏသာရဇေန (တိ) [ဂုဏသာရ+ဇန+ယု] ဂုဏ်
အနှစ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော။ သူ။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဂုဏသာရရဟိတ (တိ) [ဂုဏသာရ+ရဟိတ]
ဂုဏ်အနှစ်မှကင်းသော။ တတ္ထ ဂုဏသာရ-
ရဟိတေ ကပ္ပေ ဂုဏသာရုပ္ပါဒကဿ ဂုဏ-
သာရဇနနဿ ဧကဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ....
“သာရကပ္ပေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။

ဂုဏသာရဝိနာသန (န) [ဂုဏသာရ+ဝိနာသန]
ဂုဏ်အနှစ်၏ပျက်စီးခြင်း။ အပ္ပဒါနေန ဂုဏ-
သာရဝိနာသနေန စ ကောဓုပနာဟာဒိနံ
ဦမိအာဒိသဒိသတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ။၁၃၇။

ဂုဏသာရဝိရဟိတ (တိ) [ဂုဏသာရ+ဝိရဟိတ]
ဂုဏ်အနှစ်မှကင်းသော၊ သူ။ ဥပမိတပုဂ္ဂလေ-
သု ပနေတ္ထ အန္တော ဂုဏသာရဝိရဟိတော
တုဇ္ဈော....ပိဟိတော ပုဂ္ဂလော ဝေဒိတဗ္ဗော။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။

ဂုဏသာရုပ္ပါဒက (တိ) [ဂုဏသာရ+ဥပ္ပါဒက]
ဂုဏ်အနှစ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။ ဂုဏသာ-
ရရဟိတ-ကြည့်။

ဂုဏသုတ္တက (န) [ဂုဏ+သုတ္တက] နှစ်ထပ်ချည်။
ဂုဏသုတ္တက (ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၂၃၈) နှိ ခိဂုဏ-
သုတ္တကံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋ္ဌိ။၁၆၂။

ဂုဏသေဋ္ဌ (တိ) [ဂုဏ+သေဋ္ဌ] ဂုဏ်အားဖြင့်
မြတ်သောသူ။ တောသေဟိ တံ မုနိန္ဒ ဂုဏ-
သေဋ္ဌ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၇။

ဂုဏသောဘ (ထိန) [ဂုဏ+သောဘ] ဂုဏ်
တင့်တယ်ခြင်း။ ဂုဏသောဘေန ပရမ-
သုဂန္ဓာ ဝိမုတ္တိယေဝ ကုသုမာနိ။ ထေရဝံဋ္ဌ။၁။
၂၅၉။

ဂုဏသောဘာကိတ္တိသဒ္ဓ (ပု) [ဂုဏသော-
ဘာ+ကိတ္တိသဒ္ဓ] ဂုဏ် တင့်တယ်ခြင်းဖြင့်
ဖြစ်သော ကျော်စောသံ။ ဂုဏသောဘာ-
ကိတ္တိသဒ္ဓသုဂန္ဓတာယ ဥပါသကောဝ ပဒုမံ
ဥပါသကပဒုမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၈၄။ (- သီ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅။)

ဂုဏသောဘာသုရဘိ (တိ) [ဂုဏသောဘာ+
သုရဘိ] ဂုဏ်တင့်တယ်ခြင်းဖြင့်ကောင်းသော
အနံ့ရှိသော။ ဂုဏသောဘာသုရဘိဘာဝေ-
နာ (နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀)တိ ဂုဏေဟိ သော-
ဘာယ သုဂန္ဓိဘာဝေန စ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ။၇၇။

ဂုဏသောရစ္စ (န) [ဂုဏ+သောရစ္စ] (သီလ
စသော) ဂုဏ်၌ မွေ့လျော်သည်၏ အဖြစ်။
ကိလေသာနံ ပတနုဘာဝေန ဂုဏသောဘာယ
ဂုဏသောရစ္စေန သကဒါဂါမိ သမဏပဒုမော
နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄၃။

ဂုဏဟိန (တိ) [ဂုဏ+ဟိန] ဂုဏ်အားဖြင့်ယုတ်
သော။ ဂုဏဟိနာပိ သံဃမိ၊ ဝေါဟရန္တာ
ဝိသာရဒါ။ ထေရ။၃၄၁။

ဂုဏဟေတုက(တိ) [ဂုဏ+ဟေတု+က] (သီလ-
စသော) ဂုဏ်လျှင်အကြောင်းရှိသော။ ဂုဏ-
နေမိတ္တိက-ကြည့်။

ဂုဏာကရ (တိ) [ဂုဏ+အာကရ] ဂုဏ်ကျေးဇူး
၏ တည်ရာဖြစ်သော။ နိဗ္ဗာပေတာ ယထာ
မေသော၊ သာဂရောဝ ဂုဏာကရော။ အပါ၊
၂။၁၀၈၊၁၆၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၃၈။

ဂုဏာဂုဏ (ပု) [ဂုဏ+အဂုဏ] (၁) အကျိုး
အပြစ်။ (၂) ချီးမွမ်းခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (၃)
ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်။ (၁) ဂုဏာဂုဏပဒ-
ကြည့်။ (၂) (၃) ဂုဏာဂုဏဝိဒ္ဓ-ကြည့်။

ဂုဏာဂုဏပဒ (န) [ဂုဏာဂုဏ+ပဒ] အကျိုး
အပြစ်အဖို့အစု။ ပဒါနီတိ “အယံ ဧဝံ သီလဝါ
အဟောသိ၊ ဧဝံ ဒုဿီလော”တိအာဒိနာ
နယေန ပဝတ္တာနိ ဂုဏာဂုဏပဒါနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။
၁၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ။၂။၃၁၁။ ဂုဏာဂုဏပဒါနီတိ
ဂုဏဒေါသကောဋ္ဌာသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၆။ သီ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၆။

ဂုဏာဂုဏဝိဒ္ဓ (တိ) [ဂုဏာဂုဏ+ဝိဒ္ဓ] (၁)
အကျိုးအပြစ်ကို သိသောသူ။ (၂) ချီးမွမ်း
ခြင်း ကဲ့ရဲ့ခြင်းကိုသိသောသူ။ (၃) ကုသိုလ်
အကုသိုလ်ကိုသိသောသူ။ (၁) (၂) (၃)
ဂုဏာဂုဏဝိဒ္ဓ (အပါ၊၂။၁၅၆)တိ ဂုဏဉ္စ အဂု-
ဏဉ္စ ဂုဏာဂုဏံ၊ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏံ၊ ကုသလာကုသလံ
ဝါ၊ တံ ဇာနာတိတိ ဂုဏာဂုဏဝိဒ္ဓ။ အပါ၊ဋ္ဌ။
၂။၂၆၆။ ဂုဏာဂုဏပဒ-လည်း ကြည့်။

ဂုဏာဂုဏိက—(မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၃၂)သည်ကုလာဂုဏိ-
ကပုဒ်မှ ပျက်ယွင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်သည်။
ကုလာဂုဏိကဇာတ-ကြည့်။

ဂုဏာစရိယ (ပု) [ဂုဏ+အာစရိယ] ဂုဏကဿပ
ဆရာ။ နတ္ထိ ဘဒ္ဒေတိ ဘဒ္ဒေ ဂုဏာစရိယော
ဝေမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၇။၁၂၂။

ဂုဏာစေဋ္ဌ (စေလ)(ပု) [ဂုဏ+အစေဋ္ဌ] ဂုဏ-
တက္ကဒွန်း။ ဂုဏာစေဋ္ဌဿ (ဂုဏာစေလဿ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၈၁။) ဝါကျေန၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂတာ-
သယော။ အပါ၊၂။၁၃၅။

ဂုဏာဇီဝက (ပု) [ဂုဏ+အာဇီဝက] ဂုဏတက္က
ဒွန်း။ ဂုဏာဇီဝကဿ သန္တိကေ ဂဟိတမိစ္ဆာ-
ဒဿနံ ရာဇာနံ အင်္ဂတိ အဒ္ဓသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၇။
၁၃၅။

ဂုဏာတိရိတ္တ (တိ) [ဂုဏ+အတိရိတ္တ] (သီလအစရှိသော လောကုတ္တရာ) ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ဖြင့် ထူးမြတ်လွန်ကဲသောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂုဏာတိရေက (တိ) [ဂုဏ+အတိရေက] (သီလအစရှိသော လောကုတ္တရာ) ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ဖြင့် ထူးမြတ်လွန်ကဲသောသူ။ သစေ ပန ဂုဏာတိရေကံ နိရောဓာ ဝုဋ္ဌိတံ ပဋိဂ္ဂါဟကံ လဘတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ဂုဏာတိရေကန္တိ ဂုဏာတိရိတ္တံ၊ သီလာဒိလောကုတ္တရာဂုဏေဟိ ဝိသိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။

ဂုဏာတိရေကသမ္ပဒါ (ထိ) [ဂုဏာတိရေက+သမ္ပဒါ] (သီလအစရှိသော လောကုတ္တရာ) ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ဖြင့် ထူးမြတ် လွန်ကဲသောသူ၏ အဖြစ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ ထူးမြတ်လွန်ကဲသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဒက္ခိဏေယျဿ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌိတဘာဝေါ ဂုဏာတိရေကသမ္ပဒါ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

ဂုဏာတိသယယုတ္တ (တိ) [ဂုဏ+အတိသယ+ယုတ္တ] ထူးမြတ်လွန်ကဲသော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သောသူ။ ဂုဏာတိသယယုတ္တဿ၊ ယသ္မာ လောကဟိတေသိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။

ဂုဏာတိသယယောဂ (ပု) [ဂုဏာတိသယ+ယောဂ] ထူးမြတ်လွန်ကဲသော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဂုဏာတိသယယောဂေန ဟိ ဝန္တနာရဟဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။

ဂုဏာတိသယယောဂသန္ဓဿန (န) [ဂုဏာတိသယယောဂ+သန္ဓဿန] ထူးမြတ်လွန်ကဲသော ဂုဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ တဿ ဂုဏာတိသယယောဂသန္ဓဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။

ဂုဏာဓိက (တိ) [ဂုဏ+အဓိက] ဂုဏ်အားဖြင့် လွန်ကဲသောသူ။ ဝတ္ထုသမတ္တေ သတိ ဂုဏာ-

ဓိကာနံ သန္တကေ ဝတ္ထုသ္မိံ မဟာသာဝဇ္ဇံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

ဂုဏာဓိကဒဿန (န) [ဂုဏာဓိက+ဒဿန] ဂုဏ်အားဖြင့် လွန်ကဲသည်ကိုပြခြင်း။ “ကိမိဒံ ဘဂဝါ ဟေဋ္ဌာ....ဂုဏာဓိကဒဿနံ ကရေတီ” တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

ဂုဏာဓိဂမ (ပု) [ဂုဏ+အဓိဂမ] ဂုဏ်ကိုရခြင်း။ ဂုဏာဓိဂမော (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀) တိ ဈာနာဘိညာသဟိတော ဂုဏာဓိဂမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။

ဂုဏာဓိဂမန (န) [ဂုဏ+အဓိဂမန] ဂုဏ်ကိုရခြင်း၊ ဂုဏ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ အဘိက္ကန္တံ ဂုဏာဓိဂမနတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဂုဏာဓိဂမနတောတိ သီလာဒိဂုဏာနံ သမ္မာပနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

ဂုဏာဓိဂမာဘာဝ (ပု) [ဂုဏာဓိဂမ+အဘာဝ] ဂုဏ်ကိုရခြင်း၏ မရှိခြင်း။ ဧဝံ သင်္ဂဏိကာရာမဿ ဂုဏာဓိဂမာဘာဝံ ဒဿေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။

ဂုဏာဓိမုတ္တိ (ထိ) [ဂုဏ+အဓိမုတ္တိ] ဂုဏ်ကျေးဇူးကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ ရတနတ္ထယဿ ဂုဏာဓိမုတ္တိံ ပဒေဝဒေသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။

ဂုဏာနိသံသ (ပု) [ဂုဏ+အနိသံသ] တိုးတက်-တိုးပွား-ပွားစီး-သော အကျိုး၊ အကျိုးအာနိသင်။ န မဟာနိသံသောတိ ဂုဏာနိသံသေန မဟာနိသံသော န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဂုဏာနိသံသေနာတိ ဥဒယဖလေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။

ဂုဏာနုကမ္ပန (တိ) [ဂုဏ+အနုကမ္ပန] ဂုဏ်ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်သောသူ။ တံ အာနန္တရိယေနပိ သတ္တရိ ဝါ ဂုဏာနုကမ္ပနတယ။ ပေဋကော။၃၀၀။

ဂုဏာနုပုဗ္ဗိယ (န) [ဂုဏ+အာနုပုဗ္ဗိယ။ အာနုပုဗ္ဗိယ မော်ဂါ၃။၂၃-ကို၊ ရှူ။ဘာသာ၊ဋီ၊၂။နာ။၂၈-၉၅၅ ကြည့်။] ဂုဏ်တို့၏ အစဉ်အဆက် ဖြစ်ခြင်း။ “ဝံသာနုရက္ခကော ပဝေဏိပါလကော”တိအာဒိသု ဂုဏာနုပုဗ္ဗိယံ ဂုဏာနံ ပဗန္ဓပွဝတ္တိယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။

ဂုဏာနုဘာဝ (ပု) [ဂုဏ+အာနုဘာဝ] (သီလစသော) ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ - အစွမ်းသတ္တိ - တန်ခိုးအာနုဘော်။ ပညာနုဘာဝဿ ဂုဏာနုဘာဝဿ စ သမ္ပတ္တိယာ မဟာနုဘာဝေါ။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ။၂၄၄။

ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓ (တိ) [ဂုဏာနုဘာဝ+ပဋိလဒ္ဓ] ဂုဏ်ကျေးဇူး၏ အာနုဘော်ဖြင့် ရအပ်သော။ ဂုဏာနုဘာဝပဋိလဒ္ဓံ ကိတ္တိသဒ္ဓန္တ န ဗျာပါဒဒတိတိ အဗျာပါဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁။၁၇၃။

ဂုဏာနုရူပ (တိ) [ဂုဏ+အနုရူပ] ဂုဏ်အား လျော်သော။ န ပန ဗုဒ္ဓါဒိနံ ဂုဏာနုရူပန္တိ အဓိပ္ပာယ်ော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၀။

ဂုဏာနုဿရဏ (န) [ဂုဏ+အနုဿရဏ] ဂုဏ်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ ဖလဒါနေန ဗုဒ္ဓဿ၊ ဂုဏာနုဿရဏေန စ။ အပ၊၂။၁၄၅။

ဂုဏာပရာဓ (ပု) [ဂုဏ+အပရာဓ] အကျိုး အပြစ်။ ဂုဏာပရာဓံ ခမတိ သဟတိ အဓိဝါသေတိတိ ခန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၄။

ဂုဏာဘာဝ (ပု) [ဂုဏ+အဘာဝ] ဂုဏ်၏မရှိခြင်း။ နိဂ္ဂုဏာနံ ဂုဏာဘာဝေါ ပါကဋ္ဌောဝဘဝိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ။၃။၄၂။

ဂုဏာဘာဝကရဏ (န) [ဂုဏာဘာဝ+ကရဏ] ဂုဏ်မရှိသည်ကို ပြုခြင်း။ သတ္တမလံ ဝိယ သတ္တဿ ပညာသတ္တဿ ဂုဏာဘာဝကရဏတော ပညာသတ္တမလံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၉။

ဂုဏာဘာဝဒဿန (န) [ဂုဏာဘာဝ+ဒဿန] ဂုဏ်မရှိသည်ကို ပြုခြင်း။ တဿ ဂုဏာဘာဝဒဿနဝသေန ပမာဏကရဏဟော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။

ဂုဏာဘိည (တိ) [ဂုဏ+အဘိည] ဂုဏ်ကိုအထူး သဖြင့် သိတတ်သော၊သု။ အရိယာ ဟံ ရတနတ္ထယံ ဂုဏာဘိညတာယ...ဂရံ ကတွာ ပဿန္တိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။

ဂုဏာဘိတ္ထဝ (ပု) [ဂုဏ+အဘိတ္ထဝ] ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ သမ္ပုဓေ ဂုဏာဘိတ္ထဝသင်္ခါတော ပရိဝါရသမ္ပဒါသင်္ခါတော စ ယသော အဿ ပရိဗြူဟတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၁။၁၂၄။

ဂုဏာဘိတ္ထဝန (တိ၊န) [ဂုဏ+အဘိတ္ထဝန] ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းခြင်း။ ပသံသာယန္တိ ပစ္စက္ခတော ဂုဏာဘိတ္ထဝနေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၂၄၇။

ဂုဏာဘိတ္ထဝနပုဗ္ဗက (တိ) [ဂုဏာဘိတ္ထဝန+ပုဗ္ဗက] ဂုဏ်ကို ချီးမွမ်းခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ သာ ကေဒိဝသံ မဟာကဿပတ္ထေရဿ ဂုဏာဘိတ္ထဝနပုဗ္ဗကံ... ဥဒါနံ ဥဒါနေန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၆။

ဂုဏာဘိတ္ထဝနဝိသေသ (ပု) [ဂုဏာဘိတ္ထဝန+ဝိသေသ] ဂုဏ်ကိုချီးမွမ်းခြင်းအထူး။ ဂုဏာဘိတ္ထဝနဝိသေသေန အဘိတ္ထဝေတုံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။

ဂုဏာဘိဗျာပန (န) [ဂုဏ+အဘိဗျာပန] ဂုဏ်၏ အထူးသဖြင့် ပျံ့နှံ့ခြင်း။ ဂုဏာဘိဗျာပနံ ကိတ္တိတိ အာဟ “ပတ္ထဋ္ဌယသဟ” န္တိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၇၂။

ဂုဏာဘိမုခ (တိ) [ဂုဏ+အဘိမုခ] ဂုဏ်သို့ရှေးရှုသော။ ဘဂဝတော ဂုဏာဘိမုခံ မနသိကာရံ ပေသေသိ။ ဥဒါနံ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဂုဏာလယ (တိ) [ဂုဏ+အာလယ] (သီလစသော) ဂုဏ်၏တည်ရာဖြစ်သော၊သု။ ဂုဏာလယာနံ နိလယံ ဒဒါတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၆။

ဂုဏာဝယဝ (ပု) [ဂုဏ+အဝယဝ] (၁) ဂုဏ်၏ အစိတ်။ (တိ)(၂) ဂုဏ်၏အစိတ်ရှိသော။ သူ။
 (၁) ဝဇိ* ဂမေယျန္တိ သရိရာဝယဝေ, ဂုဏာ-
 ဝယဝေ စ ဖာတိ* ပါပေယျ။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၅၄။
 (တိ) (၂) တေသံ သမုဒါယဘူတောပိ တေ
 ဂုဏာဝယဝေ သတ္တုဋ္ဌာနိယေ ကတော။ ဒီ၊ ဇိ၊
 ၁။ ၃၉၇။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၂၂။

ဂုဏိ* (တိ) [ကုဏ+ဤ။ ရသပြု။] ကောက်ခြင်း
 ရှိသော၊ ကောက်သော၊ သူ။ ဂုဏိ ကုဏိတိ
 ဒုဝိဓော ကိရ ပါဌော။ ဝဇိရ။ ၄၃၉။ ကုဏိ-
 လည်းကြည့်။

ဂုဏိ* (တိ) [ဂုဏ+ဣ။ ဂုဏိယတိ ပကသိယ-
 တိတိ ဂုဏိ။ ဇာ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ကာ-ကျော။] ချပ်
 ဝတ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂုဏိကာယူရဓာရိ (တိ) [ဂုဏိကာယူရ+ဓရ+
 ဣ] ချပ်ဝတ်၊ လက်ကြပ်တန်းဆာကိုဆောင်
 သော၊ လက်ကြပ်- မောင်းရင်းဝတ် -
 တန်းဆာကိုဆောင်သော၊ သူ။ ဂုဏိကာယူရ-
 ဓာရိန (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၅) နှိ ဂုဏိ ဝုစ္စတိ ကဝဏံ၊
 ကဝဏာနိ စေဝ ကာယူရာဘရဏာနိ စ ဓာရေ-
 န္တာနံ၊ ကဝဏသင်္ခါတာနိ ဝါ ကာယူရာနိ
 ဓာရေန္တာနံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။ ကဝဏ (၂)
 လည်း ကြည့်။

ဂုဏိတ (တိ) [ဂုဏ+ဣတ။ ဂဏ+တ] ဖြစ်
 သော ရေတွက်ခြင်းရှိသော၊ ရေတွက်ခြင်း
 သို့ရောက်သော၊ ရေတွက်အပ်သော၊ မြှောက်
 ပွားအပ်သော။ ဣမေဟိ စတူဟိ ဂုဏေဟိ
 ဂုဏိတာ ဧတေန ဂုဏေန အဋ္ဌ ဟောန္တိ။
 အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။ အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၂၉။

ဂုဏိသမ္ပတ (တိ) [ဂုဏိ+သမ္ပတ] ဂုဏ်ရှိသူဟု
 သမုတ်အပ်သော၊ သူ။ နိပုဏော ဗုဒ္ဓဝစနေ၊
 အဟောသိ* ဂုဏိသမ္ပတော။ အပ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဂုဏိ (တိ) [ဂုဏ+ဤ] (၁) (ပန်း) အစရှိ
 သော၊ ပန်းကုံးရှိသော။ (၂) ဂုဏ်ရှိသော၊

သူ။ (၁) ဂုဏိနော (ဇာ၊ ၂။ ၂၅၄) တိ မာလာ-
 ဂုဏအာဘရဏေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ ဌ၊
 ၇။ ၉၉။ (၂) အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂုဏိဘူတ (တိ) [ဂုဏ+ဘူတ] မပြခန်းသည်
 ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မပြခန်းသော။ ဂုဏိ-
 ဘူတာနမ္ပိ ဟိ ဓမ္မသံဃာနံ အဘိဝါဒေတဗ္ဗ-
 ဘာဝေါ သဟယောဂေန ဝိညာယတိ။ ဝိဘာ-
 ဝိနီ၊ ၇၂။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊
 ၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၄။) ဂုဏိ-
 ဘူတာနန္တိ အပ္ပဓာနဘူတာနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊
 ၁။ ၁၀၅။

ဂုဏုတ္တမ (တိ) [ဂုဏ+ဥတ္တမ] ဂုဏ်ဖြင့် မြတ်
 သော၊ သူ။ ပကတိယာ ဥစ္စဋ္ဌာနဋ္ဌော နရော
 ဂုဏုတ္တမေန သမန္နာဂတော ဝရော။ နေတ္ထိ၊
 ၀။ ၉။

ဂုဏုပဿာတ (ပု) [ဂုဏ+ဥပဿာတ] ဂုဏ်ကို
 ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဂုဏုပဿာတေန ဥပဟတံ။
 အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဂုဏုပသဉ္စိ(သံဟိ)တ (တိ) [ဂုဏ+ဥပသဉ္စိတ]
 ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် စပ်သော။ ရတနတ္ထယဿ
 ဂုဏုပသဉ္စိတံ ပသံသံ အဘာသိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။
 ဝဏ္ဏုပသံဟိတန္တိ ဂုဏုပသံဟိတံ။ စူဠနိ၊ ဌ၊
 ၇၉။ ဂုဏုပသဉ္စိတန္တိ ဂုဏောပသညတ္တံ။ သီ၊
 ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၈။

ဂုဏေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂုဏ+ဧတေ+တွာ] ရေတွက်
 -မြှောက်ပွား-၍။ ဒွေ ဝါရေ ဂုဏေတွာ ယေ
 စတ္တာရော ကပ္ပိ ဒဿိတာ။ အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၂၉။

ဂုဏောဿာယတနိဘူတ (တိ) [ဂုဏ+ဩဃ+
 အာယတန+ဘူတ] ဂုဏ်အပေါင်း၏တည်ရာ
 ဖြစ်ရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ သူ။ ဂုဏောဿာယ-
 တနိဘူတံ၊ ပိတိသမ္ပုလ္လိတာနနံ။ အပ၊ ၂။
 ၁၂၇။

ဂုဏောဒယ (ပု) [ဂုဏ+ဥဒယ] ဂုဏ်၏တိုးပွားခြင်း။ မတ္တာ မာနိတာ သမ္ဘာဝိတာ ဂုဏောဒယံ အာပန္နာ။ ထေရဂဠာ ၂။ ၅၃၂။

ဂုဏောပသညတ္တ (တိ) [ဂုဏ+ဥပသညတ္တ] ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့်စပ်သော။ ဂုဏပသညိတ-ကြည့်။

ဂုဏောဘာသ (ပု) [ဂုဏ+ဩဘာသ] ဂုဏ်၏အရောင်။ ဂုဏပုတာပ-ကြည့်။

ဂုဏိက (န) [ဂုဋ္ဌိ+ဏ္ဍ] (၁) ချည်ခင်ယွေး။ (၂) အသိုက်။ (၁) တန္တဝါယဿ ဂုဏိကံ နာမအာကုလဘာဝေန။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈၃။ (၂) ဂုဏာဂုဏိက-ကြည့်။

ဂုတ္တ (တိ) [ဂုပ(=ရက္ခဏေ)+တ] (၁) စောင့်ရှောက်တတ်-လုံခြုံစေတတ်-သော။ (၂) စောင့်ရှောက်အပ် - လုံခြုံစေအပ် - ပိတ်ဆို့အပ်-သော။ (၁) ယော တေသု ဂုတ္တာ ဝိဒိတိန္ဒြိယော စရေ။ သုတ္တနိ။ ၃၁၇။ ဂုတ္တာတိ ဣန္ဒြိယသံဝရဂုတ္တိယာ သမန္နဂတော။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၃၀၇။ (၂) တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉။ (-မ၊ ၂။ ၁၇၁။ အံ၊ ၁။ ၆။) တယာဇ္ဇ ဂုတ္တာ ဝိဟရေမု ဒိဝသန္တိ တယာ အဇ္ဇ ရက္ခိတာ ဂေါပိတာ ဟုတွာ ဣမံ ဒိဝသံ စတုဣရိယာပထဝိဟာရေန ဝိဟရေယျာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၉။) အတ္တဂုတ္တာ (အံ၊ ၂။ ၅) တိ အတ္တနာဝ ဂုတ္တာ ရက္ခိတော၊ အတ္တာနံ ဝါ ဂေါပေတုံ ရက္ခိတုံ သမတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃။ (ဤနေရာ၌ အဖွင့်ကို ထောက်၍ အတ္တဂုတ္တာ-မိမိသည်သာလျှင် (မိမိကိုယ်) စောင့်ရှောက်အပ်၊ လုံခြုံစေအပ်ပြီဟူ၍ ၎င်း၊ မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်၊ လုံခြုံစေတတ်ပြီဟူ၍ ၎င်း သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ကို ကံ၊ ကတ္တားဟော အနက် ၂-မျိုးပေးလေ။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၆-ပ.မ.ဗ.သ.စ

ဂုတ္တစိတ္တ (တိ) [ဂုတ္တ+စိတ္တ] စောင့်ရှောက်အပ်-လုံခြုံစေအပ်-သော စိတ်ရှိသော။ အဘိဓမ္မာတတ္ထ (၂) (၃)-ကြည့်။

ဂုတ္တဋ္ဌာန (န) [ဂုတ္တ+ဋ္ဌာန] လုံခြုံရာအရပ်။ ဂုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပနတ္ထာယ ဟရတော အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။

ဂုတ္တဋ္ဌာနာစိက္ခန (န) [ဂုတ္တဋ္ဌာန+အာစိက္ခန] လုံခြုံရာအရပ်ကို ပြောကြားခြင်း။ ဂုတ္တဋ္ဌာနာစိက္ခနဿ ကပ္ပိယတ္တာ စ ကပ္ပိယံ နိဿာယ ဌိတံ။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၆၀။

ဂုတ္တဒွါရ (တိ) [ဂုတ္တ+ဒွါရ။ ဂုတ္တာ သတိကဝါ-ဇေန ပိဒဟိတာ ဒွါရ ဧတေနာတိ ဂုတ္တဒွါရော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၆။] စောင့်ရှောက်အပ်-ပိတ်ဆို့အပ်-သောတံခါးရှိသော။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော။ ဒီ၊ ၁။ ၅၉။ ဒီ၊ ၃။ ၈၈။ သံ၊ ၂။ ၃၂၃။ အံ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရေတိ မနုစ္ဆဋ္ဌေသု ဣန္ဒြိယေသု ပိဟိတဒွါရော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဂုတ္တဘာသန (န) [ဂုတ္တ+ဘာသန] လုံခြုံစွာ ပြောဆိုခြင်း၊ တိုးတိုးတိုင်ပင်ခြင်း။ မန္တသဒ္ဓေါ ဂုတ္တဘာသနေ၊ တဿ အာမန္တေ သီတိ တေဿ သမ္ပန္နယီတိ အတ္ထောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၉။

ဂုတ္တဘာသိတဗ္ဗ (တိ) [ဂုတ္တ + ဘာသိတဗ္ဗ] လုံခြုံစွာ ပြောဆိုအပ်သော၊ တိုးတိုးပြောဆိုအပ်သော။ ဣရဝေဒါဒယောဟိ ဂုတ္တဘာသိတဗ္ဗတာယ “မန္တာ” တိ ငုစ္စန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၂။

ဂုတ္တမန္တိ (တိ) [ဂုတ္တမန္တ+ဤ] လုံခြုံစေအပ်သော တိုင်ပင်ခြင်းရှိသော၊ တိုးတိုးတိုင်ပင်ခြင်းရှိသော။ မန္တိသုတိ ဂုတ္တမန္တိသု။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၁။

ဂုတ္တသလဂါမ (ပု) [ဂုတ္တသလ+ဂါမ] ဂုတ္တသလရွာ။ စောရေဟိ ကိရ ဂုတ္တသလဂါမေ ပဟတေ။ အဘိဋ္ဌာ၁။၄၂၇။

ဂုတ္တသေနာသန (န) [ဂုတ္တ + သေနာသန] စောင့်ရှောက်အပ် - ပိတ်ဆို့အပ် - သောကျောင်း၊လုံခြုံသောကျောင်း။ သဗ္ဗပရိစ္ဆန္တံ ဂုတ္တသေနာသနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိဇ္ဇာ၃။၄၃။

ဂုတ္တာ (ထိ) ဂုတ္တာထေရီမ။ ဂုတ္တာ(ထေရီ)၃၉၇။ တိဿာ နာမံ အဟောသိ။ ထေရီဋ္ဌာ၁။၁၆၂။

ဂုတ္တိ (ထိ) [ဂုပ+တိ] စောင့်ရှောက်-ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ လုံခြုံစေခြင်း။ (ဒီဋ္ဌာ၁။၁၅၃-၌ ဂုတ္တိကို-ရက္ခာဂုတ္တိ၊အာဝရဏဂုတ္တိဟု ၂-မျိုးခွဲသည်။ ဒီဋ္ဌာ၁။၂၃၂။ သီဋ္ဌိသစ်၊၂။၅၆-တို့၌ လာလတ္တံ့သောအကျိုးမဲ့မှ စောင့်ရှောက်ခြင်းသည်ရက္ခာဂုတ္တိမည်၏၊ ပစ္စုပ္ပန်(=လက်ငင်းတွေ့ထိနေဆဲ) အကျိုးမဲ့ကိုတားမြစ်ခြင်းသည် အာဝရဏဂုတ္တိမည်၏ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။) မိမိကမိမိသာ ရက္ခာဝရဏဂုတ္တိ သံဝိဒဟေယျာမ။ ဒီဋ္ဌာ၁။၅၇။ ယာ ဣမေသံ ဆန္တု ဣန္ဒြိယာနံ ဂုတ္တိ ဂေါပနာ အာရက္ခော သံဝရော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရတာ။ အဘိပု။၁၂။ (-ဒီ၊၂။၆၃။)ဝေ ဂေါပါယနတော ဂုတ္တိ။ ဒီဋ္ဌာ၂။၁၁၀။

ဂုတ္တိကမ္မ (န) [ဂုတ္တိ+ကမ္မ] စောင့်ရှောက်ခြင်းအမှု။ သော ကိရ အတ္တနော သရိရဿ ဂုတ္တိကမ္မေ ဆေကော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၂။၁၄၇။

ဂုတ္တိဇိတ (ပု) ဂုတ္တိဇိတပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ပင်္ဂေါ၊ ဂုတ္တိဇိတော၊ ပဿိ။ အပါဋ္ဌာ၁။၁၄၃။

ဂုတ္တိန္ဒြိယ (တိ) [ဂုတ္တိ+ဣန္ဒြိယ] စောင့်ရှောက်အပ် - ပိတ်ဆို့အပ် - လုံခြုံစေအပ် - သောဣန္ဒြိရိသော၊ သူ။ ဂုတ္တိန္ဒြိယော ရက္ခိတမာနသာ၊ နော။ သုတ္တန်။၂၇၉။ အပါ။၁။၁၃။ စူဠ။၂၇၄။ ဂုတ္တိန္ဒြိယောတိ ဆသု ဣန္ဒြိ-

ယေသု ဣဓ ဝိသုံ ဝုတ္တာဝသေသဝသေန ဂေါပိတိန္ဒြိယော။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌာ၁။၁၀၄။

ဂုတ္တိဗန္ဓနာဂါရ (န) [ဂုတ္တိ+ဗန္ဓနာဂါရ] လုံခြုံစေအပ်သော-နှောင်အိမ်-ထောင်။ ကာရဏာယ ဂုတ္တိဗန္ဓနာဂါရံ။ ဝဇီရ။၁၉၂။

ဂုတ္တိလ (ပု) [?] ဂုတ္တိလစောင်းသမား။ ဂုတ္တိလော စ ဂန္ဓဗ္ဗော သာမိနော စ ရာဇာ။ မိလိန္ဒ။၁၂၀။

ဂုတ္တိလကုမာရ (ပု) [ဂုတ္တိလ+ကုမာရ] ဂုတ္တိလသတို့သား။ဗောဓိသတ္တော ဂန္ဓဗ္ဗကုလေနိဗ္ဗတ္တိ၊ ဂုတ္တိလကုမာရေတိဿ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၂။၂၂၇။

ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗ (ပု) [ဂုတ္တိလ+ဂန္ဓဗ္ဗ] ဂုတ္တိလစောင်းသမား။ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗော နာမ သကလဇမ္ပဒီပေ အဂ္ဂဂန္ဓဗ္ဗော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၂။၂၂၇။

ဂုတ္တိလဝိမာန (ပု၊န) [ဂုတ္တိလ+ဝိမာန] ဂုတ္တိလစောင်းသမား၏ဝိမာန်ကိုပြသောအကြောင်းအရာစကား၊ ဂုတ္တိလဝိမာနဝတ္ထု။ သတ္တတန္တိ သုမဓရန္တိ ဂုတ္တိလဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌာ၁၂။

ဂုတ္တိလဝိမာနကထာ (ထိ) [ဂုတ္တိလဝိမာန+ကထာ] ဂုတ္တိလဝိမာန်ကို ဆိုကြောင်းစကား။ သကလာယ ဂုတ္တိလဝိမာနကထာယ ဒီပေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌာ၃။၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌာ၃။၂၀၅။

ဂုတ္တိလဝိဇ္ဇာဝါဒက (ပု) [ဂုတ္တိလ+ဝိဇ္ဇာဝါဒက] ဂုတ္တိလစောင်းသမား။ ဂုတ္တိလဝိဇ္ဇာဝါဒကော ကိရေ ကိဿာ ဣတ္ထိယာ သဟဿံ ပဟိဏိ။ အံ၊ဋ္ဌာ၁။၂၁။

ဂုတ္တိလာစရိယ (ထိ၊န) [ဂုတ္တိလ+စရိယ] ဂုတ္တိလ၏ (ဒါန၊ သီလ-စသော) အကျင့်၊ ဂုတ္တိလ၏ ကျင့်အပ်သော ပါရမီအထူး။ ထေရေန ယာစိတော အတိတံ အတ္တနော ဂုတ္တိလာစရိယံ (ဂုတ္တိလစရိယံ?) ကထေသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌာ၁၂။

ဂုတ္တိလာစရိယ^၂ (ပု) [ဂုတ္တိလ+အာစရိယ]
ဂုတ္တိလဆရာ။ ဂုတ္တိလာစရိယော တံ ဩလော-
ကေတွာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၂၆။

ဂုဒ (န) [ဂုဒ + အ။ ဓာန်၊ ခြုံ။ ၂၇၄-၅။] ဝစ္စမင်။
ပါယု တု ပုရိသေ ဂုဒံ။ ဓာန်။ ၂၇၄။

ဂုဏ္ဍ (ပု) [ဂု+ဒ] မြားပင်။ (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်၌
မြားမြက်ဟုဆို၏။) ဂုဏ္ဍေသပျတြ။ ဓာန်၊ ခို။
၆၀။

ဂုဏ္ဍာ (ထိ) [ဂု+ဒ+အာ။ ဓာန်၊ ခြုံ။ ၅၉၉။] (၁)
 နွားမြေရင်းကြီး (မုန်ညင်းကြီး)။ (၂) ဥပ-
 သကာပင်။ (၃) ဂုဏ္ဍာပင်။ (၁) ဂုဏ္ဍာ စ ဘဒ္ဒ-
 မုတ္တဉ္ဇ။ ဓာန်။ ၅၉၉။ (၂) လတာ ဂုဏ္ဍာ ဂန္ဓ-
 ဖလိ။ ဓာန်၊ ခြုံ။ ၅၇၁။ (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂုဏ္ဍာဝန (န) [ဂုဏ္ဍာ+ဝန] ဂုဏ္ဍာပင်တော။
 (ယင်း အနက်ကိုပင် - မ၊ဋီ၊၃။၁၅၁-၌ လက်ပံ
 ညို့တော၊ ဝဒန္တိအလိုစစ်ကြီးပင်တော-ဟုဖွင့်၍
 အံ၊ဋီ၊၂။၃၈ ၌ညောင်ကြပ်ညို့တော၊ သို့မဟုတ်
 ပိတ်ချင်းနက်တော-ဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ မ၊၂။
 ၂၇၀။ အံ၊၁။၆၈- လာ- ဂုဏ္ဍာဝနသည် မဓရာ
 ပြည်၌ရှိသည်။ ဂုဏ္ဍာတော- ၂-တောမဟုတ်
 ၁-တောသာ ဖြစ်သည်။ နေသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ
 လည်း ရှင်ကစွည်းတပါးသာဖြစ်သည်။ ဟော
 ကြားသည့်တရားအကြောင်း အရာသကဲ့လဲ့
 သည်။ သို့ဖြစ်ပါလျက် ဋီကာ ၂-စောင် အဆို
 မတူ ဖြစ်နေခြင်းမှာ အဆက်ဆက် ခေးကူး
 လာရာ၌ ချွတ်သွင်းချက်ရှိသည်ဟူသော အ
 ကြောင်းမှ တပါး အခြား အကြောင်းရှိသည်
 ဟု မဆိုနိုင်ချေ။) ဂုဏ္ဍာဝနေ(မ၊၂။၂၇၀)တိ
 ကဏ္ဍကဂုဏ္ဍာဝနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀-၁။ ဂုဏ္ဍာ-
 ဝနေ (အံ၊၁။၆၈) တိ ဝေန်နာမကေ ဝနေ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဂုဏ္ဍာဝနေတိ ကာဠုသိပ္ပလိဝနေ
 အတိမုတ္တကဝနေတိ စ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၁။
 ဂုဏ္ဍာဝနေတိ ကဏ္ဍဂုဏ္ဍာဝနေ၊ ကာဠုသိပ္ပလိဝ-
 နေတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈။

ဂုဏ် (ကြံ) [ဂုဏ်+အ+တိ။ မောင်၊ ၇။ ၁၃၂။]
 ထွေးလုံးရပ်ပတ်၏။ ဂုဏ် ပရိဝေတိ ပလိ-
 ဗုဒ္ဓတိတံ ဂေါဓမော။ သိဒ္ဓိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၀။

ဂုဗ္ဗံ (ပု၊န) [ဂုပ+ဗ။ ဂုပ ရက္ခဏေ ဗော၊ ပဿ
မော၊ ဂုဗ္ဗော၊ ဂုဗ္ဗမ္ပိ။ ဓာနံ၊ဋီ။၆၃၁။ (ဂုလ္လု-
သံ)] (၁) အပေါင်းအစု။ (၂) သေနဂ်-
ဗျူဟာ=စစ်ဆင်နည်း။ (ဓာနံ၊သျ၊သစ်-၌
ရဲမက်ဗိုလ်ပါ အစီအရင်ဟု ပြန်သည်။) (၃)
စစ်တပ်။ (အမရ၊၁၈၊၈၁-နှင့် P.S.E.D.
ဓာနံတို့၌ တိုက်ဆင် ၉-စီး၊ စစ်တိုက်ရထား
၉-စီး၊ မြင်း ၂၇-ကောင်၊ ခြေလျှင်တပ်သား
၄၅-ယောက် ဤအစုကို ဂုလ္လု=ဂုဗ္ဗဟုခေါ်
ကြောင်းဆို၏။) (၄) ကင်းစောင့်တပ်သား။
(၁) မစ္ဆဂုဗ္ဗမ္ပိ။ ဒီ၊၁။၇၉။ မစ္ဆာနံ ဂုဗ္ဗာ
သဋ္ဌာတိ မစ္ဆဂုဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၃။ သမ္မဟတိစကဿ သဋ္ဌာ-သဒ္ဓဿ ဣတ္ထိ-
လိင်္ဂဿာပိ ဒိဿနတော “ဂုဗ္ဗ” ၌ ပဒဿတ္ထံ
ဒဿေတိ “သဋ္ဌာ”တိ ဣမိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၁၆၂။ (၂) အထ ဂုဗ္ဗော...ဗလသဇ္ဇနေ။
ဓာနံ။၈၆။ (၃) ဂုဗ္ဗံ ဌပေတွာ။ ဒီ၊၃။၁၅၈။
ဂုဗ္ဗံ ဌပေတွာတိ ဗလဂုဗ္ဗံ ဌပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၂။ ဗလဂုဗ္ဗံ ဌပေတွာတိ ယက္ခသေနာဒိ-
သေနာဗလသမ္မဟံ ဌပေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၇။
(၄) ဗိလာနိ နိက္ခိပိတွာ ဂုဗ္ဗံ ဌပေတွာ ပက္က-
မိံသု။ ဝိ၊၃။၄၉။ (အမရ၊သျ။၂၊၁၄၂-၌
စသဒ္ဓါဖြင့် “ကင်းစောင့်တပ်သား”ကို ယူဟု
ဆိုသည်။)

ဂေါ။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ ဓိ။ ၃၅၆-၌ ဂုဗ္ဗကို ရေလမ်း ကုန်းလမ်းစသည်၌ ရအပ်သော အဖို့ဟု ဖွင့် ထား၏။ ဂုဗ္ဗပုဒ်တစ်စုံ၏ အဖွင့်သည် “သုက” ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်လုံး၏ အရနှင့်တူ နေသောကြောင့် ယင်း ဓာန်၊ ဓိ။ အဖွင့် သင့် မည်မထင်။ ဂုဗ္ဗာဒိ-၌ ဂုဗ္ဗသည် ချုံဟော သာ ဖြစ်သင့်မည် ထင်သည်။) အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။

ဂုဗ္ဗဂစ္ဆသညာ (ထိ) [ဂုဗ္ဗ+ဂစ္ဆ+သညာ] ချုံ သစ်ပင်ငယ် ဟူသောအမှတ်။ (ဂုဗ္ဗနှင့် ဂစ္ဆ- အထူးကို မ၊ ဓိ။ ၁။ ၂၁-ကြည့်။) ဝဇ္ဇကဿ ကေရာဋ္ဌိကဿ ဂုဗ္ဗဂစ္ဆသညာယ အရညေ။ ဝိ၊ ဓိ။ ၂။ ၇၈။

ဂုဗ္ဗဂုဗ္ဗ (ပု) [ဂုဗ္ဗ+ဂုဗ္ဗ] အစုအစု၊ အပေါင်း အပေါင်း။ ကေကသ္မိံ ဌာနေ ကလာပဗန္ဓာ ဝိယ ဂုဗ္ဗဂုဗ္ဗာ ဟုတွာ။ ဒိ၊ ဓိ။ ၃။ ၅၃။ ဂုဗ္ဗဂုဗ္ဗာတိ ပုဉ္ဇပုဉ္ဇာ။ ဒိ၊ ဓိ။ ၃။ ၄၇။

ဂုဗ္ဗဂုဗ္ဗာယမာန (တိ) [ဂုဗ္ဗဂုဗ္ဗ+အာယ+မာန] အစုအစုပြုရာဖြစ်သော။ ဂန္ဓာနုဗ္ဗဟဒယေဟိ ဘမရဂဏေဟိ ဂုဗ္ဗဂုဗ္ဗာယမာနံ ဓူပန္နကာရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဓိ။ ၁။ ၁၁၉။

ဂုဗ္ဗန္တရ (န) [ဂုဗ္ဗ+အန္တရ] ချုံကြား။ ဂုဗ္ဗန္တရံ ပဝိသိတွာ ပံသုကုလစိဝရံ သန္တရိတွာ။ မ၊ ဓိ။ ၁။ ၆၉။

ဂုဗ္ဗန္တရဂတ (တိ) [ဂုဗ္ဗန္တရ+ဂတ] ချုံကြားသို့ ရောက်သော။ ယထာ ဟိ နာမ နာနာဇဉာ- ဇဉိတံ ဂုဗ္ဗန္တရဂတဉ္စ တံသဒိသံ။ အနုဓိ၊ ၃။ ၂၆၈။

ဂုဗ္ဗပရိယန္တ (ပု၊ န) [ဂုဗ္ဗ+ပရိယန္တ] ချုံစွန်း။ မနုဿေဟိ ဂုဗ္ဗပရိယန္တေ ဌတွာ။ ဇာ၊ ဓိ။ ၃။ ၂၅၅။

ဂုဗ္ဗပိဋ္ဌ (န) [ဂုဗ္ဗ+ပိဋ္ဌ] ချုံပေါ်။ “မတော”တိ သညာယ ကေသ္မိံ ဂုဗ္ဗပိဋ္ဌေ ခိပိတွာ ပက္ကမိံ- သု။ ဓမ္မ၊ ဓိ။ ၂။ ၄၂။ အပါ၊ ဓိ။ ၁။ ၂၆၉။

ဂုဗ္ဗမတ္ထက (ပု) [ဂုဗ္ဗ+မတ္ထက] ချုံ၏အထက်၊ ချုံပေါ်။ ဂင်္ဂါတီရေ ကေသ္မိံ ဂုဗ္ဗမတ္ထကေ ပတိတွာ။ ဇာ၊ ဓိ။ ၃။ ၃၅၁။

ဂုဗ္ဗမူလ (န) [ဂုဗ္ဗ+မူလ] ချုံ၏ အနီးအနား။ ဂုဗ္ဗမူလေ နိသိန္နံ သတ္တာရံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ ဓိ။ ၂။ ၁၇။

ဂုဗ္ဗဝဏ္ဏ (ပု) [ဂုဗ္ဗ+ဝဏ္ဏ] ချုံသဏ္ဌာန်။ သော ဟိ အဂုဗ္ဗေဝ သမာနော သာခပဏ္ဍာဒိ- ပဋိစ္ဆာဒနေန ဂုဗ္ဗဝဏ္ဏံ ဒသေတွာ။ သံ၊ ဓိ။ ၁။ ၆၂။

ဂုဗ္ဗဝတိ (ထိ) [ဂုဗ္ဗ+ဝတိ] ချုံစည်းရိုး။ မဂ္ဂါ သြက္ကမ္မ ဂုဗ္ဗဝတိအာဒိဟိ ပဋိစ္ဆန္နဌာနေ နိသိ- ဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဓိ။ ၄။ ၃၀။

ဂုဗ္ဗဝတိပါဒ (ပု) [ဂုဗ္ဗဝတိ+ပါဒ] ချုံစည်းရိုး ခြေ။ ဂဟနေသု ဂုဗ္ဗဝတိပါဒါဒိသု အာသယံ ကပ္ပယိံသု။ မ၊ ဓိ။ ၂။ ၆၇။

ဂုဗ္ဗဝိပရာမောသ (ပု) [ဂုဗ္ဗ+ ဝိပရာမောသ] ချုံကွယ်၍ ခိုးယူလုယက်ခြင်း။ ယံ ဂုဗ္ဗာဒိဟိ ပဋိစ္ဆန္နာ မုသန္တိ၊ အယံ ဂုဗ္ဗဝိပရာမောသော။ ဒိ၊ ဓိ။ ၁။ ၇၈။ သံ၊ ဓိ။ ၃။ ၃၃၉။ အံ၊ ဓိ။ ၂။ ၃၇၉။ အဘိ၊ ဓိ။ ၃။ ၉၁။ ဝိပရာမောသောတိ ဝိသေ- သေန သမန္တတောဘုသံ မောသာပနံ မုယုန- ကရဏံ ထေနနံ ဝါ....မုသန္တိတိ စောရေန္တိ၊ မောသေန္တိ ဝါ မုယုနံ ကရေန္တိ မောသေတွာ တေသံ သန္တကံ ဂဏန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သိ၊ ဓိ။ ၁။ ၁။ ၃၅၄။

ဂုဗ္ဗသဘာဂ (ပု) [ဂုဗ္ဗ+သဘာဂ] ချုံ၏အနီး။ ဂုဗ္ဗသဘာဂတော (အံ၊ ဓိ။ ၁။ ၂၀၄)တိ ဂုဗ္ဗ- သမိပတော။ အံ၊ ဓိ။ ၁။ ၁၇၆။

ဂုဗ္ဗသမိပ (န) [ဂုဗ္ဗ+ သမိပ] ချုံ၏ အနီး။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂုဗ္ဗာဘိမုခ (တိ) [ဂုဗ္ဗ+အဘိမုခ] ချုံသို့ရှေးရှု။ သြတရိတွာ ဂုဗ္ဗာဘိမုခေါ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဓိ။ ၁။ ၃၉၇။

ဂုဗ္ဗိယ (ပု) [ဂုဗ္ဗ+ဣယ] (၁) အစောင့်တပ်သား။
 (တိ) (၂) တော၊ ချိုင့် လှည့်လည်တတ်
 သောသူ။ (ဂုဗ္ဗိယဘိလူး။) (၁) သုရံ နိဟရိ-
 တွာ ဂုဗ္ဗိယေ ပါယေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၁။ (တိ)
 (၂) ဂုဗ္ဗိယော (ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀) တိ တသ္မိ-
 ဝနဂုဗ္ဗေ ဝိစရဏေန ဧဝံ လဒ္ဓနာမော
 ယက္ခော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇။

ဂုဗ္ဗေဟ္မာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂုပ+ဗ + ဧ + တွာ]
 ပေါင်းစု၍။ တိဏာဒိနိ ဂုဗ္ဗေတွာ ကတာ။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၂။

ဂုယု (န) [ဂုဟ+ယ] (၁) လျှိုဝှက်ခြင်း၊ ဖုံး
 လွှမ်းခြင်း။ (၂) အင်္ဂါဇာတ်။ (တိ) (၃)
 လျှိုဝှက်အပ်သော။ (၄) ဖုံးလွှမ်းနိုင်သော။
 (ဤ၌ “ယ” ပစ္စည်းသည် ရိုးရိုးဘော၊ ကံ-
 အနက်၌လည်း သက်နိုင်၍ သတ္တိ၊ အရဟ
 စသည့် ကတ္တားနက်သံပါသော ဘော၊ ကံ
 အနက်၌လည်း သက်နိုင်သည်ဟု မောက်၊ ၅။
 ၃၂-အဆိုနှင့် ညီအောင် ပြန်ဆိုထားသည်။)
 (၁) ဂုဟနံ ဂုယိတဗ္ဗံ ဝါ ဂုယံ။ မောက်၊
 ပဋိကာ၊ ၅။ ၃၂။ (၂) ဂုယံ ပကာသိတာနိ စာ-
 (ဇာ၊ ၂။ ၃၁) တိ ဂုယုဉ္စ ရဟဿင်္ဂံ ပကာ-
 သိတာနိ စ ပါကဋ္ဌာနိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၀၆။
 (၃) ဂုယုမဿ အာစိက္ခတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၂။
 စူဠနိ၊ ၂။ ၃၉။ ဂုယုမဿ အာစိက္ခတိတိ
 အတ္တနော ဂုယံ နိဂူဟိတုံ ယုတ္တကထံ အညဿ
 အကထေတွာ တဿေဝ အာစိက္ခတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
 ၁၃၃။ ဂုယုဿာတိ ဂုဟိတဗ္ဗဿ ရဟဿဿ။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ (၄) ဇာတ် ယဝံ ယေန စ
 ဂုယုမာဟူ (ဇာ၊ ၁။ ၅၇) တိ...တဉ္စ ယဒါ
 အန္တောပဝိဋ္ဌကာကံ ပဋိစ္စာဒေတုံ သက္ခောတိ၊
 တဒါ ဂုယုတိတိ ဂုယံ၊ ကိံ ဂုယုတိ? ကာကံ။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၉။

ဂုယုက (ပု) [ဂုယု+က။ နိဓယော ဂုယုတိတိ
 ဂုယုကော၊ သညာယံ ကော။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၃။]
 (၁) ဂုယုကနတ်။ (၂) ဂဠုန်။ (၃) ဂုယုကော

ယက္ခရက္ခသား။ ဓာန်၊ ၁၃။ (၂) ကုမ္ဘဏှာ ဂုယု-
 ကာ တထာ။ အပ၊ ၂။ ၁၈၁။ ပဋိစ္စာဒေတွာ
 နိဂူဟိတွာ ပဋိစ္စာဒနတော ဂရုဠာ ဂုယုကာ
 နာမ ဇာတာ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၀။

ဂုယုကရဏ [ဂုယု+ကရဏ] လျှိုဝှက်အပ်သည်
 ကိပြုခြင်း။ သော ခေါ် ဘန္တေ နာဂသေန
 ပဉ္စော...အဇာနနေန ဝါ ဂုယုကရဏေန ဝါ။
 မိလိန္ဒ၊ ၁၄၆။

ဂုယုကာရဏ (န) [ဂုယု+ကာရဏ] လျှိုဝှက်
 အပ်သောအကြောင်း။ ဂုယုကာရဏံ ကိရ
 တေသံ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၉။

ဂုယုဂန္ထ (ပု) [ဂုယု+ဂန္ထ] လျှိုဝှက်အပ်သော
 ကျမ်း။ ဓမ္မကထာဗန္ဓံ ဝါ ဂုယုဂန္ထံ ဝါ န
 သိက္ခာပေန္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ သစ္စသတ္တပဋိ-
 သန္တိ၊ စယာကာရပဋိသံယုတ္တံ သုညတာဒိပနံ
 ဂုယုဂန္ထံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၈။

ဂုယုဌာန (န) [ဂုယု+ဌာန] အင်္ဂါဇာတ်၏
 တည်ရာအရပ်။ ဂုယုဌာနဉ္စ ဝိဝရိယမာနံ
 ဟိရိံ ကောပေတိ ဝိနာသေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
 ၁၂၈။

ဂုယုဇာနနက (တိ) [ဂုယု+ဇာနနက] လျှိုဝှက်
 အပ်သည်ကိုသိသောသူ။ တေ ဂုယုဇာနနကေ
 ပဋိစ္စ တတ္တကာ တဿ ဥဗ္ဗဂါ သန္တာသာ
 ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၃၃။

ဂုယုတိ (ကြိ) [ဂုဟ + ယ + တိ] လျှို ဝှက်
 တတ်၏။ နိဓယော ဂုယုတိတိ ဂုယုကော။
 ဓာန်၊ ၄။ ၁၃။ ဂုယုမိ—ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၅။ ဇာ၊
 ၄။ ၇။ ၃၅၅။ ဂုယုတ္ထော—ဇာ၊ ၁။ ၅၇။

ဂုယုတိ (ကြိ) [ဂုဟ + ယ + တေ] လျှို ဝှက်နိုင်
 ၏။ ဂုယု (၄) ကြည့်။

ဂုယုပဉ္စဝိသုဇ္ဇန (ထိန) [ဂုယု+ပဉ္စဝိသုဇ္ဇန]
 လျှိုဝှက်အပ်သော အမေးအဖြေ ဝေရူပေသု-
 ပိဿ ဂုယုပဉ္စဝိသုဇ္ဇနေသု စေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
 ၁၈၀။

ဂုဗ္ဗပ္ပကာသိယ (တိ) [ဂုဗ္ဗ + ပကာသိယ]
လျှိုဝှက်အပ်ထင်ရှားပြအပ်သော။ ဂုဗ္ဗပ္ပကာ-
သိယေသု (ဇာ၊ ၂။ ၂၆၂) တိ ဂုဗ္ဗေသုပိ
ပကာသိယေသုပိ အတ္ထေသု ဥပ္ပန္နေသု မံ
ကေစိ မာ ဥပဂစ္ဆိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၀။

ဂုဗ္ဗဘဏ္ဍက (န) [ဂုဗ္ဗ + ဘဏ္ဍက] လျှိုဝှက်
အပ်သော ဥစ္စာ၊ မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်။ ဂုဗ္ဗ-
ဘဏ္ဍကံ သဉ္ဇာလေတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁၅၆။ ဂုဗ္ဗဘဏ္ဍကန္တိ
ယောနိမဂ္ဂံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သော ဟိ ဂု-
ဟိတော ဘဏ္ဍိတဗ္ဗတယ ဌပိတဗ္ဗတယ ဂုဗ္ဗ-
ဘဏ္ဍကန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၁၁။ စျ၊ ၁။ ၁၆။

ဂုဗ္ဗမတ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂၂၆-သည်
တုယံ မတံ (သျှာ၊ က-မူကံ) မှ ပျက်ယွင်းလာ
သောပုဒ် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ “န အညဿ
အာစိက္ခိတဗ္ဗံ” ဟူသော (ဇာ၊ ၄။ ၂၂၆-
လာ) ဗျတိရိုက်အဖွင့်ကို ထောက်လျှင် တုယံ
မတံဟူသော မူကံပါဌ်သာ သင့်ဖွယ်ရှိသည်။

ဂုဗ္ဗမန္တ (ပု) [ဂုဗ္ဗ + မန္တ] (၁) လျှိုဝှက်အပ်
သောအတိုင်အပင်။ (တိ) (၂) လျှိုဝှက်
အပ်သော အတိုင်အပင်ရှိသော။ (၁) မာ
မေ ဂုဗ္ဗမန္တာ ဗဟိဒ္ဓါ သမ္ဘေဒံ အဂမံသု။
အံ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဂုဗ္ဗမန္တာတိ ဂုဟိတဗ္ဗမန္တာ။ အံ၊
၄။ ၂၁၇။ (တိ) (၂) ယေ ဂုဗ္ဗမန္တာ အဝိ-
ကိဏ္ဍဝါစာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၅။

ဂုဗ္ဗရက္ခဏ (န) [ဂုဗ္ဗ + ရက္ခဏ] လျှိုဝှက်အပ်
သည်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ပရရာဇူဟိ
သကရညော သန္တိကံ ဂုဗ္ဗရက္ခဏဝသေန ဝါ....
ပေသိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၀၀။

ဂုဗ္ဗဝစန (န) [ဂုဗ္ဗ + ဝစန] ဂုဗ္ဗသဒ္ဓါ။ (ဤ၌
“လျှိုဝှက်အပ်သောစကား” ဟု အနက်မပြင်
သင့်၊ ရှေး၌ “ကာက” သဒ္ဓါမြုပ်၍ “ဂုဗ္ဗ” ဟု
သာ သုံးသော ကေစ္ဆန္နာပဟေဠိ = စကား

ဝှက်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။) ကာကဂုဗ္ဗ-
ကြည့်။

ဂုဗ္ဗဝါစာ (တိ) [ဂုဗ္ဗ + ဝါစာ] လျှိုဝှက်အပ်
သောစကား။ ဣမံ ဂုဗ္ဗဝါစံ ရဟဿကာရ-
ဏံ ရက္ခိတံ နာသက္ခိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၀။

ဂုဗ္ဗာမိ (ကြိ) [ဂုဟ + ယ + မိ] လျှိုဝှက်၏။
ဂုဗ္ဗတိ - ကြည့်။

ဂုဗ္ဗိတုကာမ (တိ) [ဂုဗ္ဗိတု + ကာမ] လျှိုဝှက်
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ ဂုဟက - ကြည့်။

ဂုဗ္ဗိတ္ထော (ကြိ) [ဂုဟ + ယ + ထော။ ဂုဟ + ယ
+ ဩ။ ကိသိတ္ထော - ကြည့်။] လျှိုဝှက်ပြီ။ ဂုဗ္ဗ-
တိ - ကြည့်။

ဂုရုဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဂုရုဋ္ဌာန + ဣယ] အလေးပြု
အပ်သောအရာ၌ တည်သော။ ဂုရုဋ္ဌာနိ-
ယာနံ သန္တိကံ ဥပဂတာနံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၉၈။

ဂုလာ၊ ဂုလာဂဏ္ဍိက၊ ဂုလာဂဏ္ဍိကဇာတ အံ၊ ၁။
၅၃၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၃-၄။
ပုဒ်တို့သည် ကုလာ၊ ကုလာဂဏ္ဍိက၊ ကုလာ-
ဂဏ္ဍိကဇာတတို့မှ ပြောင်းလဲလာသော ပုဒ်
များ ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ကုလာဂဏ္ဍိကဇာတ-
ကြည့်။

ဂုဟ (ပု) [ဂုဟ + အ] မဟာပိန္နပင်။ ဆမာတု-
ကေ ဂုဟော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၈၄။

ဂုဟက (တိ) [ဂုဟ + က္ဗျ] လျှိုဝှက်ခြင်းငှါ အလို
ရှိသော၊ လျှိုဝှက်တတ်သော။ “ဂုဟ-
ကတ္တာ” တိ ပဋိတော ဂုဗ္ဗိတုကာမတ္တာတိ
အတ္ထမိ ဝဒန္တိ ကေစိ။ သီ၊ ၄။ ၁၁၂။ ၄၁၆။

ဂုဟဋ္ဌကသုတ္တ (န) [ဂုဟ + အဋ္ဌက + သုတ္တ] ခန္ဓာ
ကိုယ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဟောကြားသော ဂ-ဂါ
ထာပါဝင်သော သုတ်၊ ဂုဟဋ္ဌကသုတ်။ သုတ္တ-
နိပါတ်ပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၂၃၁-၄။ ဂုဟဋ္ဌကသုတ္တေပိ ဝုတ္တနယမေတံ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၁။

ဂုဟတိ (ကြိ) [ဂုဟ + အ + တိ] လျှိုဝှက်၏။
ဂုဟတိ၊ နိဂ္ဂဟတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၉၇။ ဂုဟိဿ-
တိ-ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၇၀။

ဂုဟ (ထိ) [ဂုဟ + အ + အာ။ ဓာနိ၊ ဌ၊ ၆၀၉။]
(၁) ဂု။ (၂) ခန္ဓာကိုယ်။ (၃) ပြိဿပြုဏ်
ပင်။ (၄) မဟာဘုတ်။ (၅) အနာပတ္တိ
လေဏေ ဂုဟယ တိဏကုဋိကာယ။ ဝိ၊ ၁။
၂၃၆။ (-ဝိ၊ ၃။ ၇၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။ အဘိ၊ ဝိ။
၂၆၀။ ပဋိသံ၊ ၁၇၄။) ဂုဟမ္ပိ ဣဋ္ဌကာဂုဟံ ဝါ
သိလာဂုဟံ ဝါ ဒါရုဂုဟံ ဝါ ဘူမိဂုဟံ ဝါ
မဟန္တမ္ပိ ကရောန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၅၉။ ဂုဟတိ ဘူမိဒရိ ဝါ ယတ္ထ ရတ္တိန္ဒြိယံ
ဒိပံ လဗ္ဗု၊ ဝဇ္ဇတိ၊ ပဗ္ဗတဂုဟာ ဝါ ဘူမိဂုဟာ
ဝါ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၀။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၀။ ပဋိ-
သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။) (၂) သတ္တောဂုဟယံ ဗဟု-
နာဘိဆန္နော။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၉။ မဟာနိ၊ ၁၇။
ဂုဟာ ဝုစ္စတိကာယော။ မဟာနိ၊ ၁၇။ ဂုဟာ-
ယန္တိ ကာယေ။ ကာယော ဟိ ရာဂါဒိနံ
ဝါဠာနံ ဝသနောကာသတော “ဂုဟာ”တိ
ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၇၀။
ဂုဟသယ-လည်း ကြည့်။ (၃) ပုထုပဏ္ဏိ-
ဂုဟပိ။ ဓာနိ၊ ဌ၊ ၅၀၄။ (၄) ဂုဟသယ
(ခ)-ကြည့်။

ဂုဟဂတ (တိ) [ဂုဟ + ဂတ] ဂုသိုဇောက်
သော၊ ဂုဉ္ဇတည်သော။ ဗိဠာရော ဂုဟဂ-
တောပိ...ဥန္တုရိယေဝ ပရိယေသတိ။ မိလိန္ဒ။
၃၇၇။

ဂုဟဂေဟဂတ (တိ) [ဂုဟဂေဟ + ဂတ] ဂု(ဟု
ဆိုအပ်သော) အိမ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊ သူ။
တဟိ ဂုဟဂေဟဂတော ရမိဿသိ (ထေရ။
၃၆၀) တံ တသ္မိ ပဗ္ဗတကာနနေ ဂုဟသခါ-
တံ ဂေဟံ ဥပဂတော ဟာဝနာရတိယာ အဘိ-
ရမိဿသိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၆။

ဂုဟဒဿန (န) [ဂုဟ + ဒဿန] ဂုကိုကြည့်ရှု
ခြင်း။ ဂုဟဒဿနာယာ (မ၊ ၂။ ၁၀၀) တိတ္ထေ

ဂုဟတိ ပံသုဂုဟာ... နိဒါဓေ တတ္ထ ဝသန္တိ။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။

ဂုဟဒ္ဓါရ (ထိ၊ န) [ဂုဟ + ဒ္ဓါရ။ နိတိ၊ ဓာ။
၁၅၀-၌ ထိ-န-ဟု ဆိုသည်။] ဂုတံခါး။ ဗလဝ-
ပိတိသောမနဿ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဂုဟဒ္ဓါရေ
အာရက္ခံ ဂဏှိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ (-ထေရ၊ ဌ၊
၁။ ၃၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။)
အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၅၀၉-၌ ဂုဟဒ္ဓါရ ရှိသည်။

ဂုဟရူပ (န) [ဂုဟ + ရူပ] ဂုအသွင်သဏ္ဌာန်။
ဂုဟရူပေန ဌိတာ၊ ဒ္ဓါရေ ဣန္ဒြိယာလုက္ခံ တိ
စ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဂုဟလေဏ (န) [ဂုဟ + လေဏ] ဂုလိုဏ်။
ဧကကောဝကေသ္မိ ဂုဟလေဏေဝသိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၃။ ၄၄၀။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၉၅။) (ဤနေရာ၌
ဂုနှင့် လိုဏ်သည် ဓာနိ၊ ၆၀၉-နှင့် အညီ ငရိ-
ယာယ်ပင် ဖြစ်သည်။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၂၊ ၃၇၉-တို့
၌ တံခါးပါလျှင်လိုဏ်၊ တံခါးမပါလျှင် ဂု-ဟု
အထူးပြုသည်။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၈-၌ ကား အုတ်
စသည်ဖြင့် လူတို့စီမံပြုလုပ်သော အုတ်ဂူ
စသည်ကို ဂူပကတိ တောင်ခေါင်းကို လိုဏ်-
ဟု ဝဒန္တိဝါဒ ပြဆိုသည်။)

ဂုဟသယ (တိ) [ဂုဟ + သိ + အာ။ ဂုဟယံ
သယတိတိ ဂုဟသယော။ မဟာနိ၊ ၆။] ဂုဉ္ဇ
-တည်သော - နေသော။ (က) ခန္ဓာကိုယ်
ဟူသော ဂုဉ္ဇ-တည်သော - နေသော။ (ခ)
မဟာဘုတ် ဟူသော ဂုဉ္ဇ- ဖြစ်သော - နေ
သော။ ရတနဂဗ္ဘံ ပဝိသိတွာ၊ ဧကသရီဝ
ဂုဟသယာ။ အပ၊ ၁။ ၃။ (-မဟာနိ၊ ၆။)
ပဝိသိတွာ ဂုဟသယာ ဂုဟယံ သယ-
မာနာ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ (- မဟာနိ၊ ဌ။
၃၁။) (က) မစ္စုဝေသော ဂုဟသယော။
ဇာ၊ ၁။ ၁၃၀။ (-ဇာ၊ ၂။ ၉၃။) မစ္စုဝေသော
ဂုဟသယောတိ သရီရဂုဟယ ဝသနကော
မရဏမစ္စုဝေသော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၈။ (-ဇာ၊

၌၂၂၂၃၃၃။) (ခ) ဂုဟာ နာမ စတုမဟာ-
ဘူတဂုဟာ၊ ဣဒ္ဓ ဟဒယရူပံ နိဿာယ
ပဝတ္တတိတိ ဂုဟာသယံ နာမ ဇာတံ။ ဓမ္မာဠာ
၁။၁၉၃-၄။

ဂုဟာသေလ (ပု) [ဂုဟာ+သေလ] ဂုဟာသေ-
လပြာသာဒ်။ (တိဿဘုရားလောင်းမင်းသား
၏ပြာသာဒ် ၃-ဆောင်တို့တွင် တဆောင်အပါ
အဝင် ဖြစ်သည်။) ဂုဟာသေလနာရိသယ-
နိသဘာ တယော ပါသာဒမုတ္တမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၆၀။ (-ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၂၆၈။)

ဂုဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဂုဟု+တဗ္ဗ] လျှိုဝှက်အပ်သော။
ဂုယု(၃)ကြည့်။

ဂုဟိဿတိ (ကြိ) [ဂုဟု+ဿတိ] လျှိုဝှက်
လတ္တံ့။ ဂုဟတိ-ကြည့်။

ဂုဠ (ပု) [ဂု+ဠ။ ဂုဠ+အ။ မောက်၊၇။၂၂၆။
ဓာန်၊၉။၄၆၂။(ဂုဠ-သံ)] (၁)(က) တင်လဲခဲ
(ထန်းလျက်၊ ကြံသကာ)။ (ခ) တင်လဲရည်
(အနုစား)၊ ရေနု။ (ကြံသကာခဲနှင့် မှန်
ရောင်သကြားခဲကို “ဂုဠ”ဟု ဘာဝပွကာသ၌
ဆိုကြောင်း၊ ဓာန်၊သျှ၊သစ်၌ ပြ၏။) (၂) အ
လုံး (ဂေါ်လီလုံး-အန်စာ-စသောလုံးသော
အရာဝတ္ထု၊ လုံးသောအသီးစသည်)။ (၁)
(က) တုလံ ဂုဠံ ဒေါဏ်တဏှလံ အာဟာရ-
ပေတွာ အတ္တနာ ပရိဘုဉ္ဇိ။ ဝိ၊၁။၇၈။ (-
မာဠာ၊၁။၁၆၀။ သံ၊ဠာ၊၃။၆၈။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၈၁။
၃၆၆။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈။)
ဂုဠော နာမ ဥစ္ဆုရသံ ပစိတွာ စုဏ္ဏာဒိဟိ
မိဿိတွာ သမ္ပိဏ္ဏနေ ပိဏ္ဏိဘူတံ။ ဖာဏိတံ
အပိဏ္ဏိတံ ဗြဝိဘူတံ။ မ၊ဠာ၊၁။၂၅၉။ (-အံ၊ဠာ၊
၁။၂၂၂။)(ဤအလို ဂုဠ=တင်းလဲခဲ။ ဖာဏိ-
တ=တင်းလဲရည်၊ ဖြစ်၏။) (ခ) ဂုဠောစ
ဖာဏိတံ ခဏ္ဍော၊ ဂုဠော ပက္ကရသော၊ ဖာဏိ-
တံ ဂုဠကော ကိဉ္ဇိ ထဒ္ဓံ။ ဓာန်။ဓာန်၊၉။၄၆၂။
(ဤအလို ဂုဠ၊ဖာဏိတ-၂-မျိုးလုံး၌ပင် တင်
လဲရည်ဟောဖြစ်၍ အနုအကြမ်းသာ ခြားနား

၏။) ဂုဠာသဝ-လည်း ကြည့်။ (၂) အက္ခေဟိ
ဒိဗ္ဗိဿာမာတိ ဂုဠေဟိ ကိဉ္ဇိဿာမ။ ဒီ၊ဠာ၊၂။
၄၀၁။ (-ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၀၅။ မာဠာ၊၄။၁၉၆။ ဓမ္မ၊
ဠာ၊၁။၁၁၄။ ဓမ္မာဠာ၊၂။၂၈၄။ မဟာနိ၊ဠာ။
၃၆၂။ ဇာ၊ဠာ၊၆။၁၇၀။) ဂုဠကီဠာ-လည်း
ကြည့်။

ဂုဠက (ပု) [ဂုဠ+က] အန်စာ။ အက္ခ (၁)
ကြည့်။

ဂုဠကကီဠာ (ထိ) [ဂုဠက+ကီဠာ] အန်စာ
ကစားခြင်း၊ ဂေါ်လီလုံးကစားခြင်း။ သော-
သိတော ကိရ ဂုဠကကီဠာယံ ဆေကော။
ပဋိသံ၊ဠာ၊၂။၂၉၈။

ဂုဠကဇာတ (တိ) [ဂုဠက+ဇာတ] ဖြစ်သော
ချည်ထွေးလုံး။ တတ္ထ တတ္ထ ဂုဠကဇာတံ
ဟောတိ ဂဏ္ဍိဗဒ္ဓံ။ သံ၊ဠာ၊၂။၈၉။ ဒီ၊ဠာ၊၂။
၈၆။ တတ္ထ တတ္ထ ဂုဠကဇာတန္တိ တသ္မိံ
တသ္မိံ ဌာနေ ဇာတဂုဠကံ ပိဏ္ဏိသုတ္တံ။
သံ၊ဠာ၊၂။၁၀၃။ (-ဒီ၊ဠာ၊၂။၉၀။)

ဂုဠကရဏ (န) [ဂုဠ+ကရဏ+ဌာန။ နောက်
ဆုံးပုဒ်ကျေ။] တင်လဲ-ပြုလုပ်-ချက်-ရာ
အရပ်၊ ကြံသကာ - သကြား - ချက်ရုံ။
အန္တရာမဂ္ဂေ ဂုဠကရဏံ သြက္ကမိတွာ။ ဝိ၊၃။
၃၀၃။ အံ၊ဠာ၊၁။၁၆၃။ ဂုဠကရဏန္တိ ဂုဠကရ-
ဏဌာနံ၊ ဥစ္ဆုသလန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၃၀၄။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။)

ဂုဠကရဏဌာန (န) [ဂုဠကရဏ+ဌာန] တင်လဲ
- ပြုလုပ် - ချက်-ရာအရပ်။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဂုဠကီဠာ (ထိ) [ဂုဠ+ကီဠာ] အန်စာကစား
ခြင်း။ (ပေသီးစသော)လုံးသော အသီးဖြင့်
ကစားခြင်း၊ (ပြုလုပ်ထားသော ဂေါ်လီလုံး
စသော) အလုံးဖြင့် ကစားခြင်း။ အက္ခန္တိ
ဂုဠကီဠာ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၈၃။ (-အံ၊ဠာ၊၁။၃၂၆။)
ဂုဠကီဠာတိ ဂုဠဗလကီဠာ၊ ယေန ကေနစိ ဝါ
ကတဂုဠကီဠာ။ သံ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၃၆၁။

ဂဠုကမ္ဘ (ပု) [ဂဠု+ကမ္ဘ] တင်လဲအိုး။ ဣစ္ဆာ-
မဟံ ဘန္တေ ကေမေကဿ ဘိက္ခုနော ကေ-
မေကံ ဂဠုကမ္ဘံ ဒါတုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၈။ (-ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။)

ဂဠုကမ္ဘပူရ (တိ) [ဂဠုကမ္ဘ+ပူရ] တင်လဲအိုး
ဖြင့် ပြည့်သော။ ဗေလဌော ကစ္စာနော....
ပဉ္စမတ္တေဟိ သကဋသတေဟိ သဗ္ဗေဟေဝ
ဂဠုကမ္ဘပူရေဟိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၁၈။

ဂဠုခဏ္ဍ (ပု) [ဂဠု+ခဏ္ဍ] တင်လဲခဲ-အပိုင်းအစ
-အကျိုးအပုံ။ ဂဠုခဏ္ဍာဒိနိ (သံ၊ ၄။ ၂။
၂၄၀)တိ ဂဠုခဏ္ဍသက္ခရာခဏ္ဍာဒိနိ ဥစ္ဆုဝိကာ-
ရာဘူတာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၃။

ဂဠုတ္တိက (တိ) [ဂဠု+အတ္တိက] တင်လဲဖြင့်အလို
ရှိသော။ ဂဠုတ္တိကေန။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၂။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၉။

ဂဠုဒမိ (ပု) [ဂဠု+ဒမိ] တင်လဲနှင့်တူသော
(ကြမ်းသော) - နို့ဓမ္မ - နို့ ချဉ် - ဒိန်ခဲ။
မဇ္ဈ ဂဠုဒမိဉ္စ န အဒ္ဓသံသု။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ ဂဠုဒမိန္တိ ပတ္တိန္တံ ဂဠုသဒိသံ
ကဋ္ဌိနဒမိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။

ဂဠုဒမိဝါရက (ပု) [ဂဠုဒမိ+ဝါရက] တင်လဲနှင့်
တူသော နို့ဓမ္မအိုး။ ကုလပုတ္တော အတ္တ-
နော ဂါမတော ဂဠုဒမိဝါရကံ ဂဟေတွာ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၂၄၆။

ဂဠုဒသ (တိ) [ဂဠု+ဒသ] လုံးသောအမြိတ်
အဆာရှိသော။ ဂဠုဝါလက-ကြည့်။

ဂဠုပရိမဏ္ဍလ (တိ) [ဂဠု+ပရိမဏ္ဍလ] ဝန်းဝိုင်း
သောအလုံး။ အဋ္ဌသော ဂဠုပရိမဏ္ဍလော-
(ပေတ။ ၂၀၄)တိ သော ပန ဇီဝေါ ကဒါစိ
အဋ္ဌသော ဟောတိ ကဒါစိ ဂဠုပရိမဏ္ဍ-
လော။ ပေတ၊ ၄။ ၂။ ၃၆-၇။

ဂဠုပိဏ္ဍ (ပု) [ဂဠု+ပိဏ္ဍ] တင်လဲခဲ၊ တင်လဲတုံး။
ဣမံ ဘန္တေ ဂဠုပိဏ္ဍံ ဘဂဝတော ဒေထ။ ဝိ၊ ၂။

၁၄၈။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၉။)
ဂဠုပိဏ္ဍံ တာလပက္ကမတ္တံ။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။ ၁။ (-
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၉။)

ဂဠုပိဏ္ဍက (ပု) [ဂဠုပိဏ္ဍ+က] တင်လဲခဲ။ ဂဠု-
ပိဏ္ဍကဿ မဇ္ဈဘာဝဇာနနတ္တံ နခေန ဝိဇ္ဇိ-
တွာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၈။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။)

ဂဠုပိဏ္ဍပရိမာဏ (တိ) [ဂဠုပိဏ္ဍ+ပရိမာဏ]
တင်လဲခဲအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဂဠုပိဏ္ဍပရိ-
မာဏော (ကခါ၊ ၈။ ၉)တိ ထူလတာယ၊ န
တုလဂဏနာယ။ ကခါ၊ ၉။ ၅။

ဂဠုပိဏ္ဍိက (ပု) [ဂဠုပိဏ္ဍ+ဣက] တင်လဲခဲ။
ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အာပါထဂတေ ဂဠုပိဏ္ဍိကေ
နိလိနမက္ခိတာ ဝိယ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၃။

ဂဠုပူဝ (ပု) [ဂဠု+ပူဝ] တင်လဲရော၍ပြုသော
မှို၊ မှိုချို။ ဂဠုပူဝ (မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၂)န္တိ ဂဠု
မိဿိတွာ ကတပူဝံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။

ဂဠုပူယောနေ (တိ) [ဂဠု+ပူယောဇန] တင်လဲ
ခဲဟူသော အကျိုးရှိသော။ ဂေါဠုယက-
ကြည့်။

ဂဠုဖလ (ပု) [ဂဠု+ဖလ။ ဂဠုော ဝိယ သာတေန
ဖလဿ ဂဠုဖလော။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၅၄။] (၁)
လုံးသောအသီး။ (၂) သစ်ကြားပင်။ (၁)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) အထော ဂဠုဖ-
လော ပိလု။ ဓာန်၊ ၅၅၄။

ဂဠုဖလကိဋ္ဌာ (တိ) [ဂဠုဖလ+ကိဋ္ဌာ] လုံးသော
အသီး (=ပေသီး စသည်)ဖြင့် ကစားခြင်း။
ဂဠုကိဋ္ဌာ-ကြည့်။

ဂဠုဗန္ဓက (တိ) [ဂဠု+ဗန္ဓ+ဣ] တင်လဲ-ဖွဲ့
တတ်-လုံးတတ် - သော။ ဥစ္ဆုရသေ
ပက္ကေ ဂဠုဗန္ဓကေန ဗဒ္ဓေ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။

ဂဠုဘာရ (ပု) [ဂဠု+ဘာရ] တင်လဲဝန်။ ပုရိ-
ဿ ဂဠုဘာရံ လဘိတွာ အတ္တနော ဂါမံ
အတိဟရန္တဿ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။

ဂဠုမဏ္ဍလ (ပု) [ဂဠု+မဏ္ဍလ] အန်စာ(ကစား)
ဝိုင်း။ (ဂဠုညင်းကစားရာ တလင်းဝန်း-သျှ။)
တဿာ ဂဠုမဏ္ဍလေ ဌပေတွာ ဥဏ္ဍိဋ္ဌိတ-
မတ္တာယ။ မဓ္မာဌာ၁။၈၇။

ဂဠုဝဏ္ဏ (ပု) [ဂဠု+ဝဏ္ဏ] ဂဠုဝဏ္ဏမြင်း။ ကုဋ္ဌ-
ကဏ္ဍရညော ကိရ ဂဠုဝဏ္ဏော နာမ အ-
သော အဟောသိ။ မဓ္မာဌာ၁။၁၁၁။

ဂဠုဝဏ္ဏအဿ (ပု) [ဂဠုဝဏ္ဏ+အဿ] ဂဠုဝဏ္ဏ-
မြင်း။ ကုဋ္ဌကဏ္ဍရညော ဂဠုဝဏ္ဏအသော
ဝိယ။ သံဓဋ္ဌာ၁။၃၂။

ဂဠုဝါဏိဇ (ပု) [ဂဠု+ဝါဏိဇ] တင်လဲကုန်သည်။
ဝိသကဏ္ဍကဝါဏိဇော နာမ ဂဠုဝါဏိဇော
ဝုစ္စတိ။ မဓ္မာဌာ၁။၁၆၀။ အံဓဋ္ဌာ၁။၃၆၆။ အဘိ၊
ဌာ၁။၂၄၇။ စူဠနိဋ္ဌာ၁။၅၇။

ဂဠုဝါလက (တိ) [ဂဠု+ဝါလက] လုံးသော
အမြိတ်အဆာရှိသော။ ဓောရကာနိ စဝတ္တာ-
နိ ဂဠုဝါလကာနိ။ ဒီ၊၂။၂၇၁။ ဂဠုဝါလကာ-
နိတိ ဂဠုဒသာနိ၊ ပုဉ္ဇပုဉ္ဇဝသေန ဌိတမဟန္တ-
ဒသာနိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌာ၁။၄၀၂။ ဂဠုဒ-
သာနိတိ သုတ္တာနံ ထူလဟာယ၊ ကဉ္စိကဿ
ဗဟလတာယ စ ပိဏ္ဍိတဒသာနိ။ ဒီ၊ဌာ၁။
၃၅၇။

ဂဠုသန္နိဘ (တိ) [ဂဠု+သန္နိဘ] အလုံးအခဲနှင့်
တူသော၊ သံတွေခဲနှင့်တူသော(အစာ)။ ဂဠု-
သန္နိဘ (သုတ္တနိ။၃၇၃)န္တိ ဗေလဝသဏ္ဌာနံ။
အယောဂဟဏေန စေတ္ထ တမ္ဗလောဟံ၊
ဣတရေန အယောဂဠု ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၊
၂။၁၉၉။

ဂဠုသီလ (တိ) [ဂဠု+သီလ] တင်လဲခဲကိုပြုခြင်း
အလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဂေါဠုယက-ကြည့်။

ဂဠုမိကာရ (ပု) [ဂဠု+အမိကာရ] တင်လဲခဲ
အရာ။ ဣဓ ပန “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
ဂိလာနဿ ဂဠုဒဒက”န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂဠုမိ-

ကာရတ္တာ ပုဗ္ဗေ အနုညာတဉ္စ ဝတွာ။ ဝဇီရ။
၄၇၅။

ဂဠုပဒေသ (ပု) [ဂဠု+အပဒေသ] တင်လဲကို
ညွှန်းခြင်း။ ဥစ္ဆုရသော ဂဠုပဒေသေန
ယထာ အဂိလာနဿ ဖာဏိတံ ပဋိသိဒ္ဓိ။
ဝဇီရ။၄၇၀။

ဂဠုသဝ (ပု) [ဂဠု+အသဝ] တင်လဲ(ကြံရည်
စသည်)ဖြင့် ပြုလုပ်သောအရက်။ ဖလာသ-
ဝေါ မဇ္ဇာသဝေါ ဂဠုသဝေါ သမ္ဘာရသံ-
ယုတ္တော။ ဝိ၊၂။၁၄၆။ ဒီ၊ဌာ၁။၁၂၇။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဌာ၁။၂၂၁။ ဝိမာန၊ဌာ၁။၆၆။ မဟာနိ၊ဌာ၁။
၃၁၀။ ဂဠုသဝေါ နာမ ဥစ္ဆုရသာဒီဟိ ကရိ-
ယတိ။ ဝိ၊ဌာ၁။၁၂၇။ (-သာရတ္ထ၊၃။၇၉။
ဝိမတိ၊၂။၄၂။)

ဂဠုကာ (ထိ) [ဂဠု+ဣက+အာ] အလုံးအခဲ။
အပ္ပမတ္တိကာ သတ္တ ကောလဋ္ဌိမတ္တိယော
ဂဠုကာ ဥပနိက္ခိတ္တာ။ သံ၊၁။၃၅၄။ (-သံ၊
၃။၄၀၂။) ဂဠုကာတိ မတ္တိကဂဠုကာ။ သံ၊ဌာ၊
၂။၁၂၀။

ဂဠုကာဗဒ္ဒ (တိ) [ဂဠုကာ+ဗဒ္ဒ] အလုံးအခဲဖွဲ့
သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခု အာယသံ နဂရံ
....ပုဏ္ဏံ သာသပါနံ ဂဠုကာဗဒ္ဒံ။ သံ၊၁။၃၉၀။

ဂဠုဒေက (န) [ဂဠု+ဥဒက] တင်လဲရည်၊
ရေနှင့်ရောထားသော ထန်းလျက် ကြံသကာ
သကြားရည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာ-
နဿ ဂဠု၊ အဂိလာနဿ ဂဠုဒေကန္တိ။ ဝိ၊၃။
၃၂၀။ ဝဇီရ။၄၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၂။

ဂဠုဒေကဌာန (န) [ဂဠုဒေက+ဌာန] တင်လဲ
ရည်အရာ။ ဥစ္ဆုရသော ဝိသု အနုညာတော
ဥစ္ဆုသာမညတော ဂဠုဒေကဌာနေန ဌပနာ-
မိပ္ပိယတော။ ဝဇီရ။၄၇၉။ (-၄၇၀။)

ဂဠု(ဂဠု) (တိ) [ဂု+ဠု၊ဂုဟ+တ။ဓာန်၊ဋီ။၇၄၆။
ရှု။၆၂။] လျှိုဝှက်-ဖုံးကွယ်-မထင်ရှား-
သော။ ဝေရူပေါ ဂဠုော ပဋိစ္ဆန္နော။ မဓ္မာ၊

၂။၂၅။ (-သံ၊ဌ၊၁။၁၇။ အံ၊ဌ၊၂။၄၅။ အံ၊
ဌ၊၃။၁၁၇။၂၆။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇။ မူလဋီ၊
၁။၁၉။) ဂဠုဗ္ဗဂ ဝါ အတ္ထော ဂဠုဗ္ဗ ဝါ
အတ္ထော။ ပဋိသံ၊၃၇။ မဟာနိ၊၁၃၁။ စူဠနိ၊
၁၇။ (-မဟာနိ၊၁၇။ မိလိန္ဒ၊၂၁။ အံ၊ဌ၊
၁။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈။) န ဝိဝေဇာ ဂဠုဗ္ဗ။
အနုဋီ၊၁။၂၁။ ဂဠုဗ္ဗနိတိ ပဋိစ္ဆန္နာနိ၊ မဟာနိ၊
ဌ၊၂၆။ (-၂၆။) ဂဠုဗ္ဗ သံဝုတံ၊...အတ္ထ-
ဝေဇာ ဝါ သံဝုတံ ဂဠု။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၆။ (-ဒိ၊
ဋီ၊၁။၂၆။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇။)
ဂဠုဗ္ဗ သဘာဝတော ပဋိစ္ဆန္နာနိ သာဏိပါ-
ကာရာဒိနာ ပဋိစ္ဆာဒိတာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၄၄။

ဂဠုဗ္ဗဂ (န) [ဂဠု + ဗ္ဗဂ] ဂဠုဗ္ဗဂကျမ်း။ (ဝိ၊
ဌ၊၃။၉။ ဂဠုဗ္ဗဂ-ရိ၍ သျဉ်-ပြတို့ မာရဂင်
ဟု ပြန်ဆို၏။) ဆလ္လိံ ဥဋ္ဌပေတွာ ဂဠု-
ဝေဇာန္တရ ဂဠုဗ္ဗဂဠုဗ္ဗဝိနယဝေဒလ္လပိဋကနံ
အညတရတော အာဂတာနိ ပညာယန္တိ။ ဒိ၊
ဌ၊၂။၁၅။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၂။)

ဂဠုကဠုက (တိ) [ဂ(ဂ)ဠု + က] လျှိုဝှက်သော
(မဲဆန္ဒယူခြင်းစသည်။) တယော သလာ-
ကဂ္ဂါဟာ ဂဠုကော ဝိဝေဇာကော သကဏ္ဍဗ္ဗ-
ကော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁။ (-ဒိ၊ဌ၊၃။၂၄။ အံ၊ဋီ၊
၃။၂၀။) တယော သလာကဂ္ဂါဟေ ဂဠုကံ
သကဏ္ဍဗ္ဗကံ ဝိဝေဇာကံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁။ (-မ၊
ဌ၊၄။၂၆။) ဂဠုကဒိသု အလဇ္ဈဿန္နာယ
ပရိသာယ ဂဠုကော သလာကဂ္ဂါဟော ကာ-
တဗ္ဗော။ ဒိ၊ဋီ၊၃။၂၆။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄။ ဂဠု-
ကန္တိအာဒိသု အလဇ္ဈဿန္နာယ ပရိသာယ
ဂဠုကော သလာကဂ္ဂါဟော ကာတဗ္ဗော။
ဝိ၊ဌ၊၄။၄။

ဂဠုကဘတ္တ (န) [ဂဠုက + ဘတ္တ] လျှိုဝှက်ဆွမ်း၊
(သပိတ်ကို ဖုံးပိတ်၍ လှူသောဆွမ်း၊ သံဃာ
အရေအတွက်ကို သိနိုင်ရန် လျှိုဝှက်မဲကပ်၍

လှူသောဆွမ်းဟု လျှိုဝှက်ဆွမ်း ၂-မျိုးရှိ
သည်။) မဟာဘိသင်္ခါရိကေန အတိရသက-
ပူဝေန ပတ္တံ ပူရေတွာထကေတွာ ဒိန္နံ ဂဠုက-
ဘတ္တံ နာမ။... အပရမိ ဂဠုကဘတ္တံ နာမ
အတ္တိ၊ ဣဓေကစေ မနုဿာ...ဘိက္ခုပရိစ္ဆေဒ-
ဇာနနတ္တံ ဂဠုကေ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈။

ဂဠုကမ္မ (န) [ဂဠု + ကမ္မ] လျှိုဝှက်အပ်သော
အမှု။ အညော စ ဂဠုကမ္မံ ဝိဝေဇာ ကတံ ဘ-
ဝေယျ။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၀။

ဂဠုဂန္ဓ (ပု) [ဂဠု + ဂန္ဓ] လျှိုဝှက်သောကျမ်း။
ဓမ္မကထာဗန္ဓံ ဝါ ဂဠုဂန္ဓံ ဝါ န သိက္ခာ-
ပေန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၅။ သစ္စသတ္တပုဋိသန္ဓိ-
ပစ္စယာကာရပုဋိသံယုတ္တံ သုညတာဒိပနံ ဂဠု-
ဂန္ဓံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆။

ဂဠုဂဗ္ဘ (ပု) [ဂဠု + ဂဗ္ဘ] လျှိုဝှက်တိုက်ခန်း။
တဿာ ကဏ္ဍနာသံ ဆိန္နိတွာ ကေသ္မိံ ဂဠု-
ဂဗ္ဘ ပက္ခိပိတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၀။

ဂဠုပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဂဠု + ပဋိစ္ဆန္န] လျှိုဝှက်ဖုံးလွှမ်း
-မထင်ရှား -သော၊ သူ။ ရဟိရုပ္ပါဒံ ကတွာပိ
ဂဠုပဋိစ္ဆန္နော အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၇။ ဂဠု-
ပဋိစ္ဆန္နောတိ အပါကဇ္ဈောဝ။ ဝဇီရ၊၃။၁။
သာရတ္ထ၊၃။၅။

ဂဠုပဋိစ္ဆန္နတ္ထ (ပု) [ဂဠုပဋိစ္ဆန္န + အတ္ထ] လျှိုဝှက်
ဖုံးလွှမ်းသော အနက်အဓိပ္ပါယ်။ ဂဠုပဋိစ္ဆန္န-
တ္ထေ ဩဘာသနဋ္ဌေန ဝိဘာဝီ။ မဟာနိ၊ဌ။
၁၄။

ဂဠုပုရိသ (ပု) [ဂဠု + ပုရိသ] သူလျှိုယောက်ျား။
စရော စ ဂဠုပုရိသော။ ဓာန်၊၃၄။

ဂဠုမဟောသမ (န) [ဂဠု + မဟောသမ] လျှိုဝှက်
သော မဟောသမဇာတ်။ ပရိဗာဟိရံ ဂဠု-
ဝိနယံ ဂဠုဝေဇာန္တရံ ဂဠုမဟောသမံ... အဗုဒ္ဓ-
ဝစနံ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပုတိရူပကံ နာမ။ သံ၊ဌ၊
၂။၁၈။

ဂဠုမေထုန (ပု) [ဂဠု + မေထုန] ကျီး။ ဗလိဘု-
ဇော, ဂဠုမေထုနောပိ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၆၃၈။

ဂဠုဝိနယ (န) [ဂဠု + ဝိနယ] လျှိုဝှက်သော
ဝိနည်းကျမ်း။ ဂဠုမဟောသမ-ကြည့်။

ဂဠုဝေဿန္တရ (န) [ဂဠု + ဝေဿန္တရ] လျှိုဝှက်
သော ဝေဿန္တရာဇာတ်။ ဂဠုမဟောသမ-
ကြည့်။

ဂူထ^၁ (ပု၊ န) [ဂူ + ထ။ ဂူထ + အ။ မောဂါ၊ ၇။
ဂ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၂၇၄။] မစင်၊ ကျင်ကြီး။ အဒ္ဓသံ
ပုရိသံ ဂူထကူပေ သသိသကံ နိမ္မဂံ ဥဘောဟိ
ဟတ္ထေဟိ ဂူထံ ခါဒန္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၇။ (-ဒိ၊ ၂။
၂၅၉။)

ဂူထ^၂ (န) [ဂူထ + ဌာန] မစင် - ကျင်ကြီး -
(စွန့်ရာ, ရှိရာ) အရပ်။ စောက္ခဗြာဟ္မဏော ဂူထံ
ကဉ္စိ သခါရံ သုခတော ဥပဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ဌာ၊ ၁။
၃၅၃။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၀၅။ ဂူထန္တိ ဂူထဌာနံ။
အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၁၁။

ဂူထအာဝါဠု (ပု) [ဂူထ + အာဝါဠု] မစင်တွင်း၊
ကျင်ကြီးတွင်း။ ဂူထအာဝါဠု ဝေါ ပါတေ-
တွာ ပေါထေဿာမိ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဂူထကဋ္ဌာဟ (ပု၊ န) [ဂူထ + ကဋ္ဌာဟ] မစင် -
ကျင်ကြီး - အိုးကင်း၊ မစင် - ကျင်ကြီး -
ခွက်။ ကထံ ဟိ နာမ ဂူထကဋ္ဌာဟံ မတ္ထကေ
အာသုမ္ဘိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၇။

ဂူထကဒ္ဓမ (တိ) [ဂူထ + ကဒ္ဓမ] မစင်ညွန့်ရှိသော
(အိုင်)။ ဇိဂုစ္ဆံ ကုဏပံ ပူတိ၊ ဒုဂ္ဂန္တံ ဂူထကဒ္ဓ-
မံ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၃။

ဂူထကလလ (ပု၊ န) [ဂူထ + ကလလ] မစင်ညွန့်
ပျောင်း။ ဒီဃံ အာဝါဠု ခဏာပေတွာ ဂူထ-
ကလလဿ ပူရာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၇၅။ (-
အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၀။)

ဂူထကလလအာဝါဠု (ပု) [ဂူထကလလ + အာ-
ဝါဠု] မစင်ညွန့်ပျောင်းတွင်း။ ပဋိကူလေ

မဟန္တေ ဂူထကလလအာဝါဠုေ ခိပန္တိ။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၅။ ၂၉၂။

ဂူထကိမိ (ပု) [ဂူထ + ကိမိ] မစင် - ကျင်ကြီး -
ပိုး။ ဂူထကိမိ ဝိယ မိဇ္ဇေန သမန္တတော
လိတ္တော။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၉၂။

ဂူထကိဠုန (ထိ၊ န) [ဂူထ + ကိဠုန] မစင်ဖြင့် -
မစင်ကို - ကစားခြင်း။ အပုညာဘိသခါရံ
အာရဘတိ ဗာလော ဝိယ ဂူထကိဠုနံ။ အဘိ၊
ဌာ၊ ၂။ ၁၃၈။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၆၃။

ဂူထကူပ (ပု) [ဂူထ + ကူပ] (က) မစင် - ကျင်
ကြီး - ဖြင့်ပြည့်သောတွင်း၊ ကျင်ကြီးတွင်း။
(ခ) မစင် - ကျင်ကြီး - အစု။ (က) (ခ)
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဂူထကူပေါ ကဠေနေ
ဝါ ကဠလာယ ဝါ သန္တိတော ဘိယျောသော
မတ္တာယ ဒုဂ္ဂန္ဓော ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၂၄။
(-အံ၊ ၂။ ၃၅၃။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၄၁။ ထေရ၊ ၃၀၄။)
ဂူထကူပေါတိ ဂူထပုဏ္ဏကူပေါ ဂူထရာသိ-
ယေဝ ဝါ။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၉၄။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၃။ ၆၉။
ဂူထကူပေန ဂါဠိတောတိ ဝစ္စကူပေန ဝစ္စေ-
နေဝ ဝါ ဘရိတော။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဂူထကူပဂတ (တိ) [ဂူထကူပ + ဂတ] မစင် -
ကျင်ကြီး - တွင်းသို့ - ရောက်သော - ကျ
သော၊ သူ။ ဂူထဂတ (၂) ကြည့်။

ဂူထကူပနိဂါဠိတ (တိ) [ဂူထကူပ + နိဂါဠိတ]
မစင် - ကျင်ကြီး - တွင်းမှထွက်သော။ “ဂူထ-
ကူပနိဂါဠိတော” တိပိ ပါဠိ၊ ဝစ္စကူပတော
နိက္ခန္ဓောတိ အတ္တော။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၉၉။

ဂူထကောဠုမ္မမုခ (န) [ဂူထကောဠုမ္မ + မုခ]
မစင် - ကျင်ကြီး - အိုးဝါ ကျင်ကြီးအိုးနခမ်း။
ရာဇာ အာရဠုဘာဝံ ဥ တွာ ဂူထကောဠုမ္မ-
မုခတော ကဒလိပတ္တံ နိဟရာပေသိ။ မ၊ ဌာ၊ ၃။
၄၈။

ဂူထခါဒက (တိ) [ဂူထ+ခါဒ+ဏျ] မစင်-
ကျင်ကြီး-ကိုစားတတ်သော၊ သူ။ ဧကော
ဂူထခါဒကော ပါဏကော ဂူထဂန္ဓေန အာ-
ဂန္ဓာ....ဂူထပုဉ္ဇံ အဘိရုဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၉၃။

ဂူထခါဒကပေတ (ပု) [ဂူထခါဒက + ပေတ]
မစင်-ကျင်ကြီး-ကိုစားသောပြိတ္တာ။ သတ္တရိ
ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေ ဧကံ ဂူထခါဒကပေတံ
အာရဗ္ဘ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ဌ၊၂။၂၄၉။

ဂူထခါဒန (န) [ဂူထ+ခါဒန] မစင်- ကျင်
ကြီး-ကိုစားခြင်း။ ဧဝံ အာဟာရပရိဘော-
ဂတော ဝရံ တုမ္မာကံ ဂူထခါဒနံ။ ပေတ၊ဌ၊
၂။၅၁။

ဂူထဂတ (တိ) [ဂူထ+ဂတ] (၁) ကျင်ကြီးဖြင့်
လိမ်းကျံသော၊ ကျင်ကြီးပေသော၊ သူ။ (၂)
ကျင်ကြီးတွင်းသို့-ရောက်-ကျ-သော၊ သူ။
(၃) ကျင်ကြီး။ (၁) ဆဝါလာတံဥဘတော-
ပဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထဂတံ နေဝ ဂါမေ ကဋ္ဌတ္တံ
ဖဒုတိ။ သံ၊ဌ၊၂။၇၇။ အံ၊၁။၄၀၈။ ဣတိဝုတ်။
၂၅၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၁။ ဥဘတောပဒိတ္တံ
မဇ္ဈေ ဂူထဂတန္တိ ပမာဏေန အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တံ
ဒွိသု ဌာနေသု အာဒိတ္တံ မဇ္ဈေ ဂူထမက္ခိတံ။
သံ၊ဌ၊၂။၂၇၈။ (- အံ၊ဌ၊၂။၃၂၅။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ။၂၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။) (၁) (၂) ယထာ
ဂူထဂတော ပုရိသော၊ တဋ္ဌာကံ ဒိသ္မာန
ပူရိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၇။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၅။ အပ၊
ဌ၊၁။၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅။ ဂူထဂတောတိ ဂူထ-
ကူပဂတော၊ ဂူထေန ဂတော မက္ခိတော ဝါ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၉၃။ (၃) အသုစိမ္မိ နိက္ခိပန္တိ၊ ဂူထ-
ဂတမ္မိ နိက္ခိပန္တိ၊ မုတ္တဂတမ္မိ နိက္ခိပန္တိ။ မ၊၂။
၈၆။ (- အံ၊၃။၁၈၁။) ဂူထဂတန္တိအာဒိသု
ဂူထမေဝ ဂူထဂတံ။ မ၊ဌ၊၃။၉၈။ (- အံ၊ဌ၊
၃။၂၆၃။)

ဂူထဂန္ဓ (ပု) [ဂူထ+ဂန္ဓ] မစင်နံ၊ ကျင်ကြီးနံ။
တေ ဒုရတောဝ ဂူထဂန္ဓံ ဃာယိတော ဓာဝန္တိ။
မ၊၃။၂၀၅။ (- သံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။)

ဂူထဂန္ဓဂန္ဓိ (တိ) [ဂူထဂန္ဓဂန္ဓ+ဤ။ထိ-ဌ-ဂန္ဓိနိ]
မစင်နံလျှင် အနံရှိသော၊ မစင်နံ-နံစော်-
လှိုင်-သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂူထဂန္ဓိ (တိ) [ဂူထဂန္ဓဂန္ဓ+ဤ။ ထိ-ဌ-ဂန္ဓိနိ]
မစင်နံလျှင် အနံရှိသော၊ မစင်နံ-နံစော်-
လှိုင်-သော၊ သူ။ ဧကေနာသိ ဂူထဂန္ဓိနိ။
ပေတ။၁၄၂။ ဂူထဂန္ဓိနိတိ ဂူထဂန္ဓဂန္ဓိနိ
ကရိသဝါယိနိ။ ပေတ၊ဌ။၈၁။

ဂူထဌာန (န) [ဂူထ+ဌာန] မစင်-ကျင်ကြီး-
စွန့်ရာ-ရုံရာ-အရပ်။ အာရကော ပရိဝဇ္ဇေယျ၊
ဂူထဌာနံဝ ပါဝုသေ။ ထေရ၊၃၆၂။ ထေရ၊
ဌ၊၂။၄၈၃။

ဂူထဒဿန (န) [ဂူထ+ဒဿန] မစင်-ကျင်ကြီး-
ကိုမြင်ခြင်း။ ဂူထဒဿနေ ပန နေသံ စက္ခု-
ဝိညာဏံ....အကုသလဝိပါကမေဝ ဟောတိ။
သံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၀။

ဂူထဓာရီ (တိ) [ဂူထ+ဓာရ+ဏီ] မစင်-ကျင်
ကြီး-ကိုဆောင်လေ့ရှိသော၊ သူ (မိလ္လာကျုံး
သမား)။ ဂူထဓာရီ ဝိယ ဂူထပိဏ္ဍေ ကာ-
မေသုယေဝ အလ္လိယနံ ဣစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန၊ဌ။၆၅။

ဂူထနရက (ပု) [ဂူထ+နရက] မစင်-ဘင်ပုတ်-
ငရဲ။ ယဉ္ဇာပိ ဂူထနရကေ ဝိယ မာတုဂဗ္ဗေ၊
သတ္တော ဝသံ စိရမတော ဗဟိနိက္ခမနဉ္စ။
အဘိ၊ဌ၊၂။၉၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၃၂။ မဟာနိ၊ဌ။၆၅။

ဂူထနိက္ခမနမဂ္ဂ (ပု) [ဂူထနိက္ခမန+မဂ္ဂ] မစင်-
ကျင်ကြီး-ထွက်သော-ထုတ်သော-လမ်း၊
မိလ္လာထုတ်လမ်း။ သမလောတိ ဂါမတော
ဂူထနိက္ခမနမဂ္ဂေါ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၁၃။ အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂူထနိဒ္ဒမနပနာဠိ (ထိ၊ပု) [ဂူထနိဒ္ဒမန+ပနာဠိ]
မစင်ထုတ်သောပြွန်၊ မိလ္လာပြွန်၊ မိလ္လာပိုက်။
ဂူထနိဒ္ဒမနပနာဠိ (မ၊ဌ၊၂။၃၁၅)တိ ဝစ္စကူ-

ပတော ဂူထဿ နိက္ခမပဒေသော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။
၃၂။

ဂူထနိရယ (ပု) [ဂူထ+နိရယ] မစင်-ဘင်ပုတ်-
ငရဲ။ တသ္မိံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ဂူထနိရယေ
သုစိမုခါ ပါဏာ ဆဝိံ ဆိန္ဒန္တိ။ မ၊ဉ္ဇ၊ ၂။ ၂၂။
(-ဒိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၄၀၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၆။)

ဂူထပဋိစ္ဆာဒန (န) [ဂူထ+ပဋိစ္ဆာဒန] မစင်ကို
ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဒုဿိလော ဟိ ဂူထပဋိစ္ဆာဒ-
နတ္ထံ တိဏပဏ္ဏာဒိစ္ဆဒနံ ဝိယ ပက္ခန္ဓတိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။

ဂူထပဗ္ဗတ (ပု) [ဂူထ+ပဗ္ဗတ] မစင်-ကျင်ကြီး-
တောင်။ မဟတော မိဋ္ဌပဗ္ဗတဿာတိ
တိယောဇနဗ္ဗေဿ ဂူထပဗ္ဗတဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။ ၇၃။

ဂူထပဟရဏက (တိ) [ဂူထ+ပဟရဏက] မစင်
ဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ပစ်ခတ်-သော၊ သူ။ အတ္တ-
နော ကာရဏံ ဂူထပဟရဏကံ ဂူထော ဝိယ
ပဌမတရံ မက္ခေတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၄၇၄။

ဂူထပါဏက (ပု) [ဂူထ+ပါဏက] မစင်ကိုစား
သောပိုး၊ မစင်ပိုး။ ဂူထပါဏကာ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉၁)တိ ဂူထဘက္ခပါဏကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၇၄။

ဂူထပိဏ္ဍ (ပု) [ဂူထ+ပိဏ္ဍ] မစင်အစိုင်အခဲ၊
မစင်တုံး။ သုဘောဇနဿ မတ္ထကေ အာမလ-
ကမတ္ထေပိ ဂူထပိဏ္ဍေ ဌပိတေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။)

ဂူထပုဉ္ဇ (ပု) [ဂူထ+ပုဉ္ဇ] မစင်ပုံ။ ဂူထခါဒက-
ကြည့်။

ဂူထပုဏ္ဏကုပ (ပု) [ဂူထပုဏ္ဏ+ကုပ] မစင်ဖြင့်
ပြည့်သောတွင်း။ ဂူထကုပ-ကြည့်။

ဂူထပုဏ္ဏသဋ္ဌ (ထိ၊ပု) [ဂူထပုဏ္ဏ+သဋ္ဌ] မစင်ဖြင့်
ပြည့်သောအိုး။ နနု ဣဿ အလင်္ကတကရ-

ဏံ ဂူထပုဏ္ဏသဋ္ဌဿ ဗဟိ စိတ္တကမ္မကရဏံ
ဝိယ ဟောတိတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။

ဂူထပူရ (တိ) [ဂူထ+ပူရ+အ] မစင်ဖြင့် ပြည့်
သော။ ဂူထပူရာ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၄၂၆)တိ အန္တော
ဂူထေန ဘရိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။

ဂူထပူရိတ (တိ) [ဂူထ+ပူရိတ] မစင်ဖြင့် ပြည့်
သော။ တိဏံ ဝဿာနိ ဂူထပူရိတာယ ဥက္ကာ-
ရဘူမိယံ ဝသိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅။

ဂူထပူရိတစိတ္တသဋ္ဌ (ထိ၊ပု) [ဂူထပူရိတ+စိတ္တ-
သဋ္ဌ] မစင်ဖြင့်ပြည့်သော ဆန်းကြယ်သော
အိုး။ အာသိဝိသပူရိတဝမ္ဗိကော ဝိယ ဂူထ-
ပူရိတစိတ္တသဋ္ဌော ဝိယ စ ဗဟိ မဋ္ဌောဝ
ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀၇။

ဂူထဖဿ (ပု) [ဂူထ+ဖဿ] မစင်အတွေ။ ကမ္မ-
သဘာဂတာယ ဂူထဖဿ ဖုသန္တော ဒုက္ခမနု-
ဘဝိတုံ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၀၃။

ဂူထဘက္ခ (တိ) [ဂူထ+ဘက္ခ+အ] မစင်စား
သော၊ သူ။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ တိရစ္ဆာနဂတာ
ပါဏာ ဂူထဘက္ခာ။ မ၊ဉ္ဇ၊ ၂။ ၂၀၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၁၉၁။)

ဂူထဘက္ခပါဏ (ပု) [ဂူထဘက္ခ+ပါဏ] မစင်
စားသော သတ္တဝါ။ စိတ္တဝိပလ္လာသဒေါသေန
စ ဂူထဘက္ခပါဏာဒယော ဥမ္မတ္တကာဒယော
စ ပရိယေသေယျ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၇။

ဂူထဘက္ခပါဏက (ပု) [ဂူထဘက္ခ+ပါဏက]
မစင်စားသော ပိုး။ ဂူထပါဏက-ကြည့်။

ဂူထဘရိတဘဏ္ဍာ (ထိ) [ဂူထဘရိတ+ဘဏ္ဍာ]
မစင်ဖြင့်ပြည့်သော သားရေအိပ်။ အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။

ဂူထဘဏ္ဍာ (ထိ) [ဂူထ+ဘဏ္ဍာ] (၁) မစင်ဖြင့်
ပြည့်သော သားရေအိပ်။ (တိ) (၂) မစင်
ဖြင့် ပြည့်သော သားရေအိပ်နှင့် တူသော

(ခန္ဓာကိုယ်)။ (၁) (တိ) (၂) ဂူထဘဏ္ဍေ-
(ထေရ။၃၆၂)တိ ဂူထဘရိတဘတ္တသဒိသေ။
ထေရ။၄၁၂။၄၇၉။

ဂူထဘာဏီ (တိ) [ဂူထ+ဘာဏ+ဏီ] မစင်ကဲ့သို့
အနံ့မကောင်းသော စကားကို-မစင်ကဲ့သို့
အလိုမရှိအပ် မနှစ်သက်အပ်သောစကားကို-
ပြောဆိုတတ်သောသူ။ ဂူထဘာဏီ ပုပ္ဖ-
ဘာဏီ မဓုဘာဏီ။ အံ၊၁။၁၂၅။ အဘိ၊ပ။
၁၀၆။ (-၁၃၂။) ဂူထဘာဏီတိ ယော
ဂူထံ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓကထံ ကထေတိ။ အံ၊၄။၂။
၉၅။ အယံ ဝုစ္စတိတိ အယံ ဝေရူပေါ ပုဂ္ဂ-
လော ဂူထသဒိသဝစနတ္တာ ဂူထဘာဏီတိ
ဝုစ္စတိ။ ယထာ ဟိ ဂူထံ နာမ မဟာဇနဿ
အနိဋ္ဌံ ဟောတိ အကန္တံ၊ ဝေမေဝ ဣမဿ
ပုဂ္ဂလဿ ဝစနံ ဒေဝမနုဿာနံ အနိဋ္ဌံ ဟောတိ
အကန္တံ။ အဘိ၊၄။၂။၆၀-၁။

ဂူထဘာရ (ပု) [ဂူထ+ဘာရ] မစင်ဝန်၊ မစင်
ထုပ်၊ ကျင်ကြီးထုပ်။ ကထံ ဟိ နာမ ဥဋ္ဌရန္တံ
ပဋ္ဌရန္တံ ယာဝ အဂ္ဂနခါ ဂူထေန မက္ခိတော
ဂူထဘာရံ ဟရိဿသိ။ ဒီ၊၂။၂၇၅။

ဂူထဘာရိကူပမ (တိ) [ဂူထဘာရိက+ဥပမာ]
မစင်ဝန် - မစင်ထုပ် - ကျင်ကြီးထုပ် - ကို
ဆောင်သောသူလျှင် ဥပမာရှိသောသူ။ ဝေ-
မေဝ ခေါ် တံ ရာဇည ဂူထဘာရိကူပမော
မဉ္ဇေ ပဋိဘာသိ။ ဒီ၊၂။၂၇၅။

ဂူထမက္ခန (န) [ဂူထ+မက္ခန] မစင်-ကျင်ကြီး
-ဖြင့် လိမ်းကျံခြင်း။ တယာ နှာယိတုံ
အာဂတေန ဂူထမက္ခနံ ဝိယ ကတံ ဒုဿိလံ
နိဿာယ ဝိဟရန္တေန။ ဝိ၊၄။၂။၂၉၅။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၆၃။

ဂူထမက္ခိတ (တိ) [ဂူထ+မက္ခိတ] မစင်-ကျင်
ကြီး-ဖြင့် လိမ်းကျံသော၊ မစင်-ကျင်ကြီး
-ပေးကျံသောသူ။ ဂူထဂတ (၁) ကြည့်။

ဂူထမုတ္တပရိဘောဂ (ပု) [ဂူထမုတ္တ+ပရိဘောဂ]
ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ကို သုံးဆောင်ခြင်း။ ဝေ
ဂူထမုတ္တပရိဘောဂေန ဝစုန္တော ဝယပ္ပတ္တော-
ပိ တဒေဝ ပရိဘူတိ။ ထေရ။၄၁၂။၁၃။

ဂူထမုတ္တာဟာရ (ပု) [ဂူထမုတ္တ+အာဟာရ]
(၁) ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ဟူသော အစာအာ
ဟာရ။ (တိ) (၂) ကျင်ကြီးကျင်ငယ်လျှင်
အစာရှိသောသူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(တိ) (၂) နိရယေ ပစ္စိတွာ ပုန ဂူထမုတ္တာ-
ဟာရော ဝသိတွာ။ ထေရ။၄၁၂။၁၃။

ဂူထမုတ္တာဟာရဇီဝန (န) [ဂူထမုတ္တာဟာရ+
ဇီဝန] ကျင်ကြီးကျင်ငယ်ဟူသော အစာ
အာဟာရဖြင့် အသက်ရှင်ခြင်း။ ဝရံ တေ
ဘိက္ခု .. အစေလဿ သတော ဂူထမုတ္တာ-
ဟာရဇီဝနံ။ ထေရ။၄၁၂။၁၃။

ဂူထရာသိ (ပု) [ဂူထ+ရာသိ] မစင်-ကျင်ကြီး
-အစု၊ ကျင်ကြီးပုံ။ ဂူထကူပ (ခ) ကြည့်။

ဂူထရာသိနိဒ္ဒမနပနာဋ္ဌိ (ထိ၊ပု) [ဂူထရာသိနိဒ္ဓ-
မန+ပနာဋ္ဌိ] မစင်- ကျင်ကြီး- အစုတို့ကို
ထုတ်သောပြန်၊ မိလ္လာပိုက်။ သမလံ နာမ
ဂူထရာသိနိဒ္ဓမနပနာဋ္ဌိ။ ဒီ၊၄။၂။၁၇၉။

ဂူထလိတ္တ (တိ) [ဂူထ+လိတ္တ] မစင်-ကျင်ကြီး
-ဖြင့် လိမ်းကျံသော၊ မစင်-ကျင်ကြီး-
ပေးကျံသောသူ။ ယေမံ ကာယံ ဝိင်ဇ္ဇေန္တိ၊
ဂူထလိတ္တံ ပန္နဂ (ထေရ။၃၀၅)န္တိ ယထာ
နာမ ပုရိသော သုခကာမော ဇီဝိတုကာမော
ဂူထဂတံ အာသိဝိသံ ဒိသွာ။ ထေရ။၄၁၂။
၂၀၁။

ဂူထသမ္ပိဿ (တိ) [ဂူထ+သမ္ပိဿ] မစင်-ကျင်
ကြီး-ဖြင့် ရောနှောသော၊ မစင်-ကျင်ကြီး
-ရောပြွမ်းသော။ မိဇ္ဇမက္ခိတံ ဂူထသမ္ပိဿံ
ကာသာဝံ။ အပ၊၄။၁။၃၃၁။

ဂူထသုကရ (ပု) [ဂူထ+သုကရ] မစင်-ကျင်ကြီး
-စားသောဝက်။ ကိဉ္ဇာပိ ဂူထသုကရာဒယော

ဂူထဂန္ဓံ သာယိတော ခါဒိတံ လဘိဿာမာတိ
သောမနဿဇာတာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

ဂူထာဒိ (တိ) [ဂူထ+အဒ+ဏိ] မစင်-ကျင်
ကြီး-ကိုစားလေ့ရှိသော(သတ္တဝါ)။ သေယျ-
ထာပိ ဘိက္ခဝေ မိဇ္ဇကာ ဂူထာဒိ ဂူထပူရာ
ပူဏှာ ဂူထဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၀။) ဂူထာဒိတိ ဂူထဘက္ခာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဂူဟတိ (ကြိ) [ဂူဟ+အ+တိ] လျှိုဝှက်၏။
တဿ ဂူယဉ္စ ဂူဟတိ။ ဇာ၊၁။၂၅၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၉၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။) ဂူဟမိ-အပ၊
၂။၂၆၇။ ဂူဟမ-အပ၊၂။၂၇၅။

ဂူဟနာ (ထိ) [ဂူဟ+ယ+အာ] လျှိုဝှက်ခြင်း။
ပရိဟရဏာ ဂူဟနာ ပရိဂူဟနာ။ အဘိ၊ပ။
၁၂၂။ မဟာနိ၊၆။၁၂၉၅၊၃၃၂။ ကာယာဒိဟိ
သံဝရဏတော ဂူဟနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၁။

ဂူဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဂူဟ+တဗ္ဗ] လျှိုဝှက်အပ်သော။
ပဋိစ္ဆာဒေတဗ္ဗာတိ ဆာဒနာဒိဝသေန ဂူဟိ-
တဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၄။

ဂူဠ (တိ) [ဂူဟ+တ။ ဂူဟ သံဝရဏေ၊ အဂူဟိ-
တိ ဂူဠ။ ရူ၊၆၂။] လျှိုဝှက်အပ်သော။ ဘဂ-
ဝတာ တထာ ဂူဠ ကတော ပဉ္စော ကထိတော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

ဂူဠဂဏှ (ပု) [ဂူဠ+ဂဏှ] လျှိုဝှက်အပ်သော
အိုင်းအမာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂူဠဇိဝှ (တိ) [ဂူဠာ+ဇိဝှါ] လျှိုဝှက်အပ်သော
(အိုင်းအမာနှင့် တူသော) လျှာရှိသော၊သူ။
(လျှိုဝှက်-တို-သော လျှာရှိသော၊သူ)။
ဂူဠဇိဝှ (ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁)တိ ရသဗဟလတာ-
ယ ဂူဠဂဏှသဒိသဇိဝှါ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။

ဂူဠသာသန (န) [ဂူဠ+သာသန] လျှိုဝှက်အပ်
သော သတင်းစကား။ ပုတ္တဿ ဂူဠသာသနံ
ပဟိဏိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။

ဂေဏှ (ပု) [ဂုဋိ+ဏှ။ ဂုဒ္ဒ+ဏှ] အဝတ်-
ချည် - သားရေ - ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော
ကစားစရာအလုံး။ အိမ်ကျင်(ဂျင်)၊ ဘော-
လုံး။ ဒုပ္ပညဿ ဟိ ကထာ ဥဒကေ ဂေဏှ၊
ဝိယ ဥပ္ပလဝတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။ (ဤနေရာ၌ အရာ-
ဌာနအားလျော်စွာ (ဘော၊ ဘောကွင်း)ဟု
ပြန်ဆိုသင့်ကြောင်း တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊
သျှ၊နာ-၁၈၈-၌ မှာထားသည်။) အောက်ပုဒ်
လည်း ကြည့်။

ဂေဏှက (ပု) [ဂုဋိ+ဏှက။ ဂုဒ္ဒ+ဏှက။ ဓာန်၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၆။] အဝတ်-ချည် - သားရေ - ဖြင့်ပြု-
လုပ်အပ်သော ကစားစရာအလုံး။ အိမ်ကျင်
(ဂျင်) (ဓာန်၊သျှ။) ဘောလုံး (ဓာန်၊သျှ၊
သစ်-နှင့်တောင်ပေါက် ဓာန်၊သျှ။)။ အဿ-
မဿ စ သာ ဒွါရေ၊ ဂေဏှကေနဿ ကိဠ-
တိ။ ဇာ၊၂။၃၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။)

ဂေဏှကကိဠာ (ထိ) [ဂေဏှက + ကိဠာ]
ဘောလုံးကစားခြင်း။ ခိပနဝဋ္ဌသဏှာနတာ-
ယ “ဝဋ္ဌ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ ဂေဏှကံ အနုက္ခိ-
ပန္နော၊ ဂေဏှကကိဠံ ကိဠန္တောတိ အတ္ထော။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။

ဂေဏှကခရပတ္တဒါမ (ပု) [ဂေဏှကခရပတ္တ+
ဒါမ] ဘောလုံးသဏှာန်ပန်းဆိုင်း၊ ကုလား
ရွှေပန်းဆိုင်း။ ဂေဏှကခရပတ္တဒါမာနံ ပဋိ-
က္ခိတ္တတ္တာ စေလာဒိဟိ ကတဒါမမ္ပိ န ဝဋ္ဌတိ။
သာရတ္ထ၊၂။၃၇၂။ (-ဝဇီရ။၂၀၈။ အလား
တူဝါကျ၌-ဂေဏှကခရပတ္တဒါမ-ရှိ၏။)

ဂေဏှကပုပ္ဖဒါမ (ပု) [ဂေဏှက + ပုပ္ဖဒါမ]
ဘောလုံးသဏှာန်ပြုသော ပန်းဆိုင်း။ ပိဋမ-
ယဒါမမ္ပိ ဂေဏှကပုပ္ဖဒါမမ္ပိ ကုရုန္တိယံ ဝုတ္တံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ သုတ္တမယံ ဂေဏှကံ နာမ။
ဝိမတိ၊၁။၃၀၂။

ဂေဏှပိဋနန္ဒ (န) [ဂေဏှ+ပိဋနန္ဒ] ချည်လုံး
တန်ဆာ၊ ပုတီးတန်ဆာ။ မက္ကဋ္ဌိယော ဂါ-

ဟာပေတွာ ဟတ္ထပါဒဂီဝါသု ဂေဏ္ဍပိဋန္တ-
နာနိ ပိဋန္တာပေတွာ ဝိဿဇေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၄၀၉။ (-၄၁၀။)

ဂေဓ (ပု) [ဂိဓ+ဏ။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၂။] (၁)
တပ်မက်ကြောင်း တရား၊ တပ်မက်ခြင်း
သဘော၊ တဏှာ။ (၂) နှောက်ရှက်တတ်
သောတရား၊ ကာမဂုဏ်။ (တိ)(၃) ထူထပ်
သော။ (၁)အဇ္ဈောသာနံ ဂေဓော ပလိ-
ဂေဓော။ အဘိ၊ဓာ။၂၁၅။ မဟာနိ၊၆။ စူဠနိ။
၂၄၁။ (-သုတ္တနိ။၂၈၉။ အပါ၊၁။၁၃၊၁၅၉။
စူဠနိ၊၁၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၅။) ဂေဓော ဝုစ္စတိ
တဏှာ။ မဟာနိ၊၄၁၊၉၉။၃၃၉။ စူဠနိ။၂၊
၁၄၅။ ဣမိနာ သတ္တာ ဂိဇ္ဈန္တိ ဂေဓံ အာပ-
ဇ္ဇန္တိတိ ဂေဓော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊
ဌ၊၃၂။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၀၆။ အပါ၊ဌ၊၁။
၂၃၃။ စူဠနိ၊ဌ၊၁။၁၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၀။)
(၂) နိက္ခန္တိ မုတ္တံ ဝုဋ္ဌိတံ ဂေဓမ္မာ။ “ဂေဓော”-
တိ ခေါ် ဘိက္ခုဝေ ပဉ္စန္ဓေတံ ကာမဂုဏာနံ
အဓိဝစနံ။ အံ၊၂။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၀။
(-ထေရီ၊၄၁၈။) ဂေဓော သုဝိသမော
စေသောတိ ဂိဒ္ဓိဟေတုတာယ ဂေဓော။
ထေရီ၊ဌ၊၂၅၀။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။) ဂေ-
မ္မာတိ ပလိဗောဓတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၆။
(တိ) (၃) ဗဟလဌေန ဝါ ဂေဓော။
“ဂေဓံ ဝါ ပန ပဝနသဏ္ဍ”န္တိ ဟိ ဗဟလဌေ-
နေဝ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊ဌ။
၃၂။

ဂေဓကရဏ (န) [ဂေဓ+ကရဏ] တပ်မက်မှု
ကိုပြုခြင်း၊ တပ်မက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေဓကရဏလောလ (တိ) [ဂေဓကရဏ+လော-
လ] တပ်မက်ခြင်း လျှပ်ပေါ်လောင်လည်ခြင်း
ရှိသော၊သူ။ ရသေ့သု ဂေဓကရဏလော-
လော ဟုတွာ အညပေါသိ အာသိ။ သုတ္တ-
နိ၊ဌ၊၁။၁၀၆။

အဘိဓာန် (က.ဝဂ်) ၂.၅၇-ပ.မ.ဗ.သ.၈

ဂေဓကရဏသီလ (တိ) [ဂေဓကရဏ+သီလ]
တပ်မက်မှုကို ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ ရသေ့သု
ဂေဓကရဏသီလော အညပေါသိ အာသိ။
အပါ၊ဌ၊၁။၂၃၃။

ဂေဓကိဋ္ဌနာ (ထိ) [ဂေဓ+ကိဋ္ဌနာ] တပ်မက်
တွယ်တာခြင်း။ ကိဋ္ဌနာတိ ဂေဓကိဋ္ဌနာ။
ဘောနိ ဟိ ဂေဓပရိယာယဝေဝစနာနိ။
နေတ္တိဝိ။၁၀၉။

ဂေဓဇာတ (တိ) [ဂေဓ+ဇာတ] ဖြစ်သော တပ်
မက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဂေဓဇာတော (ဒီ၊ဌ၊
၃။၂၁)တိ သဉ္ဇာတဂေဓော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉။

ဂေဓဇာတိက (တိ) [ဂေဓ+ဇာတိ+က] တပ်
မက်ခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ မစ္ဆမံသာဒီသု
လောလံ ဂေဓဇာတိကံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၅၅။

ဂေဓနိမိတ္တ (တိ) [ဂေဓ+နိမိတ္တ] တပ်မက်ခြင်း
လျှင် အကြောင်းရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေဓပဋိသေဓစောဒနာ (ထိ) [ဂေဓပဋိသေဓ+
စောဒနာ] တပ်မက်မှုကို တားမြစ်ခြင်း၌-
မေးမြန်း- အပြစ်တင် - စောဒနာ - ခြင်း။
ဧတ္ထ စ ဂေဓပဋိသေဓစောဒနာယံ ဂေဓ-
နိမိတ္တော ဒေါသော ဂေဓေ သတိ ဟော-
တိတိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၇၅။

ဂေဓပရိယာယဝစန (န) [ဂေဓ+ပရိယာယဝစ-
န] ဂေဓ၏ ပရိယာယ်သဒ္ဓါ။ ဂေဓကိဋ္ဌနာ-
ကြည့်။

ဂေဓဘူတ (တိ) [ဂေဓ+ဘူတ] တပ်မက်ခြင်း
သဘောရှိသော။ ဂေဓဘူတော လောဘော-
(မ၊ဌ၊၃။၂၇)တိ ဂိဇ္ဈနသဘာဝေါ လော-
ဘော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁။

ဂေဓမာယုတ (တိ) [ဂေဓ + အာယုတ] တပ်
မက်ခြင်း - တဏှာ - နှင့်ယှဉ်သော၊သူ။ ကာ-
မေသု ဂေဓမာယုတော (အပါ၊၁။၆၂)တိ
ဝတ္ထုကာမေသု ဂေဓသင်္ခါတာယ တဏှာယ

အာယုတော ယောဇိတောတိ အတ္ထော။
အပါဠိ၊ ၂။ ၇။

ဂေယုတ္တ (တိ) [ဂေ+ယုတ္တ] တပ်မက်ခြင်း
နှင့်ယှဉ်သော။ သူ။ ဂိဗ္ဗိကတာ (အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၅၉) ကြည့်။

ဂေဝါရဏ (န) [ဂေ+ဝါရဏ] တပ်မက်မှုကို
တားမြစ်ခြင်း။ ရသေ့သူ ဂေဝါရဏတ္ထံ ပန
ကာရဏံ ဝဒန္တော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၅။

ဂေသဘာဝ (တိ) [ဂေ+သဘာဝ] တပ်မက်
ခြင်းသဘောရှိသော။ စိရပရိစယေန ဝါ ဂေ-
သဘာဝတာယ ဝါ လောဘဓမ္မော အဓိ-
မဒတ္တာ ဟောတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၆။

ဂေသုတ္တ (န) [ဂေ+သုတ္တ] ဂေသုတ်။
အဂ္ဂိတ္ထရနိကာယပါဠိ၊ ၆-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသ-
က၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ (အနုဿတိဋ္ဌာနသုတ်ကို
ပင် ကာမဂုဏ်ဟူသော ဂေဓမ္မလွတ်မြောက်
ကြောင်းဖြစ်၍ ဂေသုတ်ဆိုသည်။ အံ၊ ၂။
၂၇၅-၇။) ဂေသုတ္တေပိ.... ဧဝံ အရိယသာ-
ဝကဿ အနုဿတိဝသေန စိတ္တံ ဝိသော-
ဇေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၀။

ဂေဓာဘာဝ (ပု) [ဂေ+အာဘာဝ] တပ်မက်
မှုမရှိခြင်း။ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တသန္တိဝါဒေါ မုနိ ဂေဓာ-
ဘာဝေန အဂိဇ္ဈေါ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၁။

ဂေမိ (ပု) [ဂိမု+ဣ] တပ်မက်ခြင်း။ မာ သာဝ-
ကေသု ဂေမိမကာသိ မာ ပဗ္ဗဇိတေသု။ မ၊
၁။ ၄၀၆။

ဂေမိတ (ကိ) [ဂိမု+တ။ ဂေ+ဣတ] (၁)
တပ်မက်သော၊ တပ်မက်ခြင်းသို့ရောက်သော၊
သူ။ (၂) တပ်မက်အပ်-အလွန်အလှိုရှိအပ်-
သော။ (၁) ယသ္မာ ကာမေသု ဂေမိတော၊
တဒါ ကသ္မာ တံ အတ္တနော ဘာတုကေန
ဂေါတမဗုဒ္ဓေန စောဒိတော။ အပါဠိ၊ ၂။
၇။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၂) ပရိကေ-

ဋ္ဌနာ ဂေမိတတာ ဂေမိတတ္ထံ။ မဟာနိ။
၂၉၆။ ဂေမိတတာတိ အဘိကိဗ္ဗိတတာ၊ ဂေမိ-
တတ္ထန္တိ ဂိဗ္ဗိဘာဝေါ အဘိကိဗ္ဗိတဘာဝေါ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၆၄။

ဂေမိတစိတ္တ (တိ) [ဂေမိတ+စိတ္တ] တပ်မက်
သော-ရာဂဖြင့်ဖွဲ့အပ်သော-တပ်မက်ခြင်းသို့
ရောက်သော-စိတ်ရှိသော။ သူ။ တယံ ဂေမိ-
တစိတ္တောသ္မိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃။ (-မ၊ ၁။ ၄၀၆။)
တယံ ဂေမိတစိတ္တောသ္မိတိ ဘဒ္ဒေ လက္ခဏာရူ-
တယံ ဗဒ္ဒစိတ္တောသ္မိ။ ဂေမိတစိတ္တောတိ
ဝါ ဂေမံ အဇ္ဈုပေတစိတ္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။

ဂေမိတပရိဘောဂ (ပု) [ဂေမိတ+ပရိဘောဂ]
တပ်မက်စွာ သုံးဆောင်ခြင်း၊ တဏှာဖြင့်သုံး
ဆောင်ခြင်း။ အနေသနာပတ္တိယဉ္စ ဂေမိတ-
ပရိဘောဂေ စ အာဒီနဝံ ပဿမာနော။
ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၁။

ဂေမိတမန (တိ) [ဂေမိတ+မန] တပ်မက်ခြင်းသို့
ရောက်သော-ကပ်ငြိတွယ်တာသော-စိတ်ရှိ
သော။ သူ။ ဂေမိတမနော အာမိသသ္မိ-
(ပေတ၊ ၁၅၃) န္တိ ကာမာမိသေ လဂ္ဂစိတ္တော
ဂေမံ အာပန္နော။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၁။

ဂေယျ (န) [ဂေ+ဣ] ဂေယျ။ (ဂါထာနှင့်တကွ
သောသုတ်သည် ဂေယျမည်၏။ သဂါထာဝဂ္ဂ-
သံယုတ်ကဲ့သို့သော သုတ်မျိုး ဖြစ်သည်။)
သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာကရဏံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉။
မ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၁။ ၃၁၃။ အံ၊ ၂။ ၇၆။ အဘိ၊
ပု၊ ၁၄၉။ မဟာနိ၊ ၁၁၁။ သဗ္ဗမ္ပိ သဂါထကံ
သုတ္တံ ဂေယျန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ဝိသေသေန
သံယုတ္တကေ သကလောပိ သဂါထာဝဂ္ဂေါ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ၄။
၂။ ၂၅၁။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ (-မဟာနိ၊ ၄။
၂၃၃။)

ဂေယျင် (န) [ဂေယျ+အင်္ဂ] ဂေယျဟူသော
အစိတ်အပိုင်း။ (ဘုရားစကားတော်ကို

အစိတ်အပိုင်း ၉-ခုခွဲထားရာ ဂေယျသည တခု အပါအဝင် ဖြစ်၏။) ကထံ ပနေတ္ထ ဂေယျင်္ဂါဒီနံ သုတ္တဘာဝေါ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၂။

ဂေယျင်္ဂသင်္ဂဟ (ပု) [ဂေယျင်္ဂ+သင်္ဂဟ] ဂေယျ အစိတ်အပိုင်း-ဖြင့်-၌-ရေတွက်ခြင်း။ ဂေယျင်္ဂသင်္ဂဟော ဝါ သိယာ၊ သဂါထကတ္တာ သဂါထာဝဂ္ဂဿ ဝိယ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၃။ သာ-ရတ္ထ၊ ၁။ ၉၃။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၂၄။ အနုဌိ၊ ၁။ ၂၃။

ဂေယျင်္ဂသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဂေယျင်္ဂ+သင်္ဂဟိတ] ဂေယျအစိတ်အပိုင်းဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ဧတ္ထာပိ ဂေယျင်္ဂသင်္ဂဟိတဘာဝေါ ဝုတ္တန-ယေန ဝိမံသိတဗ္ဗော။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၈။

ဂေယျဗျာကရဏကိတ(တိ) [ဂေယျဗျာကရဏ+အင်္ဂိတ] ဂေယျ၊ ဝေယျာကရဏတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သော။ ဂါထာသတသမာကိဏ္ဍော၊ ဂေယျဗျာကရဏကိတော။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၇။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၇။

ဂေယျသာဓာရဏ (တိ) [ဂေယျ+သာဓာရဏ] ဂေယျနှင့်ဆက်ဆံခြင်း။ ဣတိ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနာ-ဝသေန ပဝတ္တဿာပိ ဂေယျသာဓာရဏတော ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနဘာဝမနပေက္ခိတော။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၃။

ဂေရုက (ပု၊ န) [ဓာန်။ ၆၁၀-၌ ဂေရိကဟုရှိ၏၊ ဝိသုဒ္ဓါရုံဓာန်၌-ဂေရိက=ဂိရိ+ဏိက။ ပုဒ်ခွဲ၍ ဂေရုကပါဌ်ပျက်ဟုဆို၏၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာ တို့၌၎င်း၊ P.T.S. -၌၎င်း ဂေရုက-သာရှိ၏။ (ဂိရိက-သံ)] (၁) ဂွေနိ၊ ဂွေနိမ္မုနိ၊ (ဝိ၊ ၄၊ သျှ-၌ ဂွေသဘော ဟု ပြန်၏။) (၂) ဂွေမျက်စဉ်း။ (ထောမ-၌ (၁) ဂွေနိ။ (၂) ဂွေ-ဟု ၂-နက်လာ၏။) (၁) လောဏဉ္စ ပဋိစ္စ၊ ဂေရုကဉ္စ ပဋိစ္စ၊ နာဠိကသဏ္ဌာသဉ္စ ပဋိစ္စ။ အံ၊ ၁။ ၂၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂၉၆။) ဂေရုကန္တိ ဂေရုကစုဏ္ဏံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ (၂) အနုဇာ-

နာမိ ဘိက္ခုဝေ အဉ္စနံ ကာဠဉ္စနံ ရသဉ္စနံ သောတဉ္စနံ ဂေရုကံ ကပလ္လံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၄။ ဂေရုကော နာမ သုဝဏ္ဏဂေရုကော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၃။

ဂေရုကစုဏ္ဏ (န) [ဂေရုက+စုဏ္ဏ] ဂွေနိမ္မုနိ။ ဂေရုက (၁) ကြည့်။

ဂေရုကပရိကမ္မ (န) [ဂေရုက+ပရိကမ္မ] ဂွေနိ ဖြင့်-အပြေအပြစ်ပြုခြင်း - သုတ်လိမ်းခြင်း။ ကာဠဝဏ္ဏံ ဂေရုကပရိကမ္မ မာလာကမ္မံ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၇။

ဂေရုကပရိကမ္မကတ (တိ) [ဂေရုကပရိကမ္မ+ကတ] ဂွေနိဖြင့်သုတ်လိမ်းမှု ပြုအပ်သော၊ ဂွေနိသုတ်သားသော။ သစေ ဂေရုကပရိကမ္မ-ကတာ ဘိတ္တိ ကဏ္ဍကိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၀၊ ၆၅၊ ၇၉၊ ၈၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၅၊ ၃၉၅။

ဂေရုကပရိကမ္မကရဏ (န) [ဂေရုကပရိကမ္မ+ကရဏ] ဂွေနိဖြင့် အပြေအပြစ်ပြုခြင်း၊ ဂွေနိ သုတ်ခြင်း။ ဂေရုကပရိကမ္မကရဏမတ္တေနပိ နဝကမ္မံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၂၄။

ဂေလည (န) [ဂိလာန+ဏျ] (၁) သူနာ၏ အဖြစ်၊ မကျန်းမာ - နာကျင်-ခြင်း၊ အနာ ရောဂါ။ (၂) ပင်ပန်းခြင်း။ (၁) ဘဂဝါ ဂိလာနာ ဝုဋ္ဌိတော ဟောတိ အစိရဝုဋ္ဌိတော ဂေလညာ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁။ (-အံ၊ ၂။ ၂၆၃။ ကခါ။ ၁၉၉။) ဂေလညာတိ ဂိလာနဘာဝ-တော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဂေလညေနာတိ... ဗျာဓိနာ။ ကခါ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၁။ ဂိလာနဿ ဘာဝေါ ဂေလညံ။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၈၁။ (၂) ဂေလညပ္ပတ္တ-ကြည့်။

ဂေလညကရ (တိ) [ဂေလည + ကရ + အ] မကျန်းမာခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ကာယ-စိတ္တာနံ ဂေလညကရအသဒ္ဓိယာဒိပဋိပက္ခ-ဘူတာတိ ဒဠဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၆။

ဂေလညဇာတ (တိ) [ဂေလည+ဇာတ] ဖြစ်သော
မကျန်းမာခြင်းရှိသော၊ မကျန်းမာသော။
ဂေလညဇာတ (သံ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ) နှိ သဇ္ဇာတ-
ဂေလညံ။ သံ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညဒုက္ခ (တိ) [ဂေလည+ဒုက္ခ] မကျန်းမာ
ခြင်း ဆင်းရဲ။ တေ ဘိက္ခု၊ တဿ မဟန္တံ
ဂေလညဒုက္ခံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညပဋိပက္ခ (ပု) [ဂေလည+ပဋိပက္ခ] မကျန်း
မာခြင်း၏ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဂေလညပဋိပက္ခော
အဂေလညံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညပဋိဗာဟန (န) [ဂေလည+ပဋိဗာဟန]
မကျန်းမာခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ဂိလာနော
သမာနော ဂေလညပဋိဗာဟနတ္ထာယ ဘဏေ-
ယျ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညပ္ပတ္တ (တိ) [ဂေလည+ပ္ပတ္တ] ပင်ပန်း
ခြင်းသို့ ရောက်သော သူ။ ဂေလညပ္ပတ္တော-
(မ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ) တိ ခေဒံ ပရိဿမံ ပတ္တော။
မ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညဝုပသမန (န) [ဂေလည+ဝုပသမန]
မကျန်းမာခြင်း၏ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ ရောဂါ
ပျောက်ကင်းခြင်း။ ဂိလာနာနံ ဘိက္ခုနံ
ဂေလညဝုပသမနေ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ။ အံ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။
၂၀၉။

ဂေလညသမုဋ္ဌာနူပမ (တိ) [ဂေလညသမုဋ္ဌာန+
ဥပမာ] ရောဂါဖြစ်ကြောင်းလျှင် ဥပမာ
ရှိသော၊ ရောဂါ၏ နီးစွာသော အကြောင်းနှင့်
တူသော။ ဂေလညသမုဋ္ဌာနူပမော သညုပါ-
ဒါနက္ခန္ဓော ကာမသညာဒိဝသေန ရာဂါဒိ-
သမ္ပယုတ္တဝေဒနာသမ္ဘဝါ။ အဘိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။
ဝိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။ ဂေလညသမုဋ္ဌာနူပမောတိ
ဂေလညဿ အာသန္နကာရဏသင်္ခါတေန
သမုဋ္ဌာနေန သဒိသော။ သမ္မော၊ ယော။ ၂၁။

ဂေလညာပနယန (န) [ဂေလည+အပနယန]
ရောဂါကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဂေလညာပနယနကာမ (တိ) [ဂေလညာပန-
ယန+ကာမ+အ] ရောဂါကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း
ငှါအလိုရှိသော၊ သူ။ ဂိလာနဿ ဂေလညာ-
ပနယနကာမာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။ ဝိ၊ ဋ၊ ဌ၊
ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညာဘာဝ (ပု) [ဂေလည+အဘာဝ]
ရောဂါမရှိခြင်း။ လဟုဋ္ဌာနေန စေတ္ထ ဂေလ-
ညာဘာဝေါ ပုစ္ဆိတော။ သံ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညာဘိဘူတ (တိ) [ဂေလည+အဘိဘူတ]
ရောဂါ-နှိပ်စက်-ဖိစီး-အပ်သော။ ဂါဝေါ
ဂေလညာဘိဘူတာ နေဝ ယာဝဒတ္ထံ တိဏံ
ခါဒိတုံ န ပါနီယံ ပါတုံ သက္ကောန္တိ။ အံ၊ ဋ၊ ဌ၊
ဍ၊ ဎ၊ ဏ။

ဂေလညာဝဟန္တ (တိ) [ဂေလည+အာ+ဝဟ+
အန္တ] ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-ခြင်းကို ဆောင်
တတ်သော။ ဣဒဉ္စ မိဒ္ဓံ ရူပကာယဿပိ ဂေ-
လညာဝဟန္တံ ဒဠဗ္ဗံ နိဒ္ဒါယ ဟေတုဘာဝ-
တော။ မ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။ ဂေလညပ္ပတ္တ-လည်း
ကြည့်။

ဂေလညူပမ (တိ) [ဂေလည+ဥပမာ] ရောဂါလျှင်
ဥပမာရှိသော၊ ရောဂါနှင့်တူသော။ ဂေလ-
ညူပမော ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓော အာဗာဓ-
ကတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ၊ ဌ၊ ဍ၊ ဎ၊ ဏ။ ဝိ၊ ဋ၊ ဌ၊
ဍ၊ ဎ၊ ဏ။ ဂေလညူပမောတိ ဂေလညေန သဒိသော။
သမ္မော၊ ယော။ ၂၁။

ဂေဟ (ပု၊ န) [ဂဟ+အ] (၁) အိမ်။ (ဂေဟ-
သဒ္ဓါသည် နေထိုင်ရန် အဆောက်အဦအား
လုံးကို ဟောနိုင်သည်။ အရာဌာနအားလျော်
စွာ လူနေထိုင်ရန် အဆောက်အဦ ဖြစ်လျှင်
“အိမ်”，ရဟန်းများ သီတင်းသုံးနေထိုင်ရန်
အဆောက်အဦ ဖြစ်လျှင် “ကျောင်း”，ကံ

ဆောင်ရန် ပြုလုပ်ထားသော အဆောက်အဦ ဖြစ်လျှင် “သိမ်” မင်းနေရန်အဆောက်အဦ ဖြစ်လျှင် “နန်းတော်” စသည်ဖြင့် ပြန်ဆိုရ မည်။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၀-၌ “ဝိဟာရံ” ကို “ကတ- ဂေဟံ” ဟု ဖွင့်ထားသည်။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆-၌ “သိမာယ ဂေဟံ ကရေန္တိ” ဟု၎င်း၊ ၃၀-၌ “ဘိက္ခုသန္တကံ ဝါ ဂေဟံ.... သဟသေယျပ္ပ- ဟောနကေ ဂေဟေ ဝုတ္တံ ဟူ၍၎င်း ရှိသည်။ ယင်း ပါဠိရပ်များ၌ လာသော “ဂေဟ” ကို အရာဌာနအားလျော်စွာ “သိမ်၊ ကျောင်း” ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ (က) အတ္တဘော၊ ခန္ဓာ- အိမ်။ (ခ) (အိမ်နှင့်တူသော) ကာမဂုဏ်။ (ဂ) ကိလေသာ။ (ဃ) ဝဋ်။ (၂) အိမ်သူ အိမ်သား။ (၁) အိမ်။ နန နာမ တာတ သုဒ္ဓိန္န သကံ ဂေဟံ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀။ (က) အတ္တ- ဘော၊ ခန္ဓာအိမ်။ ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ၊ ပုန ဂေဟံ န ကာဟသိ။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၆။ ထေရ၊ ၂။ ၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ ဂေဟန္တိ ပုန ဣမသ္မိံ သံသာရဝဇ္ဇေ အတ္တဘာဝသခါတံ မမ ဂေဟံ န ကာဟသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ (-ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။ သာ- ရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၁၇။) (ခ) (အိမ်နှင့်တူသော) ကာမဂုဏ်။ ဂေဟသိတ (ခ) ကြည့်။ (ဂ) ကိလေသာ။ ဂေဟနိသိတ (၂) နှင့် ဂေဟ- သိတ (၂) (ခ) ကြည့်။ (ဃ) ဝဋ်။ ဂေ- ဟသိတသီလ (၂) ကြည့်။ (၂) အိမ်သူအိမ် သား။ ဂေဟသိတပေမ (၂) ကြည့်။

ဂေဟကဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဂေဟ+ကဏ္ဍိကာ] အိမ် ထွက်။ ကဏ္ဍိကာလက္ခဏံ ပိဋန္တနုကဏ္ဍိကာယပိ ဂေဟကဏ္ဍိကာယပိ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၆၆။ ဂေဟကဏ္ဍိကာ- ယာတိ ဂေဟကုဋ္ဌဿ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂၇။

ဂေဟကမ္မ (န) [ဂေဟ+ကမ္မ] အိမ်မှုကိစ္စ။ တိဋ္ဌ- တု တာဝ မယံ ဂေဟကမ္မံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။

ဂေဟကရဏ (န) [ဂေဟ+ကရဏ] အိမ်ဆောက် လုပ်ခြင်း။ ဂေဟကရဏပစနာဒိနံ အတ္ထာယ အာဟရိတွာ ဌပိတကဋ္ဌဉ္စ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။

ဂေဟကရဏကမ္မ (န) [ဂေဟကရဏ + ကမ္မ] အိမ်ဆောက်လုပ်ရေး လုပ်ငန်း။ ဒိန္နံ ဒဗ္ဗ- သမ္ဘာရံ ဝါသိယာ တစ္ဆေတွာ ဂေဟကရဏ- ကမ္မေ ဥပနေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။

ဂေဟကုဋ္ဌ (ပု၊ န) [ဂေဟ+ကုဋ္ဌ] အိမ်ထွက်။ ဂေဟကဏ္ဍိကာ-ကြည့်။

ဂေဟဂတ (တိ) [ဂေဟ+ဂတ] အိမ်၌ဖြစ်သော။ ဂေဟဂတံ ဂေဟေ၊ အရညဂတံ အရညေ နဿတိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၀။ (-ဝိမာန၊ ၄။ ၉၀။)

ဂေဟဂမနီယ (တိ) [ဂေဟ+ဂမနီယ] အိမ်သို့- သွားထိုက် - သွားသင့် - သော၊ သူ။ တံ သညာပေတွာ ပုန ဂေဟဂမနီယံ အကာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။

ဂေဟဂေါပက (တိ) [ဂေဟ+ဂေါပက] အိမ် ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ (အိမ် စောင့်။) မိဂါရသေဋ္ဌိ တာဝ မဟန္တေ နဂ- ရေ ဂေဟဂေါပကမတ္တံ ဌပေတွာ သေသ- ဇနံ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၇။

ဂေဟဂေါဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဂေဟ + ဂေါဋ္ဌိကာ] အိမ်မြှောင်။ သရဗူတိ ဂေဟဂေါဋ္ဌိကာ။ ဝဇီရ၊ ၅၂၂။

ဂေဟင်္ဂဏ (န) [ဂေဟ+အင်္ဂဏ] အိမ်ရင်ပြင်၊ အိမ်ဥပစာ။ မာတင်္ဂေါ တေ သာမိ ဂေဟ- န္ဂဏေ ပတိတော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ ဂေဟင်္ဂ- ဏေတိ ဂေဟဿ မဟာဒ္ဓါရတော ဗဟိ ဝိဝဋ္ဋင်္ဂဏေ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။

ဂေဟစွဒန (န) [ဂေဟ+ဆဒန] (၁) အိမ် အမိုး၊ အိမ်မိုး။ (တိ) (၂) အိမ်မိုးကြောင်း ဖြစ်သော။ (၁) တံ ဂေဟစွဒနာဒိနမတ္တာ- ယ ပရေဟိ ဆိန္နံ ဝါ အတ္တနာ ဆိန္နိတွာ ဝါ။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဂေဟစွဒနတိဏ (န) [ဂေဟစွဒန+တိဏ] အိမ်
မိုး-ကြောင်းဖြစ်သော-ရန်-မြက်။ ဟတ္ထိ-
အသာဒိနံ ဃာသတိဏေန စေဝ ဂေဟစွဒ-
နတိဏေန စ သမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

ဂေဟစွဒနပိဋ္ဌိ (ထိ) [ဂေဟစွဒန+ပိဋ္ဌိ] အိမ်မိုး
အပြင်၊ အိမ်မိုးပေါ်။ ယဿ ဂါမဿ ဂေဟစွ-
ဒနပိဋ္ဌိတော ကုက္ကုဋ္ဌော ဥပုတိတော အညဿ
ဂေဟစွဒနပိဋ္ဌိယံ ပတတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

ဂေဟစွဒနက (တိ) [ဂေဟ+ဆဒ+ဏ] အိမ်
ကို မိုးတတ်သောသူ။ ဆဒနတ္တာယ ဂေ-
ဟစွဒနကနံ၊ စိတ္တကမ္မတ္တာယ စိတ္တကာရာ-
နန္တိ ယေန ယေန အတ္ထော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၄၉။

ဂေဟစွဒန (န) [ဂေဟ+ဆဒန] အိမ်ကိုမိုး
ခြင်း။ ဆဒန (၁) ကြည့်။ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၃၇၄-၌ ရှိသော ဂေဟစွဒနပုဒ်သည် ဂေ-
ဟစွဒနမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဟန်ရှိ
သည်။)

ဂေဟစွဒနတိဏ (န) [ဂေဟစွဒန+တိဏ]
အိမ်မိုး-ကြောင်းဖြစ်သော - ရန် - မြက်။
ဟတ္ထိအသာဒိနံ ဃာသတိဏေန စေဝ ဂေ-
ဟစွဒနတိဏေန စ သမ္ပန္နံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ဂေဟစွဒယာ (ထိ) [ဂေဟ+ဆဒယာ] အိမ်ရိပ်။
မဇ္ဈိကေ ဂေဟစွဒယာ ဝိယ စန္ဒဿ ဆာ-
ယာ န ပညာယတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။

ဂေဟဇန (ပု) [ဂေဟ+ဇန] အိမ်သူအိမ်သား။
ဗြာဟ္မဏဿ ဂေဟဇနော ထေရံ ဒိသော အညံ
ကိဉ္စိ အာသနံ အပဿန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဂေဟဇ္ဈာယနဘယ (န) [ဂေဟဇ္ဈာယန+ဘယ]
အိမ်ကိုမီးလောင်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ဂေ-
ဟဇ္ဈာယနဘယေန ပန “တံ ပဇ္ဇလန္တောပိ

န လဘိဿသိ”တိ အဝတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။)

ဂေဟဋ္ဌာန (န) [ဂေဟ+ဋ္ဌာန] အိမ်၏တည်ရာ
အရပ်၊ အိမ်ဆောက်မည့်နေရာ။ တေံ ဂေဟ-
ဋ္ဌာနံ သောဓေန္တော ကုဒ္ဓါလေန အာဟတာဟ-
တဋ္ဌာနေ နိဓိကုမ္ဘိယော ဂီဝါယ ဂီဝံ အာဟစူ-
ဌိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။

ဂေဟတဏှာ (ထိ) [ဂေဟ+တဏှာ] အိမ်ကို-
တပ်မက်-လိုချင်-ခြင်း။ ဂေဟတဏှံ ဥပ-
ကရဏတဏှံ ဥပဘောဂတဏှန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၂၄။

ဂေဟထမ္ဘ (ပု) [ဂေဟ+ထမ္ဘ] အိမ်တိုင်။
ဆတ္တဒဏှေ ဂေဟထမ္ဘသု ဝိယ ဃဋ္ဌကော
ဝါ ဝါဋ္ဌရူပကံ ဝါ န ဝနုတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။

ဂေဟဒါသီ (ထိ) [ဂေဟ+ဒါသီ] အိမ်ကျွန်မ။
ဧတ္ထ စ ဂေဟဒါသီယာ ကုမ္ဘိမိ ဒါသဿ
ဇာတော အန္တောဇာတကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၆။

ဂေဟဒွါရ (ထိ၊န) [ဂေဟ+ဒွါရ] အိမ်တံခါး။
မာတုဥပါသိကာယ ဂေဟဒွါရံ ဂစ္ဆာမိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။

ဂေဟဒွါရပဋိပါဋိ (ထိ) [ဂေဟဒွါရ+ပဋိပါဋိ]
အိမ်တံခါးအစဉ်၊ အိမ်ပေါက်စေ့။ “ပုတ္တဿ
မေ ဘေသဇ္ဇံ ဒေသာ”တိ ဂေဟဒွါရပဋိပါဋိ-
ယာ ဝိစရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ (-ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၁၈။)

ဂေဟဒွါရသံဝရဏ (န) [ဂေဟဒွါရ+သံဝရဏ]
အိမ်တံခါးကိုပိတ်ခြင်း။ ဒွါရံ သံဝရိတောတိ
ဂေဟဒွါရသံဝရဏမ္ပိ ဥဒါဟဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

ဂေဟဒွါရသမိပ (တိ) [ဂေဟဒွါရ+သမိပ] အိမ်
တံခါးအနီး။ ဗြာဟ္မဏဿ ဓိတာ ကေသ-

ကာရိ နာမ ဂေဟဒ္ဓါရသမိပေ မာတု သိသ-
တော ဥိကာ ဂဏန္တိ။ ဝိမာနာဌ။ ၇၈။

ဂေဟဓမ္မ (တိ) [ဂေဟ+ဓမ္မ] အိမ်သဘော
ရှိသော၊ အိမ်သဖွယ်ဖြစ်သော။ ဂေဟနိဿိတ
(က) (ခ) ကြည့်။

ဂေဟနာမိက (တိ) [ဂေဟနာမ+ဣက] အိမ်
အမည်-ရှိသော-ရသော။ ကဋ္ဌာဒိနိ ပဋိစ္စ
ဂေဟနာမိကာ ကုဋိ ဝိယ။ သုတ္တနိဌ။ ၁။
၂၈။ (-ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂။)

ဂေဟနိဝါသိ (တိ) [ဂေဟနိဝါသ+ဣ] ဂေဟ+
နိ+ဝသ+ဣ အိမ်၌နေခြင်းရှိသော၊ အိမ်၌
နေလေ့ရှိသော။ သူ။ မဇ္ဈိမဇ္ဈိမရေန သမ္ပန္နာနံ
ဂေဟနိဝါသိနံ နရနာရိနံ ဝိစရိတဌာနဘူ-
တဿ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁။

ဂေဟနိဿိတ (တိ) [ဂေဟ+နိဿိတ] (ခ)
အိမ်ကိုမှီသော။ (က) ကိလေသာကိုမှီသော။
(ခ) ဝတ္ထုကာမ-ကာမဂုဏ်-ကို မှီသော၊
ကာမဂုဏ်နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ (၁) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (က) (ခ) ယော ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေ-
တိ၊ ပါပကံ ဂေဟနိဿိတံ။ အံ၊ ၁။ ၃၂။
ဣတိဝုတ်။ ၂၇၃။ (-သုတ္တနိ။ ၃၂။) ဂေဟ-
နိဿိတန္တိ ကိလေသနိဿိတံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၈။
ဂေဟနိဿိတန္တိ ဧတ္ထ ဂေဟဝါသိဟိ အပရိစ္စ-
တ္တတ္တာ ဂေဟဝါသိနံ သဘာဝတ္တာ ဂေဟ-
ဓမ္မတ္တာ ဝါ ဂေဟံ ဝုစ္စတိ ဝတ္ထုကာမော၊
အထ ဝါ ဂေဟပဋိဗဒ္ဓဘာဝတော ကိလေသ-
ကာမာနံ နိဝါသဌာနဘာဝတော တံ ဝတ္ထု-
ကတ္တာ ဝါ ကာမဝိတက္ကာဒိဂေဟနိဿိတံ
နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃၃၅။ (- အံ၊ ၁။ ၂။
၂၃၃။) ယံ ဝေရူပံ ပဉ္စကာမဂုဏ်နိဿိတံ
ဇာနေယျာထ။ သုတ္တနိဌ။ ၂။ ၄၇။ တံ ပန
ကာမုပသဉ္စိတတာယ “ဂေဟနိဿိတ”န္တိ
ဝုစ္စတိ။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၃။

ဂေဟနိဿိတဓမ္မ (ပု) [ဂေဟနိဿိတ+ဓမ္မ] အိမ်
ကိုမှီသော သဘော။ ကာမဂုဏာ ဟိ ဣဓ

ဂေဟနိဿိတဓမ္မေန ဂေဟပရိယာယေန
ဝုတ္တာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁။

ဂေဟန္တရဂတ (တိ) [ဂေဟန္တရ+ဂတ] အပြား
အိမ်သို့သွားသော၊ သူ။ မာတာပိတုသု မင်္ဂလံ
အနုဘဝိတုံ ဂေဟန္တရဂတေသု အဒုတိယာ
သယံ ဂေဟေ ဩဟိနာ။ ထေရိ၊ ၁။ ၅၅။

ဂေဟပစ္စာဘာဂ (ပု) [ဂေဟ+ပစ္စာဘာဂ] အိမ်
၏ နောက်အဖို့၊ အိမ်နောက်ဖေး။ ဂေဟ-
ပစ္စာဘာဂေ သိရိဂုတ္တေန ဌပိတနိယာမေ-
နေဝ စာဋိယော ဌပါပေသိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၇၉။

ဂေဟပဋိပါဋိ (တိ) [ဂေဟ+ပဋိပါဋိ] အိမ်အစဉ်။
အန္တောဂါမံ ပဝိသိတွာ ဂေဟပဋိပါဋိယာ
စရိတွာ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၄၉။ (-မ၊ ၁။ ၃။ ၄၃၇။)

ဂေဟပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဂေဟ+ပဋိဗဒ္ဓ] အိမ်နှင့်စပ်
သော။ ဂေဟနိဿိတ (က) (ခ) ကြည့်။

ဂေဟပတနဘယ (န) [ဂေဟပတန+ဘယ] အိမ်
(နန်းတော်) - လဲကျ - ပြို - အံ့သည်မှ
ကြောက်ခြင်း။ ဂေဟပတနဘယေန ဇုဇ-
နိဝေသနာ မနုဿာ နိက္ခမိံသု။ ဇာ၊ ၁။ ၃။
၁၇၃။

ဂေဟပရိက္ခာရ (ပု) [ဂေဟ+ပရိက္ခာရ] အိမ်
အသုံးအဆောင်၊ အိမ်ထောင် ပရိဘောဂ။
သာ တသ္မိံ ဂေဟာ နိက္ခန္တေ ဂေဟပရိက္ခာရံ
ပဋိသမေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ၁။
၁၃၀။

ဂေဟပရိက္ခေပ (ပု) [ဂေဟ+ပရိက္ခေပ] အိမ်
အရံ၊ အိမ်ပိုင်း။ ကိစ္စံ အနောလောကေတွာ
ဂေဟပရိက္ခေပဿ ဥပရိဘာဂေနပိ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၀၈။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၆၆။

ဂေဟပရိဂ္ဂဟာဘာဝ (ပု) [ဂေဟပရိဂ္ဂဟ+
ဘာဝ] အိမ်ကို-သိမ်းဆည်း- သိမ်းပိုက်-
မှု မရှိခြင်း။ တေ ဂေဟပရိဂ္ဂဟဘာဝတော
ဘူမိယံယေဝ သယန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၄။

ဂေဟပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂေဟ+ပရိစ္ဆေဒ] အိမ်-
ကျောင်း-အပိုင်းအခြား။ ဆာယာပိ ဂေဟ-
ပရိစ္ဆေဒေန ဌိတာ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။

ဂေဟပရိဇန (ပု) [ဂေဟ+ပရိဇန] အိမ်သူ အိမ်
သား။ သဗ္ဗေ ပန ဂေဟပရိဇနေ ဘော-
ဇေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။

ဂေဟပရိယာယ (ပု) [ဂေဟ+ပရိယာယ] ဂေဟ
သဒ္ဓါ၏-ပရိယာယ်-စကားလှယ်-ဝေဝုစ်။
ဂေဟနိသိတဓမ္မ-ကြည့်။

ဂေဟပဝိသန (န) [ဂေဟ+ပဝိသန] အိမ်သို့ဝင်
ခြင်း။ ယထာ နေသံ ဂေဟပဝိသနံ၊ တံ
သန္ဓာယာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

ဂေဟပဝိသနကာလ (ပု) [ဂေဟပဝိသန +
ကာလ] အိမ်သို့ဝင်သောအခါ။ အထဿ
ဂေဟပဝိသနကာလေ ဧကေန ပါဒေန ဥမ္မာ-
ရေ အက္ကန္တမတ္တေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။

ဂေဟပဝေသန (န) [ဂေဟ+ပဝေသန] အိမ်သို့
ဝင်ခြင်း။ တဿာ သဟ ဂေဟပဝေသနေန
သကလဂေဟံ စန္ဒနဂန္ဓော စော ဥပ္ပလဂန္ဓော
စ ဝါယံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဂေဟပါလကဒါရက (ပု) [ဂေဟပါလက+ဒါရ-
က] အိမ်စောင့်သူငယ်။ သာဝတ္ထိနဂရေ
ဂေဟပါလကဒါရကေ ဌပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂။

ဂေဟပိဋ္ဌိ (ထိ) [ဂေဟ+ပိဋ္ဌိ] အိမ်၏နောက်၊
အိမ်နောက်ဖေး။ အဒ္ဓိကာနံ ပန နိဝါ-
သတ္တာယ ဥပဂတာနံ ဂေဟပိဋ္ဌိတော ဆဉ္စိတံ
ဇရသာလံ ဒဿေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

ဂေဟပုဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂေဟ+ပုဋိသံယုတ္တ]
အိမ်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဂေဟသိတကထာတိ
ဂေဟပုဋိသံယုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။

ဂေဟပ္ပဝေသနမင်္ဂလ (န) [ဂေဟပ္ပဝေသန+
မင်္ဂလ] အိမ်သို့ဝင်သောမင်္ဂလာ၊ အိမ်တက်
မင်္ဂလာ။ ဂေဟံ ကာရာပေတွာ ဂေဟပ္ပဝေ-
သနမင်္ဂလဉ္စ ဆတ္တမင်္ဂလဉ္စ ဧကတောဝ
ကရောန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၅၉။

ဂေဟပ္ပဝေသမင်္ဂလ (န) [ဂေဟပ္ပဝေသ+မင်္ဂလ]
အိမ်ဝင်မင်္ဂလာ၊ အိမ်တက်မင်္ဂလာ။ ဣမိနာ
နက္ခတ္တေန ခုရပ္ပဝေသော ကာတဗျောတိ
ဂေဟပ္ပဝေသမင်္ဂလံ ကာတဗျံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၃၆၆။

ဂေဟဗန္ဓန (န) [ဂေဟ+ဗန္ဓန] (ခန္ဓာ) အိမ်
အနှောင်အဖွဲ့။ ဧဝံ မဟာပုရိသောပိ ဂေဟ-
ဗန္ဓနံ ဘိန္နိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၈။

ဂေဟဘိတ္တိ (ထိ) [ဂေဟ+ဘိတ္တိ] အိမ်နံရံ။
ကုဋု-ကြည့်။

ဂေဟမဇ္ဈ (ပု၊န) [ဂေဟ+မဇ္ဈ] အိမ်၏အလယ်။
ဂေဟမဇ္ဈမ္ပိ မတေ သဗ္ဗေ ဂေဟဝါသိနော။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

ဂေဟမတ္တက (ပု) [ဂေဟ+မတ္တက] အိမ်၏အ
ထက်။ ထေရော သေဋ္ဌိဿ ဂေဟမတ္တကေ
အဋ္ဌာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

ဂေဟမာနုသက (တိ) [ဂေဟ+မာနုသက] အိမ်
သူအိမ်သား။ တဿ ဘရိယာ စ ဥတ္တရာ
နာမ ဓိတာ စာတိ ဒွေယေဝ ဂေဟမာနုသ-
ကာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဂေဟမုခ(ပမုခ) (န) [ဂေဟ + မုခ] အိမ်ဦး။
ဂေဟမုခပါကာရဝေဒိကာစေတိယာဒိသု နိ-
လဝဏ္ဏော သေဝါလော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀။ ဂေဟပမုခပါကာရဝေဒိကာစေတိယာ-
ဒိသု။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၀။

ဂေဟယဉ္ဇိ (ထိ) [ဂေဟ+ယဉ္ဇိ] အိမ်အခြင်ရနယ်
(အိမ်မိုး၏တည်ရာအတန်း)။ ဂေဟယဉ္ဇိယော-

(မ၊ဌ၊၃။၁၁၇)တိ ဂေဟဆဒနဿ အာဓာရာ၊
တာ ဥဇုကံ တိရိယံ ဌပေတဗ္ဗဒဏှာ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇၆။

ဂေဟရက္ခက (တိ) [ဂေဟ+ရက္ခ+ဏှ] အိမ်ကို
စောင့်ရှောက်တတ်သောသူ။ ဂေဟရက္ခက
ဒါရကေ ဝါ မာတုဂါမေ ဝါ ဌပေတွာ အဝ-
သေသာ ယေ ဝိဟာရံ နာဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။
၁၅၁။

ဂေဟရက္ခဏ (န) [ဂေဟ+ရက္ခဏ] အိမ်ကိုစောင့်
ရှောက်ခြင်း။ တံ ဂေဟရက္ခဏတ္ထံ ဆိန္ဒိတုံ န
လဘတိ။ မ၊ဌ၊၄။၇၇။

ဂေဟရက္ခဏကဒါရက (ပု) [ဂေဟရက္ခဏက+ဒါ-
ရက] အိမ်စောင့်သူငယ်။ ဌပေတွာ ဂေဟရက္ခ-
ဏကဒါရကေ သိရိမာယ ဒဿနတ္ထံ။ ဝိမာန၊
ဌ။၆၉။

ဂေဟရတိ (ထိ) [ဂေဟ+ရတိ] အိမ်၌မွေ့လျော်
ခြင်း။ ဂေဟရတိယာ ရမမာနောပိ....တံ တံ
ကတ္တဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၇၈။

ဂေဟဝတ္ထု (န) [ဂေဟ+ဝတ္ထု] အိမ်ရာ။ အတ္တ-
နော ဂေဟဝတ္ထုသ္မိံ ဓနေန သဒ္ဓိံ....ပဝတ္ထေ-
သိ။ စရိယာ၊ဌ။၁၀၂။

ဂေဟဝါသိသဘာဝ (ပု) [ဂေဟဝါသိ+သဘာဝ]
အိမ်နေသူတို့၏သဘော။ ဂေဟဝါသိသဘာ-
ဝတ္ထာ ဂေဟဓမ္မတ္တာ ဝါ ဂေဟံ ဝုစ္စတိ ဝတ္ထု-
ကာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

ဂေဟဝါသိ (တိ) [ဂေဟ+ဝသ+ဏိ] အိမ်၌နေ
သောသူ။ ဂေဟနိဿိတ(က)(ခ) ကြည့်။

ဂေဟဝိဘဝ (ပု) [ဂေဟ+ဝိဘဝ] အိမ်စည်းစိမ်၊
အိမ်နှင့် အိမ်ရှိပစ္စည်း။ ပေသုညကာရကဿ
သဗ္ဗံ ဂေဟဝိဘဝံ တဉ္စ တေသံယေဝ ဒါသံ
ကတွာ အဒါသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၁၆။

ဂေဟဝေတန (န) [ဂေဟ+ဝေတန] အိမ်ငှါးခ၊
အိမ်လခ။ တဝ ဂေဟဝေတနံ ဂဏှာဟိ။ အံ၊

ဌ၊၂။၁၇၇။ ဂေဟဝေတနန္တိ ဂေဟေ နိဝုဋ္ဌ-
ဘာဝဟေတု ဒါတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ဂေဟသဏ္ဌာန (န) [ဂေဟ+သဏ္ဌာန] အိမ်-
အသွင် - သဏ္ဌာန်။ တေ ဟိ ဒူရတောဝ ဂေ-
ဟသဏ္ဌာနာဒိဝသေန ဥပဋ္ဌိတာပိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊
၂။၁၀၇။

ဂေဟသန္တိ (ထိ) [ဂေဟ + သန္တိ] အိမ်(၌)အ
စပ်၊ ဝင်းထရံ၊ အိမ်ခြံစည်းရိုး၊ အိမ်တံတိုင်း။
တံ နော ဂေဟသန္တိံ ဆိန္ဒိတော ဘဏ္ဍိကံ ဟ-
ရိတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၅။

ဂေဟသန္တိဝေသ (ပု) [ဂေဟ + သန္တိဝေသ]
အိမ်တို့၏ စုဝေးတည်နေခြင်း၊ အိမ်အစု
အပေါင်း။ ဂေဟသန္တိဝေသဝိထိစစ္စရသိသံသန္ဓ-
ကာဒိကေ ဥပါဒါယ ဂါမောတိ လောကုပ္ပတ္တိ-
ဝသေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။

ဂေဟသန္တိဿိတပေမ (န) [ဂေဟသန္တိဿိတ+
ပေမ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော ချစ်ခြင်း။ ဧဝံ
ပဉ္စကာမဂုဏသန္တိဿိတေန ဂေဟသန္တိဿိတ-
ပေမေန ဉာတကေ အာရဗ္ဗ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကော
ဉာတိဝိတက္ကော။ မဟာနိ၊ဌ။၃၆၈။

ဂေဟသမိပ (တိ) [ဂေဟ + သမိပ] အိမ်အနီး။
အညာတကဝေသေန တဿ ဂေဟသမိပံ
ဂန္ဓာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၆၃။

ဂေဟသမ္ပတ္တ (တိ) [ဂေဟ + သမ္ပတ္တ] အိမ်သို့
ရောက်သောသူ။ ဂေဟသမ္ပတ္တံ ပန နာနပ္ပ-
ကာရပဏ္ဏာကာရာဘိဟရဏဝသေန အဘိ-
နန္တန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၉၁။

ဂေဟသမ္ပဒါ (ထိ) [ဂေဟ + သမ္ပဒါ] အိမ်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ န ဧတ္တော အတိရေကတဏှ ဝိယ
မေ ဂေဟသမ္ပဒါ ပညာယတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၄၀။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂။

ဂေဟသမ္ဘာရ (ပု) [ဂေဟ+သမ္ဘာရ] ကျောင်း-
အိမ် - ၏အဆောက်အဦ (နံရံ၊တိုင်စသည်)။

ဘိတ္တိဆဒနိဋ္ဌကထမ္ဘာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ ဂေဟ-
သမ္ဘာရံ မတ္တိကာမယမေဝ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၉။

ဂေဟသမ္ဘာရကဋ္ဌ (န) [ဂေဟသမ္ဘာရ+ကဋ္ဌ]
အိမ်အဆောက်အဦ(သုံးရန်)သစ်။ တထာ
ဒါရကဋ္ဌေဟိ စေဝ ဂေဟသမ္ဘာရကဋ္ဌေဟိစ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

ဂေဟသမ္ဘာရဒါရ (န) [ဂေဟသမ္ဘာရ + ဒါရ]
အိမ်အဆောက်အဦ(သုံးရန်)သစ်။ အရညေ
ဂေဟသမ္ဘာရဒါရနိ ကောဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၇။

ဂေဟသမ္ဘာရရူပ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈)
သည် ဂေဟသမ္ဘာရရူပဂမ္ပ ပျက်ယွင်းလာသော
ပုဒ် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ဂေဟသမ္ဘာရရူပ-ကြည့်။

ဂေဟသမ္ဘာရာနုပဂတ (တိ) [ဂေဟသမ္ဘာရ +
အနုပဂတ] အိမ်အဆောက်အဦသို့ကပ်ရောက်
သော၊ အိမ်အဆောက်အဦပြုလုပ် သုံးစွဲနိုင်
သော။ ဒါရနုည ဂေဟသမ္ဘာရာနုပဂတတွာ
“သဗ္ဗံ တွမေဝ ဂဏှာ”တိ ဒါတုံ န ဝနုတိ။
ဝိမတိ၊၂။၃၁၉။

ဂေဟသမ္ဘာရရူပ (တိ) [ဂေဟသမ္ဘာရ+ဥပ+ဂမ္ပ
+ကံ။ ဂေဟဿ သမ္ဘာရံဥပကရဏံ ဂေဟ-
သမ္ဘာရံ၊ တဗ္ဗာဝံ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဂေဟသမ္ဘာ-
ရူပဂံ။ ကင်္ခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၄။၂၆၄။] အိမ်
အဆောက်အဦ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သော၊
အိမ်အဆောက်အဦပြုလုပ် သုံးစွဲနိုင်သော။ ယံ
ကိဉ္စိ ဒါရမယံ ဝါ ပါသာဏမယံ ဝါ ဂေဟ-
သမ္ဘာရရူပဂံ....သဗ္ဗံ သံဃိကံ ဂရုဘဏှံ။ ကင်္ခါ။
၂၆၄။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၈။
အလားတူဝါကျ၌ ဂေဟသမ္ဘာရရူပ-ရှိ၏။)

ဂေဟသာမန္တ (တိ) [ဂေဟ+သာမန္တ] အိမ်အ
နီးအပါး။ ဣမသ္မိံ ဂေဟသာမန္တေ သဗ္ဗေသံ
ပဟောနကံ ကတွာ ပစာမိတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃၃။

ဂေဟသာ(သာ)မိက (တိ) [ဂေဟ+သာမိက]
အိမ်ရှင်။ ဂဟပတိတိ ပန ဂေဟသာမိကော
ဝုစ္ဆတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ ဂေ-
ဟသာမိကေသုပိ တုဏှိမာသိနေသု။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။

ဂေဟသာမိ (တိ) [ဂေဟ + သာမိ။ ထိ-ဋ္ဌ-
သာမိနိ] အိမ်ရှင်။ တသ္မိံ ပန ဂေဟေ
ဂေဟသာမိနိ ဣတ္ထိ သဒ္ဓါ ပသန္နာ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၂။

ဂေဟသာရီ (တိ) [ဂေဟ+သရ+ဏီ](ရူပဓာတ်
ဟူသော) အိမ်၌ဖြစ်သော။ ဩကသာရီတိ
ဂေဟသာရီ အာလယသာရီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။
ဩကသာရီ (သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉)လည်း ကြည့်။

ဂေဟသိ(သိ)တ (တိ) [ဂေဟ+သိတ] (က)
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော၊ ကာမဂုဏ်၌-မှီသော-
ကပ်ငြိသော။ (ခ) ကိလေသာကို မှီသော။
(ဂ) အိမ်သူအိမ်သားကို မှီသော။ (က)
တကြာပိ တံ ဖဂ္ဂုန ယေ ဂေဟသိတာ ဆန္ဒာ။
မ၊၁။၁၇၄။ (- မ၊၃။၁၃၃၊၂၆၀။ သံ၊၃။
၂၇၆။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၄။ ထေရ၊၃၆၈။) ဂေဟ-
သိတာတိ ပဉ္စကာမဂုဏ်နိသိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ (- ၁၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃၊၄၈၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၂။)
ဆန္ဒာဒိနံ ဝတ္ထုဘာဝတော ကာမဂုဏာ
ဂေဟံ ဝိယ ဂေဟံ၊ တေ စ တေ သိတာ
နိသိတာတိ ဂေဟသိတာတိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။
၇၈။ တပုဋိသရဏာနံ ကာမာဝစရသတ္တာနံ
ပဋိသရဏဋ္ဌေန ဂေဟာ ကာမဂုဏာ၊ ဂေ-
ဟေ သိတာ အာရဗ္ဗ ပဝတ္တိယာ အလ္လိနာတိ
ဂေဟသိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၅။ (ခ) ဂေဟ-
သိတဝသေနာတိ ကိလေသနိသိတဝသေန
အနုရောဓဝသေန။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၀။ (ဂ) ဂေ-
ဟသိတပေမ (ခ) ကြည့်။

ဂေဟသိတအပေက္ခာ (ထိ) [ဂေဟသိတာ +
အပေက္ခာ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော ငဲ့ကွက်

ခြင်း။ ဩသက္ကနာဒိမုခေန ဣတ္ထိပုရိသသမ္ပန္န-
နိဒဿနံ ဂေဟသိတအပေက္ခာဝသေန တဿ
သတ္တုနော သာဝကေသု ပဋိပတ္တိ။ ဒီ၊ ဣ၊ ဝ။
၃၉၇။

ဂေဟသိတဥပေက္ခာ (ထိ) [ဂေဟသိတာ +
ဥပေက္ခာ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော - ကာမဂုဏ်
နှင့် စပ်ယှဉ်သော - ဥပေက္ခာ။ ဝေရူပါ ဂေဟ-
သိတဥပေက္ခာ န သေဝိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၂၃။
သာ ပန ကာမုပသဉ္စိတတာယ “ဂေဟသိ-
တာ” တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဣ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဂေဟသိတဥပေက္ခာဝေဒနာ (ထိ) [ဂေဟသိ-
တာ + ဥပေက္ခာဝေဒနာ] ကာမဂုဏ်ကို
မှီသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ။ ဆ ဂေဟသိတ-
ဥပေက္ခာဝေဒနာ။ ဒီ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၆၅။ မ၊ ဣ၊ ၁။
၂၇၃။

ဂေဟသိ(သိ)တကထာ (ထိ) [ဂေဟသိတာ +
ကထာ] ကာမဂုဏ် - ကိုမှီသော - နှင့် စပ်ယှဉ်
သော - စကား။ တတ္ထ ဌတော ဂေဟသိတ-
ကထံ ကထေန္တိယာပိ ပါစိတ္တိယမေဝ။ ကင်္ခါ။
၃၁၈။ တေသံ ကမ္မံ ပဋိစ္စ အဟော သူရာတိ
ဂေဟသိတကထာဝ တိရစ္ဆာနကထာ။ မ၊ ဣ၊
၃။ ၁၅၅။ ဂေဟသိတကထာတိ ကာမပဋိ-
သံယုတ္တကထာ။ မ၊ ဣ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဂေဟသိ(သိ)တဆန္ဒရာဂ (ပု) [ဂေဟသိတ +
ဆန္ဒရာဂ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော လိုချင်တပ်
မက်ခြင်း ဆန္ဒရာဂ။ တံ သုတော ဂေဟသိတ-
ဆန္ဒရာဂဝသေန ဩလောကေန္တော။ အံ၊ ဣ၊ ၁။
၂၄၄။ ဂေဟသိတဆန္ဒရာဂေါ န ကတ္တဗ္ဗော။
မ၊ ဣ၊ ၃။ ၈၉။

ဂေဟသိ(သိ)တဒေါမနဿ (န) [ဂေဟသိတ +
ဒေါမနဿ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော နှလုံးမသာ
ယာခြင်း။ ဝေရူပံ ဂေဟသိတဒေါမနဿံ န
သေဝိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဣ၊ ၂။ ၃၁၈။ ဂေဟသိတဒေါ-

မနဿဝသေနာတိ ဣဒံ ဒဠဗ္ဗံ။ မ၊ ဣ၊ ၃။
၃၈၇။

ဂေဟသိ(သိ)တဒေါမနဿဝေဒနာ (ထိ) [ဂေ-
ဟသိတာ + ဒေါမနဿဝေဒနာ] ကာမဂုဏ်ကို
မှီသော - နှလုံးမသာယာခံစားခြင်း - ဒေါ-
မနဿဝေဒနာ။ သာမိသာ ဒုက္ခော နာမ ဆ
ဂေဟသိတဒေါမနဿဝေဒနာ။ မ၊ ဣ၊ ၁။ ၂၇၃။
ဂေဟသိတဒေါမနဿဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဣ၊ ၂။
၂၅၅။

ဂေဟသိတဒေါမနဿုပဝိစာရ (ပု) [ဂေဟသိတ-
ဒေါမနဿ + ဥပဝိစာရ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော
နှလုံးမသာယာခြင်း ဟူသော ကပ်၍ အထူး
သဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ဂေဟသိတဒေါမနဿုပ-
ဝိစာရာဒီနံ စတုန္တံ ဆက္ကာနံ ဝသေန စတု-
ဝိသကောဋ္ဌာသာ။ နေတ္ထိ၊ ဣ၊ ၇၆။

ဂေဟသိတပီတိ (ထိ) [ဂေဟသိတာ + ပီတိ]
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော နှစ်သက်ခြင်း။ သမာဓိ-
ဒူသိကာ ဂေဟသိတပီတိ ဥပ္ပန္နာ။ ဝိမတိ၊ ၁။
၈၁။

ဂေဟသိ(သိ)တပေမ (န) [ဂေဟသိတ + ပေမ]
(က) ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော ချစ်ခြင်း။ (ခ)
အိမ်သူအိမ်သားကိုမှီသောချစ်ခြင်း။ (အချို့
နေရာ၌ ရာဂ (ဝိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၁၄) အချို့နေရာ၌
မေတ္တာ (ဝိ၊ ဣ၊ ၃။ ၂၆၃။ မ၊ ဣ၊ ၁။ ၃၁၅)
ရ၏။ အိမ်သူအိမ်သားမဟုတ်သော ဆရာ
တပည့် မိတ်ဆွေစသည်တို့ကို မေတ္တာဖြင့် ချစ်
ခြင်းကိုလည်း သဘောတူဖြစ်၍ ဂေဟသိတ-
ပေမ-ဟု သုံးစွဲသည်။) (က) ဝေ ပဉ္စကာမ-
ဂုဏသန္တိသိတေန ဂေဟသိတပေမေန ဉာ-
တကေ အာရဗ္ဗ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကောဝ ဉာတိ-
ဝိတက္ကော နာမ။ အဘိ၊ ဣ၊ ၂။ ၄၇၂။ ဂေဟ-
သိတ (က) လည်း ကြည့်။ (ခ) ဂေဟသိတံ
ပေမံ ဂေဟသိတပေမံ။ ဝိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၁၄။
ဥပဇ္ဈာယမိ အဓိမတ္တံ ဂေဟသိတပေမံ န

ဟောတိ။ ဝိဠာဉ္ဇ၊ ၂၆၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၇၅။
ဂေဟသိတပေမန္တိ ဧတ္ထ ဂေဟ-သဒ္ဓေန ဂေ-
ဟေ ဌိတာ မာတုဘင်္ဂိအာဒယော အဇ္ဈတ္တိ-
ကဉာတကာ ဂဟိတာ။ တေသု မာတုပေမာ-
ဒိဝသေန ဥပ္ပန္နော သိနေဟော ဂေဟသိတ-
ပေမံ၊ အညတ္ထ ပန ဂေဟသိတပေမန္တိ ပဉ္စ-
ကာမဂုဏ်ကရာဂေါ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၅။
ဂေဟသိတပေမန္တိ “ပိတာ မေ အယ”န္တိ ဧဝံ
ဥပ္ပန္နပေမံ။ ဥပဇ္ဈာယမိ ပိတုစိတ္တုပဋ္ဌာနမေဝ
ဟိ ဣဓ ဂေဟသိတပေမံ နာမ။...ဂေဟသိ-
တပေမသဒိသတ္တာ ပန ပေမမုခေန မေတ္တာ-
သိနေဟော ဣဓ ဝုတ္တောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၃။ ဂေဟသိတပေမန္တိ မေတ္တာ-
ပေမံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဂေဟသိ(သိ)တသီလ (န) [ဂေဟသိတ + သီလ]
(က) ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော အလေ့အကျင့်။
(ခ) ဝဋ်ကိုမှီသော အလေ့အကျင့်။ (က)
ဂေဟသိတသီလာနန္တိ ပဉ္စကာမဂုဏ်နိဿိတ-
သီလာနံ။ မ၊ ၄။ ၁၄၂။ ပဉ္စကာမဂုဏ်နိဿိ-
တသီလာနန္တိ အကုသလာနံ။ မ၊ ၄။ ၁၄၆။
(ခ) ဂေဟသိတသီလာနန္တိ ဝါ ဝဋ်သန္တိဿိ-
တသီလာနံ။ မ၊ ၄။ ၁၄၆။

ဂေဟသိ(သိ)တသုခ (န) [ဂေဟသိတ + သုခ]
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသောချမ်းသာ။ “ဣဒါနာဟံ
မနာပံ ဘောဇနံ လဘိဿာမိ”တိ ဂေဟ-
သိတသုခေန သုခိတော ဟောတိ။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၄၀။ ဂေဟသိတသုခေန သုခိတော။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၇၀။ ဂေဟသိတသုခေနာတိ
ဂေဟနိဿိတေန စိတ္တဿ သုခေန သုခိတော
သုခပ္ပတ္တော ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၀။

ဂေဟသိတသုခပဘောဂသဟာယက (တိ) [ဂေ-
ဟသိတသုခ + ဥပဘောဂ + သဟာယက။
ထိ-ဉ္စ-သဟာယိကာ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော
ချမ်းသာကို ခံစားခြင်း၌ အဖော်ဖြစ်သော၊
ကာမ စည်းစိမ် ခံစားဖော် ဖြစ်သော၊ သူ။

ဂေဟသိတသုခပဘောဂသဟာယိကန္တိ ဂေ-
ဟေ သိတသုခဿ ဝိဇ္ဇမာနသုခဿ ဥပဘော-
ဂေ သဟာယိကံ။ ပါရာယော၊ ၁၁၈။ (=
သျှ၊ သင်္စ၊ ၃။ ၄၃-နှင့် ဂဏ္ဍိသင်္စ၊ ဒု၊ ၃။ ၄၂၆-
၇-လည်း ကြည့်။)

ဂေဟသိ(သိ)တသုခမဘောဂသဟာယိကာ (ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၈)သည် ဂေဟသိတသုခပဘောဂ-
သဟာယိကာ-မှ ပြောင်းလဲလာသောပုဒ်ဖြစ်
ဟန်ရှိသည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေဟသိ(သိ)တသောမနဿ (န) [ဂေဟသိတ +
သောမနဿ] (က) ကာမဂုဏ်ကို မှီသော
ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ (ခ) လောဘကို မှီသော
ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ (က) ဂေဟသိတသော-
မနဿ နာမ...ဧဝံ ဆသု ဒွါရေသု ဝုတ္တကာမ-
ဂုဏ်နိဿိတံ သောမနဿ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။
ဂေဟသိတသောမနဿဝသေန ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။
၃။ ၁၃၀။ (ခ) ဂေဟသိတသောမနဿ-
ဝသေနာ (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၂)တိ လောဘ-
နိဿိတသောမနဿဿ ပဋိဗဒ္ဓေန။ သမ္မော၊
ယော၊ ၂၆၁။

ဂေဟသိ(သိ)တသောမနဿပဋိက္ခေပ (ပု) [ဂေ-
ဟသိတသောမနဿ + ပဋိက္ခေပ] ကာမဂုဏ်
ကို မှီသောဝမ်းမြောက်မှုကို ပယ်ခြင်း။ နေဝ
သုမနော ဟောတိတိ ဂေဟသိတသောမနဿ-
ပဋိက္ခေပေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁။ ဂေဟသိတ-
သောမနဿပဋိက္ခေပေန။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၄၁။

ဂေဟသိတသောမနဿပ္ပဟာန (န) [ဂေဟ-
သိတသောမနဿ + ပဟာန] ကာမဂုဏ်ကို
မှီသော ဝမ်းမြောက်မှုကို ပယ်ခြင်း။ ဂေဟ-
သိတသောမနဿပ္ပဟာနတော အဗျာပဇ္ဇံ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၄။

ဂေဟသိ(သိ) တသောမနဿဝေဒနာ (ထိ)
[ဂေဟသိတသောမနဿ + ဝေဒနာ] ကာမ
ဂုဏ်ကိုမှီသော ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ခံစား

ခြင်း။ သာမိသာ သုခါ နာမ ပဉ္စကာမဂုဏာ-
မိသသန္နိသိတာ ဆ ဂေဟသိတသောမနဿ-
ဝေဒနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ ဆ
ဂေဟသိတသောမနဿဝေဒနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၅၅။

ဂေဟသိတသောမနဿပဝိစာရ (ပု) [ဂေဟသိ-
တသောမနဿ + ဥပဝိစာရ] ကာမဂုဏ်ကို
မှီသော ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဟူသော ကပ်၍
အထူးသဖြင့်ဖြစ်ခြင်း။ မနောဝိစာရသည်နော
ဂေဟသိတသောမနဿပဝိစာရဓိကေ အဋ္ဌာ-
ရသစေတသောဥပရန္တဝါရေဟိ နိရောဓေဟိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ ဥပဝိစာရ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀)
လည်း ကြည့်။

ဂေဟသိတအညာဏုပေက္ခာ (ထိ) [ဂေဟသိ-
တာ + အညာဏုပေက္ခာ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော
မသိခြင်း ဟူသော ဥပေက္ခာ (မောဟ)။
အသမပေက္ခနံ ဂေဟသိတအညာဏုပေက္ခာ-
ဝသေန အာရမ္မဏဿ အယောနိသော ဂဟ-
ဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၅၇။)

ဂေဟသိတကာမဝိတက္က (ပု) [ဂေဟသိတ +
ကာမဝိတက္က] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော - ကာမ
ဝိတက် - ကာမအကြံ။ ဂေဟသိတကာမ-
ဝိတက္က (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇) နှိ ပဉ္စကာမဂုဏသန္နိ-
သိတံ ကာမဝိတက္ကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၅။

ဂေဟသိတဆန္ဒရာဂဝိနောဒန (န) [ဂေဟသိတ-
ဆန္ဒရာဂ + ဝိနောဒန] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော
လိုချင်တပ်မက်မှုကိုပယ်ဖျောက်ခြင်း။ မဟာ-
ရာဟုလောဝါဒိ ဂေဟသိတဆန္ဒရာဂဝိနော-
ဒနတ္ထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

ဂေဟသိတပီတိသောမနဿ (န) [ဂေဟသိတ +
ပီတိသောမနဿ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော နှစ်
သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ ယသ္မာ ဂေဟသိတ-

ပီတိသောမနဿံ စျာနာဒိနံ အန္တရာယကရံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၂၉။

ဂေဟသိတပေမပ္ပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဂေဟသိတ-
ပေမ + ပဋိသံယုတ္တ] ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော
ချစ်ခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ဂေဟသိတ-
ပေမပ္ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၂။

ဂေဟသိတရောဂ (ပု) [ဂေဟသိတ + ရောဂ]
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော အနာရောဂါ။ ကုသလ-
ပဋိပက္ခတာယ ဂေဟသိတရောဂေန သရော-
ဂတာယ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

ဂေဟသိတဝိတက္က (ပု) [ဂေဟသိတ + ဝိတက္က]
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော အကြံအစီ။ မာရေ ဒေဝ-
ပုတ္တော ဂေဟသိတဝိတက္ကမတ္တမ္ပိ အဒိသ္မာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။

ဂေဟသိတသညာ (ထိ) [ဂေဟသိတာ + သညာ]
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော - အမှတ်သညာ - အမှတ်
အသား။ သညိနောတိ ဂေဟသိတသညာယ
သညာဝန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဂေဟသိတသဒ္ဓါ (ထိ) [ဂေဟသိတာ + သဒ္ဓါ]
ကာမဂုဏ်ကိုမှီသော ယုံကြည်ခြင်း။ အပ္ပမတ္တိ-
ကာယ ဂေဟသိတသဒ္ဓါယ အပ္ပမတ္တကေန
ဂေဟသိတပေမေန ယာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၈။

ဂေဟသိတသာတ (တိ) [ဂေဟသိတ + သာတ]
အိမ်သူအိမ်သားကို မှီသော - သာယာ - ချမ်း
သာ - ခြင်း။ ပုတ္တမ္ပိ ဒိသ္မာ ဂေဟသိတ-
သာတော ဘဝေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

ဂေဟသိတသောမနဿပက္ခိက (တိ) [ဂေဟ-
သိတသောမနဿပက္ခိက] ကာမဂုဏ်ကို
မှီသော ဝမ်းမြောက်ခြင်း အဖို့၌ဖြစ်သော။
အတ္တနော အတ္တဘာဝံ နိဿာယ ပဝတ္တံ
သောမနဿာကာရံ ဂေဟသိတသောမနဿ-
ပက္ခိကံ အကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

ဂေဟာဘိမုခ (တိ) [ဂေဟ+အဘိမုခ။ ထိ-၌
ဂေဟာဘိမုခိ] အိမ်သို့ရှေးရှု။ ဘိက္ခံ စရ-
မာနော ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာယ ဂေဟာဘိမုခေါ
အဂမာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ သာ ဟဋ္ဌတုဋ္ဌာ
ယထာ ပုဏ္ဏေန သဋ္ဌေန ဂေဟာဘိမုခိ
အဂမာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄၁။

ဂေဟဘာဝ (ပု) [ဂေဟ+အဘာဝ] အိမ်မရှိ
ခြင်း။ တေဟိ ဂေဟဘာဝတော “ဘူမိ-
သယာ”တိ ဝုတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၁။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

ဂေဟလယပဋိက္ခေပ (ပု) [ဂေဟလယ+ပဋိ-
က္ခေပ] ကျောင်း၌ကပ်ငြိသော တဏှာကို
ပယ်ခြင်း။ ဂေဟလယပဋိက္ခေပေါ သတ္တ-
မော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဂေဟိက (ပု) [ဂေဟ+ဣက?] ဂေဟိကလူမျိုး။
ဂေဟိကာ စေတပုတ္တာ စ၊ အာဂစ္ဆန္တိ မမံ
သရံ။ အပ၊၁။၄၂။

ဂေဟူပကရဏ (န) [ဂေဟ+ဥပကရဏ] အိမ်
အဆောက်အဦ။ ဂဟဝိဘဝံ ဂေဟူပကရဏံ
အညဉ္စ ဒါသိဒါသာဒိကံ သဗ္ဗံ ပဟာယ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။

ဂေါ (ထိ၊ပု) [ဂမု+ရော။ ဂမ+ရော။ ဂမု+ကံ
+သိ။ ဂစ္ဆတိတိ ဂေါ၊ ဂမု ဂမနော၊ ရော။
ဓာန၊ဋ္ဌ၊၄၉၅။ နိတိ၊သုတ္တံ၊၁၁၁၅။ မောဂံ၊
၇။၁၃။ ကစ္စည်း။၅၃၀၊၆၁၅၊၆၃၉။ (ဂေါ-
သံ) (၁) နွား။ (ပု) (၂) (စက္ခု-စသော)
ဣန္ဒြေ။ (၃) မြေ၊ လယ်ယာမြေ။ (၄) သဒ္ဓါ။
(၅) အသိဉာဏ်။ (၆) နေ။ (၇) အရောင်။
(၈) ရေ။ (၉) နတ်ပြည်။ (၁၀) ဝဇီရစိန်၊
ဝရဇိန်။ (၁၁) မျက်စိ။ (၁၂) အရပ်မျက်နှာ။
(၁၃) စကား။ (၁၄) မိန်းမ။

(၁) နွား။ အာဟိဏ္ဏတိ ဂေါရိဝ ဘက္ခ-
သာဒိ။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ (-သံ၊၁။၄၁။) ဂေါရိ-
ဝါတိ ဂေါဏော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉။ (-

သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။) ဂါဝေါ(ပ၊ဗ) - အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဂဝံ (ဒု၊ဇ) - ဇာ၊
၁။၂၇၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၉၇။ ဂါဝံ - ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၄။ ဂါဝိ - ဝိ၊၁။၂၁၈။ ဂါဝံ - ဝိ၊၃။
၂၀၈။ ဂါဝေါ (ဒု၊ဗ) - မိလိန္ဒ၊၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၄။ ဂေါဟိ (တ၊ဗ) - သံ၊၁။၆။ ဇာ၊၂။
၂၂၄။ ဂေါဘိ - သံ၊၁။၁၀၉။ ဂေါ (မ၊ဇ)
- သံ၊၂။၂၂၄။ ဂဝံ (ဆ၊ဗ) - ဇာ၊၁။၁၁၀။
ဇာ၊၂။၄၆။ ဂါဝိနံ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၆။ ဂုန္ဒံ - ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ ဂါဝိ(ထိ၊ပ၊ဇ) -
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ ဂါဝိ(ထိ၊ပ၊ဗ) - ဇာ၊၂။၄၆။
ဂါဝိယော - ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဂါဝိ (ဒု၊ဇ)
- ဝိ၊၁။၂၁၈။ ဝိ၊၃။၂၀၈။ ဂါဝိသု (သ၊ဗ) -
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂။(ပု)(၂) (စက္ခု-
စသော)ဣန္ဒြေ။ ဂါဝေါ ဝါ စက္ခာဒိနိဗ္ဗာနိယာ-
နိ။မူလဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။ (- ဝိဘာဝိနိ၊၁၉၇။)
(၃) မြေ၊ လယ်ယာမြေ။ ဂေါရက္ခ- (သုတ္တန်။
၃၇၅)န္တိ ခေတ္တရက္ခံ၊ ကသိကမ္မန္တိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ ပထဝီ ဟိ “ဂေါ” တိ ဝုစ္စတိ။
တပုဘေဒေါ စ ခေတ္တံ။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၁၇။ နိတိ၊ပဒ၊၃၁၈။ (၄)
သဒ္ဓါ။ (၅) အသိဉာဏ်။ တတ္ထ ဂံ တာယ-
တိတိ ဂေါတ္တံ။ “ဂေါတမော”တိ ပဝတ္တမာနံ
အဘိဓာနံ၊ ဗုဒ္ဓိဉ္စ ကေသိကဝိသယတာယ
ရက္ခတိတိ အတ္ထော။ ... ဂေါသဒ္ဓေါ စေတ္ထ
အဘိဓာနေ၊ ဗုဒ္ဓိယဉ္စ ဝတ္တတိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၂၁၆။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ နိတိ၊ပဒ၊၃၁၉။)
(၆) နေ။ “ဂေါ ဂေါတ္တံ ဂေါတမံ နမေ”တိ
ပေါရာဏကဝိရစနာယ အာဒိစ္စေ။ အာဒိစ္စ-
ဗန္ဓု၊ ဂေါတမံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ နမာမိတိ
အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၁၇။ (-နိတိ၊ပဒ၊
၃၁၉။) (၇) အရောင်။ “ဥက္ကုဂ္ဂ”တိအာဒိ-
သု ရသ္မိယံ။ ဥက္ကု ဂါဝေါ ရသ္မိယော
တေသာတိ ဟိ ဥက္ကုဂ္ဂ၊ သူရိယော။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၂။၂၁၇။ (- နိတိ၊ပဒ၊၃၁၉-၂၀။)
(၈) ရေ။ “ဂေါသိတစန္ဒန”န္တိအာဒိသု

ပါနီယေ။ ဂေါသခါတံ ပါနီယံ ဝိယ သိတံ၊
တဒေဝ စန္ဒနံ တထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၇။
နီတိ၊ပဒ။၂၂၀။ ဂေါ ဂေါဏေ စိန္တိယေ ဘူမ္မိ၊
ဝစနေ စေဝ ဗုဒ္ဓိယံ။ အာဒိစ္စေ ရသ္မိယဉ္ဇေဝ၊
ပါနီယေပိ စ ဝတ္တတေ။ တေသု အတ္ထေသု
ဂေါဏေ ထိ-ပုမာ စ ဣတရေ ပုမာ။ နီတိ၊
ပဒ။၂၁၈။ (- သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၇။) (၉)
နတ်ပြည်။ (၁၀) ဝဇီရစိန်၊ ဝရဇိန်။ (၁၁)
မျက်စိ။ (၁၂) အရပ်မျက်နှာ။ (၁၃)
စကား။ “သဂ္ဂေ ကရေ စ ဝဇီရေ၊ ဗလိဗဒ္ဓေ စ
ဂေါ ပုမာ။ ထိ သောရဘေယျိနေတ္တဗ္ဗ-
ဒိသာဝစနဘူမိသု”တိ ရုဒ္ဓေါ။ ဓာန်၊ဋီ၊၄၉၅။
(၁၄) မိန်းမ။ ဂေါမဏ္ဍလပရိဗျူဠ (၂)-
ကြည့်။

ဂေါအာကပ္ပ (ပု) [ဂေါ+အာကပ္ပ] နွားအမူ
အရာ။ ဂဝိကပ္ပ-ကြည့်။

ဂေါကဏ္ဍက (ပု) [ဂေါ+ကဏ္ဍက။ ဂဝံ ကဏ္ဍ-
ကော ဂေါကဏ္ဍကော၊ ပထဝီယံ ဝါ လဂ္ဂေါ
ကဏ္ဍကော ဂေါကဏ္ဍကော။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၈၃။]
(၁) ဆူးလေပင်။ (၂) နွားခွါ။ (ဆူးနှင့်တူ
သောကြောင့် နွားခွါကို ဂေါကဏ္ဍက-ဟု
ခေါ်သည်။) (၁) ဂေါကဏ္ဍကော စ သိဿာ-
ဋေ။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၈၃။(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါကဏ္ဍက (ပု) [ဂေါကဏ္ဍက+ဏ] နွားခွါ
ဖြင့် ဖြတ်အပ်သောညွန့်ခဲ၊ နွားခွါကြားမှ
ထွက်လာသောညွန့်ခဲ၊ နွားခွါစာခဲ။ ဂေါ-
ကဏ္ဍကော နာမ ဂါဝိနံ ခုရစ္ဆိန္ဒကဒ္ဓမော
ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ ကခါ၊
ဋီ၊သစ်။၃၅၇။ (-ကခါ။၁၉၇။) ဂါဝိနံ ခုရေ
ကဏ္ဍကသဒိသတ္တာ ဂေါကဏ္ဍကော နာမ။
တေန ဆိန္ဒော ကဒ္ဓမော ဂေါကဏ္ဍကော။
ကခါ၊ယော၊မဟာဋီ၊၃။၃၂၆။

ဂေါကဏ္ဍကဟတ (တိ) [ဂေါကဏ္ဍက+ဟတ]
နွားခွါဖြင့် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ နွားခွါကြား
ဖြင့် ဖြတ်အပ်သော။ ခရာ ဂေါကဏ္ဍကဟတာ

ဘူမိ။ အံ၊၁။၁၃၆။ (- ဝိ၊၃။၂၇၅။) ဂေါ-
ကဏ္ဍကဟတာတိ နဝုဋ္ဌေ ဒေဝေ ဂါဝိနံ
အက္ကန္တက္ကန္တဌာနေ ခုရန္တရေဟိ ကဒ္ဓမော
ဥဂ္ဂန္ဓာ တိဋ္ဌတိ၊ သော ဝါတာတပေန
သုက္ခော ကကစဒန္တသဒိသော ဟောတိ
ဒုက္ခသမ္ပယော။ တံ သန္ဓာယာဟ “ဂေါ-
ကဏ္ဍကဟတာ ဘူမိ”တိ။ ဂုန္တံ ခုရန္တရေဟိ
ဆိန္ဒာတိပိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။)

ဂေါကဏ္ဍ (ပု) [ဂေါ+ကဏ္ဍ] (၁) နွားနား
ရွက်။ (၂) စိုင်း။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။
(၂) ဂေါကဏ္ဍာ သရဘာ ရုရ၊ အာရေ-
ဟပရိဏာဟိနေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဂေါ-
ကဏ္ဍော ဂဏိကဏ္ဍက။ ဂဝဿ ကဏ္ဍော
ဝိယ ယဿ ကဏ္ဍောတိ ဂေါကဏ္ဍော။ ဓာန်၊
ဓာန်၊ဋီ၊၆၁၂။

ဂေါကဏ္ဍ (ပု) [ဂေါကဏ္ဍ+ဏ] လက်သုကြွယ်
ထွာ။ ပဒေသော တာလဂေါကဏ္ဍာ၊ ဝိ-
ဒတ္ထိတ္ထိ ကမာ တတေ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၆၇။ အနာမိ-
ကာသဟိတေ အင်္ဂုဋ္ဌေ တတေ ဂေါကဏ္ဍော၊
ဂေါကဏ္ဍသဒိသတ္တာ တပ္ပမာဏတ္တာ ဝါ ဂေါ-
ကဏ္ဍော။ အထ ဝါ ဂေါကဏ္ဍော နာမ
ဧကော မိဂဝိသေသော၊ တက္ကဏ္ဍသဒိသပ္ပမာ-
ဏတ္တာ ဂေါကဏ္ဍော။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၆၇။

ဂေါကဏ္ဍမိဂ (ပု) [ဂေါကဏ္ဍ+မိဂ] စိုင်း၊ မိဂပက္ခိ-
နန္တိ မဟိ သရုပသဒကရင်ဂေါကဏ္ဍမိဂါန-
ဉ္ဇေဝ မောရကပိဉ္ဇရတိတ္တိရကပေါတာဒိပက္ခိ-
နဉ္ဇ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။

ဂေါကဏ္ဍမိဂဝေသ (ပု) [ဂေါကဏ္ဍမိဂ+ဝေသ]
စိုင်း အသွင် သဏ္ဌာန်။ ရောဟိတမိဂရူပန္တိ
ဂေါကဏ္ဍမိဂဝေသံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၀။ ဝိမတိ၊
၁။၃၃။

ဂေါကပိလ (ထိ၊ပု) [ဂေါ + ကပိလ] နွား
ကြောင်။ ဂေါကပိလ (မဟာနိ၊၆၇)န္တိ ကပိ-
လဂါဝိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၇။

ဂေါကာဏ (ထိ၊ပု) [ဂေါ+ကာဏ] တဖက်
ကန်းသောနွား။ သေယျထာပိ နာမ ဂေါ-
ကာဏာ ပရိယန္တစာရိနီ အန္တမန္တာနေဝ သေ-
ဝတိ။ ဒီ၊၃။၄၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။)

ဂေါကိရိယ (ထိ၊န) [ဂေါ+ကိရိယ] နွားအမူ
အရာ။ တသ္မိံ ဒွယေ ဂေါကိရိယံ ဝါ
ကုက္ကုရကိရိယံ ဝါ ဒိသ္မာပိ ဝေဒိတဗ္ဗတော
ဩဋ္ဌာရိကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၀၅။

ဂေါကုဏပ (ပု၊န) [ဂေါ+ကုဏပ] နွားကောင်
ပုပ်။ ဟတ္ထိကုဏပ အဿကုဏပ ဂေါကုဏပ-
မဟိံ သကုဏပ မနုဿကုဏပ အဟိကုဏပ-
ကုက္ကုရကုဏပါနိပိ ဒဠဗ္ဗာနိ ဘဝန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၃၇။

ဂေါကုလ (န) [ဂေါ+ကုလ+အ။ဂေါ+ကုလ။
ကုလ သင်္ချာနေ၊ ဂါဝေါ ကုလန္တေတ္တာတိ
ဂေါကုလံ၊ ဂုန္တံ ကုလံ သရန္တိ ဝါ ဂေါကုလံ။
ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၁၈၉။] နွားခြံ။ အဓိဝါသေန္တ၊ မေ
ဘန္တေ ထေရာ သွာတနာယ ဂေါကုလေ
ဘတ္တံ။ သံ၊၂။၄၈၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။)

ဂေါကုလိက (ပု) [?] (၁) ဂေါကုလိက-
ဝါဒ၊ ဂေါကုလိကဆရာ။ (၂) ဂေါကုလိက-
ဂိုဏ်း။ (၁) (၂) တတော ဘိဇ္ဇိတွာ အပရာ-
နိ ဒွေ အာစရိယကုလာနိ ဇာတာနိ ဂေါကု-
လိကာ စ၊ ကေဗျောဟာရိကာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၀၆။ (-၁၀၈။) ကဿပိက-လည်း ကြည့်။

ဂေါကုလိကနိကာယ (ပု) [ဂေါကုလိက+နိကာ-
ယ] ဂေါကုလိကဂိုဏ်း။ ဂေါကုလိကနိကာ-
ယတော ဘိဇ္ဇိတွာ အပရာနိ ဒွေ အာစရိယ-
ကုလာနိ ဇာတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

ဂေါခါယိက(တ) (တိ) [ဂေါ+ခါယိတ] နွား
စားအပ်သော (ပံသုကူအဝတ်)။ အပရာနိ
ပဉ္စ ပံသုကူလာနိ ဂေါခါယိကံ အဇ္ဈောယိကံ။

ဝိ၊၅။၂၃၀။ အဂ္ဂိဒဏ္ဍံ ဂေါခါယိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၈၃။

ဂေါခါယိတက (တိ) [ဂေါခါယိတ+က] နွားစား
အပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂေါခါယိတကမတ္တ (တိ) [ဂေါခါယိတက+မတ္တ]
နွားစားလောက်ရုံ အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊
နွားစားလောက်သော။ သဿေသု ပန
ဂေါခါယိတကမတ္တေသု ဇာတေသု ဂါဒြာရဝံ
ရဝန္တော ကေဗိန္ဒုမ္ပိ န ဝဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။
ဂေါခါယိတကမတ္တေသုတိ ဂေါဟိ ခါဒိတဗ္ဗပု-
မာဏေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

ဂေါခိရ (န) [ဂေါ+ခိရ] နွားနို့။ ခိရံ နာမ
ဂေါခိရံ ဝါ အဇိကာခိရံ ဝါ မဟိံ သခိရံ ဝါ။
ဝိ၊၂။၁၁၉၊၄၆၆။

ဂေါဂဏ (ပု) [ဂေါ+ဂဏ] နွားအပေါင်း၊ နွား
အုပ်။ ကောဒသဟိ ဘိက္ခဝေ အဂေါဟိ
သမန္နာဂတော ဂေါပါလကော အဘဗျော
ဂေါဂဏံ ပရိဟရိတုံ ဖာတိံ ကာတုံ။ မ၊၁။
၂၇၁။ အံ၊၃။၅၄၆။ ဂေါဂဏန္တိ ဂေါမဏ္ဍလံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။

ဂေါဂဏဇေဋ္ဌက (ပု) [ဂေါဂဏ+ဇေဋ္ဌက] နွား
အပေါင်း၏အကြီးအကဲ။ ဂေါဂဏဇေဋ္ဌကော
ဥသဘော အညသ္မိံ ကာလေ သဗ္ဗပစ္စာ
နိက္ခမန္တောပိ တံဒိဝသံ သဗ္ဗပဌမံ နိက္ခမိတွာ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

ဂေါဂဏပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ဂေါဂဏ+ပရိပုဏ္ဏ] နွား
အပေါင်းတို့ဖြင့် ပြည့်သော။ တဒေတံ ယထာ
နာမ ဂေါဂဏပရိပုဏ္ဏဿ ဝဇေသ ဒွါရေ
ဝိဝဇေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

ဂေါဂဏရက္ခက (တိ) [ဂေါဂဏ+ရက္ခက] နွား
အပေါင်းကို စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ နွား
ကျောင်းသောသူ။ ဂေါပါလက-ကြည့်။

ဂေါတမသဒ္ဒါ (ပု) [ဂေါတမ + သဒ္ဒါ + ကျ] နှားအပေါင်းကို စားလေ့ရှိသော ကျားသစ်။ ဂေါတမသဒ္ဒါ(ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆)တိ ဂေါတမေ ဂဟေတွာ ခါဒနသီလာ ဒုဋ္ဌမိဂါ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ ဒုဋ္ဌမိဂါတိ မဟာဒီပိကာ ဝါဠုမိဂါ။ ယေ ဗျဉ္ဇဒီပိကာတိ သုနုဗျဉ္ဇတိ ဝေဝုစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

ဂေါတမေ (တိ) [ဂေါ + ဂတေ + အ] နှား (ပျောက်) ကိုရှာသောသူ။ ဂေါတမေသော (ဇာ၊ ၁။ ၃၀၁)တိ နဋ္ဌေ ဂေါတမေ ဂတေသန္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။

ဂေါဂေါတ္တ (တိ) [ဂေါဂေါတ္တ + က] နေမင်း၏ - အနွယ် - အဆွေ - ဖြစ်သောသူ။ ဂေါ(၆) ကြည့်။

ဂေါသံသိကာ (ထိ) [ဂေါ + သသ + ကျ + အာ။ ဂါဝေါ သံသတိ တောယာတိ ဂေါသံသိကာ။ စူဠဝါဂဏ္ဍိ၊ ယာ။ ကျော။] (ကားလိပ်စရာ) ဝါးလုံး၊ သစ်သား၊ တုတ်။ ဂေါသံသိကာယာ (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၄)တိ ဝေဠု ဝါ ရုက္ခဒဏ္ဍံ ဝါ အန္တောကတွာ တေန သဒ္ဓိံ သံသရိတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၅၀။

ဂေါသတက (တိ) [ဂေါ + သတက] နှားသတ်သောသူ။ (နှားသတ်သမား။) သောဘိက္ခဝေ သတ္ထော ဣမသ္မိယေဝ ရာဇဂဟေ ဂေါသတကော အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၅။ သံ၊ ၁။ ၄၄၇။ ဂေါသတကောတိ ဂါဝေါ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ အဋ္ဌိတော မံသံ မောစေတွာ ဝိက္ခိဏိတွာ ဇီဝိတကပ္ပနကသတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။) ဂေါသတကောတိ ဂုန္တံ အဘိဏ္ဍိ ဟနနကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃။

ဂေါသတကမ္မ (န) [ဂေါသတက + ကမ္မ] နှားသတ်သမားတို့၏ - အမှု - အလုပ်၊ နှားသတ်လုပ်ငန်း။ နန္ဒောပိ ဂေါသတကော

ပဏ္ဏာသဝဿာနိ ဂေါသတကကမ္မံ ကတွာ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၅။

ဂေါသတကမ္မက္ခန္ဓာ (ပု) [ဂေါသတကမ္မ + ခဏ] နှားသတ်မှုကို ပြုဆဲအခါ။ တေန ဂေါသတကမ္မက္ခန္ဓော... ဗဟူ စေတနာ ဟောန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၇။

ဂေါသတကကုလ (န) [ဂေါသတက + ကုလ] နှားသတ်သောအမျိုး၊ နှားသတ်သမားမျိုး။ ကေသ ပါပကမ္မဿ နိဿန္နေန ဂေါသတကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဗဟုပါပမကောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄။

ဂေါသတကန္တေဝါသိ (တိ) [ဂေါသတက + အန္တေဝါသိ] နှားသတ်သမား၏တပည့်။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒက္ခော ဂေါသတကော ဝါ ဂေါသတကန္တေဝါသိဝါ ဂါဝိ ဝဓိတွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၄။ မ၊ ၁။ ၇၃။

ဂေါသတကပုတ္တ (ပု) [ဂေါသတက + ပုတ္တ] နှားသတ်သမား၏သား။ ဣမံ ဒေသနံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဧကံ ဂေါသတကပုတ္တံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။

ဂေါသတကသမ (တိ) [ဂေါသတက + သမ] နှားသတ်သမားနှင့်တူသောသူ။ ဂေါသတကသမရာဇေ တေပိ ဝုစ္ဆန္တိ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၆၄။

ဂေါသတကသုနာ (ထိ) [ဂေါသတက + သုနာ] နှားသတ်သမား၏ စဉ်းတီးတုံး။ သေယျထာပိ ဂဟပတိ ကုက္ကုရော ဇိသစ္ဆာဒုဗ္ဗလှပရေတော ဂေါသတကသုနံ ပစ္စုပဋ္ဌိတော အဿ။ မ၊ ၂။ ၂၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၆။

ဂေါစမ္မ (န) [ဂေါ + စမ္မ] နှားသားရေ၊ နှားရေ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ... ဂေါစမ္မာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၀၁။

ဂေါစရ^၁ (ပု) [ဂေါ+စရ+အ။ ဂါဝေါ စရန္တိ
 ဧတ္တာတိ ဂေါစရော၊ ဂေါစရော ဝိယာတိ
 ဂေါစရော၊ အဘိဏ္ဍံ စရိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ။ ဂါဝေါ ဝါ
 စက္ခာဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ၊ တေဟိ စရိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ
 ဂေါစရော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၃။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃။
 သီ၊ ၁။ ၁၆၃။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၄၅။] (၁)
 နွားစားကျက်။ (၂) အာရုံ။ (၁) ဂါဝေါ
 စရန္တိ ဧတ္တာတိ ဂေါစရော၊ ဂုန္နံ ဂေါစရဋ္ဌာနံ။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ (၂) ဂေါစရသိသဉ္စ ဝိ-
 မောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ၉၉။ ဂေါစရေတိ အာ-
 ရမ္မဏံ။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂၉၂။

ဂေါစရ^၂ (ပု) [ဂေါစရ+ဏ] (၁) ကျက်စား
 ရာ၊ ဆွမ်းခံရွာ၊ စားကျက်။ (၂) အစာ-
 အာဟာရ။ (၃) အကြောင်း။ (၄) ပါဠိ-
 တော်၏အနက်။ (၅) အာရုံပြုခြင်း၊ သိစရာ
 ကိုသိခြင်း။ (၁) ဂေါစရေ (ဒီ၊ ၃။ ၄၈) တိ
 စရိတံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ။ ဒီ၊ ၄။ ၃၀။ ဂေါစရေတိ
 ဘိက္ခုနံ ဂေါစရဋ္ဌာနဘူတေ။ တေနာဟ
 “စရိတံ ယုတ္တဋ္ဌာနေ” တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၅။ (၂)
 တိက္ခတ္ထံ၊ သိဟနာဒံ နဒိတော ဂေါစရေယ
 ပက္ကမေယျံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉။ (- ထေရီ၊ ၄၂၇။)
 ဂေါစရေယ ပက္ကမေယျန္တိ အာဟာရတ္ထာယ
 ပက္ကမေယျံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁၂။ ဂေါစရာယာတိ
 ဘိက္ခာယ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၅။ တတ္ထ တတ္ထ
 တာသု တာသု ဒိသာသု ဂန္ဓာ စရိတဗ္ဗတာယ
 ဘက္ခိတဗ္ဗတာယ ဂေါစရော ဃာသောတိ
 အာဟ “ဂေါစရာယာတိ အာဟာရတ္ထာယာ”-
 တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၉-၁၀။ (၃) ဂေါစရ (စူဠနိ၊
 ၃၆) န္တိ ပစ္စယံ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇။ (၄) ဂေါစရေ-
 (နေတ္ထိ၊ ၃) တိ သုတ္တတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄။
 (၅) ဂေါစရကရဏံ ဂေါစရော။ အနုဋီ၊ ၃။
 ၁၀၉။

ဂေါစရ^၃ (ပု) [ဂေါစရ+သမ္ပတ္တိ] အပြစ်ကင်း
 သော ကျက်စားရာ - ဆွမ်းခံရာ - အရပ်နှင့်

ပြည့်စုံမှု။ ဂေါစရော (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀) တိ
 ဂေါစရသမ္ပတ္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ ဂေါစရ-
 သမ္ပတ္တိ-လည်း ကြည့်။

ဂေါစရကရဏ (န) [ဂေါစရ+ကရဏ] အာရုံပြု
 ခြင်း၊ သိစရာကို သိခြင်း။ ဂေါစရ^၂ (၅)
 ကြည့်။

ဂေါစရကိစ္စ (န) [ဂေါစရ+ကိစ္စ] အာရုံပြုခြင်း
 ကိစ္စ။ ယထာဝုတ္တေသု တေသု ဉာဏေသု ဂေါ-
 စရကိစ္စတော ဝိတ္တာရတော ပဝတ္တံ။ ဥဒါန၊ ၄။
 ၁၂၁။

ဂေါစရကုလ (န) [ဂေါစရ+ကုလ] ဆွမ်းခံအိမ်။
 တထာပိ ဂေါစရကုလံ ဣဓာမိပ္ပေတံ။ ဝဇီရ။
 ၃၇၄။

ဂေါစရကုသလ (တိ) [ဂေါစရ+ကုသလ] (၁)
 အာရုံ၌လိမ္မာသောသူ။ (၂) နွားစားကျက်
 ၌ လိမ္မာသောသူ။ (၃) ဆွမ်းခံရာအရပ်၌
 လိမ္မာသောသူ။ (၄) သမာဓိဿ ဂေါစရ-
 ကုသလတာ။ ပဋိသံ၊ ၄၇။ သမာဓိဿ ဂေါ-
 စရကုသလတာတိ သမာဓိဿ ဂေါစရေသု
 ကသိဏာဒီသု အာရမ္မဏေသု ဂေါစရေသု
 ဆေကဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၆။ (၂) န
 ဂေါစရကုသလော ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၂၈၁။
 (၃) သော မေ အာဂန္တုကဘတ္တံ ဘူတံ တော
 ဝိထိကုသလော ဂေါစရကုသလော အကိ-
 လန္တော ပိဏ္ဏာယ စရိယတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၆။

ဂေါစရက္ခေတ္တ (န) [ဂေါစရ+ခေတ္တ] အာရုံဟူ
 သောခေတ်။ ဧဝံ စိတ္တဿ ပဋိသံဟရဏံ နာမ
 ဂေါစရက္ခေတ္တေ ဌပနံ။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂၇။

ဂေါစရကောသလ္လ (န) [ဂေါစရ+ကောသလ္လ]
 အာရုံ၌လိမ္မာခြင်း။ ယဉ္စ ဂေါစရကောသလ္လံ
 ယဉ္စ ကလ္လံ၊ တံ ကောသလ္လံ ပစ္စယော။ ပေဋ-
 ကော။ ၂၉၉။

ဂေါစရဂတ (တိ) [ဂေါစရ+ဂတ] စားကျက်သို့
ရောက်သော။ သူ။ အတ္တနော ဂေါစရဂတာနံ
အနတ္တဇနနတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၀၆။

ဂေါစရဂမန (န) [ဂေါစရ+ဂမန] စားကျက်
သို့ သွားခြင်း။ ဂေါစရဂမနေ သိဟနာဒံ
နဒန္တိ။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၇။

ဂေါစရဂါမ (ပု) [ဂေါစရ+ဂါမ] ဆွမ်းခံရွာ။
သမန္တာ ဂေါစရဂါမေ နိက္ခိပေယျ။ ဝိ၊ ၁။
၃၇၀။

ဂေါစရဂါမကိတ္တန (န) [ဂေါစရဂါမ+ကိတ္တန]
ဆွမ်းခံရွာကို ပြောကြားခြင်း။ တတ္ထ ကေဝ-
လံ ဂေါစရဂါမကိတ္တနံ နိဒါနကံထာယ ပက-
တိ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၈၀။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၂၉။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။
၉၈။

ဂေါစရဂါမဒဿန (န) [ဂေါစရဂါမ+ဒဿန]
ဆွမ်းခံရွာကို ပြခြင်း။ ဂေါစရဂါမဒဿနတ္ထံ
“ရာဇဂဟေ”တိ ဝတော။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၀၉။

ဂေါစရဂါမနိဒဿန (န) [ဂေါစရဂါမ+နိဒဿ-
န] ဆွမ်းခံရွာကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဂေါစရဂါမနိ-
ဒဿနတ္ထံ ဟိဿ ဝေရဉ္စာဝစနံ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၂။

ဂေါစရဂါမာဘိက္ကမန (န) [ဂေါစရဂါမ +
အဘိက္ကမန] ဆွမ်းခံရွာသို့ - ရှေးရှု - ဦးတည်
- သွားခြင်း။ ဂေါစရဂါမာဘိက္ကမနာဒီသု
ကမ္မဋ္ဌာနာဝိဇယနံ ဂေါစရသမ္ပဇည်။ မူလဌိ၊
၁။ ၉၂။

ဂေါစရဂ္ဂ (ဂ)ဟဏ (န) [ဂေါစရ+ဂဟဏ]
(၁) အာရုံကိုယူခြင်း၊ အာရုံပြုခြင်း၊ (၂)
အစာကိုယူခြင်း၊ အစာရှာခြင်း။ (၁) ဂေါ-
စရဝိသယ (၁) ကြည့်။ (၂) သကဝိသယေ
ဂေါစရဂဟဏံ ပဟာယ ပရဝိသယေ ဂေါစရံ
ဂဏိဿာမိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၅၇။

ဂေါစရဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [ဂေါစရဂ္ဂဟဏ+
ကာလ] အစာယူသောအခါ၊ အစာရှာချိန်။

သာမိ တုမှာကံ ဂေါစရဂ္ဂဟဏကာလေ အ-
ဟမ္ပိ ဂေါစရံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၀။

ဂေါစရဂ္ဂဟဏကုလ (န) [ဂေါစရဂ္ဂဟဏ+ကုလ]
အစာယူသောအမျိုး၊ အစာရှာသောအမျိုး။
ဟန္တ တံ သမ္ပ သိမ္ပလိပါလိဘဒ္ဒကာဒိဝနေ
နိဿာရေ ဂေါစရဂ္ဂဟဏကုလေ ဇာတော။
ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၉။

ဂေါစရဂ္ဂဟဏဋ္ဌာန (န) [ဂေါစရဂ္ဂဟဏ+ဋ္ဌာန]
အစာရှာရာအရပ်။ အဒနာနိတိ အာဒါနာနိ၊
ဂေါစရဂ္ဂဟဏဋ္ဌာနာနိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။
၃၉၅။

ဂေါစရဂ္ဂဟိတဋ္ဌာန (န) [ဂေါစရဂ္ဂဟိတ+ဋ္ဌာန]
အစာရှာရာအရပ်၊ ကျက်စားရာအရပ်။ စိဏ္ဏ-
ဋ္ဌာနန္တိ စရိတဋ္ဌာနံ ဂေါစရဂ္ဂဟိတဋ္ဌာနံ။ မ၊
ဌိ၊ ၂။ ၁၉၄။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၃၆၄။

ဂေါစရဂ္ဂါဟိ (တိ) [ဂေါစရ+ဂဟ+ဏိ] အစာ
ကိုယူလေ့ရှိသော၊ အစာရှာသော၊ သူ။ ပိစ္စ-
တံ သရပရိယန္တေ ဂေါစရဂ္ဂါဟိ ဧကော မဏ္ဏ-
ဋ္ဌော။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၃၁၆။

ဂေါစရစရဏ (န) [ဂေါစရ+စရဏ] စားကျက်
၌ - လှည့်လည် - ကျက်စား - ခြင်း။ ဝန-
သဏ္ဌေ ဂေါစရစရဏေန....ကောကံလာ ဝိယ။
ထေရီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉။

ဂေါစရဇ္ဈတ္တ (န) [ဂေါစရ + အဇ္ဈတ္တ] အာရုံ
ဟူသော အဇ္ဈတ္တ၊ မိမိကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော
အာရုံ။ အဇ္ဈတ္တ (၂) ကြည့်။

ဂေါစရဋ္ဌ (ပု) [ဂေါစရ+အတ္ထ] ကျက်စားရာ
သဘော။ ဂေါစရဋ္ဌော အဘိညေယျော။
ပဋိသံ၊ ၁၆။ တတ္ထေဝ နိကာမစာရဘာဝေန
ဂေါစရဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၈၈။

ဂေါစရဋ္ဌာန (န) [ဂေါစရ+ဋ္ဌာန] ကျက်စားရာ
အရပ်၊ စားကျက်။ ပစ္ဆာ မေ မဏ္ဏဋ္ဌာတ-

ကာလေ ဂေါစရဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၄၉။

ဂေါစရဋ္ဌာယံ (တိ) [ဂေါစရ + ဌာ + ဏိ] စားကျက်၌ တည်သောသူ (ငှက်)။ ဂေါစရဋ္ဌာယံန (ဇာ၊၁။၄၂)၌ သကဝိသယာ နိက္ခမိတော ဂေါစရတ္ထာယ အဋ္ဌဝိပရိယန္တေ ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

ဂေါစရဓမ္မ (ပု) [ဂေါစရ + ဓမ္မ] အာရုံတရား။ ဂေါစရဓမ္မေ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂)တိ ဂေါစရဘူတေ ဥေယျဓမ္မေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

ဂေါစရနာနာ (ဗျ) [ဂေါစရ + နာနာ] အာရုံအမျိုးမျိုး၊ အထူးထူးသောအာရုံ။ ဂေါစရနာနတ္ထေ (ပဋိသံ၊၂)တိ ဝိသယနာနတ္ထေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

ဂေါစရနာနတ္တဂတ (တိ) [ဂေါစရနာနတ္တ + ဂတ] အထူးထူးသော အာရုံ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဧတေ ဓမ္မာ ဂေါစရနာနတ္တဂတာ လောကံ ဂရုဘာဝေါ စ။ မိလိန္ဒ။၆၆။

ဂေါစရနိဗ္ဗေသ (ပု) [ဂေါစရ + နိဗ္ဗေသ] ဆုမ်းခံရာ(အရပ်)ကို အကျယ်ပြုရာ။ ဂေါစရနိဗ္ဗေသေပိ ပဌမံ အဂေါစရဿ ဝစနေ ကာရဏံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။

ဂေါစရနိဝါသ (ပု) [ဂေါစရ + နိဝါသ] အာရုံပြု၍ နေခြင်း။ နိဝုတ္တာတိ ဂေါစရနိဝါသေန နိဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၇။ နိဝုတ္တာ နာမ ဂေါစရနိဝါသေန အာရမ္မဏဘာဝသင်္ခါတေန နိဝါသေန နိဝုတ္တာ။ ပါရာယော။၉၀။

ဂေါစရနိသေဝန (န) [ဂေါစရ + နိသေဝန] အာရုံပြုသောအားဖြင့် မှီဝဲခြင်း။ နိသေဝိတန္တိ ဂေါစရနိသေဝနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

ဂေါစရန္တရာယ (ပု) [ဂေါစရ + အန္တရာယ] အစာအာဟာရ၏အန္တရာယ်။ မံ နိဿာယ မက္ခိ-

ကာနံ ဂေါစရန္တရာယော ဇာတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။

ဂေါစရပစ္စုပ္ပန် (တိ) [ဂေါစရ + ပစ္စုပ္ပန်] အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် (ဉာဏ်အား) ရှေးရှုထင်သော။ တဿေဝ ဂေါစရပစ္စုပ္ပန်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၆။

ဂေါစရပဋိက္ကန္တ (တိ) [ဂေါစရ + ပဋိက္ကန္တ] စားကျက်မှ ပြန်လာသောသူ။ ယထာ သုဝဏ္ဏဟံသော ဂေါစရပဋိက္ကန္တော ဇာတဿရဝနသဏ္ဏံ ဒိသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။

ဂေါစရပထ (ပု) [ဂေါစရ + ပထ] ကျက်စားရာခရီး။ သော ဂေါစရပထံ ပစ္စိန္နိတော တာပဿ သန္တိကံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂၆။

ဂေါစရပရိယေသန (န) [ဂေါစရ + ပရိယေသန] အစာရှာခြင်း။ အထဿာ ဂေါစရပရိယေသနေ စိတ္တမ္ပိ ဥပ္ပဋ္ဌိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။

ဂေါစရပ(ပွ)သုတ (တိ) [ဂေါစရ + ပသုတ] (၁) ကျက်စားရာအရပ်သို့သွားသော၊ အစာရှာသွားသောသူ။ (၂) (သတိပဋ္ဌာန်စသော) အာရုံ၌ လေ့ကျက်အားထုတ်သောသူ။ (၁) ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ အာရညိကဿ နာဂဿ ဂေါစရပသုတဿ...တိဏဂ္ဂါနိ ဆိန္ဒန္တိ။ အံ၊၃။၂၃၀။ (-သံ၊၂။၃၇၅။) ဂေါစရပသုတဿာတိ ဂေါစရဂ္ဂဟဏတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။) တသ္မာယတ္ထ ဂေါစရပသုတာ သကုန္တာ ဝိဿမိတော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဂေါစရပသုတာတိ ဂေါစရဋ္ဌာနံ ပဋိပန္နာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅။ (၁) (၂) ဂေါစရေ စရန္တော ဂေါစရပသုတော ဈာယိ ဈာနပသုတော။ မဟာနိ။၂၇။ စူဠနိ။၂၇၇။ ဂေါစရေ စရန္တောတိ ဝေသိယာဒိ-ဂေါစရေ သတိပဋ္ဌာနာဒိဂေါစရေ ဝါ စရမာနော တေသု နိယုတ္တော ဂေါစရပသုတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။

ဂေါစရဗာသု (တိ) [ဂေါစရ+ဗာသု] စားကျက်
၌ ချမ်းသာသောသူ။ ယတ္ထေဝ နေသံ ဂေါ-
စရဗာသုတာ စ ဟောတိ ပရိပန္နိဘာဝေါ
စ၊ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။

ဂေါစရဘာဝန (ထိ၊ န) [ဂေါစရ + ဘာဝနာ]
အာရုံပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ပျားများမှ၊
အာရုံပြု၍ ပျားများမှ။ ယဿ စက္ခာဒိနိ
ဆဋ္ဌန္တိယာနိ ဂေါစရဘာဝနာယ အနိစ္စာဒိ-
တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၁၅၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၀၅။

ဂေါစရဘာဝနာဘိဂမ (ပု) [ဂေါစရဘာဝနာ +
အဘိဂမ] အာရုံပြုမှု ပျားများမှသို့ ရှေ့
ရောက်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ အရိယေဟိ ဝေ ဂေါ-
စရဘာဝနာဘိဂမတော သေဝိတတ္တာ အပု-
ထုဇ္ဇနသေဝိတံ ဗုဒ္ဓေါ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၇၆။

ဂေါစရဘာဝနာသေဝန (ထိ၊ န) [ဂေါစရဘာဝ-
နာ + အာသေဝနာ] အာရုံပြုမှုဟု ဆိုအပ်
သော မှီဝဲခြင်း၊ ပျားများမှဟု ဆိုအပ်သော
မှီဝဲခြင်း။ တေ သဗ္ဗေ ဝနံ ဘဇိ ယထာရဟံ
ဂေါစရဘာဝနာသေဝနာနံ ဝသေန သေဝိ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။

ဂေါစရဘာဝါနုပဂမန (န) [ဂေါစရဘာဝ +
အနုပဂမန] အာရုံ၏အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်း။
ဝိသုဒ္ဓသဘာဝတာယ သဗ္ဗဿပိ သံကိလေ-
သဿ ဂေါစရဘာဝါနုပဂမနတော သုက္ကံ။
ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။

ဂေါစရဘာဝူပဂမန (န) [ဂေါစရဘာဝ + ဥပ-
ဂမန] အာရုံအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဂေါစရ-
ဘာဝူပဂမနံ သန္ဓာယ “သဗ္ဗညုတညာဏ-
ဇာလဿ အန္တော ပဝိဋ္ဌော”တိ ဝုတ္တံ။ သိ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၇။

ဂေါစရဘူမိ (ထိ) [ဂေါစရ + ဘူမိ] ကျက်စားရာ
အရပ်၊ စားကျက်။ ဂေါစရဘူမိ ဝိယ မရဏံ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ ဂေါစရဘူမိတိ အာမိသဂ္ဂဟ-

ဏဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၆။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ - ဝိ၊
၄။ ၂။ ၁၅၅ - ၌ “စာရဘူမိ” ဟူ၍ ရှိသည်။)

ဂေါစရဘူမိဂတ (တိ) [ဂေါစရဘူမိ + ဂတ] စား
ကျက်သို့ ရောက်သောသူ။ အတ္တနော ဂေါ-
စရဘူမိဂတံ ပရိသံ အဘိဘုယျ ဂဟေတွာ။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၃၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။

ဂေါစရဘူမိဂမန (တိ) [ဂေါစရဘူမိ + ဂမန]
စားကျက်သို့ သွားသောသူ။ အတ္တနော
ပရိတ္တံ ကတွာ ဂေါစရဘူမိဂမနဘာဝဉ္ဇဿ
ဥတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။

ဂေါစရဘူမိတိတ္ထောဂါဟန (န) [ဂေါစရဘူမိ +
တိတ္ထ + ဩဂါဟန] စားကျက်သို့ သွားရာ
အခါ၊ ရေဆိပ်သို့ သက်ဆင်းရာအခါ။ ဟတ္ထိ-
နာဂေါ ဟတ္ထိနိဟိ ဟတ္ထိပေါတကာဒိဟိ
ဂေါစရဘူမိတိတ္ထောဂါဟနာဒိသု ဥဗ္ဗာဠော
ယူထေ ဥက္ကဏ္ဍိတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၀။

ဂေါစရမုခ (တိ) [ဂေါစရ + မုခ] စားကျက်သို့
ရှေ့သောသူ။ ဂေါစရမုခေ (ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။
၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၆) တိ ဂေါစရာဘိမုခေ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅။

ဂေါစရယောဂ္ဂ (တိ) [ဂေါစရ + ယောဂ္ဂ] လျော်
သောအာရုံ။ စက္ခုဿ ဂေါစရယောဂ္ဂေါ ဝါ
စက္ခုပထောတိ အာဟ “အာပါထေ ဝါ” တိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။

ဂေါစရလာဘာပန (န) [ဂေါစရ + လာဘာပန]
အစာကိုရစေခြင်း၊ အစာအာဟာရပေးခြင်း။
ဂေါစရလာဘာပနဂိလာနုပဋ္ဌာနဓမ္မိကရက္ခာ -
ဝသေန အာမိသပဋိသန္တာရော စ ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။

ဂေါစရဝိသယ (ပု) [ဂေါစရ + ဝိသယ] (ခံ)
ကျက်စားရာအာရုံ။ (တိ) (၂) ကျက်စားရာ
အာရုံရှိသော။ (ခ) ဂေါစရဝိသယံ ပစ္စနု-
ဘောန္တိ။ မ၊ ၁။ ၃၆၉။ သံ၊ ၃။ ၁၉၁။ ဂေါစရ-
ဝိသယန္တိ ဂေါစရဘူတံ ဝိသယံ။ မ၊ ၄။ ၂။

၂၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ ဂေါစရဝိသယန္တိ တွေ
ကမံ တဗ္ဗဟုလစာရိတာပေက္ခံ ဂေါစရဂ္ဂ-
ဟဏံ၊ အနညတ္တဘာဝါပေက္ခံ ဝိသယဂ္ဂ-
ဟဏန္တိ အတ္ထေဝ ဂေါစရဝိသယဘာဝါနံ
ဝိသေသော။ ဝိဝရိယမာနံ ပန ဥဘယမ္ပိ
အာရမ္မဏသဘာဝမေဝါတိ အာဟ “ဂေါစရ-
ဘူတံ ဝိသယ”န္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ (တိ) (၂)
ပဉ္စန္ဒမ္ပိ ဂေါစရဝိသယတ္တာ အန္တေ မနာ-
ယတနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၄။
ဂေါစရော ဝိသယော တေသာတိ ဂေါစရ-
ဝိသယော၊ မနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။

ဂေါစရဝေလာ (ထိ) [ဂေါစရ+ဝေလာ] အစာ
ရှာချိန်။ သော ပုနဒိဝေသေ ဂေါစရဝေလာယ
ဥပ္ပတိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

ဂေါစရဝေါဟာရ (ပု) [ဂေါစရ+ဝေါဟာရ]
အာရုံ၏အမည်။ မဂ္ဂဉာဏံ ဓမ္မဂေါစရတ္တာ
ဂေါစရဝေါဟာရေန ဓမ္မောတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။

ဂေါစရသမ္ပဗည (န) [ဂေါစရ+သမ္ပဗည] ဂေါ
စရသမ္ပဗညံ၊ (ကမ္မဋ္ဌာန်း)အာရုံကို-ကောင်း
စွာ အပြားအားဖြင့် သိခြင်း-ဆင်ခြင်ခြင်း။
သာတ္ထကသမ္ပဗညံ သပ္ပိယသမ္ပဗညံ ဂေါစရ-
သမ္ပဗညံ အသမ္မောဟသမ္ပဗညံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၃၂။ အဘိက္ကမာဒိသု ဘိက္ခာစာရဂေါစရေ၊
အညတ္တာပိ စ ပဝတ္ထေသု အဝိဇ္ဇဟိတေ ကမ္မ-
ဋ္ဌာနသင်္ခါတေ ဂေါစရေ သမ္ပဗညံ ဂေါစရ-
သမ္ပဗညံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၈၂။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၇၇။ မူလဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

ဂေါစရသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂေါစရ+သမ္ပတ္တိ] အပြစ်
ကင်းသော-ကျက်စားရာ-ဆွမ်းခံရာ-အရပ်

ဌာနနှင့် ပြည့်စုံမှု။ ဣတိ ယထာဝုတ္တယ
အာစာရသမ္ပတ္တိယာ၊ ဣမာယ စ ဂေါစရ-
သမ္ပတ္တိယာ သမန္နာဂတတ္တာ အာစာရဂေါ-
စရသမ္ပန္နော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။

ဂေါစရသမ္ပန္န (တိ) [ဂေါစရ+သမ္ပန္န] (၁)
အစာအာဟာရနှင့်ပြည့်စုံသော။ (၂) အပြစ်
ကင်းသော-ကျက်စားရာ-ဆွမ်းခံရာ-အရပ်
ဌာနနှင့် ပြည့်စုံသော။ (၁) ယထာ
ဂေါစရသမ္ပန္နော ပလ္လလေ သကုဏာ အတ္တနော
ဂေါစရံ ဂဟေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။) (၂) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါစရသိသ (န) [ဂေါစရ+သိသ] ကျက်စား
ရာအာရုံ၏ဦးခေါင်း (အရဟတ္တဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန်)။
ဂေါစရသိသဉ္စ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊၉၉၊
၄၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၂။

ဂေါစရသေဝန (ထိ၊န) [ဂေါစရ + သေဝနာ]
အာရုံပြုမှုဟု ဆိုအပ်သောမှီဝဲခြင်း၊ အာရုံပြု
ခြင်း။ တံ အာရမ္မဉ္စ ဥပ္ပန္နံ ဝေဒနံ တံသမ္ပယုတ္တ-
ဓမ္မေ စ ဂေါစရသေဝနာယ သေဝတော
စာပိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

ဂေါစရာဘိမုခ (တိ) [ဂေါစရ+အဘိမုခ] (၁)
စားကျက်သို့ ရွှေ့ရွှေ့သော။ (၂) အာရုံသို့
ရွှေ့ရွှေ့သော။ (၁) ယထာ ပန ကဿကော
ကသိ* ကသိတွာ ဗလိဗဒ္ဓေ မုဉ္ဇိတွာ ဂေါစ-
ရာဘိမုခေ ကတွာ ဆာယာယ နိသိန္နော ဝိဿ-
မေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါစရာဘိမုခ(ခိ)ဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဂေါ-
စရာဘိမုခဘာဝ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] အာရုံသို့ရွှေ့ရွှေ့
သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရွှေ့ရွှေ့ထင်သော။
ဂေါစရာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈၆)တိ ကာယာဒိအာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝ-
ပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဂေါစရာဘိမုခိ-
ဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ တသ္မာ
သာ တေသံ အာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝံ ပစ္စု

ပဋ္ဌာပေသိ၊ သယံ ဝါ အာရမ္မဏာဘိမုခ-
ဘာဝေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတိတိ ဝုတ္တံ “ဂေါစရာ-
ဘိမုခိဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ”တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။

ဂေါစရာသေဝန် (ထိ၊န) [ဂေါစရ+အာသေဝနာ]
အာရုံပြုမှုဟု ဆိုအပ်သော မှီဝဲခြင်း၊ အာရုံပြု
ခြင်း။ တေနေဝ ဘဂဝတာ မုနိန္ဒေန ကာနိစိ
ဂေါစရာသေဝနာယ၊ ကာနိစိ ဘာဝနာ-
သေဝနာယ သေဝိတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ “သော
တံ နိမိတ္တံ အာသေဝတိ”တိအာဒိသု ဂေါစရ-
ကရဏမ္ပိ အာသေဝနာတိ ဝုတ္တာတိ အာဟ
“ကာနိစိ ဂေါစရသေဝနာယာ”တိ။ မူလဋီ၊
၂။၇၉။

ဂေါစရိ (ပု) [ဂေါစရိယ ?] ဂေါစရိဆင်၊ ပြက
တေဆင်။ ဂေါစရိ ကဋ္ဌာပေါ ဂင်္ဂေယျော....
တ္ထေ ယံ ဒသန္တံ ဂေါစရိသင်္ခါတာနံ ပကတိ-
ဟတ္ထိနံ ဗလံ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ (-ဒိ၊ဋီ၊၂။
၁၇၄။)

ဂေါစရိယ (တိ) [ဂေါစရိယ-သဒ္ဓေါ ကပိလတ္ထ-
ဝါစကော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကော။ ကခါ၊ယော၊
မဟာဋီ၊၃။၁၅၀။] (၁) ကြောင်ကျားသော။
(၂) ဂေါစရိယဆင်၊ ပြကတေဆင်။ (၁)
တတိယံ ဩဒါတာနံ စတုတ္ထံ ဂေါစရိယာနံ။
ဝိ၊၁။၃၃၂။ ဂေါစရိယာနန္တိ ကပိလဝဏ္ဏာနံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ကခါ၊၁၇၃။ (၂) အာကိဏ္ဏ-
နေလမဏ္ဍလမဟာဝရာဟေန ဂေါစရိယာ-
ဒိဘေဒေန ဒသဝိဓေန နာဂကုလေန စေဝ
ကရေဏသဗေနံ စ အဓိဝုဋ္ဌေတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။

ဂေါစရိယဟတ္ထိကုလ (န) [ဂေါစရိယဟတ္ထိ+ကု-
လ] ဂေါစရိယဆင်မျိုး၊ ပြကတေဆင်မျိုး၊
ကာလာဝကဆင်မျိုး။ ဂေါစရိယဟတ္ထိကုလံ
(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂) နာမ ပကတိဟတ္ထိကုလံ၊ ယံ
“ကာလာဝက”န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၅။

ဂေါစရိကာတဗ္ဗ (တိ) [ဂေါစရ+ကာတဗ္ဗ] အာရုံ
ပြုအပ်သော။ တတ္ထ သဗ္ဗေသံ ဂေါစရိကာ-
တဗ္ဗတ္ထေပိ “ကာနိစိ”တိ ဝစနံ အဝိပဿိ-
တဗ္ဗာနံ ဗဟုလိမနသိကရဏေန အနာသေဝ-
နိယတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၇၉။

ဂေါစိတ္တ (န) [ဂေါ+စိတ္တ] နွားစိတ်။ ဂေါ-
စိတ္တ (မ၊၂။၅၁)န္တိ “အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ ဂေါဟိ
ကာတဗ္ဗံ ကရိယာမိ”တိ ဥပ္ပန္နစိတ္တန္တိ ဣမမတ္ထံ
အတိဒိသတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၄။

ဂေါစ္ဆက (ပု) [ဂုဇ+ဏ္ဍု။ ဂုဇ ပရိဝေဓနေ၊ ဏ္ဍု၊
ဓဿ ဆော၊ ဂေါစ္ဆကော။ ဓာန်၊ဋီ၊၅၄၅။]
အပြတ်အခိုင်၊ ပန်းပြတ်ပန်းခိုင်။ ထဝကော
တု စ ဂေါစ္ဆကော။ ဓာန်၊၅၄၅။

ဂေါစ္ဆက (တိ) [ဂေါစ္ဆက+ဏ] ဂေါစ္ဆက၊ သဒ္ဓါ
အနက်အားဖြင့် ပန်းပြတ် ပန်းခိုင်နှင့်တူစွာ
ဟောကြားအပ်သောဒုက်အပေါင်း။ သမတိ-
သပဒါ ဟောန္တိ၊ ဂေါစ္ဆကေသု ဒသသ္မထ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။

ဂေါစ္ဆကန္တရ (န) [ဂေါစ္ဆက+အန္တရ] ဂေါစ္ဆက
တို့၏-အလယ်-အကြား။ ကေဝလံ ဒုကသာ-
မညတော ဥစ္စိနိတွာ ဥစ္စိနိတွာ ဝိသု ဝိသု
ဂေါစ္ဆကန္တရေ ဌပိတတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။

ဂေါဇနံ (ထိ) [ဂေါ+ဇနံ] နွား၏-သလုံး
မြင်းခေါင်း-ခြေသလုံး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂေါဇနိဋ္ဌက (န) [ဂေါဇနံ+အဋ္ဌက] နွား
ခြေသလုံးရိုး။ အဋ္ဌိလ္လေနာတိ ဂေါဇနိ-
ဋ္ဌိကေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။

ဂေါဇာတိ (ထိ) [ဂေါ+ဇာတိ] နွားဇာတ်၊ နွား
သာမန်။ ဂါဝေါတိ ဂေါဇာတိယော။ ဣဒံ
ဂုန္တံ ဂေါဇာနံ စ သာမညတော ဂဟဏံ။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၀-၁။

ဂေါဋက (ပု) [ဂေါ+အဋ္ဌ+ဏ္ဍု ?] ကျွဲဆက်
ရက်။ (လယ်ကွင်းထည်းတွင် ကျွဲနောက်

နွားနောက်လိုက်၍ အစာရှာတတ်သော ဆက်
ရက်မျိုး။) ဂေါဠကာ အင်္ဂဟေတုကာ။ ဇာ၊
၂။၃၄၇။ ဇာ၊ဠ၊၇။၃၁၆။ ဂေါဠကာ တဿ
ကုဏဝိသေသယေဝ၊ တေ ကိရ သာလိက-
ဇာတိကာယေဝ။ ဇာတ်၊ဠ၊သစ်၊နေ၊ဝမ်း။

ဂေါဠဝိသ (ပု) [ဂ+အဠ+ဣသ။ ဂ'မိစ္ဆိတဒိသံ
အဠတိ ယေန ဂေါဠဝိသော၊ ဣသော၊
အဝန္တော စ အသောတ္တဉ္စ၊ ဂေါဠဝိသော။
ဓာန်၊ဠ၊၆၆၆။] နောက်တွဲသမ္ပန်။ ပဲ့စင်
(ဓာန်၊ဠ၊) ယထာ ဂေါဠဝိသော၊ တထာ-
(ဇာ၊၂။၂၆၀)တိ ဂေါဠဝိသော ဝုစ္ဆတိ ပစ္ဆာ-
ဗန္ဓောယထာ နာဝါယ ပစ္ဆာဗန္ဓော နာဝမေဝ
အနုဂစ္ဆတိ၊ တထာ ဣမေ သတ္တာ နိယတ-
မေဝ အနုဂစ္ဆန္တိတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဠ၊၇။၁၁၃။

ဂေါဠ (န) [ဂေါ+ဠာ+အ။ ဂါဝေါ တိဠန္တ၊တြာ-
တိ ဂေါဠ။ ဓာန်၊ဠ၊၁၀၉။ (ဂေါ-ဗ္ဗသံ)] (၁)
နွားခြံ။ (၂) သမင်စာပင်။ (၁) သော ခေါ
အဟံ သာရိပုတ္တ ယေ တေ ဂေါဠာ ပဋိတ-
ဂါဝေါ အပဂတဂေါပါလကာ။ မ၊၁။၁၁၂။
(-ဇာ၊၁။၂၆၃။ အဘိ၊ဠ၊၃။၃၄၃။ နေတ္ထိ၊
ဠ၊၂၁၉။) ဂေါဠာတိ ဂေါဝဇာ။ မ၊ဠ၊၁။
၃၅၁။ (-ဇာ၊ဠ၊၄။၂၂၄။ မူလဠ၊၃။၁၆၇။
နေတ္ထိ၊ဠ၊၁၂၀။) (၂) ဂေါဠဖလ-ကြည့်။

ဂေါဠဗျက္ခ (ပု) [ဂေါဠ+အဗျက္ခ] နွားခြံကို
အစိုးရသူ၊ နွားကျောင်းသား။ ရုဒ္ဓေနာပိ
ဝုတ္တံ “ဂါမေသုဓိကတေ ဂေါပေါ၊ ဂေါ-
ဠဗျက္ခေပိ ဝလ္လဘော”တိ။ ဓာန်၊ဠ၊၃၄၃။

ဂေါဠဖလ (န) [ဂေါဠ+ဖလ] သမင်စာသီး။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဖလာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ
ဗိလင်္ဂံ ပိပ္ပလိံ မရိစံ ဟရိတကံ ဝိဘိတကံ
အာမလကံ ဂေါဠဖလံ။ ဝိ၊၃။၂၉၃။ ဝိ၊ဠ၊၃။
၁၀၂။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ။ ၉၃။) ဂေါဠဖလန္တိ
မဒနဖလန္တိ ဝဒန္တိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဠ၊၁၁၉။
(-ဝဇီရ။၃၂၀။)

ဂေါဠာန (န) [ဂေါ+ဠာန] နွားခြံ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါဠာနက (န) [ဂေါဠာန+က] နွားခြံ။ ဂေါ-
ဠာနကံ ဂေါဠာနန္တိပိ ဝဇေယ နာမာနိ။ဓာန်၊
ဠ၊၁၀၉။

ဂေါဠိ (ထိ) [ဂေါ+ဠာ+အ+ဤ။ ဂါဝေါ ဝါစာ
တိဠန္တိ ဘဝန္တဿ ဂေါဠိ။ ဓာန်၊ဠ၊၄၁၄။
(ဂေါဠိ-သံ)] သဘင်၊ အစည်းအဝေး။ ဂေါဠိ၊
အဠာနိပုတြ။ ဓာန်၊ဠ၊၄၁၄။

ဂေါဏ (ပု) [ဂမု+ယု။ ဂစ္ဆတိတိ ဂေါဏော၊ယု၊
မ-လောပေါ၊ အသော၊ ဣတ္တံ။ ဓာန်၊ဠ၊
၃၉၅။ ဂုဏ + ဣ။ ဂုဏဓာတုတော ဣ
ဂေါဿ ဂေါဏော၊ အမှာကံ ပန မတေ “ဂုဏ
အာမန္တနေ”တိ ဓာတုဝသေန နိပ္ပန္နတ္တာ ဂေါ-
သဒ္ဓဿ ဂေါဏာဒေသော န ဣစ္ဆိတော။
နိတိ၊သုတ္တ။၂၃၃။] နွား။ ဟတ္ထိ အဿာ
ဩဠာ ဂေါဏာ ဂဠာတာ ပသုကာ။ ဝိ၊၁။၆၄။

ဂေါဏအဉ္စ (ပု) [ဂေါဏ+အဉ္စ] နွားတရား၊
နွားမှု။ ဂေါဏအဉ္စံ နာမ မဟာရာဇ ယေ
ကေစိ ဝိနိစ္ဆိနန္တိ၊ အာဂမေဟိ တာဝ။
ဇာ၊ဠ၊၆။၁၆၉။

ဂေါဏအဓုကာရဏ (န) [ဂေါဏအဓု+ကာရဏ]
နွားမှုဟူသောအကြောင်း။ တတော မံ အယံ
ပုရိသော ဂေါဏအဓုကာရဏာ ရာဇဒူတံ
ဒသေတွာ။ ဇာ၊ဠ၊၂။၂၇၇။

ဂေါဏဇာတိ (ထိ) [ဂေါဏ+ဇာတိ] နွားဇာတ်၊
နွားသမာန်။ ဒန္တမေဝ ဂေါဏဇာတိ* ဝါ
အဿဇာတိ* ဝါ ယာနေ ယောဇေတွာ
နယန္တိ။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။၃၀၉။ မဟာနိ၊ဠ၊၃၀၄။

ဂေါဏပတာသ (ပု) [ဂေါဏ+ပတာသ] ထိတ်
လန့်သောနွား။ ဂေါဏပတာသံ ဝိယ ဒုန္နိမ္မ-
ဒယာ။ မဟာနိ၊ဠ၊၀၉။

ဂေါဏပရိယေသက (တိ) [ဂေါဏ+ပရိယေသက] (၁) နွားရှာသော၊ နွားပျောက်ရှာသော။ (၂) နွားပျောက်ရှာခြင်း။ (၁) ဂေါဏပရိယေသကော ပုရိသော ဝိယ ယောဂါဝစရော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၃။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါဏပရိယေသကဥပမာ (ထိ) [ဂေါဏပရိယေသက+ဥပမာ] နွားပျောက်ရှာခြင်းဥပမာ။ ဂေါဏပရိယေသကဥပမာဟိ စေတာ ဝိဘာဝေတဗ္ဗာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၃။

ဂေါဏပိဋ္ဌ (န) [ဂေါဏ+ပိဋ္ဌ] နွားကျောက်ကုန်း။ ဂေါဏပိဋ္ဌေ နိသိန္ဒော ကိလန္တရူပေါ သြတရိတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၆၈။

ဂေါဏပိဋ္ဌိက (ပု) [ဂေါဏပိဋ္ဌ+ဣက] ငန်းကျဲ၊ စပါးအုံး။ ဂေါနသ-ကြည့်။

ဂေါဏမံသ (ပု) [ဂေါဏ+မံသ] နွားသား။ ဂေါဏမံသံ နာမ ခါဒန္တာပိ အတ္ထိ အခါဒန္တာပိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၂။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၃။

ဂေါဏမူလ (န) [ဂေါဏ+မူလ] နွားဘိုး၊ နွားတန်ဘိုး။ သယံ ဂေါဏမူလံ စတုဝိသတိကဟာပဏေ ဒေဟိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဂေါဏမူလကဟာပဏံ (ပု၊ န) [ဂေါဏမူလ+ကဟာပဏ] နွားဘိုးအသပြာငွေ။ သာမိ စန္ဒ ဂေါဏမူလကဟာပဏာ တုယေဝ ဟောန္တု၊ ဣမေ စ ဂဏှာဟိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။

ဂေါဏယာစန (န) [ဂေါဏ+ယာစန] နွားကိုတောင်းခြင်း။ တသ္မိံ ခဏေ ပြာဟ္မဏော ဂေါဏယာစနတ္ထာယ ဂါထံ ဝဒန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။

ဂေါဏယုတ္တ (တိ) [ဂေါဏ+ယုတ္တ] နွားထီးကသော။ ပုရိသယုတ္တေနာတိ ဂေါဏယုတ္တေန။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆၉။

ဂေါဏရထ (ပု) [ဂေါဏ+ရထ] နွားကသောရထား။ ကဒါဟံ ဂေါဏရထေ စ၊ သန္နဓ္ဓေ ဥသ္မိတဒ္ဓဇေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၄။

ဂေါဏလက္ခဏ (န) [ဂေါဏ+လက္ခဏ] နွားလက္ခဏာ၊ နွားအမှတ်အသား။ ဥသဘလက္ခဏံ ဂေါဏလက္ခဏံ အလက္ခဏံ။ မဟာနိ။ ၂၉၇-၈။

ဂေါဏသာမိက (ပု) [ဂေါဏ+သာမိက] နွားပိုင်ရှင်။ ဂေါဏသာမိကော ဂါမဏိစန္ဒံ ဂဟေတွာ ရာဇာနံ ဥပသကံမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဂေါဏသိရ (ပု) [ဂေါဏ+သိရ] တောနွား၊ နွားနောက်။ ဂေါဏသိရာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆)တိ အရညဂေါဏာ (ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၆)တိ ဂဝယာ၊ တေ ဂေါဏာနံ ဥတ္တမဘာဝေန ဥတ္တမဂံသဒိသတ္တာ ဂေါဏသိရာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ သစ်၊ နှု၊ ကျော။

ဂေါတ (ပု) လူပုကလေး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါတကာဠ (ပု) [ဂေါတ+ကာဠ] ဂေါတကာဠမည်သူ။ (ဤသူသည် အရပ်ပုသောကြောင့် ဂေါတ၊ အသားမည်းသောကြောင့် ကာဠ-ကို နှစ်ရပ်ကိုပေါင်း၍ ဂေါတကာဠဟု မည်တင်သည်။) ဂေါတောတိ ဧကော ကိရလက္ခဏကတ္တာ ဂေါတော၊ ကာဠဝဏ္ဏတ္တာ စ ကာဠောတိ ဂေါတကာဠော နာမ ပုရိသော သတ္တသံဝစ္စရာနိ ကမ္မံ ကတွာ ဘရိယံ လဘိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၇၂။

ဂေါတက္က (န) [ဂေါ+တက္က] နွားနို့မှဖြစ်သော ရက်တက်၊ နွားနို့ရက်တက်။ ဂေါတက္ကံ မဟိ သတက္ကံ အဇိကာတက္ကံ”န္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၂။

ဂေါတမ^၁ (ပု) [ရဠိနာမ်ပုဒ်] ဂေါတမရသေ့။ (ဤရသေ့သည်—(က) ဂေါတမအနွယ်ကို အစဦး တည်ထောင်သူ အာဒိပုရိသ ဖြစ်၍

ဂေါတမ-ဟု မည်တိုင်သော ဂေါတမဘုရား
လောင်းကပိလရသေ။ (ခ)မန္တာဏီပုဏ္ဏေးမ
၏သား ပုဏ္ဏမထေရ်အလောင်း ဖြစ်လတ္တံ့
သော ပဒုမုတ္တရဘုရားလက်ထက်က ဂေါတမ
ရသေ့ဟူ၍ ၂-မျိုး ရှိသည်။ (က) အောက်
ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (ခ) တဿ နာမဂ္ဂ-
ဟဏဒိဝသေ ဂေါတမောတိ နာမံ အကံသု။
အံဠာ၁။၁၅၆။

ဂေါတမ^၂ (ပု) [ဂေါတမ+ဏ။ ဂေါတမဿ
ပုတ္တော။ ရှု။၃၆၅။ ဂေါတမဝံသဿ ကပိ-
လဿ မုနိနော သိဿတာယ သကျာ ဂေါ-
တမာ၊ ဘဂဝါ ပန ဂေါတမဝံသေ ဥပ္ပန္နတ္တာ
ဂေါတမဿ မုနိနော အပစ္စံ ဂေါတမော။
ဓာနံဠာ၁။၄။] (၁) ဂေါတမမည်သူ။ (ဂေါတမ
အမည်သည် အနွယ်ကိုစွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို
သော နာမည်ဖြစ်၍ ယင်းအနွယ်တွင် ပါဝင်
သော သာကီဝင်မင်းသား၊ မင်းသမီးအများ
နှင့် သက်ဆိုင်သော နာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့
ကြောင့်—ဝိ၊၁။၁၂။ ဒီ၊၁။၄။ မ၊၁။၂၀။
သံ၊၁။၁၃။ အံ၊၁။၅၇။ အဘိ၊က။၉၅။ ပဋိသံ။
၃၃၉။ သုတ္တနိ။၂၉၁။ ဝိမာန။၁၇။ ထေရီ။
၃၉၄။ အပ၊၁။၂၅။ စူဠနိ။၂၁၅-စသည်တို့၌
ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားကို၎င်း၊ စူဠနိ။၂၇၀-၌
ဂေါတမပစ္စေကဗုဒ္ဓါကို၎င်း၊ သံ၊၁။၁၈၉-၌
ရှင်အာနန္ဒာကို၎င်း၊ သံ၊၁။၁၈၉-၌ပင် ဝဂီ-
သထေရ်ကို၎င်း၊ အံ၊၁။၁၆၅။ အံဠာ၂။
၁၄၉-၌ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားနှင့် ယင်း၏
တပည့်သာဝက များကို၎င်း၊ ဝိ၊၃။၁၁၆-၌
သုဒ္ဓေါဒန မင်းကြီးကို၎င်း၊ ဇာ၊၂။၉၆၁-၌
အင်္ဂီရသရသေ့ကို၎င်း ဂေါတမဟူ၍ ခေါ်
ဝေါ်သုံးနှုန်းထားသည်။) (၂) ဂေါတမ
နတ်။ (၃) ဂေါတမတောင်။ (၄) ဂေါတမ
မည်သော ကဏ္ဍာရနတ်ပန်း။ (၅) ဂေါတမ
ရဟန်း။ (၆) နေမင်း။

(၁) ဂေါတမမည်သူ။ သမဏော ခလု
ဘော ဂေါတမော သကျပုတ္တော သကျ-

ကုလာ ပဗ္ဗဇိတော ဝေရဉ္ဇာယံ ဝိဟရတိ။
ဝိ၊၁။၁။ (-ဝိ၊၁။၇။ ဝိ၊၃။၃၊၁၁၆။ ဒီ၊၁။
၄။ ဒီ၊၂။၃။ မ၊၁။၂၀။ သံ၊၁။၃၁။ အံ၊
၁။၁၆၅။ ဥဒါန။၈၀။ သုတ္တနိ။၃၀၂။ ဇာ၊၂။
၉၆၁။ အံဠာ၁။၁၈၇။) ဂေါတမောတိ ဘဂ-
ဝန္တံ ဂေါတ္တဝသေန ပရိကိတ္တေတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။
၈၄။ (-သံဠာ၊၁။၂၄၈။ အံဠာ၂။၁၄၉။
ဥဒါန။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၁၉၈။ ထေရီ၊ဠာ၊
၁။၄၈၀။ အပ၊ဠာ၂။၅၉၊၂၉၀။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၄၇။ အံဠာ၊၁။၁၆၅။) (၂) ဂေါတမနတ်။
(၃) ဂေါတမတောင်။ ဂေါတမော နာမ ပဗ္ဗ-
တော (အပ၊၁။၁၇၉) တိ အနေကေသံ ယက္ခ-
ဒေဝတာနံ အာဝါသဘာဝေန အဓိဋ္ဌာန-
ဝသေန ဂေါတမဿ ဘဝနတ္တာ ဂေါတမောတိ
ပါကဠော အဟောသိ။ အပ၊ဠာ၂။၁၄၅။
(၄) ဂေါတမမည်သော ကဏ္ဍာရနတ်ပန်း။
ယာမာ ဒေဝါ ဣဓာဂန္ဓာ၊ ဂေါတမံ သိရိ-
ဝစ္ဆသံ။ ကဏ္ဍာရမာလံ ပဂ္ဂယ၊ ဗုဒ္ဓဿ အဘိ-
ရောပယိ။ အပ၊၁။၃၃၀။ (၅) ဂေါတမ
ရဟန်း။ ဂေါတမော (ထေရီ၊၂၄၉) တိ လဒ္ဓ-
နာမော သတ္တဝသိကကာလေ ဥပနယနံ
ကတွာ။ ထေရီ၊ဠာ၊၁။၃၂၄။ (၆) နေမင်း။
သုရိယော ဂေါတမော ဂေါတ္တေန။ မဟာနိ။
၂၆၄။

ဂေါတမက^၂ (ပု) [ဂေါတမ+က] (၁) ဂေါတ-
မက ဘိလူး။ (၂) ဂေါတမက-တိတ္ထိ-တက္က
တွန်း။ (၃) ဂေါတမကနတ်ကွန်း၌ ဆောက်
လုပ်အပ်သောကျောင်း၊ ဂေါတမကနတ်ကွန်း
ကျောင်း။ (၄) ဂေါတမကတောင်။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဂေါတမကော။ ဒေဝ-
ဓမ္မိကော ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဧဝံ နိရ-
ယေ။ အံ၊၂။၂၄၄။ (၃) တေန သမယေန
ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ ဂေါတ-
မကေ စေတိယေ။ ဝိ၊၁။၂၉၄။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၂၁၉။
(-ဒီ၊၂။၈၆၊၉၉။ အံ၊၃။၁၂၉။ ဥဒါန။
၁၅၁။) ဂေါတမကေ စေတိယေတိ ဂေါတမ-

ယက္ခဿ စေတိယဌာနေ ကတဝိဟာရေ
ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈၄။ (၄) ဂေါတမကံ
နာမ ပဗ္ဗတံ နိဿာယ အဿမံ ကာရေတွာ။
အပါဠ၊ ၂။ ၁၄၅။

ဂေါတမက ၂ (န) [ဂေါတမက+က] ဂေါတမက
ဘိလူး၏ နေရာ၊ ဂေါတမကနတ်ကွန်း။ ဂေါ-
တမကေ စေတိယေ (အံ၊ ၁။ ၂၈၀) တိ ဂေါ-
တမကယက္ခဿ ဘဝနေ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၆။

ဂေါတမကကန္တရာ (ထိ) [ဂေါတမက+ကန္တရာ]
ဂေါတမကချောက်။ အမှကံ အာဝုသော
ဂေါတမကကန္တရာယံ သေနာသနံ ပညပေဟိ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။

ဂေါတမကစေတိယ (န) [ဂေါတမက+စေတိယ]
(၁) ဂေါတမက နတ်ကွန်း။ (၂) ဂေါတမက
နတ်ကွန်းကျောင်း။ (၁) ယထာ “ဂေါတမက-
စေတိယံ အာဠဝကစေတိယ” နှိ ဝုတ္တေ
တေသံ ယက္ခာနံ နိဝသနဌာနံ ပူဇနီယဌာ-
နတ္တာ စေတိယန္တိ ဝုစ္စတိ။ (၂) ဝေမိဒံ
ဘဂဝတော ဝသဌာနံ စေတိယန္တိ ဝုစ္စတိ။
အပါဠ၊ ၂။ ၅၄။ ဂေါတမကစေတိယံ နာမ
ဂေါတမယက္ခဿ စေတိယဌာနေ ကတဝိဟာ-
ရေ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။
၁၄၈။)

ဂေါတမကသုတ္တ (န) [ဂေါတမက+သုတ္တ] ဂေါတ-
မက စေတိဉ္စ ဟောသောသုတ်၊ ဂေါတမက
သုတ်။ အဂ္ဂိတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၃-
ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၈၀။
ဂေါတမကသုတ္တမ္ပိ တတ္ထေဝ တိကနိပါတေ။
သီ၊ ၁။ ၁။ ၄၇၄။

ဂေါတမကသုတ္တန္တ (န) [ဂေါတမက+သုတ္တန္တ]
ဂေါတမက စေတိဉ္စ ဟောသောသုတ္တန်။ ဂေါ-
တမကသုတ္တန်။ သတ္တာ ဥက္ကဌာယံ ယထာ-
ဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ဝေသာလိ ဂန္ဓာ ဂေါတ-
မကစေတိယေ ဂေါတမကသုတ္တန္တံ နာမ

ကထေသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၇။ ရှေ့ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ဂေါတမဂေါတ္တ (န) [ဂေါတမ+ဂေါတ္တ] (၁)
ဂေါတမအနွယ်။ (တိ) (၂) ဂေါတမအနွယ်၌
ဖြစ်သော၊ ဂေါတမအနွယ် ရှိသော၊ (ဘုရား၊
နေမင်း)။ (၁) ဥက္ကဌံ နာမ ဂေါတ္တံ ဂေါတမ-
ဂေါတ္တံ မောဂ္ဂလ္လာနဂေါတ္တံ ကစ္စာနဂေါတ္တံ
ဝါသိဋ္ဌဂေါတ္တံ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။ (တိ) (၂) အာဒိစ္စ-
ဗန္ဓုနန္တိ အာဒိစ္စောပိ ဂေါတမဂေါတ္တော၊
ဘဂဝိပိ ဂေါတမဂေါတ္တော၊ တသ္မာ ဝေမာ-
ဟ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၂။

ဂေါတမဂေါတ္တသမ္ပန္န (တိ) [ဂေါတမဂေါတ္တ+
သမ္ပန္န] ဂေါတမအနွယ်နှင့် ဆက်စပ်သော၊ သူ။
ဂေါတမဂေါတ္တသမ္ပန္နော ဝါ သာဝကော
အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘဂဝတာ ဘာသိတ-
ဘာဝဿ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၅။

ဂေါတမတာပသ (ပု) [ဂေါတမ+တာပသ]
ဂေါတမရသေ့။ အဒ္ဓါနေ အတိက္ကန္တေ တဿ
ဂေါတမတာပသဿ မဟလ္လကကာလေ ပဒု-
မုတ္တရဒသဗလော ပဌမာဘိသမ္မောမိ ပတွာ။
အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၆။

ဂေါတမတိတ္ထ (န) [ဂေါတမ+တိတ္ထ] ဂေါတမ
ဆိပ်ကမ်း။ ယေန တိတ္ထေန ဂင်္ဂံ နဒိံ
ဥတ္တရိဿတိ၊ တံ ဂေါတမတိတ္ထံ နာမ ဘဝိ-
ဿတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၂၅။

ဂေါတမတ္ထေရ (ပု) [ဂေါတမ+ထေရ] ဂေါတမ
ထေရ်။ ဂေါတမအမည်တူ ရဟန်းနှစ်ပါး ရှိ
သည်။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် တပါးမှာ ရှေးဘုရား
ရှင်တို့ လက်ထက်က နိဗ္ဗာန်ကို ဆုတောင်း၍
ဝဋ်ကင်းကြောင်း ကုသိုလ်ကို ဆည်းပူးသဖြင့်
ဝိပဿီဘုရားလက်ထက်၌ အမျိုးကောင်းသား
ဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားအား
ကြည်ညိုသောစိတ်ဖြင့် အာမောဒ မည်သော
(သပြက်သီး)ကို လှူဘူးသော ကောင်းမှု

ကြောင့် ဤဘုရားရှင်လက်ထက် ရာဇဂြိုဟ်မြို့ဝယ် ပုဏ္ဏားမျိုး၌ ဂေါတမ နာမည်ဖြင့် ဖြစ်လာသည်။ ၇-နှစ်အရွယ်၌ ရတနာဆွမ်းလှည့်လည်ရာ တထောင်သော အသပြာကိုရ၍ သင့်လျော်ရာ၌ သိမ်းဆည်းပြီးနောက် မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်စဉ် ၁၆-နှစ် ၁၇-နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ မိတ်ဆွေယုတ်တို့က ကာမဂုဏ်တို့ဖြင့် သွေးဆောင် ဖြားယောင်း အပ်သည် ဖြစ်၍ ပြည့်တန်းဆာမတယောက်အား အသပြာတထောင် ပေး၍ ပျော်ပါးလေသည်။ ပြည့်တန်းဆာမက မြတ်သော အကျင့်ရှိသော လုလင်မှန်းသိ၍ တပ်မက်မှုကင်းဟန်ကိုပြုလျှင် တညတည်း ပေါင်းဖော်ရုံမျှဖြင့် ငြီးငွေ့၍ ဆုံးရှုံးလေပြီးသော မြတ်သောအကျင့်နှင့် အသပြာတထောင်ကို အောက်မေ့ကာ နှလုံးမသာယာမှု ဖြစ်နေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က လုလင်၏ အရဟတ္တဖိုလ် ရရန် အားကြီးသော အကြောင်းပြည့်စုံခြင်းနှင့် စိတ်ဖြစ်ပုံကို သိ၍ လုလင်၏အနီး၌ ကိုယ်ထင်ရှားပြုလျက် တရားဟောတော်မူသောအခါ သဒ္ဓါတရားဖြစ်ပေါ်၍ ရဟန်းပြုစဉ် သင်ဓုန်းဖျား၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သောမထေရ်ဖြစ်သည် (ထေရ၊ ၄၁။ ၂၂၄-၅။) ဒုတိယမြောက်ဂေါတမမထေရ်မှာ သိခိမြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံသောအခါ အလောင်းတော်ကို နတ်လူတို့ ပူဇော်ပွဲကျင်းပစဉ် စကားပန်း ၈-ပွင့်ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဘူးသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် နတ်ပြည်လူ့ပြည်တို့၌ ကျင်လည်ကာ ဤဘုရားရှင်လက်ထက် သာကီဝင်မင်းမျိုး၌ မွေးဖွားပြီးလျှင် အနွယ်ကိုစွဲ၍ ဂေါတမဟု နာမည်ရလာသည်။ အရွယ်သို့ရောက်လျှင် ဆွေမျိုးတော်တို့ အစည်းအဝေးပွဲ၌ ဘုရားရှင် တန်ခိုးပြာဋိဟာပြတော်မူသောအခါ ကြည်ညိုသဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြုလျက် ဝိပဿနာတရားပွား၍ ဆဋ္ဌဘိညရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော မထေရ်ဖြစ်

သည်။ သုခံ သုပန္နိတိ အာယသ္မတော ဂေါတမဇေဝရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၄၁။ ၂၂၄။ (-၄၈၀။)

ဂေါတမဒွါရ (န) [ဂေါတမ+ဒွါရ] ဂေါတမတံခါး။ ယေနဇ္ဇ သမဏော ဂေါတမော ဒွါရေန နိက္ခမိဿတိ၊ တံ ဂေါတမဒွါရံ နာမဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၂၄-၅။ ဒီ၊ ၂။ ၇၆။ ဥဒါန။ ၁၈၈။

ဂေါတမနိဂြောဓ (ပု) [ဂေါတမ+နိဂြောဓ] ဂေါတမနတ်၏နေရာ ပညောင်ပင်၊ ဂေါတမပညောင်ပင်။ ကေမိဒါဟံ အာနန္ဒ သမယံ တတ္ထေဝ ရာဇဂဟေ ဝိဟရာမိ ဂေါတမနိဂြောဓေ။ ဒီ၊ ၂။ ၉၇။ (-၉၈။)

ဂေါတမဗုဒ္ဓ (ပု) [ဂေါတမ+ဗုဒ္ဓ] ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား။ အထ ဝါ ဂေါတမဗုဒ္ဓဿ သာဝကောပိ ဂေါတမော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၉။

ဂေါတမဗုဒ္ဓသာသန (န) [ဂေါတမဗုဒ္ဓ+သာသန] ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ - အဆုံးအမ - သာသနာ။ ဣတော ကပ္ပသတသဟဿမတ္ထကေ ဂေါတမဗုဒ္ဓသာသနေ ဒိဗ္ဗစက္ခုကာနံ အဂ္ဂေါ အနုရုဒ္ဓေါ နာမ ဘဝိဿသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၂။

ဂေါတမဗုဒ္ဓသာဝက (ပု) [ဂေါတမဗုဒ္ဓ+သာဝက] ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ - တပည့် - သာဝက။ ဂေါတမာတိ ဂေါတမဗုဒ္ဓသာဝကတ္တာ အတ္တာနံ အာလပတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၈။

ဂေါတမယက္ခ (ပု) [ဂေါတမ+ယက္ခ] ဂေါတမနတ်ဘီလူး။ ဂေါတမက^၁ (၃) - ကြည့်။

ဂေါတမဝါဒ (ပု) [ဂေါတမ+ဝါဒ] ဂေါတမဘုရား၏ အယူဝါဒ။ တေသု ဂေါတမဝါဒေါပရမော ဥတ္တမောတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၄။ ၄၇။

ဂေါတမသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ (ပု) [ဂေါတမ+သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ] ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား။ ယံ ဝဒန္တိ

သုမေဓောတိ ယံ ဂေါတမသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ။
အပါဠာ ၂။၁၉။

ဂေါတမသဘာဝက (ပု) [ဂေါတမ+သဘာဝက]
ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏-တပည့်-သဘာဝက။
တေ စောဒိတာဂေါတမသဘာဝကေန၊ သံဝေဂ-
မာပါဒု သမေစ္စ ဂေါပကံ။ ဒီ၊ ၂။၂၁၀။ ဂေါတ-
မသဘာဝကေနာတိ ဣမ ဂေါပကော ဂေါတမ-
သဘာဝကောတိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ ၂။၂၁၀။ သဒါ
ဂေါတမသဘာဝကာ (ဓမ္မ၊ ၅၅)တိ ဂေါတမ-
ဂေါတ္တဿ ဗုဒ္ဓဿ သဝနန္တေ ဇာတတ္တာ
တဿေဝ အနုသာသနိယာ သဝနတယ
ဂေါတမသဘာဝကာ။ ဓမ္မ၊ ၂။၂၁၆။

ဂေါတမသဘာဝကသံဃ (ပု) [ဂေါတမသဘာဝက+
သံဃ] ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏တပည့်သဘာဝ-
ကအပေါင်း။ ကော ဣမေ ဓမ္မေ အနဝ-
သေသံ ပဟာယ ဝတ္တတိ၊ ဂေါတမသဘာဝက-
သံဃော ဝါ။ ဒီ၊ ၁။၁၅၅၊ ၁၅၆။

ဂေါတမသဘာဝကာသေ (ပု) [ဂေါတမ+သဘာဝက။
သေ-အာဂုံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၀၂။] ဂေါတမ
မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သဘာဝက။ ဣမေဟိ
တေ ဂေါတမသဘာဝကာသေ၊ ယေ စ မယံ
ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတာ။ ဒီ၊ ၂။၂၁၇။

ဂေါတမသာသန (န) [ဂေါတမ + သာသန]
ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား၏-အဆုံးအမ-သာ-
သနာ။ ယေ သုပ္ပယုတ္တာ မနုဿ ဒဠေန၊
နိက္ကာမိနော ဂေါတမသာသနမ္ပိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၅။
သုတ္တနိ။ ၃၁၃။ (-ဒီ၊ ၂။၂၁၀။ သုတ္တနိ။ ၄၄၃၊
၄၅၁။ စူဠနိ။ ၁၄။) ဂေါတမသာသနမ္ပိတိ
ဂေါတ္တတော ဂေါတမဿ တထာဂတဿေဝ
သာသနမ္ပိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ။ ၄၁။
၂၁၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၁။ သုတ္တနိ။ ၄၂။ ၃၁၁။
စူဠနိ။ ၄။ ၃၁။)

ဂေါတမိဒေဝိ (ထိ) [ဂေါတမိ+ဒေဝိ] ဂေါတမိ
မိဖုရား။ စန္ဒကုမာရော စ သူရိယကုမာရော

စာတိ ဒွေ ဂေါတမိဒေဝိယာ အဂ္ဂမဟေသိယာ
ပုတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၇၆။

ဂေါတမိဓာတု (ထိ၊ ပု) [ဂေါတမိ + ဓာတု]
ဂေါတမိ၏ ဓာတ်တော်။ တတော ဂေါတမိ-
ဓာတုနိ၊ တဿာ ပတ္တဂတာနိ သော။ အပါ
၂။ ၂၂၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆၁။ (ဤ၌ လိင်္ဂဝိ-
ပလ္လာသ။)

ဂေါတမိနိဗ္ဗာန (န) [ဂေါတမိ+နိဗ္ဗာန] ဂေါတမိ
၏ပရိနိဗ္ဗာန်၊ မိထွေးတော်ဂေါတမိ ပရိနိဗ္ဗာန်
ပြုချိန်။ ဗုဒ္ဓေါ ဂေါတမိနိဗ္ဗာနေ၊ သာရိပုတ္တာ-
ဒိကာ တထာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၂၀။ ထေရီ၊ ၄။
၁၆၁။

ဂေါတမိပုတ္တ (ပု) [ဂေါတမိ+ပုတ္တ] ဂေါတမိ၏
သား။ (စန္ဒကုမာရ၊ သူရိယကုမာရ။) ဟန္တ
စ ပဒုမပတ္တာနံ၊ မောဠိ ဗန္ဓဿ ဂေါတမိ-
ပုတ္တ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၃။

ဂေါတမိ(ထိ)[ဂေါတမ+ဏ+ဤ](၁) ဂေါတမ
အနွယ်။ (၂) ဂေါတမိမည်သူ။ (ဤဂေါတမိ
ဟူသော နာမည်သည် အနွယ်မှ ဆင်းသက်
လာသော နာမည်ဖြစ်၍ ယင်းအနွယ်၌ ပါဝင်
သော သာကီဝင်မင်းသမီးအားလုံးနှင့် သက်
ဆိုင်သော နာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
ထေရီ။ ၃၀၁-၌ မယ်တော်မာယာကို၎င်း၊
ဝိ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဝိ၊ ၂။ ၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၇၊ ၄၄၉၊
၄၇၆။ မ၊ ၃။ ၂၉၅။ အံ၊ ၃။ ၁၀၁၊ ၁၀၆။ အဘိ၊
က။ ၄၀၂။ အပါ၊ ၂။ ၂၁၁-စသည်တို့၌ မဟာ-
ပဇာပတိဂေါတမိကို၎င်း၊ ဂေါတမိဟူ၍ သုံး
နှုန်းခေါ်ဆိုသည်။) (၃) ဂေါတမိ အလုပ်
အကျွေးမ။ (ဝေဿဘူ ဘုရား၏ အလုပ်အ
ကျွေး ဥပါသိကာမဖြစ်သည်။) (၄) ဂေါတမိ
မိဖုရား။ (စန္ဒကုမာရဇာတ်လာ စန္ဒကုမာရ
မင်းသား၏ မယ်တော်ဖြစ်သည်။) (၁) (၂)
အထ ခေါ် မဟာပဇာတိဂေါတမိ နဝံ ဒုဿ-
ယုဂံ အာဒါယ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။

မ၊၃။၂၉၅။ (-ထေရ၊၃၀၁။ ထေရီ၊၃၉၇။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇၊၁၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၂၀၊၂၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။) မဟာပဇာပတိဂေါတမိတိ
ဂေါတမိတိ ဂေါတ္တံ။...ဣဓ ပန ဂေါတ္တေန
သဒ္ဓိံ သံသန္နိတော မဟာပဇာပတိဂေါတမိတိ
ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၄၄။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။)
(၃) ဂေါတမိ သိရိမာ စေဝ၊ အဟေသု
အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၀။ (၄) ဗောဓိ-
သတ္တော တဿ ဂေါတမိယာ နာမ အဂ္ဂ-
မဟေသိယာ ကုစ္ဆိမိ ပဋိသန္နိံ အဂ္ဂဟေသိ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၅၉။ (-၆၃။)

ဂေါတမိပရိနိဗ္ဗာန (န) [ဂေါတမိ+ပရိနိဗ္ဗာန]
(မိထွေးတော်) ဂေါတမိ၏ ပရိနိဗ္ဗာန်။ ဂေါ-
တမိပရိနိဗ္ဗာနံ၊ အတေဝစ္ဆရိယံ အဟု။ အပ၊
၂။၂၂၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။

ဂေါတ္တံ (န) [ဂေါ+တာ+အ။ ဂံ (ဂဝံ သဒ္ဓိံ။
ရူ၊၅၆၈။) တာယတိတိ ဂေါတ္တံ၊ ဂေါသဒ္ဓေန
စေတ္တ အဘိဓာနံ ဗုဒ္ဓိ စ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၁။
၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၁။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊
သစ်၊၂။၂၁၆။] (၁) အနွယ်။ (၂) အမည်။
(တိ) (၃) အနွယ်ရှိသော၊ အနွယ်ဝင်ဖြစ်
သော၊သူ။ (၁) ဣဓေကစော မာနံ ဇနေတိ
ဇာတိယာ ဝါ ဂေါတ္တေန ဝါ ကောလပုတ္တိ-
ယေန ဝါ။ မဟာနိ၊၆၁။ (-၁၆၆။ ဒီ၊၂။၃။
သံ၊၁။၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ကင်္ခါ၊၁၉၀။)
ဂေါတ္တေန ဝါတိ ဂေါတမဂေါတ္တာဒိနာ ဥက္ကဋ္ဌ-
ဂေါတ္တေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၃၊၁၇၂။ (-
သာရတ္ထ၊၂။၃၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၉၀။ ကင်္ခါ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၃၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။) (၂) ဂေါတ္တံ
နာမေ စ ဝံသေထ။ ဓာနံ၊၁၀၆၀။ (တိ)
(၃) ဂေါတ္တရက္ခိတာယ ဂေါတ္တာ ဘိက္ခု
ပဟိဏန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၁၂။

ဂေါတ္တံ (န) [ဂုပ+တ] (၁) နိဗ္ဗာန်။ (၂)
သမာပတ်ဂ-ပါး။ (တိ) (၃) စောင့်ရှောက်
တတ်သော၊သူ။ (၁) ဂေါတ္တံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ
သဗ္ဗပရိပန္နေဟိ ဂုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။
(၂) အဋ္ဌသမာပတ္တိယောပိ ဂေါတ္တံ ဂေါတြ-
ဘုပရိပန္နေဟိ ဂုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။
(တိ) (၃) ဂေါတ္တိကြည့်။

ဂေါတ္တကိတ္တန (န) [ဂေါတ္တ+ကိတ္တန] အနွယ်ကို
ပြောကြားခြင်း။ “ယထာ ဂေါတ္တာ”တိ ဧတ္ထ
ဂေါတ္တကိတ္တနေန တေသံ ထေရေနံ ယောနိ-
သောမနသိကာရသမ္ပဒံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

ဂေါတ္တစရဏ (န) [ဂေါတ္တ+စရဏ] (၁) အနွယ်
ဟူသော အကျင့်။ (၂) အနွယ်၊အကျင့်။
(၁) ဂေါတ္တစရဏ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁)န္တိ ဂေါတ္တ-
သင်္ခါတံ စရဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (၂) အဋ္ဌ-
စတ္တာလီသ ဂေါတ္တစရဏာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (-မူလဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။)
ဘာရဒွါဇဂေါတမာဒယော အဋ္ဌစတ္တာလီသ
လောကေ ဂေါတ္တာနိ မူလဘူတာနိ၊ တထာ
ကဋ္ဌကာလာပါဒယော အဋ္ဌစတ္တာလီသေဝ
စရဏာနိတိ အာဟ “အဋ္ဌစတ္တာလီသ”န္တိ-
အာဒိ။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ (အဋ္ဌသ၊၊ ကျော်
အောင်စံထား၊ ဂဏ္ဍိ နှာ-၃၉၉-၄၀၀-၌ ဂေါတ္တ-
စရဏ ၄၈-ပါးသရုပ်ကို ရေတွက်ပြထား၏။
အနုဋ္ဌ၊၁။၁၁၇-နှင့် အဋ္ဌသ၊၊ယော၊နှာ-၂၃၈-
တို့၌ ဂေါတ္တနှင့် စရဏကို ဒွန်သမာသ်အဖြစ်
ဖွင့်ပြထားသည်။ ယင်းတို့အလို ဂေါတ္တ ၄၈-
ပါး၊ စရဏ ၄၈-ပါးဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ ဂေါတ္တ
၄၈-ပါးဟူသည် ဓမ္မပ္ပဒီပကျမ်းလာ ဘာရ-
ဒွါဇဂေါတ္တစသော ၂၄-ပါးနှင့် ဝုတ္တမနုကျမ်း
လာ ဗိဟပ္ပတိစသော ၂၄-ပါးပင် ဖြစ်ဖွယ်
ရှိ၏။ သို့ရာတွင် ယင်း ၂-ကျမ်းတို့၌ အနွယ်
၂၄-ပါးစီဆိုကြသော်လည်း အချို့အနွယ်များ
မှာ ထပ်တူပင်ဖြစ်ကြ၏။ စရဏသရုပ်ကို ကဋ္ဌ-

ကာလာပ စသည်ဟု (အနုဋီ-၌) အာဒိနှင့် ထုတ်ပြထား၏။ အပြည့်အစုံ ထုတ်မပြပေ။ ကျော်အောင်စံထားဂဏ္ဍိ၌ အနုဋီ ဖွင့်ချက် စရဏသရုပ်ကို အထူးထူးသော ကျမ်းဂန်တို့၌ ရှာဖွေဖွင့်သင့်သည်။ ပညာရှိများထံ ချဉ်းကပ်၍ မေးမြန်းသင့်သည်ဟု မှာထား၏။)

ဂေါတ္တဇာနန (န) [ဂေါတ္တ+ဇာနန] အနွယ်ကို သိခြင်း။ န တဿ ဂေါတ္တဇာနနေ ကာရဏံ ဂဝေသိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၈။

ဂေါတ္တဇ္ဈတ္တိက (တိ) [ဂေါတ္တ+အဇ္ဈတ္တိက] အနွယ်အားဖြင့် - အတွင်းဖြစ်သော - ဆွေမျိုးတော်စပ်သောသူ။ ဂေါတ္တဗန္ဓု-ကြည့်။

ဂေါတ္တဉာတက (ပု) [ဂေါတ္တ+ဉာတက] အနွယ်အားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သောသူ။ ဘဂဝါ သူရိယဿ ဂေါတ္တဉာတကော ဂေါတ္တဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ ၂၆၄။ စူဠနိ၊ ၁၉၉။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၃။ ဂေါတ္တဉာတကောတိ ဂေါတ္တေန ဉာတကော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၇။

ဂေါတ္တတ္ထဒ္ဒ (တိ) [ဂေါတ္တ+ထဒ္ဒ] အနွယ်အားဖြင့် - ခက်ထန် - မာန်တက် - သောသူ။ ဇာတိတ္ထဒ္ဒေါ နေတ္ထဒ္ဒေါ၊ ဂေါတ္တတ္ထဒ္ဒေါ စ ယောနရော။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၆။

ဂေါတ္တနာမ (န) [ဂေါတ္တ+နာမ] အနွယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော နာမည်။ တေန “ကော နာမော တေ ဥပဇ္ဈာယော” တိ ပုဋ္ဌေန ဂေါတ္တနာမေန “အာယသ္မာ ကဿပေါ” တိ ဝတ္တဗ္ဗန္တိ သိဒ္ဓိဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၉။

ဂေါတ္တပဉ္စ (တိ) [ဂေါတ္တ+ပဉ္စ] အမျိုးအနွယ်နှင့်စပ်သော ပြဿနာ။ အကလ္လံ မံ ပြာဟူဏ ပုစ္ဆသိ ဂေါတ္တပဉ္စ။ သုတ္တနိ၊ ၃၄၆။

ဂေါတ္တပဋိသာရိ (တိ) [ဂေါတ္တ+ပဋိ+သရ+ဏိ] အမျိုးအနွယ်ကို - အောက်မေ့ - ဝန်ခံ -

သော၊ အမျိုးအနွယ်ကို ရွေးချယ်စိစစ်သောသူ။ ခတ္တိယော သေဋ္ဌော ဇနေတသ္မိံ၊ ယေ ဂေါတ္တပဋိသာရိနော။ ဒီ၊ ၁။ ၉၂၊ ၉၃။ ဒီ၊ ၃။ ၈။ မ၊ ၂။ ၂။ သံ၊ ၁။ ၁၅၂၊ ၄၇၁။ အံ၊ ၃။ ၅၂၉။ ဒီ၊ ၃။ ၄၈။ ယေ ဂေါတ္တပဋိသာရိနောတိ ယေ ဇနေတသ္မိံ ဂေါတ္တံ ပဋိသာရန္တိ “အဟံ ဂေါတမော၊ အဟံ ကဿပေါ” တိ၊ တေသု လောကေ ဂေါတ္တပဋိသာရိသု ခတ္တိယော သေဋ္ဌော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၄။ ယေ ဂေါတ္တပဋိသာရိနောတိ “ယေ မယံ ဝါသေဋ္ဌာ၊ ဂေါတမာ” တိ ဂေါတ္တံ ပဋိသာရန္တိ ပဋိဇာနန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၆။ (- သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၁။) ပဋိသာရန္တိတိ ဂေါတ္တံ ပဋိစ္စ “အဟံ ဂေါတမော၊ အဟံ ကဿပေါ” တိ အာဒိနာ သရဏံ ကရေန္တိ ဝိစိနန္တိ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၂၆၄။

ဂေါတ္တပမာဏ (န) [ဂေါတ္တ+ပမာဏ] အမျိုးအနွယ် - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ။ ဇာနာပေဿာမိတိ အတ္တနော ဂေါတ္တပမာဏံ ယာထာဝတော ဝိဘာဝနေန ဝိညာပေဿာမိ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၂၇၀။

ဂေါတ္တပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဂေါတ္တ+ပရိစ္ဆေဒ] အမျိုးအနွယ်ကို - ပိုင်းခြားခြင်း - ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ တတ္ထ ကပ္ပပရိစ္ဆေဒေါ ဇာတိပရိစ္ဆေဒေါ ဂေါတ္တပရိစ္ဆေဒေါ အာယုပရိစ္ဆေဒေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။ ကပ္ပပရိစ္ဆေဒ-လည်း ကြည့်။

ဂေါတ္တဗန္ဓု (ပု) [ဂေါတ္တ+ဗန္ဓု] အနွယ်အားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ။ ဂေါတ္တဗန္ဓုဝါပိ ဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ ၉။

ဂေါတ္တဗန္ဓု (ပု) [ဂေါတ္တ+ဗန္ဓု] အနွယ်အားဖြင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ။ ဘဂဝါ သူရိယဿ ဂေါတ္တဉာတကော ဂေါတ္တဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ ၂၆၄။ စူဠနိ၊ ၁၉၉။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၁။ ၂၄၃။ ဂေါတ္တဗန္ဓုတိ ဂေါတ္တဇ္ဈတ္တိကော။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂၇။

ဂေါတ္တမဒ (ပု) [ဂေါတ္တ+မဒ] အနွယ်ကို-စွဲ၍-
မိ၍ - မာန်ယစ်ခြင်း။ တတ္ထ ကတမော
ဂေါတ္တမဒေါ။ အဘိဝိ။၃၆၃။

ဂေါတ္တမဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဂေါတ္တမဒ+နိဒ္ဒေသ]
ဂေါတ္တမဒပုဒ်၏အကျယ်ပြရာအခန်း။ ဂေါတ္တ-
မဒနိဒ္ဒေသဒီသုပိ ဣမိနာရုပါယေန အတ္ထော
ဝေဒိတဗျော။ အဘိဋ္ဌ။၂။၄၄၇။

ဂေါတ္တမူလ (န) [ဂေါတ္တ+မူလ] အနွယ်စစ်မြစ်၊
ပင်ရင်းအနွယ်။ ဂေါတ္တမူလဿ ဂါရယုတာယ
အမာနဝတ္ထုဘာဝပဝေဒနတော “မာနဒ္ဓဇ်
မူလေ ဆေတွာ”တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။

ဂေါတ္တရက္ခိတ (တိ) [ဂေါတ္တ+ရက္ခိတ] အနွယ်
တူစောင့်ရှောက်ခံရသောသူ။ ဉာတိရက္ခိတာ
ဂေါတ္တရက္ခိတာ ဓမ္မရက္ခိတာ။ ဝိ၊၁။၂၀၂။
မ၊၁။၃၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ (-သုတ္တနိ။
၃၅၅။) ဂေါတ္တရက္ခိတာ နာမ သဂေါတ္တာ
ရက္ခိန္ဒ၊ ဂေါပေန္တိ ဣဿရိယံ ကာရေန္တိ ဝသံ
ဝတ္ထေန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ သဂေါတ္တေဟိရက္ခိတာ
ဂေါတ္တရက္ခိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ သံ၊
ဋီ၊၂။၁၄၂။ မူလဋီ၊၁။၈၀။)

ဂေါတ္တလေသ (ပု) [ဂေါတ္တ+လေသ] အနွယ်နှင့်
စပ်သော - အရိပ်အမြက် - စောင်းပါး
ရိပ်ခြည်။ နာမလေသော ဂေါတ္တလေသော
လိင်္ဂလေသော။ ဝိ၊၁။၂၅၈။ (-၂၅၉။)

ဂေါတ္တဝန္တ (တိ) [ဂေါတ္တ+ဝန္တ] အနွယ်ရှိ
သောသူ။ တံ ဇာတိမာ၊ ကာကဇာတိ ဝိယ
တေ ဇာတိ၊တံ ဂေါတ္တဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၉။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။

ဂေါတ္တဝါဒ (ပု) [ဂေါတ္တ+ဝါဒ] အမျိုးအနွယ်ကို
စွဲ၍ ဖြစ်သော-အယူဝါဒ-စကား။ ဂေါတ္တ-
ဝါဒေါ ဝါ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊၁။၉၃။ ဂေါတ္တ-

ဝါဒေါတိ ဂေါတ္တံ အာရဗ္ဗ ဝါဒေါ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၂၆၅။

ဂေါတ္တဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓ (တိ) [ဂေါတ္တဝါဒ+ဝိနိဗ္ဗဒ္ဓ]
အမျိုးအနွယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော အယူဝါဒနှင့်စပ်
သောသူ။ ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါ ဝါ ဂေါတ္တဝါဒ-
ဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါ ဝါ မာနဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါ ဝါ။ ဒီ၊၁။၉၃။
ဂေါတ္တဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓိတိ ဟိ ဂေါတ္တဝါဒေ ဝိနိ-
ဗ္ဗဒ္ဓါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၅။

ဂေါတ္တသမ (တိ) [ဂေါတ္တ+သမ] အနွယ်နှင့်
တူသော။ အာဝုသော အမှာကံ ဇာတိသမာ
ဇာတိ၊ ဂေါတ္တသမံ ဂေါတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။

ဂေါတ္တသမ္ပတ္တိသမုဒါဂမ (ပု) [ဂေါတ္တသမ္ပတ္တိ+
သမုဒါဂမ] အနွယ်၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့ ရောက်
ခြင်း၊ အနွယ်၏ ပြည့်စုံစွာ ဖြစ်ခြင်း။ န ဟိ
သမ္မာအပ္ပဏိဟိတတ္ထနော ပုဗ္ဗေ စ အကတ-
ပုညဿ သဒ္ဓါနုသာရိဓမ္မာနုသာရိနော ဂေါတ္တ-
သမ္ပတ္တိသမုဒါဂမော သမ္ဘဝတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇။

ဂေါတ္တသမ္ပန္န (တိ) [ဂေါတ္တ+သမ္ပန္န] အနွယ်
နှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ ဧတ္ထိယာ ဂေါတ္တသမ္ပန္နာ၊
သုဇာတာ မာတုပေတ္တိတော။ ဇာ၊၂။၃၆၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၈။

ဂေါတ္တသမ္ပန္န (တိ) [ဂေါတ္တ + သမ္ပန္န] အနွယ်
နှင့်စပ်သောသူ။ ဂေါတ္တသမ္ပန္နတာယ အာဒိ-
စ္စဿ သုရိယဒေဝပုတ္တဿ ဗန္ဓုတိ အာဒိစ္စ-
ဗန္ဓု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၃။

ဂေါတ္တာဂတ (တိ) [ဂေါတ္တ+အာဂတ] အနွယ်
မှဆင်းသက်လာသောသူ။ ဂေါတမိတိဿာ
ဂေါတ္တာဂတမေဝ နာမံ အဟောသိ။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၁၄၄။

ဂေါတ္တိ (ထိ) [ဂုပ+တ+ဤ] စောင့်ရှောက်
တတ်သောမိန်းမ။ ဂေါတ္တိ (ဇာ၊၂။၈၀)တိ
ဂေါပါယိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၀။

ဂေါတ္ထနိ (ထိ) [ဂေါ+ထန+တ္တိ။ (ဂေါတ္ထနိ-သံ)] စပြစ်၊ မုဒရက်၊ သပျက်။ ဂေါတ္ထနိ၊ ဒက္ခာပိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၇၇။

ဂေါတြဘူအနန္တရ (ဗျ) [ဂေါတြဘူ+အနန္တရ] ဂေါတြဘူ၏အခြားမဲ့။ တံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ အပ္ပ-နာစိတ္တမိဝ ဂေါတြဘူအနန္တရံ ကေမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ။ ၄၀။)

ဂေါတြဘူကာလ (ပု) [ဂေါတြဘူ+ကာလ] ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်သောအခါ။ ဂေါတြဘူ-ကာလေ၊ လောကုတ္တရဓမ္မေ ပစ္စဝေက္ခဏ-ကာလေ စ နေသံ အပ္ပမာဏာရမ္မဏတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၁။ ၄၃၉။ (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။)

ဂေါတြဘူကုသလ (ပု) [ဂေါတြဘူ+ကုသလ] ဂေါတြဘူကုသိုလ်။ သင်္ခါရာရမ္မဏန္တ အနုလော-မကုသလံ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏဿ ဂေါတြဘူကုသ-လဿ အာသေဝနပစ္စယော ဟောတိယေဝ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၁။ ၃၇၃။

ဂေါတြဘူကွ(ခ)ဏ (ပု) [ဂေါတြဘူ+ခဏ] ဂေါ-တြဘူ-ခဏ-အခိုက်အတန့်။ ဂေါတြဘူဖြစ်-ခိုက်။ ဂေါတြဘူကွဏေ ကိလေသာ ခိဏာ ခိယန္တိ ခိယိဿန္တိတိ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၂။ ၅၀။ ဧဝံ ဂေါတြဘူခဏေ သင်္ခါရာရမ္မဏတော ဝိဝေဒန-ဝသေန။ ပဋိသံ၊ ဋီ။ ၁။ ၁၄၃။

ဂေါတြဘူစိတ္တ (န) [ဂေါတြဘူ+စိတ္တ] ဂေါတြ-ဘူစိတ်။ ဂေါတြဘူဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ ယေ ပန “ဂေါတြဘူစိတ္တေန နတ္ထိ ပဋိသန္ဓိ”-တိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၁။ ၄၇၉။

ဂေါတြဘူစေတနာ (ထိ) [ဂေါတြဘူ+စေတနာ] ဂေါတြဘူစေတနာ၊ ဂေါတြဘူစိတ်နှင့် ယှဉ်သောစေတနာ။ အပ္ပမာဏာရမ္မဏာ စေတ-နာတိ သေက္ခာနံ ဂေါတြဘူစေတနာ၊ ပစ္စ-ကဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၅၉-ပ-ပ-ပ-သ-စ

ဝေက္ခဏစေတနာတိပိ ဝတ္တံ ဝနုတိ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၁။ ၄၇၉။

ဂေါတြဘူဉာဏ (န) [ဂေါတြဘူ+ဉာဏ] ဂေါ-တြဘူဉာဏ်။ ဗဟိဒ္ဓါ ဝုဋ္ဌာနဝိဝေဒနော ပညာ ဂေါတြဘူဉာဏ်။ ပဋိသံ၊ ၁။

ဂေါတြဘူဉာဏက္ခဏ (ပု) [ဂေါတြဘူဉာဏ+ခဏ] ဂေါတြဘူဉာဏ်-ခဏ-အခိုက်အတန့်။ ကိံ ပန ဂေါတြဘူဉာဏက္ခဏေ ကိလေသာ ခိဏာ ခိယန္တိ ခိယိဿန္တိတိ။ သံ၊ ဋီ။ ၁။ ၂၇။

ဂေါတြဘူဉာဏာနန္တရ (ဗျ) [ဂေါတြဘူဉာဏ+အနန္တရ] ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့။ သော ပဏ္ဍိတော ဂေါတြဘူဉာဏာနန္တရံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ ဋီ။ ၂။ ၂၄၇။

ဂေါတြဘူဉာဏပ္ပါဒ (ပု) [ဂေါတြဘူဉာဏ+ဥပ္ပါဒ] ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ရာအခါ။ ဂေါတြဘူ-ဉာဏပ္ပါဒတော ပဋ္ဌာယ နိရောဓံ ပဿိတွာ။ မ၊ ဋီ။ ၂။ ၃၃။

ဂေါတြဘူဉာဏောဒယ (ပု) [ဂေါတြဘူဉာဏ+ဥဒယ] ဂေါတြဘူဉာဏ် ဖြစ်ရာအခါ။ အနု-လောမဉာဏာနန္တရံ ဂေါတြဘူဉာဏောဒယ-တော ပဋ္ဌာယ။ ဥဒါန၊ ဋီ။ ၁။ ၁၇၂။

ဂေါတြဘူဋ္ဌာန (န) [ဂေါတြဘူ+ဋ္ဌာန] ဂေါတြ-ဘူ၏-နေရာ-အရာ။ ယထာ ဂေါတြဘူဋ္ဌာ-နေ ဥပ္ပန္နာနုလောမတော ပုရိမအနုလောမ-ဉာဏ်။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဂေါတြဘူပရိပန္န (ပု) [ဂေါတြဘူ+ပရိပန္န] ဂေါတြဘူ၏ ဘေးရန်။ ဂေါတ္ထ-ကြည့်။

ဂေါတြဘူပရိယောသာန (ထိ) [ဂေါတြဘူ+ပရိ-ယောသာန] (၁) ဂေါတြဘူအဆုံးရှိသော။ (၂) ရဟန်းတို့ အဆုံးရှိသောသူ။ (၁) ဂေါတြဘူပရိယောသာနံ ပုဗ္ဗဘာဂဝေဒနစိတ္တံ “စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၄၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၅။) (၂) တသ္မာ ဝေရူပေဟိ

ပဋိညာယ ဘိက္ခုဟိ ဂေါတြဘူပရိယောသာ-
နေဟိ သဒ္ဓိံ သမ္ဘောဂပရိဘောဂေါ န ဝဇ္ဇ-
တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂။

ဂေါတြဘူ(ဘူ)ပုဂ္ဂလ (ပု) [ဂေါတြဘူ+ပုဂ္ဂလ]
ဂေါတြဘူဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်။
ဂေါတြဘူပုဂ္ဂလာဒိနမ္ပိ ပဟိယေထာတံ အာ-
ပဇ္ဇနတော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ အရိယ-
ပညတ္တိံ ဩက္ခမနတော ဂေါတြဘူပုဂ္ဂလော
နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။

ဂေါတြဘူသမိပ (တိ) [ဂေါတြဘူ + သမိပ]
ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အနီးဖြစ်သော၊ (သင်္ခါ-
ရုပေက္ခာဉာဏ်။) ယာဝ အနုလောမံ ဂေါတြ-
ဘူသမိပံ၊ တာဝ ဝိပဿနာနုယောဂေါ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၂။ ယာဝ အနုလောမဂေါတြ-
ဘူသမိပန္တိ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၈၄-နှင့် သျှ၊ ၂။ ၁၁၂-အလို အနုလောမ-
ဂေါတြဘူသမိပ-ပုဒ် သက်သက်ဖြစ်နေသည်။

ဂေါတြဘူ (ပု၊ န) [ဂေါတြ+ဘူ+ကံ။ ပုံလိင်၌
ဒိသနှင့် ရုပ်ပြီးသည်၊ နပုံလိင်၌ရဿနှင့်ရုပ်ပြီး
သည်။ နိတိ၊ ပဒ။ ၁၁၆။ နပုံလိင်အရာ၌ မဏိ-
မဉ္ဇူ၊ ၁။ ၄၇၄-၅-၌ ဘူဓာတ် သက်သက်က
အဘိဘဝနတ္ထကို မဟောနိုင်သောကြောင့်
အဘိသဒ္ဓါကျေသည်ဟူ၍၎င်း၊ ဓာတ်၏အနေ-
ကတ္ထဖြစ်သောကြောင့် ဘူဓာတ်သက်သက်
ကလည်း အဘိဘဝနတ္ထကို မဟောနိုင်သည်ဟူ
၍၎င်း၊ ဥပ္ပါဒ(=ဖြစ်ခြင်း)အနက်ကို မဟော
၌ ဘူဓာတ်အတွင်းဝယ်ကရိုက်ဝင်သည်ဟူ၍
၎င်းဆိုသည်။] (ပု) (၁) နိဗ္ဗာန်ကိုအာရုံပြု၍
ဖြစ်သောသူ၊ ဂေါတြဘူနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။
(န) (၂) ကာမအနွယ်-ပုထုဇဉ်အနွယ်-ကို
ဖျက်ဆီးတတ်သောစိတ်၊ မဟဂ္ဂုတ်အနွယ်-
လောကုတ္တရာအနွယ်-ကို ဖြစ်စေတတ်သော
စိတ်၊ ဂေါတြဘူစိတ်၊ ဂေါတ္တဉာဏ်၊ အနုလုံ
စိတ်၊ အနုလုံဉာဏ်။ ယင်း ဂေါတြဘူစိတ်
သည် (က) ဈာန်ရှေ့၌ ဖြစ်သော ဂေါတြ-

ဘူစိတ် (ခ) မဂ်ရှေ့၌ဖြစ်သော ဂေါတြဘူ
စိတ်ဟူ၍ ၂ မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် (က) မှတ်
စိတ်မှာ (၁) ဈာန်ဝိထိ။ (၂) သမာပဇ္ဇန-
ဝိထိ။ (၃) အဘိညာဝိထိ။ (၄) နိရောဓ-
သမာပတ္တိဝိထိ-တို့၌ ဖြစ်သည်။ (ခ) အမှတ်
စိတ်မှာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိထိ၌ ဖြစ်၍၊
သော်လည်း ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၃။ နိတိ၊ ပဒ။
၁၁၆-တို့ အလို ဖလသမာပတ္တိဝိထိ၌ အနုလုံကို
“ဂေါတြဘူ”အမည်ဖြင့် သုံးစွဲသည်ကို တွေ့ရ
သည်။ အာရုံအားဖြင့် ပညတ်၊ မဟဂ္ဂုတ်၊
နိဗ္ဗာန်၊ သင်္ခါရ-တို့ကို အာရုံပြုသည်။ ဝိထိ-
လက်ရိုးစသည် ကြည့်။ (ပု) (၁) ဂေါတြဘူ-
တိ ဂေါတ္တသင်္ခါတံ အမတမဟာနိဗ္ဗာန် အာ-
ရမ္မဏံ ကတော ဘူတောတိ ဂေါတြဘူ၊ သော-
တာပတ္တိမဂ္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန သိခိပ္ပတ္တိ-
ဗလဝိပဿနာစိတ္တေန သမန္နာဂတော (အံ၊
၄။ ၂။ ၂၆၂) ပုဂ္ဂလော။ ဝုတ္တဉ္ဇေတံ ဘဂဝတာ
“ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဂေါတြဘူ ယေသံ
ဓမ္မာနံ သမနန္တရာ အရိယဓမ္မဿ အဝက္ကန္တိ
ဟောတိ၊ တေဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော
(အဘိ၊ ပု။ ၁၁၅) ပုဂ္ဂလော ဂေါတြဘူ”တိ
ဣဒမေဝေတ္ထ အတ္ထသာဓကံ ဝစနံ။ နိတိ၊
ပဒ။ ၁၀၅။ (န) (၂) စတုတ္ထံ ဂေါတြဘူ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဂေါတြဘူ ပန ကိဉ္ဇာပိ ပဌမ-
တရံ ပဿတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၅။ ဖလသမာပတ္တိ-
သု ပရိမံ ပရိမံ ဂေါတြဘူအနန္တရံ၊ ဂေါတြ-
ဘူတိ စေတ္ထ အနုလောမံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၃၄၃။ ယာဝ ဂေါတြဘူတော (ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁၆၉)တိ ယာဝ ဂေါတြဘူဉာဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၁၇၂။ ဂေါတ္တံ အဘိဘဝတိတိ ဂေါတြဘူ...
ဂေါတ္တံ ဘာဝေတိ ဝဇ္ဇေတိတိ ဂေါတြဘူ။ သ-
ဋ္ဌိကာ၊ ဝိဘာဝိနီ၊ ယော။ ၃၃၀။ (-နိတိ၊ ပဒ။
၁၁၆။)

ဂေါတြဘူ (န) [ဂေါတြဘူ+ဝေါဒါန။ ဂေါတြ-
ဘူ+ဂေါတြဘူ] ဂေါတြဘူစိတ်၊ ဝေါဒါနံစိတ်၊
ဂေါတြဘူစိတ်၊ ဂေါတြဘူစိတ်နှင့်တူသောဝေါ-

ဒါနိစိတ်။ မဂ္ဂေါ ပန ဂေါတြဘူတော အာ-
သေဝနံ န ဂဏှာတိတိ နတ္ထိ။ ဝိဘာဝိနိ။ ၂၄၆။
ဂေါတြဘူတောတိ စ ဂေါတြဘူ စ ဝေါဒါနဉ္စ
ဂေါတြဘူ၊ တတောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ
ဂေါတြဘူ ဝိယ ဂေါတြဘူ၊ ဝေါဒါနံ၊ ဂေါတြ-
ဘူ စ ဂေါတြဘူ စ ဂေါတြဘူ။ မဏိမဉ္ဇူ။
၂။ ၄၁၆။

ဂေါတြဘူ (ပု) [ဂေါတ္တ+မတ္တ+ဘူ + ကိ။
ဂေါတ္တံ ဝုစ္စတိ သာဓာရဏနာမံ၊ မတ္တ-သဒ္ဓေါ
လုတ္တနိဒ္ဓိဋ္ဌော၊ တသ္မာ သမဏာတိ ဂေါတ္တ-
မတ္တံ အနုဘဝန္တိ ဓာရေန္တိတိ ဂေါတြဘူနော။
မ၊ ၉။ ၃။ ၄၁၁။ သော ဟိ “သမဏော”တိ
ဂေါတ္တမတ္တံ အနုဘဝတိ ဝိန္တတိ န သမဏ-
ဓမ္မေ အတ္တနိ အဝိဇ္ဇမာနတတိ “ဂေါတြဘူ”-
တိ ဝုစ္စတိ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၁၀၅။] ရဟန်းဟူသော
အမည်အနွယ်မျှကို - ဆောင်တတ် - ရ - သော
သူ၊ ရဟန်းတို့။ ဘဝိဿန္တိ ခေါ ပနာနန္တ
အနာဂတမဒ္ဓါနံ ဂေါတြဘူနော ကာသာ-
ဝကဏှာ ဒုဿိလာ ပါပဓမ္မာ။ မ၊ ၃။ ၂၉၉။ အံ၊
၄။ ၁။ ၆၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၃။)
ဂေါတြဘူနောတိ ဂေါတ္တမတ္တကမေဝ အနုဘဝ-
မာနာ၊ နာမမတ္တသမဏာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။
၄။ ၂၂၅။ ဂေါတြဘူနော ဂေါတ္တမတ္တံ အနု-
ဘဝတ္တာ နာမမတ္တကမေဝတိ အတ္ထော။
ဝဇီရ၊ ၁။ ၇၁။ (-ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၁။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၁၉။)

ဂေါထန (ပု) [ဂေါ+ထန] နှားသားမြတ်၊
နှားနို့သီး။ ဥဏ္ဍိဂဏှာ နာမ ဟောန္တိ ဂေါထ-
နာ ဝိယ အင်္ဂုလိကာ ဝိယ စ တတ္ထ တတ္ထ
လမ္မန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၇။

ဂေါထနက (ပု) [ဂေါထန+က] နှားသားမြတ်၊
နှားနို့သီး။ ဥဏ္ဍိဂဏှာ နာမ ဟောန္တိ ဂေါထ-
နကာ ဝိယ အင်္ဂုလိကာ ဝိယ စ တတ္ထ
တတ္ထ လမ္မန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၃-၄။

ဂေါဒက္ခိကာ (ထိ) [ဂေါ + ဒက္ခိကာ] နှား
အလှူ။ သော ဧကဒိဝသံ ပစ္စန္နဂါမတော
ဂေါဒက္ခိကာ လဘိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၁၉။

ဂေါဒက္ခိကာဒါယက (တိ) [ဂေါဒက္ခိကာ+ဒါယ-
က] နှားအလှူကို လှူသောသူ။ ဧကော
ဗြာဟ္မဏော ဂေါဒက္ခိကာဒါယကာနံ သန္တိ-
ကာ လဘိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၇။

ဂေါဒတ္တ (ပု) [ဂေါ+ဒတ္တ] ဂေါဒတ္တမည်သူ၊ ဂေါ-
ဒတ္တထေရ်။ ဧကံ သမယံ အာယသ္မာ ဂေါ-
ဒတ္တော မစ္ဆိကာသဏ္ဍေ ဝိဟရတိ အမ္မာဋက-
ဝနေ။ သံ၊ ၂။ ၄၇၅။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။)

ဂေါဒတ္တတ္ထေရ (ပု) [ဂေါဒတ္တ+ထေရ] ဂေါဒတ္တ-
ထေရ်။ (ဂေါဒတ္တထေရ်-သုံးဦးရှိသည်။ ရှင်
တော်ဘုရားလက်ထက်တော်၌ ၁-ပါး၊ သီဟိုဠ်
သာသနာ၌ ၂-ပါးဖြစ်သည်။ ယင်း ၂-ပါး
အနက် အာဘိဓမ္မိက ဂေါဒတ္တထေရ် အ
ကြောင်း အရာကို အာဘိဓမ္မိက ဂေါဒတ္တ-
ကြည့်။ ရှင်တော်ဘုရားလက်ထက်၌ ဖြစ်သော
ဂေါဒတ္တမထေရ်သည် ရဟန်းမဖြစ်မီက သာ-
ဝတ္ထိမြို့သား ကုန်သည်တဦးဖြစ်သည်။ တနေ
သ၌ ကုန်ပစ္စည်းများတင်ဆောင်ထားသော
လှည်းကို မသယ်ဆောင်ပဲ လဲကျသွားသော
နှားအား ဂေါဒတ္တကိုယ်တိုင် သံချွန်ဖြင့် ထိုး
ဆွပေးရာဝယ် လူစကားဖြင့်နှား၏ဆုတောင်း
ဆဲရေးသံကို ကြားရ၍ ထိတ်လန့်ပြီးလျှင် ရှင်
တော်ဘုရား သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြု၍
အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော မထေရ်ဖြစ်
သည်။ (ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။) မစ္ဆိကာသဏ္ဍ
အရပ်ဌေးပင်တော၌ စိတ္တသူကြွယ်အား အပ္ပ-
မာဏာ စေတောဝိမုတ္တိ-စသော တရားများကို
မေး၍ စိတ္တသူကြွယ်က ဖြေဆိုသည့် ဂေါဒတ္တ
သုတ် (သံ၊ ၂။ ၄၇၅။) လာ ဂေါဒတ္တမထေရ်
သည်လည်း အထက်ပါမထေရ်ပင် ဖြစ်ဖွယ်
ရှိသည်။) ယထာပိ ဘဒ္ဒေါတိအာဒိကာ

အာယသုတော ဂေါဒတ္တတ္ထေရဿ ဂါထာ။
ထေရါဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၄။

(သီဟိုဠ်သာသနာဝင် ဂေါဒတ္တမထေရ်၏ အကြောင်းအရာမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်—၇-ရက်လုံးလုံး မိုးခစွနေသောအခါ၌သော်၎င်း၊ လ၊နေများ မထင်ရှားသောအခါတို့၌သော်၎င်း အချို့သော ဈာန်ရသမဏ ဗြာဟ္မဏတို့သည် နေ့ကိုညဉ့်၊ ညဉ့်ကိုနေ့ အနေအားဖြင့် မှားယွင်းစွာ သိမှတ်ကြကုန်၏။ ရှင်တော်ဘုရားနှင့် သာဝကများမှာမူ နေ့ညဉ့်စသော အချိန်ကာလတို့ကို အတိအကျ သိရှိတော်မူကြသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းကလျာဏီမဟာဝိဟာရ၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ဂေါဒတ္တမထေရ်ကို အဋ္ဌကထာ ဆရာများထုတ်ပြတော်မူကြသည်။ ယင်း မထေရ်သည် နေရိပ် လက် ၂-သစ်အချိန်ကာလ၌ ဆွမ်းခံတော်မူ၍ နေရိပ်လက် ၁-သစ်အချိန်ကာလ၌ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ နေ့ကို မမြင်ရသောအခါ၌လည်း ဤနည်းတူပင်ကျင့်သုံးတော်မူ၏။ တနေ့သ၌ အရာမစောင့်များသည် “နက်ဖြန်မထေရ် ဆွမ်းခံထွက်သောအခါ ဖူးမျှော်ကုန်အံ့” ဟု နှလုံးပြုလျက် ချက်ပြုတ်စီရင်၍ နေမှတ်တိုင် ခြေရင်း၌ စောင့်နေကြကုန်၏။ မထေရ်သည် နေရိပ် လက် ၂-သစ်အချိန်ကာလ၌သာ ဆွမ်းခံကြွတော်မူ၏။ ထိုအခါမှ အစပြု၍ နေမထွက်သော်လည်း မထေရ်၏ ဆွမ်းခံထွက်ကြွသော အချိန်အခါအမှတ် အသား ဖြင့် သာလျှင် စည်ကြီးကို တီးခေါက် ကြသည်အထိ အချိန်မှန် သိရာ၌ စံတင်ထိုက်သော မထေရ် ၁-ပါး ဖြစ်သည်။ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။) ကလျာဏီယမဟာဝိဟာရေ ကိရ ဂေါဒတ္တတ္ထေရော ဒွဂ်လကာလေ ဘတ္တိဂဟေတွာ အဂ်လကာလေ ဘုဉ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဂေါဒမက (တိ) [ဂေါ+ဒမ+ဏ္ဍ] နွားကိုဆုံးမတတ်သော၊ သူ။ ဂေါဒမကေန ဘိက္ခုဝေ

ဂေါဒမ္မော သာရိတော ဧကံယေဝ ဒိသံ ဓာဝတိ။ မ၊ဉ္ဇ၊ ၂၆၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅၃။

ဂေါဒမ္မ (ပု) [ဂေါ+ဒမ္မ] (၁) ဆုံးမအပ်ပြီးသောနွား၊ ယဉ်ကျေးပြီးသောနွား။ (၂) ဆုံးမအပ် ဆုံးမထိုက်သောနွား၊ မယဉ်ကျေးသေးသောနွား။ (၁) သေယျထာပိဿု မဟာရာဇ ဒွေ ဟတ္ထိဒမ္မာ ဝါ အဿဒမ္မာ ဝါ ဂေါဒမ္မာ ဝါ သုဒန္တာ သုဝိနိတာ။ မ၊ ၂။ ၃၃၀။ (-မ၊ဉ္ဇ၊ ၁၇၀၊ ၂၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၄၁။) (၂) ဒွေ ဟတ္ထိဒမ္မာ ဝါ အဿဒမ္မာ ဝါ ဂေါဒမ္မာ ဝါ အဒန္တာ အဝိနိတာ။ မ၊ ၂။ ၃၃၀။

ဂေါဒါ(ဓာ)ဂါမ (ပု) [ဂေါဒါ+ဂါမ] ဂေါဒါရွာ။ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာယ အဝိဒ္ဓရေ ဘဝတ္တာ ဥယျာနံ အဗ္ဗလဋ္ဌိကာ ယထာ “ဝရုဏာနဂရံ၊ ဂေါဒါ-ဂါမော” တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၂။ ယထာ ဝရုဏာနဂရံ၊ ဂေါဓာဂါမောတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၈။

ဂေါဒါရဏ (န) [ဂေါ+ဒရ+ယု။ ဂံ ပထဝီ ဒါရယတိ ဧတေနာတိ ဂေါဒါရဏံ။ ဓာနံ၊ ၁။ သျှ။ ၄၄၉။] ထွန်တုံး၊ ထယ်တုံး။ ဂေါဒါရဏံ ပျဉ်။ ဓာနံ၊ ၁။ ၄၄၉။

ဂေါဒဟ (ပု) [ဂေါ+ဒဟ+အ။ ဂါဝေါ ဒဟတိ-တိ ဂေါဒဟော။ ဓာနံ၊ ၁။ သျှ။ ၄၄၉။] နွားနို့ညှစ်သူ၊ နွားကျောင်းသား။ ဂေါဒဟော၊ အာ-ဘိရော၊ ဝလ္လဝေါပျဉ်။ ဓာနံ၊ ၁။ ၄၄၉။

ဂေါဒဟက (ပု) [ဂေါဒဟ+က] နွားနို့ညှစ်သူ၊ နွားကျောင်းသား။ ယထာ “ပစ္ဆိယောဂေါ ဒဟကော” တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၁၃။

ဂေါဒဟန (ပု) [ဂေါ+ဒဟ+ယု] နွားနို့ညှစ်ခြင်း။ ဣဓ ပန (န?) သကလော ဂေါဒဟနော အဓိပ္ပေတော။ မ၊ ၁။ ၃၄၄။ အောက်ပုဒ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဂေါဒဟနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဂေါဒဟန+ခဏ] နွားနို့ညှစ်ချိန်၊ နွားနို့တညှစ်။ ဣဓ ပန န သက-

လော ဂေါဒုဟနက္ခန္ဓော အဓိပ္ပေတော။ အံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဂေါဒုဟနမတ္တ (တိ) [ဂေါဒုဟန+မတ္တ] နှားနို့
တညွှတ်အချိန် အတိုင်းအရှည် ရှိသော။
ဂဒ္ဒါဟနမတ္တန္တိ ဂေါဒုဟနမတ္တံ၊ ဂိဝိယာ
ကေဝါရံ အဂ္ဂထနာကစုနမတ္တန္တိ အတ္ထော။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇။ ဂေါဒုဟနမတ္တန္တိ ဂေါဒေါ-
ဟနဝေလာမတ္တံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၈။

ဂေါဒေါဟက (ပု) [ဂေါ+ဒုဟ+ဏျ] နှားနို့ ညွှတ်
သမား။ ခီရနိကာ-ကြည့်။

ဂေါဒေါဟန (ပု) [ဂေါ+ဒုဟ+ယ] နှားနို့ တညွှတ်။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဂေါဒေါဟနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဂေါဒေါဟန+ခဏ] နှား
နို့ တညွှတ်အချိန်။ သော စ န သကလော
ဂေါဒေါဟနက္ခန္ဓော အဓိပ္ပေတော။ အံ၊ ၄။
၃။ ၂၀၈။

ဂေါဒေါဟနမတ္တ (တိ) [ဂေါဒေါဟန+မတ္တ]
နှားနို့ တညွှတ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဂဒ္ဒေါ-
ဟနမတ္တန္တိ ပါဌန္တရေ ဂေါဒေါဟနမတ္တံ ကာ-
လန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၈။

ဂေါဒေါဟနဝေလာမတ္တ (တိ) [ဂေါဒေါဟနဝေ-
လာ+မတ္တ] နှားနို့ တညွှတ် အချိန်အတိုင်း
အရှည်ရှိသော။ ဂေါဒုဟနမတ္တ-ကြည့်။

ဂေါဓ (ထိ၊ ပု) [ဂုဓ+အ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၂။ မာဂ-
ဓသက္ကတအဘိဓာန်များ၌ ထိလိင်ဟု ဆိုကြ
သော်လည်း ဇာ၊ ၁။ ၁၀၆။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၁၅၃-
တို့၌ ပုံလိင်နှင့်တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် လိင်ပြ
ကွင်း၌ ထိ၊ ပုထားသည်။] (၁) ဖွတ်။ (၂)
ဂေါဓမင်းသား။ (၃) ကာဠိဂေါဓမင်းသ
မီး။ (၄) မံသသူလာ စ ဒွေ ဂေါဓ၊ ကေဉ္စ
ဒဓိဝါရကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၁။ (၂) အထ ခေါ
မဟာနာမော သက္ကော ယေန ဂေါဓ
သက္ကော တေနုပသကံမိ။ သံ၊ ၃။ ၃၂၄။ (၃)

ဣဓ ဂေါဓေ အရိယသင်္ခါကာ ဗုဒ္ဓေ အဝေစ္စ-
ပသာဒေန သမန္နာဂတာ ဟောတိ။ သံ၊ ၃။
၃၄၆။

ဂေါဓန (န) [ဂေါ+ဓန] နှားဟူသောဥစ္စာ။
ဂေါသမိတ-ကြည့်။

ဂေါဓနသမ (တိ) [ဂေါဓန+သမ] နှားဟူသော
ဥစ္စာနှင့်တူသော။ ဂေါသမိတ-ကြည့်။

ဂေါဓ(ဓာ)ပဏ္ဍိတ (ပု) [ဂေါဓ+ပဏ္ဍိတ] ဖွတ်
ပညာရှိ။ တဒါ ဂေါဓပဏ္ဍိတေန တဿ နိဂ္ဂ-
ဟိတကာရဏံ ဒဿေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၄။ ဂေါဓပဏ္ဍိတော ပန အဟ-
မေဝ အဟောသိန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၈။

ဂေါဓပုရ (န) [ဂေါဓ+ပုရ] ဂေါဓမြို့။ ဂေါနဒ္ဒ-
ကြည့်။

ဂေါဓ(ဓာ)ပေါတက (ပု) [ဂေါဓ+ပေါတက]
ဖွတ်ငယ်။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဂေါဓပေါတကံ ဒိသ္မာ
မံသကာဇံ ဆဇ္ဇေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၂။ မယံ
အဇ္ဇ ဂေါဓပေါတကမ္ပိ န လဘိမှာ။ စရိယာ၊
၄။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၇၄။

ဂေါဓ(ဓာ)မံသ (ပု) [ဂေါဓ+မံသ] ဖွတ်သား။
အထေကဒိဝသံ သာယံ ဂေါဓမံသံ လဘိတွာ
သာဓကံ ပစိတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၃။ ဣမိနာ
ကုဋတာပသေန အဇ္ဇ ဂေါဓမံသံ ခါဒိတံ
ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၇။

ဂေါဓ(ဓာ)မံသဂန္ဓ (ပု) [ဂေါဓမံသ + ဂန္ဓ]
ဖွတ်သား၏ အနှံ။ သော တာပသဿ ဟေဋ္ဌာ
ဝါတေ ဌတွာ ဂေါဓမံသဂန္ဓံ သာယိတွာ။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၀၇။

ဂေါဓမ္မ (ပု) [ဂေါ+ဓမ္မ] (၁) နှားတရား။
(တိ) (၂) နှားအကျင့်ရှိသောသူ။ (၁)
ကိံ ဓမ္မော ဂေါဓမ္မော အဇဇမ္မော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၁၆၇။ (တိ) (၂) အာဇီဝကာ ဝိလတ္တာဝိ၊
ဂေါဓမ္မာ ဒေဝဓမ္မကာ။ အပါ၊ ၁။ ၄၂၀။

ဂေါ(ဓာ)ယောနိ (ထိ) [ဂေါဓာ+ယောနိ] ဖွတ်မျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ဂေါဓယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ ဗောဓိသတ္တော ဂေါဓယောနိယံ ပဋိသန္ဓိ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀၆။

ဂေါဓရဏီ (ထိ) [ဂေါ+ဓရ+ယု+ဤ] ကိုယ် ဝန်ဆောင်နွားမ။ ဂေါဓရဏီယော (သုတ္တနိ။ ၂၇၃)တိ ဂဗ္ဘိနိယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။

ဂေါ(ဓာ)ရာဇ (ပု) [ဂေါဓာ+ရာဇ] ဖွတ်မင်း။ ပဏ္ဏသာလာယ ပန အဝိဒ္ဓုရေ ကေသိ ဝိမ္ဗိ- ကေ ဂေါဓရာဇာ ဝိဟရတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ တဿ တေန သဒ္ဓိ ဝိဿာသံ ဂေါဓရာဇဿ အာရောစေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၃။

ဂေါဓရူပ (န) [ဂေါဓာ+ရူပ] ဖွတ် (မိကျောင်း) အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဂေါဓာ-ကြည့်။

ဂေါ(ဓာ)လက္ခဏ (န) [ဂေါဓာ+လက္ခဏ] ဖွတ် လက္ခဏာ၊ ဖွတ်အမှတ်အသား။ ကစ္ဆပလက္ခဏမ္ပိ ဂေါဓလက္ခဏသဒိသမေဝ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၆။ ဝဇ္ဇကလက္ခဏံ ဂေါဓလက္ခဏံ ကဏ္ဍိ- ကာလက္ခဏံ။ ဒီ၊၁။၉၊၆၄။ မဟာနိ။၂၉၈။

ဂေါဓ (ထိ) [ဂေါဓာ+ဏ] ဖွတ်(မိကျောင်း) သဏ္ဌာန်ပြုလုပ်ထားသော ခစာင်း။ ဂေါဓ ပရိဝဒေန္တိကာ ဒိန္နိမာနိ ကုတုမ္ပဒိန္နိမာနိ (ဇာ၊ ၂။၃၇၁)တိ ဣမာနိပိ စတ္တာရိ တူရိယာနေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၀။ ဂေါဓတိ ဂေါဓရူပေန ကတာ ဝိဏာဝိသေသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊ပါ။ ၀၆း။

ဂေါဓကုလ (န) [ဂေါဓာ+ကုလ] ဖွတ်မျိုး။ ဂေါဓကုလံ ကကဏ္ဍာဝ၊ ကလိ ပါပေတိ အတ္တာနံ။ ဇာ၊၁။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၄။

ဂေါဓဂတ္တ (တိ) [ဂေါဓာ+ဂတ္တ] ဖွတ်နှင့်တူ သော ကိုယ်ရှိသောသူ။ ဒဒ္ဓုဂတ္တော ဝါ ဂေါဓဂတ္တော ဝါ၊ ယဿ ဂေါဓာယ ဝိယ

ဂတ္တတော စုဏ္ဏာနိ ပတန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။

ဂေါဓပိဋ္ဌိ (ထိ) [ဂေါဓာ+ပိဋ္ဌိ] ဖွတ်ကျောက် ကုန်း။ ဂေါဓပိဋ္ဌိသဒိသစုဏ္ဏဩကိရဏက- သရီရမ္ပိ ပဗ္ဗာဇေတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၃။

ဂေါဓပိလ္လက (ပု) [ဂေါဓာ+ပိလ္လက] ဖွတ်ငယ်။ တဿ ပုတ္တော ဂေါဓပိလ္လကော ဧကေန ကကဏ္ဍကေန သဒ္ဓိ သန္တဝံ ကတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၁၃။

ဂေါဓပုတ္တက (ပု) [ဂေါဓာ+ပုတ္တက] ဖွတ် သားငယ်။ တာပသော ပါတောဝ ဘတ္တံ ပစိတော ဒွေ ဂေါဓပုတ္တကေ မာရေတွာ ခါဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၂။

ဂေါဓဗိလ (န) [ဂေါဓာ+ဗိလ] ဖွတ်တုင်း။ ဧကော ဂေါဓာလုဒ္ဓကော ဂေါဓဗိလံ ဘိန္န- နတ္ထာယ ကုဒ္ဓါလံ ဂဟေတွာ သုနခေဟိ သဒ္ဓိ အရညံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၃။

ဂေါဓမုခ (န) [ဂေါဓာ+မုခ] ဖွတ်၏ခံတုင်း။ သေယျထာပိ ဂေါဓမုခံ။ ဝိ၊၃။၃၀၉။

ဂေါဓလုဒ္ဓက (ပု) [ဂေါဓာ+လုဒ္ဓက] ဖွတ်လိုက် မုဆိုး။ ဂေါဓဗိလ-ကြည့်။

ဂေါဓဝဏ္ဏ (ပု) [ဂေါဓာ+ဝဏ္ဏ] ဖွတ်အဆင်း။ ဘူမိဝဏ္ဏော ဝိယ ဂေါဓဝဏ္ဏဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။

ဂေါဓဝရိနဒီ (ထိ) [ဂေါဓာဝရိ+နဒီ] ဂေါဓ- ဝရိမြစ်။ တေသံ ဂေါဓာဝရိနဒီတော အဝိ- ဒုရေ သမာဂမော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၄၂-၃။

ဂေါဓဝရိနဒီတီရ (န) [ဂေါဓာဝရိနဒီ+တီရ] ဂေါဓာဝရိမြစ်ကမ်း။ တေ ရထေဟိ ဩတ- ရိတွာ တယောပိ ကေမေဝ ရထံ အဘိရုယု

ဂေါဓာဝရီနဒီတီရံ သမ္မာပုဏ်သု။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၁၄၃။

ဂေါဓာဝရီ (ထိ) [?] ဂေါဓာဝရီမြစ်။ (ဤမြစ်
သည်-အဿကမင်း၊ မုဇ္ဇက (အဋ္ဌက၊ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၉၆) မင်းတို့၏ တိုင်းပြည်အကြား၌
တည်သည်။ မဇ္ဈိမဒေသမှ အလွတ်ဖြစ်သည်။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၇။) ဂေါဓာဝရီတော နိက္ခန္ဓာ
ဂေါဓာဝရီ ဝိယ စ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၉၊ ၂၅၁။

ဂေါဓာဝရီကူလ (န) [ဂေါဓာဝရီ+ကူလ] ဂေါ-
ဓာဝရီမြစ်ကမ်းပါး။ ဂေါဓာဝရီကူလေ (သုတ္တ-
နိ၊ ၄၂၉။ စူဠနိ၊ ၁) တိ ဂေါဓာဝရီယာ နဒိ-
ယာ ကူလေ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၆။

ဂေါဓာဝရီတီရ (န) [ဂေါဓာဝရီ+တီရ] ဂေါဓာ-
ဝရီမြစ်ကမ်း။ ဂေါဓာဝရီတီရတော ကလိဂ်-
ရဋ္ဌေ ဒဏ္ဍကီရညော ကုမ္ဘပုရံ နာမ နဂရံ
ဥပနိဿာယ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၂။

ဂေါဓိက (ပု) [ဂေါဓ+ဏိက] ဂေါဓိကထေရ်။
(ဂေါဓိကထေရ် ၂-ဦးရှိသည်။ ၁-ဦးမှာ ပါဝါ
မြို့ မလ္လာမင်းတပါး၏သားဖြစ်သည်။ သိဒ္ဓတ္ထ
ဘုရားရှင်၏လက်ထက်၌ ဆွမ်း ၁-ဇွန်းလောင်း
လှူခဲ့ဘူးသည်။ ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်
၌ သုဗာဟု စသော မိတ်ဆွေများနှင့်အတူ
ရဟန်းပြုခဲ့ဘူးသည်။ ဤဂေါတမ ရှင်တော်
ဘုရားလက်ထက်၌ ယမိုက်ပြာဠိဟာကို ဖူးမြင်
ရ၍ ကပိလဝတ်ပြည် နိဂြောဓာရုံကျောင်း
ဝယ် သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းပြုပြီးနောက် ပဋိ-
သမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-ပါးနှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်
သို့ ရောက်သူဖြစ်သည်။ (ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။)
နောက်တဦးမှာ လေ၊ သည်းခြေ၊ သလိပ်နာ
ရှိသူဖြစ်သည်။ ဣသိဂီလိတောင် ကျောက်ဖျာ
ညို၌ နေစဉ် မိမိလည်ပင်းကို မိမိကိုယ်တိုင်
ဖြတ်၍ သေကြောင်းကြံသောအခါဝယ် အာ-
သဝေါကုန်ခြင်း၊ အသက်ကုန်ခြင်း တပြိုင်နက်
ကဲ့သို့ ထင်ရသော ဇီဝိတသမသိသိ ရဟန္တာ

အဖြစ်သို့ ရောက်သူဖြစ်သည်။ (သံ၊ ၁။ ၁၂၁။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၈။) နေတ္တိဝိ-၁၅၃-၌ ဖွတ်ကို
သတ်သောကြောင့် “ဂေါဓိက” အမည်ရသည်
ဟုဆိုသည်။ ဤဆိုခဲ့သော အကြောင်းအရာ
များကိုထောက်၍ ဂေါဓိကထေရ် ၂-ဦးရှိသည်
ဟု မှတ်ယူသင့်သည်။) တေသံ ဂေါဓိကော၊
သုဗာဟု ဝလ္လိယော ဥတ္တိယောတိ နာမာနိ
အကံသု။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။ ယထာ မာရော
ပါပိမာ ဂေါဓိကဿ ကုလပုတ္တဿ ဝိညာဏံ
သမန္နေသန္တော န ဇာနာတိ န ပဿတိ။
နေတ္တိ၊ ၃၄။ (-သံ၊ ၁။ ၁၂၁။) ပုဗ္ဗတ္တဘာဝေ
ဂေါဓဿ ဃာတကတ္တာ “ဂေါဓိကော” တိ
လဒ္ဓနာမဿ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ ကုလပုတ္တဿ။
နေတ္တိဝိ၊ ၁၅၃။

ဂေါဓိကတ္ထေရ (ပု) [ဂေါဓိက+ထေရ] ဂေါဓိက
ထေရ်။ ဂေါဓိကတ္ထေရဿ နိဗ္ဗတ္တဌာနံ န
ဇာနာမိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၉-၇၀။

ဂေါဓိကသုတ္တ (န) [ဂေါဓိက+သုတ္တ] ဂေါဓိက
သုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ၊ သံယုတ္တနိကာယပါဠိ၊
၄-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၂၁။
ဣဒါနိ ခိဏာသဝစိတ္တဿ ကတ္တစိပိ အနိဿိ-
တဘာဝံ ဂေါဓိကသုတ္တေန ဝက္ကလိသုတ္တေန
စ ဝိဘာဝေတုံ။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၁၀၃။ နေတ္တိဝိ၊
၁၅၃။

ဂေါဓိပုတ္တ (ပု) [ဂေါဓိ+ပုတ္တ] ဂေါဓိအမျိုး
သား။ (ဒေဝဒတ်။) မဟိဒ္ဓိကော ဂေါဓိ-
ပုတ္တော၊ မဟာနုဘာဝေါ ဂေါဓိပုတ္တော။
ဝိ၊ ၄။ ၃၄၈။

ဂေါဓက (ပု) [?] ဆူးပန်းပင်။ ကန္ဒလိ-
ကြည့်။

ဂေါဓကရက္ခ (ပု) [ဂေါဓက+ရက္ခ] ဆူးပန်းပင်။
ကန္ဒလိ-ကြည့်။

ဂေါဓ(ဓူ)မ (ပု) [ဂုဓ+ဥမ။ ဓာနံ၊ ဋီ၊ ၄၅၀။
ဂုဓတိ ပရိဝေဓတိ ပလိဗုန္ဒတိတိ ဂေါဓမော။

သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၀။] ဂျုံ။ (နတ်ကောက်-ဟု
ရှေးဆရာများ ပြန်ဆိုကြ၏။) ပုဗ္ဗဏ္ဍံ နာမ
သာလိ ဝိဟိ ယဝေါ ဂေါဓမ္မော ကဂုံ ဝရကော
ကုဒြုသကော။ စူဠနိ။၂၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃။ ဝိမတိ၊
၁။၁၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၆။) ဝရကော
ဂေါဓမ္မော မုဂ္ဂေါ မာသော တိလံ ကုလတ္ထံ။
မိလိန္ဒ။၂၅၉-၆၀။

ဂေါဓမ္မက္ခေတ္တ (န) [ဂေါဓမ္မ+ခေတ္တ] ဂျုံ
ခင်း။ မာသက္ခေတ္တံ ယဝက္ခေတ္တံ ဂေါဓ-
မက္ခေတ္တံ (ဂေါဓမ္မခေတ္တံ) တိလက္ခေတ္တံ။
မဟာနိ။၈။ (-၁၉၁။)

ဂေါနက (ပု) [ဂု+ယု+က။ ဓာန်၊ဋီ။၃၁၂။]
အမွေးရှည်သော ကော်ဇောနက်ကြီး။ အာ-
သန္နိ ပလ္လင်္ကံ ဂေါနကံ စိတ္တကံ ပဋိကံ။
ဝိ၊ဉ္စ၊၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၃။ ဒီ၊၁။၇။၆၂။ (-
အံ၊၁။၁၈၂။ ဇာ၊၂။၁၆၂။) ဂေါနကောတိ
ဒိဃလောမကော မဟာကောဇဝေါ၊စတုရဂုံ-
လာဓိကာနိ ကိရ တဿ လောမာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၇၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၀။) ဒိဃလော-
မကော မဟာကောဇဝေါတိ စတုရဂုံလာဓိ-
ကလောမော ကာဠကောဇဝေါ။ သာရတ္ထ။
၃။၂၉၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂။)

ဂေါနကတူလိကသန္ဓတ (တိ) [ဂေါနကတူလိ-
ကာ+သန္ဓတ] ကော်ဇောနက်ကြီး၊ မွေရာ
တို့ဖြင့် ခင်းထားအပ်သော။ ဂေါနကတူလိ-
ကသန္ဓတ (ထေရီ။၄၂၁)နိ ဒိဃလောမ-
ကာဠကောဇဝေန စေဝ ဟံသလောမာဒိ-
ပုဏ္ဏာယ တူလိကာယ စ သန္ဓတံ။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၂၆၁။ ဂေါဏကတ္တတာနိ-သံ၊၂။၁၁၈။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇)သည် ဂေါနကတ္တတာနိ (သျှာ၊
မူ။ သံ၊၂။၁၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇)တို့မှ ပျက်
ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ဂေါနက
ရုပ်ပြီးပုံကို ကြည့်။

ဂေါနကတ္တတ (တိ) [ဂေါနက + အတ္တတ]
ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့် ခင်းထားအပ်သော။
ပလ္လင်္ကော ဂေါနကတ္တတော ပဋိကတ္တတော။
မ၊၁။၁၀၉။ အံ၊၁။၁၃၆။ ဂေါနကတ္တတောတိ
စတုရဂုံလာဓိကလောမေန ကာဠကောဇဝေန
အတ္တတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။

ဂေါနကသန္ဓတ (တိ) [ဂေါနက + သန္ဓတ]
ကော်ဇောနက်ကြီးဖြင့် ခင်းထားအပ်သော။
ဂေါနကသန္ဓတာ (ပေတ။၁၆၃)တိ ဒိဃ-
လောမကေန ကောဇဝေန သန္ဓတာ။ ပေတ၊
ဋ္ဌ။၁၄၆။

ဂေါနဂုံလမက္ကဋ္ဌ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉)သည် (မ၊ဋီ၊၃။
၂၆၁) ဂေါနဂုံဋ္ဌမက္ကဋ္ဌော အဖွင့်ကို ထောက်
၍ ဂေါနဂုံလမက္ကဋ္ဌမှ ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ်
ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ဂေါနဂုံဋ္ဌ (ပု) [ဂေါ+နဂုံဋ္ဌ] မျောက်ညို။ ဂေါ-
နဂုံလ-ကြည့်။

ဂေါနဂုံဋ္ဌမက္ကဋ္ဌ (ပု) [ဂေါနဂုံဋ္ဌ+မက္ကဋ္ဌ] မျောက်
ညို။ ဂေါနဂုံဋ္ဌမက္ကဋ္ဌော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။

ဂေါနဂုံလ (ပု) [ဂေါ+နဂုံလ] မျောက်ညို။
ဂေါနဂုံလော (ဇာ၊၁။၃၈၁)တိ ဂုန္နံ နဂုံဋ္ဌ-
သဒိသနဂုံဋ္ဌော။ “ဂေါနဂုံဋ္ဌော”တိပိ ပါဌော။
“ဂေါနဂုံလိ”တိပိ ပဋ္ဌန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။(ဓာန်။
ဓာန်၊ဋီ။၆၁၄-၌ ဂေါနဂုံလဟု ပါဌ်ပျက်လျက်
ရှိ၏။)

ဂေါနဂုံလမိဂါယုတ (တိ) [ဂေါနဂုံလမိဂ+အာ-
ယုတ] မျောက်ညိုသားကောင်တို့ဖြင့် ရှေး
ပြုမီးသော။ အစ္စောဒိကာ ပုထုသိလာ၊ ဂေါ-
နဂုံလမိဂါယုတာ။ ထေရီ၊၂၄၄၊၃၀၇၊၃၅၁။
ဂုန္နံ ဝိယ နဂုံလံ နဂုံဋ္ဌံ ဧတေသန္တိ ဂေါနဂုံလာ၊
ကာဠမက္ကဋ္ဌာ၊ “ပကတိမက္ကဋ္ဌာ”တိပိ ဝဒန္တိ-
ယေဝ။ ဂေါနဂုံလေဟိ စ ပသဒါဒိကေဟိ
မိဂေဟိ စ တဟံ တဟံ ဝိစရန္တေဟိ အာယု-

တာ မိသိတာတိ ဂေါ်နဂုံလမိဂါယုတာ။
ထေရ၊ဌ၊၁။၂၈၄။

ဂေါ်နဂုံလီ (ပု) [ဂေါ်နဂုံလ+ဤ] မျောက်ညို။
ဂေါ်နဂုံလ-ကြည့်။

ဂေါ်နဒ္ဒ (န) ဂေါ်နဒ္ဒမြို့၊ ဂေါ်ဓမြို့။ ဂေါ်နဒ္ဒ-
(သုတ္တနိ။၄၃၂။ စူဠနိ။၄) နိ ဂေါ်ဓပုရဿ
နာမံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၉၈။

ဂေါ်နဝနီတ (န) [ဂေါ်+နဝနီတ] နွားနို့ မှဖြစ်
သော ဆီဦး။ ဂေါ်သပ္ပိမ္ပိ အသတ် ပုရိမ-
နယေနေဝ ဂေါ်နဝနီတာဒိနိ ဝါ ဂါဝိ*ယေဝ
ဝါ ဒေတု။ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၆။

ဂေါ်နသ (ပု) [ဂေါ်+နာသာ။ ဂဝဿေဝ နာသာ
အဿာတိ ဂေါ်နသော၊ သညာယံ နာသ-
သဒ္ဓဿ နသော ကတော။ ဓာနံ၊ဋီ၊၆၅၁။]
ငန်းကျဲမြေ။ (ဓာနံ၊သျ၊သစ်၊ စပါးအုံး၊
တောင်ပေါက်ဓာနံ၊သျ-၌ မြေပွေးဟု ပြန်ဆို
ကြသည်။) ဂေါ်နသော တု တိလိစ္ဆောထ။
ဒွယံ ဂေါ်နသသပေ “ငန်းကျဲ” ဣတိချာ-
တေ။ ဓာနံ၊ဓာနံ၊ဋီ၊၆၅၁။ အဟိဂ္ဂဟဏေန
သဗ္ဗာပိ အဂေရဂေါ်နသာဒိဘေဒါ ဒိသဇာတိ
သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ (-အံ၊ဌ၊၂။
၁၃၄။) ဂေါ်နသောတိ ဂေါ်ဏပိဋ္ဌိတော မဏ္ဍ-
လသပေါ၊ ယဿ ပိဋ္ဌေ လောဟိတကာနိ
မဏ္ဍလာနိ ဒိဿန္တိ။ ဝဇီရ။၁၀၀။ (-သာ-
ရတ္ထ၊၂။၈၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၉။အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။)

ဂေါ်နိမိတ္တ (န) [ဂေါ်+နိမိတ္တ] နွားဟူသော
အကြောင်း။ တထေဝ ဂေါ်မာ ဂေါ်နိမိတ္တံ
သောစတိ နဝပ္ပကာရေဟိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဂေါ်နိသာဒ (ပု) [ဂေါ်+နိသာဒ] နွားတို့၏-
နေခြင်း-နေရာ။ ဂေါ်နိသာဒေါ (နိတိ၊ဓာ။
၉၅)တိ ဂေါ်နိသဇ္ဇနာ။ နိတိ၊ဓာ။၉၆။

ဂေါ်နိသာဒိ(တိ) [ဂေါ်+နိ+သဒ+ဣဏ်။ ဂေါ်နိ-
သာဒိ+ဣ။ ဂေါ်+နိသာဒ+ဣ] (၁) နွားတို့

၏နေရာ။(တိ)(၂) နွားတို့နေရာနှင့်တူသော။
(၃) နွားတို့၏ စုဝေးခြင်းနှင့်တူသော စုဝေး
ခြင်းရှိသော။ (၁) (တိ) (၂) (၃) ဂေါ်နိ-
သာဒိနိဝိဋ္ဌ-ကြည့်။

ဂေါ်နိသာဒိကာ (ထိ) [ဂေါ်+နိ+သဒ+ဣ+
အာ။ ဂေါ်+နိသာဒ+က+အာ။ ဂါဝေါ နိ-
သိဒန္တိ ဧတ္တာတိ ဂေါ်နိသာဒိကာ၊ ဂေါ်သဒ္ဓုပ-
ပဒ နိပုဗ္ဗ သဒ ဝိသရဏဂတျာဝသာနေသုတိ
ဓာတု။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။ ဂုန္တံ
နိသာဒေါ သန္တိဝေသောတေဿာတိ ဂေါ်နိ-
သာဒိကာ။ ပါတိမောက္ခပဒတ္ထအနုဝဏ္ဏနာ။
၂၄၁။] နွားတို့၏နေရာဖြစ်သော-နွားတို့၏
နေခြင်းရှိသော - နွားတို့ ဝင်ရောက်နေနိုင်
သော - ကုဋ္ဌိ (ကျောင်း)။ (အကာအရံ မလုံ
လောက်သဖြင့် နွားများဝင်ရောက်နိုင်သော
အရာမကျောင်း။ ကပ္ပိယကုဋ္ဌိလည်းကြည့်။)
ဂေါ်နိသာဒိကာ ဒုဝိဓာ အာရာမဂေါ်နိသာ-
ဒိကာ၊ ဝေါဟာရဂေါ်နိသာဒိကာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၃၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၉။ (-ဝိ၊၃။၃၃၆-၇။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၉။)

ဂေါ်နိသာဒိနိဝိဋ္ဌ (တိ) [ဂေါ်နိသာဒိ+နိဝိဋ္ဌ] နွား
တို့၏နေရာနှင့်တူသော-နွားတို့၏ စုဝေးခြင်း
နှင့်တူသော စုဝေးခြင်းရှိသော-နေရာ(ရွာ)။
(နွားများ ဟိုတစု ဒီတစု နေသကဲ့သို့ လမ်းမ
လမ်းသွယ်စသည် အစီအစဉ်မရှိပဲ ၂-အိမ်တစု
သုံးအိမ်တစု နေသောရွာကို ဂေါ်နိသာဒိနိ-
ဝိဋ္ဌ-ရွာဟု ခေါ်သည်။) ဂေါ်နိသာဒိနိဝိဋ္ဌော
(ဝိ၊၁။၅၆) နာမ ဝိထိသန္တိဝေသာဒိဝသေန
အနိဝိသိတော ယထာ ဂါဝေါ တတ္ထ တတ္ထ ဒွေ
တယော နိသိဒန္တိ၊ ဧဝံ တတ္ထ တတ္ထ ဒွေ
တိဏိ ဃရာနိ ကတွာ နိဝိဋ္ဌော။ ဝိ၊ဌ၊၁။
၂၅၈-၉။ နိသာဒနံ ပတိဋ္ဌာပနံ ပဝေသနံ
နိသာဒေါ၊ ဂုန္တံ ဝိယ နိသာဒေါတေဿာတိ
ဂေါ်နိသာဒိ၊ နိဝေသိယတိတိ နိဝိဋ္ဌော၊ ဂေါ်-
နိသာဒိ စ သော နိဝိဋ္ဌော စာတိ ဂေါ်နိ-
သာဒိနိဝိဋ္ဌော။ ပါရာ၊ ယော။၁၅၅။ နိသိဒန္တိ

တေသ္မိံ* ပဒေသေတိ နိသာဒီ၊ ဂုန္နံ နိသာဒီ၊
သောပိ နိဝိဋ္ဌော။ မအူ၊ဝိ၊ဌ၊ဝ။သျ၊သစ်၊ဉ၊
နာ။၃၂၆။

ဂေါ်နိသာဒီ (ထိ) [ဂေါ+နိသာဒ+ဤ] နွားတို့
၏ နေရာဖြစ်သော - နွားတို့ နေခြင်းရှိ
သော-နွားတို့ ဝင်ရောက်နေနိုင်သော-ကုဋ္ဌ
(ကျောင်း)။ သမ္ပတုဿာဝနန္တာ စ၊ ဂေါ်နိ-
သာဒီ ဂဟာပတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ။၁၃၆။

ဂေါ်နိသိန္နက (န) [ဂေါ+နိသိန္နက] နွားဝပ်ပုံ၊
နွားဝပ်သည့်အတိုင်း။ ဗောဓိသတ္တော ပါဒေ
သမိဉ္စိတွာ ဂေါ်နိသိန္နကံ နိသိဒီ။ ဇာ၊ဌ၊ဝ။
၃၃၉။

ဂေါပ^၁ (ပု) [ဂေါ+ပါ+ဏ။ ဂါဝေါပါလေတိ၊
ပါတိ စာတိ ဂေါပါလော၊ဂေါပေါ စ။ ကမ္မနိ
ဏော။ ဓာနံ၊ဋီ။၄၉၅။] နွားကျောင်းသား။
(မိမိနွားကို မိမိကိုယ်တိုင်ထိန်းကျောင်းသော
သူသည် ဂေါပ မည်၏။ သူတပါးနွားကို အခ
ကြေးငွေဖြင့် ထိန်းကျောင်းသော သူသည်
ဂေါပါလက မည်၏။) ဣတိ ဓနိယော ဂေါ-
ပေါ။သုတ္တနိ။၂၇၂။ဂုန္နံပါလနတော ဂေါပေါ၊
ယော ဟိ အတ္တနော ဂါဝေါပါလေတိ၊ သော
“ဂေါပေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ယော ပရေသံ
ဝေတနေန ဘဇ္ဈော ဟုတွာ၊ သော ဂေါပါ-
လကော။ အယံ ပန အတ္တနောယေဝ၊
တေန ဂေါပေါတိ ဝုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ဝ။
၂၅။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၉၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၆၇။)

ဂေါပ^၂ (တိ) [ဂုပ+ဏ] စောင့်ရှောက်သော၊
သူ။ ဂေါပေါဝ အဒိန္နံ အာဒိယမာနောတိ။
မ၊၂။၃၉၁။ ဂေါပေါဝါတိ ယထာ ဂေါပ-
ကော အတ္တနာ ရက္ခိတဗ္ဗံ ဘဏ္ဍံ ထေနေ-
န္တော အကိစ္စကာရံ ဟောတိ၊ ဝေန္တိ
အတ္တော။ မ၊ဌ၊၃။၂၉၂။ ဂေါပေတိ ရက္ခိတံ
ဂေါပေါ၊ အာရက္ခာဓိကာရေ နိယုတ္တော။
မ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။

ဂေါပက (ပု) [ဂုပ+ဏ။ ထိ-၌ ဂေါပိကာ] (၁)
ဂေါပကနတ်သား။ (တိ) (၂) စောင့်ရှောက်
တတ်သောသူ။ (ဘဏ္ဍာထိန်း။) (၁) ဂေါ-
ပကော ဒေဝပုတ္တော ဂေါပကော ဒေဝ-
ပုတ္တောတိ။ ဒီ၊၂။၂၁၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၉၊
၃၀၀။) (တိ) (၂) ယထာ တံ တုမှာဒိသေဟိ
ရက္ခကေဟိ ဂေါပကေဟိ။ မ၊၃။၆၄။ (-
အပ၊၁။၂၀၁။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၄၃၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၄၆။ ဝိမာန၊ဌ၊၃၂၀။
ဇာ၊ဌ၊၇။၁၅၇။) ဣဓေဝ ဘန္တေ ကပိလ-
ဝတ္ထုသ္မိံ* ဂေါပိကာ နာမ သက္ခမိတာ
အဟောသိ။ ဒီ၊၂။၂၁၆။ (-၂၁၇။)

ဂေါပကကုလ (န) [ဂေါပက+ကုလ] စောင့်
ရှောက်တတ်သောအမျိုး၊ ဘဏ္ဍာထိန်းမျိုး။
အဋ္ဌ ကုဋ္ဌမ္ပိယကုလာနိ အဋ္ဌ ဂေါပကကုလာနိ
အဋ္ဌ တရုတ္ထကုလာနိ အဋ္ဌ စ ကာလိင်္ဂကုလာနိ
ဒတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၇၁။ (-မူလဋီ၊၂။၁၀၄။)

ဂေါပကဒါန (န) [ဂေါပက+ဒါန] စောင့်ရှောက်
တတ်သူ၏ အလှူ၊ ဘဏ္ဍာထိန်း၏ အလှူ။
ကတရံ ပန ဂေါပကဒါနံ ဝုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။
၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၁၆၇။)

ဂေါပကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဂေါပက+ဒေဝပုတ္တ]
ဂေါပကနတ်သား။ သောတိ ဂေါပကဒေဝ-
ပုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။

ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာန (ပု) [ဂေါပက+မောဂ္ဂလ္လာ-
န] ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနံ။ ယံ နူနာဟံ ယေန
ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနဿ ဗြာဗ္ဗဏဿ ကမ္မ-
န္တော။ မ၊၃။၅၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၈၊
၁၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။)

ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တ (န) [ဂေါပက-
မောဂ္ဂလ္လာန+သုတ္တ] ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာန-
သုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။
မ၊၃။၅၈-၆၆။ အာယသ္မတာ အာနန္ဒေနေဝ

ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တေ၊ အတ္တနော ဂုဏ-
ဒဿနဝသေန ဝါ ထေရဂါထာယမ္ပိ ဘာသိ-
တာ။ သီဠိသစ်၊ ၁။ ၅၈။ (- ၁၃၃။)

ဂေါပကသီလံ (ပု) [ဂေါပက + သီလံ] ဘဏ္ဍာ
ထိန်းမျိုး၌ဖြစ်သော သီလံ၊ ဂေါပကသီလံ။
ဂေါပကသီလံ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇) တိ ရညော
ဟိတာရက္ခေ ဂေါပကကုလေ ဇာတော
သီလိနာမကော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဂေါပဓမ္မ (တိ) [ဂေါပ + ဓမ္မ] နွားငယ်၏ မျက်
လုံးနှင့်တူသော မျက်လုံးရှိသောသူ။ (မ၊ ဋီ၊
၃။ ၁၇၇။ အညေဝါဒ-နှင့် ဓာန်။ ၂၅၉-၌ ပဓမ္မ
သဒ္ဒါ “မျက်တောင်မွေး” အနက်ကို ဟော၏
ဟု ဆိုသည်။ ထိုအနက်ကိုယူ၍ ပြန်ဆိုလျှင်
“နွားငယ်၏ မျက်တောင်နှင့်တူသော မျက်
တောင်ရှိသောသူ” ဟုပြန်ဆိုရမည်။) အယဉ္ဇိ
ဒေဝ ကုမာရော ဂေါပဓမ္မော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆။ (-
ဒီ၊ ၃။ ၁၁၈။ မ၊ ၂။ ၃၃၈။ ဝိမာန၊ ၁၄၇။
ထေရ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဝဇီရ၊ ၄၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၄၆။) ဂေါပဓမ္မောတိ တွေ ပဓမ္မန္တိ သကလ-
စက္ခုဘဏ္ဍံ အဓိပ္ပေတံ၊ တံ ကာဠဝစ္ဆကဿ
ဗဟလဓာတုကံ ဟောတိ၊ ရတ္တဝစ္ဆကဿ ဝိပု-
သန္တံ၊ တံ မဟုတ္တဇာတတရုဏရတ္တဝစ္ဆကသဒ္ဓိ-
သစက္ခုဘဏ္ဍောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၄၂။
မ၊ ၃။ ၂။ ၆၄။

ဂေါပဂါမ (ပု) [ဂေါပ + ဂါမ] နွားကျောင်း
သားရွာ။ ဂေါပဂါမေ ရဝေ ယောသော။
ဂေါပဂါမေ ဂေါပါလာနံ ဂါမေ။ ဓာန်။ ဓာန်၊
ဋီ၊ ၁၀၈၁။

ဂေါပထ (ပု) [ဂေါပ + ထ] နွားသွားလမ်း။
ဗုဒ္ဓုပဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တော မဟာမဂ္ဂါ ဩက္ကမ္မ ဂေါ-
ပထံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၁၆။

ဂေါပဒ (န) [ဂေါပ + ဒ] နွားခြေရာ။ သေ-
ယျထာပိ အာဝုသော ပရိတ္တံ ဂေါပဒေ
ဥဒကံ။ အံ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဂေါပဒက (န) [ဂေါပဒ + က] နွားခြေရာခွက်၌
တည်ရှိသော ရေ။ ဂေါပဒက (ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၂၇၃။
မ၊ ၃။ ၂။ ၂၆) နို့ ဂိဝိယာ ခုရဋ္ဌာနေ ဌိတ-
ဥဒကံ။ သီဠိသစ်၊ ၂။ ၂၈၈။ (- မ၊ ၃။ ၂။
၁၉၁။)

ဂေါပန (ထီ၊ န) [ဂုပ + ယု] စောင့်ရှောက်ခြင်း၊
လုံခြုံစေခြင်း။ ယာ ဣမေသံ ဆန္တံ ဣန္ဒြိယာနံ
ဂုတ္တိ ဂေါပနာ အာရဒက္ခာ သံဝရော။ အဘိ၊
ပု။ ၁၂၇။

ဂေါပယ (ကြိ) [ဂုပ + ဣယ + ဟိ] စောင့်ရှောက်
လေ့၊ လုံခြုံစေလေ့။ ဂေါပတိ-ကြည့်။

ဂေါပယတိ (ကြိ) [ဂုပ + ဣယ + တိ] စောင့်
ရှောက်၏၊ လုံခြုံစေ၏။ ဂေါပတိ-ကြည့်။

ဂေါပယန္တ (တိ) [ဂုပ + ဣယ + အန္တ] စောင့်
ရှောက်သော၊ လုံခြုံစေသောသူ။ တဿ ဝေ
အာရက္ခတော ဂေါပယတော တေ ဘောဂေ
ရာဇာနော ဝါ ဟရန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၂၀။

ဂေါပယန္တိ (ကြိ) [ဂုပ + ဣယ + အန္တိ] စောင့်
ရှောက်ကုန်၏၊ လုံခြုံစေကုန်၏။ ဂေါပတိ-
ကြည့်။

ဂေါပယထ (ကြိ) [ဂုပ + ဣယ + ထ] စောင့်
ရှောက်ကုန်လေ့၊ လုံခြုံစေကုန်လေ့။ ဂေါ-
ပတိ-ကြည့်။

ဂေါပယမာန (တိ) [ဂုပ + ဣယ + မာန] စောင့်
ရှောက်သော၊ လုံခြုံစေသောသူ။ ဥပါသ-
ကော သီလဝါတိ ပဉ္စ ဝါ ဒသ ဝါ သီလာနိ
ဂေါပယမာနော။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ ၁၆၉။

ဂေါပယံ* (ကြိ) [ဂုပ + ဣယ + ဣ] စောင့်ရှောက်
ပြီ၊ လုံခြုံစေပြီ။ ဂေါပတိ-ကြည့်။

ဂေါပယံသု (ကြိ) [ဂုပ + ဣယ + ဥ] စောင့်
ရှောက်ကုန်ပြီ၊ လုံခြုံစေကုန်ပြီ။ ဂေါပတိ-
ကြည့်။

ဂေါပယိတု (ထိ၊ပု) [ဂုပ+ဏယ+တု] စောင့်
ရှောက်သူ၊ လုံခြုံစေတတ်သူ။ မေတ္တာကရု-
ဏာသမ္ပတ္တိယာ မာတာပိတရော ဝိယ လော-
ကဿ ရက္ခိတာ ဂေါပယိတတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၇။

ဂေါပယိတု (ကြိ၊ဝိ) [ဂုပ+ဏယ+တု] စောင့်
ရှောက်၍၊ လုံခြုံစေ၍။ သာရထိပိ ရထံ ဂေါ-
ပယိတု ပုနဒိဝသေ ပါတောဝ တံ အာဒါယ
ရာဇဒွါရေ တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။

ဂေါပယိဿာမိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏယ+ဿာမိ]
စောင့်ရှောက်အံ့၊ လုံခြုံစေအံ့။ ဂေါပေတိ-
ကြည့်။

ဂေါပယေ (ကြိ) [ဂုပ+ဏယ+ယေ] စောင့်
ရှောက်အံ့၊ လုံခြုံစေအံ့။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပယေယျ (ကြိ) [ဂုပ+ဏယ+ယေ] စောင့်
ရှောက်ရာ၏၊ လုံခြုံစေရာ၏။ ဂေါပေတိ-
ကြည့်။

ဂေါပရိဏာယက (ပု) [ဂေါ+ပရိဏာယက] နွား
တို့၏ - ရွှေဆောင် - အကြီးအကဲ။ ယေ တေ
ဥသဘာ ဂေါပိတရော ဂေါပရိဏာယကာ။
မ၊၁။၂၀။ အံ၊၃။၅၄၆။ ဂါဝေါ ပရိဏယန္တိ
ယထာရဗ္ဗိံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တိတိ ဂေါပရိဏာ-
ယကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။)

ဂေါပါနသန္တရဂတ (တိ) [ဂေါပါနသိ+အန္တရ-
ဂတ] အခြင် - ရနယ် - တို့၏အကြား၌ရောက်
သော။ ယာ စ ဂေါပါနသိယော ဂေါပါန-
သန္တရဂတာ၊ တာပိ ကူဋံ အာဟစ္စ ဌာနေန
ကူဋုမာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၇။

ဂေါပါနသိဝက် (တိ) [ဂေါပါနသိ+ဝက်] အခြင်
- ရနယ် - ကဲ့သို့ ကောက်သော၊ ကောက်
သော-အခြင်-ရနယ်-နှင့်တူသော။ အဒ္ဓ-
သာ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿီ ကုမာရော
ဥယျာနဘူမိ နိယုန္တော ပုရိသံ ဇိဏ္ဏံ ဂေါ-

ပါနသိဝက် ဘောဂ္ဂံ။ ဒီ၊၂။၁၇။ (-မ၊၁။
၁၂၃။ အံ၊၁။၁၃၇။) ဂေါပါနသိဝက်န္တိ ဂေါပါ-
နသိ ဝိယ ဝက်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဂေါပါနသိဝက်န္တိ ဝက်ဂေါ-
ပါနသိ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၅။

ဂေါပါနသိ (ထိ) [ဂေါပါန+သိ+အ+ဤ] ဂံ
ဝသောဒကံ၊ သူရိယာဒိကိရဏဉ္စ ပိဝန္တိ ဝိနာ-
သယန္တိ အဗ္ဘန္တရမပ္ပဝေသနဝေသနာတိ ဂေါ-
ပါနာ၊ ဣဋ္ဌကာဒယော။ တာနိ သိနောန္တိ
ဗန္တန္တိ ဧတ္တာတိ ဂေါပါနသိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၂၂။
အခြင်ရနယ်။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်-၌ အခြင်ရ-
နယ်၊ဒိုင်း၊ မြွေး၊ သစ်ဝါးဟု ပြန်ဆိုသည်။)
သံသယ ဂေါပါနသိ ယေယျစိတ္တော အဝ-
ဟရိ။ ဝိ၊၁။၇၃။

ဂေါပါနသိအာကာရ (ပု) [ဂေါပါနသိ+အာ-
ကာရ] အခြင်ရနယ် - အသွင် - သဏ္ဌာန်။
ဂေါပါနသိဘောဂ္ဂသမ-ကြည့်။

ဂေါပါနသိဂဏ (ပု) [ဂေါပါနသိ+ဂဏ] အခြင်
ရနယ်အပေါင်း။ ဂေါပါနသိဂဏာ (ဝိမာန။
၁၀၅)တိ ဂေါပါနသိသမ္မဟာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၂၇၅။

ဂေါပါနသိဘာရဝဟ (တိ) [ဂေါပါနသိဘာရ+
ဝဟ+အ] အခြင်ရနယ်ကို ဆောင်သော။
ဂေါပါနသိဘာရဝဟာဝ ကဏ္ဍိကာ (ဇာ၊၁။
၁၅၅)တိ ယထာ ဂေါပါနသိနံ ဘာရံ ဝဟ-
မာနာ ကဏ္ဍိကာ န ဓံသတိ န ပတတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။

ဂေါပါနသိဘောဂ္ဂသမ (တိ) [ဂေါပါနသိ+ဘောဂ္ဂ-
+သမ] အခြင်ရနယ်နှင့်တူသော - ကောက်-
ကိုင်း - သောကိုယ်ရှိသော။ ဂေါပါနသိ-
ဘောဂ္ဂသမ (ဇာ၊၁။၁၆၉)န္တိ ဂေါပါနသိသမံ
ဘောဂ္ဂံ၊ ဂေါပါနသိအာကာရေန ဘဂ္ဂသရိရံ
ဩနမိတွာ နဋ္ဌကာကဏိကံ ပရိယေသန္တိ
ဝိယ စရမာနန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

ဂေါပါနသီသမ (တိ) [ဂေါပါနသီ+သမ] အခြင်
ရနယ်နှင့်တူသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါပါနသီသမ္မဟ (ပု) [ဂေါပါနသီ+သမ္မဟ]
အခြင်ရနယ်အပေါင်း။ ဂေါပါနသီဂဏ-ကြည့်။

ဂေါပါယတိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏယ+တိ] စောင့်
ရှောက်၏။ လုံခြုံစေ၏။ ဂေါပါယတိတံ
အတ္ထော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ (-၅၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၂၁၄။) ဂေါပါယတိတံ သံကိလေသာ-
နတ္ထတော ရက္ခတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဂေါပါ-
ယန္တိ-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။

ဂေါပါယန (ထိ၊ န) [ဂုပ+ဏယ+ယု] စောင့်
ရှောက်ခြင်း၊ လုံခြုံစေခြင်း။ ယထာ ဣန္ဒြိယ
န ဝိနယတိ။ ဝေံ ဂေါပါယနတော ဂုတ္တိ။
ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။

ဂေါပါယန္တိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏယ+အန္တိ] စောင့်
ရှောက်ကုန်၏။ လုံခြုံစေကုန်၏။ ဂေါပါယတိ-
ကြည့်။

ဂေါပါယိကာ (ထိ) [ဂုပ+ဏယ+ဏှ+အာ]
စောင့်ရှောက်တတ်သော မိန်းမ။ ဂေါတ္ထိ-
ကြည့်။

ဂေါပါယိတု (ထိ၊ ပု) [ဂုပ+ဏယ+တု] စောင့်
ရှောက်တတ်သူ၊ လုံခြုံစေတတ်သူ။ ကရုဏာ-
သမ္ပတ္တိယာ ဒုက္ခာပနယနေန ဂေါပါယိတာ။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂။

ဂေါပါလ (ပု) [ဂေါ+ပါလ+အ] (၁) နွား
ကျောင်းသား။ (၂) ဂေါပါလနတ်။ (၁)
ယထာ ဒဏ္ဍေန ဂေါပါလော၊ ဂါဝေါ ပါ-
ဇေတိ ဂေါစရံ။ ဓမ္မ၊ ၃၃။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၃၃။) (၂) ဂေါ-
ပါလော သုပ္ပရောဓော စ၊ ဟိရိ နေတ္ထိ စ မန္တိ-
ယော။ ဒိ၊ ၃။ ၁၆၅။

ဂေါပါလက (ပု) [ဂေါ+ပါလ+ဏှ။ ထိ-၌ ဂေါ-
ပါလိကာ။ ဂေါပါလကော (နေတ္ထိ၊ ၃၀) တိ

ဂါဝေါ ဣဿရဘာဝေန ပါလေတိ ရက္ခတိတံ
ဂေါပါလကော။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၄၆။] နွား
ကျောင်းသား။ ဂေါပ-လည်း ကြည့်။ အထ
ခေါ အညတရော ဂေါပါလကော ယေန
ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဥဒါန၊ ၁၂၂။ တံ
ဥတ္တိဏ္ဍံ ဂေါပါလိကာ ပဿိတော။ ဝိ၊ ၁။ ၈၅။
အညတရော ဂေါပါလကောတိ ဧကော ဂေါ-
ဂဏရက္ခကော၊ နာမေန ပန နန္ဒော နာမ။
ဥဒါန၊ ၁၂၁။

ဂေါပါလကဥပေါသထ (ပု) [ဂေါပါလက+ဥပေါ-
သထ] နွားကျောင်းသားဥပုသ်။ အပရိသုဒ္ဓ-
ဝိတက္ကတာယ ဂေါပါလကဥပေါသထဌာနေ
ဌိတော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။

ဂေါပါလကမ္မ (န) [ဂေါပါလ+ကမ္မ] နွား
ကျောင်းသား၏ အလုပ်။ ဂေါရက္ခာ-ကြည့်။

ဂေါပါလကကုလ (န) [ဂေါပါလက+ကုလ] (၁)
နွားကျောင်းသားမျိုး။ (၂) နွားကျောင်း
သားအိမ်။ (၁) တေန စ သမယေန အည-
တရော တာပသော ဂေါပါလကကုလံ နိဿာ-
ယ ဂင်္ဂါတိရေ ဝိဟရတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၀။ (၂) တေ တံ ကန္တာရံ
သမတိက္ကမိတော သာယံ ဧကံ ဂေါပါလက-
ကုလံ သမ္မာပုဏိသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။
(-၃၂၃။)

ဂေါပါလကကုလဝါသိ (တိ) [ဂေါပါလကကုလ+
ဝသ+ဏိ] နွားကျောင်းသားအိမ်၌နေသော
သူ။ တံဒိဝသဉ္စ ဂေါပါလကကုလဝါသိနော
နိရုဒကပါယာသံ ပစိသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။

ဂေါပါလကဂဏန (ထိ၊ န) [ဂေါပါလက+ဂဏန]
နွားကျောင်းသားရေတွက်နည်း။ သီသဂဏ-
နာယ ဂေါပါလကဂဏနာယ ဂဏေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇။

ဂေါပါလကဂါမ (ပု) [ဂေါပါလက+ဂါမ] နွား
ကျောင်းသားရွာ။ တေ ဧကံ ဂေါပါလက-
ဂါမံ ပဝိသိသု။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။

ဂေါပါလကဒါရက (ပု) [ဂေါပါလက+ဒါရက] နွားကျောင်းသား-ကလေး-သူငယ်။ ဒါရက ဝုဗ္ဗိမန္တယ ကိဋ္ဌန္တာ ဝိဝါဒဌာနေသု အညေ ဂေါပါလကဒါရကေ ဟတ္ထေနိ ပါဒေနိ ပဟရန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၇၁။

ဂေါပါလကမဂ္ဂ (ပု) [ဂေါပါလက+မဂ္ဂ] နွားကျောင်းသား (အိမ်သို့သွားရာ) လမ်း။ ကုက္ကုရော ပုရတော ဌတ္တာ ဂေါပါလကမဂ္ဂ ပဋိပန္နကာလေ အပသက္ကံ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂၃။

ဂေါပါလကဝိဟာရ (ပု) [ဂေါပါလက+ဝိဟာရ] နွားကျောင်းသား (ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော) ကျောင်း။ သော အဇ္ဇာပိ ဂေါပါလကဝိဟာရေတွေဝ ပညာယတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၄၁။

ဂေါပါလကသတ (န) [ဂေါပါလက+သတ] နွားကျောင်းသားတရာ၊ နွားကျောင်းသားအရာ။ အစုတေလသာနိ စ ဂေါပါလကသတာနိ အစုတေလသာနိ စ ဓေနုသတာနိ အာဒါယ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၄၁။

ဂေါပါလကသုတ္တ (န) [ဂေါပါလက+သုတ္တ] အင်္ဂါ ၁၁-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော နွားကျောင်းသားသည် နွားအပေါင်းတို့ကို ချမ်းသာအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်သလို “န ရူပညူ” စသော အင်္ဂါ ၁၁-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောရဟန်းလည်း သာသနာကို ကြီးပွားအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း နွားကျောင်းသား အင်္ဂါ ၁၁-ပါးကို ဥပမာထား၍ ဟောသောသုတ်၊ ဂေါပါလကသုတ်။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ မ၊၁။၂၇၁-၂၇၆။ တတ္ထာတိ ဂေါပါလကသုတ္တေ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။ (- ၁၉၃။)

ဂေါပါလကသေဋ္ဌိ (ပု) [ဂေါပါလက + သေဋ္ဌိ] နွားကျောင်းသားသူဌေး။ ကဿပဿ ဘဂဝ-

တော ကာလေ ဂေါပါလကသေဋ္ဌိဿ ပုတ္တာ ဘာတရော ဟုတော နိဗ္ဗတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၅၉။

ဂေါပါလကု (ကူ) ပေါသထ (ပု) [ဂေါပါလက+ဥပေါသထ] နွားကျောင်းသားနှင့် တူသော ဥပုသ်၊ နွားကျောင်းသားဥပုသ်။ ဂေါပါလကုပေါသထော (အံ၊၁။၂၀၆)တိ ဂေါပါလကေဟိ သဒ္ဓိံ ဥပမိတဥပေါသထော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၃။ ဂေါပါလကုပေါသထော နိဂဏ္ဌူပေါသထောတိအာဒိသု ဥပဝါသေ။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၆၈။ (- ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။)

ဂေါပါလကုမာရ (ပု) [ဂေါပါလ + ကုမာရ] ဂေါပါလသတို့သား။ (ဤသတို့သားသည် ဟတ္ထိပါလဇာတ်လာ ဂေါပါလသတို့သားနှင့် ဘုရားလက်ထက် ဂေါပါလမာတာဒေဝီ၏သား ဖြစ်သော ဂေါပါလ သတို့သားဟူ၍ နာမည် တူနှစ်ယောက် ရှိသည်။) တဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဂေါပါလကုမာရေတိ မာတာမဟသေဋ္ဌိနော နာမံ အကံသု။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၄။ (- ဇာ၊ဌ၊၄။၄၇၅။)

ဂေါပါလကုလ (န) [ဂေါပါလ+ကုလ] (၁) နွားကျောင်းသားမျိုး။ (၂) နွားကျောင်းသားအိမ်။ (၁) တေန စ သမယေန အညတရော တာပသော ဂေါပါလကုလံ နိဿာယ ဂင်္ဂါတိရေ ဝိဟရတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၆၃။ (၂) တေ ဂစ္ဆန္တော ဧကံ ဂေါပါလကုလံ ပါပုဏိံ သု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၈။

ဂေါပါလဒါရက (ပု) [ဂေါပါလ+ဒါရက] နွားကျောင်းသား-ကလေး-သူငယ်။ ထေရော ကိရ ပုဗ္ဗေ မနုဿကာလေ ဂေါပါလဒါရကနံ ဇေဋ္ဌကော ဟုတော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၀၃။

ဂေါပါလဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဂေါပါလ+ဒေဝပုတ္တ] ဂေါပါလနတ်သား။ ဒေဝန္တိ ဂေါပါလဒေဝပုတ္တံ။ ဝိမာန၊ဌ၊၂၉၁။

ဂေါပါလဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဂေါပါလ+ဗြာဟ္မဏ]
ဂေါပါလပုဏ္ဏား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဂေါပါလဗြာဟ္မဏကာလ (ပု) [ဂေါပါလဗြာဟ္မဏ+ကာလ] ဂေါပါလပုဏ္ဏားဖြစ်သောအခါ။
ဂေါပါလဗြာဟ္မဏကာလေ သဿာဝကသံဃ-
ဿ ကဿပဘဂဝတော ယထာ အသဒိသဒါ-
နံ အဒါသိ။ ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၆၄။

ဂေါပါလမာတု (ထိ) [ဂေါပါလ+မာတု] ဂေါ-
ပါလ၏မယ်တော်။ (ဤအမျိုးသမီးသည်
ဥဇ္ဇေနိပြည်သွား လမ်းအကြားရှိ တေလပနာ-
ဠှနိဂုံးနေ သူဌေးတဦး၏ သမီးဖြစ်သည်။ အမိ
အဘ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် အထိန်းကို မှီ၍
ဆင်းရဲစွာ အသက် မွေးနေရသူ ဖြစ်သည်။
မိမိဆံပင်ကိုဖြတ်၍ ရောင်းရာ ရရှိသော-ဂ-အ
သပြာဖြင့် အရှင်မဟာကစ္စည်း အပါအဝင် ဂ-
ပါးသော ရဟန္တာတို့အား ဆွမ်းလှူရသော
အကျိုး အာနိသင်ကြောင့် ထိုနေ့ပင် စန္ဒပ-
ဇောတမင်းကြီး၏ အဂ္ဂမဟေသီမိဖုရားကြီး
အရာသို့ ရောက်ရှိသူ ဖြစ်သည်။ နောင်အခါ
စန္ဒပဇောတမင်းကြီးကို စွဲ၍ ရရှိသောသား
ငယ်ကို “ဂေါပါလကုမာရ” ဟု အမည်ပေး
သည်။ ထိုအခါမှစ၍ “ဂေါပါလမာတာ” ဟု
အမည်တွင်သည်။ စန္ဒပဇောတ မင်းကြီး၏
ကဉ္စနဝန်ဥယျာဉ်၌ အရှင်မဟာကစ္စည်းထေရ်
အားကျောင်းဆောက်၍ လှူဒါန်းသူကျောင်း
အမတ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။ ၂၀။
အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၂-၁၆၄။) မလ္လိကာ စ ဒေဝီ ဂေါ-
ပါလမာတာ စ ဒေဝီ သုပ္ပိယာ စ ဥပါသိကာ။
မိလိန္ဒ။ ၁၂၀။ (- ၂၀။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၄။)

ဂေါပါလသုတ္တ (န) [ဂေါပါလ+သုတ္တ] ဂေါပါ-
လသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁၁-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊
၇-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၅၄၆-၅၅၁။ ပိဏ္ဏပါတိကသုတ္တံ
သိပ္ပသုတ္တံ ဂေါပါလသုတ္တံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၀။
ဂေါပါလကသုတ္တ-လည်းကြည့်။

ဂေါပါလိကာ (ထိ) [ဂေါ+ပါလ+ဏ္ဍ+အာ]
နွားကျောင်းသူမ။ ဂေါပါလက-ကြည့်။

ဂေါပိက (ပု) [ဂေါပ+ဣက] နွားရှိသောသူ။
သောစတိ ပုတ္တေဟိ ပုတ္တိမာ၊ ဂေါပိကော
(ဂေါမိကော?) ဂေါဟိ တထေဝ သောစတိ။
နေတ္ထိ။ ၃၀။

ဂေါပိတ (တိ) [ဂုပ+တ] စောင့်ရှောက်အပ်
သော၊ လုံခြုံစေအပ်သော။ ရက္ခိတံ ဂေါပိတံ
မမာယိတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ (- မဟာနိ၊ ၃၉၉။)
မဉ္ဇူသဒိသု ပက္ခိပိတော ဂေါပိတတ္တာ ဂေါပိ-
တံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ (- မဟာနိ၊ ၄၁၃။
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၂၆။)

ဂေါပိတဌာန (န) [ဂေါပိတ+ဌာန] စောင့်
ရှောက်အပ်သော အရပ်၊ လုံခြုံစေအပ်သော
အရပ်။ အတ္တနာ ဂေါပိတဌာနေ အခိပေတွာ
ပရတ္တ ခိပနတ္တန္တိ ဂုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊
၁။ ၃၇၆။

ဂေါပိတဓမ္မ (ပု) [ဂေါပိတ+ဓမ္မ] စောင့်ရှောက်
အပ်-လုံခြုံစေအပ်-သောတရား။ ဓမ္မေန
ဂုတ္တောတိ မဟာဆတ္တသဒိသေန အတ္တနာ
ဂေါပိတဓမ္မေန ဂုတ္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၅၅။

ဂေါပိတိန္ဒြိယ (တိ) [ဂေါပိတ+ဣန္ဒြိယ] စောင့်
ရှောက်အပ် - လုံခြုံစေအပ် - သောဣန္ဒြိ-
ယရှိသောသူ။ ဂုတ္တိန္ဒြိယ-ကြည့်။

ဂေါပိတုံ (ဗျ) [ဂုပ+တုံ] စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ၊
လုံခြုံစေခြင်းငှါ။ တတ္ထ ပဝတ္တနကပါပကမ္မ-
နိဝါရဏေန ရက္ခိတုံ ဂေါပိတုံ န သက္ကောတိ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၆။

ဂေါပိတု (ပု) [ဂေါ+ပိတု] နွားတို့၏ အဖ၊
နွားတို့၏ အဖအရာတည်သောနွား။ ယေ
တေဥသဘာ ဂေါပိတရော။ မ၊ ၁။ ၂၀။ အံ၊
၃။ ၅၄၆။ ဂုန္တံ ပိတုဌာနံ ကရေန္တိတိ ဂေါပိတ-
ရော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ (- အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၂။)

ဂေါပိပါသိတဇာတိက (တိ) [ဂေါပိပါသိတ+ဇာတိက] ရေငတ်သောနွားသဘောရှိသော၊ ရေငတ်သောနွားနှင့် တူသော၊ သူ။ ဂေါပိပါသိတဇာတိကာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၁၆) တိ ဂုန္တံ ပိပါသကဇာတိကာ ဝိယ၊ ပိပါသိတဂေါသဒိသတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဂေါပိပါသိတဇာတိကာတိ ဂေါပိပါသိတဿ ဇာတိကော သဘာဝေါ ယေသံ ပုရိသာနန္တိ ဂေါပိပါသိတဇာတိကာ၊ အဋ္ဌကထာယံ ပန အဓိပ္ပါယ်တ္ထမေဝ ဒဿေတံ ဂေါပိပါသိတဇာတိကာတိ ပိပါသိတဂေါသဒိသတိ ဝုတ္တံ ဟောတိတိ အာဟ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၉။

ဂေါပိယ^၁ (ပု) [ဂေါပ+ဣယ] နွားရှိသော၊ သူ။ ဂေါပိယော ဂေါဟိ တထေဝ သောစတိ။ သုတ္တနိ။ ၂၇၄။ ဂေါပိယော ဂေါဟိ တထေဝ နန္တတိ။ ယဿ ဂါဝေါ အတ္ထိ၊ သောပိ ဂေါပိယော၊ ဂေါဟိ သဟ၊ ဂေါဟိ ဝါ ကရဏဘူတေဟိ တထေဝ နန္တတိတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ။ ၂၇၅။

ဂေါပိယ^၂ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂုပ+တု] စောင့်ရှောက်၍၊ လုံခြုံစေ၍။ ပဂ္ဂယ တိဏိ သရဏေ၊ ပဉ္စသီလာနိ ဂေါပိယ။ အပ၊ ၁။ ၈၄။

ဂေါပိယန္တိ (ကြိ) [ဂုပ+သန္တိ] စောင့်ရှောက်ကုန်လတ္တံ့၊ လုံခြုံစေကုန်လတ္တံ့။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပိ (ထိ) [ဂေါပ+ဤ] နွားကျောင်းသူမ၊ ဂေါပိမည်သောသူမ။ ဂေါပိ မမ အဿဝါ။ သုတ္တနိ။ ၂၇၂-၂၇၄။ ဂေါပိတိ ဘရိယံ နိဒ္ဒိသတိ။ သုတ္တနိ။ ၂၇၅။

ဂေါပိတက (န) [ဂေါ+ပိတက] နွား-သောက်ပုံ-သောက်နည်း။ ဂေါပိတကံ ပိဝိတွာ (အံ၊ ၂။ ၁၆၅) တိ ဂါဝိယော ဝိယ မုခေန အာကဇေန္တော ပိဝိတွာ။ အံ၊ ၁။ ၂၇၂။

ဂေါပိယတိ (ကြိ) [ဂုပ+ယ+တေ] စောင့်ရှောက်အပ်၏။ လုံခြုံစေအပ်၏။ ဌပိယတိ ရက္ခိယတိ ဂေါပိယတိတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၇၂။

ဂေါပုရ (န) [ဂေါ+ပုရ။ ဂုန္တံ ဝါစာနံ ပုရံ ဂေါပုရံ၊ ဓာန၊ ၁။ ၂၀၄။] တံခါးမုခ်။ တေ ဂန္တာ ဂေါပုရံ ခဏိတွာ ရညော သယနသရေ ဥဋ္ဌဟိ သု။ သုတ္တနိ။ ၁။ ၂၇၂။ အပ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဂေါပုရနုလကယုတ္တ (တိ) [ဂေါပုရနုလက+ယုတ္တ] တံခါးမုခ်၊ ပြအိုးတို့နှင့်-ယှဉ်သော-ပြည့်စုံသော။ ဂေါပုရနုလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၄။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၇၀။) ဂေါပုရနုလကယုတ္တန္တိ ဒွါရပါသာဒေန စ တတ္ထ တတ္ထ ပါကာရမတ္ထကေ ပတိဋ္ဌာပိတအနုလကေဟိ စ ယုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၇။

ဂေါပုရဒွါရ (န) [ဂေါပုရ+ဒွါရ] တံခါးမုခ်ရှိသော တံခါး။ ဂေါပုရဒွါရံ ဂန္တာ လာခါဂုဇ္ဇကေန ကိဋ္ဌတိ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၂။

ဂေါပုရဒွါရနုလကယုတ္တ (တိ) [ဂေါပုရဒွါရနုလက+ယုတ္တ] တံခါးမုခ်ရှိသောတံခါး၊ ပြအိုးတို့နှင့်-ယှဉ်သော-ပြည့်စုံသော။ ဂေါပုရဒွါရနုလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၁၄၅။

ဂေါပုရိသ (ပု) [ဂေါ+ပုရိသ] နွားကျောင်းသား။ ဟတ္ထိဗန္တံ အဿဗန္တံ၊ ဂေါပုရိသဉ္စ မဏ္ဍလံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၇။ (-ပဋိသံ၊ ၂၉၁။) ဂေါပုရိသော ဝုစ္စတိ ဂေါပါလကော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၇။ (-ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၉၂။)

ဂေါပေတဗ္ဗ (တိ) [ဂုပ+တဗ္ဗ] စောင့်ရှောက်အပ်-လုံခြုံစေအပ်-သော။ ယထာ ဟိ နံ ပစ္စတ္ထိကာ န ဂဏန္တိ၊ ဧဝံ ဂေါပေတဗ္ဗော ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၉၈။ အပ၊ ၁။ ၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၉၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁။

ဂေါပတိ (ကြိ) [ဂုပ+အ+တိ။ ဂု+ဏေ+တိ။ ရှုနာ။ ၃၂၅။ နိတိ။ ဓာ။ ၃၂၇။] စောင့်ရှောက်၏။ လုံခြုံစေ၏။ မာတုရက္ခိတာ နာမ မာတာရက္ခိတံ ဂေါပတိ။ ဝိ။ ၁။ ၂၀၂။ (-ဇာ။ ၂။ ဂ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၃။ ဒီ။ ၁။ ၁၉၅။ ၁၉၈။ အံ။ ၁။ ၂။ ၂၇။) ဂေါပတိတိ ယထာ အညေ န ပဿန္တိ။ ဝေံ ဂုတ္တဋ္ဌာနေ ဌပေတိ။ ဝိ။ ၁။ ၂။ ၁၄။ ဂေါပတိ ရက္ခိတိတံ ဂေါပေါ။ မာ။ ၁။ ၃။ ၁၉၆။ ဂေါပယတိ—ဇာ။ ၁။ ၃၃၅။ မာ။ ၁။ ၂။ ၂၇။ ဇာ။ ၁။ ၄။ ၄၅။ ဂေါပန္တိ—ဝိ။ ၁။ ၂။ ၁၃။ မဟာနိ။ ၁၀၀။ ဝိ။ ၁။ ၂။ ၅၂။ အဘိ။ ၁။ ၂။ ၃၆၈။ အပါ။ ၁။ ၃၂။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂။ ၄။ ဂေါပယန္တိ—သံ။ ၁။ ၁၀၈။ အံ။ ၁။ ၃။ ၃၅။ ၈၂။ ဣတိ-ဝုတ်။ ၁။ ၃၂။ ဂေါပသိ—ဇာ။ ၁။ ၅။ ၂၃၈။ ဂေါပထ—ဓမ္မာ။ ၁။ ၂။ ၃၀၄။ ထေရ။ ၁။ ၂။ ၂၄၀။ ၃၉၆။ ဂေါပယထ—သုတ္တနိ။ ၁။ ၂။ ၇။ ခုဒ္ဒက။ ၁။ ၄၂။ ဂေါပမိ—ထေရီ။ ၁။ ၂။ ၀။ ဂေါပန္တု—ဇာ။ ၁။ ၂။ ၃။ ဂေါပဟိ—ဓမ္မာ။ ၁။ ၁။ ၁၉။ ဂေါပယ—ဓမ္မာ။ ၁။ ၂။ ၃၈၀။ ဂေါပယျ—မဟာနိ။ ၂။ ၇။ ဣတိဝုတ်။ ၁။ ၂။ ၈။ မဟာနိ။ ၁။ ၃၄၇။ ဂေါပယေယျ—မဟာနိ။ ၁။ ၃၉၃။ ဂေါပယျု—မိလိန္ဒ။ ၁။ ၄၆။ ဂေါပယေ—စရိယာ။ ၄၀၄။ စရိယာ။ ၁။ ၅၃။ ဂေါပသိ—အပါ။ ၁။ ၂။ ၂၈။ ဂေါပယိ—အပါ။ ၁။ ၈၂။ ၈၆။ ဂေါပယိသု—ဓမ္မာ။ ၁။ ၂။ ၃၀၄။ ဂေါပိဿန္တိ—မဟာနိ။ ၂။ ၅။ ဒီ။ ၁။ ၂။ ၃။ ဂေါပဿာမိ—ကင်္ခါ။ ၁။ ၃။ ၂။ ဂေါပယိဿာမိ—ဝိ။ ၁။ ၂။ ၂၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၆၅။ အံ။ ၁။ ၃။ ၄။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၁၄။

ဂေါပတုံ (ဗျ) [ဂုပ+တုံ] စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ။ လုံခြုံစေခြင်းငှါ။ ဂေါပတုံ ဣမေ ဣဿရာ နယိမေ ဒါတုံ။ ဝိ။ ၁။ ၈၂။ အတ္တာနံ ဝါ ဂေါပတုံ ရက္ခိတုံ သမတ္ထော။ အံ။ ၁။ ၃။ ၃။ (-၃၄။ အဘိ။ ၁။ ၃။ ၉၉။)

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၆၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဂေါပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂုပ+တွာ] စောင့်ရှောက်၍။ လုံခြုံစေ၍။ ဇဂ္ဂိတွာ ဂေါပေတွာ ဖလဝါရေန ဘာဇေတွာ ခါဒန္တိ။ ဝိ။ ၁။ ၃။ ၃။

ဂေါပေထ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+ထ] စောင့်ရှောက်ကုန်လော့။ လုံခြုံစေကုန်လော့။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေန္တ (တိ) [ဂုပ+ဏေ+အန္တ] စောင့်ရှောက်သော။ လုံခြုံစေသော။ ရက္ခန္တံ ဂေါပေန္တံ စရန္တိ။ မဟာနိ။ ၁။ ၁၀။ (-ဝိ။ ၁။ ၆၅။ ဝိ။ ၁။ ၂။ ၅၅။ ဂေါပေန္တတိ စိတ္တမဉ္ဇူသယ ဂေါပယမာနာ။ မဟာနိ။ ၁။ ၂။ ၂။ (-ဝိမတိ။ ၁။ ၂။ ၃။)

ဂေါပေန္တိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+အန္တိ] စောင့်ရှောက်ကုန်၏။ လုံခြုံစေကုန်၏။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေမိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+မိ] စောင့်ရှောက်အံ့။ လုံခြုံစေအံ့။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေယျ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+ယျ] စောင့်ရှောက်ရာ၏။ လုံခြုံစေရာ၏။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေယျု (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+ယျု] စောင့်ရှောက်ကုန်ရာ၏။ လုံခြုံစေကုန်ရာ၏။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေသိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+သိ] စောင့်ရှောက်ပြီ။ လုံခြုံစေပြီ။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေသိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+သိ] စောင့်ရှောက်၏။ လုံခြုံစေ၏။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေဿာမိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+ဿာမိ] စောင့်ရှောက်အံ့။ လုံခြုံစေအံ့။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပေဟိ (ကြိ) [ဂုပ+ဏေ+ဟိ] စောင့်ရှောက်လော့။ လုံခြုံစေလော့။ ဂေါပေတိ-ကြည့်။

ဂေါပက (ပု) [ဂုပ+ပ+က။ ဂုပ ရက္ခဏေ၊ ပေါ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာနံ၊ ၁။ ၃။ ၅။ ၁၄။] ကျွန်။

ဒါသေရော၊ ဒါသေယျော၊ ဂေါပကော၊
နိယောဇ္ဇော၊ အဘုဇိယောယုတြ။ ဓာန်၊ ဇိ။
၅၁၄။

ဂေါပ (ပ) [ဂုပ+ဖ။ ဂုပ္ပ+ဏ] (၁) ဖမျက်၊
ခြေမျက်စိ။ (၂) ဖွဲခြင်း၊ သိကုံးခြင်း။ (၁)
ဂုပါ ဖော၊ ဂုပိသ္မာ ဖော ဟောတိ။ ဂေါပိ-
ယတိတိ ဂေါပေါ=စရဏဂဏ္ဍိ။ မောဂ်၊ ၇။
၁၂၀။ (၂) ဂေါပန၊ ဂေါပိမ-တို့ကြည့်။

ဂေါပက (ပ) [ဂုပ+ဖ+က။ ဂုပ ရက္ခဏေ၊ ဖော၊
သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၂၇၇။] (၁)
ဖမျက်၊ ခြေမျက်စိ။ (တိ) (၂) ခြေမျက်စိ
လောက်ရှိသော။ (၁) န စ ဂေါပကေန
ဂေါပကံ သံသနေန္တော ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃၈။
(-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၈။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၃၁။) ဂေါပကေ ဝါဒဂဏ္ဍိမ္ပိ။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၈၆၄။
(တိ) (၂) ဂေါပကေ ဥဒကေ နိမုဇ္ဈိတုကာ-
မော ဝိယ စ။ ပမာဏံ အဇာနန္တော ဝိဟည-
တိတိ နိဂုဏ္ဍာတိ။ မ၊ ဇိ။ ၂။ ၃၁၅။

ဂေါပကဋ္ဌာန (န) [ဂေါပက+ဋ္ဌာန] ခြေမျက်စိ
တည်ရာအရပ်။ ပေါပကဋ္ဌာနတော ပဋ္ဌာယ
ယာဝ ဇာဏုပ္ပဒေသ။ ဒိ၊ ဇိ။ ၃။ ၁၁၂။

ဂေါပကဋ္ဌိ (န) [ဂေါပက+အဋ္ဌိ] ခြေဖမျက်ရိုး၊
ခြေမျက်စိအရိုး။ အဟံ ဂေါပကဋ္ဌိ ဥက္ခိပိတော
ဋ္ဌိတံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၆။

ဂေါပကဋ္ဌိက (န) [ဂေါပကဋ္ဌိ+က] ခြေဖမျက်
ရိုး၊ ခြေမျက်စိအရိုး။ အညေန ဂေါပကဋ္ဌိကံ
အညေန ဇေဋ္ဌိကံ။ ဒိ၊ ၂။ ၂၃၅။ မ၊ ၁။ ၇၄။

ဂေါပကသန္နိ (ပ) [ဂေါပက+သန္နိ] ဖမျက်
အဆစ်၊ ခြေမျက်စိအစပ်။ ဝါမဟတ္ထေန
ဂေါပကသန္နိယံ (လိဂ်ဝိပလ္လာသ)ဂဟေတွာ
ဒက္ခိဏဟတ္ထေန ပါဒတလံ ပရိမဇ္ဈိ။ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၂၂။ (-ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၁၅။)

ဂေါပန (န) [ဂုပ္ပ+ယု] ဖွဲခြင်း၊ သိကုံးခြင်း။
ဂေါပန (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉) နိ
ဂန္ထိနံ။ ဝဇိရ။ ၂၀၇။

ဂေါပိမ (တိ) [ဂေါပ+ဣမ။ ဂုပနံ ဂေါပိ။ ဂုပါ
ဖောတိ သုတ္တေန ဖပစ္စယော။ ဂေါပေန
တိရိယတော သိဗ္ဗနံ ဂေါပိမံ။ ပါရာ၊ ယော။
၂၆၁။] ဖွဲခြင်းဖြင့်ဖြစ်သော၊ သိကုံးထားသော
(ပန်း)။ ဂေါပိမံ နာမ သုတ္တေန ဝါ ဝါကာ-
ဒီဟိ ဝါ ဝဿိကပုပ္ဖါဒီနံ ကေတောဝဏ္ဏိက-
ဥဘတောဝဏ္ဏိကမာလာဝသေန ဂေါပနံ၊
ဝါကံ ဝါ ရဇ္ဈံ ဝါ ဒိဂုဏံ ကတွာ တတ္ထ
အဝဏ္ဏကာနိ နိပပုပ္ဖါဒီနိ ပဝေသေတွာ ပဋိ-
ပါဋိယာ ဗန္ဓန္တိ၊ တေမ္ပိ ဂေါပိမမေဝ။ ဝိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉။

ဂေါပိမပုပ္ဖ (န) [ဂေါပိမ+ပုပ္ဖ] သိကုံးထား
သောပန်း၊ ပန်းကုံး။ ဂေါပိမပုပ္ဖဟေဝ ဟတ္ထိ-
အဿာဒိရူပကာနိ ကရေန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁။

ဂေါပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဂုပ္ပ+တွာ] ဖွဲ၍၊ သိ၍၊
ကွပ်၍။ ဂေါပေတွာ (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၂)တိ အာဝုဏ္ဏိတွာ၊ ရဇ္ဈုဟိ
ဂန္ထေတွာ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။ ဝိနယ၊ ဇိ၊ ၁။
၁၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။)

ဂေါဗာသုကာ (ထိ) [ဂေါ+ဗာသုကာ] နွား
နံရိုး။ သာဠကံ ဝိသမံ ဂေါဗာသုကေန (လိဂ်-
ဝိပလ္လာသ)သံသိတွာ နိမ္မိတံ သုတ္တံ ဂဟေတွာ။
အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။

ဂေါဗလိ(လိ)ဗဒ္ဒ(ဒ္ဒ) (ပ) [ဂေါ+ဗလိဗဒ္ဒ] နွား၊
နွားလား။ ဟတ္ထိအဿရထဝါဟနဉ္စေဝ ဂေါ-
ဗလိဗဒ္ဒဉ္စ တတ္ထ ဌပေတွာ နဂရကရဏံ ဝိစာ-
ရေန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၂၇၈။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇။
ဒိ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၄။) ဂေါဗလိဗဒ္ဒါ ပုညဉာဏ-
သမ္ဘာရာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၁။ ယထာ “ပုည-

ဉာဏသမ္ဘာရော ဂေါပလိဗဒ္ဒ”န္တိအာဒိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅။

ဂေါပလိ(လိ)ဗဒ္ဒဉာယ (ပု) [ဂေါပလိဗဒ္ဒ +
ဉာယ] ယှဉ်ဘက်သဒ္ဒါ၏အနက်ကို ချန်၍ယူရ-
သောနည်း၊ ဂေါပလိဗဒ္ဒနည်း။ ဧတ္ထ စ သတိ-
ပိ သက္ကဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဒေဝဘာဝေ တေသံ ဝိသုံ
ဂဟိတတ္တာ ဂေါပလိဗဒ္ဒဉာယေန တဒည-
ဒေဝဝါစကော ဒေဝသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ-
မာန၊ ၄။ ၂၄၀။ တတ္ထ ပုဗ္ဗနိမိတ္တာနံ ဘေဒေါ
ဝိသေသသာမညဝိဘာဂေန၊ ဂေါပလိဗဒ္ဒ-
ဉာယေန စ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။
ဂေါပလိဗဒ္ဒဉာယ - အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂ - သည်
ဂေါပလိဗဒ္ဒဉာယ - ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃ - စသည်တို့မှ
ပျက်ယွင်းလာသောပုဒ် ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။

ဂေါပလိဗဒ္ဒနယ (ပု) [ဂေါပလိဗဒ္ဒ + နယ] ဂေါ-
ပလိဗဒ္ဒနည်း။ ဂေါပလိဗဒ္ဒနယော ဟေသ။
သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၄၀၇။

ဂေါဘတ္တ (န) [ဂေါ + ဘတ္တ] နှားစာ။ အန္တမ-
သော ဂေါဘတ္တမ္ပိ ဘဝိဿတိတိ။ သံ၊ ၂။
၅၀။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၅။)
ဂေါဘတ္တမ္ပိတိ ဂိမ္မကာလေ ဂုန္တမ္ပိ ခါဒနံ
ဘဝိဿတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၂။ ဂေါ-
ဘတ္တန္တိ ကပ္ပိသဋ္ဌိကာဒိမိဿံ ဂေါဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ
ဘတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၄။

ဂေါဘတ္တနာဋိကာ (ထိ) [ဂေါဘတ္တ + နာဋိကာ]
နှားစာအရည်တိုက်ကျွေးရန် ကျည်တောက်။
ဂေါဘတ္တနာဋိကာ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၁၄၃) နာမ ဂုန္တဘတ္တပါနတ္ထံ ကတနာဋိကာ။
ဝဇီရ၊ ၄။ ၃၉။

ဂေါဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ (တိ) [ဂေါ + ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ] နှားစား
အပ်သော။ ဂေါဘတ္တ-ကြည့်။

ဂေါမံသ (ပု) [ဂေါ + မံသ] နှားသား။ ကေဿ
ဂေါမံသံ အနိစ္ဆန္တဿေဝ ကောဋ္ဌာသံ ကတွာ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။

ဂေါမံသခါဒက (တိ) [ဂေါမံသ + ခါဒ + က] နှား
သားစားသောသူ။ ဘာတိကရာဇကာလေ
ကိရ ဂေါမံသခါဒကေ ဗဟုဇနေ ဂဟေတွာ။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။

ဂေါမံသပေသိ (ထိ) [ဂေါမံသ + ပေသိ] နှားသား
တစ်။ ဂေါဃာတကောတိ ဂေါမံသပေသိ-
ယော ကတွာ သုက္ခာပေတွာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။
ဂေါမံသပေသိယော ကတွာတိ ဂါဝိ* ဝဓိတွာ
ဝဓိတွာ ဂေါမံသံ ဖာလေတွာ ပေသိယော
ကတွာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။

ဂေါမံသမူလ (န) [ဂေါမံသ + မူလ] နှားသား
အဖိုးအခ၊ နှားသားဖိုး။ ဂေါဏ္ဍိ မတေ
ဂေါမံသမူလံ ဥပ္ပါဒနတ္ထံ ဝိဘဇိတွာ ခါဒမာ-
နာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။

ဂေါမဂ္ဂ (ပု) [ဂေါ + မဂ္ဂ] နှားသွားရာခရီးလမ်း။
ဂေါမဂ္ဂေ (အံ၊ ၁။ ၁၃၅)တိ ဂုန္တံ ဂမနမဂ္ဂေ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။

ဂေါမဏ္ဍလ (န) [ဂေါ + မဏ္ဍလ] နှားအပေါင်း။
ဂေါဂဏန္တိ ဂေါမဏ္ဍလံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၀။ အံ၊
၄။ ၂။ ၃၄၉။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၊
၉၅။) ဂေါမဏ္ဍလန္တိ ဂေါသမူဟံ။ မ၊ ၄။ ၂။
၁၉၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၄။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၃။ သံ၊
၄။ ၁။ ၁၄၁။)

ဂေါမဏ္ဍလပရိပျဉ္ဇ (တိ) [ဂေါမဏ္ဍလ + ပရိပျဉ္ဇ]
(၁) နှားအပေါင်းဖြင့် ရှေ့ပြင်းသော။ (၂)
မင်းမိန်းမအပေါင်းခြံရံအပ်သော။ (၁) ဂေါ-
မဏ္ဍလပရိပျဉ္ဇ (သုတ္တနိ၊ ၃၂၄) နိ ဂေါယူထေ-
တိ ပရိကိဏ္ဍံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။ (၂) ဂေါ-
မဏ္ဍလပရိပျဉ္ဇော (ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇)တိ သုဘဂီနံ
ရာဇကညာနံ မဏ္ဍလေန ပုရက္ခတော။ ဇာ၊
၄။ ၆။ ၃၄။ သုဘဂီနန္တိ သောဘနာနိ အင်္ဂါနိ
တောသန္တိ သုဘဂီယော၊ တာသံ သုဘဂီနံ
ရာဇကညာနံ။ ဣမိနာ ဂေါမဏ္ဍလပရိပျဉ္ဇော-
တိ ဧတ္ထ ဂေါသဒ္ဒေါ ဣတ္ထိပရိယာယေ

ပုလ္လိဂီကော၊ ယထာ မာတုဂါမောတိ။ ပါဝ-
စနံ ဟိ ဒုဗ္ဗိညေယျံ နာနာနယေဟိ ဝိစိတြန္တိ။
ဇာဠိသစ်ဠိ-ကျော။

ဂေါမန္တ (တိ) [ဂေါ+မန္တ။ ဂါဝေါ အဿ
သန္တိတိ ဂေါမာ၊ မန္တ။ ဓာနံဠိ။၄၉၅။]
နှားရှိသော၊ သူ။ (နှားပိုင်ရှင်။) သောစတိ
ပုတ္တေဟိ ပုတ္တိမာ၊ ဂေါမာ ဂေါဟိ တထေဝ
သောစတိ။ သံ၊၁။၆။၁၀၉။ ဂေါသာမိက-
လည်း ကြည့်။

ဂေါမယ (တိ) [ဂေါ+မယ] နှားချေး။ (အဋ္ဌ
ကထာ၌ ဥပလက္ခဏနည်းအားဖြင့် “ဂေါ-
မယ”အရ နှားကျင်ငယ်၊ ဆိတ်ချေးများကိုပါ
ရအောင် ဖွင့်ထားသည်။) ဥသ္မဉ္စ ပဋိစ္စ
ခါရဉ္စ ပဋိစ္စ ဂေါမယဉ္စ ပဋိစ္စ ဥဒကဉ္စ ပဋိစ္စ။
အံ၊၁။၂၀၉။ (-မဟာနိ။၆၈။) ဂေါမယန္တိ
ဂေါမတ္တံ ဝါ အလေဏိကာ ဝါ။ အံ၊၄။၂။
၁၉၆။ (-မဟာနိ။၄။၁၈၉။)

ဂေါမယခဏ္ဍ (ပု) [ဂေါမယ+ခဏ္ဍ] နှားချေး
တုံး။ ဂေါမယပိဏ္ဍ-ကြည့်။

ဂေါမယခါရ (ထိ၊ပု) [ဂေါမယ+ခါရ] နှားချေး
ဆပ်ပြာ။ ရဇကော ဦသခါရံ၊ ဆာရိကာခါရံ၊
ဂေါမယခါရန္တိ တယော ခါရေ ဒတွာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။

ဂေါမယဂန္ဓ (ပု) [ဂေါမယ+ဂန္ဓ] နှားချေးနံ။
ဦသဂန္ဓော ဝါ ခါရဂန္ဓော ဝါ ဂေါမယဂန္ဓော
ဝါ အသမူဟတော။ သံ၊၂။၁၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၇၇။

ဂေါမယဂ္ဂိ (ပု) [ဂေါမယ+အဂ္ဂိ] နှားချေးမီး။
ဂေါမယဉ္စ ပဋိစ္စ အဂ္ဂိ ဇလတိ၊ ဂေါမယဂ္ဂိ-
တွေဝ သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၁။၃၂၆။

ဂေါမယစုဏ္ဏ (န) [ဂေါမယ + စုဏ္ဏ] နှားချေး
မှုန့်။ သုဿ ဂေါမယစုဏ္ဏာနိ၊ အဘိမတ္တံ
တိဏာနိ စ။ ဇာ၊၁။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၄။

ဂေါမယပရိဘဏ္ဍ (ပု) [ဂေါမယ + ပရိဘဏ္ဍ]
နှားချေးဖြင့် - လိမ်းကျံခြင်း - အပြေအပြစ်

ပြုခြင်း။ ဂေါမယပရိဘဏ္ဍေ ကတေပိ ဥဏ္ဍာ-
ကာရော အဝူပသန္တောဝ ဟောတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။

ဂေါမယပရိဘဏ္ဍကတ (တိ) [ဂေါမယပရိဘဏ္ဍ+
ကတ] နှားချေးဖြင့်-လိမ်းကျံခြင်းကို ပြုအပ်
သော - အပြေအပြစ် ပြုအပ်သော။ ဟရိတူ-
ပလိတ္တာယာတိ ဂေါမယပရိဘဏ္ဍကတောယ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။

ဂေါမယပါဏက (ပု) [ဂေါမယ+ပါဏက] နှား
ချေးပိုး။ တံ ဇဟိတွာ ဂေါမယပါဏကဿ
ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

ဂေါမယပါဏကယောနိ (ထိ) [ဂေါမယပါဏက
+ ယောနိ] နှားချေးပိုးမျိုး။ ဥပရိ နာမ
ဂေါမယပါဏကယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

ဂေါမယပိဏ္ဍ (ပု) [ဂေါမယ+ပိဏ္ဍ] နှားချေးစိုင်၊
နှားချေးတုံး။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ပရိတ္တံ ဂေါ-
မယပိဏ္ဍံ ပါဏိနာ ဂဟေတွာ။ သံ၊၂။၁၁၇။
ပရိတ္တံ ဂေါမယပိဏ္ဍန္တိ အပ္ပမတ္တကံ မဓုက-
ပုပ္ဖုမာဏံ ဂေါမယခဏ္ဍံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။

ဂေါမယပိဏ္ဍိ (ထိ) [ဂေါမယ+ပိဏ္ဍိ] နှားချေး
စိုင်၊ နှားချေးတုံး။ ဂေါမယပိဏ္ဍိ မံ နိဿာယ
ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

ဂေါမယဘက္ခ (တိ) [ဂေါမယ+ဘက္ခ] နှားချေး
ကို စားသောသူ။ တိဏာဘက္ခောဝါ ဟောတိ၊
ဂေါမယဘက္ခော ဝါ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။
မ၊၁။၃၈၂။ အံ၊၁။၃၀၀၊၅၂၇။ အဘိ၊ပု။
၁၆၄။ မဟာနိ။၃၂၇။

ဂေါမယရာသိ (ပု) [ဂေါမယ+ရာသိ] နှားချေး
ပုံ။ ဂေါမယရာသိ ဝိဒ္ဓံသေတွာ ပါဏကေ ခါ-
ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။

ဂေါမယလေပဒါန (န) [ဂေါမယ + လေပဒါန]
နှားချေးဖြင့် လိမ်းကျံမှုကို ပေးခြင်း၊ နှား
ချေးဖြင့် လိမ်းကျံခြင်း။ ပူတိကန္တိ ဂေါမယ-

လေပဒါနာဒိအဘာဝေန ပုတိဘာဝံ ပတ္တံ။
ထေရါဌ။ ၂။ ၆၈။

ဂေါမယသိဉ္စန (န) [ဂေါမယ + သိဉ္စန] နွားချေး
ရေဖြင့် သွန်းလောင်းခြင်း။ ပဉ္စသိခမုတ္တ-
ကရဏံ ဂေါမယသိဉ္စနံ ဂီဝါယ ကုဒဏ္ဍကဗန္ဓနံ။
ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၅။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၁။ သိသေဆက-
ဏောဒကာဝသေစနံ ဂေါမယသိဉ္စနံ။ သိ၊ ဌီ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၀၄။ (-အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇၁။)

ဂေါမယဟရဏ (န) [ဂေါမယ + ဟရဏ] နွား
ချေးကို သယ်ဆောင်ခြင်း၊ နွားချေးကျုံး
ခြင်း။ တမဟံ ကုမ္ဘကာရဿ ဂေါမယဟရ-
ဏတ္တာယ အဒါသိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆၅။

ဂေါမယဟရိတူပလိတ္တ (တိ) [ဂေါမယဟရိတ +
ဥပလိတ္တ] နွားချေးစိုဖြင့် လိမ်းကျံ အပ်
သော။ ဂေါမယဟရိတူပလိတ္တာယ လာဇာ-
ဒီဟိ ကတမင်္ဂလသက္ကာရာယ ဘူမိယာ။ အပါ၊
ဌ။ ၁။ ၆၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၆၀။

ဂေါမယဟာရက (တိ) [ဂေါမယ + ဟရ + ကျ။
ထိ-၌ ဂေါမယဟာရိကာ] နွားချေးသယ်
ဆောင်သောသူ။ အညတရာ ဂေါမယဟာ-
ရိကာ ပဿိတွာ အင်္ဂဇာတေ အဘိနိသိဒိ။
ဝိ၊ ဌ။ ၄၇။

ဂေါမယာဝါဋ္ဌ (ပု) [ဂေါမယ + အာဝါဋ္ဌ] နွား
ချေးတွင်း။ သာ ဂန္ဓာ ဂေါမယာဝါဋ္ဌံ ဂဏှိ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃။

ဂေါမယာဟရဏယာနက (န) [ဂေါမယာဟရဏ
+ ယာနက] နွားချေး သယ်ဆောင်သော
ယာဉ်ငယ်၊ နွားချေးကျုံးယာဉ်ငယ်။ ဂေါ-
မယာဟရဏယာနကေ ယောဇေတုံ ဂေါဏေ
န လဘာမိ ဒေဝါတိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၆၄။

ဂေါမိက (တိ) [ဂေါ + ကျ။ ကျက-ပစ္စယေ
မာဂမေ စ၊ ဂေါမိကော။ ဓာနံ၊ ဌီ၊ ၄၉၅။]
နွားရှိသောသူ။ (နွားပိုင်ရှင်။) ဂေါမာ တု
ဂေါမိကောပူထ။ ဓာနံ၊ ဌီ၊ ၄၉၅။

ဂေါမုခိ (ထိ) [ဂေါမုခ + ဤ] နွားမျက်နှာနှင့်
တူသော တူရိယာတမျိုး။ ဂေါမုခိအာဒိနမ္ပိ
ဧတ္ထေဝ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၂၅။
အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၄၀။

ဂေါမုတ္တ (န) [ဂေါ + မုတ္တ] နွားကျင်ငယ်။ ယထာ
မဟာရာဇ ဒုဂ္ဂန္ဓမ္ပိ ဂေါမုတ္တံ ပိတံ ဝိရသမ္ပိ
အဂဒံ ခါယိတံ သတ္တာနံ ဗျာဓိံ ဟနတိ။
မိလိန္ဒ။ ၁၇၂။

ဂေါမုတ္တက (ပု) [ဂေါမုတ္တ + က] (၁) ဂေါမုတ္တ-
က မည်သော ပတ္တမြား၊ နွားကျင်ငယ်ရေ
အရောင်နှင့် တူသော ကျောက်တမျိုး၊ ဂေါ-
မုတ်။ (ယင်းကျောက်သည် ပတ္တမြား ၂၄-မျိုး
တွင် ပါဝင်သော ကျောက်တမျိုး ဖြစ်သည်။
ဥဒါန၊ ဌ။ ၉၂။ နန္ဒင်းသားသို့၊ တပါးရောင်
ခြည်၊ နွားကျင်ရည်က၊ အမည်သမုတ်၊
ကျောက်ဂေါမုတ်နှင့်၊ ဥဿဖယား။ ကုသ
ပျို။ ၂၉၉။) (တိ) (၂) နွားသေးကောက်
သဏ္ဌာန်ရှိသော (အရေး)။ (၁) ဇောတိ-
ရသော ဂေါမုတ္တကော ဂေါမေဒကော။ ဥဒါန၊
ဌ။ ၉၂။ (တိ) (၂) ဂေါမုတ္တက (ဝိ၊ ဌ။ ၁။
၂၅၃) နှိ ဂေါမုတ္တသဏ္ဌာနာ ရာဇိယော။
ဝဇီရ။ ၁၂၂။

ဂေါမုတ္တကုဋိလ (တိ) [ဂေါမုတ္တ + ကုဋိလ] နွား
သေးကောက် ကောက်ခြင်း။ ဇိမ္မန္တိ ဂေါမုတ္တ-
ကုဋိလံ။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၅၃။

ဂေါမုတ္တပရိဘာဝိတ (တိ) [ဂေါမုတ္တ + ပရိဘာ-
ဝိတ] နွားသေးဖြင့် - ထုံအပ် - စိမ်အပ် -
သော၊ နွားသေးစိမ်ထားသော။ မုတ္တဟရိတ-
ကန္တိ ဂေါမုတ္တပရိဘာဝိတံ ဟရိတကံ။ ဝိ၊ ဌ။
၃။ ၃၇၄။

ဂေါမုတ္တပရိဘာဝိတဟရိဋ္ဌက (န) [ဂေါမုတ္တပရိ-
ဘာဝိတ + ဟရိဋ္ဌက] နွားသေးစိမ်ထားသော
ဖန်ခါးသီး။ ပူတိမုတ္တန္တိ ဂေါမုတ္တပရိဘာဝိတ-
ဟရိဋ္ဌကာဒိ စ။ ထေရါဌ။ ၂။ ၄၅၁။

ဂေါမုတ္တပရိဘာဝိတဟရိတကဏ္ဍ (ပု) [ဂေါမုတ္တ-
ပရိဘာဝိတ + ဟရိတကဏ္ဍ] နွားသေးစိမ်
ထားသော ဖန်ခါးသီးပိုင်း။ ကေစိ ပနေတ္ထ
“ဂေါမုတ္တပရိဘာဝိတဟရိတကဏ္ဍံ ပူတိ-
မုတ္တ”န္တိ ဝဒန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။

ဂေါမုတ္တဘာဝိတ (တိ) [ဂေါမုတ္တ + ဘာဝိတ]
နွားသေးဖြင့်-ထုံအပ်-စိမ်အပ်-သော၊ နွား
သေးစိမ်ထားသော။ တတ္ထ ကေစိ ဂေါမုတ္တ-
ဘာဝိတံ ဟရိတကဏ္ဍံ “ပူတိမုတ္တ”န္တိ ဝဒန္တိ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၉။

ဂေါမုတ္တဝက် (တိ) [ဂေါမုတ္တ + ဝက်] နွားသေး
ကောက် ကောက်သော၊ သူ။ ယော ဟိ ပါပံ
ကတွာဝ “န ကဗေမိ”တိ ဘာသတိ၊ သော
ဂန္ဓာ ပစ္စေသက္ကနတာယ ဂေါမုတ္တဝင်္ကော
နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

ဂေါမုတ္တသဏ္ဌာန (တိ) [ဂေါမုတ္တ + သဏ္ဌာန]
နွားသေးကောက်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဂေါမုတ္တ-
သဏ္ဌာနန္တိပိ ကေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၅။

ဂေါမုတ္တဟရိတက (န) [ဂေါမုတ္တ + ဟရိတက]
နွားကျင်ငယ်စိမ်ထားသော ဖန်ခါးသီး။ ဣ-
ဒါနိ ပန ပေါတ္ထကေသု “ဂေါမုတ္တဟရိတက”န္တိ
ပါဌော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၄။

ဂေါမေဒက (ပု) [ဂေါ + မေဒက] ဂေါမေဒက
မည်သော ပတ္တမြား၊ နွားအဆီခဲနှင့်တူသော
ကျောက်၊ ဂေါမိဒိကျောက်။ (ပတ္တမြား ၂၄-
မျိုးတွင် ပါဝင်သော ကျောက်တမျိုး ဖြစ်
သည်။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၂။ ဟိမဝန္တာနှင့် ဣန္ဒြမြစ်
ဝှမ်းတို့တွင် ဖြစ်သော အဖြူ၊ အဝါနု၊ အနီ၊
အပြာရင့် ဟူ၍ လေးမျိုးပြားသော အမျက်
ကျောက်တမျိုး။ တက္ကသိုလ်၊ဓာန်။) ဂေါ-
မုတ္တက (၁) ကြည့်။

ဂေါမေယေည (ပု) [ဂေါမေ + ယေည] နွားကို
သတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း။ မဟာရာဇ ဂေါမေ-
ယေညံ ယဇေသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

ဂေါယာနံ (န) [ဂေါ + ယာန] နွားကသော
ယာဉ်၊ နွားယာဉ်။ အဿယာနေန ဝါ ဂေါ-
ယာနေန ဝါ အဇယာနေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
(-၁၁၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။) ဂေါယုတံ ဝယှာဒိ-
ယာနံ ဂေါယာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။

ဂေါယာနံ (ပု) [အပရ + ဂေါယာန] အပရဂေါ-
ယာနကျွန်း၊ အနောက်ကျွန်း။ အညေ ဂစ္ဆန္တိ
ဂေါယာနံ၊ အညေ ပုဗ္ဗဝိဒေဟကံ။ အပါ၊ဋ္ဌ။
၂၀၊၄၀၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ အညေ ကေစ္စေ
ဂေါယာနံ အပရဂေါယာနံ ဒီပံ ဂစ္ဆန္တိ။ အပါ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂေါယာနဒီပ (ပု၊န) [ဂေါယာန + ဒီပ] အနောက်
ကျွန်း။ ဂေါယာနဒီပ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၉)န္တိ ဂ-
ဝေန ယန္တိ တောတိ ဂေါယာနေ၊ သော-
ယေဝ ဒီပေါ ဂေါယာနဒီပေါ၊ တသ္မိံ ကိရ
ဒီပေ မနုဿာ ယေဘုယျေန ဂေါယာနေန
ယန္တိတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်၊ဒါ၊ကျော။ (ယင်း၏
အဋ္ဌကထာ-၌ အပရဂေါယာနဒီပဟု ရှိသည်။)

ဂေါယာနိယ (န) [ဂေါယာန + ဣယ] အနောက်
ကျွန်း။ ဂေါယာနိယေ(ဇာ၊၂။၂၃)တိ အပ-
ရဂေါယာနဒီပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၉။

ဂေါယုဂ (ပု) [ဂေါ + ယုဂ] နွားကသောထမ်းပိုး။
ဂေါယုဂေဟိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၇)တိ ဂေါယုတ္တေဟိ
သတမတ္တေဟိ ဝါ သဟဿမတ္တေဟိ ဝါ ယု-
ဂေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

ဂေါယုတ္တ (တိ) [ဂေါ + ယုတ္တ] နွားကသော။
ဂေါယုတ္တေဟိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁)တိ ဗလဝန္တဗလိ-
ဗဒ္ဓယောဇိတေဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉။

ဂေါယုဒ္ဓ (န) [ဂေါ + ယုဒ္ဓ] နွားဝှေ့ပွဲ၊ နွားတိုက်
ပွဲ။ ယထာ ဂေါယုဒ္ဓေ တာဝဒေဝ ဒွေ ဂါဝေါ
ယုဇ္ဈန္တေ ဂေါဂဏော ဩလောကေန္တော
တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

ဂေါယုဒ္ဓသဘာဝ (ပု) [ဂေါယုဒ္ဓ + သဘာဝ] နွား
ဝှေ့ခြင်းသဘော။ တဒါ သဗ္ဗော ဂေါဏော

တံ ပလာယိနံ ဂဝံ ဘိယျော အဇ္ဈောတ္ထရတိ-
တိ ဂေါယုဒ္ဓသဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ နေတ္ထိဝိ။
၃၂၇။

ဂေါယုထ (ပု၊န) [ဂေါ+ယုထ] နွားအပေါင်း၊
နွားအုပ်။ ယထာ ဂင်္ဂါယမုနာဒိနံ သမိပေ
ဂေါယုထာနိ စရန္တာနိ “ဂင်္ဂါယ စရန္တိ ယမု-
နာယ စရန္တိ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၈၂။ မ၊ဌ၊
၁။၁၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၂၉။

ဂေါယုထပတိ(ပု)[ဂေါယုထ+ပတိ] နွားအပေါင်း
တို့၏ အကြီးအမှူး။ ဥသဘောတံ ဂေါပိတာ
ဂေါပရိဏာယကော ဂေါယုထပတိ ဗလိဗဒ္ဓေါ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၆။

ဂေါယုသ (ပု) [ဂေါ+ယုသ] နွားသန်ရည်။
(နွားနို့ကို ဗြဟ္မာကြီးက စက်ဆုပ်သဖြင့်
ဂေါယုသ=နွားသန်ရည်ဟု ဆိုသည်။) န တေ
တိဏဗဇာနိ ပက္ခိပိတွာ ရန္တံ ဂေါယုသံ ခါ-
ဒန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၈၉။ (- ၂၁၆။) ဂေါယုသန္တိ
ခိရံ ဇိဂုစ္ဆန္တော ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ (-
၂၆၁။)

ဂေါယောဂ (ပု) [ဂေါ+ယောဂ] နွားတို့နှင့်ယှဉ်
ရာအရပ်၊ နွားရောင်းဝယ်ရာအရပ်။ အောက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဂေါယောဂပိလက္ခ (ပု) [ဂေါယောဂ+ပိလက္ခ။
ဂါဝီနံ ကယဝိက္ကယဝသေန ယောဂေါ ဧတ္တာတိ
ဂေါယောဂေါ၊ ကယဝိက္ကယံ ကရောန္တော ဂါဝိ-
ဟိ ယုဇ္ဇန္တိ ဧတ္တာတိ ဝါဂေါယောဂေါ၊ ဂါဝီနံ
ဝိက္ကယဌာနံ။ တတ္ထ ဇာတော ပိလက္ခရက္ခော
ဂေါယောဂပိလက္ခော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။] နွား
အရောင်းအဝယ်ပြုရာ ညောင်ကြတ်ပင်။ ဂေါ-
ယောဂပိလက္ခသို့ (အံ၊၁။၂၈၃) နွား ဂါဝီနံ
ဝိက္ကယဌာနေ ဥဋ္ဌိတပိလက္ခဿ သန္တိကေ။
အံ၊ဌ၊၂။၂၄၀။

ဂေါယောနိ (ထိ) [ဂေါ+ယောနိ] နွားမျိုး။
တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဂေါယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ။
ဇော၊ဌ၊၁။၂၀၇။

ဂေါရ (ပု) [ဂု+ရ။ ဂုယတေ ကိတ္တိယတေတိ
ဂေါရော။ ဓာန်၊ဋီ၊၉၅။] အဖြူ။ သုက္ကော
ဂေါရော သိတောဒါတော။ ဓာန်၊၉၅။

ဂေါရက (ပု) [ဂုရ+ဏျ] သီးခေါက်။ (ဂုံညင်း။
မ၊ဌ၊၄။သျ။) ဂေါရကပိယဂုံမတ္တေနပိ (မ၊ဌ၊
၄။၇) တိ ကပိတ္တဆလ္လိကဂုံပုပ္ဖဂန္ဓမတ္တေနပိ။ မ၊
ဋီ၊၃။၂၁၆။

ဂေါရက္ခ (န) [ဂေါ+ရက္ခ] (၁) လယ်ယာမြေ
ကိုစောင့်ခြင်း၊ လယ်ထွန်ခြင်း။ (၂) နွား
ကျောင်း၍ အသက်မွေးမှု။ (၁) ဂေါရက္ခ-
(သုတ္တနိ၊၃၇၅) န္တိ ခေတ္တရက္ခံ၊ ကသိကမ္ပန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ပထဝီ ဟိ “ဂေါ” တိ ဝုစ္စတိ၊
တပုဘေဒေါ စ ခေတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၈၇။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၇။ (၂) ယဒိ ဝဏ်ဇာယ ယဒိ
ဂေါရက္ခေန ယဒိ ဣဿတ္တေန။ မ၊၁။၁၂၀၊
၁၂၇။ စူဠနိ၊၂၆၂။ ဂေါရက္ခန္တိ အတ္တနော
ဝါ ပရေသံ ဝါ ဂါဝေါ ရက္ခိတွာ ပဉ္စဂေါရသ-
ဝိက္ကယေန ဇီဝနမဗ္ဗံ။ မ၊ဌ၊၁။၃၆၁။ စူဠနိ၊ဌ၊
၁၂၀။

ဂေါရက္ခကမ္ပ (န) [ဂေါရက္ခ+ကမ္ပ] နွားမွေးခြင်း
- နွားကျောင်းခြင်း - အမှု - အလုပ်။ ကံ
ဣဒံ ကမ္ပံ နာမ ကသိကမ္ပံ ဂေါရက္ခကမ္ပံ။
ဝိ၊ဌ၊၄။၈။

ဂေါရက္ခဏ (န) [ဂေါ+ရက္ခဏ] နွားကျောင်း
ခြင်း။ ပဏ္ဍိတဂေါပါလကဿ စတုဗ္ဗိဓံ ဘယံ
ဒိဿာ ကိဋ္ဌသမ္မာဓေ အပ္ပမာဒေန ဂေါရက္ခဏံ
ဝိယ။ မ၊ဌ၊၁။၃၈၆။

ဂေါရက္ခာ (ထိ၊န) [ဂေါ+ရက္ခာ။ ဂုန္နံ ရက္ခာ
ဂေါရက္ခာ။ ဓာန်၊ဓာန်၊ဋီ၊၄၄၆။] (၁) နွား
မွေးခြင်း၊ နွားကျောင်းခြင်း။ (တိ) (၂)
နွားမွေး - နွားကျောင်း - သော၊သျ။ (၁) န
ဟိ တတ္ထ ကသိအတ္ထိ၊ ဂေါရက္ခေတ္ထ န ဝိဇ္ဇတိ။
ခုဒ္ဒက။၈။ ပေတ။၁၂၉။ ဂေါရက္ခေတ္ထ န ဝိဇ္ဇ-
တိတိ န ကေဝလံ ကသိ ဝေ ဂေါရက္ခာပိတ္တေ

ပေတ္တိဝိသယေန ဝိဇ္ဇတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၇၈။ (—
ပေတ၊ ဌ။ ၂၇။) ဂေါရက္ခေန ဝါ (မဟာနိ။
၂၀၆) တိ ဂေါပါလကမ္ပေန ဝါ။ မဟာနိ၊ ဌ။
၃၁၀။ (တိ) (၂) ကဿကောသိ ဝါဏိဇော-
သိ ဂေါရက္ခောသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၊ ၂၂။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။
၂၁၇။

ဂေါရဇ္ဈ (ထိ) [ဂေါ + ရဇ္ဈ] နွားချည်ကြိုး။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂေါရဇ္ဈပုမာဏ (တိ) [ဂေါရဇ္ဈ + ပမာဏ] နွား
ချည်ကြိုးအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တဿ ဧ-
ကေကံ သုတ္တံ ဂေါရဇ္ဈပုမာဏံ ဟောတိ။ ဇာ၊
ဌ။ ၅။ ၅၀၉။

ဂေါရဝ (ပု) [ဂေါ + ရဝ] နွားမြည်သံ။ တတော
အပရဘာဂေ ကေ ခိရပကံ ဝတ္ထံ ဂေါရဝံ
ကတွာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၃၃၂။

ဂေါရဝိန္ဒ (ပု) [?] ဂေါရဝိန္ဒသုဌေး။ ပဿေ-
လမ္ပကံ သုခမေဓမာနံ၊ သိရိဟိ နံ ဘဇတေ
ဂေါရဝိန္ဒံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၉၇။

ဂေါရသ (ပု) [ဂေါ + သဉ္ဇာတ + ရသ။] ခိရာဒ-
ယော ပဉ္စ ဂေါတော သဉ္ဇာတရသာ။ ဓာနံ၊
ဋီ။ ၅၀၁။] နွားမှ ဖြစ်သောအရသာ၊ နွားနို့စ-
သော အစာအာဟာရ။ (ဂေါရသအရ (၁) နို့၊
ရည်၊ (၂) ဒိန် (= နို့ ချဉ်)၊ (၃) ထောပတ်၊
(၄) ရက်တက်၊ (၅) မသကာ ဤ ၅-မျိုး
သရုပ်ဖော်သည်။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၂။) အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ ဂေါရသေ ခိရံ ဒမိ တက္ကံ နဝနိ-
တံ သပ္ပိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၂။

ဂေါရသဒါန (န) [ဂေါရသ + ဒါန] နွားမှဖြစ်
သော အရသာအလှူ။ နွားနို့စသော အစာ
အာဟာရအလှူ။ သတ္တာဟံ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗေသေ
ဘိက္ခုသံသဿ ပဏိတံ ပဉ္စဂေါရသဒါနံ အဒါ-
သိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၀၅။

ဂေါရသပရိဘောဂ (ပု) [ဂေါရသ + ပရိဘောဂ]
နွားမှဖြစ်သော အရသာကို သုံးဆောင်ခြင်း။

နွားနို့စသော အစာအာဟာရကို သုံးဆောင်
ခြင်း။ ပဏ္ဍိတေဟိ ပဉ္စဂေါရသပရိဘော-
ဂတ္ထာယ ဒိန္နာတိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၆၂။

ဂေါရသဝိက္ကယ (ပု) [ဂေါရသ + ဝိက္ကယ] နွားမှ
ဖြစ်သော အရသာကို ရောင်းခြင်း။ နွားနို့
စသော အစာအာဟာရကို ရောင်းခြင်း။
ပေါသယန္တိတိ ဂေါရသဝိက္ကယေန ဇီဝိတကပ္ပ-
နတ္ထံ ပေါသေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၃၆၇။

ဂေါရသသပ္ပိ (န) [ဂေါရသ + သပ္ပိ] နွားမှဖြစ်
သော အရသာဟူသော ထောပတ်၊ နွားနို့ကို
ချက်ထားသော ထောပတ်။ ရသုတ္တမံ ဂေါ-
ရသသပ္ပိအာဒိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၃၃။

ဂေါရသသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဂေါရသ + နိပ္ပဇ္ဇနာ +
သမ္ပတ္တိ] နွားမှဖြစ်သော အရသာကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော စည်းစိမ်၊ နွားနို့စသော
အစာအာဟာရကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော
စည်းစိမ်။ ဂေါရသသမ္ပတ္တိ (သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀) နို့
ဂေါရသေဟိ နိပ္ပဇ္ဇနသမ္ပတ္တိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၇၆။

ဂေါရသသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဂေါရသ + သိဒ္ဓိ] နွားမှဖြစ်
သော အရသာ၏ ပြီးစီးခြင်း၊ နွားနို့စသော
အစာအာဟာရ၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဂေါရသသိဒ္ဓိ-
ယာ စေဝ ကသနဘာရဝဟသိဒ္ဓိယာ စ
ကသိကမ္ပကေစ္စဝါဏိဇ္ဇကမ္မာဒိနိ ဣဇ္ဈန္တိ။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဂေါရူပ (န) [ဂေါ + ရူပ] နွား၊ နွားအပေါင်း။
ဂေါရူပါနံ နိက္ခမနဝေလာယမေဝ ဂါမံ
ယာဂုဘိက္ခာယ ပဝိသိတွာ။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၈။
ဂေါရူပါနန္တိ ဂုန္တံ၊ ဂေါသမ္ပဟာနံ ဝါ။ သီ၊ ဋီ၊
သစ်၊ ၂။ ၈၆။ (— သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၅။)

ဂေါရူပသီလ (တိ) [ဂေါရူပ + သီလ။ ဂေါရူပသီ
ဝိယ သီလံ တေဿာတိ ဟိ ဂေါရူပသီလော။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။] နွားအလေ့အကျင့်နှင့် တူ
သော အလေ့အကျင့်ရှိသောသူ။ ကိံ တဿ
သီလံ၊ ဂေါရူပသီလော သော။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၉။

ဂေါရူပသီလက (တိ) [ဂေါရူပသီလ+က] နွား
အလေ့အကျင့်နှင့် တူသော အလေ့အကျင့်
ရှိသော။ သူ။ တတော ဂေါရူပသီလကဿ
သန္တကေ မဟာသာဝဇ္ဇံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။
ဂေါရူပသီလကော ပကတိဘဒ္ဒေါ။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၈၉။ ဂေါရူပဿ သီလံ ဝိယ သီလံ ယဿ
သော ဂေါရူပသီလကော။ သမ္မော၊ ယော။
၂၁၄။

ဂေါရူပသီလကမနုဿ (ပု) [ဂေါရူပသီလက+
မနုဿ] နွားအလေ့ အကျင့်နှင့် တူသော
အလေ့အကျင့် ရှိသောလူ။ တတော ဂေါရူပ-
သီလကမနုဿဿ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆။

ဂေါရောစနာ (ထိ) [ဂေါ+ရောစနာ] ဂေါရ
စင်းကျောက်။ (နွားမှဖြစ်၍ အလွန်တောက်
ပြောင်သည့် အဆင်းရှိသောဝတ္ထု ဖြစ်သည်။
နွားဝမ်းထဲမှ ရသည့်အမြူတေ။ ပေါရာဏ-
ကထာ။) စုဏ္ဏကမက္ခိတန္တိ ဒေါသနိဟရ-
ဏေဟိ တာပဒဟနာဒိဟိ ကတာဘိသင်္ခါရ-
မုခံ ဂေါရောစနာဒိဟိ ဩဘာသနကစုဏ္ဏေဟိ
မက္ခိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၃။

ဂေါလက (ပု) [ဂုဋ္ဌိ+ဏ္ဍ] လင်ငယ်ကြောင့်
လင်ကြီးသေပြီးမှ မွေးသောသား၊ ဂေါလက
သား။ အမတေ ဇာရဇော ကုဏ္ဏော၊ မတေ
ဘတ္တရိ ဂေါလကော။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၂၄၀-၁။

ဂေါလက္ခဏ (န) [ဂေါ+လက္ခဏ] နွားလက္ခဏာ၊
နွားအမှတ်အသား။ ဥသဘလက္ခဏံ ဂေါ-
လက္ခဏံ အလက္ခဏံ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၊ ၆၄။

ဂေါလိယာနိ (ပု) ဂေါလိယာနိမည်သူ။ တေန
ခေါ ပန သမယေန ဂေါလိယာနိ နာမ ဘိက္ခု
အာရညိကော။ မ၊ ၂။ ၁၃၃။

ဂေါလိယာနိသုတ္တ (န) [ဂေါလိယာနိ+သုတ္တ]
တောနေရဟန်းတို့ ကျင့်ကြံလိုက်နာသင့်သည့်
အချက်ကြီး ၁၀-ချက်နှင့် မလိုက်နာက ကဲ့ရဲ့
ခံရတတ်ပုံကို ရှင်းသာရိပုတြာက ဂေါလိယာနိ

ရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍ ရဟန်းတို့အား
ဟောကြားသောသုတ်။ ဂေါလိယာနိသုတ်။
မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ မ၊ ၂။
၁၃၃-၁၃၇။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ ဂေါလိယာနိ-
သုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၇။

ဂေါလိသ (ပု) [ဂေါ+လိဟ+အ။ ဂါဝေါ
လိဟန္တိတိ ဂေါလိသော။ ဟဿ သော။
ဓာန်၊ ဋီ၊ ၅၆၃။] မြားလှ။ (ဓာန်၊ သျှ။) သစ်
ဆွဲလှ။ (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။) ဂေါလိသော ဈာ-
တလော ဘဝေ။ ဓာန်၊ ၅၆၃။

ဂေါလောမ (န) [ဂေါ+လောမ] နွားမွေး။ ဂေါ-
လောမာဝိလောမဝိသာဏဒဓိတိလပိဋ္ဌာဒီနိ စ
ဒုဗ္ဗာသရဘူတိဏကာဒီနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၅။
လောမ-လည်း ကြည့်။

ဂေါလောမိက (န) [ဂေါလောမိက+ဏ။ ဂုန္တံ
လောမော ဂေါလောမော၊ ဂေါလောမေန
ဇာတာ ဂေါလောမိကာ၊ ဂေါလောမိကာ
ဝိယ ဂေါလောမိကာ။ စလင်းဂဏ္ဍိ၊ ပေမူ၊
ယေ၊ ယော။] နေဇာမြက်နှင့် တူသောမှတ်
ဆိတ်၊ ဆိတ်မှတ်ဆိတ်နှင့် တူသောမှတ်ဆိတ်။
ဂေါလောမိက (ဝိ၊ ၄။ ၂၇၄) ၏ ဟနုကမ္ပိ ဒီဃံ
ကတွာ ဌပိတံ ဇဠကမဿ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။
၅၃။ ဝိနယလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၉။

ဂေါလောမိ (ထိ) [ဂေါလောမ+ဏ+တ္ထိ] (၁)
လင်းလေ။ (၂) နေဇာ (မြေဇာ) ဖြူ။ (၁)
ဂေါလောမိ တု ဝစာ စာထ။ ဂုန္တံ လောမ-
သမ္မာတနဋ္ဌာနေ ဇာတာ ဂေါလောမိ။ ဓာန်။
ဓာန်၊ ဋီ၊ ၅၈၄။ (၂) သဒ္ဓလော စေဝ ဒုဗ္ဗာ
စ၊ ဂေါလောမိ သာ သိတာ ဘဝေ။ ဂေါ-
လောမဇတ္တာ ဂေါလောမိ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ဋီ။
၅၉၉၊ ၆၀၀။

ဂေါဝစ္ဆက (ပု) [ဂေါ+ဝစ္ဆက] နွားငယ်။ ဂေါ-
ဝစ္ဆကော ဝိယ ဝစ္ဆကသာလာယ ပက္ခိပိတွာ
ပရိဟရိတံ ဝါ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၄။

ဂေါဝဠ (တိ) [ဂေါ+ဝဠ] သတ်ထိုက်သော
နွား။ ကေမေကောဝ မစွာနံ၊ ဂေါဝဠော
ဝိယ နိယျတိ (သုတ္တနိ။၃၇။ မဟာနိ။၉၃)-
တိ သတ္တာနံ ကေမေကော ဝဇာယ နိယျ-
မာနဂေါဏော ဝိယ မရဏာယ နိယျတိ
ပါပုဏိယတိ။ မဟာနိ။၉။၂၁၆။

ဂေါဝဠပမ (တိ)[ဂေါဝဠ+ဥပမာ]သတ်ထိုက်
သောနွားနှင့် တူသော။ ဝေမေဝံ ခေါ
ဗြာဟ္မဏ ဂေါဝဠပမံ ဇီဝိတံ မနုဿာနံ
ပရိတ္တံ လဟုကံ။ အံ၊၂။၅၀၂။

ဂေါဝဠန (ပု) [ဂေါ+ဝဠန] လူး။ ကောရံ ရ-
မိရံ ဒုသတိတိ ကုဗြူသကော၊ ဝဏ္ဏသက်မနေ-
န ယော “ဂေါဝဠနော”တိပိ ဝုစ္စတိ။ သိ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၀။ (-ဓာနံ၊ဋီ။၄၅၀။)

ဂေါဝဏ (ပု၊န) [ဂေါ+ဝဏ] နွား၌ပေါက်သော-
အိုင်းအမာ-အနာ။ ဂေါဝဏသဒိသေ အတ္တ-
ဘာဝေ ဥပ္ပဇ္ဇိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။
၃၆၆။

ဂေါဝတ (ပု၊န) [ဂေါ+ဝတ] နွားအကျင့်။ ဣဓ
သေနိယ ကေစ္စော ဂေါဝတံ ဘာဝေတိ။
မ၊၂။၅၁။ ဂေါဝတန္တိ ဂေါဝတသမာဒါနံ။
မ၊ဋီ၊၃။၄၄။

ဂေါဝတိက (တိ) [ဂေါဝတ+ဣက] (ဆောက်
တည်အပ်သော) နွားအကျင့် ရှိသော၊ နွား
ကျင့်ကျင့်သောသူ။ ဂေါဝတိကော (မ၊၂။
၅၀)တိ သမာဒိန္နဂေါဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၇၁။
ဝေသကိရိယာဃာသဂ္ဂဟဏာဒိနာ သမာဒါ-
တဗ္ဗဋ္ဌေန ဂေါဝတံ၊ တသ္မိံ နိယုတ္တော ဂေါ-
ဝတိကော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃။

ဂေါဝါဏိကေ (ပု) [ဂေါ+ဝါဏိကေ] နွား
ရောင်း၍ အသက်မွေးသူ၊ နွားကုန်သည်။
ဂေါဝါဏိကေဿာ (ထေရီ။၄၂၈)တိ ဂါဝိ-
ယော ဝိက္ကိဏိတော ဇီဝကဿ။ ထေရီ၊ဋီ။
၂၇၆။

ဂေါဝိကန္တန (န) [ဂေါ+ဝိ+ကတိ+ယ] နွား
အသားကို လှီးဖြတ်ကြောင်း ဓား၊ သားလှီး
ဓား။ ဝရံ တုမေဟိ မောသပုရိသာ တိဏ္ဍေန
ဂေါဝိကန္တနေန ကုစ္ဆိပရိကန္တော။ ဝိ၊၁။၁၁၄။

ဂေါဝိတ္တကသေဋ္ဌိ (ပု) [ဂေါဝိတ္တက+သေဋ္ဌိ]ဂေါ-
ဝိတ္တကသူဌေး။ ဂစ္ဆ ဗြာဟ္မဏ ကံ ဂေါ-
ဝိတ္တကသေဋ္ဌိ ဥပသက်မိတော။ ဇာ၊ဋီ၊၁။
၂၀၇။

ဂေါဝိန္ဒ (ပု) [ဂေါ+ဣန္ဒ။ ဂေါ+ဝိဒ+အ။
ဂဝံ ဣန္ဒော ဂေါဝိန္ဒော။ ဂဝံ ဝိန္ဒတိတိ ဝါ
ဂေါဝိန္ဒော။ ဓာနံ၊ဋီ။၄၉၆။ ဘဝါဘဝံ ပညဉ္စ
ဝိန္ဒိ ပဋိလဘိတိ ဂေါဝိန္ဒောဂေါတိ ဟိ
ပညာယေတံ အဓိဝစနံ ဂစ္ဆတိ အတ္ထေ
ဗုဇ္ဈတိတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။] (၁) နွားတို့ကို
အစိုးရသူ၊ နွားသူဌေး။ (၂)ဗိဿဏိုး။ (၃)
ဂေါဝိန္ဒမည်သူ။ (၁) ဂေါဝိန္ဒော'မိကတော
ဂဝံ။ ဂဝံ ဂုန္တံ အဓိကတော ဇနော ဂေါ-
ဝိန္ဒော။ ဓာနံ၊ဓာနံ၊ဋီ။၄၉၆။ (၂) ပုဏ္ဏရိ-
ကက္ခော ဂေါဝိန္ဒော ဂရုဋ္ဌဒ္ဓဇော။ ဓာနံ၊ဋီ။
၁၆-၇။ (၃) ဒိသမ္ပတိဿ ရုညော ဂေါဝိန္ဒော
နာမ ဗြာဟ္မဏော ပုရောဟိတော အဟော-
သိ။ ဒီ၊၂။၁၈၆။ (- အံ၊၂။၃၂၇။) ဂေါ-
ဝိန္ဒောတိ ဂေါဝိန္ဒိယာဘိသေကေန အဘိ-
သိတ္တော၊ ပကတိယာ ပနဿ အညဒေဝ နာမံ၊
အဘိသိတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ “ဂေါဝိန္ဒော”-
တိ သဗျံ ဂတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ (-အံ၊
ဋီ၊၃။၁၁၈။) ဂေါဝိန္ဒိယာဘိသေက-လည်း
ကြည့်။

ဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတ (ပု) [ဂေါဝိန္ဒ+ပဏ္ဍိတ] ဂေါဝိန္ဒ-
ပညာရှိ။ ဂေါဝိန္ဒပဏ္ဍိတော ကိရ အာဂစ္ဆတိ။
စရိယာ၊ဋီ။၅၁။

ဂေါဝိန္ဒမာပိတ (တိ) [ဂေါဝိန္ဒ+မာပိတ] ဂေါဝိန္ဒ-
တည်ထောင်ဖန်ဆင်းအပ်သော(မြို့)။ ဗာရာ-
ဏသီ စ ကာသိနံ၊ ဧတေ ဂေါဝိန္ဒမာပိတာ။
ဒီ၊၂။၁၈၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။

ဂေါဝိနိယ (န) [ဂေါဝိန+ဣယ] ဂေါဝိနိရာထူး။
ပေတ္တိကေ တံဌာနေ ဌပေဿာမိ ဂေါဝိနိယေ
အဘိသိဉ္ဇိဿာမိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၇။ အောက်ပုဒ်
လည်းကြည့်။

ဂေါဝိနိယာဘိသေက (ပု) [ဂေါဝိနိယ+အဘိ-
သေက] ဂေါဝိနိရာထူး၌ ထားခြင်းဟူသော
အဘိသိက်။ ဂေါဝိနိယာဘိသေကေနာ (ဒီ၊
၄။ ၂။ ၂၅၃) တိ ဂေါဝိနိယ ဌာနေ ဌပနာ-
ဘိသေကေန။ တံ ကိရ တဿ ပြာဟူဏဿ
ကုလပရမ္မရာဂတံ ဌာနန္တရံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။

ဂေါဝိသာဏ (န) [ဂေါ+ဝိသာဏ] နွားဦးချို။
သော ဂေါဝိသာဏာနံ ဝိယ အဝိသုံ သဟ-
သိဒ္ဓါနံ သမ္ပန္နော သမဝါယော။ အနုဋီ၊ ၂။
၆၇။

ဂေါဝိသာဏပရိဏာဟ (ပု) [ဂေါဝိသာဏ+ပရိ-
ဏာဟ] နွားဦးချိုလုံးပတ်။ ဧဝံ သန္တေပိ
ဂေါဝိသာဏပရိဏာဟေ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၅။

ဂေါဝိသာဏပ္ပမာဏ(တိ) [ဂေါဝိသာဏ+ပမာဏ]
နွားဦးချို အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အဋ္ဌင်္ဂလု-
ဗ္ဗေဓော ဂေါဝိသာဏပ္ပမာဏောပိ ဝမ္ပိကော
ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၃။

ဂေါဝိသာဏမတ္တ (တိ) [ဂေါဝိသာဏ+မတ္တ]
နွားဦးချို အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အဋ္ဌင်္ဂလု-
ဗ္ဗေဓော ဂေါဝိသာဏမတ္တောပိ ဝမ္ပိကော
နိမိတ္တုပဂေါ။ ကင်္ခါ၊ ၈၉။

ဂေါဝိထိ (ထိ) [ဂေါ+ဝိထိ] နွားအားလျော်
သော (လ၊ နေတို့၏ သွားရာ) လမ်း။ နွား
အကြိုက် (လ၊ နေသွား) လမ်း။ (ပြိဿ၊
မေထုန်၊ ကရကဋ်၊ သိဟ်၊ ဤလေးရာသီသည်
အဇဝိထိမည်၏။ ဝေါဟာရ မာသအားဖြင့်
ကဆုန်၊ နယုန်၊ ဝါဆို၊ ဝါခေါင် လေးလကို
“အဇဝိထိ” ဟု မှတ်ရမည်။ ကန်၊ တူ၊ မိဿ၊
မိန် လေးရာသီသည် “နာဂဝိထိ” မည်၏။

ဝေါဟာရ မာသအားဖြင့် တော်သလင်း၊
သီတင်းကျွတ်၊ တပေါင်း၊ တန်ခူး လေးလကို
“နာဂဝိထိ” ဟု မှတ်ရမည်။ ပြိစ္ဆာ၊ ဓနု၊
မကာရ၊ ကုမ် လေးရာသီသည် “ဂေါဝိထိ”
မည်၏။ ဝေါဟာရမာသအားဖြင့် တန်ဆောင်
မုန်း၊ နတ်တော်၊ ပြာသို၊ တပို့တွဲ လေးလကို
“ဂေါဝိထိ” ဟု မှတ်ရမည်။) အဇဝိထိ နာဂ-
ဝိထိ ဂေါဝိထိတိ တိဿော ဝိထိယော
ဟောန္တိ။ တတ္ထ ဥသဘာဒီ စတ္တာရော ရာသ-
ယော အဇဝိထိ နာမ။ ကညာတုလာမိန-
အဇာတိ စတ္တာရော နာဂဝိထိ နာမ။ ဝိစ္ဆိ-
ကာဒယော စတ္တာရော ဂေါဝိထိ နာမ။ ခိနာ-
လင်္ကာရ၊ ၄။ နှာ။ ၆၈။ (စန္ဒသူရိယဂတိဒီပနီ-၌
ပြိစ္ဆာ၊ ဓနု၊ မကာရ၊ ကုမ် လေးရာသီကို
“အဇဝိထိ”၊ ကန်၊ တူ၊ မိဿ၊ မိန် လေးရာသီကို
“နာဂဝိထိ”၊ ပြိဿ၊ မေထုန်၊ ကရကဋ်၊ သိဟ်
လေးရာသီကို “ဂေါဝိထိ” ဟု ဆိုသည်။) ယဒါ
ဂေါဝိထိ အာရောဟန္တိ၊ တဒါ ဥတုသမတာ
သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၂။
တာယ ဥတုသမတာယ ဟေတုဘူတာယ
သာ စန္ဒိမသူရိယာနံ ဂတိ ဂဝါနုရူပတာယ
“ဂေါဝိထိ” တိ သမညာ ဂတာ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၂၆၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။

ဂေါသင်္ချ (ပု) [ဂေါ+သံ+ချာ+အ] နွား
ကျောင်းသား။ ဂေါပါလော ဂေါပဂေါ-
သင်္ချာ။ ဂါဝေါ သင်္ချာယတီတိ ဂေါသင်္ချော။
ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄။ ၄၉၅။

ဂေါသတ (န) [ဂေါ+သတ] နွားတရာ။ အတ္တ-
နာ ကတံ တပံ ပရေသံ ဝိက္ခိဏိတော ဂေါသ-
တေန စေဝ ကဟာပဏသတေန စ သဒ္ဓိံ
ဘရိယံ လဘိတော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၃။

ဂေါသပ္ပိ (န) [ဂေါ+သပ္ပိ] နွားထောပတ်။ နွား
မှဖြစ် - နွားနို့ကိုချက်ထား - သော ထော
ပတ်။ သပ္ပိ နာမ ဂေါသပ္ပိ ဝါ အဇိကာသပ္ပိ
ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၃။ ဝိ၊ ၂။ ၁၁၉၊ ၄၆၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။

၁၀၀။ (-ကခါ။၂၂။) ဂေါသပိနာတိ ဂါဝိ-
တော နိဗ္ဗတ္တေန လဒ္ဓေန ဝါ သပိနာ။ ကခါ။
ယော၊ မဟာဋီ၊၄။၉၃။

ဂေါသမိတ (တိ) [ဂေါသမ+ဣတ] နွားနှင့်
တူသော။ ဂေါသမိတ ဓန (သံ၊၁။၆။ နေတ္ထိ။
၁၆၀) နှို ဂေါဟိ သမံ ဂေါဓနသမံ ဂေါဓန-
သဒိသံ အညံ ဓနံ နာမ နတ္ထိ ဘဂဝါတိ
အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။)
ဂေါသမိတ နှို ဂေါဟိ သမံ ကတံ။ တေနာဟ
“ဂေါဟိ သမ” နှို သံ၊ဋီ၊၁။၇၇။

ဂေါသမူဟ (ပု) [ဂေါ+သမူဟ] နွားအပေါင်း။
ဂေါမဏ္ဍလ၊ ဂေါရူပ-တို့ကြည့်။

ဂေါသဟဿ(န) [ဂေါ+သဟဿ] နွားတထောင်။
တဿ ဟိ တိ သမတ္တာနိ ဂေါသဟဿာနိ
ဟော နှို သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

ဂေါသမိက (ပု) [ဂေါ+သမိက] နွားပိုင်ရှင်။
တထာ ဂေါသမိကောပိ သမ္ပန္နံ ဂေါမဏ္ဍလံ
ဒိသ္မာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဂေါသမိကောတိ
ဂေါမာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဂေါသလတ္ထေရ (ပု) [ဂေါသလ+ထေရ] ဂေါ-
သလထေရ်။ (ဤမထေရ်သည် မိခင် လှူ
ဒါန်းသော “နို့ဆွမ်းဟူသော အစားကောင်း
စားရသည့်အတွက် သမာဓိရရှိ ဥဒယဗ္ဗယ
ဉာဏ်စဉ်တက်လျက် ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်နှင့်တကွ
အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်
သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။) အဟံ ခေါ ဝေဠု-
ဂုဗ္ဗသို့ နှို အာယသ္မတော ဂေါသလတ္ထေရဿ
ဂါတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

ဂေါသလာ (ထိ) [ဂေါ+သလာ] (၁) နွားခြံ။
(၂) ဂေါသလရွာ။ (တိ) (၃) နွားခြံ-
ဂေါသလရွာ-၌ ဖြစ်သော-မွေးဖွားသော
(မက္ခလိဂေါသလ)။ (၁) သေယျထာပိ
အာဝုသော သရတ ဥသတော သုညာယ
ဂေါသလာယ ဂမ္ဘီရံ နဒိတဗ္ဗံ မညတိ။ အံ၊၁။

၁၀၀။ (၂) ဂေါသလာယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၁) တိ ဝေဒနာမကေ ဂါမေတိ ဝုတ္တံ။ သိ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၁၇။ (- ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။) (တိ)
(၃) အယံ ဒေဝ မက္ခလိဂေါသလော သမ္ဘိ
စေဝ ဂဏီ ၈။ ဒီ၊၁။၄၄။ ဂေါသလာယ
ဇာတတ္တာ ဂေါသလောတိ ဒုတိယံ နာမံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ဂေါသိင်္ဂ (န) [ဂေါ+သိင်္ဂ] (၁) နွားဦးချို။
(တိ) (၂) နွားဦးချိုသဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၁)
ဒွိန္ဒံ သိခါနံ သန္ဓိဋ္ဌာနေ ဂေါသိင်္ဂါနိ ဝိယ ဒွေ
ကောဋိယော ဌပေတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၁။
(တိ) (၂) ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယ-ကြည့်။

ဂေါသိင်္ဂသဏ္ဌာန (တိ) [ဂေါသိင်္ဂ+သဏ္ဌာန] နွား
ဦးချို သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဂေါသိင်္ဂသာလဝန-
ဒါယ-ကြည့်။

ဂေါသိင်္ဂသာလဝန (န) [ဂေါသိင်္ဂ+သာလဝန]
နွားဦးချိုသဏ္ဌာန်ရှိသော အင်ကြင်းတော၊
ဂေါသိင်္ဂသာလဝန။ (သစ်ပင်ကြီး တပင်၏
ပင်စည်မှ နွားဦးချိုသဏ္ဌာန် အခွပေါက်သည်
ကိုစွဲ၍ အင်ကြင်းတောတောလုံးကို “ဂေါ-
သိင်္ဂသာလဝန” ဟု ဆိုသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။)
ရမဏီယံ အာဝုသော အာနန္ဒ ဂေါသိင်္ဂသာလ-
ဝနံ။ မ၊၁။၂၇၃။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဂေါသိင်္ဂသာလဝနဒါယ (ပု) [ဂေါသိင်္ဂသာလ-
ဝန+ဒါယ] ဂေါသိင်္ဂသာလဝနတော။ ဂေါ-
သိင်္ဂသာလဝနဒါယေ (မ၊၁။၂၆၆) တိ တတ္ထ
ကေဿ ဇေဋ္ဌကရုက္ခဿ ခန္ဓတော ဂေါသိင်္ဂ-
သဏ္ဌာနံ ဟုတော ဝိဇ္ဇပံ ဥဋ္ဌဟိ၊ တံ ရက္ခံ ဥပါ-
ဒါယ သဗ္ဗမ္ပိ တံ ဝနံ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနန္တိ
သခံ ဂတံ။ ဒါယောတိ အဝိသေသေန အရ-
ညဿေတံ နာမံ၊ တသ္မာ ဂေါသိင်္ဂသာလဝန-
ဒါယေတိ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနအရညေတိ
အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဂေါသိင်္ဂသာလဝန-
ဒါယန္တိ ဂေါသိင်္ဂသာလဝနန္တိ လဒ္ဓနာမံ ရက္ခိတံ
အရညံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

ဂေါသိင်္ဂသာလဝနသာမန္တ (တိ) [ဂေါသိင်္ဂသာ-
လဝန+သာမန္တ] ဂေါသိင်္ဂသာလဝနတော၏
အနီး။ ကောစိ ဒေဝါတိ ဂေါသိင်္ဂသာလဝန-
သာမန္တတော နိဝိဇ္ဇေသု။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၅။

ဂေါသိင်္ဂသာလသုတ္တ (န) [ဂေါသိင်္ဂသာလ +
သုတ္တ] ဂေါသိင်္ဂသာလသုတ်၊ စူဠဂေါသိင်္ဂ-
သုတ်။ မူလပဏ္ဏာသ ပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။
မ၊၁။၂၆၆-၂၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈-၁၄၇။ ဝုတ္တ-
နယမေဝ ဂေါသိင်္ဂသာလသုတ္တေ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၃၅၀။ စူဠဂေါသိင်္ဂသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဂေါသိတ (ပု) [ဂေါ+သိတ] ဂေါသိတတောင်။
ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ၊ ဂေါသိတော နာမ ပဗ္ဗ-
တော။ အပ၊၂။၄။

ဂေါသိတ (န) [ဂေါ+သိတ] စန္ဒကူးရွှေ (ဓာန်၊
သျှ)။ ဂေါသိသစန္ဒကူး (ဓာန်၊သျှ၊သစ်)။
ဂေါသိသ (၂)-ကြည့်။

ဂေါသိတစန္ဒန (န) [ဂေါသိတ+စန္ဒန] ဂေါသိ-
တစန္ဒကူး၊ စန္ဒကူးရွှေ။ သန္တိကေ စဿ ဝဏ္ဏ-
ဒါသိ ဂေါသိတစန္ဒနံ ပိသတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈၅။

ဂေါသိလ (န) [ဂေါ+သိလ] နွား-အလေ့-
အကျင့်။ ဂေါသိလံ ဘာဝေတိ ပရိပုဏ္ဏံ
အဗ္ဗောကိဏ္ဏံ။ မ၊၂။၅၁။ ဂေါသိလန္တိ ဂဝိ-
စာရံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၄။

ဂေါသိလဓာတုက (တိ) [ဂေါသိလ + ဓာတု+
က] နွား- အလေ့- အကျင့် - သဘောရှိ
သောသူ။ ဂေါသိလဓာတုကော (မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၂၃)တိ ဂေါသိလသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၄၀၉။

ဂေါသိလသဘာဝ (တိ) [ဂေါသိလ + သဘာဝ]
နွား-အလေ့-အကျင့်-သဘောရှိသော၊ သူ။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဂေါသိသ (န) [ဂေါ+သိသ] နွားဦးခေါင်း၊
နွားဦးခေါင်းရိုး။ အာရာမဒ္ဒါရာ နိက္ခမ္မ၊ ဂေါ-

သိသံ သန္တတံ မယာ။ အပ၊၁။၂၇၈။ ဂေါ-
သိသံ သန္တတံ မယာတိ....ဂေါသိသဋ္ဌိ* မယာ
သန္တရိတန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဂေါသိသ (ပု၊န) [ဂေါသိသ+ဏ။ ဂေါ+သိ-
တ။ ဂေါသိသ ဣတိပဗ္ဗတေ မလယေ ဒေသေ
ဇာတံ ဂေါသိသံ၊ ဂေါ ဝိယ ဇလံ ဝိယ
သိတန္တိ ဝါ ဂေါသိတံ၊ တဒေဝ တဿ သကာရံ
ကတွာ ဂေါသိသံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၃၀၁။] (၁)ဂေါ-
သိသတောင်။ (၂) စန္ဒကူးရွှေ (ဓာန်၊သျှ)။
ဂေါသိသစန္ဒကူး (ဓာန်၊သျှ၊သစ်)။ (၁)
ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) ဂေါသိသံ တေလ-
ပဏ္ဍိကံ၊ ပုမေ ဝါ ဟရိစန္ဒနံ။ ဓာန်၊၃၀၁။

ဂေါသိသအတ္ထရဏကမ္မ (န) [ဂေါသိသ+အတ္ထ-
ရဏကမ္မ] နွားဦးခေါင်းကို (တံတား)ခင်း
သောအလုပ်။ ဂေါသိသအတ္ထရဏကမ္မံ မယာ
ကတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဂေါသိသဋ္ဌိ (န) [ဂေါသိသ+အဋ္ဌိ] နွားဦးခေါင်း
ရိုး။ ဂေါသိသ-ကြည့်။

ဂေါသိသနိက္ခေပက (ပု) [ဂေါသိသ+နိက္ခေပ-
က] ဂေါသိသနိက္ခေပကထေရ်။ (ဤမထေရ်
သည် ၉၄-ကမ္ဘာထက်၌ သံဃာအတွက် နွား
ဦးခေါင်းကို တံတားအဖြစ်ခင်းလှူခဲ့ဘူးသည်
ကို အစွဲပြု၍ ဂေါသိသနိက္ခေပ အမည်တွင်
သည်။) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဂေါသိသ
နိက္ခေပကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော
အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၇၈။

ဂေါသုဇာတ (ပု) ဂေါသုဇာတစကြဝတေးမင်း။
ကောဒေသေ ကပ္ပသတေ၊ ဂေါသုဇာတ သနာ-
မကော။ အပ၊၁။၂၀၃။

ဂေါသုတ္တဝိတ္တက (တိ) [ဂေါသုတ္တ+ဝိတ္တက] နွား
လက္ခဏာကျမ်းကို သိသော၊ နွားကျမ်းကို
နားလည်သော၊ သူ။ သတ္တဝါဟပုတ္တောပိ ဂေါ-
သုတ္တဝိတ္တကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၆၂။

ဂေါသုသာန (န) [ဂေါ+သုသာန] နွားသံချိုင်း၊
နွားသတ်ရာအရပ်။ ဂေါသုသာနံ ပေသေတွာ
ဂေါမံသံ အာဟရာပေတွာ။ ဇာဠု၂။၄၅။

ဂေါဟနု (ထိပု) [ဂေါ+ဟနု] နွားမေးရိုး။
မဟာဟနုကော ဝါ ဂေါဟနုသဒိသေန ဟနု-
နာ သမန္နာဂတော။ ဝိဠု၂။၃၁။ ဝိသင်္ဂ-
ဟ။၁၄၃။

ဂေါဟနုက (ထိပု) [ဂေါ+ဟနုက] နွားမေးရိုး။
ဂေါဟနုကေန ဇဗနံ ကောဇ္ဇာပေန္တိ။ ဝိဠု။
၄၅၈။

ဂေါဠ (ပုန) [ဂုဠ+ဏ] မုရည်းလုံး၊ ဂေါလီလုံး။
(ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်-၌ ပလီလုံး)။ ဂေါဠေ ဥစ္ဆု-
မယေ ဂုဠော၊ ဂေါဠေ “မုရည်း” ဣတိ-
ချာတေ မတ္တိကာဂုဠကေ။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ ဠိ။
၁၀၈၈။

ဂေါဠက (ပုန) [ဂေါဠ+က] မုရည်းလုံး၊ ဂေါ-
လီလုံး။ (ဓာန်၊ ဠိ၊ နှင့် ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်၌ အလုံး
အခဲ ဟူ၏)။ သုတ္တကန္တနသလာကာဝိဒ္ဓါ
ဂေါဠကာ ဝဇ္ဇနာတိ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဠိ၂။၁၅၃။
ပိဏ္ဍော အာဇီဝနေ ဒေဟေ၊ ပိဏ္ဍနေ ဂေါဠ-
ကေ မတော။ ဂေါဠကေ ဝဇ္ဇလေ။ ဓာန်။
ဓာန်၊ ဠိ။၁၀၁၇။

ဂေါဠဝိသယ (ပု) [ဂေါဠ+ဝိသယ] ဂေါဠအရပ်
ဒေသ။ “ဗာရုသကန္တိ ဂေါဠဝိသယေ ကော
ရုက္ခော”တိ စ လိခိတံ။ ဝဇ္ဇိရ။၄၇၇။

ဂေါဠိယက (တိ) [ဂုဠ+ဣယ+က] တင်လဲချက်
သော၊ သူ။ သန္တာပနဝသေန ဂုဠသီလော
ဂုဠပယောဇနော ဝါ ဂေါဠိယကော။ မူလဠိ။
၁။၁၃၄။ ယင်း-၏ အဋ္ဌကထာ-၌ “ကောဠိ-
ယက”ဟု ရှိသည်။

ဂေါကပ္ပ (ပု) [ဂေါ+အာကပ္ပ] နွားအမူအရာ။
ဂေါကပ္ပေ ပန ဝတ္တဗ္ဗံ အဝသိဋ္ဌံ “ကုက္ကုရာကပ္ပေ
ဝုတ္တသဒိသမဝါ”တိ ဣမိနာဝ အတိဒိဋ္ဌံ။
မ၊ ဠိ။၃။၄၄။

သံသတိ (ကြိ) [သသိ+အ+တိ] ပွတ်တိုက်၏။
ကြိတ်ချေ၏။ ပိဋိယံ သံသတိ။ ဝိဠု၂။၂၃၈။
(-ဝိဠု၂။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၂၆။ ဓမ္မာဠု၂။
၁၉၅။) သံသေတိ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။၂။ သံ-
သန္တိ - ဝိဠု။၂၃၃။ ဝိဠု၂။၂၄၅။ ဝိဠု၂။
၂၃။ ဝိဠု၂။၄၄၄။ ဝိသင်္ဂဟ။၇။ မ၊ ဠု၂။
၃၆၄။ မ၊ ဠု၂။၁၉၄။ အံ၊ ဠု၂။၂။ ဥဒါန၊ ဠု၂။
၂၂၇။ သုတ္တနိ၊ ဠု၂။၂၅၂။ ဇာဠု၂။၃၇၅။
သံသေန္တိ - အံ၊ ဠု၂။၁၉၅။ မဟာနိ၊ ဠု၂။
၂၄၂။ သာရတ္ထ၊ ဠု၂။၃၆၉။ သံသာမ - ဇာ၊ ဠု၂။
၈၅။ သံသာဟိ - ဒိ၊ ဠု၂။၁၇၈။ အံ၊ ဠု၂။
၁၇၂။ သံသေယျ - သံ၊ ဠု၂။၄၃၄။ အံ၊ ဠု၂။
၄၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠု၂။၈၆။ သံသိ - ဇာ၊ ဠု၂။
၃၃၅။

သံသန (န) [သသိ+ယု] ပွတ်တိုက်ခြင်း။ ယဿ
ပန ပတတော သံသနေန ဆဝိမတ္တံ ဆိန္တံ
ဟောတိ။ ဝိဠု၂။၃၃၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၂၂။

သံသနက (တိ) [သံသန+က] ပွတ်တိုက်ခြင်းရှိ
သော၊ ပွတ်တိုက်သော၊ သူ။ ဟတ္ထမုခါဒိကံ
အဝယဝံ ဘူမိယံ သံသနကော ယက္ခောဝ
ရောဂေါ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၉။

သံသနကိရိယာပေက္ခာ (တိ) [သံသန+ကိရိယာ-
ပေက္ခာ] ပွတ်တိုက်ခြင်း ကြိယာကိုဉ်ခြင်း။
ယန္တိ ပတ္တံ၊ သံသနကိရိယာပေက္ခာယ စေတံ
ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၃။

သံသနဝါယာမ (ပု) [သံသန+ဝါယာမ] ပွတ်
တိုက်ခြင်းငှါ အားထုတ်ခြင်း။ ဆာရိကံ
ပက္ခိပိတွာ ဝါလဏ္ဍုပကေန သံသနဝါယာ-
မော။ အံ၊ ဠု၂။၁၉၆။

သံသန္တ (တိ) [သသိ+အန္တ။ ထိ-၌ သံသန္တိ]
ပွတ်တိုက်သော၊ သူ။ သံသန္တော နိဟရတိ။
ဝိ၊ ဠု၂။၅၈။ ဥသဘဿ ဒွေ ပဿာနိ သံသန္တိ-
ယော နိက္ခမိ သူ။ ပဋိသံ၊ ဠု၂။၂၉၆။ ဓမ္မာဠု
၁။၁၁၂။

သံသန္တိ (ကြိ) [သသိ+အ+အန္တိ] ပွတ်တိုက်
ကုန်၏။ သံသတိ-ကြည့်။

သံသမာန (တိ) [သသိ+အ+မာန] ပွတ်တိုက်
သော။ သော တံ သံသမာနာ ဝိယ ပဝိ-
သတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

သံသယမာန (တိ) [သသိ+ဏယ+မာန] ပွတ်
တိုက်သော။ သော တံ သံသယမာနာ ဝိယ
ပဝိသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။

သံသာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [သသိ+ဏာပေ+တွာ]
ပွတ်တိုက်စေ၍။ ဘူမိ* ပိဋ္ဌိယာ သံသာ-
ပေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၃။

သံသာပေန္တိ (က၊ကြိ) [သသိ+ဏာပေ+အန္တိ]
ပွတ်တိုက်စေကုန်၏။ ဘိက္ခုနိယော အဋ္ဌိလ္လေ-
န ဇေနံ သံသာပေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၇။

သံသာမ (ကြိ) [သသိ+အ+မ] ပွတ်တိုက်ကုန်
၏။ သံသတိ-ကြည့်။

သံသာဟိ (ကြိ) [သသိ+အ+ဟိ] ပွတ်တိုက်
လော့။ သံသတိ-ကြည့်။

သံသိ (ကြိ) [သသိ + ဤ] ပွတ်တိုက်ပြီး
သံသတိ-ကြည့်။

သံသိတ (တိ) [သသိ+တ] (၁) ပွတ်တိုက်အပ်
သော။ (၂) ပွတ်တိုက်-ထိုးဆွ-ခြင်း။ (၁)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) သမ္ပလိမဋ္ဌန္တိ သံသိ-
တံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၂၄။

သံသိတဋ္ဌာန (န) [သံသိတ+ဋ္ဌာန] ပွတ်တိုက်
အပ်သောအရပ်။ သတ္တဋ္ဌရတနုဗ္ဗေဓေ ဝဋ္ဌ-
ရက္ခာဒီနံ ခန္ဓပွဒေသေ သံသိတဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၀၃။

သံသိတဗ္ဗ (တိ) [သသိ+တဗ္ဗ] (၁) ပွတ်တိုက်
အပ်သော။ (၂) ထိခိုက်-ထိပါး-နှိပ်နင်း-
ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ (၁) ဓမ္မရဇ္ဇ၊အနု-
မဇ္ဈိတဗ္ဗာ ဉာဏေန သံသိတဗ္ဗာ ဥပပရိက္ခိ-
တဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။ (၂) ဇနတာ မာ
ပါဏေသု ပါတဗျေ သံသိတဗ္ဗေ ဝေ မညိတိ

ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ သံသိတဗ္ဗေတိ
သန္ဓယိတဗ္ဗေ၊ ဝိနာသိတဗ္ဗေတိ အတ္ထော။
သာရတ္ထ၊၂။၁၁၇။ သံသိတဗ္ဗေသိ မဒ္ဒိတဗ္ဗေ၊
ဝိနာသိတဗ္ဗေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၅။

သံသိတုံ (ဗျ) [သသိ+တုံ] ပွတ်တိုက်ခြင်းငှါ။
နာလံ ကဗလံ ပဒါတဝေ၊ န စ ပိဏ္ဍိ န
ကုသေ န သံသိတုံ။ ဇာ၊၁။၇။ န သံသိ-
တုန္တိ နှာပိယမာနော သရီရမ္ပိ သံသိတုံ
နာလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

သံသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [သသိ+တွာ] (၁) ပွတ်
တိုက်၍၊ သွေး၍၊ ညှစ်၍။ (၂) ထိုးဖောက်
၍။ (၁) တံ သဗ္ဗမတ္တိကာမယံ ကတွာ ပါဏိ-
ကာယ သံသိတွာ သုက္ခာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄၉။ တံ သြသဓံ ဂဟေတွာ နိသဒါယံ
သံသိတွာ ထောက် နလာဋ္ဌေ မက္ခေသိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၆။၁၆၅။ သင်္ဂါယနာတိပိ ပညာ၊ သာ
တံ အာကာရံ ဂဟေတွာ သံသိတွာ ဂဏာ-
တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (၂) ပဋိသမ္ဘိဒါယံ
ပန “အတိသံသိတွာ”တိ ပါဌော၊ သံသိတွာ
တုဒိတွာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၁။

သံသိယတိ (ကြိ) [သသိ+ယ+တေ] ပွတ်တိုက်
မိ၏။ ပွန်း၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန
ပတ္တမူလံ သံသိယတိ။ ဝိ၊၄။၂၄၇။ (ကမ္မ-
ကတ္တုရုပ်ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။) သံသိယန္တိ-ဝိ၊၃။
၂၉၆။

သံသိယန္တိ (ကြိ) [သသိ+ယ+အန္တေ] ပွတ်တိုက်
မိကုန်၏။ ပွန်းကုန်၏။ သံသိယတိ-ကြည့်။

သံသိယမာန (တိ) [သသိ+ယ+မာန] ပွတ်
တိုက်အပ်သော။ ဧကော သဋ္ဌပ္ပမာဏာ သဋ္ဌိ-
ကာ ပါသာဏေဟိ သံသိယမာနာ ဥဒကဉ္စိမိ-
ဟိ ပေါထိယမာနာ မဋ္ဌာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၀။

သံသိယမာနသရီရ (တိ) [သံသိယမာန+သရီရ]
ပွတ်တိုက်အပ်သောကိုယ်ရှိသောသူ။ ဓရဏိ-

တလေ ဗံသိယမာနသရီရော မဟန္တံ ဒုက္ခံ
ပစ္စုဒ္ဓိတောန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၇။

သံသေတိ (ကြိ) [သသိ+အ+တိ] ပွတ်တိုက်
၏။ ဗံသတိ-ကြည့်။

သံသေတုကာမ (တိ) [သံသေတံ+ကမု+ဏ]
ထိပါးခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ထိပါးလိုသော၊
သူ။ နိပ္ပိဋ္ဌိတုကာမောတိ သံသေတုကာမော
ဒေါသံ ဒဿေတုကာမော။ သံ၊ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၂။

သံသေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သသိ+တွာ] ပွတ်တိုက်
၍။ ပါသာဏပါဏိကာယ သံသေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၂၁။

သံသေန္တိ (တိ) [သသိ+အန္တိ။ ထိ-၌ သံသေန္တိ]
ပွတ်တိုက်သော၊ သူ။ ဣမံ အတ္တဘာဝံ ပဏှိ-
တော ပဋ္ဌာယ ပါသာဏပိဋ္ဌေ သံသေန္တော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၂။ တထာဿ ဥရမဇ္ဈေ မတ္တ-
ကေန သံသေန္တိ အာရောဒနံ ဒဿေသိ။
ဓမ္မ၊ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၈။

သံသေန္တိ (ကြိ) [သသိ+အ+အန္တိ] ပွတ်တိုက်
ကုန်၏။ ဗံသတိ-ကြည့်။

သံသေယျ (ကြိ) [သသိ+အ+ယျ] ပွတ်တိုက်
ရာ၏။ ဗံသတိ-ကြည့်။

သဋ္ဌ (ထိ၊ ပု) [သဋ္ဌ+အ] (၁) အိုး။ (အများ
အားဖြင့်-ရေခပ်-ရေသယ်-အိုးကို ဟော
၏။) (ပု) (၂) အိုးစည်။ (၃) သဋ္ဌမည်သူ။
(သဋ္ဌပညာရှိ၊ သဋ္ဌမင်းသား၊ သဋ္ဌသာကီဝင်
မင်း)။ (၁) လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ကောလဓမ္မပိ သဋ္ဌေပိ
ပူရေတွာ ပဋိသာမေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၂။ သဋ္ဌေ-
(ဒီ၊ ဝိ၊ ၁။ ၅၈။) တိ ဥဒကဟရဏသဋ္ဌေ။ သိ၊
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၃။ (ပု) (၂) သဋ္ဌဒေဝီဝါဒက-
ကြည့်။ (၃) သဋ္ဌော ဇေဋ္ဌံ ဘာတရ-
(ပေတ။ ၁၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၄) နိယထာ သဋ္ဌ-
ပဏှိတော အတ္တနော ဇေဋ္ဌဘာတရံ။ ပေတ၊
၄။ ၉၃။ ကဿ သဋ္ဌ န သောစသိ။ ဇာ၊ ၁။
၁၂၃။ သဋ္ဌာယာ (မ၊ ၃။ ၁၅၂) တိ ဝေနာမ-
ကဿ သက္ကဿ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။

သဋ္ဌ (ကြိ) [သဋ္ဌ+အ+ဟိ] အားထုတ်လော့။
သဋ္ဌတိ-ကြည့်။

သဋ္ဌက (ပု) [သဋ္ဌ+က] (၁) အိုး၊ အိုးငယ်
(ကြာသွတ်အိုး၊ ညောင်ရေအိုး စသည်)။
(၂) အိုးစည်သံ။ (တိ) (၃) ကြာသွတ်အိုး
သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ (တိုင်၊ ထီးရိုးစသည်တို့၌
ကြာသွတ်အိုးသဏ္ဌာန် ပန်းပုရုပ် ထုလုပ်၍
တန်းဆာဆင်ထားသည်တို့ကို လောကဝေါ-
ဟာရအားဖြင့် ကြာသွတ်အိုး-ဟုခေါ်သည်။)
(၁) ပဋိဂ္ဂဏှာတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သဋ္ဌကဉ္စ
ကတကဉ္စ သမ္ပဇ္ဇနိဉ္စ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၈။ (-ကခါ။
၂၆၂။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၀။) သဋ္ဌကာ နာမ အ-
လင်္ကာရဘူတာ ခုဒ္ဒကပုဏ္ဏသဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ဝိ၊ ၂။
၁၉၄။ သဋ္ဌကောတိ ခိရပါသာဏမယော-
ယေဝ ဝါရကော။ ကခါ၊ ယော၊ မဟာဝိ၊ ၄။
၂၅၄။ (၂) ကုမ္မထုနိက(၁) ကြည့်။ (တိ)
(၃) သဋ္ဌက (ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၉) နိ သဋ္ဌာ-
ကာရော။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဝိ၊ ၂။ ၃၅၁။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊ ဝိ၊ ၁။ ၃၃။

သဋ္ဌက (တိ) [သဋ္ဌ+ဏှ] ပေါင်း-ဆက်စပ်-
တတ်သော၊ သူ။ ပဝေဏိယာ သဋ္ဌကော
အညော ဒါရကောပိ နတ္ထိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၅၀။

သဋ္ဌကာကာရ (ပု) [သဋ္ဌက+အာကာရ] ကြာ
သွတ်အိုးသဏ္ဌာန်။ ကေစိ ဟိ မတ္တကဒါမံ
ကရေန္တော ဟေဋ္ဌာ သဋ္ဌကာကာရံ ဒဿေတံ
ပုပ္ဖေဟိ ဝေဋ္ဌေန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၀။

သဋ္ဌကိစ္စ (န) [သဋ္ဌ + ကိစ္စ] အိုး၏ အမှုကိစ္စ၊
အိုးဖြင့် ရေသယ်ကိစ္စ။ တေဟိ သဋ္ဌေဟိ
သဋ္ဌကိစ္စံ ကရိဿာမ။ မိလိန္ဒ။ ၄၃။

သဋ္ဌကုမာရ (ပု) [သဋ္ဌ + ကုမာရ] သဋ္ဌသတ္တိ
သား။ “သဋ္ဌကုမာရော” တိ တဿ နာမံ
ကရိ သု။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၆။

သဋ္ဌစေဋ္ဌိကာ (ထိ) [သဋ္ဌ+စေဋ္ဌိကာ] အိုးထိန်း
ကျွန်မ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သဒ္ဒစေဋ္ဌိကာဂီတိကာ (ထိ) [သဒ္ဒစေဋ္ဌိကာ+ဂီတိကာ] အိုးထိန်းကျွန်မ၏ သီချင်း။ သစေပိ မိလက္ခဏာသာ ပရိယာပနာ သဒ္ဒစေဋ္ဌိကာ-ဂီတိကပရိယာပနာပိ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀၊၂၅၁။

သဒ္ဒဆိဒ္ဓ (န) [သဒ္ဒ + ဆိဒ္ဓ] အိုး၏အပေါက်၊ အိုးပေါက်။ အသံဝုတေဟိ ဝါ ဒွါရေဟိ သဒ္ဒ-ဆိဒ္ဓေဟိ ဥဒကံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။

သဒ္ဒဋ္ဌ (ပု) [သဒ္ဒ + အတ္ထ] အပေါင်းဟူသော အနက်။ အယဉ္ဇိ ခန္ဓဋ္ဌော နာမ ပိဏ္ဏဋ္ဌော ပူဂဋ္ဌော သဒ္ဒဋ္ဌော ရာသဋ္ဌော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

သဒ္ဒတိ (ကြိ) [သဒ္ဒ+အ+တိ] (၁) စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၏။ (၂) စပ်၏။ (၁) သော ဥဋ္ဌဟတိ သဒ္ဒတိ ဝါယမတိ လာဘာယ။ အံ၊၃။၁၁၆၊၁၁၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၆။) သဒ္ဒတိတိ ဥဿဟတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၁။ (၂) ကောတိ ဝုတ္တတ္တာ....သမ္ပန္နော န သဒ္ဒတိတိ အာဟ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၁။ သဒ္ဓန္တိ-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂၀။ ဝဇီရ၊၅၇။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၀။ သဒ္ဓ-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ သဒ္ဓထ - ဒိ၊၂။၁၁၇။ မိလိန္ဒ၊၃၉၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

သဒ္ဓထ (ကြိ) [သဒ္ဓ + အ + ထ] အားထုတ် ကုန်လေ့။ သဒ္ဓတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓဒ္ဓရိဝါဒက (တိ) [သဒ္ဓ + ဒ္ဓရိ + ဝါဒက] အိုးစည်၊ စည်ပုတ်တီးသောသူ။ ကုမ္ဘထူဏိက (၁)-ကြည့်။

သဒ္ဓဒိပဇာလာ (ထိ) [သဒ္ဓ+ဒိပဇာလာ] အိုး၌ ထွန်းသော ဆီမီးလျှံ။ စိရကာလပရိဘာဝိ-တာယ သဒ္ဓဒိပဇာလာယ ဝိယ အဗ္ဘန္တရေ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၅။

သဒ္ဓန (ထိ၊န) [သဒ္ဓ + ယု] (၁) စပ်-ယှဉ်-ခြင်း။ (၂) အပေါင်း၊ သဒ္ဓနာ။ (၃) အဘိဓာန် (က-စင်) ၂-၆၁-ပ-မ-ဗ-သ-၈

အားထုတ်ခြင်း။ (၄) ရိုက်ခတ်ခြင်း။ (တိ) (၅) စပ်အပ်သော။ (၁) ပဌမကိတ္တိတ-နိမိတ္တေန သဒ္ဓိ* သဒ္ဓနာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၉၂။ သဒ္ဓနပဗန္ဓန-ကိလေသ-လည်းကြည့်။ (၂) သာဓိပတိ-ကေသု ပဌမာနိ တိဏိ သဒ္ဓနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၄။ (၃) ဇီဝိတဝုတ္တိ* သဒ္ဓနတောပိ ပရိတ္တဋ္ဌာယိတာယပိ မစွာနံ ဇီဝိတံ ကိစ္ဆံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ တဉ္စ ခေါ သဒ္ဓနံ ဝါယမနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၅။ (၄) သဒ္ဓိကာ(၁)ကြည့်။ (တိ) (၅) သဒ္ဓနိဋ္ဌကာ-ကြည့်။

သဒ္ဓနစရိယ (ထိ၊န) [သဒ္ဓန+စရိယ] အားထုတ် ခြင်း အကျင့်။ သဒ္ဓနစရိယာယ ပဝတ္တနဓရိ-ယာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

သဒ္ဓနဋ္ဌ (ပု) [သဒ္ဓန + အတ္ထ] စပ်တတ်သော သဘော။ သဒ္ဓနဋ္ဌေန သိဗ္ဗိနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂။

သဒ္ဓနတ္ထ (ပု) [သဒ္ဓန+အတ္ထ] (၁) စေ့စပ်ခြင်း အကျိုး။ (၂) စပ်ခြင်းအနက်။ (၁) ဝိဿ-ဋ္ဌာနိ ဘိန္နကုလာနိ သဒ္ဓနတ္ထာယ ဥပသေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၄၁။) (၂) ဓာသဒ္ဓမေဝ သဒ္ဓနတ္ထေ ပဌန္တိ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၃၇။

သဒ္ဓနပဗန္ဓနကိလေသ (ပု) [သဒ္ဓနပဗန္ဓန+ကိလေ-သ] ဆက်စပ်ခြင်း-အဆက်အစပ်-ကို ဖြစ်စေ တတ်သော ကိလေသာ။ သဒ္ဓနပဗန္ဓနကိလေ-သောတိ ဟေတုနာ ဖလဿ ကမ္မဝဋ္ဋဿ ဝိပါကဝဋ္ဋေန ဒုက္ခပ္ပပန္နသညိတဿ သဒ္ဓနဿ သမ္ပဇ္ဈနဿ နိဗ္ဗတ္တကကိလေသော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၁၃။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄-အဋ္ဌကထာ၌ ဂန္ဓန-သဒ္ဓနကိလေသ-ဟု ရှိသည်။)

သဒ္ဓနလက္ခဏ (တိ) [သဒ္ဓန + လက္ခဏ] အား ထုတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အာယတန-လက္ခဏန္တိ သဒ္ဓနလက္ခဏံ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၉၁။

သဒ္ဒါနာမန (န) [သဒ္ဒါနာ + ဝစန] သဒ္ဒါနာကို ဆိုခြင်း။ တေန ကမေန သဒ္ဒါနာဝစနတော ပစ္စယုပ္ပန္နာပိ.... လဗ္ဘန္တိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀၀။

သဒ္ဒါနာဟေတု (ပု) [သဒ္ဒါနာ + ဟေတု] အား ထုတ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သံဝါသ- နိမိတ္တံ သဒ္ဒါနာဟေတု အဘိဏ္ဍာပုတ္တိကတာယ စ။ အံ၊ ၃။ ၇၇။

သဒ္ဒါနိဋ္ဌကာ (ထိ) [သဒ္ဒါနာ + ဣဋ္ဌကာ] စပ်အပ် သောအုတ်။ တသ္မိဉ္စ ခဏေ ကော ဣဋ္ဌကပန္နိ ပရိကိပ္ပိတော အာဂစ္ဆမာနာ သဒ္ဒါနိဋ္ဌကာယ ဦနာ ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ သဒ္ဒါနိဋ္ဌကာ- ယာတိ တဿ ပန္နိယံ ပဌမံ ဌပိတဣဋ္ဌကာယ သဒ္ဓိံ သဇ္ဇေတဗ္ဗဣဋ္ဌကာယ ဦနာ ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။

သဒ္ဓန္တိ (တိ) [သဒ္ဓ + အန္တိ] စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ် -အားထုတ်-သော။ သူ။ ဥဋ္ဌဟတော သဒ္ဓ- တော ဝါယမတော။ မ၊ ၁။ ၁၂၀။ စူဠနိ၊ ၂၆၂။ သဒ္ဓတောတိ တံ ဝီရိယံ ပုဗ္ဗေနာပရံ သဇ္ဇန္တိ- သ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂၁။

သဒ္ဓန္တိ (ကြိ) [သဒ္ဓ + အ + အန္တိ] အားထုတ် ကုန်၏။ သဒ္ဓတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓပဏ္ဍိတ (ပု) [သဒ္ဓ + ပဏ္ဍိတ] သဒ္ဓပညာရှိ။ တသ္မိံ ကာလေ သဒ္ဓပဏ္ဍိတော စိန္တေသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၄။

သဒ္ဓပဏ္ဍိတဇာတက (န) [သဒ္ဓပဏ္ဍိတ + ဇာတက] သေဆုံးပြီးသောသားကို အကြောင်းပြု၍ ပူဆွေးမနေသင့်ကြောင်း ဟောကြားသော ဇာတ်။ သဒ္ဓပဏ္ဍိတဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၁၆-ဇာတ်။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၃-၄။ သဒ္ဓပဏ္ဍိတဇာတကေ ဒသဘာတိကရာဇေါရ- ကာနံ မောဟမူဠာနံ ဝစနံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၁၉။

သဒ္ဓပိဋ္ဌ (န) [သဒ္ဓ + ပိဋ္ဌ] အိုးအပြင်။ န သုဿု- ယန္တိတိ သဒ္ဓပိဋ္ဌေ အာသိတ္တဥဒကံ ဝိယ ဝဇ္ဇေတွာ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၆။

သဒ္ဓပိဋ္ဌိ (ထိ) [သဒ္ဓ + ပိဋ္ဌိ] အိုး၏ပြင်ပ။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

သဒ္ဓပိဋ္ဌိဇာတ (တိ) [သဒ္ဓပိဋ္ဌိ + ဇာတ] အိုးပြင် ပ၌ ဖြစ်သော။ သဒ္ဓပိဋ္ဌိဇာတတ္တာ ဗီဇဂါမာ- နုလောမတ္တာ စ ဒုက္ကဋ္ဌဝတ္ထု။ ဝဇ္ဇိ၊ ၂၉၇။

သဒ္ဓပိဓာန (န) [သဒ္ဓ + ပိဓာန] အိုးအဖုံး။ မတ္တိကာဘဏ္ဍေ.... သဒ္ဓပိဓာနာဒိကုလာလ- ဘာဇနံ ပတ္တကဋ္ဌာဟံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၄။ ကင်္ခါ။ ၂၆၄။ (သျှာ၊ က၊ မူကွဲ။) သဒ္ဓဿ ပိဓာနံ သဒ္ဓပိဓာနံ။ ပိဓရာတိပိ ပါဌော ဒုပ္ပါဌော။ ကင်္ခါ၊ ယော၊ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂၆၆။ (ဆဋ္ဌမူဠံ သဒ္ဓ- ပိဋ္ဌရာဒိ-ဟု ရှိ၏။)

သဒ္ဓပ္ပမာဏ (တိ) [သဒ္ဓ + ပမာဏ] အိုးအတိုင်း အရှည်ရှိသော။ အိုးလောက်ကြီးမားသော။ မဟန္တာ မဟန္တာ သဒ္ဓပ္ပမာဏာ ဂဏ္ဍာ ဥဋ္ဌဟိ- တွာ။ ပေတ၊ ၄။ ၅။ ၁။

သဒ္ဓပ္ပဟာရ (ပု) [သဒ္ဓ + ပဟာရ] အိုးဖြင့်- ပုတ်ခတ်-ဖယ်ရှား-ခြင်း။ သဒ္ဓပ္ပဟာရေ- နေဝ ဥဒကပိဋ္ဌေ သေဝါလဿ တေသံ တေသံ နီဝရဏာဒိဓမ္မာနံ ပဟာနံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၆။

သဒ္ဓဗုဒ္ဓိ (ထိ) [သဒ္ဓ + ဗုဒ္ဓိ] အိုးဟုသိခြင်း။ အိုး ဟု သိသောဉာဏ်။ အထ သဒ္ဓဗုဒ္ဓိယာ အာဝရ- ဏဘူတံ အန္ဓကာရံ ဝိမေန္တော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃။

သဒ္ဓဘေဒ (ပု) [သဒ္ဓ + ဘေဒ] အိုးကွဲခြင်း။ သဒ္ဓဘေဒေါ ဝိယ ပရူပဿတော ဥဒကဝိ- နာသော ဝိယ ဣဒ္ဓိဝိနာသော စ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၈။

သဒ္ဓဘေဒန (န) [သဒ္ဓ + ဘေဒန] အိုးကွဲခြင်း။ သဒ္ဓဘေဒနံ ဝိယ ဣဒ္ဓိဝိနာသော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၇။

သဒ္ဓမဏိကပရိစ္ဆေဒလောဘီ (ထိ) [သဒ္ဓ + မဏိက + ပရိစ္ဆေဒလောဘီ] ကြာသွတ်အိုး ရွဲလုံးတို့ကို

ပိုင်းခြားကြောင်း အရေးအသား။ တေသမ္ပိ
သဒ္ဓမဏိကပရိစ္ဆေဒလေခါဒီနိ သုဝိဘတ္တာနေ-
ဝ ပညာယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။

သဒ္ဓမတ္တ (တိ) [သဒ္ဓ+မတ္တ] အိုးအတိုင်းအရည်
ရှိသော၊ တအိုးပြည့်နိုင်လောက်သော (ကျင်
ငယ်ရေ)။ ပဿာဝေါပိ နေသံ သဒ္ဓမတ္တော၊
ဥစ္စာရောပိ ပစ္စိမတ္တော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၂။

သဒ္ဓမာန (တိ) [သဒ္ဓ+အ+မာန] အားထုတ်
သော၊သူ။ ပိယသီလာ ဟိ ဘိက္ခု...သိက္ခတ္တ-
ယပါရိပုရိယာ သဒ္ဓမာနာ ကိလမန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။

သဒ္ဓမုခ (န) [သဒ္ဓ + မုခ] အိုးဝ။ သဒ္ဓေ ဒီပံ
ဇာလေတွာ သဒ္ဓမုခံ ပိဒဟိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၆၉။

သဒ္ဓယတိ (ကြိ) [သဒ္ဓ+ ဣယ + တိ] (၁) စေ့
ဆော် - ကြိုးကုတ် - အားထုတ် - ၏။ (၂)
စပ်၏။ ဖွဲ့၏။ (၁) တသ္မာ သီလဝိသုဒ္ဓိအာ-
ဒိဝိသုဒ္ဓိပဋိပဒါယ ဥဋ္ဌဟထ သဒ္ဓယထ ဝါယ-
မေယျာထ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၁။ (၂) ကမ္မဋ္ဌာနံ
သဒ္ဓယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၆။
နာရမံသစမ္မာနိ နာရမံသစမ္မေဟိ သဒ္ဓယိ-
သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အာဏိံ သဒ္ဓယိံသု
(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁) ဗန္ဓိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။
သဒ္ဓယန္တိ - ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၈။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၃၄၂။ သဒ္ဓယထ - ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၁။ သဒ္ဓယိ-
သု - သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၉၀။ သဒ္ဓယိဿာမ - မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

သဒ္ဓယထ (ကြိ) [သဒ္ဓ+ဣယ + ထ] အားထုတ်
ကုန်လေ့။ သဒ္ဓယတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓယန္တ (တိ) [သဒ္ဓ+ဣယ + အန္တ] စေ့ဆော်
- အားထုတ် - သော၊သူ။ တဿေဝံ သဒ္ဓ-
ယတော ဝါယမတော သစေ တံ ပဋိသံ ဝုပ-
သမ္ပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၁။

သဒ္ဓယန္တိ (ကြိ) [သဒ္ဓ + ဣယ + အန္တိ] (၁)
အားထုတ်ကုန်၏။ (၂) စပ်ကုန်၏။ သဒ္ဓ-
ယတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓယမာန (တိ) [သဒ္ဓ+ဣယ + မာန] ဆက်
စပ်သော၊သူ။ သာသနပ္ပဝေဏိံ ပန သဒ္ဓယ-
မာနော ပဏ္ဏာသသဋ္ဌိဝဿာနိ ဌတွာ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

သဒ္ဓယိံသု (ကြိ) [သဒ္ဓ+ဣယ + ဥံ] စပ်ကုန်ပြီ၊
ဖွဲ့ကုန်ပြီ။ သဒ္ဓယတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓယိဿာမ (ကြိ) [သဒ္ဓ+ဣယ + ဿာမ] စပ်
ကုန်အံ့။ သဒ္ဓယတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓရာဇ (ပု) [သဒ္ဓ + ရာဇ] သဒ္ဓမင်း။ သဒ္ဓ-
ရာဇာ ပန အဟမေဝ အဟောသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၅၈။

သဒ္ဓဝိသယ (တိ) [သဒ္ဓ+ဝိသယ] အိုးလျှင် အာရုံ
ရှိသော၊ အိုးကို အာရုံပြုသော။ ယဒိ သဒ္ဓ-
ဝိသယံ ဗုဒ္ဓိံ ကရောန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၉၆။

သဒ္ဓသတ (န) [သဒ္ဓ + သတ] အိုးတရာ၊
တရာသောအိုး။ ဒဗ္ဘော ဝါဟသဟဿေဟိ၊
သိတ္တော သဒ္ဓသတေဟိ သော။ ဇာ၊၁။၆၇။

သဒ္ဓသဘာဝ (ပု) [သဒ္ဓ+သဘာဝ] စပ်ခြင်း
သဘော။ အရိယဓမ္မေ အကောဝိဒါနံ သဒ္ဓ-
သဘာဝါဒီသု ဗုဒ္ဓိတုလျကရိတာပတ္တိစောဒ-
နာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

သဒ္ဓသဟဿ(န) [သဒ္ဓ+သဟဿ] အိုးတထောင်၊
တထောင်သောအိုး။ သဒ္ဓသဟဿေန နိဗ္ဗာ-
ပိတသန္တာပေါ ဝိယ နိဗ္ဗုတော ဟုတွာ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၇။

သဒ္ဓဿိတ (တိ) [သဒ္ဓ+သိတ] အိုးကိုမှီသော။
သဒ္ဓဿိတော (ဇာ၊၂။၉၄) တိ စာဋိပဉ္စရေ
နိဿိတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၅။

သဒ္ဓာ (ထိ) [သဒ္ဓ + အ + အာ] (၁)
အပေါင်း။ (၂) ဦးချို။ (ချိုကြား၊ဝဒန္တဝါဒ)။

(၃) စေ့ဆော် - အားထုတ် - ခြင်း။ (၁) မစ္ဆာနံ ဂုမ္မာ သဋ္ဌာတိ မစ္ဆဂုမ္မံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၃။) သမ္မဟဝါစကဿ သဋ္ဌာသဒ္ဓဿ ဣတ္ထိလိင်္ဂဿာပိ ဒိဿနတော။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၂။ သံဌာဝသေနာတိ သမ္မဟဝသေန။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၉၉။ (၂) ဥပရိ သဋ္ဌာယ (သံ၊ ၂။ ၄၀၀) န္တိ ခွိန္တံ သိင်္ဂါနံ အန္တရေ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ သဋ္ဌာတိ သိင်္ဂယုဂံ ဣဓာဓိပေတန္တိ အာဟ “ခွိန္တံ သိင်္ဂါနံ အန္တရေ” တိ။ သဋ္ဌာတိ ဂေါဏာဒိနံ သိင်္ဂန္တရဌဿ သမညာတိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၄၆။ (၃) သဋ္ဌာ သဋ္ဌနရာသိသု။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၀။

သဋ္ဌာကာရ (ပု) [သဋ္ဌ + အာကာရ] အိုးသဏ္ဌာန်။ ကြာသွတ်အိုးသဏ္ဌာန်။ စေတိယဿ ဟမ္ပိယ-ဝေဒိကာယ သဋ္ဌာကာရဿ ဥပရိ စတုရဿ-ဝေဒိကာယ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄။ ဝဏ္ဏဝိသေသ-ဥဏ္ဍဘာဝါပဂတာ သဋ္ဌကာရာနေဝ တိဋ္ဌေ-ယျ။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၉၄။

သဋ္ဌိဩဒန (ပု) [သဋ္ဌိ + ဩဒန] အိုးဖြင့်ချက်သော ထမင်း၊ အိုးထမင်း။ သဋ္ဌိဩဒနံ နာမ သဋ္ဌိယာ ဥဒ္ဓရိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။ တဿ သဋ္ဌိဩဒနံ နာမ ဒေဝါနံ ကောစိ အာဟာရဝိသေသော-တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။

သဋ္ဌိကဋ္ဌာဟ (ပု၊ န) [သဋ္ဌိ + ကဋ္ဌာဟ] အိုးအုံ (သျှ)။ အိုးကင်း (မြန်မာပြန်)။ ဆွမ်းခံရန် သီးသန့်ပြုလုပ်ထားသောအိုး။ (P.T.S. ၌ ရေအိုးဟု၎င်း၊ Rather a bowl for gathering almsဟု၎င်း ပြဆိုထားသည်။) သဋ္ဌိကဋ္ဌာဟ (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၁) န္တိ သဋ္ဌိကပါလံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၀။ (-ဝဇီရ၊ ၅၂၃။) သဋ္ဌိကဋ္ဌာ-ဟေတိ ဘာဇနကပါလေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀၇။

သဋ္ဌိကဒါမဩလမ္ပက (ပု) [သဋ္ဌိကဒါမ + ဩလမ္ပက] ကြာသွတ်အိုးသဏ္ဌာန်တွဲရ၍ ဆွဲသောပန်းဆိုင်။ သဋ္ဌိကဒါမဩလမ္ပကော (ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၁) တိ အန္တေ သဋ္ဌိ-

ကာကာရယုတ္တော ယမကဒါမဩလမ္ပကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၂။ (-ဝဇီရ၊ ၂၀၈။) ကလမ္ပ-က-လည်း ကြည့်။

သဋ္ဌိကပါလ (န) [သဋ္ဌိ + ကပါလ] အိုးအုံ (သျှ)။ အိုးကင်း (မြန်မာပြန်)။ ဆွမ်းခံရန် သီးသန့်ပြုလုပ်ထားသောအိုး။ သဋ္ဌိကဋ္ဌာဟ-ကြည့်။

သဋ္ဌိကပါလမယ (န) [သဋ္ဌိကပါလ + မယ။ မယ-ပစ္စည်း သတ္တု။] အိုးအုံ (သျှ)။ အိုးကင်း (မြန်မာပြန်)။ သဋ္ဌိကပါလမယံ သဋ္ဌိကဋ္ဌာဟံ။ ဝဇီရ၊ ၅၂၃။ သဋ္ဌိကဋ္ဌာဟ-လည်း ကြည့်။

သဋ္ဌိကမုဂ္ဂရ (ပု) [သဋ္ဌိက + မုဂ္ဂရ] (အဖျား၌) ကြာသွတ်အိုးသဏ္ဌာန် ပြုလုပ်ထားသော ဆောက်ပုတ်၊ လက်ရိုက်။ ဒဏ္ဍေနာတိ စတု-ဟတ္ထေန ဒဏ္ဍေန ဝါ သဋ္ဌိကမုဂ္ဂရေန ဝါ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၃၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။ သဋ္ဌိကမုဂ္ဂရေနာတိ ဒဏ္ဍာနံ ကိရ အဂ္ဂပဿေ သဋ္ဌာကာရံ ဒဿေ-န္တိ၊ တေန သော “သဋ္ဌိကမုဂ္ဂရော” တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၄၂၃။ သဋ္ဌိကမုဂ္ဂရေနာတိ ကေသ္မိ-ပက္ခေ သဋ္ဌိကံ ဒဿေတွာ ကတေန ရဿ-ဒဏ္ဍေန။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၉၇။

သဋ္ဌိကာ (ထိ) [သဋ္ဌ + က + အာ] ကျည်း သားရိုက်ကစားခြင်း၊ အိုးဖြင့် ကစားခြင်း (ဧကေဝါဒ)။ ခလိကံ သဋ္ဌိကံ သလာက-ဟတ္ထံ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၊ ၆၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၇၅။) သဋ္ဌိကာ ဝုစ္စတိ ဒီသဒဏ္ဍကေန ရဿဒဏ္ဍကံ ပဟရဏ-ကိဋ္ဌနံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။) သဋ္ဌနံ ပဟရဏံ၊ တေန ကိဋ္ဌာ သဋ္ဌိကာတိ အာဟ “ဒီသဒဏ္ဍကေနာ” တိ အာဒိ။ သဋ္ဌေန ကုမ္ပေန ကိဋ္ဌာ သဋ္ဌိကာတိ ဧကေ။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၂၇။)

သဋ္ဌိကာ (ထိ) [သဋ္ဌိ + က + အာ] (၁) အိုး၊ ရေခပ် - ရေသယ် - အိုး၊ အိုးငယ်။ (၂)

ဆွမ်းခံစရာအိုး။ (တိ) (၃) ကြာသွတ်အိုး သဏ္ဌာန်၊ ကြာသွတ်အိုးပုံ။ (၁) ဥဒကံ ဝိယ သဒ္ဓိကာ၊ ယေန ယေနတ္ထိကာ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄၁။ နိက္ခိပ ပေါဋ္ဌိဉ္စ သဒ္ဓိကဉ္စာ(ထေရီ။ ၄၂၆)တိ တယာ ပရိဒဟိတံ ပိလောတိကာ- ခဏ္ဍဉ္စ ဘိက္ခာကပါလဉ္စ ဆဇ္ဇေဟိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၄။ (တိ)(၃) သဒ္ဓိကမုဂ္ဂရ-ကြည့်။

သဒ္ဓိကာ (ထိ) [သဒ္ဓ+ဏ္ဍ+အာ] (၁) နာရီ။ (၂) အတုံး၊ အပိုင်း၊ အစိုင်အခဲ။ (၃) တခါးကျည်၊ မင်းတပ်။ (၁) သဒ္ဓိကာ သဌ- ဟောရတ္ထော။ သဌေန္တိ အဟောရတ္ထိယောတိ သဒ္ဓိကာ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ၄။ ၇၄။ (၂) စတုရင်္ဂ- လိကာ သဒ္ဓိကာ၊ ပိတုပိတုသေဝ နပ္ပဟော- န္တိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၃၃။ (- အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။) စတုရင်္ဂလိကာ သဒ္ဓိကာတိ စတုရင်္ဂလပ္ပမာဏာနိ ခဏ္ဍာနိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၄။ ဇမ္ဗောနဒသုဝဏ္ဏဿ သဒ္ဓိကာတိ ဇမ္ဗောနဒသုဝဏ္ဏပိဏ္ဍ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။ သဒ္ဓိကံ သဒ္ဓိကံ ကတူတိ ခန္ဓသော ကရိတူ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ (၃) အဝါပုရဏံ အာဒါယ သဒ္ဓိကံ ဥဋ္ဌါဇေတူ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇၂။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၄၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။) သဒ္ဓိကန္တိ ဥပရိ ယောဇိတံ အဂ္ဂဋ္ဌံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဝိန- ယာလင်္ကာရ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂။

သဒ္ဓိကာကာရယုတ္တ (တိ) [သဒ္ဓိကာကာရ+ယုတ္တ] ကြာသွတ်အိုးသဏ္ဌာန်နှင့်ယှဉ်သော။ သဒ္ဓိက- ဒါမဩလမ္မက-ကြည့်။

သဒ္ဓိကာဆိဒ္ဓ (န) [သဒ္ဓိကာ+ဆိဒ္ဓ] တံခါးကျည် ပေါက်၊ မင်းတပ်ပေါက်။ ယံ သဒ္ဓိကာဆိဒ္ဓေ အာဏိမိ ပက္ခိတ္တေ ယန္တေန။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။

သဒ္ဓိ(ဒိ)ကာရ (ပု) [သဒ္ဓိ+ကာရ+ဏ] သဒ္ဓိ- ကာရမည်သူ (သဒ္ဓိကာရအိုးထိန်းသည်၊ သဒ္ဓိ- ကာရဗြဟ္မာ)။ (သဒ္ဓိကာရအိုးထိန်းသည်သည် ဝေဂဋ္ဌိဂ်ရွာနိဂုမ်း၌ မွေးဖွား၏ ကဿပဘုရား

ရှင်၏ အလုပ်အကျွေး ဥပါသကာ ဖြစ်သည် နှင့်အညီ မိတ်ဆွေ (ဂေါတမဘုရားလောင်း) ဇောတိပါလလုလင်ကို ဘုရားရှင်ထံ အကြိမ် ကြိမ်ခေါ်ရာ မရသည့်အဆုံး၌ ဆံပင်ကိုခွဲ၍ အတင်းပင် ဘုရားရှင်ထံ ခေါ်ဆောင်သွား သည်။ ဘုရားရှင် တရားကိုကြားနာပြီးနောက် ဇောတိပါလက သဒ္ဓိကာရအား အဘယ့် ကြောင့် ရဟန်းမပြုပါသနည်း?ဟု မေးရာ မျက်မမြင် မိဘအိတို့အား လုပ်ကျွေးနေရ သဖြင့် မပြုနိုင်ကြောင်း ဖြေကြား၍ ဇောတိ- ပါလ တဦးတည်းသာ ရဟန်းပြုသည်။ ထို့ နောက် ကဿပဘုရားရှင်သည် ဗာရာဏသီ ပြည် မိဂဒါဝုန်တောသို့ ကြွတော်မူရာ ကိကီ မင်းကြီးက ဘုရား အမှူးရုံသော သံဃာတော် တို့အား ဆွမ်းခံဖွယ် ဆက်ကပ်၍ ဗာရာဏသီ ပြည်၌ ဝါဆိုပါရန် ၃-ကြိမ်တိုင်တိုင် လျှောက် ထားသော်လည်း ၃-ကြိမ်လုံးပင် ပယ်တော်မူ သည်။ တပည့်တော်ထက်သာသော အလုပ် အကျွေး ရှိပါသေးသလော?ဟု မင်းကြီးက လျှောက်ရာ သဒ္ဓိကာရ၏ သဒ္ဓါသီလစသော ဂုဏ်တို့ကို ဟောတော်မူသည်။ သဒ္ဓိကာရသည် အိုးအမူပြုလုပ်သော်လည်း ကိုယ်တိုင်မြေမတူး ပဲ ကြွက်ကျစ်စာ ကမ်းပါးပျက်တို့မှ မြေကို ယူ၍ အိုးပြုလုပ်ကာ ပဲဆန် စသည်ဖြင့် လဲ လှယ် ရောင်းဝယ်သည် (မ၊ ၂။ ၂၃၇-၂၄၁)။ အနာဂါမ် ဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဥပုသ်ဆောက် တည်မှုမရှိပဲ ပကတိသဘောဖြင့်ပင် တထပ် သာ စားခြင်း စသော သာမဏေတို့၏ ဘဝ- ပါးသီလမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသည် (မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၅)။

အခါတပါး၌ ကဿပဘုရားရှင်သည် သဒ္ဓိ- ကာရအိမ်သို့ ကြွ၍ ထမင်းအိုး ဟင်းအိုးမှ ခူးခပ်၍ ဆွမ်းဟင်းတို့ကို ဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ အခါတပါး၌ ခြင်းတောင်းမှ မယောဇ္ဇတို့ကို ယူ၍ ဘုဉ်းပေးတော်မူ၏။ အခါတပါး၌ ကျောင်းတော် မိုးစိုစွတ်၍ သဒ္ဓိကာရ၏အိမ်

အမိုးမှ မြက်တို့ကို ရဟန်းတို့အား စေလွှတ်
ဆောင်ယူစေ၏။ ၃-ကြိမ်လုံးပင် သဒ္ဓိကာရ
သည် နှလုံးမသာမယာမဖြစ်ပဲ “ဘုရားရှင်
သည် ငါ့အား ဤမျှလောက်ပင် အကျွမ်း
ဝင်ပေ၏။ အရတော်လေစွ”ဟု ကြံစည်
အောက်မေ့ကာ ၁၅-ရက်ပတ်လုံး ပီတိသုခ
ဖြစ်၍ မိဘ ၂-ပါးအဖို့လည်း ၇-ရက်ပီတိ-
သုခဖြစ်သည် (မ၊ ၂။ ၂၄၂-၄)။ (ဓမ္မဂရု ဖြစ်
တော်မူ၍ ဤသို့ ကိုယ်တိုင်ခူးခပ် ဘုဉ်းပေး
ခြင်းစသည်ကို ပြုခြင်းဖြစ်၏။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂-
ကြည့်။) ဝါတွင်း၃-လပတ်လုံး အမိုးကင်း
သော သဒ္ဓိကာရအိမ်သည် မိုးမစုတ်ပေ
(မ၊ ၂။ ၂၄၄)။ ထိုအိမ်နေရာသည် သဒ္ဓိကာရ
၏မိဘတို့ ဂုဏ်ကျေးဇူးကြောင့် ကမ္ဘာတည်
သရွှေကာလပတ်လုံး မိုးစိုခြင်းမရှိပဲ ကပ္ပ-
ဋ္ဌိတိ ၄-ပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်၏
(မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။ ၁၂၆။ ၁၂၇။ ၁၂၈။)။
ကိကိမင်းကြီးက သံဃာ ၂-သောင်း တို့အား
ဝါတွင်း၃-လဆွမ်းကျွေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်လျက်
သလေးဆန် ဝါဟ-၅၀၀ (လှည်းအစီး-၁၀၀၀-
တိုက်)နှင့် ဟင်းအလို့ငှါ ဆီတင်လဲစသည်
တို့ကို သဒ္ဓိကာရထံပို့စေရာ အလိုနည်းသော
ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်၍ လက်မခံပဲ ပြန်ပို့စေ
သည်(မ၊ ၂။ ၂၄၄။ ၂၄၅။ ၂၄၆။)။ မိမိရသော
တရားကို သူတပါးမသိစေလိုခြင်း (=အဓိ-
ဂမအပ္ပိစ္ဆတာ)ဂုဏ်အရာ၌ သဒ္ဓိကာရကို စံပြ
ဥပမာထားသည် (မ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ အံ၊ ၄။ ၁။
၅၉)။ ဂေါတမဘုရားရှင်သည် ကောသလတိုင်း
သို့ ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူရာ ခရီးလမ်းမမှ
သက်၍အရပ်တခု၌ပျံ့တော်မူစဉ် အကြောင်း
ကို အရှင်အာနန္ဒာ မေးမြန်း လျှောက်ထား
သော အခါ ဤအရပ်သည် ကဿပဘုရားရှင်
သီတင်းသုံးဘူးသော ဝေဂဋ္ဌိဂ်ရွာနိဂုမ်းနေရာ
ဟောင်းပင် ဖြစ်ကြောင်း အစချီ၍ အထက်
ဖော်ပြပါ သဒ္ဓိကာရသုတ်ကို ဟောတော်မူ
သည်(မ၊ ၂။ ၂၄၆-၂၄၇)။

သဒ္ဓိကာရသေလွန်သောအခါ သုဒ္ဓါဝါသ
(အဝိဟာ)ဘုံ၌ သဒ္ဓိကာရ ဗြဟ္မာဖြစ်သည်
(မ၊ ၂။ ၂၄၂)။ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား တောထွက်
သောအခါ ကဿပဘုရားလက်ထက်က အဆွေ
ခင်ပွန်းဟောင်းဖြစ်သော ထိုသဒ္ဓိကာရဗြဟ္မာ
သည် “ယနေ့ ငါ့မိတ်ဆွေ တောထွက်လာပြီ၊
ရဟန်းပရိက္ခရာကို ယူသွားအံ့”ဟု အကြံဖြစ်
ကာ ပရိက္ခရာ ၈-ပါးယူလျက်သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား
ဘုရားလောင်းအား ဆက်ကပ်သည် (အပ၊
၄။ ၁။ ၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၆)။
သုဇာတာသူဌေးသမီးသည် ဘုရားလောင်း
အား ရုက္ခစိုးနတ်အမှတ်ဖြင့် ဃနာနို့ ဆွမ်း
ဆက်ကပ်ရန်အလာ သဒ္ဓိကာရဗြဟ္မာ ဆက်
ကပ်ခဲ့သော မြေသပိတ် ကွယ်ပျောက်သည်။
ဘုရားအဖြစ် ရောက်သောနေ့၌ တသိန်းတန်
ရွှေခွက် ရသင့်သောကြောင့် ထိုသပိတ်ကွယ်
သည်-ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏ (အပ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၈၁)။ သဒ္ဓိကာရဗြဟ္မာသည် ဘုရား
ရှင်အား အဝိဟာဘုံ၌ဖြစ်သော ဥပကစသော
ပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်တို့၏အကြောင်းကို မေး
မြန်းလျှောက်ထား၍ ဘုရားရှင်က သဒ္ဓိကာ-
ရသုတ်ကို ဟောကြားတော်မူသည် (သံ၊ ၁။
၃၂-၃၂၅)။ (ဒေဝတာသံယုတ်၌ သဒ္ဓိကာရ
သုတ် ၂-သုတ် ပါရှိ၍ ပဌမသုတ်အဖွင့်၌ ဒေဝ-
တာအရ ဗြဟ္မာဖြစ်သည် (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂)ဟု
ဖွင့်သော်လည်း ဗြဟ္မသံယုတ်၌ မဟောခြင်း
အကြောင်းကိုမူ ဖွင့်ဆိုထားခြင်း မရှိပေ)။
အထ ခေါ် အာနန္ဒာ သဒ္ဓိကာရော ကုမ္ဘကာရော
ဇောတိပါလံ မာဏဝံ အာမန္တေသိ။ မ၊ ၂။
၂၃၇။ ကုမ္ဘကာရော ပုရေ အာသိံ၊ ဝေက-
ဋ္ဌိဂေ သဒ္ဓိကရော။ (ဆန်းကြောင့် က-၌ ရဿ
ဖြစ်သည်)။ သံ၊ ၁။ ၃၃၊ ၅၉။ သဒ္ဓိကာရေန
ဗြဟ္မနာ ဥပနီတေ အဋ္ဌ ပရိက္ခာရေ ဂဟေ-
တွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၀။

သဒ္ဓိကာရကုမ္ဘကာရ (ပ) [သဒ္ဓိကာရ + ကုမ္ဘ-
ကာရ] သဒ္ဓိကာရအိုးထိန်းသည်။ သဒ္ဓိကာရ-

ကုမ္ဘကာရဿ မာတာပိတုနံ ဝသနဋ္ဌာနေ
ဒေဝဿ အဝဿနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

သဒ္ဓိ(ဋ္ဌိ)ကာရမဟာဗြဟ္မ (ပု) [သဒ္ဓိကာရ +
မဟာဗြဟ္မ] သဒ္ဓိကာရမဟာဗြဟ္မာ၊ အိုးထိန်း
သည်ဖြစ်ဘူးသော ဗြဟ္မာကြီး။ သဒ္ဓိကာရ-
မဟာဗြဟ္မနာ အာဘတေ အရဟဒ္ဓဇေ ဂဟိ-
တမတ္ထေယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။

သဒ္ဓိကာရသုတ္တ (န) [သဒ္ဓိကာရ + သုတ္တ] သဒ္ဓိ-
ကာရသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-
သုတ်။ မ၊၂။၂၃၆-၂၄၄။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ
သဒ္ဓိကာရသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။

သဒ္ဓိကာရသုတ္တန္တ (န) [သဒ္ဓိကာရ + သုတ္တန္တ]
သဒ္ဓိကာရသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယေ သဒ္ဓိကာ-
ရသုတ္တန္တံ ဝတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

သဒ္ဓိတ (တိ) [သဒ္ဓ + တ] (၁) စပ်အပ်သော
(၂) ထိခိုက် - ပုတ်ခတ် - အပ်သော။ (၃)
တီးခတ်အပ်သော။ (၄) အာရုံပြုအပ်သော။
(၁) အဋ္ဌိသင်္ခာတသဒ္ဓိတော၊ နှာရသုတ္တနိ-
ဗန္ဓနော။ ထေရ၊၃။၂၀၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။) အဋ္ဌိသင်္ခာတသဒ္ဓိတောတိ
အတိရေကတိသတာနံ အဋ္ဌိနံ သင်္ခာတေန
သဒ္ဓိတော သမ္ပန္နော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။
(-ဝိမတိ၊၁။၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၀၉။) (၂) ကာယပသာဒသန္နိဿယဘူ-
တာယ ပထဝိယာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏေ သဒ္ဓိတေ
ဝေ တတ္ထ ဝိညာဏုပ္ပတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ (၃)
တဿ ဒသာရဟာ အာနကေ သဒ္ဓိတေ အညံ
အာဏံ ဩဒဟိ သု။ သံ၊၁။၄၅၇။ (၄)
သဒ္ဓိတမတ္တ (နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၆)န္တိ သောတ-
ဒွါရာနုသာရေန မနောဒွါရိကဝိညာဏသန္တာ-
နေန အာလမ္ဘိတမတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၃။

သဒ္ဓိတကာလ (ပု) [သဒ္ဓိတ + ကာလ] စပ်သော
အခါ။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂေန

သဒ္ဓိတကာလေန အရိယမဂ္ဂဿ ဥပ္ပတ္တိကာ-
လေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၄၁။

သဒ္ဓိတသဒ္ဓိတဋ္ဌာန (န) [သဒ္ဓိတ + သဒ္ဓိတ + ဌာန]
အချင်းချင်း စပ်ယှက်ငြိတယ်ရာဌာန (သျှ)၊
ဆက်စပ်ရာ ဆက်စပ်ရာ အရပ်။ သဒ္ဓိတသဒ္ဓိ-
တဋ္ဌာနဝသေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၆)တိ အနု-
ပဂတနာရုဗန္ဓာနံ ဣတရေသဉ္စ အညမည်
သံကိလိဋ္ဌသံကိလိဋ္ဌဋ္ဌာနဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၃။

သဒ္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [သဒ္ဓ + တဗ္ဗ] အားထုတ် - လုံ့လ
ပြု - အပ်သော။ တဿ ဃာတာယ သဒ္ဓိတဗ္ဗံ။
ထေရီ၊၄၃၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၀။) ဃာ-
တာယ သမုဏ္ဍိတာယ သဒ္ဓိတဗ္ဗံ ဝါယမိတဗ္ဗံ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။)

သဒ္ဓိတာရမ္မဏ (န) [သဒ္ဓိတ + အာရမ္မဏ] စပ်
သောအာရုံ၊ တူသောအာရုံ။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ
ပန သဒ္ဓိတာရမ္မဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၉။ သဒ္ဓိတာရမ္မဏံ ကေတော အာရမ္မဏ-
ဘာဝေါ နတ္ထိတိ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။
သဒ္ဓိတံ ကောဗဒ္ဓံ အာရမ္မဏံ သဒ္ဓိတာရမ္မဏံ။
အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

သဒ္ဓိတာဝသေသ (တိ) [သဒ္ဓိတ + အဝသေ-
သ] ပေါင်းအပ်သည်မှ ကြွင်းသော။ အနု-
လောမေ ဝုတ္တသဒ္ဓိတေ ဟိ မူလဘာဝေန
ဌပေတွာ သဒ္ဓိတာဝသေသာ ပစ္စယာ ပစ္စနိယ-
တော ယောဇိတာ။ မူလဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။

သဒ္ဓိတုံ (ဗျ) [သဒ္ဓ + တုံ] အားထုတ်ခြင်းငှါ။
ယော ပန မောဟစရိတော ပုဂ္ဂလော န
သက္ကောတိ ယုဋ္ဌိတုံ သဒ္ဓိတုံ ဝါယမိတုံ။ ပေဋ-
ကော။၃၂၀။

သဒ္ဓိ(ဋ္ဌိ)ယတိ (ကြိ) [သဒ္ဓ + ယ + တိ] (၁)
စပ်၏။ ထိ၏။ (၂) ပြည့်စုံ၏။ (၃)
စေ့ဆော် - အားထုတ် - ၏။ (၁) လေပေါ
န သဒ္ဓိယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ သစ္စံ သစ္စေန န

သဒ္ဓိယတိ။ ဒါဌာ။ ၇။ ဇာဏုကေန ဇာဏုကံ
ဂေါပကေန စ ဂေါပကံ သဒ္ဓိယတိ။ အံဌာ။ ၂။
၈၃။ (- ကခါ။ ၁၃၅။ ဒါဌာ။ ၂။ ၅၁။ အဘိဌာ
၂။ ၂၂။) န သဒ္ဓိယတိ န သမ္ပဇ္ဈတိ။ ဒါဌာ။ ၂။
၄၉။ (- ၁၀၄။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၃၅။ ဝိမတိ။ ၁။
၁၂၆။ ကခါ။ ၁။ ၁၈။ ၂၄၀။ မူလဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၈။)
(၂) န သဒ္ဓိယတိ (သံဌာ။ ၂။ ၁၀၆)တိ န
သမ္ပဇ္ဈတိ။ သံဌာ။ ၂။ ၁၁၇။ (၃) သော
ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နော ဖုသတိ ဝေဒယတိ တဏှိယ-
တိ ဥပါဒိယတိ သဒ္ဓိယတိ။ အဘိဌာ။ ၂။ ၁၄၂။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၇၆။ သဒ္ဓိ(ဋ္ဌိ)ယန္တိ - အံဌာ။ ၂။
၂၈၉။ ပဋိသံဌာ။ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိဌာ။ ၂။ ၅၇။
ဇာဌာ။ ၃။ ၃၆။ ဇာဌာ။ ၅။ ၂၁၉။ သဒ္ဓိယေထ -
ဇာဌာ။ ၄။ ၄၄၇။ သဒ္ဓိယိဿတိ - အံဌာ။ ၃။ ၆၇။
သဒ္ဓိ(ဋ္ဌိ)ယတိ (ကြိ) [သဒ္ဓ+ယ+တေ] ရိုက်
နှက် - ပုတ်ခတ် - အပ်၏။ ဟညန္တိတိ သဒ္ဓိ-
ယန္တိ။ စူဠနိဌာ။ ၇။
သဒ္ဓိ(ဋ္ဌိ)ယန္တိ (ကြိ) [သဒ္ဓ+ယ + အန္တိ] စပ်
ကုန်၏။ သဒ္ဓိယတိ (၁) ကြည့်။
သဒ္ဓိ (ထိ) [သဒ္ဓ+အ+ဤ] (၁) (ထမင်း)အိုး။
(၂) တနာရီ။ (၂၄-မိနစ်နှင့် ညီမျှသော
အချိန်။ P.S.E.D.) (၁) သဒ္ဓိယာ သြဒနံ
ဥဒ္ဓရိတွာ။ ဥဒါနံ။ ၁၁၀။ (- ဓမ္မာဌာ။ ၂။ ၆၉။)
သဒ္ဓိယာတိ ဘတ္တသဒ္ဓိတော။ ဥဒါနံ။ ၁၇၉။
သဒ္ဓိ သဒ္ဓော။ ရှုဋ္ဌာ။ ၁၈၈။ (၂) ထောမ။
သဒ္ဓိကာရနိဝေသနဌာန (န) [သဒ္ဓိကာရ+နိဝေ-
သနဌာန] အိုးထိန်းသည်၏ အိမ်နေရာ။
သဒ္ဓိကာရနိဝေသနဌာနံ သကလမ္ပိ ဣမံ ကပုံ
အနောဝဿကံ ဌာယတိ။ ဇာဌာ။ ၁။ ၁၈၈။
သဒ္ဓိ(ဋ္ဌိ)ယန္တိ (န) [သဒ္ဓိ+ယန္တိ။ ဓာနံဋ္ဌာ။ ၅၂၄။
(သဒ္ဓိယန္တိ-သံ)] ရေငင်စက်၊ ရေစုပ်စက်။
အနိစ္စတာယ ဝါ ဘဝါဒီသု ကမ္မဝေဂက္ခိတ္တော
သဒ္ဓိယန္တိ ဝိယ အနဝဌာနေန ပရိဗ္ဗမနတော
ဂမနသီလောတိ ပါတိ။ ဥဒါနံ။ ၂။ ၂၀၂။ သဒ္ဓိ-
ယန္တိ ဝိယ အနဝဌာနေန။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ။ ၂၉၀။

သဒ္ဓိယိဿတိ (ကြိ) [သဒ္ဓ + ယ + သတိ] စပ်-
လတ္တံ့။ သဒ္ဓိယတိ (၁) ကြည့်။
သဒ္ဓိယေထ(ကြိ) [သဒ္ဓ+ယ+ထေ] စပ်ကုန်ရာ၏။
သဒ္ဓိယတိ (၁) ကြည့်။
သဒ္ဓေတဗ္ဗ (တိ) [သဒ္ဓ + ဧ + တဗ္ဗ] စပ်အပ်
သော။ တာဝ ကိတ္တေတွာ ပစ္စာဟရိတွာ
ပဌမကိတ္တိတနိမိတ္တေန သဒ္ဓိံ သဒ္ဓေတဗ္ဗ။ ဝိ
ဌာ။ ၃။ ၃၂၉။
သဒ္ဓေတဗ္ဗဣဌက (ထိ) [သဒ္ဓေတဗ္ဗာ+ဣဌက]
စပ်အပ်သော အုတ်။ သဒ္ဓိနိဌက-ကြည့်။
သဒ္ဓေတိ (ကြိ) [သဒ္ဓ+ ဧ + တိ] (၁) အား
ထုတ်၏။ (၂) စပ်၏။ ပေါင်း၏။ (၃) ယော
သောတာနုဂတေသု ယုဉ္ဇတိ သဒ္ဓေတိ ဝါယ-
မတိ။ ပေဋကော။ ၃၂၀။ (- သံဌာ။ ၂။ ၂၅၂။)
သဒ္ဓေန္တိ သညာပေတု (ထေရီ။ ၄၃၀)န္တိ....
သညာပေတု သဒ္ဓေန္တိ ဝါယမန္တိ။ ထေရီဋ္ဌာ။
၂၈၈။ (- သံဌာ။ ၂။ ၂၉၉။) (၂) သစေ ပဌမံ
ဆိန္နိတွာ ပစ္စာ သဒ္ဓေတိ၊ အဓိဌာနံ ဘိဇ္ဇတိ။
ဝိဌာ။ ၂။ ၂၂၉။ တတ္ထ တတ္ထာဂတာနိ နာမာနိ
နိဿေသတော သဒ္ဓေန္တိ ရာသိံ ကရေန္တိ
တ္ထောတိ နိဗ္ဗာနံ နိဂ္ဂဟိတာဂမေန။ သံဌာ။
သစ်။ ၂။ ၂၂၁။ သဒ္ဓေယတိ (သံဌာ။ ၃။ ၃၆)တိ
ပုဗ္ဗေနာပရံ သဒ္ဓိတံ သမ္ပန္နံ ကရိဿတိ။ သံဌာ။
၂။ ၃၀၉။ သဒ္ဓေန္တိ - ထေရီ။ ၄၃၀၊ ၄၃၁။ မာဌာ။
၄။ ၅၀။ သံဌာ။ ၁။ ၂၆၅။ အံဌာ။ ၂။ ၁၉၇။
အဘိဌာ။ ၁။ ၉၁။ ပဋိသံဌာ။ ၂။ ၂၂။ ထေရီဋ္ဌာ။
၂၈၈။ မဟာနိဌာ။ ၂၄၀။ နေတ္ထိဋ္ဌာ။ ၇၇။ ဒါဌာ။
၂။ ၈၉။ သံဌာ။ ၁။ ၂၉၉။ သံဌာ။ ၂။ ၁၀၂။ အံ
ဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၀၁။ သဒ္ဓေထ -
ထေရီ။ ၃၉၉။ ဒါဌာ။ ၂။ ၁၇၄။ ထေရီဋ္ဌာ။ ၁၆၇။
သဒ္ဓေယျာထ - သံဌာ။ ၂။ ၁၉။ သဒ္ဓေယတိ -
သံဌာ။ ၃။ ၃၆။ သံဌာ။ ၂။ ၃၀၉။ သဒ္ဓေယာမိ -
သံဌာ။ ၃။ ၁၈၇။ ဇာဌာ။ ၆။ ၁၂၀။ သဒ္ဓေယာမိ -
အံဌာ။ ၃။ ၆၁။

သဋ္ဌေတုံ (ဗျ) [သဋ္ဌ + ဧက + တုံ] (၁) ဆက်စပ်ခြင်းငှါ။ (၂) အားထုတ်ခြင်းငှါ။ (၁) စုတိတော ဥဒ္ဓံ နိရုဒ္ဓိက္ခန္ဓာ ဝါ ပဝတ္ထေ နိရုဒ္ဓိက္ခန္ဓာ ဝါ ပုနသဋ္ဌေတုံ အသက္ကဏေယျဋ္ဌေန သဗ္ဗေပိ ခန္ဓာ သဒိသာ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၃၀။ (- ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။) (၂) ဇီဝိတံ သဋ္ဌေတုံန သက္ကောမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။

သဋ္ဌေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သဋ္ဌ + ဧက + တွာ] (၁) ဆက်စပ်၍။ (၂) စေ့ဆော် - ကြိုးကုတ် - အားထုတ် - ၍။ (၁) တေန သဟသဋ္ဌေတွာ သတသဟသံ သဋ္ဌိမတ္တာနိ စ... အဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ (၂) ကတိပါဟေနေဝ ပန သဋ္ဌေတွာ အရဟတ္တံ ဂဏှိဿတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။

သဋ္ဌေထ (ကြိ) [သဋ္ဌ + ဧက + ထ] အားထုတ်ကုန်၏။ သဋ္ဌေတိ - ကြည့်။

သဋ္ဌေန္တိ (တိ) [သဋ္ဌ + ဧက + အန္တိ။ ထိ - ဌ] သဋ္ဌေန္တိ (၁) ဆက်စပ်သော။ (၂) စေ့ဆော် - ကြိုးကုတ် - အားထုတ် - သော။ (၁) တူလဝါကေဟိ သဒ္ဓိံ အတိသုခုမသုတ္တံ သဋ္ဌေန္တော ဝိယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ ကခါ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်။ ၄၁။ မဂ္ဂေန သဋ္ဌေန္တိ မဂ္ဂက္ခန္ဓေ သမထဝိပဿနာ ပရိပူရေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ (၂) သော ယုဉ္ဇန္တော သဋ္ဌေန္တော ဝါ ယမန္တော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ဝိသေသံ ပပေါတိ။ ပေဋကော။ ၁၇၇။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။) သဋ္ဌေန္တိသေဝါတိ ဝါ ယမန္တိသေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။) ဩဝါဒံ လဘိတွာ သဋ္ဌေန္တိယော ဝါ ယမန္တိယော နစိရသေဝ အရဟတ္တံ သစ္စာကံသု။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။

သဋ္ဌေန္တိ (ကြိ) [သဋ္ဌ + ဧက + အန္တိ] (၁) စပ်ပေါင်း - ကုန်၏။ (၂) စေ့ဆော် - အားထုတ် - ကုန်၏။ သဋ္ဌေတိ - ကြည့်။

သဋ္ဌေယျာထ (ကြိ) [သဋ္ဌ + ဧက + ယျာထ] အားထုတ်ကုန်ရာ၏။ သဋ္ဌေတိ - ကြည့်။

သဋ္ဌေဿတိ (ကြိ) [သဋ္ဌ + ဧက + သတိ] စပ်လတ္တံ့။ သဋ္ဌေတိ - ကြည့်။

သဋ္ဌေဿာမ (ကြိ) [သဋ္ဌ + ဧက + သာမ] အားထုတ်ကုန်အံ့။ သဋ္ဌေတိ - ကြည့်။

သဋ္ဌေဿာမိ (ကြိ) [သဋ္ဌ + ဧက + သာမိ] (၁) စပ်အံ့။ (၂) အားထုတ်အံ့။ သဋ္ဌေတိ - ကြည့်။

သန္ဓက (တိ) [သန္ဓ + ကျ] ထိပါး - ပုတ်ခတ် - ချုတ်ချယ် - သော။ သူ။ ရောသကောတိ သန္ဓကော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂၊ ၁၅၀။

သန္ဓန (ထိ၊ န) [သန္ဓ + ယု] (၁) ပုတ်ခတ် - ရိုက်ခတ် - ထိခိုက် - ခြင်း။ (၂) ထိပါး - ပုတ်ခတ် - ချုတ်ချယ် - ဆဲရေး - ခြင်း။ (၃) နှိပ်စက် - ညှဉ်းပန်း - ခြင်း။ (၄) ထိခိုက် - ထင် - ခြင်း။ (၅) စေ့ဆော် - ကြိုးကုတ် - အားထုတ် - ခြင်း။ (၁) အာမသနမ္ပိ ဖုသနမ္ပိ သန္ဓနမ္ပိ ဒုဋ္ဌလ္လမေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၃၊ ၂၂၂။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၂၆။ ကဋ္ဌေန ဝါ ကထလာယ ဝါ သန္ဓနံ ဝိယ အပ္ပမတ္တံ ဝစနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂။ ဣတရံ ပန သန္ဓနဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ သုဝိညေယျဘာဝေန ဒုရေ ဌိတမ္ပိ သန္တိကေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ သန္ဓနံ တတောပိ ဒဠတရံ ကတွာ သရီရေန သရီရဿသန္ဓနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၊ ၁၀၇။ (၂) သဗ္ဗံ ဝါစာယ သန္ဓနမေဝ ဝုတ္တံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။ (- မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။) နိန္ဒာသန္ဓနာတိ နိန္ဒာဝသေန ပရေသံ သန္ဓနာ အက္ခောသနာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ (၃) ဝိသုဘတံ ဥပသုဘတံ ပိဋ္ဌနံ သန္ဓနံ။ မဟာနိ။ ၁၀၈။ ပိဋ္ဌနန္တိ သန္ဓနံ။ သန္ဓနန္တိ ပိဋ္ဌနံ။ သဗ္ဗံ အညမညဝေဝစနံ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၂၇။ (၄) ရူပေ ရူပံ ပဋိစ္စ စက္ခုပသာဒဿ သန္ဓနာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၈။ သန္ဓနာတိ ပဋိသုဘတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ (၅) မေထုနရာဂေန ဗဟိ သန္ဓနံ သမ္ဘဝတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၅။

သန္ဓနကိရိယ (တိ) [သန္ဓန + ကိရိယ] ထိခိုက်ခြင်းသည် - ပြုအပ် - ဖြစ်စေအပ် - သော။ ထိ

ခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ တထာ သန့်န-
ကိရိယာယ ပထဝီဓာတုယာ ဝသေန သန္တ-
ရုဇ္ဈနဿ သိဇ္ဈနတော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၄၇။ သိ၊ ဇီ၊
သစ်၊ ၂။ ၉၁။

သန့်နဒုက္ခ (န) [သန့်န+ဒုက္ခ] ထိခိုက်ခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သောဆင်းရဲ။ သန့်နဒုက္ခံ ဝိယ
ဗဿပစ္စယာ ဝေဒနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၈။ သန့်နဒုက္ခံ ဝိယာတိ သန့်န-
တော ဇာတံ ဒုက္ခံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၄၂။

သန့်နဖလက (န) [သန့်န+ဖလက] (ဆိုးပြီး
သင်္ကန်းကို) ထုရိုက် - ပုတ်ခတ် - ရာ ပျဉ်
ပြား၊ လိပ်ထိုး ပျဉ်ပြား။ (ဆိုးပြီးသော
သင်္ကန်းကို ပြေပြစ်သော ဆောက်ပုတ်လက်
ရိုက်၌ ရစ်ပတ်၍ ပျဉ်တချပ်ပေါ်ထားပြီးလျှင်
အခြားပျဉ်တချပ်ကို သင်္ကန်းလိပ်ပေါ်တင်၍
လူတယောက်က ထိုအပေါ်ပျဉ်ထက်၌ နေရ
မည်။ ထိုနောက် လူ ၂-ယောက်က ထိုအပေါ်
ပျဉ်၏ အစွန်း ၂-ဖက်ကိုတယောက်တဖက်စီ
ကိုင်လျက် ရွှေထိုး နောက်ငင် လှိမ့်ပေးရမည်။
ထိုသို့လှိမ့်ခြင်းကို သင်္ကန်းခြောက်သွေ့မှ ချော
မွေ့နူးညံ့စေရန် ပြုလုပ်ရမည်။ ဆိုးပြီးစသင်္ကန်း
စိုကိုမူ လက်ပေါ်တင်၍ လက်ဖြင့် ထုရိုက်ဖွပ်
လျှော်ရမည်။ ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ကန်းလိပ်တင်
သော ပျဉ်ချပ်ကို သန့်နဖလက၊ သင်္ကန်းလိပ်
ထားသောတုတ်ကို သန့်နမဂ္ဂရ-ခေါ်၏ (ဝိမ-
တိ၊ ၂။ ၂၄၆-၇)။ ဆိုးပြီးသင်္ကန်းကိုလိပ်၍ ပျဉ်
ချပ်ပေါ်တင်ကာ (အရောင်ညီအောင်) လက်
ဖြင့်လှိမ့်သည်။ ထောင်းထုဖွပ်ရိုက်သည်။ ယခု
အခါ လိပ်ထိုးသည်ဟု ခေါ်ကြ၏။ ထိုလိပ်ထိုး
ပျဉ်ပြားသည် သန့်နဖလက၊ အနားပတ်စ
သည်ကို (အတူနီအလိပ်ပပျောက်ရန်) ရိုက်
သောတုတ်ကို သန့်နမဂ္ဂရ-ခေါ်၏ (သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၀၅)။ ဤသို့ဦးကာ ၂-စောင် အဆိုကွဲပြား
၏။ စလင်းဂဏ္ဌိ၌ သန့်နဖလက ဆိုးရည် ညီ
ညွတ်အောင် သင်္ကန်းကိုနယ်ရာ ပျဉ်ပြားဟု

အနက်ပြန်ဆိုရာ သာရတ္ထနှင့် ညီညွတ်၏။ ဝိ၊
ဝိနိစ္ဆယ-၌မူ ဝတ္ထုသန့်နမဂ္ဂရ-ဟု ပါရှိ၍ ဝတ္ထု-
သန့်နမဂ္ဂရေတိ စိဝရသန့်နမဂ္ဂရော၊ ယေန
အနုဝါတာဒိ သန္ဓေန္တိ-ဟု (ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဇီ၊ ၂။
၃၁၀) ဦးကာဖွင့်ရာ သာရတ္ထလာ ဝဒန္တိဝါဒနှင့်
ညီညွတ်၏။ ရေစကြိုကခါသျှသစ်၌ သန့်နမဂ္ဂ-
ရော=အလျားအနံ အနားပတ်ကို ရိုက်နှက်
ထုခတ်ကြောင်း ဆောက်ပုတ်(သာရတ္ထဝါဒ)။
ဆိုးအပ်ပြီးသော သင်္ကန်းကို နူးညံ့စေခြင်း
ငှါ ရစ်ပတ်၍ နင်းနယ်ရာဖြစ်သော ဆောက်
ပုတ် (ဝိမတိဝါဒ)ဟု ၂-မျိုးပင် ယောဇနာ
သည်။) သန့်နဖလကံ သန့်နမဂ္ဂရော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၈၃။ ကခါ။ ၂၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၈။ သန့်န-
ဖလကံ နာမ ယတ္ထ ဌပေတွာ ရဇိတစိဝရံ
ဟတ္ထေန သန္ဓေန္တိ။ သန့်နမဂ္ဂရော နာမ အနု-
ဝါတာဒိသန့်နတ္ထံကတောတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၀၅။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၆-၇။ ကခါ၊ ဇီ၊
သစ်။ ၄၂၇။)

သန့်နဘယ (ပု) [သန့်န+ဘယ] ပုတ်ခတ်-ချုတ်
ချယ်-မည်ကို ကြောက်ခြင်း။ အတ္တနော
နိန္ဒာဘယေန သန့်နဘယေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၆။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။) သန့်န-
ဘယေနာတိ တထာ ပရေသံ အာသာဒနာ-
ဘယေန။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၃၁၀။ (-အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၇၉။)

သန့်နဘူမိ (ထိ) [သန့်န+ဘူမိ] ထိပါးရာအရပ်။
ပိဋ္ဌနဘူမိ သန့်နဘူမိ ဥပဒ္ဒဝဘူမိ။ မဟာနိ။
၁၃၂။

သန့်နမဇ္ဇနက္ခမ (တိ) [သန့်နမဇ္ဇန + ခမ]
ထုရိုက်ပုတ်တိုက်ခြင်းငှါခံသော၊ အထုအပုတ်ခံ
သော။ ဦးနကနိက္ခေန ကတံ ပသာဓနံ ဟိ
သန့်နမဇ္ဇနက္ခမံ န ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၄။
(-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။)

သန့်နမဂ္ဂရ (ပု) [သန့်န+မဂ္ဂရ] ထုရိုက် - ပုတ်
ခတ်-ကြောင်း ဆောက်ပုတ် (လက်ရိုက်)။
သန့်နဖလက-ကြည့်။

သန့်နယုတ္တ (တိ) [သန့်န+ယုတ္တ] ပုတ်ခတ်ရိုက်
နက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ သန့်နယုတ္တောတိ ဝါ
ဥယျုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅။

သန့်နသဘာဝ (တိ) [သန့်န+သဘာဝ] ထိခိုက်
ခြင်း သဘောရှိသော။ သန့်နာနုဇ-ကြည့်။

သန့်နသမတ္တ (တိ) [သန့်န+သမတ္တ] ထိခိုက်ခြင်း
ငှါ စွမ်းနိုင်သော။ စက္ခုနော သန့်နသမတ္တ-
တာယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀။

သန့်နာကာရ (ပု) [သန့်န + အာကာရ] ထိခိုက်
သော အခြင်းအရာ။ ဥပတ္တမ္မနေန ဝိနာ
ပဌမတ္တသမုဋ္ဌာနာပိ သန့်နာကာရေန ပဝတ္တ-
တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၆။

သန့်နာကာရပဝတ္တဘူတဝိကာရ (ပု) [သန့်နာ-
ကာရ+ပဝတ္တ+ဘူတဝိကာရ] ထိခိုက်သော
အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဘုတ်တို့၏
ဖောက်ပြန်ခြင်း။ သန့်နာကာရပဝတ္တဘူတ-
ဝိကာရော ဟိ သန့်နာတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၁။
၇၆။

သန့်နာနန္တရ (တိ) [သန့်န+အနန္တရ] ထိခိုက်
ခြင်း၏အခြားမဲ့။ တတောတိ သန့်နာနန္တရံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။

သန့်နာနုဇ (တိ) [သန့်န+အနုဇ] ထိခိုက်ခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော။ ထိခိုက်သံ၏ နောက်၌
ဖြစ်သော။ ဧဝံ သန့်နာနုဇာနိ ယာဝသော-
တပုသာဒါ ဥပ္ပတ္တိဝသေန အာဂတာနိ ဘူတာ-
နိ သန့်နသဘာဝါနေဝ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။

သန့်နာနုဘာဝ (ပု) [သန့်န+အာနုဘာဝ] ထိခိုက်
ခြင်း၏- အစွမ်း- အာနုဘော။ သန့်နာနု-
ဘာဝေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၈)တိ သန့်နာဗလေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။

သန့်နာဗလ (န) [သန့်နာ+ဗလ] ထိခိုက်ခြင်း၏
- အစွမ်း- သတ္တိ။ သန့်နာနုဘာဝ-ကြည့်။

သန့်နိယ (တိ) [သန့် + အနိယ] ထိခိုက်အပ်
သော။ ပဋိသေတိ သန့်နိယေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။)

သန့်ပါဒ (တိ) [သန့်+ပါဒ] ထိခိုက်အပ်- နှိပ်စက်
အပ်-သော ခြေရှိသော။ သူ။ ဥဋ္ဌနုပါဒန္တိ
ဥဏှဝါလုကာယ သန့်ပါဒံ၊ ဝိဗာဓိတပါဒန္တိ
အတ္တော။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၉၇။)

သန့်ပါဒတလ (တိ) [သန့်+ပါဒတလ] ထိခိုက်
သောခြေ အပြင်ရှိသော။ ခြေအချင်းချင်း
ထိ၍ သွားသော။ သူ။ မဂ္ဂမနေန သန့်ပါဒ-
တလော၊ ပဏိကာယ ဝါ ပဏိကံ.... အာဟစ္စ
သန့်ပါဒေါ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။

သန့်မာန (တိ) [သန့် + အ+မာန] ထိပါးပုတ်
ခတ်သော။ သူ။ တေ သန့်မာနာဝိစရန္တိ လော-
ကေ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၅၉၊ ၁၆၀။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။

သန့်ယတိ (ကြိ) [သန့် + ဣယ + တိ] (က)
ပုတ်ခတ်၏။ ထိခိုက်၏။ (ခ) ထိပါး၏။ ချုတ်
ချယ်၏။ (က) ကဋ္ဌေန သန့်ယိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၆၅။
(-စူဠနိ၊ ၁။ ၉၁။) သန့်ယန္တိတိ သန့်နံ ပါပ-
ဏန္တိ။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၇၅။ (ခ) န သန့်ယေ န
အာသာဒေယျ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၅။ သန့်ယေ
- ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၅။ သန့်ယိ- ဝိ၊ ၁။ ၁၆၅။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ သန့်ယိ သု-
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၂။ သန့်ယိ မ- ဒီ၊ ဌ၊
၃။ ၈။ သန့်ယိသာမိ- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၉။

သန့်ယန္တ (တိ) [သန့် + ဣယ + အန္တ] (၁)
ထိပါး-ပုတ်တိုက်-သော။ သူ။ (၂) ထိခိုက်
- လှုပ်ရှား - သော။ (၁) သန့်ယန္တောပိ
တိဌတိ။ သန့်ယန္တောပိ နိသိဒတိ။ မဟာနိ။
၁၇၅။ (-သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈။)
သန့်ယန္တောပိ တိဌတိတိ အတိသမိပေ တိဌ-
တိ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၄။ သန့်ယန္တောတိ သရီ-
ရေန စိဝရေန ဝါ ဗံသန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။

၄၃။ (-သုတ္တနိ၊ ၂။ ၂၆၂။) (၂) ဒွါရေန အနုပရိယေတိ သန့်ယန္တော မဟံ မဟံ။ ထေရ။ ၂၄၇။ သန့်ယန္တောတိ.... အဘိက္ခဏံ သန့်ယန္တော စာလေန္တော တသ္မိယေဝ ရူပါဒိအာရမ္မဏေ အနုပရိဝတ္တတိ ယထာကာမံ ဝိစရတိ။ ထေရ။ ၁။ ၃၁၄-၅။

သန့်ယန္တိ (ကြိ) [သန့် + ဣယ + အန္တိ] ထိခိုက် ကုန်၏။ သန့်ယတိ-ကြည့်။

သန့်ယမာန (တိ) [သန့် + ဣယ + မာန] (၁) ထိပါး ပုတ်ခတ်သောသူ။ (၂) ထိခိုက်သော။ (၁) ဝါဒါနုပါတာတိ ဓမ္မိကဝါဒေ သန့်ယမာနာ အဓမ္မိကဝါဒါနုပါတာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၈။ (၂) စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ ပထဝီဓာတု ဥပါဒိန္နကံ သန့်ယမာနာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၉။

သန့်ယိမှ (ကြိ) [သန့် + ဣယ + မှ] ထိပါး - ချုတ်ချယ် - ကုန်ပြီ။ သန့်ယတိ-ကြည့်။

သန့်ယိသု (ကြိ) [သန့် + ဣယ + ညု] ထိပါး ကုန်၏။ သန့်ယတိ-ကြည့်။

သန့်ယိ (ကြိ) [သန့် + ဣယ + ဤ] (က) ပုတ်ခတ်ပြီ။ (ခ) ထိပါး - ချုတ်ချယ် - ပြီ။ သန့်ယတိ-ကြည့်။

သန့်ယိတဗ္ဗ (တိ) [သန့် + ဣယ + တဗ္ဗ] (၁) ချုတ်ချယ်အပ်သောသူ။ (၂) ဖျက်ဆီးအပ်သော။ (၁) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အာသာဒေတဗ္ဗ သန့်ယိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၃။ (-သံ၊ ၁။ ၆၂။) (၂) ခံသိတဗ္ဗ (သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇) ကြည့်။

သန့်ယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [သန့် + ဣယ + တွာ] ထိပါး - ပုတ်ခတ် - ညှဉ်းဆဲ - ရှိ။ ဝိဓရံ သာဝကံ သန့်ယိတွာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၉။ အာသဇ္ဇာတိ သန့်ယိတွာ ဗာမိတွာ။ ထေရ။ ၁။ ၅၉၄။ သန့်ယိတွာ ပေါထေတွာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၃။

သန့်ယိသာမိ (ကြိ) [သန့် + ဣယ + သာမိ] ပုတ်ခတ်အံ့။ သန့်ယတိ-ကြည့်။

သန့်ယေ (ကြိ) [သန့် + ဣယ + ယေ] ထိပါး - ချုတ်ချယ် - ရာ၏။ သန့်ယတိ-ကြည့်။

သန့်ပေန္တ (တိ) [သန့် + ဣယ + ပေ + အန္တိ] ထိခိုက်စေသောသူ။ ဘိက္ခုနော ဥရိ သန့်ပေန္တဿ အသုစိ မုစ္စိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၆၈။

သန့်ကာ (ထိ) [သန့် + ကျ + အာ] သန့်ကာ မည်သော မိဖုရား။ သန့်ကာ ဥပရိက္ခံ စ၊ ပေါက္ခရဏံ စ ဘာရိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၉၃။

သန့်တ (တိ) [သန့် + တ။ သန့် သန့်နေ။ သန့်နံ ဝါယာမကရဏံ။ သန့် စလနေ။ နိတိ၊ ၁။ ၂၉၆။] (၁) ပုတ်ခတ် - ရိုက်ခတ် - အပ်သော။ (၂) ထိပါး - ချုတ်ချယ် - နှိပ်စက် - အပ်သော။ (၃) ထိခိုက်အပ်သော၊ ထင်သော။ (၄) ထိအပ် - စပ် - သော။ (၅) ကော် - ခပ် - အပ်သော။ (၆) ပွတ်တိုက်အပ်သော။ (၇) တုန်လှုပ်စေအပ်သောသူ။ (၈) နှိပ်စက်ခြင်း။ (၁) ပုတ်ခတ် - ရိုက်ခတ် - အပ်သော။ ကဋ္ဌေန ဝါ ကဋ္ဌလာယ ဝါ သန့်တော။ အံ၊ ၁။ ၁၂၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၃။ (-မ၊ ၁။ ၂၁၀။) (၂) ထိပါး - ချုတ်ချယ် - နှိပ်စက် - အပ်သော။ တေပိ ဧရိတာ သမေရိတာ စလိတာ သန့်တာ။ မဟာနိ၊ ၃၂၂။ (-စူဠနိ၊ ၃၇။) သန့်တာတိ ဥဒယဗ္ဗယေန ပိဋ္ဌိတာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၇။ (-၄၁၃။) (၃) ထိခိုက်အပ်သော၊ ထင်သော။ စိတ္တံ အာဝိလံ ဟောတိ လုဋ္ဌိတံ ဧရိတံ သန့်တံ။ မဟာနိ၊ ၃၉၀။ (-သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၁။) သန့်တန္တိ အာရမ္မဏေန သန့်နမာပါဒိတံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၅။ (၄) ထိအပ် - စပ် - သော။ ပုရိမစိတ္တေန ပစ္ဆိမစိတ္တံ သမိတံ သမုပဂတံ သန့်တံ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၄၉။ (၅) ကော် - ခပ် - အပ်သော။ သန့်တကဋ္ဌိယ-ကြည့်။ (၆) ပွတ်တိုက်အပ်သော။ ပါသာဏာဒိနာ သန့်တဉ္စ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၁၈။ (၇) တုန်လှုပ်စေအပ်သောသူ။ တေ-

နသ္မိ ပဝေဓိတော သဒ္ဓိတော ကမ္မိတော။
ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂၄။(န)(ဂ)နှိပ်စက်ခြင်း။ သဒ္ဓိတ-
မေသိ-ကြည့်။

သဒ္ဓိတအာသိဝိသ (ပု) [သဒ္ဓိတ + အာသိဝိသ]
ခတ်မိသောမြေဟောက်၊ ထိ-တို့-အပ်သော
မြေဟောက်။ ဒဏ္ဍကေန သဒ္ဓိတအာသိဝိသော
ဝိယ ကုပိတွာ။ မ၊ဌ၊၃။၅၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။
၅၃၀။)

သဒ္ဓိတကဉ္စိယ (န) [သဒ္ဓိတ + ကဉ္စိယ] ကော်ခပ်
အပ်သော ပအုန်းရည်။ (သျှ-ဉ္စ မုန့်ရည်ဟင်း
ဟု ပေးသည်။) ပရသရေသု ဥဠကပိဋ္ဌေန
သဒ္ဓိတကဉ္စိယံ ပရိဘုဉ္စိတုံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၀၉။

သဒ္ဓိတစိတ္တ (တိ) [သဒ္ဓိတ + စိတ္တ] ထိပါးအပ်
သောစိတ်ရှိသောသူ။ မိတ္တာနံ ဒုဗ္ဘန္တော
အတ္တနော သရံ အာဂစ္ဆန္တောပိ သဒ္ဓိတ-
စိတ္တော ကုဒ္ဒေါဝ အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၇။

သဒ္ဓိတဌာန (န) [သဒ္ဓိတ + ဌာန] ခတ်မိ-ထိ
ခိုက်-ရာအရပ်။ တေ မယံ တသ္မိ အံသေန
အံသံ သဒ္ဓိတဌာနေ ဌတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၀၀။

သဒ္ဓိတပါဒ (တိ) [သဒ္ဓိတ + ပါဒ] ထိခိုက်-နှိပ်
စက်-အပ်သော ခြေရှိသော၊ သူ။ ဥဏှဝါ-
လုကာယ သဒ္ဓိတပါဒိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၀။

သဒ္ဓိတဖေဏသဏ္ဌာန (တိ) [သဒ္ဓိတဖေဏ +
သဏ္ဌာန] ထိပါးအပ်သော ရေမြှုပ်သဏ္ဌာန်
ရှိသော။ ဇဏ္ဍကဋ္ဌိ ကေပသတော သဒ္ဓိတ-
ဖေဏသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၃၀။

သဒ္ဓိတမတ္တ (တိ) [သဒ္ဓိတ + မတ္တ] ထိပါးအပ်သော
အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ ထိပါး ပုတ်ခတ်ခံရ
သော၊ သူ။ ပါဏိပဟာရာဒိဟိ သဒ္ဓိတမတ္တော
ဝိကာရံ အာပဇ္ဇတိ။ မ၊ဌိ၊၂။၁၇၂။

သဒ္ဓိတမေသိ (တိ) [သဒ္ဓိတ + သေ + ထိ] နှိပ်စက်
ခြင်းကို ရှာမှီးလေ့ရှိသော၊ သူ။ “သဒ္ဓိတ-
မေသိ” တိပိ ပါဌော၊ တဿ ပိဋကဝေသိတိ
အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၄၇။

သဒ္ဓိတသန္တိ (ထိ) [သဒ္ဓိတ + သန္တိ] နှိပ်စက်မှု၏
ငြိမ်းအေးခြင်း။ သဒ္ဓိတသန္တိ (မဟာနိ၊၅၇)န္တိ
ပိဋ္ဌိတသန္တိ။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၇၇။

သဒ္ဓိတာရမ္မဏ (န) [သဒ္ဓိတ + အာရမ္မဏ] ထိခိုက်
အပ်-ထင်-သောအာရုံ။ ဆဒ္ဓါရေ သဒ္ဓိတာ-
ရမ္မဏေသု အဘိဇ္ဈာဒိနံ အနုပ္ပတ္တိဝသေန
ဣန္ဒြိယသံဝရံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၇၉။

သဒ္ဓိယတု (ကြိ) [သဒ္ဓိ + ယ + တု] ထိခိုက်အပ်
စေသတည်း။ သဒ္ဓိယတိ-ကြည့်။

သဒ္ဓိယမာန (တိ) [သဒ္ဓိ + ဣယ + မာန] (၁)
ပုတ်ခတ်အပ်သော။ (၂) ညဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-
အပ်သော။ (၃) ထိခိုက်-ပွတ်တိုက်-အပ်
သော။ (၄) ယဏာ ဟိ ဂူထံ ဝါ မုတ္တံ ဝါ
သဒ္ဓိယမာနံ ဒုဂ္ဂန္ဓတာယ ဗာဓတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။
၃၀။ မ၊ဌ၊၄။၃၃။ ကခါ၊ဌိ၊သစ်။၄၄၅။ (၂)
ရိဿမာနောတိ ရူပမာနော သဒ္ဓိယမာနော။
မ၊ဌ၊၁။၃၆၁။ (-သံ၊ဌ၊၁။၂၆၄။) သဒ္ဓိယ-
မာနောတိဟိ သိယမာနော ဗာဓိယမာနော။
မ၊ဌိ၊၂။၄၂။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၃၉၄။ သံ၊ဌိ၊၁။
၂၉၀။) (၃) ဝါမဟတ္ထေ လလယံ ဒုတိယံ
အာဂမ္မ သဒ္ဓိယမာနံ သဒ္ဓမကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊
၃။၃၅၆။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၂၀၉။ အနုဋီ၊၁။
၁၃၃။)

သဒ္ဓိယတိ (ကြိ) [သဒ္ဓိ + ယ + တေ] ထိခိုက်-
ထိပါး-အပ်၏။ သလ္လေန ဝိဒ္ဓေါ ရူပတိ
ကုပ္ပတိ သဒ္ဓိယတိ ပိဋ္ဌိယတိ။ မဟာနိ၊၄။
(-သံ၊ဌ၊၂။၂၆၇။) သဒ္ဓိယတိတိ သဒ္ဓိတော
ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဌ၊၂။ သဒ္ဓိယတိ ပိဋ္ဌိယ-
တိတိ ဧတေဟိ ကမ္မတ္ထေ။ မူလဋီ၊၂။၅။
သဒ္ဓိယတု-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃၁။ ကခါ၊ဌိ၊သစ်။
၁၀၅။

သဒ္ဓိတဗ္ဗ (တိ) [သဒ္ဓိ + ဣဗ္ဗ + တဗ္ဗ] (၁) ထိခိုက်
အပ်သော။ (၂) ထိပါး-ချွတ်ချယ်-အပ်
သော။ (၃) ပွတ်တိုက်အပ်သော။ (၄) န

စ ဝုဇော သံဃာဋီကဏ္ဍေန သန့်တဗ္ဗော။
 ဝိ၊၄။၃၈၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၀။ (၂) သကဋ္ဌာ-
 နတော စ တတ္ထ ဂစ္ဆန္တေန န ဂေါစရဂါမော
 သန့်တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၇။ (၃) သင်္ခေန
 ဝါ မဏိနာ ဝါ ယေန ကေနစိ န သန့်တဗ္ဗံ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ န သန့်တဗ္ဗန္တိ န သံသိတဗ္ဗံ။
 သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။

သန့်တိ (ကြံ) [သန့်+ဏေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။
 ၂၉၆။] (၁) ထိခိုက်၏၊ တိုက်ခတ်၏။ (၂)
 ထု-ရိုက်-ပုတ်ခတ်-ပွတ်တိုက်-၏။ (၃)
 စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၏။ (၄)
 ချုတ်ချယ်၏၊ ပုတ်ခတ်-ထိပါး-စော်ကား-
 ၏။ (၅) ချုပ်-ဆက်-စပ်၏။ (၆) ခြစ်၏။
 (၇) တုန်လှုပ်၏။ (၁) ထိခိုက်၏၊ တိုက်ခတ်
 ၏။ ခါဏုံ ပါဒေန သန့်တိ၊ ဂိရိ* စဏ္ဍော-
 ရဏံ ပတိ။ ဇာ၊၁။၂၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။
 (-ဝိ၊၄။၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။) သန့်တိတိ
 ပရိဒေဝမာနာ တတ္ထ တတ္ထ ပါဒေန ပေါထေန္တိ
 နှန ပါဒေန ဟနတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃-၄။ သန့်-
 န္တိ-စူဠနိ။၂၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ သန့်မိ-
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ သန့်မ-ပေတ။၂၁၄။ ပေတ၊
 ဋ္ဌ။၂၅၃။ သန့်ဟိ-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ သန့်-
 ယျ-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ သန့်-
 ယျ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ သန့်သိ-ဝိ၊၂။၂၉၅။
 မ၊၁။၁၉၆။ မ၊၂။၃၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၃၅၆။ သန့်ဿာမိ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝဇိရ။
 ၁၈၂ ၁၈၆။ (၂) ထု-ရိုက်-ပုတ်ခတ်-ပွတ်
 တိုက်-၏။ (ပါစိတ်၊ ယောဇနာ-၌ သန့်-
 တိတိဒွေအနုဝါတန္တေ အညမည သမ္ပဇ္ဈတိ=
 အလျား အနားပတ် ၂-ခုကို အချင်းချင်း
 ဆက်စပ်၏ဟု ဆိုသည်။ သာရတ္ထ-၌ ဟတ္ထေဟိ
 ဒဏ္ဍေဟိ-ဟု၎င်း၊ ဝိမတိ-၌ ဒဏ္ဍာဒိဟိ-ဟု၎င်း
 သန့်တိ၏ ကရိုဏ်းကို ထည့်၍ ဖွင့်သည်ကို
 ထောက်လျှင် ယောဇနာစကားကို စဉ်းစား
 သင့်သည်။ ဤ၌ ဖြတ်ပြီးအနားပတ်ကို မတွန့်

မလိပ်ရအောင် လက်ဖြင့်၎င်း၊ တုတ်ဖြင့်၎င်း
 ပွတ်တိုက်ပေးရသည်ကို “သန့်တိ”ဟု ဆို
 သည်။ ပါစိတ်၊ ဂဏ္ဍိ၊ နိ၊ ကျော- ကြည့်။)
 အနုဝါတံ ဆိန္ဒတိ သန့်တိ အာရောပေတိ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ (-ဝဇိရ။၃၁၂။) သန့်တိတိ
 အနုဝါတံ ဆိန္ဒိတာ ဟတ္ထေန ဒဏ္ဍကေန ဝါ
 သန့်တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၅။ (-ဝိမတိ၊၂။
 ၂၇။) သန့်န္တိ-သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ ဝိမတိ၊
 ၁။၂၃၄။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၄၂၇။ သန့်သိ-
 ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ သန့်သိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၈။
 (၃) စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၏။
 ယော ပန မေထုနရာဂေန ဥရုန္တရိကာယ
 သန့်တိ၊ တဿ ဒုက္ကဋ်။ ဝဇိရ။၁၀၄။ သန့်-
 သိ-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀၊၁၆၁။ သန့်ဟိ-ဝိ၊၁။
 ၄၉။ ဝဇိရ။၁၀၄။ သန့်ဿန္တိ-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။
 မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၂၂။ သန့်ဿာမ-မ၊၁။၂၁၀။
 (၄) ချုတ်ချယ်၏၊ ပုတ်ခတ်-ထိပါး-စော်
 ကား-၏။ တွမ္မိ နာမ ဘဏိတဗ္ဗံ မညိဿတိတိ
 ဧဝံ သန့်တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၃၀၊၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၄။) သန့်ထာ-
 (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄)တိ အနုနာဟိ ကထာဟိ
 ဣမေသုဩဝိဇ္ဈထ။မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၁။ သန့်န္တိ-
 မဟာနိ၊၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။
 သန့်သိ-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။
 သန့်ထ-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၀၀။
 သန့်ယျ-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ သန့်သိ-အပ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၂၆။ (၅) ချုပ်-ဆက်-စပ်၏။ ဖဿဉ္စ
 ဖဿသမုဒယဉ္စ သိဗ္ဗတိ သန့်တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၃၃။ (-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၀။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၅၇။)
 သန့်န္တိ-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄၁။ သန့်သိ-ထေရိ၊
 ဋ္ဌ။၁၂၀။ (၆) ခြစ်၏။ နခေန နခံ သန့်တိ
 ပါဒေန ပါဒံ အက္ကမတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၉။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၇။ (၇) တုန်လှုပ်၏။ စာလေတိ
 သန့်တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၃။ သန့် စလနေ၊
 သန့်တိ သန့်ယတိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၉၆။

သန့်တုံ (ဗျ) [သန့်+ဏေ+တုံ] ထိပါးခြင်းငှါ။
ပရေဟိ သန့်တုံ ဝါ အဘိဘဝိတုံ ဝါ န
သက္ကာ။ အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၀၄။ (-သုတ္တနိ၊ ငွါ၊ ၁။
၂၅၆။)

သန့်တုံ (တိ) [သန့်+ဏေ+တုံ] ချုတ်ချယ်
သော၊ ပုတ်ခတ်-ထိပါး-စော်ကား-သော။
(မကောင်းမှုကံ၏ အကျိုး။) ရောသေတာ-
ရန္တိ သန့်တောရံ။ သံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၄၂။ သန့်တော-
ရန္တိ ပါပကမ္မဝိပါကံ။ သံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၀၆။

သန့်တုကာမ (တိ) [သန့်တုံ+ကမ္မ+ဏ] ချုတ်
ချယ်-ထိပါး-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ချုတ်
ချယ်-ထိပါး-လိုသော၊ သူ။ သတ္တာရံ
သန့်တုကာမော ဥပသက်မီတိပိ ဝဒန္တိ။ အံ၊
ငွါ၊ ၂။ ၃၆၂။ (-ဓမ္မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၂၈။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၆၃။)

သန့်တော (ကြိ၊ ဝိ) [သန့်+ဏေ+တော] (၁)
ထိခိုက်၍။ (၂) ထု-ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-၍။
(၃) စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၍။
(၄) ချုတ်ချယ်-ပုတ်ခတ်-ထိပါး-စော်
ကား-၍။ (၅) ထိ-ဆက်စပ်-၍။ (၆)
ခြစ်-အယားဖျောက်-၍။ (၁) ထိခိုက်၍။
ရူပါရမ္မဏဉ္စိ စက္ခုပသာဒံ သန့်တော တံဏ-
ညေဝ မနောဒွါရေ အာပါယမာဂစ္ဆတိ။
အဘိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-၃၀၄။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၅။ ၃၁၂။
မူလ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၄၈။) (၂) ထု-ရိုက်နှက်-ပုတ်
ခတ်-၍။ မဏိပါသာဏေန ဥဘောသုပဿေ-
သု သုဠု ဝိမဋ္ဌံ သန့်တော ဥပ္ပါဒိတစ္ဆဝိ။
မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၆၇။ (-၂၃၀။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၄၀။)
(၃) စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၍။
ဟိ ဘန္တေ အပ္ပန္တရံ သန့်တော ဗဟိ မောစေ-
ဟိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၅။ (၄) ချုတ်ချယ်-ပုတ်ခတ်-
ထိပါး-စော်ကား-၍။ ရာဇကုလာနံ
ဇာတိံ သန့်တော ကလဟံ ဝဇယိံ သူ။ ဒီ၊ ငွါ၊
၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၆၅။ (-အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၅၄။)
(၅) ထိ-ဆက်စပ်-၍။ ဒိန္နံ ဘိက္ခုနံ ပလ္လကေ-

န ပလ္လကံ သန့်တော နိသိန္နာနမ္ပိ။ နေတ္တိ၊
ငွါ၊ ၂၂၉။ (-မူလ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငွါ၊
၃၀၆။) (၆) ခြစ်-အယားဖျောက်-၍။
တစ္ဆေတောကံ သန့်တော၊ ကဏ္ဍုယိတောတိ
အတ္ထော။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၀၆။

သန့်ထ (ကြိ) [သန့်+ဏေ+ထ] ချုတ်ချယ်-
ပုတ်ခတ်-ကုန်လော့။ သန့်တိ (၄) ကြည့်။

သန့်န္တိ (တိ) [သန့် + ဏေ + အန္တိ။ ထိ-၌
သန့်န္တိ] (၁) ထိခိုက်-တိုးဝှေ့-သော၊ သူ။
(၂) ဆက်စပ်သော။ (၃) တီးခေါက်သော။
(၄) ချုတ်ချယ်-ပုတ်ခတ်-ထိပါး-
စော်ကား-သော၊ သူ။ (၁) ဓာတုပရမ္ပဗု
သန့်န္တော အာဂန္တော သောတပသာဒံ သန့်-
တိ။ သံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၁၁။ (-ဝိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၃၁။) ဝုဇေ
ဘိက္ခု သန့်န္တော ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၁၇။
မ၊ ငွါ၊ ၄။ ၂၇။ အဘိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၄၈၉။ (-သုတ္တနိ၊
ငွါ၊ ၁။ ၂၇၈။) ဥပနိသံသန္တိယောတိ သန့်-
န္တိယော။ ဥဒါန၊ ငွါ၊ ၂၂၇။ (၂) ဥတုဗ္ဗံ ပန
သုစိရမ္ပိ ကာလံ ပဝေဏိ သန့်န္တိ ဘဿန္တံ ဝါ
သောသန္တံ ဝါ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၆၉။ (၃) သုဝဏ္ဏ-
ကိရိဏိကံ သန့်န္တော ဝိယ မဓရဿရေန သဒ္ဓံ
အနုဿာဝေသိ။ သံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၈၇။ (၄) ဣတ္ထ-
န္တောမော ဘိက္ခု မုခရော ဘိက္ခု ဒုရုတ္တဝစနေဟိ
သန့်န္တော ဝိဟရတိ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၄။ ၂၅၁။ ကင်္ခါ။
၂၅၆။ (-ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၂၈။) မံ သန့်န္တိ ပုတ္တံ
တောသေသိ။ ထေရီ၊ ငွါ၊ ၂၃၃။ သန့်န္တောတိ
ဇာတိဂေါတ္တဝသေန ဩမသန္တော။ သီ၊ ငွါ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၅၂။

သန့်န္တိ (ကြိ) [သန့်+ဏေ+အန္တိ] (၁) ထိခိုက်
ကုန်၏။ (၂) ထု-ရိုက်-ပုတ်ခတ်-ကုန်၏။
(၃) ချုတ်ချယ်ကုန်၏။ သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်မ (ကြိ) [သန့် + ဏေ + မ] ထိခိုက်
ကုန်၏။ သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်ယျ (ကြိ) [သန့် + ဏေ + ယျ] ထိခိုက်
ရာ၏။ သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်ယျုံ (ကြိ) [သန့်+ဏေ + ယျုံ] ထိခိုက်
ကုန်ရာ၏။ သန့်တိ-ကြည့်

သန့်သိ (ကြိ) [သန့်+ဏေ+သိ] စေ့ဆော် -
ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-၏။ သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်သိ (ကြိ) [သန့် + ဏေ + ဤ] (၁)
ထိခိုက်ပြီ။ (၂) ထု-ရိုက်-ပုတ်ခတ် - ပြီ။
(၃) ချုတ်ချယ်ပြီ။ သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်သန္တိ (ကြိ) [သန့် + ဏေ + သန္တိ]
စေ့ဆော် - ကြိုးကုတ် - အားထုတ်-ကုန်-
လတ္တံ့။ သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်သမ (ကြိ) [သန့် + ဏေ + သမ]
စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ်-အားထုတ်-ကုန်အံ့။
သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်သမိ (ကြိ) [သန့် + ဏေ + သမိ]
စေ့ဆော်-ကြိုးကုတ် - အားထုတ် - အံ့။
သန့်တိ-ကြည့်။

သန့်ဟိ (ကြိ) [သန့်+ဏေ+ဟိ] စေ့ဆော် -
ကြိုးကုတ်-အားထုတ် - လော့။ သန့်တိ-
ကြည့်။

သဏ္ဌ (ပု) [သဋ္ဌိ+တ] (က) ခေါင်းလောင်း၊
ဆည်းလည်း။ (ခ) ချူ။ (ဂ) စည်း။
သဏ္ဌော၊ သဏ္ဌာဝါ။ ရှူ။ ၆၇၃။ သဏ္ဌာ-လည်း
ကြည့်။

သဏ္ဌသဒ္ဓ (ပု) [သဏ္ဌ+သဒ္ဓ] ချူသံ။ အောက်
ပုဒ်-ကြည့်။

သဏ္ဌသဒ္ဓသညာ (ထိ) [သဏ္ဌသဒ္ဓ+သညာ] ချူ
သံ အမှတ်သညာ။ မမ သဏ္ဌဂဟဏတ္ထာယ
ဂတဘာဝံ သဏ္ဌသဒ္ဓသညာယ ဇာနေယျာ-
သိ။ ဇာ၊ ၄၁၄။ ၂၁၅။

သဏ္ဌာ (ထိ) [သဋ္ဌိ+တ+အာ။ဟန+တ+အာ။
ဒဏ္ဌာဒိနာ ဟညတေ ပဟရိယတေတိ သဏ္ဌာ၊
ဟန္တာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဟဿ သတ္တံ န္ဓဿ စဏ္ဌတ္တံ
ကတာ၊ ကံသာဒိနိမ္မိတော ဝါဒိတဘေဒေါ။
သ-ဋ္ဌိကာ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ယော။ ၁၃၀။ ဟန+ဋ္ဌ။
ထောမ။] (က) ခေါင်းလောင်း၊ ဆည်း

လည်း။ (ခ) ခြူ။ (ဂ) စည်း။ (က)
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (ခ) အတ္တနော ဂီဝါယံ
သဏ္ဌံ ဗန္ဓာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄၁၄။ ၂၁၅။ (ဂ)
တန္တိ သဏ္ဌံ။ မ၊ ၄၁၃။ ၃၃။

သဏ္ဌာနုရဝ (ပု) [သဏ္ဌ+အနုရဝ] ခေါင်း
လောင်း၏ ထပ်ဆင့်မြည်သော အသံ၊ ထပ်
ဆင့်မြည်သော ခေါင်းလောင်းသံ၊ ခေါင်း
လောင်းဟည်သံ၊ ခေါင်း လောင်း ညည်းသံ။
အနုမဇ္ဇနသဘာဝဋ္ဌေန စ သဏ္ဌာနုရဝေါ
ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၁၁။ ၁၅၇။

သဏ္ဌာဘိဿာတ (ပု) [သဏ္ဌ + အဘိဿာတ။
သဏ္ဌာဘိဿာတ+ဏ] (၁) ခေါင်းလောင်း
ထိုးခြင်း။ (၂) ခေါင်းလောင်းထိုးသံ။ ပုဗ္ဗင်္ဂ-
မဋ္ဌေန စ သဏ္ဌာဘိဿာတော ဝိယ။ အဘိ၊ ၄၁၊
၁။ ၁၅၇။ (- မူလဋီ၊ ၁။ ၈၈။) သဏ္ဌာဘိ-
ဿာတ - လည်း ကြည့်။

သဏ္ဌာဘိဿာတာနုဇ (တိ) [သဏ္ဌာဘိဿာတ+
အနုဇ] ခေါင်းလောင်းထိုးသံ၏ နောက်၌ဖြစ်
သော။ ယသ ဝါ သဏ္ဌာဘိဿာတာနုဇာနိ
ဘူတာနိ အနုရဝဿ နိဿယဘူတာနိ။ မူလ-
ဋီ၊ ၁။ ၁၄၉။

သဏ္ဌိ (ထိ) [သဋ္ဌိ+ဣ] ခေါင်းလောင်း။ (သံဃာ
စည်းဝေးရန် အချက်ပေးသော ကြေးစည်၊
ကျောက်စည်၊ ကုလားတက်စသော တီးခတ်
စရာ အရာဝတ္ထုအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။
ဤ၌ အသုံးများရာ လိုက်၍ နိဒဿနနည်း
အားဖြင့် ခေါင်းလောင်းဟု ပြန်ဆိုသည်။)
သဏ္ဌိ ပဟရိတွာ ကာလံ ယောသေတွာ
“မယံ ပါပုဏာတိ”တိ ခါဒိတံ သုခါဒိတံ။ ဝိ၊
၄၁။ ၃၃၆။ (- ဒီ၊ ၄၁၊ ၁။ ၁၁၄။)

သဏ္ဌိက (ပု) [သဏ္ဌာ + ဣက] ခေါင်းလောင်း
ထိုးသူ (ဓာန်၊ သျှ)။ နာရီတီးသမား၊ ပဟိရ်-
တီးသမား (ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်)။ စက္ကိကော တု
စ သဏ္ဌိကော။ ဓာန်။ ၃၉၆။ ဒွေ သဋ္ဌိကာ-
ဝါဒကဿ။ မဟေဂ္ဂုရုဋီကာ။

သဏ္ဌိကပ္ပဟရဏမုဂ္ဂရ (ပု) [သဏ္ဌိကာ + ပဟရဏ-
မုဂ္ဂရ] ခေါင်းလောင်းထိုးစရာ တုတ်၊ ခေါင်း
လောင်းထိုးတံ။ မုဂ္ဂရန္တိ သဏ္ဌိကပ္ပဟရဏမုဂ္ဂ-
ရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။

သဏ္ဌိကာ (ထိ) [သဏ္ဌိ + က + အာ] ခေါင်း
လောင်း။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

သဏ္ဌိပ္ပဟရဏ (န) [သဏ္ဌိ + ပဟရဏ] ခေါင်း
လောင်းထိုးခြင်း။ သလကံ နာမ သဏ္ဌိပ္ပ-
ဟရဏတော ပဌာယ အာဂန္တု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၄။)

သဏ္ဌိဘေရိအာကောဋ္ဌနဝိကာရ (ပု) [သဏ္ဌိ-
ဘေရိ + အာကောဋ္ဌနဝိကာရ] ခေါင်း
လောင်းစည်တို့ကို တီးခတ်သော ဟန်အမှု
အရာ။ ဒုရေဌတော ပန ရဇကောနံ ဟတ္ထဝိကာရံ
သဏ္ဌိဘေရိအာကောဋ္ဌနဝိကာရဉ္စ ဒိသ္မာပိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၅။

သဏ္ဌိသညာ (ထိ) [သဏ္ဌိ + သညာ] ခေါင်း
လောင်း(သံ) အမှတ်သညာ။ ထောက် အာ-
ဂမေတွာ သစေ သဏ္ဌိသညာယ ဝါ ကာလ-
သညာယ ဝါ ဘိက္ခု အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၁၂။ (-စရိယာ၊ ၁။ ၁၉၆။)

သဏ္ဌိ(ပု) [သဋ္ဌိ + တ။ သဋ္ဌိတဗ္ဗော သဋ္ဌေတဗ္ဗော-
တိ သဏ္ဌော။ ကစ္စည်း။ ၆၆၃။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၁၃၀၅။] (က) ခေါင်းလောင်း၊ ဆည်းလည်း။
(ခ) ချူ။ (ဂ) စည်း။ (က) သဏ္ဌာဘိဃာ-
တ-ကြည့်။ (ခ) အတ္တနော ဂီဝါယ သဏ္ဌံ
ပိဋ္ဌန္တပေတွာ တောရဏဿ ဥပရိနိသီဒိတွာ။
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ (ဂ) ကေန ဟတ္ထေန ပစ္ဆိံ
၊ ကေန သဏ္ဌံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉။

သဏ္ဌိသဒ္ဓ (ပု) [သဏ္ဌိ + သဒ္ဓ] စည်းသံ။ ဒိဋ္ဌမင်္ဂ-
လိကာ သဏ္ဌိသဒ္ဓံ သုတွာ သာဏိအန္တရေန
ဩလောကေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉။

သဏ္ဌာနုရဝ (ပု) [သဏ္ဌိ + အနုရဝ] ခေါင်းလောင်း
၏ ထပ်ဆင့်မြည်သောအသံ၊ ထပ်ဆင့်မြည်
သော ခေါင်းလောင်းသံ၊ ခေါင်းလောင်းဟည်

ကဘိဇာန် (က - ဝဂ်) ၂-၆၂-ပ-ပ-ဗ-သ-စ

သံ၊ ခေါင်းလောင်းညည်းသံ။ အနုမဇ္ဇနသ-
ဘာဝေန စ သဏ္ဌာနုရဝေါ ဝိယ အနုပ္ပဗန္ဓော
ဝိစာရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၀။

သဏ္ဌာဘိဃာတ (ပု) [သဏ္ဌိ + အဘိဃာတ။
သဏ္ဌာဘိဃာတ + ဏ။ သဋ္ဌေတဗ္ဗော (သဏ္ဌိ-
တဗ္ဗော?) ပဟရိတဗ္ဗောတိ သဏ္ဌော၊ အယော-
မယော ဥပကရဏဝိသေသော။ အဘိဟည-
တေ ပဟရိယတေ အဘိဃာတော၊ သဏ္ဌဿ
အဘိဃာတော သဏ္ဌာဘိတော။.... ပဟရဏ-
ကြိယာ၊ ဣဓ ပန တဒုပစာရေန တဇ္ဇောယေ-
ဝ သဒ္ဓေါ ပဌမသဏ္ဌာဘိဃာတောတိ ဝုစ္စတိ။
သဏ္ဌာဘိဃာတတော ဝါ ဇာတော သဏ္ဌာ-
ဘိဃာတော၊ ရဝေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၄၂။]
(၁) ခေါင်းလောင်းထိုးခြင်း။ (၂) ခေါင်း
လောင်းထိုးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော အသံ၊
ခေါင်းလောင်းထိုးသံ။ (၁) ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။ (၂) ပုဗ္ဗင်္ဂမဋ္ဌေန စ သဏ္ဌာဘိဃာ-
တော ဝိယ စေတသော ပဌမာဘိနိပါတော
ဝိတက္ကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၁၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၀။

သဏ္ဌာဘိဃာတသဒ္ဓ (ပု) [သဏ္ဌာဘိဃာတ +
သဒ္ဓ] ခေါင်းလောင်းထိုးခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သောအသံ၊ ခေါင်းလောင်းထိုးသံ။ ဩဋ္ဌာ-
ရိကဋ္ဌေန သဏ္ဌာဘိဃာတသဒ္ဓေါ ဝိယ စေတ-
သော ပဌမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၁၁၅။ သဏ္ဌာဘိဃာတသဒ္ဓေါတိ သဏ္ဌဿ
အဘိဃာတေန အဘိဟနနေန ဥပ္ပန္နသဒ္ဓေါ။
ပါရာယော၊ ၇၉။

သဏ္ဌိ (ထိ) [သဋ္ဌိ + ဣ] ခေါင်းလောင်း။ အာဂ-
တဘာဝံ ဥတွာ သဏ္ဌိ ပဟရိတွာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၅။)

သဏ္ဌိကသဒ္ဓ (ပု) [သဏ္ဌိကာ + သဒ္ဓ] ခေါင်း
လောင်းသံ။ ဣဒါနိပိ အာဂန္တုကော နိဒ္ဒါယ-

တိ၊ သဏ္ဌိကသဒ္ဓေန ပဗုဇ္ဈေယျ။ ဓမ္မာဠာ။
၃၁၄။

သဏ္ဌိကာ (တိ) [သဏ္ဌိ + က + အာ] ခေါင်း
လောင်း။ သဏ္ဌိကသဒ္ဓ-ကြည့်။

သဏ္ဌိသညာ (တိ) [သဏ္ဌိ + သညာ] ခေါင်း
လောင်း (သံ) အမှတ်သညာ။ သဏ္ဌိယာ
ပဟတာယ သဏ္ဌိသညာယ အာဂန္တာ တဿ
ဘေသဇ္ဇံ ကရိဿာမ။ ဓမ္မာဠာ။ ၁၈၄။ (-
ဇာဠာ ၄။ ၃၀၅။)

သဏ္ဌိသဒ္ဓ (ပု) [သဏ္ဌိ + သဒ္ဓ] ခေါင်းလောင်းသံ။
ဝိဟာရေ သဏ္ဌိသဒ္ဓေါ ဘေရိသဒ္ဓေါ သင်္ခ-
သဒ္ဓေါ။ ပဋိသံဠာ။ ၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။

သတ (န) [သတ + တ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၄၉၉။] ထော
ပတ်။ မဟာသမုဒ္ဓါ စတ္တာရော၊ သတံ သမုဇ္ဇ-
ရေ မမ။ အပါ၊ ၂။ ၈၂၇။ (- မိလိန္ဒ။ ၄၁။)
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

သတပါန (န) [သတ + ပါန] ထောပတ်အဖျော်။
ဗဒရပါနံ သတပါနံ။ မဟာနိ။ ၂၉၀။ (- ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဠာ။ ၁၈၂။) သတပါနန္တိ သပ္ပိပါနံ။ မဟာနိ၊ ဠာ။
၃၄၉။

သတပူရ (တိ) [သတ + ပူရ] ထောပတ်ဖြင့်ပြည့်
သော။ ကာရေတွာ သတပူရနိ၊ ငဇ္ဇိနိ စ
သဟဿသော။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၂။ ထေရီ၊ ဠာ။ ၇၄။

သတပူဝ (ပု) [သတ + ပူဝ] ထောပတ်မုံ။ ဝစ္စ-
မဂ္ဂေ ခုံသိ၊ သတပူဝေ ဒဠကာလော ဝိယ။
ဇာဠာ ၄။ ၃၂၇။

သတမဏ္ဍ (ပု) [သတ + မဏ္ဍ] ထောပတ်ဆီ
ကြည်။ ဒိသ္မာ စိတ္တံ ပသာဒေတွာ။ သတမဏ္ဍ-
မုပါနယိ။ အပါ၊ ၂။ ၈၂၇။ (- ထေရီ၊ ဠာ။
၃၁၇။)

သတမဏ္ဍဒါယက (တိ) [သတမဏ္ဍ + ဒါ + ကျ]
ထောပတ်ဆီကြည်ကိုပေးလှူသောသူ။ (သ-
တမဏ္ဍဒါယကထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ
သတမဏ္ဍဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာ-
ယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၂။ ၈၂၇။

သတသိတ္တ (တိ) [သတ + သိတ္တ] ထောပတ်ဖြင့်
သွန်းလောင်းအပ်သော။ အာဒိတ္တံ ဝတ မံ
သန္တိ၊ သတသိတ္တံ ပါဝကံ။ ဝိမာန။ ၁၁၄။
ပေတ။ ၁၃၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈။

သတာသန (ပု၊ န) [သတ + အာသန။ သတ +
အသန] မီး။ (ထောပတ်၏ တည်ရာဖြစ်သော
ကြောင့်၊ တနည်းအားဖြင့် ထောပတ်ကို စား
တတ်၊ လောင်ကျွမ်းတတ်သောကြောင့် ‘မီး’
ကို ‘သတာသန’ဟု ခေါ်သည်။) သတာသနံ ဝ
ဇလိတံ၊ အာဒိတ္တံ ဟုတာသနံ။ အပါ၊ ၁။
၁၅၇။ (- ဇာ၊ ၁။ ၃၁၊ ၃၇၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၅။)
သတာသနံ ဇလိတန္တိ သတံ ဝုစ္စတိ သပ္ပိ၊
သတဿ အာသနံ အာဓာရန္တိ သတာသနံ၊
အဂ္ဂိ၊ အထ ဝါတံ အသတိ ဘုဉ္ဇတိတိ သတာ-
သနံ၊ အဂ္ဂိယေဝ။ အပါ၊ ၂။ ၁၂၄-၅။ (- ဇာ၊
ဠာ။ ၄၉၇-၈။ ဇာ၊ ဠာ။ ၅။ ၆၅။)

သတာသနသနာမ (တိ) [သတာသန + သမာန
+ နာမ] သတာသနဟု တူသောအမည်ရှိ
သောသူ။ (၃၈-ကြိမ်တိုင်တိုင် ‘သတာသန’
နာမည်တူဖြင့် စကြာမင်းဖြစ်ခဲ့သူ။) သတာ-
သနသနာမာဝ၊ အဋ္ဌတိ သ မဟိပတိ။ အပါ၊
၁။ ၁၇၂။

သတာသနသမ (တိ) [သတာသန + သမ] မီး
နှင့်တူသော။ သတာသနသမာ တော (ဇာ၊
၁။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၅) တိ ယထာ အဂ္ဂိ ဣန္ဒ-
နေန န တပ္ပတိ၊ ဝေမေတာပိ ကိလေသရတိ-
ယာ။ ဇာ၊ ဠာ။ ၅။ ၄၈၃။

သဘာ (ကြိ၊ ဝိ) [သာ + ဘာ။ သာ ဂန္ဓောပါဒါ-
နေ။ နိတိ၊ ဓာတု။ ၂။] နမ်း၍၊ ရှု၍။ ဂန္ဓံ
သဘာ သတိ မုဠာ။ သံ၊ ၂။ ၂၉၆။ ထေရီ။
၃၂၈။ သဘာတိ သာယိတွာ။ သံ၊ ဠာ။ ၃။ ၂၉။
ထေရီ၊ ဠာ။ ၂။ ၃၀၃။

သဘာန (ကြိ၊ ဝိ) [သာ + ဘာန] နမ်း၍၊ ရှု၍။
ဂန္ဓံ သဘာန ဇာနန္တိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဆန (ပု၊န) [ဟန+က။ဓာန်၊ဋီ။၄၇၊၁၄၂။] (ပ)
 (၁) မိုး၊ မိုးတိမ်။ (၂) အပေါင်းအစု။ (၃)
 အစိုင်အခဲ၊ အတုံး၊ အတစ်။ (၄) တူ။ (န)
 (၅) ဆနစည်၊ တခဲနက်စည်။ (တိ) (၆) တခဲ
 နက်သော။ (က) ထူထဲသော၊ ထူထပ်သော။
 (ခ) ဖွံ့ဖြိုး-ပြည့်ဖြိုး-သောသူ။ (ဂ) အခေါင်း
 မပါသော။ (ဆ) အမြဲတည်-ခိုင်မြဲ-မပျက်
 စီး-သော။ (င) ကြမ်းတမ်းသော။ (စ) တ
 ဆက်ထည်းသော။ (ပ) (၁) မိုး၊ မိုးတိမ်။
 အဗ္ဘသခါတာ ဆနာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၂၂၅။
 မေဃော ဝလာဟကော ဒေဝေါ၊ ပဇ္ဇန္တမ္ပဓ-
 ရော ဆနော။ ဓာန်။ ၄၇။ (၂) အပေါင်းအ
 စု။ ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ-ကြည့်။ (၃) အစိုင်အခဲ၊
 အတုံး၊ အတစ်။ (အမိဝမ်းတွင်းရှိ ပဋိသန္ဓေ
 သားငယ်၏ အဆင့်ဆင့် ကြီးပွားလာပုံကို
 ပြရာ၌ “ကလလ၊ အဗ္ဗုဒ္ဓ၊ ပေသိ၊ ဆန၊ ပဿာ-
 ခ” ဟု ၅-မျိုးခွဲခြား ပြထား၏။ လေးသတ္တာ-
 ဟမြောက်၌ အစိုင် အခဲ အဆင့် ရောက်
 သည်။) ပေသိနိဗ္ဗတ္တတိ ဆနော။ သံ၊ ၁။ ၂၀၈။
 (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၇။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၈၂။) ပေသိ
 နိဗ္ဗတ္တတိ ဆနောတိ တတော ပေသိတော
 သတ္တာဟစ္စယေန ကုက္ကုဋ္ဌဏ္ဍသဏ္ဌာနော
 ဆနော နာမ မံသပိဏ္ဍောနိဗ္ဗတ္တတိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။
 ၂၇၅။ (- မဟာနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၅၂။) (၄) တူ။ ကုဋ္ဌံ ဝါ အယောဆနော။
 ဓာန်။ ၅၂၆။ ဆနဃာတိမ - လည်း ကြည့်။
 (န) (၅) ဆနစည်၊ တခဲနက်စည်။ (ကြေး
 နင်း၊ ခွက်ခွင်း၊ မောင်း စသောတူရိယာ)။
 အာတတံ ဝိတတံ အာတတဝိတတံ သုသိရံ
 ဆနန္တိ ဣမေဟိပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ။
 ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၈။ (- သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။
 ၁၂၅။) ဆနံ နာမ သမ္မာဒိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၀၉။
 သမ္မတာဌာဒိကံ ဆနံ။ ဓာန်။ ၁၄၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ဌ။ ၁၂၅။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၅။) (တိ) (၆) တခဲ
 နက်သော။ (က) ထူထဲသော၊ ထူထပ်သော။
 သီတာလုကဿ ဆနံ ဒုပနံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၇၇။

မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၉။ (- အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၂။ ဣတိဝုတ်၊
 ဌ။ ၂၂၅။) ဆနပုပ္ဖက-လည်း ကြည့်။ (ခ)
 ဖွံ့ဖြိုး-ပြည့်ဖြိုး-သောသူ။ ဝဏ္ဏဝါ အဘိရူ-
 ပေါသိ၊ ဆနော သဉ္ဇာတရောဟိတော။ ဇာ၊
 ၁။ ၂၁၉။ ဆနောတိ ဆနသရီရော။ ဇာ၊ ဌ။
 ၄။ ၇၀။ (ဂ) အခေါင်းမပါသော။ ဣမာနိ ဟိ
 ဆနာနိ စေဝ ဝဏ္ဏဝန္တာနိ စ အပ္ပဋ္ဌါနိ စ။ သံ၊
 ဌ။ ၂။ ၁၈၆။ (ဆ) အမြဲတည်-ခိုင်မြဲ-မပျက်
 စီး-သော။ ဆနပုပ္ဖက-ကြည့်။ (င) ကြမ်း
 တမ်းသော။ ဆနစုဏ္ဏ-ကြည့်။ (စ) တဆက်
 ထည်းသော။ ဆနဘာဝပ္ပဗန္ဓ-ကြည့်။

ဆနကဉ္စန (န) [ဆန+ကဉ္စန] တခဲနက်သော
 ရွှေ၊ ရွှေတုံး၊ ရွှေခဲ။ ဆနကဉ္စနဘာ-ကြည့်။

ဆနကဉ္စနဗိဗ္ဗ (ပ) [ဆန+ကဉ္စနဗိဗ္ဗ] အတုံးဖြစ်
 သောရွှေရုပ်ထု၊ ရွှေတုံးရုပ်ထု။ ဆနကဉ္စန-
 ဗိဗ္ဗေန၊ နိမ္မိနိတန မံ ပိတာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၃။
 ထေရီ၊ ဌ။ ၇၅။

ဆနကဉ္စနဘာ (တိ) [ဆနကဉ္စန+အာဘာ]
 ရွှေတုံး ရွှေခဲရောင်နှင့်တူသော အရောင်ရှိ
 သောသူ။ ဆနကဉ္စနဘာ (အပါ၊ ၁။ ၁၅) တိ
 ရတ္တသုဝဏ္ဏဗေဓာနဒသုဝဏ္ဏပဘာသဒိသအာ-
 ဘာဝန္တာတိ အတ္တော။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၆။

ဆနကဋ္ဌိနဘာဝ (ပ) [ဆနကဋ္ဌိန+ဘာဝ] တခဲ
 နက်ခက်မာသော သဘော။ ပုရိမဘာဝေါတိ
 ဆနကဋ္ဌိနဘာဝေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၃၃။ သံ၊ ဌ။ ၃။
 ၃၁၆-နှင့် တိုက်ဆိုင်ကြည့်။

ဆနကတ (တိ) [ဆန+ကတ] အတုံးအခဲပြုလုပ်
 ထားသော၊ အတုံးအခဲဖြစ်သော။ အကတံ
 နာမ ဆနကတံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၈။ (- သံ၊
 ဌ။ ၁။ ၁၄၆။) ဆနကတန္တိ ပိဏ္ဍိကတံ။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၂။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၄၃။)

ဆနကတလောဟ (ပု၊န) [ဆနကတ+လောဟ]
 အတုံးအခဲပြုလုပ်ထားသော - အတုံးအခဲဖြစ်
 သော - ကြေး - သံ။ ယထာ တထာ ဆနက-

တလောဟံ ဝိပုကတလောဟဘဏ္ဍူ။ ကင်္ခါ။
၂၆၁။

ဆန်ကာလ (ပု) [ဆန် + ကာလ] အစိုင်အခဲ
ဖြစ်ရာ အခါ။ ဆန်ကာလေပီ (မဟာနိ။၉၂)-
တိတတောပိ ပေသိတော သတ္တာဟစ္စယေန
ကုက္ကုဋ္ဌဏ္ဍသဏ္ဌာနော ဘနော နာမ မံသ-
ပိဏ္ဍော နိဗ္ဗတ္တတိ။ မဟာနိ။၉၂။၂၁၄။

ဆန်ကာဠမေဃ (ပု) [ဆန်+ကာဠမေဃ] တခဲ
နက်-သည်းထန်-သော မည်းနက်သောမိုး။
မဇ္ဈိမာယာမသမနန္တရေ ဆန်ကာဠမေဃော
ဝဿိ။ ဇာ၊ဠ၊၂။၂၉၄။

ဆန်ကုသုမ္မရတ္တဝတ္ထ (န) [ဆန်+ကုသုမ္မရတ္တ-
ဝတ္ထ] ထူထဲသော ဝတ်ပန်းဆိုးအဝတ်။ အပရိ-
ပုဏ္ဏေသုယေဝ တီသု သံဝစ္ဆရေသု တဿာ
ဆန်ကုသုမ္မရတ္တဝတ္ထေန သဒ္ဓိံ အညမ္ပိ ဝတ္ထံ
ဒတွာ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၂၂၃။

ဆန်ကေသ (တိ) [ဆန်+ကေသ] ထူထပ်သော
ဆံပင်ရှိသော၊ ဆံပင်ကောင်းသော၊သူ။ စတု-
ရဂုံလပ္ပမာဏံ ဆန်ကေသဿ ပုရိသဿ သီသံ
ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၇။

ဆန်ကောဋိမ (တိ) [ဆန်+ကောဋိမ] တခဲနက်
-အခေါင်းမပါအောင်-သွန်းထုအပ်သော။
တဿ ဆန်ကောဋိမာဟိ သဟဿဉ္စနိကာဟိ
ရတ္တသုဝဏ္ဏဗ္ဗကောဟိ။ အံ၊ဠ၊၁။၁၃၂။

ဆန်ကွန္ဓ (တိ) [ဆန် + ခန္ဓ] တခဲနက်-အလုံး
တုတ်-သော ပင်စည်ရှိသော။ (အဋ္ဌသာ၊
မြို့ပြင်ကြီး၊ ဂဏ္ဍိ-၃၈၈-ကြည့်။) သော စ
ရက္ခော ဆန်ကွန္ဓော၊ အစွိဒ္ဓေါ ဟောတိ
ပတ္တိကော။ အပ၊၂။၃၅၀။

ဆန်ဂ(ဂ္ဂ)ဟဏ (န) [ဆန်+ဂဟဏ] အပေါင်း
အစု - တပေါင်းတစုတည်း - ဟု ယူခြင်း။
နိစ္စဂ္ဂါဟဗာဟုလ္လတော အဝိဇ္ဇာယ ဝိညာဏေ
ဆန်ဂဟဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၂။၁၆၈။
ကေတ္တသညိတံဆန်ဂဟဏံ ဝိနိဘုဇေ။ ဒီ၊ဠ၊၁။
၃၇၄။

ဆန်ဆဋ္ဌ (ထိ၊ပု) [ဆန် + ဆဋ္ဌ] အမြဲတည် -
ခိုင်မြဲ - မပျက်စီး - သော အိုး။ ယထာ
ဘိန္ဒဿ ဆဋ္ဌဿ ကေနစိ ပရိယာယေန ဆန်-
ဆဋ္ဌဘာဝေန ဌာနံ နတ္ထိ။ မ၊ဠ၊၁။၃၁၇။

ဆန်ဆန်ဌာန (န) [ဆန်ဆန် + ဌာန] တခဲနက်
ထူထပ်ရာအရပ်၊ ထူထူထပ်ထပ် ရှိရာအရပ်။
ဝလ္လုရဉ္စသောဏ္ဍိကဉ္စာတိ ဆန်ဆန်ဌာနတော
ဂဟေတွာ။ သံ၊ဠ၊၂။၉၆။(-ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၁၄၃။)
ဆန်ဆန်ဌာနတောတိ မံသဿ ဗဟလဗဟလံ
ထူလထူလံဟုတွာ ဌိတဌာနတော။ သံ၊ဠ၊၂။
၁၁၀။

ဆန်ဆန်မံသ (န) [ဆန်ဆန် + မံသ] တခဲနက်
ထူထပ်သော အသား၊ ထူထူထပ်ထပ်ရှိသော
အသား။ ဧကံ ဣတ္ထိ မာရေတွာ ဆန်ဆန်-
မံသံ အာဒါယ ပစ္ဆိယံ ပူရေတုံ အာရဘိ။
ဇာ၊ဠ၊၅။၄၉၈။

ဆန်ဆာတိမန္တ(တိ)[ဆန်ဆာတ+ဣမန္တ]တူဖြင့်
ထူရှိက်ခြင်းရှိသော၊ တူထူခံနိုင်သော(အပ်)။
(ပေပေါ်တင်၍ တူဖြင့်ထူလျှင် ပေကိုစူးဝင်
ဖောက်ထွင်းသွားသောအပ်ကို ဆန်ဆာတိမ-
ဟု ဆိုလို၏။) ဆန်ဆာတိမ (ဇာ၊၁။၁၄၇)န္တိ
ယာ ဆာတိယမာနာ အဓိကရဏိ အနုပ-
ဝိသတိ၊ အယံ “ဆန်ဆာတိမာ”တိ ဝုစ္စတိ။
ဇာ၊ဠ၊၃။၂၆၆။

ဆန်စိတ(နိစိတ)ပတ္တသဉ္စန္ဒသခါပသာခ (တိ)
[ဆန်စိတ + ပတ္တသဉ္စန္ဒ + သခါပသာခါ]
တခဲနက် စိတားသကဲ့သို့ အရွက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်း
သော သစ်ခက် သစ်ခွံ ရှိသော။ တေသု
တေသု ပဒေသေသု ဆန်စိတပတ္တသဉ္စန္ဒသ-
ခါပသာခါ ကုဋ္ဌာဂါရူပမာ။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၅၆။
ဆန်နိစိတပတ္တသဉ္စန္ဒသခါပသာခါ ကုဋ္ဌာဂါ-
ရူပမာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၃။ အံ၊ဠ၊၃။၂၈၉။

ဆန်စုဏ္ဏ (န) [ဆန် + စုဏ္ဏ] ကြမ်းတမ်းသော
အမှုန့်။ သိင်္ဂိဝေရာဒိမိ ဆန်စုဏ္ဏံ၊ တံသမုဋ္ဌာန-

မေဝ နာမ တံ။ ဝိဠာဉ္ဇာ။ ၁၁၅။ ဝိသင်္ဂဟ။
၁၁၉။ သနဇ္ဇန္တိ ကထိနဇ္ဇန္တိ။ ပါစိတ်။
ယော။ ၁၁၇၆။

သနစ္စာယ (တိ) [သနာ+ဆာယာ] တခဲနက်-
ထူထဲ-သော အရိပ်ရှိသော။ သန္တန္တယောတိ
ပါသာဏတ္ထတ္တံ ဝိယ သနစ္စာယော။ မ၊ဠာ၊ ၁။
၃၄၄။ (-မ၊ဠာ၊ ၃။ ၂၆။)

သနဆဒနဂေဟဗ္ဗန္တရ (န) [သနဆဒနဂေဟ+
အဗ္ဗန္တရ] ထူထူထဲထဲ မိုးထားသော အိမ်၏
အတွင်း။ ဝေ သနဆဒနဂေဟဗ္ဗန္တရေ ဝိယ
န ဝါတာတပါပိ အာဗာဓံ အကံသု။ မ၊ဠာ၊
၃။ ၁၉၈။

သနဇဋ္ဌိတ (န) [သန+ဇဋ္ဌိတ] ထူထဲ-ထူထပ်
-သော ရွတ်ထွေးမှု။ ရာဂါဒိကိလေသာနံ
သနဇဋ္ဌိတသင်္ခါတာကာရေန ပဝတ္တိ။ မ၊ဠာ၊
၃။ ၄။

သနဇာတ (တိ) [သန+ဇာတ] ပိတ်ပိတ်သဲသဲ
ထူထဲစွာ- ဖြစ်သော- ပေါက်သော။ တဿ
မတ္ထကံ သနဇာတော ဇိဉ္ဇုကဂုဗ္ဗော အဝတ္ထရိ။
ပဋိသံ၊ဠာ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဓမ္မ၊ဠာ၊ ၁။ ၁၁၃။

သနဇာလာ (ထိ) [သနာ+ဇာလာ] တခဲနက်-
အပေါက်အကြားမရှိ-သော မီးလျှံ။ သန-
ဇာလာယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆) တိ အဝိရဠ-
ဝသေန ပဝတ္တအဂ္ဂိဇာလာယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဠာ၊ ၁။
၁၉၅။

သနတမ (ပု န) [သန + တမ] တခဲနက်သော
အမိုက်မှောင်၊ လွန်ကဲသော အမိုက်မှောင်။
အန္တတမံ သနတမေ၊ ပဟာရေ ယာမသညိ-
တော။ ဓာန်၊ ၇၂။ သနတမေ ဗာဠတမေ။
ဓာန်၊ဠာ၊ ၇၂။

သနတရ (တိ) [သန+တရ] အထူးသဖြင့်ထူထပ်
သော၊ အလွန်ထူထပ်သော။ မာလုဝါပတ္တာ
ပန ကောဝိဠာရပတ္တေဟိ မဟန္တတရာနိ စေဝ
သနတရာနိ စ ဟောန္တိ။ မ၊ဠာ၊ ၂။ ၂၉၁။

သနတာလပဏ္ဏ (န) [သန+တာလပဏ္ဏ] ထူထပ်
သော ထန်းရွက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သနတာလပဏ္ဏပရိဝေဌိတ (တိ) [သနတာလပဏ္ဏ
+ ပရိဝေဌိတ] ထူထပ်သော ထန်းရွက်ဖြင့်
ရစ်ပတ်ထားသော။ အထ ကေမေဝ သန-
တာလပဏ္ဏပရိဝေဌိတံ တာလသုစိ နိဿာယ
တိဌတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဠာ၊ ၅၉။

သနတာဠ (န) [သန+တာဠ] (၁) ကြေးနင်း
ခွက်ခွင်း စသော တူရိယာ၊ သနစည်။ (၂)
ကြေးနင်း ခွက်ခွင်း စသော တူရိယာကို
တီးခတ်ခြင်း၊ သနစည်ကို တီးခတ်ခြင်း။
(ပခုက္ကူ-မူ၊ဒီ၊ဠာ၊ ၁။ သျှ-၌ “တခဲနက်သော
စည်တီးရာအရပ်သို့ သွားလာခြင်း၊ တုတ်သိုင်း
ရိုက်ရာအရပ်သို့ သွားလာခြင်း၊ ကျောက်
စည်တီးရာအရပ်သို့ သွားလာခြင်း” ဟု အနက်
မြန်မာပြန်သည်။ နေရင်း-မူ၊ဒီ၊ဠာ၊ ၁။ သျှ-၌
“မောင်းကြေးနင်း အသံ၊ စည်းခတ်သံ” ဟု
ပြန်ဆိုသည်။) ဝေတာဠန္တိ သနတာဠ။ ဒီ၊ဠာ၊
၁။ ၈၁။ မဟာနိ၊ဠာ၊ ၃၄၄။ (၁) သနတာဠ
နာမ ဒဏ္ဍမယတာဠ၊ သိလာသလာကတာဠ
ဝါ။ ဒီ၊ဠာ၊ ၁။ ၁၂၇။ (၁) (၂) သနသင်္ခါတာနံ
တူရိယဝိသေသာနံ တာဠနံ သနတာဠ နာ-
မ၊ ဒဏ္ဍမယသမ္ပတာဠ သိလာသလာကတာဠ
ဝါ။ သီ၊ဠာ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၉။

သနထဒ္ဒ (တိ) [သန+ထဒ္ဒ] တခဲနက် ခက်မာ
သော။ န စ ပဉ္စရဏီတိ ဇေတေန တိန္တယပိ
တဿ သနထဒ္ဒဘာဝံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဠာ၊ ၁။ ၂၆၃။
အံ၊ဠာ၊ ၃။ ၁၂။ (-သီ၊ဠာ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၇။)

သနဒဏ္ဍက (တိ) [သန+ဒဏ္ဍ+က] တခဲနက်
တုတ်တံရှိသော၊ အခြင် ရနယ်ချင်း စပ်သော။
ဆဒနံ ဩဓုနိတွာ သနဒဏ္ဍကံ ကတွာ။ ဝိဠာ၊
၄။ ၅၀။ သနဒဏ္ဍကန္တိ နိရန္တရဒဏ္ဍကံ။ စူဠဝါ၊
ယော။ ၃၉။

သနဒုက္ကလ (န) [သန + ဒုက္ကလ] ထူထပ်
သိပ်သည်းသော ဘွဲ့ဖြူပုဆိုး။ သေ ပန သန-

ဒုက္ခလေန ပရိဝါရိတော အဟောသိ။ သံ၊ဌ၊
၃။၁၅၆။ သနဒုက္ခလေန ပရိဝါရိတောတိ
ရဇတပဉ္စဝဏ္ဏေန သေတဒုက္ခလေန ပဋိစ္ဆာ-
ဒိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။

သနဒုဿပန (န) [သန + ဒုဿပန] ထူထပ်
သိပ်သည်းသော ပုဆိုးလွှာ။ သနဒုဿပန-
နဿ မုခံ ဗန္ဓိတွာ မဓုရံ ပုရတော ဌပိတံ
ဝိယ အဟောသိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၇၇။

သနဒေါသ (ပု) [သန + ဒေါသ] တခဲနက် -
ပြင်းထန်-သော ဒေါသ။ သနဒေါသံ မော-
စေတွာ ပကတိဝိဘာဂကရဏေန ဝိဘူတံ
ကတွာ။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၄၁။

သနနိစိတရုက္ခဂစ္ဆလတာသမူဟ (ပု) [သနနိစိတ-
ရုက္ခဂစ္ဆလတာ + သမူဟ] ထူထပ်စွာပေါက်
ရောက်သော သစ်ပင် ချုံနွယ် အပေါင်း။
သနနိစိတရုက္ခဂစ္ဆလတာသမူဟေ ဝနေတိ
အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၂၉။

သနနိစိတလောမ (တိ) [သနနိစိတ + လောမ] ထူထပ်စွာပေါက်ရောက်သော အမွှေးရှိသော၊
အမွှေးအမှင်ထူသော၊သူ။ သနနိစိတလော-
မော လောမသော။ အယံ ပန အပ္ပတာယ
လောမသကောတိ အာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၀။

သနနိန္ဒာဒသုဿရ (တိ) [သနနိန္ဒာဒ + သုဿရ] တခဲနက်ပဲ့တင်ထပ်သော ကောင်းသောအသံ
ရှိသော၊သူ။ တတော မံ သုဂတော အာဟ။
သနနိန္ဒာဒသုဿရော။ အပ၊၂။၂၄၇။ ထေရီ၊
ဌ၊၁၇။

သနနိမိတ္တ (န) [သန + နိမိတ္တ] တခဲနက်သော-
အာရုံ-နိမိတ်။ “နိမိတ္တံ သမုဿိတေတိ”တိ
ဝုတ္တာ သနနိမိတ္တဿ အာရမ္မဏဘူတဿ အ-
ဘာဝါ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။

သနနိဝါသ (တိ) [သန + နိဝါသ] ထူထပ်သော
လူနေအိမ်ခြေရှိသော၊ လူနေအိမ်ခြေ ထူထပ်
သော (မြို့ရွာ၊နိဂုမ်း)။ ဥဘယဓမ္မတံ သန-

နိဝါသတံယေဝ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၉။ အံ၊
ဌ၊၂။၁၄၂။ သနနိဝါသတန္တိ ဂါမနိဂမရာဇ-
ဓာနိနံ သနနိဝိဋ္ဌတံ အညမညဿ နာတိဒူရ-
ဝတ္တိတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၃။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။)

သနနိဝိဋ္ဌ (တိ) [သန + နိဝိဋ္ဌ] ထူထပ်သော လူ
နေအိမ်ခြေရှိသော၊ လူနေအိမ်ခြေ ထူထပ်
သော (မြို့ရွာ၊နိဂုမ်း)။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

သနနိဝေသ(နိဝေသန) (တိ) [သန + နိဝေသ] ထူထပ်သော လူနေအိမ်ခြေရှိသော၊ လူနေ
အိမ်ခြေထူထပ်သော။ ဂါမော သနနိဝေသ-
သန္နိဝိဋ္ဌကုလသဟဿယုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။
၁၇၆။ သနနိဝေသနသန္နိဝိဋ္ဌကုလသဟဿ-
ယုတ္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၉၉။

သနန္ဓကာရ (ပု) [သန + အန္ဓကာရ] တခဲနက်
သော အမှိုက်မှောင်၊ လွန်ကဲသော အမှိုက်
မှောင်။ ကဝါဠဿ ပိဋ္ဌိပဿေ သနန္ဓကာရောဝ
ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၇။

သနပက္က (တိ) [သန + ပက္က] ပျစ်ခဲအောင် ချက်
ထားသော။ သိလေသသဒိသန္တိ သနပက္ကံ
ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၂။

သနပဋ္ဌက (တိ) [သန + ပဋ္ဌ + က] ထူထပ်သော
အပြားရှိသော၊ အပြားထူသော။ ဂိဟိဒါရိ-
ကာဒယော ဝိယ သနပဋ္ဌကေန ကာယဗန္ဓ-
နေန ဖာသုကာနမနတ္ထာယ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။
၁၂၉။

သနပဏ္ဏရုက္ခသာခန္တရ (န) [သနပဏ္ဏရုက္ခသာ-
ခါ + အန္တရ] ထူထပ်သောအရွက်ရှိသော သစ်
ခက်ကြား။ သနပဏ္ဏရုက္ခသာခန္တရေန ဝါ ဘ-
နသာခါမဏ္ဍပန္တရေန ဝါ နိက္ခမိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၁၆၉။

သနပဏ္ဏသဏ္ဌိ (တိ) [သနပဏ္ဏသဏ္ဌ + ဤ] ထူ
ထပ်သော သစ်ရွက်အပေါင်းရှိသော။ ပဗ္ဗတ-
သီခရေသု ရုက္ခဂစ္ဆလတာယ သနပဏ္ဏသဏ္ဌိ-
နော ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၇၇။

သနပတ္တ (တိ) [သန+ပတ္တ] တခဲနက်-ထူထပ်-
သောအရွက်ရှိသော။ တသ္မာ သမသိသဋ္ဌိတံ
သနပတ္တံ ဥစ္ဆိ ဝါ ဝေဠု ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၆၇။

သနပတ္တရက္ခ (ပု) [သနပတ္တ+ရက္ခ] တခဲနက်-
ထူထပ်-သောအရွက်ရှိသောသစ်ပင်။ ဝေဠု
ဝါ ရက္ခံ ဝါတိ တ္ထောပိ “သမသိသံ ဌိတံ
သနပတ္တဝေဠု ဝါ သနပတ္တရက္ခံ ဝါ”တိ အာ-
နေတွာ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။

သနပတ္တဝေဠု (ပု) [သနပတ္တ+ဝေဠု] တခဲနက်
- ထူထပ် - သော အရွက်ရှိသော ဝါး။
အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

သနပတ္တသဉ္စန္ဒ (တိ) [သနပတ္တ+သဉ္စန္ဒ] ထူ
ထပ်သော အရွက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။
တထာဘူတာ စ သနပတ္တသဉ္စန္ဒတာယ
ဆတ္တသဒိသိ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၂။

သနပတ္တသာခါဝိဋ္ဌပသမ္ပန္န (တိ) [သနပတ္တသာ-
ခါဝိဋ္ဌပ+သမ္ပန္န] ထူထပ်သော အရွက်အခက်
အခွနှင့် ပြည့်စုံသော။ အညတရံ ရက္ခမူလန္တိ
သနပတ္တသာခါဝိဋ္ဌပသမ္ပန္နဿ သန္တုတ္တယဿ
မဟတော ရက္ခဿ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၁၈။

သနပထဝိဘာဝ (ပု) [သနပထဝီ+ဘာဝ] တခဲ
နက်သော ပထဝီဓာတ်၏သဘော။ အာပေါ-
ဓာတုယာ သုဿိတွာ သနပထဝိဘာဝံ အာ-
ပဇ္ဇမာနာယ ပုရိမဘာဝေါ ဝိဂစ္ဆတိ။ သံ၊ ၁။
၃။ ၃၁၇။

သနပထဝီ (တိ) [သနာ+ပထဝီ] (က) တခဲနက်
သောမြေ။ (ခ) တခဲနက်သောပထဝီဓာတ်။
(က) ပဝါဠဝဏ္ဏရသ္မိ ဥဋ္ဌဟိတွာ သနပထ-
ဝီယံ အသိတိဟတ္ထံ ဌာနံ ဂဏှာတိ။ ပေဋ-
ကော။ ၃၂၇။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၃၀၉။ သီ၊ ၁။ ၁၆၃။ (ခ) အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

သနပဗန္ဓ (ပု) [သန+ပဗန္ဓ] တခဲနက်-အကြား
မရှိ-သောအစဉ်။ ဝဗုဒ္ဓဝသေန သနပဗန္ဓ-
ဝသေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၂။

သနပလာသ (တိ) [သန+ပလာသ] ထူထပ်
သောအရွက်ရှိသော။ သော ကိရ ဝဋ္ဌရက္ခော
သာခါဝိဋ္ဌပသမ္ပန္နော သနပလာသော သန္တုတ္တ-
ယော။ ပေတ၊ ၁။ ၁၀၆။

သနပါကပက္က (တိ) [သနပါက+ပက္က] ပျစ်ခဲ
အောင်ချက်ခြင်းဖြင့် ချက်အပ်သော။ ဥဒ္ဓ-
နေသု အာရောပေတွာ သနပါကပက္ကေ ခီရေ
ထောကေ တဏှုလေ ပက္ခိပိတွာ။ အဘိ၊ ၁။
၁။ ၆၁။ အပ၊ ၁။ ၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁။ သန-
ပါကပက္ကေတိ သနပါကေန ပက္ကေ။ အဋ္ဌသာ၊
ယော။ ၅၃။

သနပိဋ္ဌိပါသာဏ (ပု) [သန + ပိဋ္ဌိပါသာဏ]
တခဲနက်သော ကျောက်ဖျာ၊ ကျောက်သား
အတိဖြစ်သော ကျောက်ဖျာ။ သတ္တာ သန-
ပိဋ္ဌိပါသာဏေ အလ္လမတ္တိကပိဏ္ဍမိ လဉ္စနံ ဝိယ
ပဒစေတိယံ ဒဿေသိ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၂၃၉။ သံ၊
၁။ ၃။ ၂၇။

သနပုဉ္ဇဘာဝ (ပု) [သန+ပုဉ္ဇဘာဝ] တခဲနက်
ဖြစ်သော အပေါင်း၏ အဖြစ်၊ အစုအပုံ
ကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း၊ အစိုင်းအခဲ။ တတ္ထ တတ္ထ စတု-
သန္တတိရူပံ သနပုဉ္ဇဘာဝေန ဝတ္တတိ။ အဘိ၊
၁။ ၂။ ၂၇။ သနဘူတော ပုဉ္ဇဘာဝေါ သန-
ပုဉ္ဇဘာဝေါ။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၂၄။

သနပုထုလ (တိ) [သန+ပုထုလ] ပိတ်ပိတ်
သဲသဲထူထဲသော။ သနပုထုလေန ဒုဿပနေန
မုခေ ဗန္ဓံ ကတွာ။ မ၊ ၁။ ၅၈။ (-အံ၊ ၁။
၂။ ၂၁၀။)

သနပုပ္ဖ (တိ) [သန+ပုပ္ဖ] တခဲနက်-ထူထပ်စွာ-
ပန်းပြောက်ခြယ်ထားသော၊ ထူထပ်စွာ ပန်း
ရိုက်ထားသော။ ပဋ္ဌလိကတ္တတာနီတိ သန-
ပုပ္ဖေန ဥဏ္ဏာမယအတ္ထရဏေန အတ္တတာနီ။

သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆၊၁၇၁။
ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။) ဆနံ သန္တိဘူတံ ပုပ္ဖရူပ-
မေတ္တာတိ ဆနပုပ္ဖံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အောက်
ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဆနပုပ္ဖက (တိ) [ဆနပုပ္ဖ+က] တခဲနက် - ထူ
ထပ်စွာ-ပန်းပြောက်ခြယ်ထားသော၊ ခိုင်ခံ့
စွာ ပန်းရိုက်ထားသော။ ပဋ္ဌလိကာတိ ဆန-
ပုပ္ဖကော ဥဏ္ဏာမယလောဟိတတ္ထရဏော။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ (- ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈၃။ ဆနပုပ္ဖကောတိ ဗဟလရာဂေါ။ ဝိမတိ၊
၂။၁၈၄။ ဆနပုပ္ဖကောတိ ဆနံ ကထိနံ ပုပ္ဖ-
မေတ္တာတိ ဆနပုပ္ဖကော။ ပါစိတ်၊ယော။
၂၇၃။ (- သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၆၃။)

ဆနပုပ္ဖရတ္တ (တိ) [ဆနပုပ္ဖ+ရတ္တ] တခဲနက် -
ထူထပ်စွာ - ပန်းဆိုးထားသော၊ ခိုင်ခံ့စွာ
ပန်းရိုက်ထားသော။ ဧဝံ ဆနပုပ္ဖရတ္တေန
ဝတ္ထယုဂေန အစ္ဆန္နာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၆။

ဆနပုပ္ဖရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [ဆနပုပ္ဖရတ္တဝတ္ထ+
နိဝတ္ထ] ထူထပ်စွာ ပန်းဆိုးထားသော အဝတ်
ကိုဝတ်သောသူ။ တာယ နာမဗ္ဗိ ဆနပုပ္ဖ-
ရတ္တဝတ္ထနိဝတ္ထာယ ကဏ္ဏေ အာသတ္တဗာဟု-
ယုဂဋ္ဌာယ သဒ္ဓိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၆။

ဆနပူရိတ (တိ) [ဆန+ပူရိတ] တဆက်တည်း
- အဆက်မပြတ်-ပြည့်စေအပ်သော။ ဆန-
ဗဒ္ဓေ ပန ဆနပူရိတေ ဝါ ကောဝ
အာပတ္တိတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

ဆနပုတ္တ (တိ) [ဆန+ပုတ္တ] ထူထပ်သော
အရွက်ရှိသော။ ယသ္မာ တဿ ရုက္ခဿ
သာခါ အဝိရဋ္ဌာ ဆနပုတ္တာ အညမညံ
သံသန္တိတော ဌိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။

ဆနဗဒ္ဓ (တိ) [ဆန+ဗဒ္ဓ] (က) တခဲနက်ဖွဲ့သော၊
တဆက်တည်း - အဆက်မပြတ် - စပ်သော။
(ခ) ခိုင်မာတောင့်တင်းသော အသားဖြင့်

ဖွဲ့စပ်အပ်သော၊ ခိုင်မာ တောင့်တင်းသော
ကိုယ်ရှိသောသူ။ (က) ဆနပူရိတ-ကြည့်။
(ခ) ဆနဗဒ္ဓေါ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈)တိ ဆနမံ-
သေန သမ္ပဒ္ဓေါ။ ကထိနသံဟတသရီရောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၀။ ဝိမတိ၊၂။
၃၅။ ဆနဗဒ္ဓေါတိ ဆနေန ဗဒ္ဓေါ။ ကထိနေ-
န မံသေန အာဗဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊
ယော၊၁။၇၁။

ဆနဗဒ္ဓမောရပိဉ္ဇကလာပ (ပု) [ဆနဗဒ္ဓ+မော-
ရပိဉ္ဇကလာပ] တခဲနက် - တပေါင်းတစု
တည်း-ဖွဲ့အပ်သော ဥဒေါင်းမြီးစည်း။ တိ-
ယောဇနသဟဿဝိတ္ထတော ဟိမဝါ ဆန-
ဗဒ္ဓမောရပိဉ္ဇကလာပေါ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။

ဆနဗန္ဓန (န) [ဆန + ဗန္ဓန] ခိုင်မြဲသော အ
နှောင်အဖွဲ့။ မတ္တဝါရဏော ဝိယ အယော-
မယဗန္ဓနံ ဆနဗန္ဓနံ ဆိန္တိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

ဆနဗဟလ (တိ) [ဆန+ဗဟလ] တခဲနက်ထူထပ်
သော၊ အလွန်ထူထပ်သော။ အဝိဇ္ဇန္တိ အဋ္ဌ-
သု ဌာနေသု အညာဏဘူတံ ဆနဗဟလံ
မဟာအဝိဇ္ဇံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဆနဗဟလန္တိ
စိရကာလပရိဘာဝနာယ အတိဝိယ ဗဟလံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

ဆနဗဟလပတ္တသံဟတ (တိ) [ဆနဗဟလပတ္တ+
သံဟတ] အလွန်ထူထပ်သော အရွက်ဖြင့်
ပေါင်းစုအပ်သော။ ဒဿနဗ္ဗိ သုခံ ဆနဗဟ-
လပတ္တသံဟတတာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

ဆနဗုဒ္ဓရံသိ (ထိ) [ဆနာ + ဗုဒ္ဓရံသိ] တခဲနက်
သော ဘုရားရှင်၏ရောင်ခြည်။ ဆဗ္ဗဏ္ဍာဟိ
ဆနဗုဒ္ဓရံသိဟိ သမ္ပရိဝါရိတံ တထာဂတဿ
သရီရံ ဒိသ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

ဆနဗုဒ္ဓရသိ (ထိ) [ဆနာ + ဗုဒ္ဓရသိ] တခဲနက်သော
ဘုရားရှင်၏ ရောင်ခြည်။ အဘိဝါဒေတွာ
ဆဗ္ဗဏ္ဍာနံ ဆနဗုဒ္ဓရသိနံ အန္တရံ ပဝိသိတော။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။)

သနဘာဝဂမန (န) [သနဘာဝ + ဂမန] ပျစ်ခဲသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ပုန ပဝါရဏံ ဇနေတိ သနဘာဝဂမနတော ပဋ္ဌာယ ဘောဇနသင်္ဂဟိတတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၇၄။

သနဘာဝပုဗ္ဗန္တ (ပု) [သနဘာဝ + ပုဗ္ဗန္တ] တဆက်တည်း - အဆက်မပြတ် - ဖြစ်သောအစဉ်။ ကေတုတဿ ဝိယ သနဘာဝပုဗ္ဗန္တော... သန္တာနော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၀။

သနဘာဝရာဂီ (တိ) [သနဘာဝရာဂ + ဤ] တခဲနက်အဖြစ်၌ တပ်မက်သော ရာဂရှိသော၊ (အင်္ဂါကြီးငယ်တို့) ခိုင်ခံ့၏ - အပေါက် အခေါင်းမရှိ - ဟုမှတ်ထင်၍ တပ်မက်မှုရှိသော၊ သူ။ သရီရေ သနဘာဝရာဂီနော သပ္ပိယံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၈။ သရီရေ သနဘာဝရာဂီနောတိ သရီရေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ထိရဘာဝံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇနကရာဂဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။

သနဘာဝဝိဂမ (ပု) [သနဘာဝ + ဝိဂမ] အစိုင်အခဲအဖြစ်မှကင်းခြင်း။ ပုရာဏတာယ သနဘာဝဝိဂမေန ဝိစုဏ္ဏတာ ဣဓ ပူတိဘာဝေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။

သနမံသ (န) [သန + မံသ] ခိုင်မာတောင့်တင်းသောအသား။ သနဗဒ္ဓ(ခ) ကြည့်။

သနမဋ္ဌ (တိ) [သန + မဋ္ဌ] ပိတ်ပိတ်သဲသဲပြေပြေ ချောမွေ့သော။ သဏှံ သနမဋ္ဌံ အန္တရဝါသကံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။ (- အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၂။)

သနမဋ္ဌက (တိ) [သန + မဋ္ဌ + က] ပိတ်ပိတ်သဲသဲပြေပြေချောမွေ့ခြင်းရှိသော။ သတသဟဿဂ္ဂနကံ သနမဋ္ဌကံ နာမ ပသာဓနံ ကာရေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၇။

သနမဟာပထဝီ (ထိ) [သနာ + မဟာပထဝီ] တခဲနက်သောမြေကြီး။ ဣတိ တာဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိယော နိက္ခမိတွာ သနမဟာပထဝီ ဂဏှံ သု။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၆။ (- အပ၊ ၄။ ၁။ ၈၈။)

သနမဟာသေလပဗ္ဗတ (ပု) [သန + မဟာသေလပဗ္ဗတ] တခဲနက် - ကျောက်သားအတိပြီး - သောကျောက်တောင်ကြီး။ အပံ န မဟာရာဇ သက္ကာ သနမဟာသေလပဗ္ဗတော နိဗ္ဗာဟနေန ယထိစ္ဆိတံ ဟရိတုန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၅။

သနမေဃ (ပု) [သန + ဝေဃ] တခဲနက် - သည်းထန် - သောမိုး။ ကဋ္ဌိပ္ပမာဏံ ပူရေန္တော သနမေဃော ဝိယ သတ္တရတနဝဿံ ဝဿာပေသိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၈၆။

သနမေဃပဋ္ဌလ (န) [သန + မေဃပဋ္ဌလ] ထူထပ်သောမိုးတိမ်လွှာ။ အဗ္ဘသနာတိ အဗ္ဘသင်္ခါတာ သနာ သနမေဃပဋ္ဌလာ ဝါ။ ဣတိဝုတံ၊ ၄။ ၂၂၅။

သနမေဃဝဿ (န) [သန + မေဃဝဿ] တခဲနက် - သည်းထန်စွာ - မိုးရွာခြင်း။ သနမေဃဝဿံ ဝိယ သတ္တရတနဝဿံ ဝဿိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၇။

သနမေဃဝုဋ္ဌိကာလ (ပု) [သနမေဃ + ဝုဋ္ဌိကာလ] တခဲနက် - သည်းထန်စွာ - မိုးရွာသောအခါ။ မန္တာရဝပုပ္ဖဟိ စ သနမေဃဝုဋ္ဌိကာလေ ဓာရာဟိ ဝိယ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၇၅။

သနယာဂု (ထိ) [သနာ + ယာဂု] ပျစ်ခဲသောယာဂု။ ပဝါရဏံ န ဇနေတိ၊ ပဂေဝ သနယာဂု။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၉၀။ (- ကင်္ခါ၊ ၂၇၄။)

သနရတ္တ (တိ) [သန + ရတ္တ] တခဲနက်နီသော၊ အနီရင့်သော။ တတော ဒွိဟတိဟစ္စယေန သနရတ္တံ၊ ပုန ဒွိဟတိဟစ္စယေန မန္တရတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၀။

သနရတ္တကာလ (ပု) [သနရတ္တ + ကာလ] တခဲနက်နီသောအခါ၊ အနီရင့်ချိန်။ တနုရတ္တကာလေ ပဝတ္တရူပံ သနရတ္တကာလံ အပ္ပတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၁။

သနရတ္တသုဝဏ္ဏမယ (တိ) [သနရတ္တသုဝဏ္ဏ + မယ] တခဲနက်နီသောရွှေဖြင့် - ပြီးသော - ပြုလုပ်ထားသော။ တဿ ဥပရိ သနရတ္တသုဝဏ္ဏမယာ ကမ္မလာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၃၂။

သနရသ္မိ (ထိ) [သနာ+ရသ္မိ] တခဲနက်သော ရောင်ခြည်။ သုသုက္ကဒါဌသမ္ဘဝါ သနရသ္မိယော နိက္ခမိတော။ ထေရါဠာ ၂။ ၂၂၇။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၉။)

သနဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [သနဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] ထူထပ်သောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊ သူ။ ယော ပန သနဝတ္ထနိဝတ္ထံ ဣတ္ထိ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန ဝတ္ထေ သနောတိ။ ဝါဠာ ၂။ ၁၂၄။

သနဝနပ္ပဋိစ္ဆန္ဒ (တိ) [သနဝန+ပဋိစ္ဆန္ဒ] ထူထပ်သော တောဖြင့်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ပဗ္ဗတန္တရေဂမ္ဘိရာယ သနဝနပ္ပဋိစ္ဆန္ဒာယ ဂိရိဂဟာယ။ မာဠာ ၁။ ၁၂၅။ သနဝနပ္ပဋိစ္ဆန္ဒာယ ဗဟလတရဇာလဝနပဋ္ဌလပဋိစ္ဆန္ဒာယ။ မာဠာ ၁။ ၂၂၀။

သနဝနသဏ္ဍ (ပု) [သန+ဝနသဏ္ဍ] ထူထပ်သော တောအုပ်။ အန္ဓကာရေတိ ကာဠပက္ခစာတုဒ္ဒသိ အစုရတ္တ သနဝနသဏ္ဍ မေဃပဋ္ဌလေဟိ စတုရဂေ တမေ။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၂၀၄။ သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၂၅။ အံ၊ ဠာ ၂။ ၁၅။ နိရန္တရရက္ခဂဟနေန ကေက္ခနော ဝနသဏ္ဍော သနဝနသဏ္ဍော။ သီ၊ ဠာ ၁။ ၂။ ၁၆၈။

သနဝလာဟကန္တရ (န) [သနဝလာဟက+အန္တရ] တခဲနက်-ထူထပ်-သော တိမ်တိုက်ကြား။ ဝိဇ္ဇာဝဗ္ဗသနန္တရေတိ သနဝလာဟကန္တရေ ဇလမာနာ ဝိဇ္ဇာ ဝိယ။ ဠာ၊ ဠာ ၁။ ၁၅၅။

သနဝဿ (န) [သန+ဝဿ] တခဲနက်-သည်းထန်စွာ-ရွာသွန်းခြင်း။ တသ္မိ ခဏေ မဟာမေဃော ဥဠဟိတော သနဝဿံ ဝဿိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၂၂၈။ (- ဠာ၊ ဠာ ၂။ ၂၃၂။)

သနဝဿမေဃ (ပု) [သနဝဿ+မေဃ] တခဲနက်-သည်းထန်စွာ-ရွာသောမိုး။ သရာဘိဝဿေဘိတိ တေဟိယေဝ ရတာနိကေဟိ သနဝဿမေဃော ဝိယ။ ဠာ၊ ဠာ ၂။ ၁၉၉။

သနဝဿဝလာဟက (ပု) [သနဝဿ+ဝလာဟက] တခဲနက်-သည်းထန်စွာ-ရွာသော မိုး။ ဧဝံ သနဝဿဝလာဟကာ ဝိယ သရဝဿံ ဝဿထ။ ဠာ၊ ဠာ ၂။ ၁၉၉။

သနဝါသ (ပု) [သန+ဝါသ] (၁) ထူထပ်သော လူနေခြင်း၊ လူနေထူထပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ထူထပ်သော လူနေအိမ်ခြေရှိသော၊ လူနေအိမ်ခြေထူထပ်သော။ (၁) ဣမိနာပိ နဂရဿ သနဝါသမေဝ ဒီပေတိ။ သံ၊ ဠာ ၃။ ၃၁၇။ (တိ) (၂) မာတိကဂါမော နာမ ဧကော သနဝါသော ဂါမော အဟောသိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၈၄။ (- ဠာ၊ ဠာ ၁။ ၃၅၉။)

သနဝိနိဗ္ဗာန (ပု) [သန+ဝိနိဗ္ဗာန။ ဝိနိဘူဇနံ ဝိနိဗ္ဗာနဿ ကရဏံ ဝိနိဗ္ဗာဂေါ၊ ဉာဏံ။ ဓမ္မာနံ သနဿ ကေတ္တဿ ဝိနိဗ္ဗာဂေါ သနဝိနိဗ္ဗာန။ အဠာသ၊ ယော။ ၇၆။ ဝိနိဘူဇနံ ပုထက္ကရဏံ ဝိနိဗ္ဗာဂေါ၊ သနဿ သမ္မဟဿ ဝိနိဗ္ဗာဂေါ သနဝိနိဗ္ဗာဂေါ။ သမ္မော၊ ယော။ ၁၄၇။] အပေါင်းအစုကို-ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - စိတ်ဖြာ-၍ သိခြင်း၊ တစုတပေါင်းတည်းဟူထင်မှုကိုခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍သိခြင်း၊ တစုတပေါင်းတည်းဟူသော အယူကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း။ (ပရမတ္ထတရားတို့သည် ဝီထိစိတ်စဉ်အရ-ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သမ္ပဋိစိုဉ်း၊ သန္တိရဏ စသည်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်းဖြစ်နေကြ၏၊ ယင်းသို့ ဖြစ်နေရာ၌ ရွှေစိတ်နောက်စိတ်တို့သည် တခုတည်းမဟုတ်သော်လည်း ထိုစိတ်တို့၏ အကြားကာလ အခြားမရှိသောကြောင့် တစိတ်တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်သွားခြင်းသည် သန္တတိသနမည်၏။ တစိတ်တည်းကဲ့သို့မထင်ပဲ “ဤကား ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း၊

ဤကား စက္ခုဝိညာဉ်” စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေ
 ဘန်၍ သိခြင်းသည် “ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ”(သန္တ-
 တိဆန-ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ သိခြင်း၊ သန္တတိ-
 ဆန-ကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း) မည်၏။ စိတ်
 တလုံးတလုံး၌ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ စသည်
 ဖြင့် စေတသိက်များစွာ ယှဉ်၏။ စိတ်တလုံး
 တလုံးသည် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ စသော
 စေတသိက်များစွာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်၏။
 ထိုသို့ တပေါင်းတည်း အတူတကွ ဖြစ်နေကြ
 သောကြောင့် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ စသည်
 ဖြင့် ခွဲခြားမသိတော့ပဲ ဓမ္မတခုတည်းကဲ့သို့
 ဖြစ်၍နေခြင်းသည် “သမူဟဆန” မည်၏။
 ဓမ္မတခုတည်းကဲ့သို့ မထင်ပဲ “ဤကား ဖဿ၊
 ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ စသည်
 ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ သိခြင်းသည် “ဆန-
 ဝိနိဗ္ဗောဂ=သမူဟဆန-ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍
 သိခြင်း၊ သမူဟဆန-ကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း”
 မည်၏။ ဖဿ၊ ဝေဒနာ စသော တရားများ၌
 ဖဿသည် သံသနုနကိစ္စ၊ ဝေဒနာသည် အနု-
 ဘဝနကိစ္စ စသည်ဖြင့် ကိစ္စအသီးသီး ကွဲပြား
 ကြ၏။ ယင်းသို့ ကိစ္စကွဲပြားသော်လည်း စိတ်
 တလုံးတည်း အတူတကွယှဉ်၍ ဖြစ်ကြရာ၌
 ထိုထိုတရားတို့၏ ကိစ္စအထူးကို မသိနိုင်
 လောက်အောင် ကိစ္စအားဖြင့် တခုတည်း
 ဖြစ်နေခြင်းသည် “ကိစ္စဆန” မည်၏။ ကိစ္စ
 တခုတည်းကဲ့သို့ မထင်ပဲ ဖဿ-သည် သံသ-
 နုနကိစ္စရှိ၏။ ဝေဒနာ-သည် အနုဘဝနကိစ္စ
 ရှိ၏။ စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ သိခြင်းသည်
 “ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ=ကိစ္စဆန-ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ
 ၍သိခြင်း၊ ကိစ္စဆန-ကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း”
 မည်၏။ စက္ခုဒွါရဝိထိ၌ ဖြစ်ကြသော စိတ်
 စေတသိက် တစဉ်တတန်းလုံးသည် ရူပါရုံ
 တခုတည်းကို အာရုံပြုသည့်အတွက် တခု
 တည်း မဟုတ်သော်လည်း တခုတည်းကဲ့သို့
 တခဲနက် ဖြစ်နေခြင်းသည် “အာရမ္မဏဆန”
 မည်၏။ အာရုံတူ၍ တခုတည်းဖြစ်နေသော်

လည်း တခုတည်းကဲ့သို့မထင်ပဲ ဤကား ပဉ္စ-
 ဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဤကား စက္ခုဝိညာဉ် စသည်ဖြင့်
 ၎င်း၊ ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ စသည်
 ဖြင့်၎င်း ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ သိခြင်းသည် “ဆန-
 ဝိနိဗ္ဗောဂ=အာရမ္မဏဆနကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ
 ၍သိခြင်း၊ အာရမ္မဏဆနကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီး
 ခြင်း” မည်၏ (နေတ္ထိ၊ ၁၅၄။ သံ၊ ၃၊ ၁။
 ၂၇။ မူလ၊ ၃၊ ၁။ ၆၀)။ အနတ္တလက္ခဏာကို
 ဘုရားပွင့်ရာ သာသနာတိုင်းမှာသာ ထင်မြင်
 နိုင်သည်။ သာသနာပဉ္စ မထင်မြင်နိုင် (အဘိ၊
 ၄၊ ၂။ ၄၆)။ အနတ္တလက္ခဏာကို သန္တတိ-
 စသော “ဆန” ဖုံးလွှမ်းမှုကြောင့် မသိနိုင်၊
 မမြင်နိုင်၊ မထင်နိုင်ခြင်းဖြစ်၏။ ဆန-ကို ဖြိုခွဲ
 ဖျက်ဆီးနိုင်လျှင်ကား အနတ္တလက္ခဏာလည်း
 ဟုတ်မှန်သော သဘောအတိုင်း ထင်မြင်လာ
 တော့သည်။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၇။) ယထာပဏိ-
 ဟိတံ ဆနဝိနိဗ္ဗောဂံ ကတော။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၆။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၃။ နာနာဓာတုယော ဝိနိဗ္ဗုဇိ-
 တော ဆနဝိနိဗ္ဗောဂေ ကတေ အနတ္တလက္ခဏံ
 ယာထာဝသရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ ၄၊
 ၂။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဆနဝိနိဗ္ဗောဂန္တိ
 သန္တတိသမူဟကိစ္စဆနာနံ ဝိနိဗ္ဗုဇနံ ဝိဝေ-
 စနံ။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၊ ၁။ ၄၂။ ဆန-
 ဝိနိဗ္ဗောဂေ ကတေတိ သမူဟဆနေ၊ ကိစ္စာ-
 ရမ္မဏဆနေ စ ပဘေဒိတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၊ ၂။
 ၄၃၇။ ဆနဝိနိဗ္ဗောဂံ ကတောတိ ကမ္မဋ္ဌာနံ
 ဂဟေတွာ သမူဟာဒိဆနဂ္ဂဟဏံ ဘိန္နိတွာ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၊ ၂။ ၄၅၄။

ဆနဝိနိဗ္ဗောဂကရဏ (န) [ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ+
 ကရဏ] အပေါင်းအစုကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်မှုကို
 ပြုခြင်း။ ပညာယ ယာထာဝတော ဆနဝိနိ-
 ဗ္ဗောဂကရဏေန အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဈ။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၉။

ဆနဝိနိဗ္ဗောဂဉာဏ (န) [ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ+ဉာဏ]
 အပေါင်းအစုကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ သိတတ်
 သောဉာဏ်။ ကေတ္တဝိနိဗ္ဗောဂကရဏံ ဆန-
 ဝိနိဗ္ဗောဂဉာဏံ အာဝဟတိ။ မူလ၊ ၃၊ ၁။ ၅၉။

ဆနဝိနိဗ္ဗောဂနယ (ပု) [ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ+နယ] အပေါင်းအစုကို ခွဲခြမ်းဝေစာန်သောနည်း။ တေနေဝ ဆဆက္ကာနံ ဝသေန ဆနဝိနိဗ္ဗောဂနယေန ဗျတိရေကတော စ အန္တယတော စ ဒံသေန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၀။

ဆနဝိနိဗ္ဗောဂဝဝတ္ထာန (န) [ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ+ဝဝတ္ထာန] အပေါင်းအစုကို ခွဲခြမ်းဝေစာန်မှုကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ အထ ကေသာ ဆနဝိနိဗ္ဗောဂဝဝတ္ထာနေန ဩဠေမကသမ္မဟဝသေန ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၉။

ဆနဝိနိဗ္ဗောဂါဘာဝ (ပု) [ဆနဝိနိဗ္ဗောဂ+အဘာဝ] အပေါင်းအစုကို ခွဲခြမ်းဝေစာန်မှု မရှိခြင်း။ ဆနဝိနိဗ္ဗောဂါဘာဝတော ဒိဋ္ဌိမာနတဏှာဝသေန “အဟံ မမာ” တိ သညိနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈။

ဆနဝိပုသန္နအာလောကပုဉ္ဇ (ပု) [ဆနဝိပုသန္န+အာလောကပုဉ္ဇ] တခဲနက် ကြည်လင်သော အရောင်စု။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဆနဝိပုသန္နအာလောကပုဉ္ဇသဒိသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။

ဆနဝိဝရ (ပု၊န) [ဆန+ဝိဝရ] အမှောင်ထုကို ဖြိုခွင်းဖျက်ဆီးခြင်း။ ဆနဝိဝရမုပဂတံ ဒိဝသကရမိဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈။

ဆနဝိဝရဂတ (တိ) [ဆနဝိဝရ+ဂတ] အမှောင်ထုကို ဖြိုခွင်းဖျက်ဆီး၍ သွားတတ်သောသူ။ ဆနဝိဝရဂတမိဝ ဒိဝသကရံ ဝနဝိဝရဂတံ မုနိဝရဒိဝသကရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃-၄။

ဆနဝေဌန (န) [ဆန+ဝေဌန] တခဲနက်သော သင်းကျစ်။ တဒါ ပစ္စေကမုနိနော၊ အဒါသိ* ဆနဝေဌနံ။ အပ၊၂။၂၆၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၄။

ဆနဝေဠုဂုဗ္ဗသဉ္ဇန္တ (တိ) [ဆနဝေဠုဂုဗ္ဗ+သဉ္ဇန္တ] ထူထပ်သော ဝါးချုံဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ တထာ ယော သကလစက္ကဝါဠုနိရန္တရံ ဆနဝေဠုဂုဗ္ဗသဉ္ဇန္တံ ကဗျေကလတာဝနဂဟနံ ဝိနိဝိဇ္ဇိတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။

ဆနသံဟတ— (မ၊ဋီ၊၁။၇၀) သည် ဆနသဟိတ (အနု၊ဋီ၊၂။၅၂) မှ ပြောင်းလာသော ပုဒ်ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဆနသဟိတ-ကြည့်။

ဆနသံဟတနာဠဝဏ္ဏ (တိ) [ဆနသံဟတ+နာဠဝဏ္ဏ] တခဲနက်-တလုံးတစည်းတည်း-ပေါင်းစပ်ထားသော အရိုးအညှာရှိသော။ ဆနသံဟတနာဠဝဏ္ဏတာယ ကဏ္ဍိကဗဒ္ဓေဟိ ဝိယ ပုပ္ဖေဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁။

ဆနသဇ္ဈာယ (ပု) [ဆန+သဇ္ဈာယ] တစုတပေါင်းထည်း ရွက်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း။ မေဃသဒ္ဓံ သုတော ကေဠိ သန္နိပတိတမောရဃဋ္ဌာ ဝိယ ဆနသဇ္ဈာယံ ကာတုံ အာရဒ္ဓဘိက္ခူ ဝိယ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

ဆနသဉ္ဇန္တ (တိ) [ဆန+သဉ္ဇန္တ] တခဲနက်-ထူထပ်စွာ-ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ မုသလဒဏ္ဍပရိမာဏေဟိ ဥစ္ဆူဟိ ဆနသဉ္ဇန္တံ မဟန္တိ ဥစ္ဆူဝနံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

ဆနသညာ (ထိ) [ဆန+သညာ] အပေါင်းအစု-တခုတည်း-ဟု မှတ်ထင်ခြင်း၊ မပြိုမကွဲတလုံးတခဲတည်းဟု သိမှတ်မှု။ ခယာနုပဿနာယ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ဆနသညာယ နိဿဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊၂။၁၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။) ဆနသညန္တိ သန္တတိဝသေန ဆနန္တိ သညံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ သန္တတိသမ္မဟကိစ္စာရမ္မဏာနံ ဝသေန ကေတ္တဂဟဏံ ဆနသညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၀။

ဆနသညာနိဝါရဏ (န) [ဆနသညာ+နိဝါရဏ] မပြိုမကွဲတလုံးတခဲတည်းဟု သိမှတ်မှု-ဆနသညာ-ကို တားမြစ်ခြင်း။ အတ္တာတိ ပရိကပ္ပိတဝတ္ထုဘေဒဒဿနတော ဆနသညာနိဝါရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။

ဆနသညာပဝတ္တိ (တိ) [ဆနသညာ + ပဝတ္တိ] မပြုမကွဲတလုံးတခဲတည်းဟု သိမှတ်မှု ဖြစ်ခြင်း။ တေဟိ ဆနသညာပဝတ္တိယာ ဝတ္ထု-ဘာဝတော နိမိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၂။ ၃၈၄။

ဆနသဏ္ဍိတ (တိ) [ဆန + သဏ္ဍိတ] အစိုင်အခဲအဖြစ်ဖြင့် တည်သော။ သုဝဏ္ဏာဒိဘာဝေနဟိ ဆနသဏ္ဍိတယ ပထဝီဓာတုယာ ဝိလိယိတော။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၆။

ဆနသန္တတ (တိ) [ဆန + သန္တတ] တခဲနက်-တစပ်တည်း- အကြားမရှိအောင်-ခင်းထားအပ်သော။ ပဒရသဉ္စိတံ ဟောတီတိ ယဿာ ဥပရိမတလံ ဒါရုဖလကေဟိ ဝါ ဆနသန္တတံ ဟောတီ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၉။

ဆနသန္တစ္ဆယ (တိ) [ဆန + သန္တစ္ဆယ] အလွန်ထူထပ်သော အရိပ်ရှိသော။ ကသိကမ္မဋ္ဌာနေကော ဇမ္ဗုရုက္ခော ပရမရမဏီယော ဆနသန္တစ္ဆယော အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၂၄။

ဆနသန္တိဝါသ (ပု) [ဆန + သန္တိဝါသ] (၁) တခဲနက်အားဖြင့် တည်နေခြင်း။ (တိ) (၂) ထူထပ်သော လူနေခြင်းရှိသော၊ လူနေအိမ်ခြေထူထပ်သော။ (၁) နာဿ အန္တောဆနသန္တိဝါသေန ပတိဋ္ဌာတုံ ဒဿာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၄။ (တိ) (၂) ဆနသန္တိဝါသတန္တိ ဂါမာနံ ဆနသန္တိဝါသတံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။

ဆနသန္တိဝေသ (တိ) [ဆန + သန္တိဝေသ] တခဲနက်-အပေါင်းအစု - အားဖြင့် တည်သော၊ တပေါင်းတည်း စုစည်း၍ တည်သော။ ဗဟူပိဏ္ဏာ စုဏ္ဏေတွာ ကေဘာဇနေ ပက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ ဆနသန္တိဝေသ၊ ကေမေဝ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၅။

ဆနသရီရ (တိ) [ဆန + သရီရ] ခိုင်မာ - တောင့်တင်း - သောကိုယ် ရှိသော၊ သူ။ ထူလော စဆနသရီရော စာယံ ဘိက္ခုတိ ဝုတ္တံ ဟောတီ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၈။

ဆနသဟိတ (တိ) [ဆန + သဟိတ] အစုအခဲနှင့် တကွဖြစ်သော။ လောဟမလံ ဝိယ ဆနသဟိတံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၅၂။

ဆနသာခါ (တိ) [ဆန + သာခါ] (၁) ထူထပ်သော သစ်ခက်။ (တိ) (၂) ထူထပ်သော သစ်ခက်ရှိသော။ (၁) မန္တမာလုတေရိတာယ ဆနသာခါယ သမလက်တံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၇၂။ (တိ) (၂) ဆနပဏ္ဏရုက္ခသာခန္တရ-ကြည့်။

ဆနသာခါမဏ္ဍပန္တရ (န) [ဆန သာခါမဏ္ဍပ + အန္တရ] ထူထပ်သောသစ်ခက်ရှိသော-ထူထပ်သော သစ်ခက်မိုးသော-မဏ္ဍပ်ကြား။ ဆနပဏ္ဏရုက္ခသာခန္တရ-ကြည့်။

ဆနသာဋက (ပု) [ဆန + သာဋက] ပိတ်ပိတ်သဲသဲ ထူထပ်သော ပုဆိုး။ ဆနသာဋကေနပိ အတ္တတေ ယသ္မိ ဝလိ န ပညာယတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၉။

ဆနသာဋကယုဂ (န) [ဆနသာဋက + ယုဂ] ပိတ်ပိတ်သဲသဲ ထူထပ်သော ပုဆိုးအစုံ။ ကေဿ ပန ဒုဂ္ဂတမနုဿဿ ကေမေဝ ဆနသာဋကယုဂံ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂၅။

ဆနသာရံ (ပု) [ဆန + သရ + က။ ဆနော] ဟုတွာ သရတီတိ ဆနသာရော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၅။ ပရုပ်။ ဆနသာရော သိတဗ္ဗော စ၊ ကပ္ပုရံ ပုံနပုံသကေ။ ဓာနံ၊ ၃။ ၃၀၅။

ဆနသာရံ (တိ) [ဆန + သာရ] တခဲနက်အနှစ်ရှိသော၊ အနှစ်အတိပြီးသော။ မသက္ကသာရော ဝုစ္စတိ ဩသက္ကနပရိသက္ကနာဘာဝေန ဆနသာရတာယ စ သိနေရုပဗ္ဗတရာဇာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၇၉။

ဆနသိနိဒ္ဓဘာဝဒဿန (န) [ဆနသိနိဒ္ဓဘာဝ + ဒဿန] တခဲနက် ပြေပြစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ နိယျာသတေလဂ္ဂဟဏဉ္ဇေတ္ထ ဟရိတာလဝဋ္ဋိယာ ဆနသိနိဒ္ဓဘာဝဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။

ဆနသိန်ဒ္ဒသက္ကသရီရ (တိ) [ဆနသိန်ဒ္ဒသက္က+သရီရ] တခဲနက်ပြေပြစ်သိမ်မွေ့သော ကိုယ်ရှိသောသူ။ တေတနဿ ဆနသိန်ဒ္ဒသက္ကသရီရတံ ဒဿေတွာ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၈။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၅၉။

ဆနသိလာ (တိ) [ဆန+သိလာ] တခဲနက်သော ကျောက်တုံး။ ကုဋ္ဌာဂါရပ္ပမာဏာ ဆနသိလာနာဝါ ဝိယ ဥဒကေ ပ္လ္လမာနာ အဒ္ဒသံ။ ဇာ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၆၁။

ဆနသိလာတလ (န) [ဆနသိလာ + တလ] တခဲနက်သော - ကျောက်အပြင် - ကျောက်ဖျာ။ ဆနသိလာတလာနိ ဘိန္နိတွာ ဥပရူပရိသတပတ္တာနိ ဟုတွာ ဒဏ္ဍပဒုမာနိ နာမနိက္ခမိ သု။ အပ၊ ငွါ၊ ၁။ ၆၃။

ဆနသိလာမယ (တိ) [ဆနသိလာ+မယ] တခဲနက် ကျောက်ဖြင့်ပြီးသော၊ ကျောက်အတိပြီးသော။ သေလေတိ ဆနသိလာမယေ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၇။

ဆနသုခုမဘာဝါပဇ္ဇန (န) [ဆနသုခုမဘာဝ+အာပဇ္ဇန] တခဲနက်သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ယသ္မာ စ မုဒုယေဝ ဆနသုခုမဘာဝါပဇ္ဇနေန ဒီဃဂါမိ။ သီ၊ ငွါ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၇၇။

ဆနသုခုမဘာဝါပါဒန (န) [ဆနသုခုမဘာဝ+အာပါဒန] တခဲနက်သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေခြင်း။ အမုဒုနော ဆနသုခုမဘာဝါပါဒနတ္ထံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၁၀။

ဆနသုဝဏ္ဏကတ (တိ) [ဆနသုဝဏ္ဏ+ကတ] တခဲနက်သော ရွှေဖြင့်ပြုအပ်သော။ ဆနသုဝဏ္ဏကတေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ငွါ၊ သစ်၊ ၂။ ၆။

ဆနသုဝဏ္ဏကောဋိမ (တိ) [ဆနသုဝဏ္ဏ + ကောဋိမ] တခဲနက်သောရွှေဖြင့် ထုလုပ်အပ်သော။ သော ဝိသာခါယ ကာရိတေသု

ဆနသုဝဏ္ဏကောဋိမေသု သေနာသနကုဋေသု။ ဓမ္မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၉၁။

ဆနသေလ (ပု) [ဆန+သေလ] တခဲနက်သော ကျောက်တောင်။ ဆနသေလသဒိသာဟေတေ အစလာ အကမ္ပိယာ။ ဓမ္မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၃၇၂။ ဆနသေလပဗ္ဗတ (ပု) [ဆန + သေလပဗ္ဗတ] တခဲနက်သောကျောက်တောင်။ ဆနသေလပဗ္ဗတော ဝိယ အစလော။ ဓမ္မ၊ ငွါ၊ ၁။ ၄၇။

ဆနသေလသိလာတလ (န) [ဆနသေလ + သိလာတလ] တခဲနက်ကျောက်တောင်ပေါ်၌ ရှိသောကျောက်ဖျာအပြင်။ အပိ န မဟာရာဇတညေဝ ဗိဇံ ဆနသေလသိလာတလေ ရဟေယျာတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၈။

ဆနိက (ပု) ဆနိကဂိုဏ်း။ သိဝါ ဝသုဒေဝါ ဆနိကာ အသိပါသာ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၈၉။

ဆနိဘူတဥဒကဝိသေသ (ပု) [ဆနိဘူတ+ဥဒကဝိသေသ] တခဲနက်ဖြစ်သော - အစိုင်အခဲဖြစ်သော - ရေအထူး (မိုးသီး)။ ဟိမကရကာ နာမ ကဒါစိ ဝသောဒကေန သဟပတနကာ ပါသာဏလေခါ ဝိယ ဆနိဘူတဥဒကဝိသေသာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၈။

ဆနိဘူတစိတ္တ (တိ) [ဆနိဘူတ+စိတ္တ] တခဲနက်ဖြစ်သော - တပေါင်းတစည်းတည်းဖြစ်သော - စိတ်ရှိသောသူ။ အပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တောတိ ဒေါသဝသေန န ဆနိဘူတစိတ္တော။ စူဠနိ၊ ငွါ၊ ၁၇။

ဆနောပလ (န) [ဆန+ဥပလ။ ဆနတော ဆနကာလေ ဝါ သဉ္ဇာတံ ဥပလံ သိလာ ဆနောပလံ။ ဓာန်၊ ငွါ၊ ၅၀။] မိုးသီး၊ ရှောက်ရွာမိုးကာရကာ တု ဆနောပလံ။ ဓာန်၊ ၅၀။

သမ္မဏ္ဌနာမက (တိ) [သမ္မဏ္ဌ + နာမ + က] သမ္မဏ္ဌ အမည်ရှိသော။ ဘေသကဋ္ဌာတိ သမ္မဏ္ဌနာမကော ဂစ္ဆဝိသေသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၁။

သမ္မ (ပု) [သရ+မ။ သေဒေါပဋ္ဌရတိ အနေ-
နာတိ သမ္မော၊ နိဒါသော။ မောဂါ၇။ ၁၃၆။]
(၁) အပူ၊ နွေအပူ။ (၂) နွေဥတု၊ နွေရာသီ။
(၃) ချေး။ (တိ)(၄) ပူသော။ (၁) ပိပါ-
သိတေ သမ္မနိ သမ္မရေတေ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၅။
ဇာ၊ ၁။ ၁၆၃။ သမ္မနိတိ ဂိမ္မေ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။
ပိပါသိတေ သမ္မနိ သမ္မရေတေတိ သမ္မေန
သမ္မရေတေ အတိဝိယ ဖုဋ္ဌေ သမ္မကိလန္တေ။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၀။ (၂)(၃) ဂိမ္မေ သမ္မော
နိဒါသော စ၊ ဥဏှေ သေဒဇလေပျထ။ ဓာန်။
၉၅၅။ (တိ)(၄) ပရိဝတ္တာမိ ဝါရိစဇေဝ
သမ္မေ။ ပေတ။ ၂၀၉။ သမ္မေတိ သမ္မသန္တတ္တေ
ထလေ။ ပေတ၊ ၄။ ၂၄၂။

သမ္မကာလ (ပု) [သမ္မ+ကာလ] နွေအခါ၊ နွေ
ဥတု။ ယထာ သမ္မနိ သမ္မကာလေ ဥဏှာဘိ-
တတ္တော ပုရိသော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၆။ (-
စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။ သံ၊ ၄။ ၂။
၂၅၀။)

သမ္မကိလန္တ (တိ) [သမ္မ + ကိလန္တ] အပူဖြင့်
ပင်ပန်းသော။ သမ္မ (၁) ကြည့်။

သမ္မဇလ (န) [သမ္မ + ဇလ] ချေး။ သေဒေါ
သမ္မဇလေ ပါကေ။ သမ္မဇလံ ကာယေ ဥဏှေန
သဉ္ဇာတဇလံ။ ဓာန်။ ၈။ ၁။ ၁၀၈။

သမ္မဏ္ဍဂစ္ဆ (ပု) [သမ္မဏ္ဍ+ဂစ္ဆ] သမ္မဏ္ဍမည်သော
ချုံ၊ ဘေသကဋ္ဌာတိ ဝုစ္စတိ သမ္မဏ္ဍဂစ္ဆ။ မ၊
၄။ ၂။ ၄၉။

သမ္မတတ္တ (တိ) [သမ္မ+တတ္တ] အပူဖြင့်ပူသော၊
အပူနှိပ်စက်ခံရသော။ သူ။ ဝါရိ ယထာ သမ္မနိ
သမ္မတတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၁။ ထေရ၊ ၃၇၄။
ယထာ သမ္မနိ သမ္မကာလေ ဥဏှာဘိတတ္တော
ပုရိသော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၆။

သမ္မတာပန (န) [သမ္မ+တာပန] အပူဖြင့်ပူစေ
ခြင်း။ သဗ္ဗေသဉ္ဇ အာဟာရူပဇီဝိတသတ္တာနံ
သမ္မတာပနေ သန္တတ္တကာယာနံ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၇၈။

သမ္မပရိတာပ (ပု) [သမ္မ+ပရိတာပ] အပူဖြင့်
ထက်ဝန်းကျင် ပူခြင်း၊ အလွန် ပူပြင်းခြင်း။
အတိဥဏှန္တိ သမ္မပရိတာပါဒိနာ အတိဝိယ
ဥဏှံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၉။

သမ္မပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [သမ္မ+ပရိဋ္ဌာဟ] အလွန်ပူ
လောင်ခြင်း၊ ပူပြင်းခြင်း။ ဝိနေယျ သမ္မပရိ-
ဋ္ဌာဟံ။ မ၊ ၁။ ၃၅၂။

သမ္မပရိဋ္ဌာဟဝူပသမ (ပု) [သမ္မပရိဋ္ဌာဟ+ဝူပ-
သမ] အလွန်ပူလောင်ခြင်း၏ ငြိမ်းခြင်း။
သမ္မပရိဋ္ဌာဟဝူပသမတော ဥတုသပ္ပိယလာ-
ဘေန ထေရဿ စိတ္တံ သမာဟိတံ အဟောသိ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။

သမ္မပရိဋ္ဌာဟဘိဘူတ (တိ) [သမ္မပရိဋ္ဌာဟ+
အဘိဘူတ] အလွန်ပူလောင်ခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်
အပ်သော။ သူ။ ထေရဿ သမ္မပရိဋ္ဌာဟဘိ-
ဘူတဿ သာရဂဗ္ဗေဟိ မေဃဝါတေဟိ သမ္မ-
ပရိဋ္ဌာဟော ဝူပသမိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄။

သမ္မပရေတ (တိ) [သမ္မ + ပရေတ] အပူဖြင့်-
တွေ့ထိ-နှိပ်စက်-အပ်သော။ သူ။ အထ ပုရိ-
သော အာဂစ္ဆေယျ သမ္မာဘိတတ္တော သမ္မပ-
ရေတော။ မ၊ ၁။ ၁၀၆။ သံ၊ ၁။ ၃၃၂။ အံ၊ ၂။
၁၆၅။ သမ္မပရေတောတိ သမ္မေန အနုဂတော။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၁၁။) သမ္မေန အနုဂတောတိ သမ္မေန
ဖုဋ္ဌော အဘိဘူတော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၁။

သမ္မသန္တတ္တ (တိ) [သမ္မ+သန္တတ္တ] အလွန်ပူသော၊
ပူပြင်းသော။ သမ္မ (တိ) (၄) ကြည့်။

သမ္မသန္တာပ (ပု) [သမ္မ + သန္တာပ] နွေဥတု၏
ပူပြင်းခြင်း၊ နွေအပူဒဏ်။ သမ္မသန္တာပေန
သန္တတ္တာယ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၅၉။

သမ္မသဘာဝ (တိ) [သမ္မ + သဘာဝ] ပူသော
သဘောရှိသော။ သမ္မသဘာဝတာယ ပန
ရသ္မိနံ ပရိတော ဖရန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၉။

သမ္မာနုဂတ (တိ) [သမ္မ+အနုဂတ] အပူဖြင့်-
တွေထိ-နှိပ်စက်-အပ်သောသူ။ သမ္မပရေ-
တောတိ သမ္မာနုဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။
သမ္မပရေတ-လည်း ကြည့်။

သမ္မာပဂမ (ပု) [သမ္မ+အပဂမ] အပူကင်းခြင်း၊
အပူငြိမ်းခြင်း။ သမ္မာပဂမေန ဥတုသပ္ပါယ-
လာဘေန သမာဟိတစိတ္တော တာဝဒေဝ
ဝိပဿနံ ဥသုက္ကာပေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။

သမ္မာဘိတတ္ထ (တိ) [သမ္မ+အဘိတတ္ထ] အပူဖြင့်
အလွန်ပူသော၊ အပူသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊
သူ။ သမ္မာဘိတတ္ထော(သံ၊၁။၃၃၂)တိ သ-
မ္မေန အဘိတတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ သမ္မာ-
ဘိတတ္ထာ (ဇော၊၂။၁၉၂)တိ သန္တာပေန ပိဋ္ဌိ-
တာ။ ဇော၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၀။

သမ္မာဘိတတ္ထပုရိသ (ပု) [သမ္မာဘိတတ္ထ+ပုရိ-
သ] အပူနှိပ်စက်ခံရသောယောက်ျား။ သမ္မာ-
ဘိတတ္ထပုရိသော ဝိယ ဝဇ္ဇနိသိတော ပုထုဇ္ဇ-
နော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

သမ္မာဘိတတ္ထဟတ္ထိ (ပု) [သမ္မာဘိတတ္ထ+ဟတ္ထိ]
အပူနှိပ်စက်ခံရသော ဆင်။ နာဂေါ သမ္မာ-
ဘိတတ္ထောဝါတိ သမ္မာဘိတတ္ထဟတ္ထိ ဝိယ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

သရ (န) [သရ+ဏ။ ဂဟ+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၀၆။]
(၁) အိမ်။ (အရာဌာနအားလျော်စွာ
ကျောင်း စေတီ အိမ်စသည်ကိုလည်း ဟော
သည်။) (၂) အိပ်ရာ တိုက်ခန်း၊ အိပ်ခန်း။
(၃) အိမ်၌ခန့်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်ခြင်း၊ လူ့
ဘောင်။ (၄) ကာမဂုဏ်။ (၅) အိမ်ရှင်မ။
(၁) ဟေိ တာတ သုဒိန္န သရံ ဂမိဿာမ။
ဝိ၊၁။၁၈။ သရေ(ထေရီ။၃၈၀)တိ ဂေဟံ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅။ (၂) မဟလ္လကေ သရေ (ဝိ၊
၂။၁၂၇)တိ မဟလ္လကေ သယနိသရေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၂၂။ (ဒတ္တ-စသည်ကဲ့သို့ သယနိ ရှေ့ပုဒ်
ကျေသော သမာသ်-ဟု ပါစိတ်၊ ယော၊၁။

၈၀-၌ ဆို၏။)(၃) ဓမ္မေန သရမာဝသံ။ အံ၊
၂။၆၉။ သရမာဝသန္တိ သရာဝါသံ ဝသန္တော။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၃၈။) သရမေသိ-လည်းကြည့်။ (၄) သရ-
မေသိ (၂) ကြည့်။ (၅) သရဒိန္နကာဗာဓ-
ကြည့်။

သရဥမ္မာရ (ပု) [သရ+ဥမ္မာရ] အိမ်တံခါးခုံ။
ဣဓ သရဥမ္မာရတော ပဋ္ဌာယ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။

သရက (န) [သရ+က] အိမ်။ ဂစ္ဆ တံ သရကံ
ယထာသုခံ။ ဇော၊၁။၆၉။ ဂစ္ဆ တံ သရကံ
ယထာသုခန္တိ....အတ္တနော ဂေဟံ အဂမာသိ။
ဇော၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

သရကပေါတ (ပု) [သရ+ကပေါတ] အိမ်ခို။
သရကပေါတဿ ဧကံ အင်္ဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။
မိလိန္ဒ။၃၄၅။

သရကိစ္စ (န) [သရ+ကိစ္စ] အိမ်မှုကိစ္စ။ သရဏိ-
ကြည့်။

သရကုဋ (ပု) [သရ+ကုဋ] အိမ်နံရံ။ ကုဋော
နာမ သရကုဋော။ ကဒါ၊ဋီ။၁၁၄။

သရဂေါလိ(ဋီ)ကဝစ္စ (န) [သရဂေါဋီက+ဝစ္စ]
အိမ်မြှောင်ချေး။ ဩတရဏတော ပဋ္ဌာယ
ပါဒရဇသရဂေါလိကဝစ္စာဒိသမ္ပရိကိဏ္ဍံ။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇။ တထာ ဟိ သရဂေါဋီကဝစ္စ-
မူသိကဇတုကဝစ္စာဒိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၇။

သရဂေါလိ(ဋီ)ကာ (ထိ) [သရ+ဂေါဓာ+က။
သရံ နိဿိတာ ဂေါဓာ သရဂေါဋီကာ၊ ဓဿ
ဋ္ဌော၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၂။] အိမ်
မြှောင်။(တက်တူ။ဓာန်၊သျှ။အိမ်ဖွတ်။ဓာန်၊
ဋီ၊သျှ။) တသ္မိဉ္စ သမယေ သရဂေါလိကာယ
မက္ခိကာ ဂယုန္တိ မုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ သရ-
ဂေါလိကာယာတိ သရဗုနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၃၇၀။

ဆရာစွာယာ (ထိ) [ဆရာ + ဆာယာ] အိမ်ရိပ်။
သော မာတရံ အဗ္ဗ တံ သီတာယ ဆရာ-
စွာယာယ နိသိဒသိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၂၀။

ဆရာဇန (ပု) [ဆရာ+ဇန] အိမ်နေလူ။ တံ ဒိသ္မာ
ဆရာဇနော ထေရေ အပ္ပဿဒံ ဇနေသိ။
ထေရ၊ဌ၊၁။၄၆၁။

ဆရာဇာတိက (တိ) [ဆရာ + ဇာတိ + က]
အိမ်၌ ဖြစ်သော၊ အိမ်ခြံပေါက်ဖြစ်သော
(နွား)။ မမေတေ ဆရာဇာတိကာ။ ဇာ၊ဌ၊
၆။၁၆၉။

ဆရာဏ (န) [ဆရာ+ယု] သွန်ခြင်း၊ ထွက်ခြင်း၊
ယိုစီးခြင်း။ ဥပရိ ဆရာဏေန စ ဝိဿန္တနေန စ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။

ဆရာဏီ (ထိ) [ဆရာ+နီ+အ + ဤ။ ဆရာ+နီ။
ဆရာဏီစုံ နေတိတိ ဆရာဏီ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၀။
မောဂ်၊၃။၃၂။] အိမ်ရှင်မ။ တေန ခေါ ပန
သမယေန ဆရာဏီ နိဝေသနဒွါရေ နိသိန္နာ
ဟောတိ။ဝိ၊၂။၃၂။ ဆရာဏီတိ ဆရာသာမိနီ။
ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆။ ဆရာ နယတိတိ ဆရာဏီ၊ ဆရာ-
နာယိကာ။ တေနာဟ “ဆရာသာမိနီ”တိ။
သာရတ္ထ၊၃။၁၁။

ဆရာတိ (ကြိ) [ဆရာ+အ+တိ] သွန်းလောင်း၏။
သုဒတိတိတေဿ ဆရာတိ သိဉ္စတိတိ အတ္ထော။
သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၃။

ဆရာဒါန (န) [ဆရာ+ဒါန] (ဗောဓိ) အိမ်လှူ
ခြင်း။ အဇ္ဈာဝုတ္တံ မယာ တေ၊ ဆရာဒါနသိဒ္ဓိ
ဖလံ။ အပ၊၂။၃၁။

ဆရာဒါသယောဓ (ပု) [ဆရာဒါသ + ယောဓ]
အိမ်ကျွန်သူရဲ၊ အိမ်ကျွန်စစ်သည်။ ဒါသိက-
ပုတ္တာတိ ဗလဝသိနေဟာ ဆရာဒါသယောဓာ။
ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ ဆရာဒါသယောဓာတိ အန္တော-
ဇာတယောဓာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၆၃-ပ.မ.ဗ.သ.စ

ဆရာဒါသိကပုတ္တ (ပု) [ဆရာဒါသိက+ပုတ္တ] အိမ်
ကျွန်မသား။ ဆရာဒါသိကပုတ္တာတိပိ ပါဌော၊
အန္တောဇာတဒါသိနံ ပုတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။

ဆရာဒါသိ (ထိ) [ဆရာ+ဒါသိ] အိမ်ကျွန်မ။
အန္တောဇာတော နာမ ဇာတိဒါသော ဆရာ-
ဒါသိယာ ပုတ္တော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၇၂။

ဆရာဒိန္နကာဗာဓ (ပု) [ဆရာဒိန္နက+အာဗာဓ]
အိမ်ရှင်မ ပေးသော (အကျွမ်း ဝင်အောင်
ပြုကြောင်းဖြစ်သော)ဆေးကြောင့်ဖြစ်သော
အနာ၊ အိမ်ရှင်မ ပေးသော - အနုဆေး -
ပီယဆေး - ကြောင့်ဖြစ်သော ရောဂါ။ ဆရာ-
ဒိန္နကာဗာဓော (ဝိ၊၃။၂၉၉)တိ ဝသိကရဏ-
ပါနကသမုဋ္ဌိတရောဂေါ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၇၄။ ဆရာ-
ဒိန္နကာဗာဓော နာမ ဝသိကရဏတ္ထာယ ဆရာ-
ဏီယာ ဒိန္နဘေသဇ္ဇသမုဋ္ဌိတော အာဗာဓော။
သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။

ဆရာဒေဝတာ (ထိ) [ဆရာ+ဒေဝတာ] အိမ်
စောင့်နတ်။ သံဃဿ ဒိန္နေ စတ္တာရော ပစ္စ-
ယေ တာသံ ဆရာဒေဝတာနံ အာဒိသေယျ။
ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၂။ ဥဒါန၊ဌ။၃၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။
၃၁၉။

ဆရာဒွါရ (န) [ဆရာ+ဒွါရ] အိမ်တံခါး။ ထေရော
ဒုတိယဒိဝသေ ဗြာဟ္မဏဿ ဆရာဒွါရံ သမ္ပ-
တ္တော။ မိလိန္ဒ၊၉။

ဆရာဒွါရကောဌက (ပု) [ဆရာဒွါရ+ကောဌက]
အိမ်တံခါးမုခ်။ ဆရာဒွါရကောဌကေ အာသနံ
ပညာပေတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၇။

ဆရာဒွါရမူလ (န) [ဆရာဒွါရ+မူလ] အိမ်တံခါး
ခြေရင်း။ သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏေ ဆရာဒွါရ-
မူလေ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၅။

ဆရာဒွါရသမိပ (တိ) [ဆရာဒွါရ+သမိပ] အိမ်တံ
ခါးအနီး။ ဇေဋ္ဌကကမ္မာရဿ ဆရာဒွါရသမိပေ
ဌတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၆၅။

သရဓူပန (န) [သရ+ဓူပန] ကျောင်းကို-ထုံ
ခြင်း-သုတ်လိမ်းခြင်း၊ စေတီအိမ်ကို-ထုံ-
သုတ်လိမ်း-ခြင်း။ ဒွါရေ ပဉ္စင်္ဂလိသရဓူပနာ-
ဒိသု ဝါ ဥပနေတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၀။ သရ-
ဓူပနံ ဝိဟာရဝါသနာ၊ စေတီယသရဝါသနာ
ဝါ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။

သရဓေဒုဝစ္ဆက (ပု) [သရဓေဒု+ဝစ္ဆက] အိမ်
ခြံပေါက် နွားမ၏ သားငယ်။ အထ သော
သရဓေဒုဝစ္ဆကော ဝိယ ကဏ္ဍော သြလမ္ဗိ-
တော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။ သရ-
ဓေဒုဝစ္ဆကော ဝိယာတိ သရေ ပရိစိတဓေဒု-
ယာ တတ္ထေဝ ဇာတသံဝဒ္ဓဝစ္ဆကော ဝိယ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။

သရနာယိကာ (ထီ) [သရ+နီ+ဏှ+အာ] အိမ်
ရှင်မ။ သရဏိ-ကြည့်။

သရန္တ (တိ) [သရ+အန္တ] ယိုစီး-လျှံ-သော။
ဥဿရန္တန္တိ ဥပရိ သရန္တ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။

သရပဋိပါဠိ (ထီ) [သရ+ပဋိပါဠိ] အိမ်အစဉ်။
သရပဋိပါဠိယာ ဘိက္ခာယ ပဝိသတိ။ ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၁၇၃။

သရပတိဋ္ဌာပန (န) [သရ+ပတိဋ္ဌာပန] အိမ်ကို
တည်စေခြင်း၊ အိမ်ဆောက်လုပ်ခြင်း။ သရ-
ဝတ္ထု-ကြည့်။

သရပတိဋ္ဌာပနဋ္ဌာန (န) [သရ+ပတိဋ္ဌာပန-
ဋ္ဌာန] အိမ်ဆောက်လုပ်မည့်နေရာ။ သရဝတ္ထု-
ကြည့်။

သရပရိစ္ဆေဒ (ပု) [သရ+ပရိစ္ဆေဒ] အိမ်အပိုင်း
အခြား။ သရပရိစ္ဆေဒေါ ကေကုလဿ နိဝေ-
သနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။

သရပါဠိ (ထီ) [သရ+ပါဠိ] အိမ်စဉ်၊ အိမ်ဟန်း။
ဝိထိယမ္ဗိ ကေပဿေ သရပါဠိယာ ဝသေန။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၀။

သရပ္ပဝေသ (ပု) [သရ+ပဝေသ] အိမ်သို့ဝင်
ခြင်း၊ အိမ်တက်မင်္ဂလာ။ ဣမိနာ နက္ခတ္တေန
သရပ္ပဝေသော ကတဗ္ဗော (မဟာနိ၊ ၂၉၈)-
တိ ဂေဟပ္ပဝေသမင်္ဂလံ ကာတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊
ဌ၊ ၃၆၆။

သရပ္ပ(ပ)ဝေသန (န) [သရ+ပဝေသန] အိမ်
သို့ဝင်ခြင်း။ တဿာ သဟ သရပ္ပဝေသနေန
သကလဂေဟံ စန္ဒနဂန္ဓဉ္စေ နိလုပ္ပလဂန္ဓဉ္စ
(စန္ဒနဂန္ဓော စေ နိလုပ္ပလဂန္ဓော စ?) ဝါယံ။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ သဟ သရပဝေသနေန။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၄။

သရဘိတ္တိ (ထီ) [သရ+ဘိတ္တိ] အိမ်နံရံ။ သရ-
သန္တိ-ကြည့်။

သရဗန္ဓန (န) [သရ+ဗန္ဓန] (၁) အိမ်ဖြင့်
နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ အိမ်၌ ချုပ်နှောင်ထားခြင်း၊
နှောင်အိမ်သွင်းခြင်း။ (၂) အိမ်အနှောင်
အဖွဲ့၊ အိမ်ထောင်ချခြင်း။ (၁) သရဗန္ဓနေန
ဝါ နဂရဗန္ဓနေန ဝါ ဂါမဗန္ဓနေန ဝါ နိဂမ-
ဗန္ဓနေန ဝါ ဗန္ဓေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ (၂)
အမှာကံ ပုတ္တံ ရေဝတံ ဒဟရမေဝ သရဗန္ဓ-
နေန ဗန္ဓိဿာမ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

သရမင်္ဂလ (န) [သရ+မင်္ဂလ] အိမ်ဝင်မင်္ဂလာ၊
အိမ်တက်မင်္ဂလာ။ သရမင်္ဂလံ အာဝါဟမင်္ဂ-
လံ ဆတ္တမင်္ဂလံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၉၀။ အဘိနဝ-
သရပ္ပဝေသနမဟော သရမင်္ဂလံ။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၄၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။

သရမဇ္ဈ (ပု၊ န) [သရ+မဇ္ဈ] အိမ်အလယ်။
သရမဇ္ဈေယေဝ ပက္ခလိတာ (ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅)-
တိ သရတော ဗဟိ ဂန္တုကာမာ ပုရိသာ
မဂ္ဂံ အနောတရိတော သရာဇိရေန သမတလေ
ဝိဝဋ္ဋင်္ဂဏေ ဧဝ ပက္ခလနံ ပတ္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၃၆၅။

သရမနုဿ (ပု) [သရ+မနုဿ] အိမ်နေလူ။
သရမနုဿဟိ ဉာတမတ္တာဝ ဣတော စိတော
စ ပလာယိ သု။ ပေတ၊ ဌ၊ ၄။

သရမနုဿက (ပု) [သရ+မနုဿက] အိမ်နေ
လူ။ သရမနုဿကာ သရာ နိက္ခမိတွာ။
ဓုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၉၉။

သရမဟ (ပု) [သရ+မဟ] အိမ်ဝင်မင်္ဂလာ၊
အိမ်တက်ပွဲ။ သရမင်္ဂလန္တိ သရမဟော။ ဝဇီရ။
၄၂၇။

သရမာနုဿက (ပု) [သရ+မာနုဿက] အိမ်နေ
လူအပေါင်း။ သရမာနုဿကာနံ သဒ္ဓေါ
သုယတိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၈။

သရမုခ (န) [သရ+မုခ] အိမ်တံခါးပေါက်။
သရမုခါနိ သြလောကေန္တော။ မဟာနိ။ ၂၇၅၊
၃၇၇။ စူဠနိ။ ၂၇၄။ သရမုခါနိ သြလော-
ကေန္တောတိ သရဒ္ဓါရာနိ အဝလောကေ-
န္တော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၄၃။

သရမုသိက (ပု) [သရ+မုသိက] အိမ်ကြွက်။
ဂဏှိ သု မဇ္ဇာရသိရေသု ယူကာ၊ ဝိဿတ္ထ-
စိတ္တာ သရမုသိကာပိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၀၃။

သရမေသိ (တိ) [သရ+သေ+ဏိ] (၁) လူ
ဘောင်ကို ရှာမှီးသောသူ။ (၂) ကာမဂုဏ်
တို့ကို ရှာမှီးသောသူ။ (၃) အိမ်၌နေသော
သူ။ (၁) (၂) (၃) သဒ္ဓဿ သရမေသိနော။
သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ အံ၊ ၂။ ၃၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၇။
ပေတ။ ၁၅၇။ သရမေသိနောတိ သရာဝါသံ၊
ပဉ္စ ဝါ ကာမဂုဏေ သေန္တဿ ဂဝေသန္တဿ
ကာမဘောဂိနော ဂဟဋ္ဌဿ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၄။
(-သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂၂၉။) သရမေသိနောတိ
သရာဝါသံ ပရိယေသန္တဿ ဝသမာနဿ ဝါ။
အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၁၆။ သရမေသိနောတိ သရမာ-
ဝသန္တဿ ဂဟဋ္ဌဿ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၁၆။
သရမေသိနောတိ သရာဝါသသင်္ခါတံ သရံ
သေန္တဿ။ သရာဝါသသန္တိသိတတ္တာ “သရ”-
န္တိ ကာမဂုဏာ ဝုစ္စန္တိတိ အာဟ “ပဉ္စ
ကာမဂုဏေ”တိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂၇။

သရဝတ္ထု (န) [သရ+ဝတ္ထု] (၁) အိမ်ဆောက်
လုပ်မည့် မြေနေရာ၊ အိမ်ရာမြေ။ (၂) နေရာ
အိမ်။ (၁) ဝတ္ထုန္တိ သရဝတ္ထု။ မဟာနိ။ ၈၊
၁၉၁။ သရဝတ္ထုန္တိ သရပတိဋ္ဌာပနတ္ထံ ကတာ-
ကတဘူမိဘာဂေါ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၄၆။ သရ-
ဝတ္ထုနိ (ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၀) တိ သရပတိဋ္ဌာပနဋ္ဌာ-
နာနိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၈။ (၂) သရဝတ္ထု (ဒီ၊ ဌ။
၃။ ၁၅၀) န္တိ ဝသနဂေဟံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၁၆၀။

သရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟကာလ (ပု) [သရဝတ္ထု+ပရိဂ္ဂ-
ဟကာလ] အိမ်ရာမြေကို သိမ်းဆည်းသော
အခါ။ သရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟကာလေယေဝ ဒေဝ-
တာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ ဂဏှန္တိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။
၁၅၃။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၁၂။

သရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟဏကာလ (ပု) [သရဝတ္ထု+
ပရိဂ္ဂဟဏကာလ] အိမ်ရာမြေကို သိမ်းဆည်း
သောအခါ။ ယသ္မာ သရဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟဏကာ-
လေယေဝ ဒေဝတာ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာနံ
ဂဏှန္တိ။ သံ၊ ဌ။ ၃။ ၈၆။

သရဝါသိ (တိ) [သရ+ဝသ+ဏိ] အိမ်၌နေ
သောသူ။ သဗ္ဗေဟိ သရဝါသိဟိ ဂရဟိတာ
ဂရဟပ္ပတ္တာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၈၆။

သရဝိဘဝ (ပု) [သရ+ဝိဘဝ] အိမ်၌-ရှိ-ဖြစ်
-သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ အမုကသ္မိ နာမ
ဂါမေ မယံ ဤဒိသော သရဝိဘဝေါ။ သုတ္တနိ၊
ဌ။ ၁။ ၁၆၃။

သရဝိလောပ (ပု) [သရ+ဝိလောပ] အိမ်ကို
ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဟတ္ထပါဒဆေဒနဉ္စ သရဝိ-
လောပဉ္စ ပါပုဏိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၃၇၉။

သရဝိဝရ (န) [သရ+ဝိဝရ] အိမ်အကြား၊ အိမ်
အတွင်း။ သရမဇ္ဈေယေဝ ပက္ခလိတာတိ
ယထာ သရတော ဗဟိ ဂန္တုကာမာ ပုရိသာ
မဂ္ဂံ အနောတရိတွာ သရဝိဝရေ သမတလေ
ဝိဝဋ္ဋင်္ဂဏေ ဝေ ပက္ခလနံ ပတ္တာ။ သီ၊ ဌ။ ၁။
၂။ ၃၇၆။

သရသန္ဓိ (ပု) [သရ+သန္ဓိ] အိမ်အစပ်၊ အိမ်နံရံ။ သန္ဓိန္တိ သရသန္ဓိ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၄၅။ သံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၁၂။ အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၃၉။ သရဿ ဘိတ္တိ အန္တော၊ ဗဟိ စ သန္ဓိကာ ဟုတော့ ဌိတာ သရသန္ဓိ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၂၁။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၅၃။ သရဘိတ္တိယာ အန္တော စ၊ ဗဟိ စ သန္ဓိ သရသန္ဓိ။ သီ၊ ငွါ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆။

သရသန္ဓိစ္ဆေဒန (န) [သရသန္ဓိ+ဆေဒန] အိမ်အစပ်ကို ဖြတ်ခြင်း၊ အိမ်နံရံကို ဖောက်ထွင်းခြင်း။ ဥမ္မဂ္ဂံ ခနိတောတိ သရသန္ဓိစ္ဆေဒနေန အန္တောပဝိသနမ္မဂ္ဂံ ခနိတော။ အံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၁၀။

သရသန္ဓိမုခ (န) [သရသန္ဓိ+မုခ] အိမ်နံရံစပ်အဝ။ ဂေဟံ ပဝိသန္တော သရသန္ဓိမုခေ ဝေရာဇပုရိသေဟိ ဂဟိတော။ နေတ္ထိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၃။

သရသပ္ပ (ပု) [သရ+သပ္ပ] အိမ်၌ နေသော မြွေ၊ ထန်းမြွေ။ (လင်းမြွေ။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။) သိလုတ္တော သရသပ္ပေယ။ ဒွယံ ဝေသ္မနိဝုဋ္ဌသပ္ပေ။ ဓာန်။ ဓာန်၊ ငွါ၊ ၆၅၂။

သရသပ္ပဇာတိက (တိ) [သရသပ္ပ+ဇာတိက] ထန်းမြွေမျိုးဖြစ်သော။ သရသပ္ပဇာတိကံ အဟိံ ဒဏ္ဍကေန ပဟရန္တေ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၃။

သရသန္ဓိဝေသ (တိ) [သရ+သန္ဓိဝေသ] အိမ်၌ နေသောသူ။ ဝိသိခါတိ သရသန္ဓိဝေသော၊ ဝိသိခါဂဟဏေန စ သန္ဓိဝါသိနော ဂဟိတာ “ဂါမော အာဂတော” တိအာဒိသု ဝိယ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၂၈။ မ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၀၈။ အံ၊ ငွါ၊ ၃။ ၃၃၈။

သရသဘာ (ထိ) [သရ+သဘာ] အိမ်-ခန်းမဆောင်-ညှော်ခန်း။ မဇ္ဈေ စ သရသဘာယံ။ ဝဇိရ။ ၂။ ၃၂။

သရသမ္ပဇန (န) [သရ+သမ္ပဇန] အိမ်ကိုတံမြက်လှည်းခြင်း။ ဥဒကာဟရဏသရသမ္ပဇနဒန္တကဋ္ဌမုခေါဒကာနုပ္ပဒါနေန။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၂။

သရသာ(သာ)မိက (ပု) [သရ+သာမိက။ ထိ-၌ သရသာမိကာ] အိမ်ရှင်။ ဒါယကဿေဝ ဟောတိ သရသာမိကဿ ဝိယ။ သံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၇၇။ သရေ သရသာမိကော ဝိယ။ အံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၄၃။ သရံ ဝိယ သရသာမိကာ၊ အယမ္ပိ ပုရိသသမာဂမံ အလဘမာနာ သောကံ အာဝိသတိ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၂၂၃။ ကခါ။ ၃၄၇။

သရသာ(သာ)မိနီ (ထိ) [သရသာမိ+ဣနီ] အိမ်ရှင်မ။ သရဏီတိ သရသာမိနီ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၆။ မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၅။ အံ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၄၆။ ပဋိသံ၊ ငွါ၊ ၂။ ၂၇၇။ ကုလိတ္ထိယော နာမ သရသာမိနီယော။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၂။ ၁၁၉။

သရသုဏှာ (ထိ) [သရ+သုဏှာ] အိမ်နေချွေးမ။ သရသုဏှာ အာဝသထဒ္ဓါရေ နိသိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂။ သရသုဏှာတိ တသ္မိံ သရေ သုဏှာ။ ဝိ၊ ငွါ၊ ၃။ ၁၆။

သရသုကရ (ပု) [သရ+သုကရ] အိမ်ဝက်။ သရသုကရော ဟိ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ပေါသိယမာနော။ ဓမ္မ၊ ငွါ၊ ၂။ ၃၁၅။

သရသင်္ခေပ (ပု) [သရ+သင်္ခေပ] အိမ်အသွင်၊ အိမ်ပုံသဏ္ဌာန်။ သရသင်္ခေပေန ဥပရိ ပဒရံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ။ ဒီ၊ ငွါ၊ ၁။ ၂၃၂။

သရာဇိရ (န) [သရ+အဇိရ] အိမ်မျက်နှာစာကြမ်းပြင်။ သရေ ဩဟိယိတော သရာဇိရေ ဌတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၀။ သရာဇိရေတိ ဂေဟင်္ဂဏေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငွါ၊ ၁။ ၁၆၈။

သရာဝါသ (ပု) [သရ+အာဝါသ။ သရ+အာ+ဝသ+ဏ] (၁) အိမ်၌နေခြင်း၊ အိမ်ထောင်ခြင်း၊ လူ့ဘောင်၌ နေရခြင်း။ (တိ) (၂) အိမ်၌နေသော၊ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေသောသူ။ (အိမ်ထောင်သည်။) (၁) သမ္မာဓော သရာဝါသော ရဇေပထော။ ဒီ၊ ၁။ ၅၉။ မ၊ ၁။ ၃၃၄။ သံ၊ ၁။ ၄၁၉။ အံ၊ ၃။ ၄၂၂။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၆။ သရာဝါသပလိဗောဓ-

လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) တံ ကုတေတ္ထ
လဗ္ဘာ ဗဟုကိစ္စာ သရာဝါသာ ဗဟုကရ-
ဏိယာ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၂။

သရာဝါသကမ္မ (န) [သရာဝါသ+ကမ္မ] လူ့
ဘောင်၌ နေသောသူတို့၏ အလုပ်၊ အိမ်
ထောင်သည်တို့၏ အလုပ်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

သရာဝါသကမ္မဋ္ဌာန (န) [သရာဝါသ+ကမ္မဋ္ဌာန]
လူ့ဘောင်၌ နေသောသူတို့၏အလုပ်၊ အိမ်
ထောင်သည်တို့၏အလုပ်။ သရာဝါသကမ္မဋ္ဌာနံ
မဟပွလံ ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၄၁၄။ သရာဝါသ-
ကမ္မဋ္ဌာနန္တိ သရာဝါသကမ္မံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။
သရာဝါသကမ္မမေဝ ပဉ္စမဟိကရဏဒသအတ္ထ-
ဋ္ဌာနဘာဝတော လောကယာတြာယ စ
သမ္ပဝတ္တိဋ္ဌာနဘာဝတော ဇီဝိတဝုတ္တိယာ ဝါ
ဟေတုဘာဝတော သရာဝါသကမ္မဋ္ဌာနံ။ မ၊
ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။

သရာဝါသကိစ္စ (န) [သရာဝါသ + ကိစ္စ] အိမ်
ထောင်မှုကိစ္စ။ သရာဝါသကိစ္စာနိ သမ္ပန္တိ-
ယန္တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၆။

သရာဝါသဂတ (တိ) [သရာဝါသ+ဂတ] အိမ်ရာ
တည်ထောင်လူ့ဘောင်၌နေသောသူ။ သရာ-
ဝါသဂတော ကုလပုတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။

သရာဝါသဂဟိတကာလ (ပု) [သရာဝါသ+ဂဟိ-
တ+ကာလ] အိမ်ထောင်ခြင်းကို ယူအပ်ပြီး
သောအခါ၊ အိမ်ထောင် ပြုပြီးသော အခါ။
သရာဝါသဂဟိတကာလတော ပဋ္ဌာယ မေ
စိတ္တံ အာဝိလံ ဇာတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။

သရာဝါသစိန္တာ (ထိ) [သရာဝါသ+စိန္တာ] အိမ်
မှုကိစ္စကိုကြံစည်ခြင်း။ သရာဝါသံ ဂဟေတွာ
သရာဝါသစိန္တာယ အာဝိလစိတ္တော။ ဇာ၊ ၄။
၂။ ၉၁။

သရာဝါသတ္ထ (ပု) [သရာဝါသ + အတ္ထ] (၁)
အိမ်ရာထောင်သော လူ့ဘောင်ကိစ္စ၊ အိမ်
နေသူ လူမှုကိစ္စ။ (၂) အိမ်ရာတည်ထောင်
လူ့ဘောင်နေသူ၏ အကျိုးစီးပွား။ (၁)
ဟေ ခေါ တေ တာတ အနုရုဒ္ဓ သရာဝါသတ္ထံ
အနုသာသိဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၆။ သရာဝါသတ္ထံ
အနုသာသိဿာမိတိ သရာဝါသေ ယံ ကတ္တဗ္ဗံ
တံ ဇာနာပေဿာမိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၁၀။ သရာဝါ-
သတ္ထန္တိ သရာဝါသဿ အနုစ္စဝိကံ ကမ္မံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၀။ (၂) ဗဟု စ မေ သရာ-
ဝါသတ္တော ဟာယတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၄၊ ၂၃၅။

သရာဝါသဒုက္ခ (တိ) [သရာဝါသ+ဒုက္ခ] အိမ်ရာ
တည်ထောင်လူ့ဘောင်၌ နေရခြင်းဆင်းရဲ။
သရာဝါသဒုက္ခံ ဇိဂ္ဂစ္ဆန္တော ထေရော ဣမံ
ဂါထံ ဝတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။

သရာဝါသနိမိတ္တ (တိ) [သရာဝါသ + နိမိတ္တ] အိမ်
ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေရခြင်းလျှင်
အကြောင်းရှိသော။ ဂေဟံ အာဝသန္တေဟိ
သရာဝါသနိမိတ္တံ နာနာဝိမံ ပါဏာတိပါ-
တာဒိပါပကမ္မဉ္ဇေဝ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၀၄။

သရာဝါသပဉ္စ (တိ) [သရာဝါသ+ပဉ္စ] အိမ်ရာ
တည်ထောင်လူ့ဘောင်နေသူတို့၏ပြဿနာ။
(ဝိဓူရအမတ်ကြီး ပုဏ္ဏကထံ လေိုက်မိ နေဉ္ဇယ
မင်းက အမတ်ကြီးအား မေးသော ပြဿနာ
ဖြစ်သည်။ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်
နေသူများသည် ပစ္စုပ္ပန်တမလွန် နှစ်တန်ဘဝ
ကောင်းကျိုး ရရေးအတွက် မည်သို့ကျင့်ရ
မည်နည်းဟု မေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၈၈၊ ၁၉၀။) အလင်္ကတဓမ္မာသနေ နိသီဒါ-
ပေတွာ သရာဝါသပဉ္စံ ပုစ္ဆေယျံ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၈၈။

သရာဝါသပယောဂ (ပု) [သရာဝါသ+ပယောဂ]
အိမ်ထောင်မှုနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ အိမ်ထောင်ပြု
ခြင်း။ ဇာတိယာ အသဒိသာနံ သရာဝါသ-

ပယောဂေ ဟေတုဘူတေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၂၅၈။

သရာဝါသပလိဗောဓ (ပု) [သရာဝါသ + ပလိ-
ဗောဓ] အိမ်ထောင်မှုကိုစွဲ အနှောက်အရှက်၊
လူ့ဘောင်အရှုတ်အထွေး။ သဗ္ဗံ သရာဝါသ-
ပလိဗောဓံ ဆိုနိုးတော့။ မဟာနိ၊၉၅၊၁၁၂၊
၃၆၁။ စူဠနိ၊၂၁၀၊၂၃၀။ သဗ္ဗံ သရာဝါသ-
ပလိဗောဓန္တိ သကလံ ဂိဟိဘာဝဇဉ်။
မဟာနိ၊၉၅၊၂၁၇။

သရာဝါသပလိဗောဓစိန္တာ (ထိ) [သရာဝါသပလိ-
ဗောဓ+စိန္တာ] လူ့ဘောင် အရှုတ်အထွေး
ကို ကြံစည်ခြင်း။ ဘဂဝါ ဝေရုဉ္ဇံ ဗြာဟ္မဏံ
“အလံ သရာဝါသပလိဗောဓစိန္တာယာ”တိ
သညာပေတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

သရာဝါသပလိဗောဓာဓိဘူတ (တိ) [သရာဝါသ-
ပလိဗောဓ+အဓိဘူတ] လူ့ဘောင်အရှုတ်
အထွေးသည် လွှမ်းမိုးအပ်သော။ သရာဝါ-
သပလိဗောဓာဓိဘူတံ ကိလေသဂဟနံ အ-
နောဂါဟေတောဝ။ စရိယာ၊၄။၂၅၉။

သရာဝါသဗန္ဓန (န) [သရာဝါသ+ဗန္ဓန] အိမ်
ထောင်မှု အနှောင်အဖွဲ့။ သရာဝါသဗန္ဓန-
သင်္ခါတံ တဏှာဝနမေဝ ဓာဝတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၃၆။

သရာဝါသဝတ္တ (န) [သရာဝါသ+ဝတ္တ] အိမ်ရာ
တည်ထောင် လူ့ဘောင်နေသူတို့၏ ကျင့်
ဝတ်။ ဝတ္တသမ္ပန္နောတိ သရာဝါသဝတ္တေန ဝါ
ရာဇဝတ္တေန ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၉။

သရာဝါသသန္နိဿိတ (တိ) [သရာဝါသ + သန္နိ-
ဿိတ] အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်နေသူ
တို့သည် - မှီအပ်သော - အမှီပြုအပ်သော
(ကာမဂုဏ်)။ သရမေသိ-ကြည့်။

သရာဝါသိဿရိယ (တိ) [သရာဝါသ+ဣဿရိယ]
အိမ်ထောင်မှုကို အစိုးရခြင်း။ သရာဝါသိဿ-

ရိယေ လဒ္ဓေ ပရိယောသာနပ္ပတ္တာ နာမ
ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

သရူသရူပဿာသီ (တိ) [သရူသရူ+ပ+သသ+
ဏီ] သရူသရူ-ဂူးဂူး-ရှူးရှူး-သံမြည်သော
-ဝင်သက်ထွက်သက်ရှိသော၊သူ။ သရူသရူ-
ပဿာသီနော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃)တိ သရူသရူဣတိ
သဒ္ဓံ ဇနေတော ပဿာသန္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၉၇။ (ပဿာသ-၌ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄-အလို
ဝင်သက်။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂-အလို ထွက်သက်။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၇-လည်းကြည့်။)

သရူမ္မာရ (ပု) [သရ + ဥမ္မာရ] အိမ်တံခါးခုံ။
ကတ္တစိ သရူမ္မာရတော ပဋ္ဌာယ အန္တော-
ဂေဟံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃။

သရူပစာရ (ပု) [သရ+ဥပစာရ] အိမ်၏အနီး
အပါး၊ အိမ်၏ဥပစာ။ သရူပစာရေ ဌိတဿ
မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ လေဇျုပါတော။ ဝိ၊၁။
၅၆။ နိဗ္ဗကောသဿ ဥဒကပါတဋ္ဌာနေ
ဌိတဿ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ သပ္ပပါတော ဝါ
မုသလပါတော ဝါ သရူပစာရော နာမ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

သရူပစာရဂဏနာ (ထိ) [သရူပစာရ+ဂဏနာ]
အိမ်ဥပစာအရေအတွက်။ ဝီထိယံ အတိက္က-
မန္တဿ သရူပစာရဂဏနာယ အာပတ္တိယော-
တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၄၀။

သရူပစာရလက္ခဏ (န) [သရူပစာရ+လက္ခဏ]
အိမ်ဥပစာ၏ လက္ခဏာ။ သရူပစာရလက္ခဏံ
ပါဠိယံ အဝုတ္တမ္ပိ အဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တဝသေန
ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

သရူပစာရောက္ကမန (န) [သရူပစာရ + ဩက္က-
မန] အိမ်ဥပစာသို့သက်ခြင်း၊ အိမ်ဥပစာထဲ
ဝင်ခြင်း။ အထဿ သရူပစာရောက္ကမနေ
ဒုက္ကဋ်။ ကင်္ခါ၊၂၃၅။

သရူပထမ္မ (ပု) [သရ + ဥပထမ္မ] အိမ်ကို
ထောက်ခြင်း၊ အိမ်ကိုကျားကန်ခြင်း။ သရူ-

ပထမ္မမိဝ ဟိ ဇိဏ္ဏဃရသာမိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃။ ဇိဏ္ဏဃရသာမိကော ဃရဿ ဥပတ္တမ္ဘ-
နံ ကရေတံ တဿ အပတနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၅။

ဃသတိ (ကြိ) [ဃသ + အ + တိ] စား၏။ ပျက်
စီးခြင်းသို့ ရောက်စေ၏။ ပျက်စီးစေ၏။ ပျက်
ဆီး၏။ ကာလော ဃသတိ ဘူတာနိ။ ဇာ၊
၁။၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ ဃသတိ ခါဒတိတိ
ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဃသတိ
သံခါဒတိ ဝိနာသံ ပါပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။
ဃသတေတိ ခါဒတိ၊ ဝိနာသေတိတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ ဃသန္တိ - မ၊၁။၃။ ဇာ၊၁။
၁။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။
ဃသသိ - ဇာ၊၁။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။
ဃသတေ - ဇာ၊၁။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။

ဃသတေ (ကြိ) [ဃသ + အ + တေ] စား၏။
ပျက်စီးစေ၏။ ပျက်ဆီး၏။ ဃသတိ-ကြည့်။

ဃသန (န) [ဃသ + ယု] ခဲစားခြင်း။ သင်္ခါဒ-
နဇ္ဈောဟရဏံ ဟိ ဃသနန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

ဃသန္တိ (တိ) [ဃသ + အန္တိ] ခဲစားသောသူ။
မစ္ဆောဝ ဃသမာမိသ (ထေရ၊၃၂၃)န္တိ
အာမိသံ ဃသန္တော ခါဒန္တော မစ္ဆော ဝိယ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဃသန္တိ (ကြိ) [ဃသ + အ + အန္တိ] စားကုန်၏။
ဃသတိ-ကြည့်။

ဃသမာန (တိ) [ဃသ + အ + မာန] စားသော၊
သူ။ ဘိသံ ဃသမာနဿာတိ ဘိသံ ခါဒန္တဿ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၄-၌ ဃသာနဿဟု
ရှိသည်။)

ဃသရ (ပု) [ဃသ + ရ (ဃသု-သံ)] နေ။
ဃသရော ဝါသရေတိပိ ဒိနဿ နာမာနိ။
ဓာန၊ဋ္ဌ၊၆။

ဃသသိ (ကြိ) [ဃသ + အ + သိ] စား၏။ ဃသ-
တိ-ကြည့်။

ဃသာန (တိ) [ဃသ + မာန။ မာန-ကို အာန-
ပြု။ ရှု၊နာ။၃၉။] စားသောသူ။ ဘိသံ
ဃသာနဿ နဒိသု ဇဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၄။
(-သာရတ္ထ၊၃။၄၁။)

ဃသိတုကာမ (တိ) [ဃသိတု + ကမု + က]
စားခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ စားလိုသောသူ။
ဇိဃညန္တိ ဃသိတုကာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅။

ဃသ္မရ (ပု) [ဃသ + မရ။ ဓာန၊ဋ္ဌ၊၇၃။]
အစားကြူးသူ၊ အစားကြီးသူ။ ဃသ္မရော တု
စ ဘက္ခကော။ ဓာန၊ဋ္ဌ၊၇၃။

ဃာဋ္ဌေတဗ္ဗ (တိ) [ဃဋ္ဌ + ဧတ + တဗ္ဗ] ညှဉ်းဆဲ
အပ်သော၊ သတ်စေထိုက်သောသူ။ နပဟရိ-
တဗ္ဗော န ဃာဋ္ဌေတဗ္ဗောတိ ဝတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂။ န ဟန္တဗ္ဗတာ န ဃာဋ္ဌေတဗ္ဗတာ
စာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

ဃာဋ္ဌေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဃဋ္ဌ + ဧတ + တိ] သေ
စေ၏။ အတ္တာနံ ဃာဋ္ဌေတိ (မဟာနိ၊၁၆၆)-
တိ အတ္တာနံ မာရေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇။

ဃာဋ္ဌေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဃဋ္ဌ + ဧတ + တွာ]
ပျက်စီးစေ၍၊ ပျက်ဆီး၍။ ပရပုဂ္ဂလံ ဃာ-
ဋ္ဌေတွာ (မဟာနိ၊၁၆၆)တိ ပရပုဂ္ဂလံ နာ-
သေတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇။

ဃာတ (ပု) [ဟန + က။ ဟန-ကို ဃာတ-ပြု] (၁)
သတ်ခြင်း၊ သေစေခြင်း။ (က) (အကြွင်းမဲ့)
ဖြတ် - ပယ်ရှား - ဖျောက် - ပျက်ဆီး - ခြင်း။
(၂) သေခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ (၁) ဆေဒန-
ဝိဇ္ဇနာဒီဟိ အညမညံ ဃာတော နာမ နတ္ထံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (က) မဂ္ဂေနေဝ တာဒိသဿ
ဝစနဿ ဃာတော၊ သမုစ္ဆေဒေါတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃။
(၂) သံဃာတံ အာပဇ္ဇန္တိတိ သံဃာတံ

(သတံ?) ဝိနာသံ မရဏံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ သံသတန္တိ သံသဒ္ဓေါ ပဒဝဇ္ဇန-
မတ္တန္တိ အာဟ “သတ”န္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅၆။

သတက (တိ) [ဟန + ကျ] သတ်ဖြတ်တတ်
သော၊ သူ။ သတကော စ ဟောတိ၊ ပါရာ-
ဇိကဉ္စ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။ သတ-
ကော စ ဟောတိတိ ပါဏသတကော
ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၁။

သတကဝေါဟာရ (ပု) [သတက + ဝေါဟာရ]
ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်တတ်သောသူ ဟူသော -
အခေါ်အဝေါ် - ဝေါဟာရ။ တထေဝ သာ-
တကဝေါဟာရော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။

သတန (ထိ၊ န) [ဟန + ယု] (၁) သတ်ဖြတ်
ခြင်း။ (၂) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၃) ယံ ပန ဘန္တေ
နာဂသေန စောရာနံ သတနံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၇။
ပါဏဿ အတိပါတာ၊ သတနာ မာရဏာ-
တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၅။ (၂) သာ-
တနသမတ္ထ-ကြည့်။

သတနကမ္မ (န) [သတန + ကမ္မ] ညှဉ်းဆဲ
သတ်ဖြတ်မှု။ တွေ့ကာနံ ပန ပသူနံ သတန-
ကမ္မံ နာမ ဘာရိယံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။

သတနကာရက (တိ) [သတန + ကာရက]
ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်မှုကို ပြုတတ်သော၊ ညှဉ်း
ဆဲသတ်ဖြတ်တတ်သော၊ သူ။ ကာရဏိကာတိ
သတနကာရကာ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။

သတနပ္ပဝတ္တ (တိ) [သတန + ပဝတ္တ] ပယ်
သတ်-ဖျက်ဆီး-သောအားဖြင့် ဖြစ်သော။
ပါပဓမ္မာနံ သမုစ္ဆေဒဝသေန သတနပ္ပဝတ္တာ
ဝိရတိ သေတုသတဝိရတိ။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
၃၂၁။

သတနဝိရတိ (ထိ) [သတန + ဝိရတိ] ပယ်
သတ်-ဖျက်ဆီး-သောအားဖြင့် ဖြစ်သော
ဝိရတိ။ ပါပဓမ္မာနံ သမုစ္ဆေဒဝသေန သတန-
ဝိရတိ သေတုသတဝိရတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၃။

သတနသမတ္ထ (တိ) [သတန + သမတ္ထ] ဖျက်
ဆီးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဣဒါနိ ယဿ
သံသာရစက္ကာရာနံ သတနသမတ္ထဿ ဓမ္မဋ္ဌိ-
တိဉာဏဿ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၆။

သတနသီလ (တိ) [သတန + သီလ] သတ်ဖြတ်
-ဖျက်ဆီး-ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သတ်ဖြတ်
-ဖျက်ဆီး-တတ်သော၊ သူ။ တထာဝိဓော
ပရေသံ သတနသီလော လောဟိတပါဏိ-
တွေဝ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။

သတနီယ (တိ) [ဟန + အနီယ] သတ်အပ်
သော၊ သူ။ သတနီယော သာတေတဗျော-
တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၇။

သတယတေ (ကြိ) [ဟန + ဣယ + တေ] သတ်
စေ၏။ သာတေတိ - ကြည့်။

သတယာမသေ (ကြိ) [ဟန + ဣယ + အာမ-
သေ] သတ်ကုန်လတ္တံ့။ သတယာမသေ-
(ဇာ၊ ၂။ ၃၁၄)တိ သတယိဿာမ။ ဇာ၊ ဌ၊
၇။ ၂၅၅။ သာတေတိ (၁)-ကြည့်။

သတယိ* (ကြိ) [ဟန + ဣယ + ဣ] သတ်ပြီ။
သာတေတိ (၁)ကြည့်။

သတယိ*သု (ကြိ) [ဟန + ဣယ + ဥ] သတ်
ကုန်ပြီ။ သာတေတိ (၁)ကြည့်။

သတယိ (ကြိ) [ဟန + ဣယ + ဤ] သတ်ပြီ။
သာတေတိ (၁)ကြည့်။

သတယိတုံ (ဗျ) [ဟန + ဣယ + တုံ] သတ်
ခြင်းငှါ။ အနုပရာဓံ ဝီထိယံ စရန္တံ ဂဟေတွာ
သတယိတုံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၇။

သတယိတ္ထ (ကြိ) [ဟန + ဣယ + ထွ] သတ်
ကုန်ပြီ။ သာတေတိ (၁)ကြည့်။

သတယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဟန + ဣယ + တွာ]
သတ်၍။ အနေကသတေ ပါဏေ သာတ-
ယိတွာ။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၃၄။

သုတယံသတိ (ကြိ) [ဟန+ဏယ+သတိ]
သတ်လတ္တံ့။ သုတေတိ (၁)ကြည့်။

သုတယံသုမ (ကြိ) [ဟန+ဏယ+သုမ]
သတ်ကုန်အံ့။ သုတေတိ (၁)ကြည့်။

သုတယံသုမိ (ကြိ) [ဟန+ဏယ+သုမိ]
သတ်လတ္တံ့။ သတ်အံ့။ သုတေတိ (၁)-
ကြည့်။

သုတယံ (ကြိ) [ဟန+ဏယ+ဤ] သတ်ပြီ။
သုတေတိ (၁) ကြည့်။

သုတယေ (ကြိ) [ဟန+ဏယ+ယေ] သတ်
ရာ၏။ သုတေတိ (၁) ကြည့်။

သုတယေယျ (ကြိ) [ဟန+ဏယ+ယေ] သတ်
စေရာ၏။ သုတေတိ ၂ ကြည့်။

သုတာပန (န) [ဟန+ဏာပေ+ယျ] သတ်စေ
ခြင်း၊ အသတ်ခိုင်းခြင်း။ အာဏတ္တိယာ တာဝ
ဝိရုဒ္ဓတ္တာ ရညော သုတာပနံ နတ္ထိ။ ဝိဠာဌ။
၁၁၃။

သုတာပိတ (တိ) [ဟန+ဏာပေ+တ] သတ်
စေအပ်သောသူ။ ရညော သုတာပိတတ္တာ
ရဟိရုပ္ပါဒဿ စ ကတတ္တာ။ ဝိဠာဌ။ ၁၁၃။

သုတာပေက္ခ (တိ) [သုတ+အပေက္ခ] (သေ-
တုသုတော-၌) သုတသဒ္ဓါကို ငဲ့သော၊
သုတသဒ္ဓါ၌စပ်သော။ အနတ္တသဉ္စိတေတိ
သုတာပေက္ခံ သမိအတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ။
ဝိမတိ။ ၁။ ၉၀။

သုတာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဟန+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
သတ်စေအပ်သော၊ အသတ်ခံရသောသူ။
ကုမာရော နာသိယော နာသေတဗ္ဗော သု-
တာပေတဗ္ဗော။ စရိယာဠ။ ၁၀၇။

သုတာပေတိ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+တိ]
သတ်စေ၏။ ရာဇာ ဗဟုကမ္မကာရဏာနိ ကာ-
ရေတွာသုတာပေတိ။ အဘိဠာ ၂။ ၄၂၃။ သု-
တာပေထ—ဇာဠာ ၂။ ၂၄၃။ သုတာပေသိ—

ဇာဠာ ၂။ ၈၄။ သုတေသိ—ဇာ ၂။ ၂၄၅။
သုတာပေမိ—စရိယာ ၈၀၉။ စရိယာဠ။
၁၀၇။ သုတာပေယျ—ဝိ ၃။ ၃၈၈၊ ၃၈၉။
ဓမ္မဠာ ၁။ ၃၀၇။ ဇာဠာ ၄။ ၁၂၇။ သုတာပေ-
ယျ—ဝိ ၄။ ၃၃၈၊ ၃၃၉။ သုတာပေသိ—အံ၊
ဠာ ၂။ ၁၉၀။ ဇာဠာ ၄။ ၁၉၂။ ဝဇီရ။ ၁၆၉။
သုတာပေသံ—ဇာဠာ ၄။ ၂၁၁။ အသုတယံ
—ဇာ ၁။ ၂၆၀။ ဇာဠာ ၄။ ၂၁၁။ သုတာ-
ပေသတိ—ဝိ ၃။ ၄၈၉။ သုတာပေသန္တိ—
ဝိ ၂။ ၂၇၉။ သုတာပေသုမိ—ဇာဠာ ၃။ ၅၆။

သုတာပေတုံ (ဗျ) [ဟန+ဏာပေ+တုံ] သတ်
စေခြင်းငှါ။ အတ္တနော ပုတ္တေ ဇာတေ
သတ္တက္ခတ္တံ သုတာပေတုံ ဥပက္ကမိ။ သာ-
ရတ္ထ ၂။ ၃၃၉။

သုတာပေတုကာမ (တိ) [သုတာပေတုံ+က-
မ+ဏ] သတ်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။
သုတာပေတုကာမဿ ပိတု အာဏာယံ
အဝဠာနံ။ စရိယာဠ။ ၆၃။

သုတာပေတွာ (ကြိဝိ) [ဟန+ဏာပေ+တွာ]
သတ်စေ၍။ တံ ဗန္ဓနာဂါဇရ ကိလမေတွာ
သုတာပေတွာ။ အဘိဠာ ၂။ ၄၂၄။

သုတာပေထ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+ထ]
သတ်စေကုန်၏။ သုတာပေတိကြည့်။

သုတာပေမိ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+မိ]
သတ်စေ၏။ သုတာပေတိကြည့်။

သုတာပေယျ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+
ယေ] သတ်စေရာ၏။ သုတာပေတိကြည့်။

သုတာပေယျံ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+
ယေျံ] သတ်စေကုန်ရာ၏။ သုတာပေတိ-
ကြည့်။

သုတာပေသိ (ကာကြိ) [(၁) ဟန+ဏာပေ+
သိ။ (၂) ဟန+ဏာပေ+ဤ] (၁) သတ်

စေ၏။ (၂) သတ်စေပြီ။ သုတပေတိ-
ကြည့်။

သုတပေသို (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+ဥံ]
သတ်စေကုန်ပြီ။ သုတပေတိ-ကြည့်။

သုတပေသုတိ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+
သုတိ] သတ်စေလတ္တံ့။ သုတပေတိ-
ကြည့်။

သုတပေသန္တိ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+
သန္တိ] သတ်စေကုန်လတ္တံ့။ သုတပေတိ-
ကြည့်။

သုတပေသမိ (ကာကြိ) [ဟန+ဏာပေ+
သမိ] သတ်စေလတ္တံ့။ သုတပေတိ-
ကြည့်။

သုတရဟ (တိ) [သုတ+အရဟ] သတ်ခြင်း
ငှါ ထိုက်သော၊ သတ်ထိုက်သော၊ သု-
တေတယ-ကြည့်။

သုတိတ (တိ) [ဟန + တ] (၁) သတ်တတ်
သော၊ သု။ (၂) သတ်အပ်သော၊ သု။ (၁)
(၂) တေ ဝေံ တေသံ ပရဿ သုတိတဘာဝံ
ဣမိနာ ကာရဏေန ဇနော ဇာနာတု။ ဝိ၊ ငွ၊
၃။ ၁၀၈။ (၂) မစ္ဆကေ သုတိတေ ဒိသ္မာ။
အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ (-ဝိ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၀၅။ မ၊ ငွ၊ ၃။
၂၄၁။ သံ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၆၂။ အံ၊ ငွ၊ ၁။ ၃၄၁။)

သုတိတကာလ (ပု) [သုတိတ+ကာလ] သတ်
ပြီးသောအခါ။ သုတိတကာလတော ပဋ္ဌာ-
ယ ကောစိ စောရော နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ငွ၊
၁။ ၂၈၈။ (-အဘိ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၄၆။)

သုတိတဌာန (န) [သုတိတ+ဌာန] သတ်ဆု
အရပ်။ အဋ္ဌဝိယံ ဌတော မနုဿာနံ သု-
တိတဌာနမေဝ ပါကဋံ ဟောတိ။ မ၊ ငွ၊ ၃။
၂၃၄။

သုတိတဟတဝိဟတကိလေသ (တိ) [သုတိတ-
ဟတဝိဟတ+ကိလေသ] ဖျက်ဆီးသတ်ပုတ်

ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသောကိလေသရှိသော၊ သု။
သုတိတဟတဝိဟတကိလေသော ဟောတိ။
မိလိန္ဒ။ ၃၄၁။

သုတိတာဝသေသ (တိ) [သုတိတ+အဝသေ-
သ] သတ်အပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကျန်သော။
သု။ တေသု သုတိတာဝသေသာ အဂ္ဂိ-
နိဗ္ဗာပေတွာ။ အံ၊ ငွ၊ ၂။ ၆၉။

သုတိ(တိ)ယတိ (ကြိ) [ဟန + ယ + တေ]
သတ်အပ်၏။ ဥပဟညတိတိ သုတိယတိ။
မ၊ ငွ၊ ၄။ ၁၉၃။ ယော သော မဟာရာဇ သု-
တိယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၄။ သုတိယယတိတိ
ဝဓိယတိ။ မ၊ ငွ၊ ၃။ ၃၉၁။ သုတိယန္တု၊ သု-
တိယန္တု-မ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၃၂။ မ၊ ငွ၊ ၂။ ၂၅၀။

သုတိယမာန (တိ) [ဟန + ယ + မာန] (၁)
ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-အပ်သော၊ သု။ (၂) ထု-
ခတ်-အပ်သော။ (၁) သတ္တာ ဝတ္ထုကာ-
မတ္တာယ ကိလေသကာမေဟိ သုတိယမာ-
နာ ဝတ္ထုကာမာနံ ဥပရိ ကတွာ။ မ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၉။
(-ဓမ္မ၊ ငွ၊ ၁။ ၂၂၄။ ဇာ၊ ငွ၊ ၄။ ၁၅၃။) သု-
တိယမာနာတိ ဟညမာနာ ဝိဗာဓိယမာနာ။
မ၊ ငွ၊ ၂။ ၁၀၇။ (မ၊ ငွ၊ ၂။ ၃၉-၌ သုတယမာ-
နာ-ဟု ပါဠိပျက်လျက်ရှိသည်။) (၂) ယာ
သုတိယမာနာ အဓိကရဏိ အနုပဝိသတိ။
ဇာ၊ ငွ၊ ၃။ ၂၆၆။

သုတိ(တိ)ယန္တု (ကြိ) [ဟန + ယ + အန္တု]
သတ်အပ် စေကုန်သတည်း။ အသတ်ခံရစေ
ကုန်သတည်း။ သုတိယတိ-ကြည့်။

သုတိယမာနဥရဗ္ဗ (ပု) [သုတိယမာန +
ဥရဗ္ဗ] သတ်အပ်သော-သိုး-ဆိတ်ကုလား။
ဒုတိယော ဩရဗ္ဗိကာဒိဟိ သုတိယမာနဥ-
ရဗ္ဗာဒိဝသေန။ ဒီ၊ ငွ၊ ၃။ ၂၀၇။

သုတိ (တိ) [ဟန+ဏိ။ ထိ-၌ သုတနိ၊ သုတိ-
နိ] သတ်လေ့ရှိသော၊ သတ်တတ်သော၊ သု။
သုတိမ္ပိ (ဇာ၊ ၂။ ၁၇၉) တိ သုတကေ။ ဇာ၊

၄၆။၁၀၇။ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ သာတိနီ
နိပေါထိနီ။ မဟာနိဋ္ဌ။၂၀၃။ သမဏဗြာဟ္မ-
ဏာနံ သာတနီ နိပေါထနီ။ သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။
၁၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၂။

သတုက (တိ) [ဟန+ဥက။ ဓာနိဋ္ဌ။၇၃။]
ညှဉ်းဆဲတတ်သောသူ။ ဟိ သာသီလော စ
သတုကော။ ဓာနိဋ္ဌ။၇၃။

သတုကာမ (တိ) [သတု+ကမု+ဏ] သတ်
ခြင်းငှါအလိုရှိသောသူ။ သတုကာမတ္တာဝ
ဇီဝန္တမေဝ တံ သူလေ ဥတ္တာသေသိ။ အပါ
ဋ္ဌ။၂။၂၉၂။

သာတေတဗ္ဗ (တိ) [ဟန+ဏေ+တဗ္ဗ] (၁)
သတ်အပ်သောသူ။ (၂) သတ်စေထိုက်
သော။ (၁) သာတနီယော သာတေတဗ္ဗော။
မိလိန္ဒ။၁၈၄။ (-မဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။
၃၁။) (၂) ဝိဟိတယညဝိမိတော ဝုတ္တနယေန
သာတေတဗ္ဗတော မုတ္တော။ စရိယာဋ္ဌ။၆၂။
(-ဒိဋ္ဌိ၊၁။၂၂၉။ သိဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၅၁။)

သာတေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [သာတေတဗ္ဗ+
ယုတ္တက] သတ်အပ်သည်နှင့် ယှဉ်သောသူ။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

သာတေတာယ (တိ) [သာတိ+တာယ။ မဋ္ဌိ၊
၂။၂၀၆။ သာတေတုံရာယ။ သာတေတုံ
အရဟတိတိ သာတေတာယော။ မောဂံ၊
ပဉ္စိကာ၊၄။၇၇။] သတ်ခြင်းငှါ ထိုက်-သတ်
အပ်သည်နှင့် ယှဉ် - သောသူ။ သကသ္မိ
ဝိဇိတေ ဝသော သာတေတာယံ ဝါ သာ-
တေတုံ။ မ၊၁။၂၉၃။ (-မ၊၂။၃၂၃။) သာ-
တေတာယံ ဝါ သာတေတုန္တိ သာတာရဟံ
သာတေတဗ္ဗယုတ္တကံ သာတေတုံ။ မဋ္ဌ၊၂။
၁၇၈။ (-မဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။) သာတိသဒ္ဓေါ
ဟိ သနတ္ထော၊ တတော စ သဒ္ဓဝိဒ္ဓ အရဟတ္တံ
တာယ-သဒ္ဓံ ဥပ္ပါဒေတွာ သာတေတာယန္တိ
ရူပသိဒ္ဓိံ ဣစ္ဆန္တိတိ အာဟ “သာတာရ-
ဟ”န္တိ။ မဋ္ဌိ၊၂။၂၀၆။

သာတေတိ (ကြိ) [ဟန+အ+ဏေ+တိ။ စုရာ-
ဒိတောဏေဏယာသုတ် ဏေဏယာယောဂ-
ဝိဘာဂဖြင့်သက်။](၁) သတ်ဖြတ်-ညှဉ်းဆဲ-
တိုက်ဖျက်-၏။ (သုရိယော အတိပုဘတာယ
တိမိရံ သာတေတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၀-၌ “သာတေ-
တိ”ကို “ပယ်ဖျက်၏”ဟု ဘာသာပြန်၏။
အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျက်၏ဟူသည် အမှိုက်
မှောင်ကို သတ်ခြင်းပင်ဖြစ်၍ သတ်ဖြတ်ညှဉ်း
ဆဲ၏ အနက်၌ အကျုံးဝင်သည်ပင်။) (၂)
ကြိတ်ချေ၏။ (၁) ယတော ကောဓော ပရံ
ပုဂ္ဂလံ သာတေတွာ အတ္တာနံ သာတေတိ။
စူဠနိဋ္ဌ။၆၁။ မဋ္ဌ၊၂။၃၈။ (-မိလိန္ဒ။၂၇၃။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ မဟာနိဋ္ဌ။၂၃၄။)
သာတေန္တိ-မိလိန္ဒ။၁၇၂။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၀၈။ မဋ္ဌ၊၃။၃၂။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၅။ သာ-
တေသိ-ဇာ၊၂။၂၅၁၊၂၅၂။ သာတေထ-
ဇာ၊၂။၂၄၇။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။
သာတေမိ-ဇာ၊၂။၂၇။ မဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၅။၁၉၄။ သာတေမ-ဝိ၊၂။၄၀၅။ သာ-
တေတု-ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၄။ သာတေဟိ-ဝိ၊၁။
၉၄။ ဝဇီရ၊၁၅၉။ သာတယာမသေ-ဇာ၊၂။
၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၅။ သာတေယျ-ဇာ၊၂။
၂၄၅။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ သံဋ္ဌ၊
၃။၁၀၃။ သာတယေ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၄။ သာ-
တေယျံ - မဟာနိဋ္ဌ။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။
အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ သာတေယျာမ-မ၊၂။
၂၇၅။ သာတေယျံ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သာ-
တယိ-သုတ္တနိဋ္ဌ။၃၂၅။ ဇာ၊၂။၂၄၇။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ သာတယိ-အပါ၊၂။၁၄၄။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ သာတယိ သု-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။
အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ သာတယိတ္ထ - ဝိဋ္ဌ၊၂။
၁၇၄။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။
ကရိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂၄၃။ သာတေသိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၈။ သာတယိ-အပါ၊
၁။၃၅။ အပါ၊၂။၆၉။ ဇာ၊၁။၁၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၄၉။ သာတေသတိ-အံဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊

၁။ ၂၂၃။ စရိယာဠာ ၂၄၆။ သုတယံသတိ—
 အပါ ၁။ ၄၁၄။ အပါ ၂။ ၄၁၈။ ဇာ ၂။ ၂၀၇။ ဇာ
 ၄။ ၄၁၁။ သုတေသနိ—ဇာ ၄။ ၄၁၆။
 သုတေသသိ—ဇာ ၁။ ၂၇၂။ မဠာ ၄။ ၇၇။
 အံဠာ ၁။ ၃၇၃။ အဘိဠာ ၂။ ၄၀၆။ သု-
 တေသမိ—ဝိ ၂။ ၂၉၁။ ဝိဠာ ၁။ ၄၁။ မဠာ
 ၁။ ၂၀၈။ သံဠာ ၂။ ၁၃၉။ အဘိဠာ ၁။ ၁၄၇။
 ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၉၆။ သုတယံသမိ—အပါ
 ၂။ ၄၀၄။ ဇာ ၂။ ၂၇၃။ စရိယာဠာ ၁၄၇။
 ဇာ ၄။ ၇၇။ သုတေသမ—မဠာ ၄။ ၂၃၆။
 သံဠာ ၁။ ၂၄၁။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၀၈။ ဣတိဝုတ်
 ၄။ ၂၂၃။ ဇာ ၄။ ၄၁၆။ သုတယံသမ—
 ဇာ ၄။ ၇၇။ သုတေသိ—ဇာ ၂။ ၂၄၄။
 ဇာ ၄။ ၇၈။ (၂) မဟန္တာ ဇလိတအယပဗ္ဗ-
 တာ သုတေန္တိ ဣတိ သင်္ဘာတော....
 ဒေ ပန ကေတော သမာဂန္တာ ဥစ္ဆယန္တေ
 ဥစ္ဆယန္တာနိ ဝိယ ပိဋေန္တိ။ ဇာ ၄။ ၂၈၈။

သုတေတိ (ကဏ္ဍ) [ဟန+ဏေ+တိ] သတ်
 စေ၏။ ညှဉ်းဆဲ၏။ ယော န ဟန္တိ န သု-
 တေတိ။ မ ၂။ ၄၁၀။ အံ ၃။ ၂။ ဓမ္မ ၇။ ၁။
 ဣတိဝုတ်။ ၂၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၇၆။ ဇာ ၁။ ၂၂၀။
 န သုတေတိတိ ပရံ သမာဒပေတွာ န
 သတ္တေ ဟနာပေတိ န ဝိဗာဓာပေတိ စ။
 ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၉၁။ န သုတေတိ (ဒီဠာ ၁။
 ၇၀) တိ န ဝေတိ။ န ဝေပေတိ?။ သီဠာ ၁။
 ၁။ ၃၂၉။ သုတေသိ—ဇာ ၂။ ၂၄၇။ ဇာ ၄။
 ၇။ ၈၂။ ၈၃။ သုတယတေ—ဇာ ၁။ ၃၃၅။
 ဇာ ၄။ ၄၅၂။ သုတယေယျ—သုတ္တနိ။
 ၃၃၈။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၁၀၆။

သုတေတိ (ဗျ) [ဟန+တံ] သတ်ခြင်းငှါ။
 သုတေတုကာမ-ကြည့်။

သုတေတိ (ဗျ) [ဟန+ဏေ+တံ] သတ်စေ
 ခြင်းငှါ။ သုတေတု (ဇာ ၂။ ၂၉၅) နှိ တော-
 နိ သုတေဒီနိ ကာတံ။ ဇာ ၄။ ၇။ ၂၀၅။
 သုတေတယ-လည်း ကြည့်။

သုတေတိ (တိ) [ဟန+ဏေ+တု] သတ်စေ
 တတ်သောသူ။ နတ္ထိဟန္တာ ဝါ သုတေတာ
 ဝါ။ ဒီ ၁။ ၅၃။ မ ၂။ ၁၈၆-၇။

သုတေတိ (ကြိ) [ဟန+အ+တု] သတ်လေ့။
 သုတေတိ (၁) ကြည့်။

သုတေတုကာမ (တိ) [သုတေတံ+ကမ္မ+ဏ] သတ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ သာမိကော
 ကိရ မံ သုတေတုကာမော။ ဝိ ၂။ ၂၉၁။
 (-ဝိဠာ ၃။ ၃၀၀။ ဝိသင်္ဂဟ ၁၄၈။ အံဠာ
 ၁။ ၃၄၀။ ဇာ ၄။ ၆။ ၃၉။)

သုတေတု (ကြိဝိ) [ဟန+ဏေ+တွာ] သတ်
 ရှိ။ ကောဓောပရံပုဂ္ဂလံ သုတေတွာ။ စူဠနိ။
 ၆၁။ (-ဇာ ၂။ ၂၄၂။ ဝိဠာ ၃။ ၃၀၅။ မဠာ
 ၁။ ၃၀၉။ အံဠာ ၁။ ၂၉၉။)

သုတေတွာန (ကြိဝိ) [ဟန+ဏေ+တွာန] သတ်
 ရှိ။ မမံ ဟိ သော သုတေတွာန။ ဇာ
 ၂။ ၂၄၅။

သုတေထ (ကြိ) [ဟန+အ+ဏေ+ထ] သတ်
 ကုန်၏။ သုတေတိ (၁) ကြည့်။

သုတေန္တ (တိ) [ဟန+ဏေ+အန္တ] (၁) သတ်
 စေတတ်သောသူ။ (၂) သတ်တတ်သော
 သူ။ ဟနန္တော သုတေန္တော ဆိန္တန္တော။
 ဝိ ၁။ ၁၁၅။ ဒီ ၁။ ၄၉။ မ ၂။ ၆၆။ ၁၈၃။ သံ
 ၂။ ၁၇၁။ သုတ္တနိ။ ၄။ ၁၆၄။ (၁) ဟနန္တော-
 တိ မာရေန္တော။ သုတေန္တောတိ မာရာ-
 ပေန္တော။ (၂) အထ ဝါ ဟနန္တောတိ ဗန္ဓန-
 တာဠာနာဒီဟိ ဟိ သန္တော။ သုတေန္တောတိ
 မာရေန္တော။ သာရတ္ထ ၂။ ၂၇၉။

သုတေန္တိ (ကြိ) [ဟန+အ+ဏေ+အန္တိ] (၁)
 သတ်ကုန်၏။ သုတေတိ (၁) ကြည့်။ (၂)
 ကြိတ်ချေကုန်၏။ သုတေတိ (၂) ကြည့်။

သုတေမ (ကြိ) [ဟန+အ+ဏေ+မ] သတ်
 ကုန်အံ့။ သုတေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကမိ (ကြိ) [ဟန + အ + ဧက + မိ] သတ်အံ။
သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကယျ (ကြိ) [ဟန + အ + ဧက + ယျ] သတ်ရာ၏။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကယျ (ကြိ) [ဟန + အ + ဧက + ယျ] သတ်ရာ၏။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကယျာမ (ကြိ) [ဟန + အ + ဧက + ယျာ-
မ] သတ်ကုန်ရာ၏။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကယျု (ကြိ) [ဟန + အ + ဧက + ယျု] သတ်ကုန်ရာ၏။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသိ (ကြိ) [ဟန + ဧက + လိ] သတ်ပြီ။
သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသိ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သိ] (၁) သတ်
၏။ (၂) သတ်စေ၏။ (၁) သာဓကေတိ
(၁) ကြည့်။ (၂) သာဓကေတိ ကြည့်။

သာဓကေသံ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သံ] သတ်အံ။
သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသတိ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သတိ] သတ်
လတ္တံ့။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသန္တိ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သန္တိ] သတ်
ကုန်လတ္တံ့။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသသိ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သသိ] သတ်
လတ္တံ့။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသာမ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သာမ] သတ်
ကုန်အံ။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေသာမိ (ကြိ) [ဟန + ဧက + သာမိ] သတ်
အံ။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာဓကေဟိ (ကြိ) [ဟန + အ + ဧက + ဟိ] သတ်
လော့။ သာဓကေတိ (၁) ကြည့်။

သာန (န) [သာ + ယု။ သာယတိတိ သာနံ။
အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၃၄၈။ အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၄၂။ ပဋိသံဋ္ဌာ

၁။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၁၂။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ ၉၄။
မဟာနိဋ္ဌာ ၁၄၃-၄။ စူဠနိဋ္ဌာ ၆၆။ သာယတိ
ဂန္ဓောပါဒါနံ ကရေတိတိ သာနံယု။ သာ-
ယန္တုနေနာတိ ဝါ သာနံ။ ဓာနိဋ္ဌာ ၁၅၀။]
(၁) နှာခေါင်း အကြည်ဓာတ်၊ သာနပသာ-
ဒ။ (၂) သာနဝိညာဉ်၊ နံသိစိတ်။ (၃)
နှာခေါင်း။ (၁) သာနံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ
ဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ အဘိဝိ။ ၆၉။ (၂) သာနေန
ဂန္ဓံ သာယိတာ။ အဘိပု။ ၁၂၃။ ပဋိသံ။
၃၉၀။ စူဠနိဋ္ဌာ ၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၆။ မဟာနိဋ္ဌာ
၇၅။ (၃) “တုဂ်နာသာ”တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ
သာနံ ဝဋ္ဋိတာ ဌပိတဟရိတလဝဏ္ဏံ ဝိယ
မညန္တိ။ ဒီဋ္ဌာ ၂။ ၃၈၉။

သာနန္တိန္ဒ (တိ) [သာန + ဆိန္ဒ] နှာခေါင်းပြတ်
သောသူ။ သာနသိသန္တိန္ဒ ကြည့်။

သာနဒသက (န) [သာန + ဒသက] သာနပသာ-
ဒဖြင့် မှတ်အပ်သော ရုပ် ၁၀-ခု အပေါင်း၊
သာနဒသကကလာပ်။ စက္ခုဒသကံ သောတ-
ဒသကံ သာနဒသကံ ဗိဝှိဒသကဉ္စာတိ သမ-
သတ္တတိ ရူပါနိ။ ပဋိသံဋ္ဌာ ၂။ ၁၇၂။

သာနဒ္ဓါရ (န) [သာန + ဒ္ဓါရ] သာနဝိညာဉ်၏
ဖြစ်ကြောင်း (သာနပသာဒ၊ သာနဒ္ဓါရ)။
သာနဒ္ဓါရေ စိတ္တံ။ မဟာနိ။ ၁၀၁။

သာနဓာတု (ထိ) [သာန + ဓာတု] နှာခေါင်း
အကြည်ဓာတ်၊ သာနပသာဒဟူသောဓာတ်၊
သာနဓာတ်။ သာနဓာတု ဂန္ဓဓာတု သာန-
ဝိညာဏဓာတု။ မ၊ ၃။ ၁၀၇။ သံ၊ ၁။ ၃၅၈။
နေတ္ထိ။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၁၁၅။ သာနပသာဒေါ
သာနဓာတု။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁။ ဓာတုလည်း
ကြည့်။

သာနနိမိတ္တ (န) [သာန + နိမိတ္တ] နှာခေါင်းပုံ
အမှတ်အသား။ နန အတ္ထိ တတ္ထ သာနနိမိတ္တ-
(အဘိ၊ က။ ၂၈၀) နှာအာဒိသဏ္ဌာနမတ္တဿေဝ
သာဓကံ၊ န အာယတနဿ။ အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၂၁၀။

နိမိတ္တန္တိ ဘာနာဒိနံ ဩကာသဘာဝေန ဥပ-
လက္ခိတံ တထာဝရသဏ္ဌာနံ ရူပသမုဒါယ-
မာဟ။ မူလဒ္ဓါ၂။၇၉။

သာနနိဿိတ (တိ) [သာန+နိဿိတ] ဘာန-
ပသာဒဉ္စိမ္ပိယော။ န စ မေ ဘာနနိဿိတံ
ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊၂။၃၀၃။

သာနပဋိဟနနလက္ခဏ (တိ) [သာန+ပဋိဟ-
နန+လက္ခဏ] ဘာနပသာဒကို ထိခိုက်ခြင်း
လျှင်-မှတ်ကြောင်း- လက္ခဏာ - ရှိသော။
သာနပဋိဟနနလက္ခဏော ဂန္ဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၇။

သာနပဝတ္တ (န) [သာန+ပဝတ္တ] ဘာနပသာဒ၏
အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်း။ ဣဒံ စေဝ သောတ-
ပဝတ္တံ။ ပ။ ဘာနပဝတ္တံ။ ဇိဝှိပဝတ္တံ။ ပဋိသံ။
၉၇၊၃၆၆။

သာနပ(ပွ)သာဒ (ပ) [သာန+ပသာဒ] ဘာန-
ဟုဆိုအပ်သောပသာဒ၊ နှာခေါင်းအကြည့်၊
သာနပသာဒ။ ဘာနပသာဒေါ ဘာနဓာတု။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။) ဘာန-
ပသာဒါဒယော တတ္ထ န ဣစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၀၉။ အနုဒ္ဓါ၊၂။၁၁၉။

သာနပသာဒဝတ္ထုက (တိ) [သာနပသာဒ+ဝတ္ထု-
+က] ဘာနပသာဒလျှင် မှီရာရှိသော။
သာနပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ ဘာနဝိညာဏ-
ဓာတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

သာနဗိလ (န) [သာန+ဗိလ] နှာခေါင်း
ပေါက်၊ နှာခေါင်းတွင်း။ ဘာနဗိလံ ဝါယုမှီ
ပဝိသန္ဓေယေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

သာနရောဂ (ပ) [သာန+ရောဂ] နှာခေါင်း၌
ဖြစ်သောအနာ၊ နှာခေါင်းနာ။ ကာယရောဂ-
ကြည့်။

သာနဝန္တ၊ (တိ) [သာန+ဝန္တ၊] ဘာနပသာဒရှိ
သော၊ သူ။ ဘာနံ ဥပါဒါယ “သာနဝါ ပုဂ္ဂ-
လော” တိ ဝတ္တဗ္ဗော။ အဘိ၊က။၃၆။

သာနဝိညာဏ (န) [သာန+ဝိညာဏ] ဘာန-
ပသာဒ၏ ဝိညာဉ်၊ ဘာနပသာဒမှဖြစ်သော
ဝိညာဉ်၊ ဘာနပသာဒ၌ မှီသောဝိညာဉ်၊
အနံကိုသိသောစိတ်၊ နံသိစိတ်၊ ဘာနဝိညာဉ်။
သာနဝိညာဏံ အာဒိတ္တံ။ ဝိ၊၃။၄၄။ စက္ခု-
ဝိညာဏ၊ ကာယဝိညာဏ-တို့လည်း ကြည့်။

သာနဝိညာဏဓာတု (ထိ) [သာနဝိညာဏ+ဓာ-
တု] ဘာနဝိညာဏဓာတ်၊ အနံကိုသိသောစိတ်
၏သဘော၊ နံသိစိတ်သဘော။ ဘာနဓာတု
ဂန္ဓဓာတု ဘာနဝိညာဏဓာတု။ သံ၊၁။၃၅၈။
နေတ္ထိ။၄၆၊၈၁။

သာနဝိညာဏသမင်္ဂီ (တိ) [သာနဝိညာဏ+
သမင်္ဂီ] ဘာနဝိညာဉ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
သာနဝိညာဏသမင်္ဂီ။ ဇိဝှိဝိညာဏသမင်္ဂီ။
အဘိ၊က။၃၃၃။

သာနဝိညေယျ (တိ) [သာန+ဝိညေယျ] ဘာန-
ဝိညာဉ်ဖြင့် သိအပ်သော။ ဘာနဝိညေယျာ
ဂန္ဓာ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ ဒီ၊၃။၁၉၅။ မ၊၁။၁၁၉။
မ၊၂။၆၀။ မ၊၃။၄၁။ သံ၊၃။၁၈။ အံ၊၂။
၃၃၂။

သာနသမိပ (န) [သာန+သမိပ] နှာခေါင်း
အနီး။ ဘာနသမိပေ သုဂန္ဓေသု ဝါဒုဂန္ဓေသု
ဝါ ပုပ္ဖေသု ဥပနိတေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။
သာရတ္ထ၊၂။၃၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။

သာနသမ္ပဒါ (ထိ) [သာန+သမ္ပဒါ] ဘာန-
ပသာဒ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ စက္ခုသမ္ပဒါ သောတ-
သမ္ပဒါ ဘာနသမ္ပဒါ။ မဟာနိ။၂၃။

သာနသမ္ပဿ (ပ) [သာန+သမ္ပဿ] ဘာန-
ပသာဒကို မှီ၍ဖြစ်သောဗျာဓိ။ ဘာနသမ္ပ-
ဿော အာဒိတ္တော။ ဝိ၊၃။၄၄။

သာနသမ္မဿဇ (တိ) [သာနသမ္မဿ + ဇန + ကိ] သာနပသာဒကိုမှီသောဇယ - ကြောင့် - ခွဲ - ဖြစ်သော။ သာနသမ္မဿကြောင့် ဖြစ်သော။ သာနသမ္မဿဇာ ဝေဒနာ ဇိဝှိသမ္မဿဇာ ဝေဒနာ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၀။ မ၊ ၁။ ၆၄။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၂။ ၄၉။

သာနသမ္မဿပစ္စယ (ပု) [သာနသမ္မဿ + ပစ္စယ] သာနသမ္မဿဟူသော အကြောင်း၊ သာနပသာဒကို မှီ၍ ဖြစ်သော ဇယဟူသော အကြောင်း။ သာနသမ္မဿပစ္စယာ ဝေဒနာကုဇ္ဈော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ (- ၅၇။)

သာနသမ္မဿဝိညာဏာယတန (န) [သာနသမ္မဿ + ဝိညာဏာယတန] သာနဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဇယ၊ သာနနဒ္ဒါရဉ္စ ဖြစ်သော (အာဝဇ္ဇန်းစသော) ဝိညာဉ်။ တဝ သာနသမ္မဿဝိညာဏာယတနံ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၇။ (စက္ခုသမ္မဿဝိညာဏာယတန - သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂ - အဖွင့်တို့ကို သေချာစွာ ကြည့်ပါ။)

သာနသမ္မဿာယတန (န) [သာနသမ္မဿ + အာယတန] သာနပသာဒကိုမှီသောဇယ၏ တည်ရာ။ သောတသမ္မဿာယတနံ သာနသမ္မဿာယတနံ ဇိဝှိသမ္မဿာယတနံ။ မ၊ ၃။ ၂၀၂။ (ကာယသမ္မဿာယတန - ခွဲလည်း ဤနည်းအတိုင်းပေး။)

သာနသိသစ္စိန္န (တိ) [သာန + သိသ + ဆိန္န] နှာခေါင်းပြတ်သော၊ ဦးခေါင်းပြတ်သော။ သူ။ သာနသိသစ္စိန္နာန (ပေတ။ ၁၄၀) နှိ သာနစ္စိန္နာနံ သိသစ္စိန္နာနဉ္စ ယံ လောဟိတံ၊ တံ ဘုဉ္ဇာမိတိ ယောဇနာ။ ပေတ၊ ၄။ ၇၄။

သာနာယတန (န) [သာန + အာယတန] သာနဝိညာဉ်၏ - ဖြစ်ရာ - တည်ရာ - စုဝေးရာ - အကြောင်း၊ သာနာယတန။ သောတာယတနံ သာနာယတနံ။ မ၊ ၁။ ၆၅။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။

သာနာယတနမူလက (တိ) [သာနာယတန + မူလ + က] သာနာယတနလျှင် - အရင်းအစ - မူလ - ရှိသော။ သာနာယတနမူလံ ဖြစ်သော။ သာနာယတနမူလကေသု ရူပါယတနေန သဒ္ဓိကေ မနာယတနဓမ္မာယတနေဟိ သဒ္ဓိ ဒွေတိ တိဏိယမကာနိ ပါဠိ အာရုဋ္ဌာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၇။

သာနာယတနယမက (န) [သာနာယတန + ယမက] သာနာယတနယမိက်။ သေသာနိ သာနာယတနယမကေန သဒ္ဓိသဝိဿဇ္ဇနတ္တာနာရုဋ္ဌာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၇။

သာနာယတနာနိဗ္ဗတ္တကကမ္မ (န) [သာနာယတန + အနိဗ္ဗတ္တက + ကမ္မ] သာနာယတနကို မဖြစ်စေတတ်သောကံ။ တေသံ သာနာယတနာနိဗ္ဗတ္တကကမ္မေန ဂဟိတပဋိသန္ဓိကာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ မူလ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၁။

သာနာယတနုပ္ပတ္တိ (ထိ) [သာနာယကန + ဥပ္ပတ္တိ] သာနာယတနဖြစ်ရာအခါ။ ယဿ ဝိပါကော သာနာယတနုပ္ပတ္တိတော ပုရေတရမေဝ ဥပစ္ဆိဋ္ဌိဿတိ။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

သာနိန္ဒြိယ (န) [သာန + ဣန္ဒြိယ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော သာနပသာဒ၊ နမ်းရှုခြင်း၌ အစိုးရသောနှာခေါင်း အကြည်ဓာတ်၊ သာနိန္ဒြေ။ သာနိန္ဒြိယံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ၊ ၉။ သာနမေဝ သာယနလက္ခဏေ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတိတိ သာနိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၀။ ကာယိန္ဒြိယလည်း ကြည့်။

သာနိန္ဒြိယသံဝရ (ပု) [သာနိန္ဒြိယ + သံဝရ] သာနိန္ဒြေ၌ - သာနိန္ဒြေကို - စောင့်စည်းခြင်း။ သာနိန္ဒြိယသံဝရော ။ ပ။ ဇိဝှိန္ဒြိယသံဝရော။ အဘိ၊ ၈။ ၃၃၅။

သာနိန္ဒြိယသံဝရသံဝုတ (တိ) [သာနိန္ဒြိယသံဝရ + သံဝုတ] သာနိန္ဒြေကိုစောင့်စည်းခြင်းဖြင့် စောင့်ရှောက်တတ်သောသူ။ သာနိ-

နိဗ္ဗာသံဝရသံဝုတော ဝိဟရတိ။ မ၊၁။၁၂။
စက္ခုနိဗ္ဗာသံဝရသံဝုတလည်း ကြည့်။

သာယတိ (ကြိ) [သာ+ယ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။
၂၂၂။] နမ်းရှူ၏။ သာနေန ဂန္ဓံ သာယတိ။
အဘိ၊က။၁၅၈၊၂၁။ မိလိန္ဒ၊၅၅၊၆၃၊၉၃။
သာယန္တိ—အဘိ၊ဌ၊၃။၂၀၉။ သာယသိ—သံ၊
၂။၂၉၅။ သာယာမိ—ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂၀၀။ ဇာ၊ဌ၊
၃။၂၈၉။ သာယသေ— ဝိမာန၊၅၅၊၅၆၊၆၀၊
၆၉။ ဝိမာန၊ဌ။၁၅၈၊၁၅၉၊၁၆၁၊၁၇၃။
သာယေ—အဘိ၊ဓ။၁၅၉။ အဘိ၊ဝိ။၇၀။
သာယေယျ—မိလိန္ဒ၊၉၃။ သာယေယျံ—သံ၊
၂။၂၉၅။ သာယိ—အဘိ၊ဓ။၁၅၉။ အဘိ၊ဝိ။
၇၀။ သာယိသတိ—အဘိ၊ဓ။၁၅၉။ အဘိ၊
ဝိ။၇၀။

သာယန (န) [သာ + ယ + ယု] နမ်းရှူခြင်း၊
အနံ့ ခံခြင်း။ ယထာ ခါဒိတဗ္ဗာခါဒိတဗ္ဗသ
သောဏ္ဍာယ ပရာမသနံ သာယနဉ္စ ဟတ္ထိ-
နာဂဿ ဝိမံသာ နာမ ဟောတိ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။
၂၆၁။

သာယနဋ္ဌ (တိ) [သာယန + အတ္ထ] နမ်းရှူ-
ခြင်းသဘောရှိသော။ သာယနဋ္ဌော သာန-
ဝိညာဏံ ဝိညာဏစရိယာ ဂန္ဓေသု။ ပဋိသံ။
၇၇။

သာယနတ္ထ (ပု) [သာယန+အတ္ထ] (၁) နမ်းရှူ
ခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) နမ်းရှူခြင်း
အကျိုးရှိသော။ (၁) သာယနတ္ထာယ အာ-
ဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိယာ
ဂန္ဓေသု။ ပဋိသံ။၇၇။ (တိ) (၂) သာနံ
သာယနတ္ထံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၂၃။

သာယနလက္ခဏ (န) [သာယန + လက္ခဏ]
နမ်းရှူခြင်း ဟူသော - မှတ်ကြောင်း-
လက္ခဏာ။ သာနိန္ဒိယ-ကြည့်။

သာယန္တိ (တိ) [သာ+ယ+အန္တိ] နမ်းရှူသော၊
သု။ တာနိ ဂန္ဓာနိ သာယန္တော၊ ဘက္ခယန္တော
ဖလာနဟံ။ အပါ၊၁။၄၀၇။

သာယန္တိ (ကြိ) [သာ+ယ+အန္တိ] နမ်းရှူကုန်
၏။ သာယတိ-ကြည့်။

သာယမာန (တိ) [သာ+ယ + မာန] နမ်းရှူ
သော၊သု။ သာယမာနဿာ (သံ၊ဌ၊၁။၁၈၉)-
တိ ဥပဂတံ ဂဏန္တဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။

သာယသိ (ကြိ) [သာ+ယ+သိ] နမ်းရှူလေ့။
သာယတိ-ကြည့်။

သာယသေ (ကြိ) [သာ + ယ + သေ] နမ်းရှူ
လေ့။ သာယတိ-ကြည့်။

သာယာမိ (ကြိ) [သာ+ယ+မိ] နမ်းရှူ၏။
သာယတိ-ကြည့်။

သာယိ (ကြိ) [သာ+ယ+ဤ] နမ်းရှူပြီ။
သာယတိ-ကြည့်။

သာယိတ (တိ) [သာ+ယ+တ] နမ်းရှူအပ်
သော။ တံ သာယိတေ ဇေဂ္ဂစ္ဆကာ ပါဠိကုလျ-
ကာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၁။၉၈။

သာယိတဂန္ဓ (ပု) [သာယိတ + ဂန္ဓ] နမ်းရှူ-
အပ်သောအနံ့။ အယံ ဂန္ဓောတိ သာယိတဂန္ဓံ
အာဟ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၅၅။

သာယိတဗ္ဗ (တိ) [သာ + ယ + တဗ္ဗ] နမ်းရှူ
အပ်သော။ အသာယိတံ သာယိတဗ္ဗံ။ မ၊ဌ၊
၃။၁၄၇။

သာယိတုံ (ဗျ) [သာ+ယ+တုံ] နမ်းရှူခြင်းငှါ။
သာနေန ဂန္ဓေ သာယိတုံ။ ဥဒါန။၁၁၂။

သာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [သာ+ယ+တွာ] နမ်းရှူ
၍။ ဣမံ သာယိတွာ ဇေဂ္ဂစ္ဆတာ ပါဠိကု-
လျတာ မရိဿတိ။ ဝိ၊၁။၉၈။

သာယိဿတိ (ကြိ) [သာ + ယ + သတိ]
နမ်းရှူလတ္တံ့။ သာယတိ-ကြည့်။

သာယေ (ကြိ) [သာ+ယ+ယေ] နမ်းရှူရာ၏။
သာယတိ-ကြည့်။

ဃာယေယျ (ကြံ) [ဃာ+ယ+ယေျ] နမ်းရှု
ရာ၏။ ဃာယတိ-ကြည့်။

ဃာယေယျ (ကြံ) [ဃာ+ယ+ယေျ] နမ်းရှု
ရာ၏။ ဃာယတိ-ကြည့်။

ဃာသ (ပု) [ဃာသ+ဏ။ ဃာသိတဗ္ဗော အသိ-
တဗ္ဗောတိ ဃာသော၊ အာဟာရော...အပိ-
စ ဃာသနံ ဃာသော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၅၅။]
(၁) စားဖွယ်အစာ၊ အစားအစာ။ (၂)
စားခြင်း။ (၃) နွားစားမြက် (ဓာန်၊သျှ)
သစ်။ နွားစားငုတ် (ဓာန်သျှဟောင်း)။
(၁) ပါတော ပါတရာသာယ ဂါမနိဂမ-
ရာဇောနိယော ဩသရန္တိ ဃာသမေသမာ-
နာ။ ဒီ၊၃။၇၈။ ဃာသမေသမာနာတိ ဘိက္ခာ-
စရိယဝသေန ယာဂုဘတ္တံ ပရိယေသန္တာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (၂) တမေဝ ဃာသံ ကုရုတေ၊
ဗျုတ္တေ သဉ္စိဝကော ယထာ။ ဇာ၊၁။၃၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။ ဃာသော တုန္နေ စ ဘ-
က္ခနေ။ ဓာန်။၁၁၀၃။ (၃) ဃာသော တု
ယပသော စာထ။ ဓာန်။၆၀၂။

ဃာသတိဏ (န) [ဃာသ+တိဏ] စားစရာ
မြက်။ ဟတ္ထိအဿာဒီနံ ဃာသတိဏေန စေဝ
ဂေဟတ္ထဒနတိဏေ သမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၈၃။

ဃာသတ္တိက (တိ) [ဃာသ+အတ္တိက] အစာ
ဖြင့်-အစာကို-အလိုရှိသောသူ။ ဃာသတ္တိ-
ကော (ဇာ၊၁။၁၄၉)တိ အာဟာရတ္တိကော
ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။

ဃာသပရိယေသန (န) [ဃာသ+ပရိယေသန]
အစာရှာမှီးခြင်း။ သုပ္ပဗုဒ္ဓေါ ပန ဇိဃတ္ထာ-
ဒုဗ္ဗလုပရေတော ဃာသပရိယေသနံ စရမာ-
နော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅၄။

ဃာသမာမိသ (န) [ဃာသ+အာမိသ] စားဖွယ်
အစာ၊ စားဖွယ်အာမိသ။ ဃာသမာမိသ-
(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁)န္တိ ဃာသဘူတံ အာမိသံ
အဘိဓာန် (က-ဝဂ်) ၂-၆၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

မစ္စုနာ ဂိလိတွာ ဝိယ ပတိဋ္ဌပေတဗ္ဗတော။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။

ဃာသဟာရက (ပု) [ဃာသ+ဟရ+ဏ္ဍု] အစားအစာကို ဆောင်သူ၊ စားလောက်ရုံမျှ
အဖိုးအခဖြင့် အသက်မွေးသူ။ ဃာသဟာရ-
ကော (ထေရ၊၃၃၇)တိ ဃာသမတ္တဿ
အတ္တာယ ဘတိ ကတွာ ဇီဝနကော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

ဃာသဟေတု (ပု) [ဃာသ+ဟေတု] အစား
အစာဟူသောအကြောင်း။ သာဓု ခေါသိ
အနုပုတ္တော၊ ဃာသဟေတု မမန္တိကေ။ စရိ-
ယာ။၃၉၇။ ဃာသဟေတူတိ အာဟာရဟေ-
တု။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

ဃာသေသန (ထိ၊န) [ဃာသ+သေန] (၁)
အစာကိုရှာမှီးခြင်း။ (တိ) (၂) အစာကို-
ရှာမှီးကြောင်း-ရှာမှီးရာ။ (၁) ကေဒိဝသံ
ဒွိက္ခတ္တံ ဃာသေသနံ န သလ္လေခံ။ စရိယာ-
ဋ္ဌ။၂၄။ (တိ) (၂) ဃာသေသနံ ဆိန္ဒု-
ကထော၊ န ဝါစံ ပယုတံ ဘဏေ။ သုတ္တနိ။
၃၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

ဃာသေသနဌာန (န) [ဃာသေသန+ဌာန]
အစာကိုရှာမှီးရာအရပ်။ ဂါဝေါ စရန္တိ တ္ထော-
တိ ဂေါစရော၊ ဂေါစရော ဝိယာတိ ဂေါစ-
ရော၊ ဃာသေသနဌာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

ဃာသေသနဝါစာ (တိ) [ဃာသေသနာ+ဝါစာ]
အစာကို ရှာမှီးကြောင်းစကား။ ဩဘာသ-
ပရိကထာနိမိတ္တဝိညတ္တိပယုတ္တံ ဃာသေသန-
ဝါစံ န ဘဏေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

ဃာသေသနာဘိရတ (တိ) [ဃာသေသန+
အဘိရတ] အစာကိုရှာမှီးခြင်း၌ မွေ့လျော်
သောသူ။ အတ္တဟိတာပေက္ခာ ဃာသေသ-
နာဘိရတာ ဒုဗ္ဗလဝိဟေသပရာတိ အတ္ထော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

ယုဒ (တိ) [ယုသ+တ] (၁) ကြွေးကြော်အပ်
သော။ (၂) ကြွေးကြော်စေအပ်သော။ (၁)
နဂရေ နက္ခတ္တံ ယုဒံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ ယော-
သိတဗ္ဗ-လည်း ကြည့်။ (၂) ယုဒ (ဇာ၊ ၂။
၉၅) ၏ စတုသု ကဏ္ဍေသု ဌတော ယောသ-
ပိတံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၉၈။

ယုဏ (ပု) [ယုဏ+အ] သစ်သားပိုး၊ ယုဏမည်
သော ပိုး။ ခိဏဘက္ခော မဟာရာဇ၊ သာရေ
န ရမတိ ယုဏော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၄၁၀။ နိဝုတ္တယုဏပါဏကောတိ နိဝုတ္တော
ဝေန်နာမကော ပါဏကော၊ ယုဏာတိ သုက္ခ-
ကဋ္ဌာဒိသု ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ ယုဏောတိ
ဝုစ္ဆတိ၊ ကဋ္ဌခါဒကော သုခုမဆဝိသမ္ပန္နော
ပါဏကော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ သစ်၊ ချော၊ ကျော။

ယုဏပါဏက (ပု) [ယုဏ+ပါဏက] သစ်သား
ပိုး၊ ယုဏမည်သောပိုး။ ပါသာဒကဏ္ဍိကာယ
ပန တေ မဟာရာဇ ကော ယုဏပါဏကော
ဝသတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၀။

ယုရယုရာယတိ (ကြိ) [ယုရ + အာယ + တိ]
ယုရ်ယုရ်-ယူးယူး-ရှူးရှူး-မြည်၏။ နာ-
သာ ယုရယုရာယတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။

ယုရယုရာယန္တ (တိ) [ယုရ+အာယ+အန္တ] ယုရ်
ယုရ်-ယူးယူး-ရှူးရှူး-မြည်သော၊ သူ။ ရုက္ခ-
မူလေ နိပဇ္ဇိတော ယုရယုရာယန္တော နိဒ္ဒိ
ဩက္ကမိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁၂။

ယုရယုရပဿာသ (ပု) [ယုရယုရ+ပဿာသ]
ယုရ်ယုရ်-ယူးယူး-ရှူးရှူး-ဟု ရှုခြင်း၊ ယူး
ယူး-ရှူးရှူး-ဟု ဝင်သက်ကို ဖြစ်စေခြင်း။
ကာကစ္ဆမာန (က) ကြည့်။

ယုရယုရပဿာသိ (တိ) [ယုရယုရ+ပဿာသိ]
ယုရ်ယုရ်-ယူးယူး-ရှူးရှူး-ဟု ရှုရှိုက်သော၊
သူ။ ဇိဏ္ဏော ဂေါပါနသိဝကော ယုရယုရ-
ပဿာသိ ဥဒ္ဓမ္မရဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၈။

ယုသတိ(ကြိ) [ယုသ+အ+တိ] ကြွေးကြော်၏။
အသံပြု၏။ မာသဿ ပန အဋ္ဌဒိဝသေ ဒေဝ-
လောကေ မဟာဓမ္မသဝနံ ယုသတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၂၄၃။

ယုသိတ (တိ) [ယုသ+တ] ကြွေးကြော်အပ်
သော။ ယုသိတေ (ဇာ၊ ၂။ ၃၆၈) တိ ဥဇ္ဈေ-
သိတေ မနောရမံ ရဝံ ရဝန္တေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၃၆၆။

ယုဿတိ (တိ) [ယုသ+ယ+တေ] ကြွေးကြော်
အပ်၏။ ယောသကမ္မ-ကြည့်။

ယောဋ္ဌက (ပု) [ယုဋ္ဌ+ဏ္ဍ] ယုဋ္ဌ ပရိဝတ္တနေ၊
ဏ္ဍ။ ယောဋ္ဌကော။ အဿသာမညေပျယ်။
ဓာန်၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၀။ မြင်း၊ မြင်းကြမ်း မြင်းယုတ်။
ယောဋ္ဌကော (မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၂) နာမ အဿ-
ခဠုကော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅။

ယောဋ္ဌကကုလ (န) [ယောဋ္ဌက+ကုလ] မြင်း
ကြမ်းမျိုး၊ ကြမ်းသောမြင်းမျိုး။ ယထာ စ
ဝလာဟကော အဿရာဇာ န ဂဒြဘကုလေ
ဝါ ယောဋ္ဌကကုလေ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။
၃၁၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၂။

ယောဋ္ဌမုခ (ပု) [ရုဋ္ဌိနာမ်ပုဒ်] ယောဋ္ဌမုခမည်
သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ယောဋ္ဌမုခေါ
ဗြာဟ္မဏော ဗာရာဏသိ* အနုပ္ပတ္တော ဟော-
တိ။ မ၊ ၂။ ၃၆၄။

ယောဋ္ဌမုခကန္တ (တိ) [ယောဋ္ဌမုခ + ကန္တ]
ယောဋ္ဌမုခ(ပုဏ္ဏား)သည် နှစ်သက်အပ်သော။
လောကာယတနိဿိတော နိတိမဂ္ဂေါ ယော-
ဋ္ဌမုခကန္တော။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။

ယောဋ္ဌမုခသုတ္တ (န) [ယောဋ္ဌမုခ+သုတ္တ] ယော-
ဋ္ဌမုခသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာ-
သ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ မ၊ ၂။ ၃၆၄-၃၇၅။ ဧဝံ
မေ သုတန္တိ ယောဋ္ဌမုခသုတ္တံ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။

ယောရ (တိ) [ယုရ+ဏ။ ယုရတိ ဘိ*သတိတိ
ယောရံ၊ ကော။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။] ကြမ်း

တမ်း-ကြောက်မက်ဖွယ်-ထက်မြက်-ပြင်းထန်-သော။ ဝဇေန္တိ ကဋ္ဌသိ* သောရံ၊ အာဒိယန္တိ ပုနဗ္ဗဝံ။ အံ၊ ၁။ ၃၆၄။ ထေရ။ ၃၀၅။ (-ပေတ။ ၁၃၄၊ ၁၆၄။ ထေရ။ ၂၇၉။ ထေရီ။ ၄၁၂။ မဟာနိ။ ၆၊ ၃၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၇၄၊ ၂၄၈၊ ၂၇၄။ ဇာ၊ ၂။ ၆၀၊ ၃၂၆။) သောရန္တိ ကက္ခဋ္ဌံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။ (-ပေတ။ ၄၈၊ ၁၄၇။ ထေရီ။ ၂၃၃။ မဟာနိ။ ၄။ ၃၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၇၄။) သောရေတိ ဘိသနကေ ဝိရူပေ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇၆။ (-ထေရီ။ ၄။ ၂။ ၁၂၂၊ ၂၀၁။ မဟာနိ။ ၃။ ၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၉။)

သောရစေတ (တိ) [သောရ+စေတ] ကြမ်းတမ်းသောစိတ်ရှိသောသူ။ အတိဝိယ ဘယာနကဒဿနေန သောရစေတသာ ဒကရက္ခသေန သဂဟော သရက္ခသော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၂၆။

သောရတပ (တိ) [သောရ+တပ] ထက်မြက်-ပြင်းထန်-သော အကျင့်ရှိသောသူ။ မိဂသိင်္ဂတာပသော ကိရ အတ္တန္တပေါ သောရတပေါ ပရိမာရိတိန္ဒြိယော အဟောသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။ ဒုက္ကရတပတာယ သောရတပေါ တိဗ္ဗတပေါ။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇၄။

သောရတရ (တိ) [သောရ+တရ] အထူးသဖြင့်-အလွန်- ကြမ်းတမ်းသော။ တတော သောရတရေ ဒုက္ခေ၊ ပုန ပက္ခိတ္တယောဃရေ။ စရိယာ။ ၄၁၀။ တတော သောရတရတိ တတောပိ ဂဗ္ဘဝါသတော ဒါရုဏတရေ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၉၁။

သောရဒဿန (တိ) [သောရ+ဒဿန] ကြောက်မက်ဖွယ်အဆင်းရှိသောသူ။ အယံ ဝေရူပေါ သောရဒဿနော ကုရုရကမ္ပန္တော။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၃။

သောရဘိမာယာနက (တိ) [သောရ+ဘိမ+ဘယာနက] အလွန်အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်

ကောင်းသော။ သောရဘိမာယာနကဋ္ဌေန ဝါ “ဥဂ္ဂါ”တိ လဒ္ဓနာမေ ကိလေသေ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၉။

သောရမာနသ (တိ) [သောရ+မာနသ] ကြမ်းတမ်းသောစိတ်ရှိသောသူ။ လုဒ္ဓါတိ ဒါရုဏာ၊ သောရမာနသာ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၂။

သောရရူပ (တိ) [သောရ+ရူပ] (၁) ကြောက်မက်ဖွယ်အဆင်းရှိသောသူ။ (၂) ကြမ်းတမ်းသော-ကြောက်မက်ဖွယ်-သဘောရှိသောသူ။ (၁) လုဒ္ဓဒဿနော သောရရူပေါ ဘယာနကဒဿနော နိသီဒိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၂၁။ (၂) သော သောရရူပံ နိရယံ ဥပေတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၉။ (-အပါ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၁။) သော သောရရူပန္တိ....သောရရူပံ ဒါရုဏတတိကံ နိရယံ ဥပေတိ နာမ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၉။ သောရရူပေါတိ ဘိသနကတတိကော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၄၀။ (-အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။)

သောရဝိသ (တိ) [သောရ+ဝိသ။ ဝိသံ တဿ သောရန္တိ သောရဝိသော။ မဟာနိ။ ၆။] ကြမ်းတမ်း-ထက်မြက်-ပြင်းထန်-သောအဆိပ်ရှိသောသူ။ (အံ၊ ၂။ ၂၂၈-၌ ရာဂအဆိပ်ပြင်းထန်သောမိန်းမကို သောရဝိသ၊ အဘိ၊ ပ။ ၁၅၅-၌ ဒေါသအဆိပ်ပြင်းထန်သူကို သောရဝိသဟု ဆိုသည်။) ဝရံ တေ မောဃပုရိသ အာသိဝိသဿ သောရဝိသဿ မုခေ အင်္ဂဇာတံ ပက္ခိတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄။ (-အံ၊ ၂။ ၂၂၇။ စရိယာ။ ၄၀၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၃။) သောရံ စဏ္ဍမဿ ဝိသန္တိ သောရဝိသော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ (-သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၈၃။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅။)

သောရသပ္ပ (ပု) [သောရ+သပ္ပ] ကြမ်းတမ်းသော(အဆိပ်ရှိသော)မြေ။ သောရသပ္ပဿ မုခံ ဝိဝရိတာ အင်္ဂုလိ ပက္ခိပတိ။ မေ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၅။

သောရသဘာဝ (တိ) [သောရ+သဘာဝ]
ကြမ်းတမ်းသော သဘောရှိသော။ အတ္တ-
နော ပဝတ္ထိက္ခန္ဓေ ဝိပါကက္ခန္ဓေ စ သော-
ရသဘာဝတာယ လုဒ္ဓံ။ ဣတိဝုတ်။ ၉၇။

သောရာကာရ (တိ) [သောရ + အာကာရ]
ကြမ်းတမ်းသောအခြင်းအရာရှိသော။ သူ။ ဧဝံ
လူခေါ် သောရာကာရော ဟောတု။ ဝိမာန၊
၉။ ၃၁၅။

သောရာသယုကဋ္ဌကဖလ (တိ) [သောရ+အ-
သယု+ကဋ္ဌက+ဖလ] ကြမ်းတမ်း၍ သည်း
မခံနိုင်လောက်အောင် - စပ်ခါး - ဆင်းရဲ -
သောအကျိုးရှိသော။ သောရာသယုကဋ္ဌက-
ဖလေသုကာမေသု အနာဒိနဝဒဿိတံ။ ဥဒါ-
န၊ ၉။ ၃၃၁။

သောသ^၁ (ပု) [သုသ+ဏ။ သုသနံ သောသော။
သောသန္တုကြေတိ သောသော။ သူစိ။
(သောမ-သံ)] (၁) အသံ၊ ကြွေးကြော်သံ။
(၂) အသံကို နားထောင်ခြင်း။ (၃) နွား
ကျောင်းသားရွာ။ (၄) သောသော သုယျ-
တိ ဒါရုဏော။ ပေတ။ ၂၀၂။ (-အံ၊ ၁။
၃၈၃။ ဝိမာန။ ၉၂။ ပေတ။ ၂၀၄။ ထေရ။
၂၉၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆၃။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁၃။ မ၊ ၉။ ၁။
၃၀၇။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၃၁၅။) သောသော သုယျတိ
ဒါရုဏောတိ...သောရတရော သဒ္ဓေါ သုယျ-
တိ။ ပေတ၊ ၉။ ၂၃၄။ (-ဝိမာန၊ ၉။ ၂၅၉။
ပေတ၊ ၉။ ၂၃၈။ ထေရ၊ ၉။ ၂။ ၁၃၁။ ဇာ၊ ၉။
၂။ ၁၉၉။ ဇာ၊ ၉။ ၂။ ၂၇၃။ မ၊ ၉။ ၂။ ၁။ အံ၊ ၉။
၂။ ၃၀၉။) သောသကမ္မ-လည်း ကြည့်။ (၂)
ပရတော စ သောသော အယောနိသော
စ မနသိကာရော။ အံ၊ ၁။ ၈၆။ (-ဂု။)
ပရတော စ သောသောတိ ပရဿ သန္တိကာ
အဿဒ္ဓမ္မသဝနံ။ အံ၊ ၉။ ၂။ ၅၈။ (၃) သော-
သော ဂေါပါလဂါမကော။ ဓာန်။ ၂၂၆။

သောသ^၂ (ပု) [သောသ+ဏ] (ပြင်းပြင်းရွတ်
အပ်သော) အသံရှိသောအက္ခရာ၊ သောသ-

အက္ခရာ။ (ယင်း အက္ခရာသည် ဂဃ်င, ဇ-
ဈည, ဒုဗဏ, ဒဓန, ဗဘမ, ယရလဝဟဋ္ဌ-ဟု ၂၁-
လုံးရှိသည်။ ကစွည်း။ ၉။ ရှု။ ၁။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၁၈။) ဝဂ္ဂေ သောသောသောသနံ
တတိယပဌမာ။ ကစွည်း။ ၂၉။ သောသ-
ဝန္ဓော သောသော။ သံပျင်၊ ၉။ ၂၉။

သောသက (တိ) [သောသ+က] ကျယ်သော
အသံရှိသော။ သူ။ (သောသက မည်သူ။)
သောသကော ကိရ ဂုဠကိဠာယ ဆေကော။
ဓမ္မ၊ ၉။ ၁။ ၁၁၄။

သောသကကုမာရ (ပု) [သောသက+ကုမာရ]
သောသကသတို့သား။ သောသကကုမာရော
ဗဟူ ဇိနိတော ကနိဋ္ဌဿ အာဂမနံ ဩလော-
ကေန္ဓော နိသိဒ္ဓိ။ အံ၊ ၉။ ၁။ ၃၂၇။ (-၃၂၈။)

သောသကဒေဝပုတ္တ (ပု) [သောသက+ဒေဝ-
ပုတ္တ] သောသကနတ်သား။ (ဤနတ်သား၏
နားရင်းကပ်၍ တိုးတိုးပြောသံသည်၊ ၁၆-ယူ-
ဇနာ, ပကတိစကားပြောသံသည် ယူဇနာတ
သောင်း (တာဝတိံသာ နတ်ပြည်အားလုံး)
ပျံ့နှံ့သည်။ ထိုသို့ အသံနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကြောင့်
သောသက အမည်တွင်သည်။ သီ၊ ၉။ ၁။
၂။ ၃၄၁-၂။) သော တေနေဝ နာမဓေယျံ
လဘိတော သောသကဒေဝပုတ္တော နာမ ဇာ-
တော။ အံ၊ ၉။ ၁။ ၃၂၄။ (-ဒီ၊ ၉။ ၁။ ၂၈၃။)

သောသကမ္မ (န) [သောသ+ကမ္မ] ကြွေးကြော်
မှု၊ ကြွေးကြော်သံ။ သောသော သောသ-
ကမ္မံ ဝါစာ ဝစီဘေဒေါ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆၈။
သုဿတိတိ သောသော။ ကရိယတိတိ ကမ္မံ၊
သောသောဝကမ္မံ သောသကမ္မံ။ နာနပ္ပကာ-
ရေဟိ ကတော သောသောတိ အတ္ထော။
အဘိ၊ ၉။ ၁။ ၃၆၁။

သောသကသေဋ္ဌိ (ပု) [သောသက+သေဋ္ဌိ]
သောသကသူဌေး။ သော သောသကသေဋ္ဌိ
နာမ ဇာတော။ အံ၊ ၉။ ၁။ ၃၃၀။

စောသနာ (ထိ) [ဃုသ+ယု+အာ] (၁)
 ကြွေးကြော်ခြင်း၊ အသံပြုခြင်း။ (တိ) (၂)
 ကြွေးကြော်သော၊ အသံပြုသောသူ။ (၁)
 နဂရေ စောသနာ ကရိယတိ။ ဝိဠာဉ္စာ။
 (-မာဠာ၊ ၂။ ၉၉။) ဥစ္စဓနိနာ သဒ္ဓနံ စော-
 သနာ နာမ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၁၁၇။ (တိ) (၂) ဃုသ
 သဒ္ဓေ၊ စောသိတုံ သီလံ အဿာတိ ဝါ
 စောသနသီလောတိ ဝါ...သော စောသ-
 နော၊ သာ စောသနာ။ ရူ။ ၃၆၅။

စောသန္တ (တိ) [ဃုသ+အန္တ။ ထိ-၌ စော-
 သန္တ] ကြွေးကြော်သောသူ။ ပဋ္ဌာကံ ဥက္ခိ-
 ပိတော နဂရေ စောသန္တာ အာဟိဏ္ဏေယျ။
 ဝိဠာဉ္စာ။ ၃၇၉။ သာ အဓိမာနာ ဝေ ဟုတော
 ဒိဝသေ ဒိဝသေ စောသန္တ နဂရံ အာဟိဏ္ဏ-
 တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၇၀။

စောသန္တိ (ကြိ) [ဃုသ+အ+အန္တိ] ကြွေး
 ကြော်ကုန်၏။ စောသေတိ-ကြည့်။

စောသပ္ပမာဏ (တိ) [စောသ+ပမာဏ။
 စောသံ ပမာဏံ ကရေတိတိ စောသပ္ပမာ-
 ဏော။ အဘိဠာ။ ၃။ ၈၀။] အသံကို ပမာဏ
 ပြုသော၊ အသံကို အလေးအမြတ်ပြု၍ ကြည်
 ညိုသောသူ။ စောသပ္ပမာဏော စောသပ္ပ-
 သန္ဓော။ အံ။ ၁။ ၃၈၂-၃။ အဘိပု။ ၁၀၉၊
 ၁၆၂။ မာဠာ။ ၃၀၇။ စောသေ ပမာဏံ
 ဂဟေတွာ ပသန္ဓော စောသပ္ပမာဏော
 နာမ။ အံဠာ။ ၂။ ၃၁၄-၅။

စောသပ္ပမာဏိက (တိ) [စောသပ္ပမာဏ+
 က] အသံကိုပမာဏပြုသော၊ အသံကို အ
 လေးအမြတ်ပြု၍ ကြည်ညိုသောသူ။ စော-
 သပ္ပမာဏိကာပိ အနေကာနိ ဇာတိသတာနိ
 နိဿာယ။ ဓမ္မာဠာ။ ၂။ ၇၂။

စောသပ္ပသန္တ (တိ) [စောသ+ပသန္တ] အသံ၌
 ကြည်ညိုသောသူ။ စောသပ္ပမာဏ-ကြည့်။

စောသယန္တ (ကြိ) [ဃုသ+ဏယ+အန္တ] ကြွေးကြော်ကုန်လော့။ စောသေတိ-ကြည့်။

စောသယိသ (ကြိ) [ဃုသ+ဏယ+ဉံ] ကြွေး
 ကြော်ကုန်ပြီ။ စောသေတိ-ကြည့်။

စောသဝန္တ (တိ) [စောသ+ဝန္တ] ကျယ်
 လောင် - ပြင်းထန် - သော အသံရှိသော။
 ဝါတိ ဂန္ဓော တိပိရောနံ၊ ကုသမုဒ္ဓေါ စ စော-
 သဝါ။ ဇာ။ ၁။ ၁၂၆။ စောသဝါတိ မဟာရ-
 ဝေါ။ ဇာဠာ။ ၃။ ၁၇၅။

စောသသညက (ပု) [စောသသညာ+က] စောသသညကမည်သူ။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာ-
 ယသ္မာ စောသသညကော ထေရော ဣမာ
 ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ။ ၂။ ၉၇။

စောသသညာ (ထိ) [စောသ+သညာ] (တ
 ရား) အသံကိုမှတ်သားခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိ-
 ဇာနာမိ၊ စောသသညာယိဒံ ဖလံ။ အပါ။ ၂။
 ၉၇။ ထေရဠာ။ ၁။ ၁၁၃။ ထေရဠာ။ ၂။ ၂၈။

စောသာနုယောဂ (ပု) [စောသ+အနုယောဂ] အသံကို (ကြားကာမျှ) အားထုတ်ခြင်း။
 နာပိ စောသာနုယောဂေန ပရတော စော-
 သဿ အတ္ထံ အဝိဇာနန္တေန...အဓိဂန္တိ။
 ပေဋကော။ ၁၆၈။

စောသာနုသာရ (ပု) [စောသ+အနုသာရ] (တရား) အသံကို - အစဉ်လျှောက်ခြင်း - အ
 စဉ်အောက်မေ့ခြင်း - အာရုံပြုခြင်း။ ဓမ္မမေ-
 ဃဿ သဒ္ဓေန စောသာနုသာရေန အဟံ...
 အဂဏ္ဍိ။ အပါဠာ။ ၁။ ၃၁၇။

စောသာပယိမ္မ (ကာ၊ ကြိ) [ဃုသ+ဏာပယ+
 ဣမ္မာ] ကြွေးကြော်စေကုန်ပြီ။ စောသာ-
 ပေတိ-ကြည့်။

စောသာပိတ (တိ) [စောသ+ဏာပေ+တ] ကြွေးကြော်စေအပ်သော။ ဗုဒ္ဓ(၂) ကြည့်။

သောသပေက္ခ (တိ) [သောသ+အပေက္ခ]
(တရား)အသံကို ငဲ့သော၊ သူတပါး ဟော
ပြောသံကို ကြားနာရမှဖြစ်ပေါ်သော။ ပဌမ-
မဂ္ဂေါ ဝေ ဟိ သာဝကာနံ ကေန္တတော
သောသပေက္ခောတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၀၅။

သောသပေက္ခာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [သုသ+ဏာ-
ပေ+တုာ] ကြွေးကြော်စေ၍။ ရာဇာ နက္ခတ္တံ
သောသပေက္ခာ။ ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၁။၅၅။

သောသပေတိ (ကာ၊ကြိ) [သုသ+ဏာပေ+
တိ] ကြွေးကြော်စေ၏။ နဂရဿ စေဝ ဝဏ္ဏံ
လောကဿ စ ပရိဟာရလာဘံ သောသ-
ပေထ။ သံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၀၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၅။၃၇၉။)
သောသပေမိ-စရိယာ။၃၈၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌာ။
၄၃။ သောသပေသိ-ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌာ၊
၃။၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌာ၊၂။၁၄၅။
ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၅။၄၅၇။ သောသပယိမ္မ-ဝိ၊ဋ္ဌာ၊၁။
၅၈။

သောသပေထ (ကာ၊ကြိ) [သုသ+ဏာပေ+
ထ] ကြွေးကြော်စေကုန်လော့။ သောသ-
ပေတိ-ကြည့်။

သောသပေမိ (ကာ၊ကြိ) [သုသ+ဏာပေ+
မိ] ကြွေးကြော်စေအံ့။ သောသပေတိ-
ကြည့်။

သောသပေသိ (ကာ၊ကြိ) [သုသ+ဏာပေ+
သိ] ကြွေးကြော်စေပြီ။ သောသပေတိ-
ကြည့်။

သောသိတ (ပု) [သုသ+တ] (၁) သောသိတ
သူဌေး၊ သောသကသူဌေး။ (တိ) (၂)
ကြွေးကြော်အပ်သော။ (၁) သောသိတဿ
ဂဟပတိဿ ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊၃၉၁။
သောသိတဿ ဂဟပတိဿ ပုညဝတော
ဣဒ္ဓိတိ သောသိတော နာမ....ကောသမ္ဗိယံ
သေဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၂၉၅။ သောသိတာရာမ-
လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) ခါဒထ ပိဝထ

စေဝ၊ အန္တပါနေန သောသိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၆။
အဘိ၊ဋ္ဌာ၊၁။၃၄။ အပါ၊ဋ္ဌာ၊၁။၄။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၁။၄။

သောသိတကုမာရ (ပု) [သောသိတ+ကုမာရ]
သောသိတသတို့သား၊ သောသကသတို့သား။
(သောသိတ-သောသက- အမည်ကဲ့သော်
လည်း တဦးတည်းသာ ဖြစ်သည်။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၁။
၃၂၈-၉-နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်။) သေဋ္ဌိဓိတာ
သေဋ္ဌိဿ ဗလဝဂီလာနကာလေ သောသိတ-
ကုမာရံ အာဒါယ အဂမာသိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၂။
၃၀၁။

သောသိတဒိဝေ (ပု) [သောသိတ+ဒိဝေ]
ကြွေးကြော်အပ်သော နေရက်။ ဧဝံ မာ
သုတာတိ သောသနံ သောသိတဒိဝေ။
ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၃၇။

သောသိတနာမ (တိ) [သောသိတ+နာမ]
သောသိတအမည်ရှိသောသူ။ သောသိတ-
သေဋ္ဌိ နာမ ဇာတော တာယ ဝေ စဿ
သရသမ္ပတ္တိယာ သောသိတနာမတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၃၄၄။

သောသိတနာမက (တိ) [သောသိတနာမ+က]
သောသိတအမည်ရှိသောသူ။ သောသိတာ-
ရာမ-ကြည့်။

သောသိတဗ္ဗ (တိ) [သုသ+တဗ္ဗ] ကြွေးကြော်
အပ်သော။ သမ္မာ သောသိတဗ္ဗံ တေရဟိ
နက္ခတ္တန္တိ သဗ္ဗံဋ္ဌိ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၃။

သောသိတသေဋ္ဌိ (ပု) [သောသိတ+သေဋ္ဌိ]
သောသိတသူဌေး။ သောသိတာရာမ-ကြည့်။

သောသိတာရာမ (ပု) [သောသိတ + အာ-
ရာမ] သောသိတသူဌေး၏ အရာမကျောင်း၊
သောသိတ သူဌေး - သောသကသူဌေး -
ဆောက်လုပ်အပ်သော ကျောင်းတိုက်၊သော-
သိတာရုံကျောင်း။ တေန သမယေန ဗုဒ္ဓေါ
ဘဂဝါ ကောသမ္ဗိယံ ဝိဟရတိ သောသိတာ-

ရာမေ။ ဝိ၊၁။၂၃၇။ ဝိ၊၂။၅၃၊၁၄၉၊၂၅၈။
 ဝိ၊၄။၄၇၊၅၈။ (-ဒိ၊၁။၁၅၁။ မ၊၁။၃၉၅။
 ပဋိသံ၊၂၇၃။ ဥဒါန၊၁၂၅။) ယောသိတာ-
 ရာမေတိ ယောသိတဿ အာရာမေ။ ယော-
 သိတနာမကေန ကိရ သေဋ္ဌိနာ သော ကာ-
 ရိတော၊ တဿ “ယောသိတာရာမော”တိ
 ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၄။၂။၁၆၀။ (-ဒိ၊၄။၁။၂၇၃။
 မ၊၄။၂။၂၇၈။ ပဋိသံ၊၄။၂။၁၇၅။ ဥဒါန၊၄။
 ၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၁။) ယောသကသေဋ္ဌိ-
 နာ ကာရိတော ယောသိတာရာမော နာမ
 ဇာတော။ အံ၊၄။၁။၃၃၄။

ယောသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဃုသ+တွာ] ကြွေး
 ကြော်၍၊ အသံပြု၍။ တိက္ခတ္ထု ယောသိတွာ
 သာမိကံ အပဿန္တော။ စရိယာ၊၄။၁၀၅။

ယောသေတဗ္ဗ (တိ) [ဃုသ+ဇာ+တဗ္ဗ] ကြွေး
 ကြော်အပ်သော။ သဗ္ဗသန္တိပါတော ယော-
 သေတဗ္ဗော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၂။ ဒိ၊၄။၃။၁၅၁။

ယောသေတိ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+တိ] ကြွေး
 ကြော်၏၊ အသံပြု၏။ မဓုရဿရေန ဓမ္မဿ-
 ဝနံ ယောသေတိ။ သံ၊၄။၁။၂၇၀။ (-အဘိ၊
 ၄။၁။၁၂၀။ အပ၊၄။၁။၃၁၇။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
 ၂၇၇။) ယောသန္တိ-ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။ ဒိ၊ဋီ၊၁။
 ၁၆၁၊၁၆၆။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။
 ၃၉၀။ မူလဋီ၊၁။၅၆။ ယောသေန္တိ-ပေတ။
 ၁၅၇။ ဇာ၊၁။၃၀၃။ ပေတ၊၄။၂၄၄။ ဇာ၊၄။
 ၄။၃၆၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၀။ ယောသေမိ- ဝိ၊၄။
 ၁။၅၈။ ယောသေန္တု- ဇာ၊၄။၇။၁၄၅။
 ယောသယန္တု-ဇာ၊၂။၂၇၃။ ယောသေဟိ-
 ဝိ၊၄။၁။၅၈။ အံ၊၄။၂။၁၀၆။ ဓမ္မ၊၄။၁။၃၃၉။
 ယောသေသိ- ဝိ၊၄။၁။၅၈။ အံ၊၄။၂။၁၀၆။
 သုတ္တနိ၊၄။၁။၂၁၇။ ဇာ၊၄။၂။၁၀၂။ ယော-
 သေသုံ- မ၊၄။၄။၂၄၇။ ဇာ၊၄။၃။၄၂၃။
 ယောသယိံသု- ဇာ၊၄။၁။၁၆၂။ ဇာ၊၄။၅။
 ၂၂၃။ ဇာ၊၄။၇။၃၇၉။ ယောသေသိ-
 အပ၊၄။၁။၃၄၀။

ယောသေတုံ (ဗျ) [ဃုသ+ဇာ+တုံ] ကြွေး
 ကြော်ခြင်းငှါ။ ဓမ္မသဝနံ ယောသေတုံ ဂစ္ဆ-
 တိ။ အဘိ၊၄။၁။၁၂၀။

ယောသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဃုသ+ဇာ+တွာ] ကြွေး
 ကြော်၍၊ အသံပြု၍။ ဃဏ္ဍိ ပဟရိတွာ
 ကာလံ ယောသေတွာ “မယံ ပါပုဏာတိ”တိ
 ခါဒိတံ သုခါဒိတံ။ ဝိ၊၄။၁။၃၃၆။

ယောသေန္တ (တိ) [ဃုသ+ဇာ+အန္တ။ ထိ-၌
 ယောသေန္တိ] ကြွေးကြော်သော၊ သူ။ ပဋာ-
 ကံ ဥက္ခိပိတွာ နဂရေ ယောသေန္တာ အာဟိ-
 ဏန္တိ။ မ၊၄။၃။၆၃။ အံ၊၄။၃။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊
 ၃။၃၂၇။ မနုဿပုထေ ဒေဝတာ ယော-
 သေန္တိယော ဝိစရန္တိ။ သံ၊၄။၁။၁၂၀။

ယောသေန္တိ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+အန္တိ] ကြွေး
 ကြော်ကုန်၏။ ယောသေတိ-ကြည့်။

ယောသေန္တု (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+အန္တု] ကြွေး
 ကြော်ကုန်လော့။ ယောသေတိ-ကြည့်။

ယောသေမိ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+မိ] ကြွေး
 ကြော်အံ့။ ယောသေတိ-ကြည့်။

ယောသေဟိ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+ဟိ] ကြွေး
 ကြော်လော့။ ယောသေတိ-ကြည့်။

ယောသေသိ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+ထိ] ကြွေး
 ကြော်ပြီ။ ယောသေတိ-ကြည့်။

ယောသေသိ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+သိ] ကြွေး
 ကြော်ပြီ။ ယောသေတိ-ကြည့်။

ယောသေသုံ (ကြိ) [ဃုသ+ဇာ+သုံ] ကြွေး
 ကြော်ကုန်ပြီ။ ယောသေတိ-ကြည့်။

င-ဗျည်း ၃၃-လုံးတို့တွင် ပဉ္စပမြောက် အက္ခ-
 ရာ၊ ကဏ္ဍဇ၊ နာသိကဇ င-ဗျည်း။

ကောရ (ပု) [င+ကောရ] င-အက္ခရာ။ ကောရော
 နတ္ထိ သာသနေ။ ကေက္ခရကောသ။ င-အက္ခ-
 ရာ အစပြုသော ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်သည် ပါဠိ၊

အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ သာသနာတော်ကျမ်းတို့၌
မရှိ။ ကံ ခံ ဂံ ဝံ ဟူ၍ ဝဂ္ဂန္တ (ကင်းစီး)
အဖြစ်ဖြင့်သာ ရှိသည်။ သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ကား
င-အက္ခရာနှင့် စပ်သော အဆိုအမိန့်များကို
အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရသည်။ ငဉ္ဇ ဣနမာ
သကဋ္ဌာနဇာ၊ နာသိကဋ္ဌာနဇာ စ။ ရှု။ ၃။
သာသနိကပ္ပယောဂတော ပန င-ကာရဝဇ္ဇိ-
တော။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉။ ငါနုဗန္ဓော-ငကာရော
အနုဗန္ဓော ယဿ သော အန္တဿ ဟောတိ
'ဂေါဿာ ဝင်'။ မောဂ်။ ၄၈။ အဝင်တိ-
င-ကာရော အန္တာဒေသတ္ထော။ မောဂ်၊ ပဉ္စိ-
ကာ။ ၃၂။ င-ကာရော ပန ယဒိပိ ပေါရာဏေ-
ကက္ခရကောသေ ငကာရော ဘေဒေဝချာ-
တော င-ကာရောဓိဩယဗျာဟာတိ အတ္ထ-

ဒ္ဒယေ ပဝတ္တိ ဝုတ္တာ။ ကစ္စာယနာဒီသု စ
သရူပဝသေနေဝ ဝိသု ဝုတ္တာ။ သဘာဝနိရုတ္တိ-
မာဂဓဘာသာသု ပန ပါဠိယဋ္ဌကထာဒီသု
ဝိသု အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ န ယိဓ တဿတ္ထဘေဒါ
ဝုတ္တာတိ ဒဿေန္တော — 'ဝုတ္တေပျေကက္ခရ-
ကောသေ၊ ပေါရာဏေ ငဿတ္ထေနိဓ၊ ဝုတ္တာ
သန္တာ ပါဠိယဋ္ဌကထာသု ငတ္ထဘေဒကာ'တိ
အာဟ။ ဧကက္ခရကောသဋ္ဌိ။ ၂၈။

ထောမနိဓိ၊ ကပ္ပဒုမ စသော သက္ကတ-
အဘိဓာန်တို့၌ အာရုံစသော အနက်ဟော
င, ငု ဝေါဟာရ ပုဒ်များကို တွေ့ရသည်။
လောကနီတိကျမ်း၌ စတုရင်္ဂဗလ အမတ်ကြီး
က 'ငယေ ငယေ-ငါရှင် ငါ့ရှင်'ဟု ပါဠိ-
ဝေါဟာရပုဒ် တီထွင်သည်ကို တွေ့ရသည်။

အလိမ္မာ စာ ဝါရီသည် လူတော်လူကောင်း အောင်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသ - နာဒမ္မိမ္မ

မြန်မာပြန် ပိဋကတ်များကို မတ်ပါ

ပိဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူခပ်နိုင်စေမည့်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်	ပုဒ်အရေအတွက်
၁ အမှ	အနိဋ္ဌကအထိ	၈၃၅၆
၂ အနုမှ	အဗ္ဗောက္ခိရဏအထိ	၇၁၀၆
၃ အဗျဂ္ဂမှ	အဋ္ဌာရပမှအထိ	၁၁၄၅၁
၅ ကမှ	ကိလေဒေတွာအထိ	၇၇၇၃
၆ ကိလေသမှ	င-ကာရအထိ	၁၁၀၅၃
၇ စမှ	ဆိဇ္ဇေယျံအထိ	၆၇၇၅
၉ တမှ	ထောမေဿာမိအထိ	၆၅၃၅

ပေါင်း ၇-တွဲ ထွက်ပြီ။

ပုဒ်ပေါင်း ၅၉၀၂၉ ပါဝင်သည်။

အတွဲ-၄ အတွဲ-၈ အတွဲ-၁၀ မကြာမီ ထွက်တော့မည်။

ဤ အဘိဓာန်များ၌-

- (က) ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ၊ ပါဠိဝေါဟာရများ အစုံအလင်ပါဝင်သည်။
- (ခ) လိင် ပုဒ် ဓာတ် ဝိဘတ် ပစ္စည်းများ ခွဲခြားပြထားသည်။
- (ဂ) ပါဠိအာသာ ဝိဂြိုဟ် ဝစနတ္ထ သံဝဏ္ဏနာများ ပါဝင်သည်။
- (ဃ) မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရ၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အရကောက်၊ အဆုံးအဖြတ်များ ပါဝင်သည်။
- (င) သိမှတ်ဖွယ် အကြောင်းအရာများ အပြည့်အစုံ ရေးသားပြထားသည်။
- (စ) ဝေါဟာရပုဒ်၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အကြောင်းအရာတို့ပါရှိသည့်ကျမ်းများကို ညွှန်းပြထားသည်။

ပါဠိပဒ ပိဋကကျမ်းညွှန်း (အဝဂ်) ပဌမပိုင်း ထွက်ပြီ

ယ-မှ ဝိညာဋ္ဌဝိအာဒိ-အထိ ပုဒ်ပေါင်း ၂၂၁၀၈-ပါဝင်သည်။

ကျန် ၁၄-တွဲ ဆက်လက်ထွက်မည်။